

11a

07108

4

1138

Biblioteca Universitaria	
CANTON DE VALLADOLID	
Clase	A
Fecha	27
	34

MADE IN SPAIN

SANCTISSIMO
AC BEATISSIMO
PATRI

ET D. N. CLEMENTI VIII.
PONTIFICI MAXIMO

CÆSAR BARONIVS S. R. E. PRESB. CARDINALIS
TIT. SS. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI
APOSTOLICÆ SEDIS BIBLIOTHECARIVS
SEMPITERNAM FELICITATEM.

NON eadē celeritate, BEATISSIME PATER,
qua cœptus est cudi, octauum Anna-
lium tomum prosequi licuit & absol-
uere: etenim quæ vel cogitare nec po-
tuissē, impedimenta intercessere. Siquidem im-
portuno repente excitati classico, è prælo ad præ-
lium euocati, vna cum sacro Collegio longè di-
uersas ab instituto subire curas coacti sumus ex
imminente bello, quod dissimulari, aut euitari
non potuit: legitima enim præcedente causa non
modò iustum, sed & necessarium iudicatum fuit:
quod & sanctificatum^a, sacerdotalibusque tubis,
more maiorum^b indictum est, cùm in sacro illo

^a Hierem. 6.
¹ Isai. 3.

^b Num. 10.

Quirinali Patrum confessu, quot sunt ea de re dictæ sententiæ, tot auditæ sunt tubæ, immo tonitrus atque vibrata cælitus fulmina; in promptu omnes habentes (quod monet Apostolus^a) omnem vlcisci inobedientiam.

Quis vumquam ex nobis æquo animo passurus esset, antiquam Petri hereditatem inuadi? Re-
^{b 3. Reg. 21} nuit penitus Naboth^b paternam tradere hereditatem Regi, eam æqua licet compensatione poscenti, dicens: Propitius sit mihi Deus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.] eligens lapidibus magis obrui quàm pecunijs. Quod egregiè factum meruit sanctorum Patrum præconijs celebrari; quin & S. Ambrosius^c voluit illud etiam imitari, cum in Romanum Imperatorem Ecclesiam inuadentem, ita est sacerdotali libertate locutus: Absit à me, vt tradam Patrum hereditatem, hoc est hereditatem Dionysij, qui in exilio in causa fidei defunctus est, & hereditatem Eustorgij confessoris, hereditatem Myroclis & omnium retro Episcoporum. Respondi quod sacerdotis est: quod Imperatoris est, faciat Imperator] paratus nimirum & ipse pati, quod Naboth, si faceret ille, quod Achab.

At quomodo non magis solers ac promptus vindex deberet exurgere (vt fecit) Petri successor, Christi Vicarius, vt Christi simul & Petri atque omnium prædecessorum Pontificum, antiquitus oblatam, recens ablatam vendicaret hereditatem? Quomodo non vel eiusdem Petri accenderetur

exem-

exemplo, qui non ob occupatum amplissimum patrimonium, sed ob nummulos quosdam de vendito agro fraude retentos, in Ananiam^a atque Saphiram seuerus vltor exurgens, eosdem mox quot verbis, tot vlticibus iaculis confossos, mortuos prostravit in terram?

Exurrexit ipsa Sanctitas tua, vt debuit, duplicibus potens armis, quibus tamen terrorem incuteret potius quàm feriret, non sanguinem, sed salutem sitiens animarum, debellare tantum studens iniquitatem, subigere culpam, superare peccatum, atque fugare discordiam, vindicare verò iustitiam, eamque solutis compedibus reddere liberam, vt suum vnicuique liberè redderet. Quod vt præstaret, omnem in primis fiduciam in Ecclesiæ precibus atque lachrymis collocauit, probè sciens, sanctos^b per fidem vicisse regna, armorum verò, si sola sint, inutilem esse vsum, nec satis digna quibus victoria adscribatur: nam & apud antiquos Romanos illud loco prouerbij esse vsurpatum, auctor est Varro^c: Romani sedendo vincunt.] apud Christianos verò illa frequentiori vsu recepta parcemia: Ecclesia lachrymis superat aduersarios, secundum illud Apostoli^d: Cum infirmior, tunc fortior sum.] in quam sententiam idem dicit^e: Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed Deo potentia ad destructionem munitio.] quod planè euenta, quæ vidimus, perspicuè declararunt.

Accidit quasi miraculum à Deo (his libenter

^a 1. Reg. 14 vt ar diuinæ Scripturæ^a verbis) vt Ferraria, ferrea
planè ciuitas sine ferro fuerit expugnata, ipso to-
^b Isa. 45. tum id agente, qui dixit^b: Ego ante te ibo, glorio-
fos terræ humiliabo, portas æreas conteram, ve-
^c Act. 12. ctes ferreos confringam.] vt planè idem qui Petro^c
aperuit portam ferream, Ferrariæ portam Petri
patefecerit successori. Grande opus, ac planè diui-
^d Psal. 59. num, secundùm Dauidicum illud^d: Quis, inquit,
deducet me in ciuitatem munitam? Nónne tu
Deus?] cuius facti magnitudine superatus, mentis
quodam excessu præ admiratione captus, cum ad-
^e Isai. 66. mirante Propheta clamare compellor^e: Quis au-
diuit ymquam tale? Quis vidit huic simile? Ante-
quam veniret partus eius, peperit masculum.] cùm
videlicet nullis præcedētibus doloribus partus, qui-
bus in bello ex cædibus, rapinis, incendijs, alijsq.
innumeris malis vix tandem pari victoria consue-
^f Job 26. uit: admirabili Dei manu obstetricate^f, eadem læta
atque iucunda omniq. ex parte perfecta sit parta vi-
ctoria; adeò vt etiam qui visus est vinci, vicerit, & de-
superata à se iniustitia, summa gloria triumpharit.

Sed quid amplius? (excuset si longiùs exultans
nescia freni excurrit oratio) quasi tanta hæc parua
atque exigua essent; idem benignus Dominus, qui
^g 2. Cor. 9. (vt ait Apostolus^g) multiplicat semen nostrum, &
auget incrementa frugum iustitiæ nostræ, ex co-
piosè fusa ab Ecclesia lachrymarum semente (se-
^h Psal. 125. cundū illud Dauidicum^h: Qui seminat in lachry-
mis in exultatione metet) auxit mirum in modum,
eodem

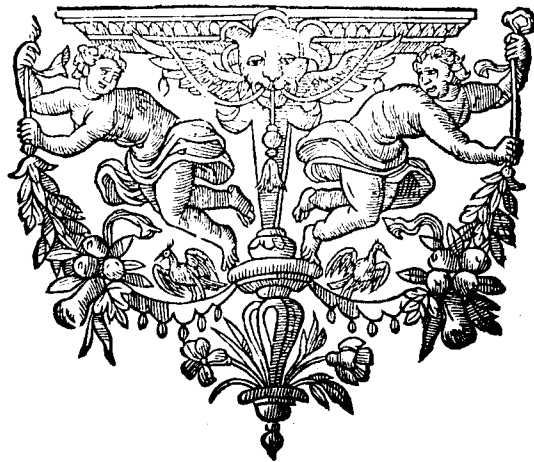
eodem anno, publicæ prouentus hilaritatis, cumu-
lauitq. aceruos frugum lætitiæ, tum ob multiplices
aduersus Turcas obtentas victorias, tum etiam ob
maximum donum illud quod optari tantum, spe-
rari vix quidem aliquando potuisset, cùm sancita
est pax perpetua inter Christianos potentissimos
Reges immortali atque implacabili odio inter se
hactenus dimicantes, quo nomine iuges sunt Deo
ab vniuerso Christiano Orbe gratiæ persoluendæ.

Sed habenis iam oratio coercenda, atque tan-
dem, sero licet, eo vnde digressa est, reuocanda, ad
excusationem videlicet de tardiori editione octa-
ui huius Annalium tomi, non tam tui causa insti-
tutam, qui omnia melius nosti, quàm eorum qui
me debitorem meo scripto conueniunt, quo pro-
miserim, annis singulis singulos tomos edere. Iu-
stam meam excusationem ipsi accipiant, auctam
supplici rogatione verbis Euangelici debitoris di-
centis^a: Patientiam habe in me, & omnia reddam ^a Matt. 18.
tibi. De his verò quæ tuæ debeo Sanctitati, quod
adeo magna sint, vt nulla spes sit quouis tempore,
vel quibusvis officiis à me posse dissolui, venia mihi
prorsus roganda est; ita tamen, vt signum aliquod
memoris & grati animi sit interdum præstandum.

Cuius rei gratia, ob recēs in me collatum honori-
ficū Bibliothecarij Apostolicæ sedis munus, ei con-
gruum donū offero, Librum scilicet, veluti fructum
perceptum ex latifundio, quod excolēdum accepi,
primitias^b ipsas debitas sacerdoti, qui eas primum ^b Num. 9.

offerat Deo omnium bonorum auctori, deinde verò in suum conuertat vsum, parans ex ijs lautissimam sibi mensam, ex rebus præclarè gestis sanctissimorum prædecessorum Pontificum, præsertim verò eius qui in limine primus occurrit, Magni Gregorij, atque Martini prærogatiua martyrij ter Maximi nuncupandi, quibus vescens epuleris operare, & de reliquijs dispertiendis in populos cumules Apostolicos cophinos fragmentorum.

Accipiat igitur Sanctitas tua à me oblatum, Clemens Octaue, Octauo anno tui Pontificatus, Octauum hunc Annalium tomum eodem mystico numero, ita Deo disponente, tertium repetito feliciter consignatum. Repende Apostolicam benedictionem: qua roboratus reliquos etiam tomos annis singulis pro numero reliquorum annorum longæ tuæ excrecentis ætatis possim absoluere, & Sanctitati tuæ pari numero, tributæ ratione persoluere. Vale Beatissime Pater, teque Deus vniuersæ Ecclesiæ semper profuturum conseruet.

CAE.

CÆSARIS BARONII

S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS

TIT. SS. MART. NEREI ET ACHILLEI

ET SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ

BIBLIOTHECARI

Pro Annalibus Ecclesiasticis

BEATO PATRI PHILIPPONERIO

CONGREGATIONIS ORATORII FVNDATORI

GRATIARVM ACTIO.

QVOD de his quæ spectant ad Ecclesiasticorum Annalium scriptionis primam originem atque progressum, vix pauca hætenus attingere licuit; vt inuoluisse obscuritate potius ea, quàm explicasse visi fuerimus, eo quòd adhuc superstes is esset, de quo dicendum erat, qui non solum suarum laudum esset contemptor, sed acerrimus hostis: eo iam ad superos euocato, ipsa quibus detinebatur compedibus oratio libera, secunda per latum campum acceptorum ab ipso beneficiorum excurrat.

Est enim maiorum nostrorum iucunda memoria, à quibus tamquam ex vberissimo fonte innumera nobis bona copiosè fluxere. Sed & est proficua ipsa Patrum nostrorum, sanctorum virorum recordatio, quod admoneat nos non debere ab eorum virtutibus esse degeneres, secundum diuinum illud oraculum³: Attendite ad petram vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis: attendite ad Abraham patrem vestrum & ad Saram, quæ peperit vos.] Verum quæ iucunda atque proficua, eadem est & necessaria commemoratio eorundem, à quibus sumus & maxima beneficia consecuti, ne ex silentio vel obliuione turpiter redarguamur ingrati.

Sanè

Sanè quidem, generatim cuncta quæ filiis prosperè, feliciterque obueniunt, ea accepta ferenda esse parentibus, sæpe diuinis litteris admonemur, potissimum verò illa à magno Patriarcha Iacob^a impertita Ioseph benedictione, qua inter alia ista diuinitus dicta narrantur: Sedit in forti arcus eius, & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Iacob; inde pastor egressus est lapis Israel.] Cùm igitur cuncta prospera Ioseph potenti manui Iacob adscribantur, qui non solum abesset quàm longissimè, sed iam eum deplorasset mortuum, planxissetq. occisum: quid nobis de Patre illo dicendum, qui in omnibus præsens & adiutor existens, in primis Apostolico spiritu^b nos sæpe parturiit, & ab ipsa adolescentia eiusdem spiritus freno coercuit, cohibuitq. à lubrico iuuenilis ætatis procurrentis ad malum, atque reddidit indomitum pullum diuinis legibus obsequentem, super quem & Christum^c fecerit considerare?

At cum nos multiplici nomine ipsi longè plurimum debeamus: de his modò, quæ spectant ad Annalium, quam habemus præ manibus scripturam, extet ei tamquam institutæ omnis lucubrationis nostræ auctori, ista semper uiuens, semper loquens Gratiarum actio monumentis perpetuis consignata. Æquum est enim, & animi humiliter de se ac modestè sentientis, per quem profecerit, profiteri; iniquum verò & arrogans suis viribus plus satis adscribere.

Qui enim magis quàm par erat sibi tribuit atque dixit^d: In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi] acerbum illud accepit à Deo ultore responsum: Numquid gloriabitur securis in eum qui secat in ea? aut exaltabitur ferra contra eum à quo trahitur?] moxq. addita est comminationi vindicta, quam & ille quoque infelix^e expertus est, qui eadem de causa, è regio folio deiectus, inter bestias exulauit.

Quamobrem quod mortales omnes æterna Sapientia Christus ipse Redemptor noster edocuit, cùm de Patre ad Philippum sic locutus est, dicens^f: Pater in me manens, ipse facit opera] de Patre Philippo & nos ingenuè profiteremur: non quòd gloriemur in homine & non in Deo; sed vt per quem tanta beneficia largitus est Deus, Dei cooperatorem hominem demonstramus; sicq. vt Deo, ita &

& hominibus grati simus. Ipse enim diuini quodam impulsu Spiritus ista facienda præcepit, non secus ac Moyses qui quod vidit^a Tabernaculi exemplar in monte, faciendum illud indixit opifici. Eiusdem namque Patris nostri iteratis sæpius iussionibus, sumus nos tantum opus aggressi, inuiti licet ac renitentes, propriisq. diffisi viribus; suscepimus tamen, tamquam diuino parentes imperio, quo quidem ipse adeo opus vrgebat, vt si quando nos tantæ molis pondere superati, desisteremus à cœptis, stimulis acerrimæ reprehensionis impelleret.

Exæstuans tu quidem (ad te enim, Pater, orationem conuerto) exæstuans, inquam, zelo Ecclesiæ laborantis: vbi mente illa tua diuino perfusa lumine, ac prophético (dicere liceat) afflata spiritu vidisti è portis inferis in Ecclesiæ detrimentum progressas esse Centurias satanæ: ex aduerso confurgens pro domo Israel proeliaturus proelia Domini, non maiori vel pari saltem numero militum, compensato certamine, decernendum putasti; sed probè sciens, quod quæ^b infirma mundi sunt, eligit Deus, vt confundat fortia: puerum tuum, fratrum minimum, & hebetioris ingenij delegisti, quem vnum, eundemque inermem tot obiiceres armatis hostibus. Et aliud agere simulans, non latum campum ad proelium, sed ad experientias vires angustum ornasti locum palæstræ, ipsum videlicet sacrum Oratorium S. Hieronymi, vbi inter quotidianas de rebus diuinis collationes, illud à nobis symbolum exegisti, quo res gestas Ecclesiæ in medium afferremus. Quod tua iussione semel cœptum, ad triginta annorum spatia est feliciter propagatum, ipsa integra rerum gestarum ferie, dicendo, iam septies in Oratorio repetita.

Astabas iugiter operi, vrgens præsentia, instabas verbis, durus semper (ignoscas si hoc dixero) diurni pensi existens exactor, adeò vt piaculum putares, si interdum ad alia enarranda diuertissem, dum nec minimum quidem ab instituto deflectere patereris. Sæpe verò & in eo humani aliquid passus sum, fateor, cùm nondum intelligēs rem ipsam occultè abs te apud Deum precibus confici, meas ipse metiens vires, quererer, mecum fermè agi tyrannicè, quod non solum aliquis non iungeretur ex fratribus, qui ad collaborandum eidem subiiceret collum iugo, sed multiplicato

^a Exod. 5. triplicato labore, nec datis paleis^a, multiplex opera exigeretur; cum inquam & adhuc alij ad susceptum munus negotiorum fascis imponderentur, cura videlicet animarum, publicum de suggestu ministerium verbi Dei, præfectura domestica, præter alia quamplurima, quæ inopinatè & importunè molestiores quotidie ingererent interuentores. Adeò vt tu vel ista faciens, vel fieri ab aliis patiens, nihil minus velle videreris, quàm quod plurimum velles.

^b 3. Reg. 18 In quo quidem visus es imitatus Eliam^b, dum congressus cum sacerdotibus Baal, eos expugnaturus per ignem cælitus implorandum, qui propositam victimam inflammaret atque consumeret; in contrarium nisus, eandem quatuor aquæ hydrijs tertio voluit affluenter aspergi, quo magis summa Dei potentia innotesceret.

^c 4. Reg. 13 At verò alia ex parte cum prompto animo idem tu ipse ad præstandum auxilium precibus tuis manum fortissimè admouisti^c, visus es secutus Helisæum, qui manum suam Regis manui superimponens in emissionem sagittæ, fecit eum esse totius Syriæ percussorem. Quo pariter symbolo tu mecum agens, manui meæ debili tuam validissimā iungens, obtusum stylum in sagittam salutis Domini, contra insultantes Assyrios conuertisti. Quod sicut verum, ita pulchrum ac iucundum est mihi de te publicè profiteri.

Pugnasti tu quidem, sed aliena manu, vsitato more tuo, qui cum admiranda operari consueueris, mirandus tamen numquam volueris apparere, nihil tam sollicitè cauens, quàm ne quid de te magnificè diceretur, operimento stultitiæ sæpe operiens sapientiam, iuxta peruulgatum illud & celebratum, menti quæ tuæ infixum penitus

^d 1. Cor. 3. Apostolicum paradoxum^d: Qui vult sapiens esse, stultus fiat. Ita quidem vt nullis compedibus blandientis sæculi

^e 1. Reg. 21 tenereris, exemplo Dauid^e ad tempus ora mutatis, magna dona spiritus occultares, quæ sunt infirmitatis humanæ

^f Philip. 4. foris ostentans; scires quæ secundum Apostolum^f, abundare & penuriam pati; vt cum ipso dicere posses^g: Siue

^g 2. Cor. 5. mente excedimus, Deo; siue sobrij sumus, vobis] atque exemplo cognominis tui Philippi^h diaconi, pro ratione temporis, vel inhæreret hominibus, ipsorum saluti consulens, vel magno impetu spiritui venienti vela panderes.

^h Act. c. 8. Sed quam tu viuens in Christi ærarium gloriam copiosissimè

fissimè intulisti, post migrationem ex hac vita, aucto multiplici fœnore, ipse rependit. Siquidem vbi laguncula^a terra fracta est, quæ latebat intus sua claritate refulgens lampas apparuit; & quæ absconsa erat sub modio lucerna ardens & lucens, super æternitatis altum candelabrum exaltata, perspicua facta est, miraculorum fulgore coruscans. Tunc enim & quæ viuens edideras, sed occultaue-
^a Iudic. 7. ras, mirifica signa, sunt cognita, & alia quamplurima recens edita patuerunt. Splendet vile licet adhuc, vtpote temporarium, sepulchrum tuum votiuis tabellis, & ex pretioso metallo signis affixis, tuorum miraculorum indicibus, quibus magis quàm pretiosorum marmorum crucis, vel Ægyptiis pyramidibus & obeliscis effulget, maius decoris in dies accipiens incrementum ab iis, qui noua beneficia consecuti, inferunt noua signa.

Detur & mihi locus (vos fratres appello, qui pia ac nobili corona eius cingitis monumentum) vt hæc mea gratiarum actio, tametsi acceptis beneficijs longè impar, eidem adhærescat affixa sepulchro; ita tamen, vt per orbem terrarum, quocumque iidem feruntur Annales, excurret. Mobilis sit ipsa atque vocalis sculpta columna, quæ amplis notis ipsum prædicet Annalium primum auctorem & architectum; vt si quem ex eis mortales fructum cœperint, ipsi in primis omnes gratias agant. Stet, inquam, mea ista professio velut indelebile eidem sepulchro inditum epitaphium, cupiens & ego ipse eidem inhæreret viua tabula, quæ formata penicillo ipsius precum, integram referat eius sanctitatis imaginem.

Age iam Pater (te rursus tanquam præsentem alloquor, dum eum vides, qui præsens vbique adest) age inquam, faue operi tuo: & vt tibi in omnibus victoria adscribatur (quod Ioab scripsit ad Dauid^b) veni, & quod
^b 2. Reg. 12 reliquum est, confice prælium; cælestem desuper tuis precibus moue militiam, vt debellatis tandem penitus hostibus, triumphale carmen Deborah^c concinamus: De
^c Iud. 5. cælo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine suo aduersus Sisaram pugnaverunt] Me verò filium tuum, quem degens in terris assiduo fouisti præsidio, vigilantia custodisti, consilio gubernasti, patientia tolerasti, viuens in cælis fortioribus protege patrociniis: ampliora

a Gregor.
Naz. in
laud. Basil.

pliora mihi crescant de tua iam perfecta & in omnibus consummata charitate subsidia; Sed & quod à Basilio se Gregorius^a Theologus consecutum affirmat, vt eum etiam post obitum habuerit monitorem: hoc nobis abundantius præsta; vt te ipso adhuc etiam vitæ meæ moderante habenas, quod reliquum est labilis huius curriculum senectutis, inoffenso pede percurram, perueniamq. tandem post labores bene perfunctos ad beatam illam requiem, qua tu modò frueris in Patre & Filio & Spiritu sancto, quibus in vnitæte perfecta semper sit laus, honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

IN

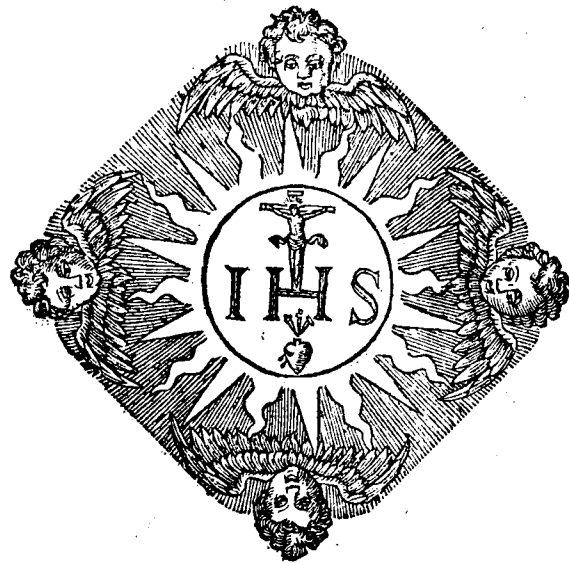
IN
ANNALES ECCLESIASTICOS
Epigramma,
ALOYSII VALMARANÆ VICENTINI
Societatis IESV Professoris.

PERT, fluvium tranans, sua Commentaria CÆSAR,
Nec, sua ne pereant, ipse perire timet:
Tu tamen Annales committis, cautior illo,
Non tibi, sed PETRI, dum furit unda, rati;
Quid si iterum tumidis PETRVS titubaret in undis?
Hos, mihi crede, sua nollet abire manus.

Octauus Annalium tomus incipiens ab anno Domini quingentesimo nonagesimo, perueniens vsque ad septingentesimum decimumquartum, complectitur annos centum vigintiquatuor, nempe à Gregorio Magno Romano Pontifice, vsque ad Gregorium secundum.

Habes ad calcem fragmenta suis locis, ut in eis notatum inuenies, inferenda.

A N N A L E S ECCLESIASTICI.

C X superaddita oneri consueto Ecclesiasticorum negotiorum sarcina ad optatam quietem longè positam cum magis anhelem atque suspirem: magna tamen octaui Annalium tomi scriptionem aggrediendi ex eo mihi fiducia comparatur, quod pro foribus Gregorius Magnus occurrit, patronus idem noster duplici subsidio profuturus, adminiculo precum scilicet, quibus diuinum concilietur auxilium, & suorum scriptorum copia, ex quibus tamquam ex locupletissima cella penaria, quæ primum erunt scribenda, ipse abundè suppeditat. Verùm non progreditur solus, cum in occursum egreditur; sed quæ præcedit in titulo, prima procedit in via, nobis opitulatura præcurrens Virgo Deipara. Amborum etiam nomine, nempe Mariæ, atque Gregorij, nostra nobilitatur ecclesia, apud quam iidem Annales nostri sunt elaborati, scripti, recitati, ac sæpius repetiti, atque hætenus in lucem editi. Quæ igitur prior ordine & maior est meritis, nobis occurrat potior in auxilio, atque virtute potentior ad sit: Ipsa mater foueat partus suos, atque faueat natis suis. Ut enim quos ad genua Rachelis pariebat eius ancilla, ipsa eos suos filios esse dicebat: ita suos hac lege esse dicat oportet nostros Annales ipsa Virgo sanctissima, quos summo labore, ad eius genua prouoluti, enixis precibus conuimus parturire.

PRÆFATIO
A VCTORIS
CVM IMBRO
RATIONE
DIVINI AV-
XILII.

Sed & inde erigitur magis animus, quod creuerint nobis diuina ex recenti collata dignitate subsidia: gloriosi enim martyres patrocini quoque titulo accesserunt, Petri discipuli, conciliatores reginæ virginis nuptiarum cum sponso cælesti, atque eiusdem ad coronam martyrij promotores, eunuchi fratres, concupiscentia steriles, spiritali prole foecundi, potentes gratia, gloria celebres, decori purpura, coronis fulgidi, insignes palmis Nereus & Achilleus vnà cum martyre æquè & virgine Flauia Domitilla. Quibus cum Magno Gregorio in auxilium iunctis, erit mihi in sancta quadriga ista, cui insideat auriga Deipara, magna fiducia: adeo ut illud ex Cantico securè occinere liceat: *Quadrigæ tuæ saluatio.* qua cum vectus fuero, ardua quæque accessu & transitu difficilia facillè superabo: sperans insuper, tui beneficio dandum, ut vnà cum Annalibus, annis quoque vitæ bene perfunctus, iam non amplius in circi istius vitæ periodis è calce rursus reducendus ad carceres, sursum cælum versus curru isto cælesti, adminiculo scilicet Sanctorum precum, sublimis tollar, atque ex optato in Domino tandem perpetuo requiescam.

Genes. 30.

Habac. 3.

VINGENTESIMI nonagesimi Christi anni res gesta maiori ex parte in superiorem tomum relata sunt, vsque videlicet ad electionem Gregorij Magni in Romanum Pontificem: iam vero reliqua profequamur de rebus ab eo praclare gestis post electionem vsque ad finem praesentis anni, qui & Imperij Mauritiij Augusti quintus numeratur, octaua Indictione ad mensis Septembris terminum decurrente, & nona tunc inchoante.

D Sed antequam ista aggrediamur, quod in primis ad tempus spectat, scias errare eos qui diuersam ineunt rationem annorum Mauritiij Imp. ab hac nostra assertionem, qua ponimus S. Gregorij creationem sub anno quinto eiusdem Mauritiij. Praeter id enim quod superius dictum est anno primo eius Imperij: qui huius temporis, suaeque aetatis breuiter res gestas conscripsit Ioannes fundator monasterij Biclarensis (hoc enim titulo eius perbreuis historia inscribitur) asserit istud ipsum, anno videlicet quinto eius Imperij S. Gregorium esse creatum Pontificem: quo pariter anno Theodosium Mauritiij filium a patre tradit Caesarem esse dictum. Hac de anno Imperatoris, & promotionis Gregorij in Pontificem maximum.

C Quod autem ad diem ordinationis eius spectat, nihil est quod reuocari possit in dubium, utpote quae ob excellentiam tanti Pontificis relata fuerit singulari praerogatiua in tabulas Ecclesiasticas, annis singulis in memoriam ac cultum fidelibus reuocanda ipsa die qua contigit, nempe tertio Nonas Septembris, eiusmodi praclaro elogio: Romae ordinatio incomparabilis viri sancti Gregorij Magni in Summum Pontificem: qui onus illud subire coactus, e sublimiori throno clarioribus sanctitatis radiis in orbe refulsit. hanc de eius ordinatione, cum videlicet est consecratus in Romanum Pontificem: qui & ante, cum ex praescripto sacrorum canonum a clero electus fuit, re vera Pontifex dici potuit, cum ab eo tempore a Deo acceperit Pontificium, absque alia expectata de consecratione ab Imperatore licentia.

D Iam vero in hunc vnum Gregorium conuersi oculi omnium erant, utpote qui ceteris omnibus vitae sanctitudine, claritudine generis, scientia, atque vsu rerum praestaret; qui que non in Occidentali tantum orbe, sed & in Orientali quoque, vbi diu in functione legationis, siue Apocrisarij muneris versatus fuerat, omnibus optime notus, ab omnibus Pontifex exereperetur; ut quae de ipso inferius dicenda erunt, ostendunt. Qui enim in orbis theatro praefecturae Urbanae fascibus iam antea, qualis quantusve esset, innotuisset, contemptu mundi in trabea monachali magis enituit: clarior vero redditus, ex quo assumptus est in Cardinalem: sed fulgore maiore resplenduit ex legatione Constantinopoli bene perfuncta. Tot igitur splendorum radiis illustratus, etsi nollet, ac vitaret licet (quod non possit abscondi ciuitas supra montem posita) in se omnium animos traxerat & obligarat, hoc ipso potissimum tempore, cum (ut diximus tomo superiori) ingens lues Urbem depasceretur; quod ut qui omnium esset sanctissimus eligeretur, necessitas impellebat: vrgebat vero magis, dum super Urbem barbaricus Longobardorum gladius immineret, dira que fames ingrueret atque saeuiret: vnde quaerendus ab omnibus fuit sanctus, qui pestilentiam propulsaret, fortis, qui defenderet Urbem; & qui esurientem populum pasceret, deligendus pastor amator pauperum: non nisi illud propheticum eidem occinentibus cunctis: Princeps esto noster: ruina autem haec in manu tua.] ad hoc praelectus a Deo, ut aedifices, & plantes, & dispersa colligas, atque infirma consolidas. quae cuncta ipse nauiter (ut suo loco dicemus) impleuit, atque abundantius praestitit.

E At non simulac Pontifex Romanus electus est, in Petri cathedra sedit, neque sedere licuit: etenim quod sub Arianis Gothorum Regibus praesumptum diximus superioribus tomis, ut electus Pontifex, non nisi persoluta pecunia confirmatus a Principe sedere deberet; vindicata postea Vrbe cum vniuersa Italia a Gothorum tyrannide per Iustinianum Imperatorem, non minore ille tyrannide idem ius confirmandi Romanum Pontificem, & pro confirmatione pecuniam exigendi sibi retinuit. Deplorat ista idem S. Gregorius, dum illud Psalmi poenitentialis elucidat: Qui laudabant me, aduersum me iurabant] cum Simoniacam

DE ORDINATIONE S. GREGORII PAP.

Martyrolog. Rom die 3 Septembris.

GREGORII ELECTIO QUALIS.

Isai. 3.

ADVERSUS INVASORES ROM. ECCL. IESU AB IMMUNITATIS.

A moniacam haeresim infestatur, & ait: Hac est, inquam, haeresis quae prima nascentis Ecclesiae rudimenta tentauit, & ante alias haereses prima apparuit. Cuius erroris vesania licet ex tunc damnata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulauit, nostris vero maxime temporibus malitiae suae virus exercuit, & totius Ecclesiae pacem schismatica infestatione turbauit. Concitauit enim aduersus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem multitudinem, verum etiam regiam (si fas est dicere) potestatem. Nulla enim ratio finit, ut inter Reges habeatur, qui destruit potius, quam regat Imperium; & quoscumque habere potest peruersitatis suae socios, eos a consortio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate allectus, sponsam Christi captiuam cupit abducere, & passionis Domini sacramentum ausu temerario contendit euacuare. Ecclesiam quippe, quam sui sanguinis pretio redemptam Saluator noster voluit esse liberam, hanc ipse, potestatis regiae iura transcendens, facere conatur ancillam. Quanto melius foret, si dominam suam esse agnosceret, eique religiosorum Principum exemplo deuotionis obsequium exhiberet, nec contra Deum fastum extenderet dominationis, a quo suae dominium accepit potestatis? ipse est enim qui ait: Per me Reges regnant. Sed immensa caecatus cupiditatis caligine, & diuino (ut patet) ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contempto diuino timore, transgreditur, & contra Catholicam veritatem suae furore tyrannidis efferat.

C In tantum autem suae temeritatem extendit vesaniae, ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & in domina gentium terrenae ius potestatis vsurper: quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit, dicens: Tibi dabo Ecclesiam meam. Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis haereticorum acies obmutescat: quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius voce veritatis inuenitur destructum.] hucusque Gregorius, qui (ut vides) Regis nomine indignum eum habet, qui Romanam Ecclesiam suis spolijs iuribus & libertate, quoquo modo subiugare & sub tributo ipsam redigere conabatur: quem & contra Catholicam agere veritatem proclamat. Qui & inferius in eiusdem Psalmi expositione eo versu: Initio tu Domine terram fundasti] inter diros Ecclesiae persecutores adnumerat Imperatorem talia praesumentem, dum ait: Quid enim Nero? Quid Diocletianus? Quid denique iste, qui hoc tempore Ecclesiam persequitur? Numquid non omnes portae inferi?] cum tamen siue de Mauritio, siue eo qui ipsi successit, Phoca, vel Tiberio, vel Iustino, qui hos praecesserunt, Augustis (cuiusuis horum temporibus velis scripsisse Gregorium commentarium illum) omnes reperiantur fuisse fide Catholica Orthodoxi, hacque tantum ex parte damnandi, quod confirmationem electi in Rom. Pontificem sibi (ut vidimus) vendicarent.

D Tam grande malum licet Gregorius adeo sit detestatus, tolerandum tamen ipsi in tanta temporum iniquitate fuit, cum iugi bello Longobardi Italiam infestarent, Romamque ipsam obsidione saepe vallarent atque perfringerent: vnde periti nauae more turgentis maris vndas haud prora findentis, sed clauo potius declinantis, electionem suam irritam reddere laborauit, sicque anteuertere malum illud, quod sibi imminere cognosceret. Quamobrem qui clero ipsum eligenti non posset obistere, neque resistere populo postulanti: ad vnicum illud remedium sibi confugiendum esse putauit, ut bene vtens occasione illa, & ex veneno sibi parans antidotum, ad Mauritium Imperatorem, ad quem de electione facta mittebatur a clero populoque Romano decretum, litteras daret, quibus ipsum pluribus dehortaretur ab electionis confirmandae sententia.

E Ista praesentens Germanus Praefectus Urbis, occurrens malo, nesciente ipso Gregorio, eius ad Mauritium Augustum datas litteras intercepit, suas vero addidit ad eundem, quibus eum certum redderet, nihil his perditissimis temporibus opportunius contingere potuisse, quam ut Gregorius nobilis genere, vita sanctissimus, scientiaque ceteris praestans, Romanus Pontifex esset electus; rogans ipsum pariter, ut petenti clero & populo postulanti, eius confirmando electionem, annuere vellet. Quod ei per facile fuit suadere, utpote qui ipsum Gregorium degentem olim Constantinopoli satis perspectum habuisset, eoque fuisset familiarissime vsus; quem & comparrem delegisset, cum genitum a se filium ab eo ex sancti lauacri regeneratione suscipi voluit. Hic autem admonendum lectorem putamus, quod quem Praefectum Urbis Ioannes diaconus Germanum nominat, aliter habet Gregorius Turonensis ex relatione sui diaconi, qui tunc in Vrbe erat: non enim Germanum dictum nomine Praefectum Urbis fuisse, sed eundem fuisse germanum ipsius

Greg. in Psal. 4. Penit.

Prov. 7.

Matth. 16 PERSECUTORES ECCL. IESU QUI DICANTUR.

GREGOR. ELECTVS PONT. SCRIBIT AD IMP.

Toan. diacon. in vit. S. Gregor. lib. 1. c. 39. 40. GERMANVS AGIT PRO PONTIFICATV GREGORII.

Greg. Thron. hystor. Franc. lib. 1. c. 1.

S. Gregorij significat. sunt hæc verba ipsius: Præfectus vrbis Romæ germanus eius, antcipauit nuncium, & comprehenso disruptis epistolis, & c.]

Degebat interea Gregorius in Vrbe securus, quod adeo efficaces se sciret dedisse litteras ad Imperatorem, quibus redderetur omnino à confirmatione suæ electionis auersus. Mihi enim & illud facile persuadeo, ipsum non siluisse, quod exigeret argumentum, de tyrannicè vsurpata electionis Romani Pontificis confirmatione, immo vt ingens malum detestatum esse, contestationem adiecisse, interminatūq. aduersus eum diuinum iudicium, si non sineret Romanam Ecclesiam liberam, iamdiu in seruitutem eo modo tyrannicè vindicatum: vt cum Mauritus ista legisset, longè longius abhorreret vt missum à clero & populo decretum electionis probaret, eidemque subscriberet. Haud enim æquo animo Principes, dominari aliis assueti, pari rigidos sacerdotes solent, quibus in iis quæ ad Deum sunt, cogantur obtemperare, vel eos, si renuant, experiantur vltiores. Ista, inquam, fretus securitate Gregorius vnà cum comministris in Vrbe degebat.

Sed quomodo se habere soleret administratio Romanæ Ecclesiæ, dum qui electus erat vetabatur tyrannicè ab Imperatore ea quæ sunt Pontificis munia exercere, donec accedente Imperatoris consensu, Pontificio initiari daretur: colligi facile potest ex epistola Romani cleri ad Scotos reddita, cum sedes vacaret morte Scuerini Pontificis, electusque in locum eius esset Ioannes huius nominis Quartus, sed nondum consecratus. Videre est in litteris illis, curam Romanæ Ecclesiæ non electum Pontificem solum gessisse, sed quatuor simul eiusdem Ecclesiæ ministros sacros, nempe Archipresbyterum primo loco, deinde ipsum electum, tertio loco Primicerium, quarto verò Consiliarium: apud hos enim, donec legitimus Pontifex sedere posset, cura posita erat non Romanæ tantum, sed vniuersalis totius orbis Ecclesiæ: eodemque ordine quo recensiti sunt, inscribebantur eorum nomina in litteris quas scribi in diuersas provincias contingebat; sicut positum videmus in dictis ad Scotos datis litteris, in hunc modum: Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, &c. Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Ioannes diaconus & in Dei nomine electus, item Ioannes Primicerius & seruans locum sedis Apostolicæ, & Ioannes seruus Dei Consiliarius eiusdem sedis Apostolicæ.] ita ibi.

Ceterum quod ad Gregorium spectat, in ipsum, veluti si confirmatus Pontifex esset, vt ab eo in tanta, in qua ob pestem ingruentem calamitate erant, remedij aliquid acciperent, intenti oculi omnium erant. Nullus enim interea sacri ordinis ministrorum existerat, qui tanto electo Pontifice, nisi eius iussione sibi aliquod arrogaret officium, præsumeretque quoduis publicum obire munus: quamobrem inuitus in tanta rerum & temporis necessitate cogitur ipse Gregorius, Christiana iubente charitate, ad breue spatium temporis gerere se Pontificem, seu potius pro Pontifice, in his dumtaxat, quæ ad expiationem spectarent Vrbis, ad luem videlicet ingruentem auertendam, litanias indicendo, & eiusdem pio studio frequentandis, exhortationemque ad populum, qua ad poenitentiam prouocaret, habendo.

Cum enim eadem pestis magis vrgeret (inquit Gregorius Turonensis) verbum ad plebem pro agenda poenitentia in hunc modum exorsus est: Oportebat, fratres carissimi, &c.] Sed antequam hic ipsum reddamus integrè sermonem, monendus est lector, eundem perperam relatum in ipsius Gregorij epistolarum librum vndecimum sub indicatione sexta; quod & fessellit qui nouam eiusdem Gregorij operum editionem elaborarunt, dum ad finem concionis eam habitam posuerunt sexta indicatione. præstat quidem hac ex parte audire historicos omnes testantes dictum ab ipso Gregorio fuisse quarto Kalend. Septembris, Indictione octaua, præsentem videlicet anno: cui veritati certum est assentiri vetera exemplaria; quæ omnia si deessent, ex veritate historiarum dicta lectio magis probanda: nam cum constet eum ad populum habitum esse sermonem tempore ingruentis pestilentia, eamque hoc anno contigisse, quo & Pelagius Papa obiit, assertione ipsius Gregorij certum sit, neque aliquando postea tam dirè, dum Gregorius vixit, eam vexasse populum: planè impossibile est, vt ad sextam, vel aliam aliquam Indictionem referri possit. His accedit eius, qui sermoni interfuit, diaconi Turonensis testificatio, dum id factum retulit, antequam Gregorius Pontifex ordinaretur. quibus quidem omnibus cum æquè omnes assentiantur, qui habitam hoc tempore eam asserunt esse orationem, cum id ipse disertis verbis insinuet, nihil est vt de iisdem vel leuiter saltem dubitari possit. Cum

^b Bad. histor. Angel. lib. 2. cap. 19.

^b Greg. Turon. lib. 10. c. 1. CORRIGITVR ERROR DE TEMPORE HABITAE CONCIONIS.

A Cum autem eadem quæ inter epistolas ipsius Gregorij concio habetur, recitetur pariter à Gregorio Turonensi; in quibus inter se editiones discrepent, ponemus in margine. Sic enim se habet:

Oportet, fratres carissimi, vt flagella Dei, quæ metuere ventura debuimus, saltem præsentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa iam, quam patimur, poena dissoluat. Vt enim, propheta teste, prædictum est: Peruenit gladius vsque ad animam. Ecce enim cuncta plebs cælestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli eade vastantur; nec languor mortem præuenit, sed languoris moras (vt cernitis) mors præcurrit. Percussus quisque antè rapitur, quam ad lamenta poenitentia conuertatur. Pensare ergo, qualis ad conspectum districti Iudicis peruenit, cui non vacat flere quod fecit: habitatores quippe non ex parte subtrahuntur, sed pariter

B corruunt, domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum heredes præcedunt. Vnusquisque ergo nostrum ad poenitentia lamenta confugiat, dum flere antè percussione vacat. Reuocemus ante oculos mentis, quidquid errando commisimus; & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione, & sicut propheta admonet, leuemus corda nostra cum manibus ad Deum. Ad Deum quippe corda cum manibus leuare, est orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profectò, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Veterinosas namque Niniuitarum culpas tridua poenitentia absterit, & conuersus latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit.

Leuemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus. Citiùs ad precem Iudex flectitur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animaduersionis gladio, nos importunis fletibus insistamus: ea namque quæ ingrata esse hominibus importunitas solet, Iudici veritatis placet: quia pius & misericors Deus à se vult veniam precibus exigi, qui, quantum meremur, non vult irasci hinc. etenim per Psalmistam dicitur: Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia inuocantibus misereri desiderat, qui monet vt inuocetur. Proinde, fratres carissimi, contrito corde & correctis operibus crastina die, primo diluculo ad Septiformem litaniam, iuxta distributionem inferius designatam, deuota mente cum lacrymis veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præsumat: quatenus ad sanctæ Dei genitricis Domini ecclesiam conuenientes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala quæ fecimus depletemus: vt districtus Iudex dum culpas nostras nos punire considerat, ipse à sententia propositæ damnationis parcat.]

D hætenus sermo, idemque dictus in ecclesia sanctæ Sabinæ in Auentino, & scriptus affixus ecclesiæ Albo, cui Litaniarum ordo istiusmodi subscriptus habetur:

- Litania clericorum exeat ab ecclesia beati Ioannis Baptistæ.
- Litania virorum ab ecclesia beati martyris Marcelli.
- Litania monachorum ab ecclesia martyrum Ioannis & Pauli.
- Litania ancillarum Dei ab ecclesia beatorum martyrum Cosmæ & Damiani.
- Litania feminarum coniugarum ab ecclesia beati primi martyris Stephani.
- Litania viduarum ab ecclesia martyris Vitalis.

E Litania pauperum & infantium ab ecclesia beatæ martyris Cæcilie. Facta sunt hæc in basilica sanctæ Sabinæ sub die quarto Kal. Septemb. Indictione octaua.] hætenus ex veteri eademque germana lectione, ex qua recentiores emendes, in quibus (vt diximus) inconsultè nimis sexta Indictio ponitur: quando enim ista contigerint, liquidò constat. Porrò quam legisti Septiformem Litaniam per diuersarum personarum atque locorum ordinem distinctam, apud Gregorium Turonensem aliter dispositam inuenies in hunc modum:

Clerus igitur egrediatur ab ecclesia sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani cum presbyteris Regionis sextæ.

Omnes verò Abbates cum monachis suis ab ecclesia sanctorum martyrum Geruasij & Protasij cum presbyteris Regionis quartæ.

Omnes Abbatissæ cum congregationibus suis egrediantur ab ecclesia sanctorum martyrum Marcellini & Petri cum presbyteris Regionis primæ.

Omnes infantes ab ecclesia sanctorum martyrum Ioannis & Pauli cum presbyteris Regionis secundæ.

^a Gregor. lib. 11. c. 2. Regist. dilectissimi GREGORII SERMO TEMPORIS PESTIS. Hierem. 4.

^a Thren. 3. Dominum. Ezech. 18. Ion. 3. Mat. 27.

HORTATIO AD POENITENTIAM.

^b Psal. 42. dicie

^c deuota ad lacrymas mæcæ

LITANIA SEPTIFORMIS DICTA.

^b Greg. Turon. lib. 10. c. 1.

Omnes verò laici ab ecclesia sancti pronomartyris Stephani cum presbyteris Regionis A septimæ.

Omnes mulieres viduæ ab ecclesia S. Euphemie cum presbyteris Regionis quintæ.

Omnes autem mulieres coniugatae egrediantur ab ecclesia sancti martyris Clementis cum presbyteris Regionis tertie. Ut de singulis ecclesiis exeuntes cum precibus ac lacrymis ad beatam Mariam semper Virginis genitricis Domini Dei nostri Iesu Christi basilicam congregemur: ut ibi diutius cum fletu ac gemitu Domino supplicantes, peccatorum nostrorum veniam promereri valeamus. Hæc eo dicente, congregatis clericorum cateruis psallere iussit per triduum, ac deprecari Domini misericordiam. De hora quoque tertia veniebant utriusque chori psallentium ad ecclesiam clamantes per plateas Urbis, Kyrie eleison.] hæc Gregorius, quæ accepit à suo diacono tunc in Vrbe morante. Sed unde ista diuersitas? non aliunde puto, quàm quod cum non semel eiusmodi litanias diuersis diebus, & processum quoque fuisse ad sancti Petri basilicam, constat ex veteribus Ritualibus. Subdit verò idem Gregorius Turonensis:

Asserebat autem diaconus noster qui aderat, in vnus horæ spatio, dum voces plebs ad Dominum supplicationis emisit, octoginta homines ad terram corruisse, & spiritum exhalasse. Sed non desistit sacerdos tantus prædicare populo, ne ab oratione cessarent.] hanc quoque de his Gregorius, quæ (vt dictum est) accepit à suo diacono: qui cum eundem Gregorium sacerdotem nominet, planè declarat ipsum iam ex diacono fuisse presbyterum ordinatum, sed haud diu antè: nam inferius idem Gregorius: Ab hoc etiam diaconus noster reliquias sanctorum (vt diximus) sumpsit, dum adhuc in diaconatu Gregorius degeret.] hæc ipse.

Habent veteres Rituales libri (vt vidimus) vltimis Litiis esse processum ad basilicam Apostolorum principis Petri, atque ab eodem Gregorio sanctam imaginem Deiparæ magnæ veneratione delatam: fuisse autem illa traditur, quæ hæcenus extat in basilica S. Mariæ ad Præsepe, & à populo honorifico cultu frequentatur: eam tunc à S. Gregorio in processione delatam, Ordo Romanus, quem pluribus exemplaribus Vaticana bibliotheca custodit, affirmat: quibus maior proculdubio adhibenda fides est, quàm cuius haud pridem Venetiis. Tunc verò & mirandum illud accidisse tradunt, vt cum peruenisset procedendo Gregorius ad molem Hadriani Tiberi adiacentem, in signum reconciliati numinis, visus fuerit Angelus nudatum gladium in vaginam reponere, eoque symbolo morbum cessasse: significare voluisse, quemadmodum (vt superius ex eodem Gregorio dictum est) per sagittas visas cælitus lapsas idem fuerat diuinitus præmonstratus. Sic itaque in tempore concitata diuinæ iracundiæ (vt scriptum est) Gregorius factus est reconciliatio, cum auertente ipse diuinam indignationem à populo: cuius rei gratia in Litiis illis, quæ annua celebrantur in Ecclesia antiquo vsu recurrunt pro omnibus auertendis malis, idem Gregorius preces indixit cum gratiarum actione pro tanto accepto diuinitus beneficio. Extat eius indictionis formula, quàm hæcenus inter ipsius Gregorij epistolæ assèruatam hic tibi legendam proponimus: sic enim se habet:

Solemnitas annuæ deuotionis nos, filij dilectissimi, admonet, vt Litaniam, quæ Maior ab omnibus appellatur, sollicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare; per quam à nostris excessibus, eius misericordiæ supplicantes, purgari aliquatenus mereamur. Considerare etenim nos conuenit, dilectissimi, quam variis continuisque calamitatibus pro nostris culpis & offensionibus affligamur, & qualiter cælestis pietatis nobis subinde medicina subueniat. Sexta igitur feria veniente, à Titulo beati Laurentij martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes, ad beatum Petrum Apostolorum principem Domino supplicantes cum hymnis & canticis spiritualibus properemus; vt ibidem sacramysteria celebrantes, tam de antiquioribus, quàm de præsentibus beneficiis pietati eius, in quantum possumus, referre gratias mereamur.] hæc Gregorius de lue cessante gratiarum referens actionem. Verum non sic pestis penitus cessauit, vt omnino extincta fuerit, licet maxima ex parte vis eius repressa sit; vt quæ dicentur, ostendent.

Sed quid ipse post hæc? non quidem secundum illud de ignaui atque superbis antiquitus vsurpatum prouerbum, In proelio cerui, in pace leones: sed è conuerso, se leonem

nem in proelio exhibuit, prodigens vitam ipsam, stansque ante omnes in prima acie primus in tanto discrimine militabat intrepidus: & vbi pax, conciliato numine, reddita est, tamquam ceruus sibi timens, fugam arripuit, latibula captans, cum scilicet litteræ Imperatoris de confirmatione eius electionis Romam delatæ haberet, hic reddamus: Cum, inquit, latibula fugæ præpararet, capitur, trahitur, & ad beati Apostoli Petri basilicam deducitur, ibique ad Pontificalis gratiæ officium consecratus, Papa Vrbi datus est. Sed nec desistit diaconus noster, nisi ad Episcopatum eius de Portu rediret, & qualiter ordinatus fuerit, præsentem contemplatione suspiceret.] hæc ipse. Verum de eius occulta fuga habet ista Ioannes diaconus: Quia, inquit, palam egredi portas ciuitatis non poterat, à negotiatoribus exponendum se, dissimulato (vt fertur) habitu, callidus impetrauit: siluarum saltus expetiit, canernarum latibula requisit. In quibus dum ab omnibus summa sollicitudine quæreretur, indicio columnæ fulgidæ super se iugiter è cælo dependentis agnoscitur, capitur, trahitur, & apud beati Petri Apostolorum principis templum Pontifex consecratur.] hæc de fuga, inuentione, & consecratione Gregorij Ioannes: quæ quidem omnia & ex ipsius Gregorij Papæ scriptis fidem aliquam sibi vendicant.

Etenim dum per apologiam ad Ioannem Rauennatem Episcopum, qui ipsum ob eam causam incusarat, in præfatione libri curæ pastoralis ad eum scripta se excusat, hæc habet: Pastoralis curæ me pondera fugere delitescendo voluisse, benigna, frater carissime, ac humillima intentione reprehendis, &c.] De signo autem diuinitus ostenso, quod dictum est à Ioanne, ipse ex epistola ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum fidem aliquam sibi sumit, dum ista habet: Ego quoque qui indignus ad locum regiminis veni, infirmitatis meæ conscius, secretiora loca petere aliquando decreueram: sed superna mihi indicia aduersari conspiciens, iugo Conditoris subdidi seruicem cordis, hoc præcipue pendens, quia quælibet occulta loca sine Dei gratia animam saluare non possunt, &c.] Idemque ad Natalem Episcopum Salonitanum his verbis: Quia diuinis iudiciis non poteram resultare, necessariò mentem meam parti latiori reuocaui.] ita Gregorius, cum conceptum ex sua creatione mærorem deponere ac penitus propulsare eo argumento studeret, quod scilicet ita Deo placitum esse, signis haud dubiis cognouisset. Quæ igitur adeò mirandis præostensa est signis ordinatio, celebrata hoc anno, tertio Nonas Septembris, eadem veluti sacrosancta, annis singulis in Ecclesia repetenda, consignata tunc publicè fuit in Romanæ Ecclesiæ tabulis; quæ & in vniuerso Catholico orbe solemniter hæcenus perseuerat. Ceterum etsi pendenda ab ipso Gregorio fuerit Imperatori eadem pecuniæ quantitas, quæ à prædecessoribus Gothorum temporibus exacta est: haud tamen in crimen adduci potuit, quasi redemptum pecunia Pontificatum obtinuerit: etenim electio (vt dictum est) legitime facta illi contulit Pontificatum, non Imperatoris confirmatio tyrannicè vsurpata, quæ pecunia licitè redimi potuit, cum non redimeretur ea Pontificatus, sed executio muneris, eo modo (quòd aliter non liceret) ab illata vexatione se liberando.

Ordinatus igitur S. Gregorius Summus Pontifex, mox creditum sibi populum, vt optimus pastor, Dei verbo alere aggressus, in eadem S. Petri basilica primam ordine positam habuit homiliam, qua pluribus præsentis temporis deplorauit ærumnas: etenim accidere visum est tunc temporis secundum illud Ioel: Residuum cruce comedit locusta, residuum locustæ comedit bruchus, residuum bruchi comedit rubigo.] Siquidem alia plura post pestem secuta sunt mala: nam cum adhuc apud basilicam vaticanam ordinatus Pontifex Gregorius resideret, ventis vehementibus concussa ciuitate, quæ vetustate infirma erant ædificia solo prostrata sunt: addita his fuere mala alia recentia & instantia, quibus tum Italia premebatur vbique, tum Roma ipsa dirius vexabatur. quo factum est, vt crederetur extrema mundo dies iudicij imminere: cuius rei gratia idem Gregorius Pontifex mense Novembri habens eam in eadem basilica sancti Petri ad populum homiliam in illam Euangelij lectionem, quæ signa aduentus sui à Domino prænunciata sunt, post alia habet ista: Pestilentias sine cessatione patimur.] & de signis præostensis futurorum malorum: Prius quam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cælo acies vidimus, ipsoque qui post humani generis fusus est sanguine coruscantes.] & inferius: Ecce, fratres mei, iam cernimus, quòd audiebamus: Nouis quotidie & crebrescentibus malis mundus vrgetur. Ex illa plebe innumerabili quanti remanseritis, aspicientis: & tamen adhuc quotidie

vidique

DIVERSAE LITANIAE MADITAS.

ANGELVS SUPER MOLEM HADRIANI VISVS. Greg. dialog. lib. 4. c. 30. Eccles. 44.

In Registro in princ Ind. 10. IN MAIORI LITANIA GRATIA RVM ACTIONES ADDITAS.

DE PVGA GREGORII.

Greg. Turon. hist. Franc. lib. 10. c. 1. in fin.

Ioan. diac. in Vit. S. Gregor. lib. 1. c. 44. DIVINIS SIGNIS IMPROBATA PVGA GREGORII.

Greg. in præf. lib. Pastor.

Gregor. lib. 6. ep. 4. vet. edit.

iudicia Gregor. lib. 8. epist. 20. iudicij.

Ioel. 1. ROMA VENTURVM VIM MAGNA EX PARTE PROSTRATA.

Luc. 21.

die flagella vrgent, repentini casus opprimunt, nouæ nos & improuisæ clades affligunt.] **A** & paulò post: Nudiustertius, fratres, agnouistis, quod subito turbine anno sa arbuta eruta, destructæ domus, atque ecclesiæ à fundamentis euersæ sunt. Quanti ad vesperum sani atque incolumes acturos se in crastinum aliquid putabant, & tamen nocte eadem repentina morte defuncti sunt, in laqueo ruinae deprehensi? Sed considerandum est nobis, dilectissimi, quod ad hæc agenda inuisibilis Iudex tenuissimi spiritum mouit, vnus procellam nubis excitauit, & terram subruit, casura tot ædificiorum fundamenta concussit. Quid ergo Iudex ipse facturus est, cum per semetipsum venerit, & in ultionem peccatorum ira eius exarserit, si portari non potest, cum nos per tenuissimam nubem ferit? In iræ eius præsentia quæ caro subsistet, si ventum mouit, & terram subruit, & concitauit aëra, & tot ædificia strauit?]

^a Greg. dialog. lib. 2. c. 15. DE VRBIS CLADE PRÆDICTIONIO.

Fuerant hæc omnia iam antea à S. Benedicto prænunciata, cum S. Sabinum Episcopum **B** Canusinum alloqueretur ea quæ ipse S. Gregorius recitat verbis istis: Roma à Gentilibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis turbinibus, ac terramotu fatigata in semetipsa marcescet. Cuius prophetiæ mysteria nobis facta sunt luce clariora: qui in hac Vrbe dissoluta mœnia, euersas domos, destructas ecclesias turbine cernimus; eiusque ædificia longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur, videmus.] hæc Gregorius. Sed his malis alia addebantur, nempe Longobardorum foris vrgentium metus, & pauor intus ex iis qui tunc erant Vrbe custodiae milites mancipati, accensa discordia: de quibus idem Gregorius in epistola ad Paulum Scholasticum post Pontificatum initum tertia ordine scripta ista habet: Veniente autem viro magnifico domno Maurentio Cartulario, ei quæso in Romanæ vrbe necessitate concurrere: quia hostilibus gladiis foris sine cessatione confodimur, sed seditione militum interno periculo grauius **C** vrgemur.]

^b Gregor. lib. 1. epist. 3.

Imminebat insuper hoc anno dira fames; cuius rei causa ipse Gregorius, simulac ordinatus est Pontifex, è Sicilia frumentum vehendū curauit, vt patet ex secunda ordine data epistola ad Prætozem Siciliae ipso mense Septembri, inchoante nona Indictione; vbi inter alia: De qua re curam gerite: quia si quid minus huc transmittitur, *frumenti petiti videlicet*, non vnus quilibet homo, sed cunctus simul populus trucidatur.] Sic igitur non tam sedem Pontificiam, in qua federet, visus est Gregorius consecutus, quam concendisse iactatam omni ex parte turbinibus nauem, atque dimotus è sede quietis vocatus ad bella, duosq. labores subeundos, & graues perpetiendas ærumnas. Hinc ipse ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum scribens quartam ordine epistolam, inter alia habet ista: Quia vetustam nauem vehementer contractam indignus ego infirmusque suscepi: **D** vndique enim fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempestate quassatæ putridæ naufragium tabulæ sonant: per omnipotentem Deum rogo, vt in hoc mihi periculo orationis vestræ manum porrigatis: quia & tanto enixius potestis exorare, quanto & à confusione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius statis.] hæc Gregorius pressus angustiis vndique gemens ac dolens.

^c Gregor. lib. 1. epist. 2.

^d Gregor. lib. 1. epist. 4. STATUS ECCLÉSIAE ROMANAE HVIV. TEMPORIS.

Verum quo magis increbrescere vidit mala, eo fortius ad ea superanda animi virtute surrexit, & tantum abfuit vt illis succumberet, vt ea omnia potentissime superans, vitus sit tot immensos fluctus, Christi confusus verbo qui vocauerat, sicco vestigio pertransisse; vt diceret cum Apostolo: In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur.]

^e 2. Cor. 4.

Quanta enim fuerit animi tranquillitate inter tot fluctus atque procellas, ex eo quisque facile poterit intelligere, dum (vt ipse testatur in epistola ad Leandrum Episcopum Hispalensem) hoc ipso exordio Pontificatus sui, tamquam si summo otio frueretur, curisq. omnibus vacuus, solitarius detineretur monastica cellula, præclarissimum illud de Pastoralis cura commentarium elaborauit, ea occasione accepta, quod (vt dictum est) Ioannes Rauennas Episcopus ipsum litteris arguisset, quod pastorem curam, delirescendo, fugere voluisset. qua in re imitatus est Magnus Gregorius Gregorium Nazianzenum: sicut enim ille eadem ex causa scripsit de sua fuga apologeticum, quo sublimem periculosamq. eiusmodi spiritualem præfecturam ostendens, se haud insipienter fugisse monstraret: ita hic noster suæ fugæ defensionem parans, simul ostendit periculum, pariterque docuit, quales esse debeant, qui in Episcopos assumuntur, & quo modo qui assumpti sunt se gerere in regimine ipso, atque insuper quo modo docere alios debeant, & ad sui cognitionem eosdem redire demum oporteat. **E** Quia in re non apologiam tantum de fuga sua visus est scribere

^f Gregor. lib. 4. epist. 46.

QVA OCCASIONE GREG. SCRIBIT LIBRVM CVRÆ PASTORALIS.

A scribere, sed pastor ipse pastorum pascere eos primùm omnium voluisse, vnde & daretur eis optime sibi subditos curare greges; memor nimirum, primùm omnium incumbere ex Domini iussione, sicut Petro, ita & successoribus eius, labantes confirmare fratres. ^{Luc. 22.}

Scribens igitur de cura pastorali volumen, nihil aliud vitus est operatus, quam in eminentissima omnium cathedra sublimis positus docere voluisse omnes qui essent in toto Christiano orbe pastores, necnon eos qui eisdem postea futuris sæculis in eodem munere pastorali essent substituendi Episcopi successores. Ita planè, cum ad Synodos celebrandas postea conuenerant Episcopi, hoc ipsum (vt suo loco dicitur) ingenuè professi sunt. Sed quanta id animi demissione, procul abhorrens à fastu, Gregorius ipse præstiterit, eius accipe verba, cum perorat: Ecce, inquit, bone vir, reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis esse debeat pastor inuigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus, aliosque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor.] hæc ipse: qui eo se vinculo arctius obstringere voluisse videtur, vt quæ alios scribendo docuisset, primus ipse opere implere satageret, exemplar sibi optimi pastoris velut in tabula pictum ob oculos ponens, vt se ipsum in eandem imaginem transformaret.

B Ceterum quod ad ipsius Gregorij scripta pertinet, planè ea admiranda cognosces, si in eis non folia tantum, sed qui insunt fluctus velis attentè perspicere, atque percipere. Tulit infelicissima conditio sæculi huius, vt inter barbaros barbarissimis luculenta repleta Latinitas, & solæismorum obducta carie fuerit Romana lingua: vt penè miraculum habitum sit, Gregorium inter tot tenebras aliquo illucescere potuisse fulgore. Sed cœpta iam prosequamur.

DE S. GREGORII SCRIPTIS INDICTIONIVM.

Cum autem meditaretur ista Gregorius, ipso suæ sedis exordio, pati coactus est ingruentia vndique gratulantium agmina: Importuna sanè narratio in luctu musica] quod cogat ^{Eccl. 22.} Christiana charitas gaudere cum gaudentibus. Magis verò exulcerabant animum eius illi, qui cum spirituales essent, vt conscijs eius animi & instituti, aliter iudicare deberent, æquè vt ceteri gestire gaudium viderentur. Hinc ipse ad Paulum Scholasticum his primis ordinationis suæ diebus scribens, hæc ait: Quicquid mihi ex honore sacerdotalis officij extranei arident, non valde penso: de vobis autem mihi hac ex re aridentibus non minimè doleo, qui desiderium meum plenissime scitis, & tamen profecisse nre creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuissem implere quod volui; si voluntatem meam, quam dudum cognitam habetis, perficere optatæ quietis perceptione valuissem.] alludens ad fugam, quam frustra captasset. scribit hæc ad Paulum Scholasticum Siciliae Præfectum, cum successorem ab Imperatore accepisset Leonem Exconsulem: quo tempore idem S. Gregorius ^{Rom. 12.} ad curandum Ecclesiæ Romanæ patrimonium in Siciliam misit Petrum subdiacōnum, cui & in mandatis dedit, vt interesset Concilijs ab omnibus Episcopis eius insulæ annis singulis conuocandis, sed ad eundem Petrum paulò post litteras dedit, cum ipse ^{Gregor. lib. 1. epist. 1.} vendicare vellet Romanæ Ecclesiæ fundum quendam, præcipiens, vt si quadraginta annis absque intermissione possessio illius continuata esset, nulla fieret possessori molestia; nolens vti priuilegio à Iustiniano Ecclesiæ Romanæ concessio centum annorum, ne exordia Pontificatus sui aliorum hærymis auspicaretur.

Gregor. lib. 1. epist. 3. DOLOR DE ALIENO GAUDIO.

Dum in his esset, nec quem deuorarat ex suis ærumnis conceptum mærorem digerere omnino posset, eo magna sæpè regurgitante amaritudine animi, gemens & dolens, vnde sibi malū quo angebatur prouenisse sciebat, eo conuersus, grauius questus est, cum amicis expostulans, quod apud Imperatorem non intercessissent, vt de sua electione decretum irritum redderetur. Hoc argumento ab eo scriptæ sunt litteræ ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum & alios: ad ipsum enim in primis hæc habet: Si charitatis virtus in proximi dilectione consistit, & sic diligere proximos sicut nos iubemur: quid est quod me beatitudo vestra non ita sicut se diligit? Quo enim ardore, quo studio Episcopatus pondera fugere volueritis, scio: & tamen hæc eadem Episcopatus pondera ne mihi deberent imponi, non restitistis. Constat ergo, quia non me sicut vos diligitis, qui illa me voluistis onera suscipere, quæ vobis imponi noluistis.] Sunt complures eiusdem Gregorij epistolæ ad diuersos datæ, quibus luget miserimum quem putabat animæ suæ statum, in quem sub honoris specie se videret esse coniectum: dignæ quidem omnes quæ ab omnibus legerentur, verum ob prolixitatem vitandam eas hic reddere prætermittimus: ne tamen iciumum omnino lectorem dimittamus, satis sit hic referre quam hoc ipso sui Pontificatus initio scripsit ad sororem Imperatoris, nomine Theoctistam, pietate, sicut & generis

Gregor. lib. 1. epist. 9.

GREGORII CVM AMICIS EXPOSTVLATIO.

Gregor. lib. 1. epist. 4.

C Quia in re non apologiam tantum de fuga sua visus est scribere

D Tulit infelicissima conditio sæculi huius, vt inter barbaros barbarissimis luculenta repleta Latinitas, & solæismorum obducta carie fuerit Romana lingua: vt penè miraculum habitum sit, Gregorium inter tot tenebras aliquo illucescere potuisse fulgore. Sed cœpta iam prosequamur.

E Tulit infelicissima conditio sæculi huius, vt inter barbaros barbarissimis luculenta repleta Latinitas, & solæismorum obducta carie fuerit Romana lingua: vt penè miraculum habitum sit, Gregorium inter tot tenebras aliquo illucescere potuisse fulgore. Sed cœpta iam prosequamur.

neris claritudine insignem feminam; qua quidem, qui intus laterent, animi fluctus aperit; **A** ait enim post eius exordium^a:

^a Gregor. lib. 1.
epist. 5.

DE FLORAT
GREGORIVS
SYAEVITAE
STATVM.

Sub colore Episcopatus ad saeculum sum reductus: in qua, *cura scilicet pastorali*, tantis terrae curis inferuio, quantis me in vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Altra enim quietis meae gaudia perdidit, & intus corruens, ascendisse exterius videor: unde me à Conditoris mei facie longè expulsus deploro. Conabar namque quotidie extra mundum, extra carnem fieri; cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre; & non solum vocibus, sed medullis cordis mei ad Dei speciem anhelans, dicebam^b: Tibi dixit cor meum: Quasiui vultum tuum: & Vultu tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil petimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare; ita ut in me penè impletum crederem, quod pollicente Domino, ex propheta didicissem^c: Sustollam te super altitudines terrae. Super enim **B** altitudinem terrae sustollitur, qui & ipsa quae alta & gloriosa praesentis videntur saeculi per mentis despectum calcant. Sed repente à rerum vertice, tentationis huius turbine impulsus, ad timores, pauoresque corruo: quia etsi mihi nihil timeo, eis tamen qui mihi commissi sunt, multum formido.

^b Psal. 26.

^c Isai. 58.

^d Psal. 68.

GREGORII
AERVMNAE
IN CVRA PA
STORALI.

^e Isai. 46.

^f Psal. 39.

^g Genes. 29.

Vndique causarum fluctibus quatuor, & tempestatibus deprimor; ita ut rectè dicam: Veni^d in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire post causas ad cor desidero, sed ab eo cogitationum tumultibus exclusus redire non possum. Ex hoc ergo mihi longè factum est, quod intra me est: ita ut obedire nequeam prophetae voci, qua dicitur^e: Redite praevaticatores ad cor. Sed stultis pressus cogitationibus solummodo exclamare compellor^f: Cor meum de reliquit me. Contemplativae vitae pulchritudinem velut Rachel^g dilexi, sterilem, sed videntem ac pulchram, quae etsi per quietem suam minus generat, lucem tamen subtilius videt. Sed quo iudicio, nescio, Lia mihi in nocte coniuncta est, activa videlicet vita, fecunda, sed lippa, minus videns, quamvis amplius pariens. Sedere ad pedes Domini cum Maria festinaui, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus ministrare, & erga multa saragere. Expulsa à me (ut credidi) legione daemonum, volui obliuisci quos novi, ad Saluatoris pedes quiescere: & ecce mihi nolenti atque compulsio dicitur^h: Revertere in domum tuam, & annuncia quanta fecerit tibi Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula praedicare, cum iam mihi difficile sit saltem recolere? pressus enim in hoc **C** tumultu saecularium negotiorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum estⁱ: Deiecisti eos, dum alleuarentur. Neque enim dixit: Deiecisti eos, postquam alleuati sunt: sed, dum alleuarentur: quia pravi quique dum temporali honore suffulti, foris videntur surgere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipsa ruina est: quia dum gloria falsa subnixi sunt, à gloria vera euacuantur.

^h Marc. 5.

ⁱ Psal. 72.

^k Psal. 36.

^l Psal. 82.

^m Philip. 3.

ⁿ Job. 36.

^o Prou. 1.

Hinc iterum dicit^k: Deficientes ut fumus deficient. Fumus quippe ascendendo deficit, & sese dilatando euanescit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam praesens felicitas comitatur: quia unde ostenditur ut altus sit, inde agitur ut non sit. Hinc rursus scriptum est^l: Deus meus pone illos ut rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, & in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona praesentis mundi, quae relinquimus: anteriora autem sunt aeterna & permanentia, ad quae vocamur, Paulo attestante, qui ait^m: Quae retro sunt oblitus, in ea quae sunt priora me extendens. Peccator ergo cum in praesenti vita profecerit, ut rota ponitur, qui in anterioribus corruens, ex posterioribus eleuatur: nam cum in hac vita gloriam percipit quam relinquit, ab illa cadit quae **E** post hanc venit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores proeectus regere sciunt, ut per eos nequaquam interius corruant. Vnde scriptum estⁿ: Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens. Et per Salomonem dicit^o: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed mihi haec difficilia sunt, quia & valde onerosa: & quod mens sponte non recipit, congruè non disponit. Ecce serenissimus dominus Imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem pro iussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest: unde necesse est, ut omnes culpas & negligentias meas non mihi, sed suae pietati deputet; quia virtutis ministerium infirmo commisit. haecenus Gregorius, qui eodem quoque argumento litteras^p dedit ad Narsetem Patricium, necnon alias ad Anastasium Episcopum Antiochenum: desiderantur autem litterae scriptae ad Imperatorem, quarum meminit in illis reditis ad eundem Anastasium, dum ait: Praeterea indico, quia à serenissimis dominis quan-

^p Gregor. lib. 1.
epist. 6. 7.

A tis valui precibus postulavi, ut vos, honore restituto, ad sancti Petri Apostolorum principis limina venire, & quousque Deo placuerit, hic mecum viuere concedant: quatenus dum vos videre meruero, peregrinationis nostrae tedium de aeterna patria inuicem loquendo releuemus.] haec Gregorius.

Quorum verborum sensum ut percipias, in memoriam reuocare debes, quae de eodem Anastasio Sinaita in superiori Annalium tomo sunt dicta, ipsum nimirum resistentem Iustiniano haeresim promulgare saragenti, ab eodem fuisse Antiocheno Episcopatu deiectum, in locumque ipsius subrogatum Gregorium, quem cognitum perutilem Reipublicae constat numquam ab ea sede fuisse per successores Imperatores dimotum. Cum vero magna ob spirituales animorum coniunctionem intercessisset inter ipsum Pontificem Romanum Gregorium & Anastasium necessitudo: illud ab Imperatore expetiit Gregorius, ut eidem Anastasio honor sedis restitueretur, sineretur tamen ad obitum vsque qui tunc sedebat Gregorius sedere, ipse verò Romam ad se Anastasius mitteretur. Verum litteras de restitutione Anastasij, licet scriptas, non tamen fuisse missas, idem Gregorius testatur in epistola ad Sebastianum Episcopum, ubi ait^a: Praeterea indico suggestionem meam ad piissimos dominos summis precibus plenam fecisse, ut virum beatissimum dominum Anastasium Patriarcham, concessio vsu pallij, ad beati Petri Apostolorum principis limina mecum celebraturum solemnia Missarum transmittere debuissent: quatenus, si ei ad sedem suam minimè reuerti liceret, saltem mecum in honore suo viueret. sed quae causa fuerit ut eadem scripta retinerem, praesentium lator vobis innotescet.] haec ipse. Sed factum est diuino consilio, ut post sequentem annum ille Gregorius moreretur, thronum verò suum post viginti quatuor annos ipse receperit Anastasius, ut suo loco dicemus.

PRO ANA.
STASIO AN
TIOCHENO
EPISC. GRE
GORIVS
LABORAT.

^a Gregor. lib. 2.
epist. 27.

Qui igitur in Orientalem Ecclesiam, mox ut creatus est Pontifex, conuertit oculos, certe quidem illis consulere, quae proximè essent, non despexit: cum enim sciret complures Italiae Ecclesias post tot bella tempore Gothorum illata & per Longobardos iterata penitus desolatas, earundem propensior curam gessit: quamobrem^b Minturnensem Ecclesiam non clero tantum, sed & populo destitutam, Formianae illi proximè inhaerenti coniunxit, in qua tunc fuisse venerandum corpus sancti Erasmi martyris tradit. Verum & Formiana postea pariter desolata, in proximum locum ad mare positum natura loci munitum, Caietam dictum, tam sedes, quam martyris pignora sunt translata. Sed & hoc pariter anno, Ecclesia Populonensis in Tuicia, cuius fuerat Episcopus sanctus Cerbonius, sacris destituta ministris, Rosellano Episcopo, ut eam curare deberet, litteris iussit, quarum est exordium^c: Peruenit ad nos, quod Populonensis Ecclesia ita sit sacerdotis officio destituta, ut nec poenitentia decedentibus ibidem, nec baptismum possit praestari in-

CONSULTIT
GREG. EC-
CLESIAE DE-
RELICTIS.
^b Gregor. lib. 2.
epist. 8.

^c Gregor. lib. 2.
epist. 15.

D fantibus, &c.] Ex quibus duo ista percipias in Ecclesia Catholica seruari solita, nimirum ut nemo fidelium aduultorum absque poenitentia, ipso sacramento videlicet poenitentiae per sacerdotem impertiendo, ex hac vita migrare sineretur, neque infantes coalescere absque baptismo permetterentur. Haec sui Episcopatus exordium: de reliquis autem Ecclesiis collapsis, & ut licuit restitutis, vel aliis commendatis, sequentibus annis pro temporis ratione dictari sumus.

Sed maius negotium illud totis viribus suscipiendum ipsi fuit, ut schismate diuisa membra capiti iungeret: hoc enim anno idem Gregorius conatus est schismaticos illos ob Tria capitula (de quibus saepe tomo superiori dictum est) ab Ecclesia Romana separatos communioni Catholicae restituere. Erant^d ex eis nonnulli Neapoli degentes, qui quidem quod non ut alij tumidi arrogantia & auersione superba se ab Ecclesia Romana se-
E parauerant, sed quod vererentur, ne Tria damnando capitula, aliquid facerent in praedictum Concilij Chalcedonensis, quo praetextu alij omnes schismatici (ut suis locis est demonstratum) contra Quintam Synodum se crexerant, facilius curari potuerunt. Horum vnus, Stephanus nomine, simulac accepisset sanctissimum virum Gregorium creatum esse Romanum Pontificem, parum sincerumque veritatis cultorem, apud quem nullum haberet accessum priuata affectio, sed studium veritatis: Romam veniens, ipsum conuenit, suaeque mentis, ambages, animique dubitationem aperuit, quorum causa se ab Ecclesia separarat: illud pollicitus, reuersurum se ad fidei Catholicae communionem, si ipse Gregorius suae ipsius animae susciperet in se periculum, intercederetque sponsor & fideiussor apud Deum, ut ratum haberetur in caelo, quod ipse rediens ad communionem Romanae Ecclesiae in terris ageret. Quod Gregorius facere minimè cunctatus est: sed & ut idem pra-

^d Gregor. lib. 1.
epist. 14.
SCHISMA-
TICI QVO-
MODO A
GREGORIO
RECEPTI.

CHRISTI
590.GREGORII PAP.
I.MAVRITII IMP.
5.

12

Annales

CHRISTI
590.GREGORII PAP.
I.MAVRITII IMP.
5.

præstaretur ab eius sociis Neapoli degentibus, litteris admonuit Demetrium his temporibus Neapolitanum Episcopum.

SCHISMATIGI VOCATI AD SYNODVM.

Gregor. lib. I. epist. 16.

Urgebat & iussu Imperatoris, ut schismatici omnes ad Ecclesiam redire deberent: cuius rei gratia scripserat Mauritius Augustus ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, ut eos omnes Romam ad Synodum conuocaret; ut Synodali decreto iis quæ ab ipsis reuocata essent in dubium, amotis, perfecta Ecclesiæ vnitas sanciretur. Non extant ipsa litteræ Imperatoris, sed tantum Gregorij id habetur restificatione de his scribentis ad Severum Aquileiensem Episcopum iterum in schismatis errorem delapsam; ubi ad finem hæc habet: Pro qua re imminente latore præsentium, iuxta Christianissimi & serenissimi rerum domini iussionem, ad beati Petri Apostoli limina cum tuis sequacibus venire te volumus: ut auctore Deo, aggregata Synodo, de ea quæ inter nos vertitur dubietate, quod iustum fuerit, iudicetur. Hæc ipse. Verum venire cum contempnisset, sede ab hostibus priuatus est, Aquileia ipsa (ut dicemus) incensa, & ipse profugus ad summam est deductus inopiam, ut stipem quæreret. Sed de his inferius.

Paul. diac. lib. 3. cap. 11.

Greg. lib. I. epist. 17. Antharitis DECRETVM DE BAPTIZATIS AB ARIANIS.

Gregorius insuper & eos quos impietas Ariana per regiam potestatem segregauerat ab Ecclesia, quantocyus eidem Catholica Ecclesiæ restituendos curauit. Antharit enim Rex Longobardorum Ariana labe pollutus, eadem inficere Catholicos studens, hoc anno Paschali tempore prohibuerat Longobardorum Orthodoxorum filios in fide Catholica baptizari. Sed quid accidit? Vltor Deus impietatis exurgens, hoc eodem anno, eodemque ferme die, quo sanctus Gregorius consecratus est Pontifex, nempe Nonis Septembris, ipsum ex hac vita subduxit, ut Paulus affirmat. Quamobrem ipse Pontifex ut coeno impietatis merfos erueret, eiusmodi ad vniuersos Italiæ Episcopos decretum misit:

Quoniam nefandissimus Antharit* in hac, quæ nuper expleta est, Paschali solemnitate Longobardorum filios in fide Catholica baptizari prohibuit, pro qua culpa cum diuina maiestas extinxit, ut solemnitatem Paschalem vltius non videret: vestram fraternitatem decet cunctos per loca vestra Longobardos admonere, ut quia vbique grauis mortalitas imminet, eosdem filios suos in Ariana hæresi baptizatos ad Catholicam fidem concilient, quatenus super eos iram Domini omnipotentis placent. Quos ergo potestis, admonete: quanta virtute valetis, eos ad fidem rectam suadendo rapite: æternam eis vitam sine cessatione prædicate: ut cum ad districti veneritis conspectum Iudicis, possitis ex vestra solitudine lucrum in vobis ostentare pastoris. Hæc Gregorius: quibus etiam indicatur, pestem illam, inguinariam dictam, in Vrbe coeptam, alia loca Italiæ inuasisse; quam non Italiam tantum esse depastam, sed & alias provincias, constat.

Pestis in Hispania et Gallia. Greg. Turon. hist. Franc. lib. 9. c. 22.

Gregor. eod. lib. c. 21. GvntHERAMNVS REPESTEM PIETATE PROPVLSARE STVDET.

Peruasisse enim Hispaniam atque Galliam eandem inguinariam pestem, Gregorius Turonensis affirmat, dum ait: Nautis ab Hispania vna cum negotio solito ad portum eius appulsa ciuitatis, quæ huius morbi fomitem secum nequiter deferebat: de qua cum multi ciuium diuersa mercarentur, vna confestim domus, in qua octo animæ erant, hoc contagio interfectis habitatoribus, relicta est vacua. Nec statim hoc incendium luis per domos spargitur totas, sed interrupto certi temporis spatio, ac velut in segetem flamma accensa, urbem totam morbi incendio conflagrauit. Quid autem Rex Guntheramnus pietate insignis ad eandem luem auertendam præstitit, ne reliquas Galliæ ciuitates adiret, idem auctor superius ita narrat: Ipse autem Rex (ut sæpe diximus) in eleemosynis magnus, in vigiliis atque ieiuniis promptus erat. Nam tunc ferebatur Massilia à lue inguinaria valde vastari, & hunc morbum vsque ad Lugdunensem vicum Octauum nomine fuisse celeriter E populatum. Sed Rex ac si bonus sacerdos prouidens remedia, quibus cicatrices peccatoris vulgi mederentur, iussit omnem populum ad ecclesiam conuenire, & rogationes summa deuotione celebrari, & nihil aliud in usum veltendi nisi panem ordeaceum cum aqua munda assumi, vigiliisque adesse instanter omnes iubet. Quod eo tempore ita gestum est: per triduum enim ipsius eleemosynæ largius solito præcurrentibus, ita de cuncto populo formidabat, ut iam tunc non Rex tantum, sed etiam sacerdos Domini putaretur, totam spem suam in Domini miseratione transfundens, & in ipso iactans cogitationes quæ superueniebant, à quo eas affectui tradi, tota fidei integritate putabat.]

Sed & quomodo etiam in eodem Rege virtus miraculorum cognita fuerit, ita mox subdit: Celebre tunc à fidelibus ferebatur, quod mulier quædam, cuius filius quartano typo grauabatur, & in stratu anxius decumbebat, accessit inter turbas populi vsque ad tergum Regis,

A Regis, abruptisq. clam regalis indumenti fimbriis, in aquam posuit, filioque bibendum dedit, statimq. restincta febre sanatus est. Quod non habetur à me dubium, cum ego ipse sapius laruas, energia famulante, nomen eius inuocantes audierim, ac criminum propriorum gesta, virtute ipsius discernente, fateri.] hæc de his ipse Gregorius Turonensis.

Sed iam eius diaconum, quem acceptis Romæ à S. Gregorio Papa sacris reliquiis, ibi reliquimus, in Gallias redeuntem assectemur: miranda quidem ei in ipsa navigatione contigisse videbimus: audiamus autem ipsum Gregorium eius Episcopum ista narratam his verbis: Ab hoc etiam Gregorio Papa diaconus noster reliquias sanctorum (ut diximus) sumpsit, dum adhuc in diaconatu degeret] viuentem scilicet adhuc Pelagio, ut idem habet in commentario de gloria martyrum his verbis: Sicut à diacono nostro relatum, ita gestum esse cognouimus. Hic autem diaconus à Papa vrbs Romæ Pelagio quorundam martyrum confessorumque pignora accipiens, cum grandi psallentio, psalmodia videlicet, vel clericorum officio, ac populi immensi obsequio, vsque ad Portum deductus est. cum autem ibidem expectans nauigandi tempus opportunum moraretur, contigisse tradit celebrari ordinationem ipsius Gregorij Papæ, eamque ut videret, è Portu Romano eundem diaconum rediisse. Recurrens verò rursus ad Portum: Ingressus, inquit, nauem, erectis velis, ac per illum antennæ (quæ modulum crucis gestat) apparatus extensis, flante vento, pelagus altum arripiunt.

Qui dum nauigant, ut Massiliensis ciuitatis portum attingant, appropinquate coeperunt ad locum quendam, de quo à littore maris lapideus mons exurgens, ac paulatim decedens, summa tenus vnda in mari distenditur. Cumque impellente vento, carina magno impetu ferretur in præceps, ut scilicet scopulo illis quassaretur, atque nauis discrimen intuentes exitus, vociferarentur: diaconus eleuata cum sanctis pignoribus capsa, inuocare nomina singulorum cum gemitu & voce maxima coepit, deprecans ut eorum virtute ab hoc periculo perituri liberarentur. Iam iamque appropinquabat nauis (ut præfati sumus) ad scopulum: & statim in sanctorum contemplatione reliquiarum, ab ipso loco commotus cum violentia maiori ventus huic vento contrarium fluctum elisit, ventumque aduersum repulit, ac naue in pelagus profundum reuocata, cunctos à mortis periculo liberauit: sicque gyrata mole periculi, portum quem desiderabant, cum Domini gratia ac sanctorum patrocinio contigerunt. Erant enim reliquie sanctorum, Apostolorum scilicet, quorum sacra vestigia Domini manibus sunt abluta, cum Pauli, Laurentiique, atque Pancratij, Chrysanthi, Dariaeque virginis, Ioannis, atque alterius Pauli fratris eius, quorum certamina & palmas victoriarum ipsa caput orbis vrbs Roma deuota concelebrat.] hucusque Gregorius.

D Hoc eodem anno contigit Francorum motus aduersus Longobardos Galliam Cisalpinam occupantes, ab eodem Gregorio Turonensi descriptus, eodem anno videlicet, quo Gregorius creatus est Pontifex: idque ex eo colligitur, quod sequenti anno, ubi Agilulphus creatus est Rex Longobardorum, ad captiuos redimendos misit Agnellum Tridentinum Episcopum, ut suo loco dicitur. Franci enim simul cum Imperatore Mauritio foedus aduersus Longobardos incuentes, ad eos ab Italia expellendos, in Italiam descendunt, magnumque vbique accolis damnum intulerunt, deuastantes omnes regiones illas per quas transisse contigit; ex quibus diuinum numen aduersum se concitauerunt. Peruenientes enim in Italiam, cum non reperissent exercitum Imperatoris ex condito aduersus Longobardos mittendum, nihil magni momenti efficere potuerunt, cum Longobardi vna cum suo Rege in munita loca se recepissent, siue in Ticinensem ciuitatem, vel alij ad alias munitiones confugissent. Franci verò circumquaque palantes, in prædam conuersi per trium mensium spatium, demum morbis afflicti, atque consumpti, pauci cum præda quam egerant & captiuis in Gallias redire compulsi sunt. Hic finis expeditionis huius hoc anno, adhuc Rege viuentem Longobardorum, de cuius obitu nuper alia occasione mentio facta est. Porro quem Antharit Gregorius Papa & alij Regem Longobardorum nominant, Turonensis Gregorius eundem Apracharium appellat, quem & hoc anno obiisse refert; & Paulum eius successorem vocat, quem Agilulphum dictum fuisse omnes affirmant.

Quod autem ad victos pertinet: quid tunc temporis admiratione maxima dignum Aruernis in Gallia acciderit, idem Gregorius subdit his verbis: Apud Aruernos verò vincti carceris nocte, Dei nutu disruptis vinculis, reseratisque aditibus custodiæ, egressi, ecclesiam ingressi sunt. Quibus cum Eulalius Comes onera catenarum addi iussisset;

Annal. Eccl. Tom. 5.

B

vt su-

Greg. Turon. hist. Franc. lib. 10. c. 1.

Greg. Turon. de glor. Mart. c. 33.

DE DIACONO NO TURONENSI CVM RELIQUIIS REMANENTIBUS.

OPRE SANCTORVM MARTYRVUM NAVFRAGIVM VITATVR.

Greg. Turon. hist. Franc. lib. 10. c. 3. Paul. diac. lib. 4. c. 4.

Greg. Turon. hist. Franc. lib. 10. c. 6.

vt super eos sunt posita, extemplo ceu vitrum fragile comminuta sunt: & sic obtinente A
Auito sancto eius ciuitatis Pontifice eruti, propriae sunt redditi libertati.] Quae verò mira-
culum istud profecuta sit munificentia Childeberti Regis, idem pergit sic dicere: In supra-
dicta verò vrbe Childebertus Rex omne tributum tam ecclesiis, quam monasteriis, vel re-
liquis clericis qui ad ecclesiam pertinere videbantur, aut quicumque ecclesiae officium ex-
colebant, larga pietate concessit. Multum enim iam exactores huius tributi expoliati erant,
eo quòd per longum tempus & succedentium generationes, ac diuisis in multas partes ip-
sis possessionibus, colligi vix poterat hoc tributum: quod hic, Deo inspirante, ita praecepit
emendari, vt quod super hoc Fisco deberetur, nec exactorem damna percuterent, nec ec-
clesiae cultorem tarditas de officio aliqua reuocaret.] hæc Gregorius.

CHILDE-
BERTI REG.
MUNIFI-
CENTIA.

Quod rursus ad Francorum res spectat, ad hoc ipsum tempus pertinet Concilium Anti-
fiodorense dioecesanum, cui praefuit Aunacharius eiusdem ciuitatis Episcopus solus cum B
Abbaribus & presbyteris eiusdem dioecesis; in quo plura, quae statuta fuerant in Matisco-
nensi Concilio secundo, cui idem Aunacharius interfuit, & sexto loco subscripsit, pariter
reperita esse reperiuntur. Habentur in eo sancti canones quadraginta quinque ad Eccle-
siasticam disciplinam & monasticam obseruantiam retinendam spectantes; quorum non-
nullorum etiam vsus exoluerit, antiquitatis tamen indices remanserunt. De quibus monen-
dum, ne dum in duobus ex illis vigilias prohibitas legis, de sacris intelligas, sed quae in
priuatis domibus fieri consueuerant, vt cum dicitur canone tercio: Non licet compensas in
domibus propriis, nec vigilias in festiuitatibus sanctorum facere.] nam & paulo post: Sed
quicumque votum habuerit, in ecclesia vigilet. Sic & intelligas quae habentur in eiusdem
Concilij canone quinto illis verbis: Omnino & inter supradictas conditiones, vigilias quas
in honore Domini obseruant, omnibus prohibemus.] quae nimirum fiebant in domibus C
propriis, admixtasque habebant aliquas superstitiones.

CONCILIAN-
TIS IOD-
DIOECESA-
NUM.

Quam autem frequens esset hoc tempore sacrarum vigiliarum vsus in Galliis, illud ostendit
inter alia, quod quemlibet diem Dominicum Fideles praecedentibus nocturnis vigiliis
agerent, vt docet canon primus posterioris Concilij Matisconensis, cui (vt diximus) idem
interfuit & subscripsit Aunacharius, qui huic Synodo Antifiodorensi praefuit: cuius hæc
sunt verba, dñi de die Dominico religiosissime celebrando agitur: Noctem quoque ipsam,
quae nos supernae luci & immarcescibili reddidit; spiritualibus exigamus excubiis, nec dor-
miamus in ea, quemadmodum dormitant, qui nomine dumtaxat Christiani esse noscun-
tur; sed oremus & vigilemus operibus sacris, vt digni habeamur in regno coheredes fieri
Saluatoris.] Hæc ante annum statuta in Concilio prouinciali, haud potuerunt post annum
à dioecetano Concilio aboleri, ab eo praesertim Episcopo, qui (vt dictum est) eidem ca sta-
tuenti Concilio subscripsisset. Quinetiam in hoc ipso Antifiodorensi Concilio, de quo
agimus, vndecimo canone habetur de religiose seruandis vigiliis Paschatis, ne quis scilicet
quicquam in eis post mediam noctem comedat.] Hæc de vigiliis oportuit admonuisse ad-
uersus eos qui putant per idem Concilium fuisse abrogatas.

VIGILIA-
RVM VSVS.

Pertinet & ad antiquitatis vsus, quod eiusdem Synodi canone trigesimo sexto prohi-
betur mulier nuda manu Eucharistiam sumere: sed (quod habet inferius canon quadrage-
simus secundus) praecipitur vt ad hoc opus vnaquaeq. mulier habeat Dominicalem suam,
alioqui non communicet. Quid autem per Dominicalem intelligi debeat, accipe ex S. Au-
gustino, qui de hoc agit sermone centesimo quinquagesimo secundo de tempore, vbi ait:
Omnes viri quando communicare desiderant, lauant manus, & omnes mulieres nitida
exhibent lintamina, vbi corpus Christi accipiant.] subdit pluribus, quid hæc significant. E

DE EUCHA-
RISTIAE
SYMPTIO-
NE.

Sed iam inuisamus Orientis Ecclesiam, quae misericordia Dei non destituta, eodem
tempore quo Occidens tanto Pontifice illustratur Gregorio Magno, ipsa resulget splendo-
re viri sanctissimi Theodori Siceotæ, qui in Galatia ex Archimandrita inuitus est proue-
ctus ad Episcopatum Anastasiopolis ciuitatis itidem in Galatia sub Ancyra metropoli.
Scripsit res ab eo praeclare gestas quam fidelissimè, qui à puero cum ipso coaluit Georgius
presbyter atque eiusdem monasterij praefectus: nam in fine eius commentarij hæc ipse:
Hæc ego Eleusius, qui & Georgius à S. Theodoro vocatus sum, omnia, Deo adiuuante, con-
scripsi. Neque verò miraculorum ipsius expertus fui, sed ea maximè omnium expertus sum.
Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi diu simul vixissent, nec vltos pos-
sent liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt; cumque zonas, quibus ille benedixerat,
accepissent, ego cõceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatu: qui & in eius mo-
naste-

DES THEO-
DORO SI-
CEOTA.

A nasterio enutritus, à religiosissimo praefecto litteras didici, &c.] Qui igitur rerum mirabi-
lium ipsius Theodori inspector maximè fuit, eas sincerissimo stylo memoriae perpetuae po-
steris tradidit. Quomodo autem (quod hoc tempore Mauritij Imperatoris accidit) ad Epi-
scopatum Anastasiopolis tractus sit, idem auctor narrat his verbis:

Defuncto Timotheo Anastasiopolis Episcopo, ciues & clerici ad beatissimæ Ancyrae
metropolis Archiepiscopum conuenerunt, & magnum Dei seruum Theodorum Siceo-
rum mansionis Archimandritam in sanctissimæ Ecclesiae suae Episcopum efflagitarunt.
Quorum ille lætatus studio & voluntate, praecipit, vt cum ad se adducerent. Erat autem
tempus quo sanctus Theodorus in spelunca inclusus precationi vacabat & quieti. Acces-
serunt igitur Anastasiopolis clerici & ciues ad monasterium atque speluncam, & suppli-
carunt, vt se pastorem ipsis cõcederet. Quod ille cum ne audire quidem vellet, nedum con-
cedere: ipsi vi quadam pia illata, cum è monasterio extulerunt, & in lecticam coniectum
abduxerunt Cuius discessu cum & monachi, & ceteri qui illic commorabantur, maesti es-
sent: vir sanctissimus eos per fratrem consolatus est: Omittite, inquit, mærorem, filij:
nam si mihi credideritis, non demittam vos: nihil enim est in terra, quod me à consuetu-
dine vestra possit separare. Ancyram igitur metropolim ingressus, à beatissimo Archiepi-
scopo Paulo cum læritia susceptus est, & Episcopus constitutus. Viderat autem quidam
in quiete stellam ingentem è caelo delapsam, & super ecclesiam illius ciuitatis constitisse,
quae radiis suis tum ciuitatem ipsam, tum regiones finitimas illustrabat.] Probauit qui-
dem ostensam visionem euentus, cum incredibili miraculorum virtute illic vir sanctus ef-
fulgens, toti penitus illuxit Orienti: narrat ea idem auctor, quae nos breuitatis causa dice-
re praetermittimus. Porro saepe sequentibus annis idem nobis occurret Theodorus, sem-
perque praeclaris factis insignior.

THEODO-
RVS CREA-
TUR EPI-
SCOPVS A-
NASTASIO-
POLIT.

Quod ad res bellicas spectat, malè saepe pugnatum esse aduersus Auares, docent Theo-
phanis Annales: cum & certa spes victoriae insperatè oblata Romanis dilabatur, ampliùs
non reuersura. Aduersus item Persas discordia ducum Romani exercitus nihil gloria di-
gnum est actum; rebellansque exercitus aduersus Imperatorem, vix tandem illi paruit po-
stea reconciliatus. Sed de his pluribus in Theophane.

D Sequitur Christi Redemptoris annus quingentesimus nonagesimus primus, nona Indi-
ctione: quo cum plures sancti Gregorij Papae res gestae ex epistolis ipsius legantur, illae
à nobis Annalibus intextentur, quae videntur esse praestantiores, cum alioqui ex singulis ip-
sarum versibus non nisi magna, quaecunque gesserit, aut scripserit, esse, quisque prudens
intelligat, si accuratè recta iudicij lance cuncta pensauerit; atque planè digna censeat, vt
nec vel apex omitteretur ex scriptis ab eo epistolis, qui non redderetur iisdem Annali-
bus: verum affluens nimis copia secus agere persuasit: etenim praesens tomus vnus tan-
tum Pontificis rebus gestis implendus esset, nec ipse puto sufficeret, si cuncta quae illis ad-
nexa videntur, iisdem pariter iungerentur. Ceterum sunt complura, quae licet minima esse
videantur, magnam tamen insinuant in Apostolico viro virtutem.

GRIGORI
EPISTOLAE
QUALIS.

Etenim qui contemplatione caelestium praeferebat extra orbem hunc positum Ange-
lum, & quem vniuersalis Ecclesiae circumspectione aquilam volatu lustrantem mundum
quisque iure dicere poruisset, dum eidem cum haereticis vniuersis atque schismaticis toto
orbe dispersis iuge certamen esset, cunctaque regenda vniuersalis Ecclesiae machinae onus
incumberet: idem ipse tamen amplitudine charitatis, & misericordis animi immensa lati-
tudine, quae etiam videntur minima minimè praetermisit: priuatorum enim semper inten-
tus commodis, vt egentes leuaret inopia, marentes animo solaretur, dissidentes compo-
neret, factus omnia omnibus, prout quisque opus haberet, sollicito studio praesto fuit. Sunt
indices eius rei litterae ipsius hoc anno mense Februario datae ad Anthemium subdiacono-
num in Campania, quibus ei mandauit, vt ancillis Dei Nolae degentibus egestate pressis,
Paulino insuper presbytero monasterij S. Erasmi, ac duobus monachis in oratorio S. Ar-
changeli seruientibus praescriptam elemosynam impertiret.

Grego lib. 1
epist. 21.

Cum enim Gregorius subdiaconos ad Ecclesiae Romanae bona curanda mitteret, & quae
Annal. Eccl. Tom. 8. B 2 vt

vt antè fecerat, in mandatis illis dedit, vt pauperum curam gererent, eosque inuestigatos A
 scripto notatos mitterent. Quod cum ex his vnus idem Anthemius subdiaconus agere ne-
 gligeret, ab eodem Gregorio obiurgatur, cum rursus ad eum scribens, hæc ait: Discedenti
 tibi mandauimus, & postea præceptis discurrentibus inuinxisse meminimus, vt curam pau-
 perum gereres; & quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares: & vix de
 paucis hæc facere curasti. Volo autem, vt domnæ Paterichæ meæ, mox vt præsentem ius-
 sionem susceperis, offeras ad calciarium puerorum solidos quadraginta, & tritici modios
 quadringentos; domnæ Palatinæ relicte Vrbici solidos viginti, & tritici modios trecen-
 tos; domnæ Viuianæ relicte Felicis solidos viginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes
 simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur.] puto has quidem fuisse ex illis no-
 bilibus Romanis feminis à Totila Gothorum Rege ex Vrbe pulsæ cum viris suis; quibus
 defunctis, bonisque deperditis, eas summa egestate laborasse. Porro eidem Palatinæ illustri B
 feminæ, rursus litteris aliis ad eundem hoc anno datis, præberi iussit solidos triginta
 annuos: similiter & Pastori oculis infirmo annuos modios vigintitres & fabæ vndecim
 dari præcepit ab eodem Anthemio subdiacono. Sed de elemosynis hæc satis, exempli
 causa adducta de his quæ ad priuararum rerum curam exactam spectare videntur: ex
 quibus reliqua discas, quæ in aliis prouinciis, potissimum verò in Vrbe idem Gregorius
 erga pauperes ageret.

* Gregor. lib. 1. epist. 17.

PAUPERI-
EVS ACCY-
RATE PRO-
SPICIT GRE-
GORIUS.

* Greg. lib. 1. epist. 57.

* Greg. lib. 1. epist. 65.

* Gregor. lib. 1. epist. 4.

* Greg. lib. 1. epist. 24.

DE EPISTO-
LA SYNO-
DALI S.
GREGORII.

* Rom. 10.

PROFESSIO
CAT HO-
LICAR FI-
DEI S. GRE-
GORII.

Quod autem ad publica Ecclesiæ vniuersalis negotia spectare videtur: idem Gregorius
 hoc eodem anno mensè Februario, more maiorum, Synodalem epistolam (ita eam appel-
 lat ipse superius) dedit ad Orientalis Ecclesiæ Patriarchas: qua cum primum ipse pasto-
 rum pastor, quales re vera debeant esse pastores, pluribus quàm accuratissimè doceat, quid
 in super credere rectè debeant, vt communionem Catholica & Apostolica perfruantur, in-
 sinuat. Erat autem (vt sæpè vidimus) illud in more, vt simulac quis Romanus creatus esset
 Pontifex, vicinis collectis Episcopis, Synodum ageret, in qua se esse fidei Catholicæ custo-
 dem tenacissimum declararet, ex eaque Synodo epistola Synodalis transmitti solet ad
 absentes vniuersi orbis Episcopos, potissimum verò ad præcipuarum Ecclesiarum Patriar-
 chas: quod quidem S. Gregorius more maiorum egregiè præstitit, dictam scribens episto-
 lam, cuius eiusmodi inscriptus titulus reperitur: Gregorius Ioanni Episcopo Constanti-
 nopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Ioanni Hierosolymitano, &
 Anastasio Patriarchæ Antiocheno à paribus.] Cur autem hic nominari contingat duos Pa-
 triarchas Antiochenos, Gregorium, & Anastasium, superius dictum est. Sed quod à pari-
 bus scriptum dicatur, non sic velim accipias, vt pares eos esse dignitate significare Grego-
 rius Papa voluerit, quos ex Concilij Nicæni canone satis sciret esse distinctos. At non puto
 exemplum vnum ad omnes esse missum simul; sicque accidisse, vt cum quatuor vnus epi-
 stolæ inuenta sint exemplaria, satis fuerit visum librario nomina simul iungere, à parique
 addere, quo significaret, eandem ad eos quatuor æquè missam: sed primo loco ponendum
 Ioannem putarit, quem ob regiam ciuitatem clariori videret fulgere splendore, existimans
 antiquitus constitutum sedium ordinem & prærogatiuam iam antiquatam. Quod verò ad
 ipsam spectat epistolam, ommissis ceteris quæ muneris sacerdotalis eminentiam expriment;
 ea tantum quæ ad fidem Catholicam spectant, tamquam totius ædificij fundamentum, hic
 breuiter, vt scripta habentur, sunt recensenda.

Præterea, inquit, quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem:
 sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor;
 Nicænum scilicet, in quo peruersum Arii dogma destruitur; Constantinopolitanum quo-
 que, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur; Ephesinum etiam primum, in quo
 Nestorij impietas iudicatur; Chalcedonense verò, in quo Eutychetis Dioscorique pra-
 uitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrimè approbatione custodio.]
 Quod vides, lector, cubitalibus (vt aiunt) litteris probatum à sancto Gregorio poni Chal-
 cedonense Concilium: id scias velim scire prudenterque factum occasione schismatico-
 rum asserentium damnantes Tria capitula, ac Quintam Synodum profitentes, labefactare
 ipsum sacrosanctum Chalcedonense Concilium. Pergit verò Gregorius: Quia in his, qua-
 tuor Conciliis videlicet, velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit: & cuius-
 libet vitæ atque actionis existat quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse
 cernitur, tamen extra ædificium iacet.

Quintum quoque Conciliū pariter veneror: in quo epistola quæ lbæ dicitur, erroris ple-
 narè.

na reprobatur: In quo Theodorus, personam mediatoris Dei & hominum in duabus sub-
 stantijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur: & in quo scripta quoque
 Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur.]
 Sunt hæc illa Tria capitula ab Orthodoxis damnata, quorum causa totum inuersum sæpè
 vidimus orbem. Rursum verò ne horum damnatione videretur carpere idem sacrosanctum
 Concilium Chalcedonense, generali hæc, quam subdit, sententia satisfacit: Cunctas
 verò quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: quas venerantur,
 amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quis-
 quis præsumit aut soluere quos ligant, aut ligare quos soluunt. Quisquis ergo aliud sapi-
 rit, anathema sit. Quisquis verò prædictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit in Deo
 Patre per Iesum Christum Filium eius, qui cum eo viuit & regnat consubstantialiter
 Deus in vnitare Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hætenus ad eos
 Gregorius.

DE QUINTA
SYNODO AT
TRIBVS CA-
PITVLIS.

Porro ad eundem Anastasium Antiochenum alias priuatas litteras dedit, in quibus ra-
 tionem pariter reddidit, cur ad eum sicut ad alios scripserit, cū non sederet in Ecclesia Pa-
 triarcha, subrogato iam diu ante Gregorio, dicens in fine: Præterea sicut Patriarchis alijs,
 vel Patribus, ita & Synodicam vobis epistolam direxi: quia apud me semper hoc estis, quod
 ex omnipotentis Dei munere accepistis esse, non quod voluntate hominum putamini non
 esse.] Addidit & litteris donum, nempe clauas S. Petri: ait enim ad finem epistolæ: A ma-
 ioris vestri beati Petri Apostoli vobis clauas transmisi, quæ super ægros positæ, multis solent
 miraculis coruscare.] Sed & ad Andream virum insignem itidem clauem misit habentem
 intus de eiusdem S. Petri catenis limaturam: nam ad finem epistolæ eadem quæ superius
 fermè verba habet, cum ait: Præterea sanctissimam clauem à S. Petri Apostoli corpore vo-
 bis transmisi, quæ super ægros multis miraculis solet coruscare: nam etiam de eius catenis
 interioribus habetur. Eadem igitur carenæ, quæ illa sancta colla tenuerunt, suspensæ; colla ve-
 stra sanctificent.] Totidem habet etiam verba in epistola ad Ioannem Exconsulem Patri-
 cium & Quæstorem, cum illi idem munus impertitur: hic enim quo plus ceteris Gregorium
 diligebat, eo sollicitius procurauerat apud Imperatorem, vt delectus Pontifex probaretur.
 Ad quem inter alia Gregorius: Vobis quidem omnipotens Deus, qui bono animo feci-
 stis, bona æterna retribuatur: sed me à tanto loci huius periculo, qualiter voluerit, absoluat:
 quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum Episcopus
 factus sum, quorum synthicæ * spathæ sunt, & gratia pœnæ.] hæc idcirco Gregorius,
 quod vniuersa Italia gente esset Longobardorum repleta, quæ fera & dura ex beneficijs
 effici solet truculentior.

* Greg. lib. 1. epist. 25.

* Greg. lib. 1. epist. 29.

CLAVES DE
SEPVLCHRO
S. PETRI
GREGORII
AD DIVER-
SOS MITTIT

* Greg. lib. 1. epist. 30.

* Gifficq, id est
fodalitates, que
voco Graca.

Quod verò ad clauas spectat è corpore S. Petri (vt ait) mitti solitas: quoniam frequens
 est eadem ad diuersos pietatis ergo mitti munera ab ipso S. Gregorio, hic tibi reperenda
 opportunè videntur, quæ de iisdem clauibus superiori tomo ex Gregorio Turonensi sunt
 recitata ex commentario de gloria martyrum, vbi post alia hæc addit: Multi enim & cla-
 ues aureas ad referandos cancellos beati sepulchri, Principis Apostolorum videlicet, faciunt,
 qui eas ferentes pro benedictione priores accipiunt, quibus infirmitatem tribulantium
 medentur: omnia enim fides integra præstat.] Quanta verò & quàm miranda consueue-
 rit Deus per huiusmodi clauas operari miracula, elicita etiam ab hostibus testimonia suo
 loco superius recensuimus: quanta præterea ex sudarijs sepulchro admoris, quæ brandea,
 siue palliola, aut sanctuaria dicta reperies, miracula manare solerent, ex vtroque Gregorio
 satis superius dictum est.

DE VS VCL
VIVM SEPVL
CHRIS. PE-
TRI.
d Greg. de glor.
marty. lib. 1.
628.

Laborans interea Gregorius Papa in ministerio pastorali, sollicitus erat oppressiones Epi-
 scoporum subleuare: quod enim sciret Blandum Hortensem Episcopum detineri à Roma-
 no Exarcho Rauennæ, vt eū è manibus illius vindicaret, iussit vt in causa eius cogere-
 tur Synodus, & deponeretur, si obnoxius criminibus repertus fuisset; sin secus, in suam restituere-
 tur Ecclesiam. Non solū enim criminalia Episcoporum iudicia procul aberat vt à Præfectis
 iudicarentur, sed quæque alia minora si haberent ipsi Præfecti aduersus Episcopos, non nisi
 per Episcopos iudicari ipsimet petere consueuerant, vt constat ex eiusdem Gregorij epistola
 ad Malchum Episcopum in Dalmatia data. Sicubi autē audiret siue clericos siue laicos à
 Præpositis afflicti, continuo illis præsto esse non destitit: cuiusmodi planè argumēti est epi-
 stola ad Gennadiū Patriciū Exarchum in Africa, cū accepisset illic à Theodoro Magistro
 militum subditos malè haberi: de quo etiā repimendo scripsit ad Honoratum diaconum.

* Greg. lib. 1. epist. 32.
OPPRESSOS
EPISC SVB-
LEVARE CV-
RAT.

* Greg. lib. 1. epist. 36.
* Gregor. lib. 1. epist. 37.
* Greg. lib. 1. epist. 47.

Solicitem verò eundem Gregorium semper super Episcopos inuigilasse, vt animarum salutari idem inuigilarent, planè declarat per breuis eius epistola ad Proiectitium Narniensem Episcopum data hoc anno, mense Septembri, verbis istis:

Gregor. lib. 2. epist. 2.

Peruenit ad nos, peccatis imminentibus, in ciuitate vestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis afflixit. Quamobrem saluantes fraternitatem tuam modis omnibus suademus, vt à Longobardorum, siue Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione, siue exhortatione, nulla ratione cessetis, & maximè à Gentilium & hæreticorum, vt ad veram rectamque fidem Catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericordia pro sua eis forsitan conuersione & in hac vita subueniet; aut, si eos migrare contigerit, à suis (quod magis optandum est) transierit facinoribus absoluti.] hæc ad Narniensem Episcopum Gregorius: in quo & illud mirandum, quod cum in dando effusissimus esset, in accipiendo continentissimus semper extitit. Est de his dignum exemplum in ipsius

Gregor. lib. 1. epist. 64.

litteris ad Felicem Messanæ in Sicilia ciuitatis Episcopum, in quibus inter alia hæc habet: Nobis de cetero ne quid transmittere debeas, inhihemus. Et quoniam non delectamur xeniiis: Palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus; sed eas ne quod exinde potuisses sentire dispendium, digno fecimus pretio venumdari, & id fraternitati tuæ transmissimus singulatim.] hæc ipse.

Cassiod. lib. 12. epist. 12. Plin. lib. 14. e. 6. Hier. epist. 2. Philostrat. in Apoll. lib. 2. Strabo lib. 16.

Sed quid per Palmatianas intelligat, haud satis explicat. At obscurus locus elucidatur per Cassiodorum, qui in epistola ad Anastasium suadet esse intelligendum vinum ita nominatum: etenim cum pretiosa vina recenset, Palmatianum adnumerat. Sed cur ita dictum num ab vna Palmatia, ita à Plinio appellata, ex qua vinum Palmatium idè fortasse quod Palmatianum? Scimus maiores etiam ex palma arbore potationem conficere consueuisse: nam S. Hieronymus ait: Palmarum fructus exprimuntur in liquorem.] Sanè quidem & Philostratus in Apollonio vinum ex palmarum fructibus educi testatur, & Strabo in Arabia vinum ex palmis confici solitum æquè adstipulatur.

Verum nequaquam de his intellexisse Gregorium puto: sed potius ex ratione loci apparet esse locutum de illo vini genere, quod dicebatur Palmatianum; de quo audi Cassiodorum: Vinum quoque, quod laudare cupiens, Palmatianum nominauit antiquitas, non simpliciter à spiritu, sed gratum suauitate, perquire: nam licet inter vina Brutia videatur extremum, factum tamen est penè generali opinione præcipuum. Ibi enim reperitur & Gazeto par, & Sapino simile, & magnis odoribus singulare. Sed quia illud famam sibi nobilissimam vindicauit: hoc & in suo genere nimis elegans perquiratur, ne prudentia maiorum aliquid appellasse videatur improprium (quod scilicet ob eius excellentiam nominatis Palmatianum) Est enim suauis pinguedine, molliter crassum, viuacitate firmissimum, nature violentum, candore quoque perspicuum: quod ita redolet ore ructatum, vt meritò illi à palma nomen videatur impositum. Viscera defecta constringit, vulnera madida desiccant, lapsum reficit pectus; & quod vix valet implere potus arte compositus, hic naturaliter præstat insectus.] hucusque de Palmatiano vino Cassiodorus: quod pretiosum sanctus Gregorius accipere dono noluit, sed vendi fecit, & ei qui dederat, misit pretium.

Ceterum Gregorius, qui non vult ab Episcopis munera accipere, eosdem erga coepiscopos pauperes monet vt sint misericordes. Etenim cum anno superiori (vt vidimus) incursionem Auarum sub duce Gaganò, siue Gaiano, perturbata essent regiones Orientis, expulsi que Episcopi cum populis è sedibus suis, cum iussisset Imperator eosdem profugos & extorres ab Episcopis Illyrici alii: id vt libenter faciant, monet eos sanctus Gregorius, datis ad ipsos his litteris:

Iobinus excellentissimus vir, filius noster, Præpositus per Illyricum, scriptis suis nobis indicasse dignoscitur, ad se sacris apicibus destinatis, iussum fuisse, Episcopos quos à propriis locis hostilitatis furor expulerat, ad eos Episcopos, qui nunc vsque in locis propriis degunt, pro sustentatione & stipendiis præsentis vitæ esse iungendos. Et licet ad hoc fraternitatem vestram iussio Principalis admoneat: habemus tamen maius his mandatum æterni Principis, quo ad hæc terribilius peragenda compellimur, vt non dico fratres & coepiscopos nostros, sed ipsos etiam quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas postulat, in conferendis subsidiis necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & cælesti primitus Principi obediens existere, & Imperialibus etiam iussionibus consentire: quatenus fratres coepiscoposque nostros, quos & captiuitatis, diuersarumque necessitatum angustia comprimunt, debeatis consolandos, conuicturosque vobiscum in

A Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: non quidem vt per communionem Episcopalis throni dignitas diuidatur, sed vt ab Ecclesia iuxta possibilitatem sufficientiæ debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris Ecclesiis auctoritatem tribuimus; sed tamen eos vestris solatiis contineri summopere horramur.] hucusque Gregorius de his quæ ad Episcopos pertinent.

Non defuit præterea pastorali propensiori cura sanctissimus Pontifex erga monachos, vt regulari obseruantia tenerentur: illos verò potissimum in monasterium reuocandos esse curauit, qui facti essent disciplinæ monasticæ desertores. Erat inter eos Venantius vir illustris, Italiæ Cancellarius diuitiis præpotens, ex Deciorum familia, quocum magna ipsi intercedebat necessitudo: pater hic erat clarissimarum illarum virginum Barbaræ & Antonia, de quibus frequens mentio in eiusdem S. Gregorij litteris habetur plures etiam ad eadem datæ ab ipso reperiuntur. hunc, inquam, ex monachum litteris scriptis reuocare ad monasterium studuit; quem inter alia his admonuit: In quo enim habitu fueris, recolis; & super na distriktionis animaduersione proposita, ad quid sis delapsus, agnoscis. Culpam ergo tuam pensa, dum vacat; distriktionem futuri iudicij, dum vales, horresce: ne tunc illam amaram sententiam audias, cum iam nullis fletibus euadas.] & inferius: Ananias pecunias Deo vouerat, quas post diabolica victus persuasione subtraxit: sed qua morte mulctatus sit, scis: Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, quia eos quos dederat nummos Deo abtulit: considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos, sed te ipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti. Considera iudicium Dei quod mereatur, qui semetipsum Deo vouit, continuoque mundi desiderijs irretitus mentitus est quod vouit.] hæc & alia ad eum Gregorius: quibus suam ex monachi infelicissimi nostri temporis sententiam recognoscant, qualis erit, cum ad apostasiam etiam hæresin addiderint, ab ipsa Catholica fide discessionem. Porro Venantius nihil profecit ex sancti Gregorij litteris, ita extra monasterium vsque ad obitum perseuerans. Extant enim alia eiusdem Gregorij litteræ post annos octo ad eum datæ, cum ægrotaret; alia insuper ad Ioannem Syracusanum Episcopum de ipso iam in extremis laborante.

DESERTO- RES ET VAGOS MONACHOS RELOCAT.

Reperit præterea monachos qui & vxores duxissent, quos reuocandos in monasterium studuit: bellorum enim iugis molestia fecerat monasticam obseruantiam relaxari, & monachis destitui monasteria. Ad hos corrigendos, eosdemque suis restituendos monasterijs, quantum putas laboris insumpsisse Gregorium? id indicant eius hoc anno eo argumento datæ litteræ de Sicilia atque Campaniæ prouinciæ monachis. Effecerat insuper necessitas bellica, vt cum vxoribus, filiabus, atque sororibus, aliisque feminis fugerent viri in proximas insulas Ornanam atque Palmariam & alias, vbi monachorum erant monasteria; eosque miserationis intuitu cum monachi suscepissent, haud leue allatum est damnum monasticæ continentia. Ad hæc auerrenda mala idem Gregorius longè separati à feminis monachos voluit per Anthemium subdiaconum: cum & illud quoque prohibuit, ne ante decem & octo annorum ætatis tempus quis reciperetur in monasterium. Sed & quod monachos iridem Gorgoniæ insulæ solutos monastica disciplina audisset, ad eos instituendos Orosium misit Abbatem, cui & erigere in insula Corsica monasterium in loco munito in mandatis dedit. Quos verò sciebat in monasterijs monasticè viuere monachos, idem vt Deo propensiori cura vacarent, solitudine pastorali prouidit, curauitque vt exteriora negotia eorumdem monasteriorum per prudentes sæculares viros curarentur, constituto salario: ita quidem de his scripsit ad Petrum subdiaconum negotia Ecclesiastica curantem in Sicilia. Quos verò pauperes nouit, sed monastici instituti tenaces, eosdem impertita eleemosyna alendos curauit.

Gregor. lib. 1. epist. 31.

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, clericos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereque mores curauit, aduersus verò contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritiij Augusti anno secundo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cun-

Gregor. lib. 9. epist. 25. Gregor. lib. 9. epist. 31. MONACHOS REVOCAT AD DISCIPLINAM. Gregor. lib. 1. epist. 38. 39. 40.

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, clericos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereque mores curauit, aduersus verò contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritiij Augusti anno secundo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cun-

Greg. lib. 1. epist. 48.

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, clericos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereque mores curauit, aduersus verò contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritiij Augusti anno secundo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cun-

Gregor. lib. 1. epist. 49. 50.

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, clericos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereque mores curauit, aduersus verò contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritiij Augusti anno secundo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cun-

Greg. lib. 1. epist. 67.

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, clericos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereque mores curauit, aduersus verò contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritiij Augusti anno secundo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cun-

Greg. lib. 2. epist. 1.

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, clericos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereque mores curauit, aduersus verò contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordinem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritiij Augusti anno secundo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cun-

LAURENTIUM ARCHIDIACONUM DEPOSITUM.

Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritiij Augusti anno secundo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ, propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notariisque, subdiaconibus, vel cun-

Et clerico in basilica Aurea.] hæc ibi. Quem igitur vidisti erga monachos clementem, & in pauperes misericordem, superbientem Archidiaconum minimè tolerandum putauit, secundum illud Apostoli: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.] atque ex sententia Petri, iudicium incipiendum esse ostendit à domo Domini, ab ipsa Apostolica sede, ne vilesceret, cum illud exercendum esset apud externos. Quod autem audis id factum septimo Mauritij anno, intellige illum inchoatum hoc anno, mensè Augusto, quo Tiberium mori contigit. Vides re ipsa S. Gregorium perfecisse, quod scriptis suis vnumquemque Episcopum facere debere commonuit, nimirum quod ait: Sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, vt & bonis in nullo se præferat, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso, æqualem se subditis bene viuentibus putet, & erga peruersos iura reuerentiæ exercere non formidet.] hæc in Pastoralibus.

At non solum aduersus superbientem Archidiaconum Ecclesiasticæ censuræ vigorem exercuit, sed & Demetrium Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopum hoc eodem anno sede deposuit; quibusnam autem exigentibus culpis, audi quæ scribat ad Neapolitanos: Demetrius siquidem, qui nec antea Episcopus dici meruit, tantis & talibus nequitias inuentus est inuolutus, vt si secundum suorum qualitatem facinorum iudicium sine misericordia recepisset, diuinis mundanisq. legibus durissima proculdubio fuerit morte plectendus: sed quia poenitentia reueruatus, sacerdotij honore priuatus est, &c.] Iuber autem eis de successoris agere electione, cum illi Paulum quemdam Episcopum vsque ad creationem noui Episcopi ministratorem dari sibi petiissent.

Quod rursus pertinet ad clericorum disciplinam, ex sacrorum canonum instituto vetuit eos cum feminis conuersari, ita inter alia scribens ad Symmachum Defensorem: Præterea volumus, vt sacerdotes, qui in Corsica commorantur, prohiberi debeant, ne cum mulieribus conuersentur, excepta dumtaxat matre, sorore, vel vxore, quæ castè regenda est.] hæc ibi. Cum enim (quod sæpe dictum est) vxorati adsciscerentur in clerum, non alia id fieri erat solitum ratione, quam si vxor acquiesceret castè viuere, & quem hæctenus maritum nouisset, iam exinde fratrem esse cognosceret, atque inter ipsos castissima conuersatio intercederet. Dicebantur feminæ illæ presbyteræ, quæ sic interdum conuersari cum viris suis iâ sacerdotibus sinerentur (secundum ea quæ habentur in Concilio Turonensi, & ipse Gregorius scribit in dicta epistola ad Symmachum Defensorem) vt tamè nulla prorsus suspicio esse posset mutæ mixtionis. quamobrem ea licètia magna cautela vti solebant: vt exemplo vel vno percipias ex iis quæ ab ipso S. Gregorio in dialogis scripta leguntur his verbis:

Sed neque hoc sileam, quod vir venerabilis Abbas Stephanus, qui non longe ante hoc tempus in hac Vrbe defunctus est (quem ipse etiam bene nosti) in eadem prouincia Nursiæ contigisse referebat. Aiebat enim, quod illic presbyter quidam, Vrsinus nomine, commissam sibi cum magno timore Domini regebat Ecclesiam: Qui ex tempore ordinationis acceptæ presbyteram suam, vt sororem diligens, sed quasi hostem canens, ad se propius accedere numquam sinebat; eamque sibimet propinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscederat. Habent quippe sancti viri hoc proprium: nam vt semper ab illicitis longè sint, à se plerumque etiam licita abscondunt. Vnde idem vir ne vniquam per eam incurreret culpam, sibi etiam per illam ministrari recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis presbyter cum longam vitæ impleisset ætatem, anno quadagesimo ordinationis suæ, inardescente grauitè febre correptus, ad extrema deductus est. Sed cum eum presbyteræ suæ conspiceret, solutis iam membris, quasi in morte consistens, si quod adhuc ei vitale spiramen inesset, naribus eius apposita curauit aure dignoscere. Quod ille sentiens, cui tenuissimus inerat status, quantulo adnifu valuit vt loqui potuisset, inferuescente spiritu, collegit vocem, atque erupit, dicens: Recede à me, mulier, adhuc igniculus viuus, paleam tolle. Illa igitur recedente, crescente virtute corporis, cum magna coepit lætitia clamare, dicens: Bene veniant domini mei: Bene veniant domini mei. Quid ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? Venio, Venio: Gratias ago, Gratias ago. Cumque hæc iterata crebrò voce repereret: quibus hoc diceret, noti sui, qui illum circumsteterant, requirebant. Quibus ille admirando respondit, dicens: Numquid hic conuenisse sanctos Apostolos non videtis? Beatum Petrum & Paulum primos Apostolorum non aspicitis? Ad quos iterum conuersus dicebat: Ecce venio: Ecce venio. Atque inter hæc verba animam reddidit.] hucusque Gregorius.

Quod

1. Cor. 10.

1. Petr. 4.

Gregor. Past. lib. 2. c. 6.

Gregor. lib. 2. epist. 3.

Greg. lib. 2. epist. 6.

CLERICOS REVOCAT AD DISCIPLINAM. Greg. lib. 1. epist. 50.

Concil. Turon. 2. c. 13.

14. 20.

Greg. lib. 1. epist. 50.

Greg. Dialog. lib. 4. c. 11.

DES. VRSINO PRESBYTERO.

VISIO OSTENSA MORITVRO.

A Quod insuper ad continentiam pertinet clericorum, idem S. Gregorius arctiori eam disciplina contraxit, vbi audiuit esse solutam. In Sicilia enim prauus abusus obrepserat, vt subdiaconi vxorem ducerent: quod ne penitus fieret, Pelagius Papa prædecessor Gregorij (vt vidimus) omnino vetuit, atque coniunctos separari mandauit: Gregorius autem ipse scribens ad Petrum subdiaconum, prohibuit ne in posterum quis subdiaconus ordinaretur, nisi continentiam seruare Episcopo spondidisset: coniunctos autem ita manere voluit, vt nulla eis spes esset ad superiorem ordinem ascendendi, nisi ab ea quam acceperant, vxore se penitus separassent. Ex his planè refellitur, exploditurque longè longius effectum illud pudendum mendacium, & inane commentum inter aniles fabulas illas adnumerandum, quas vetulæ, dum fufum digitis torquent, ad lucernam inter iuenculas narrare solent, siue potiùs inter delirantium putes somnia recensendum: quod tamen Nouatores magno emptum pretio ad clericalem destruendum cælibatum exponunt, dum fabellam hanc ex conficta epistola nomine S. Vdalrici Augustani Episcopi ad Nicolaum Papam depromunt, his verbis conscriptam:

Beatus Gregorius Magnus Papa primus aliquando suo quodam decreto vxores sacerdotibus ademit. Deinde paulo post cum idem Gregorius iussisset ex piscina sua pisces aliquot capi, piscatores pro piscibus sex millia capitum infantium suffocatorum repererunt. Quam cædem infantium cū intelligeret S. Gregorius ex occultis fornicationibus vel adulteriis sacerdotum natam esse; continuo reuocauit decretum, & peccatum suum dignis poenitentia fructibus purgauit.] hæctenus ex dicta epistola historici illi magni, demolitores Ecclesiasticæ continentia, vbi que mendaces & impij, qui & hoc in omnibus laborasse noscuntur, vt veritatè mendacis obscurent, pietatem verò blasphemis obruant; dum & hoc ipsum fragmen vitri, non secus ac margaritam ostentant. Qui si vel leuiter veritatis amore tincti fuissent, quo maximè imbutum esse oportet historicum, & si cuncta Gregorij scripta exactè legissent, tanto viro planè erubuissent impingere tantam calumniam. Quis adeò frequens tamque sollicitus assertor cælibatus clericorum, atque Gregorius? Quis adeò eiusdem antiquæ legis Ecclesiasticæ diligens custos & vindex, vt ipse? Quot sunt de ea re ab ipso epistolæ scriptæ? Et cui magis credendum de statutis ab ipso decretis, quam eidem ipsi non semel, sed frequentius id profitenti? Quænam ratio, vt cuiuslibet quæuis assertio de Gregorio aduersus ipsum Gregorium contrarium sæpius profitentem afferri possit sine risu, & recipi sine stomacho?

Et ne quis putet poenituisse Gregorium etiam subdiaconis vxores adimentem (vt taceamus de diaconis atque presbyteris) quæ hoc anno de his scripsisse vidimus, eadem reperit D Indictione duodecima scribens ad Leonem Episcopum Catanensem: sed & in Concilio Romano habito anno decimotertio Mauritij Imperatoris, Indictione decimaquarta, canonem de his statuit verbis istis: Si quis presbyter, aut diaconus vxorem duxerit, anathema sit.] Quot insuper sunt eius epistolæ, quibus prohibet habitare cum clericis feminas, illis exceptis, quas canon concedit? Quæ demum nouissima de his Gregorij sententia fuerit, vltima eius consule scripta: sed illa non prætermittas, quibus ad Augustinum in Angliam missum decernendo multa respondit, & inter alia illud, ne permittat vxores ducere clericos in sacris ordinibus constitutos. Sed & quam seuerus exactor ipse fuerit pudicitia sacrorum ministrorum, vel ex iisdem cognosce eius scriptis ad Augustinum, cum pollutus in somnis sacerdos ex crapula præcedenti, vt abstineat à sacri celebratione mysterij admonet. Qui cum de laicis cum vxoribus admixtis abundè agit, an Eucharistiam sumere debeant; cur de sacerdotibus vxoratis æquè (vt argumentum exigit) nihil tractat; nisi quia de his quæ omnino non essent, nec dubitare quis posset? Cùm igitur quæ de his fuerit semper Gregorij sententia, ex scriptis ipsius toties confirmata noscatur: quis locus vltèrius potest esse adeò vana fingentibus?

Sed quod vindicauimus Gregorium Papam à tanta calumnia, vindicemus modò & S. Vdalricum à supposita ipsius nomine impostura. Cusæ sunt nuper Augustæ res ab eo gestæ ex diuersis locis summa diligentia collectæ, in commentarium vnū redactæ, in cuius præfatione disertus auctor hæc habet: Scio ad hæc impuram nescio cuius nebulonis epistolam Vdalrici aliquando nomine venditâ: sed cum ea ad Nicolaum Pontificem scripra sit: Nicolaus autem Primus plusquam viginti annis antè Vdalricum natum fuerit mortuus, Secundus Pontificatum octogesimo & quod excurrit anno post eum mortuum inierit: scire sit oris oportet, qui tantum mendacium ausit asserere, plumbei cordis, cui possit im-

Gregor. lib. 1. epist. 42.

INVENTVM HARRETI-CORVM REFELLITVR.

FABELLA DE FILIIS SACERDOTVM.

Magdab. c. 6. c. 7. col. 388. c. 9. col. 540. 541. 542. c. 10. col. 686.

EX S. GREGORIO OMNINO REFELLITVR.

Gregor. lib. 3. epist. 34.

Gregor. lib. 1. epist. 50. lib. 7. epist. 109. c. lib. 11. epist. 40. Greg. lib. 12. Inter. Aug. c. 2.

imponere.] Ex his tam certis demonstrationibus exclusi ter miseri mendaciorum textores, eo confugiunt, vt alium effingant Vdalricum Episcopum Augustanum, quem nec Augustani ipsi, neque alij vel auditu norunt. Quod si tot tantæque deessent probationes, aduersus quas nihil sit quod mendacium sibi vendicat: adhuc ex ipsius commenti contextu falsitas redarguitur: adeo vt illud Dauidicum iure vsurpari queat: Mentita est iniquitas sibi.] Quonam modo, rogo, iungi simul possunt, quæ in eadem epistola commentitia ita leguntur: Vxores sacerdotibus ademit; deinde paulo post, cum idem Gregorius iussisset ex piscina sua pisces aliquot capi, piscatores pro piscibus sex millia capitum infantium suffocatorum repperunt? Quomodo, inquã, paulo post sancitum decretum potuit tale quid accidere, & non saltem plures annos oportuerit expectare, vt tot furtiui nascerentur infantes? Sed & quomodo liber aditus patere omnibus sex mille numero infantium projectoribus potuit nocturno tempore ad piscinam: cum certum sit, piscinas illas, in quibus pisces asseruari solent, non fuisse omnibus publicas, sed oprime custoditas? Siccatus ne erat Tiberis, qui interluit Urbem, vt ea ad scelus tanta commoditate prætermissa, quæretur ad infantium necem piscina Gregorij? Sed iam plus satis quam opus fuerit, immorati sumus in huiusmodi verrendis quisquiliis, quæ tamquam gemmæ in suis historiis sunt à Nouatoribus collocatæ, vt iis vecordes & oscitantes decipiant, conficiantque more suo ex huiusmodi paleis arietes, quibus non nisi luteos demoliantur parietes, additos nimirum crapulis atque libidinibus homines, libenter audientes quæ voluptatibus carnis latissimam viam parent.

Sed ad Gregoriū redeamus, qui hoc anno, ad bene instituendam in clericis Ecclesiasticam disciplinã, ad diuersos litteras dedit, quibus iussit puniri transgressores: & inter alios ad Ianuarium Calaritanum Episcopum de Liberato diacono superbo fastu diaconos Cardinales superegredi satagente: quem vltimo loco inter diaconos consistere voluit. Delinquentes præterea clericos illos, qui Venafrae Ecclesie diripientes vtensilia, Iudæo vendiderant, nempe argenteos calices duos, coronas cum delphinis duas, & de aliis coronis lilia (erant vasa ista ad vsum luminarium) insuper & pallia maiora sex, relegari mandauit ad poenitentiam, vbi lacrymis delictum expiaront, de his scribens ad Anthemium subdiaconum. Item & epistolam ad Petrum subdiaconum dedit, mandans itidem sacerdotes atque Leuitas delinquentes in monasterium tradi. At sicut delinquentes coercuit, ita dignè ministrantibus bene prospexit, ne quid illis deesset: quorū etiam infirmitate languentium rationem haberi voluit, vt sicut ante, ab Ecclesia, cui seruiant, eandem quam solebant cum sani essent, stipem acciperent. Hæc de his quæ pertinent ad Ecclesiasticam disciplinam.

Quod verò ad loca spectat, quoniam complures eb bellicas turbas contingebat Ecclesias relictas esse absque ministris, earundem vicinis Episcopis curam mandauit, vt necessitatis causa in illis constituerentur presbyteri, qui ex more baptizarent infantes, & ex hac vita migrantibus poenitentiam impertirent. Extant de his eius litteræ ad Episcopum Siptontinum de Ecclesia Canusina, & ad Leonem Episcopum in Corsica de Ecclesia Sagonensi. Cum & vacantes aliàs Ecclesias Episcopis nouorum Episcoporum electione curauit implendas, nempe Ariminensem, Perusinam, Viuanensem, & Neapolitanam, cui curandæ interim missus est Paulus. Porro eius rei praxis sic his temporibus se habuisse cognoscitur, vt si dissentirent eligentes, vel minus idoneos deligere persuerarent, tunc ipse Romanus Pontifex quæ vellet daret illis pastorem. habentur hæc expressa in epistola ad Scuerum de electione Ariminensis Episcopi. Transtulit item Episcopum Tamitanum in Corsica ad Ecclesiam Sagonensem, eo quod prior illa ecclesia ab hostibus penitus diruta esset. Complures insuper in Sicilia Ecclesias pastoribus destitutas cognoscens, quod earū Episcopi ob crimen depositi essent, per Petrum diaconum iussit dari illis Episcopos, nulla contraria obstante consuetudine. Ex quibus apparet Rom. Pontificem pro libitu, suadente animarū salute, abrogare consueuisse quasuis diuersarum Ecclesiarum antiquas consuetudines.

Quod item ad loca spectat, dedicationem diuersarum ecclesiarum faciendam mandauit: haud enim fas erat, inconsulto Romano Pontifice, ecclesiam aliquam dedicare; vt patet etiam Gelasij Papæ auctoritate. quod quidem non intelligendum puto in prouincijs Orientalibus Patriarchis subiectis. Cum verò dedicabantur ecclesie, præter alia solemnibus ritibus exhiberi solita, peragi consueuerunt antiquæ illæ agapes, in quibus pauperes epulari solerent: at quanta illæ exhiberentur impensa, ex eodem Gregorio accipe, vbi ait: Quia cellæ ipsius tenuitas exigit debere nos in ipsa diei festiuitate concurrere: pro-

pterea volumus, vt ad celebrandã dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus in auto solidos decem, vini amphoras triginta, annonæ modios ducentos, olei orcas duas, verueces duodecim, gallinas centum.] hæc ipse ad Petrum diaconum pro dedicatione oratorij sanctæ Mariæ, ad supplendam inopiam eius quæ dedicaretur ecclesie: quæ reddidisse volumus ad significandum reterentur hactenus veterem vsum sacrarum agapum, in quibus vocaris pauperibus, vnã simul conuiuari solerent.

Quod verò ad res pertinet Ecclesiarum, sic eas voluit custoditas, vt tamen alienum nihil ab eis possideri permetteret: hincque accidit, vt domum cuiusdam Petronij, iniusto appposito titulo à Defensore Ecclesie vendicatum, domino suo statim restituendam mandarit. Egimus aliàs de huiusmodi Fiscalibus Ecclesiasticis titulis. Itemque monuit Episcopos Siciliæ, vt cauerent eos, qui sub falso nomine Defensorum Romanæ Ecclesie alienas prædabantur substantias. Voluit etiam, vt possessiones Ecclesie Tauromenitanæ occupatæ ab Actionariis Romanæ Ecclesie, eidem redderentur. Ceterum qui noluit aliena bona ab Ecclesiarum ministris auferri, idem magnoperè cautum voluit, ne aliquo modo bona Ecclesie per surreptionem inuaderentur. Nam audi, quid ad Petrum diaconum missum in Siciliam ad finem scribat hoc anno: Tua experientia sanctæ Ecclesie vtilitatem conspiciat, memor quod antè sacratissimum beati Petri Apostoli corpus potestatem patrimonij eius acceperit. Et licet hinc scripta decurrant: quod vtilitatem patrimonij impedit, fieri nullo modo permittat: quia nec ipsis sine ratione aliquid dedisse reminiscimur, vel dare disponimus.] Rursus verò quàm fuerit rerum Ecclesie tenacissimus custos, vt tamen indemnitate aliorum voluerit semper esse consultum, indicant eius litteræ prolixiores datæ ad eundem Petrum, dum in fine illarum eiusmodi contestationem habet: Hæc omnia sollicitè perlege, omnemque illam familiarem negligentiam tuam postpone. Scripta mea ad rusticos, quæ direxi, per omnes massas fac relegi; vt sciant quid sibi contra violentias debeant defendere ex auctoritate nostra: eisque vel authentica, vel exemplaria nostra dentur. Vide vt omnia absque imminutione custodias: quia de his quæ tibi pro seruanda iustitia scribo, ego absoluo; & tu, si negligis, obligaris. Terribilem iudicem considera, & de aduentu illius nunc tua conscientia contremiscat, ne tunc sine causa iam timeat, cum coram illo cælum & terra tremuerit. Audisti quod volo: vide quid agas.]

Ista quidem tanta cum energia Gregorius, quod sæpe ministri, qui fideiiores videri volunt, vt in Ecclesie arcem quid inferant, cuncta distorquent & extorquent, corrumpunt & corrodunt, sacrificium se Deo magnum ob id offerre putantes: sed de rapina minime Deo gratum; de quo in Ecclesiastico: Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.] Quàm autem ab his longè abesse voluerit suos ministros Gregorius, legas dictam epistolam, & alias id genus scriptas. Ita quidem in his quæ spectant ad contractus. In his autem quæ pertinent ad delicta, illud admonuit, vt ex delictis alienis commodum nullum Ecclesie Fiscus sentiret: nam quod ad laicos Ecclesie subditos pertinet, in eadem ad Petrum epistola hæc habet: Cognouimus etiam, quod si quis ex familia culpam fecerit, Ecclesie non in ipso, sed in eius substantia vindicetur.] quod improbat. Et de sacerdotibus, vel aliis clericis delinquentibus, ita inferius: De lapsis sacerdotibus & Liuitis, vel quolibet ex clero, obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed pauperrima monasteria require, &c.] Si enim non putarunt mittendum in corbonam Iudæi impij & auari, in his verò continentes, sed in pium vsum pretium sanguinis conuerterunt: quid agere decet Ecclesiam Christi? Qua de re post S. Gregorium, & aliorum decreta Pontificum, sanctè pieque & sacrosanctum Concilium Tridentinum admonuit, vt si quæ ab istiusmodi poenæ exigantur, ipse sint profuturæ pauperibus.

Rursus verò ita semper comparatos voluit Ecclesie rerum ministros Gregorius, vt in administratione bonorum, non Ecclesie emolumentum tantum, sed semper ratio pauperum haberetur. Hinc ad Anthemium subdiaconum: Non solum, inquit, frequentibus præceptionibus, sed etiam præsentem te sapius me monuisse memini, vt illic vice nostra non tantum pro vtilitatibus Ecclesiasticis, quantum pro subleuandis pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis à cuiuslibet oppressionibus vindicares.] & in fine: Iterum atque iterum experientiam tuam necessariò submonemus, vt illic si quæ inter pauperes & Romanam Ecclesiam sanctam quæstiones vertuntur, omni mentis integritate discutiat

Gregor. lib. 1
epist. 83.Gregor. lib. 1
epist. 66.Gregor. lib. 1
epist. 42.Gregor. lib. 2
epist. 5.Gregor. lib. 1
epist. 55-56.Gregor. lib. 1
epist. 58.Greg. lib. 1
epist. 78.Greg. lib. 2
epist. 3.6.7.Alericensem
Greg. lib. 1
epist. 55.Greg. lib. 1
epist. 77.Greg. lib. 1
epist. 52-54.AGAPIS VE
TUS VSVS
RENTVS.Gelaf. epist.
1.6.6. 27.Gregor. lib. 1
epist. 63.Greg. lib. 1
epist. 68.Greg. lib. 1
epist. 71.Greg. lib. 1
epist. 70.VALES ES
SE VOLVE
RIT BONO
RVM EOCL.
MINISTROSGreg. lib. 1
epist. 42.REBARGV
TVR NIMIA
AVIDITAS
MINISTRO
RVM.
Eccles. 34.

discutiat, sicque patrimoniales utilitates peragat, vt à benignitate iustitia non recedat.] **A** hæc ipse, qui nullo pacto voluit Romanam Ecclesiam cum alterius Ecclesiæ iactura locupletari, sed quàm exactissimè iura cuiusque peruestigari, edi, & sollicita disquisitione examinari, vt videre est in litteris hoc anno datis ad Laurentium Ecclesiæ Mediolanensis Episcopum de retributibus ex patrimonio in Sicilia existente, de quo extat epistola Theodorici Regis data ad S. Eustorgium Mediolanensem Episcopum: sed de his iam suo loco dictum est.

^a Gregor. lib. 1
epist. 80.

^b Apud Casiodor.
lib. 2. epist. 29.

PATRIMONIA ROM.
ECCLES. IN
DIVERSIS
PROVINCIIS.

Habebar Romana Ecclesia locupletissima vbique toto orbe terrarum patrimonia, non in Italia solum & Sicilia, sed & in Asia, vt vidimus superiori tomo, & in Gallis, vt suo loco dicemus, atque in Africa: Hæc verò cum iam cultorum defectu destituta penè haberentur, Gennadij Exarchi in Africa diligentia ad pristinum cultum restituta fuere: cuius rei gratia idem à Deo maxima beneficia fuit assecutus, vt ad ipsum Gennadium Patricium scribens testatur ipse S. Gregorius, nimirum ingentes diuinitus esse consecutum à Deo victorias aduersus hostes, quos pietate potius quàm armis subiecisset: dignum quidem exemplum Christianis cunctis ducibus proponendum. Sed audi ipsius verba Gregorij tantum virum digno præconio prosequentis:

^c Greg. lib. 1
epist. 73.

GENNADIJ
EXARCHI
PIETAS.

Si non ex fidei merito, & Christianæ religionis gratia, tanta excellentiæ vestræ bellorum actuum prosperitas eueniret, non summopere miranda fuerat; cum sciamus hæc antiquis bellorum ducibus fuisse concessa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias non carnali prouidentia, sed magis orationibus præuenitis: fit vt hoc in stuporem veniat, quòd gloria vestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum vestrorum loquax non discurret opinio? quæ bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed tantum dilatandæ causâ Reipublicæ, in qua Deum coli conspicimus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei prædicatione circumquaque discurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram vitam cælestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ouibus beati Petri Apostolorum principis utilitatibus excellentiam vestram præstitisse didicimus; ita vt non parua loca patrimonij eius propriis nudata cultoribus, largitis Datitorum habitatoribus, restaurarit. Quæcumque igitur illic Christiana mente confertis, horum retributionem per spem in futuro iudicio sustinetis.] hæc Gregorius. At quænam istæ fuerint gloriosæ per Gennadium Exarchum in Africa obtentæ victoriæ, scriptorum inopia penitus remanserunt obscuræ, quæ adeò tunc clarè fulserunt. Ceterum Christiani ducis pietas his & aliis eiusdem Gregorij scriptis perpetua memoria consignata permansit: bene enim vsus S. Gregorius tanti viri religione, & erga res Ecclesiasticas adhiberi solita diligentia, eundem quoque litteris suis aduersus schismaticorum & hæreticorum præsumptionem erexit.

^d deditiorum

DONATISTARUM
IN AFRICA

Accidit enim, vt pestis illa nefanda Donatistarum, quæ à temporibus Constantini Imperatoris inuaserat Africam, sæpè curata, numquam sanata, ita in ea prouincia inualesceret, vt non solum absque legum poena securi ipsi degerent Donatistæ, sed & non secus atque Catholici suos iidem haberent Episcopos, qui nec vlla ex parte Catholicis loco cederent. Quoniam igitur in prouincia Numidiæ verus illa vigeat consuetudo, vt ille Primas eius prouinciæ diceretur Antistes, qui antiquitate ordinationis reliquos antecederet: cum inter eiusdem prouinciæ Episcopos quidam reperiretur Episcopus Donatista ceteris sede antiquior, ipse sibi primatum veluti iure veteri vendicabat. Quod ne villo modo fieret, sanctus Gregorius intercessit, scribens ad eundem Gennadium Exarchum. Sed in primis ad vniuersos Episcopos eiusdem prouinciæ Numidiæ dedit

^e Greg. lib. 1
epist. 75.

NE SINANTUR
DONATISTARUM
MATVM HABERE.

has litteras: Si quando, carissimi in Christo fratres, inter virentes segetes zizaniorum quædam se infert importuna commixtio: hanc radicitus necesse est cultoris, manus adimat, ne futurus focundæ segetis fructus possit intercipi. Et nos ergo, qui licet indigni, Dominici agri culturam suscepimus, ab omni zizaniorum scandalo ingenuam reddere segetem festinamus, quatenus ager Domini reditu abundantiori fructificet. Petiistis enim per Hilarium Chartularium nostrum à beatæ memoriæ prædecessore nostro, vt omnes vobis retro temporum consuetudines seruarentur, quas à beati Petri Apostolorum principis ordinationum initiis hactenus vetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis vestræ

A vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus, siue de Primatibus constituendis, ceterisque capitulis, exceptis his qui ex Donatistis ad Episcopatum perueniunt, quos prouehi ad primatus dignitatem, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eundem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis tantummodo curam gerere; non autem etiam illos Antistes, quos Catholica fides in Ecclesiæ sinu & edocuit & genuit, ad obrinendum culmen primatus anteire.] Considerare ex his, lector, potes, quanta rursus in Africa increbuerit Donatistarum multitudo, cum talia tantaque præsumerent: vt non mirum sit, si tradiderit postmodum Deus eandem prouinciam Sarracenis. Sed pergit:

B Vos ergo, fratres carissimi, admonitiones nostras zelo charitatis Dominicæ præuenite, scientes quòd districtus Iudex ad examinandum deducturus est cuncta quæ gerimus, & vnumquemque nostrum nõ ex prærogatiua sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit. Quæso ergo, vosmetipsos inuicem alterna pace diligite in Christo, & hæreticis vel inimicis Ecclesiæ vno cordis intuitu obuiate. De proximorum animabus estote solliciti: ad fidem quos valetis prædicatione charitatis, prætenso etiam terrore futuri iudicij, suadete, &c.] Vides ex his insuper, lector, quomodo demersa iacuerit hoc tempore prostrata Ecclesia Africana, vt nemo Catholicorum reperiretur, qui aduersus schismaticos Donatistas insurgeret, nullusque prorsus zeli S. Augustini heres existeret, vel aliorum eiusdem prouinciæ sanctorum Episcoporum, qui obiiceret se pro muro domui Israel; sed æquè languescerent omnes, sinerentque ab eis Catholicos subici; immo & (quod pro monstro habendum) eisdem, vt tales essent, aliqui etiam ex Catholicis suffragiis præsto esse non erubescerent: adeo vt opus fuerit eminenti Apostolicæ sedis throno exclamare Gregorium, idque ne fieret prohibere: cui probè visum est, torpescentes iisdem aculeatis vrgere stimulis, atque in re tanta ad obuiandum facinori, Exarchum excitare Gennadium, ad quem eiusmodi litteras dedit, hortans eum ad excitandum Catholicos aduersus Donatistas his verbis:

EXHORTATIO
AD NVM-
MIDAS EPI-
SCOPOS.

C Sicut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere: ita oportet eam inimicis Ecclesiæ eius omni viuacitate mentis & corporis obuiare: quatenus eius ex utroque triumpho magis ac magis enitescat opinio, cum & forensibus bellis aduersariis Catholicæ Ecclesiæ pro Christiano populo vehementer obstitit, & Ecclesiastica proelia sicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim, hæreticæ religionis viros, si eis (quod absit) suppetit nocendi licentia, contra Catholicam fidem vehementer insurgere, quatenus hærescos suæ venena ad tabefacienda (si valuerint) Christiani corporis membra transfundant. Cognouimus enim, eos contra Ecclesiam Catholicam, Domino eis aduersante, colla subrigere, & fidem velle Christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum certices iugo reformationis premat.

^a Gregor. lib. 1
epist. 72.
GREGOR.
ADVERSUS
DONATISTAS
EXCITAT
EXARCHVM.

D Concilium verò Catholicorum Episcoporum admoneri præcipite, vt Primatem non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis, faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Ipse vero Primas non passim (sicut moris est) per villas, sed in vna iuxta eorum electionem ciuitate resideat, quatenus ad prædignitatis meliori negotio resistendi Donatistis possibilitas disponatur. Ex Concilio verò Numidiæ si qui desiderarint ad Apostolicam sedem venire, permittite; & si quilibet eorum vitæ contradicere voluerit, obuiate. Magna profectò excellentiæ vestræ apud Creatorem gloria proficit, si per eam dispersarum Ecclesiarum potuerit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspiciat reuocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis suæ dignitatem viderit ampliari. Perfoluentes præterea paternæ charitatis affectum, Dominum petimus, quò brachium vestrum ad comprimendos hostes fortè efficiat, & mentem vestram zelo fidei velut mucronem gladij vibrantis exacuat.] hactenus Gregorius ad Exarchum.

^b ingenio.

E Non defuerunt hoc eodem anno aliæ querelæ de Africanis Episcopis conuenientibus cum Donatistis perlatae ad Apostolicam sedem; quarum causa ad eundem Hilarium, cuius superius mentio facta est, Gregorius scribit de conuocando in ea prouincia Concilio: scribens enim ad eum, hæc habet: Felicissimus atque Vincentius diacones Ecclesiæ Lamigenis, oblata petitione, quæ tenetur in subditis, suggererunt, ab Argentio eius ciuitatis Episcopo grauem se iniustitiam pertulisse, & accepto præmio Dona-

DE ARGENTIO
EPISCOPO
FAVENTE
DONATISTIS.
^c Gregor. lib. 1
epist. 82.

ritas in Ecclesiis fuisse præpositos; eumque inter alia non leue aliud facinus, quod dici ne-
fas est, commississe commemorant. Propterea experientia tua præsentis pagina præcepti
duximus iniungendum, quatenus præfarum Episcopum idoneæ satisfactioni committere
non omittas, tuaque instantia in locis illis fiat ex more Concilium, & omnia secundum
oblatæ petitionis textum canonicè coram positis partibus subtili indagatione perquiran-
tur; & quæcumque eorum iudicio fuerint terminata, te exeunte, modis omnibus com-
pleantur. Hæc Gregorius. Fuisse quidem Hilarium hunc Romanæ Ecclesiæ Chartularium,
in Africam ea de causa missum à Gregorij prædecessore, ipsæ recitata S. Gregorij litteræ
docent. Residebat hic in Africa non Aprocrisarius, sed Iudex Ecclesiasticus, perseverauit-
que illic residere etiam sequentibus annis eiusdem Gregorij Pontificatus: nam de eo sæpe
inferius mentio habetur in litteris eiusdem Gregorij in Africam missis.

HILARIUS
CHARTU-
LARIUS.

Greg. lib. 1.
epist. 82 lib. 2.
epist. 23. Ind.
1. lib. 10.
epist. 12 33.
CHARTU-
LARIUS
MVS.

Quòdam autem esset munus Chartularij (quòd de his frequentissima sit mentio in
Ann. libus) hic obiter declarandum. Atque primùm illud intelligendum, quòd quem La-
tini Chartularium appellabant, Græci Chartophylacem nominabant. Ceterùm maioris
hunc fuisse auctoritatis in Ecclesia Orientali, quàm in Occidentali, ex iis quæ scribit Theo-
dorus in responsionibus liquet. Curare hunc iudicia Ecclesiastica loco Pontificis, commu-
ne fuisse tam in Occidente, quàm in Oriente, certum est.

Theod. Bal.
Jam. Medit. de
duobus offic.
Chartul. &
Delect. exat.
lib. 7. l. 1.
Græc.
INSIGNIA
CHARTU-
LARI.

Verùm in Oriente fuisse Chartularium amplissimæ dignitatis, abundè satis docet idem
Theodorus in Meditatis, siue Responsis: utpote qui curaret iudicia, quæ iure Pontificatus
ad Patriarcham pertinerent; unde idem nuncuparetur os & manus Patriarchæ. Huius erat
insigne, gestare anulum aureum, & ante pectus Patriarchale bulloterium instar Rationa-
lis Aaronis. cui & in ipsius initiatione dabat Patriarcha in manu claves, summâ eo signo
collatam significans potestatem. his accedebat, quòd uti consueuerat pileo auro ornato.
Sed quod his omnibus præstat, illud est, quòd cum Chartularius ordine sacro diaconus
tantum esset, in publicis tamen confessibus sederet ante Episcopos; licet sæpe sed frustra ab
Episcopis ea de causa fuerit reclamatum. Porro cum procedendum esset, vehebatur Char-
tularius mulo, qui (sicut Patriarcha uti solet) ornatus esset linteo albo, tectus ipse
trara auro conspersa, habens satellitium excubitorum. Rursum verò ipsi soli post Patriar-
cham ea echico more populum in ecclesia docere licuisse, idem tradit. In iudicialibus au-
tem, ubicumque adesset, personam repræsentabat Patriarchæ, magno insidens tribunali, &
causas audiens tam criminales, quàm ciuiles, duodecim habens sub se notarios ex sede Pa-
triarchali fidem habentes. Hæc & alia de eminenti Chartularij dignitate Theodorus, in iis
scilicet quæ spectant ad Constantinopolitanam Ecclesiam.

Ceterùm quòd istiusmodi Chartularij ante Episcopos sederent, non id accidit in occa-
sionibus Synodis, in quibus neque sedebant, sed præsto erant suæ functioni. Etenim præ-
erat Chartularius, siue Chartophylax, Chartophylacio, unde & nomen accepit; & ex
Chartophylacio promebat scripta, quæ in Synodo legenda essent. Erat siquidem Char-
tophylacium idem quod Latini Archiuum dicunt, locus scilicet ubi scripturæ publi-
cæ ad conseruandam perpetuam memoriam asseruarentur. Habes hæc pluribus expressa
in Actionibus decimatertia, & decimaquarta Sextæ Synodi. Habes præterea in Respon-
sis Ioannis Episcopi Citri, eius fuisse, sigillum scriptis imprimere. Quod verò spectat
ad Chartularios Romanæ Ecclesiæ; etsi eiusdem muneris essent, ut iudiciis Ecclesiasticis
præsiderent, & chartarum publicarum custodes essent: longè tamen inferioris noscun-
tur fuisse dignitatis, quàm Constantinopolitani. At de Chartulario satis, de quæ causa Do-
natistarum hæcenus.

Græc.
lib. 5. resp. 1.

PONTIFI-
CIS NOM.
CVRA TO-
TIVS OR-
BIS.

Quem igitur vidisti auctoritate Apostolica Gregorium scriptis suis inuisisse Orientem,
Iustriæque Africam, eundem prosequamur Gallias adeuntem. Ita planè, cui sollicitudo
vniuersalis Ecclesiæ incumbere, oportuit eum veluti quibusdam pennis ferri litteris
in vniuersas Christiani orbis oras. Quòd enim accepisset, apud eos compelli violentia
Iudæos ad fidem: ne id penitus fieret, scribens ad Virgilium Arelatensem & Theodo-
rum Massiliensem Episcopos, Apostolica auctoritate prohibuit: habet enim hæc in epi-
stola hoc anno mense Iunio ad ipsos data: Plurimi siquidem Iudaicæ religionis viri in
hac prouincia commorantes, ac subinde in Massiliæ partes pro diuersis negotiis ambulan-
tes, ad nostram perduxere notitiam, multos consistentium in illis partibus Iudæorum, vi
magis ad fontem baptismatis, quàm prædicatione perductos. Nam intentionem quidem
huiuscemodi & laude dignam censeo, & de Domini nostri dilectione descendere profiteor.
Sed

Gregor. lib. 1.
epist. 45.
NE IUDÆI
INVITI CO-
GERENTUR
AD FIDEM.

A Sed hanc eandem intentionem nisi competens Scripturæ sacre comitetur effectus, timeo
ne aut mercedis opus exinde non proueniat, aut iuxta aliquid, animarum quas eripi vo-
lumus (quod absit) dispendia subsequantur. Dum enim quispiam ad baptismatis fon-
tem non prædicationis suauitate, sed necessitate peruenerit; ad pristinam superstitionem
remeans, inde deterius moritur, unde renatus esse videbatur. Fraternalitas ergo vestra hu-
iusmodi homines frequenti prædicatione prouocet, quatenus mutare veterem vitã magis
de doctoris suauitate desiderent. Sic enim & intentio vestra rectè perficitur, & conuersi
animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis est sermo, qui &
errorum in ipsis spinas vrere debeat, & prædicando quod in his tenebrescit, illuminet: ut
pro his admonitione frequenti mercedem fraternalitas vestra capiat; & eos, quantum Deus
donauerit, ad nouæ regenerationem vitæ perducatur. Hæc ad dictos Galliarum Episcopos
B S. Gregorius. De Theodoro Massiliensi dicta sunt plura tomo superiori ex Gregorio Turo-
nensi, ex quo etiam apparet Virgilium haud pridem fuisse, viuentem Theodoro adhuc, &
ipso cedente, creatum Episcopum Arelatensem. Sed de Iudæis aliàs etiam vexatis, in Galliis
adaactis, ad suscipiendum baptismum, æquè superiori tomo narratum est. De iisdem rursus
Iudæis non persequendis, sed benignitate ad fidem alliciendis, dedit hoc eodem anno idem
Gregorius epistolam ad Perrum Episcopum Tarracinensem.

Greg. Turon.
hist. lib. 9. c. 23
in fm.

Gregor. lib. 1.
epist. 34.

Inuisit præterea hoc anno idem Pontifex litteris suis Hispanias, prouocatus consulta-
tione S. Leandri Episcopi Hispalensis. Accidere enim ex more solebat, ut cum aliqua de
sacris ritibus quaestio verteretur, licet à viris doctissimis quid agendum esset plenissimè asse-
reretur: nihilominus ea de re quid Apostolica sedes definiret, rogata de his sententia, expe-
ctaretur. Cum igitur ob Arianos (ut vidimus tomo superiori) recens ad Catholicam fidem
C conuersos in Hispania de trina in baptismate mersione controuersia orta esset, & S. Lean-
der cum aliis Episcopis optimè respondisset: nihilominus idem voluit consuluisse Roma-
num Pontificem, qui ad eum ita respondit: De trina verò mersione baptismatis, nihil re-
sponderi verius potest, quàm quod ipsi sensistis: quia in vna fide nihil officit sanctæ Ecclē-
siæ consuetudo diuersa. Nos autem quòd tertio mergimus, triduanæ sepulturæ sacramen-
ta signamus; ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduanæ temporis expri-
matur. Quòd si quis fortè etiam pro summæ Trinitatis veneratione æstimet fieri: neque
ad hoc aliquid obstitit, baptizando semel in aquis mergere: quia dum in tribus personis vna
substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam vel
ter vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in vna
potest Diuinitatis singularitas designari. Sed quia nunc vsque ab hæreticis infans in ba-
D ptismate tertio mergebatur, sciendum apud vos esse non censeo: ne, dum mersiones nume-
rant, Diuinitatem diuidant; dumque quòd faciebant faciunt, se morem nostrum vicisse glo-
rientur.] hucusque de his Gregorius, planè docens, eum hæreticis (quantum fieri potest)
neque in bonis communicandum, cum eadem illi non benè, sed malè, diuersa videlicet
peragant intentione.

Gregor. lib. 1.
epist. 41.
S. LEANDRE
CONSULTA-
TIO DE TRI-
NA MER-
SIONE.

Quod verò S. Leander eundem S. Gregorium de conuersione Reccaredi Regis Go-
thorum ad fidem Catholicam vna cum gente Gothorum iisdem litteris certiore fecisset:
idem Pontifex ad hæc ista: Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum,
quòd communem filium Reccaredum gloriosissimum Regem ad Catholicam fidem in-
tegrissima agnoui deuotione conuersum. Huius dum mihi per scripta vestra mores expri-
mitis, amare etiam quem nescio, fecistis. Sed quia antiqui hostis insidias scitis, quoniam
E bellum durius contra victores proponit: nunc erga eundem solertiùs sanctitas vestra eui-
gilet, ut bene coepta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus extollat: ut fidem cog-
nitam vitæ quoque meritis teneat; & quia æterni regni ciuis sit, operibus ostendat: quatenus
post multa annorum curricula de regno ad regnum transeat.] hæc ipse.

DE RECCA-
REDO RE-
GE IN PIE-
TATE CON-
FIRMAN-
DO.

Sed hic, rogo, siste gradum lector, atque vnà mecum cõsidera, quomodo potuit accidisse,
ut quòd factum vidimus ante annos sex, cum Reccaredus simul cum regno fidem quo-
que Catholicam propagandam suscepit, hic modo Gregorius ex Leandri litteris tamquam
quid nouum se accepisse demonstret? Ex his igitur, & aliis quæ dicentur, vehemens me
dubitatio angit de tempore eiusdem regni exordij & susceptæ Christianæ religionis,
num videlicet in Acta tertij Concilij Toletani error irreperit, ex cuius notata Era tem-
pus eius regni positum est: nimirum, ut cum Concilium habitum ponatur anno quar-
to eiusdem Regis, Era sexcentesima vigesima septima (qui est annus Domini quingente-
simus

DE TEMPO-
RE CON-
VERSIO-
NIS ET RE-
GNI RECC-
CAREDI.

CHRISTI
591.GREGORII PAP.
2.MAVRITII IMP.
6.

simus octogesimus nonus) necesse sit affirmare ipsum regnare coepisse anno quingentesimo octogesimo quinto: contra verò ex dicta S. Gregorij epistola ad S. Leandrum appareat, eundem Reccaredum haud pridè iniisse regnum, Christianamq. religionē esse professum. Huic assertioni grauiissima ad eò testimonia accedunt, vt opinari id liceat, veritate sua- dente, vel fortasse cogente: siquidem haud pridem peruenit in manus meas per breuis historia Ioannis Biclarenfis, huius temporis rerum scriptoris, qui à Iustino Iuniore Iustiniani successore sumens exordium, eandem vsque ad octauum Mauritij Imperatoris annū propagauit. Hic, inquam, primum annum Reccaredi Regis duplici consignans chronographia, habet, ipsum regnare coepisse, cum Mauritius Imperator annum quintum ageret in Imperio, & Gregorius Papa Pelagio successisset. Huic igitur auctori res sui temporis prosequenti quàm sit consentiens dicta S. Gregorij epistola ad Leandrum, nemo non videt. His præterea accedit, quòd & ea, quam æquè ex veteribus monumentis scriptam accepimus, Lucæ Tudensis historia id ipsum pariter profiteretur duplicis etiā testificatione chronographiæ, dum videlicet æquè anno quinto Mauritij Augusti regnare coepisse Reccaredum ponit: & addita nota Eræ id ipsum confirmat, cum obitum Leouigildi & successionem Reccaredi contigisse dicat Eræ sexcentesima vigesima octaua, anno videlicet superiori, quo scilicet de his S. Leander suis litteris S. Gregorium Papam admonuit. Hæc tibi occasione dictæ Epistolæ Gregorij ad Leandrum voluimus ingellisse: Cum tamen, ne videamur omnia quæ sequuntur Tolerana & alia Hispaniarum Cõcilia diuersa accusatione Eræ mendacis inuertere, eademque omnia erroris redarguere, initam semel rationem temporis prosequi cogamur: quòd quidem factum volumus absque præiudicio veritatis.

CONTRA-
TIO IN REC-
CAEDVM.

Quoniam verò quæ ex eodem Biclarenfi à nobis citata sunt superius, non è fonte haurita, sed ab aliis per alucum ducta, haud ita integra reperimus, cum ipsam scriptam ab eo historiam nacti sumus: hic totidem verbis eadem, quæ pauca sunt, ex originario fonte reddere non pigebit: anno enim præsentis, qui & secundus ab eo ponitur regni ipsius Reccaredi, hæc breuiter habet: *Quidam ex Arianis Sunna Episcopus & Segga cū quibusdam tyrannidem assumere cupientes, deteguntur. Conuicti, Sunna in exilium traditur, & Segga manibus amputatis in Galleciam exulans mittitur. Mauritius Theodosiam filium, quem supra Cæsarem diximus, Imperatorem facit.*] hæc de his quæ ad hunc pertinent annum sextum Mauritij Imperatoris.

ALIA CON-
TRATIO
IN RECCA-
REDVM.

Sequenti autem, quem & tertium eiusdem Regis annum numerat, septimū vero Mauritij, hæc habet: Anno septimo Mauritij, qui est Reccaredi tertius annus, Vldila Episcopus cū Gofuintha Regina insidiantes Reccaredo, manifestantur, & quòd fidei Catholicæ communionem sub specie Christiana quasi sumentes prosiciunt, publicantur. Quòd malum in cognitionē hominum deductū, Vldila exilio condemnatur, Gofuintha verò Catholicis semper infesta vitæ terminū tunc dedit.] pergit de rebus Francorum idem ista referre:

*Bofone.
INGENS VI-
CTORIA HI-
SPANO-
RVM SVB
DVCE CLAV-
DIO.

Francorum exercitus à Guntheramno Rege transmissus, Bafone* duce in Galliam Narbonensem obueniunt, & iuxta Carcaſonem urbem castra metati sunt. Cui Claudius Lusitanæ dux à Reccaredo Rege directus, obuam inibi occurrit: cum quo congressione facta, Franci in fugam vertuntur, & direpta castra Francorum, & exercitus à Gothis caditur. In hoc ergo certamine gratia diuina & fides Catholica, quam Reccaredus Rex in Gothis fideliter adeptus est, esse noscitur operata. Quoniam non est difficile Domino nostro, siue in paucis aut in multis detur victoria. Nam Claudius dux vix cum trecentis viris sexaginta millia ferè Francorum noscitur infugasse, & maximam eorum partem gladio trucidasse. Non immeritò Deus laudatur temporibus nostris in hoc prælio esse operatus, qui similiter ante multa temporum spatia per manum ducis Gedeonis in trecentis viris multa millia Madianitarum Dei populum infestantium noscitur extinxisse.] hæc de rebus tertij anni eius Regis auctor, res (vt diximus) sui temporis prosequens. In quibus illud consideratione dignum: quòd etsi Guntheramnus Francorum Rex pietate insignis haberetur: tamè quòd inconsultè nimis priuato indulgens affectui, aduersus Regem, qui recens Catholicam fidem ex Ariano suscepit, & aliis omnibus Gothis id ipsum agendi auctor fuit, importunè valde omnes Francorum vires immittere ausus est, cui magis gratulari vt fratri in Christo debuerat, & præsto illi in omnibus esse: Deum nimis iratum iure quidem expertus fuisse videtur, victis suis omnibus per Claudium ducem, virum religiosissimum, quem (vt suo loco dicemus) S. Gregorius summis laudibus ad eum scribens, extollit.

IUSTA CAU-
SA CAEDIS
FRANCO-
RVM.

Sed

CHRISTI
591.GREGORII PAP.
2.MAVRITII IMP.
6.

A Sed redeamus ad Biclarensem, qui paulo post hæc subdit: Reccaredo ergo Orthodoxo quieta pace regnanti, domestica insidiæ prætentur. Nam quidam ex cubiculo eius etiam prouinciæ dux, nomine Argimundus, aduersus Reccaredum Regem tyrannidem sumere cupiens, ita vt si posset, eum regno priuaret & vita: sed nefandi eius consilij machinatione comprehensus, & in vinculis ferreis redactus. Habita discussione, socij eius impiâ machinationem confessi, condigna sunt ultione interfecti. Ipse autem Argimundus, qui regnum assumere cupiebat, primum verberibus interrogatus, deinde turpiter decaluatus, post hæc dextera amputata, exemplum omnibus in Tolerana vrbe asino sedes pompizandò dedit, famulos dominis non esse superbos.] hæc tamen Biclarenfis, octauo anno Mauritij historiæ finem imponens, à nobis hic recensita occasione S. Gregorij epistolæ ad Leandrum hoc anno scriptæ: ad quem etiam petitos mittit codices; sed quos exegerat Moralium libros ad ipsum inscriptos, quòd nondum exscripti essent, cur non mittantur, excusat: misit autem postea, vt suo loco dicemus. Ex mutua illa (vt superiori tomo vidimus) consuetudine, quæ iam Constantinopoli, dum ambo ibi diuersis essent ex causis, inter ipsos intercesserat, ea est amicitia contracta, quam neque temporis longitudo, neque loci distantia deletere poruerit. Quoniam autem esset ipse Gregorius erga S. Leandrum animi affectu, ex postremis epistolæ verbis hæc accipe: Absente corpore, præsentem mihi te semper intucor: quia vultus tui imaginem intra cordis viscera impressam porto.]

Sed quæ hoc anno à barbaris Longobardis in Italia gesta sint, cognoscamus. Cum enim anno superiori (vt vidimus) Antharit * Rex mortuus esset; Reginaque Theodolinda, quam nuper acceperat in uxorem à Baioariæ rege Garibaldo (vt Paulus affirmat) Longobardorum concessione Regina perseuerans, delegisset sibi virum Agilulphum ducem Tauritanum, eundemque & nominatum Agonem, & in baptisate Paulum: idem Agilulphus Longobardorum Rex appellatus est hoc anno, mense Maio. Habet hæc omnia pluribus Paulus^o diaconus: additque eundem, simulatque Rex confirmatus est, misisse Agnellum Tridentinum Episcopum in Gallias ad redimendos captiuos, qui Tridenti à Francis capti fuerant. Cum interea idem Agilulphus, debellatis occisisque illis quos aduersarios passus esset, regnum sibi stabiluit Italiæ: exceptis enim Roma atque Rauenna cum aliis ad eas spectantibus locis, vniuersa Italia ab Alpinis montibus Rhegium vsque Calabria illi parebat.

Porro magnum à Deo per Theodolindam Reginam consecutos esse beneficium Regem ipsum & sub eo positos Longobardos, idem Paulus^o affirmat: nimirum, cum ex Ariana perfidia conuersum esse ad fidem Catholicam, & qui erant Longobardi Gentiles, siue Ariani, eosdem redditos esse Christianos atque Catholicos. Magnum Dei consilium, dum quæ sunt infirma mundi eligit, vt confundat fortia: cum scilicet robustissimas eademque indomitas gentes siue Christiano siue Catholico nomini infensissimas, Francos, Gothos, & Longobardos, auitis abdicatis erroribus, per feminas ipse Deus conuerterit ad verum religionis cultum: Franci enim per Chrothildem, Gothi in Hispania per Ingundem, quæ (vt superiori tomo diximus) virum suum conuertit Hermenegildum, ex quo omnium facta est accessio Gothorum ad fidem Catholicam: & in Italia Longobardi per Theodolindam, decus & ornamentum Bauariæ Principum, fidem Christianam eandemque Catholicam perceperunt.

Hoc item anno sanctus Gregorius Papa dedicauit Ecclesiam sanctæ Agathæ Romæ positam, quam Gothi Ariani (vt superius dictum est) sibi vsurpauerant: quæ licet, illis ex vrbe Italiaque penitus eiecitis & profligatis, relicta libera fuisset: tamen quòd fermento Ariano videretur esse polluta, & proinde non amplius sacra, sed execrabilis haberetur: Gregorius diuinitus inspiratus adiecit animum, vt eandem sacris ritibus expiatam sacro cultui idoneam redderet, Deoq. sacret. Id quidem hoc anno factum esse, ex iis quæ ipse scripsit in dialogis anno quarto sui Pontificatus elaboratis, satis expresse patet, cum ante biennium id contigisse dicat, hoc ipso videlicet anno. Quæ autem tunc acciderint admiratione digna, ipse sic narrat:

Sed neque hoc sileam, quòd ad eiusdem Arianae hæreseos damnationem in hac quoque Vrbe ante biennium pietas superna monstrauit. Ex his quippe quæ narro, aliud populus agnouit, aliud autem sacerdos & custodes ecclesiæ se audisse & vidisse testantur. Arianorum ecclesia in regione Vrbe illa quæ Suburra dicitur, cum clausa vsque ante biennium remansisset, placuit vt in fide Catholica, introductis illuc beati Stephani, &

Annal. Eccl. Tom. 8.

C. 3 sanctæ

* Autharis.
Paul. diacon.
lib. 3. c. 14.
AGILVLPHVS CREA-
TUR REX
LONGOBARDORVM.
Paul. diacon.
lib. 3. c. ult. &
lib. 4. c. 1.* Paul. diacon.
lib. 4. c. 2.
AGILVLPHVS CON-
VERTITVR.

DE ECCLESIA S. AGATHÆ CATHOLICIS REDDITA.

* Greg. dialog.
lib. 3. c. 30.

sanctæ Marthæ martyrum reliquiis, dicari debuisset: quod factum est. Nam cum magna A populi multitudine venientes, atque omnipotenti Domino laudes canentes, eandem ecclesiam ingressi sumus. Cumq. in ea iam Missarum solemnia celebrarentur, & præ eiusdem loci angustia populi se turba comprimeret: quidam ex iis qui extra sacrarium stabant, porcum subito intra suos pedes huc illucque discurrere senserunt. Quem dum vnusquisque sentiret, & iuxta se stantibus indicaret: idem porcus Ecclesiæ ianuas petiit; & omnes per quos transit, in admirationem commouit, sed videri à nullo potuit, quamuis sentiri potuisset. Quod idcirco diuina pietas ostendit, vt cunctis patefceret, quia de loco eodem immundus habitator exiret. Peracta igitur celebratione Missarum, recessimus. Sed adhuc nocte eadem magnus in eiusdem ecclesiæ tectis strepitus factus est, ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus excreuit, ac subito tanto terrore insonuit, ac si omnis illa ecclesia à fundamentis fuisset euersa: & protinus recessit, & nulla illuc B vterius inquierudo antiqui hostis apparuit: sed per terroris sonitum quem fecit, innouit, quod ab eo loco, quem diu tenuerat, coactus exibat.

Post paucos verò dies in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesiæ nubes cælitus descendit, (uoque illud velamine operuit, omnemque ecclesiam tanto terrore ac suauitatis odore repleuit, vt patentibus ianuis, nullus illuc præsumeret intrare. Sacerdos quoque, & custodes, & hi qui ad celebranda Missarum solemnia venerant, rem videbant, ingredi minimè poterant, & suauitatem mirifici odoris trahebant. Die verò alio cum in ea lampades sine lumine dependere, emisso diuinitus lumine, sunt accensæ. Post paucos iterum dies, cum expletis Missarum solemnibus, extinctis lampadibus, custos ex eadem ecclesia egressus fuisset, post paululum intrauit, & lampades quas extinctas reliquerat, lucentes reperit: quas negligenter extrinxisse se credens, eas iam sollicitus extinxit, & extens ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucètes lampades, quas extinxerat, iterum accensas inuenit: vt videlicet ex ipso lumine apertè claresceret, quia locus ille à tenebris in lucem venisset.] hæc in Vrbe eo tempore, & ipso præsentem qui narrat, ob oculos omnium facta, & contra Arianos ab eodem Gregorio inculcata, nos veluti aculeata tela ad feriendos impios hæreticos Nouatores opportunè conuertimus.

Extat de eadem ecclesia ipsius Gregorij scriptum, cum eandem in iis quæ ad eius bona pertinent commendat Leoni acolytho, datum sub Indictione duodecima, nempe post biennium, istis verbis: Locorū venerabilium cura nos admonet de eorum vtilitate per omnia cogitare. Quia ergo ecclesia sanctæ Agathæ sita in Suburra, quæ spelunca fuit aliquando prauitatis hæreticæ, ad Catholicæ fidei culturam, Deo propitiante, reducta est: id eo huius auctoritatis tenore commonitus, pensiones omnium domorum in hac Vrbe D constitutarum, quas prædictam ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constituit, annis singulis congregare non desinas: & quantum in fartis tectis, vel luminaribus, aliisque reparatione eiusdem ecclesiæ necessarium fuerit, erogare modis omnibus studebis. Quicquid verò exuberare potuerit, fideliter rationibus te Ecclesiasticis inferre præcipimus.] hæcenus ipse. His addendum putamus (quod in eodem argumento versetur) aliam ecclesiam ab Arianis possessam, ab eodem sancto Gregorio consecratam esse post annum sequentem sub titulo S. Seuerini Episcopi Noricorum, cuius reliquias apud Neapolim in Lucullano collocatas ad se mitti mandauit, ita scribens ad Petrum subdiaconum Campaniæ patrimonium curantem:

Cor nostrum pia Diuinitatis inspiratione compungitur, loca quorundam execrandis erroribus deputata, in Catholicæ religionis reuerentiam dedicare. Quia igitur ecclesiam E positam iuxta domum Merulanam regione tertia, quam superstitione diu Ariana detinuit, in honorem S. Seuerini cupimus consecrare: experientia tua reliquias beati Seuerini summo opere debita cum veneratione transmittat: quatenus quæ nostris animis perficienda decreuimus, implere, omnipotentis gratia suffragante, possimus.] hæc Gregorius.

Quod verò ad res bellicas pertinet Orientalis Imperij, hoc eodem anno Romanus exercitus, qui sæpius ob studia erga diuersos duces sæpe amotos ac sæpe redditos discordiam confluerauerat, per Aristobolum donorum Imperialium præfectum conciliatus est, & iterum iuramento firmatus. Fortasse hic ille vir eruditus, ad quem extat S. Gregorij epistola. Conciliato autem simul exercitu, aduersus Persas eodem concitato, victoria obtenta est, expugnataque Martyropolis ciuitas munitissima; vnde Romanis plurimum roboris creuit. Hæc Græcorum Annales apud Theophanem.

EVGATVR
DIABOLVS,
DVM CON-
SECRETVR
ECCLESIA.

ALIA MI-
RANDA
QUAE CON-
TIGERVNT
IN S. AGA-
THAE EC-
CLESIA.

Gregor. lib. 3.
epist. 19.
DE BONIS
ECCLESIAE
S. AGA-
THAE.

Greg. lib. 2.
epist. 19. In-
dix. 11.
DE CONSE-
CRATIONE
ECCLES. S.
SEVERINI.

Miscel. hist.
hoc anno. Imp.
RES BELLI-
CAE.
Gregor. lib. 1.
epist. 28.

Qui sequitur annus Domini quingentesimus nonagesimus secundus, Indictione decima, idemq. Gregorij Papæ tertius incipiens mense Septembri, & Mauritij Imperatoris septimus finiens mense Augusto, funestus fuit Italiae, & valde ærumnosus S. Gregorio Papæ tum foris proeliis assiduè agitato, tum intus morbo vexato. Id enim in primis ipse litteris ad Ioannem Rauennatem Episcopum datis testatur his verbis:

Quod multis scriptis vestrae beatitudinis minimè respondi: non hoc torpori meo, sed languori deputate: quia peccatis meis facientibus, eo tempore quo Arnulphus ad Romanam urbem veniens, alios occidit, alios detrauit, tanta moestitia affectus sum, vt inolicam molestiam caderem.] hæc ipse. Erat iste Arnulphus dux Longobardorum in Tuscia, de quo altum silentium apud Paulum: ex ipso autem Gregorio hæc eliciuntur in epistola ad Mauritium Imperatorem, vbi de prima sub suo Pontificatu facta incurusione Longobardorum in Tuscia ista habet: Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationes quas non sperabam. hæc per antiphrasin. Si enim possum, has celeriter plagas enumerero. Primum, quod mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positus sine vilo Reipublicæ dispendio feceram.] hæc Gregorius, ostendens salutem Urbis pace redemisse, quæ postea occasione insultantium Romanorum militum fracta est: nam mox subdit: Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablatis sunt, & quidem alij ab hostibus occisi, alij verò Narniis & Perusij positi, & vt Perusium teneretur, Roma relicta est.] hæc ipse de rebus gestis vsque ad Agilulphi aduentum post duos annos, de quo suo loco dicturi sumus.

Sed quæ hoc anno cum eo peragi contigerunt, suo ordine prosequamur ex dicta epistola ad Ioannem Episcopum Rauennatem, quæ pacis sequestrem esse voluit, ad persuadendum videlicet Romano Exarcho Rauennæ degenti, vt pacem cum Longobardorum duce æquis conditionibus contrahere liceret. Scribens igitur ipse Gregorius immensa afflictatus angustia ad eundem Ioannem, eius in primis commendans studium pro publicis impensum negotiis, hæc ait: Valde autem mirabar, quid esset, quod illa mihi notissima sollicitudo vestrae sanctitatis huic Vrbi meisque necessitatibus minimè prodesset. Sed scriptis vestris discurrentibus, agnoui vos quidem sollicitè agere, sed tamen apud quem agere possitis non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo, quia iste qui nunc interest, & repugnare contra inimicos nostros distimulat, & nos facere pacem vetat: quamuis iam modò, etiam si velit facere, omnino non possumus: quia Arnulphus exercitum Antharit & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, vt nobiscum aliquid loqui de pace dignetur.] & inferius: Mouere autem vos non debet præfati excellentissimi viri Romani Patricij & Exarchi animositas: quia nos quanto cum loco & ordine præimus, tanto si qua sunt eius leuia, tolerare maturè & grauius debemus. Si quando tamen est aliquis cum eo locus obtinendi, agat apud eum fraternitas vestra, vt pacem cum Arnulpho, si ad aliquid parum possumus, faciamus: quia miles de Romana vrbe ablati sunt, sicut ipse nouit. Theodosiani verò, qui hic remanserunt, togam non accipientes, vix ad murorum custodiam se accommodant. Et destituta ab omnibus ciuitas, si pacem non habet, quomodo subsistet?] Et inferius de iisdem Longobardis sub eodem duce Arnulpho: De Neapolitana verò vrbe, excellentissimo viro Exarcho instantè imminente, vobis indicamus: quia Aroges (vt cognouimus) cum Arnulpho se fecit, & Reipublicæ contra fidem venit, & valde insidiatus est eidem ciuitati: in quam si celeriter dux non mittatur, omnino iam inter perditas habebitur.] Quod verò ab iisdem Longobardis ciuitatibus captis, & aliquibus ex eis incensis, alij ciuium dispersi essent, alij ducti captiui: pro iisdem redimendis idem Gregorius laborauit. Verum quod ab eodem Ioanne litteris commendatam accepisset ciuitatem Aquileiensem, cui præerat Seuerus Episcopus schismaticus: quid de his in primis rescripserit eadem epistola Gregorius, accipe: sic enim ait:

De hoc quod dicitis, incensæ ciuitati Seueri schismatici elemosynam esse mittendam: idcirco vestra fraternitas sensit, quia quæ contra nos præmia in Palatium mittat, ignorat. Quæ etsi non transmitteret: nobis considerandum fuit, quia misericordia

Gregor. lib. 2.
epist. 32. Ind.

ARNVLPHVS DVX
LONGOB.
VRBEM IN-
VESTAT.

Greg. lib. 4.
epist. 31. Ind.

Gregor. lib. 2.
epist. 32. Ind.

PACEM CV-
FIT CVM
LONGOBAR-
DIS GRE-
GORIVS.
Autharis

ELEMOSY-
NA HOSTI-
BVS QVAN-
DO DANDA
dia

DE CAPTI-
VIS REDI-
MENDIS
GREGORIVS
AGIT.

dia prius fidelibus, ac postea Ecclesiae hostibus est facienda. Iuxta quippe est ciuitas A
Phanum, in qua multi captiui sunt: ad quam ego iam transacto anno transmittere vo-
lui, sed inter hostes medios non praesumpsi. Videtur ergo mihi, vt Claudium Abba-
tem cum aliquanta pecunia illuc transmittere debeatis; & liberos, quos illic pro pre-
tio suo in seruitio teneri inuenerit, vel si qui adhuc sunt captiui, redimat. De summa
vero eiusdem pecuniae transmittenda, vobis certum sit, quia quicquid vos decernitis,
mihi placet. Sin autem cum excellentissimo viro Romano Patricio agitis, vt pacem
facere cum Arnulpho debeamus: ego ad vos personam aliam transmittere paratus sum,
cum qua mercedis causa melius fiant.] haec de redimendis captiuis, & pace cum Lon-
gobardis facienda Gregorius. Quod vero ad Seuerum schismaticum pertinet, cuius
ciuitatem incensam tradit: non alium hunc Seuerum ab illo putes Episcopo Aquile-
iensi, qui ad Synodum Romam ab eodem S. Gregorio vocatus fuerat, iterum (vt vi-
dimus) lapsus.

Gregor. lib. 1.
epist. 16.

Inter tor vero Longobardorum tumultus, ipse Gregorius summo veluti in otio constitutus,
nihil praetermisit exactissimae curae pastoralis. Legati autem ex Numidia Romam hoc
anno sunt missi ad sedem Apostolicam nihil boni ferentes. Etenim cum anno superiori (vt
vidimus) datis ad eius prouinciae Episcopos litteris, vetuisset Gregorius Donatistarum Epi-
scopum deligi in Numidiae Primatem: alia via hostis irumpere conatus est, nempe illud
agens, vt quod olim bono pacis vidimus aliquando fuisse permissum, iterum restitueret;
nimirum vt in vnaquaque ciuitate, vbi essent populi Donatistae, licet ibi esset Catholicus
Episcopus, nihilominus sineretur esse pariter Episcopus Donatistarum. Id enim vt fieret,
pecunia data, Donatista ab Episcopo Catholico impetrarat; insuper & illud, vt perso-
nata pecunia, concederetur iisdem Donatistis iterum baptizare Catholicos: Horum ma-
lorum nunciij duo ad ipsum Romanum Pontificem ex Numidia diaconi sunt profecti.

Ad haec tam enormia corrigenda, in Numidiam proficisci iussit Gregorius Hila-
rium S. R. E. Chartularium degentem Carthagine, de quo facta est mentio anno su-
periori: vt coacto Concilio, deponeret Episcopum, qui Episcopalem vendidisset dignita-
tem schismatico. Atque vt conatus Donatistarum magis magisque coalescentes compri-
merentur, scripsit de his dolens ipse Pontifex litteras ad Columbum in Numidia Epi-
scopum illis verbis:

Gregor. lib. 2.
epist. 33. In-
dica. 10.

DE DONA-
TISTIS IN
AFRICA
INVALES-
CENTIBVS.

Notum est, charissime in Christo frater, quod antiquus hostis, qui primum homi-
nem de paradisi deliciis in hanc arumnosam vitam callida persuasione deposuit, & in eo
iam tunc humano generi poenam mortalitatis infixit, eadem nunc calliditate ouium
Dominicarum pastores, quod facilius gregem capiat, transfusus conetur venenis inficere,
& vix iam potestati propriae vendicare. Sed nos, qui licet immeriti, sedem Apostolicam
vice Petri Apostolorum principis suscepimus gubernandam, ipso Pontificatus officio co-
gimur generali hosti quibus valemus nisi obuiare. Porrecta igitur petitione insinua-
uerunt nobis praesentium latores Constantius & Mustellus (vt asserunt) Ecclesiae Puden-
tiana diacones in Numidia prouincia constitutae, Maximianum eiusdem Ecclesiae Antis-
titem in loco quo degit, corruptum praemio, Donatistarum Episcopum noua licentia
fieri permisisse: cum etsi hoc anterior vsus permitteret, manere atque persistere fides Ca-
tholica prohiberet. Ob hoc ergo fraternitatem tuam scriptis praesentibus necessariò duxi-
mus adhortandam, vt veniente ad te Hilario Chartulario nostro, adunato Episcoporum
vniuersali Concilio, habito praec oculis terrore venturi Iudicis, causa eadem subtili ac
solerti debeat indagazione perquiri. Et si capitulum hoc a praesentium latoribus praedi-
cto Episcopo documentis idoneis fuerit approbatum; a dignitate, officioque quo fun-
gitur, modis omnibus degradetur: vt & ille ad poenitentiae lucra per agnitionem delicti
redeat, & ceteri tentare talia non praesumant. Aequum enim est, vt qui Iesum Christum
Dominum nostrum haeretico, accepta pecunia, venundedit, vt refertur, ab eius videlicet
sacro sancti corporis ac sanguinis tradendis mysteriis submoueatur. Si qua autem in-
ter eos extra crimen hoc damnorum quorundam, vel priuatorum negotiorum (sicuti
petitio diaconorum ipsorum continet) versatur intentio: hanc tua fraternitas cum praedi-
cto Chartulario nostro priuata cognitione perquirat, & inter vtramque partem iusti-
tia procedente demiat.

Porro autem praesentium latorum insinuatione didicimus, Donatistarum haeresim pro
peccatis nostris quotidie dilatari, & valde plures, data per venalitatē licentia, post
Catho-

A Catholicum baptisma a Donatistis denuo baptizari. Quod quam graue sit, frater, oportet
nos tota mentis intentione perpendere. Ecce lupus Dominicum gregem non iam in no-
cte latenter, sed in aperta luce dilaniat: & nos eum grassari in ouium nece cernimus, &
nulla ei solitudine, nullis verborum iaculis obuiamus? Quos ergo fructus Domino mul-
tiplicati gregis ostendemus, si & ipsum quem pascendum suscepimus, otiosa mente cer-
nimus a bestia deuorari? Studeamus igitur cor nostrum terrenorum pastorum imitatione
succendere, qui hiemales noctes, imbris geluque constricti, ducunt saepe peruigiles, ne
vel vna ouis, & non forte utilis pereat. Quam & si insidiator ore voraci momorderit: quo-
modo satagunt? quibus cordis anhelant aestibus? in quas voces, vt eruant captum pecus,
angustia stimulante profiliunt, ne a gregis domino, quicquid per incuriam perdiderint, ex-
igatur? Vigilemus ergo, ne quid pereat: aut si captum forte quid fuerit, vocibus diuino-
rum eloquiorum ad gregem Dominicum reducamus: vt ille qui pastor pastorum est, vigi-
lasse nos circa gregem suum, suo misericors dignetur iudicio comprobare. Hoc quoque vos
necesse est solerter attendere, vt si qua contra latores praesentium eiusdem Episcopi recta
fuerit petitio, subtili debeat indagazione perquiri. Et si fortasse ipsi quoque pro sua culpa
iure feriendi sunt, nequaquam censemus esse parcendum.] haec Gregorius ad Prima-
tem Numidiae Columbum mense Augusto. Porro infelix Ecclesia Africana non his tantum
spinis Donatistarum haereticorum opplera erat, sed insuper (quod magis dolendum fuit) Ma-
nichaeorum etiam vepribus abundabat, prout idem ipse Gregorius testatur in Epistola ad
Ioannem Episcopum Scyllacenum, cum ait: Afros passim, vel incognitos peregrinos ad
Ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias: quia Afri quidem aliqui Mani-
chaei, aliqui rebaptizati.] Donatistae hi erant, qui rebaptizabant.

Gregor. lib. 2.
epist. 25. Indica.
10.

C Quotiam mense, hoc anno, idem Gregorius Papa, suscepta honorifica legatione ab
Episcopo Carthagenensi, qua de electione ipsius Pontificatus adgausus est, epistolam
ad eum rescripsisse legitur. Dominicus is erat nomine, qui quatuor ad S. Gregorium
misit Romam legatos, Episcopos duos Donatum & Quodultdeum, Victorem diaconum,
& Angelum Notarium: per quos, post gratulationis impertitum officium, petiit ab eo-
dem, vt impertita suae Ecclesiae priuilegia salua esse vellet. Ad quem Gregorius pastorem
reddens epistolam, haec de priuilegiis habet: De Ecclesiasticis vero priuilegiis quod vestra
fraternitas scribit: hoc postposita dubitatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita sin-
gulis quibusque Ecclesiis sua iura seruamus: nec cuiuslibet, fauente gratia, vltra quam mere-
tur, impertior: nec vlli hoc quod sui iuris est, ambitu stimulante, derogo: sed fratres meos
per omnia honorare cupio: sicque studeo honore singulos subuehi, dummodo non sit quod
D alteri iure ab altero possit opponi.] haec de his ipse, equidem Gregorio digna.

DE LEGA-
TIONE E-
PISC. CAR-
THAGEN-
AD S. GRE-
GORIVM.

Gregor. lib. 2.
epist. 39. Indica.
10.

Laborauit praeterea hoc anno Gregorius in reducendis schismaticis ad Ecclesiam. Eo-
dem enim tempore Episcopi in Hibernia positi, etsi (vt vidimus tomo superiori) schismatici
essent; tamen angustia pressi, ad Romanam Ecclesiam litteris datis clamant. Etenim ad
Hibernos quoque occasione Trium capitulorum conflatum haud pridem schisma pertansit.
Quos in tribulatione suspirantes vt colligeret, & Apostolicae Ecclesiae vniret, Grego-
rius anxio studio laborauit, scribens ad eos litteras, & librum ea de causa conscriptum mit-
tens. epistola autem sic se habet:

HIBERNI
AD GREGO-
RIVM SCRIB-
VNT.

Scripta vestra summa cum gratulatione suscepi: sed erit in me vberior valde laetitia,
si mihi de vestra contigerit reuertere gaudere. Prima itaque epistolae vestrae frons gra-
uem vos pati persecutionem innotuit. Quae quidem persecutio dum non rationabiliter
E sustinetur, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem praemiorum
exspectare pro culpa. Debetis enim scire (sicut beatus Cyprianus dixit) quia martyrem
non facit poena, sed causa. Dum igitur ita sit, incongruum nimis est de ea vos, quam
dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad aeterna praemia minimè prouehi.
Reducat ergo charitatem vestram tandem integritas fidei ad matrem, quae vos generauit,
Ecclesiam. Nulla vos animorum intentio à concordiae vnitate dissociet: nulla persuasio
rependo vos à recto itinere defatiget. Nam in Synodo, in qua de Tribus capitulis actum
est, apertò liquet, nihil de fide conuulsum esse, vel aliquatenus immutatum; sed sicut scitis,
de quibusdam illic solummodo personis est actitatum, quarum vna, cuius scripta euiden-
ter à rectitudine Catholicae fidei deuiabant, non iniuste damnata est. Quod autem scri-
bitis, quia ex illo tempore inter alias prouincias maxime flagellatur Italia: non hoc ad
eius debetis intorquere opprobrium, quoniam scriptum est: Quem diligit Dominus, casti-

Greg. lib. 2.
epist. 36. Indica.
10.

Hebr. 12.
casti-

castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Si igitur ita est, ut dicitis: ex eo tempore magis dilecta est apud Deum & modis omnibus approbata, ex quo Domini sui meruit sustinere flagella.] At non est verum, quod post Quintam Synodum, ubi decreta sunt & recepta damnatio Trium capitulorum, grauius Italia vexata sit. Antè enim quàm ista contigerint, ab Herulis primùm, inde verò à Gothis Italia dirissima passa, & Roma sæpe ab eisdem fuisse capta reperitur. Sed concessio quod dicerent, pergit ita Gregorius:

Quia verò non ita sit, quemadmodum vos in eius insultatione affirmare conamini, rationem attendite. Postquam recordandæ memoriæ Vigilius Papa in vrbe regia constitutus, contra Theodorum tunc Augustam & Acephalos, damnationis promulgauit sententiam: tunc Romana vrbs ab hostibus adita & captiuata est. Ergo bonâ causam habuerunt Acephali, & iniuste damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt? Absit: hoc enim nec nostrum quempiam, nec alios qui Catholicæ fidei mysteriis instituti sunt, vel dicere, vel aliquo modo confiteri conuenit. His denique cognitis, ab hac quandoque iam de liberatione recedite. Ut igitur de Tribus capitulis animis vestris ablata dubietate, possit satisfactio abundanter infundi: librum quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagiū Papa scripserat, vobis vtile iudicavi transmittere. Quem si, deposito voluntariæ defensionis studio, puro vigilantique corde sapius volueritis relegere: cum vos per omnia seculuros, & ad vnitatem nostram reuersuros nihilominus esse confido.

Porrò autem si post huius libri lectionem, in ea qua estis, volueritis deliberatione persistere: sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis. Vnde iterum habita locutione, charitatem vestram admonco, ut quoniam, Deo suffragante, fidei nostræ integritas in causa Trium capitulorum inuiolata permansit: mentis tumore deposito, tanto citius ad matrem vestram, quæ filios suos expectat & inuitat, Ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis.] hæc ad Hibernos Gregorius. Porrò hos ad Catholicam communionem & vnitatem, relicto schismate, rediisse, inde certum deducitur argumentum, quod post hæc iidem qui erant in Hibernia Episcopi de rebus dubiis, vti ceteri Orthodoxi, cumdem Gregorium consuluisse reperiuntur: quod vti que non fecissent, si adhuc in schismate permauissent.

Collaborauit insuper aduersus eosdem schismaticos in Italia præsertim agentes Ioannes Ecclesiæ Rauennatis Antistes, vrgens Episcopos Istriae prouinciæ per auctoritatem Exarchi Rauennæ degentis. Cuius rei gratia ipsi Gregorius multum se debere fatetur, gratias agens: nam in dicta superius epistola ad ipsum scripta hæc inter alia: De causa verò Episcoporum Istriae, omnia quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse iam antè deprehendi in iis iussionibus, quæ ad me à piissimis Principibus venerunt, quatenus me interim ab eorum compulsionem suspenderem. Ego quidem pro iis quæ scripsistis, zelo atque ardori vestro congaudeo, debitoremque me vobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen, quia de eadem re serenissimis dominis cum summo zelo Dei & libertate rescribere non cessabo.] hæc ad Ioannem Gregorius. Ex quo vel vno loco redarguas necesse esse Paulum diaconum, qui inter schismaticos collocat Ioannem hunc Episcopum Rauennatem: deceptus enim ipse vehementer fuit (quod superiori tomo dictum est) dum defensores Trium capitulorum putauit esse Catholicos, impugnatores verò schismaticos, cum omnino contrarium acciderit. In quàm profundam erroris foueam lapsos esse omnes recentiores historicos inexplorata sectantes Pauli vestigia, diximus latius superiori tomo.

Quod verò ad seducendū Fideles ea schismatici vterentur calumnia, dicentes, in Quinta Synodo aliqua esse decreta contra sacrosanctum Chalcedonense Concilium: Sabinū quendam subdiaconum his fraudibus ab illis in errorem adductum S. Gregorius studuit in Ecclesiam reuocare, per breuem hanc ad eum scribens epistolam:

Exeuntes maligni homines turbauerunt animos vestros, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, astruentes quod aliquid de sancta Chalcedonensi Synodo piæ memoriæ Iustiniani temporibus sit imminutum: quam omni fide, omnique deuotione veneramus. Et sic quatuor Synodos sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis verò, de quibus post terminum Synodi aliquid actum fuerat, eiusdem piæ memoriæ Iustiniani temporibus est ventilatum: ita tamen, ut nec fides in aliquo violaretur, nec de iisdem personis aliquid aliud ageretur, quàm apud eandem sanctam Chalcedonensem Synodum fuerat constitutum. Anathema-

TRIBVLA-
TIØ NON
SEMPER
REPROBA-
TIONIS SI-
GNVM.

HIBERNI
REDIERE
AD ECCL-
SIAM.

^aGregor. lib. 9
epist. 11. Ind. 4

IOANNES
EPISC. RA-
VENNAS
LABORAT
AD VERSVS
SCHISMA-
TICOS.
^bGregor. lib. 2.
epist. 2. Ind.
10.

^cPaul. diac. lib.
3. c. 12.

^dGregor. lib. 2.
epist. 10. Ind.
11.
GREG. PRO-
PVGNATOR
CONCIL.
CHALCED.

A thematizamus ergo, si quis ex definitione fidei, quæ in eadem Synodo prolata est, aliquid minuere præsumit, vel quasi corrigendo eius sensum mutare; sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergo, fili carissime, decet ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ remeare, ut finem tuum valeas cum pace concludere: ne malignus spiritus, qui contra te per alia opera præualere non potest, ex hac causa inueniat vnde tibi in die exitus tui in aditu regni cælestis obstat.] hucusque ad eum Gregorius: ex quibus intelligas magnam hanc fuisse in Ecclesia tentationem, in quam eo facilius Fideles impellerentur, quò se tenaciores esse Catholicæ fidei profiterentur. In his igitur (ut hæcenus vidimus) fuit ipsi Gregorio plurimum insudandum.

Hoc enim anno Thebanæ ciuitatis in Boetia Episcopus, nomine Hadrianus, damnatus à coepiscopis suæ prouinciæ confugit Romam, a postolicam sedem appellans. Ita quidem **B** ut ad asylum ex toto orbe Christiano confugebant, qui iniuste persecutionem aliquam paterentur, quibus Romanæ Ecclesiæ Pontifex ius dicebat. Sic igitur percognitis iis quæ contra eundem Hadrianum allata essent, cum sanctus Gregorius ut innocentem absoluit: Archiepiscopum verò Primæ Iustinianæ, qui eum damnauerat, ad certum tempus communionem priuauit, eiusmodi in hac causa in eum sententiam pronuncians:

Quod verò ad præsens attinet, castatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis: ex beati Petri Principis Apostolorum auctoritate decernimus, triginta dierum spatio te sacra communionem priuatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum summa poenitentia ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognouerimus implese remissius; non iam tantum iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, adiuuante Domino, seuerius puniendam. Præfatum verò **C** Hadrianum fratrem & coepiscopum nostrum ex tua sententia (ut diximus) nequaquam canonibus, neque legibus existente damnatum, in suum locum atque ordinem reuerti, Christo comitante disponimus: ut nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiæ tramitem prolata sententia, nec charitas tua pro placanda futuri indignatione Iudicis incorrecta remaneat.] hucusque sententia, atque finis epistolæ. Eodem quoque argumento scripsit ad Ioannem Episcopum Larissæ, quem consentientem in Hadriani damnatione eidem Iohanni Iustinianæ Episcopo aliis poenis affecit. Facta sunt hæc Romæ hoc anno, mense Octobri. Ex quibus probè vides, præfuisse Romanum Episcopum Iudicem primarium totius Christiani orbis Episcopis; fuisseque eiusdem Romani Pontificis muneris, reliquorum in orbe positurum Antistitem mores noceat, atque corrigere; ut ex his quæ diximus, atque sæpè dicturi sumus, intelliges.

D Ex Dalmatia enim hoc item anno allata est in Urbem causa Natalis Episcopi Salonitani aduersus suum Archidiaconum concitari: ad quem ista Gregorius:

Multis ab vrbe tua venientibus, frater carissime, didici, pastoralis cura derelicta, solis te conuiuuiis occupatum. Quæ audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi inuigiles, sed ipsum quoque usum Ecclesiastici ordinis ignores: hoc est in testimonium, quod eis, sub quibus es positus, reuerentiam seruare nescis. Cum enim sanctæ memoriæ decessoris mei fueris scriptis prohibitus, ne contra Honoratum Archidiaconum tuum dolorem tam longæ ingratitude in corde retineres: cumque à me sæpè correctus fueris, & hæc tibi summopere fuerint interdita: & mandata Dei negligens, & scripta nostra contemnens, præfatum Honoratum Archidiaconum tuum quasi ad fortior rem honorem prouehens, conatus es callida arte degradare. Vnde actum est, ut eo de Archidiaconatus loco summo, alium accersires, qui tuis moribus obtemperare potuisset, cum præfatus vir pro nulla tibi re (ut arbitror) displicuit, nisi quod vasa facta & velamina tuis te parentibus dare prohibebat, &c.] hæc tota causa. Decernit verò, ut eundem Honoratum restituat in pristinum locum: quod nisi obtemperet, vsu pallij priuatus & si retardet adhuc, excommunicatum denunciat: & de Episcopatu, an ipsum retinere debeat, alia sententia definiendum relinquit. Scribit eadem ad Episcopos omnes in Dalmatia constitutos & alios.

Quod verò idem Natalis Episcopus de iis omnibus, quæ dicta sunt obiecta ab ipso Gregorio Papa, se excusaret: quomodo eandem ipsas eius excusationes idem Pontifex arguat, quæ extat de his ipsius Gregorij epistola satis docet: qui verò antea vsus fuerat ad correctionem Gregorius acrimonia vini, leniens vlcera oleo, omnino sanauit. Sed audi

THEBANVM
EPISC. GRE-
GORIVS
RESTITVIT.

^aGreg. lib. 2.
epist. 6. Ind. 17
SENTENTIA
GREGORII.

^bGregor. lib. 2.
epist. 7. Ind. 15

DE CAUSA
NATALIS
EPISC. SA-
LONITANI.
^cGreg. lib. 2.
epist. 14. Ind.
10.

^dGregor. lib. 2.
epist. 15. Ind. 17

^eGregor. lib. 2.
epist. 18.

audi, quàm se deorsum, vt superbum humiliet, inclinet ipse Gregorius: Ecce, inquit, fraternitas tua ægrè tulit se de conuiuiis à me esse reprehensam: cum ego, qui etsi hanc non vita, tamen loco transgredior, ab omnibus corripì, ab omnibus emendari paratus sim: & hunc solum mihi amicum æstimo, per cuius linguam ante apparitionem districti iudicis meæ maculas mentis tergo.] hæc Gregorius, & non frustra: etenim correptionis emplastrum ex hoc libenter super vlcus ille accepit, quòd grato animo se eo vti paratum, ipse Pontifex Gregorius sit professus: sicq; adhibito tali remedio, curauit ægrotum: nam cum ad meliorem fuisse frugem conuersum, gauisus est Gregorius ipse in litteris postea ad Ioannem Rauennatem Episcopum datis, in quibus hæc in fine: De fratre autem & coepiscopo nostro Natali valde contristabar, quòd de illo quædam superba cognoueram: sed quia mores suos ipse correxit, meam tristitiam simul meipsum vincendo consolatus est.] At de Natali Salonitano Episcopo satis.

Gregor. lib. 2.
epist. 22. in
dist. 10.

CAUSA IUSTI-
DORI.

Gregor. lib. 2.
epist. 34. in
dist. 10.

Cum igitur omnes qui se aliquid iniuste pati ab Episcopo suo dolerent, ad Rom. Pontificem libellum supplicem afferre consueverunt: inter alios accidit hoc ite anno, vt Isidorus vir illustris se iniuste excommunicatum à Ianuario Episcopo Calaritano in Sardinia, apud Gregorium conquestus sit. Sed quam ob causam, audi ex ipso S. Gregorio ad eundem Ianuarium ista scribente: Inter querelas multiplices Isidorus vir clarissimus à fraternitate tua frustra se excommunicatum anathematizatumque conquestus est. Quod ob quam rem factum fuerit, dum à clerico tuo, qui præsens erat, voluissimus addiscere: pro nulla alia causa, nisi pro eo quòd te iniuriauerat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit. Quod si ita est, nihil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te conuersionem habere significas, dum pro vindicta propriæ iniuriæ (quod factis regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cetero omnino esto circumspectus atque sollicitus, & talia cuiquam pro defensione propriæ iniuriæ tuæ inferre denuo ne præsumas Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.] ita ad Ianuarium.

DE PAULO
EPISCO. PRO-
CVRATORE
ECCLES.
NEAPOLITANÆ.

Greg. lib. 2.
epist. 1. in dist.
11.

Gregor. lib. 2.
epist. 2. in dist.
11.

Gregor. lib. 2.
epist. 15. in dist.
14.

Contra verò sicut de acceptis iniuriis vlcescentes se Episcopos reprehendit, ita eas patienter perferentibus præsto esse non destitit. Cum enim Paulus, cui administratio demandata fuerat Ecclesiæ Neapolitanæ, non verba, sed verbera in quadam seditione conflata per familiam Clementiæ illustris feminae passus esset: ad vindicandum scelus Gregorius ipse insurgens, misit qui de persecutoribus inquireret, scripsitque in eos ad sæcularem quoque Iudicem pro vindicta. Extant de his ipsius Gregorij litteræ ad Petrum subdiaconum Campaniæ, necnon ad ipsum Paulum Episcopum, qui id passus fuerat, & quidè (vt puto) ab hæreticis, siue schismaticis: etenim veritatis id causa ipsum esse passum, in data ad eum epistola docet, vbi ait: Vt ergo ad maiorem fraternitatis tuæ gloriam applicetur, hæc res constantiam tuam nec frangere, nec à via debet veritatis auertere: nam maior in sacerdotibus merces est, in veritatis tramite etiam post iniurias permanere.] Porro Paulum paulo post ex hac vita migrasse, docent eiusdem S. Gregorij litteræ datæ mense Decembri de Neapolitano Episcopo eligendo; eo quòd qui electus fuit Florētius subdiaconus Apostolicæ sedis, cum fugiens euassisset, hætenus vacans illa erat Ecclesia.

Gregor. lib. 2.
epist. 8. 9. in
dist. 11.

Gregor. lib. 1.
epist. 70. & lib.
2. epist. 12. in
dist. 11.

August. epist.
137.

Accidit quoque eodem anno, vt aliæ hinc inde è diuersis locis ex more deferrètur appellationes ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem. Damnato enim nõ secundum canones Florentio Epidauritanæ Ecclesiæ Episcopo, voluit iterato iudicio eius causam tractari. Gregorium verò Agrigenti Episcopum accusatum, Romam mittendum, litteris præcepit anno superiori: sed de ea causa inferiùs pluribus suo loco agendum erit. Praxis autem tunc in his ita se habebat, vt si quando Episcopus apud Rom. Pontificem accusatus, Romanamque vocatus damnari minimè metuisset: tunc ad sui purgationem iurare compelleretur supra corpus S. Petri Apostoli, secundum ea etiam quæ habet S. Augustinus. quod hoc anno factum est de Leone Episcopo Catanensi, anno superiori Romam vocato.

Greg. lib. 2.
epist. 4. in dist.
11 ARGVIT
PISC. GLO-
RIOSVM.

Ceterum qui deductas in iudicium accusationes Episcoporum quàm diligentissimo studio Gregorius expendi voluit, ne damnaretur innocens, vel absolueretur criminis auctor: idem totus in his erat, vt si vel latum vnguem quæpiam Episcoporum (quos decet esse omnino perfectos) à recto virtutis tramite declinare cognosceret: ipse continuo studeret, datis ad eum litteris, reuocare. Nam cū ex litteris Bonifacii Episcopi Regiensis percepisset ipsum de bonis operibus captare aliquam gloriolam; eum ad animi demissionem reuocans, ista scripsit: Quibusdam venientibus agnoui fraternitatem tuam misericordiæ operibus vehementer insistere, atque omnipotenti Deo gratias retuli: quia iuxta egregij Prædi-

A Prædicatoris vocem, nunc viuimus, si vos statis in Domino. Sed illud, fateor, non leuiter mentem meam momordit, quod eadem opera multis vos ipsi nunciastis: ex qua re collegi, quòd mens vestra non studeat Dei oculis, sed humano iudicio placere. Vnde necesse est, frater charissime, vt cum bona opera exteriùs agis, hæc interiùs magna cautela custodias, ne appetitus placendi hominibus subrepat, & omnis labor boni operis incassum fiat, &c.] Accidebat enim, vt cum ex toto fermè Christiano oibe frequens esset accessus ad sacralimina Apostolorum, & iidem qui Romam venirent, inuiserent pariter Summum Pontificem, benedictionem ab eodem accepturi; ipse singulos de Episcopis suis, vel aliis, per quos transissent, interrogaret, sicque omnium fermè Episcoporum mores nosceret.

Nam accipe, quæso, quæ in hanc sententiam idem Gregorius scribat ad Secundinum de Mariniano Episcopo Rauennate: Venerunt, inquit, quidam ad me, in quibus erant senes mendicantes, qui à me discussi sunt, à quibus quid acceperint: & per singula retulerunt, quæta eis & à quibus in itinere data sint. Quos dum sollicitè de prædicto fratre requirerem, quid eis dedisset: responderunt, se eum rogasse, sed ab eo se omnino nihil accepisse, ita vt neque panem in via acceperint, quem dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo quod vobis dare possim. Et miror, si is qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet; quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic ergo ei, vt cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solam lectionem & orationem sufficere, vt remotus studeat sedere, & de manu minimè fructificare: sed largam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non habet, vacuum Episcopi nomen tenet.] hæc Gregorius, quibus solertem eius curam in inuestigandis Episcoporum moribus & iis corrigendis intelligas. Præter hæc etiam super mores Episcoporum voluit inuigilare Ecclesiæ Romanæ ministros in diuersis provinciis ad Ecclesiastica curanda negotia degere solitos. Nam audi, quid de his ad Castorium diaconum scribat: Non solum, inquit, de eo, Episcopo Pisaurensi videlicet, sed & de aliorum quoque sacerdotum te vita conuenit esse sollicitum. Et si de quolibet sinistram quippiam sentire potueris, nobis renunciare festina; vt actuum prauitas salubriter cum Dei solatio debeat emendari.] Quòd enim diaconi sint oculi Episcoporum: per hos, Gregorius, quicquid in Ecclesia vbique ageretur, sollicitè curabat inspicere.

Greg. lib. 5.
epist. 29.
DILIGENS
INVESTI-
GATOR MO-
RVM EPI-
SCOPORVM
GREGORIVS

Vacantium præterea Ecclesiarum, quousque deligerentur Episcopi, ex more, impensam curam egit, vt Nepefinæ, Liparitanæ, Cumanæ, cui & Misernatem Ecclesiam coniunxit, Litanæ, Tauritanæ, Crotonensis, Velinæ, Vxentinæ, Blanderanæ, Trium tabernarum, vbi vetus editio legit mendosè Treuerensium, itemq; Albanensis, & Tarracensis. Sed & quod hodie fit, vt Summus Pontifex in alia diocesi conferat sacerdotia etiam curam animarum habentia annexam, tunc pariter consuetum fuit, vt docet eius epistola hoc anno data ad Importunum Episcopum. Hæc de Episcopis & Ecclesiis.

Greg. lib. 4.
epist. 24. in dist.
13.

Quod verò ad monachorum causam pertinet, ob eorum vitæ eminentiam atque sanctitudinis exactam professionem aliquid amplius ab eis Gregorius exigendum putauit, quàm quod communibus condonari possit hominibus. Nam audi, quid ad Eusebium Abbatem scripserit, cum questus ille esset se aliquid ab Episcopo passum: Et quidem, inquit, ab illo hoc quod factum est, minimè fieri debuit: à te tamen omnino debuit humiliter suscipi; & rursum cum gratiam reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurri. Quod quia ita à te factum non est: adhuc cognosco quia nobis omnino lacrymarum opus est. Non enim grande est, iis nos esse humiles, à quibus honoramur: quia & hoc sæculares quilibet faciunt. Sed illis maximè humiles esse debemus, à quibus aliqua patimur. Nam Psalmista ait: Vide humilitatem meam de inimicis meis. Nos cuius vitæ sumus, qui humiles esse etiam patribus nolumus? Sed quò Gregorij progreditur immensa charitas? hunc ipsum quem arguit, dono missò demulcet: nam in fine epistolæ: Centum, inquit, solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto vt absque iniuria sui suscipiat. Ceterum qui de quolibet priuato monacho propensiosem adeò curam gessit, certè quidem magis inuigilauit, ut monachorum præfecti quàm sanctissimè viueret. Qualiter enim Abbas gerere se debeat in suo munere, idem scribens ad Ioannem Abbatem hæc habet: Non frequenter foras egrediaris. In causis istis procuratorem institue, & tu ad lectionem vaca. De hospitalitate esto sollicitus. Quantum potes pauperibus largire, ita tamen, vt scriues quod Floriano restitui debeat.] hæc de monachis.

Greg. lib. 2.
epist. 8. 20.
in dist. 10.

Greg. lib. 2.
epist. 13. & 26.

Greg. lib. 2.
epist. 19.

Greg. lib. 2.
epist. 31.

Greg. lib. 2.
epist. 25.

Greg. lib. 2.
epist. 27.

Greg. lib. 2.
epist. 29.

Greg. lib. 2.
epist. 35.

Greg. lib. 2.
epist. 11. in
dist. 11.

Greg. lib. 2.
ep. 10. in dist. 10.

Greg. lib. 2.
ep. 24. in dist. 10.
Psalm. 9.

^aGregor. lib. 2.
epist. 21. In-
dit. 10.
DE PERE-
GRINATIONE
AD LO-
CASANCTA.

^bGreg. lib. 7.
epist. 23. lib. 9.
epist. 38.

^cGregor. lib. 2.
epist. 5. Ind. 11.

DE TUNICA
S. IOANNIS.
^dGregor. lib. 2.
epist. 3. Ind. 11.

^eIoan. diaconus
in vit. S. Gregor.

DE HOMI-
LIIS GRE-
GORII HA-
BITIS IN
EVANGELI-
O.

Quod verò ad laicos pertinet: idem Gregorius non solum peccantes arguebat, sed re-
tardantes bonum aliquod agere, haud absque reprehensione abire sinebat. Etenim Rus-
ticianam Patriciam ex nobilibus civibus illis Romanis, qui Constantinopolim migraue-
rant, progenitam (de quibus plura superius dicta sunt) remorantem nimis profectio-
nem ad terram sanctam, Hierosolymam scilicet, datis ad ipsam litteris, ira compellat: Val-
de autem miratus sum, cur deliberata via eundi ad loca sancta intentionem & votum bo-
ni operis deflexistis, dum si quando bonum aliquod dono Conditoris in corde concipi-
tur, celeri necesse est deuotione compleri: ne, dum callidus insidiator animum irretire
nititur, subinde impedimenta suggerat, quibus ad effectum minimè desideria sua mens
occupationibus debilitata perducatur. Vnde necesse est excellentiam vestram omnibus im-
pedimentis piis causis obuiantibus anteire, &c.] Vidisti quanti Gregorius faciat ad lo-
ca sancta peregrinationem: vnde magis damnentur impij Nouatores. Porro Rusticia-
nam hanc eandem esse cum illa, ad quam inferius extant duæ aliæ eiusdem Gregorij
epistolæ, ex personis in iisdem nominatis, quas saluari mandat, intelligi potest. Ceterum
sicut ad bene agendum laicos se exhibuit impulsorem, ita refractariis refragatus est: nam
eorum imperum frangi iubet, cum aduersus miserabiles personas insurgunt. Ad Petrum
enim subdiaconum Campaniæ ita scribit: Sicut in iudiciis laicorum priuilegia turbare
non cupimus, ita eis præiudicantibus moderata te volumus auctoritate resistere. Violent-
os namque laicos coërcere, non contra leges est agere, sed legi ferre subsidium, &c.]
subdit de violentia illata bonis viduæ à laico homine; pro qua ministrum suum Gregorius
aduersus eum insurgere iubet.

Hoc eodem anno inter tot Gregorij ærumnas felix illud ac faustum accidit, vt reperta
tunica S. Ioannis Euangelistæ Romam deferretur. Cum enim innotuisset ipsi Gregorio
tunicam sancti Ioannis apud quemdam Episcopum asseruari, Episcopum illum cum ea
Romam venire præcepit, ita de his scribens ad Ioannem Abbatem: De tunica verò san-
cti Ioannis omnino gratè suscepti, quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio
tua, mihi ipsam tunicam, aut (quod melius est) eundem Episcopum, qui eam habet, cum
clericis suis & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunicæ perfrua-
mur, & de eodem Episcopo vel clericis mercedem habere valeamus.] hæc Gregorius,
Perlatam quidem eam fuisse Romam, & collocatam sub altare S. Ioannis in basilica Con-
stantiniana, testatur Ioannes diaconus, qui eandem consueuisse coruscare miraculis
trahit; ait enim: Quæ quidem vestes vsque hactenus tantis miraculis coruscare proban-
tur, vt siccitatis tempore foras excussæ pluuiam conferant, inundationis verò serenitatem
reducant.] recenset & alia, quæ tu consulas. Quid mirum, si in tunica sancti Ioannis e-
derentur diuinitus signa, cum & in sudariis ac semicinctiis Pauli (quod sciunt omnes) mira-
cula fierent? Sed de his aliàs locupletius dictum est.

Ne quid verò prætereamus Gregorij anni huius rerum gestarum: inter alias quas
ad populum habere consuevit homilias, ea quæ in Euangelia trigesima octaua numera-
tur, dicta in basilica sancti Clementis, hoc ipso anno habita esse noscitur, dum à tem-
pore illo ingruentis in Vrbe pestilentia biennium ibi numerat, cum res tunc gestas re-
censet, quas nos superius suo loco narrauimus. Porro homiliarum illarum quadraginta
in sacra Euangelia ab ipso editarum non alia est habenda ratio, quam quæ ab ipso inita
intelligitur: eo enim quo ordine collocatæ, pariter dictæ sunt, vel per Notarium re-
citata, ita dispositæ, prout ipse in præfatione illarum fecisse testatur his verbis: Inter
sacra Missarum sollempnia, ex his quæ diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent,
sancti Euangelij quadraginta lectiones exposui. Et quarundam quidem dictata ex-
positio, assistenti plebi est per Notarium recitata: quarundam verò explanationem co-
ram populo ipse locutus sum; atque ita vt loquebar, ita excepta est.] Et paulo post:
Easdem quoque homilias, eo quo dictæ sunt ordine, in duobus codicibus ponere curau-
i vt & priores viginti quæ dictatæ sunt, & posteriores totidem quæ sub oculis dictæ, in
singulis essent distinctæ corporibus. Quod verò quædam antepositæ sunt, quæ in Euan-
gelio post leguntur; quædam verò postpositæ, quæ antè per Euangelistam scriptæ sunt,
inueniuntur: nequaquam mouere tuam fraternitatem debet: quia sicut à me diuer-
sis temporibus dictatæ sunt, ita quoque sunt ab exceptoribus in codicibus affixæ.] hæc &
alia ad Secundinum Episcopum, ad quem eas Gregorius misit. Qua quidem ratione di-
cendum est, hoc anno absoluisse conciones ipsas omnes super selecta Euangelia illa qua-
draginta

A draginta per annum in Ecclesia recitari solita: si enim trigesima octauam hoc anno esse
habitam certum est; vtique duæ quæ supersunt ad quadragenarium numerum, hoc pariter
anno dictas oportuit, finemque posuisse concionandi ad populum super dictas quadragin-
ta recitari in Ecclesia per annum solitas sacri Euangelij lectiones. Post hæc autem haud
otiosus Gregorius degit & mutus: immo sequenti anno (vt dicemus) aggressus est concio-
nari super Ezechielem prophetam.

Sed historica illa, quæ idem ipse Gregorius in iisdem homiliis hoc anno memoria digna
coram populo recitauit, nos sub hoc eodem anno reddere non pigeat, omissis iis quæ tem-
pore ingruentis pestilentia accidisse dicta homilia trigesima octaua tradit, quæ suo loco ac
tempore superius collocauimus. In ea autem quæ sequitur ordine homilia trigesima nona
eiusmodi historiam ad populum narrat:

B Epiphanius diaconus, Isauria prouincia exortus, in vicina factum terra Lycaonia solet
narrare miraculum. Ait enim, quod in ea quidam, Martyrius nomine, vitæ valde venera-
bilis monachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium ten-
debat, cui spiritalis pater præerat. Pergens itaque, leprosum quemdam, quem densis vulne-
ribus elephantinus morbus per membra fœdauerat, inuenit in via volentem ad suum
hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipso verò itinere se habere perhibe-
bat hospitium, quod idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem Dei, eiusdem le-
prosi lassitudini misertus, pallium quo vestiebatur, in terram protinus proiecit & expan-
dit, ac desuper leprosum posuit, eumque suo pallio vndique constrictam super humerum
leuauit, secumque reuertens detulit. Cumque iam monasterij foribus propinquaret, spi-
ritalis pater eiusdem monasterij magnis vocibus clamare coepit: Currite, ianuas monaste-
rij citius aperite: quia frater Martyrius venit, Dominum portans.

C Statim verò vt Martyrius ad monasterij aditum peruenit: is qui leprosus esse putaba-
tur, de collo eius exiliens, & in ea specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet Red-
emptor humani generis Deus & homo Christus Iesus, ad cælum, Martyrio aspiciente,
rediit; eique ascendens dixit: Martyri, tu me non erubuisti super terram: ego te non eru-
becam super cælos. Qui sanctus vir, mox vt est monasterium ingressus, ei pater monasterij
dixit: Frater Martyri, vbi est quem portabas? Cui ille respondens, dixit: Ego si sciuisset
quis esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cum eum portas-
set, pondus eius minimè sensisset. Nec mirum. Quomodo enim pondus sentire poterat,
qui portantem portabat? Qua in te pensandum est nobis, quantum fraterna compassio
valeat, quantum nos omnipotenti Deo misericordia viscera coniungant, &c.] hæc de
D his Gregorius hoc anno ad populum, quo (vt diximus) & dicendi finem super lectiones
Euangelij fecit.

De quibus ne ambigas, vel leuis aliqua apud te remaneat dubitatio: præter illa quæ di-
cta sunt, ex hoc certo id accipias argumento: cum enim quæ ab ipso Gregorio narrata ha-
bentur in vltimis homiliis trigesima octaua ac quadagesima de Theodoro monacho pri-
mum, ac demum de Romula atque Redempta, eadem intexens quarto Dialogorum libro,
ipse testetur, ea à se esse narrata in dictis homiliis in Euangelia: cumque constet eodem
Dialogorum libros coeptos esse à Gregorio anno sequenti, cum quartum ageret in Ponti-
ficatu annum: vtique oportuit hoc anno esse ab ipso absolutas omnes in Euangelia ho-
milias. Hæc dilucidius, ne res gestæ sanctissimi viri mixtim confusæ narrentur, sed diuisim
singulæ singulis suis reddantur temporibus.

E Sed age iam & perelegantem hic intexamus historiam, hoc eodem anno ab eo dicta
& vltimo loco posita homilia relatum de rebus antea gestis, cum ipse monasterium
petiit, ex quibus magis gauisus sit sæculo penitus nancium remississe. Ait ergo: Rem, fratres, refero, quam bene is qui præsto est, frater & presbyter meus, Spe-
ciosus nouit. Eodem tempore, quo monasterium petij, anus quædam Redempta nomi-
ne, in sanctimoniali habitu constituta, in Vrbe hac iuxta B. Mariæ Virginis ecclesiam
manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, su-
per Prænestinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur. Huic duæ in eodem
habitu discipulæ adhærebant, vna nomine Romula, & altera quæ nunc adhuc su-
perest, quam quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæc in vno habita-
culo commanentes, morum quidem diuitiis plenam; sed tamen rebus pauperem vi-
tam ducebant. Hæc autem, quam præfatus sum, Romula aliam quam prædixi discipula-

^aGreg. homil.
39. in fin.

DE MARTY-
RIO MONA-
CHO.

CHRISTVS
IN LEPROSI
SPECIE VI-
SUS.

QUANDO
ABSOLVTAE
HOMILIAE
IN EVAN-
GELIA.

^bGreg. dialog.
lib. 4. cap. 37.
& sup. c. 15.

^cGregor. lib. 4.
c. 16. 36. 47.
& 55.

^dGreg. homil.
40. & dialog.
lib. 4. c. 15.
DE S. RE-
DEMPTA ET
S. ROMULA.

palam suam magnis vitæ meritis anteibat: erat quippe miræ patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium, studiosa valde ad continuæ orationis vsum. Sed quia plerumque hi quos iam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sæpe imperiti homines necdum perfectè sculpta sigilla conspiciunt, & iam quasi perfectæ laudamus, quæ adhuc artifex considerat & limat; laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non desinit: hæc quam prædiximus Romula, eam quam Græco vocabulo Græci paralyfin vocant, molestia corporali percussa est, multisque annis in lectulo decubans, pene omnium iacebat membrorum officio destituta: nec tamen hæc eadem eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant: nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum; quia tanto sollicitius ad vsum orationis succreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequam valebat.

Nocte ergo quadam eandem Redemptam, quam præfatus sum, quæ utraq; discipulas suas filiarum loco nutriebat, vocavit, dicens: Mater veni, Mater veni. Quæ mox cum alia eius condiscipula surrexit; sicut utrisque referentibus, & multis eadem res claruit, & ego quoque eodem tempore agnovi. Cumque noctis medio, lectulo iacentes assisterent: subito cælitus lux emissa omne illius cellulae spatium implevit, & splendor tantæ claritatis emicuit, ut corda assistentium inæstimabili pauore perstringeret, atque (ut post ipsam referebant) omne in eis corpus obrigesceret, & in subito stupore remaneret. Coepit namque quasi cuiusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostium cellulae concuti, ac si ingredientium turba premeretur. Atque (ut dicebant) intrantium multitudinem sentiebant, sed nimietate timoris & luminis videre nihil poterant: quia earum oculos & pavor depresserat, & ipsa tanti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinus miri odoris est fragrantia subscuta; ita ut eorum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suavitas refoueret. Sed cum vim claritatis illius ferre non possent, coepit eadem Romula assistentem sibi & tremantem Redemptam suorum morum magistram blanda voce consolari, dicens: Noli timere, mater, non moriar modò. Cumque hoc illa crebrò diceret, paulatim lux, quæ fuerat immissa, subtracta est, sed is qui subsecutus est odor remansit. Sicque dies secundus & tertius transit, ut a persa fragrantia odoris remaneret.

Nocte ergo quarta eandem magistram suam iterum vocavit. Qua veniente, viaticum petiit & accepit. Necdum verò eadem Redempta & alia eius discipula à lectulo iacentis abscesserant, & ecce subito in platea ante eiusdem cellulae ostium duo chori psallentium astiterunt, & (sicut ipsa se dicebant sexus ex vocibus discreuisse) psalmodiæ cantus dicebant viri, & feminae respondebant. Cumque ante fores cellulae exhiberentur cælestes exequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Qua ad cælum ducta, quanto chori psallentium altius ascendebant, tanto coepit psalmodia lenius audiri, quousque & eiusdem psalmodiæ sonitus & odoris suavitas elongata finiretur.] hæcenus Gregorius ad populum eo sermone, quem de Lazaro & diuine immisericordie habuit: in quibus cælestis connubij nuptiis ipse conuiuia, tantæ suauitatis dulcedine captus, eorum quæ sunt in mundo iacturam fecisse magis magisque gauisus est. Perseuerant in tabulis Ecclesiasticis nomina Romulae atque Redemptæ virginum & Herundinis. memoria annua insignita: corpora verò eorum eadem in eadem basilica S. Mariæ ad Præseppe in Confessione collocata coluntur.

Hoc eodem anno celebratum est in Hispania Consilium Cæsaraugustanum secundum, Era scilicet sexcentesima trigesima, septimoque anno (ut ibi ponitur) Reccaredi Regis. Vbi inter alia illud notatu dignum sancitum reperitur, ut sacrosanctæ reliquiæ quæ inuentæ essent in ecclesiis Arianorum, eadem præsentatæ Episcopis igne probarentur: ut tunc legitime censerentur, si ab incendio illas remaneret. Quibus vides, quantam diligentiam maiores adhibuerint, ne quid in sacris admitterent adulterium, sed omnia pura & sancta, tamquam aurum quod per ignem probatur, purgatum septuplum. Subscriperunt Consilio Episcopi quatuordecim. At de rebus Occidentalibus hæcenus.

Iam verò Orientales oras perlustramus. Hoc ipso anno (quantum ex Euagrio & aliis colligere fas est) Persarum Rex Hormisdas Romano Imperio infestissimus à suis occiditur: de quo ista idem Euagrius: Dum hæc geruntur, Persæ Hormisdas Regem omnium sceleratissimum iniustissimumque propterea trucidant, quod subiectos suos non modò pecunia, sed variis etiam mortis generibus multasset.] hæc ipse. Porro in Miscella ex Theophane eiusmodi causa præcessisse necis eius ostenditur, nimirum, quòd cum dux Persarum exercitus

A Barames malè cum Romanis pugnasset, posterioresque tulisset, Rex in eum infensus, ignominia causa vestem ad eum muliebrem misit, atque præfectura priuans in ordinem redegit. Id autem dux indignè ferens, aduersus Regem rebellat, milites fictis litteris in Regem commouens, sed & quem recens ducem creauerat Hormisdas Ferrochanem, sibi aduersus eundem Regem coniungit: quibus accessit Bindois nobilis Persa liberatus à carcere per fratrem suum; qui ex improviso cum suis inuadens Regiam, Hormisdas ipsum sedentem in folio ex eo deturbat, diademate priuat, atque in carcerem coniecit, filiumque eius Cosrhoen Regem constituit. Postea educto Hormisdas de carcere, Persæ nobiles ante oculos eius uxorem & filium serua diuidunt, ipsum verò Hormisdas oculis priuant, & detrudunt in ergastulam: Cosrhoes autem Rex eius filium parentem benignè tractauit in custodia positum, tribuens illi omnem escam. At Hormisdas exaduerso ipsum iniuriis lacerabat, conculcans ea quæ à Rege mittebantur. Vnde Cosrhoes iratus eum suis siluestribus iussit per ilia cæsum obire. Quòd factum & Persas tristes reddidit, & contra Cosrhoen odium auxit: quòd creuit magis, cum occidit quosdam nobiles ea suspitione, quòd Barami duci tyrannidem exercenti inhaerent. cuius rei causa factum est, ut à militibus destitueretur, transuentibus ad Baramen. Relictus verò ita ipse, fugam capessit: dubius autem ad quos confugeret, ad Christianos ne, vel Turcas, descendens equo, laxans habenas, quò abire vellet liberum reddens, eius ipse secutus vestigia, ad Romani Imperij ditionem se contulit.] hæc Theophanes. His haud admodum dissentientia Euagrius affert, rem gestam ita subsecutus: "

Hormisdas extincto, Cosrhoen eius filium Regem creant: contra quem Barames cum suis copiis arma fert. Cosrhoes igitur cum exiguo exercitu illi obuiam it: ac cum suos à se deficere cerneret, capessit fugam, restaque, cum Deum (ut ipse aiebat) Christianorum innocasset, ut equus ipsum eo deportaret, quò ab illo duceretur, Circesium contendit. Vbi autem cum vxoribus, duobus tenellis liberis, & quibusdam Persis nobilibus, qui cum sua sponte conirabantur, eò venisset: inde legatos mittit ad Mauritium Imperatorem. Ille cum de hac re consilium accuratissimè inuisset, & inconstantem volubilemque vitæ humanæ rationem, & repentinam tum eius, tum aliarum similibus rerum mutationes vicissitudinesque ponderasset, supplicem admittit legationem, & Cosrhoen hospitem pro exule, & pro fugitio filium efficit, muneribus planè regalibus donat, quibus cum ad se diligendum inuitaret. Atque non Mauritius solum tam magnifica dona misit ad Cosrhoen, sed Imperatrix etiam erga Cosrhois coniuges, & liberi Mauritij erga liberos eius paria benignitatis officia præstitit. Porro Mauritius omnes satellites suos & totum exercitum Romanum cum duce, qui Cosrhoen, quocumque vellet, comitarentur, mittit. Quin etiam, quo plus honoris ei deferret, mittit quoque Domitianum Episcopum Melitinæ suam cognatum, virum prudentia & ingenio præstantem, & tum verbo tum re ipsa ad res maximas gerendas maximè idoneum, & ad grauissima obeunda negotia aptissimum. Mittit præterea Gregorium, qui tunc erat Antiochenus Episcopus superstes adhuc, qui Cosrhoen cum ob prudentes sermones, quos de aliis rebus omnibus cum eo conferebat, tum ob munerum magnificentiam & consilia, quæ pro rerum quibus perturbatus erat conditione peropportunè ei impertiebat, in maximam traduxit admirationem.] hucusque Euagrius.

At quomodo per Mauritium Cosrhoes in regnum fuerit restitutus, dicitur anno sequenti, quo id contigisse probatur. Quæ insuper vota Deo Christianorum, sanctoque Martyri Sergio in Oriente celeberrimo idem Cosrhoes in huiusmodi periculis constitutus sedulo studio nuncupavit, sequenti etiam patebit anno. Huic autem bello præfectum fuisse Narsetem ducem, & incruenta potitum victoria, habet Theophanes: additque de Turcis illis, qui in exercitu Persarum militantes capti, & Constantinopolim ducti, inuenti sunt stigmatè in fronte cruce signati: eos ab Imperatore rogatos, quid sibi id vellet, respondisse, cum peste ipsorum prouincia laboraret, illud se à Christianis fuisse edoctos remedium pro salute consequenda. Ceterum mittendi Domitianum Episcopum adeo celebrem, atque Gregorium ad Cosrhoen, illud videtur fuisse Mauritij Imperatoris consilium, ut per eos idem Rex Christianam fidem perciperet: quòd ex litteris Gregorij Papæ ad eundem Domitianum Episcopum redditis anno sequenti satis intelligi potest videtur.

Inter tot tantaque præclare gesta, denigrauit tamen Mauritius Imperator hoc anno

MORIEN-
TI OCCUR-
SUS CAELE-
STIVM SPI-
RITVVM.

Martyrolog.
Rom. die 23.
Iulij.

CONCIL.
CAESARAV-
GVSTANVM
SECYNDVM

Enagr. lib. 6.
cap. 15.
INFELIX
EXITVS
HORMIS-
DAE REGIS
PERSARVM
Miscel. lib. 17
hoc anno Imp.

COSRHOES
CREATVR
REX PER-
SARVM.

Enagr. lib. 6.
c. 10. 17.

PVGA COS-
RHOIS RE-
GIS.

SVSCIP-
TVR BENI-
GNE A MAV-
RITIO COS-
RHOES,

TURCARPE-
STE LIBE-
RATI SI-
GNO CRV-
CIS.

Greg. lib. 2.
epist. 62.

CHRISTI
593.GREGORII PAP.
4.MAVRITII IMP.
8.

LEX IMPERIA MAVRITIO LATA.
 nomen suum, dum post victorias aduersus Persas sub Hormisda Rege. Persarum ex inspe-
 rato obtentas, legem tulit, qua prohibebat, ne quis miles, nondum expleta militia, mona-
 chus effici posset. Hoc quidem anno ab eo latam eiusmodi legem, ipse Gregorius testatur
 in litteris^a datis anno sequenti ad Theodorum: agemus de ea tunc temporis, cum sequen-
 ti anno adeo Gregorius eandem impugnavit. Exhaustum enim cum videret Mauritius,
 Romanum exercitum, totque procliis esse consumptum, omne quod valuit remedium in-
 te-granda militiae excogitavit, & vsque adeo inconcessa tentavit. Misit hanc legem idem
 Imperator ad Gregorium Papam per Longinum Stratorem, qui successit Romano in Ex-
 archatu, vt testatur ipse Gregorius in litteris ad Mauritium Imperatorem anno sequenti
 redditis. Quod vero Gregorius hoc tempore (vt ipse testatur^b) mala oppressus valetudine
 detineretur, aduersus eiusmodi legem insurgere distulit.

^a Greg. lib. 2.
 epist. 65. In-
 dist. 11.

^b Ead. epist. 65.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. MAVRITII IMP.
 ANNVS ANNVS ANNVS
 593. 4. 8.

NONAGESIMUSTERTIUS post quingentesimum Redemptoris annus Indictionis vndeci-
 ma incipit: quo restitutus in regnum Cosrhoes Rex Persarum, multa pietatis signa
 publicis egregie factis edidit, quae quam exactissime describit Euagrius: primum vero
 eius in regnum per Mauritium restitutionem verbis istis enarrat: Cosrhoes vero cum
 Hierapolim, quae primaria Euphratesis ciuitas est, peruenisset, rursus reuertit. Quod cum
 intellexisset Mauritius, plaris faciens commodis Cosrhois supplicis, quam suae ipsius glo-
 riae consulere, ingenti pecuniae vi (quod non ante aliquando visum fuit) eum iuuat, atque
 ex Persis conscribit exercitum, & impensis omnibus de suo suppeditatis, Cosrhoem vtro-
 que exercitu, Romano scilicet & Persico instructum, extra fines Imperij Romani ad Mar-
 tyropolim vsque producendum curauit. Cui Sittas primum traditus est, deinde a Mar-
 tyropolitanis lapidibus obrutus, postea ab iisdem in crucem actus. Traditum est ei quo-
 que Daras oppidum, a quo clam exiuerant Persae. Atque Barama a Romanis solis vnico
 bello superato, & solo cum ignominia in fugam verso, Cosrhoes ad suum ipsius regnum
 reductus est.] haec Euagrius: subdit vero post pauca:

^c Euagr. lib. 6.
 c. 18.

COSRHOES
 IN REGNUM
 RESTITV-
 TVS DEO
 GRATVS.

^d Euagr. lib. 6.
 c. 20.

Cosrhoes autem iam ad suum regnum restitutus, mittit ad Gregorium *Episcopum*
Antiochenum Crucem multo auro & lapidibus pretiosis exquisite elaboratam, qua ho-
 norem Sergij martyris inclyti illustrari voluit. Hanc Crucem primum Theodora coniunx
 Iustiniani ei dedicauerat, deinde Cosrhoes senior cum aliis monumentis (vti a me supra
 commemoratum est) inde abriperat. Mittit quoque aliam Crucem auream, in qua litte-
 ris Graecis ista curauit inscribenda:

INSCRI-
 PTIO CRV-
 CIS A COS-
 RHOR MIS-
 SAB.

HANC CRUCEM EGO COSRHOES REX REGVM FILIVS HORMIS-
 DAE MISI. CVM ENIM DIABOLICO CONATV ET VETERATORIO IN-
 FELICISSIMI BARAMIS ET SVORVM CABALLIORVM IN ROMA-
 NIAM CONFVGERE ERAMVS COMPVLSI, ET PROPTER ADVEN-
 TVM SCLERATI ZADESPRAM CVM EXERCITV AD NISIBIN, QVO
 CABALLARIOS QVI A PARTIVS NISIBENSIVM STABANT SVBDUCE-
 RET: CABALLARIOS CVM DVCE AD CHARCHAS VSQVE QVI ZA-
 DESPRAM RESISTERENT EIVSQVE VIRES FRANGERENT MISERAMVS
 OPE ET PRAESIDIO COMMVNITI S. SERGII MARTYRIS HONORATISSI-
 MI ET IN PRIMIS MEMORABILIS. QVONIAM ACCEPERAMVS EVM RES
 AB SE POSTVLATAS SOLERE LARGIRI, PRIMO ANNO REGNI NOSTRI
 SEPTIMO IDVS IANVARIII POSTVLAVIMVS OPEM AB EO, VOTVMQVE
 FECIMVS, SI CABALLARII NOSTRI ZADESPRAM VEL INTERFICERENT
 VEL CAPTIVM SECVM DVCKERENT, NOS AVREAM CRUCEM LA-
 PILLIS DISTINCTAM AD EIVS TEMPLVM MISSYROS, QVA VENERAN-
 DVM EIVS NOMEN ILLUSTRARETVR. ATQVE AD QVINTVM IDVS
 FEBRVARIII CAPVT ZADESPRAM AD NOS PERLATVM FVIT. ITAQVE
 POSTVLATIONIS NOSTRAE FACTI COMPOTES, QVO RES GESTA NE-
 MINI DVBIA ESSET, AD VENERANDVM SANCTI SERGII NOMEN IL-
 LVSTRANDVM, HANC CRUCEM A NOBIS FABRICATAM AD TEMPLVM
 EIVS

CHRISTI
593.GREGORII PAP.
4.MAVRITII IMP.
8.

A EIVS MISIMVS VNA CVM CRUCE QVAM IVSTINIANVS IMPERATOR
 ROMANVS AD IDEM TEMPLVM MISIT, QVAMQVE COSRHOES REX
 REGVM FILIVS CABADI PROAVI NOSTRI TEMPORIBVS QVIBVS RO-
 MANI ET PERSAE GRAVISSIME INTER SE DISSIDERENT HVC AD-
 VEXIT, QVAM DENIQVE NOS IN NOSTRIS THESAURIS INVENIMVS
 ET AD AEDEM SANCTI ET VENERABILIS SERGII MITTENDAM CVRAVI-
 MVS.] haecentis Cosrhois inscriptio Crucis a se missae perpetui monumenti ergo incisa
 Graecis litteris Pergit Euagrius:

Has Cruces Gregorius *Episcopus Antiochenus* cum de sententia Mauritij Imperatoris
 accepisset, cum magna pompa ad sacrum martyris templum desert, inque eo reponit.
 Haud ita multo post, alia dona ad sanctam illud templum mittit Cosrhoes, inter quae erat

B discus ex auro confectus, in quo inscribenda curauit haec verba:

EGO COSRHOES REX REGVM FILIVS HORMISDAE HAEC IN HOC
 DISCO INSCRIBENDA CVRAVI, NON VT SPECTENTVR AB HOMINI-
 BVS, NEQVE VT AMPLITVDO TVI VENERANDI NOMINIS EX MEIS
 VERBIS COGNOSCATVR, SED PARTIM PROPTER RERV IN EO IN-
 SCRIPTARVM VERITATEM, PARTIM PROPTER MVLTA BENEFICIA,
 ET LIBERALIA QVAE ABS TE ACCEPI. NAM MECVM FELICITER ACTVM
 PVTO, QVOD NOMEN MEVM IN TVIS SACRIS VASIS EXTET.
 CVM FORTE BERAM AIS ESSEM, PETEBAM ABS TE SANCTE SER-
 GI VT MIHI SVBSIDIO VENIRES, ET SIRA CONIVNX CONCIPERET.
 AC CVM SIRA CHRISTIANA ESSET ET EGO GENTILIS, ET LEX NO-
 STRA NON PERMITTERET NOBIS POTESTATEM MVLIEREM CHRI-
 STIANAM VXOREM DVCENDI: TAMEN OB MEVM SINGVLAREM ERGA TE
 AMOREM LEGEM IN HAC MVLIERE NEGLEXI ET EAM DE DIE IN DIEM
 INTER CETERAS VXORES INGENVE DILIGERE NON DESTITI NEQVE DE-
 SISTO. QVAMOBREM VISVM ERAT TVAM BONITATEM SANCTE SERGI
 DEPRECARI VT GRAVIDA FIERET.

INSCRI-
 PTIO IN DI-
 SCO POSI-
 TA.

QVIN ETIAM VOTVM TIBI NVNCVPAVI SVM QVE POLLICITVS,
 SI SIRA CONCIPERET, MECRUCEM QVAM ILLA GESTAT AD SANCTIS-
 SIMVM TEMPLVM TVVM MISSYRV. QVAPROPTER IPSE EQVIDEM ET
 SIRA HOC APVD ANIMOS NOSTROS PROPONEBAMVS VT HANC CRV-
 CEM IN MEMORIAM NOMINIS TVI SANCTE SERGI IPSI TENEREMVS.
D ET VISVM ERAT PRO ILLA PRETIVM EIVS QVOD QVATVOR MILLIA
 ET QVADRINGENTOS STATERES MILIARESIOS NON EXCEDE-
 RET MITTERE, ET SIC IDEM AVGERE, VT EIVS SVMMA QVINQVE
 MILLIA STATERV COMPLECTERETVR. ATQVE EX EO TEMPORE QVO
 ISTAM POSTVLATIONEM ANIMIS NOSTRIS CONCIPERE HAECQVE CO-
 GITARE COEPERAMVS, AD TEMPVS QVO RHOSON CHOSRON VE-
 NIMVS, NON AMPLIVS DECEM DIES PRAETERIERANT. AD QVOD QVI-
 DEM TEMPVS TV SANCTE SERGI, NON QVOD IPSE DIGNVS ESSEM, SED
 PROPTER TVAM IPSIVS BONITATEM MIHI NOCTV SECVNDVM QVIETEM
 VISVS ES, ET IAM TERTIO DIXISTI SIRAM CONCEPTVRAM. ATQVE EGO
 IN EADEM VISIONE TERTIO APTERTE TIBI QVAE ERANT CONSENTANEA
E RESPONDI.

AT QVONIAM TV RERV ABS TE POSTVLATARVM LARGITOR ES,
 EX EO DIE SIRA MORBVM QVO MVLIERES LABORARE SOLENT NON
 SENSIT. EGO AVTEM ETSI HAC DE RE ANIMO HAESITABAM
 VTRVM VERBIS TVIS FIDEM HABEREM AN NON, CVM SIS POSTVLA-
 TIONVM LARGITOR: POSTEA TAMEN EX EO QVOD MORBVS MVLIE-
 BRIS SIRAM NON ATTIGIT, TVM VIM EXPLORATAM HABVI VISIONIS
 TVM TVORVM VERBORVM VERITATEM. QVOCIRCA CRUCEM HANC
 ILLICO ET EIVS PRETIVM VNA AD TVAM SANCTISSIMAM AEDEM MI-
 SI. DEDIQVE MANDATVM VT EX EIVS PRETIO DISCVS VNVS ET VNVS
 CALIX FIERENT, QVI DIVINIS MYSTERIIS CELEBRANDIS IN SERVI-
 RENT. QVIN ETIAM VT CRVX FIERET ET THVRIBVLVM FABRICARETVR
 VTRVM

VTRVMQVE AVREVM IN VSVM SACRAE MENSÆ ET VNICVM VTRIN-
QVE APERTVM CONFICERETVR AVRO COLLYSTRATVM. QVOD AV-
TEM DE SVMMÆ PRETII RESTARET, AD NECESSARIOS VSVS TVÆ
SACRAE AEDIS RESERVARETVR. VT MIHI ET SIRAE TV SANCTE SER-
GI CVM IN ALIIS REBVS OPITVLARERIS, TVM MAXIME IN HAC PE-
TITIONE SVBSIDIO VENIRES. ET QVOD PER TVAM INTERCESSIONEM
NOBIS EVENERIT, IDEM IPSVM PER TVAM CLEMENTIAM ET BONITA-
TEM MIHI ET SIRAE EX SENTENTIA PENITVS SVCCEDAT. QVO TVM
IPSE TVM SIRÆ TVM ALII OMNES DENIQVE IN TOTO ORBE TERRARVM
TVÆ IN VIRTUTE SPEM PONAMVS ET IN TE DEINCEPS CREDAMVS.]
Hactenus incisa in auro Inscriptio. Pergit rursus Euagrius: Hæc donaria à Cosroe oblata,
ea loqui videntur, quæ cum prophetia Balaam consentiunt: quod planè Dei prouidentia
factum est, vt Gentilium linguæ verba salutaria proferrent.] digna quidem quæ cu-
bitalibus (vt aiunt) litteris formarentur, quo Nouatores magis rubore suffusi taceant,
cùm etiam ab infidelibus & idololatriis redarguantur in veneratione sanctissimæ Crucis
& cultu sanctorum martyrum, dum talia loquitur Ethnicus, sua tamen conscientia Chri-
stianus; veritus publicè profiteri quid sentiret, ne rebellem experiretur populum, quem
omnibus demulcere officiis hoc sui regni exordio satagebat.

Sanè quidem increbuit hoc tempore per orbem fama, ipsum Persarum Regem Christia-
nam religionem suscepisse: etenim qui in hunc vsque annum res sui temporis gestas scri-
ptis persecutus est Ioannes Abbas Biclarensis, hoc eodem anno octauo Mauritij Impe-
ratoris id accidisse tradit his verbis: In his ergo temporibus, quibus omnipotens Deus,
prostrato veterosæ hæresis veneno, pacem suæ restituit Ecclesiæ, Imperator Persarum
Christi suscepit fidem, & pacem cum Mauritio Imperatore firmavit.] hæc ipse: verum
liquet esse mendacium, sicut quæ de conuersione Regina Regisque Persarum habet Pau-
lus diaconus, quæ hic ipsius verbis describenda putamus: ait enim *:

Circa hæc tempora, Regis Persarum coniunx, nomine Cæsara, de Perside exiens
cum paucis suis fidelibus, priuato habitu propter Christianæ fidei amorem Con-
stantinopolim venit. Quæ ab Imperatore honorificè suscepta, post aliquot dies, vt
desiderabat, baptismum consecuta, & ab Augusta de sacro fonte leuata est. Quod
vir eius Persarum Rex audiens, legatos Constantinopolim ad Augustum direxit,
quatenus eidem suam vxorem redderet. Qui ad Imperatorem venientes, verba Re-
gis Persarum nunciant, qui suam requirebat Reginam. Imperator hæc audiens, rem-
que omnino ignorans, eis responsum reddidit, dicens: De Regina, quam quæritis, fa-
temur nos nihil scire, præter quod ad nos hic aliqua mulier priuato habitu aduenit. Le-
gati verò responderunt, dicentes: Si placet vestro conspectui, volumus hanc quam dicitis
mulierem videre.

Quæ cum iussu Imperatoris aduenisset: mox vt eam conspiciunt, ad eius vestigia pro-
uoluntur, eique venerabiliter, quod eam vir suus requireret, suggerunt. Quibus illa re-
spondit: Ite nunciate Regi vestro & Domino: quia nisi, sicut ego iam credidi, ita & ipse
in Christum crediderit, me iam vltra consortem tori habere non poterit. Quid multa: re-
uerfi legati ad patriam, vniuersa quæ audierant, Regi nunciant. Qui nihil moratus, cum
sexaginta millibus viris Constantinopolim pacificè ad Imperatorem venit, à quo gra-
tanter & satis dignè susceptus est. Qui cum vniuersis in Christum Dominum credens,
pariter cum omnibus sacri baptismatis vnda perfusus, & ab Augusto de fonte leuatus,
Catholica fide confirmatus est; multisque muneribus ab Augusto honoratus, accepta
sua coniuge, lætus & gaudens ad suam patriam repedauit.] hæc Paulus, sed quæ haud fa-
tis integra fide consent, cum multas patiantur difficultates, & incognita habeantur Græ-
cis scriptoribus: potissimum verò, quod ex epistola S. Gregorij hoc anno scripta, de qua
paulo inferius agemus, constat ipsum Regem Persarum remansisse Gentilem.

Sunt verò certiora quæ sequuntur, nempe Sarracenorum principē Naamanem hoc eo-
dem tempore initiatum esse Christiana religione: quod idem qui supra tradit Euagrius,
cùm subdit: Per id temporis Naamanes gentis Scenitarum Tribunus Gentilis adeo ne-
farius & sceleratus, vt propria manu homines dæmoniis suis mactaret, ad sanctum accessit
baptismum, statuamque Veneris auream igne liquefactam pauperibus erogauit; & omnes
qui ad eum spectabant, ad veram in Deum fidem traduxit.] his verò hæc subiicit: Grego-
rius

A rius autem *Antiochenus Episcopus*, postquam Cruces à Cosroho donatæ erant, de senten-
tia Imperatoris omnia monasteria in solitudine, Limerarum dicta, & maximè in quibus
peruersa Scueri dogmata regnabant, perlustrauit, exposuitque illis vera Ecclesiæ dogmata;
& multa castella, pagos, monasteria, & gentes integras ad Dei Ecclesiam adduxit.] hæc
omnia Euagrius, res postremas sui temporis scriptis commendans.

Domitianus autem Metropolitanus Armenia, Episcopus Melitina, cùm non fuisset
affectus quod optabat, cuius causa ad Cosrohen profectus erat, vt ille fieret Christianus;
reuersus, mærens epistolam scripsit ad sanctum Gregorium Romanum Pontificem, de quæ
his quæ gesta erant, eum reddidit certiorum, intermiscens de diuina Scriptura fusio-
rem tractationem. Has cum ipse Pontifex litteras accepisset, hoc eodem anno ad eum rescripsit;
& ad finem epistolæ ista habet: Imperatorem verò Persarum etsi non fuisse conuersum
doleo: vos tamen ei Christianam fidem prædicasse omnimodo exulto: quia etsi ille ad lu-
cem venire non meruit, vestra tamen sanctitas prædicationis suæ premium habebit. Nam
& Æthiops in balneum niger intrat, & niger egreditur, sed tamen balneator nummos ac-
cipit. De Mauritio autem bene dicitis, vt in actione eius ab umbra statuam cognoscam,
id est, in minimis maiora perpendam. in hoc tamen ei credimus, quia eius nobis animam
sacramenta & obfides ligant.] At quid per ista subobscura legentibus de Mauritio signi-
ficare velit Gregorius, certè quidem etsi incompertum habeatur, haud bonum fuisse con-
iicimus ex controuersia illa, quæ inter ipsum & Mauritium intercessit: exostulans enim
vehementer aduersus eum Gregorius de lege lata qua milites ingredi monasteria prohibe-
bat, ad eundem tamen eiusmodi vt priuatus epistolam scripsit:

Omnipotenti Deo reus est, qui serenissimis dominis in omne quod agit & loquitur, pu-
rus non est. Ego autem indignus pietatis vestræ famulus in hac suggestione neque vt Epi-
scopus, neque vt seruus iure Reipublicæ, sed iure priuato loquor: quia, serenissime domi-
ne, ex illo iam tempore dominus meus fuisti, quando adhuc dominus omnium non eras.
Longino viro clarissimo Stratore veniente, dominorum legem suscepi: ad quam, fatiga-
tus tunc ægritudine corporis, respondere nil valui. In qua dominorum pietas sanxit, vt
quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium ve-
nire non liceat. Quod valde laudauit, euidentissimè sciens, quia qui sæcularem habitum
deferens, ad Ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere.
Quod verò in eadem lege dicitur, vt ei in monasterio conuerti non liceat: omnino mi-
ratus sum, dum & rationes eius possint per monasterium fieri, & agi potest, vt ab eo loco
in quo suscipitur, eius quoque debita soluantur. Nam & si quisquam deuota mente con-
uerti voluisset, prius res malè ablatas redderet, & de sua anima tanto veriùs, quanto expe-
ditior cogitaret. In qua lege subiunctum est, vt nulli qui in manu signatus est, conuerti li-
ceat.] erat istiusmodi militibus apponi solitum signum, quo à ceteris noscerentur; vt
etiam ex iis quæ inferius subdit, apparet. Sed pergite:

Quam constitutionem ego (fateor dominis meis) vehementer expaui: quia per eam
cælorum via multis clauditur; & quod nunc vsque licuit, ne liceat, prohibetur. Multi
enim sunt, qui possunt religiosam vitam etiam cum sæculari habitu ducere. Et plerique
sunt, qui nisi omnia reliquerint, saluari apud Deum nullatenus possunt. Ego verò hæc do-
minis meis loquens, quid sum, nisi puluis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem
omnium Deum hanc intendere constitutionem sentio, dominis tacere non possum. Ad
hoc enim potestas dominorum meorum pietati cælitus data est super omnes homines,
vt qui bona appetunt, adiuuentur, vt cælorum via largiùs pateat, vt terrestri regnum cæ-
lesti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, vt ei qui semel in terrena militia signa-
tus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro
Iesu Christo militare non liceat.

Ad hæc ecce per me seruum vltimum suum & vestrum respondebit Christus, dicens:
Ego te de Notario Comitem excubitorum, de Comite excubitorum Cæsarem, & de
Cæsare Imperatorem, nec solum hoc, sed etiam patrem Imperatorum feci: Ego sacer-
dotes meos tuæ manui commisi, & tu à meo seruitio milites tuos subtrahis? Respon-
de, rogo, piissime domine, seruo tuo: Quid venienti & hæc dicenti responsurus es in
iudicio Domino tuo? Sed fortasse creditur, quia nullus eorum puro animo conuer-
tur. Ego indignus famulus vester scio, quanti his diebus meis in monasterio milites
conuersi miracula fecerunt, signa & virtutes operati sunt. Sed per hanc legem iam, ne
quis-

REX PER-
SARVM CRE-
DITVS
CHRISTIA-
NVS.

a Paul. diacon.
lib. 4. c. 17.
ver. edit. &
nom. 52.
REGINA
PERSARVM
CHRISTIA-
NA.

DE CON-
VERSIONE
PRINCIPIS
SARRACENI
NORVM.
Euagr. lib. 6.
c. 21.

GREGOR.
ANTIOCH.
VISITAT
MONASTE-
RIA.

DOMITIA-
NVS EPISC.
VACVVS RE-
DIT E PER-
SIDE.

* Greg. lib. 2.
epist. 63. ind.
11.

* Greg. lib. 2.
epist. 62. in-
d. 11.
EPIS. GRE-
GORII AD
MAVRITI-
TIVM IMP.
DE LATA
LEGE INIV-
STA.

HVMILITA-
TE VINCE-
RE STVDET
GREG. IM-
PERATO-
REM.

FACIT PER-
SONAM.

quisquam talium conuerti valeat, prohibetur. Requirit, rogo, dominus meus piissimus; quis prior Imperatorum talem legem dederit; & subtilius aestimet, si debuit dari. Et quidem considerandum valde est, quia eo iam tempore prohibentur quique relinquere saeculum, quod appropinquat finis ipse saeculorum. Ecce enim mora non erit, & ardente caelo, ardente terra, coruscantibus elementis, cum Angelis & Archangelis, cum Thronis & Dominationibus, cum Principatibus & Potestatibus tremendus Iudex apparebit. Si omnia peccata dimiserit, & solam hanc legem contra se dixerit esse prolatam: quae, rogo, erit excusatio?

Vnde per eundem tremendum Iudicem deprecor, ne illae tantae lacrymae, tantae orationes, tanta ieiunia, tantaeque elemosynae domini mei ex qualibet occasione apud omnipotentis Dei oculos suscentur; sed aut temperando pietas vestra, aut immutando vigorem eius legis inflectat: quia tunc magis dominorum exercitus contra hostes crescit, quanto Dei exercitus ad orationem creuerit. Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci: & quia lex ipsa omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per suggestionis meae paginam serenissimis dominis nunciaui. Vtrobique ergo quae debui, exolui, qui & Imperatori obedientiam praebui, & pro eo quod sensi, minimè tacui.] haecenus Gregorius Papa ad Mauritium Imperatorem. Verum has ipse litteras noluit per Apocrisarium suum, quem habebat Constantinopoli, dari imperatori, sed misit ad Theodorum medicum intimum eiusdem Mauritij, vt ipse daret; cui haec scripsit:

QUANDO
CONTRA
HOSTES EX-
ERCITVS
PRAEVA-
LET.

Gregor. lib. 2.
Indict. 11.
epist. 65.

DE LEGE
IMP. IN-
IVSTA.

Gregor. lib. 2.
Indict. 11.
epist. 65.

aptius

Gregor. lib. 2.
Indict. 11.
epist. 65.

NOVATO-
RES ABYSI
TESTIMO-
NIO GREG-
GORII.

Quanta bona omnipotentis Dei & serenissimi domini mei Imperatoris habeam, lingua mea non sufficit explere. Pro quibus bonis quid est meum retribuere, nisi eorum vestigia purè amare? Peccatis autem meis facientibus (ex quorum suggestionem vel consilio, nescio, an vestro) transacto anno talem in Republica sua legem protulit, vt quisquis cum purè amat, flere vehementer debeat. Ad quam legem tunc respondere non potui, quia aegrotus fui: modò autem eidem domino aliqua suggesti. Praecipit enim, vt nullus qui actionem publicam egit, nullus qui officio & manu signatus vel inter milites fuit habitus, ei in monasterio conuerti liceat, nisi fortè si militia eius fuerit expleta. Quam legem primùm (sicut ij dicunt, qui leges veteres nouerunt) Iulianus protulit, de quo scimus omnes quantum Deo aduersus fuerit. Quod si ideo serenissimus dominus noster fecit, quia fortè multi milites conuertebantur, & exercitus decresebat: numquid per virtutem militum subiugauit ei omnipotens Deus imperium Persarum? Numquid non solae lacrymae illius audita sunt, & eo ordine quem ipse nesciuit, eius Imperio Persarum regnum subdidit?

Valde autem mihi durum videtur, vt ab eius seruitio milites suos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit. Numquid si intentio est seruandarum rerum: non poterant ea ipsa monasteria, quae milites suscepissent, alienas res reddere, atque ad conuersionem homines tantummodo habere? Haec quia mihi valde dolent, eidem domino suggesti: sed vestra gloria opportunò tempore secretè suggestionem meam ei offerat. Nolo eam à Responsali meo publicè dari: quia vos, qui ei familiaris seruitis, loqui ei liberius & apertius potestis, quae pro eius sunt anima; quoniam in multis est occupatus, & vix animus eius inuenitur à curis maioribus vacuus. Tu quidem gloriose fili, pro Christo loquere. Si auditus fueris, lucrum operatus es animae praedicti domini tui & tuae: si verò auditus non fueris, lucrum solummodo tuae fecisti.] hucusque ad Theodorum Gregorius.

Sed, amabo te, hic pie lector siste gradum: etenim, ni fallor, dum haec audisti, te admiratum vidi, & subindignatum obduxisse supercillia, eo quòd abiectione nimis visus sit tibi locutus S. Gregorius, dum praeter alia tum in epistola ad Mauritium, tum in ista ad Theodorum data quodammodo professus appareat sacerdotes à Deo subiectos esse Imperatori, verbis illis in primis, cum ait ex persona Christi: Sacerdotes meos tuae manus committi.] & de Imperatore ad Theodorum: Ei & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit.] At haec Nouatores non vt tu mærentes accipiunt, sed hilari vultu, exultantes, immo & insultantes, quasi irrefragabile naeti sint testimonium viri sanctissimi atque doctissimi, cui nefas sit contradicere; qui docentis cathedram cum ascenderit, tam apertis verbis videatur esse testatus, subiectum à Deo Imperatori sacerdotium esse: vt nonnisi contumelia tanti Paris

id

id negari & astrui contrarium videri possit, nempe ipsum hallucinatum, & non vera locurum, vel saltem Imperatori turpiter adularum. Sed laruis istis absterreant Nouatores ipsi infantes, & clamoribus istiusmodi pueris pauorem incutiant, non tibi, lector, si bene nosti vim sanctionum Ecclesiasticarum, atque traditionum robur, & fortitudinem doctrinae Patrum; sed ridebis nobiscum insultantium impudentiam & imprudentiam.

Dum enim nulla habetur ratio rerum gestarum & temporum, id efficitur, vt frustra isti insultent, vel timeant pauidi. At cum accuratè cuncta perspecta habuerint, planè intelligent S. Gregorium acerrimum fuisse vindicem Pontificiae aestimationis, & assertorem immunitatis Ecclesiasticae. Haec vt omnes percipiant, in primis meminisse oportet quae superius dicta sunt, quantum idem Gregorius deplorarit haec infelicissima tempora, quibus licet sub Imperatore Catholico, ipsa tamen Ecclesia fuerit non secus ac sub Nerone & Diocletiano captiua. Reuocanda hinc tibi sunt in memoriam (quòd rerum sic exigat argumentum) quae idem S. Gregorius de his habeat iam à nobis anno primo eius Pontificatus superius recitata, vbi inter alia: Concitauit enim, *diabolus scilicet*, aduersus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam (si fas est dicere) potestatem: nulla enim ratio sinit, vt inter Reges habeatur, qui destruit potius quam regat Imperium.] & paulo post: Ecclesiam quippe, quam suo sanguinis pretio redemptam Saluator noster voluit esse liberam, hanc iste, potestatis regiae iura transcendens, facere conatur ancillam.] haec & alia fusiùs à nobis superius recitata.

Quibus in primis vides S. Gregorium definire, non solum non esse subditam Regibus aliquo modo Ecclesiam, verum etiam firmiter asseuerare (cum de his agit) non habendum esse Mauritium inter Imperatores, dum aduersus Dei sacerdotes regiam potestatem exerceat. Rursum eiusdem Gregorij sententia reddi firmum intelligis, Christi Ecclesiam ab ipso liberam factam esse, quam Imperator iniquissimè redigere studuerit in seruitutem. Adeò vt quod dicit in duabus recitatis epistolis, à Deo subiectos fuisse sacerdotes Imperatori: ne ipse sibi contrarius Gregorius fuisse dicatur: necesse sit vt aliud diuinae tribuere voluerit voluntati, permissioni verò aliud.

Sed quomodo permissioni? cum videlicet permiserit Deus (vt ipse deplorat) non posse exequi munus suum summum vniuersae Ecclesiae sacerdotem, nisi etiam persoluta pecunia, electioni factae ipse consensisset Imperator. Sic igitur Deum subiecisse tradit sacerdotes Mauritio Imperatori, vt olim eisdem subiecerat persecutoribus Nerone atque Diocletiano, quos in eos etiam gladio agere permisit. Cum iisdem quidem certè constat Gregorium adnumerasse Mauritium, vbi ait: Quid Nero? quid Diocletianus? quid denique iste, qui hoc tempore Ecclesiam persequitur? Numquid non omnes portae inferi? Habes ergo ex Gregorio ipso sensum verborum ipsius; qua interpretatione nulla verior nec germanior esse potest: vt sic dixisse voluerit subiectos à Deo sacerdotes Imperatori, quemadmodum Christus Redemptor noster fatetur se diuina permissione subditum potestati Pilati; & sicut itidem dixit iis qui ipsum neci tradere satagebant: Haec est hora vestra, & potestas tenebrarum.] Quamobrem si res iure agatur, non violentia, vt solent latrones in siluis: non subiectos esse sacerdotes Imperatoribus, sed Imperatores sacerdotibus, eiusdem Gregorij, sicut & aliorum sanctorum Doctorum omnium constans est firmaque sententia.

Si quid praeterea humile, siquid flaccidum & eneruatum atque indignum Apostolico vigore illa ad Mauritium Gregorij epistola habere videatur: meminisse, lector, pariter debes, quae Gregorius ipsius epistolae est praefatus exordio & contestatus, se nimirum non vt Episcopum ea scribere, sed iure priuato loqui: quod satis ad excusationem Gregorij esse potest, cum aliam agat personam tamquam in scena, vbi eius quam quis personam induit, verbis vti debeat.

Quòd verò illud ipsum quòd non probaret edictum Imperatoris, vt aduersarium Ecclesiasticae libertati, se tamen ex eiusdem Imperatoris iussione dicit misisse per diuersas terrarum partes: non fuit ista praauaricatio; eo quòd ipse non fuerit edicti illius iniquissimi contra Ecclesiastica iura sanciti promulgator, sed potius corrector, emendator, & censor; maximumque in his ediderit specimen sacerdotalis vigoris, Pontificiae auctoritatis, & super Imperium potestatis; dum accedens censor & arbiter constitutionis Imperatoriae, & adiuuens ad sacram (quam vocabant) tabulam styli, edicti illius quaedam expunxit; quaedam addidit, iungens ac minuens pro arbitrio, vt ad rectam Catholicae Ecclesiae normam & disciplinam aptaret, nihilque penitus in eo, quod Ecclesiasticae officeret libertati, & sacris canonibus contradiceret, praetermittens intractum posteris egregium relin-

MAVRITIUS
VT TYRAN-
NVS TOLE-
RATVS.

Greg. in P'sal.
psalm. 4.

QUOMODO
SUBDITI
SINT SAC-
ERDOTES
REGIBVS.

Greg. in P'sal.
psalm. 4.

Ioan. 19.
Luc. 23.

GREGORIVS
CORREXIT
EDICTVM
IMPERATO-
RIS.

quens

quens exemplum, quicquid leges sanciendo delirant Imperatores ac Reges, à Romanæ Ecclesiæ Pontificibus esse protinus emendandum & corrigendum; sicque ab ipsis fauendum eorum votis, vt eos errantes cum mansuetudine (vt videmus fecisse Gregorium) corrigant, & Pontificia potestate, quod perperam factum norunt, Apostolica censura castigant, seque exhibeant eorum magistros, doctores, & correctores, iuxta illud diuinum oraculum non illi tantum Prophetæ pronunciatum, sed omnibus qui pro Deo ad populum diuina legatione funguntur: Constitui te hodie super Gentes & super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipas, & ædifices, & plantes.]

* Hierem.

Gratias Deo immensas agimus, quod illa tunc data à sancto Gregorio ad Metropolitanos tum Orientis tum Occidentis extat epistola, qua corrigens Imperatoris edictum, vnà cum ipsa illud (vt ipse testatus est) in prouincias misit: qua & effecit, vt quod videbatur exitiale esse venenum, in antidotum mutaretur, dum qui non recipiendi essent in monasterium, quive non reiciendi, salubri definitione constituit. Epistola illa non suo loco (vt de multis aliis accidisse vidimus) collocata, hinc vbi eius Gregorius meminit, reponenda, ita se habet:

* Greg. lib. 7. epist. 11. Ind. 1

* Scorintano

Gregorius Eusebio Thessalonicensi, Vibitio Dirachitano, Constantino, siue Constantino Mediolanensi, Andrea Nicopolitano, Ioanni Corinthi, Ioanni Primæ Iustinianæ, Ioanni Cretensi Coritano*, Ioanni Larissæo, Mariniano Rauennati, Ianuario Calaritano Sardinia, & omnibus Episcopis Sicilia, sunt autem omnes superius nominati Episcopi siue Metropolitanis, siue nobilium ciuitatum Antistites, tum in Oriente, tum in Italia & in insulis constituti. Sed audi epistolam:

GREGOR. EMENDATA LEGE IMP. CANONES PRAESCRIBIT EPISC.

Legem, quam piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi qui militiae vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis conuertantur, vestrae studii fraternitati transmittere: hoc maxime exhortans, quod hi, qui sæculi actionibus implicati sunt, in clero Ecclesiæ præpoperè suscipiendi non sunt: quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter quàm vixerant viuunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare. Quod si etiam tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius actionibus publicis absoluti fuerint.

* numeris

Si qui verò ex militaribus viris* in monasteriis conuerti festinant, non sunt temerè suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum, Deo auctore, suscipere. Qui si ita sunt probati atque suscepti, & pro anima sua poenitentiam de perpetratis culpis agere student: pro eorum vita & lucro cælesti non est eorum conuersio renuenda. Qua de re etiam serenissimus & Christianissimus Imperator (mihi credite) omnimodo placatur, & libenter eorum conuersionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.] hactenus Gregorij epistola: In qua videas in duobus esse emendatum Imperatoris edictum, nempe in eo primum, quod prohiberet actionibus publicis implicatos nullo pacto recipiendos in monasterium: hos enim recipiendos esse Gregorius statuit, cum iisdem obligationis nexibus fuerint soluti. Deinde quod Imperator statuisset, milites non nisi absoluto tempore militandi posse ingredi monasterium: vult Gregorius, si probati inuenti sint, eosdem recipi & retineri. Sicque vides eundem sanctum Pontificem optimè in omnibus expleisse numeros constantiniani sacerdotis. Sed iam quæ sunt anni huius reliqua prosequamur.

IN QUIBUS EMENDATVM EDITVM.

DE TUNICA SALVATORIS.

* Greg. Turon. mirac. lib. 1. c. 8.

Hoc anno tunica Domini nostri Iesu Christi in Zaphat non longè à Hierosolyma inuenta confessione Simeonis Iudæi, à Gregorio Episcopo Antiocheno, Thoma Hierosolymitano, & Ioanne Constantinopolitano transfertur Hierosolymam, vbi publicæ venerationi exposita est. hæc apud Sigebertum: antiquiorem autem quem de his citem auctorem habeo neminem. Sed diuersa ab his ante hæc tempora scribit Gregorius Turonensis de tunica inconsutili, verbis istis: De hac verò immaculati agni tunica, quæ à quibusdam audiui, silere nequeo. Ferunt autem, in ciuitate Galatiæ, in basilica, quæ ad sanctos Archangelos vocatur, retineri. Est enim hæc ciuitas ab vrbe Constantinopolitana quasi millibus centum quinquaginta. In qua basilica est crypta abditissima, ibique in arca lignea hoc vestimentum habetur inclusum; quæ arca à deuotis atque fidelibus cum summa diligentia adoratur.] hæc Gregorius Turonensis.

SABINIANVS DIAC. APOCRIS. MISSVS CONSTANTINOP.

Misit hoc anno Gregorius Papa Constantinopolim Sabinianum diaconum Apocrisarium. fuit hic ille, qui eidem Gregorio in Pontificatu successit. Huic proficiscenti dedit litteras ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quem auctoritate Apostolica, qua

A qua super omnes eminet, redarguit, quod reprehensionem non eo quo scripta fuerat animo suscepisset. Increpauerat eum litteris iterum, quod monachum quemdam presbyterum fustibus puniri iussisset. Non extant illæ ad eum datæ Gregorij litteræ, neque item illæ quas subinfenso animo ipse ad Gregorium rescripsisset ad eum auersas & refractarias, vt dubitare visus sit ipse qui eas accepit Gregorius, num ab ipso Ioanne scriptæ fuissent. Sed accipe Gregorij epistolæ verba, quæ sic se habet:

* Gregor. lib. 2. epist. 52. Ind. 11.

Quamuis causæ consideratio me mouet ad scribendum, tamen & charitas impellit: quia & semel & bis sanctissimo fratri meo domno Ioanni scripsi, sed non eius epistolas recepi: alter enim mihi sæcularis quidam sub eius nomine loquebarur. Quæ si epistolæ eius fuerint, ego vigilans non fui, qui longè de eo aliter credidi, quàm inueni. De causa enim reuerendissimi viri Ioannis presbyteri scripseram, atque de quæstionibus monachorum Isauriæ,

B quorum vnus & in sacerdotio positus in Ecclesia vestra fustibus cæsus est: & rescripsit mihi (sicut ex nomine epistolæ agnosco) sanctissima fraternitas tua, quia nescierit de qua causa scriberem. Ad quod scriptum vehementer obstupui, mecum tacitus voluens, si verum dicit, quid esse deterius potest, quàm vt agantur talia contra seruos Dei, & ipse nesciat qui prætor est? Quæ enim potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit? Si autem sciuit sanctitas vestra, & de qua causa scripserim, & quid vel contra Ioannem presbyterum, vel contra Anastasium Isauriæ monachum atque presbyterum gestum sit, & mihi scripsit contra hoc: ego nescio quid respondeam: quando per scripturam suam Veritas dicit: Os quod mentitur, occidit animam. Requiro, frater sanctissime: illa tanta abstinentia ad hoc peruenit, vt fratri suo ea quæ nouit gesta, negando velit abscondere? Numquid non melius fuerat, in illud os carnes ad vescendum ingredi, quàm

GREGOR. RIVS RED. ARGVIT IOANNEM EPISCOP. CONSTANTINOPOL. * Sapien. 1.

C de eo falsum sermonem ad illudendum proximum exire? præcipue cum Veritas dicat: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, &c.] Demum verò de his quæ ad causam spectant, hæc ad finem subiicit:

* Matt. 15.

Sed etiam nunc iam dico, aut easdem personas in suis ordinibus suscipe, eisque quietem præbe; aut si hoc fortasse nolueris, omni mihi altercatione postposita, de eorum causa statuta maiorum & canonum terminos custodi. Si verò neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamen venientem à vobis non deuitamus. Quid autem de Episcopis qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene vestra fraternitas nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius prædicator dicit: Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Noua verò atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. Sed de his multa in epistolis loqui non debeo: quia dilectissimum filium meum Sabinianum diaconum pro responsis Ecclesiasticis faciendis ad dominorum

* 2. Tim. 4.

D vestigia transmisi, qui vobiscum cuncta subtilius loquetur, &c.] Ex his intelligis, iniuriam passos à suis Patriarchis appellare solitos Romanum Pontificem, & ab ipso aduersus eorumdem perperam facta auxilium implorare, ipsum verò Romanum Pontificem officio non defuisse suo, vt quibuscumque iniuste oppressis opem ferret.

Quod autem ad Ecclesiasticam animaduersionem pertinet: vetitum quidem fuisse aliquem fustibus cædi, certum est; virgis verò subicere reum, fuisse concessum, ex pluribus eiusdem Gregorij epistolis patet. Ad hoc ipsum spectat, quod idem Gregorius Tarentinum Episcopum Andream nomine, hoc eodem anno, duobus mensibus à celebratione Missarum voluit abstinere, eo quod mulierem quamdam fustibus subiecisset; priuat verò sacerdotio, si (vt ferebatur) concubinæ esset consortio maculatus. Sed ad Sa-

* Greg. lib. 2. epist. 44. Ind. 11.

E binianum redeamus.

Dedit eidem Sabiniano diacono litteras ad Priscum Patricium virum pium, cum iam in gratiam Imperatoris rediisset, docens ipsum, vitæ præsentis inconstantiam bene cedere Christiano, ne in rebus mundi huius radices figat: sed qua occasione id asserat, inferius dicturi sumus. Commendat eidem demum eundem Sabinianum. Cui pariter alias dedit ad Theotimum Imperatoris medicum, amicum intimum, ipsum Sabinianum a quæ commendans. Sed & ad Narsetem Patricium pariter scripsit, vbi in causa Ioannis Episcopi Constantinopolitani quo animo esset, declarat his verbis: Charitati tuæ breuiter fa-teor, quia omni virtute & omni pondere eandem causam, auxiliante omnipotente Deo, exigere paratus sum. In qua si videro sedis Apostolicæ canones non seruari, dabit omnipotens Deus quid contra contemptores eius faciam.] Qui igitur Apostolica auctoritate (vt vidimus) coercuit Constantinopolitanum Patriarcham, eadem quoque res Africanæ

* Greg. lib. 2. epist. 51. Ind. 11.

* Greg. lib. 2. epist. 64. Ind. 11.

^aGregor. lib. 3. epistol. 7. In dict. 12. ^bGreg. lib. 2. epist. 48. In dict. 11. ^cGregor. lib. 2. epist. 47. In dict. 11. ^dGreg. lib. 2. epistol. 7. In dict. 12.

Ecclesiæ curans, Concilium generale ab Episcopis Numidiæ provincie habitum nullum penitus reddidit atque cassum, eo quod in eo aliqua contra Ecclesiasticos canones accepisset fuisse statuta. Sed rem ab exordio reperamus De eodem cogendo Concilio hoc eodem anno litteras Gregorius dedit ad provincie Numidiæ Adeodatum Episcopum, atque alias ad Columbum in eadem provincia item Episcopum, cui & pro benedictione claves S. Petri transmisit cum ramentis de catena eiusdem S. Petri in eis inclusis. Cum igitur ad Concilium celebrandum Numidiæ provincie Episcopi convenissent, & præter ius fasque aliqua statuisent: eadem cum rescisset ipse Gregorius, qui residebat inspector & custos sacrorum canonum, nullius ea voluit esse auctoritatis, ita de his scribens ad eundem Gennadium Exarchum, de quo summa cum laude supra mentio facta est:

DE INVALI-
DANDIS
QUABUS
STA ES-
SENT IN
CONCILIO
NUMIDIÆ

Satis credimus religiosam excellentiam vestræ mentem aduersus ea maximè quæ in Ecclesiis geruntur incongrua, diuini auctoris amulatione succendi. Tanto igitur Ecclesiasticarum correptionem causarum vobis libenter ingerimus, quanto de pia vestræ mentis intentione confidimus. Cognoscat siquidem excellentia vestra, quibusdam de Africanis partibus venientibus, ad nos fuisse perlatum, plura in Concilio Numidiæ contra Patrum tramitem atque canonum statuta committi. Quarum rerum frequentes querelas, quia diutius tolerare nullatenus potuimus, Columbo fratri & coepiscopo nostro, de cuius grauitate ipsa eius quæ percrebuit dubitare iam nos non permittit opinio, commisimus perquirendas. Quamobrem paterno salutantes affectu, hortamur excellentiam vestram, in cunctis quæ ad Ecclesiasticam correptionem pertinent, vestri robur ei subrogatis auxilijs: ne si quod malè geritur, quæsitum vel vindicatum non fuerit, longorum usurpatione temporum, cum maiori licentia in futuris crescat excessibus. Scito autem, excellentissime fili, si victorias queritis, si de commissæ vobis provincie securitate tractatis, nihil vobis magis aliud ad hoc proficere, quàm zelari sacerdotum vitas, & intestina Ecclesiarum, quantum possibile est, bella compefcere.] hæc ad Gennadium: ex quibus perspicuè intelligas, Romani solius esse Pontificis, quæ ab alijs sunt facta Episcopis, decretave in ipsorum Concilijs, probare, siue reiicere; vt illa dumtaxat firma sint, quæ ipse impartita sibi diuinitus facultate firmauerit.

SCHISMATICI SEDUCUNT THEODOLINDAM REGINAM

Quod insuper Gregorium Romanum Pontificem non mediocriter hoc anno afflixit illud fuit, quod laborauit factio schismaticorum, vt Theodolindam Longobardorum Reginam religiosissimam feminam in schisma seducerent Episcopi tres schismatici, qui creato Constantio Mediolanensi Episcopo, ab eius communione secesserant, quod Trium capitulorum damnationi consensisset: eo nimirum colore illi Reginam ex more decipientes, quod per Romanos Pontifices ac per Quintam Synodum dicerent aliquid fuisse detectum sacro Chalcedonensi Concilio. Quod cum Gregorius accepisset, considerans magnum imminere periculum, vt vnâ cum ipsa Regina gens Longobardorum vniuersa in eandem schismatis ruinam præceps abduceretur: continuo ad eam misit Ioannem Abbatem, & Hippolytum Notarium, vt quæ sana, sancta, pia veraque essent, ipsam docere curarent. Extat ipsius Gregorij de his ad eam Epistola hoc anno scripta verbis istis:

Greg. lib. 3. epistol. 4. In dict. 12. GREG. EPISTOL. AD THEODOLINDAM.

Quorundam ad nos relatione peruenit, ab aliquibus Episcopis gloriam vestram vsque ad hoc scandalum contra sanctam Ecclesiam fuisse perducam, vt sese à Catholica vniuersitatis communione suspenderet. Quod quantum vos purè diligimus, tantum de vobis fortius dolemus, quia vos imperitis stultisque hominibus creditis, qui non solum ea quæ loquuntur nesciunt, sed vix ea percipere, quæ audierint, possunt. Dicunt enim, pie memorie Iustiniani temporibus aliqua contra Chalcedonensem Synodum fuisse constituta: qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent, quem sibi de nobis ipsi finxerunt. Nos enim, teste conscientia, fatemur de fide eiusdem sancti Chalcedonensis Concilij nihil motum, nihil esse violatum. Sed quicquid prædicti Iustiniani temporibus actum est, ita actum est, vt fides Chalcedonensis Concilij in nullo vexaretur. Si quis autem contra eiusdem Synodi fidem aliquid loqui præsumit, vel sapere: nos eius sensum sub anathematis interpositione detestamur.

nequaquam vt numquam

Cum ergo integritatem nostram ex conscientie nostræ attestacione cognoscitis, superest vt numquam vos à Catholica Ecclesiæ communione separetis; ne tot vestræ lacrymæ, tantaq; bona opera pereant, si à fide vera inueniuntur aliena. Decet ergo gloriam vestram, ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum meum Constantium, cuius & fides & vira bene olim mihi approbata est, sub omni celeritate transmittere, eiq; directis vestris epistolis indi-

A indicare ordinationem eius, quam benignè suscepistis, & quia ab eius Ecclesiæ communione in nullo separamini. Quamuis in hac re me vobis superflue dicere arbitror: quia etfi quid in vestro animo dubietatis fuit, veniente filio meo Ioanne Abbate, atque Hippolyto Notario, ex corde vestro arbitror fuisse sublatum.] hæc ad Theodolindam Reginam Gregorius.

Quod verò spectat ad Constantium, cuius hic Gregorius meminit, rogatque Theodolindam, ne ab eius se communione separet: de ipso eiusque ordinatione agamus opus est. Fuit hic Mediolanensis nuper (vt dictum est) post Laurentium iuniorem creatus Episcopus, vt ex ipsius Gregorij litteris antea datis apparet, & illis in primis quas reddidit ad eundem Mediolanensem de ipso ordinando Constantio eiusdem Ecclesiæ diacono, qui ipsi Gregorio agenti Apocrisarium Constantinopoli familiaris inhæserat, atque in omnibus irreprehensibilis probatus fuerat. Quem licet ira probum probatumque ipse Gregorius compertum haberet, pro eius tamen electione nihil officij impendere voluit: quod scilicet hoc in mentis proposito fixum habuisset, pro nullius Episcopi electione se acturum. Sed audi eius verba magna quidem consideratione digna:

Gregor. lib. 2. epist. 29. In dict. 11.

GREGOR. NEMINI FAVREVO. LVIT IN ADIPISCENDO EPISCO PATV.

Cum, inquit, in vrbe regia responsa sedis Apostolicæ facerem, longo mihi tempore adhæsit; sed nihil vnquam in illo quod reprehendi passim potuisset, inueni. Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, ad suscipienda pastoralis curæ onera, pro nullius vnquam misceri persona: orationibus prosequor electionem vestram.] hæc ipse, hortans eos, vt quem optimum cernerent, eum eligerent, monens etiam bene componere mores suos, vt dignum ea sede mereri possent obtinere pastorem: simulque ostendit, quàm esset infelix eius Ecclesiæ ob tot bella conditio; ait enim: Sed quia iuxta meritum plebium solent superno iudicio personæ prouideri pastorum: vos spiritalia quærite, cælestia amate, temporalia vt fugitiua despiciate; & certissimum tenere, quia placentem Deo pastorem habebitis, si vos in vestris actibus Deo placetis. Ecce iam mundi huius omnia perditia conspiciamus, quæ in sacris paginis audiebamus peritura. Euerse vrbes, castra eruta, ecclesiæ destructæ: nullus terram vestram cultor inhabitat: in nobis paucissimis, qui ad modicum derelicti sumus, cum supernæ persecutionis cladibus humanus gladius incessanter sæuit.] Quod ait derelictam cultoribus terram Mediolanensem, probè conuenit iis quæ superius dicta sunt, nimirum Francos infesto exercitu eam provinciam inuasisse, atque homines in Gallias captiuos abduxisse.

Vbi autem Gregorius electum nouit Constantium quem oprabat, de eius consecratione, quæ absque consensu Apostolicæ sedis fieri non valebat, hæc habet scribens ad Ioannem subdiaconum: Quanto Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat Ecclesijs: tanto inter multiplices curas & illa nos valde sollicitat, vbi ad consecrandum Antistitem, nostrum expectatur arbitrium, & c.] voluit & absentium Mediolanensem, qui Genuam ob barbaricum metum confugerant, perscrutari voluntates. Porrò non aliter assensus de electo impendi solebat ab Apostolica sede, nisi emissa Catholica fidei professione, vt ex iis quæ paulo post dicentur apparet. Scripsit de iisdem Gregorius ad Romanum Exarchum, commendans eundem Constantium iam electum. Alias item litteras dedit ipsi Constantio, congratulatus electioni ipsius, cum ab eo alias litteras accepisset: quem & monet in cura pastorali quàm sollicitè agere. At tunc accidit quod dictum est, nempe vt cum probandus ab Apostolica sede electus, fidem Catholicam professus, assensum quoque præbuisset damnationi Trium capitulorum: tres illi Episcopi ipsi subiecti se ab eius communione subtraxerint, abducere conantes in schisma vnâ secum Reginam Longobardorum Theodolindam. Quod audiens Gregorius, ad Constantium ipsum has litteras dedit pro reparatione periclitantis Reginæ:

Greg. lib. 2. epist. 30. In dict. 11.

Gregor. lib. 2. epist. 12. In dict. 11.

ELECTVS EPISC. PRO-FITERI SOLITVS FIDEM CAT.

Gregor. lib. 3. epist. 1. In dict. 12.

Dilectissimus filius meus Bonifacius diaconus quiddam mihi ex scripto fraternitatis tuæ secretò nunciauit, quod exquisita occasione potiùs, quàm inuenta, tres se Episcopi à pia fraternitatis vestræ communione separauerint, dicentes, vos in damnationem Trium capitulorum consensisse, atq; cautionem fecisse. Et quidem si quid de Tribus capitulis in quocumque vel verbo vel scripto nominatum est, bene fraternitas tua reminiscitur: quamuis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem sedi Apostolicæ emisserit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoq; tunc Urbanam præturam gerens pariter subscripsi. Quia postquam talis scissura pro nulla re facta est, iustum fuit vt sedes Apostolica curam gereret, quatenus vnitatem vniuersalis Ecclesiæ in sacerdotum mentibus per omnia custodiret.

Gregor. lib. 3. epist. 2. In dict. 12.

DE PROFESSIONE A CONSTANTIO EPISC. MEDIOLAN. FACTA.

DE ADMO-
NENDA
THEODO-
LINDA RE-
GINA.

Quod autem dicitur, filiam nostram Theodolindam Reginam sese à communione tua, hoc audito nuncio, suspendisse: constat per omnia, quia et si prauorum hominum verbis ad paululum seducta est, venientibus tamen Hippolyto Notario, & Ioanne Abbate, erit modis omnibus vestrae fraternitatis communionem quaesitura. Cui etiam meas epistolas direxi, quas fraternitas vestra sine dilatione transmittat. De Episcopis verò qui se suspendere visi sunt, aliam epistolam feci, quam cum eis ostendi feceris, eos non ambigo de superstitione suae superbiae apud fraternitatem tuam poenitentiam acturos.] hæc de schismaticis. Desiderantur autem litteræ illæ Gregorij, quas ad eosdem schismaticos se scripsisse testatur. Extant verò aliæ eiusdem argumenti ipsius Gregorij litteræ ad eundem Constantium*, in quibus hæc ad curandos schismaticos, qui prætextu læsi Concilij Chalcedonensis ab Ecclesia desciuisent:

* Greg. lib. 3.
epistol. 3. In-
dit. 12.

GREGORII
CONTESTA-
TIO DE FI-
DE ILLIBA-
TA SERVA-
TA.

Nos enim, inquit, auctore veritate, teste conscientia, fatemur, nos fidem sanctæ Chalcedonensis Synodi per omnia illibatam custodire, nihilque eius definitioni addere, nihilque subtrahere audere. Sed si quis contra eam, eiusdemque Synodi fidem, siue plus minusve ad sapiendum appetit vsurpare: eum, omni dilatione postposita, anathematizamus, atque à sinu matris Ecclesiæ alienum esse decernimus. Quem igitur ista mea confessio non sanat, non iam Chalcedonensem Synodum diligit, sed matris Ecclesiæ sinum odit. Si ergo ea ipsa quæ audere visi sunt, zelo loqui animæ præsumpserunt: superest, vt hæc satisfactione suscepta, ad fraternitatis tuæ vnitatem redeant, seque à corpore Christi (quod est sancta vniuersalis Ecclesia) non diuidant.] hæcenus ipsius Gregorij contestatio: atque hic finis de rebus gestis in causa schismaticorum hoc anno. Constat autem aliquandiu ipsam Theodolindam in eadem cum schismaticis sententia persistisse; vt quæ anno sequenti contigerunt, edocent.

* Greg. lib. 3.
Indit. 12.
epistol. 14.
NON OM-
NES SCHIS-
MATICI
SVNT HÆ-
RETICI.

Qui igitur hac præuia admonitione redierunt ad Ecclesiam, ab ipso Gregorio benignè suscepti sunt. Extat enim hoc anno ab ipso data epistola ad Maximianum Syracusanum de quodam Felice diacono ex schismatis errore conuerso, his verbis conscripta: Presentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapsus sit, nec à Catholica fide discesserit, prauis illectus aduersus Constantinopolitanam Synodum suspicionibus, in Hystricorum se separatione remouerat. Qui cum Romam venisset, recepta à nobis iuuante Domino ratione, excessum suum, recepta Dominici corporis & sanguinis communionem, correxit. Quia ergo (vt dictum est) non in hæresim incidit, sed à sacris generalis Ecclesiæ mysteriis quasi rectæ studio intentionis errauit: imbecillitati eius atque necessitatibus consulentes, maximeque sustentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Ecclesia Syracusana eum prauidimus cardinandum: siue vt officium diaconatus expleat, seu certè vt sola eiusdem officij pro sustentanda paupertate sua commoda consequatur, in tuæ fraternitatis volumus hoc pendere iudicio. Quod hortamur vt tua fraternitas implere festinet, commendantes etiam personam eius, quatenus nullis eum patiaris molestiis aut necessitatibus subiacere: ne vel nostræ commendationis inueniaris tramitem neglexisse, vel minus exhibuisse, quam tuus exigit ordo pauperibus: quia & nos ei annum quid de nostra Ecclesia dari fecimus; vt eiusdem operis, quod te hortamur exhibere, participes esse possemus.] hæc pro schismatico ad Ecclesiam reuerso Gregorius: quibus cum commendandam videas erga lapsos eius charitatem, habes etiam vt intelligas & confirmes quæ eodem Gregorio auctore dicta sunt antè, nimirum cum in Quinta Synodo non actum sit de fide, sed de personis, in eam peccantes nequaquam fuisse dicendos hæreticos, sed tantum schismaticos: si verò aliquando hæretici dicti iidem inueniantur, id de illis tantum accipi, qui obstinati nimis in errore permanere statuerint; tuncque fieri, vt scisma in hæresim transeat, vt aliàs superiùs pluribus dictum est.

SECRETUM
GREGORII
AD BREVE
TEMPVS.

Inter hæc autem idem sanctissimus Pater laboribus & angustiis fatigatus & pressus, ad modicum temporis spatium amicam repetiit solitudinem, ita tamen, vt in orio esset maxime operosus: meditatus quippe scribere libros Dialogorum, eos anno quarto sui Põtifatus, qui ingreditur hoc anno mense Septembri vnà cum duodecima Indictione, vigilantissimo studio elaborauit. Collegerat enim res præclare gestas sanctissimorum virorum Italiæ, eorum potissimum qui sua ætate vixerunt, quas vel ipse probè sciret, vel à viris fide dignissimis accepisset, diligentissimam in his curam impendens, vt videre est ex ipsius epistola hoc anno data ad Maximianum Syracusanum Episcopum verbis istis:

* Gregor. lib. 2.
epistol. 50. In-
dit. 11.

Frates mei, qui mecum familiariter viuunt, omnimodo me compellunt aliqua de miraculis

Araculis Patrum, quæ in Italia facta audiuius, sub breuitate scribere. Ad quam rem solatio vestrae charitatis vehementer indigeo, vt ea quæ vobis in memoriam redeunt, quæque cognouisse vos contigit, mihi breuiter indicetis. De domno enim Nonnoso Abbate, qui iuxta domnum Anastasium de Pentumis fuit, aliqua retulisse te memini, quæ obliuioni mandauit. Et hoc igitur, & si qua sunt talia, tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celeritate transmitti, si tamen ad me ipse non properas.] hæc ad Maximianum, mirificum illum virum ipsius Gregorij monasterij S. Andreae antea præfectum, quem secum (vt vidimus superiori tomo) Constantinopolim duxit. Porrò id genus alias litteras ad diuersos scripsisse, cum huiusmodi meditaretur opus, nulli dubium esse potest: siquidem à diuersis, quos testes citat, ea quæ scribit, se accepisse cum testetur, eosdem vel accersisse Romam, vel litteris admonuisse vt quæ scirent scriberent (vt fecit cum Maximiano) necesse est affirmare.

QUAM IN-
IT GREG.
RATIONEM
IN SCRIB-
ENDIS
DIALOGIS.

Porrò quòd absoluisset idem S. Gregorius opus quadraginta homiliarum, in quibus contigerat (vt ex eis apparet) aliquid huiusmodi inter concionandum referre mirabilium rerum: incendit animos fratrum suorum, quos refert, & puto, aliorum, qui & cum sæpe rogarint, vt quæ reliqua essent, vnà cum illis perpetuati (ne obliuione deleterentur) consecraret scriptis suorum temporum monumentis: quod egregiè præstitit, ipsaque cuncta per dialogismum persecutus est, adhibens secum in ea solitudine Petrum diaconum, virum à pueritia sibi vsu amicitia intimum. Quæ ipse omnia in exordio operis aperit, cum ita præfatur:

* Greg. dialog.
lib. 1. in præfat.

Quadam die nimis quorundam secularium tumultibus depressus, quibus in suis negotiis plerumque cogimur soluere etiam quod nos certum est non debere.] Ista dicens, videtur planè alludere ad controuersiam illam, quam exercuit cum Mauritio Imperatore de iniqua lege ab ipso edita, quam ad tempus perferre cogeretur, licet ea minimè posset obstringi. Sed pergit, dicens: Secretum locum petij amicum mærori, vbi omne quod de mea mihi occupatione displicebat, se patenter ostenderet, & cuncta quæ infligere dolorem consueuerant, congesta ante oculos licenter venirent. Ibi itaque cum afflictus valde & diu tacitus sederem, dilectissimus filius meus Petrus diaconus affuit, qui mihi à primæuo iuuentutis flore in amicitia familiariter obstrictus est, atque ad sacri verbi indagacionem socius. Qui graui excoqui cordis languore me intuens, ait: Numquidnam noui tibi aliquid accidit, quòd plus te solito mæror tenet? Cui inquam: Mæror, Petre, quem quotidie patior, & semper mihi per vsu vetus est, & semper per augmentum nouus, &c.]

SECRETVM
PETIT LO-
CVM GREG.
SCRIPTV-
RVS DIA-
LOGVS.

Quòd S. Gregorium scripturum Dialogos, quibus historia texeretur, captasse recessum lego, non ita verò cum alias scriptiones adorsus est: mihi in mentem veniunt, quæ de his Cicero, quæ Plinius, siue alij in eandem sententiam scriptis prodidere. Omnibus namque solutū esse negotiis oportere, qui in ea se exercere vult facultate, Cicero tradidit. Plinius etiam rogatus scribere historiam, eandem excusationem affert, nimirum non esse sibi iniregrum id aggredi, nisi secretum solitariumque locum aliis liber negotiis petat, quod tradidit ad Euritium scribens. Hæc autem volui consideranda proposuisse, quo si minus fortè omnes explese me numeros in Annalibus conscribendis quis inuenerit, excuset, quòd numquam mihi licuerit vel diem vnā vacuam ab interuentoribus, absque alienis curis atque molestiis, felicem albo signandam lapide, transigere solitarium.

SECRETVM
REQUIRIT
HISTORIAN
SCRIPTIO.
*Cicer. de leg.
lib. 1.

*Plin lib. 5.
epistol. 8.

Porrò quòd ad sancti Gregorij Dialogos pertinet, non tacemus eosdem à Zacharia Papa fuisse ex Latino in Græcum conuersos, ita planè expetentibus Græcis Romanas merces, quas noscerent omni penitus impostura carere. Sed quid accidit? eorum posteriores postea alicubi polluerunt, vt Ioannes diaconus obseruauit: nempe, quod S. Gregorius germanè sincereque secundum maiorum assertionem habet in fine secundi libri ipsorum Dialogorum, Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, corruerunt illi textum, vt Græcè diceret, à Patre tantum procedere, dempto nomine Filij. Sed audi Ioannem diaconum: Quos libros Zacharias sanctæ Ecclesiæ Romanæ Episcopus Græco Latinoque sermone doctissimus temporibus Constantini Imp. post annos sermè centum septuagintaquinque in Græcam Linguam conuertens, Orientalibus Ecclesiis diuulgauit: quamuis astuta Græcorum peruersitas in commemoratione Spiritus sancti à Patre procedentis, nomen Filij suaptim radens abstulerit.] hæc Ioannes. Germani autem Latini codices eo loco ita habent: Cum enim constet, quia paracletus Spiritus à Patre semper procedat & Filio: cur se Filius recessurum dicit, vt ille veniat? &c.]

GRÆCY
CORRUPTO
RES DIALO-
GORVM S.
GREGORII
PAPAE.
*Ioan. diacon.
Vit. S. Gregorij
lib. 4. c. 75.

Sed antequam de impostura Græcorum agamus, corrigendus est in primis ipse Ioannes, dum annos ferme centum septuagintaquinque intercurrisse ait à scriptione Gregorij vsque ad Zachariam Pontificem, cum nonnisi anni sint centum quadraginta octo. Quod verò ad imposturam pertinet, vnde quaque confutatur & conuincitur illorum Græcorum peruersitas. Etenim non Latini tantum Patres eius sententiæ hoc tempore fuerunt assertores, sed & Græci. Qui enim his temporibus luce plurima claruit in Oriente Anastasius Sinaita Antiochenus Episcopus, ac quem plures extant eiusdem S. Gregorij Papæ epistolæ, ista habet in libro primo de rectis fidei Catholicæ dogmatibus: Rursum ipse Spiritus ab ipso procedit, nititur non à Patre solo, sed & à Filio, quemadmodum ait ipse Dominus: Paracletus quem mittet vobis Pater. & rursus: Si abiero, mittam cum ad vos, &c.] Sed & hanc Græci existimant Latinorum imposturam, dum vident hanc sententiam citatam & recitatam ab ipsorum homine, docto viro, Andrea Episcopo Colossensi in Actione septima Concilij Ferrariensis. Ex his, lector, cetera cognoscere satis potes, & quomodo ipsorum obstinatae mentes dignè luant poenas sub Turca tyranno.

Ceterum ne quid de tempore dubites scriptorum à Gregorio Dialogorum: elaboratos eos esse anno quarto ipsius Pontificatus, eiusdem sæpe testificatione certum redditur. ita quidem colligere licet ex pluribus locis * quarti & vltimi ipsorum libri, in quibus cum de peste mentionem facit, quæ Urbem depasta est eo anno quo ipse Pontifex creatus fuit, ante triennium accidisse, semper affirmat.

At secessio illa breuis, & otium illud haud omnino Pontificalibus negotiis feriatum extitit, vt datæ hoc anno ab eo epistolæ docent: nam inter alia altercandum ipsi fuit cum Ioanne Archiepiscopo Rauennate, quòd præter Ecclesiasticam consuetudinem nec tempore nec loco decenti pallio vteretur. Qui & obiurgatus cum perindignè id tulisset, hæc ad eum initio fermè epistolæ Gregorius habet: Contra morem quippe Ecclesiasticum est, si non patientissimè toleratur (quod à nobis absit) etiam iniusta correptione, &c.] Ex quibus quidem verbis satis percipere potes, quanta ab vniuersis Episcopis reuerentia & obseruantia Summo Pontifici deferretur, cum licet iniuste correpti, non resilire, sed patienter ferre solerent. Extat ad hanc Gregorij correptionem responsio Ioannis ipsius Episcopi Ranennatis, qua demisso admodum animo se excusat: habetur non suo loco in veteri editione, sine titulo Ecclesiæ Rauennatis, libro decimo, epistola quinquagesima sexta. Vbi inter alia:

Recolo me, inquit, in sinu atque in gremio sacrosanctæ Ecclesiæ vestræ Romanæ & nutritum, & Deo auxiliante prouectum. Et quibus ausibus ego sanctissimæ illi sedi, quæ vniuersali Ecclesiæ iura sua transmittit, præsumpserim obuiare, propter cuius conseruandam auctoritatem (sicut Deo manifestum est) multorum contra me inimicorum inuidiam grauitè excitauit? Et in fine: Quia ergo vniuersa priuilegia, quæ sanctæ Rauennatis Ecclesiæ à prædecessoribus vestris indulta sunt, pro maiori satisfactione subieci, in scriniis venerabilibus secundum consecrationum decessorum meorum tempora fidem nihilominus repereritis: nunc verò in Dei & vestra est potestate, quicquid veritate cognita fieri iusseritis. Quoniam ego iussionibus Apostolatus domini mei parere desiderans (quamuis antiqua consuetudo obrinuit) vsque ad sanctam iussionem parere curauit. hæc Ioannes, ingenuè professus veritatem, omnia nimirum priuilegia Rauennatis Ecclesiæ esse collata à Romanis Pontificibus. Ex quibus redarguas illos, qui ea præferunt ab Imperatoribus esse collata, quos aliàs suo loco redarguimus.

Corripuit insuper idem Pontifex Gregorius diuersis ex causis diuersos alios Episcopos, vt Felicem Sipontinum, quòd eius nepos stuprum perpetrasset: in ipsum Episcopum redundare scelus affirmans, quod ab eius nepote admissum esset: nam ait: Expectabamus fraternitatem tuam sua aliquos ad Deum prædicatione conuertere, & malè agentes ad rectitudinem reuocare. Quare nimis contristamur, quia ediuerso in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem nutriti, culpa monstrata est. Insuper quòd & hunc dilapidare bona Ecclesiæ audisset, duos ad eum misit Notarios, qui Inuentarium, siue Breue (vt dicebatur) siue matriculam conficerent de rebus mobilibus eius Ecclesiæ. Redarguit rursus eundem, quòd clericum suæ Ecclesiæ ab hostibus captum non redemerit: Nam valde, inquit, durum est, si de Ecclesia, cui militat, remedium nullum inueniat. Andream præterea Episcopum Tarentinum ob concubinatum & nimiam in corrigendo seueritatem adhibitam punit.

Damna-

A Damnatum item Paulum Episcopum, in monasterio ad poenitentiam agendam manere voluit. Redegit pariter in ordinem Agathonem Episcopum Liparitanum, quem tamen ex illa Ecclesia voluit accipere alimenta. Insuper & Bonifacium Regitanum Episcopum redarguit, quòd sineret clerum suum solutè absque Ecclesiastica disciplina viuere. nam ait: Contumelia siquidem sacerdotum est, de diuinis cultibus admoneri. Quod enim ipsi debent exigere, exiguntur.]

Fuerunt etiam à Gregorio corripendi Episcopi omnes Dalmatiæ prouinciæ, eo quòd vacante hoc anno sede Salonitana ob Natalis eius Episcopi obitum, cum de procuranda successoris electione ipse Gregorius haud mediocriter sollicitus esset, electo primùm ab eiusdem Ecclesiæ clero Honorato diacono, quem de criminibus obiectis Gregorius ipse innocentem absoluit: iidem Dalmatiæ Episcopi Maximum quemdam prauum hominem eiusdem Ecclesiæ deligere studuerunt Metropolitanum Episcopum. Hæc nefanda Gregorius audiens, Apostolica fultus auctoritate, non solum Maximum reiecit, sed & ne inconsulta Apostolica sede alium quemuis eligerent, eisdem præcepit, ita ipsos redarguens:

Oportuerat quidem fraternitatem vestram diuini respectu iudicij, clausis carnalibus oculis, nihil quod ad Deum pertinet à recta mentis intentione omittere, nec cuiuslibet hominis faciem rectitudini iustitiæ præponere. Sed postquam mores vestri ita sunt sæcularibus traducti negotiis, vt obliuiscetes omnem sacerdotalis in vobis honoris tramitem, cunctumque superni metus intuitum, non quid Deo, sed quid vobis placeat, studeatis explere: necessè habuimus hæc ad vos districtiora specialiter scripta transmittere, quibus ex beati Petri principis Apostolorum auctoritate præcipimus, vt nulli penitus extra consensum permissionemque nostram, quantum ad Episcopatus ordinationem pertinet, in Salonitana ciuitate manus præsumatis imponere, nec quemquam in ciuitate ipsa aliter quàm diximus ordinare. Quòd si contra hæc quippiam vel sponte vestra, vel à quolibet coacti præsumpseritis vel tentaueritis agere: decernimus vos à Dominici corporis & sanguinis participatione priuatos, &c.]

Quomodo autem contra prohibitionem iidem ordinantes Maximum excommunicati sunt, & ordinatus inordinatus remansit, dicitur anno sequenti, quo contigit; cum Apostolicæ sedis vigorem, quantus esset, experiri coacti sunt contumaces. Pendebat adhuc & electio Neapolitani Episcopi: quando reuocans curatorem Paulum, idem Gregorius literis vrgens, effecit tandem vt Fortunatus eligeretur: quem de munere suo dignè explendo datis ad eum litteris monuit, deque consecrando monasterio Gratiolæ Abbatissæ mandauit. Misit etiam Gregorius in Achaïam, qui causam Hadriani Episcopi cognosceret, licet inter reum & accusatorem transactum esset. Hæc de rebus cum Episcopis peractis.

Sed quam curam hoc anno adhibuerit monasteriis, monachorumque disciplinæ, videamus. Discipulos enim monachos coercuit, Abbatemque post lapsum creatum digna plecti censura voluit, ac loco deponi: voluit etiam auferri baptisteria ab ecclesiis monachorum, ne quauis occasione conuersatione sæculari detinerentur. Præcepit insuper, vt monialium negotia obeunda subire deberet per suos ministros Episcopus, ne illæ egredi monasteriorum sepra ea occasione cogere: lapsas virgines arctiori curauit poenitiæ subiiciendas. Addidit item, scribens ad Maximianum Syracusanum Episcopum, ne quis vnquam clericorum præficeretur Abbas monasterio: quem & monuit, ne iuenculæ Abbatissæ eligerentur, sed tantum sexagenariæ.

Qui igitur corripuit (vt vidimus) inquietos, non destitit pusillanimes & in variis afflictionibus positos consolari, consulens singulorum opportunitatibus pro facultate: restitui enim voluit occupatam domum Floræ Abbatissæ, insuper pupillis reddi parentis bona, licet Ecclesiæ obligata. Redarguit Ariminenses, quòd non compassi essent suo Episcopo. Presbyterum Mediolanensem insontem excommunicatum mandat absolui. Dedit litteras ad omnes Episcopos Italiæ pro Armenio orphano genere nobili. Egit pro Episcopo Festo à suo populo contempto. Pro Theodosia femina aduersus Ianuarium Calaritanum Episcopum scripsit ad suos, necnon ad ipsum Episcopum, itemque ad Regitanum Episcopum pro Stephania femina oppressa. Mancipia Christiana à Nasare Iudæo empta reddi libertati mandauit, ipsum insuper puniri, quòd lucris causa captandi, Eliæ prophætæ nomine erexisset altare, inuitans Christianos ad cultum Eliæ. Insuper puel-

lam

GRÆCIV-
TERES AS-
SERTORES
RECTORVM
DOGMA-
TVM.

TEMPVS
SCRIPTIO-
NIS DIA-
LOGORVM
Greg. dialog.
lib. 4. c. 16.
36. 47. & 55.
REDARGVI-
TVR EPISC.
RAVEN. OB
VSVM PAL-
LII.
Greg. lib. 2.
epist. 54. In-
dict. 11.

IOANNES
SE EXCV-
SAT.

Gregor. lib. 2.
epist. 40. 41.
42. Indict. 11.
FELIX EPI-
COPVS RE-
DARGVI-
TVR.

Gregor. lib. 3.
epist. 17. In-
dict. 12.
Idem lib. 2.
epist. 44. 45.
Indict. 11.

Gregor. lib. 2.
epist. 49. Ind. 11
Idem lib. 2.
epist. 53.
Idem lib. 5.
epist. 5.

DE ELE-
CTIONE E-
PISC. SA-
LONITANI.
Greg. lib. 2.
epistol. 22 In-
dict. 11. epist.
32.
Gregor. lib. 2.
epist. 46. In-
dict. 11.
Greg. lib. 3.
epist. 15. In-
dict. 12.

Gregor. lib. 2.
epist. 35. In-
dict. 11.
Greg. lib. 2.
epist. 59. & 60
Indict. 11.
Greg. lib. 2.
epist. 38. In-
dict. 11.

Greg. lib. 2.
epist. 56.

Idem lib. 3.
epist. 9. Ind. 12
Idem lib. 3.
epist. 11. In. 12.
GREG. SVB-
VENIT O P-
PRESSIS.
Idem lib. 2.
epist. 17. & 21
Indict. 11. &
ep. 24. 28. 35.
Gregor. lib. 2.
epist. 36. Ind.
11. & lib. 3.
epist. 8. Ind. 12
Idem lib. 2.
epist. 49. Ind. 11
Idem lib. 2.
epist. 37. Ind. 11

^aGreg. lib. 2. lam^a seruituti obnoxiam, monasticam vitam amplecti cupientem, redimi Ecclesiæ pecu-
nia voluit, vt voti compos effici posset. Cosmæ debita, quorum causa filios habebat à
epist. 39. Ind. 11. creditoribus detentos, dissolui mandauit. pariter & auxiliatus est Petronillæ conuersa
^bIdem lib. 2. vim passæ. Alias itidem pro oppressis ad Maximianum Syracusanum Episcopum litte-
epist. 55. In- ras dedit, subuenitque presbytero ob ægritudinem ab Episcopo pulso. Vetuit præterea
dist. 11. ludæorum ancillas vel seruos ad ecclesiam fugientes eisdem reddi. Cum autem audis-
^cGreg. lib. 3. set, in angulo quodam Siciliæ adhuc reperiri quosdam idololatrias & Angelorum cultor-
epist. 6. Ind. 12. res, (quæ ludæorum hæresis erat) loci Episcopum Eurychium admonuit pro eorum con-
^dGregor. lib. 3. uersione strenuè laborare.
epist. 12. 12.

^eGregor. lib. 2. Bona præterea Ecclesiæ sic conseruari voluit, vt tamen pauperum rationem haberi
epist. 60. In- præcipuam iussit, vt apparet ex epistola data ad Paschalem & Domitianum & alios.
dist. 11. 11.

^fIdem lib. 2. At licet bonorum Ecclesiæ vindex fuerit atque defensor: sobriè tamen in his versatus est,
epist. 21. Ind. 11 non anxio animo, vt qui præcipuè ad animas lucrandas, inde verò ad bona custodienda se
CVRA RE- sciret esse Pontificem ordinatum, sicque aliqua iusta de causa interdum sibi dissimulandum
RVM TEM- putarit. Nam audi, quid ad Italiam Patriciam scripserit inter alia: Illud verò quod epi-
PORALIVM stolis prædictis reuocare in memoriam nostram excellentia vestra studiosè contendit: scri-
NON AN- ptum vobis sciat, nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum velle nos de cau-
XIA. sis pauperum definire. Hoc nos scripsisse meminimus, & scimus nosmetipsos, iuuante Do-
^hIdem lib. 2. mino, à causarum litigijs Ecclesiastica moderatione compefcere, atque secundum Apo-
epist. 58. Ind. stolicum illum sensum, rapinam bonorum nostrorum cum gaudio sustinere. Sed illud
11. scire vos volumus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me Pontifici-
bus in rebus pauperum præiudicium non facturam, &c.] fuit Italica femina Patricia po-
tentissima in Sicilia sub Imperatoris protectione degens. ad eiusdem nominis religiosas
feminas Consulares extant epistolæ scriptæ à sanctis Patribus Ambrosio, Hieronymo,
Augustino, atque Chrysostomo.

Tenax exactor Gregorius fuit, vt pauperibus debita ab Episcopis redderentur, nem-
pe quarta pars Ecclesiasticorum prouentuum. hinc ad Maximianum Syracusanum Epi-
scopum ista habet: Cognouimus namque de redditibus Ecclesiarum nouiter acquisitis
canonicam dispositionem quartarum minimè prouenire, sed Episcopos locorum tantum-
modo distribuere quartam antiquorum reddituum, nunc verò quæ sita suis vñibus reti-
nere. Quam rem prauam subintroducendamque consuetudinem fraternitas tua viuaciter
emendare festinet, &c.] At de quarta siue tertia pauperibus debita superius diffusit
actum est quinto Annalium tomo. Quod rursum ad bona Ecclesiæ pertinet: curauit
hoc anno, vt furata Ecclesiarum diuersarum vasa, & in Siciliam delata, diligenter inue-
stigarentur.

^aGregor. lib. 3. Qui laborantes pro bonis Ecclesiasticis digna mercede munerari voluit: si ea curantes
epist. 15. Ind. mercenarij minimè essent, eos gratis donis sacris dignari consuevit: nam hoc anno Di-
12. namium Patricium curantem patrimonium S. Petri in Gallijs aliquo eiusmodi munere
SACRA MV- honestauit, cui hæc scripsit inter alia: Transmisimus autem beati Petri Apostoli bene-
NERA AD dictionem, crucem paruulam, cui de catenis eius beneficia sunt inserta: quæ illius qui-
DINAMIVM dem ad tempus ligauerunt, sed vestra colla in perpetuum à peccatis soluant: Per quatuor
MISSA. verò in circuitu partes de beati Laurentij craticula, in qua perustus est, beneficia continen-
¹Greg. lib. 2. tur: vt hoc, vbi corpus illius pro veritate crenatum est, vestram mentem ad amorem Do-
epist. 33. Ind. mini accendat.] hætenus de sacris muneribus. Porro hunc illum puto esse Dynamium de-
11. gentem Massiliæ, vitum clarissimum, Venantio Fortunato amicitia coniunctissimum, ad
quem extant eiusdem Fortunati scripta carmina; quem & rectorem fuisse Massiliæ ciui-
tatis, Gregorius Turonensis affirmat.

^mFortun. car. Sub hac item vndecima Indictione scripta apparet Gregorij epistola ad Petrum sub-
lib. 6 ad iner. diaconum curantem Siciliæ patrimonium, quæ quidem non suo loco posita habetur, sub
ⁿGreg. Turon. Indictione septima collocata: verum cum ab eo rationem proximè præteritarum Indi-
lib. 6. c. 11. ctionum nonæ atque decimæ exigit, vtrique sub vndecima eam datam esse Indictione af-
ferri posse videtur. Multiplicia habet illa negotia quàm diligentissimè examinata: vt
admiratione sit dignum, tam diligenter priuata negotia ab eo esse curata, qui publi-
cis penè obrutus mergeretur; & terrena adeò solerter intuitum, qui contemplandis
cælestia, cælestis propemodum appareret. Habet præterea lepida quædam; ex quibus
aliquid tamen haurias vtilitatis, dum post multa obseruatione dignissima, hæc de missis
ab eo

CVRA EX- acta re- pvm tem- PORALIVM.

^aGreg. lib. 12. ab eo iumentis habet: Præterea vnum nobis caballum miserum & quinque bonos
epist. 30. In- afinos transmisi. Caballum illum sedere non possum, quia miser est: illos autem bo-
dist. 7. nos sedere non possum, quia asini sunt. Sed petimus, vt si nos continere disponitis,
aliquid nobis condignum deferatis.] hæc ipse, qui in elemosynarum largitione effusissi-
mus existens, egentissimus in iis quæ ad sui corporis vsum spectarent, esse voluit: nam
vel absque equis stabula possidens, vel non bonis, ex Sicilia ad se equum mitri expe-
ctauit, Pontifice tamen dignum: vt videas ira paupertatis fuisse cultorem, vt tamen
sacerdotalis decoris esset tenacissimus. Hæc autem spectanda proponimus aduersus
eos qui Pontificium decus totum collocant in regio apparatu; quo si vel minimum ca-
reat, imminui penitus putant Pontificiam maiestatem. Sed cum & hoc non negligendum
putemus, Apostolicum tamen splendorem cælestibus magis intelligant micare ra-
dijs, & diuinæ præsentia, quæ ei assistens inuigilat, coruscare fulgoribus, illustrari in-
super addito nitore virtutum: cum sciamus pauperimos sæpe Pontifices extorres Re-
gibus imperasse, & Imperatores potentissimos infrenasse, atque ad poenitentiam humi
quoque prostrasse.

Ad postremum autem, vt rebus gestis sancti Gregorij anni huius finem imponamus:
quæ de statu suo ipse scribat in epistola ad Narsetem, hæc accipe: Peto, inquit, vt mihi
ignoscas, quod epistolis tuis sub breuitate respondeo: quia tantis tribulationibus pre-
mor, vt mihi neque legere, neque per epistolas multa loqui liceat. Hoc solum tibi
breuiter dico, quia oblitus sum manducare panem meum à voce gemitus mei.] hæc
ad Narsetem Patricium Constantinopoli agentem, quocum, dum Constantinopoli esset,
magnam consuetudinem contraxerat, simulque cum eius domesticis, de quibus in fine:
Omnes qui vobiscum sunt, mea peto vice salutari. Domnæ Dominicæ salutes meas di-
cite: cui minimè respondi, quia cum sit Latina, Græcè mihi scripsit.] ex illis namque ipsa
fuisse videtur nobilibus Romanis, qui ob barbarorum infestationem ex vrbe migrarant
Constantinopolim.

Sed quid sibi vult Gregorius verbis illis: Minimè respondi: quia cum sit Latina,
Græcè mihi scripsit? Attende, quæso, quantam sterilitatem bonarum litterarum
secum vexerint assidui in Italia bellorum motus (quod & alias nos attigisse memi-
nimus) ita vt haud in promptu esset facile reperiri, qui vtriusque linguæ peritus es-
set. Certè quidem de se ipso testatur idem Gregorius alibi, Græcas litteras minimè
calluisse, cum ait: Quamuis in multis occupatus, quamuis Græcæ linguæ nescius,
in contentione tamen vestra iudex resedi, &c.] hæc ad Anastasium presbyterum de
contentione quæ intercedebat inter ipsum atque Hierosolymorum Episcopum. Sed
eadem infelicitas Constantinopolitanam quoque urbem vexabat, vt careret illa ho-
mine, qui Latine scripta posset perfectè reddere Græcæ linguæ: nam ad eundem qui
suprà Narsetem inferius hæc habet: Quod verò scribitis, vt excellentissimæ filia meæ
domnæ Gordiæ, & sanctissimæ filia eius domnæ Theotistæ, & magnificis earum homi-
nibus domno Marino & domno Christodoro scribere debeam, eosque aliquid de anima
sua admonere: bene scit dulcissima vestra magnitudo, quia hodie in Constantinopoli-
tana ciuitate, qui de Latino in Græcum dictata bene transferant, non sunt. dum enim ver-
ba custodiunt, & sensus minimè attendunt, nec verba intelligi faciunt, & sensus fran-
gunt.] hæc ipse.

Hoc eodem anno, qui & numeratur Regis Francorum Childeberti decimusquartus,
conuentus Episcoporum Pictaui in Gallia celebratus est duarum regiarum monialium
vniuersam prouinciam illam commouentium causa, cum & aliam antea eadem occasio-
ne oportuerit Synodum celebrari: de vtrisque his meminit Gregorius Turonensis plu-
ribus. Duæ namque Francorum Regum filia, Chrodielidis filia Chariberti Regis, & Ba-
sina filia Chilperici, sub sancta Radegunde professæ virginitatem & monastica institu-
ta sub regulis sancti Cæsarij Episcopi Arelatensis, post obitum eiusdem sanctæ Reginæ
non patientes ab Abbatisa Leouera regi, cum ipsæ primatum ambirent, facta sedi-
tione, extra claustra erumpentes, foras egressæ, secum traxerunt quadraginta & am-
plius virgines, eo prætextu, vt Reges Francorum adirent, & quod malè tractarentur ab
Abbatisa expostularent. Sed vide furorem femineum nullam locorum & temporum ra-
tionem habentem:

Venerant (inquit Gregorius) pedestri itinere à Pictaui, nec vllius equi beneficium
habuc-

^fGreg. Turon. ibid. lib. 9. c. 99.

^aGreg. lib. 12. epist. 30. In- dist. 7.

TENVIS
SVEPELLEX
GREGORII.

^bGreg. lib. 2. epist. 63. In- dist. 11. GREG. AN- GUSTIAR.

COLLAPSVM
BONARVM
LITTERA-
RVM CYL-
TVS.

^cGregor. lib. 6. epist. 29. In- dist. 15.

^dGreg. lib. 6. epist. 27. In- dist. 15.

SYNODVS
PICTAVIEN-
SIS.

^eGreg. Turon. hist. Franc. lib. 9. c. 39. 40. 41. & lib. 10. c. 15. 17. 18. & 19.

^fGreg. Turon. ibid. lib. 9. c. 99.

habuerunt; unde anhelæ & satis exiguæ, idest, *consumptæ*, erant: sed nec victus alimoniam ullam eis in via quisquam præbuerat. Accesserunt enim ad urbem nostram die prima mensis primi: erant enim pluuiæ magnæ, sed & viæ dissolutæ erant à nimia immensitate aquarum.] Sed has omnes difficultates cæcus furor minimè considerauit, & obstinatio feminea superauit. Expectato autem æstiuo tempore, Chrodieldis ad Guntheramnum Regem profecta est, sed nihil agens, nisi quod muneribus donata recessit, rediitque Turonos: cum interim ex seductis virginibus complures lapsæ abierunt retro post fatanam, viris matrimonio colligatæ. Regressæ verò Pictauos duæ cum armato satellitio, se intra sancti Hilarij basilicam continerunt, indeque armatos nefandissimos homines ad inuadendum monasterium miserunt, atque Abbatissam vinculis alligandam; quod & factum est.

^aGreg. Thron. ^{ibid.}c.41. Cum verò hæc agerentur (subdit Gregorius*) Gundegifilus Episcopus Burdegalensis, adiunctis secum Nicasio Engolismensi, & Saffario Petragorico, ac ipso Moroueo Pictauiensi Episcopis, eo quod huius urbis metropolis esset, ad basilicam sancti Hilarij aduenit, arguens has puellas, & in monasterium reducere cupiens. Sed cum illæ obstinatius reluctarentur, & hic cum reliquis (iuxta epistolam superius nominatam) eis excommunicationem indiceret: exurgens turba murionum præfatorum tanta eos in ipsa sancti Hilarij basilica cæde mastrauit, vt corruentibus in pavimento Episcopis, vix consurgere possent. Sed & diaconi & reliqui clerici sanguine perfusi, cum effractis capitibus basilicam sunt egressi. Tam immensus enim eos (& vt credo, diabolo cooperante) pauor obsederat, vt egredientes è loco sancto, nec sibi Vale dicentes, vnusquisque per viam quam arripere potuit, repedaret.] hæc in Episcopos. subdit verò de factiosa femina Chrodielde: Ex hoc, inquit, Chrodieldis ordinatores elegit, villas monasterij peruadit; & quoscumque de monasterio arripere potuisset, plagis ac cadibus affectos, suo seruitio subiugauit, minans, vt si monasterium posset ingredi, Abbatissam de muro proiectam terræ deiiceret.]

Cum autem Episcopi illi, qui conuenerant, easdem contumaces & factiosas feminas à sacra communione suspendissent, de his litteras dederunt ad alium conuentum Episcoporum, qui apud Guntheramnum Regem collecti erant: qui & ad eos has litteras reddidere, probantes quæ ab ipsis facta essent^b:

^bGreg. Thron. ^{ibid.} Domnis semper suis atque Apostolica sede dignissimis Gundegifilo, Nicasio, Saffario, Moroueo, Aetherius, Syagrius, Anacharius*, Hefychius, Agricola, Vrbicius, Felix, Veranus, item Felix, & Bertheramnus Episcopi.

Litteras vestrae beatitudinis, tantum referante nuncio de vestra sospitate gauisi, ^dcepimus: tantum de iniuria, quam vos pertulisse signastis, non modico mærore astringimur, dum & regula transcenditur, & nulla reuerentia religioni seruatur. Sed quia indicastis monachas, quæ de monasterio bonæ memoriæ Radegundis, instigante diabolo, fuerunt digressæ, quod nullam à vobis acquicuerint correctionem audire, nec intra monasterij sui septa, de quo egressæ fuerant, voluissent reuerti, insuper basilicæ domni Hilarij per cædes vestras vestrorumque iniuriam intulisse: quapropter ipsas à communione gratia visi fueritis suspendere, ac per hoc nostram exinde mediocritatem elegistis consulere.

Igitur quia optimè vos nouimus statuta canonum percurrisse, ac regulæ plenitudinem continere, vt qui in talibus excessibus videntur deprehendi, non solum excommunicatione, verum etiam poenitentia satisfactione debeant coerceri: ea de re addentes cum ^enerationis cultu summæ auiditatis dilectionis instinctum, indicamus, ea quæ definnistis, nos concordanter vestrae sententiæ consentire, quoad usque in Synodali Concilio Kalendis Nouembribus pariter positi debeamus cõsilio tractare, qualiter talium temeritas frenum distractionis possit accipere; vt deinceps nulli liceat sub hunc lapsum faciente iactantia similia perpetrare.

Attamen quia nos sua dictione domnus Paulus Apostolus indefinenter videtur mone-re, vt opportunè inopportuneque debeamus quoscumque excedentes sedula prædicatione corrigere, & pietatem protestatur ad omnia vtilem esse: ideo suggerimus, vt adhuc & oratione assidua Domini misericordiam deprecemini, vt ipse spiritus compunctionis ipsas inflammare dignetur, vt id quod per delictum visæ sunt contraxisse, digna satisfactione poenitent: vt in monasterio suo, vestra prædicatione, animæ quæ quodammo-

^ado perierunt, propitio Christo reuertantur: vt ille, qui vnâ humeris inlatam errantem ouem ad ouile reduxit, & de istarum transgressione quasi acquisito gregi congaudere dignetur: hoc specialius postulantes, vt pro nobis intercessionum vestrarum suffragia indefinenter (vt confidimus) tribuatis.] hæcenus epistola Synodalis, quam sicuti alia huius temporis scripta barbaris ac solocismis scatentem cum legimus, ne exhorrescat, qui delicati est gustus, & emunctæ naris; cum ad historiam satis sit, si veritas sincera condiat, quæ sunt ipsa styli rusticitate insipida: memor, quid Orator^c de veteri illo dicat scriptore: Atrilius licet ferreus, sed quia verus scriptor, libenter est lectus.] Porro eidem epistolæ hæc appositæ sunt subscriptiones:

Peculiaris vester Aetherius peccator salutare præsumo. Cliens vester Hefychius reuenter audeo salutare. Amator vester Syagrius reuenter saluto. Cultor vester Vrbicius* peccator famulanter saluto. Venerator vester Veranus Episcopus reuenter saluto. Famulus vester Felix salutare præsumo. Humilis vester atque amator Felix audeo salutare. Humilis atque obediens vester Bertheramnus Episcopus salutare præsumo.] quarum autem Ecclesiarum hi fuerint Episcopi licet non exprimat, reperies tamen his temporibus vixisse Aetherium Episcopum Lixoensem (de quo idem Gregorius agit^d) siue potius eiusdem nominis Episcopum Lugdunensem, ad quem exant sancti Gregorij Papæ litteræ: Hefychium verò fuisse Episcopum Grarianopolitanum, Syagrium Augustodunensem, Vrbicium Regiensem in Gallia Narbonensi, Veranum Cabelicensem, Felicem Bellicensem, qui subscripti reperiuntur Concilio posteriori Matisconensi haud pridem habito, & Bertheramnum fuisse Episcopum Cænonanensem, de quo ipse Gregorius Turonensis^e meminit.

^cAt quid factionis ductrix Megæra altera Chrodieldis? deteriora prioribus his adiecit: nam audi Gregorium, qui ait^d: Cum autem scandalum, quod serente diabolo in monasterio Pictauiensi ortum, in ampliorem quotidie iniquitatem consurgeret, & Chrodieldis aggregatis sibi (vt supra diximus) homicidis, maleficis, adulteris, fugitiuis, & reliquorum criminum reis, in seditione parata resideret: iussit eis, vt irruentes nocte in monasterium, Abbatissam foras extraherent. At illa tumultum sentiens venientium, ad sanctæ Crucis arcam se deportari poposcit: grauabatur enim humore doloris podagrici: scilicet vt vel eius foueretur auxilio. Sed vbi ingressi viri, cæreo accenso, cum armis huc illucque vagarentur per monasterium inquirentes eam, introeuntes in oratorium, repperunt iacentem super humum ante arcam sanctæ Crucis. Tunc vnus acerbior ceteris, qui ad hoc scelus patrandum aggressus fuerat vt Abbatissam gladio diuideret, ab alio (vt ^dcredo, diuina prouidentia cooperante) cultro percutitur: profluente verò sanguine, solo decubans, votum, quod leui conceperat animo, non expleuit. Interea Iustina Præposita cum aliis fororibus palla altaris quod erat ante Crucem Dominicam, extrinecto cæreo, Abbatissam operit. Sed venientes cum euaginatæ gladiis ac lanceis, scissa veste, & penè sanctimonialium manibus laniatis, apprehensam Præpositam pro Abbatissâ, quia tenebræ erant, excussis linteaminibus, à capite soluta cæsarie detrahunt, & vsque basilicam sancti Hilarij inter manus deferunt custodiae mancipandam: appropinquantesque basilicæ, cælo modicum albescente, vbi cognouerunt non esse Abbatissam, mox ad monasterium redire puellam præcipiunt: reuertentesque Abbatissam apprehendunt, extrahunt, & in custodiam iuxta sancti Hilarij basilicam in loco vbi Basina metatum habebat, retrudunt, positæ ad ostium custodibus, ne quis vllum captiuæ præberet auxilium.

Exinde nocte subobscura aggressi monasterium, cum nullo fulgore accensi luminis potirentur, extracta promptuario cuppa, quæ olim picæ linita sicca remanserat, ignem iniiciunt, factaque pharo magna, de huius incendio cunctam monasterij supellectilem rapuerunt, hoc tantum quod ferre non poterant, relinquentes. hæc autem gesta sunt ante septem dies Paschæ. Cumque Episcopus *Pictauiensis Moroueus* hæc omnia grauer ferret, nec valeret seditionem diabolicam mitigare, misit ad Chrodieldem, dicens: Relinque Abbatissam, vt in his diebus in hoc carcere non retineatur: alioqui non celebrabo Pascha Domini, neque baptismus in hac vrbe vllus catechumenus obtinebit, nisi Abbatissâ à vinculo, quo tenetur, iubeatur absolui. Quod si nec sic volueritis, collectis ciuibus auferam eam. Hæc eo dicente, statim Chrodieldis percussores deputat, dicens: Si eam violenter quis auferre tentauerit, statim eam gladio percutite. Adfuit autem die-

EPISCOPI
CARDY-
TVR IN EC-
CLISIA.

PROBAN-
TVR QUAE
AB EPISCO-
PIS ACTA
SVNT.

^cCicero de offi-
lib. lib. 1.

* Vrbicius
SYBSCRIP-
TIONES
EPISCOPI.

^dGreg. Thron.
hystor Franc.
lib. 6. c. 36.

^eGreg. Thron.
lib. 9. c. 18.

^dGreg. Thron.
hystor lib. 10.
c. 15.

IN MONA-
STERIVM
IRRVPTIO
FACTA.

RVR SVM
INVADVNT
MONASTE-
RIVM.

bus illis Flavianus nuper Domesticus ordinatus, cuius ope Abbatissa S. Hilarij ingressa A basilicam absoluitur.

R V R S V M
C A E D E S
R E P E T I T A.

Inter hæc ad sepulchrum sanctæ Radegundis homicidia perpetrantur, & ante ipsam beatae Crucis arcam quidam per seditionem truncati sunt. Cumque hic furor, superueniente die, per Chrodieldis superbiam augetur, & assidua cædes & reliquæ plagæ, quas supra memorauimus, à seditionariis perpetrarentur, atque ita hæc iactantia tumuisset, vt consobrinam suam Basinam altiori cothurno despiceret: illa poenitentiam agere coepit, dicens: Erravi sequendo Chrodieldis iactantiam: & ecce despectui habeor ab eadem, & Abbatissa meæ contumax existo. Et conuersa humiliavit se coram Abbatissa, expetens pacem eius: fueruntque pariter vno animo, eademque voluntate. Denique orto scandalo, pueri qui cum Abbatissa erant, dum seditioni quam Chrodieldis schola commouit resisterent, puerum Basinæ percutiunt, qui cecidit & mortuus est. At illi post Abbatissam ad basilicam confessoris confugiunt: & ob hoc Basina, relicta Abbatissa, discessit; sed pueris iterum per fugam lapsis, in pace quam prius habuerunt, redierunt. Postea verò multæ inter has scholas inimicitia ortæ sunt. Quis igitur tantas plagas, tantasque strages, vel tanta mala verbis poterit explicare, vbi vix præterit dies sine homicidio, hora sine iurgio, vel momentum aliquod sine fletu?]

V N D E P R O
V E N I A N T
M O N A S T E
R I O R V M
M O N I A
L I V M C L A
D E S.

Nouum planè inuentum hoc quod elegit diabolus ad vexandam Ecclesiam, quo iugiter affligit sanctos Episcopos, quibus ad huiuscemodi continendas in regulari obseruantia discolas nobiles moniales maius opus atque onus incumbit, quam in vniuerso grege custodiendo. Sed habes expressam ex his originem, compertumque fontem, vnde soleant tanta defluere mala, exoririq; scandala; nimirum dum nobiles potentesque homines filias suas inuitas licet detrudunt in monasteria tamquam in carcerem, vbi infelices illæ qua possunt via, cum in libertatem carnis, cuius fecisse iacturam dolent, sese vindicare laborant, hos grauissimos concitant fluctus, quibus vniuersam commouent atque perturbant Ecclesiam. Ita planè (vt vidimus) tunc accidit, quod Francorum Reges quas filias ex concubinis genuissent, ad sanctam Radegundem, vt moniales ibi efficerentur, mittere consueverunt. sed quæ scirent se ex Regibus ortas, haud passæ inferioris nobilitatis feminæ se esse subiectas, eiusmodi turbas concitauerunt. Ad hæc fortè cauenda spectat, quod diuina monent oracula, ne texat quis cum lino lanam, vel duplici femine agrum ferat. Sicut enim cælum reddit in terra sanctarum virginum chorus, quæ diuino afflata spiritu, Deo se dicant oblatione libera atque spontanea mancipantes ad feruendum ipsi in monasterio: ita contra, quæ inuitæ, siue parentum blandimentis vel minis vincuntur votorum vinculis, & clauduntur veluti carcere monasterij, paradysum ipsum in infernum conuertunt, seditionibus cuncta miscentes. Sed tragœdiæ huius reliqua prosequamur, quomodo scilicet vnius feminæ causa vniuersæ Gallia fatigantur. Pergit enim Gregorius:

Deut. 22.

S Y N O D U S
P I C T A V I E N
S I S C O A
C T A.

Hæc autem Childebertus Rex audiens, legationem ad Guntheramnum Regem direxit, vt scilicet Episcopi coniuncti de vtroque regno, hæc quæ gerebantur, sanctione canonica emendarent. Ob hanc causam Childebertus Rex mediocritatis nostræ personam cum Ebregisilo Agrippinensi, & ipso vrbis Pictauæ Morouco Episcopo iussit adesse, Guntheramnum verò Rex Gundegisilum Burdegalensem cum prouincialibus suis, eo quod ipse Metropolitanus huic vrbis esset. Sed nos resultare coepimus, dicentes, quod non accederemus ad hunc locum, nisi saua seditio, quæ per Chrodieldem surrexit, Iudicis districtione prematur. Pro hac causa Maconi tunc temporis Comiti prolata præceptio est, in qua iuebatur, vt hanc seditionem, si resisterent, vi opprimeret. Hæc audiens Chrodieldis, sicarios istos cum armis ante ostium oratorij astare iubet: vt scilicet repugnantes contra Iudicem, si vim vellet inferre, pariter resultarent. Vnde necessarium fuit huic Comiti illuc cum armis procedere, & quosdam cæcos vectibus, nonnullos telis transfixos, & acrius resultantes gladiatorum ictibus affectos opprimere. Quod cum Chrodieldis cerneret, accepta Cruce Dominica, cuius prius virtutem despexerat, in obuiam egreditur, dicens: Nolite super me, quæso, vim inferre, quæ sum Regina, filia Regis, Regisque alterius consobrina: nolite facere, ne quando veniat tempus vt vlciscar ex vobis.

Sed vulgus paruipendens quæ ab ea dicebantur, irruens (vt diximus) supra hos resultantes, vincetos monasterio extraxerunt, ac ad stipites extentos, grauissimè cæcos, aliis cæsaric, aliis manibus, nonnullis auribus, naribusque decisis, seditio pressa quieuit. Tunc residen-

A residentibus sacerdotibus, &c.] pergit enim dicere de iudicio de Abbatissa habito tunc in Synodo, de quæ calumniis aduersus eam à Chrodieldem compositis: quæ omnia iisdem Episcopi in Synodali epistola de eodem iudicio & lata sententia scripta intexuerunt, ita scribentes ad ipsos Francorum Reges:

Domnis gloriosissimis Regibus, Episcopi qui adfuerunt.

Propitia Diuinitate, piis atque Catholicis populo datis Principibus, quibus concessa est regio, rectissime suas causas patefacit religio, intelligens sacrosancto participante Spiritu, eorum qui dominantur se sociari & constabili decreto. Et quia ex iussione potestatis vestrae cum ad Pictauam ciuitatem pro conditionibus monasterij sanctæ recordationis Radegundis conuenimus, vt altercationes inter Abbatissam eiusdem monasterij & monachos quæ de ipso grege non salubri deliberatione progressæ sunt, ipsis disceptantibus, agnoscere deberemus: euocatis Patribus, interrogata Chrodieldis & Basina, quare tam audacter contra suam regulam foribus monasterij contractis discesserant, & hac occasione congregatio adunata discessit? Quæ respondentes, professæ sunt, famis, nuditatis, insuper & cædis se iam non ferre periculum. Adicientes etiam, eo quod diuersi earum in balneo lauarentur incongruè: ad tabulam ipsam luserit, atque sæculares cum Abbatissa reficerent: etiam sponsalia in monasterio facta sint; de palla holoserica vestimenta neptis suæ temerariè fecerit: foliola aurea, quæ fuerant in gyro pallæ, inconsultè sustulerit, & ad collum neptis suæ facinorosè suspenderit: vitram de auro exornatam eidem nepti suæ superflue fecerit: barbatorias intus eo quod celebrauerit.] hætenus accusationes, quas diluit Abbatissa: pergunt enim quæ hæc sunt subsecuta Patres:

C Interrogantes Abbatissam, quid ad hæc responderet? dixit: De fame quod conqueruntur, secundum quod temporis penuria permetteret, numquam ipsæ nimiam egestatem pertulerunt. De vestimento verò dixit: Si quis earum arcellulas scrutaretur, amplius eas habere, quam necessitas indigeret. De balneo verò quod opponeretur, retulit hoc factum diebus Quadragesimæ, & pro calcis amaritudine, ne lauantes noceret nouitas ipsius fabricæ, iussisse domnam Radegundem vt seruientes monasterij publice hoc visitarent, donec omnis odor nocendi discederet: quod per Quadragesimam vsque ad Pentecosten in vsu famulis fuerit. Ad hæc Chrodieldis respondit: Et postea similiter multi per tempora lauerunt. Retulit Abbatissa, se nec probare quod dicerent, & se nescire an factum sit. Sed adhuc inculpans easdem, quod si ipsæ vidissent, cur Abbatissæ non proderent? De tabula verò respondit: Et si luserit viuente domina Radegunde, se minus culpa respiceret: tamen nec in regula per scripturam prohiberi, nec in canonibus retulit: sed ad iussionem Episcoporum repromisit, ceruice se inflexa, per poenitentiam quicquid iuberetur, implere.] Hic aduertat, lector, secundum illud Apostoli: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia edificant.] etenim Apollonius antiquus Theologus probro obiicit Priscillæ Montani, quod tabulis luderet; ait enim: Propheta ne tabulis & tesseriis ludis? Sed pergunt de excusatione eius ad alias accusationes hæc dicere:

De conuiuio etiam ait, se nullam nouam fecisse consuetudinem, nisi sicut actum esset sub domina Radegunde, se Christianis fidelibus eulogias obtulisse, nec sibi comprobati cum illis vllatenus conuiuasse. De sponsalibus quoque ait: Coram Pontifice, clero, vel senioribus pro nepte sua orphanula arrhas accepisse: & tamen si hæc culpa sit, veniam se coram cunctis petere professæ est; tamen nec tunc conuiuium in monasterio fecerit. De palla quod reputarent, protulit monacham nobilem, quæ ei mafortem holosericum, quem de parentibus detulit, muneris causa concesserit, & inde partem abscidisset, vnde quod vellet & faceret: de reliquo verò quantum opportunum fuit, ad ornatum altaris pallam condignè condiderit: & de illa scissura, quæ pallæ superfuit, purpuram nepti suæ in tunica posuerit, quam ibi dedisse dixit, quo monasterio profuit: quæ per omnia donatrix didimia confirmauit.]

Sed antequam vltèriùs progrediamur, quod audis donatum mafortem holosericum, tibi puto satisfaciendum, quem de voce ista exotica, mafortes, non nihil hærentem videre, lector, sum visus: ea quidem diuersi generis indumentum pro diuersarum personarum conditione reperimus significari. Atque in primis Cassianus declarat, fuisse super humeros apponi solitum habitum monachi, vbi ait: Post hæc angusto pallio tam amictus humili-

* Exiat apud
Greg. Tiron.
lib. 10. c. 16.

SYNODALIS
EPIST.
AD REGES
FRANCORUM.

* Apud Euseb.
lib. 5. c. 17.

DE MAFOR-
TR.
Cassian. lib. 7.
c. 7. de habitu
monachi.

CHRISTI
593.GREGORII PAP.
4.MAVRITII IMP.
8.

tatem, quàm vilitatem pretij compendiumque sectantes, colla pariter & humeros tegunt: **A** quod mafortes, *sue mauortes*, tam nostro quàm ipsorum nuncupatur eloquio.] Ceterum et si eiusdem nominis, haud idem erat hoc indumentum, de quo in hac Synodali epistola: etenim minimè erat vile, quod holosericum esset; neque breue, ex quo & facta est altaris palla, & insuper ornata sponsa: vnde magis illius generis putamus fuisse mafortem, de quo S. Hieronymus ad Eustochium scribit, cum hæc ait de luxu nimio stultarum virginum: *Et per humeros hyacinthina lena mauorte volitans.*] quibus intelligas, non breue fuisse palliolum & angustum, sed laxam vestem, quæ præ latitudine expanderetur ad ventum, vti etiam in statu sculptum videmus: commune tamen fuit vtrique sexui, quod ad tegendum collum & humeros veluti pallium compositum erat, ob idque communi æquè nomine mafortes diceretur. Sed de maforte satis. Prosequuntur reliqua Patres Concilij Pictauiensis:

B De foliis aureis & vitta auro exornata Macconem famulum vestrum præsentem testem adhibuit, eo quod per manus eius à sponso puellæ prædictæ neptis suæ viginti solidos accepit, vnde hoc publicè fecerit, nec de re monasterij quicquam ibi permixtum sit. Interrogata Chrodieldis cum Basina, si forsitan aliquid Abbatissæ (quod absit) adulterij reputarent, siue quid homicidij vel maleficij fecerit, aut crimen capitale, quo percuteretur, edicerent: respondentes protulerunt, non habere se aliquid, nisi per hæc quæ dixerant, eam ista fecisse contra regulam proclamarent.

Ad extremum pro peccatis, quia claustra disrupta sunt, & miseris licuit sine disciplina Abbatissæ suæ, quod vellent committere per tot mensium spatia, quas credebamus innocentes monachas, nobis protulerunt prægnantes: quibus per ordinem discussis, nec inuento crimine quod Abbatissam deiiceret, de leuioribus causis paterna commo- **C** nitione contestati sumus, vt hæc nullatenus deinceps pro reprehensione repeterent. Tunc nobis percunctantibus causam aduersæ partis, quæ maiora crimina commiserunt, id est, quæ prædicationem sui sacerdotis intra monasterium, ne foras procederent, despererunt, Pontifice conculcato, & in summo contemptu monasterio relicto, confractis feris & ianuis, irritato facto discesserunt, & ad suum peccatum aliæ tractæ transgressæ sunt: Insuper & Gundegisilus Pontifex cum suis prouincialibus pro ipsa causa commo- **D** nitus per præceptionem Regum Pictauios accessisset, & ad audientiam eas ad monasterium conuocarent, despecta commo- nitione, ipsis occurrentibus ad beati Hilarij confessoris basilicam, vbi ipse commorabatur, accedentes, vt concederet pastorum sollicitudinem, dum commo- nentur, facta seditione, fustibus tam Pontificis quàm ministros affecerunt, & intra basilicam fuderunt sanguinem Leuitarum.

D Dehinc ex iussione domnorum Principum cum vir venerabilis Theutarius presbyter in causa directus fuerit, & statutum fuisset quando iudicium fieret: non expectato tempore, monasterium seditiosissimè accensis in corte cuppis, vectibus ac securibus confractis posticis, igne accenso, intra septa cæsis & vulneratis monachabus, in ipsis oratorijs spoliato monasterio, denudata & discissa capillis Abbatissa, grauius ad ridiculum ducta & tracta per compita, & in locum reclusa, & si non ligata, nec libera, superueniente diei Paschæ festo per sæculum, offerente Pontifice pro condemnata pretium, vt spectaret vel baptismum, nec vlla suasionem hoc impetrasset vox supplicum: atque respondente Chrodielde, eo quod tale facinus nec scissent nec iusserint, adhuc Chrodielde assente ad inter- **E** signium suum, ne à suis interficeretur, obtentum sit: vnde certum est tractari quid ex hoc datur intelligi, quod additur crudelitati, ad sepulchrum beatæ Radegundis fugientem seruum monasterij sui occiderent, & scelere crescente nihil petendo sanauerint, sed per se post intrantes monasterium ceperint, & ad domnorum iussione, vt seditiosos illos in publico repræsentarent, nolentes acquiescere, & contra Regum præcepta magis arma tenerent, & se sagittis vel lanceis contra Comitem & plebem indignanter erigerent: hinc denuò egressæ ad audientiam publicam, extrahunt Crucem sanctam sacratissimamque occultè, & ad iniuriam indecenter & ad culpam, quæ postea restituere coactæ sunt in ecclesia.

Quibus tot capitalibus agnitis facinoribus, nec refrenatis, sed iugiter magis auctis criminibus, nobis iisdem dicentibus, vt Abbatissæ pro culpa veniam peterent, aut quod malè directum fuerat, emendarent; & nolentes hoc facere, sed magis de eius inter- **F** sectione tractarent, quod publicè sunt professæ: referatis à nobis & recensitis canoni- bus

CHRISTI
593.GREGORII PAP.
4.MAVRITII IMP.
8.

A bus, visum est æquissimum, vt eas, vsquequo dignam agerent pœnitentiam, à communio- ne priuari, & Abbatissam loco suo permanfuram restitui.

Hæc nos pro vestra iussione, quod ad Ecclesiasticum pertinuit ordinem, circumscri- ptis canonibus, absque personarum aliqua acceptione suggerimus peregrisse. De cetero, quod de rebus monasterij, vel instrumentis chartarum domnorum Regum parentum ve- strorum de loco subreptum est, quæ se habere professæ sunt, sed nobis inobedientes nul- latenus erunt voluntariè redditura: qualiter vestra, vel anteriorum Principum merces æterna permaneat, ad loci instaurationem vestræ pietatis atque potestatis est, aucto- ritate regia cogere reformari: neque ipsas ad locum quem tam impiè & profanissimè de- struxerunt, ne peiora proueniant, vel redire concedite, vel permittatis iterum aspirare: quatenus his in integrum, præstante Domino, restitutis, sub Catholicis regibus totum **B** acquiratur Deo, nihil perdat religio: vt status conseruatus tam Patrum, quàm cano- num nobis proficiat ad cultum, vobis propagetur ad fructum. Christus vos Dominus alar, regatque, regnum tribuens prolixius, vitamque conferat beatam.] hucusque de Synodali iudicio epistola ad Reges Francorum: hicque finis Synodi Pictauiensis ea de cau- sa à Francorum Regibus conuocata. Sed quid de feminis anathemate condemnatis? au- di Gregorium: ^a

Post hæc, inquit, cum emissio iudicio à communione fuissent suspensæ, Abbatissa etiam in monasterium restituta: hæc ad Childebertum Regem petierunt, adicientes malum supra malum, denominantes scilicet Regi personas quasdam, quæ non solum cum ipsa Abbatissa adulteria exercebant, verum etiam ad inimicam eius Fredegundem quotidie nuncia deportarent. Quod audiens Rex, misit qui eos vincetos adducerent: sed cum discussi, nihil criminis inuentum in eis fuisset, abscedere iussi sunt.] hæc de his Gregorius. Porro hæc cœpta hoc anno, qui numeratur decimusquartus Childeberti Regis, ad annum decimumquintum eiusdem propagata esse, ex eiusdem Gregorij scriptis apparet. Quomodo autem eadem anno sequenti, collecto Metensi Concilio, veniam pe- tentes ab Episcopis sunt absolutæ, suo loco dicemus. Quo pariter anno contigisse con- uocari Episcopos ad dirimendam causam quamdam contra Tetradiam illustrem femi- nam, idem Gregorius tradit ^b.

Eodem quoque anno, petentibus Francorum Regibus, datum legitur à S. Gregorio Papa priuilegium ^c monasterio S. Medardi Sueffionensi in Gallia: ita enim ad finem eius legitur: Datum septimo Kalend. Iunij, anno ab incarnatione Domini quingentesimo nonagesimotertio (*ita veteres codices habent, & non nonagesimoquarto, vt recens habet editio*) mense Iunio, Indictione vndecima.] Sed aduertendum est, subscriptionem Epi- scoporum & Regis Francorum Theodorici haud congruere his temporibus: siquidem complures Episcopi, qui subscripti reperiuntur, post aliquot abhinc annos creati no- scuntur, veluti inter alios (vt de reliquis dicere omittamus) Augustinus Episcopus Can- tuariensis, & Mellitus Londoniensis, quos constat neque hoc tempore profectos esse in Angliam, quo etiam neque Theodoricus regnabat in Gallis, sed Childebertus, ac Gun- theramnus. Quamobrem in eam inducor sententiam, vt ea subscriptio postea adiecta fuerit. Est autem eiusmodi priuilegij hoc exordium: Pretiosissimis lapidibus in dia- demate Christi meritò renitentibus, omnibusque sanctæ Dei Ecclesiæ membris, quo- rum vniuersale caput est Christus, Gregorius licet sanctæ Romanæ sedis Pontificio sublimetur, humillimus tamen seruorum Dei seruus, &c.] ita quidem ipse (vt profi- teretur postea in litteris datis ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum) refugit nomen vniuersalis, quo deorsum inclinaret, qui illud indignissimè vsurparat: cum ta- men re ipsa iure Pontificis vniuersalis vtatur, præcipiens eodem decreto Episcopis omnibus atque Regibus. Sed & quomodo id profiteatur, ex eius verbis audi, quæ ha- bet inferius: Caput, inquit, monasteriorum totius Galliæ constituimus, nulliusque di- tioni patimur subesse. Sed velut hæc sedes Romana speculationem suam toto orbi in- dicit, & nouas constitutiones * omnibus mittit, & omnium personarum seruitio caret, ^d *nulli subiecta videlicet: ita præfatus locus, remota omni consuetudine pessima Regum, Antistitum, &c.*]

Sed quas infligat pœnas, audi quæ habet in fine: Si quis autem Regum, Antisti- tum, iudicum, vel quarumcumque sæcularium personarum, huius Apostolicæ aucto- ritatis & nostræ præceptionis decreta violauerit, aut contradixerit, aut negligenter ^e *Antistitum, &c.*

ter duxerit, vel fratres inquietauerit, vel conturbauerit, vel aliter ordinauerit: cuius umque dignitatis vel sublimitatis sit, honore suo priuetur, &c.] Vides, lector, Pontificis Romani esse, sancire leges, quibus si ipsi Reges non pareant, regno priuentur: quæ etiam comminatio ab eodem apponi solita erat in aliis priuilegiis, siue monasteriis, siue hospitalibus concessis, nempe vt priuarentur regno Reges, si quid ab eis contra ea quæ concessisset, factum fuisset. Considerauit hæc Gregorius Septimus Romanus Pontifex in epistola ad Metensem Episcopum, atque recitatis priuilegij huius dictis verbis, hæc addidit: Quod si beatus Gregorius, doctor vtiq; mitissimus, Reges qui statuta sua super vnum xenodochium violarent, non modò deponi, sed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decreuit: quis nos Henricum non solum Apostolicorum iudiciorum contemptorem, verum etiam ipsius matris Ecclesiæ improbilissimum prædonem & atrocissimum destructorem deposuisse & excommunicasse reprehendat, nisi similis eius?] hæc ipse.

^a Greg. VII. lib. 8. epist. 21. & sup. lib. 4. epist. 2. & 23.

INGOBERGA REGINA DEFUNCTA.
^b Greg. Turon. hist. Franc. lib. 9. c. 26.

Hoc etiam eodem anno, qui est decimusquartus Childeberti Regis, Reginae Francorum Ingobergæ maximè piæ feminae obitum Gregorius Turonensis ponit his verbis: Anno quoque quartodecimo Childeberti Regis, Ingoberga Regina, Chariberti quondam relicta, migravit à sæculo, mulier valde cordata, ac vita religiosa prædita, vigiliis & orationibus atque eleemosynis non ignaua: quæ, credo, per prouidentiam Dei communita, ad me vsque nuncios dirigens, vt in his quæ de voluntate sua, id est, pro animæ remedio cogitabat, adiutor existerem: sic tamen, vt ad ipsam accedens, quæ consilio habito, fieri decernebat, scriptura connecteret. Accessi, fateor, vidi hominem timentem Deum: quæ cum me benignè excepisset, notarium vocat, & habito (vt dixi) mecum consilio, quædam Ecclesiæ Turonicæ & basilicæ sancti Martini, quædam Cænonianicæ Ecclesiæ delegauit: ac post paucos menses subitanea ægritudine fatigata, migravit à sæculo, multos per chartulas liberos derelinquens, septuagesimo (vt arbitror) vitæ anno, relinquens vnicam filiam, quam in Canthia Regis cuiusdam filio matrimonio copulauit.]

^c Greg. dialog. lib. 3. c. 37. SANCTVLI PRESB. ORTVS.

Quo pariter anno, quarto scilicet Gregorij Papæ, quo (vt dictum est) Dialogos scribebat, Sanctulus vir ille sanctitate celebris, cuius res mirificè gestas tertio Dialogorum libro intexuit, ex hac vita migravit: nam acturus de ipso, hæc præmittit: Ante hos dies ferè quadraginta vidi apud me eum, cuius superius memoriam feci, venerabilis vitæ presbyterum Sanctulum nomine, qui ad me ex Nursiæ prouincia annis singulis venire consuevit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit, qui grauis nunciij mærore me perculit, quia eundem virum obiisse nunciauit, &c.] pergit narrare eius miracula, à nobis suo loco & tempore, quo sunt facta, relata. Hæc quidem hoc anno in Occidente. Sed belli motus, de quibus præfati sumus, iam nos reuocant in Orientem.

^d Niceph. lib. 18. c. 28. CHAGANVS DVX ABARRVM IRVMPIT IN THRACIAM

Hoc namque anno (vt ex Gregorio perceperimus) pacatis rebus Persicis, restituito per Mauritium in regnum Cosi hoc, vertenda fuerunt arma aduersus Abares sub duce Caiano siue Chagano Thraciam inuadentes, de quibus ista Nicephorus: Incunte vere, translatis ex Oriente copiis, Mauritium Bizantio soluit, & multis impedimentis interuenientibus, Anchialum contendit: eò namque excurrere velle Abares audierat, post aurcam illam mensam & elephantis spectaculum, multorumque talentorum auri largitionem: quæ illis Imperator, pacem sibi complectendam ratus, petentibus tribuit. Ac primum Perinthum, quam nunc Heracleam vocat, cum quidem in terrores plures & in maximam tempestatis procellam incidisset, venit. In qua vrbis Glyceriæ martyri, quæ ibi æde sacra magnificè constructa honoratur, debitam religionem persoluit. Et graue quiddam à barbarorum excursionibus passus exercitus, Duce in Europa Prisco creato, inde in urbem imperantem est reuersus. Abarum verò & Slauinorum gentes, Istro traiecto, sub Chagano Hunno militantes, Thraciamque percurrentes, & omnia passim diripientes, vsque ad Heracleam peruenerunt. Quin Prisco Duce Turuli se continente, Didymothicum quoque stratagemate ceperunt. Eorum impetum arte & consilio quodam admirando Imperator inhibuit: qui se classe instructa in eorum sedes expeditionem facturum assimulauit. Quæ res metum illis ingentem incussit, & vel inuitos ad sua redire coegit. Post quorum discessum Imperator ad transitum Istri, ne rursus barbari faciliè in Thraciam excurrerent, firma militum præsidia collocauit. Priscus autem Byzantium reuersus, de manu,

A biis accusatus est, & militarium copiarum præfecturæ dignitas ei abrogata, Petroq; Mauritij fratri data. Verum cum & is nihil præclarum ex sententia Imperatoris gereret, adempto illi magistratu, eodemque Prisco reddito, domi ipse confedit.] ista vtiq; hoc anno, cum S. Gregorius Papa de restituito Prisco in gradum pristinum congaudens, & salutaria monita impartiens, ista ad ipsum scripsit mense Julio:

^a Gregor. lib. 2. epist. 51. Ind. II. S. GREG. EP. PIST. AD PRISCVM MAGISTR. MILITVM.

Si vitæ istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum, nihil inuenimus stabile; sed quemadmodum viator modò per plana, modò per aspera graditur, sic nobis vtiq; in hac vita manentibus nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas. Denique alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se vice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec eleuati prosperis, nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illum nos conuenit anhelare, vbi quicquid est, firmum permanet, vbi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo vita miro Dei omnipotentis moderamine idcirco agitur, vt vel prosperitatem aduersitas, vel aduersitatem prosperitas subsequatur: quatenus & humiliati discamus quicquid deliquimus flere, & iterum exaltati aduersitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente teneamus.

Non in hoc ergo Creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia, per quam discimus, vt eius dona tanto seruemus veriùs, quanto humiliùs tenemus. quia igitur perfectam vos dominorum gratiam auctore omnipotente Deo reparasse cognouimus, magna pro vobis exultatione gaudemus, optantes vt vitam vestram rerum omnium gubernator & bonis semper præsentibus fulciat, & ad gaudia perpetua extendat. Hæc vobis ideo loquor, quia multum vos diligo, atque me a vobis diligi scio. Sed hoc quod me diligitis, in latorem præsentium Sabinianum diaconum demonstrate, vt vbi vsus exegerit, vestra patrocinia consequatur. Vir autem gloriosus Castus præco laudum vestrarum in Romanis partibus existit, quem vestræ excellentiæ paterna dilectione commendo.] hucusque ad Priscum Gregorius.

Sic igitur reuocatus Priscus ad ordines militares, magna præda peracta, mox barbarum Regem Chaganum aduersantem sensit, & annem traicere impediens. Quamobrem legationem pacis mittere, ratio persuasit. Sicque Theodorum medicum (inquit Nicephorus) virum cordatum, sagacitateque & prudentia multos excellentem, ad eum misit. Qui cum barbarum frementem maximè & superbientem, ac verborum fastu exultantem (nationum enim omnium dominum se esse minabundus iactabat) vidit, veteri quadam narratione barbaricum legatus leniit tumorem. Inquit enim: Audi, Chagane, vererem & vtilem orationem. Sesostris Ægyptiorum Rex illustri admodum & felix plurimas & maximas sibi subiecit nationes, atque ex eo successu in proteruam arrogantiam sublatus currum sibi aureum pellucidis pretiosisque lapillis ornatum fieri fecit: in quo confidens, quatuor ex deuictis Regibus curru, qui eum traherent, iugo illis imposito, iunxit. Hoc verò cum sapiùs fieret, & celebri quodam festoque die, ex quatuor istis Regibus vnus oculis conuersis continuè retrospiceret, & rotæ volubilitatem intueretur; Sesostrisque eum, cuius rei gratia tam frequenter oculos in rotam conieceret, percontaretur: respondisse is fertur: Cum stupore admiror rotam, cum eam instabili modo ferri, atque alias aliter volui, & nunc quidem sublimia demittentem, rursus autem demissa sublimantem conspicio. Sesostris porro vbi dictum id intellexit, statuit, ne illi posthac currum traherent.

^b Niceph. lib. 18. c. 29. THEODORI MEDICILE GATIO AD CHAGANVM.

E Barbarus verò subridens, satis se pacem complecti indicauit, & Priscus ei pro transitu bonam spoliolum partem, maxima quæque concedendo dedit, & se Romanorum dititione cedere (Romanum namque id solum esse) significauit. At Barbarus Romanos armis & iure belli id amisisse respondit. Et cum Chaganus ad hunc modum familiaris cum Prisco rixaretur: Priscus ei, quod ex Oriente profugisset, conuicij loco obiecit.] hætenus de Chagani & Prisci rebus, liberataque Europa ab incurfione Abarum cum armis Prisci, tum verò eloquentia Theodori medici, ad quem extant plures sancti Gregorij epistolæ, & inter alias illa superius recitata, qua persuadet cum Mauritio agere, vt latam impiam legem abroget. Quod verò ad temporis rationem spectat, errore vides positum à Theophane, quod ista de Prisco contigerint anno Mauritij Imperatoris tertio decimo, cum ex litteris recitatis sancti Gregorij ipsum hoc anno restitutum constet, dum adhuc tertius perseveraret Gregorij Pontificatus annus, cuius hoc anno quartus in-

PAX CVM CHAGANO REGE FACTA.

cipit mense Septembri. Quomodo verò Priscus vnà cum Commentiolo, rupto fœdere, A cumdem Regem vicerit, suo loco dicturi sumus.

DE MIRA-
CVLIS S.
GLYCERIE
MARTYRIS.
N.eph. lib.
18. c. 32.

Quod autem nuper mentio facta est de Mauritio Imperatore visitante Heracleæ ec-
clesiam S. Glyceriæ, hic opportunè quid his diebus illic acciderit, ex Nicephoro referam,
rem sanè memoria dignam: ait enim: Minimè verò abs re fuerit, si celeberrimæ marty-
ris istius miraculo, nempe Euphemie, de qua dicturi sumus inferius, admirandæ Glyce-
riæ, & ipsius martyris miraculum coniunxero. Vir quidam, cui Paulino nomen erat, ob-
scuro loco natus, in bonis autem disciplinis admodum educatus, manifestò in imposto-
rum & maleficorum barathrum demersus esse deprehensus est. Incantatori huic & ma-
go argentea fuit peluis, in qua detestandum cruorem excipiens, per eum execrandus ip-
se cum apostatis virtutibus colloquebatur. Vasculum id, necessitate flagitante, argen-
tariis vendidit. Qui pretio numerato, lancem eam receperunt, venalemque & ipsi pro fo-
ribus cuius prætereunti emendi liberam facultatem facientes proposuerunt. Accidit au-
tem, vt Perinthius Antistes, ipsius scilicet Heracleæ, Bizantij esset, & peluim eam, ita vt ve-
numdabatur, compararet.

DETESTATA
MARTYR
VAS IM-
MUNDVM.

Iraque cum vasculo empto se in suam sedem recepit, & ob reuerentiam vnguenti mar-
tyris Glyceriæ, sublato priore vase æneo, argenteum istud reposuit, cultui diuinitus ma-
nantis vnguenti id maximè conuenire arbitratus. Atque ille quidem hoc sic fecit: riuus
autem vnguenti constitit. Martyr enim ipsa tantum piaculum detestata, gratiam & do-
num id contulit: haudquaquam enim fas esse, tacens etiam dicebat, vt mundum immun-
do contingeretur. Hoc postquam diebus plurimis fieri cognouit Episcopus, oppidò
quàm grauitè tulit, variasque curas in animo ipse suo, quòd ipsius culpa Ecclesia com-
moditate tanta priuari deberet, voluit. Proinde ad lacrymas & preces conuersus, C
Deo supplicauit, vt rem tam grauem auferret, & facti eius causam latentem ostenderet.
Deus vero ritè abominationem eam amolens, & inscitiam misericordia legitime profe-
quens, Antistiti in somnis lancis piaculum manifestat.

MALEFICI
VNITI.

Ille statim argenteam phialam subducit, & priorem illam æream perinde atque pu-
ram & quasi virginem & immaculatam ministram cultui religioso restituit. Et ecce ti-
bi, de repente vnguentum rursus scaturit, & miraculorum latex denuo exundat. Piacu-
lum autem execrandum manifestè in opertum producit, & non aliter quàm in publicis
columnis incisum proponitur, vbiq; gloria sua redditur. Ea res vbi ad Imperatoris au-
res per primariæ sedis Episcopum (Ioannes is Ieiunator erat) relata est; Princeps ab
eodem Episcopo ad reos capitali supplicio persequendos excitatus est: nam is respi-
scientia atque penitentia crimen corrigere voluit. Iudicium igitur maximum cogitur, D
& maleficorum multitudo ingens producit. Qui in grauem carcerem coniecti, ad sup-
plicia, debitas persoluturi poenas, producti sunt. Inter quos Paulinus in palum summa
parte hiantem actus, turpiter vitam finiit, cum prius cædis filij sui spectator fuisset: siqui-
dem & hunc abundè imposturæ & maleficij portentis imbuerat. Atque hoc ita est ge-
stum.] hæc Nicephorus.

DE MIRA-
CVLIS EX
S. EUPHE-
MIE COR-
PORE.
N.eph. lib.
18. c. 31.

Eadem quoque gratia pollebat sanctissima martyr Euphemia, de qua aliàs dictum
est: præstabat verò in miraculis ista in eo, quòd cum liquore etiam admixtum sangui-
nem è sacro corpore emittebat, eo tantùm die, quo natalis ipsius anniuersaria celebra-
te festiuis populo recurrebat. Quid autem tunc acciderit de Mauritio Imperatore, ex
eodem Nicephoro accipe: Hoc autem loco, inquit, quid Mauritio de celeberrima marty-
re Euphemia acciderit, dicam. Iners namque cogitatio Imperatori inceserat, vt anxie E
nimis de ingentibus eius miraculis inquireret, & fallacium hominum prodigia ab ea
edita esse putaret. Ex aduerso Constantinopoli inclyta Chalcedonensium ciuitas sita
est, vbi sanè templum quoque est magnificè constructum. Diximus autem non ita du-
dum, sacrosanctas eius reliquias olim in hoc ipso templo in vna marmorea repositas
esse, atque in eiusdem memoria miraculum insigne, atque eis qui id non viderunt, pro-
pè incredibile fieri solere. Ex quo enim illa in martyrij stadio decurrit, & corpus eius in
monumento conditum est, ipso passionis eius die, in conspectu omnium, loci eius Episco-
pus spongiis quibusdam ex defunctæ corpore sanguinis liquorem haurit. Sanguinem sa-
nè velut ab recens cæso corpore vulnerum tabo mixtum, & vnguentis quibusdam ex se
ipsis natis temperatum cernas: quem exiguis vitreis vasculis Episcopus exceptum atque
diuisum turbæ aduenienti donat.

Hoc

A Hoc igitur auditum (sicut dixi) animi quadam vecordia in dubium reuocans Mauri-
tius, cum tempus appeteret, argenteum ornatum ex sepulchro detrahit, & Imperiali si-
gno monumentum martyris obsignat: sic enim hoc incrudelitatis volebat audacia Post-
quam autem tempus ipsum quod debebat, aduenit, curiosè mysterium indagat, accura-
tiusque experimento solito miraculum explorat. Ecce tibi verò rursus, sicut antè, sanguis
vnguento conditus instar riuuli è monumento promanat, & spongiæ sanguine suaeco-
lenti pinguescunt: & martyr ipsa tum, vt prolixius sanguinis fons profueret, fecit. Atque
illa ad hunc modum Imperatoris incredulitatem erudiens, castigauit. Ipse autem digitis
sanguini admotis, eoque humore delibutis, seipsum sanctificando consperxit; & re ipsa vt
id crederet persuasus, deinceps cum admiratione laudes suas clara voce martyri tribuit.]
hucusque Nicephorus: atque de his hætenus.

B Eodem quoque anno, die Paschatis Theodosius filius Mauritij, iussu eius, coronatur
Imperator collega patris à Ioanne Patriarcha Constantinopolitano. ita ex Theophane:
alij ante biennium, vt dictum est superius ex Biclarensi. nomen quidem Augusti esse à
patre consecutum Theodosium, ex publicis monumentis inuenies apud sanctum Grego-
rium in epistolis.

Hoc præterea tempore claruisse in Perside insignem feminam Christianam, eandemque
corona martyrij auctam, cum Euagrius temporis huius accuratus scriptor, tum alij recen-
tiorum Græcorum tradunt. Euagrius enim in primis de ipsa habet ista: Eodem tempore
vixit apud nos Golauduch martyr, quæ multa tormenta perpeffa, & à Magis Persis graui-
ter excruciat, martyrij coronam post magna miracula, quæ ediderat, assecuta est. Cuius vi-
ta ab antiquiore Stephano Hierapolis Episcopo litteris mandata est.] hæc Euagrius. Co-
lunduch vocat eam Nicephorus, eundemque Stephanum auctorem citat vitæ eius, quæ
dam captu difficilia narrans. Quicquid sit, certum est ab Orientalibus, penes quos palla
est, eandem receptam esse vt martyrem, cultuque anniuersario celebratam.

IESV CHRISTI

GREGORII PAP.

MAVRITII IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

594.

5.

9.

NONagesimusquartus supra quingentesimum annus duodecimæ Indictionis agitur,
quo Mauritij nonus absoluitur, & Gregorij Papæ quintus inchoatur: cum ipse
Pontifici ex more laborandum fuit aduersus schismaticos atque hæreticos, necnon pra-
uos mores Orthodoxorum, præcipuè verò clericorum. Quod verò in primis ad schisma-
ticos pertinet: exigebant hi à Constantio Episcopo Mediolanensi recens creato, vt si re-
cipi vellet, damnaret damnantes Tria illa capitula in Quinta Synodo reprobara, zelo
quodam absque scientia concitati. Inualuerat enim apud eos (quod sæpe dictum est)
sententia illa, qua asserent per Quintam Synodum in damnandis Tribus capitulis irro-
garam esse iniuriam Synodo Chalcedonensi, cuius se esse defensores tenacesque custodes
profiterentur. qua asserione interdum adè valuerunt, vt optimos quosque in schisma
pellicerent. De his autem cum idem Constantius Gregorium Romanum Pontificem con-
suluisset hoc anno, ad eum ista ipse respondit:

Scriptis sanctitatis vestræ percursis, in graui vos mœrere esse cognouimus, maximè pro-
pter Episcopum & ciues Brixia, qui vobis mandant, vt eis epistolam transmittatis, in qua
iurare debeat, vos Tria capitula minimè damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestræ
Laurentius non fecit, à vobis quæri non debet. si autem fecit, aut cum vniuersali Ecclesia
non fuit, aut cautionis suæ iuramenta transcendit. Sed quia eundem virum sua credimus
sacramenta seruasse, atque in vnitæ Ecclesiæ permanisse: dubium non est, quod nul-
li Episcoporum suorum iurauerit, se Tria capitula minimè damnasse. Ex qua re colligat
sanctitas vestra, quia cogi non debet ad hoc, quod à decessore vestro factum nullo modo
est. Sed ne hi qui vobis ista scripserunt, scandalizari videantur, transmittite eis epistolam,
in qua sub anathematis interpositione fateamini, neque vos aliquid de fide Chalcedonen-
sis Synodi imminuere, neque eos qui imminuunt recipere; & quoscumque damna-
uit, damnare; & quoscumque absoluit, absoluere. Vnde credo eis posse celerrimè satis-
fieri.] hæc pariter professione & ipse Gregorius ab iisdem schismaticis impetitus (vt vi-
dimus) satisfecit.

Quod

Quod verò Ioannem Rauennatem Episcopum acerrimum Quintæ Synodi defensor rem idem Constantius nominare soleret in Missis, inde etiam iisdem schismaticis scandali occasio data est non recipiendi suum ipsorum Episcopum Constantium, nisi ab eius nominatione desisteret. De quibus hæc rescripsit ad ipsum Gregorius:

DE NOMINANDO IN SACRIS COLLEGA EPISCOPO.

Quod autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem Rauennatis Ecclesiæ inter Missarum solemnia nominatis: reuolenda vobis consuetudo antiqua est. Et si consuetudo fuit, modò à stultis hominibus reprehendenda non est. Si vero consuetudo non fuit, fieri non debet vnde quibusdam scandalum moueri possit. Tamen sollicitè perquirere stude, si idem Ioannes frater & coepiscopus noster vos ad altare nominet, quod minimè dicunt fieri. Et si ille vestri nominis memoriam non facit: quæ necessitas cogat, ignoro, vt vos illius faciatis] hæc quidem ex more. Verùm quòd non nominando Ioannem tunc iam coeptum nominari, potuisset scandalum suboriri, quòd eius communionem, qui defensor Quintæ Synodi esset, reiecit: idcirco ad ea quæ dixit, ista mox iungit: Quod quidem si sine aliquorum scandalo fieri potest; vos tale aliquid facere, valde laudabile est: quia quam charitatem erga fratres vestros habetis, ostenditis.] Porro ad hos curandos eò vsque progreditur Gregorius, vt ad tempus de Quinta Synodo commendet silentium, cuius causa schisma esset obortum: quod quidem vsque scrupulo læsæ Catholicæ fidei fieri posse demonstrat, cum in ea (quod aliàs sæpe professus fuit) non de fide, sed de personis sit actum. Subdit his ergo Gregorius:

DE EPIST. AD THEODOLINDAM AD TEMPUS SUPPRESSA

Quod autem scripsistis, quia epistolam meam Regina Theodolindæ transmittere minime voluistis, pro eo quòd in ea Quinta Synodus nominabatur: Si eam exinde scandalizari posse credidistis, rectè factum est, vt minime transmitteretis. Vnde nunc ita facimus, sicut vobis placuit, vt quattuor Synodos solummodo laudaremus. De illa tamen Synodo, quæ in Constantinopoli facta postmodum est, quæ à multis Quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quattuor Synodos constituerit, vel senserit: quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil continetur, sed post expressos canones facta contentio & extrema actio de personis ventilata est. Nos autem, sicut voluistis, ita fecimus, vt eiusdem Synodi nullam memoriam faceremus] hæc de his Gregorius.

QUAS VERBESSENT CONCILII CHALCEDONENSIS.

Istæ quidem accurata indigent consideratione, ne ipsi Gregorio quoquo modo præterius fasque præuacationis inuratur nota, quasi inferuiens tempori mendaciter dicat, nihil de personis damnatis in Quinta Synodo, contineri in Chalcedonensi Concilio: cum contrarium magis verum appareat, nempe Tria illa capitula de personis damnata in Quinta Synodo, legi omnino in Actis eiusdem Concilij Chalcedonensis. Sed scito, lector, legitima appellatione Concilij Chalcedonensis, ea tantum significari, quæ de eodem Concilio scirentur esse probata, & auctoritate Romani Pontificis confirmata. Sic igitur sanctus Gregorius eius videtur fuisse sententiæ, vt Chalcedonensis Concilij nomine, non nisi editum in eo fidei decretum, & sanciti ibidem canones continerentur, extra Synodum autem censenda esse priuata illa diuersarum causarum iudicia, in quibus facile posset contingere errores inueniri occasione falsarum probationum partium mendaciis sæpe nitentium. Nec putes ex his derogatum aliquid à Gregorio Concilio Chalcedonensi: immo scias amplius esse tributum, quam iure exigi potuisset, dum præter decretum fidei, etiam canones eius Synodi saluos esse velit: siquidem Leo Magnus, cuius tempore illud Concilium congregatum est, confirmatus illud, sapius est contestatus in diuersis epistolis, & in ea potissimum ad ipsum Concilium scripta, se non nisi sancitum in ea fidei decretum probare, canones autem secus, cum ex eis in prærogatiua Patriarchalium sedum derogatum esset definitioni sacrosancti Nicæni magni Concilij: quod quidem non in ea tantum epistola ad Concilium data, sed & in alijs idem profuerit epistolis tamquam validum firmatum à se decretum. Scitè igitur sancteque Gregorius non spectare dixit ad Chalcedonense Concilium, quæ de personis in Quinta Synodo statuta fuissent. Vtinam ad eiusmodi Leonis decretum de confirmata ab eo Synodo Chalcedonensi respexissent schismatici illi, qui querebantur ob Tria damnata capitula irrogaram esse iniuriam Concilio Chalcedonensi; hoc idem attendissent & illi qui aduersus eos pugnabant pro Quinta Synodo: certè quidem auctoritate Leonis liberassent se & alios à tot tantisque vndique per orbem plurimis annis

*Leo epist. 61.

excitatis

excitatis turbis, rixis, atque schismatibus: cum nullus iure queri potuisset, si quæ in eodem Concilio minimè reperirentur esse probata, quoquo modo corrigerentur: neque enim eidem Synodo plus esse tribuendum, quam tribuisset Leo qui confirmauit, quis iure dicere potuisset.

Sed ad Gregorium redeamus, cui non contra schismaticos tantum, sed & contra hæreticos fuit hoc anno certandum, qui depascebantur Africanam Ecclesiam. Erant hi Donatistæ, de quibus supra: de his enim in epistola ad Pantaleonem Episcopum hæc habet: In illis igitur partibus (quantum didicimus) ita Donatistarum creuit audacia, vt non solum de suis ecclesijs auctoritate pestifera eiiciant Catholicæ fidei sacerdotes; sed & quos vera confessione aqua salutaris abluerat, rebaptizare non metuunt.] exclamat valde de his aduersus Africanos Orthodoxos Episcopos, atque post obiurgationem hæc habet: Comperimus siquidem Donatistarum stimulos sic in illis partibus gregem turbasse Dominicum, ac si nullius pastoris moderamine regeretur: nunciatumque nobis est (quod dicere sine graui dolore non possumus) quòd plurimi eorum venenatis iam sint dentibus laniati, &c.] hortatur eos pluribus malo resistere, atque coacto Concilio, omniq; studio obuiare. hæc quidem in Numidia coercenda mandat ab eius prouinciæ Episcopis.

*Gregor lib. 3. epist. 52. Ind. 12.

DE DONATISTIS IN AFRICA INVALESCENTIBUS *Greg. lib. 3. epist. 35. Ind. 12.

Ceterum quod pertinet ad Episcopum Carthaginensem, tantum abest ut focors in his fuerit, vt etiam à nimio impetu, quo aduersus eos impellebatur, fuerit reuocandus. Siquidem insuetas pœnas, habito tunc Concilio, sanxit aduersus negligentes Episcopos; nempe vt qui hæreticos non inquirerent & expellerent, dignitate atque bonis priuandi essent. Quod quia præuidebat Gregorius maiores concitatum inter Episcopos discordias, quæ magis ad propagandas quam ad destruendas hæreses proficerent; eas ab ipso tunc non promulgandas, prudenter sanè persuasit. hæc enim habet post alia in eius commendationem præmissa: Desiderarem omnes hæreticos à Catholicis sacerdotibus vigore semper rationeque compefci: tamen subtiliter intuentes omnino nos tetigit, ne per ea quæ apud vos gesta sunt, aliorum consiliorum Primatibus (quod auertat Dominus) generetur scandalum. Sententia namque à vobis prolata est in conclusione gestorum: in qua dum pro inuestigandis illis hæreticis admoneris, subintulistis, eos qui negligunt, substantiarum dignitatumque priuatione plectendos. Optimum est igitur, fratres carissime, vt in his quæ foris corrigenda sunt, prius charitas interna seruetur, vt simus mente subiecti. Quod maximè vestræ grauitatis proprium indicamus, etiam personis dignitate minoribus. Tunc enim totis coadunatis viribus, hæreticorum commodius obuiatis erroribus, cum secundum morem sacerdotij vestri, studueritis Ecclesiasticam interius custodire concordiam.] hæc ad Episcopum Carthaginensem Gregorius. Laborasse idem Pontifex cognoscitur aduersus Manichæos hæreticos in Sicilia degentes, vt eius hoc anno datæ litteræ indicant.

DONICICI EPISC. CARTHAG. COERCETVR IMPETVS INDISCRETVS.

*Greg. lib. 4. epist. 5. Ind. 13.

De conuertendis quoque Iudæis fuit hoc anno valde sollicitus; quos non violentia, sed spe præmij allici debere iussit, ita de eis scribens ad Cyprianum diaconum: Peruenit ergo ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui conuerti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, vt per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quòd quicumque ad verum Dominum Deum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus pensionis eius ex aliqua parte minuetur. Quod ita quoque fieri volo, vt si quis ex eis conuersus fuerit: si solidi pensionem debet, tremissis ei relaxari debeat: si tres vel quattuor, vnus solidus relaxetur: si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri, vel certè iuxta quod dilectio tua præuidet: vt & ei qui conuertitur, onus releuetur, & Ecclesiastica vtilitas non graui dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuandis pensionum oneribus eos ad Christi gratiam perducamus: quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucratur: & ideo non est graue, quicquid de pensione pro Christo dimittimus.] hæc de Iudæis, de quibus & hæc eodem hoc ipso anno ad Anthemium subdiaconum: His quos de Iudaica perditione Redemptor noster ad se dignatur conuerrere, rationabili nos oportet moderatione concurrere, ne victus (quod absit) inopiam patiantur. Ideoque tibi huius præcepti auctoritate mandamus, quatenus si habas iustæ ex Hebræis, id est, Iulianæ, Redemptæ, & Fortunatæ, à tertiadecima succedenti Indictione, annis singulis

LABORAT GREG. IN IVDÆO-RVM CONVERSIONE.

*Gregor lib. 4. epist. 6. Ind. 13.

ALLEGIT AD CONVERSIONEM IVDÆOS SVLVCR.

*Greg. lib. 3. epist. 31. Ind. 12.

lis

lis solidos . . . dare non differas, quos tuis noueris modis omnibus rationibus im- A putandos.]

BARBARICINI QUI NAM FVERINT. Procop. de bello Vnan. lib. 2.

Quantum præterea impenderit operis, vt Gentiles Barbaricinos dictos, populos in Sardinia comorantes, ad Christianam religionem conuerteret, scriptæ ad diuersos hoc anno ab ipso epistolæ fidem faciunt. Accidit enim, vt cum Vuandali Africa potiti essent, barbaros eosdem ad Aurasiū montem omnium altissimum positos, abactos, ne eos pate- rentur infestos, in Sardiniam insulam relegarint. id Procopius tradit, qui hæc de his ad- dit: Eos non admodum multos cum vxoribus in Sardiniam mittentes, hîc sunt dominari. Præcedente autem tempore montes occupauere qui prope Calarim sunt: ac primò qui- dem clanculum latrocinia in vicinos exercentes, postea verò non minùs quàm ad tria mil- lia creuere, & manifestò excursiones facientes, minimè latere curauerunt, ac omnem cir- ca oram depopulati sunt; quamobrem Barbaricini à vicinis appellati sunt.] hæc de his B Procopius. Sunt ijdem hi de quibus Iustinianus de officio Præfecti prætorio Africæ lege secunda ita scribit: In Sardinia autem iubemus Ducem ordinari, & eum iuxta montes vbi barbaricæ gentes videntur sedere, habentem milites pro custodia locorum, quantos & ibi tua magnitudo prouiderit, &c.] Perseuerantibus verò his in Gentilitio cultu vt olim erant, cum nec locorum Episcopis vlla cura esset vt eos redderent Christianos: mi- rum in modum sanctus Gregorius doluit, segnesque pastores ad eorum conuersionem litteris excitauit: sed & Felicem & Cyriacum Dei ministros in Sardiniam misit ad hos conuertendos ad fidem, quos suis litteris Duci Sardinia commendauit: etenim de his in

Gregor. lib. 3. epist. 25. In- dict. 12. DUCEM AD- MONET DE CONVER- SIONE IN- FIDELIUM.

data ad Zabardam Ducem Sardinia epistola ista habet: Scriptis fratris & coepiscopi mei Felicis, & Cyriaci serui Dei, gloria vestra bona co- gnouimus: magnaque omnipotenti Deo gratias agimus, quòd talem Ducem Sardinia C suscepit, qui sic sciat quæ terrena sunt Reipublicæ exoluere, vt bene etiam nouerit om- nipotenti Deo obsequia patriæ cælestis exhibere. Scripserunt etenim mihi, quòd eo pa- cto cum Barbaricinis facere pacem disponitis, vt eosdem Barbaricinos ad Christi ser- uitium adducatis. Hac de re valde lætatus sum, & dona vestra (si omnipotenti Deo placuerit) citius serenissimis Principibus innotesco. Vos ergo quod coepistis, explete: om- nipotenti Deo deuotionem vestrae mentis ostendite. Eos quos illuc ad conuertendos Barbaricinos transmisimus, quantum valetis, adiuuate, scientes quòd talia opera mul- tum vos & ante terrenos Principes & coram cælesti Rege præualeant adiuuare.] hæc ad Sardinia Ducem Gregorius, qui & ad ipsorum Barbaricinorum Ducem iam Christianum reddidit hac litteras dedit:

Gregor. lib. 3. epist. 27. In- dict. 12. GREGORII EPISTOLA AD DUCEM BARBARICINORVM.

Cum de gente vestra nemo Christianus sit: in hoc scio quia omni gente tua es melior, D quia tu in ea Christianus inueniris. Dum enim Barbaricini omnes vt insensata anima- lia viuant, Deum verum nesciant, ligna autem & lapides adorent: in eo ipso quòd Deum verum colis, quantum omnes antecedas, ostendis. Sed fidem quam percepisti, etiam bonis actibus & verbis exequi debes, & Christo, cui eredis, offerre, quòd præuales; vt ad eum quoscumque potueris adducas, eosque baptizari facias, & æternam vitam diligere admoneas. Quod si fortasse ipse agere non potes, quia ad aliud occuparis: sa- lutans, peto vt hominibus nostris, quos illuc transmisimus, fratri scilicet & coepisco- po meo Felici, filioque meo Cyriaco seruo Dei, solatiari in omnibus debeas: vt dum eo- rum labores adiuuas, deuotionem tuam omnipotenti Domino ostendas, & ipse tibi in bonis actibus adiutor sit, cuius tu in bono opere famulis solariaris. Benedictionem verò S. Petri Apostoli per eos vobis transmisimus, quam peto vt debeatis benignè suscipere.] E hæc ad Barbaricinorum Ducem Gregorius.

DE BARBARICINIS CONVER- TENDIS.

Gregor. lib. 3. epist. 26. In- dict. 12.

Profecti itaque Felix Episcopus & Cyriacus Abbas in Sardiniam, reperientes prima- riam eius insulae Ecclesiam Calaritanam negligentia pastoris incultam, & colonos agro- rum Ecclesie Barbaricinos æquè vt alios perseuerare infideles, de his omnibus litteris monuerunt S. Gregorium Papam. Qui ad ipsum Ianuarium Calaritanum Episcopum, cum segnitici redarguens, de his scripsit, vbi primùm de clericis à laicis oppressis ista præfatur: Fratris & coepiscopi nostri Felicis & Cyriaci Abbatis relatione cognouimus, quòd in insula Sardinia sacerdotes à laicis Iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri sui despiciant; dumque solùm simplicitati à vobis studetur, quantum videmus, di- ciplina negligitur. Vnde hortor, vt omni excusatione postposita, Ecclesiam quam sus- cepisti, auctore Deo regas, disciplinam clericos tenere cogas, nullius verba metuere studeas.]

A studeas.] Et paulo post de Barbaricinis ista: Accidit autem aliud valde lugendum, quid ipsos rusticos, quos habet Ecclesia tua, nunc vsque in infidelitate remanere, negligenti- a fraternitatis vestrae permisit. Et quid vos admonco, vt extraneos ad Deum addu- catis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Vnde necesse est vos per omnia in eorum conuersionem vigilare. Nam si cuiuslibet Episcopi in Sardinia insula Paganum rusticum inuenire potuero, in eundem Episcopum fortiter vindicabo. Iam verò si ru- sticus tantæ perfidia & obstinationis inuentus, vt ad Dominum Deum venire mi- nimè consentiat: tanto pensionis onere grauandus est, vt ipsa exactionis suæ poena com- pellatur ad rectitudinem festinare.] hæc de his Gregorius, haud dubitans, si munus suum pastores expleant, laborem eorum inanem minimè cessurum. Etenim viuus & ef- ficax est sermo Dei, penetrabiliorque omni gladio ancipiti: cum de eodem Dei sermo- ne sit pariter dictum, quòd missum non reuertatur inane, sed perficiet opus, cuius causa B proditum est.

Heb. 4.

Isa. 55.

Et quid mirum si Episcopum socordem ita redarguat, qui & nobiles quosque eius insu- lae accolos vehementer increpat, quòd Barbaricinos in suis villis colonos habentes, pa- terentur eosdem ligna & lapides adorare? Eadem ergo occasione ordinari præcepit Episcopum in Phausiana, vbi diu antè esse desierat; vt qui illic Gentiles essent, ab eo ad fidem conuerterentur. Quæ autem hæc secuta sint, ex litteris eiusdem Gregorij anno sequenti datis ad Constantiam Augustam intelligi satis potest, nimirum eosdem esse ad fidem con- uersos, sed baptizatos licet, adhuc pressos remansisse pensitatione illa, quam antè soluere cogebatur si voluissent idola colere. Quòd quidem indigno animo Gregorius ferens, eam- dem Augustam, ne id fieret, vehementer admonuit:

Gregor. lib. 3. epist. 23. In- dict. 12. Greg. lib. 3. epistol. 29. In- dict. 12.

Gregor. lib. 4. epist. 33. In- dict. 13.

C Porro eadem epistola de aliis Ianuarium Gregorius monuit, vt de priuando Archi- diacono peccato carnis inquinato, illud firmiter statuens, vt qui post susceptum sacrum ordinem in carnis peccatum lapsus esset, numquam amplius ad altaris ministerium admit- teretur. Demum in fine epistolæ ista habet consideratione quidem haud leui digna: Perue- nit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quòd presbyteros chrismate tangere in fronte eos qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum veterem usum Ec- clesie nostræ fecimus.] anno enim superiori de his ita scripserat ad eundem Ianuarium Gregorius: Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non præ- sumant: sed presbyteri baptizatos vngant in pectore, vt Episcopi postea vngere debeant in fronte.] At verò quòd grauiter ista accepta audisset Gregorius, indulgit, vt & presbyteri, vbi deessent Episcopi, hoc facerent, cum subdit in data hoc anno epistola: Si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.] hæc Gregorius, in quem plerique oblatrant tamquam errantem, ex his conclusionem illam elicientes prorsus inanem, posse etiam in iis quæ sunt fidei Romanos Pontifices errare: quòd tam falsum est, quàm quòd asserunt, errasse Gregorium, minimè verum.

Greg. lib. 3. epist. 9. In- dict. 12. PRESBYTE- RIS CON- CESSVM CHRISMA RE IN FRON- TE. Durand. in 4. d. 7. q. 4. Ha- dr in question. de Confr. art. ult. DEFENDI- TVR S. GRE- GORIVS A CALVM- NIA.

E Cum enim in his quæ sunt de essentia sacramenti Romanum Pontificem mutare ali- quid posse, minimè concessum dicant; & illud affirmant de essentia esse eius sacramenti, vt ab Episcopo ministretur: sicut primum est absolutè verissimum, ita posterius falsum: licet enim id sit proprium ac peculiare munus Episcopi, atque statim vt creatus est Episcopus, illi inhæreat, vt semper eius ministerio character imprimatur: tamen ex dele- gatione Summi Pontificis presbyter id efficiet erga illos tantum pro quibus eam pote- statem accepit, secus in aliis: sed & in eo præstat Episcopus, quòd consignans non sibi sub- ditum, licet peccet, vim tamen suam, characterem imprimendo, collatum sacramentum operatur: Vt autem retundamus eorum sententiam, qui ministerium Episcopale con- stituunt esse de essentia sacramenti, accipe quid dicat sanctus Hieronymus scribens ad- uersus Luciferianos: Quòd si, inquit, hoc loco quæris: Quare in Ecclesia baptizatus nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero bap- tismate tribui? Disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quòd post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit; & multis in locis idem factum reperitur ad honorem potius sacerdotij, quàm ad legis necessitatem.] Cum igitur dicat sanctus Hieronymus, potius ad honorem quàm ad necessitatem eam Episcopi in sa- cramento Confirmationis functionem pertinere: intelligere potes, non adesse de sacra- menti essentia, vt iubente Pontifice, non possit impleri per presbyterum. In quam senten- tiam

tiam definitum intelligas in sacrosanctis œcumenicis Conciliis Florentino ac Tridentino, nimirum, Confirmationis ordinarium ministrum esse Episcopum: ex quo possit intelligi, extraordinariè à Papa id posse committi (vt Gregorius fecit) presbytero, necessitate tamen urgente, ne præter consuetum Ecclesiæ morem quid innouetur.

Quod pertinet ad reliquas S. Gregorij res gestas cum Episcopis: hoc eodem quoque anno, cum in electione Maximi pseudoepiscopi Salonitani, quasi Imperatoris iussione prætensa, persisterent Dalmatiæ Episcopi, eundemque animo obstinato consecrassent: omnes à communione suspendit. Extitit & seuerus censor in redarguendis Episcopis illis, qui non vt decet Episcopos viuerent: & inter alios Rauennatem Antistitem Ioannem corripuit, quem alias etiam antea corripuisse demonstratum est. Sed accipe, qualem esse velit Episcopum, dum quæ inesse in ipso nolit, ostendit: Primùm, inquit, me hoc contristat, quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit, & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, alia in lingua sua sæculariter ostendit. Deinde graue mihi est, quia irrisiones illas, quas habere notarij adhuc pueri solent, vsque hodie frater meus Ioannes in lingua sua retinet: mordaciter loquitur, & quasi de tali astutia lætatur: amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertio graue mihi & omnino execrabile est, quia scriuis suis qua hora furit, turpia crimina imponit, vt effeminati & adhuc grauius hoc apertius vocentur. Post hæc accessit, quòd disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo se clericis suis dominum exhibet. Vltimum verò est, quòd tamen pondere elationis primum est, scilicet de vsu pallij extra ecclesiam.] & paulo post: Et quidem omnipotenti Deo gratias ago: quia eo tempore quo ad me hoc peruenit, quod ad aures decessorum meorum numquam peruenerat, Longobardi inter me & Rauennatem ciuitatem positi fuerant. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scio esse discretus.] hæc & alia, figens aculeum. Corrigens insuper lapsum Episcopum Saturninum post depositionem sacris se miscentem, vix vt inter laicos communicare possit indulget. Monuit & Constantium Mediolanensem Episcopum de corrigendis clericis, quos nosset sibi subiectos. Redarguit Felicem Sirmij Episcopum, quòd suo Metropolitano obedire despiceret. Admonuit verò & Ioannem Episcopum Primæ Iustinianæ, & ad exactam curam pastoralem præstandam epistola scripta reddit vigilanter.

Monachos etiam sub regulari contineri disciplina laborauit: cuius rei gratia, ne laicorum consuetudine soluerentur, vetuit ne commatres facerent, neque mulieres accederent ad monasterium, de quæ his scripsit ad Valentinum Abbatem. Veruit insuper, ne quis clericus, licet videretur probatæ vitæ, monasterijs præficeretur. de his sunt litteræ ad Ioannem Rauennatem Episcopum, vbi inter alia: Nemo etenim potest & Ecclesiasticis obsequiis deseruire, & in monachica regula ordinatè persistere; vt ipse monasterij distributionem teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere.] Redarguit hæc ex causa Victorem Panormitanum Episcopum, quòd monialium curam despiciat, quam ipse Gregorius tam longè absens suscipere cogatur: nam inter alia: Cuius enim, inquit, iam culpa sit intelligis, vt ego tam longè positus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant disponam.] Monuit & Episcopum Mediolanensem, ne Abbas ob culpam depositus post poenitentiam recipiat locum suum. Insuper moniales deserentes monasterium, & ad nuptias transeuntes, per Exarchum defensas, vehementer insectatus est.

Vacantibus Ecclesijs optimos curauit eligi sacerdotes, curam interea illarum mandans haberi. Id præstitit Ecclesiæ Hortonensi, itidem Capuanæ, defuncto in Vrbe Festo Episcopo. Idem præstitit etiam Ecclesiæ Agrigentinae, alteri ea commissæ Episcopo, donec Gregorius eius Episcopus Romæ accusatus, & in Urbem ab ipso Pontifice ad dicendam causam venire iussus, subiret Apostolicæ sedis iudicium. vocauerat antea accusatores eius, scribens ad Maximianum Episcopum Syracusanum. Extant Acta Gregorij Agrigentini Græcè scripta; sed à Græco auctore dum ampliantur, fide muniuntur, cum multa addantur, quæ sint haud in omnibus futa, in his præsertim quæ ad causam spectant, quam accusatus Romæ dixit. Etenim etsi re vera vir sanctus calumniam passus ab accusatoribus est, & Romam venire coactus: haud probantur quæ de Eleusio in ipsius absentia curatore eius Ecclesiæ ibi dicuntur: repugnant enim his ad Petrum Tracolitanum Episcopum datæ epistolæ, cum ei S. Gregorius commisit illius Ecclesiæ visitationem & curam. Sed & ridicula

dicula ibidem & fabulosa esse probantur, quæ habentur de lignis Tiberis ripas hinc inde positas pertingentibus, & immobiliter inhaerentibus. Illa præterea de eodem Gregorio Agrigentino misso ab eodem Gregorio Papa Constantinopolim ad Patriarcham, absque exemplo antiquo probantur asserta: repugnant enim Ecclesiæ Romanæ consuetudini. Hæc & alia cum minùs fide constantia reperiantur apposita ab impostore, in dubium reliqua reuocantur, quæ vera certaque esse noscuntur, nempe ipsum Gregorium Agrigentinum vitæ sanctitate claruisse, & in Ecclesiasticis tabulis inter sanctos relatum esse, atque tum à Latinis tum à Græcis eius memoriam frequentari.

Qui igitur longè positarum Ecclesiarum quàm exactissimam curam gessit, haud prætermisit ex more Urbana curare, loca sancta perspicere, propensioemque de illis sollicitudinem gerere. Vt planè videas, ipsum in eo potissimum laborasse, vt qualis nomine diceretur, opere in omnibus vigilantissimus inueniretur. hoc enim anno lustrans in Vrbe omnes quæ erant Ecclesias, omnium curam gessit: & inter alias ecclesiam S. Agathæ in Suburra, de qua superius, ad Catholicum cultum iam redditam, bonis locupletare curauit, in integrum restitutam in ea quæ Gothorum temporibus possidebat. Insuper Ecclesiam S. Pancratij extra portam Aureliam positam, à clericis derelictam, monachis tradidit, de his scribens ad Maurum Abbatem, quem illi præfecit. Sed & locorum venerabilium etiam longè positorum propensioem curam gessit. Tunc accidit vt redargueret Ioannem Calaritanum Episcopum hospitalium curam negligentem, iubens vt xenodochiorum diligentissimam curam gerant Episcopi, qui non nisi religiosos homines, nempe clericos, qui non subiaceant sæcularium Iudicum potestati, illis præficiant. hæc de his quæ ad sacra loca tum Romæ tum alibi posita spectant.

Sed ne Vrbs ipsa sacris in ea positis spoliaretur sanctorum reliquiis, sollicitior fuit. Accidit namque, vt hoc eodem anno, cum Constantina Augusta in suo palatio ecclesiam in memoriam S. Pauli ædificasset, putarit eam cohonestandam eiusdem Apostoli sacris reliquiis: cuius rei gratia scripsit ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, vt Constantinopolim mitteret eiusdem Apostoli caput, sine partem aliquam eius corporis. Acceptis his ab Augusta litteris sanctus Pontifex, quòd rem nimis grandem petiisset, negaturus omnino, redditis litteris, multipliciter sibi id minimè scire excusat. Epistolam autem, quòd multa scitu digna ad historiam pertinentia habeat, hinc integram describendam duximus, quæ sic se habet:

Serenitas vestræ pietatis, religionis studio & sanctitatis amore conspicua, propter eam quæ in honorem sancti Pauli Apostoli in palatio ædificatur ecclesiam, caput eiusdem sancti Pauli, aut aliud quid de corpore ipsius suis ad se iussionibus à me præcipit debere transmitti. Et dum illa mihi desiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me amplius potuissem gratiam prouocare: maior me mæstitia tenuit, quòd illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli Apostolorum tantis in ecclesijs suis coruscant miraculis atque terroribus, vt neque ad orandum sine magno illuc timore possit accedi. Denique dum beatæ recordationis decessor meus, quia argentum quod supra sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat, longè tamen ab eodem corpore ferè quindecim pedum spatio, mutare voluit: signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulchrum huiusmodi effodi altius debuisset: Præpositus loci ipsius ossa aliqua non quidem eidem sepulchro conuincta reperit: quæ quoniam leuare præsumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus signis, subita morte defunctus est.

Præter hæc autem sanctæ memoriæ decessor meus itidem ad corpus S. Laurentij martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo, subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est; & ij qui præsentibus erant atque laborabant monachi & mansionarij, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quòd quidem minimè tangere præsumperunt, omnes intra decem dies defuncti sunt: ita vt nullus vitæ superesse potuisset, qui sanctum iusti corpus illius viderat. Cognoscat autem tranquillissima domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præsumant de corpore: sed tantummodo in pixide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorum ponitur:

DE MAXIMO SALONITANO INTRUSO.
Greg. lib. 3. epist. 20. Ind. 12.
Greg. lib. 4. epist. 15. Ind. 13.

Greg. lib. 4. epist. 5. Ind. 13.
Greg. lib. 4. epist. 7. Ind. 13.
Greg. lib. 4. epist. 13. Ind. 13.

DE REBUS MONACHO FVMAE NE DISPONENDIS.

Greg. lib. 3. epist. 40. Ind. 12.
Greg. lib. 4. epist. 1. Ind. 13.
Greg. lib. 4. epist. 4. Ind. 13.

Greg. lib. 4. epist. 17. Ind. 13.

Greg. lib. 4. epist. 18.

Greg. lib. 3. ep. 39. Ind. 12.
Greg. lib. 4. epist. 9. Ind. 13.

DE CAUSA GREG. EPISCOPI AGRIGENTINI.

Greg. lib. 4. ep. 11. Ind. 14.
Greg. lib. 1. epist. 70. Ind. 9.

Greg. lib. 2. epist. 12. Ind. 11.

LOCORVM SANCTORVM CVRAM AGIT.

Greg. lib. 3. epist. 19. Ind. 12.
Greg. lib. 3. epist. 24. Ind. 12.

AVGVSTAE CONSILIVM.

Greg. lib. 3. epist. 30. Ind. 12.
CONSTANTINA AVGVSTAE PETIT CAPTIVS PAULI APOSTOLI

REFOSSVM DAMNO FOSSORVM CORPVS S. LAURENTII.

CHRISTI
594.GREGORII PAP.
5.MAVRITII IMP.
9.

tur : quod leuatum , in ecclesia quæ est dicanda , debita cum veneratione reconditur , & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt , ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit , vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (sicut à maioribus traditur) dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent , prædictus Pontifex hoc ipsum brandeum , allatis forficibus , incidit , & ex ipsa incisione sanguis effluxerit.

In Romanis namque vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegum , si sanctorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit : quod si præsumpserit , certum est , quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine , qui ossa leuare sanctorum se afferunt , vehementer miramur , & vix credimus. Nam quidam monachi Græci huc ante biennium venientes , nocturno silentio , iuxta ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorum in campo iacentia effodiebant , atque eorum ossa recondebant , seruantes sibi dum recederent. Qui cum deprehensi , & cur hoc facerent , diligenter fuissent discussi , confessi sunt , quod illa ossa ad Græciam essent tamquam sanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exemplo (sicut prædictum est) maior nobis dubietas nata est , vtrum verum sit , quod leuare veraciter ossa sanctorum dicuntur.] Vides ex his , lector , quantus esset in Catholica Ecclesia Christianorum ardor , vt reliquias sanctorum habere possent. Pergit verò idem Gregorius , veterem historiam referans :

De corporibus verò beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum , dum constet , quæ eo tempore quo passi sunt , ex Oriente fideles venerunt , qui eorum corpora sicut ciuium suorum repererent ? quæ ducta vsque ad secundum Urbis miliarium , in loco qui dicitur ad Catacumbas collocata sunt : sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur , ita eos vis tonitruum atque fulguris nimio metu terruit atque disperfit , vt talia denuò nullatenus attentare præsumerent. Tunc autem exeuntes Romani , eorum corpora , qui hoc ex Domini pietate meruerunt , leuauerunt , & in locis quibus sunt condita posuerunt. Quis ergo nunc , serenissima domina , tam temerarius possit existere , vt hæc sciens , eorum corpora non dico tangere , sed vel aliquatenus præsumat inspicere ? Dum igitur talia mihi à vobis præcepta sunt , de quibus parere nullatenus potuissem : quantum inuenio , non vestrum est : sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt , vt mihi (quod absit) voluntatis vestræ gratiam subtraherent , & propterea quaesiuerunt capitulum , de quo vobis quasi inobediens inueniret. Sed in omnipotente Domino confido , quia nullo modo benignissime voluntati surreperit , & sanctorum Apostolorum virtutem , quos toto corde & mente diligitis , non ex corporali præsentia , sed ex protectione semper habebitis.

Sudarium verò , quod similiter transmitti iussistis , cum corpore eius est ; quod ita tangi non potest , sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ dominæ tam religiosum desiderium esse vacuum non debet , de catenis quas ipse sanctus Paulus Apostolus in collo & in manibus gestauit , ex quibus multa miracula in populo demonstrantur , partem aliquam vobis transmittere festinabo , si tamen hanc tollere limando præualuero. Quia dum frequenter ex catenis eisdem multi venientes benedictionem petunt , vt parum quid ex limatura accipiant , assistit sacerdos cum lima : & aliquibus petentibus , ita concitè aliquid de catenis ipsis excutitur , vt mora nulla sit : quibusdam verò petentibus , diu per catenas ipsas ducitur lima , & tamen vt aliquid exinde exeat , non obtinetur.] hucusque Gregorij ad Augustam epistola , ita eius illiberalem petitionem prudenter eludentis. Fuisse autem hæc omnia tentata molitionibus Ioannis Episcopi Constantinopolitani , ostendetur inferius suo loco.

Eodem quoque anno Constantinopolim itidem ad Rusticianam Patriciam litteras dedit , postquam è peregrinatione ad montem Sina reuersa erat. Meminit in fine de nutrice sua Gregorius ibidem commorante , quam suo nomine saluari mandat. Ceterum sunt plura huius anni monumenta charitatis Gregorij erga pauperes , impertientis illis annuas pensationes , vel dissoluentis eorum æs alienum contractum : quæ tu cohulas.

Agitur hoc anno Metis in Gallia Synodus , in qua in ordinem redigitur Agidius Remensis Episcopus , reus maiestatu conuictus. Rei gestæ seriem habet Gregorius Turonensis

CHRISTI
594.GREGORII PAP.
5.MAVRITII IMP.
9.

sis anno decimoquinto Childeberti Regis , idemque in fine subdit : In hac Synodo Basina Chilperici Regis filia , quam supra cum Chrodielde à communionem remotam diximus , coram Episcopis solo prostrata veniam petiit , promittens se cum charitate Abbatissæ monasterium ingredi , ac de regula nihil transgredere. Chrodieldis autem obtestata est , quod Leobouera Abbatissa in hoc monasterio commorante , ibidem numquam ingrederetur. Sed vtrisque Rex *Childebertus* veniam impertiri deprecatus est : & sic in communionem receptæ , Pictauos regredi iussæ sunt , scilicet vt Basina in monasterium (vt præfati sumus) regrederetur , Chrodieldis verò in villa , quæ quondam Vuaddonis superius memorati fuerat , sibi à Rege concessa resideret.] hæc de his Gregorius , subdens & de vltione diuina in Chuldericum Saxonem , qui dux fuerat eorum qui iussu Chrodieldis inuasert basilicam S. Hilarij : etenim noctu in conuiuio vino repletus , ab eo suffocatus , mortuus in suo strato inuentus est.

Quomodo autem hoc eodem anno occasione Cycli Victoris à nonnullis erratum est in Paschatis diei celebratione , ista addit : Dubietas Paschæ fuit ob hoc , quod in Cyclo Victor Luna decimaquinta Pascha scripsit fieri. Sed ne Christiani vt Iudæi sub hac Luna hæc solemnia celebrarent , addidit , Latini autem Luna vigesima secunda. Ob hoc multi in Galliis decimaquinta Luna celebrauerunt , nos autem vigesima secunda. Inquisiuimus tamen studiosè : sed fontes Hispaniæ , qui diuinitus implentur , in nostrum Pascha repleti sunt.] hæc Gregorius : sed de perenni miraculo de fontibus Hispaniæ anniuersaria die Paschatis impleri consuetis , superius pluribus dictum est.

Moritur hoc anno Gregorius Episcopus Antiochenus , de quo ista Euagrius : Non longo tempore post Gregorius podagra correptus , qua maximè torquebatur , cum medicamentum ex Hermodactylo (sic enim vocatur) confectum , quod medicus quidam ei dederat , ebibisset , exiit è vita. Moritur autem tempore , quo Gregorius , qui successerat Pelagio , Episcopatum antiquæ Romæ gessit , nouæ autem Ioannes , & Alexandriae Eulogius , vt supra dixi , & Anastasius Antiochiæ , qui post vigintitres annos ad suam sedem restitutus fuisset , & Hierosolymorum Ioannes , qui paulo post obiit mortem , & nemo adhuc ad illius Episcopatus gubernacula capeffenda designatus est.] hæc Euagrius , cui consentiunt sancti Gregorij Papæ litteræ : ex quibus habetur , Anastasium restitutum in sedem Antiochenam sub Indictione decimatertia , quæ hoc anno incipit : dicemus de his anno sequenti suo loco. Sed quod post vigintitres tantum annos restitutum ipsum affirmat Euagrius , planè falsum reperitur , cum ipsius testificatione appareat à Iustiniano Imperatore vltimo anno sui Imperij Anastasio irrogatum fuisse exilium : est is annus Domini quingentesimus sexagesimus quintus : à quo tempore si numeres annos , vnde triginta reperies. quamobrem illapsum errorem in numerum annorum ab Euagrio positum , eiusdem testificatione cognosces , sicut & in numerum annorum Imperatoris : nam subdit :

Hoc loco historiæ finem imponere animus est , anno scilicet duodecimo regni Mauritij Tiberij Imperatoris Romani.] etenim præfati anno , quo absoluit historiæ suam , annus expletur Mauritij nonus , & decimus inchoatur. Emendatum habes Euagrium apud Phorium in Bibliotheca , vbi de Euagrio agens , ait ipsum suam produxisse historiæ vsque ad annum decimum Mauritij Imperatoris. Sed ipsum Euagrium perorantem audiamus , cum sic ait : Res , quæ deinceps sequuntur , his quibus libitum fuerit narrandas , monumentisq ; litterarum prodendas relinquere , animus est. Quod si quicquam à nobis vel omissum negligentia , vel minus accuratè expositum videatur : nemo nobis crimini det , illud secum cogitans , nos historiæ dispersam dissipatamque in vnum collegisse , quo vtilitati hominum , quorum gratia tantos & tam graues labores suscepimus , inferuimus. Aliud præterea opus à nobis elaboratum est , quod relationes , epistolas , decreta , orationes , disputationes , & alias res nonnullas complectitur. Relationes autem , quæ in eo continentur , sunt maximam ad partem ex persona Gregorij Antiochiæ Episcopi factæ. Pro quibus duos honoris gradus consecuti sumus , Quæsturam à Tiberio Constantino , & munus Tabularum seruandarum , in quibus Præfectorum nomina inscribebantur , à Mauritio Tiberio , quo regnante eas relationes composuimus , idque eo ipso tempore , quo Theodosium , qui tum ei , tum Reipublicæ principium felicitatis cuiusque generis dabat , in lucem edidit.] hucusque Euagrius ex Græcis primus eorum qui leguntur Orthodoxus historicus. Quisnam alius res gestas sub Mauritio profecutus sit , habes ex Actis Nicæni post-

A rioris Concilij : nempe S. Leontium Constantiæ in Cypro Episcopum scripsisse tribula-
tiones, quas his temporibus Dei Ecclesia passa est: sed hæc hactenus incompertum nobis opus,
vel excidit, vel later incognitum. Quod autem ad successorem Ioannis Hierosolymorum
Episcopi spectat: constat post ipsum sedere cœpisse Amos, ad quem extat S. Gregorij Papæ
epistola septima sub Indictione prima. Porrò eius successionem ex sententia Euagrii in an-
num sequentem potius referendam putamus.

B Hoc eodem anno Maximianus ille vir sanctissimus, Abbas olim monasterij S. Grego-
rij, cuiusque pater & educator in monastica disciplina, ac postea ab ipso creatus Episcopus
Syracusanus (de quo superius sæpe) hoc inquam anno, mense Nouembri, ex hac luce mi-
grauit, luctum haud exiguum relinquens bonis. de quo ista Gregorius ad Cyprianum
diaconum : Amarissimas tuæ dilectionis epistolas de domni Maximiani obitu mense
Nouembri suscepisti. Et quidem ille ad præmia desiderata peruenit: sed infelix populus
Syracusanæ ciuitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit.] & de
eodem in epistola ad Syracusanos : Hoc tamen sciat magnitudo vestra, quia ciuitati
illi quem dare possimus Maximiano reuerendissimo similem, non habemus.] adeo enim
eminens erat viri sanctitas, vt parem illi in Ecclesia Pontifex non inueniret. Subro-
gatus est autem in locum Maximiani Ioannes, cui & pallium¹ more maiorum Grego-
rij ipse concessit.

DE OBITU
MAXIMIA-
NI EPISCO-
PI SYRACU-
SANI.
Gregor. lib. 4.
epist. 19. In-
dit. 13.
Greg. lib. 4.
epist. 47. In-
dit. 13.
Gregor. lib. 5.
epist. 18. In-
dit. 14.

IESV CHRISTI	GREGORII PAP.	MAVRITII IMP.
ANNVS	ANNVS	ANNVS
595.	6.	10.

S Equitur annus quingentesimus nonagesimus quintus Indictionis decimæ tertie, qui
extitit vniuersæ Italiæ calamitosus: cum Agilulphus Longobardorum Rex, rupta pæ-
ce, ipso veris initio, cum exercitu, furore plenus, Romam versus parat aduentum. Vnde
autem acciderit, vt idem Rex talia aggressus sit, Paulus narrat his verbis : Hac eadem
tempestate Romanus Patricius Exarchus Rauennæ Romam properauit : qui cum Rauennam
reuerteretur, recepit ciuitates quæ à Longobardis tenebantur, quarum ista sunt no-
mina, Polimartium, Horta, Tudertum, Ameria, Perusium, Luceoli, & alias quasdam ciui-
tates. Quod factum cum Regi Agilulpho nunciatum esset: statim Ticino egressus cum va-
lido exercitu Perusium petiit, ibique per dies aliquot Mauritionem ducem Longobardo-
rum, qui se Romanorum partibus tradiderat, obsedit, & captum sine mora vita priuauit.
Huius Regis aduentu in tantum beatus Gregorius Papa exterritus est, vt ab expositione
templi, de quo Ezechiel scripserat, desisteret, sicut ipse quoque in ipsis suis homiliis refert.
Rex autem Agilulphus, extrinecto Mauritione, Ticinum repedauit.] hucusque Paulus, qui
multa præterisse ex sancti Gregorij litteris redarguitur, ex quibus perrexisse quoque in
agrum Romanum eundem Agilulphum apparet.

LONGOBARDI
DI INVA-
LES CVNT
IN ROM.
IMPERIVM.
Paul. diacon.
lib. 4. c. 7. in
mona edit.
in vs. 3.

E Scribebat hoc anno atque dicebat ad populum S. Gregorius homilias super Ezechie-
lem prophetam; iamque decimam tertiam dicturus erat, cum ista præfatur : Quia mul-
tis curis prementibus, Ezechielis prophetæ librum coram charitate vestra totum per or-
dinem perscrutari non licuit: bonis vestris desideriis placuit parere*, vt saltem extrema
eius visio, quæ ei facta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus
eius obscurior, exponi debuisset. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est. Sed
duo sunt quæ hac in re perturbant animum meum. Vnum, quod hæc eadem visio tantæ
obscuritatis nebulis tegitur, vt vix in ea aliquid intellectu interlucente videatur. Aliud,
quod iam Agilulphum Longobardorum Regem, ad obsidionem nostram summopere fe-
stinantem, Padum transisse cognouimus. Vnde pensate, fratres carissimi, in caliginosis
& mysticis sensibus penetrare quid valeat mens misera timoris sui perturbationibus
occupata, &c.]

Greg. præfat.
in lib. 2. super
Ezechielem.
* petere
GREGORII
CONCIO-
NATOR, ET
EZECHIE-
LEM INTER
PRÆTATVR.
stræ in casso

E Admiracione hæc profectò digna videntur, quod his hoc tempore vacare potuerit ipse
Gregorius obsidionem Vrbs expectans, & quod populus in summo discrimine ciuitatis
conciones ab eo tales exigeret, quas in summo otio vix intelligere posse daretur. Etenim
non solum (vt dictum est) ista Gregorius ipse scribebat, sed etiam coram vniuerso populo
pro concione dicebat, vt idem ipse in eiusdem expositionis præfatione libri primi testa-
tur,

A tur, cum ait, scribens ad Marinianum Episcopum: Homilias, quæ in beato Ezechiele pro-
pheta, vt coram populo loquebar, exceptæ sunt, multis curis irruentibus, in abolitione
reliqueram.]

B Admirati sunt hæc omnes qui sapiunt, vt sub oneroso fasce curæ totius orbis, & in
tanto discrimine Vrbs potuerit Gregorius in his philosophari, & populum edocere:
vt planè constiterit ipsum pro arbitrio penne contemplationis potuisse sursum super
astra leuari, atque deorsum ad populi descendere opportunitatem, illud Pauli¹ consecu-
tus: Scio abundare, & scio penuriam pati:] & secundum illud Dauid²: cum poneret pro
animi voluntate ascensiones in corde suo, rursus verò disponderet descensiones in val-
le lacrymarum. Admiratur inter alios ista sanctus Bernardus, dum ad Eugenium scri-
bens hæc ait : Non defuere Romani Pontifices, qui sibi otia inter maxima negotia
inuenirent. Obsidio Vrbi & Barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminerebat: Numquid
tamen istud terruit beatum Papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in
otio? Eo nempe tempore (quod ex eius præfatione liquet) obscurissimam & extremam
partem Ezechielis tam diligenter quam eleganter exposuit.] atque etiam homilias illas
ad populum dixit.

GREGORII
CONTEM-
PLATIONE
ET ACTIO-
NE PRÆ-
CIPVVS.
Philip. 4.
Psal. 83.
Bernard. de
considerat. lib.
1. ad finem.

C Sed & multo magis mirabitur, qui legerit quæ habet S. Hieronymus in epistola ad
Marcellinum & Anapsychiam³: vbi ait, interpretationem in eundem Ezechielem ag-
gressum se, impeditum prosequi, quod audisset multas Occidentales prouincias & ipsam
Vrbem vastari à Gothis: vt planè ostenderit, non nisi tranquillissimi esse animi & ab om-
ni penitus quamuis è longè etiam emergentis sollicitudinis nebula liberi, in tam profun-
da mysteria ingredi. Sed audi, quæso, eius verba: Ezechielis volumen olim aggredi
volui, & sponsonem creberrimam studiosis lectoribus reddere: sed in ipso dictandi
exordio ita animus meus Occidentalium prouinciarum, & maximè vrbs Romanæ va-
statione confusus est, vt iuxta vulgare prouerbium, proprium ignorarem vocabulum.
Diu tacui, sciens tempus esse lacrymarum.] hæc ipse: ex quibus, inquam, magis admi-
rare Gregorium. Si enim rumor tantum Occidentalium cladum à cœptis Hieronymum
reuocauit in Oriente degentem, nullo pastoralis onere prægrauatum, sed solum sacris
litteris incumbentem: quantum putas fuisse Gregorium, qui inter ipsos gladios barba-
rorum, obstrepentibus tubarum clangoribus, pressus & oppressus totius orbis sollicitudi-
ne pastoralis, haud vegeto & sano corpore, sed languente morbis assiduus, aggreditur &
prosequitur in eum prophetam interpretationem & conciones? Sed quid insuper? Cum
idem sanctus Hieronymus (prout ipse eadem testatur epistola) iam iterum maiori otio
eundem prophetam esset aggressus interpretari, iamque (vt ait) tres explicasset libros:
barbarorum rursus irruptione attingentium limites Palæstinæ, à cœptis desistere iterum
coactum se fuisse dicit, illud ad excusationem obtexens: Quod si, inquit, iuxta inclytum
Oratorem, silent inter arma leges; quanto magis studia Scripturarum, quæ & librorum
multitudine, & silentio, ac librorum sedulitate, quodque proprium est, securitate &
otio distantium indigent?] At verò Gregorius vix tunc à cœptis est violenter abstra-
ctus, vbi vallata Vrbe obsidione, vulnera ciuium, vincula, atque cades est oculis contem-
platus: cum enim concionari adhuc pergeret, & ad finem vigesimæ secundæ homiliæ per-
uenisset, ita ad populum perorauit:

Hieron. epist.
92.

E Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessauero: quia (sicut omnes
cernitis) nostræ tribulationes excreuerunt, vndique gladiis circumfusi sumus, vndique
imminens mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij
capti, alij interempti nunciantur. Iam cogor linguam ab expositione retinere: quia
tædet⁴ animam meam vitæ meæ. Iam nullus in me sacri eloquij studium requirat: quia
versa est⁵ in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium. Iam cordis ocu-
lus in mysteriorum discussione non vigilat: quia dormitauit⁶ anima mea præ tædio. Iam
minus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum⁷ manducare panem meum à voce ge-
mitus mei. Cui autem viuere non licet, de Scripturæ sacræ sensibus loqui mystica quali-
ter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare? Quid
igitur restat, nisi vt inter flagella, quæ ex nostris iniquitatibus patimur, cum lacrymis
gratias agamus? Ipse etenim qui nos creauit, etiam pater factus est per adoptionis spiritum
quem dedit: & aliquando filios pane nutrit, aliquando flagello corrigit: quia per dolores
& munera ad hæreditatem perpetuam erudit. Sit itaque gloria omnipotenti Domino, &c.]

FINEM IM-
PONIT CON-
CIONANDI
S. GREGORI.
Job. 10.
Job. 30.
Psal. 118.
Psal. 101.

Vidisti hominem in carne extra carnem positum, scientem quidem dolores, sed non succumbentem illis, Angelum merito appellandum, & fortè plusquam Angelum; dum illi absque aduersariis malis (quod ipsorum naturæ est) laudes Deo persoluunt; iste vndique vallatus ærumnis, nihil præterea in gemitibus suis, quàm Deo gratias agere, ciq̃ue gloriam occinere didicit.

Sed antequam quæ de rebus Longobardorum anni huius sunt reliqua prosequamur, quæ vel de seipso, vel de Urbis miserando statu diuersis in locis dictarum homiliarum in Ezechielem ipse Gregorius tradat, instituto cõsentientia, hîc describamus. Audi primum, quàm exactissimus fuerit suorum morum custos: ex eis enim in quibus se deplorat incautum, sentiens ipsum in leuibus etiam cauendis fordibus vigilantissimum. Dum itaq; verba illa interpretatur: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel] & status ac perfectionis eminentiam describit eorum qui præsumunt aliis, hæc ait: O quàm dura mihi sunt ista quæ loquor: quia memetipsum loquendo serio, cuius neque lingua (vt dignum est) prædicationem tenet; neque in quantum tenere sufficit, vita sequitur linguam. Qui otiosus verbis sæpe implicor, & ab exhortatione atque ædificatione proximorum torpens & negligens cesso. Qui in conspectu Dei factus sum mutus & verbosus: mutus in necessariis, verbosus in otiosis. Sed ecce sermo Dei de speculatoris vita compellit vt loquar. Tacere non possum, & tamen loquendo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, vt verbi Dei gladius etiam per me ipsum ad configendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, vt etiam contra me sermo Dei sonet per me. Ego reum me esse non abnego, torporem meum atque negligentiam video. Erit fortasse apud pium Iudicem impetratio veniæ ipsa cognitio culpæ.

Et quidem in monasterio positus valebam & ab otiosis linguam restringere, & in intentione orationis penè continuè mentem tenere. At postquam cordis humerum sarcinæ pastorali supposui, colligere se ad semetipsum assiduè non potest animus, quia ad multa partitur. Cogor namque modò Ecclesiarum, modò monasteriorum causas discutere: sæpe singulorum vitas actusq̃ue pensare: modò quædam ciuium negotia sustinere: modò de irruentibus barbarorum gladiis gemere, & commisso gregi insidiantes lupos timere: modò rerum curam sumere, ne desint subsidia eis ipsis, quibus disciplina regula tenetur: modò raptores quosdam æquanimitè perpeti, modò eis sub studio seruata charitatis obuiare. Cùm itaque ad tot & tanta cogitanda scissa & dilaniata mens ducitur; quando ad semetipsam redeat, vt totam se in prædicatione colligat, & à proferendi verbi ministerio non recedat? Quia autem necessitate loci sæpe viris secularibus iungor, nonnumquam mihi linguæ disciplinam relaxo: nam si in assiduo censuræ meæ rigore me teneo, scio quia ab infirmioribus fugior, eosq̃ue ad hoc quod appeto, numquam traho. Vnde fit vt eorum sæpe & otiosa patienter audiam. Sed quia ipse quoque infirmus sum, in otiosis sermonibus paulisper tractus, libenter ea loqui incipio, quæ audire coeperam inuitus: & vbi tædebat cadere, libet iacere. Quis ergo vel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis iacco? &c.]

Disce insuper ex iisdem dictis ad populum homilliis, quanta idem polleret animi demissione, quam sancti Patres vocare consueuerunt humilitatem. Audi ipsum inferiùs, quibus acceptum ferat quicquid concionari soleret ad populum; dum quales comparare se debeant interpretes diuinæ Scripturæ, docet, sicq̃ue ait: Non enim hoc temeritate aggredior, sed humilitate. Scio enim, quia plerumque multa in sacro eloquio, quæ solus intelligere non potui, coram fratribus meis positus intellexi. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, vt scirem ex quorum mihi merito intellectus daretur: patet enim, quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi præsentibus datur. Ex qua re, largiente Deo, agitur, vt sensus crescat, & elatio decreseat, dum propter vos disco quod inter vos doceo. Quia (verum fateor) plerumque vobiscum audio quod dico. Quicquid ergo in hoc propheta minus intellexero, meæ cæcitatibus est: si quid intelligere aptè potuero, ex diuino munere vestræ venerationis.] hæc ipse. Dicam liberè, pluris apud me est eiusmodi coram populo facta professio, quàm quæuis ab eo miracula edita.

Sed reuocemus orationem ad luctum: hîc, inquam, reddamus quæ de miseranda Urbis ac totius Italiæ facie iisdem homilliis Gregorius coram audiente populo representat: ait enim: Quid est iam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Vbiq̃ue luctus aspiciamus, vbi-

Greg. in Ezech. hom. 11. DEPLORAT SVAS MISERIAS S. GREGORIVS.

Greg. in Ezech. hom. 14. ADMIRANDA S. GREGORII HV MILITAS.

Gregor. in Ezech. hom. 18.

A vbiq̃ue gemitus audimus. Destructæ vrbes, euerfa sunt castra, depopulati agri, in solitudine terra redacta est: nullus in agris incola, penè nullus in vrbibus habitator remansit: & tamen ipsæ parua generis humani reliquæ adhuc quotidie & sine cessatione feruntur; & finem non habent flagella cælestis iustitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus. Quid est ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non iam gaudia, sed vulnera amamus.] hæc generatim pro concione Gregorius, qui & mox de ipsa vrbe subiicit ista miserissima:

Ipsa autem quæ aliquando mundi domina esse videbatur, qualis remanserit Roma, conspiciamus. Immensis doloribus multipliciter attrita, desolatione ciuium, impressione hostium, frequentia ruinarum: ita vt in ea completum esse videamus, quod contra vrbem Samariam per hunc eundem prophetam Ezechielem longè superius dicitur: Pone ollam, pone inquam, & mitte in ea aquam, & congere frusta eius in ea. Et paulo post: Efferbuit coctio eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius. Atque iterum: Congere ossa, quæ igne succendam, consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incalescat & liquefiat æs eius. Tunc enim nobis olla posita est, cùm hæc est ciuitas constituta. Tunc in eam aqua missa est, & frusta eius congesta sunt, quando ad eam vndique populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi feruescerent, & quasi frusta carniū in ipso suo feruore liquarentur. De qua bene dicitur: Efferbuit coctio eius, & discocta sunt ossa eius in medio illius. Quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ secularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potentes sæculi, per carnes verò populi designantur: quia sicut carnes portantur ossibus, ita per potentes sæculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce iam de illa omnes huius sæculi potentes ablati sunt: ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt: carnes eius liquefactæ sunt. Dicatur itaque: Congere ossa, quæ igni succendam: consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio eius, & ossa tabescent. Vbi enim Senatus? Vbi iam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ sunt carnes: omnis enim sæcularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est vniuersa compositio eius: & tamen ipsos nos paucos, qui remansimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergo: Pone quoque eam super prunas vacuam. Quia enim Senatus deest, populus interiit; & tamen in paucis, qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur, iam vacua ardet Roma.

D Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque destrui ædificia videmus? Vnde aptè de ciuitate iam vacua subditur: Incalescat & liquefiat æs eius. Iam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius & carnes & ossa consumebantur: quia postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi autem sunt qui in eius aliquando gloria lætabantur? vbi eorum pompa? vbi superbia? vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea, quod contra destructam Ninivem per prophetam dicitur: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? An eius duces ac principes leones non erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrentes, prædam faciundo & interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inueniebant pascua: quia pueri, adolescentes, iuuenes sæculares & sæcularium filij huc vndique concurrebant, cùm proficere in hoc mundo voluissent. Sed iam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Iam nemo ad eam currit, vt in hoc mundo proficiat: iam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam diripiat. Dicamus ergo: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? Contigit ei quod de Iudæa nouimus per prophetam dictum: Dilata caluitium tuum sicut aquila. Caluitium quippe hominis in solo capite fieri solet, caluitium verò aquilæ in toto corpore: quia cùm valde senuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus membris illius cadunt. Caluitium ergo suum sicut aquila dilatat: quia plumas perdidit, quæ populum amisit. Alarum quoque pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam consueuerat: quia omnes potentes extincti sunt, per quos aliena rapiebat. Hæc autem quæ de Romanæ vrbs contritione dicimus, in cunctis facta mundi ciuitatibus scimus. Alia etenim loca clade desolata sunt, alia gladio consumpta, alia fame cruciata, alia terræ hiatibus absorpta. Despiciamus ergo ex toto animo hoc præsens sæculum vel extinctum, &c.]

DE MISERANDO ITALIÆ STATV.

VRBIS INCVTIVS STATUS. Ezech. 24.

Naum 3.

Mich. 1.

Gregor. lib. 4. epist. 33. Ind. 13. DIRA TYRANNIS EXERCITV A PRAESIDIVS PROVINCIARVM.

NON ORAVANDI POPYLI ALIQUO PRAETXTV BELLI.

EX TYRANNIDV PRINCIP. BARBARI INVALESCVNT

Gregor. lib. 4. epist. 32. Ind. 13.

Greg. lib. 4. epist. 35. Ind. 13.

Sed quam iusto Dei iudicio barbari sinerentur in Romanum Imperium praevalere, alibi idem S. Gregorius ad ipsam Constantinam Augustam scribens hoc anno, exemplis ingerit, quae cum sub Romano Imperatore subditi paterentur, narrat his verbis: Corfica, inquit, insula tanta nimietate exigentium, & grauvamine premitur exactionum, vt ipsi qui in illa sunt, eadem quae exiguntur, complere vix filios suos vendendo sufficiant. Vnde fit, vt derelicta pia Republica, possessores eiusdem insulae ad nefandissimam Longobardorum gentem cogantur confugere. Quid enim grauius, quid crudelius a barbaris pati possunt, quam vt constricti atque compressi suos vendere filios compellantur? In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium Chartularius tanta prauidicia, tantasque oppressiones operari dicitur inuadendo loca singulorum, atque sine dictione causarum per possessiones ac domos titulos ponendo, vt si velim acta eius singula, quae ad nos peruenierunt, dicere, magno volumine haec explere non possim. Quae omnia serenissima domina solerter aspiciat, & oppressorum gemitus compefcant. Haec enim ego ad piissimas aures vestras peruenisse non suspicor: nam si peruenire potuissent, nunc usque minimè permansissent. Quae piissimo domino apto sunt tempore suggerenda: vt ab anima sua, ab Imperio, atque a filiis suis tale hoc tantumque facinus, peccati que pondus amoueat.

Qui scio quoniam dicturus est, quia nobis in Italiae expensis transmittitur, quicquid de praedictis insulis aggregatur. Sed ego suggero ad hoc, vt etsi minus expensae in Italia tribuantur, a suo tamen Imperio oppressorum lacrymas compefcant. Nam & idcirco fortasse tanta expensae in hac terra minus ad vtilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Praecipiant ergo serenissimi domini, nil cum peccato colligi. Nam scio, quia etsi parum Reipublicae attribuitur vtilitatibus, ex eo multum Respublica adiuuatur. Quod etsi fortasse contingat expensis minoribus minus adiuuari: melius est tamen temporaliter nos non viuere, quam vos ad aeternam vitam obstaculum aliquod inuenire. quae enim mentes, qualia viscera parentum esse possunt, perpendite, quando filios suos distrahunt, ne torquantur? Qualiter autem miserendum sit filiis aliorum, hoc bene sciunt qui habent proprios. Vnde mihi haec breuiter suggestisse sufficiat; ne si ea quae in his partibus aguntur pietas vestra non cognosceret, me apud districtum Iudicem silentij mei culpa mulctaret.] haec ad Imperatricem Gregorius.

Ex his videas, vnde fluxerit diuina vindicta post haec in Mauritium atque eius filios immissa, de qua suo loco dicendum. Intelliges tunc, quanto damno non audiant Principes sacerdotes; quantoque dispendio regni, filiorum, ac denique animae, praeter ius fasque a populis sibi subiectis quouis praetextu necessitatis grauiata tributa extorqueant. Peccabat & in eo summopere Mauritius Imp. quod superbientem in Romanam Ecclesiam Ioannem Constantinopolitanum Episcopum confouebat: cuius rei causa Dei iram in Imperium Romanum frequenti barbarorum immissione conuersam, idem Gregorius alibi alia occasione scribens ad ipsum Mauritium Imperatorem affirmat. Dum enim agit de superbia Ioannis Episcopi Constantinopolitani erigentis se titulo vniuersalitatatis aduersus fratres & collegas aliarum sedium sacerdotes, ait haec obseruatione dignissima:

Quae enim, serenissime domine, virtus humana, quodque carni robur brachij contra vestri Christianissimi culmen Imperij irreligiosas praesumeret manus erigere, si studeret concors sacerdotum mens Redemptorem suum lingua pro vobis, atque vt oportebat, meritis exorare? Aut quis ferocissimae gentis gladius in necem fidelium tanta crudelitate grassaretur, nisi nostra vita, qui sacerdotes nominamur, & non sumus, a prauissimis graueretur operibus? Sed dum nos competentia nobis relinquimus, & nobis incompetentia cogitamus, peccata nostra barbaricis viribus sociamus, & culpa nostra hostium gladios exacuit, quae Reipublicae vires grauat.] haec & alia ipse, ex obliquo feriens Imperatorem, qui non reprimeret Ioannis superbiam Ecclesiam perturbantem. Rursum vero in regios ministros malorum ingruentium culpam reiiciens, haec ad Sebastianum Episcopum de iisdem: Quae enim, inquit, frater sanctissime, de amici vestri domini Romani (Exarchus hic erat) persona in hac terra patimur, loqui minimè valemus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos malitia gladios Longobardorum vicit: ita vt benigniores videantur hostes, qui nos interimunt, quam Reipublicae Iudices, qui nos malitia sua, rapinis atque fallaciis incogitatione consumunt.] haec ipse.

Contra vero, quod antea & praesenti anno grassantibus Longobardis in omnes Italiae regio-

A regiones, Roma fuerit inaccessa: praestitit id vigilantia Romanorum Pontificum, qui praeter iuges excubias in vigiliis, ieiuniis, & orationibus, addiderunt vt Ecclesiae pecuniis redimerent vexationem, prout idem ipse Gregorius hoc item anno scribens ad eandem quae supra Constantinam Augustam haec post alia nonnulla habet: Viginti autem iam & septem annos ducimus, quod in hac Vrbe inter Longobardorum gladios viuimus. Quibus quam multa hac ab Ecclesia quotidianis diebus erogantur, vt inter eos viuere possimus, suggerenda non sunt. Sed breuiter indico, quia sicut in Rauennae partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiae Sacellarium habet, qui causis superuenientibus quotidianas expensas faciat, ita & in hac Vrbe ex causis talibus eorum Sacellarius ego sum. Et tamen haec Ecclesia, quae vno eodemque tempore clericis, monasteriis, pauperibus, populo, atque insuper Longobardis tam multa indefinenter expendit, ecce adhuc ex omnium Ecclesiarum premitur afflictione, &c.]

B Quod ad ea quae dicta sunt pertinet, putavi interdum in textu Gregorij, pro Sacellarium, legi debere saccellarium, quasi a saccellis sumptum nomen, quod satis ipse Gregorius docet, dum ostendit Sacellarium fuisse Thesaurarium pecuniae publicae, cuius rei gratia oportuit ipsi creditos esse pecuniarum sacculos, ob idque Saccellarium dictum esse. Huic meae sententiae suffragatur idem Gregorius in epistola ad Honoratum diaconum, vbi agit de solutione consuetae pecuniae pro dignitate Consulari adipiscenda, ait: Magis ex se agat dilectio tua, quatenus oblati in saccella consuetudinibus, honores mereatur accipere.] vbi per saccella, certum est intelligi Principis pecuniarum capsam, & proinde per Saccellarium, Thesaurarium. In quam sententiam & Isidorus: Fiscus, inquit, sacculus est publicus.] hinc accidit vt saepe per Saccellarium in causis criminalibus appellatum inuenias Fiscalem procuratorem, vt in Actis S. Maximi martyris saepius inuenitur, vt suo loco dicitur.

C Reperiri etiam contingit eandem vocem Sacellarij in Ecclesiasticis ministerijs apud Graecos (vt auctor est Curopalata) pro iis qui curam gerunt monasteriorum, tam virorum, quam mulierum. Itemque habet Theodorus in Meditatis, idem esse nomen Oeconomi, Custodis, Sacellarij, vel praefecti sacellis. Apud Latinos si Saccellarius scribitur a saccellis, Thesaurarius Ecclesiae intelligitur: si vero per simplicem c, Saccellarius a sacello, qui scilicet sacello praest, significatur. Sed de his haecenus.

Reuertamur iam ad S. Gregorium, qui (vt dictum est) redimebat pretio salutem Urbis in discrimine positae, non quod diffideret viribus, sed potius quod aegro animo ferret humanum sanguinem bello fundi: satis namque sibi virium fuisse, vt hostes internecione deleteret, si voluisset, ipsemet restatur: nam audi quae habet, scribens ad Sabinianum diaconum: Vnum est, inquit, quod breuiter suggeras serenissimis dominis nostris: quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissim, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.] haec Gregorius: ex quibus aequè intelligas, quantae essent in ipso Romano vno Pontifice vires: vt cognoscas effusam in Longobardos largitionem ex charitate Christiana manasse.

Verum quod ad mitigandos concitatos barbaricos animos quaeque obsequia videri inutilia potuissent: quod solius Dei sit opus, tumentes sedare marinos in tempestate fluctus: re vera diuina potius opitulante gratia contigit, Urbem fuisse Longobardis inaccessam: de eadem enim idem agens, totum id tribuit non largitioni pecuniarum, sed Petro Apostolo vigilanti super custodiam Urbis: cum enim ad Rusticianam Patriciam scribit, haec ait: Sin vero gladios Italiae ac bella formidatis: sollicitè debetis aspicere, quanta beati Petri Apostolorum principis in hac Vrbe protectio est, in qua sine magnitudine populi & sine adiutorijs militum tot annis inter gladios illasi, Deo auctore, seruamur.] haec ipse.

E Sed quantis adhuc praeter haec idem Gregorius hoc anno angustiis premeretur, audi ipsam ita scribentem ad Sebastianum Episcopum: Vno, inquit, tempore curam Episcoporum, atque clericorum, monasteriorum quoque, & populi gerere, contra hostium insidias sollicitum vigilare, contra Ducum fallacias atque malitias suspectum semper existere, cuius laboris, cuius doloris sit, vestra fraternitas tanto verius penset, quanto me, qui haec patior, purius amat.] haec idcirco Gregorius, quod expertus esset, quam infideles barbari in fide seruanda existerent, & quam versipelles qui ab Imperatore in Italiam mitterentur Exarchi. Audi insuper ipsum ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum ad finem epistolae hoc item anno ita scribentem: Sub tantis tribulationibus circumfusis, barba-

GREG. PA. PA QVAN. TA PRO SVIS.

Greg. lib. 4. epist. 34. Ind. 13.

SACCELLARI QVI SINT.

Greg. lib. 12. epist. 27. Ind. 7.

Isidor. Origin. lib. 20. c. 9.

VIRIS RO. MANORVM PONTIFICVM.

Greg. lib. 7. epist. 1. Ind. 1.

Greg. lib. 7. epist. 23. Ind. 1.

Gregor. lib. 4. epist. 35. Ind. 13. GREGORIVS QVIBVS PRAEMERITV ANGVSTIIS.

Greg. lib. 4. epist. 38. Ind. 13.

barbarorum gladiis premor, vt non dico multa tractare, sed mihi respirare vix liceat.] Inter hæc igitur tot discrimina Gregorius constitutus, nihil sibi tutius suisq; rebus putauit securius accidere posse, quam curare si cum Agilulpho Rege Longobardorum componere pacem posset: cuius rei perficiendæ gratia, hæc ad Seuerum Scholasticum Exarchi scripsit:

Gregor. lib. 4. epist. 29. In dist. 13. GREG. DE PACE AGIT CVM LONGOBARD.

Qui assistunt iudicibus, & sinceris erga eos dilectionibus obstringuntur, illa eis suadere debent, atque suggerere, quæ & animam saluent, & opinioni non derogent. Proinde quoniam nouimus, quanta fidei sinceritate excellentissimum Exarchum diligatis: idcirco magnitudini vestræ, quæ acta sunt, indicare curauimus: vt hæc cognoscentes, ad consentiendum eum rationabiliter prouocetis. Scitote autem, quia Agilulphus Longobardorum Rex generalem pacem facere non recusat, si tamen ei dominus Patricius iudicium esse uoluerit. Nam multa sibi in locis suis intra pacis terminum queritur esse commissa. Et quoniam sibi, si ratio iudicantium inuenierit, satisfieri postulat, & ipse quoque se satisfacturum modis omnibus pollicetur, si quid à partibus suis constiterit in pace esse commissum.

Quia ergo rationi non ambigitur conuenire quod petit, oportet esse iudicium, vt si qua ab vtraque parte malè facta sunt, componantur: dummodo generalis pax fiat, atque Deo valeat protegente firmari: nam qualiter sit nobis omnibus necessaria, bene nostis. Sapienter itaque, sicut consueuistis, agite, vt excellentissimus Exarchus ad hoc sine mora debeat consentire; ne per eum pax renui, quod non expedit, videatur. Si enim consentire noluerit, nobiscum quidem specialem pacem facere repromittit: sed scimus quia & diuersæ insulæ & loca sunt alia proculdubio peritura. Hæc autem consideret, & pacem habere festinet: quatenus in hac saltem dilatione & nos quietem possimus habere ad modicum, & Reipublicæ resistendi vires, adiuuante Domino, melius reparentur.] hucusque de pace Gregorius, cui ista de Agilulpho promittenti minimè ab Imperatore credita sunt. Delata enim cum hæc fuissent ab Exarcho ad ipsum Mauritium Imperatorem, sicut ille, ita & ipse sanctum Gregorium vt simplicem nimis derisit, quod facillè adeo crederet Regi Longobardorum; datisque ad eum litteris haud Summo Pontifice dignis, de pluribus conquestus est, nulla summi sacerdotij habita ratione: non extant illæ quidem, sed quales fuerint, ex reddenis à S. Gregorio ad eum litteris facillè potest intelligi: sic enim istæ se habent:

Gregor. lib. 4. epist. 31. In dist. 13. DERIDETVR GREG. AB IMP. MAVRITIO.

In serenissimis iussionibus suis dominorum pietas dum me de quibusdam redarguere studuit, parcendo mihi minimè pepercit. Nam in eis vrbane simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scriptura etenim sacra cum in bona intelligentia ponitur simplicitas, vigilanti sæpe prudentiæ atque rectitudini sociatur.] Et post nonnulla in eam sententiam allegata, ad causam descendit, hæc subdens: Ego igitur, qui in serenissimorum dominorum iussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, non adiuncta prudentia simplex denunciator, constat proculdubio, quia fatuus appellor: quod ita esse, ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causæ clamant. Ego enim si fatuus non fuissetem, ad ista toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minimè venissem. In ea autem re quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicam paratus fuit: dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed etsi sacerdos non sum: scio grauem esse hanc iniuriam sacerdoti, vt veritati seruiens, fallax credatur. Et dudum noui, quoniam Arnulpho plus est creditum, quam mihi. Leoni amplius est creditum, quam mihi: & nunc eis qui esse ad medium videntur, plus quam meis assertionibus credulitas impenditur.

MAGNO DAMNO ITALIAE GREG. PAPE NON CREDITVR.

Et quidem si terræ meæ captiuitas per quotidiana momenta non excreceret, de depectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed & hoc me vehementer affligit: quia ego vnde crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum iugo captiua: dumque meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrecunt. Hoc tamen piissimo domino suggero, vt de me mala omnia quælibet existimet, de utilitate verò Reipublicæ & causa ereptionis Italiæ non quibuslibet facillè pias aures præbeat, sed plus rebus quam verbis credat.] His subiicit de honore cultuque quo debeant omnes ex præscripto legis diuinæ venerari sacerdotes, exemplumque ingerit Constantini Magni, & in maius opprobrium Gentiles etiam in medium adducit, quanta illi veneratione profecti fuerint sacerdotes. Demum verò: Hæc ergo, inquit, pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim homo peccator sum: & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquod mihi

apud

apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, quia eundem omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto me ei malè seruientem districtius affligitis.

Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationes, quas non sperabam. Si enim possum, has celeriter plagas enumero. Primùm, quòd mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positus sine villo Reipublicæ dispendio feceram. Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati sunt, & quidem alij ab hostibus occisi, alij verò Narniis & Perusij positi: & vt Perusium teneretur, Roma relicta est. Post hoc plaga grauior fuit aduentus Agilulphi, ita vt oculis meis cernerem Romanos more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur venales. Et quia nos qui intra ciuitatem fuimus, Deo protegente, manus eius euasimus: quæsitum est vnde culpabiles esse videremur, videlicet, cur frumeta defuerint, quæ in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicauit.

QUANTA PASSVS GREGORII

Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia (teste conscientia fateor) aduersa quælibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia cum salute dumtaxat meæ animæ euadam. Sed de gloriosis viris Gregorio Præfecto & Castorio Magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiæ ciuitatis in eadem obsessione vehementissimos pertulerunt, & post hæc omnia graui dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non sua acta, sed mea persona grauat: cum qua, quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborem pariter tribulantur. Quòd autem dominorum pietas illud mihi pauendum & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem Dominum, ne hoc ulterius quidem faciat: nam adhuc nescimus, quis ibi qualis sit.]

DE GREG. VRB. PRÆFECT. ET CASTORIO MAG. MILIT.

Vidisti, lector, quanta petulantia litteris insultauerit Mauritius Imperator in S. Gregorium? Sed dedit postea pœnam temeritatis satis ampla & conferta mensura, ceteris factus exemplum, quam humiliter, quamque modestè, placidè ac reuerenter gerere se debeant Principes cum sacerdotibus, maximè verò cum supremo Romanæ sedis Antistite. sed de his suo loco dicendum. Intellexisti pariter, non spiritualibus tantum rebus, sed & publicis Reipublicæ curis incubuisse Gregorium, ipsamque Vrbem non sacerdotali tantum, sed & regali administraffe regimine: licet illic Præfecti essent Urbani, necnon milites ab Imperatore ibidem collocati.

MAVRITIUS SVO MAGNO DAMNO GREG. AFFLEXIT.

In his positus angustiis sanctus Gregorius, præter instantem sollicitudinem omnium Ecclesiarum (secundum illud Apostoli, tentatus supra modum, ita vt tæderet ipsum viuere) si quos nouit Dei intimos seruos, eos rogauit, vt precibus à Deo expeterent, vt à vinculis vitæ huius citius solueretur: scribens enim hoc anno ad Eliam Abbatem Isauriæ, hæc ad finem habet: Per omnipotentem Dominum rogo, vt assiduas preces pro nobis faciatis: quatenus de peccatis, in quibus obligatus teneor, & tribulationibus quibus premor, citius absoluar, & patriæ cælestis gaudiis perfruar.] Et ad Sebastianum Episcopum eadem fermè verba, quibus addit: Quamuis enim inæstimabilis sit cælestis patriæ dulcedo, quæ trahat: multi tamen in hac vita dolores sunt, qui ad amorem cælestium quotidie impellant: qui mihi in hoc ipso solum vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt.] hæc ipse.

GREG. CVPIT DISSOLVI, ET ESSET CVM CHRISTO.

Greg. lib. 4. epist. 29. In dist. 13.

Greg. lib. 4. epist. 55.

Sed aliæ maiores eum presserunt angustia. Nam quo magis ipsum despectui habitum sciret ab Imperatore Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, eo arrogantiùs in ipsum Gregorium Romanum Pontificem insurrexit, eidemque aduersari obstinatiùs cœpit, cum solita temeritate prosequitur insolentiùs quod cœperat aduersus Apostolicam sedem seu vniuersalem Pontificem nominare: aliàs enim tempore prædecessoris ipsius S. Gregorij (Pelagij inquam) eadem cõtentio fuerat agitata, sed repressus, numquam tamen videri potuit quieuisse: nam nec per Apocrisarios monitus cessauit aliquando: cuius rei causa fuit ipsi S. Gregorio haud segniter laborandum, atque insudandum vehemètiùs isto tempore, quo ipse Imperator in odium ipsius videri poterat patrociniùs eiusdem suscepisse Ioanis: cum Gregorius contra repugnans, hoc ipso anno vehemètiùs conatus est, si ad meliorem frugem reducere posset hominem fastu tumidum, illum imitantem apostatam Angelum, qui se extulit contra Deum. Qui cum vt vinceret, imitatus est Dei Filium, qui cum Sarana non in sua maiestate, sed in nostra est congressus humilitate: sicque sanctus Gregorius pu-

IO. EPISC. CONSTANTINOP. IN GREG. INSVROIT.

gnans

gnans contra Ioannem, non egit ipsa summa qua pollebat Apostolica auctoritate, sed Christiana humilitate, se deprimens, ut iacentem erigeret, ac deorsum humilians, ut lapsus in profundum sursum subleuaret, qui se extollendo ceciderat. Extant de his hoc anno datae complures ad diuersos eiusdem Gregorij Papae eodem argumento litterae, quibus videas eiusmodi quod diximus suscepisse certandi genus, atque in primis cum ad ipsum Ioannem Constantinopolitanum litteras dedit, quibus primo cum ipso egit ex sancti Euangelij praescripto admonitione canonica, iuxta illud: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripue eum inter te & ipsum solum, & c.] nam ait ad finem epistolae: Nos quidem, in quos talis tantaque per ausum nefarium culpa committitur, seruamus quod Veritas praecipit, dicens: Si peccauerit in te frater tuus, & c.] ac paulo post: Ego itaque per Responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in tota Ecclesia peccatur, corripere studui: nunc per me ipsum scribo. Quicquid facere humiliter debui, non omisi. Sed si in mea correptione despicior, restat ut Ecclesiam debeam adhibere. Hae itaque dicens, omnipotens Deus fraternitati vestrae indicet, quanto circa vos amore constringor, quantumque in hac causa non contra vos, sed pro vobis lugeo.] haec Gregorius Christiana exastuans charitate.

In hac autem controuersia ut cuncta quam exactissime explicentur, eadem summam sunt ab origine deducenda, breuique compendio hic repetenda, quae superioribus tomis in medium sunt allata. Prurigo quaedam humanae gloriae diu complures Episcopos eius sedis exagitauit, ne alicui Orientalium sedium esset Ecclesia Constantinopolitana subiecta. Etenim (ut suo loco est demonstratum) Alexandrinus Episcopus, cum totius sibi vendicaret praefecturam Orientis, electionem quoque Constantinopolitani Episcopi ut iure sibi debitam studuit arrogare a temporibus Theodosij Imp. cum Ecclesiae illi praesesset S. Gregorius Nazianzenus, ac Timotheus regeret Ecclesiam Alexandrinam. Resilientes vero Constantinopolitani Episcopi, illud amplius post haec sunt conati, ut ipsa Ecclesia Constantinopolitana non solum alicui Orientalium sedium non subiiceretur, sed ipsa praestaret ceteris, primaque post Romanam esset: fauoreque adnitentes Imperatorum, id consequi studuerunt; perficereque conatus est id Anatolius Constantinopolitanus Episcopus in Magno Chalcedonensi Concilio, edito ea de re furtiue (ut vidimus) canone. Sed reluctatus est S. Leo Papa, abolens cuncta quae de praerogatiua eius sedis in dicto Concilio statuta fuissent.

Acacius vero eiusdem sedis Episcopus, eius rei causa constans schisma, fauore quoque haereticorum Imperatorum id sibi sumere conatus est: cum Romani Praefices aduersantes Felix & Gelasius in primis eidem restiterunt. Ad haec additum, ut Ioannes iste Ieiunator non tantum Patriarchae nomen sibi arrogaret, sed & addiderit nomen Oecumenici, hoc est, vniuersalis Episcopi. Haec quidem factiosi haecenus conati sunt: qui, sicut Imperatores Constantinopolitani vniuerso Romano Imperio dominabantur, ita ipsi spirituali praefectura nomine tenus saltem vniuersae praesesset Ecclesiae, nouo adinuento nomine, videri voluerunt.

Quod vero inter alia excellere Romam principum Apostolorum pignoribus probe sciret iste Ioannes; per Augustam, alterius eorum, nempe Pauli caput sibi studuit vendicare: quo tanto accepto pignore (quoquo modo captato praetextu) Ecclesia Constantinopolitana, aemula gloriae Romanorum, gloriaretur Apostolo Paulo, sicut Petro Roma. Suadebat haec innata Graecis de Latinorum gloria aemulatio: sed inane quidem consilium, cum nequaquam cum reliquiis Apostolorum transferatur sedis dignitas & auctoritas. At restitit (ut vidimus) his nihilominus sanctus Gregorius, negans fieri posse, ut vel leue quid de Apostoli Pauli corpore amoueretur. Porro Augustam ipsam Constantinam excitatam fuisse ab aemulis Gregorij, palam ipse profiteatur illis verbis ad eam scriptis: Quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, ut mihi (quod absit) voluntatis vestrae gratiam subtraherent: & propterea quaesuerunt capitulum, de quo vobis quaerendum inobediens inueniret.] Tales ergo fuerunt Ioannis conatus, nimirum, ut vel obtineret quod optaret; vel si minus, ipsum Gregorium Augustae redderet perinfectum: quos inanes penitus reddidit ipse Pontifex.

Gregorius igitur, sicut & ipsius praedecessor Pelagius, execratus est arrogans illud nomen nouum: nullus enim haecenus Orientalium Patriarcharum, neque Alexandrinus ipse, licet totius Orientis spirituales praefecturas sibi vendicaret, eo usus est nomine, quod nec cogitasse quidem reperitur. Erant in Ecclesia Dei eiusmodi spiritualium praefecturarum ista

GREGOR. SCRIPTIS AGIT CONTRA IOANN. EPISC. CONSTANTINOPOL. ¹ Matt. 18. ² Greg. lib. 4. epist. 38. Ind. 13.

CONSTANTINOPOLITANI PRAESULES SVAE CONDITIONIS IMPATIENTES.

ARTES SVB DOLAE QVAERENDI PRIMATIUS.

DE CAPITIS S. PAULI CONSILIVM IOANNIS.

QVAE NOMINA PRAEFECTVRARVM IN ECCLESIA RECEPTA.

vsu recepta nomina, Episcopus, Archiepiscopus, Metropolitanus, Primas, & Patriarcha. Qui igitur Constantinopolitanae Ecclesiae olim tantummodo dicebatur Episcopus, ipseque (ut dictum est superius) sub Heracliae metropoli constitutus, non acquieuit Archiepiscopus dici, nec simpliciter Patriarcha, sed addito nomine Oecumenici, Patriarcha Oecumenicus voluit nominari, quam vocem etiam in potentiori acciperet significatione. nam audi Gregorium ad eum ista scribentem:

Quid ergo, frater carissime, in illo terribili examine venientis Iudicis dicturus es, qui non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo vocari appetis? haec ipse, qui quod ait, Generalis pater in mundo vocari appetis] plane ad Graecum nomen alluisse visus est: etenim Graeci, *ὁ πατριάρχης*, dicunt *ὁ πατὴρ τῆς οἰκουμένης*, quod est, orbis terrarum: sicque Pater siue Patriarcha Oecumenicus, idem dici videatur, ac Patriarcha orbis terrarum. Vnde &

patet accepisse Gregorium nomen Vniuersalis pro singulari & vno solo, praeter quem nemo sit: nam ad ipsum Ioannem: Nullus vquam, inquit, tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arripere, hanc omnibus fratribus denegasse videretur.] habet eadem in epistola ad Mauritium Augustum his verbis: Certè pro beati Petri Apostolorum principis honore per venerandam Chalcedonensem Synodum Romano Pontifici oblatum est: sed nullus eorum vquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec uti consensus: ne, dum priuatum aliquid datur vni, honore debito sacerdotes priuarentur vniuersi. qua etiam significatione dicitur Ecclesia vniuersalis vna toto orbe diffusa, extra quam nulla esse potest Ecclesia. Sic igitur habes, quod nomen Vniuersalis respuit Romanus Pontifex oblatum a Synodo Chalcedonensi, quia noluerit eo sensu dici Pater totius mundi ipse Romanus Episcopus, cui reliqui omnes subessent ut filij, & non ut fratres & in administratione collegae: Christumque tantum eo sensu S. Gregorius dicit vniuersale caput Ecclesiae in epistola ad omnes Episcopos de priuilegio collato monasterio S. Medardi.

Alia verò est eiusdem nominis significatio, qua dicitur Vniuersale, hoc est, quod remanentibus partibus integris, ipsum ceteris supereminet: qua ratione vetuit inter Patriarchas dici aliquem Oecumenicum, de Orientalibus intelligens, quod nequaquam alterum alteri voluit esse subiectum. Quo sensu saepe reperiri certum est Romanum Pontificem esse dictum Vniuersalem Episcopum absque aliquo factu, cum eo nomine id quod est, exprimat, nempe quod ipsi cura pastoralis vniuersi gregis totius orbis superimmineat. nam ipse Gregorius in eadem epistola de priuilegio concessio S. Medardi monasterio: Haec, inquit, sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit, & nouas constitutiones omnibus mittit.] qua etiam significatione eandem Ecclesiam dominam gentium appellat.

Porro cum ipse testetur in epistola ad Ioannem & alibi, S. Petrum esse primum membrum vniuersalis Ecclesiae, reliquos vero Apostolos singularium plebium capita, seque Petri esse successorem aequè profiteatur: nonne se vniuersalis Ecclesiae vniuersalem pastorem esse confirmat? sicut & Ioannes Episcopus Rauennas agnouit, ubi in epistola ad ipsum reddita ait: Quibus ausibus ego sanctissimae illi sedi, quae vniuersali Ecclesiae iura sua transmittit, praesumpserim obuiare? & c.]

Quod rursus ad Gregorium ipsum spectat: An non opere saepe ostendit se esse totius Orbis Episcopum? Quis annus est eius Pontificatus, quo non appareat ipsum vniuersalis Ecclesiae habenas regere, Orientalibus & Occidentalibus Episcopis iura dare, omnes audire, & omnes itidem iudicare, appellationes ab orbe vniuerso recipere, Concilia cognoscere, probare, vel reicere, dare pallia Metropolitanis Episcopis, atque Ecclesiis priuilegia impartiri? Et ne recedamus ab hoc anno, idem ipse dat pallium Episcopo Corinthiorum, itemque Episcopo Nicopolitano. praetermittimus de Occidentalibus dicere. At nonne & ipse Ioannes Constantinopolitanus subditum se cognouit Romano Pontifici, cum ab eo ad eum seuerè redargutus est in causa Ioannis presbyteri, de qua extat epistola Gregorij ad ipsum data, cuius causa Acta Romae discutienda misit? An non paruit ipse Ioannes? Vtique paruit, minas Gregorij timens per Sabinianum Apocrifarium Constantinopolegentem illatas, cum & Acta ipsa iudicij Romae misit, quo appellatio antea delata currisset. Sunt & alia de his exempla.

Hoc enim anno idem Gregorius Gregorū Ecclesiis ut vniuersalis pastor innigilās, ad Ioannem Corinthi Episcopum scribens, probavit depositionem Episcopi Anastasij. Dedit & alias litteras ad eundem de exacta adhibenda cura pastoralis, praecipue admonens, ne pro ordi-

² Gregor. lib. 4. epist. 38. Ind. 13.

^b Idem eadem epist.

QUIDNAM VNIVERSALIS NOMEN SIGNIFICAT.

^c Gregor. lib. 4. epist. 32. Ind. 13.

^d Greg. lib. 12. epist. 32. vet. edit.

ALIA VNIVERSALITAS IN ECCLESIA.

^e Greg. in Psal. Psal. 5.

GREGORIVS SE VNIVERSALEM EXHIBET.

^f Gregor. lib. 4. epist. 55. Ind. 14. ^g Greg. lib. 4. epist. 7. Ind. 14.

^h Greg. lib. 2. epist. 52. Ind. 11. ⁱ Greg. lib. 6. ad Nazianzenum.

^k Gregor. lib. 4. epist. 50. Ind. 13.

^a Greg. lib. 4. nationibus quid accipiat. Eodē quoque argumento dedit litteras ad vniuersos Episcopos A
^{epi. 5. Ind. 13} per Helladiā prouinciam constitutos. Id ipsum præstitit scribens ad Epiri Episcopos, cum
 GREG. CVRA PRO VNI- VERSALI ECCL. palliū mittit ad ipsorum Metropolitanum Andream ordinatum Episcopum Nicopolitanū,
^b Greg. lib. 4. monens eos, vt omnino caueant, ne quid pro ordinatione faciēda accipiant. Sed & quo
^{epi. 30. In. 13} alio iure alienos clericos Romæ ordinaros retineret, nisi vniuersalitatē? Est de his epistola
 Arelatensē Episcopum, cui & petenti pallium mittit; quem monet de cauēda in ordi-
^c Greg. lib. 4. nationibus simonia, & ne quis ex laico mox creetur Episcopus. Eadem quoque ad vniuersos
^{epi. 51. Ind. 13} Galliarum Episcopos scribens admonuit, vt que parent Virgilio, de quo hæc ait: Se-
^d Greg. lib. 4. cundū antiquam consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatensis ciuitatis Episcopo vi-
^{epi. 52.} ces nostras tribuimus, &c.] Ita quidem ex his & aliis pluribus hoc anno à Gregorio datis
 epistolis, ipsum vniuersalis Ecclesiæ curam gessisse, vbi que reperies.

^e Ioan. 8. Sed quid post hæc ipse Ioannes? Vtique fecit, quod pater eius, de quo Dominus: Vos
^{Job. 41.} estis ex patre diabolo.] & quod princeps ipsius, de quo scriptum est: Ipse enim est Rex
 super omnes filios superbiæ.] nempe quod sicut ille inuitus, velit, nolit, Deo pareat neces-
 se est imperanti, licet blasphemare soleat, dum obedit: ita & iste coactus pareat Gregorio
 iubenti; atque Acta illa transmittens, blasphematur, dum subscribens ipsis, se nominat Vni-
^f Greg. lib. 4. uersalem. Nam audi quæ de his habeat idem Gregorius hoc anno scribens ad Sabinianum
^{epi. 39. Ind. 13} diaconum (ita legendum, & non Anianum) Apocrifarium Constantinopoli agentem, non
 eius Ecclesiæ diaconum, vt ex epistolæ ipsius contextu facile assequi licet:

Ad hoc enim, inquit, vsque peruenit, vt sub occasione Ioannis presbyteri gesta C
 huc transmitteret, in quibus se penè per omnem versum *δικαιμενηκόν* Patriarcham no-
 minaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisis illius superna maiestas
 soluet.] Et quidem haud frustra sperauit: citò enim (vt suo loco dicemus) ex hac
 vita sublatus est, quem potius optasset emendarum diutius fuisse in hac vita superstitem.
 Ad postremum autem Sabinianum diaconū Apocrifarium admonet, ne vilo modo cum
 illo communicet, ne eius videretur fauere superbiæ: vt vel hoc modo ille confusione per-
 fusus, corrigeret quod peccasset. nam in dicta epistola ad eundem Sabinianum data ha-
 bet ista in fine: Sicut tibi iam transactis epistolis scripsi, numquam cum eo procedere
 præsumas.] Vidisti igitur, quomodo vniuersalis Ecclesiæ Episcopi munus Gregorius im-
 pletit vbi que, cum in eum qui se dicebat Vniuersalem, iura dicit. Sed hæc ipsius præfe-
 ctura in totius orbis Ecclesias passim in eius epistolis ostenditur. Iam verò ad ea quæ ad D
 historiam pertinent redeamus.

Audisti occasionem, cur Gregorius, qui aberrantem Ioannem summa tolerauerat pa-
 tientia, hoc potissimum anno excitatus in ipsum, plures aduersus eum litteras scripsit.
 Porro fraudulentus ille dolos annexuit dolis: etenim egit cum Mauritio Imperatore, vt
 ad ipsum Gregorium litteras daret, quibus eum rogaret vt pacem cum ipso haberet; id fa-
 ciens, vt hac via concitaret Imperatorem, cui non pariturum Gregorium sciret. Sed audi
^h Greg. lib. 4. hæc ex iisdem Gregorij litteris ad Sabinianum: Miror, inquit, quomodo dilectionem
^{epi. 39. Ind. 13} tuam fallere potuit, vt permitteres domno Imperatori persuaderi, quatenus ad me
 sua scripra de hac causa transmitteret, in quibus admoneret, vt cum eo pacem ha-
 bere debuissē. Qui si iustitiam tenere vult, illum debuit admonere, vt se à super-
 bo vocabulo compesceret, & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua id calliditate à E
 prædicto fratris nostro Ioanne factum sit, minimè suspicor, pensasti. Idcirco enim hoc
 ille fecit, vt aut audiretur domnus Imperator, & ille in sua vanitate confirmatus esse
 videretur: aut non à me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos re-
 ctam viam tenemus, nihil in hac causa aliud, nisi omnipotentem Dominum metuen-
 tes.] hæc ipse.

Qui & tanti ponderis hanc esse existimauit controuersiam, vt ad fidem spectare putarit:
 nam in fine hæc habet: Postquam enim defendi ab inimicorum gladiis nullo modo
 possumus: postquam pro vtilitate Reipublicæ argentum, aurum, mancipia, vestes per-
 didimus: nimis ignominiosum est, vt per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelesto
 vocabulo consentire, nihil est aliud, quam fidem perdere.] hæc ipse. Sed quomodo id,
 inquit, ad fidem pertinet? ea quidem ex parte, quod cum à Christo vni Petro præ-
 fectura

VETAT SABI-
NIANVM
COMMUNI-
CARE CVM
IOANNE.

IOAN. QVA
OCCASIO-
NE PROVO-
CAVERIT
S. GREGOR.

^h Greg. lib. 4.
^{epi. 39. Ind. 13}

AD FIDEM
SPECTARE,
SI ALIUS
IN DVCA-
TUR PRIMA
TVS.

A fectura sit gregis vniuersalis credita: si quis à Christo Domino stabilitam Ecclesiasticam
 violat hierarchiam, aliter sentire videretur, quam ipse Dominus sentiendum præcepit. Non
 mireris igitur, si vnus vobis occasione adeo Gregorius laborauit, cum etiam vnus in-
 terdum syllabæ causâ, ipso teste sancto Basilio ad Amphiloichium, fuerit aduersus hæreti-
 cos Eunomianos diu multumque pugnandum.

Sic igitur prouocatus S. Gregorius, pacificè, more filiorum Israel, ad bellum progre-
 ditur, pacem primū offerens aduersario istis litteris:

Eo tempore quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem prouecta est, quan-
 ram Ecclesiarum pacem atque concordiam inuenit, recolit. Sed quo ausu, quo
 ve tumore nescio, nouum sibi conata est nomen arripere, vnde omnium fratrum cor-
 da potuissent ad scandalum peruenire. Qua in re vehementer admiror, quia ne ad Epi-
 scopatum venire potuisses, fugisse velle te memini, quem tamen adeptum ita exercere
 desideras, ac si ad eum ambizioso desiderio cucurisses. Qui enim indignum te esse fa-
 rebaris, vt Episcopus dici potuisses: ad hoc quandoque perductus es, vt despectis fra-
 tribus, Episcopus appetas solus vocari. Et quidem hac de re sanctæ memoriæ decesso-
 ris mei Pelagij grama ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt, in quibus Syn-
 odi, quæ apud vos de fratris quondam & sacerdotis nostri Gregorij causâ con-
 gregata est, propter nefandum elationis vocabulum Acta dissoluit: & Archidia-
 conum, quem iuxta morem ad vestigia dominorum transmisserat, Missarum vobiscum
 solemnna celebrare prohibuit. Post eius verò obitum, cum indignus ego ad Ecclesiæ re-
 gimen adductus sum, & antè per alios Responsales meos, & nunc per communem filium
 meum Sabinianum diaconum alloqui fraternitatem vestram, vt à tali se præsumptione
 compesceret, non equidem scripto, sed nudo sermone curavi: & si emendari noller cum
 Missarum solemnna cum fraternitate vestra celebrare prohibui, vt sanctitatem vestram
 prius sub quadam verecundiæ reuerentia pulsarem: quatenus si emendari nefandus ac
 profanus tumor verecundè non posset, tunc ad ea debuisset quæ sunt districta atque cano-
 nica peruenire.

B scopatam venire potuisses, fugisse velle te memini, quem tamen adeptum ita exercere
 desideras, ac si ad eum ambizioso desiderio cucurisses. Qui enim indignum te esse fa-
 rebaris, vt Episcopus dici potuisses: ad hoc quandoque perductus es, vt despectis fra-
 tribus, Episcopus appetas solus vocari. Et quidem hac de re sanctæ memoriæ decesso-
 ris mei Pelagij grama ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt, in quibus Syn-
 odi, quæ apud vos de fratris quondam & sacerdotis nostri Gregorij causâ con-
 gregata est, propter nefandum elationis vocabulum Acta dissoluit: & Archidia-
 conum, quem iuxta morem ad vestigia dominorum transmisserat, Missarum vobiscum
 solemnna celebrare prohibuit. Post eius verò obitum, cum indignus ego ad Ecclesiæ re-
 gimen adductus sum, & antè per alios Responsales meos, & nunc per communem filium
 meum Sabinianum diaconum alloqui fraternitatem vestram, vt à tali se præsumptione
 compesceret, non equidem scripto, sed nudo sermone curavi: & si emendari noller cum
 Missarum solemnna cum fraternitate vestra celebrare prohibui, vt sanctitatem vestram
 prius sub quadam verecundiæ reuerentia pulsarem: quatenus si emendari nefandus ac
 profanus tumor verecundè non posset, tunc ad ea debuisset quæ sunt districta atque cano-
 nica peruenire.

C Et quia ressecanda vulnera prius leui manu palpanda sunt: rogo, deprecor, & quan-
 ta postum dulcedine exposco, vt fraternitas vestra cunctis sibi adulantibus, atque
 erroris nomen deferentibus contradicat, nec stulto ac superbo vocabulo appellari con-
 sentiat. Verè enim siens dico, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis de-
 puto, quod ille meus frater nuncique ad humilitatem reduci non valuit, qui ad
 hoc in Episcopatus gradu constitutus est, vt aliorum animas ad humilitatem re-
 ducat: quod ille qui veritatem docet alios, semetipsum docere, nec me quoque de-
 precante, consensit. Perpende, rogo, quia in hac præsumptione temeraria pax to-
 tius turbatur Ecclesiæ, & gratiæ contradicitur communiter omnibus effuse. In qua
 nimirum ipse tantum crescere poteris, quantum penes semetipsum decreueris. Tan-
 toque maior efficeris, quanto te à superbi & stulti vocabuli usurpatione restringis:
 atque in tantum proficis, in quantum tibi non studueris derogando fratribus æ-
 rogare.

D Humilitatem ergo, frater carissime, totis visceribus dilige, per quam cunctorum fra-
 trum concordia, & sanctæ vniuersalis Ecclesiæ vnitas valeat custodiri. Certè Paulus A po-
 stolus cum audiret quosdam dicere: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ; hanc
 dilacerationem corporis Dominici, per quam membra eius aliis quodammodo se capi-
 tibus sociabant, vehementissimè perhorrescens, exclamauit, dicens: Numquid Pau-
 lus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Si ergo ille membra Do-
 minici corporis certis extra Christum quasi capitibus & ipsis quidem Apostolis subiici
 particulariter curauit: tu quid Christo vniuersalis sanctæ Ecclesiæ capiti in extremi iudi-
 cij es didurus examine, quicuncta eius membra tibi met conaris Vniuersalis appellatio-
 ne supponere?

Quis, rogo, in hoc tam peruerso vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui de-
 spectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singu-
 laritatis erumpere, vt & nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur? Qui etiam di-
 xit: in cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum. Sedebo in mon-
 te testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero
 Altissimo. Quid enim fratres tui omnes vniuersalis Ecclesiæ Episcopi, nisi astra cæli
 sunt?

E tibus sociabant, vehementissimè perhorrescens, exclamauit, dicens: Numquid Pau-
 lus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Si ergo ille membra Do-
 minici corporis certis extra Christum quasi capitibus & ipsis quidem Apostolis subiici
 particulariter curauit: tu quid Christo vniuersalis sanctæ Ecclesiæ capiti in extremi iudi-
 cij es didurus examine, quicuncta eius membra tibi met conaris Vniuersalis appellatio-
 ne supponere?

Quis, rogo, in hoc tam peruerso vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui de-
 spectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singu-
 laritatis erumpere, vt & nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur? Qui etiam di-
 xit: in cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum. Sedebo in mon-
 te testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero
 Altissimo. Quid enim fratres tui omnes vniuersalis Ecclesiæ Episcopi, nisi astra cæli
 sunt?

Annal. Eccl. Tom. 8. H 2 sunt?

^a Deut. 20.

^b Greg. lib. 4.
^{epi. 38 Ind. 13}

S. GREGORII
AD IO. AD-
MONITIO.

* quoque

GREGORIVS
IN SPIRITU
LENITATIS
ARGVIT.

^{1. Cor. 1.}

DETESTAN-
DA SUPER-
BIA IOAN-
NIS.
^{1. Iai. 14.}

^a Leo epist. 97. Augustum inscribitur : Leo Romæ & vniuersalis Catholicæque Ecclesiæ Episcopus.] **A** Insuper cum æquipollere videatur, immo idem Catholicum sit, quod Vniuersale : habes pariter eosdem Pontifices Romanos inscribi solitos Catholicæ Ecclesiæ Episcopos : ita sæpè idem Leo ^b, & inter alia ad Maximum Episcopum Antiochenum scribens : Leo, inquit, Catholicæ Ecclesiæ, &c.]

^b Leo epist. 14. ^{15.} ^c Leo epist. 66. Quod quidem nomen, vt consuetus titulus in Ecclesia Dei, ab aliis itē iisdem Romanæ Ecclesiæ Pontificibus impertitum sæpius reperitur, & inter alios à viro illustri Pompeio cognato Iustiniani Imperatoris, qui cum ad Hormisdam Papam scribit ^d, cum vniuersalis Ecclesiæ Episcopum nominat : ita etiam Anastasia itidem eiusdem Augusti affinis. Sed & alij Episcopi cum ad eos scriberent, quàm amplissimis sint vsi titulis, pete exemplum à Synodo in Epiro celebrata, vbi in epistola ad Hormisdam Papam eiusmodi præfigunt titulum : Patri Patrum, comministro, ac principi Episcoporum, &c.] atque ad eundem Ioannes Episcopus Nicopolitanus, & monachi vniuersæ Syriæ ita in libello supplici : Vniuersi orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ continenti sedem Principis Apostolorum Petri.] sed hæc dicta exempli causa sufficiant. Iam reliquas prosequamur res gestas Gregorij cum Ioanne.

^e Habentur in ter epist. Hormisdæ. DE EPISCO- PIS ROM- QVI VNI- VERSALIS SVNT DIC- TTT.

Agebatur etiam in litteris eiusdem Episcopi Constantinopolitani de causa Ioannis & Athanasij presbyterorum, quorum prior hæresis damnatus iniuste fuerat : quam ob causam Gregorius Romam eum aduocauerat. Quid autem de eo factum sit, vbi Acta iudicialia iussa sunt Romam deferri, ex aliis Gregorij Papæ litteris ^f possumus intellegere, cum rescribens ad eundem Ioannem Episcopum Constantinopolitanum, causam eius in Synodo Romana fuisse cognitam tradit, ipsumque repertum innocentem absolutum, atque Orientale de eo habitum iam abrogatum esse iudicium, in quo iniquè admodum presbyter ille Chalcedonensis Ecclesiæ, licet Catholicus esset, per Ioannis Iudices, impositis (vt vidimus) verberibus, fuerat vti hæreticus condemnatus. Qua de causa perbenignè hoc modo commonuit eundem Ioannem Gregorius ^g : Hoc ergo, frater sanctissime, subtiliter perpendamus, & sub prætextu hæresis affligi quempiam veraciter innocentem non sinamus : ne (quod absit) hæresim fieri sub emendationis magis specie permittamus.] Et in eadem sententiam de eo scribens ad Mauritium Imperatorem, hæc habet ^h : Veraciter confitenti non credere, non est hæresim purgare, sed facere.] Marcionistarum enim hæresis crimine fuerat hic vir Catholicus infamatus, & per Ioannis Iudices iudicatus. Quòd igitur Romæ iudicet Gregorius Chalcedonensem presbyterum Constantinopoli condemnatum, atque etiam contra iudicium habitum Constantinopoli ipsum absoluat : quomodo etsi non se dicat vniuersalem, non cognosci necesse sit ipsum esse Ecclesiæ vniuersalis Episcopum?

ⁱ Gregor. lib. 5. epist. 14 Ind. 14. CODICES GRABCO- RVM SAE- PE FALSA- TI REPER- VI.

Quod verò pertinet ad Athanasium reorum alterum, quid gestum sit, ipse Gregorius docet in epistola ad Narsetem ^k, nimirum inuentum esse (vt ait) aliqua ex parte Manichæum, verumtamen accusatorem ipsius ex eius accusationibus esse conuictum Pelagianum; inuentumque codicem editi Ephesini Concilij missum Constantinopoli esse falsatum. Quam autem parum tuti fuerint tunc Græci codices, ista accuratè tractans ipse Gregorius, hæc addit : Existimamus, quia sicut Chalcedonensis Synodus in vno loco ab Ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesina Synodo factum est. Charitas ergo vestra vetustos omnino codices eiusdem Synodi requirat, & illic inde videat si quid tale inuenitur: mihi que eundem codicem, quem inuenit, transmittat: quem mox vt legero, retransmitto. Nouis enim codicibus passim non credat.] Et paulo post: **E** Romani autem codices multo veriores sunt, quàm Græci : quia nostri sicut non acumina, ita nec imposturas habent.] hæc Gregorius.

Quando autem in Constantinopolitano iudicio fuit ipse Athanasius condemnatus, magna tunc accidit vecordia ipsius Ioannis adducta in iudicium minimè perscrutantis, vel nescientis inter verum & falsum ob imperitiam sacrorum canonum accuratè distinguere: vt apud ipsum Constantinopolitanum Episcopum ederetur Synodus secunda Ephesina pro prima, Conciliabulum videlicet Nestorianorum sub Ioanne Antiocheno pro œcumenica Synodo : quod culpa graui non caruit, aut dolo, vel saltem reorum Ecclesiasticarum maxima ignorantia : ex quo tunc est factum, vt Catholici, qui hæreticorum illi Synodo minimè assentirentur, dicerentur hæretici; & hæretici assentientes, Catholici putarentur. Porrò id non semel in iudicio factum, sed iterum in causa quorum-

dam

A dam monachorum, de quibus postea ipse S. Gregorius scripsit ad Eulogium Episcopum Alexandrinum his verbis:

Præterea ante triennium, cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur; satisfaciens mihi quondam frater & confacerdos meus dominus Ioannes, Constantinopolitanus Episcopus (scilicet, litteras misit, quibus nitetur ostendere, eos Ephesinæ Synodi diffinitionibus contradixisse : & velut ex eadem Synodo, certa nobis, quibus ipsi obstitent, capitula destinauit : Inter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quòd diabolus, &c.] erant hæc in Nestorianorum Concilio posteriori Ephesino; canone secundo : quod olim per Ioannem Antiochenum seorsum celebratum est, diuersum ab illo per Dioscorum postea habito: quod cum pro germano Ephesino Ioannes ipse ad Gregorium miserit, quàm pius dici potuerit, omnes puto intelligunt. De iisdem quoque & ad Anastasium Antiochenum Episcopum Gregorius hæc dilucidius, vbi ait ^l : Ex annotatione hæretici codicis, qui ad me ex regia vrbe transmissus est, agnoui per hoc quod quadam capitula Catholica cum hæreticis fuerant reprehensa, quia quidam illam Ephesinam primam Synodum in eadem vrbe existimant, quæ quondam ab hæreticis traditur esse composita : omnino necesse est, vt charitas vestra eandem Synodum apud sanctam Alexandrinam & Antiochenam Ecclesiam requirat, & qualiter in veritate habeatur, inueniat. Vel si placet, hinc dirigimus, quæ ab antiquitate seruata in scriiniis habemus. Illa enim Synodus *secunda Ephesina*, quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quadam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Cælestij atque Pelagij prædicamenta, &c.] Audisti totius imposturæ comœdiam? Vidisti, qui vocari voluit Œcumenicus, quas miserit merces in Urbem : dum,

B nisi Gregorius vigilasset, sub auctoritate Concilij œcumenici Ephesini, Pelagianam hæresim ante sæpe damnatam rursus introduxisset in Ecclesiam? Sed de his inferius iterum agemus.

C Sed quod ad dictum Concilium in ea causa collectum spectat : habitum illud hoc anno Romæ, ex scriptis eiusdem sancti Gregorij satis apparet, vbi hæc in eius præfatione leguntur : Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, temporibus piissimi ac serenissimi dominorum Maurij, Tiberij, & Theodosij Augustorum eiusdem domini, Imperio Maurij anno tertio decimo*, Indictione tertriadecima, quinto die mensis Iulij, &c.] Sed corrige quod habet de Imperij Maurij anno decimo tertio : nam hoc anno Indictione decimatercia non decimustercius Maurij currebat, sed decimus, vt ex eiusdem Gregorij scriptis apparet, vbi superius numerat ^m annum septimum ipsius Imperatoris decima Indictione.

Quod autem ad canones in eadem Synodo sancitos pertinet, sex numero habentur: Quorum primus est de diaconis, ne quorum munus est altari ministrare, Euangelium prædicare, & elemosynis inferuire, iidem cantores existerent. Secundus ille, ne cubiculo Pontificio seruirent pueri laici & seculares, sed clerici vel monachi id ministerij exhiberent. Tertius, quo decretum est, ne rectores patrimoniorum Ecclesiæ alienis possessionibus affigant titulos. Quartus verò, vt sine tegmine corpora Pontificum ad sepulchrum deferrentur, ea nimirum occasione, quod cum (vt ait) dalmaticis tegerentur, ipsas postea populus inter se partitas loco sacrarum reliquiarum asseruarent: quem monuit, vt è corporibus potius Apostolorum ac martyrum velamina acciperent. Ita Gregorius viuens consuluit sibi post mortem, ne coleretur vt sanctus. Adiecit illud etiam statuere, ne in ordinationibus sacris conficiendis, vel pallij exhibitione aliquid penitus acciperetur, neque etiam à Notariis pro charta vel calamo quid sumeretur, nisi post ordinationem exhibitam aliquid ordinatus sponte dare voluerit.

Postremo verò illud constituit, vt serui Ecclesiæ ad monasticam vitam venire cupientes, in laicali primum habitu probarentur. In quo item Romano Concilio illud implendum indixit ⁿ, vt nullius essent ponderis, quæ de bonis post Episcopatum adeptis Episcopus testamento disposuisset, secus verò de his quæ ante Episcopatum possedisset. Reperimus in scripto codice Sublacensi, in Concilio Romano eundem Gregorium Papam probasse & confirmasse regulam sancti Benedicti. Subscripterunt Concilio Episcopi vigintiduo, presbyteri verò Cardinales trigintaquatuor.

Hoc pariter anno accidit, vt scismatici Istriæ prouinciæ petierint à sancto Gregorio ad Urbem veniendi securitatem, vt de vertentibus quæstionibus vna conferrent : quam liben-

* Gregor. lib. 6. epist. 31. Indict. 15.

* Gregor. lib. 7. epist. 48. Ind. 2.

CONCILIUM ROMANUM. * Exiat lib. 4. sub epist. 44.

* decimo

* Greg. lib. 2. in princip.

CANONES IN CONC. ROM. STATUTI.

* Greg. lib. 5. epist. 1. Ind. 14.

libentissimo animo Gregorius præstitit, datis ad Perrum & Prudentium Istriæ Episcopos A
litteris: sed a proposito ipsi defecere.

^aGregor. lib. 4. epi. 49. Ind. 13. Apoc. 22. DE CAUSA MAXIMI EPISCOPI SALONITANT. At verò secundum illud Apocalypsis: Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, fordescat adhuc.] Mauritius Imperator, aduersus S. Gregorium Papam, Maximum in Ecclesiam Salonitanam intrusum, ab ipso autem Gregorio censuris eiectionem, per suos ministros in Ecclesia illa Episcopum retinuit. Id quidem hoc anno idem Imperator Mauritius tyrannicè gessit, quod animum ipsius Gregorij Papæ vehementer exagitauit. Nam cum idem Pontifex Maximum Salonitanum simoniacum intrusum Missarum celebratione priuaret, & ille eam iussionem sub anathematis poena mandatam contempsisset, Missarumque celebrare minimè prætermittens, auxilium quaesiuisset Imperatoris: litteras ab eo impetrauit, quibus iuberetur cum honore suscipi. Hac accipiens Gregorius, cum Augusta

^bGregor. lib. 4. epi. 34. Ind. 13. FACINORAM MAXIMI. exponit huiusmodi verbis: Salonitanæ ciuitatis Episcopis, me ac Responsali meo nesciente, ordinatus est; & facta res est, quæ sub nullis anterioribus Principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuicacitatem, qui inordinatè ordinatus est, protinus misi, ut omnino Missarum solemnitas celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent, quod ei sub excommunicationis interpositione mandauit. Et contempto me atque despecto, in audaciam quorundam sæcularium hominum, quibus, denudata sua Ecclesia, premia multa præbere dicitur, nuncusque Missas facere præsumit, atque ad me venire secundum iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est, hoc quod in ordinatione sua me vel Responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxavi, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia verò peruersa illius, scilicet mala corporalia, quæ cognoui, vel quia cum pecuniis est electus, vel quia excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita prætereire non possum. Sed opto & Dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his quæ dicta sunt, valeat inueniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen quam hæc cognoscantur, serenissimus dominus discurrere iussione præcepit, ut cum venientem cum honore suscipiam. Et valde graue est, ut vir de quo tanta & talia nunciantur, cum ante requiri & discuti debeat, honoretur.

^cGregor. lib. 4. epi. 34. Ind. 13. IVSTA QVÆ RELATA S. GREGORII. Et si Episcoporum causæ mihi commissorum apud piissimos dominos aliorum patrociniis disponuntur: infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed ut Episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad sæculares Iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis depono. Hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto, & si ad me diu venire distulerit, in eo exercere districtiorem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotenti autem Domino confido, quia longam piissimis dominis vitam tribuet, & nobis sub manu vestra, non secundum peccata nostra, sed secundum gratiæ suæ dona disponet. Hæc ergo tranquillissimæ dominæ suggero: quia integerrima serenitatis eius conscientia quanto moueatur zelo rectitudinis atque iustitiæ, non ignoro.] hæc tamen ad Imperatricem Gregorius.

^dGregor. lib. 7. epi. 1. Ind. 1. MAGNA MAXIMI CONTVMACIA. At non statim ut accepit ista de Maximo, verecundia detentus, fuit ei Mauritius, sed postea ab Exarcho Italiæ & aliis magistratibus concitatus: siquidem dictam de eodem Maximo historiam latius explicatam habes in epistola eiusdem Gregorij ad Sabinianum diaconum verbis istis: Postquam, inquit, serenissimus dominus Imperator iussiones transmisit, ut ordinari minimè debuisset, tunc ad altiorem superbiam erupit. E Nam homines gloriosi viri Patriæ Romani (hic exarchus erat) ab eo præmia acceperunt, eumque ita ordinari fecerunt, ut Antonium subdiaconum & Rectorem patrimonij, nisi fugisset, occiderent. Ego autem epistola transmisit, postquam eum ordinatum contra rationem cognoui & contra consuetudinem, ut Missarum solemnitas celebrare non præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis cognoscerem quid de eius persona iussissent. Quæ scripta mea publicè relecta, vel in ciuitate posita, publicè scindi fecit, atque in contemptum sedis Apostolicæ apertius exiliit. Quod ego qualiter patiar, scis, qui anteparatior sum mori, quam beati Petri Apostoli Ecclesiam meis diebus degenerare. Mores etiam meos bene cognitos habes: quia diu porto; sed si semel deliberauero non portare, contra omnia pericula lætus vado. Vnde necesse est cum Dei auxilio periculo succurre, ne cogatur excedendo peccare. Vide quæ dico, & pensa ex quanto dolore sunt.] hæc & alia

A & alia ad Sabinianum Apocrisarium degentem Constantinopoli, insinuanda Imperatori, Gregorius scribit.

^aGregor. lib. 5. epi. 25. Ind. 14. & lib. 6. Epist. 19. Ind. 15. DE MALCO OCCISO CALYMNIA. Quod autem ipse Gregorius eundem Maximum iterum atque iterum Romam à se vocatum, obtemperare contemnentem excommunicasset: ille ad suam excusationem seueritatem nimiam Gregorij prætexebat, tumorem excitans, quod Episcopum quemdam Malcum Romæ in carcere mori coegisset. Ad hæc Gregorius mox ista subinfert: Peruenit verò ad me, quia transmisit nescio quem clericum, qui diceret, quia Malcus Episcopus in custodia pro solidis occisus sit. De qua re vnum est quod breuiter suggeras serenissimis dominis nostris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa: sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.] quasi diceret, tantum abesse ut coegerit mori Episcopum, ut nec ipsos hostes, cum posset, voluerit occidi. At quomodo de Malco res se habuerit, accipe ex ipso, cum subdit: Malcus autem Episcopus neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione: sed die qua causam dixit, & adductus est, nesciente me, à Bonifacio Notario in domum eius ductus est, cui & prandium factum est, ibique prandit & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est: quod iam dilectionem tuam arbitror cognouisse.] hæc de calumnia ex morte Malci præsentia. Sed quæ hæc secuta sunt?

^bGreg. lib. 7. epi. 79. 80. 81. Ind. 2. Vicit Gregorius in bono malum. Etenim concessit, ut cum Romam venire nollet, saltem Rauennam se conferret, vbi delegatum à sede Apostolica haberet Iudicem Martinianum Episcopum, sub quo causam diceret. Præstitit hoc Maximus, Rauennamque se contulit, vbi & iuramento se purgavit supra corpus sancti Apollinaris, se nimirum à simoniaca labe integrum atque immunem esse: acceptaque poenitentia de inobedientia & contumacia, qua in Apostolicam sedem peccasset, ad Salonitanam est missus, consentiente Gregorio, Ecclesiam, ut legitimus illic federet sacerdos: cui & expetenti idem Pontifex pallium dedit. Hæc omnia constant ex epistolis ipsius S. Gregorij datis Indictione secunda: vnde appareat, causam hanc coeptam Indictione duodecima, perdurasse annos quinque.

^cGregor. lib. 4. epi. 37. Ind. 13. GREGORII TVLATVR ANASTASIO EPISCOPO ANTIOCH. Eodem anno Anastasius Sinaita, vbi in sedem Antiochenam restitutus est, litteras dedit ad Gregorium Romanum Pontificem; qui cum accepisset, post mortem Gregorij Episcopi Antiocheni, ipsum Anastasium, à tempore Iustiniani Imperatoris à sede expulsum, esse restitutum, illi congratulatus litteras reddidit, quarum est huiusmodi exordium: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia magnus ille fluuius, qui quondam arenia Antiochiæ saxa reliquerat, tandem ad proprium aluicem reuersus, & subiectas & iuxta positas valles rigat, &c.] Dumque cum solatur de tribulationibus quibus afflictatus fuerat, suas, quas tunc ipse Gregorius pateretur, ærumnas ingerit, dicens: Quantas verò in hac terra tribulationes de Longobardorum gladiis, de iniquitatibus Iudicum, de insolentia atque importunitate causarum, de cura subiectorum, de molestia etiam corporis quam patior, explere nec calamo, nec lingua sufficio.] Ad finem verò epistolæ duo ista apponens verba, AMEN, GRATIA] mox subdit: Quæ videlicet verba de scriptis vestris accepta, idcirco in meis epistolis pono, ut de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non solum vester est, sed etiam noster.] utpote quod eadem salutatione, siue epistolæ signo S. Ignatius vteretur. Sed de his primo Annalium tomo diximus.

^dPrat. spirit. cap. 149. DE AMOS EPISCOPO HIERSOLYMO. Hoc eodem anno (ut in fine anni superioris est demonstratum) Amos Hierosolymorum Episcopus post Ioannem electus est: de cuius ingressu hæc apud Sophronium habes: Cum descendisset Abbas Amos Hierosolymitanus, & Patriarcha ordinatus esset: venerunt omnes monasteriorum eremi Abbates, ut adorarent eum: inter quos affui & ego cum Abbate meo. Coepitque Patriarcha dicere Patribus: Orate pro me, fratres: magnum enim onus & intolerabile mihi iniunctum est, sacerdotijque dignitas me terret immodicè. Petri enim & Pauli & similibus est regere rationales animas. Nam inueni scriptum, quia beatissimus & æqualis Angelis Papa Leo, qui Romanorum Ecclesiæ præfuit, per quadraginta dies perseuerauit ad sepulchrum Apostoli Petri vigiliis & orationibus insistens, petensque ab Apostolo, ut pro se apud Deum intercederet, ut dimitterentur sibi peccata sua. Impletisque diebus quadraginta, apparuit ei Petrus Apostolus, dicens: Oraui pro te, & dimissa sunt tibi peccata tua, præter impositionis manuum: hoc enim solum abs te requiretur, siue

siue bene, siue fortasse aliter egeris.] hæc dicta quidem ab Amos, vt inuenta sunt scripta reddimus: sed de veritate historiarum superius in Leone dictum est.

Hoc pariter anno, cum (vt vidimus) ad Galliarum Episcopos litteras dedisset sanctus Gregorius pro corrigendis iis quæ aduersus sacros canones in Galliis agerentur, vt id omnino perfici posset, regias manus in auxilium petiit: cuius rei causa scripsit ad Childebertum Francorum Regem de pluribus rebus corrigendis in regno ipsius, quæ deficiente verbi cultura succreuerant: potissimum verò illud admonuit, ne laici statim tonso capite raperentur ad Episcopatum, seu potius raperent ipsi Episcopatum, hoc suadens exemplo: Certum namque est, inquit, non vos ante exercitui ducem præponere, nisi vobis labor eius fidesque probata constiterit, nisi cum antea vitæ virtus & sollicitudo aptum esse monstrauerit. Si verò non aliis, nisi huiusmodi viris committitur gubernandus exercitus: qualis dux esse debeat animarum, ex istius rei comparatione bene colligitur.]

Scripsit & ad Brunichildem Reginam Francorum, matremque Regis, vbi inter alia de ipso Francorum regno atque Rege hæc habet: Non immerito contigit, vt cuncta gentium regna præcelleret: quippe earundem gentium Creatorem & purè colit & veraciter confitetur. Sed vt laudabilius in eo fides cum operibus enitescat, adhortationis vestræ eum verba succendant, &c.] & rursus postea ad eius filium Childebertum: Quanto ceteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem regem, quia sunt & alij, non mirum est: sed esse Catholicum, quod alij non merentur, hoc satis est. Sicut enim magnæ lanipadis splendor in tetræ noctis obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ira fidei vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscet. Quicquid enim Reges se ceteri gloriantur habere, habetis: sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis. Vt ergo sicut fide, ita & actione vincantur, benignam se excellentia vestra suis subiectis semper exhibeat, &c.] Dedit has litteras Gregorius Candido presbytero, quem post Patricium Dynamium ad curandum patrimonium S. Petri misit ad eundem Regem, atque vna cum litteris etiam munus Rege Christianissimo dignum, de quo in fine eiusdem epistolæ istis verbis: Claves præterea S. Petri, in quibus de vinculis catenarum eius inclusum est, excellentiæ vestræ direximus: quæ collo vestro suspensæ à malis vos omnibus tueantur.]

Sed de Galliis transeamus in Hispanias. Hoc enim anno idem sanctus Gregorius scripsit ad sanctum Leandrum Episcopum Hispalensem, mittens ad eum librum, quem nominat, Regulæ Pastoralis, scriptum (vt ait) ipso sui Episcopatus exordio ad Ioannem (vt vidimus) Episcopum Rauennatem: misitque ad eundem libros Moralium, ad ipsum Leandrum (vt præfatio docet) inscriptos; non omnes tamen, sed quos haberet præ manibus: tertiam enim & quartam eiusdem operis partem minimè in promptu habere, quæ mitti tunc posset, eadem epistola ipse testatur. Rursus autem cui incumberebat vniuersalis Ecclesiæ cura, inuisit litteris Ecclesiam Africanam, hoc pariter anno scribens ad totius Africæ Primate[m] Dominicum Carthaginensem Episcopum, vbi hæc pulchrè de communionem sanctorum precibus conseruanda: Vt ad hæc peruenire mereamur, & me pro vobis apud sanctissimum beati Petri Apostolorum principis corpus, & vos pro me apud sanctum Cyprianum martyrem orationibus decet incumbere.]

At quod successorem se esse nouit illius, cui non munda tantum animalia, sed & immunda, feræque bestiarum ad cibum paratæ ostensæ diuinitus fuere in linteo: parum ipsi fuit tantummodo curare Fideles, sed & adiecit animum, vt gentem Anglorum Britanniarum insulæ magna ex parte dominam factam sacro imbueret Euangelio. Sed quod tantæ molis opus aggredi, Longobardorum (vt vidisti) tumultus obstarent: illud saltem quod præ manibus esset, operari minimè prætermisit, nempe vt carperet ob famem ex ingenti segete spicas, cui nondum falcem immittere licuit. Quid ergo agit? Nouit in Galliis complures detineri iure belli captiuos Anglos, eisdemque exponi venales: dat itaque in mandatis Candido presbytero (quem ad curandum patrimonium S. Petri hoc anno in Gallias missum diximus) vt eisdem coemat Anglos adolescentes, quos ad fidem Christi conuersos monasterio bene instruendos committat. Scribit enim de his, de quæ emendis vestimentis ad pauperes vestiendos, hæc breuiter ipse S. Gregorius:

Pergens, auxiliante Deo D. N. Iesu Christo, ad patrimonium quod est in Galliis gubernandum: volumus, vt dilectio tua ex solidis, quos acceperit, vestimenta pauperum, & pueros

Gregor. lib. 4.
epist. 53. Ind. 13.

Greg. lib. 4.
epist. 5. Ind. 14.

REGIS
FRANCO-
RVM LAV-
DES EX FI-
DE CATHO-
LICA.

Greg. lib. 5.
epist. 6. Ind. 14.

Greg. lib. 4.
epist. 46. Ind. 13.
GREG. MIT-
TIT LI-
BROS ADS.
LEAN-
DRVM.

Greg. lib. 5.
epist. 19. Ind. 14.
COMMUNI-
CATIO PRE-
CYM.

Act. 10.
PRO AN-
GLOR. CON-
VERSIONE
LABORAT
GREG.

Greg. lib. 5.
epist. 10. Ind. 14.

A pueros Anglos, qui sunt ab annis decem & septem, vel decem & octo, vt in monasteriis dandi Deo proficiant, comparet: quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, ad locum proprium vtiliter expendantur. Si quid verò de pecuniis reddituum, quæ dicuntur oblatæ, recipere potueris: ex his quoque vestimenta pauperum comparare te volumus, vel (sicut præfati sumus) pueros, qui in omnipotentis Dei seruitio proficiant. Sed quia Pagani sunt qui illic inueniri possunt: volo vt cum eis presbyter transmittatur, ne quid ægritudinis contingat in via, vt quos morituros conspexerit, debeat baptizare. Ita igitur tua dilectio faciat, vt hæc diligenter implere festinet.] hætenus ad Candidum Gregorius. Nouisse antea Anglos Gregorium Romæ venum expositos, tradit Ioannes diaconus, admiratumque in iisdem vultus elegantiam, quo non barbarorum trucem repræsentarent aspectum, sed angelicam, quæ coloribus fingi solet, imaginem, atque ob id eisdem **B** Anglos Angelos nominasse; censuisseque eos emptos non vt alia mancipia tradendos glæbis, sed eisdem Anglos inter Angelos collocandos, in monasteriis scilicet, ad vitam angelicam excolendam. Fauit Deus votis eius, vt post has euulsas Apostolica manu spicas, in magnam mox messem falcem immitteret. Sed hæc contigerunt anno sequenti: dicemus nos de his suo loco.

Hoc eodem anno moritur Ioannes ille Episcopus Rauennas, quem irrisorem & fastidulentem duplici animo ambulantem Gregorius proximè redarguerat. Demerere hominem omni genere beneficij sanctus Gregorius minimè prætermisisse visus est, qui reperitur misisse ad eum reliquias sanctorum Romanorum Pontificum Marci, Marcelli, atque Feliculæ martyris, vt docet inscriptio eiusmodi à Rubeo edita:

*Inclita præfulgent sanctorum limina templo
Marci, Marcelli, Feliculæ simul:*

Pontifices hos Roma cepit, hæc martyr habetur.

Horum Gregorius dat Papa reliquias:

Quas petit Antistes meritis, animoq[ue] Ioannes:

Paruula pro summis reddere dona parat.

Oraclum statuit tanta virtute repletus,

Cuius ab auspiciis gratia & extat opus.

Qui bis septeno sacri diadematis anno,

Tractatu vigili quo regit Ecclesiam,

Hanc quoque regentem verendi culminis arcem

Vixit, & euentum traxit ad arbitrium.

Miranda subito suspendens arte cacumen

Inflexum reparat parte ab utraq[ue] latus.

Adatur his meritis felix Smaragdus in eum,

Cuius in his titulis participantur opes.]

Defuncto igitur Ioanne, facta est successoris electio, atque in locum eius substitutus est Marinianus. Extant de his Gregorij ipsius litteræ, quibus primo respuit alium Ioannem electum, eo quod nesciret Psalmos: reiecit & Donatum Archidiaconum, cui multa obstarent: consensit verò in Mariniano presbytero, qui secum diu in monasterio fuerat conuersatus: de quo ista ad Andream Scholasticum: Tandem venerabilem virum fratrem presbyterumque Marinianum, quem diu mecum didicere in monasterio conuersatum, communi concordantiq[ue] voce atque consensu sæpius petiuerunt. Cui refugienti diuersis **E** modis vix aliquando potuit suaderi, vt eorum præberet petitioni consensum. Et quia bene nobis eius vita est cognita, atq[ue] in lucrands animabus illum nouimus esse sollicitum, nullam in ordinatione ipsius moram attulimus.] hæc & alia in eius laudem Gregorius, cui & pallium concessit statutis diebus vtendum. Sed quod mox in eum oblocuti sunt aliqui, quod Concilium Chalcedonense minimè sectaretur (consuetæ hæc erat calumnia, vt sæpius dictum est, schismaticorum aduersus Catholicos) de his scribens Gregorius populo & clericis Rauennatis Ecclesiæ in omnibus satisfecit.

Sed quid accidit? Quem præfenti anno ad eum laudauit Gregorius, eundem anno sequenti mensè Martio reprehendere opus fuit. Ita humanæ conditionis instabilitas fert, vt mutatione status, mutari interdum homines, atque virtutes in vitia conuerti facile possint. Vbi enim primum iste nobilissimæ Ecclesiæ moderandas suscepit habenas, in id vires omnes intendit, vt redditus eiusdem augetet; eoq[ue] progressus est, vt à monasteriis etiam pecuniam

* dati
DE ANGLIS
EMENDIS
ATQ[UE] COL-
LOCANDIS
IN MONA-
STERIIS.

DE OBITU
IOANNIS
RAVENNA-
TIS EPISC.
Gregor. lib. 4.
epi. 14. Ind. 13
Hieron. Rub.
hisor. Raven.
lib. 4.

* Struzit

DE ELECTO
NE MARI-
NIANI EPISC.
RAVEN.
Gregor. lib. 4.
epi. 21. 23 &
45. Ind. 13.
Gregor. lib. 4.
epi. 45. Ind. 13

Greg. lib. 4.
epi. 54. Ind. 13
& lib. 5. Epi. 8.
Gregor. lib. 5
epi. 2. Ind. 14

niam cuperet extorquere: cuius rei gratia fuit ab ipso Gregorio arguendus. Ad eum enim **A** scribens ipse Pontifex, hæc præfatur: Miramur cur sic in breui fraternitatis tuæ fuerit im-
mutata discretio, ut ea quæ postulat non aduertat. Ex qua re dolemus, quia manifestum præbes indicium, plus apud te verba malè suadentium valuisse, quàm diuinæ lectionis studium profuisse. Cum ergo monasteria te oporteat defendere, & religiosos illic summopere congregare, ut lucrum de animarum congregatione possis efficere: in eorum te è diuerso grauamina (sicut litteræ tuæ testantur) desideras exercere, & quod est deterius, nos tuæ culpæ stude fieri debere participes.] & post aliqua: Quia ergo, inquit, te multum diligo, instanter admonco (quod sic rectè consideres) ut non plus pecuniæ quàm animabus studeas. Illud à latere respiciendum est: ad hoc autem tota mentis intentione laborandum, ac vehementius intuentū, &c.] Sed & de his adde quæ anno sequenti, mense Martio, idem S. Gregorius de eodem Mariniano scripsit ad Secundinum Dei seruum Rauennæ degen- **B**

tem, quæ & superius alia occasione maiori ex parte posuimus, his verbis:

Fratrem nostrum Marinianum Episcopum verbis quibus vales excita: quia obdormisse eum suspicor. Nam venerunt quidam ad me, in quibus erant senes mendicantes: qui à me disculsi sunt, à quibus quid acceperint: & per singula retulerunt, quanta eis, & à quibus itinere data sunt. Quos dum sollicitè de prædicto fratre requirem, quid eis dedisset: responderunt, se eum rogasse, sed ab eo se omnino nihil accepisse, ita ut neque panem in via acceperint, cum dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo quod vobis dare possim. Et miror si is qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat dare non habet. Dic ergo ei, ut cum loco muret & mentem. Non sibi credat solum lectionem & orationem sufficere, ut remotus studeat sedere, & de manu minimè fructificare: sed laicam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non habet, vacuum Episcopi nomen tenet. Quædam verò eum per epistolam meam de anima sua admonui, sed nihil mihi omnino respondit: unde credo quia eam neque ligere dignatus est. Pro qua re iam necessarium non fuit, ut eum per epistolam meam admonere aliquid debuissim: sed tantum illa scripsi, quæ in causis terrenis Consiliarius dicere potuit: nam ego ad hominem non legentem fatigari in dictatu non debui. Tua ergo dilectio secreto ei omnia loquatur, & admoncat qualiter se disponere debeat, ne per præsentem negligentiam vitam (quod absit) priorem perdat.] hucusque de Mariniano ad Secundinum Gregorius: quibus innotescit diaboli ars, ut quos decipere non potuit in monasterio, in spirituali constitutos præfectura auaritiæ sibi telis subiiciat. Habes præterea quod ex his intelligas S. Gregorium scribere consueuisse litteras eas potissimum quæ ad animarum salutem spectarent, reliquas verò quæ ad res (ut ait) terrenas pertinerent, Consiliarium ipsum dicere.

Quod insuper ad eundem Marinianum spectat, extant litteræ eiusdem Gregorij ad ipsum datæ Indictione decimatertia, in quibus hæc ad calcem habentur: Omnia etiam priuilegia, quæ tuæ pridem concessa esse constat Ecclesiæ, nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.] Fertur autem alia eiusdem S. Gregorij nomine epistola ex Vrsiana (ut aiunt) bibliotheca Rauennate deprompta ad eundem Marinianum scripta de priuilegiis eiusdem Ecclesiæ Rauennatis, sed quæ ex multis commenticia conuincatur. Idem enim (ut puro) auctor, qui eodem argumento Valentiniani imp. rescriptū continxit, quod superius suo loco refellimus, istam quoque est commentus epistolam. Etenim (ut hæc cursim annotasse sat sit) quid in ipsa habet inscriptione: Mariniano Archiepiscopo & nonnisi fratre Rauennatem Antistitem nominare consueuit? Quàm longè illud etiã à nomenclatura Gregorij, ut cum de Gelasio Papa contigit mentionem haberi, gloriosissimum Gelasium appellet? est titulus iste Præfectorum potius, quàm Pontificum. Vbi porro mos ille, ut non ipsi tantum, sed & eius successoribus omnibus pallium in perpetuum tribuat, cum talis priuilegij concessio numquã personam, cui conceditur, excedere soleat? Sed & quid, quod Rauennatem Ecclesiã primam filiam Romanæ Ecclesiæ vocat auctor? Quot sunt Ecclesiæ à Petro ante Rauennatem erectæ? Nec puto dicere primam quo ad dignitatem: nam nemo negarit Alexandrinam & Antiochenam peculiare Petri Ecclesias longè Rauennati præstare. Quid præterea, quod secundum Longobardorum Regum constitutiones firmat eiusdem priuilegium? Quid commune Rauennati Ecclesiæ cum Regibus Longo-

^a Greg. lib. 5. epi. 28. Ind. 14
REDAR-
GVIT MARI-
NIANVM
S. GREGO-
RIVS.

^b Gregor. lib. 5. epi. 29. Ind. 14

MARINIA-
NI DAMNA-
TVR AVARI-
TIA.

^c Gregor. lib. 4. epi. 54.

^d Extat apud Rub. histor. Ra-
uen. lib. 4.

REFELLI-
TVR COM-
MENTICIA
EPIST. DE
RAVEN. EC-
CLIA.

A Longobardorum, qui ea numquam poriti sunt? Quid ibi nomen illud, Marchio, tempo-
ribus istis incognitum? Omittimus alia plura, quæ longè à Gregorij stylo aberrant. Illud tantum quod extremum in comminatione anathematis ponitur verbis istis: Sciat se ex parte Dei omnipotentis & sanctorum trecentorum decem & octo Patrum, &c.] considerandum proponimus. Quando vniquam Gregorius eiusmodi vsus est modo anathematis interminandi? Vel quando quis Romanorum Pontificum eiusmodi vsus est anathematis comminatione, per Episcopos scilicet qui Nicæno Concilio interfuerunt? Sunt alia quidem priuilegia ab eodem Gregorio diuersis concessa locis, quorum formæ quam procul abhorrent ab ea quæ in eadem commenticia epistola posita legitur, videat lector. Hæc scio stomachum plurimum turbatura, qui erga eam Ecclesiã, alioqui nobilissimam atque dignissimam, priuato studio affecti sunt. Sed antidotum veritatis si adhibeatur, omnem protinus sanabit, quæ commota ex bile prouenit, amaritudinem.

Quod autem ad reliquas anni huius res gestas eiusdem sancti Gregorij spectat: idem summa quoque solitudine cum vacantibus Ecclesiis prouidete curaret, plures hoc anno dedit eodem argumento litteras, in quibus & aliis alio tempore eodem argumento conscriptis illud admiratione dignum, quod inuitum neminem subire Apostolica iussione conegisse reperitur onus Episcopale; dum licet interdum persuaserit, vim tamen nemini adhibuerit: immo quo aliquem sanctiorem sciret, eo magis suo relinquebat arbitrio, ut quod vellet faceret. Est de his notandum exemplum de Sebastiano, de quo ad ipsum hoc anno scribens hæc habet: Indico, quod ad me, Bonifacio Defensore referente, peruenerit, quia vir sanctissimus frater noster dominus Anastasius Patriarcha, Antiochenus scilicet, *Se-*
naita dictus, in vna suarum ciuitatum regendam vobis Ecclesiã committere voluit, &

C consentire noluitis. Quem sensum ac sapiẽtiam vestram valde ego libenter amplexus sum: laudavi vehementer, & vos felices, me infelicem esse deputavi, qui hoc tali tempore regimen Ecclesiæ suscipere consensi. Si tamen animus vester fortasse fratribus condescendendo, & misericordiæ operibus intentus, ad hoc vniquam consentire decreuerit, peto ut amoris meo alium minimè præponatis. Sunt enim in Sicilia insula Ecclesiæ vacantes Episcopis: & si vobis placet auctore Deo Ecclesiã regere iuxta beati Petri Apostoli limina cum eius adiutorio melius potestis. Sin verò non placet, feliciter insta, ut ista in vobis intentio permaneat, & pro nobis infelicibus exora.] hæc Gregorius ad Sebastianum Orientalem Episcopum, sed Episcopatu (ut puto) barbarorum infestatione carentem: cum tamen certum sit ab aliis sanctissimis Pontificibus alios ad id esse sæpè coactos. Sed secundum Apostolum: Alius quidem sic, alius verò sic.]

D Quod rursum ad huius anni impensos labores Gregorij pertinet: monachorum Deo seruientium curam, ex more, propensioem habuit, ut si quem sciret verè cultorem monasticæ vitæ, quicquid peteret illi daret, & plusquam pereret. Poscenti namque Euangelij librum Eliæ Abbati in Isauria, illum misit, & solidos pro ædificio cellæ plusquam petiisset mittere voluit. Sed audi in altero petendi modestiam, in altero dandi abundantem largitatem: scribens enim ad eum, hæc habet inter alia: Solidos autem vobis voluistis pro necessitatibus cellæ quinquaginta transmitti; quos multum esse æstimantes, ex eis nobis decem donastis, ut quadraginta mitteremus. Sed ne forsitan vel hoc graue esset, adhuc alios nobis ex eis estis dignari largiri. Sed quia valde vos in continentia nostra benignos inuenimus, eidem benignitati vice simili respondemus. Quinquaginta transmisiimus: & ne forsitan minus essent, alios decem superaddidimus: ne verò & hoc adhuc minus esset, alios duodecim iungi fecimus.] hæc ipse ad Eliam virum sanctum.

Solicite itidem Gregorius prospexit quieti monachorum, & si quando comperit eos ab Episcopis aliquibus infestari, illos ex eorum potestate exemit: ita quidem scribens ad Luminosum, Abbatem. Si quæ verò soluta disciplina essent monasteria, eadem reformanda curauit. Egentibus insuper monachis duo millia modiorum tritici dari præcepit. Quos præterea conditione seruos in monasterio profecisse nouisset, eosdem libertate donauit: est de his exemplum manumillionis ab eodem Gregorio factæ. Sed & seruos infideles emere consueuisse, ut Christianos factos monasterio traderet, superius dictum est. Quod verò ad bona pertinet Ecclesiastica: in his ius antiquum omnino seruatum custoditumque voluit, nimirum ut ex Ecclesiarum redditibus partes quatuor fierent, quarum vna cederet clero pauperibus alia, tertia sartis tectis, quarta Episcopo, si præset: alioqui quarta ista diuideretur, ita ut dimidia absentis esset Episcopi, ac dimidia Visitatoris ab Apostolica sede missi.

GREG. INVTVM NEMINEM COGEBAT AD EPISCOPIATVM.

^a Greg. lib. 4. epi. 35. Ind. 13

^b 1. Cor. 7.

^c Greg. lib. 4. epi. 30. Ind. 13

^d Greg. lib. 4. epi. 41. 43. Ind. 13.

^e Gregor. lib. 4. epi. 48. Ind. 13

^f Greg. lib. 5. epi. 4. Ind. 14

^g Greg. lib. 5. epi. 12. Ind. 14

^h Greg. lib. 5. epi. 10. Ind. 14

ⁱ Greg. lib. 4. epi. 42. Ind. 13

* Greg. Turon.
hisor. lib. 10.
c. 25.
DE ARREP-
TITIO IM-
POSTORA.

Hoc item anno, qui numeratur à Gregorio Turonensi Regum Francorum Childeberti A
decimus sextus, & Guntheramni tricesimus, per prauū dæmonem pseudopropheta in Gal-
liis, qui deciperet plurimos, excitatur. Rem gestam Gregorius ita narrat: Quidam, inquit,
ex Biturico (vt ipse postmodum est professus) dum saltus siluarum ingressus, ligna cæderet
ad explendam operis cuiusdam necessitatem, muscarum eum circumfedit examen: qua
de causa per biennium amens est habitus; vnde intelligi datur diabolicæ emissionis fuisse
nequitiam. Post hæc transactis vrbibus propinquis, Arelatensem prouinciam adiit, ibique
indutus pellibus quasi religiosus orabat: ad quem illudendum pars aduersa diuinandi ei
tribuit facultatem. Ex hoc vt in maiori proficeret scelere, commotus à loco, prouinciam
memorata deserens, Gabalitanæ regionis terminum est ingressus, proferens se magnum,
ac profiteri se non metuens Christum, assumpta secum muliere quadam pro sorore, quam
Mariam vocitari fecit. Confluebat ad eum multitudo populi exhibens infirmos, quos con- B
tingens sanitati reddebat. Conferebant enim ei aurum, argentumque & vestimenta ij
qui ad eum conueniebant: quod ille, quò facilius seduceret, pauperibus erogabat, proster-
nens se solo, effundens orationem cum muliere memorata, & surgens, se iterum à circum-
stantibus adorari iubebat. Prædicebat enim futura, & quibusdam morbos, quibusdam
damna prouenire denunciabat, paucis salutem futuram. Sed hæc omnia diabolicis arti-
bus & præstigiis nescio quibus agebat.

Seducta est autem per eum multitudo immensa populi, & non solum rusticiores, verum
etiam sacerdotes Ecclesiastici. Sequebantur autem eum amplius quam tria millia popu-
li. Interea coepit quosdam spoliare ac prædari, quos in itinere reperisset: spolia tamen non
habentibus largiebatur. Episcopis ac ciuibus minas mortis intentabat, eo quòd ab iis ado-
rari despiceretur. Ingressus autem Vellauæ * vrbs terminum, ad locum quem Anicium C
vocitant, accedit: & ad basilicas propinquas cum omni exercitu restitit, instruens aciem,
qualiter Aurelio ibidem tunc consistenti Episcopo bellum inferret, mittens etiam ante
se nuncios, homines nudo corpore, saltantes atque ludentes, qui aduentum eius annun-
ciarent. Quod stupens Episcopus, direxit ad eos viros strenuos inquirentes quid sibi vel-
lent ista quæ gererent.

* Belluaci

IMPOSTOR
OCCIDITVR

Vnus autem ex iis qui erat senior, cum se inclinasset, quasi osculaturus genua eius, ac
discussurus viam illius, iussit pseudopropheta eum apprehensum spoliari. Nec mora, ille
euaginato gladio, in frustra concidit: ceciditque Christus ille, qui magis Antichristus no-
minari debet, & mortuus est; dispersique sunt omnes qui cum eo erant. Maria autem illa
suppliciiis dedita, omnia phantasmata eius ac præstigias publicauit. Nam homines illi,
quos ad se credendum diabolica circumuentione turbauerat, numquam ad sensum inte- D
grum sunt regressi, sed hunc semper quasi Christum, Mariam autem illam partem deitatis
habere profitebantur. Sed & per totas Gallias emerferunt plerique, qui per has præstigias
adiungentes sibi mulierculas quasdam, quæ debacchantes sanctos eos confiterentur, ma-
gnos se in populis præferabant: ex quibus nos plerosque vidimus, quos obiurgantes reuo-
care ab errore nisi sumus.] hucusque Gregorius Turonensis.

Porro eiusmodi imposturæ architectus diabolus æmulatus est gloriam Dei, quam hoc
potissimum anno consecutus est ex sancto suo, qui & femina, nempe matre sancta Pela-
gia comministratus, ad sublime culmen sanctitatis euectus, hoc eodem anno, deuicto dia-
bolo gloriosus, comitantibus sanctis, in cælum ascendit. Fuit iste, qui hoc quidem anno (vt
idem auctor restatur) ex hac vita migravit, S. Aredius Lemouicensis, cuius res gestas breui
compendio idem Gregorius prosecutus est verbis istis: E

* Greg. Turon.
hisor. lib. 10.
c. 29.
S. AREDII
PRAECLA-
RAE RES
GESTAE:

Aredius quoque hoc anno terras relinquens, vocante Domino, migravit ad cælum.
Lemouicinæ vrbs incola fuit, non mediocribus regionis suæ ortus parentibus, sed val-
de ingenuus. Hic Theodoberto Regi traditus, aulicis palatinis adiungitur. Erat enim
tunc temporis apud vrbem Treuericam vir eximiæ sanctitatis Nicetius Episcopus non
solum in prædicatione admirabilis facundia, verum etiam in operibus bonis ac mira-
bilibus celeberrimus habebatur in plebe. Qui intuens puerum in Regis palatio, ne-
scio quid in vultu eius cernens diuinum, præcepit ei se sequi. At ille relicto Regis pa-
latio, secutus est eum. Cumque ingressi in cellulam, de iis quæ ad Deum * pertinent confa-
bularentur: expetiit adolescens à beato sacerdote se corrigi, ab eo doceri, ab eo imbui,
ac in diuinis voluminibus ab eodem exerceri. Cumque in huius studij flagrantia cum
Antistite memorato degeret, tonsurato iam capite, quadam die psallentibus cleri-
cis

* eum

A cis in ecclesia, descendit columba è camera, quæ leuiter volitans circa eum, resedit super
caput eius, illud indicans (vt opinor) cum Spiritus sancti gratia iam repletum. Quam ille
cum non sine pudore conaretur abigere, hæc paululum circumuolans, iterum super caput
eius aut super scapulam residebat: quæ non modò ibi, sed etiam cum in cellulam Episcopi
ingrederetur, iugiter comitabatur cum eo: quod per dies plurimos factum, non sine admira-
tione Episcopus intendebat.] Sed quod auspicio columbæ Deus iniitasse visus est seruum
suum, diabolus id æmulatus, muscarum examine pseudopropheta inaugurauit. Pergit
verò Gregorius: Exinde vir Dei, Spiritu (vt diximus) sancto repletus, ad patriam, genito-
re ac germano defunctis, regreditur, consolaturus Pelagiam genitricem, quæ nullum pa-
rentem præter hanc sobolem spectabat.

Deinde cum ieiuniis atque orationibus vacaret, deprecatur eam, vt omnis cura domus,
B id est, siue correctio familiæ, siue exercitium agrorum, siue cultus vinearum ad eam aspi-
ceret; ne huic viro aliquod accideret impedimentum, quo ab oratione cessaret: vnum si-
bi tantum priuilegium vendicans, vt ad ecclesias ædificandas ipse præset. Quid plura?
Construxit templa Dei in honore sanctorum, expetiitque eorum pignora, nempe (acras re-
liquias, ac ex familia propria tonsuratos instituit monachos: ea nobiumque fundauit, in
quod non modo Cassiani, verum etiam Basilij, & reliquorum Abbatum, qui monasteria-
lem vitam instituerunt, celebrantur regulæ, beata muliere victum atque vestitum singulis
ministrante. Nec minùs hæc tamen impedita hoc onere in Dei laudibus perstrepebat, sed
assiduè etsi quiddam operis exerceret, semper orationem Domino tamquam odorem in-
censi acceptabilis offerebat.

MONASTERI-
RIVM S. A-
REDII.

Interea ad sanctum Arediam coeperunt infirmi conflueret; quos, manus singulis cum ve-
xillo Crucis imponens, sanitati reddebat: quorum si singillatim nomina scribere velim,
nec numerum percurrere valeam, nec vocabula memorare. Vnum tamen noui, quod qui-
cumque ad eum æger aduenit, sospes abscessit. De maioribus quoque miraculis parua pro-
ponimus. Iter quodam tempore cum genitrice dum ageret, & sancti Iuliani martyris ad
basilicam properaret, venerit vespere in quemdam locum: erat autem locus ille aridus &
absque fluentis currentibus infœcundus. Dixitque ad eum mater eius: Fili, aquam non ha-
bemus: & qualiter hic nocte præsentis quiescere possumus? At ille prostratus in orationem,
& diutissimè preces fundit ad Dominum; & erigens se, defixit virgam in terra quam ma-
nu gerebat, eamque cum bis aut tertio in gyrum vertisset, ad se latus extraxit: moxque vn-
da aquæ secuta est tam valida, vt non solum ipsis de præsentis, sed etiam pecoribus affa-
tim deinceps pocula ministraret. Nuperrimo autem tempore iter carpens, nimbus ad
D eum pluuiæ aduenire coepit: quæ ille cernens, paululum super equum in quo sedebat caput
inclinans, manus extendit ad Dominum. Consummata verò oratione, diuisa est nubes in
duas partes, ac in circuitu eorum immanis descendit pluuiæ; super eos tamen nulla (si di-
ci fas est) gutta descendit. Vniustimundo quoque cognomento Tattonis, cui Turonico,
dentes grauem inferebant dolorem, ex quo etiam maxilla intumuerat. Quod cum
beato viro questus esset, manum super locum doloris imposuit: statimque dolor fu-
gatus, nusquam deinceps ad iniuriam hominis excitatus est. Hæc ipse qui passus est retu-
lit. De his verò signis, quæ per virtutem sancti Iuliani martyris, Martini que confessoris
beati in eius manibus Dominus operatus est, pleraque in libris Miraculorum, sicut ipse
effatus est, scripsimus.

Post has verò & multas alias virtutes, quas Christo cooperante compleuit, aduenit
E Turonos post festiuitatem sancti Martini: ibique paululum commoratus, dixit nobis, se
haud longæuo tempore adhuc in hoc mundo retineri, ac certè velocius dissolui: & Vale
dicens, abscessit, gratias agens Deo, quòd priusquam obiret, sepulchrum beati Anti-
stitis osculari promeruisse. Cumque ad cellulam suam accessisset, testamento condito,
ordinatis omnibus, ac S. Martino Hilarioque Antistitibus heredibus constitutis, ægrotare
coepit, ac dysenteria morbo grauati. Sexta quoque agrotationis eius die, mulier quæ
à spiritu immundo sæpius vexata, à sancto emundari non poterat: ligatis per se à tergo
manibus, clamare coepit, ac dicere: Currite ciues, exilite populi, exite obuiam mar-
tyribus confessoribusque qui ad exequium beati Aredij conueniunt. Ecce adest Iulia-
nus à Briuate, Priuatus ex Mimate, Martinus à Turonis, Martialisque ab vrbe pro-
pria: adest Saturninus à Tolosa, Dionysius ab vrbe Parisiaca, nonnulli & alij quos
cælum retinet, quos vos vt confessores & Dei martyres adoratis. Hæc cum in exor-
dio

CHRISTI
595. 596.GREGORII PAP.
6. 7.MAVRITII IMP.
10. 11.

dio noctis clamare coepisset, à domino suo reuincta est: sed nequaquam potuit contineri. Quæ rumpens vincula, ad monasterium cum his vocibus properare coepit: moxque beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quod sit susceptus ab Angelis. Mulierem quoque in exequiis suis cum alia muliere nequiori spiritu vexata, vt est sepulchro reclusus, à nequitia infesti dæmonij emundauit. Et credo ob hoc Dei nutu eandem in corpore positus non potuit emundare, vt exequiæ illius hac virtute glorificarentur. Post celebratum vero funus mulier quædam rictu patulo sine vocis officio ad eius accessit tumulum: quo osculis delibato, elocutionis meruit recipere beneficium.] hæc de S. A. radio Gregorius Turonensis; à quo contumelia affectus diabolus frustra in impostore (vt demonstratum est) similem sibi gloriam aucupari conatus fuit. His & paucis aliis rebus præterea additis, appositæque serie Turonensium Episcoporum, ipse Gregorius finem historiæ Francorum imposuit propagatæ in quintum vsque annum Gregorij Papæ, cuius sextus hoc item anno incipit mense Septembri: quo pariter tempore finem viuendi idem fecisse putatur. Adiecit & catalogum scriptorum suorum, contestatione apposita, ne quis ob rusticitatem sermonis eos aboleret, aut aliqua ex parte mutilaret.

^a Greg. Turon. lib. 10 c. 26. S. SULPITII BITURICENSIS OBITVS. Eodem pariter anno idem S. Gregorius recenset obitum contigisse S. Sulpitij Episcopi Bituricensis, inque eius locum suffectum Eustatium tradit. Qui verò sanctissimè vitam duxit, & diuinis miraculis coruscavit, æquè dignus est habitus vt annua die eius memoria in Ecclesia Catholica coleretur sextodecimo Kalend. Februarij, vt Latinorum omnia Martyrologia indicant. Hunc successisse Austregisilo æquè sancto, habent res gestæ ipsius Austregisili; Gregorius autem Remigium eius prædecessorem ponit. Tu de his consule quæ in Notis ad Romanum Martyrologium diximus, vbi ostendimus non duos tantum, sed & tres Sulpitios eiusdem Bituricensis Ecclesiæ ponere oportere, si alium Sulpitium successorem Austregisili affirmare ex aliorum sententia voluerimus. Ar certum est Austregisilum vixisse tempore Theodorici Regis Francorum, successoremque fuisse Apollinaris. agemus de eo nos suo loco inferiùs.

IESV CHRISTI
ANNVS
596.GREGORII PAP.
ANNVS
7.MAVRITII IMP.
ANNVS
11.

Quingentesimo nonagesimo sexto Domini anno, Indictionis decimæ quartæ, elatum illum, fastu plenum, ac superbia tumidum hominem, is qui superbis resistit & humilibus dat gratiam Deus ex hac luce subtraxit Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quem se efferentem amplius quàm par erat, S. Gregorius quot litteris, tot fulminibus, anno superiori percussit. Porro qui ieiunando, & elemosynas dando, magnam viuens sibi laudem comparasset, post mortem à suis sanctus falso est habitus. Audi in primis quæ de ipso Nicephorus referat: Tum verò, inquit, Hierarcha vrbis Constantinopolitane Ioannes post Episcopatus sui annos tredecim ex hac vita decessit. Qui quòd voluptates expugnauerit, animique perturbationes coercuerit, & imperium in ventrem exercuerit, *υψηλῶς*, hoc est, ieiunator à Byzantiis cognominatus est, vir ex idiotarum quidem ille & opificij non inhonesti ordine progressus, sed qui propter præstantem virtutem ad Episcopatus fastigium sublatus sit. De quo cum multa alia memoratu digna prædicantur, tum illud maximè celebratur, quòd propter suam erga pauperes affectionem & misericordiam, pluribus ab Imperatore talentis mutuo sumptis, syngrapham illi dederit, qua substantiam suam mutux pecuniæ tamquam hypothecam opposuit atque impignorauit.

At postquam is è vita migravit, Mauritius Antistitis facultates requirens, paupertatem eum magnoperè cõfectatum fuisse comperit: eumque de virtute tanta admiratus, syngrapham statim discepit: & lectulum tantum ligneum qui in bonis eius repertus est, & amiculum laneum tenuè admodum, necnon penulam quamdam deformem (fuerat namque Ioannes malè vestitus, frugalitate vitæ conspicuus) in aulam Imperialem inferri iussit, eaque rebus omnibus prætulit: & ieiuniorum solemnij tempore deinceps, lectis ex auro & lapillis pretiosis concinnatis, sericisque vestibus, & aliis Imperialibus deliciis vale dicto, ligneo Præsulis eius toro noctibus totis vsus est, gratiã quamdam diuinam ex eo se consecuturum existimans.] hæc Nicephorus. His erga Ioannem exhibitis post obitum ab Imperatore

CHRISTI
596.GREGORII PAP.
7.MAVRITII IMP.
11.

A ratore postremis officiis, factum est, vt populus Regem sequens, eum vt sanctum coluerit, eaque opinione propagatum sit nomen eius ad posteros. Sed quid de his sit sentiendum, prouoco te, lector, ad S. Gregorium Romanum Pontificem eum instar Samuelem Saul lugentem.

Hoc ergo sublato de medio, substitutus est in locum eius Cyriacus Oeconomus optimi nominis vir, nonnihil antea reluctatus. Qui simulac regiæ ciuitatis Episcopalem thronum conscendit, mox ad promerendam Catholicam communicationem à Romano Pontifice, duos legatos Romam misit, Georgium presbyterum, & Theodorum diaconum, quibus & cum fidei professione litteras dedit ad ipsum Gregorium. Constant hæc quidem ex rebus ab ipso Pontifice ad eum litteris, quibus & reciprocã misit Catholica fidei regulam: reddidit alias quoque litteras, cum & ipse Cyriacus alias ad ipsum scripserit: commendauitque Ioannem Chalcedonensem, & Athanasium presbyteros absolutos in Romanæ Ecclesiæ iudicio, qui hæresis fuerant accusati. Scripsit & ad Mauritium Imperatorem Gregorius litteras de electione Cyriaci: vbi dum ait, ipsam Mauritium esse moratum, multumque temporis distulisse successoris Ioannis Episcopi electionem; facile inducimur vt credamus huius anni primo exordio, vel fortasse præteriti anni extremo tempore, ipsam Ioannem esse defunctum: vt planè intelligas diuinam haud retardatam esse vindictam.

Scripsit item sanctus Gregorius & de substitutione eadem Cyriaci ad Episcopos, qui eum ordinarant: quibus cum gratularetur de tanti Antistitis electione, placidè tamen eos redarguit, quòd scripserint, apparuisse in Ecclesia Cyriacum sicut Solem, ob idque eidem illud propheticum cunctos acclamasse: Hæc dies quam fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea.] Ignoscit tamen, quòd sciret ex charitate depromptum, quòd de Filij Dei erat prophetarum aduentu. Quòd verò ad personam Cyriaci sibi bene cognitam cum esset Constantinopoli pertinet, manabit: Dudum suæ magnitudinis probationem dedit, quòd in tam multis dispensationis Ecclesiasticæ causis occupatus tranquillum cor inter turbulenta frequentias tenuit, seque ipsum semper sub mansuetudine restrinxit: quòd videlicet non parua laus magni & inconcussi est animi, inter causarum turbas non fuisse turbatum.] hæc de Cyriaci virtutibus, de quo inferiùs suis locis sæpè dicendum. At licet eiusmodi epistolis vltro citroque datis mutua inter Gregorium & Cyriacum intercessisset in Catholica fide consensus atque communicatio, ipse tamen Gregorius litteris in mandatis dedit Sabiniano suo Constantinopoli Apocrifario, ne assisteret Cyriaco sacra Missarum solemnia celebranti, nisi vsurparum à prædecessore suo illicitum nomen Oecumenici Cyriacus penitus dimitteret. Quòd cum faceret Sabinianus, Cyriacus anno sequenti per suos conquestus est Responsales, quos Romam misit. Sed de his agendum eodem anno sequenti.

Quòd pertinet ad legatos Constantinopoli missos: antequam hiems ingueret, festinauit Gregorius Papa eos dimittere, vt restatur in dictis litteris ad Mauritium: sed quos optimos nouerat, pœnituit tam cito dimisisse. Admonuit tamen eosdem absentes, adhuc in via positos, datis ad eos litteris, de quadam ipsorum assertione erronea, qua dixissent, omnes quotquot in inferis confessi essent Christum Deum, ab eo liberatos esse: quam quidem sententiam diu ante damnatam demonstrat assertione Philastrij, necnon S. Augustini. Quid enim de his sentiat Catholica assertio, paucis ita declarat: Hæc itaque pertrahentes, nihil aliud teneatis, nisi quòd vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: Quia descendens ad inferos Dominus, illo solummodo ab inferni claustris eripuit, quos viuentes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione seruauit.] hæc de dogmate Gregorius.

Quòd autem ad res Longobardorum pertinet: frustra hæcenus Gregorius Papa pacem, obstantibus Imperatoris ministris, tentasse visus est, vt docet ipse in epistola ad Secundinum: quorum studio Rauennæ hoc anno aduersus Castorium Responsalem Ecclesiæ contestationem noctu tradit affixam, ex qua ipse Gregorius perstringeretur. Cuius rei gratia, in eum qui talia ausus fuerat perpetrare, pœnam excommunicationis infligit in hunc modum: Quidam maligni spiritus consilio repletus, contra Castorium Notarium ac Responsalem nostrum, nocturno silentio, in ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquentem, mihi que etiam de faciendâ pace callidè contradicentem. Et quia quisquis veraciter loquitur, semetipsum innotescere non debet formidare: oportet

tet vt publicè exeat, & quæcumque in contestatione sua loqui præsumpsit ostendat. Quod A si non exierit, neque publicè confessus fuerit: quisquis ille sit, qui hoc agere præsumpsit, vel consensum in tantæ iniquitatis consilio præbuit: ex Dei & Domini nostri Iesu Christi spiritu definimus, vt sancti eius corporis ac sanguinis participatione priuatus sit. Si verò quia later, & quoniam nescitur, teneri à disciplina non valet, si tanti mali conscius, etiam prohibitus, corpus & sanguinem Domini percipere præsumpsit: anathematis ultione percussus sit, & vt fallax ac pestifer à sanctæ Ecclesiæ corpore diuisus, & c.]

Quæ verò interim Romanus populus pateretur à sæuentibus Longobardis, ex his quæ scribit hoc anno ad Eulogium Alexandrinum Episcopum intelligere possumus, vbi ait: Quanta autem nos à Longobardorum gladiis in quotidiana nostrorum ciuium deprædatione, vel detruncatione atque interitu patimur, narrare recusamus: ne, dum dolores nostros loquimur, ex compassione quam nobis impenditis, vestros augeamus.] B hæc ipse. At non Urbem tantum, sed & alias Italiæ ciuitates, quæ adhuc sub dominio erant Imperatoris, id ipsum esse passas, argumento est eiusdem Gregorij epistola data ad Fortunatum Fanensem Episcopum, qua ei concedit, vt captiuorum suorum redemptionis causa vasa sacra distraheret. Sed & Campaniæ partibus plura damna illata hoc anno fuisse, epistola eiusdem sancti Gregorij ad Anthemium subdiaconum docet his verbis: Quantus dolor, quantaque sit nostro cordi afflictio de his quæ in partibus Campaniæ contigerunt, dicere non possumus, sed ex calamitatis magnitudine potes ipse cognoscere. Ea de re pro remedio captiuorum, qui tenti sunt, solidos experientia tuæ per harum portitorem Stephanum virum magnificum transmisiimus, admonentes vt omnino debeas esse sollicitus, ac strenuè peragas, & liberos homines quos ad redemptionem suam sufficere non posse cognoscis, tu eos festines redimere. Qui verò serui fuerint, & domi- C nos eorum ita pauperes esse compereris, vt eos redimere non assurgant, & hos quoque comparare non desinas, & c.] In his expensis sancti Gregorij commiserati absentes, eidem pecuniam direxere: præstitit id Ioannes Syracusanus Episcopus, ad quem de his extat ipsius Gregorij epistola, in cuius fine monet, ne sua scripta in mensa coram extraneis legi faciat. Porro non à Longobardis tantum detentos redimi voluit, sed & quos emissent Iudæi in aliena prouincia. est de his epistola eiusdem Gregorij ad Candidum data*.

Transmissa ad hoc quoque est pecunia à Theotisto atque Andrea Patriciis Constanti- nopolis, vt ex redditis anno sequenti ad eos litteris docet: vbi & de his quæ fierent per Lon- gobardos, post alia superius relata, hæc addit: Indico quia ex Crotonesi ciuitate, quæ super Hadriaticum mare in terra Italiæ posita, transacto anno à Longobardis capta est, D multi viri ac multæ mulieres nobiles in prædam ductæ sunt: & filij à parentibus, parentes à filiis, & coniuges à coniugibus diuisi: ex quibus aliqui iam redempti sunt. Sed quia gra- uia pretia eis indicunt, multi apud nefandissimos Longobardos hætenus remanserunt. Mox autem medietatem pecuniæ, quam transmisiistis, in eorum redemptionem transmisi. De medietate verò ancillis Dei, quas vos Græca lingua monastrias dicitis, leuisternia emere disposui: quia in lectis suis graui nuditate in huius hiemis vehementissimo frigore laborant: quæ in hac vrbe multæ sunt: nam iuxta notitiam qua dispensantur, tria millia reperiuntur. Et quidem de S. Petri Apostolorum principis rebus octoginta annuas libras accipiunt. Sed ad tantam multitudinem ista quid sunt, maximè in hac vrbe, vbi omnia graui pretio emuntur? Harum verò talis vita est, & tantum lacrymis & abstinentia districta, vt credamus, quia si ipsæ non essent, nullus nostrum iam per tot annos in loco E hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset. hæc Gregorius, salutem Urbis ex harum precibus venire professus.

At licet tot tantisque Gregorius ex Longobardorum infestationibus premeretur angu- stiis absque spe pacis, quam interuenterent Imperatoris Præfecti: nihil tamen remisit sibi creditæ sollicitudinis pastoralis, vt Dominicum gregem toto orbe diffusum summa vi- gilantia custodiret; immo tanta in his ærumnis celsitudine animi diuina gratia cre- tus est, eoque fiducia creuit, vt mitteret manus ad fortia, & opus aggredereur im- mensum, humanoque captui perdifficile, immo penitus impossibile, nisi præpoten- ti auxilio Dominus annuisset, nempe conuersionem gentis Anglorum, quibus ad- huc sedentibus in tenebris & umbra mortis, perseverantibus in veteri idolorum cultura, nullus penitus radius lucis Euangelicæ refulsisset; Britannis, qui residui erant in insula,

Gregor. lib. 5. epist. 60. Ind. 14. DE MALIS PER LON- GOBARDOS ILLATIS. Gregor. lib. 5. epist. 15. Ind. 15.

Gregor. lib. 5. epist. 34. Ind. 14.

Gregor. lib. 6. epist. 9.

Gregor. lib. 6. epist. 21.

Gregor. lib. 6. epist. 23. Ind. 15.

MONIALES VRBIS A PONTIFICE ALBAN- TYR.

DE CONVER- TENDIS AD FIDEM AN- GLIS S. GRE- GORII CON- SILIUM.

A in insula, tantum hoc illis (vt Beda ait) bonum inuidentibus, reliquis verò proximis Chri- stianis eisdem assiduis bellis vrgentibus, vt non illis vitam afferre gratiæ, sed quam à natura haberent auferre pro viribus laborarent, vel saltem dempta libertate ducerent sub iugo captiuos, ac venundarent. Vnus ergo tantummodo repertus est in orbe pa- ter, qui esset de ipsorum salute sollicitus; quibus, longè licet positus, Apostolico munere præsens adesset, eisdemque paternis foueret amplexibus, vocaret ad fidem, inuitaret ad gratiam, atque æternitatis aditum aperiens, præpotenti verbi Dei virtute ad ingre- diendum impelleret.

Aggressus est omnia ista perardua sanctus Gregorius, verè ob facta præclara Magnus, & præfectura totius Ecclesiæ Maximus. Qui vbi velut è terra promissionis decerptos fru- ctus anno superiori delatos vidit in Urbem, vbi inquam per Candidum presbyterum Cu- ratorem patrimonij S. Petri in Gallia pecunia Romanæ Ecclesiæ emptos adolescentulos B Anglos recepisset, eosque baptizasset, & libertate donatos in monasterio collocasset, atque summo adniti studio ad perfectissimum Christianæ religionis cultum vidisset: exarsit magis animo ad vniuersam Anglorum gentem Ecclesiæ coniungendam, cuius dulces primitias prægustatas Domino obtulisset. Quorum relatione putamus pariter ipsum ac- cepisse Gregorium, optare gentem illam Christiana imbui religione: nam de ipsorum desiderio hæc ipse habet ad Reges Francorum: Peruenit ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam, Deo miserante, desideranter velle conuerti, sed sacerdotes vestros è vicino negligere, & desideria eorum cessare sua adhortatione succendere.] Eadem habet in epistola ad Brunichildem. His igitur excitatus Gregorius stimulis, nulla penitus ratio- ne habita temporis importuni, secundum illud Ecclesiastes: Qui obseruat ventum, non C seminat] quos sanctiores in suo monasterio sciret latere sub claustrali custodia monachos Augustinum atque Mellitum, eisdem cum aliis quibusdam ipsis adiunctis sociis mittit in Angliam. Fuisse autem Augustinum Præfectum monasterij sancti Gregorij, ipse Gregorius tradit in epistola ad Syagrium Episcopum Augustodunensem.

Sed quid accidit? Cum hos Gregorius misisset lætantes, dum essent in via, humanum quid passi, difficultatem immensæ molis operis cogitatione volentes, despondent ani- mum, cum iam peruenissent in Gallias. Cuius rei causa illud statuunt, vt Augustinus Romam, ad Gregorium rediret, qui id Pontifici dissuadeat. At tantum abest vt illorum dissuasionem Gregorius à cœptis desisteret, vt vehementiori impetu animi ad opus prose- quendum assurgeret, remitteretque Augustinum, & ad illos qui remanserant litteras da- ret, quibus eos hortatus est inchoatum opus perficere. Extant ipsæ Gregorij litteræ, sed D apud Bedam; meminitque eiusdem rei Ioannes diaconus. Redeunte ad opus Augustino, idem Gregorius plures pro eo litteras dedit, commédans ipsum eiusque socios tum Fran- corum Regibus, tum etiam Galliarum Episcopis: earum epistolarum quæ prima ponitur eo argumento conscripta, data habetur ad Pelagium Taurinensem, & Serenum Massilien- sem Episcopos: verum apud Bedam scripta legitur ad Aetherium Episcopum Arelaten- sem, sed mendosè quidem. Etenim Arelatenfis Ecclesiæ non Aetherius, sed Virgilius hoc tempore Episcopus erat. Aetherium autem iisdem diebus fuisse Episcopum Lugdunen- sem, testatur Gregorius Turonensis.

Dedit alias seorsum ad ipsum Virgilium Galliæ (vt habet eorum inscriptio) Metro- politanum: alias item ad Desiderium Viennensem, & Syagrium Augustodunensem, ad Episcopum verò Aquensem Protasium alias, necnon ad Stephanum Abbatem, E itemque ad Agritium Patricium: extant ipsæ omnes, in primis verò quæ scriptæ sunt eadem ex causa ad Theodoberrum atque Theodoricum Francorum Reges, necnon alia ad Reginam Brunichildem. Quæ autem hæc consecuta sint, suo loco dicemus: hic verò dumtaxat agamus de eorum appulso in Britanniam insulam.

Sed prius hic reddamus Gregorij epistolam scriptam ad Augustini socios tunc adhuc ex- pectantes in Gallia, cui ista Beda præfatur: Cum iussis Pontificalibus optemperantes, nemoratum opus aggedi cœpissent, iamque aliquantum itineris confecissent, perculsi ti- more inertis, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamque gentem, cuius nec linguam quidem nossent, adire cogitabant, & hoc esse tutius communi consilio decer- nebant. Nec mora, Augustinum, quem eis Episcopum ordinandum, si ab Anglis suscipe- rentur, disposuerat, domum remittunt, qui à beato Gregorio humili supplicatione ob- tineat, ne tam periculofam, tam laboriosam, tam incertam peregrinationem adire debe- rent.

Greg. lib. 5. epist. 10. Ind. 14.

Greg. lib. 5. epist. 38. Ind. 14.

Gregor. lib. 5. epist. 59. Ind. 14.

Eccel. 11.

AVG. ET SO- CII IN AN- GLIAM MISSI.

Gregor. lib. 7. epist. 112. Ind. 2.

AVG. RE- VERTITVR ROMAM.

Beda de gest. Anglor. lib. 1. c. 23.

Ioan. diac. lib. 5. Greg. lib. 2. c. 34.

AD DIVER- SOS LITTE- RAS DAT PRO AVG. ET SOCIIS.

Gregor. lib. 5. epist. 52. Ind. 14.

Greg. Turon. hist. Franc. lib. 10. c. 28.

Gregor. lib. 5. epist. 53. 54. 55. 56. 57.

Ind. 14.

Ibid. epist. 58.

59. Beda lib. 1. cap. 23.

CHRISTI
596.GREGORII PAP.
7.MAVRITII IMP.
II.

rent. Quibus ille exhortatorias mittens litteras, in opus eos verbi diuino confisos auxilio A
proficisci suadet. quarum videlicet litterarum ista est forma:

Gregorius seruus seruorum Dei.

Quia melius fuerat bona non incipere, quam ab his quæ coepta sunt, cogitatione re-
trorsum redire: summo studio, dilectissimi filij, oportet vt opus bonum, quod auxiliante
Deo incepistis, impleatis. Nec ergo labor vos itineris, nec maledicorum hominum
linguæ deterreant: sed omni instantia, omniq[ue] seruore, quæ inchoastis, auctore Deo per-
agite, scientes quòd laborem magnum æternæ retributionis gloria sequitur. Remeante
autem Augustino Præposito vestro, quem & Abbatem vobis conitutumus, in omnibus
humiliter obedite: scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum, quicquid à vo-
bis fuerit in eius ordinatione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, &
vestri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatenus et si vobiscum labo- B
rare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet volo. Deus
vos incolumes custodiat, dilectissimi filij. Data die decima Kalendarum Augustarum,
imperante domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto anno decimoquarto, post
Consulatum eiusdem anno xiiii. Indictione decimaquarta.] hætenus apud Bedam.
Sed mendosa supputatio annorum Imperatoris ex citatis superius locis sancti Gregorij
& exactè numeratis annis Mauritij est emendanda, qua idem Beda deceptus annos
eiusdem Imperatoris aliter quàm opus est numerat. Nam (vt id modò attinga-
mus) quo pacto data dicitur post Consulatum Mauritij anno decimo quarto, si Acta pu-
blica sub eodem Gregorio habita post annos quinque, nempe Indictione quarta, notata
habentur^a Consulatu eius vndecies? Porro tantum opus Gregorius haud inconside-
ratè atque festinè est aggressus, sed diu multumq[ue] id ipsum meditatus est, quod & præ- C
cum assiduitate decoxit: restatur enim id ipse in epistola^b ad Syagrium Augustodunen-
sem Episcopum. Sed de his quæ hoc anno sunt gesta, modò satis: reliqua inferius pro
temporis ratione dicentur. Iam redeamus ad reliquas sancti Gregorij Papæ anni huius
res gestas.

Curans ipse pastor pastorum excubias, hoc anno inter alia de administratione Episcopa-
tus illud Episcopos magnopere admonuit, ne lites haberent & contentiones cum prouin-
ciarum Præsidibus, sed eos benevolentia vincere, atque beneficiis & officiis promereri
studerent, eo quòd magnopere conduceret si cum sæcularibus ministris Episcopi concor-
des essent. Est de his elegans eius epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum, quem
admonet, vt omni studio in gratiam redire conaretur cum Venantio præfectorum illic ge-
rente, & si opus sit, etiam Missas in eius domo ipse dici permittat, immo & ipsemet dicat: D
nam audi: Adhortamur, inquit, quatenus & oblationes antedicti viri omnimodo in dulce-
dine & Deo placita debeat sinceritate suscipere, & in domo ipsius Missarum peragi my-
steria permittatis, vt (sicut scripsimus) si fortassè voluerit, per vos debeat accedere, & cele-
brando apud eum Missas, priorem gratiam reformare. Oportet namque filiis sacerdotalem
vos affectum impendere, & in causis prout ratio suffragatur, iurisdictionem Ecclesiæ ve-
stræ minimè præterire. Hoc ergo considerans, necesse est, vt ita se circa eos fraternitas
vestra discreta moderatione exhibere studeat, vt & quod negotij qualitas exigit, salubri-
ter peragat, & à paternæ charitatis gratia non recedat.] Hæc prudenti moderatione
Gregorius, ab omnibus audiendus, dum sic laborat pro Ecclesiastica iurisdictione ser-
uanda, vt charitatem nolit in animarum detrimentum pati dispendium: extat etiam &
alia de iisdem epistola^d ad ipsum Venantium. Ex quibus & illud intelligis, in domibus E
etiam priuatis consueuisse dici Missas: sicut nec nouum & inusitatum, quod obiiciunt
Nouatores, vt in vna ecclesia plura sint altaria: nam idem sanctus Gregorius in epistola
ad Palladium Episcopum Santonensem hoc anno, cum petitas mittit ad eum reliquias
sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Laurentij, atque Pancratij, meminit de ecclesia illa
tredecim habente altaria.

Laborans Gregorius in vniuersalis Ecclesiæ cura, corporis corripitur infirmitate, de
qua, Deo operante, conualuit. Testantur id ab eo hoc anno datæ litteræ mense Augusto ad
Gennadium Patricium, quibus etiam declaratur de Paulo Episcopo in Africa vocato
Romam ad dicendam causam: sed cum deesset qui eum Romæ accusaret, dimisit.
Quod autem magis ipsius Gregorij excruciauit animum, illud fuit, quòd Africanam
Ecclesiam absque remedio audiret corrumpi & labefactari à perfidis Donatistis. Nam au-
di quid

Greg. lib. 5.
epist. ad.
vob.

Gregor. lib. 9.
epist. 22.

Gregor. lib. 7.
epist. 12. Ind. 2.

Gregor. lib. 5.
epist. 43. Ind.
14.

Greg. eod. lib.
epist. 42.

Gregor. lib. 5.
epist. 50. Ind.
14.

Gregor. lib. 5.
epist. 61. Ind.
14.

Gregor. lib. 6.
epist. 2. Ind. 15.
DONATI-
STAE INVA-
LESCUNT
IN AFRICA.

CHRISTI
596.GREGORII PAP.
7.MAVRITII IMP.
II.

A di quid hoc itidem anno ad Columbum Numidiæ Episcopum de his scribat^a: Præterea, inquit, res ad nos omnino dura & rectæ fidei inimica peruenit: quia (quod dici nefas est) Catholici homines, & religiosi (quod est deterius) filios, mancipiaq[ue] sua, vel alios quos in potestate habent, in Donatistarum hæresi baptizari consentiunt. Et ideo, si verum est, fraternitas vestra hoc summopere studeat emendare: quatenus sinceritas fidei vestra solitudine intemerata consistat, & innocentes animæ, quæ Catholico baptisate saluari poterant, hæreticorum infectione non pereant, &c.] Sed audi querelas ipsius Gregorij in litteris ad Mauritium Imperatorem, quem dum his consulere in animo habentem sum-
mopere laudat, per eius ministros remedia cuncta inania reddi conqueritur: ait enim^b:

Inter armorum curas & innumerās sollicitudines, quas indefesso studio pro Christia-
næ Reipublicæ regimine sustinetis, magna mihi cum vniuerso mundo lætitiæ causa est,
B quod pietas vestra custodiæ fidei, qua dominorum fulget Imperium, præcipua solitudine
semper inuigilat. Vnde omnino confido, quia sicut vos Dei causas religiose mentis amo-
re tuemini, ita Deus vestras maiestatis suæ gratia tuetur & adiuuat. Qualiter autem pie-
tatis vestræ serenitas contra Donatistarum flagitiosissimam prauitatem consideratione
iustitiæ & sincerissimæ religionis zelo commota sit, directarum lucidissimè tenor insinuat
iussionum. Sed venientes viri reuerendissimi ex Africana prouincia Episcopi asserue-
runt ita esse incauta dissimulatione postpositas, vt nec Dei illic iudicium haberetur in
metu, nec Principales hætenus iussiones sortirentur effectum: hoc etiam subiungentes,
quod in præfata prouincia, Donatistarum præmiis præualentibus, fides Catholica publi-
cè vnumderetur.

At contra gloriosus vir Gennadius de vno eorum mihi similia questus est, qui talia
C querebatur. Cui etiam duo alij certi in re eadem testimonium ferebant. Sed quia causa
ipsa sæcularis iudicis intererat, eosdem Episcopos ad pietatis vestræ existimari esse
vestigia dirigendos, vt per semetipsos serenissimis auribus suggerant, quæ se fatentur
pro fide Catholica pertulisse. Ea propter obsecro, vt dominorum Christianitas pro-
fale animæ & vita piissimæ sobolis, sua eos, quos tales esse cognoscit, districta vlcisci
iussione præcipiat, & ruinam pereuntium ereptionis manu suspendat, atque insanis men-
tibus correctionis medicinam adhibeat, & errorum ab eis morbos expellat: quatenus
dum piæ prouisionis vestræ remedio pestiferæ prauitatis fuerit caligo depulsa, & vera illic
fides radios suæ serenitatis asperserit, cælestis vos ante Redemptoris nostri oculos trium-
phus expectet: quia quos exterius ab hoste defenditis, etiam interius à diabolicæ frau-
dis veneno (quod est gloriosus) liberatis.] hætenus ad Mauritium Gregorius: cuius
D animi angustias ex eo pensare quis poterit, quòd cum diuino amore succensus, lucro ani-
marum tantopere inhiaret, vt diuisos etiam toto penitus orbe perquireret, vt Christia-
nos faceret Anglos; ingenti molestia affectum oportuit, cum per Donatistas cerneret
eos qui erant in Africa Catholici, schismaticos atque hæreticos reddi. At non solum
aduersus Donatistas, verum etiam aduersus Samaritanos antiquos hæreticos fuit ei-
dem hoc anno pariter insudanda; quod hi seruos emerent, eosque circumciderent:
itemq[ue] agendum fuit aduersus Iudæos, qui prohiberent seruos suos ad fidem Christia-
nam venire.

Erant in Italia multi schismatici (vt sæpe dictum est) Trium capitulorum causa: hos
vt ad vnitatem Catholicam restitueret, idem S. Gregorius plurimum laborauit: quos ve-
rò reuocasset à schismate, eosdem ab Ecclesia Catholica ali voluit, annuam ex bonis
E Ecclesiæ eiusdem dari pensionem iubens. Extant de his eiusdem Gregorij tres hoc anno
epistolæ datæ. Sed qui tanta de S. Gregorio, ab eodem facta hoc anno, retulimus; quod
minimum videtur, non prætermittamus, ex quo maxima comprehendas: cum enim vni-
uersalis Ecclesiæ curæ inuigilaret, quæ essent minima non minori diligentia pertracta-
uit. Etenim illud accidit, vt cum in Orientalem clericulum incidisset, qui commenda-
tias litteras ad Ephesi Episcopum ab ipso petisset: examinavit eum ipse Gregorius, an
quæ sui essent muneris sciret; sed cum inuenisset esse litterarum penitus expertem, eum-
dem Ephesino Episcopo sollicito studio commendauit, vt ab ipso quæ essent sibi necessa-
ria doceretur.

Sed iam Gallias inuisamus. Hoc enim anno, petentibus Dinamio Patricio & Aureliano,
priuilegium Gregorius concessit^c Massiliensi monasterio in honorem S. Cassiani consecra-
to. Ex eiusdem quoque S. Gregorij epistolis Indictionis decimæ quartæ in Gallias hoc anno
datis

Greg. lib. 5.
epist. 36. Ind.
14.

Greg. lib. 5.
epist. 63. Ind.
14.

LEGES MA-
VRITII AD-
VERSUS DO-
NATISTAS
CONTEM-
PTAR.

Gregor. lib. 5.
epist. 32. Ind.
14.
Greg. lib. 5.
epist. 31. Ind. 14.

QVIB. IN
PRÆMIIS
SVCCVRRE
VOLVIT
GREGO-
RIVS.

Gregor. lib. 5.
epist. 38. 39. 40
Ind. 14.

Gregor. lib. 6.
epist. 11.

Gregor. lib. 6.
epist. 12. Ind.
15.

REGES
FRANC.
THEODO-
RIC. ET
THEODO-
BERTVS.

datis colligitur, eadem Indictione defunctum esse Childebertum Regem Francorum, A
suique regni reliquisse heredes Theodoricum atque Theodobertum. Etenim cum sexta epi-
stola ad Childebertum Francorum Regem conscripta sub eadem Indictione data habe-
tur, rursus item epistola quinquagesimo octava scripta appareat sub eadem Indictione ad
dictos Reges Theodoricum atque Theodobertum eius heredes: manifestum est, illo sub-
lato de medio, hos regnare coepisse. Ex quibus alios redarguas chronographos, qui in an-
num sexcentimum horum ponunt ingressum.

Vita S. Co-
lumbani c. 18.
apud Bedam.
tom. 1. c. Sur-
tom. 5. die 21.
Novemb.

De his autem accipe quae apud Aeta S. Columbanus celsitudine meritorum conspicui
scripta habentur his verbis: Mortuo deinde Childeberto, infra adolescentiae annos regna-
uerunt filij Childeberti duo, Theodobertus, & Theodoricus, cum auia sua Brunichilde. Re-
gno Burgundionum Theodoricus potitur: regnum Austrasianorum Theodobertus susce-
pit regendum. Theodoricus ergo quia in terminis regni sui beatum Columbanum habe-
ret, gratulabatur non minimè. Ad quem cum saepissime veniret, coepit eum vir Dei incre-
pare, cur concubinarum adulteriis misceretur, & non potius legitimi connubij solamine
frueretur, ut regalis proles ex honorabili Regina prodiret, & non potius ex lupanaribus
videretur emergi. Cumque iam ad viri Dei imperium Regis sermo obtemperaret, & se ab
illicitis segregare sponderet: mentem Brunichildis auiae, secundae (ut erat) Iezabelis,
antiquus hostis adiit, eamque contra virum Dei stimulatam superbiae aculeo excitat, quia
cerneret viro Dei Theodoricum obedire: verebatur enim, ne si abiectis concubinis,
Reginam aulae praefecisset, & dignitatis & honoris sui modum amputasset. Sed quae haec
secuta sunt, dicemus anno sequenti.

IESV CHRISTI
ANNVS
597.

GREGORII PAP.
ANNVS
8.

MAVRITII IMP.
ANNVS
12.

DE LEGA-
TIONE E-
PISC. CON-
STANTI-
NOP. AD S.
GREG. PA-
PAM.

Adest annus Redemptoris quingentesimus nonagesimus septimus Indictionis deci-
mae quintae, quo mense Septembri inchoatur Gregorij Papae annus Pontificatus
octauus, absoluitur vero Mauritiij Imperatoris undecimus, quo Cyriacus Constantinopo-
litanus Episcopus Responsales suos misit Romam ad sanctum Gregorium Papam, simul-
que Synodalem epistolam, qua tum fidei Catholicae professio contineretur, tum etiam
ipse communionem Catholicam expeteret, pacemque seruari rogaret. Addidit litteras
Mauritius Imperator ad eundem Gregorium, quibus cum pluribus hortatus est ut mis-
sos a Cyriaco Episcopo Constantinopolitano Responsales susciperet, communionemque
Catholica eosdem impertiret. Iam enim anno superiori (ut dictum est) reciproca fidei con-
fessione simul communicauerant inter se Cyriacus Episcopus Constantinopolitanus
atque Gregorius Papa. Praecedente igitur istiusmodi communicatione, Cyriaco visum
est mittere debere ex more suos Romam ad Gregorium Pontificem Responsales, quos
& commendatos voluit litteris eiusdem Mauritiij Imperatoris.

QUARATIO-
NE RESPON-
SALES AD
COMMUNY-
NIONEM
RECEPTI.

Cum autem Responsales missi Romam peruenissent, eosdem Gregorius, ne quouis
modo ipse auctor schismatis diffamari posset, benignè excepit, quos etiam interesse sacris
Missarum solemnibus passus est, impertiens eos communionem Catholicam; ita tamen, ut
assentiri noluerit Apostolicae sedis Apocrisarium, qui debebat Constantinopoli, interesse
sacris a Cyriaco celebrandis, nisi nomen Oecumenici inuidiosum atque rixosum penitus
tolleret atque aboleret. Haec autem omnia breuiter habet sanctus Gregorius in epistola
quam scripsit ad sanctissimos Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum, Eulogium
scilicet, atque Anastasium, verbis istis:

Greg. lib. 6.
epi. 31. Ind. 15.

Charitas qua vobis valde constrictus sum, tacere me minimè permittit: ut sanctitas
vestra quaecumque apud nos aguntur, agnoscat, & falsis rumoribus non decepta, suae ius-
titiae atque rectitudinis viam, sicut perfectè coepit, perfectius teneat. Responsales siqui-
dem fratris & coepiscopi nostri Cyriaci venientes, eius ad me Synodicam detulerunt epi-
stolam. Et quidem inter nos & ipsum (sicut vestra beatitudo nouit) propter appellatio-
nem profani nominis est grauis discordia. Sed in causa fidei transmissos Responsales
eius existimaui esse suscipiendos; ne culpa elationis, quae in Constantinopolitana Eccle-
sia penè contra omnes sacerdotes exorta est, dissensionem fidei & rixam Ecclesiasticae
faceret

A faceret unitati. Eosdem vero Responsales, quia hoc omnino humiliter precabantur,
Missarum solemniam mecum celebrare feci. Quia (sicut & serenissimo domino Imperatori
nostro intimare studui) Responsales fratres & confacerdotis nostri Cyriaci mihi commu-
nicare debuerunt: quia, auctore Deo, in elationis errorem non cecidi. Meus vero diaconus
cum praedicto fratre nostro Cyriaco Missarum solemniam celebrare non debet: quia per
profanum vocabulum culpam superbiae aut commisit, aut sequitur: ne si (quod absit)
procedit, ei in tali elatione posito vanitatem stulti nominis confirmare videamur. Eum-
dem vero fratrem admonere studui, ut se a tali elatione corrigat.] haec de rebus Romae
gestis cum legatis.

Quod vero spectat ad Synodalem epistolam a Cyriaco ad Gregorium missam anno su-
periori, in qua fidei Catholicae professio scripta erat, cum in ea superflue damnationem ap-
posuisset Eudoxij, Ariani haeretici sub Constantio Imperatore Episcopi Constantinopoli-
tani: suspicionem haud leuem Gregorio intulit, cum praesertim ipsum lateret, quisnam esset
quem damnaret Eudoxium: magis vero, quod qui eius meminisset Sozomenus, idem lau-
dator esset mirificus Theodori Mopsuesteni haud pridem in Quinta Synodo condem-
nati. de iisdem certiores reddi voluit eosdem Orientalium sedium Patriarchas Eulo-
gium & Anastasium. Quod autem Gregorius Sozomenum laudatorem fuisse tradit
Theodori Mopsuesteni, recens quidam Aristarchus sanctum Gregorium imperitiae re-
darguit, quod scilicet non reperiatur id factum a Sozomeno, sed a Theodoro. Sed
quantum ipse erret, dum Gregorium errasse demonstrat, consule a nobis dicta in Notis
ad Romanum Martyrologium. At quidni Gregorius suspectos habere debuisset Orienta-
les, dum Ioannes praedecessor Cyriaci pseudosynodum Ephesinam pro oecumenica vi-
deri poterat recepisse, reiectaque legitima, spuriam pro germana, & Nestorianorum con-
ciliabulum pro Catholicorum conuentu, dum Pelagianismi assertor factus est, qui in se-
cundo canone eiusdem pseudosynodi a Nestorianis asseritur, sicque ex eo originale pecca-
rum penitus negaretur? Quae omnia significata voluit idem sanctus Gregorius dictis pri-
marum sedium Patriarchis, ne damnatus Pelagianismi error per Constantinopolitanos
Patriarchas iterum restitueretur.

Melchior-
rem Canum
iure fugillat
auctor.

PELAGIA-
NISMVS
SVB TITVLO
EPHESINAE
SYNODI
REDDITVS.

Qui etiam ad ipsum Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum reddidit litteras,
quibus admonuit, pacem & charitatem quam praeserreret, fore inter se, si superbum no-
men aboleretur: aliter minimè fieri posse, ut concordia mutua intercederet: nam haec ha-
bet inter alia: Oportet ergo ut mihi atque omnibus fratribus vestris eiusdem charitatis pul-
chritudinem in hoc primum opere monstretis, ut verbum superbiae, per quod graue scan-
dalum in Ecclesiis generatur, auferre festinetis: hoc modis omnibus implentes, quod scri-
ptum est: Solliciti seruire unitatem spiritus in vinculo pacis. Et rursus: Nullam occasio-
nem dare aduersario maledicti gratia. Tunc enim ostensa charitas vera est, si per typum
superbiae inter nos schisma non fuerit. Ego enim Iesum testem inuoco in anima mea, quia
a summo vsque ad vltimum nulli hominum dare scandali occasionem volo.] Et inferius:
Ea ergo quae nouo modo introducta sunt, ipso ordine quo illata sunt, auferantur, & pax
nobis illibata in Domino permanebit.] Reliqua vero per Anatolium, quem idem ad Im-
peratorem hoc anno Apocrisarium misit, ipsi significanda testatur.

Gregor. lib. 6.
epi. 28. Ind. 15.
QVOD CY-
RIACVM
GREGOR.
ADM O-
NEAT.

Ephes. 4.
1. Tim. 5.

Hoc namque anno reuocatum in Urbem Sabinianum diaconum, qui Apocrisarij mu-
nere Constantinopoli fungeretur, ex pluribus litteris eiusdem Gregorij hoc anno da-
tis apparet; missumque loco ipsius quem diximus Anatolium, dicta ad Cyriacum scripta
epistola docet. Ad ipsum vero Mauritium Imperatorem, qui pro Cyriaco litteras de-
derat, alias Gregorius reddidit, quibus de Responsalibus Cyriaci benignè susceptis
eundem reddidit certiore, atque haec de causa ipsa breuiter habet: Eundem fratrem
& confacerdotem meum studiosè admonere curavi, ut si habere pacem omnium con-
cordiamque desiderat, ab stulti vocabuli se appellatione compefeat.] subdit demonstrans
magni esse momenti, quod friuolum esse ipsi Imperatori visum fuisset: ostenditque esse
praecursorem Antichristi, qui superbum sibi nomen arrogat, & superextollitur super omne
quod dicitur Deus.

REVOCATVS
SABINIA-
NVS.

MIS SVB
ANATO-
LIVS.

Gregor. lib. 6.
epi. 30. Ind.

15.

2. Thes. 2.

Dedit etiam eodem argumento litteras priuatas seorsum hoc eodem anno ad Anasta-
sium Patriarcham Antiochenum, cum ab eo per Sabinianum diaconum Romam redeun-
tem litteras accepisset eiusdem ferme argumenti cum iis quas scripserat Imperator, nimi-
rum pro eiusmodi causa leuissima schisma non esse constandum: ad quem rescribens Gre-
gorius

Gregor. lib. 6.
epi. 24. Ind.

5.

gorius

gorius post alia hæc habet: Vos tamen eandem causam nullã esse, dicere non debetis: quia si hanc æquanimiter portamus, vniuersã Ecclesiã fidem corrumpimus. Scitis enim, quanti non solum hæretici, sed etiam hæresiarchæ de Constantinopolitana Ecclesia sunt egressi. Et vt de honoris vestri iniuria taceam, si vnus Episcopus vocatur Vniuersalis, vniuersa Ecclesia corrumpitur, si vnus vniuersus cadit. Sed absit hæc stultitia, absit hæc leuitas ab auribus meis, &c.]

Grauiori pariter perpendens lance tantæ rei momentum S. Eulogius Alexandrinus Episcopus, ad eundem Gregorium Papam hoc eodem anno de prærogatiua sedium grauem epistolam scripsit, quæ licet non extet, ex responsione tamen ab ipso Gregorio reddita, qualis fuerit, satis perspicue potest intelligi. Accipe ergo eam, quo quid in re maximi ponderis vir sanctissimus miraculis clarus ad Gregorium ipsum scripserit, recognoscas. sic enim se habet:

Gregor. lib. 6. epist. 37. Ind. 15

Suauißima mihi sanctitas vestra multa in epistolis suis de sancti Petri Apostolorum Principis cathedra locuta est, dicens, quod ipse in ea nuncusque in suis successoribus sedeat. Et quidem ego indignum me esse non solum in honore præsentium, sed etiam in numero stantium agnosco. Sed cuncta quæ dicta sunt, in eo libenter accepi, quod ille mihi de Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram tenet. Et cum me specialis honor nullo modo delectet, valde tamen lætatus sum, quia vos sanctissimi quod mihi impendistis, vobismetipsis dedistis. Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principe soliditate firmatam, quia firmitatem mentis traxit in nomine, vt Petrus à petra vocaretur? Cui Veritatis voce dicitur: Tibi dabo clauis regni cælorum. Cui rursus dicitur: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumque: Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnus est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedem, in quam Euangelistam discipulum, Marcum videlicet, misit. Ipse firmavit sedem, Antiochenam videlicet, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. Cum ergo vnus atque vna sit sedes, cui ex auctoritate diuina tres nunc Episcopi præsentent: quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo: si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate: quia in illo vnum sumus, qui ait: Vt omnes vnum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.] hæc de vnitate quæ ex dilectione prouenit, cum potestas in tribus distincta eadem ad vnum caput præcipuum refertur. Habes hæc eadem de tribus sedibus Petri, ex quo collata est prærogatiua Patriarchatus, superiùs ex Gelasio Papa dicta.

Matt. 16. Luc. 22. Ioan. 21.

DE TRIBVS SEDIBVS S. PETRI TISDEM MAIORIBVS.

Ioan. 13.

DE MVNVS- GVLIS MMS- SIS AB EY- LOGIO. Colatum

In fine autem epistolæ de acceptis ab eo muneribus hæc habet Gregorius: Suscepi, inquit, benedictionem sancti Euangelistæ Marci iuxta Breue vestris epistolis insertum: sed quia Collatum ac Iurithum non libenter bibo, præsumens Cognidium requiro, quod in hac Vrbe, post multa tempora, vestra innotescere transacto anno sanctitas fecit. Nam nos hic à negotiatoribus nomen Cognidij & non substantiam comparamus.] Quid per Collatum, siue Colatum, vel Iurithum, atque Cognidium debeat intelligi (quod medicorum hæc sint potius) de his nobis rogatibus disseruit pluribus doctissimus Mercurialis, cuius variarum quæstionum elucidationes prælo datas propediem (vt putamus) accepturus eris. At Gregorius eidem Eulogio munuscula & ipse misit, de quibus ait: Paruulam benedictionem de amatoris vestri S. Petri ecclesia sex minora Aquitanica pallia & duo oraria transmisit: quia enim multum diligo, etiã de paruis præsumo.] hæc Gregorius, qui plurimi fecit eundem S. Eulogium, vt pote qui his temporibus sedem illam sanctitate & doctrina mirifice illustraret: magno namque Dei beneficio post tot tenebras illuxerat infelici afflictatæ nymium Alexandrinæ Ecclesiæ tantum sidus matutinum, ipse S. Eulogius, qui eandem Ecclesiam, quam ab apro siluestri (de quo est in Psalmis) depastam inuenit, ac propemodum desolatam, viriliter in Euangelio laborans restituit: nam hæreticos ibi inuentos, qui longæuam ætatem duxissent errantes & in errorem mittentes, ad fidem Catholicam restituere conatus est. Cui ob eandem causam cõgratulus Gregorius, ista habet in dicta epistola: Debitum salutationis alloquium persoluens, indico quia magno gaudio exulto, quod vos contra hæreticorum latratus assidue laborare cognoui: atque omnipotentem Dominum deprecor, vt beatitudinem vestram sua protectione adiuet, quatenus per linguam vestram de sinu sanctæ Ecclesiæ omnem radicem amaritudinis euellat, ne rursus germi-

Psal. 79. EULOGIUS ALEX. EPISC. LABORATA- VERSVS HAERETI- COS.

ans impediatur multos, & per illam coinquentur multi, &c.] Quomodo autem Agnoitarum plurimos ad Catholicam fidem conuerterit, suo loco pluribus.

Rursum verò eidem nuncio Gregorius ad diuersos litteras dedit, eo quod Sabinianus Apocrifarius inde Romam rediens, complures ab illis datas attulerat ad ipsum epistolas. Inter alia autem ad Gregoriam Augustæ cubiculariam, feminam æquè piam ac nobilem, de certitudine salutis suæ litteris percontantem, ista prudenter ipse respondit: Quod verò dulcedo tua in suis epistolis subiunxit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam mihi esse reuelatum, quia peccata tua dimissa sunt: rem & difficilem etiam & inutilem postulasti: difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem verò, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitæ tuæ ultimo plangere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare, &c.]

Gregor. lib. 6. epist. 22. Ind. 15. CVRiosa ET INERV- CTVOSA PETITIO.

Reddidit pariter litteras ad Theotistem & Andream viros clarissimos, inter aulicos militantes quidem, sed professione ciues sanctorum & domesticos Dei, qui tales essent, vt inter causarum turbines scirent Deo corde semper esse coniuncti. Nam ad eos ista S. Gregorius: Quod in tanto tumultu causarum vestra excellentia posita, sacri verbi vbertate plena est, atque ad æterna incessanter gaudia suspirat, magnas omnipotenti Deo gratias ago: quia hoc in vobis esse impletum video, quod de electis patribus scriptum est: Filij autem Israel ambulauerunt per siccum per medium mare, &c.] Assidebant isti Augustæ, quæ horum consuetudine in dies magis virtutibus augebatur. Curam pariter gerebant Mauritiij filiorum, de quibus ista S. Gregorius subdit: Peto autem, vt paruulos dominos, quos nutritis, præcipue moribus instruere curetis; & gloriosos eunuchos, qui eis deputati sunt, admonete, vt ea illis loqui debeant, quæ eorum mentes in charitate circa se inuicem & erga subiectos in mansuetudine compungant: ne si quid odij modò inter se conceperint, in aperto postea erumpat. Verba siquidem nutrientium aut lac dant si bona sunt, aut venenum, si mala. Talia ergo nunc eis suggerant, quæ postmodum ostendant quàm bona fuerint, quæ à nutritorum suorum ore suxerunt.] Reddit demùm illis gratias de triginta libris auri pro redemptione captiuorum per Sabinianum diaconum missis. Hos verò Gregorius ob egregiam pietatem magno dignos putauit esse munere præter alios, nempe clauis illa S. Petri quæ egregio miraculo coruscauerat, quam Antharit impius licet Rex Longobardorum Romam miserat ad Pelagium Papam, vt suo loco diximus: sed hinc putamus eadem opportunè repetenda, cum eam diuino illustraram miraculo Constantinopolim Gregorius mittit, tanquam Dei virtutis nobile monumentum ob oculos semper habendum. ait enim: Præterea benedictionem S. Petri Apostoli clauem à sacratissimo eius corpore transmisi, de qua videlicet clauis hoc est gestum quod narro miraculum.

Greg. lib. 6. epist. 23.

Exod. 15.

DE EDVCA- TIONE FI- LIORVM IMP.

Dum eam quidam Longobardorum ciuitatem ingressus in Transpadanis partibus inuenisset, quia S. Petri clauis esset, despiciens, sed pro eo quod eam auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum vt eam incideret. Qui mox cultellum, cum quo eam per partes mittere voluit, arreptus per spiritum, sibi in gutture defixit, eademque hora extinctus cecidit. Et dum illic Rex Longobardorum Antharit atque alij multi eius homines adessent, & is qui se percusserat, seorsum mortuus, clauis verò hæc seorsum iaceret in terra: factus est omnibus vehementissimus timor, vt eandem clauem de terra leuare nullus præsumeret. Tunc quidam Longobardus Catholicus, qui sciebatur orationi & eleemosynis deditus, Minulphus nomine, vocatus est, atque ipse hanc leuauit de terra. Antharit verò pro eodem miraculo aliam clauem auream fecit, atque cum ea pariter ad sanctæ memoriæ decessorem meum transmisit, indicans quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestræ excellentiæ transmittere studui, per quam omnipotens Deus superbientem & perfidum hominem peremit: vt per eam vos, qui cum timetis & diligitis, & præsentem salutem & æternam habere valeatis.] hæc Gregorius. Extat ad horum alterum, nempe Andream, seorsum alia eiusdem Gregorij consolatoria epistola hoc item anno data de obitu Constantiæ puellæ clarissimæ viro desponsatæ, horraturque cum, ne implicet se Imperatoris negotijs, sed tranquillam ac quietam vitam à tumultibus longè positã ducere studeat. Dedit itidem Constantinopolim alias litteras ad Theodorum Imperatoris medicum, de quo plura superiùs, gratias illi agens de eleemosynis Romam ad se

CLAVIS S. PETRI ILLUSTRATA MIRACVLO.

missis

Gregor. lib. 6. epist. 26. Ind. 15.

Greg. lib. 6. epist. 25. Ind. 15.

missis, puto pro redemptione captiuorum, ut alij qui supra fecisse noscuntur. Quæ omnia cum ipse Gregorius grato animo acciperet, dolebat tamen se aliorum bonorum dispensationi præfectum: ait enim: Et quidem mihi, fateor, triste est aliena expendere, & super eas quas de substantia Ecclesiastica habeo, adhuc etiam de rebus sanctissimi filij domni Theodori rationes ponere.] Mittit verò ad eum itidem clauem S. Petri, quæ intus haberet limaturam de carenis ipsius. Sed & ad Narsetem Patriem, de quo plura superius, hominem maximè pium, alias dedit litteras, quibus eum in tribulationibus positum consolatur, xeniaque transmittit.

^a Greg. lib. 6. epist. 27. Ind. 15.

^b Greg. lib. 6. epist. 29. Ind. 15.

^c Greg. lib. 7. epist. 3. Ind. 1. ANASTASIVS ANTIUCH. AB HAERETICIS GRAVIA PATITVR.

^d Luc. 11.

^e Psal. 54.

Ad Anastasium Abbatem in Palaestina monasterij, Neas appellati, alias item litteras dedit, quibus eum hortatus est ut cum Hierosolymorum Episcopo pacem haberet. puto fuisse Nouam Lauram, ita dictum monasterium famosissimum in Actis S. Sabæ, necnon Euthymij, occupatum aliquando ab Origenistis. Ad alium quoque Anastasium, ad quem B supra, nempe Antiochenum Episcopum, litteras reddit hoc item anno, inchoata Indictione prima, roborans eum, ut in tribulationibus quas pateretur, strenuè ageret: hæreticorum enim nouis adinventionibus premebatur, maximoque angore animi tenebatur: de quibus hæc post multa Gregorius: His autem diebus (sicut inuenio) noua hæreticorum bella consurgunt, de quibus vestra beatitudini iam antea scripsi, ita ut Prophetas, Evangelia, & dicta Patrum omnia euacuare moliantur. Sed permanente vita vestrae sanctitatis, in protectoris nostri gratia speramus, quod eorum ora citius obmutescant, quæ contra soliditatem veritatis aperta sunt: quia & quamlibet acuti gladij mittantur, cum saxum feriunt, fracti resiliunt. Hoc autem magna Dei omnipotentis est gratia, quod in ipsis, qui à sanctæ Ecclesiæ doctrina diuisi sunt, vnitas non est: quoniam omne regnum in se diuisum non stabit, & sancta Ecclesia subtilius in sua semper eruditione instruitur, dum hæreticorum quætionibus impugnatur: ita ut apertè impleatur, quod per Psalmistam contra hæreticos de Deo dictum est: Diuisi sunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius. Nam dum ipsi in suo prauo errore diuiduntur, cor nobis Dei appropriat, quia cruditi aduersitatibus intellectum eius subtilius inuenimus.] hæc sanctus Gregorius tanto quidem Pontifice digna. Quinam autem hi fuerint hæretici, nobis incomperum est. Subdit his verò, quanta iisdem temporibus à barbaris ipse pateretur: ex quibus planè dignoscitur, pacem diu quæsitam, sæpe petitam, obice Exarcho, minimè fuisse adhuc cum Longobardis sanctam.

GALLICANAM ECCLESIAM CVRAT S. GREGORIUS.

^f Greg. lib. 6. epist. 32. Ind. 15.

^g Greg. lib. 6. epist. 33. Ind. 15.

^h Greg. lib. 7. epist. 5. Ind. 1.

At qui totius orbis præfectum se sciebat Ecclesiis, non Orientalium dumtaxat rerum oportere esse sollicitum sciens, ad Occidentales etiam deflexit obtutum, & aduersus monachos disciplinæ monasticæ desertores epistolam scripsit in Africam ad Dominicum Episcopum Carthaginensem. Sed & perunt interea pabulum à pastore nobiles Gallicani: etenim eundem, quem auribus præsentibus audire non possent, ut scriptum codicem transmitteret, rogarunt Dinamius Patricius de quo supra, & Aurelia: quibus idem, factus omnia omnibus, annuit. Brunichildæ itidem Reginae istud ipsum à se exposcanti concessit, codicem ad eam pariter mittens, cui & scripsit epistolam, qua primum excusat cur non miserit pallium ad Syagrium Episcopum Augustodunensem, quod scilicet non esset ab eo enixè petatum: Nam, inquit, prisca consuetudo obtinuit, ut honor pallij, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat.] hæc ipse: sed & quod qui venerat ipsum accepturus, esset schismaticus, eidem dari minimè debuisse affirmat. Serpserat idem error de Tribus capitulis in Ecclesiam Gallicanam, non quidem in viros prudentes, sed in eos qui vita solutissimi essent: nam accipe quid de his dicat ipse Gregorius, eandem Reginam admonens:

Præterea hos quos ab vnitate Ecclesiæ schismaticorum error dissociat, ad vnitatem pro vestra mercede studeat reuocare concordia. Nam non ob aliud in ignorantia sua hæcenus cæcitate voluntur, nisi ut Ecclesiasticam fugiant disciplinam, & peruersè habeant, ut voluerint, viuendi licentiam: quia nec quid defendant, nec quid sequantur intelligunt. Nos autem Chalcedonensem Synodum, de qua illi sibi pestiferè nebulas excusationis assumunt, per omnia veneramur & sequimur: & si quis de fide eius minuere aut addere aliquid præsumpserit, anathematizamus. Sed ita illos erroris labe imbibit, ut ignorantia sua credentes, vniuersam Ecclesiam atque omnes quatuor Patriarchas non ratione, sed malitiosa mente tantummodo refugiant: ita ut is qui ad nos à vestra excellentia missus est, cum quæreretur à nobis, cur ab vniuersali Ecclesia separatus existeret, se ignorare profes-

A professus sit: sed neque quid diceret, neque quid aliud audiret, voluit scire.] hæc Gregorius. Ex quibus planè intelligis, cur error siue schismatis, siue hæresis inualescat, nimirum ut per eam quam latiore vident viam, disciplinæ impatientes homines ingredi festinent, secundum Domini dictum: Lata est via, quæ ducit ad perditionem, & multi gradiuntur per eam.]

* valuit

Admonuit verò idem Gregorius eandem Francorum Reginam, ut corrigere studeret prauos mores in Gallijs excrecentes, illos verò præsertim, quos in ordinatione sacerdotum irrepsisse abusus demonstrat. Adiecit præterea, ut quæ apud aliquos vigeret in Gallia idololatria, penitus extirparet. Quænam essent hæc monstra iterum emergentia, idem docet his verbis: Hoc quoque pariter hortamur, ut & ceteros subiectos vestros sub disciplinæ debeat moderacione restringere, ut idolis non immolent, cultores arborum non existant, de animalium capitibus sacrificia sacrilega non exhibeant: quia peruenit ad nos, quod multi Christianorum & ad ecclesias occurrant, & (quod dici nefas est) à culturis dæmonum non discedant, &c.] monet insuper ut coërceat populos diuersis modis diuinam indignationem desuper prouocantes. Porro quod ad idololatriam illud genus pertinet, immolare caput capræ dæmonibus, Longobardorum fuisse superstitionem, alibi idem Gregorius docet.

QVÆ IN GALLIIS ESSENT CORRIGENDA REGINAM ADMONET GREGORIUS.

^b Greg. dialog. lib. 3. c. 28.

At non est quod ad eum mireris, si idololatriam audis in Gallia alicubi iterum pullulare, cum in Italia propè ipsam Urbem ab aliquibus improbis in nonnullis reuocatam esse, idem Gregorius testetur in litteris ad Chrysanthum Episcopum Spoletanum, necnon & ad Agnellum Episcopum Tarracinensem eodem anno datis. Id secum vexit bellorum iugis infestatio, ut cum remissio fieret Ecclesiasticæ culturæ, inter bonum semen eiusmodi zizania miscerentur.

^c Greg. lib. 7. epist. 2. Ind. 1. Idem lib. 7. epist. 20. Ind. 1.

C Sed quos secuti sumus Roma in Angliam proficiscentes missos à Gregorio Papa anno superiori Augustinum & socios; quid ibidem in Apostolico ministerio sint operati, videamus: sed audiamus in primis, quid de his habeat gentilis ipsorum venerabilis Beda: Roboratus ergo, inquit, confirmatione beati Patris Gregorij Augustinus, cum famulis Christi qui erant cum eo, rediit ad opus verbi, peruenitque in Britanniam. Erat eo tempore Rex Edilberthus in Cantio potentissimus, qui ad confinium vsque Humbri fluminis maximi, quo Meridionales & Septentrionales Anglorum populi dirimuntur, fines imperij tetenderat. Est autem ad Orientalem Cantij plagam Tanetos insula non modica, id est, magnitudinis iuxta consuetudinem æstimationis Anglorum, miliarium sexcentorum, quam à continenti terra secernit fluuius Vantsumu, qui est latitudinis circiter trium stadiorum, & duobus tantum in locis est transmeabilis: vtrumque enim caput protendit in mare. In hac ergo applicuit seruus Domini Augustinus, & socij eius viri (ut fertur) ferme quadraginta. Acceperunt autem, præcipiente beato Papa Gregorio, de gente Francorum interpretes. Et mittens ad Edilberthum, mandauit se venisse de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui sibi obtemperantibus æterna in cælis gaudia, & regnum sine fine cum Deo viuo & vero futurum, sine vlla dubitatione promitteret.

^d Beda hist. gentis Angl. lib. 1. c. 25. AVG. ET SOC. APPVLVS IN BRITANNIAM.

D Qui hæc audiens, manere illos in ea quam adierant insula, & necessaria ministrari, donec videret quid eis faceret, iussit: nam & antea fama ad eum Christianæ religionis peruenerat, utpote qui & uxorem habebat Christianam de gente Francorum regiâ, nomine Bertham, quam ea conditione à parentibus acceperat, ut ritum fidei ac religionis suæ cum Episcopo, quem ei adiutorem fidei dederant, nomine Luidhardo, inuolatam seruare, licentiam haberet. Post dies ergo aliquot venit ad insulam Rex, & residens sub diuo iussit Augustinum cum sociis ad iuum ibidem aduenire colloquium. Cauerat autem, ne in aliquam domum ad se introirent, veteri vsus augurio, ne superuentu suo si quid maleficæ artis habuissent, eum superando deciperent. At illi non dæmoniaca, sed diuina virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Saluatoris in tabula depictam, litaniaeque canentes, pro sua simul, & eorum propter quos & ad quos venerant, salute æterna, Domino supplicabant.

DE CONVERSIONE ANGLORVM.

E Cumque ad iussionem Regis residentes, verbum ei vita vna cum iis qui aderant eius comitibus prædicarent: respondit ille, dicens: Pulchra sunt quidem verba & promissa quæ assertis: sed quia noua sunt & incerta, non his possum assensum tribuere, relictis

eis quæ tanto tempore cum omni Anglorum gente seruauit. Verum quia de longè huc peregrini venistis, & ut ego mihi videor perspexisse, ea quæ vos vera & optima credebatis, nobis quoque communicare desideratis: nolumus molesti esse vobis, quin potius benigno vos hospitio recipere, & quæ victui vestro sunt necessaria, ministrare curamus: nec prohibemus, quin omnes quos potestis, fidei vestræ religionis prædicando societis. Dedit ergo eis mansionem in ciuitate Dorouernensi, quæ imperij sui totius erat metropolis: eisque ut promiserat, cum administratione victus temporalis, licentiam quoque prædicandi non abstulit. Fertur autem, quod appropinquantes ciuitati, more suo, cum Cruce sancta & imagine magni Regis Domini nostri Iesu Christi, hanc litaniam consona voce modularentur: Deprecamur te, Domine, in omni misericordia tua, ut auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam peccauimus. Alleluia.]

Ista ipse conspiciens, & respiciens ad eos, qui hodie extant, Anglos à fide Catholica denuncians, compello eodem nomine Romanæ Ecclesiæ verbis illis Apostoli: Ipse de nobis annuncians, qualem introitum habuerimus ad vos, & quomodo conuersi estis ad Deum à simulacris seruire Deo viuo & vero, & quomodo Euangelium nostrum non fuit in sermone tantum, sed in virtute, in Spiritu sancto, in plenitudine multa.] ita in memoriam reuocans, à quo, per quos, & quomodo acceperint Euangelium, nempe à Romano Pontifice, per monachos, præcedente Crucis vexillo, & imagine Saluatoris: quorum omnium velut immemores, hæresum fascino dementati, Catholicæ Ecclesiæ hostes effecti, adhuc tamen gloriantur nomine Christiano, & iactant se esse Euangelij professores. O densa caligine offusas mentes, obscura nocte, cæco carcere, alta fouea mersas animas, super quas iam operuerit puteus os suum, ut nullus penitus lucis radius licet pertenuis vel à longè iis effulgeat, ut hæc tanta ipsorum mala miseri videant. Quorum causa merito exclamandum cum Hieremia: Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.] vnde & factum est quod sequitur: Super eum rugierunt leones] egressi illi utique è portis inferi ad ponendam terram illam in solitudinem.

Sed quid iis dictis Beda subiiciat, videamus: At vbi, inquit, sibi datam mansionem intrauerunt, coeperunt Apostolicam primitiæ Ecclesiæ vitam imitari, orationibus videlicet assiduis, vigiliis, ac ieiuniis seruido, verbum vitæ quibus poterant prædicando, cuncta huius mundi velut aliena spernendo, ea tantum quæ victui necessaria videbantur, ab eis quos docebant, accipiendo; secundum ea quæ docebant ipsi per omnia viuendo; & paratum ad patiendum aduersa quæque, vel etiam ad moriendum pro ea quam prædicabant veritate animum habendo. Quid? Crediderunt nonnulli, & baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis vitæ, & dulcedinem doctrinæ eorum cælestis.

Erat autem prope ipsam ciuitatem ad Orientem ecclesia in honorem sancti Martini antiquitus facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua Regina, quam Christianam fuisse prædiximus, orare consueuerat. In hac ergo & ipsi primo conuenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare, & baptizare coeperunt, donec Rege ad fidem conuerso, maiorem prædicandi per omnia & ecclesias fabricandi vel restaurandi licentiam acciperent. At vbi ipse etiam inter alios delectatus vita mundissima sanctorum, & promissis eorum suauissimis, quæ vera esse, miraculorum quoque multorum ostensione firmauerunt, credens baptizatus est: coepere plures quotidie ad audiendum verbum confluere, ac relicto Gentilitatis ritu, vnitati se sanctæ Christi Ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei & conuersioni ita congratulatus esse Rex perhibetur, ut nullum tamen cogeret ad Christianismum, sed tantummodo credentes arctiori dilectione quasi conciuies sibi regni cælestis amplecteretur. Didicerat enim & à doctoribus auctoribusque suæ salutis, seruitium Christi voluntarium, non coactitium debere esse. Nec distulit, quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradui congruum in Dorouernia metropoli sua donaret, simul & necessarias in diuersis speciebus possessiones conferret.] hucusque Beda.

Porrò omnes hoc anno audientes verbum Dei, baptizatos esse sequenti Natalis Domini die primæ Indictionis, ipse sanctus Gregorius testatur in litteris sequenti anno mense Junio datis ad S. Eulogium Alexandrinum Episcopum, in quibus hæc de his habet: Sed

A Sed quoniam verè in bonis quæ agitis accrescit quod & aliis congaudetis, vestræ vobis gratiæ vicem reddo, & non dissimilia nuncio. Quia dum gens Anglorum in mundi angulo posita in cultu lignorum ac lapidum perfida nuncusque remaneret, ex vestræ mihi orationis adiutorio placuit, ut ad eam monasterij mei monachum in prædicationem transmittere, Deo auctore, debuissim. Qui data à me licentia, à Germaniarum Episcopis Episcopus factus, cum eorum quoque solatiis ad prædictam gentem in fine mundi perductus est: & iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta peruenerunt: quia tantis miraculis vel ipse, vel hi qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem coruscant, ut Apostolorum virtutes in signis quæ exhibent, imitari videantur. In solemnitate autem Dominicæ Natiuitatis, quæ hac prima indictione transacta est, plusquam decem millia Angli ab eodem nunciati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati.] hætenus de his Gregorius ad Eulogium. Ex quibus in eo corrigas Bedam, dum post conuersionem hanc factam Anglorum, subdit missum esse Augustinum ad Ætherium Episcopum Arelatensem in Galliam, ut ab eo Episcopus ordinaretur: id enim antea factum Gregorius docet, nec per Ætherium, qui non erat Episcopus Arelatensis, sed Lugdunensis: Virgilius enim his diebus præerat Arelatensi Ecclesiæ. Sed & eiusdem Gregorij testificatione liquet, non Bertham, sed Adilbergam nomine dictam esse coniugem Regis Anglorum.

Iam vero res Hispaniarum inuisamus. Hoc eodem anno, qui numeratur duodecimus Reccardi Regis Hispaniarum, & Era sexcentesima tricesima quinta, celebratum est in Hispania Concilium Toletanum ab Episcopis sexdecim, cuius tantummodo canones duo reperiuntur. De castitate enim à ministrantibus altari seruanda vehemens admonitio facta est, nempe, ut si quis eam violauerit, non solum è gradu excideret, sed & duro carceri manciparetur, Patres iidem voluerunt.

Hoc quoque tempore Antiochus magnus anachoreta sanctus legatione ad Mauritium Imperatorem, re bene gesta, reuersurus ad suos, ex hac vita migravit. huius meminit Georgius in Actis S. Theodori Siccotæ, verbis istis: Eo tempore hospitio suscepit sanctus Theodorus diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur: venerat enim legatus ad Mauritium Imperatorem, ut illi Synophrim oppidum à barbaris direptum commendaret.] Magnæ hinc inter omnes Orientales sanctitatis fama vigeat, quem idem auctor ita describit: Erant huic supercilia densa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida & ad illa vsque protensa, similiter & barba, vngues perlongi. Ad centesimum annum peruenerat: sexaginta annorum spatium nec vinum, nec oleum, nec aliud huiusmodi gustauerat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vescabatur: aquam bibebat. Huius fama ad Theodorum, & Theodori ad ipsum pariter, Deo patefaciente, peruenerat. Et iustus ille quidem dicebat discipulis suis de sancto Theodoro Episcopo, se talem virum sanctum ad eum vsque diem non inuenisse, sibi enim ipsius vitæ instituta esse à Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cum fratribus loquebatur, ut in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse, aut audisse se diceret neminem.

Qui autem hæc audiebant, è simbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant: cumque mansionis fratres ad eum venerandum accederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquiens, cum talem stellam & sanctum Dei Apostolum habeatis, ad me agrestem & vilem atque nullius pretij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum verè laudabilem & admirandum sanctumque virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam agit, & cupiditates in se proterit, & doctrinæ sua multos ad Deum conuertit. Cum autem vespera aduenisset, facto diuino sacrificio accubuerunt, ut paruo & solito cibo vescerentur. Postea voluit S. Theodorus (ut erat solitus) hospiti pedes lauare, sed ille non permisit: mutuo igitur manus lauarunt. Postridie verò manè festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cum B. Theodorus animaduertisset, & obitum eius propinquum esse diuinitus sciret, idque apud se fieri cuperet: rogabat eum, ut itinere labore fessus quiesceret. Ille contra obsecrabat, ut se dimitteret: Instat, inquiens, mihi è corpore migratio, & idcirco festino, ut in cellula meâ mature concedam. Egressus igitur beatus Theodorus, comitatus est cum Anastasiopolim vsque, & afflictiones ac sollicitudines, quas in Episcopatu sustineret, patefecit, quibus institutæ vitæ ratio & monasteriorum suorum cura interromperetur: rogans eum, ut

quid sibi agendum esset, consuleret, & vtrum relicta Episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille vero id quam celerrime faciendum censuit, ne apud Deum damnandus esse videretur.

Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratremque dedit, qui illum, quousque veller, comitaretur. Mutuo se igitur saluantes & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in Episcopium reuersus, dixit eum celerius e vita migraturum, quam ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est: paucis enim diebus post nunciatum est, eum in via mortuum esse.] haec de Antiocho auctor, quem diuersum ab illo Antiocho item monacho & Abbate Laurae in Palaestina fama celebri scias, qui eodem ferme tempore, nempe sub Heraclio Imp. & Cosrohoe Persarum Rege vixit clarus inter scriptores Ecclesiasticos, cuius sunt sermones de diuersis centum triginta & Exomologesis.

IESV CHRISTI ANNVS 598.

GREGORII PAP. ANNVS 9.

MAVRITII IMP. ANNVS 13.

Qui sequitur ordine temporis annus Domini quingentesimus nonagesimus octauus numeratur Indictionis primae, quo & absoluitur Mauritij Imperatoris annus duodecimus, & Gregorij Papae inchoatur nonus: cum Eulogius Alexandrinus Episcopus de conuersione haereticorum magnum prouentum in Ecclesiam intulit, deque his reddidit certiore S. Gregorium Papam. Perueniens autem nuncius Romam, Gregorium inuenit agrorantem; qui adhuc eodem morbo laborans, ad eundem ista rescripsit:

Gregor. lib. 7. epist. 30. Ind. 1. DE CONVERSIONE HAERETICOR. ALEXANDRIAE FACTA.

Communis filius praesentium lator sanctitatis vestrae scripta deferens, agrum me reperit, agrum reliquit. Qua ex re contigit, vt ad largum vestrae beatitudinis fontem breuis epistolae me vix parua potuisset aqua refudare. Superni autem muneris fuit, vt in dolore corporis positus suauissimae vestrae sanctitatis scripta susciperem, quae me de doctrina Alexandrinae Ecclesiae, de conuersione haereticorum, de concordia fidelium sublimiter laetificaret: quatenus ipsa mentis laetitia immanitatem mihi molestiae temperaret. Et quidem de bonis vestris noua semper exultatione gaudemus: sed tamen ita vos perfecte agere, noua esse nullo modo deputamus. Quod enim crescit sanctae Ecclesiae populus, quod ad caeleste horreum spirituales segetes multiplicantur, hoc de omnipotentis Dei gratia, quae in beatissimis vobis largè influit, numquam habuimus incertum. Gratias itaque omnipotentis Deo soluimus, quia impletum videmus in vobis esse, quod scriptum est: Vbi plurimae segetes, ibi manifesta fortitudo bouum. Si enim bos fortis aratrum linguae in terram cordis audientium non traxisset, tanta fidelium seges minimè surrexisset.] haec de his Gregorius, qui vice versa de conuersis Anglis, iisdemque die Natali Domini baptizatis eundem Eulogium reddidit certiore. Sicque secundum illud Dauidicum: Dies diei eruclat verbum] vir Apostolicus Apostolico viro de bono thesauro suo profert bona, simulque ambo exultantes proferunt ex lacrymarum semente manipulos suos.

Prover. 14.

Psal. 118.

NO LVIT GREGORIVS VIDERI IVSSISSA.

Expostulat autem amicè in fine epistolae ipse Gregorius, quod quasdam apposuisset in suis litteris Eulogius voces, quibus Gregorium ipsum vt dominum fuisset allocutus, & quod in epistolae inscriptione vniuersalem Pontificem appellasset: ad haec enim ipse: Indicare quoque vestra beatitudo studuit, iam se quibusdam non scribere superba vocabula, quae ex vanitatis radice prodierunt, nimirum, cum scriberet ad Cyriacum Episcopum Constantiopolitanum, titulum non apponere Vniuersalis. Et mihi loquitur, dicens: Sicut iussistis. Quod verbum iussionis, peto, a meo auditu remouete: quia scio quis sum, & qui estis: loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo iussi, sed quae vtilia visa sunt, indicare curavi.] haec ipse.

At quibus bonus Christi odor male olet, & foetor suauitatem exhalat, in malam partem istam animi submissionem Nouatores arripiunt, quasi nullum praeter ceteris attribuerit sibi Gregorius primatum & iubendi auctoritatem. Verum si compertas habuissent huiusmodi quas ipse sibi seruandas & aliis pastoralis regiminis regulas praescripisset, talia de Gregorio dicere omnino erubuissent. haec enim sui Pontificatus initio ad quatuor simul scripserat Patriarchas, cum qualiter se gerere debeat Episcopus, eos doceret his verbis: Rursus cum me ad considerandum confertis, qualis in humilitate, qualisque esse rector debeat in districtione: perpendo quonia necesse est, vt & bene agentibus sit per humilitatem socius

Greg. lib. 1. epist. 24. Ind. 9

A socius, & contra delinquentium vitia per zelum iustitiae erectus: quatenus & bonis in nullo se praeferat, & cum prauorum culpa exigit, prioratus sui potestatem agnoscat: vt & honore suspenso, aequalem se subditis bene viuentibus deputet, & contra peruersorum culpas ex zelo iustitiae excreseat.] quod & factum a Petro docet, cum subdit: Hinc est namque, quod Petrus auctore Deo sanctae Ecclesiae principatum tenens, a bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatus venerari recusauit, seque illi similem recognouit, dicens: Surge ne feceris, & ego homo sum. Sed cum Ananiae & Saphirae culpam reperit, mox quanta potentia super ceteros excreuisset, ostendit.] Et paulo post de Paulo ista: Hinc est quod Paulus bene agentibus fratribus praelatum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudij vestri. Ad quae illico adiunxit: Fide enim statis. Ac si id quod praetulerat, aperiret, dicens: Ideo non dominamur fidei vestrae, quia fide statis: aequales enim vobis sumus, in quo vos stare cognoscimus. Quasi praelatum se esse fratribus nesciebat, cum diceret: Facti sumus paruuli in medio vestrum. Et rursus: Nos autem seruos vestros per Christum. Sed cum culpam, quae corrigi debuisset, inuenit: illico se magistrum esse recoluit, dicens: Quid vultis? in virga veniam ad vos? Summus itaque locus tunc bene regitur, cum is qui praest, vitiis potius quam fratribus dominatur. Bene acceptam potestatem regit, qui & tenere illam nouit, & impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, scit cum illa ceteris in aequalitate componi. Sic autem seruanda est virtus humilitatis, vt non soluantur iura regiminis, &c.] haec eadem pluribus in commentario quem de cura Pastoralis conscripsit. Quae quidem a se scripta, & aliis seruanda proposita, ipse sibi custodienda in primis adhibuit: vt non adeo mireris si ad Eulogium virum sanctissimum de Ecclesia Catholica adeo benemerentem litteras scribens, nolit videri ipsi praelatus.

QUIBUS SE AEQVALIUM, QUIBUS SE PREALATVM OSTENDAT EPISCOPVS.

Act. 10. Act. 5.

2. Cor. 1.

1. Thess. 5.

2. Cor. 4.

1. Cor. 4.

Greg. Pastor. par. 2. c. 6.

Prat. Spirit. inal. cap. 151.

INSIGNE EXEMPLVM GREGORII HUMILITATIS.

B Sed audi maiora nuper dictis congruentia de immensa Gregorij humilitate ita apud Sophronium scripta: Perreximus, inquit, ad Abbatem Ioannem Persam. Narrauit nobis de Gregorio beatissimo Romanae urbis Episcopo, dicens: Cum iuisssem Romam, vt adorarem ad sepulchrum Apostolorum Petri & Pauli, staremeque die quadam in medio ciuitatis, audio Papam Gregorium per illum locum transiturum. Cogitavi itaque adorare illum. Cum autem prope me esset Papa, videretque me progredi vt adorarem illum (loquor teste Deo, fratres) primus ipse prostrauit se humi coram me, neque ante surrexit, quam me primo surrexisse cerneret: & cum multa humilitate salutans me, manu sua mihi tria numismata tradidit, iubens mihi dari quaecumque erant necessaria. Glorificaui itaque Deum, quod tantam illi contulerat humilitatem & misericordiam & charitatem ad omnes.] haec ibi. Dum autem Ioannis Abbatis nomen audio, ad memoriam reuocatur Ioannes ille Montis Sinai monasterij Abbas, num iste sit ille ad quem sanctus Gregorius litteras dedit, eleemosynasque misit, quem pro se orare litteris exorauit.

C Sed audi maiora nuper dictis congruentia de immensa Gregorij humilitate ita apud Sophronium scripta: Perreximus, inquit, ad Abbatem Ioannem Persam. Narrauit nobis de Gregorio beatissimo Romanae urbis Episcopo, dicens: Cum iuisssem Romam, vt adorarem ad sepulchrum Apostolorum Petri & Pauli, staremeque die quadam in medio ciuitatis, audio Papam Gregorium per illum locum transiturum. Cogitavi itaque adorare illum. Cum autem prope me esset Papa, videretque me progredi vt adorarem illum (loquor teste Deo, fratres) primus ipse prostrauit se humi coram me, neque ante surrexit, quam me primo surrexisse cerneret: & cum multa humilitate salutans me, manu sua mihi tria numismata tradidit, iubens mihi dari quaecumque erant necessaria. Glorificaui itaque Deum, quod tantam illi contulerat humilitatem & misericordiam & charitatem ad omnes.] haec ibi. Dum autem Ioannis Abbatis nomen audio, ad memoriam reuocatur Ioannes ille Montis Sinai monasterij Abbas, num iste sit ille ad quem sanctus Gregorius litteras dedit, eleemosynasque misit, quem pro se orare litteris exorauit.

D Habes igitur & factis & scriptis verbis S. Gregorij ab ipso iterum repetitis plus satis expressum eiusdem verborum sensum: vt intelligas, quam procul abhorreant a mente ipsius, & aberrant a veritate, qui Apostolicae sedis non nouisse primatum ipsum Gregorium, sicut impie, ita mendaciter asserunt. In quam etiam sententiam & illa accipe verba eiusdem Gregorij in epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum, cum haec ait: Quod se dicit sedi Apostolicae subiecti: si qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus subditus non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis aequales sunt.]

Greg. lib. 12. epist. 16. Ind. 7.

Gregor. lib. 7. epist. 64. Ind. 2.

E Habes igitur multipliciter ex Gregorij verbis sensum Gregorij expressum. Quod vero spectat ad oblatum titulum Vniuersalitatatis, quem respuit, de his consulas quae alia occasione superius dicta sunt.

Scriptis quoque hoc anno Gregorius ad eundem Eulogium alias litteras, cum ille ad Gregorio petiisset Roma transmitti sibi Eusebij commentarium de Martyribus, quem non repertum Romae in archiuo, neque in bibliothecis, affirmat. Quae vero haberentur Romae de Martyribus scripta, ita significat: Nos autem penè omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solemnina agimus. Non tamen ita eodem volumine quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodo nomen, locus, & dies passionis ponitur.] haec de his Gregorius, alludens ad Martyrologium quod Romanum dicimus, de quo nos pluribus suo loco in eiusdem Martyrologij Notas praefati sumus.

Gregor. lib. 7. epist. 29. Ind. 1.

REQUIRITVR LIBER EUSEBII DE MARTYRIBVS AGREGORIO.

PAX FACTA SED NON DV M SVB-SCRIPTIO-NE MVNI-TA.

Gregor. lib. 7. epist. 2. Ind. 2.

GREGORIVS SOL LICITVS DE CVSTODIA CIVITATVM.

Gregor. lib. 7. epist. 5. Ind. 2.

Greg. lib. 7. epist. 20. Ind. 1.

CV RAT PONTIFEX TEMPORALIA ETIAM.

DE PROBO ABBATE.

Gregor. lib. 9. epist. 22. Ind. 4.

Gregor. lib. 7. epist. 9. Ind. 2.

Miscella lib. 17.

Dum in his esset Gregorius, hoc anno pace cum Agilulpho Rege Longobardorum diu-
 tius tractata, saepius impedita, tandem vt ad tempus foedus iniretur obtinuit, spem ac-
 cipiens vt pax etiam sanciretur, atque ab ipso Rege subscriberetur. Qua de re ne sub ve-
 lamento pacis aliquid tractaretur infaustum, Gregorius suos in diuersis locis positos, vt
 vigilarent, admonuit: ad Ioannem enim Calaritanum in Sardinia Episcopum scribens,
 hac ait: Cognoscatis autem Abbatem quem ad Agilulphum ante multum iam tempus
 transmisimus, pacem cum eo, Deo propitio (quantum nobis ab excellentissimo Exarcho
 scriptum est) ordinasse. Et ideo quousque pacta de confirmatione pacis ipsius conscribun-
 tur (ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum velint accedere) muro-
 rum vigiliis & sollicitudinem in locis omnibus facite adhiberi. Et confidimus in Redem-
 ptoris nostri potentia, quia aduersariorum nobis incursum vel insidia denuo non nocce-
 bunt.] eadem ad eundem alia epistola reficit, vt in locorum custodia inuigilare soli-
 citius debeat, ne tempore foederis consummato, pace nondum firmata, aliquid mali pa-
 tiantur a Longobardis. Sic & ad Agnellum Tarracinæ Episcopum scripsit, vt ciuita-
 tem diligenter custodiendam curaret, nec a custodia murorum voluit excusari homines
 Ecclesiasticos: ait enim: Quia verò comperimus, multos se a murorum vigiliis excusare:
 sit fraternitas vestra sollicita, vt nullum neque per nostrum vel Ecclesiæ nomen, aut quoli-
 bet alio modo defendi a vigiliis patiat, sed omnes generaliter compellantur: quatenus
 cunctis vigilantibus, melius, auxiliante Domino, ciuitatis valeat custodia procurari.] hac
 ad eum Gregorius.

Quid (compello te) cum in his curandis quæ sunt Præsulum & Præfectorum Dei sacer-
 dotem occupatum vides, existimas? Num dices in Rom. Ecclesiæ potestate fuisse illa loca,
 quæ propter Longobardos custodiri mandauit? Non puto, cum probe scias iisdem locis ab
 Imperatore dari consueuisse Præfectos. At quid hoc est? Illud planè, vt sanctissimi viri
 quietis licet & silentij omnium amantissimi exemplo discas, non ita præfectos Ecclesiis a
 Deo Præsules, vt spiritualia tantummodò curent, sed & temporalia, si necessitas urgeat,
 & charitas persuadeat, atque arma etiam capeant, quibus ingruentia mala propulserit,
 nisi adsit alia via, quam magis sequi debeant, vt Ecclesiasticæ mansuetudini sit æquè pro-
 spectum; qua deficiente, armis licitè rem agere liceat, quibus Respublica ab ingruenti-
 bus barbaris sit defensa: vt ab ipso S. Gregorio factum intelligis, qui non solum quæ Vr-
 bis essent, sollicitè a barbaris custodiret, sed & longè posita loca, & in insulis consisten-
 tia, eadem vigilantia, non secus ac magister militum atque Imperator exercitus, Pontificia
 iussione absque dispendio sacerdotalis modestiæ & mansuetudinis pro facultate defen-
 deret. At num illi tunc ab aliquo exprobratum, ac dictum: Desine, sacerdos, quæ sunt
 Præsulum curare: tuum est offerre hostias pro peccatis, non tibi curæ esse barbaris armis
 obsistere, sed precibus eos superare debes esse sollicitus: aliena hæc sunt penitus a sacer-
 dote. Sed nemo est inuentus qui hæc obiiceret, vel prohiberet, cum posset: & licet Impe-
 rator ipse atque Exarchus Italiae (vt saepe vidimus) in senso in eum essent animo; nemo ta-
 men aliquando de his ausus est negotium ipsi vel leue facessere, quod iure facere certo
 scirent: adeo vt in regali sacerdotio Christi etiam eius hostes regiam vincerentur au-
 thoritatem.

Sed his missis, de Probo Abbate conciliandæ pacis cum Longobardis sequestre paucis
 agendum. Tantam in homine prudentiam sensit esse Gregorius, vt hunc ipsum prius fece-
 rit Abbatem, quam monachum. Nam audi quid ipse in libello oblato Synodo dicat:
 Quadam autem die, dum inter alios ad obsequium domini mei fuisset ingressus, subito
 atque inopinatè introire in monasterium, atque vt onera Abbatibus debuissim suscipere,
 præcepistis.] Sed de his ipsum audi Gregorium, qui de eo hæc est locutus in Synodo: Qua-
 dam die, dum de ordinando monasterio, cui præesse dignosceris, cum nostris filiis tractare-
 mus, atque diu aptam personam huic officio quæreremus: ex improviso te ingrediente,
 cordi nostro & eorum qui nobiscum ad tractandum aderant, subito natum est, vt te illic
 Abbatem, Deo propitio, constituere deberemus.] hæc de Probo: reliqua verò de pace cum
 Longobardis dicemus anno sequenti.

Hoc anno perlatum esse nuncium Romam de victoria aduersus Sclauinos, sine Sclauos
 populos, testatur S. Gregorius in epistola ad Basilium. Quomodo autem hæc se habuerint,
 ex Theophane in Miscella sub anno vndecimo & duodecimo Imperatoris narrantur his
 verbis: Vndecimo anno Imperij Mauritij idem Imperator Priscum cum omnibus Roma-
 nicis

anicis potentatibus ad Istrum fluium misit, vt Sclauinorum nationes transire prohiberet.
 Quo apud Dorostolon habito Gaianus comperit: qui legatis ad eum directis, calumniam
 inferebat Romanis exordium dantibus belli. Priscus autem excusabat, quòd non venerit
 aduersus barbaros belligeratum, sed quòd ad Sclauinorum nationes à Principe fuerit de-
 stinatus. Audiens autem Priscus, quòd Ardagaustus multitudines Sclauinorum ad præ-
 dandum disperferit, transiens Istrum media nocte inopinatè Ardagaustum adortus est. At
 verò Ardagaustus discrimine senso, nondum conscenso equo, vix saluus euasit. Romani
 multitudine Sclauinorum occisa, & Ardagasti regione euerfa, prædam copiosam captam
 Byzantium per Tamererem direxerunt, & c.] lætitiâ magnam factam Constantinopoli
 his auditis, & Deo gratias hymnis actas, affirmat. Porro qui hæc de victoria aduersus Scla-
 uinos Gregorium litteris certiores reddidit, idem etiam adiecit, complures schismaticos
 ad sanctæ Ecclesiæ Romanæ communionem festinare: quamuis promulgasset de his edi-
 ctum Imp. Mauritius, ne schismatici inuiti cogerentur ad Ecclesiæ Catholicæ communi-
 onem redire, vt ipse testatur Gregorius sequenti epistola ad Marinianum: quod quidem
 contra prædecessorum Imperatorum edicta aduersus schismaticos Donatistas saepè prolata,
 liquet fuisse ab Imperatore decretum.

Quem verò resipiscientium salus exhilarat, statim lapsus affligit. Ex eminenti enim, qua
 spectat orbem, specula intuens sanctissimus Papa, duos in errorem lapsos hæreticæ prauitatis
 in Oriente conspexit, quos magna sollicitudine ad Catholicæ fidei veritatem reuoca-
 re festinat. Malum hoc in Ecclesia Thessalonicensi obortum dolens, litteras dedit ad
 Eusebium eius Ecclesiæ Archiepiscopum, vt antequam latius serpat venenum, vel putri-
 da abscindat membra, vel reuocet ad salutem. Lucas enim eius Ecclesiæ presbyter vna cum
 Petro quodam præficta fronte iactare non erubescerat, se non suscipere sacrosanctum
 Chalcedonense Concilium: quæ tanta blasphemia graue intulit scandalum reliquis eius-
 dem Ecclesiæ Orthodoxis, qui de his questi apud Romam Pontificem fuisse videntur, cum
 ab Episcopo id negligi cernerent: quem acerrimis litteris aduersus scelestos illos idem
 S. Gregorius excitauit.

Eodem quoque anno dilectione plenas officiosasque litteras idem Gregorius reddidit ad
 Dominicum Carthaginensem Episcopum, qui ex more reuerentia plenas & honoris ob-
 sequiis cumulas litteras ad ipsum Gregorium scripserat. inter alia enim hæc ad ipsum
 Gregorius: Scientes præterea vnde in Africanis partibus sumserit ordinatio sacerdotalis
 exordium, laudabiliter agitis, quòd sedem Apostolicam diligendo, ad officij vestri origi-
 nem prudenti recordatione recurritis, & probabili in eius affectu constantia permanetis.

Certum quippe est, quia vestro honori additis, quicquid reuerentiæ ac deuotionis ordini
 sacerdotali exhibetis.] Quo etiam anno Paulum Episcopum Africanum accusatum, & innocenter
 iudicatum, in suam Ecclesiam redire voluit, commendans eum Columbo in Numidia
 Episcopo, necnon Adeodato atque Maurentio Africanis Episcopis.

De Iudæorum etiam conuersione Gregorius propensius hoc anno sollicitus, eis præsto
 esse quibus potuit officiis minimè defuit. Cum enim audisset in Sicilia in Agrigentino
 territorio existentes Iudæos conuerti velle, Faustinum Defensorem ad eos mox pergere,
 & insistere operi iussit, vt quæ cum loci Episcopo cuncta agere deberet, admonuit: & inter
 alia: Huius, inquit, auctoritatis tenore præcipimus, vt omni excusatione submota, ad præ-
 dictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare
 festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur solemnitatem sustinere Paschalem, &
 eos nunc ad baptismum festinare cognoscis: ne (quod absit) longa dilatio eorum retrò
 possit animos reuocare, cum fratre nostro & coepiscopo loci loquere, vt poenitentia ac
 abstinencia quadraginta dierum indicta, aut die Dominico, aut si celeberrima festiuitas
 fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet. Quia & tem-
 poris qualitas propter eam quæ sibi imminet cladem impellit, vt desideria eorum nulla
 debeant dilatione differri. Quoscumque verò ex eis pauperes, & ad vestem sibi emendam
 non sufficere posse cognoscis, te eis vestem, quam ad baptismum habeant, comparare volu-
 mus, ac præbere, & c.]

At verò sicut ad fidem conuerti volentibus Iudæis ipse Gregorius omnibus subuenit of-
 ficiis, ita eos inuitos non esse cogendos, neque eisdem negotium facessendum, hoc eodem
 anno scribens de iisdem ad Ianuarium Episcopum Calaritanum, admonuit. Acciderat
 enim, vt neophytus quidam, nomine Petrus, sequenti sui baptismatis die, cum satellitio

DE HÆRE- TICIS THESSALONICENSIBUS REPRIMENDIS. Greg. lib. 7. epist. 7. Ind. 1.

Gregor. lib. 7. epist. 14. Ind. 1.

Greg. lib. 7. epist. 24. Ind. 1. DE IUDÆIS CONVER- SIS.

NON VI PERDV- CENS DOS IV- DÆOS AD FIDEM. Greg. lib. 7. epist. 5. Ind. 2.

comparato in Iudæorum synagogam iruperit, illicque eam commutaturus in ecclesiam A
venerandam imaginem Dei genitricis vna cum sanctissima Cruce collocauerit. Quod li-
cet zelo quodam, non tamen secundum scientiam factum Gregorius non laudans, iussit
inde ea qua deceret reuerentia sacram imaginem & Crucem auferri, & Iudæis suam ipso-
rum relinqui liberam synagogam. De Iudæis itidem non vexandis hoc item anno alias
dedisse reperitur litteras ad Panormitanum Episcopum.

^a Gregor. lib. 7.
epist. 26. Ind. 1.
DE OFFI-
CIO, ET DI-
GNITATE
DEFENSO-
RVM.

Hoc pariter anno idem Gregorius, quæ Romanæ essent Ecclesiæ ex more curans, De-
fensorum officium in Vrbe auxit honore ac dignitate, vt sicut Notarij & Subdiaconi, ijdem
Regionarij essent: qui enim Regionarij dignitate & nomine augebantur, eisdem patebat
aditus vt ad sacra simul cum Pontifice conuenirent, erantque omnes septenario mystico
numero designati, vt sicut diaconi Regionarij septem, Notarij pariter Regionarij dicti
totidem, similiter Subdiaconi, atque Defensores totidem essent numero. Hi absente B
Pontifice sedebant cum clero, præsentem verò stabant. Est de his hoc anno data epistola
S. Gregorij ad Bonifacium. Porro Regionariorum munerum huiusmodi tantum erat
priuilegium, vt assisterent Pontifici in ecclesia: cum alioqui sicut præter septem Diaconos
Regionarios, Notarios, Subdiaconos, & Defensores itidem Regionarios, alij complures
in Vrbe & in omni Ecclesia fuerint Diaconi, Notarii, Subdiaconi, & Defensores. Inser-
uebant ipsi Defensores potissimum pauperum defensionem & ecclesiarum, mittique sole-
bant ab ipso Romano Pontifice in diuersas prouincias; quibus & alia diuersi generis de-
legari consueuissent negotia, docent eiusdem Gregorij plures ad eisdem scriptæ epistolæ.
Formulam autem Defensoris constituendi habes inter eiusdem Gregorij epistolas his ver-
bis expressam:

^b Gregor. lib. 7.
epist. 19. Ind. 1.

^c Gregor. lib. 7.
epist. 17. 18.
19. 20.

^d Gregor. lib.
4. epist. 25. Ind. 1.
13.

Ecclesiasticæ utilitatis intuitu id in nostro sedit arbitrio, vt si nulli conditioni vel corpo-
ri teneris obnoxius, nec fuisti clericus alterius ciuitatis, aut in nullo tibi canonum ob-
uiant statuta, officium Ecclesiæ Defensorum accipias: vt quicquid pro pauperum com-
modis tibi à nobis iniunctum fuerit, incorruptè & viuaciter exequaris: vsurus hoc priui-
legio, quod in te habita deliberatione contulimus: vt omnibus, quæ tibi à nobis fuerint
iniuncta, complendis, operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei
nostri iudicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio Notario Ecclesiæ nostræ subscri-
bendam dictauimus.] hæc de ordinatione Defensoris. Ad horum officium spectabat (vt
dictum est) oppressis subuenire implorantibus Apostolicæ sedis auxiliū in prouinciis ad quas
curandas mittebantur: Defensores enim ad curanda patrimonia Rom. Ecclesiæ in diuersis
prouinciis constituta solitos mitti, docent eiusdem Gregorij epistolæ hoc anno datæ.

^e Greg. lib. 7.
epist. 17. 18.
19. 20.

^f Greg. lib. 7.
epist. 66. Ind. 2.
QUOMODO
SE GERERE
DEBEANT
DEFENSO-
RES.

Idem verò Gregorius in causis Episcoporum, quomodo iidem Defensores se gerere de-
berent, in epistola data ad Vitalem Defensorem ista habet f: Si cuiusquam clerici (vt asso-
let) culpæ casus emerferit, in qua sibi petere debeat adiutorem: ad eundem Episcopum re-
uerenter accede; & sicut causæ meritum cognoueris, apud eum non defensor culpæ, sed
potius intercessor existe: vt hac prouisione & poscenti feras auxiliū, & iura Præpositi
non turbentur. Si qui verò sunt qui iusta poposcerint, eis per te auxiliū sedis Apostolicæ
& clericorum disciplina per defensionis tuæ experientiam minimè soluatur.] hæc ad Vi-
talem, cum clerici discoli aduersus Episcopum suum interpellassent Defensorem Aposto-
licæ sedis.

^g Greg. lib. 7.
epist. 24. Ind. 2.

Sed & eundem qui supra, Romanum Defensorem in Siciliam missum, qua discretio-
ne iudicij oppressis & opem Ecclesiasticam implorantibus subuenire deberet, ita alia E
ad eum scripta epistola docet: Patrocinia Ecclesiastica (sive mea suscipiatis scripta,
sive etiam minimè fuerint directa) sub tanto moderamine debetis impendere, quatenus
hi qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur iniuste defendi: ne opinio-
nem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vlllo modo transferamus: sed
quantum decet Ecclesiam admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus vale-
tis succurrite, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquinatis.]
hæc Gregorius. Reprehendit verò alibi Defensorem quemdam, qui clericos, despecto
suo Episcopo, faceret ad suum tribunal exhiberi: decernitque vt prima instantia omnino
fieri debeat apud Episcopum, elegantemque hanc sententiam prodit: Si sua, inquit,
vnicuique Episcopo iurisdictio non seruetur, quid aliud agitur, nisi vt per nos, per quos
Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?] Admonet autem, vt siue clericus, siue
laicus

^h Greg. lib. 9.
epist. 22. Ind. 4.

A laicus causam contra Episcopum habeat, tunc Defensor vel iudicet, vel cogat ipsos deli-
gere Iudices.

Solicitus præterea de monachorum quiere S. Gregorius, hoc anno plura de his scripsit,
priuilegiaque concessit monasterio Classensi sub diocesi Raucennate constituto, quod
cum ab eius Ecclesiæ Episcopis durissima pati cogereretur, ab eorum in pluribus potestate
exemit. Sic etiam & à prædecessoribus concessa priuilegia monasteriis salua voluit. Scri-
bit ista de monasterio Castellensi, quod diximus fuisse munificè à Cassiodoro Senatore
erectum, & optimè institutum. Firmum stabileque seruari voluit, vt post monasticam
professionem nulli liceret condere testamentum. Ceterum occasione nonnullorum mo-
nachos opprimentium Episcoporum manauit, vt Summi Pontifices eiusmodi solerent
vallare priuilegiis monasteria.

^a Gregor. lib. 9.
epist. 32. Ind. 4.
MONACHO
RVM QVI
TI GREG.
CONSULT.
^b Gregor. lib. 7.
epist. 18. Ind. 1.
^c Gregor. lib. 7.
epist. 33. Ind. 1.
^d Gregor. lib. 7.
epist. 7. Ind. 1.

B Rursum verò idem sanctus Gregorius in redarguendo perperam facta Episcoporum
hoc anno, occasione poscente, haud segnem se præbuit. testantur id duæ ipsius acerrimæ
epistolæ datæ ad Ianuarium Episcopum Calaritanum, qui furore quodam percitus, die
Dominico, priusquam Missarum solemnia celebraret, ad exarandam segetem Donati cu-
iusdam perrexit, eaque exarata reuersus Missarum solemnia celebravit, ac postea illuc re-
diens terminos eiusdem possessionis euulsit. In hæc aded indigna Christiano homine, ne-
dum Episcopo, Gregorius vehementer commotus, in eundem censuram tanto facinore
dignam exercuisset, nisi eius decrepitæ senectutis rationem aliquam habuisset: sed à com-
munionem suspendit eos, quorum consilio id egisset. Admonuit verò ipsum, qui vano zelo
commotus facinus perperrasset, dum se eo sanctiorem existimaret, quo res Ecclesiæ quouis
posset modo studiosius conseruaret, his verbis: Non terrenarum rerum curam, sed anima-
rum te ducatum suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere, ibi sollicitudinem, ibi totum.
debes studium adhibere, atque de earum lucro diligentius cogitare, & c.] hæc quidem non
quo res Ecclesiæ ab Episcopis contemni debeant, sed vt sciant, quid in primis ipsis curan-
dum sit. Redarguit Episcopos, qui non à suo Metropolitano tempus Paschale require-
rent, sed aliunde.

^e Greg. lib. 7.
epist. 1. 2. Ind. 2.

^f Greg. lib. 7.
epist. 8. Ind. 2.

Quod autem idem sanctus Gregorius Apostolica auctoritate concessisse reperitur li-
centiam ecclesias dedicandi perentibus, & ad hoc martyrum sanctuaria tribuisse, sed &
quod dederit aliis rogantibus facultatem erigendi monasteria; patet id aliis Episcopis
inconcessum, sed solius fuisse supremi Antistitis.

^g Gregor. lib. 7.
epist. 11. 12.
15. 16. Ind. 2.

Acceptit hoc anno Gregorius vna cum litteris etiam sancta munuscula à Leontio Ex-
consule, viro maximè pio, nimirum (vt ipse testatur Gregorius in litteris ad eum reddi-
tis) oleum sanctæ Crucis, & lignum aloes. Sunt hæc enim eius verba: De hoc etiam valde
gaudemus, quod munera quæ transmifistis, vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum
quippe sanctæ Crucis & aloes lignum suscepimus: vnum quod tactum benedicat; aliud
quod incensum bene redoleat, & c.] Quod ad oleum Crucis pertinet, de eodem apud
Cyrillum in Saba tertium mentio habetur, quod sanctus ille adhibere solebat ad fugandos
dæmones & edenda miracula. Quodnam autem hoc, & cur ita dictum sit: existimaui
aliquando, sicut apud Theodoretum in Iacobo reperitur dictum oleum martyrum il-
lud, quod accipi consueuisset ex lampadibus, quæ ardere solerent in Confessionibus
martyrum, vbi scilicet sepulta essent corpora sanctorum martyrum, quo æquè pij vte-
bantur ad morbos curandos; ita dictum esse oleum sanctæ Crucis illud, quod arderet
ante pretiosum lignum sanctæ Crucis Hierosolymis. Verum quod scribit Beda in epi-
tome de locis sanctis, quid per oleum sanctæ Crucis intelligere debeamus, satis perspicue
indicat: vbi agens de sanctæ Crucis ligno Hierosolymis Constantinopolim translato
sub Heraclio ingruentibus Sarracenis (vt inferius fufius dicetur) hæc ait: De nodis enim
ligni sancti liquor odorifer oleo similis profluit, cuius si etiam modica particula contin-
gat, omnem agritudinem sanat.] hæc Beda ex sancto Episcopo, qui ista aspexit. Porro
Gregorius eas reddens ad Leontium litteras, misit ad ipsum clauem sepulchri S. Petri vna
cum ramentis ex catenis ipsius.

^h Theod. hist.
Sanct. Patr. in
Iacob. c. 21.

ⁱ Bed. de locis
sanct. cap. 20.
in fine.

Quod rursus pertinet ad res Orientales, hoc tempore magnus ille Theodorus co-
gnomento Siceora, ex monacho Episcopus Anastasiopolis in Galatia, cum despectui &
odio se haberi videret (nam potatus veneno excessisset ex hac vita, nisi Maria Dei geni-
trix succurrisset) consulto diuino Spiritu, sedi nuncium remisit, contradicente tamen
suo Metropolitano Archiepiscopo Ancyrano, litteris datis ea de re ad Cyriacum Con-
stantino-

CHRISTI
598.GREGORII PAP.
9.MAVRITII IMP.
13.

stantinopolitanum Episcopum, necnon ad Mauritium Imperatorem, quod in optatis erat, A vacationem obtinuit, sicq; solutus cura pastoralis, ad pristinae vitae statum se contulit. Cum verò quam à Deo acceperat gratiam curationum in edendis miraculis, petentibus saepe communicasset, ab ipso Cyriaco Episcopo Constantinopolitano, necnon ab eodem Mauritio Imp. accersitur Constantinopolim, vbi dum ad breue tempus moraretur, ingentia per eum Deus miracula edidit. describit ea singula Eleusius* (qui & Georgius) eius discipulus quam fidelissimè, nimirum signo tantum Crucis, addita aliquando aqua benedicta, cæcos illuminare, paralyticos sanare, & aliis morbis affectos curare, obsessosq; à dæmonibus liberare consueuisse: quæ ne penitus prætereamus, primum quod præstitit, hic describamus, quod idem auctor ita narrat:

Mulier quæ apud illum habitabat, cum filium quadriennem cæcum haberet, in vlnis eum suis ad sanctum virum gestauit, & multis lacrymis ante ipsam prostrata, puerum B ad pedes eius deposuit, supplicans vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus cum pueri oculos obliquasset, eiq; benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcipiens vt aqua illa quotidie manè oculos lauaret. Quod cum ter egisset mater, quarto die filium sanum ad sanctum virum adduxit, laudans Deum.] ita quidem sanctus, vitans propriam gloriam, per benedictam aquam miraculum operatus est, vt diuinæ benedictioni potius quam suæ id virtuti adscriberetur. Recenset alia plurima & planè magna idem auctor ibidem, dum Constantinopoli moraretur, ab ipso miracula edita: quæ tu ipse, si cupis, in eius vitæ Actis fideliter scriptis perlege. Vltimum autem illud de Mauritij Augusti filio à lepræ morbo sanato, cuius causa fuerat accersitus, ita describit: Contigit vt vnus ex filiis Mauritij Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem afferre, Imperator virum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumq; illum aspersisset, reliquum aquæ dedit vt rursus conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cum benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumq; peruenit.]

Quomodo autem in S. Georgij ecclesiam, in memoriam tanti martyris, cuius studio- C sissimus erat, à se extractam, eiusdem martyris reliquias diuinitus acceptas intulerit, ab eodem Eleusio auctore rem gestam narratam sic accipe: Cupiebat, inquit, vir beatus aliquid ex gloriosi martyris Georgij reliquiis habere, & rogabat eum vt se voti compotem faceret. Pius autem Æmilianus Germiorum Episcopus sancti capitis eius particulam, manusq; digitum, & dentem vnum, aliamq; particulam eius corporis habebat. D Huic martyr apparuit, iussitq; vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exædificarat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui cum nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optataq; illi sancti martyris reliquias dare. Hac lætus pollicitatione ex monasterio exiit, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus Episcopus Æmilianus, & in monasterium sanctæ Dei genitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit.

Eo tempore magna erat in Pefinuntium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem cum incolæ intellexissent Christi seruum Theodorum apud Æmilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sanctæ Dei genitricis templum conuenerunt, permittenteq; Episcopo Æmiliano, in ciuitatem suam cum adduxerunt, vt facta supplicatione per eius preces è cælo pluuiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occupauerat multitudo, & totum propè deuastauerat. Huius horti dominus cum beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus calamitatem in hortum suum à locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & è proximo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus cum benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos asperge, & dabit tibi Dominus quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiosè fecit, quæ vir sanctus præceperat. Cumq; ad locum quem primum asperferat reuertisset, ne vnam quidem locustam reperit: paulo post item inuisens, omnes planè locustas deletas inuenit.

THEODO-
RVS MIRA-
CVLIS CLA-
RVS.
* Apud Sur-
som. 2. de 22.
April.CAECVM
ILLVMI-
NAT.FILIVM
IMP. SA-
NAT.B. GEORGI
MARTYRIS
RELIQUIAS
ACCIPIT.MORTVM A
LOCUSTIS
LIBERAT.CHRISTI
598.GREGORII PAP.
9.MAVRITII IMP.
13.

A nit. Quamobrem cum manus suas oleribus impleisset, currens ad beatum Theodorum mi-
raculi effectorem contendit. Tunc autem obuiam illi trium millium passuum à ciuitate
processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus,
procidit ad pedes eius, eiq; olera quæ in manibus ferebat obtulit, nuncians miraculum
quod factum fuerat.

Beatissimus verò Georgius Metropolita cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui
in diem sequentem supplicationem indicendam mandauit. Postridie igitur manè, cum
vniuersa ciuitas in Catholica ecclesia sanctæ Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus
& Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum
Angelorum templum extra muros conuenerunt, atque inde ad sanctam Sophiam reuersi
sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolita rogatu sacrificasset, omnesq; sacra my-
steria percepissent; nubibus contractum est cælum, & tanta pluuiæ copia in totam illam
regionem descendit, vt aquarum fontes & flumina in tertium vsque diem exundarent. B
Omnes igitur lætitia pleni Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus misericor-
diam suam ostendisset. Metropolita autem & populo comitante, sanctus Theodorus illinc
discessit, & cum ad Episcopum Æmilianum venisset, ab eoq; optatissimas sancti marty-
ris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est.]
hæc & alia plurima de Theodoro habet Eleusius; sed hæc modo satis ad institutum. Sanè
quidem constat numquam Deum Orientalem deseruisse Ecclesiam, quin aliquo lucis ra-
dio illustrarit, mirifico videlicet aliquo sancto viro miraculorum operatore, nisi tantum
vbi à Catholica Ecclesia diuisi sunt schismate, cum & à Deo esse reiectos pluribus saepe
demonstratum est experimentis.

C Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, hoc eodem anno celebratum est in Hi-
spania Osenfense Concilium, Era nimirum sexcentesima trigesima sexta: ex quo duo dum-
taxat canones reperiuntur, quibus illud de canonica clericorum disciplina sancitum repe-
ritur, vt castitate sincera & haud dubia polleant, ne videlicet quouis modo de eis aliqua
inhonesta suspicio suboriri valeat. Frequentia quidem fuisse Concilia in Hispania tempo-
ribus Reccaredi, satis apparet. Inuigilasse enim ipse in eo visus est, vt Christiana religio
magis magisque illustraretur, & Catholica fides, qua præstabat, sanctis operibus æquè
claresceret.

Verum non pro Hispanis tantum subditis sibi populis sollicitus fuit, sed pro Gallis
etiam, qui in Narbonensi prouincia subiecti sibi essent: Nam quarto regni sui anno
Narbonæ Concilium celebrandum curauit, Era sexcentesima vigesima septima, qui
D est annus Domini quingentesimus vndenonagesimus, nouem scilicet ante annos: quod
ad finem superioris tomi fuerat collocandum: sed quoniam non ante hoc tempus na-
cti ipsum fuerimus, neque hactenus eusum certò sciamus, illud hic tibi verbatim ex-
cudendum curamus integrum. Accepimus ipsum ex scripto codice ab Hispania Ro-
mam misso ad Gregorium Decimum tertium Pontificem Maximum Idibus Nouembris
anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, descriptum ex peruetusto
Gothico codice monasterij sancti Æmiliani in regiam bibliothecam translato. sic enim
se habet:

NARBONENSE CONCILIVM anno quarto Reccaredi, atque Era sexcentesima
vigesima septima. In nomine Domini nostri Iesu Christi, anno feliciter quarto regni do-
mini nostri gloriosissimi Reccaredi Regis Narbonæ.

E Migetius, Sedatius, Benenatus, Boetius, Pelagius, Tigradius, Agrippinus, & Sergis *
Episcopi Gallia prouincia.

Concilia sanctorum antiquorum Patrum vel decreta obseruare cum Dei timore cu-
pientes, nos in vrbe Narbona, secundum quod sancta Synodus per ordinationem glorio-
sissimi domini nostri Reccaredi Regis in vrbe Toletana finiuit*, die Kalend. Nouembris,
Deo auspice, in vnum conuenimus, & aliquanta quæ iuste & piè sunt edita, & per
patrocinationis* potestatem non supplebantur ad memoriam, nunc temporibus domini
nostri sub præfationibus deducentes recapitulare fecimus: & quæ pro regula & fidei Ca-
tholicæ disciplina adhuc visa sunt, communi tractatu elegimus conscribenda, & cano-
nibus definiuimus adiungenda, quæ tenore capitulorum subsequenter euidenti iure
declariantur.

Hoc regulariter definitum est, vt nullus clericorum vestimenta purpurea induat, quæ
Annal. Eccl. Tom. 8. L ad

PLVVIAM A
DEO IMPE-
TRAT.OSENSE
CONCI-
LIUM.NARBON-
NEN. CON-
CILIVM
SVB REC-
CAREDO.
* Sergius

* definiuit

* persecutio-
nis tempe-
statem.

CHRISTI
598.GREGORII PAP.
9.MAVRITII IMP.
13.

* religio- ad iactantiam pertinent mundialem, non ad religiosam * dignitatem: vt sicut est deuotio A
rum in mente, ita & ostendatur in corpore: quia purpura maximè laicorum potestate præditis
debetur, non religiosis. Quod si quis non obseruauerit, velut transgressorem legis coer-
* Exod. 39- cendum.] Vfus quidem purpuræ fuisse scitur Dei præcepto * in ornatu vestium Summi
Sacerdotis veteris legis: cessit verò eadē vsui Summi Pontificis Christianorum; qua car-
re non debuit, cum maiorem fore gloriam Christi sacerdotij, quam Aaronici, pariter pro-
phetæ prædixerint. Porrò quæ peculiaris vsus Romanæ Ecclesiæ essent (vt suo loco supe-
rius dictum est) alijs vti illis vetitum erat, sicut calceis compaginatis, dalmaticis, mappulis,
* Greg. lib. 2. quibus clerici aliarum Ecclesiarum vti prohibebantur, vt sanctus Grægorius tradit *. Sed
epif. 54. Ind. reliquos recensamus canones, qui ita pergunt: .

11 lib. 7. epif. Hoc itaque definitum est, vt in psallendis ordinibus per quemque psalmum gloria di-
28. Indict. 1. catur omnipotenti Deo; per maiores verò psalmos, prout fuerint prolixius, pausationes B
lib. 7. epif. 113. fiant, & per quamque pausationem gloria Trinitatis. Domino decantetur.
Ind. 2. edis.

Rom. Nam & hoc secundum prædictorum censuram canonum finitum, vt nullus clericus, sub-
diaconus, diaconus, vel presbyter in plateis resideat, certè nec in plateis stare, & famulis
diuersis commisceri. Quod si quis facere præsumpserit, repellendum omnino ab officio, &
exccrandum, si non emendauerit: & à communionem & ab officio priuetur.

Vt omnis homo tam ingenuus, quam seruus, Gothus, Romanus, Syrus, Græcus, vel
Iudeus, die Dominico nullam operam faciant, nec boues iungantur, excepto si in muran-
do * necessitas incubuerit. Quod si quisquam præsumpserit facere: si ingenuus est, det
Comiti ciuitatis solidos sex: si seruus, centum flagella suscipiat.

* Nicænum Secundum Concilium Nicæni * sanctissimi, concinnabula * vel coniurationes * non
sanctissimi fiant clericorum, quæ sub patrocinio solebant fieri laicorum. Nec vnusquisque de inferio- C
* conciliabu- re gradu seniore sibi elatus aut increpet, aut iniuriat. Quod si quis prætermissio tam iustæ
la censuræ ordine ausus fuerit facere, districtione sæuissima corrigatur, vt sub pœnitentiæ
* conuuiatio- nomine vitia recedente *: id est, anno vno in monasterio sciat abiicere superbiam, vnde
* recidantur, inflatur, quod est diabolus; & addiscat humiliationem Christi, quia per ipsam mortem gu-
* uel recedant stare dignatus.

Secundum Concilia prædictorum Orthodoxorum decreuit fraternitas, vt quicumque
fuerit culpabilis inuentus clericus, aut honoratus de ciuitate, & ad monasterium fuerit de-
putatus, sic Abba qui est prædictus *, cum illo qui dirigitur, agat, sicut ab Episcopo ma-
nifesta correctione fuerit ordinatus. Aliter si Abba facere elegerit, pro correctione tem-
* ob hanc pus aliquod suspendatur: quia ab hac * causa dirigitur, vt emendetur, non vt passim ser-
causam culis diuersis saturatur.

Quicumque clericorum à maximo vsque ad infra, contra S. Ecclesiæ vtilitatem agere,
tractare, vel conari fuerit repertus, meritò deiciatur, qui fidē seruare minimè cognoscitur.

Quicumque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine conscientia Episcopi ali-
quid de possessionibus, vel de domo Ecclesiæ tulerint, aut fraudem fecerint, non solum
cum omni dedecore constructi restituant quod fecerunt, sed etiam non debere ibi in Ec-
clesia esse, vbi fraudem visus est operasse: duobus iaceat sub pœnitentiæ annis, & cum de-
fuerit factum, reuertatur ad officium.

Hoc ante omnia decretum est, vt Iudæis non liceat corpus *defuncti* deducere psallendo:
sed vt eorum habuit mos & consuetudo antiqua, corpus deducant, & deponant. Quod si
aliter facere præsumpserint, inferant Comiti ciuitatis vncias sex.

Hoc maximè definitum est, vt nullus audeat clericorum ordinationem sui Episcopi E
contemnere: sed vbi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia & obedientia, & quæ
iniuncta fuerint agere. Quod si sub cothurno superbiæ neglexerit implere: non solum à
stipendio, sed vno anno à communionem priuetur.

Amodo nulli liceat Episcoporum ordinare diaconum, aut presbyterum litteras igno-
rantem. Sed si qui ordinati fuerint, cogantur discere. Qui verò diaconus aut presbyter
fuerit litteris ineruditus, & desidiose legere vel implere officium distulerit, & in Ecclesia
ad omnia vtilis non fuerit, ab stipendio reiciendum, & inclinandum, quoadusque cur-
uatus impleat & defendat, quod esse cognoscitur. Ad quid erit in Ecclesia Dei, si non
fuerit ad legendum exercitatus? Et si perseuerauerit desidiosè, & non vult proficere, mit-
tatur in monasterio *, quia non potest ædificare populum.

* monaste- Hæc maximè pro Dei timore & modo disciplinæ canonicæ elegimus custodienda, vel
rium tenenda

CHRISTI
598.GREGORII PAP.
9.MAVRITII IMP.
13.

A tenenda, vt dum Missa celebratur, nullus presbyter aut diaconus absque aliqua infirmitate,
dum Missa perficitur, egredi de altario audeat. Nec diaconus, aut subdiaconus certè,
vel lector, antequam Missa consummeretur, alba se præsumat exuere. Quod si quisquam non
impleuerit constitutum, presbyteri increpentur vt redeant, diaconos & execrandos & sti-
pendio priuandos, reliquos districtione strictissima condemnandos.

Hoc regulariter secundum priorum statuta canonum finitum est, vt tam subdiaconus,
quàm ostiarius, & reliqui, seruitium sanctæ Ecclesiæ consuetum absque vlla desidia im-
pleant, & senioribus vel * ad osteos subleuent. Qui contempserit facere & adimplere, sub- * locus depra-
diaconos verbis corripandos, & si non emendauerint, ab stipendio probandos, reliquos ^{uatis.}

Hoc itaque propter ampliandam fidei Catholicæ disciplinam elegimus definiendum,
B vel tenendum: vt si qui viri ac mulieres diuinatores, quos dicunt esse caragios atque forti-
cularios, in cuiuscumque domo Gothi, Romani, Syri, Græci, vel Iudæi fuerint inuenti, aut
quis ausus fuerit amodo in eorum vana carmina interrogare, & non publicè hoc voluerit
annunciare: pro hoc quod præsumpsit, non solum ab Ecclesia suspendatur, sed etiam sex
auri vncias Comiti ciuitatis inferat. Illi verò qui tali iniquitate repleti sunt, & sortes &
diuinationes faciunt, & populum præuaricando seducunt, vbi inuenti vel inuentæ fuerint,
seu liberi, seu serui, vel ancillæ sint, grauissimè publicè fustigentur, & venundentur, &
pretia ipsorum pauperibus erogentur.

Ad nos peruenit, quosdam de populis Catholicæ fidei execrabili ritu diem quintam fe-
riam (qui & dicitur Iouis) multos excolere, & operationem non facere. Quam rem pro
Dei timore execrantes & blasphemantes, quicumque ab hac die præter festiuitates in eo
C die venientes ausus vel ausa fuerit vacare, & operam non facere, si ingenuus est, aut inge-
nuus, de Ecclesia repellendus, & sub pœnitentiæ mittendus anno vno, & eleemosyna &
metu satisfaciatur, vt eis Dominus ignoscat. si seruus aut ancilla fuerit, contenta flagella
correcti domino consignentur, & vltra talia eos obseruare non permittant.

Migetius in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Narbonensis Episcopus in has consti-
tutiones, secundum quod nobis cum fratribus nostris Deo inspirante placuit, relegi &
subscripsi.

Sedatius in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Biterrensis Episcopus in his constitutio-
nibus interfui & subscripsi.

Boetius in Christi nomine Ecclesiæ Magalensis Episcopus in has constitutiones inter-
fui & subscripsi.

D Pelagius in Christi nomine Ecclesiæ Nemausensis Episcopus in has constitutiones in-
terfui & subscripsi.

Tigradius in Christi nomine Ecclesiæ Agathensis Episcopus in has constitutiones in-
terfui & subscripsi.

Sergis * in Christi nomine Ecclesiæ Carcafonensis Episcopus in has constitutiones in- * Sergius
terfui & subscripsi.

Agrippinus de ciuitate Loreba in Christi nomine Episcopus in has constitutiones in-
terfui.] hæc tenus Concilium Narbonense à nobis hic, ne periret, excusum.

Hoc eodem anno defunctus est Guntheramnus Francorum Rex religiosissimus. Quod ^{CVNTH-}
ad temporis rationem pertinet: cum regnasse annos trigintatres tradant qui res Franco- ^{RAMNI}
rum sunt profecuti *, conserq; ipsum ex iis quæ superius dicta sunt, regnare coepisse anno ^{REGIS}
E Redemptoris quingentesimo sexagesimo quinto: planè ad hunc peruenissimum annum, dice- ^{OBIVS.}
re oportet. Defunctus sepultus est in ecclesia sancti Marcelli, quam maximo sumptu ipse ^{* Aimon. de}
ædificauerat: qui & in territorio Segonum (vt idem testatur auctor) monasterium quo- ^{gest. Franc.}
que construxit, quod & redivitibus auxit: Synodumque quadraginta Episcoporum colle- ^{lv. 3. cap. 81.}
git, vt ab eisdem in eodem loco sanctorum martyrum Agaunensium ordo psallendi in-
stitutus à sancto Auito & reliquis Pontificibus probaretur, & teneretur à monachis mo-
nasterij sui. Erat idem Rex eorumdem martyrum studiosissimus, quorum reliquias penes
se habere curauit. Quid verò acciderit, cum ex monasterio sanctorum reliquias petiit,
Gregorius Turonensis narrat his verbis: Cum autem Guntheramnus Rex ita se spiri-
tualibus actionibus mancipasset, vt relictis sæculi pompis, thesauros suos ecclesiis
& pauperibus erogaret: accidit, vt missis presbytero, munera fratribus, qui sanctis
Agaunensibus deleruiunt, ex voto transmitteret, præcipiens presbytero, vt ad eum
rediens,

CHRISTI 598.599.

GREGORII PAP. 9.10.

MAVRITII IMP. 13.14.

CHRISTI 599.

GREGORII PAP. 10.

MAVRITII IMP. 14.

rediens, sanctorum sibi reliquias exhiberet. Igitur dum impleta Regis praeceptione, cum his regrederetur pignoribus, Lemnaci lacu, per quem Rhodanus influit, nauigium petit. Extenditur autem lacus ille in longitudinem quasi stadiis quadringentis, latitudine autem stadiis centum quinquaginta. Denique reuertens presbyter (vt diximus) cum nauigium hoc fuisset aggressus, subito tempestas orta fluctus tollit ad sidera, surgunt vndarum montes; & nunc puppis nauiculae, prora dehiscente, fertur in altum; nunc iterum demersa puppi, prora tollitur in sublime. Turbantur nautae, & nihil aliud nisi solam mortem in hoc periculo praestolantur.

Tum presbyter, cum videret se his fluctibus obrui, & spumis vndarum ipsarum graui- ter operiri, extractam a collo capsulam, quae sanctorum pignora continebat, vndis tumen- tibus obiecit, ac sanctorum praesidium clara inuocat voce, dicens: Ne peream in his flu- ctibus, virtutem vestram deprecor, martyres gloriosi: sed protinus qui iugiter pereun- tibus praebetis auxilium, mihi, quaeso, dexteram salutis porrigere dignemini. fluctus op- primate, nosque ad littus optatum vestri adiutorij ope deducite. Et haec dicens, cessante vento, decedentibus vndis, ad littus euecti sunt. Haec ab ipso cognoui presbytero.] ista Gregorius, a nobis Guntheramni Regis maxime pij occasione relata. Dum vero aiunt Childeberto Guntheramnum reliquisse regnum; non video quomodo id fieri potuerit, cum habita ratione annorum Guntheramni, ipsum Childebertum ante eum ex hac vita migrasse oportuerit anno Domini (vt dictum est) quingentesimo nonagesimo sexto, vt ex litteris sancti Gregorij Papae monstrauius datis primo ad Childebertum, inde ad filios Theodobertum & Theodoricum Reges, qui iam successerant patri, eadem Indictione decimaquarta.

VIRTUTE SACRARVM RELIQVIARVM LIBERANTVR A NAVERA- GIO.

IESV CHRISTI GREGORII PAP. MAVRITII IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 599. 10. 14.

Qui ordine sequitur quingentesimus nonagesimus nonus Redemptoris annus Indictione secunda inscribitur, quo pax cum Longobardorum Rege transacta est, sed certe ad breue temporis spatium, nempe ad duos tantummodo annos: nam in epistola ad Innocentium anno sequenti data ista habet Gregorius: Sollicitudinem vestram desideraro nuncio releuamus, indicantes cum Longobardorum Rege vsque ad mensem Martium futurae quartae Indictionis de pace, propitiante Domino conuenisse. Quae si retineatur, ignoramus: quia idem Rex obijt postea nunciatus est, licet adhuc habeatur incertum.] At licet ad modicum spatium temporis pax diutius procurata sancita fuerit, pro ingenti tamen munere ab ipso Gregorio accepta est, vt saltem licuerit respirare: pro quo gratias

Greg. lib. 8. epis. 37 Ind. 3 DE PACE FACTA CVM LONGOBARDIS.

Greg. lib. 7. epis. 41 Ind. 2 LITTERAE AD AGILVLFVM DE PACE.

Gratias excellentiae vestrae referimus: quia petitionem nostram audientes, pacem quae vtrisque esset partibus profutura (sicut de vobis confidentiam habuimus) ordinastis. Ex qua re excellentiae vestrae prudentiam & bonitatem valde laudauimus: quia pacem diligendo, vos Deum, qui ipse est auctor, amare monstrastis. Nam si (quod abesse gaude- mus) facta non fuisset, quid aliud agi debuit, nisi vt cum peccato & periculo partium, misero- rum rusticorum sanguis, quorum labor vtrisque proficit, funderetur? Sed vt prodesse nobis eandem pacem, quemadmodum a nobis facta est, sentiamus: paterna charitate salu- tantes, petimus, vt quoties se occasio dederit, Ducibus vestris per diuersa loca & maxi- me in his partibus constitutis, vestris praecipiat epistolis, vt hanc pacem (sicut promissum est) summopere custodiant, & occasiones sibi aliquas non quaerant, vnde aut contentio quaedam, aut seditio aliqua, aut ingratitude nascatur: quatenus voluntati vestrae amplius agere gratias valeamus. Latores vero praesentium, sicut re vera homines vestros, in eo quo decuit affectu suscepimus: quia iustum fuit, vt viros sapientes, & qui pacem factam Deo propitio nunciarunt, cum charitate & suscipere & dimittere deberemus.] haec ad Agilulphum Regem Gregorius: eadem ferme ad eius coniugem Theodolindam Reginam.

Greg. lib. 7. epis. 42. Ind. 2

Verum non sicut Agilulphus Rex, iurauit Arnulphus Dux Spoleti, sed dolose vi- sus est agere, qui ad pacem praestandam inuitus accessit. Veritus est itaque Gregorius dolos

A dolos Longobardorum, ne sub inuolucro verborum, loco pacis, bellum lateret: nam accipe quid scribat hoc anno ad Theodorum Curatorem Rauennae: Indicamus itaque, accipe quid scribat hoc anno ad Theodorum Curatorem Rauennae: Indicamus itaque, Arnulphum de seruanda pace, non vt Rex ipsius iurauit, sed sub conditione, si sibi in quoquam excessum non fuerit, aut si nullus contra Arogis exercitum ambulauerit, sacramenta praestitisse. Quod quia omnino iniquum & dolosum est, nos tamquam si non iurasset habemus: quia in aliquid parum facilem sibi excedendi* occasionem inueniet, & plus nos, si de eo suspecti non fuerimus, decipiet. Vuarulfrida vero, ad cuius con- silium idem Arnulphus cuncta agit, omnino iurare desexit. Et id contingit, vt ex pace, quam multum desiderauimus, nos in his partibus nullum remedium habere possimus: quia de iisdem hostibus, de quibus suspecti nuncusque fuimus, adhuc & in posterum sus- specti sumus.

Greg. lib. 7. epis. 102. Ind. 2 DE ARNVL- FHO DVCE DVPLICI CORDE AD PACEM VENIENTE. *excicendi

B Cognoscat praeterea gloria vestra, homines Regis, qui huc transmissi sunt, imminere, vt in pacto debeamus subscribere: sed recordantes eorum quae Agilulphus a Basilio viro clarissimo conuicia super nos in beati Petri dixisse fertur iniuriam, quamuis hoc penitus idem Agilulphus negauerit, a subscriptione tamen abstinere prauidimus: ne nos, qui intereum & excellentissimum filium nostrum domnum Exarchum petitores sumus & medij, si quid forte clam sublatum fuerit, falli in aliquo videamur, & nostra ei promissio in dubium veniat: & si qua de futuro (quod absit) necessitas fuerit, occasionem inueniat, qualiter nostrae petitioni consentire non debeat. Et ideo petimus, vt sicut & a praedicto filio nostro excellentissimo poposcimus, gloria vestra, ea qua nobis charitate vnita est, peragat, quatenus antequam homines ipsi ab Aroge* reuertantur, Rex eis sub festina- tione scripta transmittat, quae tamen ad nos deferantur, in quibus eis praecipiat, vt nos subscribere non petant. Sed si tantum est, Gloriosum fratrem nostrum, vel de Episco- pis vnum, aut certe Archidiaconum subscribere faciemus.] haec de pacis causa Gregorius, ex quibus admiraberis viri in gerendis negotiis industriam atque prudentiam dexteritati coniunctam.

*Arogis

Quid actum inter haec sit, licet historiae nihil prodant: constat tamen ex litteris S. Grego- rij mense Iulio datis, ipsum adhuc ingemuisse sub gladio barbarorum, dum scribens ad Eulogium Episcopum Alexandrinum haec habet: Peto autem vt pro me enixius vestra sanctitas orare debeat: quia & podagrae doloribus, & barbarorum gladiis, & curarum af- flictionibus incessanter premor.] haec tamen Gregorius, atque satis de rebus hoc anno cum Longobardis transactis.

Greg. lib. 7. epis. 80. Ind. 2. edur. Rom.

Hoc eodem anno accusato a suis Episcopis Primate prouinciae Bizaccae in Africa, de eo sententiam ferre Gregorium Papam Imperator voluit, vtpote ad quem pertinere om- nium totius orbis Episcoporum iudicium non ignoraret. Sed monemus lectorem, dece- prum errore librarium, vel quisquis fuit, qui in titulo posuit hanc causam fuisse Episcopi Constantinopolitani: deceptus nimirum, quod legit Episcopum Byzancenum, pro Biza- ceno, sicque putauit hunc fuisse Episcopum Constantinopolitanum, nesciens plurimum dif- ferre Byzantium a Bizacio in Africa ciuitate, a qua denominata est prouincia Bizacena. Sed quid accidit? Persoluto auro, per Imperatoris magistratus controuersia sopita est. Sunt de his litterae ipsius Gregorij ad Ioannem Episcopum Syracusanum, in quibus haec de his habet: Causam tamen, de qua agitur, necdum sanctitas vestra subtilius agnouit. In quodam enim crimine Bizacenus Primas fuerat accusatus, & piissimus Imperator eum iuxta statuta canonica per nos voluit iudicari. Sed acceptis decem auri libris, tunc Theo- dorus Magister militum obstitit, vt minime fieret. Tamen piissimus Imperator admonuit, vt transmitteremus, & quicquid esset canonicum faceremus. Sed videntes contrarietates hominum, eandem causam inire nolimus*. Nunc autem idem Primas aliqua de con- silio suo loquitur: & valde dubium est, vtrum pure, an certe quia a coepiscopis suis im- petitur, nobis modo talia loquatur. Nam quod se dicit sedi Apostolicae subiici: si qua cul- pa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus subiectus non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis aequales sunt.] haec Gregorius secundum ea quae superiori anno iam diximus.

DE CAUSA EPISCOPI BIZACENI.

Greg. lib. 7. epis. 64. Ind. 2.

*voluimus

Hoc item anno cum idem S. Gregorius subodoratus esset peragi Synodum Constanti- nopoli, in scia Apostolica sede, veritus ne quid noui ibi decerneretur de nomine Occu- menici, atque illud ex Synodi decreto secundum inuentum Ioannis antecessoris Cy- riaci ignominiose nimis Episcopo Constantinopolitano ibidem confirmaretur: scripsit

DE SYNO- DO CONVO- CATA CON- STANTINO- POLI.

ad omnes Episcopos Orientis, licet dumtaxat Eusebius Thessalonicensis Episcopus in epistola inscriptione nominetur, monens ut Cyriaco talia presumere resistant, atque de Concilio ista subdit: Præterea peruenit ad nos, quod fraternitas vestra ad urbem Constantinopolim sit conuocata. Et quamuis piissimus noster Imperator agi illic illicita non permittrat, tamen ne peruersi homines conuentus vestri occasione reperta, aut pro huius nominis superstitione locum surreptionis requirant, aut ob aliam rem facere Synodum cogitent, quatenus hoc in ea callidis machinationibus inducant: quamuis sine Apostolica sedis auctoritate atque consensu nullas quæcumque acta fuerint vires habeant: verumtamen coram omnipotenti Deo contestor & admonco, ut nullus vestrum illic quibuslibet suasionibus, quibuslibet blandimentis, quibuslibet præmiis, quibuslibet terroribus teneatur assensus, sed pro æterni iudicij consideratione aduersus praua desideria salubriter & vnanimiter vos exhibete: & pastorali constantia atque Apostolica auctoritate suffulti, prædonem irruentemque lupum excludite, & in discissionem Ecclesiæ seuienti non cedite, ne de hac re quacumque surreptione Synodum patiamini, quæ neque legitima quidem, nec Synodus dicenda est, celebri.

Hoc quoque pariter admonemus, ut si fortè nil actû de huius peruersi nominis mentione fuerit, sed de alia re Synodus fortè colligitur: omnino sitis cauti, circumspecti, vigilantes, atque solliciti, ne quid illic circa locum aliquem vel personam præiudicialiter siue illicitè aduersus canones censetur, sed si quid incidentis utilitatis causa tractandum est: sic causa, de qua agitur, formam accipiat, ut statuta vetera nulla conuellat. Vnde iterum coram Deo & sanctis ipsius admonemus, ut hæc omnia summo studio & tota mentis intentione feruetis. Nam si quis (quod non credimus) scripta præsentia aliqua in parte neglexerit, à beati Petri Apostolorum principis pace se nouerit segregatum.] hæc enim Gregorius ad Episcopos Orientis. Vidisti quanta in vno Romano Pontifice insit auctoritas atque potestas, cuius nisi consensus accedat, omnia à quibusuis Episcopis statuta inania penitus reddi contestetur? Sed reliqua persequamur.

Non modicum Gregorius accepit gaudium hoc anno ex schismaticis in Istria partibus degentibus reuersis ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem: quo argumento datae erant pleræque eiusdem Gregorij litteræ. Fuerunt hi habitatores Capreae insulae in Istria posita, quæ legationem ad Rom. Pontificem mittentes, rogauerunt ad Ecclesiæ vnitatem admitti. Quos benignè suscipiens S. Gregorius, Ecclesiæ Catholicæ cõmunioni coniunxit, eisdemque legatis dimissis litteras ad illos qui eos miserant reddidit; quos & commendauit Callinico Rauennæ Exæcho, necnon Mariniano Episcopo Rauennati, ut eos redeuntes ad propria benignè susciperent atque fouerent. Adierant alij ex istis Siciliam, vbi suum ipsorum Episcopum degere cognouerunt, ut illum cum iis quibus erant schismatici, ad eandem vnitatis gratiam capeffendam inducerent; quos Romano Defensori litteris commendauit. Hos autem per eosdem legatos Romam missos cum intellexisset sanctus Gregorius ad opus hoc diligenti studio collaborasse, ad Imperatoris ministros eidem prouinciæ præfectos, iisdem redeuntibus legatis, litteras dedit, pluribus gratias agens, quod pietatis zelo exæstantes, ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ eosdem populos reducere pro viribus laborarent. Fuerunt hi Basilus vir illustris, Mastalonus, Theodosius, necnon Magister militum Gulsarus nomine, ad quem etiam huiusmodi litteras dedit.

Latores præsentium de Istria ad nos partibus venientes, tanta nobis bona gloriæ vestrae retulerunt, ut in reddendam nos vobis gratiarum actionem vehementer accenderent. Cognouimus namque, quod inter curas iniunctæ vobis gubernationis illarum partium, præcipuam de animarum lucris sollicitudinem habeatis, & ita errantium corda ad vnitatem festinare vos Ecclesiæ reuocare, ut (quantum ad desiderium vestrum pertinet) nullum illic ab Apostolica segregatum remanere velitis Ecclesiæ; tantusque vos beati Petri Apostolorum principis amor accenderit, ut ouile ipsius, cui à Domino omnes creaturæ sunt traditæ, summo redintegrare cum desiderio cupiatis. Habe, gloriose fili, ex tanto tali que opere præfixam de diuina retributione fiduciam, in qua vos non solum nostra adhortatio, sed & Apostolicus quoque sermo confirmat: quia is qui conuerti fecerit peccatorem, ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinē peccatorum. Quantalibet enim sit temporalis affluentia, vel certè prosperitas, habet finem suum, terminum mortis: hoc verò quod de animarum lucris apprehendistis studium, tenet fixam spei suæ

Gregor. lib. 7. epist. 70 Ind. 2. edit. Rom.

DECVM ENI CA SYNO-DVS SINE CONSENSV ROM. PONTIFIC. NULLA.

DE CONVERSIONE SCHISMATICORVM.

Greg. lib. 7. epist. 101 Ind. 2. edit. Rom. Idem lib. 7. epist. 99 edit. Rom.

Gregor. lib. 7. epist. 100 edit. Rom.

Gregor. lib. 7. epist. 98 Ind. 2. edit. edit.

Idem lib. 7. epist. 93. 94. edit. Rom.

Idem lib. 7. epist. 97 Ind. 2.

MAGISTRI MILITVM STVDIVM IN CONVERTENDIS SCHISMATICIS.

1. 1. 5.

A certitudinem, æternæ scilicet vitæ retributionem. Quapropter præmissis paterno salutationis affectu, hortamur gloriam vestram, ut pro vnitatis sanctæ fidei zelum, quem vobis ipse vnitatis auctor tribuit, studiosius peragatis, & quosque potueritis, in sinum matris Ecclesiæ ab scismatis sui reuocantes errore, adhortatione continua foueatis. Hoc etiam peragentes, ut & quos per vos Dominus suo ouili redintegrari concesserit, ita defensionis vestrae solatiis protegatis, ut non sit, quo hi qui adhuc in errore sunt positi, reuerentes ad salubre consilium valeant applicare. Dum enim vos causas Dei in terra agitis, ipse & hic actus vestros protectionis suæ feliciter ope disponit, & in æterna vobis vita, quam cupitis, pro tanto bono vestra retributio existet.] hucusque Gregorius ad Magistrum militum velut Apostolum in Euangelio laborantem. Ita Deus, cum silerent Episcopi torpentes ignauia, & aduersantes aliquando, excitauit milites, qui Episcoporum zelo in conuertendis ab errore populis præditi essent.

Contigit hoc pariter anno mori Anastasium Episcopum Anthiochenum cognomento Sinaitam, celebrem inter scriptores Ecclesiasticos, cum sedisset annos sex inchoatos, postquam ad suam Ecclesiam post Gregorium restitutus fuit: qui ob sanctitudinem vitæ, cum Orientali, tum Occidentali Ecclesiæ factus conspicuus, ab vtraque commendatus atque illustratus, perpetuis monumentis inter sanctos receptus, anniuersaria commemoratione à Catholicis celebratur vndecimo Kalendas Maij. Hic susceptum à Gregorio Papa, quem mirificè coluit, de cura pastorali librum, eundem Græcum reddidit, tradiditque legendum Orientalibus: habentur eiusdem auctoris sermones complures, perpauci autem Latinitate donati. Scripsit etiam egregium opus de rectis dogmatibus. Huic autem alium eiusdem nominis subrogatum fuisse Anastasium, Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus in Chronico tradit. Ceterum Nicephorus cognomento Callistum errasse in duobus his Anastasiis constat, dum quod alterius est, alteri tribuit. Etenim hunc qui præcessit, nominatum Sinaitam, non qui successit, tradit occisum à Iudæis. sed cum sub Phocæ id acciderit, iuniori Anastasio est tribuendum ex sententia Græcorum historicorum: quod etiam refellimus in Notis ad Romanum Martyrologium pluribus.

Recenset verò eiusdem Anastasij Sinaitæ has lucubrations Nicephorus, qui cum primarium præclarumque Ecclesiæ doctorem appellat: Huius, inquit, liber est, cui nomen ὁδηγός, hoc est, vitæ dux, & Ecclesiæ dogmatum fines, aliaque præterea multa, item in sex- rum Psalmum liber in ingressu ieiuniorum editus. Ego verò orationem etiam eius quamdam legi ad Antiochenos in introitu suo scriptam, & Pacificatoriam aliam, quam trigessimotertio anno in thronum suum postliminio reuersus composuit, Mauritio Imperium obtinente, quem etiam in eo scripto, quod ab exilio reuocatus sit, laudibus effert.] hæc Nicephorus. Porro orationem eiusdem sancti Anastasij de sacra Synaxi Achilles Statius Lusitanus in Latinum à se conuersam obrulit Gregorio Decimotertio Pontifici Maximo, anno Redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimonono, dignam quidem quæ his temporibus ederetur, cum pleraque habeat de sumptione sanctissimæ Eucharistiæ obseruatione dignissima vetera monumenta: ex quibus hic tibi perpauca hæc saltem (ne ieiunium penitus abire sinamus) apponenda ex lauta mensa putauimus.

Dum enim inelamat in eos qui imparati ad sacram mensam accedunt, hæc ait: Quid grauius iis quibus vtimur moribus? Etenim rapinis, sceleribus, peccatorumque multitudi- ne cooperti, tantummodo aqua ablutis manibus, sanctissimum corpus illud, diuinumque sanguinem pro salute mundi largiter olim effusum impuri sordidique ori adinuemus.] Et post aliqua in detestationem facinoris inculcata, adiicit ista: Nec enim ingredi in ecclesiam, ac diuinas imaginum sanctorum formas, pretiosasque ac venerabiles Cruces etiam salutasse fuerit satis: non frigida manus abluisse, id verè est esse purum, mundumque; sed peccatorum sordes abluisse ac fugisse, sed confessione, sed lacrymis, sed contrito humiliatoque animo, sed demisso contractoque vultu peccatorum quibus tenemur catenas eluisse, ac tum demum ad illa sancta debeat accedere mysteria.] Et post nonnulla: Anaphora enim dicitur, quod ad Deum sursum feratur. Ades igitur quieto tranquilloque animo: Christo Domino per sacerdotes tua confitere peccata: quicquid egisti mali, tute damna, nec verècundare. Est enim verècundia quæ adducit peccatum, & est verècundia gloria & gratia, &c.] Ac demum post alia de dimittendis acceptis à proximo iniuriis elegantem huiusmodi historiam perbreuem exempli causa adducit in medium:

OBITU S. ANASTASII SINAITAE EPIS. ANTHIOCHENI. a Siegb. de Scriptor. Eccl. 6. 42.

Niceph. lib. 17. c. 29.

Niceph. lib. 18. c. 44. SCRIPTA ANASTASII SINAITAE.

DE SVMMEN- TIBVS SACRAM EVCHARIST. ANAST. COMMONTIO.

Vir, inquit, vnus ex iis qui monachali insigniti sunt schemate, cum negligentissime per summum orium vitam suam omnem egisset; ea quæ esset ad mortem, infirmitate coepit infirmari. Cumque iam vltimum spiritum duceret, suam ipsius mortem nequaquam perhorrescens, summa voluntate, magnaque cum gratiarum actione exolutus vinculis excedebat. Ad quem assidentium Patrum vnus: Frater, inquit, persuasum tibi habeto, & putasse nos, & vidisse, summa negligentia, animique remissione vixisse te vtique ad hoc vsque tempus: & vnde hæc tibi nunc tanta securitas, id verò omnes nescimus. Cui respondit frater: Est ita omnino, Patres, vitam per summam negligentiam duxi: sed Angeli Dei eadem hac ipsa hora peccatorum meorum ad me chirographon attulerunt, cumque ea quæ fecissem postquam sæculo renunciaissem peccata legissem, numquid agnoscerem rogauerunt. Quibus ego: Maximè verò, inquam, agnosco: sed idem ex quo renunciaui sæculo, vitamque institui monasticam, nec iudicauì quemquam, nec ab vllò mihi factam iniuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & non iudicabimini: & Dimittite, & dimitteret vobis. Quæ postquam Angelis dixi, chirographon peccatorum meorum considerunt: & inde nunc summa cum lætitia & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc vbi frater ille narrauit Patribus, Domino in pace spiritum reddidit, magnæque altantibus ædificationis vtilitatisque causa & auctor extitit, &c.] hæc Anastasius.

Sed sint tibi proientaculo ista: lautiolem, si cupis, paratam habes mensam in editis iam ipsis ab eo conscriptis quinque libris de rectis fidei Catholicæ dogmatibus, quos se in exilio scripsisse testatur, nec non locupletiolem thesaurum vndecim eiusdem auctoris libros Anagogicarum contemplationum in Hexameron, quos verè huius esse Anastasij Sinaitæ: æquè cum scholiaste sentio: dissentio verò à Nicephoro in errorem ducto, dum hunc Sinaitam martyrem appellat, quo ritulo iunior Anastasius ob martyrium acceptum sub Phoca Imperatore tantummodo dignus est: hunc autem hoc anno sub Mauritio defunctum esse, tam quæ ex Nicephoro Constantinopolitano, quam quæ proximè dicturi sumus ex sancto Gregorio Papa, fidem haud dubiam vendicant. Porro hic ipse Anastasius diuersis suorum scriptorum locis hos à se scriptos esse citat commentarios, nempe De constructione hominis libros duos, Contra Iudæos totidem, De Christi passionum contemplatione, De Aegypto encomium, Aduersus eos qui in Diuinis inducunt tres essentias.

His igitur de Anastasio Sinaita dictis, & gloriæ eius sanctæ memoriæ commendatis, ad ipsius successorem itidem Anastasium appellatum transeamus: qui vbi est creatus Antiochenus Episcopus, more maiorum de sua creatione certiolem reddidit Rom. Pontificem, fideique Orthodoxæ professionem ad eundem conscripsit. Non extat illa quidem, sed quam ad ipsum Gregorius epistolam reddidit, de ea testimonium profert, vbi hæc ipsius exordio ait: Fraternalitatis tuæ scripta suscepi, professionem fidei rectæ seruantia: magnæque omnipotenti Deo gratias retuli, quod & immutatis gregis sui pastoribus, fidem quam semel sanctis Patribus tradidit, etiam post eos immutabilem custodit.] Intelligis, puto, lector, affirmare Gregorium iam mutatos esse pastores, nempe non amplius seniolem, sed iuniorem sedere coepisse Anastasium, à quo exigebatur noua professio fidei; quod de seniore nullatenus dici potest.

Porro ad iuniorem se scribere Anastasium, idem sanctus Gregorius in fine epistolæ istis faretur verbis: Quia verò peruenit ad nos in Orientis Ecclesijs nullum ad sacrum ordinem, nisi ex præmiorum datione peruenire: si ita esse vestra fraternalitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, vt à subiectis sibi Ecclesijs errolem Simoniacæ hæreseos compescat, &c.] quæ quidem ad seniolem Anastasium iam tempore Iustiniani creatum Episcopum referri non possunt, vt primam hanc oblationem suæ pastoralis curæ offerret, sed ad iuniorem Anastasium hoc anno recens electum. Ad ipsum ergo Gregorius nouum pastorem scribens, plura de exacta exhibenda gregi cura pastoralis commemorat: commendat etiam, quod nonnisi Catholici ad Ecclesiasticos ordines promouerentur.

Sed & quæ de fide Catholica Imperatoris & Imperatricis iisdem suis interserit litteris, accipe: Quod, inquit, ad sacros ordines rectæ fidei viri perducantur, eidem omnipotenti Deo gratiæ sine cessatione soluendæ sunt, & pro vita piissimi & Christianissimi domini nostri Imperatoris, & tranquillissima eius coniuge, & mansuetissima eius sobole semper orandum est,

Anast. de veteribus fidei dogm. lib. 3 in 6. to 1 Bibliothec. non. edit.

ANASTASIVS ANASTASIO SVCCEDIT

Greg. lib. 7 epist. 48. Ind. 2 Rom. edit.

LAVDATA FIDES CA. TH. L. MAVRITII IMP. RATORIS.

A est, quorum temporibus hæreticorum ora conticescunt: quia et si eorum corda in insania peruersi sensus ebulliant, Catholici tamen Imperatoris tempore praua quæ sentiunt, eloqui non præsumunt.] hæc laude digna de Imperatore Gregorius; qui eadem totidem fermè verbis habet de iisdem Mauritio, coniuge, atque filijs in epistola ad Isidolum Hierosolymorum Episcopum data. Equidem inter felicissimos Imperatores collocandus erat Mauritius, si quemadmodum fuit Catholicæ fidei tenacissimus, fuisset pariter & in reliquis æquè sincerus: sed dum minimè rectæ fidei æquè bona opera coniunxit, & contemptui habuit sanctissimos sacerdotes, Dei vindictam meruit experiri, vt suo loco dicemus.

Misit verò hoc eodem anno Imperator Romam triginta libras auri pauperibus diuidendas, necnon rogas, militare scilicet donatiuum, in milites erogandas. Pro quibus omnibus Gregorius gratias agens, eiusmodi officij plenas ad eum litteras reddidit:

Dominorum pietas, quæ suos consuevit misericorditer famulos continere, ita benigna hic subuentione resplenduit, vt cunctorum debiliu inopia largitatis eius sit consolatione sublenata. Pro qua re lacrymabili prece omnes deposcimus, vt omnipotens Deus, qui clementiæ vestræ ad hoc corda compunxit, incolume in amoris sui constantia dominorum seruet Imperium, & victorias eorum in cunctis gentibus auxilio suæ maiestatis extendat. Triginta itaque libras auri, quas confamulus meus Buba derulit Scribo, sacerdotibus, egenisque & alijs fideliter erogauit. Et quia quædam in hanc Urbem sanctimoniales feminae ex diuersis prouincijs venerunt post captiuitatem fugientes: ex quibus, quantum locorum possibilitas recipit, aliqua in monasterijs datae sunt: quæ vero in eis minimè capi potuerunt, singulariter degentes inopem vitam ducunt: placuit, vt hoc quod cæcis, truncis, aliisque debilibus superesse posset, eis erogari debuisset; dummodo non solum dominorum misericordiam indigentes indignæ, sed aduenientes etiam peregrini susciperent. Vnde actum est, vt simul omnes pro vita dominorum concorditer orarent, quatenus omnipotens Deus longa vobis & quieta tempora tribuat, & pietatis vestræ felicissimam sobolem diu in Romana Republica florere concedat. Rogæ quoque militum ita per prædictum confamulum meum Scribonem, præsentem quoque glorioso Casto, magnæ factæ sunt, vt dona dominorum cuncti sub disciplina debita gratias agendo susciperent, & hoc quod eis prius donari consueuerat, accipiendo, omne murmur auerteret.] hæc ad Imperatorem Gregorius. Vidisti in Mauritio fidem, vidisti & erga pauperes largitatem, vt etiam Romam vsque eius se effunderet misericordia: Sed quod in multis alijs, appensus in statera diuini iudicij, inuentus sit minus habens, meruit in hoc sæculo seuerè admodum flagellari.

Inter tot autem multiplicium negotiorum molestias contigit hoc anno ipsum Gregorium podagræ doloribus grauitè affligi, cum tamen interea labores ex pastoralis cura iugiter ingruentes minimè prætermitteret. faretur vero ipse, adeo se præ doloribus viribus defecisse, vt intelligeret hebetatum. sed audi eius verba in epistola ad Secundinum: Scire te necesse est, fili carissime, quia tantis podagræ doloribus, tantisque curarum tumultibus premor, vt quamuis numquam me aliquid fuisse reminiscar, valde tamen me videam non esse qui fuerim.] ita ipse suis oculis quotidie minor apparens, qui maior in Dei oculis in dies magis proficiens euadebat, vt Moyses, cum ante Deum se viliorem se ipso cognouit. & secundum illud Apostoli: Virtus in infirmitate perficitur] illud verius de se locutus: Cum infirmor, tunc fortior sum. Perseuerasse toto hoc anno eiusmodi agritudinem, quæ in fine eiusdem anni dicturi sumus, ostendent.

Doloribus pressus, nihil tamen (vt dictum est) remisit quotidianæ sollicitudinis omnium Ecclesiarum; sed cumulatè omnibus satisfecisse, litteræ hoc anno ab eo datae significant: adeo vt non publicis tantum, sed priuatis quoque in omnibus inseruierit: quod satis conspicitur in dicta epistola ad Secundinum. Erat iste Abbas magni nominis inter Longobardos existens, vt ex alijs ipsius Gregorij litteris ad Theodolindam Reginam datis apparet: huncque ipsum apud Paulum diaconum (errolem puto librariorum) non Secundinum, sed Secundum inuenimus nominatum, à quo fuisse baptizatum filium Theodolindæ Reginæ Adoualdum, idem affirmat, non alio titulo ipsum quam seruum Dei appellans, & patria Tridentinum, vbi idem auctor agit de eius obitu. Citat eum ipse frequenter: nam ab eo scriptam esse de Longobardis historiam tradit. Falluntur autem qui hunc putant Episcopum. Fuisse quidem apud omnes magnæ ob vitæ sanctitatem at-

Greg. lib. 9. epist. 40. Ind. 4.

Greg. lib. 8. epist. 2. Ind. 3. inchoantis mensis Septembri. EPIST. GREGOR. AD MAVRITIVM IMP. DE MISSA ELEMOSYNA.

Togæ Exarcho dominati

GREG. LABORAT PODAGRA. Greg. lib. 7. epist. 54. Ind. 2. edit. Rom.

2. Cor. 12.

Greg. lib. 12. epist. 7 Ind. 7. DE SECUNDINO ABATE. Paul. diacon. lib. 4. c. 8. Idem lib. 4. c. 14. Idem lib. 3. c. 13.

que doctrinam existimationis, eadem datæ ad ipsum litteræ docent. Verùm titubasse ipsum quidem nonnihil in recipienda Quinta Synodo, ex iisdem datis ad eum litteris apparet, dum adhuc consuluisse constat Gregorium de eadem simul & aliis quæstionibus, atque primùm, num Orientales Ecclesiæ suscipere epistolam sancti Leonis Papæ ad Flavianum, atque an omnes pariter in damnationem Trium capitulorum æquè consentirent. Satisfacit his Gregorius, eundem certiore reddens, omnes Orientales Ecclesias vna cum quatuor Conciliis æquè recipere. S. Leoni epistolam, atque etiam Quintam Synodum cum damnatione Trium capitulorum, de quibus nos superius diximus abundanter. Sed & ea inter alias pulsauit Gregorium de origine animarum quæstione perdifficili. Verùm Gregorius percontanti nihil definiendo respondit, originale tamen peccatum inhære nascentibus, firmiter demonstrauit. Porro easdem quæstiones si quis attentè consideret, occasione receptæ Quintæ Synodi ab ipso motas esse cognoscat.

MITTIT
CVM ALIIS
MVNERIBVS
SVA-
CRASIMA-
GINES.

Petierat præterea suis litteris idem Secundinus venerandas imagines. Quod Gregorius liberaliter æquè ac religiosè præstitit, de quæ sacro imaginum cultu apposuit ab Ecclesia receptam doctrinam, dum hæc ait: Imagines quas tibi dirigendas per Dulcidum diaconum rogasti, misimus. Vnde valde nobis tua postulatio placuit: quia illum toto corde, rota intentione quæris, cuius imaginem præ oculis habere desideras, vt te visio corporalis quotidiana reddat exercitatum: vt dum picturam illius vides, ad illum animo inardescas, cuius imaginem videre desideras. Ab re non facimus, si per visibilia inuisibilia demonstramus. Sic homo qui alium ardentè videre desiderat, aut sponsam amans videre conatur, si contigerit eam ad balneum, aut ad ecclesiam ire, statim per viam incedendi se præparat, vt de visione eius hilaris recedat.

Scio quidem, quod imaginem Saluatoris nostri non ideo petis, vt quasi Deum colas, sed vt recordatione Filij Dei in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre cõsideras. Et nos quidem nõ quasi ante Diuinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur: & dum nobis ipsa pictura quasi scriptura in memoriam Filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoque diximus tibi sartarias duas, imaginem Dei saluatoris, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumque Apostolorum Petri & Pauli continentes, per supradictum filium nostrum diaconum, & vnã Crucem, clauem etiam pro benedictione à sanctissimo corpore Petri Apostolorum principis, vt per ipsum à maligno defensus permancas, cuius signo munitum te esse credis.] Et superius eadem epistola: A loem verò, thymianam, styracem, & balsamum sanctorum martyrum corporibus offerenda, latore præsentium deferente, transmisiimus.] hæc quo ad sanctorum cultum. Dedit ad eundem & duos homiliarum codices, quas super Euangelia ipse habuerat in ecclesia: in duo enim volumina illas partitas fuisse constat. Addidit insuper & vestimentum. Hæc de muneribus ad eum à Gregorio missis, quibus demerere tantum virum conatus est, quem sciret continere potuisse Longobardos in communionem Catholicam.

DESACRA-
RVM IMA-
GINVM
CVLTV.

Greg. lib. 7.
epi 111. Ind.
2. edit. Rom.

Quod verò ad cultum spectat sacratum imaginum: non solum ante ipsas Deum precari atque adorare, sed & prosterni Fideles consueuissent, ex Gregorio intellexisti: verùm ne religio in superstitionem declinet, vt manufacta, quasi Gentiles idola, Christianus colat, admonitionem quam audisti, coniungit; sicut & in epistola quam hoc item anno post hæc dedit ad Serenum Massiliensem Episcopum, vbi ait: Indico dudum ad nos peruenisse, quod fraternitas vestra quosdam imaginum adoratores aspiciens, easdem ecclesiæ imagines confregit atque proiecit. Et quidem zelum vos, ne quid manufactum adorari possit, habuisse laudauimus: sed frangere easdem imagines non debuisset, iudicamus. Idcirco enim pictura in ecclesiis adhibetur, vt hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illa seruare, & ab eorum adoratione populum prohibere debuit: quatenus & litterarum nescij haberent vnde scientiam historiarum colligerent, & populus in picturæ adoratione minimè peccaret.] hæc ad Serenum, quod & seruat Ecclesia, sæpius iam admonita non picturam ipsam adorandam, sed quem eadem pictura reddit, quasi præsentem alloqui & venerari. Quis Christianorum adeo obtusus ingenio & captus mente reperitur, vt cum ante imaginem sternitur, dicat se adorare colores illos in imaginem super tabulam ductos? cum contra rationem prototypi eam venerari & adorare debere consentiat. Sic & anno superiori eundem Gregorium rescripsisse meminimus de imagine Dei genitricis Mariæ in synagogam Iudæo-

Greg. lib. 7.
epi 5. Ind. 2.

A rum delata, vt deberet cum veneratione referri: & nuper in epistola ad Secundinum, prosterni pie solere Fideles ad sanctas imagines, tradit. In quam etiam sententiam accipias necesse est (nisi velis eum scripsisse sibi contraria) quæ idem Gregorius in posteriori epistola eodem argumento conscripta ad Serenum habet: vt cum adorari imagines negat, intelligas de adoratione illa qua Gentiles colebant idola, cum putarent in manufactis diuinam esse virtutem. Sed de his pluribus Hadrianus Papa in epistola ad Carolum Magnum.

Quod demum ad ipsum Secundinum Abbatem pertinet, traxisse nimium visus est contentiosum funem aduersus Gregorium: nam aliis post annos quinque datis ad Theodolindam Longobardorum Reginam litteris, fuisse itidem de Tribus capitulis & Quinta Synodo disceptandum, quæ ibidem mox Gregorius subdit, ostendunt, vbi ait: Eam tamen Synodum, quæ pie memoriæ Iustiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi: vt prædictus filius meus dilectissimus ipsam relgens, cognoscat, quia falsa sunt omnia, quæ contra sedem Apostolicam vel Catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel à tomo sanctæ memoriæ Leonis prædecessoris nostri in aliquo deuiare. Sed quæcumque à sanctis quatuor Synodis sunt definita, recipimus; & quæcumque reprobata sunt, condemnamus.] hæc de his Gregorius, sæpè sæpius itidem (vt superius vidisti) quæstionibus siue à schismaticis, siue schismaticorum occasione vexatus, & (vt ita dixerim) lancinatus.

Fuit hoc item anno æquè laborandum Gregorio aduersus quosdam, qui in ipsum oblatrant, quod contra Constantinopolitanam Ecclesiam insurrexissent, à qua (vt ipsi aiebant) Ecclesia Romæ in sacris ritibus pleraque mutuata esset. Quæ nã fuerint ista, hic ex ipsius Gregorij litteris sunt afferenda; qui scribens ad Ioannem Syracusanum Episcopum, ista habet:

C Veniens quidam de Sicilia, mihi dixit, quod aliqui amici eius vel Græci, vel Latini, nescio, quasi sub zelo sanctæ Romanæ Ecclesiæ de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: Quomodo Ecclesiam Constantinopolitanam disponit comprimere, qui eius consuetudines per omnia sequitur? Cui cum dicerem: Quas consuetudines sequimur? respondit: Quia Alleluia dici ad Missas extra Pentecostes tempora fecistis: Quia subdiaconos spoliatos procedere: Quia Kyrie eleison dici: Quia orationem Dominicam mox post canonem dici statuistis. Cui ego respondi: Quia in nullo eorum aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam vt Alleluia hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ traditur tractum. Et ideo magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus, quæ hic à Græcis fuerat tradita.] Quod enim contingeret sæpe Græcos homines Ecclesiam Romanam habere Pontifices, ab eisdem aliqua ex Græcorum ritibus illata in eam fuisse creduntur. Sed pergit: Subdiaconos autem vt spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed quia placuit cuidam nostro Pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit: nam vestra Ecclesiæ numquid traditionem à Græcis acceperunt? Vnde habent ergo hodie, vt subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neque diximus, neque dicimus sicut à Græcis dicitur. Quia in Græcis simul omnes dicunt: apud nos autem à clericis dicitur, & à populo respondetur, & totidem vicibus etiam Christe eleison dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis alia quæ dici solent, tacemus: tantummodo Kyrie eleison, & Christe eleison dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur.

Orationem verò Dominicam idcirco mox post præcè dicimus, quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent.] At quæ Gregorius affert ex Apostolorum traditione, quod ad ipsam solummodo orationem Dominicam conficeretur Eucharistia, magnam potuissent dubitationem afferre, & quærentibus nodum in serpo, oblatrandi occasionem dare, nisi eadem ex iis quæ idem hic Gregorius subdit, elucidarentur. Dum enim ait, dici ipsam orationem Dominicam super Christi corpus & sanguinem, indicat euidenter nõ orationem Dominicam consecratam ab Apostolis corpus & sanguinem Christi, sed super ipsum iam consecratum dici consuetam, ex quorū traditione id ipsum hætenus Romana seruaret Ecclesia. subdit enim: Et valde mihi inconueniēs visum est, vt præcè, quam Scholasticus cõposuerat, super oblationem diceremus; & ipsam traditionem, quæ Redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus.]

Sic igitur quod dixit: Apostolorum mos fuit, vt ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent] perspicuè intellexit, nihil aliud miscuisse, sed ea cõsummaste, perfecisseque sacrificium ipsum, Missæ scilicet partem illam, quæ Oblatio dicitur, vel Liturgia

Greg. lib. 12.
epi 7. Ind. 7.
SECUNDI-
NVS HAVD
FACILE
GREGOR.
ACQUIE-
VIT.

Greg. lib. 7.
epi 64. Ind. 2.
edit. Rom.
DE RITIBVS
ET VOCIBVS
A GRÆCIS
ACCEPTIS.

VERBORVM
S. GREGOR.
VERVS SEM
SVS.

gia : aliter enim ea posse intelligi , prohibent quæ Gregorius subdit , nimirum , dici ipsam A
Dominicam orationem super Christi corpus & sanguinem iam consecratum . Potuit ne
vel cogitasse Gregorius , vt per orationem Dominicam fieret consecratio , qui in suo libro
Sacramentorum grandiusculis reliquit expressa litteris verba ipsa Christi , quibus sacra-
mentum conficeretur ? neque alia quidem , quàm quæ ab Apostolis tradita & à sanctis
Patribus sunt recepta , quæ ipsa recitans S. Ambrosius ait : Ante verba Christi calix est
vini & aquæ plenus : vbi verba Christi operata fuerint , ibi sanguis efficitur .] Et quæ ver-
ba Christi? nempe super panem dicta : Hoc est corpus meum . & super calicem : Hic est san-
guis meus , &c .] At si Græcos quæris , habes inter alios Chrysostomum id ipsum profitem-
tem in homilia de prodicione Iudæ : si verò recentiores Latinos , est S. Cæsarius Arelaten-
sis Episcopus , qui huius sæculi exordio in Ecclesia Dei miro splendore claruit : ipse enim in
homilia septima de Paschate ista ait : Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum : quan- B
doquidem qui auctor est muneris , ipse etiam testis est veritatis . Nam inuisibilis Sacerdos
visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbi sui secreta potestate con-
uertit , ita dicens : Accipite & edite : hoc est corpus meum . Et sanctificatione repetita : Ac-
cipite & bibite : hic est sanguis meus , &c .] hæc ex pluribus , quod obiter de his agendum
inciderit ob elucidationem verborum S. Gregorij , qui in eadem epistola ista subiicit : De
Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt , quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subie-
ctam ? Quod & piissimus dominus Imperator , & frater noster Eusebius * eiusdem ciuita-
tis Episcopus assidue profitentur .] At vbi legitur , Eusebius , restituendum est , Cyriacus ,
ex iis quæ superius eadem Indictione sunt dicta . Sed accipe qualem ad omnem tollendam
inuidiam ad suam epistolam idem S. Gregorius apposuit colophonem : Si quid , inquit ,
boni vel ipsa , Constantinopolitana scilicet , vel altera Ecclesia habet : ego & minores meos , C
quos ab illicitis prohibeo , in bono imitari paratus sum . Stultus est enim , qui in eo se pri-
mum existimat , vt bona quæ viderit , discere contemnat .] id quidem Gregorius & alij
etiam Romani Pontifices sunt professi : quibus planè intelligas eos quam maximè à fastu
fuisse alienos .

* Ambros. de
Sacram. lib. 4.
c. 3.

* Cyriacus

ROM. EC-
CLES. IMI-
TARI NON
DEDIGNA-
TUR MINO-
RES ECCLE-
SIAS.

* Gregor. lib. 7.
epist. 111. Ind.
2. * Gregor. lib. 7.
epist. 113. 114.

edit. Rom.
* Greg. lib. 7.
epist. 115. 116
Ind. 2. edit.

Rom.
* Greg. lib. 7.
epist. 125. Ind.
2. Rom. edit.

* Eadem epist.
125. Ind. 2.

CLAVDIUS
VIR INSI-
GNIS.

* Prover. 4.

Scripsit idem hoc anno ad præcipuos Galliarum Episcopos , iubens ab ipsis Synodum
congregari , necnon * etiam ad Brunichildem Reginam Francorum , sollicitè admonens , vt
Simonia & alia nefanda crimina corrigi deberent : de iisdem quoque Theodobertum at-
que Theodoricum Francorum Reges admonuit . Scripsit hæc omnia , deditque ea perfe-
renda Cyriaco Abbati , quem Synodo ab eisdem celebrandæ interesse præcepit .
Porro eundem Cyriacum etiam transire Gregorius voluit in Hispanias , vt vbi ipse
præsens esse non posset , per suos adesset . Commendauit autem eum ^d Claudio viro illustri . D
hic ille Claudius , de quo apud Isidorum honorificentissima habetur mentio : per ipsum
ipsum enim Reccaredum magna clade vicisse Francos bellum inferentes Gothis confiden-
tibus in Gallia Narbonensi affirmat , de quo actū est superius . Cuius viri adeò Regi fidelis ,
& aduersis hostes strenui , atque (quod excellit hæc omnia) erga Deū maximè pij , hic ex Gre-
gorij litteris * remaneat perpetuo permanens erecta gloriæ columna ; quæ si se habent :
Quia vnguenti more bonorum fragrat opinio , vestræ gloriæ de Occidentalibus parti-
bus hucusque odor tetendit . Cuius profecto auræ suauitate respersus , multum , fateor ,
quem nesciebam dilexi , atque intra sinum cordis amoris manu te rapui : nec iam eum ne-
sciens diligebam , cuius bona cognoueram . Qui enim mihi magna intentione notus , sed
corporis visione manet incognitus , de eo proculdubio veraciter dicere possum , quia per-
sonam illius scio , sed domum nescio . Magna autem vestræ laudis datur assertio , quod ex- E
cellentissimi Gothorum Regi vestra gloria sedulo adhærere perhibetur : quia dum malis boni
semper displiceant , bonos vos esse certum est , qui bono placuistis . Propterea debitum salu-
tationis alloquium soluens , opto vos in his quæ cœpistis , exerceri : vt in vobis compleatur
veridica Salomonis illa sententia , quæ ait : Iustorum semita quasi lux splendens proce-
dit , & crescit vsque ad perfectum diem . Nunc enim cum lux nobis veritatis infusetur ,
cum sese regni cælestis suauitas mentibus aperit , iam quidem dies est , sed adhuc perfectus
non est . Tunc enim dies perfectus erit , quando iam quicquam de nocte peccati in men-
te nostra non erit . Vos autem vsque ad perfectum diem crescite , vt quousque patria
æterna videatur , bonorum hic operum augmenta dilatentur : quatenus tanto post in re-
tributione maior sit fructus muneris , quanto nunc studium creuerit laboris . Præterea di-
lectissimum filium nostrum Cyriacum , monasterij nostri Patrem , vestræ gloriæ commen-
damus : vt peractis quæ ei iniuncta sunt , nulla illum remeandi mora præpediat . Omni-
potens

A potens Deus cælestis vos brachij protectione tueatur , & nunc gloriosos inter homines , &
post longa annorum curricula inter Angelos esse concedat .] hucusque ex Gregorio de
Claudio monumentum , quem trecentis militibus superasse Francorum exercitum sexaginta
millium , superius certa assertione demonstratum est .

Quod ad Cyriacum Abbatem tum in Gallias tum in Hispanias missum pertinet : idem
agere in Hispaniis , quod in Galliis , à S. Gregorio iussus videtur , nempe vt ad extirpan-
dam vbique Simoniacam hæresim cogeret Episcoporum Concilia . Equidem secundum
argumentum epistolarum sancti Gregorij ad Episcopos atque Reges Francorum , & ad-
monitiones eiusdem de Synodo in Galliis conuocanda , celebratum habetur Barcinone
in Hispania Concilium hoc anno Kalend. Nouembris , Era nimirum sexcentesima trigesi-
ma septima , anno decimoquarto Reccaredi Regis : cuius quatuor cum extent canones ,
duo aduersus Simoniacum scelus sancti esse noscuntur , tertius verò aduersus laicorum
ordinationes , ne promoueantur ad ordines Ecclesiasticos prætermissis tempore à cano-
nibus antiquis præscripto : adeò vt neque in his obediretur epistolis regis id suadentibus ,
non pareret plebs , nec contentirent Episcopi . Ista eadem omnia Gregorium admonuisse
Gallicanos quoque Episcopos , litteris ad eos datis eidem Abbati Cyriaco : qui eas le-
gerit , in ipsis reperit , sicut & in aliis datis ad Francorum Reges epistolis eidem Cyriaco ,
quem in Galliis & Hispanias hoc anno à S. Gregorio Visitatorem & correctorem morum
esse missum intelligis .

Sed & quod rursus ad Barcinonense Concilium spectat : cum Hispaniarum Episco-
pi vehementer hoc anno à S. Gregorio obiurgatos audissent Primatem Galliarum Virgi-
lium Arelatensem Episcopum , atque Syagrium Augustodunensem , quod immane fa-
cinus reliquissent inultum : illud ne in Hispaniis accideret aliquando , nouo canone Patres
in Concilio congregati studuerunt , statuentes hæc quæ sequuntur * , totum id curante
Cyriaco :

Pari etiam consideratione sancientes , vt si qua virgo propria voluntate , abiecta laicali
veste , deuotarum more induta , castitatem seruare promiserit , vel si qui hominum vtrius-
que sexus pœnitentiæ benedictionem expectando à sacerdote perceperint , & ad terrena
connubia sponte transierint , aut violenter abstractæ feminæ à pudicitia violatore se seque-
strare noluerint : vtrique ab ecclesiarum liminibus expulsi , ita ab omnium Catholicorum
communione sint separati , vt nulla prorsus eis vel colloquij consolatio sit relicta .] hæc
Patres : cuius sancientiæ seueræ legis (vt diximus) scandalum Galliarum visum est occasio-
nem dedisse . quæ alenā autem id fuerit , ex epistola data à S. Gregorio ad Virgilium Arelaten-
sem & Syagrium Augustodunensem Episcopos apparet his verbis :

D Commissi officij qualitas me , fratres carissimi , in vocem cogit doloris erumpere .] &
infra : Peruenit autem ad nos , Syagrium quamdam * vitam religiosam mutatis etiā vestibus
asscuram , posteaque marito violenter esse (quod dici iniquum est) sociatam , & nullo vos
in eius defensione dolore permotos Quod si ita est , vehementius ingemisco , ne apud om-
nipotentem Dominum (quod absit) mercenarij officium , & non pastoris meritum habeatis ,
quippe qui in ore lupi ouem laniandam sine certamine reliquistis . Quid enim dicturi ,
quàmve rationem futuro estis Iudici reddituri , quos stupri scortatio non commouit ? quos
ad defendendum fauor nequaquam religiosi habitus excitauit ? quos ad tutandam pudici-
tiæ integritatem sacerdotalis consideratio non erexit ? Vel nunc ergo neglectus ad memo-
riam redeat , huius recordatio culpæ sollicitè , &c .] Ex aliena ergo culpa redditi cautiore
Hispaniarum Episcopi qui interfuerunt Concilio Barcinonensi numero duodecim , ipsum
quem recensuimus canonem sanciuere , monente (vt par est credere) Cyriaco Abbate mis-
so in Hispanias à sancto Gregorio monitore .

Quo pariter anno Indictionis secundæ reperitur Rex Hispaniæ religiosissimus Reccare-
dus delegisse viros valde pios Abbates , eosque Romam misisse ad limina Apostolorum : qui-
bus munera dedit S. Petro Apostolo offerenda . Mentio de hac legatione habetur in litte-
ris S. Gregorij ad ipsum Regem hoc anno redditis , in quibus inter alia ista habet : Bea-
tus verò Petrus Apostolorum princeps quam libenter munera excellentiæ vestræ susce-
perit , ipsa cunctis liquido vita vestra testatur . Scriptum quippe est : Vota iustorum pla-
cabilia . Neque enim in omnipotentis Dei iudicio , quid datur , sed à quo datur , aspicitur .
Hinc est enim quod scriptum est : Respexit Deus ad Abel & ad munera eius , ad Cain au-
tem & ad munera eius non respexit . Dicturus quippe , quia Dominus respexit ad mu-
nera

CONCILIUM
BARCINO-
NENSE.

* Concil. Bar-
cinon. c. 4.

* Gregor. lib. 7.
epist. 120. In. 2
edit. Rom.

* quondam
IN SYAGRI
AM ADMIS-
SVM FACI-
NVS.

RECCARE-
DVS MVNE-
RA MITTIT
AD S. PE-
TRVM.

* Gregor. lib. 7.
epist. 26. In. 2
* Prover. 15.

* Genes. 4.

nera, præmisit sollicitè, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt? Vestra itaque oblatio quàm sit grata, ostenditis, qui daturi aurum, priùs ex conuersione gentis subditæ animarum munera dedistis. Quòd vero transmissos Abbates, qui oblationem vestram beato Petro Apostolo deferebant, vi maris dicitis fatigatos ex ipso itinere ad Hispanias remeasse: non munera vestra repulsa sunt, quæ postmodum peruenierunt, sed eorum qui transmissi fuerant constantia est probata, an scirent sancto desiderio obiecta pericula vincere, & in fatigatione corporis mente minime lassari. Aduersitas enim quæ bonis votis obicitur, probatio virtutis est, non iudicium reprobationis, &c.]

Quæ autem idem Gregorius ad religiosissimum Regem post præclaras de conuersa opere ipsius gente Gothorum laudes, postquæ saluberrimas de cauendis diaboli fallaciis admonitiones litteris scripsit, se ad eundem Regem munera mittere dicat, accipe: Clauim, inquit, paruulâ à sacratissimo B. Petri Apostoli corpore vobis pro eius benedictione transmissimus, in qua inest ferrum de catenis eius inclusum, vt quod collum illius ad martyrium ligauerat, vestrum ab omnibus peccatis soluat. Crucem quoque dedi lateri præsentium vobis offerendam, in qua lignum Dominicæ Crucis inest, & capilli beati Ioannis Baptistæ: ex qua semper solatium nostri Saluatoris per intercessionem præcursoris eius habeatis.] & in fine epistolæ: Præterea transmissimus clauim aliam à sacratissimo B. Petri Apostoli corpore, quæ cum digno honore reposita quæque apud vos inuenerit, benedicendo multiplicet.]

MUNERA A S. GREG. MISSA AD REGEM HISPAN.

Gregor. lib. 7. epist. 125. Ind. 2. Rom. edit.

Dedit præterea eodem tempore eidem nuncio sanctus Gregorius litteras ad sanctum Leandrum Hispalensem Episcopum, à quo priùs acceperat, militique ad eum pallium. Laborabat æquè Leander atque Gregorius tunc podagra, vt ipse in eadem testatur epistola. Certè quidem si numerandos suscipias sanctitate celebres homines, qui podagræ morbo afflicti sunt, copiosum conficies catalogum, quo redarguas eos qui voluptuosos ex podagræ doloribus arguunt homines. Ad finem verò epistolæ idem hæc habet: Ego autem quanta occupatione deprimor & debilitate, breuis attestatua epistola, in qua ei quem multum diligo, parum loquor.] Circa atumnum hanc videtur scripsisse epistolam, paulo antè videlicet Indictionem tertiam inchoatam: quo tempore datis ad Italicam Patriciam (de qua superius) litteris, docet grauem morbum infestasse Vrbem, cum & Africam pariter morbo vastari nunciatum est, necnon Orientem atque alios etiam populos malis istis dem perurgeri. Sed de seipso primum accipe ex verbis ipsius: Peccatis, inquit, meis exigentibus, ecce iam vndecim menses sunt, quod valde rarum est, si de lecto surgere aliquando potuero: tantis enim podagræ, tantisque molestiarum doloribus premor, vt vita mea mihi grauissima pœna sit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In clero verò huius vrbis & populo tanti febrium languores irruerunt, vt penè nullus liber, nullus seruus remanserit, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem vrbibus strages quotidie mortalitatis nobis nuntiantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vastetur, quanto viciniore estis, tanto credo quod subtilius cognouistis. De Oriente verò qui veniunt, grauiore desolationes nuntiant.] his consolatur ipse ægotantem Patriciam Romanam, quam bella Italiam vastantia vna cum suis Siciliam incolere insulam suaserunt. Ad finem autem epistolæ hæc Gregorius: Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam Antoniam mea peto vice saluari.] Quod verò moris fuisse scimus Romanis nomina maiorum ad posterum propagari: quod de Italicâ ipsius nomine diximus, idem dicendum pariter de Barbara: habes enim apud Ennodium Ticinensem laudatissimam Romanam mulierem æquè dictam nomine Barbaram, ad quam plures ipse dedit epistolas.

Gregor. lib. 7. epist. 127. Ind. 2. Rom. edit.

MAGIS LABORAT, CVM MAGIS AEGROTAT. GREG.

Gregor. lib. 8. epist. 33. Ind. 3.

Audisti Gregorium vndecim iam menses ægrotudine afflicto atq. propè consumptum: & tamen nihil remississe negotiorum Ecclesiasticorum liquet: quod hoc anno datæ ab eo epistolæ docent; immo (quod magis mireris) nullus est annus, in quo scriptæ ab eo plures reperiantur epistolæ, & negotia maiora pertractata: vt quem decumbentem in lecto vidisti, eundem epistolis suis veluti alitem pennis ferri, orbemque Christianum lustrare, verbis instituere, ac disciplina corrigere sentias. Quem verò hic scribentem hoc anno audis, mensibus vndecim se morbo detentum, non putes esse ipso solutum & redditum sanitati: sed perseverare adhuc ægrotudinem eandem biennio, ipse testatur in epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum anno sequenti, vbi ait: Ecce enim iam biennium penè expletur, quo lectulo tencor, tantisque podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsque

A vsque ad horarum trium spatium surgere valcam, Missarumque solemnina celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, vt cruciatum meum possim interrumpente gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus est, interdum nimius: sed neque ita lentus, vt recedat, neque ita nimius, vt interficiat. Vnde fit, vt qui quotidie in morte sum, quotidie repellar à morte: nec mirum, quia peccator grauis, talis corruptionis carcere diu tenor inclusus. Vnde compellor exclamare: Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. Hæc ipse. Sed quid amplius? ita semper ægrotum ad obitum vsque ipsum perseverasse, quæ inferiùs dicentur, ostendent.

Quod verò ad Africanam luem spectat, audi quid idem Gregorius de ea scribat ad Dominicum Episcopum Carthaginensem, eum consolans ipse, licet ægrotus & afflictus, his verbis:

B Quanta in Africanis partibus lues irruerit, iam pridem cognouimus: & quia nec Italia de hac cladis percussione est libera, geminari in nobis dolorum sunt gemitus, &c.] subdit enim quod ipse putabat (vt frequenter tum in hominibus, tum litteris inculcare consuevit) mundi finem imminere: tot enim plagis & tam assiduus videbat vrgeri mundum, vt iam eius finem crederet imminere. Ex quibus considerandum est, quot quantisque. Pater sanctissimus, perstringeretur angustiis; inter quas eo sollicitius prospicere omnium saluti curabat, quo omnium finem propinquum adesse putabat. Hinc ipse ad eundem Carthaginensem Episcopum scribens, qualiter se gerere deberet eiusmodi luis tempore, admonet, non quidem vt saluti suæ consulens derelinquat gregem, sed vt pro eo vitam exponat: Vestra, inquit, eos lingua (sicut & credimus) magis ac magis à prauis operis perpetracione coerceat, bonorum præmia, malorum poenas edisserat: vt qui bona minus diligunt, saltem mala pertimescât, & ab his se, quæ sunt plerenda, contineant. Nam inter flagella positos flagellis digna committere, contra ferientem est specialiter superbire, & sæuientis acius iracundiam irritare. Atque est primum genus dementiae, nolle quempiam à malis suis iuste quiescere, & Deum iniuste à sua velle vltione cessare. Sed quoniam in his diuino adiutorio opus est, iniunctis dilectæ fratris precibus, omnipotentis Dei clementiam exoremus, vt & nos dignè ista tribuat exhibere, & populorum ad hæc operanda misericorditer corda compungat.] hæc de his quæ Episcopi agere debeant tempore mortalitatis. Quos verò ob priuatorum diuersa negotia hoc anno oportuit ipsum Gregorium labores suscipere, ex litteris ab eo hoc eodem anno ad diuersos datis quemque commodius peruestigare, quàm cuncta cum fastidio hic ingerere, posse putamus.

Psal. 141.

Greg. lib. 8. epist. 41. Ind. 3.

PESTIS DE PASCITVR AFRICAM.

D IESV CHRISTI ANNVS 600. GREGORII PAP. ANNVS 11. MAVRITII IMP. ANNVS 15.

S Excentesimo adest Domini annus, tertiæ Indictionis, Reipub. vtique funestus, Sclauis siue Sclauinis barbaris eousque progressis, vt iam Italiam penetrarent, ipso S. Gregorio deteriora adhuc fore prænunciant. Ad Maximum enim Salonitanum Episcopum ista rescripsit: Ad Romanam veniens urbem cõmunis filius presbyter Veteranus, ita me podagræ doloribus debilem reperit, vt fraternitatis tuæ epistolis per me respondere nullatenus valuissem. Et quidem de Sclauorum gente, quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer, & conturbor. Affligor in his quæ iam in vobis patior: conturbor, quia per Istriam aditum iam Italiam intrare cõeperunt.] Quænam autem funesta acta sint per huiusmodi barbaros Sclauos Italiam inuadentes, apud Paulum diaconum ita breuiter habes:

SCLAVINI BARBARI IRRVMPVNT IN ITALIAM. Gregor. lib. 8. epist. 36. Ind. 3.

Paul. diacon. li. 4. c. 14. in fi.

Paul. diacon. lib. 4. c. 12. ROMILDA DIGNAM SVSCEPIT OB PECCATVM PORNAM.

Hoc, inquit, nihilominus anno Sclavi Istriam, interfectis militibus, lacrymabiliter deprædati sunt.] Sed de Chaiano siue Gagano Auarum Rege Venetiam prouinciam inuadente, Forumque Iulij insidiis Romildæ relicte Agilulphi Ducis capiente & comburente, idem Paulus pluribus narrat. Viduata marito, qui eodem tunc bello perierat, impudica ista femina, spe sumendi sibi maritum eundem Regem Auarum Chaiantum, prodidit eidem ciuitatem. Sed quam dignam crimine poenam subierit, ab eodem hæc tantum accipe: Postmodum quoque palum Rex in medio campo configi præcipiens, eandem eius cacumini inferi mandauit, inquiens: Talem te dignum est maritum habere. Igitur dira proditrix patriæ tali exitio perijt, quæ amplius suæ libidini quàm ciuium & sanguineorum saluti prospexerat. Filia verò eius non matris libidinem secuta, sed castitatis amorem, cauentes ne ab Auaribus contaminarentur, crudorum pullorum carnes si-

bi inter mamillas sub fascia posuerunt, quæ ex calore putrefactæ odorem foetidum exhalabant. Cumque vellent eas Auares contingere, non sustinentes foetorem, putabant naturaliter eas ira foetere, procul ab eis cum execratione recedentes, atque dicentes omnes Longobardas putidas esse. Hac itaque arte Auarum libidinem puellæ nobiles euadentes, & ipsæ castæ seruatae sunt, & vtile seruandæ castitatis (si quid tale contigerit) feminis omnibus reliquerunt exemplum. Quæ postea per diuersas regiones venundatae, iuxta nobilitatem suam dignis sunt nuptiis potitæ: nam vna dicitur Alemannorum Regi, alia verò Baioariorum Principi nupsisse.] hucusque Paulus diaconus de cladibus per barbaros Sclauinos & Auares illatis in extremas illas Italiae partes, vbi (vt vidimus) schismatici Episcopi erant: vltius autem in regiones Catholicorum progredi, minimè illis à Deo concessum fuisse videtur.

Sed ad S. Gregorium redeamus, qui dum in ea epistola res Italiae eo modo deplorat, quæ paterentur Itali ab amicis & defensoribus, nempe ministris Imperatoris, ita subdit: De Iuliano autem Scribone quid dicam, nescio: quando vbiq; video, quia nobis peccata nostra respondeant, vt & foris à Gentibus, & intus à Iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnino contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt, ita vt in comparatione sui temporis felices nos aestiment dies habuisse.] ista quidem vaticinatus spiritu diuino S. Gregorius, æquè veridicus inuentus est esse propheta: etenim non barbarorum dumtaxat cladibus afflictatum est Imperium, sed sub hæreticis Imperatoribus Dei Ecclesia mirum in modum vexata est, vsque adeo, vt vincens catenis abriperetur ab Vrbe Pontifex, & diro exilio exagritus martyr mori cogeretur, inualescentibus vbiq; hæreticis: additumque est malum omnium maximum absq; controuersia ab omnibus iudicatum, nempe ortus nefandissimæ sectæ Mahometanæ, & Sarracenorum eam profitentium immanissima in vniuersum penè Christianum orbem grassatio atque dominium: quorum comparatione, verum dicit Gregorius, hæc fuisse aestimanda leuissima, atque ista tempora felicissima: ita quidem res se habere, quæ tomis huius sunt reliqua annis singulis declarabunt. Ad finem verò epistolæ de conuersione hæreticorum curanda idem scribit S. Gregorius, accersens eos Romam, spondensq; illis omnem securitatem veniendi & abeundi.

Quod verò pertinet ad dictum Scribonem ab Imperatore missum, atque deterius quàm hostes infestantem populum: hic intexenda mentio est, quæ de eo habetur in Theophane præsentis anno Mauritiij Imperatoris: ipsum nempe ob id quod Episcopum Constantinopolitanum violentus ab ecclesia abduxerat, à populo fuisse vrbe pulsus eo tempore quo iidem Sclauini contra Constantinopolitanam ciuitatem progressuri essent.

His quoque temporibus accidit, vt excurfantibus & grassantibus barbaris per Illyricum atque Dalmatiam, ab Epidauri Episcopo corpus sancti Donati translatum fuerit in Corcyram insulam, collocatumque in castro Cassiopi dicto. Extant de his plures sancti Gregorij epistolæ sub Indictione septima datæ, cum Epidauri Episcopus castrum illud sibi satageret vendicare.

Hoc anno, nempe tertio ante Mauritiij obitum, Chaianus Rex Auarum inferiorem Pannoniam inuadens, cunctaque vastans, neque à sancti Alexandri martyris sacris reliquiis abstinuit, cuius rei gratia meritas pœnas exoluit. De his dicturi, primùm videamus quæ ista præcesserint inter Priscum ducem exercitus Imperatoris, & ipsum Regem barbarum: quæ ita narrantur ex Theophane in Miscella: Priscus Singidone relicta, huic, *Chaiano scilicet*, efficitur proximus. Cum autem Paschalis festiuitas haberetur, & Romani fame tabescerent, audiens Chaianus Prisco significabat, vt sibi plaustra mitteret ad portanda illis alimenta, quatenus cum hilaritate propriam festiuitatem celebrarent. Quadraginta itaque plaustra plena his mittit. Pari modo & Priscus species Indicas barbaro quædam remisit, piper videlicet, & folium Indicum, & costum, & casiam, atque alia ex iis quæ quærentur; cum Chaianus apud Sirmium resideret: qui receptis his, gauisus est valde in eis: & donec completeretur dies festus, Romani ac barbari simul habitabant, & non erat in vtrisque viribus timor.

Cumque finiisset dies festus, barbari separati sunt abinuicem à Romanis, & Driziparam venientes, ciuitatem depopulati sunt, & S. Alexandri martyris ecclesiam incenderunt, sepulchrumque ipsius argenteo tecto coopertum spoliant, sed & iniuriis martyris corpus afficiunt; multamque in Thracia prædam capientes, epulabantur splendide contra Romanos

S. GREG. TRI
STE VATICINIVM.Miscel. an.
15. Mauritiij
Imp.Gregor. lib. 12
epist. 2. 3. & 8.AVARES DE
VASTANT
PANNONIAM.INDVGIAE
OB FESTVM
PASCHATIS

A Romanos elati. Cumque Commentiolus dux venisset Byzantium, maxima vrbi turbatio & æstus incubuit; ita vt timore detenti consilium caperent Europam deserendi, & in Asiam & Chalcedonem migrandi. Quin & Imperator excubitoribus, armatoq; & electo cuneo sumpto, murum muniuit: vulgus autem vrbem custodiebat, & Senatus commonebat Imperatorem legationem ad Chaianum mittendi. Deus autem vindictam martyris faciens Alexandri, pestilentiam languoris barbaris intulit, & in vno die septem filios Chaiani per febrem & inguinariam passionem occidit vna cum aliis turbis multis: ita vt post triumphale gaudium cum carminibus & canticis lamentationes & lacrymæ & luctus sine consolatione possiderent barbaros.] hæc eadem Nicephorus quoque & alij habent. Sed pergit auctor:

At verò Senatus rogabat Cæsarem legationem ad Chaianum mitteret. Imperator autem Armazonem misit ad Chaianum cum multis muneribus Driziparam, qui verbis mitibus blandiretur. At ille nolebat dona suscipere, lamento intolerabili filiorum morte derentus. Dicebat autem ad legatum: Iudicet Deus inter me & te & Imperatorem Mauritiium. Ego verò captiuos ei reddo, per vnam animam vnum numisma percepturus ab eo. Mauritiium autem id dare minimè passus est. Verùm Chaianus petiit per singulas animas vnum accipere nummum: at Imperator nec sic dare consensit, sed nec in quatuor siliquis. Tum Chaianus commotus furore omnes occidit, & ad propria rediit, cum quinquaginta millia aureorum pactis imposuisset.] hæc de rebus hoc anno gestis. Porro Mauritiij impium facinus, quo tot infantes perire, non redimens, passus est, seuerè admodum vitus est Deus, vt suo loco dicemus. Subdit auctor de legatione ab exercitu missa contra suum ipsorum ducem: Inter alios missos legatos fuit vnus Phocas, qui postea Imperator creatus est, qui paulò liberius atque seuerius allocutus intrepidè Imperatorem, à quodam Patriciorum alapa percussus est, & barba euulsus: vnde Phocæ occasio noua tentandi oblata est. Quomodo autem ipse in Mauritiium insurrexit, dicendum est suo loco.

Eodem anno, cum Eulogius Patriarcha Alexandrinus Romam ad sanctum Gregorium misisset cognoscendum atque probandum commentarium suum aduersus Agnoitas hæreticos scriptum, ipse Gregorius eundem cognitum vt Catholicum laudauit. Ita planè Orthodoxorum scriptorum morem fuisse, tomo superiori demonstrauius, vt aduersus hæreticos quæ scriberent, eadem antequam ederent, cognoscenda mitterent ad Romanum Pontificem, prout hoc anno factum ab Eulogio dictum est, de cuius scriptis habet ista ipse Gregorius: In eo sensu quod dudum scripseram, ita rescribo: quia de doctrina vestra contra hæreticos, qui dicuntur Agnoitæ, fuit valde quod admiraremur: quod autem displiceret, non fuit. In eodem autem sensu iam dudum communi filio nostro Anatolio diacono plura scripseram. Ita autem doctrina vestra per omnia Latinis Patribus concordauit, vt mirum mihi non esset, quod in diuersis linguis spiritus non fuerit diuersus, &c.] Sed & in superioribus litteris ad eum sub eadem hac tertia Indictione datis, cum eadem ipsius scripta commendat, hæc habet inter alia: Sit ergo illi laus, sit in excelsis & gloria, cuius dono adhuc in sede Petri clamat vox Marci, de cuius effusione spiritus cum sacerdos ad perscrutanda mysteria, scilicet ad Sancta sanctorum intrat, in sancta Ecclesia velut in Tabernaculo in verbis prædicationis spiritalia tintinnabula resonant. Recta itaque & valde laudabilis est vestra prædicatio. Sed omnipotentem Dominum deprecamur, vt diu vos etiam in hac vita custodiat; vt de Dei organo, quod estis, in hoc mundo latius vox veritatis resonet. Pro me autem, peto, intercedite, vt huius peregrinationis via, quæ mihi asperior facta est, cum celeritate finiatur.] reputans se inutilem, breuem sibi optat vitam, longiorem tamen ipsi Eulogio deprecatus. Porro de Agnoitis hæreticis, quinam isti fuerint, dictum est superiori tomo: vt superfluum sit eadem hic repetere.

Moritur hoc anno Constantius Episcopus Mediolanensis: quo audito Gregorius magnopere doluit. Ad populum enim & clerum eius ciuitatis scribens, hæc ait: Quantus nos de obitu fratris & coepiscopi nostri Constantij mæror afficiat, paginali explorere locutione non possumus. Sed quàm multa bona partes illæ in vno homine perdidit, vtinam vicinæ repentina calamitate non sentiant. Nam quemadmodum sollicitus in Ecclesiasticæ regula disciplinæ, vel quàm fuerit vigilans in tuitione ciuitatis vestræ, non habemus incognitum.] Deposito autem luctu, assurgit vigore sacerdotali aduersus Agilulphum Regem, qui Mediolanensibus nominare ipse volebat Episcopum: cuius studiis atque conatibus ipse resistens Gregorius, hæc ad eos: Illud autem quod vobis ab Agilulpho indica-

Niceph. lib.
18. c. 28. 29.EULOG. EPISC.
ALEXAND. SYA
SCRIPTA
AD GREG.
COGNOSCEN
DA MITTIT.Greg. lib. 8.
epi. 42. Ind. 3.Gregor. lib. 8.
epi. 35. Ind. 3.Greg. lib. 8.
epi. 65. Ind. 3.
DE OSTIV
CONSTAN.
EPISC. ME
DIOLANEN.
ET ELECTIO
NE SVCCES
SORIS.

CHRISTI
600.GREGORII PAP.
II.MAVRITII IMP.
Iſ.

ſtis ſcriptum, dilectionem veſtram non moueat. Nam nos in hominem, qui non à Catho-
licis & maximè à Longobardis eligitur, nulla præbemus ratione conſenſum. Nec ſi alicuius præſumptionis uſurpatione factus fuerit, in locū vel ordinem illum ſacerdotis ſuſcipimus: quia vicarius S. Ambroſij indignus euidenter oſtenditur, ſi electus à talibus ordinatur. Nec enim eſt quod vos hac ex cauſa deterreat, vel aliquam vobis neceſſitatem incuriat: quia vnde poſſunt alimenta S. Ambroſio ſeruientibus clericis miniſtrari, nihil in hoſtium locis, ſed in Sicilia & in alijs Reipublicæ partibus, Deo protegente, conſiſtit. hæc ad eos Gregorius, monens vt in propoſito firmiter maneat in facta per eos electione Deuſdedit diaconi in eius ſedis Episcopum; quod & excluſa Agilulphi Regis petitione, ſtrenuè impletum eſt. Porro ex Annalibus Mediolanenſibus^a proditur, ſanctum Gregorium Papam concaſiſſe Mediolanenſibus, vt deficientibus Regibus Longobardorum, eius ciuitatis Antistes (quifquis eſſet) coacto Concilio Episcoporum, eligeret Regem B quem vellet.

^a Sigo. de regn.
Ital. an. 601.

REDA-
REVIT GREG.
EPISC. RE-
PREHEN-
SIONE DI-
GNOS.
^b Greg. lib. 8.
epiſt. 1. Ind. 3.
^c Gregor. lib. 8.
epiſt. 9. Ind. 3.
^d Gregor. lib. 8.
epiſt. 1. Ind. 3.

Inter hæc autem ſolicitus inuigilans ſuper Eccleſias ipſe Gregorius, ſi quid ab Episcopis minus rectum factum ſciſſet, continuo ſtudit emendare, vehementius commotus in Lucillum Episcopum^b, qui res Eccleſiæ in proprios uſus conuerterat, & quartam partem redituum debitam eccleſiæ fabricæ uſurparat. Inſuper Mariniani Episcopi^c Rauennatis oſcitantiam increpauit, quod ipſo non reclamante, neque (vt par erat) ex aduerſo ſurgente, ſanctimonialis fuerat à monaſterio educta, & à ſeducitore retenta. Sed & Baſilium Capuanum Episcopum apud ſæculares Præfectos diutius agentem non tulit, ſed inde pel- li, & ad Eccleſiam ſuam redire compelli debere, ſcripſit ad Romanum Deſenſorem his paucis^d: Perlatum ad nos eſt, reuerendiſſimum fratrem noſtrum Baſilium Episcopum velut vnum de laicis in cauſis ſæcularibus occupari, & Prætoris inutiliter deſeruire. Quæ C res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat: ſtatim vt experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad reuertendum diſtricta executione compellat: quatenus ei illic, te inſiſtente, quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat: ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis. hæc volumus totidem verbis Gregorij reddiſſe, ad declarandum quàm execrabile ab eodem ſanctiſſimo Pontifice haberetur, vt Episcopus apud ſæculares Principes moraretur. Increpauit verò Leonem Episcopum^e Catanenſem, quod non correxiſſet quod ferebatur ſcandalum de monachis cum mulieribus conſuetudinem habentibus: quem huiuſcemodi vrget dilemmate: Aut enim hæc fieri neſciſti, & culpa neglectus vehementer argueris: aut certè factum recognouiſti, & grauiorem erga te videris indignationem exigere, cur tantum facinus vltione diſtrictiſſi- D ma non puniſti.]

Quod verò crebra exoriri ſolerent ſcandala ex religioſis Deo dicatis monachis, ad futu-
ra mala anteuerſenda, poſtquam prauè facta corrigenda præcepit^f, prohibuit ne quis con-
uerſionis cauſa veniens ad monaſterium, ante biennium tonsura initiaretur. Commonuit
item hoc anno Ianuarium Calaritanum Episcopum^g, quod minimè pro deſenſione pau-
perum aſſurgeret, cum infirmiores à potentioribus opprimerentur: Carthaginenſis enim
Episcopi relatione, & Innocentij in Africa Præfecti id Gregorius ſcriptis acceperat, viro-
rum maximè religioſorum, de quibus ſæpè ſuperius. Quorum Innocentius petierat ab
ipſo Gregorio libros in Iob ab eo conſcriptos: quos dum Gregorius mittit, ad eum ſcripſit
hæc inter alia^h: Quod verò in expoſitione S. Iob tranſmitti vobis codicem voluiſti: de
veſtro omnino ſtudio gaudemus, quoniam illi rei eminentiam veſtram ſtudere conſpici- E
mus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor iterum ſæcularibus curis diſper-
ſos recolligat. Sed ſi delicioſo cupitis pabulo ſaginari, beati Auguſtini Patriarchæ ve-
ſtri opuſcula legite, & ad comparationem ſiliginis illius noſtrum ſurfurem non quæra-
tis.] hæc ipſe. Sanè quidem è religioſorum manibus neuter horum liber excidere aliquan-
do deberet, cum ex illis veluti quibuſdam funibus retrahatur homo ab exterioribus diſ-
tractionibus ad ſui conſiderationem, efficiaturq. ſui habitator, licet ad diuerſa peregrina-
ri cogatur. Monuit præterea Gregorius eundem Ioannem Calaritanum Episcopum,
quid agere deberet, cum quis ad Eccleſiam confugeret, & quomodo reddendus eſſet. Sed
& idem reprehenditⁱ hoc anno Bonifacium Episcopum Regienſem, eo quod ſua Eccleſia
litigaret cum Expræfecto, monens, vt eligeret viros, qui eam citius dirimerent con-
trouerſiam.

ⁱ Greg. lib. 8.
epiſt. 58. Ind. 3.

DE SCRIP-
TIS GREG.
ET AVG.

Accidit

CHRISTI
600.GREGORII PAP.
II.MAVRITII IMP.
Iſ.

A Accidit vt hoc etiam anno moreretur Fortunatus Episcopus Neapolitanus, coniu-
rationibus implicatus, & ab ipſo Gregorio ſæpe monitus. Cum autè de ſucceſſoris electione
ſtudia diuerſa eſſent, atque alij elegiſſent Ioannem diaconum paruulam filiam habentem,
reiecit eius electionem Gregorius, eo quod ex paruulæ filia indicio caſtitas eius haud adeò
ſolidata videretur. Sed audi prudentem circumſpectorem: ait enim^a: Ioannem diaconum,
qui ab altera parte electus eſt, paruulam habere filiam, quorundam relatione cognoui-
mus. Vnde ſi rationem voluiſſent attendere, nec illi eum eligere, nec ipſe debuerat con-
ſentire. Nam qua præſumptione ad Episcopatum audet accedere, qui adhuc longam ſui
corporis continentiam, filiola teſte, conuincitur non habere? Reijcitur ab eo & Petrus ab
altera parte electus, eo quod eſſet (vt ait) ſimplex, & quod ſolidos dedidiſſet ad uſuram.
His igitur reiectis, electus fuit Paſchaſius, per quem voluit erogari clericis & pauperibus,
B quæ ex pecunijs Eccleſiæ prædeceſſor minimè erogaverat.

Sed quomodo eiufmodi diſtributio fieri ſoleret, accipe vnde diſcas cetera. Meminiſſe
enim in primis debes, quod ſæpius dictum eſt, ex redditibus Eccleſiæ ſolitas fieri quatuor
canonicas portiones, quarum vnã ſibi retineret Episcopus, clerus alteram, duas alias in
pauperes & eccleſiæ ædificationem impendendas. Quæ igitur è duabus portionibus, cle-
ricorum ſcilicet atque pauperum, ſibi Fortunatus retinuerat, Gregorius ita ex more ero-
gari mandauit^b: Conſtituiſſe nos recolat, vt ex pecunijs Eccleſiæ veſtræ portio cleri vel
pauperum, quam minimè deceſſor veſter præbuerat, id eſt, quadringenti ſolidi ſeorſum
fieri debuiffent, qui eiufdem cleri atque pauperum erogationi proficerent: quod quia
diutius non eſt differendum, volumus vt ſecundum diſtributionem præſentibus ſcriptis
inſertam, coram Anthemio ſubdiacono noſtro ſine difficultate aliqua fraternitas veſtra
C debeat erogare. videlicet:

Præbendi itaque ſunt clericis veſtris per ſingulos (ſicut proſpexeritis) ſimul omnis ſum-
ma ſolidi centum: præiacentibus, quos centum vigintiſex eſſe cognouiſmus, dandi ſunt ſo-
lidi ſexagintaſex, id eſt, medius ſolidus per ſingulos: præbyteris ac diaconibus & clericis
peregrinis ſolidi quinquaginta: hominibus honeſtis ac egenis, quos publicè petere vere-
cundia non permittit, ſolidi centum quinquaginta: ita vt quidam eorum ad ſingulos tre-
miſſes, quidam ad binos, quidam ad ſingulos ſolidos, vel ſi viſum fuerit, amplius diuidan-
tur*. Reliquis verò pauperibus, qui elemoſynam publicè petere conſueuerunt, ſolidos
trigintaſex. Ecce nos quantum vel quibus dari debeat, diſtribuimus. Sed quia ſicut præui-
dimus, non omnibus æqualiter eſt præbendum; neceſſe eſt vt vna cum prædicto ſubdiacono,
prout præuideritis, dare ſingulis debeatis, & c.] Vidisti, lector, quomodo Eccleſiaſtici
D reditus duabus ex partibus clericis & pauperibus ſolerent olim partiri? vt magnopere
timendum ſit illis, qui poſt tot de his ſancitos canones longè aliter agunt.

Mittitur hoc anno in Italiam adminiſtrare Vrbanam præfecturam Leontius Exconſul,
reuocaturque Gregorius, cui redeunti Conſtantinopolim dedit ſanctus Gregorius Papa
litteras commendaticias, eaſdemque teſtes eius magiſtratus bene perfuncti: extant ipſæ
quidem. Hic enim miniſtrorum Imperatoris minis compulſus, intra eccleſiæ ſepta, ad quæ
confugerat, aliquando ſe continuit, ſed perſuaſione Gregorij Papæ egreſſus eſt, rationem
ſuæ adminiſtrationis redditurus. Quod ad Leontium miſſum in Italiam pertinet: in Sici-
liam primum ſe contulit, illic mandata ab Imperatore negotia peracturus. Hunc ipſum
Domitianus Episcopus cognatus Imperatoris, de quo ſuperius, litteris^c ſuis ad ſanctum
Gregorium miſiſ plurimum laudauit: immo & litteris^d anno ſuperiore ad ipſum Leon-
tium datis ab ipſo Gregorio valde commendatus habetur.

E Dum verò idem adhuc in Sicilia moraretur, redegit in ordinem Libertinum vi-
rum clariffimum ex Præfecto voluntate Imperatoris, caſumque bonis ſpoliauit: quem
eidem Leontio cum ſanctus Gregorius commendafſet, Leontius ſcripta ipſius ad eum
miſit, vt manifèſtè cognofceret quam meruiſſet ille laram damnationis ſuæ ſenten-
tiam. Verum reſcribens^e ad Leontium Gregorius, ea ex parte ipſum redarguit, quod
virum liberum cædere minimè debuiffet vt ſeruum. Perſeuerabat adhuc antiquæ legis
uſus, ne homo liber ſubderetur flagellis: cuius violatæ legis cauſa Gregorius vindex in-
ſurgens, his cum commonuiſſe verbis voluit: Si quam, inquit, rebus publicis frau-
dem fecit, ſubſtantia eius cædi debuit, non libertas. Nam in hoc quod liberi cæduntur,
vt taceam quod omnipotens Deus offenditur, vt taceam quod opinio veſtra vehementer
grauatur, piiffimi tamen Imperatoris noſtri omnino tempora ſuſcantur. Hoc enim inter
Reges

DE DISTRI-
BUTIONE
RERVM EC-
CLEſIAſTI-
CARVM.

^b Gregor. lib. 9.
epiſt. 29. Ind. 4.

* dimittitur

DE LEON-
TIO IN ITA-
LIAM MIſ-
ſO.

^c Gregor. lib. 8.
epiſt. 54. 55.
56. 57. 58. 59.

^d Gregor. lib. 8.
epiſt. 50. Ind. 3.
^e Greg. lib. 7.
epiſt. 34. Ind. 1.

^f Gregor. lib. 8.
epiſt. 51. Ind. 3.
IMMANE
EſſE CÆ-
DERE LIBE-
RVM HO-
MINEM.

Reges Gentium & Imperatores Romanorum distat, quia Reges Gentium domini seruo-
rum sunt, Imperator verò Romanorum dominus liberorum. Vnde & vos quicquid agitis, **A**
prius quidem seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate agere deberis.] Ita
quidem. Si enim aded declamatum est à Cicerone in Verrem, quod liberos homines
Romanos sæpè cædi iussisset: quomodo sanctus Gregorius Christianum Præfectum non
redargueret? In quem post aliqua in detestationem crudelitatis, & ob oculos positam
¹ *Matt. 7.* Domini sententiam, qua ait: Quod vultis vt faciant vobis homines, hoc facite illis] ista
² *Ibidem.* subiungit: Metuamus quod iterum dicit: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur
vobis. Quid autem gloria vestra existimat, quia si superbè, si crudeliter agimus, despecto
Deo, nobis homines placamus? Nullo modo.] & inferius: Si autem dicitur, quod sine
verberibus, sine terroribus fraudes publicæ inueniri non possunt: hoc admittere poteram,
si in ratiociniorum causa dominus Leontius non venisset. Nam verum est quia illi solent **B**
in manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt: de qua re se mihi vestra gloria non
valer excusare. Nam quæ auditis, vel quæ dicitis, subtiliter exquirens, inueni quia homi-
nes sine causa creditis, qui auxiliante Deo verbis agere omnia potestis.]

His verò saluberrimam hanc admonitionem adiungit:

Ita ergo age, gloriose fili, vt in actione commissâ prius illum habeas placatum, qui
cōtinet omnia, ac deinde serenissimi Principis vtilitatem cum omni sollicitudine impleas:
nam & in eius actione, à quo tibi commissâ est, esse negligentem, non sine peccato existi-
mo. Sed quia, omnipotente Deo largiente, idonea est vestra sapientia & rationes vigi-
lanter & subtiliter exquirere, & Creatoris vobis iudicium per mansuetudinem placare:
quotiens ira animum inuadit, mentem edoma, vince te ipsam: differ tempus furoris, &
cum tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindictâ malorum sequi **C**
debet rationem animi, non præire, vt quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non
lasciua ante faciem prorumpat. Aliquando verò ostendenda est, & non exhibenda: ali-
quando exhibenda est, & numquam sequenda. Quando enim in executione iustitiæ pla-
cata mente irascimur, iracundiam & non sequimur, & exhibemus, & c.] plura id genus
ingerit viro religioso, qui pro iustitia nimis concitatus apparuit. Ad postremum autem
hæc quæ subdit, corrigenda proponit: Alia quoque currit opinio, quia alij præ alijs gra-
uantur; & ex quibusdam, quæ ex Principali iussione expensa sunt, minimè reparantur.
³ *Quod si verum sit, nescio. Si ramen ira est, hoc omnino facere & pro timore æterni iudicij,*
⁴ *& pro ipsius humanæ considerationis ratione minimè debetis. Ecce gloriose fili, amore*
⁵ *Dei, tuoque prouocatus, cuncta quæ sensu, cuncta quæ audiui, breuiter indicaui.*
⁶ *Sapientis autem viri est, & breuiter audita latius pensare, & quæque Deo displicent, in D*
⁷ *celeritate corrigere.] hæc ad Leontium.*

Sed ipse Gregorius paternis visceribus amplexus miserrimum Libertinum Expræfe-
ctum eodem tempore priuatum præfectura prouinciæ, libertate, nobilitate, atque diui-
tiis, consolatoriis litteris conuenit, atque elemosynis fouit, breuem hanc ad eum scribens
epistolam:

Quantæ vos sæculi huius premant angustia, incognitum non habemus. Sed quia in
summa tribulatione positus sola est consolatio misericordia Creatoris, in eum spem ve-
stram ponite, ad ipsumque tota vos mente conuertite, qui & iuste cum vult, permittit affli-
gi, & confidentem in se misericorditer liberat. Ipsi ergo gratias agite, & patienter quæcum-
que illata sunt sustinete. Nam rectæ mentis est, Deum non solum in prosperis benedicere,
sed etiam in aduersitatibus collaudare. In his igitur quæ patimini, nullum contra Deum **E**
murmur cordi vestro surrepat: quia ad quid hoc Creator noster operetur, ignotum
est. Forsitan enim, magnifice fili, aliquid illum in prosperis positus offendisti, vnde te cle-
menti amaritudine vult purgare. Et ideo nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum
damna discrucient: quia si in aduersis gratias referens, Deum tibi patientia feceris esse
placabilem, & quæ amissa sunt multiplicata redduntur, & super hæc gaudia æterna præstan-
tur. Peto autem, ne iniuriosum ducatis, quod viginti annuos vestitus ad pueros vestros
per Romanu Defensorem scripsimus præberi: quia de beati Petri Apostoli rebus quamuis
parua sint quæ offeruntur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt: quoniam
& hic vobis valebit maiora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna
præstare.] hæc ad Libertinum Gregorius.

Sed quæ audisti corripientem Leontium Præfectum, & consolantem afflictum Libertinum,
affli-

IRA PRÆ
SIDIBVS
TEMPER-
RANDA.

QUÆ SINT
CORRIGEN-
DA ADMO-
NET.
reputatur

¹ *Greg. lib. 8.*
² *epist. 31 Ind. 3.*
CONSOLA-
TVR GRE-
GORIUS II-
BERTINVM
EXPRÆ-
FECTVM.

A afflictus ipse doloribus, iisque maxime cruciatus, numquam aliquid prætermisisse voluit,
quod animarum videret saluti posse conducere. Qui igitur Præfectum ira percitum mini-
strantem iustitiam monuit, pariter & Guidiscalcum Ducem Campaniæ in monasterium &
Abbatem, cuius monachus ad hostes fugerat, præter ius fasque confurgentem, data ad
eum epistola cohibere conatus est. Sed & Clementinam Patriciam potentissimam femi-
nam apud Neapolim commorantem, plus satis odio indulgentem, æquè paternè commo-
nuit: ad quam, post laudatam ipsam in quibus videbatur esse laudanda, hæc habet: Nun-
ciatum siquidem mihi est, quod si quando vos quisquam offenderit, dolorem inomissibi-
liter retinetis. Quod si verum est (quia quantum vos diligo, tantum contristor) peto vt
hoc à vobis vitium nobiliter excludatis, & secus boni operis segetem inimici semen
crescere non sinatis, & c.] plura inculcant de remissione & obliuione iniuriarum. Quæ sunt
B autem eiusdem Gregorij siue res gestæ, siue scripta omnia sub Indictione quarta, in se-
quentem annum reuicimus: quia cum mensibus minimè inueniantur esse distincta, sicut
alia sub præcedentibus Indictionibus, sequentis anni periodo ea includere operæpretium
esse putamus.

IESV CHRISTI
ANNVS
601.

GREGORII PAP.
ANNVS
12.

MAVRITII IMP.
ANNVS
16.

Sexcentismus primus agitur annus Redemptoris nostri, quarta Indictione: quo sanctus
Gregorius duodecimum sui Pontificatus inchoauit annum, eundemque ob prolaben-
tes in deterius ipsius corporis ægritudines sibi molestissimum: cum enim anno præterito
se biennium agere in eo quem patiebatur morbo testetur, sanè quidem tertius hic nume-
randus ab eo fuit, idemque præcedentibus longè molestior, vt eius testificatione liquet
ex epistola quam scripsit hoc anno ad Maximianum Arabiæ Episcopum, cuius scribendæ
rationem primum tibi aperiendam duximus, vt intelligere possis quam toto Christiano ¹ *Greg. lib. 9.*
orbe creuerit cultus sanctorum. Etenim ex Arabia idem Maximianus Antistes Romam ² *epist. 27. Ind. 4.*
Candidum Abbatem misit, vt acciperet à S. Gregorio sanctorum reliquias: quibus eidem
datis, ad ipsum Gregorius ista rescripsit:

Latore huc præsentium Candido Abbate pro petendis reliquiis veniente, quæ & con-
cessæ sunt, quanto de fraternitatis tuæ nutrimento lætatus sum, quod in eo studium tuæ
fraternitatis apparuit, tanto contristatus sum, quod eius, vt volui, præsentia vti non po-
tui, quod me ægrotum reperit, & discedens in infirmitate adhuc positum dereliquit. ³ *RELIQUIAS*
D Multum enim iam tempus est, quod surgere de lectulo non valeo. Nam modò me poda-
græ dolor cruciat, modò nescio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit; & fit
plerumque, vt vno me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in me animusque de-
ficiat. Quantis autem aliis necessitatibus, extra hæc quæ retuli, infirmitatis afficiar, enu-
merare non valeo. Sed breuiter dico, quia sic me infectio noxij humoris imbibit, vt viue-
re mihi poena sit, & mortem desideranter expectem, quam gemitibus meis solam esse
credo posse remedium. Proinde, frater sanctissime, diuinæ pro me pietatis misericor-
diam deprecare, vt percussione suæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam to-
lerandi concedat, ne nimio (quod absit) tædio in impatientiam corerumpat, & ea quæ
bene curari per plagam poterat culpa, crescat ex murmure.] hæc sunt Gregorij doloribus
E absorpti lamenta.

Extant de iisdem repetitæ quærelæ in litteris ad Rusticianam Patriciam degentem Con-
stantinopoli, ipsi Gregorio sanguine coniunctam, de qua sæpe superius dictum est. Ex quibus
pariter intelliges, cuius habitudinis corporis ipse Gregorius fuerit. ait enim, dum cam-
dem eodem laborantem morbo consolatur: De podagræ autem molestia, quam vobis eue-
nisse signastis, & contristatus vehementer sum, & lætatus: lætatus, quia humor noxius in-
feriora petens, superiora perfecte deseruit: contristatus verò, quia in tam tenuissimo cor-
pore dolores vos nimios perpeti pertimesco. Vbi enim caro deest, quæ virtus esse poterit
doloribus resistens? Me etenim, quem qualis fuerim nostis, ita amaritudo animi & assi-
dua exacerbatio, atque præter hoc podagræ molestia affecit, vt corpus meum tamquam
in sepultura, ita siccatum sit: vnde fit, vt iam de lectulo raro surgere valeam. Si ergo
mei molem corporis in tantam ariditatem podagræ dolor redegit: quid de vestro corpore
scn-

¹ *Gregor. lib. 8.*
² *epist. 12 Ind. 3.*
³ *Gregor. lib. 9.*
⁴ *epist. 16. Ind. 3.*

¹ *Greg. lib. 9.*
² *epist. 27. Ind. 4.*

³ *RELIQUIAS*
⁴ *SANGTO-*
⁵ *RVM AB*
⁶ *ARABIAE*
⁷ *EPISCOPO*
⁸ *PETITAE.*

⁹ *S. GREGORII*
¹⁰ *INFIRMI-*
¹¹ *TAS EXAS-*
¹² *PERATA.*

¹³ *Gregor. lib. 9.*
¹⁴ *epist. 38. Ind. 4.*

¹⁵ *HABITUDO*
¹⁶ *CORPORIS*
¹⁷ *S. GREGORII*

sentiam, quod nimis siccum ante dolores fuit?] hęc Gregorius ad Rusticianam. **A**

Miserat ista oblationes ad basilicam Apostoli Petri, vela scilicet super eius venerandum sepulchrum ponenda: miserat & eleemosynam ad monasterium sancti Andree ab ipso Gregorio Romę constructum. Sed de his acturi, attende primum Gregorij ad eam rescribentis immensam animi demissionem, cum hęc habet in ipso epistolę exordio:

Excellentię vestrę scripta suscepi, quę me in grauiissima ægitudine positum de salute, de deuotione, ac de dulcedine sua omnino releuarunt. Vnum verò ægrè suscepi, quia in eisdem epistolis ad me (quod semel esse poterat) sepius dicebatur, Ancilla vestra, Ancilla vestra. Ego enim, qui per Episcopatus onera seruus sum omnium factus, qua ratione se illa mihi ancillam dicit, cuius ante susceptum Episcopatum propinquus * fui? Et ideo rogo per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in scriptis vestris inueniam.] sed de muneribus & eorum delatione ad basilicam sancti Petri ista mox subdit: **B**

Ea autem quę ex purissimo sincerissimoque corde beato Petro Apostolorum principi munera transmisisi, præsentem omni clero suscepta, atque illic suspensa sunt. Filius enim meus vir memorandus dominus Symmachus, quia ægrotum me ex podagrę dolore & penè desperatum reperit, scripta vestra mihi dare distulit, & post multam temporis quàm vela suscepta sunt, dedit. Postmodum verò in scriptis excellentię vestrę inuenimus, vt cum litania ad beati Petri ecclesiam portari debuissent. Quod ideo minimè factum est, quia (sicut prædixi) antè vela quàm scripta suscepimus. Tamen prædictus vir cum omni familia domus vestrę hoc fecit, quod nos cum clero facere voluisti. Sed etsi voces defuerunt hominum, habet ipsa vestra oblatio apud omnipotentem Deum vocem suam. In eius enim pietate confido, quia cuius corpus vos cooperuisti in terra, eius vos intercessio ab omnibus peccatis proteget in cælo. Et de eleemosyna facta monasterio S. Andree, post nonnulla, ista subiungit: De eleemosyna verò, quam B. Apostoli Andree monasterio fecistis, quid necesse est me aliquid dicere, cum scriptum sit: Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & hęc pro te exorabit? &c.] De quo etiam monasterio mira quædam, quę iisdem temporibus acciderunt, enarrat, sic dicens:

Indico autem, quia ob tanta miracula, tanta cura, tãta custodia monachorum in eodem monasterio eiusdem Apostoli est, ac si specialiter Abbas monasterij ipse sit. Nam vt pauca de multis loquar, quę Abbate ac Præposito monasterij narrantibus agnouit, edicam. Quadam die duo exinde fratres transmisi sunt, qui aliquid emere pro monasterij vtilitate debuissent: vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique, & de pretio quod acceperunt, ipse qui custos missus fuerat, nesciente altero, de eodem pretio furtum fecit. Qui mox vt ad monasterium sunt reuersi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus à dæmonio is qui furtum fecerat, cecidit, & vexari cœpit. Dimissus autem à dæmonio, concurrentibus monachis, requisitus est, num forsitan de eo quod acceperat, furtum fecisset? negauit. Iterum vexatus est. Dimissus, atque iterum requisitus negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus est vexatus. Post octauam verò negationem, nec non vexationem, confessus est quantos nummos furto abstulerat; & agens pœnitentiam prostratus, se peccasse testatus est. Vltimus verò ad eum dæmonium non accessit.

Alio quoque tempore, dum in die natalitio eiusdem Apostoli iam meridianis horis fratres quiescerent, subito quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, & voces ingentes emittere, quibus vocibus testabatur ferre se non posse, quod pariebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementem, & acclamantem, & à præsentibus alienum, nihilque quod foris agi poterat sentientem: eumque in manibus leuauerunt, atque ante altare sancti Andree Apostoli proiecerunt, ipsique pro eo in oratione prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus, quid passus fuerat, confessus est: quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimisit, dicens: Quare fugere voluisti de monasterio isto? Cumque euadere de canis moribus nullo modo potuisses, venerunt quidam monachi, & eumdem senem pro me rogauerunt: qui statim iussit canem abscedere, & ipse ad me reuersus sum. Qui etiam confessus est, quia eo die, quo ista pertuli, consilium habueram de eodem monasterio fugere.

Alius quoque monachus discedere ex eodem monasterio latenter voluit. Cumque hoc mente tractasset, voluit oratorium ingredi; sed statim dæmonio traditus, vehementissime vexatus est. Relinquebatur verò à dæmonio, si extra oratorium sterisset, & nihil pariebatur

GREGORII
IMMENSAM
HVMILITAS

*proprius

RUSTICIANAE
OBLATIONIS
AD
S. PETRUM
MISSA.

Eccl. 9.

MONACHVS
VIR ARREPTVS
A
DÆMONE.S. ANDREAS
VINDE
INSVRGIT
IN FUGAM
PARANTEM
MONACHVM.GREGORII
IMMENSAM
HVMILITAS

tiebatur aduersi. Si verò conatus fuisset ingredi, statim maligno spiritui traditus vexabatur. Cumque hoc sepius fieret, culpam suam confessus est, quia de monasterio egredi cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres, sese per triduum in precibus astrinxerunt, atque ita curatus est, vt ad eum postmodum numquam spiritus malignus accederet. Dicebat autem, se eundem beatum Apostolum, dum vexaretur, vidisse, seque ab eo increpatum esse, cur de monasterio voluisset abscedere.

Alij quoque duo fratres de eodem monasterio fugerunt, atque aliqua prius colloquendo fratribus signa dederunt, quod per viam Appiam descendentes, Hierosolymam tenderent. Qui exeuntes diuerterunt ab itinere, & vt à sequentibus inueniri minime potuissent, retrusas cryptas iuxta Flaminiam portam inuenientes, in eis sese occultauerunt. Cum verò vespertinis horis requisiti, minimè in congregatione inuenti essent: ascensis caballis, eos quidam fratres secuti sunt, per Metroni portam exeuntes, vt eos in Salaria via requirerent. Extra ciuitatem igitur pergentes, deflexerunt iter in Salaria. Eos verò minimè inuenientes, per portam Flaminiam decreuerunt reuerti. Cumque reuerterentur, mox vt equi eorum ante cryptas illas venerunt, in quibus se absconderant, fixerunt gradus: pulsati & compulsi passum mouere non potuerunt. Considerauerunt monachi rem talem sine mysterio esse non posse. Attenderunt ad cryptas, viderunt earum aditus missa maceria damnatos: sed caballis eorum nusquam euntibus, descenderunt. Deposuerunt lapides, qui in ore cryptarum positi fuerant: ingressi sunt, eosque in iisdem tenebrosis latibulis terrę conternatos inuenerunt. Qui ad monasterium reducti, ex eodē miraculo ita sunt meliorati, vt eis multum profuerit ad parum temporis de monasterio fugisse. Hęc dixi, vt excellentię vestrę innotesceret cuius oratorio eleemosynam fecistis.] hucusque Gregorius. Perseuerasse etiam ad sua vsque tempora, vt miracula ingentia in eodem loco Deus operaretur, Ioannes diaconus testatur, qui nonnulla ex eis scribit.

Cum autem adeò (vt vidisti) Gregorius laboraret corporis morbis, nihil tamen reperitur remississe curę pastoralis, prospiciens cunctis, in omnibus vigilans & laborans. Hoc namque anno collegit Synodum Episcoporum, in qua ante suę vitę exitum, quem proximè imminere ob iugem corporis malam valetudinem sentiebat, voluit consulere monachorum quieti & indemnitati, probè sciens ipse iam antea monachus id expertus, quantas interdum solerent ab Episcopis monachi molestias pati. Sic igitur collectis Episcopis vigintri, presbyteris pariter atque diaconis Cardinalibus, Nonis Aprilis pro monachis edidit decretum, quod appellari consueuerat Constitutum. Desideratur illud quidem inter opera ipsius; sed inuentum à nobis in bibliotheca Vaticana, hic tibi describendum putauimus, nefas existimantes vel apicem scriptorum & decretorum tanti Pontificis sinere latere obliuione sepultum. Est autem huiusmodi:

Gregorius Episcopus omnibus Episcopis.

Quam sit necessarium monasteriorum quieti conspiciere, & de eorum perpetua securitate tractare, antea nos officium, quod in regimine cœnobij exhibuimus, informat. Et quia in plurimis monasteriis multa à Præsulibus præiudicia atque grauamina monachos pertulisse cognoscimus: oportet vt vestrę fraternitatis prouisio de futura quiete eorum salubri disponat ordinatione, quatenus conuersantes in illis, in Dei seruitio, gratia ipsius suffragante, liberè perseuerent. Sed ne ex ea quę magis emendanda est consuetudine quicquam monachis quicquam molestiæ præsumat inferre: necesse est, vt hęc quę inferius enumerare curauimus, ita studio fraternitatis Episcopi* debeant custodire, vt ex eis non possit vltius inquietudinis occasio reperiri.

Interdicimus igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi, & ex auctoritate beati Petri Apostolorum principis, cuius vice huic Romanę Ecclesię præsidemus, prohibemus, vt nullus Episcoporum aut secularium vltra præsumat de rebus, vel chartis monasteriorum, vel de cellis, vel villis quę ad ea pertinent, quocumque modo, vel qualibet occasione minuere, vel dolos, vel immisiones aliquas facere. Si qua causa fortè inter terram venientem ad partem suarum ecclesiarum & monasteriorum euenerit, & pacificè non potuit ordinari: apud electos Abbates & alios Patres timentes Dominum, siue voluntaria delatione, mediis sacrosanctis Euangelis finiatur.

Defuncto autem Abbate cuiusque congregationis, non extraneus eligatur, nisi de eadem

FUGITIVI
MONACHI
QVAESITI
ET INVEN-
TI.GREG. CON-
STITVTVM
PRO MO-
NACHIS.

Episcoporum

dem congregatione, quem sibi propria voluntate concors fratrum societas elegerit: & qui A
electus fuerit, sine dolo vel venalitate aliqua ordinetur. Quod si ipsi inter se personam in-
uenire nequeant, solerter sibi curent de aliis monasteriis similiter ordinandum. Neque
constituto Abbate, quæcumque persona qualibet occasione præponatur, nisi forte extan-
tibus (quod absit) criminibus, quæ sacri canones punire monstrantur.

Pariter autem custodiendum est, vt inuito Abbate, ad ordinanda alia monasteria, aut
ad ordines sacros, vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. Descri-
ptiones quoque rerum & chartarum monasterij ab Episcopo Ecclesiasticas fieri omnino
veramus: sed si quando res exigit, Abbas loci cum aliis fratribus causas rerum inuenta-
rum faciat, & eorum consilio & iudicio finiantur. Obeunte quoque Abbate, Episcopus in
describendis prouidendisque rebus monasterij acquisitis, vel datis perquirendis nullatenus
se permisceat. Missas quoque publicas ab eo in cœnobio fieri omnino prohibemus, ne in B
seruorum Dei recessibus & eorum receptaculis vlla popularis præbeatur occasio conuen-
tus, vel mulierum fiat nouus introitus, quod omnino nec expedit animabus eorum. Ne-
que audeat ibi cathedram collocare, vel quantalibet potestatem habere imperandi, nec
aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus:
quatenus monachi semper maneant in Abbatum suorum potestate. Nullumque mona-
chum sine testimonio vel concessione Abbatum in aliqua ecclesia teneat, vel ad aliquem
promoueat honorem.

Hanc ergo scriptorum nostrorum paginam omni futuro tēpore ab omnibus Episcopis
firmam statuimus illibatamque seruari, vt & suæ Ecclesiæ iuuante Domino tantummodo
iure contenti, & monasteria Ecclesiasticis conditionibus, seu angariis, vel quibuslibet obse-
quiis secularibus nullo modo subiaceant, nullis canonicis iuribus deseruiant, sed remotis C
vexationibus in cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa animi deuotione per-
ficiant.] hætenus Gregorij Constitutum.

Vniuersi Episcopi respondere: Libertati monachorum congaudemus, & quæ nunc de
his statuit beatitudo vestra, firmamus.] Sequuntur ista omnia subscriptiones, & primo
loco eiusdem Pontificis hoc modo:

Gregorius Episcopus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, huic Constituto à
nobis promulgato subscripsi.

Agnellus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Ferentinensis huic Constituto à vobis promulga-
to subscripsi.

Humilis Episcopus Belitrensis huic Constituto à vobis promulgato subscripsi: & sic
alij omnes Episcopi numero viginti, quatuordecim presbyteri, & diaconi quatuor, die D
Nonas Aprilis, Indictione quarta.] Hætenus de Constituto in Synodo habito, adnitente
Gregorio Papa consulere monachorum quieti.

At non publica tantum, sed & priuata curauit, subleuans eos quos sciret calumniam
passos, vt fieri contigit hoc pariter anno cum sorore Imperatoris, quam vndique op-
pressam accusationibus sic defendere studuit, vt tamen eam ad poenitentiam prouocaret.
Quod enim litteris Theotistæ Patriciæ sororis (vt diximus) Imperatoris, Constantinopoli
scribentis, certior factus esset, pati ipsam calumniam de prauis & hæreticis quibusdam
opinionibus: eandem, vt ipsa se purgaret, admonuit. Quatuor itaque capitibus eam ob-
noxiam affirmabant, quæ ipse Gregorius confutat. At cum de his rumores iam diu antea
emerissent, quibus & nonnulli calumniosè fuerant accusati: inde accidit, vt & calumniam
de his pati ipsam Gregorius putaret, vel credere id fortasse dissimularet, vt eam ad poeni- E
tentiam absque opprobrio perducere posset. Audi ergo peritum agricolam & zizania
euellentem, & segetem conseruantem, dum damnat errores, & errantes ab eisdem immu-
nes seruat: nam ad eam hæc scribit inter alia:

Ad me etenim (sicut nostis) cum apud vestigia dominorum in regia vrbe demorarer,
multi ex eis venire consueuerant, qui de prædictis capitulis accusabantur. Sed teste con-
scientia fateor, numquam in eis aliquid erroris, aliquid prauitatis, aliquid de his quæ
contra eos dicebantur inueni. Vnde & eos, opinione contempta, familiariter suscipere,
& magis ab insequentibus defendere curabam. Dicebatur namque contra eos, quia sub
obrenu religionis coniugia soluerent, & quia dicerent quod baptisma peccata penitus
non auferret: & si de iniquitatibus suis quis in triennium poenitentiam ageret, postmodum
ei peruersè viuere liceret: & quia si compulsi aliquid, de quibus reprehendebantur, ana-
thema-

A thematizare se dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri.] hæc sunt quatuor er-
rorum capita, quæ ipsi Theotistæ impingebantur: quam cum excuset S. Gregorius, ipsam
tamen secreto ea adiurare atque iuramento se purgare debere suadet. ait enim superius in
eadem epistola: Priores eorum sponte vobis secreto vocandi sunt, atque ipsis ratio reddenda,
& peruersa quædam capitula, quæ tenere vos existimant, coram ipsis anathematizan-
da. Quod si etiam (sicut dicitur) dari à vobis anathema fidei suspicantur; etiam iureiuran-
do firmandum est, vos numquam eadem capitula tenere, numquam tenuisse. Nec vobis
indignum videatur tali eis modo satisfacere, nec de Imperiali genere sit contra eos ali-
quod in mente vestra fastidium: omnes etenim fratres sumus.] docet autem, non dedi-
gnari debere quoslibet potentes rationem de se petentibus reddere.

Vbi verò Gregorius validè satis eiusmodi absque fundamentis erectas diaboli machi-
B nes veritate Catholica dissecit: eos qui Ecclesiæ nihili ducerent anathema, anathematizans
ac damnans, hæc ait: Si verò sunt qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate si ana-
thematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur: ipsi sibi testes sunt, quia Christiani
non sunt. Quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ variis se existimant conatibus soluere; ac per
hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat Fidelibus, veram putant, si ligaturas
eius veras esse atque valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est; quia
despiciendi per omnia, & anathematizandi sunt: vt vnde veritatem fallere se credunt, inde
in peccatis suis veraciter ligentur. Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc quæ
prædiximus errorum capitula aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere, hos
proculdubio & anathematizauimus & anathematizamus.] fuisse autem in eiusmodi er-
roribus semina quædam Priscillianistarum hæresis, si quis rectè consideret, intelliget.

C Ad postremum verò hæc de indiscreta habet inquisitione quorundam: Quia sunt mul-
ti Fidelium, qui imperito zelo succendantur, & sæpè dum quosdam quasi hæreticos inse-
quuntur, hæreses faciunt: eorum infirmitati consulendum est, & sicut prædixi, ratione &
mansuetudine sunt placandi. Illis quippe sunt similes, de quibus scriptum est: Testimo-
nium illis perhibeo, quod æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Vestra
itaque excellentia, quæ in lectione, in lacrymis, atque in eleemosinis incessabiliter viuit,
eorum (sicut petij) imperitiam placare mansuetis exhortationibus ac responsionibus de-
bet, vt non solum de semetipsa, sed etiam de illis gloriam æternæ retributionis inueniat.]
hæc Gregorius: ex cuius dictis illud obserua, quod licet Theotistam ipsam passam calum-
niam æstimare se pluribus dicat, vult tamen ipsam eosdem anathematizare errores obie-
ctos, atque se iuramento purgare, feminam alioqui religiosissimam habitam, ab ipsoque
D Gregorio sæpè laudatam. Nam præter ea quæ de eadem alijs superioribus litteris summis
laudibus prædicauit, in hac modò data epistola ista habet: Magnas omnipotenti Deo gra-
tias agere debemus, quod piissimi & benignissimi Imperatores nostri tales de suo genere
iuxta se propinquos habent, de quorum conuersatione nobis omnibus grande sit gau-
dium.] ita quidem enituisse sanctitate eximia affines & consanguineas, ipsasque filias
Mauritij Imperatoris, quæ ad finem eius Imperij dicenda erunt, facient manifestum.

Quod rursus ad Orientales res pertinet, hoc anno defuncto Amos Hierosolymorum
Episcopo, subrogatus est in locum eius Esychius: qui more maiorum, vt Catholicæ &
Apostolicæ communionis particeps fieret, misit suæ fidei professionem Romam ad san-
ctum Gregorium Papam; qui ea accepta, & Catholica cognita atque laudata, ad ipsum
litteras reddidit, in quibus hæc inter alia: In huius itaque arcæ mystica Noe ædificatio-
b Greg. lib. 9.
epist. 40. Ind. 40

E ne vos currere, relecta fraternitatis vestræ epistola, rectæ fidei compage gaudemus: ma-
gnasque omnipotenti Deo gratias exoluimus, qui & immutatis gregis sui pastoribus,
fidem quam semel sanctis Patribus tradidit, etiam post eos immutabilem custodit.] &
post nonnulla: Tua ergo fraternitas spiritualiter edocta rectam per omnia fidem percolit;
& quæ quærenda erant, subtiliter enarrauit. Fides itaque vestra, fides est nostra. Ea tene-
mus, quæ dicitis: ea dicimus, quæ tenetis.] At de moribus quæ corrigenda sint admonet,
subdens: Quia verò peruenit ad nos, in Orientis Ecclesiis nullum ad sacrum ordinem nisi
ex præmiorum datione peruenire: si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblatio-
nem omnipotenti Deo offerat, vt à subiectis sibi Ecclesiis errorem Simoniacæ hæreseos
compescat. Nam (vt alia taceam) quales esse in sacris ordinibus poterunt, qui ad hos non
merito, sed præmio prouocantur? &c.] plura subdens in detestationem erroris ac sceleris.

Vix credi potest, quantum hoc tempore in vniuerso orbe eiusmodi labe Ecclesia Dei
Annal. Eccl. Tom. 8. N in-

CHRISTI
601.

GREGORII PAP.
12.

MAVRITII IMP.
16.

CHRISTI
601.

GREGORII PAP.
12.

MAVRITII IMP.
16.

VIGET SIMONIA
HAERESIS
IN GALLIIS

inquinaretur : qui enim hoc anno id aduersus Orientales exclamat, aduersus quoque Occidentales vociferatur: etenim quos saepe monuerat & redarguerat Gallicanos Episcopos, atque ipsos Francorum Reges finentes eiusmodi vepribus repleti agrum Dominicum, eosque non extirpantes, hoc ite anno aduersus eosdem querelas repetit, instans opportunè & impportunè. Extant de his ab ipso Gregorio scriptae litterae ad Primatem Galliarum Arelatensem Episcopum Virgilium: ubi ingemiscens, quod quae est idolorum seruitus & cultus, in Dei Ecclesiam introducta esset, auaritia scilicet, quae nec se abstinere a sacris, vt in aurum cuncta conuerteret, ira exclamat: Proh nefas! manus illicito munere polluit, & alios se benedictione credit erigere, cum ipse iam sit propria iniquitate substratus, & sua nihilominus ambitione captiuus. Huius ergo mali rapacitas quia arcem vestrae mentis numquam intravit, & innoxias habere vos manus de ordinationibus perhibetis, omnipotenti Deo gratias agite, & tanto vos Dei debitores esse cognoscite, quanto illasi ab huius morbi contagione, eo custodiente, mansistis. Sed haec vobis minus quam poterant bona proficiunt, si haec & in aliis sollicitè non vetatis. Sicut enim in te istud tibi malum displicuit, ita hoc & in fratre cum dolore zelare debueras, &c.] monet vt Synodum cogat, & scelus tollat.

Gregor. lib. 9. epist. 49. Ind. 4.

Greg. lib. 9. epist. 50. Ind. 4.

Idem lib. 9. epist. 48. Ind. 4.

Scribit id ipsum ad Aetherium Episcopum Lugdunensem, petitque ab eo scripta S. Irenei diu quaesita & non inuenta. Vbi verò eodem argumento de Simonia tollenda litteras scripsit ad Desiderium Episcopum Viennensem, eundem redarguit, quod Grammaticam quosdam doceret, nefas ducens Episcopum in eiusmodi litterarum studiis immorari.

AGIT CVM EPISCOPIS ET REGIBVS FRANC. PRO EXTIRPANDA SIMONIA. Idem lib. 9. epist. 53. 54. 55. 57. Ind. 4.

Insuper de extirpanda Simonia ad singulos Francorum Reges Theodoricum, Theodobertum, atque Clotharium litteras dedit, & ob eam causam cogendam esse Synodum monuit, addiditque alias ad Brunichildem eorum auiam Reginam Francorum. Hanc verò moderantem regni habenas instantius vrget his verbis: Facite quod Dei est, & Deus faciet quod vestrum est. Itaque Synodum congregari praecipite, & peccatum Simoniaca haereticis de regno vestro inter alia (sicut antea scripsimus) definitione Concilij studiosius prohibere. Sacrificium Deo, deuicto interiori hoste, offerte: vt exteriores aduersarios, ipso adiuuante, vincaris: vt quale vos contra inimicos ipsius studium gesseritis, talem illum in vestro iuuamine sentiat. Mihi autem credite, quia (sicut iam experimento multorum didicimus) in damno expenditur, quicquid cum peccato congregatur. Si vultis igitur nihil iniuste perdere, summopere studete per iniustitiam nihil habere. In terrenis etenim rebus semper causa damni est origo peccati.

Vos itaque si eminere aduersantibus gentibus vultis, si earum auctore Deo victores existere festinatis, eiusdem omnipotentis Domini cum tremore praepcepta suscipite, vt ipse pro vobis contra aduersarios vestros pugnare dignetur, qui per sacrum eloquium pollicitus est, dicens: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Hactenus Gregorius ad Brunichildem dierum malorum inueteratam Reginam, quae cum non cognouerit tempus vocacionis suae, facta est, vlciscente numine, posteris exemplum summæ calamitatis, vt suo loco dicturi sumus. Sed accipe quid de eadem Simonia vigente sub Brunichilde scribat sanctus Audoenus Episcopus Rhotomagensis in Eligio: Illis diebus immaniter Simoniaca haereticis pullulabat in vrbibus & in cunctis finibus regni Francorum, maximeque a temporibus Brunichildis infelicissimæ Reginae vsque ad tempora Dagoberti Regis viselabat hoc contagium fidem Catholicam. Vigebat hoc tempore & viguit haec pestis, donec tandem opera sancti Eligij & Audoeni ipsius per Dagobertum Regem compressa est.

Rursum verò quod & praeter Simoniacam labem prauis mores vbique Galliarum sacerdotes infecerant, omnisque ipsis regnantibus vitis disciplina Ecclesiastica conticesceret, instat iterum S. Gregorius, pulsat denuò, & vehementius clamat, ad eandem Brunichildem, vt pote malorum omnium fontem, ista scribens:

Gregor. lib. 9. epist. 64. Ind. 4. DE PRAVIS MORIBVS SACERDOTVM CORRIGENDIS.

Cum scriptum sit, Iustitia eleuat gentem, miseros autem facit populos peccatum: tunc regnum stabiliri creditur, cum culpa, quae cognoscitur, citius emendatur. Multorum igitur ad nos relatione peruenit (quod dicere sine afflictione cordis nimia non valemus) ita quodam sacerdotes in illis partibus impudicè ac nequiter conuersari, vt & audire nobis opprobrium, & lamentabile sit referre. Ne ergo postquam huius nequitiae hucusque se tetendit opinio, aliena prauitas aut nostram animam, aut regnum vestrum peccati sui iaculo feriat: ardentius ad haec debemus vlciscenda consurgere, ne paucorum facinus multorum possit esse perditio. Nam causa sunt ruinæ populi sacerdotes mali. Quis enim populi se peccatis intercessor obiciat, si sacerdos, qui exorare debuerat, grauiora committat? Sed quoniam eos, quorum

est locus haec insequi, nec sollicitudo ad requisitionem, nec zelus excitat ad vindictam: scripta ad nos vestra discurrant, vt personam (si praecipitis) cum vestrae auctoritatis assensu transmittamus, quae vna cum aliis sacerdotibus haec & subtiliter quaerere, & secundum Deum debeat emendare. Cogitasse namque Gregorium ad eos mittere Augustinum Anglorum Episcopum, ipsius epistolae quae extant apud Bedam fidem faciunt. Pergit vero: Nec enim sunt dissimulanda quae dicimus: quia qui emendare potest & negligit, participem se proculdubio delicti constituit. Prouidete ergo animae vestrae, prouidete nepotibus, quos cupitis regnare feliciter, prouidete prouinciis; & priusquam Creator noster manum suam ad feriendum excutiat, de correctione huius sceleris studiosissime cogitate, ne tanto postmodum acrius feriat, quanto modo diutius & clementer expectat. Scitote autem, quod Deo nostro magnam sacrificium placationis offertis, si tanti labem facinoris de vestris citius finibus amputatis. Hæc ad Brunichildem Gregorius: & quidem verissimus vates inuentus fuit. Factum est enim, vt cum ista contemneret, & regnum ipse Deus ademerit duobus nepotibus, & ipsa infamissime perierit: sed de his suo loco. Quod autem absens sanctus Gregorius per litteras fecit, hoc praesens operatus est S. Columbanus saepe redarguens Brunichildem, vt ex rebus ab eo gestis fideliter scriptis apparet, de quibus inferius.

Beda lib. 1. c. 28. BRUNICHILDEM INVO MONET S. GREGORIUS.

Hoc eodem anno Augustinus ad Arelatensem Antistitem venit, vt ab eo, secundum S. Gregorij iussionem, ordinaretur Episcopus: quo reuerso in Britanniam, mox (vt ait Beda) quidam ex iis qui cum ipso Augustino in Angliam missi fuerant, ab eodem Romam cum litteris suis redire iussi sunt ad S. Gregorium, vt ab eo maior numerus verbum Dei annunciantium illuc mitteretur. Quinam autem fuerint qui in Urbem sunt regressi, declarat ipse Gregorius in epistola ad Reginam Anglorum data, nempe fuisse Laurentium, atque Petrum. Gregorius verò, iis acceptis litteris, non defuit officio, vt petitio Augustini con-

Beda lib. 1. c. 27.

Beda lib. 1. c. 29.

queretur effectum. Quamobrem vna cum Petro atque Laurentio alios dirigit. De quibus Beda: Misit, inquit, cum praefatis legataris suis complures cooperatores ac verbi ministros, in quibus primi & praecipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Ruffinianus: & per eos generaliter vniuersa quae ad cultum erant & ministerium ecclesiae necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamentaque ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon codices plurimos. His etiam in Gallias ad Regem Francorum litteras dedit commendaticias, ad Clotharium videlicet, Brunichildem, Theodoricum, & Theodobertum Francorum Reges; commendauitque eosdem Episcopis Virgilio Arelatensi, Mennæ Tolosano, & Aetherio Lugdunensi. Reddidit pariter Gregorius litteras ad Augustinum Anglorum Apostolum, his congratulatus ipsi verbis, ipso epistolae exordio:

Greg. lib. 9. epist. 55. 56. 57. supra 53. 54. Greg. lib. 9. epist. 49. 50. 52. Idem lib. 9. epist. 58. Ind. 4. GRATVLA-TVR AVGVSTINO GREGORIVS.

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonae voluntatis: quia granum frumenti mortuum cadens in terram, multum fructum attulit, ne solum regnaret in caelo, cuius morte viuimus, cuius infirmitate roboramur, cuius passione a passione eripimur; cuius amore in Britannia fratres quaerimus, quos ignorabamus; cuius munere, quos nescientes quaerebamus, inuenimus. Quis autem narrare sufficiat, quanta hic lætitia in omnium corde Fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum, operante Dei omnipotentis gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris, sanctae fidei luce perfusa est: quod mente & deuotione integerrima iam calcat idola, quibus prius vesano timore subiacebat: quod omnipotenti Deo puro corde substernitur. quod a prauis operis lapsibus sanctae praedicationis regulis ligatur: quod praepceptis diuinis animo subiaceret, & intellectu subleuatur: quod vsque ad terram se in oratione humiliat, ne mente iaceat in terra? Cuius hoc opus est, nisi eius qui ait: Pater meus vsque nunc operatur, & ego operor? Qui vt mundum ostenderet non sapientia hominum, sed sua se virtute conuertere, praedicatorum suos, quos in mundum misit, sine litteris elegit: hoc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari. Reddens verò causam, ipsum Augustinum, ne ob tam grandia facta inflaretur, vt humiliter de se sentiat monet, ista subdens: Sed est in isto dono caelesti, frater carissime, quod cum magno gaudio vehemētissime debeat formidari. Scio enim, quod omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, vt de eodem dono caelesti & timendo gaudeas, & gaudento pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animae per exteriora miracula ad interiorum gratiam pertrahuntur: pertimescas verò, ne inter signa quae fiunt, infirmus animus in sui praesumptione se eleuet, & vnde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat. Hæc & alia prouidus architectus, studens illaesa, quibus moles erigitur, instrumta

menta seruare. Scripsit pariter ad Aldiberthum Anglorum Regem gratulatorias litteras de ipsius ex dæmonum cultu ad veram Christi fidem conuersione; quas hic reddi intergras, dignitas argumenti postulat atque personæ: sic enim se habent:

Gregor. lib. 9. epist. 60. Ind. 4. LITTERAR. S. GREGORII AD REGEM ANGLORVM.

Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum regimina perducit, ut per eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona suæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gente factum cognouimus, cui vestra gloria idcirco præposita est, ut per bona quæ vobis concessa sunt, etiam subiectæ vobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo, gloriose fili, eam quam accepisti diuinitus gratiam sollicita mente custodi: Christianam fidem in populis tibi subditis extendere scilicet: zelum rectitudinis tuæ in eorum conuersione multiplica: idolorum cultus insequere, sanorum ædificia euertere, subditorum mentes in magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, & boni operis exempla monstrando ædifica: ut illum retributorem inuenias in cælo, cuius nomen atque cognitionem dilataueris in terra. Ipse enim vestræ quoque gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cuius vos honorem queritis & seruatis in gentibus. Sic enim Constantinus quondam piissimus Imperator Romanam Rempublicam à peruersis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Domino Deo nostro Iesù Christo secum subdidit, seque cum subiectis populis tota ad Deum mente conuertit. Vnde factum est, ut antiquorum nomen Principum suis vir ille laudibus vinceret, & tanto in opinione prædecessores suos, quanto & in bono opere superaret. Et nunc itaque vestra gloria cognitionem vnius Dei Patris & Filij & Spiritus sancti Regibus ac populis sibi met subiectis festinet infundere, ut & antiquos gentis suæ Reges laudibus ac meritis transeat, & quanto in subiectis suis aliena peccata deterferit, tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotentis Dei terribile examen securior fiat.

* mores

Reuerendissimus autem frater noster Augustinus Episcopus in monasterij regula doctus, sacræ Scripturæ scientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque vos admonet, libenter audite, deuotè peragite, studiosè in memoria reseruate: quia si vos cum in eo quod pro omnipotente Deo loquitur auditis, idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantè celerius exaudiet. Si enim (quod absit) verba eius postponitis; quando cum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in feruore fidei stringite, atque adnissum illius, virtute quam vobis Diuinitas tribuit, adiuuate: ut regni sui vos ipse faciat esse participes, cuius vos fidem in regno vestro recipitis & facitis custodiri. Præterea scire vestram gloriam volumus, quia sicut in Scriptura sacra ex verbis Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mundi iam terminus iuxta est, & sanctorum regnum venturum est, quod nullo unquam poterit sine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminet quæ ante non fuerunt, videlicet, immutationes aeris, terroresque de cælo, & contra ordinem temporum tempestates, bella, famæ, pestilentiæ, terræmotus per loca: quæ tamen non omnia nostris diebus ventura sunt, sed post nostros dies subsequuntur.

DIES IVDICII PROXIMA SEMPER A SANCTIS CREATA.

Vos itaque si qua ex his euenire in terra vestra cognoscitis, nullo modo vestrum animum perturbetis: quia idcirco hæc signa de fine sæculi præmittuntur, ut de animabus nostris debeamus esse solliciti, de mortis hora suspecti, ut venturo Iudici in bonis actibus inueniamur præparati.] Ista quidem Gregorius (ut etiam superius dictum est) quod ob excrecentia supra modum peccata atque flagella, prædictum à Domino propè esse eius putaret aduentum: quem cum ipse Deus nemini voluerit fieri manifestum, & Ecclesia Dei, ipsius Christi admonitione assidue rogare sit iussa, ut adueniat regnum illius: haud leuitatis arguendi sunt Patres, qui suis sæculis propè adesse mundi finem existimarunt: sicut nemo prudens ac pius dixerit, leuitatis esse redarguendos Apostolos, si qui ipsorum sua ætate id euenturum videntur existimasse, prænunciantes futuros aliquando homines post suas ambulantes conscientias, ista omnia derisuros; monentes econtra Fideles, ut vigiles in bonis operibus inuenirentur: ad quos Petrus de his agens: Cum igitur hæc omnia dissoluenda sint: quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum dñi Domini, &c.] Demum verò Gregorius his claudit epistolam:

* 2. Pet. 3.

Hæc nunc, gloriose fili, paucis locutus sum, ut cum Christiana fides in regno vestro excreuerit, nostra quoque apud vos locutio latior excreseat, & tanto plus loqui libeat, quanto se in mente vestra gaudia de gentis vestræ perfecta conuersione multiplicent. Parua autem xenia transmisi, quæ vobis parua non erunt, cum à nobis ex beati Petri

A Petri Apostoli fuerint benedictione suscepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam suam, quam coepit, custodiat atque perficiat, atque & hic vitam vestram per multorum annorum curricula extendat, & post longa tempora in cælestis patriæ congregatione suscipiat.] hucusque ad Regem Anglorum Gregorius. Recitatur hæc ipsa epistola à Beda in historia eiusdem gentis Anglorum: sed cum data ponatur anno decimonono Mauritiij Imp. errore id factum apparet: nam hoc anno ea scripta esse monstratur ex Indictionis quartæ nota ibidem posita. Ad Aldibergam autem Reginam eius coniugem ista idè S. Gregorius:

Greg. lib. 9. epist. 59. Ind. 4. AD ALDIBERGAM ANGLORVM REGINAM EPIST.

Qui post terrenam potestatem regni cælestis gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum Creatori suo debet enixius laborare, ut ad ea quæ desiderat, operationis suæ gradibus possit ascendere, sicut vos fecisse gaudemus. Remaneant igitur dilectissimus filius noster Laurentius presbyter & Petrus monachus, qualis erga reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum Augustinum gloria vestra extiterit, quantaque illis solatia vel qualem charitatem impenderit, retulerunt. Et omnipotentem Deum benediximus, qui conuersionem gentis Anglorum mercedi vestræ dignatus est propitius reseruare. Nam sicut per recordandæ memoriæ Helenam matrem piissimi Constantini Imperatoris ad Christianam fidem corda Romanorum accendit, ita & per gloriæ vestræ studium in Anglorum gentem eius misericordiam confidimus operari. Et quidem iam dudum gloriosi filij nostri, coniugis vestri animos prudentiæ vestræ bono, sicut re vera Christianæ, debuisse inflectere, ut pro regni & animæ suæ salute fidem quam colitis sequeretur: quatenus & de eo & per eum de totius gentis conuersione digna vobis in cælestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam postquam (sicut diximus) & recta fide gloria vestra munita & litteris docta est, hoc vobis nec tardum, nec debuit esse difficile.

C Et quoniam Deo volente, aptum nunc tempus est: agite, ut diuina gratia cooperante, cum augmento possitis, quod neglectum est, reparare. Itaque mentè gloriosi coniugis vestri in dilectione Christianæ fidei adhortatione assidua roborate: vestra illi sollicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque ita animos eius etiam pro subiectæ sibi gentis plenissima conuersione succedat, ut & magnum omnipotenti Domino de deuotionis suæ studio sacrificium offeratis, & ea quæ de vobis narrata sunt, crescant, & vera esse modis omnibus approbentur: quia bona vestra non solum iam apud Romanos, qui pro vita vestra fortius orauerunt, sed etiam per diuersa loca & vsque Constantinopolim ad serenissimum Principem peruenierunt: ut sicut nobis de Christianitatis vestræ solatiis lætitia facta est, ita quoque de perfecta operatione vestra Angelis fiat gaudium in cælis. Sic vos in adiutorio supradicti reuerendissimi fratris & coepiscopi nostri, & seruatorum Dei, quos illuc misimus, in conuersione gentis vestræ deuotè ac totis viribus exhibete, ut & hic feliciter cum glorioso filio nostro coniuge vestro regnetis, & post longa annorum tempora futura quoque vitæ gaudia, quæ finem habere nesciunt, capiatis. Oramus autem omnipotentem Deum, ut gloriæ vestræ cor & ad operanda quæ diximus gratiæ suæ igne succendat, & æternæ mercedis fructum vobis de placita sibi operatione concedat.] ista ad Reginam Anglorum Gregorius.

Quod autem in litteris ad Regem datis monuerat eum ut idolorum templa destrueret: hæc, ut sibi visus est, in melius correxit, scribens ad Mellitum Abbatem his verbis:

Apud Bedam lib. 1. hist. Anglor. c. 30. Gregor. lib. 9. epist. 71.

Dilectissimo filio Mellito Abbati Gregorius seruus seruatorum Dei. Post discessum congregationis nostræ, quæ tecum est, valde sumus suspensi redditi, quia nil de prosperitate vestri itineris audisse nos contigit. Cum verò vos Deus omnipotens ad reuerendissimum virum fratrem nostrum Augustinum coepiscopum perduxerit, dicite ei, quod diu mecum de causa Anglorum cogitans tractaui: videlicet quia fana idolorum destrui in eadem gente minimè debeant, sed ipsa quæ in eis sunt idola destruantur. Aqua benedicta fiat, in iisdem fanis aspergatur, altaria destruantur, reliquiæ ponantur. Quia si fana eadem bene constructa sunt, necesse est ut à cultu dæmonum in obsequium veri Dei debeant commutari: ut dum gens ipsa eadem fana sua non videt destrui, de corde errorem deponat, & Deum verum cognoscens & adorans, ad loca quæ consueuit, familiariter concurrat. Et quia boues solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet his etiam hæc de re aliqua solemnitas immutari, ut die dedicationis vel natalitio sanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circumstantia easdem ecclesias, quæ ex fanis commutatae sunt, de ramis arborum faciant, & religiosi conuiuuii solemnitatem celebrent, nec diabolo iam animalia immolent, sed ad laudem

GREGORIVS MVLTAT SENTENTIAM DE TEMPLIS IDOLORVM

RITVS GEN TILICII AD PIETATEM CONVERTENDI.

CHRISTI
601.GREGORII PAP.
12.MAVRITII IMP.
16.

laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant: vt dum eis aliqua exterius gaudia reseruantur, ad interioria gaudia consentire facilius valeant: nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse, nō dubium est. Quia is qui locum summum ascendere nititur, necesse est vt gradibus, vel passibus, non autem saltibus eleuetur. Sic Israelitico populo in Aegypto Dominus se quidē innotuit, sed tamen eis sacrificiorum vsus, quos diabolo solebant exhibere, in cultu proprio reseruauit, vt eis in sacrificio suo animalia immolare præciperet: quatenus cor mutantes, aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent: vt etsi ipsa essent animalia quæ offerre consueuerant, verumtamen Deo hæc & non idolis immolantes, iam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere, vt ipse in præsentem illic positus perpendat, qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat, dilectissime fili. **Data die decima quinta Kalendarum Iuliarum, imperante, &c. Indictione quarta.**]

Quo pariter anno, cum per eodē quos Augustinus ad Gregorium miserat, consuleret ipsum de nonnullis ad Episcopale officium pertinentibus in administratione Ecclesiæ Anglicanæ: Gregorius ad consultationes eius singulas respondens, decretalem epistolam scripsit, quæ licet vltimo loco epistolarum eius sit posita, hic tamen est collocanda testificatione Bedæ, qui ipsam vna cum aliis litteris quarta Indictione datam affirmat: tu eam prolixam nimis, si liber, consule.

^a Beda lib. 1.
Hist. Angl. c.
27.

^p Apud Bedam
lib. 1. Hist. An-
glor. c. 29.

Tunc etiam post dies quinque, auctore Beda, apparet eundem sanctum Gregorium misisse pallium ad sanctum Augustinum, iunctis his litteris: Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Augustino coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

PALLIUM
MITTIT
GREG. AD
AVGVSTI-
NUM, ET
EPISCOPA-
TVS DESI-
GNAT.

Cum certum sit pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia æterni regni premia reseruari: nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere, vt spiritalis operis studio ex remuneratione valeant multiplicius insudare. Et quia noua Anglorum Ecclesiæ ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente, & te laborante, perducta est: vsus tibi pallij in ea ad sola Misarum solemnia agenda concedimus: ita vt per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tuæ subiaceant ditioni, quatenus Londoniensis ciuitatis Episcopus semper in posterum à Synodo propria debeat consecrari, atque honoris pallium ab hac sancta & Apostolica, cui Deo auctore deseruio, sede percipiat. Ad Eboracum verò ciuitatem te volumus Episcopum mittere, quem ipse iudicaueris ordinare: ita dumtaxat, vt si eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipsa quoque duodecim Episcopos ordinet, & Metropolitanus honore perfruatur: quia ei quoque, si vita comes fuerit, pallium tribuere, fauente Domino, disponimus, quem tamen tuæ fraternitatis volumus dispositioni subiicere. Post obitum verò tuum, ita Episcopis, quos ordinauerit, præsit, vt Londoniensis Episcopi nullo modo ditioni subiaceat.

Sit verò inter Londoniensis & Eboracensis ciuitatis Episcopos in posterum honoris ista distinctio, vt ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Communi autem consilio, concordique actione, quæ sunt pro Christi zelo agenda, disponant vnanimiter, rectè sentiant, & ea quæ senserint, non sibi met discrepando perficiant. Tua verò fraternitas non solum eos Episcopos quos ordinauit, neque eos tantummodo qui Eboraci per Episcopum fuerint ordinati, sed etiam omnes Britannia sacerdotes habeat, Deo Domino nostro Iesu Christo auctore, subiectos: quatenus ex lingua & vita tuæ sanctitatis & rectè credendi & bene viuendi normam percipiant, atque officium suum fide ac moribus exequentes, ad cælestia, cum Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. **Data die decima Kalendarum Iuliarum, Mauritio, &c. Indictione quarta.**]

^c Beda lib. 1.
Hist. Angl. c. 29.

Quæ autem dona miserit sanctus Gregorius ad Augustinum per eos quos hoc anno in Angliam dimisit, Beda recenset his verbis: Per eos generaliter vniuersa quæ ad cultum erant ac ministerium ecclesiæ necessaria misit, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiarum, & sacerdotalia & clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos; misit etiam litteras, quibus significat se ei pallium direxisse, &c.] Quid autem, vbi hæc omnia Augustinus accepisset, fecerit, ab eodem Beda audi, cum ait:

^d Beda lib. 1.
c. 33.

At Augustinus vbi in regia ciuitate sedem Episcopalem (vt prædiximus) accepit; reuerentissime frater. **Data die decima Kalendarum Iuliarum, Mauritio, &c. Indictione quarta.**]

CHRISTI
601.GREGORII PAP.
12.MAVRITII IMP.
16.

A fideli opere factam fuisse didicerat, & eam in nomine sancti Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sacrauit, atque ibidem sibi habitationem statuit & cunctis successoribus suis. Fecit autem monasterium non longè ab ipsa ciuitate ad Orientem, in quo eius honoratu Edilberthus ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli à fundamentis construxit ac diuersis donis ditauit, in qua & ipsius Augustini & omnium Episcoporum Dornuensiensium simul & Regum Cantij poni corpora possent: quam tamen ecclesiam non ipse Augustinus, sed successor eius Laurentius consecrauit. Primus autem eius monasterij Abbas Petrus presbyter fuit, qui legatus in Galliam missus, demersus est in sinu maris qui vocatur Amplear, & ab incolis loci ignobiliter traditur sepulturæ. Sed omnipotens Deus, vt qualis meriti vir fuerit, demonstraret, omni nocte supra sepulchrum eius lux cælestis apparuit: donec animaduertentes vicini qui videbant, sanctum fuisse virum qui ibi esset sepultus, & inuestigantes vnde & quis esset, abstulerunt corpus, & in Bononia * ciuitate iuxta honorem tanto viro congruum in ecclesia posuerunt.] hæc de Petro, quem monachum hoc anno cum Laurentio & aliis à Gregorio Papa missum esse in Angliam, habent ipsius Gregorij litteræ ad Aldibergam Reginam superius recitatæ. Hæc sunt cunabula Ecclesiæ Anglicanæ.

AVG. EC-
CLEE. RE-
SPITVIT ET
MONASTE-
RIVM AEDI-
FICAT.

B Fuit etiam hoc anno Gregorio * cum Hibernis agendum, quod ipsum consuluissent eius insulæ Episcopi, quid de Nestorianis agendum esset redeuntibus ad Ecclesiam, num denuo baptizandi? Respondit quidem ex antiquæ Ecclesiæ Catholice instituto, non esse rebaptizandos qui in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt; hincque fieri, vt neque Eutyrianos, neque Nestorianos, immò nec Arianos Ecclesia Catholica rebaptizet, quos sciret in nomine Trinitatis ab ipsis esse baptizatos, secus autem de Montanistis atque Bonosianis, quos non baptizare in nomine Trinitatis certum esset: differre autem in ritibus Orientalem ab Occidentali Ecclesia, dum ista per manuum impositionem dumtaxat eiusmodi recipere in Ecclesiâ poenitentes consueuerit, Orientales verò eodē per chrismatis suscipiant vntionem. Porro hos, de quibus agitur, Nestorianos cum fidei Catholice professione esse recipiendos cum iubeat, eodēque perfectè edocendos incarnationis mysterium præcipiat: ipse eadem epistola catechesim perfectam apponit, qua populi instruuntur. Ista Gregorius lecto decumbens, & doloribus (vt vidisti) vexatus affligens, atque inter barbarorum gladios in Italiam ac Siciliam euaginos, quibus in primis precibus occurrendum putauit. Et quidem quod Sclauini (vt coeperant) non influxerint in Occidentales oras, Italiam, atque Siciliam; non armorum vis, sed preces intercesserant. Audi, rogo, quid hoc anno ipse de his scribat ad Sicilia Episcopos omnes circulari epistola:

* Bononia

* Greg. lib. 9.
epist. 61. Ind. 4.
RESPON-
DET GREG.
AD CON-
SULTATIO-
NEM HI-
BERNO-
RVM.

D Super afflictiones & gemitus, quos anno hæc continuatione de hostibus sustinemus, maior nos metus excruciat, quod inimicos nostros omni aduersu ad Sicilia inuasionem cognoscimus festinare. Sed ne hæc illis molientibus prosperitatem multitudo nostrorum præbeat peccatorum, toto nos corde ad Redemptoris nostri remedia conferamus; & quibus resistere virtute non possumus, lacrymis obuicemus. Nam quid vobis cauendum, quidue sit vehementius formidandum, ex istius prouinciæ debetis desolatione colligere. Iraque horror, fratres carissimi, vt omni hebdomada, quarta & sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis, & contra barbaricæ crudelitatis incursum supernæ protectionis auxilium imploreris. Sed vt ad aures Dei viam precibus faciatis, vigilantius studendum est, vt voces actibus adiuentur. Nam inanis sit oratio, vbi praua est actio. Quia igitur quanto immane cernitis imminere periculum, tanto simul omnes in fletu debetis & gemitu occupari, filios vestros à saculi peruersitate sacerdotali quamprimum adhortatione compefcite. Discant iniusta contemnere, & quæ Deo placita sunt, amare: vt illos possitis habere ad impetrandam diuinæ misericordiæ gratiam adiutores. Ne si neglexeritis, actio eorum preces orationum superet, & fauientis inimici gladius (quod absit) reseret, quos monentis verba non corrigunt. Deus autem noster iustus & pius est, & sicut perseuerantibus in prauitate districtus est, ira conuersis misericors. Ad ipsam ergo tota mente contriti cordis euagatione curramus, ab ipso ereptionis nostræ solatia postulemus. Quoniam benignus & mitis est, si nos à malis nostris emendatos sua viderit mandata diligere, & hic nos potens est ab hoste defendere, & in futuro æterna nobis gaudia præparare.] hæc tenus litaniarum indicio ob imminencia ibi pericula. Profuisse quidem remedia ista, declarauit euentus; cum certum sit, nullam hostium passam esse incurSIONEM Siciliam,

* Greg. lib. 9.
epist. 45. Ind. 4.

LITANIAS
FACIEN-
DAS AD
BARB. VI-
TANDOS
MONET.

Siciliam, & inaccessam Sclavinis remansisse Italiam. Ista quidem Gregorius tunc potenter, cum grauius infirmatur.

At ægrotans ipse Gregorius, ægrotantium quàm exactissimam curam gessit: restantur id ipsius litteræ ad Marinianum Rauennatem Episcopum, quem antea suum monachum, postea factum Episcopum licet sæpe redarguerit auaritiæ & negligentia, blanditur illi tamen cum sciuit ægrotum esse, Romamque ad se vocat, vt curari melius possit, eumque laudibus ornat, ac si sanctissimus esset. Quibus discamus, quantum sit ægrotis compatiendum atque præstandum. Sed accipe epistolam ipsam, quam admireris:

Greg. lib. 9
epist. 28. Ind. 4

Venientes quidam Rauennates homines grauiissimo morore me percusserunt, quia fraternitatem tuam de vomitu sanguinis retulerunt ægrotare. Ex qua re sollicitè & singillatim eos quos hic doctos lectione nouimus medicos fecimus inquiri, & quid singuli senserint, quidve dictauerint, sanctitati vestra scriptum transmisiimus: qui tamen quietem & silentium præ omnibus dicant: quam si tua fraternitas in sua Ecclesia possit habere, valde sum dubius. Et ideo videtur mihi, vt ordinata illic Ecclesia, vel qui Missarum solemnia explere valeant, vel qui Episcopij curam gerere, hospitalitatemque & susceptiones possint exhibere, quæ monasteriis custodiendis præesse norint, tua fraternitas ad me ante æstiuum tempus debeat venire: vt ægritudinis tuæ ego specialiter, in quantum valeo, curam geram, quietem tuam custodiam: quia huic ægritudini æstiuum tempus medici vehementer dicunt periculosum, & valde pertimesco, ne si curas aliquas cum aduersitate temporis habueris, amplius ex eadem molestia pericliteris.

Ego enim ipse valde sum debilis: & omnino valde est vtile, vt cum Dei gratia sanus ad tuam redeas Ecclesiam: aut certè si vocandus es, inter tuorum manus voceris: & ego qui me proximum morti video, si me omnipotens ante te vocare Deus voluerit, inter tuas manus transire debeam. Si autem qualitas temporis ad veniendum præpedierit, aliquo paruo remedio dato, apud Agonem agi potest, vt ipse vobiscum hominem suum vsque Romam transmittat. Si autem eadem ægritudine grauari te sentis, & venire disponis, cum paucis tibi veniendum est: quia mecum in Episcopio manens, quotidiana obsequia de hac Ecclesia habebis. Propterea nec hortor, nec admonco, sed districtè præcipio, vt ieiunare minimè præsumas: quia dicunt medici huic molestia valde esse contrarium: nisi forte si grandis solemnitas exigit, quinque in anno vicibus concedo. Sed & à vigiliis quoque temperandum est, & preces quæ super cærum in Rauennate ciuitate dici solent, vel expositiones Euangelij, quæ circa Paschalem solemnitatem à sacerdotibus fiunt, per alium dicantur: & tua dilectio contra virtutem laborem sibi minimè imponat. Hæc autem dixi, vt si te melius senseris, & venire distuleris, scias quid debeas ex meo mandato custodire.] hæc ad Marinianum Gregorius.

præmio

Quid autem de Mariniano sit actum, si cupis scire: ex eiusdem Gregorij litteris post biennium datis, nempe Indictione sexta, aliquanto cum se melius habuisse cognoscas, atque Rauennæ mansisse: ad quem tunc ista Gregorius:

Greg. lib. 11
epist. 34. Ind. 6
edit. Rom.

Multa nos, frater carissime, cogit infirmitas, ex quibus, si sani essemus, iure reprehensibiles videremur. Sed quia aliter subsistere in hoc fragili corpore positi non valemus, nisi eius languoribus seruiamus: erubescere quod imponit necessitas, non debemus. Et ideo quoniam eruptionem sanguinis patientibus ieiunia medici omnino dicunt esse contraria: his fraternitatem tuam hortamur affatibus, vt reducens ad animum ea quæ est solita de ægritudine sustinere, ieiunandi sibi laborem minimè imponat. Si autem, Deo miserante, adeo melioratam se esse, ac virtutem suam sufficere posse cognoscit, semel aut bis in hebdomada ieiunare permittimus. Sed illud te præ omnibus studere conuenit, vt exasperationem sentire nullo modo debeas: ne ægritudo, quæ modò leuior est, & quasi suspensa creditur, per exacerbationem postmodum grauior sentiat.] hæc Gregorius: ex quibus intelligas, quanta eius consueuerint esse ieiunia, cui neque adeo sano bis tantum in hebdomada ieiunare, pro magna relaxatione concedit.

IEIUNIUM
TEMPERATA
TVM QVALE

Qui res Rauennates sunt profecuti, Marinianum tradunt peruenisse vsque ad annum Redemptoris sexcentisimum sextum, sicque superuixisse Gregorio; atque ad eius tumulum eiusmodi inscriptum fuisse epitaphium:

Ex Agnell. in
vita eius, &
Rub. lib. 4.

Sanctificus semper monitis memorande sacerdos
Hoc positus tumulo Mariniane iaces

Corpore

Corpore defunctus, tamen est tua fama superstes:
Artus obit terris, lux tua facta tenet.
Manibus his veniens Romana Antistes ab vrbe,
Tuta sti precibus sancte Rauennatium.
Cuncta salutiferè disponens tempora sacri,
Te pius in populo, Christo regente, dedit.
Quod tamen his templis mernisset sumere busta,
Te placuisse Deo tanta sepulchra probant.
Vtq; vices cuius gessisti rite sacerdos,
Ipsius inq; locus sit tibi causa quies.]

Quem igitur pro sanitate corporis alterius adeo sollicitum vidisti, pro salute animæ quantum fuerit Gregorius anxius, videre est in eo quod hoc eodem anno contigit de viro illo clarissimo Venantio Patrino, sed ex monacho, quem ad meliorem frugem & ad pristinam vitam reperendam anno primo sui Pontificatus litteris frustra fuerat cohortatus: hunc enim cum audisset ab eius filiabus clarissimis feminis Antonia atque Barbara ad mortem ægrotare, valde de ipsius animæ salute sollicitus ad Ioannem Episcopum Syracusanum de eo ita scribit: vestra igitur sanctitas primam quam decet curam negligere non debet, vt de anima eius cogitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineffabile eius misericordiam promittendo, vt ad habitum suum redire vel in extremis debeat: ne ei tantæ culpæ reatus in æterno iudicio obsistat.] vult eundem Episcopum gerere curam filiarum eius, atque bonorum, quæ Fisci nomine potuissent periclitari. Erant ipsæ neptes Rusticianæ Patriciæ de gentis Constantinopoli, de qua sæpe superius, vt apparet ex litteris ad eam postea datis. Ad has verò consolatorias S. Gregorius litteras dedit de ægritudine patris, quæ extant.

Greg. lib. 1.
epist. 33. Ind. 9
DE VENANTII PATRICII ANIMA SOLICITVS GREG.

Greg. lib. 9.
epist. 31. Ind. 4

Defuncto autem ipsarum parente Venantio, has Romam redire habuisse in animo, ad quod explendum sanctus Gregorius eas hortatus est, ex eius litteris ad finem Indictionis huius datis apparet, in quibus & ista leguntur: Quod autem ad beati Petri Apostolorum principis limina festinare vos dicitis, opto nimis, & æstuantis animi desiderio expecto, vt dignis meritis iunctas vos in eius ecclesia videam: quatenus & vos de me solamen aliquantulum, & ego de vestri præsentia non paruum lætitiæ acquiram. Viro autem reuerendissimo fratri meo Episcopo Ioanni & Romano Defensori causas vestras studui commendare, vt quæ coeperunt, Deo auctore debeant pericere. Xenium autem vestrum, duas racanas, quas de labore vestro esse mandastis, libenter accepi. Sed tamen cognoscite quia non mihi mandatum credidi: nam vos de labore alieno laudem quæritis, quæ fortasse adhuc ad fufum manum numquam misistis. Nec tamen me res ista contristat: quia opto vt sanctam Scripturam legere ametis: vt quamdiu vos omnipotens Deus vris coniunxerit, sciatis qualiter viuere, & domum vestram qualiter disponere debeatis.] hæc ipse ad eas virgines sibi affinitate coniunctas.

Greg. lib. 11.
epist. 24. Ind. 6
Greg. lib. 9.
epist. 30. Ind. 4

Gregor. lib. 9.
epist. 75. Ind. 4

Quod autem ad publica negotia spectat: hoc eodem anno Gregorius Romæ Concilium habuit, in quo inter alia damnatus est Andreas Græcus homo sub monachali habitu degens apud basilicam S. Pauli, detectus impostor atque falsarius; de quo scribit pariter ipse Gregorius ad Eusebium Thessalonica Episcopum verbis istis: Lator præsentium Theodorus Ecclesiæ vestrae lector ad sanctorum Apostolorum limina veniens, dū omnes (homo quippe nouus) haberet incognitos, Andream monacho, qui ad sanctum Paulum inclusus fuerat, res & chartas quas detulit, vt re vera olim noto, innocenter deposuit, credens quidem, quod mens ipsius, sicut & nos ante habueramus, cum habitu concordaret. Sed tantæ ille prauitatis inuentus est, vt si eius stultitiæ sub inclusionis suæ specie paulo adhuc amplius licuisset, multorum animas malitiæ suæ falsitate deciperet, & quæcumque potuisset, non leuia scandala generaret.

ROMANVM CONCILIVM.
Gregor. lib. 9.
epist. 69. Ind. 4

ANDREAS IMPOSTOR ET FALSARIVS.

Nam inter alia quæ idem Andreas pessimè cogitauit & fecit, eam quoque quam ad nos misistis, dum apud ipsum à præfato latore esset deposita, ita falsauit epistolam, vt quicumque eam legeret, vos nec Catholica nec recta sapere euidenter argueret. Ex qua re contigit, vt dum veritatem studiosè quæreremus, eius quæ latebat iniquitas vulgaretur: & tanta in eo reperta sunt, quanta nec de scelerato quocumque laico crederentur. Et quia inter diuersa mala aliquos etiam sermones scripsit, atque eos ex nostro nomine titulauit, & suspicati sumus ne eos alicubi transmissit: fraternitas vestra solici-

suspensitudinem

tudinem gerat, & si quid tale repererit, eos & excindi, & omnino faciat aboleri: vt quod imperitus litterarum & Scripturæ diuinæ nescius, nostro (sicut diximus) nomine prænotauit, quorumdam animos non possit inficere. Nam nos nec Græcum nouimus, nec aliquod opus aliquando Græcè conscripsimus. Alia verò mala ipsius, vel quid de eo à nobis in Concilio statutum sit, antedicti portitoris, quem fraternitati vestræ in omnibus commendamus, quia præsens inuentus est, relatione cognoscetis.] hæc de impostore cognito, & in Concilio damnato Gregorius. Quas verò nefandus homo de suis sceleribus pœnas dederit cum non scribat, nobis incertum: certi tamen reddi possumus, minimè ipsum effugisse eas, quibus affici hoc anno Gregorius mandauit Hilarium subdiaconum, qui calumniatus fuerat Ioannem diaconum, de quo ad Anthemium ista scribit:

^a Gregor. lib. 9. epist. 66. Ind. 4.

Quia ergo tantæ nequitiae malum sine digna non debet ultione transire, superscriptum fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, vt eundem Hilarium prius subdiaconatus, quo indignus fungitur, priuet officio, atque verberibus publicè castigatum faciat in exilium deportari, vt vnus pœna multorum possit esse correctio.] Si hanc in calumniatorem subdiaconum hoc anno seueritatem exhibuit, quantam oportuit exercuisse in talem falsarium, calumniatorem, & impostorem? Reperitur hoc quoque anno Gregorius dedisse litteras de inquirendis atque seuerè puniendis incantatoribus ac sortilegis.

^b Greg. lib. 9. epist. 47. Ind. 4.

Sicut verò aduersus impios atque scelestos homines sanctissimi viri zelus exarsit, ita econtra eos quos munus suum nouit religiosè explere, fouit, & suis pene visceribus claudit. Videas hæc ex ipsius litteris ad Bonum Abbatem coenobij Lerinensis antiquitus fecunditate sanctorum conspicui. Iste namque relaxatam à prædecessore monasticam obseruantiam fibulis disciplinæ restrinxit. Quem ipse Gregorius, de perseuerantiæ bono sollicitus, vt perseueret admonens, salutaria monita impertitur.

^c Greg. lib. 9. epist. 8. Ind. 4.

Quod igitur ad dictum Conciliū rursus pertinet, ibidem Probo Abbati data est à S. Gregorio testandi facultas de iis bonis, quæ ante susceptum monasticum habitum habebat. Extant de iis Acta publica dic & Conf. consignata, annoque in primis aduentus Domini, his verbis: Imperantibus domno Maurilio & Tiberio A. A. anno incarnationis Domini cæ sexcentesimo primo, eodemque domno vndecies Consule, sub die tertio Nonarū Octobrium, præsidente beatissimo & Apostolico Papa Gregorio, & c.] tu reliqua Acta consulas. Tanti namque momenti æstimabatur facultatem testandi dare monacho, etiam de bonis ante ingressum monasterij acquisitis, vt id Gregorius facere noluerit, nisi in Synodum conuocatis S. Rom. Eccl. presbyteris & diaconis Cardinalibus, & Episcopis qui in Vrbe tunc erant. Hactenus de rebus gestis S. Gregorij anni huius cum præmittamus alia plura quæ idem Gregorius hoc anno de priuatis negotiis ad diuersos scripsit, ne fastidium lector sentiat, quem ista cupientem ad ipsum epistolarum codicem amandamus.

^d Greg. lib. 9. epist. 22. Ind. 4.

Hoc anno, qui numeratur quintus Regum Francorum Theodoberti atque Theodorici fratrum, conflatum est ciuile bellum inter eos atque Clotharium filium Regis Chilperici, heredem verò Guntheramni; magnaque facta vtrinque cæde, cessit victoria tandem Theodoberto atque Theodorico, fugiente Clothario. In qua pugna (inquit Aimoinus) Angelus Domini astans euaginatam visus est tenuisse gladium.] Et quidem visio non solum quod fieret, sed quod futurum erat, haud dubiis demonstrauit signis: siquidem ira Dei effusa supra Reges Francorum effecit, vt se inuicem ciuili bello consumerent. Ita quidem dum Gregorium & sanctum Columbanum sæpe monentes audire despiciunt, cito experti sunt de contemptu vindictam.

^e Aimon. de gest. Franc. lib. 3. cap. 87. 88.

BELLVM CIVILE IN GALLIIS INTER REGES FRAN.

Sequitur Christi annus secundus post sexcentimum, quintæ Indictionis: quo, absoluto tempore pacis inite inter Romanos & Longobardos, rursus vtrinque certatum est: sed peccatis exigentibus, posteriores (vt sanctus Gregorius sæpè deplorat) tulere Romani victi ab Ariulpho (ira enim vocat eum Paulus diaconus) Duce Spoletini. Id quidem hoc anno contigisse, eiusdem Pauli assertione manifestè probatur, dum ait, anno sequenti à bello habito inter Francorum Reges, in quo Clotharius superatus est, post bellum aduersus Romanos ipsum Ariulphum defunctum esse: quibus optimè consentit, quod in epi-

LONGOBARDI RVR SVM BILLYM IN FERUNT. ^f Paul. diacon. lib. 4. c. 5.

A in epistola hoc anno data ad Eulogium Alexandrinum Episcopum ista deplorat his verbis: Pro me verò vt oretis peto: quia inter gladios Longobardorum, quos sustineo, podagra doloribus vehementer affligor.] Accidit namque (vt diximus) peccatis exigentibus, vt Gentilis barbarus Romanos vicerit, opem illi ferente per sanctum martyrem Sabinum offenso numine, sicuti in vltionem Deus est vsus sæpè Regibus Babyloniae ad plectendos Hebræos, prout sanctus Hieronymus in epistola ad Heliodorum in epitaphio Nepotiani testatur, cum ait: Miseri Israhelitæ, ad quorum comparationem Nabuchodonosor feruus Dei dicitur: Infelices nos, qui tantum displicemus Deo, vt per rabiem barbarorum illius in nos ira defæuiat.] ita Hieronymus. Sed audi rem gestam, admiratione quidem dignam, ita ab eodem Paulo diacono recensitam:

^a Greg. lib. 10. epist. 54. Ind. 5.

^b Paul. diacon. lib. 4. c. 5.

Sequenti anno Ariulphus Dux, qui Faroaldo apud Spoletum successerat, moritur. Hic Ariulphus cum bellum contra Romanos in Camerino gessisset, victoriamque patrasset, requirere à suis hominibus coepit, quisnam vir ille fuisset, quem in proelio, quod gesserat, tam strenuè pugnantem vidisset. Cumque sui responderent, se illic nullum fortius bellantem, quam Ducem ipsum vidisset; ille ait: Certè nullo per omnia meliorem ibi alium vidi: qui quoties me aduersæ partis aliquis percutere voluit, me semper suo clypeo protexit. Cumque Dux ipse prope Spoletum, vbi basilica beati martyris Sabini Episcopi sita est, in qua eiusdem venerabile corpus requiescit, aduenisset: interrogauit cuius illa tam ampla domus esset. Respondit ei à viris Fidelibus, Sabinum ibi martyrem requiescere; quem Christiani, quoties in bello contra hostes irent, præsidium haberent, ac eum propterea in suum auxilium vocarent. Ariulphus verò cum adhuc esset Gentilis, ita respondit: Et potest fieri, vt homo mortuus aliquod viuentibus auxilium præstet? Qui cum hoc dixisset, equo desiliens, eandem basilicam conspecturus intrauit. Tunc aliis orantibus, ipse picturas eiusdem basilicæ mirari coepit. Qui cum figuram beati martyris Sabini conspexisset, mox cum iuramento affirmavit, talem omnino eum virum, qui se in bello protexerat, formam habitumque habuisse. Tuncque intellectum est, martyrem Sabinum eidem in proelio adiutorium contulisse.] hucusque de Ariulpho Paulus diaconus, qui de eius Christianitate verbum nullum. Quamobrem quo vsus erat Deus in puniendis Christianorum peccatis ministro, eundem accepto muneri ingratum eodem anno mortis pœna affecit.

Qui igitur mæstus fuit S. Gregorius ex eiusmodi à Longobardis clade suscepta, lætatus non nihil est schismaticorum & hæreticorum ad Catholicam communionem reuersione. Tergestinus enim Episcopus sponte ad Ecclesiam rediit, necnon hæretici nonnulli Euty-chiani, Monophysitæ dicti, qui sponte ex Oriente Romam, vt hæresim detestarentur, fidemque Catholicam amplexarentur, se contulerunt. Extat ad eundem Episcopum sancti Gregorij epistola ad vnitatem Catholicam prouocantis. Sed audi quam facere solerent redeuntes ad Ecclesiam fidei & vnitatis professionem: relata ipsa habetur apud sanctum Gregorium in eius epistolis his verbis:

SCHISMATICI ET HÆRETICI AD ECCLESIAM REDEVENTES.

^c Greg. lib. 10. epist. 36. Ind. 5. edit. Rom.

^d Greg. lib. 10. epist. 30. Ind. 5. edit. Rom.

PROFESSIO CATHOLICÆ.

Quotiens cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela nitendum est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos qui ad eam reuersi fuerant, telo iterū erroris abscindat. Et ideo ego ille ciuitatis illius Episcopus, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ, diuina gratia duce, reuersus sum. Et ne non pura mente, seu simulatè reuersus existimer, sub meo ordine casu spondeo & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te sancto Petro Apostolorum principi, atque eius vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius, me numquam quorumlibet suasionibus, vel quocumque alio modo ad schisma, de quo Redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum, sed semper me in vnitatem sanctæ Ecclesiæ Catholicæ & communionem Romani Pontificis per omnia permanurum.

Vnde iurans, dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor Euangelia, quæ in manibus meis teneo, & salutem gentium atque illustrium dominorum nostrorū Rempubli-cam gubernantium, me in vnitatem (sicut dixi) Ecclesiæ Catholicæ, ad quam Deo propitio sum reuersus, & communionem Romani Pontificis semper & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) aliqua excusatione vel argumento ab hac me vnitatem diuisero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionem. Hæc autem confessionem, promissionemque meæ chartulam notario meo cum consensu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitatem

vnitate obligantes in suprascriptis omnibus prona simul voluntate secuti, atque propriis manibus subscripserunt, scribendam dictavi, & propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die & Consulibus suprascriptis. *Subscriptio Episcopi.*

Ego ille Episcopus civitatis illius huic confessioni, promissioni; meae, praestito de conseruandis suprascriptis omnibus sacramento, subscripsi.]

At verò vbi Tergestinus Episcopus reuersus est, blanditiis primum tentatur à Seuero Grandensi Episcopo schismaticorum capite: sed minimè acquiescens, diram ab eo persecutionem est passus, cuius rei gratia opus fuit vt sanctus Gregorius aduersus persecutorem Seuerum imploraret auxilium Smaragdi Exarchi, quod contigit anno sequenti, quo ad eundem Exarchum pro eo litteras dedit. Porro iste Seuerus, qui dicitur Grandensis Episcopus, haud dubium ipse idem est cum Seuero Aquileiensi; sed incensa & diruta (vt dictum est) Aquileia, idem Seuerus in Grandensi Ecclesia sedem collocavit, vnde & Grandensis est nominatus Episcopus, idemque Metropolitanus, concedente id Pelagio Papa Eliæ Episcopo Aquileiensi, cum adhuc cum Romana Ecclesia communicaret, tempore Tiberij Imperatoris. Hæc de his quæ ad schismaticos spectant.

Quòd autem pertinet ad Monophysitas hæreticos Aegyptios ad Catholicam fidem conuersos, in Siciliam primum, inde Romam ad Apostolorum limina venientes: extat ipsius S. Gregorij epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum, qua ipsos illi commendat, ne ab aliis hæreticis persecutionem paterentur, ait enim: Latore praesentium in Siciliam venientes, à Monophysitarum errore conuersi sunt, atque sanctæ vniuersali Ecclesiae semetipsos adunauerunt. Qui ad beati Petri Apostolorum principis ecclesiam peruenientes, poposcerunt à me, vt eps meis epistolis vestrae beatitudini commendare debuissim: quatenus ab hæreticis, qui iuxta ipsos sunt positi, nullam iam violentiam perpeti mittatur. Et quia vnus eorum dicit, monasterium in quo fuit, à parentibus suis fuisse constructum: auctoritatem desiderat à sanctitate vestra percipere, vt hi qui in eo sunt hæretici, aut ad sinum sanctæ Ecclesiae redeant, aut de eodem monasterio repellantur. Hæc à nobis indicata vobis esse sufficiant: nam de vestra beatitudine nouimus, quia quicquid ad zelum Dei omnipotentis pertinet, cum omni facere feruore festinet.] hæc de his ad Eulogium S. Gregorius: atque de schismaticis & hæreticis ad Ecclesiam redeuntibus satis.

Fuit hoc anno eidem Gregorio in rebus Africanæ Ecclesie laborandum. Atque primum cum Clementius Primas prouinciæ Bizacenæ grauius criminum reus constitutus esset apud ipsum Romanum Pontificem: quod inter Longobardorum gladios sapius idem Pontifex versaretur; placuit ipsi, vt ab Episcopis comprouincialibus causa quam exactissime tractaretur, collecto Episcoporum Concilio, ad quos ista conscripsit: Ante multum tempus quædam ad nos de fratre nostro Clementio Primate vestro perlata sunt, quæ cor nostrum non modico mærore transfigerent: sed prementibus diuersis tribulationibus, & maximè circumsauientibus hostibus, ea nobis non fuit spatium requirendi. Et quoniam ita sunt graua, vt transire indiscussa nullo modo debeant: fraternitatem vestram his hortamur affatibus, vt cum omni sollicitudine ac viuacitate, veritatis indagare substantiam multis modis debeatis: vt aut si ita sunt vt audita sunt, vltione canonica rescendant; aut si falsa, fratris nostri innocentia diu sub nefandæ opinionis dilaceratione non iaceat, &c.] monet enim pluribus, vt nauiter in opus incumbant.

Quòd item ad Africanas res spectat: idem quoque hoc anno rescripsit in causa Donadei in Numidia diaconi: qui ab Episcopo suo Victore iniuste gradu depositus appellauit ad Apostolicam sedem, auditusque est à S. Gregorio, qui eius causam cognosci voluit à Primatate Numidiæ aliisque eius prouinciæ Episcopis in publico Concilio, vt si re vera innocens diaconus repertus esset, digna censura percelleretur ipse qui eum damnarat Victor Episcopus. Extant de his datae Gregorij litteræ ad Columbum in Numidia Episcopum. Porro in eodem Concilio celebrando in Numidia ab eius prouinciæ Primatate Victore atque aliis collegis Episcopis cognosci etiam mandat S. Gregorius causam Paulini Regensis in eadem prouincia Episcopi, qui à suis clericis fuerat accusatus. Erat inter alias accusatio illa, quod Simoniacis ordines Ecclesiasticos conferret: quòd si verum esse inueniretur, tam Episcopos accipientes, quam dantes debere canonica poena damnari iussit: præcipiens insuper, vt in eodem ipsorum Concilio rursus aduersus Simoniacos poenæ innouarentur. Hæc ad Victorem Primatem Numidiæ, & ad Columbum in eadem prouincia Episcopum Gregorius scribit, plurimumque commendat, præcipiens, vt si opus esset, Hilarius sedis Apostolicæ

Greg. lib. 11. epist. 40. Ind. 6. edit. Rom.

Greg. lib. 10. epist. 54. Ind. 5. edit. Rom.

CONCILIUM. BIZACENVM IN CAUSA PRIMATIS PROV. BIZACENAE. Greg. lib. 10. epist. 35. edit. Rom.

CONCILIUM IN NUMIDIA COLLECTVM.

Greg. lib. 10. epist. 8. Ind. 5.

Greg. lib. 10. epist. 31. edit. Rom.

Apostolicæ Chartularius, in eadem prouincia degens ad Ecclesiastica curanda negotia, eidem Episcoporum Concilio interesse deberet. Scripsit præterea & hac Indictione ad Dominicum Episcopum Carthaginensem, à quo acceperat cum litteris reliquias sancti Agilei martyris, haberetque de cura pastorali saluberrimas admonitiones.

Fuerunt hoc anno & alia iudicia Episcoporum ad Apostolicam sedem delata, ab ipso autem S. Gregorio aliis cognoscenda delegata, vt causa Pauli Episcopi Diaclini, quam delegat Ioanni Episcopo Primæ Iustinianæ vicem agenti ipsius Romani Pontificis. Extant de his ipsius Gregorij litteræ sub hac Indictione datae, & alia eodem argumento ad Constantinianum Episcopum. Vides in his Apostolicæ sedis auctoritatem adeò vigentem, vt neque bella, neque alia incommoda retinere potuerint homines, quò minus tam ab Oriente, quam Occidente ex Transmarinis Ecclesiis appellationes & alia iudicia deferrentur ad Apostolicam sedem.

Quòd autem ad Pauli Episcopi causam pertinet: damnatus hic ob corporale (vt ait Gregorius) peccatum, & ab Episcopatu depositus, cum alius in locum eius subrogatus esset, ipse vi militum irrupit in ecclesiam, & bona auferens, subrogatum Episcopum penè ad mortem trucidauit. Quibus auditis, iuber idem S. Gregorius, vt tanti facinoris reus retrudi deberet in monasterium ad perpetuam poenitentiam vsque ad obitum communione corporis & sanguinis Domini priuatus.

Qui igitur aduersus facinorosos Episcopos Ecclesiasticæ vigore censuræ erigi consuevit, idem inclinabat se (vt sæpe vidimus) compassione erga fratres coepiscopos quacunque vexatione oppressos, non despiciens, sed promptè audiens & exaudiens eorum petitiones. Nam audi, quanam hoc anno erga Episcopum indigentem affectus fuerit animi compassione, eidem opem ferens: scribens enim ad Venantium Perusinum Episcopum, hæc habet:

Fratrem & coepiscopum nostram Ecclesiam frigore omnino laborare cognouimus, pro eo quòd hiemalem vestem non habeat. Et quia aliquid sibi à nobis petiit debere transmitti: fraternitati tuæ ad hoc per latorem praesentiam transmissimus amphimalum tunicam, vel pectoralem, vt à te ei debeat sine mora transmitti. Et ideo ad praedictum fratrem nostrum sub omni illud celeritate stude transmittere, atque nobis hoc ipsum, quia transmissis, tuis renunciare epistolis non omittas: sed ita fac, vt ad transmittendam (quia vehemens frigus est) moram aliquam minimè facias.] Hæc Gregorius quàm propensissimam sollicitudine fratris coepiscopi prospiciens egestari. Sed non prætereat (quòd in hoc argumento verifamur) quàm nifus sit marentem hominem, quem antè reprehenderat, postea pariter consolari. Audi, quæso, quæ scribat ad Opportunum hoc itidem anno:

Peruenit ad me, quia ex eo tempore quo dilectionem tuam verbis asperis propter quædam quæ mihi iure displicuerant, contristavi, magna tibi sit oborta tristitia, atque continuus animi mæror. Vnde te, dilectissime fili, volo cognoscere, quia ego illa verba non asperitate cordis, sed amore tuæ animæ sum locutus. Tu itaque ad omnipotentem Deum tota mente conuertere: quantum sit fugitiua praesens vita, considera: aeterna præmia lucrari festina: in quantum virtus sufficit, castiga carnem, quæ quamdiu in voluptatibus vixit, animam castigauit. Benignitatem proximis exhibe: psalmodiæ & lacrymis horas vitæ frequentius impende: illata mala à proximis equanimiter tolera. Si contra veritatem iniuriam pertuleris, lucrum puta: vt hæc agens, per temporalia, quæ despiciendo pateris, ad caelestia regna pertingas.] Ista Gregorius, breui compendio totius Christianæ vitæ perfectionem perstringens. Sed reliquas eius res gestas prosequamur.

Inter multiplicium negotiorum labores & afflictiones, quibus ingiter tenebatur, curam suscepit hoc anno Gregorius vtriusque basilicæ, Pauli omnium amplissimæ, atque Petri, vt collabentia earum tecta instauraret: cuius rei gratia Sabino subdiacono iniunxit, vt prægrandes trabes incidendas curaret, atque ad mare deferendas, quo nauigio Romam perducere possent. Scripsit de his pariter & ad Arogem Ducem: extant ad eos datae epistolæ; sed vitiatum scias codicem, vbi perperam legitur de partibus Britannorum eas esse mittendas. Quomodo enim tam longè petendæ trabes fuere, cum propinquiores essent in diuersis Italiae oris siluæ caduæ earumdem trarium fertiles? Sed si qua in prouincia Sabinus degeret, & negotia Ecclesiae ageret, intelligemus: planè scierimus, nò ex Britannia esse petitas trabes, sed è Brutina prouincia. Etenim ex diuersis epistolis ad eundem Sabinum subdiaconum superius datis, in quibus de Rhegitanæ Ecclesiae negotiis agitur, apparet ipsum curasse

Greg. lib. 10. epist. 1. Ind. 5.

Doclealini DE PAVLO EPISCO. DIACLINO.

Greg. lib. 10. epist. 33. Ind. 5.

Greg. lib. 10. epist. 34. Ind. 5.

edit. Rom.

Greg. lib. 10. epist. 52. Ind. 5. edit. Rom. AD EPISCO PVM FRIGVS PATIENTEM VESTEM MITTIT.

Gregor. lib. 10. epist. 14. Ind. 5. edit. Rom. CONSOLATORIAE MÆRENTEM.

mortificauit

DE LIGNIS PRO BASILICIS APOSTOLORVM

Greg. lib. 10. epist. 24. 25. 26. Ind. 5.

Gregor. lib. 7. epist. 46. Ind. 2. lib. 8. epist. 51. 6. Ind. 3.

curasse sedis Apostolicæ negotia in Brutiorum prouincia, vbi Rhegium est. Sicque quod in litteris Gregorij dicitur de partibus Britannorum esse petendas trabes, restituendum est, vt dicere velit, de partibus Brutiorum, quæ prouincia hodie Calabria dicitur. Sed & quod ad Maurentium Magistrum militum de eadē re Gregorius scribit, vt litteras suas, quas ad dictum Sabinum Subdiaconum mittit, quàm citissimè curet certo homini perferendas dare: eam constet eundē Maurentium Neapoli constituisse (vt apparet ex eiusdem Gregorij litteris ad eum datis) istud ipsum affirmare suadet. Recitat Paulus diaconus epistolam S. Gregorij tunc eadem de causa scriptam ad Arogem, quem nominat Arigem, & loco Britannorum legit Brixiorum, siue Briccorum: sed Brutiorum esse legendum, quæ dicta sunt, indicant. Fuit Aroges Dux Beneuenti, cuius ducatus amplitudo regiones omnes continebat, quæ Hadriatico atque Tyrreno includuntur, à littore Hydruntino Campanū vsque, locis aliquibus exceptis, quæ adhuc Orientali imperio subiecta erant. Est mentio de eodem Duce apud eundem S. Gregorium in epistola ad Ioannem Episcopum Rauennatem libro secundo, & alibi. Sed & confirmat hæc omnia quæ dicta sunt auctoritas Anastasij Bibliothecarij, qui in Gregorio Secundo Romano Pontifice testatur trabes pro eadem omnium amplissima basilica sancti Pauli à Calabria esse petitas, atque Romam nauigio missas.

Hoc anno S. Gregorius scribens ad Ioannem subdiaconū Rauennatem, præuia occasione obitus Claudij Abbatis, recenset suas lucubrations vel à se scriptas, vel ab aliis exceptas, vel translatas: atque primū: Præterea, inquit, quia idem carissimus quondam filius meus Claudius aliqua me loquentē de Prouerbijs, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, & de Heptateuco audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu & stylo dictauit, ne obliuione deperirent, vt apto tempore hæc eadem mihi inferret, & emendatius dictarentur. Quæ cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde in multis inutilius fuisse permuratum. Vnde necesse est, vt tua experientia, omni excusatione & mora cessante, ad eius monasterium accedat, & conuenire fratres faciat, vt sub omni veritate quantascumque de diuersis scripturis chartas detulit, ad medium deducant: quas tu suscipe, & mihi celerrimè trans mitte.] hæc de exceptis per Claudium Abbatem. alia verò occasione de libris à se scriptis & editis ista subdit:

Illud autem quod ad me quorundam relatione perlaturum est, quia reuerendissimus frater & coepiscopus meus Marinianus legi commentarios * beati Iob publicè ad vigilias faciat, non grātè suscepi: quia non est illud opus popolare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quàm prouectum generat. Sed dic ei, vt commenta Psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes sæcularium ad bonos mores præcipuè informant. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotescere*. Nam quia dilectissimæ memoriæ Anatolius diaconus (*Aprocrisarius fuit hic à Gregorio missus post Sabinianum Constantinopolim, & ibi defunctus*) quærenti ac iubenti domno Imperatori librum regulæ pastoralis dedit, ægrè suscepi: quem sanctissimus frater & coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam linguam transtulit; & sicut mihi scriptum est, ei valde placuit: sed mihi valde displicuit, vt qui meliora habent, in minimis occupentur, &c.] subdit de supplendis ex Romano codice, quæ decurtata seu omissa in eo libro legerentur in codice Rauennate. Quod verò ad Claudij Abbatis successorem à monachis delectum Constantinum pertinet: reiecit illum sanctus Gregorius, eo quod, inquit, peculiaritati studeret, quodque scisset ipsum profectum esse in Picenum ad aliud quod ibi haberet monasterium, solum, absque fratrum suorum aliquo teste. Sed de his hæc tenus.

Quod autem ad rerum Orientalium statum pertinet: hoc anno occisum esse Mauritium E Imp. vnā cum filiis, & subrogatum Phocam, publica monumenta apud Gregorium ita descripta testantur vndecimi libri exordio:

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, per Indictionem sextam, die vigesima tertia mensis Nouembris, temporibus domini & beatissimi Papæ Gregorij, coronatus est Phocas & Leontia Augusta Septimo in Palatio, quod dicitur Secundianas, & occisus est Mauritius Imp. cum omnibus filiis suis masculis, id est, Theodosio iam coronato, Tiberio, Petro, Paulo, & Iustiniano, simul & Petro fratre supra scripti Mauritij Augustij, sed & aliqui procerum, qui ei cohærebant, id est, Constantius Patricius & Curator, & Placidus, sed & Georgius Notarius Principis.] hæc ibi quod ad tempus pertinet.

Planè accidit secundum illud Sapientiæ: Audite reges & intelligite. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his qui præsumunt fieri.] Ita quidem patet.

A refactum est horrendum Dei iudicium aduersus Mauritium Imperatorem, dum de facinore haud pridem perperrato persoluit poenam (vt licuit) talionis: dum enim ipse passus esset tot millia innocentium Christianorum à diro barbaro immanissimè cædi, quos minimo potuisset redimere pretio, reus factus innoxij effusi sanguinis, ipse à tyranno vnā cum infantibus filiis crudelissimè necatus est, nullo adiuuante, eripiente nemine. Sentiens verò ipse manum esse hanc Domini porrectam ad vlciendum, specimen edidit probatissimi Christiani, conficiens sibi ex calice iræ Dei poculum medicinæ, quod sibi prodesset ad peccatorum suorum purgationem & perfectam salutem animæ consequendam. Sed age iam cuncta eodem quo se habuerunt ordine recensamus.

Primū quidem quæ de Mauritij nece ostensa sint diuinitus Theodoro Siceotæ Episcopo Anastasiopolitano, dicenda sunt. Eleusius rem gestam sic narrat, qui illi inhærebat: Antequam Mauritius Imperator occideretur, in sanctuario recens ex ædificato lucerna quæ semper ardet, extincta est. Quapropter vni ex fratribus annuit, vt eam accenderet: sed cum statim rursus extincta esset, frater rediit, & cum precibus eam iterum accendit. Repenteque rursus extincta, vir sanctus illum reprehendens, tamquam ineptè id fecisset; ipse accessit, & manu sua illam accendit. Sed cum illic adhuc staret, similiter rursus extincta est. Tunc fratribus omnibus congregatis, seuerè locutus est ad hunc modum: Signū hoc, fratres, non simpliciter (mihi credite) nec temere contigit. Vos ergo diligenter exploratè quid egeritis, & in conspectu Dei peccatum vestrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipse patefaciet. Cum autem fratres sibi nullius esse culpæ conscios respondissent, ad obsecrandum Deum accessit, vt sibi rem indicaret. Cumque re diuinitus patefacta, tristis esset, & cum gemitu diceret: Verè tu Isaia naturam hominis expendisti, cum diceret: Omnis homo fœnum, & omnis gloria eius tamquam flos fœni: aruit fœnum, & flos eius decidit. & hæc loqueretur: fratres rogabant eum, vt rem omnibus patefaceret. Quibus cum præcepisset vt rem nemini indicarent, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator esset interiturus. Fratribusque meritò id illi euenturum respondentibus ob ea quæ improbè gessisset: Sic ipse quidem, filij (inquit S. Theodorus) morietur, sed post eum multo deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat.] sed de his postea.

Rursus verò prædictiones. Etenim ante annum Imperatoris necis hæc etiam præcessisse, Cedreni habent Annales: Monachus quidam, cuius vitæ exercitatio illustris erat, strictum gladium tenens, à foro vsque ad æneam portam procurrit, omnibus prædicans Imperatorem gladio occisum iri. Sed Herodianus Mauritio palam, quæ ipsi euentura essent, denunciauit.] Tunc etiam & populum in Mauritij ludibrium Maurum quemdam hominem Mauritio similem super asinū imposuisse, & corona ex alliis confecta coronasse, & ac si Imperator esset, per urbem duxisse, fannisque, iocis, scommatibus, ac sibilis insectatum eum vniuersum vulgus, affirmat: addit præterea, portenta monstraque plura, & è cælo signa ad id indicandum præcessisse, quæ singula Nicephorus refert; præcognitumque Mauritio, ab eo se occidendum esse, cuius nomen duabus his litteris inchoaretur PH. cuius rei gratia Philippicus sororis ipsius maritus in suspicionē adductus est: sed diuinitus per somnium certiore de nomine interfectoris Mauritium esse redditum. Narrat cuncta verbis istis Cedrenus:

Sic igitur eodem anno vltimo Mauritij Imp. ipse ad se reuersus, recordatusque Deum nihil clam esse, cumque pro meritis cuique suis siue bona siue mala tribuere: tum quàm grauius peccasset, quod captiuos redimere noluit: expediens esse cogitauit, vt in hac vita temporancas, & non in futura æternas poenas daret. Itaque libellos supplices scripsit ad omnes Patriarchas, & monachos in omnia monasteria, etiam Hierosolymam misit, vt à Deo peterent, vt ipse de peccatis admittis in hac vita & non in futura poenas lucret. Quin & in Philippicum impexit sororis suæ maritum, suspicatus ab eo eadem sibi parari, ex vaticinio quodam, quo significatum esset, ab PH. esse cauendum. Ceterum Philippicus innocens iuramentis modis omnibus apud eum se purgare non destitit. Mauritius autem, cum pro ipso vbique viri pij Dominum precarentur, quadam nocte in somnis eiusmodi visum vidit: nempe stare se ante Saluatoris imaginem in Palatii porta ærea collocatam, atque vnā simul multam turbam captiuorum ipsum apud Dominum accusantium. Tum ipsum Iudicem iubere Mauritium causam dicturum sisti. Sicque à satellitibus correptum, & in

^a Gregor. lib. 8.
epist. 26. ind. 3.
^b Paul. diacon.
lib. 4. c. 6.

^c Greg. lib. 10.
epist. 22. ind. 5.

SERMONES
GREG. EX-
CEPTI AB
ALIIS.

* commenta
DE LIB. MO-
RALIUM
NON PVBLI-
CE LEGEN-
DIS.
* innotesci

^d Greg. lib. 11.
cap. 1.
DE TEMPO-
RE NECIS
MAVRITII
IMP. ET FI-
LIORVM.

^e Sapien. 6.

^a Vit. S. Theod.
Sic. apud Sur.
tom. 2. die 22.
April.
DE VISIONE
OSTENSA
S. THEODO-
RO DE NE-
CE MAVRITII.

^b Isaia 40.

ALIAS
PRAEDI-
CTIONES
DE NECI
MAVR.

^c Nicephor. lib.
18. c. 38.

MAVRIT.
MALE SIBI
CONSCIVS
POENAS
HIC EXO-
PTAVIT.

CHRISTI
602.GREGORII PAP.
13.MAVRITII IMP.
17.

porphyretico vmbilico ibi posito constitutum, ab eodem Iesu Christo Domino interrogatum fuisse, vbinam sibi pœnas rependi vellet, in hac scilicet vel futura vita? Ipsam autem Mauritium ita respondisse: Domine benignissime, iuste Iudex, hinc malo potius, quam in altera vita. Nec mora, statim iussum esse, vt cum vxore sua & liberis, totaque familia Phocæ militi trucidandus daretur. Expergestus, statim accubitorem suum misit, qui Philippicum ad se perduceret.

Cum autem vocari se nocte Philippicus cognouisset, qui iam antea se scisset in suspicionem apud Imperatorem adductum, de se actum putauit: quamobrem antequam ad ipsum Imperatorem accederet, sacram Eucharistiæ communionem accepit, & abiit, vxorem Gordiam nomine relinquens eiulantem sacco cinereq. conspersam, dolorem immensum, quo angebatur, præferentem. Vt autem ad Imperatorem Philippicus venit, sese ad eius pedes stratus aduoluit. Sed Imperator, accubitore foras exire iullo, ipse ad Philippici pedes accidit, dicens: Ignosce mihi, frater, quas tibi innocenti calumnias tribui. Suspici-
bar quidem te meæ vitæ insidias moliri, sed iam te innocentem cognoui. Hortor autem, vt dicas mihi, si quem Phocam militem in exercitu nosti. Noui, ait ille, quemdam, qui pridem ab exercitu missus, cum tua maiestate iurgauit. Quærenti autem Mauritio, quo ille præditus esset ingenio: respondit, hominem esse timidum & crudelem. Tum Imperator: Si timidus est, inquit, homicida est. Narrauitque Philippo in somnium.] subdit verò de comete, qui apparuit, gladij formam habente, qui quasi lingua cælestis quæ essent euentura prædiceret. Post hæc verò quid referret legatio ad sanctos viros missa, sic breuiter narrat: Postridie Magistrianus, quem ad hoc ablegauerat Mauritius, venit à sanctis hoc responsum ferens: Probat Deus conuersionem tuam, & animæ salutem concedit, teque totamque familiam tuam collocat inter electos, sed Imperij cum dedecore iacturam patieris. Quibus
auditis, Mauritius Deo laudes & gratias dixit.

Inter hæc autem accidit, vt Petrus germanus Imperatoris litteras ipsius iussu ad exercitum mitteret, quibus iuberet, vt traiecto Istro, milites ibidem hiemarent. Quod cum audisset exercitus, commotus vehementer, seditionemque faciens, de nouo creando Imperatore tumultuose agere incipiens, quem audacem scirent esse militem Phocam Centurionem super scutum eleuantes acclamant, salutantque Imperatorem. Vbi autem ista innotuere Petro, mox Byzantium veniens, certior de his reddidit Imperatorem: qui iam aduentare sentiens hostem, nauim conscendit cum liberis & vxore; sed tempestate repulsus, vix periculum euasit, delatus ad sanctum Autonomum: eademque nocte podagræ dolores ipsum corripuere. Qui verò erant Constantinopoli contrariæ factionis Prasini, occurrentes Phocæ, eundem plurimum honorauere, persuaseruntque in Hebdomon venire. Inter hæc accidit peti à populo aduersæ partis Theodosium filium Mauritij Imperatorem. His Mauritius aduersatus. Timens sibi Germanus in Deiparæ, Cyri dictum, templum aufugit: quo iussus abstrahi à militibus, sed tutatus est cum populis.] Sed hæc Theophanes pluribus.

At modò de promotione & vnctione Phocæ historiam prosequamur. Cum se contulisset ad Septimum Phocas, facti sunt illi obuiam Patriarcha Constantinopolitanus, necnon & senatores. Exegit verò ab eo Cyriacus Patriarcha ex more confessionem Catholicæ fidei, promissionemque, qua polliceretur iuxta ritum, se Ecclesiam à dissensionibus conseruaturum immunem. Quibus peractis, idem Phocas in ecclesia S. Ioannis Baptistæ insignibus Imperatoriis decoratur; ex quo facto clades prouenit Imperij. Biduo post Phocas curru Imperatorio aduectus venit in Regiam. Quinta verò die Leontiam coniugem
suam, corona ei imposita, Augustam nuncupauit.

Cum autem ex more pristino in editione spectaculorum Phocas rotus esset, & in Circo de loci prærogatiua oborta contentio fuisset, populus tumultuatus Mauritium appellauit, quòd nondum mortuus esset. Mouit res inexpectata inuidiam Imperatoris: qui mox excitatus, missis militibus ad Mauritium, eum ad portum Eutropij adduci iussit. Vbi ante oculos eius iussi sunt necari quinque filij masculi. Ad quæ ille alta philosophia dixisse fertur illud Dauidicum: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Interea verò cum nutrix subtraxisset vnum è nece, & pro illo filium suum offerret: id Mauritius fieri vetuit, infantemque suum prodidit, qui visus est è vulneribus lac dare cum sanguine. Tandem verò vltimo loco Mauritius ipse occisus est, cum se casu superiore in omnibus demonstrasset. Horum omnium abscissa capita delata in campum iuxta tribunal, ad fo-

PHILIPPICVS IN SVSPICIONEM AD- DVCTVS LIBERATVR.

PHOCAS CENTVRIO CREATVR IMPERATOR.

LEONTIA AVGVSTA CREATA.

MAVRITIVS CVM FILIIS OCCIDITVR.

CHRISTI
602.GREGORII PAP.
13.MAVRITII IMP.
17.

atorem vsque ibidem permanferunt, donec Phocas licentiam ea auferendi atque sepulcræ mandandi concessit, quæ vnà cū corporibus delata sunt ad sepulchrum S. Mamantis. Defuit autem liberorum Mauritij internecioni Theodosius ablegatus à patre ad petendum auxilium à Cosihoe Persarum Rege: sed quomodo interceptus, & neci postea ipse etiam traditus sit, dicemus anno sequenti, quo contigit. De nece quoque coniugis & filiarum virginum suo item loco dicturi sumus. Habet hæc eadem de interitu Mauritij Theophanes totidem fermè verbis, sed paulo copiosius explicat: vbi subditur, interfectum post hæc fuisse Petrum Mauritij fratrem, & alios proceres multos. Philippicum verò cognatum Imperatoris attonsum capite, sacerdotio initiatum, sectatum vitam quietam, tradit Cedrenus, cum videlicet iugalis eius idem vitæ genus arripuisset.

Quomodo autem hæc quæ Constantinopoli gesta sunt, dæmones Alexandria nūciauerint, à Theophane ita narratur: Interea Calligraphus quidam Alexandria venerabilis vir, ex matutina vigilia domum vadens, media nocte videt statuas ex metallo æris abstractas, & voce grandi dicentes, interemptum Mauritium & filios ipsius, atque omnes casus, qui apud Byzantium fuerunt gesti. Manè verò facto, pergens, hæc Augustali retulit. qui præcepit ei, nulli hæc manifesta facere; scribensq. diem præstolabatur exitum. Die verò nona prætereunte, ecce nuncius venit, indicans Mauritij interemptionem. Tunc Augustalis dæmonum vaticinium publicauit.] hæc ibi. Qui autem præter Mauritium & filios interempti fuerint, Nicephorus ea quæ sunt dicta prolixius prosecutus, ita recenset: Proinde Petrum Mauritij fratrem tyrannus ferro necat. Occiditur præterea, de quo sæpe facta est mentio, dux Commentiolus, item Georgius Philippici filius, Præsentinus etiam, cui curas & consilia sua Petrus crediderat: postremò verò & Theodosius Mauritij successor, ex itinere (vt dictum est) retractus.] sed de ipso agetur anno sequenti.

His enarratis, iam superest tantum, vt annos, quibus Mauritius imperauit, ad calculos reuocemus. Accidit namque, vt vnus errans, idem & reliquos rem absque exacta consideratione præterredientes, in errorem eundem secum ferret. Hæc dixerim, quòd penes Græcos vel alios fermè omnes vna videtur esse communis asseritio de tempore quo Mauritius imperauit, nimirum ipsum ad annum vigesimum peruenisse: istud quidem expressum inuenies apud Theophanem, Cedrenum, Nicephorum, qui & eius ætati tribuit annos sexagintatres: idemque Zonaras habet, hoc ipsum Beda, & alij. Sed antequam alios corrigamus, ea primùm menda, quæ voluendo cufos hætenus tomi huius terniones reperimus de inchoatis vel absolutis Mauritij Imp. annis, expurgemus: vt hac vna animaduersione corrigas omnes errores illapsos, vt singulos in annis singulis positos eius annos semper inchoatos intelligas, non absolutos. His emendatis, exactam iam Mauritij Imperij temporis rationem ineamus.

Iam superius ex scriptoribus qui eodem tempore vixerunt, ostendimus creatum Mauritium anno Redemptoris quingentesimo octogesimo sexto; idq. tam Græci quàm Latini auctores testantur, qui eodem vinebant tempore: quo etiam anno Tiberium prædecessorem Mauritij mortuum tradunt, quarto Idus Augusti: à quo tempore si incipias numerare annos Mauritij vsque ad præsentem annum, quo testificatione publicorum Actorum & aliorum constat mense Nouembri Indictionis sextæ occisum Mauritium, & subrogatum Phocæ: vtique reperies ipsum nonnisi annos sexdecim ac menses tres & aliquot dies imperasse.

Sed quoniã apud S. Gregoriũ & Bedã in publicis monumentis deprauatũ interdum inuenies numerum indictionum, & discrepare ab aliis annis aliter consignatis: prouocamus lectorẽ ad Euagriũ rationem temporũ non obiter & oscitanter afferentem, sed summa (vt profiteretur) industria & diligentia statuentem, qui cū suæ ætatis tẽpora quàm studiosissimè recensere se profiteatur, erit ipse nobis instar omnium aliter sentientium. Repetenda sunt ergo hæc verba ipsius ita dicentis: Vt autem ordinem temporũ accuratissimè completamur, intelligendum est, Iustinum Iuniorem per se solum ad annos duodecim & menses decem cum dimidio regnasse, atque vnà cum Tiberio ad annos tres & vndecim menses, totumque tempus regni sui annos sexdecim & menses nouem cum dimidio complexum esse. Regnauit autem Tiberius per se solum annos quatuor, cum Iustino autem tres, & menses vndecim.] Sunt hæc Euagrii verba, canonque firmissimus temporis constitutus.

Sic igitur dum numerat ab obitu Iustiniani Imp. cui Iustinus successit: cum constet Iustinianum Idibus Nouembris diem obiisse anno Domini quingentesimo sexagesimo quinto, atque teste eodem Euagrio, imperasse annos triginta octo & menses octo, sicque obiit.

Annal. Eccl. Tom. 8.

O 3

Miscel. lib. 17

ALEXANDRIA VENERABILIS VIRI DEM DIB COGNITA MORS MAVRITII.

Niceph. lib. 18. c. 41.

DE ANNIS IMPERII MAVRITII.

Ibidem r. 40. in fine.

Euagrii lib. 3. c. 23.

Ex Corippi carm. dist. sup. Euagrii lib. 4. c. 46.

se anno Redemptoris quingentesimo sexagesimoquinto : his si addas annos decem & septem minus mense vno cum dimidio, quibus imperauit Iustinus, peruenies ad annum Domini quingentesimum octogesimum secundum. his iungas quatuor, quibus solum regnauit Tiberium idem Euagrius tradit: peruenies ad annum Domini quingentesimum octogesimum sextum : à quo tempore incipe numerare annos Mauritij vsque ad presentem annum; vti que non amplius quam annos sexdecim & tres menses (vt superius dictum est) reperies. Hæc dicta sunt ad rectam annorum Imperij Mauritij rationem, auctore Euagrio omnia ob oculos habente, & annos Imperatoris ad exactissimam temporis rationem reuocante: quibus reliquos corrigas omnes & emendes, nisi auctores numero potius quam veritate pollentes sequendos existimes.

Nicéph. lib. 18 c. 39. Porro scito calumniam fuisse, quam aduersa populi pars intulit in Mauritium, quod Marcionis hæresis sectator esset: siquidem superius vidimus eiusdem fidem Catholicam non solum receptam, sed prædicatam sæpe à sancto Gregorio Romano Pontifice, cuius de his sententia vera certa que haberi debet, non inconstans vulgi & perciti furore iactata conuicia. Quæ verò laude digna de Mauritio Nicephorus ad finem habeat; accipe: ait enim: Mauritius Imp. summopere viros eloquentia insignes coluit: liberalis etiam erga eos, qui pulcherrimis optimisque disciplinis præclaræ operam nauassent. Celebria quoque opera in Romani Imperij dititione construxit: quorum est vnum sanctorum Quadringenta martyrum ecclesia, quam Tiberius antea ædificare aggressus fuerat. Sacram quoque Apostoli Pauli ædem Tarſi Ciliciæ eundem construxisse ferunt. Fertur & illud quoque de eo, quod tertiam partem pensionum vestigalium subditis suis remisit, quodque liberaliter Byzantijs triginta talenta donauerit, vt aquæductuum meatus renouarent. Item præclarum illud stemma & ornamentum, quod ei Sophia Augusta socrus & coniunx Constantina ambitiosè admodum & magnificè elaborauerunt, cum id ne semel quidem gestasset, maximo Dei templo intulit, & diuinæ mensæ consecratum, aurea cancella suspendit: quod ipsam ornamentum vsque ad expugnationem vrbis durauit. hæc Nicephorus.

Verum cur ad extrema hæc omnium calamitatum Mauritius tandem prolapsus incidit vt intelligas, superiores eius gressus non recto tramite fixos memoria repere, quæ scilicet quantave aduersus libertatem Ecclesiasticam sanxerit, quæve in sanctissimum Patrem Gregorium perpetrarit. vt planè illam visus sit subisse quodammodo poenam, quæ in sacris Prouerbis reperitur ita esse sancita: Oculum, qui subsanna patrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.] passus namque & hanc ignominiam esset, secto capite vsque ad putredinem in foro exposito, nisi vallatum semper fuisset à spectantibus & admirantibus populis. Hæc de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 603. GREGORII PAP. ANNVS 14. PHOCÆ IMP. ANNVS 1.

Sexcentismus atque tertius numeratur annus sextæ indictionis, quo inchoatur Gregorij Papæ decimusquartus, & Phocæ Imperatoris primus, cum & Romæ idem acclamatus est Imperator mense Aprili: non enim ante illud tempus allatæ sunt Romam regnantium Augustorum imagines, de quibus hæc apud Gregorium in exordio vndecimi libri: Venit autem icona suprascriptorum Phocæ & Leontiæ Augustorum Romam septimo Kalendas Maij, & acclamatum est eis in Lateranis in basilica Iulij ab omni clero vel Senatu: Exaudi Christe: Phocæ Augusto & Leontiæ Augustæ vita. Tunc iussit ipsam iconam dominus beatissimus & Apostolicus Gregorius Papa reponi in oratorio S. Cæsarij martyris intra Palatium.] hæc ibi ex Actis publicis.

Quod audis de imaginibus Augustorum Romam allatis: aliàs sæpe diximus, eas mitti solitas ab Imperatoribus in diuersas prouincias Imperio Romano subiectas, & ad Principis amicos, easdemque dici consueuisse Laurata, quasi Laureata. Est de his ampla mentio in epistola Gregorij Papæ Secundi ad Leonem Isauricum Imperatorem, de qua suo loco inferius. His veluti Imperatori præsentis debitus honoris cultus deferri consuevit ab omnibus; & in eas peccans, maieſtatis reus efficiebatur, vt superius dictum est in Constantino Magno, cum eius imaginem quidam Aegyptij lapidibus appetissent. Est de veneratione imaginum Principum frequens mentio apud posteriorem Nicænam Synodum

PHOCAS ROMAE ACCLAMATUS IMPERATOR.

A odum, & Damascenum, vel alios, qui scripserunt de veneratione sacrarum imaginum. Quod autem postquam iisdem Augustorum imaginibus Romam missis, in basilica Iulij in Lateranis debitæ sunt à clero atque populo acclamationes exhibitæ, iusserit sanctus Gregorius reponi eas in oratorio sancti Cæsarij martyris intra Palatium: non putes locum illum fuisse in Palatino, vel Palatio Lateranensi, quod Patriarchium dicebatur, sed ecclesiam illam (quæ aliquando Diaconia, postea verò Titulus fuit) positam in viâ Appia diuortio à Latina, haud procul à Titulo S. Sixti. Aedes enim per amplæ illic erant siue vsui Pontificis, siue Imperatoris, cum Romæ esse contingeret, inferuientes, quæ aeternum Palatium dicebantur, vt testatur Anastasius in Sergio Papa, quem illic eligi contigit aduersus altercantes inter se schismaticos. Perseueravit eadem ecclesia antiqua nobilitate celebris vsque ad tempora nostra eodè nomine Tituli sancti Cæsarij in Palatio, vt complura publica monumenta docent, atque nouissimè Acta sacrosancti Concilij Tridentini, quibus subscriptus legitur Christophorus Cardinalis Madrucius Tridentinus, presbyter Tituli sancti Cæsarij in Palatio. Porro eandem ipsam nimia vetustate collapsam, penitusque inaccessam atque desertam, ob id quæ numero Titulorum expunctam à Sixto V. Pontifice, Clemens Papa VIII. Ecclesiasticarum antiquitatum tenacissimus custos & conservator ipsam restitutus in Titulum, in veterem formam extruendam atque exornandam curauit: quo etiam nomine illi potissimum ei bene precantur, qui antiquam loci nobilitatem non ignorant. At de oratorio S. Cæsarij hæc obiter dicta satis. Iam rerum gestarum seriem prosequamur.

Præstitit & Phocas haud dubium, quod reliqui omnes Augusti (vt sæpe superius est demonstratum) præstare consueuerunt, simulac electi essent Imperatores: nimirum, vt fidei suæ professionem Catholicam mitterent ad Romanum Pontificem, quò in vniuersa Catholica ecclesia nomen Catholicum communionemque consequerentur. Non omisisse ipsum quæ vstratæ solemnitatis essent, qui religiosos alios ritus in sua consecratione impleuisse voluit, par est credere. Porro sanctus Gregorius simulac accepisset de eius euectione in Imperium nuncium, litteras ad ipsum dedit: extant ipsæ, quibus intueri per transennam possis, quàm deploratissimus esset status Romani Imperij sub Mauritio: sic enim se habet epistola ad eum data de adepto Imperio gratulatoria, vt moris erat:

Gloria in excelsis Deo, qui iuxta quod scriptum est, mutat tempora, & transfert regna: & qui hoc cunctis innotuit, quod per prophetam suum loqui dignatus est, dicens: Quia dominatur Excelsus in regno hominum, & cui voluerit ipse dar illud. In omnipotentis quippe Dei incomprehensibili dispensatione alternatim vitæ mortalis sunt moderamina: & aliquando cum iniustorum multorum peccata refrenanda sunt, vnus erigitur, per cuius duritiam tribulationis iugo subiectorum colla deprimantur: quod in nostra diutius afflictione probauimus. Aliquando verò, cum misericors Deus merentium multorum corda sua decreuit consolatione refouere, vnum ad regiminis culmen prouehit, per cuius misericordiæ viscera in cunctorum mentibus exultationis suæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem vestræ pietatis ad Imperiale fastigium peruenisse gaudemus. Latentur cæli, & exulet terra, & de vestris benignis actibus vniuersæ Reipublicæ populus nuncusque vehemèter afflictus hilareſcat. Comprimantur iugo dominationis vestræ superbæ mentes hostium. Releuentur vestra misericordia contriti ac depressi animi subiectorum. Virtus cælestis gratiæ inimicis terribiles vos faciat, pieras subditis benignos.

Quiescat felicissimis temporibus vestris vniuersa Respublica, prolata sub causarum imagine præda pacis. Cessent testamentorum insidiæ, donationum gratiæ violenter exactæ. Redeat cunctis in rebus propriis secura possessio, vt sine timore habere se gaudeant, quæ non sunt eis fraudibus acquisita. Reformetur in singulis sub iugo Imperij vestri libertas sua. Hoc namque inter Reges Gentium & Reipublicæ Imperatores distat, quòd Reges Gentium domini seruatorum sunt, Imperatores verò Reipub. domini liberorum. Sed melius hoc orando, quàm suggerendo dicimus. Omnipotens Deus in cuncta cogitatione & opere cor vestræ pietatis suæ gratiæ manu teneat; & quæque iuste, quæque clementer agenda sunt, in habitator vestri pectoris Spiritus sanctus benignè disponat: vt de temporali regno vestra clementia post multorum annorum curricula ad cælestia regna pertingat: hæc Gregorius primum ad Phocam. Accidit verò, vt post hæc ab ipso Phoca receperit Grego-

DE TITULO S. CAESARIJ IN PALATIO.

Greg. lib. 11. epist. 38 Ind. 6 edit. Rom. Dan. 2. Dan. 4. EPISTOLA S. GREGORII AD PHOCAM.

MALA QUÆ SVB MAVRITIO VIGEBANT

A Gregorius litteras, quibus, persolutis quæ solerent reliqui Imperatores officiis, questus est ipse nouus Imperator cum sancto Gregorio, quod nullum inuenerit Constantinopoli ex more residere sanctæ Romanæ Ecclesiæ Apocrisarius. Accidit enim (vt anno superiori dictum est) obiisse eum, qui in eadem muneris functione post Sabinianum missus fuerat Anatholius, cui necdum suffectus quisquam erat. Ad hæc respondens Gregorius, se excusat ob temporis iniquitatem, cuius causa nullus inuentus esset, qui eiusmodi prouinciam subire vellet: adeo enim iniqua fuerunt & Romanæ Ecclesiæ molesta illa extrema tempora Mauritij Imperatoris, Deo amplius non ferenda. Rescribens ergo Gregorius, simul etiam de miserando statu Romanæ Ecclesiæ eundem certiores reddit. litteræ verò ipsæ sic se habent:

Greg. lib. 11.
epist. 45 Ind. 6
edit. Rom.
POSTERIO-
RES LITTE-
RAE GRE-
GORII AD
PHOCAM.

B Considerare cum gaudiis & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Domino laudes debemus, quod remoro iugo tristitiæ, ad libertatis tempora sub Imperiali benignitatis vestra pietate peruenimus. Nam quod permanere in Palatio iuxta antiquam consuetudinem Apostolicæ sedis diaconum vestra serenitas non inuenit, non hoc meæ negligentia, sed grauissima necessitatis fuit: quia dum ministri omnes huius nostræ Ecclesiæ contrita asperaque tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad urbem regiam in Palatio permanens accederet. Sed postquam vestram clementiam, omnipotentis Dei gratia disponente, ad culmen Imperij peruenisse cognouerunt: ipsi quoque, suadente lætitia, ad vestra vestigia yenire festinant, qui prius illuc accedere valde timuerant. Sed quia eorum quidam ita senectute sunt debiles, vt laborem ferre vix possint, quidam Ecclesiasticis curis vehementer implicantur: & lator præsentium, qui primus omnium Defensor fuit, bene mihi ex longa assiduitate compertus est vita, fide ac moribus approbatus: hunc aptum pietatis vestra vestigiis iudicauit. Vnde eundem, auctore Deo, diaconum feci, & sub celeritate transmittere studui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, inuento opportuno tempore, valeat clementiæ vestra suggerere. Propter quod rogo, vt serenitas vestra pias aures inclinare dignetur: vt tanto nobis valeat celerius misereri, quanto afflictionem nostram verius ex eius relatione cognouerit.

BONIFACIUS APO-
CRISARIUS
MITTITUR
CONSANTINOP.

C Qualiter enim quotidianis gladiis & quantis Longobardorum incursionibus ecce iam per trigintaquinque annorum longitudinem premimur, nullis explere vocibus suggestionis valemus. Sed in omnipotenti Domino confidimus, qui quæ cœpit consolationis suæ nobis bona perficiet: & qui suscitauit in Republica pios dominos, etiam extinguet crudeles inimicos. Sancta itaque Trinitas vitam vestram per tempora longa custodiat, vt de bono vestra pietatis, quod tardè suscepimus, diutius gaudeamus.] hætenus ad Phocam Augustum Gregorius. Porrò hic qui missus est ex Defensore diaconus Apocrisarius, Bonifacius fuit, vt apparet ex epistola data ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum: & cum puto Bonifacium, qui secundus post Gregorium successit Romanus Pontifex. Sed & ad Leontiam Imperatricem aliam tunc epistolam dedit Gregorius his verbis conscriptam:

Greg. lib. 11.
epist. 46 Ind. 6
edit. Rom.
GREG. LIT-
TERA AD
LEONTIAM
AUGUSTAM

D Quæ lingua loqui, quis animus cogitare sufficiat, quantas de serenitate vestri Imperij omnipotenti Deo gratias debemus, quod tam dura longi temporis pondera ceruicibus nostris amota sunt, & Imperialis culminis leue iugum subiit, quod libeat portare subiectis? Reddatur ergo Creatori omnium ab hymnidicis Angelorum choris gloria in cælo; persoluatur ab hominibus gratiarum actio in terra: quia vniuersa Respublica, quæ multa mæroris pertulit vulnera, iam nunc consolationis vestra inuenit fomenta. Vnde nobis necesse est omnipotentis Dei misericordiam enixius exorare, vt cor vestra pietatis sua semper dextera teneat, eiusque cogitationes cælestis gratiæ ope dispenset: quatenus tranquillitas vestra tanto rectius valeat sibi feruientes regere, quanto dominatori omnium nouerit verius deseruire. In amore Catholicæ fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere Imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinem: vt semper pio seruire valeatis, & quicquid in Deo exceditur, non inultum relinquare, & si quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare. Det vobis in vestra pietate Pulcheriæ Augustæ clementiam, quæ pro zelo Catholicæ fidei in sancta Synodo Helena noua vocata est.

Omnipotentis Dei misericordia largiora vobis cum piissimo domino spatia viuendi concedat: vt quo vestra longius vita extenditur, subiectorum omnium consolatio vali-

dus

A dius confirmetur. Rogare forsitan debui, vt Ecclesiam beati Petri Apostoli, quæ nunc vsque grauibus insidiis laborauit, haberet vestra tranquillitas specialiter commendatam. Sed quia scio quia omnipotentem Deum diligitis, non debeo petere quod sponte ex benignitate vestra pietatis exhibetis. Quanto enim plus timeris Conditor omnium, tanto amplius eius potestis Ecclesiam amare, cui dictum est: Tu es Petrus, & super hanc perram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. & cui dicitur: Tibi dabo clauas regni cælorum: & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælo. Vnde nobis dubium non est, quàm forti amore ad eum vos stringitis, per quem solui ab omnibus peccatorum nexibus desideratis. Ipse ergo sit vestri custos Imperij, sit vobis protector in terra, sit pro vobis intercessor in cælo: vt per hoc quod releuatis duris ponderibus in vestro Imperio subiectos gaudere facitis, post multa annorum tempora in cælesti regno gaudeatis.] hucusque ad Leontiam. Sanè quidem (vt accidere solet, cum noui Principes regnare incipiunt) spes haud mediocri de Phoca Imperatore concepra erat, & meliora futura tempora sperabantur, eo quod vnà cum Mauritio vel extincti, vel eiectione essent, qui prouincialium sanguinem suserant magistratus illi, qui & durissima tyrannide (vt vidimus) vniuersos oppresserant.

GREG. EPI-
STOLA AD
LEONTIAM
AVG.

Matth. 16

Cum ergo Apocrisarium Gregorius Constantinopolim mitteret Bonifacium, eidem etiam ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum litteras dedit, eademque pacis conciliatrices: etenim illis ipsum hortatus est concordiam in Ecclesia custodire in spiritu humilitatis. litteræ autem sic se habent:

C Quanta sit pacis virtus, carissime frater, ex voce Dominica diligentius intuentes, quæ ait: Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: ita in eius nos decet dilectione persistere, vt locum præbere discordiæ nullo modo debeamus. Sed quia in radice ipsius aliter viuere non valemus, nisi mente & actu humilitatem, quam ipse auctor pacis docuit, teneamus: cum ea charitate, qua dignum est, suademus, vt profanam elationem, quæ animabus semper aduersa est, cordis pede calcantes, peruersi superbi que vocabuli scandalum Ecclesiæ auferre de medio festinetis: ne à pacis nostræ societate diuisi inueniri possitis; sed vnus in nobis spiritus, vna mens, vna charitas, vna in Christo, qui sua membra esse nos voluit, sit compago concordiæ. Nam quàm durum, quàm indecens, quàm crudele, quàmque à sacerdotali proposito sit extraneum, pacem illum, quam aliis prædicat, non habere, sanctitas vestra consideret, & suos de superbia fratres scandalizare abstineat. sed hæc magis studeat, vt vanæ aut superflue elationis auctorem, humilitatis queat ense prosternere: quatenus ex eiusmodi victoria suam vos habitaculum sancti Spiritus gratia sibi vendicat, & aperte impleatur in vobis quod scriptum est: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Præsentium verò portitorem dilectissimum communem filium Bonifacium diaconum vobis in omnibus commendamus, vt quocumque necesse fuerit, solatia vestra (sicut decet) inueniat sanctitatis.] hæc Gregorius in causa admodum deplorata: dum licet minimè se audiri fermè certò compertum haberet, tamen noluit deesse officio, neque desperare penitus de hominis salute; quod suos monuerit Apostolos Dominus, dicens: Nonne duodecim sunt horæ diei? quasi significaret, nullius esse desperandam salutem, cum homo sui natura mobilis ad singula omnino momenta & interdum in melius mutari possit.

Greg. lib. 11.
epist. 47 Ind. 6
edit. Rom.

Ioan. 14.
ULTIMAE
GREGORII
AD GYRI-
CVM LIT-
TERAE.

2. Cor. 6.

Ioan. 11.

E Iam verò prosequentes missum à Gregorio Apocrisarium, quæ agerentur Constanti-
nopoli & in reliqua parte Orientalis Imperij, videamus, ad ipsum Gregorium postmodum reuersuri. Atque in primis quàm diuersus ac penè contrarius extiterit Phocas ab ea quam de ipso spem conceperat sanctus Gregorius, atque ad ipsum scripserat, à Cedreno audiamus primùm eius formam ita describente: Statura, inquit, fuit mediocri, deformis, terribilis aspectu, rubente capillo, superciliis coeuntibus, mento raso, cicatrice in mala notatus, quæ ipso irascente denigrabatur: vinosus, mulierosus, sanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, à miseratione alienus, moribus ferus, hæreticus. Vxor eius Leontia iisdem fuit moribus imbuta.] At quod hæreticus dicatur Phocas, calumniosè id passus videretur. Verùm tum ex eius sæuiente tyrannide, tum ex aliunde emergentibus malis, fuisse tempora eius Imperij infelicissima, idem auctor tradit his verbis: Illius ætate omne genus malorum in Romanum Imperium exundarunt: nam & hominum & bestiarum mortua est immensa multitudo, & terra fruges negante, tum fames, tum grauissimæ pestes obortæ

QUALIS AS-
SPECTV ET
MORIBVS
PHOCAS
AVG.

obortae sunt, hiemesque fuerunt adeo saeva, vt congelauerit mare, ac pisces perierint.] re- fert idem hoc anno, quod cum circensi libertate populus Phocam diceris exagitasset, ab eodem dira passus sit, occisis aliis, aliis membris mutilatis.

Sed audi miserandam necem Theodosij filij Mauritij, quem ad Cosroen legatum a patre ad petendum auxilium missum diximus, ob idq. non necatum cum reliquis, sed postea, cu hoc anno summa diligentia Phocae captus esset. Fama obtinet (inquit Cedrenus) Theodosium Mauritij filium ad Cosroen legatum, missis a Phoca ministris, Nicæ captum, iustum necari, cum ad locum cui nomen est Leucactæ peruenisset. Theodosium porro petiisse, vt priusquam necaretur, diuinis impertiri posset mysteriis. Quod postquam impetrauerit, adis Deo gratias, lapidem a terra sustulisse, eoque ter pectus suum percussisse, ita orantem: Domine Iesu Christe, tu scis me nulli hominum iniuriam fecisse: nunc autem mihi euenit vt tua iubet potentia. His dictis, caput ei fuit amputatum.] hæc de nece honestissimi iuuenis iam in sortem Imperij a Patre antè delecti. Verum ista de Theodosio neque tunc temporis ita credita, sed alium in eius locum ad necem suppositum, iactatum fuit: vnde & factum est, vt nouæ fabricarentur contra Imperatorem insidiæ, de quibus suo loco dicendum inferius.

Cum autem, antè obruncatis qui Constantinopoli reperti erant, qui aberant quærentur ad necem: fuit inter eos Georgius Cappadox, vir nobilis & insignis, de quo scribit Eleusius in rebus gestis sancti Theodori Siceoræ, cuius ipse fuit discipulus, & quæ vidit scriptis mandauit: ait enim, dum recenset miracula à sanctissimo viro edita: Georgius Cappadox cum magna militum manu catenis collo manibusque ac pedibus iniectis vincitus traheretur ad Phocam Imperatorem, tamquam imminutæ maiestatis criminibus obnoxius: cupiebat sanctum Theodorum inuisere, & eius se precibus commendare: eodem & custodes desiderio tenebantur. Quamobrem ad eum se contulerunt; & accepta eius benedictione, illum rogarunt, vt Georgium vincitum admoneret, vt animo sincero se duci sineret, nec sibi, nec ipsis insidias faceret, ne in capitis periculum apud Imperatorem incurrerent. Id fecit sanctus pater: diuinarum enim Scripturarum vtens testimoniis, monebat eum, hæc inquit: Fili, quæ sunt in hac vita, breuia caducaque sunt: quæ verò in altera vita nos manent, stabilia & sempiterna. Caue igitur, ne tibi mortem consciscens, in æternum supplicium incidas. Illudque considera, fili, & tibi ipse propone, vt siue hoc, siue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, libenti animo supplicium subeas, vt in vita futura liber sis & absoluaris. Quod si nullius es tibi criminis conscius, multo libentius, si condemneris, supplicium adi, vt coronam eandem accipias, quam sancti omnes, qui iniuria interfecti sunt, perceperunt. Expedi enim vim iniuste patientem mori, quemadmodum & sancto Abel, & innocenti contigit Zacharæ, & sancto Ioanni Baptistæ, & sanctis Apostolis, & Christi martyribus.

His & multis aliis diuinarum Scripturarum testimoniis Georgius animo confirmatus, vt diuinorum mysteriorum particeps fieret petiit. Tunc B. Theodorus ad custodes: Vereamini, inquit, filij, mysterium Domini, & soluite hunc, dum illud accipit: neque enim est, vt quisquam vinculis constrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cum autem illi excusarent se, dicerentque id sibi non licere: Georgium enim esse virum nobilem ac strenuum, qui si solutus esset, & vellet ingratus esse & aufugere, nullo modo comprehendi posset: beatus Theodorus sumptu diuinæ communionis poculo, vt id illi impertiret, suspirans ad Deum suspexit, & illico vincula humi cum strepitu conciderunt. Quamobrem cum milites tumultuarentur, & ad fores claudendas current, ne Georgius fugeret: Nihil, inquit sanctus Theodorus, timeatis: ego enim gratum & sincerum huius viri animum planè noui. Cum igitur diuina ei mysteria tribuisset, voluit etiam, vt simul cum custodibus apud se cibum caperet. Post autem, vinculis rursus iniectis, discesserunt.] hæc auctor, qui intentus res admirandas Theodori prosequi, his enarratis, ad alia miracula viri admirabilis recensenda se confert, relicto Georgio cum satellitibus ipsum ducentibus.

Sed redeamus ad Phocam Imperatorem: Qui (inquit Nicephorus) quinto ab inito Imperio mense, litteras ad Cosroen Persarum Regem (quod consuetudo huiusmodi à multo tempore Romanis ac Persis fuerit) per Liliam familiarem suam, qui etiam Mauritij eadem patrauit, misit: quibus litteris, ad Imperialem dignitatem conscendisse se, significabat. Ille verò iræ intemperis actus, legitimam Mauritio vindictam præstare volens,

A volens, pacta cum Romanis foedera rupit, & perniciosum illud orbi classicum cecinit. Id namque Persarum simul & Romanorum felicem tranquillumque statum soluit, eoque initio Persicum bellum est ortum, & Persæ Syriam, Palestinam, Phoenicem quoque breui subegere: ditioni quoque suæ Armeniam, mox Cappadociam, Galatiam, & Paphlagoniam adiecere. Quin impetu, quem cohibere non esset, ducti, ad ipsam vsque Chalcidonem, quæ ex aduerso Byzantio sita est, aduenere. Parte verò alia Auares Europam, omnia vastantes, percurrerunt, & cades hominum plurima grassata est, qualem haud quisquam vnquam vidit, non tantum ciuibus passim, sed ipsis etiam militaribus copiis interemptis.] hæc & alia Nicephorus, quæ paulo antè retulimus. Sunt hæc malorum initia: hicque meminisse oportet S. Gregorij ad Anastasium Episcopum Antiochenum oraculi, quo prænucciauit conquerentibus aliis de illorum temporum malis, fore vt eadem in posterum adeò crescerent, vt qui tunc viuerent, felices dicturi eos essent, qui præcessissent. Porro hæc à Nicephoro enarrata, hoc anno cœpta, ad futura tempora sunt propagata.

Cum his tumultibus Constantinopolitana ciuitas agitaretur, vt ad tyranni imperium pro animi arbitrio nobilissimorum virorum capita truncarentur; ad Eusebiam Patriciam coniugem Strategij viri clarissimi, quò superior malis his omnibus esset, breuem hanc epistolam Gregorius hoc anno dedit, unicuique in huiusmodi angustiis versanti ob oculos ponendam:

Et si occupata mens vestra diuitiis, aut fortasse regiae ciuitatis tumultuosis implicationibus, nos per epistolas suas visitare postponit: nostrum est tamen etiam aduersa filiorum corda dulci charitate prosequi, eaque ad benignum animum & admonendo & orando reuocare. Vnde nunc debitum salutationis alloquium soluens, hortor, vt excellentia vestra à ciuitatis illius superbis tumultibus animum auertat, plusque ea quæ animæ, quam quæ sunt corporis cogitet. Transitoria esse omnia perpendat. Venturi iudicis examen tremendum cum metu & lacrymis quotidie sine cessatione consideret: illumque diem, in quo perturbanda sunt omnia, cum timore ad animum reducat, vt iram iudicis in ipso iam die non timeat. Omnipotens autem Deus hæc vestris cogitationibus aspiratione sui spiritus infundat, vosque & hic cum nobilissimo coniuge vestro & tranquille viuere, & de domni Strategij salute gaudere faciat, atque post longa tempora ad æterna præmia peruenire concedat.] Hactenus ad Eusebiam Gregorius.

At nec Occidens sine tumultu permansit, Longobardis (vt dictum est) termino pacis elapso, cuncta vastantibus. De his enim ad Eulogium Alexandrinum Episcopum hoc anno idem Gregorius scribens, hæc ait: Rogo ergo, vt pro me peccatore enixius oretis: quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis inter barbarorum gladios me vehementer affligit. Inter quæ omnia non temporale, sed æternam consolationem requiro, quam per me impetrare non valeo, sed intercessione vestra beatitudinis hanc me obtinere confido.] hæc ad Eulogium, cuius in laborando pro fide Catholica studium valde commendat; reprehendit tamen aliis litteris, quòd Simoniam ab Alexandrina Ecclesia non eradicet. Quòd autem laborare oculis eundem Eulogium audiuisset, ad sanandum morbum mittit ex Apostolorum catenis antidotum: ait enim ad finem eiusdem epistolæ: Transmissimus crucem paruulam, in qua de catenis amatorum vestrorum sanctorum Petri & Pauli Apostolorum inserta est benedictio, quæ oculis vestris assidue supponatur: quia multa per eandem benedictionem fieri miracula consueuerunt.] De suis item angustiis anni huius hæc idem Gregorius ad Rusticianam Patriciam: Ego autem in tanto gemitu & occupationibus viuo, vt ad dies quos ago, me peruenisse pœniteat, solaque mihi consolatio sit mortis expectatio.] Audisti Apostolicum virum instar Apostoli Pauli supra modum grauatum supra virtutem, ita vt tæderet ipsum vitæ: habet eadem scribens ad Philippum presbyterum. Et quidem exauditus est, vt haud diutius in huius vitæ detineretur angustiis, ea solutus anno sequenti, vt suo loco dicemus. modò anni huius reliquas ab eo res gestas prosequamur.

Hoc anno missa est legatio à Francorum Regina Brunichilde & Theodorico eius nepote Rege ad S. Gregorium Papam: functi ea fuerunt nobiles Franci Burgoaldus & Varmaricarius, per quos petiit regina dari ab ipso Pontifice priuilegia ecclesiæ S. Martini, quam ipsa crexerat in suburbano Agaunensi, necnon monasterio ancillarum Dei, atque etiam xenodochio à se item in eadem ciuitate constructo. Concessisse petita omnia, Gregorius

THEODO-
SIVS MAY-
RITII FI-
LIUS AD NE-
CEM PETI-
TVS.
Cedren. An-
nal. an. 1. Pho-
ca Imp.

Exiat apud
Sur. tom 2. die
22 April.
DE GEOR-
GIO CAPPA-
DOCE VIN-
CTO AD
PHOCAM
DVCTO:

INGENS S.
THEODORI
MIRACU-
LVM.

Niceph. lib.
18. 43.
FOEDVS IN
ITVM ANTE
CVM PER-
SIS RVP-
TVM.

Greg. lib. 11.
epist. 37. Ind. 6

GREGOR.
EPIST. AD
EUSEBIAM.

Greg. lib. 11.
epist. 49. Ind. 6.
edit. Rom.

Gregor. ibid.
epist. 49.

Gregor. ibid.
epist. 26. edit.
Rom.
2. Cor. 1.
Gregor. ibid.
epist. 28.

LEGATIO
MISSA A
REGIBVS
FRANC. AD
GREGOR.
PAPAM.

CHRISTI
603.GREGORII PAP.
14.PHOCAE IMP.
I.

^aGreg. lib. 11.
epist. 8. Ind. 6.
^bAim. lib. 4.
c. 1. in fine.

gorius ipse testatur in litteris * ad eam redditis. Sanè quidem auctor est Aimoinus^b, tot tantaque pia ædificia à Brunichilde esse constructa, vt incredibile videatur, ab vna femina regnante dumtaxat in Austria atque Burgundia erigi potuisse.

Sed & alia fuit huius legationis mittendæ ratio, nimirum vt iidem cum Imperatore recens creato pacem inirent opera ipsius Gregorij, qua in re omnem se nauaturum operam ipse pollicetur. Sed & quod missus fuerat ab iisdem Mennas Tolosanus Episcopus à sede Apostolica iudicandus: illum iam iuramento purgatum, innoxiumque repertum, se dimississe testatur. Quomodo autem fieri solet purgatio ista, accipe ex ipsius Gregorij verbis, cum ait: Mennam verò reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum, postquã ea quæ de eo dicta fuerant requirentes, in nullo inuenimus esse culpabilem: qui in super ad sacratissimum corpus beati Petri Apostoli sub iureiurando satisfaciens, ab his quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienum: reuerti illuc purgatum absolutumque permittimus.] Requisitus etiam per eos legatos fuit, vt mala valetudine laboranti Episcopo alius subrogaretur. Quod fieri non debere respondit, sed Coadiutorem dandum eidem ita laboranti. Quod verò iidem petissent legati dari licentiam bigamum ordinandi: ad hæc ipse respondit: Similiter verò de quodam bigamo requisiti, an ad sacrum ordinem potuisset accedere: iuxta canonicam regulam omnino vetuimus. Absit enim, vt vestris temporibus, in quibus tam multa pia ac religiosa agitis, aliquid contra Ecclesiasticum institutum fieri permittatis.] Postrema autem fuit de cogenda in Gallia Synodo petitio legatorum, de qua habet ista Gregorius:

DESYNODO
COGEN
DA PETI
TIO.

Præfati autem magnifici filij nostri, dato capitulari, inter cetera petierunt, quod sibi vestra perhibere iussione mandatum, vt talis debeat à nobis in Gallias persona transmitti, quæ, facta Synodo, cuncta quæ contra sacratissimos canones perpetrantur, omnipotenti Deo auctore, possit corrigere. In qua re gloriæ vestræ curam cognouimus, quam de vita animæ & de regni vestri soliditate cogitatis: quia Redemptorem nostrum formidantes, eiusque in omnibus præcepta seruantes, & hinc agitis vt diu regni vestri gubernacula subsistant, & post longa annorum curricula vos quoque de terreno regno ad regnum cælestes transeat. A pro autem tempore, si Deo placuerit, venerandæ excellentiæ vestræ desideria implere curabimus.] hæc de his Gregorius, quæ vtinam seriò & non per imaginem quamdam ab iis acta essent, vri solent politici cuncta etiam religiosa affectare, quod apud suos & exteros æstimatione polleant, Romanumque Pontificem huiusmodi illecebris alliciant, vt si possint, in iis quæ moliuntur, ipsum habeant adiutorem; vt fecisse Brunichildem, exitus declarauit. Quod enim indigerent iidem Reges Gregorij opera pro sanciendo foedere cum Imperatore, iidem quæ antè de cogenda Synodo ab ipsis (vt vidimus) petierat Gregorius, modò se ab eo petere profitentur. Ipsum autem petatum à Regina priuilegium pro religiosi locis extat adhuc integrum, quod tu consulas: hic nos tantum apponemus, quæ in fine habet aduersus Reges & alios ab iis missos magistratus & Episcopos, si quid contra priuilegium ab Apostolica sede concessum tentare præsumperint:

^aGregor. lib. 11.
epist. 10. Ind. 6

GREGOR.
PRAESCRIBIT
LEGES
REGIBVS,
ET NON PARENTES
REGNO PRIVAT.

Si quis verò Regum, inquit, sacerdotum, Iudicum, personarumque sæcularium hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentauerit: potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & nisi vel ea quæ ab illo malè ablata sunt, restituerit, vel digna poenitentia illicitè acta desuerit, à sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini nostri Redemptoris Iesu Christi alienus fiat, atque in aeterno examine districtæ vltioni subiaceat, &c.] Vides lector (quod & superius eadem occasione ostendimus) quantum insit in Romano Pontifice auctoritatis, vt in iis quæ ipse concedit, Regibus leges præscribat, & eisdem, nisi pareant, pro poena priuationem regni apponat; quam & appositam vidimus superius in priuilegio concessio ecclesiæ S. Medardi. Hæc, inquam, S. Gregorius; quem iure haud quifquam poterit vt vanum hominem illicita aduersus Reges & Principes præsumptentem reprehendere, vel fastus arguere, ac mentis tumidæ nota signare, quem doctissimum & æquè mitissimum omnium, humillimumque non est qui non prædicet, atque excius rebus gestis ac scriptis affirmet.

^aGreg. lib. 11.
epist. 3. Ind. 6.

Hoc anno Romæ error ille per S. Gregorium Papam corrigitur, quo quidam vel ex superstitione Iudaica, vel ritu Græco coli debere sabbatum, perinde atque Dominicum diem, prædicabant. Scribens enim de his ad populum Romanum, errorem refellit, dum ait: Peruenit ad me, quosdam peruersi spiritus homines praua inter vos aliqua & sanctæ fidei aduersa

CHRISTI
603.GREGORII PAP.
14.PHOCAE IMP.
I.

A aduersa seminasse, ita vt die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, nisi Antichristi prædicatores dixerim? Qui veniens, diem sabbatum atque Dominicum ab omni facier opere custodiri. Quia enim mori se & resurgere simulat, haberi vult in veneratione diem Dominicum: & quia Iudaizare populum compellit, vt exteriorem ritum legis reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum.] hæc Gregorius de Antichristo, qui non propter Christi resurrectionem (vt facere consuevit Ecclesia) custodiri facier Dominicum diem, sed sui causa, cum ea se die resurrexisset mentietur. Subdit verò idem Gregorius: Aliud quoque ad me perlatum est, vobis à peruersis hominibus esse prædicatum, vt Dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria ac voluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus: si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus.] & infra: Nam si Dominico die corpus lauare, peccatum est: lauari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur: cur hoc, exigente necessitate, toti corpori negetur? Dominico verò die à labore terreno cessandum est, &c.]

Porro qui sedulo curæ vniuersalis Ecclesiæ prospiciebat, eo fortior animo, quo corpore infirmior apparebat, inter alia multa quæ hoc anno ex epistolis ad diuersos datis peregrisse conspicitur, de redarguendo Paschasio Episcopo ad Anthemium subdiaconum litteras dedit, in quibus inter alia quæ correctione digna ipse Gregorius numerat, illud etiam ad postremum reprehendit, cum ait: Hoc quoque eius culpis adiungitur, quod ita quoti- die despectus cum vno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, vt & apud suos in fabula sit, & extraneis sic vilis ac despicibilis videatur, vt nihil habere Episcopalis vel ingenij, vel reuerentiæ videatur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare atque coercere, vt dignum est, distulisti.] hæc & alia ipse in detestationem Episcopi, qui contemptibilis appareret. Ex quibus intelligas, non recens esse vt Episcopi pluribus stipati famulis incedant, sed quam maximè antiquitus custoditum: adeò vt Pontificia censeretur reprehensione dignus, qui cum vno vel duobus clericis animi causa ad mare descenderet. Erat iste Paschasius Neapolitanus Episcopus, quem aliis quoque litteris monet, vt Iudæos non per vim, sed rationibus ac mansuetudine ad fidem inuitaret. Extat ad eundem Anthemium ipsius Gregorij alia scripta epistola, qua queritur de negligentia omnium Episcoporum Campaniæ prouinciæ, quos vult emendari.

^aGreg. lib. 11.
epist. 3. Ind. 6.
edit. Rom.

^bGreg. lib. 11.
epist. 15. Ind. 6.
^cIdem eod. lib.
epist. 35.

Inter alias Episcoporum causas, quæ hoc anno ex diuersis Ecclesiis ad Apostolicam sedem delatæ sunt, fuit ex Hispania deducta causa Ianuarij Episcopi Malacitani, & Stephanij alterius Ecclesiæ in Hispania Episcopi, qui Comitoli viri potentis opera abstracti à suis Ecclesiis, à quibusdam aliis Episcopis condemnati, in exilium detrusi fuerant. Qui omnes ita iniuste oppressi ad Apostolicæ sedis iudicium recurrerunt, appellantes ipsum Romanum Pontificem. Horum querelas cum audiisset Pontifex, seque ad id teneri ex munere vniuersalis curæ pastoralis intelligeret, quod (vt ipse profitetur) caput omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia existat, quæ omnes inferiores iudicet sedes; misit ad hoc in Hispanias Ioannem Defensorem, cui proficiscenti commonitorium (ita dictum) dedit, admonitiones illas videlicet, quibus in causa prosequenda ac iudicanda vti debuisset, & ex earum præscripto cuncta peragere. His acceptis Ioannes Defensor in Hispaniam profectus, præsidens Iudex causæ, omnibus exactè perspectis, ritèque cognitis, pronunciauit sententiam, qua depositos ab Episcopatu Episcopos soluendos exilio, suisque restituendos Ecclesiis iudicauit; Episcopos verò, qui eos iniuste deposuerant, in monasterium ad sex mensium spatium censuit detrudendos, subrogatos autem in locum ipsorum penitus reiciendos, priuatos ministerio cuiuslibet ordinis Ecclesiastici. Extat eiusdem Defensoris de his tunc lata sententia. Sic igitur beneficio & auctoritate Apostolicæ sedis Romanæ Ecclesiæ, qui per sæcularem potentiam oppressi fuerant sacerdotes, Antistites venerandi ignominiose in exilium detrusi, reuocati suas singuli receperunt Ecclesias. Iniunxit idem Pontifex eidem Ioanni Defensori institutionem ac reformationem monasterij insulæ Capricanæ apud Maioricam insulam positæ.

^dIdem lib. 11.
epist. 52. Ind. 6.
edit. Rom.

CAUSA HISPANORVM EPISCOPORVM AD GREG. PAP. DELATA.

^eGreg. lib. 11.
epist. 56. Ind. 6.
edit. Rom.

^fGreg. lib. 11.
epist. 52.

EPISC. EXILES RESTITVTI.

^gApud S. Greg. lib. 11. epist. 55. edit. Rom.

Concessit hoc anno S. Gregorius Papa Sardinia insulæ habitatoribus Vitalem Defensorem mittendum ad Phocam Imp. Constantinopolim pro subleuandis grauaminibus, quibus (vt superius est demonstratum) habitatores eiusdem insulæ affligebantur. Est de his

Greg. lib. 11
epist. 59. Ind. 6.
edit. Rom.

epistola ipsius ad eundem Vitalem in Sardinia degentem, qua etiam monet redarguendum fuisse Ianuarium Calaritanum Episcopum ob hospitalia eius insulae destituta: ait enim: Experientia tua indicante comperimus xenodochia in Sardinia constituta grauem habere neglectum. Vnde reuerendissimus frater & coepiscopus noster Ianuarius vehementissime fuerat obiurgandus, nisi nos eius senectus ac simplicitas, & superueniens aegritudo, quam ipse retulisti, suspenderet, &c.] De eius aegritudine rursus inferius huiusmodi occasione: De hoc igitur quod scripsisti fratri & coepiscopo nostro Ianuario, tempore quo sacrificium celebrat, tantam pati frequenter angustiam, ut vix post longa intervalla ad locum canonis redire valeat, quem reliquit; atque ex hoc multos dubitare, si communionem debeant de eius consecratione percipere: admonendi sunt ut nullatenus pertimescant, sed cum omni fide & securitate communicent: quia aegritudo personae sacri mysterij benedictionem nec mutat, nec polluit. Secretius tamen omnino idem frater noster hortandus est, ut quotiens eandem molestiam senserit, non procedat, ne ex hoc se & despiciendum praebeat, & infirmorum animis scandalum faciat.] haec de his Gregorius, qui nouis angustiis ex ingruentibus Longobardorum motibus cruciatur.

Greg. lib. 12.
epist. 21. Ind. 7.
CONATVS
GREGORII
ADVERSVS
LONGO-
BARDOS.

Hoc enim anno Longobardorum Dux Arnulphus oppugnaturus Urbem, parat exercitum mense Iunio, & cum proximè instaret dies natalis Apostolorum, molitur Urbis excidium. De his Gregorius sollicitus, scribit litteras ad Velocem Magistrum militum Imperatoris in alia Italiae parte degentem, his verbis:

Et pridem expressimus gloriae vestrae, quia milites illuc erant parati venire: sed quoniam inimicos congregatos & huc discurrere epistola vestra significauerat, haec eos hic causa retinuit. Nunc vero utile est visum, ut aliquanti illuc milites transmittantur, quos gloria tua admonere & hortari, ut parati sint ad laborem, studeat: & occasione inuenta, cum gloriosis filiis nostris Mauritio & Vitaliano loquere; & quaecumque vobis, Deo adiutore, pro utilitate Reipublicae statuerint, facite. Et si huc, vel ad Rauennates partes nec dicendum Arnulphum cognoueritis excurrere: vos a dorso eius, sicut viros decet fortes, laborate: quatenus opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in Republica, Deo auxiliante, proficiat.] Scripsit vero & ad ipsos Mauritium & Vitalianum, ubi Arnulphus Romam direxit exercitum, verbis istis:

Ariulphum
Greg. lib. 12.
epist. 22. Ind. 7.

Gloriae vestrae suscipientes epistolas, Deo gratias egimus, quia de salute vestra cognouimus: & de sollicitudine vestra multum gauisi sumus, & mox ea quae scripsistis parata fuerunt. Sed Aldio vir memorandus post aduentum hominum vestrorum nobis scripsit, quia in proximo iam Arnulphus esset: & timuimus, ne milites, qui ad vos diriguntur, in manus eius inciderent. Et tamen hic (quantum Deus adiuuerit) contra eum filius noster gloriosus Magister militum se parauit. Sed & gloria vestra, si huc perrexerit ipse hostis, quomodo consueuistis, cum auxilio Dei a dorso eius, quod potestis, persequere. Speramus enim in omnipotentis Dei virtute, & in ipsius beati Petri Apostolorum principis, in cuius natali sanguinem effundere desiderat, quia ipsum sibi contrarium sine mora inueniet.] hucusque Gregorius, quae sunt militiae tractans, cum irgeret occasio.

DE MOTI-
BUS ARNVE
PHI DVCI
LONGOB.

Quas quidem litteras hoc argumento scriptas, licet in codice sub septima sint Indictione collocatae, sub sexta hac reponendas esse, ea potissimum ratio cogit asserere, quod cum haec acta esse dicantur mense Iunio, quo natalis Apostolorum agitur, non possunt sub Indictione septima confecta dici: siquidem sanctus Gregorius mortuus reperitur sub eadem Indictione mense Martio, ut suo loco didicimus. Sunt & aliae litterae eiusdem Gregorij ad eosdem eodem argumento datae, cum & suadet eis, ut incursionem parante illo Romam versus, solliciti sint ipsi ut loca eius deprædentur, quo ita ipse reuocetur a coeptis.

Greg. lib. 12.
epist. 23. Ind. 7.

Ad hoc spectat, quod in his angustiis detentus idem S. Gregorius, pro custodia Neapolitanæ ciuitatis misit Constantium Tribunum, litterasque ad milites dedit, ut illi parent. Ita quidem ipse, Pontifex cum esset, militaria cogitur pertractare, inuigilareque super ipsa seriam Imperatoris ciuitates, ne caperentur ab ingruentibus Longobardis. Sed audiamus ipsius Gregorij litteras, quae sic se habent: Summa militiae laus inter alia bona merita haec est, obedientiam sanctae Reipublicae utilitatibus exhibere, quodque sibi vltimum imperatum fuerit, obtemperare: sicut & nunc deuotionem vestram fecisse didicimus, quae epi-

GREGORIVS
TRIBVNVM
MITTIT
PROCVSTO
DIA CIVIT.
NEAP.
Gregor. ibid.
epist. 24. Ind. 7.

stolis

A stolis nostris, quibus magnificum virum Constantium Tribunum custodiae ciuitatis deputauimus praesse, paruit, & congruam militaris deuotionis obedientiam demonstrauit. Vnde scriptis vos praesentibus curauimus admonendos, ut praedicto magnifico viro Tribuno (sicut & fecistis) omnem debeatis pro serenissimorum dominorum utilitate vel seruanda ciuitate obedientiam exhibere: quatenus quicquid a vobis haecenus bene gestum agnoscitur, per praesentis temporis vigilantiam ac sollicitudinem augmentetis.] hucusque ad milites Gregorius, non ad Episcopos, ut vetus habet editio: ad milites enim ipsum scribere, ipsius epistolae argumentum satis ostendit. Vides, lector, quanta polleret etiam in politicis administrandis auctoritate Romanus Pontifex, dum ciuitati non suae, sed subditae Imperatori, quem vult diligit custodem, praeficitque Praefectum, cui pareant milites: haecque sub Phoca tyranno. O tempora hac ex parte felicia! Vtinam modo essent ipsi integra spiritualia iura, quae maiori in dies ignominia tantae sedis auersione contentiosa calcantur. Sed suo ipsorum damno (certo scito) Deum, qui talia agunt, experientur (quod nolum) vltorem.

Quod vero ad eiusmodi magno strepitu excitatos tumultus Longobardorum pertinet: nubeculam istam minantem Urbis & totius Italiae cladem, vento difflatam esse apparet, ac sequenti anno, confecta iterum pace cum Longobardis, redditam perfectam serenitatem. At de rebus anni praesentis satis, cum tamen plura alia noscantur fuisse eiusdem Pontificis gesta negotia diuersi generis, ad quae intuenda in litteris eius perspicuis cunctis lectorem reuicimus.

SEquitur ordine temporum Christi annus sexcentismus quartus, ac S. Gregorij decimusquartus inchoatus iam anno superiori a tempore exordientis Indictionis septimae, idemque vltimus eiusdem Pontificatus, quo ipse quarto Idus Martias, Deo vocante, feliciter ex hac vita migravit: de cuius felici ad Deum transitu antequam agamus, reliqua quae his mensibus ab inchoata septima Indictione contigerunt, hic primum nobis sunt enarranda. Hoc igitur anno pax cum Agilulpho Rege Longobardorum iterum renouata est, quae iam ante elapso tempore statuto cessarat. Sancita itaque pace, cum idem Rex auctus fuisset prole mascula, eam pia mater Theodolinda in fide Catholica voluit baptizari. De quibus omnibus ipsa Regina certiore reddidit sanctum Gregorium, datis ad eum litteris, missisque Romam legatis. Ista cum accepisset sanctissimus Pontifex, ad Theodolindam Reginam, eidem gratulatus, litteras reddidit, misitque sacra munuscula nato filio. litterae autem sic se habent:

PAX ITHE-
RVM CVM
LONGO-
BARDIS
FACTA.

Scripta quae ad nos dudum a Ianuensibus partibus transmisistis, gaudij vestri nos fecere participes: propterea quod omnipotentis Dei gratia & filium vobis donatum, & quod valde excellentiae vestrae est laudabile, Catholicae cum fidei nouimus sociatum. Nec enim de Christianitate vestra aliud credendum fuerat, nisi id studere vos, ut quem diuino munere suscepistis, Catholicae reuerentiae auxilio muniretis: ut & Redemptor noster familiarum suam famulam cognosceret, & Longobardorum genti nouum Regem in timore suo feliciter enutrirer. Vnde oramus omnipotentem Deum, ut & vos in mandatorum suorum via custodiat, & eundem excellentissimum filium nostrum Aduloualdum in suo faciat amore proficere: quatenus sicut hic inter homines iam magnus est, sic quoque ex bonis actibus ante Dei nostri oculos sit gloriosus.

Greg. lib. 12.
epist. 7. Ind. 7.
EPIST. GRÆ.
AD THEO-
DOLINDAM.

Illud autem quod excellentia vestra scripsit, ut dilectissimo filio nostro Secundino Abbati, ad ea quae scripsit, subtiliter respondere deberemus: quis vel petitionem illius, vel vestra desideria, quae multis esse profutura cognoscit, si aegritudo non obssisteret, duceret postponenda? Sed tanta nos podagrae nunc infirmitas tenet, ut non solum non dictare, sed nec ad loquendum possumus assurgere: sicut & praesentium portitores legati vestri cognouerunt, qui nos & venientes infirmos inuenerunt, & discedentes in summo vitae periculo atque discrimine reliquere.] ita quidem: nam eodem ipse Gregorius (ut paulo post dicturi sumus) extinctus

DE SECVN-
DINI SCRIP-
TIS CON-
VINCEN-
DIS.

infectus est morbo. Sed quæ sunt reliqua eius epistolæ prosequamur: Sed si, inquit, omnipotente Deo disponente conualuero, ad cuncta quæ mihi scripsit, subtiliter respondebo. Eam tamen Synodum, quæ piæ memoriæ Iustiniani tempore facta est, per latores præsentium transmissi: ut prædictus filius meus dilectissimus ipsam legens, agnoscat quia falsa sunt omnia, quæ contra sedem Apostolicam vel Catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel à tomo sanctæ memoriæ prædecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quæcumque à sanctis quatuor Synodis sunt definita recipimus, & quæcumque reprobata sunt, condemnamus.] hæc ad plenam satisfactionem ab eodem Gregorio scripta fuere.

Quod autem ad munera eidem filio Regis recens nato pertinet, hæc in iisdem litteris ita habentur expressa: Excellentissimo autem filio nostro Aduloualdo Regi transmittere filateria curauimus.] ita quidem nominat quas veteres nominare consueuerant bullas ad B collum appendi solitas: quæ autem filateria continerent, aperit dicens: Id est, Crucem cum ligno sanctæ Crucis Domini: & lectionem sancti Euangelij theca Persica inclusam.] Quæ verò Reginæ filia, sorori nati infantis, munera mittat, declarat, dum subdit: Filia quoque mea, sorori eius, tres annulos transmissi, duos cum hyacinthis, & vnum cum albula: quæ eis per vos peto dari, ut apud eos nostra charitas ex vestra excellentia condidatur. Paterna præterea charitate persoluentes salutationis officium, petimus ut excellentissimo filio nostro coniugi vestro pro nobis de facta pace gratias referatis, atque eius animum (sicut consueuistis) ad pacem de futuro per omnia prouocetis: quatenus mercedem populi innocentis, qui in scandalo perire poterat, ante conspectum Dei, inter multa bona quæ agitis, inuenire possitis.] hæc litteræ S. Gregorij ad Reginam, communicantem quidem Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, hærentem tamen & dubitantem adhuc de Quinta Synodo & Tribus in ea iam condemnatis capitibus, quorum causa schisma conflatum adhuc vigeret, & Secundinus ille, de quo superius, obiectiones scriptis mandasset, ad quas Gregorium respondere rogarat. Quod autem id minimè ipsum fecisse appareat, causam asserere in promptu est, nimirum, quod (ut diximus) hoc anno mense Martio ex hac vita in æternam requiem sublatus sit.

Qui igitur tot tantisque cruciatur doloribus, iam (ut vidimus) quadriennio iugiter toleratis, non destitit strenuè vsque ad extremum spiritum laborare, ut indicant eius epistolæ quæ extant hoc anno datæ sub septima Indictione. Sunt tamen aliquæ ibidem collocatæ, quæ longè ante datæ esse inueniuntur, ut inter alias illa ad Domitianum Metropolitanum, ad quem alia superius datæ reperiuntur Mauritij tempore. cognatus hic erat Imperatoris, degens Constantinopoli, ut superiores plures ad eum datæ litteræ docent: cum que in iis sub hac septima Indictione collocatis habeatur mentio de Sabiniano diacono, qui agebat ante plures annos Apocrisarium Constantinopoli, planè ad ea sunt referenda tempora, quibus ille eo munere fungebatur in dicta regia ciuitate. Sicut & litteræ ad Augustinum in Anglia Episcopum, quæ vltimo loco ponuntur, quas datas esse ante tres annos, nempe quarta Indictione, superius diximus. Id ipsum affirmauerimus de epistola scripta ad Petrum subdiaconum in Sicilia, quam datam esse à S. Gregorio vndecima Indictione, ex eadem deducimus argumentum. His non tam exploris, quam ad sua loca destinatis, quæ fuerunt eiusdem Gregorij anni huius epistolæ atque postrema videamus.

Hoc itaque anno cum vacasset Ecclesia Anconitana pastore, delectus ad eam Florètius Archidiaconus, etiam si doctus, à S. Gregorio minimè probatus fuit, eo quod & senectute confectus, & tenacissimus esset, ut numquam domum eius (quod ait) amicus ad charitatem introiret; sed & illud additum tradit impedimentum, quod intrasset numquam ad Episcopatum accedere. Ita quidem vigilantissimus semper ne quis in Episcopatum non omni ex parte probatus irreperet, quæcumque hominis essent perscrutari diligentissimè voluit, ut complures ab ipso de his datæ epistolæ docent.

Eodem quoque anno missa est ex Sicilia à Felice Episcopo Messanensi de nonnullis ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem consultatio. Extat ipsa Felicis epistola tomo secundo Conciliorum: & licet cuius Felicis ea epistola sit, non appareat; tamen quod reperitur idem Gregorius haud pridem scripsisse ad Felicem in Sicilia Episcopum Messanensem, facile inducor ut credam hunc eundem esse Felicem. Causa autem præcipua huius mittendæ consultationis ad S. Gregorium ea fuit, quod cum sciretur ipsum sanctum Gregorium scribentem ad Augustinum in Anglia Episcopum concessisse, ut rarum habe-

MUNERA A
GREGORIO
AD INFAN-
TEM MISSA

DE EPISTO-
LIS AD SYA-
LOCA RE-
STITUEN-
DIS.

Greg. lib. 12.
epist. 14. Ind. 7

Greg. lib. 12.
epist. 30 Ind. 7

Greg. lib. 12.
epist. 6. Ind. 7.
DILIGEN-
TIA GREG.
IN PRO-
BANDIS
DELECTIS
EPISC.

CONSULTA-
TIO FELI-
CIS, ET
GREGORII
RESPON-
SIO.

Greg. lib. 12.
epist. 10. Ind. 7.

retur matrimonium in gradu quarto affinitatis contractum: graue scandalum passi sunt multi, potissimum verò Siciliae Episcopi, eo quod sanctus Gregorius ea concedens, haud consentientia constitutionibus prædecessorum statuisset, & longè diuersa ab iis quæ à sacrosanctis Conciliorum decretis firmata essent. Sed Felicis consulentis audiamus verba, quæ sunt huiusmodi:

Perlatum est siquidem à quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro per venerabilem sanctitatem vestram postmodum Episcopo Anglorum genti ordinato & illuc directo, atque Anglis scripsisse, ut olim ad fidem conuersos per vos concedi, ut quarta progenie coniuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis aut in aliis partibus, quando vna vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat: nec in vllis prædecessorum tuorum decretis, aut reliquorum generaliter ac specialiter Patrum institutis legi, aut hæcenus ab vllis rectè sentientibus esse concessum didici. Sed semper vsque ad septimum originis suæ gradum hoc à sanctis decessoribus vestris & ceteris sanctis Patribus tam in Nicæna Synodo, quam & in aliis sanctis Conciliis congregatis seruari debere reperi, & à rectè viuentibus & Deum timentibus hominibus studiosè præuideri cognouimus.] & inferius post duo alia ab eo quæ sita, in id ipsum, cuius causa epistolam scribere aggressus erat, rediens, ita subdit, ab eo admoneri petens, num pro Anglis tantum indulgendo ea statuisset de quarto gradu, an omnibus etiam Ecclesiis seruanda proponeret. Nos, inquit, ea quæ legimus, & obseruari à Fidelibus cognouimus, non increpanda (quod absit) vobis significauimus, sed quid rationabiliter & fideliter super his obseruare debeamus, requirimus.

Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur: quid respondere fratribus & coepiscopis nostris debeamus, à vobis, quasi à capite, responsum quærimus: ne super his ancipites remaneamus, aut murmur vllum tã nostris temporibus, quam post, inter vos & alios remaneat: rumorque vester, qui semper bonus & optimus fuit, detractio- nibus laceretur & subrodatur, aut nomen vestrum (quod absit) superuenientibus tempo- ribus blasphemetur. Nos autem, quæ recta sunt, auctore Deo, humili corde seruantes, vno vinculo charitatis vobis constricti, vestram religionem in omnibus, ut fideles alumni, de- fendentes, à vobis quæ recta sunt, quærimus. Scimus enim, ut semper sanctæ sædis Præsules, primo Apostoli, deinde successores eorum fecerunt, vos vniuersalis Ecclesiæ & maxi- mè Episcoporum (qui oculi propter contemplationem & speculationem vocantur) Do- mini curam gerere, ac de religione & lege vestra assiduè cogitare, &c.]

Hæc verbatim reddidisse volumus, ut pateat quæ esset olim de dispensando in nuptiis contrahendis, vel contractis, inuiolatè obseruata censura, cum magnum in Ecclesia Dei scandalum datum videretur, si quod de gradu septimo hæcenus seruatum esset, ad quartum sanctus Gregorius redegit. Cui quidem aduersum se excitato rumori & conflato scandalo occurrere quantocyus ipse non prætermittens, ad eandem primam consultatio- nem respondit, non esse in exemplum adducendum, quod nouellæ Ecclesiæ Anglicanæ concessisset, ut in tertio & quarto gradu coniuncti legitime inter se matrimonium contra- here possent; sed qui in gradu verito contraxissent, in eo ex summa indulgentia permane- rent. Quamobrem monet Gregorius, ne Fideles vsque ad gradum septimum affinitatis matrimonium contrahant: quod non recens à se statutum, sed à prædecessoribus traditum sibi seruandum inuiolabili lege proponit. In quam sententiam hæc ait: Nam si ea destrue- rem, quæ antecessores nostri statuerunt; non constructor, sed euerfor esse iuste comproba- rer.] & inferius post multa in eandem sententiam inculcata, aliaque ad quæ sita ab eo re- sponsa, hæc habet:

Progeniem verò suam vnumquemque de his qui fideliter edocti sunt, & iam firma radice plantati stant inconuulsi, vsque ad septimam obseruare decernimus generationem; & quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem præsumant. Nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli licet Christianorum, vel licet: quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis est Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosos verò nullo coniugij nomine reputandos, à sanctis Patribus dudum statutum esse legimus. Ideo nolimus nos in hac re à vobis, siue à ceteris Fidelibus reprehendi: quia quod in his Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed considerando ne Christianitatis bonum, quod coeperant, imperfectum dimitterent, egimus, &c.]

* non olim
MATRIMO-
NIUM IN-
TRA SEPTI-
MVM GRA-
DVM VETI-
TYM.

EX MAGNA
INDVLGEN-
TIA AN-
GLIS CON-
CESSVM IN
QUARTO
GRADU
CONTRA-
CTVM TE-
NERE.

monet autem, vt omnes incestuosos ab Ecclesia seget, tamquam pestilentes oves, nec nisi post legitimam satisfactionem in Ecclesiam recipiantur. Ad finem vero: Quod, inquit, specialiter tibi tuisque (vt tuae litterae innotuerunt) consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus.] hanc Gregorius, vniuersae Catholicae Ecclesiae leges sanciens, vel potius a praedecessoribus sancitas renouans de matrimonijs inter Christianos contrahendis. Frigescente autem spiritu, cum inualesceret magis caro, ab Innocentio Tertio Romano Pontifice in Concilio Lateranensi, ad grauiora peccata vitanda, relaxata est nonnihil fibula disciplinae, vt intra quatuor tantum gradus prohibitum fuerit matrimonium.

Respondens vero Gregorius ad reliquas duas Felicis consultationes, non vexandos a subditis Episcopos, pluribus monet: & de ecclesiarum dedicatione respondet, vt quod dubitatur factum, sit integre faciendum: eo quod (vt ait) non monstretur iteratum, quod non certis indicijs ostenditur rite peractum.] Quod rursum ad res Siciliae spectat, maleficos ibi degentes magnopere est infectatus. Quod enim in Dei lege scriptum esset: Maleficos non patieris viuere] eosdem detestatus, totis est semper viribus infecutus. Scripsit de his ad Cyprianum diaconum, mandans ipsos inquiri atque puniri, nec desistere, etiam si reperiret saecularem praefecturam aduersari. In fine enim post multa ad eosdem maleficos inquirendos & puniendos inculcata, haec addit: Virum autem gloriosum domnum Libertinum Praetorem in tali loco per contemplationem omnipotentis Dei adiutorem te habere confido. In hac tamen causa mitescere minimè debuisti, etiam si tibi quilibet saecularis lude aduersarius potuisset existere.] haec ad Cyprianum diaconum patrimonium sancti Petri in Sicilia curantem ipse Gregorius, qui & anno superiori Paulum Scholasticum ad huiusmodi maleficos infectandos vehementer hortatus fuit.

Exod. 22. MALEFICOS EXAGITAT S. GREGORII. Greg. lib. 12. epist. 13. Ind. 7.

Greg. lib. 11. epist. 56. Ind. 6. Greg. lib. 12. epist. 2. 3. 8. DE CAUSA CORCYRANA.

Eodem hoc anno fatigarunt Gregorium contentiones inter Episcopum Epidauri & Alcisonum Corcyrae insulae Episcopum. Quod enim irruentibus barbaris (vt superius dictum est) corpus sancti Donati inde delatum fuit in Corcyram insulam, collocatumque in castro Cassiopi dicto, Epidauri Episcopus illud sibi castrum pariter studuit vindicare, resistente Alcysone, qui ab Episcopo Nicopolitano Metropolita sententiam accepit, qua ipsi castrum adiudicabat; quam sententiam sedes Apostolica confirmauit. Cum autem nouus est creatus Phocas Imperator, eundem conuenit Episcopus Epidauri, falsaque ingerens multa, cum monuit, vt pro ipso contra latam sententiam resciberet. Quod adeo iniquum vt per eundem Imperatorem corrigeretur, sanctus Gregorius litteras ad Apostolicarium Constantinopolim misit, iubens vt conueniens Imperatorem agat, vt bene definita sua quoque iussione confirmet. Quid vero haec secutum sit, intercurrente Gregorij morte, nescitur.

Greg. lib. 12. epist. 5. Ind. 7.

REDARGUIT VR DVX OB INVLTVM SACRILEGIVM.

Quod autem vehementius sancti Gregorij animum ex cruciauit, illud etiam fuit, quod Neapoli in Capania (licet verus editio, in Gallia, habeat) sacrilegium didicit perpetratum, cum miles per vim rapuit virginem Deo in monasterio consecrata. Redarguit vero Gudoinum Ducem Neapolitanum, quod aduersus eiusmodi facinus vltor non insurrexisset, cum praesertim praedicatae probitatis ipse vir ab omnibus laudaretur: ad quem haec breuiter scripsit: Cum inter multa bona, quae nobis de magnitudine vestra sapius nunciantur, illud in vobis plus laudabile dicitur existere, quod castitatem diligitis, & disciplinam (sicut dignum est) custoditis: satis mirati sumus, quod in milite illo, qui ancillam Dei diabolica instigatione perdiderit, districissima vindicta haecenus facta non fuerit. Nam moribus & bonitati vestrae valde conueniens fuit, vt ante ad nos vltio, quam perpetratae culpae iniquitas perueniret. Sed quia vindictam huius sceleris non voluntate vestra, sed aliorum surreptionibus credimus esse suspensam, neque hoc peccatum vel humerum indisciplinati militis, vel loca illa, in quibus commissum est, valeat premere: hortamur, vt sine excusatione aliqua vel modo, qualis vobis feruor sit erga castitatis custodiam demonstrantes, ita pro exemplo aliorum strictè emendare tantum facinus festineris, vt & Deum vobis, in cuius ille hoc iniuriam perpetravit, & timorem eius despexit, placabilem faciatis, & nos vobis de zeli vestri rectitudine gratias referamus: nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo modo patimur.] haec Gregorius degens in lecto agrotus, sed in iis quae peccaretur in Desi explorator vigilans, & vltor exurgens. Qui & sicut signè Ducem ad vlciscendum immane facinus arguit, ita & nimis festinum in excommunicationis ferenda sententia Maximianum Episcopum reprehendit; ad quem breuiter ista: Frequenter me admonuisse vos recolo, vt in proferenda sententia

REDARGUIT PRAE PROPERVM EXCOMMUNICATOREM EPISCOPI. Greg. lib. 12. epist. 26.

A sententia esse praecipites nullatenus deberetis. Et nunc ecce cognoui, quia reuerendissimum virum Abbatem Eusebium commota furore vestra fraternitas excommunicauit. Quod ego valde miratus sum, vt non antiqua eius conuersatio, non aetas longa, non aegritudo diuturna, ab ira vestrum animum flecteret. Quilibet enim in eo fuerit excessus, ipsa aegritudinis afflictio ei debuit pro flagello sufficere: quem enim diuina disciplina conterit, ei humana flagella addi superfluum fuit.] Et paulo post, vt eidem satisfaciat, ita monet: Eundem tamen praefatum virum quanto furore exasperasti, tanta nunc dulcedine consolare: quia valde iniustum est, vt qui te plus amauerunt, ipsi te sine causa atrociorum contra se sentiant.] haec Gregorius.

Vidisti primum quam animosè insurrexit aduersus Ducem remissum nimis, & quomodo ad vindictam currentem nunc praecipitem nimis Episcopum, habenas retrahendo, retraxit: ita quidem pro ratione personarum proficua aptans cuique medicamenta. Porro tranquillitatem animi in Episcopis plurimum commendauit; ad quam consequendam, vnam eam patere viam ostendit, si contemplationis studium Episcopus non remittat: quo nomine laudauit hoc anno Iunium Episcopum Catanensem, quod contemplationi vacaret: nam ad ipsum scribit haec inter alia:

Greg. lib. 12. epist. 25. Ind. 7. un. edu.

Tantum, inquit, quieti vestrae congaudeo, quantum de meis occupationibus ingemisco: atque hoc summo opere exhortor, vt si palatum cordis dulcedo terigit intima suauitatis, ita introrsum rapiatur animus, vt triste sit omne quod foris sonat, omne quod foris delectat. Laudo autem, quod humana conuenticula caueris: quia saepe animus, qui renouari in Deo per compunctionis gratiam desiderat, per praua colloquia iterum veterascit. Quasiui autem qui vobis inhæret in lectionis sacrae collegio, & neminem reperi, & vehementer ingemui paupertatem boni. Et quamuis peccator ego valde: occultus tamen si ad beati Petri Apostoli limina venire volueris, in sacro eloquio strictum me poteris habere collegam.] haec Gregorius: ex cuius postremis verbis, quibus dixit, non reperiri qui posset ei in sacrae lectionis collegio inhære; & quod postea subiicit, se fore in sacro eloquio ipsi collegam: intelligas eiusmodi fuisse sacram exercitationem, vt simul positi viri interioris profectus studiosi, aliquid legerent de diuinis Scripturis, & de his quae lecta essent, singuli qui praesentes essent, quid sentirent, dicere rogarentur. In huiusmodi spiritualibus epulis reficere se consueuisse sanctum Gregorium, ex ijs quae ipse scribit in homiliis super Ezechielem intellexisti, dum & profiteretur se ex fratrum in eiusmodi lectione collegarum responsionibus admodum profecisse: nam audi eum rursum: Scio enim, quia plerumque multa in sacro eloquio, quae solus intelligere non potui, coram fratribus meis positis intellexi: ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, vt scirem ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enim, quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi praesentibus datur. Ex qua re, largiente Deo agitur, vt sensus crescat, & elatio decreseat.] haec ipse; ex quibus quae dicta sunt de lectione & colloquio de rebus diuinis simul haberi solitis, perspicue intelligere possis.

SYNAXIS IN LEGENDO ET COLLOQUENDO.

Greg. in Ezechiel. homil. 14. in princ.

Quos vero Dei seruos longè abesse nouit, & apud se habere non posset, quod detinerentur alijs occupationibus impediti, eosdem frequentauit litteris, & elemosynarum largitione fulciuit: quod cum in pluribus praeteritorum annorum epistolis manifestè eluceat, eius rei non deest hoc etiam anno exemplum, cum scribit litteras ad Ioannem Abbatem montis Sinai in Arabia, cuius enixè implorat ad Deum preces, mittens ea quibus illum pro locis sibi subiectis indigere sciuisset: nam ad finem epistolae: Filio nostro Simplicio renunciante cognouimus, lectos vel lectisternia Gerontocomio, quod à quondam illic Isauro constructum est, deesse. Propterea misimus lenas quindecim, rachanas triginta, lectos quindecim, pretium quoque de emendis culcirris vel naua dedimus: quae dilectionem tuam petimus non indignè suscipere, sed in loco quo sunt transmissa praebere.] sed de eodem Ioanne Abbate consule superius dicta.

Greg. lib. 12. epist. 16. Ind. 7.

Eodem pariter anno, Indictionis videlicet septimae, sanctus Gregorius basilicae sancti Pauli peculiariter adscripsit latifundium ad Aquas Saluias cum alijs fundis pro luminarijs incendendis: quod quidem scripto voluit confirmatum, cuius est ista praefatio: Licet omnia quae haec Apostolica habet Ecclesia Apostolorum Petri & Pauli, quorum honore & beneficijs acquisita sunt, Deo sint auctore communia: esse tamen debet in administratione actionum diuersitas personarum, vt in assignatis cuique rebus cura adhiberi possit impensior. Cum igitur pro ecclesia B. Pauli Apostoli sollicitudo debita nos commone-

Greg. lib. 12. epist. 9. Ind. 7. BASILICAE S. PAULI ASSIGNATAE PRAEDICATAE PRO LUMINARIIS.

ret,

CHRISTI 604.

GREGORII PAP. 14.

PHOCAE IMP. 2.

CHRISTI 604.

GREGORII PAP. 14.

PHOCAE IMP. 2.

ret, ne minus illic habere luminaria idem præco fidei cerneretur, qui totum mundum lumine suæ prædicationis impleuit; & valde incongruum esse ac durissimum videretur, ut illa ei specialiter possessio non seruiret, in qua palmam sumens martyrij, capite est truncatus, ut viueret: utile iudicauimus, eandem massam, quæ ad Aquas Saluias nuncupatur, cum omnibus fundis suis, &c.] Voluimus hæc reddidisse verbatim, quo scires non esse figmentum, vel recens quoddam inuentum, quod dictum est superius suo loco, Apostolum Paulum ad Aquas Saluias capite truncatum fuisse. Extat hæc eadem constitutio Gregorij in eiusdem basilicæ marmorea tabula incisa. Porro huiuscemodi donationum diuersis in Vrbe ecclesiis à sancto Gregorio collatarum alia item incisa lapidibus extant vetera monumenta, ut in ecclesia sanctorum Ioannis & Pauli Titulo Pammachij, in basilica sancti Petri, & aliis foras in locis. Eius autem quod pro foribus est basilicæ sancti Petri, sic se habet exordium vsque ad nomina eorum quæ donantur prædiorum:

Dominis sanctis ac beatissimis Petro & Paulo Apostolorum principibus Gregorius indignus seruus. Quotiens laudi vestræ vsibus seruitura quædam licet parua conquirimus, vestra vobis reddimus, non nostra largimur: ut hæc agentes, non simus clari de munere, sed de solutione securi. Nam quid vniquam sine vobis nostrum est, qui non possumus accepta reddere, nisi quia per vos iterum & ipsum hoc ut redderemus, accepimus? Vnde ego vester seruus reducens ad animum, multum me vobis, beati Apostoli Petre & Paule, esse deuotionem, propter quod ab vberibus matris meæ, diuinæ potentia gratia protegente, intra gremium Ecclesiæ vestræ aluistis, & ad incrementum per singulos gradus vsque ad summum apicem sacerdotij, licet immeritum, perducere estis dignati: Ideoque hoc privilegij munusculum humiliter interim offerre deuotione præuidi. Statuo enim, & à meis successoribus seruandum sine aliqua refragatione constituo, ut loca vel prædia cum oliuetis, quæ inferius describuntur, quæ pro concinnatione luminariorum vestrorum à diuersis quibus detinebantur recolligens, vestra vobis dicaui immutata permanere: Id est, in patrimonio Apostolicæ, &c.] sunt omnia prædia cum oliuetis numero trigintaquinque. Ex quibus intelligas, quàm abundans esse solet copia lampadum incensarum, quarum tantum vsui tot tantaque inseruere deberent oliuera.

Iam verò reliquum est, ut de tempore obitus ipsius Gregorij agamus: de quo certum est errare eos, qui dixerunt ipsum sexta Indictione defunctum. Ioannes enim diaconus eum hoc anno septima esse defunctum Indictione affirmat, idemque asseruit Beda. Et ne dici possit errorem in numerum irreplisse; hæc omnia certiora redduntur (ut nulla de his possit dubitatio exoriri) ex dicta tabula donationis, quæ habetur in Basilica sancti Pauli, ad cuius finem hæc habentur: Data octauo Kalendas Februarias, Imp. DN. Phoca PP. Aug. anno secundo, Consulatus eius anno primo, Indictione septima. Quamobrem hoc anno eum esse defunctum, exploratissimum est. Puto quidem eam continuationem fuisse postremam S. Gregorij, quem constat ad æternam vitam transiisse duodecima die mensis Martij. Habes ex his etiam quod corrigas in Paulo diacono, qui etsi sub anno secundo Phocæ obitum ponit sancti Gregorij, dum tamen fuisse octauæ Indictionis annum tradit, errare certum est.

Sic igitur sanctissimus Pontifex, qui se verè hic exulem senserat ac peregrinum, quod tam diu in optatis habuit, atque multorum precibus iam diu conatus fuerat impetrare, est feliciter consecutus, migrans dicta die duodecima Martij ex hac vita in illam æternam, ad quam, dum vixit, iugiter anhelauit. Sedit annos tredecim, menses sex, & dies nouem, utpote qui creatus tertia die Septembris, mortuus est dicta duodecima Martij; quod tabulæ Ecclesiasticæ perpetua memoria notatum custodiunt. Sepultus est autem (ut ait Ioannes diaconus) in extrema porticu basilicæ sancti Petri. Quatuor enim porticus cum haberet basilica illa, duas scilicet hinc inde ab eius gremij lateribus positas: quinque vero erunt, si quis ipsum medium gremium inter porticus numeret, ut complures consueverunt. Quæ igitur egrediendo basilicam à dextro latere extrema porticus est, extrema parte sepulchrum continuit sancti Gregorij, ubi adhuc extat subter altare sancti Andreae, cuius ipse fuerat studiosissimus, licet non eadem forma, qua olim, modo extractum apparuit: tunc enim in eo (ut testatur Ioannes diaconus) eiusmodi inscriptum epitaphium legebatur:

*Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum,
Reddere quod valeas, vniuersæ Deo.*

Spiritus

BASILICAE
APOST. LV-
MINARI-
UM DICA-
TA OLIVE-
TA A. S.
GREG.

Ioan. diacon.
lib. 4. c. 8.
DE OBITU
S. GREG.
PAPAE.

Paul. diacon.
lib. 8. c. 68.

Ioan. diacon.
in vit. S. Greg.
lib. 8. c. 68.
EPITAPHI-
VM SEPUL-
CHRI S.
GREGORII.

A

*Spiritus astra petit: lesi nil iura valebunt,
Cui visa alterius mors magis ipsa via est.
Pontificis summi hoc clauduntur membra sepulchro,
Qui innumeris semper viuit ubique bonis.
Esuriem dapibus superauit, frigora veste,
Atque animas monitis texit ab hoste sacris.
Implebatq; auctu, quicquid sermone docebat,
Esset ut exemplum mystica verba loquens.
Anglos ad Christum conuertit mente benigna,
Sic fidei acquirens agmina gente noua.
Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor agebat,
Ut Domino offerres plurima luera gregu.
Hicq; Dei Consul factus latare triumphis:
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.]*

B

hæc tenet epitaphium, quod rude sæculum dare potuit, quo iam Latinum agrum, & motem ipsum quem fingunt poetæ Parnassum Musæ exules reliquissent. Sed præstat hic elogium sanctissimi viri de Gregorio recitare: ut intelligere possis, quanta gloria fuerit acceptus à posteris. Ildefonsus enim ille Tolertanus Episcopus in libello quem confecit de viris illustribus (quem manuscriptorum bibliotheca Vaticana custodit) numeraturus eius scripta, ipso ingressu operis, de Gregorio ista habet:

Gregorius Papa, Romanæ sedis & Apostolicæ Præsul, compunctione timoris Dei plenus, & humilitate summus, tantoque per gratiam Spiritus sancti scientiæ lumine præditus, ut non modo illi præsentium temporum quisquam, sed nec in præteritis quidem partuerit vniquam.] hucusque ex Isidoro de viris illustribus, quem inferius citat, pergit verò ipse, hæc addens: Ita enim cunctorum meritorum claruit perfectione sublimis, ut exclusis omnium illustrium virorum comparationibus, nihil illi simile demonstrat antiquitas. Vicit enim sanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, sapientia Augustinum.] At hæc si tibi videri possint hyperbolicè dicta: quod ex his possis consequi, illud est, quod ea æstimatione ad posteros fama de sanctitate & doctrina Gregorij propagata est, ut maxima quæque Gregorium diligentibus visa sint ipso minora Gregorio.

Porro istiusmodi præmissis Ildefonsus de ipso præconiis, ad enumeranda ea quæ edidit commentaria se conuertit, quæ nos suo loco & tempore, quo singula scripta sunt, collocauimus. Verum ipsa diuino potius tribuenda esse numini, quàm humanæ industriæ, manifesta visio declarasse fertur. Etenim ad ipsum columbam desuper lapsam, cum quid de sacris litteris scribere vellet, visam à Petro diacono esse, & ea de causa columbam in capite ad aurem eius pingi consueuisse, Ioannes diaconus asserit, ea ex causa scilicet, quod à diuino Spiritu (cuius columba symbolum tenet) quæcumque scripta ab eo sunt, ipsi esse suggesta, constans opinio fuit. Ceterum diabolus quibus valuit artibus per ministros suos conatum esse, ut eiusdem lucubrationes ignibus traderentur, idem Ioannes diaconus habet, qui hæc ait:

Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementissima fames eodem anno incubuit. Et quanto patrono tunc Roma caruerit, licet rerum inopia toto penè mundo monstrauerit, inuidorum tamen feritas minimè recognouit: nam sicut à maioribus traditur, cum calumniarum veterum incentores Gregorium prodigum dilapidatoremque multiplicis Patriarchatus thesauri perstreperent, deficiente personali materie, ad comburendos eius libros coeperunt pariter anhelare. Quorum dum quosdam combussissent, & reliquos vellent exurere: Petrus diaconus familiarissimus eius, cum quo quatuor Dialogorum libros disputaauerat, creditur vehementer obstirisse, dicens, ad obliterandam eius memoriam librorum exustionem nihil proficere, quorum exemplaria, diuersis petentibus, mundi ambitum penetrassent: subiungens, immane sacrilegium esse, tanti Patris tot & tales libros exurere, super cuius caput Spiritum sanctum ipse in similitudinem columbæ tractantis frequentissimè perspexisset.

Cumque dudum deuorum populum diaconus cerneret occasione temporis cum inuidis resultare, in hoc omnium sententiam dicitur prouocasse: ut si quod dixerat, iure iurando confirmans, mori continuò meruisset, ipsi à librorum exustione desisterent: si verò superstes sui testimonij extitisset, ipse quoque combustoribus manus daret.

Itaque

S. GREGORII LAVDES

Isidor. de vir. illust. c. 27.

COLUMBA AD AVREAS S. GREGORII.

Ioan. diacon. in vit. S. Greg. lib. 4. c. 69.

Ioan. diacon. eod. cap.

CALVMNIARUM S. GREGORII. IACTATA A MALEVO- LIS.

* traditur

PETRI DIACON. TIMONIVM DE SANCTITA- TE GREGORII.

CHRISTI
604.GREGORII PAP.
14.PHOGAE IMP.
2.

Iraque cum Euangeliis in ambonem venerabilis leuita Petrus ascendens: mox ut Gregorianæ sanctitati testimonium præbuit, inter verba veræ confessionis spiritum efflauit, & à dolore mortis extraneus iuxta pyrgi basim (sicut hætenus cernitur) confessor veritatis meruit sepeliri. Hinc est quod consuetudinaliter Spiritus sanctus in specie columbæ super scribentis Gregorij caput depingitur, & quod expositionum illius pars maxima, quæ utique ab inuidis exusta recolitur, non habetur.] hæc Ioannes ex maiorum (ut ait) traditione.

Sed quæ fuerint ista, ignota penitus Isidoro atque Ildefonso, qui recensentes catalogum scriptorum eius, licet præter illa, alia plura fuisse à S. Gregorio scripta testentur, de exustione tamen qua aliqua perierint, verbum nullum. Fides ergo vacillat auctoris, coque magis, quod neque apud Paterium ipsius Gregorij Notarium de his aliqua mentio habeatur: qui dum cuncta diuinæ Scripturæ testimonia ab ipso Gregorio elucidata in ordinem suum rede-gisset, de exustione nihil, cuius, cum ipse præfens Romæ esset, meminisse necessariò debuisset: vnde apud me (ut dixi) fides auctoris valde redditur dubia. Sigebertus etiam nullam, obstante Petro diacono, factam esse librorum exustionem testatur in Chronico, sed de viris illustribus^a secus, vbi & addit hæc de Paterio: Paterius Romanæ Ecclesiæ Notarius & Secundicerius, colligens omnia diuinæ Scripturæ testimonia, per quæ Gregorius obscura suæ expositionis elucidauit, tres libros edidit, duos de testimonijs veteris instrumenti, & vnum de testimonijs noui Testamenti; ipsumque codicem appellauit, librum Testimoniorum.] hæc ipse. Extat eiusmodi Paterij lucubratiō. Porro de ipso Paterio sæpe fit mentio in epistolis & alijs Actis publicis sancti Gregorij.

Quod rursus ad eiusdem S. Gregorij scripta pertinet: dum audis apud Ioannem diaconum tredecim libros numeratos esse epistolarum ipsius secundum annorum numerum quibus in Pontificatu vixit: cum hodie nonnisi duodecim numerentur, non putes vnum ex ipsis esse deperditum, sed eosdem omnes aliter numeratos, nempe vel per annos Pontificatus eius, vel secundum Indictiones digestos. Præter hæc autem Antiphonarium à S. Gregorio Ecclesiæ vsui relictum fuit, de quo Sigebertus: Quæ scriptura Gregorium tam illustrauit, quam illud quod Antiphonarium regulari musicæ modulatione centonizauit, & scholascantum in Romana Ecclesia constituit.] hæc ipse. Quibus adde Sacramentarium siue librum sacramentorum, nempe ad sacros ritus Missarumque solemnia volumen pertinens, nuper eusum. Sed & in ipsa Missarum celebratione (inquit Beda) tria verba maximæ perfectionis plena superadecit, videlicet: Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.] At hæc de scriptis sancti Gregorij satis sunt, præter illa quæ suis locis superius diximus. D Res verò gestas ipsius non ab alio Ioanne diacono, quam ab eo quem diximus, scriptas fuisse, certò reperimus: verum ante ipsum à Paulo diacono id factum constat, sed excidit eiusmodi lucubratiō.

Quoniam autem habet quamdam scriptio cum pictura cognationem: quæ idem Gregorius in suo monasterio picta reliquisset, suoque titulo prænotata, quæ adhuc tempore Ioannis diaconi integra erant, ex eodem auctore Ioanne hic describenda sunt, qui ea refert in hunc modum^b:

In eius venerabilis monasterij atrio, iuxta Nymphium duæ iconæ veterimæ artificialiter depictæ vsque hætenus videntur. In quarum altera beatus Apostolus Petrus sedens conspicitur, cumque stantem Gordianum Regionarium, videlicet patrem Gregorij, manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cuius Gordiani habitus castanei coloris planeta est, & sub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, statura longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capilli condensi, vultus grauis.

In altera verò mater Gregorij sedens depicta est Silnia candido velamine à dextero humero taliter contra sinistrum reuoluto connecta, vt sub eo manus tamquam de planeta subducatur, & circa pectus sub gula inferior tunica pseudolactinei coloris appareat, quæ magno sinuamine super pedes defluat duabus zonis ad similitudinem dalmaticarum, sed latioribus omnino distincta: statura plena, facies rotunda quidem & candida, sed senio iam rugosa, quam ipsa quoque senectus pulcherrimam fuisse significat, oculis glaucis & grandibus, supercilijs modicis, labellis venustis, vultu hilaris, ferens in capite matronalem mitram candentis brandei raritate nublata: duobus dexterae digitis signaculo Crucis se munire velle prætendens: in sinistra verò patens Psalterium retinens, in quo

hoc

DE COMBVS-
TIONE LI-
BRORVM
S. GREG.
DVBIAS-
SERTIO.* Sigeb. de viris
illust. c. 41. &
43.* Ioan. diacon.
in vit. S. Greg.
lib. 4. c. 8.
DE IMAGI-
NE GORDI-
ANI.DE IMAGI-
NE S. SIL-
VIÆ.

* vultu matron-

CHRISTI
604.GREGORII PAP.
14.PHOGAE IMP.
2.

A hoc scriptum est: Viuet anima mea & laudabit te, & iudicia tua adiuuabunt me. A dextero verò cubitu vsque ad sinistrum circa scapulas versus ascendens reflectitur, qui ita se habet: GREGORIVS SILVIÆ MATRI FECIT.

Sed & in absidicula post fratrum cellarium Gregorius eiusdem artificis magisterio in rota gypfica pictus ostenditur, statura iusta & bene formata, facie de paternæ faciei longitudine & maternæ rotunditate ita mediè temperata, vt cum rotunditate quadam decentissime videatur esse deducta, barba paterno more subfulua & modica, ita caluaster, vt in media fronte gemellos cincinnos rarusculos habeat & dextrorsum reflexos: corona rotunda & spatiosa, capillo subnigro & decenter intorto sub auriculæ medium propendente, fronte spatiosa, elatis & longis & exilibus supercilijs: oculis pupillas furuis non quidem magnis, sed patulis subocularibus plenis, naso à radice supercilijs subtiliter directo, circa medium latiore, deinde paulo recuruo, & in extremo patulis naribus præminente, ore rubro, crassis & subdiuiduis labijs, genis compositis, mento à confinio maxillarum decubiler promimente: colore aquilino & viuido, nondum (sicut postea contigit) cardiaco: vultu miti, manibus pulchris, teretibus digitis & habilibus ad scribendum. Præterea planera super dalmaticam castaneam, Euangelium in sinistra, modus Crucis in dextera: pallio mediocri, à dextero videlicet humero sub pectore supra stomachum circularim deducto, deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito, cuius pars altera super eundem humerum veniens, propria reatitudine non per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem verò tabulæ similitudinem (quod viuientis insigne est) præferens, non coronam. Ex quo manifestissime declaratur, quia Gregorius dum adhuc viueret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in quo posset à suis monachis non pro elationis gloria, sed pro cognitæ distinctionis cautela frequentius intueri: vbi huiusmodi distichon ipse dictauit:

*Christe potens Domine nostri largitor honoris,
Indultum officium solita pietate gubernas.*

Vbi etiam tempore iam Petri Archidiaconi, & Ioannis Oeconomi, Saturninus monachus dextera læuaque beati Gregorij effigies sanctorum Apostolorum, quemadmodum modo videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnumquam diuinitus candela succenditur, & in eiusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterij sæpe B Gregorius præsentatur.] hætenus de imaginibus Ioannes diaconus, his subiiciens S. Gregorij in eodem monasterio varias apparitiones, de quibus nos suo loco dicturi sumus.

Sed miror, ab ipso Ioanne diacono, dum contemplatus est atque descripsit Gordiani patris S. Gregorij imaginem, non consideratum, vel si considerauit, non declaratum, eodem ferme habitu decoratas fuisse vtriusque, patris scilicet, atque filij pictas imagines, nihilque magis habuisse à patre Gregorium, nisi pallium, quod erat insigne Pontificum: vtriusque enim ait fuisse indumentum planetam castanei coloris, & sub planeta dalmaticam. Ex quibus in eam adducor sententiam, vt opiner patrem sancti Gregorij fuisse aliquo modo sacris initiatum: vt de plurimis accidisse constat hominibus coniugatis, qui accepto ab vxore consensu, vitæ se clericali, vel monasticæ manciparunt. Quod insuper idem Gordianus Regionarius nominetur, titulus iste est septem primi ordinis diaconorum, qui Regionarij dicebantur: vnde fit, vt interdum fuerim opinatus, ipsum fuisse diaconum Regionarium, nempe vnum ex septem diaconis Cardinalibus.

Dalmaticam quidem fuisse insigne diaconorum Romanæ Ecclesiæ, aliquando verò alijs Ecclesijs ex priuilegio à Pontifice Romano concessam, ex eiusdem sancti Gregorij^b epistolis patet. Sed & quod caligas habuisse in pedibus Gordiani imaginem dicit, vtrique & hoc ipsum ad ornatum Romanæ Ecclesiæ diaconi pertinet. Erat enim diaconis Romanæ Ecclesiæ eiusmodi ornamentum, quod interdum pro magno priuilegio concedi solitum aliqui nobilis Ecclesiæ diaconis, superius dictum est ex ipsius S. Gregorij epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum^c, vbi agit de calceis compaginatis. Vides igitur, & attentius tu considera quem reddat pictura Gordiani patris S. Gregorij, num tantummodo Senatorium, vel sacris initiatum diaconum Regionarium. Ceterum ipsi Ioanni diacono debemus plurimū, quod huiusmodi antiquitus effigiata coloribus monumenta, iam omnino deperdita, nobis suis scriptis integra custodiuit: sed quæ ex alijs inde acceptis illis similibus exemplaribus summa industria F. Angeli Rocchæ venerabilis Sacristæ S. D. N. Clementis Papæ v. i. i. formis expressa sunt, hic tibi imprimenda curauimus.

DE IMAGI-
NE S. GREG-
GORII.GORDI-
ANVM DIA-
CONVM EV-
ISSE INDI-
CAT EIVS
HABITVS.* Gregor. lib. 7.
epist. 113. Ind. 2.
ed. Rom.* Gregor. lib. 7.
epist. 28. Ind. 1.

CHRISTI
604.GREGORII PAP.
14.PHOCÆ IMP.
2.

IMAGINES AD VIVVM EXPRESSAE
EX AEDICVLA SANCTI ANDREAE
PROPE BEATI GREGORII MAGNI ECCLESIAM,
NECNON EX VITA EIVSDEM BEATI GREGORII
A IOANNE DIACONO LIB. IV. CAP. LXXXIII. ET LXXXIV.
CONSCRIPTA.

GORDIANVS S. GREGORII PATER.

S. GREGORIVS MAGNVS.

SILVIA S. GREGORII MATER.

A Quod verò ad alias venerandas imagines ab eodẽ S. Gregoriõ pingi iussas pertinet: habes hæc ab Hadriano Põtifice in epistola ad Carolum Magnum asserta: S. Gregorius Papa in monasterio suo pulchrum fecit oratorium, & ipsum diuersis historiis pingi fecit, arque sacras ibidem direxit imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro ægritudine stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt, & ille vir S. Eleutherius (quem dicunt & mortuum suscitasse) ante ipsas sacras imagines se prosternens, diuinam rogare clemẽtiã cum S. Gregorio non dubitauit; sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt: & vsque hæctenus apud nos venerantur. Sed & ecclesiam Arianorũ, cuius ipse S. Gregorius in Dialogis meminit, placuit eidem S. Gregorio, vt in fide Catholica, introductis illic beati Sebastiani & beatæ Agathæ martyrum reliquiis, dedicare debuisset: quod & factum est: & diuersis ipse beatus Gregorius pingi fecit eam tam in musiuo, quàm in coloribus, & venerandas imagines illic erexit, & à tunc vsque hæctenus venerantur.] hæc Hadrianus.

B At licet ipse Gregorius viuens sibi cauerit, ne sui corporis tegumenta honore & cultu sanctis debito populus veneretur, ob idq; sancito (vt vidimus) canone statuisset, vt cum Pontificis Romani corpus ad sepeliendum deferretur, nullo tegmine velaretur: Deus tamen voluit, vt refoffa postea vnã cum corpore eius ornamenta Pontificia populus pio cultu prosequeretur: nam audi quid dicat idem Ioannes diaconus: Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus à Gregorio Quarto sedis Apostolicæ Præsule post annos centum viginti quinque (ita corrigas textum, qui habet, quinquaginta) translatum ante nouellum Secretarium constructis absidibus, sicuti modò cernitur, sub altari sui nominis collocatur, quo eius anniuersaria solemnitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratissima celebratur: in qua pallium eius, & filacteria, sed & baltheus eius consuetudinaliter osculantur.] per filacteria autem Crucem pectoralem reliquiis refertam ad col- lum ferri solitam significari, ex ipsius Gregorij epistola ad Theodolindam intelligere satis potes. Pergit verò ipse: Quæ singulatim considerata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus, & speciem regularis propositi signis perspicuis repræsentant. Nam in eo quòd pallium eius bysso candente contextum nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sic ipsum circa scapulas obuolutum fuisse, non autem confixum dignoscitur, sicut vetustissimis musiuis vel picturis ostenditur. Quòd autem reliquiarum filacteria tenui argento fabricata, viliq; pallio de collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritas demonstratur. Porro in exilitate balthei, quæ vnus pollicis mensuram numquam excedit, speciem propositi regularis olim à S. Benedicto statuti, cuius ipse vitam describens in Dialogo, regulam quoque laudauerat, eum seruasse luce clariùs manifestat.] hæc ipse. Ceterum antiquitus, cum diuersi essent ordines monachorum, haud memini eosdem ad eòdẽ habitu valde fuisse distinctos, vt vel ex cingulo, cuius quis obseruantia esset, dignosci facile potuisset.

C Quod autem ad reliquias res gestas S. Gregorij: habet Anastasius ipsum fecisse ciborium cum columnis quatuor ex argento puro super sepulchrum S. Petri Apostoli, statuisseque vt supra sepulchrum eiusdem Apostoli Missæ celebrarentur.] construxisse quoque oratorium apud oratoria Hilarij Papæ, monumenta ecclesie Lateranensis testantur, illicque solitum ostendi stratum ipsius; ac locum illum dictum oratorium sanctæ Crucis ab eodem frequentatum, in iisdem asseritur. Porro insignia monumenta ista sub Sixto Quinto deiecta doloimus. Ad postremum autem hæc idem Anastasius de ordinationibus ab eo habitis: Hic fecit ordinationes duas, vnã in Quadragesima, aliam in mense Septembris: creauit presbyteros trigintanouem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca sexagintaduos. & cessauit Episcopatus eius menses quinque & dies decem & octo.] hæc ipse. Porro nos non profitemur hic cuncta quæ sunt magni Gregorij recitare: nam de aliquibus miraculis in promptu est quem consulas Ioannem diaconum, apud quem multa inuenies, quibus eius vitæ sanctitas commenderetur. Breuitati (quantum licuit) consulendum nobis fuit, eum præsertim adhuc multa de ipso dicenda supersint.

D Nam tempus à nobis exigit, & facta diu antè promissio cogit tractationem habere de eo quod fertur de Traiani anima precibus sancti Gregorij ab inferis liberata. Quamobrem hic antequam ad successorem Gregorij transeamus, quod attigimus antea secundo An- naliũ tomo ipso primo anno Traiani, & in eius obitu, pollicitique sumus locupletius suo loco tractare, fufius est pertractandum.

Annal. Eccl. Tom: 8.

a Ioan. diacon:
uis. S. Gregorij
lib. 4. c. 80.

DE RELI-
QUIIS S.
GREGORII
A POPULO
ROM. HO-
NORE CVL-
TIS.

b Greg. libr. 12
epist. 7. ind. 7.

RELIQUIAS
RES GESTAS
S. GREGORII.

DE VVLGATA
QUAEST.
ANIMAR.
TRAIANI
AB INFERIS
REVOCATA.

Scimus

Scimus commentum istud non inter aniculas tantum vulgusque iactatum, sed Theologorum recentiorum ferme omnium ore versatum, eorum aliquibus affirmantibus Traiani animam precibus sancti Gregorij ab inferis reuocata, aliquibus vero negantibus: rursusque eos, qui factum id ut scriptum reperitur verum existimarunt, quomodo id se habere potuerit (cum multa veritati sentiant aduersari) longissimas eisdemque perplexas ingerere quaestiones, diuersa diuersis sentientibus: ut sit plane dolendum, in his vniuersam occupatam diu tentam scholam Theologorum Scholasticorum. Quos quidem in primis excusatione dignos quisque putarit, cum quam acceperint à Ioanne Damasceno historiam, non nisi veram putarunt, utpote à viro grauissimo scriptam, & à Ioanne diacono confirmaram: Deinde quod non est Theologorum, res gestas quam studiosissime disquirere: cum contingat etiam disputationis causa non semper proponi id quod verè est, sed sub conditione si sit, ut multis exemplis constat: sicque acciderit, ut proposita quaestione ex facto à Damasceno narrato; quomodo id fieri potuerit, fusiùs disputarint. quo nomine ipsos excusatione dignos existimo.

At quid accidit? Cum à quibusdam ornatissimis alicuius nominis saeculi huius nostri Theologis eiusmodi de anima Traiani ab inferis reuocata historia, ut fabula inanis, penitus exploderetur: statim occursum est, ut ad fulciendum quod absque fundamento concueret adificium, paucos ante annos ederetur libellus De vera liberatione animae Traiani à poenis inferni precibus sancti Gregorij Papae. Quod igitur ex instituto suscepto elucidandae historicae veritatis, & ex promissione facta teneat duplici vinculo obligatus: in his erit aliquantulum immorandum. Sede, quæso, æquus arbiter lector: appello te veritatis amantem, non quem priuata affectio cum semel imbuerit, sit impossibile vel mille funibus ex rationibus à veritate bene compactis vel latum vnguem è sententia dimoueri.

In primis autem illud omnino leue & inane prorsus fundamentum, supra quod tota ista erecta moles innititur, est reuellendum: ut cum eam videris super nihilum fabricatam, euanescere, nec posse subsistere, statim intelligas. Traiani enim in primis laudata probitas stabilis veluti fundamenti loco statuitur: nimirum, quod dicatur eius Gregorius miseris ob eam causam doluisse, ingemuisse, addidisse etiam preces, quibus eum euocaret ab inferis. Iacto verò istiusmodi de Traiani vitæ integritate in historia fundamento cum Dio aduersari sciretur, idem veluti Latinis insensus, quod Græcus esset historicus, reiecitur ab auctore, qui fabulam hanc defendendam suscepit: sed plane decipitur, cum enormium Traiani vitiorum vnum tantum putauit assertorem esse Dionem, qui quidem haud meruit post tot saecula eiusmodi calumniam pati, vir sane laudatissimus, Latinorumque studiosissimus, qui in vrbe florentissima præ animi integritate ordinario Consulatu dignus est habitus. Sed ad eludendam istiusmodi obiectionem, inanemque tergiuersationem, Latinos etiam adhibebimus testes: ac primum, quæ de eodem Traiano à nobis in hanc sententiam sunt dicta superius secundo tomo sub anno eius primo, ita repetamus

^a Annal. to. 2. hic totidem ferme verbis:

Traiani an. 1. TRAIANVS MORIBVS TURPISSIMVS. Dio Cassius, suorum temporum scriptorum facile princeps, cum multa de Traiano laude dignissima prædicet, hæc tandem: Nihil omnino erat, quod optimè non exerceret. Vini dumtaxat appetens, & in adolescentulos pronus citra calumniam habitus est, utpote qui numquam ex eo turpe aut mali quicquam effecit. Nam qui vinum vsque ad satietatem biberet, sobrius tamen erat, neque in crimen, prægrauante vino, propulsus est: & in masculorum amoribus ita sibi temperauit, ut nihil per vim, dum voluptati obsequitur, moliretur. Vides Dionem tantum abesse ut calumniis agat liuore percitus, ut eundem plus æquo excusare studuerit, cum non nisi volentibus abuti consueuerit? Egregiam verò laudem, si volentes tantum (proh pudor!) pueros habuit in deliciis: quasi reperiri posset, nisi forte Christianus, qui non in omnibus assentiretur Imperatori. Quis non absque culpa vel poena præstare se putaret, quod tam bonus peteret Imperator? Sed prouoco ipsos, qui cum laudant, ad suas ipsorum leges.

^b Iuuen. Satyr. 2. Quid ipsorum poeta, qui his temporibus vixit?

Quod si vexantur leges ac iura, citari Ante omnes debet Scantinia.]

Domitianum laudans, qui eiusmodi nefandum crimen legibus insectaretur. Quales ergo

A habendus est Traianus Imperator, cuius comparatione, hac saltem ex parte, Domitianus omnium scelestissimus, sanctissimus habeatur, quippe qui eiusmodi facinorosos, cuiusvis conditionis essent, statutus à lege poenis multabat: nam Suetonius hæc de ipso testatur: ^a Suet. in Domit. c. 8. Quosdam ex utroque ordine lege Scantinia condemnauit. Sed quam eidem poenæ præceteris Traianus fuerit obnoxius, qui nec in sua explenda libidine nepoti pepercit? Scribit enim Ælius Spartianus hæc de Hadriano filio consobrini Traiani: Fuitque in amore Traiani, nec tamen ei per pædagogos puerorum, quos Traianus impensius diligebat, Gallo fauente, defuit. Inter optimos ne, vel saltem bonos recensendus ille videri potest, qui scriptorum Græcorum & Latinorum antiquorum testimonio omnium turpissimus est habendus; quem & Iulianus Cæsar Christianorum hostis ex persona Sileni sugillat, quod à turpi & nefandissima voluptate victus esset, ut indignus haberetur, qui cum periculo Ganymedis inter deos videretur esse receptus? Vides quæ contra tuum Traianum foediora obiecerint alij testes, quorum comparatione fuerat tibi Dio laudandus, qui illum excusat, & non calumniis appetendus?

At si istiusmodi historica veritati admoueas clariores Sole radios Euangelicæ veritatis, inspicies sententia Pauli ad Romanos ipsos ea de re scribentis, plane huiusmodi delinquentes vel omnium scelestissimos Dei sententia in reprobum sensum datos, atque à Deo penitus derelictos, hos inquam qui aliorum pondere scelerum in eiusmodi imum turpitudinis cœnum sinantur præcipites ferri: ait enim: Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Nam feminae eorum immutauerunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali vsu feminae, exarserunt in desideriis suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni malignitate & malitia, &c.] Ecce Dei sententia & Pauli testimonio, quam omnium scelestissimi habendi sint, patet, qui ita effecti essent omnium turpissimi, sic in eos numine vlciscente peccatum impietatis.

Post hæc autem eiusmodi adiecimus corollarium ex absurdo: Qui fiet ut dicatur anima Traiani precibus S. Gregorij ab inferorum poenis eruta, & in cælum elata; & affirmemus hominem impurissimum inter sanctos in cælo vnà cum Deo in æternam beatitudinem cooperatum, quem Iulianus Apostata ob eam causam nec sub ipsa Lunæ concauitate in deorum conuiuium admitti voluit, nisi ab intemperanti eius animo prius custoditus fuisset, cui admodum timebatur, Ganymedes? Cum Traianum (inquit Iulianus) conspicatus Silenus, quamuis submissa voce loqueretur, intelligi tamen volens, hæc verba protulit: Hoc tempore maximè summa cura & diligentia est adhibenda domino Ioui, quo illi custodiatur Ganymedes. Patiatur ne quis, rogo (si ex fabulis deducere liceat argumentum) in summum cælum Traianum dici receptum, quem ne in infimum quidem cælum, nisi saluo Ganymede, putauit in conuiuium suorum deorum admitti? Hactenus ibi diximus: quibus videas Traiani nefandas turpitudines non vnus Dionis, sed plurium, suorumque Gentilium testificatione prolatas, terra cæloque (cum ex causa fingere ita licuit) decantatas. Pro huius ne tam horrendo scelere inquinati & in suis peccatis atque infidelitate mortui liberatione ab inferis dicemus orasse Gregorium & exauditum esse, cum pro huiusmodi nefandi criminis reis impiis Sodomitis adhuc viuentibus magnus pater credentium Abraham intercessor factus non valuerit exaudiri, quia ignibus cælitus traderentur, quod non inuenti essent in eis iusti, quos daret penitenti Deo optimo maximo obsides?

Adde his alia execranda hominis crimina, quibus & se iniquissimum exhibuit in Christianos. Dicent ne iustum Principem eum, qui tot Christianorum innocentium millia crudelissimè necari fecit? qui ærati non parcens, vel sexui, sæuit velut bestia truculenta, rabidus carnifex, iugulator infantium, hac ex parte nequissimus & iniquissimus? quod & apologiæ sanctorum Patrum pro Christianis ad ipsum data testantur. Qua ergo fronte pro Traiano diuinum (ut aiunt) citant oraculum in reuelatione, quam dicunt factam sanctæ Mathildi, qua dicitur Traianus omnibus virtutibus plenus, quem præter impietatem ex cultu idolorum eidem inhærentem, tot immanium vides criminum reum? Si ita comparatum hominem virtutibus plenum dixeris: sileant penitus certa illa diuina oracula, quibus dicitur: Qui in vno offendit, factus est omnium reus.] & Modicum

mentum totam massam corrumpit.] Cum igitur auctor mendacij non sit Deus, non potuerunt ista diuinitus reuelari, quæ tam patentis mendacij arguuntur, vt virtutibus plenus ille dicatur, qui non in vno vel in minimis, sed in pluribus maximisque peccatis offenderit.

Sed videamus, an solidiora sint, quæ super adeo inane fundamentum sunt ædificata. ostendunt quidem in omnibus parem fundamento structuram, dum eiusmodi enarrant historiam: Cum anno secundo sui Pontificatus Gregorius procederet cum clero ex basilica Lateranensi ad S. Petri, per forum Traiani transiit: vbi ob oculos posita simulacra in eodem collocata intuitus, inter alia admiratus est ea quæ ex ære vel lapide facta reddebant Traiani ex equo desilientis imaginem, & viduæ querenti adhibentis aures, & quod perebat implentis. Tunc in memoriam S. Gregorius nobile factum Traiani reuocauit, quo vindictam de nece filij viduam implorantem, licet esset in procinctu bellico, profecturus in Dacos, subsistens patienter audiuit, & ei in omnibus satisfecit, pecuniam copiose tribuens, vel (vt alij fabulantur) filium suum obsidem relinquens. Quod egregium factum (inquiunt) per inspectas imagines S. Gregorius in memoriam reuocans, ita compassionem affectus est animo, vt pro Traiani animæ ab inferis liberatione Dominum exoraret: quem exauditum fuisse, per visum Angelus indicauit, monuitque ne amplius ista præsumeret. Hæc summatim à nobis complexa sunt ex multis, cum tamen in eiusdem historiarum narratione non vna omnium sit assertio (cum vna sit veritas) sed prorsus diuersa: sed quod omnes æquè à veritate procul errauerint, quis eorum sit potius audiendus, non habemus quem præponamus.

Quoniam autem in vna narratione duæ quæ longè diuersis temporibus accidisse feruntur, iunguntur in vnum historiarum, altera de vidua sub Traiano, altera verò de eo quod post quingentos annos factum sit à S. Gregorio. De priori primùm acturus, si rogem eos qui ista asserunt, quisnam eius ira compositæ narrationis auctor existat, neminem habent antiquorum historicorum quem prodant, quam non nisi post sexcentos annos à Traiani temporibus auditam fuisse, vel scriptam, asserere possunt. Petierim rursus ab ipsis: Quisquis ille fuerit qui primus scripsit, vnde accepit? Vt enim quis rem gestam adeo admirandam ante annos quingentos gestam asserat pro constanti; certè vt audiendus sit, vnde accepit, debet ingenuè profiteri: quod si facere prætermittat, tunc (secundùm illud Ecclesiastici*) leuis est corde, qui citò credit. Etenim sua ita cuiuslibet licebit fingere sibi somnia, si adeo facilem quemquam, qui audiat & credat, inueniet. Potuisset ista commentus, etsi non certum auctorem, aliquam saltem inditam statuis fictam inscriptionem, ad fidem de mendacio faciendam, testem adducere. Sed & cæca est stupida semper fictio, vt nesciat esse omni ex parte munita. Quæ igitur incognita prorsus fuit antiquis scriptoribus omnibus, qui res Traiani sunt persecuti, itemque posteris hæcenus inaudita, cum data sæpius occasione eiusdem meminisse oportuisset: vt à recentioribus asserta recipi debeat, nulla quidem ratio persuadet.

Quam ergo ita super nullum hæere vides fundamentum, quomodo putas stabit vana constructio? Sed audi quibus, ne corruat, stipulis fulciatur, dum dicunt, accidere potuisse, vt eiusmodi historia scripta fuerit à Dione, sed ab eo qui Dionem in compendium redegit, Xiphilino fuerit prætermittita; & sic Dione deperdito, pariter ipsa perierit. Rogo ipsos: Quomodo qui recitat illam scisse potuit, si nec apud Xiphilini compendium eam inuenerit, nec apud ipsam integram Dionis historiam, quæ exciderat? Quod si tamen ea cuncta vera esse dixerimus quantum declamandum erit in Plinium, qui panegyricum Traiano dicens, cum ipsius rectè gestorum seriem texuit, rei adeo memorandæ, cuius tam præclara monumenta extarent, nullam prorsus fecerit mentionem? sicque oscitantia solertissimus scriptor redarguendus esset, qui ab omnibus quàm exactissimus commendatur. vt ex his intelligas, quàm eiusmodi excogitatum commentum non à vero tantum, sed etiam à verisimilitudine procul absit.

In eo autem quod asserit auctor, sanctum Gregorium per forum Traiani transeuntem aenæ statuæ inspectione commotum, vt oraret pro redemptione animæ Traiani à poenis inferni: putauit imperitus nugator, ipsius inquam auctor historiarum, tempore sancti Gregorij eo splendore quo antè fuerat, perstitisse forum Traiani, statuasque erectas super bases suas perseuerasse eo decore quo antea fuerant collocatæ. Quod si in memoriam reuocasset tot clades Urbis ante sancti Gregorij tempus illatas, haud facillè inuenisset tale quod

A quod effinxit, historiarum argumentum. Vt enim mittamus illam Urbis expilationem sub Alarico factam: quis nescit in illa alia deprædatione per Gensericum Vuandalorum Regem (quod auctore Procopio liquet) suis fuisse ornamentis præclarioribus Urbem spoliatam, ac statuis æneis insignioribus, quæ essent ob oculos positæ, cuiusmodi extabant in foro Traiani, ipsumque etiam nec pepercisse iis quæ pro imbricibus erant in tectis æneis tegulis? etenim eodem auctore liquet, ipsum Capitolium detexisse tabulis æneis auratis, quibus contestum erat: quæ omnia deferenda in Africam nauigio imposita tradit, periisse autem cuncta naufragio. Quid præterea reliquas sæpe factas Urbis eiusdem semel ab Eruilis, sæpius à Gothis deprædationes memorem? Sed reuoca in memoriam, quæ de Vrbe ruinis crebris attrita ipsemet sanctus Gregorius restatur sæpe, vt inter alia super Ezechielem*. Quid? putas pepercisse barbaros æneis statuis, quos etiam intra petras æs impactum atque plumbum reuulsiisse, Cassiodorus* est auctor? Hæc satis sunt ad conuincendam erroris assertam historiam, quam non veritate tantum, sed (vt diximus) verisimilitudine etiam carere penitus, prudens lector intelligit.

Sed & quod ad ipsum Gregorium spectat: adiiciam amplius, vt consultum sit æstimationi sanctissimi Patris, quod ipse vt id faceret tantum abfuit, vt ne cogitatione quidem aliquando fuerit meditatus: qui è contrario insectatus est eos, atque hæreticos etiam appellat, qui Redemptorem nostrum, cum descendit ad inferos, peccatores omnes positos in inferno confitentem ipsum Deum, saluasse dixere. Est de his eius epistola ad Constantinopolitanæ Ecclesiæ presbyterum Georgium, & Theodorum diaconum. Postquam enim huiusmodi esse hæreticos ex sententia Philastrij & Augustini asseruit, hæc subdit: Hæc itaque omnia pertractantes, nihil aliud teneatis, nisi quod vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: quia descendens ad inferos Dominus illos solummodo ab inferni claustris eripuit, quos viuentes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione seruauit. Quod enim per Euangelium dicit: Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum: omnia videlicet electa. Nam trahi ad Deum post mortem non potuit, qui se à Deo malè viuendum separauit. Hæc ipse cum doceat, quis adeo imprudens dixerit, tentasse ipsum Gregorium precibus obtinere, quod nec à Christo ipso ad inferos descendente fuisse factum asseruit, & secus sentire, esse hæreticum prædicauit? Ista dixerimus, & sæpe sæpius inculcauerimus, ad indicandum non solum id quod asseritur non fuisse à Gregorio factum, sed nec in mentem ipsi cadere potuisse, qui dictæ sententiæ adeo fuerit aduersatus.

Sed vnde, dices, tantus error inualuit, vt eiusmodi historia tamquam vera absque aliqua discussione à nonnullis magni nominis Theologis accepta, non primùm de eius fide quæditum, sed dumtaxat quomodo fieri potuerit, repugnante diuina lege, fuerit ab iisdem adeo disputatum? In promptu est dicere. Quod enim eadem asserta reperiretur à viro sanctissimo, magnique nominis Theologo, Ioanne inquam Damasceno, haud in dubium reuocandam putarunt, vel vt falsam reiciendam esse duxerunt; cum præsertim eam vti rem certam indubitataque ipse prodiderit verbis istis: Prodeat in medium Gregorius Dialogus antiquioris Romæ Episcopus, vir (vt omnes norunt) tum vitæ sanctitate, tum eruditione clarus ac celebris; quem, cum sacris operaretur, cælestem ac diuinum Angelum sacrosancti muneris socium habuisse narrant. Hic cum per locum lapidibus stratum aliquando iter faceret, dedita opera constitit, intentissimasque pro peccatorum Traiani remissione preces ad animarum amantem & misericordem Dominum fudit, statimque vocem huiusmodi diuinitus enissam audiuit: Preces tuas exaudiui, ac Traiano ignosco. Tu verò posthac caueto, ne mihi pro impiis supplex sis. Quodque istud verum sit, atque ab omni calumnia alienum, Oriens totus atque Occidens testatur. Hæc Damascenus, quæ cum Gregorio cognomento Dialogo adscribantur, non Primo, sed Secundo Gregorio tribuenda essent ex sententia Gregorum auctorum. Sed de his nobis differendum erit in Gregorio secundo, tomo sequenti.

At cum hæc utcumque à tanto viro, tanto præconio, orbis totius attestatone absque vel leui aliqua dubitatione noscerentur allata, absque aliqua veritatis exactiore discussione credita acceptaque à reliquis fuerunt; cum præsertim quæ ita simpliciter narrata sunt, penicillo orationis coloratam alij eandem historiam fusiùs scriptam ediderint: adeo vt complures eam vti rem veritate constantem acceperint, quæ tamen (mea sententia) ad lapidem Lydium primùm fuerat afferenda, atque an verè ita se res habuisset, commentum esse & impostura, sollicitius exquirendum. Quod cum fieri omissum fuerit: vel serò saltem consulentes

HISTORIAE DE LIBERTATE TRAIANI AB INFERIS COMPENDIUM.

FALSA RED ARGVITVR HISTORIA DE VIDVA ET TRAIANO.

SANCTI GREGORII HISTORIA DE VIDVA ET TRAIANO.

MENDAX IN OMNIBVS RED ARGVITVR HISTORIA.

Præcop. de bello Vuan. lib. 1.

Greg. in Ezech. hom. 18. & dialog. lib. 2. cap. 1. Cassiod. lib. 3. epist. 31.

QVAM PROCVL ABFUIT VT ID GREGORIVS COGITAVIT. Gregor. lib. 6. epist. 15. Indist. 15.

Ioan. 12.

S. IOANNIS DAMASC. DE ANIMA TRAIANI LIBERATA ASSERTIO. Damasc. in orat. de fidel. defunct.

CHRISTI
604.GREGORII PAP.
14.PHOCÆ IMP.
2.

lentes integritati ac maiestati pariter Christianæ religionis, an verum, vel falsum sit, quod A
tanti viri testificatione narratur, discutiendum quàm diligenter erit.

Ac primùm quidem ab omni imposturæ suspitione virum sanctissimum immunem red-
dimus, nihilq; ab ipso commenticium esse factum, vel excogitatum, constanter asserimus:
sed quod ipse verè factum accepit ac credidit, hoc ipsum quomodo audiuit, scriptis suis
bona fide mandauit. At in his quæ ad rerum gestarum veritatem spectant, quàm frequen-
ter accidat falli etiam prudentissimos, non in antiquis tantummodo, sed & in his quæ fa-
cta dicuntur in eodem loco quo ipsi sunt, & quo viuunt tempore, cum vsus doceat, pluri-
bus demonstrare, superuacaneum esse putamus. Ob idque nihil est, vt quantavis siue san-
ctitatis, siue doctrinæ cuiuslibet prerogatiua viri, quod non factum sit vniquam vt factum
asserentis. ipsi veritati præiudicium possit inferre; cum in his quæ sunt facti, non dogmatis,
potuerit quisque sanctissimus atque doctissimus, fideique orthodoxæ professor atque de-
fensor aliquando falli. Sit in exemplum, quod qui maior est Damasceno Theologus, ita
antonomaticè dictus, celeberrimus sanctitate atque doctrina Gregorius Nazianzenus in
ea oratione quam de sancto Cypriano ad populum habuit, manifestimo lapsus errore
cognoscitur, cum duos in vnum Cyprianos conflat, Antiochenum, atque Carthaginen-
sem, quos constat fuisse diuersos, inter seque distinctos. Num, rogo te, eminentia superex-
cellens vndique comparata cumulataque in viro tanto efficere potest, vt quod menda-
cium est, veritas sit, & quod perinde ac verum ab eo falsum assertum est, recipiatur ab om-
nibus? Minimè gentium, dices; sed reiiciendum penitus asseres, quod contrarium historicæ
veritati à quouis allatum firmatumque vt verum fuerit. Ita quidem iure, omnesque pru-
dentes hoc ipsum dicent, ac firmiter profitebuntur.

Cum nihil igitur præiudicij inferat veritati viri prerogatiua, vt indiscussum tamquam C
diuinum oraculum quicquid ab eo dictum fuerit citra sancta Ecclesiastica dogmata, vt ve-
rum accipiendum sit: patere, quæso, vt dicta primùm à Ioanne Damasceno de liberata Gre-
gorij precibus Traiani anima ab inferis, quæ in medium sunt allata, examinemus. Suffice-
re quidem potuissent ad mendacium arguendum, quæ de historia nulla veritate suffulta à
nobis superius sunt demonstrata. Sed quoniam (vt audistis) Oriens, & Occidens, atque
vniuersus orbis rei gestæ testis adducitur, hoc ipsum perferendum nobis erit.

Accidere solet interdum, vt aliquid vulgo allatum, si quis certos velit examinare testes,
an verum sit; neminem id serio testantem inueniat, fiatque vt quod ab omnibus dici ia-
tatur: asseratur à nemine, rumorque ille euanescat in auras: quod planè in hac causa, de
qua agitur, factum reperimus. Cum enim post obitum sancti Gregorij, labentibus annis
centum & amplius quod excurrit, id de eo reperiretur ipse Damascenus esse testatus: Ioan-
nes diaconus, qui sub Ioanne Octauo trecentis ferme post annis ab ipso Gregorio vixit,
ac scripsit in Vrbe vitam ipsius, vbi ad locum hunc deuenit, vt narraret rem adeò cele-
brem, scriptoque firmatam, consignatamque certis testibus posteris eam relinqueret:
hæcisse planè est visus in salebris, dum nihil habuit quod ad rem testandam ex Archiuo Ro-
mano peteret, vel ex aliis Italiæ locis, aut Galliarum, Hispaniarumve, aut aliarum prouin-
ciarum Ecclesiis adducere posset: sed migradum ipsi fuit ad diuisos penitus toto orbe Bri-
tannos, ex Anglicana inquam Ecclesia accersere testes. Vides igitur hyperbolem illam de
Occidentis & Orientis testificatione, ceu bullam leuem inflatam vento, sui inanitate dis-
ruptam euauisse.

Quid igitur de re tanta idem scrutatus Ioannes diaconus in medium adducat, audi, cum
ait: Legitur etiam penes easdem Anglorum Ecclesias, quod Gregorius per forum Traia-
ni (quod ipse quondam pulcherrimis ædificijs venustauerat) procedens, iudicij eius, quo
viduam consolatus fuerat, recordatus, &c.] inferius verò post enarratam dictam histo-
riam, eam planè fide dubiam tradit, cum subdit: Sed cum de superioribus miraculis Ro-
manorum sit nemo qui dubitet; de hoc quod apud Saxones legitur, huius precibus Tra-
iani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id vel maximè dubitari videtur, quod
tantus doctor nequaquam præsumeret pro Pagano prorsus orare, qui quarto Dialogorum
suorum libro docuerit, eandem causam esse cur non oretur à sanctis in futuro iudicio pro
peccatoribus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam causa est, vt non orent sancti homi-
nes pro hominibus infidelibus impiisque defunctis.] hæc de ratione allata cur non reci-
peretur, sed maximè dubitaretur de historiæ veritate. Quibus satisfacere ipse cupiens, ad-
dit ista: Non aduertentes, quia non legitur pro Traiano Gregorium exorasse, sed tan-
tum

VIRI AV-
TORITAS
NON PRÆ-
IUDICAT
VERITATI.INCOGNI-
TA LATINIS
HISTORIA.INCOGNI-
TA LATINIS
HISTORIA.Ioan. diacon.
in vit. S. Greg.
lib. 2. c. 44.
EX ANGLIA
QVID AC-
CEPTVM.CHRISTI
604.GREGORII PAP.
14.PHOCÆ IMP.
2.

tum fleuisse: sic enim cum non orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, sicuti cum
Moyse dolendo taceret, potuit clamasse videri, &c.]

Sed insulsa defensio, cum & mendacium mendacio suffulcitur, allato exemplo de Moy-
se, quod tantum tacuerit, & non orauerit: cum etsi non verbis expressis, mente tamen
orasse, & ad Deum potentiori modo orando clamasse, omnium eadem sit sanctorum Pa-
trum sententia. Sed & Ioannis ista defensio destruit ipsam, quæ à Ioanne Damasceno nar-
ratur, historiam; cum ab eo satis expressè dicatur orasse Gregorius, à Deoque reprehen-
sus, ac monitus ne amplius id præsumeret. Hinc tu videas ipsum Ioannem diaconum ci-
tare minimè voluisse Damascenum, quod ex eius sententia Gregorius videri posset præ-
uaricator, dum quæ docuerat, idem ipse contrario facto destruxerit, secundum Pauli sen-
tentiam: Si quæ destruxi, iterum hæc ædifico, præuaricatorem me constituo.] Rursum
verò ad probationem facti, quod diuinæ quoque Scripturæ repugnare sentiret, addit
Ioannes diaconus Traiani animam ita fuisse à pœnis inferni liberatam, vt tamen haud
fuerit in cælum assumpta. hæc ipse, in his multum laborans, vt dubium quod asserit fa-
ctum, quoquo modo fieri potuisse demonstrat. Qui si de re gesta fortiora nancisci testimo-
nia potuisset, minimè quidem prætermisisset asserre, dum labentem molem nullo funda-
mento subnixam, vt potuit, studuit suffulcire.

Sed multo grauius errarunt Græci, qui nulla veritatis facta discussione, adeò plenam fi-
dem his adhibere, vt in ipsorum Euchologio, capite nonagesimo sexto, eiusmodi pro de-
functis preces habeantur: Quemadmodum Traianum per intensam serui tui Gregorij
Dialogi intercessionem flagro solauisti: exaudi etiam nos te orantes non pro idolorum cul-
tore, sed pro fidei seruo tuo, qui te propter imbecillitatem ad iracundiam prouocauit.]
Cita Græci. At Gregorium Dialogum scias non nominatum ab ipsis Primum, sed Secun-
dum Gregorium, vt suo loco dicitur. Verum quod ad preces attinet: Romana Ecclesia,
quæ non circumfertur omni vento doctrinæ, nec vnus vel alterius leui assertionem moue-
tur, sed stans supra firmam petram, quæ vera certaque tradita nouit, atque secura soli-
daque consistere, ipsa recipit atque sectatur, procul ab eiusmodi genere precum semper ab-
horruit. Præstabat quidem in re tanta, quid sancta Romana teneret Ecclesia, cuius Ponti-
ficis ea actio prædicaretur, quæ ipsa seruaret, Græcos ipsos quàm diligentissimè explora-
re, simul & consulendo requirere, atque demum eius exempla sectari. Sed vbi ab ea illi di-
uisi sunt schismate, in quæ non sunt mala prolapsi?

His igitur duobus primariis auctoribus, altero Græco, Latino altero, confutatis: qui
eiusmodi commentum nihilominus sectati sunt recentiores, delinquentes nullo stantem
fundamento structuram absque temperamento, alij alia addiderunt pro mentis arbi-
trio. Nam ex ipsis dixerunt alij, Traianum ad vitam reuocatum à sancto Gregorio, &
baptizatum, rursusque vita functum abiisse in cælum: Alij non reuixisse corpus, sed clan-
culò animam à Gregorio baptizatam: Alij, nequaquam ab inferis liberatam, sed pœnis (vt
dicunt) alleuiatam: atque ita fabulas fabulis addidere, vt ridiculum etiam illud demum
sit superadditum de Traiani cranio cum viuida adhuc lingua reperto, qua ipse suam mise-
riam deplorans, ad commiserationem sanctum Gregorium commouerit, & ad preces pro
ipso ad Deum fundendas.

Sed iam facessant hæc ludicra, risu potiùs despicienda, quàm disputatione seriâ con-
furanda. Cum enim in eo argumento versetur, quo diuinæ Scripturæ vis inferatur: non
tantum non audiendæ sunt aniles fabulæ: sed etsi quæ solida, firmæ & veritate constan-
tia videri possent, eadem non nisi cognita priùs atque discussa, penitusque examinata,
& centies ad Lydium admota lapidem, vix audienda essent, probanda omnino nequa-
quam. At quid præterea? Adducunt in medium ex sanctæ Brigidæ siue Brigittæ, quod
(vt aiunt) habetur quarto libro eius reuelationum, capite decimotertio, cum agitur
de eleemosynis & orationibus pro animabus Fidelium defunctorum, aliisque suffragiis,
diuina sententia reuelatum, in exemplumque à Christo sancti Gregorij factum inductum,
cum ipse suis precibus animam Imperatoris ex inferis in sublimem gradum euexit.
Rursum verò his subnectunt, quod sanctæ Mathildis nomine libro quinto visionum ac
reuelationum scriptum legitur capite sexto de animabus Sampsonis, Salomonis, Orige-
nis, atque Traiani, cum ei diuinitus reuelatum ponitur noluisse Deum de illis occulta
pandere diuersis ex causis ibi narratis: & cum ad statum animæ Traiani ventum est:
Quod ego statuerim, inquit, mea liberalitate de anima Traiani, nolo vt homines sciant,
vt si-

Exod. 14.

IOAN. DIA-
CON. DIS-
CREPAT A
DAMASCE-
NO.

Galat. 2.

LEUITAS
GRAECO-
RV MAR-
QVITVR.FABULA FA-
BVLIS OR-
NATA.REVELATIO-
NES QUAE
ADDVCVN-
TVR IN TE-
STIMO-
NIVM.

ut fides Catholica ex hoc magis augeatur: quamuis enim iste tandem fuerit omnibus virtutibus plenus, fuit tamen infidelis, baptisate carens.] Audisti in omnibus istis non puto diuinitus allatis, sed humanitus fabricatis, inter se inuicem repugnantiam?

Veneror quidem (ut par est) sanctas ipsas ac colo; sed de reuelationibus ipsis factis, vel potius ipsis adscriptis, ea dumtaxat recipio, quæ Ecclesia recipit, quam scimus non potuisse ista probare, quæ sunt inter se adeo pugnantia. Nonne sunt inter se contraria, noluisse Deum de animæ Traiani liberatione certi aliquid sciri, & voluisse isthæc reuelari, ac reddi omnibus manifesta? ita planè. Quomodo igitur idem Dominus S. Brigittæ quàm manifestissimè tradidit, precibus sancti Gregorij Traiani animam alleuatam; Mathildi verò item diuinitus traditum affirmatur, nolle Deum ut sciant homines de anima Traiani quid factum? Nonne repugnant inter se, reuelatum sanctæ Brigittæ fuisse, Traiani animam liberatam, & manifestatum Mathildi, non esse voluntatis Dei ut sciant hoc homines? sanè quidem. Sed dices colligi ex Mathildis scriptis posse, liberalitate diuina Traiani animam liberatam. Tunc (quod deterius est) reperies in eodem contextu verborum contrarias inesse sententias, nempe: Nolo ut sciant homines: & quod contrarium est, Homini- bus ostendo quid factum.

Sed & accipe repugnantem antecedentibus consequentiam, ubi roganti de statu illarum nominatarum quatuor animarum, responsum ipsi postea à Domino ponitur in hanc sententiam: Quid ipse egerit de anima Sampsonis velle occultum esse, ut homines timeant, nec de inimicis suis vindictam experant: Et de Salomonis anima æquè præstare non detegi, ut homines fugiant peccata carnalia: De Origenis panter animæ statu, quis sit, latere homines velle, ne scientia inflati, superbia elati pereant. Si ergo ut magis timerent homines, ista omnia fieri noluisse manifesta dicit: quomodo non magis ad incutiendum timorem præstabat reddere penitus manifestum illos esse damnatos? Cùm econtra tacendo, visus sit prædicasse silentio, quod sciri non expediret, nempe eos esse saluos, ut tacendo in timore homines contineret; qui si scissent, magis fuissent timore liberi: sicque ex silentio imminui potius quàm augeti timor peccantibus possit, dum de eorum damnatione ad inferos omnino siletur, & ex silentio spes magis saluationis augetur, quæ ex ipso silentio amplius prædicari videtur. Quod si hæc sub silentio fecit Deus (ut aiunt) nota Mathildi, planè præuaricationis ipsa arguitur eo modo (ut diximus) manifestans.

Sed absit ut credam quid huiusmodi diuinitus pronunciatum. Eloquia enim Domini casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum sepius, quæ nec rubiginis quicquam admittant. Nec fiat ut credam quid huiusmodi fuisse sanctissimis feminis reuelatum, vel ab ipsis esse conscriptum, sed tantum ipsarum nomine ab aliis promulgatum. Ab eant igitur vana commenta, sileant prorsus inanes fabulæ, sepelianturque æterno silentio, data venia iis, qui quod factum acceperunt, verum putantes, de eo scripserunt: laudetur tamen zelus eorum, qui quod assertum inuenerunt, quomodo se habere poruerit, scholasticè differuerunt: magis verò laude digni habeantur, qui emunctis naribus odorati falsitatem, errorem sunt detestati. Sic itaque tandem postliminio veritas reddita, sua fulgens integritate ac sinceritate firma itaque consistat, nec amplius historica veritas istiusmodi labefactetur ineptiis.

Vidisti quidem quàm leuibus ac friuolis nitatur res tanta fabellis, & traducatur vndique mendacis historia tanti momenti: quæ etsi testes grauissimos potuisset habere sibi inuicem consentientes, in nullo discrepantes, pluresque contestes id ipsum afferentes, omnique genere probationum id affirmantes: adhuc tamen ob offensam maiestatem Evangelicæ veritatis, & sacra totius Ecclesiæ Catholicæ firmata stabilitaque dogmata, adhuc inquam fuisset iure meritoque de veritate historiæ dubitandum, eaque ad discussionem exactissimam reuocanda; sed & probata veraque inuenta, non tamen continuo diuulganda, sed veluti arcanum quoddam in sacris Ecclesiæ penetralibus retinenda. Quanto ergo magis prudens quisque facillè iudicauerit esse obliuione delendam, damnandamque silentio, quæ probatione destituitur, mendacis scater, nec saltem verisimili aliqua nititur coniectura; neque vlllo stabili fundamento substitit dignamque esse (quod vetus prouèrbium habet) reici in Beatam, in quam Traianus moriens est proiectus ad inferos?

Sed & execratione æquè infectanda sunt, quæ nomine Ioannis & Petri diaconorum sancti Gregorij in medium afferuntur ex codice Vaticano scripta, quæ ob id recipienda simplices putent tanquam diuinum oraculum: quasi non omnis copiosa bibliotheca re-

A ferat similitudinem saganæ missæ in mare ex omni genere piscium congregantis, bonos & malos continens liberos probatos & improbatos, vtilis & inanes simul amplexans, illos ut sequatur, reiciat verò istos. Sed audi quæ ibi pluteo tertio, numero centesimo quinquagesimo tertio, in codice Dialogorum sancti Gregorij ad finem eius apposta sunt, velut additamentum: Anno secundo Pontificatus diuini Gregorij Papæ collecta Cardinalium & Episcoporum & ceterorum Romanæ Ecclesiæ multitudine clericorum, ecclesiam istam, quam ad honorem sancti Andree Apostoli in Clivo Scauri construxerat, in qua etiam religionis rudimenta & sanctitatis susceperat incrementa, eo quo decuit, prout eius anima desiderabat, consecrauit honore, quam & plenariè donauit, & priuilegiis Apostolicis præmuniuit. Consecratione verò peracta, flexis ad terram genibus, se Domino humili supplicatione prosternens, preces fudit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe fili Dei viui, qui dixisti Apostolis tuis, & per Apostolos vniuersis fidelibus Christianis: Quæcumque petieritis Partem in nomine meo, dabit vobis: pero ab omnipotentia tuæ maiestatis, quatenus quicumque deinceps in huius ecclesiæ circuitu se delegerit sepeliendum, modò fidem tenuerit Christianam, in perpetuum non sit incendiis mancipandus, sed potius ad æternæ vitæ gaudia sublimandus. Oratione verò completa, apparuit ei Angelus Domini, dicens: Gregori, exaudita est oratio tua secundum quod à Domino postulasti. Sed quia hoc postulare præsumpsisti, nihilominus & quia pro anima Traiani Imperatoris viri infidelis orandum esse duxisti, scias te in hoc sæculo à corporali quam patris infirmitate fore minimè liberandum; à qua, si duo hæc à Domino non petiisses, liberatus proculdubio fuisses. Et certè sicut cælestis nunciij vera fuit atque perpetua de exaudita oratione annunciatio, ita etiam infirmitatis non leuandæ casta nequaquam extitit comminatio: nam stomachi languore, continuo dolore, continuisque febribus licet lentis vsque ad vitæ exitum laborauit. Hanc autem orationem & diuinam reuelationem beatus Gregorius nobis, videlicet Petro diacono, & Ioanni diacono patefecit: quas ad scientiam posterorum nos styli duximus officio transmittendas.] hæc vanus impostor.

Sed verè mendacium operatus est stylus mendax scribarum.] ita iure dixerim cum Hieremia. Non ista Petrus atque Ioannes S. Gregorij Papæ diaconi dixerunt, vel scripsere: neque istius temporis scriptio illa esse probatur, sed longè posterioris sæculi: non enim in vsu hoc tempore fuit Romanæ Ecclesiæ, ut sanctus nominaretur Diuus, vel ante Episcopos poneretur Cardinales, ut factum huius exordio scriptionis intelligis. Quæ & in eo insuper patentis arguitur mendacij, dum languore stomachi iugiter ad obitum vsque laborasse S. Gregorium mendax auctor affirmat: nam ex ipsius Gregorij epistolis plurimis (ut vidimus) in locis mendacium detegitur, dum quo vexaretur iugiter morbo, lepiissime ipse queritur. Stomachi infirmitas longè ante Pontificatum ipsum vexauit: sed nec quidem à secundo Pontificatus anno iugi cœpit vsque ad obitum morbo grauari, at longè postea, ut suo loco superius demonstratum est.

Considerandum præterea, quantum sit tanto indigna doctore quæ assertur facta petitio, ut omnes deligentes sepulturam in circuitu eius ecclesiæ, dummodo fuerit fide Christianus, non sit perpetuis inferni flammis mancipandus, sed ad æternæ vitæ gaudia sublimandus. Nam primùm, quod ad locum spectat: nonne semper moris fuit in Ecclesia Dei, ut certis conscriberetur limitibus à parte aliqua ecclesiæ cœmeterium? Quomodo ergo dicitur: In huius ecclesiæ circuitu si quis delegerit sepeliri? Vbi aliquando eius forma inuenta est cœmeterij, illius præsertim ecclesiæ, quæ haberet sibi inhærens monasterium? Rituales planè omnes veteres libri repugnant & contradicunt.

Sed & quid tam alienum à S. Gregorio, quàm ab ipso petitum dicere, ut Christiana fide quis imbutus, ex loci sepulture electione tantum, liber sit à pœnis inferni, & certus æternæ gloriæ paradisi? Conferantur ista cum illis quæ ab ipso Gregorio reperiuntur esse conscripta iis omnino cōtraria, nempe procul abesse, ut Christianus homo, quæ criminalis culpa sequatur, loco possit sacro iuuari. Vbi enim in Dialogorū quarto volumine agit de Valentini corpore ab ecclesia post mortem proiecto, hæc in fine habet: Ex qua re, Petre, collige, quia his quos peccata graua deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant, restat ut etiam de sua præsumptione iudicentur: quatenus eos sacra loca non liberent, sed etiam culpa temeritatis accuset.] hæc ibi. Et in fine sequentis capituli: Quid igitur loca sacra sepulcris profunt, quando ij qui indigni sunt, ab iisdem sacris locis diuinitus proficiuntur? ista vbi agit de tinctoris corpore in ecclesia sepulto, ac postea non inuento. Et dum superius

REVELATIONES IN-
ANES CON-
VINCEN-
TVR.

ALIA RE-
FELLITVR
IMPOSTV-
RA.

Psal. 11.

Hierem. 8.

Greg. dialog.
lib. 4. c. 53.

ibid. lib. 4.
c. 54.

Greg. dialog.
lib. 4. c. 51.

Greg. dialog.
lib. 4. c. 51.

DECRETA
TIONE SA-
BINIANI
PAPAE.
Necip. lib. 18.
c. 10.

Beda histor.
Ang. lib. 2. c. 2.

rius in eodem argumento versatur, agens de femina sanctimoniali sepulta incensa re-
perta, ad finem hæc ait: Quæ ex re aperte datur intelligi, quia hi, quibus peccata dimittit
sa non fuerint, ad euitandum iudicium sacris locis post mortem non valeant adiuari. hæc
sunt germana scripta Gregorij, eadem vt admodum seria tertio inculcantis: quibus
explodas impostorum cõmentis, & exuffles alia cuncta quæ his aduersari noscuntur; coque
magis, quod ista scripsit Gregorius anno quarto. sui Pontificatus (eo enim anno ipsum
scripsisse libros Dialogorum, ex iis quæ suo loco superius dicta sunt, satis superque explora-
ratum habetur) ea verò de saluatione eorum qui sepelirentur in circuitu eius ecclesiæ,
anno secundo eiusdem Pontificatus accidisse ab impostore finguntur. vt planè conspi-
ciatur, si talia præcessissent, quibus asseritur ratione loci sacri ad sepulturam delecti li-
berari aliquem à gehenna, & fieri compotem paradisi; contra hæc ipsa suis scriptis to-
ties reperitis Gregorium ipsum pugnasse, destruxisseque penitus omnem de loco sacro B
fiduciam, si viræ bene institutæ merita non adsint. Feruntur alia à Gregorio vel instituta,
vel acta, quæ recentiores scriptores congeserunt: quæ cum antiquorum careant auctorita-
te, libentius præmittimus: disquirimus enim atque examinamus, & non absque delo-
tu confarcinamus historias, vt quæcumque à recentioribus scripta reperimus, absque ma-
iorum testificatione vera putemus.

His igitur iam purgatis quisquiliis, eiectisque sordibus, quibus sub specie quadam pie-
tatis Dei Ecclesia ab impostoribus videbatur aspersa; cum iam dictis factisque; Magni Gre-
gorij omni ex parte, explosis nugis, sit bene consultum, diutius quàm par erat in his immo-
rati, quæ anni huius sunt reliqua videamus.

Vbi itaque post Gregorij Papæ obitum sedes vacasset menses quinque ac dies decem
& nouem, ipsis Kalendis Septembris (vt Anastasius habet) communi consensu eligitur C
Sabinianus. id quidem tam Latini quàm Græci omnes æquè confirmant: ex quibus red-
arguas Nicephorum Callistum, dum post sanctum Gregorium somniat quemdam In-
nocentium eius successorem aliis scriptoribus penitus inauditum. Porro Sabinianus hic
ille est, qui diaconus cum esset, ab eodem S. Gregorio missus fuit (vt vidimus) Constanci-
nopolim Apocrisarius: quo reuocato, suffectus in locum eius est Anatolius: eoque defun-
cto, subrogatus est, Phoca creato Imperatore, anno superiori Bonifacius æquè diaconus.
Fuit Sabinianus natione Tuscus, patria Volaterranus, ex patre nomine Bono. Ceterum
non cauisse Sabiniani electionem tumultu, indicat successoris Constitutum ab ipso de ele-
ctione Summi Pontificis editum, de quo suo loco dicemus.

Quod autem sub hoc eodem Redemptoris anno Beda recenset sancti Augustini in
Anglia Episcopi obitum: hic opportunè reliqua eiusdem Augustini, quæ nulla certian-
ni nota tradita reperiuntur, sunt ante eius obitum referenda, atque in primis recensenda
dæ Synodi, quas idem Metropolitanus habuit cum Episcopis antiquæ Britannorum Ec-
clesiæ, iam multo tempore à communione Catholice Ecclesiæ diro schismate antè diu-
sis. Narrat quæ in eis acta sunt exactissimè Beda his verbis: Interea Augustinus adiuro-
rio vsus Edilberthi Regis, conuocauit ad suum colloquium Episcopos, siue doctores ma-
ximæ & proximæ Britonum prouinciæ, in loco vbi vsque hodie lingua Anglorum Au-
gustineizat, id est, robur Augustini, in confinio Vextiorum & Occidentalium Saxonum
appellatur. Cœpitque eis fraterna admonitione suadere, vt pace Catholica secum habi-
ta, communem euangelizandi Gentibus pro Domino laborem susciperent. Non enim Pa-
schæ diem Dominicum suo tempore, sed à decimaquarta vsque ad vigesimam Lunam ob-
seruabant: quæ computatio octoginta quattuor annorum circulo continetur. Sed & alia E
plurima vnitati Ecclesiæ contraria faciebant. Qui cum longa disputatione habita, neque
precibus, neque hortamentis, neque increpationibus Augustini ac sociorum eius assen-
sum præbere voluissent, sed suas potiùs traditiones vniuersis, quæ per orbem sibi in Chri-
sto concordant Ecclesiis, præferrent: sanctus pater Augustinus hunc laboriosi ac lon-
gi certaminis finem fecit, vt diceret: Obsecremus Deum, qui habitare facit vnanimem
in domo patris sui, vt ipse nobis insinuare cælestibus signis dignetur, quæ sequenda tra-
ditio, quibus sit viis ad ingressum regni illius properandum. Adducatur aliquis ægrotus
& per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atque omnibus se-
quenda credatur.

Quod cum aduersarij inuiti licet concederent: allatus est quidam de genere Anglorum
oculorum luce priuatus, qui cum oblatus Britonum sacerdotibus, nihil curationis
vel

CARCO DAT
LVCEM AV-
GVSTINVS.

VERVS B-
PISCOPO-
RVM COM-
VENTVS.

FALSVM
DATVM SI-
GNVM.
Ioan. epist.
2.

Hebr. 13.
Mat. 23.

CONDITIO-
NES AB AV-
GVSTINO
PRAESCRIP-
TAS.

A vel sanationis horum ministerio perciperet: tandem Augustinus iusta necessitate com-
pulsus, flectit genua sua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, deprecans, vt visum cæco,
quem amiserat, restitueret, & per illuminationem vnus hominis corporalem in plurimo-
rum cordibus Fidelium spiritalis gratiæ lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cæcus,
ac verus summæ lucis præco ab omnibus prædicatur Augustinus. Tum Britones confi-
rentur quidem intellexisse se, veram esse viam iustitiæ, quam prædicaret Augustinus, sed
non se posse absque suorum consensu ac licentia præcis abdicare moribus. Vnde postula-
bant, vt secundo Synodus, pluribus aduenientibus, fieret.

Quod cum esset statutum, venerunt (vt perhibent) septem Britonum Episcopi, &
plures viri doctissimi, maximè de nobilissimo eorum monasterio, quod vocatur lingua
Anglorum Bancornabug, cui tempore illo Dinooth Abbas præfuisse narratur. Qui ad
B præfatum ituri Concilium, venerunt primò ad quemdam virum sanctum ac prudentem
(ita quidem ab ipsis creditum) qui apud ipsos anachoreticam ducere solebat vitam; con-
sultentes, an ad petitionem Augustini suas deserere traditiones deberent? Qui responde-
bat: Si homo Dei est, sequimini illum. Dixerunt: Et vnde hoc possumus probare? At ille:
Dominus, inquit, ait: Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum &
humilis corde. Si ergo Augustinus ille mitis est & humilis corde, credibile est quia iugum
Christi & ipse portet, & vobis portandum offerat: Sin autem immittis ac superbus est,
constat quia non est de Deo, neque vobis eius sermo curandus est. Qui rursus aiebant:
Et vnde vel hoc dignoscere valemus? Procurate, inquit, vt ipse prior cum suis ad locum
Synodi adueniat: & si vobis appropinquantibus assurrexerit, scientes quia famulus Chri-
sti est, obtemperanter illum audite.]

C Falsum sanè signum dignoscendi humilem dedit pseudopropheta, & planè Apostoli-
cis dictis omnino contrarium. Sententia siquidem est sancti Ioannis Apostoli, nullo di-
gnandos honore vel officio humanitatis eiusmodi homines ab Ecclesia Catholica diui-
fos, ita dicentis: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non asserit, nolite recipere eum
in domum, nec Aue ei dixeritis.] cum videlicet huiusmodi homines sunt pertinaces,
quales existimare potuerit hos Augustinus, quos sæpe admonitos nulla flexisset Aposto-
licæ sedis auctoritas, cuius condemnarentur exemplo, cum quod ipsam sciebant obser-
vare, illi pertinaci animo facere renuissent, dum nec adeò parenti edito diuinitus signo pe-
nitentia acquieuisent: aduenisseque eos putarit contentionis gratia, non conuersionis; qui re-
vera (vt Pharisei Dominum) vt ipsum eo signo tentarent, venerant. Sed pergit ille: Sin au-
tem vos speruerit, nec coram vobis assurgere voluerit, cum sitis numero plures; & ipse
D spernatur à vobis.] O malum consilium! Spernendus ne est iudex à reis vocatis causam
dicere, si à Iudice eiusmodi obsequij officiis non colantur? Vbi sententia Apostoli dicen-
tis: Obedite præpositis vestris etiam discipulis? & Domini asserentis, sedentibus pha-
risæo fastu super cathedram Moyse obediendum esse Scribis & Pharisæis? Subdit verò
reliqua rerum gestarum Beda in hunc modum:

Ecce erunt vt dixerat. Factumque est, vt venientibus illis, sederet Augustinus in sella.
Quod illi videntes, mox in iram conuersi sunt, eumque notantes superbiæ, cunctis quæ
dicebat, contradicere laborabant. Dicebat autem eis: Quod in multis quidem nostræ
consuetudini, immo vniuersalis Ecclesiæ contraria geritis: Et tamen si in tribus his mi-
hi obtemperate vultis, Vt Pascha pro tempore celebretis, Vt ministerium baptizandi,
E quo Deo renascimur, iuxta morem Romanæ sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ complectis,
Vt genti Anglorum vnà nobiscum prædicetis verbum Domini: cetera quæ agitis, quam-
uis moribus nostris contraria, æquanimiter cuncta tolerabimus. At nihil horum se fa-
cturos, neque illum pro Archiepiscopo habituros esse respondebant, conferentes ad in-
uicem: Quia si modò nobis assurgere noluit, quanto magis si ei subdi cœperimus, iam
nos pro nihilo contemnet? Quibus vir Domini Augustinus fertur minitans prædixisse,
quod si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forent accepturi: &
si nationi Anglorum noluisent viam vitæ prædicare, per horum manus vltionem essent
mortis passuri. Quod ita per omnia, vt prædixerat, diuino agente iudicio, parratum est.
Siquidem post hæc ipse, de quo diximus, Anglorum Rex fortissimus Edilfridus, colle-
cto grandi exercitu, ad ciuitatem Legionum, quæ à gente Anglorum Legacestr, à Bri-
tonibus autem rectius Carlegion appellatur, maximam gentis perfidæ stragem dedit.
Cumque bellum acturus videret sacerdotes eorum, qui ad exorandum Deum pro milite
bellum

bellum agente conuenerant, seorsum in tutiore loco consistere: sciscitabatur, qui essent hi, **A** quidve acturi illo conuenissent? Erant autem plurimi eorum de monasterio Bancor, in quo tantus fertur fuisse numerus monachorum, ut cum in septem portiones esset cum præpositis sibi Rectoribus monasterium diuisum, nulla horum portio minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.

PROFLI-
GANTVR
SCHISMA-
TICI.

Horum ergo plurimi ad memoratam aciem, peracto ieiunio triduo, cum aliis orandi causa conuenerunt, habentes defensorem nomine Brocmalium, qui eos intentos præcibus à barbarorum gladiis protegeret. Quorum causam aduentus cum intellexisset Rex Edilfridus, ait: Ergo si aduersum nos ad Deum suum clamant, profecto & ipsi, quamuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui aduersis nos imprecationibus persequuntur. Itaque in hos primum arma verti iubet, & sic ceteras nefandæ militiæ copias non sine magno exercitus sui dâno delcuit. Extinctos in ea pugna ferunt de his qui ad adorandum venerunt, viros circiter mille ducetos, & solum quinquaginta fuga esse lapsos. Brocmalium ad primum hostium aduentum cum suis terga vertens, eos quos defendere debuerat, inermes ac nudos ferientibus gladiis reliquit. Sicque completum est præfagium sancti Pontificis Augustini, quamuis ipso iam multo antè tempore ad cælestia regna sublato: ut etiam temporalis interitus vltionem sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreuerant.] hætenus de his Beda: quibus planè cum videris Britannorum Episcoporum, eorumdemque schismaticorum animum refractarium ab vnitæ Catholicæ Ecclesiæ penitus resilientem: satis assequi potes, lector, causam, cur eorum patriam, ipsam Britanniam insulam Deus tradiderit barbaris dominandam: ut acciderit eis secundum illud Euangelicum: Aufertur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.] Ita planè iudicia Domini iustificata in semetipsa, ut qui refugit sinum matris, incidat in extraneos, eosdemque hostes, vindices sceleris à Deo immisos: quod & in reliquis gentes ab Apostolica recedentes Ecclesia fieri consuetum, plurima docent exempla. Quid verò præterea hoc anno ab ipso Augustino ante obitum gestum sit de subrogatione & creatione nouorum Pontificum, pergit Beda referre.

Matt. 21.

Hoc eodem namque anno in Anglia idem Augustinus ob propagationem Christianæ religionis creauit duos Episcopos, Mellitum, atque iustum. Porro rem gestam ita Beda enarrat: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto Augustinus Britanniarum Archiepiscopus ordinauit duos Episcopos, Mellitum videlicet, & Iustum: Mellitum quidem ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio dirimuntur à Cantio, & ipsi Orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia ciuitas est super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorum terra **D** marique venientium. In qua videlicet gente tunc temporis Saberethus nepos Edilberthi ex sorore Rricula regnauit, quâuis sub potestate positus eiusdem Edilberthi, qui omnibus (ut supra dictum est) vsque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi verò & hæc prouincia verbum veritatis, prædicante Mellito, accepit; fecit Rex Edilbertus in ciuitate Londonia ecclesiam sancti Pauli Apostoli, in qua locum sedis Episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum verò in ipso Cantio Augustinus ordinauit Episcopum in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum à primario quondam illius qui dicebatur Rotscheffer cognominat. Distat autem à Dorouerni millibus passuum fermè viginti quatuor ad Occidentem: in qua Rex Edilberthus ecclesiam beati Andreae Apostoli fecit. Qui etiam Episcopis vtriusque huius Ecclesiæ dona multa, sicut & Dorouerniensis, obtulit; sed & territoria ac possessiones in vsum eorum qui erant cum **E** Episcopis adiecit.

S. AVGVSTI-
NI EPISC.
OBITVS ET
SEPVLTURA

Defunctus est autem Deo dilectus pater Augustinus, & positum corpus eius foras iuxta ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli, cuius supra meminimus, quod ea necdum fuerat perfecta, nec dedicata: mox verò ut dedicata est, intrò illatum, in porticu illius Aquilonari decenarius sepultum est; in qua etiam sequentium Archiepiscoporum omnium sunt corpora tumulata, præter duorum tantummodo, id est, Theodori & Berthualdi, quorum corpora in ipsa ecclesia posita sunt, eo quod prædicta porticus plura capere nequiuit. Habet hæc in medio sui penè altare in honorem beati Gregorij Papæ dedicatum, in quo per omne sabbatum à presbytero loci illius Agendæ eorum solemniter celebrantur. Scriptum verò est in tumba eiusdem Augustini epitaphium huiusmodi:

Hæc

A HIC REQUIESCIT DOMINVS AVGVSTINVS DOROVERNIENSIS ARCHIEPISCOPVS PRIMVS. QVI OLIM HVC A BEATO GREGORIO ROMANAE VRBIS PONTIFICE DIRECTVS, ET A DEO OPERATIONE MIRACVLORVM SVFFVLTVS, ET EDILBERTHVM REGEM AC GENTEM ILLIVS AB IDOLORVM CVLTV AD FIDEM CHRISTI PERDVXIT, ET COMPLETIS IN PACE DIEBVS OFFICII SVI DEFVNCTVS EST SEPTIMO KALENDAS IVNIAS EODEM REGE REGNANTE.] pergit verò Beda: ^{a Beda lib. 2. c. 4.}

Successit autem Augustino in Episcopatu Laurentius, quem ipse idcirco adhuc viuens ordinauerat, ne se defuncto, status Ecclesiæ tam rudis vel ad horam pastore destitutus vacillare inciperet. In quo & exemplum sequebatur primi pastoris Ecclesiæ, hoc est, beatissimi Apostolorum principis Petri; qui fundata Romæ Ecclesia Christi, Clementem **B** sibi adiutorem euangelizandi simul & successorem consecrasset perhibetur.] Verum id S. Gregorij Papæ nutu Augustinum fecisse, certum est, cum ne id fieri posset, canones antè vetuissent. Quomodo autem per eundem magna est facta ad Christianam religionem atque ad Catholicam vnitatem accessio non Anglorum tantum, sed & aliorum, idem auctor ita narrat:

a Beda lib. 2. c. 4.

DE LAVRENTII SVCCESORIS AVGVSTINI EPISCOPATI.

Laurentius Archiepiscopatus gradu potitus, strenuissimè fundamenta Ecclesiæ, quæ rōbilitè iacta vidit, augmentare, atque ad perfectum debiti culminis & crebra voce sanctæ exhortationis & continuis piæ operationis exemplis prouehere curauit. Denique non solum nouæ, quæ de Anglis erat collecta, Ecclesiæ curam gerebat, sed & veterum Britanniarum incolarum, necnon & Scotorum, qui Hiberniam insulam Britanniarum proximam incolunt, **C** populus pastorem impendere sollicitudinem curabat. Siquidem ubi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodo & Britonum in ipsa Britannia vitam ac professionem minus Ecclesiasticam in multis esse cognouit, maximè quod Paschæ solemnitatem non suo tempore celebrarent, sed (ut supra docuimus) à decima quarta Luna vsque ad vigesimam Dominicæ resurrectionis diem obseruandum esse putarent: scripsit cum coepiscopis suis exhortatoriam ad eos epistolam, obsecrans eos & contestans vnitatem pacis & Catholicæ obseruationis cum ea quæ toto orbe diffusa est Christi Ecclesia tenere.]

b Beda de gest. Angl. lib. 2. cap. 4. FIDEI PROPAGATIO PER LAVRENTIUM.

Eadem planè qua Britanni, pariter & Scoti erant schismatis fuligine tincti, ac discessionis ab Ecclesia Romana rei: ob idque eadem qua Britanni, & ipsi sunt à Deo vindicta **D** multari, ut feris barbaris traderentur, Anglis videlicet atque Saxonibus, secundum illud à Hieremia prædictum Israeli: Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, gentem robustam.] & inferius: Quod si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? Dices ad eos: Sicut dereliquistis me, & seruistis Deo alieno in terra vestra, sic seruietis alienis in terra non vestra] utpote quæ possidebitur ab extraneis. Deos planè alienos colere omnes schismatici quodammodo conuincuntur, eo quod vnus Deus non nisi in vna rectè colatur Ecclesia, à qua qui declinat, ad alienos deficere reperitur, iuxta illud Samuelis: Quasi peccatum ariolandi est; repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.] Sanè si quis prudens tamquam ex alta specula in vniuersum terrarum orbem coniciat oculos; planè conspiciet, hæc vna potissimum ex causa traditos esse Christianos populos barbaris in seruitutem, quod ipsi prius recesserint ab Ecclesia. Ita & Africanis contigit dari Vuandalis, ubi dura mente cōmunicare cum totius orbis Catholica Ecclesia recusarunt: ita Hispanis tradi Sarracenis, ut in huius tomi sine dicitur: ita Orientalibus omnibus, vlciscente Deo, factum apparet, cum desciscentes ab Ecclesiæ **E** Catholicæ communionem dati sunt barbaris opprimendi. Sed quid Laurentius Episcopus vna cum suis ad eos scripserit, ex eius epistolæ parte, quam Beda recitat, videamus: sic enim se habet:

SCHISMATICA DEO PVNITI. Hier. 5.

1. Reg. 15.

Dominis carissimis fratribus Episcopis vel Abbatibus per vniuersam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iustus Episcopi, serui seruorum Dei.

Domno

Dum nos sedes Apostolica more suo, sicut in vniuerso orbe terrarum, in his Occiduis partibus ad prædicandum gentibus Paganis dirigeret, atque in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introisse, antequam cognosceremus, credentes quod iuxta morem vniuersalis Ecclesiæ ingrederentur, in magna reuerentia sanctitatis tam Britones quàm Scotos venerati sumus: sed cognoscentes Britones, Scotos meliores putauimus. Scotos verò per Dagamum Episcopum in hanc quam superius memorauimus in-

sulam, & Columbanum Abbatem in Gallis venientem, nihil discrepare à Britonibus in A eorum conuersatione didicimus. Nam Dagamus Episcopus ad nos veniens, non solum ci- bium nobiscum, sed nec in eodem hospicio, in quo vescebamur, sumere voluit.] hucusque ex epistola recitat Beda, ad ostendendum tam Britones quam Scotos ab Ecclesia Catholica fuisse antè diuisos. sed & subdit: Misit idem Laurentius cum coepiscopis suis etiam Bri- tonum sacerdotibus litteras suo gradu condignas, quibus eos in vnitate Catholica confir- mare satagit. Sed quantum hoc agendo profecerit, adhuc praesentia tempora declarant.] haec Beda de rebus in Anglia gestis hoc tempore.

Quot autè quantosve labores aded paucos numero Roma missos Dei sacerdotes oportuit subiisse, vix aestimari potest: vbi non solum ad Anglorum gentem numerosissimam ab idolorum cultu auito reuocandam, & veræ religioni iungendam, fuit illis diu noctuque haud impigrè laborandum, sed etiam ad Britannos & Scotos à schismate liberandos & B Catholicae Ecclesiae iungendos laboriosissimè insudandum; eoque magis, quod si fieri potuisset vt ij Catholicae redderentur Ecclesiae, iisdem ad conuersionem reliquorum An- glorum, qui adhuc infideles remanserant, vti possent. Erant planè regiones albæ ad mes- sem, & cum multa messis appareret, operarij tamen perpauci reperiebantur. Sed inane est redditum huiusmodi consilium, aduersantibus illis, & inuidentibus (vt queritur Be- da) Anglorum saluti, cum peregrini tantummodo illis Euangelium praedicarent sacerdo- res. Verùm non defuit perpaucis iis diuina virtus, quæ in arduis semper in summa re- rum desperatione ipsis praesto fuit, prout quæ suis inferius locis dicentur, facillè demon- strabunt.

Sed iam Orientales res anni huius haec tenus intactas inuisamus. Eo erat statu misero Res- publica constituta, vt in ea non vetus nobilitas, nec probata virtus ad magistratus adipi- scendos haberent accessum, sed pecunia tantum esset cuiusque conciliatrix honoris ac di- gnitatis, & quod turpius atque sordidius videri poterat, id minimè secreto agi soleret, sed innotita diu consuetudine publicè venales expositi magistratus fuerint, auctione proposita. Vix credi hæc possent, nisi de his certam exploratamque fidem faceret epistola sancti Gre- gorij hoc anno ad Honoratum diaconum his verbis conscripta, cuius alia occasione super- rius etiam meminimus:

Filius meus domnus Venantius, nepos quondam Opilionis Patricij, ad beatum Petrum Apostolum venit, hoc à me summopere petiturus, vt causam eius tuæ dilectioni commen- dare debuisset. Honores enim non habet, & chartas Exconsulatus petiit, pro quibus tri- ginta auri libras transmisit, vt ei debeant comparari. In qua re volo vt dilectio tua se sum- mopere impendat: quia talis vir est, cui etiam honor sine pretio debeatur. Et quia eandem chartas emere paratus est, vt dixi; non valde necesse est vt ex me aliquid serenissimis Prin- cipibus dicatur, sed magis ex se agar dilectio tua, quatenus oblati in sacella consuetudi- nibus honores mereatur accipere. Si quid tamen potueris mitius agere, maximam de eo mercedem habebis. Sed ita fac vt labor eius, quo hic ad nos fatigatus est, vacuus non sit. Si verò in eadem causa difficile aliquid esse perspexeris: etiam quia per me hoc postulet, indicare debes, & cuius bonitatis, cuius modestiæ sit atque sapientiæ, serenissimis dominis intimare.] hæc Gregorius, qui dum id tribuit consuetudini, nihil est quod Phocæ tyrannidi solummodo imputeretur.

Quod verò ad res ipsius Phocæ Imperatoris pertinet, hoc ipso anno Costhoes Rex Persarum, pace iam fracta, collectum copiosum exercitum in Romani Imperij prouinciâs immisit: ipsum namque & Narses post necem Mauritij rebellans, Edeffamque obtinens, E aduersus nouum Imperatorem concitauit: Cum Phocas creat Magistrum militum Do- mentiolum siue Domitium, mittitque aduersus Narsetem Germanum Prætozem; pacif- que cum Abarum Rege induciis, totum militiæ robur in Orientem perduxit; occiso ve- rò Germano, Leontium contra eundem Narsetem impellit. Sed male pugnatum cum esset à Romanis, obtinente Costhoe victoriam, in Leontium ira Phocæ Imperatoris con- uersa est, quem vincitum cum ignominia duci iussit. Hunc finem res anni huius sunt consecutæ.

Quomodo autem tanta accepta clade Domitius incolumis euaserit precibus viri san- ctissimi Theodori Siceoræ, de quo sæpè superius: Eleusium, qui aderat, ista narrantem audi: ait enim, dum miracula ab eo edita referre pergat, his verbis: Paucis post diebus interse-

VENALES
HONORES
IN ORIEN-
TE.

Greg. lib. 12.
epist. 27. Ind 7.

DE EMPTIO-
NE EXCON-
SULATVS.

Miscel. li. 17
ann 2. Phocæ.
RES BELLI-
CAE IN O-
RIENTE.

Ann. S. 10.
2. de 22. Apr.

A interfectus est Mauritijs Imperator, & Imperio potitus est Phocas. Qui cum in Orientem misisset Domitium consobrinum (nepotem alij hunc dicunt) vt exercitum duceret aduersus Persas, qui regiones nostras vastabant & prædabantur: is autem Domitius de hostium impetu, qui in Cappadociam vsque peruenerant, deque Sergij Patricij Imperatoris propin- qui interitu intellexisset, magno in marore & metu versabatur, nec iter susceptum aude- bat perficere. Audita igitur serui Dei fama, ad eum se in monasterium contulit, seque ad eius pedes abiiciens, supplex rogabat, vt pro se Deum precaretur, vt scire possit quid si- bi agendum esset; in dubio enim se propter hostium incursum versari. Respondens illi Dei seruus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & susceptum iter perfice: incolumis enim ad ex- ercitus peruenies. Verùm cum in acie stabis aduersus Persas, & proelium inibis, in magno discrimine versaberis. Sed commenda te Deo, & sancto eius martyri Georgio, vt te à pe- riculo integrum conseruet. Cum igitur te periculum premet, memor eris huiusce preca- tionis, & Deus te à periculo eripiet. Hæc & alia multa tempore congruentia locutus, be- nedixit ei, atque abire permisit.

Peruenit igitur incolumis ad exercitum, vt vir sanctus prædixerat. Cumque inito cum Persis certamine, insidijs peteretur, magnoque esset in discrimine cum vniuerso exercitu, meminit verborum sancti viri, cuius precibus Deo fuerat commendatus; & pedes in can- netum ingressus delituit, atque ita periculo se subduxit: collectoque exercitu, in Roma- norum loca se contulit, & ad Imperatorem peruenit. Quo quidem in itinere virum san- ctum inuisit, & magna cum fide ad pedes eius prostratus gratias egit Deo, qui se preci- bus ipsius à tanto periculo eripuisset; & confessus est omnia, quæ beatus vir prædixerat, contigisse. Solemni igitur Dominico die celebrato, & suscepta viri sancti benedictione, ad regiam urbem profectus est, & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatum Theodorum, & sanctam eius mansionem; & semper cum ab Oriente ad regiam urbem iter faceret, ad sanctum virum diuertebat, multaque munera eius mansioni & sancti Geor- gij templo & oratorijs relinquebat.] hucusque de his Eleusius. Quæ autem hæc secuta sint, dicentur anno sequenti.

DOMITIUS
AD S. THEO-
DORVM DI-
VERTIT.

DOMITIUS
INCOLUMIS
REDIT CON-
STANTI-
NOPOLIM.

D Sexcentismus quintus adest annus octauæ Indictionis, algore & sterilitate, ex qua dira fames est orta, lugubris. de quibus ista Paulus diaconus: Fuit, inquit, hiems fri- gida nimis, & emortuæ sunt vites penè in omnibus locis, messesq. percussa: vredine pas- sim euanere. Debuit etenim mundus famem sitimque pati, quando decedente tanto doctore, animas hominum spiritalis alimonix penuria, sitisq. ariditas inuasit.] hæc Pau- lus diaconus hoc anno octauæ Indictionis, licet penuriam alij ad superiorem referant an- num: sed prima ista est hiems post Gregorij obitum, quem anno superiori, vere inchoan- te, defunctum constar, eademque octauæ huius fuit Indictionis. Subdit idem auctor: Se- quenti mense Iulij Adalualdus Agilulphi filius creatus est Longobardorum Rex apud Mediolanum in Circo in præsentia patris sui Agilulphi Regis, astantibus legatis Theodo- berti, & pax firmata est perpetua cum Francis.] hæc ipse, qui & de obitu Scueri Patriar- chæ ista subiungit:

Paul. diac.
lib. 4. c. 9. vet.
edit.

FAMES IN-
GENS.

Paul. diac.
lib. 4. c. 10.
vet. edit.

Adalual-
dus

ADALVAL-
DVS REX

LONGOB.

CREATVS

Paul. diac.

eod. cap. & in

non edit. 34.

DE AQUILE

IENSI ET

GRADENSI

PATRIAR-
CHIS.

Valfr. Strab.
de reb. Eccles.
c. 25.

His diebus defuncto Seuero Patriarcha, ordinatus est loco eius Ioannes Abbas Pa- triarcha in Aquileia vetere cum consensu Regis Agilulphi. In Gradu quoque ordinatus est Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Norariorum, ab Episcopis qui erant sub Romanis: & ex illo tempore coeperunt duo esse Patriarchæ] nempe Aquileiensis, atque Gradensis: immo & eadem ex causa incolatus Aquileiensis Forum Iulij etiam eodem est nomine nobilitatum; aded vt idem Aquileiæ Patriarcha, dictus quoque inueniatur Pa- triarcha Foroiulienfis: ita apud Vualfridum Strabonem & apud Marianum Scorum ap- pellatum inuenias.

Quod autem ad historiam de duobus Patriarchis, Aquileiensi altero, altero verò Gra- densi simul creatis pertinet: qui rem gestam minimè sunt accuratius profecuti, diuinantes dixere, alterum, nempe Aquileiensem ab Agilulpho electum, Gradensem verò à Gra-

denſi populo, remque delatam ad Romanum Pontificem, ab eoque Ioanne reiecto, probatum eſſe Candidianum. Sed hæc ipſi (vt diximus) diuinando. Porro veritas geſtæ rei ex Mantuano Concilio proditur, quod celebratum eſt ſub Eugenio Papa anno quarto Pontificatus ipſius. extat in noſtra bibliotheca in vetuſto codice, quo & Pauli diaconi hiſtoria ſcripta habetur: ad finem enim ipſius poſita ſunt Acta Concilij, in quo agitata eſt eiufmodi controuerſia inter Aquileienſem & Gradenſem Episcopos. Res igitur minime acta eſt inter Catholicos & Catholicos (vt iſti putant) neque inter hæreticos & hæreticos, ſchiſmaticos & ſchiſmaticos, ſed inter ſchiſmaticos & Catholicos, fauente electioni ſchiſmatici Aquileienſis Episcopi Agilulpho Rege Longobardorum, Gradenſis verò promotioni Italiae Exarcho. Exarchus enim tum ob quietum pacificumque Eccleſiæ ſtatum comprimere ſtudit Aquileienſem Episcopum ſchiſmaticorum validiſſimum propugnatores, tum etiam ob Reipublicæ commoda agrè patiebatur Iſtriæ Episcopos ſchiſmate eſſe diuiſos, quos minis & pœnis Eccleſiæ Catholicæ cogebat eſſe coniunctos.

EXARCHI
STVDIA AD
VERSUS
SCHISMATICOS.

Vt igitur contra ſchiſmaticum Episcopum Aquileienſem eligeretur qui Romanæ communicaret Eccleſiæ, laborauit Exarchus, cõpuliſſetque Iſtriæ prouinciæ Episcopos non ſequi Aquileienſem, ſed Gradenſem, quem elegiſſent: atque ita duo diuerſi, inter ſeque contrarij electi ſunt Patriarchæ; pro Romanis, Catholicis ſcilicet, Candidianus Gradenſis Episcopus; & pro ſchiſmaticis Ioannes Aquileienſis, cui fauebat (vt audiſti à Paulo diacono) Agilulphus, Exarchus autem Gradenſi patrocinauit. Sicque res tranſacta eſt, quouſque Aquileienſes perſeuerarunt in ſchiſmate: redditis verò ipſis Eccleſiæ Catholicæ, æque ſublato ſchiſma, ſuisque iuribus integrata à Mantuano Concilio atque Romano Pontifice Eccleſia Aquileienſis.

Sed præſtat eiufdem Concilij iam hic recitare partem Actorum, quæ ad eiufmodi hiſtoriam elucidandam ſpectare noſcuntur. Sic enim ſe habent, dum cauſa ponitur migrationis Aquileienſis Episcopi Gradum, ex ſcriptis allatis pro Aquileienſibus ſchiſmaticis, verbis iſtis: Relatum ergo à nonnullis eſt in eadem Synodo, Mantuana videlicet, quod eo tempore quo Longobardi Italia inuaſerunt, Romanam Eccleſiam vir ſanctiſſimus Benedictus Papa regebat; Aquileienſi quoque ciuitati, eiufque populo Paulus Patriarcha præerat. Qui Longobardorum barbariem & immanitatem metuens, ex ciuitate Aquileienſi & de propria ſede ad Gradum inſulam confugiens, plebem ſuam, omnemque theſaurum, & ſedem ſanctiſſimam Marci & Hermagoræ ſecum ad eandem inſulam detulit, idcirco non vt ſedem aut primatum Eccleſiæ ſuæ ſuæque prouinciæ conſtitueret inibi; ſed vt barbarorum rabiem poſſet euadere. Qui duodecim annis ſacerdotium gerens, ab hac luce ſubtractus eſt, regendamque Eccleſiam Probino reliquit. Iſto quoque defuncto, præſatæ Eccleſiæ Aquileienſis ſacerdos Elias præſicitur. Et hoc quoque mortuo, Seuerus huic ſuccedens, regendam ſuſcepit Eccleſiam. Defuncto itaque Seuero, ordinatur loco eius Ioannes Patriarcha in Aquileia eo tempore quo Agilulphus Rex Longobardorum regnabat: in Gradu quoque ordinatus eſt hæreticus Candidianus.]

HISTORIA
DE AQUILEIEN. ET
GRADEN.
EPISCOPIS

Hic attende, lector, quòd dum Candidianus hæreticus appellatur, quem Romanum, nempe communicantem Romanæ Eccleſiæ Paulus diaconus nominauit: aperte cognoscere potes, eius aduerſarios fuiſſe ſchiſmaticos, qui (vt sæpè ſuperius dictum eſt) hæreticos appellare conſueuerunt damnantes Tria illa capitula, qui re vera conſentientes Quintæ Synodo, Catholicos erant; reliqui verò qui his aduerſarentur, ſchiſmatici: ex quorum ſcriptis hæc quæ recitata ſunt, illata fuere in dicta Acta Synodi Mantuanæ, ſicut & reliqua quæ ſequuntur his verbis: Hic enim Candidianus non per conſenſum comprouincialium Episcoporum, nec in ciuitate Aquileia, ſed in dioceſim & plebem Aquileienſem Gradum, quæ eſt perparua inſula, contra canonum ſtatuta & ſanctorum Patrum decreta ordinatus eſt. Inter alia probat hoc huius Aquileienſis Eccleſiæ Ioannis Antiftitis epiftola ad Agilulphum Regem directa, cuius textus inter cetera ad locum talis eſt:

Qualis autem vnitas dicitur facta, vbi ſpatha, vbi clauſtra carcerum, vbi flagella ſuſſium, vbi longa exilia, crudeliumque pœnarum discrimina parabantur? Et miſeri ſuffraganei Eccleſiæ noſtræ, ſcilicet Episcopi Iſtriæ cum ſumma vi & neceſſitate à Gradenſi caſtro Rauennam compulſione diſtictiſſima ducebantur Græcorum] Exarchi potentia ſcilicet

ſcilicet à Græco Imperatore in Italia miſſi, cuius imperio ad Candidianum ordinandum (vt dictum eſt) vocati fuerant Iſtriæ Episcopi. Sed pergit: Necnon etiam ibi loquendi licentia negabatur, atque Candidianus inutilis, qui ob ſui ſcleris immanitatem præſatæ ſanctæ recordationis à domino Seuero deſſore noſtro ſub anathematis interpoſitione obligatus eſt, ne ad potiorem gradum vquam accederet: quum à ſe eiſ. corde fauentibus in prædicto Gradenſi caſtro adulterium matri Eccleſiæ improbè ingerens, ordinatur Episcopus. Et Petrus, Prouidentius, ſeu Agnellus Episcopi Iſtriæ, qui adhuc fidem ſanctam tenebant, & Candidiano necdum conſentiebant, de Eccleſiis ſuis à militibus tracti, & cū graui iniuria & contumeliis ad eum venire compulſi ſunt. Si enim ei rectè conſentientes eſſent, voluntariè illi conſentire debuerant, non autem per vim. Et poſt pauca: Sic laborate & agite, quatenus & fides Catholica veſtris augeatur temporibus, & in Gradenſi caſtro, poſtquam infelix Candidianus de hoc ſæculo ad æterna ſupplicia tranſmigrarit, altera iniqua ordinatio ibi minime celebretur, nec populus iſte ampliùs tribuletur. Et verè ſi hoc, Domino auxiliante, egeritis: quod primum eſt, Chriſtus Dominus poteſtati veſtræ erit bonorum operum retributor: & quia Gradus mari & fluctibus cingitur, & Iſtria quæ priùs Aquileiæ ſuæ metropoli ſubiecta fuerat, Smaragdo Exarcho exiſtente, tum à Longobardis capi non potuerat, ſed ad iura Græcorum tranſiit: quo factum eſt, quod Rex nullum ei potuit præſtare auxilium: ac per hoc, ipſo annitente Exarcho, Iſtriæ Episcopi de Eccleſiis ſuis à militibus Græcorum tracti ſint, & hunc Candidianum ordinare compulſi.] hucusque ex Ioannis Patriarchæ Aquileienſis epiftola ad Agilulphum Regem Longobardorum, quem patronum interpellat aduerſus Catholicos pro ſchiſmaticis.

Sanè quidem propenſiores fuiſſe Agilulphum atque eius coniugem Reginam Theodolindam erga ſchiſmaticos, cum ex epiftolis ſancti Gregorij Papæ ſuperius eſt demonſtratum, tum etiam ex recitatæ epiftolæ fragmento ſatis apparet. Factum eſt autem poſtea, vt Patriarcha Aquileienſis Gradenſi caſtro exutus, non ampliùs apud Gradum ſedem tempore turbinis bellici collocauerit, ſed ſeſe contulerit ad Forum Iulij: vnde & accidit (quod nuper diximus) vt idem & Iulienſis Patriarcha nominaretur: hætenus enim qui Aquileienſis erat Episcopus, idem & Gradenſis dicebatur, vt vidimus de Seuero ex Gregorio: etenim extant Acta Synodalia ſub Eliæ Aquileienſis Episcopo tunc Catholico & Romanæ Eccleſiæ communicante, in quibus de his agitur, & recitatur epiftola Pelagij Papæ ad Eliam, qua conceditur vt Gradum loco Aquileiæ ipſe teneat, ſitque eadem metropolis, quæ & noua Aquileia ab ipſo eſt nuncupata: vnde euenit vt idem Episcopus & Patriarcha aliquando Aquileienſis, aliquando verò Gradenſis nominaretur. At de his modo ſatis.

Moritur autem hoc anno, octaua Indictione, vndecimo Kalend Martias Sabinianus Papa, cum ſediſſet menſes quinque & dies vndeuginti. ita conſentiunt omnes veteres, atque etiam Græci, nempe ipſum eſſe defunctum eodem quo creatus eſt anno. Scripti codices repentini eius obitus cauſam terribiliore afferunt: cuiuſtotius rei geſtæ tragœdiã Sigebertus ita ſummatim complexus eſt: Cum Sabinianus Papa & ipſe liberalitati Gregorij prædeceſſoris ſui derogaret, Gregorius eum per viſum ter pro culpa tenaciæ & huius derogationis increpatum, quod non reſpiſceret, etiam quarto horribiliter increpans, & comminans, in capite percuffit. Quo ille dolore vexatus, non multo poſt mortem obiit.] hæc Sigebertus. Cuius rei gratia accidit, vt eo defuncto (vt habet Anaſtaſius) non ex more per medium ciuitatis deferretur cum funebri pompa corpus eius ad baſilicam ſancti Petri, ſed eiceretur extra Urbem per portam ſancti Ioannis, deferreturque extra muros vſque ad pontem Miluium, inde verò inferretur in ipſam ſancti Petri eccleſiam, vbi eſt ſepultura mandatum: exaſperatum enim admodum fuiſſe aduerſus eum populum Romanum, eo quòd triticum Eccleſiæ non erogaret (vt S. Gregorius conſueuerat) in pauperes, ſed vnum expoſuiſſet triginta ſolidis modium vnum De eo præterea hæc idem Anaſtaſius: Hic in eccleſia beati Petri luminaria dedit.] & paulo inferius: Hic Eccleſiam clero impleuit. Hic fecit Episcopos per diuerſa loca numero vigintifex. Et ceſſauit Episcopatus eius menſes vndecim, dies vigintifex.] Hæc de vacatione ſedis cum Anaſtaſius ſcribat, neſcio quomodo vnum dumtaxat diem tribuat aliquis ex recentioribus: nos quem antiquiorem & fideliorum Anaſtaſio ſequamur, habemus neminem. Præterea repugnat ratio, cum non ſedere ſoleret electus Pontifex, nec conſecrari, niſi (vt ferebat iniquitas temporis)

SABINIANI PAPAE
OBITU.

ris) Imperator ratum id habuisset: quare diutiores esse consueverunt sedis Romanae vacationes.

Porro eadem dira virgente fame, in detestationem immisericordis avaritiae magnum Sigebertus narrat accidisse miraculum, quod verbis istis describit sub Pontificatu eiusdem Sabiniani: Hoc tempore, inquit, pauper quidam cum a nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero: Desiste eleemosynam petere a nobis, qui nihil praeter lapides habemus: cum subiecisset pauper: Omnia ergo vertantur in lapides: quicquid manducabile in naui erat, in lapides conuersum est, colore & forma rerum eadem permanente.] haec ipse. Et quidem ex diuinae Scripturae praescripto, quod est in Ecclesiastico, accidit: Non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Maledicentis enim tibi in amaritudine animae exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.] vt non adeo mirum videatur id factum esse: sed potius mirandum sit, si maledictionem pauperum non semper statimque diuina ultio subsequatur. At de anni huius penuria satis.

Sigebertus in Chron. Sabiniani in Epistola ad Phocas conversus

Eccles. 4.

Cedren. & Miscel. hoc anno 3. Phocae. NARSSES VIVVS COMBUSTVS A PHOCA IMP. PAR.

Quod spectat ad res Orientales, nihil praeterea hoc anno factum proditur, nisi quod ad cladem Romani Imperij Duces a Cosrohoe missi sint: cum Phocas in necem Narsesis, qui rebellaret, cuncta miscens, per fas & nefas, iteratis eum iuramentis praestitis ad Romanos redire tandem persuasit: quem cum in potestatem accepisset, periurus atque fidifragus viuum comburi praecipit. Hunc tandem consecutus est finem celeberrimus Dux, Persarum & aliorum barbarorum victoriis si quis alius ante gloriosissimus. quare ex eius obitu magnus Romanis dolor accessit, ac timor incussus: Persae vero gaudio exultant, eo quod vel ipsum tantum Narsesis nomen pauendum omnibus illis esset. Effecerunt ista, vt Phocas tyrannus potius quam Imperator ab omnibus haberetur, vt pote qui non hostium, sed Romanorum caede stabilire sibi conaretur Imperium, eo praesertim tempore, quo Persae aduersus Romanos in dies magis magisque saeuirent. Ipse vero Phocas sentiens se ab omnibus timeri tantum, amari autem a nemine, omnes suspectos habens, amabat ipse nullum, ac nouas suorum caedes pro tenuissimis suspicionibus in dies meditans, ciuium sanguine ciuitatem infecit.

IN ANNO DOMINI 605. PHOCA IMP. PAR.

BONIFACIUS PP. III. CREATOR.

CVm sextus supra sexcentimum annum ageretur, nona Indictione, vbi iam (teste Anastasio) Romana sedes cessasset anno fere integro, vndecim scilicet mensibus atque vigintifex diebus, decimoquinto Kalendas Martias Papa creatur Bonifacius ex diacono, Ioannis filius, Romanus patria, qui a sancto Gregorio missus fuerat Constantinopolim Apocrisarius ad Phocam Imperatorem. Accidisse vidimus, vt qui eo functi essent munere, eadem in Summum Pontificem saepius deligerentur: ita Vigilium, Paschaem, Gregorium, atque Sabinianum (vt dicere de reliquis omittamus) electos fuisse reperimus. Quod enim (vt dictum est) ex Orientalium Imperatorum tyrannide electioni cleri oporteret accedere consensum Imperatoris; eum eligere studebant, quem scirent eidem fore gratum. Vt de Bonifacio isto apparet contigisse, qui vsque ad Gregorij obitum Constantinopoli degens, eundem sibi Phocam demeruit, in eius se insinuans amicitiam.

PHOCAE CONTRA CYRIACVM FAVET BONIFACIO.

Cuius rei causa factum est, vt cum ex more litteras ad eum Phocas Imp. scriberet, in odium Cyriaci Constantinopolitani Patriarchae professus sit solum Romanum Pontificem esse dicendum Oecumenicum, nempe vniuersalem Episcopum, Constantinopolitanum nequaquam. id quidem ipsum Bonifacium ab eo obtinuisse, Anastasius his verbis testatur: Hic, inquit, obtinuit apud Phocam Principem, vt sedes Apostolica beati Petri Apostolici caput esset omnium Ecclesiarum, id est, Romana Ecclesia: quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat.] haec Anastasius. Habet eadem Paulus diaconus totidem ferme verbis, quae sic se habent: Hic Phocas Imperator, rogante Papa Bonifacio, statuit sedem Romanae & Apostolicae Ecclesiae primam esse, cum prius Constantinopolitana se primam omnium scriberet.] haec Paulus. Quod enim intercessissent quaedam inimicitiae & odiorum fomenta inter Phocam ipsum atque Cy-

Paul. diaconus de gest. Longobard. lib. 4. c. 11. vlt. edit.

Ariacum Patriarcham, in eius odium fauisse videtur ipse Imperator Romano Pontifici praeter morem suorum praedecessorum. Siquidem Mauritius nullum locum dedit petitionibus & querelis sancti Gregorij crebrius expositantis, quod tum Ioannes, tum eius successor Cyriacus nomen sibi vsurparant Vniuersalis, & petentis vt ab eiusmodi nomine cessaret, & eo titulo penitus abstineret, perseverante illo nihilominus in sententia. Insensus ergo Cyriaco Phocas Imperiali edicto sanciuir, decere eiusmodi nomen Romanam tantum Ecclesiam, ipsique soli conuenire Romano Pontifici vt diceretur Vniuersalis, non autem Episcopo Constantinopolitano.

Quae vero simultatis occasio hoc anno exorta fuerit inter Phocam atque Cyriacum, tum apud Theophanem, tum etiam apud Cedrenum ex Graecorum Annalibus hoc anno expressum habes. A Theophane enim haec verbis patefiunt: Anno Imperij Phocae quarto Scholasticus eunuchus, vir gloriosus Palarij, Constantinam dominam olim Augustam coniugem Maurij Imperatoris cum tribus filiabus eius accipiens, ad magnam ecclesiam confugit, consilio Germani Patricij desiderantis Imperium. Fit igitur seditio magna in vrbe. Germanus autem Demarcho Praefinorum talentum auri misit, vt cooperaretur ei: primores autem vulgi id admittere noluerunt. At vero tyrannus in ecclesiam ad abstrahendum mulieres destinavit. Sane Patriarcha Cyriacus tunc restitit tyranno, minime passus est templo tyrannice abduci mulieres. Verum iuramentis certo eo reddito a Phoca, quod non laederet eas, educuntur a templo, & clauduntur in monasterio.] haec ibi. Quod igitur expetita praeda, Cyriaci opera a manibus esset elapsa, ex qua fomenta subministrari videret noui creandi Imperatoris; in Cyriacum (vt dictum est) Phocas exacerbatus, in ipsum quod valuit tunc expleuit: ceterum sequenti anno necem mulierum regiarum a Phoca imperatam fuisse, suo loco dicetur. Ipse vero Cyriacus (vt creditur) marore confectus, hoc eodem anno (vt Annales Graecorum habent) ex hac vita sublatus est.

SIMVLTATVM OCCASIO INTER PHOCAM ATQVE CYRIACVM.

Ista autem cum ita se habuisse perspexeris, hic tibi lector ex veteri historia nouam illationem a Nouatoribus factam proponentes, risum, puto, mouebimus, cum videris ad pictum in pariete leporem turbas confluisse vndique venatorum, & latrasse vbiq; canes, quasi quaesitam diutissime praedam nactos. Sagacissimi siquidem Nouatores (quorum praecipuus est ille conatus, vt ad labefactandum Ecclesiae Romanae primatum comparent vndique machinas) simulac inuenerunt a Phoca Imp. Romanae Ecclesiae tributum esse primatum: quot puras ipsos plausibus accepisse sententiam, eamque acclamationibus celebrasse, & declamationibus exaggerasse, nimirum, quod eius super omnes Ecclesias praerogatiua sit tyrannice vsurpata, a tyranno concessa, a Phoca scilicet Imperatore primitus impertita Bonifacio Tertio huius nominis Ecclesiae Romanae Pontifici? Verum cum exultant sicut victores capta praeda, eidem perinde accidisse videtur, ac reprobi Saulis apparitoribus atque nunciis (vt de diuina Scriptura prodatur exemplum) cum putantes se Dauidem, quem quaerebant, iam tenere captiuum, & vincire carenis; illo elapso, pellitum simulacrum loco ipsius apprehendisse videntes, cum rubore senserunt se fuisse delusos, vbi longe aliter quam putarent, accidisse nouerant.

IN ANNO NOVATORVM CONATVS.

Isaia 9. 1. Reg. 19.

At quomodo potuit Phocas super Constantinopolitanam Ecclesiam Romanae contulisse primatum, quem numquam aliquem Constantinopolitanum Episcopum profiteri desuisse, quis poterit inuenire? Nonne vidimus nuper, a sententiis Ioannis Episcopi Constantinopolitani esse a pluribus appellatum ad Apostolicam sedem, & aduersus laetiam ab eo sententiam sanctum Gregorium iudicasse, nec ipsum Ioannem ab ipsius Apostolicae sedis iudicio resiliisse? Nonne & eius successorem Cyriacum vidimus esse professum, subiectum se esse Romano Pontifici, prout superius dictum est suo loco? Si haec de refractariis Constantinopolitanae Ecclesiae Patriarchis dici possunt, atque probari: de pacificis & obsequentibus quid dicendum? Si hoc iure sedi Apostolicae debitum; quid de nomine altercandum? Nonne longe ante Phocam nome Oecumenici a Synodo Chalcedonensi & a Patriarcha Alexandrino Romano Pontifici esse oblatum certum est, vt testatur ipse Gregorius, vt taceamus de inferioribus Episcopis? Quid ergo suo edicto contulit Romanae Ecclesiae Phocas? Nihil plane, nisi quod declararit sua sententia, indubitè vsurpari ab Episcopo Constantinopolitano Oecumenici nome, quod Romanae dumtaxat deberetur Ecclesiae: cum alioqui Romanam Ecclesiam semper tenuisse primatum super omnes totius orbis Ecclesias, ne ipsi quidem aduersarij contradixerint, vt superius

PRIMATVS ROM. ECCL. SEMPER COGNITVS.

Greg. lib. 7. epist. 30. Ind. 1.

cium nosse interlocutiones suas confessa est. Qui comprehensus atque discussus, etiam alios fore in insidias tyrannidis sibi cooperatores perhibuit. Comprehensus est autem Theodorus Orientis Praefectus, quem tyrannus interemit: Helpidij quoque pedes praecidens tradidit igni, Romanumque decollavit. Porro Constantinam cum tribus filiabus, in loco ubi Mauritius interemptus est, gladio trucidavit, Germanum autem eius filium ore macherae occidit, similiter et Ioannem, et Zizam Patricium, et Theodosium, qui Subadiuam dignitate habebatur insignis, et Andream Sanctocroben, et David Chartophylacem Hormisdæ.] hucusque de caede nobilium Annales habent: eadem hoc anno Cedrenus et alij narrant. Quod autem de Theodosio adhuc superstiti credito dictum accepisti, a Nicephoro melius ista cognosce, dum ait:

Nicephor. lib. 18. cap. 41.

DE THEODOSII OBITU ET VITAE RVMOR INCERTVS.

Fama autem obtinet, percussorem Theodosio parentem, alium pro eo admodum illi similem iugulasse, ipsum vero Theodosium profugum in locis multis multa expertum, postea morbo interiisse. Atque ea quidem fama per omnes Romani Imperij ditiones vulgata est; sed eam barbarus quidam erro, perquam tenui coniectura id facere ausus, protulit, propterea quod caput eius solum, vna cum aliis qui caesi sunt, exhibitum non sit. Verum inquisitio ipsa satis sollicitudine summa defatigata, Theodosium etiam mortuum esse cognouit.] hucusque Nicephorus de Theodosio, qui ad necem matris (hoc additum ad calamitatem) atque sororum et propinquorum, mortuus, est creditus viuere. Subdit his vero Nicephorus de sepulchro ipsorum: Eorum autem, ceterorumque Imperialium corporum (decem autem fuere) reliquiae longo post tempore in Mamantis martyris templo propè murum, cui Xylocerus nomen est, repositae sunt. Templum autem id Pharasmanes eunuchus construxit, qui sub Iustiniano Imperialis cubiculi praefectus fuit. Porro in communis sepulchri eorum monumento epigramma hoc insculptum est:

EPITAPHIUM MAVRITII, CONSTANTINAE, ET ILLIORVM.

O ego mille modis Regum miserranda duorum, Mauritiij coniunx, filia Tiberij: Edocui Regina satis, secundaque mater, Quam sint multorum commoda sceptrum Ducum. Militis infidi iaceo, populiq; furor: Et mecum coniunx, progeniesq; iacet. Ne misera Niobes ego sum vitale cadaver. Plura ne Cissaeis, plura Iocasta tulit? Esso, iure pater: cur pignora parua necantur Humani prorsus nescia turba doli? Non iam Roma meis carpes e frondibus umbram:

Apud Cedren. in Compend.

alia translatione, Graece autem sic:

A d' εγω η ζιταδλανα, κη αμοφοτερον βασιληων, Τιβερίου θυγατηρ, Μαυρικη το δαμαρ Η πολυταις βασιληα, κη η δεξασα * λοχειλυ, Ως αχαθον τελεθει κη πολυκοισανη, Κειμαι στω τελευαση κη ημετερω ωδρακοιτη, Δημυ ααδαλιη, κη μανη στραπης, Της Εκλεσης ετλω πολυχειρονα, της Ιοκασης, Αλ αι της Νιοβης εμωνοος ειμι νεκος, Ναι ναι τον θμεταν * τι ματλω τα νεογα εκτιναα, Ανθρωπων κακίης μηδεν επιαμυρα, Ημετεροις πεταλοισι κατάσκοιοις εκέπη Ρώμη, Ρίζα γδ εκκλάθη Θρηκίοιοις άνεμοιοις.

Ex pia Mauritiij familia pleraeque pietate insignes feminae exitere: exornat vero Ecclesiasticas tabulas tum Graecorum tum Latinorum eiusdem filia, Sopatra nomine sanctissima virgo, inter sanctos relata, anniuersariaque commemoratione donata vna cum Eustolia & Romana, quarum natalis in Ecclesia agitur die nona Nouembris. Est praeterea mentio apud Sophronium de Damiana clarissima femina & maxime pia atq. sorore Imperatoris Hierosolymis vitam degente vna cum nepte sua ac Mauritiij, hac videlicet occasione:

Menol. Ro. Martyrolog. ea die. Prat. Spirit. 6. 127.

Narravit nobis, inquit, eadem Abbatissa Damiana & hoc, dicens: Die sancto para-

A sceue, antequam includerer, abij ad sanctos Cosmam & Damianum, & illic totam noctem peregi. Venit itaque sero anus quaedam ex Galatia Phrygiae, & dabat omnibus qui in templo erant duo minuta. Die igitur quadam nepris mea & fidelissimi Imperatoris Mauritiij veniens ad sanctam ciuitatem orationis gratia, egit ibi annum integrum. Assumpsi ergo eam, & duxi ad sanctos Cosmam & Damianum. Cum igitur in oratorio essemus, aiō cognatae meae: Vide filia, quia venit anus quaedam dans duo minuta (ea enim mihi saepius dederat) Sume illa, ne superbias. Illa autem indignans dicebat: Oblatum habeo accipere? Tunc dixi ei: Etiam accipe: mulier enim sancta est, & magnae virtutis. Tora enim hebdomada ieiunat, & quicquid hebdomada laborans lucratur, erogat iis qui in templo hoc inueniuntur, est enim vidua quasi annorum octoginta. Sume igitur duo minuta, & da illa tu quidem alteri: tantum ne respuas anus istius sacrificium. Ista nobis loquentibus, ecce anus veniens duo minuta erogabat, veniensque dedit mihi cum omni silentio: dedit autem & nepti meae, dicens: Accipe ista, & comede. Cum ergo abiisset, agnouimus quod Deus illi reuelasset quod dixeram ei, vt acciperet, & alteri pauperi daret. Misit igitur vnum ex pueris suis, & de duobus minutis emit lupinos, & comedit. Asserebat autem coram Deo dicens, eos tamquam mel dulces fuisse, ita vt miraretur & glorificaret Deum; qui dat gratiam seruis suis.] hac ibi a nobis hic occasione filiorum & aliorum Mauritiij propinquorum relata.

Porro ad Phocae crudelitatem & illud vtique addendum, quod cum ex Imperatore in tyrannum conuersus, in nobilium ciuium necem debaccharetur, & quemcumque vel leuis tangeret suspicio detruderet in carcerem: cum vnus carcer, qui eos includeret, haud adeo spatiosus esset, ipsi pædore atque foetore mirum in modum cruciabantur: verum quod non caperet omnes, commiseratione piæ feminae est dilatatus. Glicas siquidem auctor est, eundem qui vnicus tempore Constantini aedificatus est carcer Constantino-

CARCE R DILATATVS. Glic. Annal. in Constantino Magno.

poli, absque aliquo incremento vsque ad Phocam Imp. permanisset: quo tempore nobilissima matrona commiserata eiusmodi intolerabile carceratorum cruciamentum ex loci angustia pereuntium, suam cessit domum Imperatori ad carcerem ampliandum. Dum in his esset Phocas, Cosrhoes Rex Persarum suo exercitu superiorem & inferiorem Syriam deprædatus est, nullo sibi obuiam facto qui resisteret. Hæc Annales.

Eodem quoque anno ægotans idem Phocas Imperator a diuina misericordia non derelinquitur, sed sanatur a S. Theodoro cognomento Siccota, de quo saepe superius. Quomodo autem id acciderit, ex Eleusio eius discipulo scriptore ipsius vitæ hic reddamus: sed prius quod ingens hoc pariter tempore prodigium accidisse narrat, describamus: ait enim: Cū in oppidis finitimis supplicationes fierent, & Cruces quæ gestari solent, horribili miserandoque spectaculo per se concuterentur & commouerentur: interrogatus vir diuinus Theodorus quid sibi id veller, respondit: Deum, o filij, precibus placate; quoniam magnæ mundo imminent calamitates. Domitius autem Patricius vir clarissimus promiserat se auream Crucem ad supplicationis adorationisque usum effecturum. Itaque misit vir sanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cum aurifici aurum dedisset, diaconum rogauit, vt tantisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beatæ memoriæ Cyriacum in Pontificia regiae ciuitatis sede successerat, laudata viri gloriosi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctæ Crucis, & particulam sancti sepulchri Saluatoris nostri Dei, & veli particulam sanctissimæ Dei genitricis, coniiciendas in vmbilicum illius Crucis, quæ ex auro constabatur. Quæsiuit autem ex ipso diacono, vtrum verus fuisset ille Crucium motus, qui in regione Galazarum factus fuisse dicebatur. Cumque diaconus id affirmasset, valde timuit beatissimus Patriarcha, & sollicitudine plenus epistolam scripsit ad seruum Dei, rogans cum, vt quàm celerrimè ad se in ciuitatem regiam proficisceretur.] annuit vir sanctus. Quæ autem proficiscens miracula in via ediderit, idem auctor pluribus narrat, quæ dicere prætermittimus breuitatis causa: tu, si libet, consulere auctorem poteris. Ipse vero illis enarratis, de his quæ sunt gesta Constantinopoli, istam texit historiam:

Exat apud Syr. die 22. April. PORTENTVM INGENS DE CRUCIBVS SE COLLIDENTIBVS.

Ingressus igitur in urbem regiam, a beatissimo Thoma Patriarcha honorificè & magno cum gaudio susceptus est. Et cum inter se consalutassent, obtulit ei discipulum suum Ioannem, & vitæ sanctitatem ac mores eius commédans, petiit vt cum monasteriorum Praefectum constitueret: quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, palliumque tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas etiam Imperator cum accersendum curauit: manuum enim

CHRISTI
607.BONIFACII PAP. IV.
I.PHOCAE IMP.
S.PHOCAS
SANATVR
A S. THEO-
DORO.

enim ac pedum doloribus excruciatu*s* iacebat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas **A** illi impo*n*ente atque precante, subleuatus Imperator rogauit eum, vt pro se proque Imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum vir sanctus, vt ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperaret, si preces suas à Deo vellet exaudiri.

Cum autem ab Imperatore discessisset, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, vt pro sua in illum beneuolentia apud se diuerneret, & Deum obsecraret, vt in caelesti vita simul inuenirentur. Et quæsiuit ab eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod cum verum fuisse intellexisset, cepit orare virum sanctum, vt indicaret quid signum illud portenderet. Tum sanctus recusare, seq. abiectum atque humilem dicere, nec scire quid responderet ad interrogata. Prostratus ille ad pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morem gereret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solum, sed alia multa esse nota: neque enim illud ad hunc vsque diem neglexisti. Quod si **B** neglexisses, tamen patefier tibi, si petieris à Deo. Cum igitur se desiderio eius satisfacturum promississet Christi seruus, eum surgere coegit; & lacrymans: Nolebam, inquit, te affligi: neque enim expedit hæc te scire. Verum quando ita vis, scito ea Crucium concussione multa nobis graua molestaque præ*n*unciari. Significat enim plurimos à religione nostra defecturos, & barbararum gentium incursiones, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exirium, & in vniuerso orbe seditiones fore, & sanctas ecclesias desertum iri, & diuini cultus atque Imperij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Reliquum est, vt tamquam gubernator Ecclesiæ & populi pastor Deo totis viribus assidue supplices, vt ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur.

His auditis, beatissimus Patriarcha magno timore mæstitiaque correptus, cum lacrymis cepit rogare sanctum virum, vt Deum obsecraret, quo animam suam tolleret, antequam ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumque vellet sanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quieris & silentij sui tempus aduentabat; id illi non permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor, ciuitatem haud ita multo post absorptum iri. Quamobrem voluit vt apud se hiemem traduceret. Namque dicebat, se precibus eius apud Deum pro populo indigere, vt saltem mala differat, quæ comminatur. Cum autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularet, iussit vt in sancti Stephani mansionem, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Saluatoris nostri Dei illic sese inclusit, vt quietem & abstinentiam solitam obseruaret.] hæcenus de rebus gestis anni huius: quæ autem sequuntur, sequenti potius contigisse noscuntur, nosque suo loco narraturi sumus.

Quod ad prodigium spectat à Theodoro generatim tantum Patriarchæ petenti expli- **D** catum, ne timentem ipsum nimio terrore concuteret: euenta ipsa, quæ paucos post annos contigerunt, quot quantaque mala portenderit, declararunt. Etenim præter immanes Christianorum cædes à grassantibus Persis vbique in Oriente patratas, sancta ciuitas Hierosolyma ab eisdem capta est, & sanctissima Cruce spoliata, quæ ab ipsis in Persidem translata fuit. His accessit nouorum hæreticorum post annos item paucos ab inferis portis eruptio: fuerunt hi Monothelitæ, qui vniuersæ Ecclesiæ Orientali grauissima damna dederunt. Sed & quod his omnibus funestius acerbiusque videri potest, hoc pariter sæculo ex Nestorianis, Arianis, Iudæisque conflatum est immane illud monstrum, quod vniuersum penè sibi orbem subegit, atque in dies magis, magisque maioribus accessionibus armorum potentia sæuiit aduersus Cruces bella gerens. Hoc enim fuisse videtur quod dicebat sanctus, Aduersarij aduentum appropinquare, nempe nefandissimum Mahometem sectæ **E** Mahometanorum principem, quæ (vt suo loco dicturi sumus) hoc deploratissimo sæculo paucos post annos sumpsit exordium, tanto antea significata portento. Hic rursus meminisse oportet etiam S. Gregorij Papæ ad Maximum Salonitanum Episcopum epistolæ, quæ item est de his proditum vaticinium, quo tanta mala obuertura prædixit, vt beati à posteris dicendi essent maiores, innumeris licet calamitatibus pressi, quod ea ex hac vita sublata non viderint. sed repetenda hic sunt eius verba prophetice dicta: Nolite, inquit, de talibus omnino contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt; ita vt comparatione sui temporis, felices nos æstimet dies habuisse.] licet fame, bellis assiduis, & peste fuerint ea tempora funestissima, sed florentissima videri potuerunt cum posterioribus comparata.

THEOD.
PRODIGVM
EXPLICAT,
ET VENTV.
RA MALA
PRAEDICITQVOMODO
IMPLETA
PRAEDIC-
TIO.* Greg. lib. 8.
epist. 36. Ind. 3.

IESV

IESV CHRISTI

BONIFACII PAP. IV

PHOCAE IMP.

A ANNVS

ANNVS

ANNVS

608.

2.

6.

A Nnus qui sequitur octauus post sexcentessimum, Indictionis vndecimæ, multis itidem malis calamitosus planè Orientalibus extitit & infelicissimus. Annales siquidem habent, factam esse mortalitatem atque penuriam omnis rei, insuper effusum rursus sanguinem nobilium ciuium, & Persarum grassationes Chalcedonem vsque, deuicto Romano exercitu. hæc omnia sexto Phocæ anno contigisse narrantur ex Theophane in Annalibus. Siquidem Phocas postquam Mauritij cognationem è medio sustulit, Commentiolum Thraciæ Præto*r*em & multos alios necauit: quorum omnium pertæsus eius gener Priscus, qui anno superiori in discrimen adductus fuit, aduersus cum coniurationem moliri cepit. de eo enim hæc ex Theophane in iisdem Annalibus: Anno Imperij Phocæ sexto Priscus intueri non sustinens tam iniusta homicidia, quam cetera mala quæ à Phoca patrabantur, scripsit ad Heraclium Patricium & Præto*r*em Africa, quo Heraclium filium suum & Nicetam filium Gregoræ Patricij Subpræto*r*em suum mitteret, quatenus contra Phocam tyrannum venirent. Audiebat enim eum rebellionem meditari in Africa: vnde nec nauigia hoc anno Constantinopolim conscenderunt.] At quæ hoc anno tentari cœpta fuere, sequenti sunt executioni mandata. dicemus de his suo loco.

Quod verò ad bellicas acceptas clades pertinet, hæc apud eosdem Annales scripta leguntur: Præterea Persæ vnà cum Cardarige Duce egressi ceperunt Armeniam & Cappadociam, pugnantesque Romanorum verterunt militias, ceperuntque Galatiam & Paphlagoniam, & venerunt vsque Chalcedonem, sine parcitate depopulantes omnem ætatem. Et hi quidem foris portam Romanis tyrannidem inferebant: Phocas verò his peiora intrinsecus patrabat, occidens atque captiuans.] hæc ibi.

Quo pariter anno Thomas Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos duos & menses septem, secundum Nicephori Chronicon, ex hac vita (quod valde cupijt & precibus impetrauit) libens volensque discessit. Rem gestam Eleusius Theodori Siceotæ discipulus, suorum temporum rerum scriptor, his verbis ita recenset:

Quo tempore, inquit, contigit vt sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium misit ad beatum Theodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quamuis ipse, vt sanctus olim Apostolus Paulus, **D** dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cum magis esset necessarium vt pro populi salute in corpore maneret, oraturum potius vt illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursus ad Dei seruum misit Patriarcha: Per Dominum, inquit, obtestor te, pater, si diligis me, vt pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obsecres, vt depositum pignus suum recipiat è corpore meo, meque ab imminentibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu præ*n*unciasti. Tunc Dei seruus flexis genibus, & fufis pro ipso precibus, nunciauit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam eius pro salute omnium exoptasse: verum quoniam tantopere flagitasset pro se preces fundi, vt dissolueretur & esset cum Christo, iussis ipsius obtemperasse, & Deum illi quæ cuperet concessurum, & petitionem eius eodem die impletum iri. Quamobrem si iubes, inquit, vt veniam ad te, statim id faciam: sin minus, nos tamen vicissim apud **E** Christum Dominum conspiciemus. Hoc audito beatissimus Patriarcha gaudis est gaudio magno, & Deum laudans monuit seruum eius ne exiret, nève à quietis & abstinentiæ suæ discederet instituto: contentum enim se esse promisso eius, quod se vicissim apud Christum essent conspecturi. Hoc & Imperator cum intellexisset, sanctissimum Patriarcham inuisit. Qui cum omnibus benedixisset, ante horam vespertinam cum prudentia atque constantia mirabili ad Dominum migravit. Huius obitu cum serui Dei familiares angerentur, quod tam amicum atque beneuolum Patriarcham amisissent: Nolite, inquit vir sanctus, modicæ fidei homines & pusilli animi, dolere & conqueri: qui enim futurus est Patriarcha, non minus nos diliget.

Quod & factum est. Sergius enim, qui creatus est Patriarcha, venit ipse ad Dei seruum, nec permisit vt prius à quoquam certior fieret, sed de improviso eum psalmos canentem offendit, & ad pedes eius prostratus, rogauit illum, vt pro se Dominum precaretur, quod

Annal. Eccl. Tom. 8.

S

diuina

* Miscell. lib.
17 Cedre. An-
nakin Phoca.PRISCVS
PHOCAE SO
CERO MO-
LITVR IN-
SIDIAS.OBITVS THEO-
MAE EPISC.
CONSTAN-
TINOPOL.
b Eleus. in vit.
Theod. apud
Sur. tom. 2. die
22. AprilisSERGIVS P-
PISC. CON-
STANTIN.

diuina ipsius gratia dignus effectus Episcopatu & Apostolica sede, ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: se enim iuniorum esse & imperitiorum, quam ut sine principio & singulari Dei praesidio id praestare posset. At Dei seruus, precibus fuis, ipsumque complexus: Idcirco, inquit, tibi iuueni tantum Deus onus imposuit, ut maiore virtute viribusque sustineas calamitates & molestias impendentes, id quod praecessor tuus sibi praestare non posse videbatur. Confirma igitur te, & robustus sis, atque viriliter age: Deo enim confusus, spero administrationem tuam & diuturnam & praecalam fore. Ex eo tempore maiores vires suscipiens Patriarcha in suo munere administrando recte se gessit, & maiore quam praecessor ipsius beneuolentia virum sanctum est profecutus.] haec de Sergio auctor.

1. Reg. 9.

Porro Sergius instar Saul^a, qui ipso exordio coram Samuele magnum specimen dedit optime administrandi regni, cum esset humilis in oculis suis, neque (teste diuina Scriptura) esset vir melior illo in Israel; ex vita hactenus virtutibus exulta pie sancteque ducta, magnam de se apud omnes, praesertim vero apud praecclaros sanctitate viros concitabat expectationem: cuius rei gratia sanctus Theodorus ita magnifice eadem ferme fausta responsa deo dedit, quae de Saule Samuel, eo quod eandem ipse spem de Sergio concepisset, quam Samuel de Saule. At non semper propheticus spiritus prophetis sanctis inharet futura aperiens cuncta, ut fuis sanctus Gregorius docuit super Ezechielem. Quae igitur de Sergio praenunciata audisti à Theodoro (ne scandalum patiaris) non propheticè dicta intelligas, sed (ut accepisti) quod ita ipse fore speraret: Deo enim confusus, inquit, spero administrationem tuam & diuturnam & praecalam fore.] Talia namque de ipso sperare cogebat vita Sergij famaue vulgata, & ostensa illa tunc conuenientis ipsum & sternentis se ad pedes eius humilitas.

Est carmen Georgij Pifidæ admirandi huius temporis nominis apud Graecos in poetica facultate, quo vitæ huius vanitatem deplorat, ad eundem Sergium Patriarcham inscriptum, vbi inter alia ab ipsa animi demissione eundem plurimum commendat his iambis:

*Lumen coruscum Christianorum chori,
Tumens paterna, cor superbum neuiquam,
Volites per astra quamquam, & adeas aethera,
Te deprimis, congrederis & mortalibus, &c.] Et in carmine de opificio*

mundi haec de eodem Sergio:

*Hæc Patriarcha clamitatq; & dicat.
Vt balbus is sit plurima obseuonia,
At non loquendo intus sonum magnum dedit,
In cordis igne cum indidit linguam suam,
Hanc condiditq; & reddita est vocalior:
Tacensq; clamat, guttur ut Mosis sacrum,
Attenditurque idem, licet non agitet os.
Largo imbri terram irrorat, atque oculis pluit:
Ningit frequenter lacrymarum cum impetu.
Hunc nos, latere etsi videtur, nouimus:
Nam notus infra lumina abiciens erat,
Cum sensa sursum animi eleuaret omnia.
O passionum barbararum carnifex,
Siquidem has trucidat ore sermonis sacri:
Munita cum sint nostra monstres mania:
Sunt quippe liberi urbium muri sui:
Ex silicibus strue alta propugnacula
Christo angularis lapidis in loco sito.] hæc & alia summa laude digna de Sergio*

Georgius Pifida: quibus tu intelligas, quantæ tunc esset Sergius iste in Oriente æstimationis.

Verum sicuti Saul, ita & iste in transuersum actus, non in eadem qua coeperat animi demissione persistens, in foueam erroris lapsus, ex eadem, sicut ille, numquam exurgens, pessime perit, ex optimo nequissimus redditus, caput & dux factus Monothelitarum hæreticorum, de quo inferius plura eademque funesta dicenda erunt.

SERGIUS LAV
DES EX GE-
ORGIO PI-
SIDA.

A Sed quæ sunt reliqua gestorum viri sanctissimi Theodori Constantinopoli degentis, videamus. Reprehendebat (inquit Eleusius) vir sanctus illum morem, quo multi, praesertim in dignitate constituti, post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferebant. Quamobrem clericorum coetus sanctissimæ magnæ ecclesiæ ad eum se contulit, & sic eum ait allocutus: Quoniam audiimus, pater sanctissime, te eos reprehendere, qui post mysteriorum perceptionem se lauant; ad te confugimus, ut intelligamus vtrum id ex sacra Scriptura lectione, an aliunde didiceris. Vir diuinus ita respondit: Legimus in Scripturis sanctis: Omne mendacium à malo est: & b, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Scitote igitur Deum mihi indicasse, eos valde peccare, qui post sanctam communionem ad balnea se conferunt, ut corpus lauent & curent. Quis enim vnguento delibutus & aromatibus, eorum abstergit suauitatem? Quis simulacrum Imperatore pransus est, ad balneum currit?]

B hæc ipse. Quod verò eiusmodi non essent paruipendenda, signis post hæc editis Deus dicta ab eo voluit confirmasse: pergit enim Eleusius:

Cum autem adhuc in eadem mansione moraretur, multæ turbæ eo currebant, ut benedictionem susciperent. Et cum ad eum quidam vexatus à dæmone accessisset, & multa vociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiens, spiritui immundo, qui in illo erat, imperauit ut exiret, & statim egressus est, cum aliis fratribus spectantibus, tum Zoilo Dei studiosissimo, qui eorum praefectus postea factus est. Alia item complura miracula fecit, dum illic esset, per gratiam Christi Dei nostri. Quare pietatis colentissimus Christophorus mansionis praefectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersuerunt, qui perspecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cum igitur eorum desiderio pictor satisfecisset, antequam virum sanctum dimitterent, duxerunt eum vbi imago illa erat, ut ei benediceret. Qui cum grauitate subidens: Vos, inquit, fures estis: cur enim hoc fecistis, nisi ut aliquid aliquando furemini? Et cum ei benedixisset, discessit.] Quæ autem ab eo ibidem gesta sunt cum Domitio Patricio cognato Phocæ Imperatoris, ex eodem auctore sic accipere:

Domitius verò Patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, ut familiæ suæ benediceret. Cumque Irenem coniugem suam, feminam pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, domine, huic conseruæ meæ, ex qua ego, cum simul diu vixerimus, nullos adhuc liberos suscepis, quamobrem in mare verfamur. At vir sanctus cum ei precibus fuis benedixisset: Dei gratia, inquit, hæc tibi filios mares pariet. Adduxit denique familiam vniuersam & famulos & ancillas, ut omnibus benediceret: inter quos ancilla quædam post omnes sequens, occultum dæmonium habebat, & magno cum dolore tunc è lectulo surrexerat. Hanc vir verè diuinus procul conspicatus, iussit ut ad se adduceretur & cum illam sinistra manu cõprehendisset, cepit dextera sua pectus eius percutere, & vexantem dæmonem increpare, ne occultus maneret, sed patefieret. Statim igitur dæmon moueri cœpit, & tamquam vim patiens vociferari. At vir sanctus, ea humi proiecta, & pede super collo eius imposito, ad Orientem conuersus, tacite precabatur, ut labia tantum moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumque ad precessionis finem peruenisset, clara voce, ut omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitatis. Mansit igitur puella diu muta: sed cum interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo excitata surrexit incolumis, & in omni vita sua sana permansit. Porro Domitij coniunx Irene (ut vir diuinus prædixerat) tres filios peperit, cum statim post eius benedictionem primum filium concepisset. Dimissus ergo Christi seruus ab Imperatore & à Patriarcha, ad monasterium suum reuersus est.] hæc de rebus ab eo gestis Constantinopoli: reliqua quæ subiiciuntur, sequenti anno accidisse noscuntur.

Hoc eodem anno moritur vir sanctissimus Eulogius Episcopus Alexandrinus, cum sedisset (ut habet Nicephori Chronicon) annos vigintiseptem, vir sanè tum sanctitate, tum etiam doctrina insignis, hoc deploratissimo tempore à Deo concessus ad restaurandam collapsam iacentemque diu Ecclesiam Alexandrinam, hæreticos atque schismaticos reuocans ad Ecclesiam. Huius fuerunt præclara scriptorum monumenta, quæ à Phocio numerantur, videlicet, liber ipsius in quo S. Leonis Papæ & Cyrilli Alexandrini partes tuetur pro vniõne hypostatica, de qua actum est in Concilio Chalcedonensi, quam Petrus, Theodosius, & alij impugnabant, quos omnes confutat. Alius præterea ab ipso

Annal. Eccl. Tom. 8.

S. 2

scri-

RELIQVA
THEODORI
CON-TANTI
NOPOLI DE
GENTIS.

a 1. Ioan. 2

b Psal. 5.

IMAGO SAN
CTI THEO-
DORIA PI-
CTORE EF-
FIGIATA.D O M I T I V S
P A T R I C I V S
Q V A E A S
T H E O D O R O
O B T I N E T.E V L O G I I
E P I S . A L E X -
O B I T V S E T
S C R I P T A .

CHRISTI
608.BONIFACII PAP. IV.
2.PHOCÆ IMP.
6.

Scriptus est eodem fermè argumento commentarius aduersus Seuerianos, Theodosianos, & Gaiantias, eisdemque Acephalos eandem vnitatem impugnantes. Insuper eiusdem sunt vndecim orationes seu apologiæ pro Concilio Chalcedonensi & sancto Leone Papa, eademque summa pietate atque doctrina refertæ. Rursus idem Eulogius scriptum reliquit librum alium contra Agnoitas. hæ sunt quæ Eulogij à Photio recensentur lucubrationes. Quomodo autem sanctus Leo ipsi Eulogio rependit gratias, quod pro sua epistolæ defensione laborasset, audi quæ de Theodoro Episcopo apud Sophronium legantur:

^a Sophron. præf.
^b Phot. c. 148.

Theodorus sanctissimus Episcopus Darnæ ciuitatis, quæ in Libya est, narravit nobis, dicens: Cum essem cubicularius sancti Papæ Eulogij, vidi in somnis vitam venerandi habitus, statura procerum, dicentem mihi: Nuncia meum Papæ Eulogio aduentum. Ad quem ego: Quis es domine, qui iubet vt nunciem? Respondens ille dixit: Ego sum Leo Pontifex Romanus. Ingressus igitur ego nunciaui, dicens: Sanctissimus & beatissimus Papa Leo Romanæ sedis Antistes conuenire vos vult. Cum hoc audisset Papa Eulogius, exurgens concitus occurrit in occursum eius. Salutantesque se inuicem, oratione facta, resederunt. Tunc verò diuinus & eximius Leo dixit sancto Eulogio: Scis quare huc venerim ad vos? Respondit ille: Non. At ipse: Veni, vt vobis gratias ageam, quia ritè & magnificè pro epistola mea respondistis, quam scriptam misi ad fratrem meum Constantinopolitanum Patriarcham, sensum quidem & sententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obstruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum diuinum laborem studiumque contulisti, sed etiam supremo culmini Apostolorum Petro, & ipsi præ omnibus quæ à nobis prædicatur Veritati, quæ est Christus Deus noster. Ista verò non semel, sed bis terque conspiciens, trina apparitione firmatus, enarraui sancto Papæ Eulogio. Qui cum audisset, lacrymatus est, extendensque in cælum manus suas, Deo gratias retulit, dicens: Gratias tibi ago, dominator Christe Deus noster, quia cum indignus sim, veritatis tuæ præconem me facere dignatus es, & per orationes seruorum tuorum Petri ac Leonis paruum & modicam alacritatem nostram, tamquam duo viduæ minuta, summa & ineffabili benignitate suscipere dignatus es. Hactenus de Eulogio, qui inter sanctos receptus anniuersaria die in Ecclesia celebratur Idibus Septembris. Successit verò in locum eius Theodorus Scribon.

Res autè Occidentalis Ecclesiæ his temporibus subobscuræ, in Gallia tantum inuentione corporis S. Victoris^b martyris luce coruscant, de quo hæc miranda habet Aimoinus: Beatus verò Enchonius Pontifex Maurienensis corpus sancti Victoris, qui Solodori vnâ cum sancto Vrsô passus fuerat, hoc modo inuenit: Quadam nocte in sua ciuitate quiescens^d tem reuelatio diuina per visum admonuit, vt surgens quantocyus, ad ecclesiam, quam Sedeleuba quondam Burgundionum Regina in suburbano Genabensi construxit, iret. Ibi in medio basilicæ designat locum, quo corpus sanctum esset humatum. Cumque Episcopus Genabensem festinus adiret urbem, assumptis secum Rustico & Patricio Antistitibus, biduano peracto ieiunio, nocte sequenti eo loci quo gloriosi martyris quiescebant membra, lux cælestis apparuit. Tunc hi tres Domini sacerdotes, eleuato quo tegebantur lapide, inuenerunt sanctum in arca argentea iacentem, cuius facies septupliciter quàm cuiuslibet viuentis hominis diuino irradiata splendebat fulgore. Huic tam egregij martyris inuentioni interfuit Theodoricus princeps, qui loco illi maximam portionem facultatis Vuarincharij contulit, quam ille (vt præfari sumus) eleemosynis delegauerat erogandam. Ad sepulchrum denique beatissimi Victoris, Christi potentia multa exinde miraculorum^e ostendit signa. Hæc de Victoris martyris inuentione, de quo consule quæ in Noris ad Romanum Martyrologium^d diximus. Hæc autem in detestationem recentiorum hagiomachorum dicta sunt; qui sciunt testes esse in cælo martyres eorum impietatis, atque eisdem vindices affuturos.

^b Sigeber. in
Chr. hæc anno
^c Aimoin lib.
3. c. 90.
DE S. VICTO
RIS MARTY
RIS INVEN
TIONE.

^d Not. in Rom
Martyrolog die
30. Septemb. c.

IESV

IESV CHRISTI

BONIFACII PAP. IV

PHOCÆ IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

609.

3.

7.

Christi Redemptoris annus sexcentus nonus, duodecimæ Indictionis, calamitatus in dies maioribus auctus voluitur, quo omnia vbique cædibus flagrant: de quibus antequam agamus, de Bonoso hoc anno (vt habent Annales^a) creato Comite Orientalis aliqua dicenda erunt. Phocas siquidem ingenio ferox æquales sibi homines truculentos ad Rempublicam administrandam deligebar, quos præsertim vidisset nobilium sanguine cruentatos: ex quorum numero delectus ab eo fuit Bonosus, auctusque Comitua Orientali, quæ maxima omnium consecuit esse præfectura. Cui tamen ea reliqua fuit religio, vt in prouinciam proficiscens, voluerit B. Theodori, de quo nos plura superius, precibus communiti. Quæ autem inter vtrumque transacta fuerint, ex Eleusio, qui interfuit, dignam Annalibus recensemus historiam: ait enim^b: Bonosus homo immittis, cum in Orientis partes Proconsul iret, & ad monasterium appropinquaret, audita viri diuini fama, nuncium ad eum misit, rogans, vt ad oratorium sancti Gemelli veniret; quoniam illic ipse Deum adoraturus, cuperet viri sancti benedictionem accipere, cum non posset ad monasterium accedere, quia festinaret proficisci. Ad eum igitur venit sanctus Theodorus: cumque pro illo precaretur, & ipse staret, nec ceruicem inclinaret, vir sanctus apprehensus frontis eius capillis, eum deorsum traxit. Ita virtus fiduciam sumere consuevit, nec humanam metuere potestatem. Iustus enim (vt scriptum est^c) confidit vt leo.

^a Miscell. lib.
17. hoc anno 7
Phoca.
BONOSVS
COMES
ORIENTIS.

^b Extat apud
Syr. tom. 2. die
22. April.

^c Prov. 28.

Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valde timebamus, ne Procōsul vt erat vir ferus & crudelis, cōtumelia se affectum exultans, indignaretur. At ipse humaniter & precationem & reprehensionem suscipiens, virum sanctum veneratus est, & manum eius deosculans pectori suo admouit, obsecrans eum, vt pro se Deum oraret, vt à dolore quodam, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Quare vir sanctus digitis pectus eius leniter percussit: Tibi prius, inquit, orandum est, vt interior homo corrigatur & conualecat: illo enim curato, facile exterior liberabitur. Hoc ego quoque pro me Deum rogo. Quamobrem datelenitati, & Deum time, vt preces meæ exaudiantur. Nam si ego quidem pro te orem, tu autem pietatem & virtutem negligas, inanis erit mea precatio. Esto igitur clemens & misericors in homines Christianos. In magistratu tuo ne te crudelem & inhumanum præbeas; sed peccata tua considerans, in aliorum peccatis vindicandis sis mitis ac benignus. Caue ne vquam effundas sanguinem innocentem. Si enim is qui fatuum aliquem tantum appellat, reus futurus est; quanto magis punietur à Deo, qui iniuste sanguinem effuderit?

MONEYR
BONOSVS
A THEO-
DORO.

Hæc pietatis semina in animo eius tamquam in terra fecunda cum vir sanctus coniecisset: ille nummos aliquot protulit, quos viro sancto religionis gratia daret: recusantemque coegit accipere, rogans vt singulos singulis fratribus distribueret. Cui vir sanctus, antequam eos conspexisset: Quomodo, inquit, cum sint quinquaginta nummi, ita distribui poterunt, vt singuli fratres, qui sunt centum, singulos accipiant? Tunc ille viri diuini verba admiratus, respondit: Quinquaginta profecto sunt, vt ore tuo sancto, venerande pater, pronunciaisti. Mox igitur totidem alios mittam, vt omnibus satis esse queant. Quod & fecit. Sic iustorum virtus solet homines etiam superbos, mites ac mansuetos reddere. Sic quippe Deus, quo viri iusti verba in corde Præsidis altioribus fixa radicibus iugiter inhaerent, in re quantumlibet leui voluit per ipsum propheticum spiritum abscondita fieri manifesta de nummorum numero. Pergit verò auctor alia digna viro sanctissimo miracula recensere, quæ tu videas: nos ipsius Bonosi Orientalis Præfecti modo in procinctu positi vestigia prosequamur.

Qui ergo aduersus Persas Romanorum regiones infestantes à Phoca Imperatore missus cum exercitu fuit, ob exortum Antiochiæ ciuile bellum reuocatur, ad illudque compefendum conuerti præcipitur. Quodnam autem & quale istud fuerit, ex Annalibus accipe, vbi hæc ita narrantur^d: Anno Imperij Phocæ septimo, Antiocheni Iudæi simultate inquieti commissa contra Christianos, occidunt Anastasium magnum Patriarcham Antiochiæ, mittentes pudenda eius in oseias, & post hæc trahentes eum in plateam vrbs.

^d Miscell. lib.
17. an. 7 Phoca
Imp & Cædr.
anno vltim.
ANASTASI
VS EPISC.
ANTIOCH.
OCCIDITVR
A IYDAEIS.

Annal. Eccl. Tom. 8.

S 3

Inter-

Interfecerunt autem & ciuim multos, & incenderunt eos. Phocas verò fecit Comitem A Orientis Bonosum, & Chotin Magistrum militum, & transmissit eos aduersus illos, & non valuerunt sedare inquietudinem illorum. Coaceruantes verò exercitus, irruerunt in illos, & plurimos occiderunt, & quosdam eorum detruncatis artubus, ab vrbe reddiderunt extorres.] hæc breuiter de rebus Antiochenis. Eadem Nicephorus cum referat, errore cum lapsum superius demonstrauius, dum hunc esse putauit Sinaitam Anastasium eius prædecessorem, cum constet illum sub Mauritio Imperatore mortuum, hunc sub Phoca esse necatum. Porro iste Anastasius, qui ita iniquè adeoque crudeliter ab iisdem Dei hostibus, qui Christum Dominum Redemptorem interfecerunt, occisus est, inter sanctos martyres meruit cooptari, atque anniuersaria memoria in Ecclesia celebrari.

^a Niceph. lib. II. c. 44.

^b Rom. Martyr. rolog. die 21. Decemb. ^c Miscel. an 7. Phoca. T V M V L T V S ET CAEDES POPVLI.

Sed quæ rursus hoc anno mala patrata sunt, & ex latis luctus prouenit, ex iisdem ciuitatis sæpè Theophanis Annalibus accipe, vbi ista habentur: Phocas autem fecit Circensem ludum, & Prasini conuiciis cum laceßere, clamantes: Iterum in gabasta bibisti (sic fuerat acclamatum, cum creatus est Imperator, ignominia causa) Iterum sensum perdidisti (erat autem Gabasta poculi genus prægrande.) Cum igitur ita populus acclamasset, iussu Phocæ Cosmas Præfectus multos ex eis detruncavit, quosdam verò decollauit, nonnullos autem in saccos missos in mari necauit. Porro Prasini coaceruati miserunt ignem in prætorium, & incenderunt curiam, & scrinia, & carceres, ex quibus egressi vincti fugere. Hinc iratus Phocas eos militia priuat.] & inferius:

Hoc anno hiems enormis efficitur, ita vt maris mollicies in glaciæ duritiam vertetur. Tum Phocas Macrobius Scribonem iussit sagittari apud Septimum pendentem in lancea in qua tyrones exercebantur, quasi conscium insidiarum suarum. Theodorus enim Præfectus Cappadox & Helpidius Præpositus armamenti, & alij diuersi consilium fecerunt in Hippodromo Phocam occidendi. Et facto prandio, Theodorus Præpositus Prætorio cœpit eis texere intentionem suam. Contigit autem illic inueniri Anastasium Comitem largitionum. Prandio ergo facto, & enarratis his quæ insidiarum erant, poenituit Anastasium, illic se repertum, & non dixit quæ cordi suo inerant, sed siluit. At verò Helpidius perdurabat, dicens: Non vultis, vt cum federit in folio super Hippodromum, hunc comprehendam, & euellam oculos eius, & sic cum interficiam? Et pollicebarur eis dare currus. Re præterea Phocæ nota ex prodicione Anastasij facta, iussit Præfectum Helpidium, & primores qui sciuerant rem, cum omni diligentia discuti. Cumque discuterentur, quæ insidiarum fuerant, confessi sunt, & quod Theodorus voluerint facere Principem. Porro Phocas iussit decollari Theodorum, Helpidium, Anastasium, & ceteros qui insidias suas cognouerant.] hucusque res Phocæ anni huius: quibus vides ipsum infelicissimum, cum tyrannicè inuasisset Imperium, idem & tyrannicè administrasse, ex quo tandem miserrimè cæsus sublatus est, vt sequenti anno dicemus; quem præstasset apud milites lixam, quàm Imperatorem professum esse. Eo cæca dominandi cupiditas homines impellere solet, vt dum quod est supra vires appetunt, tenereque non valent, sub molis ruina oppressi deficiant.

PHOCAE PARANTVR INSIDIAE.

INSIDIARVM CONSCII NEVANTVR.

Hoc eodem anno Esychius Hierosolymorum Episcopus, vbi sedisset annos octo (vt habet Nicephori Chronicon) ex hac vita migravit; successitque ipsi Zacharias, de quo plura suis locis dicturi sumus.

BELLICI PARATVS.

Quod ad res pertinet Occidentis, scito Africam totam in procinctu fuisse ob bellum, quod inferendum parabatur ab Heraclio aduersus Phocam Imperatorem: cum & Gallia ferueret bellis ciuilibus, & Italia gemeret sub gladiis Longobardorum. Res verò anni huius Romanæ Ecclesiæ prorsus obscuræ remanent.

IESV CHRISTI
ANNVS
610.

BONIFACII PAP. IV.
ANNVS
4.

PHOCAE IMP.
ANNVS
8.

Qui sequitur ordine annus Christi sexcentus decimus, Indictionis decimæ tertie, idem numeratur Phocæ Imperatoris octauus & vltimus: hoc enim anno ex hac vita exiit sæuissimè trucidatus. Quomodo autem hæc se habuerint, ex Annalibus in Miscella

A scella ex Theophane recensitis describemus. Verum (quod semel admonuisse sat erit) scito supputationem annorum Domini, quæ apud Græcos reperitur, differre ab ea quæ apud Latinos est, annis octo: siquidem hunc quem octauum Phocæ Augusti annum omnes numerant, eundem illi sexcentum secundum Domini annum ponunt: sed nec constans vna eademque est apud eos Christi annorum supputatio: etenim in hunc vsque annum quo occisus est Phocas, Nicephorus numerat annos Domini sexcentos viginti quinque; Latini autem rectè sexcentos decem supputant: Quò, inquit, Heraclius in Africa Imperator appellatus venit cum nauibus castellatis habentibus intra se arculas, & imagines Dei matris, quemadmodum Præses Georgius quoque perhibet, ducens & exercitum copiosum ab Africa & Mauritania: similiter & Niceta filius Gregoræ Patricij per Alexandriam & Pentapolim habens secum multum populum pedestrem. Desponsauerat autem Heraclius Eudociam filiam Rogati Atri, quæ illo tempore Constantinopoli erat vna cum Epiphania matre Heraclij. Audiens autem Phocas quòd mater Heraclij in ciuitate esset, necnon & Eudocia, quæ ipsi fuerat desponsata, tenuit eas & obserauit in Dominico monasterio, quod cognominatur Nouæ poenitentia.

^a Miscel. in Heracl. an. 1. ANNORVM CHRISTI SVPPVTATIO GRAECORVM DIVERSA. ^b Niceph. lib. 18. c. 26. in fine EXPEDITIO HERACLIANA IN PHOCAM.

Cum autem abiisset Heraclius Abidum, inuenit Theodorum Comitem Abidi, & sciscitatus ab eo, cognouit quæ Constantinopoli mouebantur. At verò Phocas misit fratrem suum Domentiolum Magistrum ad custodiendos muros longos: qui cum comperisset Heraclium Abidum adiisse, muris dimissis, fugit, & introiuit Constantinopolim. Porro Heraclius apud Abidum recepit omnes exules principes, quos ibidem Phocas relegauerat in exilium, & ascendit cum eis Heracleam. Stephanus autem Cyzici Metropolitans acceptum stemma sanctæ Dei genitricis Mariæ de ecclesia, detulit Heraclio. Præterea cum Constantinopolim peruenisset, diuertit ad portum Sophiæ, initoque bello, vicit gratia Christi tyrannum. Vulgus autem hunc comprehensum interfecerunt, & igne apud Taurum (sive dixeris forum Bouis) cremauerunt.] hæc Theophanes. Ex Cedreno autem adduntur ista: vexisse nimirum secum ex Africa Heraclium venerandam quoque imaginem Saluatoris nullo manuum ministerio factam, sed miraculo effigiatam; quam etiam secum habuisse, cum aduersus Cosroen profectus est in bellum Persicum, iridem Annales edocent, nosque suo loco dicemus. Planè consultius esse experimento cognitum est contra hostes ferre Christi Redemptoris atque Dei genitricis imagines, quam more Romano, Imperatorum effigies. Quæ autem contigerint post belli naualis victoriam, idem Cedrenus ista addit, distincte satis necem Phocæ pertractans:

VICTORIA POTITVR HERACLIVS.

IMAGINES SACRAE IN BELLO FERVTVR.

Tunc Photinus quidam, cuius vxori Phocas stuprum intulerat, in Regiam cum militibus irrupit, Phocam ignominiosè è folio detrahit, Imperatoria veste spoliat; nigraque circumdatur veste, & numellis inclusum contemptim ad Heraclium deducit. Qui vt primum conspexit Phocam: Miser, inquit, ita ne Republicam gubernasti? At deploratus Phocas respondit: Tuum est rectius eam gerere. Illico autem Heraclius iubet manus & pedes, mox humeros & pudenda amputari, tandem & caput: trunci quod reliquum fuit, milites in foro Bouis combusserunt.] hunc tandem consecutus est finem immanissimus tyrannus. Subdit verò Cedrenus: Adiuit Heraclij conatum etiam Crispus gener Phocæ, quem Imperio potitus Heraclius Cappadociæ Prælidem fecit. Sed cum Crispus ibi seditionem moueret, Heraclius eum in Senatum perduxit; manuque tenens chartam, in qua indicia Crispi insidiarum in Heraclium erant scripta, ea caput Crispi pulsauit, dicens: Miser, qui ne focero quidem fidem præstiteris: quid faceres amico? In clericum ergo eum redigit, & solum vertere iubet: itaque in exilio mortuus est. Porro quidam sanctus monachus, Phoca imperante, Deum ad disceptationem prouocans, quæsiuit, cur tam impium Christianis imposuisset Imperatorem? Audiuitque vocem, cum quidem neminem videret, sibi dicentem: Deteriorem illo alium inueniri potuisse nullum, & hoc meruisse Constantinopolitanorum flagitia.]

PHOCAS OBTRVN-CATVR.

Ad postremum de Phoca illud non prætermittendū, ipsum, dum imperaret, contendisse magnis studiis, vt ij quos in bello aduersus Christianæ fidei hostes certantes occidi contigisset, inter martyres censerentur. Hac ipsum puto via collapsam militiam Romanorum exercitus, eneruatumque militum robur erigere atque firmare conatum esse, cum videret annis singulis à Rege Persarum eos sterni atque fugari: probè sciens, non viros tantum, sed & feminas arate quoque tenellas fortiores ea spe extitisse tortoribus, atque inermes superasse etiã Imperatores. Cum autem eiusmodi animi sui consiliū prodidisset in medium, &

PHOCAS INTER MARTYRES HABRIOTAVIT NECATOS IN BELLO.

per

per sacerdotes, quorum sciret arbitrij esse sancire canones, ea perfici postulasset: minime A
auditus fuit. Restiterunt tunc magna laude Constantinopolitanus & alij qui cum eo ibi
erant Antistites, videntes potissimum auctoritate sancti Basilij, cuius esset ad Amphilo-
chium canon poenitentialis de iis qui in bello fecissent homicidium, vt non impertiretur
eis sacra communio absque prauia poenitentia. Cum audisset ille tanti Patris sententiam,
eius cessit auctoritati, ab instituto penitus cessans. Habet ista Theodorus Balsamon, dum
eiusdem sancti Basilij canones interpretatur. Sic igitur Phocas (vt dictum est) hoc anno
occiditur, cum Imperij annum octauum inchoasset. Fuisse autem vna cum Phoca alios fra-
tres eius & necessarios enecatos, Zonaras auctor est.

Theodor. Bal-
sam in can. 13.
Basil. epist ad
Amphiloch.

De Heraclio autem in Imperatorem Constantinopoli coronato ista produnt Græco-
rum Annales: Ingressus ergo Heraclius regalia, coronatus est à Sergio Patriarcha in orato-
rio S. Stephani in Palatio sito. Coronata est verò eodem die Eudocia (ita ex Fabia dicta, B
vt testantur Zonaras atque Cedrenus) sponsa eius in Augustam: & accepit vterque à Sergio
Patriarcha nuptiarum coronas; & vno eodemque die Imperator simul & sponsus ostendit.
] Cuius effugies habitudoque corporis ita describitur: Fuit Heraclius statura medio-
ci, robustus, firmo pectore, oculis elegantibus ac nonnihil caesis, fuluo crine, albus, barba
lata atque prolixa: sed Imperator factus, extemplo comam totondit, ac mentum rasit, qui
est Imperatorum habitus. Fuit autem ipse genere Cappadox, ex viris illustribus ortus, &
diuitiis florentissimus, manu promptus ac robustus, Constantinumq. minime degenerem
ex coniuge prima suscepit.] hæc Glicas, atque Cedrenus.

HERACLII
IMPERAT.

Fuisset planè hic annus in omnibus ex nece tyranni felicissimus, nisi Persarum cladem
esset expertus. Etenim hæc Annales habent: Mense verò Maij castra mouerunt Persæ con-
tra Syriam, & ceperunt Apameam & Edissam, & venerunt vsque Antiochiam. Porro Ro- C
mani occurrentes eis superati sunt, & periit omnis populus Romanorum, adeò vt valde
pauci ex his euaderent.] hic rerum Orientalium status, in meliori tamen spe ob tyrannum
demptum de medio collocatus.

CARDY-
TVR RO-
MANIA
PERSIS.

Hoc item anno Theodorus Alexandrinus Episcopus vbi sedisset annos duos (vt habet
Nicephori Chronicon) mortuus est, atque in eius locum creatus est Ioannes cognomento
Eleemofynarius, cuius res præclare gestas scriptis mandauit Leontius Neapolis Cypri
eiusdem æqualis, quæ cognita atque recepta fuere in Concilio Nicæno posteriori. Fuit
ipse Ioannes genere Cyprius, filius Epiphaniij eiusdem insulæ Præfecti: de cuius electione
memoria satis digna Leontius ista habet: Hinc euadit omnibus manifestus non priuatis
solum & principibus, sed etiam ipsi Imperatori. Heraclius autem tunc sceptrum tenebat
Romanorum. Quamobrem cum ciuitas Alexandrina tunc esset orbata Patriarcha, ad D
hunc virum toto contendit desiderio, & rogabat Imperatorem, ne ipsa à scopo suo exci-
deret, sed ab eo Pontifice pasceret eorum Ecclesia. Et ille quidem magnum illum ac-
cerisit protinus, & omnibus modis conatur ei persuadere, vt ad sedem ascendat. Ille au-
tem strenuè resistit, dicens se timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere di-
gnitatem. Cum verò Nicetas dignitate Patricius (hunc puto Nicetam illum, qui occidit
Phocam Imperatorem, de quo hoc eodem anno superius) qui tunc multum poterat apud
Imperatorem, & beato Ioanni erat frater spiritu, & vinculis amicitiae erat ei optimè con-
iunctus, & alioqui rectè sciebat virtutem eius incomparabilem, & nouerat illum (si vllus
esset alius) ea sede esse dignum, vehementer instaret Imperatori, dicens ne cum remitteret,
sed vel inuitum ad sedem eueheret: vrgens Imperator maiore impetu & spiritu persuadet
Ioanni, vt suscipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non sine Dei numine fuisse tantam E
Alexandrini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque sedis Marci
successor, tempore quidem nescio quorus post illum, sed non multum remotus à vita illius
& virtute; quomodo etiam possunt ostendere, quæ statim post susceptam administratio-
nem rectè ab illo sunt gesta.

Leont. vitæ
Ioan. apud Sur-
die 23. Ianuar.
IOANNES
ELEEMO-
SYNARIUS
ALEXAN-
DRIN.
EPISC.

Postquam enim ascendit sedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci
prædicationem & fidem Patrum qui præcesserant, & hæreticorum quæ enata fuerant zi-
zania euelleret radicibus. Nam cum Petrus Cnaphæus blasphemam quamdam in Diuini-
tatem additionem hymno ter sancto ausus esset inserere, & ei quod est, Sanctus immortalis,
adiiecisset, Qui crucifixus est propter nos: diuinus ille vir, hac blasphemiam sublata, impatibi-
lem & immortalē Diuinitatem suo dogmate asseruit, & gregem ira sentire docuit.] quam-
uis enim Eulogius eiusdem Ecclesiæ sanctus Episcopus in id ipsum plurimum laborasset,
mul-

QUAE IPSE
SVAS SEDIS
INITIO IO-
ANNES R-
GERIT.

A multumque profecisset, tamen deficiente qui eos in officio contineret, in morbum grauiori
damno relapsi sunt: cuius rei causa plurimum Ioanni quoque laboris remansit, ex quo
& magnum prouentum collegit. Nam audi quæ mox Leontius subdit: Cum autem inue-
nisset septem sola Orthodoxorum oratoria, ea effecit decies plura, vt qui ea septuaginta
constituerit. Deinde omne confert studium, vt qui capti fuerant omne genus hereticibus,
conuerterentur ad pietatem.] Correxit insuper hic, quod corrigendum scripserat sanctus
Gregorius Papa (vt vidimus) ad Eulogium, nempe de extirpandis Simoniacis malis fruti-
cibus, quos in agro eius Ecclesiæ mirum in modum excreuisse, vehementer doluit: quo-
modo autem continuo securim apposuit ad radicem infelicis arboris, ita pergit dicere de
eo Leontius: Fuit zelus eius vehementissimus in ordinationibus, vt eæ quidem puræ essent
à lucris & muneribus, nulla autem earum fieret citra examinationem. Præterea autem
B maximam adhibuit diligentiam in defendendis iis quibus fiebat iniuria, & ne Iudices
gratificando personis ius proderent, sed iustitiæ trutinæ ponderarent iudicia, & nec ad
gratiam respicerent, nec ad odium.

DIGNA
PISCOP
OPERA.

Quod autem erat ei maximum & maximè proprium, erat misericordia in pauperes, &
in curandis indigentibus insatiabilitas & procliuitas, quæ non poterat comprimi, & nihil
omnino parcere pecuniis, adeo vt etiam sæpè ad fundum ipsum petueniret. Cum itaque
præter alia sua beneficia, extruxisset xenodochia & nosocomia & ptochorphia, eis fru-
mentum attribuit quotidianum, tantæq. hæc erant ei curæ, vt etiam pauperibus feminis,
quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorum quæ sunt apta ad eorum
curationem, septem domos attribuerit ex diuersis locis ciuitatis, effeceritq. vt in eis essent
lecti, & stragula, & suppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium. Præter
hæc pauperibus quoque clericis prouidebat, & vnicuique pecuniæ præbebantur annuæ: non
eis autem solis, sed etiam Episcopis, quibus sumptus minimè suppetebant ad victum.]

His addenda sunt quæ hoc ipso sedis suæ exordio idem Ioannes circa pauperum curam
memoratu digna instituit. Ait enim Leontius: Cum primum eius fidei creditus fuisset
Episcopatus, iis accersitis qui res Ecclesiæ dispensabant, iis etiam simul audientibus qui
erant à secreto: Non est, inquit, iustum, o fratres & in ministerio socij, vllius alterius rei
curam gerere prius quam Christi. Euntes itaque per totam ciuitatem, singulatim descri-
bite meos dominos. Cum autem illi, postquam hoc dixisset, dubitarent, & quinam essent
Patriarchæ domini, interrogarent: Quos vos (dixit ille) pauperes & mendicos soletis
appellare, eos ego dominos meos & adiutores nomino: nam ij soli mihi possunt opem
ferre, vt à Christi regno non excidam. Postquam autem cito factum fuerat quod iusserat,
intellexit, omnes qui numerari fuerant, efficere septem millia & quingentos; & iussit vni-
cuique eorum dari sumptum diurnum. Post hæc autem suum conuertit studium ad hoc,
vt iustis ponderibus & mensuris vterentur qui vendebant in ciuitate: quod quidem pul-
chrè fecit vir iustus, publicè præscriptis edictis.

SINGVLOS
PAUPERES
DESCRIBI
FECIT IO-
ANNES.

Porro hoc quoque ab illo factum est, quo magnam curam gerebat eorum quibus fiebat
iniuria. Nam cum accepisset multos ad eum accessuros, & de iis quæ illis factæ fuerant ini-
uriis supplicaturos, ab iis qui ipsum sequebantur arceri: quid facit? Duobus hebdomadæ
constitutis diebus, quarto inquam die & die parasceues, sedens in tēpli porticibus, se cui-
libet volenti præbebat adeundum, nonnullos ex iis qui erant virtute insignes habens se-
cum confidentes. Quibus sæpè dicebat illud dignum quod scriptis & memoriæ man-
detur: Si nobis (dicens) qui sumus homines, licet omnino ad Deum accedere absque vlllo
intercessore, & de quibus volumus eum rogare: quomodo non ipsi quoque nostris con-
feruis portas aperuerimus absque vlllo impedimento? & non cui libet, cui est opus, beni-
gnam aurem præbuerimus? Scimus enim eadem mensura qua mensi fuerimus, eandem
nos esse mensuram vicissim accepturos. Cum autem (vt consueuerat) aliquando præse-
disset & nullus accessisset, surgens vespere, recessit tristis & lacrymans. Nullo verò au-
dente rogare causam, cur esset tristis: diuinus qui aderat Sophonius: Quid est, inquit,
o vir diuine, quod te affecit molestia, & animi agitudine bonam tuam impleuit animam?
Ille autem miri ac leni voce: Hodie, inquit, miserandus Ioannes non ab aliquo vllam
accepit mercedem, neque vllum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro mul-
tis & magnis suis delictis, quomodo neque alias vumquam. Quid hoc illo minus (nisi
etiam maius dixeris) quod dicunt esse cuiusdam Imperatoris Romanorum, qui dixit:
Hodie non regnaui, quoniam neminem affecimus beneficio? Cum itaque sacrosan-
ctus

Et intellexisset Sophronius, quid sibi vellent, quod ab eo dictum fuerat: Te potius, inquit, A
lætari oporteret, & non tristitia affici, o beatissime domine, quod tibi commissum gregem
feceris viuere in tanta pace, vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuersiam, sed
tamquam Angeli aliqui absque vlla lite & contentione viuant in terra. Cum autem ve-
rum esse quod dixerat inuenisset vir mitissimus, statim fuit traductus ad animi lætiti-
& pro eo Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, qui Heraclio in Imperio suc-
cessit, Constantinum, qui etiam huius diuini viri fuit filius secundum spiritum. hucusque
de primordiis tanti Præfulis Ioannis Leontius.

Quod verò pertinet ad res Occidentales: celebrata est hoc anno, mense Martio, viuen-
te adhuc Phoca Imp. à Bonifacio Quarto Pontifice Synodus Romæ de rebus Anglorum.
Mellitus enim Londoniensis* Episcopus ea de causa Romam ad Bonifacium ipsum se
contulit. De his autem hæc Beda habet: His temporibus venit Mellitus Londoniæ Epi- B
scopus Romam, de necessariis Ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio
tractaturus. Et cum idem Papa reuerendissimus cogeret Synodum Episcoporum Italiæ,
de vita monachorum & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit, anno octauo
Imperij Phocatis Principis, Indictione decimatercia, tertia die Kalendarum Martiarum:
vt quæque erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscribens confirmaret, ac
in Britanniam rediens, secum Anglorum Ecclesiæ mandata atque obseruanda deferret
vna cum epistolis, quas idem Pontifex Deo dilecto Archiepiscopo Laurentio & clero
vniuerso, similiter & Edilbertho Regi atque genti Anglorum direxit. Hic est Bonifacius
quartus à beato Gregorio Romanæ vrbis Episcopo, qui impetrauit à Phocate Principe
donari Ecclesiæ Christi templum Romæ, quod Pantheon vocabatur ab antiquis, & c.
vt supra.] At epistolæ à Bonifacio Papa scriptæ in Britanniam ad diuersos desiderantur, C
sicut & eiusdem Concilij Romæ habiti Acta. Recens namque erat erectum mona-
sterium extra moenia Londinijsiue Londonij ciuitatis, pro cuius regulari obseruantia
Mellitus sollicitus Romam se contulerat: vt ipse quod illud ipsum fore sciret, si bene
custodiretur, amplum seminarium, ex quo omnes Ecclesiæ quæ erant in Anglia sibi
asciscerent Antistites. His accedebat alia causa, quæ & potissima videri poterat, de eccle-
siæ S. Petri eiusdem monasterij facta diuinitus dedicatione, num rara haberi deberet.
Nam quid valde mirandum tunc acciderit, Ealredus Abbas scriptor grauissimus, qui res
gestas S. Eduardi Regis Anglorum scriptis tradidit, hoc ipsum posteris probè testatum
reliquit verbis istis:

Tempore quo Rex Ethelbertus, qui regnavit in Cantia, prædicante beato Augustino
fidei sacramenta suscepit, nepos eius Seburtus (Saberehum hunc vocat Beda) qui Ori- D
entalibus Anglis præfuit, fidem eodem Episcopo euangelizante suscepit. Hic Londonijs,
quæ regni sui caput habebatur, intra muros ecclesiam beati Pauli fabricauit, & Episcopali
honore, Mellitum Episcopum instituens, honorauit: extra muros verò in Occidentali
parte in honore beati Petri monasterium insigne fundauit, & multis possessionibus diti-
uit. Nocte autem dedicationem eiusdem ecclesiæ præcedente, piscatori cuidam Thamen-
sis fluij, qui idem monasterium præterfluit, vltiori ripa in habitu peregrino beatus
Petrus apparens, promissa mercede, transponi se ab eodem & petiit & promeruit. Egressus
autem de nauicula, ecclesiam, piscatore cernente, ingreditur. Et ecce subito lux cælestis
emicuit, miroque splendore illustrans omnia, noctem conuertit in diem. Adfuit cum
Apostolo multitudo ciuium supernorum ingredientium, melodiaque cælestis insonuit,
indibilis odoris fragrantia nares perfundebat. Peractis autem omnibus quæ ad ecclesiæ E
dedicationem spectant solemnibus, redit ad piscatorem piscium piscator egregius hominum.
Quem dum diuini luminis fulgore perterritum & alienatum penè sensibus reperisset,
blanda consolatione reddit hominem sibi, animum rationi.

Ingredientes cymbam simul vterque piscator, ait Petrus: Numquid pulmentarium non
habes? Et ille: Inconuetæ, inquit, lucis perfusione stupidus, & expectatione tui detentus
nihil cepi, sed promissam à te mercedem securus expectaui. Ad hæc Apostolus ait: Laxa
nunc retia in capturam. Paruit imperanti piscator, & mox impleuit rete piscium maxima
multitudo. Omnes erant eiusdem generis pisces, præter vnum miræ enormitatis esocium:
Quibus ad ripam extractis, dixit Apostolus: Hunc, qui præ ceteris pretio & magnitudine
præcellit, Mellito ex mea parte defer piscem Episcopo: pro nautica verò mercedè cetera
tibi tolle. Huius generis copia abundabis in vita tua, & longo tempore post te progenies
tua:

A tua: tantum ne vltra piscari audeatis celebritate Dominica. Ego sum Petrus, qui loquor
tecum, qui cum meis conciuibus constructam in meo nomine basilicam dedicaui, Episco-
palemque benedictionem meæ sanctificationis auctoritate præueni. Dic ergo Pontifici
quæ vidisti & audisti; tuoque sermoni signa parietibus impressa testimonium perhibe-
bunt. Superseadeat igitur dedicatione: suppleat quod omisimus, Dominici corporis &
sanguinis sacrosancta mysteria: populumque sermone erudiens, notificet omnibus, hunc
locum me crebro visitaturum, hic me fidelium votis & precibus adfuturum, sobriè verò
& piè & iuste in hoc sæculo viuentibus cæli ianuam reseraturum. His dictis, confestim ab
eius oculis disparuit.

Mane autem facto, Episcopo Mellito ad dedicandam ecclesiam procedenti, cum pisce
piscator occurrit, & omnia quæ sibi mandata fuerant, pandit. Stupet Antistes, resera-
B tisque ecclesiæ valuis, videt pavementum vtriusque alphabeti inscriptione signatum,
parietem bisseis in locis sanctificationis oleo linitum, toridem cereorum reliquias duo-
denis Crucibus inhærere, & quasi recenti asperione adhuc cuncta madescere. Quod vi-
dens Episcopus, vna cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem
miraculo piscatoris illius tora successio, quæ sicut à patre acceperat, totius emolumenti,
quod ars illa deinceps ei conferret, beato Petro, ei que seruiantibus decimas offerebat.
Vnus autem semel fraudem ausus inferre, mox tamdiu artis caruit beneficio, donec con-
fessus reatum, & ablatum restitueret, & promitteret correctionem.] hucusque de his Eal-
redus. Ad hæc igitur tam grandia Summo Pontifici significanda (si coniectura agere in-
terdum licet) vtique opinatus fuerim Mellitum Romam concessisse ad consulendū ipsum,
numquid standum foret visis eiusmodi, vt amplius ecclesia illa minimè consecrari debe-
ret, simulque & quæ opus erant pro eiusdem monasterij optima institutione ab eodem
Pontifice requisisse.

Hoc itidem anno sexcentesimo decimo, qui ab Hispanis notatur Era sexcentesima qua-
dragesimo octaua, celebratum est Toletanum Cõcilium sub Gundemaro Rege, qui tertius
fuit à Reccaredo primo ex Gothis Rege Catholico: post eum enim Liuba regnum tenuit
annos duos, & annos sex mensisque decem eius successor Vuittericus. Quænam autem
huius celebrandi Concilij causa præcesserit, ex eius Actis satis accipitur, necnõ ex eiusdem
Regis Gundemari cõstitutione hoc eodem anno edita, quam subiiciemus. Cum enim To-
letanæ Ecclesiæ primatum aliqua labefactare studerent, quasi non totius ipsa esset Cartha-
ginensis prouinciæ Metropolis, sed tantum Carpetaniæ: hac de causa, ad hæc definienda,
Synodum hanc oportuit congregari. Qui aduersabantur, ea potissimum ratione agebant,
D quod apparebat in subscriptione facta per Euphemium Episcopum Toletanum in Conci-
lio tertio Tolitano ipsum se subscripsisse Metropolitanam prouinciæ Carpetaniæ. Quod
ergo tunc ex modestia factum videri poterat, ne quid iuris ob id imminutū esset Ecclesiæ
Toletanæ, ex eaque occasione negotium faceretur Toletanis Antistitibus: visum est
Concilio, ipsique Regi ista per Synodale decretum debere fieri notiora. Hæc quidem ex iis
quæ in eadem Gundemari cõstitutione habentur, satis colligi posse videntur. Sic igitur in
hoc Concilio nihil præterea actum apparet ab Episcopis prouinciæ Carthaginensis, qui in
vnum conuenerunt numero quindecim, nisi vt profiterentur Ecclesiam Toletanam Car-
thaginensis prouinciæ esse Metropolim, eamque antiquitus consecratam esse dignitatem.
Porro decretum ipsorum sic se habet:

Conuenientibus nobis in vnum pro religione & fide quam Christo debemus, placuit,
E ne quid vltra in nobis absurdum vel illicitum oriatur, alterna collatione decretum iustis-
simæ promulgare sententiæ, quo perspicuè clareat inter nos ordo ac disciplina Ecclesia-
sticæ dignitatis, & agnoscat fraternalis concordia pacis. Tali ergo dispositione necessa-
rium contuentes ob studium nostri ordinis communi electione decreuimus congruum
esse prouida dispositione iudicium, fatentes huius sacrosanctæ Toletanæ Ecclesiæ sedem
Metropolitani nominis habere auctoritatem, eamque nostris Ecclesiis & honoris anteire
potestate & meritis. Cuius quidem principatus nequaquam collationis nostræ conui-
uentia nuper eligitur, sed iamdudum existere, antiquorum Patrum Synodali sententiâ
declaratur, ea dumtaxat Concilij forma, quæ apud sanctum Montanum Episcopum in
eadem vrbe legitur habita. Proinde ergo dispositionem nostram instructæ collatio-
nis definitione celebrantes, elegimus ne quis vltra comprouincialium sacerdotum inani
ac peruersa contentione obnitatur huius sacrosanctæ Ecclesiæ Toletanæ primatum con-
temnere,

* Londi-
nienfis
* Beda histor.
Angl. lib. 2.
cap. 4.
CONCILIUM
ROMÆ PRO
ANGLIS.

* Ealred. in vit.
S. Eduardi
Reg. apud Sw.
die 5. Ian.
* Beda histor.
Angl. lib. 2. c. 3.

MIRACU-
LVM DE
CONSECR-
ATA SVB EC-
CLESIA A
S. PETRO.

CONCILIUM
TOLETA-
NUM SVB
GVNDEMA-
RO REGE.

DE PRIMA-
TV ECCL.
TOLET. IN
HISPANIA.

A temnere, neque pernicaci schismatum studio ad summos sacerdotium infularum ordines, remota huius sedis potestate, à nobis quempiam (sicut hætenus factum est) pronehere. Talem itaque specialiter à nobis ac successoribus nostris deferri dignitatis honorificentiam huic Ecclesiæ pollicemur, qualem in decretis sanctorum Conciliorum beatissimi Patres Metropolitanis Ecclesiis decreuerunt. Huius ergo & nos reuerentiæ obseruationem fideli custodia pollicemur: huius honorificentiam conseruari diligenti prospectu à successoribus nostris per metas sequentium ætatum volumus. Sanè quicumque ex nobis vel successoribus nostris hæc statuta transcenderit, anathema sit Domino nostro Iesu Christo, atque culmine sacerdotali deiectus, perpetua excommunicationis sententia prædamnetur. Facta constitutio sacerdotum in vrbe Toletana sub die x. Kalendarum Nouembrium, anno regni primo piissimi atque gloriosissimi Gundemari Regis, Era DC. XLVIII.] Sequitur deinde subscriptio quindecim Episcoporum.

B Post hæc verò facta est constitutio à Gundemaro Rege probante quæ à Dei sacerdotibus statuta essent; quæ eidem Concilio apposta his verbis habetur:

Flavius Gundemarus Rex venerabilibus Patribus nostris Carthaginensibus sacerdotibus.

Licet regni nostri cura in disponendis atque gubernandis humani generis rebus promptissima esse videatur: tunc tamen maiestas nostra maxime gloriosiori decoratur fama virtutum, cum ea quæ ad Diuinitatis & religionis ordinem pertinent, æquitate rectissimi tramitis disponuntur: scientes, ob hoc pietatem nostram non solum diuturnum temporalis imperij consequi titulum, sed etiam æternorum adipisci gloriam meritorum. Nonnullam enim in disciplinis Ecclesiasticis contra canonum auctoritatem per moras præcedentium temporum licentiam sibi de vsurpatione præteriti Principis fecerunt: ita vt quidam Episcoporum Carthaginensium prouinciæ non reuereantur contra canonicæ auctoritatis sententiam passim ac liberè contra Metropolitanæ Ecclesiæ potestatem per quasdam strarias & conspirationes inexplorata vitæ omnes * Episcopali officio prouehi, atque hanc ipsam præfatæ Ecclesiæ dignitatem, imperij nostri folio sublimatam contemnere, perturbantes Ecclesiastici ordinis veritatem, eiusque sedis auctoritate, quam prisca canonum declarat sententia, abutentes. Quod nos vltra modo vsque in perpetuum fieri nequaquam permittimus, sed honorem primatus iuxta antiquam Synodalis Concilij auctoritatem per omnes Carthaginensium prouinciæ Ecclesias Toletanæ Ecclesiæ sedis Episcopum habere ostendimus, eumque inter coepiscopos tam honoris præcellere dignitate, quam nominis, iuxta quod de Metropolitanis per singulas prouincias antiqua canonum traditio sanxit, & auctoritas vetus permisit. Neque eandem Carthaginensem prouinciam in ancipiti duorum Metropolitanorum regimine contra Patrum decreta permittimus diuidendam, per quod oriatur varietas schismatum, quibus subuertatur fides, & vnitas scindatur. Sed hæc ipsa sedes (sicut prædictum est) antiqua, nominis sui ac nostri cultu imperij, ita & totius prouinciæ pòlbeat Ecclesiæ dignitate, & præcellat potestate.

D Illud autem quod iam pridem in generali Synodo Concilij Toletani à venerabili Euphemio Episcopo manus subscriptione notatum est, Carpetaniæ prouinciæ Toletanam esse sedem Metropolitanam: nos eiusdem ignorantia sententiam corrigimus, scientes proculdubio Carpetaniæ regionem non esse prouinciam, sed partem Carthaginensium prouinciæ, iuxta quod & antiqua rerum gestarum monumenta declarant. Ob hoc, quia vna eademque prouincia est, decernimus, vt sicut Batica, Lusitania, vel Tarraconensis prouincia, vel reliquæ ad regni nostri regimina pertinentes, secundum antiqua Patrum decreta singulos noscuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginensium prouincia vnum eundemque quem prisca Synodalis declarat auctoritas, & veneretur Primatem, & inter omnes comprouinciales summum honoret Antistitem: neque quicumque contempto eodem vltra fiat, qualia hætenus arrogantium sacerdotum superba tentauit præsumptio.

Sane per hoc auctoritatis nostræ edictum amodo & viuendi damus tenorem, & religionis vel innocentia legem; nec vltra postmodum inordinata licentia ab Episcopis similia fieri patimur: sed per nostram clementiam, præterita negligentia, pietatis intuitu & veniam damus, & indulgentia opem concedimus; & dum sit magna culpa hætenus deliquisse, maioris tamen ac inexcusabilis censura tenebit obnoxios, qui hoc nostrum decretum ex auctoritate prisca Patrum veniens, temerario ausu violare tentauerit; nec vltra veniam delicti faciemus admissi, adempti, si dehinc honorem eiusdem Ecclesiæ quilibet

CONSTITUTIO GUNDEMARI REGIS DE ECCL. TOLETANA.

homines

A libet Carthaginensium sacerdotum contempserit: subituro proculdubio inobediens tam degradationis vel excommunicationis Ecclesiasticæ sententiam, quam etiam nostræ seueritatis censuram. Nos enim talia in diuinis Ecclesiis disponentes, credimus fideliter regnum imperij nostri ita diuino gubernaculo regi, sicut & nos cultum ordinis, zelo iustitiæ accensi, & corrigere studemus, & in perpetuum seruare disponimus.] hætenus constitutio regia, cui non Episcopi dictæ Synodi, sed ex aliis Hispaniæ prouinciis & Galliæ Narbonensis subscripti habentur numero vigintisex: qua (vt apparet) Rex nihil sua potestate decernit, sed quæ à Conciliis olim essent decreta, seruari mandat, appostitis pœnis per Episcopos latis vel ferendis, suæ addita comminatione censuræ. Cui quidem constitutioni cum Episcopi vigintisex (vt diximus) subscripti legantur, primo loco S. Isidorus chirographum suum ita apposuit:

B Ego Isidorus Hispanensis Ecclesiæ prouinciæ Baticæ Metropolitanus Episcopus, dum in vrbe Toletanam pro occursum regio aduenissem, agnitis his constitutionibus, assensum præbui, atque subscripsi.] itidem Innocentius Emeritensis Metropolitanus Lusitaniæ iisdem verbis, ac deinceps ceteri. Quod verò nec dicto Concilio, neque constitutioni Gundemari subscriptus reperitur Episcopus Carthaginensis: refugisse idem videri potest his interesse decretis, quæ sciret in præiudicium prærogatiuæ suæ Ecclesiæ ferri, cum ipse Metropolitanus se esse eiusdem Carthaginensium prouinciæ iactaret, Toletanum vero partis eius quæ Carpetania dicebatur. Vt autem non vnus Carthaginensium prouinciæ, sed totius Hispaniæ Toletanus Episcopus Primas esset, ab Ecclesia Romana Toletanam Ecclesiam esse consecutam certum est, neque id sentiel, sed repetitis sæpius postea priuilegiis perpetuo stabilitum.

C Quando autè primum acciderit, vt Toletana Ecclesia ab Ecclesia Romana huiusmodi consecuta sit priuilegium, id fateor mihi hætenus inexploratum. Nam quod aliqui tradunt id esse consecutam Ecclesiam Toletanam à temporibus S. Petri Apostoli & ab ipso Petro, haud probari potest. Quomodo enim id tunc factum potuit, si an primatum ipsa generet vnus prouinciæ Carthaginensium, in controuersiam deductum fuit hoc tempore Gundemari Regis, vt ex ipsius edicto liquet? Certè quidem id Rex minimè prætermisisset asserere, qui Toletano Episcopo tantummodo tribuit, vt inter coepiscopos prouinciæ Carthaginensium ipse primatus iure præcellat, vt ex recitato constat edicto. Hæc & alia sunt quæ me de Toletanæ Ecclesiæ primatu huius temporis super omnes Hispaniarum Ecclesias dubitare compellunt. Ceterum summo honore super omnes alias Hispaniarum Ecclesias semper habitam esse Toletanam, euidentis illud est argumentum, quod longè frequentiora illuc reperiuntur sacra Concilia celebrata.

IESV CHRISTI ANNVS 611. BONIFACII PAP. IV. ANNVS 5. HERACLII IMP. ANNVS 2.

Christi Redemptoris annus sexcentisimus vndecimus, Indictionis decimaquarta, qui sequitur, ærumnosus Romano Imperio extitit, cum (vt ex Theophane produnt Annales) Persæ ex more irrupentes in Armeniam & Cappadociam, post ingentem prædam hominum & vastationem potiti sunt Cæsarea Cappadociæ, populumque captiuum duxerunt. Iam liberè quo volebant Persæ absque obice grassabantur, exercitu Romanorum pessumdato. Quo pariter anno Eudocia Augusta, tertia die Maij, Heraclio Imp. peperit filium Heraclium minorem, qui & Constantinus iunior dictus est: sed eodem anno ipsa decessit Imperatrix, decimaquinta inchoata Indictione. Quid verò inhumanum acciderit in eiusdem Augustæ funere, à Zonara accipe ita narratum: Cum eius funus ornatu regio per forum efferretur, puella quædam barbara prospectans, sputum imprudens in feretrum deiecit: ob quod factum comprehensa, & cremata, Imperatrici infeliciter parcauit.] hæc ipse.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, scriptorum inopia remanserunt prorsus obscure, nisi quod Ecclesia Gallicana vita & obitu sanctissimi Præsulis Bituricensis Austregisili claruit: de quo erroris arguas eum qui in annum vigesimumseptimum post sexcentisimum eius obitum refert. Etenim cum constet ante Theodoricum Francorum Regem esse defunctum, quem post triennium liquet ex hac vita migrasse; nequaquam ad tempus illud potuit

Theoph. an. 2. Heraclij Imp. CAESAREA PERSIS GAPTA.

HERACLII IVN. NASCI TVR. MORI TVR AVGVSTA.

S. AVSTREGISILI EPISC. BITURICENSIS OBITVS.

CHRISTI
611.BONIFACII PAP. IV.
5.HERACLII IMP.
2.

peruenisse. Res ab eo gestas quàm fidelissime conscriptas fuisse, lector accuratus intelliget. **A** Hic adolescens inter aulicos apud Guntheramnū Regem militans, bene institutę vitę splendore emicuit, opeque tandem Aetherij Lugdunenſis Episcopi missionem è curia obtinuit, vt inter clericos vitam in ecclesia ageret, initiatusque fuit subdiaconatu à beato Aunario Antisiodorenſi Episcopo: ac tandem post digna facta, præcedentibus prophetiis, vocatus est post Apollinarem ad regimen Bituricensis Ecclesię, cui cum bene præfuiſſet annis duodecim, egregiè virtutibus atque miraculis coruscans, vita functus est tempore isto, cùm Theodoricus Rex ad corradendas pecunias totus eſſet, & ad id aptos delegiſſet viros improbos, atque inter alios Guarnerium sæuū immifericordemque penitus hominem exactorem miſiſſet: cum interim ipsum sanctum Austregisilum contigit diem extremum claudere, postquam exactiori sacerdotali robore restitisset. Sed quomodo id acciderit, ab eodem auctore cuncta fidelissimè proſequentre sic accipe:

*Acta Austregisili Epif ca. 12. existat apud Syr die 20. May. GUARNERII EXACTORIS IMPETVM FR EGIT S. AVSTREGISILVS.

B Cum adhuc, inquit, in humanis ageret beatus Austregisilus, tamquam pastor bonus curam Ecclesię & plebis sibi commiſſa quotidie peruigilem gerebat, eamque à luporum faucibus seruare studebat. Accidit autem, vt ex palatio Theodorici Regis, ipſo Rege permittente, ad urbem Bituricensem accederet Guarnerius homo sæuissimus, auaritię & turpi lucro addictus, superbia tumidus, ab ea vrbe pecuniam Regis nomine, quam dare non consueſſet, exacturus. Permoti ciues insolito onere, omnes ad beatum Austregisilum confugiunt: orant vt hanc vim ab ipſis propulſare velit. Vir sanctus ad Deum se confert, diurnis atque nocturnis precibus eius aures continenter pulſat, vt populum suum hac vexatione liberaret. Iam ad urbem aduentabat miser ille Guarnerius; & ad eum exit sanctus Episcopus, atque pro commiſſa sibi plebe murum se opponit, paratus etiam, si res postulet, Christi exemplo pro ouibus suis animam ponere. Dicit Guarnerio: Vnde venis, homo improbe, & quid facere iſtituisti? Non permittat Deus, vt in hanc intres urbem, & ciuicum censum agas. Tum verò Guarnerius acri ira commotus, quod inuito Episcopo non posset Regis & suam explere voluntatem, furibundus ad Regem abijt: nunciat illi, renitente Austregisilo Episcopo, quòd ipse iuſſiſſet, se facere non potuisse. Interea verò beato sine Austregisilo quieuit in pace.] cùm magna adhuc cura super gregem inuigilaret, miracula edens, quę auctor enarrat: idemque quid in Guarnerium factum post viri sancti obitum ſit, verbis iſtis refert, cùm ait:

Eius diaconus Sulpitius illi successit. Redit postea Guarnerius, executurus sub Sulpitio, quod sub Austregisilo non poterat. Sulpitius verò anxius, ad Dominum confugit, ab illo consilium rei bene gerendę petens: erat enim vir mitis & lenis, hominisque violentię vt resistere posset, non videbat. Deinde Guarnerium adijt: orat, vt qui sub ipſius decessore ab huiusmodi onere immunes fuissent, illos etiam suis temporibus pateretur solita gaudere libertate. At Guarnerius, homo ferus, viri Dei preces contempſit. Dixit itaque illi Sulpitius: Si quidem contra ius & fas tua eris positus voluntate, non diu tamen impunè feres. Ille verò in urbem ingreditur, facit vt erat iuſſus: omnibusque pro voto expeditis, corpore, non animo adijt S. Austregisili ecclesiam, tanquam preces illic oblaturus.

Vt vidit autem monumentum sancti viri à fidelibus Christianis auro argentoque mirifice exornatum, dixit arrogantissimè: Austregisilus aurum suum & argentum in pauperes erogare debuit, non iubere vt suum sepulchrum illo tegetur. Non hoc ille dicebat, quod ei curę eſſent pauperes, sed instar Iudę proditoris auaritia astuabat. Postea à sepulchro viri Dei discedens, orationis causa altaria circuibat. Cùmque in ipsa basilica ambularet: lignum quoddam, ad quod vela suspensa erant, ab alto ruit super caput eius. **E** Manauit igitur sanguis à capite per oculos & barbam, & ad terram vsque defluxit. Et miser ille clamauit voce qua potuit: Austregisilus dum vixit, semper in me hostili animo fuit, & iam mortuus me prope interficit. Ita infelix nec culpam agnouit suam, nec à beato viro veniam petiit, immo verò feruens malitia Augustodunum ire iſtituit, vt eius loci Episcopum perdèret.

In ipſo autem itinere in pago quodam, cùm omnes recubiſſent, surrexit à mensa, & ad exonerandum ventrem secessit. Interim somno correptus obdormit. euigilans dicit assistentibus: Austregisilus & Sulpitius hac hora vrceum aureum miſerunt mihi. Quis vestrum habet illum? ita illuſus homo aurum rapiens, aurum somniat: sed plenum ira Dei vas illud fuisse, declarauit euentus: nam pergijt auctor: Negantibus illis, se quicquam huiusmodi vidisse, sua verba repetiit, nesciens quid diceret. Mox verò intestina eius & viscera

SVO DAMNO GUARNERIVS IN AVSTREGISILVM OBLOCVTVS.

DIRA VINDICTA IN GUARNERIVM.

CHRISTI
612.BONIFACII PAP. IV.
6.HERACLII IMP.
3.

A viscera omnia in cloacam deciderunt, eaque nocte vitam perdidit. Ex eo tempore nemo ausus fuit regionum ministrorum ab vrbe Bituricensi eam pecuniam extorquere, absterrente omnes tam diro interitu illius, qui talis exactionis primus auctor fuisset.] Subiicit auctor alia admiranda de eodem sancto aduersus rerum Ecclesiasticarum inuafores. Sed de his hæcenus. Propagata est ad posteros memoria sancti Austregisili tum ob vitam sanctissimè ductam & miraculis insigniter illustratam, tum etiam quod in cælis ipsum viuere mundo defunctum post obitum signa edita declararunt: colit Dei Ecclesia memoriam eius anniuersaria celebritate vigesima die Maij. Qui autem ipſi successit Sulpitius, pariter inter sanctos adnumeratur.

Porro qui ob bella quibus Theodobertum fratrem è regno pellere laborauit, Theodoricus Rex subditos grauitè afflixit, in se diuinam vindictam concitauit: adeo vt vbi se voti compotem factum, fratre perempto, putauit, ipse miserimè luens poenas, regnum atque vitam perdidit: sed hæc post triennium acciderunt, cùm antea sanctum Columbanum è regni sui finibus expulſiſſet, vt dicturi sumus anno sequenti. Sicque omnis illa, quę non super iustitiam religiosamque Christiano Regi decentem vitam regni moles innixa erat, sed super prudentiam carnis, quę mors est, vno fermè momento collapsa periit funditus, **Rom. 8.** nulla relicta posteris filiis suis regni propagine. Sed de Theodorico ex impię Brunichildis auiz consilio hauriente diuinam vltionem dicturi sumus anno sequenti.

IESV CHRISTI
ANNVS
612.BONIFACII PAP. IV.
ANNVS
6.HERACLII IMP.
ANNVS
3.

C Qui nouus voluitur annus sexcentimus duodecimus, Indictionis decimæ quintę, iræ Dei minimè expers fuit, cùm malorum ingruentium nullus finis eſſet, vel saltem momentanea quies. Cessantibus enim hoc anno Persis iam victoriis exatiatis, prædisque expletis, inuadentes Romanum Imperium Sarraceni in Syriam incursiones sæuissimas habuerunt, ferro ignique cuncta miscentes: cùm interea Heraclius Epiphaniam filiam Augustam nuncupauit, quę (vt habet Theophanes) à Sergio Patriarcha coronata est; idque anni huius exordio: vergente verò ipſo ad finem, iam prima Indictione currente, ab eodem Patriarcha Heraclius iunior eiusdem Imperatoris filius, idemque Constantinus cognominatus, coronatus est, cùm Imperator aduersus Persas in sequentem annum expeditionem pararet. Hunc filium fuisse secundum spiritum Ioannis Episcopi Alexandrini, auctor est Leontius in vita ipſius Ioannis.

SARRACENI IN SYRIAM GRASSATIONES.

D Quod ad res Francorum anni huius pertinet, infeliciter accidit, vt Theodoricus Rex malis consiliis Brunichildis obtęperans, aduersus Dei seruos bellū gesserit, ex quo diram in se vindictam prouocauit, qua postea exiit vita simul & regno. Hic enim est ille annus, quo S. Columbanus probatissimę sanctitatis Abbas, cum opera Brunichildis per Theodoricum Regē expelleretur è suo quod in eius regno construxerat monasterio, vaticinatus est fore, vt intra triennium ipse penitus regno priuaretur, & monarchiam totius Gallię Clotharius obtineret. Cùm igitur intra triennium ea contigiſſent impleri, errare planè noscuntur, qui eiusmodi persecutionē ad alia tempora referunt. Nos autem rei gestę historiã à Iona (non à Beda, vt errore aliqui putant) qui his temporibus vixit, & ab Eustasio successore Columbani hæc accepit, omni sinceritate conscriptam, ab omnibusque fida auctoritate receptam, hic reddamus. Magno planè Dei beneficio factum apparet, vt vir tantus ex Hibernia in Gallias veniens, illustraret temporibus his perditissimis Ecclesiam Dei: quem præexcelsum meritis si quis aliqua ex parte exæquet Elię, haud mea sententia à scopo veritatis aberrarit; cùm videre sit in sanctissimo viro eremum cum suis colente, præter mirificam abstinentiam, & exactissimam monasticam obseruantiam, atque alias eius eminentes virtutes, Dei honoris zelum & fortitudinem animi ad Principes arguendos; qui & in eo similior est visus Elię, quod persecutoribus non caruerit, nouo Acab, & altera Iezabele, vt tu ipse probe cognosces, cum res anni huius ab eo gestas accipies.

Iam annus vigesimus agebatur (vt idem Ionas Abbas est auctor) ex quo sanctus Columbanus veniens ex Hiberniã Luxduiense in Gallia monasterium crexerat, cum persecutione cogente, inde exul cogitur proficisci: qua verò causa præcedente, eundem auctorem exactè cuncta proſequentem attende: qui ab exordio regni Theodoberti ac Theodorici incipiens, ira ait: Mortuo Childeberto infra adolescentię annos, regnauerunt filij **Rom. in q. 10** **S. Colum. c. 17**

Childeberti duo, Theodobertus & Theodoricus cum aua sua Brunichilde. Regno Burgundionum Theodoricus potitur, regnū Aufrasiarum Theodobertus suscepit regēdum. Theodoricus ergo quia in terminis regni sui beatum Columbanum haberet, gratulabatur non minimum. Ad quem cum sapissimè veniret, coepit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulteriis misceretur, & non potius legitimi coniugij solamine frueretur, ut regalis proles ex honorabili Regina prodiret, & non potius ex lupanaribus videretur emergi. Cumque iam ad viri Dei imperium Regis sermo obtemperaret, & se ab omnibus illi- tatis segregare sponderet: mentem Brunichildis auæ, secundæ (ut erat) Iezabelis, anti- quus anguis adiit, camque contra virum Dei stimulatam superbæ aculeo excitat, quia cer- neret viro Dei Theodoricum obedire. Verebatur enim, ne si abiectis concubinis Reginam aule præficeret, & dignitatis & honoris sui modum amputasset.] O cæcam fallacemq. ac sibi ipsi penitus mentientem prudentiam carnis, dum peccatis purat stabilitatem sibi pa- rare dominij, iuriumque proculcatione ius quærere posse regnandi! Qualem autem ista sibi ruinam parat, dum iis artibus perpetuitatem regnandi quæsiuit, declarauit euentus. Sed pergit Jonas:

Jon. in vit.
S. Columban
c. 8. apud Be-
dam.
REDAR-
GVIT BRV-
NICHIL-
DEM, ET DE
TESTATUR
PROLEM
REGIAM CO-
LUMBANVS

Euenit ergo, ut quadam die beatus Columbanus ad Brunichildem veniret: erat enim tunc apud Brœcoriacum villam. Cumq. illa eū in aulam venisse cerneret, filios Theodorici, quos de adulterinis permixtionibus habebat, ad virum Dei adducit. Quos cum vidisset, sciscitatur quid sibi velint. Cui Brunichildis ait: Regis sunt filij: tu eos tua benedictione roborata. At ille: Nequaquam, inquit, istos regalia scepra suscepturos scias, quia de lu- panaribus emerferunt. Illa furens, paruulos abire iubet. Egrediens e. vir Dei regiam aulam, dum limitem transiret, fragor (*terramotus scilicet*) exortus totam domum qua- tiens, omnibus terrorem incussit, nec tamen miseræ feminæ furorem compefcuit. Parat deinde insidias moliri, vicinisque monasteriis per nuncios imperat, ut nulli eorum extra monasterium iter pandatur, neque receptacula monachis eius vel quælibet subsidia tribuantur.

Cernens autem beatus Columbanus regio animos aduersum se permotos, ad eum pro- perat, ut suis monitis miseræ pertinaciæ impetum frangat: erat enim tunc temporis ad Spissiam villam publicam. Quo cum iam Sole occumbente venisset, Regi nunciant virum Dei inibi esse, nec in regijs domibus metari velle. Tunc ait Theodoricus, melius esse vi- rum Dei opportunis subsidiis honorare, quam Dominum ex feruorum eius offensa ad ira- cundiam prouocare. Iubet ergo regio cultu opportuna parari, Dei que famulo dirigi. Ita- que venerunt, & iuxta imperium Regis oblata offerunt. Qui cum vidisset dapes & pocula cultu regio administrata, inquit quid sibi velint ista. Aiunt illi, sibi à Rege esse directa. Abominatus autem ea, ait: Scriptum est: Munera impiorum reprobata Altissimus. Non enim dignum est, ut famulorum Dei ora cibis eorum polluantur, qui non solum suis, ve- rum etiam aliorum habitaculis famulis Dei aditum denegant. His dictis, vascula omnia in frustra disrupta sunt, vinaque ac sicera solo diffusa, & cetera separatim dispersa. Paucis- simi autem ministri, rei gesta causam Regi nunciant. Tunc ille pauore perculsus, cum aua diluculo ad virum Dei properat, precantur de commissio veniam, se in posterum emen- dare pollicentur. His placatus promissus, ad monasterium rediit. Sed polliciti vadimo- nij iura non diu seruata violantur: exercentur miseriarum incrementa, solitaque à Rege adulteria patrantur.

Quo audito, beatus Columbanus litteras ad eum verberibus plenas direxit, commina- turque excommunicationem, si emendare delicta non vellet. Ad hæc rursus permota Brunichildis, Regis animum aduersus beatum Columbanum excitat, omniq. conatu per- turbare contendit, orabatque proceres aulicos optimates omnes, ut Regis animum con- tra virum Dei perturbarent. Episcopus autem sollicitare aggressa est, ut de eius religio- ne detrahendo, statum regulæ, quam suis custodiendam monachis indiderat, macularen- t. Obtemperantes igitur aulici persuasionibus miseræ Regina, Regis animum contra virum Dei perturbant, cogentes ut accederet, ac religionem probaret. Coactus itaque Rex ad virum Dei Luxouium venit, conquestusque est cum eo, cur à prouincialiū moribus disce- deret, & intra septa secretiora omnibus Christianis aditus non pateret. Beatus itaque Columbanus, ut erat audax & animo vicens, talia obliicenti respondit, se consuetu- dinem non habere ut sæcularibus hominibus & à religione alienis famulorum Dei ha- bitationis pandat introitum, sed opportuna aptaque loca ad hoc habere parata, quo omnium

CONCITA-
TUR THEO-
DORICVS
REX ADVER-
SVS COLV-
BANVM.

A omnium hospitem aduentus suscipiatur. Ad hæc Rex: Si, inquit, largiratis nostræ munera & solaminis supplementum capere cupis: omnibus in locis omnium patebit introitus. Vir Dei respondit: Si quod nunc usque sub regularis disciplinæ habentis constrictum fuit, violare conaris: nec tuis muneribus, nec quibuscumque subsidiis me fore à te scias susten- tandum. Et si hanc ob causam tu hoc in loco venisti, ut feruorum Dei cœnobita destruas, & regularem disciplinam macules: scito tuum regnum funditus ruiturum, & cum omni propagine regia demergendum. Quod postea rei probauit euentus. Iam enim temerario conatu Rex refectorium ingressus fuerat. His ergo territus dictis, foras eeler repedit. Du- ris post hæc viri Dei increpationibus Rex vrgetur. Contra quæ Theodoricus ait: Martyrij coronam à me tibi inferendam speras? Non esse ait tantæ dementiæ se, ut hoc tantum pa- traret scelus: sed quæ sunt potioris consilij agere, & vtiliora paraturum: Ut quia ab om- nium sæculariū moribus desciscat, qua venerat, ea via repedare studeat. Aulicorum simul consona voce vota prorumpunt, se habere non velle his in locis, qui omnibus non socie- tur. Ad hæc beatus Columbanus se dicit de cœnobij septis non egressurum, nisi violen- ter abstrahatur.

Discessit ergo Rex, relinquens virum quemdam procerem, nomine Baudolfum. Is enim cum remansisset, virum Dei à monasterio pellit, & penes Vesocionense oppidum perducit ad exulandum, quoad usque regalis sententia de eo quid voluisset, decerneret.] At Domi- nus voluit ostendere non egressum esse solum Columbanum, sed diuinam virtutem illi in- dissolubili vinculo iunctam cum sequi. Nam attende quid accidit: Commorans ergo inibi, audit carcerem plenum esse damnatorū hominum mortis damna expectantium. Ad quem vir Dei properat, ingressusque ostium, nullo obitante, verbum Dei damnatis depromit: C spondentque illi, si liberarentur, emendaturos, & de commissa noxa poenitentiam acturos. Beatus itaque Columbanus post hæc ministro Domoali, cuius superius fecimus men- tionem, imperat, ut manu ferrum, quo compedes irretiti erant atque innexi, apprehen- dat & trahat: quod ille apprehensum trahit, & velut frutex putrefactus per partes com- minuit, egredi que carcerem damnatos solutis compedibus iubet. Peacto autem Euan- gelici cultus officio (pedes enim lauit, linteoque absterfit) imperat deinde ut ecclesiam pe- tant, & commissi sceleris poenitendo ac fletibus abluendo culpas lauent. Properantes ergo illi, ecclesiæ fores obseratas reperiunt.

COLVMBANVS DVCI-
TVR IN EXI-
LIVM.

Tribunus igitur militum cum vidisset virtute Dei per beatum Columbanum damna- torum compedes fractos, & vacuum sibi tantummodo relictum ergastulum, insequi calces damnatorum, ac si à somno excitatus, cum militibus coepit. Illi verò post tergum appro- pinquare satellites videntes, & fores ecclesiæ obseratas cernentes, gemina vallati angustia, virum Dei compellant, ut eruantur. Ille autem anxio anhelitu sursum caput attollit, pre- caturque Dominum, ut sua virtute ereptos è ferro non sinat denuò tradi satellitum nexui. Nec morata auctoris bonitas, fores firmis obseratas claustris reserat, atque in angustia po- sitis aditum pandit, pernicipique cursu ingrediuntur ecclesiam. Fores autem post damna- torum introitum in oculis militum absque humana manu obserantur, ac si custos vsu clau- gero pernicipiter & reserasset & obserasset. Perueniens ergo beatus Columbanus cum suis, simulque & Tribunus cum militibus, fores obseratas reppererunt: A spadiumque nomine custodem quærunt, ut clauis largiatur. Qui cum venisset, clauigeroque vsu fores reserare voluisset, ait se numquam diligentius obserata claustra inuenisse. Nec quisquam post ausus est damnatis iniuriam inferre, quos diuina virtus eruerat.]

VINCTOS
LIBERAT
COLVMBANVS.

E Ita tam grandia atque patentia eo potissimum tempore à seruo suo Deus peragi vo- luit, quo aduersarijs eius innotesceret, qualis esset, quem exturbarent & eicerent: ut vel timore concuili Pharaonem saltem imitarentur, qui visis prodigijs, quem à se reicce- rat Moysen, iterum atque iterum reuocauit. His quidem admonitus qui eum in exilium deducebat, ab eo recedens, dimittit ipsum abire liberum: at Reges non sic. nam audi Iona- nam: Cum nullus, inquit, contrarius existeret, ipse per mediam urbem cum suis ad mona- sterium regreditur. Quo audito, Brunichildis ac Theodoricus, quod scilicet ab exilio re- uertisset, atrocioribus iræ aculeis stimulantur, iubentque militum cohortem, ut rursus vi- rum Dei abtrahant, & ad pristinum profus exilium reuocent. Venientes ergo milites cum Tribuno, peragrunt septa monasterij, virumque Dei perquirunt. Residebat autem ille in atrio ecclesiæ, librumque legebat. Vbi cum sæpè venissent, & prope eum transirent, ita ut nonnulli in eius pedes offenderent, & vestimentis suis eum tangerent, sed obcæcatis

Jon. in Co-
lumbano c. 19
ITERVM
QVAESITVS
AD EXILI-
VM COLV-
BANVS.

luminibus nequaquam cum viderent; erat spectaculum pulcherrimum. Ille autem ouans...

Renunciantibus ergo illis auribus Regis, ille aucto furore miseræ intentionis, Bertharium Comitem ad eum requirendum attentius virosum cum presidio, simulque & Bauldolum, quem superius miserat, destinavit.

Illi autem gemino vallati periculo, vndique urgente formidine, pallium, quo indutus erat, attingunt: alij genibus prouoluti, cum lacrymis precantur, vt pro tanti sceleris culpa illis ignosceret, qui non suis desiderijs, sed regijs obtemperarent preceptis.

Sed cum æquo animo de custodia pastoris segregari nollent, custodes Regis inquirunt, nequaquam hinc se sequi alios permitturos, nisi eos quos sui ortus terra dederat, vel qui è Britannicis aruis ipsum secuti fuerant; ceteros qui Gallico orti forent solo, preceptis esse regijs inibi remansuros.

Porrò qui eum auulsus ab alijs secutus est intimus discipulus ipsius Eustasius, vt Lucas Paulum, totum iter illud ad Italiam vsque accuratè recensuit, scribens Itinerarium: à quo Ionas, qui vitam sancti conscripsit, accipiens intexuit Actis eius, prout ipse eum citans profiteri videtur, relegens loca singula, singulasque personas, apud quas hospitio susceptus est sanctus: sicq. sicuti veram certamque, ita elegantissimam historiam scripsit, quam si integram legeris, planè discas totum illud iter exilij nihil aliud fuisse, quam longè ditum eiusdem viri Dei triumphum, quo ipsius victoria aduersus Reges, & eorum detestanda crudelitas signis atque prodigijs est vbique locorum decantata.

PRDVCI- TVR EXTRA REGNYM THEODORICI COLUMBANVS.

COLUMBANVS COGITVR RECEDERE A SVIS.

Nicetio

EX EVSTASIO IONAS CYNCTA DE SCRIPSIT.

ea quæ tunc crebro sunt facta in via miracula referre prætermittimus, hic illa tantummodo reddidit, quæ ipsi cum Clotario Rege primum, inde verò cum Theodoberto pariter Rege Francorum intercesserunt.

Ait enim Ionas, quod cum Antifiodorum peruenissent, ad eum qui se ducebat conuersus Columbanus, hæc dixit: Memento, o Ragamunde, quod Clotarium, quem nunc spernit, intra triennium dominum habebitis.

eo in mensa resideret, interrogatus cur retro ad patriam repedaret; respondit: Canis me Theodoricus à meis fratribus abegit. Tunc vnus è conuiuis, Chrodoaldus nomine, qui amitam Theodoberti Regis in coniugium habebat, Regi tamen Theodorico fidelis erat, huic viro Dei humili voce respondit, esse melius lac portare, quam absynthium.

Sed quomodo, cum ad Clotarium Regem peruenit, eadem prædixit, ab eodem auctore sic accipit: Post ad Clotarium Chilperici Regis filium, qui in Aufrasijs Francis regnabat in extrema Gallia ad Oceanum positus, pergit.

D sapientia: inuentum ergo opratum munus gratificabatur. Morante igitur eo penes Clotarium, his oritur inter Theodobertum & Theodoricum, disceptatibus vtriusque de regni termino. Et vtrique ad Clotarium legatos dirigunt, vterque aduersus fratrem auxilium postulat.

Dignum planè consideratione videtur, quanto suo damno Reges in seruos Dei delinquant, & quantum sibi acquirant emolumentum, cum eos amore prosequuntur atque fouent. Exemplo planè id perspicue cernere est in eodem, de quo est sermo, Francorum Rege Theodorico: qui licet peccatis haud leuibus esset obnoxius; dum tamen Columbanum Dei seruum bene habuit & officijs frequentauit, prospera illi cuncta ac felicia euenerunt.

Sed quæ sunt modo anni huius reliquæ eiusdem sancti res gestæ, prosequamur. Venisse eum post hæc ad Theodobertum Regem, idem Ionas affirmat, qui subdit: Exinde ad Theodobertum Regem venit. Quem cum Theodobertus vidisset, ouans suis sedibus recepit.

PREDICTIONES COLUMBANI DE REGNO FRANCO-RVM.

Ion. in vita S. Columban cap. 21.

Ion. in vita S. Columban cap. 23.

munus QUAE COLUMBANVS CVM REGE CLOTHARIO.

Ion. ibid cap. 26

SVEVI IDOLATRAE AD CHRISTVM CONVERTA.

da ereptos suscipiebat.] Porro illis in regionibus ipsum aliquantisper morari ob conversionem proximè positorum Sueuorum, diuinus Spiritus iussit, cui obtemperans, idololatras ad Christi fidem conuertit. Quomodo autem acciderit, audi: Sunt (inquit Ionas) inibi vicinæ apud Moguntiam nationes Sueuorum. Vbi cum moraretur, & inter habitatores loci illius progredere, reperit eos sacrificium profanum libare velle, vasque magnum, quod vulgo cupam vocant, quod viginti modios amplius nec minus capiebat, ceruisia plenum in medio positum. Ad quod vir Dei accessit, sciscitaturque quid de illo fieri vellent. Aiunt illi, se deo suo Vadono nomine, quem Mercurium (vt alij aiunt) autumant esse, libare velle. Ille autem pestiferum opus audiens, vas insufflat, miroque modo vas cum fragore dissoluitur, & per frustra diuiditur. Vas ergo dum rapido cum liquore ceruisiæ prorumpit, manifestè est datum intelligi diabolum in eo vase esse occultatum, qui per profanum liquorem caperet animas sacrificantium. Videntes autem barbari, stupefacti, aiunt magnum virum Dei habere halitum, qui sic posset dissoluere vas ligaminibus munitum. Castigatos itaque Euangelicis dictis, vt ab his segregarentur sacrificiis, domum redire imperat. Multi enim eorum tunc per beati Columbanum suam vel doctrinam ad Christi fidem conuersi baptismum sunt consecuti: alios quos iam lauacro ablutos error detinebat profanus, ad cultum Euangelicæ doctrinæ monitis suis, vt bonus pastor, Ecclesiæ sinibus reducebat.] In sequentem vsque annum illic moratum esse Columbanum, auctor ostendit. Quæ autem antequam recederet, Theodoberto Regi iam aduersus fratrem bello certanti suaserit, suo loco dicturi sumus.

S. DESIDERIUS EPISC. VIENNENSIS POST EXILIUM MARTYR EFFECITVS.

Dum verò anni huius res gestas S. Columbanus recenset, ad S. Desiderium Viennensem Episcopum orationem conuertens, hæc ait: Eo itaque in tempore Theodoricus & Brunichildis non solum aduersus Columbanum insaniebant, verum etiam & contra sanctissimum Desiderium Viennensis vrbs Episcopum aduersabantur. Quem primo exilio damnatum, multis iniuriis affligere nitentur, ad postremum verò glorioso martyrio coronarunt. Cuius gesta scripta habentur, quibus & quantis aduersitatibus gloriosos apud Dominum meruit habere triumphos.] hæc de his Ionas obiter, ad Columbanum suum, mox stylum conuertens. Non tyrānicè primum irrupit Rex in Desiderium, sed cum antea in Concilio Cabilonensi per suæ factionis Episcopos damnari præcepit: qui depositus gradu, eiectus est in exilium, atque martyrium consecutus. Eadem de Desiderij Episcopi exilio atque martyrio alij, qui persecuti sunt res Francorum, restati sunt: sed Acta quæ citat Ionas, nondum vidimus. Hoc ipso namque Redemptoris anno S. Desiderium martyrio vita functum, lapidibus obrutum, Sigebertus restatur in Chronico, & (vt puto) ex eius martyrij Actis. Ad eiusdem Viennensis Ecclesiæ Episcopum tradit S. Desiderio subrogatum fuisse Domnolum virum pietate insignem, cuius charitas in redimendis captiuis maxime enituerit. Porro Desiderius in numerum sanctorum martyrum cooptatus, in Ecclesia Catholica duplici memoria annua celebratur.

Martyrolog. Rom. 11. Feb. 23. Maij.

Miscel. lib. 18 an. 4 Heraclij. DAMASCVS A PERSIS CAPTA.

CVm Christi Redemptoris annus ageretur sexcentésimus decimustertius, Indictionis primæ, rursus consueta Persarum irruptione afflictatum est Orientis Imperium: de quo ista in Græcorum Annalibus: Anno Imperij Heraclij quarto coeperunt Persæ Damascum, & captiuum duxerunt populum multum: Heraclius autem Imperator, legatis ad Cosroen missis, rogauit eum, vt parceret hominum sanguinem immisericorditer fundendi, & definiret tributa, & acciperet pacta. Qui legatos inefficaces dimisit, nulla eis redita ratione, sperans comprehendere Romanum modis omnibus principatum.] hæc de rebus bellicis ex Theophane. Ex quo autem Damasci hic facta est mentio, quid in eius territorio contigerit, vbi per Sarracenos ante aliquot annos incurso facta est, hic describendum putamus, quod certus annus, quo id acciderit, non ponatur. Porro eiusmodi ingens miraculum scriptum fuit per S. Anastasium Sinaitam, de quo plura superius; postea autem in oratione de imaginibus tertia à Ioanne Damasceno recitatum eius verbis in hunc modum:

Quatuor passuum millibus à Damasco distat locus, qui Carsatas dicitur, quo in loco

A loco sancti Theodori templum est. In hoc templum ingressi Sarraceni, omnibus illud foribus & immunditiis ex feminarum & puerorum atque animalium rationis expertium commixtione foedauerunt. Quadam igitur die cum plures ipsorum considerent, & colloquerentur, vnus eorum sagittam in S. Theodori intorsit imaginem, & dexterum ipsius humerum vulnerauit: statimque sanguis defluxit, & ad extremam vsq. imaginis partem decidit, omnibus id quod factum fuerat, sagittamq. in humero sancti defixam, & sanguinem emanantem contuentibus. Quo tamen admirabili signo perspecto, non respuerunt, nec eum qui sagittam coniecerat poenituit, nec quisquam eorum commotus est, non recesserunt à templo, nec illud commaculare destiterunt. At tamen extremo sunt affecti supplicio. Cum enim viginti essent eorum familiæ qui in templo commorabantur, intra paucos dies acerbo omnes morbo delecti sunt, cum eo in loco nemo ipsorum diebus illis interierit, exceptis iis qui in templo fuerant commorati. Hæc igitur imago sagitta percussa adhuc superest, sagittæque vulnus habet & vestigia sanguinis. Multi autem eorum qui rem viderunt, & eo tempore fuerunt, quæ res hæc admiranda contigit, adhuc viuunt: & ego eius imaginem vidi, & quod vidi monumentis mandauit.] hæc de his Damascenus ex Anastasio Sinaita, quæ incerto nobis anno facta, hic (vt dictum est) Damasci cladis à barbaris illata occasione certo anno volumus consignata posuisse.

IN SACRILEGOS DIVINA VINDICTA.

Quo item anno Heraclius, defuncta iam antea vxore, incestuosas nuptias contrahens, neptem suam (quod nefarij est existimatum exempli) in matrimonium duxit. de quo hæc ex Theophane in Annalibus Græcorum: Heraclius eodem anno duxit incestu Martinam neptem suam vxorem, & pronunciauit eam Augustam coronatam à Sergio Patriarcha.] hæc ibi. Porro detestandum id habitum est facinus, nec à Deo sine vindicta dimissum:

HERACLII INCESTVS SVM CONIVGIVM.

C Zonaras enim, vbi de Heraclij obitu agit, nec non Cedrenus, & alij, eum turpia passum tradunt atque nefanda, quæ referunt: quibus quisque intelligere potuisset, Deo maxime displicuisse eiusmodi nuptias, quantumlibet Patriarchæ consensione suffultas, quas adeo monstruosa vindicta fuerit persecutus.

Hoc eodem anno, quo absoluitur tertius Imperij Heraclij, & quartus inchoatur, migrat ex hac vita ad Deum celeberrimus ille sanctus Theodorus Siceota ex Episcopo Archimandrita, de quo plura sæpeque superius dicta sunt. Eleusus eius discipulus, qui res ab eo gestas scriptis mandauit, hæc de tempore obitus in fine habet: Decessit à vita sanctissimus & beatissimus ac fidelissimus Christi seruus Theodorus tertio Imperij anno pietatis & Christi studiosissimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo carissimus creatus fuit Cæsar, Indictione prima, die vigesima secunda mensis Aprilis. Cuius precibus vtinam ad Christi Dei nostri tribunal misericordiam consequamur, &c.] hæc auctor, qui eandem de rebus gestis viri sanctissimi scriptionem eiusmodi testificatione consignatam reliquit, ad finem eius hæc habens, de quibus & superius mentio facta est: Hæc ego Eleusus, qui & Georgius à S. Theodoro vocatus sum, omnia Deo adiuuante conscripsi. Neque verò miraculorum ipsius expertus fui, sed ea maxime omnium expertus sum. Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi diu simul vixissent, nec ullos possent liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt; cumque zonas, quibus ille benedixerat, acceperant, ego conceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatus: qui & in eius sancto monasterio nutritus, à religiosissimo præfecto litteras didici. Cumque parentes mei filium alterum S. Theodori precibus suscepissent, eius illi nomen imposuerunt. Duodecim igitur annorum spatio, quo apud illum vixi, multorum miraculorum, quæ ab ipso facta sunt, inspector fui: quæ autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant, ea vel à ministris eius qui spectatores extiterant, vel ab iisdem qui curati sunt, accepi: quamquam & multa me oblitum esse confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam prætermisisse. Pauca igitur è plurimis attigi, &c.] Porro sancti Theodori memoria in benedictione est tam apud Græcos, quam Latinos, æquè anniuersaria die celebrantes natalem ipsius, quo ex hac vita discessit (vt dictum est) vigesima secunda mensis Aprilis.

S. THEODORI SICOTAE OBITVS Apud Syr. die 22. April.

D Hic idem est annus, quo Theodobertus Francorum Rex victus à Theodorico fratre, initiari clericatu coactus, tandem occiditur: quod supplicium anteuertisset omnino, si S. Columbanus consiliis paruisset. At quomodo se hæc habuerint, accipe ex eodem, de quo superiori anno, auctore Iona: Interea, inquit, inter Theodoricum Theodobertumque lis firmatur, ac quisque aduersus fratrem vsque ad internecionem defauit, vtriusque

ton. in vit. S. Columban. cap. 27.

que

CHRISTI
613.BONIFACII PAP. IV.
7.HERACLII IMP.
4.

que gentium robore superbientibus. Inter hæc vir Dei Columbanus ad Theodobertum A accedit, ei que suadet vt cœptæ arrogantis supercilium deponat, se que clericum faciat, & in ecclesia positus sacræ subderetur religioni, ne simul cum damno præsentis regni æternæ pateretur vitæ dispendia. Quod dictum & Regi & omnibus circumstantibus risum excitat, aientes se numquam audisse merungum in regno sublimatum voluntariè clericum fuisse. Detestantibus ergo omnibus, beatus Columbanus ait: Si voluntarius nullatenus clericatus honorem sumit, in breui inuitus clericus existet. His ergo dictis, vir Dei ad cellulam remeat, moxque prophetici dicti euentum res non diu dilata affirmat. Nec mora, Theodoricus Theodobertum ad bellum pronocat, & prope Tullum de uictum fugat, postque collecto exercitus robore persequitur. Simili modo gentium multarum Theodobertus robore vallatus, ad Tulbiacense castrum pugnaturus occurrit. Ibi proelio inito, innumeræ gentium phalanges ex vtroque exercitu perierunt, & victus tandem Theodobertus fugit.

Eo igitur tempore vir Dei in eremo morabatur, contentus tantum vnus ministri Chagnoaldi famulari. Ea hora ergo qua apud Tulbiacum commissum est bellum, supra quercus putrefactum truncum vir librum legens residebat: quem subitus sopor oppressit, & quid inter duos Reges ageretur vidit. Moxque excitatus, ministrum vocat, cruentamque Regum pugnam indicat, ac multum humanum sanguinem fufum suspirat. Cui temerario conatu minister ait: Pater mi, Theodoberto tuis precibus præbe suffragium, vt communem debellet hostem Theodoricum. Ad hæc B. Columbanus ait: Stultum ac religioni alienum consilium administras: non enim Dominus ita voluit, qui nos pro inimicis nostris orare præcepit. Inquisiuit ergo post minister temporis diem & horam, reperitque ita fuisse, sicut viro Dei fuerat reuelatum. Persecutus est ergo Theodobertum Theodoricus, C & suorum prodicione captum ad auiam Brunichildem direxit. Quem cum auia recepisset, quia Theodorici partibus Brunichildis fauens erat, furens Theodobertum fieri clericum rogauit, at non post multos dies impiè nimis post clericatum perimi iussit. hæc de exitu Theodoberti Ionas sui temporis scriptor. At recentiores qui profecuti sunt res Francorum, de Theodoberti clericatu nihil: addunt verò, Brunichildem sciuisse in filios Theodoberti, eos omnes neci tradentem. Sed de clericatu Regis præstat audire eos qui tunc præsentis his fuere. Sic igitur periit Theodobertus anno regni sui decimo septimo, cum & ipse eo anno coniugem occidisset. Cum verò Theodoricus ad annum decimum octauum sui regni peruenisse tradatur, sequenti anno de eius obitu acturi sumus.

At de Columbano horum omnium propheta diuinitus inspirato narrationem reperimus. Quidnam autem in mente habuerit, si Deus annuisset, modò dicendum: Interea D (inquit Ionas^a) cogitatio in mentem ruit, vt Veneticorum, qui & Sclau dicuntur (sive potius Sclauorum, qui in Venetia provincia partibus degerent) terminos adiret, cæcaque mentes Euangélica luce illustraret, ac ab origine per deuia aberrantibus veritatis viam panderet. Cumque hoc votis patrandum inesset, Angelus Domini per visum apparuit, paruoque ambitu, velut paginali solent stylo orbis describere circulum, mundi compagem monstrauit: Cernis, inquiens, quòd maneat totus orbis desertus? perge dextra lauaque qua eligis, vt laboris tui fructus comedas. Intellexit ergo ille, non esse gentis illius in promptu fidei profectus: quicuique in loco, donec aditus ad Italiam viam pandat.] Et post alia nuper recensita, subdit ista^b:

Beatus ergo Columbanus cum vidisset (vt superius diximus) denictum à Theodoro Theodobertum, relicta Gallia atque Germania, Italiam ingreditur; vbi ab Agilulpho E Longobardorum Rege honorificè receptus est: qui largita optione, vt intra Italiam quocumque in loco voluisset, habitaret, Dei consultu actum est, dum ille penes Mediolanum urbem moraretur, vt hæresis eorum fraudes, id est Arianæ perfidiæ, Scripturarum cauterio discerpere ac dissiccare vellet, contra quos etiam libellum florentis scientiæ edidit.] Longobardi namque magna ex parte eiusmodi tenebantur morbo oppressi, quos curare propensiori studio Columbanus laborauit. Pergit Ionas dicere de monasterio ab eodem edificato in loco Bobium appellato.

Porrò eum qui comitatus est sanctum virum in Galliis, Enstasium, Luxouium ad monasterium primum redire iussum, ex eodem auctore colligitur, & eo qui res gestas sancti Vualerici Abbatis conscripsit, eiusdem temporis scriptore, qui & testatur à sancto Columbano relicto præfectum monasterij Luxouiensis cumdem Vualericum discipulum suum

VATICI-
NIVM CO-
LUMBANI
DE THEO-
DOBERTO
REGE.THEODO-
BERTVS RE-
X OCCIDITVR.^a Ion. in vita
S. Columbani
c. 26. in fine^b Ion. ibid. c. 29COLUMBA-
NVS IN
ITALIAM
VENIT.CHRISTI
613.BONIFACII PAP. IV.
7.HERACLII IMP.
4.

A suum eximia, sanctitatis virum & miraculorum editione præstantem, qui vna cum Eustasio vindicauerunt monasterium Luxouiese à manibus laicorum, qui postquam sanctus Columbanus recessit, diripere eius bona non sunt veriti. Porrò ab eodem Vualerico præpagatum est monasticum institutum in Galliis, ædificante ipso aliud monasterium, adiuuante Clothario Rege Fræcorum, apud Ambianum. Extant eius res gestæ fideliter scriptæ in omnibus consentientes veritati, quibus & traditur à Ionæ Abbate conscripta esse vitæ S. Columbani; quod & affirmat Sigebertus de viris illustribus.

Accidit præterea, vt hoc anno primus Rex Anglorum Christianus Edilberthus ex hac vita transiret, de quo ista Beda^b: Anno ab incarnatione Dominica sexcentesimo decimo tertio (qui est annus vigesimus primus ex quo Augustinus Episcopus cum sociis ad prædicandum genti Anglorum missus est) Edilberthus rex Cantuariorum post regnum temporale, quod quinquaginta & sex annis gloriosissime tenuerat, æterna cælestis regni gaudia subiit: qui tertius quidem in Regibus gentis Anglorum cunctis Australibus eorum prouinciis, quæ Humbro fluuio & contiguis ei terminis sequestrantur à Borealibus, imperauit; sed primus omnium cæli regna conscendit.] & inferiùs: Defunctus verò est Rex Edilberthus die vigesima quarta mensis Februarij post viginti & vnum annos acceptæ fidei, atque in porticu sancti Martini intra ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli sepultus, vbi & Bertha Regina coniunx condita est. Qui inter cetera bona, quæ genti suæ consulendo conferebat, etiam decreta illi iudiciorum iuxta exemplum Romanorum cum consilio sapientium constituit: quæ conscripta Anglorum sermone hætenus habentur & obseruantur ab ea. In quibus primitus posuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum vel Ecclesiæ, vel Episcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret: volens scilicet tuitionem eis, quos & quorum doctrinam susceperat, præstare.] Vides quòd fundamentum posuit, dum ad stabiliendum perpetuo regnum animum semel addidit? Subdit verò Beda de persecutione facta sub eiusdem Regis successore:

At verò post mortem Edilberthi cui filius eius Eadualdus regni gubernacula suscepisset, magno tenellus adhuc ibi Ecclesiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non solum Christi fidem recipere noluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec inter Gentes auditam Apostolus testatur, ita vt vxorem patris haberet. Quo vtroque scelere occasionem dedit ad priorem vomitum reuertendi iis, qui sub imperio sui parentis, vel fauore, vel timore regio, fidei & castimoniam iura susceperant. Nec supernæ flagella distractionis perfido Regi castigando vel corrigendo defuere: nam crebra mentis vesania & spiritus immundi inuassione premebatur. Auxit autem procellam huiusmodi perturbationis etiam mors Saberethi Regis Orientalium Saxonum: qui vbi regna perennia petens, tres filios suos, qui Pagani perdurauerant, regni temporalis heredes reliquit, coeperunt illi mor idololatriæ, quam viuente eo aliquantulum intermisisse videbantur, palam seruire, subiectisque populis idola colendi libram dare licentiam.

Cumque viderent Pontificem celebratis in ecclesia Missarum solemnibus Eucharistiam populo dare; dicebant (vt vulgo fertur) ad eum, barbara instante stultitia: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro Saba (sic namque eum appellare consueuerant) dabas, & populo adhuc in ecclesia dare non desistis? Quibus ille respondit: Si vultis abluere fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, potestis etiam panis sancti, cui ille participabat, esse participes. Sin autem lauacrum vitæ contemnitis, nullatenus valetis panem vitæ percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum intrare; E quia nec illo opus nos habere nouimus: sed tamen pane illo refici volumus.

Cumque diligenter ac sæpe ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse vt absque purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ communicet: ad vltimum furore commoti aiebant: Si non vis assentire nobis in tam facili causa quam petimus, non poteris iam in nostra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. Decretumque est communi consilio, quia satius esset, vt omnes in patriam redeuntes, libera ibi mente Domino deseruirent, quam inter rebelles fidei barbaros sine fructu desiderent. Discessere itaque primo Mellitus ac Iustus, atque ad partes Galliæ secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non multo tempore Reges, qui præconem à se veritatis expulerant, dæmoniacis cultibus impune seruiebant: nam egressi contra gentem Genuiflorum in proelium, omnes pariter cum sua militia

^a Habet eas Sum-
mum die 1. Apr.^b Beda histor.
Angl. lib. 2. c. 9
EDILBER-
THI ANGL.
REGIS OBI-
TVS.ECCLES. AN-
GLICANA
PERSEC-
TIONEM
PATITVR.REGES IM-
PII EXPEL-
LUNT EPIS-
COPVM.MELLITVS
ET IYSTVS
DISCEDVNT
EX AN-
GLIA.

CHRISTI
614.

BONIFACII PAP. IV.
ultim.

HERACLII IMP.
5.

corrueunt: nec sic (licet auctoribus perditis) excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi, A
arque ad simplicitatem fidei & charitatis, quæ est in Christo, reuocari.] hæc de discessione
Episcoporum Beda: quomodo autem diuino monita sint reuocati, sequenti anno, quo
contigit, dicturi sumus.

IESV CHRISTI
ANNVS
614.

BONIFACII PAP. IV
ANNVS
ultimus

HERACLII IMP.
ANNVS
5.

BONIFACII
PAPAE O-
BITVS.

DEUS DEDIT
PAPA CRE-
ATVS.

Beda lib. 2.
cap. 6.
LAURENTII
EPISCO. COR-
REPTIO, ET
ADELVALDI
REGIS COM-
VERSIO.

REUOCAN-
TVR IN AN-
GLIAM EPI-
SCOPI.

Decimoquarto supra sexcentimum anno Redemptoris nostri, Indictione secunda,
ultima Maij (licet aliqui habeant, vigesimaquinta eiusdem mensis) Bonifacius Pa-
pa Quartus eius nominis moritur, cum sedisset annos sex, menses octo, ac dies tredecim, B
atque ordinationibus duabus creasset diaconos octo, & Episcopos per diuersa loca
vigintiquinque: sepultusque est in basilica S. Petri. Cumque post obitum vacasset sedes men-
ses quinque & dies duodecim, Deus dedit Romanus, filius Stephani, ex subdiacono crea-
tur Romanus Pontifex decimateertia die Nouembris. Hæc ex Anastasio. Vt autem subdia-
conus Romanus Pontifex crearetur, nunc primum accidit absque maiorum exemplo: vt
planè in clero magnas fluctuationes concitatas esse, sit argumento. Sed vt, omittis alijs,
Deus dedit eligeretur, egregia eius id sanctitas præstitit, qua mirificè inter tot tenebras
illustratus emicuit.

Quo pariter anno Ecclesia Anglicana collapsa refurgit, & maioribus in dies incremen-
tis augetur ac stabilitur. Siquidem Rex Adelwaldus filius Edilberthi præter spem omnem
Christianus effectus, Episcopos qui in Galliam fugerant, Mellitum & Iustum reuocauit C
post annum in Angliam. Quomodo autem hæc adeo inexpectata à Deo concessa fuerint, à
Beda sic narratur: Cum vero Laurentius Mellitum, Iustumque secutus, ac Britanniam
esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli,
de qua frequenter iam diximus, stratum parari. In quo cum post multas preces ac lacry-
mas ad Deum pro statu Ecclesiæ suas, ad quiescendum membra posuisset, atque obdor-
misset: apparuit ei beatissimus Apostolorum Princeps, & multo illum tempore secretæ no-
tis flagellis acrioribus afficiens, seiscitabatur Apostolica districtione, quare gregem,
quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorem oues Christi in medio lupo-
rum posturas fugiens ipse dimitteret? An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro par-
uulis Christi, quos mihi in iudicium suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera,
carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortem autem crucis ab infidelibus & D
inimicis Christi ipse cum Christo coronandus pertuli? His beati Petri flagellis simul &
exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane factus, venit ad Re-
gem, & resecto vestimento, quantis esset verberibus laceratus, ei ostendit. Qui multum
miratus, & inquirens quis tanto viro tales ausus esset plagas infligere: vt audiuit, quia
causa suæ salutis Episcopus ab Apostolo Christi tanta esset tormenta plagasque perfec-
sus, extimuit multum, atque anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio
non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus, Ecclesiæ rebus, quantum valuit, in
omnibus consulere & fauere curauit.

Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosque ad suas Ecclesias li-
berè instituendas redire præcepit. Qui post annum ex quo abierant, reuersi sunt. Et Iustus
quidem ad ciuitatem Rhosi, cui prætererat, rediit: Mellitum verò Lodonienfes Episcopum E
recipere noluerunt, idololatriæ Pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta
erat ei, quanta patri ipsius regni potestas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus Paga-
nis, Antistitem suæ possit Ecclesiæ reddere. Verumtamen ipse cum sua gente, ex quo ad
Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Denique & in monaste-
rio beatissimi Apostolorum Principis ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam conse-
crauit Archiepiscopus Mellitus.] hæc Beda.

Sed de Britannia in Gallias transeat oratio, narratura terribile Dei iudicium aduersus
improbam Regem Theodoricum, & nefariam Brunichildem Reginam eius auiam, qui post
alia peccata deformia (vt vidimus) addiderunt vt bellum excitarent aduersus Dei seruos:
nam postquam S. Desiderium Episcopum Viennensem occidendū curarunt, & S. Colum-
banum è suo regno longius expulerunt, aliud etiam nefandum sacrilegium his additum est
ab

CHRISTI
614.

BONIFACII PAP. IV.
ultim.

HERACLII IMP.
5.

A ab impia femina: etenim virum sanctissimum necandum iussit Delfinum Episcopum
Lugdunensem, vt Beda restatur, qui dum agit de Vuilfridi in Urbem peregrinatione,
hæc ait: Cum menses aliquot in studiis occupatus felicibus exegisset, rediit ad Delfi-
num in Galliam, & tres annos apud ipsum commoratus, attonsus est ab eo, & in tan-
to habitus amore, vt heredem sibi illum facere cogitaret: sed ne hoc fieri posset, Antistes
crudeli morte peremptus est, & Vuilfridus ad suam potius, hoc est, Anglorum gentis Epi-
scopatam reseruatus. Nam Brunichilda Regina, missis militibus, Episcopum iussit in-
terfici: quem ad locum quidem, in quo decollandus erat, secutus est Vuilfridus cleri-
cus illius, desiderans cum eo (tamen ipso multum prohibente) pariter occumbere. Sed
hunc vbi peregrinum atque oriundum de natione Anglorum cognouere carnifices, pe-
percere illi, neque eum trucidare cum suo voluere Pontifice.] hæc Beda. Risimus autem
B recentiorem auctorem, qui conatus est eandem Brunichildem excusare, Aethiopem la-
uans, quæ ab omnibus historicis huius temporis sacrilega, sanguinaria, & vbi que nefaria
conclamatur: neque enim Gregorij laudes crimina postea commissa purgant. Iam verò vbi
completa est iniquitas eius, adfuit tempus vt eiusdem S. Columbanus sapius repetitum va-
ticinium impleretur, quo prædixerat fore vt intra triennij temporis spatium Clotharius to-
tius Galliarum regno potiretur.

Iam accepisti anno superiori, bello victum à fratre Theodorico Theodobertum è me-
dio internecone esse sublatum anno regni sui decimo septimo, quem superiorem annum
fuisse, ex ipsius regni exordio satis exactè superius est demonstratum: cum verò vno am-
plius anno Theodoricum regnasse maiores tradant, utique hoc anno ipsum finem im-
posuisse regnandi, dicere opus est. Quem quidem fulmine ictum intenuisse, Ionas Abbas
C sui temporis historiam scribens testari videtur: veneno autem necatum dolo Brunichil-
dis auia ob inimicitias post obitum Theodoberti ortas, testatur Aimoinus, refertque alio-
rum sententiam dicentium eum ex hac vita ereptum dysenteria morbo, decimo octauo
regni sui anno. Sed accipe quæ Ionas de eius interitu habet, & addit de vindicta Clotharij
in Brunichildem diuini iudicij seueritate vibrata. Vbi enim de Theodoberti obitu egit,
ista mox subdit: Porro Theodoricus penes Merensè morans oppidum, diuinitus percussus,
inter flagrantis ignis incendia mortuus est. Post quem Brunichildis filium eius Sigeber-
tum in regnum successit.]

Antequam autem reliqua prosequamur, non prætereamus de hoc Sigeberto filio Theo-
dorici in Regem prouecto egregium facinus, quod hoc tempore, ipso exordio eiusdem re-
gni accidit: scribit id Vuilfridus Strabo magni nominis suæ ætatis auctor in rebus gestis
D S. Galli Abbatis de virgine eiusdem Regis sponsa, Fridiburga nomine, à S. Gallo à dæ-
mone liberata, & Deo dicata, dignum quidem memoria exemplum, quod intexatur An-
nalibus. Vbi enim de virgine ornata narrationem absoluit, hæc auctor: Non multis euo-
lutis diebus, volens Rex idem puellam suis thalamis sociare, celebri edicto sacerdotum &
principum suorum senatum nuptiarum præcepit adesse sollempniis. Cumque stipatus agni-
ne procerum, introisset vbi ipsa manebat, dixit illi: Ascendamus in palatium: nam nuptiæ
paratæ sunt, sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis aduenerunt.
Quibus illa auditis, cecidit ad pedes eius, dicens: Mi domine, quia præterita passio suo me
pondere tabefecit, vires absorbit valetudo contraria, & membrorum officia ægritudine
sunt resoluta: da mihi vel septem dierum inducias, vt aliquatenus virium detrimenta re-
cuperem, & sic tuis possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum Rex piè susci-
E peret, ad palatium remeauit.

Transactis interea septem diebus, circa matutinum officium, puella cum duobus viris
totidemque puellis ecclesiam beati Stephani protomartyris introiuit, & secedens post ia-
nuas templi, exiit se vestimentis regalibus, & habitum propositi sanctioris assumpsit, ne-
scientibus hoc viris qui pariter cum illa aduenerunt. Deposito ergo terrene dignitatis ami-
ctu, sanctimoniam nitorem cum quodam sui secuta contemptu, accessit ad altare, & in fa-
ciem prouens, Dominum studiosius adorauit: ac deinde cum se erigeret, cornu compre-
hendit altaris, & huiuscemodi voces emisit: Beate Stephane, qui sanguine tuo testimo-
nium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis Domino commendato, vt
tua intercessione hodie cordo domini mei Regis conuertat secundum voluntatem meam, ne
velamen, quod amore Dei suscepi, auferat de capite meo.

Viri ergo qui erant cum illa, hæc videntes, venerunt ad Regem, & nunciauerunt ei
Annal. Eccl. Tom. 8. V quæ

Beda lib. 5.
cap. 20
DELFINVS
EPIS LVGD-
OCEDITVR

THEODORI
CI REGIS
FRANCO-
RVM IN-
TERITVS.
Ion. in Co-
lumban. c. 28
Aimoin. lib. 3
c. 100.

Apud Str.
16. Otho. c. 28
FRIDIBUR-
GAE VIRGI-
NIS DI-
GNVM FA-
CINVS.

AD SACRVM
ASYLVN
FRIDIBVR-
GAE CONF-
GIT.

quæ facta fuerant. Et ille aduocans sacerdotes & quosdam principes suos, cœpit inquire-
re ab eis, quid super hac re faciendum censerent. Cyprianus Arelatensis Regi respondit:
Quia (vt liquido claret) puella hæc, cum à dæmonio erueretur, hoc se voto, quod perfe-
cisse videretur, constrinxit: cauendum tibi est, ne forte, si irritum feceris votum eius, redi-
uo dæmonum comprimatur incurfu, & sint illi nouissima peiora prioribus, tu verò tantum
criminis reatum incurras. Rex ergo iustitiæ tenax, & timore Domini plenus, huic consilio
deuoræ mentis pandit assensum: & ingressus ecclesiam, fecit afferri vestem nuptiis præpa-
ratam, & coronam sponsæ nitoribus imponendam. His allatis, dum puellam ad se iussisset
accedere: sponsa Dei iam Agni comitatibus hærens, auelli non potuit ab altari; quia se ti-
mebat de ecclesia protrahendam.

Cumque instantius aræ cornibus inhæreret, Rex eam, ne timeret, admonuit: Hodie,
inquiens, per omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porro illa inter spem & metuum po-
sira, caput super altare reclinans: Ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem
eius. Rex verò iussit sacerdotibus, vt eleuarent eam, & ad se perducerent. Quo facto, induta
est, illo iubente, veste regali, & sacro velamine coronata. Intuitus autem eam Rex reli-
giosus, dixit illi: Ecce meis te nuptiis præparatam, sponsi cælestis, Domini nostri videli-
cet Iesu Christi cedo complexibus. Et dexteram eius comprehendens, posuit in altari: de-
inde ecclesiæ limen excedens, lacrymis absconditum patefecit amorem. Post hæc vocauit
eam, & iuxta se fecit in palatio residere, & donis ingentibus honoratam, præfecit mona-
sterio ancillarum Dei, quod in honore B. Petri principis Apostolorum constructum est in
Metensium ciuitate, vbi gesta sunt vniuersa quæ proxima narratione retulimus. In his
autem omnibus periciendis secuta est puella consilium beatissimi Galli, qui eam, Domi-
no auxiliante, à dæmonio liberauit.] hæc de Fridiburga filia Gunzonis Ducis, sponsa
verò Sigeberti Regis. In quo glorioso facinore non minus eluxit pietas Regis, cum reli-
gionem suis censuit affectibus præponendam, quam virginis de contemptis regalibus nu-
ptiis ingens animi fortitudo.

Sed obfuit pio Regi auia Brunichildis, à qua post Theodorici patris obitum euectus
fuerat in Regem: quotquot enim aduersus Brunichildem odium conceperant, in Sige-
bertum illud penitus conuertebant. Obfuit & detestabilis vita parentis, vt diuinitus im-
missa vindicta omnes filios eius secundum sancti Columbani oraculum cito pertigerit. de
his enim Ionas ista habet: Itaque Clotharius memor prophetiæ viri Dei, collecto
exercitu, fines regni, qui suæ ditioni debebantur, conatur accipere. Contra quem Sigebertus
cum hostium cuneis pugnaturus aduenit. Quem Clotharius captum perimit, fratres-
que eius quinq. Theodorici filios cum auia Brunichilde cepit: pueros separatim peremit:
Brunichildem verò primo ignobiliter camelo impositam, hostibus gyrando monstrauit;
postque indomitum equorum caudis irretitam miserabiliter vita priuauit. Funditus
ergo radicitusque d. leta Theodorici stirpe, Clotharius potitus est trium regnum solus
monarchia. Quo facto beati Columbani prophetia in omnibus impleta est.] hæc Ionas:
eadem pluribus Aimoinus & alij recensentes cuncta femine improbæ scelera, quam non
duorum, sed vnius indomiti equi caudæ alligatam tradunt, sicque miserando modo rap-
taram mori calcibus equi coactam. hæc quidem Rex, vt clamanti in eam populo satisfacere-
ret. Ait enim Aimoinus:

Acclamantibus cunctis, postquam camelo imposita est circumducta, inauditibus eam debere
subiici pœnis, iubet immitem exhiberi equum, crinesque miserrimæ Reginæ cum brachijs
caudæ eius colligari, ac demum ad cursum concitari. Sicque primo imperu currentis equi
calcibus cerebrum dispersum, reliqua verò membra per aspera quæque sentibus rupibus-
ve protracta loca dissipata sunt.] hunc consecuta est finem femina suorum propinquorum
cædibus per multa annorum spatia exatiata: decem namque Reges eius opera & consilio
fuisse extinctos, Clotharius numerauit. Porro tanta illius scelera tolerauit Deus, vsque-
dum in seruos suos non est furens femina debacchata. Has ipsa mœsuis fruges ex munda-
næ prudentiæ femine, quæ nihil non tentauit facinoris, vt regnaret, possetque mori Regi-
na: talemque triumphum meruit ex cæde multiplici coniunctorum, ac tali morte obire
diem illa, quæ Dei seruos hostiliter est persecuta.

Sic igitur Brunichilde vnâ cum spuria prole Regum è medio sublata, Clotharius so-
lus monarchiam totius Galliæ (secundum quod sanctus Columbanus prædixerat) est
consecutus: memorque viri sanctissimi vaticinij, legationem ad eum satis dignam mittit
per

* Ion. in vit.
S. Columbani
c. 28.

BRUNICHI-
LDE ET FI-
LIORVM
THEODORI-
CI INTER-
TVS.

* Aimoin l. 4.
c. 1.

CLOTHARI
VS SOLVS
REGNAT IN
GALLIA.

A per Eustathium præfectum Luxouiensis monasterij eius discipulum vnâ cum collegis no-
bilibus monachis, vt rogarent ipsum remerare in Gallias ad locum ex quo eiectus fuerat.
Obiit diligenter munus susceptum legationis Eustathius: verum persuadere id minime
potuit Columbano, vt pote qui probè sciret iam imminere sui corporis dissolutionem: PROFICIT
CLOTHAR.
MONITIS
COLUMBA-
NI.

præstitit autem illud, vt paræneticas ad Regem litteras daret, easdemque commonitorias,
quibus eum intra limites bene institutæ vitæ contineret: quas Rex pius gratissimè accep-
pit, & ex earum præscripto vitam moreque composuit. Habet hæc omnia Ionas in fine re-
rum gestarum eiusdem Columbani. De eodem Clothario Rege illud quidem habetur ex-
pressum, fuisse studiosissimum seruatorum Dei, qui sciret eorumdem cultu conciliare sibi
pariter Deum. Inter alios autem sanctissimos viros, qui diebus his florebant in Galliis, fuit
Arnolphus Metensis Episcopus vitæ moribus & miraculis clarus: hunc sibi adhibuerat
in consiliis Rex Theodobertus: quomodo autem & Clotharius eius vsus est opera, dice-
mus anno sequenti.

Inhærebat præterea lateri Regis Faro nobilis vir & prudentissimus, qui postea crea-
tus Episcopus Meldensis egregia claruit sanctitate, in cuius rebus gestis fideliter scriptis
mentio habetur de legatione contumeliosa à Saxonibus ad Clotharium missa hoc ipso
anno, nempe monarchiæ ipsius exordio, cuius causa ipsi legati subiissent supplicium mor-
tis, nisi Faro intercessisset. Res gesta ita narratur: Non desunt qui scribant, missos tum
ad Clotharium Regem (cum suscepit Francorum monarchiam) à Saxonum gente lega-
tos, eosque verbis iniurijs vsos, vsque adeò Clotharij animum exacerbasse, vt iusserit
eos confestim interfici, ira præcipite eum extimulante. Et quamuis proceres eum à tali
facinore dehortarentur, dicerentque, si legatis quamuis inimicæ gentis eam vim afferat,
cum ius gentium violaturum, & contra ipsas quoque Francorum leges venturum: nihil
tamen apud iratum Regem efficere potuisse, quòd ruptis moderationis habenis, sanum
consilium non admitteret. Tum verò magna vsus prudentia Faronem, dixisse, vt
fieret quod Rex mandasset, sed ita tamen vt in posterum diem legatorum cædes differ-
retur. Eam sententiam omnium sedisse animis, legatos ea nocte à milite custoditos: ad
eos autem accessisse Faronem, & tantum suis apud eos sermonibus effecisse, vt Christia-
na religione voluerint initiari. Atque id cum ille Regi & aulicis indicasset, non solum vi-
ta donatos, sed etiam muneribus affectos ad suos cum gaudio reuertisse.] hæc de legatis.
De ipso autem Farone, quomodo sæculo atque curiæ nunciã remiserit, ita idem profe-
quitur auctor:

Interea autem cum apud Clotharium Regem multa præclare gereret, sororem Fa-
ram virginem sanctissimam cognouit magno ipsius videndi desiderio teneri. Accessit
igitur ad eam, & in tantum familiari eius colloquio sapientique sermone permotus est, vt
amplissimos palatij honores, Regisque singularem amicitiam sibi negligendam putarit,
ipsiusque coniugij oblectamenta, adhuc vigente iuuentutis flore, respuerit, & consen-
tiente vxore Blidechilde, Ecclesiastico ordini se adiunxerit, ecclesiam beati Stephani
Meldensis, quæ tum magna premebatur paupertate, multis villarum opibus ditarit,
sanctæ quoque Faræ cœnobiũ magnificè sublimarit, & non ciues modò, sed etiam pe-
grinos & exules suis facultatibus sustentarit. Crescente autem fama sanctitatis eius,
gens Anglorum magno eius amore incensa, puellas virgines mittebat, quæ eius opera in
monasterijs Faræ, & alio quodam, Christo militarent.] testatur id quidem etiam Beda,
qui & meminit de Farone Meldensi Episcopo hospite Hadriani, qui à Vitaliano Papa in
Angliam missus fuit, sitque mentio eiusdem in Actis S. Eustasij Abbatis Luxouiensis,
vbi & plura de sorore eius Burgundofora, eadem cum Fara, quasi Burgunda Fara. Sed de
his modo satis.

Iam verò qui auditur ab Oriente luctus, & quæ Hierosolymis clamat vox sanguinis, in
se stylum conuertit. Hoc siquidem anno quinto Heraclij Imperatoris à Cosstho Persarum
Rege Syrias cum exercitu deuastante sacrosancta Hierosolymitana ciuitas capitur, &
qui in ea erant Christiani captiui miserè ducti sunt, Iudæisque vili pretio venundati, qui ab
ipsis non more gentium in seruitute retenti sunt, sed diuersis innumerisque afflicti supplicijs
dire admodum trucidati. Luctuosa quidem historia, lugubrisque tragoedia, quæ tamen
quam breuissime in Annalibus à Theophane ita reperitur esse descripta:

Anno quinto Imperij Heraclij cœperunt Persæ Iordanem bello & Palæstinâ & sanctam
ciuitatem, & multos in ea per Iudæorum manus interfecerunt, id est (vt quidam aiunt)

Annal. Eccl. Tom. 8.

V 2

millia

PROFICIT
CLOTHAR.
MONITIS
COLUMBA-
NI.

* Apud S. vltim.
28. Octob.

COHIBET
IRAM RE-
GIS FARO.

DES. FARO
ABBATINA.

* Beda lib. 4.
c. 23.

* Beda lib. 4.
c. 2.

HIEROSOL.
CAPTA A
PERSIS.

millia nonaginta. Isti enim ementes Christianos, prout vnusquisque habere poterat, occidebant eos. Zachariam vero Hierosolymitanum Præsulem comprehensum, & pretiosa & viuifica ligna S. Crucis cum multa præda abduxerunt in Persidem.] hæc Annales, paucis his verbis dignam ingenti volumine historiâ perstringentes: vt hoc doloris ad luctum accedat, quod dignam prolixa narratione tractationem nimia breuitate restrinxerint, & quodammodo præfocauerint, fortasse ne legentis animum nimio mæore conficerent. Sed contrarium sæpe accidit: etenim vberiores lacrymas elicit lacrymarum ipsa compressio, cum terminum dolor tandem inueniat, si liberæ ei semel relaxentur habenæ.

IOANNES ELEEMOS. SVBVENIT HIEROSOLYMITANIS

Si quæ autem in tanta vastitate inueniri potuit consolatio, subministrata est ea quidem à magno illo Alexandrino Patriarcha Ioanne, de quo scribit ista Leontius: Cum Persæ populati essent vniuersam Syriam; qui eorum manus potuerunt effugere, tum laici qui magistratum gerebant & priuati, tum clerici cū Episcopis confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus diues ille & minime angustus conuiuator quotidie suppeditabat quæ erant ad vsum necessaria, non ad indigentium aspiciens multitudinem, vt aliquid faceret quod esset sordidi & illiberalis animi, sed ad eum qui aperit manum, & omne animal implet benedictione. Cum autem Rasmizsus dux exercitus Cosihoe vastasset & depopularus esset veneranda loca Hierosolymorum: postquam hoc audiuit ille homo Dei, & quod omnia sancta fuissent igni tradita, deflet quidem non secus ac Hieremias, id quod factum fuerat. Non hæcenus autem constitit eius commiseratio, sed mittit etiam Chrysippum quemdam virum pium, tradens ei multum auri, frumentumque & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima, tum vt aspiceret vastitatem, tum etiam vt eos qui remanserant ex captiuitate satis per ea quæ dicta fuerunt recrearet. Præterea autem Theodorum quoque Amathuntis Episcopum, & Anastasium Præfectum magni montis Antonij, & Gregorium Episcopum Rinocurorum emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vim auri præbens propè innumerabilem.] hæc Leontius obiter.

THRENI ANTIIOCHI DE HIEROSOLYMA CAPTA. Anno. hom. 107. tom. 2. Biblioth. San. Pat.

Non defuit eiusmodi Hierosolymitano excidio, præter Ioannem Episcopum Alexandrinum, alius qui proximè cuncta vidit lamentator, & qui Threnos scripserit Hieremias, & ad legendum pariter alios inuitarit. Fuit iste Antiochus monachus Palæstinus vitæ sanctitate mirificus & doctrina celebris, cuius extant homiliæ centum vndetriginta; qui sparsim eiusmodi cladem in suis homilijs deplorasse apparet, vt cum ait: Debemus lacrymas profundere amaritudinis plenas. Primum quidem, quod ciuitas sancta incendio conflagravit, Crux quoque sancta Christi Dei nostri in Persidem transmigravit. In eorum item gratiam qui tot attriti bellis perierunt: nobis enim erant concorporales, & eadem nobiscum insigniebantur fide. Ad quem modo Ioel propheta clamat: Plangite sacerdotes qui ministratis altari, quia miserè afflicta est omnis terra. Flete sacerdotes qui ministratis Domino, & dicite: Parce Domine populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominantur eius nationes, vt ne dicant: Vbi est Deus eorum?] & rursus eadem lugendo reficitur. Insuper alibi his verbis: Si quando aliàs, nunc maximè temporis, iuxta quod dictum est: Neque enim nunc vel obgannire licet, aut aperire os. Siquidem Domine seruis tuis, & ijs qui te colunt, confusio iniusta est & illatum opprobrium. Tibi enim Deo nostro iustitia, nobis autem confusio vultus nostri (vt hæc probat dies) nobis, Principibus nostris, & Regibus nostris: quia peccauimus, iniquè egimus, & à rectitudine deflectimus viæ tuæ, nec mandatis tuis obediuimus. Quæ enim prophético afflatus spiritu futura præcinit Hieremias, nunc temporis contigere. Is enim ait: Confusi sumus, quia audiuimus opprobrium nostrum: operuit ignominia faciem nostram, quia ingressi sunt alienigenæ sanctuaria nostra in domum Domini, &c.]

Antioch. ho. mil. 90. Antioch. ho. mil. 69.

Sed sicut & Hieremias ad Threnorum calcem preces apposuit fructuosas, eodem quoque modo sanctus Antiochus addidit orationem ad Deum conuersus, sermonem precatorium fundens, qui inscribitur Antiochi exomologesis, quæ ad homiliarum finem legitur in hunc modum: Domine Deus omnipotens, magnus tu & admirabilis, qui custodis testamentum tuum & misericordiam tuam his qui te diligunt & custodiunt mandata tua. Memor esto miserationum tuarum & copiosæ misericordiæ tuæ, quæ à sæculo sunt. Ne obliuiscaris testamenti tui, qui dixisti: Si mandata mea non custodieritis, visitabo in virga iniquitates vestras, & in verberibus iniustitias vestras, misericordiam autem meam non dispergam à vobis; & quæ procedunt per labia mea non faciam irrita. Confirmentur

FRICES ANTIIOCHI, SVBVENIT EXOMOLOG.

Psal. 24. Psal. 88.

Memor esto miserationum tuarum & copiosæ misericordiæ tuæ, quæ à sæculo sunt. Ne obliuiscaris testamenti tui, qui dixisti: Si mandata mea non custodieritis, visitabo in virga iniquitates vestras, & in verberibus iniustitias vestras, misericordiam autem meam non dispergam à vobis; & quæ procedunt per labia mea non faciam irrita. Confirmentur

A tur sermones isti tui, Here benignissime, & aufer peccata nostra, quippe qui miserator es & longanimis. Tibi enim Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio facies nostras adoperuit (vt hæc dies probat) quia peccauimus coram te Domine, neque exaudiuimus vocem tuam, vt ambularem in mandatis tuis quæ dedisti in conspectu nostro, sed contempsimus te, Domine Deus noster: eoque cohæserunt nobis ingentia mala hæc. Ne sic quidem conuersi sumus ad custodiam mandatorum tuorum, sed abiuimus vnusquisque in sensum prauis cordis nostri, vt faceremus quæ mala sunt coram oculis tuis Domine. Ecce sanctuaria nostra hæc deserta: ciuitas igni succensa est, populus in captiuitatem abductus. Facti sumus in opprobrium his qui in circuitu nostro sunt. Facti sumus subtus & non supra: quia peccauimus tibi Domino Deo nostro, eo quod non audiuimus vocem tuam. Ob hoc expulisti nos, & destruxisti nos, & commouisti terram, & conturbasti eam. Ceterum tu longanimis cum sis & copiosæ misericordiæ, sana contritione eius, quia commota est vehementer: populus enim tuus expertus est dura, super quo frustra inuocatum est nomen tuum. Impleti sunt sermones prophetarum tuorum super nos: Quia venerunt gentes in hereditatem tuam, & polluerunt templum tuum, in quo mysterium perfectum est dispensationis vniuersi tui: & sanctuarium tuum igni succenderunt, quin & Hierusalem posuerunt in pomorum custodiam: morticina seruatorum tuorum in medio iuxta ac in circuitu Hierusalem passim disiecta sunt, nec erat qui sepeliret.

Psal. 78.

OPPROBRIUM DEFLY CHRISTIANORVM.

Fortitudinem nostram, ornamentum ac decus, salutis inquam nostræ spem, nempe Crucem Christi tradidisti fidei aduersariis. Facti sumus opprobrium tam vicinis, quam qui longissime distiti sunt, subsannatio & derisio omnibus gentibus. Auertisti enim nos retrorsum post inimicos nostros, & qui oderunt nos, diripiebant sibi. Dedisti nos tamquam oues ad escam expositas, & inter gentes dispersisti nos. Vendidisti populum tuum sine pretio, & non erat multitudo in commutationibus nostris. Tradidisti nos in manus inimicorum ex legum, ac Regi iniquo, omniumque qui per vniuersam terram gradiuntur longè malignissimo addidisti nos. Ne sic quidem vniuersis flagellis tuis attriti indoluimus: adeò sensus nostri nimia contentione ac studio in malum propendunt ab vsque pueritia, sed & ad annos prouecti viriles in huiusmodi vitis solito amplius occalescimus. Prorsus Domine iustus tu in omnibus quæ fecisti nobis: nunc demum scimus, quia peccata nostra ipsa restiterunt nobis: peccata enim nostra nimis quam multa increuerunt in conspectu tuo Domine. Sed misericordia tua Domine anticipet nos, quia tu in nobis Domine, & nomen tuum sanctum inuocatum est super nos.

Quiescat, obsecro, ira furoris tui, & ne confundas nos in finem, neque memineris iniquitatum nostrarum antiquarum & ne à nobis quidem recens commissarum: neu indignos nos pronuncies tuis miserationibus: quin potius reminiscere quia tanti nos aestimauit tua benignitas, quos pretioso tuo sanguine redimeres. Peccauimus, placare Domine: iniquè gessimus; tua, Here, condonet indulgentia: offendimus, conciliator sancte. Illustra faciem tuam Domine super seruos tuos, qui tyrannica impressione premuntur inclementer: eque folio sublimi tuo mitre eis & suggere auxilium, o potens. Populum tuum ab omni calamitate, cui miserè succumbit, eripe, & ab omni legis tuæ præuaricatione redimito, & è manu præuaricatorum subduc illos. Per tuæ viscera pietatis excute à nobis Domine ac disperge impendens omne vitæ discrimen: neq. in finem tuam hanc hereditatem tradideris in interuentionem, tamen si nostræ iniquitates id promereantur. Quin potius tuæ nos anticipent miserationes Domine Deus noster: etenim à sæculo non desinis copiosæ & exuberantis misericordiæ tuæ dona effundere in omnem creaturam tuam. Tu quidem omnium nostrum refugium factus es, & in te sperantium asylum salutare. Esto nobis Domine turris fortitudinis à facie inimicorum nostrorum, neu sinas ad interuentionem & cladem extremam tradi in eorum manus qui te non nouerunt, animas consentium tibi: neque patiaris Domine tam insigni ignominia aspergi hereditatem tuam à gente sic effreni & impudenti.

Magis tu inclina Domine aurem tuam & exaudi, ac respice de cælo sancto tuo ad hanc nostram exinanitionem, ac demolitionem & excidium ciuitatis tuæ Hierusalē, pro qua inuocatum est nomen tuum super ipsam cunctam Ecclesiā tuā, cuius substructionem supra solidam petram collocasti, dicens: Porta inferi non præualebunt aduersus eam. Exaudi Domine orationem seruatorum tuorum, aure seq. tuas accommoda nostris deprecationibus. Illustra faciem tuam

tuam super sanctuarium tuū: neque enim fiducia subnixi iustificationū nostrarum, nostram A hanc supplicationem tuæ maiestati offerimus. Nam qua fronte id ausint, qui te quotidiana accessione peccatorum exacerbant? Magis verò sub vmbra tuarum confugimus miserationum: multæ sunt enim. Domine exaudi: Esto Domine placabilis: Domine attende. Parce, mi Domine, populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur ei gentes: ne quando dicant: Vbi est Deus eorum? Neque propter iniquitates nostras vniquam permiseris, vt nomen tuum sanctum blasphemetur in gentibus quæ te non nouerunt. Tibi Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei vsque in præsens. Huc enim vsque negleximus ad te conuerti: callosæ ad eò sumus ac præduræ certicis. Si mutabit Aethiops pellem suam, & nos vitæ hæcenus pessimè institutæ propositum immutabimus. Planè mala hæc omnia in nos propterea reciderunt, neque sic ad poenitentiam portum nos recepimus, aut respicimus, magis verò prioribus peccatis peccata B adiecimus. Ne sic quidem Domine rogauius faciem tuam, vt vel serò auocares nos à cogitationibus cordis nostri pessimi.

Euigilasti tandem Domine, experrectus super flagitiis nostris, & super nos induxisti vigam furoris tui: siquidem iustus es Domine in omnibus: non enim exaudiuimus vocem tuam, vt per viam mandatorum tuorum ingredèremur. Sed & nunc Domine Deus noster, quandoquidem in signis & portentis ab infano errore idololatriæ summouisti nos, fecisti que tibi ipsi nomen vsque in præsens: quiesce, obsecro Domine. Imminuti enim sumus super terram, & tanquam immundi omnes nos effecti. Quasi pannus mulieris menstruatæ iustitia nostra, inque morem marcescentium foliorum ipsi defluximus propter iniquitates nostras. Non enim superest qui inuocet nomen tuum. Sanè quàm iuste auertisti à nobis faciem tuam. Et nunc, Domine, Pater noster tu es, nos autem lutum, opera manuum tuarum C omnes nos. Ne irascaris nobis valde, nè in tempore memineris peccatorum nostrorum: quin potiùs vide Domine, quia populus tuus omnes nos.

Ciuitas sancti tēpli tui in solitudinem redacta est, & gloria Sion incendio conflagrauit, simulq; monumenta gloriæ nostræ vniuersa conciderunt. Ad hæc etiam omnia, allitisti nos Domine valide, & humiliasti vehementer. Neque enim viam inuimus vitæ melioris, magis autem per calles deuios, nempe post peccata nostra. Parce Domine populo tuo & hereditati tuæ, proque gloria nominis tui erue nos de manu inimicorum nostrorum: vt nouerit terra omnis, quia tu Domine Deus noster in bello potens, & miserationes tuæ in generatione & generationem perseuerant super populum tuum de se alioqui minùs præsumptem. Ceterum, o hominum amator clementissime, quid te oremus peccatores, aut appremur nobis secundum quod oportet, planè nescimus, qui sumus terra & cinis: habemus D tamen apud tuam benignitatem qui pro nobis interpellet, nempe Verbum tuum nulla prorsus aspergine peccati decoloratum, quod per tuæ viscera misericordiæ misisti, suum vt plasma reuocaret in vitam. Caro factus Filius idem tuus nostri causa passus est cruci se affigi. Is aboleuit quod aduersum nos erat chirographum peccatorum nostrorum, factus propitiatio. Sed & Spiritum sanctum tuum totius sanctitatis infusorem misit. Et hic pro nobis quoque interpellat, non quidem seruili more, sed prout tantam addebet maiestatem, & consueta in nos benignitate; cui etiam curæ est tuum hoc plasma. Here mi, memor esto tantæ istius tuæ erga nos clementiæ.

Crucis etiamnum reminiscere vnigeniti tui, & à magnitudine gloriæ tuæ nobis emitte miserationes tuas, neque non gratiam ac donum sancti Spiritus tui, qui suo ad nos gratuito aduentu recta prouocat ad ea exempla, quæ tibi cum primis placent, ac demum vitam E illam assequi promereamur æternam. Nos igitur, indigni licet, o Domine, fiducia tamen subnixi tuæ solius gratiæ, petimus propter immaculatum Filium ac Verbum Patris Dominum nostrum Iesum Christum, qui dixit: Petite, & dabitur vobis: Quærite, & inuenietis: Pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit; & qui quærit inuenit; & pulsanti aperietur. Iterum: Si igitur vos cum sitis mali, nostis dona bona dare filiis vestris: quanto magis Pater vester cælestis dabit Spiritum sanctum petentibus se? Eoque te addebet gloria omnis, honor suspiciendus, & supplex cultus, o Pater, Fili, & Spiritus sancte, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] hucusque Antiochi cum peccatorum confessione precatio, nec quidem inutilis & inefficax.

Etenim non (vt olim, cum tempore Sedeciæ Regis facta est Hierosolymorum defolatio) ad septuaginta annos retardata est eius restauratio, neque vt sub Tiro Imperatore facta est

A est numquam refarcienda vastatio, sed paucos post annis contigit hostium præpotentis debellatio, & captiuorum qui aderant, necnon sancti Episcopi Zachariæ & aliorum postliminio reuersio, atque sanctissimæ Crucis cum triumpho solemniter restitutio, ecclesiarumque (vt suo loco dicturi sumus) integra restauratio.

Porro sciendum, preces has, aliasque Antiochi homilias ita ab eo elaboratas esse hoc ipso tempore, vt suis prodesset monachis non valentibus loco vno consistere, sed eorumdem barbarorum grassationes huc atque illuc per loca deserta salutem sibi querentibus: vt scilicet illi in tanta penuria verbi Dei, secum in pera sua ferrent quem manducaret panem spiritualem, ac ne exortes penitus essent monasticæ vitæ institutorum. Quod autem istud fuerit animi ipsius consiliū, accipe ex iis quæ ipse earum exordio est præfatus ad Eustathium*, cuius exhortatione elaborandum opus suscepit: Tale enim, inquit, ^{Antioch. hom. 66.}

B scribendi munus vestra suscepti exhortatione: quod momentis singulis loca & ciuitates permutare cogimur per hanc Chaldaicæ gentis tempestatem, quæ totum pene terrarum orbem sua premit tyrannide.] & paulo post: Non ausus vni vobis peculiariter, sed in commune omnibus qualemcumque hanc inferre doctrinam.] hæc & alia de concionibus quas tēporibus iis ipse pertexuit. Sed & in epistola nuncupatoria præfixa operi hæc feliciter explicantur, simulque & martyrij sanctorum monachorum, quod octo ante dies quàm caperetur Hierosolymorum ciuitas contigerat, enarratio. Quod autem ipsum exordium minus integrum habeatur in Antiocho Latinitate donato & in lucem edito, cū desint nonnulla ipsius epistolæ ad Eustathium: id tibi ex Vaticano codice integro reddere integrum, operæpretium me facturum existimo: sic enim se habet ex versione Federici Metij vsu litterarum amicitia mihi coniunctissimi, præfixo epistolæ eiusmodi titulo:

C Epistola Antiochi monachi Lauræ Sabæ Abbatis ad Eustathium præpositum monasterio Datalenæ Ancyra ciuitatis Galatiæ.] his adiectum à glossario: *Lauram neotericæ Græci insignia dicunt monasteria pro magna hominum copia, quæ deuotionis ergo instar multarum aquarum confluunt.*

Cum ad me scripseris, Eustathi pater venerande, te magna affici molestia, dum è loco ad locum & è regione in regionem migrare cogeris metu vigentis Chaldæorum calamitatis, fame etiam & siti laborare non panis & aquæ, sed iuxta Euangelicum* dictum, verbi Dei, cum neque libros circumferre possis, neque ira facile in locis in quibus exulatis, quæ vultis, inuenire valeatis: cumque meæ præceperis humilitati, vt epitomen aliquam diuinarum Scripturarum ad te mitterem, quæ neque circumferendo grauis esset præ magnitudine, neque sui tenuitate in ea aliquid eorum quæ ad vtilitatem & salutem animæ faciunt, desideraretur: Obtemperaui libenter tuis mandatis, & quamprimum quod peris faciendum curavi. E sacra igitur Scriptura centum quinquaginta excerpti capita iuncta quidem simul, inuicem tamen ita disiuicta, vt qui ea legerit, nullâ confusione trahatur. Et hæc tuæ misi pietati: quæ cum acceperis: Deo, quam par est, gloriam & gratiarum actionem reddas, qui suam virtutem imbecillis impertitur, vt in infirmitate perficiantur. Tu verò contra tuis Deo gratis precibus nos foueas, vt quod reliquum est nobis vitæ tempus iuxta Dei voluntatem peragere possimus. Si verò aliquid (vt facile fieri potuit) imperfectum offenderis, ignoscas (quæso te) meæ tenuitati, tum etiam temporis angustia tribuas, qua tuis mandatis volui obtemperare.

Quoniam verò illud præterea scripsisti, vt tibi aliquid diceremus de sanctis patribus nostræ Lauræ, an vera sint quæ à nonnullis audisse dicis de eorum videlicet vita & nece, cum vix illa credi possint, & sensum omnem superent: necessarium propterea duxi, breuius tibi prius aperire quæ ad illos attinent, ea deinceps subiicere quæ diximus sacræ Scripturæ capitula. De laudabili verò vita eorum in præsentiarum agere, id temporis non postulat, nec mea lingua illa possit facile percurrere. Illud tantum dicam, quod reuera homines erant diuini (si homines tantum illos oporteat dicere potius quam Angelos, cum in exercitatione spirituali, & monastica vita, & laboribus quos pro pietate sustulerunt à iuuentute sua, insenuerint) senes quidem venerandi & canoscipillos habebant, sed mente magis præstabant & humilitate, honesti, modesti, veridici, irreprehensibiles, iusti, pij, ab omni turpitudine & prauitate alieni, omnibus bonis exornati, & diuino repleti amore: nonnulli ipsorum centum exceperunt annos, & quinquaginta sex in quietâ & monastica vita cum peregissent, nec è Laura & monasterio vniquam recesserunt: nonnulli verò neque ad ecclesiam processerant, nec ciuitatem amplius viderant, ex quo vitam

*Antioch. hom. 66.

EPIST. AN-
TIOCH. AD
EUSTATHIUM.
*PropheticâDE MARTY-
RIBUS NE-
CATIS A
SARRACENIS.

tam monasticam semel fuerant amplexati: variis etiam virtutibus emicabant, terrestres scilicet Angeli, & caelestes homines. quapropter hunc finem sunt adepti, & victoriae praemium sunt consecuti.

Cum enim Ismaelita ad nostrum accessissent monasterium, vna septimana antequam sancta ciuitas fuisset occupata, & vniuersa ecclesiae sacra vasa iam diripuissent: plerique patres aufugerunt quamprimum: remanserunt autem in monasterio qui fortiores Christi fuerant serui, sacrum illum locum destituere nullo pacto volentes. Barbari vero cum illos comprehendissent, & multos dies illos inhumanè tractassent & tormentis afflixissent, pecunias hoc pacto se inuenturos putantes, apud quos nihil huius saeculi reperiebarur. hucusque sunt quae desiderantur in codice ex quo Godefridus Tilmannus transtulit in Latinum & edidit, quae ex Vaticano suppleuimus: reliqua autem quae sequuntur, ex versione Tilmanni promuntur his verbis:

Illi simulatque intellexerunt sua se tandem spe & proposito excidisse, in efferatissimam versi rabiem, ad vnum membratim beatos illos conciderunt. Qui & laetitia incredibili perfusi, ac proinde alacri vultu renidentes, omni cum actione gratiarum animas reddiderunt Domino, quippe non ira pridem in votis habuerant resouli & esse cum Christo. Corpora vero plusquam tragicè caesa cum non paucos dies in humum disiecta sine sepultura beneficio iacuisent, ab Arabia illo vsque adproperauimus. Et quidem eximius Abbas Nicomedes spectaculum illud miserabile caesorum patrum contemplatus, deliquio animi concidit, atque illinc relatus mortuus propè est. Modestus praeterea & ipse sanctissimus aduentum nostrum cum anteuertisset, & sanctorum illorum lustrasset prius habitacula omnia, itidem angore animi contractus, multis se proluit lacrymis, ac sancta quae earene resederant lipsana (hoc est, sanctorum reliquias) circumplexus, in patrum superiorum deposuit conditoriis.

Is ad haec vbi solemnem persoluit ex more sermonem consuetum, illud mox oraculum Isaiæ exerta voce depromptit: Viri iusti tolluntur, & nemo recogitat. A facie iniquitatis sublati sunt iusti. Erit in pace sepulchrum eius, & spes illorum immortalitate plena. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quia Deus tentauit illos, & inuenit eos dignos se, & quasi holocausti hostiam accepit eos in tempore visitationis ipsorum, splendent ac resurgunt. Et haec de sanctis illis cum edisseruisset, vnumquemque nostrum hortari cepit, ne quo emigraremus loci illius nostri desertores, magis vero eas quae imminabant tentationes generoso pectore perferremus, Dominicæ illius memores sententiae, quia angusta est porta & arcta via quae ducit ad vitam, sed & Apostoli dicentis: Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Huius iraque admonitioni visum est gerere morem, coque in Laura duos propè menses permanimus.]

Subdit verò de fuga illinc rursus inita ad aliud monasterium, & inde ad aliud, ac de aliis hinc inde dispersis, & inferius de iisdem sanctis monachis à Sarracenis occisis: Numerus, inquit, sanctorum patrum, quos Tyrannica sustulit impressio, est quadragintaquatuor. Horum memoria Maio mense celebratur decimaquinta mensis die.] addit his de spirituali praefectura sanctae ciuitatis collata Modesto sanctissimo monacho; sed de ea suo loco dicturi opportunè sumus. Porro eorumdem martyrum diem natalem celebrat Ecclesia Catholica decimasexta mensis Maij, qua descripti habentur in sacris tabulis, ex quibus dicta die annis singulis eorum memoria publico praconio redditur Christiano populo rediuiua.

Praeter igitur immensa mala, quae à Sarracenis & multo magis à Persis sunt illata, insultatio his accessit & perfidorum exprobratio Iudaeorum in Christianos ac persecutio, potestate (vt vidimus) à Persis accepta occidendi, omni que crudelitate in eos saeuendi: adeo vt collapsae penitus visae sint res Christianorum, dato in captiuitatem sacrosancto vexillo Crucis, quod haecenus appareret daemones etiam superasse. Pusillo quidem animo & fide imbecilla praediti homines graue sunt scandalum passi, deficientibus ex eis aliquibus ad Iudaeos, quasi victa Cruce, extinctum ipsum videretur Christianae religionis robur atque potentia. Ad debiles enim peruertendos satis praepotens ob oculos positum spectaculum videri poterat, Christi cuncta loca profanata cernere, vbi vel natus vel passus Dominus esset, sacrosanctumque vexillum ab impiis è templo absque vlla vel leui saltem vltione manu violenta sublatum, aliasque sacras reliquias conculcatas, ac vasa sacra diuinis aprata mysteriis manibus contrectata nefandorum, & eorum vsu mancipata: haec inquam & alia huiusmodi satis erant ad debiliū deiectionem: ad fortiorum vero casum diabo-

SARRACENI IRRVNT IN SANCTOS MONACHOS.

Isaia 57.

Sapient. 3.

Matt. 7.

Luc. 13.

Act. 14.

decimasexta

YVBARO-RVM IN CHRISTIANOS INSVLTATIO.

A diabolica quoque accessit tentatio, in angelum lucis apparens ipse diabolus. Nam audi miserandum casum monachi Sinaitae, quem idem describit Antiochus:

Fuit, inquit, in monte Sina monachus quidam, qui celebre adeo edidit suae continentiae specimen, vt in cellula multos vixerit annos inclusus: postremo multifariis reuelationibus diaboli & insomniis illus, ad Iudaismum delapsus est & carnis circūcisionem. Cum igitur diabolus huic identidem vera quaedam insomnia demonstrasset, & veluti obiecta illecebra inescasset illius obscuratam mentem: nouissimè oculis illius obiicit copiosam turbam Apostolorum, martyrum, aliorumque omnis generis Christianorum densissimis tenebris & omni dedecore oppletam: parte opposita, Moysen, prophetas, populum quoque Iudaeorum (Deo alioqui inuisum) offert splendida admodum luce conspicuos, inque gaudio & hilaritate vitam traducentes. Haec cum spectasset miser, euestigio surrexit, derelictoque sancto illo monte, in Palaestinam vsque peruenit, rectaque contendit in Noara & Libyadem, asyla Iudaeorum. Cum istis denarrasset, quae sibi visae fuissent, diabolicas apparitiones, circumcisus est, ac professus Iudaismum, accepit uxorem, inque omnium prospectu aduersus Christianos edidit dogmata, propugnator factus Iudaicae superstitionis.

Hunc ego vidi ac plerique monachorum: neque enim quatuor anni sunt à morte illius, qua miserè perruptus est: catarrhi enim profluuium aliquamdiu passus, & vermium arrosione contabescens, expirauit. Hunc cum vidissemus ego & alij aliquot monachi, correpti timore ingenti, cum luctu lamentati sumus. Erat id sane quam miserabile spectaculum. Vir hic torus incanuerat in monasticae exercitatione, consenueratque laboribus attritus: & is tandem cum mulieribus iocabatur, immundarum carniū, nempe Iudaearum gustu se defecabat & inquinabat, verba loquebatur obscena & impudica, blasphemabat Christum, Spiritum sanctum non tolerandis afficiebat contumeliis. Et hunc talem illi sine lege Iudaei secundum vocabant Abraham.] hucusque de his Antiochus. Sed redeamus ad Cosrohen Crucem sanctam Hierosolymis in Persidem transferentem.

Planè admiratione dignum illud fuit, impium hominem adeo esse reueritum salutis nostrae trophaeum, vt nec ausus fuerit ab ipsa theca, qua operiebatur, signaculum amouere, & clauem aperire, vt vel illud inspiceret; sed timore percussus, vt in sacrosancto templi loco asseruabatur, eodem modo in Persidem voluisse transferre, veluti demum intactum Hierosolymam reportatum fuit: quod testatus est Modestus tunc Hierosolymorum Episcopus, itemque vniuersus clerus Hierosolymitanæ Ecclesiae. Tradit haec omnia Suidas in Heraclio. His adde quae in eadem sententiam apud Adonem in Martyrologio narrata habentur, nimirum summa religione Crucem in Perside asseruatam & honorificè custoditam.

D Adde his maiora, nempe quod sicut qui in Cruce pependit, tunc vicit omnia, cum victus atque mortuus visus est: ita planè cum à Cosrohoe capta veluti se defendere nescia Crux fuit inter hostium manubias collocata, tunc ipsa victorem vicit, & Christianum populum liberavit, atque triumphans, debellatis penitus hostibus, diuina potentia ad propria remeavit: vt longè id superet miracula illa, quae Arca foederis, cum captiua ducta est, in terra Philistinorum olim edidit: etenim tunc etsi afflicti, non tamen victi ab Israelitis penitus sunt Philisthai.

At nequaquam fuit ligni aridi tanta praestare, sed planè virtutis diuinæ eius qui Deus & homo in Cruce pependit, cuius potestas omnem superat potestatem atque potentiam, ipse Rex Regum & Dominus dominantium, statuens per infame supplicium Crucis saluos facere credentes, vt quod infirmius est Dei, hoc fortius sit apud homines. Quod cum semper in Ecclesia sit demonstratum siue per lignum, siue per signum Crucis sanctissimæ: hoc quoque tempore maximè claruit, cum ab hostibus delata fuit in Persidem. Vbi cum esset, errorem ingentem iisdem Persis incussit, quod iactaretur ab ipsis Deum Christianorum in eam prouinciam aduenisse: vt planè non emortuum illuc visum fuerit lignum aduetum, sed virga vigilans, & sceptrum viuens omnibus dominans. Haec quam vera sint, testimonium petamus ab ipsis Persis, ex Actis inquam sanctissimi martyris Anastasij Persae, quae quidem non à Metaphraste scripta fuere, sed descripta potius, & ante ipsum Metaphrastem cognita probataque in sacrosancto Niceno posteriori Concilio, & à Latinis vt fide dignissima recepta, atque emendata à Beda, si quae vitio translatoris potuissent mendosa videri. Audi igitur ex ipso exordio praefationis auctorem:

E per in Ecclesia sit demonstratum siue per lignum, siue per signum Crucis sanctissimæ: hoc quoque tempore maximè claruit, cum ab hostibus delata fuit in Persidem. Vbi cum esset, errorem ingentem iisdem Persis incussit, quod iactaretur ab ipsis Deum Christianorum in eam prouinciam aduenisse: vt planè non emortuum illuc visum fuerit lignum aduetum, sed virga vigilans, & sceptrum viuens omnibus dominans. Haec quam vera sint, testimonium petamus ab ipsis Persis, ex Actis inquam sanctissimi martyris Anastasij Persae, quae quidem non à Metaphraste scripta fuere, sed descripta potius, & ante ipsum Metaphrastem cognita probataque in sacrosancto Niceno posteriori Concilio, & à Latinis vt fide dignissima recepta, atque emendata à Beda, si quae vitio translatoris potuissent mendosa videri. Audi igitur ex ipso exordio praefationis auctorem:

Cum, inquit, magna ciuitas Hierosolymorum capta fuisset à Rege Persarum, & sacra illa loca, quae mei Christi videre conuersationem & Cruci affixionem & resurrectionem,

Antioch. homil. 84.

SINAITAE MONACHI LABENTIS IN IYDAEAE MVM MISERANDVS CASVS.

VINDICTA IN MONACHVM APOSTATAM.

SCRUX IN TACTA TRANSLATA IN PERSIDEM.

Ado in Martyrol. 14. Sept.

CRUX VICTA CVM VICTA VIDEVR. 1. Reg. 5.

DE VIRTUTE IMMENSA SCRUXIS.

Extra apud Syn. die 22. Iannarij.

Medo-

Medorum lanceæ & igni, iis quos ipse nouit modis, essent tradita: & multa alia capta sunt cum ciuitate, & salutis quoque nostræ tropheum, mortis solutio, peccati internecio, lignum inquam uiuificæ Crucis illinc translatum est in Persidem: quod quidem mihi uideretur diuinius esse gratiæ, & eius qui est crucifixus, solius dispensationis, quæ sæpe nouit etiam per aduersarios ea contexere, quæ sunt meliora & utiliora. Postquam enim salutaris Crux Domini hostilibus capta fuit manibus, & in Persidem (ut diximus) in ea captiuitate captiua abducta est à barbaris; imitatur eum qui in ea fuit affixus, Christum; vel potius ipsa Persiam euertit, & spoliat falsam religionem, & quæ se dignæ erant captiuias abducit animas uerè laudabili & longè pulcherrima captiuitate; aut (ut magis propriè dicam) à captiuitate reuocat, & eis rursum pristinam restituit libertatem.

Simulac enim ingreditur Persidem, eam statim totam illustrans radiis suæ gratiæ, ferit quidem animas infidelium, non secus ac Sol, qui laborantem oculum ingreditur: fideles autem non secus ac fulgor quidam apparens in tenebris, reuocat. Ex quibus fuit vnus is qui nobis nunc est propositus Anastasius, & si nondum quidem cultu, sed iam moribus & instituto. Qui processit quidem è uico, qui uocabatur Rasnuni, est uerò regionis Razech, quæ sita est in Perside. Erat autem nomen eius moribus conueniens & ex re ipsa magis cognitum (is enim uocabatur Magundat.) Erat autem illius Bau filius, qui erat in re magica præstantissimus & eruditissimus. Qui cum præfesset communi ludo litterario, & multos haberet adolescentes ad eum uentitantes, captus amore præstigiarum, & cum in hoc solum omne suum studium poneret, nempe in rei magicæ exercitatione, in filio maximè arte utitur, & rem magicam eum tam diligenter docet, ut in eius cognitione parum nihil esset reliquum, quod non notum quoque esset filio.

Cum autem adolescentiæ ætatem iam attingeret, & Rex Cosrohe nouum exercitum in Perside colligeret, ipse quoque cum aliis refertur in numerum tyronum. Quoniam uerò ueneranda Crux Domini totam agitabat & perturbabat Persidem, infidelibus quidem horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem suauiter admodum & placidè illucescens; de ea quidem fama quædam per omnes peruadebat, fama inquam, quæ paulo crassius & indostius prædicabat, Christianorum Deum adesse Persis. Ad quam hic adolescens repente fuit accensus animo. Iam enim occultè eum tangebatur ignis, quem Christus uenit iacere super terram: qui quidem non sinebat quiescere pulchram illius adolescentiam: sed statim omnes obibat partes, de eo sciscitans quàm uehementissime poterat & diligentissime. Cum audiret autem ab omnibus, eam esse Crucem, in qua Christus Dei Filius, qui à Christianis adoratur, fuit crucifixus; ueluti ignem igni adiecit, & quæstioni coniunxit quæstionem, & ex responsione accepit occasionem alterius interrogationis, & multo magis sitiebat discere, quemadmodum ex cælo quidem descenderit, cum sit Deus, & quemadmodum etiam factus sit homo, & cur etiam sit ad Crucem condemnatus, & à quibus, & an sit ad cælum reuersus, unde descenderat.

Cum autem à pijs ei annuntiaretur carnis susceptæ diuini consilij mysterium, auree quidem pietatis semina libenter suscipiebant, anima uerò producebat sensum spicam fidei, & ei desiderium paulatim innascebatur, subibatque æmulatio eius perpeffionum: quæ cum in eius anima aucta & amplificata essent, eum informant & instituunt ad optimum uitæ genus, clarumque & insignem testem, martyrem inquam efficiunt, ut iam procedens declarabit oratio. Subdit his, quomodo idem relicto Persarum exercitu, amore suscipiendi baptismatis, se contulit ad Romanorum exercitum, indeque Hierapolim, ubi apud argentarium degens genere Persam hominem Christianum, latius res didicerit Christianorum; incensus uerò fuerit multo magis ad subeundum martyrium, ubi in ecclesiæ parietibus picta intueretur certamina sanctorum martyrum. Quomodo autem inde abiit Hierosolymam, atque consecutus est sacrum baptismum, suo loco dicemus.

Illuxit & uirtus Crucis tunc in Perside iis etiam qui uincti absque spe redemptionis tenebantur in carcere, dum per hostiam illam in Cruce primitus immolatam, diuinitus liberantur. Rem admirandam Leontius tradit sui temporis scriptor, & rei in sua patria gestæ narrator: Dicebat enim, inquit, quod à Persis quidam abductus captiuus, in custodia quæ appellatur Lerthe asseruabatur uinctus. Lex autem erat apud Persas, ut qui coniecti erant in eam custodiam, numquam reuocarentur, & ea ratione consentaneum est eam fuisse uocatam Lethen, id est, obliuionem. Illinc autem cum quidam potuissent

CRUCIS VIRTUS NON POTEST ESSE CAPTIUA.

ANASTASII PERSARUM CONVERSIONIS ORIGO.

ANASTASII PERSARUM FLATVR DIUINO SPIRITU.

ANASTASII IN STRVITVR CHRISTI FIDEI.

VIGENT IN PERSIDE CRUCIS MIRAC. Leont. in vit. S. Ioannis Eleemojn.

Aufugere & in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adolescentis, cum esse mortuum in custodia. Illi uerò tres quorannis Synaxes celebrabant, tamquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domum. Quem cum parentes non tamquam qui fugisset è custodia, sed tamquam qui surrexisset è mortuis, cum magno stupore aspexissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia faciebant & dicebant, quæ animam quæ talem uidisset, faceret & diceret; & quemadmodum ei tamquam iam mortuo fecerant iusta quæ fiunt mortuis: & cum eum docuissent, quinam essent ij dies, nempe dies sanctorum Theophaniorum, & dies salutaris Paschæ, & dies sanctæ Pentecostes. Hæc cum ille audisset & in memoriam reuocasset, parentibus affirmabat, quod iis ipsis diebus relaxabatur à uinculis aduentu cuiusdam qui gestabat lampadem, & fruebatur omni securitate; diebus autem sequentibus tenebatur uinculis, sicut prius.] hæc B Leontius in Ioanne.

Sed iam Hispaniarum res inuisamus. Sisebuti regnantis in Hispaniis annus hic quartus numerandus erit, secundum Isidori Chronicon, dum uero amplius anno Heraclium præcedere Sisebutum in regno affirmat: nam quem ponit Heraclij quintum, quartum asserit Sisebuti, sicut ab ipso conscripta breuiter Gothorum historia docet. qui & in Chronicon præfatione tradit se usque ad Heraclij & Sisebuti tempora ipsum Chronicon perduxisse: quod nuper editum habes iam erroribus emaculatum, quantum licuit, & doctis notis illustratum à Gaspario Loaisa, uero quidem disertio, cuius industria sacra Concilia & alia Ecclesiastica Hispaniæ monumenta, carie consumpta & situ obsita, mirificè illustrata iam fulgent. Sed quod idè Isidorus illic postremo loco ponit, hic reddamus: In Hispaniâ quoque, inquit, Sisebutus Gothorum Rex quædam eiusdem Romanæ militiæ urbes cepit, & Iudæos regni sui subditos ad Christi fidem conuertit] sed uolentia quidem adhibita, ut canon quinqueagesimus septimus Toletani quarti magni Concilij docet his uerbis, dum de Iudæis agit: Ergo non ui, sed libera arbitrij facultate, ut conuertantur, suadendi sunt, non potius impellendi. Qui autem iam pridem ad Christianitatem venire coacti sunt (sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti) quia iam constat eos esse sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam percepisse, & chrismate uinctos esse, & corporis Domini & sanguinis extitisse participes: oportet ut fidem etiam, quam ui uel necessitate susceperunt, tenere cogantur, &c.]

Quamnam uim ipse Rex adhibuerit, ut Iudæi ad fidem conuerterentur, lex ab eo de his data significat, quæ sic se habet: Cum Veritas ipsa petere & pulsare nos doceat, præmonens quod regnum cælorum uim patitur: in nullo est dubium, quod ille indultæ gratiæ munus abhorreat, qui ad eam procedere ardenti animo non festinat. Proinde si quis Iudæorum, de his scilicet qui nondum sunt baptizati, aut se baptizare distulerit, aut filios suos uel famulos suos nullo modo ad sacerdotes baptizandos remiserit, uel se suosque de baptismo subtraxerit, & uel unius anni spatium post legem hanc editam quispiam illorum sine gratia baptismi transierit: horum omnium transgressor quisquis ille repertus fuerit, & centum flagella decalutus suscipiat, & debita mulctetur exilij poena: res tamen eius ad Principis potestatem pertineat, qualiter si incorrigibilem durior eum custodierit uita, perpetua in eius, cui Princeps largiri uoluerit, potestate permaneant.] hæc tamen lex. Ad Viennensium ait, Iudæorum, qui baptizari renuerunt, nonnullos fuga lapsos ad Francos migrasse in Gallias. nonaginta millia Iudæorum tunc baptizata fuisse, alij tradunt. Porro & hoc ipsum factitatum esse in Gallis sub Dagoberto Rege Clotharij filio, hortante Heraclio Imperatore, historici qui Francorum res sunt prosecuti confirmant: factumque hoc ipsum postea ab eodem Heraclio Hierosolymis, ex eius legibus liquet.

Fuit eiusdem Imperatoris in Iudæos accensus zelus, cum & illi in Christianos insito medullis odio flagrantibus grassati essent tempore quo Cosrohes Persarum Rex (ut diximus) potitus fuerat sancta Hierosolymorum ciuitate. Porro alia intercessit causa, cur de baptizandis cunctis Iudæis Heraclius tum apud suos tum apud exteros durus fuit exactor, nempe quæ apud Gregorium Turonensem ita ponitur, cum agitur de fine eiusdem Heraclij Imperatoris: Cum esset litteris nimium eruditus, astrologus efficitur: per quod cernens à circumcisissis gentibus diuino nutu Imperium esse uallandum, ad Dagobertum Regem Francorum dirigens, petit ab eo ut omnes Iudæos regni sui ad fidem Catholicam baptizandos præciperet. Quod protinus Dagobertus impleuit. Heraclius per omnes prouincias Imperij tale idemque facere decreuit: ignorabat enim unde hæc calamitas contra Imperium

DE CAPTIUA MISSA OB LATIONE SÆPE VINCVLIS SOLVTO.

IUDÆI VSQVE INVITI BAPTIZATI.

Leg. Vniuers. lib. 12. tit. 3. l. 3. IUDÆI DE IUDÆIS BAPTIZANDIS.

Aimon. biff. Franc. lib. 4. c. 22. Aimon ibid. & Append. ad Greg. Turon. IN GALLIIS ET IN ORIEN TE IUDÆI BAPTIZATI VSQVE.

lib. 1.

CHRISTI
615.

DEVS DEDIT PAP.
I.

HERACLII IMP.
6.

Imperium surrectura esset] nempe à Sarracenis, iisdemq. Hebræorum instar circumcisus. **A** Sed hæc de Heraclio postea contigerunt, vbi defuncto Clothario, eius filius Dagobertus regnare cepit; hic autem occasione Sisebuti Regis sanctionis narrata. De his Tudenfis agens in Chronico, affirmat ista de Iudæis facta esse ipso eius regni exordio; ait enim: Initio regni, Iudæos ad fidem Christianam promouens, æmulationem quidem habuit, sed non secundum scientiam: potestate enim compulit, quos prouocare fidei ratione oportuit. Sed (sicut scriptum est) siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur:] hæc ipse, qui eundem Regem egregia sanctitate præditum commendat, de quo in fine ipsius dicturi sumus.

IESV CHRISTI
ANNVS
615.

DEVS DEDIT PAP.
ANNVS
I.

HERACLII IMP.
ANNVS
6.

COSRHOBIS
ÆGIPTVM
ET ALIAS
PROVIN-
CIAS DEPO-
PVLATVS.
Miscel. lib. 14
ex Theophane,
& Cedron. in
Compend hoc
anno 6 Heracl.
Leont in vita
Joan. Eleemoj.

Qui sequitur annus sexcentimus decimus quintus, notatur Indictione tertia: quo, nullo resistente, Cosrhoes (vbi habent Annales) inuasit Aegyptum, excurrentesque Libyam, Carthaginem vsque peruenit, quam frustra tentauit: plurimisque in captiuitatem abductis, onustus præda est reuersus in Persidem. Est de his item mentio apud Leontium occasione narrationis historiarum Ioannis Episcopi Alexandrini, perpetuis quidem dignæ monumentis, cum de ingenti fame agit, quæ vexauit Aegyptum: ait enim: Cum magna multitudo eorum qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, & esset magna alimenti penuria, maximè quod nec illo tempore Nilus ascenderet, vt consueuerat, & pecuniæ Ecclesiæ essent consumptæ: coactus est ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cum autem eas quoque consumpsisset, agitabatur magna solitudine, & Dei orabat benignitatem, vt in rebus dubiis aliquam viam excogitaret. Sed etiam si ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus à calamitate, non diuinas leges & sacras constitutiones affecit dedecore, nec intermisit commissum sibi gregem accuratè regere. Itaque cum quidam clericus ex iis qui secundas nuptias contraxerant, abundans diuitiis vellet consequi gradum diaconatus, rescuisset autem has Patriarchæ angustias, & arripuisset tempus tamquam opportunum, si pecuniis leuata inopia, assequeretur id quod desiderabat, chartam tradit beato Ioanni, quæ sic habebat:

SYMONIA-
CVS OPPOR-
TUNAM CA-
PTAT OCCA-
SIONEM.

Cum accepissem angustias in quas redacta est munifica dextera domini mei, non exillimaui oportere me quidem degere in deliciis & rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt autem apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta. Eas velim per te dare Christo, si tamen iudicatus fuero dignus eius diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inuentum enim est alicubi dictum fuisse apud Apostolum, ex necessitate, legis quoque fieri translationem.] Vidisti artem, & attendisti fraudes, quibus inuadit Ecclesiæ septa pecuniis Simoniacus? Sanè quidem meminisse debemus, fuisse S. Gregorij querelam apud Eulogium Alexandrinum Episcopum de Simoniacæ peste, quæ Alexandrinam Ecclesiam inuasisset. Sed quid ad hæc Ioannes, ita Leontius pergit narrare:

REICITVR
A IOANNE
SYMONIA-
CVS.
Leuit. 22
Genes. 4.
Hebr. 7.

Eum ergo seorsum accessit Patriarcha, non volens multis presentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, ô fili, est magna & huic tempori necessaria, sed est vitiosa, & propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quod oues quæ ex lege offerrebantur, si non essent vitij expertes, etiam si essent magnæ, non poterant admitti ad sacrificium. Quæ de causa nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem ex necessitate etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur quod situm est apud fratrem Domini Iacobum? sic autem habet: Qui totam legem impleuerit, in vno autem lapsus sit, esse omnium reum. Fratres autem nostros pauperes, etiam si nos versemur in inopia, qui aluit Deus vsque in hodiernum diem, ipse eorum quoque de cetero curam geret, si modo nos eius mandata seruemus immobilia. Quid enim quod facere non possit? aut quid sit difficile ei, qui quinque panes in deserto aliquando multiplicauit, si decem modios qui sunt in meo horreo benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, ô fili, conueniet id quod Simoni dictum est in actibus: Non est tibi pars, neque fors in hac parte.] hæc ad eum Ioannes magna erga Deum fiducia præditus. Sed quid mirandū fuerit subsecutū, attende.

Joan. 6.

Act. 8.

Non

CHRISTI
615.

DEVS DEDIT PAP.
I.

HERACLII IMP.
6.

A Non dum ille (inquit Leontius) dimissus domum ire, re infecta redierat: cum magno Ioanni significatur, duas naues Ecclesiæ in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidem cum ille audiuisset, procidens ad genua Deo egit gratias, dicens: Qui quærunt te Domine, & seruant tua mandata, non minuentur omni bono. Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum, quod non permiseris seruo tuo, vt tuam gratiam venundaret pecunia. Sed sic quidem in angustiis dilatarus fuit inclytus, quod non pro vsu rerum necessariarum prodidit accuratam regulæ obseruationem.] hucusque Leontius: quibus planè docetur, quanta suadeat mala prudentia carnis, cum in Deum peccare consulit potius, quàm de eius prouidentia spem concipere, eradicans quam fideles habere iubentur erga Deum fiduciam: quo fit vt res Ecclesiæ quotidie in deterius prolabantur, si humana prudentia nitamur potius, quàm spe in Deo firmiter collocata.

PRVDEN-
TIA CAR-
NIS ADVER-
SATRIX EC-
CLESIAE.

B Accessit autem hoc anno ad mala quibus Romanum Imperium ad eum esset in Oriente labefactatum, vt etiam in Occidente quod residuum erat nutare cœperit, rebellante Ioanne Præfecto vrbis Neapolitanæ, casu Ioanne Exarcho. cuius rei gratia missus est in Italiam Eleutherius Exarchus, qui & ipse post quadriennium suæ administrationis in tyrannum erupit. Quod enim prope collapsum crederetur Romanum Imperium, Persis absque obice vbiq. grassantibus; quodque ad eum infirmæ vires esse scirentur tunc regnantis Heraclij, vt eius consternatus penitus animus cerneretur: creuit audacia sceleratorum, qui istiusmodi deiectionis Imperatoris consideratione animum erexerunt; atque ipse qui in Italiam fuerat missus Exarchus, studere cœpit, vt pereuntis Imperij sibi partem aliquam vendicaret: ad quod magis impellebat ipsa securitas. Etenim Heraclius cum non satis esset ob oculos grassantibus Persis occurrere; quomodo putaretur rebus Italicis esse subuenturus, & non magis fore contempturus crederetur ipsum quod intra fauces erat Longobardorum Italiæ regnum, quod etsi è tyranni manibus eriperetur, à barbaris tamen iam fixas illic sedes habentibus vt defenderetur, nulla penitus spes esse videri posset?

TYRANNI
IN ITALIA.

Hæc agitans mente Eleutherius, non statim defectionem instituit, sed ad conciliandos sibi primùm subditorum animos iustissimi principis munus exoluit, vt prædecessoris Ioannis cædem vlcisceretur: quo facto, Romam se contulit, atque inde Neapolim, vbi contra Ioannem illum cognomento Compsinum eius ciuitatis ac prouinciæ Præfectum, qui se principem constituerat, arma mouens, eum subegit atque occidit, seque Regem appellauit Italiæ. Habet hæc paucis istis Anastasius in rebus gestis Deuſdedit Rom. Pontificis:

IOANNES
TYRANNVS
OCCIDITVR

D Eodem, inquit, tempore veniens Eleutherius Patricius & cubicularius occidit omnes qui in nece Ioannis Exarchi & Iudicis Reipublicæ fuerant mixti. Hic venit Romam, & susceptus est à sanctissimo Deuſdedit Papa optimo. Qui egressus de Roma, venit Neapolim, quæ tenebatur à Ioanne Compsino intracta. Et sic pugnando Eleutherius Patricius ingressus est Neapolim, & interfecit tyrannum: reuersusque est Rauennam: & data roga militibus, pax facta est in tota Italia.] hæc apud Anastasium: sed de tyrannide eius & nece dicitur suo loco in successore Deuſdedit Pontificis.

Fuit infaustus item hic annus Italiæ itidem ob terræ motus vehementissimos, & ob eam quæ eos subsecuta est lues elephantia. Tuncque accidit, vt cum afflicta Vrbis prospiceret ipse sanctissimus Pontifex Deuſdedit, præfensque visitaret ægrotos, miseratione commotus, vnum ex illis, in quo Christum (qui ab Isaiâ quasi leprosus ob immanes cruciatus, quos passurus erat, præcognitus fuit) contemplatus, exosculatusque, diuino miraculo ab eodem morbo reddiderit mundum. testantur id veterima Ecclesiastica monumenta, ex quibus in eius natali die, cum fieri ipsius solet in Ecclesia commemoratio anniuersaria, eiusmodi miraculum publicè decantatur.

DEVS DEDIT
PAPA OSCV-
LO SANAT
LEPROSUM
1. Iul. 53.

Martyrolog.
Rom. die 8. No-
nemb.

Quod spectat ad res Francorum: cum anno superiori Clotharius, peremptis hostibus, solus totius Galliæ regni monarchiam consecutus esset, nihil antiquius habuit, quàm vt coleret pietatem, Deique amicos, viros sanctos (vt anno superiori dictum est) vsu sibi amicitia iungeret, atque consiliarios adhiberet. Fuit ex iis vnus Arnulfus Metensis Episcopus, cui suum filium Dagobertum tradidit instituendum, quem regni totius heredem fore speraret. tanti enim sanctum hunc virum faciebat Clotharius Rex, vt eo inconsulto quicquam facere non auderet, itemque Regina; qui non interdiu tantum, sed noctu etiam eundem sapius adire solent: vnde curialibus canibus oblatrandi in eum &

CLOTHA-
RII PIETAS

CHRISTI
615.DEVS DEDIT PAP.
I.HERACLII IMP.
6.

famam eius dilacerandi ac corrodendi occasio data est. Sed quàm seuerè Deus vltus A
fit in huiusmodi detractores, accipe ab auctore qui tunc vixit & scripsit, Iona Abbate,
qui post alia miranda de viro sancto relata ista subiicit: Quidam scelestus homo, nomine
Norto, ausus est irrogare cum complicitibus suis Episcopo sancto iniuriam, asserens scilicet
eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem deditum voluptati, ad cuius lectum no-
cturnis horis non solum Rex, verum etiam Regina tamquam consilium flagitantes inter-
dum properarent.

DIVINA VL
TIO IN DE-
TRACTORIBUS Cum ergo vir ille die quadam, aluo referto vino, vnà cum detrahente socio suo
strata perisset, iubente Domino, omnia vestimenta illorum vallantur vndique flamma.

Quibus illico cum ingenti clamore prosilientibus, & aquam circa nates ac genitalia lo-
ca, vbi camisæ illorum acerrimè cremabantur, iniicientibus, nec omnino flammam diui-
nitus missam extinguere valentibus, tandem ad instar porcorum luto volutabri sese pari-
ter inuoluunt, & ibi diu vociferantes, vix ad vltimum pœnam, quam meritò patiebantur, B
euaserunt. In quibus profecto impletum est hoc, quod scriptum est in psalmo: Detra-
hentem secreto proximo suo hunc persequebar. In tantum vt & illud diuina censura fa-
ctum non ambigamus, quod detractores isti vehementissimè cremabantur in partibus il-
lis, vbi libido, de qua calumniabantur virum iustum, regnare non dubitatur. Nec multo
post auctor huius detractionis, præfatus videlicet Norto, in huiusmodi criminibus diffamatur
apud Regem, vt scelera eius vnà cum vita regalis gladius amputaret, necnon & fi-
lius eius eidem sententiæ subiaceret.] hæc de vltione diuinitus in detractores immissa. Qui
rursum subiicit ista:

Per idem tempus, cum beatus Arnulfus iam penè omnes thesauros Ecclesiæ in vsu
pauperum erogasset, supererat adhuc discus argenteus habens libras septuaginta duas, C
Hunc quidam Hugo primus procerum dato pretio comparauit: Sed omnipotens Deus
non passus est, vt laicus illo frueretur, qui in honorem beati Stephani protomartyris
olim consecratus habebatur. Prædicto siquidem Hugone præpeti morte prostrato, discus
ille Clothario Regi allatus est: qui cum, referentibus quibusdam, comperisset hunc
à beato Arnulfo ob alimoniam pauperum venundatum fuisse, mox tamquam calitus
inspiratus, iubet eum velociter superpositis centum aureis ad Metensem ciuitatem san-
cto Pontifici deferri.] hæc auctor, qui & recitat fragmentum epistolæ Regis eiusdem
ad Arnulfum eremi secreta captantem, & nuncium remittere Ecclesiæ cupientem,
verbis istis:

Hoc quod per epistolam vestram, domine pater, rogare voluistis, vt in loco vestro al-
rer substituatur Episcopus: nullatenus nostra præsumptio facere præsumit; sed potius om- D
ni deuotione rogamus, vt si in bonorum operum exercitio vitam alicubi ducere delibera-
tis, apud populum vobis commissum, sicut cœpistis, conuersando, exemplum ei sitis pro-
merendæ salutis.] hæc ex Clotharij ad eum epistola scripta. Coluit præterea Clotharius
sanctum Gaudericum Cameracensem Episcopum, qui hoc ipso tempore egregia florebat
sanctitate, vt eius Acta restantur. Sed & magno honore profecutus est sanctam Godo-
bertam virginem discipulam sancti Eligij Episcopi Nouiomensis, à quo & Deo dicata fuit.
Huic idem Rex suum cessit palatium ad monasterium erigendum, quod & villis locupleta-
uit. Extant res ab ea præclare gestæ.

Quod autem ad bellicas eiusdem Clotharij expeditiones pertinet, hoc ipso exordio
monarchiæ in Gallia exercitum aduersus Burgundiam mouit. Quæ verò tunc gesserit
sanctus Lupus Episcopus Senonensis, eius Acta declarant his verbis: Mortuo Theodo- E
rico Principe, Rex Clotharius in Burgundiam veniens, hostili manu armatum Blidbo-
dem ducem misit in Senones. Illo ergo tela atrociter in oppidum vibrante, sanctus Epi-
scopus Lupus in Domino fidens, ad protomartyris Stephani ædem se contulit. Cumque
ad conuocandum populum signum ecclesiæ tangeret, viribus hostes destituti, tantoque
sunt terrore correpti, vt nullam sibi salutis opem superesse putarent, nisi fuga sibi con-
sulerent. Ita vir sanctissimus, dum instar Moyfi ad cælum tollit manus, hostes profligat.]
hæc ibi.

Porro quod ait auctor, S. Lupum ad conuocandum populum signum ecclesiæ teti-
gisse: illud fuisse prægrande tintinnabulū quod vocant campanam, quæ habentur inferius
declariant: nam post multa hæc ibidem: Clotharius Rex vbi comperit signum vel camp-
nam S. Stephani sonum edere gratissimum, iussit eam Parisios transferri, vt eius rinnitu
sapius

DEVS CAM
PANARVM.

CHRISTI
615.616.DEVS DEDIT PAP.
I.2.HERACLII IMP.
6.7.

A sapius delectaretur. Displicuit ea res beato Episcopo. Itaque mox vt ablata est à Senoni-
bus, omnem soni gratiam amisit. Id Rex intelligens, ocysus iubet suo illam loco restitui.
Vbi autem ad pontem Senonicum ventum est, rediit illi pristinus sonus, & ob sancti viri
merita septimo milliario auditus est.] hæc de campana Senonensi: quibus declaratur, iam
hoc tempore in vsu frequenti eas esse receptas. In Oriente autem adhuc consuetudo illa
perseuerabat pulsandi ligna ad populum conuocandum.

Hoc pariter anno mirificus ille Dei cultor Columbanus, Regum prauorū terror & vin-
dex, ex hac vitâ migravit; de quo ista Ionas habet: Beatus Columbanus, expleto anni cir-
culo, in ante dicto cœnobio Bobiense, vitâ beatâ functus, animam membris solutam cælo
reddidit nono Kalendas Decembris: cuius strenuitatem si quis nosse velit, in eius dictis re-
periet. Reliquiæ autem eius eo habentur in loco conditæ, vbi & virtutum decore pollent,
B præfule Christo.] hæc Ionas, qui & eius successoris Attalæ laudandam vitam æquè con-
scripsit. Constat quidem subrogatum esse in ipsius locum Attalam Burgundionem ori-
gine, suo magistro sanctitate non imparem. Porro qui dum vixit Columbanus Dei Eccle-
siam in tot tenebris sanctitudine vitæ & miraculorum editione veluti fulgentibus radijs
illustrauit, æquè post obitum clarus miraculis, ab ipsa Ecclesia consueto sanctis viris hono-
re annis singulis coli cœpit. Carens autem Columbano Clotharius Rex Francorum, eius
discipulo & successore in Luxouienſi cœnobio Eustasio fruebatur; adeoque coluit mona-
chos eiusdem Luxouienſis monasterij, vt ex eo complures ad Episcopatum promouendos
curarit: recensentur hi à Iona in Eustasio, Chagnoaldus Episcopus Lugduni, Acharius Vi-
romandorum & Nouiomensis & Tornacensis, Rachinacarius Augustoduni & Basileæ,
Audemarus Bononiæ & Tharonensis oppidi.

C IESV CHRISTI DEVS DEDIT PAP. HERACLII IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
616. 2. 7.

SExcentesimus decimus sextus vertitur Redemptoris annus, quartâ currente Indictio-
ne: quo Agilulphus Longobardorum Rex moritur, vbi regnasset (vt Paulus^a diaco-
nus ait) annos viginti quinque, cui successit maior natu filius Adalualdas sub tutela Re-
ginæ matris Theodolindæ: Sub his, inquit, ecclesiæ restauratæ sunt, & multæ donatio-
nes per loca venerabilia largitæ.] Sed famosa illa fuit munificentia, quam exhibuerunt
basilicæ in honorem S. Ioannis Baptistæ erectæ in Modoetia, de qua ista idem Paulus^b,
D deque eius erectione viuente adhuc ipso Agilulpho perfecta.

Per idem quoque tempus, inquit, Theodolinda Regina basilicam beati Ioannis Ba-
pistæ in Modoetia construxit pro se & pro viro suo & pro filiis & filiabus & cunctis Lon-
gobardis Italicensibus, vt ipse sanctus Ioannes sit intercessor pro cunctis ad Dominum. Et
illi venerunt inter se vnanimiter maiores natu cum Rege suo, vnà cum Theodolinda Re-
gina dicentes: Si sanctus Ioannes pro nobis interpellator sit ad Dominum Deum nostrum
Iesum Christum, nos omnes vnanimiter pollicemur illi omni anno, in die Natiuitatis suæ,
hoc est, octauo Kalendas Iulij, de nostris facultatibus transmissuros honorificè ad oraculum
eius, vt per illius interpellationem habeamus iuuamen Domini nostri Iesu Christi tam in
bello, quàm in aliis locis omnibus, quocumque ituri sumus.

Ab illo ergo die in omnibus actibus eorum cœperunt inuocare S. Ioannem, vt illis præ-
beret auxilium virtute Domini nostri Iesu Christi: & illi omnes permanebant illæsi, victo-
resque extiterunt super cunctos aduersarios suos. Locus autem ille supra Mediolanum
duodecim millibus est, quem Regina dedicandum curauit, multisque ornamentis auri &
argenti mirificè decorauit, prædiisque ditauit, familiaque & possessiones multas eidem
loco addixit in honorem sancti Ioannis Baptistæ. Dicamus assertionem scripturæ Theo-
dolindæ Reginæ: Offert gloriosissima Theodolinda Regina vnà cum filio suo Adalu-
ualdo Rege sancto Ioanni patrono suo de dono Dei, & de dotibus chartulam suæ do-
nationis, quam in suorum præsentia scribere fecit. Si quis quolibet tempore hanc te-
stem voluntatis suæ corruerit, in Iudicij extremi die cum Iuda traditore dam-
netur. Ordinatio verò eius talis fuit: De rebus sancti Ioannis nullo modo se debet
aliquis intromittere, nisi tantum sacerdotes qui ibi seruiunt die ac nocte, tantumque fa-
muli & famulæ qui ibi subiecti sunt, communiter debeant viuere.] hæc apud Paulum dia-
conum

S. COLUMBA
NI ABBA-
TIS OBITVS.

AGILULPHI
REG. OBITVS
^a Paul. diac.
lib. 4. c. 15.

^b Paul. diac.
lib. 4. c. 22. in
vet. edit. Ascen-
sian.

DE ECCL.
S. IO. BAPT.
IN MO-
DOETIA.

O BLATIO
THEODO-
LINDÆ.

conum, quæ desiderari videntur in nonnullis scriptis codicibus : accidisse enim potuit vt ex ipso originali exemplari donationis aliquis fortasse ista ad Paulum apposuerit, qui post hæc pergit narrare de habitu quo vti solerent eo tempore Longobardi; quod si cupis, tu ipsum consulas.

Quod pertinet ad res Oriëntalis Imperij, calamitosum planè illud reddunt Annales, nempe eo vsque progressos esse Persas, vt per Libyam venerint Carthaginem, eamque obsessam diu tandem ceperint. Tantopere inualuit potentia Cosrhoes, vt cum totam depopulatus esset Asiam, inuaserit post Aegyptum Africam quoque, nullo obice opposito. Ita Deus permisit barbarum Regem ad populorum peccata plectenda libere pro arbitrio in Orientem & Occidentem longè lateque grassari: cum verò ipsi placuit, redegit eum in nihilum. Inter tot tantaque orbis flagella Heraclius stupiditate quadam oppressus, omiſsa omni de bellicis rebus cura, ad suos filios honoribus prouehendos incumbit: hoc siquidem anno

(vt iidem habent Annales^a) creat Consulem Constantinum Iuniorum, qui & Heraclius dictus est; insuper & minorem eius fratrem ex Martina genitum, Constantinum itidem nominatum, Cæsarem appellat.

MODESTVS
CYRATHIE
ROSOLY-
MORVM EC-
CLESIAM.

Quod verò Ecclesia sancta Hierosolymitana, abducto in Persidem Zacharia Patriarcha captiuo, absque pastore relicta esset: iniuncta est eius administratio Modesto patri monachorum cuiusdam monasterij Palæstinæ: qui quidem magno animi ardore non ea tantum quæ ad animarum curam spectare videbantur, quietemque monachorum extorrum, summo studio pertractauit, sed etiam in restituendis igne consumptis ecclesiis (licet impossibile videretur rem tantam monachum vnum posse præstare) alterum se Zorobabem exhibuit. Locuples testis de his omnibus est Antiochus monachus in epistola ad Eustathium, quam superius citauimus, in qua de Modesto primùm hæc habet: Nos proinde humiles & abiecti, gratia primùm Dei, deinde seria admodum & accurata diligentia præmemorati sanctissimi Modesti, sedentariam hanc exigimus vitam in liberiore & tranquilliore otio.] & inferius rursum: Gratia enim Christi, sed & solerti sedulitate iam dicti venerandi apprime patris nostri Modesti, cuncta id temporis incoluntur effusè istius eremi monasteria.] ac paulo post:

Superfunt nuncia aliquot sanè quam læta, quorum fideli relatu & vestra & omnis sinceriter Christiani anima meritò possit exhilarascere. Hac igitur valde promptus & alacer annuncio vobis: Modestus sanctitatis eximie vir (de quo non semel dictum) non eorum modò prouidam gerit curam sollicitus, quæ per hanc vastam eremum sparsim disiecta sunt, monasteriorum, sed & moderandæ huic ciuitati ac vniuersæ circum finitimæ regioni solerter prospicit, Deo eidem cooperante in omnibus. Hic enim ad viuum nobis exprimit imaginem noui cuiuspiam Beseleelis, aut certè Zorobabelis. Gratia etenim plenus Spiritus sancti, templa Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ quidem barbarico igne conflagarunt, in sublime erigit omni prorsus digna veneratione, puta ædes sanctæ Caluarie, ac sanctæ Resurrectionis, domum insuper dignam omni honore venerandæ Crucis, quæ mater ecclesiarum est, sed & sanctæ Assumptionis ædem à fundamentis exædificat: adeò vt per hæc læta initia de futuris quoque spes amplissimas concipiamus, idque vel ob eos maximè, qui huc sperantur venturi ab externis regionibus, sancta hæc loca vt adorent, vt omnes in commune glorificemus Deum.] hætenus Leontius.

TEMPLA
INCENSATA
HIEROSOLY-
M. RE-
STAVRAN-
TVR.

Quòd enim Zacharias viueret, non alius admissus est Hierosolymorum Episcopus, cum non liceret in eodem loco Episcopos duos esse; licet ob Episcopalem præfecturam idem, viuente adhuc Zacharia, fuerit nominatus Hierosolymorum Præfectus, vt in Actis S. Anastasij martyris, dum agitur de eius baptismo post Zachariæ reditum per Modestum Hierosolymis exhibitò, vt suo loco dicturi sumus. Sed re vera si non Episcopus, loco tamen Episcopi, vsquedum idem postliminio rediit Zacharias, Modestus illam administravit Ecclesiam, cuncta restituens: adeò vt maximæ fuerit consolationis in tanto mærore videre (quod impossibile putabatur) exædificari cuncta quæ exusta fuerant sacra ædificia, aduerſantibus præsertim Iudæis, & Persis ipsis Palæstinam obrinentibus, atque tyrannicè dominantibus, vt quæ dicturi sumus, ostendent.

ANNVS agitur Domini sexcentismus decimus septimus, quinta Indictione: quo Deus dedit Papa, vbi sedisset annos tres minus diebus quinque, ex hac vita decessit octaua die Nouembris. Ita quidem secundum Anastasij rationem, necnon Martyrologium Rom. & alia, quæ celebrant eiusdem natalem diem octaua Nouembris: vnde nefas putamus à tanta resiliere auctoritate: qua ratione (vt dictum est) ipsum habuisse in sede minus dies quinque ab annis tribus apparet. Porro de eodem Deus dedit ista idem Anastasius habet: Hic clerum multum dilexit, sacerdotes & clerum ad loca pristina reuocauit.

DEUS DEDIT
PAPAE OB-
ITVS.

Hic dimisit propter obsequia sua ad omnem clerum rogam vnam integram. Hic fecit ordinationes tres, & in eis presbyteros nouem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero vigintinouem.] hæc tantum de eo Anastasius: vt planè dolendum sit tanti Pontificis facta scriptorum inopia adeò obscura esse relicta, quæ quidem oportuit insignia fuisse, cum ipsum antiquitus Ecclesia Dei coluerit vt sanctum; coque titulo receperit inter sanctos, atque annua commemoratione assidue sit venerata. Huius scriptorum fragmentum tantum extat vnus epistolæ ad Gordianum quemdam in Hispania Episcopum data, quod retinet Gratianus in suo Decretorum volumine, quod vnicum tanti viri monumentum hinc præterisse nolimus: sic enim se habet:

30. q. peruenit
ad nos.

Peruenit ad nos diaconus vester, sanctitatis vestræ epistolam deferens, quòd quidam viri ac mulieres præterito sabato Paschali die, præ magno populorum incurſu, nescientes, proprios filios suscepissent ex lauacro sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidente ratione debeant viri ac mulieres ad proprium vsum redire, an non. Nos verò mæsti in hac re inquisiuimus priorum patrum nostrorum dicta. Inuenimus autem in archiuis huius Apostolicæ sedis iam talia contigisse in Ecclesiis Isauriæ, Ephesiorum, simulque Hierosolymæ, aliarumque ciuitatum. Episcopis etiam earum ciuitatum ab hac Apostolica sede volentibus scire, vtum viri ac mulieres redirent ad proprium torum: beatæ memoriæ sanctissimi patres Iulius, Innocentius, & Cælestinus cum episcoporum plurimorum & sacerdotum consensu in ecclesia Apostolorum Principis prohibentes talia, perscripserunt & confirmauerunt, vt nullo modo se in coniugium reciperent mulieres ac viri, quicumque aliqua ratione susceperint natos proprios, sed separarent se; ne suadente diabolò, tale vitium innotescat.

DE SPIRITVS
SANTO C
ON
G
NATIONE
DECRETVM.

Scitis quia quomodo septem sunt dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi à primo pabulo sacrați salis & ingressu ecclesiæ vsque ad consummationem sancti Spiritus per chrisma. Ab hoc ergo primo sancti Spiritus dono vsque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in coniugium suscipere debet: & qui præsumpserit, tamdiu vinculo anathematis religetur, donec poenitentiam dignè egerit.] hucusque fragmentum epistolæ Deus dedit apud Gratianum descriptum. adduntur ab aliis alia, nempe restituendam esse dotem, & liberam facultatem nubendi concessam post annum: sed neutrum apud Gratianum.

Post mortem verò Pontificis Deus dedit vacasse sedem mensum vnum & dies sexdecim, idem qui supra Anastasius habet: licet alij codices legant, dies sex. qua ratione dicendum est, successorem ipsius Bonifacium, eius nominis quintum ordine, subrogatum esse die decimaquarta Decembris, vel secundum alios vigesimaquarta. Quòd verò hic ad finem anni huius creatus fuerit Pontifex, in sequentem annum à Beda ponitur, vbi ait: Ille Bonifacius post Deus dedit Ecclesiæ præfuit anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo decimo octauo.] hæc ipse. Fuit Bonifacius hic patria Neapolitanus, de quo plura inferius suo loco. Ante tempus autem ordinationis Bonifacij (inquit Anastasius) Eleutherius eunuchus Patricius & Exarchus tyrannidem cum sumisset, Rexque Italiæ dici voluerit, venturus Romam, à militibus Rauennatibus in via occisus est, caputque eius missum Constantinopolim ad Imperatorem.] Hæc breuiter de extincto tyranno.

BONIFACIUS
QUINTVS
PAPA
ELIGITVR.

Beda lib. 2.
c. 7.

Quo tempore monachus vagus & profugus è monasterio Luxouienſi, nomine Agrestinus, deficiens ad schismaticos, alios secum præcipites in ruinam abducere cupiens, magnos tum in Italia tum in Gallia motus excitat. Sed cum nihil penitus proficere valuisset, inherens cunctis communioni Catholice & Apostolicæ sedis (sicut alias semper cum

DE AGRESTINO
MONACHO ET
SCHISMATICO.

in Galliis eadem esset mota quæstio) in eaque firmiter permanere statuentibus, certamen aliud suscipit, aduersus scilicet monastica instituta à sancto Columbano relicta suis. Traxit seditiosus homo in hanc pugnam ad suas partes plures Episcopos, rumores ubique excitans: usque adeo, ut ad hos comprimendos Clothario Francorum Regi opus fuerit dare operam ut cogretur Matiscone Concilium. Hæc autem quomodo se habuerint, Ionas Abbas sui temporis res gestas profecutus, cuncta exactè quàm sincerissimè scripsit in vita Eustasij, ex quo ista tibi depromimus:

Ionas in Eustasij apud Bedam

*AGRESTI-
NVS IN SVR-
GIT IN EV-
STASIVM.*

Cum iam, inquit, *Eustasius in monasterio Luxouienfi successor sancti Columbani* ab omnibus haberetur gratus, ut nullus se beatum Columbanum perdidisse gemeret, qui eius doctrinis imbutus fuisset, omniumque Francorum procerum honore fulciretur, & præcipuè Clotharij Regis amore ac veneratione eluceret, præsertim cum cernerent in discipulo magistri instituta per omnia manere: exarsit more suo liuidus aduersus sancti viri famam. **B** Chelidrus, excitans contra eum vnum ex subditis Agrestinum nomine, qui quondam Theodorici Regis Notarius fuerat, & quadam compunctione cordis tactus, omnia quæ possederat relinquens, & Luxouiam veniens, se & sua omnia eidem venerabili patri tradiderat. Is inquam (ut cuncta replicem) religionis speciem in monasterio gestans, post non longum tempus conuersationis eius, arrogantia mentis elatus, postulat ut gentium esse prædicator permitteretur. Quem vir sanctus diu obiurgans increpat, dicens, cum rudem adhuc in religione non debere ad tale opus idoneum se putare, proponens ei in exemplum **Hieremiam**, qui electione Domini prædicator designatus, se dignum esse denegat, dicens: **A a Domine Deus, ecce puer ego sum, & nescio loqui. Moysen quoque, qui electus à Domino, tardioris & impeditæ linguæ se esse testatur.**

Hieremias

*APOSTOLA
TVM AD
GENTES
SIBI ARRO-
GAT AGRE-
STINVS.*

His & huiusmodi dissuasionibus cum nihil proficeret; quem tenere non valet, ire permittit. Qui cum in regionem Baiouariorum venisset, nullum fructum exercens ibi, post aliquantum temporis ad Aquileiam transit. Aquileienses enim discordabant à communione sedis Apostolicæ (de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum loquitur, dicens: **Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam**) obtrium videlicet capitulorum dissensionem, quæ præsentis operi necessarium non duximus inferere. Itaque veniens Aquileiam, socius statim schismatis effectus, Romanæ sedis à communione seiunctus ac diuisus est, totius orbis communionem quicumque Romanæ sedi iungeretur damnans, in sola Aquileia Orthodoxam fidem retineri decertans. Quo schismate imbutus, epistolam venenosam & increpationibus plenam ad beatum Attalam Bobiensis cœnobij patrem per Aureum Adaluualdi Regis Longobardorum Norarium dirigit. Quam epistolam beatus Attala perlectam, & ridiculo habitam, mihi tradidit seruandam: quam ego etiam per multorum spatia annorum abditam penes me habui, & postea mea negligentia perdidit: nec alius vti que quilibet eam, sed ipse proprio stylo scripsit.

*FUGATVS
VT SCHIS-
MATICVS
AGRESTI-
NVS ALIVD
BELLVM EX
CITAT.*

Directa itaque ad beatum Attalam epistola, ipse ad Luxouium properat: Eustasium schismatis aculeis tentat, si sanam mentem sua vesania corrumpere queat. Venerandus autem vir Eustasius paternis effaminibus errantem increpat; ut respiscat, hortatur & obsecrat. Cumque salutaribus monitis & salubri antidoto mentem peste corruptam curare nequisset, à suo suorumque collegio segregatum abire coegit. Fugatus igitur ab Eustasio miserabilis Agrestinus, huc illucque diuertit, ut aliquos sui erroris fautores facere posset. Cū verò à sententia recessisse videri potuisset; ex nouo certamine quærit sibi coronam, qui ex primo retulerat ignominiam. Quodnam istud fuerit, Ionas ita declarat: **Sed cum nihil eius imperitia longo tempore peragere quiuisset, tandem aduersus regulam B Columbani liuido dente garrire cœpit, ac velut cœnosa sus grunniens, per quoscumque potuit parilitatis suæ similes abominabile murmur excitauit, annuente sibi Appellino Genuensis vrbs Episcopo, qui ei consanguinitate proximus erat. Hic denique Appellinus vicinos Episcopos singulatim sibi iungere in auxilium Agrestini nisus est omni studio, ita ut Regem Clotharium tentaret si suæ partis assentator fieri voluisset. At ille sciens & experimento cognitam habens beati Columbani sanctitatem & discipulorum eius doctrinam, postquam diu redarguere tentauit grunniens hæretici sectam, nec præualere potuit aduersus eam: statuit ut Synodali examinatione probareretur, non ambigens de auctoritate venerabilis viri Eustasij, quin omnes aduersantes sanctæ regulæ suæ prudentia superaret.**

Tunc

A Tunc emanante regali auctoritate, multi iam Burgundiæ Episcopi in suburbio Matisconensis vrbs conueniunt: inter quos maximus hæreticorum Vuarnacharius quidam, dum & ipse fieri vellet assentator Agrestinianæ partis, ipso die quando aduersus Eustasium altercatio futura erat, morte præuentus interiit. Sed nec eo terrore turbati ceteri confautores aduersæ partis, qui conuenerunt, deductum in medium Agrestinum depromere cogunt, quid contra regulam Columbani vel Eustasij obiiciendum haberet. Tum ille tremantibus labiis assistens, & nihil auctoritatis vel elucubrati eloquij habens, ait superflua quædam & canonicæ institutioni contraria in eorum studiis teneri, cochleam videlicet, quam lamberent, Crucis signo crebro signari, & in ingressu cuiuslibet domus intra cœnobium tam introeuntem quàm egredientem benedictionem postulare: Columbanum etiam à ceterorum Ecclesiasticorum more desciscere, & sacra Missarum solemniam multiplicatione orationum vel collectarum celebrare.

*CONCIL.
MATISCO-
NENSE CO-
GITVR.*

B Auditis huiusmodi obiectionibus, beatus Eustasius conuersus ad suæ partis Episcopos dixit: Vos, o decus sacerdotij, probare debetis, qui in Ecclesiis veritatis ac iustitiæ seminarium distribuunt, & qui veritati ac religioni aliena tradant. Quicquid enim à norma veri tramitis dissentit, extra Ecclesiæ corpus segregari debet. Vestrum est discernere obiecta, an sint à Scripturarum serie aliena. Agrestinus ait: Tuo ore nobis edicito: nosse enim à te volumus, quod dignum super hoc responsum reddas? Sanctus Eustasius respondit: Nequaquam, ait, reor contrarium esse religioni, si cochleam quam Christianus lambit, vel quodcumque vas, aut poculum Crucis signo munit, cum per aduentum signi Domini pellatur pestis aduersantis inimici.]

Fuisse quidem in more positum apud Christianos antiquitus, ut ad omnem actum & ad omnem potum & cibum signarent se signaculo Crucis, præter illa quæ de his Tertullianus tradit in libello de corona militis, & sanctus Hieronymus ad Eustochium, ex Eusebio suo loco vidimus Christianos milites in castris Ethnici Imperatoris militantes ex eo indicio detectos fuisse Christianos esse, quod ad omnem potum signarent poculum Crucis signo. Ad aliud verò accusationis caput quod obieciatur, Eustasium ita respondisse, Ionas affirmat: Introeuntem verò monachum cellulam, vel exeuntem, benedictione Domini armari, ratum duco, iuxta Psalmistæ vocem: Dominus custodit te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus: Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & usque in sæculum. Licet enim hoc ad vnumquemque Christianum referatur, ut gratia baptismi per fidem in Ecclesia seruetur, in eo videlicet, qui ad eam ingreditur, & usque ad finem perseverantiæ vigore firmetur: de quotidiano tamen motu, siue ingressu, vel egressu, seu progressu vnumquemque nostrum signo Crucis armari, vel benedictione sodalium fas duco roborari.

Psalm. 120.

Multiplicationem verò orationum in sacris officiis credo omnibus proficere Ecclesiis: quia dum plus Dominus creditur, plus inuenitur; & cum vberius oratione pulsatur, eo citius exaudire probatur. Nihil enim amplius desiderare debemus, quàm orationi incumbere, sicut Dominus sub Apostolorum numero hortatur: **Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.** Sic & Apostolus nos sine intermissione iubet orare: sic omnis Scriptura sacra hortatur nos ad Dominum sine cessatione clamare. Nihil equidem tam vile, tamque salutare, quam Creatorem multiplicatione precum & assiduitate orationum pulsare. Ita quidem quod de multiplici collectarum numero (ut dictum est) argueretur monastica institutio, nihil iudicatum est esse quod repugnaret constitutionibus sanctorum Patrum; quibus illud tantum prohibitum fuisse, suo loco diximus, ne quis præsumeret orationes in ecclesia publicè recitandas ex sua inuentione proponere. Sed pergit Ionas:

*Matt. 26.
& Luc. 22.
1. Thes. 5.*

His & horum similibus responsis cōfusus Agrestinus, addit garrulitatis noxam: calumniatur capitis comam ineptè præcidi, & ab omnium hominum more descisci. Eustasius autem, ut erat virtute patientiæ & scientiæ comptus: In præsentia, ait, omnium horum qui præsto sunt sacerdotum, ego eius discipulus & successor, cuius tu disciplinam & instituta damnas, te ad diuinum iudicium cum eo intra præsentis anni circulum causaturum inuito, ut iusti Iudicis examine sentias, cuius famulum tuis detractionibus maculare procures. His dictis, metus quosdam eorum qui Agrestinianæ partis fautores erant, percussit, hortanturque omnes ut pacis nexu corda iungerent, & ut iste temeritatis audaciam tolleret, & ille paterno affectu labentem piis correptionibus solueret. Ad hæc Eustasius:

*PACEM
SVADENT
EPISC.*

Vestris,

Vestris, inquit, libens satisfacerem precibus, si misera mens duritiam vecordiae molliret, & correctis cauterio morbis, vel antidoto visceribus defectis, redux ad salutifera monita remeare nitatur. Cogentibus ergo cunctis, Agrestinus simulatam pacem postulat, quod postea actibus depromptit. Eustasius vero mitis animi suasionem flexus poscentium, pacem tribuit, & pacis osculum illi porrexit.] hęc de fine Matisconensi Synodi Ionas: in qua cum nihil unquam obiectum sit ab Eustasio schismaticum illum esse hominem & à Catholicæ Ecclesiæ communionem se iunctum, utique par est credere ipsum ante iudicium, ut illic agere posset, quoquo modo palinodiam recantasse: alioqui illi pacem dari, repugnante sententia Apostolica, ex qua nec Aue ei dicendum erat, nequaquam iussissent Episcopi, neque Eustasius implere curasset. Sed finem inira palæstræ spectemus. Etenim et si ad pacis osculum receptus est, haud tamen arma dimisit, sed occultauit, suo illa tempore exerturus, ut fecit. nam audi Ionam:

2. Ioan. d.

ROMARICVS ET AMATVS SEDVCTI AB AGRESTINO.

Vix ad interuallum breuis spatij manifestam vesaniam suam Agrestinus verecundiae metu repellens, coepit iterum monasteria tentare, & sub specie discipuli pretium prodicionis taxare. Ad quemdam namque virum venerabilem Romaricum nomine venit, qui primæ nobilitatis fuerat apud Theodobertum Regem habitus; postque per exemplum Columbanii, ac per Eustasij prædicationes monitus, ad Luxouium veniens, monachicæ institutioni se subdidit. Quo diu sub regulari tenore vitam agente, postea Eustasio anuente, puellarum monasterium in suo proprio inseruit, & regulam Columbanii illis custodiendam indidit. Cumque iam multa religione polleret, ad eum Agrestinus pergit, seseque subditum atque obedientem simulat, simulque Amatam, quem ibi Eustasius ob imbucendam regulam præfererat, mollibus sugillationibus tentat. Nam quibusdam sacræ religionis regulis ab eis neglectis, tam Amatam quam Romaricum ab Eustasio obiurgati fuerant. Laesos ergo eos ut præsentit Agrestinus, exasperatas mentes suis assertionibus iungere volens, stimulat venenata verba sanas mentes recipere, & in contemptum regulæ Columbanii propriam vesaniam propagare. Proh dolor! exitiale vas ac letifera doctrina repletum sanas mentes diabolica insania maculauit. Abiectis etenim pristinis institutis, rudibus conati sunt præfati iam viri instruere plebem doctrinis.

TENTATVR FRVSTRA A SCHISMATICO S. BVRGUNDOSORARA.

Isaia 5.

Deinde nefandus Agrestinus ad venerabilem matrem Burgundosoram iter dirigit (Abbatissa hæc erat monasterij sanctarum virginum, S. Columbanii discipula) ut etiam illam suis stimulationibus, si valuisset, macularet. Quem beata virgo Christi non femineo more, sed virili confudit responsione, dicens ad eum: Num tu confurator veritatis, & nouorum introductor argumentorum ad hoc huc accessisti, ut veneno tuo dulcia mella perfunderes, & vitalia alimenta letali amaritudine commutares? Miser ac detestabilis, tu detrahis illis, quorum ego virtutes agnoui, quorum doctrinam salubrem recepi, ex quorum eruditione multos caelestia regna penetrasse comperi. Meminisse te velim Isaia dictum: Væ qui dicit malum bonum, & bonum malum. Festina ergo ab his venenatis assertionibus recedere, ne te ira Dei comprehendat. Confuratus itaque his famula Dei increpationibus impius Agrestinus, rursus ad Romaricum & ad Amatam repedit, ut coeptum opus erroris ad effectum nequitiae perducatur.] Magna planè ista fuit Burgundosora & celebris sanctitate virgo, cuius res præclare gestas idem Ionas (ut ipse profiteretur in vita sancti Columbanii) conscripsit, de qua dicturi sumus postea. Sed de vltione diuinitus in seditiosos immissa idem Ionas narrare pergit his verbis:

DEI VINDICTA IN SCHISMATICOS.

Nec defuit illis vltio diuina, cum & ipsi & alij complures iam ad hoc aspirarent, ut peruersi dogmatis hæretici huius assentatores, id est, consensientes, fierent. Lupi siquidem per intempestam noctem intra septa monasterij irrupentes, aliquos ex fratribus moribus suis laniant, atque in prædicta peste derelictos diræ morti miserabiliter tradiderunt. Quemdam etiam Plerum nomine, qui adhuc discordiæ fomitem vehementer administrabat, dæmonum rabies peruasit, & ignobiliter ad extrema perduxit: nam propria manu ipse laqueo se suspendit. Porro cum hæc vltio nequaquam fieret correctio delinquentium, maior protinus vindicta secuta est. Subito namque fulgur ingens è caelo lapsum, tanto fragore percutit locum, deuastat monasterium, tegumenta subuertit, plebem exurit, ut præsens correptio manifestè monstraret futuram debere fugere iram: mortuique sunt ad præsens plusquam viginti homines, auctore tamen totius criminis ad poenitentiam referuato, ut si cognosceret semetipsum & rediret, sanitatem proculdubio reciperet: nullum etenim Dominus perire desiderat; sed semper, quamuis grauibus delictis obrutum,

per

A per poenitentiae fomenta redire expectat. Cumque sibi sapius poenitentiae locum datum infelix Agrestinus non cognouisset: ut Eustasij sententia ad iudicium cum inuocantis præualeret, ante triginta dierum circulum quam ventis anni meta compleret, à seruo suo, quem ipse redemerat, securi percussus interiit; & occasio criminis dicebatur vxoris permixtio: quod quamuis multi dixerint, & vera asserere vellent, nostrum tamen affirmare non est: cuncta enim, iuxta Salomonem, adducet Deus in iudicium pro omni reatu, siue bonum, siue malum.] subdit de duobus ab eo subuersis monachis ad poenitentiam receptis, necnon de Episcopis qui aduersabantur ad saniolem mentem reuersis, & erga instituta eadem propensioribus redditis, deque mira propagatione ordinis, & aliis monasteriis recens erectis post superatas eiusmodi tentationes. Audisti finem schismaticorum, & ad declarandam veritatem Dei iudicium in vindictam præuaricatorum interpositum?

B Quod ad lapsos restitutos pertinet, subdit ista Ionas: Post hæc Amatus & Romaricus Eustasij patris indulgentiam postulantes, ab eo recipiuntur, & in pristinum gradum restituntur.] Quod verò ad Amatam spectat, verè se poenitentem exhibuit, adeo ut sanctitate claruerit, moriensque se probè Catholicum esse declarauit, edita publicè fidei professione: nam qui eius vitæ res gestas est persecutus, hæc de ipsius poenitentia & professione Catholica ante obitum: Iam annum in eo cilicio & cinere egerat, die ac nocte iugiter precibus vacans, cum præ nimio membrorum cruciatu, cute & carnibus excisis, nuda ossa paterent. Interim ille nihilominus cum lacrymis semper Domino loquebatur. Cum autem finem adesse sentiret, cuidam fratri ait: Affer epistolam Leonis Papæ, quam ille ad sanctum Flavianum scripsit, in qua Catholicæ fidei plenissima ratio continetur. Allata est epistola, & cum illi legeretur, ita dixit: Sic credo, o Trinitas ineffabilis: Ita confiteor, Deus omnipotens: Ita de te sentio, Fili Dei Christe Iesu: Sic de te intelligo, Spiritus sancte, æterne Deus: Atque ita vnum Deum in Trinitate, trinumque in vnitatem confiteor.

Vt S. Amatus Sur. die 13.

SEPTIMO AMATVS POENITENS ET SANCTVS.

C Cum autem summa esset humilitate præditus, indignum se putauit, qui intra ecclesiæ septa sepeliretur. Iussit igitur sibi fodi sepulchrum in ipso aditu basilicæ Matris Dei, & hoc epitaphium, quod ipse composuit, ei imponi:

OMNIS HOMO DEI QUI IN HUNC LOCVM SANCTVM AD ORANDVM INTROIERIS, SI MERVERIS OBTINERE QVÆ POSTVLAS, PRO ANIMA AMATI POENITENTIS HIC SEPVLTVM DOMINI MISERICORDIAM DEPRECARI DIGNERIS: VT SI QVID MEA PRAVITAS DE MEIS PECCATIS OBTINERE NON POTVIT TEPIDE POENITENDO, OBTINEAT VESTRA TANTORVM CHARITAS SEDVLO DOMINI MISERICORDIAM DEPRECANDO.] hæc tamen epitaphium, quo veri poenitentis specimen edidit; qui & ob præclara merita inter sanctos relatus, Idibus Septembris anniuersaria memoria in Ecclesia celebratur.

Martyrolog. Rom. ea die.

Romaricus etiam & ipse dignè omnes veri poenitentis numeros explens, sancto sine quieuit, & inter sanctos æquè adnumeratus rediuita memoria annis singulis colitur sexto Idus Decembris. Sed mirati sumus, eos qui ipsorum res gestas sunt persecuti, de lapsu nihil dicere: adeo ut omnino hoc remansisset incognitum, nisi Ionas in Eustasio, rerum sui temporis scriptor, id amplius notis testarum reliquisset, maiori utique gloria Dei, & proficuo exemplo in eius Ecclesia, in qua rarò contingit redeuntem ab hæresi siue schismate dignè poenitere. sed de his hæc tamen.

Martyrolog. Rom. dicta die.

Quod ad res Orientales pertinet: cum nullam sibi adesse vim resistendi Persarum Principi Heraclius Imperator sentiret, tandem ad preces supplices se conuertit: & quamuis antea eodem vsus remedio, fuisset iam missa legatione repulsus; rursus tamen nouam legationem ad Cosroem Regem Persarum decernit, qua ab eo quibusuis iniquis conditionibus pacem exposceret. Non deerant argumenta perualida ad mouendum Regem, si apud superbum & fastu tumidum elatum victoriis hominem aliqua ratio locum habere potuisset: verum inflata arrogantia mens expers mox omnis redditur rationis. Præpotens verò præ ceteris illud potuisset ferream emollire ceruicem, quod idem ipse Cosroes profugus, exors regni, suis redditus infensissimus, fuisset tamen ab Imperatore Romano (ut suo loco dictum est superius) magna potentia in Imperium restitutus atque defensus: cuius præstiti adeo immensi beneficij si memor, si gratus existere voluisset, parere utique naturæ legibus debuisset, ut redderet quod acceperat beneficium. At quid omnium legum exors barbarus truculentus? Quo cernit Romanum Imperatorem magis

DE LEGATIONE HERACLII AD COSROEM REG. PERSAR.

CHRISTI
618.BONIFACII PAP. V.
I.HERACLII IMP.
9.

A magis se subiicere, eo se ipse aduersus eum omnemq. Christianorum gentem insolentius extollit, nec veretur impiam illam pacis conditionem per legatos præscribere, qua vellet, si pacem cuperet, ipsum cum omnibus suis Christianæ religionis fieri negatorem, cultorem verò Solis Persarum dei. Referunt enim hæc Annales hoc anno his verbis: Anno octauo Imperij sui rursus Heraclius misit in Persidem legatos ad Cosrhoen postulans pacem. At Cosrhoes iterum eos spreuit, asseuerans: Non parcam vobis, donec Crucifixum abnegatis, quem Deum fatemini esse, & adoretis Solem.] hæc ibi. At respexit tandem, serò licet, Deus in Regem Assyriorum, quem dedit in opprobrium gentibus. sed de his suo loco dicendum erit.

^aApud Miscel.
lib. 18. an. 8.
Heracl. Imp.

IESV CHRISTI

BONIFACII PAP. V.

HERACLII IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

618.

I.

9.

Qui primus Bonifacii Papæ numeratur annus, idem & Redemptoris ponitur sexcentisimus decimus octauus, Indictionis sextæ: cum ipse Pontifex in eminenti Petricæ cathedra collocatus, pastoralis munere mentis oculis lustrans orbem, vnde iugeat, conspiciens vbique tragœdias; ex restituta tamen iam penè collapsa in Anglia Christiana religione, vnde lætetur, reperit argumentum, quod scilicet, qui iam profugi rediissent Episcopi, iterata Euangelij prædicatione, ex iacto semine manipulos læti referrent. Acceptis enim ipse Bonifacius litteris de conuersione Eadualdi Regis, eiusque sororis Edilbergæ, vxoris Eduini Regis, admodum lætatus, primum omnium diligentem operarium Euangelicum digna remuneratione prosequitur, & amice congratulatur. Etenim scribens ad Iustum Rossensem Archiepiscopum, eidem pallium in signum claritatis plenitudinis potestatis mittit. Extant quidem ipsæ Pontificis litteræ hic merito recitandæ, quæ sic se habent:

^bAdualdi
Eadualdi.

Dilectissimo fratri Iusto Bonifacius.

Quam deuotè, quamq. etiam vigilanter pro Christi Euangelio elaborauerit vestra fraternitas, non solum epistolæ à vobis directæ tenor, immo indulta desuper operi vestro perfectio indicauit. Nec enim omnipotens Deus aut sui nominis sacramentum, aut fructum vestri laboris deseruit, dum ipse prædicatoribus Euangelij fideliter repromisit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Quod specialiter, iniuncto vobis ministerio, eius clementia demonstrauit, aperiens corda gentium ad suscipiendum prædicationis vestræ singulare mysterium. Magno enim præmio fastigiorum vestrorum, delectabilem cursum bonitatis suæ suffragiis illustrauit, dum creditorum vobis talentorum fidelissimæ negotiationis officiis, vberem fructum impendens ei quod signare possitis, multiplicatis generibus præparauit. Hocque etiam illa à vobis reparatione collatum est, qui iniuncto ministerio iugiter persistentes, laudabili patientia redemptionem gentis illius expectatis; & vestris vt proficerent meritis, eorum est saluatio propinata, dicente Domino: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Saluati ergo estis spe patientiæ, & tolerantia virtute: vt infidelium corda naturali ac superstitioso morbo purgata, sui consequerentur misericordiam Saluatoris.] hæc dum Bonifacius Papa inculcât, satis ostendit, profectioem ipsorum in Galliam non fuisse fugam, vt illuc amplius reuertendi desierit animus, sed potius ad tempus factam secessionem, vt ibi redeundi tempus expectarent opportunum; cuius rei gratia adeo eorum tolerantia à Bonifacio commendetur. Sed pergit epistola:

Susceptis namque apicibus filij nostri Eadualdi Regis, reperimus quanta sacri eloquij eruditione eius animum ad veræ conuersionis & indubitatae fidei credulitatem fraternitas vestra perduxerit. Qua ex re de longanimitate clementiæ cælestis certam assumentes fiduciam, non solum suppositarum ei gentium plenissimam salutem, immo quoque vicinarum, vestræ quoque prædicationis ministerio credimus subsequendam: quatenus (sicut scriptum est) consummati operis vobis merces à retributore omnium bonorum Domino tribuatur. Et verè per omnem terram exisse sonum eorum, & in fines orbis terræ verba ipsorum, vniuersalis gentium confessio, suscepto Christianæ sacramento fidei, protestatur.

Pallium præterea per latorem præsentium fraternitati tuæ, benignitatis studiis inuitati,

CHRISTI
618.BONIFACII PAP. V.
I.HERACLII IMP.
9.

A ti, direximus: quod videlicet tantum in sacrosanctis mysteriis celebrandis licentiam vtendi impertiuimus: concedentes etiam tibi ordinationes Episcoporum, exigente opportunitate, Domini præueniente misericordia, celebrare: ita vt Christi Euangelium plurimorum annunciatione in omnibus gentibus, quæ necdum conuersæ sunt, dilaretur. Studeat ergo tua fraternitas hoc, quod sedis Apostolicæ humanitate percepit, intemerata mentis sinceritate seruare, intendens cuius rei similitudine tam præcipuum indumentum humeris tuis baiulandum susceperis: talemque te Domini implorata clementia exhibendum stude, vt indulti muneris præmia non cum reatitudine, sed cum commodis animarum ante tribunal summi & venturi Iudicis repræsentes. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater.] hucusque Romani Pontificis epistola.

DEVSVPAL
LII.

B Quod ad statum rerum Orientalium spectat, nihilo hic annus superiore felicius fuit, etsi non cum Persis res acta: Chaganus enim Auarum Rex dolo, sub pacis nomine decipiens Heraclium Imperatorem, suburbia Constantinopolitanæ vrbis est deprædatus. hæc pluribus tradunt Annales summam ex Theophane relata, & à Cedreno eadem repetita.

Edidit hoc nono anno sui Imperij Heraclius, exigente Sergio Patriarcha Constantino-politano, pragmaticam sanctionem, ne quis cooptaretur in clerum, nisi in defuncti locum subrogaretur. Accidebat enim vt procerum fauore complures sese intruderent in eam Ecclesiam, adeo vt reditus ad alendos omnes non suppeterent. Id ergo cum ipse Patriarcha iam statuisset, ab eodem Imperatore ea quæ à se decreta essent, pragmatica sanctione firmari petiit, quæ sic se habet:

^cNovell. Imp.
lib. 2. Nouel. 4.

C Eriam ea quæ sæpenumero ab hominibus excogitata præclare videntur, casus quidam forte fortuna superuenientes ad statum planè diuersum traducunt. Quale quiddam cum nunc quoque contigerit, vt ad præsens mandatum respiceremus, nos incitauit. Quippe cum ij qui clero sanctæ maioris Ecclesiæ in hac vrbe regia continentur, eius res non mediocriter grauati perspexerint, multis sanctitatem vestram molestantibus, vt diuersas personas in clerum recipiat, & in oratoria sanctissimæ Matris Domini ac Saluatoris nostri Iesu Christi qui Deus est, tam id quod est in Blachernis, quam quod in iis quæ Urbicij appellantur, adeo quidem vt inde diariorum quantitas (quæ aly quotidianas vocant distributiones) quæ ipsis datur, magnopere excreseat: Deinde petentibus vt aliqua etiam officia Ecclesiastica committantur aliis, de quibus non exigua rebus eiusdem sanctissimæ Ecclesiæ utilitas proueniret. Cumque quod ita geritur, correctionem consequi petiuerint: gratificandum tam sanctitati vestræ, quam iis qui dicto clero continentur, duximus: vt certarum personarum numero circumscribantur indicatarum religiosarum ædium clerici, & qui Ecclesiastici ministerij officia gerunt: ita vt nemo possit inter indicatos clericos recipi, vel curas Ecclesiasticas suscipere prius, quam aliquibus ex eorum ordine deficientibus, ad eum numerum, qui vobis vniuersis placuerit, vel clerici dictarum religiosarum ædium, vel Ecclesiasticæ curationes redigantur.

HERACL.
SANCTO
DE CLER.
CIS ECCLES.
CONSTAN-
TINOPOL.

D Hæc ergo vobis ita placita postquam nostras ad aures peruenerunt, precibus etiam nobis oblati, vt per sanctionem nostram pragmaticam rectè à vobis trutinata confirmarentur: non abs re nos, qui de commodis eiusdem sanctissimæ maioris Ecclesiæ Dei sollicitè semper cogitamus, reapse precibus vestris annuendum duximus, dictamque sanctionem pragmaticam sanctissimæ apud nos Ecclesiæ largiti sumus, licentia vobis per eam concessa, vt cum qui manifesta emolumenta rebus Ecclesiæ affert, idque vel per donationem, vel pactioem, vel per supremam voluntatem, vel alia ratione beneficium id quod ei datur excedentia: prius etiam quam dicti clerici, vel Ecclesiasticorum officiorum administratores ad statutum numerum redacti fuerint, citra vllam prohibitionem, voti sui compos fiat, ordine factorum canonum nihilominus obseruando: siue is ipse qui hoc agit, in aliquem ex prædictis cleris recipi voluerit, aut officium Ecclesiasticum consequi; siue animus ei sit alteri personæ hunc ordinem impetrare.

E Hæc igitur cum indicata sanctio pragmatica contineat: retulit ad nos in præsentia sanctitas vestra, diuersas quidem personas indicatis clericis adscribi cupere, vel Ecclesiasticum officium accipere, vel tale quid alteri cuiquam impetrare, sed vereri ne postea quidam eis negotia facebant, inquirendo, quam re ad vtilitatem rerum Ecclesiasticarum peracta, voti sui compotes facti fuerint; quando post aliquod elapsi temporis interuallum eis huiusmodi probatio difficilis accidat: Et quidem alios nolle nota esse, quæ tum in ipsos, tum erga Ecclesiam facta sint: vnde fiat, vt nonnulli ab iis faciendis reuocentur, quæ ad vtilitatem rerum

rerum

rerum Ecclesie spectant. Quamobrem ne per hanc occasionem id quod nuper ad eius utilitatem est excogitatum, damni causam ei praebeat: nos scientes supra omnes alios sanctitatem tuam Ecclesie sanctissimae conducentia sollicitè curare atque perficere, fiduciam ei praestamus, quod haudquaquam indicatae sanctionis, etiam absque illa observatione quae per eam exponitur, ad dicta duo capita pertinentia procuret, respiciens (ut solet) ad ipsum Deum, qui omnium quidem religiosarum adium inspector est, sed in primis sanctae Dei maioris Ecclesiae in hac ipsa regia vrbe, à qua citra intermissionem tot ac tantae circa pias actiones expensae proficiscuntur. Confidimus enim, quod etiam sola per se sanctitas vestra relatorum ab se capitum quodlibet examinans, in proposito negotio eacum consulter, tum agat, quaecumque rebus Ecclesiasticis utilitatem siue manifestam, siue quae ignota vulgo esse debeat, afferre possunt.] quae sequuntur (ut vides) litteris fuere grandiusculis exarata in Graeco etiam exemplari Latinis notis: LEGI. DAT. VIII. KAL. MAIAS, B. C. P. DOMINORVM NOSTRORVM PISSIMORVM PER P. AVGG. HERACLII ANNO NONO, ET HERACLII NOVI CONSTANTINI FILII IPSIVS ANNO SEPTIMO.]

Huic inscriptioni adiciamus aliam itidem temporis huius indicem, quam in Confessione ecclesiae sanctae Caeiliae in Vrbe trans Tiberim positam legimus hisce verbis:

HIC REQUIESCIT THEODORVS VC GRAECVS VIZ TEVS QVI FVIT FIDELIS ET CARVS AMICVS MVLTORVM Romanæ Reipublicae iudicium amicitiae custos benignus pius domus suae bene praepositus. quem etiam locum comparavit avv iore archipbō tit scāe ceciliae solidos sex. depositus die qv ar. ta decima avgvsti ind. septima. et eius filius theodoric. qui bixit m vii depositus idvs octobris imp̄p̄ dō n̄n piissimis avgg heraclio anno nono p̄c̄ eiusdem dñ anno octavo. atque heraclio constantino novo filio ipsius anno septimo indict. septima. qvi vixit annos plvsmivus lxxv.

DE PRETIO PRO SEPULTURA.

Gregor. lib. 7. epist. 4. Ind. 1.

Genes. 23.

At quod audisti pretium datum pro sepultura: id quidem ex antiqua consuetudine, quam S. Gregorius abolere conatus est, ut ipse testatur in epistola ad Messalinum Episcopum, ubi haec ait: Secundum nostrum institutum noueris nos illicitam antiquam consuetudinem à nostra Ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum praebere ut loca humandi corporis pretio possit adipisci. Nam si Gentiles (ut arbitramur) viri Sichimitae Abrahæ pro Sarra mortua, atque in loco proprio humanda, sepulturam gratis obtulerunt, & vix magna eius importunitate coacti sunt ut pretium de loco sepulturae perciperent: nos qui Episcopi dicimur, de humandis fidelium corporibus pensa quid facere debemus. Hoc ergo fraternitatis vestrae iudicio committimus.] haec Gregorius. Vides igitur post ipsius obitum eius decretum de sepultura pretio non tradenda exoleuisse. Sed quomodo iuste pieque pro sepulturae loco perpetuo conseruando aliquid tradatur & accipiat, tu consule Canonistas id pluribus disputantes.

CONCILIUM SPALENSE.

Sexcentismus vndeigesimus annus agitur, Indictionis septimae, quo & nonus numeratur Sisebuti Hispaniarum Regis, secundum Chronicon Isidori: cum celebrata est in Hispania Synodus Spalensis, ita dicta, ut haud obscure titulus eius significat verbis istis: Synodus habita in ciuitate Spali, sub die Iduum Nouembrium, anno nono regnante gloriosissimo Principe Sisebuto, Era sexcentesima quinquagesima septima.] Sed licet ita titulus habeat, breuitatis causa, pro Hispalensis, Spalensis dicta videtur, sicut loco Hispalis, Spalis, cum non dubium sit intelligi de praclarissima illa ciuitate, quae in Baetica prouincia est, cuius bene notus, qui eidem Synodo praesuit, Episcopus Isidorus erat.

In hac autem Synodo controuersiae plures diuersarum Ecclesiarum per sessiones singulas, quae extant numero tredecim, sunt decise, & quidem satis erudite, utpote S. Isidori, qui praesuit, doctrina examinatae. In quibus obiter illud notamus, improbari ministros Episcopi

A Episcopi esse laicos. Sunt enim haec verba in nona sessione, cum de oeconomio statuunt, ut sit clericus, sicut & alij: Oportet nos & diuinis libris & sanctorum Patrum obedire praecipis, constituentes, ut hi qui in administrationibus Ecclesiae Pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec professione, nec habitu.] Sed & illud observatione dignum, vetari monachis omnem consuetudinem cum dicatis Deo virginibus: nam haec in vndecima sessione: Ea circa monachos disciplinae cautela seruata, ut remoti ab earum peculiaritate, nec vsque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum: sed nec Abbati, vel ei qui praeficitur, extra eam quae praest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem morum pertinet, licebit; nec cum sola quae praest, frequenter eis loqui oportet, sed sub testimonio duarum aut trium sororum, ita ut rara sit accessio, & breuis omnino locutio. Absit enim ut monachos (quod etiam dictu nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus, & c.] ita sanctissimi Patres, non amplius his securitatis tribuentes, quam Adam & Eua in paradiso Dei existentibus.

Quid autem actum sit cum haeretico Eutychiano eius partis quae dicitur Acephalorum, demonstrat decima sessio. Iam diaboli opera in Hispanias vsque ex Orientalibus oris venenum diffusum erat, ut nisi quantocyus eidem remedium parasset sanctissimus Isidorus, perfacile illud potuerit Hispaniarum Ecclesias labefactare. Magno vero diuinæ dispensationis beneficio impegit in scopulum, qui ex Oriente venenatas merces detulit in Hispanias: scopulum dixerim fidei robore fortem atque constantem Isidorum Episcopum. Sed breuiter totius duodecimae sessionis progressum audi, quae sic se habet: Duodecima Actione ingressus est ad nos quidam ex haeresi Acephalorum, natione Syrus (ut asserit ipse) Episcopus, duarum in Christo naturarum proprietatem abnegans, & Deitatem passibilem asserens: cuius dum nostris sensibus tanti erroris confusio patuisset, prolatis illi de incarnatione Domini nostri Iesu Christi testimoniis, sanctorumque Patrum sententiis recitatis, omni eundem exhortatione ad verae fidei rectitudinem sacerdotali modestia inuitauimus. Qui salutaribus monitis pertinaciter per multos diuturnosque communionis conflictus renitens, tandem gratia diuina edoctus, cunctis coram astantibus, haeresim propriam abdicauit, duasque naturas & vnā personam in vno eodemque Domino nostro Iesu Christo confessus est, credens impassibilem naturam Deitatis, atque in sola humanitate suscepisse infirmitates passionum & Crucis. Conuersus iraque atque receptus, susceptae fidei confessionem cum stipulatione iureiurando protulit, atque ab omnibus purgatus apparuit. Tali quoque pro merito gaudentes, Christo gratias egimus, quod eundem post prauitatem haeresis, ad rectitudinem fidei diuina gratia promouisset. Quem optamus, ut permanens in fide Christi pure ac deuotissime conseruetur.] ita Patres.

HAERETICE ACEPHALAE EUTYCHIANI CONVERSIO.

Qui scientes quam infida esse soleat fides haeticorum poenitentiam praesferentium, ad omne malum cauendum vel quod per eundem in Hispania factum esset, vel fieri post haec posset, salubri inuito consilio, sequenti sessione quae vltima est numero decimatertia, edito canone, perfectam edidit doctrinam, qua penitus Acephalorum error confutaretur, parantes antidotum ad omnes morsu venenosi serpentis, perfectam de incarnatione Domini confessionem ponentes, quam & singuli singulis subscriptionibus munuere octo numero qui Synodo interfuerunt Episcopi.

Porro ipse Rex Hispaniarum Sisebutus hoc ipso anno nono sui regni ex hac vita transfuit ad superos, pietate quidem vir insignis, de quo haec apud Chronicon Lucae Tudensis: Adeo, inquit, post victorias clemens fuit, ut multos ab exercitu suo hostes in seruitutem redactos, pretio illorum dominis dato, absolueret: adeo ut eius thesaurus redemptio fuerit captiuorum. Ecclesiam sanctae Leocadiae praefatus Princeps miro opere fundauit.] fuisse ipsum moribus sanctum, scientiis eruditum, & in bello manu potentem, idem affirmat. Sed de Sisebuto Rege haec tenent, qui successorem habuit Reccaredum paruulum filium, qui ab obitu patris post sex menses itidem moritur: ei quoque successit Suinthilla anno sequentis qui pulsus iis qui nomine Imperatoris aliquas tenebant in Hispania ciuitates, ipse solus monarchia potitur Hispaniarum.

SISEBUTI REGIS OBITU.

Inter haec autem in Oriente tumultus bellici in dies magis augentur, Persis Galatiam inuadentibus, qui & Ancyram eius prouinciae Metropolim occuparunt. Tor cladibus obrutus Heraclius Imperator, cogitur rursus cum Auarum Rege Gaiano inire concordiam & petere pacem, paraturus anno sequenti expeditionem in Persidem, si liceret.

CAPTA A PERSIS ANCYRA GALATIAE.

Statim ergo accersito Patricio, cum dixisset qualem habuisset visionem: Tu, inquit, o vir splendidissime, studuisti nos deducere ad eum qui regnat in terra: qui autem caelum & terram & omnia sua tenet ditione, prior ad se accersit. Ille vero hoc dicto tristitia affectus, & dolore repletus, non potuit quidem eum retinere; sed cum venerabilium eius precum fructum iucunde accepisset, quam potuit officiosissime eum dimittit in Cyprum.

Cum autem in suam ciuitatem peruenisset Amathuntem, iussit Scribis ut scriberent testamentum, quod sic habebat: Ioannes humilis quidem seruus seruorum Dei, propter autem mihi impositam Pontificatus dignitatem gratia Christi liber, ago tibi gratias, Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem, & quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi, quam ipsam iubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandriae, inueni in meo Episcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias; quas cum cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam.

Cum hoc testamentum sic fecisset, ille magnus homo Dei deposuit spiritum in manus Dei uiuentis. In eius autem sepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex iis quae unquam facta sunt mirabilia. Nam cum esset deponendus in eade oratoria admirabilium operum effectoris Tyconis, in quadam capsula, in qua erant condita duo corpora Episcoporum, videre licebat haec mortua corpora veluti animata tribuere cultum beato corpori: nam a se inuicem sciuicula id medium accipiunt. Et hoc quidem quod euenit in eius sepultura, visum est multorum oculis. Pergit Leontius alia narrare miracula, quae post obitum ad eius sepulchrum facta sunt; sed haec satis ad institutum. Porro celebris est toto orbe Christiano memoria S. Ioannis Eleemosynarii, cultu sanctis debito honorata, quae anniuersaria die qua obiit, haecenus repetita in Ecclesia magno praconio perseuerat.

Ioanne itaque ad superos (ut vidimus) euocato, hoc ipso anno, qui decimus ponitur sedis eius (tot enim tradit Nicephorus vixisse in Episcopatu) in locum ipsius successus est Georgius. hunc illum esse consobrinum putamus eiusdem Ioannis, de quo in Actis Leontius elegantem hanc scribit historiam:

Magni Ioannis consobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis, vehementer fuerat morsus, & id ferebat grauissime. Id enim faciebat magnum quod erat inter eos discrimen, nempe & eius cum magno affinitas, & nimiae fordes & humilitas eius qui fecerat iniuriam. Accedit ergo seorsum ad beatum Ioannem adulescens, lacrymis & dolore cordis, quo angebatur, deplorans iniuriam. Cum sic eum vidisset victum ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & veluti recreare: Et ausus est, inquit, omnino os aduersus te aperire, & omnino contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi carissimus? Benedictus Dominus, rem in ipso faciam, ut admiretur omnis Alexandria.

Postquam autem vidit eum propter id quod dixerat, paululum remisisse de animi agilitudine: Fili, inquit, mihi iucundissime, si re vera vis meae paruitatis esse & nominari consobrinus, para te ipsum non solum aduersus contumelias, sed etiam si sit amplius aliquid dicendum, etiam aduersus ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine & carne, sed ex virtute animae accipit formam & characterem. Statim ergo accersito principe cauponum, ei denunciauit, ne consuetum deinceps vectigal acciperet ab eo qui suum consobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex iis quae ab eo de more dabantur Ecclesiae. Propter quae admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat miratura tota Alexandria. hucusque Leontius. Porro quod antiquitus in more esset positum Ecclesiae Alexandriae, ut defunctis illis Episcopis qui praestantiores fuissent, & eam illustrassent Ecclesiam, aliquis ex eorum propinquis successor eligeretur (ut vidimus de Cyrillo nepote Theophili in locum eius subrogato) inde ducimus argumentum, ut quem ponunt successorem Ioannis Georgium, is fuerit eiusdem, quem diximus, consobrinus. Sed de his satis.

TESTAMEN- TUM IOAN- NIS ELEE- MOSYNA- RII.

OBITU SEIUS DEM IOAN- NI ET MIRAC- ULUM IN SEPUL- CHRO.

Martyrolog. Rom. die 23. Ianuar. GEORGIUS IOANNI SUCCESSIT IN EPISCO- PATU.

MANSVETU- DINE DI- GNVM EX- EMPLYM.

Cum ageret Heraclius in Imperio annum duodecimum, & annus esset Domini sexcentus vigesimus primus, mense Aprili, die quarta, Indictione nona (ita corrigendum pro decima) celebrata solemnitate Paschali, mox secunda feria vesperi motus est contra Persidem. haec ex Theophane. Et paulo post: Dimisitque filium suum cum Sergio Patriarcha in vrbe, disponendi causa negotia una cum Bonoso Patricio viro sagaci & per cuncta prudenti atque perito. Scripsit autem & ad Gaianum Regem Auarum preces curam agendi super Romanorum negotiis, tamquam qui secum amicitiam fuerit pactus, tutorem filij sui hunc appellans. Motus autem a regia vrbe, exiit per locum qui dicitur Porta, nauigio iter agens. Quomodo vero antequam in hostes proficisceretur, delectu habito, exercuit ad proelium desides milites, narrat, cum & iuramento se militibus loco parentis obstrinxit. Sed quomodo id tunc ab eo factum sit, itidem ex Theophane accipe: Imperator venerandam Christi imaginem manibus sumens, illam videlicet, quam non hominis manus coloribus pinxit, sed Dei virtus, qua effectum est ut sine semine conciperetur in utero & nasceretur, id miraculo ante praestiterat, ea inquam sumpta, iurauit vniuerso exercitui se una cum illis usque ad mortem strenue certaturum, militesque omnes loco filiorum habiturum. ita beneuolentia potius quam potentia sibi conciliauit exercitum, fortemque reddidit aduersus Persas eiusmodi verbis:

Videte fratres & filij, quot inimici Dei conculcauerint regionem nostram, & vrbes exterminauerint, & altaria concremauerint, & mensas incruentorum sacrificiorum sanguinibus homicidiorum repleuerint, & ecclesias, quae flagitia non admittunt, flagitiosissimis repleuerint voluptatibus. his adiecit praecipua, quibus omnes commonuit sectari iustitiam ac pietatem, & a peccatis penitus abstinere. Haec omnia ex Theophane: reliqua petimus ex Cedreni Annalibus, in quibus ista subiiciuntur, quibus allocutus sit Sergium Patriarcham: In manibus Dei, Deiparae, & tuis relinquo urbem hanc, & filium meum. Inde magnum templum ingressus, atratus calceos, pronus procubuit, & ita precatus est: Domine Deus & Iesu Christe, ne nos propter peccata nostra hostibus tuis irridendos praebes, sed intueri in nos, ac miserere nostri, & victoriam de hostibus tuis concede, ne gloriantur scelerati, & tuae insultent hereditati. Hunc ita animo demisso orantem videns Georgius Pidsensis, ita allocutus est:

Nigrum, Imperator, nunc indute calceum, Rubefacies sinetum cruore Persico.

Inde Heraclius in manus sumpta Christi imagine, quam sine manuum opera effectam supra retulimus, Euxinum mare aduersus Persas nauigauit. Sed quid ante haec hostes? ex eodem sic accipe:

Interea Saes a Cosrois Persarum Rege cum magno exercitu contra Romanos missus, vniuersum Orientem vastat: cumque ad Chalcedonem usque peruenisset, ibi aliquandiu asedit. Idem Heraclium simulata pacificationis spe ad colloquium de pactis inuitauit. Et Imperator Sais fallacibus verbis deceptus, mittit cum eo septuaginta de proceribus suis legatos ad Cosroem, quos Saes victos cum contumelia in Persidem adduxit. Sed Cosroes Sai, quod Heraclium vidisset, neque cepisset, cutem detrahi, legatos Romanos in custodiam dari, maleque tractari iussit. Aderat tunc cum Sai Persarum exercitus duce Anastasio Persa, qui postea martyr fuit, & hoc anno Persas relinquens ad Christianos transfugit, de quo ista in rebus gestis ipsius: Erat ei quidam frater genere & comilito: ambo autem relati in numerum exercitus Sain, venerunt usque ad inclutam Chalcedonem. Cum autem diuinus Heraclius eruptione facta in Persidem contra Sain retraxisset, russum Persa exercitum aggressus est, & in suam regionem vehementi studio est reuersus. Exercitum autem Persicum relinquit Anastasius, & refertur in alium multo meliorem & diuiniorem. profequitur auctor, quomodo diuertit Hierapolim, & ibi rudimenta quaedam fidei Christianae suscepit, ac demum Hierosolymam petens, ibi a Modesto curante illam Ecclesiam est baptizatus. Sed antequam ista videamus (quod ita temporis ordo postulat) bellica prosequamur ex iisdem Annalibus, in quibus haec rursus de rebus gestis anni istius:

HERACLII EXPEDITIO IN PERSAS

HERACLIVS CONFIRMAT MILITES.

DEI AVXILIVM SUPPLEX IMPROBRATIBUS HERACLIVS.

SAIN LEGATI LXX DECEPTI A SAI ET MALE HABITI A COSROIS

ANAST. PERSA AD CHRI- STIANOS. TRANSIT.

Alium deinde aduersus Romanos ducem emittit, nomine Sarbarum: qui maximis cum copiis Asiam ingressus, Romanorum ditionem deprædatus est.

Dignum plane consideratione spectaculum, cum altera ex parte vides astare Cosrhoen florentissimo pollentem exercitu, victoriis exaturatum, tot tantisque triumphis ex subiugatorum in Oriente quam in Occidente Carthaginem vsque Imperio Romanorum elatum, exuuiis sacris onustum, quibus & vicisse non Christianos tantum, sed ipsum Christianorum Deum & Dominum Iesum Christum superbe iactaretur, cum trophæo est illo positus insigni, quo vniuersa quæ sunt in terris atque apud inferos idem Dominus Iesus Christus subiugasse, à colentibus eum fidelibus verè diceretur; eundemque ipsum Cosrhoen tumido factu Romanorum contemnentem Imperatorem, quem quantumlibet indignis conditionibus ipsius amicitiam omni demissione poscentem recipere dedignatur. In aduersam verò partem conuertens oculos, Heraclium intueris vbique ab Orientalibus & Occidentalibus hostibus exagitatum, prouinciis spoliatum, exercitibus omnibus sæpè priuatum, à suis plerumque Præfectis in tyrannos mutatis elusum, ipsumque tandem pro foribus vrbis pro libertate pugnare coactum, eundemque omni humana fiducia destitutum, à superis auxilium implorare, diuinoque tantum auxilio fretum mouere acies, quas non ipse, sed Christus ducat, vniuerso exercitui conspicuus in imagine, atque ante altare procumbentem, deiectum humi pro suarum virium dissidentia, in signumque doloris atratum, atque animo consternatum.

Quidni desponderet animum, considerans robur Persarum inuictum ac penitus insuperabile, quos, dum ipsum Romanum Imperium florentissimum esset, tot bellicosissimi Imperatores superare minimè potuissent, immo ab iisdem victi plerique ipsorum indignissima pari coacti essent. Si tanta tunc pollerent iidem barbari fortitudine, cum antiquis terminis retinerentur oclusi à limitaneis Romanorum legionibus coartati: quanta iure putaret modo eos præstare potentia, esseque viribus superiores, cum in Africam vsque Imperium propagassent? Quæ enim mens humana, hæc meditata, non languesceret, & non deficeret penitus humanis viribus destituta cæcutiens prudentia carnis?

Sed tunc viribus auctus resurgit, cum didicit omnem suam in Deo collocare fiduciam, exemplo magni ducis, manu fortis, belligerique Regis & Prophetæ, dicentis: Ad me ipsum conturbata est anima mea, propterea memor ero tui. qui & quantum ex hoc sibi spondeat, alibi securè fatetur, vbi ait: In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos] ipse scilicet Dominus Deus exercituum, Dominus fortis & potens, Dominus potens in proelio. Virescere sentit magis languescentem animum, dum cum irriguo diuinarum promissionum infundit, dum recollit dictum à Domino: Confidite, ego vici mundum. & Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. dumque Apostolico classico illa audit pronunciata: Sancti per fidem vicerunt regna, fortes facti sunt in bello, & castra verterunt exterorum. dumque scit magna fiducia dictum à Ionatha, & repetitum ab Asa Rege Iuda: Non est Domino difficile saluare, vel in multis, vel in paucis. cum illo vno tantum milite armigero suo stipatus ingentes copias vicerit Philistinorum, iste verò longè impari numero fugarit prostraueritque decies centena millia hostium falcatis curribus sepra: sed & cum in mentem reuocat etiam absque militibus pugnas aliquando pro populo Dei aduersus hostes cælestes acies, eosdemque penitus deleuisse.

Talia verò tantaque de Deo sperare posse pietas suadebat, atque iustitia promittebat. Mirabat enim in castis ipsa religio, comitabatur verò iustitia: sanctificat illa bellum, ista comitatur. Quænam vmquam religiosior hac bellandi causa præcessit, qua sacrosanctum atque viuificum Crucis lignum Hierosolymis ablatum & translatum in Persidem repetitur, atque tot damna & ignominie illatae vbique sanctis ecclesiis vindicantur, & quæ adhuc remanserant integræ defenduntur, & in omnibus pro religione ipsa seruanda certantur? Quod vmquam isto proelio iustius, quo cum iusta quærantur, ingratiissimi omnium Principis, qui Romanorum armis amissum receperat regnum, iniustitia propulsatur, adeo læso ab ipso iure naturæ, & iure gentium violato, atque diuino penitus proculcato?

Quod igitur religiosum iustumque suscepit bellum Heraclius, æque religiose ac iuste aggreditur atque prosequitur: cum primum (vt vidimus) ex legis diuinæ præscripto, hosti pariter obrulit, quam ille penitus respuit. His accesserunt efficaces ad Deum preces, cultusque iustitiæ. Quæ vero quantæ hæc secuta sunt bona, anni singuli qui sequuntur signifi-

DIGNVM SPECTACVLVM AB AVCTORE PROPONITVR.

HERACLII VIRVM IMBECILLITAS.

ROBYR PER SARVM.

Psal. 41.

Psal. 59. HERAC. OMNEM SPERM COLLOCAT IN DEO.

Psal. 23.

Ioan. 16.

Matth. 28.

Hebr. 11.

1. Reg. 14.

2. Par. 14.

4. Reg. 19.

IUSTITIA ET RELIGIO HERACLII EXERCITVM COMITANTVR.

Dent. 20. LEGITVM BILLYM.

cabunt: haud enim tot amplissima dona valuerunt anni vnius periodo circumferri. Sed quæ subiiciant superius dictis Annales, audi summam ista reddentes, quæ sui magnitudine volumen exposcerent:

Vt Armeniæ fines intravit, occurrere sibi intellexit turmam equitum Persarum, quibus animus erat subito ipsum adoriri. Sed Romani qui in primo erant agmine, cum in hos incidissent, multis cæsis, ducem eorum vincum ad Heraclium adduxerunt. Ingruente hieme, in Ponticam regionem deflexit Heraclius: cumque eum ibi hiematurum Persæ opinarentur, clam ipsis reuersus in Persidem irruit. Hoc auditum barbarorum animos deiecit. Et eorum ductor Sarbarus nomine cum Romanorum auertendorum causa in Ciliciam duxisset, rebus suis metuens, necesse habuit Romanos à tergo subsequi. Cumque statuisset nocte quadam obscura furtim hostes lædere, accidit fortè vt Luna ea nocte emer-

geret. Itaque Romanos aggredi non ausus, montes occupat, atque inde digressus leuia committit proelia, in quibus omnibus Romana res fuit superior. Animos exercitui auxit Imperatoris alacritas, qui audacter in primam aciem prosiliebat, ac pro suis propugnabat. Iusta deinde conferta pugna, victores Romani Persicum exercitum deleuerunt: tantum paucis quibusdam fuga elapsis, omnibus hostium impedimentis potiti sunt. Ob hæc Romani Deo & Imperatori gratias egerunt. Ceterum Heraclius exercitu cum duce in Armeniam ad hiberna dimisso, Byzantium rediit. hucusque in Græcorum Annalibus de rebus gestis hoc anno in Persas: quibus hæc adduntur ad alia ex Theophane in Miscella: Porro Romani, extentis in cælum manibus, Deo gratias referebant, & pro Imperatore, qui se bene probauerat, indeficenter orabant. Qui enim antea nec Persicum audebat pulverem videre, nunc immota inuenta eorum tabernacula spoliant. Quis enim sperasset Persarum inexpugnabile genus terga daturum Romanis? hæc ibi & alia quæ narrata sunt totidem ferme verbis habentur expressa. Sic igitur tot tantaque Crux Christi dona largitur, vincens Persas, cum captiua detinetur à Persis.

Sed iam quem transfugam ad Romanos reliquimus Persam voluntate Christianum, conueniamus, eiusque Hierosolymam proficiscentis & sanctum baptismum suscipientis vestigia consecremur. Acta enim ipsius ab auctore eius temporis scripta esse noscuntur, cognitaque in Nicæno posteriori Concilio, quæ ista habent:

Primum quidem post fugam ad Romanos, cum venisset Hierapolim, diuertit ad quemdam Persam Christianum arte argenti conflatorem: & cum artem conflandi argenti exercuisset, manus quidem habebat intentas operi, animus autem semper & cogitatio in Dei amore versabatur & alebatur, eumque sibi adhuc magis accendebat, & ab ipso rursus inflammabatur vehementius. Quamobrem eum rogabat ille beatus, vt diuinum baptismum consequeretur, & omnino à prioribus sordibus expurgaretur, & ab illa labe præstigiæ: vt non solum voluntate & electione, sed anima quoque & corpore esset purgatus, & fieret Christi partis, quam desiderabat, illius signatus signaculo. Cum ille autem ex Persis timeret periculum, & ideò morando, rem differret in futurum: interim quidem ad diuina templa aditione magnum suum solabatur desiderium, & cum argenti conflatore ad ipsa adeunte ipse quoque simul adibat, & cum orante simul orabat. Et cum sanctorum miracula & certamina videret descripta in parietibus, de iis admodum diligenter rogabat. Cum verò audiisset, qualis eis vita, mores, & virtus, & qualia propter Christum certamina, & qualem apud ipsum rursus fiduciam eis liceret consequi: non poterat amplius continere id quod eius parturiebat animus, sed statuit proficisci Hierosolymam, & baptismum illic consequi.

Cum ergo in sanctam peruenisset ciuitatem, & accessisset in domum cuiusdam qui ipse quoque argenti conflandi exercitabat artem, ei aperit causam sui aduentus, nempe quod vellet traduci ad pietatem & verum Dei cultum, & ad Christum adduci per baptismum. Ille autem eum adducit ad Eliam sanctæ Resurrectionis sanctissimum presbyterum: qui cum supinis (vt dicitur) manibus iuuenem accepisset, de eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ, & sic diuinum baptismum assequitur, & venerandæ Crucis verè pulcher fructus ostenditur; & Anastasius, ex Magundat, transmutato nomine appellatur, sumpta denominatione à reuocatione & ad meliora mutatione à priori infidelitate & præstigiis. Vna autem cum eo baptizatur quoque quidam alius qui erat eiusdem etiam patriæ & regionis, cuius Anastasius, qui fuit eius quoque socius in perferendo pro Christo martyrio, & eadem est Edessæ coronas consecutus.

Cedrenus in Annal an 12. Heraclij Imp. ante enim Theophanes, Zonaras, & alij.

VICTORIA DE PERSIS.

Apud Sur. die 22. Ianuar.

DEANASTASIO PERSA.

ANASTASIVS PERSA HIEROSOLYMIS BAPTIZATVR.

CHRISTI
621.622.

BONIFACII PAP. V.
4.5.

HERACLII IMP.
12.13.

ANASTASIUS SVB
IUSTINO
ABBATE
INSTITVTIVS.

*duodecimo

IUSTINIANVS
BONIFACII PAP. V.
VI. VII.

Cum autem mansisset Anastasius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi eos qui modo fuerunt illuminati: rogauit eum diuinus Elias, quidnam de se deinceps velit. Ille autem rogauit ut habitum consequeretur monasticum. Cum vero ad hoc quoque annuisset presbyter (iam enim veluti ex quadam pellucida veste & ex decoro habitu & statu ostendebatur nobilitas animæ, & quali virtute futurus esset Anastasius, & ideo ipse facile cessit eius precibus) venit cum eo post diuini mysterij celebrationem ad monasterium sancti Anastasij, ut eius quoque fieret mansionis particeps, cuius futurus erat virtutis socius, sicut etiam nominis. Ac monasterium quidem ad quartum lapidem erat remotum à sancta ciuitate, ei autem præerat Iustinus vir & alioqui clarus & boni spiritus, variis donis ornatus. Quem cum simul cum multis quoque aliis rogasset presbyter, in monasterium admissus est Anastasius anno decimo Imperij Heraclij illius egregij & fidelis. hæc auctor. corrigendus est tamen numerus errore corruptus, dum id accidisse dicit anno decimo Imperij Heraclij, cum liquido constet Sais ducis Persarum, sub quo Anastasius militabat, aduentum Chalcedonem contigisse anno duodecimo Heraclij Imperatoris.

Conueniunt his quæ dicta sunt de monasterio Anastasij, quæ habet Antiochus huius & ipse temporis scriptor in epistola ad Eustathium, dum eiusdem monasterij meminit, aitque: Cõfugimus ad monasterium ciuitati propinquum, quod quidem ab Hierosolymis distat stadiis ferè viginti, cui nomen Abbatis Anastasij. deque Iustino Præfecto eiusdem monasterij ista habet: Iustinus hic, Dei cum sit sapiētissimus cultor, in illo suo monasterio, gratia præduce Christi, numerosam admodum confluentium eo loci adsciuit congregationem, sic tenax & obseruans canonis ac ceterarum constitutionum Laurentis cœnobij, ut ab his neutrobi euariet, sui semper similis: adeo ut non facile quis vsquam iuueniat inter vitæ communis professores, qui sic tueatur ac seruet mordicus spiritualem viuendi sanctionem. Floret is, & quotidiana virtutum accessione succrescit, fitque magnus temporis progressu, ut ille olim eximius Isaac: ita ut & nos quoties aciem mentis in hunc vnum pressius intendimus, ac veluti ad scopum recta collineamus, incredibili perfundamur gaudio. In omni circum regione tanti patris celebritas instar pellucidi luminaris micat, splendoremque suum eiacularur. Semen est hic sancti patris nostri Sabæ. hæc de Iustino Abbate Antiochus ad Eustathium, à nobis hic relata tum ad pulchram consensionem vtriusque historię demonstrandam, tum etiam ad declarandum sub quam sancto viro fuerit Anastasius spiritualibus institutis educatus. Porro conueniemus eundem Anastasium iterum, cum martyrij candidatum eum agon excipiet.

IESV CHRISTI
ANNVS
622.

BONIFACII PAP. V.
ANNVS
5.

HERACLII IMP.
ANNVS
13.

VMAGNA
CRUCIS
CHRISTI IN
PERSIDE
DEMONSTRATA.

*Dmt. 32.

Christi Redemptoris annus adest sexcentus vigesimus secundus, Indictionis decima: quo sancta Crux capta à Persis & in Perside collocata, sua potentia, immo eius qui in ipsa passus est virtute corroboratos erectosque Romanos ad nouas victorias prouexit & exaltat, contra vero erectos superbia Persas, elatosque continuatis plurium annorum victoriis deprimit vsque ad ipsius Cosrois miserandum interitum. Ista inquam omnia non humana virtute sunt facta (nam ferè semper Persis vis Romana succubuit) sed Christi potentia, cuius veneranda imago præcedebat Romanos exercitus: quod etiam ipsi professi sunt Persæ, cum accidit secundum illud canticum Moysi: Quomodo persequeretur vnus mille, & duo fugarent decem millia? Nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclusit illos? Non enim est Deus noster ut diuorum, & inimici nostri sunt iudices. sed magna cum inuidia Iconoclastarum, qui optassent pessimum datum potius Romanum Imperium, quam præuia sancta Christi imagine vincere. Iam vero quæ hoc anno decimotertio Heraclij Imperatoris facta sunt, videamus.

Ut tantis à Deo augetur hoc porissimum anno Heraclius beneficiis, etiam in eo ipsius erga Deum pietas intercessit, cum hæreticum hominem prauam hæresim sibi suadere tentantem confutauit, redarguit, atque à se procul abiecit. Ista quidem habet Sergius Episcopus Constantinopolitanus in epistola data ad Honorium Romanum Pontificem, recitata in Actione duodecima Sextæ Synodi, verbis istis: Ante aliquod certum tempus, cum aduer-

CHRISTI
622.

BONIFACII PAP. V.
5.

HERACLII IMP.
13.

A aduersus Persas confirmatus dominus noster & magnus victor Imperator promouebat exercitum propter certamina à Deo sibi creditæ Christo amabilis Republicæ, & ad partes Armeniæ prouinciæ peruenisset: vnus ex principibus impiæ partis Seueri execrabilis, nomine Paulus, in illis locis apparens, ad eius pietatem accessit, sermonem pro sua errabunda hæresi proferens, & hoc profecto dumtaxat satisfaciendo; in quibus piissima eius ac regalis magnanimitas (cum ceteris enim donis Dei etiam diuinorum dogmatum locupletari scientia meruit) dum redarguisset ac depompasset prauam eius impietatem, profanis eius astutiis, sanctæ nostræ Ecclesiæ ut verus eius propugnator recta atque immaculata è diuerso protulit dogmata, inter quæ & vnus operationis Christi veri Dei nostri mentionem effecit. hæc Sergius, dum prauam suam sententiam Imperatoris nomine nobilitare studuit, cum tamen non Imperator, sed ipse esset hæreticus, licet adhuc occultus: nomine enim Imperatoris (quod suis scriptis indidit, studuisse hæresim propagare, quæ inferius dicentur, ostendit. Haud namque concordat, ut redarguens Heraclius hæreticum Seuerianum duas in vnum confundentem naturas, vnam ipse cum eo operationem in Christo statueret. Sed de his suo loco inferius.

Quod autem pertinet ad ipsas res in bello gestas, eas (breuiter licet) Græcorum reddunt Annales, vel qui ex vetustioribus monumentis à Cedreno sunt descripti, vel qui à Theophane: nos (ut anno superiori fecimus) quæ desiderantur in alteris, ex alteris concinnè supplebimus. Qui verò ex Theophane ab Anastasio traduntur accepti, hæc habent:

Anno Imperij sui decimotertio Heraclius profectus à regia vrbe, celeriter in Armeniam properauit. Cosroes autem Rex Persarum misit Sarmanazarim (quem alij vocant Sarnabazam) cum exercitu suo, ut in Romanorum terram intraret. Heraclius autem scribebat Cosrois, ut pacem amplecteretur. fecerat id etiam alias ante Christianus Imperator (ut dictum est) ex diuinæ legis præscripto, qua iubetur, ut illaturus bellum in hostes, pacem prius eis offerat; quam si accipere recusent, tunc armis agendum. Præmissa igitur legatione pacis, eam contestationem apposuit, quod si Cosroes pacem respueret, sciret (inquit auctor) se cum exercitu suo in Persidem ingressurum. Verum ventosa hæc visa est Cosrois comminatio Imperatoris, cui nec tantum vitium atque animi inesse putaret, ut tam ardua vel cogitare posset, nempe missum à Cosrois ingentem exercitum à tergo sibi relinquere, & ulterius procedendo caput petere, ipsumque aggredi Regem tot tantisque victoriis gloriosum, cuius vel nomen etiam longè positis Afris territamento esset: Cosrois igitur omnia ista de Heraclio inania penitus visa sunt: non enim audere illum Persidi appropinquare putabat: verum euenta ipsum longè falli significarunt. Siquidem Imperator (subdunt Annales) duodecima Kalendarum Maiarum die ingressus est Persidem. Quo Cosroes comperto, Sarmanazarim reuertit iussit; & collectis ex tota Perside militibus suis, & traditis eis Sathin, velociter eos adunari Sarmanazari iussit.

Heraclius autem, aduocato exercitu suo, verbis exhortatoriis incitabat eos, dicens: Viri fratres, Dei amorem in mente sumamus, iniuriam eius requirere saragamus. Stemus igitur fortiter aduersus inimicos, qui multa dira in Christianos operati sunt. Reuereamur Romanum Imperium, quod eiusdem ipsius est Domini, & non alterius: & stemus aduersus hostes impiis telis armatos. Induamus fidem, nec timeamus interemptionem & interemptricem gentem: quia intra terram Persarum consistimus, & ingens fuga fert periculum. Vindicemus corruptiones virginum: recisa commilitonum membra nostrorum videntes, corde doleamus. Non sunt hæc nullam mercedem habentia, sed vitæ perennis præmia. Stemus vigilanter, & Dominus nobis cooperabitur, & perdet inimicos nostros. hæc tamen ex oratione Imperatoris, non quidem ab historico (ut assolet fieri in profanis) oratoriis coloribus picta, arbitrioque eloquentis oratoris luculenter efficta, sed purè redita ex verbis eiusdem loquentis, ac sincerè descripta; in qua potius aliquid sit diminutum, quam additum. Sed pergit auctor:

Cumque Imperator his & aliis quamplurimis commonitionibus populum exhortatus esset, respondit ei vnus pro omnibus: Dilatasti angustiam cordis nostri, domine, ostium in admonitione dilatans: acuerunt sermones tui gladios nostros, & animos, qui vincere nequeunt, effecerunt. Expeditos nos tuis verbis exhibuisti. Erubescimus in pugnis, te aspicientes, non procedere: & iussiones tuas in omnibus sequimur. Hæc nomine omnium dicta. Imperator autem sumptis militibus, mox ad Persidem interiorem accessit, igne comburens vrbes & castra. Vidisset planè, qui mente aliquid amplius quam corporis oculis intueri

SECUNDA
EXPEDITIO
HERACLII
IN PERSAS.
Dmt. 20.

HERACLII
CONCIO
AD MILITIS.

QVAE RESPONDIT
EXERCITVS.

¹ *Isaia 45.* intueri solet, Heraclio præstitum, quod olim Deus fuerat Cyro pollicitus verbis illis: **A** *Deus præ-* Perge fortiter. Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo: portas aëreas conteram, & *est Chri-* **vectes ferreos confringam: & dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.** *stiano ex-* **Etenim cum sæpe Romanis, ut Iuliano & aliis, vitio datum sit, quod incautè nimis se ad** *ercitvi.* **perdendam exercitum in regiones Persarum immiserint, cum & longè præstantioribus numero atque fortitudine militibus polleret Romanus exercitus, & ex vniuerso terrarum orbe suppeditarentur pecuniæ Imperatori, ipsaque militaris disciplina vigeret, & longè infirmiores essent hostes, attriti sæpè ac bellis superati à milite Romano: quomodo non temeritatis nota fuisset fugillandus Heraclius, qui cum ad eò paucis iisdemque collectitiis copiis ad nomen tantum Cossrhois fugere solitis, hostium prouinciis post terga relictis, auderet in Persidem ingredi, & ipsum aggredi Cossrhoen; nisi certo scisset præire exercitum Deum? quod declaratum est illo signo, de quo in psalmo: Cum pertransires in deserto, terra mota est: etenim cæli distillauerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israel.] nam perguit auctor:**

² *Psal. 67.* Fit etiam terribile hic quoddam miraculum. In æstiuo quippe Solstitio æther sudore factus est madidus, animos Romani exercitus recreans, ad eò vt hinc spem optimam fumerent, *Psal. 120.* **secundum quod sequitur:** Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ, & infirmata est: tu verò perfecisti eam.] Equidem (vti vidimus anno superiori) sicut Luna non obfuit Romanis copiis, sed profuit, ita nec Sol hoc anno iisdem fuit detrimento, *Num. 9.* **cam benedictionem feliciter consecuris, qua dicitur: Per diem Sol non vret te, neque Luna per noctem.] ita quidem, cum ad imperium Domini castra mouerentur, & ad Imperium eiusdem tabernacula figerentur. Sed videamus maiora quæ sunt secuta: nam subdit idem auctor:**

TVRPIS EV- **Audiens præterea Heraclius quod Cossrhoes apud Gazacoten ciuitatem cū quadraginta** *GA COS-* **millibus bellicosorum esset virorum, impetu aduersus illum perrexit. Et præmissis quibus-** *RHOS.* **dam ab eo Sarracenorum sibi subditorum, Cossrhois occurrunt vigilæ, & horum quosdam occiderunt, quosdam verò victos compedibus cum prætore ipsorum Imperatori præsentarunt. Hoc comperto Cossrhoes, derelicta tam ciuitate quàm militia, fuga vsus est.] Quis neget ista diuinitus facta, vt ob necem vigilum turpi fugæ tantus Persarum Rex omnium quicumque fuerant potentissimus se suosque committat? Accidit enim secundum diuinum oraculum: Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quam calcaturi estis.] & secundum illud: Per vnâ viam venient contra te, & per septem fugient à facie tua.] Sed quæ post fugam Cossrhois Heraclius diuino præsidio fultus egerit, ista accipe ex Theophane in Annalibus: **At Heraclius infecutus, quosdam præoccupatos occidit: ceteri autem hac illacque palantes dissipati sunt.****

³ *Deut. 11.* **Cumque peruenisset Imperator ad Gazacotentium ciuitatem, in suburbanis huius reficiebat exercitum suum. Persæ verò qui confugerant ad eum, perhibebant, quod Cossrhoes fugiens, igne cõsumpsit omnia fata in locis illis, & peruenerit ad ciuitatē Thebatmam in Oriente sitam, in qua erat templum Ignis, & pecuniæ & Crysilidorum (sive Crasi Lydorum Regis, vt habet Cedrenus) & impostura carbonum: & his acceptis, idem Cossrhoes Damastager, sive Dagaster, iter egerit. Imperator autem profectus à Gazacotentium ciuitate, peruenit Thebatmam, & ingressus in eam, igne combussit templum Ignis: & tota ciuitate combusta, persecutus est Cossrhoen in angustias regionis Medorum.] hæc ex Theophtane: in Annalibus verò Cedreni, non in Thebatma, sed in Gazacote fuisse thesauros Regis & templum Ignis, traditur his verbis:**

⁴ *Deut. 34.* **Heraclius persequens, bellatores interfecit, fugientes dissipat, urbemque Gazacoten capit. Ea in vrbe fuit fanum Solis, thesaurus Croesi Lydorum Regis, & impostura carbonum. Ingressus autem in eam, abominandum offendit Cossrhois simulacrum & effigiem eius in globi formam, referente palatij tholo tamquam in celo sedentem. Circum erant Sol, Luna, & astra, quibus ille superstitiosus tamquam diis seruebat, circumstantibus sibi angelis sceptrigeris. Machinas porro impius parauerat, quæ eo ex loco guttas pluuiæ instar emitterent, sonitumque tonitrus æmulum ederent. Hæc omnia, ipsamque Ignis ædem, totamque urbem combussit Heraclius: propereque Cossrhoen per angustias Media infecutus, multas vrbes, multosque agros vastauit.] hæc ibi. Quæ cum audis, memoria pariter repete, quàm vera sint, quæ superius dicta sunt, cum de captiua ducta Cruce Domi-**

A Domini in Persidem actum est, eam nimirum ad demolitionem nefandorum idolorum, ad deiectionem superbissimi Regis, & conuersionem complurium Persarum esse perductam: quod declarauit euentus, vt tum ex his quæ hætenus facta intellexisti, tum ex iis quæ inferius suo loco dicentur, accipies. Sicut enim magno Philistinorum & deorum ipsorum damno illata est captiua Arca in templum Dagon: ita planè, sed longè maiori iactura regni Persarum & superstitionis ipsorum, sanctissima Crux captiua in Persidem ducta est. At quid post hæc reliqua anni huius parte Heraclius? accipe ex iisdem Annalibus ista referentibus:

B Imperator iussit populum, exercitum scilicet, tribus diebus diuinum oraculum præstolantem, castè ac purè conuersari: sicque responso accepto, in Albania decreuit hieme commorari.] quomodo autem id acciderit de diuino responso, ita apud Cedrenum reperies: Triduo exercitum lustrat; apertisque postea inuolatis Dei Euangeliis, inuenit sibi mandari vt in Albania hiemet.] Frequentem fuisse eiusmodi consultationem diuini numinis per Euangelij siue totius sacre Scripturæ codicis apertionem, quæ superiori tomo dicta sunt, satis ostendunt. Enituit tunc in Christiano Principe charitas verè Christiana in liberè dimittendis quotquot captiuos è Perside duxerat: nam audi reliquum itineris vsque in Albaniam:

C Dum verò abiens iter ageret, habens secum copiosam Persarum prædam, haud paucos incurfus à Persicis cuneis pertulit: ipse verò diuina cooperatione triumphum de omnibus retulit. Cum verò vehemens tempesta & gelu eum occupasset in via, haberetque quinquaginta millia captiuorum, compassus eis corde, omnium vincula soluit, indulgentiam ac libertatem omnibus tribuens: ita vt omnes cum lacrymis exorarent, etiam cum Persidis totius fieri liberatorem à mundi exterminatore & trucidatore Cossrhoen.] hætenus de rebus ab Heraclio gestis hoc anno.

HERACLII
MISERRI
CORDIA ER
GA CAPTI
VOS.

IESV CHRISTI
ANNVS
623.

BONIFACII PAP. V.
ANNVS
6.

HERACLII IMP.
ANNVS
14.

A Dueniente anno Redemptoris sexcentesimo vigesimo tertio, vndecima Indictione, ab Heraclio hæc gesta esse aduersus Persas, produnt Annales: Anno decimoquarto **D** Heraclij Imperatoris Cossrhoes ducem exercitus constituit Sarablacam virum scelestissimum magna elatum superbia, tradiditque ipsi exercitum eorum militum, qui dicuntur Cossrhoitæ & Perozitæ, qui habebantur ceteris robustiores assueti proeliis, eumque aduersus Heraclium misit in Albaniam: qui vbi illuc peruenerunt, nequaquam aduersus Imperatorem pugnare ausi sunt, sed tenere loca angusta, quibus in Persidem iter claude-retur, expectantes occasionem Heraclio insidiandi. Heraclius verò, simulac ver illuxit, escis ad vsam exercitus largiter præparatis, per apertos campos Persidem versus iter faciebat: Sarablacas verò per angustias montium atque vallium accelerauit, & occurrit ei in Persidem properanti. De his autem Heraclius ad suos, ne timerent, verba fecit, vtpote difficillimis itineribus fessos, hortaturque alacriter pergere contra Cossrhoen. Exercitus verò parere renuit, aduersantibus Lazis atque Absagis vterius progredi. Cuius rei gratia in discrimina inciderunt. Etenim dum moras nectunt, alius dux Persarum, cui nomen Sarbaras, siue (vt alij tradunt) Sarbazanes, omni fultus potentia mittitur à Cossrhoe aduersus Heraclium, quem insequeretur Sarablacas, qui eum ad proelium prouocare minimè audebat, expectans Sarbaram iam aduentantem.

Miscell. lib.
18. an. 14.
Heracl. & Cedren. eod. an.
ANNVSTER
TIVS BELL
PERSICE.

E Quod cum Romanus exercitus comperisset, intellexit quàm proficue hostibus moræ illæ cessissent, contra sui Imperatoris consilium: sicque timore percussus, supplices ad pedes Heraclij accidentes, poenitentes, inobedientiæ veniam, ne interirent, omnes pariter petierunt. Hos bono animo esse iubet Heraclius, & aduersus Sarablacam inire bellum curauit, antequam cum eo Sarbaras iungeretur, quem multis incurSIONIBUS factis die noctuque perterruit; sed & festinauit post progredi cum suis aduersus Cossrhoen, dimissis retro vtrisque Persarum ducibus. Inter hæc duo transfugæ ex Romano exercitu ad Persas accedentes, nunciant timore perterritos Romanos captare fugam: Cum autem fama esset,

HOSTIVM
AVCTAS
VIRIS.

VINIAM
PRECAN
TVR MILI
TIB.

CHRISTI
623.BONIFACII PAP. V.
6.HERACLII IMP.
14.

set, alium insuper ducem cum exercitu à Costhoe aduersus Heraclium decretum iam esse **A**
in procinctu, nomine Sain *: duo illi priores duces, ne quam se putabant præ manibus
habere victoriam, expectantes, ipsum eius participem facerent, partem illam gloriæ sibi
derogare putantes, festinarunt Heraclium obtinere: qui noctu recedens, sequenti die in
loco opportuno castrametatus est: eum verò cum fugientem Persæ putarent, inordinatè
aggressi sunt, qui magna ex parte ab Heraclianis Dei ope repulsi atque occisi fuere vna
cum altero ipsorum duce Sarablaca ense in dorso transfixo, cum & captis impedimentis,
insperataque sunt Romani potiti victoria.

Sed aduentu Sain animos resumpserunt Persæ, qui que fuga dispersi erant, ipsum adiere:
sicque iterum inualescentes illi, timorem haud modicum ingessere Romanis, quos inse-
qui pergunt per loca deuia & difficilia in Hunnorum prouinciam tendentes. Cum Lazi
atque Absagi, qui in Romano militabant exercitu, formidantes, reliquerunt exercitum, **B**
atque in patriam suam reuersi sunt. Ex quo factum est, vt celeriori cursu & ardentioribus
animis exercitus Persarum Heraclium perstringere conaretur.

Tunc ad suos, quos videbat animo consternatos, concionem Heraclius habuit, mo-
nense eos ne timerent, vt pote qui Deum haberent secum, cuius ope facillimè accidere
posset, vt vnus mille insequeretur: hortaturque vt hilari animo, si opus sit, mortem oppe-
tant martyrum instar: quos & occisos pro Christianæ religionis gloria, & Imperij in-
columitate, atque salute fratrum, fore tandem vt posteris omnes magno sint profecturi
præconio. Quibus dictis, struit acies hilari vultu, tamquam pugnaturus cum Persis, qui
iam aderant & ipsi parati ad prælium. Ita dispositi vtrinque sunt cunei, qui immobiles
à mane vsque ad vesperam constiterunt, vtriusque pugnam aggredi detrectantibus. Vespere
autem Romanus Imperator cum suis coeptum profectus est iter, insequentibus cum **C**
Persis: sed cum illi hos student viæ compendio præuenire, vt intercluderent iter, in-
cidunt in paludes, & in magnum discrimen deueniunt: cuius rei gratia Heraclio vlterius
progrediendi fuit aditus securior patefactus in Armeniam vsque, insequentibus
à longè nihilominus Persis Romanos auctis copiis ex regionibus illis sibi subiectis. Qui
putantes fugatos iam Romanos ac non nisi in fuga salutem sperare, factum est, vt ipsi
nihil sibi timentes, in ipso itinere quo Romanos insequerentur, satis redderentur in-
cauti, minimè cogitantes à Romanis celeri fuga abeuntibus posse damnum aliquod
imminere.

Cum Heraclius ea bene vsus occasione, intempestæ noctis & procellosæ silentio, dele-
ctis equitibus qui in exercitu robustiores essent, duobus ex iisdem confectis agminibus,
ei qui primum ductabat agmen iubet irruere in Sarbaram, ipse cum reliquis subsecutus. **D**
Hora itaque noctis nona progressi, nullo obice, omnes quos habuere obuios occiderunt:
vixque ex eis reuersus est vnus, qui quod agebatur Sarbaræ nunciauit. Quo audito, mox
nudus surgens è lecto, nudus nudus pauidus conscendens equum, fuga suæ saluti consuluit,
relictis omnibus principibus & satrapis, insuper & mulieribus cum omnibus impedimen-
tis; qui cum supra domorum tecta effugium sibi parassent, supposito igne, omnes cremati
sunt, cæsi alij, alij verò capti, vt penè nullus euaserit ex iis qui sub Sarbara militarent.
Inuenta sunt spolia ipsius ducis exercitus Sarbaræ & arma aurata illa quidem omnia, &
zona lapidibus pretiosis intexta, simul & calcei iisdem ornamentis æquè decori. His om-
nibus potitus Heraclius, insperatam victoriam consecutus, eodem in loco tranquillo
animo hiemauit. Hæc sunt quæ hoc anno per varios casus gesta, tum Theophanes, tum
reliqui Græcorum Annales fideliter produnt. **E**

Sic igitur diuino consilio ingens illa arbor altis firma radicibus ad imperium Domi-
ni iussa præcidi, ad eam securi licet posita, haud vno vel altero ictu sterni potuit, vt in
id non vnus vel alterius anni operam infumi satis fuerit, sed oportuerit annis pluribus
laborare: ita Deo, qui in sacra imagine & in virtute Romanum exercitum præcedebat,
cuncta disponente, ne essent fidentes sibi ipsis, neve dicerent: Manus nostra excelsa
fecit hæc omnia.] qui tunc victoriam è manibus præripiebat aliquando, cum in militari
robore potius fiduciam collocassent; contra verò tunc Dei virtus enituit, cum res magis
deploratæ videri possent: vt hoc anno accidit, cum derelicto Heraclio à socialibus copiis,
satis bene sibi videri poterat esse consultum, si cum reliquis suis incolumis fines Romanos
attingeret. Ita quidem cum in castris primum locum religio sibi vendicat, accidere solet vt
ipse Deus milites ducat.

Dum

* Sathin
PERSÆ PLV
RES CVM
DVCE IPSO.
RVM OC-
CIST.RÈ PA-
RANT ET
AVGENT VI
RES PER-
SAR.HERACLIVS
HORTATUR
SVOS IN
DISCRIMEN
ADDVCTOS.INGENTI
HERACLIVS
POTITVR
VICTORIA.* Dan. 4.
FORTISSI-
MVM RE-
GNVM PER-
SICVM
HAVD PO-
TUIT FACI-
LE SVPE-
RARI.

* Dent. 32.

CHRISTI
624.BONIFACII PAP. V.
7.HERACLII IMP.
15.

A Dum autem apud Lazos esset Heraclius Imperator, magnam amicitia coniunctionem
iniisse cum Cyro Lazorum Episcopo, restatur Sergius Constantinopolitanus Episcopus
in epistola ad Honorium Romanum Pontificem. Fuisse illam tunc quidem Catholicam,
& postea translatum ab eo in Ecclesiam Alexandrinam, quæ suo loco dicentur, ostendent.

IESV CHRISTI
ANNVS
624.BONIFACII PAP. V.
ANNVS
7.HERACLII IMP.
ANNVS
15.

B Sequens annus Domini vigesimusquartus post sexcentimum, duodecima Indictio-
ne, æquè laboriosus fuit Romanis bello Persico occupatis, quo diuina protectio ad-
fuisse cognita est Imperatori: vt meritò illud Dauidicum Heraclio ipsi fuerit occinen-
dum: Obumbrasti super caput meum in die belli:] cum videlicet casus tulit, vt cum gi-
gantæ stature homine iniret singulare certamen, dum in prima acie certare fuerit com-
pulsus. Hæc autem & alia anni huius quomodo se habuerint, ex sæpè citatis Annali-
bus accipe:

Anno decimoquinto Imperij, cum exercitu, itinere quod per Taurum montem in Sy-
riam ducit, superato, septimo die post exhaustum magnum laborem, ad Tigrin fluum
peruenit. Inde per Martyropolim & Amidam itinere facto, exercitum & captiuos quiete
refecit. Indeque litteras de rebus suis Byzantium misit, quæ magnum in vrbe gaudium
excitauerunt. Sarbaras porrò aduersus eum tendebat. Ideo Heraclius, misso militum
agmine, claustra quibus ad eum iter erat, seruare iubet; & ipse per exitus profectus qui
versus Orientem sunt, se aduersus barbaros fert. Tum Nymphio amne traiecto, ad Eu-
phratem peruenit. Erat is ponte ex funibus & lana contexto instratus, quem Sarbaras
solutum in alteram partem transtulit. Ceterum Heraclius vadum fluminis reperit, dum
ad ripam eius decurrit: itaque præter omnium opinionem Euphratem transit men-
se Martij.

Inde occupatis Samosatis, rursum Taurum transijt, & Germaniciam peruenit, Adana-
que peragrata, ad Sarum amnem accedit. Interim Sarbaras, rursum ponte extento, Eu-
phratem transit, Romanosque insequitur. Imperator, Saro transmissò, exercitum quiete
relaxat. Venit & barbarus ad alteram fluminis partem; cumque cerneret amnem, pontem,
& propugnacula in eo à Romanis occupata, castra posuit. Romani porrò in composito
agmine per pontem excurrentes, multos Persas interfecerunt, nequicquam Imperatori
monenti obtemperantes, ne ita nullo ordine euagarentur, atque insidiis hostium se
exponerent. Itaque non multò post à Persis per insidias circumuenti, pœnas suæ con-
tumaciæ & temeritatis dederunt. Ipse tunc Imperator suis in periculo constitutis opem
tulit, ac quemdam giganti similem in medio pontis secum congressum ferit, inque pro-
fluentem deturbauit. Cuius casu reliqui etiam barbari territi, cum fugam facerent, ob-
sistente ponti angustia, alij in amnem deiectioni, alij gladiis interfecti sunt. Imperator eo
tempore paucis quibusdam stipatus, pugnam obiit fortitudine quàm pro hominis natu-
ra maiore; adeò quidem, vt Sarbaras admiratione percussus, cuidam Cosmæ cogno-
mento Margaritæ dixerit: Vides ne, ó Cosma, Cæsarem (agnoscebatur enim insigni-
bus Imperatoris) quanta is audacia proelium subit, solusque contra tantam multitudi-
nem certat? Nox superueniens proelium diremit. Barbarus autem sibi metuens, retro
abiit. Imperator porrò suos ad Sebesteam adducit, ac traiecto Halis flumine, ibi hie-
mat. At Costhoes infania percitus, donaria omnium ecclesiarum, quæ sub Persis erant,
abstulit; vtq. Heraclio molestam rem faceret, Christianos omnes ad societatem Nesto-
rianæ hæresis adiecit.] hæc tunc impius; sed adeò immanis sacrilegij cum impietate con-
iuncti meritas postea pœnas dedit, vt quæ dicturi sumus palam ostendent. Hic finis re-
rum gestarum anni huius, eiusdemque quarti belli Persici.

Sed iam Occidentalem Ecclesiã inuisamus, quæ hoc anno aucta nouo sancto coruscet.
Siquidem constat, auctore Beda, hoc ipso anno Mellitum Dorouerniensem Episcopum
in Anglia virum Apostolicum miraculis clarum ex hac vita migrasse, de quo hæc ipse in
fine: Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus, sed

Annal. Eccl. Tom. 8.

Z

mentis

* Sex. Synod.
Act. 12.QUARTVS
ANNVS
BELLI PER-
SICI.
b Psal. 139.* Theophan.
an. 15. Hera-
cl. & Cedren.
compend. An-
nal. eod. anno.IMPERA-
TOR CVM
GIGANTE
CONGRE-
DITVR ET
SVPERAT.* Bed lib. 2.
cap. 7.MELLITVS
EPISCOPI
LAVDES.

CHRISTI
624.625.

BONIFACII PAP. V.
7.8.

HERACLII IMP.
15.16.

mentis gressibus sanus, alacriter terrena quæque transfiliens, atque ad cælestia regna semper amanda, petenda, & quærenda peruolans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Denique, ut vnum virtutis eius (unde cetera intelligi possunt) testimonium referam: tempore quodam ciuitas Dorouerniensis per culpam incuriæ igne correpta, crebrescentibus coepit flammis consumi: quibus cum nullo aquarum iniectu posset aliquis obistere, iamque ciuitatis esset pars vastata non minima, atque ad Episcopum furens se flamma dilatarer: confidens Episcopus in diuinum, ubi humanum deerat auxilium, iussit se obuiam fauentibus & huc illucque volantibus ignium globis efferri.

Erat autem eo loci ubi flammarum impetus maximè incumberebat, Martyriū beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergo perlatus obsequentum manibus Episcopus, coepit orando periculum infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequiebat. Nec mora, ventus qui à Meridie fiat, ubi incendia sparferat, contra Meridiem reflexus, primo vim furoris sui à læsione locorum quæ contra erant, abstraxit, ac mox funditus quiescendo flammis pariter sopitis atque extinctis compefcuit. Et quia vir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat, qui tempestates potestatum aeriarum à sua suorumque læsione crebris orationibus vel exhortationibus repellere consueuerat, merito ventis flammisque mundialibus præualere, & ne sibi suisque nocerent, obtinere poterat. Et hic ergo postquam annis quinque rexit Ecclesiam, Eadbaldo regnante, migravit ad cælos, sepultusque est cum patribus suis in sæpè dicto monasterio & ecclesia beatissimi Principis Apostolorum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vicefimo quarto, die octauo Kalendarum Maiarum.] hæcenus de felicissimo sancti Melliti ad cælum transitu Beda. Vides ergo in omnibus mirabilem Deum in sanctis suis, easdem diuersis in locis operari virtutes, de quibus Apostolus ad Hebræos scribit, nempe quod sancti per fidem, præter alia magna, extinxerunt impetum ignis in Britannia, & effugauerunt aciem gladii eodem pariter anno in Oriente.

IESV CHRISTI
ANNVS
625.

BONIFACII PAP. V.
ANNVS
8.

HERACLII IMP.
ANNVS
16.

Qui sequitur belli Persici annus quintus, idemque Domini sexcentessimus vigesimus quintus, Indictione decimatertia, Romanis felix illuxit; eluxitque eo magis diuina potentia, quo aduersariorum conatus fortiores atque multipliciores apparere: ut nisi diuinum auxilium Romano Imperio multipliciter affuisset, illud à barbaris penitus dissipatum esset. Qui enim tam sæpè, tamque ignominiosè fugatum se ac superatum Cosroes Romanis vidit, omnes quas tum valuit vires collegit, omnemque excogitauit artem, machinasque est consilium, quo Imperatorem vnà cum subiecto ipsi populo perderet. Quidnam agit? Conatur omnibus viribus conuertere bellum à Perside in Romanum solum, ut æque cogeret Imperatorem in patriam reuerti, atque sui tutari sedem Imperij: Quod ut præstaret, iniit foedus cum barbaris omnibus quibus potuit ad inuadendam Constantinopolitanam urbem: pacisciturque in primis cum Auarum duce Romanis formidando Gaiano, homine perfido atque fidistago; cuius fidei, recedens ab Vrbe, res Romanas, prolemque suam Heraclius commendarat. Solicitat insuper Bulgaros atque Sclauos siue Sclauinos, omnesque simul barbaros permouet ad inuadendam capiendamque ipsam urbem regiam Constantinopolim: aliaque insuper in Imperatorem comparat damna atque discrimina, & multiplices parat interitus. Sed quomodo ab iis omnibus cum Deus eripuit, videamus, relegentes ipsos Græcorum Annales à Theophane primum editos & ab Anastasio Latinis datos, à Cedreno verò Græcis in compendium redactos: ex quibus omnibus simul omni fide conscriptis nos ista reddimus æque fideliter hisce verbis:

Anno decimosexto Imperij Heraclij Cosroes Persarum Rex nouam fecit militiam prociuum initurus, peregrinos & ciues & seruos, ex omni natione facta electione, coaceruans. Qua delectatione Sain tradita Prætori, alia quinquaginta millia ex phalange Sarbaræ electa tollens, huic sociavit, nominavitque illos Chryfolocas, quasi aureum cuneum, & hos aduersus Imperatorem direxit. Porro Sarbaram cum reliquo exercitu

BRACER AB
GAYNOR
2525
2525

GRAND
CONTRIT
HOSTIS.

MELLITI
OBIVS.

QVINTVS
AN BELL
PERSICI
ROMANIS
FELIX.

Theophan.
an 16 Her.
Imp & eod.
an. Cedr.

CHRISTI
625.

BONIFACII PAP. V.
8.

HERACLII IMP.
16.

exercitu suo Constantinopolim misit, quatenus Hunnos qui essent in Occidente, quos Auares vocant, cum Bulgaribus & Sclauinis atque Gipedibus concordia sociarent, sicque aduersus urbem Constantinopolitanam properarent, & hanc vñanimer obfiderent. Cum autem hoc didicisset Imperator, exercitum suum triplici parte diuidens, vnam ex illis præmittit ad custodiam vrbs: alia tradita Theodoro fratri, contra Sain bellare præcepit: humiliore sibi parte retenta, in Lazicam properat regionem, & in ipsa degens, Turcos ab Oriente, quos Gazaros vocant, in auxilium aduocat.] Sed audi mira quæ ista ab Imperatore ita bene disposita secuta sunt:

Sain Cosrois primarius dux pollens selectissimis copiis, iisdemque (vt dictum est) præ excellentia aureis nominibus nominatis, perueniens ad fratrem Imperatoris Theodorum, bellauit contra eum. Deo autem per intercessionem semper laudabilis Dei genitricis optulante, bello commisso, grando miræ magnitudinis contra barbaros cecidit, eorumque plurimos percudit: at verò Romana acies tranquillitate aeris potita est. Vertunt autem Romani Persas, & interficiunt multitudinem copiosam. Hoc comperto, Cosroes irascitur contra Sain: qui ex multo animi mæore ægrotans, mortuus est. Cuius corpus sale conditum Cosroes ad se iussit afferri, quod pluribus reddit confossum vulncribus.] hic finis potentissimi ducis, per quem Cosroes, sicut prius, se consecuturum perfectam victoriam existimabat. Accedunt his alia felicissima, dum moti per Imperatorem Orientales Turci, qui Gazari dicebantur, à tergo Persarum regnum inuadunt: quod in Annalibus ita describitur:

Porro Gazari, disruptis Caspiis portis, Persidem adeunt in regionem Adrahigæ vna cum ipsorum duce Ziebil, qui dignitate secundus à Gaiano Principe erat: & quæcumque loca peragrabant, tum Persas deprædabantur, tum ciuitates & villas igni tradebant. Profectus verò obuiam Heraclius Imperator, iisdem occurrit à Lazica. Ziebil autem ipso viso accelerans, complectitur eum collo, & adorat eum, Persis eius ciuitatis insipientibus. Vniuersus autem populus Turcorum in terram cadentes, omnes proni super faciem extensi, Imperatorem eo honore venerabantur, qui excederet morem consuetum: similiter & principes eorum super saxa concidentes, eodem schemate procidunt. Obtulit autem & Ziebil filium suum primogenitum Imperatori; eiusque sermonibus delectatus, tam vultum quam prudentiam eius admiratur. Electisque Ziebil quadraginta millibus virorū fortium, dedit Imperatori in auxilium: porro ipse reuersus est in regionem suam. His Imperator acceptis, statim contra Cosroen procedit.] Magna quidem Dei benignitate actum est, ut cum omnes qui in Occidente essent barbari rebellarent aduersus Imperatorem, ut ciuitatem regiam obfiderent, qui erant in Oriente fortissimi populi sponte cum validis copiis præsto essent ipsi Imperatori, & in Cosroen molestissimi. Sed quid actum à barbaris Constantinopolim inuadentibus, audiamus. Sic enim pergit auctor:

At verò Sarbaras Cosrois dux Chalcedonem properans, Auaresque Thraces vrbi appropinquantes, hanc depopulari parant, multis machinis aduersus eam commotis: iisdemque & nauium sculprarum ex Istro flumine multitudine infinita delata, sinum repleuerunt maris. Decem sanè dies urbem obfidentes, bellum terra marique gerentes, Domini virtute pariter & cooperatione, necnon & intemeratæ Dei genitricis & virginis Mariæ intercessionibus superati sunt: amissis verò terra marique ingenti numero suis, magno cum dedecore discesserunt.] Vigeat tunc quidem Constantinopoli, post omnipotentis Dei primarium honorem, cultus Deiparæ Virginis, cui ab ipsis Constantini temporibus eadem vrbs dedicata, eiusque nomine appellata est ciuitas Virginis. Quamobrem & Constantinopolitani ciues omnes ipsam Dei genitricem enixius inuocare soliti erant, sicut & Heraclium fecisse apparet, eiusque ope tam grandia consecisse quæ diximus, atque hoc eodem anno à Theodoro superatum robustissimum Persarum exercitum, pariterque à tot leonibus faucibus inhiantibus urbem ereptam. Ex quibus singulis discant duces exercitus, quibus debeant niti è superis petitis auxiliis, & pollere viribus, nimirum conciliare sibi obtinentem cuncta semper à Deo precibus suis Dei genitricem Mariam.

Ne autem inanis hæc fiducia videretur de ope Mariæ Virginis; diuinitus factum est, ut non solum obfessi id perspicuo intelligerent, sed etiam hostes ipsi suo experientur danno: nam audi quæ à Cedreno narrantur: Tale enim, inquit, quippiam hostibus

BARBARI
COEVNT AD
VER SVS
ROM. IMP.

GRAND
CONTRIT
HOSTIS.

CONSTAN
TINOPOLIS
DIVINITVS
OBSIDIO
NE LIBE
RATA.

VISA HO
STIVS DEI
GENITRIX
VRBS LIBE
RATRIX.

hostibus accidit. Viderunt barbari prima luce, cum Sol oriretur, mullerem quamdam illu-
 stre[m] eunuchis comitatam, porta Blachernarum exeuntem (erat namque à Blachernis Dei-
 para templum à Constantinopolitanis frequentari solitum) quam cum Heraclij opinarentur
 vxorem esse, & ad suum Principem ob mariti absentiam ire pacis petendæ causa, transitum
 ei concesserunt, subsequenter ex vrbe hominum turbam ipsi adorturi. Vt verò fossæ am-
 bitum egressam, non ire ad Regem viderunt, insecuti sunt eam vsque ad locum, cui Vere-
 ris saxi nomen est; vbi cum ferè iam essent assecuti, illa cum suis ex oculis & conspectu eo-
 rum euauit. Ipsi autem tumultu concitato, inter se congressi, ad vesperam vsque mutuo
 strages ediderunt. Manè insequentis diei dux causam inquirens, quod maiorem suorum
 partem intestino conflictu periisse videret, turpiter domum rediit: statimque classis ab ob-
 sidione recessit; quam domum reuertentem in Euxino mari oborta tempestas ita afflixit, vt
 perpauci ad suos redierint. Sarbaras, tamen hæc ei molesta acciderant, tamen obsidionem
 Chalcedonis non soluit: sed hiemaui ibi, populans transmarina, & vrbes euertens.] hæc
 ibi. Quæ autem gesta sint per Heraclium Imperatorem vnà cum Turcis aduersus Costhoen
 progredientem, in sequentem annum Annales reiciunt, nosque suo loco de his agemus.
 Sic igitur hisce adeò præclaris de hostibus diuino præsidio acceptis victoriis, clausus est
 præsens annus quintus Persici belli.

Dum hæc aguntur in Oriente, Deus vbique mirabilis, in Occidentali Ecclesia Catho-
 lica nouæ plantationis ad multiplices futuras propagationes spem auget. Hoc siquidem
 anno ad Anglos Boreales, quibus præerat Rex Eduinus, porta aperta est prædicationi
 S. Paulini Episcopi Eboracensis, cum ad eas gentes suscepit feliciter Apostolatam. Fuerat
 iam ante Paulinus missus à sancto Gregorio Papa vnà cum Mellito, Iusto, atque Ruffinia-
 no (vt testatur Beda^a) cum monitus fuisset ab Augustino, ad ingentem messem nouis
 opus esse messoribus: postea autem, hoc videlicet anno, à Iusto Archiepiscopo Episcopus
 est ordinatus, vt idem Beda^b pluribus in locis profitetur. ex quibus corrigas quod in eius-
 dem auctoris reperitur epitome, ipsum à Iusto Episcopum ordinatum anno Domini sex-
 centesimo vigesimo secundo; quod potius hoc anno factum esse, idem auctor disertis ver-
 bis profitetur, etiam cum ad calculum reuocat annos quibus sedit, dum agit de obitu eius.
 Etenim cum anno sexcentesimo quadragesimo quarto cum esse defunctum affirmet sexto
 Idus Octobris^c, tradatque sedisse annos decem & nouem, & menses duos, ac dies viginti-
 vnum; conseruatque insuper ex eodem auctore^d ipsum consecratum esse Episcopum duode-
 cimo Kalendas Augusti: planè asserere cogimur, hoc anno ipsum creatum esse Episco-
 pum. His iam de tempore satis elucidatis, quonam modo aperta sit ei ianua ad annun-
 ciandum gentibus illis Euangelium, ex eodem auctore Beda dicendum erit, qui ita rei ge-
 stæ narrationem aggreditur^e:

Huic, inquit, genti Nordanhumbrosum, hoc est, Anglorum Aquilonarium ob flumen
 Humbrum ita dictorum, occasio fuit percipiendæ fidei, quod præfatus Rex eius Edui-
 nus cognatione iunctus est Regibus Cantuariorum, accepta in coniugem Edelbur-
 ga filia Edelberti Regis, quæ alio nomine Tate vocabatur. Huius consortium cum
 primo ipse, missis precis, à fratre eius Eadbaldo, qui tunc regno Cantuariorum
 præerat, peteret: responsum est, non esse licitum, Christianam virginem Pagano in
 coniugium dari, ne fides & sacramenta cælestis Regis consortio profanarentur, Regis
 qui veri Dei cultus esset prorsus ignarus. Quæ dum Eduino verba nunciij referrent, pro-
 misit se nihil omnibus modis contrarium Christianæ fidei, quam virgo colebat, esse fa-
 cturum: quin potius permissurum, vt fidem cultumque suæ religionis cum omnibus qui
 secum venissent viris siue feminis, sacerdotibus seu ministris, more Christiano seruaret.
 Neque abnegauit se etiam eandem subiturum esse religionem, si tamen examinata à
 prudentibus sanctior ac Deo dignior posset inueniri. Itaque promittitur virgo, atque
 Eduino mittitur, & iuxta quod dispositum fuerat, ordinatur Episcopus vir Deo dilec-
 tus Paulinus, qui cum illa veniret, eamque & comites eius, ne Paganorum possent socie-
 tate pollui, quotidiana exhortatione & sacramentorum cælestium celebratione con-
 firmavit. Ordinatus est autem Paulinus Episcopus à Iusto Archiepiscopo sub die duo-
 decima Kalendarum Augustarum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vige-
 simo quinto, & sic cum præfata virgine ad Regem Eduinum quasi comes copulæ car-
 nalis aduenit, sed ipse potius toto animo intendens, vt gentem quam adibat ad agni-
 tionem

CONVERSTO
 BOREALI-
 VM ANGLORVM
 PER
 PAVLINVM
 TENTATA.
^a Beda lib. 1.
^c 29.
^b Beda lib. 2.
^c 7. in fin.
 PAVLINI
 EPISCOPI
 CREATIO-
 NISTEM-
 PVS.
^d Bed lib. 3.
^e 14.
^d Bed. lib. 2.
^e 9.
^f Bed. lib. 2.
^e 9.
 NVPTIÆ
 REGI EDVI-
 NI GENTILIS
 CVM E-
 DELBVR-
 GA CHRIS-
 TIANA.

tionem veritatis aduocans, iuxta vocem Apostoli^a, vni viro virginem castam exhibe-
 ret Christo.

Cumque in eam prouinciam venisset, laborauit multum, vt & eos qui secum venerant,
 ne à fide deficerent, Domino adiuuante contineret, & aliquos (si fortè posset) de Paganis
 ad fidei gratiam prædicando conuerteret. Sed sicut Apostolus ait^b (quamuis multo tem-
 pore illo laborante in verbo) Deus sæculi huius excæcauit mentes infidelium, ne eis ful-
 geret illuminatio Euangelij gloriæ Christi.] hucusque Beda de rebus gestis à Paulino hoc
 anno, reliqua in annum sequentem reiciens, eadem narraturus: cuius nos vestigia affecta-
 mur. Istæ autem cum resciuisset sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bonifacius Pontifex superstes
 adhuc, cum sui esse muneris intelligeret, vniuersi orbis Ecclesiis, salutique omnium homi-
 num animarum prospicere, euestigio litteras dedit ad ipsum Regem Eduinum, hortans
 eum ad idolorum cultum relinquendum, Deiq. veri religionem fidemque sectandam. Ex-
 tant ipsæ quidem à Beda recitatæ his verbis^c:

Viro glorioso Eduino Regi Anglorum, Bonifacius Episcopus, seruus seruorum Dei,
 Licet summæ Diuinitatis potentia humanæ locutionis officiis explanari non valeat;
 quippe quæ sui magnitudine ita inuisibili atque inuestigabili æternitate consistit, vt eam
 nulla ingenij sagacitas, quanta sit, comprehendere differereque sufficiat: quia tamen eius
 humanitas ad insinuationem sui referatis cordis ianuis, quæ de semetipsa proferantur, se-
 creta humanis mentibus inspiratione clementer infundit, ad annunciandam vobis pleni-
 tudinem fidei Christianæ, sacerdotalem curauimus sollicitudinem prærogare: vt perinde
 Christi Euangelium, quod Saluator noster omnibus præcepit gentibus prædicari, vestris
 quoque sensibus inferentes, salutis vestræ remedia propinemus. Supernæ igitur maiestatis
 clementia, quæ cuncta solo verbo præceptionis suæ condidit & creauit, cælum videlicet &
 terram, mare, & omnia quæ in eis sunt (dispositis ordinibus, quibus subsisterent) cœ-
 terni Verbi sui consilio, & sancti Spiritus vnitate dispensans, hominem ad imaginem &
 similitudinem suam ex limo terræ plasmatum constituit, eique tantam præmij prærogati-
 uam indulsit, vt eum cunctis præponeret, atque seruato termino præceptionis, æternita-
 tis subsistentia præmuniret. Hunc ergo Deum Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quod
 est indiuidua Trinitas, ab ortu Solis vsque ad occasum humanum genus, quippe vt crea-
 torem omnium atque factorem suum, salutifera confessione fide veneratur & colit: cui
 etiam summities imperij, rerumque potestates submissæ sunt: quia eius dispositione om-
 nium prælatio regnorum conceditur. Eius ergo bonitatis misericordia, totius creature suæ
 dilatandæ subsidiis, etiam in extremitate terræ positarum gentium corda frigida, sancti
 Spiritus seruore, in sui quoque agnitione mirabiliter est dignata succendere.

Quæ enim in gloriosi filij nostri Audobaldi Regis, gentiumque ei suppositarum illustra-
 tione clementia Redemptoris fuerit operata, plenius ex vicinitate locorum vestram glo-
 riam conuicimus cognouisse. Eius ergo mirabile donum & in vobis certa spei cælestis lon-
 ganimitate conferri confidimus: cum profecto gloriosam coniugem vestram, quæ vestri
 corporis pars esse dignoscitur, æternitatis præmio per sacri baptismatis regenerationem il-
 luminatam agnouimus. Vnde præsentis stylo gloriosius vos adhortandos cum omni affe-
 ctu intimæ charitatis curauimus: quatenus abominatis idolis, eorumque cultu, speris que
 sanorum fatuitatibus, & auguriorum deceptibilibus blandimentis, credatis in Deum Pa-
 trem omnipotentem, eiusque Filium Iesum Christum, & Spiritum sanctum: vt credentes
 à diaboli captiuitatis nexibus, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis cooperante potentia, ab-
 soluti, æternæ vitæ possitis esse participes.

Quanta autem reatitudinis culpa teneatur adstricti hi qui idololatriarum perniciosissimam
 superstitionem colentes amplectuntur, eorum quos colunt exempla perditionis insinuant.
 Vnde de eis per Psalmistam dicitur^d: Omnes dii gentium dæmonia, Dominus autem cælos
 fecit. Et iterum^e: Oculos habent, & non vident: aures habent & non audiunt: nares ha-
 bent, & non odorabunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambula-
 bunt. Similes ergo efficiuntur his, qui spem suæ confidentiæ ponunt in eis. Quomodo
 enim iuuandî quamlibet possunt habere virtutem ij, qui ex corruptibili materia, infe-
 riorum etiam suppositorumque tibi manibus construuntur, quibus videlicet artificium
 humanum accommodans, eis inanimatam membrorum similitudinem contulisti: qui nisi
 à te moti fuerint, ambulare non poterunt, sed tamquam lapis in vno loco positus, ita con-
 structi,

STVDIVM
 PAVLINI
 PROPAGAN-
 DÆ FIDEI.
^b 2. Cor. 4.

^c Apud Bed.
 lib. 2. e. 10.

BONIFACII
 PAP. AD E-
 DVINVM
 REGEM E-
 PISTOLA.

^d Psal. 95.
^e Psal. 113.

struati, nihilque intelligentiæ habentes, ipsaque insensibilitate obruti, nullam neque laudandi neque iuandi facultatem adepti sunt? Qua ergo mentis deceptione eos deos, quibus vos ipsi imaginem corporis tradidistis, colentes sequimini, iudicio discreto reperire non possumus.

Vnde oportet vos, suscepto signo sanctæ Crucis, per quod humanum genus redemptum est, execranda diabolicæ versutiæ supplantationem, qui diuinæ bonitatis operibus inuidus æmulusque consistit, à cordibus vestris abijcere; iniectisque manibus hos quos carenus materiæ compage vobis deos fabricastis, confringendos diminuendosque summopere procurare. Ipsa enim eorum dissolutio, corruptioque quæ numquam viuentem spiritum habuit, nec sensibilitatem à suis factoribus potuit quolibet modo suscipere, vobis patienter insinuet, quod nihil erat quod carenus colebatis, dum profecto meliores vos, qui spiritum viuentem à Domino percepistis, eorum constructione nihilominus existatis: quippe quos Deus omnipotens ex primi hominis, quem plasmavit, cognatione deductos, per sæcula innumerabilibus propaginibus pullulare constituit. Accedite ergo ad agnitionem eius qui vos creauit; qui in vobis vitæ insufflauit spiritum; qui pro vestra redemptione Filium suum vnigenitum misit, vt nos ab originali peccato eriperet, & ereptos de potestate diabolicæ nequitia cælestibus præmiis muneraret.

Suscipite verba prædicatorum, & Euangelium Dei quod vobis annunciant: quatenus credentes (sicut sapius dictum est) in Deum Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum eius Filium, & Spiritum sanctum, & inseparabilem Trinitatem, fugatis dæmoniorum sensibus, expulsaque à vobis sollicitatione venenosi & deceptibilis hostis, per aquam & Spiritum sanctum renati, ei cui credideritis, in splendore gloriæ sempiternæ cohabitare eius opululatione & munificentia valeatis. Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, id est, camissam cum ornatura in auro vna, & lina Ancyriana vna: quod petimus vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum.] hucusque Bonifacius ad Eduinum Anglorum Regem nondum Christianum. Ad coniugem quoque eius Edelburgam (subdit Beda *) huiusmodi litteras idem Pontifex misit] quibus iste inerat præfixus titulus:

Exemplar epistolæ beatissimi & Apostolici Bonifacii Papæ vrbs Romæ, directæ Edelburgæ Reginae Eduini Regis.

Dominae gloriose filia Edelburgæ Reginae Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Redemptoris nostri benignitas humano generi, quod pretiosi sanguinis sui effusione à vinculis diabolicæ captiuitatis eripuit, multa prouidentia, quibus saluaretur, propinavit remedia: quatenus sui nominis agnitionem diuerso modo gentibus innotescens, Creatorem suum suscepto Christianæ fidei agnoscerent sacramento: quod quidem in vestra gloriæ sensibus cælesti collatum munere mystica regeneratio vestrae purgationis patenter innuit. Magno ergo largitatis Dominicæ beneficio mens nostra gaudio exultauit, quod scintillam Orthodoxæ religionis in vestri dignatus est conuersione succendere; ex qua re non solum gloriosi coniugis vestri, immo totius gentis suppositæ vobis intelligentiam in amorem sui facilius inflammaret.

Didicimus namque, referentibus his qui ad nos gloriosi filij nostri Audobaldi Regis laudabilem conuersionem nunciantes peruenerunt, quod etiam vestra gloria, Christianæ fidei suscepto mirabili sacramento, pijs & Deo placitis iugiter operibus enitescat; ab idolorum etiam cultu, seu sanorum, auguriorumque illecebris se diligenter abstineat, & ita in amore Redemptoris sui immutata deuotione persistens inuigilet, vt ad dilatandam Christianam fidem incessabiliter non desistat operam commodare. Cumque de glorioso coniuge vestro paterna charitas sollicitè perquisisset, cognouimus, quod carenus abominandis idolis seruiens, ad suscipiendam vocem prædicatorum suam distulerit obedientiam exhibere. Qua ex re non modica nobis amaritudo congesta est, ab eo quod pars corporis vestri ab agnitione summæ & indiuiduæ Trinitatis remansit extranea. Vnde paternis officiis vestrae gloriose Christianitati nostram commonitionem non distulimus conferre, adhortantes, quatenus diuinæ inspirationis imbuta subsidijs importunè & opportunè agendum non differas, vt & ipse, Saluatoris nostri Domini Iesu Christi cooperante potentia, Christianorum numero copuletur, vt perinde intemerato societatis foedere iura teneas maritalis consortij. Scriptum namque est: Erunt duo in carne vna.

Quo-

Quomodo namque vnitas vobis coniunctionis inesse dici poterit, si à vestrae fidei splendore interpositis detestabilis erroris tenebris remanserit ille alienus?

Vnde orationi continuo insistens, à longanimitate cælestis clementiæ illuminationis illius beneficia impetrare non desinas: vt videlicet, quos copulatio carnalis affectus vnum quodammodo corpus exhibuisse monstratur, hos quoque vnitas fidei etiam post huius vitæ transitum in perpetua societate conseruet. Insiste ergo, gloriosa tilia, & summis conatibus duritiam cordis ipsius religiosa diuinorum præceptorum insinuatione mollire summopere dematura, infundens sensibus eius, quantum sit preclarum, quod credendo suscepisti mysterium; quantumve sit admirabile, quod renata præmium consequi meruisti. Frigiditatem cordis ipsius sancti Spiritus annunciatione succende: quatenus amoro torpore perniciosissimi cultus, diuinæ fidei calor eius intelligentiam tuarum exhortationum frequentatione succendat: vt profecto sacrae Scripturae testimonium per te expletum indubitanter præclareat: Saluabitur vir infidelis per mulierem fidelem. Ad hoc enim misericordiam Dominicæ pietatis consecuta es, vt fructum fidei creditorumque tibi beneficiorum Redemptori tuo multiplicem resignares. Quod equidem, suffragante præsidio benignitatis ipsius, vt explere valeas, assiduis non desistimus precibus postulare.

His ergo præmissis, paternæ vobis dilectionis exhibentes officia, hortamur, vt nos (reperita portitoris occasione) de his quæ per vos superna potentia mirabiliter in conuersione coniugis vestri submissa que vobis gentis dignatus fuerit operari, prosperis quantocytus nunciis reueleris: quatenus sollicitudo nostra, quæ de vestri vestrorumque omnium animæ salute optabilia desideranter expectat, vobis nunciantibus releuetur; illustrationemque diuinæ propitiationis in vobis diffusam opulentiùs agnoscentes, hilari confessione largitori omnium bonorum Deo & beato Petro Apostolorum principi vberes merito gratias exoluamus. Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, id est, speculum argenteum, & pectinem eburneum inauratum: quod petimus vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum.] hætenus ad Reginam Bonifacius Papa. Quomodo autem vir eius Eduinus Rex fidei Christianæ suscipiendæ admodum refractarius, vrgentibus malis tandem reliquit idola, atque demum effectus est Christianus, suo loco dicturi sumus.

Ceterum in hunc vsque annum Bonifacium Papam peruenisse, ex recitatis eius litteris, & significatione temporis ordinationis Paulini, post quam illæ scriptæ noscuntur, certum est: ex quibus eos corrigas, qui eiusdem Pontificatus tribuunt annos dumtaxat quinque & paulo amplius, quem hoc anno vigesima quinta die mensis Octobris vita sanctum esse, Anastasius tradit, cum videlicet sedisset annos septem, menses decem, diem vnum. Porro de rebus ab eo gestis ex pluribus hæc tantum ab eodem Anastasio referuntur:

Hic constituit vt nullus traheretur ab ecclesia, qui ad eam confugisset, renouans scilicet antiquos canones atque decreta prædecessorum. Insuper hic constituit vt acoluthus non præsumat reliquias sanctorum martyrum leuare, sed tantum presbyter. Insuper hic constituit vt in Lateranis acoluthus non baptizaret cum diacono, sed subdiaconi sequentes. Hic perfecit cœmeterium sancti Nicodemi, & dedicauit illud. Erat enim Bonifacius mitissimus super omnes homines & misericors. Hic clerum amauit, rogamque integram clero suo dedit, donationem videlicet, ita dictam ab erogando. Qui defunctus sepultus est ad beatum Petrum Apostolum die vigesima quinta mensis octobris.] Et paulo post: Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, creauit presbyteros vigintiseptem, & diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero vigintinouem. Et cessauit Episcopus eius menses sex & dies decem & octo.] hæc apud Anastasium, at pauca quidem & exilia respectu aliorum quæ nobis ob inopiam scriptorum remanserunt obscura: qui enim tanta polleret probitate, præstantiora quidem peregisse, mihi facile persuadeo. Fuerunt enim silentio planè sepulta quæ his temporibus gesta sunt cum schismaticis in Italia constitutis, & alia huiusmodi plura.

IESV

IESV CHRISTI

HONORII PAP.

HERACLII IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

626.

I.

17.

Sexcentesimus vigesimus sextus Domini annus adest, Indictione decima quarta; quo decimatertia die mensis Maii Honorius Campanus ex patre Petronio, Consulari nomine, creatus est Romanus Pontifex. laudatissimus ipse quidem apud Anastasium habetur: res autem ab eo gestas, annis singulis, quibus peractae esse noscuntur, in medium afferemus, easdemque omni fide probatas. Quod verò sextus hic numeretur annus belli Persici: quomodo à Romanis, diuino impertito auxilio, bene pugnatum est aduersus Persas, ex Theophane dicturi sumus omnium antiquiore, atque Cedreno, & aliis, his primum verbis:

HONORIVS
PAPAE
CREATVS.

Theoph. hoc
anno Heraclij,
& Cedrenus
in Compend.
eod. anno.
AN. SEXTVS
BELLI PER-
SICI.

Anno decimo septimo, hieme in Persidem Heraclius cum Turcis ingressus, improviso Cosroen perterritus. Sed Turci hiemem ac crebras Persarum excursiones aegre ferentes, neque tolerandis ærumnis socios se Imperatori præbere sustinentes, paulatim ex castris dilabi, tandemque vniuersi, desertis Romanis, domum reuerti cœperunt. Tum Imperator suos ita est allocutus: Videtis, fratres, neminem nobis adesse velle, præter vnum Deum, & quæ cum sine semine peperit, Virginem. Id eo fit, vt cælitus nobis misso auxilio, in nobis ac omnibus istis suam demonstret potentiam. Ista tum quidem magna fide pollens Heraclius, nec sane frustra, vt declararunt euenta: hoc namque anno superato nouo præpotenti à Cosroen electo duce nomine Razate, ipsum Cosroen in angustum valde redegit. Incensis enim pluribus ciuitatibus, aliisque locis obuiam positis, pridie Idus Decembris collatis signis, aduersus Razatem proelium iniiit, in quo cum ipse Imperator, tum ex aduerso Razates in prima acie (vt in re maximi momenti) pugnarunt, rati nimirum, quorum altera prima acies præualeret, eo victoriam vniuersi exercitus inclinaturam.

HERACL.
VINCIT
PERSAS ET
FYGAT COS-
ROEN.

Enituisse tunc quidem in pugna virtutem Imperatoris, ita iidem Græcorum produnt Annales: Pridie sanè Idus Decembris gestum est bellum: & ante omnes proflis Imperator, principi Persarum exercitus occurrens, diuina virtute, Deiq. genitricis opitulatione hunc deiecit. Aliosque ab Imperatore cæfos addunt; ipsum verò Imperatorem, vulnerato equo, in discrimen adductum, ictibus plurimis scuto repulsis; factumque tandem, vt victoria à Romanis staret gloriosa admodum, vt pote incruenta, cæsis nimirum ex Romanis dumtaxat numero quinquaginta, vulneratis nonnullis, ex quibus postea decem tantum mortui sunt: poritumque tunc fuit Heraclius opimis spoliis Razatis, nimirum auratis armis; quod totum Deo, Dei que genitrici, quam in auxilium totius belli adsciuerat Imperator, tributum est.

Pugnatum autem tradunt à primo mane vsque ad horam nonam. Sed licet Romani viatores extiterint, haud tamen à reliqua hostium parte fuga captata est; quæ se recepit in castra, expectans vni cum superuenturis copiis à Cosroen missis. At Imperator bene vsus occasione victoriæ, contra Cosroen festinauit, quem haud admodum longè abesse sciret. Sed ipse suorum clade cognita, expeditus ad fugam, inde recesserat, relictis palatiis campestribus, quibus ad delicias utebatur, vbi animalium diuersorum viuaria reperta sunt; quibus potitus Heraclius, ex illis paut exercitum. Hæc vsque ad Kalendas Ianuarias facta produntur: quæ verò post hæc scripta sunt, suo loco anno sequenti, quo contigerunt, reddenda erunt. Celebrasse autem Natalem diem Domini cum exercitu Imperatorem, iidem in locis absque timore, sed summa cum tranquillitate Deo gratias agentem, iidem produnt Annales. Istum adeò felicem nactum est finem bellum anni huius, cum Deus ipse (vt contestatus est Imperator) vna cum Dei genitrice Maria in castris adesset Romanis opitulaturus.

COSROES
A SVIS PA-
TITVR
IGNOMI-
NIAM.

Præcesserat ista quidem confessio Anastasij Persæ iam religione Christiani atque professione monachi: hoc namque anno Cæsareæ est tentus à prouinciæ Præsidi, qui à Cosroen missus Præfectus erat in Palæstinam, quâ suo imperio adieciisset. Fuit planè celebre eiusmodi certamen martyris, totique Christiano orbi conspicuum, hocq. anno ceptum, sequenti verò consummatum. Magna quidè diuini consilij dispensatione actum est, vt cum sauisimus ac maximè impius Cosroes nulla iam conditione accepturum se Romanos ad pacem legatis ad hoc missis ante responderit, nisi Christo abnegato, omnes Persarum colerent idola; ipse audiret Persas incipere esse Christianos, & opus esse iam ipsum in suos animaduertere, quod facti tunc Christiani, essent superstitionis patriæ desertores, & confessores sponta-

CHRISTI

HONORII PAP.

HERACLII IMP.

626.

I.

17.

A spontanei, validique præcones nominis Christi: ex quibus quidem species reddita est priorum temporum, cum Gentiles Imperatores quo magis insanirent aduersus Christianos, eo copiosior multitudo ex gentibus ipsis conuerteretur ad fidem. Ne autem egregium certamen martyrum, quo pariter Cosroen, diuerso tamen modo, vinci contigit, obuolutum ingrato silètio præterisse videamur, qui tot Imperatoris proelia per sex annos integros recensuimus; hic ipsum ex eorum Actis describere, operæpretium existimamus.

Debet autem in primis meminisse lector, primo anno Persici belli hunc ipsum nobilem Persam Anastasium, de quo est sermo, iam plenè redditum Christianum, initiatumque monasticis institutis in monasterio S. Anastasij apud Hierosolymam posito vitam monasticam coluisse, ibique adeò profecisse, vt cum virtutum omnium culmen propemodum attingisset, quod reliquum sibi esse videretur, optarit pro Christi nomine vitam quoque profundere, impellente ad hoc eum diuino Spiritu; quo agebatur & mouebatur pariter; præcedentibus signis haud dubiis illis quidem, quibus monitus contulit se Cæsaream Palæstinæ. Qui enim cum Syria superiori etiam Palæstinam sibi subegerat Cosroes, haud eam dimiserat, sed Præsidem illi prouinciæ præficere consueuerat, qui Cæsareæ degebat, apud quem contigit Anastasium fidem Christianam primum profiteri. Quomodo autem res se habuerit, eius Acta recitata atque probata in Nicæno posteriori Concilio docent his verbis:

B Cum peruenisset Anastasius vsque ad Cæsaream Palæstinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur; & exinde eum rursus excepit templum omni ex parte laudandæ Euphemie veluti quodam viæ duce vntem clanculum, qui planè eius dirigebat gressum ad martyrium. Nam cum accederet ad templum illius semper laudandæ Euphemie, videret quosdam Persarum magos occupatos in quibusdam præstigiis; zeloque protinus concitatur eius animus: sciebat enim, quàm ea res esset impia & scelerata, eo quod ipse quoque in ea improba arte esset versatus: Quænam inquit, tanta caligo vestris offusa est oculis, vt ne ea quidem aspiciatis, quæ ante pedes vestros sita sunt, quemadmodum in vniuersum scilicet est deceptio, quæ vestram leuitatem ludificatur & facilitatem, & eorum quos vos rursus ad eundem vobiscum corripitis interitum?

C Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, rogauerunt, quisnam esset, & quid eum impulisset vt hæc diceret. Ille autem: Fui ego quoque, inquit, aliquando vobis similis, & eodem falsus errore, & eisdem dedi operam præstigiis. Hæc audacter dixit, cum nihil eum puderet suæ quam ab ineunte ætate acceperat, impietatis & sordium vitæ prioris, sed potius gloriaretur, quod in fidem esset translatus, & sacro baptismo ablutus. Deinde proluxa coepit vt oratione, rem esse execrandam arguens, & quàm esset insigniter absurda aperiens, & sic paulatim seipsum eis exemplum adducens, & similiter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non solum ad hæc fuere surdis similes, sed cum etiam vehementer rogauerunt ne tam impudenter quæ sunt apud Persas præclara contemneret, & in vulgus irridenda proponeret. Exinde ille verè egregius & desiderabilis Anastasius festinabat ad delectabile & iucundum martyrij hospitium.

D Cum non longè autem à se remotum eum quidam vidissent ex iis qui dicuntur à Persis Caballarij, sedentes apud Derbas, sicut etiam consueuerunt (hoc autem est prætorium eius, qui apud eos dicitur Sellarius) Certè hic est delator, dixerunt inter se sermone Persico. Ille autem cum verbum sensisset, & linguam non ignorasset, vt qui ipse quoque esset Persa, & in eadem voce qua illi eruditus, eos toruè & acriter intuens: Non sum delator, inquit: sunt hæc, ait, nugæ & ineptiæ: sed potius seruus Iesu Christi, & vobis quidem melior: siquidem & ego fui aliquando sicut vos, & in Caballariorum numerum fui relatus. Hæc cum illi audissent, & è cathedra statim exiissent, eum detinuerunt. Deinde cum Sellario quoque fuisset annunciatum, egreditur etiam ille ex prætorio. Et cum quisnam is esset, interrogasset, & vndenam veniret, & quæ ad ipsum pertinebant, diligenter examinasset: dat seruandum Anastasium in custodia tutissima. In qua iam tres dies inclusus, neque cibum, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omnino accipere sustinuit; sed sic omnino ieiunus detentus est in custodia, vt qui futurorum pro Christo periculorum aleretur sola expectatione.

E Cum autem iam rediisset Marzabanas ex peregrinatione (neque enim tunc erat Cæsareæ) & de Anastasio significasset Sellarius: vincus statim adducitur martyr in prætorium. Interim verò dum Marzabanas erat in aliquibus aliis curis occupatus, agnoscit ali-

Est autem apud
Sur. die 22.
Iannar.
ANASTASIVS
PERSA
PROGREDI
TVR FIDIS
CONFES-
SOR.

QUALIS AN-
TEA ANA-
STASIVS.

ANASTASIVS
PRO-
FITVR SE
CHRISTIANVM.

ANASTASIVS
ITERATA
CONFES-
SIO.

quis

quis ex piis Anastasium, qui cum in venerando templo Deiparæ aspexerat. Cum ergo sic cum agnouisset in prætorio, & cum interrogasset, quanam de causa illic adesset, eius scopum & institutum laudans, & cum eo nomine beatum pronuncians, eius promptum & alacrem animum magis confirmat in rebus grauibus & asperis, vt neque propter Christum timeret vincula, nec tormenta, nec mortem, sed Marzabanæ responderet strenuè & viriliter. Certè etiam cum fuit apud tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, vt semper mos est Persis adorationem reddere maioribus; sed generosum, & qui in seruitutem redigi non poterat, animum per externa significabat. Cum ergo fixis oculis eum satis esset intuitus Marzabanus, partim quidem vt cõstanti aspectu ei terrorem incuteret, partim autem vt eum consideraret diligentius, rogauit eum, quisnam esset, & cuius. Ille verò respondit: Verus sum Christianus. Quod si velis etiã scire cuius sum: sum quidem Persa genere ex regione Razech, vico autem Rasnuni: qui ipse quoque aliquando fuit Caballarius, & in rebus magicis exercitatus. Cumque sic essem minister tenebrarum, potui (vt vides) transire ad lucem è tenebris, & discere veritatem.

Marzabanus autem cum nondum fecisset periculum quam esset generosus athleta, sed putaret rem esse facilem & expeditam cum à sua traducere sententia, coepit illius mentem non secus ac parui alicuius pueri paruis tentare promissionibus ille verè parui & abiecti animi: Desiste, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim sic feceris, dabo tibi equos & nummos & multa bona. Martyr autem calum intuens: Absit, inquit, Rex Christe, vt beatam tuam fallam confessionem. Propter quæ eum tamquam volens pudore afficere Marzabanus: Quid autem, placet ne tibi, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille verò: Non minoris, respondit, cum facio, quam tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus: Certè tu, inquit, vteris cõhabitante dæmone: neque aliud per te ipsum loqueris, quam quæ tibi ipse suggesserit. Ad ea martyr: Quando eram, inquit, in errore, male honorans impietatem, aut potius ab illa affectus ignominia, tunc grauis dæmon mecum cohabitabat: nunc habeo ipsum Christum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cum autem adiecisset Marzabanus: Quid ergo? Non times, inquit, ne hæc ad Regem referantur, ille verò acerbè te cruci affigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui est patibilis, in quem cadit interitus? Nam etsi corpus superauerit, capi tamen non potest anima, & ei non possunt omnino parari insidiæ.

Hæc ergo non ferens Marzabanus, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus subiectum vinciri, & ductum ad ergastulum, illic lapides cogi ferre grauissimos. Quod quidem cum eius iussu factum esset, & ad ferendos lapides semper sanctus manus afferret, manus sanctas, manus quæ multum poterant apud Deum, corporeis laboribus plura erant quæ extrinsecus ei afferebantur. Multi enim ex Persis ad eum accedentes, & maxime ex iis qui orti erant ex eodem vico ex quo Anastasius, veluti proprium reputantes dedecus quæ in illum fiebant, exprobrationem aduersus proximum (vt cum diuino Dauide dicam) sumebant: Cur hoc fecisti? dicentes: cur antiquam nobilitatem generis affecisti contumelia effectus Christianus, & tantam nobis inuisti ignominiam, propterea in vincula coniectus & maleficorum damnatus supplicio? quod quidem nostri ferre non possunt oculi.

Cum his autem grauibus linguæ verberibus, manuum quoque beato verbera infligebant, vehementer verberantes, atque barbam vellentes, & eius vestimenta lacerantes; & lapides quos quatuor simul iuncti ferebant, eos soli Anastasio ferendos imponebant: adeò vt ipse rursus loqui visus sit cum Dauide: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. Idque cum nec ferre posset ferrum quod erat collo & pedi eius impositum, sed sub eodem ferro alius quoque cum martyre pedem haberet vinctum, quæ quidem ei neciebant omnino multiplicem coronam martyrii. Habes (si vis) alios quoque dolores & occasiones aliarum coronarum, hoc ipsum inquam, quod in conspectu eorum qui ipsum nouerant, hæc & multa alia probra ab eis patebant, quæ iam prius dicta sunt: à quibus adeò mansit nihil affectus, vt ea putaret potius encomia propter Christum, quam cor eius ab eis moueretur aliquid.]

Cum autem Marzabanus eundem rursus vocatū frustra tentasset ad Persarum superstitionis cultum reuocare, verberibus ab eo exigit obedientiam: extentum enim humi, verberibus dirè tam diu affici iussit, donec profiteretur facere quod iuberetur. Tunc autem ille duo præstitit: alterum, vt carnifices rogaret ne vinciretur, immobilem se mansurum polli-

SAEVI IN ANAST. MARZABANAS PERSA.

A pollicitus absque vinculis: alterum, ne cum ipso etiam monasticum habitum veluti sacrosanctum indumentum verberarent, sed nudum expoliatum plagis afficerent. Cum verò neque ab eo male affecto verberibus aliquid extorquere potuisset de cultu Christiano deserendo promissionis, iterum detradi Anastasium in carcerem Marzabanus iussit, duplici iam confessione nobilitatum. Sed rursus reuocatus ad Marzabanam, & vt sacrificaret, iterum requisitus, cum id prestare penitus renuisset, denuò est retrusus in carcerem. Vbi cum esset, inuisitatur à monachis eius monasterij, vbi ipse ante degebat: sed & Angelorum visitatione dignus habitus est, perspicua facta etiam Iudæo homini in eodem cum ipso degenti carcere: quæ apud Acta eius martyrii lector copiosius enarrata inueniet. Subiicit his auctor alia plura, quæ facta sunt Cæsareæ de celebratione diei festi sanctissimæ Crucis, quam idem ibi Anastasius celebrauit, & alia vsque ad migrationem in Persidem, cum missus est ad Cosroen Regem: quæ in annum sequentem reuicimus, quo esse peracta noscuntur.

At verò iam ad res nouæ & coalescentis Ecclesiæ Anglicanæ stylum conuertamus. Qui enim litteris Bonifacij Papæ cohortatis ipsum ad Christianam religionem amplexandam minimè adhuc fuerat persuasus Rex Eduinus, de quo diximus; Dei misericordia factum est, vt in vitæ discrimen adductus, veritatis luminis aliqua saltem ex parte cõperit fieri particeps. Hæc autem quomodo acciderint, Beda sic narrat:

Anno, inquit, sequenti, ab inito coniugio scilicet, quod factum est anno superiori, venit in prouinciam quidam sicarius, vocabulo Eumerus, missus à Rege Occidentalium Saxonum, nomine Cuichelmo, sperans se Regem Eduinum regno simul & vita priuatum: qui habebat sicam bicipitem toxicatam, vt si ferri vulnus minus ad mortem Regis sufficeret, peste iuaretur veneni. Peruenit autem ad Regem primo die Paschæ iuxta amnem Dorouentionem, vbi tunc erat villa regalis. Intrauitque quasi nuncium domini sui referens: & cum simulatam legationem ore astuto volueret, exurrexit repente, & euaginata sub veste sica, imperum fecit in Regem. Quod cum videret Lilla minister Regis amicissimus, non habens scutum ad manum, quo Regem à nece defenderet, mox interposuit corpus suum ante ictus pungentis. Sed tanta vi hostis ferrum infixit, vt per corpus militis occisi etiam Regem vulneraret. Qui cum mox vndique gladiis impeteretur, in ipso tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat Fordherio, sica nefanda peremit.

Eadem autem nocte sacrosancta Dominicæ Paschæ pepererat Regina filiam Regi, cui nomen Eanfled. Cumque idem Rex præsentem Paulino Episcopo gratias ageret diis suis pro nata sibi filia: contra Episcopus gratias coepit agere Domino Christo, Regique astuere, quod ipse precibus suis apud illum obtinuerit, vt Regina sospes & absque dolore graui sobolem procrearet. Cuius verbis, delectatus Rex, promisit se, abrenunciatis idolis, Christo seruiturum, si vitam sibi & victoriam donaret pugnanti aduersus Regem, à quo homicida ille, qui eum vulnerauerat, missus est: & in pignus promissionis implendæ, eandem filiam suam Christo consecrandam Paulino Episcopo adsignauit: quæ baptizata est die sancto Pentecostes, prima de gente Nordanhumborum, cum duodecim aliis de familia eius. Quo tempore curatus à vulnere sibi pridem inflicto Rex, collecto exercitu, venit aduersus gentem Occidentalium Saxonum, ac bello inito, vniuersos quos in necem suam conspirasse didicerat, aut occidit, aut in deditioem recepit. Sicque victor in patriam reuersus, non statim & inconsultè sacramenta fidei Christianæ percipere voluit: quamuis nec idolis vltra seruiuit, ex quo se Christo seruiturum esse promiserat: verum primo diligentius ex eo tempore & ab ipso venerabili viro Paulino rationem fidei ediscere, & cum suis primatibus, quos sapientiores nouerat, curauit conferre, quid de iis agendum arbitrarentur. Sed & ipse cum esset vir natura sagacissimus, sæpe diu solus residens, ore quidem tacito, sed in intimis cordis multa secum colloquens, quid sibi esset faciendum, quæ religio seruanda, tractabat.] & post multa superius recitata idem Beda ista addit:

Sed & oraculum cæleste, quod illi quondam exulanti apud Redualdum Regem Anglorum pietas diuina reuelare dignata est, non minimè ad suscipienda vel intelligenda doctrinæ monita salutaris sensum illius iuuit. Cum ergo videret Paulinus difficulter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatem viæ salutaris & suscipiendum mysterium viuificæ Crucis inclinari, ac pro salute illius simul & gētis cui præerat, & verbo exhortationis apud homines & apud diuinam pietatem verbo deprecationis ageret; tandem (vt verisimile vide-

DE CONVERSIONE EDVINI REGIS.

^a Beda lib. 2.

^{c. 9.}

EDVINUS IN VITAE DISCRIMEN ADDUCTUS.

FILIA EDVINI BAPTIZATA.

EDVINUS CONSULTAT DE FIDE CHRISTI. SVS CIPENDI.

^b Beda lib. 2. cap. 12.

videtur) didicit in spiritu, quod vel quale esset oraculum Regi quondam cælitus ostensum. **A** Nec exinde distulit, quin continuo Regem admoneret, explere votum, quod in oraculo sibi exhibito se facturum promiserat, si temporis illius ærumnis exemptus ad regni factigia perueniret. Erat autem oraculum huiusmodi:

DE PERSECUTIONE QUAM PASSVS EST EDVINVS.

Cum persequente illum Edelfrido, qui ante eum regnavit, per diuersa occultus loca vel regna multo annorum tempore profugus vagaretur, tandem venit ad Regem Redualdum, obsecrans vt vitam suam à tanti persecutoris insidiis tutando seruaret. Qui libenter eum excipiens, promisit se, quæ perebat, esse facturum. At postquam Edelfridus in hac eum prouincia apparuisse, & apud Regem illius familiariter cum sociis habitare cognouit: misit nuncios, qui Redualdo pecuniam multam pro nece eius offerrent, neque aliquid profecit, misit secundo, misit tertio, & copiosiora auri & argenti dona offerens, & bellum in super illi, si contemneretur, indicens. Qui vel minis fractus, vel corruptus **B** numeribus, cessit deprecanti, & siue occidere se Eduinum, seu legatariis, *legatis scilicet ipsis*, tradere promisit.

Quod vbi fidelissimus quidam amicus illius animaduertit, intrauit cubiculum quo dormire disponebat (erat enim prima hora noctis) & euocatum foras, quid erga eum agere Rex promississet, edocuit, & in super adiecit: Si ergo vis, hac ipsa hora educam te de hac prouincia, & ea in loca te introducam, vbi nunquam te vel Redualdus vel Edelfridus inuenire valeant. Qui ait: Gratias quidem ago beneuolentiæ tuæ: non tamen hoc facere possum quod suggeris, vt pactum quod cum tanto Rege iniij, ipse primus irritum faciam, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil adhuc inimicitiarum intulerit. Quin potius si morturus sum, ille me magis quam ignobilior quisquam morti tradat. Quo enim nunc fugiam, qui per omnes Britanniae prouincias tot annorum temporumque curriculum **C** bundus hostium vitabam insidias?

VISIO CÆLITVS MISSA EDVINO IN ANGVSTIIS LABORANTI.

Ab eunte igitur amico, remansit Eduinus solus foris, residensque mæstus ante palatium, multis cepit cognitionem æstibus affici; quid ageret, quove pedem verteret, nescius. Cumque diu tacitis mentis angoribus & cæco carperetur igne, vidit subito intempeste noctis silentio appropinquantem sibi hominē vultus habitusque incogniti. Quem videns, vt ignotum & inopinatum, non parum expauit. At ille accedens, salutauit eum, & interrogauit, quare illa hora, ceteris quiescentibus, & alto sopore pressis, solus ipse mæstus in lapide peruigil federet? At ille vicissim sciscitabatur, quid ad eum pertineret, vtrum ipse intus an foris noctem transigeret. Qui respondens, ait: Ne me æstimes tuæ mæstitiæ, & insomniorum, & forinsecæ ac solitariæ sessionis causam nescire. Scio enim certissime quies, & quare mæres, & quæ ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi, quid **D** mercedis dare velis ei, si quis sit, qui his te mæroribus absoluat, & Redualdo suadeat, vt nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat? Qui cum se omnia quæ posset, huic tali pro mercede beneficij daturum esse responderet: adiecit ille: Quid si etiam te Regem futurum, extinctis hostibus, in veritate promittat, ita vt non solum omnes progenitores tuos, sed & omnes qui ante te Reges in gente Anglorum fuerunt, potestate transcendas?

PREDICTIONES QUOTIENT DERINT.

At Eduinus constantior interrogando factus, non dubitauit promittere, quin etiam ei qui tanta sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertio: Si autem, inquit, is qui tibi tanta taliaque dona veraciter aduentura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salutis ac vitæ melius atque vtilius quam aliquis de tuis parentibus ac cognatis vmquam audiuit, ostendere potuerit: num ei obtemperare & monita **E** eius salutaria suscipere consentis? Nec distulit Eduinus, quin continuo polliceretur, se in omnibus secuturum doctrinam illius, qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum, ad regni apicem prouheret. Quo accepto responso, confestim is qui loquebatur cum eo, imposuit dexteram suam capiti eius, dicens: Cum hoc ergo tibi aduenerit, memento huius temporis ac loquelæ nostræ, & ea quæ nunc promittis, adimplere ne differas. Et his dictis (vt ferunt) repente disparuit, vt intelligeret non hominem esse qui sibi apparuisset, sed spiritum.

MVTATA MENS REDVALDI.

Et cum regius iuuenis solus adhuc ibidem sederet, gauisus quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione; sed multum sollicitus, ac mente sedula cogitans, quis esset ille, vel vnde venisset, qui hæc sibi loqueretur: venit ad eum præfatus amicus illius, lætoque vultu salutans eum: Surge, inquit, intra, & sopitis ac relictis curarum anxietatibus, quierim membra simul & animum compone: quia immutatum est cor Regis, nec tibi aliquid mali facere,

A cere, sed fidem potius pollicitam seruare disponit. Postquam enim cogitationem suam, de qua tibi antè dixi, Regina in secreto reuelauit, reuocauit eum illa ab intentione, admonens, quia nulla ratione conueniat tanto Regi amicum suum optimum in necessitate positum auro vendere, immo fidem suam, quæ omnibus ornamentis pretiosior est, amore pecuniæ perdere.

Quid plura? fecit Rex vt dictum est; nec solum exulem nunciis hostibus non tradidit, sed etiam eum, vt in regnum perueniret, adiunxit. Nam mox redeuntibus domum nunciis, exercitum ad debellandum Edelfridum collegit copiosum, eumque sibi occurrentem cum exercitu multum impari (non enim dederat illi spatium quo totum suum congregaret atque adunaret exercitum) occidit in finibus gentis Merciorum ad Orientalem plagam amnis qui vocatur Idle: in quo certamine & filius Redualdi, vpcabulo Regneri, occisus est. Ac sic Eduinus, iuxta oraculum quod acceperat, non tantum Regis sibi infesti insidias vitauit, verum etiam eidem perempto, in regni gloriam successit. Hæc cum impleta essent, venit tempus exigendi ab eo quod cælesti nuncio pollicitus erat se facturum, quicquid monstraretur ab eo qui super caput ipsius manum esset impositurus: quod vt præstaretur à Paulino Episcopo Deus volens, ipsam sanctum de omnibus iis quæ transacta fuerant cum Eduino admonuit, & vt ab eo promissionem exigeret, pariter iussit. Sed audi Bedam:

VICTORIA ADVERSVS EDELFRIDVM.

Cum ergo, prædicante verbum Dei Paulino, Rex credere differret, & per aliquod tempus (vt diximus) horis competentibus solitarius federet, & quid agendum sibi esset, quæ religio sequenda, sedulus secum ipse scrutari consueffet: ingrediens ad eum quadam die vir Dei Paulinus, imposuit dexteram capiti eius, & an hoc signum agnosceret, requisit. Qui cum tremens ad pedes eius procidere vellent, leuauit eum, & quasi familiari voce astatus: Ecce, inquit, hostium manus quos timuisti, Domino donante, euasisti: ecce regnum quod desiderasti, ipso largiente, percepisti: memento vt tertium, quod promissisti, facere non differas, suscipiendo fidem eius, & præcepta seruando, qui te & à temporalibus aduersis eripiens, temporalis regni honore sublimauit. Er si deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obsecundare volueris, etiam à perpetuis malorum tormentis te liberabit, & aeterni secum regni in cælis faciet esse participem. Quibus auditis Rex, suscipere quidem se fidem quam docebat, & velle, & debere, respondebat: verum adhuc cum amicis principatibus & consiliariis suis sese de hoc collaturum esse dicebat, vt si & illi eadem cum eo sentire vellent, omnes pariter in fonte vitæ Christo consecrarentur. Et annuente Paulino, fecit vt dixerat. Hæc habentur Regis iussu **D** indicta comitia, eaque maximi ponderis, vtpote de vera religione sectanda. Vocantur & primates, simulque totius collegij Gentilitij sacerdotum Pontifex maximus: cuius cor Deus ita mouit, vt ipse dicendo sententiam primus de idololatria abiicienda statuerit, firmiterque decreuerit: nam audi Bedam:

PAVLINVS CVM SECARVM REGI PANDIT, VT CREDAT' ADDVCIT.

Habito enim cum sapientibus consilio, sciscitabatur singillatim ab omnibus, qualis sibi doctrina hæc eatenus inaudita, & nouus Diuinitatis qui prædicabatur cultus videretur? Cui primus Pontificum ipsius, Coisi nomine, continuo respondit: Tu vide Rex, quale sit hoc quod nobis modo prædicatur: ego tibi verissime, quod certum didici, profiteor, quia nihil omnino virtutis habet religio illa, quam hucusque tenuimus. Nullus enim tuorum studiosius quam ego culturæ deorum nostrorum se subdidit; & nihilominus multi sunt, qui ampliora à te beneficia quam ego, & maiores accipiunt dignitates, magisque **E** prosperantur in omnibus quæ agenda vel acquirenda disponunt. Si autem dii aliquid valerent, me potius iuuare vellent, qui illis impensius seruire curauim. Vnde restat, vt si ea quæ nunc nobis noua prædicantur, meliora esse & fortiora, habita examinatione, perspexeris, absque vilo cunctamine suscipere illa festinemus. Cuius suasioni verbisque prudentibus alius optimatum Regis tribuens assensum, continuo subdidit:

GENTILIS PONTIFICIS SCITATA SENTENTIA.

Talis, inquiens, mihi videtur, Rex, vita hominum præsens in terris ad comparationem eius quod nobis incertum est temporis, quale cum te residente ad cœnam cum ducibus ac ministris tuis tempore biuiali, accenso quidem foco in medio, & calido effecto cœnaculo, furentibus autem foris per omnia turbinibus hiemalium pluuiarum vel niuium, adueniensque vnus passerum domum citissime peruolarit; qui cum per vnum ostium ingrediens, mox per aliud exierit; ipso quidem tempore quo intus est, hiemis tempestate non tangitur; sed tamen minimo spatio serenitatis ad momentum excursu, mox de hieme

DE VITAE BREVI TATE SENTENTIA, ET VERITATE QUÆRENDÆ.

in hiemem regrediens, tuis oculis elabitur: ita hæc vita hominum ad modicum apparet: A
quid autem sequatur, quidve præcesserit, prorsus ignoramus. Vnde si hæc noua doctrina
certius aliquid attulerit, merito sequenda esse videtur. His similia & ceteri maiores natu
ac Regis consilij diuinitus admoniti proferebantur.

Adiecit autem *Cosinus primus Pontificum*, quia vellet ipsum Paulinum diligentius audi-
re de Deo, quæ prædicabat, verbum facientem. Quod cum, iubente Rege, faceret, exclama-
uit, auditis eius sermonibus, dicens: iam olim intellexeram, nihil esse quod colebamus:
quia videlicet quanto studiosius in eo cultu veritatem quærebam, tanto minus inuenie-
bam. Nunc autem apertè profiteor, quia in hac prædicatione veritas claret illa, quæ no-
bis vitæ, & salutis, & beatitudinis æternæ dona valet tribuere. Vnde suggero, Rex, vt tem-
pla & altaria, quæ sine fructu vtilitatis sacrauimus, ocyus anathemati & igni tradamus.

Quid plura? præbuit palam assensum euangelizandi beato Paulino Rex, & abrenunciata B
idololatria, fidem se Christi suscipere confessus est. Cumque à præfato Pontifice sacrorum
suorum quæreret, quis aras & fana idolorum cum septis, quibus erant circumdata, primus
profanare deberet: ille respondit: Ego. Quis enim ea quæ per stultitiam colui, nunc ad
exemplum omnium aptius, quam ipse per sapientiam mihi à Deo vero donatam, destruat?
Statimque abiecta superstitione vanitatis, rogauit sibi Regem arma dare & equum emif-
sarium, quem ascendens, ad idola destruenda venit: non enim licuerat Pontificem sacro-
rum vel arma ferre, vel preterquam in equa equitare. Accinctus ergo gladio, accepit lan-
ceam in manu, & ascendens emissarium Regis, pergebat ad idola. Quod aspiciens vul-
gus, æstimabat cum insanire. Nec distulit ille, mox vt appropriabat ad sanum, profanare
illud, iniecit in eo lancea, quam tenebat: multumque gauisus de agnitione veri Dei cul-
tus, iussit sociis suis destruere ac succendere fanum cum omnibus septis suis. Ostenditur au- C
tem locus ille quondam idolorum non longè ab Eboraco ad orientem amnem Doruuen-
tionem, & vocatur hodie Gotmundin Gaham, vbi Pontifex ille, inspirante Deo vero, pol-
luit ac destruxit eas quas ipse sacrauerat aras.] Hæc quidem hoc anno facta esse, discrimi-
nans singula tempora Beda declarat, qui & anno sequenti Redemptoris nostri sexcente-
simo vigesimo septimo baptizatum primò fuisse ipsum Eduinum Regem, ac deinde alios
proceres, docet, nosque suo loco ea describenda seruiamus.

Sunt ista sacra cunabula Ecclesiæ Anglicanæ tot signis, prodigiis, atque prædictioni-
bus coepta non humana arte (id enim impossibile erat) sed diuina potentia, per A postoli-
cos tamen viros Roma à Pontifice Romano missos; quos veritatem sincerè docere, & præ-
cedentes prophetiæ, & miracula subsequenti quàm manifestissimè declararunt. Vt pla-
nè ingemiscendum & exclamandum cum Hieremia¹ sit piis omnibus nostri temporis: D
¹ *Hierem. 2.* Obstupefcite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo
enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi ci-
sternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.] ita quidem, cum auersione
contentiosa auersi sunt à fonte vnde primò ipsi Euangelium fluxit, & hæreticis inhæse-
runt. Sed vnica spes illa solatur, vt excisæ arboris rigatis radicibus sanguine martyrum,
rursus eadem fecundiore germine pullulent.

Hoc pariter anno, qui numeratur Clotharij Regis trigessimus nonus ab obitu Chil-
perici parentis (quem mortuum diximus anno Redemptoris quingentesimo octogesi-
moseptimo) idem Rex² consortem sibi regni adsciuit Dagobertum filium suum ex Be-
retrude Regina susceptum, atque S. Arnulfo Metensi Episcopo (vt superius diximus)
educandum traditum, quem ab eodem optimis moribus imbutum, eiusdem Arnulfi Acta E
testantur.

Quod verò ad rerum Longobardorum statum pertinet: hoc ipso anno eorum Rex Adal-
ualdus, cum regnasset annos decem, eiectus regno est, subrogato in eius locum Arioualdo.
Habet enim de his ista Paulus³: Sub iis, nempe Adualdo, & matre ipsius Theodolinda, ec-
clesiæ restauratæ sunt, & multæ donationes per loca venerabilia largitæ. Sed cum Adualdus
euerfa mète insaniret, postquam cum matre decem regnauerat annis, de regno eiectus
est, & à Longobardis in eius locum Arioualdus substitutus est.] hæc Paulus: qui licet non
dicat eiusdem mentis euerfionem arte venefica procuratam, ex iis tamen quæ inferius
idem asserit, filium Arichis itidem Longobardorum Regis ex potione dolosè propinata
eadem esse passum, id ipsum accidisse Adualdo possumus existimare. Ceterum id pas-
sum esse Adualdum, vbi mater eius Theodolinda ex hac vita decessisset, videri po-
test:

PONTIFEX
IDOLORVM
DEMOLITV-
DORVM
FANVM.

SACRA EC-
CLĒSIÆ
ANGLICA-
NÆ CUNABVLA.
BYLA.

¹ *Hierem. 2.*

² *Aimoin. lib. 4. c. 8.*

³ *Paul. diaton. lib. 4. c. 5.*
ADALVAL-
DVS REGNO
PRIVATVS,
ET SVBRO-
GATVS A-
RIOVAL-
DVS.

A test: etenim ante filium eam decessisse; inde conuicimus, quòd post filij obitum nusquam
amplius de ea fit mentio, quæ in tot turbationibus Longobardorum necessariò fuerat nomi-
nanda, cum regia polleret auctoritate.

Ceterum haud putamus Adualdum Regem ita mente motum fuisse, vt omnem pe-
nitentis rationis usum amiserit: etenim si ita fuisset, minimè putandum pro eo restituendo
in regnum Honorium Pontificem adeò laborasse. Sanctus enim Pontifex cum accepisset
Regem eiectum, qui Catholica fide præstabat, inque locum eius fuisse subrogatum Ariou-
ualdum, idque fauore Episcoporum Cisalpinorum, hominem præsertim Arianæ hæresis
sordibus labefactatum, nihil prætermisit studij & diligentiae vt eos puniret, litterasque de
his dedit ad Isacium Rauennatem Exarchum: qui laborauit, vt qui eiectus fuerat Adualdus,
restituere in regnum, & perfidus eiiceretur Arianus. Porò Pontificis Romani epi-
stola apud Iuonem ita breuiter scripta legitur:

B Delatum est ad nos, Episcopos Transpadanos Petro Pauli filio suadere conatos esse,
vt Adualdum Regem desereret, Arioualdoque tyranno se applicaret. Quamobrem quia
Petrus prauis eorum consiliis respuit obedire, & sacramenta Regi Agoni (*Agilulpho vide-
licet*) Adualdi patri præstita sanctè cupit seruare: & quia hoc Deo & hominibus est in-
gratum, vt qui tale facinus vindicare deberent, eorum ipsi fautores existant: rogamus
vos, vt postquam Adualdum diuino in regnum (vt speramus) auxilio reduxeritis, præ-
dictos Episcopos Romam mittere velitis, ne scelus huiusmodi impunitum relinquamus.]
hactenus apud Iuonem.

Desisse autem à coeptis Exarchum, pacemque cum nouo Rege iniisse, eamque inte-
gram seruata esse constat. Quòd verò Exarchus cum tyranno pacem sanxerit,
nullam aliam puto causam intercessisse potiorè, quàm cum vires Romani Impè-
rii simul collectæ essent contra Cosroen ad bellum Persicum, haud satis videri po-
terant ad aliud bellum in Italia contra vniuersam gentem Longobardorum agen-
dum. Cùm igitur restitutio Adualdi haud adeò facilis futura cognita esset, Exar-
chus visus est mutasse consilium, cessasseque de Adualdo esse sollicitus. Quid autem
contra absentes Cisalpinos Episcopos Honorius canonum vindex egerit, haud com-
pertum habetur. Sed & res gestæ tum ab Exarcho, tum ab Arioualdo, remanserunt
prorsus obscuræ: Paulus enim diaconus, quòd de Arioualdo Longobardorum Rege ni-
hil scribat, hisce verbis excusat: de cuius rebus gestis ad nostram notitiam minimè
aliquid peruenit.] sicque silentio sepultam relinquit historiam duodecim annorum Re-
gis Longobardorum, ita planè de rebus suorum Longobardorum haud adeò benemerit-
us, multa præteriens, quæ nos ex diuersis scriptoribus eius temporis in medium adduxi-
mus, atque pariter adducemus, & de hoc ipso Arioualdo multa ex Iona Abbate huius
temporis historico, de quo superius meminimus, dicturi sumus. Hic enim in rebus gestis
S. Bertolli, de his quæ acciderunt sub Attala Abbate, hæc habet de eodem Rege Arioual-
do Arianæ sectæ addictissimo:

Cùm aliquo tempore Blidulfus presbyter, eiusdem verò Bobiensis monasterij mo-
nachus, à beato patre Attala ad Ticinum urbem directus fuisset; ibique peruenis-
set, obuium habuit Arioualdum Regem Longobardorum Arianæ sectæ credulum. Is
ergo cum vidisset Blidulfum presbyterum, ait ad suos: De Columbani monachis iste
est, qui nobis salutantibus apra denegat respondere. Cumque iam haud procul abes-
set presbyter, salutauit eum Rex, ironicè tamen. Ad hæc Blidulfus: Salutem, inquit,
oprarem tuam, si tu seductoribus tuis non faueres, & alienis à veritate Christi doctri-
nis animam non accommodares. Iustum etenim esset, ineffabilem Trinitatem vna
Deitate confiteri, non tres potestates, sed tres personas; nec vnam trium nominum
personam, sed tres in veritate, Patris, & Filij, & Spiritus sancti personas, vna volun-
tate, potestate, & essentia. Hæc paulisper audiens Rex, cum progressus fuisset, iracundia
succensus, questus est, se non habere ministros, qui obruente noctis caligine monachum
illum ita contumaciter in conspectu suo locutum sollicitarent, & fustibus ac sudibus con-
fissum morti traderent.

Tunc vnus vesanior ceteris, ad hoc patrandum, se respondit esse paratum. Dicit ei Rex:
Si voluntati meæ satisfeceris in hoc, muneribus te mox, illucescente die crastino, dirabo.
Progressus itaque pessimus ille, alium sceleris socium similem sibi assumit, & obortis
Annal. Eccl. Tom. 8.

HONORIVS
PAPA LA-
BORAT PRO
RESTITV-
TIONE A-
DALVALDI
REGIS.

BLIDVLFVS
PRESBYT.
QVID IN
REGEM A-
RIANVM.

tetris tenebris, viam qua monachus à coena cuiusdam Christiani, qui inuitauerat eum, ad hospitium regredi debuit, vigilanter custodit. Cum ergo monachus inopinatè venisset ad locum custodiae, percussus in cerebro, & omni compage corporis collisus, pro mortuo cadauere relictus est ab ipsis satellitibus, nullo de populo id sentiente: erat enim abditus locus, sed nec vocem dare quieverat, anticipatus loco & immanibus ictibus.] Considerasti ne, lector, barbarum Regem, eundemque perfidum Arianum, in presbyterum insultantem sibi, alioqui sui regni monachum monasterij, vlciscendo, erubuisse dici lucem, sed tenebras noctis interfectorem expectare voluisse? Vnde intelligas, quàm eo deteriores sint nostri temporis Nouatores gloriantes cum quid huiusmodi ipsos in Orthodoxum hominem ex optato contigerit perpetrare. Sed audi miranda quæ Ionas subdit his verbis:

QVAM DE-
TERIORES
ARIANIS
NOVATO-
RES.

INCOLUMIS
A DEO RED-
DITVS PRES-
BYTER.

DIVINA VL-
TIO IN PER-
CVSOREM.

DONA A-
RIANI HO-
MINIS RE-
SPVNTVR.

DE MORO-
VEO INCEN-
SORE DE-
LVBRI.

Porro is ad cuius domum metatus fuerat, nesciens quidem euentum rei, sed tamen suspicatus hoc ipsum quod euenerat (erat enim & ipse presbyter) arrepto baculo, venit ad locum, reperiensque iacentem ac si somno depressum, excitare conatus est. Ad cuius ille vocem, velut ab stratu incolumis surgit, nec plagarum vestigiis apparentibus, cum eo pariter ad hospitium pergit, indicans qualiter à latronibus quibusdam comprehensus, dirissimis plagis mactatus fuisset, nec tamen aliquid inde sensisset. Peractis deinde causis pro quibus exierat, ad monasterium repedauit. Post cuius discessum protinus ille, qui se spontaneum ad iniquum opus patrandum indiderat, daemone corripitur, & diuersis poenarum incendiis flagellatur, commissum facinus exitiabiliter confitetur. Vniuersus autem populus in eius cruciatibus timore percussus clamauit, & dixit: Quicumque Bobiensibus monachis malum aliquod intulerit, simili ultioni subiacebit: & qui Arianorum persuasionibus acquiescit, tales iras iusti Iudicis merito sustinebit.

Videns facinus suum infelix Arioualdus diuinitus manifestatum: confusus inde & metuens, ne sibi tale quid eueniat: ipsum quem vis horrida torquebat, cum conuiatoribus ab beatum Attalam dirigit, postulans vt commissum malum ignoscat, spondens se multum eius obsequio paratum fore, si sua dona dignaretur accipere. Beatus pater Attalas respondit, se numquam in perpetuum Arianis hominis dona suscepturum. Rogat tamen vniuersos fratres, vt pro pestifero qui adductus fuerat, orationem ad Dominum fundant. Quibus attentius orantibus, pestifer ille sanitati redditur, sed vitæ lucris non diu potitur. Nam cum ad propria redire desideraret, correptus igne febrium, inter poenales incendij calamitates vita priuatus est. Quem nequaquam iuxta aliorum sepulchra sepelire ausi sunt, sed procul ab hominibus in quodam conspicuo loco posuerunt, quo prætereuntes dicerent: Hic iacet ille miser humatus, qui Bobiensibus monachis crudelitatem suam ostendit.] hæc de presbytero, qui ob zelum Catholicæ fidei adeo vehementer est in Regem ipsum Arianum inuectus. Quid autem tunc pariter acciderit monacho sanum idolorum incendere fatagenti, ex eodem Iona Abbate audi mira: narratis enim quæ nuper dicta sunt, mox ista profequitur recensere:

Per idem tempus alius monachus, Moroueus nomine, ad Terdonam urbem à beato patre Attala directus, ad quamdam villam supra Yram fluuium sitam peruenit: vbi fanum inter arbores positum videns, allatum ignem supposuit, lignorumque congeriem in modum pyræ coaceruauit. Quod videntes cultores fani, Moroueam apprehensum, diuque fustibus cæsum, & ictibus collisum, in fluuium demergere conantur: sed monachum vnda recipere volebat, quamquam ille omnimodè pro tali causa mori paratus esset. Cumque cernerent non posse demergi, quem Domini miseratio custodiret, prosterunt super vndas Moroueam, maceriamque lapidum desuper coaceruant, vt immane pondus corpus eius submitteret vndis: relictoque (vt ipsi rebantur) cadauere, ad metatus reuertuntur. Quibus abeuntibus, Moroueus nihil mali sentiens, incolumis à fluuio surgit, ac disruptis nexibus, Terdonam ingreditur; & peracto negotio suo, ad monasterium repedit. Continuò diuina ultione prosequente, omnes qui ad opus illud patrandum crudeles se exhibuerant, diuersis poenis afflicti sunt: alios namque cæcitas, alios ignis vrit, alios contractio publica, alios omnium membrorum debilitas inuasit, diuersisque diuersa percepere tormenta: quorum tamen aliqui ad Bobiense cœnobium se deduci rogauerunt, & postulata iam venia, per poenitentiae medicamenta illatas poenas euaserunt; reliqui omnes in eadem ultione mortui sunt.] hæc Ionas dicitur.

A de rebus quæ suo tempore acciderunt, qui sub eodem Attala se annos nouem transigisse in eodem monasterio, ipse testatur, dum eiusdem Attalæ res gestas sua scriptione profequitur. Sed redeamus ad reliquas res gestas cum Honorio Papa sub successore eius Bertolfo Abbate, & eodem Rege Arioualdo, qui etsi hæreticus esse non desierit, ad meliorem tamen frugem in iis quæ ad mores pertinent reuocatus est. Id enim Ionas, eiusmodi sui temporis retexens historiam, ita tradit: Cum iam, inquit, egregiis moribus, bonitate, disciplina, & omni virtutum ornamento polleret, coepit antiquus anguis quiddam contrarietatis aduersus eum machinari. Excitauit enim quemdam Proclum nomine, Cleronensis vrbs Pontificem: qui vt subiectum sibi præfatum Abbatem cum cœnobij supplemento faceret, omni nisu intendebat, vicinosque Pontifices & alios quoslibet primates ad id peragendum muneribus attentabat. Super eadem quoque re adiit Arioualdum Regem Longobardorum, qui eodem tempore regnabat. Sed cum nihil aliud à Rege responsi accepisset, nisi vt Ecclesiastico iure probarent, vtum cœnobium procul ab urbibus sita, Episcopali debeant ministrari dominio: ille omnes quos potuit suo intentui iungit.

EPISC. CLERONENSIS
QVID IN
MONACHOS
BOBIEN.

Cumque hæc agerentur, vnus aliquis ex aula clam præfato Bertolfo totius machinamenti causam per internuncium manifestauit. At ille statim experiendi causa quosdam de pueris suis direxit ad Regem. Quibus Arioualdus inter alia respondit: Non est meum sacerdotum causas discernere, quas Synodalis examinatio ad purum debet iudicare.] Vides Regis quamuis Arianis scitum responsum, quem imprudens Episcopus aduersus monachos interpellauit? ita planè adeo perspicuum est, semper sacra per homines sacros, & Ecclesiastica per Ecclesiasticos viros tractari debere, vt neque hæretici ipsi Principes tenebris errorum offusi id potuerint non vidisse, solis tēporis huius cæcutientibus Nouatoribus, qui rebelles facti sunt lumini: nam ne tanta luce conuulsa videre quæ sunt omnibus nota cogantur, crassa obstinatione, obductis mentis oculis, spontanea sunt cæcitate percussi. Sed pergit Ionas: Sciscitantur illi qui à sancto Abbate missi fuerant: Vtrum Rex fautor esse velit prædicti Episcopi, an Abbatibus sui? Ad quod Rex, nequaquam se, ait, illis fauere velle, qui famulo Dei molestias aliquas aut iniurias vellent irrogare.

EXPLORAT
MENTEM
REGIS AB-
BAS.

Cum ergo venerabilis Bertolfus Regem quamuis barbarum & Arianæ sectæ credulum tam humane de causa sua locutum fuisse cognouisset: poscit, vt supplemento ipsius, Romam ad sedem Apostolicam venire queat. Quo statim largis manibus impensio, Romanum iter arripiens, ad Honorium Papam accessit. Quamuis enim (vt dictum est hoc eodem anno paulo superius) pax composita esset inter Longobardos atque Romanos, vt cōmeatus esset vtrinque liber, tamen vetitum fuisse videtur ab Ariano Principe, ne cuiquam ex suis liberum esset adire Romanum Pontificem, quem sensisset sibi suisque dogmatibus aduersari, atque Adalualdo studere; quod & datis litteris ad Exarchum, recitatis superius, declarauit. His tamen posthabitis, æquitate amans Princeps licet Arianus aditum illi ad Pontificem Romanum aperuit. Quid autem egerit sanctus Abbas, vbi Romam se ad Honorium contulit, ab eodem auctore sic accipe:

BERTOLFVS
ROMAM VE-
NIT AD
PONTIFICEM.

Cum Pontifici, inquit, rei causam ille patefecisset: ille de industria quærit, quæ sit consuetudinis suæ regularis disciplina. hæc idcirco, ne si fortè erronei monachi essent, fauere illis, ab Episcoporum potestate dimouens. Cum verò (subdit auctor) cuncta alacri animo in aures Præfulis digessisset: placuit beato Honorio, vt regularis series religionis cultu ac humilitatis indicia teneret. At vbi hæc omnia vera relatione perdidicit, sanctus Papa quotidiano affamine venerabilem Bertolfum roborare nisus est, vt coepti itineris laborem non relinqueret, & Arianæ pestis perfidiam Euangelico mucrone ferire non abnueret.

REGESTAB
CVM HONO-
RIO PAP.

Erat enim venerabilis Præful Honorius sagax animo, vicens consilio, doctrina clarus, dulcedine & humilitate pollens. Latabatur è gentibus socium reperisse, cum quo dulcia promeret effamina; nec prorsus delectabatur vt citò ab eius consortio segregaretur: sed cum vehemens astus quiescendi longum prohiberet spatium, præbuit optatum munus sanctus Papa patri memorato Bertolfo, priuilegia scilicet sedis Apostolicæ, quatenus nullus Episcoporum in præfato cœnobio quolibet iure dominari conaretur. Percepto ergo munere oprato, ad patriam reuersi sumus.] ex his vides, lector, ipsum scriptoris auctorem Ionam, vt Lucam Pauli, comitem fuisse peregrinationis Abbatibus sui Bertolfi, vbi Romam ille se contulit, qui & pergit:

LA VDES
HONORE
PAPAS.

Cumque peracto aliquanto itineris spatio, Tuscanis aruis postpositis, Apennini rura

CHRISTI
626. 627.HONORII PAP.
1. 2.HERACLII IMP.
17. 18.

attingentes, ad castrum, cui nomen Bismantum est, venissemus, tanta vis febrium Berro-
sum patrem oppressit, vt omnino morte praeueniri crederetur. Erat enim vigilia passionis
beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Cumque iam atra nox irrueret, ille inter ignes fe-
brium accersit me, ac curis mens dedita, de nocturna vigilia inquisiuit. Sed cum ego di-
cerem, omnia iam bene esse disposita, ille ait: Et tu ante stratum meum per totam noctis
metam, quousque diei prorumpat crepusculum, excuba. Cum ergo excubassem, quous-
que intempesta nox irrueret, tantus sopor oppressit me, vt sursum caput attollere non va-
lerem: omnesque qui erga tentorium sarcinas, vel equos custodientes excubabant, simili
sunt oppressi sopore.

Interea beatus Apostolorum princeps Petrus aduenit, ac super stratum aegri patris astans:
Surge, inquit, & sospes cum conuiuatoribus tuis abscede. Inquirente autem beato patre,
quis esset, qui sibi talia iuberet, ille respondit: Ego sum Petrus, cuius hodie clara in toto or-
be celebrantur solemnia. Et haec dicens, abscessit. At ille timore percussus, trepido corde
sciscitari coepit a me, si audissem vocem, vel aspectum alicuius vidissem. Ad quod ego re-
spondi: Minimè. Nò cernis, inquit, suluam lucem, vbi Petrus Apostolus pergit? Tunc tan-
dem agnoscens quid causae gestaret interrogatio eius, vix obtinere merui enixis precibus,
vt mihi rei panderet veritatem.] haec in reditu ab Vrbe acciderunt: pergit reliqua de san-
cto viro miranda referre, sed satis ista ad institutum. Haec autem omnia cum sub Arioual-
do Rege gesta esse Ionas affirmet, qui praesens fuit, nec tamen quotonam regni eius anno
facta sint, certò tradat, eadem hic ipso exordio Arioualdi recensuisse volumus; quae cun-
cta Paulum diaconum praeterierunt, cui Ionae scripta incomperta fuisse noscuntur.

IESV CHRISTI
ANNVS
627.HONORII PAP.
ANNVS
2.HERACLII IMP.
ANNVS
18.

Anno, qui sequitur, Domini sexcentesimo vigesimo septimo, Indictione decima, die
vigesima secunda mensis Ianuarii, S. Anastasius Persa, post iteratam saepe anno supe-
riori confessionem, Caesarea Palaestinae ad Cosrohen Regem in Persidem missus, magna
animi constantia post dira tormenta martyrium consummauit. Quomodo autem ea acci-
derint, eius Acta omni fide posteris tradita docent: quae cum dubium non sit scripta esse ab
eiusdem temporis auctore, alterum de duobus eum fuisse mihi facile persuadeo; vel An-
tiochum monachum, quem huius temporis scriptorem in eo argumento versatum vidi-
mus, dum scilicet aliorum monachorum tunc a Sarracenis occisorum historiam texuit ad
Eustasium scribens; aut Sophronium, qui (vt dicemus) paulo post factus est Hierosolymi-
tanus Episcopus, & ipse eodem tempore claruit inter scriptores Ecclesiasticos. Quicquid
sit, sicuti martyr in tanta caligine toti orbi Christiano gloriosus effulsit, ita pariter res ab
eo praclare gesta, scriptis mandatae, vbique vulgatae atque receptae innotuere. sed profe-
quamur ea quae de ipso in Perside hoc anno accidisse liquent.

Magna quidem Dei prouidentia contigisse declarant euenta, vt homo Persa Christi
confessor, Crucisque praedicator & vindex vocaretur in Persidem, completurus agonem
atque consummaturus martyrium, vt ibi tamquam in theatro Crucem ab ignominia vin-
dicaret, atque eius gloriam praedicaret. de qua sibi videbatur Rex impius triumphasse, eam-
demque confitendo sanguine illustraret, conspicuamque morte redderet, & post mortem
quot miraculis, tot fulgoribus decoraret, a qua ipse omnem esset fortitudinem consecu-
tus: vt nihil planè aliud ostenderet factum esse, cum sancta Crux in Persidem est delata,
quam sceptrum Dominantis aduectum, quo Persarum Imperium frangeretur, secundum
illud Dauidicum: Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos.] Tunc
enim sicut fortius, ita & clarius ipsius sanctae Crucis potentissima virtus enituit. Etenim
perspicuo est declaratum exemplo, Cosrohen inuictum ante superari penitus caedique mi-
nimè potuisse, nisi postquam Crux in Persidem est allata; atque cum caesus est martyr, au-
ctus est tanto milite Romanus exercitus, qui caelestes secum duceret legiones. Sed iam cer-

tamen ipsum martyris spectemus oculis, quod Acta eius martyrii ita exhibent:

Cum iam peruenisset in Persidem, datur in custodiam, sitam in quodam praedio, quod
vocalur Betfaloe, quae ad sextum lapidem distat à Discartha, in quo Rex versabatur Cos-
rohes.

CHRISTI
627.HONORII PAP.
2.HERACLII IMP.
18.

rhoes. Qui verò cum eo erat frater, in domo Corraeti, qui erat illius Iesdin filius, hospicio
fuit acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cum autem post aliquot
dies de eo fuisset relatum ad Cosrohen, ille misso vno ex Magistratibus eum rogauit, quis-
nam esset, & cuius, & quidnam eum mouisset vt patriam relinqueret religionem. Is verò
per quemdam responderet interpretem: nam ne voce quidem Persica volebat vt amplius,
vt qui eam abiurasset linguam vnà cum religione, aut linguae potius esset infensus propter
falsam religionem. Respondet ergo: Quoniam (dicens) vester deorum cultus est manife-
stum exitium & error daemonum: quem quidem cum ipse aliquando sequeretur, nuper luce
commutauit tenebras, & die noctem, & Sole obscuram caliginem, illi Deo me dedicans,
qui est caeli, & terrae, & omnium quae videntur & mente percipiuntur, opifex.

Cui Magistratus: Miser, inquit, non eum quem vos Christiani colitis, cruci Iudaei af-
fixere? Quomodo ergo Persicae religioni Christianorum res praetulisti? Martyr autem:
Quod fuerit quidem, inquit, à Iudaeis crucifixus, ipse quoque assentior, sed sua sponte,
& pro nobis ingratis, & qui sumus beneficij accepti immemores. Eius enim benignita-
tis & clementiae est hoc vel maximè admirabile, quod cum esset Deus & Saluator om-
nium, & opifex huius vniuersi, non solam propter nos serui formam accepit, cum de cae-
lo descendisset, sed etiam pro nobis crucem volens subiit & mortem, vt nostrum pecca-
tum tolleret, quod ex maligni insidii & fraudibus inflictum erat hominibus. Vos autem
inimicum praetulistis, qui stultè illius fraudes in hodiernum vsque diem sequimini, &
Soli sacrificatis, & Igni, & Lunae, nullam ne Christi quidem caedis, si non alterius, ducen-
tes rationem.

Respondens autem magistratus: Quid tibi, inquit, cum his stultis verbis & superuaca-
neis? Ecce enim tibi à Rege insignes dignitates, & zonae aureae, & equi, & quaecumque
illustra & gloriosa sunt parata: Agedum ergo, patriam suscipe religionem. Ad haec
martyr: Mihi, inquit, o Praeses, quae hic sunt iucunda & valde expetenda & inuidiosa,
nomen scilicet, deliciae, & diuitiae, & splendor, iam sunt diu abhinc contemptui, vt qui
vitam susceperim monasticam; & à sola spe, quam hinc concepi, pendeam. Huius rei,
etiam antequam loquar, hic venerandus monachorum habitus, & hic vilis pannus cer-
tus est nuncius. quomodo ergo ea, in quae omne studium, omnemque meam curam con-
tuli & sollicitudinem, ea nunc habebam contemptui, Regis qui est ad tempus, & in quem
cadit interitus, inductus promissionibus? Ad quae cum non haberet Magistratus quid di-
ceret, reducit ad eum qui miserat à custodia, ei lingua omnia significans. Qua de causa il-
le non leuiter indignatus, iubet eum sua suasionem vim quoque adhibere, & verbis etiam
miscere supplicia.

Sequenti autem die, cum rursus Magistratus venisset ad custodiam, ea quae imperata
fuerant, coepit reipsa exequi, & iussit vt per vim prorupsum illinc athletam abducerent:
ipse quoque multas minas intentans, vehementique insultu & tumultu se fortem & stre-
nuam illam animam perterrefacturum existimans. Ille verò nihil effeminatum, nihil quod
sit pusilli & abiecti animi, & nihil quod sit indignum iis quae praecesserant, praesefrens,
cum illa consueta & iucundissima morum simplicitate: Ne labores, inquit, neque defati-
geris, domine Praeses: Mihi enim, qui sum mei Christi gratia confirmatus, non persuadebis
vt à pietate deficiam. Fac ergo quaecumque vis, à nullo abstinens.

Hanc Anastasij cum prudentia Constantiam nulla moderatio excepit, aut humanitas:
sed vincus, more Persico, virgis caedebatur crudeliter. Cum is autem verberaretur, hoc
decantabat Magistratus: Cum maximis Regis donis & honoribus persuaderi non susti-
nueris, ad haec sis deinceps paratus. Sic enim te quotidie verberans, consumam plagis.
Ille autem cum eum iuberet rursus quae vellet facere, iubet martyri relaxato à vinculis,
cum extensus esset supinus, lignis medias intercipi tibias, vtraque autem eorum extrema
premere viros aliquot robustos, qui & corporum magnitudine & aetatis vigore praesta-
rent. Martyr autem, cum sic eius tibiae premerentur vsque ad ossa, magno & excelso ani-
mo & planè philosophico tolerabat. Quod quidem cum vidisset Magistratus, & cogno-
uisset se ex eo magis augere eius patientiae & tolerantiae constantiam: rursus in turissimam
eum tradit custodiam, vt de eo rursus referret ad Regem.

Cum is autem cui erat commissa cura carceris, Sellarius, esset religione Christianus, &
ideo eorum miseretur, qui pro pietate laborabant & eo quod est bonum & honestum, &
eis qui vellent ex Christianis concederet ingressum: interdiu ingrediens sine vlla prohibi-
tione

VISITATVR A CHRISTIA NIS ANASTASIVS. bitione frater monasterij, qui cum martyre venerat ex Cæsarea, consolabatur illam asperam & terram in carcere habitationem, & quos ex plagis senserat dolores, & quas ex vinculis & alia maiorum perpeffione acceperat molestias. Multi quoque alij viri pij, cum quibus illius quoque Iesdin filij ad eum ingredienti, ad speciosos eius pedes & bona aperte euangelizantes procidebant, & vincula deosculabantur, & rogabant vt ab eo aliquas consequerentur preces & benedictiones. Cum is autem hæc omnino minimè admitteret (ille enim toto semper animo & mente humanæ gloriæ, huius inquam vanæ & infidæ & fallacis, & quæ nihil habet firmum ac stabile, refecabat occasiones) ipsi vinculis ceram immitterentes, quæ ex illis exprimebatur, effigiem, tamquam maximum aliquod remedium & salutare ad omnem morbum & dolorem soluendum efferebant.

RVR SVM RE PETITA QVÆSTIO. Non multum temporis intercessit, & rursus veniens ille Magistratus in custodiam, an iussis cederet regiis, frustra interrogabat, aut potius quærens occasionem gratificandi animo crudelissimo, qui poenas cupiebat sumere. Cum is autem non parum ægrè tulisset interrogationem, & magna contentione & motione capitis, id quod sæpe dixerat, tunc quoque respondisset: Scito me Christo & pietati nihil esse prælatum: iubet eum rursus quoque clavis verberari, sicut prius. Cum verò viri statuam potius, quàm virum visi essent verberare, quantum licuit conicere, ex eo quòd esset eius animus planè inflexibilis: eo quidem relicto in custodia, recedit Magistratus, & aliquot interiectis diebus ad eum reuertitur, varias artes & rationes excogitans, & nunc quidem minis & promissis, nunc autem minis & suppliciis eum reuocans ad negandam pietatem.

DIRIS AFFICITVR TORMENTIS ANASTASIVS. Cum autem idem esset Anastasius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur, prioribus vinculis & plagis est traditus. Deinde cum fuisset relaxatus à vinculis, ex altera manu suspenditur, cum lapis grauissimi ponderis esset alligatus alteri ex pedibus. Cum eum ergo sic pendentem & sic diuulsum duabus horis reliquisset Magistratus, videretque robor & firmitatem minimè dissolui martyri, illum quidem remittit: ad Regem autem reuersus, immutabilem eius mentem significat & summam animi fortitudinem. Ipse quoque ei consulit, ne amplius periculum faciat in Anastasio, nec permittat vt tanta altitudo & magnitudo Imperij ab vnus viri constantia videatur superata.

ALII SEPTVAGINTA MARTYRES. Hinc cum omnem spem superandi martyris Rex abieciisset, mittit post decimum quintum diem & eundem Magistratum & quosdam alios ex subditis, vt non solum sanctum, sed multos quoque alios Christianos cum eo interimerent. Illi autem cum venissent in carcerem, expellunt Christianos captiuos non pauciores quàm septuaginta, vnà cum martyre: cum quibus erant ij quoque qui cum Anastasio Cæsareæ damnati fuerant ad custodiam, signaculique & vinculorum fuerant ei socij. Quos cum eduxissent ex prædio Bersaloes, in quo fuerat carcer edificatus, & ad fluuium statuisserunt, eos singulatim diuidentes, & eorum collo funem iniicientes, & miserabiliter ante oculos martyris suffocantes: sancto in vnoquoque submergendo dicebant: Cur vis, sicut vnus ex his, violenter tolli de medio, & non potius regi parere, & priorem consequi felicitatem? Ille autem cum his mentem adhibuisset, & in cælum oculos sustulisset, & Deo ingentes egisset gratias, quòd iam pro ipso mortem videret esse subeundam: Deinde ad illos quoque conuersus: Ego, inquit, pro Christi mei charitate, ardenti que & vehementi in eum amore expectabam omne membrum minutatim conscindi, expectans nouam aliquam & inauditam mortem. Quoniam autem hæc est ea, quam vos mihi minamini: ago tibi gratias soli Deo meo & Saluatori Christo, quòd morte, quæ vsque adeo vacat omni labore & molestia, quam quidem paulo post ipsa quoque attulisset natura, me voluisti emere honorem martyrij. Cum hæc dixisset, & hæc vltima verba præclare esset locutus, æquali morte sic quoque est consummatus.

S. ANASTASIO CAPVT AMPVTATVR. Carnifices autem cum sacrum illud caput amputassent, vt eum esse interfectum ostenderent, ad Regem deserunt. Sellarium verò, qui præerat custodiæ carceris, cum esset Christianus, & sciret martyrum honorare corpora, velle autem sancti tollere reliquias, & eas separare ab aliis, ne tantum lateret bonum permixtum cum ceteris corporibus; prohibere carnifices. Cum filiis autem Iesdin annuoiata fuisset viri consummatio, ad quam euntem martyrem illorum pueri consequebantur & illi seruiebant, ij pecunia corrumpunt carnificum diligentiam, & vt corpus sibi liceret in loco separato deponere, non paucis emunt pecuniis. Deinde is quoque monachus, qui cum martyre excesserat à Cæsarea, & cum decertante ad finem vsque manserat, cuius etiam sæpe fecimus mentionem, cum

CANES PARCVNT CORPORA S. MARTYRIS. cum & pueros filiorum Iesdin, & quosdam ex iis, qui illic erant, monachis in noctem sequentem assumens, vt martyris corpus piè sancteque componeret, venisset (O quomodo, ô Christe, laudabo miraculorum tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hoc autem solo se abstinentes, vt quod non subiiceretur amplius legibus corporis. Iam enim erat pulchritudinis corona in manu Dei (vt diuinus dixit Isaias) & diadema regni in manu Dei eius. Cum sustulisset ergo corpus martyris, & mundis linteis, quæ dedere filij Iesdin pro vltimis corporis exequiis, mundas illas & sanctas inuoluisset reliquias, in Sergij martyris monasterio, quod ad vnum lapidem distabat à vico, deponit decimosextimo quidem anno Imperij pij Heraclij (qui hoc anno absoluitur, & inchoatur decimus octauus) vigesimo autem secundo die mensis Ianuarij: is enim fuit dies, qui vidit decessum martyris.] Quod audis de monasterio sancti Sergij martyris nomine apud Persas, ne mireris: siquidem superius pluribus declaratum est, ob ingentia ab eodem martyre accepta beneficia eundem Cosrhoen ipsum S. Sergium fuisse profecutum muneribus, publicisque notis inscriptis id ipsum esse testatum. Agit post hæc auctor de translatione corporis eiusdem Anastasij martyris, facta illa quidem occiso Cosrhoe, cum in Perside miraculis coruscavit. At desideratur scriptio illa Georgij Pifide huius temporis luculenti scriptoris, qua laudationem eiusdem martyris Anastasij ipsum profecutum esse, Suidas testatur.

DE FVGA COSRHOIS. Nos verò quæ interea post illatam martyri necem miseranda valde Cosrhoi acciderint, hic ex Theophanis Græcorum annalibus referamus. Visus à martyre Cosrhoes, iam facile erat superandus ab Imperatore: siquidem aduersus eum pro Heraclio pugnaturus Anastasius moriens exurrexit; quod patefecit euentus. Sanè quidem sicuti Abel sanguis vindictam experens, ad Deum clamasse dicitur, ita & Anastasij martyris sanguis in Cosrhoem à Deo vltionem quam citissime obtinuisse cognoscitur. Fugies hic inde miser instar Cain, tandem à filio suo vinculis tentus, dirissimam omnium pati mortem coactus est. Sed quomodo ista se habuerint, videamus. Natalem diem Domini egisse Heraclium Imperatorem in ædibus Hysdem, siue Iesdemonis, ibique exercitum refecisse, ijdem Annales tradunt: occupasse insuper alia loca Cosrhois in campestribus ad habitandum erecta (quas villas nos dicimus) iidem prodant, quorum hæc sunt nomina, Dezeridam, Rusa, Beibal, siue Beclam, Beddarach, quæ erant loca Damastager, vbi degebat Cosrhoes.

HERACLIVS POSITVR BONIS COSRHOIS. Illic verò Romanorum inuenta signa bellica in præliis olim capta trecenta numero Heraclius vindicauit, aliisque bonis plurimis diuersi generis ad Persarum delicias ibi positus poritus est. Et his ruinis & igni traditis (inquit auctor) gratias egerunt Deo, qui per intercessionem Dei genitricis talia miracula patrat. Quis enim sperauit vquam Cosrhoen fugere à facie Romani Principis de palatiis suis qui erant in Damastager, & petere Ctesiphontem? Celebrasse etiam in gratiarum actione Heraclium Epiphaniæ festum diem penes Damastager, iidem produnt Annales. Cosrhoes autem nouem dies inde profectus cum coniugibus atque liberis, itemque pecuniis, & cum propè esset munitissimus locus Ctesiphon Romanorum præliis celeberrimus, noluit locum ingredi: quòd à Magis ipsi olim prædictum fuisset, periturum fore, cum Ctesiphontem accederet. sed abiit Seleuciam, locum trans Tigrim æquè munitissimū, vbi resedit securus tanquam loco tutissimo, reposito ibi thesauro:

CHALCEDO LIBERATA AB OBSESSIONE. Dum hæc agerentur in Perside, contigit solui obsidionem Chalcedonis, à Sarbara duce Persarum inita pace cum filio Imperatoris Constantinopoli. Cum enim in suspicionem adductus esset Sarbaras apud Cosrhoen, quòd Romanis consentiret, missæ sunt ab eo litteræ ad Cardarigam collegam, vt illum interficeret, exercitumque in Persidem reduceret: sed interceptis iis litteris, & à filio Imperatoris ostensis Sarbaræ, & aliis confectis de nece aliorum ducum exercitus; factum est, vt omnes inita pace cum Romanis, in Persidem ad propria remearint, Cosrhoe in eo quo constitutus erat, periculo derelicto: qui paucos post dies suorum prodicione captus à filio, atque demum miserando interitu occisus est.

COSRHOIS A FILIO CAPITVR. Etenim cum Cosrhoes Seleuciæ, vbi degebat, in dysenteria morbum incidisset, vt coronaret filium suum Mardefam ex Syra dilecta coniuge natum, operam dedit. Quod vbi comperit maior natu filius Syroes, cum optimaribus egit de necando parente Cosrhoe, vsus ad hoc & Romanorum auxilio, cum de his omnibus Hemelium monuisset, quem fore sibi propitium peruerserat; dum captiuos omnes Imperatori subditos vinculis soluit, ac patrem infecutus est, fugientemque cepit. Quæ autem postquam vinculis Cosrhoes nexus fuit, pari coactus sit, accipe ab auctore:

Cum

FINIS MY-
SERRIMVS
COSRHOIS.

* Mardefam

EVANGELIUM
DE COS-
RHOB VI-
TIO.

TRIUMPHI
PLVRES DE
COSRHOIS
REBATE

CORPVS S.
ANASTASII
TRANSLA-
TVM CAB-
SARBAM.

* Psal. 38.

Cum, inquit, Cosrhoes fugere tentasset, nec valuisset, tentusest, & validè vincus, A
ferreis compedibus colligatus, cui & circa collum ferrea pondera imponunt: & mit-
tunt cum in domum tenebrarum, quam recens extructam ipse munivit ad reconden-
das pecunias; panisque parum & aquæ tribuentes, famè necabant. Aiebat enim Syroes fi-
lius: Comedat aurum, quod incastrum collegit, propter quod etiam multos fame neca-
uit, mundumque deleuit. Porro misit idem Syroes Satrapas ad eum iniuriis impeten-
dum & conspuendum: & ductum Mardazanem *, quem coronare volebat, filium eius
ante ipsum occidit, & sic reliquos filios eius in conspectu ipsius peremerunt: & misit om-
nes qui inimici eius essent, vt eum iniuriis afficerent, percuterent, atque conspuerent. De-
nique per quinque dies hoc factu, iussit Syroes ipsum arcibus interficere, sicque paulatim
in malis nequissimam animam suam tradidit.] hæc Annales de interitu Cosrhois. Ta-
lis planè decebat finis destructorem Orientalis orbis Cosrhoem, talisque exitus expe-
ctabat nefarium atque sacrilegum Regem, pestem, facemque ciuitatum Romano Imperio
subiectarum.

Non alia quidem quam ista digna supplicia per filium ministrata debebantur homi-
ni, qui ausus fuerat post plurima admisa nefanda, etiam in sacrosanctam Dominicam
Cruccem Hierosolymis manus violentas iniicere, inter manubias collocare, & in Persi-
dem secum ferre. Decuit omnino ista omnia perpeti ingratum & perfidum Regem, qui
(vt sua ipsemet prodidit confessione amplis notis in auro signatis, vt superius suo loco est
demonstratum) Dei beneficio & S. Sergij martyris intercessionem regnum fuerat consecu-
tus. Ita planè iusto Dei consilio decens fuit deorsum sterna elatam ac sublimem mentem
nullas pacis conditiones Heraclij supplicis vel audire volentem, vnam illam tantum spem
salutis eidem offerentem, si procul abiecta Christiana religione, Persarum deos colerent
Romani omnes: nam putauit infelix, vbi Cruccem captiuam dedit, se Deum Christiano-
rum pariter superasse. Ista quidem subire à suis Persis tormenta meruit Rex, qui paucos
ante dies in sanctissimum martyrem Anastasium Persam sæuierat. Pugnauit sanè, & vicit
impium tyrannum martyr occisus, & captiuata sacratissima Crux crucem dirissimam in-
tulit capienti. Eiusmodi esse solent Christianæ victoriæ, vt tunc in omnibus vincat Chri-
stus, cum omnia videri possunt ab hostibus superata.

At non caruit tanta victoria glorioso triumpho, immo triumphis. Et vt dicamus de
singulis, triumphauit martyr occisus, cum eius venerandum corpus religiosa pompa Cæ-
saream transferretur è Perside. Triumphauit sanctissima Crux, cum illæsa pristino loco red-
ditur, & soluto vinculis Pontifice Zacharia, celebri cultu Hierosolymis restituitur. Egit pa-
riter & triumphum omnibus Imperatorum triumphis augustiorem Heraclius Imperator. D
Sed de his singulis paulo fufius nobis agendum.

Quod verò ad Anastasij martyris, qui & ordine primus fuit, triumphum pertinet: defi-
deratur in Actis eius translatio Cæsaream facta in Palæstinam, vbi primum contigit ip-
sum certasse pro fide, atque impios superasse: præter enim Acta illa, adhuc extabat liber mi-
raculorum eius, qui & ipse perit, fragmento dumtaxat saluo, quod in frequenti Patrum
confessu recitatum ex scriptumq; reperitur in Actione quarta posterioris Nicæni Concilij
verbis istis: Agedum, & in Cæsarea Palæstinæ regionis mirifica à sancto viro designata re-
censeamus. Cum sanctæ ciuitati reliquiæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit de-
clarata & significata. Itaque lætitia magna perfunsi omnes, surgentes subito, lignaq; sacra
pullantes inuicem, obuiam facti sunt in veneranda Deiparæ æde, quæ appellatur Noua. Il-
lic cum Cruce & supplicatione egressi sunt læti & gaudentes cum gratiarum actione sa-
cris reliquiis munus in memoriam sancti offerentes: cum mulier quædam ex primariis ci-
uitatis feminis, cui nomen Arete, verum à virtute, quam Græci ἀρετήν vocant, longè alienis-
sima, ad infidelitatem conuersa dixit: Ego reliquias è Perside venientes numquam vene-
rabor. O miseram & desperatam feminam! Non audiuit hæc misera sacri Davidis * vo-
cem increpantis eos qui impudenti & inuercundo ore quiduis effutiunt: Cessare, inquit,
facias linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Quid igitur glorificans eos
quos glorificat Deus in hanc designauit, deinceps me referente audieris.

Cum sacræ reliquiæ in urbem delatæ fuissent, communi sententia ciues martyri ora-
torium prope Tetrpylum (locus is est in medio ciuitatis) construere decreuerunt; quin
etiam illius imaginem illic constituerunt. Iam cum esset extructum oratorium, sanctus
martyr in habitu monachi per somnum coram misera astitit, illique ait: E lumbis agro-
tas.

MVLIER
DAT POR-
NAS BLAS-
PHEMIAS.

POENITENS
MVLIER SA-
NATVR.

DE CAPITV
ET IMAGI-
NE SANCTI
ANASTASII
ROMAM
TRANSLA-
TIS.

S. CRVCIS
POST VICTO-
RIAM TRI-
VMPHVS.

ZACHARI-
AS REDIT
HIEROSO-
LYMAM.

TRIUM-
PHVS HE-
RACLII.

A tas. Ipsa autem respondens: Non, inquit, domine: neque enim quicquam mali sentio. Post-
quam hæc dixisset, expergefata, subito dolores in se ruere sensit, coepitque clamare &
gemere; atque adeò grauitè affecta fuit, vt ne orti quidem satis habuerit, qui expectare
quiuisset, quænam tam subiti & vehementis doloris causa, quisve auctor esse posset. Sic
enim quatuor diebus in cruciatibus substitit. Quinto autem die sub crepusculum vidit sibi
sanctum illum astantem, atque ad eam dicentem: Descende ad Tetrpylum, sanctique
Anastasij intercessionem apud Deum posce, quo sana fias. Ipsa igitur cum surrexisset ex
grabato, in memoriamque blasphemia illa & impia verba, quæ contra caput suum dixerat,
redirent; conuocatis liberis suis, ad eos dixit: Tollite me, tollite me, inq; templum S. Ana-
stasij concedamus: siquidem iam edocta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside ve-
nientes, adorandas, venerandasque; & quæ Deus sacrauit, ea non esse communia appellan-
da. Impositam itaque eam ferulo baiularunt.

Cum autem appropinquaret ipsi loco; ipsa eminus conspicata sancti imaginem, cum
lacrymis coepit exclamare: Hic est qui in somnis verè à me visus instruxit me de malis
quæ me habent. Deinde se ipsam in solum prosternens, sanctumque orationibus flebilibus
martyrem placans, sana firmaque surrexit: & quæ paulo antè alienis pedibus incedebat,
extremaque patiebatur, nunc suis itans domum vnà cum reliquis, Deum glorificans,
martyremque magnificans perrexit.] hucusque in Synodo recitatum; cum mox eadem
Acta Nicæna ista subiungunt: Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, Vicarij Hadriani
Papæ veteris Romæ, dixerunt: Ipsa illa imago in præsentem diem Romæ est in monasterio
cum pretioso capite. Ioannes Episcopus Tauromeniæ dixit: Rectè dixerunt venerabi-
les Vicarij: nam & in Sicilia muliercula cum dæmonio vexaretur, Romam profecta, ad
C imaginem sanctissimam supradictam sanata est.] hucusque de Anastasij sacris reliquiis &
veneranda eius imagine Acta Nicæni posterioris Concilij. Ex quibus satis intelligere po-
tuisti, non solum è Perside Cæsaream Palæstinæ S. Anastasium longum duxisse in sui cor-
poris translatione triumphum, sed & ipsum Romam vsque, cum illuc sacrum translatum
est caput & veneranda eius imago, summa gloria propagatum. Extant adhuc ibi eadem
sacra pignora, caput ipsum & eadem sacra imago decentissimo ornatu recondita, vbi pri-
mum tunc translata sunt in monasterium S. Vincentij ad Aquas Saluias, quod & auctum
est etiam ecclesia nomine S. Anastasij.

Sed iam de Crucis Triumpho ex perfido victo ac neci dato Tyranno agamus. Cosrhois
enim filius, Syroes dictus, occiso patre, & potitus regno Persarum, non immemor eius
quam pepigerat pacis cum Heraclio Imperatore, euestigio Romanos omnes soluit
D priuos, interque eos Zachariam Hierosolymorum Antistitem, liberisque abire iussit, si-
mulque sacratissimum venerandæ Crucis lignum illæsum ipsum quidem & intactum, di-
xerim nec à Persis quidem visum, restituit: etenim teste Suida (quod diximus) signaculum,
quo clausum erat, fuit inuentum illæsum. Sunt hæc Suidæ verba in Heraclio: Ipse verò ac-
ceptis viuificis lignis obsignatis, quemadmodum accepta fuerant atque permanerant,
Hierosolymam profectus, Modesto Pontifici atque eius clero monstrauit. Hi & sigillum
incolume & intactum agnouerunt, & clauem ab eo sumpserunt, & adorarunt, & in al-
tum sustulerunt. Imperator igitur ea Byzantium misit, quæ Sergius in Blachernis repo-
suit.] hæc Suidas.

Ex quibus etiam intelligis, Zachariam Pontificem, antequam Hierosolymam venerit,
esse defunctum, & qui hætenus (vt diximus) eo absente illam Ecclesiam curasset, Mode-
stum in locum eius esse successum. Verum alij his repugnant, vt Theophanes, & (quod ma-
E ius est) communis Ecclesiæ traditio, habentes scilicet Zachariam excepisse Hierosolymis
Heraclium & sanctam Crucem. Porro primum aduenisse Heraclium Constantinopolim,
sequenti verò anno Hierosolymam esse profectum, reportasseque illuc sanctissimæ Crucis
lignum, Annales produnt: eo enim gloriosior extitit venerandæ Crucis triumphus, quo
longiori ambitu est perductus, accurrentibus ad spectaculum vbique fidelibus cum suffi-
tibus atque luminibus, & ex more hymnos sacros tantæ victoriæ occinentibus.

Ipsi verò Imperatori Crucis virtute datum, vt longè præclariùs quam quiuus antè
Romanorum Imperatorum, de victore Cosrhoem, qui & vinci credi non poterat, triumphar-
rit. Non metimur ex pompa ducta gloriam tanti triumphi, quamuis nec ista caruerit,
sed ex iteratis per annos septem victoriis, quarum causa per annos singulos singuli erant
ipsi decernendi triumphi. Quotnam debita fuere illi trophæa de liberato vniuerso Orien-
tali

rali Imperio, vindicata pristina libertate, receptis tot ab illis sublatiis munitionibus, ereptis ab hæreticis Nestorianis ecclesiis, quas Cosroes, Catholicis expulsis, in odium Catholici Imperatoris illis tradiderat: vti Edessæ inter alia loca factum esse, Annales produnt. Adde his, quot spoliis hostilibus fuerit exornandus ille triumphus auitis antiquorum Regum & eiusdem Cosrois ornamentis: quot insuper ex prouinciis debellatis, captis ciuitatibus, dirutis & direptis castris, tabellis pictis fuerit pompa triumphi locupletanda, & exornanda militaribus signis ab hostibus ablatiis, vel Romanis iam antea à Persis in præliis sæpe captis, illo verò potissimum quo victus est diabolus sanctissimæ Crucis ligno, eodemque signo, cuius virtute omnis hostium fortitudo fracta, roburque solum est, ac penitus dissipatum.

ADVENTVS
CONSTAN-
TINOPOL-
ITANÆ.

At istæ omnia à scriptoribus prætermissa silentio esse dolemus, cum hæc tantum Annales habeant: Populus ciuitatis, a dicto aduentu Heraclij Imp. Constantinopolim, intolerabili cuncti desiderio in Ieriam obuiam illi vna cum patriarcha & Cōstantino siue Cōstantio Imperatore filio eius egressi sunt, portantes ramos oliuarum & lampades, laudantes cum gratulatione & lacrymis. Accedens autem filius eius, accidit ad pedes eius, & cum amplexatus eum esset, infuderunt ambo lacrymis terram. Hoc autem populus inspecto, vniuersi Deo hymnos gratificos retulerunt: sicque demum suscepto Imperatore, urbem exultantes ingressi sunt.] hucusque ex Theophane in Annalibus. Addit verò hæc pauca Suidas:

DE PECV-
NIA ET A-
LIIS REBUS
PRETIOSIS
PERDITIS.

Multis cum laudibus Constantinopoli susceptus est. In urbem duxit quatuor elephantes, quos in equestribus certaminibus in triumpho duxit.] At inter tot læta infausum vnum non mediocrem mærorē attulit, quod idem Suidas paucis his narrat: Hic Heraclius cum Sergio Patriarchæ maximam pecuniam & aurum & argentum & gemmas pretiosas mitteret, illa omnia submersa sunt.] Erant ista restituenda Ecclesiis illis, à quibus mutuo Heraclius acceperat. Verum pius Imperator noluit ex his ullam Ecclesias sentire damnum: nam idem Suidas paulò superius: Et quia, inquit, de opibus magnæ Ecclesiæ pecuniam sumpserat: constituit vt è fisco & ipsi Ecclesiæ & clero annua pecunia penderetur.]

Theophan.
hoc anno

Actum præterea ab Heraclio per Theodorum fratrem suum apud nouum Regem Persarum Syroen, habent Annales, vt quæ hætenus occupatæ fuerant à lersis Imperij Romani prouinciæ, Persis, qui in eis essent, recedentibus, liberæ esse sinerentur, vt prius. Cesserat enim Persis plena Syria superior & inferior, Palæstina scilicet, & quæ in ea ciuitates essent. Porro de rebus gestis Heraclij in bello Persico fidelitatem quem sequeremur inuenimus nullum, nisi Theophanem, ex quo ea quæ dicta sunt, relata habentur in Annalibus. Scimus ab aliis aliqua nonnulla iisdem aditici fabulosa, quæ consultò præterisse maluimus.

Caremus scriptis illis Georgij Pisidæ, quibus (vt auctor est Suidas) profequutus est historiam omnem de Heraclio Imperatore tam de bello Persico, quam etiam de bello Abarico, solata oratione, huius temporis auctor magni nominis; qui & his fermè diebus pulcherrimis iambis aduersus Proclum philosophum hæreticum scripsit Carmen, siue Mundi opificium, ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum: ad cuius finem pro Heraclio Imperatore, post recensitas acceptas de Persis victorias, ita fundit ad Deum preces:

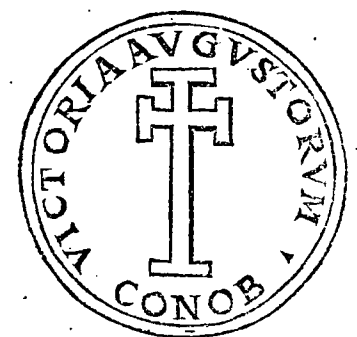
Miraculorum tu architecte maxime,
Qui ianuas summi tuo nutu aetheris
Quando opus est claudis, recludis has item
Quoties libet, sentisq; ad esse commodum:
Nunc inferas expande præsens ianuas:
Valuas enim mundi incolarum dicimus
Hanc ciuitatem, quæ tua est munus a ope.
Concede, vt imperium obtinet qui à te sumum,
Mundi arbiter, qui subegit Persida,
Vt liberans potius ipsam Persida,
Orbis fruatur diuisione, Sol quem obit.
Ostende terram imitariet cali globos,
Sol vnicui dominetur his vt infimis.
Nam Persici qui visus est dominator soli,

Hunc

A Hunc Imperatorem orbis esse conuenit.
Fac ergo sudores laborum vt ipsius
Puri lauacri sint loco, æternæ & stolæ.
Timoris auge robur illi Numinis:
Insignia hinc tuta auferet victoria,
Referens secundam ab hostibus victoriam,
Ignobiles vt igne vastans barbaros.] hucusque pro Heraclio preces: pro filiis autem ipsius istas mox subiicit:

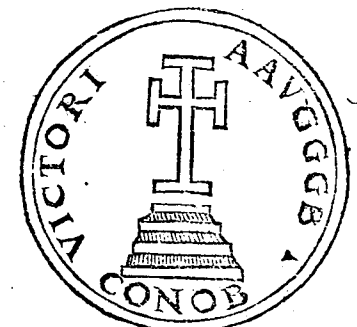
B Fac stare virides surculos pro viuidis
Fæcunditatis secularis fructibus:
Imagines fac patris vt sint optimi.
Nam sic eos robur tuebitur duplex.
Acutiores redde eorum cuspides
In barbaros ferocientes ensibus.
Intende mentes, quo saluti consulant,
Et comprime omne robur aduersarium:
Expande & iisdem ianuas pacis sacras:
Superba cordis sensu magni deprime.

C Hæc Patriarcha clamitat, &c. hætenus ex Georgio Pisida, cum tamquam ex vberima messe pertenuis spicas legimus. Sed quod & imagines Imperatorum etiam eorum triumphos consueverint exornare, pariterque vexilla victorica ipsos reddere clariores: eadem ex antiquis nummis hæc tibi spectanda proponimus, rudi licet (vt ferebat sæculum) cusa Minerua, nimirum imagines Heracliorum patris & filij Imperatorum, & multiplicibus modis Cruces triumphales expressas.

Num. aureus
Lelij Pasqual.

D

Num. aureus
Lelij Pasqual.

E

Num. argent.
Lelij Pasqual.

At sicut in Oriente ex acceptis Crucis virtute victoriis Christiana religio fuit hoc anno mirificè illustrata, ita & in Occidentalis Ecclesiæ extrema parte, in Britannia inquam ipsa, Annal. Eccl. Tom. 8. Bb hoc

hoc eodem anno fuit eadem propagata, cum Eduinus Rex, abdicata iam idololatria, fidem A Christianam professus, hoc ipso anno Paschali tempore sacro baptismate initiatus est, eiusque exemplo Anglorum infinita propemodum multitudo Christianam fidem ample- xata fuit. Quomodo vero ista se habuerint, Bedam narrantem audiamus, qui hæc ait :

^a Beda de gestis Angl. lib. 2. c. 14. EDVINVS REX BAPTIZATVS.

Igitur accepit Rex Eduinus cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe per plurima fi- dem & lauacrum sanctæ regenerationis, anno regni sui vndecimo, qui est annus Domini- cæ incarnationis sexcentis vigesimus septimus, ab aduentu verò Anglorum in Bri- tanniam annus circiter centesimus octogesimus. Baptizatus est autem Eboraci die san- cto Paschæ, pridie Iduum Aprilium, in ecclesia S. Petri Apostoli, quam ibidem ipse de li- gno, cum catechizaretur, atque ad percipiendum baptismum imbueretur, citato opere con- struxit. In qua etiam ciuitate ipsi doctori atque antistiti suo Paulino sedem Episcopatus donauit. Mox autem ut baptismum consecutus est, curauit, docente eodem Paulino, maio- B rem ipso in loco & augustiorem de lapide fabricare basilicam, in cuius medio ipsum quod prius fecerat oratorium includeretur. Præparatis ergo fundamentis in gyro prioris ora- torij, per quadrum cœpit ædificare basilicam. Sed priusquam altitudo parietum esset consummata, rex ipse impia nece occisus, opus idem successori suo Osualdo perficien- dum reliquit.

PLVRIMO- RVM CON- VERSIO AD FIDEM.

Paulinus autem ex eò tempore sex annis continuis, id est, vsque ad finem Imperij Re- gis illius, verbum Dei, annuente ac fauente ipso, in ea prouincia prædicabat: credebantque & baptizabantur quotquot erant præordinati ad vitam æternam, in quibus erant Osfri- dus & Eadfridus filij regis Eduini, qui ambo ei exuli nati sunt de Quenburga filia Cear- li Regis Merciorum. Baptizati sunt tempore sequenti & alij liberi eius de Edelburga Regina progeniti. Edilhmus, & Ediltridis filia, & alter filius Buscfrea: quorum primi al- bari adhuc rapti sunt de hac vita, & Eboraci in Ecclesia sepulti. Baptizatus est & Iffi filius C Osfridi, necnon & alij nobiles & egregij viri non pauci. Tantus autem fertur tunc fuisse feruor fidei ac desiderium lauacri salutaris genti Nordhumborum, vt quodam tempore Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur Adregin, triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi & baptizandi officio deditus moraretur: quibus die- bus cunctis à mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quàm confluentem eò de cunctis viculis ac locis plebem Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluuio Gleni, qui proximus erat, lauacro remissionis ablueret. Hæc villa tempore sequentium Regum de- ferta, & alia pro illa est facta in loco qui vocatur Melumin.

ANGLI PRO- VINCIAE DEIRORVM CONVERSI.

Hæc quidem in prouincia Berniciorum: sed & in prouincia Deirorum, vbi sæpius ma- nere cum Rege solebat, baptizabat in fluuio Sualua, qui vicum iuxta Cataractam præter- D fluit. Nondum enim oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi Ecclesiæ pot- rant ædificari. Atramen in campo Dono, vbi tunc etiam villa regia erat, fecit basilicam, quam postmodum Pagani, à quibus Eduinus Rex occisus est, cum tota eadem villa suc- cenderunt, pro qua Reges posteriores fecere sibi villam in regione quæ vocatur Loidis. Euasit autem ignem altare, quia lapideum erat, & seruatur adhuc in monasterio reueren- tissimi Abbatis & presbyteri Trumuulsi, quod in silua Elmete est.

^b Beda lib. 2. c. 15.

Tantam autem (vt fertur) deuotionem Eduinus erga cultum veritatis habuit, vt etiam Regi Orientalium Anglorum Carpualdo filio Redualdi persuaderet, relictis idolo- rum superstitionibus, fidem & sacramenta Christi cum sua prouincia suscipere. Et qui- dem patereius Redualdus iam dudum in Cantio sacramentis Christianæ fidei imbutus est, sed frustra: nam rediens domum, ab vxore sua & quibusdam peruersis doctoribus se- ductus est, atque à sinceritate fidei deprauatus, habuit posteriora peiora prioribus: ita vt in morem antiquorum Samaritanorum & Christo seruire videretur, & diis quibus antea seruiebat, atque in eodem fano & altare haberet ad sacrificium Christi, & aru- lam ad victimas demoniorum: quod videlicet fanum Rex eiusdem prouinciæ Al- duulf (qui nostra ætate fuit) vsque ad suum tempus perdurasse, & se in pueritia vidisse testabatur.

REDVALDI REGIS CON- VERSIO ET LASVS.

Erat autem præfatus Rex Redualdus natu nobilis, quamlibet actu ignobilis, filius Tytili, cuius Pater fuit Vuffa, à quo Reges Anglorum Orientalium Vuffingas appellatur. Verùm Carpualdus non multo postquam fidem accepit tempore occisus est à viro Gētili, nomine Richberto, & exinde tribus annis prouincia in errore versata est, donec accepit regnum eiusdem frater Carpualdi Sibertus, vir per omnia doctissimus atque Christianissimus, qui viuente

A viuente adhuc fratre, cum exularet in Gallia, fidei sacramentis imbutus est, quorum participem, mox vbi regnare cœpit, totam suam prouinciam facere curauit: cuius studiis gloriosissime fauit Felix Episcopus, qui de Burgundionum partibus, vbi ortus & ordina- tus est, cum venisset ad Honorium Archiepiscopum, ei que indicasset desiderium suum, misit eum ad prædicandum verbum vitæ præfatæ nationi Anglorum. Nec vota ipsius in- cassum cecidere; quin potius fructum in ea multiplicem credentium populorum pius agri spiritalis cultor inuenit. Siquidem totam illam prouinciam iuxta sui nominis sacramen- tum, à longa iniquitate atque infelicitate liberatam, ad fidem & opera iustitiæ ac perpe- tuæ felicitatis dona perduxit: accepitque sedem Episcopatus in ciuitate Dummock: & cum septemdecim annos eidem prouinciæ Pontificali regimine præfuisset, ibidem in pace vitam finiuit.

B Prædicabat autem Paulinus verbum etiam prouinciæ Lindisi, quæ est prima ad meri- dianam Humbri fluminis ripam, pertingens vsque ad mare: Præfectumque Lindocolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primum cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hæctenus stare videntur, & omnibus annis aliqua mira- cula sanitarum in eodem loco solent ad vtilitatem eorum qui fideliter quærunt, ostendi. In qua Ecclesia Paulinus, transeunte ad Christum Iusto, Honorium pro eo consecrauit Episcopum, vt in sequentibus suo loco dicemus. De huius fide prouincia narrauit mihi presbyter & Abbas quidam, vir veracissimus, de monasterio Peartan, vocabulo Deda, re- tulisse sibi quemdam seniorum, baptizatum se fuisse die media, à Paulino Episcopo præ- sente Rege Eduino, & multam populi turbam in fluuio Trehæta, iuxta ciuitatem quæ lin- C gua Anglorum Tiouulsi vocatur: qui etiam effigiem eiusdem Paulini referre ef- fet solitus, quod esset longæ stature, paululum incuruus, nigro capillo, facie macilenta, naso adunco pertenui, venerabilis simul & terribilis aspectu. Habuit autem secum in mi- nisterio & Iacobum diaconum, virum utique industrium ac nobilem in Christo & in Ec- clesia, qui ad nostra vsque tempora permansit.

^a Beda lib. 2. c. 16. PROPAGATIO FIDEI AD EXTER- NOS AN- GLOS.

Tanta autem eo tempore pax in Britannia, quoquouersum imperium Regis Eduini peruenerat, fuisse perhibetur, vt (sicut vsque hodie in prouerbio dicitur) etiam si mu- lier vnà cum recens nato paruulo vellet totam perambulare insulam à mari ad mare, nullo se lædente, valeret. Tantum quoque Rex idem vtilitati suæ gentis consuluit, vt ple- risque in locis, vbi fontes lucidos iuxta publicos viarum transitus conspexit, ibi ob refri- gerium viantium erectis stipitibus & æreos caucos suspendi iuberet, neque hos quisquam nisi ad vsum necessarium contingere præ magnitudine vel timoris eius auderet, vel amo- ris vellet, &c.] modò hæc satis, quæ cœpta hoc anno, in reliquos posteriores sunt pro- pagata: reliqua verò inferius secundum ordinem temporum describemus. Sic igitur magno Dei beneficio factum est, vt populus, qui ambulabat in tenebris, videret lucem ^b / 4. 9. magnam, fidem videlicet, lucem veram quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, simulque igne diuini Spiritus glacialis orbis hominum corda calefcerent. Sed iam ad anni sequentis res gestas veniamus.

PAX IN ANGLIA.

E

ANnus sequitur Redemptoris vigesimoseptimus post sexcentimum, Indictione pri- ma: quo Heraclius Imperator recedens Constantinopoli (ait Theophanes) ipso veris initio proficiscitur Hierosolymam, pretiosa ac viuifica Crucis ligna reportans, ad gra- tiarum actiones reddendas. Cumque Tiberiadem adisset, accusauere Christiani Benia- min quemdam nomine Hebræum, quasi sibi mala facientem: erat enim admodum opu- lentus: qui suscepit Imperatorem & exercitum eius. In eum commotus Imperator: Cur, inquit, molestus es Christianis, & fidei Christianæ, quam colo? Eumdemque admonitum vt crederet, redditumque Christianum, in domo Eustatij Neapolitani (ita tunc Samaria dice- batur) baptizari voluit: apud eum enim Imperator est hospitatus. Ingressus itaque Im- perator

HERACLII HIEROSOLYMAPOLITANI.

CHRISTI
628.HONORII PAP.
3.HERACLII IMP.
19.

perator Hierosolymam, restituto tam Zacharia Pontifice, quam almae Crucis honorandis ac viuificis lignis in proprium locum, plurimas egit Deo gratias: pulsusque ab vrbe sancta Hebraeis, nec ad tertium milliarium voluit eos eidem appropinquare.] hanc habent saepe citati Annales Theophanis, & alij eiusdem mutuati. Adduntur vero iis ex Ecclesiasticis Ritualibus ista:

CRUX SVO
LOCO RE-
STITUTA AB
HERACLIO.

Rediens Hierosolymam Heraclius, solemnibus celebrata suis humeris retulit *sanctissimam Crucem* in eum montem, quod eam Saluator tulerat. Quod factum illustri miraculo commendatum est. Nam Heraclius ut erat auro & gemmis ornatus, insistere coactus est in porta quae ad Caluariae montem ducebat: quo enim magis progredi conabatur, eo magis retineri videbatur. Cumque ea in re & ipse Heraclius & reliqui omnes obstupescerent: Zacharias Hierosolymorum Antistes: Vide, inquit, Imperator, ne isto triumphali ornatu parum Iesu Christi paupertatem & humilitatem imitere. Tunc Heraclius abiecto amplissimo vestitu, detractisque calceis, & plebeio amictu indutus, reliquum viae facile confecit, & in eodem Caluariae loco Crucem statuit, vnde fuerat a Persis transportata.

FESTVM EX-
ALTATIO-
NIS S. CRV-
CIS.

Itaque decretum est, ut quotannis Exaltationis Crucis memoria celebraretur, quod ibidem fuerit reposita ab Heraclio, vbi Saluatori primum fuerat constituta.] est ea Dies decimaquarta Septembris. Ceterum etsi eadem solemnitas aequè Graecis atque Latinis celebris est: tamen dicta die Septembris celebrant illi Exaltationis nomine Inventionem ipsam; Latini vero Inventionem colunt mense Maio, dicta autem die Septembris memoriam restitutionis eius ex Perside Hierosolymam, quam quidem solemnitatem nominant Exaltationem. Diximus de his pluribus in Notis ad Romanum Martyrologium. Quod autem sub Zacharia Episcopo id factum tradunt: sub Modesto potius accidisse, Suidas affirmat.

HERACLIUS
IN SYRIAM
SUPERIO-
REM PERE-
GRINATUS.

Postquam autem Heraclius Hierosolymis Deo iusta persoluit, est peregrinatus in Orientem; peragransque Syriam superiorē, Edessae ecclesias collatas (ut vidimus) Nestorianis, illis pulsus, Catholicis tradidit. Vbi autem Hierapoli esset in Phrygia, contigit Syroen Persarum Regem recens creatum, cum ageret suae electionis annum vnum, diem obiisse, percussum a Sarbara duce, siue Adefer, qui & ipse occisus est mense septimo, substitutusque in locum eius Barrazas; qui cum item menses septem regnum tenuisset, eum Persae necarunt, & regnum filio Costhois Barahani dicto tradiderunt, qui totidem mensibus regnasse dicitur, & successorem habuisse Hormisdam; quo a Saracenis pulso, delatum esse regnum ad Arabes. Sic igitur praepotens formidandum Romanis, collapsum penitus & desolatum est regnum Persarum. Ita planè iusta Dei sententia, vbi semel coepit Costhois contra religionem Christianam insanire, & Cruci Dominicae dominari velle, vna ipse cum D

COLLAP-
SVM PER-
SARVM IM-
PERIVM.LEGATIO-
NES AD HE-
RACLIVM.
Theophan. an.
22. Heraclij.
Aimoin. lib. 4.
c. 21.

Porro cum nomen Heraclij ob ingentes res fortiter in bello gestas toto orbe terrarum celeberrimum redditum esset, ad ipsum externi Reges tam ab Oriente quam ab Occidente legationes cum muneribus decrevere. Praeslitit id inter alios ex Oriente (ut ex Theophane Annales produunt) Rex Indorum, qui eidem gratulaturus ob Persas penitus debellatos, legatos misit cum margaritis & lapidibus pretiosis. Ex Occidentalibus vero partibus hoc idem fecisse Dagobertum Clorharij filium constat, functosque ea legatione Seruatium atque Paternum, qui & pacem ab Imperatore petitam ad Regem, à quo missi fuerant, in Gallias retulere. Sed quae tam lata sint funestissima subsecuta, aggredimur enarrare.

HERACLIUS
SVO MA-
GNO DAM-
NO 68 SA-
CRISTIMMI.
SCET DOG-
MATIBVS.

Dum enim otiosus Edessae Heraclius Imperator degeret, oblitus se esse militem atque hominem laicum, magno suo damno, velut si Episcopus esset, disputare coepit de dogmatibus Ecclesiasticis. Sergius enim Constantinopolitanus Episcopus in epistola ad Honorium Papam hanc inter alia habet: Nuper piissimus & à Deo coronatus dominus noster apud Edessam demorans ciuitatem, pios ad nos apices fecit, praecipientes, ut paterna illa testimonia defloremus, quae continentur in libro dogmatico (sicut dictum est) facto à sanctae memoriae Menna ad sanctissimum Vigilium de vna operatione & vna voluntate, & sic à Deo instructae eius serenitati dirigere deberemus: quod & ad effectum perduximus. Nos autem quae dudum mota sunt, memoria retinentes, & tumultum qui ex huiuscemodi motione coepit, scientes, suggestimus eius piissimae serenitati per mediocrem nostram suggestionem & scripta ad Sacellarium Imperialem consequenter huius capituli subtilitatem, &c.] Sic planè accidit, ut felicissimus Heraclius nactus infelicissimum

pra-

CHRISTI
628. 629.HONORII PAP.
3. 4.HERACLII IMP.
19. 20.

A praeceptorem, prauam ab eo doctrinam acceperit, de qua inferius saepius suis locis dicendum erit.

Quod enim totus ferme Oriens diuersis scateret haereticis, potissimum verò Eutychianis, & iis qui ex eis prouenerant, variis nominibus nuncupatis, insuper & Nestorianis etiam vniuersam planè Syriam occupantibus, itemque Apollinaristis, quorum haud numerus erat exiguus: diuinum quoddam visum est improbis Eutychianis inuentum, si dogma assereretur, in quod omnes nominati haeretici pariter conuenirent, sicque pax sanciretur, dum scilicet vnica tantum affirmaretur esse in Christo voluntas. In id quidem conuenisse Apollinaristas, certum est, qui loco animae vel intellectus Verbum in Christo ponerent: Nestorianos pariter in eandem de vna voluntate sententiam consensisse, qui posuerunt vnionem Dei & hominis secundum solum effectum & voluntatem:

B Eutychianos verò liquet fuisse peculiare huius blasphemiae assertores, cum vnam dumtaxat in Christo naturam assererent. Id quidem ex antiquioribus huius temporis scriptoribus testatur S. Maximus in disputatione cum Pyrro Monothelita, & ex recentioribus sanctus Thomas affirmat. Vana igitur spe illa deceptus putatur Heraclius in vnam sententiam omnes haeticos coniungendi, ut eiusmodi de vna in Christo voluntate assertio ni faueret, & sic colore pacis summum in Ecclesiam bellum inferret; prout quae sunt dicenda inferius, demonstrabunt. Ita quidem ad haeticos Orthodoxos saepe deceptos fuisse liquet, ut pretextu pacis notam inurerent Catholicae veritati.

Thom. 3. p.
q. 18. ar. 1.

IESV CHRISTI

HONORII PAP.

HERACLII IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

C

629.

4.

20.

Q Vi sequitur sexcentus undetricesimus Redemptoris annus, Indictione secunda, idem vicennialibus Imperatoris Heraclij illustratur, sed ex eiusdem Heraclij rebus perperam gestis quisque prudens potius cum dixerit densa caligine obscuratum: si quidem hoc anno Monothetarum haeresis ita dicta, collecta verò ex Eutychianis, magis magisque inualefcere coepit fauore Imperatoris, magno damno totius Orientalis Imperij; quod in hunc usque annum ad summum fastigium sublimatum, decrefcere coepit & minui, penitusque prostreri, dum ipsam diuina vindicta magna ex parte in manus traditur barbarorum.

IMPERIVM
ROMANVM
LAESA RE-
LIGIONE
DECRESCIT

Amplissimis tunc planè notis perspicue cunctis rem considerantibus declaratum fuit, quibus auxiliis fulciatur Imperium, ut vindicetur à barbaris, & illis omnibus dominetur, quibusve ex causis minuat, & in nihilum redigatur. Religio siquidem sanctè pieque culta custos est, vindexque, auetrix & propagatrix Imperij: contra verò ex laesa religione, & fide Catholica haereticis lancinata, prauisque moribus labefactata, ut laedatur, atteratur, profususque destruat Imperium, effici consuevit. Quod sicut pluribus exemplis in Iustiniano superiori tomo est demonstratum, ita in Heraclio modo redditur omnibus quam euidentissimè manifestum. Quousque enim idem Heraclius cultor fuit & custos Catholicae pietatis, Deum expertus est Romani Imperij vindicem & defensorem, hostiumque fortissimorum expugnatorem. Vbi verò à Catholica fide deflexit, & ipse recessit pariter ab eo Deus, in eius vindictam hostibus haerens. Cum tamen haud inficias eamus, occulto Dei iudicio interdum bonos referre mala, deteriores verò rebus prosperis abundare. Quomodo verò adeò lucifera contigerint, anno superiori dici coepta, hoc & sequentibus annis singulis inferius dicturi sumus: modo autem totius tragoediae satis sit pandisse originem, quam & reddere ex Theophane in promptu est, necnon ex Cedreno & aliis, ex quibus haec accipe:

Anno vigesimo Imperij Heraclij Hormisdas regnat in Persis. Cum autem esset Heraclius apud Hierapolim, venit ad eum Athanasius Patriarcha Iacobitarum, vir acris & nequam ingenij, Syrorum inditas versutias possidens: & moto de fide ad Imperatorem sermone, repromisit ei Heraclius, si Calchedonensem Synodum suscepisset, Patriarcham illum Antiochia se fore facturum.] Commendatione quidem digna Heraclij recta erga Catholicam fidem intentio; sed dum putat impudens se fidei rectè consulere, perdit eam, seque ipsum in erroris foueam dat praecipitem.

Annal. Eccl. Tom. 8.

Bb 3

Sed

GRIGORIO MA-
LOKVN O-
MNIVM.

2. Ioan.

HERACLIVS
LEVIS COR-
PE.

ATHANAS.
SIMVLATSE
CATHOLI-
CVM.

HERACLIVS
CONSVLIT
SERGIVM.

CYRVS SVB-
DOLICON-
SVLIT SER-
GIVM.

CYRI EPI-
STOLA AD
SERGIVM.

Sed attende, quæso, lector, vnde fluere incipiat stilla, ex qua diluuium Orientem ob-
fluens emanauit. Damnatum hominem Eutyichianum aduersarium Chalcedonensis fidei
legibus prædecessorum Imperatorum, eundemque aliis dignum suppliciiis, quod impio-
rum se duem fecisset, surripuissetque vti sacrilegus Patriarchæ nomen, pluribus dignè
pœnis afficiendum, eundem hunc ipsam ad colloquium curiosè & libenter magno suo
damno Imperator admittit, prohibente Apostolo, cuiusmodi sceleratis nec breuem qui-
dem salutationem, Aue scilicet, impertiendam, ipso dicente: Si quis venit ad vos, &
hanc doctrinam non afferit, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim
dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis.] Hinc quidem omne prouenisse ma-
lum principibus Christianis, Constantio, Valenti, Theodosio Iuniori, Iustiniano, ac de-
mum Heraclio, ipsa declararunt euenta.

In rebus gestis sancti Maximi Abbatis & martyris præcipui oppugnationis hæresis Mo-
nothelitarum, cuius causa & martyrium subiit, eadem de Athanasio perditissimo impo-
store narrantur, & de Heraclio, cuius siue simplicitatem, siue mentis leuitatem condem-
nat, dum putans se illum ad Catholicam fidem posse perducere, ipsius inuentus est esse ca-
ptiuus, triplici funiculo vincetus, Athanasij, Cyri, & Sergij, dum quæ illi de vnica volunta-
te Athanasius verbis dolosis, quasi Orthodoxus esset, instillat, eadem postea propinavit
eius collega Cyrus Episcopus Alexandrinus, eademque Sergius & ipse iisdem vinculis ir-
retitus. Principia autem ista minimè cauens Heraclius, magnorum malorum exitit sibi
auctor. nam audi consilium Athanasij.

Vbi impius amplissimam ad eum ab Imperatore pollicitationem factam audiuit, nempè
potiturum se Patriarchatu Antiocheno, sicque fore vt Orientalibus omnibus dominare-
tur Ecclesiis & Orthodoxis, ac pro arbitrio dimouere posset Catholicos professores Præsi-
des Ecclesiarum: nihil cunctatus, se facturum spondet, quod ab eo exigebat promissio Im-
peratoris. Statuit igitur animo, vt simulatè ad breue temporis spatium se exhiberet fidei
Catholicæ assertorem. Rarum quidem reperitur exemplum, vt quis pollicitationibus ille-
ctus, in Catholicam receptus Ecclesiam, in ea sincerè permanserit: quod & ostēdit S. Hie-
ronymus, dum inuehitur in Ioannem Hierosolymitanum Episcopum ex Macedoniano
Catholicum redditum, sed emptum pretio Episcopatus. Pergit verò auctor:

At ille, Athanasius scilicet, simulatè suscepit Synodum, confitens duas in Christo nar-
ras. Interrogauit autem Imperatorem de operatione & voluntatibus, qualiter has in
Christo oporteret dicere duplas, an simplas. Tunc Imperator voce nouitatis consternatus,
scribit Sergio Constantinopolcos Episcopo: aduocat etiam Cyrum Phasidis Episcopum,
& hoc interrogato, reperit eum consentientem Sergio in vnâ voluntatem & vnâ ope-
rationem. Sergius enim, vt pote Syrus genere ac parentibus Iacobitis existens, vnâ na-
turalem voluntatem & vnâ operationem in Christo rescripsit, atque confessus est.] Vt-
que in hanc diem Catholicum se esse, idem Sergius professus fuit, ab omnibusque vt Ca-
tholicus habitus & auditus: vbi verò modò Imperatorem vidit ancipitem, in errorem ipse
seductus seduxit etiam Heraclium, sicque eandem hæresim poculo aureo propinavit Im-
peratori. nam idem subdit:

Ast Imperator vtriusque acquiescens consilio, reperit & Athanasium eis consentien-
tem: nouerat enim, quia ibi vnâ operatio reperitur, vbi & vnâ natura cognoscitur.] ita
Athanasius Eutyichianus. Verùm quod dicit auctor, esse repperit Cyrum consentien-
tem Sergio: ita quidem foris apparebat, eo quòd tentatus Cyrus litteris Imperatoris,
consuluit Sergium, à quo ductus est in errorem. Sed simulatè callidus homo age-
bat, dum (vt primo ingressu facere solent hæretici) sic dubitare se simulat, vt in du-
bitationem primùm alios coniciat; sicque altero pede dimotos, vno postea ictu facile
in terram prosternat. Sed audi epistolam eiusdem Cyri tunc ad Sergium scriptam,
recitatam verò in Aetione decimatertia Sextæ Synodi, sed durè admodum Latinitate
donatam, his verbis:

Deo honorabili meo domino benigno principi pastorum, patri patrum, vniuersali Pa-
triarchæ Sergio, à Cyro humili vestro.

Prompto me existente, præsentem suggestionem porrigere Deo honorabili domino
meo, diuersæ mihi subibant cogitationes, & in duabus sententiis animum partiebar: Pu-
tas ne, inquam, docenti consentiam: Altiora te ne quæsieris, & potiora te ne scrutatus
fueris? Et claustra labii imponens, silere studebam. Aut auscultem ne eum, qui dicit:

Quæ-

Quærens quare, & apud me maue? Deinde in hoc me ipsum sufficienter examinans,
etiam scribendi sumebam fiduciam, cum ter beatitudinis vestræ à Deo inspiratam doctri-
nam in mentem recipere satisfactus*, quod vnum è duobus, siue vtrumque ex hoc mihi* persuasus
conquiretur. Aut enim, inquam, suscipiar; aut per omnia emendabor in his quæ sugge-
runtur, si non ita se habent.

Dum dignus fuisset effectus Deo honorabilis piissimi vestigiis à Deo confirmati nostri
domini, Imperatoris scilicet, simulque & Deo imitabilem eius condescensionem indeprus,
fiduciam capiebam diuinam iussione eius serenitatis relegendi, quæ ad Arcadium san-
ctissimum Archiepiscopum Cypri contra Paulum Primate Episcoporum minimè Deo
decenter constructa est. Cuius laudabilis ac Deo amabilis verè est omnis quidem inten-
tus, piæ & immaculatam nostræ fidei rectitudinem allegans, duas autem operationes
in Domino nostro Iesu Christo post vnitionem Deitatis prohibet*. Eam inueniens ab-
nuebam, & proferre tentabam honoratissimam Leonis epistolam, duas operationes cum
alterutrius scilicet communionem, quemadmodum docet sanctissimus dominus meus, pro-
clamantem. Ex hoc ergo deinceps vobis orto sermone, venerandam suggestionem à Deo
inseparabilium vestrorum ad relegendam iubebar suscipere, quæ dicebatur & putabatur
præfata piæ iussionis esse rescriptum: mentionem enim faciebat illius Pauli, qui & Sauli
Seueriani videlicet hæretici, qui (vt dictum est) in Armenia conuenit Heraclium Impera-
torem in expeditione aduersus Persas degentem. Sed pergit Cyrus:

Opportunè ergo nunc silentium gerere, & nequaquam contradicere perstruebar: ve-
rùm ad eruditam à Deo doctrinam confugere didici, venerabiles eius syllabas postulans
promereri, liquidius declarantes qualiter duas operationes post vnitionem dicere reu-
santes, in vnâ, id est, singulari operatione in omnibus diuinis elogiis possumus conclu-
dere tam quod passibile, quàm quod impassibile ipsius ineffabilis dispensationis Saluato-
ris nostri Iesu Christi, quatenus à Deo illustrata eruditione Deo instructorum vestrorum il-
luminata imperitia nostra, forsitan vel in hoc imitabitur pinguis atque fertilem
terram; seminatarumque verbi gratiam libenter suscipiens, ad fecunditatem saluum per-
ducat. Deo acceptas denique sui orationes solitè ministrare, tam meæ paruitati, quàm iis
qui mecum sunt, benignus meus dominus dignetur. Et subscriptio. Cyrus humilis ex-
orans pro honoratissima vita Deo honorabilis domini mei suggesti.] hucusque Cyri epi-
stola, quæ Sergium malè consultum in dubitationem primùm inducens, ad ruinam illi
viam aperuit.

Ex his puto intellexisti Iapsum Heraclij, qui dum in Paulum Seuerianum hæreticum
agit, seipsum in eam hæresim coniecisse declarauit, quas duas in Christo voluntates &
operationes negauit esse dicendas. Suo semper damno se immiscuisse Principes in dogma-
tibus decernendis, plurimis superiùs est declaratum exemplis: quod maximè in Hera-
clio perspicuum demonstratur, qui studens parti alteri, quasi veritatem defendens, penè
nesciens, in profundum labitur hæresis, qua infelix præclare partem tot victoriis gloriam
obscurauit, vt quæ inferiùs suis dicentur locis apertissimè declarabunt. Satis Principi ad
salutem, vt obortas de fide quæstiones deferat ad primam sedem, à qua controuersia di-
rimantur, cuius arbitrio (si causa exigat) & vniuersale Concilium congregetur; atque
interim ipse nulli se implicans nouitati, affectu liber, quid ab Ecclesia decernatur, expe-
ctet, vt sequatur.

E IESV CHRISTI
ANNVS
630.

HONORII PAP.
ANNVS
5.

HERACLII IMP.
ANNVS
21.

Annus sequitur Redemptoris sexcentismus atque trigismus, Indictione tertia,
quo defunctus ponitur in Annalibus pseudopropheta Mahomedus, siue Mahome-
tes, siue Mahometus vel Mahomat, à quo improba secta Mahometanorum oborra est.
Monstrum tantum peperit & enutriuit Oriens, cuius deformitati monstra cedere necesse
sit omnia, quæ siue Danieli, siue Ioanni Euangelistæ diuinitus demonstrata feruntur ad
aliquod grande malum significandum. Præcursorem quidem Antichristi hunc omnium
sceleratissimum extitisse, Ioannes Damascenus existimauit. Vnde autem ei obuenerit vt
propheta

LATENS
FRAVS HA-
RETICO-
RYM.

CYRVS DVM
SERGIVM
CONSVLIT;
VENENVM
SPARGIT.

NON IMME-
SCANT SE
DOGMATI-
BUS PRIN-
CIPES.

DE OBITU
MAHOMETIS.

Damasc. de
hæres. in fo.

^{Theophan. & Cedren. hoc anno Heraclij Imp. καδρη, vel μαδρη.} propheta à suis creditus sit, citati Annales ita declarant: Apud Homeritas hunc, siue **A** in Arabia felice, Hali parente Ismaelita genitum, camelariamque exercuisse artem, pauperemque hominem suam operam mercedè locasse tradunt, inhæsisseque seruitio cuidam potenti viduæ, quæ nomine Tadiçâ* dicta erat, eiusque pascendos suscepisse camelos: & cum vafer esset ingenio, insinuans se dominæ gratiæ, effecit vt eandem coniungeret sibi vxorem. Profectus verò in Palæstinam, ibi versatus cum Iudæis & Christianis, ab eisdem aliquod est conatus addiscere: mētemque vanā prurigo cum exagitaret honoris, ex occasione bene accepta nundinationem quamdā exercuit, ex qua nomen fuit prophetæ adeptus.

Cum enim & à dæmone exagitaretur, & comitali morbo laboraret: vxorem suam, quæ grauem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno homini & vexationibus obnoxio nupsisset, ita demulsi, quod diceret, ad conspectum Angeli Gabrielis sibi apparentis concidere. Erat amicus ei mulieri monachus quidam, qui ob falsam fidem ibi relegatus viuēbat. Huic mulier totam rem aperit, Angeli etiam nomine propalato. Is autem monachus vt opinionem eam prorsus in animo mulieri confirmaret, verum Mahometum prophetam dicere ait: eum enim angelum ad quemuis vatem mitti. Mulier verbis impostoris illius monachi fidem habens, aliis suis gentilibus mulieribus fabulam enarrauit, ab iis porro ad viros alios ea dimanauit. Vbi verò semel innotuisse scisset & creditum se esse prophetam; sibi ipsi per imaginem quædam effinxit, eademque vt diuinitus accepta curioso atque simplici populo facile persuasit, ac volumen vanis figmentis plenum conscripsit, quod è cælo sursum acceptum effinxit, suisque tradidit sectatoribus obseruandum: sicque factum est, vt ita error vanè conceptus, non miraculorum virtute, sed vi armorum magis magisque apud posteros atque etiam exteros inualesceret.

Quod autem ad seductorem monachum spectat: ex fragmento historico Anastasij Bibliothecarij, vbi de monacho isto agit, quifnam ille fuerit, declaratur his verbis: Cum testimonium ei, *Mahometo scilicet*, daret quidā pseudomonachus Arianus, qui ob malam fidem Constantinopoli è monasterio Callistrati exterminatus erat cum turpitudine sub Imperio Heraclij, iste scelestus nebulo seduxit istam & reliquas mulieres huiusmodi verbis: Venit, inquit, ille à visione quadam Angeli, qui dicitur Gabriel, & non ferens id spectaculum, concidit. & paulo post: Cum diebus illis Imperator Heraclius cum victoria à Persarum bello reuerteretur, & per Aethribum transiturus esset: obuiam ei iuit ille Deo exofus Mahomet, ferens ei victoriales laudes, sicut ipsum docuerat scelestus ille pseudomonachus; petitaque ab eo terra, quæ pecoribus suis alendis sufficeret, petitionis compos factus est. hęc ibi.

Sed quomodo error acceperit augmentum, iidem qui supra Annales declarant, ni- **D** mirum quod primum ad eum accurrerunt Iudæi existimantes ipsum esse quem expectarent Messiam; decemque ex eis ipsum sectabantur, quod eum circumcisionem amplecti sciuisent: verum cum eundem immunda comedere cognouissent, nempe cameli carnem, è sententia recessere, sed non cessarunt commouere eum in Christianos. Excogitauit autem ad sectam propagandam versutus nebulo illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, feminarum multitudinem suis cōcedens in hac vita, & in futura iisdem consitum paradysum, in quo ipsis omnia ad cibum & potum lautè abundeque suppeterent, & ad coitum pariter adfore pulcherrimarū multitudinem feminarum; his verò potissimum potituros fore, qui vel hostem occiderent, vel occiderentur ab hostibus: ista satis astutè proponens, quo suos in bello fortes efficeret.

Vt igitur populos omnes alliceret, ex cunctis fermè aliqua miscuit, nempe ex Iudæis **E** circumcisionem, Dei vnus cultum, abstinentiam à carne suilla; ex Christianis Christi nomen, ita tamen, vt eum sicuti Ariani, siue Nestoriani, coleret. Rursum verò vt omnes faces eiectas ad sectam alliceret ac sibi coniungeret, ex Manichæis etiam de Christo illud accepit, vt nequaquam Cruci affixum Christum diceret, sed vmbra Christi, Crucem penitus abominatus. De eodem Christo insuper blasphemus ista confinxit, quæ his verbis recitat Damascenus: ait enim: Christum autem dicit Verbum esse Dei & eius Filium, sed creatum atque seruum, eumque fatetur ex Maria sine semine generatum. Ait enim, Verbum ac Spiritum Dei, cum in Mariam introisset, genuisse filium qui Dei propheta & seruus est. Iudæos autem contra legem eum in Crucem agere voluisse, & cum eum tenuissent, eius quidem vmbra egisse in crucem, Christum autem nec in Crucem adum fuisse, nec mortuum; Deum enim ad se transtulisse in cælum, quod ei esset carissimus. Hoc etiam

comme-

A commemorat, Christum, cum in cælum peruenisset, à Deo interrogatum fuisse, an Dei filium se esse dixisset: Eumque facit hoc modo respondentem: In me, Domine, sis placato animo: scis hanc meam orationem non fuisse, meque tuam non fastidire seruitutem. Homines sunt isti, qui contra leges hoc me dixisse arguerunt, falsoque me circumuenerunt crimine, & vehementer errarunt. Tum Deum hæc vult ei respondisse: Scio hanc tuam non fuisse orationem. Aliaque multa monstri similia in eo narrat commentario, quæ ridicula sunt. hęc Damascenus, qui paucis (nec enim multis indigent) quæ ab impostore tanto sunt dicta, confutat.

Ad hæc præterea alias circulator adiecit ineptias, nempe sibi vt veritatis cultori fideli tradendas clauas paradisi in die iudicij. Fatum insuper asseruit, & siue ad bonum siue ad malum homines destinari. Cultum præterea astri, quod Cubar dicunt, nempe Luciferi, siue Lunæ, commissuisse tradunt, ne Gentiliciæ superstitionis secta exors existeret. Hanc **B** autem de cultu Luciferi fuisse Sarracenorum antiquam superstitionem, testatur S. Hieronymus in Hilarione. Ista itaque & alia pudenda confarciens, ad omnium conseruationem vstrum illud excogitauit: quod enim satis intelligeret, cuncta quæ miscuisset, per facile soluenda atque destruenda fore, si ad exactæ disquisitionis reuocarentur examen: de traditis à se institutis vetuit disputari. Sicque miseros quos decipiebat, coniecit in foueam, eosdemque ne inde emergerent, excæcauit. Quid plura? de eodem impostore centum & tredecim fabellas ex Euodio monacho Euthymius in sua Panoplia recenset, quas singulas tibi relinquimus consulendas. His igitur commentis & imposturis circulator iste nefandus paulatim conciliauit sibi Arabum regnum, in quo vbi exegisset annos nouem, defunctus est. De cuius sepulchro & peregrinatione ad illud assidua Laonicus agit pluribus, vbi de ritibus cultuque superstitionis huius scribit in hæc verba:

C Defunctus est, inquit, in loco quodam, cui nomen est Mecha Milites, regionisque incolæ exequias duxerunt, & graniter eum luxere. Quotannis in eius honorem sacra faciunt Arabes: heroa etenim quemdam eum esse putant, eundemque virum sanctum à Deo ordinatum, vt ipsis leges ferret; quem in dandis legibus non tyrannum, sed virum quemdam æquitatis vel in primis amantem iudicarunt. Et paulo post, cum agit de Homure eius discipulo & successore: Sepulchrum quoque in honorem Mahometis adornans, ibi manebat. Sacra quoque magna quotannis in honorem eius fieri procurauit. Persuasit aliis plurimis, vt Mahometem adorent. Eos quoque iustos fieri asserbat, qui ipsius sepulchrum inuiserent. Etiam hodie non pauci ex Asia, Libya, Europaque Mahometis sepulchrum adeunt, putantes se hinc maximam colligere religionem, & probiores fieri.

D Quidam ex ipsis istam peregrinationem ingrediuntur, quidam argentum numerant iis qui pro ipsis peregrinationem suscipiunt. Via autem quæ ad sepulchrum ducit, est asperissima & difficillima. Eundem est enim per arenam non citra camelorum alimenta portantium opem: nec etiam aqua, qua vtantur, ad manum prompta est sufficiens omnino. In hunc igitur modum necessaria præparantes, camelos conscendunt, vtentes signis quæ viam demonstrent magnetis demonstrationibus. Colligentes igitur ab Septentrionali plaga, qua orbis parte eundem sit, cō viam coniectantes pergunt. Vbi autem accesserint loca vbi aquarum featurigines sunt, aquantes inde abeunt, transitaque arena, intra quadraginta dies ad Mahometis corpus perueniunt. Sepulchrum eius compertum habeo extructum esse ex lapidibus pretiosissimis, & sublime pendere in medio templo. hęc Laonicus.

E Porro omnes mirari non desinunt, cum nulla vmquam secta fuerit alia, quæ pluresordes in vnum collegerit, & quæ minus firmitate subsistat, quàm hæc, quæ ab omnibus qui de ea egerunt, siue veteres, siue recentiores, risu sibilisque insectanda proponitur potius, quàm confutatione digna fuerit existimata: tamen ad mille iam annos hætenus maioribus in dies augmentis sit propagata, non miraculis quidem vel virtutibus, sed armorum potentia dumtaxat & voluptatum illecebris, id quidem Deo occulto iudicio permittente. Ceterum eandem sectam semper tum à Latinis, tum Græcis, pluribus confutatam inuenies, miraculisque plurimis (de quibus inferius suis locis agendum) erroris esse conuictam, cum Deus per miracula fidem certam faciens, suos in errorem duci non sinerit, sed mille signis voluerit, singulis planè sæculis, falsitatem eius aperta luce monstrari.

Successisse Mahometo Eububezer, citati antè Annales tradunt, tenuisseque principarū annos tres, vsque scilicet ad vigesimumquartū annum Imperatoris Heraclij. Ne quid autem

nos

^{Theophan. & Cedren. hoc anno Heraclij Imp. καδρη, vel μαδρη.}

^{DE SECTA MAHOMETIS NEFANDA.}

^{QUAE DE CHRISTO CONFINGIT.}

^{QUAS COACERVAUIT FALSITATES IMPOSTOR.}

^{*Laonic. lib. 3. de rebus Turcicis. DE MAHOMETIS IMPOSTORIS SEPULCHRO}

^{ARMORVM POTENTIA PROPAGATOR.}

CHRISTI
630.HONORII PAP.
5.HERACLII IMP.
21.

nos antiquitatis subtraxisse videamur: hinc ad postremum addimus, quæ de origine & obitu eiusdem pseudopropheta à sancto Eulogio martyre, qui sequenti sæculo claruit, in suo Apologetico narrantur ex codice Legerensis cœnobij accepta; quæ tamen in iis quæ ad annorum numerum pertinent, esse deprauata noscuntur. Reddamus hinc singula totidem verbis, quæ sic se habent: Cum essem olim in Pampilonensi oppido positus, & apud Legerense cœnobium commorarer; cunctaque volumina, quæ ibi erant, gratia dignoscendi incomperta reuoluerem; subito in quadam parte cuiusdam opusculi hanc de nefando vate historiolum absque auctoris nomine reperi:

Exortus est namque Mahomat hæresiarches tempore Heraclij Imperatoris, anno Imperij eius septimo, currente Era 556. * In hoc tempore Isidorus Hispalensis Episcopus in Catholico dogmate claruit, & Sisebutus Toletano regale culmen obtinuit. Ecclesia beati Euphrasij apud Illurgi urbem super tumulum eius ædificatur. Toletano quoque beata Leocadiæ aula miro opere, iubente prædicto Principe, culmine alto extenditur. Obtinuitque prædictus Mahomat nefandus propheta principatum annis decem; quibus expletis, mortuus est, & sepultus in inferno. Exordia verò eius fuerunt talia. Cum esset pupillus, factus est cuiusdam viduæ subditus. Cumque in negotiis cupidus scelerator discurreret, coepit Christianorum conuentibus assidue interesse; & ut erat astutior, tenebræ filius coepit nonnullas collationes Christianorum memoriæ commendare, & inter suos brutos Arabes cunctis sapientior esse. Libidinis verò suæ succensus fomite, cum patrona sua iure barbarico in ira congressus est. Moxque erroris spiritus in speciem vulturis ei apprensus, os aureum sibi ostendens, Angelum Gabrielem esse se dixit, & ut propheta appareret, impetrauit.

Cumque repletus esset tumore superbiæ, coepit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi ratione quadam, ut ab idolorum cultu recederent, & Deum incorporeum in cælis adorarent, insinuauit. Arma sibi credentibus assumere iubet, & quasi nouo fidei zelo, ut aduersarios gladio trucidarent, instituit. Oculis quoque Deus iudicio (qui olim per prophetam dixerat: * Habac. 1. Ecce ego suscitabo super vos Chaldaeos, gentem amarā & velocem, ambulātem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua: cuius equi velociores lupis vespertinis, & facies eorum ut ventus vrens, ad arguendos fideles, & terram in solitudinem redigendam) nocere eos permisit. Primum namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ ditionem tenebat, interimunt, & ouantes de triumpho victoriæ, gloriosi effecti, apud Damascum Syriæ urbem regni principium fundauerunt. Psalmos denique idem pseudopropheta in ore insensibilium animalium composuit, virtutem scilicet rubræ memoriæ faciens. A ranæ quoque muscipulæ ad capiendas muscas historiolum texuit. Vpupæ præterea & ranæ cantus quosdam composuit: ut foetor vnius eius ore eructaret, garrulitas verò alterius in eius labiis non desineret.

Alios quoque ad condimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariæ, siue etiam genitricis Domini Mariæ stylo suo digessit. Cumque in tanto vaticinij sui errore duraret, uxorem vicini sui nomine Zeid concupiuit, & suæ libidini subiugauit. Quod scelus maritus eius sentiens, exhorruit, eamque prophetæ suo, cui contradicere non valebat, permisit. Ille verò quasi ex voce Domini in lege sua illud annotauit, dicens: Cumque mulier illa displicuisset in oculis Zeid, & eam repudiasset, sociauimus eam prophetæ nostro in coniugium: quod ceteris in exemplum, & posteris fidelibus id agere cupientibus, non sit in peccatum. Post cuius tanti sceleris factum mors animæ & corporis illius simul appropinquauit. At ille interitum sibi imminere persentiens, quia propria virtute se resurrecturum nullo modo sciebat, per Angelum Gabrielem, qui ei in specie vulturis apparere, ut ipse aiebat, solitus erat, resuscitaturum se tertia die prædixit.

Cumque animam inferis tradidisset, solliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua vigilia cadauer eius custodire iusserunt. Quem cum tertia die foetentem vidissent, & resurgentem nullo modo cernerent; Angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsentia suorum terrentur. Inuento igitur salubri (ut putabant) consilio, priuatum custodia cadauer eius reliquerunt: statimque vice Angelica ad eius foetorem canes ingressi, latus eius deforauerunt. Quod reperientes factum, residuum cadaueris eius humo dederunt; & ob eius vindicandam iniuriam, annis singulis canes occidere decreuerunt: ut merito cum eo habeant illi participium, qui pro eo dignum meruerunt subire martyrium. Digne etiam quidem accidit, ut canum ventres tantus ac talis propheta repleret, qui non solum suam

* 654.
DE MAHOMETE EXS.
EULOGIO.

* Habac. 1.

MAHOMETIS TURPIS INCONTINENTIA.

CANES DE PASTI CA DAVER MAHOMETIS.

CHRISTI
630.HONORII PAP.
5.HERACLII IMP.
21.

A suam, sed multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem & alia scelera operatus est, quæ non sunt scripta in libro hoc: hoc tantum scriptum est, ut legentes, quantus hic fuerit, agnoscant. Ad honestandum autem tale portentum, à successore mirificum constat erectum illi esse sepulchrum, de quo superius dictum est.

Porro hæc & alia plura in detestationem sectæ nefandæ publicis scriptis ab eodem auctore vulgata in oculis ipsorum Sarracenorum tunc gradantium in Hispanias liquet: ut planè non contemnenda ea sint scripta, quæ in opprobrium ipsorum Sarracenorum de tali impostore veluti propheta gloriantium coram ipsis obiecta fuerunt. Sunt & alij, qui pseudopropheta huius cunabula, progressus, obitum, leges, atque alia profecuti, de his volumina confecerunt, quæ tu consulas. hæc ad Annalium institutum satis sunt: abstinuimus enim libentiùs, quod multa fabulosa in eis posita inuenerimus.

B At dum hoc monstrum coalescere incipit in Oriente, armorumque potentia, quod non posset veritate, auctoritatem sibi conciliare saragit, dormitat stertitque bonus Heraclius, immo depositis armis, nulla de tuendis iam partis cura sollicitus, nec timore perculsus de perdendis quæ Romani essent Imperij; vigilansque cum Monotelitis, omne consilium agit, simulque potentiam omnem adhibet, ut dogma stabiliat. Vastum diabolus excogitauit inuentum, ut his tricis teneret Heraclium occupatum eo tempore, quo ipse adeò grande malum, quo maius numquam fuisset in orbem illatum, machinari coeperat in Oriente; faceretque Ecclesiastico bello occupatum Heraclium derineri, quo tempore ipse in Christianam religionem & in ipsum Romanum Imperium insuperabile prælium prepararet: adeò ut minime à scopo veritatis aberret, qui dixerit, nullum Romanorum Imperatorum maiora damna quam Heraclium in Christianam Rempublicam inuexisse, dum ad extinguendam faciem diaboli non accurrat, sed alteri incendio fomenta interim parat.

C At de his satis.

Hoc eodem anno, vbi Gregorius Episcopus Alexandrinus sedisset annos decem, moritur, atque in locum ipsius subrogatus est Cyrus ex Lazorum Antistite, id operante Heraclio Imperatore, qui eo utebatur familiarissimè. Hic quidem sub Catholico nomine quasi prædicator Chalcedonensis Concilij, ac veluti assertor & professor epistolæ sancti Leonis Papæ, dum conciliatorem & sequestrem agit pro reuocandis hæreticis ad Ecclesiam Catholicam, nouis excogitatis artibus, Catholicos quos inuenit, in hæresim nescientes induxit. Quomodo autem id acciderit, suo loco dicturi sumus.

Hoc pariter anno Honorius Papa, deiecto Fortunato hæretico Gradeni Patriarcha, subrogauit in locum eius Primogenium. De his extant ipsius Honorij Papæ litteræ his verbis conscriptæ:

D Honorius Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis per Venetiam & Istriam constitutis.

Suademus, & decretales apices fraternitati vestræ dirigimus, per quos expetimus ut loco Iudæ alius vitæ probabilis ad regendum gregem Dominicum promoueatur. Et non immeritò is qui deiectus est; & Iudæ actibus comparatur & moribus. Nam quod ille in capite, hoc iste videtur exercuisse in corpore. Primogenium itaque subdiaconum & Regionarium nostræ sedis Gradeni Ecclesiæ Episcopali ordine cum pallij benedictione direximus consecrandum. Oportebit ergo fraternitatem vestram iuxta legem Ecclesiasticam cuncta disponere, capitique vestro sinceram obedientiam exhibere. Nos enim dirigentes homines nostros ad excellentissimum Longobardorum Regem, iniunximus, ut eundem Fortunatum, vti relicta ab eo Republica, ad Gentemque prolapsam, & abnegata concordia vnitatem Deo rebellem & perfidam, necnon res quascumque secum aufugiens abstulisse monstratur, expetat, & repetere non moretur: ut & hi à quibus repetuntur, à partibus Christianissimæ Reipublicæ parem iustitiam consequantur. hæc Honorius, qui dignissimo titulo & merito quidem Venetam Rempublicam Christianissimam nominat: utpote quæ, relicta schismaticis, Romanæ Ecclesiæ adhæsisset; & ne implicaretur eorundem schismaticorum laqueis, à Romana Ecclesia petere soleret Episcopum: quo amplissimo titulo gloriosa, potensque longè lateque terra marique dominium feliciter propagauit.

Ne quid autem minus haberet Gradeni Ecclesia ab Aquileiensi, ipsi Romani Pontifices eandem Ecclesiam pallij insignibus & Patriarchæ nomine illustrarunt: nam (ut superius dictum est) ipse etiam Gradeni Episcopus Patriarcha inuenitur sæpius nominatus.

Vnde

CYRVS EPISCOPUS ALEXANDRINUS.

* Ex Chron. Mah. sic. And. Dan. d. d. d. d. Venet.

EPIST. HONORII PAPAE AD EPISCOPOS VENETI ET ISTRIAE.

VENETA RESPUBLICA CHRISTIANISSIMA.

Vnde & factum est vt immortalis inter vtrumq; creuerit æmulatio, & excitatæ perennes discordiæ fuerint, perpetuâq; odia coaluerint, quæ nutrita sunt opéra sæcularium Principum, studentibus Longobardis Patriarchæ Aquileiensi (qui & securitatis causa Forum Iulij sedem transtulit, ob idque & Foroiulienfis Patriarcha est appellatus) fauente verò Gradenfî Patriarchæ Rauennate Exarcho post Romanum Pontificem. Porrò sicut Exarchus numquam destitit ipsam Aquileiam infestare, ita Longobardi Grados, siue Grados: nam audi quæ dicat Paulus de Duce Foroiulienfi, Lupo nomine: Hic Lupus in Grados insulam, quæ non longè ab Aquileia est, cum equestri exercitu, per stratam, quæ antiquitus per mare facta fuerat, introiuit; & deprædata ipsa ciuitate, Aquileiensi Ecclesiæ thesauros exinde auferens deportauit.] hæc ipse, qui & superius tradit, à Paulo (quem alij Paulinum dicunt) Aquileiensi Patriarcha transtolos fuisse Ecclesiæ Aquileiensi thesauros ad Grados, dum fugeret Longobardos in Italiam irruentes.

^a Paul. diacon. lib. 5. c. 7. & nou. ed. c. 17.
^b Idem lib. 3. c. 8. ver. ed. & nou. c. 10.

ROM. FON-
TIF. FAVENTI-
VENETIS
CONTRA
LONGO-
BARD.

Accidit præterea, vt inter Longobardos & Venetos implacabile diu vigerit bellum, quemadmodum inter vtramque Ecclesiam Aquileiensem & Gradenfem immortales extiterunt contentiones; quæ licet sæpe fuerint sedatæ à Romanis Pontificibus, rursus pullularunt. Verùm pro Ecclesia Gradenfî semper insurrexerunt ipsos Romanos Pontifices, litteræ Gregorij 11. & Gregorij 111. Roman. Pontificum docent; ex quibus apparet eos ab inuadentibus Aquileiensibus Patriarchis nitentibus viribus Longobardorum semper tutatos esse. Sic videre est Gradenfem Ecclesiam Romanorum Pontificum auctoritate erectam, firmatam, stabilitam, atque defensam, Venetorumque Rempubicam Gradenfis Ecclesiæ occasione à Romana Ecclesia hausisse plurimum adiumenti: cuius rei ipsa optime conscia, ad nutum Romani Pontificis parata semper fuit in Longobardos insurgere. Docent id litteræ Gregorij Secundi Romani Pontificis ad Vrsam Venetiarum Ducem, cum ei præcipit inhærere Exarcho ad expellendos Longobardos, cum occupauere Rauennam: quod & feliciter gestum est. sed de his omnibus fusiùs inferiùs suis locis dicendum erit. Hæc modò occasione litterarum Honorij, quibus Venetorum Rempubicam Christianissimam nominauit: vt videas, quo firmiter posito fundamento, tam nobilis structura creuerit.

DE S. VIN-
CENTIO
ABBATE ET
MARTYRE.

Hoc eodem anno passus legitur apud Legionem in Hispania sanctus Vincentius Abbas, quod à perfidis Arianis tentus, nollet ipsis ipsorumque hæresi consentire: sic igitur pacis Ecclesiæ tempore, magna Dei gratia, adeptus est coronam martyrij. Cuius epitaphium vt hæcenus lapidi incisum legitur, hic tibi in martyris memoriam describendum putauimus, vt se habet antiquitus suis erroribus scriptum:

Hoc tened ornatum venerandum corpus Vincentij Abbatis.

Sed sua sacra tened anima caeleste sacerdos.

Regnum mutasti in melius cum gaudia vita:

Martyris exempla signant quod membra sacrata.

Demonstrante Deo vatis hic reperit index.

Quater decies quinos & duos vixerat annos,

Ministerium Christi mente sincera minister,

Raptus aethereas subito sic venit ad auras,

Sic simul officium finis vitamq; remouit.

Spiritus adueniens Domini quo tempore sanctum,

In regionem iam deduxit, animamq; locauit.

Omnibus his mos est de flammis quarere flammis.

Obiit in præceptis Dei quinto Idus Martij, Era DCLXVIII.

Verùm etsi obscura sit dictio epitaphij, clara tamen est memoria martyris, qua ponitur inter martyres in tabulis Ecclesiasticis, in vniuersa Ecclesia Catholica annis singulis reperenda tertio Idus Septembris, fortasse quod ea die corpus eius inuentum vel translatum fuerit.

Sexcentesimus trigesimus primus agitur Redemptoris annus, Indictione quarta, quo Res Orientalis Imperij fluctuare magnopere cœperunt. Ex quo enim Heraclius Imperator est naufragatus à fide, mala cuncta Romanum Imperium inuaserunt: nam vsque dum coluit pietatem, Deus præcedebat castra fidelium; vbi verò de acceptis beneficiis nimis ingratus apparuit, excitauit contra eum barbaros Arabes, de quibus nihil tale timuerat. Ita nouit Deus in rebelles fidei Catholicæ Principes excitare gentes vltices, quibus velut virga furoris iratus plagas illis infligat. Hoc siquidem anno (vt produnt Annales) post Mahometis Principis obitum, cum iam Persarum regum potentia collapsa penitus esset, consumptis inter se ipsis bello ciuili, cœperunt Arabes bellum gerere aduersus Romanos: quanto autem eos damno affecerint, quæ dicturi sumus annis sequentibus, demonstrabunt. Laborabat interea Heraclius pro Monotelitarum hæresi roboranda, conspirante cum ipso, immo impellente cum Sergio Constantinopolitano Episcopo. Porrò res ita se habebat, vt pulchro velamine pacis error impius obtegeretur: aded vt eiusmodi ipsorum conatus potius extirpatio hæresis, quàm eius propagatio exterius videretur. Etenim præferebant Monotelitæ, defensores se esse Chalcedonensis Concilij, hæresum verò tam Nestorij, quàm Eutychetis, siue aliorum euersores: aded vt toto fermè hoc reliquo tempore, quo vixerunt, tum Sergius, tum Heraclius perseuerarint inter suos Catholico nomine: nec per annos plures fuit eiusmodi hæreticorum vasticies detecta. Quomodo autem ista se habuerint, quæ annis sequentibus dicturi sumus, aperient.

Quod verò ad res pertinet Occidentales: hoc ipso anno, vbi Clotharius Rex Francorum annos quadraginta quatuor regnasset, ex hac vita migravit, relicto totius regni hærede suo filio Dagoberto. Sed antequam de successore agamus; quæ de eo sunt reliqua, nec certi anni periodo definiri possunt, hic memoria digna in medium afferamus, & primùm quæ ab Aimoino in hæc verba narrantur: Hunc, inquit, Clotharium beatus Sulpitius tunc quidem Archidiaconus, postmodum autem Bituricensium Episcopus, anteriori tempore à graui liberauerat febrium incommodo, septem prius dierum consummato ieiunio. Fuit autem Clotharius patiens, litteris eruditus, timoris Dei plenus, pauperibus necessaria tribuens, Ecclesiarum Domini atque sacerdotum vtilitati consulens. Verumtamen subdola malignantium versutia subreptum est ei, vt beatum Lupum Præfulem Senonum, à sede propria expulsum, in exilium mitteret. Sed præstat hæc petere ex Actis ipsius Lupi sanctissimi viri, vbi causa exilij pulchrè textitur, & Regis poenitentia digna memoria recensetur. Causa enim cur exularit, in rebus ab eo gestis sic aperitur:

Postquam Clotharius Burgundiæ regnum obtinuit, Farulfum virum multa sæculi dignitate pollentem ob regia negotia curanda eò ablegauit. Is à Regis latere digressus, eius iussa quamprimum executurus, vbi prope Senones venit, multa animi indignatione cœpit permoueri, quod sanctus Antistes ei cum muneribus obuiam non procederet. Deinde intra urbem susceptus, toruo vultu beatum virum intuebatur. Sed audiuit ab eo: Oportet semper obedire magis Deo, quàm hominibus. Sacerdotis est, plebem regere, & Principes sæculi diuina præcepta docere: itaque par est illos ad eum potius accedere. Farulfus ira & furore percitus, multa ad Regem de sancto viro falsa retulit, adiutus etiam opera nequissimi Medegisili, qui in sancti Remigij suburbio monasterium tenens, sancti Episcopi locum occupare conabatur. Is ergo nefariis viris regias aures incantantibus, Clotharius Rex commotus beatum Antistitem iubet exulare Vinemagi, qui est Neustriæ pagus. Vbi eum multos conuertisse tradit, additque demum ipsum opera sancti Ragnegisili Archidiaconi & sancti Vuinebaudi reuocatum fuisse.

Quanto autem cum Rex Clotharius acceperit desiderio, ista ibi subduntur: Lætatus Rex, & proceres omnes gratulantur tanti Antistitis præsentia: contemplatusque

ARABES
ROMANVM
INVADUNT
IMPERIVM.

CLOTHARI
REG. FRAN.
OBITVS.

Aimoin. lib.
4. c. 16.

S. LVPVS SE-
NONEN. E-
PISC. EXV-
LAT.

eum Rex, pietate flexus, ad pedes eius humi prostratur, veniamque ab illo deprecatur. Cernens verò eum afflictum, corpus eius macie confectum, caput intonsum, barbamque minimè rasam ob cumulandum abstinentiæ rigorem: tremens & eiulans Rex cum multo gemitu eius miseriæ se reum fatetur, & sancti viri delatoribus dira imprecatur: iubetque eum honorificè tractari, comamque & barbam tonderi. Postquam autem suus ei decor redditus est, eius clerum voluit Rex conuiuio interesse. Ibitum, Christo agente, repentina conuersione cernere erat Regem ex persecutore factum ministrum beati viri, & suis manibus ei cibum portigentem, qui antea illi penuriam attulerat.

Rursus verò petens sui facinoris veniam, à sancto Episcopo leuatur è puluere; multaque ei offert munera Ecclesiæ vsibus profutura, atque ita demum iubet eum ad suam urbem se recipere.] haec de sancti Lupi ab exilio restitutione: ex quo discant sacerdotes, cultores se esse debere iustitiæ, & nihil remittere sacerdotalis constantiæ timore Regum. Siquidem alterum de duobus sit necessarium fore; vt vel cedentes veritati Reges, & victi virtute, se (vt decet) subiiciant sacerdotibus; vel si resiliant, obstinateque eosdem persequantur, parari sibi hac ex parte maiorem gratiam, & gloriosorem præparari coronam sacerdotes ipsi non dubitent, secundum illud Ambrosij in obitu Valentiniani: Felicius Episcopos persequantur Imperatores, quam diligant.] Porro quod pertinet ad sanctum Lupum, vir mirificus egregia claruit sanctitate, inque edendis miraculis mirè virtus eius enituit.

Defuncto igitur Clothario Rege, eius filius Dagobertus solus potitur Francorum regno, cuius regimini reliquerat Clotharius præfectum Pipinum Ducem Neustriæ, quem sibi in Maiorem domus ob egregias ipsius virtutes idem Clotharius adsciuerat. Sed tanti viri summa pietate insignis memoria haud est prætereunda. Dicendus hic Pipinus eius nominis primus, ex quo duo alij, secundus scilicet, ipsius nepos, & tertius Pipinus secundi nepos, qui etiam regnum Francorum per Zachariam & Stephanum Romanos Pontifices est adeptus: vt videas ex quibus progenitoribus ille prouenerit. Accepimus ista ex Stephano Abbate, qui res gestas S. Modoaldi Archiepiscopi Treuirensis persecutus est: vbi, ne confundatur historia, de duobus Pipinis viris clarissimis genus textitur. Prior enim, de quo est sermo, fuisse ponitur Carlomanni senioris filius, qui ex nupta sibi Itta religiosissima femina hos acceperit liberos, Grimoaldum, Gertrudem, & Beggam, pietate omnes insignes: ex Begga autem iuncta matrimonio Ansegiso filio sancti Arnulfi postea Metensis Episcopi, sit natus Pipinus iunior, senioris nepos, eius nominis secundus; ex quo natus est Carolus cognomento Martellus: ex Carolo verò tres sunt geniti filij, D Carolus, Carlomannus, atque Pipinus tertius ordine, primus autem eius generis Rex Francorum.

Sed de primo Pipino modò dicendum, cuius virtutum præconium post alia verbis istis Stephanus Abbas summatim perstringit, dum agit de Itta sanctissima femina sorore sancti Modoaldi ipsi in matrimonium collocata: Fuit namque probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controuersiarum finis, munimentum patriæ, decus curiæ, via Ducum, & disciplina Regum.] & inferius de eodem: Clarebant tunc temporis in palatio viri strenuissimi, iidemque religiosissimi: inter quos eminebat Pipinus Carlomanni filius Dux clarissimus & Maior domus sub Clothario, Dagoberto, & Sigeberto potentissimis Regibus.] & paulo post: Ea tempestate Dagobertus rerum potiebatur, sub quo idem Dux dignitate modicum à sublimitate regia differente præditus, omnia regni negotia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatque tam in bello fortitudine, quam iustitia in pace. Erat enim erga Regem fidei seruantissimus, erga populum verò tenacissimus æquitatis, & in disceptanda vtrorumque causa fortissimo animi iudicio persistens, nec munera populi ad subuertendum ius regum respiciebat, nec gratiam Regis ad obruendam populi iustitiam attendebat. Siquidem Regem Deum Regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat vultum potentis honorare, vel personam pauperis in iudicio attendere. Tam ergo quæ plebis erant, plebi defendebat, quam quæ Cæsaris, Cæsari restituebat.

Tali huius Ducis industria & consilio Dagobertus eo celebritatis splendore enituit, vt libe-

A liberalitate, iustitia, mansuetudine, aliisque virtutibus quibus Regem decebat, plures ante se Reges præcelleret. Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quamdiu sanam doctrinam sapientissimi præceptoris instituit, & non ad sua desideria coaceruauit sibi magistros. Felix, si secundum viri sapientis monita de mille pacificis suis vnum hunc elegisset consiliarium. Sed demum Salomonis exemplo deprauatum est cor eius ad tempus per mulieres, vtque solet in magna rerum copia ac soluta libertate prona esse in consensum peccati natura mortalium, ob diuitiarum affluentiam ac secundos rerum successus à bono honestoque in prauum abstractus, salubribus monitis aures occlusit. Coepit ergo tam avaritia quam libidine æstare, rebus Ecclesiarum novos thesauros implere. Cuius impudentiam dum Pipinus dolore permotus libertimo ore increparet, exprobrans quòd maximis Dei beneficiis ingratus existeret: ille obscœnis libidinibus potius quam sanis opremperans consiliis, tentabat magis more phrenetici medicum quolibet modo extinguere, quam à prauitatis suæ furore resipiscere.

Sed benignus Dominus, qui suos saluare decreuit, nunc à malis liberat, nunc etiam innoxios seruat, & pium Ducem à periculo mortis potenter eripuit, & maleuolum Regem ab effusione iusti sanguinis misericorditer reuocauit. Nam saniore consilio reputans dignitatis suæ statum labefactari, si virum nobilem, potentem, fide ac iustitia popularibus acceptum perimeret, paulatim animum reflexit, coepitque egregium Ducem in tantum reuereri, vt conceptam malitiam in pacem & gratiam commutaret. Quod sapientissimus Dux non suæ industriæ, sed diuinæ abscribens misericordiæ, tanto magis in modum sancti animalis oculos antè & retro habentis studebat in cunctis se prudenter agere, & ad diuinæ iustitiæ lineam omnes iudiciorum suorum sententias dirigere. Sed quia sanctarum Scripturarum scientia minùs eruditus erat, prudentes quosque viros, quos in timore ac dilectione Dei nouerat excreuisse, omnium consiliorum vel negotiorum suorum socios assumebat. Nam & Arnulfum Metensem Pontificem, qui ante Pontificatum hanc eandem dignitatem irreprehensibiliter administauerat, & postmodum eo defuncto, beatum Chunibertum Coloniensem Antistitem pari sanctitatis fama illustrem in hac negotiorum administratione curabat adhibere participem.] hæc & alia Stephanus in laudem viri religiosissimi: ad quæ addimus corollarium ex rebus gestis sancti Vuironis in Scotia Episcopi miraculis clari, vbi hæc de eximia religione Pipini: Dux autem Pipinus tantæ eum venerationi habuit, vt tamquam præfili animæ suæ, vitæque patrono, propter eximiam sanctitatem sua illi peccata confiteri solitus sit, nec erubuerit ad faciendâ confessionem, detractis calceis, eum adire, eiusque oris Imperio parere: sapius etiam volebat eum interesse communibus consultationibus maiorum, &c.] Vidisti, lector, quanta pietas Principis huius fuerit, vt non nisi ob poenitentiae signum, discalceatus, consueuerit sua sancto viro confiteri peccata Quosnam tu sapientiores dices, hunc Deo dilectum sanctissimum virum, an à fide Catholica refugas homines eiusmodi instituti derisores? Sed quod modò de sancto Vuirone occasione Pipini opportuna incidit mentio, agamus hinc de eius ad Episcopatum promotione, quæ sic se habuit, prout in iisdem ipsius rebus gestis narratur:

Erat eius insulæ consuetudo, nempe Scotia, vt primò eligerent incolæ Episcopum, deinde electum Romam mitterent, Summi Pontificis manibus consecrandum, atque ita demum rediturum ad sedem suam. Itaque licet multum refragaretur sanctus Vuirò, non tamen à sua sententia discessit plebs fidelis, sed etiam inuitum illum eligens, compulit tandem assentiri. At ille hac occasione nactus opportunitatem è patria emigrandi, piæ peregrinationis amore, vrgentis populi ad tempus cessit voluntati, licet coram Deo longè alia esset animi eius intentio, quæ tandem etiam non est voto frustrata suo. Ab ita igitur Romam non terrenæ dignitatis ambitione, sed diu cupitæ peregrinationis desiderio impulsus. Comes autem illi & itineris & voti accedit Plechelmus sacerdos virtute venerabilis, nec ætate maior, nec meritis multo minor. Erat ambobus cor vnum & anima vna in omnibus. Cum autem per Angliam iter facerent, diuinitus illis adiunctus est Otgerus Leuita, qui præ feruenti cælestis patriæ desiderio terrena contemnens, beato viro adhæsit.

Tum verò iter optatum securius vir sanctus cum sociis prosequens, Christo duce, prospero cursu mare emensus, tandem Romam peruenit: vbi beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli limina labris tres illi premunt, pauimentum lacrymis rigant, precibus & votis

CHRISTI
631.HONORII PAP.
6.HERACLII IMP.
22.

altaria cumulant, & in cælum preces transmittunt, loca sancta crebro inuisunt. **A** Nec despicit Christus gemitus seruatorum suorum: quod quærunt, diuinitus illis non negatur. Vbi autem Romanus Pontifex eos aduenisse cognouit, beatum Vuironem ad se acciuit. Ille verò sine dilatione cum sociis ad Pontificem accessit. Intuitus autem illum Pontifex, ex vultu animum eius cognouit, moxque in eius ruens amplexus, osculatus est eum non sine lacrymis. Deinde oblata colloquendi opportunitate, Pontifex nomen & patriam animique propositum ex illo percontatus est. Ille verò osor falsi, tenaxque veri, primò exposuit causam aduentus sui, & cur à suæ regionis hominibus eò missus sit; deinde animi sui votum tantæ sanctitatis Pontifici expromens, eius pedibus aduolutus, quanta potest instantia petit, vt suum velit præbere assensum, *nempe vt liberum esse sineret.* At Pontifex nihil motus eius precibus, populo Dei potiùs consulere voluit, & eius electiõni suffragari. Inuitum igitur, diuque reluctantem, Episcopum illum ordinat, eundem honorem etiam impertiens Plechelmo sancti viri socio: ambosque complexus, multis auctos muneribus remisit in patriam, sua auctoritate præcipiens beato Vuironi, ne se vlli peregrinationi daret, donec esset reuersus ad suos.] hucusque de ordinatione Vuironis auctor, qui de reliquis sancti viri præclaris rebus gestis pergit narrare historiam.

DE ARNULFO EPISCOPO METENSI EREMYM PETENTE.

Sed reuocat nos temporis ratio ad Dagobertum Regem, cuius regni exordio sanctus Arnulfus Metensis Episcopus, qui eum educauerat, de quo superius dictum est, non nisi diuinitus inspiratus, quòd Regi se non fore proficuum ampliùs præuidisset, cremum petiit. Rem gestam ita à Iona Abbate huius sæculi scriptore narratam audi: Defuncto itaque Clothario Rege, cum adhuc beatus Arnulfus Episcopus eodem desiderio quo priùs, conuersandi videlicet in eremo, flagraret, & iterum atque iterum à Dagoberto Principe, quem ipse diligentissimè nutrierat, licentiam huius rei postularet: instinctu diaboli commotus aduersus cum Rex, cum ei die quadam nimis importunus in petendo fuisset, arrepto mucrone voluit eum fauciatum à se remouere. Tunc ille paruipendens iram morituri Regis, constanter dixit: Quid agis, miser? mala pro bonis mihi rependere vis? Nunc autem, quandoquidem ita placet, fauias in me quantum velis: ego pro illius amore mori non dubito, qui mihi vitam dedit, & pro me mortuus est. Hæc eo dicente, cum vnus astantium procerum blandis verbis redargueret temeritatem Regis, sedatus est furor ipsius, & mediante gratia Dei, caruit effectu sceleratus affectus. Interea superueniente Regina, vt audiuit commotionem qua contra virum Dei sine causa incanduerat, prostrauit se vnà cum Rege pedibus eius, & vt sui miseretur remittendo illatam iniuriam, cum lacrymis postulauere, dicentes: Perge domine ad eremum, sicut desideras: tantum te placatum habeamus, quem iniuste offendimus.]

Dum igitur cogereretur sanctus Episcopus in curia iugiter permanere, nec inde recedere sineretur, consulto numine & responso accepto, vt quod animo conceperat, conficeret: de successore viro dignissimo diuinitus pariter certior redditus, se contulit in solitudinem, vbi ad obitum vsque permansit miraculis illustratus. Successor ei datus est Gortricus, vir quidem sanctitate mirandus. At de rebus Francorum hætenus; reliqua suis locis. Subiicit hæc his Aimoinus: Post discessum præfati Antistitis Arnulfi, consiliis iam dicti Pipini & Chuniberti vrbs Coloniae Præfulis obaudiens, suggerentibus eis, æquitati ac iustitiæ operam dabat.]

Vnus est etiam familiarissimè Dagobertus sancto Eligio viro admirandæ sanctitatis & virtutum merito insigni, qui ex auri fabro factus est postea Episcopus Nouiomensis, roto orbe miraculorum fulgore coruscus, cuius res gestas^a copiosissimè scripsit eius æqualis sanctus Audoenus Episcopus Rothomagensis. dicendum de eo inferiùs. Sed & idem Rex inuisit sanctum Richarium presbyterum, excepitque eum mensa, à quo multa dulcem animæ spectantia audiuit, atque profecit. Sed de his pluribus Albinus Flaccus^b, qui vitam eiusdem viri sanctissimi scripsit ad Carolum Magnum Imperatorem.

^a Apud Sur. die 7. Decembris.^b Apud Sur. die 26. April. 10. 2.^c Apud Sur. die 1. Oct. & Molan. in nat. SS. Belg. eadē die. DE S. BAYONIS EXEMPLE MVLTIS NOBILES AD PIETATEM EXCITATI.

Contigit hoc eodem Redemptoris anno ex hac vita migrare in Gallias S. Allouinum, cognomento Bauonem, vt Theodoricus Abbas S. Trudonis, qui res rati viri præclare gestas scriptis tradidit^c, affirmat. De quo hæc breuiter rāquam epitaphium accipe: Patrē hic habuit Agilulphum Hasbania Comitē fratrem patrualem Carlomanni senioris, cuius filius fuit Pipinus à Landa, quem primum vocant Brabantia Ducē. Deinde contemptis opibus atque

CHRISTI
631. 632.HONORII PAP.
6. 7.HERACLII IMP.
22. 23.

A atque à B. Amando Tungrorum Episcopo Christi gloriam plenius edoctus, soli Christo militare statuit: pecunias & reliquas opes in pauperes distribuit. Eodemque S. Amando promotore, Gandæ monasterium in honorem S. Petri construxit, egregieque dorauit, quod ab eo postea denominatum est. In quo monasterio tonsura clericali insignitus, ibi diu vitam sanctissimè duxit: ac deinde in cellula veluti sepulchro se claudens, vbi exegisset in niira vitæ austeritate biennium, hoc anno ex hac vita recessit, à conuersione sua anno quadragesimo, diebus minùs tribus. Huius imitatione Gertrudis & Begga Pipini filia se se puriori vitæ addixerunt; multique principes viri feminæque ipsius exemplum secuti, sanctimonie laudem apud posteros meruerunt. Quantus, quamque magni nominis fuerit, non solum miracula patefecerunt, quodque multæ ecclesiæ ab eo extructæ fuerint, sed etiam quòd viri celeberrimi eum religiosè visiterint. Siquidem sanctus Amandus, magnus ille Flandrorum Apostolus, noluit abesse, cum ex hac vita migraret Dominus religiosissimus presbyter ex Turolo angelico ducatu aduenit, vt ante mortem ei sacræ Eucharistiæ viaticum traderet. Beatus Liuinus Archiepiscopus & martyr in Flandriam adueniens, triginta diebus super eius sepulchrum Missarum solemnia celebravit, & cum conuertendis infidelibus operam dabat, Florberto Abbati in eius memoriam elegiacum carmen transmisit. Sed & sanctus Eligius Episcopus non modò eiusdem sancti reliquias visitauit, verum etiam è terra honorificè leuauit Kalendis Augusti.] hæc de ipso hætenus.

IESV CHRISTI

HONORII PAP.

HERACLII IMP.

C

ANNVS
632.ANNVS
7.ANNVS
23.

Sequitur annus Redemptoris sexcentessimus trigessimus secundus, Indictione quinta, quo cœpta sunt tetra funera Orientalis Imperij, cū videlicet sub Mahometis successore Eububezer Arabes Sarraceni inuadentes Gazensem regionem, eam deprædati sunt, occiso Præside Palæstina vnà cum suis, quos aduersus eos dimicaturus adduxerat. Quo tempore & signa in cælo visa sunt minitantis iræ Dei, eiusdemque pro Sarracenis pugnantis aduersus desertores Catholicæ veritatis. Nam de his Theophanes hæc habet: Apparuisse ferunt in meridie cometem gladij formam præferentem, Arabum (vt euenta declararunt) inualescens imperium demonstrantem.] Factum est enim secundum illud Ezechielis^d: Mucro, mucro, euagina te ad occidendum: lima te, vt interficias & fulgeas.] ita inquam factum esse, quæ sunt secuta docuerunt: adeò vt necdum, peccatis id nostris exigentibus, idem gladius iussus sit in vagina recondi, secundum quod apud eundem prophetam mox sequitur: Reuertere ad vaginam tuam: in loco in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo te, & effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te.] Non solum autem id non factum, sed accessione aliarum barbararum gentium magis ad cadendum inualuit, vt quæ annis fermè singulis vsque ad præsens nostræ ætatis seculum dicenda crunt, perspicue declarabunt. Sed magna vindicta diuinæ iustitiæ factum est, vt ibi magis eiusmodi clades Orientale Imperium sit depasta, vbi tum hæresum tum schismatum frequentes scaturigines erumpentes, quasi sulphurei amnes, materiam igni diuinæ indignationis assidue ministrarunt, vt semper esset quod Deus puniendum inueniret, dum eadem non desinerent manare peccata.

ARABES SARRACENI DEPRÆDATORUM DATIGAZENSES.

^d Ezech. 21.

Eodem pariter anno, cū totius penè Gallie monarchiam Dagobertus Rex obtineret, nec aliquem haberet ex se filium: vt prolem accipere posset, illicita prorsus atque nefanda tentauit. Sed qui ex tenebris splendescere facit lumen suum, ex malis Deus bonum elicit: siquidem eiusmodi occasione fides Christiana apud barbaros adhuc Gentiles propagatur per S. Amandum Episcopum Traiectensem, cum ab eodem Dagoberto Rege in exilium eiectus esset. Rem gestam petimus ab Hugbaldo monacho in rebus gestis^e sanctæ Rictrudis scriptis omni fide ad Stephanum Episcopum Cameracensem, cum dicturus de Amandi exilio, ista præmittit: Habuit autem Dagobertus Rex fratrem Aribertum, non tamen germanum. Ei attribuit vrbes & pagos citra Ligerim flumen, & vsq; ad Pyrenæos saltus;

^e Habet Sur. die 12. Maij.

DAGOBERTVS OBSCOE NV ATQVE SACRILEGVS. ² Aimoin. lib. 4. c. 19.

fapienti videlicet vſus confilio, pactuſque ab eo, ne quid vniquam paterni regni ab ipſo A repeteret. Itaq; Aribertus Tolofanam obtinens ſedem, cum in Aquitania regnaret, non diu poſt totam Vaſconiam ſibi ſubiecit. At Dagobertus in adminiſtrando regno præclarus, vni vitio ſubiacuit, immodico deditus amori mulieru. Vnde accidit, vt legitima coniuge ſua ob ſterilitatem repudiata, alteram ſibi copulaſſit.] At qualemnam? Aimoinus hæc habet: Dagobertus (hoc ſcilicet ſui regni initio) Romuliaco villa conſtitutus, Gomatrudem Reginam, noueræ ſuæ Sichildis germanam, eo quod eſſet ſterilis, confilio quorundam Francorum relinquens, Nantildem quamdam puellam à monaſterio raptam, in matrimonio ſibi iunxit.] Pergit verò Hugbaldus: Cumque id flagitium in eo Pontifices, in primis autem vir ſanctiſſimus & mirabilium operum patriator Præful Amandus reprehenderet: ille indignatione & faſtu regio incitatus, eundem venerabilem Antiftitem non abſque iniuria è ſuo regno eiecit. Ille verò pro Chriſti veritate perſecutionem patientiſſimè ferens, quippe qui etiam ſanguinem pro Chriſto fundere peropraret, diuerſis in locis diuini verbi ſparſit ſemina, atque tandem etiam in Vaſconiam Rictrudis patriam peruenit, vt cælitus inſuſo ſibi lumine eius regionis gentem illuſtraret, ſimul ſperans ob gentis eius ſauitiam poſſe ſe illic martyrij palmam promereri.] hæc de exilio & propagatione fidei in Vaſconia auctor. Sic autem perſeueraffe Regem vſque ad ſui regni octauum annum, quæ ſuo loco dicentur, oſtendent.

Apud Str. die 6. Febr.

S. AMANDVS PRÆDICAT GENTIBVS.

Sed proſequamur noui Apoſtoli prædicantis Dei verbum & ad fidem Gentiles conuertentis veſtigia. Res ſiquidem ab eo geſtas Baudemundus eiſdem ſæculi auctor conſcripſit: qui vbi ſanctiſſimi viri ad limina Apoſtolorum iteratam recensuit peregrinationem, hæc de eius Apoſtolica functione in miniſterio verbi recenſet: Per idem autem tempus, cum loca vel diœceſes ob animarum ſolicitudinem vir Domini circumiret Amandus, audiuit pagum eſſe quemdam iuxta fluenta Scaldis fluij, cui vocabulum eſt Gandauum: cuius loci habitatores antiqua diaboli verſutia vſque aded circumquaque laqueis vehementer irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terræ infœcunditatem, omnes ſacerdotes à prædicatione loci illius ſe ſubtraxerant, & nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini. Quo audito, vir ſanctus magis eorum miſeratus errorem, quàm de vitæ ſuæ periculo pertimeſcens, Aicharium Episcopum, qui tunc Nouiomensis vrbis cathedræ præſidebat ſacerdotali, adiit, eumque humiliter poſtulauit, vt ad Regem Dagobertum quantocyus pergeret, epistolâſque illius iuſſu acciperet, vt ſi quis ſe non ſpõte per baptiſmi lauacrum regenerare voluiſſet, coactus à Rege, ſacro ablueretur baptiſmate.] Ita viſum ſancto, non vt ea vteretur poteſtate, qua D numquam eſt vſus, ſed ne munitum regio diplomate Antiftitem accolæ penitus auerſari & abiicere poſſent. Sed pergit:

S. AMANDI LABORES IN PRÆDICATIONE IDEI.

Ioan. 15.

Quod ita factum eſt. Percepta namque à Rege poteſtate, & benedictione à Pontifice, illuc vir Domini Amandus perrexit intrepide. Vix autem quis dignè narrare ſufficiet, quantas ibidem pro Chriſti nomine perpeſſus ſit iniurias, & quàm frequenter ab incolis loci illius cæſus ſit, necnon à mulieribus & à ruſticis non abſque iniuria ſit repulſus, verum etiam & in flumen sæpe præcipitatus. Quæ omnia vir ſanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non deſtitit prædicare, memorans illam ſancti Euangelij ſententiam, quæ ait: Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Comites autem illius, qui cum fuerant germana charitate ſecuti, ob inedia & ſterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem ſolum reliquerunt. Ipſe verò in prædicationis permanens officio, alimentum propriis quærebat manibus. Sanè captiuos innumeros redimens, ſacro baptiſmate emundabat, & vt in bonis operibus perſisterent, fideliter hortabatur.] Quodnam autem inter hæc inſigne miraculum interceſſerit, cuius cauſa maxima ex Gentilitate facta eſt ad fidem Chriſtianam acceſſio, auctor ita mox ſubdit:

INGENS MIRACVLVM.

Illud etiam huic ſchedulæ adnectendum putauimus, quod viro venerabili præſbytero, nomine Bono, narrante didicimus, qui teſtabatur ſe præſentem fuiſſe, quando hæc geſta res eſt. Aiebat namque, quod Comes quidam ex genere Fræcorum, cognomine Dotto, congregata non minima multitudine Francorum, in vrbe Tornaco (vt erat illi iniunctum) ad dirimendas reſideret actiones. Tum ſubitò à liſtoribus præſentatus eſt ante eum quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum eſſe morte. Erat verò idem fur plagiſ

A gis iam crudeliter affectus, vehementerque caſus, & toto corpore nonniſi ſemiuiuus. Cumque præſatus Dotto decreuiſſet, vt eum patibulo deberent affigere: vir Domini Amandus adueniens, obnixa prece poſtulare coepit, vt ei vitam concedere dignaretur. Sed vt erat ſæuus atq; omni bellua crudelior, nihil apud eum Amandus obtinere potuit. Tandemque à miniſtris vel apparitoribus idem fur affixus patibulo eſt, atque extremum exhalauit ſpiritum. Dotto igitur domum reuerſus eſt, populi conſtipatus caterua.

AMANDVS EXCITAT DEFUNCTVM.

Sanctus verò vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemque iam mortuum inuenit, deſcriptumque de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare conſueuerat, deſerti fecit: fratribusque è cellula egreſſis, ipſe per membra deſuncti orationibus tam diu incubuit, lacrymis ad Dominum perſuſis ac precibus, donec iubente Deo, anima in corpus rediit, atque cum viro Dei loqui coepit. Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iuſſit afferri. Suſpiciantibus autem illis, quod corpus ad ſepeliendum (ſicut mos eſt) veller abluere, ſubitò cellulam ingreſſi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, ſanum cum viro Dei ſedentem, atque incolumem colloquentem: mirarique vehementer coeperunt, quod viuum videbant, quem paulo antè mortuum reliquerant. Tunc igitur ſanctus vir Domini Amandus aſſiſtentes cunctos vehementiſſime obteſtari coepit, ne cuiquam proderent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus eſt; aſſerens non ſuæ hoc eſſe adſcribendum virtuti, ſed miſericordiæ Domini, qui in ſe ſperantibus vbique dignatur adeſſe. Loto itaque omni corpore & cicatricibus, carnem carni reſtituit; ita vt de plagis, quas antè pertulerat, in eius corpore nullum indicium appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus reſtituit incolumem.

CHRISTIANA FIDES PROPAGATA.

C Hoc vbi miraculum longè lateque diuulgatum eſt, ſtatim incolæ regionis illius curſu celeri ad eum cucurrerunt, & vt eos faceret Chriſtianos, humiliter poſtulabant. Fana etiam quæ antè adorare conſueuerant, propriis deſtruentes manibus, ad virum Dei omnes vnanimiter peruenerunt. Nam vbi fana deſtruebant, vir Domini Amandus tam ex munificentia Regis, quàm ex collatione religioſorum virorum, religioſarumque feminarum ſtatim monaſteria aut eccleſias conſtruebat: verbiq; ſacri pabulo populum reſiciens, omnium corda mandatis cæleſtibus illuminabat. Cùm iam vir ſanctus videret prædicatione ſua quosdam ad Deum conuerti, ex hoc maiori æſtuabat deſiderio, quatenus adhuc alij conuerterentur. Audierat denique, quod Sclaui nimio errore decepti, à diaboli laqueis tenerentur oppreſſi. Illeque martyrij palmam ſe aſſequi poſſe conſidens, tranſſtrato Danubio, eadem circumiens loca, libera voce Euangelium Chriſti Gentibus prædicabat. Paucis verò ex eis in Chriſto regeneratis, videns etiam ſibi non ſatis accreſcere fructum, & martyrium quod ſemper quærebat, nondum ſe adepturum, ad proprias iterum reuerſus eſt oues, curamque gerens earum, ad cæleſtia regna prædicando perduxit.] hæc Amandus vſque ad tempus quo reuocatus eſt à Dagoberto. Quomodo autem idem Princeps facti poenitens in gratiam receperit virum ſanctum, ſuo loco dicturi ſumus. Sed hæc tenus de rebus Gallicanis, & acceſſione facta Eccleſiæ ex Gentibus per eundem ſanctum Amandum Apoſtolicum virum.

PRÆDICAT EVANGELIVM SCLAVIS.

E Chriſti Redemptoris annus ſexcentiſimus trigēſimūtertius, Indictione ſexta, tum Romano Imperio, tum Eccleſiæ Catholice ſanctiſſimus extitit: quo cùm deceſſiſſet primus Mahometis ſucceſſor Eububezer, ſiue Abubachar, Haumarus in locum eius ſuſſectus, ſtatim Arabiam verſus ducens exercitum, Boſtrēſem ciuitatem vi cepit, aliisq; locis potitus eſt, occurrentemq; ſibi Theodorum fratrem Imperatoris cum exercitu vicit: aded vt in deſperationem coniectus Imperator, deſpondens animum, Syriam derelinquens, in locum tutum ſe receperit Conſtantinopolim. Hæc autem ſummatim collecta, ita deſcripta narrantur: Moritur Abubachar, cùm Amiras (id eſt Imperij nomē) fuiſſet annos duos & ſemis. Succēſſit Haumarus. Hic Boſtram aliasq; vrbes cepit, & vſq; Gabetam progreſſus eſt. Cum hoc prælio commiſſo, Theodorus Heraclij frater viſus ad Imperatorem

Theophan. & Cedren. hoc anno 24. Heraclij.

CHRISTI
633.HONORII PAP.
8.HERACLII IMP.
24.

*Habānem torem Edessæ tum agentem venit. Imperator copiis Bahanem * eius loco præfecit. Theodorum porrò Sacellarium cum exercitu Romano aduersus Arabes mittit. Et cum Emeſam venisset, occurrit Amiras cum multitudine Sarracenorum, castraque locat ad Bardanisum flumen. Itaque Heraclius, rebus desperatis, Syriam deserit, sublatisque Hierosolymis venerabilibus lignis, Constantinopolim abiit: Bahanem verò à Damasco Emeſam diuertere iubet, simul & Theodorum Sacellarium cum exercitu quadraginta millium.] Quomodo autem Romani ab eis saepe victi fuere, dicemus annis sequentibus. Causa verò asportandi sacrum Crucis lignum Hierosolymā, illa intercessisse videtur potissima, quòd haud falsus coniector extitit Imperator, Arabes dominaturos locis illis atque aliis. Hæc sunt quæ ad cladem Romani Imperij spectant.

Quo autem cultu & veneratione sanctissimum Crucis lignum Hierosolyma Constantinopolim translatum habitum sit, audi Bedam in libello de locis sanctis, cum agit de Constantinopolitana ciuitate: Interior domus, basilica videlicet S. Sophia, in A quilonari sui parte grande & valde pulchrum armarium habet, in quo capsula lignea, ligneoque operculo resta Crucis Dominicæ tres particulas continet, longum videlicet lignum in duas partes incisum, transfuersum eiusdem sanctæ Crucis lignum. Hæc tribus tantum per annum diebus, hoc est, Cæna Domini, in Parasceue, & in Sabbato sancto, populis adoranda profertur. Quarum prima capsula illa super altare aureum duos cubitos altitudinis & vnum latitudinis habens, cum Cruce sancta patefacta componitur. Accedensque primus Imperator, deinde cunctus per ordinem laicorum gradus sanctam Crucem adorat & osculatur: sequenti die Imperatrix & omnes matronæ vel virgines idem faciunt: tertia nihilominus die Episcopi & cuncti clericorum gradus idem faciunt, & sic capsula reclusa in armarium reportatur. Quamdiu autem super altare manet aperta, totam ecclesiam mirus odor perfundit. De nodis enim ligni sancti liquor odorifer oleo similis profluit, cuius si etiam modica particula contingat, omnem ægritudinem sanat.] hucusque Beda. Quod ad oleum S. Crucis spectat, hic meminisse oportet, quæ de eodem dicta sunt superius ex S. Gregorij Papæ scriptis.

Quod verò pertinet ad mala quibus Catholica Ecclesia hoc anno sextæ Indictionis mirum in modum exagitata est: hic principium ponitur hæresis Monotelitarum: nam Maximus in disputatione cum Theodosio hæc ait: Scitis enim factas innouationes à sexta Indictione præteriti circuli, quæ ab Alexandria incepterunt per expositionem nouem capitulorum à Cyro, qui nescio quomodo ibi Præful fuit: quæ confirmata sunt à throno Constantinopolis.] hæc ipse. Id ipsum Acta Sextæ Synodi docent, nempe sub nomine pacis Cyrum Alexandrinum Episcopum, collecta Alexandriæ Synodo mense Maio, Monotelitarum hæresi aperuisse viam eo simulato prætextu, quòd hæreticos omnes in Ægypto positos Ecclesiæ Catholicæ iungere possit, si duarum voluntatum & operationum voces silentio supprimeret; satis esse dicens, si in Christo tantum Dei uirilis voluntas & operatio diceretur, ex qua duarum in Christo naturarum exacta professio ederetur, eo quòd etsi non voces, res ipsæ tamen expressæ haberentur. Res uisæ est speciem præferens pietatis & charitatis, si (vt dicebant) absque detrimento Catholicæ fidei, voces interdum tacerentur, quibus discordiæ nutrentur: verum dolo malo cuncta tunc acta esse, exitus declarauit. Quod autem ad tempus spectat, & Synodi cogendæ causam, hæc habet decretum eiusdem Synodi, siue (vt inscribitur) satisfactio, suo ipsius exordio, uerbis istis:

Domino Christo uero Deo nostro omnibus perfulgenti, omnesque ad saluberrimam & ueram eius fidem dirigenti, & in vnam eandemque sanctam suam Ecclesiam conuocanti, præsentem satisfactionem facimus pro unitate sanctarum Dei Ecclesiarum, mensis Maij quarta die, Indictione sexta. Satisfactio facta à Cyro misericordia Dei Episcopo per diuinam sanctionem benignissimorum atque triumphatorum dominorum nostrorum, locum exhibente Apostolicæ sedis huius Alexandriæ Episcopo amabilis ciuitatis, &c.] Quale autem fuerit eiusmodi decretum, satis dictum est superius. Porrò in ea Cyri Episcopi satisfactione nouem sunt scripta capita, quibus Monotelitarum hæresis comprobatur. recitata illa habentur in dicta Synodo Alexandrina, missa verò ad eum qui ea extorquebat, Sergium Episcopum Constantinopolitanum, ad quem etiam has litteras dedit adulatione plenas, quæ ex nimis tudi translatione facta satis obscuræ atque perplexæ in hæc uerba redduntur:

Proprio

CHRISTI
633.HONORII PAP.
8.HERACLII IMP.
24.

A Proprio domino, ac per omnia honorando atque ter beatissimo, benigno pastorem pastori, Patri patrum, vniuersali Patriarchæ Sergio, Cyrus humilis seruus uester.

Fœcunditatem & iterum spiritalem fructificationem per Deo acceptabiles orationes beatitudinis Deo amabilis domini mei, quæ cucurrit doctrinis piissimorum ac consuetudinum & ueraciter Christo amabilium dominorum nostrorum, & nunc promereor ter beatissimo meo domino primitias suggerere. Notum enim facio, quod omnes qui dicuntur dogmatis Theodosianorum circa hanc Alexandrinorum Christo amabilem ciuitatem clerici, vnà cum iis qui in dignitatibus & militibus clarent, insuper & qui ex plebe sunt in militibus constituti, per tertiam Iunij mensis adunati sanctæ nostræ Catholicæ Dei Ecclesiæ, intemerabilia nobiscum Dei mysteria perceperunt, ad hoc adducti, præuante profectò beneplacito omnipotentis Dei consilio, per collatam mihi doctrinam tam à piissimis & inuictissimis nostris dominis, quamque à Deo inspirata domini mei sanctitate, vt per hoc stabiliretur secundum quod scriptum est: In frequentationibus dies festus vsque ad cornu altaris.

Si autem oportet ueraciter dicere, non in confrequentationibus tantum, neque vsque ad cornu altaris, sed etiam in omnem Alexandrinorum Christo amabilem ciuitatem eiusque confinia vsque ad nubes ipsas, & ultra hæc cælestibus officiis in pacem sanctarum Ecclesiarum, & in his qui ad eandem conuertuntur, lætantibus. Qualiter autem hæc adunatio assecuta est, subtiliter, præsumens, suggesti piissimis auribus inuictissimorum ac serenissimorum nostrorum dominorum per famulum meum Ioannem Deo amabilem diaconum, qui affuit omnibus quæ mota sunt. Et certus sum, quia & in hoc acceptat vltimum suum famulum sanctissimus meus dominus. Quæso namque ter beatissimum meum dominum, quatenus cognitionem omnium faciens, si quid mihi in tali motione forsitan defuit, aut per ignorantiam de competentibus frustratus sum, emendare exiguum suum famulum dignetur. Opus enim hoc Deo honorabilem uestrorum est, qui omnibus diuinis Scripturis decoramini & desuper perficimini.] hucusque ad Sergium Cyrus ex Synodo Alexandrina, in qua quidem non ita vna operatio, siue vna voluntas in Christo predicata est, vt statim in ipsum ueluti hæreticum declamari potuisset: nam qui de his tunc confectus est canon septimus, ita se habet:

Si quis vnum D. N. Iesum Christum in duabus considerari dicens naturis, non eundem vnum de Trinitate confiteatur, sempiternè quidem ex Patre genitum Deum Verbum, nouissimis autem sæculi temporibus eundem incarnatum atque genitum ex sanctissima & intemerata domina nostra Dei genitrice semperque uirgine Maria, sed alterum hunc noscit & alterum, & non vnum eundemque secundum sapientissimum Cyrillum in Deitate perfectum & in humanitate eundem perfectum, ex hocq; solo in duabus contemplandum naturis eundem passum & non passum secundum aliud & aliud, sicut idem sanctus Cyrillus ait: & patientem quidem humanitas carne secundum quod homo est, permanentem uero impassibilem vt Deum in passionibus propriæ carnis, eundemque vnum Christum & Filium operantem Deo decibilia & humana vna Dei uirili operatione, secundum S. Dionysium, sola contemplatione discernens ea ex quibus vnitio facta est. Hæc intellectu considerans, inconuertibilia & inconfusa post eorum naturalem & secundum subsistentiam vnitionem manentia, in his quæ indiuisè atque inseparabiliter vnum eundemque Christum & Filium recognoscens, iuxta quod duo ad inuicem inconfuse couenientia considerat intellectu causatiuam eorum contemplationem, & non phantasiam mendacium, atque inanibus mentis figmentis, nullatenus uero disiungit, quasi perempta iam illa, quæ in duo est, sectione, propter ineffabilem & inconfusam & inexcogitabilem vnitionem, dicens secundum sanctum Athanasium: Simul enim caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis: sed ad diuisionem per partes huiusmodi assumit uocem: anathema sit.]

Huic autè capiti aduersatū esse Sophronium Episcopū Hierosolymorum, egisseq; apud Sergiū vt huiusmodi tolleretur doctrina ex aliis decretis Synodalibus, testatur Sexta Synodus Actione decimatertia. Sed excidit ea Sophronij de his epistola ad Sergium: extratantum illa, quā ubi creatus est Episcopus, ex Synodo emittens professionem fidei, scripsit hoc item anno ad eundem Constantinopolitanum Episcopum. Ceterū qui rem bona fide agi putarunt, hoc ipso exordio emergentis hæresis Monotelitarum, utcumque toleranda hæc existimarunt ea ex parte, qua vnam operationem referre ipsi uiderentur ad vnam personam

S. CRVCIS
LIGNVM
TRANSLA-
TVM CON-
STANTINO-
POLIM.Beda de locis
sanctis. c. 20.
S. CRVCIS
EVLTVS.CONCILIUM
ALEXAND-
A CYRO
MONOTE-
LITA COA-
CTVM.S. Synod.
AB. 15.CYRI EPISC.
ALEXAND.
DECRETVM.S. Synod.
AB. 13.EPISTOLA
CYRI EPIS.
ALEX. AD
SERGIUM
CONST.S. Synod.
AB. 13.

sonam operantem : nam saluas proprietates duarum naturarum in Christo eisdem esse A
voluisse, ipsi professi sunt, vt qui interfuerunt Sextæ Synodo declararunt, cum duas na-
turas asseruerunt in Christo vnitas (vt Catholici docent) inconfusè & indiuisè, incon-
uertibiliter & immutabiliter: quibus assertis, haud dolosè hæc agi putarunt: nam & So-
phronius in dicta quæ reperitur epistola Synodali ad Honorium siue Sergium, æquè &
ipse secundum vnam personam in Christo, vnum dicendum esse operantem putauit,
cum non duo sint Christi, sed vnus; sed & vocem Deiurilis operationis æquè ipse identi-
tatem profitetur. hæc inquam tolerata sunt, donec latere in herbis anguem Catholici
intellexerunt: tunc enim sibi cautiùs agendum esse senserunt, vt patet ex iis quæ dicuntur
ex Maximo.

SOPHRO-
NIUS AD-
VERSATVR
CYRO ALE-
XANDRINO.

SOPHRO-
NIUS EPIS-
HIEROSOL.

EPISTOLA
SOPHRONII
EPISC. HIE-
ROSOL.

Istæ igitur Cyro Alexandriæ conanti de vna voluntate & operatione, aduersatus est
primùm summopere idem Sophronius, vt pote probè sciens hereticos ea moliri ad destru- B
tionem Catholicæ veritatis, quantumlibet aliquam pietatis speciem præferrent, cum
non laterent ipsum eorum doli atque fallaciæ pacis inuolucro tectæ. Scripsit enim (vt di-
ctum est) ad Sergium, vt illud de vnica operatione capitulum Synodi Alexandrinæ dele-
retur, immo & Constantinopolim ea de causa ad eundem Sergium profectus est, vt Ser-
gius ipse testatur in epistola ad Honorium Papam. Sed & alias etiam ad Sergium ipsum
addidit litteras idem Sophronius, vbi hoc item anno defuncto Modesto sancto Patriar-
cha Hierosolymitano, ipse subrogatus est in eius locum. Hæc quidem constant ex episto-
la hoc anno ab ipso scripta, quam hic tibi modò ex parte saltem reddituri sumus, non qui-
dem ex ea quæ Latine reddita habetur in Sexta Synodo, vitio imperiti translatoris ob-
sita solœcismis & barbarismis obscurior reddita, sed ex versione doctissimi Turriani. De
qua etiam illud monendum putamus, eandem epistolam, quæ in Actis Sextæ Synodi C
habetur ad Sergium data, reperiri in Græco codice ad Honorium Papam inscriptam, &
ita etiam sæpe citatam. Vt planè in eam sententiam libentiùs ierim, encyclicam eam
fuisse ab ipso Sophronio scriptam veluti fidei suæ confessionem, vbi hoc anno creatus est
Hierosolymorum Episcopus, missamque ab eo ex more tum Romam ad Honorium Pa-
pam, tum verò ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, vt huiusmodi quæ in Actis
Sextæ Synodi reperitur inscriptio præfert:

Domino in omnibus sanctissimo & beato fratri cōministro Sergio Archiepiscopo & Pa-
triarchæ Constantinopoleos, Sophronius seruus inutilis sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis.

Quàm mihi nunc, beatissime Papa, optabilis est requies & tranquillitas, & multo quàm
priùs optabilior, ex quo à quiete à curis vacua in turbam negotiorum veni, & terrenis
quibusdam fluctibus alluor.] hæc ipse quidem, quòd ex silentio monastico ad Episcopa- D
tum adductus esset. Sed pergir: Quàm mihi dulcis est nunc exiguitas, ac etiam non paulo
quàm antea dulcior, ex quo ab stercore & terra, & multa ac maiori quàm dici possit hu-
militate ad sedem Pōrificiam ascendi: & magnam procellam video, & cum procella con-
iunctum periculum. Non enim quæ iucundissima sunt, ante experientiam eorum quæ tri-
stia sunt, ita iucunda esse perspiciuntur, sicut post experimentum & incursum eorum quæ
sunt aspera & aduersa, suauius esse peruidetur. Sic valetudo valde iucunda est iis, qui post
valetudinem ægrotant. Sic tranquillitas iis, qui post tranquillitatem tempestate iactati
sunt, lætissima est. Sic diuitiæ iis, qui post diuitias egentes fuerunt, gratiores sunt. Omnia
denique ad hunc modum se habere videmus: esse quidem & manere in naturali & sub-
stantiali qualitate, qualia ante periculationem contrariorum esse videbantur, post cogni-
tionem verò contrariorum accommodiora, & iis qui ea sustinuerunt, maioris æstimatio- E
nis, immo optabiliora & suauiora.] hæc ipse pluribus, dum reuocat in memoriam erimi
silentium & cellæ quietem. Quibus & de sua electione ista subnectit:

Cum hæc igitur sic sint, & adhuc acerbiora, & mihi miserrimo necessitas ingens ac
vis à clericis & reuerendis monachis & fidelibus laicis vniuersis sanctæ ciuitatis Christi
Dei nostri, manu & violentia me cogentibus, nescio quibus iudiciis imposita sit: quæ-
so vos sanctissimos & horro, vt non solum puris & castis apud Deum precibus mihi vi-
ram in mari agenti & in periculis versanti opem feratis, & paruo animo labantem con-
firmetis, sed doctrinis diuinis ad res agendas instituatis, tum vt parentes & genitores,
tum vt fratres & consanguinei. Concedite igitur vos mihi paternè & fraternè, quæ
iure postulo. Ego etiam vestras sequar institutiones, & vestram mecum coniunctio-
nem lucrabor, qua fides idem sentientes colligat, spes rectè sentientes copulat, &
charitas

A charitas eos, qui cum Deo sentiunt, coniungit: quorum funiculus vnus, triplex ex his
scilicet virtutibus factus, neque dissolui potest, neque rumpi, neque separationem pa-
ti; quin potius verè indissolubilis est, in vnam pietatem eos, qui hoc funiculo connexi
sunt, copulans.

Quia verò Apostolica & prisca in omnibus cuncti orbis Ecclesiis traditio viget, vt qui
Episcopi fiunt, ad omnes antecessores Episcopos referant quo modo seruiant, & quam fi-
dem teneant: quam quidem traditionem sapientissimus Paulus valde cautè eis tradidit, ne
in vanum current. Vanus enim esset eorum cursus omnis, si quid detrimenti acciperet
fides. Ille enim diuinus, qui Dei voces audiuit, & cælum ipsum habuit pro schola ad di-
scendum, & paradisi spectator fuit ante tempus, & verborum quæ aliis hominibus eloqui
non licebat, auditor fuit, metuebat & tremebat, & sicut ipse ait, formidabat, ne cum
aliis salutari prædicatione Christum prædicasset, ipse reprobus efficeretur. Vnde Hieroso-
lymam ascendit cælestis discipulus Christi, & diuinis eius discipulis antecessoribus suis
se submisit, & doctrinam Euangelicam, quam prædicabat, iis qui aliis antecellere videban-
tur, patefecit, cum eis sua dogmata communicauit, quod tutum erat sibi ad stipularis,
iisque omnibus, qui in posterum doctrinam eius amplexuri essent, ac omnibus factus
optima forma salutis, qui vestigiis eius insistere voluissent.

Huic igitur consuetudini etiam nos seruientes, ac legem optimam arbitrati id omne
quod ab antiquis decenter factum est, præsertim Apostolico conatu roboratum: scribi-
mus quo modo de fide sentiamus, & vobis sapientia diuina præditis ad probandum mit-
timus, ne terminos æternos, quos patres & maiores nostri posuerunt, transiungere vi-
deamur. Vobis inquam mittimus, qui non solum dogmata probata ab adulterinis discer-
nere scitis, sed quæ deficiunt, propter perfectam in Christo charitatem, perfectè supplere
potestis. Accedam igitur ad dicendum illa, quæ à principio in Ecclesia sancta Catholica
collactatus & nutritus didici, & à teneris vnguiculis accepi, & vos diuinè prædicare au-
diui. Credo igitur, & c.] subnectit his integram perfectamque atque omni ex parte eluci-
datam & copiosam fidei Catholicæ professionem cum nominatim facta damnatione om-
nium hæresiarum qui ad hanc diem exitissent, inter quos duo Sergij nouissimè nomi-
nantur, quorum alter Armenus, Syrus alter ponitur, qui adhuc superstes esset. Ad postre-
mum autem post prolixam satis fidei professionem conscriptam, ita ipsum ad quem scri-
bit Honorium siue Sergium interpellat:

Vnde paternam sanctitatem vestram rogo, vt has meas litteras à me abiecto iure Syn-
odico acceptas paternis oculis aspiciat, & fraterno aspectu contempletur. Et si quid aut
per ignorantiam erratum est, aut per obliuionem prætermisum, aut propter festinatio-
nem non animaduersum, aut propter breuitatem non expressum, & nequaquam comme-
moratum, aut propter linguæ torporem tacitum, aut propter tarditatem linguæ & exilita-
tem vocis, aut propter imbecillitatem sermonis agrestis nobis non libentibus silentio
suppressum est: rogo accessionibus impleat, & verbis ac correctionibus, ex paterna plenu-
dine prodeuntibus corrigat, & robur præbeat amantissimum, fraterno studio satum, &
paterno proposito irrigatum: ne quod mancum est, semper imperfectum appareat; & ne
quod infirmum est, & sæpenumero per ignorantiam excidit, infirmum semper perseueret,
& per totam vitam ægrotum. Quod quidem cum à vobis amicè & legitime factum fue-
rit, me quidem locupletabit, & mihi medebitur, vestræ verò misericordiæ & amoris testi-
monium tribuet, id est, vestræ erga fratrem & filium charitati.

E Ego verò sic à vobis ditatus, & in eo quod deficiebat completus, tunc ex inualetudi-
ne per medicinam liberatus, atque ex claudicatione correctus, valetudineque & diuitiis
auctus, quàm magnas gratias me vobis debere existimabo? quantum gaudium, læti-
tiam, & voluptatem summam cepisse iudicabor? Sed hæc solus Deus nouerit: nouerim
& ipse, qui talem voluptatem lætitiæ capio, & tantum beneficium decerpo. Noueritis &
vos, si feruorem cordis mei ad pietatem cognoscatis, & multam animæ meæ ad diligen-
dum propensionem oculis animæ contemplantini. Igitur pluribus verbis hæc petere, su-
perfluum. Scio enim, quòd hæc omnia vos, quamuis non peterem, præstabitis face frater-
næ charitatis incensi, & desiderio paterno inflammati. Illud verò vobis supplico, & sup-
plicare non desinam, vt me precibus & supplicationibus apud Deum ardèntissimè adiuue-
ris formidantem & trementem, atque onus iugi mihi impositi ferre non valentem: nec
hoc solum, sed vt gregem Christi mecum pascatis, qui mihi quidem commissus est, sed
nisi

nisi mihi opem feratis, non possum diuinis & commodis herbis cum pascere & nutrire, A
atque à nocentibus & incommodis seruare.

Quamobrem oro atque obsecro, ne hic grex vllum detrimentum capiat propter meam imperitiam & artis pascendi ignorantiam, & propter imbecillitatem, quæ ad regendum commodè non sufficit; & tamquam ipse ei nocuerim, in die iudicij condemner, & supplicium perpetuum subeam eorum qui furantur, mactant, & perdunt oues Christi magnæ æstimationis & pretij. Scio enim & agnosco, reposcendam esse à Christo principe pastorum rationem salutis earum, & an auctæ fuerint, & optimis herbis factæ pingues. Sed si quid potestis, Deo largiente vt possitis, contendite vt adiunetis, ne & ego & hæ Christi oues magni pretij à bestiis propter infirmitatem meam capiamur.

Æquè vehementer vos deprecor, vt supplicationem & preces sine intermissione pro nostris Imperatoribus quietissimis & Christi amatoribus Deo adhibeatis, qui gubernacula Imperij à Deo acceperunt: vt vestris precibus Deo acceptis delinitus, ætatem multorum annorum eis largiatur, maximas victorias ac trophæa de barbaris tribuat, & filios filiorum eis coronet, diuinæ pacis vallo eos muniat, sceptrâ præbeat valida & firma ad conterendum omnium barbarorum ac potissimum Sarracenorum supercilium ac superbiam, qui nunc propter peccata nostra ex insperato in nos inuasunt, & omnia deuastant crudeli & ferino animo, profano & impio ausu. Hæc dum rogat, vt aduersus ingruentes Sarracenos precibus ferat opem: optimè concordat cum anni huius rebus gestis, quo (vt dictum est) per Arabes Imperium Romanum inuasum est. Pergit verò:

Quocirca magis ac magis vobis beatis supplicamus, vt prolixas preces Christo adhibeatis, vt eis beneuolè auditis, citò eorum furiosos fremitus reprimat, atque eos tenues & viles factos instar scabelli nostris Imperatoribus à Deo datis sicut antea subiiciat: vt & ipsi secundis rebus latentur, qui Imperium in terris tenent, bellicis tumultibus sedatis. Lætetur etiam cum eis tota eorum Respublica sceptris eorum validè vallata, faciatq; vindemiam legens vvas pacati status lætitiâ parientis. Obsecro etiam (vt iustum est) charitatem vestram fraternam, vt Leontium Deo carum, diaconum ecclesiæ sanctæ Resurrectionis Christi Dei nostri, eundemque nostri pij secretarij cæcellarium ac protonotarium, & reuerendum fratrem nostrum Polyeuctum, quibus litteras nostras Synodicas commissimus, beneuolo vultu aspiciatis, & humanitate qua decet eos alloquamini.

Vestrum enim est hoc, & vobis proprium atque innatum insigne, quo vestros spectatores in admirationem rapitis, quòd in altissimo gradu positi, maximam humilitatem induiti estis; immo omnibus vestris proprietatibus spiritaliter & hilariter inuitatis, & animæ spiritalia atque splendida largimini. Simul etiam rogamus, vt citò eos nobis remittatis lætos & exultantes, quòd talem Antistitem Romanorum * videre meruerunt: nosque etiam humiles & abiectos lætitiâ afficientes, dum nobis vestram nunciant disertè valetudinem animæ à Deo datam, & sanitatem corporis à Deo etiam tributam.

Quin etiam postremò rogamus, vt detis eis litteras, quæ fidem nostram rectè illustrent, & mores animæ nostræ candidos faciant, & scientiam pascendi nos doceant, & ad pascendum gregem Christi animum addant: vt præsidio scientiæ muniti, truculentos & immanes lupos ab ouili nobis concredito bacillo vigilantæ pastoritiæ arceamus, populumque nobis commissum à periculis liberum ad Deum sistamus, mercedem ab æquissimo Iudice liberalissimè pro laboribus nostris reportaturi. Omnes sanctos & illustres fratres, qui cum vestra sanctitate sunt, nos humiles & parui, & ij qui mecum sunt, in Christo Deo nostro persalutamus. Vale in Christo, & ora pro me, sanctissime frater. Hactenus epistola Sophronij ad Honorium Papam, quam (vt dictum est) nonnulla Græca exemplaria ad Sergium datam habent; de qua & ista Phorius scribit *:

Læta est Sophronij Hierosolymorum Patriarchæ Synodica, quæ Romam missa fuit ad Honorium eius Antistitem. Plena est pietatis epistola. Et innouat quidem ille passim vocabula, tamquam equi pullus saltibus luxurians; attamen Orthodoxam sententiam accuratè tradit, & sacrorum dogmatum doctrinam minimè vulgarem. In hac epistola inuenies Arium vnà cum Apollinari damnatum, Theodoretum verò ab Ecclesia non reiectum; tametsi in quibus Cyrillum damnauit, non probatus fuerit, sed meritò reprehensus. Originem alium fuisse antiquum, alium posteriorem, qui cognominatus est Adamantius. Cum ceteris hæreticis anathemate notatum Iacobum Syrum, à quo nomen traxit Acephalorum caterua. Rogat autem Honorium Romanum, si quid fortè in

epistola

*Byzantium in alia versione.

*Phor. Bibl. c. 231.

A epistola vel omissum, vel aliter dictum, quàm par sit: eum enim & corrigere posse, & explere; gratiamque habiturum se ait, si repulsam non ferat, numquamque adeò immemor fore beneficij. Hæc itaque habet Synodica Sophronij sanctissimi epistola] eademque (vt dictum est) scripta communiter ad Honorium & Sergium, cuius titulo in Sexta Synodo recitatur: vt appareat, quàm amplissimè Sergius Episcopus Constantinopolitanus fuerit ab omnibus cognitus atque probatus in hanc diem Catholicus atq; Orthodoxus; & nullatenus hac ex parte crimen Honorio quis impingere valeat, si eius (vt dicemus) subscribat epistolæ, & paria se cum illo sentire significet, & cum ille non ob hæresim instituendam, sed ob pacem iungendam (vt foris apparebat) de nouis vocibus optare silentium significauerit, ipse re vera absque fuce & fallaciis de iisdem silendum esse consenserit. Ceterum præter has, alias quoque eodem fermè tempore constat Sophronium dedisse lit-

B teras ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, quibus petebat, deleri debere caput illud Synodi Alexandrinæ, quo asserbatur vna voluntas in Christo, contendens duas omnino dicendas esse in Christo voluntates & operationes. Meminit harum litterarum Sophronij ipse Sergius in epistola data ad Honorium Romanum Pontificem. Sed quid post hæc factum est? Vbi ista accepisset Sergius à Sophronio, scripsit ad Honorium Romanum Pontificem eiusmodi epistolam *:

In tantum vobis sanctissimis in omnibus vnanimitate spiritus constringimur, vt studeamus omnium consiliorum nostrorum & actionum vos sacratissimos habere præfidentes, & nisi plurimum locorum distantia seiungeret, hoc vtique quotidie gereremus, vestræ honorandæ vnanimisque fraternitatis munito muratoque nosmetipsos circumsepientes consulto. A tramen quoniam nobis etiam sermo atque absque labore littera, quod stude-

C mus, impartit: confestim ea pro quibus hoc scribimus, enarramus. Ante aliquod certum tempus, cum aduersus Persas à Deo confirmatus dominus noster & magnus victor Imperator promouebat exercitum, propter certamina à Deo sibi creditæ Christo amabilis Reipublicæ, & ad partes Armeniæ prouinciæ peruenisset: vnus ex principibus impiæ partis Seueri execrabilis, nomine Paulus, in illis locis apprensus, ad eius pietatem accessit, sermonem pro sua errabunda hæresi proferens, & hoc profectò dumtaxat satisfaciendo: in quibus piissima eius ac regalis magnanimitas (cum ceteris enim donis Dei etiam diuinorum dogmatum locupletari scientia meruit) dum redarguisset atque depompasset prauam eius impietatem, profanis eius astutiis, sanctæ nostræ Ecclesiæ (vt verus eius propugnator) recta atque immaculata è diuerso protulit dogmata, inter quæ & vnus operationis Christi veri Dei nostri mentionem effecit.

D Post aliquod verò tempus idem à Deo confirmatus Imperator in prouinciam Lazorum adueniens, recordatus est disputationis, quam (sicut diximus) fecerat aduersus Paulum illum hæreticum cum præsentia Cyri sanctissimi, tunc Christi amabilis Lazorum prouinciæ Metropolitanam sedem tenentis, nunc autem magnam Alexandrinam regentis. Prædictus igitur sanctissimus vir, his auditis, eius serenitati respondit, nescire subtiliter, vtrum vnâ an duas operationes Christi veri Dei nostri astruere necesse sit. Ergo per iustionem eius pietatis per litteras proprias interrogauit nos prædictus sanctissimus vir, vtrum vnâ operationem an duas in Salvatore nostro Christo necesse sit dicere, & si quosdam noscamus sanctorum ac beatissimorum Patrum vnâ dicentes operationem. Vnde nos, quæ nostræ erant scientiæ, per nostra rescripta ei significauimus, dirigentes etiam sermonem acclamatorium Mennæ sanctissimi quondam Patriarchæ huius à Deo conseruandæ regiæ vrbis, porrectum ab eo hic præsentem Vigilio sanctæ memoriæ prædecessori sanctitatis vestræ, habentem & diuersa testimonia paterna de vna operatione & vna voluntate Saluatoris nostri Christi veri Dei nostri. Nihil tamen proprium penitus in huiusmodi nostris rescriptis promulgauimus, sicut suppetit nosse vos sacratissimos & vnanimes, relegentes eorum quæ missa sunt exemplaria. Et silentium quidem ex illo tempore huiusmodi suscepit capitulum.

Quia igitur ante paruum tempus, cooperante gratia Dei, qui omnes homines vult saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire, pio zelo fortissimi ac inuictissimi magni Imperatoris excitatus Cyrus sanctissimus Alexandrinæ magnæ ciuitatis Patriarcha & communis frater noster & confacerdos Dei, amabiliter & modestè adhortatus est eos, qui in magna ciuitate Alexandrina Eutychetis & Dioscori, Seueri quoque & Iuliani sunt Deo odibilium hæresi languentes, ad Catholicam Ecclesiam accedere: & post multas

*Extat in Sex. Synod. A. 12. EPISTOLA SERGII EPISC. CONSTANTIN. AD HONORIVM PAPAM.

disputationes & labores, quos cum nimia prudentia & saluberrima dispensatione in hac **A** causa impendit, hoc quod festinabat, per supremam gratiam ordinavit. Factaque sunt inter utraque partes dogmatica quaedam capitula, in quibus omnes qui antea quidem in diuersas portiones diuisi fuerant, aduersus Dioscorum atque Seuerum hæreticos scribentes, coadunati sunt cum sanctissima ac sola Catholica Ecclesia; & vnus grex Christi veri Dei nostri, omnis Christo amabilis Alexandriae populus factus est, & penè vniuersa cum eis Aegyptus, & Thebais, & Lybia, & cetera Aegyptiaca dispositionis regiones, quas olim considerabant (vt diximus) in innumerabilem copiam hæresum multitudine discissas, nunc autem beneplacito Dei & studio prædicti sanctissimi Alexandrinorum Antistitis vnum labium facti sunt omnes, vna vox, & in vnitatem spiritus recta Ecclesiae dogmata confitentur. Ex his autem quæ dicta sunt atque stabilita, vnum existit capitulum de vna operatione Christi magni Dei & Salvatoris nostri.

His itaque prouenientibus, Sophronius venerabilis monachus, qui (vt ex nunc auditu didicimus) Hierosolymorum Præsul est ordinatus (necdum enim hætenus eius ex more Synodica suscepimus) apud Alexandriam tunc temporis positus cum præfato sanctissimo Papa, quando (vt diximus) admirabilem illam circa eos qui dudum hæretici fuerant, Dei beneplacito vnitatem componebat, atque cum eo de iisdem capitulis pertractabat, aduersatus est, & contradixit ad vnus operationis capitulum, duas omnino operationes Christi Dei nostri dignum inquiens censeri. Prænominato autem sanctissimo Papa præsertim testimonia ei quorundam sanctorum Patrum proferente, dispersum in quibusdam opusculis suis vnam operationem asserentium: ad hæc quoque & ex abundantia inquiete, quod multoties sancti Patres nostri, vt lucrarentur plurimam animarum salutem, dum alia emergerent capitula, Deo placitis dispensationibus ac placitis vsi fuisse videntur, nihil **C** de subtilitate Ecclesiae dogmatum exagitantibus, & dicentes, quod oporteat utique etiam in præfati, dum tantorum millium populorum salus præ manibus ponitur, nihil de hoc per contentionem alterari, idcirco quod (sicut dictum est) etiam à quibusdam sacris Patribus vox huiusmodi dicta est, nihilque de hoc laudatur rectæ fidei ratio: memoratus Deo amabilis Sophronius talem dispensationem nullatenus accepto tulit.

Quia igitur pro hoc cum litteris eiusdem sanctissimi comministri ad nos coniunxit, de hoc quoque etiam apud nos sermonem mouendo insistens, vt de talibus adimeretur capitulis post factam vnitatem vox vnus operationis: durum nos hoc arbitrati sumus. Quomodo enim non esset durum & valde onerosum, quando hoc, resolvere euertereque erat futuram quidam omnem illam concordiam atque vnitatem, quæ bene fuerat effecta tam apud Alexandriam magnam ciuitatem, quamque per vniuersas sub ea prouincias, quæ nullo tempore vsque nunc acquieuerant nomen saltem simplex diuini atque laudabilis patris nostri Leonis, aut sancti & magni atque vniuersalis Chalcedonensis Concilij mentionem facere, nunc verò preclara & magna voce in diuinis Missarum arcanis hoc prædicantes? Multis igitur à nobis de hoc moris sermonibus ad prænominatum venerabilem Sophronium, postremo adhortati eum sumus, testimonia nobis proferre sanctorum ac probabilium Patrum, illorum videlicet, quos omnes communiter doctores confitemur, & quorum dogmata legem sanctæ Dei cognoscunt Ecclesiae, duas nominatim & ipsis verbis operationes in Christo dicendas tradentia: ille autem hoc facere penitus non valuit.

Nos vero considerantes incipientem ex hoc inter quosdam hic contentionem exardescere, & scientes quod semper ex huiusmodi decertationibus illæ hæresum dissensiones effectæ sunt, necessarium iudicauimus, omne studium ponere ad sedandum atque amputandum talem superfluum verborum cõsistum: & ad sæpe dictum sanctissimum Alexandriae Patriarcham scripsimus, vt postquam vnitatem cum his qui pridem reparabantur, Deo auxiliante, composuit, de cetero nullum permetteret vnam aut duas proferre operationes in Christo Deo nostro: magis autem sicut sancta & vniuersalia tradiderunt Concilia, vnum eundemque Filium vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum operatum confiteri, tam diuinam, quamque humanam & omnem Deo decibilem & homine dignam operationem, ex vno eodemque incarnato Deo Verbo indiuisè procedere, & ad vnum eundemque redigere; eo quod vnus quidem operationis vox, quamquam à quibusdam sanctis dicta est Patribus, tamen peregrina videretur, & perturbare aures quorundam suspicantium ad peremptionem hanc proferri inconfuse atque secundum subsistentiam **E**

A tiam vnitatem in Christo Deo nostro duarum naturarum: quod nõ est vquam, nec fuit.

Similiter autem & duarum operationum dictio multos scandalizet, vt pote à nullo sanctorum ac probabilium Ecclesiae institutorum edita. Insuper & consequens ei est, prædicare duas voluntates, contrarietates circa inuicem habentes, tamquam Deo quidem Verbo salutarem volente adimpleri passionem, humanitate verò eius obistente eius voluntati & resistente; & perinde duo contraria volentes introduci: quod impium est. Impossibile quippe est, in vno eodemque subiacti duas simul & erga hoc ipsum contrarias subsistere voluntates. Nam salutaris Deum gerentium Patrum doctrina operæpretium instruit, quod numquam intellectualiter animata Domini caro separatim & ex appetitu proprio contrario nutui vniti sibi secundum subsistentiam Dei Verbi naturalem motum suum effecit, sed quando, & qualem, & quantam ipse Deus Verbum volebat. Et

B (vt plenius dicatur) quemadmodum corpus nostrum regitur & ornatur & disponitur ab intellectuali & rationali anima nostra, ita & in Domino Christo tota humana eius conspersio ab ipsius verbi Deitate semper in omnibus mota, Dei mobilis erat, secundum Nyssenum Gregorium dicentem contra Eunomium ita: Secundum quod Deus erat Filius, impassibilis utique est & immortalis. si qua autem passio de eo in Euangelio dicitur, per humanitatem profectò, quæ suscipiebat passionem, huiusmodi operatus est. Operatur quippe verè Deitas per corpus, quod circa ipsum est, omnium salutem, vt sit carnis quidem passio, Dei autem operatio.

Hanc igitur (vt dictum est) contentionem incipientem accendi videntes, necessarium iudicauimus, attritas potius sanctorum Patrum voces & synodicè definitas semper sequi; & neque quæ raro à quibusdam Patribus dicta sunt, & non circa hæc intentionem **C** habentibus, quasi plene & inambiguam de eis doctrinam exponerent, ad regulam & legem per omnia dogmaticam reducere, quale est & quod de vna operatione ab eis dictum est: neque iterum, quæ nullatenus dicta sunt à probabilibus Patribus, nunc verò à quibusdam Patribus proferuntur, duas inquam operationes, tamquam dogma Ecclesiasticum proferre. Et ad vltimum sterit ac placuit, quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum sermonem de cetero de vna siue duabus operationibus mouere debeat; sed ei sufficiat præfata cautaque ac trita sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His itaque contentus sæpe nominatus venerabilis vir, & hæc custodire certificans: petimur nos etiam per epistolam de his ei præbere responsum, quatenus huiusmodi epistolam (vt ait) ostendat iis qui forsitan interrogare eum de prædicta quæstione voluerint. Quod & alacriter egimus, & ille quidem in his hinc enauigauit.

D Nuper autem piissimus & à Deo coronatus dominus noster apud Edessenam demorans ciuitatem, pios ad nos apices fecit, præcipientes, vt paterna illa testimonia defloremus, quæ continentur in libro dogmatico (sicut dictum est) factò à sanctæ memoriæ Menna ad sanctissimum Vigilium de vna operatione & vna voluntate, & hæc à Deo instructæ eius serenitati dirigere deberemus: quod & ad effectum perduximus. Nos autem quæ dudum mota sunt, memoria retinentes, & tumultum qui ex huiusmodi motione cepit, scientes, suggestimus eius piissimæ serenitati per mediocrem nostram suggestionem & scripta ad excellentissimum Sacellarium Imperialem consequenter huius capituli omnem subtilitatem, horumque quæ à nobis per hoc actitata sunt; & quod non oporteat de eiusmodi inquisitione perscrutari, sed permanere in attrita Patrum doctrina, quam omnes consonanter confitentur de huiusmodi quæstione, & confiteri vnigenitum Filium Dei, qui veraciter Deus simul & homo est, eundem operari diuina & humana, & ex vno eodemque, incarnato Deo Verbo (sicut quod occurrentes iam sumus effati) inseparabiliter atque indiuisè omnem diuinam & humanam operationem procedere. Hoc namque nos Leo instituit, manifestè perhibens: Agit enim vtraque forma cum alterius communione, quod proprium habet. In quibus rescriptum piæ iussionis ab eius mansuetissima suscepimus fortitudine, quæ à Deo conseruandam eius serenitatem concedent, continentem.

His igitur omnibus a principio ita prouenientibus, rationabile simul & necessarium iudicauimus de his quæ partim memorata sunt, cognitionem dare vestræ fraternæ atque vnanimi beatitudini per exemplaria quæ à nobis directæ sunt: & adhortamur vos sacratissimi, hæc omnia legere, & Deo placitam ac plenissimam charitatem, quæ in vobis est, nunc quoque sequentes, si quid amplius minusve inueneritis, hoc per datam vobis à Deo gratiam adimplere, atque per sanctas syllabas vestras vnà cum vestra oprabili sospitate,

tate, quæque super his vobis fuerint placita, significare.] hætenus Sergij Constantinopolitani Episcopi epistola recitata postea in Sexta Synodo. Quæ quidem ab Honorio Romano Pontifice haud potuerunt velut hæretici recusari: siquidem (quod primum omnium considerandum est) nihil habere viderentur aduersarium sacrosancto Chalcedonensi Concilio, in quo de duabus in Christo naturis est contra Eutychem assertio promulgata: nam æquè Sergius habet eandem de duabus in Christo naturis indiuisè & incõfusè coniunctis Orthodoxam doctrinam, simulque non solum professionem, sed & defensionem Epistolæ S. Leonis, atque ad bonum pacis de vtraque esse tacendum sententia commotionem siue ab asserentibus duas operationes, siue à negantibus.

Verùm etsi quid perperam dictum in illis esset, haud tamen hæreticus omnino esse auctor conuinci poterat, dum ad calcem eiusdem epistolæ ad Honorium scriptæ eius subiicere se censuræ testatur, dum si quid minus vel amplius ipse Pontifex Rom. in epistola esse cognouerit, vt adiciat pariter, vel dimoueat, rogat; licet hæc subdolè ab eo proferrentur, ne detegeretur hæreticus. Constat quidem (quod & maximopere est attendendum & sæpius inculcandum) Sergium ipsum, etsi postea fuerit detectus hæreticus & condemnatus, præsentem tamen tempore non tantum Orthodoxum creditum fuisse ab Orientalibus & Occidentalibus, sed etiam magnæ quidem existimationis Episcopum habitum: quod facile cognoscet ex dicta epistola à Sophronio Episcopo Hierosolymitano hoc ipso anno ad Honorium & ad ipsum Sergium (vt habet Sexta Synodus) scripta, in qua præter multa alia in laudem eius dicta, in fine preces ipsius vehementer exposcit: vt non mireris, si ad eum rescribat Honorius, tamquam ad Catholicum hominem ac valde pium.

Sed iam quæ ad ipsum Sergium idem Honorius Papa rescripserit, videamus. Extant ipsæ eius litteræ in eadem Sexta Synodo recitatæ: ex quibus cum condemnatus ab ea repariatur Honorius, hic in limine magnæ cõtrouersie te præmonitum velim, lector, eo quod per lubrica incedat oratio, quasi defendi non posse videatur Honorius, nisi qui cum damnasse dicuntur Patres Sextæ Synodi condemnentur. Verùm non sic fiet; sed veritati cum semper fuerit bene consultum, erit vt & videas quàm apertissima luce Honorium ab ea calumnia vindicatũ, integerrimum in omnibus semperq; Orthodoxum ostensum, & Patres, impostura detecta, reddi ab omni suspitione laceratæ iustitiæ liberos. quod fiet, vbi de Actis Sextæ Synodi sermo erit. Modò autè de Honorio agendũ, cuius ita se habet epistola:

Scripta fraternitatis vestræ suscepimus, per quæ inuentiones quasdam & nouas vocum quæstiones cognouimus introductas per Sophronium quendam tunc monachũ, nunc verò ex auditu Episcopum Hierosolymitanæ vr̄bis constitutum aduersus fratrem nostrum Cyrum Alexandriæ Antistitem, vnam operationem Domini nostri Iesu Christi conuersis ex hæresi prædicantem. Qui denique ad vestram fraternitatem Sophronius veniens, querelamque huiusmodi deponens, multiformiter eruditus, petiit de his, quæ à vobis fuerat instructus, paginalibus sibi syllabis referari. Quarum litterarum ad eundem Sophronium directarum suscipientes exemplar, & intuentes satis prouidè circumspicteque fraternitatem vestram scripsisse, laudamus nouitatem vocabuli auferentem, quod posset scandalum simplicibus generare. Nos enim in quo peruenimus, oportet ambulare. Enimvero, duce Deo, peruenimus vsque ad mensuram rectæ fidei, quam Apostoli veritatis Scripturarum sanctarum funiculo extenderunt, confitentes Dominum Iesum Christum mediatorem Dei & hominum operatum diuina, media humanitate Verbo Dei naturaliter vnita, eundemque operatum humana ineffabiliter atque singulariter assumpta carne discretè, incõfusè, atque inconuertibiliter plena diuinitate. Et qui coruscavit in carne plena diuinis miraculis, ipse est & carnis effectus, plenè Deus & homo: passiones & opprobria patitur vnus mediator Dei & hominum in vtriusque naturis, Verbum caro factum, & habitauit in nobis, ipse filius hominis de cælo descendens, vnus atque idem (sicut scriptum est) crucifixus Dominus maiestatis, dum constet diuinitatem nullas posse perpeti humanas passiones, & non de cælo, sed de sancta est assumpta caro Dei genetrice.

Nam per se Veritas in Euangelio ita inquit: Nullus ascēdit in cælum, nisi qui descendit de cælo filius hominis qui est in cælo: profectò nos instruens, quòd diuinitati vnita est caro passibilis ineffabiliter atque singulariter, vt discretè atque incõfusè sic indiuisè videretur coniungi, vt nimirum stupenda mente, mirabiliter manentibus vtrarumque naturarum differentiis, cognoscatur vniri. Cui Apostolus concinens, ad Corinthios ait: Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam verò non huius sæculi, neque principum

SERGIVS
ORTHODO-
XVS ET BO-
NAE EXISTI-
MATIONIS
EPISCOPVS

Sext. Synod.
Ab. 12.
MAGNAE
QUESTIO-
NIS EXOR-
DVM.

HONORII
PAP. EPIST.
AD SER-
GIUM EPI-
SCOP. CON-
STANTIN.

Ioan. 1.

Ioan. 3.

1. Cor. 2.

A pum huius sæculi, qui destruuntur; sed loquimur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram, quam nemo principum huius sæculi cognouit. Si enim cognouissent, numquam Dominum maiestatis crucifixissent: dum profectò diuinitas nec crucifigi potuit, nec passiones humanas experiri vel perpeti; sed propter ineffabilem coniunctionem humanæ diuinæque naturæ, idcirco & vbique Deus dicitur pati, & humanitas ex cælo cum diuinitate descendisse.] Intelligis lector, piè sancteque atque catholicè in omnibus ab Honorio ista disseri, atque ita poni ob idiomatum communicationem vnum in Christo volentem & operantem, sicut vnica est eius persona, cum tamen æquè astruat ob diuersas proprietates duarum simul indiuisè & incõfusè coniunctarum naturarum, æquè & voluntates distinctas & incõfusas in eodem reperiri. Sed & pergit:

B Vnde & vnam voluntatem fateamur Domini nostri Iesu Christi: quia profectò à diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa, illa profectò quæ ante peccatum creata est, non quæ post præuicationem vitata. Christus enim Dominus in similitudinem carnis peccati veniens, peccatum mudi abstulit, & de plenitudine eius omnes accepimus: & formam serui suscipiens, habitu inuentus est vt homo: quia sine peccato conceptus de Spiritu sancto, etiam absque peccato est partus de sancta & immaculata Virgine Dei genetrice, nullum experiens cõtagium vitatæ naturæ.] Cum igitur audis vnam Honorium dicere voluntatem, intellexisse id respectu duarum inter se pugnantium contrariarum voluntatum ad malum & bonum, ex iis quæ tradit apparet, nosque inferius id magis perspicue demonstrabimus. Pergit itaque: Carnis enim vocabulum duobus modis sacris eloquiis boni maliq; cognouimus nominari, sicut scriptum est: Nō permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt. Et Apostolus: Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Et rursum: Mente serui legi Dei, carne autem legi peccati. Et, Video aliam legē in membris meis repugnātem legi mentis meæ, & captiuum me trahentem in legem peccati, quæ est in membris meis. Et alia multa huiusmodi in malo absolutè solent intelligi vel vocari. In bono autem ita Isaias dicente: Veniet omnis caro in Hierusalem, & adorabit in conspectu meo. Et Iob: In carne mea videbo Deum. Et aliàs: Videbit omnis caro salutare Dei. Et alia diuersa. Non est itaque assumpta (sicut præfati sumus) à Salvatore vitata natura, quæ repugnaret legi mentis eius; sed venit quærere & saluare quod perierat, id est, vitiarum humani generis naturam: nam lex alia in membris aut voluntas diuersa nō fuit, vel contraria Saluatori: quia super legem natus est humanæ conditionis. Et siquidem scriptum est: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris. Et, Non quod ego ego volo, sed quod tu vis Pater. & alia huiusmodi: non sunt hæc diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. Ista enim propter nos dicta sunt, quibus dedit exemplum, vt assequamur vestigia eius, pius magister discipulos imbuens, vt non suam vnusquisque nostrum, sed potiùs Domini in omnibus præferat voluntatem.

Via igitur regia incedentes, & dextrorsum vel sinistrorsum venatorum laqueos circumpositos euitantes, ad lapidem pedem nostrum minimè offendamus: Idumais, id est, terrenis atque hæreticis propria relinquentes, nec vestigio quidem pedis sensus nostri terram, id est, prauam eorum doctrinam omnimodo atterentes, ad id quò tendimus, hoc est, ad fines patrios peruenire possimus, ducum nostrorum semita gradientes. Et si fortè quædam balbutientes (vt ita dicam) nisi sunt proferentes exponere, formantes se in specimen nutritorum, vt possent mentes imbuere auditorum: non oportet ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquere, quæ neque Synodales apices super hoc examinantes, neque auctoritates canonicæ visæ sunt explanasse, vt vnam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei prædicare, quas neque Euangelicæ vel Apostolicæ litteræ, neque Synodalis examinatio super his habita, visæ sunt terminasse: nisi fortassis (sicut præfati sumus) quidam aliqua balbutiendo docuerunt, condescendentes ad informandas mentes atque intelligentias paruulorum, quæ ad Ecclesiastica dogmata trahi non debent: quæ vnusquisque in suo sensu abundans videtur secundum propriam sententiam explicare. Nam quia Dominus noster Iesus Christus Filius ac Verbum Dei, per quem facta sunt omnia, ipse sit vnus operator diuinitatis atq; humanitatis, plenæ sunt sacra litteræ luculentius demonstrantes. Vtrum autem propter opera diuinitatis & humanitatis geminæ operationes debeant deriuatæ dici, vel intelligi: ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea grammaticis, qui solent paruulis exquisita deriuando nomina vendicare.] Satis perspicue

VNVS VO-
LENS ASSU-
MITVR OB
VNAM PER-
SONAM.

QUOMODO
VNAM AG-
CIPIT VO-
LUNTATEM
HONORIVS

Philip. 2.
Genes. 6.
1. Cor. 5.
Rom. 7.

Isai. 66.
Iob 19.
Luc. 3.

Ioan. 6.
Mat. 26.

CAVTE A-
GENDV M
IN NOVIS
DECERNEN-
DIS.
NIZ

tuè noscitur secundum Catholicam assertionem vnum poni ab Honorio operatorem, cuius A
sint opera diuinitatis & humanitatis: vt in necessariam deducatur assumptionem, duas
esse voluntates & operationes: quas tamen ob vitanda dissidia, bono pacis, non reiicien-
das, sed reticendas affirmat. subdit enim causam, quod periculosum sit siue vnam siue duas
tantum asserere in Christo operationes, quæ in diuina Scriptura reperiantur esse multipli-
ces, quod scilicet ex generibus transirent aduersarij ad indiuidua, fallentes æquiucis:

Nos enim, inquit, non vnam operationem vel duas Dominum Iesum Christum, eiusq;
sanctum Spiritum, sacris litteris percepimus, sed multiformiter cognouimus operatum.
Scriptum est enim: Si quis spiritum Christi non habet, hic eius non est. Et alibi: Ne-
mo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. Diuisiones verò gratiarum sunt,
idem autem spiritus: & diuisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus: & diui- B
siones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Si enim di-
uisiones operationum sunt multæ, & has omnes Deus in membris omnibus pleni corpo-
ris opera ur: quanto magis capiti nostro Christo Domino hæc possunt plenissime coap-
ari? vt caput & corpus vnum sit perfectum, vt profectò occurrat (sicut scriptum est) in vi-
rum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Si enim in aliis, id est, in mem-
bris suis, spiritus Christi multiformiter operatur, in quo^d viuunt & mouentur, & sunt:
quanto magis per semetipsum mediatorem Dei & hominum plenè ac perfectè multisque
modis & ineffabilibus confiteri nos communionem vtriusque naturæ cõdecet operatum?
Cur autem de duabus voluntatibus & operationibus tacendum ducat, causam haud con-
temnendam astruit, quod scilicet communis ista esset assertio cum Nestorianis id ipsum
profitentibus, non ob duarum (sicut Catholicis) naturarum differentiam, sed ob duas quas
iidem constituiebant in Christo personas. Subdit ergo:

Et nos quidem secundum sanctiones diuinorum eloquiorum oportet sapere vel spe- C
rare, illa videlicet refutantes, quæ quidem nouæ voces noscuntur sanctis Dei Ecclesiis
scandala generare: ne aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos,
nos vesana sapere arbitrentur] eo quod illi duas ponerent in Christo personas. Rursum
verò tacendum putat de vna operatione, ne fouere causam Eutythianorum vnam tantum
asserentium in Christo naturam videri posset: nam subdit: A ut certè si rursus vnam ope-
rationem Domini nostri Iesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutythianista-
rum attonitis auribus dementiam fateri putemur, præcauentes, ne quorum inania arma
combusta sunt, eorum cineres & reuiuuios ignes flammiumarum denuò renouent quæ-
stionum, simpliciter atque veraciter confitentes Dominum nostrum Iesum Christum
vnum operatorem diuinæ & humanæ naturæ; electius arbitrâtes, vt vani naturarum ponderatores, otiosè negotiantes, & turgidi aduersum nos insonent vocibus ranarum philo- D
sophi, quàm vt simplices & humiles spiritu populi Christiani possint remanere ieiuni.
Nullus enim decipiat per philosophiam & inanem fallaciam discipulos piscatorum. Eo-
rum enim doctrinam sequentes, omnia argumenta scopulosa disputationis callidæ atque
fluctiuagæ intra eorum retia sunt collisa.

Hæc nobiscum fraternitas vestra prædicet, sicut & ea nos vobiscum vnanimitè præ-
dicamus, hortantes vos, vt vnius vel geminæ nouæ vocis inductum operationis vocabu-
lum aufugientes, vnum nobiscum Dominum Iesum Christum Filium Dei viui, Deum
verissimum in duabus naturis operatum diuinitus atque humanitus fide Orthodoxa &
vnitate Catholica prædicetis.] & subscriptio: Deus te incolumem custodiat, dilectissime
atque sanctissime frater.] hæc Honorij Pontificis epistola ad Sergium Episcopum E
Constantinopolitanum, quam integram hæc reddidisse volumus, quod eadem fuerit com-
pluribus lapis offensionis & petra scandali: vt iis omnibus diligenter perspectis, tam quæ
ad Honorium Papam à Sergio fuerant scripta, quàm quæ ab ipso Pontifice scripta reddita,
dilucidè cunctis innotescere valeat, quàm ipse Honorius fuerit Catholicæ fidei assertor,
professor, defensor, & propugnator.

Quod enim Sergius ipse manifestus post hæc cognitus hæreticus fuerit atque damna-
tus; cum & eadem sentire cum ipso Honorius profiteatur; putarunt nonnulli, eadem
ipsum quoque sententia debere percellis; sicque Honorium, vt Sergium, hæreticum cen-
sendum esse, complures existimarunt, nullam rationem habentes temporis diuersita-
tis, nec rerum. Temporis inquam, quod (vt plenius ostendimus) cum ista Sergius ad
Honorium, & Honorius ad Sergium scriberet, nec leuis quidem suspicio erat de Ser-
gio

^a Rom. 8.
^b 1. Cor. 12.

^c Ephes. 4.

^d Act. 17.
CVR SILE-
TIUM HO-
NORII IN-
DICAT.

CVR PERI-
CVLOSA
DVARVM
VEL VNVS
VOLVNTA-
TIS ASSER-
TIO.

OFFENDI-
CVLVM EX
EPIST. HO-
NORII SV-
PTVM.

VNDE DE
HONORIO
ERROR E-
MERSERIT.

A gio, quod hæreticus esset, qui in hanc vsque diem summam cum laude absque vel leui su-
spicione erroris sedem illam pie (vt Catholicus) sancteque rexit, qui & suis litteris
speciem reddere videretur columbæ illius quæ post diluuium signum pacis ore gestauit,
dum tot in Aegypto conciliatos iunctosque Catholicæ Ecclesiæ populos hæreticos si-
gnificaret. Ista quidem nuncianti Catholico homini (ita enim Sergius vbique terrarum
ab omnibus habebatur) par erat Honorium, cum eidem rescriberet, ad gratulari (congau-
det enim charitas veritati) cum ea quæ afferret, & professione Chaldædonensis Concilij &
assertione epistolæ S. Leonis Papæ plusquam satis perspicuo lumine lucere videretur,
omni que suspitionis nebula expertia esse.

Nec poterat culpæ adscribi de vtraque voce silentium, quod velut pacis signaculum
esse videretur appositum. Etenim cum omnis vocum nouitas soleat in Ecclesia esse su-
specta, & in antiquitate vsque veteri fundata semper reperitur firma securitas: quid de
vocum nouarum silentio (quod erat fibula pacis) potuit Honorius reprehendi, quod ab eo
videri poterat non retinendum tantum, sed imperandum? Non igitur (si tempus atten-
datur) reprehendi potest Honorius, sed eo nomine laudari potius debet, vt pote quod sa-
tis superque consultum fidei Catholicæ (vt ait) videri poterat, si in Christo duas confite-
reretur quis naturas indiuisè, inconfusè, & inconuertibiliter iunctas; pariterque profiteretur
vnum operatorem diuinitatis & humanitatis Christum Iesum, hoc est, ipsum in vna con-
sistentem persona operatum (vt ait) secundum duplicem operationem duarum natura-
rum, humanæ atque diuinæ: vt planè rem ipsam prædicare noscatur, cuius nouas voces
velit ob exorta scandala reticere, quæ ob nouitatem suspectæ videri possent, & magnam
dissidij occasionem subministrare, vnde merito silentio illas obruendas esse putarit.

C Non enim adhuc eò progressa res erat, vt non sine scandalo eadem voces prætermitti
potuissent, vt postea accidit: nam cum nondum fraus hæretica detecta esset, iudicij ab ipso
Pontifice silentium iure debuit, quod (vt dictum est) iam satisfactum videri posset, de
Verbi incarnatione plenæ doctrinæ. Qui igitur temporis huius nullam rationem habue-
re, in Honorium vt collusorem stultè admodum declamarunt, fauentemque errori vnà
cum Sergio arguerunt. At qui ad memoriam reuocarit, quantum esset malignatus inimi-
cus in sancto occasione voculæ vnius, homouision, tempore Constantini ac successorum
Imperatorum: sanctè pieque, sicuti & prudenter, Honorium fecisse non dubitet, dum de
simplici atque duplici operatione silentium hic indixit; cum tamen iis quæ ad perfectam
hactenus prolaram de Verbi incarnatione doctrinam spectare viderentur, aliis verbis sa-
tisfactum esse cognosceret. Qui verò consideratione nulla habita temporis huius quo Ser-
gius Catholicus habitus rem bona fide agere creditus est, omnia ad statum illius temporis
referunt, quo sub eo silentio latere fraudem, quam dicemus, compertum est, Sergiusque
ipse Constantinopolitanus Episcopus esse hæreticus detectus fuit: sicut eius litteræ ad
Honorium de indicto silentio datæ fraudem occultare cognitæ sunt, ita & redditæ ad eum
Honorij litteræ æquè visæ ipsis sunt improbandæ, eo quod Honorius eiusdem tunc esse
sententiæ visus fuit. hincque factum est, vt hi eadem sententia qua Sergium, Honorium
quoque perstrinxerint. At quam iustè, ipsi viderint: te verò appello, lector veri amans,
iustum iudicem.

Cum verò non ob aliam causam Honorium Papam vnà cum Sergio hi putauerint esse
damnandum, quàm ob nuper recitatam ipsius Honorij epistolam datam ad Sergium, qua
ei se consentire significauit: certè quidem Honorij epistola prius disquirenda fuit, &
tempus præsens, quo scripta est, considerandū, & ita de Honorio fuerat ferenda sententia.
At cum nullius possit erroris argui, vel hæresis nondum cognitæ in suspensionem adduci:
certum est calumniosè & leuiter admodum, sicuti iniuste, Honorium hæreticum appellari.

Sed si non ex alia ratione, quàm ex dicta epistola, qua se cõsentire Sergio declarat, Hono-
rius condemnatur: cur nõ æquè Sophronius, qui eiusdem Sergij in omnibus secutum se
sententiæ toties sua epistola profiteatur, qua & ipsum vt plenissimum Orthodoxum com-
mendat, erit & ipse dicendus hæreticus? Quidnam, quæso, ad Sophronij excusationem
afferes, nisi quod putauerit ipsum esse (vt profitebatur) fide integrum & Orthodoxum,
ac pro Catholica veritate firmiter stantem? & tamen secus erat. Quod si illa Sophronij
cum Sergio toties professâ consensio nullum ipsi attulit detrimentum, vt ex communi-
one cum hæretico, quem putabat Catholicum, ipse hæreticus diceretur: cur afferat præ-
iudicium Honorio longius quàm Sophronius à Sergio absenti, si, vt ille, se consentire Ser-
gio

SERGIVS
HACTENVS
OPTIMO
MINIS EPI-
SCOP. VIT.

NOVITAS
SEMPER SV-
SPECTA VI-
SA EST.

HONORII
PRVDEN-
TER SILEN-
TIUM A D.
HIBET.

SOPHRO-
NIUS EA-
DEM QUAM
HONORIVS
PRÆSTI-
TIT.

gio affirmari, quem & nomine fama que & scriptis pariter haud potuit non asserere esse Catholicum?

Præterea si in culpa esse potuit de vtraque voce silentium, & ob id tam Sergius quam Honorius fuerint hæreticorum nota inuendi: cur non idem stigma est impressum Sophronio, cum & ipse acquieuerit pariter Sergio ob bonum pacis talia suadenti? Consensisse quidem ipsi Sophronium, idem testatur Sergius in epistola ad Honorium verbis illis: Ad vltimum, inquit, stetit & placuit, quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum sermonem de cetero de vna siue duabus operationibus mouere debeat; sed ei sufficiat præfata & antiqua ac trita sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His itaque contentus sæpe nominatus venerabilis vir, & hæc custodire certificans: petimur nos etiam per epistolam de his ei præbere responsum, quatenus eiusmodi epistolam (vt ait) ostendat iis, qui forsitan interrogare eum de prædicta quæstione voluerint. Quod & celeriter egimus, & ille quidem in his hinc enauigauit.] hæc de Sophronio Sergius.

Si inquam (quod sæpe repetendum est) Sergio indicenti silentium Sophronius omnino consensit, & tamen Orthodoxus absque inuidia est prædicatus: nihil profecto esse potest, vt ratione silentij Honorius Papa possit in crimen adduci. Sic igitur neque ex communionem cum Sergio, neque ex consensione cum eo de indicto silentio Honorius vel leui suspitione erroris argui à quolibet iure potuit exemplo Sophronij propius rem inuentis, qui licet antea ea de causa aduersatus Cyro fuerit, Sergio tamen acquieuit. Probasse quidem in Sergio Honorium, quæ probat antè Sophronius, cum ad eum datam epistolam Sergij ab eodem accepisset, ipse Honorius testatur in dicta epistola ad Sergium scripta.

Ceterum etsi Sergij voluntati indicenti silentium ipse (vt vidimus Sophronius acquieuit: tamen post hæc de cohibenda Cyri, cui antè obstiterat, temeritate, vnam prædicantis in Christo voluntatem, legationem ad Honorium Romanum Pontificem misit. At quanta animi anxietate id fecerit, qui venit tunc missus ad Honorium legatus ipse testatus est in Concilio Romano sub Martino Pontifice, in eius Collatione secunda, his verbis: Quoniam hoc potestatiuè olim & ab antiquitus facere per Apostolicam siue canonicam consuevit auctoritatem: dum aperta lucubratione non solum clauis regnicælorum creditæ sunt ei, atque ipse tantummodo ad aperiendum eas fidelibus quidem dignè, minimè autem Euangelio gratiæ credentibus iuste claudere magnus secundum veritatem & princeps Apostolorum meruit Petrus; sed etiam & pascere primus iussus est oues totius Catholicæ Ecclesiæ, cum Dominus dicit: Petre, amas me? pascere oues meas. Et iterum ipse præcipuè ac specialiter firmam præ omnibus habens in Dominum Deum nostrum & immutabilem fidem, conuertere aliquando & confirmare exagitados consortes suos & spirituales meruit fratres, vt pote dispensatiuè super omnes ab ipso, qui propter nos incarnatus est Deus, potestatem accipiens & sacerdotalem auctoritatem. Quod vti- que sciens beatæ memoriæ Sophronius quondam Patriarcha sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis, sub cuius diocesi fungebatur sacerdotali officio, non acquiescens omnino carni & sanguini, sed sola quæ Christi sunt iuxta sanctitatem vestram excogitans, studuit meam humilitatem sine mora pro huiusmodi tantummodo capitulo cum sua suggestione ad hanc Apostolicam magnamque dirigere sedem, in scripto atque sine scripto per me supplicem vestrum omnem prædictorum virorum adaperiens nouitatem, quam videlicet contra Orthodoxam fidem memorati viri exponere ausi sunt.

Quippe nam & ipse Sophronius, dum adiuueret, superius dictis temeratoribus in Oriente validissimè contradixit, contestans eos & admonens, vt à propria hæresi quiescerent, & ad rectam Patrum fidem remearent, dans in duobus libris sexcenta testimonia Patrum ad euersionem impietatis eorum & veritatis ostensionem. Quos quidem reuocare minimè valuit, commouit autem eos contra se ad insidias & malignam detractionem. Sed nullo modo propter hoc reueritus est omnino ille, nec timuit timorem vbi non est timor: quoniam iustus sicut leo confidit. Zelo autem Dei & fiducia repletus, duxit me indignum & statuit in sancto Caluarie loco, vbi propter nos ipse qui super nos secundum naturam Deus est, Dominus noster Iesus Christus sponte crucifigi secundum carnem dignatus est: & ibi alligauit me vinculis insolubilibus, dicens: Tu dabis rationem ipsi, qui propter nos secundum carnem in hoc sancto loco sponte crucifixus est Deus, quando cum gloria in terribili eius aduentu iudicaturus est viuos & mortuos, si distuleris & postposueris

DE LEGATIONE MISSA A SOPHRONIO AD HONORIVM.
Concil. Rom. sub Martin. Sec. 681. 2. tom. 3.

Ioan. 21.

Luc. 22.

LABORES SOPHRONII PRO FELICITATE CATHOLICA.

4. Prom. 18.

A posueris fidem eius periclitantem, licet ego hoc facere corporaliter (vt nosti) propter emerfam ex nostris peccatis incursum Sarracenorum præpedior.

Quantocyus ergo de sinibus terræ ad terminos eius deambula, donec ad Apostolicam sedem, vbi Orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, peruenias, non semel, non bis, sed multo sæpius aperiens sacris viris ibidem consistentibus omnia secundum veritatem, quæ in istis partibus mota sunt; & non quiescas, instantius expetens atque exorans eos, donec ex Apostolica prudentia, quæ in Deo est, ad victoriam iudicium perducere debeant, & nouiter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem: vt ne (secundum quod beatus Apostolus ait) sicut cancer pascuam in amplius inueniant, depascentes simpliciorum animas. Igitur in his pertimescens ego, atque perterritus propter impositam mihi terribilem in tremendo & venerabili loco coniurationem, necnon & creditum mihi ex Dei permisso Episcopale ministerium considerans, sed & supplicationes omnium penè habitantium Orientalium tractum reuerendissimorum Episcoporum & Christianorum populorum consonanter prædicto beatæ memoriæ Sophronio ad hoc me inuitantium, vt pote primum Hierosolymitanæ dioceseos, peruenire: non dedi (secundum Scripturam) somnum oculis meis & palpebris meis dormitationem & requiem temporibus meis, quatenus adimplere debuissim huiusmodi desiderabilem iussionem: sed absque vlla mora propter hoc ipsum tantummodo huc properaui: a quo tempore tertio visus sum vestris Apostolicis adesse vestigiis, expetens ac deprecatus, quod ille & omnes libenter postulare noscuntur, hoc est, fidei Christianorum periclitanti manum porrigere.

Quod addiscentes contrarij, non leuibus me implicuerunt afflictionibus, præceptiones propter me per loca & prouincias dirigentes, quatenus comprehendi & ferris constrictus ad eos deberem destinari, sicut omnes cognoscunt. Sed Dominus auxiliatus est mihi, & liberauit me ab omnibus persequentibus me, ideoque ad propositum currentem, & ad brauium properantem vestræ Apostolicæ sedis. Neque despexit Deus preces cum lacrymis oblatas supplicum suorum, sed excitauit non equidem mediocriter præcessores Apostolicosque Præsules in commonitione, necnon contestatione prædictorum virorum, licet nullo modo eos flectere potuerunt.] hæc legatus Stephanus Episcopus Romæ hoc tempore à Sophronio ad Honorium Pontificem missus.

Vbi ista per legationem à Sophronio missam Honorius Papa accepit, haud segnis fuit his omnibus à Sophronio postulatis consulere, nempe silentium omnino imponere Cyro Episcopo Alexandrino vnam voluntatem & operationem in Christo prædicanti: cuius rei gratia ad ipsum Cyrum eo argumento litteras dedit; scripsitque pariter ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, vt Cyrum de seruando de vna voluntate & operatione silentio admoneret. Litteræ ad Cyrum ab Honorio scriptæ non extant, sed earum mentio est in litteris eiusdem Honorij ad Sergium datis, de quibus proximè acturi sumus. Perstitisse quidem in sententia Honorium, vt bono pacis ad vitandas turbas & commotiones populorum, de voce vtraque taceretur, dicta eius epistola post hæc ad Sergium data significat: his etiam & legatum Stephanum, & qui cum eo venit in Urbem, acquieuisse docet, dummodo Cyrus de vnius voluntatis voce æquè taceret. Epistolam autem ab Honorio ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum datam, prout habetur recitata in Sexta Synodo Actione decimatertia in fine, hæc exhibeamus; in qua cum desint nonnulla, hæc sunt quæ in ea scripta reperiuntur:

E Et prolata est (inquiunt Acta) huiusmodi Honorij Latina epistola cum interpretatione sua, habens in superscriptione ita: Dilectissimo fratri Sergio Honorius. Cuius initium fuit: Scripta dilectissimi filij nostri Syricij diaconi. Habet autem eadem epistola post pauca hæc: Necnon & Cyro fratri nostro Alexandrinæ ciuitatis Præsuli, significandum scilicet, quatenus nouæ adinventionis vnius vel duarum operationum vocabulo refutato, claro Dei Ecclesiarum præconio nebulosarum concertationum caligines offundi non debeant vel aspergi: vt profecto vnius vel geminæ operationis vocabulum nouiter introductum à prædicatione fidei eximatur. Nam qui hæc dicunt, quid aliud nisi iuxta vnius vel geminæ naturæ Christi Dei vocabulum, ira & operationem vnam vel geminam suspicantur? Super quod clara sunt diuina testimonia. Vnius autem operationis vel duarum esse vel fuisse mediatorem Dei & hominum Dominum Iesum Christum sentire & promere, satis ineptum est.] Sed hæc Honorij quomodo sint intelligenda, quæ ex eadem epistola

1. Tim. 2. STEPH. EPI- SCOP. DILIGENS MINISTERIVM

Psal. 131.

HONOR. SILENTIVM CYRO IMP. PONIT.

POSTERIOR EPIST. HONOR. AD SERGIUM.

epistola ipsa recitant Acta, ita docent: Habet autē, inquit, & circa finē eadē epistola sic: **A**

Et hæc quidem, quantum ad instruendam notitiam ambigentium, sanctissimæ fraternitati vestræ per eam insinuandum præuidimus. Ceterum quantum ad dogma Ecclesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare debemus propter simplicitatem hominum, & amputandas inextricabiles quæstionum ambages (sicut superius diximus) non vnam vel duas operationes in mediatore Dei & hominum definire, sed vtrasque naturas in vno Christo vnitate naturali copulatas cum alterius communione operantes atque operatrices confiteri debemus: & diuinam quidem, quæ Dei sunt, operantem: & humanam, quæ carnis sunt, exquentem: non diuisè, neque confusè, aut conuertibiliter Dei naturam in hominem, & nec humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes. Vnus atque idem humilis & sublimis, æqualis Patri & minor Patre, ipse ante tempora, natus in tempore est: per quem facta sunt sæcula, factus in sæculo est: **B** & qui legem dedit, factus sub lege est, vt eos qui sub lege erant redimeret: ipse crucifixus, & ipse chirographum quod erat contra nos euacuans in Cruce, de potestatibus & principibus triumphauit.

^aGalat. 4.
^bColos. 2.

Auferentes ergo (sicut diximus) scandalum nouellæ adinventionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare: sed pro vna (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos vnum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis veridicè confiteri: & pro duabus operationibus, ablato geminæ operationis vocabulo, ipsas potiùs duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptæ in vna persona vnigeniti Dei Patris inconfusè, indiuisè, atque inconuertibiliter nobiscum prædicare propria operantes. Et hoc quidem beatissimæ fraternitati vestræ insinuandum præuidimus, quatenus vnus confessionis propositum vnanimitati vestræ sanctitatis monstraremus, vt profectò in vno spiritu anhelantes, pari fidei documento inspiremus. **C**

Scribentes etiam communibus fratribus Cyro & Sophronio Antistitibus, ne nouæ vocis, id est, vnus vel geminæ operationis vocabulo insistere vel immorari videantur; sed abrasa huiusmodi nouæ vocis appellatione, vnum Christum Dominum nobiscum in vtrisque naturis diuina vel humana prædicent operantem. Quamquam hos, quos ad nos prædictus frater & coëpiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarum operationum vocabulum deinceps prædicare innitantur: quod instantissimè promiserunt prædictum vnum esse facturum, si etiam Cyrus frater & coëpiscopus noster ab vnus operationis vocabulo discesserit. hucusque ex epistola posteriori Honorij ad Sergium Sexta Synodus. Cum igitur ad eò manifestè demonstratum sit, neque ob indictum de vtraque voce silentium, neque ob communicationem vel consensionem cum Sergio in his quæ tractarentur, nempe de silentio indicendo, sicut nec Sophronium, ita neque Honorium posse in crimen hæresis iure perducere: videndum modò est, si quid sit in epistolis Honorij, quod reprehensione dignum habeatur. **D**

Prior ipsius epistola ad Sergium eodem argumento conscripta, qua primùm censuit de vtraque voce tacendum, videri potuit prima fronte quiddam habere subduriusculum, quod quamuis nihil penitus extra lineam Catholicæ fidei continere demonstratum sit, nihilominus id dilucidius erit declarandum. Dum enim agit de hypostatica in vna persona duarum naturarum vnione, cuius virtute factam quoque dicit communicationem idiomatum, ista mox subdit: Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi: quia profectò à diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa, illa profectò quæ ante peccata creata est, non quæ post præuarcationem vitata, &c. inferens quidem non duas ob id dicendas esse contrarias voluntates in Christo, tendentem ab bonum alteram, alteram verò ad malum, vt in aliis hominibus, sed vnam bonam, vnusque personæ operantis, secundum communicationem idiomatum, qua (vt ait) & Deus pati dicitur, & homo Deus prædicatur. Quòd enim indiuisa sit vtriusque naturæ operatio, sicut est indiuisè coniuncta, & vnum ambo velint naturæ bonum, & tendant in vnum; vna erit dicenda Christi voluntas, quam sanctus Dionysius Areopagita appellat operationem Theandricam, hoc est, Dei iuralem, vt Ioannes Damascenus affirmat. **E**

OBIECTIO
EX PRIORI
EPISTOLA
HONORII.

^aIoan. Damasc.
de fid. Orthod.
lib. 3. c. 19.

Sed præstat in his Maximum martyrem huius temporis scriptorem celebrem & Catholicæ fidei egregium defensorem audire, quæ afferat de germano sensu verborum Honorij, dum responderet ad obiectionem Pyrrhi Monothelitæ pro se stare Honorium acclamantis, quasi ipse Honorius fuerit vnus in Christo voluntatis assertor. Ipse enim in quæstione disputa-

ta coram Gregorio Patricio cum ipso Pyrrho hæc habet: Quid (inquit Pyrrhus) de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? *Maximus*: Quis fuerit fide & auctoritate dignus epistolæ eius interpres, qui eam ex persona S. Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum aliis virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Constanti-nopoli ex suo corde loquebantur? *Pyrrhus*: Ille, qui hanc scripsit. *Maximus*: Is igitur cum ad diuum Constantinum Imperatorem ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quòd quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescriptimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere, &c. Hæc *Maximus* de eo qui dictam Honorij scripsit epistolam: vt nullus sententiæ Honorij certior atque fidelior accedere possit interpres, cui Pyrrhus ipse refractarius disputator non potuit in ea disputatione non acquiescere, quòd videlicet præter fidem illibatam auctoris, ipsius contextus epistolæ id aperte demonstrat.

Ex his planè & illorum verborum germanum sensum cognosces, quibus Honorius ait in eodem argumenti contextu: Nam lex alia in membris aut voluntas diuersa non fuit, vel contraria saluatori: quia super legem natus est humanæ conditionis. Et siquidem scriptum est: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me Pater. &, Non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. & alia huiusmodi: non sunt hæc diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ. planè significans, in voluntate humanitatis, de qua loquitur, cum nullum fuerit in Christo peccatum, nec discrepantiam vel contrarietatem esse potuisse quæ ex peccato procedit, relicta illa, quæ ex natura humana solet prouenire diuersitas absque peccato. Hæc de his quæ spectant ad priorem epistolam.

In posteriori autem epistola ad Sergium, quam reddidimus, ita firmat Honorius Catholicum dogma, vt nihil amplius desiderari queat. Dū enim videtur indicere velle silentium, quam prudentissimè destruit hæresim, & firmat Catholicam fidem, vbi videlicet ait: Auferentes ergo (sicut diximus) scandalum nouellæ adinventionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare: sed pro vna (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos Deum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis veridicè confiteri; & pro duabus operationibus, ablato geminæ operationis vocabulo, ipsas potiùs duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptæ, in vna persona vnigeniti Dei Patris inconfusè, indiuisè, atque inconuertibiliter nobiscum prædicare propria operantes. Intellexisti quàm doctè atque verè dicat, pro vna operatione dicendum esse vnum operantem, planè insinuans non conuenire personæ vnitate operationis, sed operantis? Sic & S. Ioannes Damascenus de his agens, docet non dici posse ratione vnus personæ vnam voluntatem, sed vnum volentem, sicut nec vnam operationem, sed vnum operantem in duabus scilicet naturis; quas dum asserit indiuisè, inconfusè, & inconuertibiliter coniunctas, duas planè necessariò introducit operationes & voluntates. His quidem nihil magis Catholicum dici potuisse, nihil magis pium ac sanctum, nihil denique his temporibus ad pacem in Ecclesiis conseruandam vtilius excogitari videri potuit. Quam quidem Catholicam veritatem (dicam liberè cum Campensi) non solum nulla Synodus potuerit vquam damnare, sed si Angelus de cælo aliud annunciauerit præter id quod dictum est, illarum in huiusmodi ab Apostolo susciperet anathema.

Sic igitur ista ita transacta sunt, vt nulla quidē vel leuis erroris labe Honorio inhæsisse potuerit. Quamobrē in iudicio Synodali, cum post annos decē & octo Romæ sub S. Martino Papa & martyre celebrata est Synodus Lateranensis, cui interfuerunt centum & quinque Episcopi, præsidente ipso Summo Pontifice, & exactè cognita atque tractata est causa Monothelitarum, ac damnati in ea fuerunt vnā cum hæresi atque ipsorum scriptis Theodorus Pharanites Episcopus, Cyrus Patriarcha Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus successores Patriarchæ Constantinopolitani, auctores & propugnatores erroris: Honorius nullam prorsus vel ab hæreticis de hæresi calumniam passus, nec à sancta Synodo leuissima est suspicione pulsatus. Post hæc autem iterum, cum à sanctissimo Pontifice

^aSec. Synod.
Act. 13. in fin.

HONORII
COMMENTARIVS
DE
CRETVM.
^bDamasc. de
Orthod. fid. lib.
3. c. 14.

QVOD SYN-
ODIDE HO-
NORIO.
^cEccl. Concil.
10. 3. non. edit.

^{Exat recitata} ^{in Sex Synodo} ^{Act. 4. sub A-} ^{gath.} ce Agathone celebrata est Romæ Synodus centum vigintiquinque Episcoporum, in qua A
reperita est eorumdem damnatio hæreticorum Theodori, Cyri, Sergij, Pyrrhi, & Pauli:
nec leuis quidem mentio, quod errauerit Honorius, facta est; qui si errasset, dissimulari mi-
nimè potuisset. Sed & in ea quæ ex eadem Synodo instructio data est legatis ad Sextam
Synodum Constantinopolim proficiscentibus, & in iis quas ipse summus Antistes Aga-
tho litteras tunc ad Imperatores Constantinum, Heraclium, atque Tiberium dedit, ore
libero, firma iterataque attestacione & contestacione fatetur, numquam aliquando Apo-
stolicam sedem à recto fidei tramite deuiasse. Sed reddamus hîc verba ipsius:

Christi, inquit, adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia numquam à via veri-
ratis in qualibet erroris parte deflexa est.] & post aliqua iterum: Hæc est enim veræ fidei
regula, quam & in prosperis & in aduersis vinaciter tenuit ac defendit hæc spiritalis ma-
ter vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis B
gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis no-
uitatibus deprauata succubuit; sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus
suis Apostolorum Christi principibus, illibata finetenus permansit.] Et de suis prædeces-
soribus paulo post speciatim hæc addit: Consideret itaque vestra tranquilla clementia,
quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam
promisit, confirmare cum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ ex-
iguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusil-
litas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedif-
sequa cupit existere. Væ enim mihi erit, si veritatem Domini mei, quam illi sinceriter præ-
dicarunt, prædicare neglexero.] hucusque Agatho: quæ quidem quomodo ad eò firmiter
asserere, liberè prædicare ac sincerè profiteri potuisset, si ad eandem firmadam quam con- C
futat hæresim, Honorius in crimen adduci valuisset?

Considerandum est enim in his, quis hæc dixerit, vbi, ad quos, & quando dixerit, nem-
pe sanctissimus omnium ore laudatissimus Agatho, in Synodali magno Patrum conuen-
tu, consensu omnium scribens ista ad ipsos Imperatores Constantinopoli degentes, quo-
rum prædecessores fauissent errori, & quando Sexta erat œcumenica Synodus celebra-
nda; vt vel leuissimè mentiri minimè potuisset. Prætermittimus modò dicere de aliis suc-
cessoribus Romanis Pontificibus plurimis id ipsum firma assertione testantibus, nempe
neminem prædecessorum Romanorum Pontificum hæresis labe vel leuiter aliquando
aspersum fuisse: sicut & ante Agathonem Martinus Pontifex pluribus suis epistolis lau-
dat fidem prædecessorum, & eorumdem commendat diligentiam aduersus Monothelitas,
quod & egregiè præstitit in Concilio Romano consultatione prima, in epistola ad D
Constantium siue Constantinum Imperatorem.

His igitur ex eiusdem Honorij litteris, ex S. Maximi scriptis, atque ex Conciliis duobus
Romæ celebratis, litterisque Romanorum Pontificum Ioannis, Martini, & Agatho-
nis assertis, cum nihil esse possit, quod non omni ex parte Honorij Papæ fides Catholica
prædicetur: postea factum est, vt hæretici Monothelitæ, ad suum ipsorum confirmandum
errorem, calumniosè admodum auctoritatem immiscuerint ipsius Honorij Romani Pon-
tificis, iactantes simul (vt Pyrrhas in disceptatione cum Maximo) Honorium Papam
eiusdem fuisse sententiæ assertorem. Constat quidem Patriarchas Constantinopolitanos
hæreticos Sergium, Pyrrhum, ac Paulum, & alios ad confirmandum suum ipsorum erro-
rem ostentare consueuisse Honorij Papæ dictam superius primam epistolam, eandemque
in consortium scæ citare, quod in sua ipse epistola vnus voluntatis ex perperam facta E
eius interpretatione calumniosè diceretur assertor: sicque factum ab ipsis, vt nomen Ho-
norij tamquam in errore collegæ fuerit sæpius conclamatum. His accessit, quod cum eius-
dem Honorij nomen retineretur in Diptychis ab ipsis Episcopis Constantinopolitanis
hæreticis, secus autem successorum eius qui damnauerunt eisdem Monothelitas (vt patet
ex epistola Constantini Imp. ad Agathonem) magna sit conflata inuidia in Honorium,
quod patronos haberet & laudatores Monothelitas.

^{Habent in} ^{princip. Sext.} ^{Synod. Act. 1.} Qua de causa eò progressa res est, vt ab aliquibus Orthodoxis inter dānatos Monotheli-
tas idē reperiatur adnumeratus Honorius. Quod verò & in Sexta Synodo, quæ extat, æquè
recensitus cū Monothelitis legatur Honorius: aperiemus imposturā, cum de his suo loco
opportuniùs acturi sumus. Satis autē fuit hîc tibi, lector, perspicuè demonstrasse, nihil pe-
nitius inueniri posse in duabus Honorij epistolis, quo in erroris suspicionem vel leuiter ad-
duci

A duci queat, cum omnia habeantur in omnibus consentientia Catholicæ veritati; neque
eius de indico silentio decretum iure posse pati calumniam, quod æquè ab Orientalibus
probaretur, potissimum verò à vertice Theologorum Orientalium regionum huius tem-
poris Sophronio Episcopo Hierosolymitano; nec vel leuiter labefactatum ob cōmunica-
tionem cum Sergio ex litteris vltro citroque daris: insuper ipsum Honorium, & dum vi-
ueret, & post obitum summa veneratione ab vniuersa Ecclesia Catholica cultum, talemque
cognitum & habitum à sanctissimis eius successoribus Martino & Agathone dignissimis
atque doctissimis Romanis Pontificibus. Si quam verò à tempore Sextæ Synodi nubem
videbis superinductam, qua apparere possit gloria tanti Pontificis obscurata: æquè spe-
ctabis, veritatis aura spirante, eius nomen in pristinum reuocari splendorem, & fulgen-
tioribus radiis elucescere.

B Purgandus est & Sophronius Hierosolymorum Episcopus à calumnia ei per Mono-
thelitas illata, cum ipsum omnium huiusmodi barbarum in Ecclesia obortarum cau-
sam fuisse clamarent: nam Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus hæc in cum in dis-
putatione cum Maximo habita ait: Sophronius, qui paulo antè fuit Patriarcha Hie-
rosolymitanus, fecit vt hoc vel præter propositum faceremus, cum tempore inopportu-
no sermonem de operationibus excitauit.] Ad hæc respondit Maximus, ita dicens, &
reperens erroris veram originem: Ego ex omni parte nescio quam excusationem vos
proluros expectatis, qui eum qui extra culpam est, ad eò grauitè criminamini. Dic
enim mihi (per veritatem ipsam oro) cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum Epi-
scopum scripsit, misso quem Menæ dixit libello per Sergium Macaronam Episcopum
Arsenoës, hortans eum, vt quid sentiret de vna in eo libello operatione & vna voluntate,

C aperiret; & rescripsit, approbans ea: vbi tunc erat Sophronius? Aut cum Theodosiopolis
ad Paulum monoculum Seuerianum scripsit, misso etiam ei libello Menæ, & Theodori
Pharanitani ac sua approbatione? Aut vbi erat, quando ad Georgium cognomento Ar-
sam Paulinianistam scripsit, vt mitteret auctoritates de vna operatione ipsorum, inferuitque
epistola, facere se his auctoritatibus vnionem Ecclesiæ cum eis? Hanc epistolam beatus
Ioannes Papa Alexandrinus, ille videlicet cognomento Eleemosynarius, manu ab Arsa
abstulit. Vnde cum etiam vellet ob ipsam eos deponere, impeditus fuit incursum tunc à
Persis in Ægyptum facto. Aut quando ad Cyrum Episcopum Phasidis rescripsit de vna
operatione & duabus, ab eo rogatus, misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus?
Quid igitur? postquam Sergius multis modis morbum suum in commune proposuisset,
& magnam partem Ecclesiæ corripisset ac vastasset: quoniam beatus Sophronius ad-
monuit eum, humilitate, quæ eius habitum decebat, ad eius vestigia prouolutus, Christi
Dei passionibus viuificis, quæ omnem supplicationem continebant, commemoratis,
obtestans ne vocem hæreticorum olim probè à sanctis Patribus superioribus extinctam
renouaret: fuit ne auctor huius scandali?] hæc de his Maximus, purgans Sophronium, &
culpam reiciens in Sergium, vtpote erroris huius auctorem ac propagatorem, hominem
natura leuissimum, de quo in eadem disputatione ista idem Maximus:

Rem ipsam loquor: Nilh me ita à tuo antecessore alienauit, vt mutabilitas eius & incō-
stantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere. Ali-
quando enim eos qui hanc vnā voluntatem diuinam appellabant, approbans, incarna-
tum introducebat Deum tantum esse. Aliquando eis assentiens, qui dicebant esse con-
sultatricem voluntatem, hominem eum solum introducebat more nostro consultantem,
nihil à Pyrrho & Heraclio differentem. Quandoque vocans voluntatem hypostaticam,
cum differentia personarum simul inducebat differentiam voluntatum in personis diuinis
eiusdem substantiæ. Alias eos complectens qui voluntatem suæ potestatis dicebant, vnio-
nem introducebat secundum habitudinem: potestas enim, & auctoritas, & alia huiusmo-
di manifestè, γνώμης, id est, sententiæ, non naturæ motus sunt. Aliquando cum eos qui vo-
luntatem vocabant electricam & sententialem, sibi adiungebat, & dominos suos faciebat,
non solum Christum faciebat hominem tantum, sed mutabilem & peccatorem: siqui-
dem sententia oppositorum est diiudicatrix, & eorum quæ ignorantur indagatrix, & in his
quæ non sunt manifesta, consultatrix. Interdum eos sequens, qui œconomiam voluntatem
in Christo dicebant, faciebat eum ante œconomiam, id est incarnationem, non ha-
buisse voluntatem. Et si quod aliud absurdum ex hoc sequitur. Et in alias infinitas abso-
nas opiniones detrusus est, qui non est nixus in veritate tamquam in fundamento: quas si

mandare litteris vellem subtiliter & diligenter, neque futurum tempus satis esset.] hæc A
Maximus de Sergij leuitate. Porro quo minus homo vanus veritate pollebat, eo magis
præstabat viribus ab Imperatore petitis. Ita enim idem Maximus aduersus Pyrrhum:
Hoc quidem absurdum in vestris etiam litteris, non ratione, sed licentia protulistis, nacti
Heraclium vestrum ad hoc adiutorem: quia vos eius nefariæ & sceleratæ mixtionis assensu
estis, & eam confirmastis.] hæc Maximus: ex quibus videas, quanta prudentia & consilio
Honorius Papa oblatum ab eodem Sergio de oborta quæstione silentium libentissimè
accepit, quod & fuisse multo pretio redimendum, siquidem nequaquam tot malis Ec-
clesiæ Dei ab ipsis Monothelitis exagitata essent.

Quò autem tenderet eiusmodi de vnica in Christo voluntate blasphemia: æquè om-
nes consentiunt, ad tollendam naturarum in Christo vnitarum differentiam, & ad Euty-
chianam hæresim hac via instaurandam illorum fuisse conatum, atque ad sociandos sibi B
(quod dictum est superius) alios Orientales hæreticos, nempe Apollinaristas & Nestoria-
nos. Nam audi & S. Thomam, qui de his hæc ait: Ad hoc ponendum, *unicam scilicet in*
Christo voluntatem, diuersimodè moti esse videntur. Apollinaris enim non posuit ani-
mam intellectualem in Christo, sed quòd Verbum esset loco animæ, vel etiam loco intel-
lectus. Vnde cum voluntas sit in ratione (vt philosophus dicit in tertio de anima) seque-
barur quòd in Christo non esset voluntas humana, & ita in eo non esset nisi vna voluntas.
Et similiter Eutyches, & omnes qui posuerunt vnam naturam compositam in Christo,
cogebantur ponere vnam voluntatem in eo. Nestorius etiam quia posuit vnionem Dei &
hominis factam solùm secundum affectum & voluntatem, posuit vnicam voluntatem in
Christo.] hæc S. Thomas: ex quibus intelligis quæ superius dicta sunt, eiusmodi fuisse
commentum Eutythianorum in hæresi Monothelitarum instauranda, vt reliquæ in Orien- C
te inualescerent hæreses.

Nam quod ad Nestorianos spectat hæreticos, id abundè idem Maximus Abbas &
martyr ostendit in disputatione cum Pyrrho, dum ait: Cur aspernantur Nestorium, cuius
vocibus ac sententiis ardentè inhaerent? Quòd autem cum vnam voluntatem dicunt,
illa quæ Nestorius tenet defendunt: testatur expositio quam ipsi defendunt, quæ declarat
Nestorium profiteri vnam voluntatem in duabus personis ab ipso fictis.] Sic igitur omni
fuit insurgendum conatu, ne princeps bestia sanctam appeteret suis cornibus Ecclesiam.
Sed de fallaciis & dolis hæreticorum consulendus est idem sæpe citatus & recitatus Ma-
ximus Abbas. Sententia planè est Damasceni, eiusmodi dolosos artifices ita vnicam vo-
luntatem vel operationem asseruisse, vt hoc cuius, duas naturas, quas in Christo captiosè
astruebant, auferrent. Sed ex his principiis in monstruosiores eos declinasse sententias, D
quæ sub Martino Papa dicuntur, ostendent. Ceterum Sergius, qui tantopere rogauit
Honorium Papam de vtriusque vocibus imperandum esse silentium, ipse vaser eo pacto
sub silentio hæresim propagauit: quomodo autem id acciderit, inferius sequentibus an-
nis dicendum erit. Hæc modò satis de origine Monothelitarum erroris, & Honorij Papæ
studiis in eadem comprimenda.

Ceterum qui aduersus emergentes hæreses in Oriente Honorius Papa oculis intentus
erat, conuersus etiam ad Ecclesiam Occidentalem, extremo loco in Britannia insula po-
sitos Anglos pastoralis cura respexit. Hoc enim anno, cum ab Eduino in Anglia Rege le-
gatio Remani missa esset, qua peteret mitti pallia tum Paulino tum etiam Honorio Epi-
scopis, ipse Pontifex petitis annuens, ad Eduinum Regem litteras reddidit exhortatorias,
simulque ad Paulinum Episcopum atque ad Honorium pallium misit. Sed de Paulino pri- E
mum sic Beda: Quo tempore præsulatum sedis Apostolicæ Honorius Bonifacij succes-
sor habebat: qui vbi gentem Nordhmbrorum cum suo Rege ad fidem confessionemque
Christi, Paulino euangelizante, conuersam esse didicit, misit eidem Paulino pallium: misit
& Regi Eduino litteras exhortatorias, paterna illum charitate accendens, vt in fide veri-
tatis, quam acceperant, persistere semper ac proficere curarent: quarum videlicet littera-
rum iste est ordo:

Domino excellentissimo atque præcellentissimo filio Eduino Regi Anglorum, Hono-
rius Episcopus, seruus seruatorum Dei, salutem.

Ita Christianitatis vestræ integritas circa Conditoris sui cultum fidei est ardore succen-
sa, vt longè lateq; resplendeat, & in omni mûdo annunciata vestri operis multipliciter re-
ferat fructum. Sic enim vos Reges esse cognoscitis, dum Regem & Creatorem vestrum
Ortho-

Thom. par. 3.
q. 1. 18. 4. 1.
MONOTHE-
LITARVM
HÆRESIS
TRIPLEX.

Damasc. de
hæres. in fin.

HONORII
MITTIT PAL-
LIUM AD
PAVLINVM
ET HONO-
RIVM.
Bed. histor.
Angl. lib. 2.
c. 17.

EPIST. HO-
NORII PAP.
AD EDVI-
NUM RE-
GEM.

A Orthodoxa prædicatione edocti, Deum venerando colitis, eiq; (quod humana valet con-
ditio) mentis vestræ sinceram deuotionem exoluitis. Quid Deo nostro aliud offerre vale-
bimus, nisi vt in bonis actibus persistentes, ipsumque auctorem humani generis confiten-
tes, eum colere, ei que vota nostra reddere festinemus? Et ideo, excellentissime fili, paterna
vos charitate, qua conuenit, exhortamur, vt hoc quod vos diuina misericordia ad suam
gratiam vocare dignata est, sollicita intentione & assiduis orationibus seruare omnimodò
festinetis: vt qui vos in præsentis sæculo ex omni errore absolutos ad agnitionem sui no-
minis est dignatus perducere, cælestis patriæ vobis præparet mansionem.

Prædicatoris igitur vestri domini mei Apostolicæ memoriæ Gregorij lectione fræ-
quenter occupati, præ oculis affectum doctrinæ ipsius, quem pro vestris animabus li-
benter exercuit, habetote: quatenus eius oratio & regnum vestrum populumque au-
geat, & vos omnipotenti Deo irreprehensibiles repræsentet. Ea verò quæ à nobis pro
vestris sacerdotibus ordinanda sperastis, hæc pro fidei vestræ sinceritate, quæ nobis
multimoda relatione per præsentium portitores laudabiliter insinuata est, gratuito ani-
mo attribuire illis sine vlla dilatione præuidemus. Et duo pallia vtrorumque Metropoli-
tanorum, id est, Honorio & Paulino direximus, vt dum quis eorum de hoc sæculo ad
auctorem suum fuerit accersitus, in hoc ipsius alterum Episcopum ex hac nostra aucto-
ritate debeat subrogare. Quod quidem tam pro vestræ charitatis affectu, quam pro
tantarum prouinciæ spatio, quæ inter nos & vos esse noscuntur, sumus inuitati con-
cedere, vt in omnibus deuotioni vestræ nostrum concursum & iuxta vestra desideria præ-
beremus. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.] hucusque ad Re-
gem Eduinum Honorius.

C Porro etsi anno & die, quo data est, epistola careat: ex alia tamen epistola eodem
tempore ab ipso Pontifice scripta ad Honorium Episcopum Dorouerniensem Iusti suc-
cessorem, cum petatum à Rege pallium ad eum mittit, hoc anno datam esse, certissimum
redditur. Successerat namque Honorius Iusto, de quo ista asserit Beda: Inter hæc Iu-
stus Archiepiscopus ad cælestia regna sublatus est quarto Iduum Nouembrium die, &
Honorius pro illo est in Præsulatum electus: qui ordinandus venit ad Paulinum, & oc-
currente sibi illo in Lindocolino, quintus ab Augustino Dorouerniensis Ecclesiæ con-
secratus est Antistes: cui etiam præfatus Papa Honorius misit pallium & litteras, in
quibus decreuit hoc ipsum, quod in epistola ad Eduinum Regem missa decreuerat:
scilicet, vt cum Dorouerniensis vel Eboracensis Antistes de hac vira transierit, is qui
superest, consors eiusdem gradus habeat potestatem alterum ordinandi in loco eius
D qui transierat sacerdotem, ne sit necessè ad Romanam vsque ciuitatem per tam pro-
lixa terrarum & maris spatia pro ordinando Archiepiscopo semper fatigari. Quarum
etiam textum litterarum in nostra hac historia ponere, commodum duximus.] sic enim
se habent:

Dilectissimo fratri Honorio Honorius.

Inter plurima quæ Redemptoris nostri misericordia suis famulis dignatur bonorum
munera prærogare, illud etiam clementer collata suæ pietatis munificentia tribuit, quo-
tiens per fraternos affatus vnanimem dilectionem quadam contemplatione alternis aspe-
ctibus repræsentat: pro quibus maiestati eius gratias indefinenter exoluimus, eumque
votis supplicibus exoramus, vt vestram dilectionem in prædicatione Euangelij elabo-
rantem & fructificantem, sectantemque magistri vestri & capitis sui sancti Gregorij re-
E gulam, perpeti stabilitate confirmet, & ad augmentum Ecclesiæ suæ potiora per vos susci-
tet incrementa: vt fide & opere in timore Dei & charitate, vestra acquisitio, decessorumque
vestrorum, quæ per domini Gregorij exordium pullulat, conualescendo amplius exten-
datur: vt ipsa vos Dominici eloquij promissa in futuro respiciant, vosque vox ista ad æter-
nam festiuitatem euocet: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego refi-
ciam vos. & iterum: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super mul-
ta te constituam; intra in gaudium Domini tui.

Et nos quidem, fratres carissimi, hæc vobis pro æterna charitate exhortationis verba
præmittentes, quæ rursus pro Ecclesiarum vestrarum priuilegiis congruere posse con-
spicimus, non desistimus impartire. Et tam iuxta vestram petitionem, quam filio-
rum nostrorum Regum, vobis præsentis nostræ præceptione vicè beati Petri Aposto-
lorum Principis auctoritatem tribuimus, vt quando vnum ex vobis diuina ad se ius-

IVSTO SVB-
ROGATVS
HONORIVS
Beda lib. 2.
c. 18.

Beda ibid.

HONORII
PAPAE EPI-
STOL. AD
HONOR. E-
PISC. DO-
ROVERN.

Mat. 25.
Ibidem.

ferit gratia vocari, is qui superstes fuerit, alterum in loco defuncti debeat Episcopum ordinare. Pro qua etiam re singula vestrae dilectioni pallia pro eadem ordinatione celebranda direximus, ut per nostrae praecceptionis auctoritatem possitis Deo placitam ordinationem efficere: quia ut haec vobis concederemus, longa terrarum marisque interval- la, quae inter nos ac vos obstitunt, ad haec nos condescendere coegerunt: ut nulla possit Ecclesiarum vestrarum iactura per cuiuslibet occasionis obtentum quoquo modo peruenire, sed potius committi vobis populi deuotionem plenius propagare. Deus te incolu- mem custodiat, dilectissime frater. Data die tertia Idus Iunias, imperantibus dominis no- stris piissimis Augustis, Heraclio, anno vigesimoquarto, Proconsulatus eiusdem anno vi- gesimotertio, & Consulatus eius anno tertio: sed & Heraclio felicissimo Caesare, id est, filio eius, anno tertio, Indictione septima*, id est, anno Dominicæ incarnationis sexcen- tesimo tricesimotertio.] Sed quae haec grauius hoc eodem anno secuta sunt mala occulto B Dei iudicio illata, videamus. Refert eadem Beda his verbis:

* Sexta

* Beda lib. 2.

c. 20.

DE NECE
DVINI RE-
GIS.

At verò Eduinus cum decem & septem annis genti Anglorum simul & Britonum gloriosissime praesert, è quibus etiam Rex ipse (ut diximus) Christi regno militauit, rebellauit aduersus cum Carduella Rex Britonum, auxilium praebente illi Penda, viro strenuissimo de regio genere Merciorum, qui & ipse ex eo tempore gentis eiusdem re- gno annis viginti & duobus varia sorte praesert. Et conferto graui proelio in campo qui vocatur Herhfeld, occisus est Eduinus die quarta Iduum Octobris, anno Dominicæ in- carnationis sexcentesimo tricesimotertio, cum esset annorum quadraginta & septem: eiusque totus vel interemptus, vel dispersus est exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Offrid, iuuenis bellicosus, cecidit: alter Edfrid, necessitate cogente, ad Pendam Regem transfugit, & ab eo postmodum, regnante Osuualdo, contra fidem iustu- randi peremptus est. C

BRITONES
INVALES-
CVNT AD-
VERSUS AN-
GLOS.

Quo tempore maxima est facta strages in Ecclesia vel gente Nordhumborum, ma- xime quòd vnus ex ducibus (à quibus acta est) Paganus, alter quia barbarus erat Paga- no sauior. Siquidem Penda cum omni Merciorum gente idolis deditus, & Christiani ei at nominis ignarus. At verò Carduella quamuis nomen & professionem haberet Christiani, adeò tamen erat animo ac moribus barbarus, ut nec sexui quidem muliebri, vel innocuae paruulorum parceret ætati, quin vniuersos atrocitate ferina morti per tor- menta contraderet, multo tempore totas eorum prouincias debacchando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britanniae sinibus erasurum se esse deliberans: sed nec reli- gioni Chastianæ, quae apud eos exorta erat, aliquid impendebat honoris: quippe cum vsque hodie moris sit Britonum, fidem religionemque Anglorum pro nihilo habere, ne- que in aliquo eis magis communicare, quam Paganis.] Ista exardescens odium aduer- sus gentem peregrinam, quae Britannorum inuassisset sedes, suadebat: quin etiam eos red- ditos Christianos ipsi Christiani execrabantur, cum (ut idem auctor est Beda) inuiderent illis Christianam quam suscepissent fidem, ob idque inuiso quoque animo in eos essent, qui illis Euangelium praedicant. Sed pergit Beda funera recensere & dispersionem regiae prolis: D

CAPVT
DVINI HO-
NORIFICÆ
SEPVLTVM.

Allatum est autem caput Eduini Regis Eboracum, & illatum postea in ecclesiam B. Pe- trii Apostoli, quam ipse cepit, sed successor eius Osuualdus periecit, ut supra docuimus: positum est autem in porticu sancti Papae Gregorij, à cuius ipse discipulis verbum vitæ suscepit. Turbatis itaque rebus Nordhumborum huius articulo cladis, cum nihil ali- cubi praesidij nisi in fuga esse videretur: Paulinus assumpta secum Edelburga Regina, quam pridem adduxerat, rediit Cantium nauigio, atque ab Honorio Archiepiscopo & Rege Eadbaldo multum honorifice susceptus est. Venit autem illuc duce Basso, milite Regis Eduini fortissimo, habens secum Heanfredam filiam, & Vulcfram filium Eduini, necnon & Iffi filium Osfridi filij eius, quos postea mater metu Edboldi & Osuualdi Re- gum misit in Galliam nutriendos Regi Dagoberto: ibique ambo in infantia defuncti, & iuxta honorem vel regis pueris vel innocentibus Christi congruum in Ecclesia sepulti sunt. Attulit quoque secum, Paulinus scilicet, vasa pretiosa Eduini Regis per plura, in quibus & Crucem magnam auream & calicem aureum consecratum ad ministerium altaris, quae hactenus in Ecclesia Cantij conseruata monstrantur.

ROMANVS
LEGATVS
EPISC. MER-
GITVR.
* legatarius

Quo in tēpore Rhofensis Ecclesia pastorē minimè habebat, eo quòd Romanus Praesul illius ad Honorium Papā à Iusto Archiepiscopo legatus* missus, absorptus fuerat fluctibus Italicis

A Italicis maris, ac per hoc curam illius praefatus Paulinus inuitatione Honorij Antistitis & Eadbaldi Regis suscepit, ac tenuit, vsquedum & ipse suo tempore ad caelestia regna cum gloriosi fructu laboris ascendit. in qua ecclesia, moriens, pallium quoque, quod à Romano Papa acceperat, reliquit. Reliquerat autem in ecclesia sua Eboraci Iacobum diaconum, virum utique Ecclesiasticum & sanctum, qui multo ex hinc tempore in Ecclesia manens, magnas antiquo hosti praedas docendo & baptizando eripuit: cuius nomine vicus in quo maxime solebat habitare, iuxta Cataractam, vsque hodie cognominatur. Qui quoniam cantandi in ecclesia erat peritissimus, recuperata postmodum pace, in prouincia crescente numero fidelium, etiam magister Ecclesiasticæ cantionis iuxta morem Romanorum seu Cantuariorum multis cepit existere. Et ipse senex & plenus dierum (iuxta scripturas) pa- trum viam secutus est.] hucusque Beda.

B Sed quid accidit? Ob tantam illaram cladem scandalum passi successores Reges, qui eiusdem Eduini regna suscepere, cum Christiani essent, sanctum eiurauere baptismum, & redditi sunt Gentiles, idolorum cultum in suis populis reuocantes. Sed quam citissime dederint poenas, accipe ex eodem auctore Beda, qui sic narrat: Interfecto, inquit, in pu- gna Eduino, suscepit pro illo regnum Deirorū (de qua prouincia ille generis profapia & primordia regni habuerat) filius patris eius Elfrici, vocabulo Ofrichus, qui ad praedica- tionem Paulini fidei erat sacramentis imbutus. Porro regnum Berniciorum (nam in has duas prouincias gens Nordhumborum antiquitus diuisa erat) suscepit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto quo regnavit Eduinus, filij praefati Regis Edelfridi, qui ante cum regna- uerat, cum magna nobilitate iuuentute apud Scotos siue Pictos exulabant; ibique ad do- ctrinam Scotorum catechizati, & baptismatis gratia sunt recreati. Qui ut mortuo Rege inimico, in Patriam sunt redire permitti; accepit primus eorum, quem diximus, Ofrichus regnum Deirorum, secundus verò Eanfridus regnum Berniciorum. Vterque autem ut terreni regni infulas sortitus est, ita sacramenta regni caelestis, quibus initiatus erat, ana- thematizando perdidit, ac se praecis idololatriæ sordibus pollendum perdendumque restituit.

Nec mora, vtrumque Rex Britonum Carduella* impia manu, sed iusta ultione peremit. Et primò quidem proxima ætate Ofrichum, dum se in oppidi municipio temerariè obse- disse, erumpens subito cum suis omnibus imparatum cum toto exercitu deleuit. Deinde cum anno integro prouincias Nordhumborum non ut Rex victor possideret, sed quasi tyrannus sauiens disperderet, ac tragica cade dilaceraret, Eanfridum inconsultè ad se cum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratia venientem, simili sorte damnauit. In- faustus ille annus & omnibus bonis exosus vsque hodie permanet tam propter aposta- siam Regum Anglorum cum fidei sacramentis se exuerant, quam propter vesanam Bri- tonicæ Regis tyrannidem. Vnde cunctis placuit Regum tempora computantibus, ut abla- ta de medio Regum perfidorum memoria, idem annus sequentis Regis, id est, Osuualdi viri Deo dilecti regno assignaretur.] Sed de Osuualdo suo loco dicturi sumus. Iam verò quæ anni huius reliqua sunt Honorij Romani Pontificis profequamur.

Inuigilans ipse quibus praerat vniuersis totius orbis Ecclesiis, cum didicisset Scotos Christianos antiquos licet, & Euangelicæ vitæ cultores eximios, habere nonnulla quæ correctione digna essent, nimirum quòd Pascha Domini celebrarent non eo die quo vni- uersa Ecclesia celebrare consuevit: de huiusmodi siue aliis corrigendis erroribus litteras ad eos dedit. At nihil suis litteris profecisse Honorium Papam, ex eo perspicue possumus intelligere, quòd eius successoribus Romanis Pontificibus in iisdem non modicum fuit in- sudandum. De Honorij litteris hoc anno ad Scotos datis hæc habet Beda: Misit idem papa Honorius litteras etiam gēti Scotorum (Quando scilicet ad Archiepiscopos Paulinum & Honorium cum pallis litteras dedit) quos in obseruatione sancti Paschæ errare comper- rat iuxta quod supra docuimus; solerter exhortans, ne paucitatem suam in extremis terræ sinibus constitutam sapienter antiquis siue modernis quæ per orbem terræ erant, Christi Ecclesiis æstimarent, neve contra Paschales computus & decreta Synodalia to- tius orbis Pontificum aliud Pascha celebrarent.] hæc de Honorio Beda, qui de successoribus eius in id ipsum incumbentibus dicere pergit; sed de his suo loco dicendum.

Hoc eodem anno, qui numeratur tertius Sisenandi Regis monarchiam Hispaniæ ob- tinentis, celeberrima Synodus Toletana, quarta dicta, celebrata est, eademque gene- ralis

ralis à Patribus qui interfuerunt appellata, Era nimirum sexcentesima septuagesima prima, A
vt ex veteribus scriptis codicibus qui illustravit Ecclesiasticas Hispaniæ antiquitates
Gartias Loaisa testatur. Interfuerunt Episcopi numero sexagintaduo tam ex Hispania,
quàm Gallia Narbonensi, quæ parebat Hispaniarum Regi, Toletum vocati : quibus præ-
fuit sanctus Isidorus Spalensis Episcopus, primus ordine recensitus, & in subscriptioni-
bus Episcoporum ceteris prælarus. Ex quibus dubitare minimè liceat, fuisse idem Con-
cilium eiusdem Isidori nobilem partum probè formatum, ceterorumque Episcoporum
sententiis exornatum: quod quidem septuaginta capita continet de his quæ ad doctrinam
Catholicam primùm, deinde verò quæ ad disciplinam Ecclesiasticam & bonos mores spe-
ctant, doctè pieque & nonnisi Spiritus sancti illustratione sancita.

REX MVNI
PROCVM-
BIT ANTE
SACERDO-
TES.

Sed illud perpetua memoria dignum, quod in præfatione ipsius Synodi sanctissimi Pa-
tres docent, quantus esset in Rege maximè pio erga Dei sacerdotes cultus & obseruantia: B
hæc enim ipsi præfando habent post alia : Hic quippe Rex, *Sisenandus videlicet*, dum in
basilica beatissimæ & sanctæ confessionis Leocadiæ omnium nostrum pariter iam cætus
adesset, tali pro merito fidei suæ cum magnificentissimis viris ingressus, primùm coram
sacerdotibus Dei humo prostratus, cum lacrymis & gemitibus pro se interueniendum
Domino postulauit : deinde religiosa prosecutione Synodum exhortatus est, vt paterno-
rum decretorum memores, ad conseruanda in nobis iura Ecclesiastica studium præbere-
mus, & illa corrigere, quæ dum per negligentiam in vsum venerunt, contra Ecclesiasticos
mores licentiam sibi de vsurpatione fecerunt, &c.]

Isid. orig. lib. 7

Quomodo autem post hæc primo loco à Patribus fidei Catholice professio edita est, in
qua Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere professi sunt (quod alias sæpe prædeces-
sores professi fuerant) Acta declarant. Quod in super ad idem Concilium spectat, alibi ipse C
Isidorus hæc habet : Addiderunt his quæ ad cultum diuinum spectarent, vt vnus vbique
in prouinciis omnibus sacer ritus seruarietur in cunctis ministris Ecclesiasticis.]

Quod ad hæc pertinet, fuit sententia plurimorum, cui volens libensque subscribo, in
hoc Concilio à Patribus iniunctum S. Isidoro rerum Ecclesiasticarum peritia & scientia
ceteris excellenti, vt ex præscripto sacri Concilij volumina elucubraret Ecclesiasticorum
officiorum, quibus tum in sacris missis, tum in horis psallendis canonicis nocturnis
atque diurnis vti deberent omnes Hispaniarum Ecclesiæ : quod quidem ab eo quàm fe-
licissimè præstitum est, ita vt & Missale atque Breviarium ederet. Extant adhuc ipsa
sacra volumina, quæ Ecclesiasticam redolent antiquitatem, sub titulo pariter eiusdem san-
cti Isidori cusa.

MOZARABE
CVR DI-
CTVM SA-
CRVM OFFI-
CIVM S. ISI-
DORI.

Sed cur idem officium sacrorum rituum vulgo Mozarabe dicatur, libenter assentior iis D
qui dicunt vocem esse deprauatam, & loco Mixtarabum, dici Mozarabe. Non enim igno-
randum est, post Sarracenorum tyrannidem Hispaniis dominantium, Christianorum ca-
rum prouinciarum factam esse diuisionem, aliorum videlicet qui vixerent inter Arabes
velut serui, & aliorum qui extorres facti, ab iis sua suosque relinquentes auferunt siue ad
montes, siue ad exteras nationes: Hos ergo gentiles suos viuentes inter Arabes, Mixtara-
bes appellasse; ritumque ipsum sacrorum, quem ex vsu librorum sancti Isidori iidem reti-
nerent, quibus ipsi fuga lapsi carerent, eodem pariter nomine Mixtarabum officium dice-
re consueuisse, quòd eo scilicet vterentur Mixtarabes Christiani.

ALIA IN
CONCILIO
STATUTA.

Insuper quod ad hoc ipsum Concilium pertinet, iidem Patres, quoniam pristinum vsum
de conuocandis bis in anno prouincialibus Synodis exoleuisse viderent, vt saltem semel
in anno comprouinciales Episcopi conuenirent, sanxerunt: sed & ipsam formulam, quæ E
seruari deberet cum Concilium celebraretur, pariter Isidoro auctore præscripserunt. Addi-
tus est demum canon de admonitione ad populum facienda, vt sit fidelis Regi, seruetque
illibatum præstitum de fide seruanda iusiurandum. Reliqua tu consulas obseruatione di-
gnissima. Quantum verò post hæc superuixerit sanctus Isidorus, suo loco dicemus: constat
autem haud diutiùs superuixisse: siquidem Concilio Toletano sexto, quod post annos
quinque celebratum est, subscriptus legitur Honoratus Episcopus Hispalensis, cum nec
in quinto Toletano Concilio reperiatur subscriptus cum aliis Isidorus.

SEquitur ordine temporis annus sexcentesimus trigessimus quartus Redemptoris huma-
ni generis, Indictione septima, quo Sarraceni mirum in modum inualuerunt cõtra Ro-
manos, quos sæpe vicerunt, & ciuitatibus atque prouinciis spoliarunt Syria & Aegypto. ROMANI
Cognita planè sunt iudicia Domini vera & iustificata in semetipfa. Etenim qui pollens fi-
de Catholica Heraclius Imperator nullo fermè negotio Persas indomitos superauit: vbi PERANTVR
ab ea excidit, addictus hæresi, Deum pariter à se longius ablegans, penitus euasit imbellis. A SARRA-
CENIS.

Sed & in eo perspicuè noscitur fuisse æqua lance libratum iudicium, cum permisit Deus,
vt Aegyptij subiugarentur à Sarracenis eo tempore quo in Aegypto per Cyrum Episco-
pum Alexandrinum noua hæresis communi consensu omnium pullularet.

Rem gestam ex Annalibus hic reddamus: ita enim ex Theophane habent: Anno vige-
simo quinto Imperij Heraclij, Sarraceni aciem direxerunt in Arabiam contra Damascum,
cum essent multitudinis infinita. Quo Bahanes cõperto, ad Imperialem Sacellarium mit-
tit, vt veniret cum exercitu suo in auxilium sibi, cum plurima esset Arabum copia. Venit
ergo Sacellarius ad Bahanem. Qui profecti ab Emesa, occurrerunt Arabibus, & conflictu
facto prima die, quæ tertia feria hebdomadis erat, mensis Augusti die vigesimatercia, su-
perantur hi qui circa Sacellarium sunt inuenti: simultate autem facta, hi qui cum Bahane
exercitus duce erant, Bahanem prouehunt Imperatorem, & Heraclium respuunt. Tunc hi
C qui cum Sacellario erant, discesserunt; & Sarraceni, aditu reperto, bellum ineunt.

Inter hæc vento Noro spirante contra Romanos, non valentes in faciem occurrere pro-
pter puluerem, superantur, & semetipfos immittentes in arctam viam Hermustan flumi-
nis, illic penitus interierunt. Erant autem vtriusque prætoris quadraginta millia. Tunc
Sarraceni splèdidè triumphantes contra Damascum veniunt, & hanc capiunt, & regiones
Phœnices capiunt, & habitant illic.] Erant inter alios ciues Damasci parentes sancti
Ioannis Damasceni, qui ob insignia virtutum præconia inter captiuos liberi perman-
ferunt. De his enim hæc in rebus gestis ipsius sancti Ioannis: Ex quo tempore Agareni
urbem imperio suo ac ditioni subiecerunt, Orthodoxorum doctrinam nullo modo labe-
factarunt. Quo etiam factum est, vt insignes eos ac celebres inter medias impiorum cater-
uas virtus reddiderit, vt pote quam hostes quoque ipsi venerationi habeant.] adeò vt pu-
D blicis manciparentur functionibus, & serui dominantur dominis suis. Porro nondum
natus hoc tempore fuerat ipsis Ioannes, sed postea, vt auctor videtur innuere.

PROFLI-
GANT. RR
MANI, ET
CAPITVR
DAMASCVS.

De Damasco dum agit Beda in libello de locis sanctis, hæc habet: Ibi dum Chri-
stiani sancti Ioannis Baptiste ecclesiam frequentant, Sarracenorum Rex cum sua gen-
tialiam instituit & sacrauit.] hæc ipse. Sed rursus Annales de Aegypti facta à Sarracenis
inuasione: Sarraceni in Aegyptum aciem dirigunt. Cyrus autem Alexandrinus Epi-
scopus, cum horum impetum cognouisset, operam dedit, & pactis firmatis pollicetur, ti-
mens auaritiam eorum, ducenta millia denariorum per singulos annos illis collaturam
Aegyptum, sed & diffinitarum eis induciarum fore aurum missurum: quibus præstitis per
tres annos, Aegyptum liberam ab extremio statuit. Accusatur interea Cyrus apud
Imperatorem, quòd aurum Aegypti Sarracenis tribueret. Qui cum iratus misisset, hunc
E accersuit: Manuelem verò quemdam Armenium genere destinavit Augustalem. Cum
autem annus adimpletus esset, Sarracenorum actores venerunt aurum accipere: at Ma-
nuel inefficaces eos expellit: Non sum (inquiens) Cyrus incermis, vt tributa vobis tribuam,
sed armatus sum.

TENTANT
SARRACE-
NI AEGY-
PTVM.

Cumque isti abiissent, confestim armantur Sarraceni aduersus Aegyptum, & Manue-
li bello illato, hunc abigunt: ipse verò cum paucis quibusdam Alexandria solus recipi-
tur. Tunc Sarraceni Aegyptum sub tributo reddidere. Ast Imperator, auditis his quæ
gesta sunt, mittit Cyrum ad persuadendum eis ab Aegypto sub priori placito recedendi.
Et abiens Cyrus ad castra Sarracenorum, rationem reddidit, se esse perhibens præua-
ricationis obnoxium, & si vellent priorem concordiam, iuramentis affirmaturum. Porro
Sarraceni nullatenus his acquiescentes, dixerunt Episcopo: Potes hanc maximam colum-
nam deuorare? Qui ait: Non potest fieri. At illi: Nec nobis, inquiunt, possibile est vterius
ab Aegy-

ÆGYPTVS
SVB DITA
SARRACE-
NIS.

^aTheoph. ano 25. Heracly. ab Aegypto recedere.] hæcenus huius anni res gesta ex Annalibus*. Sic igitur quæ semper ab Augusti temporibus Aegyptus sub Romanorum Imperatorum ditione hæcenus perseveravit, ipsam perdidit hæreticus Imperator, & sua perfidia tradidit Sarracenis. Pugnauit tunc Deus aduersus Romanum Imperium pro Sarracenis, cum ipse Imperator pro hæreticis aduersus Ecclesiam Catholicam bellum strueret.

^bBeda histor. Angl. lib. 3. c. 1. in fin. c. 2. Sed sicut impietas delicit impios, ita pietas religiosos exalrat. Quam enim è contra potens existat aduersus hostes licet longè numero superiores Rex pietate præstans, quod proxime dicturi sumus, declarat exemplum de rebus hoc pariter anno gestis. Meminisse debemus quæ anno superiori dicta sunt de potentissimo Britannorum Rege Carduella, qui proelio obtinuit occiditque Eduinum Regem, eiusque successores duos Reges è medio sustulit: Hunc ipsum victoria elatum, inuidum, numerofo potenti que pollentem exercitu, præter expectationem Osuualdus sanctissimus Rex longè impari copiarum numero superauit atque occidit. Fuit iste sextus Nordhumborum Anglorum Christianissimus Rex Eduini successor, vt Beda testatur, qui hæc ait^b: Superueniente cum paruo exercitu, sed fide Christi munito, infandus Britonum dux cum immentis illis copiis, quibus nihil resistere posse iactabat, intemptus est in loco qui lingua Anglorum Denisesburna, id est, riuus Denisi, vocatur.

^cMagna fides Osuualdi Regis in erigenda atque colenda s. cruce. Ostenditur autem vsque hodie & in magna veneratione habetur locus ille, vbi venturus ad hanc pugnam Osuualdus signum S. Crucis erexit, ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tanta rerum necessitate suis cultoribus cælesti succurreret auxilio. Denique fertur, quia facta citato opere Cruce, ac fouea præparata in qua statui deberet, ipse fide feruens hanc arripuerit, & foueæ imposuerit, atque vtraque manu erectam tenuerit, donec aggesto à militibus puluere, terræ figeretur. Et hoc factio, clara in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit: Electamus omnes genua, & Deum omnipotentem vitium ac verum in communi deprecemur, vti nos ab hoste superbo ac feroci sua miseratione defendat. Scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus.

^dMiracula ex ligno crucis erectæ ab Osuualdo. Fecerunt omnes vt iusserat; & sic incipiente diluculo, in hostem progressi, iuxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis innumeræ virtutes sanitarum noscuntur esse patrata: ad indicium videlicet ac memoriam fidei Regis: nam & vsque hodie multi de ipso ligno sacrosanctæ Crucis assulas excidere solent, quas cum in aquas miserint, eis que languentes homines ac pecudes potauerint, siue asperferint, mox sanitati restituntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heosonfeld, quod dici potest Latine, cælestis campus: quod certo vti que præfatio futurorum antiquitus nomen accepit, significans nimirum, quod cæleste ibidem erigendum trophæum, cælestis inchoanda victoria, cælestia vsque hodie forent miracula celebranda. Est autem locus ille iuxta murum illum ad Aquilonem, quo Romani quondam ob arcendos barbarorum impetus, totam à mari vsque ad mare præcinxere Britanniam, vt supra docuimus. In quo videlicet loco consuetudinem multo iam tempore fecerant fratres Hagustaldensis ecclesiæ, quæ non longè abest, aduenientes omni anno pridie quam postea idem Rex Osuualdus occisus est, vigilias pro salute animæ eius facere, plurima que psalmorum laude celebrata, victimam pro eo manè sacræ oblationis offerre. Qui etiam, crescente bona consuetudine, nuper ibidem ecclesia constructa atque dedicata, sacratiorem & cunctis honorabiliorem omnibus locum fecerunt. Nec immeritò: quia nullum (vt comperimus) fidei Christianæ signum, nulla ecclesia, nullum aliare in tota Berniciorum gente erectum est, priusquam hoc sacræ Crucis vexillum nouus militiæ ductor, dictante fidei deuotione, contra hostem immanissimum pugnaturus statueret.

^eMiraculum de eadem cruce. Nec ab re est, vnum è pluribus, quæ ad hanc Crucem patrata sunt, virtutis miraculum narrare. Quidam è fratribus eiusdem Hagustaldensis ecclesiæ, nomine Bothelmus, qui nuncusque superest, ante paucos annos, dum fortè noctu in glacie incederet, repente corruens brachium contriuit, ac grauissima fracturæ ipsius coepit molestia fatigari, ita vt ne ad os quidem adducere ipsum brachium vllatenus, dolore arcente, valeret. Qui cum die quadam manè audiret vnum de fratribus ad locum eiusdem sanctæ Crucis ascendere disposuisse, rogauit vt aliquam sibi partem de illo ligno venerabili rediens afferret; credere se dicens, quia per hoc, donante Domino, salutem posset consequi. Fecit ille vt rogatus est, & reuersus ad vesperam, sedentibus iam ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de veteri musco, quo superficies ligni erat obsita. Qui cum sedens ad mensam non

^a non haberet ad manum vbi oblatum sibi munus reponeret, misit hoc in sinum suum: & dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore, cum euigilaret, sensit nescio quid frigidum suo lateri adiacere: admodum raque manu requirere quid esset, ita sanum brachium manumque reperit, ac si nil vquam tanti languoris habuisset.] hæcenus de signis Crucis illius virtute editis Beda, quæ ante victoriam in trophæum erecta sicut victoriæ obtinendæ causa præcessit, ita obtentæ testis semper miraculis loquens posteris fuit.

^b Beda histor. Angl. lib. 3. c. 3. Propagatio fidei in Anglia. Sed quomodo propogata sit apud Anglos Osuualdo subditos fides Christiana, ex eodem auctore rem accuratè prosequente narratio petenda est. ait enim^b: Idem ergo Osuualdus mox vbi regnum suscepit, desiderans totam cui præesse cepit gentem, Berniciorum scilicet fidei Christianæ gratia inuui, cuius experimenta permaxima in expugnandis barbaris iam ceperat, misit ad maiores natu Scotorum (inter quos exulans ipse baptisimat sacramenta cum his qui secum erant multibus consecutus erat) petens vt sibi mitteretur Antistes, cuius doctrina ac ministerio gens quam regebat Anglorum Dominicæ fidei & dona disceret, & susciperet sacramenta.] & post multa:

^c Beda lib. 3. c. 5. in fin. Rigidus prædicator non auditur. Ferunt^c autem, quia cum de prouincia Scotorum Rex Osuualdus postulasset Antistitem, qui sibi suæque genti verbum edei ministraret, missus fuerit primò alius austerioris animi vir: qui cum aliquandiu genti Anglorum prædicans, nil proficeret, nec libenter à populo audiretur, rediit in patriam, atque in conuentu seniorum retulerit, quia nihil prodesse docendo genti, ad quam missus erat, potuisset, eo quod essent homines indomabiles & duræ ac barbaræ mentis. At illi (vt perhibent) tractatum magnum in Concilio, quid esset agendum, habere coeperunt, desiderantes quidem genti quam petebant salutem esse, sed non recepto quem miserant prædicatore dolentes. Tunc ait Aidanus (nam & ipse Concilio intererat, vnus ex illis monachus) ad eum, de quo agebatur, sacerdotem: Videur mihi, frater, quia durior iusto indoctis auditoribus fuisti, & non eis iuxta Apostolicam disciplinam primò lac doctrinæ mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora & ad facienda sublimiora Dei præcepta sufficerent. Quo audito, omnium qui confidebant, ad ipsum ora & oculi conuersi, diligenter quid diceret discutiebant, & ipsum esse dignum piscopatu, ipsum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere decernunt, qui gratia discretionis, quæ virtutum mater est, ante omnia probatur imbutus: sicque illum ordinantes, ad prædicandum miserunt. Qui vbi tempus accepit, sicut prius moderamine discretionis, ita postmodum & ceteris virtutibus ornatus apparuit.] Quantum autem iste profecerit in Euangelij prædicatione, quam interpretè vsus Rege populo annunciabat, idem Beda enarrat.

^d Error de celebratione paschæ. Sed antequam de his agamus, illud necessariò præmittendum, Scotorum Ecclesiam, licet diuerso tempore (quod etiam superius dictum est) à communi ritu Catholicæ Ecclesiæ Pascha celebraret, non tamen ob id à comunione sedis Apostolicæ separatam fuisse aliquando. Etenim licet error grauis esset, vt pte toties in Ecclesia Catholica condemnatus; tamen quod circa ritus, non autem circa fidei Catholicæ dogmata versaretur, visus est in gente illa à sede Apostolica tolerandus, donec perfectius posset populus imbui veritate: cuius rei gratia crebras ad eos litteras missæ Romani Pontifices reperiuntur, & (vt nuper vidimus) ipse Honorius id ipsum præstitit & successores. Ceterum nec fuisse videtur eo tempore Scoti eius erroris, vt inter schismaticos à sacrosancto Nicæno Concilio reiectos, quos vocauit Tesseradecatiras, id est, Quartadecimanos, collocari oporteret: siquidem etsi non Romano, neque tamen Iudæorum more Pascha Domini celebrare consueverunt. Nam cum de Aidano Scoto idem Beda inferius agit, hæc diligenter notanda habet^d:

^e Beda histor. Angl. lib. 3. c. 17. in fin. Hæc in præfatio Antistite multum complector & amo: quia nimirum hæc Deo placuisse non ambigo. Quod autem Pascha non suo tempore obseruabat, vel canonicum eius tempus ignorans, vel suæ gentis auctoritate, ne agnitum sequeretur, deuictus; non approbo, nec laudo. In quo tamen hoc approbo, quia in celebratione sui Paschæ non aliud corde tenebat, venerabatur, & prædicabat, quam quod nos, id est, redemptionem generis humani per passionem, resurrectionem, & ascensionem in cælos mediatoris Dei & hominum Iesu Christi. Vnde & hanc non (vt quidam falso opinantur) quartadecima Luna in qualibet feria cum Iudæis, sed die Dominica semper agebat à Luna quartadecima vsq; ad vigesimam, propter fidem videlicet Dominicæ resurrectionis, quam vna sabbari factam

factam propter spem nostræ resurrectionis, quam eandem vna sabbati, quæ nunc Domini. **A** nica dies dicitur, veraciter futuram sancta Ecclesia credebat.] hæc Beda.

¹ Bed. lib. 3. c. 3.
AIDANVS
NON CEN-
SENDVS
INTER
SCHISMA-
TICOS.

Sed quo auctore id Scoti agerent, idem auctor superius de eodem agens, sic ait : Hoc etenim ordine Septemtrionalis Scotorum prouincia & omnis natio Pictorum illo adhuc tempore Pascha Dominicum celebrabat, æstimans se in hac obseruantia sancti ac laude digni patris Anatolij scripta securam : quod quidem an verum sit, peritus quisque facillimè cognoscit. Porro gentes Scotorum, quæ in Australibus Hiberniæ insulæ partibus morabantur, iam dudum ad admonitionem Apostolicæ sedis Antistitis, Pascha canonico ritu obseruare didicerunt.] At de Scotorum Paschatis celebratione inferius pluribus agendum erit. Modò autem satis dixisse sufficiat, longè abesse, vt vir Apostolicus Aidanus, qui Apostolico munere gentem illam ad fidem conuertit, inter Quartadecimanos schismaticos ob Paschæ diuersum ritum sit numerandus. Iam verò reliquum est, vt de propagatione **B** fidei Christianæ ad Anglos sub Osualdo per eundem Aidanum facta cœptam historiam prosequamur. Sunt ea quidem admiranda, summaque laude digna, videre scilicet Regem ipsum exhibentem nouo Apostolo munus interpretis. Ait enim Beda : Pulcherrimo sæpe spectaculo contigit, vt Euangelizante Antistite, qui Anglorum linguam perfectè non nouerat, ipse Rex suis ducibus ac ministris interpres verbi existeret cælestis; quia nimirum tam longo exilij sui tempore linguam Scotorum iam plenè didicerat.

² Beda ibid.
OSVALDVS
REX INTER
PRETIS LO-
CO INSER-
VIT EPISCO-
PO PRAEDI-
CANTI.

CHRISTIA-
NI CVLTVS
PROPAGA-
TIO IN AN-
GLIA.

Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire in Britanniam, atque illis Anglorum prouinciis quibus regnauit Rex Osualdus, magna deuotione verbum fidei prædicare, & credentibus gratiam baptismi quicumque sacerdotali erant gradu præditi ministrare. Construebantur ergo ecclesiæ per loca, confluabant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes : donabantur munere regio possessiones & territoria ad instituenda **C** monasteria : imbuebantur præceptoribus Scotis paruuli Anglorum, vnà cum maioribus, studiis & obseruatione disciplinæ regularis. Nam monachi erant maximè qui ad prædicandum venerant, monachus ipse Episcopus Aidanus, utpote de insula quæ vocatur Hydestinatus, cuius monasterium in cunctis penè Septemtrionalium Scotorum & omnium Pictorum monasteriis non paruo tempore arcem tenebat, regendisque eorum populis præerat.] Et post multa de eodem monasterio, hæc de Aidani virtutibus :

³ Bed. lib. 3. c. 5.

AIDANI EP-
ISCOPI
VITA APO-
STOLICA.

Inter alia viuendi documenta saluberrimum abstinentiæ vel continentiæ clericis exemplum reliquit : cuius doctrinam id maximè commendabat omnibus, quòd non aliter quam viuebat cum suis, ipse docebat : nihil enim huiusmodi querere, nihil amare curabat. Cuncta quæ sibi à Regibus vel diuitibus sæculi donabantur, mox pauperibus qui occurrerent, erogare gaudebat. Discurrere per cuncta & urbana & rustica loca, non equorum **D** dorso, sed pedum incèssu vectus, nisi si maior fortè necessitas compulisset, solebat : quatenus vbiicumque aliquos vel diuites vel pauperes incedens aspexisset, confestim ad hos diuertens, vel ad fidei suscipiendum sacramentum, si infideles essent, inuierent; vel si fideles, in ipsa eos fide confortaret, atque ad eleemosynas bonorumque operum executionem & verbis excitaret & factis.

In tantum autem vita illius à nostri temporis segnitie distabat, vt omnes qui cum eo incedebant, siue attonsi siue laici, meditari deberent, id est, aut legendis scripturis aut psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus illius & omnium qui cum eo erant fratrum, vbiicumque locorum deuenissent. Et si fortè euenisset (quod tamen raro euenit) vt ad Regis conuiuium vocaretur; intrabat cum vno clerico aut duobus : & vbi paululum reficiebatur, accelerabat ocyus ad legendum cum suis, siue ad orandum exire. Cuius exemplis informati, tempore illo, religiosi quique viri ac femine consuetudinem fecerunt per totum annum, excepta remissione **E** Quinquagesimæ Paschalis, quarta & sexta sabbati ieiunium ad nonam vsque horam protelare. Numquam diuitibus honoris siue timoris gratia, si qua deliquissent, reticebat, sed aspera illos inuestione corripiebat.] Hæc & alia præstans Aidanus, optimè Apostolici viri numeros explebat. At de Rege ista

⁴ Bed. lib. 3. c. 6. subdit idem Beda :

Huius igitur reuerendissimi Antistitis doctrina Rex Osualdus cum ea cui præerat gente Anglorum institutus, non solum incognita progenitoribus suis regna cælorum sperare didicit; sed & regna terrarum plusquam vlli maiorū suorum ab eodem vno omnipotentī Deo, qui fecit cælum & terrā, consecutus est. Deniq; omnes nationes & prouincias Britanniæ, quæ in quatuor linguas (id est, Britonum, Pictorū, Scotorum, Anglorū) diuisæ sunt, in ditio-

A in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus, nihilominus (quod mirum dictu est) pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus, & largus fuit. Denique fertur, quòd tempore quodam, cum die sancto Paschæ cum præfato Episcopo confedisset ad prandium, positusque esset in mensa coram ipso discus argenteus regalibus epulis refertus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, intrasse subito ministrum ipsius, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, & indicasse Regi, quia multitudo pauperem vndecumque adueniens maxima per plateas sederet, postulans aliquid eleemosynæ à Rege. Qui mox dapes sibi met appositas deferri pauperibus, & discum confringi atque eidem minutatim diuidi præcepit. Quo viso, Pontifex qui allidebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait : Numquam inueterascat hæc manus. Quod & ita iuxta votum benedictionis eius prouenit. Nam cum interfecto illo in pugna, manus cum **B** brachio à cetero essent corpore resectæ, contigit vt hæc manus incorruptæ perdurent : denique in vrbe regia, quæ à Regina quondam vocabulo Bebbæ cognominatur, loculo inclusa argenteo, in ecclesiâ sancti Petri seruantur, ac digno à cunctis honore venerantur. Huius industria Regis, Deiorum ac Berniciorum prouinciæ, quæ eatenus ab inuicem discordabant, in vnã sunt pacem, & velut vnum compaginata in populum. Erat autem nepos Eduini Regis ex sorore Acha, dignumque fuit vt tantus præcessor talem haberet de sua consanguinitate & religionis heredem & regni] hæc de his Beda : reliqua autem de latiori propagatione fidei Christianæ apud Anglos facta sequenti anno dicturi sumus, quòd ratio id temporis postulet.

LAVDES OS-
SVALDI
REGIS.

IESV CHRISTI

HONORII PAP.

HERACLII IMP.

C

ANNVS

ANNVS

ANNVS

635.

10.

26.

Qui sequens est Redemptoris annus trigesimusquintus post sexcentésimum, Indictione octaua, fuit malorum quæ in eo acciderunt memoria posteris etiam luctuosus, obsidione videlicet sanctæ ciuitatis Hierusalem, quæ postea sequenti capta est, infelix, & clade Romani exercitus. Non possunt, cum grauissima vrgent mala, non statim conuerti oculi ad eorum originem, ex qua fluxerunt, respiciendam ac detestandam, in ipsam inquam Imperatorem derelictum à Deo, cum ipse ob impietatem prius ab eo recessit. Ingiatus Heraclius, cum post Persas diuino auxilio debellatos, post tanta tot annis **D** continuata accepta ingentia à Deo beneficia, erga religionis puræ cultum debuisset esse propensior, Catholicamque pietatem custoditam tueri ac sollicitius propagare : tunc factus ipse Catholicæ desertor Ecclesiæ & transfuga, aduersus Catholicos pro hæreticis bella parans ac renouans, Dei in se suosque iam conuertit, fuitque à Deo infelix penitus destitutus, cum hæreticis ipse miser inhæsit, dumque oppugnaturus pietatem, parauit ille Concilia malignantium, Deus in Romanum Imperium barbaros Arabes ac Sarracenos excitauit, quibus & fanit quantumlibet impiis, in delendis sæpissimè eiusdem Imperatoris Heraclij exercitibus : cum tamen nec tot cladibus singulis annis exagitatus, è letali somno excitatus, euigilans ipse resipuerit. Sed quæ Annales reddant, rudi licet Minerua, sincera tamen veritate, videamus : hæc enim in iisdem ex Theophane hoc anno descripta leguntur :

HERACLII
IMPIETA-
TIS DETE-
STATIO.

E Anno vigesimosexto Imperij Heraclij aciem direxit Haumar princeps Arabum atque Sarracenorum contra Palæstinam, & obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore, cepit eam verbo] pactis cõuentis scilicet. At de ipsa ciuitatis captiuitate agendum anno sequenti, quo fieri contigit. Subdunt post hæc Annales de aliis hoc anno damnis illatis Romano Imperio ab iisdem Sarracenis, his verbis : Eodem quoque anno misit Haumar in Syriam, & subegit totam Syriam Sarracenis, Sergius autem dux Romanorum exercitus, Cæsarea Palæstinæ veniens cum exigua militum manu, primus ipse cum exercitu interficitur.] hæc tantum de his annales, paucis quidem maia ingentia perstringentes. Quod autem ad ipsam obsidionem sanctæ ciuitatis pertinet, de ea meminit eiusdem ciuitatis Episcopus Sophronius in homilia quam habuit in die Natalis Domini hoc eodem tempore quo Hierosolyma obsessa est; dum luget, quòd suo loco celebrare cum suis non posset Natalitium Domini, Bethlehem scilicet; eo quòd obsessa à Sarracenis ciuitas esset, & Bethlehem

HIEROSOLYMA OB-
SIDETVR.
ET SYRIA
OCCVPATVR
A SARRACENIS.
⁵ Cæren. hoc
anno in fine.

*Exatoin. 2.
Biblioth. sanct.
Pair.
LAMENTA-
TIO SOPHRO-
NII IN DIE
NATALIS
DOMINI.

lehem in manibus hostium. Porro illa dumtaxat ex ea hic describemus, quæ ad eandem A Hierosolymitanæ sanctæ ciuitatis obsidionem pertinent: post multa enim de eadem so- lemmitate quàm eloquentissimè dicta, ista subiicit, cum de Bethlehem meminit: Nos au- tem propter innumera peccata nostra, grauissimaque errata, earum rerum contemplatio- ne indigni effecti, cursu illuc contendere, præstoque adesse prohibemur, sed vel inuiti & nolentes domi manere cogimur, nullis sanè corporis vinculis adstricti, verùm Sarraceni- co metu absterri & compediti, tristitiaque nostra quidem infelicitate digna, indigna au- tem bonis quæ nobis alioqui debebantur, veluti tempestate quadam iactati. Quandoquid- em si miseria nostra bonis illis digna fuisset, omnino nos quoque prope loca illa positi (nec enim à longinquo illa aspiciamus) cum pastoribus choros duceremus, & cum Magis dona Deo afferremus, & cum Angelis odam illam, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, decantaremus. Verùm enim uero eiusmodi voces vel hoc B loco depromere inoffensè sinimur: at ipsum verò præsepe & specum illam verè sublimem cælestemque contueri, & cæli terræque Regem coram istuc contemplari, tamquam specta- culo huiusmodi indigni, omnino vetamur.

Verè generis nostri principem, primumque parentem Adamum, à paradisi habitatione miserabiliter proscriptum, hic imitamur: etenim ob nefaria peccata lapsusque quæ praua præposteraque mente subinde designamus, tam graua, vel multo quoque grauiora tristio- raque patimur, quàm ille. Nam ut ille è paradisi deliciis proscriptus, exulque factus, & grauissima irruocabili que Dei sententia inde eiectus, oculis quidem paradisi hortum vsurpabat (è regione enim illius habitabat) ad ipsum autem denuò regredi non valebat, ut qui flammeam illam versatilemque romphæam, quæ aditum ad huiusmodi locum præ- cludebat, ipsumque ob designatum præuaricationis peccatum bono illo ardentem cupito C orbabat, ob oculos versati cerneret: ita nos quoque hodierna die mulamur. Quando- quidem ciuitatem Bethlehem, quæ Deum excepit, vicinam habemus, neque in ipsam ta- men ingredi permittimur, non quidem ardentem illam versatilemque paradisi rom- phæam conspicantes, sed efferatam, planeque barbaram, atque omni re vera crudelitate plenum Sarracenorum gladium extimescentes. Hic enim gladius horrendum fulminans, cædemque spirans & intentans, beatæ illius visionis exortes nos reddit, domique citra vl- teriorem progressionem manere compellit. At verò licet Agarenorum sicæ æquè nunc fulminet, ac romphæa illa quæ paradisi ostium quondam asseruabat: at tamen si nos vo- luerimus, hoc est, si conuersi, Deum nostri causa natum per studiosa opera ex animo quæ- siuerimus, ut antea fuerat, sedata mox & mitis euadet. Si inquam nos peccatorum flam- mas per penitentiam resinxerimus, & Deum optimum maximum propter nos & secun- D dùm nos natum religiosè coluerimus, operumque quæ ille execrari solet, studium inter- miserimus, ardoris sui sensum facile deponet.

Qua, quæso, fronte ad Deum accedere audemus, qui nullam neque animi fecundi- tatem, neque corporis castimoniam muneris loco deferimus? Quomodo ipsi appropin- quare non veremur, qui operum quæ illi lætitiæ & voluptatem parere dignoscuntur, sua uolentiam nullam obtinemus; præsertim cum flagitiosorum operum grauolentiam infestissimè odisse non ignoremus? Metuo autem, magnoque tremore constringor, ne qui Orthodoxam fidem habere videmur, non secundum illam quoque laborare depre- hendamur: ut qui eam solam, hoc est, ab honestarum actionum coniugio seiunctam, bo- norumque operum comitatu destitutam oberrare permiserimus. Si enim fides, studiosa fragrantium operum actione orbata, secundum Iacobum ^b fratrem Domini, qui huius quo- que gregis pastor aliquando extitit, est mortua: quomodo nos rectum cursum tenebimus, qui fidem operibus quasi alis quibusdam exornare non curamus? & inferius in eadem sententia persans, ista subdit: Si itaque paternam illius voluntatem fecerimus, veramque & Orthodoxam fidem constanter retinuerimus, Ismaelitarum romphæam facili negotio amolierimur, Sarracenicamque sicam à nobis auertemus, & Agarenorum arcum confrin- gentus, & diuinam Bethlehem non longo post tempore contemplabimur, & quæ in illa sunt admirabilia contuebimur.] & inferius post multa de incarnationis mysterio sapienter dicta, in eodem versatus argumento hæc addit:

Fratres, festum diem nos hodie obimus, etiam si magna cum tristitia illud faciamus; ut qui locum, in quo Deus Verbum & Dominus per exortum, qui verbis explicari nequit, apparuit, propinquum habeamus, neque ad illum tamen accedere valeamus. Sanè idem ferè

A fere hic nobis vsu venit, quod diuinissimo Moyfi. Hic enim in montem præcelsum subue- ctus, promissionis terram oculis quidem vsurpabat, auidissimeque in illam ingredi cupie- bat: verùm quòd virgæ suæ verberare aquarum fluenta & riuos è petra educturus, Deum non benedixisset, nequaquam hoc ingredi permittus est. Et ille quidem ad eum modum terra multum desiderata orbat, maroreque exhaustus, hinc ad Deum migravit. Nos autem, qui his non dissimilia patimur, quid faciemus? Nam etsi de cælestibus donis animo volu- pratem capimus & lætamur, & religiosè nos oblectamur, & quasi continuum gaudium haurimus: contristamur tamen & turbamur non parum, quod locum cominus aspiciere non licet, ibique festiuum conuentum agitare, vbi vera illa lux orta est, vbi æterna vita flo- ruit, vbi tandem donorum & gratiarum omnium thesaurus aspectabili forma apparens, omnes qui cum fide & pietate inuentur, illustrat & recreat, cælestique gaudio vberrimè exatit, ac tales eis opes impertitur, quæ neque defluunt, neque deficiunt; efficitque ut non absque gaudio & oblectatione cum Angelis, pastoribus, & Magis, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, concinant.

Non Adamo tantum primo generis nostri parenti, diuinoque Moyfi miserè admodum hodierna luce assimilamur; verùm Dauidis quoque Dei parentis sortem cum primis exactè exprimimus, ut qui iisdem penè difficultatibus hoc tempore inuoluamur, obstaculisque præpediamur, quibus olim ille. Etenim ^b Dauid in Regem à Deo assumptus, cum Philis- thæorum acie vndique circumiecta aliquando coerceretur, spiritali siti, quali forsan nos modo, arens ardensque salutarem aquam ex cisterna quæ erat in Bethlehem, bibere deside- rabat. A qua autem, quam mysticè ille expebat, & viua erat, & omnes quæ ex ea bibebat, diuina virtute viuos efficiebat. Si scires ^b donum Dei (aiebat Christus, fons ille vitæ num- quam deficiens, ad Samaritanam) & quis est quis dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsan pe- tiisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.] & inferius:

Si ergo iusti, & propheta, & Angeli, Christi natiuitatem & locum, in quo exoptatissimus eiusdem ortus contigit, contueri desiderabant & desiderant: quid mirum est, si nos abiecti minimique, qui eiusdem religionis & pietatis participes, Orthodoxæque fidei coheredes effecti sumus, ardentem istuc desideremus. Et quænam causa, quæso, diuinum Dauidem, cum & germanus Bethlehemita esset, ortumque è Deifera Bethlehem duceret, impediēbat, quo minus Bethlehemitæ cisternæ aquam, quam tantopere expebat, tantaque auiditate sitiebat, biberet: eadem prorsus, quæ nos hoc tempore. Nam & ipse quoque æquè ac nos modo, ob hostilem metum, ad sacram Bethlehem cursu contendere, aquamque concupi- ram haurire prohibebatur (Quid enim homini contingere potest miserabilius, quàm bo- num desideratum ob oculos positum habere, neque desiderato tamen frui posse?) Quan- doquidem tunc temporis quoque, se inde ac nunc, Philisthæorum statio Bethlehem ob- sidebat: eaque res illum, quemadmodum nos quoque hac tempestate, quo minus bonum illud vsque adeò beatum & desideratum (quippe quo nihil nobis obtingere potuisset felicius, aut honoratius, aut delectabilius) consequamur, impedit & absterret, ne ad diuinam Bethlehem accederet, absterrebat & impediēbat.] & inferius:

Tenemur profecto desiderio & siti æquè nos torrente, atque altera illa torrebat Regem: videre autem aquam (ut decantatus ille Dauid) & vel solo aspectu animam visumque, inde pa- scere propter Sarracenorum metum omnino non valemus. Etenim impiorum Agarenorum statio æquè nunc (ut dictum est) illustrè Bethlehem occupat & obsidet, ut quondam Philisthæo- rum: nec vllū prorsus transitum ad illam indulget. Interminatur enim cædē & interitum, si quis ad sanctam illam ciuitatem egredi, diuinissimamque ac nobis optatissimam Bethlehem appropinquare ausus fuerit. Quare intra ciuitatis huius portas conclusi, necnon in diuino hoc Dei genitricis templo constituti, festum hunc diem, anniuersariamque solemnitatem non citra tristitiam obimus, publiceque celebramus.] hæc autem & alia plura id genus hoc anno die Natali Domini pro concione Sophronius, quæ rem accuratè consideranti valeat lacrymas elicere copiosas, dum recogitat, cuncta loca sancta, quæ erant extra Hierosoly- mam, feris barbaris Sarracenis fuisse exposita, id è moenibus spectantibus miseris ciuibus.

Sed dum tot tenebræ occupant Orientem, lux Euangelica fulgentibus radiis co- ruscet in Occidente, dum apud gentes quæ Deum ignorabant, splendor Euangelicæ præ- dicationis ab Apostolica sede refulsit. Eo tempore (inquit Beda) gens Occidenta- lium Saxonum, qui antiquitus Genissi vocabantur, regnante Cynigilfo, fidem Chri- sti suscepit, prædicante illis verbum Pyriño Episcopo, qui cum consilio Papæ Honorij

LUCTVS SO-
PHRONII
DE BETHLE-
HEM A SAR-
RACENIS
POSSESSA.

2. Reg. 29.

1. Ioan. 4.

Beda histor.

Anglor. lib. 3.

6. 7.

AB HONORIO PAPA

MITTITUR

S. BYRINVS

IN ANGL.

venerat in Britanniam, promittens quidem se, illo praesente, *Honorio Papa scilicet*, in intimis ultra Anglorum partibus, quo nullus doctor praecessisset, sanctae fidei semina esse sparsum. Vnde & iussu eiusdem Pontificis per Asterium Genuensem Episcopum in Episcopatus consecratus est gradum. Sed in Britanniam perueniens, ac primo Geuissorum gentem ingrediens, cum omnes ibidem Paganissimos inueneret, vtilius esse ratus est ibi potius verbum Dei praedicare, quam ultra progrediens, eos quibus praedicare deberet, inquirere. Itaque euangelizante illo in praesentia prouincia, cum Rex ipse catechizatus fonte baptismi cum sua gente ablueretur, contigit tunc temporis sanctissimum ac victoriosissimum Regem Nordhumborum Osuualdum affuisse, eumque de lauacro exeuntem suscepisse: ac pulcherrimo prorsus & Deo dignus consortio, cuius erat filiam accepturus in coniugem, ipsum prius secunda generatione Deo dedicatum sibi accepit in filium. Donauerunt ergo ambo Reges eidem Episcopo ciuitatem quae vocatur Dorcina, ad faciendam inibi sedem Episcopalem: vbi factis dedicatisque ecclesiis, multisque ad Dominum pro eius labore populis aduocatis, migravit ad Dominum, sepultusque in eadem ciuitate.] haec Beda vsque ad obitum sanctissimi viri, plurima paucis facta perstringens. Extant autem eiusdem sancti Acta, quibus & praedicatio eius nota temporum consignatur, nimirum anno trigesimo octauo ab ingressu Augustini in Angliam, ab aduentu Domini anno sexcentesimo trigesimo quinto, qui praesens est annus. Sed praetermissum a Beda ingens viri Apostolici miraculum Apostolo dignum, ex iisdem Actis hic describendum putauimus: sic enim ibidem enarratur:

REX GIVIS-
SORVM
CHRISTIA-
NVS EFFI-
CITVR.

Apud. Sm.
die 3. Decemb.

INGEN S
MIRACV-
LVM BYRI-
NI APOSTO-
LICI VIRI.

Ioan. 6.
Luc. 5.

HONORII
SOLERTIA
IN CONVER-
SIONE GEN-
TIVM.

Ad littus Britannici freti arrepto itinere perueniens, ascensus nauem, diuina celebrat mysteria, sibi suisque viaticum parans, salutaris hostiae pia libamina Deo obtulit. Vrgente vero nauigationis articulo, ad nauim festinans introducit: & insurgente vento, dum alta fulcarent pelagi, reminiscitur Byrinus, se rem praecipue caram amisisse, & nautis vrgentibus impeditum, in littore, vnde abcesserat, reliquisse. Dederat enim ei Honorius Papa pallam, super quam corpus Christi consecrabit, & in qua corpus Dominicum inuolutum & ad collum suspensum semper secum ferebat, atque inter sacra sancta mysteria super sanctum altare ponere consuevit. Fide igitur armatus, in mare descendit, Deum auctorem habens per mare securus incedit, & recepto quod reliquerat, ad nauem regreditur: offendit autem illam quasi immobilem stantem, cum paulo ante per vndas maris velociter currentem reliquisset. Vt autem in eam ingressus est, nec vna quidem in vestimento eius aquae gutta deprehensa est. Id nautae videntes, flexit genibus, tamquam Deum cum adorauerunt, & complures ex eis ad fidem Christi, praedicante illo verbum Dei, conuersi sunt.] quod quidem adeo magnum fidei experimentum ab Apostolico viro Deus edi voluit, quo sciretur, nihil habere minus ab Apostolis gratiarum, qui legitime susceptum Apostolicum munus obeunt. Porro haec tanta peragendi data est a Deo Byrino fiducia, ne sacrosanctum Christi corpus inuolutum palla relictum in littore, ibidem remaneret. Vides perseuerasse haecenus apud fideles valde pios pristinum illum morem, qui a S. Ambrosio describitur in funere Satyri fratris, portandi scilicet in itinere terra marique sacrosanctam Eucharistiam sudario inuolutam: quam piam consuetudinem sicut feruens religio introduxit, ita & religio aequae sancta subduxit: suadebat illud tunc fides, quod postea reuerentia dissuasit: utrobique commendandi fideles, sicut in utroque apparet Apostolorum praedicata fiducia, & commendata modestia, siue cum nolunt ad momentum carere Christi praesentia, siue (vt fecit Petrus) repellendo eum a se, cum dixit: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine.]

Sed non praetercat Honorij Romani Pontificis numquam satis laudata solertia, qui exemplo eius quem coluit, Gregorij praedecessoris, ad Gentium conuersionem Apostolicum rete longè lateque ad Oceanum vsque mare per Apostolicos viros a se missos extendit, & opportunè quidem: postquam enim tam a Sarracenis, quam ab haereticis Imperatoribus pessumdari Orientem vidit, & cum tota nocte densa obcurata erroris caligine ibi piscatus, nihil cepisset, ad imperium Domini in capturam piscium alibi laxat rete. Tolerauit expectauitque Pontificia indulgentia dissidentes Orientales, ne dissensionum fluctibus mergerentur: dum interim abusi illi benignitate pastoris, clandestinis aggressionibus quaterè fidem Catholicam pertinaciae arietibus non cessarent contra praeccepta ipsius Honorij, qui de nouitate vocum, scribens ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, silentium indixisset. Quod verò nondum aperte sciretur fauere haeresi Imperator; quodque tres pariter

Patriar-

A Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & Constantinopolitanum eundem propagare errorem non adhuc perspicue innotuisset, sed & cum insuper Sarracenorum armis Oriens laboraret, cogendi Concilij oecumenici tempus haud opportunum esset; cumque adhuc velamentis pietatis fraude contexta, necdum zizania matura ad messem, vt diuidi possent a segete, perspicua apparent: Honorius (vt dictum est) ista praeteriens, ad Gentium conuersionem Apostolicum rete conuertit; quod, annuente Domino, plenum magnis piscibus traxit ad littus.

B Annus Redemptoris sexcentismus trigimus sextus, Indictione nona, Christianae religioni lugubris illuxit, quo ciuitas sancta, in qua operatus est Deus salutem in medio terra, anno secundo obsidionis capitur a Sarracenis Christianae religionis infensissimis hostibus, ab iisdemque non paucis annis, vt a Persis, captiua tenetur, sed vsque ad annum Domini millesimum nonagesimum nonum, post annos quadringentos sexagintatres, ex quo a fidei hostibus fuerat occupata: quae & (proh dolor!) numquam e collo tyrannicum iugum excussisset, neque excussura fuisset vnquam armis Imperatorum Orientalium torpore languentium, nisi ab extremis orbis partibus Francorum ardens pietas caelesti munita auxilio, magna animi fortitudine id aggressa feliciter perfecisset. Sed quid de his nobis Annales referet, audiamus. Ad praesentem namque annum spectant, quae ex Theophane sunt anno superiorum narrata his verbis: Haumar direxit aciem contra Palaestynam, & obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore, cepit eam verbo, *pacis conuentis scilicet*. Sophronius namque Hierosolymitanus summus sacerdos verbu accepit ad totius Palaestinae securitatem. Iegisse enim ipsum liquet, vt Christianis liceret secure quae sunt Christianae religionis sacra peragere ita Tyrius Episcopus & alij tradunt. Sed pergit Theophanes:

HIEROSO-
LYMA CA-
PTA A SAR-
RACENIS.

Cum Haumar sanctam ciuitatem fuisset ingressus, cilicinis ex camelis & sordidis indumentis amictus, simulationemque satanicam ostentans, templum exquisiuit, quod Salomon construxerat, ad blasphemiam suae oratorium construendum videlicet. Hoc aduertens Sophronius, ait: In veritate istud est abominatio desolationis, quae dicta est a Daniele propheta, stans in loco sancto. Multisque lacrymis hic pietatis propugnator Christianam defleuit plebem.] Puto equidem sanctissimum Patriarcham aliquid amplius mente spectasse, quam oculis, praenouisseque gentem illam Mahometicam vere abominationem esse desolationis (quantum a Deo permissum esset) Christianae religionis: Haumar autem, vt pote affinem genti Hebraeorum, luxisse templi Salomonis destructionem habitu corporis in vestibus luctuosus: quae nobrem vt eas deponeret, vix tandem idem Sophronius persuasit, nam subdit Theophanes: Dum vero illic Haumar esset, rogauit eum Episcopus accipere sindonem cum indumento & indui: at ille non patiebatur ea portare. Vix ergo persuasit his vestiri, donec sua lauarentur, & iterum reddidit ea Sophronio, & vestitus est proprijs.]

HAVMAR
TEMPLVM
SVAE SE-
CTAE CON-
STRVXIT.

Sed quid de Sophronio? eius extrema mox adiicit Theophanes: Verum, inquit, inter haec Sophronius obiit, qui verbo & actu Hierosolymitanam ornauit Ecclesiam; qui contra Heraclij & fratrum eius Monothelitarum, Sergij scilicet & Pyrrhi, decertauit errorem.] Cui enim videret sancta a canibus proculcari, quanto putas eum marore esse confectum, ac quibus luxisse lacrymis, & lugubribus nouum Hieremiae threnis lametatum esse tantam cladem vnde merito, vt Elias, petierit animae suae vt moreretur, & non secus atque Heli, non substitere amplius, vbi captam audiuit Arcam Domini, neque illi superstes esse cupierit.]

SOPHRO-
NIIPATRI-
ARCHAE
HIEROSOL.
OBIVS.

E Magno quidem totius Ecclesiae Catholicae dano Sophronius viuere desinit, qui aduersus Monothelitas solus (vt vidimus) haecenus insurrexisset, ac scriptis dictisque strenue decertasset: hoc namque ad cumulū malorum accessit, vt qui impietati resisteret, e medio tolleretur: quo sublato obice, quae non tentaret Imperatoria potens manu, & triū Patriarcharum supra praedidio haereticorum scelerata? Verū licet Sophronius ex hac vita discesserit, tamen rectae fidei hereditate ad suos discipulos aliquos Palaestinos Episcopos propagauit, vt apparet ex relatione Stephani Episcopi in Synodo Romana sub Martino Pontifice facta in Secretario secundo: licet idem tradat, post Sophronium nullū alium ad ea tempora fuisse suffectū Hierosolymis Orthodoxum Episcopum, sed inuasisse Ecclesiam illam haereticum hominem, de quo ista ibi: Sergius namque quondam Ioppenis Episcopus, post recessum gentis Persa-

MAGNO
DAMNO SO-
PHRONIVS
VIVERE DE-
SIIIT.

CHRISTI
636.HONORII PAP.
II.HERACLII IMP.
27.

Petrarem, loci conseruationem sedis Hierosolymitanæ arripens non quidem per Ecclesiasticam auctoritatē, sed sæcularem potestatem, contra canones, ibidem ad sedē Hierosolymitanam pertinētes aliquos Episcopos ordinauit, & cum ipse minimè fuerit ordinatus, alios ordinare præsumpsit.] hæc ipse, qui subiicit eisdem pseudopiscopos se adiunxisse Paulo Patriarchæ Constantinopolitano hæretico, quo ab illo in Episcopatu continerentur.

Accidit planè vt ad luctum fidelibus Orthodoxis vndique fluere argumenta, quod loca sancta conculcarentur à perfidis Sarracenis, quod tanto pastore illa esset orbara Ecclesia, quodque hæreses inde sibi quærent incrementa. Sed & illud Hierosolymitana clades attulit detrimētum, quod æquè cum ciuitate Sophronij scripta naufragium passa sint, quorum per pauca dumtaxat veluti racemi post vindemiam nobis hætenus reliqua sunt, duæ videlicet homilia, quarum altera in Natali Domini est habita, de qua superius mentio facta est, altera de sanctis Angelis: scriptorum verò ipsius aduersus Monothelitas epistola tantum illa ad Honorium atque Sergium superest in texta Actis Sextæ Synodi. Ceterum ex paucis his nobis relictis nobilissimi & diuinitus afflati ingenij monumētis, qualis quantusque vir fuerit doctrina egregiè & eloquentia præditus, satis intelligi posse videtur: vt planè inter nobiliores Orientalis Ecclesiæ magistrōs merito censatur adnumerandus. Porro cum non doctrina tantum, sed & sanctitate percelebris innotuisset, eius natalis dies posteris annuatim celebrandus ab Ecclesia Catholica in tabulis Ecclesiasticis * fuit adscriptus. Sed iam ad res Occidentalis Ecclesiæ conuertamus orationem.

* Martyrolog.
Rom. die 11.
Martij.

CONCIL.
TOLETAN.
QUINTVM

Hoc anno, Era sexcentesima septuagesima quarta celebratum habetur Concilium Toletanum, dictum quintum, Episcoporum viginti, anno primo Cinthilani Regis; cuius extant canones nouem, iidemque pro Regis salute stabilitateque regni sanciti, vt inter alios ille, quo iubetur, vt maledicens Regi, excommunicationis poena mulctetur.

S. ISIDORI
OBITVS, ET
VIRTUTES.

Quod autem huic quinto Toletano Concilio (sicuti quarto) minimè interfuisse reperitur sanctus Isidorus: id accidit, quod hoc eodem anno traditur esse defunctus; de quo ista Tudensis habet in Cinthilano Rege: Anno primo Regis Cinthilani, doctor & legum lator Hispaniarum Isidorus stans in ecclesia, peracto sermone ad populum, & expandens manus, benedicens omnibus, Deo hætenus sibi traditum gregem commendans, felicissimo somno obdormiuit in Domino. Decoratus quippe extitit sanctitate, spiritu prophetiæ clarus, in eleemosynis largus, hospitalitate præcipuus, corde serenus, in sententia verax, in iudicio iustus, in prædicatione lætus, in lucrandis Deo animabus studiosus, in expositione Scripturarum cautus, in consilio prouidus, in actu humilis, in mensa sobrius, in oratione deuotus, honestate præclarus, semper pro Ecclesiæ & veritatis defensione mori promptus, & in omni bonitate conspicuus. Prætera pater extitit clericorum, doctor & sustentator monachorum ac monialium, consolator mærentium, tutamen pupillarum ac viduarum, attritor superbiorum, persecutor & malleus hæreticorum.

* humilitatem
* quarta

Rexit Archiepiscopatum Hispalensem quadraginta annos, diuersis fulgens miraculorum signis, primaria dignitate florens, & Romani Papæ in Hispania vicem gerens. Sacerdotibus, Regibus, & populis diuinas & humanas leges tradidit, & Romano Pontifici humiliter obedire præmittentibus maledictionem intulit, & eos à fidelium separauit confortio: multis librorum voluminibus editis * . . . etiam conseruauit, & in pace quieuit. Era sexcentesima septuagesima * ad Synodum Episcopos conuocauit, & ore prophetico eis sui obitus diem, & Hispanis futura prædixit: fidus honestatis, lux morum, Sol probitatis vir facer ille Isidorus, per quem floruit alma fides, & c.] addit autem in fine, ipsum ex stirpe Gothorum progenitum, natumque patre Seueriano Duce Carthaginensi. Quod autem ad scripta ab eo pertinet, hic eorum catalogus recensendus est ex S. Ildefonso Archiepiscopo Toletano, qui hæc ait:

S. ISIDORI
SCRIPTA.

Isidorus post Leandrum fratrem Hispalensis sedis prouinciæ Bæticæ cathedram tenuit, vir doctrina simul & ingenio pollens: nam tantæ fecunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, vt vbertas admiranda dicendi ex eo in stuporem verteret audientes; ex quo audita is qui audisset, non nisi repetita sæpius commendaret. Scripsit opera eximia & non pauca, id est, librum de genere officiorum, librum procemiorum, librum de ortu & obitu Patrum, librum commentationis, quem, Synonyma, vocitauit, libros duos ad Florentiam sororem suam contra nequitiam Iudæorum, librum de natura rerum ad Sisibutum Principem, librum differentiarum, librum sententiarum. Collegit etiam ex diuersis auctoribus, quod ipse cognominauit, Expositiones sacramentorum: quibus in vnum congestis,

CHRISTI
636.HONORII PAP.
II.HERACLII IMP.
27.

gestis, idem liber dicitur Quæstionum. Scripsit quoque vltimo ad petitionem Braulionis Casaraugustani Episcopi librum Etymologiarum, quem cum multis annis conaretur perficere, in expleto opere diem extremum visus est conclusisse: Claruit temporibus Reccaredi, Viterici, Gundemari, Sisibuti, Suinthilani, & Sisenandi, annis fermè quadraginta tenens Episcopatus honorem, insignemque doctrinæ sanctæ gloriam, pariterque decorem,] hucusque Ildefonsus. Tudensis verò agens de successore ipsius S. Isidori, ista subiungit:

Successit beatissimo Isidoro Theodiscus natione Græcus, varietates linguarum doctus, exterius locutione nitidus, veriùs autem (vt exitus demonstrat) sub ouina pelle lupus voracissimus: nam libros quosdam de naturis rerum & arte medicina, necnon de arte notoria, quos pater Isidorus facundo stylo composuerat, necdum ad publicum venerant, modum * fidei corrupit, refecans vera, & inferens falsa, atque per quemdā Arabem nomine Auicennam de Latino in Arabem transtulit. Hic in iis & aliis pluribus infidelis inuentus, & erroneus in articulis fidei comprobatus, per Synodum ab Archiepiscopali dignitate degradatus est: asserbat enim Dominum nostrum Iesum Christum cum Patre & Spiritu sancto non esse vnum Deum, sed potius adoptiuum. Hic (vt dictum est) priuatus honore sacerdotij ad Arabes transit, & sectæ pseudoprophetæ Mahometi adhæsit, & plura docuit detestanda sub Imperatore Heraclio. Tunc temporis dignitas primatus translata est ad Ecclesiam Toletanam.] hæc Tudensis, quem ex scriptum ex prototipo nobis concessit Franciscus Pegna mei amantissimus Rotæ Auditor. Verum hæc de Theodisci priuatione Episcopatus ante triennium sedis explerum oportuit contigisse: siquidem legitur Honoratus Hispalensis Episcopus sexto Tolerano Concilio post biennium subscripsisse.

S. ISIDORI
PSEUDO-
SUCCESSOR.

Porro eodem tempore quo Isidorus, etiam Iustus Toletanus Episcopus ex hac vita discessisse videtur: etenim qui Concilio quarto Toletano interfuit cum Isidoro, loco ipsius huic quinto præsens fuit successor Eugenius. Quamobrem sicuti sunt persoluta postrema S. Isidoro ante Synodum hanc vita functo, ita persoluamus & Iusto, de quo agit S. Ildefonsus, qui in catalogo virorum illustrium quem texuit, numerans Toletanos Antistites Metropolitanos prouinciæ Carthagenensis, non vitam ipsorum integrè scribens, sed veluti quibusdam elogiis eorum memoriam singillatim profecutus, primo loco collocat Audentium, cui successisse dicit Austurium virum sanctum. Sed dicturi de Iusto, non prætereamus quatuor eius prædecessores memoria dignos, quorum elogia ab Ildefonso conscripta nobis exhibet scriptus Vaticanus codex his verbis:

TOLETANI
EPISCOPI
EX S. ILDEFONSO.

Austurius * post Audentium Toletanæ vrbs sedis Metropolis prouinciæ Carthagenensis Pontifex successor obuinit, vir egregius, assignans opera virtutum plus exemplo viuendi, quam calamo scribentis. Hic & sacerdotio beatus & miraculo dignus: quia quibus iungeretur in cælo, eorum terreno reperire membra meruit in sepulchro. Nam cum sedis suæ sacerdotio fungeretur, diuina dicitur reuelatione commonitus Complutensi sepultos municipio (quod ab vrbe eius fermè sexagesimo milliario situm est) Dei martyres perscrutari. Qui concitus accurrens, quos & tellus aggeris & obliuio temporis presserat, in lucem & gloriam terrenæ cognitionis prouehendos inuenit. Quibus inuentis, redire ad sedem reuolvens, seruitute simul & assiduitate sanctorum innexus, diem clausit extremum: cuius tamen sedem, donec vixit, nemo adiit. Idem (vt antiquitas fert) in Toletano sacerdos nonus, & in Compluto agnoscitur primus.] Subiicit auctor de Montano itidem viro sancto Episcopo Toletano, verum non successore Austurij, sed Celsi: ait enim:

* Austurius
AVSTVRIVS
EPISC. TOLET.

Montanus post Celsam primæ sedis prouinciæ Carthagenensis Toletanæ vrbs cathedræ tenuit, homo & virtute spiritus nitens, & eloquij opportunitate decorus, regimen honoris acceptauit * ac disposuit condigno cælestique iure simul & ordine. Scripsit epistolas duas Ecclesiasticæ vtilitatis disciplina confertas *, è quibus vnam Palentinæ vrbs habitatoribus, in qua presbyteros chrisma conficere, Episcoposque alienæ diocesis alterius territorij ecclesias consecrare magna perhibetur prohibere auctoritate, sacrarum scripturarum testimoniis firmans id ipsam fieri penitus non licere: amatores quoque Priscillianæ sectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam eius amore retinerent, abdicat & exprobrat, commemorans quod in libris beatissimi Turibij * Episcopi ad Leonem Papam missis eadem Priscillianorum hæresis detecta, conuicta, atque decenter maneat abdicata. Aliam verò epistolam ad Turibium religiosum *, in qua collaudans eum, quod culturam destruxerit idolorum, committit ei sacerdotalis auctoritatem vigoris, per quam presbyteros chrisma conficere, & Episcopos alienæ sortis alterius diocesis ecclesias consecrare

* retemperauit
* confertas
MONTANVS
EPISC. TOLET.

* Turibij

* monachum

secrare, magna compefcit inuectione. Hic vir antiquiffima fidelique relatione narratur, ad A
exprobrationem * infamiae, tamdiu prunas tenuiffe in veltimentis ardentibus, donec coram
sedis fuae facro altari totius Miffae celebratam expleret: peractis autem folemnibus; nec
prunae ignem, nec veltis inuenta eft amiffiffe decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actio-
nibus, per fimplicem naturam ignis conuicta eft & fallacia deteftabilis accufantis, & inno-
centia beatiffimi facerdotis. Gloriosus habitus fuit temporibus Amalerici Regis: annis
nouem Pontificatus tenuit dignitatem.] Subiicit autem huic fanctus Ildefonfus, poft Do-
natum monachum Africanum, Aurafium Adelpnij fuccefforem, de quo ifta:

* exculpa-
tionem

AVRASIVS
EPISC. TO-
LETANVS.

Aurafius Toletanae Ecclefiae Pontifex Adelpnij in loco afcificitur facerdotis, vir bonus,
regiminis auctoritate praclarus, domesticis rebus bene difpofitus, aduerfitatibus infixis
conftanter erectus: qui quanto extitit temperantia manfuetus, tanto fortior femper fuit
inuentus aduerfis. Plus illi intentio in defenfione veritatis, quam in feribendi exercitio
manfit. Vnde perfectis viris compar habetur: quia quae de verbo illorum praedicatio femi-
navit, defenfionis huius custodia praemuniuit. Vixit in facerdotio temporibus Vuiderici
& Gundemari & exordiis Sifebuti Regum, annis ferme duodecim.] vbi haec Ildefonfus
de Aurafio habuit, de eius fucceffore ifta fubnequit poft elogium de Ioanne Epifcopo Ca-
farauguftano doctrina & fanctitate confpicuo:

HELLADIVS
EPISC. TO-
LETANVS.
* opinabile

Helladius poft Aurafium fedis eius adeptus eft locum. Hic cum regiae aulae illuftriffi-
mus, publicatarumque rerum exifteret rector, fub feulari habitu monachi votum pariter
explebat & opus. Nam ad monafterium illud, Agaliense dico, cuius me fufceptio mona-
chum tenuit, quod munere Dei, perennifque & patentis fanctitatis decore & optabile
cunctis & palam eft totum, cum saepe difcurfantium negotiorum ductus itinere perueni-
ret, remota clientum faeculi que pompa decoris, adeo monachorum peculiaritatibus in-
haerebat, vt turmis iunctus eorum ftipularum fasciculos ad clibanum deportaret. Cumq;
ipter decorem infolentiamque faeculi, folitudinis & amaret & feftaretur arcana: celeri fu-
ga relictis omnibus quae effe nouerat mundi, adit fanctum monafterium: quod fre-
quentauerat voto, venit permanfurus * optabili vfa. Ibi factus monachis pater, meritis
ftudii que fanctis & vitam monachorum debite rexit, & ftatum monasterij totius com-
munis rei diuitiis cumulauit. Ex hoc feffis penes fenio artibus, ad Pontificatus apicem de-
uocatur: & quia vocaretur vi coactus pariter & ignotus, illic maiora virtutum exempla
quam monachus dedit: quia ftatum mundi, quem contempfit, virtute magna perhibetur
rexiiffe discretionis. Miferationes eleemofynarumque copias tam largiter egenis intul-
iffe probatur, ac fi de illius ftomacho putasfes inopum & artus defcendere, & viscera con-
foueri. Scribere renuit, quia quod feribendum fuit, quotidianae operationis pagina de-
monftroit. Me ad monafterium rediens memoratum, vltimo vitae fuae tempore Leui-
tam fecit. Senex obiit. Decem & octo annis facrum regimen tenuit temporibus Sifebuti,
Suinthilani, & exordiis Sifenandi Regum. Beatus habitus fuit, qui poft beator gloriam
caelestis regni bona plenus fenectute promeruit.] De Iusto autem eius fucceffore ifta mox
addit:

OPINABILE

IUSTVS
EPISCOPVS
TOLETANVS.

Iustus poft Helladium difcipulus eius & fucceffor innexus illi eft, vir habitu minimus
corporis, ingenio vero mentis decorus atque fubtilis, ab infantia monachus ab Helladio
ad virtutem monafticae institutionis affatim educatus pariter & inftitutus, in Agaliensi
monasterio tertius poft illum rector eft factus, in Pontificatu autem mox illi fucceffor in-
ductus, vir ingenio acer, & eloquio fufficiens, magna fpe profuturus, nifi hunc ante lon-
guam vitam dies extuliffet extrema. Scripsit ad Richilanem Agaliensis monasterij pa-
trem epiftolam debita & fufficienti profecutione conftitutam, in qua patenter a ftuit, fuf-
ceptum gregem relinquere penitus non debere. Exinde exactis annis tribus, tempore Sife-
nandi Regis obiit: qui Rex poft hunc die nonodecimo defunctus abfeffit.] hucusque
Ildefonfus de Archiepifcopis Toletanis, qui vixerunt ante praefentem annum & diem ce-
lebrati quinti Concilij Toletani, cui fucceffor Iusti interfuiffe reperitur Eugenius primo
loco fubfcriptus, de quo ifta idem habet Ildefonfus:

* abfeffit
EUGENIVS
EPISCOPVS
TOLETA-
NVS.

Eugenius difcipulus Helladij, collector & confors Iusti, Pontifex poft Iustum fucceffor,
ab infantia monachus, ab Helladio cum Iusto pariter facris in monasterio institutionibus
eruditus. Hunc fecum Helladius a monasterio tulit, ad Pontificatum tractus: qui rursus
ab eo clericalibus inftitutis ordinibus, fedis eius poft eum tertius rector acceffit. Et bonum
meritum fenis, qui duobus difcipulis fanctisque filiis Ecclefiae Dei hereditatem mem-
relin-

relinquere gubernandam. Idem Eugenius moribus incefsumque grauis, iam numeros, sta-
tum, incrementa, decrementaque, curfus recursumque Lunarum tanta periria nouit, vt
confiderationes difputationis eius auditorem in ftuporem verterent, & inconfiderabilem
doctrinam inducerent. Vixit in facerdotio fere vndecim annis, regnantibus Cinthila, Tul-
gane, & Cindaquindo Regibus.] hucusque de Eugenio Ildefonfus.

At non praetereat mentio de Braulione Cafarauguftano Epifcopo, qui huic quinz
Synodo Toletanae interfuit; fed primum de fratre ipfius & praedeceffore Ioanne, de quo
haec habet Ildefonfus eodem libello de viris illuftribus: Ioannes in Pontificatu Maximum
fecutus, Ecclefiae Cafaraugufanae fedem afcendit, primo pater monachorum, & ex hoc
Praeful factus in regimine populorum, vir in facris litteris eruditus, plus verbis intendens,
quam fcriptis, tam largus & hilaris dato, quam hilaris etiam vultu. Vnctionem vero fpiri-
tus Dei, qua fouebatur intrinsecus, tam largitate muneris, quam habitu cultus adeo
praeferebat, vt & datum gratia commendaret, & non datum gratia excusaret. In Ecclefi-
afticis officiis quaedam eleganter & fono & oratione composuit. Adnotauit inter haec in-
quirenda Paschalis folemnitatis tam fubtile & vtile argumentum, vt lectori & breuitas con-
tracta, & veritas placeat patefacta. Duodecim annis tenuit fedem honoris, adeptus vitam
gaudij, ad quam anhelauit defiderabili voto. Subftitit in facerdotio temporibus Sifebu-
ti & Suinthilani Regum.] De Braulione autem ita:

IOANNES
CAESARAV
CVST. EPIS.

Braulio frater Ioannis in Cafaraugufia decedentis adeptus eft locum, vir ficut germa-
nitate coniunctus, ita non nimium ingenio minoratus. Clarus & ifte habitus canonibus,
& quibusdam opusculis. Scripsit vitam Aemilianicuiusdam monachi, qui & memoriam
huius & virtutem illius fancti viri fuo tenore commendat pariter & illuftrat. Habuit fa-
cerdotium ferme viginti annis; quibus expletis, claufit diem vitae praefentis. Durauit in re-
gimine temporibus Sifenandi, Cinthilae, Tulganis, & Cindaquindi Regum.]

BRAVLIO
EPISC. CAE-
SARAV-
CVST.

C Sed & prodendum elogium de Conantio Palentinae sedis Antiftite, qui huic pariter Con-
cilio praefens fuit atque fubfcripsit primus poft Eugenium, de quo ifta idem habet S. Ilde-
fonfus Conantius poft Mauulanem Ecclefiae Palentinae fedem adeptus eft, vir tam pon-
dere mentis quam habitu fpeciei grauis, communi eloquio facundus & grauis, officio-
rum Ecclefiasticorum ordinibus intentus & prouidus. Nam melodias fonis multas noui-
ter edidit, orationum quoque libellum de omnium decenter fcripsit proprietate psalmo-
rum. Vixit in Pontificatu amplius triginta annis: dignus habitus fuit ab vltimo tempore
Vuiterici, per tempora Gundemari, Sifebuti, Suinthilani, Sifenandi, & Cinthilae Regum.]
haec de tempore eius fedis: ex quibus caufam habes, cur primus poft Primatem in Synodo
D fedit atque fubfcripsit, nempe quod ceteris fenior effet. Sed de his fatis.

CONANTIUS
EPISC. PA-
LENTINVS.

SEquitur annus feccentesimus trigefimus feptimus, Indictione decima, Orientalibus
non fecus ac praecedens infelix: nam a Sarracenis totius Orientis metropolis ciuitas ca-
pitur Antiochia, iam antea occupata reliqua parte Syriae; retentaque ab eis est vsque ad
annum Domini millesimum nonagesimum octauum. Quomodo autem haec acciderint, &
quomodo confultum fuerit rebus facris ac templis, altum vbi que silentium. Plane his
temporibus, quibus siue a Persis antea, siue ab Arabibus postea iisdem que Mahomeranis
& Sarracenis captae sunt nobiliffimae ciuitates Orientis Alexandria, Hierofolyma, & An-
tiochia vna cum eisdem fubditis regionibus, accidit vt siue habitatoribus in Occidentem
commigrantibus, siue mercatoribus cum iisdem Gentilibus tuo verfantibus, siue aliis
fidelibus Christianis id curantibus, complura fanctorum tum martyrum tum confesso-
rum corpora translata fuerint in Occidentem, atque in diuerfis locis, siue Romae, siue Ve-
netiis, vel alibi collocata. Romam autem translatae tunc fuisse venerandas reliquias Igna-
tij martyris Antiochia, constans fama, verusque traditio potius quam fcripta fignificant:
quod & pariter dicendum de aliis pluribus fanctorum reliquiis, quas ex Oriente adue-
ctas diuerfa Occidentalis orbis loca custodiunt. Siquidem Orientales vt haec largirentur
longiffime aberant, qui potius in Occidentem ad Urbem ipsam (vt vidimus ex fancto
Gregorio) ad perquirendas fanctorum reliquias venire confueuerant.

ANTIO-
CHIA CA-
PTA, ET
TRANSLA-
TAE RELI-
QUIAE IN
OCCIDEN-
TEM.

Porro sancti Marci corpus longè post hæc tempora transferri Venetias contigit. Etenim qui ad finem sæculi huius ad ea peregrinatus est loca, hæc de eiusdem sancti corpore tradit, quæ in libello de locis sanctis scripsit Beda his verbis, cum agit de ciuitate Alexandria: A parte Aegypti urbem intrantibus, ad dextram occurrit ecclesia, in qua beatus Euangelista Marcus requiescit, cuius corpus in Orientali parte eiusdem ecclesiæ ante altare humatum est, memoria superposita de quadrato marmore facta.] hæc ibi.

HONORII PAPAE OBITU.

Annus sequitur Domini sexcentus trigentesimus octauus, Indictione vndecima, quo Honorius Papa, vbi sedisset annos duodecim, menses quinque, minus tribus diebus, ex hac vita migravit quarto Idus Octobris. Ita est corrigendum quod apud alios legitur, post annos duodecim & menses vndecim: idque ex Synodalibus Actis Romani Concilij sub Martino Papa, de quo agemus inferius. Apud Anastasium hæc mira de eius erga diuinum cultum munificentia leguntur: Hic temporibus suis multa bona fecit. Hic eruditiorum clerum. Temporibus suis renouauit cymiliam vel supellectilem beati Petri Apostoli, & vestiuit Confessionem beati Petri ex argento puro, quod pensat libras centum octoginta septem. Inuestiuit regias ianuas in ingressu ecclesiæ maiores, quæ appellantur Medianæ, ex argento pensante libras nongentas septuagintaquinque. Fecit & cerostatos maiores ex argento pares duos, qui sunt ante corpus beati Petri Apostoli, pensantes singuli libras sexagintaduas. Fecit & ad beatum Andream Apostolum, vbi supra ante Confessionem, tabulam ex argento, quæ pensat libras septuagintatres.

HONORII PAPAE RES GESTAE.

Huius temporibus leuatae sunt trabes in ecclesia beati Petri numero quindecim. Hic cooperuit ecclesiam omnem ex tegulis æreis, quas leuauit de templo quod appellatur Romæ ex consensu piissimi Heraclij Imperatoris. Eodem tempore fecit à solo ecclesiam beatæ Agnetis martyris via Numentana, milliario ab Vrbe tertio, vbi requiescit martyr scilicet Agnes, quam vndique exornauit, vbi posuit multa dona: ornauit autem sepulchrum eius ex argento pensante libras ducenas quinquagintaduas: posuit desuper ciborium æreum deauratum miræ magnitudinis: fecit & gabatas aureas tres pensantes singulas libras singulas. Fecit apsidem eiusdem ex musuo, vbi etiam multa dona obtulit. In apside autem hæc circumposita carmina leguntur musuo opere exarata subtus imagines eodem opere textas:

Auræa concisis surgit pictura metallis,
Et complexa simul claudisur ipsa dies.
Fonibus è nibeis credas, aurora, subire
Correptas nubes, ruribus arua rigans.] in eodem apsidis emicyclo recta lineæ qui sequuntur positi sunt versus:

Vel qualem inter sidera lucem proferes irim,
Purpureusq; pauo ipse colore nitens,
Qui potuit noctis vel lucis reddere finem,
Martyrum è bustis hinc reppulit ille chaos.

Sursum versa nutu quod cunctis cernitur vno,
Præsul Honorius hæc vota dicata dedit.
Vestibus & factis signantur illius ora,
Lucet & aspectu lucida corda gerens.] hæc ibi rudi (vt ferebat sæculū) stylo.

Sed redeamus ad Anastasium, qui sic pergit narrare reliqua eiusdem Pontificis monumenta: Item à solo fecit basilicam beati Apollinaris martyris in vrbe Roma in porticu beati Petri Apostoli, qui appellatur ad Palmaria, siue Palmara; vbi dona multa largitus est. Hic fecit Constitutum in Ecclesia, & decreuit vt omni hebdomada sabbati die exeat liturgia à beato Apollinare, & ad beatum Petrum Apostolum cum hymnis & canticis popularis omnis occurrere debeat. Fecit autem & ecclesiam beato Cyriaco martyri à solo via Ostiensis, milliario septimo, vbi & donum obtulit. Eodem tempore fecit ecclesiam beatorum martyrum quatuor Coronatorum, quam & dedicauit, & donum obtulit. Fecit ecclesiam

A clesiam beato Seuerino à solo iuxta ciuitatem Tiburtinam, milliario ab Vrbe vigesimo, quam ipse dedicauit, & multa dona obtulit. Renouauit coemeterium beatorum martyrum Marcellini & Petri via Lauicana.

Eodem tempore à solo fecit basilicam beato Pancratio via Aurelia, milliario secundo, & ornauit sepulchrum eius ex argento pensante libras centum viginti. Fecit & ciborium super altare ex argento pensante libras centum octoginta septem. Fecit arcus argenteos quinque pensantes singulos libras quindecim. Fecit & candelabra aurea tria pensantia singula libras singulas: vbi multa dona simul obtulit.] Porro in veteri musuo in ecclesia S. Pancratij eiusmodi inscriptio legebatur: *Ob insigne meritum & singulare B. Pancratij martyris beneficium, basilicam vetustate confectam, extra corpus martyris neglectu antiquitatis extructam, Honorius Episcopus Dei famulus, obruta vetustatis mole, ruinamq; minante, à fundamentis nouiter plebi Dei construxit, & corpus martyris, quod ex obliquo aula iacebat, altari insignibus ornato metallis proprio loco collocauit.]* Subdit verò de eodem Honorio Anastasius:

B Fecit ecclesiam beatæ Lucie in vrbe Roma iuxta sanctum Siluestrum, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & ecclesiam beato Hadriano martyri in Tribus fati, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & in domo sua iuxta Lateranas monasterium in honore beatorum Apostolorum Andree & Bartholomæi, quod appellatur Honorij, vbi prædia & dona simul obtulit. Sed & multa alia fecit, quæ enumerare longum est. Fecit autem ordinationes tres, presbyteros tredecim, diaconos vndecim, Episcopos per diuersa loca octoginta vnum. Qui sepultus est in basilica beati Petri sub die quarto Idus Octobris.] Fuit verò Honorius præter eruditionem qua pollebat rerum Theologicarum, etiam poetiis excultus litteris. Extat vnicum eius epigramma de Ascensione Domini, & Apostolis eum diuersis animi affectibus prosequentibus: nisi forè quis illud magis tribuendum putauerit Venantio Fortunato, qui & Honorius dictus reperitur.

C Sed quæ post Honorij Papæ obitu secuta sint, videamus, atque in primis quæ idem qui supra Anastasius de eius vacatione sedis habet: Cessauit, inquit, Episcopatus eius anno vno, mensibus septem, diebus decem & septem.] hæc ipse. At non sic tamdiu vacasse dicitur sedes Honorij Romani Pontificis, vt non ante electus fuerit eius successor Urbis Episcopus, sed potius quod qui iam Romæ canonicè electus erat Seuerinus, vigentibus malis, cum resisteret ipse consentire Imperatori, non fuit ab Imperatore (vt tunc tyrannicè fieri moris erat) confirmatus, vt colliges ex ipso Anastasio, qui hæc habet in eodem Seuerino Honorij successore, vbi fuisset electus:

D Huius Seuerini temporibus deuastatum est Episcopium Lateranense à Mauritio Charulario, & Ifacio Patricio, eodemque Italiae Exarcho, cum adhuc electus esset domnus Seuerinus. Sed antequam veniret Ifacius, Mauritius dolo ductus aduersus Ecclesiam Dei, consilio inito cum quibusdam peruersis hominibus, incitauerunt exercitum Romanum, dicentes: Quia nihil prodest quod tantæ pecuniæ congregatæ sunt in Episcopio Lateranensi ab Honorio Papa, & miles iste nihil exinde subuentus habet, dū & rogæ vestræ, quas domnus Imperator vobis per vices mandauit, ibi sunt à sancto viro reconditæ.] Eo vsi sunt prætextu perditissimi illi ad incitandos milites ad deprædationē Lateranensis Episcopij.

E Ceterum haud recens est exemplum, ex congesta sacra pecunia maxima damna templis illata esse. Produunt hoc sacre litteræ atque profanæ de templo Hierosolymorum pluribus in locis, nimirum ob thesauros in templo reconditos complures Reges & sæpe Romanos fuisse ad illud deprædandum illectos. Ex quibus cautior facta fuit Ecclesia Dei, de qua sanctus Ambrosius: Aurum, inquit, Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt croget.] & alibi: Habeo ærarios: ærarij mei sunt pauperes: hunc noui congregare thesaurum.] Scimus tamen aliud interdum suasisse prudentiam haud omnino improbandam, eo quod dicat Ecclesiastes: Vtilior est sapientia cum diuitiis, & magis prodest videntibus Solem: sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia.] Sed si his Ecclesia careat, certum est quod haud Dei turo præsidio destituitur, immo diuinum magis conciliat sibi patrociniū, cum humanis auxiliis destituta videtur: non enim innititur auro, licet auro bene vtatur. Pergit verò Anastasius:

Fecit ecclesiam beatæ Lucie in vrbe Roma iuxta sanctum Siluestrum, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & ecclesiam beato Hadriano martyri in Tribus fati, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & in domo sua iuxta Lateranas monasterium in honore beatorum Apostolorum Andree & Bartholomæi, quod appellatur Honorij, vbi prædia & dona simul obtulit. Sed & multa alia fecit, quæ enumerare longum est. Fecit autem ordinationes tres, presbyteros tredecim, diaconos vndecim, Episcopos per diuersa loca octoginta vnum. Qui sepultus est in basilica beati Petri sub die quarto Idus Octobris.] Fuit verò Honorius præter eruditionem qua pollebat rerum Theologicarum, etiam poetiis excultus litteris. Extat vnicum eius epigramma de Ascensione Domini, & Apostolis eum diuersis animi affectibus prosequentibus: nisi forè quis illud magis tribuendum putauerit Venantio Fortunato, qui & Honorius dictus reperitur.

His auditis, exarserunt omnes aduersus Ecclesiam Dei, & venerunt omnes à minimo concitati, omnes armati qui inuenti sunt in ciuitate Romana à puero vsque ad senem in Episcopium Lateranense: & non potuerunt manu militari introire, quia resisterent eis qui

Biblioth. saec. Patr. tom. 8

SEVERINVS PAPA.

PERSECTIO IN ECCL. ROM.

Ambros. offic. lib. 2 c. 28.

Ambrosius in Auentinum ad fin.

Eccles. 7.

CHRISTI 638.

HONORII PAP. 13.

HERACLII IMP. 29.

qui erant cum sanctissimo domno Seuerino. Tunc videns Mauritius quia nihil potuerunt A facere, dolo ductus fecit ibi exercitum residere intra Episcopium Lateranense, & fuere ibi dies tres. Post triduum autem introiuit Mauritius cum Iudicibus qui inuenti sunt cum ipso in concilio, & sigillauere omne vestiariu[m] ecclesie, seu cymiliam Episcopij, quae diuersi Christianissimi Imperatores seu Patricij & Consules pro redemptione animarum suarum beato Petro Apostolo reliquere, vt pauperibus, singulis temporibus, pro alimonia erogarentur, seu propter redemptionem captiuorum. Et postmodum misit Mauritius epistolas suas ad Isacium Patricium Rauennam de hoc quod actum est, quomodo ipse cum exercitu sigillasset omne vestiariu[m] Episcopij, & quia sine aliqua laesione omnem substantiam saepe dictam potuissent depradari.

CARDINALES OMNES EXVLARE IVSS.

Cumque haec verius cognouisset Isacius, venit in ciuitatem Romanam, & misit omnes primates Ecclesiae singulos per singulas ciuitates in exilium, vt non fuisset qui resistere debuisset de clero.] Per primates Ecclesiae haud alios intelligendos putarim, quam presbyteros & diaconos Cardinales, qui dignitate & auctoritate ceteris antecellerent. Sed pergit Anastasius: Et post dies aliquantos ingressus est Isacius in Episcopium Lateranense, & fuit ibi dies octo, vsquedum omnem substantiam illam depradarentur. Eodem tempore direxerunt exinde ex parte ex ipsa substantia in ciuitatem regiam ad Heraclium Imperatorem. Postmodum ordinatus est sanctissimus Seuerinus, & reuersus est Isacius Rauennam.] Haec autem cum tempore Seuerini accidisse doceat Anastasius, sequenti potius quam praesenti anno facta putamus, quando scilicet missum Romam ab Heraclio edictum perfidiae Seuerini cum omni clero est execratus. Quamobrem in eam sententiam pedibus eo, vt existimem Seuerinum nequaquam accepit ab Heraclio confirmationem, eo quod eius edictum fuerit detestatus. Sed de his anno sequenti.

Vidisti Graecorum odium in Romanam Ecclesiam, & Heraclij haeretici Imperatoris in eam animum infensum & auarum, vt non erubuerit Romanus Imperator Christianus ex sacrilegio magistratu[m] captare lucrum, factus ipse particeps faciae praedae, qui aduersus eiusmodi expilatores grassatoresque insurgere debuerat vltor. Numquam haecenus aduersus Romanam Ecclesiam sub Christianis Principibus quid huiusmodi praesumptum fuisse legitur, vt in exilium missis venerabilibus presbyteris ac diaconis Cardinalibus, Imperatoris magistratus armata militia imperum fecerint in Patriarchium, praedati que fuerint Ecclesiae thesaurum cum suppellectilibus sacris. At de his haecenus.

CONCIL. TOLETAN. SEXT.

Hoc eodem anno, Era nimirum sexcentesima septuagesima sexta, celebratum habetur in Hispania generale, siue dixeris nationale Concilium Toletanum sextum nominatum, cui interfuerunt Episcopi siue praesentes siue per legatos numero quinquagintaduo: D habitum autem est (vt prima eius constitutio docet) quinto Idus Ianuarij, anno Cinthilani Regis secundo, Era superius adnotata. Continet capita vndeuginti tum ad fidem Catholicam stabiendam, tum etiam ad Ecclesiasticam disciplinam custodiendam elaborata. In cuius tertio capite de Rege maxime pio haec perpetua conseruanda memoria scripta reperitur: Inspiramine summi Dei, excellentissimus & Christianissimus Princeps ardore fidei inflammatus, cum regni sui sacerdotibus praeruaricationes & superstitiones eorum, Iudaorum scilicet, eradicare elegit funditus, nec sinit degere in regno suo eum qui non sit Catholicus. Ob cuius feruorem fidei gratias omnipotenti Deo caelorum Regi agimus, eo quod eius tam illustrem creauit animam, & sua repleuerit sapientia. Donet ei praesentis aevi diuturnam vitam, & in futuro gloriam aeternam. Illud autem prouida nobis cura & valde est decernendum vigilanti solertia, ne eius calor & noster labor quandoque in posteris tepefactus liquefeat.

QVID REGES HISPANIAE LVRA REDEBEANT.

Quocirca contonam cum eo & corde & ore promulgamus Deo placitum sententiam: simul cum suorum optimarum illustriumque virorum consensu ex deliberatione sancimus, vt quisquis succedentium temporum regni sortierit apicem, non ante conscendat regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit hanc se Catholicam non permissurum eos violare fidem, sed & nullatenus eorum perfidiae fauens, vel quolibet neglectu aut cupiditate illectus, tendentibus ad praecipitia infidelitatis aditum praebat praeruaricationis; sed quod magnopere nostro est tempore conquisitum, debeat illibatum perseuerare in futurum. Nam incassum bonum agitur, si non eius perseuerantia prouidetur. Ergo postquam ordine praemisso ad gubernacula accesserit regni, si ipse temerator extiterit huius promissi, sit anathema maranatha in conspectu sempiterni-

CHRISTI 638.

HONORII PAP. 13.

HERACLII IMP. 29.

A piterni Dei, & pabulam efficiatur ignis aeterni; simul cum eo damnatione percussus, quicumque sacerdotum, vel quilibet Christianorum eius implicati fuerint errori.] haec de Regibus successoribus sancta Synodus, Rege ipso fauente, decreuit: vt appareat haud esse recentem vel indebitum vsurpatum titulum Hispaniarum Regum, vt Catholicis cognominentur, vt pote tanto facti titulo digni, quod non solum iurent se fore Catholicos, sed neque passuros quemquam non Catholicum in amplissimo suo regno penitus reperiri. At quod rursus ad eiusdem Principis laudes spectat, audi de eo eiusdem Synodi praconia: Denique tanta erga nos nostri Principis extant beneficia, vt longum sit singillatim ea promerere lingua. Ipse enim, auctore Deo, nobis pacem, ipse quasi captiuam reduxit charitatem, ipsius ope quieti, ipsius sumus largitione ditati, ipse medicamine bonitatis suae & reis pepercit, & rectos sublimauit. Cui si dignis voluerimus respondere beneficiis, non tantis extamus copiis virtutis, quanto voto sufficimus voluntatis.] haec sancta Synodus: atque de his satis.

REGES HISP. CVR. COGNOMINATI CATHOLICI.

Concil. Tolet. 6. c. 15.

Hoc eodem anno Arioualdus Rex Longobardorum, idemque Arianus (de quo plura superius) ubi regnasset annos duodecim, moritur, inque locum eius subrogatus est Rotharis itidem Arianus: Huius (inquit Paulus) temporibus penes per omnes ciuitates regni eius duo Episcopi erant, vnus Catholicus, & alter Arianus. In ciuitate quoque Ticinensi vsque nunc ostenditur, vbi Arianus Episcopus, apud basilicam sancti Eusebij residens, baptisterium habuit, cum tamen Ecclesiae Catholicae alius Episcopus praesideret. Qui tamen Arianus Episcopus qui in eadem ciuitate fuit, Anastasius nomine, ad fidem Catholicam conuersus, Christi postea Ecclesiam rexit. Hic Rotharis Rex, Longobardorum leges, quas sola memoria & vsu retinebat, scriptorum serie composuit; codicemque ipsum, Edictum, appellari praecipit. Erat autem iam, ex quo Longobardi in Italiam venerant, annus septuagesimus septimus, sicut idem Rex in sui Edicti testatus est prologo.] haec Paulus.

ROTHARIS REX LONGOB. ARIANVS. b Paul. diacon. lib. 4. cap. 44. non edit.

Porro etsi sub Ariano Rege non reperitur indicta in Catholicos persecutio: accidebat tamen interdum, vt si qui Episcopi aestuantes zelo Catholicae fidei vrgerent Arianos, iidem ab eodem Rege exilio multarentur, vt contigit S. Genuino siue Ingenuino Episcopo Sabionensi, qui a Rege Longobardorum in exilium pulsus apud Brixinonem in Germaniam, ibidem diem obiit, iunctusque sepultura est S. Albino eiusdem ciuitatis Episcopo aequo sancto, factumque est, vt amborum vna eademque dies natalis in Ecclesia celebretur Nonis Februarij. Iam vero ad anni sequentis res gestas transcamus.

S. GENVINVS EPISC. IN EXILIO VM MISSVS

D IESV CHRISTI ANNVS 639.

SEVERINI PAP. ANNVS 1.

HERACLII IMP. ANNVS 30.

Annus agitur Redemptoris sexcentessimus trigesimus nonus, Indictione duodecima: quo Heraclius Imperator semel Deo auersus, animo induratus, & (quod de Achab dicit diuina Scriptura) venundatus vt faceret malum, tandem publicum promulgauit edictum ad suam stabiendam haeresim, quod Ethesin, hoc est, expositionem nominauit. Id quidem factum esse hoc anno, duodecima videlicet currente Indictione, docent Acta Romanae Synodi sub Martino Papa, qui tamen illud adscribit perfidiae Sergij Constantinopolitani Episcopi: nam locutus ipse in Synodo, ista ait: Sergius autem per epistolam propriam ad denominatum Cyrum scriptam, eandem similiter vnam operationem suscipiens, cum eo irrationabili praesumptione ausus est confirmare: & non solum hoc, sed etiam post aliquot annos eiusdem Cyri nouae adinventionis, hoc est, per nuper duodecimam Indictionem elapsam, haereticam & ipse conscribens Ethesin, id est, expositionem fidei sub nomine tunc imperantis Heraclij, vnam in eadem Saluatoris nostri (secundum impium Apollinarem) voluntatem & operationem instituit, ex hoc quod dicit imprudenter, sequi operationem voluntatem, &c.] Rursum de eodem Sergio nomine Imperatoris ad incutiendum terrorem promulgante perfidiae edictum, idem Martinus haec habet in Secretario tertio eiusdem Concilij: Age, inquit, nunc & memorati Sergij nouae Ethesios audiamus commentum: quam Ethesin suasit in tempore suo nomine Heraclij quondam Imperatorem titolare, errorem interminationi commixtum contra Orthodoxos

HERACLIVS EXPOSITI-NEM FIDEM HAERETICAM PROMVLGAT.

Synod. Lat. sub Mart. Secret. 1.

doxos populos atque dogmata per hunc modum prætendens.] hæc & alia S. Martinus: ex A quibus illud in primis, quod dictum est, certum habes de tempore.

His adde, eandem fidei explanationem missam esse per Itacium Italiae Exarchum ad Romanum Pontificem Seuerinum, ut eam probaret. Id quidem liquido apparet per epistolam Cyri Episcopi Alexandrini ad Sergium Constantinopolitanum Antistitem, recitatam in dicta Synodi Lateranensis tertio Secretario, in qua inter alia ista leguntur ipsius exordio: Paratis nobis relaxare responsa in regia vrbe, coniunxit * Eustathius gloriosus Magister militum, & detulit mihi venerandos apices præcipui mei Domino Deo honorabilis beatitudinis, intus habentes & exemplar competenter & consultissime pariterq. Deo amabiliter facta Ecthesios venerabilis nostræ fidei à piissimo & à Deo conseruando domino nostro magnoq. Principe pro pia fide nostra ad Itacium excellentissimum Patricium & Exarchum Italiae destinare; quam debet profireri communis frater noster Seuerinus sanctissimus, Deo adiuuante, qui ordinatur Romæ, & c.] Puto intelligis quod ait: Qui ordinatur Romæ] non autem, ordinatus est Romæ.] quod scilicet eius ordinationis actus adhuc suspensus esset sub nutu Imperatoris, videlicet, ut ipse iam anno superiori electus, non confirmaretur ab Imperatore, neque ordinari iuberetur, nisi quam Romam per Exarchum Imperator misisset Ecthesin, Seuerinus Pontifex reciperet & confirmaret: quod quidem facere penitus renuisse, immò & ipsam vehementer detestatum esse, certò liquet ex iis quæ idem qui supra S. Martinus habet, ubi in tertio Secretario hæc post recitatam dictam epistolam subiunxit his verbis: Ceciderunt à sua spe, mentiti contra caput proprium. Nec enim suscepta est omnino, aut admissa secundum vanam eorum spem: magis autem condemnata est & anathematizata ab Apostolica auctoritate huc transmissa pessimæ & præsumptæ nouitatis eorum Ecthesis.] hæc sanctus Martinus Papa in plena Synodo de rebus gestis cum Seuerino Pontifice.

Porrò ipse Seuerinus Papa haud diutius superstes fuit, afflictionibus exagitatus à ministris Imperatoris, quando & à militibus in odiū ipsius Romani Pontificis deprædato sacro Patriarchio, omnes Cardinales iussi sunt exulare: cuius rei gratia nō potuit Synodus congregari, ut publico totius Ecclesiæ Catholice præconio eadem Ecthesis damnaretur, quæ ab eodem Pontifice & aliis in administratione collegis fuerat cōdemnata. Quod verò eiusdem Seuerini incerta sit dies electionis, hinc fuit ut nec quamdiu Pontifex perseuerauerit, adeò certo definiri possit, licet alij pro arbitrio addant & minuunt annos, menses, ac dies: tribuit autem eius sedi Anastasius menses vndecim, & dies quatuor. Verum ex his quæ dicta sunt, liquido intelligi potest ipsum non prætergressum hunc annum; ad quem peruenisse, dicere necesse est, cum constet post editam Ecthesin (quam hoc anno, duodecima Indictione, esse promulgatam, ex Actis Synodalibus vidimus) fuisse superstitem, cum eam damnarit. sequenti verò anno sedisse Ioannem, ex Synodo ab eo tunc facta possumus intelligere. Porrò de eodem Seuerino hæc idem Anastasius habet:

Hic renouauit apsidem beati Petri Apostoli ex musuo, quod dirutum erat. Hic dilexit clerum, & omnibus bonis * augmentauit. Fuit autem sanctus, benignus super omnes homines, amator pauperum, largus, & mitissimus. Fecit Episcopos per diuersa loca numero quatuor. Hic diuisit omni clero rogam integram. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum sub die quarto Nonas Augusti: Et cessauit Episcopatus eius menses quatuor, & dies vigintinouem.] Hæc Anastasius: ex cuius assertione dicendum erit, vltima anni huius die subrogatum fuisse eius successorem Ioannem eius nominis quartum, quem idem auctor ait fuisse natione Dalmatam, filium Venantij Scholastici: sed de eo plura anno sequenti dicturi sumus.

Auctor est Beda, hoc anno Scotorum litteras esse perlatas Romam ad Seuerinum Pontificem: sed cum iam idem Seuerinus diem obiisset, clerus Romanus eas acceptas aperuit. Extant ipsarum fragmenta, quæ recitaturus Beda, ista præmittit: Sed & Ioannes, qui & successor eiusdem Honorij Seuerino successit, cum adhuc esset electus in Pontificatum, pro eodem errore, de tempore Paschæ scilicet, corrigendo, litteras ad eos magna auctoritate atque eruditione plenas direxit, euidenter astruens, quia Dominicum Paschæ diem à quintadecima Luna vsque ad vigesimam primam Lunam (quod in Synodo Nicæna probatum est) oporteret inquiri: necnon & pro Pelagiana hæresi, quam apud eos reuiuiscere didicerat, cauenda ac repellenda, in eadem illos epistola admonere curauit. cuius epistolæ principium hoc est:

A Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, Columbano, Chromano, Dimano, & Bathano Episcopis: Chromano, Hermannoq. Laustrano, Stellano, & Segiano presbyteris: Sarano, ceterisque doctoribus seu Abbatibus Scotis: Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Ioannes diaconus & in Dei nomine electus, item Ioannes Primicerius & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, & Ioannes seruus Dei Consiliarius eiusdem Apostolicæ sedis.

COLLEGA-
RVM IN AD-
MINISTR-
ATIONE LIT-
TERARUM
SCOTOS.

Scripta quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Seuerinum Papam adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerant, siluerunt. Quibus referatis, ne diu tantæ quæstionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdam prouinciæ vestræ contra Orthodoxam fidem, nouam ex veteri hæresim renouare conantes, Pascha nostrum in quo immolatus est Christus, nebulosa caligine resutantes, & quartadecima luna cum Hebræis celebrare nitentes. Quo epistolæ principio (subdit Beda) manifestè declaratur, & nuperrimè temporibus illis hanc apud eos hæresim exortam, & non totam eorum gentem, sed quosdam ex eis hac fuisse implicitos. Exposita autem ratione Paschalis obseruantia, ita de Pelagianis in eadem epistola subdunt: Et hoc quoque cognouimus, quòd virus Pelagianæ hereseos apud vos denuò reuiuiscit: quod omnino hortamur ut à vestris mentibus huiusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda hæresis damnata est, latere vos non debet: quia non solam per istos ducentos annos abolita est, sed & quotidie à nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur. Et hortamur, ne quorum arma combusta sunt, apud vos eorum cineres suscitantur. Nam quis non excretur superbum eorum conamen & impium, dicentium, posse sine peccato hominem existere ex propria voluntate, & non ex gratia Dei? Et primum quidem blasphemia & stultiloquium est dicere, esse hominem sine peccato: quod omnino non potest, nisi vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui sine peccato est conceptus & partus. Nam ceteri homines cum peccato originali nascentes, testimonium præuaricationis Adæ (etiam sine peccato actuali existentes) portare noscuntur, secundum prophetam dicentem: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.] hucusque ex dicta Romani cleri epistola Beda recitat.

Vides ex his clerum Romanum, etiam si careret Pontifice ordinato, consilio & auctoritate viguisse: magis enim commendanda tunc fuit eorum erga Catholicam fidem sinceritas semper manens intentio, & inuicta constantia: etenim qui dilapidationem bonorum Ecclesiæ & exilia passi essent, nihilominus validiori animo reperentes certamen, cum faterentur eligere in Rom. Pontificem, quem scirent satis habere virium ad resistendum Imperatori, condemnando in Synodali confesso missam ab eo fidei interpretationem. Talem quidem sciebant esse Ioannem, quem in Pontificem elegerunt, ut quæ sequenti anno dicenda erunt, facient manifestum. Interea in anni sequentis Synodum disponitur apparatus. nos verò quæ anni huius reliqua sunt studiorum hæreticorum in confirmanda quæ ab Imperatore promulgata est, fidei expositione, percurramus: hic enim eius Ecthesis est describenda, cuius causa tot obortæ sunt concertationes. Est quidem huiusmodi quæ fallere posset quemquam incautum, utpote quæ videatur pietate referta. Ita planè sunt eloquia hæreticorum, ut obducant melle venena; & ut decipiant, multa primum secundum Catholicam fidem posita ingerant. Sed audi ipsam Ecthesin, quæ sic se habet accepta ex Actis Romani Concilij sub Martino Pontifice in Secretario tertio his verbis:

Expositio Orthodoxæ fidei facta à piissimo & à Deo conseruando nostro domino magno Principe Heraclio propter emerisam ab aliquibus altercationem pro requisitione operationis, consonans in omnibus sanctis & vniuersalibus quinque Concilijs: quam cum multa satisfactione & gratia exceperunt Patriarchalium sedium Præules, & gratanter ei consenserunt, utpote pacem sanctis Dei Ecclesiis inferentem.] Vidisti ne, lector, paratam fraudem, & laqueum sub florenti gramine occultatum? Ante enim quam eadem Ecthesis vulgaretur, approbatam dicit à Patriarchis: cum certò constet etiam ex scriptis Cyri ipsius Episcopi Alexandrini hæretici, non nisi post ipsam vulgatam, eam se vidisse, atque eidem consensisse.

EXPOSITIO
FIDEI AB
HERACLIO
MISSA.

Sed huic, tali licet præmissio titulo, nemo tamè Orthodoxorum debuit cōsentire, etiam si in omnibus Catholica videri potuisset. Quid enim pertinet ad Imperatorem fidem

exponere, & de rectè credendo formulam Ecclesiæ Catholicæ præscribere? Est Imperatoris, oblatam ab Episcopis accipere fidem, non Episcopis dare, ut sæpè testati sunt Patres, & inter eos sanctus Ambrosius ad Valentinianum. Sed audi eam:

DE TRINITATE CONFESSIO. Credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem consubstantialem, vnam Deitatem, siue naturam & essentiam, virtutemque & potestatem in tribus subsistentiis siue personis, cognoscentes vniuscuiusque subsistentiæ familiaritatem, vnitatem in Trinitate, & Trinitatem in vnitatem; vnitatem quidem secundum essentiam siue Deitatis rationem, Trinitatem autem secundum subsistentias siue personas: nec enim vnum secundum essentiam confitentes, à personarum differentia excedimus: neque autem Trinitatem personarum confitentes, vnam denegamus Deitatem. Vnus Deus Pater, vnus Deus Filius, vnus Deus Spiritus sanctus: vnus hæc tria, Deus in eadem & immutabili Deitatis ratione. Nam personarum differentia Deitatis, siue essentiam non infert diuisionem. Vnam igitur confitemur Deitatem familiaritates inconfusas seruantem, & non in vnam personam tribus nominibus nuncupatam asserentes hæc tria secundum Sabellium, neque autem in tres essentias vnam Deitatem diuidentes, aut extraneum facientes à Patris essentia Filium, aut Spiritum sanctum, secundum insaniam Arij. Vnum enim est in tribus Deitas, ut dicit magnus Gregorius in Theologia, & tria vnum, in quibus Deitas, siue (ut verissimè dicatur) quæ Deitas.

DE VERBI INCARNATIONE ASSERTIO. Confitemur autem vnum sanctæ Trinitatis vnigenitum Filium Dei, Deum Verbum à Patre progenitum ante omnia sæcula, lumen de lumine, splendorem gloriæ, vultum paternæ substantiæ, per quem omnia facta sunt, in extremis diebus propter nos & propter nostram salutem descendere de cælis, dignarique in intacto vtero sanctissimæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ habitare, & ex ea conglomeratam sibi carnem in vna substantia, animam habentem rationalem atque intellectualem, natum esse ab ea, & semper manentem perfectum Deum, eundemque fieri perfectum hominem inconfusè atque indiuisè, consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem, & consubstantialem nobis eundem secundum humanitatem, & per omnia similem nobis sine peccato. Vnde & duas natiuitates eiusdem vnigeniti Dei Verbi confitemur, vnam ante sæcula à Patre sine tempore & incorporaliter, alteram ipsius in extremis diebus à sancta intactaque Dei genitrice & semper virgine Maria cum animato intellectuali eius corpore.

Quapropter sanctam & nimis laudabilem semper virginem Mariam rectè & veraciter Dei genitricem prædicamus: non quia Dei Verbum initium ab ea accepit ut esset; sed in extremis diebus incarnatus ex ea, immutabiliter homo factus est, & passionem pro nobis spontaneam carne sustinuit. Compositum autem Christum glorificamus, sanctorum Patrum sequentes doctrinam. Pro mysterio enim quod in Christo est, per compositionem vnitio & confusionem & diuisionem eiicit, & seruat quidem vtraque natura proprietatem, vnam autem substantiam & vnam personam Dei Verbi cum animata intellectualiter eius carne ostendit, neque quaternitate nobis pro sancta Trinitate introducta: absit: nec enim quartæ personæ additamentum sancta Trinitas suscepit, incarnato vno ex ea Deo Verbo. Neque autem alter erat qui miracula operabatur sicut Deus, alter autem quam ipse qui passiones sustinuit, sed vnum eundemque Filium confitemur Deum simul & hominem, vnam substantiam*, vnam personam passibilem carne, impassibilem Deitate, perfectum Deitate, & perfectum eundem humanitate, & ipsius miracula & passiones, quas sponte sustinuit corpore.

Vnde & ex duabus naturis vnū Christum confitemur, vnum Filium, vnum Dominum, vnam personam, vnam substantiam compositam, & vnam naturam Dei Verbi incarnatam corpore animato intellectualiter, sicut Cyrillus magnus sapuit & docuit: Et in duabus naturis eundem esse glorificantes, ut in Deitate & humanitate vnum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum cognitum esse confitemur, differentiam per hunc modum solum significantes naturarum, pro quibus inconfusè ineffabilis vnitas facta est. Nec enim Deitas transmigravit in carnem, neque caro in Deitatem transmutata est, sed in proprietate naturali, & pro vniuscuiusque subsistentia vnitatem vtrumque permansit. Vnde vnum scimus Filium Dominum nostrum Iesum Christum ex initium non habente Patre, & ex intacta matre, eundem ante sæcula & in extremis diebus constitutum, impassibilem atque passibilem, visibilem & inuisibilem, vnus eiusdemque miracula & passiones prædicamus, & omnem diuinam & humanam operationem vni eidemque incarnato

A nato Deo Verbo tribuimus, & vnam ei offerimus venerationem sponte & veraciter propter nos crucifixo in carne, & exurgenti ex mortuis, & in cælos ascendenti, & residenti in dextera Patris, & iterum venienti iudicare viuos & mortuos: Nullo modo concedentes alicui ex omnibus vnam vel duas dicere siue docere operationes in diuina Domini incarnatione, sed magis (sicut sanctæ & vniuersales tradiderunt Synodi) vnum eundemque Filium vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum confiteri operari diuina & humana, & omnem Deo congruam & homini operationem ex vno eodemque incarnato Deo verbo indiuisè & inconfusè procedere, & in vnum eundemque fortiri; eo quod vnus quidem operationis vox licet ab aliquibus Patribus dicta est, tamen turbat & exteret quorundam aures arbitrantium in interitum eandem prolatam esse duarum naturarum, quæ in vna subsistentia vnitæ sunt in Christo

B Deo nostro. Similiter autem & duarum operationum vocem multos scandalizare, utpote à nemine dictam sanctorum & præcipuorum Patrum: sed & sequi in eo, ut duas confiteamur voluntates contrariè ad inuicem venientes, Deo quidem Verbo volente saluberrimam passionem explere, incarnationem autem in eo factam obuiam euntem ipsius voluntati, & oppugnantem, & exinde duo contraria volentes introduci, quod impium est & extraneum Christiani dogmatis. At non ponebant Catholici duas contrarias in Christo voluntates, sed diuersas, in vnum tamen conuenientes: ut autem in odium inducerent Catholicam de duabus voluntatibus sententiam, ista mentiebantur hæretici. Pergit verò Imperator: Si enim insanus Nestorius, licet diuidens diuinam Domini nostri humanitatem, & introducens Filios duos, voluntates istorum dicere non est ausus, è contrario autem consonantem voluntatem in eo, formati duabus personis, confessus est: quomodo possibile est, Orthodoxam confitentes fidem, & vnum Filium Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum glorificantes, duas & has contrarias voluntates suscipere?

C Vnde sanctos Patres in omnibus & in hoc sequentes, vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi verissimi Dei confitemur, utpote in nullo tempore animati intellectualiter eius corporis separatam, nec ex proprio impetu contrario motu, vnito ei Deo Verbo in vna substantia, naturalem eius producere motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerat. Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis, qui ab initio præsentialiter viderunt & ministri Verbi facti sunt, eorumque discipuli & successores; quique sequenter à Deo inspirati Ecclesiæ doctores, id est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, Nicæam, & in hanc regiam ciuitatem, necnon in Ephesum primum & in Chalcedonam, & iterum in Constantinopolim in quinto congregati Concilio.

D Et hæc in omnibus sequentes, & diuina eorum suscipientes dogmata, omnes quos exceperunt excipimus, & omnes quos eiecerunt eiicimus & anathematizamus, præcipuè Nouatum, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Origenem, Euegrum, Didymum, Theodorum Mopsuestenum, Nestorium, Eutychen, Dioscorum, Seuerum, & impia scripta Theodoriti quæ contra rectam fidem & Ephesinam primam Synodum & duodecim capitula sancti Cyrilli, & quanti pro Theodoro & Nestorio conscripserunt, & nuncupatam Ibe epistolam: & hortamur omnes Christianos sic sapere, & sic glorificare, nihil addentes his, nihil subtrahentes, nihil transmutantes, secundum quod scriptum est. Definitiones æternales à Deo inspirati Ecclesiæ sacerdotes ad salutem cunctorum præfixerunt. *Et subscriptio Principis.* Heraclius fidelis in Iesu Christo Deo Princeps subnotauit.] hucusque Ethesis Imperatoris.

E Postquam autem eiusmodi ab Imperatore Constantinopoli, vbi degebat, est promulgatum edictum fidei expositionem continens, ad eam confirmandam à Sergio Constantinopolitano Patriarcha in eadē ciuitate Synodus celebrata est, in qua probata, reuenta, & stabilita eadem expositio fuit: cuius Synodi fragmentum recitatum habetur in Concilio Lateranensi sub Martino Papa in tertio Secretario verbis istis: Sancta Synodus congregata dilectissimorum consacerdotum nostrorum, & per ea quæ in præsentem gesta sunt pro Ethesi Orthodoxi dogmatis piissimi & magni nostri Principis, necnon per lectionem quæ ante hos proximos dies recitata est, prudentissimi magnique Principis nostri diligentissimam cognoscens & instructam perfectionem, quoniam omnium artifex docuit eum prudentiam, per suam consonantiam faciat manifestum, si ira exposita ab eo, atque indiminutè, secundum quod nobis videretur, habentem comprobatur

& amplectens confirmat prædicationis confessionem. Sancta Synodus dixit:

Relecta nunc magni & sapientissimi Principis Etheſis, secundum veritatem, Apostolica consonat prædicationi. Hæc sunt Patrum dogmata: hæc sunt præſidia Ecclesiæ: hæc Orthodoxæ fidei stabilitas: hæc sanctorum quinque Conciliorum symbola: hæc unitatem Christi dilecti orbis terrarum stabiliunt populi: hæc simpliciorum infirmitatem cõfirmat, & perfectos diligentioresque tuentur: hæc generalem humanitatis operantur salutem. Sic & nos credimus: hæc & nos confirmamus: his & nos consentimus.] & post alia plura in eandem sententiam dicta adulationis plena, rursus Synodus:

Si quis ergo à præſenti die temerator prohibitorum tam à Deo conseruando domino & magno Imperatore vtque huc congregata S. Synodo factus, vnam aut duas præſumpſerit dogmatizare aut proferre in Christo Deo nostro operationes: hunc, si quidem Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, siue de sequentibus fuerit gradibus, ab omni esse suspensum Ecclesiastico ministerio vel officio definimus: Si autem monachicum habitum habuerit, aut laicus fuerit; hunc de sancta communione viuifici corporis & sanguinis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi separamus, donec qui hæc confiteri præſumpserunt, ad hoc quod oportet, remeantes, ex pura poenitentia & conuersione sufficientem de tali transgressionem pro seipſis satisfactionem porrexerint: tunc etenim vnusquisque talis in suum pristinum restaurabitur officium. *Et subscriptio.* Sergius per misericordiam Dei Episcopus Constãtinopoleos nouæ Romæ subscripsi. Gloria Christo Deo nostro, Amen, Amen.] hucusque ex Actis Synodi Constantinopolitanae hoc anno sub Sergio habitæ in confirmationem Etheſis: quibus subiiciuntur quæ sub Sergij successore Pyrrho Acta Synodalia confecta sunt in confirmationem eiusdem edicti.

Porrò de eiusmodi Synodo agens S. Maximus Abbas & martyr in disputatione cum Pyrrho, hæc ait: Subit me admiratio, quomodo Synodum voces, quæ non est habita, vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubent. Nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita est; neque locus, neque dies conueniendi decretus: non fuit aliquis actor, aut accusator. Qui conuenerunt, epistolas commendaticias non habuerunt, nec Episcopi à Metropolitanis, neque Metropolitanis à Patriarchis: non epistola, neque substituti ab aliis Patriarchis missi sunt. Quis igitur particeps rationis Synodum velit appellare, quæ scandalis & discordiis cunctum orbem repleuit?] ista aduersus Pyrrhum S. Maximus in Synodi huius detestationem.

Scripsit & Cyrus Alexandrinus Episcopus pro confirmatione edicti Imperatoris epistolam ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum adulatione plenam, quæ in tertio Secretario eiusdem Concilij Lateranensis recitata legitur, in qua hæc inter alia: *Quam* non solum semel & bis, sed & multo sæpius diligenter relegisse dignoscor: & lætatus eiusdem lectione, atque consistentes mecum, congratulans per laudabilem scriptorum expositionem, veluti Solis splendorem nitentem, & veram inconvertibilem & inuolabilem nostram fidem fixius recteque apertissime prædicantem, gratiarum hymnos retuli Domino omnium Deo, qui nobis dedit prudentissimum Imperatorem sanctas suas Ecclesias rectè regentem, neque permittentem fortassis ab emergente tempestate quoquo modo nos perturbari, nec iterum purè accedentibus in eam asperrimis saxis quassari: magis autem sine periculo & benignissime ad tranquillum portum nos deducens, & pro pace fidelissimi populi coram Deo decibilibus cogitantem: sed qui cum talem & in spiritualibus constituit Deus, ipse virtutem & fortitudinem condonet, & pio eius Imperio, contra repugnantes inimicos, seruet eas Rempublicam: vt tunc cum gratia & canticis exclamemus: Saluauit nos, saluauit, terque saluauit nos piissimus ter Augustus, hoc est, à tyrannica potestate, & Persarum ferocitate, necnon Sarracenorum temeritate. Quia verò & nos vestrae participati doctrinæ, & hanc sine dubio sequentes amplectimur & conseruamus, &c.] ita Cyrus.

At planè accidit, vt sicut expositio illa non Catholica, sed hæretica fuit, ita non ex sententia canticum illud cantare licuerit ob victorias de Sarracenis, sed ipsa cantica conuerterentur in luctum. Nam primum omnium animaduertit Deus in Sergium turbarum auctorem & architectum: siquidè hoc ipso anno post promulgatam Etheſin & in Synodo confirmatã, cum se summa rerum potitũ arbitrareretur, vocatus est à summo Iudice reddere rationem ad tremendum illud diuinum examẽ Dei viuentis & vidẽtis In hunc vsque annum peruenisse Sergium, quæ ex Synodalibus Actis sunt dicta demonstrant: ex quibus est quod

SYNODVS
CONSTAN-
TINOPOLI-
TANA.

CYRVS
EPISC.
ALEX.
CON-
FIRMATE
THEſIN
IMP.

SERGII
EPISC.
CONSTAN-
TINOPOLI-
TANA.

A corrigas Nicephori Chronicon, in quo octo tantũ anni & menses septẽ tribuuntur Sergij Episcopatu, quem liquet sedisse annis triginta & amplius, vt pote quem sedere cœpisse vidimus anno Redemptoris sexcentesimo octauo. Pluris sanè sunt ad fidem certam faciendam epistolæ & Acta Synodalia quouis auctoris Chronico. Ceterum sublato de medio hæretico Patriarcha, alius ab hæretico Imperatore inuentus est hæretico Sergio impictate non minor, qui hæresim aleret, defenderet, ac propagaret. Fuit iste Pyrrhus Chryſopolitanus monachus & ordine presbyter, qui cum suæ impietatis specimen haud vulgare dedisset, dignus plane est habitus, qui in locum Sergij sederet in cathedra pestilentia, de quo plura sæpe inferius dicenda erunt. At dum in Oriente in fidem Catholicam iuratur bellum, aduersariorum Sarracenorum vires in immensum augentur: nam regno Persarum quod tanto labore subiugarat Heraclius Imperator, hoc anno ipsi potiti sunt.

B Eodem enim anno mirum in modum auctæ sunt res Sarracenorum, cum inuadentes ipsi Persarum regnum, illud sunt consecuti: nam ad fugam conuersus Hormisdas Persarum Rex, rebus penitus desperatis, regalia quoque dimisit insignia. Sic igitur cum in Oriente impietas præualeret, æquè infidelibus datum est robur, & florentissimum regnum Persarum per tot sæcula maioribus in dies accessionibus propagatum, cui sæpe Romanas vires cessisse tandem oportuit, idemque ipsum tunc collapsum penitus, cum sacrosanctam Christi Crucem Hierosolymis captam Costhoes in Persidem transtulit: sed & tunc traditur Sarracenis, cum impietas in castris militat Romanorum. At de his modo satis.

Quod verò pertinet ad res Francorum: hic est annus octauus Regis Dagoberti, cum ad meliorem frugẽ conuersus, dimissis concubinis, iisquæ quas sibi illegitimè iunxerat, puella Regentruide sibi in matrimonium collocata, ex ea filium suscepit, quem Sigebertum nominari voluit, cum reuocatus ab exilio S. Amandus ipsum baptizauit.

C Baudemundus enim in rebus gestis S. Amandi hæc habet de restitutione ipsius, & Regis filij baptismo: Cum sibi, Regi scilicet, nunciatum fuisset, quod ei Dominus filium dare dignatus esset: magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui ipsum puerum traderet, qui cum sacro baptismo regenerare deberet. Statimque accersitis ministris, vt sanctum perquirent Amandum, sagaci intentione præcepit. Nam dudum ipse Pontifex, dum pro capitalibus criminibus (quod nullus ex sacerdotibus facere ausus est) ipsum redargueret Regem, iubente eo iam furore percito, non absque iniuria de regno eius fuerat expulsus. Ille verò remotiora perquirens loca, verbum Dei Gentibus prædicabat. Cumque à ministris tandem fuisset repertus, & vt ad Regem ire deberet, fuisset admonitus: memorans illud Apostoli præceptum, potestatis sublimioribus se subdi debere, tandem peruenit ad Regem, qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco est, morabatur.

D Vifusque Rex beatissimo Amando, magno repletus est gaudio, prostratusque pedibus beati viri, deprecabatur, vt tanto sceleri, quod in eum perpetrauerat, veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitissimus, atque supra modum patiens, citius eum eleuauit à terra, facinusque in se perpetratum clementissime indulſit. Tunc Rex ad sanctum ait Amandum: Poenitet me valde, quod stultè aduersum te egerim. Precor igitur, ne memineris iniuriæ, quam tibi irrogavi, atque preci meæ quam summopere postulo ne dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis præcedentibus meritis: precorque, vt eum sacro digneris abluere baptismo, atque in filium tibi spiritualem suscipere. Quod vir Dei vehementer renuens, scilicet sciens esse scriptum, militantem Deo non oportere implicari sæcularibus negotiis, & quierum atque remotum non debere Palatia frequentare regia, è conspectu Regis abſcessit.] sic enim auctor negotium sæculare dixit esse baptismum, non quod nesciret tantum sacramentum inter præcipua dona spiritualia esse connumerandum, sed quod ea occasione sanctus vir sibi præter institutum aperiri sciret ad frequentandam curiam viam. sed pergit:

E Statim igitur Rex misit ad eum virum illustrem Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in Palatio Regis sub sæculari debebant habitu, quos tamen postea egregios sacerdotes atque præclaros in meritis, signis quoque, atque virtutibus fuisse, plurimis compertum est. Hi verò humiliter virum Dei petierunt, vt precibus Regis daret assensum, atque filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire, & lege imbueret diuina, quantocyus assentiret; dicentes, quod si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem liberius in regno ipsius haberet licentiam prædicandi, seu nationes plures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatiga-

tus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem Rex, quod preces suas sanctas non reueret Amandus, statim ipsum puerum afferri præcepit, qui dicebatur non plus à natiuitate habere, quàm dies circiter quadraginta.

Acceptit igitur vir sanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circumstanti multitudine respondisset, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimque eum regenerans sacro baptisate, impositoque nomine, Sigeberto, Regem atque omnem eius exercitum tunc S. Amandus magno repleuit gaudio.] hætenus de Sigeberti baptisate auctor narrat, & Aimonius idem de infante, necnon Hugbaldus monachus in Actis sanctissimæ feminæ Rictrudis Narcianensis.

Aimon. lib. 4
c. 20.
Apud. Str.
die 12. Maij.

IESV CHRISTI IOANNIS PAP. IV. HERACLII IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
640. I. 31.

Sequitur annus Redemptoris sexcentismus quadagesimus, Indictione decimatertia: quo Ioannes Romanus Pontifex, collecta Synodo, damnat promulgatam ab Heraclio Imp. anno superiori fidei expositionem, Græcè Ecthesin nuncupatam, simulque ipsam Monothelitarum hæresim, quæ Imperatoris auctoritate plurimum inualuerat; auctorque fait vt id ipsum præstarent omnes Ecclesiæ Africanæ. Hæc autem omnia in primis apud Theophanem ita breuiter perstringuntur: Ioannes Romanus Præsul, collecto Episcoporum Concilio, Monothelitarum hæresim anathematizauit: similiter & in Africa penes Bizacium, Numidiam, & Mauritaniam diuersi Episcopi conuenientes, Monothelitas anathemate perculerunt.] hæc Theophanes. Sic igitur Apostolica auctoritate succisi sunt nerui Imperatoris sanctionis, qua Ecthesin promulgauerat, & exaruit penitus spes omnis Pyrrhi Constantinopolitani Episcopi, qui sua epistola ad eundem Ioannem conscripta, ipsum in hæresim pellicere conatus fuit, vt colligitur ex epistola Agathonis Romani Pontificis, verbis istis: Itemque Pyrrus in confirmatione Typi & in aliis pro Cyro Alexandrino satisfaciens, vnam voluntatem & operationem intelligere se demonstrat, & in scriptis ad sanctæ memoriæ Ioannem Papam vnam voluntatem & vnam operationem Dominum nostrum Iesum Christum habere confirmat.] hæc ibi.

IOANNES
PAPA DAM
NAT IN
SYNODO
ECTHESIN
HERACLII

THEOPH.

MAGNA
CONSTAN-
TIA ROM.
ECCLESIAE
PONT. ET
CARDINA-
LIUM.

At planè admiratione res digna est, post tantam cladem Ecclesiæ Romanæ ab Imperatoris ministris illatam, post exilium Cardinalium, & alias graues afflictiones toleratas, non solum nihil remissum fuisse consueti roboris hæreticis resistendi, sed & maiorem auctam fiduciam etiam Imperatoris edicta damnandi ob oculos Exarchi, Ducis, atque militum, qui Romæ essent, quos omnes par fuit credere pro Imperatoris legibus acerrimè pugnatos. Nam nihil horum Ioannes veritus, & floccifacientes terribilissima omnia ista clerici Cardinales, aduersus Imperatoris edictum Synodum collegerunt (vt audis) & Apostolica auctoritate ceu fulmine in terram prosternunt omnem machinam ad oppugnandam fidem Catholicam ab Imperiali potentia sublimem erectam. Quæ autem præter anathema in Ecthesin & in hæresim promulgatam in hac sancta Synodo facta sint, quod eius Acta perierint, penitus ignorantur, nisi quantum hinc inde non exiguo labore licuit expiscari pauca quædam, quibus reliqua quæ incòperta sunt, possunt intelligi: vnde fiet vt absque Synodalibus Actis tu consequi valeas, veluti si præsens fuisses iis quæ tunc temporis Romæ in Synodo gesta fuerunt.

PRVDENS
IOANNES
PAPAE
CONSI-
LIUM.

Sic igitur quæ de laboribus Ioannis aduersus Monothelitas hinc inde ex vetustioribus monumentis sparsa fragmenta collegimus, hic inrexemus. Quod enim sciret, Pyrrhum & alios Orientales hæreticos in consortium sui ipsorum erroris adsciscere defunctum iam Honorium Rom. Pontificem ex epistolis ab eo ad Sergiū Constantinopolitanum Episcopum scriptis, de quibus fusius suo loco superius actum est, hæcque eos iactare, quo Romani Pontificis auctoritate hæresim stabilirent: his occurrens ipse Ioannes eius successor, ad hæc hæreticorum euertenda machinamenta, nihil vtilius accidere posse putauit, quàm si illum qui tunc erat eidem Honorio Pontifici ab epistolis, quique dictas epistolas scripserat, vocaret, germanumque sensum earum à se tunc scriptarum epistolarum iuberet dilucidè interpretari, ne hæreticis daretur occasio iis abutendi litteris, in longè diuersum sensum ab illo

Ab illo, quo scriptæ essent, easdem distorquentibus: idemque ipse scriberet ad Imperatorem germanum sensum illarum. Præstitit quidem ille id quod Ioannes Pontifex iussit, omnemque de Honorio suspicionem, legitimum sensum proferens, euacuauit. Sufficere id satis potuisset, nisi hæretica obstinatio calumniis agere solita obstitisset.

Habemus huius veritatis testem sanctum Maximum martyrem in Pyrrhum Honorium in crimen adducentem inter alia ista locutum, quæ alia occasione superius recitauimus. Pyrrhus itaque per dialogismum vrgens Maximum, sic ait: Quid de Honorio ad respondendum habes, qui apertè antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? Maximus: Quis fuit fide & auctoritate dignus epistolæ eius interpres? is qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum aliis virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Constantinopoli ex suo corde loquebantur? Pyrrhus: Ille, qui hanc scripsit. Maximus: Is igitur cum ad diuum Constantinum Imperatorem rursus ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidentens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere.] hæc & alia ibi, quibus Ioannis Papæ studium pro Honorio declaratur: quæ cum satis (vt diximus) sufficere potuissent, impij tamen semel male arreptam ansam nequaquam dimittere voluerunt, semper iactantes Honorium ex ipsorum parte stetisse, quo nihil mendacius asseri vnquam potuit.

* Constan-
tem.

Sed quod Maximi ea occasione contigit meminisse: opportunè hic de ipso agendum, quem hoc ipso tempore cogitantem Romam, contigit primum in Africam proficisci, fierique auctorem, vt Africani Episcopi vno eodemque consensu aduersus Monothelitas arma conuerterint, damnantes eos in pluribus ipsorum Conciliis vt hæreticos, eorumque prauum dogma esse declarantes hæreticum. Ista quomodo se habuerint, vt intelligamus, petenda est narratio ex rebus gestis eiusdem Maximi, quæ habentur ad calcem operum eius Græcè scriptæ in tribus codicibus Vaticanis: vertit eas in Latinum vir eruditus æque ac pius Petrus Morinus doctor Parisiensis. At præstat ipsa breuiter hic primum recensere Maximi primordia, quæ tibi breui ex iisdem Actis compendio prodimus: Fuisse scilicet Maximum patria Constantinopolitanum, antiqua nobilitate clarum, litteris philosophicis ac Theologicis egregiè excultum, inuitumque ab Heraclio Imperatore in Palatium tractum, vt regijs commentarijs conscribendis operam daret, & alia iussa Principis magni momenti capefferet: in eademque functione factum omnibus dignum virtutum, quod omnes imitarentur, exemplar, donec Monothelitarum hæresis ad Regiam accessum habuit: Tunc enim sibi timens ac consulens, Palatium deseruit, atque monasterium ingressus est, quod in vltiore littore situm, Chrysopolis nomine est nuncupatum: vbi aliquandiu monasticam vitam exercens, inuitus eiusdem subire cogitur præfecturam.

PRIMOR-
DIA MAXI-
MI.

At quomodo inde digressus venerit (vt diximus) ad oras Occidentales, auctor ita describit: Cum autè videret (vt ante diximus) Monothelitarum hæresim propagari, misereque in dies ab impietatis defensoribus amplificari, in gemiscebatur, & grauissimo luctu tenebatur, eos maxime miserans, qui nefaria agerent: nec verò habebat quid faceret, sic malo in immensum effuso, totumque propemodum Orientem aggresso. Itaque in tantis malis hoc solum inuenit sibi rebusque suis remedium: Nam cum intelligeret seniore Romam tali scelere & piaculo carere, itidemque quicquid erat in Africa atque in aliis locis ac circa insulis, hanc regionem deserens, illuc proficiscitur, patrociniū verbo veritatis daturus, ac eos qui ibi erant Orthodoxos conuenturus.] Et post multa de nefanda hæresi interlocutus, subiicit ista: Romam venturus, primum in itinere conuenit Africanos Episcopos, quibuscum sermones conferens, linguamque diuina copiosè loquentem mouens, in fide confirmabat, edocebatque ac monebat, quomodo possent aduersariorum artes ac molimina effugere, atque ex eorum rationibus fallacibus & captiosis elabi. Sciebat enim vir in primis intelligens, nobis peritia multa opus esse, multaque doctrina, vt in aduersarios telaiaciamus, omnemque eorum altitudinem destruamus extollentem se aduersus scientiam Dei.]

MAXIMVS
MIGRAT
IN OCCI-
DENTEM.

ab illo

Dei.] Et post multa de profectu, vtilitateque magna, quam ea in re attulit illi prouinciæ, A subicit de Synodo hoc anno Romæ habita aduersus Monothelitas, deque aliis Africanis Conciliis, quibus (vt diximus) eadem est hæresis condemnata, ita dicens:

Cum his persuasum esset, conuentum Episcoporum Episcopus Romæ egit, vt communi cum iis consilio absurdum dogma execrationi & anathemati subiiceret. Quod illi vt facerent, hortatione ac præceptis diuini Maximi adducti sunt, non Africa solum, & ei finitimi, sed etiam si qui in aliis ibi insulis degunt, hoc opus vrgentes, ac summo studio rem præclaram gerentes: nam hi omnes illum præceptorem habebant, ac ducem, & rerum agendarum adiutorem. Non multo post Ioannes Romæ Præsul ad Dominum migrat, Theodorusque in eius locum conscendit, non minus præsulatus quàm orthodoxiæ heres, &c.] Hæc de obitu Ioannis & successione Theodori contigerunt anno sequenti: agemus de his suo loco; simul & quæ reliqua sunt tanti fidei agonistæ, & quantum non Occidentali solum, sed vniuersali Ecclesiæ profuerit, suis locis dicturi sumus. Quod enim timuisset, ne argutissimi Monothelitæ, sicut Orientem, ita & Occidentem seducerent; in eiusmodi ea de causa ad eam loca difficilique peregrinatione suscepta, numquam fuit otiosus, verbis cum presentibus, scriptis verò cum absentibus agens, quorum adhuc sunt reliqua monumenta: vt ei plurimum debeat Occidens & Oriens, quod vniuersam Catholicam Ecclesiam doctrina mirificè illustrarit, quam tandem martyrio consignauit.

Sed redeamus ad propositam de Synodo Romæ habita narrationem. Quid tum admiratione dignum accidit? Cum hæc quæ Romæ facta sunt à Ioanne Pontifice, & vbique locorum ab Episcopis Occidentalis Ecclesiæ in condemnatione Ecthesis, expositionis scilicet fidei promulgatæ nomine Heraclii Imperatoris: idem Imperator haud leuiter commotus est. Verùm cum nequaquam suarum virum esse videret, vt contra sententiarum torrentem se obicere atque resistere posset, ne tanta infamia laboraret, vt vbique in Occidente decantaretur hæreticus, atque suum nomen ore omnium maledictis profunderetur vbique: illud excogitauit consilium, quo famæ suæ & nomini optimè consuleret atque prospiceret, nimirum, vt nouo promulgato edicto, tam in Oriente quàm in Occidente Orthodoxis omnibus innotesceret, Ecthesin illam suo nomine promulgatam, suam non esse, sed Sergij Constantinopolitani Episcopi, ab ipso conscriptam, pariterque curatam vt Imperatoris nomine ederetur, quo maiorem vim sibi ex nomine compararet. Sicque Heraclius existimauit tantam se posse vitare infamiam, qua nomen suum esset vbique respersum.

Hæc quidem ita se habuisse, docent Acta publica in Senatu Constantinopolitano confecta, cum sub Constante Imperatore Monothelita causa sancti Maximi, de quo modo egimus, tractaretur, dum ipse sanctus niteretur illis persuadere, vt ipse Constans, qui Typum promulgasset hæreticum, si vellet ea carere ignominia, proderet scriptis auctorem, sicque faciendo, auum suum imitaretur Heraclium. Sed reddamus hic publicorum Actorum verba, quæ sic se habent: Cum verò audisset domnus Troilus in toto Occidente Typum anathematizari, dicit Dei seruo, *Maximo scilicet*: Pulchrum ne est, quod pij domini nostri existimatio contumelia afficitur? Respondit seruus Dei: Ignoscat iis Deus, qui auctores fuerunt domino vt Typum faceret, & iis qui assensu sunt. Dicit Troilus: Qui auctores? Quinam assensu sunt? Respondit seruus Dei: Qui sunt Ecclesiæ, impulerunt; Principes concesserunt: & ecce obnoxiorum sordes in fontem & ab omni hæresi purum aspersa est. Verùm consilium hoc ei date, vt sui aui, nempe Heraclij Imperatoris piæ memoriæ exemplum sequatur. Ille enim cum sensisset à nonnullis in Occidente probum sibi aspergi, edicto se liberauit omni Ecclesiastica reprehensione, hæcque scripsit: Ecthesis mea non est, nec ego dictaui, aut fieri iussi: verùm cum Sergius Patriarcha quinquæ ante annis condidisset, quàm ob Oriente redirem, orauit me, postquam ad hanc felicem urbem adueni, vt nomine meo promulgaretur cum subscriptione. Eius hortatu id feci. Nunc verò cum cognouerim eam à nonnullis oppugnari, declaro ad omnes, non esse meam. Hoc Iussu, *Edictum scilicet*; fecit ad beatum Ioannem Papam, qui damnarat Ecthesin in iis quæ tum ad Pyrrhum scripta sunt. Ac Sergij ex illo tempore Ecthesis habetur. Faciat hoc qui nunc piè nobis imperat, & eius existimatio penitus omni vituperatione carebit.] quæ autem ista à Maximo audientes Iudices responderint, suo loco dicenda erunt.

Hæc Maximus de Heraclio, qui vtinam sicut destruxit, ita ædificasset, nimirum vt eodem vel

MAXIMI
MARTYRIS
LABORES
PRO FIDE
CATHOLICA.

HERACLIVS
NEGAT EDICTVM
ESSE SVVM.

PRVDENS
CONSILIVM
VNI MAXIMI.

A vel alio edicto rectæ fidei confessionem promulgasset toto orbe terrarum: nam ea planè indigebar, vt se ab omni hæresis suspitione purgaret. De quo & illud monitum lectorem velim, non sic à Maximo dici piæ memoriæ Heraclium, vt Catholicum verbis illis eum pronunciaffe voluerit, sed quod moris esset ita omnes nominari Imperatores, qui non publicè hæresis condemnati fuissent: ita eodem modo ab ipso item Maximo audis dictum de Constante: Qui nunc piè nobis imperat.] hæc dixerimus, ne quis fallatur, vt existimet eiusmodi nomenclatura tam Heraclium, quàm Constantem esse recensendos inter Catholicos Imperatores: quod & alias superius de aliis hæreticis Imperatoribus nos adnotasse meminimus.

Hoc pariter anno ex humanis sublatus est pessimus ille Cyrus Alexandrinus Episcopus, vt colligi potest ex Nicephori Chronico, dum ait ipsum sedisse annos decem, quem creatum vidimus anno trigésimo post sexcentésimum. Successit illi Petrus eiusdem farinae homo, hæresis Monothelitarum propugnator acerrimus. In sede verò Antiochena Macedonius successit illi Athanasio hæretico perditissimo, sed quâdo ipse defecerit, ignoratur, nec de Antiochenis Episcopis successoribus vlla deinceps mentio vsque ad tempora Sextæ Synodi, quibus tunc eidem præfuisse Ecclesiæ Macarius hæreticus famosissimus reperitur. Sic & Hierosolymitanæ Ecclesiæ est obscura successio, occupatis regionibus illis à Saracenis. Post hæc autem ipse etiam Heraclius Imperator haud diutius superstes fuit: siquidem Theophanes & alij veteres tradunt, ipsum tenuisse Imperium annos triginta & vnum, quem hoc anno coeptum, sequenti absoluit: agemus ergo de eo suo loco.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc eodem anno, qui numeratur nonus Dagoberti Regis, legationem ab eo missam ad Sclauorum Regem pro repetendis mercibus ablati mercatoribus Francis, veteres ponunt. De qua legatione illud memoria dignum narrant, quod cum idem Rex legato dixisset, expetere se amicitiam Regis Francorum; ille responderit: Non est possibile vt serui Christi cum canibus foedera iungant. Ad quem ille: Quandoquidem vos serui profitemini esse Dei, & nos sumus canes: ideo quæ vos nequiter contra eius geritis voluntatem, vt inutiles famuli, nobis frequenter conceditur morsibus ipsa vlscisci.] Statimque ab eius conspectu eiecsum fuisse legatum Richarium (quem alij Sicharium nominant) tradunt. Claruit namque hoc tempore in Gallia egregia sanctitate præditus vir Richarius nomine, qui paternis monitis ipsum Dagobertum Regem ad meliorem frugem conuertit; cuius res præclare gestas scripsit postea Albinus Flaccus ad Carolum Imperatorem.

Eodem anno Eadaldum Anglorum Regem, de quo superius mentio facta est, relicto regni hærede filio Earconberto, esse defunctum, Beda testatur, resque Ecclesiasticas felicioribus progressibus auctas tradit, his verbis: Anno Dominicæ incarnationis sexcentésimo quadragesimo, Eadaldus Rex Cantuariorum transiens ex hac vita, Earconberto filio regni gubernacula reliquit: quæ ille suscepta, viginti quatuor annis & aliquot mensibus nobilissimè tenuit. Hic primus Regum Anglorum in toto regno suo idola relinqui ac destrui, simul & ieiunium quadraginta dierum obseruari, principali auctoritate præcepit: quæ ne facile à quopiam posset contemni, in transgressores dignas & competentes punitiones proposuit. Cuius filia Eartongatha, vt condigna parenti soboles, magnarum fuit virgo virtutum, indefinenter semper seruicens Deo in monasterio, quod in regione Francorum constructum est ab Abbatisa nobilissima, vocabulo Fara, in loco qui dicitur Brige. Nam eo tempore necdum multis in regione Anglorum monasteriis constructis, multi de Britannia, monasticæ conuersationis gratia, Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant, & filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cælesti copulandas mittebant, &c.] perguit enim recensere sacras virgines egregia sanctitate præclaras, quas breuitatis causa prætermittimus, sicut & alias plures æquè sanctitate insignes, quas Ionas Abbas enumerat, earumque admiranda acta retexit in rebus gestis sanctissimæ ipsarum omnium matris Burgundoræ, quam haud inconsultè aliqui (vt superius diximus) eandem esse putauerunt cum Fara, cuius meminit Beda. Cum ergo docuerimus certos quos cõsulas auctores, nihil est quod queraris spiritalibus hisce deliciis te esse priuatum, si breuitatis causa earum res gestas omiserimus recensere, cum satis esse putauerimus, indicasse cellas penarias, vbi mella ista conduntur.

CYRI EPIS.
ALEXAND.
OBITVS.

RICHARIUS
AD REG.
SCLAVORVM
LEGATIO.
Aimoin. lib. 4
c. 23.

Extant apud
Swr. die 26.
April. tom. 2.

Beda lib. 3.
c. 8.

ECCLESIA
ANGLICA
NA PRO PA
GATVE.

IESV CHRISTI IOANNIS PAP. IV. CONSTANTINVS
 ANNVS ANNVS IMP. A
 641. 2.

HERACLII
OBITVS.

A Nnus Redemptoris sexcentessimus quadragesimus primus sequitur ordine temporis, Indictione decimaquarta: quo, mense Maio (nescitur dies) Heraclius, ubi imperasset annos triginta & vnum, infelici exitu vitam clausit confectus ærumnis animi corporisque molestiis, ea passus quæ pudet referre, sed & præter alias corporis ægritudines magnopere hydropisi laborauit. Ceterum reliquit de se quasi in tabula egregie effigiatum exemplar, quantum Deo inhærentes Principes possint, quantumue ab eo recedentes sint inualidi, ac Reipublicæ & Ecclesiæ noxij: æquiparandus planè & fortasse præferendus fortissimis Imperatoribus, nisi offenso numine, & religione vera despecta, eius extrema fuissent ex ipsius impietate euentis infelicissimis infamata, propagata eadem ad posteros suos infelicitate. Etenim qui cum ipso regnarat & ipsi successit Constantinus, iugi morbo detentus, vix quatuor in Imperio (vt tradit Theophanes) menses absoluit, coronatus eadem quam secum ad sepulchrum pater coronam gestauit, persoluto pretio templo septuaginta librarum. creditum verò fuit, veneno à Martina Augusta nouerca propinato, ipsum è vita subtractum; cuius opera filius eius Heracleonas, adiuuante Pyrrho Constantinopolitano Episcopo, Imperij habenas regendas suscepit, quod dumtaxat tenuit menses sex; sed rebellante Senatu, ipse ab Imperio depositus, mutilationeque nasi mulctatus, atque eius mater Martina perfida femina linguæ ab scissione punita, in perpetuum exilium sunt eiecti, collato Imperio filio Constantini, quem alij Constantem, Constantium alij, alij nomen Constantinum: nos verò secuti Theophanem, Constantem appellabimus. Quo modo verò in crimen vocatus Pyrrhus Patriarcha de conspiratione habita cum Martina, solum verterit, dicemus anno sequenti.

CONSTANTINVS IMP.

HERACLEONAS IMP.

CONSTANS IMPERATOR.

IOANNIS IV. PAP. OBITVS.

IOANNIS PAP. EFFUSA LARGITAS IN REDIMENDIS CAPTIVIS.

Hoc eodem anno Ioannes Papa, ubi sedisset annum vnum, menses nouem, & dies sex, ex hac vita migravit duodecima die mensis Octobris. hæc ex Anastasio, qui & ista subdit: Hic temporibus suis misit per omnem Dalmatiam seu Istriam multas pecunias per fidelissimum & sanctissimum Martinum propter redemptionem captiuorum, quos deprædanti erant Gentiles. Etenim Slaui, siue Sclau, in illas regiones grassantes, magnam multitudinem captiuorum abduxerant, quos Ioannes Papa redemit: qui eo liberior fuit in erogando Ecclesiæ thesaurum, quòd haud pridem viderat eum in damnum Romanæ Ecclesiæ fuisse ab Honorio congregatum. Sciebat enim inhiare Imperatores eorumque ministros in bona Ecclesiarum, & sacrilegas inuasiones ob eam causam sæpe fecisse. Vt igitur malum anteuerteret, consulereque Romanæ Ecclesiæ indemnitati, illud satis vtile existimauit esse remedium, si (vt sanctus Laurentius fecit) thesaurum Ecclesiæ in pauperes continuo erogaret, nullum tutiorem sciens esse locum ad thesauros recondendos, quam pauperum sinum.

TRANSLATIO SANCTORVM MARTYRYM.

DE ORATORIO A IOANNE CONSTRVCTO.

Qui igitur in Dalmatiam pro redimendis captiuis misit, è Dalmatia longè locupletiorum thesaurum est consecutus, nempe corpora sanctorum martyrum, quæ Romam transferenda curauit. Id verò, non vt sacris pignoribus spoliaret prouinciam illam, quam vnicè diligebat, vt pote solum patrium (nam Dalmata & ipse erat) sed quo venerandis sanctorum reliquiis bene consultum esset, fecit. Quod enim crebris barbarorum grassationibus eadem prouincia esset exposita, qui nullam rationem haberent sacrarum ædium, spoliantes eas cunctis bonis, & quæ asportari non possent, tradentes incendio: rem Deo gratam, sanctisque ipsis iucundam fore existimauit, si ipsa sanctorum corpora inde sublata, Romam ad Lateranam basilicam collocanda transferret, cum in ipsorum honorem peculiare oratorium construxisset iuxta baptisterium Constantini, quod hactenus integrum perseuerat. Sed videamus quid de his Anastasius habeat: Eodem, inquit, tempore Ioannes Pontifex fecit & ecclesiam beatis martyribus Venantio, Anastasio, Mauro, & aliis pluribus martyribus, quorum reliquias de Dalmatia & Istria adduci præceperat, & recondidit eas in ecclesia superscripta iuxta fontem Lateranensem, iuxta oratorium beati Ioannis Euangelistæ; quam ornauit, & diuersa obtulit dona.] hæc ipse.

Verum inter alia sacri oratorij ornamenta ex pristino vsu illud adiecit, vt quorum sanctorum martyrum corpora transtulisset, eorundem & imagines in apside musico opere

CHRISTI THEODORI PAP. CONSTANTIS IMP.
 642. I. I.

A opere fieri studio propensiori curaret; verum inchoatum opus cum ipse mortis obstaculo inabsolutum reliquerit, qui in locum eius successit Theodorus absoluit. Adhuc extant integre sacræ imagines Dei genitricis Mariæ & sanctorum martyrum, quorum illic sub altari corpora habentur recondita, musico opere effigiatæ; atque hi qui sequuntur versus eodem opere exarati ibidem in eiusdem apsidis emicyclo scripti leguntur, his verbis:

*Martyribus Christi Domini pia vota Ioannes
 Reddidit Antistes, sanctificante Deo.
 At sacri fontis simili fulgente metallo
 Prouidus instanter hoc copulauit opus:
 Quo quisquis gradiens, & Christum pronus adorans,
 Effusaque preces impetrat ille suas.]* Pergit verò Anastasius de eodem

B Pontifice reliqua sic dicere:
 Fecit arcus argenteos duos, qui pensant singuli libras quindecim. Similiter & alia vasa argentea multa. Fecit autem ordinationem vnam mense Decembri, creauit presbyteros decem & octo, Episcopos per diuersa loca numero decem & octo. Hic dimisit omni clero rogam integram. Qui etiam sepultus est quarto Idus Octobris ad beatum Petrum Apostolum, sub die quarto Idus Octobris. Et cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies tredecim.] hucusque Anastasius. Sicque eius assertione, eodem anno, die vigesima quinta mensis Nouembris Theodorus, ex patre Theodoro Episcopo, patria Hierosolymitanus, subrogatus est Pontifex.

IESV CHRISTI THEODORI PAP. CONSTANTIS IMP.
 ANNVS ANNVS ANNVS
 642. I. I.

S Equitur annus Redemptoris sexcentessimus quadragesimus secundus, Indictione decimaquinta: quo Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus in suspicionem adductus conspirationis cum Martina Augusta de propinato veneno Constantino Imperatori, sibi timens, sponte recessit, cum sedisset (vt ait Nicephorus) annos duos, menses nouem, & dies nouem; atque sic spontaneè factus extorris, fuga suæ salutem consuluit, quam prætulit sedi. Recedens ergo, perrexit in Africam, quam sciebat ab Imperatore defecisse, mansitque ibi annos tres, vsque ad tertiam scilicet indictionem, qua profectus est Romam, vt suo loco parebit. In cuius locum ab hæretico Imperatore Constante subrogatus est Paulus æquè hæreticus Monothelita.

PYRRHVS EXTORRIS FACTVS.

PAVLVS PATRIARCHA HAERETICVS.

Planè sicut Imperij, ita & erroris heres Constans hæresim, quam sciebat ab auo Heraclio accepisse originem, mirum in modum propagare conatus est: etenim si quæ vacarent Ecclesiæ, iisdem præficere curauit Episcopos eiusdem erroris assertores; & quos mittebat Præsides in prouincias, eosdem voluit esse pariter ipsa hæresi imbutos. Ita destituta Catholicis, prostrata iacebat Orientalis Ecclesia: etenim iam longè ante, qui iisdem hæreticis aduersabatur, Sophronius defunctus erat, ac Maximus Abbas Constantinopolitanus acerrimus defensor Catholicæ veritatis, Constantinopoli recedens & Romam cogitans, in Africam venerat. Sic igitur nullo obice alicuius ex aduerso latrantis canis, lupi liberè vbique grassantes, vniuersam ouile Dominicum inuadebant: adeò vt numquam turpior apparuerit facies Orientalis Ecclesiæ, quam his temporibus, iam existentibus omnibus Patriarchis hæreticis, ipsisque terrarum dominis nõ hæreticis tantum, sed propagatoribus impietatis: quibus omnibus malis accedebat sectæ Mahometanæ inualecentis magis ac magis armorum potentia & augmentum in Christianæ religionis opprobrium. Iunctæ his erant captiuitates fidelium, stupra sacrarum virginum, occisiones sacerdotum, euersio ecclesiarum, & alia huiusmodi ferè innumera, quæ secum dira bella ferunt, illa potissimum quæ à religionis hostibus inferuntur: vt numquam tot damna quisquam enumerare sufficiat.

TURPIS FACIES ORIENTALIS ECCLESIAE

Quod verò cuncta hæc mala reddebat magis toleratæ difficilia, illud erat, quod nulla vsquequaque esset consolatio afflictorum, bonis videlicet longè longius factis extorribus, regnantibusque vbique cum hæreticis Imperatoribus impiis sacerdotibus. Adeò erant hæc grauiora, adeò luctuosa, dixerim desperata penitus & deplorata, vt si quis tempora ista

eum

CHRISTI
642.THEODORI PAP.
I.CONSTANTIS IMP.
I.

Job. 19.

cum præteritis temporibus conferat, quibus sub aliis hæreticis Imperatoribus genuit Oriens, longè hæc deteriora fuisse consentiat. Sed tanta hæc pluribus voluminibus prosequenda, eo cecidere functiora, quo scriptorum inopia remanserunt obscura. Nam aliqua est consolatio afflictorum, cum ex suorum cognitione malorum compassionem sibi conciliare putant. Hinc enim sanctissimus Iob: *Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? Quis mihi det, ut exarentur in libro stylo ferreo & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?* hæc vir patientissimus, triplicem optans suorum malorum memoriam relinqui posteris, in chartis, plumbo, ac durissimo lapide, ut penitus fieret indelebilis. Contra verò dolor magis augetur, cum mala grandia quæ tolerantur, facta cunctis incognita, omnem spem amouent compassionis: commiseratio enim haud modicam affert patientibus consolationem. Sed quomodo mala hæc tanta suum alucem eluione quadam excedentia in Occidentalem quoque sese effuderint orbem, sæpe inferius dicendum erit.

Beda lib. 3.
c. 12. in fin.
OSVVALDVS
IN PROE-
LIO OCCI-
SVS.

Hoc eodem anno sexcentesimo quadragesimosecundo (ut auctor est Beda) Rex Christianissimus Osuualdus in prælio occisus est, cuius egregia sanctitas, succedentibus miraculis multis, testificatione diuina est declarata: de cuius ad Deum transitu Beda ista habet: *Vulgatum est autem & in consuetudinem prouerbij versum, quod etiam inter verba orationis vitam finierit. Namque cum armis & hostibus circumseptus, iam iamque videret se esse perimendum, orauit ad Dominum pro animabus exercitus sui. Vnde dicunt in prouerbio: Deus miserere animabus, dixit Osuualdus cadens in terram. Ossa illius translata & condita sunt in monasterio quod diximus. Porro caput, & manus cum brachiis à corpore præcisas, iussit Rex qui occiderat, in stipitibus suspendi. Quo post annum deueniens cum exercitu successor regni eius Osuualdus, abstulit ea, & caput quidem in cœmeterio Lindisfarncensis ecclesiæ, in regia verò ciuitate manus cum brachiis condidit. Quis non dixerit, si oculis tantum carnis ista inspiciat, Osuualdum miserimo sine clausisse diem, & à Deo quodammodo visum derelictum fuisse? At angusti animi fuerit id cogitasse, cum diuini oraculi testificatione certum sit, utcumque acciderit, pretiosam esse in conspectu Domini mortem sanctorum eius, ac visos quidem illos oculis insipientium mori, verum eosdem esse in pace, atque vna cum Christo in cælis regnare. quod ne putaret aliquis esse inanem imaginationem in Osuualdo, perspicuè cunctis quæ secuta sunt miracula declararunt. Sed antequam de illis aliqua attingamus, præstat audire Bedam de ipsius, dum viueret, cultu religionis: ait enim:*

Beda eod. cap.
post. med.
OSVVALDI
RELIGIO.

Temporalis regni quondam gubernacula tenens, magis pro æterno regno semper laborare ac deprecari solebat. Denique ferunt, quia à tempore matutinæ laudis sæpius ad diem vsque in orationibus persistit, atque ob crebrum morem orandi siue gratias agendi Domino, semper vbicumque sedens supinas super genua sua manus habere solitus sit. Idemque superius de regni tempore: *Regnavit Osuualdus Rex Christianissimus Nordhumbrorum nouem annos, annumerato illo etiam anno, quem & feralis impietas Regis Britonum & apostasia demens Regum Anglorum detestabilem fecerat.] & paulo post: Occisus est, commisso graui prælio ab eadem gente Pagana, Paganoque Rege Merciorum, à quo & prædecessor eius Eduinus peremptus fuerat, in loco qui lingua Anglorum nuncupatur Maserselth, anno ætatis suæ trigessimooctauo, die quinto mensis Augusti. Cuius quanta fides in Deum, quæ deuotio mentis fuerit, id post mortem virtutum miraculis claruit. Namque in loco, vbi pro patria dimicans à Paganis interfectus est, vsque hodie sanitates infirmorum & hominum & pecorum celebrari non desinunt. Vnde contigit, ut puluerem ipsum, vbi corpus eius in terram corruit, multi auferentes, & in aquam mittentes, suis super hoc infirmis multum commodi afferrent: qui videlicet mos adeò increbuit, ut paulatim ablata exinde terra, fossam ad mensuram staturæ virilis altam reddiderit. Nec mirandum in loco mortis illius infirmos sanari, qui semper dum viueret, infirmis & pauperibus consulere, elemosynas dare, & opem ferre non cessabat.] hæc Beda, qui plura de eodem recenset miracula, quæ tu consulas.*

Beda lib. 3.
c. 9. 10. & seq.

IESV CHRISTI

THEODORI PAP.

CONSTANTIS IMP.

A

ANNVS

643.

ANNVS

2.

ANNVS

2.

Annus incipit sexcentesimo quadragesimotertius, Indictione prima, idemque secundus Constantis Imperatoris, quo (ut habent Græcorum Annales) Haumar Princeps Sarracenorum ædificare cepit templum Hierosolymitanum: cumque ædificia non consisterent, Iudæi causam rogati exposuerunt, nempe Crucem contra positam: sicque Crucem, quæ templo montis Oliuarum imposita erat, deposuerunt, atque ita demum ædificia firmata sunt. Atque hæc res Christi osoribus occasionem præbuit multas Cruces deturbandi.] hæc ex Theophane.

CRUCES
HIEROSOLA-
LYMIS DE-
POSITAE.

De eodē templo habet ista Guiglielmus Tyrius: *Sumptibus, qui sufficere possent ad impensam, designatis, & conuocatis artificibus, subiecta pro votis materia tã ex marmorum diuersitate, quàm ex lignorum differentia multiplici, templum ædificari præcepit. Quo postea infra modicum tempus iuxta conceptum mentis feliciter consummato, quale hodie Hierosolymis esse dignoscitur, multis & infinitis ditauit possessionibus, vnde suppetere facultates ad conseruanda perperuò eiusdem facta tecta, & vetera renouanda, & continuanda luminaria per manum eorum qui in eodem templo deseruirent. Quæ autem sit illius forma & operis elegantia, quoniam penè omnibus notum est, non est præsentis tractare negotij. Erant porro in eodem templi ædificio intus & extra in opere musico Arabici idiomatis litterarum vetustissima monumenta, quæ illius temporis esse creduntur; quibus & auctor, impensarum quantitas, & quo tempore opus inceptum, quoque consummatum fuerit, euidenter declaratur.] hæc Tyrius.*

Guigliel Tyrius
de bello sacro
lib. 1. c. 2.

Planè mirandum illud fuit, quod nonnisi depositione sanctissimæ Crucis erigi potuerit templum Sarracenorum: ex quo virtus & potentia Crucis enituit, qua stante, necesse sit demones cedere, eorumdemque conatum & vires infringi. quod & accidit sub Apostata Iuliano, cum faterentur demones se Cruce penitus superatos. Quod autem Deus, dempta Cruce, permisit inualescere Sarracenos: nihil præterea dicendum, quàm quod idem Deus ob peccata populi exaltrauerit aduersus eum Assyrios. Sed illud accidit Crucis virtute mirandum, quod cum tot fuerint insignia Hierosolymis templa, egregia Christianorum Imperatorum monumenta, nullum eorum vindicare sibi sint auli dominantes impij Sarraceni, sed libera omnia prioribus vsibus fuerint Christianis relicta, eademque ut antea frequentata à totius terrarum orbis fidelibus, prout quæ inferius dicturum sumus, ostendent.

CRUCIS DE-
TENTIA.

Inter hæc autem nouis quatitur Italia motibus, cum Mauritius Chartularius, de quo multa facinorosa superius dicta sunt, in tyrannum erupit, ac malè perit. habet enim de his ista Anastasius in Theodoro: *Huius temporibus in Mauritium Chartularium, per quem multa mala operatus est Isacius Patricius Exarcha, cum increbuisse peccata eius, de beato Petro Apostolo prodiit vindicta, ut hereditaret eum ignis inextinguibilis. Consilio ductus superscriptus Mauritius illorum qui cum ipso ante deuastauerant Ecclesiam Dei, tyrannizauit aduersus Isacium Patricium, & misit per omnia castra quæ erant sub ciuitate Romana per circuitum, & congregauit omnes & coniunxit secum ipsos per sacramentum, ut deinceps nullus ex ipsis debuisset obedire Isacio, neque hominibus eius, eo quod ipse sibi regnum imponere voluisset. Audiens hæc Isacius Patricius, quod Mauritio omnes exercitus Italiæ sacramenta dedissent, misit Donum Magistrum militum & Sacellarium suum ad ciuitatem Romanam cum exercitu.*

MAURITIUS
CHARTULARIUS
RII TYRAN-
NIS.

Qui veniens in ciuitatem Romanam, omnes Iudices, seu exercitus Romani, qui prius se cum Mauritio per sacramenta constrinxerant, timore ducti, dimittentes Mauritium Chartularium, omnes se cum Dono iunxere: qui cum ingressus esset Romam, fugit Mauritius ad bearam Mariam ad Præsepem. Hic meminisse lector debet, hunc illum fuisse Mauritiū, qui Lateranensem inuadens basilicam expilauit: cogitur modò infelix ab ecclesia auxiliū petere, & ad ipsam pro salute confugere, qui aduersus eam hostiliter grassatus fuit: sed non fuit diuina ultio ibi eum reperire securitatem, qui antea sacrilegè fuerat in ecclesia debaccharus. nam subdit Anastasius: *Eum tollentes de ecclesia, miserunt boiam in collum eius, simili-*

MAURITIUS
DAT POS-
NAS SCEL-
RIS.

liter & omnibus qui in consilio cum ipso fuere, & boiatos misit Rauennam per manus A Marini Scribonis & Thomasi Chartularij. Qui deducetes eos, peruenierunt iuxta ciuitatem Rauennatem in locum qui dicitur ad Ficuldā*, duodecimo milliario longē à ciuitate, & ibi decollauerunt Mauritium: quia sic in mandatis acceperant à supradicto Isacio, vt viuus ciuitatem Rauennatem non ingrederetur. Et postquam decollatus est, leuantes caput eius duxerunt Rauennam. Videns autem Isacius caput Mauritiij, gauisus est, & fecit illud ad exemplum multorum in circo Rauennate super stipitem poni. Illos autem qui cum ipso directi fuerant, omnes boiatos iussit arcta custodia in carcerem mitti, cogitans quomodo eos puniret. Sed cum ea agerentur, mox nutu diuini iudicij, ipsis diebus percussus diuino ictu Isacius mortuus est. Hi autem qui clausi erant, exeuntes de carcere, reuersi sunt singuli per loca sua. Audiens hæc Imperator, *Constans scilicet*, quod defunctus est Isacius, misit Theodorum Patricium Exarchum, cui cognomentum Calliopa, B ad regendam omnem Italiam.]

*Ficodas, est Ecclesia Ficedensis, hodie Ceruia.

ISACII OBITUVS REPERTVS.

Cum omnes Anastasio assentientes, æquē testentur successorem Isacij missum fuisse Theodorum Calliopam: constat tamen ante Calliopam missum esse Platonem hæreticum pariter Exarchum: quem post sequentem annum, cum Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus Romam se contulit, Exarchum fuisse, suosque direxisse ad Pyrrhum, in sua epistola S. Martinus^a Papa testatur, nosque suo loco dicemus: quanta autem hic mala intulerit Romanæ Ecclesiæ, patebit inferius.

^aMartin. Pap. epist. 16.

Sed ne relinquamus in sepultum Isacium, sepultura licet indignum; cuius tumulo nulum fuisset aptius epitaphium inscribendum, quàm quod Danidicum habet carmen^b: *Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum. Ecce qui dixit: Venite hereditate possideamus sanctuarium Dei.*] etenim tam ipsi quàm Mauritio dignè contigit, quod imprecat^c tus est idem vates: *Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti: sicut ignis qui comburit siluam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos, &c.]* ita vltor Deus voluit posteris relinquere tum Isacij tum Mauritiij amplissimis notis declaratam vindictam, quam meruerunt impij in sancta manus sacrilegas inferentes.

^bPsal. 51. ^cPsal. 82.

^dPsal. 82.

Sed quæ Isacij coniux viro suo postrema persoluit, hic describamus. Susanna enim eius vxor, viri amantissima, cuiusmodi ad sepulchrum ipsius inscriptionem affixit Græcè conscriptam^e:

*Habet Hier. Rub. hist Rauenn. lib. 4. ISACII EXARCHI EPITAPHIUM.

Εν τῷ οὐρανῷ κείτα ὁ στρατηγὸς καλῶς,
Ρώμῳ ἀβλαβῆ φυλάξας, καὶ τῷ δούλῳ,
Τοῖς γαλλοῖς δεσπότης εἰς ἕξ ἐνιαυτοῖς,
Ἰσαάκιος, τῶν βασιλέων ὁ σύμμαχος,
Ὁ τῆς ἀπάσης Ἀρμενίας κόσμος μέγας.
Ἀρμένιος γὰρ αὐτὸς, ἐν λαμπρῷ ἔθνε.
Τοῦτε θανόντος δὲ κλεῶς, ἡ σύμβιος
Σωσάννα σάφρον, ἐγγύθιος ἔδοξα σεμνῆς,
Πυκνῶς στενάξῃ, τὴν ἀνδρὸς ἐστέρμηνη,
Ἀνδρὸς λαζαντος ἐν καμάτων δὲ δόξιαν
Ἐν ταῖς ἀναβλαῖς ἡλίας, καὶ τῇ δούσει.
Σβασὲ γδ' ἦρξε τῆς δούσεως, καὶ τῆς ἑω.]

Id autem ita dici Latine potest:

*Hic iacet, qui rei bellicæ ducem egit rectè,
Romam incolumem tutatus & Occidentem
Tranquillis Principibus ter sex annis,
Isacius, Regum commilito,
Omnis Armeniæ ornamentum magnum:
Armenius enim erat hic ex illustri genere.
Hoc mortuo gloriôsè, coniux
Susanna prudens more castæ turturis
Assiduè gemit viro priuata:
Viro, qui sortitus est ex laboribus gloriam
In oriente Sole & occidente:
Exercitum enim duxit Occidentis & Orientis.]* hæctenus epitaphium.

Inter

A Inter hæc autem, cum grauissimis fluctibus fides Catholica opera Monothelitarum hæreticorum, præcipuè vero Pauli Constantinopolitani Episcopi, quateretur in Oriente: si qui illic erant Orthodoxi Episcopi, vnum sibi illud tantum reliquum esse remedium cognoscentes, in tanto naufragio conscendere nauiculam Petri, quam scirent promissione Christi inter fluctus sæculi huius solam nauigare securam, nec vllis posse obrui vndis, neque vorticibus absorberi; Romam se conferunt ad Theodorum A postolicæ sedis Episcopum in tanta tempestate sollicitè vigilantem, clauumque summa prudentia moderantem.

CONFESSIO ORTHODOXORVM ROMANVM.

Alij verò non deserentes greges sibi commmissos, per litteras id egere, vt inter ceteros Cypri insulæ Episcopi, qui cogentes Synodum, Synodalem epistolam scripserunt hoc anno ad eundem Theodorum Pontificem, licet in ea Metropolitanani Episcopi nomen tantummodo exprimatur: fuit hic Sergius. Epistola autem ipsa habetur in Actis sanctæ Romanæ Synodi sub Martino; vbi cum ederetur, Primicerius Notariorum Theophylactus ista est prælocutus: *Afferens, inquit, de venerabili scrinio, præ manibus habeo suggestionem Sergij Cypriensis Archiepiscopi, directam ab eo per nuper transactam primam Indictionem, id est, ante septem annos, Theodoro beatæ memoriæ decessori vestro.]* hæc ibi tunc Theophylactus, quæ volumus recensuisse ob certam temporis ab eo expressam significationem, nempe hoc anno primæ Indictionis ipsam epistolam esse conscriptam, quæ sic se habet^f:

Sanctissimo & beatissimo à Deo honorabili domino meo Patri patrum Archiepiscopo & vniuersali Papæ domino Theodoro, Sergius humilis in Domino salutem. Firmamentum à Deo fixum & immobile, atque tituli formam lucidissimam fidei, vestræ A postolicam sedem constituit (ò sacer vertex) Christus Deus noster. Tu enim es (sicut diuinum veraciter pronunciat^g Verbum) Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ cõfirmatæ sunt. Tibi & clauæ cælorum commisit, atque ligare & soluere potestatiuè, quæ in terra & in cælis sunt, promulgauit. Tu profanarum hæresum depositor existis, vt princeps & doctor Orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non despicias patrum tuorum, Pater, fidem æstantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, nec non periclitantem. Resolue nebulam insipientium lumine tuæ diuinæ scientiæ, ó sanctissime: Abscinde blasphemias & iactantiam vaniloquorum nouiter emergentium hæreticorum doctorum. Nihil^h etenim minus est Orthodoxæ & A postolicæ vestræ definitioni atque traditioni, quatenus augmentum aliquod suscipiat à nobis fides. Nos autem à Deo inspirati, & sanctorum Apostolorum confabulatores & confacerdotes quæ sapimus, confitemur, & confessi sumus à pristinis temporibus & ex ipsis cunabulis secundum sanctum ac beatissimum Papam Leonem, prædicantes omnibus & confitentes, quod operatur vtraque natura cum alterius communionem: cum quo beatissimo viro & omnes à Deo inspirati & sancti Patres fatentur.

^fConcil. Later. sub Mart. Secret. 2. tom. 3. Concil. nom. adit.

SYNODALIS EPISTOLA CYPRI EPISCOPI RVM. ^gMat. 16.

Et hæc quidem à nobis humillimis seruis vestris atque discipulis profecuta sunt: multiloquium autem & contradictionem aduersariorum non admittimus: quia parati sumus pro Orthodoxa fide, auxiliantibus vobis sanctissimis & orantibus, martyrium suscipere. Et si quidem voluerint ea quæ nunc ad consumptionem animarum dogmata, hoc est, ad interitum doctrinæ & confessionis sanctorum Patrum, & gloriosi atque præcipui Papæ Leonis proposita sunt, in regia vrbe deponere (quorum contraria sapientes nos existimus) sufficit hoc, atque amica Deo pax sanctis Ecclesiis intercedit, & omnis diuisio Ecclesiarum de medio abssit, nec non schismata dissoluuntur ad vnitatem denuo restaurandam. Si autem noluerint hoc facere: A postolicos vos Patres sequentes, in scripto & sine scripto eos anathematizamus. Non est enim, non est Deo placitum, neque iustum, proposita pestilentia hæresum, & anathematizatis blasphemis, verbis contendere.

*Mibi

*anathematizatis

Honorent igitur rationem, & erubescant Deum, & eiusmodi blasphemias subtrahere festinent, & in quocumque voluerint loco, vel tempore, de quibus existimant sapere, mouemus dogmata. Compendiosè autem, ó sanctissime, dicimus. Ea quæ ad euersionem & depositionem à Deo inspiratorum Patrum & sanctissimi Papæ Leonis, nec non vestræ à Deo sapientiæ conscripta sunt, deponantur.] Ex his, lector, satis intelligere potes, Theodorum Papam, cum (vt narratum est) misit Apocrisarios in Orientem, æquè per illos vulgasse Catholicæ fidei sinceram confessionem, qua pariter iuberetur, vt qui ab ea discreparent, anathemati subiicerentur: etenim pergit: Nam & nos (sicut dictum est) iubentibus vobis dominis nostris & à Deo inspiratis Patribus, percutimus eos

CHRISTI THEODORI PAP. CONSTANTIS IMP.

643.

2.

2.

anathematibus: & nunc motiones de quæstionibus eorum & certamina faciemus, sperantes in vestram Deo placitam & beatam protectionem, quoniam non reueremur, neque formidaturi sumus timore ubi non est timor, proposito Deo, & Orthodoxa requisitione.

Vsq̄ue ad hanc igitur diem dispensationem aliquam quærentes, tacuimus eis, arbitantes ad meliora eos immutare proprias doctrinas. Sic etenim & sanctissimæ memoriæ Thius noster Arcadius sapuit, vestram Orthodoxam sequens doctrinam, cuius vestigia & nos omni virtute sequi oramus, consonantes Orthodoxæ & à Deo inspiratæ doctrinæ vestræ sanctissimæ dominationis atque paternitatis. Vtcrius autem iam non patimur, seminantibus eis zizania & scandala (vt ita dicamus) in omnem mundum. Hi sunt nostri sancti Concilij intellectus: sed & romum beatæ memoriæ & à Deo inspirati admittit & amplectitur Leonis, & sicut anchoram salutiferam Orthodoxiæ detinet, & vestris diuinæ scientiæ lætatur dogmatibus, nihil omnino minuens; & cum ea Orthodoxa confessione proficisci ad Dominum, & terribili eius exorat assistere iudicio.

Deus igitur creator omnium conseruet longæuum sanctissimum dominum nostrum ad stabilitatem sanctarum eius Ecclesiarum & Orthodoxæ fidei, vos pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus tuam animam pones, atque pastorali baculo lupos rapaces expelles. Omnes qui digni sunt assistere sanctissimo & à Deo honorato domino meo, ego & qui mecum sunt, plurimum in Domino salutamus. *Et subscriptio.* In columen me & Domino beneplacitum oia, sanctissime Pater patrum.] hæcenus Sergij & reliquorum insulæ Cypri Orthodoxorum Episcoporum Synodalis epistola. His & aliis concitatus Theodorus Pontifex, Synodo conuocata, Paulum hæreticam condemnauit.

Eodem quoque tempore Stephanus Dorensis Episcopus Romam se contulit ad Theodorum Pontificem pro Ecclesia Hierosolymitana, quam inuaserunt pseudoepiscopi, iidemque coniuncti Paulo Constantinopolitano Episcopo eiusdem erroris hæretici Monothelita: erat istorum omnium caput (vt dictum est) Sergius Ioppensis Episcopus, qui vendicato sibi iure Patriarchico, alios complures sui similes Episcopos ordinauit. Ad tam grande malum auertendum à Catholicis Palæstina Episcopis idem Dorensis Episcopus legatus est Stephanus Romam ad Summum Pontificem Theodorum.

Permisit hæc quidem Deus singulis quibusque sæculis, exagitari scilicet diuersarum prouinciarum Episcopos, quò assiduis rerum gestarum exemplis innotesceret, nullum aliud esse confugium aduersus ingruentes hæreticos, quam ad Apostolicam sedem, ceu diuinum asylum, sacram anchoram, portum securum, in quo tantum quis in tempestate possit salutem sperare, & auxilium experiri. vt Stephano legato accidit, qui vbi perperam facta hæreticorum Theodoro significauit, ab eodem consecutus est Apostolicæ sedis in illis partibus vicariam præfecturam, qua intrusum illum nefarium condemnaret, & ab eo ordinatos Episcopos gradu depositos in ordinem redigeret. Tanta hæc constant ex libello eiusdem Stephani oblato postea sancto Martino Papæ in Concilio Lateranensi, vbi inter alia leguntur ista:

De quibus, *id est, de inuasa & occupata ab hæreticis Ecclesia Hierosolymitana*, & antea Apostolicæ sedi innotui, id est, beatæ memoriæ decessori vestro Theodoro. Iussitque mihi indigno per sacram præceptionem, ordinansque loci seruatorem per Apostolicam eius scripta, quatenus tam ea quæ fuissent Ecclesiastica capitula peragere debuissim, & canonicè, si nullatenus emendarentur qui sub denominato prætextu ordinati sunt Episcopi, deponerem eos. Quod & fecisse me certum est, & præcipue quoniam in errorem à veritate recedentes sponte delapsi sunt: tantumque illos recepi, secundum iussionem eius, qui libellum penitentiae obtulerunt, & professi sunt in scripto, conseruare indefinenter & amplecti atque prædicare sanctorum Patrum & Synodorum doctrinas: quorum libellos nuper deferens, obtuli sacratissimæ præfidenti sanctitati vestræ Martino ter beatissimo Papæ, ab eo quòd aliqui eorum merito recepti & confirmati sunt, aliqui verò pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ condemnati sunt.] hæc Stephanus ad Martinum Pontificem: ex quibus sanè qui exactè ista considerat tempora, mirari debeat, quomodo & apud hæreticos, & eo tempore quo à Sarracenis ipsa Hierosolyma & Palæstina cum adiacentibus regionibus occupatæ tenerentur, essent qui ad eò sedis Apostolicæ iudicium extimescerent, vt siue libellum penitentiae palinodiam recantantes offerrent, siue iudem excommunicati execrabiles omnibus facti essent, cum præfer-

STEPHAN.
DOR. EP.
GATVS AB
EPISCOPI
PALÆSTI-
NAE AD
ROMAN.
PONT.

STEPHAN.
VICARIVS
ROMAN.
PONT. IN
PALÆSTI-
NA.

CHRISTI THEODORI PAP. CONSTANTIS IMP.

644.

3.

3.

A præsertim iidem fulcirentur patrocinio Constantinopolitani Patriarchæ & Imperatoris. Tantū sibi vel inter ipsos Sarracenos & hæreticos vendicabat iuris Apostolica sedes, omni tempore eadem vigens auctoritate, & vbiq̄ue præfidentis potestate. Habetur citatus eiusmodi libellus Stephani Dorensis Episcopi in Secretario secundo sanctæ Synodi Lateranensis sub Martino Romano Pontifice, de quo rursus suo loco dicendum.

IESV CHRISTI THEODORI PAP. CONSTANTIS IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

644.

3.

3.

B Sequens annus sexcentessimus quadragesimus quartus sequitur, secunda Indictione, qui illustratur natali viri sanctissimi Paulini Episcopi Eboracensis, de quo Beda: Anno secundo *Osuii successoris Osualdi Regis*, hoc est, ab incarnatione Dominica sexcentesimo quadragesimo quarto, reuerendissimus pater Paulinus quondam quidem Eboracensis, sed tunc Episcopus Rhofensis ciuitatis, transit ad Dominum sexto Iduum Octobrium die: qui decem & nouem annos, & menses duos, & vigintrinum dies Episcopatum tenuit, sepultusque est in secretario beati Apostoli Andrea, quod Rex Edilbertus à fundamentis in eadem Rhofi ciuitate construxit.]

Quo tempore itidem in Britannia apud Orientales Anglos Christiana fides admodum propagatur per Furseum Hibernum. Paulo post verò & Sigebertus eorum Rex amore cælestis beatitudinis, relicto regno cognato suo, monasticam vitam professus, à Pagano Merciorum Rege Penda occisus est. hæc fuit Beda, qui de Furseo, eiusque sociis viris sanctissimis alia plura admirandaque recenset, quæ tu consulas.

Hoc eodem anno, quo Dagoberti Francorum Regis annus regni absoluitur decimustertius, & decimusquartus inchoatur mense Aprili, Gallicanis ecclesiis eiusdem Regis munificentia innotuit: nam multis multa largitus est, quæ apud Aimoinum his declarantur verbis: *Eo anno, decimoquarto scilicet regni sui*, Rex Dagobertus omnibus circumpositis gentibus nationibusque sibi subiugatis, paceque per circuitum facta, ad pietatem intendit. Vtque se gratum cælestibus in se supra modum fluentibus beneficiis demonstraret, vniuersas penè Gallia ecclesias patrimonij sui heredes instituit. Conuocatisque filiis ac turba amicorum, generale indixit placitum in loco nuncupato Bigargio. Ad quod propere conuenientibus cunctis Franciæ primoribus, decimo Kalendas Maias Rex folio residens aureo, hoc apud eos disseruit modo:

Causa modò mihi, amantissimi filij, & quicumque adestis Francorum potentes, vt ilis ac fructuosa visa est vos conuocandi intentio, vt de iis quæ pro remedio animæ meæ agere institui, non ego solus mihi applauderem. Quia etenim caduca gerimus corpora, animasque immortales, magna nobis (si dissimulare nolumus) est indicta probitatis necessitas: ne si (quod absit) minus fuerimus intenti, non solum corruptionem quam speramus corporum, verum & ipsam æternitatem animarum perpetuis tradamus incendiis. Ideoque ego reminiscens iustis repromissa præmia & præparata iniquis supplicia, memor etiam malorum quæ gessi, testamentum scribere decreui, quo omnes regni nostri sanctorum basilicas isto tempore famosas heredes faciamus earum quæ eis à nobis traditæ sunt rerum. Constitui etiam quatuor fieri vno tenore exemplaria, & ea manibus subter firmare non tantum meis, sed etiam filiorum meorum Sigeberti ac Hludouici, quos hodie Reges constituo, vestris quoque qui astatis sanctissimi Pontifices, nec non gentis nostræ principes. E quibus vnum Lugduni in Gallia, aliud Parisiis, tertium Mettis in archiuis ecclesiarum custodienda dirigimus; quartum autem, quod præ manibus habemus, in thesauris nostris adseruari præcipimus. Cumque post depositam à nobis carnis sarcinam, vnusquisque Præsulum qui locis præcepto inscriptis præfuerint, sibi assignata susceperint; rogamus & obtestamur per terribile Domini nostri Iesu Christi nomen, vt memoriam nostri tribus in hebdomada diebus per sequentes annos faciant, ac pro requie animæ nostræ sacrificium offerant salutare; nomenque nostrum, quasi perpetuum tenentes memoriale, libro inferant vitæ.] hucusque verba Regis. Porro per librum vitæ ipsum credimus intellexisse illum, in quem nomina fidelium defunctorum inferrentur, quorum iugis in ecclesia commemoratio fieret. Sed addit auctor: Huius exemplar partim hic inserere studuimus,

Bed. lib. 3.
c. 14.
PAVLINI
APOSTOLI
CI VIRI OB-
ITVS.

PROPAGA-
TIO FIDELI.

Aimoin. lib.
4. c. 30.
DAGOBER-
TI ERGA
ECCLESIA
MVNIFI-
CENTIA.

quatenus ipsius piissimi Principis pateat quantus erga Deum sanctosque fuerit deuotio-
nis affectus. Est autem huiusmodi:

In nomine Trinitatis Domini Dei omnipotentis, Apostolicis Patribus, Pontificibus vi-
delicet, ac Abbatibus, & reliquis sacerdotibus intra regnum nostrum consistentibus, Da-
gobertus Rex Francorum.

• hominis
TESTAMEN-
TUM DAGO-
BERTI.

Quantum intellectualis sensus humani * potest mente sagaci pensare, atque solerti in-
dagatione perpendere, nihil amplius valet in huius sæculi luce ac fugituo gaudio lucrari,
quam quod de rebus transitoriis locis venerabilibus quis studeat in alimoniam pauperum
impendere: quatenus qui fragilitatem naturæ generaliter patiuntur, priusquam subitanea
transpositio eueniat, pro salute animæ inuigilent, vt non inueniatur quisquam impar-
atus, vel sine aliquo respectu discedat è sæculo. Quin potius dum propriæ libertatis iure
subsistit, ex caducis substantiis intra æterna tabernacula vitam studeat mercari perpe-
tuam, vt inter iustorum consortium desiderabilem valeat locum adipisci. Et post pauca:
Itaque nobis sana mente, sanoque consilio placuit, & (vt diximus) deuotio diuina nos
admonuit, vt pro salute nostra & pro æterna retributione conscribendum præciperemus
testamentum: & pro immutabili beneficio quatuor vno tenore firmauimus instrumenta,
& quidquid vbique per loca sanctorum contulimus, inibi simili annotatione contexui-
mus, &c. Deinde subiungitur:

Donamus igitur ad basilicam sancti Vincentij Parisiis, vbi sepulturam, quando qui-
dem Deus iusserit, habere disponimus, donatumque in perpetuum esse decreuimus, vil-
lam cognominatam Cumbis in pago Parisiaco, quam Vrsa filia Alderici tenuit. Pari mo-
do ad basilicam S. Petri Apostoli Parisiis, vbi sancta Genouefa requiescit in corpore, vil-
lam Drauernum in Brigeio. Ad basilicam verò diui Dionysij item Parisiis, vbi cum sociis C
suis requiescit, villam Brannatem in Brigeio. Ad basilicam dominæ sanctæ Columbæ &
domini sancti Lupi Senonis, villam Grandecampum in Gaustringensi, & cetera quæ ibi
plura continentur. Ad vltimum verò intulit: Vos autem boni filij considerantes primùm
naturæ religionem, cuius gratia etiam bestias ligat, manete fratres: nolite exuere, quo
onerati estis. Deinde reueremini me patrem vestrum, qui rogare malo, cum possim iube-
re, vt statuta nostra inconuulsa seruetis, sicuti vestra à successoribus vestris seruari vole-
tis: profectò scientes, quod si à nobis sancita contemptui habueritis (quod non arbi-
tror) pari modo & vestra à posteris contemnentur decreta. His dictis, & cunctis longæ-
uam ei felicemque optantibus in hoc sæculo vitam ac in futuro manentem, salutaris
omnibus, cœtum dimisit, vt rediret vnusquisque ad sua.] hæc (vt dictum est) quartode-
cimo regni sui anno Dagobertus, ad felicem obitum viam sibi parans. Sed & hîc frag-
mentum quoque recitandum erit alterius donationis eodem tempore ab ipso factæ eccle-
siæ à se constructæ, & monasterio sancti Benedicti vnus dici itinere distanti ab Argentina
ciuitate super Rhenum, quod sic se habet^a:

Dagobertus magnus diuina clementia Rex Francorum, omnibus regni sui primati-
bus, immo cunctis Christi fidelibus præsentibus & futuris. Notum facimus, quod patre
meo Lothario defuncto, paterni regni curam suscepi: sed viuendi ductus leuitate dece-
ptus, regalis officij debitum neglexi; & maximè inter alios excessus meos, ecclesiarum
Dei destructor & dissipator esse cœperam, nec diuinæ maiestatis oculos, nec hominum ve-
ritus acclamationem. Tandem Dei benignitas obstinatæ mentis superbiam conterens vir-
ga correctionis, iniquitates meas correxit, & mihi castigato veniam non negauit: quasi
autem modum poenitentia imponens, in hoc mihi spem plenæ posuit indulgentiæ, si ad
honorem Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum sanctorum, quos magis offende-
ram, domum diuinis aptam seruitiis construerem, &c. Igitur sub certa spe remissionis pec-
catorum nostrorum, reddentes alacri studio votum quod fecimus, ecclesiam in honorem
sanctæ Trinitatis, & sanctæ Mariæ perpetuæ virginis, & sanctorum Apostolorum Petri &
Pauli in loco qui dicitur Vuissenburg construximus, quam sublimare & regali munificen-
tia ditare decreuimus, &c.] hæc ibi; atque de his satis, iam verò ad anni sequentis res ge-
stas oratio transferatur.

*Habetur in
appendi. ad
hist. Goth. To-
an. Mag.

SEquitur annus Redemptoris sexcentessimus quadragesimus quintus, Indictione tertia,
quo in Africa de fide Orthodoxa habita est famosa illa disputatio inter Pyrrhum Pa-
triarcham Constantinopolitanum hæreticum, & Maximum Abbatem eundemque mar-
tyrem Orthodoxum, ex qua idem Pyrrhus princeps Monothelitarum hæreticorum conui-
ctus, erroris diu defensi poenitens, recantans palinodiam, oblatoque fidei Catholice li-
bello Theodoro Romano Pontifici, receptus est vnà cum titulo Patriarchatus in Eccle-
siam Catholicam. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt Pyrrhus extorris in

DISPUTA-
TIO MAXI-
MI CVM
PYRRHO.

Africam veniens, illic sanctum Maximum inueniret: etenim (vt in rebus gestis sancti
Maximi fusius legitur) vbi Pyrrhus illuc peruenit, captiuos coepit suæ hæresis laqueos
tendere, quibus vniversam Ecclesiam illam captiuam duceret: quod & fecisset quidem,
nisi in omnibus sibi aduersantem Maximum habuisset: vnde exigentibus Episcopis Afri-
canis, atque ipso qui prouinciæ præerat, Gregorio Patricio publicæ paci eius regionis,
quam vehementer Pyrrhus perturbauerat, consulente, factum est, vt de publicis contro-
uersiis publica fieret disputatio. De qua quod ad tempus pertinet, eam hoc anno conti-
gisse, nempe tertia Indictione, mense Iulio, ipse titulus disputationi præfixus edocet: vt
de his nulla dubitatio esse possit. Quod verò ad locum spectat, habitam ipsam esse in Afri-
ca (& puto Carthagine) quò Pyrrhus Constantinopoli recedens se contulerat, æquè ex
ipsa certissimum redditur.

Quæ autem de eadem extet præcorum testificationes, in primis videamus. Theophanes
hæc habet: Pyrrhus verò cum peruenisset in Africam, mutuis cum sanctissimo Maximo vi-
detur aspectibus, Abba videlicet religiosissimo in monasticis correctionibus, nec non & di-
uinorum illic existentium Pontificum præsentatur obtutibus: qui hunc redargutum, &
persuasum, Romam ad Papam Theodorum direxerunt. Qui Orthodoxo libello tradito
Papæ, ab eo receptus est.] hæc Theophanes ex Græcis: his consentientia scribit Phorius.
Ex Latinis autem vetustioribus Anastasius Bibliothecarius ista refert: Ipsis temporibus
Theodori Pontificis venit Pyrrhus ex Africa, qui fuerat Patriarcha Constantinopoli-
tanus, in urbem Romam ad limina Apostolorum: Qui ingressus, libellum obtulit cum sua
subscriptione Apostolicæ nostræ sedi in præsentia cuncti cleri & populi, condemnans in
eodem libello omnia quæ à se vel à decessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus immacu-
latam fidem nostram. His itaque ab eo peractis, fecit eum Pontifex munera erogare in po-
pulo, & cathedram ei poni iuxta altare, honorans eum vt sacerdotem regiæ ciuitatis.] huc-
usque Anastasius in Theodoro.

Ingenti sanè Dei beneficio euenit, vt post tot publicorum scriptorum naufragia, quæ
tum Græcorum tum Latinorum Ecclesia passa est diuersis temporibus, ne syllaba quidem
eiusdem disputationis exciderit, sed conseruata ipsa integra fuerit in pluribus antiquis
scriptis Græcis codicibus, quos Vaticana bibliotheca possidet, in quorum singulis inter
alia viri doctissimi atque sanctissimi monumenta inest eiusmodi eiusdem Maximi Abbatis
& martyris cum Pyrrho excepta à Notariis in Africa publica disputatio, præsentibus Epi-
scopis Africanis atque Gregorio (vt dictum est) qui prætoriam præfectura eandem prouin-
ciam moderabatur; quam quidem hætenus latentem ac Latinis incognitam primus ven-
dicauit in lucem, ac Latinitate donauit vir disertissimus Franciscus Turrianus Societatis
Iesu professor, qui eiusdem Maximi nonnullas epistolas eodem argumento aduersus Mo-
nothelitas scilicet scriptas, aliosque ad id ipsum spectantes tractatus æquè ex Græco in La-
tinum conuertit; sed ne ederet vnà cum aliis à se translatis sanctorum Græcorum Patrum
egregiis monumentis, mors antevertit.

Porro nacti ipsam an hîc integram reddere deberemus, cum sua prolixitate duos
vel amplius impleat terniones, ancipites diu fuimus, ne scilicet rerum gestarum series
eius disputationis obice intercipi videretur, lectorque assuetus per plana currenti historice
lectioni, inter Chryssippos quodammodo labyrinthos se clausum teneri putaret, dum in
difficillimis sacrorum dogmatum quæstionibus inter vepres, rubos, spinasque hæretico-
rum argumentorum cogeretur incedere, vt tandem posset in lucem veritatis emergere.
Ceterum quod magna ex parte huius tomi versetur historia in his quæ spectant ad

Mono-

Monothelitarum hæresim confutandam, quæ flexuosis anfractibus gradiens, sinuosis recessibus latens, nec quò pergat intelligi possit, aliud agens, loquens aliud: vt secundum illud quod de Behemoth scriptum est, de ea dicendum sit: *Quis reuelabit faciẽ indumenti eius?*] vt ista cuncta aperta luce lector intelligat, sicq. historica lectione fruatur, operæpretium me facturum existimaui, si eamdem concertationem Annalibus nostris intexerem, quò tricas omnes, cunctoq. nexus, strophas, atque cauillos hæreticorum ipsorum satis habeat exploratos. His accedit, quòd eadem tractatio pleraque habeat, quæ historicam elucident veritatem, illaque præsertim tanti momenti erroribus inuoluta de Honorio Romano Pontifice in consortium hæreticorum calumniosè vocato dilucidè tibi pandat, aperteque veritatem demonstrat, vt non sit quod de eius integra sinceraq. fide Catholica dubitare vel leuiter iure possis. Quòd insuper eiusmodi hætenus caruerit Latinitas nobili monumento numquam supposito prælo, haud ingrato animo illud puto accipient eruditi; qui etiam gratias agant de Ecclesiastica antiquitate adèd benemerenti.

His igitur persuasus, eam tibi integram exhibendam ita putauimus, vt tamen historica consultum sit rationi. Quamobrem ex ea illa tantum hic tibi reddenda putauimus, quæ ad rerum gestarum pertinent cognitionem: in fine autem tomi huius veluti appendicem ipsam disputationem integram ponemus. Sed & ne fonte careas, ex quo deducitur, tibi pariter ipsum Græcum textum (ne habeas amplius quod desideres) cudendum curabimus quàm sincerissimè, ita tibi bene consulentes, vt fruaris viri doctissimi eiusdemq. martyris lectione, illud S. Hieronymi de Pamphili martyris scriptis dictum in memoriam reuocans: Si lætitia, inquit, est, vnam epistolam habere martyris; quanto magis tot milia versuum, per quæ mihi videtur sui sanguinis signasse vestigia?] ista quidem ille de scriptis manu martyris Origenis libris: sed præstat, mea sententia, possidere quæ ore martyris sunt prolata, atque de corde martyris & non aliunde manarunt, ex ipsius sapientiæ fonte deducta: ne, si secus dixerimus, aliquid amplius mechanicis tribuamus, quàm liberalibus disciplinis.

Porro quod in primis ad temporis rationem spectat, vt cuncta tibi constent, hïc eiusdem disputationis describendus est titulus, qui sic se habet: *Quæstio Ecclesiastici dogmatis disputata coram Gregorio Patricio piissimo in conuentu & consensu sanctissimo Episcoporum & reliquorum nobilissimorum virorum à Pyrrho Patriarcha Constantinopolitano, & à reuerendo Maximo monacho, mense Iulio, Indictione tertia: Pyrrho quidem nouum dogma de vna Christi voluntate à se & à suo antecessore Sergio prauè introductum defendente, Maximo autem doctrinam Apostolorum & Patrum à principio nobis traditam. Incipit Pyrrhus, ita compellans ipsum Maximum:*

Qua in re, domine Abbas Maxime, ego & is cui successi, tibi nocuimus, qui vbique nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de hæresi venire facis? *Quis vnquam te, ne de facie quidem notum, sic honorauit & coluit, vt nos? & c.]* In fine igitur tomi (vt diximus) ipsam integram disputationem Græco atque Latino sermone cusam inuenies: modò verò ea quæ ad Honorij Papæ causam spectant, quòd necessariò id exigat argumentum, hïc tibi ob oculos ponenda curamus, eademque sæpius cum ratio postulat, verbis rotidem inculcanda; quòd de tanti Pontificis conflata calumnia, tanto teste adhibito, confutetur: vt quod sæpe falsò assertum reperitur, sæpè pariter refellatur, cum & cubitalibus planè litteris esset tanti Pontificis integritas & innocentia vbique locorum monumentis perpetuis consignanda.

Vbi igitur quæ obiecta de Vigilio Papa fuere ab ipso Pyrrho, per Maximum (vt videbis) sunt validè confutata; idem Pyrrhus rursus de Honorio Pontifice sic Maximum vrget: *Sit, inquit, ita de Vigilio: Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? Maximum: Quis fuit fide & auctoritate dignus epistolæ eius interpres? is qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum aliis virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Constantinopoli ex suo corde loquebantur? Pyrrhus: Ille, qui hanc scripsit. Maximum: Is igitur cum ad diuum Constantinum Imperatorem rursus ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quòd quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse,*

carnis

A *carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidentissimum est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere.]* Deinde occurrit per anticipationem obiectioni: *Si quis verò, inquit, dicat: Quare de humanitate Christi agentes, de diuinitate eius non meministis? Respondemus: Primum quidem, responsum fuisse ad quæstionem: Deinde, vt in omnibus, sic etiam hïc consuetudinem Scripturæ nos secutos fuisse, quæ aliquando de diuinitate eius differit, vt cum ait Apostolus: Christus Dei virtus & Dei sapientia, aliquando de humanitate solum, quemadmodum cum idem ait: Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Pyrrhus: Simplicius antecessor meus accepit hoc, in voces intentus. Maximum: Rem ipsam loquor, nihil ita me à tuo antecessore alienauit, vt mutabilitas eius & inconstantia, & c. hætenus de his quæ ad Honorij Papæ causam spectant.*

Vidisti controuersiam de litteris Honorij Papæ, ex quibus conclamaretur ab hostibus quamlibet occasionem captantibus, vnius esse in Christo voluntatis assertor, toties ventilatam, ac toties declaratam, atque adèd elucidatam, vt neque refractariis ipsis hæreticis locus relictus sit amplius de ea aliquid dubitandi. Audisti & de ea satisfactum Imperatori per Ioannem Papam litteris eius qui illas Honorij scripsisset epistolas; satisfactumque per Maximum Patriarchæ Pyrrho Monothelitarum antesignano in adèd publico Africanorum Episcoporum conuentu: qui licet in disputatione lubricus, vt teneri difficilè posset, summa tamen potentia veritatis, germanæ verborum cedere interpretationi coactus est, & in ipsum suum antecessorem, quem antè sæpè laudarat, Sergium Patriarcham reicere culpam, quòd scilicet magna oscitantia (ne diceret malitia) non germano verborum sensui, sed verbis dumtaxat Honorij Papæ, ipsis nudis vocibus fuisset intentus: vt planè se nihil habuisse publicè professus sit, quo suum prædecessorem Sergium excusaret, sed accusaret eum, quòd de inani facta tunc de Honorio obiectione se penitus excusaret, cum alioqui in aliis defendere mordicus Sergium non destiterit. Vt ex his intelligas, quàm etiam hostium professione ab omni illata calumnia Honorius Papa liber existat.

Ad postremum autem, quem demum celeberrima disputatio ista finem habuerit, ex eadem hïc tibi publicis Actis excepta (ne quid te prætereat) promendum puto. Post multiplices Pyrrhi obiectiones ingestas & à Maximo quàm disertissimè confutatas, post nexus solutos, & defensiones ac respõsiones singulas quoque conuictas, post denique inanes tergiversationes elusas, acuminatasque cauillationes retusas, cum deficerent verba, dare manus omni penitus destitutus defensione Pyrrhus compellitur, & cedere veritati, hæc tandem affatus:

Demonstratum, inquit, profectò est in quæstione de operationibus, absurdum esse vnam operationem in Christo dicere, quomodocumque dicatur. Sed veniam postulo tum mihi, tum iis qui præcesserunt: ignorantia enim nos in absurdas istas sententias & argumentationes detorsit. Et obsecro, vt inueniam modum delendi hanc introductam absõnam sententiam, & conseruandi memoriam antecessorum. *Maximum: Non est alius modus, quàm taceri personas, & anathemate affici talia dogmata. Pyrrhus: At si hoc fiat, reperientur cum his eiectione Sergius, & Synodus meo tempore habita. Maximum: Subit me admiratio, quomodo Synodum voces, quæ nõ est habita vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubent: nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita est, neque locus, neque dies conueniendi decretus: non fuit aliquis actor aut accusator. Qui conuenerunt, epistolas commendatitias non habuerunt, nec Episcopi à Metropolitanis, neque Metropolitanis à Patriarchis: non epistola, neque substituti ab aliis Patriarchis missi sunt. Quis igitur particeps rationis Synodum velit appellare, quæ scandalis & discordiis cunctum orbem impleuit?*

Pyrrhus: Si non est alius modus quàm hic, plaris faciens salutem meam, quàm cetera omnia, præsto sum ad faciendum hoc cum omni satisfactione: hoc vnum & solum rogans, vt dignus habear in primis interiore aditu ædis Apostolorum, quin potius ad orationem ipsorum Principum Apostolorum, deinde vt videam faciem sanctissimi Papæ, ei que tradam libellum eorum quæ absurde facta sunt. Maximum & Gregorius Patricius dixerunt: Quandoquidem tua propositio bona est & Ecclesiæ utilis, sic fiat.] hucusque disputatio, cui subiicit ista Maximum de his quæ ab eodem Pyrrho gesta sunt Romæ: In hæc ergo

Tob 41.

UTILITAS
DE DISPUTATIONE
MAXIMI
CVM PYRRHO.Hier. de scrip.
Eccles. in Pamphilo.PYRRHI
DISPUTATIONIS
CVM MAXIMO
EXORDIUM.DE HONORIO
DEFENSIO
MAXIMI.

*Constantin.

1. Cor. 1.
Ibid.HONORIO
MINIMO
TENSVS
IN
NOGENS.PYRRHVS
SE ERRAS
SECOGNO
SCIT ET
TETVR.PYRRHVS
CONSEN
TIT MAXI
MO.

ergo celeberrima vrbe Roma, cum adesset nobiscum, promissum præstitit, damnauitque A dogmata impiæ expositionis, seque per rectam confessionem cum Catholica & Apostolica Ecclesia coniunxit, gratia & cooperatione magni Dei & Saluatoris nostri Iesû Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.]

SPECTACV-
LVM IN-
GENS EX-
HIBUIT IN
AFRICA ET
ROMAE
PYRRHVS.

Magnum sanè tunc vidit primùm Africa, deinde Roma spectaculum: Africa quidem, dum quem paulo antè aspexerat magnis animis Patriarchali ostentatione insultantem Catholicæ veritati, pro hæresi ore rotundo in defensores fidei Catholicæ declamantem, in se ora omnium conuertentem, iamque post se tertiam orbis partem ducere captiuam tentantem, eundem viderit ab extorric monacho appetitum, vt nouum Goliath à puero Dauide non in hasta vel ense, sed in nomine Domini pugnaturum conuentum, tanta corona Patrum & magistratum & Africani populicircumdatum, post longam concertationem fateri se superatum, abicere clypeum, dare manus, & pedes conicere sponte in compedes illos optabiles sapientiæ, eiusq. vinculis alligari, de quibus Ecclesiasticus: Iniice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum. Subiice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis eius. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ (decor enim vitæ est in illa) & vincula illius alligatura salutaris.] Ita planè, cum & victo Pyrrho omnes vt vincenti fuerint adgratulati, eundemque laudibus profecuti, ac benedictionibus affectati, quod re vera cedens veritati, perfidiam superasset, impietatem subegisset, contriuiserque Satanam pedibus suis, qui solus luceat se esse victum, hæresi debellata, & eius defensore in offensorem mutato.

^{Eccli. 6.}

^{Isai. 60.}
PYRRHVS
POENI-
TENS RE-
PTVS A RO-
MAN. PON-
TIFICE.

Sed qualè & tunc vidit Roma triumphum? non armis prisca sed Crucis potentia comparatum, & secundùm illud sacrum oraculum præparatum: Venient ad te curui filij eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatem Domini.] cum religiosa pompa non itum est ad Capitolium, sed in Vaticanum, ad limina Apostolorum, domicilium piscatoris: quo inferuntur trophæa præclaræ victoriæ, cum libellus ipse, quo hæresis cum hæreticis damnaretur, ad celebrem illam Petri Confessionem affertur, offerturq. probandus Summo Pontifici super Petri cathedram residenti. Vbi collecto Ecclesiastico sacrosancto Senatu, populoque Romano, suum ipse Pyrrhus libellum legit, quo impiam Monothelitarum hæresim condemnaret cum auctoribus suis, profiteretur verò Catholicam fidem, cum & eundem oblatum Pontifici atque probatum velut obsidem super Petri poneret Confessionem perpetua memoria conseruandum. Erant tunc profusæ ipsius lacrymæ ex corde manantis professionis fidei certi fidei iussores & testes adeò efficaces, vt non ad compatiendum tantùm permouerint astantes omnes, sed & ad indulgendum ac benemerendum inclinauerint animum Summi Pontificis Theodori, qui è celso throno sublimis, animo condescendens, excipit poenitentem, amplexaturque ad sinum sanctæ Catholicæ Ecclesiæ redeuntem.

THEODORI
PAPAE CL-
MENTIA
ERGA PY-
RHVM.

Memor verò se illius in terris vicem gerere, qui ad excipiendos poenitentes peccatores, aduersus Phariseorum supercilium, parabolam illam de filio prodigo reuertente ad patrem ingressit: nihil sibi magis congruere existimauit, quàm eius implere factò doctrinam, & opere à Christo primò ostensum imitari exemplum. Quamobrem eum, qui propugnando hæresim, dissipauerat omnem substantiam suam, fidem inquam ipsam prodigens substantiam rerum sperandarum ab Apostolo nuncupatam, ob idque ab Ecclesia condemnatus, exutusque fuerat insignibus Pontificiis, recipit ad osculum pacis, Catholicæ Ecclesiæ vnicens, & excipiens mystica mensa vituli saginati, Apostolicam communicationem impartit: adiicit & stolam primam atque annulum, cum priori qua exutus fuerat pontificia dignitate eum iterum vestit & ornat, adiiciens etiam vt eum in cathedra considerare fecerit (vt ex Anastasio dictum est superius) iuxta altare primarium, vbi & eidem concessit vt consueta munera populo erogaret. Hæc tanta poenitenti hæretico præstitit Theodorus, ostendens se verè patrem esse in recipiendo filio deperdito redeunte, atque esse pastorem, dum iacentem ouem erigens super humeros suos extollit.

CALVM-
NIAE SP-
SAE DE PO-
NITENTIA
PYRRI.

In tanto gaudio sola mæret inuidia: cum enim Constantinopoli auditum esset Pyrrhum Patriarcham Romæ coram Theodoro Pontifice hæresim Monothelitarum, cuius erat patronus, publicè condemnasse, in Catholicamque Ecclesiam receptum fuisse: rubore suffusi hæretici, quo asperam infamiam abolerent, ad calumniam se conuerterunt, dicentes Pyrrhum vim passum talia delirasse, tormentisque extorram ab ipso fuisse hæresis damnationem,

ationem, & fidei Catholicæ professionem. Hæc non in vulgus tantùm ab ipsis sunt sparsa, sed & auribus Imperatoris ingesta; qui hæc adeò vera existimauit, vt cum ipse tum eidem inhærentes Magistratus post plures annos non veriti sint eadem exprobrare sancto Martino Romano Pontifici, cum Roma captiuus abductus, Constantinopoli esset in vinculis, quaestionibusque subiectus, prout ex eiusdem S. Martini litteris apparet, in quibus ista leguntur ex Actis publicis accepta:

²Martin. Pap.
epist. 16. tom.
2. epist. Rom.
Pontif.
DE ACTIS
ROMAE
CVM PYR-
RHO.

Dicit ad Martinum Papam Demosthenes rescriptor: Dic nobis ea quæ de Pyrrho hic & Romæ subsequenter gesta sunt: Pro qua causa abiit Romam? iussus, an proprio proposito? Respondens sanctus Papa dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: Libellum illum, fidei Catholicæ confessionis scilicet, quomodo fecit? compellente aliquo? Respondet sanctus vir: Nemine, sed propria propositione. Demosthenes inquit: Veniente Pyrrho Romam, quomodo eum suscepit sanctus vir Theodorus præcessor tuus Papa? vti Episcopum? Respondit æquanimis Papa: Vti Episcopum. Et quomodo non, si priusquam veniret Pyrrhus Romam, manifestè scripsit beatus Theodorus ad Paulum, utpote ad eum qui supplantationem fecit, & alterius thronum inuasit: deinde eodem Pyrrho veniente Romam sponte sua ad vestigia beati Petri, quomodo non haberet eum suscipere & honorare, utpote Episcopum?

Respondens Demosthenes dixit: Verè veritas sic se habet. Vnde autem sumebat ea quæ ad vsum sui corporis erant necessaria? Dicit beatus manifestè: De Patriarchio Romano. Ait concertator: Qualis panis dabatur ei? Respondit honorabilis vir: Vos domini mei nescitis Ecclesiam Romanam. Dico enim vobis, quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari, omnia ad vsum præbentur ei, & nullum immunem suis donis S. Petrus repellit venientium illuc, sed panis mundissimus & vina diuersa dantur, non solùm ei, sed hominibus ei pertinentibus. Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt: qui venit honorabilis sicut Episcopus, quales sumptus habet suscipere?] Vides, lector, munificentiam Romanæ Ecclesiæ erga hospites omnes, quibus panis mundissimus & vina diuersa impenderent: præstabantur verò multo maiora aduenientibus illuc externis Episcopis. Sed pergunt Acta:

MUNIFI-
CENTIA,
ROM. EC-
CLESIAE.

Dicit ad eum Demosthenes: Nos didicimus quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ, & quia vincula lignea sustinuit, & multa dolenda passus est. Respondit ille beatus, & dixit: Nihil tale factum est. Nam si qui à formidine aliqua tenentur, non possunt fortè loqui veritatem: hic sunt Constantinopoli, qui tunc erant Romæ, & sciunt quæ ibi gesta sunt; ex quibus interim superest Plato Patricius, qui tunc Exarchus erat, quiq. direxit homines suos tunc ad Pyrrhum Romam. Percontamini eum de his, si mentior. Verumtamen quid volumus plurima quærere? & c.] hæc de his quæ pertinent ad res gestas Romæ cum Pyrrho: ex quibus pariter intelligis, quod dictum est, post Isacium non Theodorum Calliopam esse subrogatum Exarchum, sed Platonem.

CALVM-
NIAE DE
PYRRHO
IN ROM. EC-
CLESIA.

Iam verò ad Maximum Romam venientem ex Africa victorem & triumphantem conuertamus orationem. Ac primùm videamus, vnde acciderit, quòd cum rarò euenire consueuerit, vt conuictus hæreticus æquè victus manus dederit (nam semper huiusmodi, prostrati licet, pertinacia maiore resurgant) ipse Pyrrhus à Maximo superatus acquieuerit. Cause hæc reddi posse videtur, quòd Pyrrhus quamuis scetatus vestigia Sergij, minimè tamen fuerit adhuc hæresis condemnatus; quodq. insuper, licet eiusdem esset assertor erroris, nihilominus adhuc veluti anceps, veritatis fieri certior cupiebat: hinc accidit, vt is à Maximo non in illorum hæreticorum classem reiiciendus fuerit, quibus nec Aue dicendum esse Apostolus admonuit: sicque factum est, vt inter vtrumque, Maximum atque Pyrrhum, amicitiae vinculum minimè fractum fuerit, sed reciprocis litteris potius stringeretur, eiusq. vsum inter ipsos perseuerarit. cuius rei causa aliquando crimini datum est eidem Maximo, quòd suis litteris laudasset Pyrrhum, adeò vt ex his in suspicionem vocaretur erroris, & argueretur inicitæ collusionis: cuius rei gratia eidem Maximo opus fuerit, scripta prolixiori epistola ad Siciliæ monachos, texere apologiam, in qua hæc inter alia habet de consuetudine conseruata cum Pyrrho:

CVM PYR-
RHO AMI-
CEVR EG-
RIT MAXI-
MVS.

Pyrrhus verò cum ad nos prius librum magnum scripsisset, & valde nos (nescio quomodo) honorasset, in eoque inquirendo & non pronuntiando de vna & duabus operationibus vnus & eiusdem differuisset, nostramque sententiam & opinionem de vtroque requireret & accerseret: nos (vt par erat) eum etiam in proœmio epistolæ vicissim honoraui-

EXCVSATIO
MAXIMI
DE LAUDA-
TO PYR-
RHO.

CHRISTI
645.THEODORI P. P.
4.CONSTANTIS IMP.
4.

^{Rom. 12.} ^{Rom. 12.} raumus, sicut Apostolus nos hortatur: Honore inuicem præuenientes. atque eos qui aliter habent, vel ad nos scribunt, diligere & benedicere eis iubet diuina Scriptura. Simul etiam studium fuit mihi, non exasperare, sed magis lenire virum laudibus ad assentiendum iis quæ à me piè secundum doctrinam sanctorum Patrum tradita erant. Vnde sic confitebar, intellexisse me quæ ab illo mihi scripta erant secundum ea quæ ego illi scripseram, incitans eum (vt dixi) & inuitans ad assentiendum piæ doctrinæ, quæ salutem maximam illi compararet, si eam amplexus, nobiscum (sicut scripsimus) confiteretur, id est, duas eiusdem & vnius Christi Dei nostri secundum naturam operationes, sicuti duas etiam naturas sine confusione & diuisione copulatas, diuinam & humanam, increatam & creatam, sed non vnâ & eandem vtramque dictam. Non enim doctrina Patrum, sed potius hæretica est doctrina de vna eademq. operatione vel voluntate vel natura in eodem & vno Domino & Deo nostro. Illius igitur meæ ad Pyrrhum laudationis hæc fuit ratio ac modus, eum vellè sensim eum & à contraria opinione abducere, & ad rectam intentionem fidei transferre.] Hæc Maximus pro sua de Pyrrho laudato defensione; reliqua inferius. Huius itaque rei occasione factum est, vt cum minimè Pyrrhus cum vt hostem penitus auersaretur, sed vt amicum recta suadentem audiret, non erubuerit in magno illo publicoq. conuentu se victum fateri, & ab eo charitatis ac veritatis vinculis duci captiuum in Urbem ad Romanum Pontificem.

^{QVID LAVDANDVM IN PYRRHO VSERIT.} In quo quidem Pyrrho illud fuit maximè commendandum, quod se esse à veritate superatum publicè confessus fuerit, quodq. remedia quæ fieri pœnitentiæ, publicè detestatus errorem, exoptans perfini conspectu Romani Pontificis, quem Petri successorem vice Christi Romæ sedere sciret, simulq. desiderio æstuarit visendi trophæa Principum Apostolorum, vbi ad ipsorum Confessionem procumberet, ac stratus oraret. Cuius permotus fidei ardore Pontifex Theodorus, eundem in sedem, à qua eiectus fuerat, Paulo hæretico ab hæreticis subrogato, restituens & in pristinum statum reuocans, cum ipsi locum tradidit, atque honorem impendit, qui exhiberi consuevit legitimis Constantinopolitanæ sedis Episcopis. Sunt hæc gesta hoc anno Romæ magno rotius Ecclesiæ Catholicæ gaudio, hæreticis tantum liuore tabescentibus, ac frementibus pariter ex aduerso.

^{MAXIMVS PRO FIDE CATHOLICA PASSVS CALVMNIAS.} Sed redeamus (quod polliciti sumus) ad Maximum. Passus est ipse quidem hanc ob causam inuidos & persecutores. Cum enim gloria eius ex publica illa disputatione vbi que locorum propagata esset, aduersus ipsum plures sunt conflatæ calumniæ etiam (prohdolor!) à Catholicis ipsis: inter quas illa fuit de laudato suis scriptis Pyrrho, qui putaretur hæreticus: alia rursus addita, quod assereret tres voluntates in Christo, duas secundum duas in Christo naturas, tertiam verò secundum hypostaticam vnionem personæ Christi, eandemque Deiuirilem nuncupatam: vulgaueruntque ad hæc probanda aduersus Maximum epistolam quamdam eiusdem Maximi nomine scriptam ad Marinum, qua tres in Christo voluntates astrui viderentur. Vbi autem ista Maximus à Monachis Siculis rescivisset, apologeticam ad ipsos rescripsit epistolam, cuius est exordium: Pax multa diligentibus nomen tuum, Domine, & non est illis scandalum. &c.] vbi ad finem de scriptis ad Marinum hæc ait:

^{MAXIMI DEFENSIO.} Ad Marinum quidem presbyterum variè & de diuersis capitibus Scripturæ scripsimus: non tamen vilo quouis modo de contrariis dogmatibus dictum est, de vna inquã & de duabus, id est, quas ipsi fingunt in eodem & vno Christo tres operationes vel voluntates, quasi nos has in eodem similiter vt ipsi constituamus, aut confiteamur Marino, aut vili prorsus. Si enim quæ destruxi, hæc rursus ædifico, transgressorem me constituo, vt ait Vas electionis. Vnde epistolam, quam sic quidem profertur, id est, fingunt, tamquam à nobis ad Marinum missam, tamquam alienam omnino & non nostram nos ipsi abiicimus, & cunctos similiter atque nos vt abiiciant, qui piè Dominum confitentur, obsecramus: vt omnem occasionem aduersariis intercipiamus, qui excusant excusationes in peccatis, & studium contradicendi calumnia contegunt: quos quia non commendat ratio, proprio impetu veritatis fracta, aditum fallacem simplicioribus ad se confectis litteris moliuntur. Sed aditum ad eos non sibi reperient, qui veritatem, quam nos defendimus, mendacio anteposuerint.] hæc de commentitiis litteris ad Marinum Maximus habet. Extant verò alia germana scripta Maximi ad Marinum presbyterum, quorum meminit, estq. eorū exordium: Cum propositum tibi sit, pater in Deo honorande, amicitiam laudatissimam cū Deo inire, &c.] continentq. capitula quinquaginta & vnum. Rursus verò legitur eiusdem nomine

CHRISTI
645.THEODORI P. P.
4.CONSTANTIS IMP.
4.

A mine tomus dogmaticus ad eundem Marinum missus in Cyprum insulam, quo ostendit duas in Christo voluntates dumtaxat astruendas, neque (quam ponit Dionysius) Deiuirilem esse tertiam numerandam, vnâve dicendam, sed duas interpretandam: vt planè appareat, voluisse Maximum calumniis de se in vulgus sparsis occurrere.

Qualis autem quantusve Marinus iste fuerit, eius exordio scripti declarat his verbis: Non magis ornamentum pietatis & reuerentiæ tuæ stupui, quam zeli maximi fortitudinè admiratus sum, sancte Dei minister & mysteriorū sapiens auditor & doctor: vtroque enim studio sacro cōnexo, disciplinæ scilicet & doctrinæ mysticæ perfectionem in omnibus bonis comparasti. Qui cum esses totaliter in toto per totum Deo omnibus diuinis mandatis absolute obeundis, totus esse in eo existimaris propter summam exuperantiam paupertatis, non inter eos qui sicut ego affectione animæ terrena in cœno & tabe sordidarum perturbationū hærent. Hinc & tutum præsidium consulta ratione tibi meripsum parasti (nihil enim firmiter ad figendas & conseruandas virtutes voluntaria paupertate, firmumq. fundamentum diuinorum in anima ædificiorum, quod labefactari non potest) & aliis omnibus qui studio virtutis tenentur, factus es salutis conciliator; dum magis demonstratione operante, quam voce docente, ad amplitudinem virtutis per altam & sublimem submissionem deducis eos, qui ad exemplum tuum & imitationem mentem & vitam prudenter dirigunt.

Cum autem conuenientem huic zelo, quem dixi, feruorem spiritus habeas, & illū ignem in terra cordis, quem vt iniiceret venit Verbum natura bonum & hominum amans, quod omnem nostrum prauum habitum & motum absomit: incendis tu quidem illos qui per fallaciam & ignorantiam vitiiis & nugis insanè delectantur, redarguens quod in eorum prauis actionibus & falsis sermonibus vanum & futile est, obiecta lampade beata, quæ in te diuinam cognitionem & virtutem assécuto semper ardet, & numquam extinguitur: calefacis autem eos qui magnopere frigent in hac frigida & tenebrosa statione fixi, expellens & dissoluens tenebras splendidis radiis diuinorum verborum, & summam contractionem ac torporem, in summam fortitudinem & vim transferens. Rursus autem illuminans à montibus æternis, id est, ab iis qui materia vacant, instituens omni cognitione quæ omnibus scientiis rerum sub sensum cadentium antecellit, & docens quam vim habeant verba Patrum, & quæ eorum dogmata: illuminans inquam eos qui lumen cupiunt, quiq. gustu sapientiæ illud iam per spem pulchrè habent in se effigiatum, quod est per naturam id ipsum quod desiderat, deducisq. eos & adiungis piè ad obtinendam totam possessionem re & experientia. Nihil enim sic tui sacerdotij munus exprimit, vt exprimit zelus constans cum reuerentia erga Deum temperatus & commixtus.] hæc & alia plura de Marino presbytero

D Maximus, vt de commilitone fortissimo aduersus hereticos Monothelitas; quem virtutum meritis, hisce Maximi præconiis ornatum volumus in Annalibus reliquisse.

Ceterum inter omnes qui fuerint Catholicæ veritatis defensores, eminebat Maximum, quem tunc pij quique consulerent. Extant enim eiusdem ad Nicandrum Episcopum responsio de dogmatibus Orthodoxis, & alia ad diuersos. Porro eius labores pro fide Catholica tuenda impensos vix considerare quis valeat. Quomodo autem sanctissimo viro eadem ex causa gloriose contigerit obire martyrium, suo loco dicturi sumus.

Hoc eodem anno, qui numeratur quartus Constantis Imperatoris, Princeps ille Sarracenorum, qui Hierosolymam cepit, Crucisque deposuit, tulit sui sceleris pœnam, occisus per fraudem à quodam Persa. Cui substitutus fuit Hoamen eius cognatus. Hæc ex Theophane habentur.

E IESV CHRISTI THEODORI P. P. CONSTANTIS IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
646. 5. 5.

A gitur Redemptoris annus sexcentisimus quadragesimus sextus, quarta Indictione: quo in Africa, vbi cognitum fuit Pyrrhum Episcopum Constantinopolitanum pœnitentē ad Ecclesiam Catholicam restitutum esse à Rom. Pontifice, incalentes ardore fidei Episcopi Orthodoxi in diuersis prouinciis Concilia habuerunt ad confirmanda Catholica dogmata: qui & ex eo magis incitati vindices Catholici dogmatis insurrexerunt, quod percepissent, post conuersionem Pyrrhi auditam Constantinopoli, super ianuas primariæ Ecclesiæ fuisse scripta proposita, quibus Monothelitarum hæresis credenda omnibus sanciretur: hac inquam de causa omnium Orthodoxorum aduersus facinus animi mi-

rum in modum concitati sunt, ipsiq. potissimum commoti Episcopi Africani, penes quos **A** Pyrrhus conuictus à Maximo hæresim fuerat detestatus. Qui omnes ex aduerso exurgentes, singuli Primates in singulis sibi subiectis prouinciis Synodos conuocarunt. Sicq. conuenerunt qui erant prouinciæ Byzacenæ sub Stephano ipsorum Primare Episcopi numero quadragintaduo: conuenerunt pariter Episcopi Numidiæ prouinciæ sub ipsorum Primare Columbo: insuper & coierunt simul ad Synodum Episcopi Mauritanæ prouinciæ sub Reparato Primare sex: ex Proconsulari verò prouincia Carthagenensi sexaginta octo Episcopi in vnum conuenientes, Synodum celebrarunt. Extant eorundem Conciliorum monumenta recitata in Synodo Lateranensi sub Martino Pontifice Theodori successore, in secundo eius Secretario: quæ quidem hoc anno fuisse in Africa celebrata, nempe sub quarta Indictione, patet ex testificatione Theophylacti Primicerij Notariorum, cum hæc verba fecit in dicta Synodo Lateranensi: **B**

Notum facio vestræ beatitudini, quoniam & aliam suggestionem supplicem præ manibus habeo de quæstione quæ nunc proposita est, atque apud vos flagitari dignoscitur, directam à reuerendissimis Episcopis Africani Concilij per nuper tractatam quartam Indictionem beatæ memoriæ Theodoro decessori sanctitatis vestræ.] Huius autem scribendæ epistolæ (vt ipsi Episcopi testantur) causa illa intercessit, quòd cum Constantinopolim fuissent legationem Synodalem ad Paulum commonendum missuri, Gregorij Præsidis tyrannide in Africa detecta, commercium Africanorum cum Orientalibus fuerat penitus interclusum. Mittunt ergo ad Romanum Pontificem litteras, quibus petunt, vt sua ad Paulum Constantinopolitanum scripta per Apostolicæ sedis Responsales ipsi Paulo darentur; rogantes pariter, vt nisi idem emendaret errorem, ab ipso Romano Pontifice excommunicationis sententia damnaretur. Porrò ipsa Synodalis trium Conciliorum epistola in Lateranensi Concilio edita sic se habet: **C**

Domino beatissimo Apostolico culmine sublimato sancto patri Patrū Theodoro Papæ & summo omnium Præsulū Pontifici, Columbus primæ sedis Episcopus Concilij Numidiæ, & Stephanus primæ sedis Episcopus Concilij Byzaceni, & Reparatus Episcopus primæ sedis Concilij Mauritanæ, & vniuersi Episcopi de tribus Conciliis antedictis Africanæ prouinciæ.] Carthagenense autem Concilium seorsum scripsit Synodalem epistolam, quam paulo inferius suo loco reddemus. accipe modò Synodalem hanc trium Conciliorum: **D**

Magnum & indeficientē omnibus Christianis fluente redundante apud Apostolicam sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo riuuli prodeunt affluenter vniuersum largissimè irrigantes orbem Christianorum; cui etiam in honore beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decreuere reuerentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino & sollicitè debent, maximè verò iusq. ab ipso Præsulū examinari vertice Apostolico, cuius vetusta sollicitudo est, tam mala damnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis vel in longinquo positus ageretur prouinciis, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt huius * auctoritate iusta quæ fuisset pronuntiatio firmaretur, indeque sumerent ceteræ Ecclesiæ velut de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diuersas totius mundi regiones puritatis incorruptæ maneant fidei sacramenta salutis. **E**

Quocirca humillimum vestro Apostolico culmini persoluentes obsequium, cum lacrymis suggerimus, quod sine cordis gemitu reticere non valemus, ante hoc temporis sparium exosum apud Constantinopolitanam ciuitatem nouitatis commentum ad nos vsque opinanter fuisse delatum: & vt hæcenus siluissimus, putauimus serenissimo examine vestræ Apostolicæ sedis fuisse defectum. Quod vbi pertinaciter cognouimus inualescere, relegentes videlicet libellum Pyrrhi nostri fratris & coepiscopi dudum eiusdem Constantinopolitanæ ciuitatis apud vestram venerabilem sedem prolati *, relationem qualem necessitas exigit, fratri Paulo nunc Constantinopolitanæ ciuitatis Ecclesiam occupanti emissimus, exhortantes cum nimio fletu, iam dictum nouitatis commentum, non * quidem suis temporibus adinuentum, à suo videlicet auctore confutatum, à se quoque vel ab omni Ecclesia, cui præsidet, repellere, & chartas omnes præ foribus ipsius sanctæ ecclesiæ ad scandalum populorum suspensas proicere; qualiter fides, quæ nunc vsque permanet integra, & Apostolica eruditio illibata seruetur.

Certum est enim, quòd tales sermonum nouitates de malo gloriæ amore nascuntur: dum sibi nonnulli volunt acuti, perspicaces, & sapientes videri, quærunt quid noui proferat, ne scientes

A scientes quia Deus noster infirma mundi eligit, vt confundat fortia, & sapientes per mundi stulta confundit. Ad Timotheum * quippe Doctoris Gentium sollicitè * legisset sermones, quibus ait, vt nouitates vitet vocum profanas: ad impietatem nempe ista proficiunt, quæ super spinas & tribulos contulerunt: & Ephesi * remanens, denunciaret quibusdam, ne quis aliter prædicaret. Et (vt aliqua de veteribus proferamus) Hieremiæ prophetae verba sunt: Horribilia, inquit, facta sunt super terram: prophetae iniquitatem prophetant. Multa sunt diuinæ legis documenta, quæ de largo vestri culminis fonte nostris riuulis infundantur. **B**

Quia verò in quamdam suspicionem * nostra Africana à malignis hominibus apud memoratam regiam ciuitatē recitata est prouincia, antedictā relationē memorato fratri Paulo Constantinop. Antistiti transmissam, vestræ Deo amabili beatitudini direximus; quam rogamus humiliter per vestræ sacratissimæ sedis Responsales transmittere: qualiter prosperè cognoscamus, si memoratus superius frater à nefanda se nouitatis adinventione ad integram reformauerit Orthodoxæ fidei prædicationem. Quod si dissimulauerit, auctoritas almæ sedis vestræ iuxta Patrum sanctiones salubri consilio pertractabit à sano corpore separare vulnus insanum, remotoque morbi sauiantis flatu, cautiùs quæ sunt sincera perduerit, & grex purior ab hac mali contagione spiritali vestri culminis ferramento purgetur. **B**

Nouissimè hoc necessitatis euentu quod accidit, in veritate suggerimus, quia nobis specialiter per vnamquamque prouinciā Synodos contrahentibus venerandas, dum ex nostro collegio fratribus electis, plenam transmittere nitimur legationem cum nostris relationibus, quædam oborta sunt, quæ nostrā intentionem rationabiliter prohiberent. Sed huius rei, quam memorauimus, urgente necessitate, generali Africanæ prouinciæ constituto per legatos diuersorū Conciliorū inuito, generalem hanc properè vestro culmini demandauimus relationem, postulantes non nobis, sed ipsi quæ euenit necessitati adscribere. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrum pater. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrum pater.] tertiu hęc repetita habentur, quòd à singulis tribus Conciliis, à quibus epistola missa est, scripta fuerint. Desiderantur autem eorundem epistolæ ad Paulum Constantinopolitanū Antistitem missæ à dictis tribus Conciliis. Decreta item ex Synodis fuerat honorifica legatio Constantinopolim ad Imperatorem, vt docent litteræ eiusdem Synodi Byzacenæ ad eundem Imperatorem: verum quia inter hæc rumores per Gregorium prouinciæ præsidem excitati sunt, vt dicemus, visum est Episcopis litteras has per suos Romam ad Theodorum Pontificem mittere. Sed videamus quæ eadem Synodus Byzacena scripsit ad Constantem Imperatorem, cum nondum planè esset detectus hæreticus. sic enim se habent: **D**

Domino clementissimo, terræ marisque domino Constanti * Augusto, Stephanus primæ sedis Episcopus, vel vniuersi Episcopi Concilij Byzaceni, vestræ pietatis vltimi famuli.

Omnipotens Deus Ecclesiæ suæ prouidens, præscitos ac prædestinatos in præsidio eius constituit Romani nominis Reges, vt quoties turbo diabolicæ factionis quiddam contra eam excitare tentauerit, à vestræ clementiæ rigore valeat comprimi: quatenus quies eius procurata, vestræ potentia suffragio debeat defensari: quia ei potestatem vestram seruiendo subiicitis, cuius munere & protectione imperatis. Vnde diuinitus præordinati eius curam singularem habetis aut primam. Scriptum est igitur de vobis & de eadem sancta Ecclesia toto terrarum orbe diffusa: Erunt Reges nutricij tui. Pariterque scriptum est: Honor Regis iudicium diligit. Quia dum diuina rebus humanis præponitis, & Ortho-

E doxam fidem curis secularibus præfertis, quid aliud quam iudicium rectum Dei cultui immolatis? Pro qua re pietati vestræ cuncti vestræ Africæ Domini sacerdotes coram Domino supplicamus, vt nouellæ præsumptionis scandalum, quod aduersus fidem nostram attentatum est, auferatur, fratremque nostrum Paulum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum regali auctoritate, vt nobiscum, id est, cum omni generalitate orthodoxè sapere debeat, coarctare dignemini. Fidem namque rectam à sanctis Patribus nobis traditam sine adiectione aut imminutione custodire debemus: quia quicquid auctum fuerit aut subtractum, numquam probatur fuisse perfectum.

Scripsimus enim prædicto fratri & coepiscopo nostro Paulo per latores presentium, & vt nostra cum vice cum vestræ clementiæ præceptione admoneant, destinantes iniunximus: quos vestræ mansuetudini commendantes, petitionis nostræ vota vt effectui mancipentur, omnes vnanimè genu mentis flexo deprecamur. Pro qua re expedit censu-

ra eius & famæ, vt quod auctor tantæ præsumptionis correxit, à se vel ab aliis non sinat in- correctum iam iamque scandalum defensari. Iniunximus autem legationi nostræ supplici pietatis vestræ, vt ea quæ prædicto fratri nostro scripsimus, ad pias vestræ serenitatis aures deducere non morentur: quatenus pietas vestra, Diuinitatis amore instructa, pro pace Ecclesiarum Dei regale præcipiat largiri præsidium, vt pace Dei fruentes, quæ omnem superat intellectum, regnum vestrum in pace securum annis innumeris propagetur.

Omnipotens Deus noster, cuius potestate cuncta reguntur, benignus ad vestrum respiciat Principatum, Paganasque gentes, quæ de sua feritate confidunt, potentia suæ dextera pietatis vestræ Christianissimæ ditioni subiugare dignetur. Et subscriptio. Stephanus primæ sedis Episcopus & reliqui item omnes numero quadragintaduobus. Verùm decreta legatio Constantinopolim minimè missa fuit (vt dictum est) sed ipsæ epistolæ directæ sunt Romam ad Theodorum Pontificem, vt ipse per suos Apocrisarios eadem exhibendas curaret.

Præter hæc etiam tunc ab eo, quod ite in Africa, in prouincia Proconsulari, Carthagine collectum esse Concilium sexaginta octo Episcoporum aduersus eisdem Monothelitas superius dictum est, scriptæ fuerunt litteræ Synodales ad Paulum Constantinopolitanum Episcopum, quibus cum monuerant hæresim detestari, amplectiq. Catholicam fidem: exhibitæ quidem ipsæ postea & recitatæ fuere in Concilio Lateranensi sub Martino Papa, Secretario secundo, quæ sic se habent:

Domino beatissimo & honorabili sancto fratri Paulo Patriarchæ, Gelosus*, Probus, & ceteri Episcopi sancti Concilij Proconsularis, qui subter subscripturi sumus.

Caput & fundamentum fidei Catholicæ vel vniuersalis Ecclesiæ noster Deus & Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto indiuisam habens naturam Deitatis, suis (sicut nos Euangeliū docet) ait discipulis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Dum ergo in nomine diceret, non in nominibus, vnitatem inseparabilem, non schisma fideliter eum colentibus, & in eum sincere credentibus demonstravit. Beati igitur Apostoli præceptum sui magistri, nostri Domini Iesu Christi perficientes, sanam & rectam doctrinam in omni orbe terrarum prædicauerunt, quoniam modo sit Deus colendus, & Christus eius Filius noster Deus & Dominus, Deus & homo credendus, & cœternus & cœqualis Patri & Filio diuinitate Spiritus sanctus.

In hac ergo sine querela vera Dei cultura Catholica sancta Ecclesia manente vnita, inuidia diaboli mors introiuit in cordibus infidelium, qui à via veritatis deuiantes, secundum errores suæ prauæ conscientia à fide (sicut Apostolus loquitur) errauerunt, & inseruerunt se doloribus multis, iuxta vniuscuiusque malum intellectum per hæreses fidei Catholicæ aduersantes. Contra quas Concilia venerabilium Pontificum per sacras Christianissimorum Principum iussiones congregata tunc esse noscuntur, in quibus de hæreticorum diuersorum versutia vel astuta aduersus rectam fidem eorum subtili fallacia sancti & veri Pontifices exquirentes, mundam fidei Orthodoxæ & liquidius declaratam*, omnes hæreticos prædamnantes, vnisonam dixere sententiam, sancientes quomodo fidelis populi obtineret solidatam & ineuulsibiliter radicatâ fidem de Christi Domini nostri (quemadmodum confitemur) persona: eum qui super hæc auderet quippiâ adicere, aut mutare, vel exinde quippiam adimere, perpetuo anathemate condemnando. Quam piam & sanctam & Deo placitatâ determinationem omnis suscepit libenter fidelis Ecclesia, & per tot tēporum curricula habetur & retinetur à recte credentibus hæc definitio immaculata & immutilata firmissimè.

Quia verò comperimus, quod quædam contraria in Constantinopolitana sunt ciuitate contra instituta fidelium & antiquissimorum Patrum & vniuersaliū Conciliorum proposita per Chartulæ cuiusdam venenosæ dicta: miramur, immo dolemus, cur à vobis hæc sunt permanere permittita, aut non statim conscissa, & recto sacerdotali proposito radicitus amputata. Nos ergo omnia quæ aduersus definitiones Patrū vel sanctorum Orthodoxorum Conciliorū Catholicam fidem per Apostolorum doctrinam fundatam, & iam nouiter temporibus Sergij tunc in tēpore Patriarchæ fuerunt assumpta vel prædicata, vt pote execranda, damnamus, illa scilicet amplectentes, quæcumque à sanctis Patribus terminata sunt, in quibus fides nostra firma & recta permanet inconuulsa, & fauente Christo, inuolabiliter incorrupta. Nec necessarium nobis est eadem repetere, quæ semel sunt bene posita & decreta: ne ad contentionem prouocati, in periculum incidamus, suscipientes iuxta Patrum definitionem anathema, si super eos aliquid diceret, vel mutare, vel minuire (quod

* Gelosus

EPIST. SYN. OD. EX CON. CIL. CAR. THAGI. NENSI. * Matt. 28

VNDROB. ORTAS. HÆRESSES. * 1. Tim. 6.

* declarantes

REDARGVI. TVR PAV. LVV PATRI. ARCHA.

A (quod absit) præsumpsissemus noua quædam, quæ iam intelliguntur peruersa, hæretica, & Deo aduersantia capitula, cum in affluentes talia vltio infertur iusta diuina, nisi poenitentia stertibus ad Christum, in quem delinquent, conuerterint purissimè sua corda.

Hoc autem quod sancta suscepit recta fides & vera, sicut prædicauit & faretur vniuersalis immaculata Ecclesia, colimus & tenemus, Patrem & Filium & Spiritum sanctum inseparabilem esse Trinitatem, vnum Deum: vnum autem sanctæ Trinitatis Filium Dei, id est, Christum Dominum nostrum carnem verè habere humanam cum anima rationali & intellectu, nullatenus Deitate amissa vel deminuta, sed eundem Dominum nostrum Iesum Christum Deum & hominem confitemur, dicentes & diuinam naturam, voluntatem, & operationem vt Deum habere perfectam; & quod est hominis, eundem ipsum sine quolibet dumtaxat peccati vel concupiscentia modo, similiter naturam, voluntatem, & operationem habere plenissimam, id est, in Deo & Domino nostro Iesu Christo duas esse naturas, duas operationes, duas quoque voluntates naturales, sicut Catholica docuit & docet semper Ecclesia.

Vt autem etiam exemplis sanctorum Patrum, quæ præmissa sunt, multo amplius roborentur, eorum exempla huic nostro epistolari eloquio ex multis pauca inseri maturauimus. Ex libro S. Ambrosij, & c.] subiiciuntur his Patrum sententia id ipsum testantium suis scriptis, quæ habentur vnâ cum epistola in eodem secundo Secretario Lateranensis Concilij sub Martino Pontifice, quibus vltimo loco apposita est subscriptio sexaginta octo Episcoporum. Porro eiusdem fuisse argumenti trium aliorum Conciliorum Synodales epistolæ ad eundem Paulum conscriptas, vt credamus, eorundem litteræ ad Theodorum Romanum Pontificem recitatæ suadent.

C Considerasti, puto, lector (non enim inani studio ipsas epistolas Synodales hinc tibi integras describere consueuimus, sed vt tum quid facti esset, tum quid iuris statueretur, ex recitatis Patrum scriptis appareat manifestè) considerasti, inquam, quod cum aduersus recens emergentes errores agendum fuit Patribus Orthodoxis, non aliunde melius sibi arma ad pugnandum comparare consueuerint, quam ex antiquis statutis in Ecclesia sancta dogmatibus, inspicientes quid pristina senserit ætas, & quænam sanctorum de iis fuerit Patrum sententia accuratius perscrutantes, omnesq. neruos aduersus nouitatem & nouatores intendentes, ac penitus detestantes & execrantes quæcumque adamussim consentientia Patribus minimè sint inuenta: quam qui sectati sunt regulam, semper sunt nominati Catholici & Orthodoxi, atque ab ea deuiantes hæretici.

Quod autem in nullo dictorum Conciliorum Africanorum, siue prouinciæ Proconsularis, siue Bizacenæ, quibus alij Primates Africanæ Ecclesiæ interfuisse leguntur, reperiatur inter eos nominatus Episcopus Carthagenensis: id inde accidisse scias, quod is qui tunc temporis præerat Ecclesiæ Carthagenensi, nomine Fortunatus, siue Fortunius, communicabat Paulo Episcopo Constantinopolitano Monothelitarū Principi, ob idq. habitus fuit omnibus Africanis Episcopis loco mortui. Est de communicatione eiusdē Fortunati cum Paulo in Actis Sextæ Synodi haud dubia assertio, vbi hæc leguntur in Actione decimaquarta: Constantinus Deo amabilis presbyter & grammaticus Latinus dixit: Scio, domine, temporibus Pauli quondam Patriarchæ venisse Fortunatum*, qui fuit Episcopus Carthagenensis: & cum Missas acturus esset in sancta magna Dei ecclesia; quæsitum est, quomodo sedere debuisset, vtrum ne ante Metropolitanos qui hinc morabantur, an post eos. Et requirente eodem Paulo quondam Patriarcha in bibliotheca Patriarchij librū Quinti Concilij, vt cognosceret quomodo sedere debuissent, contigit vt inueniretur & Latinus liber eiusdem Concilij: & exinde instructus idem Paulus fecit eum ordinabiliter sedere.] hæc ibi, quibus intelligis miserum Fortunatum fuisse Monothelitarum communionis.

Hoc verò Fortunato siue defuncto, siue è gradu deposito hæresis causa, subrogatus est in locum eius hoc anno mense Iulio Victor, qui simulac creatus est Carthagenensis Episcopus, nihil antiquius habuit, quam se esse Catholicum suis litteris indicare, sicque more maiorum fidei suæ professionem scribens, misit eam ad Theodorum Pontificem, decernens ad eum dignam legationem, delegans Mellosum Gippensem, siue Gispensem Episcopum, Redemptum diaconum Carthagenensem, & Cresciturum Notarium eiusdem Ecclesiæ: his itaque ad eundem Theodorum Pontificem litteras dedit, quibus de sua creatione eundem reddidit certiore, simulque se fidei Catholicæ esse professorem significauit. Extant ipsæ Victoris litteræ in Actis Romani Concilij sub Martino Pontifice

CATHOLICAE FIDEI PROFESSIO.

VSTITATVS MODVS IN CONVINCENDIS HÆRESIBVS.

FORTVNATVS CARTHAG. EPISCOP. COMMUNICABAT VIT MONOTHELITIS.

* al. Fortunium

VICTOR CARTHAG. EPISCOP. CREATVS.

^aConcil. Rom. sub Marin. Secret. 2.
rifice, ex quo hic suo loco & tempore, quo scriptæ sunt, tibi exhibendas esse putauimus: A sic enim se habent:

Domino beatissimo & honorabili sancto fratri Theodoro Papæ Victor.

EPIST. VI.
THEODORI
PISC. CAR-
THAGIN.
AD THEO-
DOR. PP.

Vestra beatissima fraternitas apud Deum acceptabilia opera & conuersatio gloriosa penè mundo toto sunt manifesta. Prædicationibus igitur Apostolicis & doctrinis dum vera fidei cultura vniuersa repleta sit terra, per diuinorum tamen eruditionem eloquiorum, vestra instruente admonitione exhortatoria, superædificatur Orthodoxa Christi Ecclesia, Apostolica institutione fundata, & à fidelibus Patribus firmissimè roborata. Ad quam omnes beatissimi Apostoli pari honoris & potestatis consortio præditi, populorum agmina conuertentes, pie & sanctè de tenebris ad lumen, de lapsu ad veram fidem, de morte ad vitam homines diuinæ prædestinationis gratia præcitos salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum Apostolorum vestra fraternitas honoranda sequens plenius merita, & perfectius implens exempla, Ecclesiam Dei morum probitate & actuum sanctitate condecorat, & fide sacra, vel Christianis moribus vigens, quæ fieri Deo placita præcipit, studiis Pontificalibus indefinenter operatur & perficit, seruans legis diuinæ mandata: Quia non legis auditores iusti sunt apud Deum, sicut narrat Apostolus, sed factores legis iustificabuntur. In qua lege diuina vestra sancta & veneranda sinceritas (sicut scriptum est) meditatur die ac nocte. Quæ meditatio non lectione per figuram litterarum tantum inspecta, sed exuberante in vobis Christi gratia, in vestra cognoscitur conscientia immobiliter infra, nullatenus de vestro corde recedente lege Christi Dei Domini sancta, sicut in Psalmis dicit Propheta: Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ipsius: non atramento, sed spiritu Dei viui vestra in arcana conscripta, neque in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus, sicut beatissimi Apostoli Pauli ad Corinthios missa nos docet epistola.

²Cor. 3.

DE CREA-
TIONE SVA
VICTOR A-
GIT.

Quibus præmissis, significamus Deo placitæ fraternitati vestrae, die decimasextima Kalendarum Augustarum Indictionis quartæ, nostram humilitatem, diuina gratia suo (vt præcepit) munere præueniente, & vestris sanctis ac Deo dignis precibus, in sancta Carthagenensis ciuitatis Ecclesia Pontificalis honoris accepisse consecrationem & stolam. In quo dignitatis fastigio vt à Deo omnipotente regamur, & ab Altissimo à malis actibus liberati, sacerdotale non nomen tantum, sed Christi Domini Dei nostri protegente auxilio, & meritum habeamus, vestris sanctis ac Deo acceptabilibus nos commendantes orationibus poscimus: quatenus & vestris deprecationibus pro nobis ad Deum effusis muniti, & eruditionibus bonis instructi, digni efficiamur cum omni nobis populo Christiano commisso illæsi protegi velamento diuino. Ad saluationem ergo vestra sancta & honoranda fraternitatis, vice nostra Mellosum humilem vestrum fratrem, nostrum Episcopum, & Redemptum diaconum, vel Cresciturum Notarium sanctæ nostræ sedis, vestros famulos destinauimus, quos postulamus celerius nobis à vestra beatitudine persolui, quò possint ad proprias Ecclesias ante hiemem, Deo propitio, remeare.

¹Hier. 9.

Præ omnibus autem fateor, in ipso nostræ prouectionis exordio cor nostrum non leuiter vulneratum fuisse, vt propheticum illud præceptum exoptarem, dicens: Quis dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum, & sedens plorabo die ac nocte. Ecce enim Ecclesiæ Dei non leuiter perturbantur, Christianissimorum voces ac gemitus Episcoporum non supportamus, querentium & clamantium nouitates & concinnationum figmenta à Paulo venerabili sacerdote nostro (vt dicitur) contra fidem veracissimam approbata debere repelli.

Nos autem temperamentum causis innectentes, expedire putauimus prædictorum beatissimorum, cōsacerdotum nostrorum licet iustissimos questus æquanimiter supportare, & ad auditus venerandos fraternitatis vestrae hoc ipsum per uigili cura deducere. Inquiunt enim, quædam vice epigrammatum, chartarum volumina in sacris adibus apud regiã ciuitatem nuper esse suspensa religioni Catholicæ & ipsi veræ fidei ac Patrum traditionibus omnino contraria. Quis enim vecors sacrilega voce audeat prædicare in Domino nostro Iesu Christo aut vnam tantummodo voluntatem, aut vnam operationem existere, dum manifestissimis Patrum definitionibus liquidius clareat, in Domino nostro Iesu Christo duas naturas, & earum duas voluntates, duasque operationes vel proprietates naturales modis omnibus inueniri? Et possumus multiplicibus Patrum documentis nostræ paruitatis intentionem firmare, nisi vestram sanctissimam fraternitatem in omnibus corde ea retinere, firmissi-

missimè teneamus. Vt autem ipsius sedis Apostolicæ decretis per omnia confirmemur, Leonis beatissimi prædecessoris vestri Apostolicæ memoriæ definitionem inferi peruidimus, quæ continet: Agit enim vtraque natura cum alterius communione quod proprium est. hæc sancti Leonis sunt verba. pergit verò Victor:

¹Leo pp. 10.

Nos itaque Patrum in omnibus decreta sequentes, in Christo Domino nostro duas naturas, earumque duas voluntates, duasque operationes firmissimè prædicamus, Deum verum, atque hominem verum, absque delictis humanis veraciter confitemur, repudiantes cunctarum hæresum subsannationes, vanitates & insanias mendaces. Vestrum est itaque, frater sanctissime, canonica discretione soltè contrariis Catholicæ fidei obuiare, nec permittere nouiter dici, quod Patrum venerabilium auctoritas omnino non censuit. Nos enim humiles corde, quæ recta sunt, adiutore Domino, sapientes, vno vinculo charitatis vobiscum sumus constricti, veram fidem ac religionem Catholicam in omnibus fortiter defendentes. Studiosius itaque à Catholicis, improbis probè resistere, imminendum est; ne torpore desidie oppressi, culpæ taciturnitatis teneamur obnoxij, & quasi fauorem impendentes iudicemur, dum aduersa Catholicæ fidei propulsare negligimus. A beato namque Felice Apostolico vestrae sanctitatis prædecessore dictum est: Negligere quippe, cum possis deturbare peruersos, nihil est aliud quàm fouere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Liquet, doctor sanctissime, venenosa serpentum sine simplicitate astutia, manifesta est dolosa hæreticorum fallacia. Quid est enim naturarum in Christo Domino nostro proprietates auferre, nisi earumdem naturarum confusionem inducere? quod Catholicæ Ecclesiæ, id est, statutis quàm maximè Patrum sancti Calcedonensis Concilij extat contrarium, ex quo amplius & fundamentum fidei & perfectio indubitatè consistit. Possimus verò etiam eidem fratri & coepiscopo nostro Paulo beatissimo regiæ ciuitatis Antistiti similia nostris scriptis dirigere, nisi malorum cognosceremus falsis locutionibus dictum fuisse, nostram quasi Africanam prouinciam posse aliquid (quæ in vero non consistunt) mala peragere. Sed & hoc nostræ postulationi subiungimus, vt ea quæ epistolariter à coepiscopis nostris sancti Concilij nostri ad beatissimum Paulum Patriarcham scripta sunt, per vestra beatitudinis Responsarios eidem fratri nostro Paulo dirigere iubeatis.] hucusque epistola Victoris ad Theodorum Romanum Pontificem.

DE TENEN-
DA PA-
TRVM FIDE.

Quod verò postremo loco habet de Episcopis Africanis in suspicionem seditionis quorundam relatione adductis apud Imperatorem, cuius rei gratia haud liberum fuerit legationem mittere Constantinopolim: planè significat motus illos Gregorianos, de quibus diximus, hoc anno (vt habent Annales Græcorum) coeptos in Africa, rebellante Gregorio Præsidente aduersus Imperatorem. Ingestum planè fuerat auribus Constantis Imperatoris, Africanos Episcopos cum Gregorio conspirare, ob idq. eidem insensu penitus redditi fuerunt. Sed de Gregoriana rebellionem pluribus sequenti anno dicendum.

¹Theophan. hoc
anno. 5. Con-
stant.

Quod rursus ad ipsius Victoris epistolam spectat, commendata ea reperitur præconio Martini Papæ successoris Theodori in Lateranensi Concilio verbis istis: Per Synodicam epistolam suam dudum nobis relectam Victor venerabilis Carthagenensis Episcopus tam feruentissimum zelum suum declarauit, quamq. Deo amabilem humilitatem rationabiliter certus est ostendisse. Et zelum quidem per hoc, quòd introductam nouitatem nimis accusare nostræ Apostolicæ sedi dignoscitur, & enarrare in scripto ei acclamationes penè omnium Christianorum, necnon gemitus reuerendissimorum Episcoporum, non leuiter (sicut ille scripsit) perturbatorum propter fictiones & commenta quæ aduersus veram confirmavit fidem Paulus Episcopus Constantinopolitanus. Humilitatè autem competenter, minimè præsumens abrogatum eundem Paulum habere, sed sacerdotem appellans, donec iudicium de eo nostræ Apostolicæ auctoritatis, hoc est, Principis Apostolorum Petri cognoscat, utpote quoniam solus & præ omnibus creditus est atque accipere meruit à Rege Regum Christo Deo clauis regni cælorum ad aperiendum rectè credentibus in eundem Dominum nostram, & claudendum infidelibus hæreticis.] nimirum curius sit communionem Catholicam iis qui foris stant, aperiendo Ecclesiam, impartire, vel declarando hæreticos, claudere. Plura alia addit in commendationem eius epistolæ, sed ista satis pro instituto.

¹Concil. Latè-
ran. sub Mar-
tin. Secret. 2.

Quid autem, his Synodalibus à diuersis Conciliis Africanis acceptis litteris, & à Victore Carthagenensi Episcopo aliis additis, egerit Theodorus Romanus Pontifex, videamus.

Cernens

Cernens ipse in vnam eandemq. sententiam vniuersam Africanam Ecclesiam conuenire, A
omnesq. pariter in Paulum Constantinopolitanum Episcopum conclamare: quod ab ipsis
expetitur fuit, minime denegandum esse putauit, mittens scilicet Apocrisarios Constan-
tinopolim, quibus dedit & ipse acerrimas ad eundem Paulum litteras: quod enim frustra cum
antea monuisset, neque blandis admonitionibus ille acquieuisset, aculeatas modo ad eum-
dem litteras scripsit, quibus post admonitionem plurimam & exhortationem, plenam recte
fidei prescribens formam, subiicit anathema aduersus omnes qui ab ea quam Catholica
teneret Ecclesia sententia discreparent.

APOCRISA
RII MISSI
CONSTAN-
TINOPOL-
ITIM.

Fuere plane istiusmodi littere Theodori grauissimae, quas optassemus ad verbum hic
tibi describere: verum non extant illae, neque de nominibus eorum qui missi sunt aliqua est
memoria: sed ita factum a Theodoro Pontifice, litterae a Paulo ad ipsum reddita docent,
quas hic tibi subiiciendas esse operae pretium duximus. Videbis, lector, & miraberis, quae B
soleat esse haereticorum ad sua excusanda scelera & operiendos errores fraudulenta mel-
leque delinita blanda locutio, quae posset etiam bene cautos & prudentes ducere in erro-
rem: vt non mirum sit, si plebecula rudis ab iisdem interdum captiua in haereticis abrupta
ducatur. Recitata habetur dicta Pauli epistola ad Theodorum in eadem Synodo Romana
sub Martino Pontifice in Secretario quarto, ex qua eam hic tibi describimus: sic enim se
habet translatione scabrosa ob scrupulositatem interpretis ex verbis verba reddentis &
Graeci hominis Latinis litteris leuiter tincti:

MELLITA
SED VENE-
NOSA SCRIBI
PTA HAERETICO-
RYM.

Sanctissimo ac beatissimo fratri & confacerdoti domino Theodoro Paulus indignus
Episcopus in Domino salutem.

Psal. 132.
EPIST. PAV-
LI CON-
STANTINO
POL. EPISC.
AD THEO-
DORUM
PAPAM.

Ecce quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum: spiritali dico habi-
taculo, & concordia quae in Deo est, & vnitae fidei, huius delectabilis secundum verita- C
tem inhabitaculi: quae videlicet in Aaron magis decorabatur atque sacerdotalem induen-
tibus dignitatem, sicut vnguentum super caput, principalem intellectum irrigans, & vs-
que ad ipsam extremam scientiam deducens. In hoc enim habitaculo benedictionem &
aeternam vitam promisit Dominus. Huius igitur propheticae vaticinationis meritum am-
plectentes, praesentes fraternas syllabas exposuimus, nostra propter charitatem minime
quaerentes, aut quaesituri. Nec enim detrahentibus bonum est detrahere, aut palo (secun-
dum vulgarem fabulam) excutere palum. Absit. Non sunt nostra haec. Auerrat Diuini-
tas. Non sunt edocti habitus nostri ita vincere, sed in patientia longanimitatis & spiritu
humilitatis. Quia sicut minime per duritiam (vt propheticè dicamus) purgatur nigella,
ita nec pacis saporatus fructus intelligentiae per asperitatem exprimitur. Propter hoc
enim & verborum supportauimus colaphos, vt vel paulatim valeamus eum imitari, qui D
propter nos se humiliare dignatus est, vt extremae illius vltionis per hanc plagam verbera
declinemus.

2. Cor. 16.
BLANDI-
LOQUEN-
TIA HAERETICO-
RYM ADMI-
RANDA.

Audiamus igitur & consentiamus Ecclesiae oratori, qui per linguam spiritus clara voce
exclamat, dicens: Omnia a vobis in charitate fiant. Ergo siue quaerimus, siue tantummodo
dicimus, & tantummodo audimus, charitas intercedat, ars aliqua existens ad compositio-
nem concordiae boni & coniunctionem. Oportet enim de Deo quaerentibus nobis, spatio
rectitudinis mentis nostrae denumerantes templum, pacifice inhabitare in eo propter Do-
minum, qui per prophetam locutus est: Quarens quare, & apud me habita. Speculum
enim dedit Deus populo suo: & oportet eos qui a Deo sunt de purati sacerdotium adipi-
sci, ita in humilitate gressum mentis ad inuicem tendere, vt in melius aedificentur hi qui ad
nos respiciunt, quam (quod dicere piget) per nostram discordiam semitam pedum eorum E
concurrere. Ad concordiam inclinemus nos ipsos, & vnum ad charitatem sapiamus: hu-
militatem veneremus, per quam apprehendi solet altitudo spiritus.

Psal. 140.
Psal. 37.
Eccl. 3.

Si enim & verbo amplius vsque huc taciturnitatem dileximus; hoc quidem bene ha-
bere arbitrati sumus, ne scriptis vestris reciproca respondentibus, iniuriae fomitem
excitemus, & pusillanimitate diiudicemur ab eo qui omnia ad charitatem dirigere pro-
mulgauit. Orauimus vero & tunc, ostium circumstantiae labiis nostris imponi, & verbum
taciturnitatis concipere potius, quam vocale: & tamen hoc mihi donum est a Domino, & factus
sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Sed quia tempus est
loquendi, & tempus tacendi: aperio verbum, & claudo ostium per taciturnitatem, com-
petenter exorans: Domine labia mea aperies, vt respondeam exprobrantibus mihi ver-
bum. Licet enim tacuimus, non semper tacebimus, adaperiente nobis Deo clauis verbi.

Psal. 50.
Psal. 118.

Igitur

A Igitur directis in praesenti a beatitudine fraternitatis vestrae Apocrisariis (qui post mul-
tas factas inter nos de Ecclesiastica requisitione dissonantes sermocinationes, in finem ad
hoc peruenerunt, admonentes nos atque adhortantes interpretari vnus Christi veri Dei
nostri voluntatis intellectum, atque huiusmodi interpretationem destinari vestrae sacratis-
simae venerationi) nos acceptam habentes bonae conscientiae praedictorum venerabilium vi-
rorum admonitionem, cognoscentes autem & quae principatus Apostolorum summitas do-
cet, paratos esse ad satisfactionem omni poscenti nos verbum de spe quae in nobis est, se-
cundum Dei timorem mansuetudinem ad bonam scientiam temperantes, super tali tan-
tummodo requisitione mentem nostram per has syllabas exponimus, superfluum excita-
tionem & altercationem verborum propter fatietatem & praesentis temporis incongruita-
tem declinantes ac praecauentes, nihil nostrum intelligentes, aut proferentes, vel dicentes,
B sed quae audiuimus & cognouimus a sanctis & vniuersalibus magnis Conciliis, & patres
nostri narrauerunt nobis, quoniam viae veritatis intellectus est sapientum, sicut prouer-
biorum annunciatori Salomoni atque veritati bene placere dignoscitur. Sed quia tempus
iam trahit nos promissionis, & ad aperiendam requisitionem prouocat, incipiamus rectae
nostrae fidei formam scripturae imaginibus enarrare, sicuti tinctis aliquibus coloribus, pa-
ternis testimoniis, certius decorantes quae a nobis dicuntur.

1. Pet. 3.

ARROGAT
SIBI HAERETICVS
TRADITIO-
NES ET SA-
CRA CON-
CILIA.

Nos igitur, id est, iurisdictio Ecclesiae nostrae & Synodus, confitemur vnum consubstan-
tialis & auctoris vitae Trinitatis Filium ac Verbum sine initio Genitoris Dominum Iesum
Christum verum Deum nostrum ex Spiritu sancto & immaculata Dei genitrice semperq;
virgine Maria inconuertibiliter incarnatum, perfectum esse eundem Deitate & perfectum
humanitate, vnam personam, vnam substantiam compositam in duabus & post vnita-
tem praedicantes naturis, differentiam vtrarumque naturarum cognoscentes secundum
C earum proprietatem: nec enim eorum per partem diuisionem, aut in alterutram mutatio-
nem, aut commixtionem, siue confusionem penitus intelligimus, aut suscipimus: absit:
sed in vno Christo, saluata vtraque natura diuinitatis & humanitatis, & in essentiae pro-
prio termino secundum substantiam inenarrabilis summae vnitatis conuenientia conser-
uatis & permanentibus. Mansit enim Verbum quod erat, & factum est quod non erat.
Propterea & omnem congruam diuinitati & humanitati operationem ab vno eodemque
procedentem incarnato Deo Verbo dicimus, & in vnum eundemque reduci. Ideoque & di-
uisio non induitur, & inconfusio saluatur.

Resipiscat plebs impiorum haereticorum, sileant cum Nestorio, Diodoro & Theodoro
Seuerus & Eutyches, Apollinares execrabiles, ex alterutra dissonantia consonantes sibi
D ad impietatem, alii confusionem, alii diuisionem male inducentibus, & bene a veritatis
regulis denudati. Vnius autem & eiusdem Dei Verbi incarnati miracula praedicamus &
passiones cognoscimus, quas secundum carnem propter nos sponte sustinuit. Ideoque &
Deus dicitur pati, & Filius hominis a caelo descendisse, propter summam & indissipabilem
secundum substantiam duarum naturarum vnitatem. Vnde & vnam voluntatem Domi-
ni nostri Iesu Christi intelligimus, ne contrarietatem aut differentiam voluntatum vni ei-
demque personae Domini nostri Iesu Christi applicemus, aut ipsum se expugnantem dogma-
tizemus, aut duos volentes introducamus: non enim ad conglomerationem omnino aut
confusionem duarum naturarum, quae in eodem videntur vnus voluntatis, hanc produ-
centes vocem, aut ad interemptionem alterius tantum aliam esse praedicantes; sed hoc
per huiusmodi significantes vocem, quoniam caro eius rationabiliter & intellectualiter
E animata, ex ipsa summa vnitae inenarrabiliter omnibus diuinis ditata, vnientis eam sibi
secundum substantiam diuini Verbi diuinam habebat indiscreram voluntatem, quae ab
ipso semper ducebatur ac mouebatur, vt pote in nullo tempore eadem diuise & ex proprio
impetu contrarie nutui vniti secundum substantiam Dei Verbi, naturalem eius faciens
motum, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum volebat, ne (quod absit)
in blasphemia diiudicemur, quod utique cauendum, & terribile dicendum: Vae huiusmo-
di prauitati, vt per necessitatem naturae violentiam sustinentem introducamus eius huma-
nitatem, & comminantem Petro digno eius increpationi, si vtrique per similem recusatio-
nem ex verborum significatione passioni eius communicat.

HAERETI-
CVS IN
HAERETI-
COS DECLA-
MAT.

Sic & Euangelicam intelligamus lectionem, vbi dicit: Non vt faciam voluntatem
meam, sed eius qui misit me. Sed & in recusatione passionis non diuersam in vnum eum-
demque Christum & resultantem introducetes voluntatem, magis autem recusatiue &
non

STVD ET
HABRETI-
CVS VIDERI
CATHOLI-
CVS.

^aPsal. 58.

^bNum. 25.

^cfrater

CONCI-
LIUM TOLE-
TANVM SE-
PTIMUM.

non positiuè huiusmodi suscipiamus vocem. Non enim quasi existens hoc verbum dictum est, sed ac si non est: sicuti, Neque peccatum meum, neque iniquitas mea: vt peritissimus in dogmatibus Theologus Gregorius, sed & omnes doctores, qui passionis verba memorarunt, ex affectione & relatione nostræ massæ hanc susceperunt, sicut & magnus Ecclesiæ Lucifer Athanasius edocuit nos, nostram ostendens pronam in hanc vitam naturam sine passione nolentem à præsentī vita distumpi, & non vt animatam intellectualiter carnis Verbi impromptam existentem ad totius mundi salutiferam passionem, aut discordantem Patri & inhabitanti Verbo. Sed & huius intellectus acerrimum expositorem & interpretem suscipiamus, id est, bis acutum pugionem spiritalem Cyrillum in sacerdotibus secundum zelotem Phinees^b, qui validissimo linguæ ictu percussit optimè meretricem, confusionem, diuisionis intellectum, & verbum prauitatis, in quarto de Anathematibus capitulo, dictis aduersum contradictiones duodecim capitulorum factas à Theodorito, atque probatis à sancta vniuersali Chalcedonensi & Quinta Synodo, luculentius Euangelicam proferens atque adaperiens vocem. Sed & omnes pietatis doctores & prædicatores huiusmodi vnius voluntatis mente detinentur.] Vidisti hominem confarcinatorem mendaciorum, quàm perfrieta fronte agens non erubescat tantum astruere mendacium, & Patres à sua stare parte mentiri: qui si aliquando vnam dixere voluntatem, id respectu vnius personæ volentis, non ex naturarum confusa proprietate intellexerunt. Sed malus contextor iungit mendaciorum telæ alia fila mendacij, ista subiiciens:

Quorum, doctorum scilicet, si opus est, requisitione proueniente, & competenter relegimus testimonia, quibus concordēs & consonantes facti sunt piæ memoriæ Sergius & Honorius, vnus quidem nouæ, alter autem antiquæ Romæ summi sacerdotij sedem decorantes.] ita quidem, sicut & Pyrrhus eiusdem sedis Episcopus (vt diximus) in disputatione cum Maximo, id sibi subdole de Honorio vendicabat. Sed his ex responsione Maximi superius recitata sit satisfactum, ne eadem repetere ad singulos passus fastidiosè cogamur. Pergit verò iam peroraturus vaferrimus hæreticus: Igitur de his ita nos habemus, sic intelligimus, sic prædicamus. In his Orthodoxiæ manifestatio, in his Ecclesiæ laus, in his salutis nostræ spes: hæc est spiritus germen nutriferrum, hæc Parrum salutaris flos, hic est rationabilium ouium viuificus veritatis paradysus. Hæc meditari, in his esse, per hæc illuminari & illuminare oramus: quoniam & hoc facientes & nos saluamur, & audientes prædicabimus. Ad supernam vocationē nostrum est studium, vbi pacis cōpositione his qui in studio pietatis bene incesserunt vnica gloriæ tribuitur corona. Deo manifestati sumus, qui iudicat omnia & comprobatur. Non iurgialiter stamus, non ad contradictionem respicimus, non fauorem inanem complectimur, sed in verbo Dei propositæ huiusmodi requisitionis resolutionem fecisse dignoscimur, confidentes quoniam pacis Dominus Deus ad alterutrum nostrum vnitatem & dilectionem conseruabit in gloria eius benignissimæ maiestatis. Omnem cum vestra beatitudine in Christo existentem fraternitatem tam nos, quàm qui nobiscum sunt, multum salutamus. *Et subscriptio.* Incolumes in Domino orate pro nobis, sanctissime & beatissime pater *.] hæcenus Pauli Constantinopolitani Episcopi epistola, in qua nihil præterea, qui accuratè considerat, quàm circulatorum pro antidoto venenum distrahentem intelliget. His autem acceptis à Paulo litteris, quibus eius aduersus pietatem rebellis animus magis est declaratus, ab eodem Theodoro Romano Pontifice ob eam causam ipse est condemnatus. Testatur id quidem Anastasius Bibliothecarius. Sed de his inferius.

Hoc anno in Hispania celebratum est Concilium Toletanum septimum dictum, anno videlicet Chindasuindi Regis quinto, Era sexcentesima octogesima quarta, cui præfuisse legitur Orentius Episcopus Emeritensis ceteris senior: subscripti reperiuntur Episcopi siue præsentēs siue per vicarios numero trigintanouem, statuti que sunt canones quinque, quos tu consulas. Quæ autem in eo habetur appendix de inuentione librorum sancti Gregorij, suo loco ponenda erit.

A

B

C

D

E

A

ANNVS

647.

ANNVS

6.

ANNVS

6.

Sexcentismus quadragesimus septimus Redemptoris agitur annus, Indictione quinta, qui & sextus Constantis Imperatoris numeratur, quo inuadunt Africā Sarraceni, eademque tributariam reddunt: bello quippe ciuili agitata erat prouincia illa, cum occupasset eam Gregorius (vt dictum est) qui ibi gesserat Prætoriam præfecturam. De his nihil præterea, quàm quæ habet Theophanes hoc anno verbis istis: Anno sexto Imperij Constantis factus est in terra ventus vehemens, qui multa germina conuulsit, arboreque ingentes radicatus extirpauit, atque multos columnarum deposuit monachorum. *Stylita hi dicebantur, qui in columnarum vertice sibi habitaculum construebant.* Eodem item anno Sarraceni hostiliter Africam adierunt, & conflictu agitato aduersus tyrannum Gregorium, hunc in fugam vertunt, & eos qui cum ipso erant interimunt, & hunc ab Africa pellunt, atque tributis in Africa ordinatis & pactis, reuersi sunt.] hæc de Africa subiugata à Sarracenis hoc anno Theophanes. Sed inuisamus iam res Francorum.

Eodem anno, quo absoluitur Dagoberti Regis Francorum decimus sextus, idem Rex decimanona Ianuarij moritur: cuius erga ecclesias munificentia ex eius testamento superius est demonstrata. Eius corpus (inquit Aimoinus^a) conditum aromatibus sepulchrum est in ecclesia S. Dionysij in dextero latere sepulchri illius martyris. Denique (vt supra ostensum est) cum se ornatum ire illius memoriam sociorumque eius pollicitus esset, templum eius condidit, vniuersis, quæ in Gallis tunc temporis erant, excellentius; nullumque impensis statuens modum, marmoreis illud columnis, simili que venustauit pavimento, immenso ædificandi sumptu & exquisito fabricandi decore: nec minor illi in aliis quoque ornatibus intentio. Nam vestibus auro rexis & pallis holoseris totum interiorem circumdedit templi ambitum: ordinem psallentium, vti apud S. Martinum Turonis, nec non apud sanctum Mauritium Agaunis, & apud S. Germanum Parisiis agebatur, inibi instituit: prædia verò tam innumera fratribus in eodem loco Deo famulantibus siue matriculariis ecclesiæ contulit, vt deuotio animi eius pluribus admirabilis esset.] hæc de S. Dionysij ecclesia, vbi Dagobertus sepeliri delegit.

Quod verò ad salutem eius animæ pertinet: quæ acciderunt ab oculis hominum separata, Deus sanctis suis per visum voluit nota fieri. Iusta namque diuini iudicij lance est demonstrata librata sententia, vt qui se antea tot facinoribus monstrosis admodum inquinasset, iis nondum penitus, quod ad pœnam spectat, expiatis, licet pluribus bonis operibus postea abundasset, purgatorij post obitum pœna (ad breue licet tempus) aduersariis spiritibus, quibus fuerat antea obsecutus, traditus sit cruciandus: sed purgatus, & sanctis quos coluit in auxilium venientibus, meruit vnà cum ipsis ad æternam beatitudinem peruenire. Rem gestam memoratu dignam, fideliter acceptam, & apud eundem auctorem conscripam, hæc describere dignum putauimus: sic enim ait^b:

Eodem tempore, quo terminum Dagobertus sortitus est vitæ, quidam illustris Autoaldus nomine, Defensor Pictauiensis Ecclesiæ, partes peragrabat Siciliæ. Qui dum euectu reuerteretur nauali, appulit ad quamdam breuem insulam præsentia & meritum cuiusdam solitarij, qui dicebatur Ioannes, redimitam. A quo, dum de salute animæ cum eo sermocinaretur, interrogatus vtrum Regem Dagobertum cognosceret, illeque se cum optime nosse respondisset: rursum à sene rogatus, mores vitamque regis exposuit. Cui senex: Cum, ait, multa vigiliarum ac ieiuniorum; simulque senectutis fatigatione depressus paulatim membra sopori dedissem, astitit mihi quidam veneranda decorus canicie, monens vt propere surgerem, & pro Dagoberti Regis anima, quæ eadem è corpore exierat hora, Domini exorarem clementiam. Quod cum facere maturatò curassem, apparuerunt subito haud procul in pelago deformes truculenta facie demones, vincum Regem Dagobertum per spatia maris agitantes, inflictisque insuper verberibus ad Vulcania loca trahentes.

Qui dissentus cruciatibus, inter agitationes & verbera, quorumdam sanctorum audiebatur postulare suffragia. Cum repente, aperto cælo, inter fulmina in fluctus cum fragore ruentia visi sunt descendisse viri decore nitentes mirabili. Requiere ceppi ab eis, qui essent.

AFRICA
SVBIVGATA
A SARRACENIS.

^aAimoin. de
gest. Franc. lib.
4. c. 33.
DAGOBER-
TI REGIS
OBITVS ET
SEPVLTURA.

^bAimoin. lib.
4. c. 34.

VISTO OS-
TENSÀ 10-
ANNI ER-
MITAS DE
ANIMA DA
GOBERTI.

sent. Qui dixerunt, se illos esse, quos Dagobertus ad suum vocarat auxilium, Dionysium videlicet ac Mauritium martyres, necnon Martinum confessorem. Hi arreptam dæmonibus animam secum ad æthera leuauerunt, canentes hunc psalmum: Beatus quem elegisti & assumpsisti, Domine, habitabit in atriis tuis. Hæc vir ille venerabilis Ioannes Ansoaldo retulit se vidisse. Qui in Gallias reuersus, sancto Audoeno narrauit (fuit hic à secretis Regi, & postea sanctitate conspicuus Episcopus Rothomagensis) qui ea in vna conscripta chartula posteris reliquit in ordinem historiæ redigenda. Ex qua re datur intelligi, nullo modo à sanctis ornatum contemni, quem ad eorum memorias deuoti conferunt viri. Quamquam enim quorundam calumniatorum & cuncta deuorare cupientium hæc vox sit: Nil (aiunt) Deo vel sanctis eius profunt aurum siue argētum ligno affixum, seu parietibus dependentia pallia: non tamen sine causa ultione puniti sunt diuina Balthasar vasa de templo Domini rapta in turpes cōuertens vsus, vel Heliodorus ararium Dei diripere conatus, & Antiochus quia Hierosolymitanæ vrbs templum Altissimo consecratum expoliavit, postmodum scatenus vermibus exspirauit.] Optima sanè scitaque argumentatio: si enim Deus vt sacrilegos ingenti supplicio affecit ecclesiarum ornamentorum expilatores; ergo maximis præmiis augebit religiosos viros eorundem largitores. Ad postremum autem hæc auctor: Dagobertus verò eo specialius sanctos sibi auxiliari poscebat, quorum basilicas plus ceteris se opibus ditasse meminerat.]hæc ille.

Cui, si hoc tempore vixisset, quantum fuisset altiùs declamandum aduersus perfidos Nouatores, qui nullam post obitum poenam purgatoriam animarum admittunt, sanctorumque suffragia negant, nec precibus iuuari animas defunctorum impiè docent? quorum insania vel vna saltem hac historia omni fide testata relicta, & à sanctis accepta, refelli ac confutari penitus potuisset: ex qua etiam illorum de purgatoriis poenis sententia prorsus infirmatur, qua asserunt nullam tribui facultatem dæmonibus post obitum animas cruciandi; cum tum hoc facto, tum aliis pluribus vel à Beda vel ab aliis enarratis eadem opinio confutetur. Fuit autem tantæ fidei eiusmodi à Ioanne narrata, ab Ansoaldo in Gallias lata, à sancto autem Audoeno primùm scriptis mandata historia, vt Ludouicus Imperator in epistola ad Hilduinum Abbatem monasterij sancti Dionysij, eius, vt rei haud dubiæ, voluerit meminisse: dum enim ipsum sanctum Dionysium præconiis tollit, hæc inter alia habet: Prædecessores autem nostri gloriam huius eximij & amici Dei Dionysij non inaniter coluerunt: qui dum eius sacras exuias in terris ob amorem & honorem Domini nostri Iesu Christi opibus poterant honorauerunt, per eius preces dignissimas honoris priuilegio potiri & in terrenis & in cælestibus meruerunt. Vt videlicet vnus ex prisca Francorum Regibus Dagobertus, qui eundem pretiosissimum Christi martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & in mortali est vita sublimatus, & per eius adiutorium (sicut diuina ac cælestis ostensio perhibet) à poenis est liberatus.] hæc Ludouicus Augustus in dicta ad Hilduinum epistola, quæ habetur præfixa Areopagiticis ab eodem Hilduino conscriptis.

Quod verò ad Audoenum pertinet, qui fuit Dagoberto Regi (vt dictum est) à secretis, antequam crearetur Rothomagensis Episcopus: extitit illi fidelissimus monitor, & bonorum omnium conciliator: cuius ad eum admonitionum habetur indiculus in ipsius Audoeni vitæ Actis, quem tu consulas, vt videas de quibus à fidelibus monitoribus admonendi sunt Principes, ne delirent. Defuncto autem Dagoberto, duo filij ipsius, Sigebertus & Clodoueus, successerunt in regnum, qui à patre heredes fuerant instituti, de quibus suis locis inferius dicendum erit.

IESV CHRISTI ANNVS 648. THEODORI PAP. ANNVS 7. CONSTANTIS IMP. ANNVS 7.

Annus sequitur Redemptoris sexcentésimus quadagesimus octauus, Indictione sexta: quo à Constante Imperatore, impellente Paulo Constantinopolitano Episcopo, editum est de fide edictum, quod Typum vocarunt, iusta illa causa prætensa, vt omnes Christiani orbis Ecclesiæ simul in vnam eandemque sententiam vnirentur, paxque firma in Ecclesia esset, nimirum vt silentium de excitata controuersia indiceretur tam iis qui vnam, quàm iis qui duas in Christo voluntates assererent. Porro cū idem missus est Romam Typus

TEMPLO-
RVM ORNA-
TVS DEO
GRATVS.

DE VERITA-
TE NARRA-
TAE HISTO-
RIAE.

SIGEBERTVS ET
CLODOVEVS
REGNANT.

DE TEMPO-
RE PRO-
MVLGATI
TYPI.

Typus, tantum abest vt reciperetur, vt etiam Paulus eius auctor, necnon Pyrrhus vnà cum ipso pariter, collecta Synodo, damnarentur. Hæc summam de his quæ hoc anno esse gesta reperiuntur. De quibus primum omnium quod ad rationem temporis spectat, certa est de ea assertio in Actis publicis sancti Maximi martyris, in quibus ista leguntur: Dicentibus illis: Non communicas sedi Constantinopolis? Respondet Maximus: Non communico. Dicunt: Quomobrem? Et respondit: Quia sanctas quatuor Synodos eiecerunt per nonem Alexandria facta capitula, & per Eccliesin, id est, expositionem à Sergio in hac vrbe factam, & per Typum deinceps sexta Indictione expositum: & quòd ea quæ per Eccliesin dogmatizauerant, per Typum repudiarunt, ac se ipsos toties destruxerunt. Qui ergo à se damnati sunt & à Romanis, & ab ea Synodo quæ postea facta est sexta Indictione depositi ac sacerdotio nudati, quomodo mystagium conficiunt? &c.] hæc de tempore. quod verò ad rem gestam pertinet, eadem sic se habuit:

Paulus Constantinopolitanus Episcopus, cum vidisset ex litteris tum à Rom. Pontifice tum etiam à Concilijs Africanis scriptis vniuersam Occidentalem Ecclesiã aduersus se concitatam, dolum excogitauit: persuasit enim Imperatori Constanti, edictum proponere, quo significaretur tacendū esse de ea altercatione quæ verrebatur de vna siue duabus voluntatibus, itemque affixa maioris ecclesiæ ianux scripta, quibus manifestè hæresis laudaretur, auferri præciperet; ea id agens calliditate, vt quoquo modo, vel silentio saltem damnari videretur de duabus voluntatibus expressa sententia. Hanc quidem mentem & artem fuisse subdoli hominis, Acta Concilij Lateranensis sub Martino Papa declarant, vbi Patres de Paulo ista locuti sunt: His etiam necessitate quadam annuisse Imperatorem, quòd videret omnes Africanos Episcopos eius esse sententiæ eo tempore, quo aduersus Imperium rebellasset Gregorius, qui eam prouinciam administrabat, ratus nimirum necesse esse ipsos mitigare potius, quàm aperta defensione hæreses amplius concitare; quorum gratia & vt hæresis scriptis prodita in valuis ecclesiæ, ad tempus sileret, amotis scriptis illis, dolose præcepit.] hæc ibi: sed de consilio & calliditate Pauli hæc rursus habet Patres eadem qui supra:

Veraciter enim (sicut de eo, nempe Paulo, suggestiones & accusationes pronunciant) & incipiens acriter nouitatem defendere studuit, & periciens dolose Typum fieri persuasit. Stillicidium namque assiduum concauat petram.] & paulo post: Quoniam & ipsam Typum in euersione paternorum dogmatum fieri sine dubio persuasit: qui dereliquentes Catholicæ Ecclesiæ paternas Synodalesque definitiones ac sermones, ad sæculares Typos callidè properauerunt, pariter quidem tam suam occultantes perfidiam, quàmque aliis iniquè irrogantes querelas, &c.] Exemplar autem promulgati ab Imperatore Typi habetur recitatum à Theodoro Notario in Secretario quarto dicti Lateranensis Concilij sub Martino, sed rudi translatione in Latinum facta redditum in aliquibus locis subobscurum, quod sic se habet:

Consuetudinem habentes de omnibus curam agere, & intendere quæ respiciunt ad utilitatem Christianissimæ nostræ Reipublicæ, & præcipuè quæ feruntur ad immaculatam nostram fidem, per quam nobis omnia prospera fieri credimus, cognouimus in multa perturbatione esse nostrum Orthodoxum populum, utpote dicentibus quibusdam vnam voluntatem in dispensatione magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, & eandem * ipsam operari diuina & humana: Aliis autem dogmatizantibus duas voluntates & duas operationes in eadem dispensatione incarnati Verbi, & illis quidem in satisfactione propter vnam personam esse Dominū nostrum Iesum Christū in duabus naturis inconfuse & indiuisè volentem & operantem diuina & humana: Aliis autem propter conuenientes naturas indiuisè in ipsa vna persona, & vt saluetur & maneat earum differētia secundum naturas, eundem ipsum vnum Christum naturaliter operari diuina & humana: & ex hoc in multam dissensionem & contentionem nostram Christianissimam Rempublicam perducere. vt discordantes inuicem non conuenirēt, & ex hoc secundum multos modos eam lædi oportere.] experiebatur quidem Imperator, quantum sibi afferret detrimenti in Africa Orthodoxum populum à se ea de causa auersum penitus eo tempore inueniri. sed pergit:

Igitur arbitrati sumus, ab omnipotente Deo inspirati, sicut talem accensam discordiæ flammam extinguere, & non concedere eam ulterius humanas animas depasci. Quapropter sancimus, nobis subiectos, qui consistunt in Orthodoxa & immaculata nostra Christianorum fide, qui sunt Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, non habere licentiã inuicem à presenti de vna voluntate, aut vna operatione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum

ARTES PA-
LI EPISC.
CONSTAN-
TINOP.

*Concil. Rom.
sub Martin.
Secret. 4°

TYPVS A
CONSTAN-
TE PRO-
MVLGATVS.

*eundem
ipsum

SILENTIUM
CATHOLI-
CIS ET HÆ-
RETICIS IN-
DICIT IMP.

tionum qualemcumque proferre altercationem, aut contentionem, aut rixam. Hæc autem **A** sancimus, nihil aliud intercipientes penitus de piissimis dogmatibus, quæ à sanctis probabilibus Patribus de dispensatione incarnati Dei Verbi dogmata: zata sunt, sed ulterius contentionem, quæ gratia propositæ quæstionis orta est, cessare præcipientes, & tantummodo de eis sequi, & sufficienter habere diuinas Scripturas & traditiones sanctorum quinque vniuersalium Conciliorum, & simplicibus sine quæstione sanctorum probabilium Patrum vti vocibus, quorum dogmata regula & lege sanctæ Dei Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ consistunt, nihil eis addentes proprium, neque minuantes, aut per suam intentionem eas interpretantes, sed priorem habitum ubique custodiri, sicuti antequam procederet contentio prædictarum quæstionum, quasi nulla de eis exorra contentio. Nulli de omnibus, qui vsque ad præsens vnam voluntatem & vnam operationem, aut duas voluntates & duas operationes dogmatizauerit, sub qualemcumque querelam huius gratia aut accusationem facito, nisi tantummodo qui ex sanctis quinque vniuersalibus Conciliis & ceteris Orthodoxis probabilibus Patribus eieci sunt heretici cum impiis eorum dogmatibus atque scriptis, & (vt compendiosè dicamus) quod sancta Catholica & Apostolica Ecclesia non accepit, sed abiecit.

Ad perfectam autem vnitatem sanctarum Dei Ecclesiarum, & communem concordiam, & vt nulla occasio relinquatur eis qui sine fine volunt contendere, & chartas quæ positæ fuerunt in narthica sanctiæ magnæ ecclesiæ huius à Deo conseruandæ regis nostræ vrbs, quæ continent prædictas quæstiones, iussimus leuari. Qui autem ea præsumpserint prauari, primùm quidem subiaceant iudicio terribili omnipotentis Dei, deinde autem etiam qualemcumque regalem indignationem reuerantur; per quam, si quidem Episcopi aut clerici sunt, sui sacerdotij, siue sui cleri modis omnibus excidant: si autem monachi, segregentur, & alieni sint de suis locis: si autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur eis, si autem sint priuati, si quidem nobiles consistunt, suarum substantiarum proseriptionem patiantur: si autem ignobiles consistunt, non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur: vt omnes timore Dei compressi, & communita eis digna supplicia reuerentes, immobilem & sine turba pacem sanctarum Dei Ecclesiarum custodiant.] hucusque Imperatoris Typus suasionem Pauli pseudoepiscopi promulgatus, qui licet foris appareat æquus & pacis conciliator, quid tamen de eo senserit dicta Lateranensis Synodus sub Martino, hic ex eius Actis opportunè aperiendum est: sic enim se habent:

Sancta Synodus dixit: Relectus Typus bonum quidem intentum habere dignoscitur, dissonantem autem virtutem intentui continet. Bonum est namque proculdubio, & omnibus timentibus Deum desiderabile, colibere dissensiones & altercationes pro causa fidei: sed non est vtile & bonum, cum malo destruere bonum id est, cum hæreticis Orthodoxorum Patrum verba & dogmata: quoniam hoc potius exurit, non enim mitigat in merito controuersiarum stantium*, nullo videlicet patiente denegare cum impietate hæretica venerabile verbum fidei. Simile namque est, & inhonestum malum amplecti, & cum eodem bonum indiseretè proicere: quoniam vtrumque iustitiæ perimit traditionem. Vide **E** & magnus Abraham in hoc hæsitans, Domino appropinquans, ait: Num perdes iustum cum impio, & erit iustus sicut impius? Nullo modo tu facies secundam hoc verbum, vt occidas iustum cum impio, & erit iustus sicut impius: Non est hoc tuum qui iudicas omnem terram: non facies iudicium hoc. Nam si quidem per approbationem scripturæ, hoc est, paternæ doctrinæ, reprehensibile pariter aut laudabile vtrumque ostenderet, bene vti- que fuisset Typus expositus, propter vtriusque approbatam per spirituales sermones reprehensionem, aut per spirituales patres vtriusque taciturnitatem definiens, aut è contrario pro eorum laudabilitate vtriusque professionem. Si autem nihil horum penitus demonstrauit, sed taciturnitate pariter prohibuit vnam aut duas dicere in Christo Deo operationes & voluntates, sufficit nobis Patriarchæ voce serenissimum Principem alloqui, &c.] multa enim alia contra Typum afferentes iidem Patres in Synodo confidentes, ipsum anathemate damnauerunt.

Sed hic fortasse quis obiiciat, vel saltem ex Actis Synodi huius redarguendum esse Honorium Rom. Pontificem, quod de vtraque sententia tacendum esse suis epistolis visus sit præcepisse, atque vtrique parti omnino indixisse silentium: vt planè idè videatur iudicandum de Honorij epistolis, atque de Typo Constantis Imperatoris. Sed in his maximè per se refert

SCRIPTA
APPENSA
IN ECCLE-
SIA SYB-
LA
TA.

*Cõcil. Late-
ran. sub Mar-
tin. Secret. 4.
DE TYPO
IUDICIVM.

Genes. 18

A refert (quod & superius pluribus dictum est) vt temporum ratio habeatur: nam sanctè pieque dici potest iustum ab Honorio de vtroque taceri eo tempore, quo inciperet eiusmodi controuersia alicubi ventilari: haud enim de omnibus quæstionibus, quæ curiositate disputantium oriuntur, necesse est ab Ecclesia definitionem promulgari, cum plurima adhuc videamus indecisa relinqui, & moneamur ab Apostolo sapere ad sobrietatem, hoc est, quæ sunt ab Ecclesia definita sectari. Satis namque ad sobrietatem sapere erat, de duabus in Christo naturis asserere, quæ à sacrosancto Concilio Chalcedonenfi fuerant definita. Vbi verò indictum de curiosa disputatione silentium ab aduersariis violatum est, immo & per publicas assertiones publicè affixas in ecclesiæ portis hæresis palàm est promulgata, & Conciliorum sententiis stabilita, haud aliquis locus potuit esse silentio, sed damnandus error omnino fuit, & recta sententia promulganda: secus autem antea, cum nulla certa firmata **B** assertionem, anceps adhuc disputatio videretur, prout Honorij temporibus fuisse monstraui- mus: at non sic Martini tempore, quo non profiteri quod sciretur omnino esse Catholi- cum, nec damnare quod certo constaret hæreticum esse, haud absque offensa Catholicæ pietatis (vt iidem Patres definiere) fieri potuisse certissimum est.

Adde insuper de promulgato Typo fallaciam, quæ sub verborum inuolucro ab hæreti- cis erat inclusa: reserat eam sanctus Martinus Papa in dicto Romano Concilio, vbi in quinto Secretario in Synodali epistola hæc habet: Per impiissimum Typum, qui ex maligna in- stigatone illorum factus est contra immaculatam nostram Christianorum fidem à serenissi- mo Principe, definiens in eodem Typo nec vnam nec duas voluntates aut operatio- nes, hoc est, neque diuinam neque humanam voluntatem & operationem in ipso Salvatore nostro quempiam omnino confiteri. Hæc autem prædicauerunt, vt non solum in humana eius natura, sed etiam in vtraque, omnino eum sine voluntate & operatione, hoc est, abs- que natura & essentia esse denunciarent, quatenus eum per hæreticos & Orthodoxos Pa- tres abiiciant.] Manichæorum enim ea erat assertio, quam longissimè fuisse à sensu Honorij Papæ, quis dubitat, quæ vix credi poterat fuisse hæreticis insira?

Sed quid post hæc accidit? Vbi Romam ad Theodorum Papam scriptæ anno superiori litteræ Pauli Constantinopolitani Episcopi hæretici perlatae essent: cum Theodorus ipse desperatam eius curationem perideret, Synodum indixit in præsentem annum: vbi col- lectis Episcopis (nescitur eorum numerus) cognoscere iis quæ aduersus eum attulissent & declamassent Episcopi Africani, vti pariter quæ ad eius emendationem ipsemet sanctus Theodorus Pontifex, mittens ad eum Apocritarios, conscripserat: haud ampliùs visus est impius tolerandus, sed ex facili præscriptisque canonibus iudicandus. Quamobrem **D** damnata in Concilio hæresi Monothelitarum, eiusdem sectatores pari sententia esse mul- tandos censura Apostolica persuasit: sicque in eundem Paulum lata est à sancta Synodo damnationis sententia, qua anathemate feriretur, & à sede æquè deponeretur. Hæc Ro- mæ hoc anno facta esse de Paulo, Anastasius Bibliothecarius (vt dictum est) in Theodoro restatur his ipsis verbis:

Sanctissimus Papa Theodorus scripsit Paulo Patriarchæ regiæ ciuitatis, tam rogans, quam regulariter increpans, necnon per Apocritarios (vt dictum est) per hoc maximè destinatos præsentialiter admonens & contestans, quatenus proprium emendaret com- mentum, atque ad Orthodoxam fidem Catholicæ Ecclesiæ remearet. Et neque rogantes, neque increpantes potuerunt eum à suo conamine quoquo modo reuocare, propter quod iuste ab Apostolica sede ipse depositionis vltione percussus est.] hæc Anastasius. Quod au- **E** tem ad Apocritarios Constantinopolim missos pertinet: constat quidem eiusdem testifica- tione Anastasij, eo munere functum esse Martinum, qui successit eidem Theodoro Roma- nus Pontifex. ita sanè Anastasius in Martino.

Quod verò ad damnatos Romæ in Synodo Episcopos spectat: non Paulus Patriarcha tantum ea est affectus sententia, sed & qui infeliciter in errorem pristinum post recanta- tam palinodiam relapsus est Pyrrhus eiusdem Ecclesiæ Patriarcha æquè damnatus. Sed quæ præcesserunt Pyrrhi damnationem, dicamus. Cum enim Constantinopoli au- ditum esset, Pyrrhum ipsum Romæ obtulisse Theodoro Pontifici libellum poeniten- tiæ, ab eoque susceptum, misit Imperator successorem Platoni Exarcho Olympium hæreticum audacissimum; qui vbi Rauennam se contulit, omne adhibuit studium vt perficeret quod sciret esse gratum Imperatori, vt eundem Pyrrhum in errorem pristi- num reuocaret. Id vt implere posset, Rauennam ab Vrbe trahere hominem labo- **Kk 2**

PRO DIVER-
SITATE
TEMPORIS
CAUSA IV-
DICANDA.

SYNODVS
ROMÆ, IN
QVA PAV-
LVS DAM-
NATVS.

LAPSEVS
PYRRI.

rauit: quod vbi fuit ex animi sententia consecutus, qua pollebat auctoritate aggressus ipsum, numquam deseruit, quousque effecerit desertorem fidei, & assertæ prauaricatorum Catholicæ confessionis, adigens eum, vt publice detestaretur, quod nuper in Africa primum cœpisset, Romæ autem consummasset. Ita accidit misero, vti homini illi, qui Hierosolymis discedens Hierico incidit in latrones, à quibus spoliatus est, vulneribusque confossus: at non sicut ille est semiuuus relictus, sed penitus iacuit interfectus.

De Pyrrhi lapsu post pœnitentiam ex Theophane testantur Annales Græci, tradit & Anastasius in Theodoro, sed & Maximus ipse in eadem nuper citata epistola ad monachos Siculos: cum enim se excusat de Pyrrho laudato, hæc habet ad finem: Si quis verò ab eo quod mihi propositum fuit, aberrans, illam meam laudationem ægrè fert, consilij mei & prouidentie rationem minimè approbans: dimittat is & abiciat (vt ei videtur) istam laudationem, quæ ne nobis quidem deinceps placebit, sed potiùs molesta & difficilis, posteaquam plane euersus est ille. confirmare verò & rata habere, quæ rectè illi à nobis tradita sunt, quæ sunt præcipua & approbata, & quæ præcipuè illustrium Patrum confessione demonstrata. Habetis, Patres sancti, quomodo vos omni dubitatione per meam defensionem liberauerim.]

Vbi autem hæc de perditissimo Pyrrho perlata sunt Romam, Theodorus Pontifex (vt dictum est) conuocata rursus Ecclesia, nefandum scelus aperuit, & Apostolica auctoritate vnà cum auctore in Synodo condemnauit. Tradit id Anastasius, vbi ait: Postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum Pyrrhus repedauit: quem sanctissimus Theodorus Papa, conuocans vniuersos sacerdotes & clerum, in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis condemnauit sub vinculo anathematis iuxta mercedem & retributionem propriæ transgressionis canonicam pœnam siue depositionem decernens. Qui quidem Pyrrhus reuersus est in partem Orientis.] vbi in gratiam Imperatoris receptus, post obitum Pauli, in mercedem impietatis pactam Constantinopolitanam resumpsit sedem; qua quidem veluti porrecta esca, hamo infel x est captus.

Sed & Martinus Papa in Lateranensi Synodo, ipsa prima Actione de Pyrrhi causa agens, totam historiam à principio breuiter verbis istis cõplexus, hæc ait: Pyrrhus denuo, pluribus Episcopis terrore & blandimentis dolose ab eo deceptis, huiusmodi impietatem actis & subscriptionibus propriis eorum, qui ab eo decepti, siue vim passi sunt, confirmare studuit, extollens aduersus scientiam Dei malignam professionem suam. Propter quod antea confusus, quia viruperabile est omne malum, vti damnabile, festinauit pro hoc ipso huc adueniens, emendare proprium commissum, & libellum obtulit cum sua subscriptione Apostolicæ nostræ sedi, condemnans in eodẽ libello omnia quæ à se vel à decessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus immaculatam fidem nostram. His itaque ab eo peractis, postea rursus more canis ad proprium impietatis vomitum repedauit, iustam mercedem ac retributionem propriæ transgressionis canonicam pœnam siue depositionem decerpens.] hæc Martinus Papa. Quod ad damnationis sententiam spectat, his iungamus Græcorum Annales, qui aliquid amplius quàm Anastasius habent his verbis:

Pyrrhus cum Roma discessisset, & Rauennam peruenisset, vt canis ad vomitum suum reuersus est. Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine conuocata Ecclesiæ, ad sepulchrum verticis Apostolorum accessit, & diuino calice exoptulato, ex viuifico sanguine in atramentum stillauit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicati facit.] hanc excommunicationem Pyrrhi tunc per Theoderum Papam Romæ factam Annales habent. Sed de sanguine Christi ex calice distillato in atramentum in signum maledictionis & damnationis æternæ, in ritibus sacris Ecclesiæ Romanæ haud aliqua huiusmodi de his reperitur esse præscripta lex, vel factum ipsum aliquo alio quod sciamus declaratum exemplo. Verum defunt ista in Anastasio.

At quid post hæc Constantinopoli? Vbi illic auditum est, Romæ à Theodoro Pontifice Typum ab Imperatore missum non tantum non receptam, sed conuocata Synodo, fuisse damnatum, insuper Paulum Constantinopolitanum Episcopum pari sententia affectum: vix credi potest, quanta tum ipse Imperator ob contempnam maiestatem, tum Patriarcha & alij eiusdem hæresis defensores, fuerint indignatione commoti: quam etiam magis auxit facta condemnatio Pyrrhi, quem magno labore reuocauerant in errorem. Horum gratia, in eos qui proximè essent, primum omnium persecutio commota est, aduersus inquam ipsos Apocriarios Apostolicæ sedis iam antea ab eodem Theo-

THEODO-
RVS PAP.
EXCOMMV-
NICAT PYR-
RHVM.

*Theoph. an.
20. Heracl.
Imp.

A Theodoro Romano Pontifice (vt vidimus) Constantinopolim ad Paulum missos; quæ & propagata est etiam in alios Orthodoxos ibi manentes. Cum autem Anastasius ista ad Martini Papæ Theodori successoris referat tempora, erroris arguitur ex eiusdem Martini Pontificis litteris inferius recitandis, quibus quidem non ista passos suos à se missos Apocriarios testatur, sed seductos doler. Sed quomodo ista acciderint, à nullo fidelius, quàm à sanctissimo Papa Martino audiemus: ipse enim in Lateranensi Synodo, eius exordio concionatus ad Patres, referens quæ impiè ab hæreticis præsumpta essent, de nefario Paulo eiusmodi texit historiam:

Paulus autem prædecessores suos in his superare contendens, non solum in scripto per propriam epistolam ad hanc directam nostram sedem confirmavit & ipse contra se superius memoratæ Etheleos irrationabilem hæresim, sed etiam, contradicens in scripto aduersus recta sanctæ Dei Ecclesiæ dogmata audacter præsumpsit paternis definitionibus contraire. propter quod iusta ab Apostolica sede & ipse depositionis vlione percussus est. Insuper studuit ad cooperimentum proprii erroris, & in hoc Sergium imitatus, quibusdam subreptionibus vti, & clementissimo Principi suadere Typum exponere, qui Catholicum dogma destrueret: in quo Typo omnes omnino voces sanctorum Patrum cum nefandissimorum hæreticorum dictionibus eneruauit, nec vnã, nec duas voluntates aut operationes in Christo Deo nostro definiens confiteri: ac per hoc sine voluntate penitus & operatione Christum denunciando, id est, absque substantia & natura cum prædicare noscuntur. Quod enim nullam virtutem habet (sicut beatæ memoriæ Dionysius ait) nec est, nec quicquam est, nec aliqua est eius omnino stabilitas. Nec enim aliter natura cognoscitur esse secundum veram substantiam consistens, nisi per inhærentem sibi naturalem & substantialem virtutem, quæ videlicet & confirmare eam naturaliter assolet.

Qua de re huiusmodi prauitatem suam defendens, quod numquam nec à prioribus hæreticis præsumptum est, ipse illicite præsumere studuit. Altare enim sanctæ nostræ sedis in domo Placidie sacratum (Placidia palatium erat Romani Pontificis, in quo Apocriary habitare solebant) in venerabili oraculo subuertens, diripuit: prohibens, ne adorandam & immaculatam hostiam, id est, sacram celebrationem, Apocriarij nostri ibidem Deo offerre valeant, & viuifica diuinæ communionis sacramenta percipiant. Quos videlicet Apocriarios, quia ex præceptione Apostolicæ auctoritatis commouuerunt eum, vt de tali hæretico intentu recederet, nec non contestari visi sunt, persecutionibus diuersis cum alijs Orthodoxis viris & venerabilibus sacerdotibus infecutus est eos, quosdam eorum custodia recludens, alios in exilio deportans, alios autem verberibus submittebat.

Et quid me oportet multa differendo sermonem extendere, dum consent omnibus quæ ab ipso publicè, nec non decessoribus ipsius per tot tempora cõtra Orthodoxos viros atque Catholicam fidem perpetrata sunt? Quibus penè omnibus omnem mundum conturbantibus atque sollicitantibus, necessitate compulsi ex diuersis locis querelas contra eos seu accusationes ad Apostolicam nostram sedem plurimi Orthodoxi detulisse monstrantur, & tam in scripto deprecantes & coniurantes, quamque & cominus positi postulantes, vt rotius mali, tantæque euerisionis per Apostolicam auctoritatem abscindatur commentum, quatenus minimè totum corpus Catholicæ Ecclesiæ nocibilis eorum Etheleos languor disrumpere valeat, &c.] At verò hæc eadem recitat Anastasius in Martino, quasi sub ipso acciderint: verum ista de Apocriariis hoc anno Constantinopoli facta esse, certissimum est: nam de Apocriariis ab ipso Martino Pontifice missis longè aliter (vt dictum est) accidit, cum illi non restiterint impiis, sed ab iis seducti prauaricati sint, vt suo loco dicitur. Quomodo autem aduersus Paulum vniuerso declamante Christiano orbe, oportuerit pleniorum Synodum Romæ cogere, dicemus anno sequenti.

Eodem hoc insuper anno, qui septimus Constantis Imperatoris numeratur, Sarracenum Princeps insulam Cyprum inuasit, captamque Constantiam ciuitatem demolitus est. Ita sinistra omnia cessere infelicissimo Imperatori, dum bellum aduersus Catholicam fidem velati iuramento sancitum in dies magis auget: ex quo factum est, vt ex eius impietate vires infidelibus adderentur.

QUAE PASSI
APOCRISARII
APOST.
SEDIS.

DECLAMATIO
OMNIUM
CONTRA
HAERETIC.

SARRACENI
INVA-
DUNT
CYPRUM.

IESV CHRISTI MARTINI PAP. CONSTANTIS IMP.
 ANNVS ANNVS ANNVS
 649. I. 8. A

THEODORVS PAPA MO- RITVS

Sexcentisimus quadragesimus nonus annus Domini agitur, Indictione septima, eodemque octauus Imperatoris Constantis absoluitur, & nonus inchoatur: quo Theodorus Papa, ubi sedisset annos septem, menses quinque, dies viginti, pridie Idus Maij ex hac vita migravit. De cuius rebus gestis, præter illa quæ annis singulis recensita sunt, Anastasius ista habet: Eodem tempore leuata sunt corpora sanctorum martyrum Primi & Feliciani, quæ erant in arenario sepulta via Numentana, & adducta sunt in urbem Romanam: quæ recondita sunt in basilica beati Stephani protomartyris, ubi & dona obtulit, Gabbas tres, tabulam ex argento ante Confessionem, arcus argenteos duos. Fecitque ecclesiam à solo beato Valentino via Flaminia iuxta pontem Miluium, quam & ipse dedicauit, & multa dona obtulit. Fecitque oratorium beato Sebastiano intra Episcopium Lateranense, ubi & dona largitus est. Fecitque oratorium beato Euplo martyri foras portam beati Pauli Apostoli, quod etiam ornauit.] Et post alia superius enarrata, hæc subiicit: Hic fecit ordinationem vnã per mensem Decembrem, creauit presbyteros vigintiunum, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero quadraginta sex.] ac demum vacasse sedem ponit mensem vnum & dies sexdecim.

MARTINI PAP. CREATIO.

Sicque dicendum erit, eum qui in locum ipsius successit, creatum fuisse die prima mensis Iulij. fuit iste Martinus, patria Tudertinus, quæ est ciuitas in Tuscia. Qui ubi thronum Apostolicum conscendit, Synodum indixit celebrandam hoc eodem anno ad tertium Nonas Octobris, inchoata iam Indictione octaua, & exordio anni noni Constantis Imperatoris: eo namque tempore dictam Synodum Lateranensem celebratam esse, eius Acta perspicue docent, quibus eiusmodi principium præpositum legitur: In nomine Domini Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperij domini Constantis * piissimi Augusti anno nono, sub tertio Nonas Octobris, Indictione octaua.]

SYNOD. LATERAN. SVB MARTINO. * Constantij

Causa autem eius cogendæ Synodi, non tam fuit vt Sergius, Pyrrhus, & Paulus damnarentur, qui iam fuerant condemnati, quam vt recens credendi formula ab Imperatore suo edicto proposita, quam Typum nominauit, omnino proscriberetur, atque anathemati subiceretur. Etenim eo magis ad eundem Typum condemnandum exarsit animus Martini Papæ, quod mox vt creatus est Pontifex, ubi ex prauo vsu illo & vsurpata tyrannicè auctoritate Imperator eius electioni consensit, quasi pro quodam gratitudinis præmio ab eo exigere conatus est sui subscriptionem edicti, litteris de his agens apud ipsum Martinum: qui execratus facinus, tantum abfuit vt ipsi consentire voluerit Imperatori, vt potius in contrarium nisus, indixit Synodum, in qua promulgatam perfidiam condemnaret. Hæc autem ita se habuisse, Acta sancti Audoeni Episcopi Rothomagensis significant verbis istis:

TENTATVS MARTINVS AB IMPERATORE.

* Extrin apud Str. tom. 4 die 24. Aug. c. 8. * Constantij

Cumq. ea de re à Paulo & ceteris infausti dogmatis assertoribus, cum auctoritate etiam Imperatoris Constantis * tertij nepotis Heraclij, beato Martino Pontifici Romano scripta dirigerentur, vt ipse huic sententiæ assentiret & subscriberet: gustum mortiferæ suasionis summa cum execratione respuit, ita dicens: Etiam si totus orbis dogmata peregrina & à fide aliena complecti velit, se nec minis cuiusquam, nec blandimentis, nec morte ipsa, à doctrina Euangelica & Apostolica vilo pacto posse auelli. Mox verò ad Francorum Regem legatos mittens, rogat, vt viros in fidei puritate fundatos, verbo & sapientia prouidos quamprimum ad se mittat, vt cum illis & totius Italiæ Præsulibus, Domino auxiliante, aliquam aduersus tantæ prauitatis venena antidotum adhibere possit. Rex igitur cunctis regni sui sacerdotibus in vnum coactis, quid legati tanti Pontificis afferant, exponit: iuberque vt ex semetipsis viros tales eligant, quos ad suscipiendum tantæ rei munus puritate fidei & verbi sapientia idoneos norint. Tum illi vno animo beatum Audoenum cum sancto Eligio ei rei destinandos eligunt.] Porro quoddam intercessisse impedimentum ne iidem Romam proficiscerentur, ibidem auctor docet, necnon ipse Audoenus in vita quam scripsit sancti Eligij idem affirmat: verum id post Synodum Romæ celebratam à Martino Papa expetitur à Francorum Regibus ibidem traditur, vt dicitur inferius suo loco, cum agemus de epistola eiusdem Pontificis ad S. Amandum data, Interfuisse

* Audoen. in Vit. S. Elig. c. 33. apud Str. die 1. Decemb.

CHRISTI MARTINI PAP. CONSTANTIS IMP.
 649. I. 8.

A Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

Theoph. anno 19 Heracl. NUMERVS EPISCOPORVM ROM. CONCIL.

B Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

MAXIMVS ABBAS INHAERET MARTINO, ET INTEREST CONCILIO.

C Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

ACTA IL- LAESA SER- VATA.

D Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

EXORDIUM SYNODI.

E Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

* Paul. diacon. lib 4. cap. 47. non. edit. in ver. cap. 16.

F Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemque numerat Anastasius: à Theophane autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, ubi res Monothelitarum summarim recenset: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papatque Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

PRIMA CON- SVLTATIO. Joel. 2. 3.

tatis, ipse Martinus Pontifex disertam valde & tempori accommodatam habuit in sacro illo conuentu orationem, qua deplorauit sacrosanctum diuinæ incarnationis mysterium Angelis & hominibus reuerendum à scelerata hæreticorum impietate dissolui penitus & dissipari, auctoresque prodit errorum Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Constantinopolitanos Episcopos, profitentes omnes non nisi vnam in Christo voluntatem & operationem, in necessariam assumptionem adducentes vnam pariter esse in Christo naturam, sicut & personam, licet id palam dicere vererentur: docerique robustus sententiis, duas in Christo voluntates & operationes, sicut & duas naturas, necesse esse fateri; firmatque Catholicum dogma diuinæ Scripturæ sententiis atque assertionibus sanctorum Patrum. Quæ autem hætenus aduersus Catholicam fidem machinati essent nominati superius erroris signiferi Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus, exactè recensens; nouissimeque persecutionem à Paulo in Oriente aduersus Apocrifarios Apostolicæ sedis & alios Orthodoxos excitatam enarrans: quomodo prouocatus querelis omnium Orthodoxorum vndique exclamantium, coactus ipse fuerit Synodum conuocare, docens, finem dicendi fecit ista perorans & inculcans, hæc ait:

MARTINVS
PP. AD SYN
ODVM O-
RDINAT.

Ideoque in scripto, vel sine scripto Orthodoxorum preces minimè despicientes Apostolicæ memoriæ nostri prædecessores, non destiterunt dictis viris diuersis temporibus consultiuimè scribentes, & tam rogantes, quamque regulariter increpantes, necnon per Apocrifarios suos (vt dictum est) pro hoc maximè destinatos præsentialiter admonentes & contestantes, quatenus proprium emendarent nouitatis commentum, atque ad Orthodoxam fidem Catholicæ Ecclesiæ remearent: & neque rogantes, neque increpantes potuerunt eos à suo conamine quoque modo reuocare, sed sicut dicit Dominus incorretis: Cantauimus vobis tibiis, & non saltauerunt: lamentauimus, & non planxerunt: obduratum est cor eorum, sicut scriptum est, & auribus grauitè audierunt, & oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis suis, & auribus audiant, & corde intelligant, & reuertantur, & sanentur per susceptionem salutiferæ prædicationis.] hæc de studio prædecessorum: quæ autem in iisdem suæ essent partes, ita pergit dicere:

Luc. 7.
Mat. 6.
Matth. 9.

Vnde & ego tum propter irrevocabile eorum cor, & propter animas quæ per eorum fallacem deceptionem depereunt, necnon propter preces (sicut dictum est) ad Apostolicam sedem super tali capitulo inscripto delatas, pertimescens quippe imminentem iram super eos qui negligenter opus Dei faciunt, necessarium fore præuidi, omnes vos, qui secundum gratiam eius sacerdotale officium geritis, inuitare, & propter hanc quæstionem in nomine Domini congregare in vnum: quatenus communiter omnes, ipso vtique Deo respiciente & iudicante nos ipsos, sed & nostra omnia, de prædictis viris, siue nouitate in dogmatibus eorum exposita, tractare debeamus: & maximè præceptum habentes Apostolicum, attendere nobis ipsis & gregi, in quo nos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Dei Ecclesiam; quam acquisiuit per sanguinem proprium: sed & iterum attendere lupos, attendere malos operarios, qui peruersa faciunt & loquuntur, &c.] His & aliis à sancto Martino de causa cogendæ Synodi peroratis, ad tractanda quæ peragenda essent deuentum est.

CAUSA NE-
CESSARIA
COGENDÆ
SYNODI.

Act. 20.

Cum autem sanctus Martinus ista dixisset, audita est legatio Mauri Episcopi Cæsennatis pro Archiepiscopo Rauennate, Mauro itidem nominato. Fuit iste quidem Maurus Cæsennas sanctitate celebris, cuius nomen in Album sanctorum relatum ab Ecclesia Catholica, anniuersaria memoria clucescit. Lecta est itaque oblata ab eo epistola Mauri Episcopi Rauennatis, cuius est eiusmodi exordium: Domino sancto & meritis beatissimo, totoque orbe Apostolico & vniuersali Pontifici Martino Papæ, Maurus seruus seruorum Dei Episcopus. Vnicum nobis & singulare est, &c.] vbi excusans se primum, quod ob incursiones barbaricas præfens adesse non potuisset; deinde declarata, quam coleret, Catholica fide, demissa à se legatione ad Synodum egit. Post hæc autem occasione professionis rectæ fidei Episcopi Rauennatis absentis, ipse Martinus Pontifex de duabus in Christo voluntatibus & operationibus disertam adhibuit disputationem: qua absoluta, audita suggestione Deus dedit Episcopi in Sardinia, finis impositus est primo Synodi Secretario.

DE LEGA-
TIONE MIS-
SA AB EPI-
SCOPO RA-
UENNATE.
Martirolog.
Rom die 20.
Iannuar.

SECUNDA
CONSUL-
TATIO.

Conuenerunt deinde iterum Patres eodem anno & Indictione octaua, octauo Idus Octobris. Iisdemque Episcopis confidentibus, præsidens Martinus Pontifex, qualia esse solcant & debeant Apostolicæ sedis iudicia, ista primum præfatus ostendit: Beatus Dauid

Auid ad Dominum dicit: Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ: Misericordia & veritas præbunt ante faciem tuam. Hanc igitur præparationem per veritatem gestorum ad gloriam eius & imitationem sacræ sedis suæ properans opportunè perficere & sancta Synodus nobiscum consistens venerabilium sacerdotum, vt ex hoc præcipue in eum gloriatur in hoc, quod intelligit & cognoscit Dominum, & facit iudicium & iustitiam in m. dio terræ: studuit competenter non antea per scripta eorum qui accusati sunt, causam illorum discutere, donec per querulatum institutiones respexerit hanc & addiscere valuerit; illud videlicet, quod per sapientiam bene placuit Salomoni, adimplens, quod dicit: Antequam scruteris, non reprehendas. Intellige prius, & tunc increpa. Antequam audieris, non respondeas. Nempe, licet apertissima sit contrariorum reprehensio: verumtamen oportet & his quæ clara sunt, ad eorum examinationem ordinem conseruari ab his qui secundum Deum scrutari deputati sunt: quatenus ita cum oratione cooperantem inueniamus & confessorem Deum, qui dicit: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Officiatur ergo secundum præcomplacitam omnibus nobis consequentiam per eos quorum interest, siue de nostro venerabili scrinio, per dilectissimum Primicerium & Notarios querulantium denominatos temeratores cum omni reuerentia secundum ordinem submonitio.] hæc Martinus Papa.

psalm. 88.

Hierem. 9.

Ecc. 11.

Matth. 18.

His dictis, oblatas est libellus à Stephano Dorenfi Episcopo fungente vice Apostolicæ sedis in Palæstina ad exturbandos inuafores hæreticos, quò relationem afferret de iis quæ ab obitu sanctissimi Sophronij Hierosolymorum Episcopi in illam ipsam diem facta essent: ex quo quidem libello plura superius, quæ pertinebant ad historicam veritatem, suis locis posuimus. Præter illa adiecit sinceræ fidei aduersus hæresim Monothelitarum confessionem, derelians in primis eius erroris auctores, propagatores, ac defensores. His auditis & inter Acta referri iussis, oblatas est libellus Abbatum, presbyterorum, & monachorum Græcorum tam in Vrbe consistentium, quam eorum qui tunc in Urbem aduenerant, quorum libello præpositus est titulus, quo ipsum Martinum Papam sacerdotem nominant sacerdotum, patrum, & beatissimum. Erant illorum aliqui ex Laura sancti Sabæ in Palæstina, alij qui ex Africa monasterio Romam aduenerant, petentes omnes vnâ simul damnari cum hæresi impios hæreticos, & abominabilem Typum nouissime editum nomine Imperatoris.

OBLATVS
LIBELLVS A
STEPHANO
DORENSE
EPISCO.

Auditis in Synodo iis qui præsentibus accusatores aduenerant, iussa sunt edi ex archiuo Apostolicæ sedis scripta eorum qui prædecessori Theodoro Papæ aduersus eosdem hæreticos querelatum libellos obtulerant: ac primum lectæ fuere litteræ Sergij in Cyprio Episcopi, quas nos superius vno loco cum oblata sunt Theodoro, posuimus. Quibus auditis & declaratis à Mauro Cæsennate Episcopo, iussu sunt recitari litteræ Africanorum Episcoporum eodem argumento aduersus eosdem hæreticos ad Theodorum Papam scriptæ, quas æquè suo loco superius recitauimus: lectæque pariter aliæ eorundem Episcoporum ad Constantem Imperatorem aduersus eosdem hæreticos data, itemque aliæ Concilij Byzaceni ad Theodorum item missæ. necnon aliæ ad Paulum data ab Episcopis proconsularis prouinciæ Carthaginensis subscriptione sexaginta octo Episcoporum munitæ. Nouissime verò recitata fuit epistola Victoris Carthaginensis Antistitis ad eundem Theodorum Pontificem data: qua Maximi Aquileiensis Episcopi præconio commendata, secundæ Consultationi finis impositus est.

CONCILIO
RVM AFRIC.
LECTAE LIT-
TERAE ET
VICTORIS
CARTHAG.
EPISCO.

Conuenerunt tertio Patres ibidem loci decimo sexto Kalendas Nouembris eiusdem anni & Indictionis, eodem præsidente Martino Pontifice: qui vbi de studio, vigilantia, & cura, quæ deceat eum qui vniuersæ præest Ecclesiæ, in inuestigandis atque damnandis hæresibus, & de his agendis quæ urgeat diuina iussio, ac de auxilio ad hæc implenda à Domino impendi solito, plura, cunctis audientibus, disseruisset: mox è scriniis Romanæ Ecclesiæ prodi iussit, quæ ab eiusmodi hæreticis aduersus Catholicam fidem scripta esse reperirentur. Primumque omnium facta est editio scriptorum Theodori Episcopi Pharanitarum, obscuri quidem nominis viri, sed ex impietate optimè noti: ex blasphemia enim solū sibi nomen aliquod comparauit his temporibus, cum ei ob ætatem & in hæresi sedulum studium reliqui deferre solerent. lectæque sunt ex eius scriptis ipsius de vnica Christi voluntate & operatione blasphemiarum. Iste enim princeps erroris habitus est, utpote quod ex eius scriptis, qui hæresim promulgarunt, omnes acceperint: ex quibus & cognita sunt eiusdem hæresis penetralia, ostensumque (quod successores eius præ pudore occultare conati sunt)

TERCIA
CONSULTA-
TIO.

LECTA ET
DAMNATA
SCRIPTA
THEODORI
EPISCO. PHA-
RANITARUM.

sunt) ex quo fonte horrenda blasphemia flueret de vna tantum in Christo voluntate & operatione, quod scilicet iste assereret incorporaliter ex vtero processisse Dominum nostrum Iesum Christum. Ad hæc & alia impiè dicta confutanda, sanctorum Patrum sententiæ in medium allatæ sunt.

Post hæc autem confutata, iussa sunt recitari nouem capitula Cyri quondam Alexandrini Episcopi, itemq. Sergij Constantinopolitani Episcopi ad ipsum epistola scripta: & quoniam Dionysij testimonio nitebatur Cyrus vnus assertor in Christo voluntatis & operationis, iussus est afferri codex Dionysij, legique eius epistola ad Caium, in qua Dei uirilem appellat Christi operationem. Interlocutus autem S. Martinus Papa, fraudem detegit hæreticorum, textum Dionysij corrupentium: etenim cum ille dixisset nouam Dei uirilem operationem, illi loco, nouam, vnam dixerunt; atque demum, eiecta voce, Dei uirilis, vnam in Christo operationem dumtaxat S. Dionysium asseruisse testati fuerunt. Iussa sunt etiam legi ab eodem Pontifice Themistij hæretici scripta de vna operatione ex Dionysij Dei uirilis operationis malè accepta sententia. Post hæc lecta, interlocutus idem Martinus Papa, planè ostendit Dionysium per Dei uirilem operationem, non vnam significare voluisse, sed vnus personæ duas, humanam scilicet & diuinam; idque pluribus docuit: quod & per Sophronium Hierosolymitanum antea fuisse detectum & in hæreticos obiectum, malè verò excusatum à Pyrrho, Deus dedit Episcopus Calaritanus interlocutus ostendit.

Sed & illud obiter in his magnoperè considerandum puramus. Cum Themistius, Sergius, Cyrus, & reliqui sectarij ad probandam vnam operationem & voluntatem in Christo vti fuerint scriptis Dionysij, ex quibus adedè putarunt confirmari assertum errorem: quid est, quod numquam ab aliquo aduersariorum vel leuiter obiectum sit, Dionysij ea non esse scripta, vel dubitatum saltem, num Dionysij ea essent? Quibus appareat, à maioribus siue Orthodoxis siue hæreticis ne minimum quidem dubitatum, num verè ea Dionysij antiqui Theologi essent scripta genuina, verèque germana, nec alterius quam Arcopagitæ, eiusdemque Episcopi Atheniensis: tali enim inscriptus nomine, nempe Dionysij Episcopi Atheniensis, cognomento Arcopagitæ (vt Acta declarant) codex editus ac lectus in eadem Synodo reperitur. Vt iure mirari debeas perfrectam frontem recitiorum hæreticorū pro arbitrio cuncta maiorum siue scripta siue traditiones negantium. Certè quidē non est facta ista de Dionysij scriptis ab vno vel alio priuatim vel in angulo furtim editio, sed à pluribus, publiceque in plena Synodo ac patenti iudicio, cunctaq. quam exactissime examinata, quæ ex Dionysij scriptis allata sunt & cognita testimonia. At de Dionysij scriptorum veritate suo loco superius pluribus disputatum est; hæc enim obiter dicta sunt.

His igitur visis, iussa est edi Ethesis Sergij Constantinopolitani Episcopi, nomine Heraclij Imperatoris edita & promulgata, eiusque ad Cyrum scriptæ de eius confirmatione litteræ, necnon redditæ ad Sergium litteræ Cyri Ethesin illam confirmantis. Quibus peractis, reliqua in sequentem Consultationem placuit prorogari.

Decimoquarto Kalendas Nouembris, Indictione octaua, rursus in solitum confessum remeantibus Patribus, sanctissimus Pontifex Martinus ex more prælocutus, plura in detestationem recitæ Ethesis, & eorum qui eam confirmare laborarunt, Sergij, Cyri, & Pyrrhi, pro concione dixit. Annuiit omnibus sancta Synodus, adiecitq. de Paulo, qui Typum edendum proposuit, iudicium peragi, & causam iudicari. Iussæ itaque sunt recitari litteræ ipsius Pauli ad Theodorum Romanum Pontificem, ex quibus eius refractarius animus cognitus fuit.

His adiecta est lectio Typi illius nomine Constantis Imperatoris editi; idemque examinatus à sancta Synodo, compertus subdolos, inconstans, mendax, atque in omnibus impius, est damnatus. Quibus euulsis prauis germinibus, iubet sanctissimus Pontifex vetera in medium afferri de fide Catholica decreta Patrum: primumque omnium recitatum est Nicænum Symbolum, deinde Constantinopolitanum, postea verò quæ pro defensione Catholicæ fidei edita sunt in Concilio Ephesino duodecim capita, siue anathematismi: addita his est definitio fidei Catholicæ facta in Chalcedonensi Concilio, & quatuordecim capita in Quinta Synodo. Quibus lectis, nomine totius Synodi locutus est Maximus Aquileiensis Episcopus, pluraque in commendationem eorumdem Conciliorum dixit, atque in detestationem hæreticæ prauitatis plurima inculcauit, in damnationemque eorum qui eundem defendissent errorem: in sequentem verò consultationem reiecit ea quæ à sanctis Patribus pro Catholica veritate essent scripta in eiusdem condemnationem erroris.

Demum

SCRIPTA
CYRI EDI-
TA EPICON-
STANTIA.

DE DIONYSII
SCRIPTIS
NUMquam
DUBITAVIM.

Concil. Later.
sub Martino
A. 3. 5.

CONSULTATIO
QUARTA.

TIPI DAMNATI.

Demum verò eodem hoc anno conuenero Patres pridie Kalend. Nouembris. Cum præsidens sanctæ Synodo Martinus Romanus Pontifex prælocutus, hortatus est omnes Patres aduersus hæreticos strenuè decertare, eosdemque sanctorum sententiis veluti iaculis confodere, eaque de causa afferri iussit sanctorum Patrum volumina, ex quibus velut è pharetra sagittas, quibus ferirent hostes, acciperent. Recitatisque eorumdem sanctorum Patrum sententiis, iisdemque à sancta Synodo collaudatis, iussa sunt legi veterum hæreticorum scripta, quibus consentientes fuisse recentiores hæretici conuincerentur, pariterque mendaces arguerentur, dum vt deciperent simplices, se Patres sequi & sacra Concilia tueri mentiti essent, ostenderenturque pariter iisdem aduertiati esse eorumdem sanctorum Patrum dicta.

His igitur à sancta Synodo exactè cognitis atque discussis, & vera de Verbi incarnatione doctrina firmata, ad eam spectantes & ad confutandas aduersariorum assertiones viginti sanciti sunt canones, quibus singulis ad finem apposita est condemnatio eorum qui secus sentirent. Eos igitur necessario hic describendos existimauimus, vt pote qui positi sine termini, quos transgrediens quisque improbus foret appellandus hæreticus, cum fixos transgrediat terminos antiquorum Patrum: sic enim se habent:

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & veraciter Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitatem, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentiis consubstantialibus & æqualis gloriæ, vnam eandemque trinum Deitatem, naturam, substantiam, virtutem, potentiam, regnum, imperium, voluntatem, operationem, inconditam, sine initio, incomprehensibilem, immutabilem, creatricem omnium, & protectricem: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem ipsum vnum sanctæ & consubstantialis & venerandæ Trinitatis Deum verbum è cælo descendisse, & incarnatum ex Spiritu sancto & Maria semper Virgine, & hominem factum, crucifixum carne, propter nos spontè passum, sepultumque, & resurrexisse tertia die, & ascendisse in cælos, atque sedentem in dextera Patris, & venturum iterum cum gloria paterna, eum assumpta ab eo atque animata intellectualiter carne eius, iudicate viuos & mortuos: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confiteretur propriè & secundum veritatem Dei genitricem sanctam semperque Virginem & immaculatam Mariam, vt pote ipsum Deum Verbum specialiter & veraciter, qui à Deo Patre ante omnia sæcula natus est, in vltimis sæculorum absque semine concepisse ex Spiritu sancto, & incorruptibiliter eam genuisse, indissolubili permanente & post partum eiusdem virginitate: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem ipsius & vnus Domini nostri & Dei Iesu Christi duas natiuitates, tam ante sæcula ex Deo Patre incorporaliter & sempiternaliter, quamque de sancta Virgine semper Dei genitrice Maria corporaliter in vltimis sæculorum; atque vnum eundemque Dominum nostrum & Deum Iesum Christum consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem, & consubstantialem homini & matri secundum humanitatem, atque eundem passibilem carne, & impassibilem Deitate, circumscriptum corpore, incircumscriptum Deitate, eundem inconditum & conditum, terrenum & cælestem, visibilem & inuisibilem, capabilem & incapabilem, vt toto homine eodemque & Deo totus homo reformaretur, qui sub peccato cecidit: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem vnam naturam Dei Verbi incarnatam, per hoc quod incarnata dicitur nostra substantia perfectè in Christo Deo & indiminutè, absque tantummodo peccato, significata: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem ex duabus & in duabus naturis substantialiter vnitis, inconfusè & indiuisè vnum eundemque esse Dominum & Deum Iesum Christum: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem substantialem differentiam naturarum inconfusè & indiuisè in eo saluatam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem naturarum substantialem vnitionem indiuisè & inconfusè in eo cognitam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem naturalem

CONSULTATIO
QUINTA
ET VLTIMA.

SANCITI
CANONES
VIGINTI.

intelligibilem

rales proprietates Deitatis eius & humanitatis indiminutè in eo & sine deminoratione **A** saluatas:condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem duas vnus eiusdemque Christi Dei nostri voluntates coherenter vnitas, diuinam & humanam, ex hoc quòd per vtramque eius naturam voluntarius naturaliter idem consistit nostræ salutis:condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem duas vnus eiusdemq. Christi Dei nostri operationes cohærenter vnitas, diuinam & humanam, ab eo quòd per vtramque eius naturam operator naturaliter idem existit nostræ salutis:condemnatus sit.

sceleratos Si quis secundum scelerosos* hæreticos vnam Christi Dei nostri voluntatem confitetur, & vnam operationem in peremptionem sanctorum Patrum confessionis, & abnegationem eiusdem Saluatoris nostri dispensationis:condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos in Christo Deo in vnitate substantialiter saluatis & à sanctis Patribus nostris piè prædicatis duabus voluntatibus & duabus operationibus, diuina & humana, contra doctrinam Patrum vnam voluntatem atque vnam operationem confitetur:condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos cum vna voluntate & vna operatione, quæ ab hæreticis impiè confitetur, & duas voluntates, pariterq. & operationes, hoc est, diuinam & humanam, quæ in ipso Christo Deo in vnitate saluantur, & à sanctis Patribus orthodoxè in ipso prædicantur, denegat & respuit:condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos Dei uirilem operationem (quod Græci dicunt *θεοειρημική*) vnam operationem insipienter suscipit, non autem duplicem esse confitetur **C** secundum sanctos Patres, hoc est, diuinam & humanam, aut ipsam Dei uirilem, quæ posita est, nouam vocabuli dictionem vnus esse designatiuam, sed non vtriusque mirificæ & gloriosæ vnitionis demonstratiuam:condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos in peremptione saluatis in Christo Deo essentialiter in vnitione & à sanctis Patribus piè prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus, hoc est, diuina & humana, dissensiones & diuisiones insipienter mysterio dispensationis eius innectit, & propterea Euangelicas & Apostolicas de eodem Saluatore voces non vni eidemque personæ & essentialiter tribuit eidem ipi Domino & Deo nostro Iesu Christo secundum beatum Cyrillum, vt ostendatur Deus esse & homo idem naturaliter:condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur propriè & secundum veritatem omnia **D** quæ tradita sunt & prædicata sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, perindeque à sanctis Patribus & venerandis vniuersalibus quinque Conciliis, vsque ad vnum apicem, verbo & mente:condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres consonanter nobis pariterque fide non respuit & anathematizat anima & ore omnes quos respuit & anathematizat nefandissimos hæreticos cum omnibus impiis eorum conscriptis vsque ad vnum apicem sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica (hoc est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, & consonanter omnes probabiles Ecclesiæ Patres) id est, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum Aelurum, Seuerum, Theodosium, Colluthum, Themistium, Paulum Samosatenum, Diodorum, Theodorum, Nestorium, Theodulum Persam, Origenem, Didymum, Euagrium, & compendiosè omnes **E** reliquos hæreticos, qui à Catholica Ecclesia reprobati atque abiecti sunt, quorum dogmata diabolicæ operationis sunt genimina, & eos qui similia cum his vsque ad finem obstinatè sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere reperiuntur: cum quibus meritò numeramus, vtpote similes eis pariq. errore præditos, ex quibus dogmatizare noscuntur, proprioque errori vitam suam determinantes, hoc est, Theodorum quondam Episcopum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, vel eius successores Pyrrhum & Paulum in sua perfidia permanentes, & omnia impia illorum conscripta, & eos qui similia cum illis vsque ad finem obstinatè sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere sperantur, hoc est, vnam voluntatem & vnam operationem Deitatis & humanitatis Christi, & super hæc impiissimam Ethesin, quæ persuasione eiusdem Sergij facta est ab Heraclio quondam Imperatore aduersus Orthodoxam fidem, vnam Christi Dei voluntatem, & vnam ex concinna-

A cinnatione definitem operationem venerari, sed & omnia quæ pro ea impiè ab eis scripta vel acta sunt, & illos qui eam suscipiunt, vel aliquid de his quæ pro ea scripta vel acta sunt, & cum illis denuò scelerosum Typum, qui ex suasionem prædicti Pauli nuper factus est à serenissimo Principe Constantino * Imperatore contra Catholicam Ecclesiam, vtpote *** Constante** duas naturales voluntates & operationes, diuinam & humanam, quæ à sanctis Patribus in ipso Christo Deo vero & Saluatore nostro piè prædicantur, cum vna voluntate & operatione, quæ ab hæreticis impiè in eo veneratur, pariter denegare & taciturnitate constringi promulgantem, & propterea cum sanctis Patribus & scelerosos hæreticos ab omni reprehensione & condemnatione iniuste liberari definitem, in amputationem Catholica Ecclesiæ definitionum, seu regulæ.

Si quis igitur iuxta quod dictum est, consonanter nobis omnia hæc impiissima hæreses **ANATHEMATISMI CONTRA MONOTHELITAS.** illorum dogmata, & ea quæ pro illis aut in definitione eorum à quolibet impiè conscripta sunt, & denominatos hæreticos, Theodorum dicimus, Cyrum, & Sergium, Pyrrhum, & Paulum non respuit & anathematizat, vtpote Catholica Ecclesiæ rebelles existentes: aut si quis aliquem de his, qui ab illis vel similibus eorum in scripto vel sine scripto quocumq. modo vel loco aut tēpore temere depositi sunt aut cōdemnati, vtpote similia eis minime credentem, sed sanctorum Patrum nobiscum consententem doctrinam, vti condemnatum habet aut omnino depositum, sed non arbitratur huiusmodi quicumque fuerit, hoc est, siue Episcopus, aut presbyter, vel diaconus, siue alterius cuiuscumque Ecclesiastici ordinis, aut monachus, vel laicus, pium & Orthodoxum, & Catholica Ecclesiæ propugnato-rem, atque in ipso firmiter consolidatum in quo vocatus est à Domino ordine, illos autem impios, atque detestabilia eorum pro hoc iudicia, vel sententias vacuas & inualidas atque infirmas, magis autem profanas & execrabiles, vel reprobabiles arbitratur: huiusmodi condemnatus sit.

Si quis ea quæ scelerosi hæretici sapiunt, indubitanter professus atque intelligens, per inanem proteruiam dicit hæc pietatis esse dogmata, quæ tradiderunt ab initio speculatores & ministri verbi, hoc est dicere, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, calumnians vti que ipsos sanctos Patres, & memoratas sanctas quinque Synodos in deceptione simplicium, vel susceptione suæ profanæ perfidiæ: huiusmodi condemnatus sit.

Si quis secundum scelerosos hæreticos quocumque modo, aut verbo, aut tempore, aut loco terminos remouens illicitè, quos posuerunt firmiter sancti Catholica Ecclesiæ Patres, id est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, nouitates temere exquirere, & fidei alterius expositiones, aut Typos, vel leges, aut definitiones, aut libellos, aut epistolas, aut conscripta, aut subscriptiones, aut testimonia falsa, aut Synodos, aut gesta monumentorum, aut ordinationes vacuas & Ecclesiasticæ regulæ incognitas, aut loci seruaturas incongruas & irrationabiles, & compendiosè, si quid aliud impiissimis hæreticis consuctum est agere, per diabolicam operationem tortuose & callidè agit contra pias Orthodoxorum Catholica Ecclesiæ, hoc est dicere, paternas eius & Synodales prædicationes, ad euerfionem sincerissimæ in Dominum Deum nostrum confessionis, & vsque in finem sine poenitentia permanet hæc impiè agens: huiusmodi in sæcula sæculorum condemnatus sit. Et dicat omnis populus, Fiat, fiat.

His itaque à nobis piè promulgatis, & cum omni subtilitate, secundum Dominicam præceptionem *** Matth. 13** zizania quidem & omnes facientes scandala, cum paleato *** palliato** & hæretico **PERORATIONE S. SYNODI.** intellectu eorum, igni canonicæ sententiæ ex Apostolica auctoritate proicientes, triticum autem Orthodoxæ & Apostolicæ fidei nostræ Christianorum in horreum, id est, Catholicam Ecclesiam per ventilabrum paternæ doctrinæ firmiter congregantes, victrices ei cum propheta Sophonia *** Soph. 3.** canimus hymnos: Gaude nimis, o filia Sion: prædica, filia Hierusalem: lætare & exulta ex toto corde tuo, filia Hierusalem. Abstulit Dominus à te iniquitates aduersariorum tuorum, liberauit te de manu inimicorum: Dominus in medio tui: non videbis mala ultra, omni explosa nouitate hæretica, & omni confirmata in te Orthodoxa fide in possessione vitæ æternæ, per ipsum Christum Dominum Saluatorem animarum nostrarum, cui gloria, honor, veneratio, imperium cum Patre & sancto Spiritu nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.]

Demum verò post hæc secuta est omniū Episcoporum subscriptio, cui tamquam appendix **LI** addita

addita postea fuit subscriptio trium aliorum Episcoporum, nempe Ioannis Episcopi Mediolanensis, Iustini Episcopi Calarirani, & Melliodori Episcopi Dertonensis. Absoluta autem Synodo, scripta est ab ipso S. Martino Romano Pontifice vnà cum Concilio Synodalis epistola circularis ad omnes Christi fideles vbique degentes de his quæ pro fide Catholica aduersus hæreticos gesta essent. Sed & vnà cum eadem Synodali epistola pariter missa sunt exemplaria Synodalia Actorum. Extat ipsa quidem Synodalis Encyclica, digna sanè tanto Pontifice, tantoque Episcoporum coetu; quam hic tibi describendam curamus, ne tu hoc carcas munere, quo Catholicus vniuersus locupletatus est orbis: & licet aliquantum prolixam, eo tamen audiori (vt puto) accepturus es animo, quo facta collatione cum Græco exemplari, nonnullis mendis emaculatam intelliges.

^a Epist. 1. Mar-

^b in tom 2. epi-

^c Rom. Pont.

^d EPIST. EN-

^e CYCLICA

^f MARTINI

^g PAPAE ET

^h SYNODI

ⁱ ROM.

^j ROM.

^k ROM.

^l ROM.

^m ROM.

ⁿ ROM.

^o ROM.

^p ROM.

^q ROM.

^r ROM.

^s ROM.

^t ROM.

^u ROM.

^v ROM.

^w ROM.

^x ROM.

^y ROM.

^z ROM.

^{aa} ROM.

^{ab} ROM.

^{ac} ROM.

^{ad} ROM.

^{ae} ROM.

^{af} ROM.

^{ag} ROM.

^{ah} ROM.

^{ai} ROM.

^{aj} ROM.

^{ak} ROM.

^{al} ROM.

^{am} ROM.

^{an} ROM.

^{ao} ROM.

^{ap} ROM.

^{aq} ROM.

^{ar} ROM.

^{as} ROM.

^{at} ROM.

^{au} ROM.

^{av} ROM.

^{aw} ROM.

^{ax} ROM.

^{ay} ROM.

^{az} ROM.

^{ba} ROM.

^{bb} ROM.

^{bc} ROM.

^{bd} ROM.

^{be} ROM.

^{bf} ROM.

^{bg} ROM.

^{bh} ROM.

^{bi} ROM.

^{bj} ROM.

^{bk} ROM.

^{bl} ROM.

^{bm} ROM.

^{bn} ROM.

^{bo} ROM.

^{bp} ROM.

^{bq} ROM.

^{br} ROM.

^{bs} ROM.

^{bt} ROM.

^{bu} ROM.

^{bv} ROM.

^{bw} ROM.

^{bx} ROM.

^{by} ROM.

^{bz} ROM.

Martinus seruus seruorum Dei, atque per gratiam eius Episcopus sanctæ Catholice & Apostolicæ Ecclesiæ vr̄bis Romæ, vnà cum sancto Concilio nostro reuerendissimorum sacerdotum regulariter huc nobiscum venientium in confirmatione piissimorum Catholice Ecclesiæ dogmatum, his qui coæqualem nobis sortiti sunt fidem Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi per lauacrum regenerationis, in omni loco dominationis eius, qui peregrinantur in sanctitate & iustitia, spiritualibus fratribus nostris Episcopis, presbyteris, diaconis, Abbatibus monasteriorum, monachis, continentibus, atque Catholice Ecclesiæ vniuersæ, sanctæque plenitudini.

Gratia vobis & pax multiplicetur in agnitione & communionem sancti Spiritus, in hereditatem incorruptibilem & immarcescibilem, conseruatam ante cōstitutionem mundi, nunc autem manifestatam in nobis, qui credimus in Iesu Christo Domino nostro, qui omnia nobis donauit, quæ ad vitam & pietatem respiciunt, per salutarem prædicationem: vt in hoc permanentes semper & instructi per concordie sinceritatem superædificemur fundamento sanctorum Apostolorum & prophetarum, in ipso summo angulari lapide Christo, qui super omnia Deus existit & Saluator nostrarum animarum, in quo omnis

ædificatio constructa crescit in augmentum eius per architectoniam spiritus in regale sacerdotium & templum sanctum: qualiter in eo proficientes à gloria in gloriam, virtutes annunciamus eius, qui de tenebris nos vocauit in illud admirabile lumen suum, apud quem non est commutatio, nec momenti obumbratio, omnium autem bonorum perfectio: ex quo illuminati, tenemus in eum confessionem immobilem, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & in agnitionem eius, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis eius: vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad machinationem erroris diaboli, qui semper propria festinat operari in filios dissidentie.

Itaque notum facimus vobis, dilectissimi fratres, quod & vos sine dubio nobiscum cognoscitis, vigilantem & bene zelantem in Deum habentes proprium cogitarum: quoniam Catholica Dei & Apostolica Ecclesia in quiete & pace consistente, veluti leones rugientes & quærentes quem deuorarent, subintroierunt quidam homines, qui olim per scripti sunt in hoc iudicium impietatis sponte procedere, hoc est, Theodorus quondam Episcopus Pharanitanus, Cyrus Alexandria, Sergius Constantinopolitanus, vel eius successores Pyrrhus & Paulus, magni Dei & Saluatoris nostri dispensationem in hæreticam nouitatem retorquentes, & eum qui redemit eos, Christum Dominum denegantes, ex hoc quod in scripto asserunt minimè eum habere secundum formam serui, vel secundum quod propter nos factus est homo, voluntatem aut operationem naturalem, sed sine substantia cum siue natura, & non solum sine anima & irrationabilem & insensibilem secundum eos existere: quia sicut nos gloriosi Ecclesiæ Patres docuerunt, quicquid absque voluntate consistit & operatione, ab omni caret substantiali natura: pro qua re ipsum gloriæ Deum & Dominum nostrum Iesum Christum per vtramque, ex quibus & in quibus consistit naturis atque adpertinentibus eisdem naturalibus proprietatibus perfectum esse in omnibus, absque tantummodo peccato, prædicarunt.

Si ergo perfectum in omnibus, quomodo non & in voluntate & operatione secundum nostram naturam? Certum est enim, quia proprietates naturalis nostræ substantiæ consistit essentialis eius operatio & voluntas; qua proprietate amputata, vtique & ipsa natura cum illa perimitur: quia iam cognosci natura nullo modo potest per essentialitatem

lem

lem designantem eam naturalem proprietatem. Propterea & pari numero vnitis substantialiter ei naturis, eiusdem duas voluntates & operationes sapere nobis tradiderunt, hoc est, increatam & creatam, diuinam & humanam, coherentem vnitas, vt testantur verba eorum Actibus nostris in approbatione veritatis inserta, & super omnem radium Solis nitentia.

Igitur eorundem sanctorum Patrum, qui hæc nos docuerunt, rectam viam, hoc est, Orthodoxam confessionem superius dicti contrarij veritatis respicientes ac dereliquentes, ambulauerunt in viam Balaam de Bosor, hoc est, in perfidia hæreticorum, & in spontaneo eorum errore effusi sunt, atque in contradictione inobedientiæ suæ obdurati sunt, sidera existentes erroris, & nubes sine aqua, necnon arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feroces maris, spumantes proprias confusiones, quibus

caligo tenebrarum in æternum conseruata est minimè poenitentibus, sed huc illucque maculam propriæ hæreseos absque timore iactantibus, qui commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & præposuerunt Catholice Ecclesiæ piis dogmatibus hæreticorum seductiosa conscripta, properantes omnibus modis aut decipere simplices, aut persequi eos qui in Domino permanent. Quod iam & in plures Orthodoxos viros operati sunt, corporaliter eos malis afficientes, quoniam animam captare non valuerunt, in petra Orthodoxæ fidei illorum collisi. Ideoque propter prauas eorum adinventiones, & prauiora nouitatis commenta, & in interiora cordis, iuxta beatum Hieremiam, conturbati Catholice recordationis antecessores nostri Pontifices, non destiterunt admonentes eos & contestantes recedere à sua huiusmodi hæresi, & sanam doctrinam amplecti, ne quando irascatur Dominus, & pereant funditus de via iustorum, hoc est, pia sanctorum Patrum confessione.] Audisti quanta fiducia atque securitate absque vlla trepidatione prædecessorum omnium Romanorum Pontificum in insectanda & profliganda Monothelitarum hæresi studium commendet & vigilantiam? quod quidem minimè licuisset, si Honorius eius fuisset assertor erroris. Pergit verò:

Hoc autem consultissimè non solum ipsi effecisse noscuntur, sed & alij plures diuersas prouincias habitantes reuerendissimi Episcopi, & maius est dicere, generalitates Synodorum per sua scripta non solum inuitantes emendare propriam hæresim, sed & nos ipsos, id est, Apostolicam nostram sedem coniurantes & protestantes erigere se secundum regularem auctoritatem, & non vsque ad finem per tot tempora permittere contrariorum nouitatem sanctas Dei Catholice depasci Ecclesias. Ideoque ex omnibus penè sacerdotibus cum charitate admoniti, non inclinauerunt aurem suam ad audiendam vocem postulantium eos, neque cordis sui ceruicem mitigare voluerunt, vt conuerterentur ad Deum. Sed quod ait Dominus de inobedientibus, hoc & in eis prouenire certum est. Dicit enim per prophetam: Misi ad eos omnes seruos meos prophetas, per diem confurgens diluculo, & mandauit, & non audierunt me, nec inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt ceruicem super petram. Quam vilis es facta, nimis iterans vias tuas? Addere peccata super peccata properauerunt, humanitatem Saluatoris atque Deitatem eius blasphemare ac denegare per impiissimum Typum, qui ex maligna instigatione illorum factus est contra immaculatam nostram Christianorum fidem à serenissimo Principe, deficientes in eodem Typo, nec vnā, nec duas voluntates aut operationes, hoc est, neque diuinam neque humanam voluntatem & operationem in ipso Saluatore nostro quempiam omnino confiteri.

Hæc autem prædicauerunt, vt non solum in humana eius natura, sed etiam in vtraque omnino eum sine voluntate & operatione, hoc est, absque natura & essentia esse denunciant: quatenus cum perfidis hæreticis & Orthodoxos Patres abiiciant, & cum scelerosorum virorum vocibus, hoc est, vna voluntate & operatione pariter denegari faciant Orthodoxorum doctrinas, id est, duas eiusdem Christi voluntates & operationes, sicuti & naturas vnitas inconfuse & indiuisè, promulgantes illicitè, etiam sine reprehensione vel condemnatione, consistere in suis confessionibus hæreticos, hoc est, in ipsa, quæ ab eis prædicatur, vna voluntate & operatione, atque eadem sine periculo libertate perfrui eos, qui in dogmatibus reprehenduntur, hæreticos, cum eis, qui in doctrina vsque in finem irreprehensibiliter delucescunt, sanctis Patribus: quod vtique Catholice Ecclesiæ sacratissimas regulas destruere certum est, magis autem totius à Deo inspiratæ doctrinæ sanctam prædicationem, quæ nullatenus noxios excusat, neque liberat

Annal. Ecc. Tom. 8.

LI 2 de

de iudicio culpato cum innoxii: hoc enim prauum & diuinæ æquitatis est alienum. **A**

Quoniam autem & illud cum ceteris contrarij præsumpserunt, in deceptionem simplicium, & cooperimentum suarum prauitatum, in scripto audacter proferre impiissimæ suæ nouitatis inualida dogmata, dicentes hæc esse pietatis dogmata, quæ tradiderunt hi qui ab initio speculatores & ministri verbi facti sunt, & sequenter successores eorum à Deo inspirati Ecclesiæ Patres, & sanctæ vniuersales quinque Synodi: ideo consultissimè pertractantes terribile esse & diuinam prouocans indignationem hæc omnia despiciere, quæ oppugnant Catholicam Ecclesiam, vt ne condemnemur, vt pote imperfectos atque inefficaces habentes intellectus animæ ad discernendum malum & bonum, prompti secundum gratiam Dei conuenisse dignoscimur in hac Romana Christianissima ciuitate, ad confirmationem quidem piissimarum Ecclesiæ prædicationum, condemnationem autem impiissimorum nouitatis dogmatum, per similitudinem decessorum nostrorum sanctorum Patrum, qui per sinceram concordiam & in id ipsum Deo amabilem conuentionem destruxerunt hæresim, & omnes hæreticos superasse noscuntur, eripientes de eorum errore Catholicam Ecclesiam. Quæ enim ex sacra concursione, hoc est, spiritali consonantia sanctorum Patrum exeunt, validiorem habent contra aduersarios & inexpugnabilem virtutem. In ore enim, inquit, duorum vel trium testium stabit omne verbum: & funiculus triplex difficilè rumpitur: & frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma: præualebit autem sicuti fundatum imperium.

^a Dent. 19.
^b Matth. 18.
^c Eccl. 4.
^d Prov. 18.

Propterea & nos (vt dictum est) secundum indiuisam communionem spiritus in id ipsum conuenientes, properauimus per gestorum seriem comparationem ad inuicem per distinctionem discretam efficere, tam sanctorum Patrum, & vniuersalium quinque Synodorum sacras promulgationes, & dogmata infidelium hæreticorum tam anteriorum, quamque nunc emergentium contra fidem cum impia eorum Ecthesi, necnon impiissimo Typo proferentes, vt omnibus ostendamus relegendis differentiam luminis & tenebrarum, hoc est, claræ Patrum doctrinæ, & temulentæ hæreticorum vesaniæ, & quia nulla communia hæreticis existunt cum sanctis Patribus, sed quantum distat Oriens ab Occasu, tantumque distat impij hæretici verbo & mente ab inspiratis à Deo viris. Propterea sanctos quidem Patres sententialiter confirmauimus cum omnibus sacris prædicationibus eorum, necnon eis, qui nobiscum sincerè ipsos & eandem suscipiunt. Impios autem hæreticos, cum omnibus prauissimis dogmatibus eorum, & impiam Ecthesin, vel impiissimum Typum, & omnes qui eos, vel quicquam de his quæ exposita sunt in eis, suscipiunt aut defendunt, seu verba pro eis faciunt, in scripto anathematizauimus: vt & vos omnes, qui per omnem orbem terrarum inhabitare noscimini pij & Orthodoxi, hæc piè à nobis gesta cognoscentes pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ consonanter nobiscum similia exequamini, & omnes quidem sanctos Patres confirmetis in scripto, consonantes illis nobisque in Orthodoxa fide: anathematizetis autem omnes hæreticos, qui præsumptiuè hanc olim & nunc expugnauerunt, vnà cum scelerosa Ecthesi & impiissimo Typo, sed & qui eos, aut quiddam de his quæ ab eis implicite exposita sunt, susceperint: quatenus fructum piæ confessionis, vestrarum animarum hereditare valeatis salutem.

Propterea enim ea quæ à nobis pro Catholica Ecclesia synodaliter gesta sunt, omnibus direximus, vt nostri studij perficientes opus, nos quidem ipsos innoxiose esse approbemus coram Deo & electis Angelis, ante quos ab eo iudicandi sumus cum eis qui hæc à nobis susceperint, in terribili eius aduentu: inexcusabiles autem eos, qui non obediunt, edemonstremus, vt pote nullam habentes occasionem pro sua perfidia post veritatis ostensionem, Domino dicente: Si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Sed & Apostolus iterum perhibet: Consideremus inuicem in prouocatione charitatis & bonorum operum, non deferentes collectionem nostram, sicut est consuetudinis quibusdam: sed consolamini, & tanto magis, quanto videmus appropinquantē diem. Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis, terribilis autē quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. Scimus enim dicentem: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Propter quod præmuniens nos præcepit, dicens: Et tu fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra super quā inductus fuerit gladius, & tulerit populus terræ virū vnum de nouissimis suis, &

^a Ioan. 15.

^b Hebr. 10.

^c Dent. 32.

^d Ezech. 33.

con-

A constituerit eum super se speculatorem, & ille viderit gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: audiens autem quisquis ille sonitum buccinæ, non se obseruauerit, veneritque gladius & tulerit eum, sanguis illius super caput ipsius erit: quia sonum buccinæ audiuit, & non se obseruauit: sanguis eius in ipso erit. Si autem custodierit, animam suam saluauit. Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus non se custodierit, veneritque gladius & tulerit de eis animam, ille in iniquitate sua captus est: sanguinē autem eius de manu speculatoris requiram. Propter quod testificamur omnibus in hodiernum diem, sicut inquit beatus Paulus: Quia mundi sumus à sanguine omnium vestrum. Non enim subtraximus nos annunciare omnibus, quæ tradita est nobis à sanctis Patribus & Synodis, Orthodoxam confessionem per ea quæ nuper apud nos synodaliter gesta sunt.

B Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine, vt non sit qui vos decipiat aut seducat in subtilitate sermonis per philosophiam & inanem fallaciam. Apertissimè enim Spiritus sanctus per Apostolum dicit: Quia in nouissimis temporibus recedent quidam à fide, attendentes spiritibus seductoribus & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi mendaciloquorum cauteriatam habentium suam conscientiam. Propter quod vigilate & orate, vt non intretis in tentationem: quæ mentis transgressio operatur in his, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, eo quod charitatem veritatis non perceperunt, vt salui fierent, Deus enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat. Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò, cum consummatum

C fuerit, generat mortem.

Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi, doctrinis variis & extraneis circumducti: & licet nos aut Angelus de celo euangelizauerit vobis, præter quod accepimus tam à sanctis Apostolis, quæ probabilibus Patribus & vniuersalibus quinque Synodis, anathema sit. Igitur sicut prædiximus, & nunc iterum dicimus: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepimus ex ipsis, anathema sit. Modo autem hominibus suademus, an Deo aut quærimus hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, inquit beatus Paulus, Christi seruus non essem. Sicut ergo accepistis Christum à sanctis prædicatoribus, sic in eum credite. Bonum depositum vsque in finem custodite per Spiritum sanctum, qui habitat in vobis: quoniam firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Nouit Dominus qui sunt eius: & discedat ab iniquitate omnis qui inuocat no-

D men Domini.

Propterea, fratres, vanas vocum nouitates euitantes, nullatenus eos qui de terra clamant, & non ex ore Domini loquuntur, suscipiatis aduersus fidem Typos, aut leges, vel definitiones, aut expositiones hæreticas: agnoscentes, quoniam hæc omnia requisiturus & iudicaturus est ipse gloriæ Dominus: & quia nullus hominum, quorum sicut foenum dies illorum, pro nobis crucifixus est, neque in nomine cuiusquam eorum baptizati sumus, sed in mortem Christi Dei per lauacrum regenerationis renouati dignoscimur, qui crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato: maximè apertissimè considerantes, quoniam & per se sua dogmata destruunt contrarij. Dicit enim Dominus: Omne regnū in se diuisum non stabit, & omnis sententia & lex aduersum se diuisa non stabit. Et si Typus destruit Ecthesin, sed & Ecthesis destruit Typum, illa quidem dicens vnā habere, hic autem asserens non vnā habere Dominum nostrum voluntatem & operationem: ergo in se diuisum est vtrumque: & quomodo stabit aduersariorum hæresis magis à semetipsa inualida & inanis existens, quàm à nobis destructa?

Ergo nullo modo per transitoriam vmbra, potiùs autem corruptelam dissolutam, Christi Dei vestræ Orthodoxam fidem amittatis, mirantes personas quæstus causa: quoniam sicut flos foeni transierit. Exortus est enim Sol cum ardore, & arefecit foenum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperit: ita & diues in itineribus suis marcescit. Vt ne pro dilectione mundi compatientibus nobis, dicatur etiam de nobis: Dilexerunt gloriam hominum magis, quàm gloriam solius Dei: & subiaccamus æterno iudicio. Horrendum est, fratres, incidere in manus Dei viuentis, qui protestatur, dicens: Quicumque me negauerit & verba mea coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Reuelatur enim ira Dei de celo super omnem impietatem & iniustitiam homi-

Annal. Eccl. Tom. 8.

L I 3

num,

num, qui veritatem per illicitam hæresim expugnant, aut denegant: quia quod notum A est Dei, manifestum factum est in illis. Deus enim illis manifestavit hoc per sanctos Apostolos, & prophetas, & doctores, & vniuersales quinque Synodos, quorum dogmata lex Catholica Ecclesiæ existunt: & tamen his omnibus propriam nouitatem præposuerunt.

^a Ephes. 5. Nemo ergo vos seducat inanibus verbis. Propterea enim venit ira Dei super filios diffidentia. Nolite ergo effici participes dogmatum eorum, neque communicetis infructuosus verbis illorum: magis autem & redarguite, quoniam cœtus præuaricatorum sunt, & extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Completum est in eis, quia^b de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Veritatem enim non loquentur, docuerunt autem linguam suam loqui mendacium: vt impiè agerent laborauerunt, & renuerunt scire me, dicit Dominus. State^c ergo vos, dilectissimi, super vias, & videte & interrogate de semitis Domini antiquis, & videte quæ est via bona sanctorum Patrum, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. Sed & si patimini^d propter Christum, beati eritis: metum autem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Dominum autem Deum sanctificate in cordibus vestris, ipso dicente^e: Nolite timete eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeris assè vident, & vnus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere eos: multis passeribus meliores estis vos.

^f Hebr. 12. Rememoramini^f ergo, fratres, eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes: nondum enim vsque ad sanguinem certauimus aduersus peccatum repugnantes. Confidimus autem de vobis,

^g Rom. 8. fratres carissimi, meliora & viciniora salutis: quia^g neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudines, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magistro Gentium docente, poterit vos separare à

^h Hebr. 10. charitate Domini nostri Iesu Christi, & quæ in ipso est, recta fide. Nolite^h itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes aduersariorum: quatenus fidem intemeratam vsque in finem conseruantes, repromissionem percipiamus, quam repromisit his, qui legitime certare de-

ⁱ Ibid. properant. Adhucⁱ enim modicum aliquantulumque qui venturus est veniet, & non tardabit. Ecce^k enim Iudex ante ianuam assistit, coronas hilariter promittens his, qui pro passionibus submituntur.

^l Hebr. 10. Quod si^l subtraxerit se quis, non placebit animæ meæ, sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. Propter quod^m assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malo aduersus omnem hæreticum virum & dogmata: & induite vos lorica m iustitiæ, calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula nequissimi ignita extinguere: & galeam salutis accipite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei: per omnemⁿ orationem & obsecrationem, radicati & fundati, vt

^o 1. Cor. 1. id ipsum nobiscum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, diuidentes bonum & integrum corpus Ecclesiæ in tortuosas nouitates: sitis autem perfecti & integri in eodem sensu, & in eadem scientia firmati: vt per eam vias nostras dirigentes, in eundem inflexibiliter occurramus, qui à nobis creditur Dominus: ad quem accedentes^o lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobaturum pro eorum impia hæresi, à Deo autem electum & honorificatum, magis autem Deum naturaliter existentem, licet propter nos caro factus sit, E

^p 1. Pet. 2. & vos tamquam lapides viui ædificemini domus spiritualis, in sacerdotium sanctum, offerrentes spirituales hostias ipsi in odorem suauitatis.

^q Act. 20. Sed^q & nunc, fratres, commendamus omnes vos Domino, & verbo gratiæ eius, qui potest perficere & dare hereditatem in omnibus sanctificatis. Ipse^r autem Deus pacis & consolationis det vobis id ipsum sapere in alterutrum & in ipso semper, vt in omnibus vnanimis vno ore & vno corde honorificemus eum in concordia Orthodoxæ fidei: qui potens est^s confirmare nos secundum Euangelium eius, secundum reuelationem mysterij temporibus æternis taciti, patefacti autem per Scripturas sanctas, & Patrum Orthodoxorum doctrinas, secundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei in omnibus nobis cogniti. Soli sapienti Deo Domino nostro Iesu Christo cum Patre & Spiritu sancto gloria, honor, imperium, & potestas in sæcula sæculorum. Amen. Deus vos in columnas custodiat, dile-

^t Rom. 16. ctissimi

^u Rom. 16. ctissimi

A stissimi fratres.] hætenus Apostolicæ litteræ ex scriptis Apostolicis magna industria concinnatæ.

De his autem quæ ad diuersas Ecclesias missa sunt Acta Synodalia vna cum epistola circulari, extant quædam vetera monumenta, qui hic tibi colligenda putauimus In rebus gestis sancti Eligij Episcopi Nouiomensis, quas eius æqualis & æquè sanctus Audocnus Episcopus Rothomogenis conscripsit, de litteris ab eodem sancto Martino Papa in Gallias missis meminit, vbi de hoc eodem Romano Concilio à sancto Martino Papa congregato loquitur, atque ait: In quo Concilio, omnibus Orthodoxis consentientibus, edidit contra hæreticos fidem, confessionem scilicet fidei, magnificè valde & accuratè; quam etiam cum subiuncta epistola Galliarum Patribus destinavit, mandans & obtestans Regem Francorum, nempe Clodoueam, vt si essent ei viri Catholici & eruditi, eos ipsi adminiculum ad hæresim comprimendam faceret destinari. Quo tunc etiam Eligius cum sodali suo libentissimè perrexisset, nisi res ei quædam impedimento fuisset.] Studuit Martinus Papa, petiitque à Francorum Regibus præcipuos mitri Romam Gallicanos Episcopos, quibus credi posset legatio Apostolica, vt per eos in reliquis Galliarum prouinciis quæ Romæ gesta essent innotescerent, atque ab alijs Episcopis congregatis prouincialibus Synodis firmarentur.

Quod ergo apud Clodoueam egisse reperitur, id ipsum apud Sigebertum eius germanum operatum fuisse liquet ex epistola ad Amandum scripta. Misit enim sanctus Martinus Pontifex tum litteras encyclicas, tum ipsa Acta Synodalia ad sanctum Amandum Episcopum Traiectensem, cum ille alia occasione misisset nuncium Romam ad ipsum Romanum Pontificem, quo ab eo peteret ab Episcopatu vacationem: pertæsus enim prauos mores Ecclesiasticorum ministrorum, se ab Episcopatu abdicare magnopere cupiebat: petierat præterea eadem legatione à Romano Pontifice reliquias sanctorum martyrum. Denegar Martinus petitionem priorem, posteriori desert; litterasque ad eundem rescribens, de habita Romæ Synodo eum reddidit certiore, simulque misit ad ipsum (vt dictum est) litteras encyclicas vna cum Synodalibus Actis. Extat ipsa epistola Martini ad Amandum, quam hic describere dignum putamus: sic enim se habet^a:

Dilectissimo fratri Amando Martinus.

Fraternitatis tuæ studio pieratis congestam epistolam suscipientes, animos nostros releuari cognoscimus: quippe quoniam huius sæculi fluctuagas atque transitorias despicientes oblectationes, illa quæ perpetua & sublimia dona pro Domini Dei nostri obsequiis tribuantur, appetere certum est. Ex relatione igitur, iuxta tenorem tuæ fraternitatis epistolæ, præsentium laborum tuorum certamen cognouimus, ex quibus cælestis patriæ ascensum humiliatis mentibus atque contritis corporibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Nam cum sit nulli omnino comparatione coæquandum, quod à Creatore nostro pro bonis seruitiis repensatur, dum breui atque paruo temporis spatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipsius sustinemus; consideratione refrigerij nos oportet libenti animo tolerare præsentis vitæ angustias.

Sed quantum nobis laborum vestrorum operatio magnam gaudij vbertatem inducit, tantum pro duritia sacerdotum gentis illius conterimur, quod postpositis salutis suæ suffragiis, atque Redemptoris nostri contemnendo seruitia, vitiorum foederibus ingravantur, quibus ad præparandam salutem (quandoquidem tanto nos necesse est importunis prædicationibus imminere, quantum nos perfectæ negotiationis creditorum nobis talentorum duplicat assignatio) atque Dominicæ vocis ad suscipiendam eius requiem persuader assertio. Suggestum namque est nobis, eo quod presbyteri, seu diaconi, aliique sacerdotales officij post suas ordinationes in lapsu coinquinantur: & propterea nimio maiore fraternitatem tuam adstringi, velleque pastorale obsequiū pro eorum in obedientia depone- re, & vacationem ab Episcopatus laboribus eligere, & in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere, dicente Domino^b: Beatus qui perseverauerit vsque in finem. Vnde namque beato perseverantia, nisi de virtute patientiæ? quia secundum Apostolicam prædicationem^c: Omnes qui voluerint in Christo piè

viuere, persecutiones patientur. Ideoque frater carissime, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis vestræ proposito coarctet recedere, considerans quanta pro absolutione nostri & liberatione Creator Dominusque nosser pertulerit, quibus se contumeliis afficiendum tradiderit, vt nos à vinculis

SYNDALIS
EPISTOLA
MISSA IN
GALLIAS.

LEGATIO
S. AMANDI
AD S. MAR-
TINUM
PAP.

^a Extat edita
post dictum
Concil. Rom.
tom. 3. Concil.
MARTINVS
PAPA AD
S. AMAN-
DVM SCRIBIT.

CLERICO-
RVM VITA
CRIMINO-
SA.

^b Matt. 10.

^c 2. Tim. 1.

DE PVNITEN
DIS DELIN
QVNTI-
BVS.

culis potestatis diabolicæ liberaret. Propterea nullatenus in huiusmodi peccato delin-
quentibus, ad destructionem canonum compassionem exhibeas. Nam qui semel post suam
ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps iam depositus erit, nullumque gradum sacerdo-
dotij poterit adipisci, sed sufficiat ei lamentationibus fletibusque assiduis, quousque adui-
xerit, in eadem poenitentia perdurare, vt commissum delictum diuina gratia extinguere
valeat. Si enim tales quærimus ad sacros ordines promouendos, quibus nulla ruga, nul-
lamque vitæ contagium præpediat: quanto magis si post ordinationem suam quisque in
lapsum ceciderit, & præuicationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohiben-
dus est cum manibus lutulentis atque pollutis mysterium nostræ salutis tractare?

NON DESI-
STENDVM
A COEPTIS.

*Psal. 115.

Sitque huiusmodi semper iuxta sacrorum canonum statuta in hac vita depositus: vt illum,
qui mentis interiora scrutatur, nullamque de ouibus errare congaudet, dum aspexerit sin-
ceram poenitentiam eius, in terribili iudicio habeat reconciliatum. Ideoque iterumhorta-
mur tuam charitatem, exemplo eius qui pro nobis pati & mori voluit, promptos vos in
cunctis eius seruitiis permanere. Neque nos pigeat temporales cruciatus pro Christi no-
mine sustinere, sed emolumenta futuræ remunerationis huius sæculi vexationes tolerare
persuadeant. Scriptum namque est: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit
mihi? calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Tantum enim à nobis exi-
gitur, quantum possumus famulatus nostri obsequio commodare. Cumque cuncta quæ
nobis ad confortandos fraternitatis vestræ animos poterant ministrari, largiente supernæ
maiestatis clementia, vobis sint proculdubio manifesta; restat vt de aliis, quæ nos per sua
scripta consuluit, fraternitati tuæ significemus.

DE DAM-
NATIS MO-
NOTHELI-
TIS.

Credimus enim ad vos peruenisse, quomodo in conturbatione rectæ fidei & Catholicæ
Ecclesiæ conculcatione ante hos plus minus quindecim annos à Sergio falso Episcopo
Constantinopolitano, in auxilio habente tunc imperantem Heraclium, execranda &
abominanda hæresis pullulauit Apollinaristarum, & Seuerianorum, Eutychianistarum,
atque Manichæorum errorem reuocans, quam successor eius Pyrrhus idemque Episco-
pus, qui ambitionis fastu Constantinopolitanam sedem arripuit, in deterius auxit. Pro-
quare sæpius Apostolica sedes persuasionibus, contestationibus, atque increpationibus
plurimis admonuit eos, quatenus ab huiusmodi errore recederent, & ad lumen pietatis,
ex quo lapsi sunt, remearent: & non solum hoc facere nullatenus voluerunt, sed & nunc
successor eius Paulus temerator fidei Episcopus Constantinopolitanus alium nequiorem
excogitauit in præiudicium Catholicæ fidei conatum, quasi quæ à decessoribus suis hæ-
reticè exposita fuerant, destruens: & Imperialem Typum sacrilego ausu totius plenum
perfidia à clementissimo Principe nostro fieri persuasit, in quo promulgatum est vt om-
nes populi Christiani credere debuissent. Ideoque necesse habuimus, ne pro quadam ne-
gligentia & animarum detrimento, quæ nobis commissa sunt, culpæ reatu adstringamur,
ceterum generalem fratrum & coepiscoporum nostrorum in hac Romana ciuitate con-
gregare, in quorum præsentia memoratorum hæreticorum scelerosa conscripta examinata
atque denudata sunt, & Apostolico mucrone, Patrumque definitionibus vno ore vnoque
spiritu condemnauimus: vt cognoscentes vniuersi errorem qui in eis continetur, eorum
pollutione nullatenus maculentur.

*Encyclica

Vnde præuidimus volumina gestorum Synodaliū in præsentī vobis dirigere vna cum
Encyclica * nostra, ex quorum serie omnia subtiliter potestis addiscere, & tenebras illorum
nobiscum vt filij lucis extinguere. Idcirco studeat fraternitas tua, omnibus eadem inno-
tescere, vt tam abominandam hæresim nobiscum execrentur, quamque suæ salutis sacra-
menta indiscere valeant, atque Synodali conuentione omnium fratrum & coepiscopo-
rum nostrorum partium illarum effecta, secundum tenorem Encycliæ * à nobis directæ,
scripta vna cum subscriptionibus vestris nobismet destinanda concelebrent, confirmantes
atque consentientes eis quæ pro Orthodoxa fide & destructione hæreticorum vesaniæ
nuper exortæ à nobis statuta sunt; & Sigebertum præcellentissimum filium nostrum Re-
gem Francorum pro suæ Christianitatis remedio consultissimè admonere atque precari,
dirigere nobis ex corpore fratrum nostrorum dilectissimos Episcopos, qui sedis Apostoli-
cæ legatione, diuina concedente propitiatione, fungi debeant, & quæ in nostro Concilio
peracta sunt, cum alijs Synodalibus apicibus nostris ad clementissimum Principem no-
strum sine dubio asportare: vt nostrorum laborum particeps affectus, mercedis cumu-
lum adipisci valeat, & sui regni protectorem inueniat eum, cuius causâ flagitari * di-
gnoscutur

*fatigari

Agnoscutur: hoc namque & per eius epistolam exhortari eum cognoscimur.

Reliquias verò sanctorum, de quibus præsentium labor nos admonuit, dari præcepi-
mus. Nam codices iam exinaniti sunt à nostra bibliotheca, & vnde daremus ei, nullatenus
habuimus. transcribere autem non potuit: quoniam festinanter de hac ciuitate regredi
properauit. His igitur prælibatis, quæ à nobis per epistolam vobis scripta sunt, effectui
mancipari, fraternitatem vestram hortamur. Deus te incolumem custodiat, dilectissime
frater. hæc ad Amandum Martinus Papa. Porro Amandum hunc haud vllum alium
putamus, quam eum, de quo plura superius, Episcopum Traiectensem, à quo diximus sus-
ceptum baptismo Sigebertum (de quo agitur in hac epistola) Regem Francorum, filium
Dagoberti, quem & superstitem vixisse vsque ad annum Domini sexagesimumprimum
supra sexcentimum, suo loco dicturi sumus. Porro hoc quod cum Gallicanis Episcopis
B egisse sanctum Martinum Pontificem vidimus, certum est agere minimè prætermis-
se cum alijs Christiani orbis Episcopis, cum Africanis præsertim, quorum plurimum Conci-
liorum lectæ essent in eadem Synodo querelæ aduersus eosdem hæreticos; sed & nec præ-
termissis Hispanos Episcopos, vel ex eo certo assequi possumus, quod iidem congregata
Synodo, damnarunt Monothelitas.

Accepta est autem ab vniuerso Catholico orbe magno plausu & honore sancta hæc
Romana Synodus: ad eò vt ad plenam fidei Catholicæ professionem, post quinque vniuer-
salium Synodorum assertionem, huius quoque sub Martino Synodi adiciere solerent fide-
les confessionem: vt intelligere potes ex Synodo Anglicana sub Theodoro Archiepi-
scopo celebrata, de qua suo loco dicendum. Perseuerauit autem vsus iste vsque ad plenam
promulgationem Sextæ œcumenicæ Synodi.

C His enarratis, consideres velim, lector, sanctissimi Martini Papæ constantiam, animum-
que verè sacerdotalem in difficillimis semper intrepidum, dum hoc tempore, quo nullus
Orientalium Patriarcharum Catholicus esset, ipseque Imperator hæreticus atque acerri-
mus hæreticorum defensor, & in Italiam ad promulgandum Typum missus esset Olym-
pius Exarchus: cum insuper nec adhuc esset obducta cicatrix illati Romanæ Ecclesiæ vul-
neris ab Isacio Exarcho prædecessore: dum etiam (quod vidimus) & Italia quateretur mo-
tibus impij Longobardorum Regis hæretici Ariani: hoc inquam ipso deploratissimo tem-
pore idem sanctissimus Pontifex, nulla horum habita ratione, vel trepidatione retardatus,
vix ascenso Apostolico throno, ne quicquam liceret nouitati Imperatoris auctoritate graf-
fanti, confestim magnam hanc Synodum Episcoporum conuocat, non aduersus tantum
nominatos hæreticos, quos probe sciret non indigere alia damnatione, cum damnati essent
D à prædecessoribus, sed aduersus Imperatoris recens promulgatum de fide edictum illud,
quod Typum appellant, acturus: ad eò vt præsens bellum aduersus Imperatorem ipsum
potissimum videri posset ab ipso esse susceptum.

Potisset quidem ipse istæc omnia colore aliquo dissimulare, in aliudque tempus refer-
re, diuersasque differendi causas & impedimenta prætexere: sed nihil veritus Imperato-
ris edictum, vt illud damnationi subiiciat, indefesso intrepidoque animo laborat. Quod
enim sciret impios hæreticos, quo minus iusta causa pollerent, eo magis ad stabiliendos
errores auctoritatem atque potentiam aduocare Imperatoris (nam quod Sergius fece-
rat cum Heraclio, modo Paulum cum Constantio fecisse sciebat) ipse ex aduerso consur-
gens, nihil Imperatori licere in his quæ fidei sunt decernere, declarauit: quodque factum
temere nosset, Ecclesiastica lege contraria putauit esse damnandum, atque penitus abro-
gandum: cum non ignoraret, quam periculosam iaceret aleam his aduersari, & subii-
cere anathemati pragmaticam sanctionem viuientis Imperatoris per ministros hæreticos
cuncta vertentis.

Attamen quod ipse sciret cuncta quamuis maxima posthabenda esse veritati, atque ita
se creatum esse primarium Ecclesiæ Antistitem, vt fidelissimus custos esset accepti à Petro
Apostolo & à successoribus eius depositi: haud extimuit aduersus Imperatorem fidem
Catholicam in discrimen adducentem obniti, ab eoque promulgatum edictum contrariis
legibus condemnare, fidemque Catholicam posteris bene defensam, sartam tectam atque
firmam relinquere, circularique epistola toto Christiano orbe vulganda & decantan-
da infame impiumque declamare eiusdem Imperatoris edictum. Ita tunc quidem
Martinus, dum adhuc captiua ipsa Romana detineretur Ecclesia, cum ei nonnisi consen-
su Imperatoris (vt sæpe dictum est superius) liceret habere pastorem: qui & tunc ma-
gno

MARTINVS
CONCEDIT
RELIQUIAS
S. A MAN-
DO.*Bed. hist. An-
scopo. b. 4. c. 17.MARTINI
PONTIFI-
CIS INGEN-
TIVS.

gno assurgeret vigore animi & libertate, vt nullo in promulgandis Apostolicis sanctionibus petito Imperatoris assensu, paratus etiam esset eas ad ipsas Palatij fores affigere per Ecclesie Romanæ ministros: & tanta hæc auderet hoc potissimum tēpore, cum & de Typo in Italia promulgando in mandatis accepisset Olympius Exarchus, qui (vt dictum est) missus fuerat à Constante in Italiam; & tunc maximè, cum idem Olympius magnopere aduersatus ipsi Martino fuisset. Nam audi Anastasium:

OLYMPIVS
EXARCHVS
IN ITA-
LIAM MIT-
TITVR.
• ICDCIC

Ipsis, inquit, diebus Imperator direxit in Italiam Olympium cubicularium ad regendam omnem Italiam, præcipiensei & dicens: Oporteret gloriam tuam, sicut suggestit nobis Paulus Patriarcha huius à Deo conseruandæ vrbs, peragere: & si quidem inuenieris prouinciam ipsam consentientem in Typo à nobis exposito, tuere omnes qui ibi sunt Episcopos huius hæresis professores & habitatores & peregrinos, vt in eodem subscribant. Sin autem secus accidit, quomodo nobis suggestit Platon gloriosus Patricius, tu & Eupraxius gloriosus potueritis suadere exercitui ibidem consistenti, quod iubemus teneri Martinum, qui hic erat Apocrisarius in regia vrbe, & postmodum relegere cum qui factus est à nobis Orthodoxus Typus, vt omnes Episcopi Italiae in ipso subscribant. Si autem inuenieritis contrariantem in tali causa exercitum, taciti abito, donec obtinueritis prouinciam, & poteritis vobis exercitum aggregare tam Romanæ ciuitatis, quàm Raennatis: vt ea quæ à nobis præcepta sunt, quantocyus explere valeatis.

OLYMPIVS
QVID CON-
TRA MAR-
TINVM.

Qui prædictus Olympius veniens in ciuitatem Romanam, inuenit sanctam Romanam Ecclesiam coadunatam cum omnibus Episcopis Italiae, seu sacerdotibus, vel clero. Et volens adimplere quæ ei iussa sunt, armans se cum exercitus virtute, voluit schisma sanctæ Ecclesie introuidere (hoc per plurimum tempus actum est) & non illi permisit omnipotens Deus, quæ nitebatur perficere. Videns ergo se à sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia superatum, necesse habuit de sua tam mala intentione declinare; & quod non potuit per manum armatam facere, surreptitio modo per Missarum solemnias nisus est implere. In ecclesia enim Dei genitricis Mariæ ad Præsepe, dum ei communionem porrigeret sanctissimus Papa, voluit interimere eum, vt demandauerat suo spathario. Sed Deus omnipotens, qui solitus est seruos suos Orthodoxos circumtegere & ab omni malo eripere, ipse excæcauit spatharium Olympij Exarchi, & non est permixtus videre Pontificem, quando Exarcho communionem porrexit, vel pacem dedit, ne sanguis eius effunderetur, & Catholica Dei Ecclesia hæresi subiugaretur: quod postmodum prædictus armiger diuersis cum iureiurando professus est.

OLYMPIVS
VICTVS MV-
TAT SEN-
TENTIAM.

Videns ergo Olympius Exarchus, quia manus Domini circumtegebat Martinum Papam, necesse habuit se cum Pontifice concordare, & omnia quæ ei iussa fuerant, eidem viro D indicare. Qui pace facta cum sancta Dei Ecclesia, colligens exercitum, porrectus est in Siciliam aduersus gentem Sarracenorum, qui ibidem inhabitabant, & peccato faciente, maior interitus tunc exercitui Romano peruenit. Et post hoc idem Exarchus morbo interiiit.] hucusque de rebus cum Martino Papa gestis ab Olympio Exarcho Anastasius, quarum causa crimini postea (vt suo loco dicemus) eidem sancto Pontifici datum est, quod cum eodem Olympio Exarcho aduersus Imperatorem coniurasset: purpuram namque Romæ suscepisse Olympium, eiusdem Pontificis Acta de rebus gestis Constantinopoli docent, de quibus suo loco inferius dicendum erit.

Inter tot tantaq. discrimina imperterritus semper stetit summus Dei sacerdos, nihil penitus prætermittens eorum quæ essent vniuersalis Ecclesie totius Antistitis, & cœpta profsequi, & executioni quæ essent absoluta mandare. Qui enim ante Exarchi Olympij faciem E damnauit Typum Imperatoris, & (vt dictum est) ad diuersas prouincias eius condemnationem vna cum Synodalibus litteris misit: idem de iisdem in Synodo Romæ gestis scripsit litteras ad ipsum Constantem Imperatorem, ea quidem moderatione, vt nequaquam ipsi crimini daret Typi illius editionem, sed Paulo, qui suaserat. Audiamus ipsam epistolam

*Epist. 3. Mar-
tin. tom. 2. epist.
Rom. Pont.
*Constantino
EPISTOLA
MARTINI
PAP. AD
CONSTAN-
TEM IMP.

ad Imperatorem conscriptam, cui huiusmodi præfixus est titulus: Domino piissimo & serenissimo victori, triumphatori, filio diligenti Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, Constanti* Augusto, Martinus Episcopus seruus seruorum Dei, & vniuersa Synodus in hac vrbe Roma congregata.] ita planè honesto titulo profsequitur Constantem Augustum Pontifex, quod et si hæreticus esset, non tamen palam omnino cognitus atque damnatus ab Ecclesia: quamobrem eodem cum profsequitur honoris cultu, ac si esset penitus Orthodoxus. Epistola autem ipsa sic se habet:

Cælesti

A Cælesti sæculorum Regi Christo Deo, qui per carnem vna cum mente animatam & ipsi secundum hypostasim vnitam in terris apparuit, Magi terrena munera promptè obtrulerunt, non magis quæ diuina gloria ipsius digna essent (est enim incomparabilis) quam quæ promptam eorum voluntatem declararent: illa enim infinita est, hæc singularem Deo amorem exhibet. Vobis autem, serenissime, qui in terra per ipsum regnatis, & ad eum properatis, cum multa libertate pretiosa offerimus dona qui omnes per gratiam sacerdotum eius existimus, salutaria nempe sanctorum Patrum & Synodorum præconia ad veram ostensionem internæ erga ipsum Dominum ac Deum nostrum charitatis, & erga vos, qui sinceri eius estis ministri. Et quoniam omnè datum optimum & omnè donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum: tamquam splendidum aurum possidemus firmam in eum & sincerissimam confessionem: Theologiam verò thus purum & eximium & optimi odoris: myrrham conseruatricem bonorum & contrariorum expultricem doctrinam. hæc enim stabiliter custodita, erunt ditioni vestræ corona decoris & diadema gloriæ in manu Domini. Nam regni ornamentum est veritatis cognitio, splendida & immarcescibilis, quæque inuenitur his qui eam quærunt: quoniam hæc dignos se circueuit quærrens, & iis se ostendit, qui eam non tentant.

1. Iac. 1.

Quapropter vobis, optime Imperator, vt Dominum quærentibus in simplicitate cordis & in mentis bonitate de eo sentire properantibus, studuimus eius annunciare salutarem hac relationis nostræ mediocritate. Nobis enim per Amos prophetam de se annunciare præcepit, dicens: Sacerdotes audite, & testificamini domui Israel, dicit Dominus Deus omnipotens. Edoceamus igitur pium vestrum ac serenum Imperium, quod in hac Dei amante & cultrice vestra vrbe Roma conuenientes nos omnes qui ad mansuetudinem vestram confugimus, ex Apostolica & spiritali vnanimitate & consensu, in eadem mente & eadem sententia piam Orthodoxæ fidei definitionem confirmauimus, & congruenter infirmuimus inconuenientem hæreticorum sermonem, qui quondam, quique nunc priorum sensuum prauitate se à veritate separarunt: qui intra ipsos non rectè ratiocinati dixerunt, non habere in humanitatis suæ natura voluntatem, aut operationem naturalem, ipsum, qui propter nos humanatus est, Dominum, sed sine voluntate ipsum existere ac sine operatione, intangibilemque & inanimem esse: & quidem cum Patrum doctrina testem veritatis propriam habentes naturam, ad redarguendam eam, quæ de hoc ab iis dogmatizatur, absurditatem, cum substantiam suam videant ab ipso Creatore voluntate præditam & operatoriam factam esse. Quomodo igitur à se fabricatam & propria incarnatione assumptam à naturali voluntate & operatione deminuit, non verè faciens substantiæ nostræ in se fidem, sed imaginariè & fallaciter dispensationem secundum illos perperrans, qui ob hoc vnam diuinitatis eius atque humanitatis voluntatem & operationem esse dogmatizarunt?

Amos 3.

Quapropter ab omnibus ferè aliarum prouinciarum Deo amabilibus Episcopis, & ab Apostolicis Pontificibus in hac seniore Roma constitutis, in dilectione admoniti, vt ab huiusmodi damnabili nouitate abstinerent: ad correctionem non venerunt, sed in deterius progressi sunt, diuinam eius voluntatem & operationem in humanam contrahentes: ac veluti asserentes, nullam vilo modo eum in vtraque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum voluntatem & operationem habere, sed absque voluntate naturam esse & absque operatione: quod omnium tum sanctorum Patrum tum œcumenicorum quinque Conciliorum definitiones euertit, quæ per omnia perfectum eundem in diuinitate & in humanitate perfectum prædicauerunt, tantum absque peccato: nam in peccato naturæ perfectio non conspicitur, sed vitium agnoscitur nostræ transgressionis. Quod si perfectus est, est videlicet perfectus secundum diuinam voluntatem & operationem, quemadmodum & iuxta naturam principij expertem atque increatam; & secundum humanam quoque tum voluntatem, tum operationem, vt & secundum naturam creatam, & quæ principium habuit.

Qui verò in aliquo eum imminuit, manifestè euertit perfecti rationem, eam conspici nullo modo permittens propter eius quod naturæ conuenit defectum, quem aduersarij, Theodorus videlicet qui Pharan Episcopus fuit, & Cyrus qui Alexandria, Sergius qui Regiæ vrbs, ac eorum successores Pyrrhus & Paulus in prima & secunda conscriptione dogmatum suorum non solum posuerunt, sed etiam studuerunt vt sibi illa per expositionem, hæc per formulam confirmaretur, idque contra fidem, nefariè subrepentes vestræ serenitatis

renitatis auribus, vt & antea auribus beatæ memoriæ aui mansuetudinis vestræ, vt cul-
pam suam callidè aliis aspergerent, de quæ manu Domini hanc ob causam duplicia ob pec-
cata sua recipere, iustas videlicet pro iis pœnas, vt pote qui ea peccauerint, ex quibus
non exigua perturbatio tamdiu vniuersam terram vexat, quod non solum pii populi
scandalizentur, sed impij etiam barbari magnum confessionis nostræ mysterium tradu-
cant: quia non solum prima ac potissima fides ab aduersariis labefactetur, sed ea etiam,
quam excogitarunt, statim ab iis euacuetur, opposita nouæ pessimæ hæreseos prauitate: vt
de cetero ne illi quidem intelligant quid ab illis credatur, aut existimetur, propter obstina-
tam propriarum opinionum euerfionem.

Quocirca omnium ferè piorum sacerdotum & populorum contra eos clamores Apo-
stolica sedes accipiens, orantium atque obtestantium, ne vsque in finem Catholicam Ec-
clesiam ab ipsis in periculum adductam negligamus, sed exurgamus acriter, & immacu-
laram Christianam fidem diligenti paternarum & Synodicarum traditionum obseruatio-
ne conseruemus: nos omnes sacerdotali ordine conuocauit, vt à nobis omnia aduersario-
rum dogmata tractentur, & canonicè per commentariorum Acta iudicentur. De quibus
opinionibus suis ad simpliciores fallendos ausi sunt dicere, hæc pietatis esse dogmata, quæ
tradiderunt qui ab initio ipsi viderunt & ministri fuerunt sermonis, qui quæ deinceps eo-
rum discipuli & successores fuere Catholicæ Ecclesiæ diuinitus inspirati doctores, id est,
sanctæ & œcumenicæ quinque Synodi.

Ad veritatis igitur ostensionem & denudationem calumniæ aduersariorum, absur-
dam illam doctrinam, & piam sanctorum Patrum Synodorumque prædicat. onem, aduer-
sa delucidè inter se comparantes, nec horum ad illa vllam conuenientiam & cognationem
inuenientes, quemadmodum nec tenebris prorsus ad lucem: hæc (vt diximus) definiens, C
sanciuimus salutaria, nempe sanctorum Patrum & Synodorum decreta: illa verò om-
nes, vt piis definitionibus contraria & inimica, vna voce damnauimus, ipsosque etiam
hæreticos, prædictos nempe homines vna cum ipsorum expositione & præfata formula,
orta ex suggestione & prauo eorum dogmate, cumque his omnibus quæ pro iis acta scri-
ptaque sunt: vt vestram in omnibus sine vlla macula felicem conuersationem tueamur,
quæ aduersariorum scriptis grauat. In quam ausi sunt religiosi Africæ Episcopis dice-
re, scribentes, quod mente consilioque regio verè excitati memoratam impiam* formulam
exposuistis, præcipientem de nimia obseruatione Paulum sine damno remittere. Hæc au-
tem scripserunt, sanctis Patribus nullo modo auscultantes, quod in iis quæ ad Deum per-
tinent, inque diuinis prædicationibus, id quod parum abest, paulumque mutatum est, non
paruum tamen est ducendum, sed in eo vel maximè vestræ potestati labem (vt dictum est) D
inurere properarunt, quod illam formulam præter exactam rationem esse testati sunt, &
scripto aliis significarunt.

Quorum in his nequitiam & fraudem auersantes, cum his ipsis & eorum hæresim ca-
nonicè damnauimus, vbique omnibus & ante omnes vestræ diuinitus stabilitæ serenitati
notum facientes per ea quæ synodicè à nobis pro Orthodoxa fide in præfata acta sunt,
quod duas eiusdem & vnius Christi Dei edicunt Theologi naturas siue substantias confi-
teri secundum hypostasim vnitas inconfusè, & indiuisè, & duas iuxta naturam voluntates,
duasque iuxta naturam operationes, diuinam & humanam, increatam & creatam, coniun-
ctè vnitas ad veram confirmationem, quod Deus natura perfectus & homo natura itidem
perfectus, idem propriè est & vnus Christus ac Filius; quodque omnes sanctis Patribus con-
tracunctes hæretici, qui quæ confusione, qui quæ diuisione propriis dogmaticis deprauati sunt, E
impie vnã in eo voluntatem & vnã operationem sunt confessi, alij quidem vt per ina-
nem speciem, alij verò vt per nudam nominum similitudinem, siue per puram ambiguita-
tem magnum incarnationis Christi mysterium temerariè reprobarent.

Vnde nos ad pietatem vestram confugientes, vt vtrorumque tum paternorum pio-
rumque decretorum, tum impiorum hominum ac dogmatum differèntiam vestræ potestati
apertè exhiberemus, hæc à nobis synodicè acta vna cum eorum Græca interpretatione
missimus, orantes atque hortantes serenitatem vestram diuinæ sapientiæ deditam, vt hæc
diligenter legere dignetur, pietatisque legibus memoratos hæreticos vnã cum eorum hæ-
resi condemnet, ac religionis diuinæ rationibus solam nobiscum, qui minimi sumus, san-
ctorum Patrum & Synodorum Orthodoxam confessionem sanciat ad Catholicæ Ecclesiæ
commendationem & laudem, & ad incolumitatem Reipublicæ vestræ Christum amantis,
ipsique

A ipsiq. seruentis. Solet enim vnã cum Orthodoxa fide status Reipublicæ florere. Ac vestræ
potestati merito hostes subiugabit Dominus à vestra serenitate rectè creditus, ad vindictam
inimicorum creaturam armans. Induet enim lorica iustitiæ pietatem vestram: galeaque
muniet, iudicio vero ac simulationis experite: & clypeum præbebit inexpugnabilem reli-
gionem, ad subiiciendum pedibus eius barbaras omnes gentes, quæ bella volunt: vt quæ
victorem efficiat, rebus contra vitia pariter & homines feros præclare gerendis: & religio-
forum laborum præmium reddat, æternam cum sanctis, qui à sæculo sunt, fruitionem &
quietem. Piissimum domini Imperium superna gratia custodiat, & omnium gentium cer-
uices ei subdat.] hucusque sanctus Martinus ad Constantem Imperatorem; cui epistolæ
tum ipse, tum reliqui qui Synodo interfuerunt Episcopi subscripserunt.

At non perfunctoriè prætereunda est illa de fide Catholica seruanda, & hæresi proscri-
benda, grauissima & Romano tanto Pontifice digna sententia, qua declarat, vnã cum
Orthodoxa fide bene conseruata & custodita crescere ac dilatari Reipublicæ statum; per-
turbari verò & in deterius labi, posternique penitus necesse esse, cum Imperatores & Re-
ges id facere prætermittentes ita validè pro aduersariis suis pugnant; sicque cum Ec-
clesia exagitari finitur & prosterni, Imperium labefactatur. Sunt planè hæc ex eorum
quæ frequentissimè acciderunt exemplis iam perspicuè nota reddita, cunctisque facta dilu-
cidè manifesta: quæ infelicissimi Principes suo ipsorum damno esse vera cum experiantur,
tamen vertigine quadam mentis abrepti, hæc minimè attendentes, dum Ecclesiæ repu-
gnant, seipsos impugnant, & in deterius prolabentes, innumera mala Christianæ in-
ferunt Reipublicæ. Sed de his sæpè deploratis iam satis. Ad Martinum Pontificem
redeamus.

C Qui enim vniuerso orbi vigilantia spirituali se præesse sciebat, vbi monuisset Orienta-
les, scribens etiam ad ipsum Imperatorem non defuit curæ pastoralis officio, vt mitteret
& in Africam epistolam circularem ad eos, qui ex diuersis Conciliis Africanis ad ipsum
iam scripserant. Testatur id quidem ipse Martinus in epistola^b data ad Ecclesiam Cartha-
ginensem, eiusque Episcopos ipsi subiectos, cuius est exordium: Omnis quidem virtus,
dilecti fratres, &c.] vbi vt de rebus gestis in Concilio Romano iidem fierent certiores, se
ad illos eiusdem Acta mittere vnã cum iisdem litteris Synodalibus, docet his verbis: Vt
autem huiusmodi nostri sacrificij pretiosum opus vobis quoque ipsis penitus certum face-
remus: ea quæ in præfata à nobis gesta sunt, continentia (sicut dictum est) vestrorum
sermonum splendorem & coruscationem, ipsorum videlicet litteras contra eosdem hæ-
reticos Romam missas iisdem Actis intextas, vnã cum nostris Encycliis litteris ad vos mi-
simus per Theodorum & Leontium religiosos monachos sanctæ Lauræ: vt scienter in-
tuentes nostra dogmata (nostra enim secundum indiuisam spiritus communionem vestra
sunt) id est Apostolicas & paternas Ecclesiæ Catholicæ prædicationes, dicatis & ipsi in
diuina agnitione, facti nequaquam in excessu mentis, verum semper mentibus vigilan-
tes: Hoc nunc os ex ossibus nostris, & caro de carne nostra: eandem quippe in sensi-
bus verbisque veritatis cognationem per omnia & conpirationem inuenientes. Hæc ve-
ra fides vocabitur, &c.] Dedit itidem sanctus Martinus, præter Synodalem epistolam cir-
cularem & Acta Concilij, alias familiares litteras ad Episcopum Philadelphiam in Asia
constitutum.

Quod enim sciebat idem Pontifex per relationem à Stephano Dorësi Episcopo in Syn-
odo lectam, perturbatam valde fuisse Hierosolymorum Ecclesiam post obitum beati So-
phronij, insuper laborare vehementer Ecclesiam Antiochenam ob Macedonium post
Athanasium in ea sedentem æquè impium hominem: ad hæc omnia corrigenda, delegat
vicem suam Ioanni Episcopo Philadelphiam, quem dum creat in Oriente vicarium Apo-
stolicæ sedis, ad ipsum eiusmodi litteras scripsit:

Ioanni Episcopo Philadelphiam Martinus seruus seruorum Dei sanctæ eius Catholicæ &
Apostolicæ Romanorum Ecclesiæ Episcopus.

Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quem de te accepimus, dilecte frater, &
ex iis quæ ad nos à te scripta sunt, & ab iis qui experimentum iam ceperunt spiri-
tualis tuæ secundum Deum conuersationis, Stephano nempe dilecto coepiscopo nostro
& comitibus eius, monachis mansionis sancti Theodosij. Notum enim fecerunt nobis,
studium te de his habere, in quibus Episcopum esse oportere, Apostolicus^d sermo deter-
minat, sobrium, prudentem, ornatum, hospitalem, doctorem, modestum, non litigiosum, non

Ephes. 6.

MONITIO
SANCTI
PONTIFICIS.Martini epist.
4.
AD AFRICA
NOS EPISC.
SCRIBIT
MARTINVS
PAPA.

Martin. epist.

MARTINI
PP. EPISC.
AD IOAN-
NEM EPIS.
PHILADEL-
PH. QVEM
CREAT. VI-
CARIVM IN
ORIENTE.
1. Tim. 3.

cupidum, suæ Ecclesiæ bene præpositum. Hæc igitur audientes, gratiam habemus Deo, cui seruimus à iuuentute nostra, qui confortauit vos cum omnibus qui eum diligunt, vt ad mensuram perueniretis huiusmodi Deo amabilis virtutis: quoniam iis qui secundum propositum vocati sunt sancti, omnia cooperatur: Qui nobis etiam omnia diuinæ eius virtutis, quæ ad vitam & pietatem pertinent, donauit per cognitionem eius qui vocauit nos propria gloria & virtute; per quæ pretiosæ magnæque promissiones donatæ sunt, vt per hæc simus diuinæ consortes naturæ, fugientes eius quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Sic igitur procedentem in Domino, & ascensiones ad eum facientem de gloria in gloriam, charitatem tuam exhortamur, religiosissime frater, nostram istic vicem implere, id est, in Orientis partibus, in omnibus Ecclesiasticis functionibus atque officiis: vt in hoc maximè, sicut oportet, suscite gratiam Dei, quæ in te est per impositionem sacerdotalis dignitatis, & nostræ Apostolicæ vicis. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed fortitudinis & dilectionis & prudentiæ ad tollendam omnem hæresim, quæ verbo fidei aduersatur, & ad omne vitium expugnandum, quod virtuti diuinæ contrarium sit.

Vt sic prosperans in Domino, ea quæ desunt corrigas, & constituas per omnem ciuitatem earum, quæ sedi tum Hierosolymitanæ tum Antiochenæ subsunt, Episcopos & presbyteros & diaconos, hoc tibi omnimodo facere præcipientibus nobis ex Apostolica auctoritate, quæ data est nobis à Domino per Petrum sanctissimum principem Apostolorum; propter angustias temporis nostri & pressuram gentium: ne vsque in finem in illis partibus deficiat sacerdotalis decoris eximius ordo, ac ne inde de cetero nostræ religionis magnum & venerandum mysterium ignoretur, si iam non sit sacerdos, & sacrificium, aut spirituale libamen, quod iugiter Deo in odorem suauitatis pro salute populi offeratur. Nam oportet in hoc maximè tempore pastoribus spiritualibus frequentari ac muniri, quæ vbiq; sunt, Dei Catholicas Ecclesias, quod iuxta ipsius Domini prædictiones, tribulationes propter peccata nostra venerunt, quales non fuerunt ab initio mundi vsque modo, neque fient, cum quibus & magnæ scandalorum tentationes, vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Hæc scribens Martinus, alludit ad Sarracenorum persecutionem, qui captis Hierosolymis & Antiochia (vt dictum est) vniuersæ Syriæ dominabantur, atque ad insulas occupandas gentes traiciebant, occupata iam Cipro, & tentantes Cyclades insulas, ex quibus hoc anno potiti sunt Arado, quam inhabitabilem penitus redderunt. Sed pergit:

Quocirca ne differas omnimodò, dilecte, implere iuxta præceptum nostrum, Episcopis & presbyteris & diaconis, qui istic sunt, Catholicas Ecclesias commendare, qui per propriam eorum conuersationem in omnibus bonis testimonium habeant, &c.] plurimè inculcans de eorum qui essent Ecclesiis præficiendi integritate. quantum verò id cupiat, docet iis quæ sequuntur verbis, hæc dicens: Dolor enim mihi est magnus, & incessabilis molestia cordi meo, quoadusque per vestrum in Christo studium hoc opus absolutum videam. quandoquidem hoc & prius Apostolica hæc sedes fieri præcepit per memoratum Stephanum dilectum coepiscopum nostrum: sed hoc salutare propositum ad effectum venire prohibuerunt, qui talia prohibere dignos seipso præstituerunt, qui pro arbitrato suo ea quæ ædificationis sunt, nota ei omnino non fecerunt, nempe præcepta demandatæ vicis Apostolicæ huius cathedræ, quibus iussus est electiones ibi facere eorum qui ad curam Christianissimi populi deligendi sunt: solummodo autem ei significauerunt de depositione, eorum scilicet qui se intruserunt Episcopos in Ecclesias Palestine, timorem Domini minimè cogitantes, neque in his formidabilem eius indignationem.

Quoniam igitur (vt nosti) dilecte frater, in ædificationem magis quam in destructionem a Domino potestatem accepimus: studio tibi sit, ea quæ ædificationis sunt operari, dato tibi per nos eius discipulos Apostolico præcepto & potestate: & gratia dignos promouere nequaquam dubites ad incolumitatem & securitatem Ecclesiæ Catholicæ, cum magna dilectione exhortans eos qui iam depositi sunt, conuerti ad Dominum: potest enim eos rursus in admirabilem lucem suam adducere, qui hæc facit & immutat, prout vtilius est. Et inferius, quanto animi afficiatur angore pro huiusmodi lapsis, ista subdit: Quare nimium propter ipsos aprior, donec rursus formeretur in iis per fidem Christus. Vnde pro ipsis indefinenter diu nocturque cum lacrymis obsecrationem facio, vt ipse

SYRIÆ EC
CESTIIS PA
STORIBUS
DESTITVTIS
CONSULT
MARTINVS
PAP.

Matt. 24

Theoph. hoc
ann. Imp.
Constant.

bonum

STEPHANVS
EPIS. IMPR-
DITVS AGE-
RE IVSSA
MARTINI
PAP.

DE RESTI-
TVENDIS
LAPSIS.

A ipse qui propter nos in carne voluntariè passus est, rursus eos virtute proprii & viuifici sanguinis ad se ipsum & nos indissolubiliter per sinceram concordiam vniat. Cognoscens igitur, dilecte, huiusmodi nostrum de ipsis mærorem, ne cesses per misericordiam Dei continenter eos hortari, & prophetice iis quotidie decantare vocem, quæ dicit: Numquid qui cadit, non resurget; & qui auersus est, non reuertetur? Et post nonnulla de spe qua erigi lapsi debeant, hæc adiicit:

Quapropter si virtuti gratiæ mentem obsequentem habebunt, & obedientem aurem, vt persuadentur, & audiant vocem Domini, vt eum per veram confessionem cognoscant: confirma vnumquemque eorum in proprio ordine, scriptos libellos ipsis dantibus de Orthodoxa fide, vt fructum Deo ferant aliorum conuersionem & meliorationem: atque vt multum fructum afferentes, maiore à Deo honore digni habeantur. Hoc etiam omnino aduertat charitas tua, in iis qui ab ipsa confirmantur, aut eliguntur, ne quo modo præter hæresim quæ ab ipsis dato libello euacuatur, alia quædam peccata, notato canone, eorum impediant vel confirmationem, vel electionem. Impossibile enim est ea contegere, vel prætermittere, quæ conuenientem locum defensionis non habent: sed omnino in iis qui libenter peccant & amant peccare, denegare oportet eam veniam, quæ in huiusmodi lapsibus ex dispensatione datur: ne & ipsi propter canonis contemptum amplius grauentur, & nos in culpa simus, iniuste agendi eis licentiam permittentes. DEFENSORES ENIM DIVINORVM CANONVM ET CVSTODES SVMVS, NON PRAEVARICATORES. Quandoquidem præuaricationibus coniunctæ manifestò retributiones sunt.

Cuius rei gratia hortamur canonem obseruari in iis qui præter mentem ac scientiam se ipsos elegerunt, vel electi sunt Episcopi scilicet in Patriarchia beatæ memoriæ Sophronij Hierosolymorum Episcopi. Qui sanè ante ipsius Patriarchiam, vel post decessum in Domino à quibusdam non conuenienter electi sunt, propter angustiam (vt dictum est) temporis, vel quod eius copia non esset, qui iudicio adhibito, siue iuxta canones eligere deberet, vel permittere: tales, datis scriptis libellis, confirmari mandamus, nullatenus inde canonis præiudicio facto. Nouit enim canon afflictorum temporum persecutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præcessit, præuaricationem redarguens, sed angustia magis & penuria, quæ propter necessitatem ex misericordia cogit multam diligentiam prætermittere. Sed hæc de istis. Ad causam verò Macedonij pseudoeπισcopi Antiocheni stylium conuertens, sic pergit:

Eius verò qui falso Episcopatus sibi nomen affinxit, Macedonij dico, importunas litterarum minas, siue protestationem fortiter desipio vt rabidi canis & temerarij latratum, auscultans ei, qui dicit: Nolite timere opprobrium hominum, & contemptu eorum ne vincamini. Hunc enim Episcopum Catholica Ecclesia nullo modo nouit, non solum quod is præter canones in externa regione sine consensu & absque vilo certo decreto hanc sibi appellationem vsurpauit, sed & quod consentiat hæreticis, qui hæresios suæ appendicem eius electionem per contemptum tumultuariè fecerunt: quemadmodum & Petri, qui ab iis nominatus est & assumulatus Episcopus Alexandria, vt per plures & ascriptas personas hæresim suam munitiorem vtiq; reddant: quam vnà cum ipsis in præsentiarum canonicè hic & synodaliter anathematizauimus, Theodorum videlicet, &c.] eisdem scilicet, quos supra sæpe nominatos audiuimus in Synodalibus Actis, de quibus & ista subdit:

Quæ vt cognoscat tua in Domino spiritualis dilectio, ac per te omnes quæ istic sunt Ecclesiæ Catholicæ: hæc ipsa à nobis hic synodaliter gesta ad constabiliendam & defendendamque Catholicam Ecclesiam, vnà cum Encycliis nostris & Synodalibus litteris misimus per presbyterum & Apocrisarium nostrum Abbatem Theodorū, & monachos sancti Theodosij religiosissimæ mansionis Ioannem, Stephanum, Leontium, qui huiusmodi nostræ Apostolicæ Synodo interfuerunt, & per gratiam Dei ipso visu didicerunt quæ insecta sunt omnia & canonicè definita. Quæ ipse firmiter custodiens, denuncia quoque omnibus qui istic sunt, fidelibus populis, inuiolabiliter tenere, vt propriarum salutem animarum. Quapropter testificor coram Deo & Iesu Christo & electis Anglis, vt hæc custodiens, amoto omni præiudicio, nihilque placendi causa faciens, sed ex pura conscientia Euangelium gratiæ tradas omnibus, sicut accepisti & à sanctis Patribus, & à nobis ipsis, qui synodaliter sanctiones eorum confirmauimus. Ne igitur erubescas testi-

QUANDO
ET CVM
QUIBUS DI-
STENSAN-
DVM.

DE CAUSA
MACEDO-
NII PSE-
DOEPISC.
ANTIOCH.
1/a. 51.

MITTIT A-
CTA SYNO-
DALIA.
constru-
dam

monium Domini nostri Iesu Christi, sed conforteris gratia ipsius: & quæ audisti à nobis per multos testes, siue demonstrationes ex Scripturis & ex Patribus, ea commenda fidelibus hominibus.] & post multa eodem argumento inculcata, ita finem imponit epistolæ:

Ecce verò in auxilium, vt magno studio ac sine vilo impedimento charitas tua ministerium impleat à nostra Apostolica auctoritate tibi commissum, hortati sumus Deo amabiles Episcopos, ipsum dico Theodorum Esbuntiorum & Antonium Bacathorum adesse in omnibus, ac pro viribus inferuire huiusmodi spirituali voluntati tuæ: quibuscum & Georgium dilectum presbyterum & Archimandritam, & Petrum Christi amantem, Adraentem nempe, ac omnino eos, qui in illis partibus fidem Dei, verumque zelum habent; quorum merces plurima erit apud Deum, cum vobis promptitudinem animi studiiq. sui præstiterint in omni obedientia & gratiæ perfectione.] hætenus epistola sancti Martini ad B. Ioannem Episcopum Philadelphiam: ex qua satis perspicue intueri potuisti Romanæ Ecclesiæ super omnes Ecclesias vigilantiam, auctoritatemque præcipuam, simul & ipsius Martini sanctissimi Papæ in administranda vniuersali Ecclesia robusta mentis indefessum robur, dum paucos menses in præfectura pastorali agens, eo tunc Christianum orbem salubri per epistolas & legationes aliaque scripta iuuamine operosè lustrauit, lapsos erigens, stantes confirmans, perfidos damnans, aduersantes redarguens, errantes admonens, fortesque consolidans, conducens magnus paterfamilias operarios in vineam suam, quam (vt queritur) his temporibus singularis ferus depascebat, impia gens Sarracenorum, & vulpes, hæretici ipsi, prorsus perdere laborabant. Sed prosequamur reliquas eiusdem sancti Pontificis anni huius res gestas.

Dedit & alias litteras ad dictum Theodorum Episcopum, vt præsto esset Ioanni Vicario Apostolicæ sedis. Fuit hic vnus ex lapsis Episcopis; sed poenitens, cum honore Episcopatus acceptus, suæ pro fide Catholica vigilantia haud mediocre specimen ediderat. Epistola autem sic se habet:

Theodoro Episcopo Esbuntiorum, Martinus seruus seruorum Dei, sanctæ eius Catholicae & Apostolicæ Romanorum Ecclesiæ Episcopus.

Est confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam. Tu igitur, religiosissime frater, confusionem vituperabilem culpans, scripta tua secundum Deum satisfactione, gloriam tibi & gratiam acquisuisti: gloriam quidem, Orthodoxam de ipso Domino ac Deo nostro confessionem; gratiam verò, splendorem tuorum in virtute illustrium studiorum: quibus non solum nobis innotuisti in pietate perfectus, sed & ipsi vniuersorum Saluatori Christo cum multa libertate placitus: vt in vobis Apostoli-

cum illud de sanctis dictum impleatur: Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum. Vicisti enim, religiosissime frater, aduersarij diaboli malum regnum: iustitiam in fidei confirmatione operatus es: cuius gratia adeptus repromissiones spiritus, hæreticorum ora tamquam leonum obturasti, ac extinxisti eorum impetum hærescos quasi flammam ignis aspiratione gratiæ; qua ita confortatus, imbecillitatem sententiæ illorum deuicisti: fortis in bello contra eos suscepto fuisti, eorumque infirma adulerinorum dogmatum castra sufficienter vertisti, ac victor per proprium scriptum productus es ad victoriæ auctorem Saluatorem omnium Christum, qui idcirco sacerdotalem in te dignitatem Apostolica confirmavit auctoritate. Verum ne cesses laudationes eius in gutture perpetuo habere, ei que placitum sacrificium offerre, rationale obsequium tuum: sic enim & supernæ gloriæ præsentia dignaberis, & caelestibus Christi muneribus imbueris.

Quæ autem synodaliter à nobis hic gesta sunt ad confirmationem defensionemque Ecclesiæ Catholicæ, id est, paternarum eius ac Synodaliū definitionum, nuper misimus ei qui à nobis Vicarius canonicè designatus est, dilecto fratri nostro & Episcopo Philadelphensium ciuitatis: cui bene facitis assentientes, & omnes Orthodoxos vna vobiscum excitantes ad eorum articulorum implementum, qui ei piè commissi sunt ad commendationem Ecclesiæ Catholicæ. Nam pro eo multa vobis in sempiterno regno merces erit.] hæc Martinus ad Theodorum postliminio ad Ecclesiam Catholicam ante reuersum. Eiusdem conditionis fuit Antonius Episcopus Bacathorum, qui

A. qui pariter lapsus & poenitens reuersus libellum iridem Romam fidei Catholicæ ad ipsum miserat. ad quem extrat Martini epistola, quæ sic incipit: Decipi quidem & falli commune est, propriumque humanæ infirmitatis: at in melius commutari, solius opus est gratiæ, &c.]

Scriptæ tunc pariter ad Georgium Archimandritam, patrè Orthodoxorum monachorum monasterij S. Theodosij, ex quo progressus erat Stephanus Dorensis Episcopus, qui pro Ecclesia Hierosolymitana bis eadem ex causa in Italia ad Rom. Pontificem legationis munere functus est. His insuper adiecit alias litteras ad Pantaleonem quemdam, qui impedimento fuerat Stephano Episcopo Dorensi, ne susceptam vicem Apostolicæ sedis liberè exercere valuisset. est earum exordium: Semper quidem omnis hominum vita, &c.] Scripsit & ad Petrum virum illustrem maximeque pium, commendans dictum Ioannem Philadelphiam Episcopum Vicarium à se in Oriente institutum ad reparandas pastoribus destitutas Ecclesias ob barbarorum clades illatas.

Sed & alias vberiores dedit hoc etiam anno litteras ad eos omnes qui Hierosolymitanæ & qui Antiochenæ Ecclesiæ subiacerent sacerdotes, monachos, atque laicos, quos moner de facta Romæ in Concilio damnatione principū Monothelitarum hæreticorum, de quibus perperam facta ordinatione Macedonij Antiochiæ & Petri Alexandria Episcoporum iridem hæreticorum, qui & absque canonica vlla electione easdem Ecclesias primarias inuaserant: eosdemque docet de delegata vice Apostolicæ sedis Ioanni Episcopo Philadelphiam ad creandos Episcopos & alios ministros Ecclesiasticos Ecclesiis illis, quæ tum Hierosolymitano tum etiam Antiocheno subditæ essent Patriarchis. Sunt quidem litteræ graues & tanto dignæ Pontifice, vereque in omnibus & doctrina & spiritu Apostolicæ; sed acerrimæ illæ, quas idem Summus Pontifex dedit ad Paulum Thessalonicensem Episcopum, cum eundem in hæresim lapsam, & alios in errorem inducentem, extra Catholicam communionem esse iuber, & sede deponit: quod factum est ab ipso Martino hoc anno, die prima Nouembris Indictionis octauæ.

Cum enim dictus Thessalonicensis Episcopus ad recens creatum Pontificem misisset ex more Apocrifarios vnà cum fidei confessione: ea perlecta, & hæretica inuenta, à Martino reiecta est. sed excusauerunt eum Apocrifarij, pollicitique sunt ipsum eam accepturum fidei Catholicæ confessionem, quam ipse Martinus misisset: qua accepta, reuersi sunt Thessalonicam: sed tantum abfuit vt infelix ille suum detestaretur errorem, & missam rectæ fidei confessionem integrè profitendo susciperet, vt secum in errorem traxerit suos Apocrifarios, insuper & corruerit litteras Apostolicas, quibus Martinus ipse rectæ fidei confessionem conscripsit, ab iis quædam dolosè auferens, vt apparet ex his quæ tum ad eum, tum etiam ad Thessalonicensem Ecclesiam de eius condemnatione conscripsit. Sic igitur horum gratia eidem iuste Martinus infensus, in eum iisdem litteris scriptam damnationis sententiam dicta die publicè tulit. est earum exordium: Dominus ac Deus noster Iesus Christus, &c.] in quibus multa præfatus de seueritate diuinæ iustitiæ, qua etiam per ignorantiam patrata peccata, vel per obliuionem illapsa in animam Deus punit, in ipsum inuectus quod non per ignorantiam aut obliuionem peccauerit, sed praua animi affectione, subiicit ista:

Manifestè enim secunda dogmatum tuorum transgressio, etiam primam voluntariam demonstrauit, & ex praua meditatione siue sensu hæretico contra fidem à te factam fuisse, non ex inuoluntaria irreptione, aut corde non ficto. Nos igitur oportuit, creditum nobis onus Pontificalis ministerij reputantes, id est, prouidæ animarum curæ atque diligentia, nullatenus morari ac differre, cum fides à te proderetur, sed rigore canonis præcise videntes, ex prima interpellatione scriptum tuum vnà cum eo qui scripsisset damnare; ne rationalibus Domini ouibus mortiferum doctrine tuæ porrigens gramen, eas tecum per malam fidem mortificares, priuareque æterna secundum Christum vita, pro quibus ipse animam suam posuit bonus pastor, & propter quas celos inclinans, à Patris non discedens sinu venit in terram, vt perditam recuperans ouem, propriis humeris ad suum secundum naturam Patrem humaniter referret, ac per viscera misericordiæ caelesti gregi connumeraret. Sed per longanimitatem sustinimus, nec poenam infliximus, acceptis misericorditer precibus Pithani Episcopi & Ignatij diaconi tuorum Apocrifariorum, qui maximè assuerant & affirmarent, eiusmodi litterarum inuoluntariam esse abreptionem, nec mentis acerta sententiæ opus esse illam absurditatem dogmatis tui. vnde & dicebant, statim ac

sine mora à peiori dogmate in melius mutationem in te fore, si te (iuxta illorum postula-
tum) de eo amanter monuissimus. cuius rei causa nos hortati sunt, vt tibi ostenderemus,
nos ea, in quibus lapsus es, norasse. Quod vtrique per Apocrifarios nostros fecimus, rigo-
rem canonis per charitatem omittentes, teque adhortantes, non tamen precipientes om-
nino tamquam subiecto huic Apostolicæ sedis, vt huc venires, teque canonicè expurgares
de his quæ initio creationis tuæ non piè docuisti.

Hiere. 51. Sed curauimus (inquit Hieremias^a) Babylonem, & non est sanata: quoniam perue-
nit vsque ad celos iudicium eius. Non solum enim ipse incorrectus mansisti, sed memo-
ratos Apocrifarios nostros decepisti, idq. erga eos fecisti, quod astutus serpens fecit aducr-
sus Adam, desertorem vnà secum cum constituens, qui à Domino mandatum acceperat.
Tu enim simili modo, vt serpens, eos induxisti ac persuasisti, vt extenderent manum, ac
pro eo vt caperent de scripto nostro ad te in modum formulæ missò non malum quemdam
ac promiscuum gustum, vt illic, id est, de ligno transgressionis, sed puram & sinceram
sanctorum Patrum confessionem: hanc enim piè ei scripto inferuimus ad animæ tuæ
correctionem; tu eam à te repulisti, proque ea adulterinè tubicisti absurditatis tuæ do-
ctrinam, quo manum adiecerent, quæ omnino tibi non profuerunt: tametsi visus es eos
irretire multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxisti eos, ac illi leuitate elati secuti
sunt, nescientes animæ suæ periculum adire, quod tuis fraudulenter struxeras. Verba enim
fraudulentorum mollia, & ferunt intima viscerum. Nec audiisti dicentem^b: Qui fodit
foveam proximo, incidit in eam; & qui voluit lapidem, in se ipsum voluit: lingua enim
mendax odit veritatem, os verò incustoditum facit ruinas. Quomodo igitur cum hæc
perpetraris in ipsos, & in exemplum formulæ perscriptum à nobis, & per ipsos ad te mis-
sum hortatu (vt dictum est) tuorum Apocrifariorum, constituisti ad nos scribere, te ipsum
decipiens, non nobis obrepens?

Idcirco certiores facimus Patres, qui vbique terrarum sunt, quod ea quæ visa sunt, ad
effectum perducentes, omni studio exposuimus nostram in Domino fidem. Sed audi quid
Princeps Apostolorum ad eum dicat, qui veritatem erat frustratus^c: Cur tentauit Satanas
cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? Non es mentitus hominibus, sed Deo. Ac simile ali-
quid fecisti ei, qui per Samuelem prophetam audiuit à Domino^d: Hoc dicit Dominus ex-
ercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israheli. & infra: Pro eo ergo quod abiecasti
sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex. Dixitq. Saul ad Samuelem: Peccauit,
quia præuaricatus sum sermonem Domini & verba tua. At tu eius quidē transgressionem
imitatus es, confessionem verò transgressionis non es amulatus, nec dixisti, Peccauit: cum
mutaueris Domini fidem, & deceperis nostros Apocrifarios. Super quo tibi propitius esse
potero? Numquid^e super his non visitabo, dicit Dominus, & in gente tali non visitetur
anima mea? Quamobrem hos quidem in cinere & sacco & afflictione animæ & corporum
& lacrymis penitentiae opprobrium ipsi à te illatum expurgare iussimus, quod non so-
lum Apostolicam contemperant potestatem, sed etiam sapientem non audierint parabola-
m, quæ dicit^f: Quando submiserit inimicus vocem suam, ne credideris ei: quoniam
septem nequitiae sunt in corde illius.

Te verò vnà cum hæreticis tuis litteris, id est, litteris Synodalibus, quæ & prius &
nunc à te ad nos missæ sunt, sententia anathematis damnauimus, ex eo die qui scriptus
à nobis ac definitus est, nempe à die prima præsentis mensis Nouembris, Indictionis octa-
uæ, qua die missas à te lubricas litteras accepimus, & condemnauimus, quoad ea quæ syn-
odaliter à te gesta sunt, quæque prius & quæ nunc tu cum omnibus, qui quomodocumq.
vel scripto vel sine scripto iis patrocinantur, aut ea defendunt, nobis consentiendo, dam-
netis & anathematizetis vt hæretica & vana. Primum quidem propter inhærentem in iis
absurditatem reprehensibilium duodecim tuorum capitum, quæ tibi scripto nota fe-
ci, vt inexcusabilis sis, si emendationem recuses. Deinde quod pium sermonem irri-
tum facere in illis ausus es, impium verò dogma confirmare: qui hoc sustuleris, Quod
per naturam voluntas & operatio salutis nostra sit in Domino nostro Iesu Christo secun-
dum vtramque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum. In quo propter sublatis
eiusmodi pias voces, sine voluntate ac sine operatione, quinimmo sine substantia ac
sine existentia in vtraque natura eum esse astruxisti: quod enim est expers omnis sub-
stantialis voluntatis atque operationis, destituitur etiam ab omni substantiali existentia.
Qui præterea sustuleris in præfato tuo secundo Synodali & hoc, Omnia anathematizare
qua-

IN QUIBUS
CORRUP-
RIT LITTE-
RAS APO-
STOLICAS
PAVLVS.

A quæcumque anathematizamus: vt per hoc non solum eos etiam quos anathematizamus,
nempe ipsas impiorum hæreticorum personas, anathematizare recuses (nam si dogmata
à te non anathematizentur, perspicuum est te ne personas quidem nefariorum hæretico-
rum anathematizare; siquidem hæreses ipsorum causa, non causa naturæ eos anathema-
tizamus) sed vt etiam omnem omnium errorem Paganorum, Iudæorum, hæreticorum
in te confirmes. Si enim omnia omnium horum dogmata condemnamus, vt contraria &
inimica veritati: tu verò omnia vna nobiscum voce non anathematizas, quæ anathemati-
zamus: consequens est, te horum omnium errorem confirmasse, qui à nobis siue ab Eccle-
sia Catholica anathematizatur.

Qui igitur ista fecisti aduersus Catholicam fidem, Neglexisti me (dicit Dominus) &
oblitus es fœderis mei dicentis: Non transgredieris de omnibus sermonibus, quos ego
precipio tibi hodie, dextra aut sinistra, vt eas post deos alios, vt colas eos. & post aliqua:
Quapropter cognoscens cognosces (quemadmodum diximus) quod depositus sis ab
omni sacerdotali dignitate & ministerio in sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia:
quoad sine vlla prætermissione, omnia quæ à nobis hic synodaliter sancita sunt ac definita,
ad commendationem & confirmationem Catholicæ Ecclesiæ, videlicet dictorum san-
ctorum Patrum & vniuersalium quinque Synodorum, scripto confirmes, & nobiscum
confitearis in vno sancto & consubstantiali & adorandæ Trinitatis Deo Verbo, &c. quæ
sunt superius repetita fidei Catholicæ sacra dogmata de duabus voluntatibus & operatio-
nibus, vna simul cum damnatione damnatorum in Romana Synodo hæreticorum, & edi-
torum per Imperatorem de fide scriptorum. Et in fine ista:

Tantum cognosce iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum impiè egisti, &
effudisti vias tuas ad alienos fidei, voci autem meæ non obedisti, dicit Dominus. Nam
cognitio rerum tuarum conciliabit tibi celerem in iis correctionem, maxime si vna cum
proprio dogmatis errore corrigas etiam quod in sacros canones peccasti: eos enim irri-
tos facere ausus es, qui te ipsum per proprias litteras non confessus sis vt subditum huic
Apostolicæ sedis Vicarium. dictum est superius sæpe, Episcopos Thessalonicenses fuisse
Vicarios Apostolicæ sedis. Ac demum: Qui igitur, inquit, in vtroque lapsus es, vtrique
studeto conuenienter mederi: non enim aliter habebis perfectam à nobis veniam, nisi in
vtroque nobis correctionem tuam exhibeas. hætenus Martinus Papa ad Paulum The-
salonicensem Episcopum. Dedit verò & alias litteras de eodem argumento conscriptas ad
Thessalonicensem Ecclesiam de damnatione eiusdem Pauli ipsorum Episcopi, quarum est
exordium^g: Vniuersitatis opifex Dominus noster Iesus Christus, &c. vbi futius recensitis
eiusdem damnationis causis, ad postremum hæc habet:

Quocirca & vos, carissimi, huiusmodi nostræ pro vobis scientes sollicitudinem, & edocti
diligenter à diuinitus inspiratis Scripturis^h, quod nulla est participatio iustitiæ cum ini-
quitate, nec societas luci ad tenebras, nec conuentio Christi ad Belial, nec pars fidei
cum infidelibus, neque consensus Orthodoxorum cum hæreticis: omni custodia custo-
dite cor vestrum, nullam participationem habentes, nec societatem, nec consensionem,
nec connexionem cum huiusmodi homine: ac ne vlla ratione assentiamini eius doctrinæ:
sed assidue permanentes in sanctissima nostra fide, seruite Deo in conscientia pura: Sy-
naxis autem ministerium perficiant vobis qui ibi sunt presbyteri & diaconi, qui diligenter
& acceptabiliter rectam Catholicæ Ecclesiæ nobiscum doctrinam suscipiunt, quæ nuper
ad vos à nobis scripta est: & abiicientes omnem hæresim ac nouitatem, quæ ab Apostolica
predicatione condemnatur: quousque (vt dictum est) ille sua corrigat, aut alius pro illo
canonicè eligatur pastor bonus ac verus, qui que animam pro ouibus ponat, imitatione
principis pastorum Christi, in loco pascuæ vos collocans, & super aquam refectiois edu-
cans. Ipse autem, qui nos vobiscum confirmat in diuinissima eius confessione, qui que
vnxit nos ac signauit, deditque arrhabonem spiritus in cordibus nostris, sanctificet vos per-
fectè, spiritumque vestrum & animam & corpus integra atque irreprehensibilia custodiat,
recepturos in secula sæculorum quæ repromisit diligentibus cum. Amen. hæc ad Thessa-
lonicenses Martinus.

Hic iam finis rerum ab eo gestarum præsentis anni: quibus planè declarauit, non immi-
nui vigorem & robur Apostolicæ sedis, licet Principum & collegarum destituitur au-
xilio maiorum Antistitum, immo eo magis corroborari, augeturque, quo minus humanis
appareat sulca præfidiis, ytpote quæ non humanis, sed diuinis noscatur regi ac governa-
ri cog-

QUAE IM-
PLERE DE-
BEATVT RE-
CIPIATUR.

DAMNATIO
DE ABIECTO
VICARII
NOMINE.

Martin. epi-
stola 13.

2. Cor. 6.
SCRIBITAD
THESSALO-
NICENSES
DE PAULI
DAMNA-
TIONE.

ri consiliis, atque fulciri subsidiis. Vides enim (quod sæpe ob oculos considerandum proponimus) præsentis temporis Ecclesiæ statum, pati eam persecutionem in Oriente & Africa atque in insulis à Saracenis, direque vexatam. Intueris pariter fidem Catholicam ab Imperatoribus Orientis æquè duram pati pressuram, eorumque auctoritate & potentia insultare peruersos hæreticos. Conspicis itidem quatuor præcipuas sedes Patriarchales ab hæreticis inuasas, Paulum hæreticum præsidere Constantinopoli, Petrum Alexandriæ, & Macedonium Antiochiæ, æquè hæreticos earundem sedium inuasores, titulo Episcopi usurpato, in eis intrusos degere: contemplaris & carentem Antistite Hierosolimam ab hæreticis labefactam, ita ferente infelici temporum conditione; paucos verò reliquos remansisse Catholicos, eisdemque persecutione vexatos: sed quod supremum omnium malorum existimari debuit, vides & ipsum Romanum Pontificem quæsitum ad necem, sub gladio Exarchi, nisi Dominus supposuisset manum suam, periclitantem.

Sed in his omnibus tantum absuit ut Martinus animum desponderet, ut magis magisque (ut vidisti) erigeretur, spiritusque maiores fumeret; cum alioqui non ignoraret quæ sibi ab Imperatore hæretico instigatione eius lateri in hærentium iugiter hæreticorum pararentur; utpote qui sanctus (ut dictum est) munere Apostolicæ sedis Apostolicæ Constantinopoli, optimè nosset ingenia hominum, & audaciam hæreticorum, iamque futurorum malorum præludia satis superque in Olympio percepisset. His inquam forti animo Martinus contemptis, nihil veritus quæcumque imminerent ingentia undique pericula, non desuit officio, nec cessit vel latum vnguem aduersariis in ipsum (ut in Stephanum Iudæi) dentibus stridentibus, cum præsertim (quod magis mireris) idem Martinus graui corporis infirmitate eodem tempore teneretur: etenim morbo laborasse à mense Octobri anni huius vsque ad tempus quo ab Vrbe eiectus est, idem ipse testatur in epistola ad Elixterum. Quæ autem post hæc aduersus eum gesta sint per hæreticū Imperatorem, vsque ad mala omnia Theodoro Calliopa æquè hæretico missi Exarcho in Italiam post sublatum morte hoc anno Olympium, anno sequenti dicturi sumus.

Hoc eodem anno, qui vltimus censetur Chindasuindi Regis Hispaniarum, cum idem sanctus Martinus Romanus Pontifex sedere cœpisset, contigisse fertur reuelatio diuinitus facta librorum Moralium S. Gregorij Papæ. describemus eam totidem verbis, quibus esse conscripta reperitur: quam si præ vetustate pannis obsitam inuenies, ne horrescas; sed illis exutis, nudum sensum veritatis candore & simplicitate nitentem considera, utpote cui merito scriptores omnes Hispaniarum res profecuti absque controuersia vlla subscribant. sic enim se habet:

Hic Rex Chindasuindus Taionem CæsarAugustanum Episcopum ordinis litteraturæ satistis imbutum, & amicam Scripturarum, Romam ad suam petitionem pro residuis libris Moralium naualiter porrigit destinatum. Qui dum à Papa Romense de die in diem differretur in longum, quasi in archiuo Romanæ Ecclesiæ præ multitudine quæsitum facile nequaquam reperirent libellum: Dominum, pernoctans, & eius misericordiam, ad vestigia beati Petri Apostolorum principis, deposcens: ei scrinium, in quo tegebatur, ab Angelo manet ostensum: Quo mox se Papa ut præuidit reprehensum, cum nimia veneratione ei adiutoria tribuit ad conscribendum, & Hispanis eum transmisit ad relegendum: quia hoc solum ex beati Iob libris expositum retentabant, quod per beatum Leandrum Hispalensem Episcopum fuerat aduectum & olim honorificè deportatum.

Requisitus verò & coniuatus est Taio Episcopus à Martino Primo Papa Romano, quomodo ei tam veridicè fuisset librorum illorum locus ostensus: hoc illi post nimiam deprecationem cum nimia alacritate est factus: Quod quadam nocte se ab ostiariis ecclesiæ B. Petri Apostoli expetiit esse excubium. Atque vbi hoc reperit impetratum, noctis medio, cum se nimis lamentis ante beati Petri Apostoli loculum faceret cernuum, luce cælitus emissa, ita ab inenarrabili lumine tota ecclesia extitit perlustrata, ut nec modicum quidem lucerent ecclesiæ candelabra, simulque cum ipso lumine vna cum vocibus psallentium & lampadibus relampantium introire sanctorum agmina. Deinde vbi horrore nimio extitit territus, oratione ab eis completa, paulatim ex illa sanctorum curia duo dealbati senes egressum in ea parte, qua Episcopus in oratione degebat, cœperunt dare præpendulum. At vbi cum repererunt penè iam mortuum, dulciter salutatum reduxerunt ad proprium sensum. Cumque ab eis interrogaretur, quam ob causam tam grande extaret fastidium*, vel quis ab Occidente properans tam longum petierit nauigerium: hoc & hoc ab eo quasi insciji relatum auscultant

MARTINI
PAPAE IN-
FRAC-
TVM
ANIMIRO-
BYR.

Martinus
epi-
stola 15.

Exat apud
Concil. Toler.
7. in fine.
PARS LI-
BRORVM
MORALIVM
DIVINITVS
REVELATA.

*fastigium

A tant operæ pretium. Tum illi multis eloquiis consolato, opportunum vbi ipsi libri latebant, ostenderunt loculum.

Igitur sancti illi, quæ esset sanctorum illa caterua eos tam claro cum lumine comitantium, responderunt dicentes, Petrum esse Christi Apostolum, simulque & Paulum inuicem se manu tenentes cum omnibus successoribus Ecclesiæ in illo loco quiescentibus. Porro vbi & ipsi requisiti fuerunt, qui domini essent qui cum eo tam mirabile habebant colloquium: vnus ex illis respondit, se esse Gregorium, cuius & ipse desiderabat cernere librum; & ideò aduenire, ut eius admuneretur tam vastum fastidium, & auctum redderet longissimum desiderium. Tunc interrogatus si tandem in illa sancta multitudine adesset sapiens Augustinus, eo quod ita libros eius, sicut & ipsius sancti Gregorij semper ab ipsis cunabulis amaret legere: satis prouidus hoc solummodo respondisse refertur: Vir ille clarissimus & omnium expectatione gratissimus Augustinus, quem quæris, alius * à nobis cum continet locus. Quod enim non nisi qui in ea basilica sancti sepulti essent, eidem dicantur apparuisse, de Augustino videtur esse responsum alio cum loco detentum: sicque corrigendum, quod habetur, altiori cum loco detentum: alioqui quomodo verum dici potuit Augustinum eminentiori loco in cælo positum, cum ipsi Apostolorum principes & alij complures martyres Pontifices in eadem sepulti ecclesia ea tunc visione apparuerint? Sed pergit auctor: Certè vbi ad eorum pedes cœpit prorueri, vnus ab oculis eius, ostiariis & ipsis territis, simul cum luce euauit vir ille sanctissimus. Vnde & ab eo die à cunctis in eadem Apostolorum sede venerabilis Taio extitit gloriosus, qui antea despiciabatur ut ignauus.] hætenus scriptio, quam recensitam habes in appendice ad septimam Synodum Toletanam.

Sed quinam erant libri illi, quos in Hispania desiderari adeò dolebat CæsarAugustanus Episcopus? ex epistola eiusdem sancti Gregorij ad Leandrum possumus intelligere, vbi hæc leguntur: Quia longo terrarum spatio disunctum te videre nequeo: vnum quod mihi de te dictauit charitas, fecit ut librum regulæ pastoralis, quem in Episcopatus mei exordio scripsi, & libros quos in expositionem beati Iob iam dudum me fecisse cognouisti, sanctitati tuæ cum communi filio Probino presbytero veniente transmitterem. Et tuæ quidem charitati in eo opere tertiæ & quartæ partis codices non transmisi, quia eos solummodo inuenio, quos ex eisdem partibus codices iam monasteriis dedi. hos itaque sanctitas tua studiosè percurrat, &c.] Sic igitur vides caruisse Hispanos prima & secunda parte Moralium: nec mirum haud facillè eos libros à Martino Pontifice inueniri potuisse, qui neque ipsi Gregorio adeò facillè præ manibus essent, ut eos mitteret ad Leandrum, ad quem ipsum integrum inscripsisset opus, nec alias partes eiusdem operis reperiret, nisi eas, quas (ut ait) monasteriis tradidisset.

Corrigendus est Rodericus Tolertanus, dum ait, negligentia Hispanorum deperditam esse illam partem librorum Moralium, pro qua inuenienda suscepit profectionem Romanus Taio CæsarAugustanus Episcopus. Sed in eo nec nobis arridet, dum ait à Concilio secundo Toletano eiusmodi Romam esse decretam legationem: siquidem dictum Concilium contigit celebrari ante biennium, anno nimirum Domini sexcentesimo quadagesimo sexto, quo tempore necdum Taionem puto creatum adhuc fuisse CæsarAugustanum Episcopum, qui vltimo penè loco ut iunior reperitur subscriptus octauo Concilio Tolertano. Sed & illud in historico Ambrosio miratus sum, id dicere accidisse sub Theodoro Romano Pontifice, cum scriptio illa à Garcia viro accuratissimo fidelissimè reddita, sub Martino Papa id accidisse testetur.

De eodem autem Rege Chindasuindo tradunt, cum, vbi rexisset annos sex & menses octo, cessisset regnum filio. Hæc insuper habet de eo Rodericus Tolertanus: Iste à Romano Pontifice obtinuit priuilegium, ut secundum beneplacitum Pontificum Hispanorum primaria dignitas esset Toleti, sicut fuerat ab antiquo; & per multas Synodos cum Episcopis celebratas Ecclesiam erudiuit. Huius tempore ab omni perturbatione Hispania conqueuit, adeò ut nullus in ea infidelis reperiretur, vel qui arma fumeret rebellandi. Libros sanctorum Patrum diligenter fecit perquiri, & instituta beati Isidori firmiter obseruari. Hic perfidum Theodiscum Hispalensem Episcopum Synodali sententia in exilium misit, & dignitatem primariam, quam ab antiquo habuerat, totius approbatione Concilij Tolertanæ Ecclesiæ confirmavit.] hæc ipse.

Eluxit præterea eiuſdem Regis munificentia in monasteriis locupletandis, ut patet ex veteri

altior

Greg. lib. 4.
epi. 46. Ind. 13

Roderic. To-
les. de reb. Hi-
span. li. 2. c. 20

DE CHIN-
DASVINDO
REGE HI-
SPAN.

veteri memoria donationis ab eo factæ monasterio Complutenſi, quod vna cum aliis ſan-
ctus Fructuoſus Abbas his diebus erexit, qui nobilis genere egregia ſanctitate illuſtrauit
Hispanias.

Exrat eiufdem Regis memoria dignum epitaphium ſepulchro Reciuergæ Reginae con-
iugis inſcriptum his verſibus:

*Si dare pro morte gemmas licuiſſet & aurum,
Nulla mihi poterant Regum diſſoluere vitam.
Sed quia ſors vna cuncta mortalia quaſſat,
Nec præmium redimit Reges, nec ſtetus egentes:
Hinc egote, coniux, quia vincere fuita nequiu,
Funere perfunctam Sanctus commendo tuendam:
Vt cum flamma vorax veniet comburere terras,
Catibus ipſorum merito ſociata reſurgas.
Et nunc cara mihi iam Reciuerga valeto:
Quodq; paro feretrum Rex Cindus Suinthus, amato.
Iunge deſteta. Reſtat & dicere ſummam
Qua tenuit vitam, ſimul & connubia noſtra.
Fœdera coniugij ſeptem fere duxit in annis,
Vndecies binis eum cum menſibus octo.]*

Defuncto autem hoc anno (vt dictum eſt) ipſo Regē, in locum eius ſucceſſit Recceſuin-
thus, de quo ſæpe inferius ſermo crit.

IESV CHRISTI ANNVS 650.
MARTINI PAP. ANNVS 2.
CONSTANTIS IMP. ANNVS 9.

QVinquageſimus ſupra ſexcentimum a deſt Domini annus, octava indi-
ctione ſupra menſe Septembri anni ſuperioris: quo ſanctus Martinus Romanus Pontifex,
iubente Conſtante Imperatore hæretico, per Theodorum Calliopam Exarchum abſtra-
ctus tyrannicè à Pontificia ſede, vincus mittitur in Orientem.

Sed antequam ab Vrbe diſceſſum eiufdem ſancti Pontificis narratione proſequamur,
temporis ratio admonet, vt quæ ante ab eo Romæ ſunt geſta, narremus. Habent Acta
ſancti Landolini Cameracenſis Eccleſiæ preſbyteri ordinati à ſancto Authberto eiufdem
Eccleſiæ Epifcopo, ipſum, cum iam tertio profectus eſſet Romam ad limina ſanctorum
Apoſtolorum, ab eodem ſancto Martino Pontifice munus prædicationis ſuſcepſiſſe, acce-
ptumque talentum bene impendiſſe, clariſſeque miraculis, multa que monaſteria erexiſſe,
ſeuente ipſi ſua munificentia Clodoueo Francorum Rege, vt pluribus eadem Acta ſignifi-
cant. Sed & ſanctum Amandum Epifcopum Leodienſem, pariter Romam venientem,
benignè à ſe ſuſceptum idem Pontifex Martinus prædicationi Euangelicæ ad Gentes man-
cipauit, additis ad miniſterium ſociis Landoaldo Archipreſbytero, & Amantio diacono;
qui Apoſtolica auctoritate pollens, fructus vberes ex Gentium conuerſione collegit, vt
S. Bauonis Acta ſignificant. Habentur hæc etiam expreſſa in Actis ſancti Landoaldi
ipſius, qui à ſancto Martino Papa datus eſt illi comes.

Porrò neminem aggredi ad Gentes prædicationem conſueuiſſe, niſi à Romano Ponti-
fice miſſus eſſet: præter exempla plurima, etiam vetus docet monumentum in Actis ſancti
Valentini tabula plumbea expreſſum, inuenta illa iuxta corpus eiufdem ſancti Valentini
Epifcopi Potauionis in Noricis in hunc modum: Venit ab Oceano vir humilis, Valenti-
nus nomine, in Norici vrbe Potauionem (iſa legendum loco Patauij) idque animo apud
illos prædicandi. Sed quia id hominum genus ferum & belluinum nimis erat, exiguum
apud illos animarum fructum capere potuit. Videns autem terræ eius opportunitatem, &
quorundam hominum frugalitatem, regionemq; iam albam ad meſſem, ita intra ſe cogi-
tabat: Non debet concionandi munus quiſque ſibi vſurpare, niſi Apoſtolicæ Auctoritatis
inſiſſione, ſicut ſcriptum eſt: Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? Hæc dicens, adijt
Pontificem Romanum: qui cum honorificè & reuerenter excepit, libenterque eum audi-
uit, & Apoſtolica auctoritate eius ſtadium prædicandi confirmauit.] hæc & alia ibi.

Inſuper ad eundem Pontificem conſtat ex Hibernia acceſſiſſe S. Folianum, vt prædicandi
Genti.

Recis. Ambr.
Moral. hiſtor.
Hiſpan. li. 12.
cap. 28.

Apud Sur. die
15. Iun. 1011. 3.
LANDOLI-
NV. AMAN-
DVS, ET SO-
CII AS. MAR-
TINO APO-
STOLATVM
ACCIPIVNT.

Apud Sur. die
1. Octob. 10. 1.

Apud Sur. die
29. Mart.

A ROM.
PONT. DI-
RECTI PRÆ-
DICATORES
AD GENTES.

Rom. 10.

S. FOLLIA-
NI APO-
STOLAT.

A Gentibus Euangelium ab eo licentia impertiretur: hæc enim in eius Actis ita ſcripta le-
guntur: Huius exemplo, nempe Furſei eius germani, prouocatus Follianus, Romam iuit,
petiturus à Martino Pontifice Epifcopalem benedictionem ad infidelium conuerſionem:
qua accepta, ad Gallias venit, &c.] pergit enim dicere de eius martyrio, de quo ſuo loco
ſermo erit.

Hiſ igitur de rebus S. Martini ante abductionem ab Vrbe, ad quam amplius reuerſus
non fuit, breuiter enarratis, agedū de tyrannica eius à ſede deiectione dicamus. Sed ante-
quam tragica hæc eo quo geſta ſunt ordine enarremus, de temporis certitudine eſt aſſertio
confirmanda. Iſta quidem adeo ſenebria hoc anno facta eſſe, Græcorum Annales ſatis
expreſſè docent, in quibus ex Theophane hæc ſcripta reperiuntur anno vigefimo Heraclij
Imperatoris, vbi agitur de origine atque progreſſu hæreſis Monothelitarum, hiſ verbis:

B Ceterum nono anno Imperij ſui Conſtans nepos Heraclij, Indictione octaua, hiſ agnitis,
furore repletus, ſanctum Martinum & Maximum Conſtantinopolim ductos & cruciatos
apud Cherſonam & alia climata exilio relegauit, multos etiam Heſperiarum Epifcopo-
rum puniuit.] hæc ibi, quæ quidem hoc anno coepta in plures poſteriores ſunt propagata.
Rurſum verò hoc anno eiectionem fuiſſe ab Vrbe ſanctum Martinum, ex iis quæ ipſe ſuis
litteris habet, intelligere ſatis poſſumus: dum enim ſcribit degens Cherſonæ exul de mit-
tendis ab vrbe Roma alimentorum ſubſidiis, hæc habet: Si enim peregrinos illic,
id eſt Romæ, ita reſicit S. Petrus: quid dicemus de nobis, qui proprii ſerui eius ſumus, & ſal-
tem ad momentum miniſtrauimus ei, & in tali exilio & afflictione conſiſtimus? hæc ipſe,
qui cum ad momentum ſe miniſtraſſe Romanæ Eccleſiæ curam fateatur, equidem hoc
anno inde per hæreticos diuulſum eſſe poſſumus intelligere. Hiſ de temporis ratione fir-
C matis, iam rem geſtam ordine proſequamur.

Vbi nouit Conſtans Imperator, longè aliter quàm ſperarat, quod moliebatur pro hæ-
reſis patrocinio eſſe conſecutum effectum, vtpote qui Olympio Exarcho in mandatis de-
derat, editum à ſe de fide edictum, quod Typum nominauit, ab Italia & aliis Occidenta-
lium prouinciarum Epifcopis ſubſcriptione firmari: cum non tantum id minimè præ-
ſtitum ſciſſet, ſed in Concilio Romano, auctore ipſo Pontifice, eſſe damnatum audiuiſſet:
rugientis Leonis inſtar, ira exæſtuans, quonam modo in eum contumeliam acceptam
viciſci poſſet, ipſumque expelleret ab Vrbe & in exilium relegaret, animo agitare coepit.
Fuit illi præſto, qui æquè ſe læſum magnopere à Martino Papa Paulus Epifcopus
Conſtantinopolis conclamaret, quod damnatus ab illo eſſet atque ſede deſiſtus.
Quid ergo agunt, quidue decernunt, vbi eiufmodi inter ſe conſilia agitant toxicata?
D Ne apud Chriſtianos Imperator, id agendo, tyranni & perſecutoris, ſiue hæretici nomen
conſequatur, cauſas effingunt, quibus iuſtè videri poſſet Martinus expulſus. Et quænam
iſta? audi.

Dant crimini, quod mutaret traditam à maioribus fidem: Inſuper ipſum aduerſus Ro-
manum Imperium aliquid molitum cum Sarracenis: Tertio etiam ipſum Martinum ne-
ſcio quid contra Dei genitricis Mariæ cultum eſſe locutum. hæc ſunt tres calumniæ in vi-
rum ſanctiſſimum ab iis qui inhærebant Imperatori excogitatae, prout colligitur ex eiuf-
dem ſanctiſſimi viri epiſtola ad Theodorum. Hiſ concinnatis commentis, miſſus eſt in
Vrbem Theodorus Calliopa Exarchus, qui vi armorum atque potentia militari exturba-
ret Martinum è Lateranenſi palatio, in nauimque coniectum, aſportari faceret in Orien-
tem. Sic igitur qui tyrannidem velare accuſationum tegumento conati ſunt, tyrannidem
ſi quam aliam crudeliſſimam atque apertiſſimam exercent, dum (quod in cauſa cuiuſuis
minimi Epifcopi peragi conſuetum fuit) nulla coacta Synodo, nulla dicta die accuſato, nec
ab accuſatore inſcriptione appoſita, repente tamquàm à latronibus in ſiluis itum eſt contra
tantum Pontificem adhuc ægritudine laborantem. Quomodo autem iſta ſe habuerint,
ex eiufdem Martini Papæ dicta epiſtola ad Theodorum accipe. Rogatus enim ab amico,
rem narrare vt ſe habuerit, iſta reſcripſit:

Martinus Theodoro ſincera affectione dilecto fratri.
Quoniam agnoui (vt potui) ea quæ in ſcriptis à vobis ſignificata ſunt, in paucis verbis
exequar. Cū exirem ab eccleſia, quæ cognominatur Conſtantiniana, in qua exercitus me
cū armis conſtrinxerat, in præſentia Exarchi ac Theodori cubicularij, preſbyteri & clerici
clara voce dixerunt: Anathema habeat, quiſquis dixerit vel crediderit, quia Martinus vſ-
que ad vnum apicem fidem mutauit, aut mutaturus eſt. &, Anathema habeant, qui in
Ortho-

Apud Molan.
in natal. SS.
Belg. die vlt.
O. Octob.

DE TEMPO-
RE EXILII
S. MARTI-
NI.

Martin. epiſt.
17. in fine.

CRIMINA
OBJECTA
MARTINO.

Martin. epiſt.
14.

Martin. epiſt.
14. ex verſione
Anaſtaſij Bi-
bliothecæ

Orthodoxa fide sua vsque ad mortem non permanferint.] Enituit tunc planè Romani cleri A
constantia, pro sui defensione Pontificis, diro anathemate præfentes ferientis aduerfarios.
Sed pergit Martinus:

His auditis Calliopas cœpit rationem reddere, aliam fidem præter quam nos tenemus,
non esse, neque aliam se credere: sed hoc propter eos qui audiebant, non propter fidem
dicebat. Ea scire te volo, dilectissime frater, de fide quam significasti, necnon de falsis
calumniis, quas aduerfus veritatem proponunt: quia opitulantis nobis orationibus
vestris, ac omnium fidelium Christianorum, qui vobiscum sunt, & viuens & moriens salu-
tis nostræ fidem defendam, quemadmodum beatus Paulus Apostolus docet: Mihi viuere
Christus est, & mori lucrum.

* Philip. 1.

CALVM-
NIAE CON-
CITATAE
CONTRA
MARTIN.
PAPAM.
* venientibus

De falsis autem accusationibus, quas nouiter hæretici faciunt, abiicientes veritatem
Christi Dei: qualem omnino poterunt hominibus veritatem loqui, qui Dei veritati resi- B
stunt? Tibi igitur rationem reddo, dilectissime frater, per eum qui iudicaturus est mun-
dum istum per ignem, qui & reddet unicuique secundum opus suum. Ego aliquando ad
Sarracenos nec litteras misi, nec quem dicunt romum, qualiter credere debeant, aut pec-
unias vmquam transmissi, exceptis dumtaxat quibusdam illic viuentibus * seruis Dei
causa eleemosynæ, quibus & modicum quid præbuimus minimè ad Sarracenos trans-
missum.

Porrò de domina nostra gloriosa semper Virgine Maria, quæ Deum & Dominum
nostrum Iesum Christum peperit, quam omnes sancti & Catholici Patres Dei genitricem
appellant, utpote quæ Deum hominem genuit, falsum contra me, immo contra suas
ipsorum animas iniqui viri testificati sunt. Nam quisquis beatam super omnem creaturam
humanam, absq. eo qui genitus est ex ea, venerabilem semper Virginem matrem videlicet C
Domini nostri non honorat atque adorat, anathema sit & in præfenti sæculo, & in futu-
ro. Sed homines occasiones quærentes scandala obijciunt ad scandalizandum multos.
Dominus te incolumem custodiat, amantissime fili.] hætenus epistola Martini de exor-
dio impiæ & sacrilegæ inuasionis per Calliopam Exarchum factæ. Porrò aliam his addi-
tam postea fuisse accusationem, nimirum, quod irregulariter absque lege, contradicentibus
canonibus, sedem subripuisset, ipse testatur.

* Martin. epi-
stola 15.

Quomodo autem è sede auulsus, in nauim coniectus fuit, & in Orientem missus, ac-
cipiemus ex eius epistola * ad Eliterum, quam postea scripsit cum esset Constantinopoli,
quam vna cum aliis ab ipso in exilio Græcè scriptis Anastasius reddidit Latinitati, ut
nunc sunt; quod idem Anastasius testatur in earum præfatione ad Martinum Narnien-
sem Episcopum. Extant ipsæ in nostra bibliotheca inter res gestas eiusdem sancti Pontificis D
relatæ. Porrò hæc cuncta exactè narrantur his verbis:

* Matt. 14.

Nosse voluit beata vestra dilectio, qualiter de sede sancti Petri Apostoli, sicut vnus
passer solitarius ab ædificio, raptus fuerim. Et miror, quia super hoc me inquirere volui-
sti, cum prædixerit Dominus noster de nequam temporibus istis, discipulis suis: Quia in
diebus illis erit tribulatio, qualis non fuit ab origine mundi vsque nunc. Et nisi quia ab-
breuiati sunt dies illi, non posset sustinere omnis caro: sed qui perseuerauerit vsque in fi-
nem, hic saluus erit. Hoc in paucis de Antichristo dicitur: nam & S. Paulus secundum
41. Tim. 4. datam sibi gratiam spiritus pronunciauit dies istos Timotheo discipulo suo, dicens: In
nouissimis diebus discedent homines à fide, & à veritate auditum auertent, se ipsos aman-
tes, auari. Et crede mihi, desideratissime fili, non videndum tempus aliud, nisi hoc mani-
festè, in quo sint initia dolorum, quemadmodum Dominus prædixit aduentum Antichri- E
sti: etenim veritatem dicere necessarium visum est, antequam in toto mundo præualeat
iudicium, & finem cursus accipiat.] ista S. Martinus de Antichristi aduentu haud inani
consideratione differuit.

41. Tim. 4.

Certè quidem hæc esse visa sunt illa tempora, quibus (vt suo loco superiùs vidimus)
sanctus Gregorius Papa prædixerat, adeo ingentia futura esse mala, vt miserrimum
illud sæculum, quo sub gladio Longobardorum & Gothico pariter gemebat Italia, respec-
tu horum felicissimum habendum foret, cum totus Oriens furuo velut obducto pallio,
densa hæresum caligine obscuratus penitus appareret; cum & typum quemdam gesserit
Antichristi, qui haud pridem nouam perfidiam falsis vaticiniis Mahometes in Arabia sta-
tuisset, & armorum potentia tot prouincias nullo fermè negotio per suos postero eiusdem
sectæ homines subiugasset, quibus vires Imperatoris (vt de Leuiathan eodemque figu-
ram

A ram Antichristi gerente dicitur) quasi paleæ existimatæ essent. his adeo magnis si adii- FINEM IN-
cias quæ in expilatione Romanæ Ecclesiæ Patriarchij sub Theodoro Pontifice per impios STARE MVN-
patrara erant (quod numquam hætenus factum fuerat) planè ob hæc adeo funesta finem DI HAUD
instare rerum, aliquis haud temere existimare poterat, cum nec signa illa defuerint famis, LEVITER
pestilentiz, & terræmotus. CREDITVM

Ad cumulum verò malorum ista adice, quæ hoc anno adeo crudelia aduersus ipsum
Ecclesiæ totius Hierarcham sceleratè impieque sunt gesta: vt planè Antichristi regnum im-
minere, postquam & diuina labare viderentur, potuerit iure putari, ac meritò cum Hiere-
mia * fuerit exclamandum: Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini.] Cete-
rùm non Martinus tantum ob tot ingruentia mala, sed veteres etiam Patres, cum dira ali-
qua in Ecclesia persecutio moueretur, filium perditionis adesse, & instare Antichristi
B tempora putauerunt, vt superiùs sæpè vidimus: nec tamen ob id quod non acciderit quod
opinabantur, eos deridendos esse quis calumniosè dixerit; sed eo nomine potissimum com-
mendandos, cum in iis excubitorum solers vigilantia apparuerit, quod tot præcurrentibus
malis, malum illud subsequi, quo bona omnia perderentur, signis haud inanibus credi-
derunt. Sed ad Martini epistolam redeamus, qui pergit:

* Hier. 2.

Hoc mihi expedire arbitratus, quo aliis malis * mihi properantibus, exultem potiùs, * male
quàm sicam. Igitur vt scias qualiter sublatus & ductus sum à Romana vrbe, nil falsum au-
dies. Accidentium omnia præsciui per multum temporis, quæ meditabantur inimici ve-
ritatis. Et separato * me ipso cum omni clero meo, priuatus mansi in ecclesia Saluatoris * superato
nostri Iesu Christi, quæ cognominatur Constantiniana, & stabilita est à beatæ memoriæ
Constantino Imperatore, & est iuxta Episcopium. Illic omnes nos seorsum morabamur
C à die sabbati: quando Calliopas cum Ranennate exercitu & Theodoro cubiculario introi-
uit in ciuitatem. Misi ergo in obuiam ei quosdam ex clero: quibus susceptis in palatio,
æstimauit & me cum eis adesse. Cum autem quæssisset & non inuenisset, dixit primis cleri:
Quia nos eum volumus adorare: sed cras, quod est Dominicæ dies, obuijerimus, & fa-
lurabimus eum; quia hodie non sufficimus.

Porrò Dominico die, dictis Missis in prædicta sancta Dei ecclesia, suspicatus ille tur-
bam multam colligi propter diem, nunciauit hoc: Quia multum fatigati sumus ex iti-
nere, non possumus occurrere hodie; sed cras omnibus modis occurremus, & adora-
bimus sanctitatem vestram.] piaculum enim videbatur, si quis peregrinus Romam ve-
niens, non primum omnium accederet veneraturus Summum Pontificem. Sed addit de
statu suo hæc idem S. Martinus: Ego verò ipse grauiter infirmus eram ab Octobrio men-
D se vsque ad prædictum tempus, id est, vsque ad decimum sextum Kalendas Iulias. Er-
go feria secunda diluculo misit Chartularium suum & quosdam ex obsequio suo, dicens:
Quia arma præparasti, & armatos habes intus, & multitudinem lapidum collegisti: &
hoc necessarium non est, nec aliquid tale fieri permittas. Cumque præfens audissem hæc:
necessarium magis non habui, qualiter hos certos reddere, quàm mittere illos gyratu-
ros per totum Episcopium; & si arma vel lapidem vidissent, ipsi testimonium perhiberent.
Cum autem iissent, & nihil inuenissent, subintuli eis per verba, quod numquam aliter ali-
quando, sed semper per circumplexionem & fallacem accusationem incederent aduersum
nos: cum & in aduentu infamis Olympij vani cuiusdam hominis cum armis me hinc po-
tiùs repellere faterentur.

CALVMNIA
DE ABSCON-
DITIS AR-
MATTIS EVA
CVATVR.

Ego itaque ante altare ecclesiæ lectulum meum habebam, in quo iacebam: & nondum
E transacta media hora, exercitus cum eis veniens in ecclesiam, loricati omnes, tenentes
lanceas & spathas suas, quin & arcus suos paratos vnà cum scutis suis: & facta sunt illic,
quæ nec dicenda sunt. Quemadmodum namque in hiemali tempore, vento valido flante,
folia ex arboribus concussa cadunt, ita percutiebantur armis candelæ sanctæ ecclesiæ, &
remensæ * excutiebantur in pauimentum, & audiebatur sonitus, qui in eadem fiebat ec-
clesia veluti tonitruus quidam horribilis tam ex collisione armorum, quàm ex multitudi-
ne candelaborum ab eis confractorum. * reuulsa

EXCVBIAE
PONTIFI-
CIS IN EC-
CLESIA.

Quibus cum fastu introeuntibus, iussio à Calliopa porrecta est presbyteris & diaconis,
in qua humilitatis meæ abiectio continebatur, quod irregulariter & sine lege Episcopa-
tum subripuissem, & non essem in Apostolica sede dignus institui, sed omnimodis in hanc
regiam vrbe transmitti, subrogato in loco meo Episcopo: quod necdum aliquando fa-
ctum est, & spero quod nec aliquando fiet: quia in absentia Pontificis Archidiaconus, Ar-
chipe-

chipresbyter & Primicerius locum præsentant Pontificis. Dum ergo mouentur, quæ de A fide gesta sunt, iam manifestaui vobis. Quod autem præparati non fuerimus ad repugnandum: melius iudicavi decies mori, quam vnus alicuius sanguinem in terram fundi, quod quidem & sine periculo hoc gestum est in paucis, qui non placuerunt Domino, malis effectis.

Eadem itaque hora dedi me ipsum ad exhibendum Imperatori, & non resistendum. Porro acclamantibus mihi (vt veritatem dicam) quibusdam è clero, ne facerem hoc: nulli eorum accommodaui aures, ne subito fierent homicidæ. sed dixi illis: Sinite mecum venire ex clero qui necessarii mihi sunt, Episcopos videlicet & presbyteros & diaconos, & absolute qui mihi videntur. Respondit Calliopus: Quotquot voluerint venire, cum bono venient: nos cuiquam necessitatem non facimus. Respondi ego: Clerus in potestate mea est. Exclamantes autem quidam ex sacerdotibus, dicebant: Cum B ipso viuimus, & cum ipso morimur. Post hæc coepit dicere per se Calliopus, & qui cum ipso erant: Veni nobiscum ad palatium. Nec hoc facere recusavi, sed exiui cum eis in palatium.

Eadem secunda feria & tertia feria venit ad me omnis clerus, & multi erant qui se parauerant ad nauigandum mecum, qui etiam res suas immiserant in eas quæ vacuabantur * nauiculas, in quibus onera ex littore in naues maiores, vel ex eis ad littus transportantur. Alij quoque nonnulli præparabantur clerici ac laici, qui festinabant venire ad nos. Eadem ergo nocte, quæ illucescit in feria quarta, quæ erat decimotertio Kalendas Iulias, circa horam quasi sextam noctis, tulerunt me de palatio, retrusis omnibus qui mecum erant in palatio, vsque ad res diuersas quæ mihi & hic erant necessariae, & non nisi cum sex puerulis & vno cancellulo duxerunt nos ex Vrbe. Et cum immisissent nos in vnum eorum quæ dicebantur leuamenta, circa horam plus minus quartam diei ad Portum peruenimus. Sed hic velim obserues, ante diem contrigisse Martini egressum ab Vrbe, quæ consuevit celebrari in Ecclesia natalis S. Siluerij Papæ, qui & ipse exul factus, & in exilio moriens, auctus est corona martyrij. Sed pergit: In ea sanè hora, qua egressi sumus ab vrbe Roma, statim, vt erant obseratae portæ, iterum eas obserauerunt, & sic remanserunt in ciuitate aliqui, ne venirent ad nos in Portum, donec illinc nauigassemus. Vnde necessitas nobis effecta est, vt omnium eorum res, quæ in leuamento missæ fuerant, in dicto Portu dimitteremus, & mox eadem die moueremur, & peruenimus Kalendis Iulij Misenum *, in quo erat nauis, id est, carcer. quod scilicet in terram inde descendendi nulla vnumquam daretur facultas. nam subdit:

Non autem Miseni tantum, sed in Terra laboris, & non tantum in Terra laboris, quæ D subdita est magnæ vrbi Romanorum, sed & in pluribus insularum, in quibus nos vel transmisissemus, parata * impediunt; nullam compassionem adeptus sum: excepto dumtaxat in insula Naxia (quoniam ibi annum fecimus) merui lauati duobus vel tribus balneis, & apud urbem mansi in hospitio quodam, & c.] hucusque res gestæ anni huius; reliqua sequenti anno dicemus, temporis præscripta ratione seruata. Delatus ergo sanctissimus Pontifex Martinus in Naxum insulam, ibi annum integrum degere exul iussus est: cum interea (vt eadem epistola docet) ager corpore perseueraret, mentis tamen firmissima valitudine, ne vel latum vnguem cederet impietati. Sed his intextenda putamus quæ eodem argumento ad clerum Romanum scripta sunt eodem tempore Constantinopoli ab vno ex comitibus viri sanctissimi, cum præsertim aliqua digna memoria habeant, quæ desiderantur in dictis eiusdem Pontificis litteris. Redde- E mus earum litterarum eam hic tantum partem, qua anni huius res gestas narrat, sic exordiens:

Afflictiones, mærores, & lacrymas, communemque sine cessatione ac mæstissimam vocem, quæ in dolore ex intimo prolata est cordis, puto autem quia & profertur Domino ab his qui sunt Romæ, adhuc autem & in omni loco dominationis eius degentibus sanctis famulis Dei & fidelibus populis, ex quo facta est persecutio aduersus sanctissimum Patrem nostrum Deo beatissimum & fidelem sacerdotum principem & Apostolicum vniuersalem Papam, ac per hoc aduersus Catholicam Ecclesiam: puto autem hæc hunc eundem mærorem retineri in vobis, & multam sollicitudinem habere vos, scire quomodo exulatus est, & persecutione pulsus à Roma nauigio vsque Byzantium. Hæc in mente habens ego humilis & peccator famulus vester, quædam quidem exterius soli.

* vocabantur

IN PALATIO
VM EX EC-
CLESIA PER
DVCTVS S.
MARTINVS

PROHIBITI
CLERICI
PROFICIS-
CI CVM S.
MARTINO.

* Messenam

* peccata
PROHIBI-
TVS MARTI-
NVN IN TER-
RAM DE-
SCENDERE

* Apud Mar-
tin. epist. 16. ex
uersione Anast.
EPISTVN-
VS EX CO-
MITIBVS S.
MARTINI.

A sollicitudine multa addiscens, plurimorum autem proprie contemplator factus, indignus ministerij beatissimi & pretiosi sacerdotis nostri, iudicavi litteris reminisci & nota facere, claraque constituere vobis benedictis, ac per vos omnibus fidelibus & zelum habentibus cultura diuinæ: quatenus cognoscentes, cum cordis mæstitudine mecum sermonem propheticum * proferatis: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Et plorabo die & nocte contritiones Catholicæ Ecclesiæ, & omnium Christianorum, immo perditionem, propter ea quæ acta sunt in beatum & Deo plenum ducem veritatis & prædicatorem. Verumtamen Deo gloria, qui dedit virtutem & sufficientiam stabilem in tentationibus quæ superuenerunt ei à contrariis virtutibus & viris, in expugnando & viriliter dimicando pro cultu Dei irrefragabiliter, & spe firma vsque ad mortem ponens animam suam, utpote imitatus eum, qui eum constituit athletam, Dominum eius ad informationem pro veritate dimicare.

B Ea quidem quæ Romæ gesta sunt in beatum Martinum spiritualem patrem, sacerdotumque principem, & vos scitis qualibus periculis luctatus est. Videns ergo gladios vibratos & acutos confertos ad inuicem tentos à pluribus militibus paratum habentibus inficere enses & priuare vita beatum Episcopum, & in circuitu altaris astantibus, & in toto templo Catholicæ Ecclesiæ Romæ, quæ cognominatur Constantiniana, in qua sacerdotio fungens recubabat in foribus & grabato ipse beatus æger, & quomodo contritus animis * & artibus constrictus, impulsus, & expulsus, raptus & extractus ex Apostolico throno, in quo Dominus eum constituit Inspectorem loco sui Apostolum, & prædicatorem Orthodoxum veritatis.

C Sed verè ille non fecit animam suam pretiosiores se, sed posuit eam vsque ad mortem, imitatus (sicut dictum est) Dominum suum dicentem: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, quo saluaret vbiq. errantem & perditam plebem ab insurgentibus nostris temporibus hæreticis. Traditur ergo Romæ de Catholica Ecclesia sancti Ioannis à potentibus huius sæculi iis qui hoc erant ministerio digni ministris atque custodibus depositus est ad Portum, & coniectus est in lembum: & nauigantibus (sicuti scitis) euntibusque cum auiditate in insulam quæ vocatur Naxon, non concesserunt beato illi Apostolico viro custodes penitus contingere terram, dolentibus profusis pedibus eius (podagra nempe doloribus affligebatur) cum ipsi per loca conferrent, & ibi quiescerent.

D Hi autem qui per loca erant sacerdotes, & ceteri fideles regionis ipsius, dirigebant munera beato illi causa utilitatis eius, non parua multoties quantitates: quas quidem directas species & quantitates custodes bestiales continuo coram eo diripiebant, impropetiosa & amara plurima congerentes in eum. Eos autem qui munuscula detulissent, iniuriis & verberibus afficientes dimittebant, dicentes ad eos: Quoniam quicumque diligitis illum, inimici estis Reipublicæ. Numquid non ei hoc solum valebat inferre dolorem incomparabilem super infirmitate, quæ eum valde deprimebat? & c.] reliqua enim quæ subdit, cum sequenti potius anno gesta esse noscantur, suo loco reddituri sumus.

E Fuit illud impiorum consilium, vt anno integro sanctus Martinus inter Cyclades de- tentus, illic premeretur arumnis, vt eo modo ipsius constantia frangeretur, daretque tandem victus manus, & assentiretur Imperatori. Sed tantum abest vt sanctus Pontifex flecteretur aduersis, vt magis fieret pro tuenda veritate robustior. De ipsius enim constantia toto Christiano orbe laudibus celebrata sanctus Audoenus Rothomagensis Episcopus, qui hoc eodem tempore egregia claruit sanctitate, hæc habet: Interim dilatione intercedente, inimicus humani generis actius incitatus pulsabat fortiter murum Ecclesiæ per homines perditos, ac turrim valissimam omni oppugnationis genere infestabat Martinum perpetuis afflictionibus, illum Episcopum ad se inlectere cupiens. Sed quamuis impurus spiritus omni nisu pugnaret armatus: attamen resistebat Martinus Christi gratia & virtute repletus: ac veluti si saxo immobili vndarum fluctus illidantur, ita virili animo dicta respuebat hæreticorum garrimentum. sed quæ post hæc secuta esse tradit, sequenti anno æquè dicentur. Rursum idem Audoenus:

Per idem ferè tempus, quo apud urbem Romam hæc gesta sunt, quidam hæreticus pulsus à partibus transmarinis, in Gallias venit: moxque se conferens ad ciuitatem, quæ olim Hedua, nunc autem Augustodunum vocatur, coepit tam cautè quàm fraudulenter sua nefanda dogmata prodere. Quod cum in palatio ad aures Eligij Nouiomensis Episcopi peruenisset, coepit vigilanter (vti semper in eiusmodi rebus sollicitus erat) cum Audocno

AD LVCTVM
VOCAT
CTOR.

* Hier. 9.

S. MARTIN.
IN BASILI-
CA RAPI-
TVR A MI-
LITIBVS.

* armis

* Ioan. 10.
AD PORTVM
DVCTVS
NAVIGAT
IN ORIEN-
TEM.

CVSTODES
OMNE GE-
NVS HV-
MANITA-
TIS VE-
TANT.

COMMEN-
DATA MAR-
TINI PAP.
CONST.

* Audoen. in vi-
115. El. 2ij. c. 34
Snr. 10. 6. die 1
Decemb.

CONCILIUM
AVRELIANEN

doeno & ceteris Catholicis viris tractare, quemadmodum hanc pestem palam omnibus manifestam denegarent: nec desistit Episcopos commonere & optimates, quousque iussu Principis sacerdotale Concilium apud vibem Aurelianensem congregaretur.

HÆRETICVS
VICTVS
ATQVE
DAMNATVS

Vbi eo quem diximus hæretico in mediū deducto, conabantur eum docti quique diuersis modis interpellare; sed nullo poterant genere concludere: tanta quippe dicendi arte obiectis quæstionibus occurrebat, vt vbi maximè pararetur constrictus teneri, ibi ceu anguis lubricus quibusdam foraminibus dilapsus, eorū se frōri opponeret. Cumq̄ nullo modo à quoquam posset concludi aut superari: extitit quidam è nostris pia Dei prouidentia doctissimus Episcopus, nomine Saluius, qui ita ei in omnibus obuiauit, vt ingens ea causa nostris fieret gaudium & expectatio: omnes enim eius versutias & artes, quas ille nunc occultare, nunc etiam dissimulare conabatur, frequenti disputatione palam funditus detexit; sicque aduersus eum omnium Episcoporum sententia prolata, & per singulas ciuitates super eius nomine decretis constitutis, cum ea quæ par erat ignominia & dedecore à finibus Gallia eliminatus est.] hæc Audoenus: eadem planè in ipsius Audoeni rebus gestis narratur: sed quisnam hæreticus iste, vel cuius hæresis fuerit, ignoratur. At reuertamur ad res Orientis.

Exstant apud
Syr. die 24. Aug.
gust. 10. 4. c. 9.S. MAXIMVS
IVBETVR
DYCICON-
STANTIN.

Quod enim ex Theophane superius dictum est, hoc anno nono Imperatoris Constantis, sicut Martini, ita & Maximi Abbatis vincula consignari: consentientia iis valde sunt, quæ in eiusdem Maximi rebus gestis narratur quàm fidelissimè, quæ hic tibi verbatim reddere argumenti dignitas postulat. Porro etsi eodem anno quo sanctus Martinus, Maximus abductus est captiuus ab Vrbe, vbi magna eius Ecclesie vtilitate degerebat: haud tamen vnà cum ipso Pontifice captus & ductus fuit Constantinopolim, sed paulo antè, vt pote quod haud adeò difficile fuerit inuentum solum sanctissimum monachum peregrinum capere & vinculis mancipare. Cum enim Constantinopoli relatum esset ab iis qui erant in Vrbe ministri Imperatoris, Maximum Romæ magnopere ipsi aduersari Imperatori, in eum obloqui & alia his similia hæresis odio facere: datum est in mandatis Exarcho, vt ipsum Maximum vinctum perducere curaret Constantinopolim, quod & nauiter impletum est.

MAXIMVS
ADVERSA
QVAEQVE
SVPERAT.

Sed spectemus gloriosum tanti viri certamen. Senem iam propè octogenarium videbis athletam non aduersus vnum vel alterum, sed omnes Imperatoris satellites immobilem stare, fortem robustumq̄. consistere, nec vel leuiter pede moueri. Fuit planè admiratione dignum atque commiseratione pariter, Angelis etiā veneranda canitie intueri senem, & aduersus eum tum Romæ primū, tum postea Constantinopoli omnem ad expugnandam eius constantiam armari sæuitiam Imperatoria auctoritate nitentē, & nihilominus ipsum victorem de superata perfidia, debellata ferocia, & subiugata potentia hæretici Imperatoris erigere numquam collapsura, sed in æternum permanens trophæa, quibus & nostri illustrentur Annales, in primis verò vniuersa Ecclesia Catholica decoretur. Age igitur historiam quàm sincerissimè scriptam, ab auctore qui ab iis qui eius inhærebant lateri (vt videbis) accepit, hic reddamus; qui post enumeratos commentarios à viro sanctissimo tum aduersus ingruentes Monothelitas elaboratos, tum ad optimam vitæ rationem ineundam conscriptos, pergit sic dicere:

IMPERATORIS
RISCONSILIVM
DE
MAXIMO.

His omniis, ad alia orationem conuertam, ac deinceps generosi viri tolerantiam malorum & ærumnarum exponam. Constantem nepotem Heraclij, cum Imperio potitus esset, nonumque iam annum id administraret, multamque male sentientibus (quod sentiret cum illis) dedisset licentiam, & omnia pestilenti lue implestet: hunc igitur, cum cetera ex sententia procederent, de iis quæ Romæ gererentur, non mediocri incessit cura, cum rescuisset in ea omnes ab ipso dissentire, ipsiusque dogmatis euersores. Cumque non ignoraret quis horum esset auctor (nam sanctus vir omnibus doctrinæ splendore altè relicebat) eum magno studio iubet in regiam deduci, existimans se, cum huius potitus esset, alios quoque omnes in potestate esse habiturum. Cum eo autem ipsius discipulus ductus est Anastasius vnà cum cognomine eius ac eisdem moribus prædico, qui & Ecclesie Romanæ Apocrisarius dicebatur.

Quineriam & diuinum Martinum cum plerisque Occidentis Episcopis in vrbe Byzantina sistit, his (vt credibile est) propter contrariam sententiam offensus. Verum incommoda & calamitates Pontificis Martini, quæque in eum impius ille contumeliosè designauit, innumeris eum contumeliis probrisque aspergens, innocentemque (ô nefarias manus!) supplicio afficiens, tandemque longinquo damnans exilio (Chersona autem exilij

Exilij locus fuit) eius videlicet Episcopis similiter affectis: hæc otium mihi in præsentia non est, vt gesta sunt, exequendi, ad res Maximi properanti. Ac multi quidem fortasse partim dicent, partim iam dixerunt, hominem, opinor, honorificantes, eiusque conuersationem laudibus extollentes: oratio verò nostra institutum suum prosequatur.

Cum igitur facer hic vir manibus hominum cædis audiorum comprehensus esset, ad eumque omnes respicerent: Videamus primū quibus ei dexteræ dent tot occurribus, quodque de eo iudicium faciant hi egregij legislatores. Nam simulatque Byzantium urbem appulit, nauigio eo delatus: veniunt ad eum ab Imperatore homines missi, ex solo vultu multam animi acerbitatem ostēdentes. Qui sanctum virum licenter impudenterque comprehensum, incaleatum ac sine amictu per vias trahentes adduxerunt, sequente discipulo, tantoque facinori ingemiscēte: ac in quodam tenebricoso tecto conluserunt, ne discipuli quidem ei impertito contubernio.

Post aliquot verò dies adducunt iustum in palatium, Senatu vniuerso sedente, ac truculentum aliquid & furens in eum intuente. Ac tum quidē Sacellario, qui dignitate antere, iudicium in eum permittunt, viro ad dicendum prompto, aptoque ad sermones fingendos, & ad veritatem malitiosè interpolandam atque labefactandam omnium maximè accommodato. Is quid malitiæ prætermisit? quid improbum non perpetravit? à quibus minis & contumeliis abstinuit? Non honorabilem reueritus senectam (nam tum erat annos circiter octoginta natus, & paululum ab ea ætate aberat) non efflorescentem in vultu gratiam, non modestos & compositos & sedatos liberalesque & amabiles mores, ceterumque decorum & venerabilem statum: idque cum iniustissimum nullum criminis locum, nihil iuri aut rationi consentaneum, ob ea quæ iustus gesserat, haberet, sed solam peruersitatem suam ac sinistritatem, audaciamque morum & improbitatem ostendens: adeò in tot tantisque rebus inuerecundia sua specimen dedit. Verum tamen is iusti viri sermonum cautæ & prudenti versationi decentibusque responsis contradicendi non habuit locū: sed temere omnia miscere visus est, maleuolus modo esse conuictus & improbitate insignis.

At quæ tum dicta factaque sunt, quasq̄. innocenti calumnias imposuerunt, qui putarunt mendacio se rectoros esse; ipse præclarus religiosi viri discipulus particulatim exponit proprio commentario, ex quo cuius licebit omnia ad verbum percurrere, accuratiusque cognoscere. Verum non alienum à proposito est, pauca ex illis à me commemorari, huicque orationi inferi, ne nullius omnino eorum mentionem fecerimus, cum præsertim non narrando, sed percurrando res gestas simus exposituri.

Vt igitur nefandus Sacellarius in Sancti conspectum venit, statim incepit asperiore sermone eum lacessere, minasque incurrere, iniustum eum & proditorem & Imperatoribus inimicum appellans, omniaque alia turpissima. Vt autem hic sciscitatus est, qua gratia hæc de se diceret, & quānam perpetrasset prodicionem? Tum calumnias ille confingit, quas ab illo solo confingi par erat, testes in aperto mendacio sistens. Et quidem in religiosam virum deblaterabat, magnas eum vrbes prodidisse, Alexandriam inquam, & Aegyptum, & Pentapolim: quas à nostris, inquit, abstraxisti finibus, & Sarracenis iam addidisti: quorum eum maximè domesticum, atque in ipsos beneuolum esse aiebat.

Postquam verò hanc illius prauitatem oratione, cui contradici non posset, Sanctus propulsauit, sycphantiam manifestam nec quicquam aliud esse demonstrans: Quid enim ipsi cum capiendis vibibus, quarum causa potius vtilia cupiebat? Aliam impudens viam inuit, somnia quædam fingens & vnibras & spectra, in iisque & vocum resultantes sonos maiorum ac minorum & Regum appellationes, & Occidentis Imperatori clariorem quàm Orientis vocem resonare: accusatores hic quoque & sycphantas in medium proferens. Quare magis etiam ingemiscens religiosus vir: Gratiarum ago Deo meo, inquit, quod in manus vestras sim traditus, talibusque criminibus petar, vt his inuoluntariis quæ voluntate à me commissa sunt deleantur, atque vt vitæ meæ maculas abstergam. Verum vt paucis ad hæc respondeam, neque ad somnia respicio, neque somniorum coniectorem sum, nec mihi otium est, vt in horum vana specie mentem occupem. Sed quoniam sic me accusare voluistis, vt etiam adduceretis testes, eosque qui non norunt, sed ex iis qui nouerint audierunt, quod illi (vt dicitis) migrarunt è vita: cur non à principio, & superstitibus etiamnum primis, somniorum experebatis rationem ac poenas? Sic enim & ipsi magno negotio molestiaque liberi essetis, ego verò poenas ob confessas certasque res perfoluissem.

At (vt credibile est) nec veritas sic habet, nec qui in me iudicium * fecerunt, eum qui A
ferutatur corda, ante oculos suos proposuerunt. Ne videam enim Domini mei conspe-
ctum, nec Christianus existimer (nihil enim aliud habeo quod imprecer mihi) si confictum
fornium aut vidi, aut eo informatus sum, aut aliis narraui.

Postea tertium ei inferunt crimen, vt secundum redargui viderunt: quod nec in ora-
tione ponendum esse putavi, propterea quod præterquam quod non est credibile, puerile
eriam sit & ridiculum. Nec verò quarto crimine egregij abstinere Iudices: Quemdam
Gregorium adducunt, qui affirmaret, dixisse Romæ Sancti discipulum, Nefas esse, nec
rationi consentaneum Regem sacerdotem appellari: quippe qui à magistro, *Maximo sci-*
licet, Anastasius hæc didicisset. At tamen sacro viro ne defensio quidem in hoc defuit. Qui
ipsi Gregorio in faciem restitit, & ostendit, alia tum esse dicta, alia nunc obiici. Nam
cum ille, inquit, Romam venisset, de vnitare habuit sermonem, *voluntatis scilicet*, vt B
Typum nos reciperemus, quo illud dogma in multorum ore positum sanciebatur & pro-
mulgabatur. Ad illa videlicet nos respondimus atque occurrimus, cum ea considerare-
mus quæ nobis profutura essent, quæque vtilia arbitrabamur. Quamobrem nec mea esse
scio, quæ nunc proferuntur, neque discipuli, qui vocatur in crimen, quicum numquam
huiusmodi (ac Deus testis est) sermonem contuli. Verumtamen hoc solum mihi conscius
sum dixisse, non discipulo, sed huic ipsi Gregorio (quod ne ipse quidem penitus negauit,
nisi se ipsum quoque planè neget) definire de dogmatibus, & quærere, sacerdotum
magis esse, quàm Regum: quoniam his concessum est & vngere, & manus imponere, &
panem cælestem offerre, & altari assistere, & quæcumque alia agere quæ diuiniora sunt,
sacramentaque sublimiora habent. Hæc elocutus sum, & nunc loquor. Ob hæc me qui-
uis vel absoluat, vel damnet: neque enim iniuria homo ab homine affici potest, quam C
uis omnium grauissima patiatur.

Tunc cum non haberent quid facerent qui mendacium spem suam ponunt: iustum
educunt, eiusque introducunt discipulum Anastasium, quem verbis ac minis pertere fa-
ciunt, vt cogere de magistro aliquid indicare, vim afferentes, vt diceret, eum dolorem
dedisse Pyrrho, *cruciamentis illum torfisse scilicet*, cum vna sermonem haberent in dicta
superius disputatione. Falsiloqui haud scio cur ista molirentur. Cum verò Anastasius
secus locutus esset atque expectabant, Sanctum virum non solum nihil ei doloris attulisse,
sed etiam omnem exhibuisse honorem: pugnis eum & colophis in caput & genas fe-
rientes, eoque modo veritatem opprimentes, in custodiam rursus includi iubent.

Sanctum igitur ad se iterum accersunt vt antea non contenti, aliamque tentionem
inuincibili adhibent. Hæc erat: Origenis eum dogmata sequi, & cum illo in omnibus sen- D
tire. Vt verò confessum imbecillum & ad diluendum facile id crimen dissoluit, asseuerans
eum à Deo seiunctum esse & à Christianorum partibus, qui assentiretur Origeni, deli-
rasque eius rationes acciperet: De Pyrrho rursus, iisque quæ tum essent dicta interrogant,
personam potius induentes benignitatis, quàm hanc scientes, aut in corde ponentes, ac
deinde quomodo se à Patriarchæ communionem abrupisset. Postea verò cum alias interim
percontationes & interrogationes prætendissent; ac affirmassent, eum qui ab ipsis offer-
retur, Typum magni faciendum esse, ac in honore habendum, quem ipse execraretur &
exhonoraret: ac demum cum ea quæ ipsis viderentur effugi non posse, nec facile dilui,
proposuissent, nec minis in eum, contumeliisque abstinuissent: tandem viderunt se in om-
nibus vinci, propriisque (vt aiunt) capi pennis: ac dimisso confessu, Imperatorem prope-
re adierunt, hominis constantiam nunciantes: Maximusque, inquit, in sermonibus est E
inuictus, nec ei quisquam persuadere potest, vt nostris assentiatur, tametsi conetur quis
supplicio eum afficere.

Aliquanto post alij ad eum veniunt, cum iam custodiretur, existimantes forsitan, si
crebro oppugnarent, ac verbis terrorem incuterent, se eo molliore vsuros: Qui venerunt
autem, dicebant, se à Patriarcha missos, qui & Sancto hæc statim prætendunt: Cu-
ius, inquit, es Ecclesiæ (ipsis enim illorum verbis utar) Byzantij, Romæ, Antio-
chiæ, Alexandriæ, Hierosolymorum? Ecce omnes, subditæque iis prouinciæ coniunctæ
sunt. Si igitur & ipse Catholicæ es Ecclesiæ, coniunge te nobiscum; ne vitæ peregrinam
viam innouans, quæ non expectas, patiaris. Ad quos beatus vir opportunè & sapienter
responder: Dominus cum Catholicam Ecclesiam rectam & salutarem fidei confessio-
nem esse dixit, idcirco Petrum, qui bene confessus erat, beatum dixit; super quem talem
se ædifi-

NON ESSE
REGVM DE
DOGMATI-
BVS DEFI-
NIRE.

ANASTASI-
VS DISCI-
PVLVS IN-
DVCITVR
CONTRA
MAX.

RVRSVM
QVÆSTIO
DE MAXI-
MO.

CATHOLI-
CA QVÆ
DICENDA
ECCLESIA.

A se ædificaturum Ecclesiam, vniuersorum Dominus pronunciauit. Verumtamen confes-
sionem volo addiscere, super qua vniuersa Ecclesiarum facta est coniunctio; nec alicnor
ipse, si id bene factum est.

Ad quem hæc, qui missi erant: Quamuis iussi non simus de hoc dicere, dicemus tamen,
vt nullam omnino excusationem habeas. Duas dicimus operationes propter differentiam,
& vnam propter vnitionem. At ille inquit: Duas propter vnitionem vnam dicitis factas
esse, ac præter eas aliam? Non, dicunt, sed duas vnam propter vnitionem. Liberati su-
mus, inquit, omni negotio, qui nobis ipsis fidem insubstantem ac Deum sine existentia
finxerimus. Nam si in vnam confundimus duas propter adunationem, ac rursus in duas
diuidimus vnam propter differentiam; nec vnitas erit, nec dualitas operationum, quæ in-
uicem se tollunt, ac faciant operationis experts id cui inhaerent, & omnino non existens,
B nullum habens ex natura motum, qui auferri non possit, quique nullo conuersionis modo
alteretur ac mutetur. Omni igitur essentia priuatum erit, secundam Patres, non habens
operationem essentialiter, quæ ipsius character sit. Hoc igitur dicere non possum, nec
hoc edoctus sum à sanctis Patribus confiteri. Quod igitur vobis videtur, qui potestatem
habetis, facite.

Illi cum non haberent quid ad hæc contradicerent: quod placitum erat iis qui rerum
potiebantur, ei inferunt, dicentes, illis videri, hunc qui non obtemperaret, anathemati
subiici, ac mortem ei definitam irrogari. At hic leniter sic atque humiliter: Quod Deo,
inquit, de me definitum est, nunc finem accipiat, ei gloriam afferens ante omne sæculum
præcognitam. Verum tum quidem, quæ prolata erant, differunt. Consilium autem vna
habentes Imperator & Patriarcha (quemadmodum Pilatus & Iudæi super meo Iesu iustum
C damnant exilio, in quodam oppidulum, cui Bizya, non est erat, statim abducentes, simul
que discipulum Anastasium in quemdam locum valde malum, Romanorumque Imperij
vltimum, solum deportantes. Perba, alias Perberis, ille locus lingua barbarorum nuncu-
pabatur. Idemque fecerunt eius cognomine Romæ Apocrifario, qui Mesembriam relega-
tus est. Est Mesembria in Thracia ciuitas, de qua Theophanes, Zonaras, & alij in Leo-
ne, hæcenus de relegatione sanctorum confessorum Maximi ac sociorum. Sed compa-
ratione acerbiorum quæ hæc subsecuta sunt, Iudam hæc iure posset quisque vocare:
quænam autem ista fuerint, suo loco dicturi sumus.

Ad sex namque annorum spatia contigit Maximum vna cum sociis istiusmodi pro con-
fessione Catholicæ fidei deliciis frui. Quidni delicias dixerim mesam illam, quam Sapien-
ti præparauit, pro cuius defensione certamen tantum susceperint confessores? Est planè,
D est manna absconditum, quod vincenti eadem exhibetur in mensa; quod quàm suauis sit,
nemo scit, nisi qui accipit. Sed exhibitio iam eiusmodi Maximi ac sociorum certamine,
quod maius in eodem impietatis theatro spectaculum representatur, attentè spectemus:
quodnam verò istud fuerit, sequens annus aperiet.

IESV CHRISTI MARTINI PAP. CONSTANTIS IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
651. 3. 10.

Sequitur annus Domini sexcetesimus quinquagesimus primus, nona Indictione, idemque
Sillustris confessione sanctissimi Papæ Martini. Si enim putarunt veteres noui Consula-
E tibus annos signari & illustrari pariter purpura Consulam: quanto magis clarior dicendus
Christianis erit hic annus Summi Pontificis tot insignitus victricibus palmis, cum eum
adeo honorat iterata sepe confessio, & crebrius contumeliæ repetitæ exornant, catenæ de-
corant, nobilitatque durum exilium, per quod demum & martyrium consummatum illu-
strat. Interim suo sæuit impietas arbitratu, grassatur iniquitas exors legis, furit crudelitas
absque timore, & solutis habentis, Imperatoris calcariibus agitata hæresis debaccharur: sed
omnia ista machinamenta diaboli, fluctusque omnes furentiū hæreticorum, qui non ipsum
Rom. Pontificem tantum, sed vniuersam Catholicam Ecclesiam suo impetu posse obruere
videbantur, illi petra resiliunt, atque in spumam gracilem dissoluuntur, suo stridore te-
stantes, oportere tandem cedere mendaciam veritati, vitia à virtutibus superari, atque
procacem hæresim succumbere Catholicæ fidei, & ipsi semper esse subiectam. Erat planè
Martinus, siue summa potentia veritatis, siue suarum virtutum merito, siue robore fidei
Ortho-

DE DVABVS
OPERATIO-
NIBVS DIS-
PVATIO.

S. MAXIMVS
ET DVO A-
NASTASII
IN EXILIVM
MISSI.

Prout. 9.
Apo. 2.

S. MARTINI
PAPÆ CER-
TAMEN.

Orthodoxa, & prærogatiua Apostolicæ sedis Petri, petra durissima, quam magno suo ipsorum damno impij vt lædant, dum feriunt, feriuntur. Sed iam rerum gestarum feriem ex epistolarum fontibus pura claraque veritate fluentibus in medium deducentes aggrediamur.

Martinus Pontifex igitur, vbi in Naxo insula in ærumnis iam annum egisset, nec acerbitatibus læuientium hæreticorum flecti vllatenus valuisset, immo vegetior animo & constantia firmior factus esset, ad grauiora subeunda supplicia Constantinopolim ducitur. Ita planè frequentiore amplioreque locum voluit tãti certaminis præparari Diuinitas, atque deligi ciuitatem regiam in theatrum, quo tanti athletæ victoria orbi innotescere posset. Quæ autem idem ibi sit passus, ex litteris vnus ex illis, qui ei peregrinationis comites adhæserunt, hæc accipe:

Exinde ergo præmittentes nuncium quemdam custodes qui retinebant eum, nunciauerunt in Byzantium aduentum & actiones eius, proferentes aduersus eum plurima mala, hæreticum & rebellem Domino, Deique aduersarium proclamantes, & subuertentem vniuersam terram Romanorum. Quibus parcerent malis in virum sanctum, qui eum istiusmodi calumniis impetebant? vt planè, secundum Euangelicum illud, obsequium se Deo præstare putarent, & quo religiosiores quique videri vellent, eo crudeliores in ipsum insurgerent, & percussionebus lacerarent. Sed quæ sit passus Byzantij, audiamus.

Cumque tandem, inquit, peruenisset Byzantium beatus ille decimo septimo die mensis Nouembris, in portu iuxta Euphemiam, iuxta Arcadium nos reliquerunt à mane ministris vsque ad horam decimam recubantes in grabato nauis. Eratque (sicut dictum est) spectaculum omnibus Angelis & hominibus. Accedebant enim varij homines, quos propter ferales mores lupaces dixerim: & subrogati (vt conicio) talia contra sanctum Papam agebant, qualia Christianis dici non oportet. Morantibus nobis in littore, eram incedens dolore plenus & amaritudine, eo quod viderem talem sanctum virum ita deiectum, non solum autem, sed & talia eloquia à quibusdam Ethnicis prolata contra eum: nihil aliud quærebant, nisi vt auferretur anima eius. Dehinc circa Solis occasum venit quidam scriba, nomine Sagoleua, cum multis excubitoribus, auferentes de lembo, posuerunt in gestatorio, duxeruntque in custodiam Excubitorij, quæ cognominatur Prandiarea, & fecit eum includi sub multa custodia, præcipiens Excubitoribus, vt nullus penitus sciret ciuitatis, quia est in eodem Excubitu. Dum autem eodem detineretur S. Martinus carcere, eam quam anno superiori diximus scripsit epistolam ad Eliterum, qua cuncta quæ ab exordio persecutionis passus esset enarrat, & recensitis iis quæ ad superiorem annum pertinebant, reliqua pauca quæ præsentis anno vsque in hanc diem est passus, sic refert:

Et ecce quadraginta septem dies sunt hodie, ex quo non merui calida nec frigida aqua rigare me, & effluxi & refrigui totus: quoniam ventris fluor & in naui & in terra vsque ad præsentem horam mihi requiem non dedit; & in ipsa quoque necessitate mea, hora quæ conuulsaturus sum, totus conquassatus corpore, ea quæ necessaria sunt percipere ad confortandum naturam non habeo: tædet me sumere, cum id habeam penitus in fastidium. Sed credo in virtute Dei, qui omnia conspicit, quia cum de præsentis vita subductus fuero, exquirentur de his omnibus qui me persequuntur, vt sublatus sim; vt saltem sic ad penitentiam ducti, ab iniquitate sua conuertantur. *Subscriptio.* Incolumem te custodiat Christus Deus, fili dulcissime. hæc sanctus Martinus, cum (vt dictum est) in ea custodia asseruaretur. de quo ista comes itineris scribere pergit:

Mansit ergo idem sanctus Apostolicus clausus & sine participatione penitus sermonis alicuius nonagintatres dies. In ipsa verò nonagesimatertia die, quæ est Parasceue, manentulerunt eum de custodia constituendum in cella Sacellarij, iubentes pridie conuenire omnem Senatam: quod & factum est. Iusserunt autem eum introducendum, & introduxerunt in portatoria sella. Erat enim penitus æger, præcipue autem in illis diebus præ nauigatione & afflictione custodiæ per tot dies effectæ. intendens autem in eum primus qui præsidebat Sacellarij cum reliquis principibus à longè, iussit eum surgere à ferculo, & astare. Dicentibus quibusdam ministrorum, non valere eum stare: turbatus præ ira Sacellarij, exclamauit. Tunc autem & quidam de custodia surgere eum & astare censuræ subnixum hinc inde iusserunt. quod & factum est.

Sacellarij inquit ad eum: Dic miser, quid tibi mali intulit Imperator? tulit tibi aliquid? oppressit te vi? Ille autem tacebat. Tunc ait ad eum Sacellarij imperatiua

voce:

voce: Ecce nunc ingredientur accusatores tui. Et continuo cum sermone introducti multi accusatores contra eum: omnes autem erant mendacij filij, & discipuli eorum, qui Dominum nostrum Iesum Christum negauerunt. Contradicebant verò sancto viro, quemadmodum præmoniti fuerant: erant enim voces eorum præmeditatae. In quibus quidam eorum paulo antè interrogati, vt testimonium perhiberent, tentabant dicere veritatem, sicut mos est: & continuo turbati qui prætendebant certamen, incipiebant validis minis increpare eos, donec suaderent eos proferre quæ erant conuenientia in mortem beati & iusti viri. Contemplatus ergo sanctus Papa Martinus introeuntes testificari, subridens dixit: Isti sunt testes, sicut habet ordo? Erant enim primi ingredientes nomine quidam milites, lupaces autem & bestiales sententia, & quidam eorum qui erant Olympij, cum quibus erat & Andreas, qui fuerat Notarius: erant enim intra accusatores infelices. Imerites & Erinus & reliqui numero quasi viginti priores milites, & reliqui accusatores. Iurabant autem ad sancta Euangelia & testificabantur. Primicerius sanè omnium accusantium erat Dorotheus Patricius Siciliæ, qui adiurans dixit: Quoniam quinquaginta capita si haberet Martinus, non oporteret eum viuere, eo quod solus subuertit & perdidit vniuersam Occidentem & deleuit, & re vera vnus consilij fuit cum Olympio & inimicus, homicida Imperatoris, & Romanæ vrbis civitatis.

Videns ergo iustus vir introeuntes eos & iurantes sine parcitate testificatores, compassus perditioni animarum eorum, ait ad eos qui præsidebant principes: Obsecro vos per Dominum, nolite præparare illos iurare, sed absque iuramento dicant quæcumque volunt, vosque facite quæcumque vultis. Et quid opus est etiam iurando perdere illorum animas? Ingresso equidem vno, & testimonium dicente, quoniam coniurationes fecit cum Olympio, & milites præparauit vt iurarent: Interrogatus Deo pretiosus vir, si hæc ita se haberent, ille: Si vultis audire veritatem, dico vobis sequentia. Et cœpit dicere: Quando factus est Typus, & directus Romam ab Imperatore. Et hoc tantum dicente beato illo, aliud non concessum est loqui. sed continuo ante omnes incipiens cum clamore Troilus, inquit: Non inferas nobis hic de fide: de duello nunc scrutaris, quoniam & Romani & nos Christiani sumus & Orthodoxi. Et respondit iisdem vir iustus: Vtinam: verumtamen inuenieris me in illa die tremendi iudicij examinis testem etiam in hoc.

Deinde inter accusantes testes ait ad eum Troilus Præfectus: Qualis es tu homo, quoniam cernens & audiens talia contra Imperatorem nitentem effodiendum Olympium, indignum videlicet sepultura, non prohibuisti eum, sed contra consensisti ei? Ad quem dixit ipse Apostolicus Papa: Dic Domine Troile: Quando (sicut scitis etiam vos, & nos audiuimus) Georgius à magistratibus qui erant ex monachis, ingressus est tunc in Urbem à castris, & talia verba locutus est, fecitque restales: vbi eras, aut qui erant tecum, quod non restitistis, sed contra concionatus est vobis, & quos voluit palatio exulauit & prohibuit? Iterumque cum Valentinus cum præcepto Imperatoris indutus est purpura & confedit ei: quo ieratis vos? non eratis illic? Cur ergo non prohibuistis eum, dicentes: Ne attingas res non opportunas tibi? Nonne omnes contra conuenistis ei? Quomodo habebam ego tali viro aduersus stare, habenti præcipue brachium vniuersæ militiæ Italiæ? An potius ego illum feci Exarchum? Verumtamen denuo obsecro vos per Dominum: quodcumque vultis & definitis fieri in me, citius explete. Nouit enim Dominus: Maxima mihi dona tribuitis, quacumque me clade iugulaueritis.

Perconatus eum quidam de ministrantibus, Sagoleuæ videlicet Sacellarij: Sunt foris etiam aliqui, qui debeant testificari? Respondit scriba: Sunt, domine, plurimi alij. Deficientes autem hi qui præsidebant, sancto & venerabili astante viro in conspectu eorum, & potissimum cum Spiritu sancto eum confirmante, dixerunt, sufficere testes. Erat quippe interpret eorum quæ à Sancto dicebantur verborum innocentius Consul filius Thomæ, qui erat ab Africa; & cum interpretaretur ea quæ à beato viro dicebantur, non ferebant. Videns Iudex ignita iacula sancti Spiritus à Deo honorabili viro contra eos prolata, ait ad Innocentium cum furore: Cur nobis interpretaris quæ dicit? Noli dicere quæ dicit. Surgens ergo continuo Sacellarij cum plurimis qui confederant ei, ingressus est nunciare Imperatori quæque ipse voluit.

Eduxerunt autem sanctum Apostolicum virum de loco iudicij, magis autem ex aula Caiphæ, in gestatorio sedili sedentem, & statuerunt eum in medio atrij, quod erat ante cellam Sacellarij & Imperialis stabuli, quo consueuerat omnis populus conuenire, & expecta-

S. MARTINI
NVS DVCI-
TVR CON-
STANTI-
NOPOLIM.*Extant inter
epist. S. Martin.
epist. 16 ex ver-
sione Anastasij
Bibliograph.*Excubitorij
S. MARTINI
NVS IN CV-
STODIA AS-
SERVATVR.
*Martin. epi-
stola 15.QVAE S.
MARTINVS
PASSVS IN
CVSTODIA.SISTITVR
CORAM IV-
DICIBVS S.
MARTINVS.TESTES
PRODVCTI
CONTRA
S. MARTI-
NVM.MARTINVS
CONATVR
PROHIBERE
PERIV-
RANTES A
IVRAMEN-
TO.IN ACCU-
SATORVS
REIICIT
CRIMEN S.
MARTINVS.*Consularis
INTERPRES
COHIBETVR.

INSTITVT
PVBLICO
IUDICIO S.
MARTINVS.

expectare Sacellarij ingressum. Circumdede-
runt eum excubitores, atque sit omnibus spe-
culum formidabile turbis. Post paululum ergo iusserunt eum inferri in Solarium dispo-
sitionis, vt essent ibi haecenus, quousque prospiceret Imperator per cancellos triclinij sui,
iussurus fieri, quæ erant facturi. Erat itaque multitudo populorum vsque ad Hippodro-
mum conuenientium illic. Statuerunt ergo reuerendissimum virum in medio Solarij dis-
positionis in præsentia totius Senatus subnixum hinc & inde.

Facta est ergo constipatio subito non minima: & exiens ab Imperatore Sacellarius, aper-
ris ianuis triclinij, vt videret vniuersum populum, veniensque ad sanctissimum venerabi-
lem virum Marrinum Apostolicum, dixit ad eum: Vide quomodo Dominus te adduxit
& tradidit in manus nostras. Tu nitebaris contra Imperatorem? Quid tibi spe erat? Ecce
dereliquisti Dominum; dereliquit te Dominus. Et continuo exclamans Sacellarius,
quemdam astantium excubitorum consortem præcepit sine mora auferre psachmon
summi & Apostolici atque præcipui pastoris omnium Christianorum, qui Orthodoxam
sanctorum Patrum & Synodorum confessionem, hoc est, fidem confirmavit, & noui er-
roris exortos auctores, nouos videlicet hæreticos cum impiis dogmatibus eorum canonicè
& synodicè anathematizauit. Cum ergo incidisset psachmon beati viri excubitor & corri-
giam compagiorum eius; statim tradidit eum Sacellarius Præfecto vrbis, dicens: Tolle
eum, domine Præfecte, & continuo membratim incide illum.]

Quod ad psachmon spectat, deprauata ita legi putamus: per quam vocem nihil est vt
indumentum aliquod possit intelligi: siquidem Pontificia stola, quæ pallium dicitur &
ceteris omnibus superponitur indumentis, postea sublata fuit. Nec est vt conici possit
psachmon, quasi perisagmum, sarcinam viatoriam fuisse, corrigiæ (vt textus habet) comp-
pagibus nexam: siquidem non sit verisimile ei relictam, cum è nauis est ductus in carcerem,
& è carcere ad iudicium. Vnde ista coniunctio psachmi atque corrigiæ opinari suadet,
fuisse cingulo iunctam compagibus peram, quæ Græcè dicitur σαγλις, quam ad libellos
oblatos recondendos potissimum gestare Pontifices solent. Quæ autem secuta sint post
ignominiosam corrigiæ solutionem & concisionem, auctor ita profequitur:

Cum his autem omnibus iussit astantibus, anathematizare eum: quod & fecerunt.
Non responderunt autem huiusmodi voci viginti virorum animæ: sed omnes qui eum vi-
debant, & sciebant quia est Dominus in cælo inspector eorum quæ fiebant, demisso vultu
cum multa mæstitudine recedebant turbati. Suscipientes ergo eum carnifices, exuerunt
eum pallio sacerdotalis stolæ, & scindentes alas tunicæ quæ erat interior, à summo vsque
deorsum, circumposuerunt ferrea vincula in sanctam eius ceruicem & per omne corpus,
trahentes eum vi: non concesserunt ei alicubi residere & animam refocillare, sed à palatio
duxerunt eum, publicantes & dehonestantes per medium ciuitatis ad prætorium, & gla-
dius coram eo, *ferebatur scilicet.*

Erat autem ei dolor magnus: oppido enim fessus erat & infirmus præ tantis incom-
modis, futurus relinquere animam à pressura passionum & tenuitate corporis. Attamen
gaudens spe confortabatur in Domino; & quo magis afflictione & vi trahebatur, eo
sereno obtutu, ductus cum multa constantia animæ iustus, cum vno solummodo indu-
mento à summo discisso in duas partes & sine ciuctorio sequebatur vir tantus fide & gra-
tia Domini cinctus. Heu, prohi dolor! cerneret vnum Deo plenum, tanto opprobrio
subiectum, vt interiora eius quodammodo nuda panderentur. Multifariè quidem conti-
nuo populorum conspectus, videntes quæ fiebant, gemebant (vt veritatem dicam) &
lacrymabantur: pauci autem ministrorum Satanae gaudebant & subsannabant, & capita
transcutes (sicut scriptum est) mouebant, dicentes: Vbi est Dominus eius, & vbi fides
eius, & vbi doctrina ipsius?

Qui cum venisset in prætorium dehonestatus & à carnificibus inculcatus, coniece-
runt eum in ima carcerum cum homicidis. Et quasi post vnam horam tulerunt eum in-
de, & transposuerunt in ea quæ dicitur, Diomedis custodia, in prætorio Præfecti.
Tanta autem instantia & vi trahebant eum vinculis nexum, vt dilaniarentur crura & po-
plites eius, & sanguis efflueret per ascensum scilicet eiusdem custodiæ: sunt enim scopulosi
& asperi valde ac penitus in altum porrecti gradus. Erat autem ipse beatus præsentis
vitæ fini proximus, iam in carcere supplicis anima deficiente ante gladium, cum non
valeret conscendere cum se trahentibus. Introducentes ergo eum quomodocumque in
custodiam, decidentem sapius ac surgentem, posuerunt eum in scamno indutum ferro &
catenis.

EXVITVS
MARTINVS
PONTIFI-
CALIBVS
INSIGNI-
BVS.

EXPOSITVS
OPPROBRI-
O VRBIS
CONST.
MARTINVS.

• Matt. 27.

R-V-R-S-V-M
RETRV-DI-
TVR IN
CARCEREM
S. MARTI-
NVS.

A catenis. Tunc enim quando traditus est à Caipha Pilato vt crucifigeretur, hoc est, Præ-
fecto: continuo exuerunt eum carnifices, grauitè enim algoribus * vexabatur; erat enim
intolerabilis hiems: imposueruntque ei grauissima ferri pondera, & nullus aderat ei homi-
num eius proprius, excepto vno solummodo clerico adolescente, qui cum mansisset in
custodia, & superstans lamentabatur magistrum, sicuti Petrus Dominum. Erat autem con-
iunctus magister custodiæ eidem beato: quoniam sic erat mos, vt futurus pati per gla-
dium, coniungeretur magistro custodiæ illa nocte.

Erant ergo duæ mulieres, genitrix & nata, prænominatæ custodiæ clauis tenentes:
quæque aspicientes imporrabilem dolorem sancti illius, qui inter tot poenarum genera al-
gore quatiebatur dirissimo, motæ compassionibus, quærebant aliquam exhibere miseri-
cordiam ei, & contegere eum, sed non audebant propter coniunctum & custodientem
carnificem. Putabant enim actutum venturam censuram, vt trucidaretur. Post quasdam
verò horas quidam ex ordine militari vocabant ab imo magistrum vigiliæ carceralis. Dis-
cedente eo, vna mulierum ergastulorum illorum pietatis viscere ducta accedens, ample-
ctensque bellatorem Christi & Apostolicum Papam, portansque reclinauit eum in proprio
toro suo, contegens vtiliter & inuoluens: mansit autem vsque ad vesperam sine voce.
Vespere autem facto, misit ad eum Gregorius Præfectus eunuchus ex cubiculariis Maior-
rem domus suæ cum paucis cibaribus, qui refecit eum, dicens: In tribulationibus confidimus
in Dominum, non morieris. In quo magis aggrauatus ille beatus ingemuit. Abstulerunt
autem ferrea vincula continuo ab eo.

Sequenti autem die adiens Imperator in Patriarchium visendi gratia Paulum Patriar-
cham (proximus enim erat morti) narrauit ei quæ consummata erant in sanctissimum
virum. Ingemiscens verò Paulus, conuersus ad parietem dixit: Hei mihi, & hoc ad abun-
dantiam iudiciorum meorum actum est. Percontatus ergo ab Imperatore quid hoc esset,
respondit: Numquidnam, domine, non est miserabile, talia pati Pontificem? Tunc at-
tentius adiurauit Imperatorem, sufficere ei in his quæ passus est, nihilque amplius sustine-
re. Vnde audiens beatus ille Apostolicus vir quod non suscepit quod expectabat (*nempe
per gladium consummare martyrium*) non gratum habuit tale promissum, sed penitus
mæstus effectus est: festinabat enim explere bonum certamen, & abire ad Deum, quem
desiderabat.

Interea defuncto Paulo, Pyrrho residere nitente, atque quibusdam Ecclesiæ contradi-
centibus & prohibentibus, libellumque eius publicantibus in palatio, aientibusque quo-
niam à beatissimo Paulo anathematizatus est: Pyrrhus reprobarus est sacerdotio propter
libellum quem fecerat Romæ.

Et multa commotione facta, post dies octo, defuncto Paulo, dirigitur ab Imperatore
ad Diomedis custodiam ad magnanimum Papam Demosthenes rescriptor & collaborator
Sacellarij & Libeltitius cum eo. Intranses verò dixerunt ad eum: Dominator noster exi-
mius Imperator misit nos ad te, dicēs: Ecce in quanta gloria primus consistens, in qualem
ordinem te ipsum duxisti. Nemo tibi fecit hoc, sed tu ipse tibi metipsum. Ipse autem nihil re-
spondit, nisi solum hoc: Gloria & gratiarum actio per omnia soli immortalis Regi. Dicit ad
eum Demosthenes rescriptor: Dic nobis ea quæ de Pyrrho hic & Romæ subsequenter gesta
sunt: pro qua causa abiit Romam, iussus, an proprio proposito? Respondens sanctus Papa
dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: Libellum illum quomodo fecit? compellente
aliquo? Respondet sanctus vir: Nemine, sed propria propositione.

Demosthenes inquit: Veniente Pyrrho Romam, quomodo eum suscepit sanctus vir
Theodorus prædecessor tuus Papa? vti Episcopum? Respondit æquanimis Papa: Vti
Episcopum. & quomodo non, si priusquam veniret Pyrrhus Romam, manifestè scripsit
beatus Theodorus ad Paulum, vt pote ad eum, qui supplantationem fecit, & alterius thro-
num inuasit? Deinde eodem Pyrrho veniente Romam sponte sua ad vestigia beati Pe-
tri, quomodo non haberet eum suscipere & honorare vt pote Episcopum? Respondens
Demosthenes dixit: Verè veritas sic habet. Vnde autem sumebat ea quæ ad vsum
sui corporis erant necessaria? Dicit beatus manifestè: De Patriarchio Romano. Ait
concertator: Qualis panis dabatur ei? Respondit honorabilis vir: Vos domini mei ne-
scitis Ecclesiam Romanam. Dico enim vobis, quia quisquis venit illuc miserabilis homo
hospitari, omnia ad vsum præbentur ei, & nullum immunem suis donis sanctus Petrus
repellit venientium illuc, sed panis mundissimus & vina diuersa dantur non solum ei, sed
homi-

* angonibus

PAVLVS E-
PISCOPVS
CONSTAN-
TINOP.
ÆGROTAT.

PAVLVS MO-
RITVR, PYR-
RHVS QUAE
RIT RESTI-
TVI.

DE MVNI-
FICENTIA
ROM. EC-
CLESIAE
HIC REPE-
TITA NAR-
RATIO.

hominibus ei pertinentibus. Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt: qui venit honorabilis sicut Episcopus, quales sumptus habet suscipere?

Dicit ad eum Demosthenes: Nos didicimus quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ, & quia vincula lignea sustinuit, & multa dolenda passus est. Respondit ille beatus, & dixit: Nihil tale factum est. Nam nisi quia formidine aliqui tenentur, non possunt forte loqui veritatem: hic sunt Constantinopoli plurimi, qui tunc erant Romæ, & sciunt quæ ibi gesta sunt: ex quibus interim superest Plato Parricius, qui tunc Exarchus erat, qui quæ direxit homines suos tunc ad Pyrrhum Romam. Percontamini eum de his, si mentior. Verumtamen quid volumus plurima quærere? Ecce in manibus vestris retinetis me; & quodcumque vultis consummare, Domino indulgente, in vestra est potestate. Vtique si membratim incidatis carnem meam, sicuti Præfecto iussistis eum me traderetis, non communico Ecclesiæ constantinopolitanae. Ecce hic sum: examine me & tentate, & inuenietis experimentum gratiæ Dei fidelium seruatorum eius: Interim Pyrrhus in medio veniat, qui toties anathematizatus est & nudatus honore diuino. Stupescit Demosthenes rescriptor & admirans super hanc vocem, æquanimis Papæ audaciam atque constantiam pro Christo velle voluntarie mori, quia ad hoc positus erat calix passionis: similiter & ij qui consequenter erant cum eis stupentes, accepto libellario, seriatim cuncta quæ dicta erant à sancto viro conscribentes, recesserunt.

Fecit ergo reuerendissimus Papa in eodem Diomedis ergastulo octogintaquinque dies post primos nonaginta tres, hoc est, omnes centum septuaginta octo. Venit igitur Sago-leua scriba, dicens: Quia iussus sum auferre te hinc, & transferre in domum meam, & post duos dies dirigere te, quo iusserit mihi Sacellarius. Interrogante eum Papa, quo ducendus esset, vel in quem locum: noluit ei dicere. Rogabat ergo sanctus ille, ut laxaretur in eadem custodia, quousque exularet, & ad eam horam auferretur de custodia: & nec hoc concessum est ei. Sed circa occasum Solis dicit venerabilis Papa iis qui erant in ergastulo: Accedite, fratres, Vale faciamus: quia ecce nunc aderit, qui auferet me hinc. Et hæc dicente eo, biberunt singuli charitatis gratia calicem. Et surgens sereno vultu cum multa constantia & gratiarum actione, dicit ad vnum concurrentium sibi dilectum, qui erat ibi: Veni, domine frater, da mihi pacem. Erant porro præcordia fratris illius (sicuti mihi ipse referebat) in illa hora, qualia (vt conicio) discipuli illius contemplantis Dominum in Cruce. Cumque osculum præberet sanctissimo Papæ præ nimia charitatis abundantia, copiosissime inter se lacrymas fuderunt. Omnes verò qui aderant, lamentum terribile faciebant.

Anxiatus in hoc vir beatus, flagitabat omnes, ne hoc facerent, sereno vultu dicens, & impostis venerabilibus manibus super verticem eius, subridens ait: Bona sunt hæc, domine frater, hæc sunt opportuna: & non oportet te flere, sed magis gaudere super me. Ad quem illico cum contritione cordis respondit: Dominus nouit, famule Christi, lætor in gloria; quia dignatus est Christus Dominus noster propter nomen suum hæc te omnia pati: sed clamor omnium perditionem. Salutantes ergo omnes eum, recesserunt. Veniens ergo continuo scriba, & auferens eum, intulit in domum suam. Dictum est ergo quia in Cherstonam exulaturus esset, & post dies aliquot cognouimus, quia illuc clanculo nauigio transuectus est sanctissimus Apostolicus vir.] hucusque de exilio sancti Martini, quem planè contigit anno sequenti amandatum peruenisse illuc (vt ex aliis ipsius litteris apparet) Idibus Maij. Quæ ergo idem sanctissimus Pontifex ibidem passus sit, secundum temporis rationem dicemus anno sequenti.

Ita quidem se habere trophæa gloriosissimi æquæ ac sanctissimi Papæ Martini prædecessorum omnium à Constantini temporibus felicissimi, utpote qui maiora ceteris omnibus supplicia subire dignus habitus est pro nomine Iesu, pro ipsa scilicet fide Catholica, eiusque causa, non (vt Apostolus ait) contumeliam pati tantum, sed contumelias omnis generis atque multiples. Accidit ei opportunum, vt sub Principe Christiano sed tamen hæretico inuenerit suo lucro Decios & Diocletianos, qui etsi non gladio ageret, & temperaret à nece, non id faceret commiserationis ergo, sed maiori crudelitate, durius atque prolixius parans illi martyrium; quo eum (si posset) faciens desertorem, adigeret ad impietatem; sin minus, fame necaret: stultè putans, nisi sanguinem funderet, ipsum non honestandum insigni corona martyrii, quam eidem aduersarius inuidebat, cum tamen sua serina rabie eam quam præclarissimam fabricarit. Quale tunc visum est in vrbe illa

MARTINI
CONSTAN-
TIA HOSTI-
BUS ADMI-
RANDA.

ULTIMUM
VALE, CVM
RECEdit E
CARGERE
S. MARTIN.

MARTIN.
EXVLATV-
RVS CON-
SOLATVR
DOLENTES.

S. MARTINI
GLORIA EX
MARTYRIO

A illa totius Orientis metropoli immane spectaculum? Antesignanum fidei, Episcopum Episcoporum, primum Christianæ religionis Antistitem, Iudicem vniuersalis Ecclesiæ, præcipuum Doctorem atque magistrum sacrorum dogmatum, custodem canonum, censorem & vindicem Ecclesiasticæ disciplinæ, clauium vsu cæli arbitrum & inferni: hunc ipsum è sede turbatum intueri captiuum ductum, vinculis mancipatum, sceleratorum manibus traditum, Pontificiis insignibus exutum, catenarum onere prægrauatum, omni vitæ solatio destitutum, diuersis carceribus mancipatum, penè nudum omnium oculis deridendum expositum, per urbem instar latronis tractum & distractum, protritum & attritum, in frustra scindendum traditum, ex catenarum pressuris cute disrupta fluore sanguinis vestigia consignantem, consumptumque in carcere frigore, ægritudine laceratum, maceratum inedia, omni que ex parte (vt vno verbo dicam) afflictionibus lancinatum? Qui hæc non oculis fidei fuerit contemplatus, certè quidem eundem miserimum omnium hominum facillè iudicabit: ira sanè qui oculos habent, sed non vident.

B Ceterum cui desuper lumen Dei in mente resulget, & radiis ex diuinis Scripturis fulgibus illustratur, verè eum beatissimum prædicabit, Petrus dicente: Si quid patimini propter iustitiam, beati.] & absque controuersia rectè definiet, numquam à pluribus ante sæculis apparuisse Romanum Pontificem tanto fulgore coruscum, vel ita ex insignibus Pontificiis decoratum, numquam aliquando ita circumspèctè vestitum, quàm cum exurus pallio, expoliatus stola, interiori disrupta tunica nudus ex parte visus est omnibus: numquam maiori pompa processisse, quàm cum ferreis vndique catenis vinctus per Constantinopolitanam tractus est urbem: nullaque vniquam tam insigni purpura effuluisse Pontificem Maximum, quàm cum illa non munita tincta, sed suo ipsius cruentata sanguine tunica à summo vsque deorsum conscissa, seminudus idem sanctus incescit: etenim illo nobilitatus est indumento, quod deprecatus à Deo est sacerdotibus Dauid, dicens: Sacerdotes tui induantur iustitiam.] & auctus illo, quod & Paulus fidelibus texuit, vbi ait: Induimini Dominum nostrum Iesum Christum.] quo enim magis ab impiis sacer dehoneatur Antistes, eo præclarius exornatur à Deo. quod ostensum est diuinitus Zachariæ de Iesu sacerdote magno, cui etsi aduersaretur Satan, assisteret tamen minister Angelus; ac iuberetur exui vestibus sordidis, & superindui candidis, atque exornari capite cidari munda. An non effulgebant omnia tunc ornamenta in tanto Pontifice, cum inter tot tantasque ignominias & ærumnas eluceret ipsius adeò mirificè patientia, niteret modestia, ac splenderet mirum in modum fortitudo cum animi inuisa constantia, dum etiam & gaudio exultaret, & pati adhuc grauiora sitiret, atque exoptaret consummare morte martyrium, illo ebrius potu, quem propinauit credentibus Iacobus Apostolus, vbi ait: Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.]

C Sed non prætereamus absque consideratione, quàm terribilis sit Deus in consiliis super filios hominum. Eodem enim tempore quo hæc tam iniquo iudicio agitantur contra sanctum Pontificem Constantinopoli, in cælo throni positi sunt, & sedit antiquus dierum, Deus Iudex iustus & potens, iudicare eum, qui Martinum iniquo iudicio iudicandum exposuit, malorum inquam omnium architectum Paulum Constantinopolitanum Episcopum: qui sisti iudicio iussus, perterrefactus, eadem passus quæ quondam Pilati vxor, coactus est eadem fermè quæ viro illa, dicere Imperatori: Nihil tibi & iusto illi.] Quod enim grauius & iste peccasset, vitæ dispendio oportuit luisse supplicium, sed antea manifesta confessione, extorquente eam vltiore numine, professum, ad cumulum suæ damnationis, tanta iniquè Romanum passum esse Pontificem, vbi ait: Hei mihi: & hoc ad abundantiam iudiciorum, siue suppliciorum meorum actum est.] talem tantamque extorsit importuna mors imminens veram confessionem.

D At nonne ista fuit, cui credi deberet, aperta confessio, ipsum S. Martinum iustam fouere causam, esse verè Orthodoxum, fideique Catholicæ defensorem, se autem infandum hæreticum vlticibus flammis ea de causa multandum? alias enim multam sibi diuinam conciliari gratiam, cumularique gloriam, credere, fateri, prædicareque debuisset; quod nequam hominem conuellentem Catholicam fidem, orbem hæresi insipientem, Conciliis errorem stabilientem atque Encyclicis epistolis confirmantem, è medio tolli adeò laborasset. Sed interius vulnerata conscientia talia contra se ipsum loqui, vrgentibus veritatis stimulis, coegit eum tempore mortis, quo ipsa veritas soluta compedibus, sceptrum tenens, liberius agere consuevit.

Cruciabatur interius infelicem hominem culpa illa grauissima, quod tantum iudicium

S. MARTI-
NVS QVAN-
TA PASSVS.

1. Petr. 3.
S. MARTI-
NVS POR-
NIS ET IG-
NOMINIIS
ILLVSTRA-
TVS.

Psal. 137.
Rom. 13.

Zach. 3.

PAVLI EPIS.
CONST. AD
MORTEM
ÆGROTANS
FATEVR
PECCATVM
IN MART.
Dan. 7.
Matth. 27

CONFESSIO
PAVLI RE-
DARGVIT
HÆRETI-
COS.

de Romano Pontifice astute nimis per Principem sæculi exerceri, atque eiusdem sententia definitur fecisset: cum cuiusvis tenuissimi Episcopatus Antistitis causa non nisi in Synodo coram Episcopis cognosci, tractari, ac terminari Ecclesiastico iudicio consueverit. Sed cur non saltem tamquam in scena tragœdiæ huius actus, conuocato suo Episcoporum Concilio, per speciẽ honestius repræsentauit? At non sustinuit ipse præsentiam tanti Pontificis (timidus est enim omnis scelestus, & ad iusti pauere solet aspectum) exhorruitque præsidere Iudex in condemnatione totius vniuersalis Ecclesiæ cunctis iudicandis præsidens Episcopi, cuius iudicium reliqui omnes Episcopi iniustitiam passi consueverint appellare. Sic vulpes illa per alium egit, quod sibi faciendi cum suis, facultatem deesse sciebat; ut pote quod optimè nosset, primariæ sedis Pontificem à nemine iudicari posse, irritumque reddi cuiuscumque iudicium, quo inferior superiorem condemnat: callidè ergo impius & scelestus, quem sciebat Ecclesiæ Catholicæ præsidere Hierarcham, tyrannicè potius in eum agi per Imperatorem curauit, quod sciret non posse aliquo modo legitime fieri. Verum infelix, omnique ex parte miserimus, præiudicio propriæ conscientiæ condemnatus, æterno supplicio mancipandus ex hac vita subtractus est, nactus successorem æquè impium, præuaricatorem Pyrrhum, iterum thronum redemptum perfidia conscendentem. De nefario autè Imperatore nihil præterea est dicendum, quàm quod ex eiusmodi persecutione immanissimi sacrilegij eam consecutus est laudem, ut omnes hæreticos Principes crudelitate facile superarit: cum nullus eorum inuentus sit, si cuncta exactè examinentur, qui talia tantaque Romanum Pontificem pati coegerit. Sed quæ mala ista attulerint Imperio damna, audi Græcorum Annales hæc summam colligentes:

Vbi (inquiunt) in hunc modum Ecclesiæ & à Regibus & ab impiis sacrorum Antistitibus turbata est, erexit se Amalechus solitudinis cultor feriens nos, qui populi Christiani sumus. Prima clades tunc accidit Romani exercitus ad Habitanem & Iermuchamum sanguis effusio iniusta. Deinde Palæstini, Cæsarienses, & Hierosolymitani capti sunt. Post Aegypti subsecutum excidium: ac deinceps mediterraneæ insulæ, omnisque Romana ditio in potestate hostium venerunt. Additur his Romani exercitus & classis in Phœnicia interitus, omniumque Christianorum populorum & locorum vastationes, quorum finis nullus fuit, donec Ecclesiæ persecutor infelici morte affectus est, occisus in Sicilia in balneo Daphnes. hæc summam Annales de cladibus illatis his temporibus Christianis in Oriente, Deo ultore tanti facinoris.

Hoc ipso anno, tertio Kalendas Septembris Osvuinus in Anglia Rex, nono regni sui anno, prodicione amici occisus, migravit ad superos. Ita Beda, qui eum nobili funere prosequutus est, dum videlicet post eius obitum, ipsius egregia facta, velut sepulchro coronas affixas, posteris omnibus toto orbe spectanda reliquit, cum hæc ait primum de habitudine corporis: Erat Rex Osvuinus & aspectu venustus, & statura sublimis, & affatu iucundus, & moribus ciuilibus, & manu omnibus nobilibus simul atque ignobilibus largus. Vnde contigit, ut ob egregiam eius & animi & vultus & meritorum dignitatem ab omnibus diligeretur, & vndique ad eius ministerium de cunctis prope prouinciis viri etiam nobilissimi concurrerent. Cuius inter ceteras virtutes, & modestiam, & (ut ita dicam) specialis benedictionis glorias, etiam maxima fuisse fertur humilitas, ut vno probare faceret exemplo.

Donauerat equum optimum Antistiti Aidano, in quo ille (quamuis ambulare solitus) vel annuum fluentia transire, vel si alia quælibet necessitas insisteret, viam peragere posset. Cui cum paruo interiecto tempore pauper quidam occurreret elemosynam petens; desiliens ille, præcepit equum, ita ut erat stratus regaliter, pauperi dari: erat enim multum misericors & cultor pauperum, ac velut pater miserorum. Hoc cum Regi esset relatum, dicebat Episcopo, cum forte ingressuri essent ad prandium: Quid voluisti, domine Antistes, equum regium, quem te conueniebat proprium habere, pauperi dare? numquid non habuimus equos viliores plurimos, & alias species, quæ ad pauperum dona sufficerent, quamuis illum eis equum non dares, quem tibi specialiter possidendum elegisti? Cui statim Episcopus: Quid loqueris, inquit, Rex? Num tibi carior est ille filius equæ, quàm ille filius Dei?

Quibus dictis, intrabant ad prandium, & Episcopus quidem residebat in suo loco. Porro Rex venerat de venatu, & coepit consistens ad focum caleferi cum ministris, & repente inter calefaciendum recordans verbi quod dixerat illi Antistes, discinxit se gladio suo, & dedit illum ministro, festinusque accedens, ante pedes Episcopi corruit, postulans ut sibi placatus

PAULI PATRIARCHÆ
CHABERAVDES.

* Cedem. in
Hercl. an. 20.
DEI VINDI
CTA IN ROM
IMP.

SVVINI
REG. MORS
ET LAVDES.
Beda epiom.
b. h. Angl.
lib. 3. c. 14.

ANTISTITIS
PISC. IN
PAUPERES
PROFVS
CHARITAS.

A placatus esset: Quia numquã, inquit, deinceps aliquid loquar de hoc, aut iudicabo quid vel quantum de pecunia nostra filiis Dei tribuas. Quod videns Episcopus, multum pertimuit: ac statim exurgens, leuauit eum, promittens se multum illi esse placatum, dummodo ille residens ad epulas tristitiam deponeret. Dumque Rex, iubente ac postulante Episcopo, lætitiã reciperet: coepit contra Episcopus tristis vsque ad lacrymarum profusionem efferri. Quem dum presbyter suus lingua patria, quam Rex & domestici eius non nouerant, quare lacrymaretur, interrogasset: Scio, inquit, quod non multo tempore victurus est Rex. Numquam enim vidi antehac similem Regem: vnde animaduerto citius illum ex hac vita rapiendum: non enim digna est hæc gens talem habere Rectorem. Nec multo post dira Antistitis præfagia tristi Regis funere, de quo supra diximus, impleta sunt. Sed & ipse Antistes Aidanus non plus quàm duodecimo post occisionem Regis, quem ambat, die, id est pridie Kalendarum Septembrium, de sæculo sublatus, perpetua laborum suorum à Domino præmia recepit. hæc Beda de vtriusque obitu hoc eodem anno contingente. Porro Aidanus inter sanctos relatus, anniuersario cultu ab Ecclesiã celebratur: miracula verò ab eodem edita idem Beda recenset.

IESV CHRISTI ANNVS 652.
MARTINI PAP. ANNVS 4.
CONSTANTIS IMP. ANNVS 11.

Annus qui sequitur, numeratur Redemptoris sexcētesimus quinquagesimus secundus, decima Indictione: quo (ut superius dictum est) sanctus Martinus Romanus Pontifex Cherfonam in Ponto Euxino in exilium ductus est. delectus fuit is locus infelicissimus ad exilium sancti viri, ut ibi fame consumptus diem extremum claudere cogeretur. Sed quibus ibi angustiis premeretur, ex eius epistolis audiamus, duæ enim ibi datæ ab eo breues epistolæ reperiuntur, quæ quidem absque titulo extant, sed prior scripta fuisse Constantinopolim ad quemdam ipsius familiarem Orthodoxum virum, asseritur in epistola comitis eius, de qua anno superiori actum est: sicque se habet:

Indicamus germanæ charitati vestræ, domine frater, quia postquam egressi sumus ex eo quod Ieron dicitur, Constantinopoli nauigantes, sancta quinta feria Cœnæ Domini pertransuimus Farũ, & per diuersa loca transmeantes, Idibus Maij Cherfonam peruenimus. Ergo gerulus harum, qui præsentatus nobis tradidit epistolam, post triginta dies post nos à partibus Byzantij venit Cherfonam: & gauisi sumus super aduentu ipsius, æstimantes quod expensæ ab Italia essent nobis missæ in terram hanc, quæ deberent nos eo veniente consolari. Et cum interrogassemus, cognouimus ab eo, quod nihil huc derulerit de Italia: & miratus sum, & glorificauimus Dominum etiam in hoc, quoniam sicut scit, tribulationes nostras dispensat, maximè cum fames in hac terra & necessitas talis esset, ut panis in ea tantum nominetur, non tamen potius videatur. quoniam nisi mittantur nobis ex partibus illis sumptus, vel à partibus Ponti, hic viuere omnino nequimus: Spiritus enim promptus est, caro autem infirma, ut etiam ipse nosti. neque enim dispensatio quæuis potest in hac terra vllatenus inueniri in solarium saltem modici sumptus. Si ergo (ut dictum est) transmissum fuerit illinc frumentum & vinum & oleum & alia quædam; quomodo tu porueris, festina mittere nobis.

Neque enim huiuscemodi mala (ut reor) non ostendi sanctis qui ibidem sunt, & iis qui sunt Ecclesiæ illius, ut vsque ad eodè mandatum Domini paruipenderent: præsertim cum apostolus Philippensibus scripserit, gratias agens eis, quod & Thessalonicam semel & bis in vsum sibi miserint, ubi & subdit: Habeo autem omnia & abundo. Si enim peregrinos illic, id est Romæ, ita reficit sanctus Petrus: quid dicemus de nobis, qui proprii serui eius sumus, & saltem ad momentum ministravimus ei, & in tali exilio & afflictione consistimus? Cognitionem autem feci ad dilectionem vestram quarundam specierum, quæ comparari debent illis: & horum (quæso te) more solito curam habeto, ut nosti, ad emendum, & mittendum nobis propter multas necessitates nostras & frequentes infirmitates. hæc prior eius epistola. posterior autem mensè Septembri data reperitur hoc eodem anno, quæ caret itidem titulo: fortasse enim neque ab ipso scribente fuit appositus, ne si interciperentur litteræ, ij ad quos scriberet, vocarentur ad quæstiones, atque supplicii subderentur. Sed audiamus ipsam epistolam:

Annal. Eccl. Tom. 8.

O O 2

Omne

* Martin. epist.
17.

EPISTOLA
S. MARTINI
IN EXILIO
RELEGATI.
* Cherfonæ

* Matth. 27

* Philip. 4.
QUERITUR
IVSTE DE
ROMANIS
NON SVB-
VENIENTI-
BUS.

* Martin. epist.
18.

ALTERA B-
DIST. S. MAR
TINI RELE-
GATI.

Omne desiderium habemus, semper litteris nostris charitatem vestram consolandi, & A
releuandi vos à solitudine, quæ vobis de nobis est, vobiscum verò & omnes sanctos &
fratres nostros, qui curam nostram propter Deum gerunt. Ecce enim & in præsentiarum
scribo vobis, quæ coarctant nos: veritatem dico in nomine Domini nostri. Remoti enim
ex omni mundana turbatione & sepositi à peccatis nostris, ecce ipsa vita caremus. Siqui-
dem hi qui in hac regione habitant, omnes Gentiles existunt, & Gentiles mores accepe-
runt hi qui hic habitare noscuntur, nullam charitatem prorsus habentes, quam iugiter ho-
minum natura & inter ipsos quoque barbaros crebra compassione demonstrat.

S. MARTIN.
MAGNA PE-
NVRIA AF-
FLICTVS.

Nouit itaque Dominus, quod nisi ex nauiculis quæ veniunt ex partibus Romanæ (vt
hi qui hic sunt nuncupantur) nec semel de regione ista vsque ad vnum trimi-
stium frumenti potui comparare, sed nec alterius cuiuscumque generis speciem, nisi (vt
prædictum est) ex nauiculis, quæ huc raro veniunt, vt sale onustæ recedant, sic potuimus B
emere vnum modium tritici quatuor numismatibus vsq. ad præsentem mensẽ Septem-
brem. Ita planè necessario restituendus est textus ex his quæ habentur in dicta epistola eius
comitis: & non legendû, vt se habet in impressio codice, quod emerit vno numismate qua-
tuor modios: repugnat enim & veritati. Nam cum ingens illic penuria tritici esset, magna
tamen ex pretio abundantia declaratur, si vno solido (ita ibi appellatur numisma) quatuor
tritici modios coemisset. Sed pergit:

DESTITV-
TVS AB OM-
NIBVS S.
MARTINVS

Miratus sum autem & adhuc miro indiseretionem & incompassionem omnium qui
quondam mihi pertinebant, & amicorum ac propinquorum: quia sic funditus infelicitatis
meæ oblitus sunt, & nescire volunt (vt inuenio) siue sim super terram, siue non
sim. Miratus sum quoque multo magis eos, qui sunt sanctissimæ Apostoli Petri Eccle-
siæ: quoniam tanta deberent operari de corpore ac membro suo, id est, super dilectio- C
nem nostram ad reddendos nos sine solitudine, saltem super corporalis vsus quoti-
diano sumptu. Nam etsi aurum Ecclesiæ sancti Petri non habent, frumento & vino &
aliis necessariis expensæ non carent per gratiam Dei, vt modicæ saltem exhibitionis
curam gessissent. Qualem putas conscientiam habemus exhibendi ante tribunal Chri-
sti, accusantibus omnibus & rationem petentibus reddentibus hominibus qui ex eodem
luto & massa consistunt? Quæ formido est, quæ cecidit super homines ad mandata Dei
minimè faciendâ, aut timor, vbi non est timor? An subtractione vsque nostri * spiritus?
Num ita inimicus omni plenitudini Ecclesiæ apparuit & aduersarius illis? hæc idcirco,
quod timerent illi Constantis minas, si Pontifici exuli opem ferrent. pergit verò:

* nos
1. Tim. 2.
QVID SVIS
OPTET S.
MART.

Verumtamen Deus, qui vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, per
intercessionem sancti Petri stabiliat corda eorum in Orthodoxa fide, & confirmet contra D
omnem hæreticum, & aduersariam Ecclesiæ nostræ personam, & immobiles custodiat,
præcipue pastorem qui eis nunc præesse monstratur; quod in nullo prorsus decedentes, vel
declinantes, aut dimittentes eorum quæ in conspectu Domini & sanctorum Angelorum
eius in scriptis professi sunt vsque ad pusillum quippiam, vna cum humilitate mea corô-
nam percipiant iustitiæ Orthodoxæ fidei de manu Domini & Saluatoris nostri Iesu
Christi. De humili namque hoc corpore meo & ipsi Domino cura erit, vt sibi placer,
gubernare, siue in tribulationibus indefinentibus, siue in modico refrigerio. Dominus
enim propè est: & quid sollicitus sum? Spero quippe in miseraciones eius, quod me tradet
in eum quem iusserit cursum. Omnes propter Dominum salutate, & omnes qui propter
amorem eius meis compassi sunt vinculis. Dominus excelsus potenti manu sua protegat
vos ab omni tentatione, & saluet in regnum suum. E

Philip. 4.

CONSTANS
SVCCES-
SOREM DARI
CVRAVIT
MARTINO.

Ex hac nouissima Martini Papæ & martyris sanctissimi epistola declaratur, iâ successorem
Pontificem in Vrbe subrogatû, vrgente nimirum Imperatore, vt exuro iam ipso Martino,
tyrannicè licet, Pontificatus insignibus, missoq. tam longè apud Gentiles in exilium, iamq.
inter mortuos propemodum collocato, daretur illi successor Episcopus vrbis Romæ: par
prohibente tyrannide, ne quis quoquo modo illi suppeditaret alimenta, ne diutius viuere
posset; quem & gladio occidisset, nisi ex eo persecutoris nomen consequi timuisset.

Sed ad certam fidem earumdem ipsius Pontificis litterarum, describamus hic re-
liquum epistolæ eius in via comitis vsque Constantinopolim. sic enim se habet: Ve-
niens ergo illuc, *Chersonam videlicet*, post dies aliquot scripsit epistolam in Byzantium
ad quemdam, quem ipsum propter Dominum & rectam fidem amabat; cum esset in ma-
gna tribulatione & exilio idem sæpè dictus pater noster sanctissimus constitutus, postulans
aliqua-

A aliquarum specierû subsidia propter multas & frequentes graues agrimonias corporales,
angustiasq. omnimodas regionis illius, eo quod nihil ibi inueniretur, præcipue triticum,
quod quidem illic tantum nominabatur: vnde iureiurando scripsit, quia nauiculario il-
luc veniente, & parum tritici habente ad commutationem salis, vix potuerit emere ex eo
vnum modium tritici quatuor solidis, & cum multis hoc precibus. Diuersas autem angu-
stias, scripsit sancta eius anima, pati se ibi nō solum corporalibus angustiis, sed etiam habi-
tantium & dominantium ibi malis oppressus: ita vt penitus contritis malis, penè iam * peius
moreretur, suasionem videlicet dominantium à Byzantio.

Quamobrè quæso vos humilis peccator & famulus vester, à Deo honorabiles patres, vt
quemadmodum ego visa mihi & audita diligentissimè declaravi vobis, hoc est, imminen-
tes tentationes beatissimo Papæ propter rectam confessionem in Christo Domino, & propter
anathematismum in nos factum hæreticos, quamquam pauca ex multis per viam qua
potui dirigere scripsi, ita & vos zelum habentibus culturæ Dei explicare eadem, & cona-
mini eum imitari, & traditiones sanctorum Patrum retinere secundum imitationem eius,
& non communicare omnino contrariè sentientibus; obsecrantes etiam pro me indigno
famulo qui scripsi, quod cum eo & vobiscum sit misericordia Christi Domini nostri. Amē.]
hæc ipse. Quis autem fuerit pastor ille, quem S. Martinus præsidere dicit Ecclesiæ Roma-
næ, iam dicamus. Erant planè ista quæ maiorem viro sancto dolorem incutiebat, cum
subrogatum sibi successorem, se viuente & pro fide exulante, audisset.

AVCTORIS
PERORATIO

Hoc enim eodem anno, vbi in exilium actus est S. Martinus absque spe vlla restitutionis,
Calliopas impleuit Romæ quod in mandatis acceperat ab Imperatore, nempe vt in locum
Martini alius subrogaretur Pontifex. Restituisse diu visus est clerus Romanus conatibus
C eius ab eo tempore quo ab Vrbe idem sanctus Martinus abductus fuit, asserens contra ius
fasque tentari facinus, vt viuente Pontifice alius in eius locum substitueretur; diuq. alterca-
tum est: verum ne cogeretur Romana Ecclesia subire periculum, quod imminabat, vt nisi
ipse clerus eligeret, daretur inuitis ab Imperatore Romanus Episcopus, qui eiusdem cum
ipso esset hæresis propagator: eam duram conditionem alterius eligendi pastoris subire sunt
coacti inuiti. Itaque elegerunt Eugenium Romanum filium Ruffiniani, regionis primæ, qui
inde maximam comparauerat laudem, quod ab incunabulis ferè Ecclesiasticis muneribus
mancipatus, per gradus singulos maioribus in virtute progressibus conscendisset; maxi-
mamque sibi & inde populi conciliauit benevolentiam, quod erga pauperes semper mu-
nificentissimus extitisset. Talem itaque tantumque virum delegerunt loco Martini Eccle-
siæ præesse, vicaria tamen, dum ille viueret, præfectura; quod fieri contigit hoc anno, nona
D Augusti, vt colligitur ex Anastasio, dum eius sedis tempus numerat.

EVGENII
ELECTIO.

Hoc eodem anno post multas contentiones tandem Constantinopoli subrogatus est in
locum Pauli bis impius Pyrrhus, qui vbi sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) menses
quatuor & dies vigintitres, ex hac vita demptus est, & in locum eius subrogatus est Petrus,
qui in eadem Ecclesia suscipiendorum hospitem munere fungebatur. Ita planè accidit Pyr-
rho, vt de reprobis in Psalmis dicitur: Deiecisti eos dum alleuarentur: quomodo facti
sunt in desolationem? perierunt propter iniquitatem suam: velut somnium surgentium
Domine imaginè ipsorum ad nihilum rediges.] qui miser recuperandæ sedis libidine fla-
grans, à Catholica Ecclesia, apud quam rediens ab hæresi fecerat exomologesim, sceleratè
desciuerat, sed cum eam tandem, contradicentibus etiam hæreticis ipsis, multo labore
fuisset ex sententia consecutus, ex ipsa miser ad tribunal seuerissimi Iudicis fuit dum non
E expectaret Dei mandato abreptus à truculentis inferni lictoribus: successoris autem ele-
ctionem contigisse anno sequenti, quæ de ipso dicturi sumus, ostendunt.

PYRRHVS
ITERVM SE-
DET, ET MO-
RITVR.

* Psal. 72.

Quod ad res Borealium Ecclesiarum pertinet, altum vbi que silentium, nisi tantummo-
do quod hoc eodem anno, qui numeratur quintus Clodouei Secundi Regis Francorum,
scriptum legitur in Briffonij doctissimi viri Formulæ erutum è vetustis iam senio proximè
perituris monumentis testamentum Hadoindi Episcopi Cenomannensis: quod cum ille
de re antiquaria optime meritus ad inspiciendas veteres in testamentis apponi solitas for-
mulas integrum voluerit edidisse; nos ad formam insinuandam religiosissimi Episcopi te-
stamenti, ob oculosque proponendû dignum vltimæ voluntatis exemplum iis qui quàm
solicite facultatem testandi extorquere solent à Summo Pontifice, hic reddendum putau-
mus; quod haud admodum prolixum sit, & plura in eo insint, quibus rerum antiquarum
studiosus lector oblectetur. sic enim se habet:

b Briffon. lib. 7.

TESTAMEN
TVM HADO
INDI EPIS.

In nomine Domini nostri Iesu Christi & Spiritus sancti, octavo Idus Februarij, in anno quinto regnante gloriosissimo Clodoveo Rege, Ego Hadoindus ac si indignus, tamen peccator, Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Cenomannis civitatis, sanus, Deo propitio mente & corpore, sanoque consilio, metuens casum humanæ fragilitatis, testamentum condidi, eumque Cadulto diacono scribendum dictavi. Quod testamentum meum si quo casu, iure civili, aut prætorio, vel alicuius novæ legis interuentu valere nequiverit, ac si ab intestato, ad vicem codicillorum valere id volo, & valeat.

Itaque si quando ego Hadoindus supra scriptus Episcopus è rebus humanis excessero, & debitum venturi temporis complevero: Tunc TV SACROSANCTA ECCLESIA VENERABILIS HERES MEA ESTO, HEREDEMQUE MEAM TE ESSE CONSTITVO. Ita vt vbiicumque aliquid per hoc testamentum meum dederò, legauero, dareque iusserò: id vt detur, fiat, præstetur, fidei tuæ, heres mea, committo. **B** **Dono tibi, sancta ac venerabilis mater Ecclesia Cenomannica in honore sanctæ Mariæ & domni Geruasij & Protasij martyrum, villam iuris mei, cuius vocabulum appellatur Ausa (quam datis rebus propriis meis comparavi) cum domibus, ædificiis, mancipiis, vineis, siluis, pratis, & pascuis, quantumcumque in ea loca aspicere videtur, cum colonis, & integro termino suo ad ius & dominationem vestram reuocetur perpetualiter possidendum.**

Similiter Basilica domni Victorij, vbi ipse dominus requiescere dinoscitur, & si meruerò, inibi sepulturam habere desidero, dono tibi villam nuncupatam Aceruco (quam dato pretio comparavi) cum domibus, mancipiis, vineis, siluis, pratis, & pascuis, exceptis his quos pro animæ meæ remedio ingenuos fieri præcepi, totum & ad integrum præfata Basilica post meum discessum suæ potestatis faciat reuocare perpetua dominatione possidendum. **C**

* Eadem

Ea * vero conditione dono sanctæ Basilicæ domni Petri & Pauli Apostolorum, quam dominus Bertichrannus quondam Episcopus Cenomannicæ civitatis suo opere ædificauit, villam proprietatis meæ Isconodiacum, sitam in pago Belini, quam data pecunia de Aufereno & genitrice sua comparavi: vt hanc ministri eiusdem post meum transitum teneant, possideant, & futuris facere cui voluerint, derelinquant.

Similiter dono ipsi sanctæ Basilicæ domni Petri & Pauli Apostolorum villas, quibus nomina sunt, Taudiniaco, Martiniaco, quam Lupus quondam per beneficium nostrum tenere visus fuit. Hoc supradicta Basilica post nostrum discessum cum omni integritate, quod ad ipsas villas aspicere videtur, ministri nostri iam dictæ Basilicæ de præsentu percipiant dominandum. **D**

Simili modo dono Basilicæ S. Vincentij martyris, quam Domnolus sanctæ recordationis Episcopus suo labore construxit, villam iuris mei Pratellus cum omni integritate, quantumcumque mihi Domnola visa fuit habuisse.

Simili modo dono Basilicæ domnæ & sanctæ Mariæ Aureono vicum, quem Agobertus Abbas Diablentis simul ædificauit; & Iona villam, quæ fuit Sigulsi presbyteri, & quam fidelis noster Chaddo per nostrum beneficium habere videtur: pariter & mansiorem ad prope ipsam Iona, quam Lupus quondam tenuisse visus fuit, ipsi Chaddoni volumus esse concessam: si tamen habuerit filios, in eorum permaneat potestate: & si quidem filios non habuerit, post suum transitum ad ius & dominationem domnæ Mariæ de Aureonensi vico reuertatur perpetuis temporibus dominandum. Similiter villa Lastemarico, quam ex munificencia nostra ipsi fidei nostro Chaddono Defensori nostro concessimus, voluntas mea est, vt dum aduixerit, hoc vsu possideat; post eius vero discessum cum omni re meliorata, vel superposita, sanctæ Basilicæ Aureonensi vico reuertatur. Similiter Vernicella cum omni iure & termino suo, vel colonis ad se pertinentibus, ad ipsam sanctam Basilicam proficiat in perpetuum. Et si aliquis exinde epistolam quasi à nobis factam protulerit, vacua & inanis permaneat.

Et ita nobis conuenit, vt superius, intimare: Vt quantumque facta nostra de propinquis aut heredibus nostris chartam aliquam, quamuis bonorum hominum manu roboratam (vt cupiditas suadet) protulerit: vacua & inanis permaneat, & illam maledictionem percipiat, vt superius est comprehensum. Villam Fontanas in pago Siluiacincensè filius & parens noster Bodilo, dum superstes fuerit, locellum locum tempore vitæ suæ teneat ac possideat.] hæc tenus testamentum. sequitur subscriptio:

In

A In Christi nomine Hadoindus et si peccator Episcopus hoc testamentum, quod ex deuotione fieri rogavi, relegi, & subscripsi.

- Rotindus subscripsi.
- Bertegiselus subscripsi.
- Marsus subscripsi.
- Auffrebertus subscripsi.
- Saigraunus subscripsi.
- Audobertus subscripsi.

Cadulfus, ordinante domno Hadoindo Episcopo, hoc testamentum redditus scripsi & subscripsi.] Clausum erat eiusmodi testamentum, ac super ipsum hæc inscripta instructio:

B Magnificis in Christo & sancta Ecclesia filiis Bodilono & Andranno, Hadoindus Episcopus. Rogo & supplico charitati vestræ, vt cum me Dominus & Creator omnium de hoc sæculo migrare præceperit, Cenomannis ciuitate ire faciatis, & ibi testamentum meum cum apertum fuerit, vobis prosequentibus, apudque Publica gestis municipalibus faciatis allegare. Et quod vnicuique per ipsum testamentum sanctis ciuibus, vel propinquis meis visus sum delegasse, vestra dispensatione vnusquisque iuxta ipsam delegationem percipere valeat; & quicquid exinde egeritis, gesseritis, ratum & firmissimum debeat permanere. Quod mandatum manu nostra firmauimus, & petimus muniendum.] his subiiciebatur subscriptio. Desideratur autem codicillus, quo manumissiones seruorum & alia legata scripta erant. Ita quidem olim qui bene Ecclesiis præerant Episcopi, non ex eis se suosque ditantes, sed suas in eas diuitias, omillis coniunctis sanguine, transferentes.

C IESV CHRISTI MARTINI PAP. CONSTANTIS IMP.

ANNVS
653.

ANNVS
5.

ANNVS
12.

Sequitur ordine annus Redemptoris sexcentessimus quinquagesimustertius, Indictione Syndecima inchoata, quo in Pyrri locum subrogatus fuit ab hæreticis Petrus hæreticus & ipse Monothelita, qui vt faciem saltem Catholici hominis ostenderet, ad Eugenium loco S. Martini sedentem, quo ab eo in communionem recipi mereretur, litteras Romam misit ambagibus inuolutas atque perplexas; sed prohibente clero atque populo, minimè receptæ fuerunt. De his enim habet ista Anastasius: Huius Eugenij temporibus Petrus Patriarcha Constantinopolitanus direxit Synodicam ad sedem Apostolicam, iuxta consuetudinem, omnino obscurissimam, & vltra regulam, non autem declarans operationes aut voluntates in Domino nostro Iesu Christo. Et accensus est populus & clerus, eo quòd talem Synodicam direxisset, quæ minimè est suscepta, sed cum maiore strepitu est a sancta Dei Ecclesia proiecta: vt etiam nec eundem Papam dimitteret populus vel clerus Missas celebrare in basilica sanctæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ, quæ appellatur Ad Præsepe, nisi promississet eis ipse Pontifex minimè eam aliquando suscipere.] hæc Anastasius: ex quibus planè innotuit Imperatori, impossib le esse hæresim in Ecclesia Romana plantare, cum perspicue intueretur, quod non Pontifex tantum, sed clerus omnis, & Senatus populisque Romanus adeo liberè ingenueque detestari solerent & execrari, quicquid suspicionem haberet hæreticæ prauitatis.

NON RECIPITUR ROMÆ SYNO DICA PETRI CONSTANTINOP. EPISC.

D receptæ fuerunt. De his enim habet ista Anastasius: Huius Eugenij temporibus Petrus Patriarcha Constantinopolitanus direxit Synodicam ad sedem Apostolicam, iuxta consuetudinem, omnino obscurissimam, & vltra regulam, non autem declarans operationes aut voluntates in Domino nostro Iesu Christo. Et accensus est populus & clerus, eo quòd talem Synodicam direxisset, quæ minimè est suscepta, sed cum maiore strepitu est a sancta Dei Ecclesia proiecta: vt etiam nec eundem Papam dimitteret populus vel clerus Missas celebrare in basilica sanctæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ, quæ appellatur Ad Præsepe, nisi promississet eis ipse Pontifex minimè eam aliquando suscipere.] hæc Anastasius: ex quibus planè innotuit Imperatori, impossib le esse hæresim in Ecclesia Romana plantare, cum perspicue intueretur, quod non Pontifex tantum, sed clerus omnis, & Senatus populisque Romanus adeo liberè ingenueque detestari solerent & execrari, quicquid suspicionem haberet hæreticæ prauitatis.

E Eodem anno, quo Reccesuinthus Hispaniarum Rex quintum inchoat annum sui regni, Era sexcentesima nonagesimaprima, die decimoctaua mensis Decembris celebrata est Synodus Toletana, octaua dicta, cui interfuerunt Episcopi quinquaginta duo, Abbates duodecim, atque Vicarij Episcoporum absentium decem: statuti que in ea reperiuntur canones tredecim. Ibi primum Rex volumen obtulit de his quæ ab Episcopis considerari atque decerni optaret, quæ omnia singillatim à Patribus cognita, ex præscripto diuinarum Scripturarum sunt definita; quam autem consultissimè, si ea inspexerit, lector intelliget. Exarsit verò potissimum zelus sanctorum Episcoporum aduersus Episcopos carnis inquinamento pollutos, quos absque aliqua speranda venia extra ministerium longè fieri iisdem decreuerunt, & de aliis sacerdotibus ac ministris iisdem culpis obnoxiiis æquè viciscendum statuerunt; itidemq de subdiaconorum continentia canonem sanciuere. Sed quem

CONC. TOLET. VIII.

Concil Tolet. c. 4. 5.

quem de Quadragesimæ obseruatione, vt ab esu carniū omnes abstineant, canonem edidit, hic toridem verbis recitandus est nobis: sic enim se habet:

^aConcil. Tolet.

^b8. can. 9.

^cEccl. 19.

DE QVA-

DRAGESI-

MA CANON.

Non enim intentionis admonitu detecta est ingluuius horrenda voracium, quæ dum freno parsimoniam non astringitur, religioni contraire censetur. Nam dicente Scriptura: Qui spernit minima, paulatim deciderit in maxima: illi tanto edacitatis improba sumptu grauantur, vt cælestia & penè summa contemnere videantur. Etenim cum Quadragesimæ dies anni totius decimæ deputentur, quæ in oblatione ieiunij Domino consecrantur, quibus etiam saluberrimè conditio humani generis expiatur, dum à quatuor mundi partibus ad hanc homo religionem crediturus adducitur; quatuor elementis formatus, propter transgressionem Decalogi quaterdecies conuenienter affligitur: illi ausu temerario hæc omnia contemnescentes, voracitatis ingluuiem non frenant, & quod peius est, Paschalia festa illicitorum esuum perceptione profanant. Quibus ex hoc adeo acerrimè interdicitur, vt quisquis absque inuitabili necessitate, atque fragilitatis euidenti languore, seu etiam ætatis impossibilitate diebus Quadragesimæ esum carniū præsumpserit, attendere, non solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab eiusdem diei sancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, vt ipsius anni tempore ab omni esu carniū absteat gulam; quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò, quos aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quam à sacerdote permissum accipiant.] hæcenus canon, cum vigeret in ea Ecclesia disciplina.

Sed & illud confectum est memoria dignum, vt ab eisdem de creatione Regis canon decimus sanciretur: nempe vt Pontificum Hispanorum potissimum negotium esset, accedente assensu maiorum Palatinorum, vt quem Regi succedere vellent, eligerent, fierentque ab eis comitia in loco vbi contingeret Regem mori. Sunt hæc verba canonis: Ab hinc ergo & deinceps ita erunt in regni gloriam præficiendi Rectores, vt aut in vrbe regia, aut in loco vbi Princeps decesserit, cum Pontificum maiorumque palatii omnimodo eligantur assensu.] Si hæc ergo de successione Regum Hispaniarum in Concilio statuisse leguntur Hispaniæ Episcopi: quid adeo mirandum, primum summumque in Ecclesia Catholica Hierarcham de electoribus Imperatorum constituere decretum?

Quod autem ad causam Iudæorum spectat, aduersus quos querela Regis Synodum interpellauit: placuit sanctæ Synodo, vt in eos qui post Christianam fidem susceptam ad Iudaismum reuersi essent, leges Sisenandi seueræ admodum exerceantur: quarum timore idem conuenientes, atque pœnitentiam præferentes, ad eundem Regem eiusmodi anno sequenti scripsere libellum:

^aFor. Ind. lib.

^b12. tit. 2. c. 16

Clementissimo ac serenissimo domino nostro Reccesuindo Regi, omnes nos Hebræi Toletanæ ciuitatis atque Hispaniæ, gloriæ vestræ, quæ infra subscripturi vel signa facturi sumus.

^aIUDÆI A-

^bPOSTATA

^cQUIBUS PA-

^dCTIS RECE-

^ePTI SINT.

Bene quidem ac iuste nos meminimus compulso fuisse, vt placitum in nomine diuæ memoriæ Cinthilani Regis pro conseruanda fide Catholica conscribere deberemus, sicut & fecimus. Sed quia perfidia nostræ obstinationis & vetustas parentalis erroris nos ita detinuit, vt nec veraciter in Iesum Christum Dominum crederemus, nec Catholicæ fidei sinceriter hæreremus: idcirco nunc libenter ac placidè spondimus gloriæ vestræ tam pro nobis, quam pro vxoribus & filiis nostris per hoc placitum nostrum, vt deinceps in nullis obseruationibus, in nullis incestiuis vsibus misceamur, Iudæis autem non baptizatis nullo penitus excedendo consortio sociemur. Non, more nostro, propinquitatem sanguinis vsque ad sextum gradum incestiua commixtione vel fornicatione iungamus. Non coniugia ex genere nostro aut nos, aut filij nostri, vel nostra posteritas vllatenus fortiamur, sed in vtroque sexu deinceps Christianis iugali copulatione nectamur. Non circumcisionem carnis operemur, non Pascha, & sabbata, ceterosque dies festos iuxta ritum Iudaicæ obseruantia celebremus. Non escarum discretionem, vel consuetudinem teneamus. Non ex omnibus quæ Iudæorum vsus & abominanda consuetudo vel conuersatio agit, aliquatenus faciamus: sed sincera fide, grato animo, plena deuotione in Christum Filium Dei viui, secundum quod Euangelica & Apostolica traditio habet, credamus, atque hunc confiteamur ac veneremur. Omnes etiam vsus sanctæ Christianæ religionis tam in festis diebus, vel in coniugijs & escis, quam in obseruationibus vniuersis veraciter teneamus & sinceriter amplectamur, nullo reseruato apud nos aut oppositionis obiectu,

A obiectu, aut fallaciæ argumento; per quod aut illa quæ facere denegamus, iterum faciamus; aut hæc quæ facere promittimus, minimè vel non sinceriter compleamus.

De suillis verò carniū id obseruare promittimus, vt si eas pro consuetudine minimè percipere poterimus, ea tamen quæ cum ipsis decocta sunt, absque fastidio & horrore sumamus. Quod si in his omnibus quæ supra taxata sunt, in quocumque vel minimo transgressores inuenti fuerimus, aut contra Christianam fidem agere præsumpserimus, aut quæ congrua Catholicæ religionis promissimus, verbis aut factis implere distulerimus: iuramus per eundem Patrem & Filium & Spiritum sanctum, qui est vnus in Trinitate & verus Deus: quia si ex nobis omnibus vel vnus transgressor inuentus fuerit, aut a nobis ignibus aut lapidibus perimatur: aut si hunc ad vitam gloriæ vestræ seruauerit pietas, mox amissa libertate, tam eum quam omnem ipsius facultatem, cui elegeritis perenniter seruiendum, donetis; vel quicquid ex eo, vel ex rebus eius facere iusseritis, non solum ex regni vestri potentia, sed etiam ex huius placiti nostri sponcione potestatem liberam habeatis. Factum placitum sub die duodecimo Kalendas Martias, anno feliciter sexto gloriæ vestræ. In Dei nomine Tolet.] hucusque ibi. Verum semper Hispaniarum Episcopis super huiusmodi perfidis hominibus inuigilandum fuit, vt pote qui mille artibus fallere, promissis non stare, tegereque impietatem velamento religionis cōsueuerunt: vt vix sit reperire celebratum post hæc ibi Concilium, in quo non fuerit aliquid de his statuendum: cum tamen non inficias ierimus, inter tot vepres lilia nasci sæpe visa esse, viros inquam ex iisdem pietate insignes.

Post scriptos canones secuta est subscriptio primum Episcoporum, deinde Abbatum, demum Vicariorum absentium Episcoporum. Qui autem quarto loco inter Abbates subscriptus reperitur Ildefonsus, erat iste insignis ille sanctitate & doctrina clarus, qui postea fuit Archiepiscopus successor Eugenij in Ecclesia Toletana. Fuit autem discipulus sancti Isidori Hispalensis Episcopi, cum adhuc militaret clericus in Toletana Ecclesia. Postea vero monasticam vitam professus est, atque Agalienis cœnobij creatus est Abbas, quam functionem sanctissimè administravit; de quo inferius plura dicenda erunt.

Hoc eodem anno propagatur fides in Anglia, cum populi Middelengli sub Principe Penda fidei mysterijs sunt imbuti, vt Beda testatur. Quomodo verò id acciderit, audi ipsam, vbi satis rem ita prosequitur:

His temporibus Middelengli, id est, Mediterranei Angli, sub Principe Penda filio Pende Regis, fidem & sacramenta veritatis perceperunt. Qui cum esset iuuenis optimus, ac Regis nomine ac persona dignissimus, prælatus est à patre regno gentis illius: venitque ad Regem Nordhumborum Osui, postulans filiam eius Alchsedam sibi coniugem dari: neque aliter quod petebat impetrare potuit, nisi fidem Christi ac baptismum, cum gente cui præerat, acciperet. At ille audita prædicatione veritatis, & promissione regni cælestis, speque resurrectionis ac futuræ immortalitatis, libenter se Christianum fieri velle confessus est, etiam si virginem non acciperet: persuasus maximè ad percipiendam fidem à filio Regis Osui, nomine Alchfrido, qui erat cognatus & amicus eius, habens sororem ipsius coniugem, vocabulo Cynsburgam, filiam Pende Regis. Baptizatus est ergo à Finano Episcopo, cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus, eorumque famulis vniuersis, in vico Regis illustri, qui vocatur Admurum. Et acceptis quatuor presbyteris, qui ad docendam baptizandamque gentem illius & eruditione & vita videbantur idonei, multo cum gaudio reuersus est. Erant autem presbyteri Cedda, & Adda, & Betti, & E Diuma: quorum vltimus natione Scotus, ceteri fuere Angli: Adda autem erat frater Vtran presbyteri illustri, & Abbatis monasterij, quod vocatur ad Capræ caput, cuius supra meminimus.

Venientes igitur in prouinciam memorati sacerdotes cum Principe, prædicabant verbum, & libenter auditi sunt: multi que quotidie & nobilium & infirmorum, abrenunciata sorde idololatriæ, fidei sunt fonte abluti. Nec prohibuit Penda Rex, quin etiam in sua, hoc est, Merciorum natione verbum (si qui vellent audire) prædicaretur. Quin potius odio habebat & despiciebat eos, quos fide Christi imbutos opera fidei non habere deprehendit, dicens contemnendos & miseros esse eos, qui Deo suo, in quem crederent, obedire contemnerent. Cœpta sunt hæc biennio ante mortem Pende Regis: ipso autem occiso, cum Osui Rex Christianissimus regnum eius acciperet (vt in sequentibus dicemus) factus est Diuma, vnus ex præfatis quatuor sacerdotibus, Episcopis Mediterrancorum Anglorum

IVRAMEN-
TVM Pœ-
NITENTIVM
NEOPHY-
TORVM.

ILDEFON-
SVS ABBAS.

^aBeda in Epis.
hoc anno

^bBeda, lib. 3.

c. 21.

MEDITER-
RANCORVM

ANGLORVM
CONVERSI.

PENDA REX
APERITIA-
NVAM E-
VANGELIO.

glorum simul & Merciorum ordinatus à Finano Episcopo. Paucitas enim sacerdotum cogebat, vnum Antistitem duobus populis præfici. Qui cum paucis sub tempore non paucam Domino plebem acquisiisset, defunctus est apud Mediterraneos Anglos, &c.] hæc enim præfenti anno cœpta, vsque ad biennium esse producta, idem Beda in Epitome docet. Quæ autem post secuta sunt de conuersione Orientalium Saxonum, suo loco dicemus.

Contigit hoc pariter anno ex hac vita migrare Honorium Archiepiscopum Dorouernensem, quintum ab Augustino eius sedis Antistitem, cui post annum & sex menses subrogatus est Deusdedit. Porro hi omnes præ virtutum insignibus meritis videbantur esse columnæ: ipse verò Honorius inter sanctos relatus, anniuersaria commemoratione in Ecclesia celebratur pridie Kalendas Octobris.

Hoc insuper anno quinquagesimotertio post sexcentimum signatum habetur martyrium Reginæ Ostræ in Anglia. Fuit ista filia Fritheualdi Regis & Vulteburgæ filia Pendæ Regis Merciorum, educata à sancta Moduenna Abbatissa in monasterio, inde contra votum tradita nuptui Regi Orientalium Saxonum, à quo intacta seruata licentiam accepit monasterium ingrediendi, vbi feliciter martyrium est consecuta (vt eius vitæ res gestæ declarant) ab irruentibus piratis Danis, iisdemque Gentilibus, Christianis tunc infensissimis. Porro multa ibi tunc miracula edita, eadem Acta significant, quæ tu consulas.

Hoc eodem anno Sigebertus consignat obitum sancti Iudoci Regis Britonum filij, qui (vt ait) spreto regno & mundo, peregrinus & eremita in pago Pontino quicuit.

Quod pertinet ad res Orientales: incensa semel fax à Sarracenorum gente ad inflammandum Imperium, eadem nec obice maris extincta, sed ipsas insulas maris Ionij conflans, Rhodum progressa, depasta est etiam simulacrum illud æneum, inter septem mundi miracula numeratum, Rhodium in quâ colossam, de quo hæc ex Theophane habentur Græcorum Annales: Anno duodecimo Imperij Constantis Mahuuias Sarracenorum Dux Rhodum rediens, destruxit colossam eius post mille trecentos sexaginta stabilitatis ipsius annos: quem cum Iudæus quidam Emesenus emisset, nongentos camelos ex eius ære oneravit.] hæc de colosso in portu Rhodio tanta magnitudine collocato, vt diuaticis cruribus spatium præberet nauibus ingredientibus portum ipsum, altitudinis centum vigintifex pedum; qui antea terræ motu disiectus, demum Sarracenorum manu contractus est, ac Iudæo homini venumdatus. Hic finis rerum mirabilium orbis terrarum; cum nihil temporis edacitati resistat: vt planè imprudens admodum arguatur, qui hic ex casuris aliquando ædificiis gloriam quærit, & non potius in cælo in æternum permanuram habitationem ædificat.

Accessit ad alias huius anni clades, quod Armenia itidem à Sarracenis longè lateque deuastata est. Ita quidem dormiente atque stertente ignauo Imperatore, ad malum inferendum Catholicis tantummodo vigilante, totus funditus quassatus est Oriens. Hæc planè adeò ingentia mala pertigerunt Armeniam ea ex causa, quod Manichæorum hæresis ibidem restitui cœpta est, tot ante Conciliis ac legibus Imperatorum sæpè sæpius iugulata. Quomodo autem ista se habuerint, nos hoc anno occasione cladis à Sarracenis illata de his agere operæpretium iudicamus ex auctore recondito nondum edito, quem possidet Vaticana bibliotheca. is est Petrus Siculus, qui aduersus Manichæos, itidemque nominatos Paulicianos, egregium edidit commentarium ad Archiepiscopum Bulgaricæ: floruit is sub Basilio & filiis Imperatoribus, anno Redemptoris octingentesimo septuagesimo, cum adhuc vrgerent eiusmodi in Oriente vepres agrum Dominicum occupantes, & in exteris regiones radices extendere satagentes. Porro quæ hic tibi ex eodem Petro reddituri sumus, Latinitate donauit Iacobus Sirmundus Parisiensis Societatis Iesu professor, inter nostri sæculi primos viros disertos merito adnumerandus. Rem gestam post multa ita prosequitur auctor:

Fuit imperante Constantino (seu Constante) Heraclij nepote, non procul à Samosatis Armeniæ indigena quidam, Constantinus nomine, vicum incolens Mananalim, quem ad hunc vsque diem habitant Manichæi. Hic diaconum captiuum, qui è Syria (vt constat) in patriam reuertebatur, & Mananalim fortè præteribat, tædæ exceptit, aluitque dies aliquot domi suæ. Diaconus ergo, vt hanc quasi gratiam hospiti suo rependeret, codices duos, quos è Syria secum tulerat, Euangelium scilicet, Paulique epistolas, dono dedit Constantino. At ille, qui iam pridem nefariam atque impuram hæresim suam propter impia dicta foedaque flagitia, quæ Manichæorum scriptis continentur, omnibus odio atque

horrori

A horrore esse animaduertent, vt pietatem magnopere pestem illam renouare iterum, ac latius diffundere, in animum induxit, dæmone (vt par est) instigante, librum deinceps præter Euangelij & Apostoli codices nullum attingere; hoc spectans nimirum, vt malitiam vniuersam eorum ope obtegeret: quemadmodum qui noxia pocula propinant, eadem melle obliniunt atque obducunt. Et quidem ille cum Manichæorum libris (vt diximus) omnes iam cuiusque impietatis artes percepisset, tantum mox Satanæ ope affectus est, vt Euangelij Apostolique sensus perperam interpretando, facillè omnes in rem suam quo vellet & pro libidine detorqueret. Manichæorum itaque scripta (vt dictum est) idcirco protinus abiecit, & hanc etiam maximè ob causam, quod multos videbat eo nomine gladio cædi. Hoc siquidem ad cetera sua egregia facinora diuini atque Orthodoxi Imperatores addiderunt, vt Manichæos, Montanosque capitali puniri sententia iuberent, eorumque libros, quocumque loco inuenti essent, flammis tradi: quod si quis vsquam eosdem occurrerent, hunc eundem mortis poenæ addici, eiusque bona in fiscum inferri.

Egregius autem Manetis discipulus Constantinus, quo facilius auditores suos in fraudem ac periculum induceret, & probabiliora redderet quæ docebat, Valentini primum blasphemias ac portentosa de triginta æonibus diisque dogmata, totam item Curbicij fabulam de pluuia, quam ex formosi adolescentis virginem insectantis sudoribus manare affirmabat, & alia id genus non pauca tamquam absurda nimis atque incredibilia rejicienda sibi ac explodenda putauit; minimè id quidem vt tantam impietatem profligaret, sed quo plures ad se doctrinamque suam pertraheret. Basilidis verò nefanda flagitia & impuritates, ceterorumque omnium tetrum ac graueolens cœnum amplectens, nouus repente perniciosæ pestis ductor exiit: adeò vt quotquot nunc sunt Manichæi, poenam istam & artificium ignorantes, Scythianum ac Beddam & Manetem ipsum, qui totius sectæ principes fuerunt, promptis animis respuant & detestentur; Constantinum verò hunc, qui Siluani quoque nomen assumpsit, aliosque qui post eum exorti, in Christi Apostolorum numero habeant, & Paulo pares in honore ducant.

Hic igitur Constantinus, qui & Saloanes, Mananali vico relicto, Cibassam immigrauit, quod castrum est Coloniae vicinum. Ibi residens, Siluanum se illum esse iactabat, cuius mentio in Pauli epistolis, quique tamquam fidus discipulus à Paulo missus est in Macedoniam: ostendensque discipulis suis Apostoli codicem, quem à diacono acceperat: Vos, aiebat, Macedones estis, ego Siluanus, ad vos à Paulo missus. Atque id ille post sexcentos annos, quam à Paulo scripta hæc fuerunt, dicere non dubitabat, cum emerferit (vt iam diximus) Heraclij nepotis Constantis temporibus. At enim cum eo loci annos septem & viginti versatus esset, multosque ex incolis in errorem impulisset, dignum magisterio & doctrina suæ vitæ finem sortitus est: Nam Imperator postquam de hominis insolentia nescio qua ratione certior factus est, Palatinum quemdam Simeonem protinus ablegauit, cum mandatis, quibus ipsum vt improbitatis artificem lapidare iubebarur, eius verò discipulos, quos nempe induxerat ignorantia, per Dei Ecclesias erudiendos conuertendosque dispergere, quamquam illi corrigi prorsus noluerunt. Nec mora iussis intercessit.

Aduolans enim Simeon, Tryphonemque sibi adiungens ex iis vnum, qui cum imperio & magistratu in illis oris versabatur, simulac destinatum locum attigit, comprehendit omnes, & in Australem Colonienis castrum duci iussit. Quo loco miserum illum, eiusque discipulos ex aduerso destituens, signum dat illico, vt vnum omnes lapidibus incessant. Verum hi magistro suo, vt qui à Deo ad ipsos missus esset, parcentes, lapidibus arreptis, manus quidem ad balteos suos per speciem adducebant, clam autem lapides in terga vibrabant. Adoptarat ante plures annos Siluanus Iustum quemdam (id enim illi nomen erat) cumque manichæi hæresi cum primis imbuerat: tunc verò educationis doctrinæque suæ congruentem ab illo mercedem tulit: Palatini enim iussis obsequens, sumpto in manu saxo, Siluanum quasi alterum Goliath vi magna percussit & occidit. In quem aptè cecidit vox illa Dauidica: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. Et: Conuerteretur dolor eius in caput eius. Ceterum locus ipse hodieque ob lapidum congeriem Aceruus nuncupatur.

Simeon autem ne quid regij mandati præteriret, Constantini discipulos, quo ad saniorum mentem reuocarentur, Ecclesiis commendat. Sed illi haudquaquam conuersi sunt

CONSTANTINI MANICHÆI SVEDOLAR ARTES.

SILVANUM SE IACTAT MANICHÆVS.

SIMEON ABLEGATUS ADVERSUS MANICHÆOS.

SILVANVS MANICHÆVS OCCIDITVR.

p salm. 7.

Beda lib. 5. cap. 20.

Martyrolog. Rom. ea die.

Extant apud Syr. die 7. Octobris.

Theoph. hoc an. 12. Constantin. COLOSSVS RHODIV. A SARRACENIS FRACTVS.

ARMENIA A SARRACENIS DEVASTATA.

DE MANICHÆIS IN ARMENIA DE GENTI BVVS.

SIMON
HÆRESI
INFECTVS.IMPOSTOR
MVTAT NO-
MEN.PVGNANT
INTER SE
M A N I-
CHÆI.EPISC. DE
PERT MA-
NICHÆOS

sunt, malueruntque in errore suo impiè mori, quam Deum sibi poenitentia placare, salu-
temque consequi sempiternam. Quos quidem dum temere nimis excutit & auscultat
Simeon, vt qui diuinæ institutionis expertus erat, ac planè rudis, atque (ve verius dicam)
leuis ac præceps animo, pestiferam hæresim hausit, & cuni ea rediit Constantinopolim ad
Imperatorem. Triennio deinde domi suæ priuatim actò, cum plenè iam irretitus possi-
deretur à diabolo, relictis omnibus, clam excessit, Cibassam petens. Vbi conuocatis
collectisque hinc inde Constantini discipulis, eiusdem impietatis successor effectus est: &
vt nomini suo famam eadem qua prædecessores arte conciliaret, Titum se appellauit. Ego
verò non Titum hunc dixerim (neque enim imitator eius Titi fuit, què Paulus Apostolus
Cretensium fecit Episcopum) sed Cetum potius: siquidem Cetum imitatus est in maris
vndis latitantem. De Ceto enim marino narrant quidam, Aspidochelonem appellari,
mole verò tam vastum esse, vt insulæ referat speciem, vocis porò sonum grauem illi &
obscurum inesse. hinc fieri, vt decepti nonnumquam nauæ anchoras suas in eum conij-
ciant, palisque infixis nauigia deligent; quoad accenso desuper igne concalecta bellua,
repente aquas subeat, omnesque in altum demergat & suffocet. Sic prorsus iste, eo quòd
qui eius nequitia magnitudinem non norant, grauemque vocis sonum minimè refugie-
bant, sed auscultabant, suæque adeò spei anchoram in eo defigebant, omnes per ignem
ad inferni profunda depressit: igni enim extinctus vna cum eiusdem amentia focis ad
æternum ignem profectus est.

Nam cum triennij iam spatium in illis locis permultos iisdem erroribus implicans per-
ageret, exorta tandem est inter Iustum illum, à quo lapidatum diximus Constantinum, &
Simeonem hunc Cetum grauis disputatio, multaque inter eos vltro citroque agitata de
Pauli Apostoli sensu in illis verbis epistolæ ad Colossenses: Quoniam in ipso condita
sunt vniuersa in cælis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes,
siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante
omnes, & omnia in ipso constant. Virgente autem Iusto ac dicente, Ne fortè populo im-
ponamus, & ne si ab Apostoli verbis discrepantia docuerimus, hominum animas temere
perdamus, pro quibus in tremendo iudicio reddi à nobis rationem oporteat: Nihil his
eius verbis mouebatur Simeon; quin pergebat acius, eius loci expositionem huc illucque
suo more distorquens.

Gliscente igitur inter Iustum & Simeonem contèrione, proficiscitur Iustus ad Episco-
pum Coloniae, atque vt de Apostoli sensu quod cupiebat audiret, omnia mox de se so-
ciliisque & quam inter se disciplinam tenerent, liquido exposuit. Re comperta, Episcopus
nihil in his sibi cunctandum ratus, de singulis eucligio refert ad Iustinianum Augustum,
qui post Heraclium Imperij scepra gubernauit, &c.] quæ enim tunc gesta sint, suo loco
dicenda opportunius erunt: hic autem plurimum annorum historiam narratio complecti-
tur, quæ nulla per annos singulos possit partiri discretione.

IESV CHRISTI

MARTINI PAP.

CONSTANTIS IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

654.

6.

13.

MARTINI
PAP. ET
MARTYRIS
OBITVS.

Annus agitur Redemptoris sexcentismus quinquagesimus quartus, Indictione duo-
decima: quo duodecima die mensis Nouembris sanctus Martinus Papa & Martyr
Chersonæ in Ponto, vbi fuerat relegatus, ærumnis confectus martyrium feliciter consum-
mans, in consortium aliorum martyrum atq. Pontificum assumptus in cælum, triumphat
nobili corona martyrij insignitus, cum iam sedisset annos sex, menses tres, atque dies duo-
decim: cuius dies natalis monumentis Ecclesiasticis adnotatus, corusca luce annuatim
Ecclesiæ Catholice redditur celebrandus.

De eiusdem S. Martini obitu hæc habet Anastasius Bibliothecarius: Directus est in
exilium supradictus vir sanctissimus in locum qui dicitur Chersona, & ibidem (vt placuit
Deo) vitam finiuit in pace Christi confessor, qui & multa mirabilia operatur vsque ad
hodiernum diem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros
vndecim, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero trigintatres. Depositus
est autem die duodecima mensis Nouembris: & cessauit Episcopatus eius dies viginti-
octo.] hæc apud Anastasium leguntur, quæ haud mediocri censura indigent. Etenim
quomodo

* Alij codices
habent octaua
mensis Sep-
tembris, alij
Octobris.

A quomodo fecisse dicitur ordinationes duas mense Decembri, si primò tantum anno suæ
sedis eum mense Decembri contigit habitasse Romæ? Vnde dicendum erit, ipsum semel
tantum ordinationem habuisse, vel si bis dicas, alio sanè mense quam Decembri, vel alibi
quam Romæ. Præterea quod tradit de tempore vacationis eius sedis, nihil in aliis codici-
bus editis. certè quidem neque adeò facile potuit innotuisse Vrbi eius condènatio, neque
exiliū tyrannicè factum tam breui temporis spatio, neque obitus è tam longinquis regio-
nibus haud aduentantium frequentia notus valuit Vrbi in ecclesia fieri manifestus.

Quod autem ad edita ab eo defuncto miracula pertinet: etiam ab ipso adhuc viuentem
in Oriente illuminatum fuisse cæcum, S. Audoenus Rothomagensis Episcopus in rebus
gestis S. Eligij, quas fidelissimè prosecutus est auctor eius temporis ac veri amantissimus
scriptor, fidem facit, qui stylo suo gloriosum martyrium sanctissimi viri, veluti in æter-

B num permansurum in Ecclesia monumentum, posteris scriptum reliquit* verbis istis post
alia quæ ex eodem auctore sunt superius recitata: Constantinopolim perductus sanctus
Martinus, atque ibi in exilium relegatus, sola oratione meruit cæco lumina reddere.
Porro exulans & delitescens, post multa tormenta, claram valde & nobilem vitam opti-
mo & venerabili fine concludit. Simulent nunc hæretici quantum volunt, confundan-
tur & erubescant à se martyrem factum, quamuis in pace eum exhalasse animam clami-
tent: quamuis non à se interemptum, sed propria fingant morte defunctum, quasi non
eum poena consumpsit, in quo poena consumpta est. Qui si in præfenti nunc adessent,
hæc à me pro martyre verba audirent: Etsi imminente carnificis gladio mortuus non
fuit, in confessione tamen Catholice fidei in exilium relegatus, post continuam & inde-
fessam professionem, gloriosum mortis exitum meruit, sicque ad Deum suum redeuntem

C cælestis aula martyrem suscepit.

Neque enim virtus eius aut honor minor est, quo minus beatis martyribus aggre-
getur: quia (quantum in ipso fuit) æquanimitè tolerauit, quicquid ei aduersitatis
oblatum est. Nam sicut quidam testatur (hic est Dionysius Alexandrinus Episcopus
apud Eusebium Casariensem) non est inferior gloria, sed potius excellentior susti-
uere martyrium pro eo ne scindatur Ecclesia fallaciis hæreticorum, quam est illa ne
immoletur idolis impulsu Paganorum. In Paganorum namque persecutione vnusquis-
que tantum pro anima sua, in hæreticorum verò pro vniuersali patitur Ecclesia. Idcirco
potiore meum dixerim, qui proculdubio excellentior, magisque eximius comprobatur.
Hæc pauca de tanti viri memoria Eligij vita sibi inserta habeat, loquaturque ea
vbicumque Eligij vita legetur per sæcula, quantum Martinus fidei dogmate claruerit.

D Quæ quidem nos dilectionis gratia hætenus narrasse sufficiat, vt sit tam eximij viri me-
moriam, qui vtrique collegis meis in vrbe Romana multa impendit bona: quamuis in
Oriente frequentetur, non vsquequaque in Occidente obliuioni tradatur.] hucusque de
sancto martyre sanctus confessor Audoenus, de quo superius dictum, & inferius suo loco
dicendum erit.

Sed accipe quæ de S. Martino dicat S. Gregorius Papa huius nominis Secundus cogno-
mento Dialogus, in epistola ad Leonem Isauricum Imperatorem hæreticum Iconocla-
stam, cum suis scriptis comminatus esset ipsi Gregorio, facturū se in eum, quod in S. Mar-
tinum perpetrauerat Constantinus, nimirū vt ab Vrbe vincitum Constantinopolim perducere
mandaret, eadēq. inferret ipsi supplicia, quæ fuerat Martinus passus. Ad hæc, post alia quæ

E beatum Martinum esse & sanctum, testatur ciuitas Chersonensis & Bosphori, in quam re-
legatus est, & totus Septemtrio atque incolæ Septemtrionis, qui ad sepulchrum eius
confluunt, & morborum curationes experiuntur. Atque vtinam faxit Deus, vt nos Marti-
ni viam ingrediamur, eandemque sortem subeamus.] hæc Gregorius in dicta epistola ad
Leonem Isauricum, de qua suo loco fusiùs acturi sumus: satis modo hanc de sancto Mar-
tino (quod ad rem pertinet) accepisse testificationem, qua quidem nondum Romam eius
corpus fuisse translatum, sed illic Chersonæ, vbi martyrium consummauit, honore cultum
ac miraculis illustratum apparet.

Accepi equidem ab Orientali homine pio viro Catholice communionis, fide integro, in
hanc vsque diem à Græcis frequentari memoriā S. Martini Papæ, confluereq. populos fre-
quenti coetu ad sepulchrū eius, & gratias curationū accipere, & alia iusta petita impetrare
solere. Quamobrem in eam sententiam imus, vt etsi corpus eius Romam delatum est, &
colloca-

S. MARTINI
RACVLIS
ILLVSTRA-
TVS.* Andoen. in
vita S. Eligij
c. 34 apud S. H.
die 1. Decemb.
DE MARTY-
RIOS. MAR-
ELOGIVM S.
AVDOENI.NON MI-
NOR GLO-
RIA MAR-
TYRI AB
HÆRETICIS
ILLATI,
QVAM A
GENTILI-
BVS.DE CVLTV
S. MARTINI
EX GREG. II.VIGET AD-
HVC IN O-
RIENTE
SIVS CVL-
TVS.

CHRISTI
654.EUGENII PAP.
I.CONSTANTIS IMP.
13.

collocatum in Titulo Equitij, in quo & celebris est memoria S. Martini confessoris Episcopi Tironensis, ut verus in eo posita docet inscriptio: pars tamen ipsius aliqua ibi remanserit, vendicantibus eum ut suum martyrem Cherisonensibus. Quando autem facta sit ista S. Martini factarum reliquiarum translatio, ut è Ponticis oris triumphatorem suum martyrio coronatum Roma receperit, nos latet: receptum tamen, & honoribus martyre dignis non à Romanis tantum, sed ab vniuersa Ecclesia Catholica Occidentis & Orientis iugiter frequentatum, certissimum est.

Vbi igitur de S. Martini Pontificis obitu certum nuncium Romam delatum est, nullus alius quæsitus fuit qui ipsi succederet: sed qui tunc sedere per imaginem saltem Eugenius (ut diximus) inuentus est, accedente rursus semel antea lato consensu, legitime sedere cepit: ut non nisi ab hoc tempore Eugenij Pontificatus tempus sit numerandum.

Hoc eodem anno Constans Imperator à Sarracenis nauali proelio superatur, ipseque in B vitæ discrimen adductus, vix mutata veste fugiens, saluus euasit. Vox quidem sanguinis iusti Abel, Martini inquam, è caelo potius quam è terra clamabat in perfidum ipsum Imperatorem, qui instar Cain non nisi in fuga nouit sperare salutem. Quomodo autem ista se habuerint, à Theophane sic narrantur: Anno decimotertio Constantis præcepit Mahuuias Sarracenorum Princeps armaturam fieri magnâ nauium, quo ascenderet ad regiam urbem classis eorum. Omnis autem apparatus eorum apud Tripolim Phœnicis consistebat. Verum hoc viso duo fratres quidam Christiani amici Tripoli manentes, filij buccinatoris cuiusdam, zelo Dei fauciati, ad carcerem ciuitatis cucurrerunt impetu: habebat autem multitudinem Romanorum vinculatorum: & disruptis portis, vinculisque solutis, in Amiram irruerunt, quo perempto vnâ cum his qui cum eo erant, præparaturaque omni igni tradita, in Romaniam nauigio transierunt. Verum tamen nec sic illi ab eadem præparatura cessauerunt. Sed Mahuuias quidem militat contra Cæsaream Cappadociæ: Ablulathar verò fabricum naualis structuræ constituit, qui veniens in locum diuertit, vocabulo Phœnicem Lyciæ, vbi erat Constans Imperator, & Romanus stolis *, cum eo naualiter pugnaturi.

Cumq̄ futurum esset ut Imperator cū ipso nauigio præliaretur, contemplatur nocte illa visum, videlicet apud Thessalonicenses esse. Porro cuidâ coniectori somniorum expergefactus narrat visionem. Qui ait: O Imperator, utinam nec dormisses, nec somnium aspexisses. Nam esse Thessalonicæ, ὅτι ἀλλοῦ νῆου, innuit, quod interpretatur, alteri cede victoriam, id est, ad inimicum tuum victoria vertitur. Sed Imperator nihil metuens, ad prælium naualis pugna Romanorum classes præstruxit ad bellum. Quibus in alterutrum irruentibus, superantur Romani, & commixtum efficitur mare sanguine Romanorum. Induit autem Imperator alium veste sua: & insiliens prædictus buccinatoris filius in regiam scapham, Imperatorem arripuit, & in aliam nauim transductum inopinatè saluauit. Porro ipse fortissimus viriliter insiliens Imperatoriæ nauim, multos occidit, mortiq̄ se ipsum pro Imperatore contradidit. Hunc præterea hostes circumdantes & in medio retinentes, putabant ipsum esse Imperatorem. Postquam autem multos occiderunt, interfecerunt hostes vnâ cum eis & ipsum qui portabat Imperatoriæ vestem. At Imperator taliter in fugam versus saluatur, & derelictis omnibus, nauigauit Constantinopolim.] hucusque ex Theophane.

Eodem anno Rotharis Rex Longobardorum Arianus, vbi regnasset annos sexdecim & menses quatuor, moriens, regnum reliquit filio Rodualdo. De eius sepultura habet hæc Paulus: Hic cum iuxta basilicam beati Ioannis Baptistæ fuisset humatus, post aliquantum tempus quidam iniqua cupiditate succensus eius sepulchrum noctu aperuit, & quicquid in ornamentis eius corporis reperit, abstulit. Cui beatus Ioannes per visionem apparet, E cum vehementer exterruit, eique dixit: Cur ausus es corpus istius hominis contingere? Fuerit licet non rectè credens, tamen mihi se commendauit. Qui igitur hoc facere præsumpsisti, numquam deinceps in meam basilicam ingressum habebis. Quod ita quoque factum est. Quoties enim cumque voluisset beati Ioannis oraculum* ingredi, statim velut à validissimo pugili guttur eius feriretur, sic subito retro ruebat impulsus. Veritatem in Christo loquor: hoc mihi ipse retulit, qui hoc ipsum suis oculis factum vidit.] hæc Paulus. Hic primum aduerte (quod dictum ab auctore est) Rotharis corpus non intra basilicam, sed iuxta eam humatum esse: alioqui si in basilica, exhumandus religiosè fuisset. Sed & illud obseruatione dignissimum, nec impiorum preces interdum despiciere inuocatos sanctos, vel itremuneratas relinquere præmio saltem aliquo temporali: siquidem & Creator omnium Deus Solem suum oriri facit super bonos & malos.

Hoc

CHRISTI
654.EUGENII PAP.
I.CONSTANTIS IMP.
13.

A Hoc eodem anno sexcentesimo quinquagesimo quarto, qui à sancto Martino Pontifice missus est ad prædicandum Euangelium Follianus Fossensis Episcopus, coronatus est corona martyrij vnâ cum tribus discipulis, quorum dies natalis inter martyres collocatus, annis singulis celebratur. reliqua tu consule de iisdem apud Martyrologium Belgicum, quod Molanus vir doctissimus mirificè illustrauit. Sancta his temporibus æmulatio pertigit Hibernos ac Scotos religionis Christianæ cultores: quod enim scissent ab Vrbe complures in Britanniam ad Anglorum conuersionem sanctos viros missos, & ipsi hæcenus id non sine culpa neglexisse visi essent, quibus ob locorum propinquitatem id magis peragendum fuisset: complures ex ipsis paternis egressi domibus, ad prædicandum gentibus Euangelium profecti sunt, ut ex Beda apparet, atque nonnullorum sanctorum vitæ Actis scriptis omni fide mandatis.

B Porro qui comes illi inhæsit & magister extitit, Leuinus Gandensis Episcopus, & ipse consecutus est coronam martyrij: dum enim prædicationi Euangelij instat apud Escham, multis vulneribus confossus occubuit: habent natalem eius indelibili inscriptione notarum tabulæ Ecclesiasticæ, eundemque consueto præconio annis singulis anniuertaria die in Ecclesia exhibent, duodecima Nouembris. Sed auctor horum omnium, ut ex Hibernia magnæ virtutis homines transferrentur in Gallias, vel alias eius regiones, fuit Vincentius Comes Hannoniæ, qui uxorem habuit consanguineam Regis Dagoberti beatissimam Vualdetrudem: missus enim à Francorum Rege in Hiberniam, inde recedens, secum duxit sanctissimos & strenuos fidei prædicatores, Follianum, Furseum, Vitanum, Eloquium, Etionem, & Aldagisum, quos omnes egregia sanctitas decorauit: sed & ipse Vincentius in sanctorum album relatus est: excelsus enim manu sancti Authberti Cameracensis Episcopi, tandem monastico suscepto habitu, sese totum, abdicato sæculo, Christo addixit, atque egregia claruit sanctitate: cuius natalem * diem Cameracenses & alij finitimi populi decima quarta Iulij mensis celebrare consueuerunt.

IESV CHRISTI
ANNVS
655.VITALIANI PAP.
ANNVS
I.CONSTANTIS IMP.
ANNVS
14.

D Annus adest sexcentessimus quinquagesimus quintus, decimatertia Indictione, quo Romæ moritur Eugenius Papa die secunda Iulij: cuius sedis annos qui numerant ab eo tempore quo in locum sanctissimi Martini martyris adhuc viuentis subrogatus iniquè fuit, cum ille tyrannicè Pontificatu exutus in exilium missus esset, cum annos duos & menses quatuor sedisse tradunt. Verum cum non nisi post S. Martini Papæ obitum potuerit, accedente cleri consensu, legitime sedisse: affirmare necesse est non amplius quam sex menses & dies vigintrès ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem præfuisse. Habet de ipso Anastasius, sepultum fuisse apud sanctum Petrum, nulla facta, dum viueret, cleri ordinatione, sed tantum Episcopos per diuersa loca creasse numero vigintriduos. Modestè visus est vsus Pontificia potestate, quod viuentis Martino, optimè sciret, se non legitime sedere potuisse Pontificem, sed tantum loco ipsius veluti Vicarium se gerere.

Vacasse autem eius sedem mensem vnum, dies verò vigintriduos, idem Anastasius tradit: sicque colligat, hoc eodem anno vltima die mensis Augusti creatum fuisse successorem Vitalianum Signinum. est Signia ciuitas apud Hernicos, longè ab Vrbe trigesimo lapide, via Lauicana. De ipso autem Vitaliano hæc in primis idem Anastasius habet:

Hic direxit Responsales suos secundum consuetudinem cum Synodica in Regiam urbem ad piissimos Principes, significans de ordinatione sua: & dum suscepti essent, renouantes Ecclesiæ priuilegia reuersi sunt.] hæc Anastasius, qui & addit: Per eosdem M. s. Responsales scilicet, direxit Constans Imp. B. Petro & Euangelia aurea cum gemmis a bis miræ magnitudinis ornata in circuitu.] Ex his intelligas, callidum Imperatorem, quo rebus Occidentalis Imperij bene consultum esset, conatum fuisse muneribus saltem & aliis officiis demerere Romanum populum, quem sciret tunc sibi coniunctum atque beneuolunt fore, si se Catholicum forissecus præferret, studiosumque erga Romanum Pontificem. Probe enim nouerat, in se Romanum populum, simulq̄, clerum, & (ut vno verbo dicam)

Annal. Eccl. Tom. 8.

Pp 2

omnes

omnes Occidentales Catholicæ fidei integros professores magnopere concitasse obiectionem ex Vrbe sanctissimi Papæ Martini, eiusque tyrannicam depositionem & eiectionem, ac demum perfunctum, morte intercedente, martyrium.

Quod igitur sciret ex iis se apud Occidentales omnes male audire, hæreticum proclamari, trucemque persecutorem ore omnium nominari, vasto atque subdolo consilio egit ut se facti poenitentem recepisse Catholicam fidem, redditumque penitus Orthodoxum ostenderet. Ita planè hæreticus Princeps iure regnandi abuti consuevit religione, ut cum Catholicam fidem oderit, tamen de ea bene mereri videri velit: ut si vir uxori, quam oderit, blandiatur; quo id quod molitur, consequi facile possit; & cum fuerit consecutus, domo statim eiiciat, & pellicem introducat. Hoc planè vsum esse consilio Constantem Imperatorem, perspicue eius res gestæ declarant: qui cum Catholicus videri vellent, illud signum edidit manifestum, ut cum Romano Pontifice se communicare publicis significaret officiis: nam misit ad eum sacrosanctum Euangelium gemmis miræ magnitudinis exornatum (quod erat symbolum Catholicæ susceptæ fidei) sancti Petri Apostolorum principis basilicæ offerendum: & quod dictum est, legatos (quos Responsales vocat auctor) missos Constantinopolim cum Synodica de fidei Catholicæ confessione, ipse Imperator non (ut ante fecerat) eos reiecit, sed bene habuit & amice recepit, donatosque dimisit impertita confirmatione priuilegiorum illorum, quæ ab Imperatoribus conferri possent Ecclesiis.

Et licet Anastasius non dicat, emisisse etiam eundem versipellem Proteum fidei Catholicæ professionem, æquè possumus intelligere, ac nihil deniq. prætermisisse, quo Catholicus forinsecus hominibus appareret. Ita quidem factum, ex iis quæ ex eodem Anastasio dicta sunt, cogimur affirmare: nam si aliter creditum esset, nequaquam Vitalianus missam per Responsales accepisset oblationem: siquidem oblationem hæreticorum semper Ecclesia Catholica respuit & execrata est, uti victimam impiorum Deo abominabilem. Hæc tanta cum præstiterit dolosus homo, quæ haberet in stomacho, non potuit occultasse: nam cum occasio venit, in fidem Catholicam hominesque Catholicos quid sentiret, euomit: quod contigit anno sequenti, cum vera fortique confessione Maximi prouocatus, in eum eiusque socios, ut bestia truculenta, violentus insiliit, quos lanauit atque discerpit: quomodo autem ea se habuerint, suo loco dicturi sumus. hæc verò haud oportuit prætermisisse, ut qualis esset qui velut in scena ad tempus personam induit pietatis, penitus innotesceret. Sed ad Vitalianum Papam redeamus.

Eadem legatione missa Constantinopolim Vitalianus litteras dedit ad Petrum Constantinopolitanum Episcopum, hortans eum ad fidem Catholicam amplexandam. At ille excusans excusationem in peccato, se profiteri rescripsit quæ docuerunt veteres Patres; eorumque testimonia, sed haud fideliter, mutatis verbis, adnexuit: quæ fraus tum à Græcis, tum à Latinis detecta fuit, ubi de iisdem litteris actum est. Habentur enim de his ista in decimatertia Sexiæ Synodi Aetione: Item relecta est ex altero regello epistola Petri & ipsius quondam Præsulis regiæ ciuitatis ad Vitalianum sanctæ memoriæ, qui fuit Papa Romanus, cuius est initium: Spiritalem nobis lætitiā peperit epistola vestra vnanimis & sanctæ fraternitatis. Dumque legeretur eadem epistola habens diuersa Patrum testimonia, hi qui locum gerebant Agathonis sanctissimi Papæ Romani, dixerunt: Innotescimus vestra gloriæ, quod paterna testimonia, quæ continentur in præsentī quæ nunc legitur Petri epistola, circumcisa & deflorata sunt ab eodē Petro ex hoc quod ostendere voluisset suam super vnam voluntatem & vnam operationem intentionem. Gloriosissimi Iudices dixerunt: E Comperimus diligenter, iuxta quæ à vestra reuerentia dicta sunt, quod talia testimonia, quæ continentur in præsentī epistola, detruncata posita sunt: & si placet vestro sancto ac vniuersali Concilio, in amplius huiusmodi epistola lectio non procedat. sicque in re clara dubitatum à nemine fuit. Hic est status rerum Orientalium anni huius. Iam verò ad res Ecclesiæ Anglicanæ conuertamus orationem.

Contigit hoc eodem anno latius propagari in Anglia Christianam religionem: defuncto enim Penda Merciorum Rege Gentili, populi illi facti sunt Christiani. ita Beda, qui etiam in eodem tempore Orientales Saxones relictam ante sub Mellito Episcopo fidem Christianam recepisse, maioribusque augmentis auxisse. De quibus primùm ex eodem Beda agendum, qui ait: Eodem tempore etiam Orientales Saxones fidem, quam olim, expulso Mellito Antistite, abiecerunt, instantia Regis Osuii receperunt:

A runt: erat autem Rex eiusdem gentis Sigbert, qui post Sigbertum cognomento Paruum regnauit, amicus eiusdem Osuii Regis; qui cum frequenter ad eum in prouinciam Nordhumbrorum veniret, solebat eum hortari ad intelligendum, deos esse non posse, qui hominum manibus facti essent. subdit exhortationem ad eum conuertendum ab ipso haberi solitam atque demum de eius conuersione, baptizatumque esse, dum apud Osuii maneret, à Finano Episcopo: atque demum de eius reditu in patriam subiicit ista:

Igitur Rex Sigbert æterni regni iam ciuis effectus, temporalis sui regni sedem repetiit, postulans ab Osuii Rege, ut aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad Christi fidem conuerterent, ac fonte salutari abluerent. At ille mittens ad prouinciam Mediteraneorum Anglorum, mandauit ad seruum Dei Cedd, & dato illi socio altero quodam presbytero, misit prædicare verbum genti Orientalium Saxonum. Vbi cum omnia perambulantes, multam Domino Ecclesiam congregassent, contigit quodam tempore eundem Cedd redire domū, ac peruenire ad Ecclesiam Lindisfarnensem propter colloquium Finani Episcopi: qui ubi prosperatum ei opus Euangelij comperit, fecit eum Episcopum in gente Orientalium Saxonum, vocatis ad se in ministerium ordinationis aliis duobus Episcopis. Qui accepto gradu Episcopatus, rediit ad prouinciam, & maiori auctoritate coeptum opus explens, fecit per loca Ecclesias, presbyteros & diaconos ordinauit, qui se in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent. & paulo post de eiusdem Regis necesse hæc subdit:

Cumque tempore non pauco in præfata prouincia, gaudente Rege, congaudente vniuerso populo, vitæ cælestis institutio quotidianum sumeret augmentum: contigit ipsum Regem, instigante omnium bonorum inimico, propinquorum suorum manu interfici. Erant autem duo germani fratres, qui hoc facinus patrarunt. Qui cum interrogarentur, cur hoc facerent: nihil aliud respondere potuerunt, nisi ob hoc se iratos fuisse & inimicos Regi, quod ille nimium suis parcere soleret inimicis, & factas ab eis iniurias mox obsecrantibus placida mente dimitteret. Talis erat culpa Regis, pro qua occideretur, quod Evangelica præcepta deuoto corde seruaret, in qua tamen morte eius innoxia, iuxta prædictum viri Dei, vera est eius culpa punita. at quænam ista culpa fuerit, idem Beda mox subdens, enarrat, cum ait:

Habuerat enim vnus ex his qui eum occiderant Comitibus illicitum coniugium: quod cum Episcopus prohibere & corrigere non posset, excommunicauit eum, atque omnibus qui se audire vellent, præcepit ne domum eius intrarent, neque de cibis illius acciperent. Contempsit hoc Rex præceptum: & rogatus à Comite intrauit epulaturus domum eius. Qui cum abiisset, obuiauit ei Antistes. At Rex intuens eum, mox tremefactus desiliuit de equo, ceciditque ante pedes eius, veniam reatus sui postulans. Nam & Episcopus pariter desiliuit; federat enim & ipse in equo. Iratus autem tetigit Regem iacentem virga, quam tenebat manu; & Pontificali auctoritate protestans: Dico tibi, inquit, quia noluisti te continere à domo perditī & damnati illius, tu in ipsa domo mori habes. Sed credendum est, quia talis mors viri religiosi non solum talem culpam diluerit, sed etiam meritum eius auerit: quia nimirum ob causam pietatis propter obseruantiam mandatorum Christi contigit. Hæc Beda: quibus intelligas, quanto suo damno non pareant Principes sacerdotibus, quantaque iactura quis excommunicato communicet, & quomodo insuper Præsules iuste censuram Ecclesiasticam exercentes exaudiat Deus, contumaces aduersarios puniens. Prosequitur Beda res præclare gestas ab eodem Episcopo Cedd Apostolico planè viro rare; quem tu consulas: prætermittimus nos breuitatis ergo.

Quomodo autem contigerit conuersio Merciorum, occiso Penda crudelissimo Paganorege, rem memoria dignam, hic suo loco iis quæ sunt dicta iungamus: ait enim: His temporibus (nempe, ut habet in Epitome, hoc anno Domini sexcentesimo quinquagesimo quingentesimo) Rex Osuii cum acerbas & intolerabiles pateretur irruptiones sæpe dicti Regis Merciorum, qui fratrem eius occiderat: ad vltimum necessitate cogente, promisit se ei innumera & maiora quam credi potest ornamenta regia vel donaria in pretium pacis largiturum, dummodo ille domum rediret, & prouincias regni eius vsque ad internecionem vastare desineret. Cumque Rex perfidus nullatenus precibus illius assensum præberet, qui totam eius gentem à paruo vsque ad magnum delere atque exterminare decreuerat: respexit ille ad diuinæ auxilium pietatis, quo ab impietate barbarica posset eripi; votoque se obligans: Si Paganus, inquit, nescit accipere nostra donaria, offeramus ei qui nouit,

FRANS COM
STANTIS
IMP.OBLATIO
DVS VII
CATHOLICÆ
SVSCIPTA.AD TEMPVS
SIMVLAT
IMP.QUALIS PE
TRI FIDELI
PROFESSIO
AD VITA-
LIANVM
DATA.Beda in Epit.
hist. Angl.
PROPAGA-
TIO FI-
DEI IN AN-
GLIA.
Beda lib. 3.
c. 22.SIGBERTVS
REX CVM
SVIS CHR-
STIANVS
EFFICTVS.a Bed. lib. 3. c.
22.clamauit ad
se virū Dei
CEDD, EPIS-
PRAEDICA-
TOR EVAN-
GELII.OB CHRIS-
TIANAM
MANSTETV
DINEM
REX OCCI-
DITVR.QVAE CVL-
PA REGIS.b Bed. histor.
Anglor. lib. 3.
c. 24.DE INTERI-
TV PENDAS
REGIS ET
CONVER-
SIONE MER-
CIORVM.

CHRISTI
655.VITALIANI PAP.
1.CONSTANTIS IMP.
14.

**VOTVM RE-
GTS.** Domino Deo nostro. Vouit ergo, quod si victor existeret, filiam suam Domino sacra vir-
ginitate dicendam offerre, simulque duodecim possessiones prædiorum ad construenda mo-
nasteria donare. & sic cum paucissimo exercitu se certamini dedit.

**VICTORIA
DIVINITVS
TENTATA.** Denique fertur, quod tricies maiorem Pagani habuerint exercitum: siquidem ipsi tri-
ginta legiones ducibus nobilissimis instructas in bello habuere. Quibus Osuui Rex cum
Alchfrido filio, perparuum (vt dixi) habens exercitum, sed Christo duce confusus occurrit.
Nam alius filius eius Ecfrid eo tempore in prouincia Merciorum apud Reginam Cinuise ob ses
tenebatur. Filius autem Osuualdi Regis Edeluuald, qui eis auxilio esse debuerat, in parte
erat aduersariorum, eisdemque contra patriam & patrum suum pugnaturis ductor exiit, ut
quamuis ipso tempore pugnandi sese pugna subtraxerat, euentumque discriminis tuto in
loco expectabat. Inito ergo certamine, fugati sunt & cæsi Pagani duces Regis triginta, &
qui ad auxilium venerant, penè omnes interfecti: in quibus Edilhere frater Annæ Regis B
Orientalium Anglorum, qui post eum regnavit, auctor ipse belli, perditis militibus, siue
auxiliis, interemptus est. Et quia propè fluuium Iuuuet pugnatum est, qui tunc præ inun-
dantia pluuiarum latè alueum suum, immo omnes ripas suas transierat: contigit, vt mul-
to plures aqua fugientes, quàm bellantes perderet ensis, &c.] subdit his Beda de imple-
to antea nuncupato voto eiusdem Regis, de monasteriorum erectionibus, deque fide Chri-
stiana in illis regionibus propagata: hæcque facta esse cum dicat anno decimotertio eius-
dem Regis Osuui, planè ad hunc annum referre necesse est. Sed de Britannia ad Hispanias
transcamus.

C Hoc eodem anno in Hispania celebratum est Toletanum Concilium nonum dictum,
Era nimirum sexcentesima nonagesimatertia, Regis verò Reccesuinthi anno septimo: cui
interfuerunt Episcopi sexdecim, primoque loco Metropolitanus Eugenius Toletanus Epi-
scopus sedens præfuit sacro conuentui. In quo cum de rebus ad Episcopos qui bona Ec-
clesiastica illicitè usurpassent spectantibus acturi essent, ita iidem Patres dignè præfati sunt
post alia quæ de antiquis restituendis canonibus prælocuti fuerunt: Sed quia nequaquam
rectè subditos iudicat, qui non se ipsum prius iustitiæ censura castigat: aptum nobis & ex-
pedibile visum est, ante nostris excessibus imponere modum, & sic errata corrigere subdito-
rum. Tunc namque melius iudiciorum exordia diriguntur, cum vita Iudicum ante dispo-
nitur; eo quod potius iudicij forma completur, quo negotiorum principiis æquitas iudi-
cantium antefertur. A deo exordium æquitatis inchoari à Iudicibus debet, vt perfectio
iuris causarum limitem aptius formet.] Hæc postquam præfati sunt Patres, sanciuere cano-
nes decem & septem, quos tu consulas. Post Eugenium subscriptus ibi legitur Taio sanctus
Cæsaraugustanus Episcopus, de quo superius dictum est satis. **D**

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
656. 2. 15.

**IMP. LA-
BORATVS
VERTERE
MAXIMUM.** Sequitur Christi annus sexcentesimus quinquagesimus sextus, Indictione decimaquar-
ta: quo ab Imperatore Constante decernitur legatio ad Maximum confessorem Byziam
in Thracia ciuitatis exulem existentem, quo cum in Monothelitarum errorem perdu-
cere posset. Qui missi sunt, fuerunt præclarissimæ dignitatis viri, nempe Theodosius &
Paulus Patricij, iidemque Proconsulari dignitate insigniti, & vnà cum eis Theodorus Cæ-
sariensis Episcopus, vir omnium eius sectæ doctissimus. Scripta fuerunt ab aliquo qui præ-
fatus fuit omnia quæ in hac legatione mutuoque congressu cum Maximo contigerunt. **E**
Quorum Actorum duo fragmenta cum recitata reperissemus in quarta Actione septimæ
Synodi oecumenicæ, ingens exarsit in animo desiderium ipsa integra Acta perquirendi.
Sed visis scriptis Maximi, quæ in Vaticana bibliotheca asseruantur, nec inuentis; cum
iam spe excidissemus ea amplius inueniendi: accidit ex insperato, vt eadem intexta in
vita ipsius Maximi repererimus.

**MAXIMVS
CONVER-
TIT HÆRE-
TICOS.** Qui igitur missi sunt ab Imperatore, cum diu contulissent cum Maximo, vt reuocarent
eum à coeptis, & reducerent cum honore Constantinopolim; tantum absuit vt id fuerint
consecuti, vt potius summa potentia veritatis ipse illos in suam sententiam traxerit, at-
que ad iurandum adegerit, quod abiecta hæresi, Catholicam fidem amplecterentur; sicque
reuersi fuerint ad Imperatorem, quo & ipsum in eandem sententiam perducerent. Quod
cum

CHRISTI
656.VITALIANI PAP.
2.CONSTANTIS IMP.
15.

A cum minimè facere Imperator assentiretur, misit rursus Paulum, qui eum perduceret
Constantinopolim: in quem magis renitentem inuentum duriorum decernit legatio-
nem. Hæc ipsa Acta, quæ cuncta hoc eodem esse anno confecta, nota Indictionis in eis
apposita docet. Accipe igitur iam eadem ipsa digna Annalibus Acta quàm fidelissimè ab
exceptore conscripta, & ab Anastasio Maximi discipulo vnà cum aliis rebus gestis eius-
dem Sancti simul collecta: quod & Ioannes Episcopus Ephesinus pariter profiteretur, nem-
pe res gestas ipsius ab eodem ipso Anastasio esse scriptis mandatas quàm fidelissimè. quæ
ex tribus codicibus Vaticanis accepta Petrus Morinus Theologus Parisiensis, vir doctif-
simus, è Græco primus transtulit in Latinum non sine magno labore. quibus tu frueri;
sic enim se habent:

B Plurimis autem diebus interpositis, mittitur ad Sanctum in exilio degentem Theodo-
sius ille Cæsareæ Bithyniæ Episcopus, & Paulus, & Theodosius alter, vterque Patricius
& Proconsulari dignitate: veniuntque ad eum, vt ab Imperatore & Patriarcha Constan-
tinopoleos missi. Hi multos varioque sermones beato viro prætulerunt, modo adulan-
tes, modo comminantes, modo etiam aliquid sciscitantes, atque interrogantes. Quo-
rum sermonum per partes narrationem compositus ab egregio Anastasio (vt antea à me
dictum est) commentarius ostendit. Ex quo non intemptiuum fortasse est, à nobis pauca
commemorari, cursum & hic narrationem exsequentibus, vt magis virum hunc capi non
potuisse cognoscamus. Nam cum multa essent, quæ eum concuterent, fluctuationemque
multis modis afferent; ipse nullo modo indignatus, constantiam obtinuit, firmus totus,
ac mentis sensu non mutato.

C Cum igitur ad eum venissent, confederunt, eique vt federet permisissent, cum videlicet
vna cum iis Byziam esset Episcopus. *Erat Byzia sedes Episcopalis in Thracia, cuius Episco-
pus nomine Georgius interfuit Sextæ Synodo pro Catholica fide tuenda.* Theodosius itaque
ei dicit: Vt te habes, domne Abba Maxime? Ad quem ille: Vt ante omnia sæcula præfi-
niuit Deus vitæ meæ actum ex eius prouidentia pendentem, sic habeo. Ac Theodosius:
Quid igitur, inquit, ante omnia sæcula res vniuersiue nostrum Deus præfinit? Maxi-
mus: Præcognitio, inquit, cogitationum est, & sermonum, & operum, quæ in nostra
sunt potestate: præfinitio verò determinatio est eorum quæ eueniunt, in nobis non sita.
Tum Theodosius: Quænam potestatis nostræ sunt, quæve non sunt? Cui Maximus:
Omnia cognoscens dominus meus, explorandi causa cum seruo suo loquitur. At Theo-
dosius: Per Dei veritatem, ignorans interrogavi, ac discere volo, quid discriminis sit inter
ea quæ in nostra potestate sunt, & ea quæ non sunt, & quomodo alia in præfinitiam Dei
D cadunt, alia in præfinitionem.

Et Maximus: In nobis sita sunt voluntaria omnia, vt virtutes atque vitia: nostræ verò
non sunt potestatis, poenarum, quæ nobis accidunt irrogationes, aut contrariorum.
Neque enim potestatem habemus punientis morbi, aut iucundæ sanitatis, sed causarum
quæ hæc efficiunt: vt morbi causa est intemperantia, temperantia bonæ valetudinis; &
regni cælorum causa est mandatorum custodia, quemadmodum horum præuaricatio ignis
æterni. Theodosius: Quid, inquit, affligeris hoc exilio? quod quædam hac calamitate digna
perpetraris? At Maximus: Deum oro, vt hoc incommodo definiat eorum poenas, quæ in
eum deliqui transgressione iustissimorum mandatorum. Tum Theodosius: An non pro-
bationis causa multis calamitas infligitur?

Maximus: Probatio sanctorum est, vt perferendis incommodis vitæ hominum osten-
E datur eorum erga ea quæ natura honesta sunt amor, simul declarans ipsorum omnibus
ignoratas virtutes, vt in Iob, & in Ioseph: nam ille ad demonstrandam occultam for-
titudinem tentabatur: hic probabatur, vt sanctificans ostenderetur temperantia. Et
quiuis sanctorum inuoluntariè in hoc sæculo affligitur, ob quandam talem dispensationem
affligebatur, vt per infirmitatem, quæ ipsis permittebatur inferri, superbium & apostatam
conculcarent draconem, id est, diabolium. Patientia enim probationis opus est in vno-
quoque sanctorum.

Theodosius verò: Per veritatem Dei, inquit, bene dixisti, & confiteor vtilitatem;
ac vellem in talibus semper vobiscum loqui. Sed quoniam in aliud caput ego & do-
mini mei magnificentissimi Patricij ad te venimus tanto locorum intervallo: rogamus
te, vt quæ ad te afferimus, accipias, vniuersumque terræ orbem lætifices. Cui Maximus:
Quænam hæc sunt, domine? Et quis ego, aut vnde sum, vt assentiri iis quæ promit-
tis,

THEODO-
SIUS ET SO-
CII MISSI
AD MAXI-
MVM.PRIMA SER-
MO MAXI-
MI CVM
THEODO-
SIO.DE CAUSA
IPSA AGE-
RE INCIPIT
THEODO-
SIUS.

tis, orbis lætitia sit? Per veritatem Domini nostri Iesu Christi, ait Theodosius, quæ tibi A dico & domini mei magnificentissimi Patricij, ex ore domini nostri Patriarchæ, ac pij domini orbis terrarum audiuimus.

Tum Maximus: Iubete, domini mei, dicere quæ vultis, quæque audistis. At Theodosius: Hortantur Imperator & Patriarcha, vt per nos à te discant, quam ob causam non communicas throno Constantinopoleos? Et maximus: De hoc habetis scriptam procurationem à piissimo Imperatore, aut à Patriarcha? Theodosius verò: Non debebat, ait, dominus meus nobis diffidere: quamuis enim humilis sim, tamen Episcopus sum, ac domini mei pars sum Senatus: nec te venimus tentatum: ne permittat hoc Deus. Maximus: Quacumque ratione venistis ad seruum ipsius & vestrum: ego sine vlla tergiuersatione & sine dissimulatione dicam vobis causam. verumtamen quamuis aliorum esset percontari me, quam ob causam, non est vestrum, qui hanc magis nostis, quam ego. B

Scitis enim factas innouationes à sexta indictione præteriti circuli, quæ ab Alexandria inceperunt per expositionem nouem capitulorum à Cyro, qui nescio quo modo ibi Præsul fuit; quæ confirmata sunt à throno Constantinopolis: & alias mutationes, additiones, imminutiones synodicè factas ab iis qui præfuerunt Byzantium Ecclesiæ, Sergio, & Pyrho, & Paulo: quas nouitates omnis nouit Ecclesiæ. Propter hanc causam non communico seruus vester Constantinopoleos Ecclesiæ. Tollantur offensiones positæ à præfatis viris cum illis qui eas posuerunt, sicut dixit Deus, & lapides de via disijcite, ac planam ac tritam ab omni hæresi liberam Euangelij viam incedite, & inueniam sicut erat, & ego inueniar vt fais; & incedo absque omni exhortatione humana. Quamdiu verò positis offensionibus, & iis qui eas posuerunt, se venerabiles putant Præsules Constantinopoleos: nulla mihi ratio persuadet, nullus sermo, vt iis aliquo modo communicem. C

Ibi Theodosius: Quid, inquit, malè confitemur, vt à nostra communione te segeges? At Maximus: Quod vnam operationem dicentes diuinitatis & humanitatis Saluatoris nostri Iesu Christi, confunditis & Theologiæ & dispensationis verbum. Nam si credi oportet sanctis Patribus, dicentibus, quorum vna est operatio, eorum esse essentiam vnam; Quæternitatem facitis sanctam Trinitatem, quasi eius incarnatio fuerit Verbo connaturalis, ac discesserit à cognata secundum naturam identitate, quam nobiscum & cum sancta Dei genitrice habet. Rursum dum tollitis operationes, & sancitis vnam voluntatem diuinitatis ipsius atque humanitatis, detrahitis ei bonorum distributionem. Si enim operationem nullam habet, secundum eos qui id affirmant; videlicet quamuis velit, misereri non potest, derogata ei bonorum operatione: siquidem absque operatione & efficacia naturali, nulla res operari aut agere nata est. Ceterum & carnem facitis voluntate quidem opificem omnium sæculorum, omniumque rerum vna cum Patre & Filio & Spiritu sancto, natura verò creatam, aut verius dicendo, voluntate expertem principij (siquidem diuina voluntas sine principio est, vt Deitate principium non habente) natura verò recentem, quod omnem non solum amentiam exuperat, sed etiam impietatem: non enim dicitis solum simpliciter vnam voluntatem, sed hanc diuinam. Diuinæ autem voluntatis nemo potest principium cogitare temporarium, aut finem; quandoquidem nec naturæ diuinæ, cuius est essentialis voluntas. Item aliam inducetes nouitatem, detrahitis omnino Christo omnes notas & characteres, quibus nos citamus diuinitatem eius & humanitatem, qui legibus ac typis sancitis, ne vna, neque duæ in eo voluntates aut operationes dicantur; quod est rei minimè existentis. Entium enim nullum, siue intelligibile sit, caret volendi facultate & operatione; siue sensibile, operatione sensus; siue prorsus inanimum & omnis expertis vitæ, operatione quæ secundum habitum dicitur, & aptitudine: idque ostendunt hæc omnia quæ sensibilia comprehendunt sensibus suis: eorum enim quæ sentiantur, actus est, quod subiiciuntur, visui quidem per propriam superficiem, auditui per sonum, olfactui per odorem quemdam innatum gustatui quibusdam saporibus, tactui per renisum. Quemadmodum enim operationem dicimus vilionis, videri aliquid; & cetera omnia eodem modo se habere perspicimus.

Si igitur nullum ens omni prorsus operatione vacuum est: Dominus autem ac Deus noster (propitius sis Domine) nullam habet naturalem voluntatem aut operationem in alterutro eorum, ex quibus & in quibus & quæ ipse est: quomodo possumus esse aut vocari Dei cultores, affimantes nullo modo facultatem volendi aut operandi habere Deum, qui à nobis adoratur? Planè enim à sanctis Patribus docemur, dicentibus: Quod enim

MAXIMVS
RE NVIT
COMVNIT-
CARE HAR.
BETICIS.

MAXIMVS
DITIGIT
ELASPHE-
MIAS MO-
NOTHELLI-
TARVM.

A enim nullam facultatem habet, id neque est, nec aliquid est, nec vlla eius omnino positio. Tum Theodosius vt pote inopia laborans: At quod per dispensationem fit, inquit, noli accipere vt certum dogma; quemadmodum nunc qui à nobis prætenditur Typus dispensatione factus est, non dogmaticè.

Maximus verò: Si non est, inquit, certum dogma eorum qui suscipiunt Typum ac legem sancientem nullam dici Domini voluntatem aut operationem (quorum ablatio declarat nullam esse eius existentiam, cui hæc auferuntur) quam ob causam barbaris ac sine Deo gentibus vendidisti me sine pretio? Quamobrem damnatus sum incolatu Byzia, & conserui mei alter Perbam alter Mesembriam relegati?

At Theodosius: Per eum qui me examinaturus est, & cum factus est dixi, & nunc dico, male Typum factum esse, multorum malo & damno. Occasio autem & prætextus fuit, cur is exponeretur, Orthodoxorum de voluntatibus & operationibus contentio: atque vt omnes inter se pacem haberent, prospexerunt quidam, vt huiusmodi tacerentur voces. Beatus autem Maximus: Et quis, ait, fidelis dispensationem accipit seditione expellentem voces, quas magnus Christi Apostolus Paulus per epistolas iubet eloqui? Vide igitur, arreptatum hoc capitulum, in quod malum desinat. Si enim Deus posuit in Ecclesiæ primum quidem Apostolos, deinde prophetas, tertio doctores in consummationem sanctorum: qui dixit in Euangelio Apostolis, ac per ipsos eorum successoribus: Quod vobis dico, omnibus dico: ac rursus: Qui recipit vos, me recipit: & qui vos spernit, me spernit: manifestam est & apertum, eum qui non accipit Apostolos & prophetas & doctores, sed eorum voces spernit, spernere ipsum Christum.

Aliud quoque consideremus. Deus electos excitauit Apostolos & prophetas & doctores ad consummationem sanctorum: Diabolus verò pseudoapostolos & pseudoprophetas & falsos doctores eligens, contra pietatem excitauit, vt & verus oppugnaretur lex & Euangelica. Falsos autem Apostolos & falsos prophetas & falsos doctores solos cogito hæreticos, quorum sermones & ratiocinationes peruersæ sunt. Quemadmodum igitur qui veros Apostolos & prophetas & doctores recipit, Christum recipit; sic etiam qui pseudoapostolos & pseudo prophetas & falsos doctores recipit, diabolum recipit. Quamobrem qui simul expellit sanctos cum scelestis & impuris hæreticis, Deum dicentem, Accipite me veritatem, vna cum diabolo aperte condemnauit. Exercentes ergo & alentes factas nouitates nostris temporibus, quas comperimus ad hoc summum malum peruenire: videte ne quodammodo pacem obtinentes, defensione inueniamur laborare, eamque prædicare, quam Antichristi aduentus præcuratricem fore dixit diuinus Apostolus.

Hæc sine dissimulatione vobis dixi, domini mei, vt vobis ipsis ac nobis parcatis. Iubetis, vt cum hæc scripta habeam in libro cordis mei, intrem communicaturus ecclesiæ, vbi ista prædicantur, & siam eorum particeps, qui re vera quidem Deum, in speciem verò diabolum cum Deo enciunt? Hoc mihi non contingat à Deo, qui propter me, secundum me factus est absque peccato. Et βαλὼν μετανοίαν, dixit: Si quid iubetis facere seruo vestro, facite: ego enim, qui ista recipiunt, numquam ero socius.]

Quod ad locum hunc Maximus pertinet, in Græcorum verborum interpretatione scito claros esse lapsos interpretes, Anastasium, Perionium, Gentianum Heruetum, Godefridum Tilmannum, vel alios, dum eadem verba, siue apud Ioannem Damascenum, siue in actione quarta secundi Nicæni Concilij ex iisdem sancti Maximi Actis, siue in versione Latina vitæ sancti Ioannis Chrysostomi à Georgio Patriarcha Alexandrino conscriptæ, vel in Liturgia eiusdem sancti Ioannis Chrysostomi, vel alibi eodem sermone modo eadem verba exponant, agere poenitentiam, duci poenitentia, mittere poenitentiam, siue (vt Perionius transtulit) iniicere desiderium: quem corrigens Billius in scholio trigesimo secundo in primam orationem sancti Ioannis Damasceni de imaginibus, alios pariter interpretes errore lapsos emendat, dum sic habet:

Ioanni desiderium iniiciens: Græcè, βαλὼν μετανοίαν τῷ Ἰωάννῃ. Quam quidem locutionem non satis intellexisse videtur interpres: βαλεῖν enim μετανοίαν, est honoris causa ad alicuius pedes se abijcere, ac venerabundo animo ante ipsum se prosternere, velutque benedictionem ab eo postulare. In Græcorum Euchologio diaconis multis locis τῷ ἱερεὶ εἶς μετανοίας βάλλει, hoc est, poenitentis in modum tertio ante ipsum se incuruat. Quin etiam in Græcorum historiis sacris, cum quispiam eximia sanctitatis viro obuius fiebat, ipsi

CVR TYPVS
FACTVS.

1. Cor. 12.

Mar. 13.
Matt. 10.

OPVS DEI
QVALE. ET
QVALE DIA-
BOLI.

MAXIMI
CONCLUSIO.

ipſi βαλεῖν τὴν μετανοίαν dicebatur, id eſt, ad ipſius genua accidere. Eodem itaque modo hic quoque Proclus, cum D. Paulum ſanctiſſimo ſuo magiſtro velut in aurem inſuſurrantem vidiffet, admiratione percuſſus, venerationis cauſa ante præceptorem ſuum ſeſe incuruauit.] vt & hoc loco Maximus dicatur ſeſe illis venerationis cauſa incuruaſſe, cum ea eſſet dicturus verba. Sed proſequamur cœptam collationem:

At illi ob hos ſermones deſixi, capitibus pronis in terram, diu ſilentium tenuerunt. Theodoſius demum Epifcopus oculos extollens, & Abbatem Maximū intuens: Nos quidem, inquit, ſpondemus pro domino noſtro Imperatore, ab eo, ſi communicetis, Typum factum iri leuiorem. At maximus: Admodum, inquit, differt inter nos: longè inuicem abſumus. Quid facimus de voce vnus voluntatis ſynodaliter confirmata ad reiſciendam omnem operationem, ſub Sergio, & Pyrro, & Paulo? Cui Theodoſius: Illa charta depoſita eſt & abiecta. Depoſita eſt (ait Maximus) è tabulis lapideis, non è tabulis mentis. Aſſentiantur etiam damnationi Romæ ſynodicè expoſitæ piis dogmatibus & regulis: & medius paries ſolutus eſt, nec adhortatione indigemus.

Tum Theodoſius: Non eſt valida Synodus habita Romæ, quæ Imperatoris facta ſit iniuſſu. At Maximus: Si Synodos factas Regum imperia firmant, non pia fides: recipe Synodos quæ contra Homouſion ſunt habitæ Imperatorum iuſſu, nempe primam quæ Tyri, alteram quæ Antiochiæ, tertiam quæ Seleuciæ, quartam quæ Conſtantinopoli ſub Eudoxio Ariano, quintam quæ Nicææ Thraciæ, ſextam quæ Sirmij, ac multis poſt temporibus ſeptimam quæ Epheſi, cuius princeps Dioſcorus fuit: nam has omnes iuſſa Imperatorum congregarunt: attamen damnatæ ſunt omnes, propterea quod ſancita in illis dogmata, ſine Deo facta, Deo aduerſabantur. Cur autem eam non repudiatis, quæ Paulum Samoſatenſem depoſuit, habitæ ſub ſanctis & beatis Dionyſio Papa Romæ, & Dionyſio Alexandriæ, & Gregorio Thaumaturgo, qui eius Synodi princeps fuit; quia iuſſu Imperatoris facta non eſt? Illas nouit probas & ſanctas Synodos pius Eccleſiæ canon, quas reſtitudo dogmatum probauit. Et ſane (vt nouit dominus meus & alios docet) bis in anno Synodos in vnaquaque prouincia fieri, canon iubet, iuſſionis regiæ nulla mentione facta: idq. ad munimentum ſalutaris noſtræ fidei, & emendationem eorum que pertinent ad id quod diuinum Eccleſiæ caput eſt.

Theodoſius autem: Vt dicis, ita eſt. Verumtamen non recipis libellum Menææ, quo vnâ voluntatem & vnâ operationem Chriſti dogmatizauit? Et Maximus: Ne det hoc Dominus Deus. Vos non recipitis, ſed reiſcitis omnes doctores, qui poſt ſanctam Chalcedone habitam Synodum contra Seueri nefariam hæreſim decertarunt: & ego habeo recipere libellum Menææ poſt Synodum factam, quo aperte ſeuero patrocinauit, & Apollinariano, & Macedonio, & Ario, & omni hæreſi; & iis quæ dogmatizauit, dicit contra Synodum, vel potius eam omnino aſpernatur?

Theodoſius: Quid igitur (ait) non recipis vnâ operationem lectiſſimorum doctorum? Et produxit Theodoſius eas, quæ falſo nomine ab eis afferuntur, vt Iulij Romæ, & Thaumaturgi Gregorij, & Arthanlij, ſanctorum auctoritates, & eas recitauit. Dixit vero Maximus: Metuamus ſanè Deum, & nolimus eum ad iracundiam prouocare, has proferendo hæreticas auctoritates: nemo enim ignorat, has eſſe impij Apollinarij. Si quidem alias habes, oſtende: nam has afferentes, amplius omnibus perſuadetis, vos re vera Apollinarij, & eorum qui cum eo ſer tiunt, malitiam renouaſſe. Et aſſert alia duo teſtimonia, nomine veluti Chryſoſtomi. Quæ cum legiſſet Abbas Maximus, ait: Hæc Neſtorij ſunt, qui de Chriſto laborauit morbo perſonalis dualitatis. Ac ſtatim ira efferueſcens Theodoſius dixit: Domne monache, Saranas locutus eſt per frenum tuum, *os ſcilicet, nam labia & dentes frenum ſunt lingua*. Tum Maximus: Ne, qua ſo, indoluerit dominus meus ad ſeruum ſuum. Ac ſtatim in manus ſumens, oſtendit ei has voces eſſe Neſtorij, & quibus in ſermonibus ea ſitæ eſſent. Theodoſius vero: Deus nouit, frater: auctoritates has Patriarcha mihi dedit: verumtamen ecce alias dixiſti Apollinarij, alias Neſtorij. Et producens ſancti Cyrilli auctoritatem, quæ diceret, Vnâ & congenerem perambo oſtendens operationem, ait: Quid ad hæc dicis?

At Maximus: Nonnulli, inquit, oſtenderunt, eam re vera additam eſſe interpretationi Euangelij ab hoc ſancto Patre factæ, à Timotheo Æluro. Sit vero, ſecundū vos, eius: expendamus igitur ſententiam vocum Patrum, & intelligemus veritatem. Theodoſius vero: Non concedo vt hoc fiat: neceſſe enim habes, voces ſimplices accipere. Et Maximus:

Dic

A Dic mihi, quaſo, quid differant ſimplices voces à variis? Theodoſius: Vt vocem, ſicuti eſt, accipias: noli ſcrutari eius ſententiam. Maximus: A pertè nouas, peregrinas, alienaſque ab Eccleſia de vocibus leges inducitis. Si ſecundum vos non oportet ſcrutari voces Scripturarum & Patrum, reiſcimus omnem Scripturam veterem & nouam. Audiui enim dicentem Dauid: Beati qui ſcrutantur teſtimonia tua, & in toto corde exquirunt ea: quod nemo ſine ſcrutatione poſſit Deum acquirere. Et ruruſum: Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde meo: vt ſcrutatione ducente ad cognitionem legis, & cognitione per deſiderium ſuadente ſanctis ex corde eum cuſtodire, ſancta mandata implendo, quæ in ea ſunt poſita. Et ruruſum: Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt ea anima mea. Quid autem? parabolas & ænigmata & obſcuros ſermones ſcrutari non vult prouerbialis ſermo? Quid Dominus in parabolis loquens vult intelligere & conſiderare diſcipulos ſuos, docens parabolarum ſententiam? Quid verò? imperans: Scrutamini ſcripturas, vt teſtimonium perhibentes de ipſo. Quid Apoſtolorum primus Petrus docere vult, dicens: De qua ſalute exquiſierunt & ſcrutati ſunt prophætæ? Quid Paulus diuinus Apoſtolus, dicens: Si opertum eſt Euangelium, in iis qui percunt eſt opertum, in quibus Deus huius ſæculi excæcauit corda & oculos mentis ipſorum, vt non fulgeat illis illuminatio ſcientiæ Dei. veriſimile eſt velle non ſimiles nos Iudæorum eſſe, qui in ſimplicibus vocibus (vt appellatis) hoc eſt in ſola littera, vt in quadam magna ſtruce, obruentes ſententiam, à veritate exciderunt, velamen habentes in corde ſuo, ne intelligant ſpiritum Domini occultatum in littera: de quo ait: Littera occidit, ſpiritus autem viuificat. Satis habet dominus meus, qui non ſuſtineam vocem recipere ſine ea quæ ipſi ineſt ſententia, ne manifeſtè ſim Iudæus.

C Ibi verò Theodoſius: Vnâ, inquit, operationem Chriſti hypſtaticam debemus dicere. At Maximus: Videamus quid mali ex eo naſcatur, & fugiamus peregrinam hanc vocem: hæc enim eſt ſolum hæreticorum, qui plures deos inducunt. Nam ſi hypſtaticam Chriſti dicimus vnâ operationem, Verbum autem non conuenit ſecundum hypſtaſim Patri & Spiritui, ac videlicet ne ſecundum hypſtaticam quidem operationem; cogimur autem vt Filio, ira & Patri & Spiritui hypſtaticas operationes tribuere: ſecundum vos quatuor operationes habebit beata Deitas; tres, quæ determinant perſonas, in quibus eſt, & vnâ communem, quæ ſignificet communionem ſecundum naturam trium hypſtaſeon: Ac ſecundum Patres (ſiquidem eorum doctrinam accipimus) morbum contrahemus opinionis quatuor deorum: naturalem enim, non hypſtaticam omnem operationem eſſe dicunt. Quod ſi hoc verum eſt, vt ſanè eſt, demonſtrabitur nos dicere quatuor naturas & quatuor deos inter ſe hypſtaſi & natura differentes. Et tamen quis vnquam dixit aut contemplatus eſt propriam operationem cuiusuis earum rerum, quæ ſub aliquam ſpeciem reducuntur, & quæ natura ſub communem definitionem ſpeciei ponuntur? Numquam enim quod natura commune eſt, alicuius vnus & ſolius proprium eſt: nam hypſtatica ſignacula, quæ perſonam designant, vt aduncus naſus, aut ſimus, aut glaucus color, determinandi vim habent numero inter ſe differentia & maximè propria, & diſtinguuntur ab iis quæ communia ſunt & communiter dicuntur, vt animal rationale mortale, quod eſt eius rationis, quæ generalis eſt: omnes enim eiſdem vitæ participes ſumus & rationabilitatis, fluxus, deſluxus, ſedendi, ſtandi, loquendi, racendi, & videndi, & audiendi, & tangendi, quæ eius rationis ſunt quæ communiter in nobis conſideratur. Quamobrem ea vox innouanda non eſt, quæ vim nullam habet, quæque nec à Scriptura eſt, nec à Patribus, ſed peregrinam exiſtimare debemus ac peruerſitate inuentam. eam ſanè oſtende mihi poſitam apud quemuis Patrem, ac ruruſum quæramus ſententiam eius qui eam dixerit.

Quid igitur? ait Theodoſius, nullo modo in Chriſto vnâ operationem dici oportet? & Maximus: A ſacra Scriptura & ſanctis Patribus nihil huiusmodi dicendum accipimus: ſed quemadmodum duas Chriſti naturas, ex quibus eſt, ita & naturales eius voluntates & operationes conuenientes ei qui natura Deus & homo eſt, credere & confiteri, nobis permiſſum eſt. At Theodoſius: Sic & nos confitemur & naturas & differentes operationes, id eſt, diuinam & humanam, ac eius diuinitatem volendi vim habentem, iridemque humanitatem, quandoquidem ſine voluntate anima eius non erat: duas verò neſcimus, ne eum ſecum pugnantem inducamus. Tum Maximus: Cur igitur numerus naturis aſſignatus non diuidit; cum verò in voluntatibus & operationibus dicitur, vim diuidendi

REMEDIVM
DOCET MA-
XIMVS.SYNODI
QVAE DAM
NATAE IN
ECCL.SYNODI
QVAE PRO-
BATAE.*Mennæ
MENNAE
LIBELLVS
HAERETI-
CVS.HAERETICI
FALSA SCRI-
PTA SS. PA-
TRVM SV-
PONVNT.MAXIMVS
DETEGIT
IMPOSTV-
RAM.SCRIPTV-
RAE DIVI-
NAE SCRIV-
TANDA.P/al. 128.
Ibidem.

Ibidem.

Ioan. 5.

1. Pet. 1.
2. Cor. 4.

2. Cor. 3.

QUATERNI
TAS INTRO-
DUCITVR A
MONOTHE-
LITIS.FALLACI-
S CAPTIO
NIBVS IM-
PLICATVR
HAERETI-
CVS.

dendi habet? Theodosius: In his omnino habet diuisionem: nec Patres numerum in voluntatibus & operationibus dixerunt, diuisionem fugientes; sed aliam & aliam, diuinam & humanam, duplicem, ut ipsi dixerunt, & dico & testificor.

Cui Maximus: Per Deum, si quis tibi dicat, aliam & aliam: quot intelligis? Theodosius verò: Scio, inquit, quomodo intelligam: duas verò non dico. Tunc conuersus Abbas Maximus ad principes, dixit: Per Dominum, si audietis vnam & vnam, aut bis duo, aut bis quinque: quid intelligentes responderis ita dicentibus? Et dixerunt: Quoniam adiurasti nos: Vnam & vnam, duas intelligimus: duas quoque, aliam & aliam: bis duo, quatuor: bis quinque, decem. Et quasi verecundus Theodosius illorum responso, dixit: Quod à Patribus dictum non est, non dico.

Et confestim sumens Abbas Maximus librum gestorum sanctæ & Apostolicæ Synodi Romanæ, ostendit Patres, qui apertè dicerent duas Saluatoris nostri Iesu Christi voluntates & operationes. Quem librum ab eo Theodosius Consul accipiens, omnes sanctorum Patrum auctoritates legit. Tum respondens Theodosius Episcopus dixit: Nouit Deus: nisi personaliter anathema Synodus illa posuisset, eam magis quam quisquam alius recipere. Verum ne tempus teramus hic, si quid dixerunt Patres, dico, & statim scripto facio duas voluntates, duasque operationes. Accede ad nos, comunica, & fit vnio.

Ibi Maximus: Non audeo, inquit, domine, tali de re scriptam assensionem à vobis accipere: nudus sum & merus monachus. Sed quoniam Deus vos compunxit, ut sanctorum Patrum voces reciperetis (sicut canon requirit) ad Præsulem Romæ de hoc scriptum mittere, siue Imperator, & Patriarcha cum Synodo sua. Nam ego non communico, ne si hæc quidem fiant, cum in sancta oblatione offerantur anathematizati: metuo enim iudicium anathematis. Hæc idcirco Maximus, quod ab Apostolica sede excommunicatis nemo communicare debet, nisi ab ea prius fuerint absoluti: alioqui eandem anathematis sententiam ipsi comunicantes subeant. Ad hæc Theodosius: Non condemno te metuentem, sed nec quisquam alius: sed consilium nobis da per Dominum, si hoc fieri potest.

Et Maximus: Quod consilium vobis de hoc dare possum? Ite, palpate, si quid huiusmodi vnquam factum est, ac post mortem quis crimine circa fidem est absolutus: & hoc suscipiat Imperator atque Patriarcha, ut imitentur Dei condescensionem: ac ille, nempe Imperator, iussum hortatorium, Ethesin vulgo dictam; hic, nempe Patriarcha, Synodizantem ad Papam Romæ mittant. Et omnino si inueniatur Typus Ecclesiasticus, hoc permittens, propter rectam confessionem fidei cōuenit nobis de hoc. Hæc quidem Maximus, eo quod eodem anathemate aduersus Monothelitas Romæ in Synodo promulgato, tū Imperator qui Ethesin promulgasset, tū Patriarchæ Constantinopolitani eius defensores hæresis perculli fuissent; quos absolui post mortem, quod in eodē errore & anathemate defuncti essent, non liceret. opus autem esse, si ipsi vellent absolui, ad sedem Apostolicam se conferre. His namque persuasus Theodosius ostēditur ex iis quæ sequuntur in iisdē Actis, in quibus ita:

Ac Theodosius: Hoc omnino fit. Sed da mihi verbum; si mittar, mecum venire. Maximus: Tibi confert, domine, conferuum meum, qui Mesembriæ est, tecum ducere, quam me: nam & ille linguam nouit, & cum dignè reuerentur, qui tam diu iam punitur propter Deum & rectam fidem quæ in illo throno est. Theodosius verò: Certamina varia inter nos fuere, nec libenter cum illo proficiscor. Tum Maximus: Quia, domine, ita fieri visum est, placitorum euentus fiat: & quo iubetis, vos sequor. Postea surrexere omnes cum lætitiæ lacrymis, & humili reuerentia inclinarunt sibi inuicem: & oratio facta est Et vnusquisque eorum sancta Euangelia, & pretiosam Crucem, & imaginem Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi & genitricis eius dominæ nostræ Deiparæ salutarunt, & proprias manus posuerunt ad dictorum confirmationem. Locus iste citatus reperitur in sancta Synodo Nicæna secunda ab Euthymio Sardensi Episcopo, lectusque est à Ioanne Notario, hoc titulo: Ex dogmatibus, quæ agitata sunt inter piæ memoriæ Maximum, & Theodosium Episcopum Cæsareæ quæ est in Bithynia, eiusque affectas. sed male ibi, loco mutæ reuerentiæ, poenitentia facta ponitur, ut superius ex Billio correctum est. Lecto citato loco ad confirmationem venerandi cultus sacrarum imaginum, hæc tunc addita sunt ex iis quæ & inferius in eodem codice scripra leguntur:

Conuersus autem ad Episcopum Abbas Maximus, cum lacrymis eum sic affatus est: Magnus Dominus: Diem iudicij omnes expectamus. Nouisti quæ sancita sunt per sancta Euangelia, viuificamque Crucem, nec non imaginem Dei Saluatoris nostri, ipsiusque

A sanctam semper Virginem matrem. His lectis, Constantinus sanctissimus Episcopus Cypri dixit: Verbum hoc, Salutarunt, hoc loco sanctus pater sumpsit pro, Adorarunt. Si quidem sanctum Euangelium & viuificam Crucem ipse adorauit, deinde imagines venerandas Saluatoris & inculparæ eius matris. lecta iterum eadem verba sunt ex alio codice, quem attulerat Petrus Episcopus Nicomediæ. Quibus lectis, de eodem sancto Maximo hæc idem Petrus: Neque enim vulgaris vir qui hoc fecit, sed Maximus Dei philosophus & cū Patribus certans, utpote non illis impar, quinetiam confessor & veritatis propugnator. Sufficiat igitur nobis, ut in salutando venerandas imagines, illum sequamur. Hæc ex Concilij Actis. Prosequamur reliqua inter Maximum atque Theodosium tunc gesta, quæ sic se habent:

Deinde cum inter se paulisper sermonem habuissent de vita secundum Deum, ac de diuinorum mandatorum obseruatione: conuersus Theodosius ad Abbatem Maximum, dixit: Ecce sublata sunt omnia scandala, & facta est pax per Deum, & fiet. Sed per Dominum ne celes me: Nullo modo dicis vnam voluntatem & vnam operationem in Christo? At Maximus: Non capit me hoc vnquam dicere. Et dico causam: Quia peregrina hæc est sanctis Patribus vox, duarum differentium naturarum vnam voluntatem & operationem. Deinde verò, & omnimodo qui hoc dicit, inuenit ex aduerso absurditatem sibi occurrentem.

Primum enim, si dicam naturalē, timeo confusionem. Secundo, si hypostaticam, diuido à Patre & Spiritu Filium, ac tres voluntates videbor inducere non conuenientes inter se, quemadmodum & hypostases. Tertio, si dicam ut vnus vnam voluntatem & operationem, cogor & ut vnus Patris, & ut vnus Spiritus dicere, tamen si nolim, vnā voluntatē & operationem; ac sermo incidere inuenietur in multos deos. Quarto, si dicam per cognationem ac necessitudinem & amicitiam relatiuam, Nestorij personalem diuisionem induco. Quinto, si dicam, præter naturam, corumpo existentiam volentis: naturæ enim corruptela est, quod est contra naturam, sicut Patres dixerunt. Ibi Theodosius: Vnam propter vnionem, inquit, Saluatoris nostri voluntatem omnimodis debemus dicere, quemadmodum Pyrrhus & Sergius pulchrè (ut arbitror) intelligentes scripserunt.

Et Maximus: Si propter vnionem vna Dei & Saluatoris nostri (ut Pyrrhus & Sergius & Paulus scripserunt) facta est voluntas: primo alterius voluntatis, secundum eos, Filius erit, quā Pater, qui propter naturā voluntatem habet, non propter vnionem, quæ in Filio: quandoquidē non idem est vnio & natura. Item secundo, si propter vnionem vna, secundum eos, Saluatoris nostri facta est voluntas: causam eius habebit omnino vnionem, neutram verò earum, ex quibus est, naturarum: & amicitie & familiaritatis relationis, secundum eos, apertè erit voluntas, non naturæ: naturam enim, non relationem veritatis nouit sermo. Tertio, si propter adunationem (ut dicitis) vna Saluatoris facta est voluntas: qua voluntate aiunt ipsam factam esse vnionem? Non enim (si veritas iis est curæ, & volunt effugere quod præter rationem est) dixerint, ea quæ per ipsum est facta. Quarto, si propter vnionem vna Saluatoris facta voluntas est: ante vnionem videlicet aut multas voluntates habebat, aut penitus nullam. Ac si quidem multas habebat, diminutionem multarum subiit, in vnam contractus voluntatem; & conuersionis apertè recepit passionem, imminutionem nempe multarum voluntatum, quæ ei naturaliter inerant. Sin erat absque voluntate, potiore quam naturam ostendit vnionem esse, ex qua voluntatem adeptus est, cuius natura erat indigens: ac rursus cōuertibilis apparuit, relatione id consecutus, quod per naturam non inerat. Quinto, si propter vnionem, Saluatoris nostri voluntas facta est vna, secundum vtrumque eorum ex quibus est: fuit Deus voluntate recens, idem propter vnionem natura manens æternus, ac homo voluntate expers principij, manens secundum naturam recens: quod impossibile est, ne dicam impium. Sexto, si ob vnionem facta est naturarum voluntas vna: cur eandem ob causam, naturarum facta non est vna natura?

Interpellans autem longiorem horum progressum Theodosius Episcopus, dixit: Quid igitur propter vnionem factum est, si ob eam nihil horum fuit? Maximus verò: Ostendit eum, inquit, qui sine carne erat, veraciter fuisse in carne: eum, qui natura Deus erat, & omnium opifex, præbuit apertè natura hominem factum, non conuersione naturæ, aut diminutione vllius eorum quæ naturæ erant, sed vera assumptione carnis intelligenter animatæ, siue indigentis humanitatis, omni perpurgans contracto secundum naturam crimine primorum parentum: & ratione mutæ cōnexionis, admirabilem verè rem ac stupendam fecit, totum inter homines Deum, eundem integrum manentem in propriis, eundem totum in diuinis hominem, totum manentem in propriis, nec iis excidentem, Cōmea-

STVLTA POSITIO CONFRATV.

CEDIT VERITATI THEODO-SIVS EPISC.

ROM. ECCL. RECONCILIAT HÆRETICOS POENITENTES.

CONSILIVM MAXIMI SECVNDVM CANONES.

IVRAMENTO STABILITA CONCORDIA.

Concil. Nic. 2. A. 4.

CITOTAB-SVRDA CONTINE-AT MONO-THE LITAVM HAB-RENS

ALIA ABSVRDA.

tus enim & cōmercium naturarū inter ipsas, & naturalū quæ iis insunt, ex Deiloqua Patriū A nostrorum doctrina, non transiitio ob vnionem, nec mutatio facta est; quod propriū est corū, qui veritatem interpolantes, vnitionem faciunt confusionem, ac idcirco multimodis versantur in nouitatibus, ac propter inopiam stabilitatis rationis suæ pios persequuntur.

Hæc cum audisset Theodosius Episcopus, visus est cum ceteris qui cum eo aderant, ea probare: rursusque ad Sanctum dixit: Fac charitatem: Quid illud est, quod nobis dixisti, neminem secundum hypostasim operari, sed operari vnumquemque secundum naturam: mihi enim illud, propterea quod non intellexerim, officit. Et Maximus: Non operatur quisquam secundum hypostasim, sed secundum naturam: vt Petrus & Paulus aliquid faciunt, sed non Perricè & Paulicè, verum humanitus: ambo enim naturaliter homines iuxta communem ex definitione comprehensam rationem naturæ, at non hypostaticè iuxta id quod propriè quale est. Eodemque modo Michael & Gabriel sunt in opere, sed non B. Michaelicè aut Gabrielicè, sed Angelicè; ambo enim Angeli. Sicque in omni natura, quæ multo numero prædicatur, communem intuemur, non singularem operationem. Quamobrem qui hypostaticam & personalem operationem dicit, inducit ipsam naturam, quæ vna est, factam esse operationibus infinitam & à se ipsa differentem secundum multitudinem indiuiduorum, quæ sub ipsam reducuntur. Quod si pulchrè se habere accipimus, in omni natura rationem, quomodo ea est, corruptinius.

Post hunc sermonem, cum inter se consultassent, dixit Theodosius Consularis *: Ecce bene omnia processerunt. An in se recipiet Imperator, vt iustum faciat adhortationis? Dicit verò Abbas Maximus: Omnino, si velit imitator Dei esse, ac se cum ipso humiliare, communis nostræ salutis causa, sicque cogitare. Siquidem Deus, qui natura saluat, non saluauit, quoad humiliatus est volens: quomodo qui natura saluatur homo, aut saluus erit, C aut aliis salutem afferet, nisi humilietur? Tum Theodosius Consul: Spero, inquit, Deo meam conseruante memoriam, ei cum hoc dixerim, persuasum iri. Postea inter se salutarunt, & abierunt in pace.] Hæc autem quæ sequuntur, in alio codice scriptorum Maximī itidem in Vaticana bibliotheca existente leguntur, his verbis:

Cum religiosus vir omnes Theodosij Episcopi in sermonibus & ratiocinationibus obiectiones facile evertisset: tandem hic fessus, qui nihil in præsentia haberet quod responderet, alia ratione Sanctum abstrahere conatur, & amicitius cum eo loquitur; se ipsum quoque velle omnia de medio scandala & offendicula auferri, pristinamque pacem reddi Ecclesiæ: Quæ res, inquit, aliter non fiet, nisi ad eos qui Romæ sunt iam proficiscamur, & ad conditiones reconciliationemque eos prouocemus, vnum videlicet cum ipsis & spirantes & sentientes. Quare Sanctus ille bono animo magis esse coepit: vixque dici potest, quomodo D ad hæc fuerit affectus, quibusque laudibus ei qui sic locutus esset, responderit. Qui sanè cum ita corpore affecto esset, ac exercitiis monasticis, senectaque afflicto: tamen prompto animo parabat se, vt Romam rursus contenderet, & vna cum illis ea quæ in rem essent atque vtilia conficeret: Modo, inquit, res hæc sit, non sermo frustra habitus.

Cum verò Theodosius iureiurando dicta firmasset, & inuiolabilia Euangelia manibus contigisset: quamuis vir non intelligens, horum nihil seruauit, vtpote eorum voluntate qui rerum potiebantur, attractus: magis ac magis religiosus vir bonum animum suscipiebat, se totum ad iter intendens, eaque spectans quæ essent cum ipsis, tum qui Romæ erant, profutura. Inde igitur discessurus Theodosius, vt cum iis qui in vrbe regia erant, de his communicaret: salutatione virū religiosum rursus excipit, dexteraque data, & ei donata tunica linea & fusco pallio, Byzantium reuertitur vna cum duobus Consulibus eius comitibus.] E

At quid post hæc? Reuersi Constantinopolim qui missi fuerant ab Imperatore, omnia retulerunt quæ cum Maximo gesta essent, & quomodo veritate victi manus dedissent. Quibus acceptis Imperator magnopere commotus est, ac tantum abfuit vt pactis ab ipsis conuentis staret, & Romanæ fidei acquiesceret, pacemque in Ecclesia restitueret, vt iterum vnum ex ipsis, Paulum videlicet, Byziam mitteret, qui Maximum Constantinopolim perduceret. Quæ autem cum eo acta sint, vbi Constantinopolim perductus est, eadem Acta significant, dum institutam de his narrationem ita prosequuntur:

Postea octauo die mensis Septembris præsentis decimæ quintæ Indictionis (ita auctor tuncis præfens qua agebantur, scribensq; singula) contulit se rursus Paulus Consul Byziam ad Abbatem Maximum, mandatum afferens hac formula:

Iubemus gloriam tuam Byziam proficisci, Maximumque monachū adducere cum multo honore ac veneratione propter senium & imbecillitatem, atque vt amicum & familiarem maiorum

RVRVSVR-
GET QVA-
STIONIBVS
THEODO-
SIVS.

Consul
DE VOLVN-
TATE IMP.
DVBITA-
TIO.

MAXIMVS
ROMAM
IRE CVM
THEODOSIO
POLLICE-
TVR.

LEGATI RE-
DEVTN CON-
STANTI-
NŌPOLIM.

A maiorum meorum, à quibus in honore est habitus; eumque collocare in religioso monaste- s. MAXIMVS
rio S. Theodori, quod prope Rhegium positum est; ac venire, nosque certiores facere: & ITERVM RE
mittimus ad eum ex persona nostra duos Parricios, vt cum illo loquantur, nobis ex ani- VOCATVS.
mo amicos, qui que à nobis diliguntur.] hucusque mandatū Principis Paulo Consuli obla-
tum. Pergit verò auctor: Adductum itaque eum Consul in eo monasterio deposuit: venit-
que ad Imperatorem, vt id renunciaret. Veniunt ad eum postridie Epiphanius & Troi-
lus, ambo Patricij cum multo comitatu ac factu & ostentatione, item Theodosius Episco-
pus, quem & Sanctus præstolabatur, quæque condicta erant, confirmaturum sperabat: nec
enim illius subdolum obscurumque. animum deprehenderat vir mentē doli in primis exper-
tem gerens. Is in illius mansionis Catechumenio, nempe vbi catechumeni instrui solerent,
erat. Ipsi consueta salutatione facta, confederunt, vim ei adhibentes vt sederet.

B Sermonis verò cum eo initium faciens Troilus, dixit: O bis dominus nos ad te esse ius-
sit, ac dicere quæ eius Imperio à Deo stabilito placuissent. Sed nobis primū dic: Impera- TROIIVS
ta facies, an non? Dixit Maximus: Audiam, domine, quid iusserit pium eius Imperium: ac STVLTE MA
tibi respondebo quæ oportet. Nam ad id quod mihi ignoratur, quod responsum habeo XIMVM IN-
dare? Troilus autem perseueravit, ac dixit: Non dicimus quid afferamus, nisi prius respon- TERDEL-
deris, vt trum Imperatori obtemperes. Vt vidit religiosus vir eos amplius vrgere in eius mo- LAT.
ra, & infestius aspiceret, & respondere asperius cum omnibus comitibus, qui & ipsi elati
erant sæcularium honorum dignitate; respondit: Quandoquidem non sustinetis dicere
seruo vestro, quæ domino nostro Imperatori placita sunt: en dico, audiente Deo & sanctis
Angelis ac vobis omnibus, me, quicquid iusserit, quod cum hoc sæculo dissoluatur & vna
corumpatur, libenter facturum.

C Statim confurgens Troilus exiit, ac dixit: Orate mihi: ego abeo: hic enim nihil facit. Cū tumultus exortus esset, magnæque turbæ atque confusio, dixit eis Theodosius Episco-
pus: Edicite ei Imperatoris iussa, & cognoscite quid loquatur: nec enim rationi consenta-
neum est, nulla re dicta, nulla audita, abire nos. Tum Epiphanius Patricius dixit: Hoc Im-
perator per nos tibi denunciat, ac dicit: Quoniam totus Occidens, quiq; sunt in Oriente, MAGNVM
peruersitate ducti, ad te respiciunt, ac propter te omnes seditionem concitant, cum nolint N OMEN
se nobiscum in fide coniungere: vt te compungat Deus, quo nobiscum communices super MAXIMI
à nobis exposito Typo. Ac nos vltro imus in Chalcen, teque con salutamur, supponimusque IN ORIEN-
vobis manū nostram, ac vos cum magno honore & gloria in magnam ecclesiā inducimus, TE ET OCCI-
statuimusque. nobiscum, vbi de more Reges stant: facimus vna tecū Synaxim, & vna com- DENTE.
municamus puris ac viuificis mysteriis viuifici corporis & sanguinis Christi; teque prædica-
mus ac declaramus nostrū Patrem: & gaudium erit non solum in nostra Christiū diligente
vrbe, sed etiā in vniuerso orbe terrarum. Certò enim scimus fore, vt si sancto huic throno
cōmunicet, se nobis omnes adiungant, qui propter te tuāque doctrinā se à nobis abscederūt.

Conuersus verò ad Episcopum Abbas Maximus cum lacrymis dixit: Magnum, domine, IUDICIUM
iudicij diem expectamus omnes: Nosti quæ constituta sint & placita super sanctis Euange- EX PRO-
liis, & viuifica Cruce, & imagine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi & eius genitricis BRATEPIS.
sanctissimæ Deiparæ ac perpetuæ Virginis Mariæ. Episcopus, vultu in terram demisso, le- MAXIMVS
niori voce respondet: Et quid possum facere, cum aliud visum sit piissimo Imperatori? Cui IVRAMEN-
Abbas Maximus: Cur, inquit, tetigisti sancta Euangelia, & qui tecum erant, cum in vobis TVM.
situs non esset dictorum euentus? Re vera, omnis cæli virtus non persuadet mihi, vt hoc fa-
ciam. Quam enim defensionem afferam, non dico Deo, sed cōscientiæ meæ, si propter glo-
riam & existimationem humanam, quæ ex sui ratione nullam existentiam habet, eiuraue-
rim fidem, quæ ipsam diligentes saluat?

His dictis, confurrexere omnes, & iracundia ducti, eum crebris vellicationibus, pulsando, vexando, debilitarunt, à capite ad vngues vsque sputis inundantes, è quibus tetrum IMPIE ET
exhalabatur cœnum, quibusque vestis eius tota impleta est. Exurgens autem Episcopus, ILLIBERA-
dixit: Non sic fieri oportuit, sed tantum ex eo responsum audire, & renunciare domino LITER NI-
Imperatori: res enim quæ ex canonibus pendent, alio modo administrantur. Ac vix per- MIS TRA-
suasit eis Episcopus, vt quiescerent, & rursus sederent. Cū igitur cum innumeris contu- CTATVR S.
meliis ac inexcogitabilibus diris sugillassent, omiserunt. MAXIMVS.

Tum multa asperitate Epiphanius dixit: Dic, pessime vetule, helluo: vt nos NEGANT SE
pro hæreticis habens & ciuitatem nostram & Imperatorem, hæc dixisti. Verè ma- ESSE HÆ-
gis quam tu, Christiani sumus & Orthodoxi: ac Dominum nostrum Iesum Chri- RETICOS
stum MONOTHE-
LITAE.

Itum fatemur habere tum diuinam voluntatem, tum humanam, & animam mente prædi-
tam: nam omnis natura mentem habens, omnino & voluntatem à natura habet & opera-
tionem: quandoquidem vitæ proprium est motus, ac mentis proprium est voluntas. Ac
nouimus ipsum volendi facultatem habere non diuinitate solum, sed etiam humanitate:
quinetiam duas eius voluntates & operationes non negamus.

CONFITEN-
DA APERTA
VOCES FIDES
CATHOLICA

Respondit verò Abbas Maximus: Si ita creditis, vt & intellectuales nature & Ecclesia Dei;
cur me cogitis communicare Typo, qui hæc penitus tollat, quæ etiam nunc confessi estis?
Ibi Epiphanius: Hoc, inquit, per dispensationem factum est, ne læderentur populi subti-
lioribus huiusmodi vocibus. At Abbas Maximus: Contra, omnis sanctificatur homo ac-
curata fidei confessione. Troilus: Et in palatio tibi dixi: non sublatum hoc, sed iustum esse
fieri, vt omnes pacem tueremur. Et Abbas Maximus: Tacere sermonem, est cum tolle-
re: nam per per prophetam dicit Spiritus sanctus: Non sunt loquelæ, neque sermones, B
quorum non audiantur voces eorum. Quamobrem qui non dicitur sermo, omnino non
est. Troilus verò: Habe in corde tuo vt vis: nemo te prohibet. Maximus: At vniuersam
salutem in corde non definiuit Deus, qui dixit: Qui me non confitetur coram hominibus,
nec ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis est. ac diuinus Apostolus docet,
dicens: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Si igitur Deus, &
Dei prophetæ, & Apostoli iubent confiteri mysterium vocibus sanctum & magnum &
tremendum totius mundi salutare: nullo modo vtile est silentium eius vocis præcipi, quæ
mysterium hoc prædicet, ne tacentium hominum salus minuatur.

psal. 18.

Matt. 10.

Rom. 10.

EPIPHANII
COMMUNA-
TIONES.

Respondens asperrimo sermone Epiphanius, dixit: Subscripsisti in libello? *anathe-*
matu scilicet aduersus Monothelitas. Et maximus: Subscripsi. Et quomodo (inquit
Epiphanius) ausus es subscribere, atque anathematizare confitentes & credentes vt
intellectuales nature & Catholica Ecclesia? Re vera, meo iudicio, inducemus te in
vrbem, & sistemus in foro vincitum, & mimos mimasque ac prostibula inferemus & vni-
uersam plebem, vt omnes te colaphis cadant, & conspuant tuum os. Ad hæc Sanctus
respondens, dixit: Sicut dixisti, fiat, si eos qui confitentur duas naturas ex quibus Do-
minus est, ac duas naturales voluntates & operationes ei conuenientes, qui natura
Deus & homo veritate est, anathematizauimus. Lege, domine, gesta & libellum; ac si inue-
niatis quod dixistis, facite quod vultis. Nam ego, & conscripsi mei, & quicumque subscripse-
runt, eos qui iuxta Arium & Apollinarium vnam voluntatem & vnam operationem di-
cunt, anathematizauimus, quiq; non confitentur Dominum nostrum ac Deum, secundum
vtramque eorum, ex quibus & in quibus est, & quæ ipse est naturarum, esse secundum
naturam intellectu præditum, & idcirco volendi facultatem habere, & nostram operan-
di salutem. D

RECORDANT
IUDICES.

Tum Epiphanius comites inter se dixerunt: Si hunc vsque attendamus, neque comedi-
mus, neque bibimus: verum surgamus, & prandeamus; & ingrediamur, renunciemusq; ea
quæ audiimus: hic enim vendidit se Satana. Surrexerunt itaque, & pransi sunt. Erat au-
tem statio, siue vigilia Exaltationis pretiosæ Crucis, & introierunt in vrbem cum ira.

REVOCATVR
MAXIMVS
AD IUDICI-
VM.

Postridie manè venit Theodosius Consul ad Abbatem Maximum, & omnia quæcum-
que habebat, abstulit, hæc verbis Imperatoris locutus: Quia noluisti honorem, & elonga-
tus est à te: abi, quo dignum te ipsum iudicasti, habens iudicium discipulorum tuorum,
qui que Mesembriae est, qui que Perberis, qui fuit Notarius beatæ nostræ matris.

CALVMNIA
DE BLAS-
PHEMIA
VRGETVR
S. MAXIM.

Dixerunt autem Patricij Troilus & Epiphanius: Omnino duos discipulos tuos adduci-
mus, tum qui Mesembriae, tum qui Perberis, eosq; examinamus, ac eorum videmus euen-
tum. Theodosius verò Consul tradidit eum militibus; qui eum Selymbriam duxerunt,
vbi biduum moratus est. Ac interea vnus militum in castra ad exercitum est profectus, ac
in vulgus diulgauit, eos in senem incitans, venire monachum, qui Deiparam blasphema-
ret. Post biduum miles redit, eumque ducit in castra. Legatus verò, Dux exercitus, com-
punctus à Deo, mittit ad beatum Maximum primores è clero presbyteros & diaconos, re-
ligiososq; signiferos. Quos vir sanctus conspicatus, surrexit, ac veneratus est humili obse-
quio, summissio videlicet corpore inclinans se honoris ergo: idemque illi fecerunt, & sede-
runt, eumque sedere iusserunt.

Tum quidam senex valde honorabilis cum multa reuerentia ei dixit: Pater, quoniam
nonnulli scandalizauerunt nos de tua sanctitate, quod non dicas Deiparam, dominam no-
stram sanctam Virginem: adiuro te per sanctam & consubstantialem Trinitatem, vt no-
bis

A bis verum dicas, & hanc offensionem de animis nostris abstergas, ne lædamur, iniuste
scandalizati. Maximus humili prostratione corporis facta, surrexit, dixitque, manus in
cælum tendens cum lacrymis: qui non dicit Dominam nostram omnibus hymnis cele-
brandam & sanctissimam & immaculatam, & omni intellectuali nature venerabilem, na-
turalem verè matrem Dei factam, qui fecit cælum & terram & mare & omnia quæ in eis
sunt: esto anathema à Patre & Filio & Spiritu sancto, consubstantiali & supersubstantiali
Trinitate, & ab omni virtute cælesti, & choro sanctorum Apostolorum & prophetarum,
infinitoque populo sanctorum martyrum, omni que spiritu in iustitia consummato & nunc
& semper & in sæcula sæculorum.

MAXIMVS
CALVMNI-
AM DILVIT

Flentes omnes, bene peccati sunt ei, dicentes: Deus corroboret te, pater, dignumque te
faciat, qui peragas sine offensione cursum tuum. Atque his dictis, multi conuenere mili-
tes, audituri multos egregiosque sermones, qui tum habiti sunt. Cum autem quidam è do-
mesticis Ducis videret multum exercitum conglobari, ac sancti viri ædificari sermonibus,
& ea quæ fierent contra eum scilicet damnare: iuber eum (qua cogitatione ac suspitione,
nouit Deus) inde abstrahi, duobusque millibus passibus à castris adduci, dum Synaxim fa-
cerent, & venirent qui eum ducerent Perbera. Clerici diuina moti charitate, duo illa millia-
ria pedibus confecerunt cum eo. Et cum aduenissent qui ducerent Perbera: ipsi manibus
eum gestantes, imposuerunt iumento: eumque cum amplexi essent, salutem dixissent, at-
que orassent, in loca sua cum pace redierunt. Ipse verò Perbera adductus est, tenente eum
custodia.] hucusque Acta de rebus Maximi gestis hoc anno.

Didisti, lector, præstantissimi confessoris iterata certamina, in quibus omnibus etsi fu-
rens semper obstreperit, tamen victa semper remansit impietas cedere nescia, maiori cum
prostermitur obstinatione resurgens. Sed ea omnia ad profectum Euangelij prouenire, vt
vno Maximo resistente, fides Catholica non fuerit omnino in partibus illis extincta, vsque
ad eummodi confessione virens, vt post obitum nefandi Imperatoris fecundiori cæ-
spice germinauerit, atque fructum ex eo produxerit & quidem vberimum, cum videlicet
œcumenica Synodo congregata, Monothelitarum hæresis fuit penitus condemnata. Sic
igitur optimè conuenit, vt de Maximo illud propheticum ab Orientalibus occinatur: *Isai. 1.*
Nisi Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorra simi-
les essemus.] cum vno tantum Maximo atque duobus discipulis eius & non aliis (quod
sciatur) fides tunc splendescere visa sit, dum vndique tenebræ operirent terram, & caligo
populos. Sed etsi grandia sint ista de Maximo, longè sunt maiora quæ dicturi sumus. cum
rursus aduersus eum eiusque discipulos acerbiora excitata sunt proelia, ex quibus inuicti
D milites Christi maiora erexere de hæresi profligata hæreticisq; superatis trophæa: quando
autem ista contigerint, suo loco dicturi sumus inf. riuus.

Sed quid accidit? qui obitu hætenus visus est veritati, Imperatoris fauens prauis affe-
ctibus, idem ipse ad supernum tribunal vocatur reddere rationem, mortis nuncio interpel-
latus. Hoc siquidem anno Petrus Patriarcha Constantinopolitanus hæreticus, vbi sedisset
annos duos & menses tres, moritur, atque in eius locum subrogatus est Thomas, qui in
Concilio œcumenico Constantinopolitano asseritur fuisse Catholicus. Ceterum de annis
quibus sederit Petrus, textus Nicephori corrigendus est, dum habet sedisse annis duodecim,
cum duobus dumtaxat ei Ecclesiæ præfuisse legatur.

PETRI EPIS.
CONSTAN-
OBITVS.

Porro ista de electione Thomæ quomodo se habuerint, vt Imperator insequens Maxi-
mum Orthodoxum, eo quod acquiescere nullo modo voluerit ipsius sententiæ de cõmu-
nicando cū Ecclesia Constantinopolitana in probando qui promulgatus est Typus, idem
passus sit Thomam asseritum Orthodoxum illi Ecclesiæ præfici? cū nihil sit quod dici possit,
ipsum mutasse sententiam & ad frugem meliorem esse conuersum, siquidem in persecutione
Maximi perseverasse vsque ad obitum reperitur. Verum tunc fuisse Thomam Orthodoxum
non puto dici aliquo modo posse. Certè quidem ex iis quæ de Maximo dicta sunt, & quæ
inferius suo loco dicentur, cum longè aliter res se habuisse inueniatur, conuincuntur Acta
illa Sextæ Synodi fuisse admodum deprauata; siquidem ipsa facta Thomæ repugnant: et-
enim ipsum liquet cum Monothelitis contra Maximum sedisse: adeo enim res patens est,
vt ne cum eo cõmunicaret, maluerit sanctus martyr subire martyrium. Hunc ne ergo dixe-
rimus fuisse Catholicum, cuius hæresis Acta Proconsularia coram Senatu amplissimo habita-
tis certum firmumque testimonium habent? id quidem inferius suo loco patebit.

THOMAS
SUCCESSOR
PETRI.

Verum quæ habent de fide Catholica Thomæ deprauata Acta Sextæ Synodi, videa-
mus.

A mus. In ipsius enim quæ extat Synodi Collatione decimasexta, dum mentio habetur de epistola Catholica ab eo scripta ad Vitalianum Rom. Pontificem, sed cur ad eum mitti minimè fuerit facultas, declaratur, ibi ex Georgij Chartophylacis verbis hæc leguntur:

DE SYNO-
DICA SCRIP-
TA A THO-
MA EPISC.
CONSTAN.

Hic mihi præsto est cum his & authentica Synodica bullata, quæ facta sunt à Thoma sanctæ memoriæ quondam Patriarcha ad Vitalianum sanctæ memoriæ quondam Papam Romanum: quæ etiam volens ad eum dirigere, propter impiorum Sarracenorum incursum assidue imminentem (vt nostis) & obsidionem quæ facta est per biennium, quo gefit Episcopatum, non valuit dirigere: & hæc ego statim vobis iubentibus profero.] & paulo post iussa sunt edi scripta Thomæ & successorum Patriarcharum, eademque legi. nam inferius: Accipiens Agatho religiosus lector & Notarius sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos Synodicam authenticam sanctæ memoriæ Thomæ bullatam, & coram omnibus bullam quæ in eo pressa fuerat auferens, reliquit habens in superscriptione ita: **B** Per omnia sanctissimo ac beatissimo & confacerdoti domino Vitaliano Thomas indignus Episcopus salutem.] hucusque inscriptio Epistolæ autem initium est: Qui cuncta ex nihilo quidem vt existerent protulit, &c. quod Synodicum collatum est cum regesto, quod protulit Georgius Deo amabilis diaconus & Chartophylax, & cõstitit ab initio vsque ad finem indeminutè. hucusque in Actis de Synodali Thomæ in Synodo recitata, sed non integrè in istem Actis descripta

SEXTAE SY-
NODI ACTA
DEPRAVA-
TA.

Quod insuper in istem Synodalibus recitatis Actis Constantinopolitana ciuitas bienniali tuisse obsidione saugata traditur, haud mediocrem pariter de impostura suspicionem auget: siquidem neque Theophanes, qui per annos singulos Imperatorū res gestas recensuit, neque quisquã alius Græcorum historicorum tantæ rei vel leuiter meminisse reperitur. Verum ita toleranda quomodocumque videri poterant, si reliqua consentientia veritati reperta fuissent, vt quod dictum est de Thoma Constantinopolitano Patriarcha post Petrum, cui vt hæretico constat sanctum Maximum (vt ex istem Actis apparet) minimè communicare voluisse; sed & hæc ea quæ dicuntur sequenti anno perspicuè demonstrabunt. Immutata planè fuisse Sextæ Synodi Acta à Theodoro Cõstantinopolitano Patriarcha, ex compluribus haud leuibis coniecturis suo loco inferius demonstraturi sumus: vt planè tu ipse miretis, considerans, secundum illud Dauidicum, quanta sit malignatus inimicus in Sancto, quomodo Græcus impostor velut præstigiis quibusdam fecerit videri lucem tenebras, & tenebras lucem, malum bonum, & bonum malum, tantamque fidem inuenit, vt in hanc diem sub Sextæ Synodi titulo multa reperiantur intexta mendacia. Sed de his diffusius suo loco.

CONCILIUM
TOLETA-
NUM DECI-
MVM.

Celebratum est hoc eodem anno Toleti Concilium, quod numeratum reperitur decimum, Era nimirum sexcentesima nonagesimaquarta, anno autem Reccesuinthi Regis octauo. cui interfuerunt Episcopi viginti, vicarij verò ab Episcopis absentibus missi quinque; præfuit autem Eugenius Toletanus Metropolitanus. Sancitum primo loco fuit, vt dies festa Incarnationis Verbi, nẽpe Annunciationis Deiparæ, celebraretur ante octo dies à Natali Domini; eo quòd quando re vera mysterium incidit, Ecclesia vel ieiunij pœnitentia, vel celebritate Paschæ teneri soleat occupata. At visum postea ob excellens mysterium, non nisi ea die qua contigit, celebrari debere. His decretis, statuti sunt à sacro conuentu canones numero septem. Quibus omnibus ritè dispositis, cognita est causa Potamij Episcopi Bracarenis, qui (quod mirum visum fuit) nemine accusante, se ipse prodens, abdicansque, libellum obtulit sui lapsus & penitentia: cuius gratia vniuersa Synodus in lacrymas conuersa est. Editum quidem ab eo fuit dignum verè pœnitentis specimen: qui enim à digna sacerdotis per culpam decidit maiestate, se in pœnitentium numerum volens libensque coniecit. Sed de his ipsam Synodum audiamus: hæc enim ad finem post sancitos canones habentur de his quæ de ea causa locuti sunt Patres:

DE CAUSA
POTAMII
EPISC. BRA-
CAREN.

Assumere poteramus canoram in tantum fraternæ lætitiæ tibiam, quia diuina pietas conuentum nostrum ad concordia conuocauerat studia: & conuenerat mæstitiam vitare, quoniam visitatione disciplina videbamur paternas regulas innouasse. Sed grauius sistrum pro cimballo sumimus, & funus pro carmine decantamus, gementesque cum Hieremiamus questibus dicimus: Dissolutum est gaudium cordis nostri, versus est in ludum chorus noster. Vnde & Væ, coram nobis conspicimus: quoniam cecidisse coronam capitis nostri videmus, dum tam nobile in infimum corruit, quod in tam sublime sanctitatis optinum stetit. Ecce etenim tractantibus nobis in pace Dei de Ecclesiasticis regulis, delatum

Thren. 5.

A tum est conuentui nostro epistolium confusæ confessionis & abolendæ superscriptionis, quod Potamius Bracarenis Ecclesiæ Episcopus de factis propriis, suisque verbis annotarat & articulis. Quo referato, quid obliteranda pagina & abolenda litterarum pandent elementa, fletibus potius quàm sermonibus lacrymosa concio recensuit. Tunc solitariè tantum secretimque adunatis Pontificibus Dei, prædictum Episcopum adesse coram nobis fecimus.

POTAMIUS
SUI PROD-
TOR LA-
PVS.

Quem singulibus aggredientes amplius quàm loquelis, referatam illi suæ deformitatis & nostræ confusionis scripturam protulimus. Quam accipiens & recurrens, sciscitantibus nobis, vtum sui operis & suæ annotationis intimatio esset: ille suum actum, suisque oris eloquium, suorum quoque digitorum esse robar asseruit, quod illic relegendo peruidit. Rursum diuini nominis contestatione hunc adiurantes, obtestati sumus, vt an de se sponte mendacium diceret, aut alicuius violentia premeretur, & perterritus talia enarraret, veraciter indicaret. Qui mox flebili voce, luminibusque ploratu madentibus, & fragore singultuum cum vnus Dei nominis iuramento clamauit, se & verè eadem mala de se contiteri, & ad hæc confitenda nulla se violentia prægrauari. Vnde etiam fermè per nouem menses sponte deseruisse regimen Ecclesiæ suæ, & ergastulo quodam pro admissio flagitio acturus pœnitentiam se conclusisse, edixit. Tunc per fidelem confessionem eius agnito quod tactu femineo forduisset, & declarato: licet hunc paterna antiquitas sacris regulis deicere ab honore decernat: nos tamen miserationis iura seruantes, non abstulimus nomen honoris, quod ipse sibi sui criminis confessione iam tulerat: sed valida auctoritate decreuimus, perpetuæ pœnitentiæ hunc inseruire officiis & ærumnis: prouidentes, melius illum per asperam & dumosam ire pœnitentiæ solitudinem, vt quandoque perueniret ad refrigerij mansionem, quàm relictam in voluntatis suæ latitudine, ad præcipitium deiici aterna damnatione.

Tunc verò fructuosum Ecclesiæ Dumiensis Episcopū communi omnium nostrū electione constituimus Ecclesiæ Bracarenis gubernacula cõtinere: ita vt omnem Metropolim prouincie Gallaciæ, cunctosque Episcopos, populosque conuentus ipsius, omniumque curam animarum Bracarenis Ecclesiæ gubernandam suscipiens, ita componat atque conseruet, vt & Dominum nostrum de rectitudine operis sui glorificet, & nobis de incolumitate Ecclesiæ eius gaudium præstet. Quia verò ad futura prospicere conuenit, ne exoriri possit in statu pacis quædam commotio litis: Patrum sententiam, quæ iam dictum Potamium Episcopum rectitudine damnat, huic decreto connectere, nostra vigilantia procurat.]

FRUCTUO-
SVS IN PO-
TAMII LO-
CVM SVF-
FECTVS.

Hic aduertendum est, citatum & recitatum canonem ad condemnationem Potamij, non aliquem fuisse ex canonibus pœnam infligentibus eiusmodi lapsis, sed canonem Concilij Valentini Gallie, quo tractatur de eo qui sua sponte proderet culpam, qui omnino damnandus esset: nam siue re vera peccatum admisisset, ob peccatum puniendus, si verò non admisisset, ob id quod se mendacio infamasset, grauius plectendus foret. Sunt enim hæc verba canonis:

POTAMIUS
EX RECEN-
TICANONE
REDARC-
TVS.

Quicumque sub ordinatione vel diaconatus vel presbyterij vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submouendos, reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absoluti potest is qui in se ipsum dixerit, quod dictum in alios puniretur: quoniam omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida fit. Tu verò consule à nobis superius suo loco dicta in eodem canone concilij Valentini. Habent eadem Acta hæc infra: Factum est decretum sub die Calendarum Decembris, anno feliciter octauo regni gloriosissimi domini nostri Reccesuinthi Regis. Quod ad eundem Potamium spectat, interfuerat ipse octauo Concilio Tolitano, federatque quarto loco in consessu quinquagintaduorum Episcoporum, auctorque cum aliis fuerat, vt sanciretur canon aduersus carnis iniquatione pollutos, quos Episcopi deberent inquirere, eosdemque seuerè corrigere, ne quid huiusmodi admissum audiri posset: cuius memor tantus Episcopus, in se ipsum statutam in eos pœnam sponte conuertit, dignum verè pœnitentis edens exemplum.

CANON DE
CLERICIS
PBLICAB
SVA CRIMI-
NA PRO-
DENTIBVS.

Sed & illud (vt vidimus) bene consultum fuit, vt sancta Synodus in locum lapsi Episcopi substitueret sanctissimum sacerdotem Fructuosum, de quo hæc in Notis suis doctissimus Gasias: Fructuosus ex regio Gothorum sanguine ortus, Ducis filius, Episcopi Palentini Tonantij discipulus, multorum monasteriorum conditor & pater, ex Complutensi Abbate, cum monasterium exædificauerat ad Virgidiensem tractum Iusti & Pa-

DE S. FRU-
CTVOSO
EPISC. BRA-
CARENIS.

storis

storis martyrum nomine, Dumienſis Epiſcopus creatus, in Potamij deieſti locum ſubro-
gatus, Bracarenſis Eccleſiæ curam ſuſcepit; A ſiſ huius Concilij, nempe *Toletani noni*, poſt
Eugenium Toletanum & Fugitiuum Hiſpalenſem ſubſcribit. Eius memoria cum ſanctita-
tis opinione à populis Bracarenſibus & Compoſtellanis colitur, feſto die dicato ad ſex-
tumdecimum Kalend. Maij. Corpus eius à monaſterio ab ipſo exædificato inter Dumium
& Bracaram ſepulturæ mādatur, poſtea à Gelmeride primo Compoſtellæ Archiepiſcopo
Compoſtellam tranſlatum, vbi magna populi veneratione colitur.] hætenus ipſe. Sic igitur
magna conſideratione à Patribus factum, vt in locum vbi S. Eccleſia atrox vulnus acce-
perat, tanti ſucceſſoris ornamento eam, quæ irrogata videri poſſet, deleſcent infamiam.
Porro eiſdem S. Fructuoſi memoria in Romano Martyrologio recensita anniuerſaria die
publico præconio in Eccleſia vna cum aliis ſanctis recepta eſt ſextodecimo Kal. Maij.

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
657. 3. 16.

Redemptoris adest annus ſexcentiſimus quinquageſimus ſeptimus, Indictione deci-
maquinta anno ſuperiori iam inchoata: quo S. Maximus, eiſque diſcipuli ab exilio
Conſtantinopolim reuocantur ad quæſtiones, ad dicendam ruruſ cauſam de his, quibus à
pluribus idem Maximus & diſcipuli accuſarētur: hic prætextus erat, cum re vera illud age-
rent perfidi Monotheliæ, vt eos à Catholica fide diuellerent, & ſuæ ipſorum hæreſi ſocia-
rent: quod alias ſæpe tentatum ab ipſis, ſatis ex Actis eſt demonſtratum. Sed cum id diu
multumque aduerſarij fruſtra tentaffent, tandem eo furoris adacti ſunt, vt ſanctiſſimi viri
iam decrepitæ ſenectutis etiam Angelis reuerendi radicitus linguam præciderint, & ma-
num dexteram crudeliſſimè amputarint, pariq. ſupplicio alterum eiſ quoque diſcipulum
afferint. Eſt de his veterum omnium ſcriptorum aſſertio, præcipuè verò eiſ vitæ Acto-
rum, necnon Theophanis, & aliorum Græcorum hitoricorum, ſimulq. etiam Latinorum:
ſed & publica præconia Eccleſiaſtica, quibus in ipſorum natali die, anniuerſaria com-
memoratione, eorumdem martyrium prædicatur, id ipſum tradunt.

Quomodo autē illa ſe habuerint, ex diſtis Actis publicis ſumma fide exceptis prodenda
erunt, ſed primum omnium quæ ſpectant ad temporis rationem ſtabilienda. Hæc quidem
facta eſſe hoc ipſo anno, inde certum deducimus argumentum, quod in iſſdem publicis
Actis numerentur anni vigintiduo ab eo tempore quo Sarraceni peruaſerunt Ægyptum,
vſque ad tempus quo Maximus ab exilio reuocatus Conſtantinopolim iudicio ſiſtitur; cum
ex Theophane & aliis diſtum ſit ſuperius, ea de Sarracenis Ægyptum inuadentibus facta
eſſe anno vigefimoſexto Heraclij Imperatoris, qui numeratur Redemptoris annus ſexcen-
teſimus trigefimus quintus: cui ſi addantur anni vigintiduo, planè ad hunc ipſum Domini
annum ſexcentiſimum quinquageſimum ſeptimum peruenies. His de temporis ratione
elucidatis, iam ipſa Acta recenſeamus, prodita (vt ſæpe diſtum eſt) ex Græcis Vaticanis
codicibus, quæ ſic ſe habent:

Postquam verò multum temporis præteriſſet, ac Sanctus eſſet in exilio: ruruſ miſit
Imperator, cumque acceſſit. Quo verò die ad hanc urbem regiam appulerunt tum dom-
nus Maximus, tum eiſ diſcipuli, ſub occaſum Solis venerūt duo mandatores cum decem
excubitoribus, eoſque è nauigio eduxerunt nudos & incalceatos, ac diſiunxerunt, & in
diuerſis excubiis cuſtodierunt. Poſt aliquot verò dies ducunt eos in Palatium; ſenemque
eo introducunt, vbi Senatus conuenerat, multa que alia turba, & ſtatuunt in medio ſedn-
tium principum. Tum dicit ei Sacellarius iracundè: Christianus es? Reſpondet: Gratia
Chriſti Dei vniuerſorum, Christianus ſum. Sacellarius autem multo percitus furore: Non
eſt hoc verum. Reſpondit ſeruus Dei, & dixit: Tu dicis, me non eſſe, at Deus dicit, eſſe me
& perſeuerare Christianum. Sacellarius: Si Christianus es, cur odiſti Imperatorem? Et
Sanctus: Vnde hoc manifeſtè declaratur? Odium, animi eſt occulta affectio, ſicut & dile-
ctio eſt. Sacellarius verò: Ex iis quæ feciſti, omnibus apparuit te & Imperatorem odiſſe
& urbem eiſ: tu enim ſolus Ægyptum, & Alexandriam, & Pentapolim, & Tripolim, &
Africam Sarracenis prodidiſti. Et quæ horum demonſtratio? dixit Maximus.

Et introducunt Ioannem, qui fuerat Sacellarius Petri, dum eſſet Prætor Numidiæ: A fri-
cæ, & dixit: Ante vigintiduos annos auus domini imperauit beato Petro, vt exercitum
in Æ-

MAXIMI
CONSUM-
MATIO
MARTYRII.

Martyrolog.
Rom. die 13.
Auguſti.

TEMPVS
MARTYRII
S. MAXIMI.

S. MAXIMVS
AD QVAE-
STIONES.

A in Ægyptum duceret aduerſus Sarracenos. Qui cum tibi conſideret vt ſeruo Dei, te ſciſci-
ratus eſt per litteras, num ei auctor eſſes, vt duceret. Ne id faceret, reſcripſiſti: nec enim
Deo placere, Heraclij imperio ſoboliſque ipſius, Imperium Romanorum iunare. Dixit
autem ſeruus Dei: Si vera dicis, habetſque Petri ad me, meafque ad eum litteras: proferan-
tur, & ſuſcipiam poenas placitas legi. Ego (inquit ille) non habeo litteras, ſed neque ſcio an
ad te ſcripſerit: ſed in caſtris hæc omnes illo tempore loquebantur. Et Sanctus: Si tota
caſtra id loquebantur, quomodo tu ſolus de hoc me calumniaris? An vniquam me vididiſti,
aut ego te? Reſpondet: Numquam. Et ad Senatum Sanctus conuerſus, dixit: Si ius eſt
huiusmodi proferre accuſatores teſtes, iudicate: In quo enim iudicio iudicatis, iudicabi-
mini, & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, dicit vniuerſorum Deus.

Deinde intromittitur Sergius Magudas, hæcque dixit: Abhinc nouem annis dixit mihi
B beatus Abbas Thomas, qui Roma venerat: Papa Theodorus me miſit ad Patricium Gre-
gorium, qui ab Imperio deſciuerat, vt ei dicerē, ne quemquam extimeſceret: nam ſeruus
Dei Abbas Maximus ſomnium vidit, fuiſſe in cælis ad Orientem & Occidentem multitu-
dinem Angelorum, quorum alteri ad Orientem clamabant: Conſtantine Auguſte tu vin-
cas: alteri ad Occidentem: Gregori Auguſte tu vincas. clarior autem ea fuit vox, quæ ad
Occidentem. Tum exclamat Sacellarius: Te ad hanc urbem miſit Deus comburendum.

At Sanctus: Gratias ago Deo purganti voluntaria mala mea inuoluntario ſupplicio.
Verumtamen væ mundo à ſcandalis: Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala: væ autem ei,
per quem ſcandalum venit. Non ſic oportuit talia dici, præſentibus Chriſtianis, nec impu-
nitos eſſe, qui hæc faciunt vt hominibus placeant, qui hodie ſunt, cras non ſunt. Hæc viuo
Gregorio hunc dicere oportuit, ac ſuam erga Imperatorem beneuolentiam oſtendere. Ius
fuit, (ſi & vobis ita videtur) tum illum, qui ante hunc ſycophanta fuit, impelli, vt iret, &
adduceret Patricium Petrum, tum hunc producere Abbatem Thomam, & à Thoma ſiſti
beatum Papam Theodorum. Tunc, præſentibus omnibus, dixiſſem Patricio Petro: Dic
nobis, domne Patrici, ſcripſiſti ad me vniquam, de quibus dixit pro teſtimonio tuus Sacel-
larius? aut ego ad te? Similiter beato Papæ: Dic, domine, ego ne tibi vniquam ſomnium
narraui? Si me arguiſſet, illius fuerat crimen, non meum, qui vidiffem: res enim inuolun-
taria ſomnium: ea autem ſola quæ proficiſcuntur à voluntate, punit lex.

Tum dicit ei Troilus: Ludis, Abba: non noſti vbi ſis? Et Sanctus: Non ludo, inquit,
ſed lugeo vitam meam adhuc conſeruata, vt talia ſpectra experiar. Dicit domnus Epi-
phanius: Quod Deus cognoscit, bene facis, ludens ea ſi vera non ſunt. Poſt quem Sacel-
larius ruruſ cum iracundia dixit: Planè omnes mentiuntur, ac tu ſolus vera loqueris. San-
ctus verò ei verbo illacrymans, dixit: Potēſtatem habetis, permittente Deo, & viuificare
& mortificare. Verum tantum abeſt vt hi vera loquantur, quantum vt Satanas natura
Deus eſſe poſſit, quod eſt omnino impoſſibile.] hæc Maximus ſecundum loquendi mo-
dum vſitatum, cum quid omnino impoſſibile dici ſoleret. Sed & apponit adhuc iuramen-
tum, dicens: Nam non merear cum Chriſtianis videre faciem Dei, qui ſuper omnia eſt,
qui factor eſt & opifex & conditor & prouiſor & iudex & conſeruator vniuerſorum, ſi
vniquam tale ſomnium vidi, aut alium narrantem audiui, niſi hac hora ex domno Sergio,
qui beneuolens eſt in Imperium.

Tum adducunt tertium ſycophantam, Theodorum filium Ioannis, qui fuerat Candida-
tus, cognomine Chilan, qui nunc gener eſt domni Platonis Patricij, qui hæc teſtificatur:
Cum ſermo inter nos Romæ eſſet de Imperatore, vituperabat quæ dicerentur, intrita fa-
ciens & lamias*. Ei Sanctus dixit: An vniquam tecum locutus ſum, niſi ſemel cum reli-
gioſiſſimo præbytero domno Theocharito fratre Præfecti propter Primicerium, de eo per
litteras rogatus? Quod ſi mentiri deprehendar, prærium habeam.

Postea adducitur Gregorius filius Photini, & dicit: Romæ contuli me in cel-
lam Abbatis Maximi: cumque dixiſſem & Imperatorem eſſe ſacerdotem, dixit Abbas
Anaſtaſius huius diſcipulus: Ne mereatur eſſe ſacerdos. Statim ei Sanctus reſpondet:
Merue Deum, domne Gregori: nec enim tecum quicquam in eo ſermone locutus eſt
conſeruus meus. Ac ſe humi proſternit, hæcque dixit ad Senatum: Seruum veſtrum ſuſti-
nere. Ego, qui habitus eſt, ſermonem exponam: me redarguet, ſi mentiar. Dominus
hic meus Gregorius, cum Romam veniſſet, dignatus eſt venire in cellam ſerui veſtri:
quem cum vidiffem, abieci me ipſum (vt mihi moris eſt) in terram, & adorauit, & ample-
xus ſum eum; dixique poſtquam conſediſſemus: Quæ cauſa eſt oprabilis aduentus domi-
ni mei?

ALIA IN
MAXIMUM
CALVMNIA.

Matt. 18.
PURGAT SE
ALIA CA-
LVMNIA
S. MAXIMI.

PURGAT SE
TIAM SE
MAXIMVS
IVRAMEN-
TO.

TERTIA CA
LVMNIA
AGITATVR
MAX.

QUARTA
CALVMNIA

ni mei? Is respondit: Sanctus à Deo stabilitus dominus noster, *Imperator scilicet*, curam A gerens pacis sanctarum Dei Ecclesiarum, fecit iussum ad à Deo honorificatum Papam, missa oblatione ad sanctū Petrum, adhortans eum, vt se cum Præsule Constantinopolitano coniungeret: quæ pium eius Imperium dignatum est mitti per meam mediocritatem.

Ego tum dixi: Gloria Deo, qui te dignum fecit tali ministerio. Sed quomodo iussit vnio- nem fieri Deo amabilis eius serenitas? siquidem nosti. Dixisti, Typi causa. Impossibile (vt arbitror) hoc est. Non enim patiuntur Romani, tolli vna cum impurorum hæreticorum vocibus lucem gerentes sanctorum Patrum voces, aut cum mendacio extingui veritatem, aut lucem confocari cum tenebris. Nihil enim erit nobis quod adoramus, si verba quæ docuit Deus, tollantur. Et dixisti: Non facit Typus sacrarum vocum sublationem, sed silentium, vt hac dispensatione pacem tueamur. Dixi verò: Idem est apud sacram Scripturam silentium & sublatio. Dixit enim Deus per Dauid: Non sunt loquelæ, neque sermo. B nēs, quorum non audiantur voces eorum. Quare nisi dicantur & audiantur, nec penitus sunt, iuxta Scripturam. Dixisti: Non me conicias in siluas: ego enim Symbolo contentus sum. Et quomodo, inquam, contentus esse potes, qui recipias Typum? At tu: Et quid detrimenti est, Typum recipere, & Symbolum dici? Et dixi: Propterea quod Typus apertè Symbolum euertit. Tu verò: Quomodo? per Dominum. Recitemus, dixi, Symbolum: & cognosce quomodo perimatur à Typo.

Cœpisti dicere: Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilibus omnium & inuisibilibus. Dixi: Consiste parumper, ac disce, quomodo Nicææ Patrum fides negata est. Factor enim non erit Deus, voluntate & operatione priuatus naturali: siquidem volens, at non coactus, fecit cælum & terram, si verè dicit in spiritu Dauid: Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus C abyssis. Quod si dispensationis causa cum perfidia tollitur salutaris fides, separatio est omnino à Deo, non vnio, hoc genus dispensationis.

Cras enim nefarij Iudæi dicent: Dispensatione faciamus inter nos pacem, & copulemur; tollamusque nos quidem circumcisionem, vos verò baptisma, nec amplius inter nos belligeremus. Hoc & quondam Ariani scripto prætulerunt sub Magno Constantino, dicentes: Tollamus Consubstantialia, & Alterius substantiæ, & inter se Ecclesiæ totæ coniungantur. Nec verò Deiferi Patres nostri id acceperunt, sed maluerunt persecutionem pati ac mortem, quam eam vocem tacere, quæ ostenderet vnā Patris & filij & Spiritus sancti superessentialem diuinitatem: idque adiuncto iis qui hæc proponerent Magno Constantino, sicut ab iis memoriæ traditum est, qui magno labore & studio, quæ tum scripta sunt, collegerunt. Ac Imperatorum nemo potuit Deiferis Patribus persuadere, vt medijs vocibus conglutinantur cum iis qui ipsorum tempore hæresim sequebantur: sed dilucidis, propriis, ac certis, & accommodatis dogmati, de quo quæstio esset, vsi sunt, manifestè dicentes, Sacerdotum esse quærere ac definire de salutaribus dogmatibus Catholicæ Ecclesiæ, non Imperatorum.

Dixisti: Quid igitur? an non est omnis Imp. Christianus & sacerdos? Non est, inquit: non enim astitit altari; non post sanctificationem panis extollit, ac dicit, Sancta sanctis: neque baptizat, neque vnguenti mysterium peragit: non ordinat & facit Episcopos, & diaconos, & presbyteros; neque consecrat & vngit templa: nec signa sacerdotij gerit, superhumeralia & Euangelium, vt Imperij coronam & purpuram. Et tu dixisti: Quomodo igitur Scriptura Regem & sacerdotem dicit esse Melchisedec? Respondi: Vnius natura Regis vniuersorum Dei, qui factus est natura propter nostram salutem Pontifex, vnus fuit typus E Melchisedec. Ac si quidem secundum ordinem Melchisedec alium dicit esse Regem & sacerdotem: audeto reliqua quoque dicere, Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habentem: & considera quid ex eo mali nascatur. talis enim alius inuenietur Deus factus homo, qui secundum ordinem Melchisedec, non secundum ordinem Aaron nostram operaretur salutem.

Et quid multa percurramus? In oblatione, quæ in sancta mensa fit, post Pontifices & sacerdotes & diaconos ac omnem ordinem sacrum, cum laicis Imperatores commemorantur, dicente diacono: Et laicorum, qui in fide dormierunt, Constantini, Constantis, & reliquorum. sic & viventium Regum meminit post omnes sacris initiatos.

Cum hæc diceret, clamauit Menas: Hoc sermone scidisti Ecclesiam. Ad quem Maximus: Si qui sanctarum Scripturarum sanctorumque Patrum verba dicit, scindit Ecclesiam: qui

SILENTIUM
QUANDO
IDEM QUOD
NEGATIO.

Psal. 18.

MONOTHE
LITAE NE-
GANT NI-
CENAM FI-
DEM.

Psal. 134.

SILENTIUM
QUARVM-
DAM VO-
CVM NON
ADMISSE-
RVNT PA-
TRES.

MONOTHE
LITAE IM-
PERATO-
REM ESSE
SACERDO-
TEM DIC-
BANT.

LOCVS IM-
PERATO-
RVN IN
SACRIS.

A qui tollit sanctorum dogmata: quid demonstrabitur Ecclesiæ facere, sine quibus nec hoc ipsum Ecclesia esse potest? Sacellarius autem dixit apparitoribus Præfecti: Dicite Præfecto: Hunc hominem debuisti sinere viuere, vbi cum potestate es?

Ibi eo foras ducto, discipulum eius intromittunt, ab eo postulantes, vt indicium faceret in præceptorem, vt qui Pyrrhum afflixisset. At ille sedata voce sic verum respondit: Nemo æquè honorem habuit Pyrrho, ac meus magister. Cum igitur de multis interrogatus non potuisset adduci, vt à decente & religiosa voce atque ab obseruantia decederet: iubet eum Sacellarius, coram iis qui aderant, verberari. Quem pugnis cadentes, seminecem fecerunt. Dimissis illis in carcerem, ad senem venit Menas, eique præsentibus principibus, dixit: Huc te coniecit Deus, huc adduxit, vt pretium habeas eorum quæ aliis fecisti, omnes in Origenis dogmatum trahens errorem. Ad quem senex, omnibus præsentibus: Anathema Origeni, eiusque doctrinæ, & cuius cum eo sentienti. Tum dixit Patricius Epiphanius: Solutum est, domne Abbas, Menæ à te illatum opprobrium: nam etsi Origenistes fuisset; postquam anathematizauit, se eo liberauit crimine: Ego, inquit, in præsens nihil tale de eo amplius accipio. Post hæc eo vnusquisque eorum abductus est, vbi custodiebatur.

Postero verò die, circiter lucernæ accensionem, Troilus Patricius & Sergius Euphratas regiæ mensæ præfectus ad eum venerunt: cumque sedissent, eum quoque iusserunt sedere, eique dixerunt: Narra nobis, domne Abbas, quem cum Pyrrho in Africa & Romæ sermonem habuisti, quibusque ei argumētis persuaseris, vt proprium dogma anathematizaret, tuoque assentiretur. Respondit Abbas: Si penes me libri mei essent, ex iis vobis, nulla re prætermittam, quæ in commēarios retuli, narrassem: Sed quia à me ablata sunt, exponam quæ memoria reuocabit. Et quædam commemorauit eorum quæ dicta fuerant: hocque addidit: Ego proprium dogma non habeo, sed Catholicæ Ecclesiæ commune: nec enim vocem vllam innouaui, vt meum proprium dicatur dogma.

Post omnem narrationem ei dicunt: Non communicas sedi Constantinopolis? Respondet: Non communico. Dicunt: Quamobrem? Et respondit: Quia sanctas quatuor Synodos eiecerunt per nouem Alexandriæ facta capitula, & per Ecthesim proximè à Sergio in hac vrbe factam, & per Typum deinceps sexta Indictione expositum: & quod ea quæ per Ecthesim dogmatizauerunt, per Typum repudiauerunt, ac se ipsos toties destruxerunt. Qui ergo à se damnati sunt, & à Romanis, & ab ea Synodo quæ postea sexta Indictione facta est, depositi & sacerdotio nudati, quamnam conficiunt Mystagogiam? aut qualis spiritus ad eos venit, qui à talibus perficiuntur? *ordinantur scilicet*. Dicunt ei: Quid igitur? tu solus saluaris, & omnes pereunt? Et dixit: Neminem condemnauerunt tres pueri, cum omnes statuam adorarent: non enim res aliorum respiciebant, sed ne ipsi exciderent à vera pietate. Sic quoque Daniel coniectus in lacum leonum, non damnauit eos qui Deum non orarent ex edicto Darij, sed de se cogitauit, ac sibi prospexit, maluitque mori, & in Deum non delinquere, nec à propria flagellari conscientia ob diuinarum legum præuaricationem. Quare mihi Deus non det, vt de quoquam iudicem, aut dicam me solum saluum esse. Quantum autem possum, malo mori, quam conscientiam perturbari meam, quod in fide quocumque modo peccarim.

Dicunt ei: Quid habes facere, cum Romani Byzantiis vniantur? Nam ecce heri venerunt Apoëritarij Romæ, & crastino die Dominico communicant cum Patriarcha: ac omnes manifesto cognoscent te deprauasse Romanos: videlicet, te illinc sublato, nostris assentiuntur. Dixit Maximus: Qui venire, præiudicium sedi Romanæ, rametsi communicent (quoniam quidem non attulerunt ad Patriarcham litteras) non faciunt. Nec mihi vnquam persuadeo, Romanos his qui hic sunt, communicaturos, nisi confiteantur Dominum nostrum ac Deum secundum vtramque naturam, ex quibus & in quibus est, quæque ipse est, habere volendi facultatem & operandi salutem nostram. Et dicunt: Si verò his coniungantur Romani, quid facis? Qui dicit: Spiritus sanctus per Apostolum & Angelos anathematizat, qui præter prædicationem noui aliquid afferant.

Dicunt ei: An omnino necesse est, duas voluntates dicere in Christo & operationes? Respondit: Omnino necesse, si quidem pietatem veritate colere volumus. Nihil enim entium sine naturali operatione subsistit. Sancti enim Patres apertè dicunt, neque esse, neque cognosci absque essentiali eius operatione quamcumque naturam. Si ergo non est, neque

ANASTASIUS DISCE
PVLVS S. MA
XIMI VER-
BERATVR.

TROILI ET
SERGIIVM
MAXIMO
SERMO.

CAVSAR
CVR NON
COMMUNI-
CET CVM
MONOTHE-
LITIS.

MENDACIIS
AGNTHAR
RETICI.

Galat. 1.

neque cognoscitur natura sine operatione, quæ eam essentialiter denotat & characterizat: quomodo aliter possibile est, sciri Christum, aut noscitur Deum verè natura & hominem?

Tum dixerunt: Scimus re vera ita esse. Verumtamen ne afferas Imperatori dolorem, qui vel pacis solum causa hunc fecit Typum, non ut quicquam eorum tolleret, quæ in Christo intelliguntur, sed ut pacem tuetur, dispensatione silentium earum vocum faciundo, quæ dissidium alebant.

Seruus autem Dei, humi se abiiciens, respondet cum lacrymis: Non debuit bonus ac pius dominus ex mea humilitate percipere dolorem: non enim possum contristare Deum ea tacendo, quæ ipse iussit dici & confiteri. Nam si iuxta diuinum Apostolum, ipse est qui posuit in Ecclesia primum Apostolos, deinde prophetas, tertio doctores: per eos videlicet ipse est locutus: ex omni autem sancta Scriptura tum veteris, tum noui Testamenti, & à sanctis doctoribus ac Synodis edocemur facultatem volendi & operandi habere tum Deitate, tum humanitate, incarnatum Christum Iesum Dominum ac Deum nostrum: nihil enim ab ipso abest eorum, quibus ut Deus cognoscitur, aut eorum, quibus ut homo noscitur, excepto peccato. Si verò perfectus est secundum vtrumque, nec vlla re deficitur: profecto totum de eo adulterat mysterium, qui non confitetur, ipsum esse, quod est cum iis, quæ ei insunt secundum vtrasque earum, ex quibus, & in quibus est, & quæ ipse est, omnium naturalium proprietatum.

Cum illi paulisper conticuissent, inter se annuentes, dixerunt: Vnde demonstrare potes, eos qui sedis Constantinopolitane sunt, Synodos aspernari? Respondet: Iam singillatim ostensum est ex eo sermone, quem cum domno Gregorio, qui primus à secretis, Romæ habui: nunc verò (si ita videtur) hoc etiam demonstrabo. Iubete dari hanc veniam indigno seruo vestro, & notitiam facio librorum, quandoquidem mei adempti sunt: idque omnibus manifestum facio sine vllis verborum flexuosis ambagibus.

Cum deinde alia multa dicta essent, conuerterunt se ad tractationes, considerationesque petitas à Scriptura, à natura, & ab arte: quibus oblectati, hilariores fuerunt, coeperuntque dicere: Nouit Deus, hæc nobis profuerunt; atque ex hac hora non habemus quod vobis facessamus molestiam. Domnus verò Sergius ei dixit: Sæpe veni ad cellam tuam in Bembas, ac tuam audiui doctrinam. Deus potest tibi opitulari: noli vllam agoniam suscipere. Hoc vno omnes dolent, quod committis, ut multi à communionem huius Ecclesie separentur.

Ecquis est (ait seruus Dei) qui asseueret, me cuiquam dixisse, ne Ecclesie communicaret Byzantium? Respondit domnus Sergius: Hoc ipsum, quod non comunicas, magna ad omnes defectionis est vox. Seruus Dei dixit: Nihil violentius accusante conscientia, ac nihil eadem patrocinante liberius. Cum verò audisset domnus Troilus, in toto Occidente Typum anathematizari: dicit Dei seruo: Pulchrum ne est, quod pi domini nostri existimatio contumelia afficitur? Respondet Dei seruus: Ignoscat iis Deus, qui domino auctores fuerunt, ut Typum faceret, & iis qui assensu sunt. Dicit Troilus: Qui auctores? Quinam assensu sunt? Respondit seruus Dei: Qui sunt Ecclesie, impulerunt: principes concesserunt. Et ecce obnoxiorum sordes in insontem & ab omni hæresi purum excussæ sunt.

Verum consilium hoc ei date, ut sui aui, nempe Heraclij Imperatoris, piæ memoriæ exemplum sequatur. Ille enim cum sensisset, à nonnullis in Occidente probrum sibi aspergi: edicto se liberauit omni Ecclesiastica reprehensione, hæcque scripsit: Ethesis mea non est, nec ego dictaui, aut fieri iussi: verum cum Sergius Patriarcha eam quinque ante annis condidisset, quam ab Oriente redirem; orauit me, postquam ad hanc felicem urbem adueni, ut nomine meo promulgaretur, cum subscriptione. Eius hortatu id feci: Nunc verò cum cognouerim eam à nonnullis oppugnari; declaro ad omnes, non esse meam. Hoc iussum (siue edictum) fecit ad beatum Ioannem Papam, qui damnaret Ethesim in iis quæ ad Pyrrhum tum scripta sunt. ac Sergij ex illo tempore illa expositio habetur. Faciat hoc qui nunc piè nobis imperat, & eius existimatio penitus omni vituperatione carebit.

Illi tum quatientes capita, siluerunt, cum hoc tantum dixissent: Difficilia omnia, nec vllum habent exitum. His igitur, aliisque variis habitis sermonibus, inter se salutarunt cum omni hilaritate, ac recesserunt. hætenus huius diei de Maximo habita quæstio coram iudicibus. Ex qui-

A Ex quibus, inter alia plura notatu digna, perspexisti vera esse quæ à nobis superius dicta sunt in Iustiniano: nimirum, ut Imperatores Orientis tot sancirent leges Ecclesiasticas, quot relatas vides in Codicem & Authenticorum librum, & alias quæ extra vagantur, auctores illis fuisse Constantinopolitanos Episcopos, qui cum quæ ipsi sancituri essent, scirent haud ab omnibus recipi & obseruari, nomine Imperatoris ea roborari curarint; quo vel timore saltem subditi fideles percussi, eadem reciperent Imperatoris nomine sancita decreta. Ita illi malè consulentes Ecclesiasticæ libertati, ius Ecclesiasticarum legum condendarum, quo nihil in Ecclesia Dei præstantius, sponte prostituerunt Imperatoribus: vsque adeo, ut etiam decreta fidei, immo & perfidiæ, & impietatis, quibus suam quisque hæresim siue schisma roborare vellet, ea Imperatorum nomine promulgarint: qui oblatam occasionem haud inuiti abriperunt, qua se sicut laicis, ita & Ecclesiasticis imperare docerent. Confessus est id ingenuè Heraclius, cum videret ex Ethesi suo nomine promulgata non nisi infamiam se corrasisse, notaque hæreticæ prauitatis aspersum esse. Sed quæ in sequenti confessu Iudicum de Maximo eiusque discipulo facta sint, ex iisdem Actis publicis audiamus, in quibus ista subiiciuntur:

B Alio rursus sabbato in Palatium ducuntur, *Maximus scilicet, & Anastasius eius discipulus*: priorque introducit discipulus senis, cum duo tunc Patriarchæ adessent] quorum alter Constantinopolitanus Episcopus Thomas fuit, qui hoc tempore illi Ecclesie præerat. pergit auctor: Veniunt Constantinus & Menas senis accusatores: & à discipulo petunt, ut illorum dictis assentiretur. Multa verò cum libertate ac intrepidè discipulus ad Senatum dixit: Constantinum adducitis in Secretum * Palatii? Hic nec presbyter est, nec monachus; sed eum norunt Afri & Romani Tribunum Thymelicum. Venit illinc, nescio quas mulierculas pascens. Omnes eius flagitia norunt, astutamque malitiam ad fallendum & ad lædendum promptam. Modò dicit, eas sorores esse suas: modò verò, quia illæ non communicant Ecclesie Constantinopoleos: Idcirco eas abduxi, ne hæretico cōtagio macularentur. Ac rursus, si delicia ei defuerint, eam regionem inueniat, quæ ipsum non nouerit: eadem faciet turpis lucri causa & sordida voluptatis: magnum namque est dedecus, huius congressum non vitare eos, qui grauitatem atque honestatem susceperint vitæ.

C Postea interrogatus, Typum ne anathematizasset? sine metu dixit: Non solum anathematizauit, sed etiam libellum feci ac porrexi, *anathematis scilicet*. Dicunt ei Principes: Quid igitur? Non confiteris, malè te fecisse? Respondet: Ne permittat hoc Deus, ut quod rectè feci, atque ex lege Ecclesiastica, dicam malè factum. Multaque alia interrogatus, cum respondisset ut ei Deus subministrabat, educitur è Secreto, & adducitur senex.

D Cui dicit Troilus Patricius: Vide Abba, dic veritatem, & dominus tui miseretur: quandoquidem si in legitimam quæstionem veniamus, & vel vnum eorum criminum quæ tibi obiecta sunt, verum inueniatur, lex te interficit. Respondet: Iam dixi, ac rursus dico, tantum possibile esse ut ex iis vel vnum verum sit, quantum ut qui est Satanas, Deus sit: sed cum Deus non sit, nec esse possit, qui est apostata; crimina quoque hæc falsa sunt, nec subsistunt. Attamen si quid iuberis facere, facite: Deum colens, non afficior iniuria. Dicit ei Troilus: Nonne Typum anathematizasti? Respondit senex: Sæpe dixi, me anathematizasse. Troilus: Si Typum anathematizasti, anathematizasti quoque Imperatorem. Respondet Dei seruus: Ego Imperatorem non anathematizauit, sed chartam alienam ab Orthodoxa & Ecclesiastica fide. Dicit ille: Vbi anathematizatus est? Sanctus Maximus respondit: A Synodo Romana, in Ecclesia Saluatoris, & in Dei genitricis.

E Tunc dixit ad eum Eparchus: Comunicas huic Ecclesie, an non? Respondit ac dixit: Non comunico. Dixit ei: Quamobrem? Respondit Sanctus: Quia reiicit Synodos. Dicit ei: Si reiicit Synodos, quomodo in Diptycha referuntur? Et dicit: Ecquæ utilitas nominum, cum dogmata eiecta sunt? Potes (inquit Eparchus) hoc docere? Respondit: Si hanc veniam à vobis accipiam ac iubetis, admodum facile possum ostendere.

Cum omnes tacuissent, dicit ei Sacellarius: Cur diligis Romanos, Græcos verò odisti? Respondens autem seruus Dei dixit: Præceptum habemus, ne oderimus quemquam. Diligo Romanos ut eiusdem fidei, Græcos ut eiusdem linguæ. Rursus Sacellarius: Quot annorum te ipsum dicis? Respondit: Septuagintaquinque. Dicit ei: Quot iam annos tecum habitat discipulus tuus? Respondit: Trigintaseptem. Tum quidam clericus exclamauit: Tibi reddidit Deus, quæcumque fecisti beato Pyrrho. Ad quem nihil omnino respondit.

V. N. D. E.
IMPP. IVS
CONDEN-
DARVM LE-
GVM ECCL-
SIASTICAL
RVM.ANAST. LI-
BERA CON-
FESSIO.
* SecretarijSECRETARIA
CONSCIENTIA
LOQUI:
TVR. MAX:CVR NON
COMMUNI-
CAT ECCL-
SIAS CON-
STANTIN-
NOP.OBSCITVR
DILECTIO
ROM. EC-
CLSIAS.

*SECRETARIO
DEFENDI-
TUR S. MAR-
TINI S. MA-
XIMO.

Cum verò tam multa in Secreto * dicta sunt, nullus Patriarcharum quicquam locutus est. Cum autem sermo de Synodo Romana moueretur, clamat Demosthenes: Non valuit ista Synodus, cum eam congregauerit Martinus, qui depositus est. Tum dicit seruus Dei: Non depositus est, sed persecutionem passus. Quenam enim facta est super gestis Synodalis & canonica expositio, quæ certò habeat eius depositionem? Verumtamen demus vt canonicè depositus fuerit: hoc non facit iis præiudicium, quæ canonicè secundum sacros canones decreta sunt: quibus & ea quæ à sancto Papa Theodoro scripta sunt, conueniunt. Hæc audiens Troilus Patricius, inquit: Nescis quid dicas, Abba. quod factum, factum est. His dictis, cum sanctum senem paulum à Secreto summouissent, consilium capiunt, vitam quidem ad speciem clementiæ non adimentes, vt homines inhumani aliquid per humanitatem facere viderentur, morte verò acerbiora his supplicia infligentes.

DIRISSIME
VERBERA-
TUR S. MA-
XIMVS.

Et quidem cum eos vrbis Præfectus sibi traditos accepisset, atque in Prætorium adduxisset: primum quidem diuinum Maximum durissimis iussit verberari, non senectutem nefarius vir miseratus, non membra squallida & rugis contracta, non corpus illud ieiunio & laboribus consumptum; adeoq; crudeliter cædit, vt ob defluentis sanguinis copiam subiectum pauimentum cruentaretur, caroq; vniuersa consumeretur, nec vllum membrum sanum & integrum relinqueretur.

DVO ANA-
STASII FLA-
GELLAN-
TUR.

Tum bellum se ad eius discipulum transfert, deinde ad eius cognominem, Anastasium itidem appellatum; multasque eis plagas imponit, vibicibus corpora eorum replens. Atque iis præcones adhibuit, qui, dum flagellarentur, hæc clamarent: **QVI REGIIS SANCTIONIBVS NON PARENT ET IN CONTVMACIA PERSISTVNT, DIGNI SVNT QVI HÆC PATIANTVR.** Ac eos quidem ægum tenuemque spiritum ducentes, in carcerem contruserunt.

LINGVA
PRACTI-
CVNTVR S.
MAXIMVS
ET ANASTA-
SIVS.

Postero verò die religiosum virum vnà cum discipulo sistunt, totum vibicibus exaratum, totum scatenem tumoribus, totum plagis inustum. Quinetiam cum tot doloribus confectus esset, non tamen sibi temperarunt, quin alia peiora ei facerent, naturam penitus aspernantes. Linguam enim illam Theologam, quæq; sermonibus fluuioꝝ instar scauricrat, à faucibus vsq; & à contigua epiglottide scelestissimè præcidunt, vt vocis adempto instrumento, doctrina ei quoque & sermones eriperentur, posteaque conticesceret, & mutus esset. At verò, egregie Maxime, non eras vel lingua exsecta taciturus. Verum qui linguam perficit infantium, & muto surdoque dedit sermonem, ipse fecit vt præter opinionem loquereris, sermonesque emitteres magis quam antea articulatos.

MANVDIX-
TERA PRAE-
CIDVNTVR
MAXIMVS
ET ANA-
STASIVS.

Postquam autem idem & discipulo Anastasio fecerunt, eiusq; linguam introrsus præciderunt: eadem ipsum corroborauit gratia, sermonem dans abque loquentis instrumento, eumque vberem inopinatò & copiosum. Quare maiori inuidia scelesti homines percussis, alium generosis athletis inusitatorem cruciatum infixerunt; quasi se iniurios esse existimarent, nisi omnem in eos acerbiter experirentur: quos & multo satius erat, morte affectos tollere de medio, sicut illis quoque videbatur, quam huiusmodi suppliciiis addicere: nam restibus tenuibus beatum complentes, ac tormentis vndique adhibitis, ei cultro & malleo dexteram manum abscindunt: confestimque certaminis socium Anastasium adeunt, idem ab eo supplicium expetentes, vt paris gloriæ fructu omnino potiretur.

DVCVNTVR
IN EXILIUM
MAXIMVS
ET DISCI-
PVLI.

Hos lingua & manus expertes eiiciunt è Prætorio, trahunt & circumducunt per forum, excisa membra ostentantes, clamoribus vtentes incertis, eosq; ludibriis & disteriis appetentes. Tum post inhonestam illam circumductionem, exilio longinquo tradunt vnà cum Apocrifario Anastasio, ab omni cura & ope desertos & nudos, sine calceis, sine cibo, omni vitæ facultate priuatos, procul à mari propter misericordem hominum visitationem, & (quod omnium grauissimum) inter se disiunctos; hoc solum facientes pulchrè, sanctos scelerati à se segregantes.] pepercerant autem inferre dicta supplicia alteri Anastasio, muneris quo functus erat, Apocrifarij, rationem habentes. Sed pergit auctor:

DISIUN-
CVNTVR
SINGVLI AB
INVICEM.

Postquam autem (vt sermo narravit) in exilium Maximum deportarunt: contigit, vt is in via multa perpeteretur, multasq; ærumnas subiret ac dolores, utpote qui nec in iumentò, nec in sella, aut lectica sedere posset multis doloribus confectus, ac innumeris afflictus angoribus. Eum igitur in quemdam grabatum vimine contextum imponunt, ac vix egregue gestantes longo illo itinere abducunt. Quem in quodam Alanæ castello, quodd Schimaris appellatur, custodia inclusum collocantes, sinunt ab ope & cura desertum. Cumque præclarum eius discipulum cum eius cognomine, *ambos Anastasios*, eodem itinere duxis-

sent

sent: disjungunt vtrumque à præcepto, eosque etiam ab inuicem dirimunt, singillarim multa commutantes loca, & à longè in Abfagorum inducunt regionem. Ex his alter multis incommodis fessus, ipsum spiritum, qui solus reliquus erat, emisit: nec satis scitur dies, quo discessit è vita, vt eius dixit cognominis Apocrifarius Anastasius. At diuino Maximo in castello Alanæ iam triennium concluso, sibi metq; in corporis cura ministranti, quamuis plenus dierum esset (vt dictum est) ac infirmo corpore, diuinum quoddam visum supernè oblatum est, mortis diem ei significans, & ad illa accersens tabernacula. Qui dies cum venisset (erat autem decimustertius mensis Augusti) hæc dimittens, percurrit ad cælos, re vera cælis & illa habitatione dignus. Monumentum autem, in quo sacrum eius corpus depositum est, tres lucidæ faces per vnã noctium ex tunc splendore illustant, mirificum quidem emittentes fulgorem, mirabiliorẽ verò (vt par est) stuporem intuentibus afferentes, munificq; Dei erga famulum suum ditissimam ostendentes gratiam.

DIES ORI-
TVS ET CO-
RONAE S.
MAXIMI
MARTYRIS:

Verum tibi quidem, sanctissime Pater, magna præsentium gloria & splendor est, cum te etiam Dominus plus hinc honorificauerit: multo verò maior est, longeq; præstantissima tibi illa tributa fors, cælestes illi honores, cum magnæ luci assistis, ac beatæ Trinitatis principisq; lucis in te recipis splendorem, Deumque (quod maximum, maximeque mirabile est) vides, ac videlicet ipsa vnione factus sis Deus, & participatione totus deificatus, deificationemque inenarrabilem suscepit. Quamobrem cum eam gloriam sis adeptus, da quoque multum abs te auxilium nobis, qui adhuc in præsentibus natamus vndis, cursum hunc peragimus, & hanc vitam nauigamus multis procellis plenam: Vt te gubernatore, te duce, mare hoc instabile enauigemus, & in æterno tranquilloque portu stationem adipiscamur in Christo Iesu Domino nostro, cum quo Patri gloria, vnà cum sancto & viuifico Spiritu nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] hætenus auctor: quæ autem sequitur oratio, non nisi in vno volumine (cum sint tres Vaticani codices, in quibus eadem S. Maximi & sociorum Acta continentur) scripta reperitur, addita (vt videri potest) à notario, qui in gratiam cuiusdam Episcopi, Nicolai nomine, eiusdem sancti Maximi studiosissimi, eadem Acta conscripsit. Sic enim se habet:

AVCTORIS
AD MAXI-
MVM APO-
STROPHE.

Hæc à nobis tibi oratio, o Patrum optime, & filiorum amantissime, rebus ipsis (vt & ipse noui) omnino inferior, desiderio autem (vt puto) nemini cedens. Orationis verò causa & auctor fuit Antistes ex te pendens, qui ditatus est tum nomine, tum similitudine morum eius, qui fuit Myrorum gregis princeps: mirabilium sermonum tuorum semper ipse cupidus, te maxime desiderans, tuumq; iucundissimum nomen linguæ faciens delicias. Cui & redde, societatem tecum & contubernium nancisci: qui multum (vt vides) pro honestate pulchrisq; institutis certamen capessit: quiq; vitam ipsam libens proiciat, modò ei contingat aliquid melius in rebus gerendis peragere in ipso Christo Domino nostro, cui gloria & imperium nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] Porrò his de Maximo atque eius discipulis dictis Græci historici omnes ad stipulantur, simulq; eorundem Græcorum Menologia, necnon Latini auctores; ita vt gloriosum Maximi martyrium tam in Oriente quam in Occidente scriptorum omnium monumentis fuerit celebratum.

NOTARI
AD MA-
XIMVM
PRAES.

Accedit ad gloriam tanti martyris, quod sui nobilissimi ingenij & fidei Orthodoxæ, qua pollebat, dignas post se lucubrationes reliquit, quibus licet viuens fuerit ab aduersariis (vt dictum est) spoliatus: haud tamen, Deo cas protegente, perire penitus valuerunt, sed magna ex parte integræ remanserunt. quarum hic tibi indicem, veluti insignem coronidem ad ea quæ sunt dicta de ipso, ex Vaticano promptuario exscriptum apponimus, depromptum ex tribus tomis Græcè conscriptis, & ex Photio collectum: quorum vt facilius sit tibi cognitio, quatuor alphabeti litteris distincta serie scripta singula numeramus hoc ordine:

P. significat Photium eius operis meminisse.

A. reperiri docet in codice Vaticano numero 335.

B. esse ostendit in codice Vaticano numero 336.

C. reperiri in codice Vaticano numero 337.

P. A. Quæstiones in sacram Scripturam numero sexagintaquinque cum earumdem solutionibus, ad Thalassium presbyterum ac Præpositum.

A. A. Expositio symbolica eorum quæ in sacra Synaxi fiunt in Ecclesia.

A. A. Expositio in Psalmum quinquagesimum nonum.

A. A. Expositio orationis Dominicæ ad quemdam Christi famulum.

C. C. Scholia in B. Dionysium Arcopagitam.

SCRIPTA S.
MAXIMI
MARTYRIS:

- P. A. Ad Thomam Dei famulum, de diuersis eius quaestionibus in Dionysium & Gregorium, epistolae duae. **A**
 - P. A. Scholia in Gregorium Theologum ad Ioannem Cyzici Archiepiscopum.
 - P. A. Centuriae quatuor de charitate, ad Elpidium presbyterum.
 - P. A. Centuriae septem de Trinitate, de Verbi incarnatione, & de virtute ac vitio.
 - P. A. Sermo asceticus per interrogationem & responsum.
 - P. Sermo compendiosus aduersus Seueri dogmata, ad Petrum illustrem, per capita distinctus.
 - P. A. Dialogus Pyrrhi & Maximi, de duabus voluntatibus & operationibus in Christo.
 - Presbyteri A. Tomus Dogmaticus in Cyprum missus ad Marinum diaconum*.
 - A. Expositio summaria de Pascha Dominico, in qua totius Kalendarij canonici ratio explicatur, cum breui sub finem chronologia. **B**
- Epistola ad diuersos.*
- B. Auxentio.
 - P. B. Cononi presbytero ac Praeposito.
 - P. B. Constantino illustri ex Sacellariis duae.
 - P. A. Cosma diacono Alexandrino, de communi ac proprio, deque essentia & hypostasi. continet capita nouem.
 - B. Cydonio Episcopo.
 - P. B. Cyrilio, seu Cyrillio Episcopo duae.
 - B. Eulogio Episcopo Alexandriae, de duabus Christi naturis. continet capita septem. **C**
 - P. A. Georgio Praefecto, cum appulisset Constantinopolim.
 - P. B. Georgij Africae Praefecti nomine, ad monachas Alexandrinas, quae ab Ecclesia Catholica defecerant.
 - A. Georgio presbytero ac Praeposito, qui per epistolam interrogat de Christi mysterio.
 - P. A. Ianiae Praeposita, de monacha quae coenobium reliquerat.
 - A. Ioanni Archiepiscopo Cyzici, quod anima sit immortalis.
 - B. Ioanni cubiculario, de charitate.
 - A. Ioanni cubiculario, de tristitia secundum Deum.
 - P. B. Ioanni cubiculario duae. **D**
 - P. B. Ioanni Episcopo duae.
 - P. Ioanni philosopho. continet capita vndecim.
 - A. Ioanni cubiculario, de rebus Ecclesiae dogmatibus, & contra Seuerum duae.
 - P. Ioanni sophista.
 - P. A. Iordani presbytero, de animae operatione post mortem.
 - P. Iuliano Alexandrino ab haeresi Acephalorum conuerso.
 - B. Iuliano Scholastico Alexandriae, de dogmate Ecclesiae circa Christi incarnationem.
 - P. A. Marino presbytero, de naturali voluntate, &c. continet capita nouem.
 - A. Nicandro Episcopo, de duabus operationibus in Christo.
 - A. B. Petro illustri epistola dogmatica. **E**
 - P. B. Polychronio Abbati quatuor.
 - P. A. Pyrrho adhuc presbytero.
 - A. Siciliae insulae Praepositis, monachis, & plebi Orthodoxae, contra eos qui vnam operationem ponunt in Christo.
 - B. Stephano Abbati.
 - P. Stephano Praeposito ac presbytero duae.
 - P. A. B. Sophronio monacho cognomento Eucratae duae.
 - B. Thalassio Praeposito ac presbytero, de Regibus Ethnicis, qui filios immolarunt.
 - P. A. B. Thalassio presbytero ac Praeposito quinque.
 - B. Theodoro presbytero Laurae Raithu, de essentia & natura. **Anomai**

- A. A. Anomai sive Ariani disputatio cum Orthodoxo.
 - A. A. Anomai & Orthodoxi altera disputatio.
 - A. A. Macedoniani haeretici disputatio cum Orthodoxo.
 - A. A. S. Athanasij cum Apollinarista disputatio.
 - A. A. Quenam sit animae vis comprehensiuua, καταληπτικὸν ψυχῆς κειμήλιον.
- Sunt & alia opuscula, quae magna ex parte videntur pertinere ad superiores epistolas, videlicet:*
- B. De duabus vnus Christi Dei nostri voluntatibus.
 - B. De differentiis definitionum.
 - Capita x. de duabus voluntatibus, ad Orthodoxos. subiiciuntur epistolae dogmaticae ad Petrum.
 - Capita x. de naturalibus voluntatibus & operationibus.
 - Capita xiiij. de voluntatibus, seu contra eos qui vnam in Christo dicunt voluntatem.
 - Capita x. de essentia & natura, hypostasi & personis.
 - Capita xj. de essentia, natura, & hypostasi.
 - Quod impossibile sit vnam dicere Christi voluntatem. } subiiciuntur epistolae ad Eulogium.
 - A. Aduersus eos qui asserunt vnam in Christo dicendam esse voluntatem.
 - A. Ex tractatu de operationibus & voluntatibus caput quinquagesimum & quod sequitur.
 - A. De duabus Christi naturis contra Arium, Nestorium, Sabellium, & Eutychem.
 - B. Methaphrasis ex carminibus de silentio & virtutibus.
 - A. In illud: Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.
 - B. In Porphyrij Isagogen, & categorias Aristotelis, quid definitio, &c.
 - A. Variarum definitiones.
 - B. Excerpta ex antiquis Patribus. Incipit ab Irenaeo, definitque in aliquot Cyrilli epistolis.] haecenus lucubrationes Maximi, qui non Orientem solum, sed & Occidentem illustrauit, & eo clarius, quod ea quae scripsit, martyrio etiam confirmari. Sed de Maximo haecenus.
 - D. Hoc eodem anno, qui & numeratur nonus Reccesuinthi Hispaniarum Regis, ex quo solus regnare coepit anno Domini sexcentesimo quadagesimo octauo, S. Eugenius Tolentanus Episcopus moritur; in cuius locum subrogatur Ildefonsus aequae sanctus. Porro Eugenius egregiae sanctitatis merito adscriptus retinetur publicis Ecclesiae tabulis inter sanctos, ex quibus anniuersaria die qua obiit, Idibus Nouembris nomen eius publice recitatur. At cum viri huius egregiae res gestae magna ex parte obscurae remanserint: pauca quae de eo reperuntur scripta in libello eiusdem S. Ildefonsi de viris illustribus, hic reddamus: ait enim: Eugenius alter post priorem Eugenium Pontifex subrogatur. Hic cum Ecclesiae clericus esset egregius, vita monachali delectatus est. Qui sagaci fuga, urbem Caesaraugustanam petens, illic martyrum sepulchris inhaesit, ibique studia sapientiae & propositum monachi decenter excoluit. Vnde Principali violentia reductus, & in Pontificatum adscitus, vitam plus virtutum meritis, quam viribus egit. Fuit namque corpore tenuis, paruus robore, sed valde feruescens spiritus virtute, studiorum bonorum viam prosequens. Cantus passiuus vsibus vitiatos, melodiae cognitione correxit: Officiorum remissos ordines, curamque discreuit. Scripsit de trinitate libellum & eloquio nitidum, & rei veritate perspicuum: qui Lybiae Orientisque partibus mitti quanto citius poterat, nisi procellis resultantia freta incertum pauidis iter viatoribus distulissent.] Quos enim praepotens armis euerterisset secta Mahometana, quae ab Ariano homine venena fuerat mutuata: his quamprimum Eugenius suis scriptis occurrendum putauit; quae in Orientem perferti curans, haud perficere valuit. Cum enim nefaria secta, non disputatione, sed armis robur sibi compararet: haud prosperum Deus fecit iter libros ferentibus non profuturos. Sed quae fuerint aliarum eiusdem viri sanctissimi lucubrationes, idem ita pergit ostendere: Scripsit & duos libellos, vnum de diuersi carminis metro, alium de diuersi operis profa
- Annal. Eccl. Tom. 8. Rr 3 concre-*

S. EUGENIUS TOLANTINUS EPISCOPUS MORITUR. ADSCRIBITUR PUBLICIS ECCLESIAE TABULIS INTER SANCTOS.

EUGENII MORES ET LUCUBRATIONES.

concretos : qui ad multorum industriam , eiu ex hoc tenaciter sanctam valuerunt com- mendare memoriam. Libellos quoque Dracontij de creatione mundi conscriptos , quos antiquitas protulerat vitiatos, ea quæ inconuenientia reperit subrahendo, immutâdo, vel meliorando, ita in pulchritudinis formam coegit , vt pulchriores de artificio corrigentis, quàm de manu processisse videantur auctoris. Et quia de die septimo idem Dracontius re- ticendo, semiplenum opus visus est reliquisse; iste & sex dierum recapitulationem singulis versibus renouauit , & de die septimo , quæ illi visa sunt, eleganter dicta subiunxit. Clarus habitus fuit temporibus Chindasuindi & Reccesuinthi Regum , ferè duodecim annis te- nens dignitatem simul & gloriam sacerdotis: sicque post lucis mundialis occasum in basi- lica S. Leocadiæ tenet habitationem sepulchri]

Antequam autem de eius successore Ildefonso agamus , hic eiusdem Eugenij sepulchri epitaphium reddendum putamus , quod habet acrosticis his versibus ipsius Eugenij no- men expressum:

EPITAPHI- VM SEPUL- CHRI EU- GENII.

Excipe, Christe potens, discretam corpore mentem, Vt possim piceæ pœnam vitare barathri. Grandis inest culpa, sed tu pietate redundas. Elue probra, Pater, & vitæ crimina tolle. Non sim pro meritis sanctorum caribus exul. Iudice te prosit sanctum videre tribunal. Vis lector vno, quis sim, dignoscere versu? Signa priora lege, mox vltima, nosse valebis.] nempe EVGENIVS MISELLVS.

Ildefonsus autem successor ipsius, cum (vt dictum est) scribatur anno nono Reccesuin- thi successisse Eugenio , planè hoc anno in eius locum subrogatus apparet. Quæ autem de se ipsemet habeat, cum præfatur in libello , quem postquam creatus est Episcopus scripsit de vitis illustribus, in medium adducamus: vbi enim eos recensuit auctores qui eodem ar- gumento libros scripsere, hæc de seipso : Ast ego procul valde impar & iis quos adnotatio retinet, & iis quos adnotatio delectauit, indignus satis , & absque substantia alicuius boni operis, successor sanctæ memoriæ alterius Eugenij factus in sede illa gloriosa Toletanæ vr- bis, quam non ex hominum immenso conuentu * gloriosam dico (cum hanc etiam glorio- forum illustret præsentia Principum) sed ex hoc quod coram timentibus Dominum , ini- quis atque iustis * habetur locus terribilis, omni que veneratione sublimis, &c.] hæc de se- de Toletana Ildefonsus; de ipsius autem lucubrationibus agendum erit in eius obitu.

ILDEFON- SVS SVCCES- SOR EVGE- NII.

* número

* iniustis

TOLETANA ECCL. CE- LIBRIS.

Quod verò pertinet ad ea quæ dicit de sede Toletana: eam planè præter alia multa infi- gniaq; reddidit his temporibus celebrè successio plurium sanctorum Pontificum: nihil enim tam mouet populum ad cultum venerationemq; alicuius Ecclesiæ, quàm præsentium sa- cerdotum fulgens sanctis operibus vita. Rursum verò, quod & in eos qui minùs dignè in eam assumpti sedem degeneres reperti essent, diuina vindicta euigilasset, eandem ipse nominat locum terribilem, omni que veneratione sublimem, ex iis scilicet quæ ipse eadem præfatio- ne inferius habet, vbi de sancto Montano quæ suo loco sunt dicta recensuisset , his verbis:

TERRIBI- LIA DEI IV- DICIA IN PRAVOS E- PISCOPOS ET CLERI- COS.

Cum , inquit , Helladio Episcopo sedis eius Iustus diaconus factu superbiæ insultaret, post mortem quidem sui Pontificis vixit Episcopus , & ipse tabefactus ; sed in reprobum versus sensum , ob intemperantiam morum , à ministris altaris sui dormiens strangulatus laqueo expirauit. Item cum successor eius Iusto Episcopo Gerontius presbyter , Princi- pis oblectamine fatus, contemptum aduersitatemque deferret , tam repentino motu vim perdidit intellectus , vt multis medicorum curationibus quicquid in medelam fieret, to- tum in pestis augmentum cresceret: sicq; inualuit commotio mentis, vt vsque ad obitum suum terror esset homini eius vel participatio visionis, vel colloquium oris. Adhuc etiam successor in locum eius Eugenio priori Eufridius * diaconus suus cum innixus amicitie sæculari violenter honorem presbyterij & quædam prædia extorsisset , tam in reprobum sensum, tamque in languoris supereminentem peruenit statum , vt cum viuere recusaret, tam mori esset quod viueret, quàm viuere quod mori vellet.] hæc Ildefonsus : ad quæ visus est allusisse, cum sedem Toletanam nominat locum terribilem, omni que veneratione sublimem.

* Decentius habet eadem Vauic.

Sed Deus, qui se aduersus prauos Episcopos vltorem manifestum exhibuit, erga sanctos misericordè, donis pluribus iisdemq; maximis impertitis, ostendit. Quanta enim per suam genitri-

genitricem Mariam Virginem ipsi, postquam factus est Episcopus, contulerit Ildefonso, ex canone Concilij in Hispania ad Pennam fidelem sub Ægidio Episcopo Toletano habiti hic innotescet. est canon eiusdem Concilij vndecimus istis verbis expressus, vbi agitur de solemniori cultu celebrando die natali eiusdem sanctissimi viri:

Item quia mater Dei & Saluatoris nostri Domini Iesu Christi gloriosa ac semper Virgo Maria capellanum ac suæ virginitatis specialem præconem beatum Ildefonsum Patriar- chalis Toletanæ Ecclesiæ Præsulem ac rectorem post sui assumptionem descendens de cæ- lo empyreo corporaliter visitauit, ac donis & muneribus spiritualibus decorauit in signum spiritualis dilectionis & amoris; & quos mater Dei diligit & honorat , nos teneamur dili- gere & etiam honorare : Statuimus & ordinamus , vt per totam Toletanam prouinciam eius festiuitas præcipuè seu duplici officio solemniter celebretur. Hæc Patres in dicto Con- cilio anno Domini millesimo trecentesimo secundo celebrato. Sed quæ de re tanta in re- bus gestis eiusdem sancti Ildefonsi scripta reperiuntur, in medium adducamus.

SYNODALIS TESTIFICA- TIO DE GRANDI MIRACULO.

Iulianus , non ille Toletanus Episcopus , sed eiusdem Ecclesiæ Toletanæ diaconus, in præfatione voluminis sancti Ildefonsi de laude intemeratæ Dei genitricis Mariæ , ipsius sanctissimi Episcopi res gestas contexit : habes eam , simulque eiusdem Sancti opuscula cum sermonibus eiusdem haud pridem typis ex scriptis codicibus primùm cusa Parisiis, in lucem prodita summa diligentia viri doctissimi Francisci Feuardentij Theologi Pari- siensis, cui hoc nomine plurimum debeat Hispaniarum Ecclesiæ. Quæ autem idem Iulianus diaconus Toletanus scribit de rebus adeò admirandis transactis inter Deiparam & san- ctum Ildefonsum, ac primùm quæ cum sancta Leocadia intercesserunt , se accepisse testa- tur à testibus fide integerrimis Urbano & Euanthio , qui eodem sæculo quo Ildefonsus vi- xerunt, & Urbanus factus est postea Episcopus Toletanus, Euanthius verò eiusdem Eccle- siæ Archidiaconus. Postquam igitur de primordiis eiusdem Sancti nonnulla Iulianus ipse narraffer, hæc de eodem dicere pergit:

IULIANVS DIACONVS SCRIPTOR RERV M S. ILDEFONSI

Quod per tot annos populis desiderantibus necdum fuerat ostensum , illis iste patefa- ceret primùm : & reliquias sanctæ ac Deo dicatæ virginis Leocadiæ , adueniente Rege in sede regia , sua festiuitate , omnibus astantibus præsentaret : & ante sepulchrum eius genibus prouolutus , tumulum in quo eius sanctissimum corpusculum vsque hodie hu- matum est , vt exiliret , & operculum quod vix triginta iuuenes mouere potuissent , non humanis manibus sed Angelicis eleuatum : velum quod sanctæ martyris membra tege- bat, consurrexit , tamquam illud ipsa viuens foras submitteret , & veluti manibus homi- num extensum cleuaretur, atque conspectui eius virgo pulcherrima obsequens aduen- taret , clamantibus Episcopis, Principibus, presbyteris , diaconibus cleri , atque omni po- pulo , Deo gratias in cælo , Deo gratias in terra, nemine tacente. Ipse * verò manibus sta- tim complexans & astringens , talia fertur depromere vora , vociferans cum omni po- pulo & clamans : Deo gratias , viuere domina mea, per Ildefonsi . Et ipsum repetens clerus vehementer psallebat , Halleluia : & canticum quod ipse dominus Ildefonsus gra- uiter fecerat : Speciosa facta es, Halleluia : & alia quæ in ipsa Missa , quæ subter est an- notata , in laude eius deprompserat . Clamabat inter voces populi velut mugiens, vt aliquod incisorium deferrent , vnde quod manibus tenebat præcideret : & nemo illi ac- currebat, & populus vastis vocibus rictibusque frendebar. Nam & sancta virgo quod vo- luntate submiserat , violenter retrahebat. Sed & Princeps quondam Reccesuindus , qui eo tempore erat, gloria & ferocitate terrena deposita, qui cum ob iniquitates suas incre- pitus superbo oculo intuebatur , cultrum modicum , quem in theca tenebat , cum lacry- mis offerrebat : & collo submisso , supplices manus à throno suo extendens, vt cum illi de- ferrent, instanter deprecabatur, postulans vt indignum non iudicaret sua cum lacrymis of- ferentem. Quem ille apprehendens, quod manu læua iam modicum tenebat , dextra præ- cidit : & cultrum ipsum vna cum eisdem reliquiis testis * argenteis collocavit , indignum iudicans, vt qui sancta præciderat, vltra polluta tangeret. Requentis manus quantum va- lebat vicario iure præcipit impendi.

DE S. LEO- CADIAE AP- PARITIO- NE.

* Ipsa

His peractis , quia longum est ista omnia enucleare ; cuncta quæ vsui pertinebant san- ctæ Catholicæ Ecclesiæ , in Dei laudibus vsquequaque completa sunt. His excussis , alia adhuc miracula Spiritus sanctus per eum in ipso Dominico Aduentu nõ post multos dies peregit. Sed quia omnia longa sunt recensere, quæ eius temporibus in Toletana vrbe do- minus Urbanus & dominus Euanthius per eum facta narrabant, vel ex multis pauca aggre- diamur

* thecis

diamur: quia qui hoc mecum audierunt, cum hoc legerint, dolebunt prætermisisse me tam multa & magna, quæcumq; mecum sciunt. Superueniente verò die Assumptionis sanctæ & semper virginis Mariæ, ante tres dies tribus diebus Litanias peregit, & Missam quæ in illius laude decantaretur, perfecit, quæ est septima. At ubi ventum est ad eius solemnitatem, supradictus Rex minus de timore Dei sollicitus, & de suis iniquitatibus male conscius, ad audienda solemnia regali de more accessit. Nam rebus Dei Ildefonsus maiori ad huc munere fretus, dum Dominæ suæ solemnia, cui Deo præfule seruebar, ouans suscipere, & in laude genitricis Dei hoc quod supra prænotauimus, summo cordis affectu harmonica modulatione composita carmina appararet, & libellum virginitatis more synonymiæ testimoniis veteris & noui Testamenti plenum comptè ederet, & digna facundia ac magnificentia iam præfatæ Dominæ suæ exornaret, dum ante horas matutinas solito more ad obsequia Dei peragenda consurgeret, vt vigilias suas Domino consecraret: diacono vel subdiacono, atque clero ante eum cum vasculis præcedentibus, subitò ostia aperientes, & ecclesiam intuentes, atque splendori cælesti aciem defigentes, lumen quod ferre non valuerunt, cum tremore effugientes; lampadas, quas manibus tenebant, reliquerunt, & sua vestigia per quæ venerat adcentes, propè mortui reuersi sunt ad sodales.

Solicite omnis congregatio requirens quid de Dei seruo ageretur, eum cum Angelicis choris viderunt: quod tam subito expauerunt custodes, vt & terga ab ostio ecclesiæ dantes, reuertebantur ad proprias sedes. At ille bene sibi conscius, ante altare sanctæ Virginis proci dens, reperit in cathedra ipsam Dominam sedentem, ubi solitus erat Episcopus residere & populum salutare (quam cathedram nullus Episcopus adire tentauit postea, nisi dominus Sisibertus, qui statim ipsam perdens, exilio relegatus est) & eleuatis oculis aspexit in circuitu eius, & vidit omnem apsidem ecclesiæ repletam virginum turmis, de canticis Dauid modulata suauitate aliquid decantantibus. Aspiciensque in eam, vt ipse sibi conscius bene carissimis referebat, sic eum allocuta est voce: Propera in occursum, serue Dei carissime, accipe munusculum de manu mea, quod de thesauro filij mei tibi attuli. Sic enim tibi opus est, vt benedictione reginis, quæ tibi data est, in meo tantum seruitio vtaris. Et quia oculos fidei fixos in meo semper seruitio tenens permanisti; & laudem meam, diffusa in labijs tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxisti: & vestimentis Ecclesiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs seruis filij mei lætaberis. Et hæc dicens, ab oculis eius vnà cum virginibus & luce, quæ venerat, remeavit. Remansit Dei seruus in tantum securus de adipiscenda gloria, in quantum præcius de sibi donata palmæ victoria, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuít, & cuncta regit per infinita semper sæcula sæculorum. Amen.] hucusque Iulianus diaconus. tribuunt alij eius historiæ scriptioem Lixicæ Toletano Episcopo Urbani successori, accepisseque eam ab Urbano & Euantio, quibus per aratem licuerit rei gestæ miraculo immo miraculis interesse. His autem omnes penitus, qui res Hispaniarum Ecclesiæ scriptis sunt prosecuti, absque controuersia ad stipulantur. Qui verò eiusdem sancti opuscula legerit, videritque quàm ardentissimo Dei genitricis amore ipse flagrarit, & quàm copiose prosecutus sit laudes cultumque eiusdem sanctissimæ Mariæ Deiparæ: haud adeò, puto, mirabitur, si tale ab ipsa munus fuerit consecutus.

Hoc anno, qui vndecimus numeratur Sigeberti Francorum Regis, ipse ex hac vita migravit: licet alij decem tantum vixisse annos tradant, alij dicant peruenisse ad annum Domini sexcentimum sexagesimum secundum, quod pluribus quæ erunt dicenda repugnat. Constat autem ipsum ob egregias animi virtutes à maioribus relatum esse inter sanctos, colique diem natalem eius Kalendis Februarij. Scripsit libellum de eiusdem miraculis Sigebertus Gemblaccensis.

DEI GENITRIS VISA IN ECCLIA.

QVASSANCTO ILDEFONSO DONARIT SANCTA DEI GENITRIX MARIA.

OBITU SIGEBERTI FRANCO RVM REG. Molan in na. SS. Belg. die 1. Febr.

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.

ANNVS 658.

ANNVS 4.

ANNVS 17.

Annus sequitur Redemptoris sexcentimus quinquagesimus octauus, Indictione prima: quo Thomas Constantinopolitanus Episcopus, ubi sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) annos duos & menses septem, moritur, atque in eius locum subrogatur Ioannes presbyter eiusdem Ecclesiæ Syncellus & Custos vasorum. Hic ipse in Sextæ Syn-

* diaconus

atque Synodi Actis (vt dictum est superius) predicatur Catholicus; quæ de sua quam profitebatur Catholica fide Synodalem scripsisse epistolam ad Macarium Antiochenum, fidem faciunt Acta quæ extant Sextæ Synodi, ubi inter alia de Ioannis fide Catholica hæc leguntur: Similiter relectum est ex eodem regesto exemplar Synodicorum Ioannis sanctæ memoriæ, qui fuit similiter Patriarcha huius regni vrbis, continens in superscriptione ita: Per omnia sanctissimo & confacerdoti Macario Ioannes indignus Episcopus. quorū iniuriam est: Quis loquetur potētias Domini? &c.] Probatum verò cognitumque fuisse Catholicum eundem Ioannem Episcopum, inferius eadem Acta testantur, quæ commenticia existimantur.

Valde namque repugnant iis, quæ in S. Maximum facta sunt, atque in discipulos eius, cum omnes simul toto hoc tempore durissimo detinerentur exilio, eo quod nolent communicare cum Constantinopolitana Ecclesia, cuius esset ipse Thomas Episcopus Monothelita. Si enim secus fuisset, comunicare eidem minimè recuissent; sicque ab exilio liberati, Deo gratias egissent de reddita Ecclesiæ pace, quam diu optassent, & pro ea Deū iugiter rogassent. Quamdiu igitur persuerare videmus in Orthodoxorum præcipuos agonistas persecutionem, quæ scripta habentur de Catholica fide eius Ecclesiæ Patriarcharum, æquo animo haud ferre possumus absque suspitione commenti. Sed de his iam superius diximus.

Hoc anno pax tractata est inter Romanos & Sarracenos, de qua Theophanes inter alios verbis istis: Anno decimosextimo Imperatoris Mahumias Arabum Princeps, suorum seditione compulsus, de pace incunda ad Constantem misit, eius pacis nomine in singulos dies ab Arabibus mille nummos depensum iij promittens & equum & seruum.] hæc Theophanes.

Quod pertinet ad res Occidentalis Ecclesiæ, clarent Galliæ noua luce martyrij, quod subiit hoc anno sanctus Theodardus Episcopus Leodiensis. Extant eius Acta, scripta, vel restituta potius à Sigeberto Gemblaccensi, qui se ea meliori stylo expoluisse testatur. Natiua Gallus Theodardus fuit, professione monachus: cumque Sigebertus Rex Francorum in Austrasia duodecim monasteria crexisset, vni eorum, nempe Stabulensi, consilio sancti Reclami Tungrensis Episcopi & Cuniberti Coloniensis, inuitus præficitur Abbas; nolensque haud diu post ipsi Reclamo successit in Episcopatu Ecclesiæ Leodiensis. Fuit ipsi aliqua ex parte quies, cum viueret Sigebertus laudatissimus Princeps æqui amantissimus, & religionis obseruantissimus: quippe qui solus visus sit pro miraculo frenum iniecisse indomitæ dominandi cupiditati, cum paterni regni ipse maior natus minorem sibi sumpserit partem, maiorem verò minori cesserit fratri Clodoueo; beneque vsus pace, cum ab externis & à ciuilibus bellis quiesceret, sese totum monasterijs erigendis, aliisque pietatis operibus mancipauit.

Cum verò (vti anno superiori dictum est) Sigebertus ad annum vndecimum propagasset regnum, & ex hac vita recessisset, vno relicto puero filio Dagoberto; adoptatoque iam antea, cum prole careret, Ildeberto filio Grimoaldi Maioris domus, cuius arte foras in Scotiam Dagobertus puer fuerat amandatus, in bello perempto, & eius parente carceri mancipato; potius est regno frater ipsius Sigeberti Clodoueus, monarchiam obtinens Galliarum; qui Childerico secundo loco nato filio regnum à Sigeberto relictum tradidit, adulescenti (vt aiunt) leuissimo, ad omnem prauorum impulsus facile mobili: sub quo ipse, quem diximus, Theodardus martyrium subiit. Quomodo autem id acciderit, ex eius Actis hic reddimus, quæ sic se habent:

Turbatur Theodardum Episcopum contra omnes fauor Sigeberti Regis, qui amator diuinæ religionis, oculos habebat columbinæ simplicitatis. Quo defuncto, regnum Austrasiæ, quod tenebat, dedit frater Clodoueus filio suo Childerico. Tum verò omnis malitia & iniustitia in regno præualuit, & contra Ecclesiam grauis domesticæ tempestatis turbo insonuit. Theodardus autem, quia mercenarius non erat, non fugit à facie luporum, sed pro ouibus suis constantius ex aduerso stetit. Et quia pastor essentialiter bonus dixerat: Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis: nec in hoc surdus auditor fuit, paratus pro ouibus animam ponere. Sed ne quid in expertum relinqueret, deliberat Regem Childericum adire, & ante eum super iniurijs Ecclesiæ illatis legaliter expostulare, si fortè per censuram regalem Ecclesiæ possessiones suas reciperet. Atque diuinitus edoctus à mentis suæ oraculo, imminere sibi tempus passionis, disposuit domui suæ, & omnibus vltimum Vale dicto, ouesque suas illi commendans, qui sibi illas commendauit, duce mentis constantia, cum paucis iter arripuit.

IOANNES EPISC. CONSTANTINOP. Sext. Synod. Act. 13.

Sig. in Chron. hoc anno, Molan. in Martyrol. SS. Belg. 24.

SIGEBERTI REGIS VIRTUTES LAUDATA.

CHILDERICI REGNUM

Exiant apud Sur. die 10. Septemb. 10. 50.

CHILDERICVS ADVER SATVR S. THEODARDVS. Ioan. 15.

Porro

Porrò filij Belial, qui præ durtia impoenitētis cordis thesaurizabant sibi iram, nullo modo potuerunt adduci ad aliquam respiscendi viam, vt scilicet ablata Ecclesiæ restituerent: sed scientes quia in nullo ibi responderet iustitia, si de præsumptis rebus Ecclesiæ coram Palatinis ageretur controuersia; mala malis cumulant, & ex desperationis periculo de morte innocentis Præfulis tractant, & iter eius diligenter explorant. At vir sanctus iusti

Matt. 10.

propositi tenax, quem armabat viuis & efficax sermo Dei dicentis: Nolite timere eos qui occidunt solum corpus: iam diocesis suæ terminos longè excefferat, & in pago, quem A lisatiā vulgò dicunt, bonis adhuc prouētibus gradum fixerat. Et ecce cuneus inimicorum Dei de insidiis emergens, arctis lanceis in necem innocentis proruit. Ille munitus tuto patientiæ clypeo, eos ad pacis bonum inuitare volebat. Sed quia non erant filij pacis, pax non inueniens in eis vbi requiesceret, ad amicum pacis reuersa est.

Tum verò vt lupi agnum, impij circūstabant pium; illumq; oculos ad cælos tollentem, & pro eis orantem exemplo Iesu in Cruce pendentis, contumeliis afficiunt, humi prosterunt: & quia iram nequit explere potestas, caput sancto oleo perunctū in frustra secāt, corpus sanctum membratim dilaniant. Terra quidem sic data est in manus impiorum, spiritus autem ab omni terræ rudere excoctus per ignem passionis, vt aurum in fornace probatus rediit ad Dominum, qui fecit illum. Fides nimirum, quæ protomartyri Stephano aperuit cælos, vt videret Iesum stantem ad auxiliandum sibi: hæc quoq; Theodardo martyri cælos aperuit, & c.] pergit auctor pluribus dicere de miraculis, quæ postea contigerunt plurima quidem & ingentia, quibus Deus voluit hominibus notum fieri, secum in cælis regnare martyrem, quæ improborum manus in terris occiderāt. Adscriptus autem est Theodardus ea die qua passus, decima mensis Septembris, catalogo sanctorum martyrum, eademq; annis singulis publica commemoratione in Ecclesia conspicitur rediuius. Successit Theodardo martyri S. Lambertus Episcopus pariter martyrio coronatus, vt suo loco dicemus: fuisse autem & hunc discipulum sancti Reclami Episcopi Leodiensis, eius Acta restantur.

MARTYRIVM THEODARDI EPISCOPI.

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
659. 5. 18.

CONSTANS FRATREM OCCIDIT.

Sexcentismus quinquagesimu nonus Domini annus sequitur, Indictione secūda: quo Imp. Constans, sceleribus scelera iungens, impulsu malorum dæmonum, fratrem suum Theodosium consecratum iam diaconum nece abstulit, ita crudeliter fratricidium sacrilegio magis infamans. De nefando facinore breuiter hæc tantū ex Theophane Græcorum habent Annales: Anno decimo octauo Imperij Constans germanum suum fratrem Theodosium interfecit: quem quidem, offensus ab eo antea, opera Pauli Patriarchæ attonsum diaconum consecrari voluisset: à quo ministrante idem Imperator sancto sanguinis poculo in sacrosanctis mysteriis impertitus fuisset. Ista verò haud impunè patrauit: exegit enim fusus sanguis innocuus à Deo vindictā, vt omnibus vitæ suæ diebus, instar Cain, conscientie stimulis agitatus, profugus & vagus viueret super terram; eo infelicio, quòd non sicut ille signū accepit à Domino, ne ab aliquo interficeretur: etenim insequēte eum culpa, tremens vbiq; locorū fuit & pauēs: sed etiam ea ex causa infelicissimus, quòd ob oculos positum proficuum remedium pœnitentiæ non arripuit, sed in fuga infanus præsidium collocauit, vanè putans mutatione locorum ab insequente se culpa non expiata posse defendi.

Genf. 4.

Quidnam autem memoria dignum tūc acciderit, audi inchoatę tragœdiæ dignum exitum. Vbi enim scelus, immo in vno plura scelera nefandissima perpetrasset, cum extinctum penitus fratrem & obliuione sepultum omnino putauit, didicit suo damno miser superesse post cædem homini, quod viuat & clamet. Sed accipe quæ in Græcorum leguntur Annalibus: Is ergo Theodosius à morte sua ipsi Constantio crebrò per quietem visus est habitu diaconi poculum sanguine plenum porrigens, atque dicens: Bibe, frater.] ac si diceret: Inebriare fraterno sanguine, quem fudisti. talem decet propinare poculum plenum sanguine auidæ crudelitati. Explere cruore germani porrigentis, non vt olim in ecclesia porrigebat in tuarum redemptionem culparum sanguinem Christi, sed in vltionem paratum. Sume de manu non sanguine agni refertum poculum, quo percussor Angelus abigatur, sed qui vltorem excitet in te Deum. Accipe sanguinem victimæ, non quo sancitum est foedus, sed quo tua est damnatio comparata. Porrigo calicem non salutarem, sed ira

DIVINA VLTIO EXAGITAT IMPERATOREM. Cedren. compendium in Constant. hoc anno.

Exod. 12.

A ira Dei poculum plenum, quod haurias est necesse. Meus ecce sanguis, qui tuum à Deo vindice suis vocibus exigit. Audiebat hæc & metuebat Imperator, vlttrice accusante pariter conscientia, & fugientem maioribus clamoribus insequente: nam pergit auctor:

Eius visionis acerbitate victus infelix Imperator, statuit in Siciliam abire. Itaque in vrbe relinquens vxorem & tres filios, celocem conscendit (est nauigij genus) Cumque soluisset, conuersus retro vibem Imperij sedem conspuit. Sed ne in Sicilia quidem insonnium illud vexare Constantem desit. Syracusas sibi delegit, vbi vitam ageret, vbi & statuit Imperium Romanum transferre, cum inuisus esset ob Monothelitarum hæresim, aliasq; prauas de religione sententias. Misit ergo qui vxorem & liberos adducerent: sed hanc Byzantij cum liberis detinuerunt.] hæc Annales hoc anno exhibent. Anastasius autem reliqua addit, quæ sunt in Annalibus prætermisā, nempe eius aduentum Romam, antequam in Siciliam se conferret. Sed de his suo loco dicendum erit.

Hoc eodem anno, qui bello ciuili suorum armis depressus Mahuuias Princeps Sarraceno- rum pendere delegerat tributum Constanti Imperatori (vt superius vidimus) exigenti- bus Imperatoris eiusdem peccatis, æmulo suo Hali nece sublato, solus absque timore im- perans, aduersus Persas primū, inde aduersus Romanos erigitur.

SARACENI INFESTANT PERSAS ET ROMAN. IMP.

Moritur hoc anno Longobardorum Rex Rodoaldus, occisus à Longobardo homine, cuius vxorem adulterio polluerat, vbi regnasset (vt Paulus ait) annos quinque & dies septem. Cuius tempore nihil præterea memoria dignum gestum reperitur, nisi quòd eius coniu- x filia Theodolindæ, quam matrimonio sibi coniunxerat, exemplo matris, Ticini ba- silicam erexit in honorem S. Ioannis Baptiste, quam mirificè exornatam auro & argento etiā reditibus locupletauit, vbi & sepeliri voluit. Porrò de ea subiicit ista Paulus: Hæc cum crimine adulterij apud virum accusata fuisset, proprius eius seruus Carellus nomine, à Re- ge expetiit, vt eū qui Reginæ crimen ingesserat, pro castitate suæ dominæ, monomachia dimicaret. Qui cum criminatore illo singulare certamen cum iniisset, eum, cuncto populo astante, superauit: Regina verò post hoc factum ad dignitatem pristinam rediit.] hæc ipse.

RODOALDI REGIS LONGOBARDI OBITU.

Ceterum quod Paulus Diaconus affirmat, hanc filiam Theodolindæ nomine Gundiber- gam fuisse vxorem Rodoaldi, errasse videtur, cum id ratio temporis minimè patiatur: nam duodequadraginta intercedunt anni ab obitu Agilulphi eius patris vsque ad regnum Ro- doaldi: vt potius ipsa dicenda sit vxor fuisse Arcoaldi, qui successit Adaloaldo, cuius sen- tentiæ est Aimonius lib. 4. c. 10. & auctor Appendicis ad Gregorium Turon. c. 50. & 51.

Quod verò pertinet ad singulare certamen initum, inuixerunt barbari in Italiam detestanda eiusmodi consuetudinem, vt monomachia iurgia definirent. quo sicut nihil crudelius, ita nihil stultius potest excogitari, cum nequaquā semper in vnoquoq; bello victo- ria iustitiam cōsequatur, sed diuina sententia & occulto Dei iudicio declinet interdum ad eum qui causam malam fouet. Sunt de his exempla cum in alijs libris, tum etiam in diuina Scriptura; sed illa memorabilia magis, cum iussu Dei, iustissima præcedere causa, apparatu longè maiore filij Israel omnes zelo Dei incēsi ad vltionem detestandi facinori progressi semel & iterum vincuntur à longè dispari militum numero; ea (vt asseritur) ratione, quòd antequam idonei essent aliorum punire peccata, ipsi prius sua, accepta iterum clade, expiare deberent. Quid ergo infani homines, degeneres Christiani, desertores paternarum legum, ob idq; millies detestandi, iureque anathemate damnati, eius nodi iactu infamis alex vitam non sæculi tantum huius, sed & æternam amittunt; cum nec si vincant, certum red- di possit fouisse iustitiam, & pugnas pro veritate? Sed missa istæc.

DETESTATIO MONOMACHIAE.

Successit autem Rodoaldo Regi Aripertus, de quo Paulus hæc scribit: Fuit hic filius Gundibaldi, qui fuerat germanus Theodolindæ Reginæ. Hic condidit apud Ticinum ora- culum Domini Saluatoris, quod extra portam Occidentalem, quæ dicitur Marencia, situm est, quod ornamentis varijs decorauit, & substantiis sufficienter ditauit.] hæc Paulus, qui in eo erroris arguitur, dum nouem annos eius regno tribuit, vt ostendetur inferius, cum de exordio regni Grimoaldi disputatio erit.

ARIPERTVS REX LONGOBARDORVM.

Porrò adhuc Longobardorum Reges Ariana peste affecti cum essent, Catholicis Episcopis haud parum negotij faceiebant, qui sese pro muro Israel domus opponebant: inter quos præcipuè eniruerunt Ioannes cognomento Bonus Mediolanensis, & Ioannes Bergomatis Ecclesiæ Episcopi. hi enim, vt olim Paulus & Barnabas, ad fidem Catho- licam tuendam ac propagandam manus simul iunxere: verum eorum alter, Bergomensis videlicet, eò gloriæ progressus est, vt ea pugna sibi martyrium lucraretur: Martyris enim titulo

Act. 13.

CHRISTI
660.VITALIANI PAP.
6.CONSTANTIS IMP.
19.

titulo decoratum ipsum tabula Ecclesiastica retinent quinto Idus Iulij, quo anniuersaria die ea redimitum laurea Ecclesia Catholica repræsentat: licet eius martyrij Acta nobis hæcenus remaneant incomperta. Collega verò etsi non consummauit martyrium, egregiorum tamen meritorum ergo inter sanctos æquè adscribi meruit suo natali die, quarto videlicet Idus Ianuarij, sed & de ambobus iterum inferius mentio fiet.

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
660. 6. 19.

Sequitur ordine temporis annus Redemptoris nostri sexcentismus sexagesimus, Indictione tertia: quo sanctus Maximus Abbas & martyr, vbi post mutilationem linguæ & manus triennium in exilio apud Alanos barbaros exegisset, complens gloriosum martyrium, in cælum migrat, relatusque inter martyres remansit in Ecclesia perenni memoria celeberrimus; de quo superius satis.

Eodem anno, qui & numeratur Clodouici iunioris Francorum Regis decimusquartus, hæc ab eo facta narrantur: Anno decimoquarto suscepti regiminis Clodoueus Rex argentum, quo genitor suus aspidem super sepulchra martyrum Dionysij, Rustici, & Eleutherij prominentem operuerat, auferri mandauit, & Argulfo loci illius Abbati, vt illud egenis & necessitatem patientibus (quia fames eo tēpore totam penè occupauerat Franciam) dispartiret. Et quia idem locus sub potestate constitutus erat adhuc Parisiaci Pontificis, tale quid idem Deo amabilis Princeps excogitauit.] Deesse aliquid in narratione videtur, dum conatur excusare factum, & adscribere pictati, quod ab aliis vt sacrilegium condemnatur, cum mox sit vltione diuinitus immissa punitum: ista siquidem apud Sigbertum leguntur hoc eodem anno: Clodoueus Rex corpus sancti Dionysij Parisiensis discooperiens minus religiose, os brachij eius fregit & rapuit, moxque in amentiam perpetuam incidit.] hæc ipse.

Solent mali Principes, quodcumque licet impietatis factum, aliquo tamen pietatis tegumento velare, vt tum ex Gentilibus tum ex Christianis exempla non pauca declarant. Certè quidem quod ad præsens facinus pertinet, nihil est quod iure defendi excusariue possit. Quidnam enim sibi Principes vendicant iuris in iis quæ Deo semel dicata sunt? Vel si necessitas suaderet tale quid perpetrari: thesaurus primùm regius ab ipso fuerat prodigendus, & ante profana quàm sacra distrahenda. Demum si post erogatum thesaurum regium, adhuc urgente fame, in sacram suppellectilem manus coniciendæ fuissent: non illæ quidem regiæ, sed sacerdotales esse debuerant; sicuti ab Ambrosio, Augustino, aliisque sanctis viris compluribus factum scimus. Fuit Iuliani Apostatæ tantum facinus, aliquo colorato prætextu expilare Ecclesiarum thesauros, non Principis Orthodoxi. Non caruisse multiplici sacrilegio tale factum, certum est, cum non tantum concameratum in apside argentum sublatum ab ipso fuerit, sed quo tectæ erant sacræ reliquiæ, idque absque aliqua adhibita penitus reuerentia, cum brachij os tunc ab eo fractum, insuper & raptum etiam fuisse dicatur.

Porro in detestationem eiusdem facinoris, vt pote causæ ruinæ regni Francorum, in appendice ad Aimoinum hæc de eodem Clodoueo leguntur: Eodem tempore Clodoueus brachium beati Dionysij martyris absceidit, instigante diabolo. Per idem tempus concidit regnum Francorum casibus pestiferis. Fuit autem ipse Clodoueus omni spurcitiæ deditus, fornicarius, illusor seminarum, gulæ & ebrietati operam dans.] Certè quidem ex eo tempore collabi cœptum regnum Francorum familiæ Morouingorum generis Clodouici, historia perspicuè docent, posterioribus Regibus ignauitæ deditis & deliciis, cum per suos ministros: quos Maiores domus nominabant, regnum administrantes, nudum vix nomen Regis apud ipsos remanserit, effectis illis rerum dominis. Sed de his inferius. Quod verò circa vitæ ipsius finem Clodoueam laborasse infania, æquè tradat qui ad Gregorium appendicem apposuit incertus auctor: erroris videtur redargui ex rebus gestis anno decimo-sexto eius regni, ex quibus ipsum vsque ad illud tempus satis sibi constasse, specimenque summæ pietatis edidisse, quæ eo anno inferius dicentur, ostendunt, dum in expiationem puro admissi sceleris, conuocatis vndique Galliarum Episcopis & secularibus potestatibus, monasterium S. Dionysij ab omni dominio liberum fecit, vt suo loco patebit.

IESV

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.

ANNVS ANNVS ANNVS
661. 7. 20.

Annus Christi sexcentismus sexagesimus primus, Indictione quarta, rerū gestarū inopia tam in Oriente, quàm in Occidente obscurus omnino, veluti face magnopere illustratur natali sanctissimi viri Amandi Traiectensis Episcopi, Flandrorum Apostoli nuncupati, de quo plura superius dicta sunt. Plurimum quidem eius virtutibus atque miraculis Gallia Belgica coruscavit: siquidem eius admonitionibus & exemplis quamplurimi nobilissimi viri ac feminae sublime secundum Christianam perfectionem viuendi genus arripuerunt. Et vt de aliis modò taceam: ipsius admonitione Yduberga relicta Pipini Ducis Brabantia sibi & filia suæ Gertrudi, Christi que familiæ cœnobium instruxit Niuellanum, in quo vtramque Deo sacrauit.

At minimè contentus fuit terminis suæ diocesis, sed inibi constituens Vicarium sanctissimum Landoaldum archipresbyterum, aliis etiam gentibus Christum prædicauit, vt Sclauis circa Danubium, Vasconibus circa Pyrenæos saltus, & in Flandria Gandensibus & Pabulensibus potissimum: Gandenses verò à Mercurij & aliorum idolorum cultu auocauit; ibique duo celeberrima monasteria ad honorem sancti Petri Blandinienfe & Gandense erexit, ac sancto Bauoni Hasbania Principi Deum sincerè colendi leges dedit. Truncinij ad Lisam fluium clericorum siue canonicorum societatem instituit, quæ multis post annis in cœnobium instituti Præmonstratensis est cœuersa. Tandem Apostolica virtute & spiritu plenus apud Pabulenses in Elnonensi monasterio, quod hodie ab auctore propriè dicitur S. Amandi, mortem obiit hoc anno incarnationis Verbi sexcentesimo sexagesimo primo.] hæc Molanus ex diuersis scriptis simul iunxit. Demonstratus est longè absenti eius transitus sanctæ Aldegundi virgini Deo sacratæ, estque de his fidelis narratio ad finem rerum gestarum eiusdem Sancti à Baudemundo conscriptarum.

Hoc etiam tempore, antè videlicet Grimoaldi regnū, Lupus Longobardorum Dux Foroiulienfis Grados insulam deprædatur, in quam Aquileiensis Patriarcha vnà cum suppellectili Aquileiensis Ecclesiæ prædiuite sedem transferens sese contulerat. Ait enim de his hæc Paulus: Hic Lupus in Grados insulam, quæ non longè ab Aquileia est, cum equestri exercitu, per stratam quæ antiquitus per mare facta fuerat, introiuit: & deprædata ipsa ciuitate, Aquileiensis Ecclesiæ thesauros inde auferens deportauit.] hæc Paulus. Translatam verò fuisse tunc pariter sedem Aquileiensem apud Forumiulij, & Patriarchas ibidem habitasse; quæ idem Paulus inferius pluribus in locis tradit, plenissimam fidem faciunt. verum non Foriulij, vbi degebat eius ciuitatis Episcopus, sed (vt idem ait Paulus) in Cornone sedem habebat, loco proximo, sed ignobili castro, de quo alibi meminir.

Quid præterea hoc anno gestum sit, nihil inuenimus, nisi pium monumentum Reccesvinthi Hispaniarum Regis, qui memoriæ sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam erigens, hoc ipso anno, Era nimirum sexcentesima nonagesimanona, eum dedicauit. Mirum dictu, quomodo eius Sancti cultus vbique terrarum Christiani orbis fuerit propagatus. De Longobardis audisti, ab eis plures in honorem eiusdem sancti Ioannis, teste Paulo diacono, erectas fuisse basilicas, vt de aliis vbique locorum extructis modo taceamus. Quod enim testificatione Domini ad eum ipse meruit commendari, idcirco à fidelibus præ ceteris celebriori cultu susceptus est venerandus. Sed reddamus hic eam quæ de eiusdem Ecclesiæ erectione & dedicatione extat vetus inscriptio, quæ ab Ambrosio descripta sic se habet:

PRAECURSOR DOMINI MARTYR BAPTISTA IOANNES
POSSIDE CONSTRUCTAM IN AETERNO MVNERE SEDEM,
QVAM DEVOTVS REX RECCESVINTHVVS AMATOR
NOMINIS IPSE TVI PROPRIO DE IVRE DICAVI
TERTIO POST DECIMVM REGNI COMES INCLYTVS ANNO,
SEXCENTVM DECIES ERA NONAGESIMA NOVE M.]

Porro vocem, decies, otiose appositam ad versus perfectionē, idem auctor, qui recitat, affirmat ex temporis exacta ratione. Locus in quo ecclesia erecta erat, licet amplus, modò humilis apparet, Balneum, dictus, qui hoc tempore nobilissimus habebatur in vertice Vallisoleranae situs.

Annal Eccl. Tom. 8.

S f

IESV

DE OBITU
S. AMANDI
EPISC. TRAJECT.
IAC.Molan in
Nata. SS B.L.
die 5. Februar.Paul. diae de
gestis Longob.
lib. 5. c. 17.
non. edit. &
ver 2.
Paul eod. lib.
5. c. 23. & lib.
6. c. 51. non.
edit. & ver. 14.
Paul. diae.
lib. 4. c. 38.
vel in ver. 12.
ECCL. S. 10.
AN. BAPT.
ERECTA A
RECCES-
VINTHO.*Aimoin. lib. 4.
c. 41.
CLODOVEVS
INCONCES-
SA TENTAT.

*Sig. in Chron.

MALI PRIN-
CIPES OB-
TENDVNT
VELAMEN-
TVM PIE-
TATIS.

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.
 ANNVS ANNVS ANNVS
 662. 8. 21. A

CONCILIUM
 CLYPIA-
 CENSE.
 Aimon. lib.
 4. c. 41.

Sexcentesimus sexagesimus secundus Domini annus, quinta Indictione, numeratur. Seriam Clodouci Regis decimus sextus: quo à Clodoueo Rege in Galliis Clypiacensis habita est Synodus omnium propemodum Francorum gentis Episcoporum. Est Clypiacum villa in territorio Parisiensi, de qua mentio habetur in rebus gestis S. Ansberti Episcopi Rothomagensis. De hac verò Synodo hæc apud Aimonium leguntur:

Anno decimo sexto ex quo sceptrum susceperat regalia Clodoueus, Pontifices & totius gentis Principes Clypiacum conuenire iubens, mediusq. inter eos solio residens, hoc habuit sermonis exordium: Quamquam, inquit, Francigenæ ciues, terreni nos cura principatus admonuerit, publicis nos rebus consultores aduocare: tamen prius nobis conuenit ea quæ Dei & sanctorum eius sunt, disponere, ut postmodum ea quæ nostra sunt, Deo dante, ex sententia cedant. Ille enim qui per semetipsum polliceri dignatus est, dicens: Primum quærere regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiciuntur vobis: nobis suis obtemperantibus præceptis, sua confert promissa. Requiramus itaque quæ sunt placita sanctis in regno iam consistentibus æterni Patris, & cuncta nobis euenient prospera in terris, si ea curauerimus adimplere factis. Intentionem igitur nostri cordis, vos sacerdotes, qui dii vocati estis & filij Excelsi omnes, attendite & audite; & auditam si probaueritis, vna nobiscum ad effectum adducere laborate. Nostri itaque deuotio hæc extat animi, ut monasterium patrum nostri domini Dionysij, in quo ipse cum consortibus testimonij veritatis requiescit humatus, & piæ memoriæ genitores nostri, dominus videlicet Dagobertus ore dominæ Nantildis se sepeliri mandauerunt, ab omni soluamus dominio mortalium: quatenus Abba vel fratres eo loco commanentes, possessiones à parentibus nostris, siue ab aliis fidelibus Christianis sibi traditas absque vilius dominationis inquietudine possidentes, pro salute nostra ac statu regni nostri liberius Deum deprecantur.

Mat. 6.

PRIVILEGIUM MONACHORUM S. DIONYSII.

Huic autem nostræ suggestioni consentit venerabilis Landericus Parisiacæ vrbis Præsul, in cuius diocesi cœnobium illud situm est, & cui vsque ad præsens tempus subiectum fuit. Hanc ergo libertatem serui Dei inibi constituti dum fuerint adepti, nulliusque præter Dei & sanctorum, nostrumque, cui etiam tota natio Francorum paret, fuerint perpeffi dominatum: sciant se debito tali genitoribus nostris & nobis, eisque qui nostro (ut speramus) per Dei gratiam orientur ex semine, fore obnoxios: & pro nostra, eorumque quos commemorauimus, præsentis ac futura reque non desinant Deum exorare. Hæc Regem pro concione locutum circumstantes postquam auscultauerunt intentè: in laudibus eius proclamantes, mansura ei oprant gaudia.

Huic conuentui interfuere prope omnes Gallicani episcopi, inter quos quidam sancti extiterunt viri, quos sancta Ecclesia dignis effert honoribus, eo quod ad eorum sepulchra variis vexati sanarentur infirmitatibus: id est, beatus Audoenus, sanctus Rado frater ipsius, & dominus Eligius cum beato Sulpicio, necnon sancto Eucherio.] hæc de Synodo ibi: de rebus autem in ea gestis nihil præterea.

CABILONENSIS CONCILII.

Sed & sub eodem Clodoueo Rege celebrata reperitur Synodus Cabilonensis, quoto autem anno regni eius, ignoratur: cui inter alios dignos Episcopos sanctitateque celebres interfuisse leguntur, qui etiam in dicto Concilio Clypiacensi præsenres fuerunt sancti viri Audoenus & Eligius: verum non sub Landerico Episcopo Parisiensi habita ponitur, sed eo tempore quo Parisiensi Ecclesiæ præerat Audobertus, qui per Abbatem Grimoaldum eidem interfuit. Ad hunc autem Audobertum S. Audoenus Episcopus Rothomagensis scripsit vitam S. Eligij Episcopi Nouiomensis: extant ea de re litteræ vtriusque vltro citroque datæ in appendice eiusdem scriptionis. habentur eius Synodi canones decem & nouem, quos tu consulas. Legitur post ipsos epistola Synodalis ad Theodorum Episcopum, qui publicè egerit poenitentiam ob publica peccata commissa, qua citatur causam dicere ad sequentem Synodum Arelatensem. Quod ad tempus regni Clodouei spectat: peruenisse ipsum vsque ad annum decimum octauum sui regni, inferius dicturi sumus.

A IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.
 ANNVS ANNVS ANNVS
 663. 9. 22.

Qui sequitur annus sexcentesimus sexagesimus tertius, Indictione sexta inscribitur: quo Constans Imperator Romam se conferens ad limina Apostolorum visitanda, à Vitaliano Romano Pontifice honorificè exceptus est. Sed quomodo id acciderit, & quæ tunc ab eodem Imperatore Romæ gesta sint, ex Anastasio Bibliothecario audiamus, qui in Vitaliano ipso ista habet: Huius, inquit, temporibus venit Constans * Augustus de regia vrbe per litoraria Athenas, exinde Tarentum, inde Beneuentum & Neapolim per Indictionem sextam: postmodum venit Romam, id est, quinta die mensis Iulij, Indictione supra scripta. Et occurrit ei Apostolicus cum clero suo milliaro sexto ab vrbe Roma, & suscepit eum.] Obsequia ista Pontificis quid aliud monent, nisi fuisse aduentum eius in Vrbem pacificum, præcessisseque pacis nunciâ, quæ significarent Imperatorem venientem in Occidentem, Occidentalium velle sectari fidem, ac detestari Orientalium errorem, à quibus volens libensque discederet? Hæc & alia huiusmodi cum apud Vitalianum Pontificem fidem inuenerint, nihil voluit prætermisere, quo eum demerere & continere in officio posset; ut ab eodem auctore audies, qui sic reliqua narrare pergit:

DE ADVENTU CONST. IMP. IN VRBEM.

* Constantinus

Et ipsa die ambulauit Imperator ad sanctum Petrum ad orationem, & donum ibi obtulit: die sabbati ad sanctam Mariam venit, itemq. donum obtulit. Dominico die processit ad sanctum Petrum cum exercitu suo: omnes cum cereis exierunt obuiam ei, & obtulit super altare illius pallium auro textum; & celebratæ sunt Missæ. Item sabbati die venit Imperator ad Lateranas ædes, & lauit se, & ibidem pransus est in basilica Iulij. Item Dominico die fuit statio ad sanctum Petrum; & post Missas celebratas, Vale fecerunt sibi inuicem Imperator & Pontifex. Duodecim dies in ciuitate Romana perseuerans, omnia quæ erant in ære ad ornatum ciuitatis deposuit. Sed & ecclesiam beatæ Mariæ ad Martyres, quæ recta regulis æreis erat, discooperuit, & in regiam urbem cum aliis diuersis rebus, quas deposuerat, direxit. Et postmodum secunda feria egressus de ciuitate Romana, reuersus Neapolim, inde terreno itinere pergens Rhegium, ingressus est Siciliam per Indictionem septimam, & habitauit in ciuitate Syracusana, & talem afflictionem posuit in populo, seu habitatoribus, vel possessoribus prouinciarum Calabriae, Siciliae, Africae, Sardiniae per diagrapha, seu capita, atque nauticationes per annos plurimos, quales à sæculo numquam fuerant: sed & sacra vasa, vel Cimilia siue vasa sanctarum Dei ecclesiarum auferens, nihil dimisit.] hucusque Anastasius: quæ autem profequitur de eius nece, suo loco dicemus.

QUOMODO IMP. EXCEPTUS EST A VITALIANO

Hic verò absque accurata consideratione non transeat, quomodo Romanus Pontifex Vitalianus inter solertes prudentesque Pontifices adnumeratus, immo & inter sanctos, quos colit Ecclesia Catholica, recensitus, erga Constantem Augustum nullum genus obsequij prætermisit, quo posset hominem demerere. Non enim eiecit ab Ecclesia sacrilegum fratricidam, neque procul abhorruit vel à salutatione hominis, qui sanctissimum Pontificem Martinum è sede tyrannicè euulsiisset, ignominiosè tractasset, ac tandem relegatum Chersonæ perire fame etiam coegisset: non exhibitam in sanctum Maximum eiusque discipulum carnificinam exprobrauit: non, inquam, tot tantisque aspersam criminibus hominem spreuit, vel (ut par erat) exhorruit, foresque illi occlusit Ecclesiæ; sed obuiam prodiit, excepit, fouit, amplexatus & profecutus est omni genere charitatis.

VITALIANUS CENSURAS VRBEM REMITTIT NERVOS.

Cur ista Vitalianus in summum dispendium (ut videri poterat) Ecclesiasticæ læsæ censuræ, & fractæ penitus disciplinæ? Qui cuncta moderatur Deus, & fecit in numero, pondere, ac mensura, & pro ratione diuersorum temporum diuersas à nobis in rebus gerendis rationes exposcit; secundum quod Sapiens definiuit, dicens: Tempus odij & tempus amoris, & tempus amplexandi & tempus ab amplexibus recedendi, & tempus pacis & belli tempus] suasit Vicario suo Summo Pontifici, ita agere cum sceleratissimo homine, dissimulanda omnia hominis illius delicta, dummodo Catholicæ esset veritati consultum,

Eccl. 3.

CHRISTI
663.VITALIANI PAP.
9.CONSTANTIS IMP.
22.

cui conduceret vt Imperator diu hæreticus, siue per veritatem, siue per occasionem specimen ederet Catholicæ pietatis, personam præferens hominis Orthodoxi. **A**

OPPORTUNA
VITALIANI
DISPENSATIO

Quod enim vnâ cum Imperatore (vt sæpè cognitum est) vniuersus Oriens vel schismate scindi, vel communionem Catholica vniri soleret: sanctus Spiritus persuasit, Ecclesiasticos tunc reliquos omnes silere canones, Ecclesiasticamq. tacere censuram, vt vnus communicatione vniuersus simul Oriens & Occidens, diu inter se diuisi schismate, communionem Catholica stringerentur. Nec ipsum Vitalianum spes fefellit, vel consilium eius est irritum redditum: etenim eiusmodi remissione censuræ factum, vt non ipse solus Constans vsque ad obitum videri voluerit esse Catholicus, sed hac semel aperta via, & eius successor in Imperio, œcumenico congregato Concilio, ad ipsam hæresim extirpandam, omne contulerit studium atque robur. Cuius enim est sancire canones, eiusdem est & moderari eos, ac pro ratione personarum & temporis secundum Dei consilium cuncta disponere, quæ professe sciat Ecclesiæ. Vnus idemque Spiritus dono consilij atque discretionis hæc omnia est operatus, remittens neruos Ecclesiasticæ arctæ censuræ pro salute totius Ecclesiæ consequenda. Hinc illud quàm saluberrimè monet Ecclesiastes: Noli esse iustus multum: neque plus sapias quàm necesse est, ne obstupescas. Probes igitur necesse est medicinam, ex qua integra sanitas fuit Ecclesiæ Catholicæ restituta. **B**

Eccles. 7.

Paul. diac. li.
5. c. 6. 7. 11.

Hæc eadem cum & describat Paulus^b diaconus de aduentu Constantis Imp. & rebus ab eo Romæ gestis, dicatque contigisse reditum eius in Siciliam anno sequenti, Indictione septima: multa commiscet de bello ab eodem in Italia gesto aduersus Grimoaldum Regem Longobardorum, & eius filium Romoaldum Ducem Beneuentanum, antequam se conferret in Urbem ipse Constans Imperator hoc anno: licet annorum eius ex iis quæ idem Paulus tradit, vbi agit de tempore Rotharis Regis eius prædecessoris, alia esset ratio ineunda. Siquidem dum ait ipsum annos nouem regnasse, & filios vnum, cœpisse verò ex sententia ipsius regnare anno Redemptoris sexcentesimo quinquagesimonono: non ante sexcentessimum sexagesimumnonum Grimoaldum regnare cœpisse, dicendum esset: quod plane contrarium omnino esse reperitur iis quæ de exordio regni eiusdem Grimoaldi habentur in eiusdem Regis edicto, cui magis quàm alicui scriptori aliter asserenti esse standum, nemo non dixerit; & ex eius assertione fore necesse omnes diuersa sentientes corrigere & emendare, æquè consentiet absque aliqua controuersia. Hoc idcirco dixerimus, quod qui nuper res Longobardorum & Regum Italiae est accuratius profecutus^c, ponat exordium regni Grimoaldi anno Domini sexcentesimo sexagesimo primo, cum ex eiusdem edicti, quod & ipse recitat, auctoritate erroris redarguatur: etenim ipsius exordio hæc in eo leguntur. Ideo ego Grimoaldus vir excellentissimus Rex gentis Longobardorum, anno (Deo propitio) sexto regni mei, mense Iulio, Indictione vndecima, per suggestionem Iudicij, & c.] Cum igitur mense Iulio Indictionis vndecimæ numeret ipse Grimoaldus annum sextum regni sui; fateri vtrique necesse est, ipsum regnare cœpisse hoc anno sexcentesimo sexagesimo tertio, sexta inchoata Indictione: ad quod sanè tempus bellum cum Longobardis à Constante gestum referendum est, nec est quod ad sequentem sextam Indictionem id referri possit, cum tunc temporis neque Constantem, neque Grimoaldum superstites esse contingerent, iam diu ante utroque defuncto.

Sigon. de rege.
Ital. lib. 2. in
Grimoaldo.
GRIMOALDI
REGNVM
QUANDO
CONTIGIT.Paul. diac.
lib. 5. c. 6.VATICINI-
VM DE RE-
GNO LONGOB.

Quod autem ad ipsum bellum pertinet: antequam illud auspicaretur Constans, consultum ab eo sanctum eremitam, Paulus tradit, qui hæc de his habet^d: Prius ad solitarium quemdam, qui prophetia spiritum habere dicebatur, abiit, studiosè ab eo sciscitans, vtrum gentem Longobardorum, quæ in Italia habitabat, superare & obtinere posset. A quo cum seruis Dei spatium vnus noctis expetisset, vt pro hoc ipso Dominum supplicaret: facto mane, iia eidem Augusto respondit: Gens Longobardorum superari modo aliquo non potest: quia Regina quadam ex alia prouincia veniens, basilicam beati Ioannis Baptistæ in Longobardorum finibus construxit, & propter hoc ipse beatus Ioannes pro Longobardorum gente continuè intercedit. Veniet autem tempus, quando ipsum oraculum habebitur despectui, & tunc gens ipsa peribit. Quod nos ita factum esse probauimus: quia ante Longobardorum perditionem, eandem beati Ioannis basilicam, quæ vtrique in loco, qui Modicia dicitur, est constituta, per viles personas ordinari conspeximus: ita vt indignis & adulteris, non pro vitæ merito, sed præmiorum datione isdem locus venerabilis largiretur. hæcenus Paulus, qui narrare pergit inania studia Constantis Imperatoris, quæ insumpserit, vt Beneuentana potiri posset ciuitate. tu ipsum consulas. ceterum

CHRISTI
664.VITALIANI PAP.
10.CONSTANTIS IMP.
23.

A ceterum eiusdem Pauli^a assertionem, ante Imperatoris aduentum in Urbem ea omnia contigisse traduntur. Defensam autem fuisse Beneuentanam ciuitatem ope sancti Barbari eiusdem ciuitatis tunc Episcopi, plura quæ in eius vita scripta habentur, ostendunt. **A**

Paul. diac.
lib. 5. c. 34.

Quod autem ad Grimoaldum pertinet: fuisse ipsum quidem ex Ariano ad fidem Catholicam conuersum per S. Ioannem Bergomi Episcopum, eiusdem sancti Acta tradunt. Porro de sua ipsius fide Catholica illud certum reliquit posteris omnibus conspicuum monumentum, dum (vt ex Paulo suo loco dicitur) constat ipsum erexisse basilicam sub titulo sancti Ambrosij Mediolanensis Episcopi, quem liquet fuisse Arianorum acerrimum oppugnatorem. De bellica eius virtute, & aduersus Græcos alia antehac obtenta victoria, hæc breuiter idem Paulus^b: Cum esset bellicosissimus & vbique insignis, venientibus eo tempore Græcis, vt oraculum sancti Michaelis Archangeli in monte Gargano situm de-

Paul. lib. 4.
c. 47.

prædarentur: Grimoaldus super eos cum exercitu veniens, vltima cæde eos prostrauit. hæc ipse de rebus ab eo gestis, cum Dux tantum esset, antequam regnum capefferet. **B**

IESV CHRISTI
ANNVS
664.VITALIANI PAP.
ANNVS
10.CONSTANTIS IMP.
ANNVS
23.

Annus sexcentessimus sexagesimus quartus, Indictione septima, adest: quo Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos quinque & menses nouem (vt Nicephori Chronicon habet) moritur, atque in locum ipsius subrogatus est Constantinus diaconus eiusdem Ecclesiæ, itemque vasorum custos & Oeconomus, Catholicæ communionis, Monothelitis penitus aduersarius; vt Sextæ Synodi Acta^c, si tamen impostura carcant, significant, cum ita sancta Synodus de tribus his Episcopis Thoma, Ioanne, & Constantino decreuisse dicitur: Sanctum Concilium dixit: Corporali sacramento in nostra audientia & gloriosissimorum Iudicum, qui nobiscum sunt, per soluto à Georgio Deo amabili diacono & Chartophylace sanctæ huius magnæ Ecclesiæ Dei, perfectamque nobis satisfactionem huiusmodi corporali verbo perhibente, quod nullatenus sanctæ memoriæ Thomas, Ioannes, & Constantinus à quibusdam libellos extorserunt de vna operatione & voluntate: hos sanctæ memoriæ tres viros, id est, Thomam, Ioannem, & Constantinum, præuidimus in identitate manere, atque in sacris Diptychis sanctarum Ecclesiarum recitari, vt pote qui in omnibus immaculati & irreprehensibiles inuenti sunt circa rectam nostram Christianorum fidem. hæc de his ibi. Ceterum quod ad Constantinum pertinet, nihil prohibet quin potuerit esse Catholicus, Imperatore iam in Occidente inter Catholicos apparente Catholico: sed de duobus aliis Thoma & Ioanne quæ dicta sunt superius obstant. **C**

CONST. EPISC.
CONSTANTINOP.
Sext. Synod.
AB. 14.

Porro hoc eodè anno Constans Imp in Siciliam venit, ibiq. (vt Paulus diaconus^d tradit) vsque ad duodecimam Indictionem permansit: cum interea Grimoaldus Rex Longobardorum Auares monet aduersus Lupum Ducem Foriulij, qui absentia Regis fretus, ducatum illum sibi vsurpans, aduersus eundem Regem rebellauerat. Sed tandem Lupus à barbaris illis occiditur: at labor fuit Grimoaldo post necè tyranni, Auares ad propria reuocare, qui Foriulij potiti erant. Occisus est pariter Vuarnetridus Lupi successor à Foriulienibus, cum aduersus eos commouisset Sclauos. Sed quomodo per eius successorem Vuestarim iidem Sclaui fuerint penitus superati, audi mirandum. Paulus diaconus rem gestam paucis ita describit: **D**

Paul. diac.
lib. 5. c. 7. 8. 9 in
nou. edn. e. 18.
19. 20. 21. 23.
LVPVS TY-
RANNVS.

Venientes Sclaui castra metati sunt in loco qui Broxas dicitur, non longè à Foriulij. Secundum diuinam autem dispositionem contigit, vt Dux Vuestari superiori verspere à Ticino reuerteretur, nescientibus Sclauis. Cuius Comites cum ad propria (vt assolet fieri) remeassent: ipse hoc nuncium de Sclauis audiens, cum paucis viris, hoc est, cum viginti quinque, contra eos progressus est. Quem Sclaui cum tam paucis venire conspicientes, irriserunt, dicentes, Patriarcham contra se cum clericis aduentare. etenim (vt dictum est) Patriarcha Aquileiensis, Aquileia primùm, inde è Grado insula pulsus, in castro Chermone apud Foriulij residebat, quem redire Chermone Sclaui existimarunt. Pergit verò Paulus hæc de Vuestari: Qui, inquit, cum ad pontem Nacisonis fluminis

SCLAVI VIN-
CVNTVR A
PAVCISSI-
MO NVME-
RO MILI-
TVM.

CHRISTI
664.VITALIANI PAP.
10.CONSTANTIS IMP.
23.

fluminis, qui ibidem est, vbi Sclauis residebant, propinquasset: cassidem sibi de capite auferens, vultum suum Sclauis ostendit: erat enim caluo capite. Quem dum Sclauis, quia ipse esset Vuctari, cognoscerent: mox perturbati, Vuctarim adesse clamitant: Deoque eos exterrente, plus de fuga quam de proelio cogitant. Tunc super eos Vuctari, cum paucis quos habebat, irruens, tanta eos strage prostravit, vt ex quinque millibus viris, vix pauci qui euaderent, remanerent.] haecenus Paulus.

Quod ad res Anglicanae Ecclesiae pertinet: cum in prouincia mediterraneorum Anglorum Nordhumborum & Merciorum ex Scotia petiti praesiderent Episcopi, qui etsi in omnibus fide essent Orthodoxi, in celebratione tamen Paschalis festi minime cum Catholicis conuenirent: huius rei gratia factum est, vt hoc ipso anno coram Rege Osuii inter vtramque partem de eo disputatio haberetur. describitur ipsa a Beda, qui de occasione eius disputationis ista praemittit: His, inquit, temporibus quaestio facta est frequens & magna de obseruatione Paschae, confirmantibus eis qui de Cantia vel de Gallis aduenerant, quod Scoti Dominicum Paschae diem contra vniuersalis Ecclesiae moram celebrarent. Erat in his acerrimus veri Paschae defensor, nomine Ronan, natione quidem Scotus, sed in Galliae vel Italiae partibus regulam Ecclesiasticae veritatis edoctus: qui cum Finano *Scoto, Episcopo* confligens, multos quidem correxit, vel ad solertiores veritatis inquisitionem accendit, nequaquam tamen Finanum emendare potuit; quin potius, quod esset homo ferocis animi, acerbior, castigando, & apertum veritatis aduersarium reddidit. Obseruabat autem Iacob, diaconus quondam (vt supra docuimus) venerabilis Archiepiscopi Paulini, verum & Catholicum Pascha cum omnibus, quos ad correctionis viam erudire poterat. Obseruabat & Regina Eanfled cum suis iuxta quod in Cantia fieri viderat, habens secum de Cantia presbyterum Catholicam obseruationis, nomine Romanum. Vnde nonnumquam contigisse fertur illis temporibus, vt bis in anno vno Pascha celebraretur; & cum Rex Pascha Dominicum solutis ieiuniis faceret, tunc Regina cum suis persistens adhuc in ieiunio, diem Palmarum celebraret.

Sed antequam ulterius progrediatur oratio, hic meminisse oportet, quae & superius attigimus, eodem auctore Beda constare, hos quidem qui secus ac Catholici in Scotia Pascha celebrabant, non fuisse eius erroris, vt cum Iudaeis celebrandum Pascha dicerent, ob idque sententiae in Quartadecimanos in Niceno Concilio latae obnoxij fuerint, sed eodem secus ac illi, non decimaquarta Luna, sed die semper Dominico celebrarent, vt Catholici omnes, cum quibus tamen in eo nequaquam conuenirent, quod Catholici illum Dominicum diem ad agendum Pascha suscipere, qui a decimaquarta Luna ad vesperam vsque ad vigesimam primam Lunam primus occurreret; Scotis autem, qui a decima tertia Luna vsque ad vigesimam dies Dominicus primus occurreret, is dies Paschalis ipsis solemnus erat: ex quo illud absurdum interdum contingebat, vt si quartadecima Luna occurreret Dominica dies, ipsi eadem die vna cum Iudaeis Pascha pariter celebrarent. Verum eiusmodi error itrepsit in Scotos non ex refractaria contentione, vt agere voluerint contra totius Ecclesiae Catholicae usum, sed ex incitia Paschalis computus. Porro coeptus est eiusmodi error anno Domini quingentesimo sexagesimo sexto, perduravitque vsque ad annum septingentesimum decimum sextum, ita vicens annis centum quinquaginta. Ceterum idem error in hunc vsque annum fuisse illis venialis ostenditur, quod non ex contumacia & schismate fuisse exortus, sed tolerabili quadam ignorantia, cum (vt idem testatur Beda) nemo illis ultra orbem positus Synodalia Paschalis obseruantiae decreta porrexisset. Quamobrem haud visi sunt Ecclesiae Catholicae ex albo sanctorum expungendi ij, qui sanctitate insignes in hunc vsque annum inter eos egregijs virtutibus claruerunt pluribus etiam miraculis illustrari. Sed age hic ipsam disputationem paucis argumentis tractatam ac definitam ex eodem auctore reddamus.

Celebrata ipsa quidem est, duobus Regibus praesentibus patre ac filio, Osuii & Alchfrido, quorum alter, nempe pater Scotos in celebrando Paschate sequebatur; Alchfridus autem Romanae Ecclesiae vsus, utpote qui catechistam habuisset Vulfridum, qui Romae primum, deinde in Gallis res Ecclesiasticas didicisset. Locus vero conuentus habendi delectum est monasterium Hildae Abbatissae magni nominis feminae. Ceterum si vocabulis vti debemus Ecclesiasticis, haud putamus eiusmodi conuentum Synodum vel Concilium esse dicendum, cum in eo non fuerint prouinciales conuocati omnes Episcopi, sed qui tunc aderant, inter se coram Regibus amice contulerint. sic ergo propria magis voce Collationem

^a Beda lib. 3.
c. 25.
DIVERSIMO
DA CELE-
BRATIO
PASCHAE.

ERROR SCOTORUM DE PASCHATE QUOVSQUE VENIALIS.

^b Bed. lib. 3.
c. 4.

COLLATIO DE PASCHATE CELEBRANDO.

CHRISTI
664.VITALIANI PAP.
10.CONSTANTIS IMP.
23.

ationem quis dixerit, imitatus S. Augustinum, qui huiuscemodi conuentus Collationes appellare consuevit. Beda itaque rem gestam sic aggreditur:

Veneruntque illo Reges ambo, pariter scilicet & filius; Episcopi, Colman cum clericis suis de Scotia, Agilbertus cum Agathone & Vuilfrido presbyteris, Iacobus & Romanus in horum parte erant: Hilda Abbatissa cum suis in parte Scotorum, in qua erat etiam venerabilis Episcopus Cedda iam dudum ordinatus a Scotis, vt supra docuimus, qui & interpres in eo Concilio vigilantissimus vtriusque partis extitit. Primusque Rex Osuii, praemissa praefatione, quod oporteret eos qui vni Deo seruirent, vnam viuendi regulam tenere, nec discrepare in celebratione sacramentorum caelestium, qui vnum omnes in caelis regnum expectarent: inquirendum potius, quae esset verior traditio, & hanc ab omnibus communiter esse sequendam. Iussit primo dicere Episcopum suum Colmanum, qui esset Britus, & vnde originem ducens ille, quem ipse sequeretur.

Tunc Colmanus: Pascha, inquit, hoc quod agere soleo, a maioribus meis accepi, qui me huc Episcopum miserunt, quod omnes patres nostri viri Deo dilecti eodem modo celebrasse noscuntur: quod ne cui contemnendum & reprobandum esse videatur, ipsum est quod beatus Euangelista Ioannes, discipulus specialiter Domino dilectus, cum omnibus quibus praerat Ecclesiam, celebrasse legitur. Quo haec & his similia dicente, iussit Rex & Agilbertum proferre in medium morem suae obseruationis, vnde initium haberet, vel qua hunc auctoritate sequeretur. Respondit Agilbertus: Loquatur obsecro vice mea discipulus meus Vuilfrid presbyter: quia vnum ambo sapimus cum ceteris, qui hic assident, Ecclesiasticae traditionis cultoribus: & ille melius ac manifestius ipsa lingua Anglorum, quam ego per interpretem, potest explanare quae sentimus. Tunc Vuilfrid, iubente Rege vt diceret, ita exorsus est:

Pascha quod facimus, inquit, vidimus Romae, vbi beati Apostoli Petrus & Paulus vivere, docuere, passi sunt & sepulti, ab omnibus celebrari: hoc in Italia, hoc in Gallia, quas discendi vel orandi studio pertransiuimus, ab omnibus agi conspeximus: hoc Africam, Asiam, & Aegyptum, Graeciam, & omnem orbem, quacumque Christi Ecclesia diffusa est, per diuersas nationes ac linguas, vno ac non diuerso temporis ordine geri comperimus: praeter hos tantum & obstinationis eorum complices, Pictos dico, & Britones, cum quibus de duabus vltimis Oceani insulis, his non totis, contra totum orbem stulto labore pugnant.

Cui haec dicenti respondit Colmanus: Mirum quare stultum appellare velitis laborem nostrum, in quo tanti Apostoli, qui super pectus Domini recumbere dignus fuit, exempla sectamur, cum ipsum sapientissimè vixisse omnis mundus nouerit. At Vuilfridus: Absit, inquit, vt Ioannem stultitiae reprehendamus, cum scita legis Moisaicae iuxta litteram seruaret. Iudaizante adhuc in multis Ecclesia, nec subito valentibus Apostolis omnem Legis obseruantiam, quae a Deo instituta est, abdicare: quomodo simulacra, quae a demonibus inuenta sunt, repudiare omnes qui ad fidem veniunt, necesse est: videlicet ne scandalum facerent eis, qui inter Gentes erant, Iudaeis. Hinc est enim quod Paulus Timotheum circumcidit, quod hostias in templo immolauit, quod cum Aquila & Priscilla caput Corinthi totundit: ad nihil videlicet vtile, nisi ad scandalum vitandum Iudaeorum. Hinc quod eidem Paulo Iacobus ait: Vides, frater, quot millia sunt in Iudaeis qui crediderunt, & omnes ij aemulatores sunt legis. Nec tamen hodie clarescente per mundum Euangelio necesse est, immo nec licitum fidelibus vel circumcidi, vel hostias Deo victimarum offerre carnalium. Itaque Ioannes secundum Legis consuetudinem decimaquarta die mensis primae ad vesperam incipiebat celebrationem festi Paschalis, nil curans vtram haec sabbato, an alia qualibet feria proueniret.

At vero Petrus cum Romae praedicaret, memor quia Dominus prima sabbati resurrexit a mortuis, ac mundo spem resurrectionis contulit, ita Pascha faciendum intellexit, vt secundum consuetudinem ac praeccepta Legis, decimaquartam Lunam primi mensis, aequè sicut Ioannes orientem, ad vesperam semper expectaret: & hac exorta, si Dominica dies (quae tunc prima sabbati vocabatur) erat mane ventura, in ipsa vespera Pascha Dominicum celebrare incipiebat, quomodo & nos omnes hodie facere solemus. Sin autem Dominica non proximo mane post Lunam decimaquartam, sed sextadecima, aut septimadecima, aut alia qualibet Luna, vsque ad vigesimam primam esset ventura: expectabat eam, & praecedente sabbato vespere sacrosancta Pascha

^a Beda lib. 3.
c. 25.

REX QUID IN COLLATIONE PRAEFATVS

ASSERTIO CATHOLICAE PASCHAE.

IUDAICA DIV TOLERATA ET VSV FREQUENTATA

^b Ath. 16.
^c Ath. 21.
^d Ath. 18.
^e Ath. 21.

CATHOLICVM PASCHAE PETRO ROMANIS DATVM

schæ solemnia inchoabat: sicque fiebat, vt Dominica Paschæ dies nonnisi à quintadecima Luna vsque ad vigesimamprimam feruaretur. Neque hæc Euangelica & Apostolica traditio Legem soluit, sed potius adimplet, in qua obseruandum Pascha à quartadecima Luna primi mensis ad vesperam, vsque ad vigesimamprimam eiusdem mensis præceptum est. In quam obseruantiam imitandam omnes sancti Ioannis successores in Asia post obitum eius, & omnis per orbem Ecclesia conuersa est. Et hoc esse verum, Pascha hoc solum fidelibus celebrandum, à Nicæno Concilio non statutum nouiter, sed confirmatum est, vt Ecclesiastica docet historia.

IN ECCLIA
STA SEM-
PER RECE-
PTVM CA-
THOLI-
CVM PA-
SCHÆ.

Vnde constat, vos, Colmane, neque Ioannis (vt autumatis) exempla sectari, neque Petri, cuius traditioni scientes contradicitis, neque Legi, neque Euangelio in obseruatione vestri Paschæ congruere. Ioannes enim ad legi Mosaicæ decreta tempus Paschale custodiens, nihil de prima sabbati curabat: quod vos non facitis, qui nonnisi prima sabbati Pascha celebratis. Petrus à decimaquinta Luna vsque ad vigesimamprimam diem Pascha Dominicum celebrabat: quod vos non facitis, qui à decimaquarta vsque ad vigesimam Lunam diem Dominicum Paschæ obseruatis, ita vt tertiadecima Luna ad vesperam sepius Pascha incipiat, cuius neque Lex vllam fecit mentionem, neque auctor ac dator euangelij Dominus in ea, sed in quartadecima Luna vel vetus Pascha manducauit ad vesperam, vel noui Testamenti sacramenta in commemorationem suæ passionis Ecclesiæ celebranda tradidit. Itemque Lunam vigesimamprimam, quam Lex maximè celebrandam commendauit, à celebratione vestri Paschæ funditus eliminatis, sicque (vt dixi) in celebratione summæ festiuitatis neque Ioanni, neque Petro, neque Legi, neque Euangelio concordatis.

His contra Colmanus: Numquid, ait, Anatholius vir sanctus, & in præfata historia Ecclesiastica multum laudatus, Legi, vel Euangelio contraria sapuit, qui à quartadecima vsque ad vigesimam Pascha celebrandum scripsit? Numquid reuerendissimum patrem nostrum Columbam & successores eius viros Deo dilectos, qui eodem modo Pascha fecerunt, diuinis paginis contraria sapuisse vel egisse credendum est? cum plurimi fuerint in eis, quorum sanctitati cælesti signa & virtutum quæ fecerunt miracula testimonium præbuerunt, quos ipse vt sanctos esse non dubitans, semper eorum vitam & mores & disciplinam sequi non desisto.

DECLARA-
TVR SEN-
TENTIA
ANATHO-
LII.

At Vuilfridus: Constat, inquit, Anatholium virum sanctissimum, doctissimum, ac laude esse dignissimum: sed quid vobis cum illo, cum nec eius decreta seruetis? Ille enim in Pascha suo regulam vtique veritatis sequens, circulum nouemdecim annorum posuit, quem vos aut ignoratis, aut agnitum à tota Christi Ecclesia custoditum pro nihilo contemnit. Ille sic in Paschæ Dominicum decimamquartam Lunam computauit, vt hanc eadem ipsa die more Ægyptiorum decimamquintam Lunam ad vesperam esse fateretur. Sic enim vigesimam diem Dominico Paschæ annotauit, vt hanc declinata eadem die esse vigesimamprimam crederet. Cuius regulam distinctionis vos ignorasse probat, quod aliquoties Pascha manifestissimè ante plenilunium, id est, in tertiadecima Luna facitis.

QUOD CA-
THOLICVM,
HOC PRÆ-
SERVANDVM

De patre autem vestro Columba & sequacibus eius, quorum sanctitatem vos imitari & regulam ac præcepta cælestibus signis confirmata sequi perhibetis: possum respondere: quia multis in iudicio dicentibus Domino, quod in nomine eius prophetauerint, & dæmonia eiecerint, & virtutes multas fecerint, responsurus sit Dominus, quia numquam eos nouerit. Sed absit, vt de patribus vestris hoc dicam: quia iustius multo est, de incognitis bonum credere, quam malum. Vnde & illos Dei famulos ac Deo dilectos esse non nego, qui simplicitate rustica, sed intentione pia Deum dilexerunt. Neque illis multum obesse Paschæ talem reor obseruantiam, quamdiu nullus adueniat, qui eius instituti perfectioris decreta, quæ sequerentur, ostenderet. Quos vtique credo, si quis tunc ad eos Catholicus calculator adueniret, sic eius monita fuisse secuturos, quomodo ea quæ nouerant ac didicerant Dei mandata probantur fuisse secuti. Tu autem & socij tui si audita decreta sedis Apostolicæ, immo vniuersalis Ecclesiæ, & hæc litteris sacris confirmata sequi contemnit, absque vlla dubietate peccatis. Et si enim patres tui sancti fuerunt: numquid vniuersali, quæ per orbem est, Christi Ecclesiæ, horum est paucitas vna de angulo extremæ insulæ præferenda? Et si sanctus erat ac potens virtutibus ille Columba vester, immo & noster, si Christi erat: num præferri potuit beatissimo Apostolorum Principi? cui Dominus ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi

A inferi non præualebunt aduersus eam; & tibi dabo clauis regni cælorum? hucusque disputatio de Paschatis quæstione.

Quod autem adeo certis principiis nitebatur, qui vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ partes tueretur: facile fuit ei qui aderat eius partis sectator, Regi Osuij, quid de his sentiendum esset, asserere: qui eiusmodi definitione clausit sinceræ veritatis amore propositam quæstionem, quam idem recitat Beda, dicens: Hæc perorante Vuilfrido, dixit Rex: Vere ne, Colmane, hæc illi Petro dicta sunt à Domino? Qui ait: Verè, Rex. At ille: Habetis, inquit, vos proferre aliquid tantæ potestatis vestro Columbæ datum? At ille ait: Nihil. Rursum autem Rex: Si vtrique vestrum, inquit, in hoc sine vlla controuersia consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta, & ei clauis regni cælorum sint datæ à Domino? Responderrunt: Etiam, vtrique. At ille ita conclusit: Et ego vobis dico: Quia hic est ostiarius ille, cui ego contradicere nolo: sed in quantum noui, vel valeo, huius cupio in omnibus obedire statutis: ne forte, me adueniente ad fores regni cælorum, non sit qui referat, auertit illo, qui clauis tenere probatur. Hæc dicente Rege, fauerunt assidentes quique, siue astantes maiores vna cum mediocribus; & abdicata minus perfecta institutione, ad ea quæ meliora cognouerant, sese transferre festinabant.] ita quidem veluti euidenti demonstratione allata, omnes sunt persuasi. Ad quam quidem sententiam certis adeo deductam principiis prouocandi sunt omnes à veritate deuij, qui per hæresum inuia atque prærupta feruntur, perque inextricabiles labyrinthos mentis insaniam reuoluuntur. quibus & illud propheticum sit inclamandum: Respicite ad petram, de qua scissi estis] ad Petrum ipsam, à quo diuisi estis. Subdit verò Beda:

SCITA SEN-
TENTIA
CLAUSA DE
SPYATIO:

2/Isai. 51.
Beda lib. 3.
c. 26.

Finito conflictu, ac soluta concione, Agilbertus domum rediit. Colman videns spretam suam doctrinam, sectamque esse despectam, assumptis his qui se sequi voluerunt, id est, qui Pascha Catholicum & tonsuram coronæ (nam & de hoc quæstio nō minima erat) recipere nolebant, in Scotiam regressus est, tractaturus cum suis, quid de his facere deberet. Cedd, relictis Scororum vestigijs, ad suam sedem rediit, vt pote agnita obseruatione Catholicæ Paschæ. Facta est autem hæc quæstio anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimoquarto, qui fuit annus Osuij Regis vigesimus secundus; Episcopatus autem Scororum, quem gesserunt in prouincia Anglorum, annus trigesimus: siquidem Aidan decem & septem annis, Finan decem, Colman tribus Episcopatus tenuere.

TEMPVS
COLLATIO-
NIS HVIVS
AVSTRVI-
TVR.

Reuerso autem in patriam Colmano, suscepit pro illo Episcopatum Nordhumbro- rum famulus Christi Tuda, qui erat apud Scotos Austrinos eruditus atque ordinatus Episcopus, habens iuxta morem prouinciæ illius coronam tonsuræ Ecclesiasticæ, & Catholicam temporis Paschalis regulam obseruans, vir quidem bonus ac religiosus, sed per modico tempore Ecclesiam regens.] Quomodo autem iterum de eadem quæstione celebriori conuentu disputatum est, suo loco dicturi sumus. Pergit dicere Beda de Scororum clericorum & monachorum seuerissima disciplina, quam inuexissent in Angliam:

Vnde, inquit, & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus: ita vt vbi- cumque clericus aliquis, aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus exciperetur: & iam si in itinere pergens inueniretur, accurrebant, & flexa ceruice, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant: verbis quoque horum exhortatorijs diligenter auditum præbebant, sed & diebus Dominicis ad ecclesiam siue ad monasteria certatim, non reficiendi corporis, sed erudiendi sermonis Dei gratia, confluebant: & si quis sacerdotum in vicum forte deueniret, mox congregati in vnum vicani, verbum vitæ ab illo expetere curabant. Nam neque alia ipsi sacerdotibus aut clericis vicos aduendi, quam prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & (vt breuiter dicam) animas curandi, causa fuit: qui in tantum erant ab omni auaritiæ peste castigati, vt nec territoria, nec possessiones ad construenda monasteria, nisi à potestatibus sæculi coacti, acciperent.] hæc de florenti tunc ibi Ecclesia Beda. Ita quidem, cum sal illud terræ sua virtute integrum ad condiendos alios permansit: postea autem cum infatuatum fuit, conculcatum est ab hominibus.

CLERICO-
RVM ET MO-
NACH VL-
GENS DI-
SCIPINA.

Eodem quoque anno Earcomberrus* Rex Cantuariorum defunctus est, inque locum eius successit Ecgbertus, qui amicus Osuij Regis Orientalium Saxonum de propaganda custodiendaque fide Catholica in vniuersa insula cum eo consilium iniit: factumque vt decerneretur legatio ad Vitalianum Romanum Pontificem: quidnam autem per eam sit petitum, dicemus anno sequenti, quo (vt colligi potest) mitti contigit. Addit verò idem auctor

Beda in Epist.
lib. 3. c. 27.

^{Beda lib. 3. c. 27.} auctor^a, hoc eodem anno dira peste in insula laboratum, compluresque ex Dei ministris A non sine graui damno eius Ecclesie ad superos euocatos: Dei tamen benignitate factum, ut sanctus Ecgbertus multum profuturus illi Ecclesie non moreretur; de quo mira ista narrantur, cum de ipso atque germano eius Edilhuuo nobilibus Anglis & vtrisque monachis historia textitur:

^{B. ECGBERTVS DIVINITVS SERVATVR AB INTERITV.} Ecgbertus (sicut mihi referebat quidam veracissimus & veneranda canitiei presbyter, qui hac se ab ipso audisse perhibebat) cum se existimaret esse moriturum, egressus est tempore matutino de cubiculo, in quo infirmi quiescebant, & residens solus in loco opportuno, coepit sedulus cogitare de actibus suis, & compunctus memoria peccatorum suorum, faciem lacrymis abluabat, atque intimo ex corde Deum precabatur, ne adhuc mori deberet, priusquam vel preteritas negligentias, quas in pueritia siue infantia commiserat, perfectius ex tempore castigaret, vel in bonis se operibus abundantius exerceret. Vouit etiam votu: quia adeo peregrinus viuere vellet, ut numquam in insula in qua natus est, id est, Britanniam rediret: quod preter solemnem canonici temporis psalmodiam (si non valetudo corporis obstitit) quotidie Psalterium totum in memoriam diuinæ laudis decantaret: quod in omni septimana diem cum nocte ieiunus transiret. Cumque finitis lacrymis, precibus, & votis, domum rediret, inuenit sodalem dormientem: & ipse quoque lectulum conscendens, coepit in quietem membra laxare: & cum paululum quiesceret, expergefactus sodalis respexit eum, & ait: O frater Ecgberte, o quid fecisti? Sperabam quia pariter ad vitam æternam intraremus: Verumtamen scito, quia quæ postulasti accipies. Didicerat enim per visionem, & quid ille petiisset, & quia petita impetrasset. Quid multa? ipse Edilhuuus proxima nocte defunctus est.

At verò Ecgbertus decussa molestia ægritudinis conualuit, ac multo post tempore viuens, C acceptumque sacerdotij gradum condignis ornans actibus, post multa virtutum bona, ut ipse desiderabat, nuper, id est, anno Dominicæ incarnationis septingentesimo vigesimo nono, cum esset ipse annorum nonaginta, migravit ad regna cælestia. Duxit autem vitam in magna humilitatis, mansuetudinis, continentie, simplicitatis, & iustitiæ perfectione. Vnde genti suæ, & illis, in quibus exulabat, nationibus Scotorum siue Pictorum, & exemplo viuendi, & instantia docendi, & auctoritate corripiendi, & pietate largiendi de his quæ à diuitibus acceperat, multum profuit, &c.] profuit quidem multum, ut monachos ab errore Paschatis emendatos, ad Catholicam restitueret obseruantiam.

Quomodo autem tempore huius ingruentis hoc anno pestis Rex partis vnius Orientalium Saxonum à fide descierit cum suis ad idola conuersus, & reuersus postea ad fidem fuerit, idem auctor sic narrat^b: Eodem tempore prouinciæ Orientalium Saxonum post D Guuidhelmum (de quo supra diximus) præfuerunt Reges Sighere & Sebbi, quamuis ipsi Regi Merciorum Vulfhere subiecti. Quæ videlicet prouincia cum præfata mortalitatis clade premeretur, Sighere cum sua parte populi, relictis Christianæ fidei sacramentis, ad apostasiam conuersus est. Nam & ipse Rex, & plurimi de plebe, siue optimatibus, diligentes hanc vitam, & futuram non quærentes, siue etiam non esse credentes, coeperunt fana, quæ derelicta erant, restaurare, & adorare simulacra, quasi per hæc possent à mortalitate defendi.

Porro socius eius & coheres regni eiusdem Sebbi magna fidem perceptam cum suis omnibus deuotione seruauit, & magna (ut in sequentibus dicemus) vitam fidelem felicitate compleuit. Quod ubi Rex Vulfhere comperit, fidem videlicet prouinciæ ex parte profanaram: misit ad corrigendum errorem, reuocandamque ad fidem veritatis prouinciam E Iarumanum Episcopum, qui successor erat Trumhere: qui multa agens solertia (iuxta quod mihi presbyter, qui comes itineris illi & cooperatore verbi extiterat, referebat: erat enim religiosus & bonus vir) longè lateque omnia peruagatus, & populum & Regem præfatum ad viam iustitiæ reduxit: adeo ut, relictis siue destructis fanis, arisque quas fecerant, aperirent ecclesias, ac nomen Christi, cui contradixerant, confiteri gauderent, magis cum fide resurrectionis in illo mori, quam in perfidiæ sordibus inter idola viuere cupientes. Quibus ita gestis, & ipsi sacerdotes, doctoresque eorum domum redire lætantes.] At de rebus Anglicanæ Ecclesie hæcenus: ad res Gallicanas transeamus.

^{CLODOVEVS II. OBIVS.} Hoc anno Clodoueus Francorum Rex diem obiit, ubi regnasset annos decem & octo: ita vetus auctor, qui appendicem affixit ad Gregorium Turonensem, aitque mente captum fuisse. Reliquit autem tres filios, nempe Clotharium, Childericum, atque Theodoricum: de quibus quæ

A quæ S. Eligius præuiderit, sanctus Audoenus ita narrat^a: Talis Eligio oblata visio est: A spiciebat, in visione noctis Solem sub horam diei tertiam clarè lucentem, repente disparere. Cumque insolens prodigium intentè contemplerer, video repente ceu dimidiam oriri Lunam tribus in orbem vallatam stellis, eaque via ingredi, qua solet quotidie Sol recurrens. Ecce autem dum hic attonitus desigo obrutus, mox stellis manentibus, Luna euanescit. Deinde illas tres accuratè considerans stellas, ad horam penè meridianam video eas accedere, vicissimque suis se radiis cadere, & eam quæ inter eas præstantior erat, de improviso non apparere. Cumque duæ reliquæ inter se coniungi viderentur, dicto citius altera earum obscurata & sublata, vna sola remansit; eaque recto tramite Solis cursum imitans, magno tandem lumine aucta est; quantoque ad Occidentem magis ferebatur, tanto eius lux copiosior propagabatur. Porro ubi ad vltimum peruenit occubitus, tantam vim luminis ex se diffudit, ut Solis splendorem vincere videretur.] hæcenus visio, B quam idem qui viderat eam S. Eligius, diuino spiritu, quo viderat, ita est propheticè interpretatus: pergit enim Audoenus ea ab ipso audita referre:

Huius autem visionis hæc est interpretatio. Defuncto Clodoueo Rege, qui sine dubio breui desinet esse in humanis, aliquamdiu coniux eius cum tribus filiis regnum Francorum obtinebit: illa autem sublata, filiis in regno relictis, vnus ex iis cadet, nec diu post alter quoque è duobus regno priuabitur; tertius solus obtinebit monarchiam, eritque eius magna gloria atque potentia. hucusque Eligius. Nos verò dubitare non debemus ita fore ut prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus: nam & Clodoueus Rex intra breue tempus in pace obiit; & Regina coniux cum tribus paruulis ad paucos annos regnans, filiis postea reliquit principatum: paucis interim laboribus annis, maior natu dum pacificè regnat, excedit è vita, duobus relictis fratribus; de quibus quid futurum sit, solus Deus nouit.] ita ipse, cum S. Eligij vitam scriberet, adhuc viuentibus eisdem Regibus. Porro & de reliquis ita factum, ut prædixerat sanctus, ipse exitus declarauit.

Sed antequam de successoribus Clodouei agamus, dicendum est de his quæ vltimis eius regni temporibus contigerunt, præcipuè verò de martyrio Aigulphi Abbatis, quod et si nescitur quo anno acciderit, tamen eo planè tempore, quo defuncto Erconualdo Magistro domus Clodouei subrogatus est Ebroinus, ex antiquis scriptorum monumentis^b constat ipsum Aigulphum Abbatem Lerinensis cœnobij vna cum sociis regulæ monasticæ obseruantissimis occisum esse dolo pseudomonachi Columbi, in ipsum verò lege actum à Clodoueo & Ebroino Magistro domus. quæ hæc omnia quidem cum ad Tertium Clodoueam referri non possint, cum iam ante illum regnum Ebroinus probetur fuisse necatus, utique ad Secundum hunc Clodoueam referenda sunt. De quibus antequam agamus, sciendum est; quod Aigulphi Acta docent, quibus & alij complures scriptores ad stipulantur, ipsum missum à Mummulo Abbate Floriacensi Cassinum ad auferendas inde sacras reliquias sancti Benedicti Abbatis: addunt alij^c & Scholasticæ sororis eius à Cenomanis vel Aurelianensibus esse sublatas. Id cum plerique tradant, haud consentiunt tempore, cum alij ad Martini Papæ Pontificatum, alij ad Deodati tempora referant.

At alij sunt innumeri qui contradicunt, adeo ut etiam diplomata afferant Romanorum Pontificum id testantia; cuius probationis genere nec careat pars aduersa. Sed refugit animus tam densum controuersie huius spinetum adire, quod horret vel è longe spectare. Prætermisissis igitur omnibus his, ac si non extarent, perplexitatum ambagibus, reuocata E ad suum principium quæstione, modo tantum quid suadeant coniecturæ, velut è specula attentius contempleremur, non ut quid verum sit definiamus, sed tantum quid verisimile consideremus.

Certum est à Longobardis Cassinense cœnobium deuastatum: Sed rogo te, num monachis illis Cassinensibus Romam migrantibus, quibus curæ fuit mensuram quoque panis & vini secum ferre, nulla fuit ratio sacrorum ossium sanctissimi Benedicti, et si non secum asportandi, saltem occultandi, vel custodiendi ea alicuius monachi anachoreticam vitam illic ducentis assistentia: ita planè senties: neque enim fas esse videretur existimare tam sacra pignora Benedicti atque Scholasticæ illic fuisse penitus absque cultu aliquo derelicta à monachis Cassinensibus Romæ degentibus; cum videamus exemplis, quosuis etiam regularis disciplinæ solutissimos monachos, sui ipsorum institutoris memoriæ tenacissimos esse, ut pro ea conseruanda parati sint vitam quoque profundere. Certè quidem quando Petro-

^a Audoen. in vit. S. Eligij lib. 2 cap. 31. apud Sur. de r. Decembris. VISIO S. ELICII DE FRANCO-RVM REGIBVS.

VISIONIS INTERPRETATIO.

^b Exstant apud Sur. die 3. Sep. AIGVLPHE MARTYRIVM.

^c Paul. diacon. lib. 6. c. 2.

DE TRANSLATIONE S. BENEDICTI IN GALLIAS

CORPVS S. BENEDICTI HAUD PENE TVS DESTITVTVM.

Petronax Brixianus ad instaurandum locum perrexit, aliquos ibi residere inuenit, prout A idem Paulus^a diaconus docet.

^a Paul. diacon.
lib. 6. c. 40.
non. edit. Plat.

Vel si velimus nimia oscitantia stertisse omnes, vt absque cultu veneranda lypfana dereliquerint: quomodo transferre ea Romam ad Lateranense coenobium in mentem potuit non venisse, tot præterlabentibus annis? Quod cum eos non fecisse constet; plane bene cultum tunc & custoditum fuisse locum illum, aliquando restituendum, argumento est.

Rursum verò, si innotuit Gallis, & iis magnopere exultantibus, corpus sancti Benedicti Floriacum esse translatum: cur non Floriacum, sed Cassinum à Francorum principibus & aliis innumeris vndique confluentibus post hæc frequentes fuerunt pictatis ergo peregrinationes susceptæ? Quam autem frequens & celeberrima ex toto pene orbe, ex Transalpinis verò potissimum, peregrinatio ad Cassinum montem fuerit, quæ suis locis inferius dicenda erunt, aperte docebunt. Sunt hæc, quæ (vt diximus) coniectura opinari nos B admonet.

^b Paul. diacon.
lib. 6. c. 1. vel
2. non. edit.

Scimus tamen antiquiorem omnium Paulum^b diaconum, qui hoc sæculo vixit, & monachus in dicto Cassinensi coenobio diem extremum clausit, quæstionem ira diuimere, vt dicat translata ossa fuisse, remansisse verò redactas in puluerem carnes: sicq. idem intelligit quod ait inferius, dum agens de restitutione monasterij Cassinensis facta per Petronacem, corpus ipsum sancti Benedicti illic esse, absque dubitatione testatur: cuius auctoritas apud me plurimum valet. Vtrumque sit; venerari fideles pie sanctæque corpus integrum, vbi tenuis tantum puluisculus habeatur alicuius sancti, quod eiusdem sit virtutis cuius & integrum corpus, docet Gregorius Nazianzenus in Iulianum. Sed de his hæc satis. redeamus ad necem sanctorum monachorum Aigulphi ac sociorum.

^c Paul. diacon.
lib. 6. c. 13. vel
non. edit. c. 40.

Cum enim ex Floriacensi monasterio ad præfecturam Lerinensis monasterij vocatus C esset, in quo collapsa monastica disciplina videretur; inuidiam incurrit & odium pseudo-monachorum illic degentium Columbi atq; Arcadij: qui ipsum cum eius sociis primum vincendum curarunt, & in carcerem coniciendum: inde verò ad eorum supplicium ignobilem insulam delegerunt inter Corsicam atque Sardiniam constitutam, vbi post linguæ abscissionem & erutionem oculorum capite truncati sunt. Sed eorum corpora, comperto facinore, in Lerinensem insulam relata atque cum honore sepulta fuere, nefandus autem Columbus sceleris architectus à Rege Clodoueo post alia tormenta necari iussus est. Hæc summarim satis dixisse de Aigulpho, eiusque sociis martyribus: sed ista pluribus eorundem Acta martyrum. Relati sunt iidem inter sanctos Dei martyres, tabulisque Ecclesiasticis^d adnotati, atque annua memoria nobilitati.

MARTY-
RIVM AL-
GULPHI ET
SOCIORVM.

Transiit hoc eodem anno ex hac vita insignis illa virgo, Francorum nobilitatis decus D & ornamentum, sancta Gertrudis filia Pipini Ducis. Extant eius res præclare gestæ omni fide posteris traditæ, ex quibus perpauca hæc retulisse sat sit^e: Fuit virgo clarissimis & per totam Europam peruulgatis orta natalibus. Ab ipsius pueritiæ annis viam mandatorum Dei ingressa, omnem lubricæ ætatis leuitatem fugiebat; & assidue matri Itæ adherens, ab ore eius trahebat verba vitæ & disciplinæ. Ancillis suis se ancillam præstabat, nec vsquam natalium suorum sublimitatem attendebat. Dum autem altiori proposito virginæ pudicitie sigillum consecrare vult auctori castitatis Domino Iesu, superuenit ad ædes paternas Rex Dagobertus, in cuius comitatu erat Ducis cuiusdam filius, qui eam in matrimonium postulauit. Sed virgo Regi, parenti, & reliquis principibus respondit: Ego mihi sponsum delegi, cuius æterna pulchritudine omnis creaturarum pulchritudo resplendet, in cuius diuitiis cælum & terra & omnis ornatus numeratur, cuius nobilitatem Angelica E sublimitas cum tremore veneratur.]

^d Martyrolog.
Rom. die 3. Se-
ptemb.

S. GERTRU-
DIS OB-
ITVS.

^e Molan. in Na-
tal. SS. Belg.

Iacta sunt eiusmodi fundamenta ad celsam valde molem erigendam, quam ex rebus ab ea præclare gestis descriptam iam cusam præ oculis habes. hic sat sit meminisse ipsius, cuius natalem Catholica Ecclesia anniuersaria memoria colit die decima septima mensis Martij. Sed non prætereat hic meminisse sanctæ matris ipsius Gertrudis, quæ Yduberga nomine, & Itæ cognomine, vxor Pipini, viduata viro, à S. Amando sacrum religionis velamen accipiens, ex agro sanctæ continentie sexagesimum collegit fructum, adeoque profecit, vt inter sanctas & ipsa mereretur adnumerari, cuius natalis dies Niuellæ sollemnis est octaua Martij. Has fixit beata illa familia in cælo radices, ex quibus Francorum Regum progenies fecundo cespite pullularet, vbi truncus verus familie Clodouei arefcere cœpit auitæ defectu virtutis.

^f Molan. in Na-
tal. SS. Belg.
die 8. Martij.

SEXcentesimus sexagesimus quintus, Indictione octaua, adest annus, quo ex Angliã à Rege Osuui legatio missa est ad Vitalianum Romanum Pontificem vna cum oblationibus in basilicam Petri Apostoli inferendis. Qui enim anno superiori in Collatione habita accepisset illam firmiter tenendam fidem, quam Romana doceret Ecclesia, cui Petrus consignatum Euangelium reliquit, audissetque pariter insignia Petri merita & diuina charismata præ cæteris Apostolis eidem impertita: magno exarsit desiderio, vt inde acciperet magistrum atque doctorem, qui sibi pariter eundem Petrum conciliaret Apostolum. Cum enim, ingruente lue, ex hac vita subductus esset Deus dedit Episcopus Dorouernensis sextus ordine, successorem ab ipso Romano Pontifice ordinari voluit, misitque qui ab eo ordinaretur Episcopus, Vuighardum presbyterum. Desiderantur eius litteræ ad Romanum Pontificem datæ; sed ex iis quæ ad ipsum Vitalianus Papa rescripsit, possumus hæc omnia facile intelligere. At priusquam Vitaliani legamus litteras, quæ illis Beda^a præmittit, audiamus: sic enim ait:

LEGATIO
EX ANGLIã
ROMAN.

^a Beda lib. 3.
c. 29.

His temporibus Reges Anglorum nobilissimi, Osuui prouinciæ Nordhumbrorum, & Ecgbert Cantuariorum, habito inter se consilio, quid de statu Ecclesiæ Anglorum esset agendum (intellexerat enim veraciter Osuui, quamuis educatus à Scotis, quia Romana esset Catholica & Apostolica Ecclesia) assumpserunt cum electione & consensu sanctæ Ecclesiæ gentis Anglorum, virum bonum, & aptum Episcopatu presbyterum, nomine Vuighardum, de clero Deus dedit Archiepiscopi, & hunc Antistitem ordinandum Romam miserunt; quatenus accepto ipse gradu Archiepiscopatus, Catholicis per omnem Britanniam Ecclesiis Anglorum ordinare posset Antistites. Verum Vuighardus Romam perueniens, priusquam consecrari in Episcopum posset, morte præreptus est, & huiusmodi litteræ Regi Osuui in Britanniam remissæ sunt:

CONSULTA-
TIO REGVM
ANGLO-
RYM.

Domino excellentissimo filio Osuui Regi Saxonum, Vitalianus Episcopus seruus seruorum Dei.

Desiderabiles litteras excellentiæ vestræ suscepimus, quas relegentes cognouimus eius piissimam deuotionem, seruentissimumque amorem, quem habet propter beatam vitam: & quia dextra Domini protegente, ad veram & Apostolicam fidem sit conuersus, sperans, sicut in sua gente regnat, ira & cum Christo in futuro conregnare. Benedicta igitur gens, quæ talem sapientissimum & Dei cultorem promeruit habere Regem: quia non solum ipse Dei cultor existit, sed etiam omnes subiectos suos meditatur die ac nocte ad fidem Catholicam atque Apostolicam pro suæ animæ redemptione conuerti. Quis enim audiens hæc suauia, non lætetur? Quis non exulet & gaudeat in his piis operibus? quia & gens vestra Christo omnipotenti Deo credit, secundum diuinorum prophetarum voces, sicut scriptum est in Isaiã: In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum Gentes deprecabuntur. Et iterum: Audite insulæ & attendite populi de longè. Et post paululum: Parum, inquit, est, vt mihi sis seruus ad suscitandas tribus Iacob, & facies Israel conuertendas: dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Et rursus: Reges videbunt, & consurgent Principes, & adorabunt. Et post pusillum: Dedi te in foedus populi, vt suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas, & dices his qui vincti sunt, Exite, & his qui in tenebris, Reuelamini. Et rursus: Ego Dominus vocaui te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui, & dedi te in lucem Gentium, & in foedus populi, vt aperires oculos cæcorum, & educes de conclusione vinctum, de domo carceris sedentem in tenebris.

EPIST. VI-
TAL. PP. AD
REGEM
OSVVI.

^b Isai. 11.

^c Isai. 49.

^d Ibidem.

Ecce, excellentissime fili, quam luce clarius est, non solum de vobis, sed etiam de omnibus prophetarum Gentibus, quod sint credituræ in Christo omnium conditore. Quam obrem oportet vestram celsitudinem, vt pote membrum existens Christi, in omnibus piam regulam sequi perenniter Principis Apostolorum, siue in Pascha celebrando, siue in omnibus quæ tradiderunt SS. Apostoli Petrus & Paulus: quia vt duo luminaria cæli illuminant mundum, sic doctrina eorum corda hominum quotidie illustrat credentium. Et post nonnulla, quibus de celebrando per orbem totum vno vero Pascha loquitur: Hominem denique,

que, inquit, docibilem & in omnibus ornatum Antistitem secundum vestrorum scripto-
rum tenorem minime valuius nunc reperire pro longinquitate itineris. Profecto enim
dum huiusmodi apta reperta persona fuerit, eura instructum ad vestram dirigemus pa-
triam, ut ipse & viva voce & per diuina oracula omnem inimici zizaniam ex omni vestra
insula cum diuino nutu eradicet.

DE MVNE- Munuscula à vestra celsitudine beato Principi Apostolorum directa pro æterna eius
REBUS MIS- memoria suscepimus, gratiasque ei agimus, ac pro eius incolumitate iugiter Deum depre-
SIS AD EC- camur cum Christi clero.] quæ autem fuerint ista munera, Beda inferius ait, fuisse vasa au-
CL. S. PETRI rea & argentea non pauca. Pergit verò Vitalianus: Itaque qui hæc obtulit munera, de hac
substractus est luce, situsq; ad limina Apostolorum: pro quo valde sumus contristari, cum
hic esset defunctus. Verum tamen gerulis harum nostrarum litterarum vestris Missis & be-
neficia sanctorum martyrum, hoc est, reliquias beatorum Apostolorum Petri & Pauli, &
sanctorum martyrum Laurentij, Ioannis & Pauli & Gregorij, atque Pancratij eis fecimus
dari, vestrae excellentiæ profecto omnes contradendas. Nam & coniugi vestrae nostra spi-
rituali filia direximus per præfatos gerulos Crucem, clauem auream habentem de sacra-
tissimis vinculis beatorum Apostolorum Petri & Pauli: de cuius pio studio cognoscentes,
tantum cuncta sedes Apostolica vna nobiscum lætatur, quantum eius pia opera coram
Deo flagrant & vernant.

EXHORTA- Festinet igitur, quæsumus, vestra celsitudo (ut optamus) totam insulam suam Deo
TIO VITA- Christo dicere. Habet enim profecto protectorem humani generis Redemptorem Domi-
LIANI AD- num nostrum Iesum Christum, qui ei cuncta prospera impartiet, uti nouum Christi popu-
REGEM. lum coaceruet, Catholicam ibi & Apostolicam constituens fidem. Scriptum enim est:
* Matth. 6. Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. nimirum
enim quærit & impetrabit, & ei omnes suæ insulæ (ut optamus) subdentur. Paterno itaque
affectu salutantes vestram excellentiam, diuinam iugiter precamur clementiam, quæ vos
vestrosque omnes in omnibus bonis operibus auxiliari dignetur, ut cum Christo in futuro
regnetis sæculo. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.] hucusque ad
Regem Anglorum Vitalianus Pontifex: qui sollicitè requirens quem expetitur in An-
gliam mitteret idoneum ad munus subeundum Episcopum, tandem nactus viram egre-
giam, doctrina & moribus insignem Theodorum Tarsensem, eundem Episcopum ordi-
natum cum Hadriano itineris duce in Angliam misit: quando autem id acciderit, suo loco
dicturi sumus. Porro quod pertinet ad obitum eius qui fuerat missus, Vuighardi: ait Beda,
eum cum omnibus penè sociis Romæ pestilentia urgente interiisse: adeo ut appareat, cam-
dem pestem, quæ Anglos afflixit, Italianam etiam inualisse.

PESTIS IN VRBE. Beda lib 4. c. 1. Sigeb hoc anno in Chro. S. ELIGII EPISCOPI OBITVS. Eodem Christi anno S. Eligius admirandus Nouiomensis Episcopus, Flandrorū Apo-
stolus nuncupatus, sæculi huius splendor, ex hac vita migravit miraculis celebris & egre-
giis factis insignis, cuius præclaras res gestas vir æquè sanctitate clarus Audoenus eius
æqualis tribus libris dig. sit, quos consulere quisque potest: de ipso autem hic elogium
ex eisdem: b erudito viro Molano excerptum, intextumque in Natalibus sanctorum Bel-
gij, reddere sat erit: Hunc, inquit, & Flandri & Antuerpienses merito ut Apostolum suum
venerantur: multum enim in Flandris laboravit, iugi instantia Andouerpis decertauit:
pastoris cura, sollicitus lustrabat vrbes & municipia circumquaq; sibi commissa. Sed Flan-
drenses atque Andouerpenses, Frisones quoque & Sueui, & barbari quique circa ma-
ris littora degentes, quos velut in extremis remotos nullus adhuc prædicationis vomer
impresserat, primo cum hostili animo & auersa mente susceperunt: postmodum verò cum
pauatim per gratiam his verbum Dei insinuare cœpisset, pars maxima trucis ac barbari
populi, relictis idolis, conuersa est ad verum Deum, Christoque subiecta Fana nonnulla,
Christi clypeo protectus, cum Apostolica auctoritate destruxit: idola quoque diuersi ge-
neris vbicumque inuenit, funditus subruit. Inter hæc autem frequenter laceratus ab in-
grato & perfido populo, & penè vsque ad contumeliam prouocatus, nullatenus à cœpta
doctrina arcebatur; sed magis ipse lenis, patiens, humilis, & mitis pro eis Dominum de-
precabatur. Hæc & alia multa de eo scribit S. Audoenus, qui & Dado, Episcopus Ro-
thomagensis eius æqualis, vitæque scriptor. A Idenburgi, Rodenburgi, Oostburgi, Brugis,
& alibi sacras inchoauit ædes.] hæc summam ipse, ex ampla messe paucas spicas perstrin-
gens manipulo vno.

Claruit & post obitum plurimis miraculis, quæ idem profequitur Audoenus, agitque de
ipius

A ipsius memoriæ erecta Nouiomi basilica. Quid autem acciderit Clothario maiori natu
Francorum Regi, non eo quo parerat honore Sanctum profequente, audiendum Au-
doenum rem gestam ita narrantem: Duo Reges, germani fratres, Clotharius & Teodo-
ricus, quandoque è palatio egressi, orandi causa ad eam basilicam accesserunt. Absolutis
precibus exeuntes illos quidam proceres admonuerunt, ut aliquam eleemosynam pro
S. Eligij veneratione illi loco tribuerent: sed Rex senior contempsit, iunior verò aliquot
solidos ex radianti metallo ibi reliquit. Vbi ad palatium reuersi sunt, Rex senior Clotharius
molesta cōfestim febre vexatur, totoque corporis ardore ad caput tendente, secutus est ve-
hementissimus dolor dentium. Nocte igitur illa in summis cruciamentis transacta, mane
recordatur quid hesternum die neglexerit; seque confert ad beatum Eligium deprecandum,
cui etiam per hominem fidelem multos misit solidos: qui simulatque illati sunt in tem-
plum, dolor omnis repente sopitus est.] Sed quæ miranda, præfente Bathilde Regina, acci-
derint, videamus: idem enim qui his præfens esse potuit Audoenus Episcopus Rothoma-
gensis hæc ait:

Mane ingens vtriusque sexus multitudo ad oppidum aduolauit, itemque Regina Bathil-
dis cum filiis & proceribus, multoque exercitu. Et ipsa quidem Regina properè ad corpus
beati viri accurrens, magnam illic fudit lacrymarum vim, valde dolens, quod eum viuum
non reperisset. Interim iubet præparari omnia, ut possit corpus ad Calam monasterium eius
transferri: sed cum loco moueri non posset, magno animi mæore affecta est: curauitque
triduanum indicendum ieiunium, quod etiam ipsa cum optimatibus suis & clero serua-
uit, ieiunio etiam cum illis pariter perpetuas adiungens vigilas: quæ cum fierent, in tan-
tum illa mærebat & lugebat, ut nullo pacto lacrymas frenare posset. Cumque præ nimio
dolore desiderium eius ferre non sustineret, tandem ut animo suo satisfaceret, detecto eius
vultu, cum multis lacrymis osculata est eum, itemque pectus & manus. Ecce autem dum
sic palpat sacrum corpus, tamen erat hibernum tempus, & iamdiu illud fuisset exanime
prorsusque frigidum, copiosus sanguis ex eius naribus emanauit. Id ubi viderunt Episcopi
& Regina Christianissima, cōfestim admouerunt lintea, summo studio sanguinem colli-
gentes, cum pro magno munere in reliquiis seruandum seposituri.

Interim expleto ieiunio, modis omnibus satagebat Regina, ut corpus beati viri in Ca-
lam monasterium eius transferretur: sed è diuerso alij Parisios illud transferre volebant.
Quibus vtrisque se opponerent ciues Nouiomenses, iustissimam hæreditatem corpus An-
tistitis sui sibi vendicantes. Sub ea pia contentione, cum Episcopi & præstantiores quique
fauerent Reginae partibus, decernerentque ad monasterium beati viri corpus eius transfe-
rendum, magnus clamor & tumultus ortus est in vniuerso populo Nouiomenfi. Tunc Re-
gina prudenti vsa consilio, omnipotentis Dei iudicio rem totam committens: Facessant,
inquit, verborum contentiones. Si placet Deo & Sancto eius ut perducatur corpus quo
ego volo, illico se leuari sinat: sin aliter, iam experiamur. Mox accedunt ad corpus, ut illud
tollant; sed nulla vi moueri potest. Tentatur id subinde ab aliis atque aliis, & tandem ab
ipsa Regina totis viribus in id incumbente; sed nihil efficiunt. Tum Regina ad proceres se
vertens: Iam perspicue (ait) animaduertimus, nolle eum alio asportari. Permittamus igitur
huic populo vel inuiti, quod hactenus sponte nolimus. Assenserunt omnes, & simular-
pue feretrum leuare cœperunt, tanta facilitate motum est, ut commodè iam à duobus por-
taretur, quod paulo ante plurimi nec mouere leuiter poterant. Id miraculum cum vidisset
Regina & ciues omnes, in Dei laudes eruperunt, dixeruntque: Mirabilis es Deus in sanctis
tuis, &c.] pergir de funere dicere, atque rursus hæc de Bathilde: Ad extremum Regina ve-
nerabilis cum plebe valde fessa, postquam illud reuerenter venerata est, ieiuna recessit: lu-
ctuque eam non sinente cibum sumere, sic triduanum lacrymabunda ieiunium expleuit.]
hucusque de Regina sanctissimæ ministerio.

Quæ cum consueuisset commoneri ab eodem sancto Eligio viuente, eidem post mortem
non destitit Sanctus ea quæ piè agenda essent ostendere ac significare. Cum enim viduata
marito anno superiori (ut vidimus) ipsa cum paruulis filiis suis regnaret, coronato tamen
Clothario primogenito, quod putaret decere Reginam regalibus uti indumentis, nullam
habuit rationem viduitatis, nempe ut humilioribus vestibus vteretur, sed regiis uteba-
tur: cuius rei gratia per Sanctum corripitur, id cuidam seruo suo fideli reuelantem.
Res gesta digna memoria ita narratur ab eodem, quæ sancto Audoeni Episcopo Ro-
thomagensi verbis istis: Alij cuidam in Regis palatio commoranti in luculento ha-
bitu

bitu apprensus Sanctus iussit, vt quamprimum adeat Reginam Bathildem, admoncatque A
ea. n pro Christi reuerentia deinceps missa facere vestium aurea gemmataque ornamenta,
quibus etiamnum vteretur. Illo dissimulante, nocte altera rursus apparet ei, reperitque
cadem qua prius mandarat. Sed illo minime id auso Reginæ indicare, tertio adest, grauitate
que homini comminatur, ni faciat quod iussus sit. At nec sic tamen iussa capessentem præ
timore, mox febris infestat. Regina ad eum venit, causam morbi perquiri. Et data oppor-
tunitate, aperit ille, quid ab Eligio audierit, statimque pulsa febre, reualefcit. Porro Regina
oculus ponit ornamenta omnia, nihil præter manicas aureas retinens: cunctaque pauperi-
bus distribuens, elegantiora quæque seruauit, atque ex iis Crucem pulcherrimam fecit,
eamque ad caput beati Eligij deponi iussit. Thecam quoque ex multo auro & argento, in
qua eius sacra ossa conderentur, miro opere conficiendam curauit, ita dicens: Hic vir bea-
tissimus multorum sanctorum effecit thecas; & ego quoque (vt dignum est) eius memo-
ria, si potero, operam dabo. Cumque id fecisset, tanta deinceps à proceribus & potentibus
ei loco auri & argenti atque gemmarum copia collata est, vt eam difficile sit verbis
explicare.] subdit his dicere de miraculis ex eadem Cruce Dei virtute manantibus, quæ
breuitatis causa omittimus.

Ipsa verò Regina superuixit Clothario & Childerico filiis, superflite tantum relicto
Theodorico, prout sanctus Vuandregisilus ipsi prædixerat, vt eius sancti Acta habent ab
eius temporis auctore conscripta: ipsa enim filius regni administrationem relinquens, in
monastico habitu diem clausit extremum sanctitate percelebris: nam inter sanctas relata,
anniuersaria memoria in Ecclesia ex eo tempore in hanc diem celebrari non desuit sexto-
decimo Kalendas Februarij, qua die ex hac vita recessit. Reliquit inter alia suæ pietatis
monumenta duo à se celeberrima monasteria constructa, alterum cui nomen Corbeia, al-
terum Calae, de quo nuper mentio facta est.

Sed & hoc eodem pariter anno ex hac vita discessit magnæ vir sanctitatis Vuandregi-
silus sacerdos: interfuit eius ad Deum transitui S. Audoenus Episcopus Rothomagensis,
de quo nuper mentio facta est. Genitus* iste ex consobriano Pipini Ducis Austrasiorum,
Coines Palatinus apud Dagobertum Regem obligatus coniugio, cum vxore virgine & ipse
virgo religionis ergo virginitatem seruate pari consensu decreuit, attonsusque est in cleri-
cum, cum & eius vxor institutum monasticæ vitæ suscepit, quibus autem progressibus cul-
men ascenderit sanctitatis, eius Acta quam fidelissimè scripta significant, quæ tu consulas.

Quod verò ad obitus tempus pertinet, hæc ad finem inuenies: Requieuit sanè veneran-
dus & cum omni magnificentia nominandus beatissimus pater & sacerdos Domini Vuan-
dregisilus anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi sexcentesimo sexagesimoquin-
to, Indictione octaua, anno xi. Pontificatus Vitaliani Papæ (ita corrigendum loco ix.)
porro Tertij Clotharij anno regni vndecimo.] Habent tabulæ Ecclesiasticæ eius diem na-
talem vigesima secunda Iulij recensitam, quem annua die vna cum aliis sanctis Ecclesia
colit. Sed non prætereatur de eodem sanctissimo viro, quod cum ædificaret quatuor basili-
cas, misit nepotem suum Romam ad Vitalianum Papam, à quo accepit quod voluit. au-
ctor enim eius Acta, um hæc habet:

Aedificauit autem in ipso loco vir Domini basilicas egregio cultu numero quatuor, in
honorem videlicet Principis Apostolorum Petri, simulque doctoris Gentium Pauli, san-
ctique Laurentij ac Pancratij martyrum Christi. Et cum huic operi insisteret, misit ante-
dictum nepotem suum Romam propter pignora beatorum Apostolorum ac martyrum
Christi: vt ædificatis basilicis, in promptu haberet reliquias sanctorum, quorum nomini
& reuerentiæ dicere disposuerat. Qui votis pij patris libentissimè parens, Romam abiit,
Vitaliano Papa eodem tempore gubernante sedem eiusdem Ecclesiæ: atque ab eo susce-
pta plurima Apostolorum & martyrum Christi pignora, vna cum benedictione Aposto-
lica rediens, secum detulit, codicumque sacrorum copiam non minimam, &c.] hæc enim
satis ad institutum de Vuandregisilo viro sanctissimo. Sane quidem videas his tempo-
ribus, quibus densa caligine Oriens, ingruentibus Sarracenis & diuersarum sectarum hæ-
reticis, obscuratur, elucescere splendoribus sanctorum Gallias & Britanniam: ira planè eo
clarioribus & ardentioribus fulget fides vt Sol alibi radiis, quæ nubium densitate lucere
alibi prohibetur.

BATHILDIS
DIVINITVS
ADMONE-
TVK ABBI-
CARE OR-
NATVM RE-
GIYM.

BATHILDIS
REGINA
PROFESSA
VITAM MO-
NASTICAM

* Acta eius
apud Sur die
22. Inl 10. 4.
S. VVAN-
DREGISILI
OBITVS.

A VITALIA-
NO PP. AC-
CEPTAE RE-
LIQUIAE.

A	ANNVS	ANNVS	ANNVS
	666.	12.	25.

SEquitur ordine temporis annus Redemptoris sexcentesimo sexagesimo sextus, Indi-
ctione nona: quo Constantinus Patriarcha Constantinopolitanus, vbi sedisset annum
vnum, menses duos, & dies septem, vt Nicephori Chronicon habet, moritur, subrogaturque
in locum ipsius Theodorus presbyter Syncellus & custos vasorum. Fuit iste hæreticus
omnium impudentissimus, subdolos, versipellis, malorum omnium concinnator egre-
gius, Monothelitarum sectæ propugnator audacissimus: cui cum pax summa fuerit atque
potestas, quamdiu Constans Imperator vixit; æquè possumus intelligere fidem ipsius Im-
peratoris, quam Catholicam profiteri visus est in Occidente, nihil præterea fuisse, quam
laruam ad mentiendum atque decipiendum impositam. Qui igitur in malum Ecclesiæ
Catholicæ hoc anno federe coepit Theodorus, peruenit vsque ad annum duodecimum
suæ sedis, ita corrigas textum Nicephori, vbi legitur sedisse annos duos & menses tres, vt
restituas annos duodecim: vsque enim ad annum ante Sextam Synodum sedisse, quæ infe-
rius dicentur, ostendent. Hic est status anni huius Orientalis Ecclesiæ planè miser.

Hoc eodem anno, qui numeratur decimus octauus Reccesunthi Regis, Era septingen-
tesima quarta celebratum est Concilium Emeritense duodecim comprouincialium Epi-
scoporum prouinciæ Lusitanæ: cuius sunt canones vigintitres ad optimum Ecclesiæ sta-
tum disponendum spectantes. Sed memoria dignum, quod habet canon tertius de ope-
ferenda à sacerdotibus Regi, dum in bello detinetur, his verbis:

Instituit hoc sanctum Concilium, vt quancumque eum causa ingredi fecerit contra
suos hostes, vnusquisque nostrum in Ecclesia sua hunc teneat ordinem; ita vt omnibus
diebus per bonam dispositionem sacrificium omnipotenti Deo pro eius, suorumque fide-
lium, atque exercitus sui salute offeratur, & diuinæ virtutis auxilium impetretur: vt salus
cunctis à Domino tribuatur, & victoria illi ab omnipotenti Deo concedatur. Tamdiu hic
ordo tenendus est, quamdiu cum diuino iuuamine ad suam redeat sedem. Quisquis huius
institutionis modum implere distulerit, sciat se à suo Metropolitanano esse excommunica-
tum.] hæc de his Synodus.

Sed & illud recens institutum est canone quinto, ne nisi presbyteri ab Episcopis impe-
dimento aliquo detentis vicarij in Concilium mitterentur, iisdemque sedere à tergo Epi-
scoporum concederetur, diaconis autem nullo modo. Fuit & illud salubriter decretum, ne
quis defuncto Episcopo quoquo modo detraheret, sed grauibus plectendos poenis, qui fe-
cus egerint. est sancitus de his canon decimus septimus, in quo hæc post alia: Institutentes
igitur decernimus, vt nullus subiectus decedentem detrahat Episcopum: nullus de eo de-
roget, nec malum quicquam loquatur. Si quis talia deinceps facere præsumperit: si pre-
sbyter fuerit, tribus mensibus ab Episcopo sub poenitentia religatus maneat: si diaconus,
quinque: si subdiaconus, aut clericus, vel quilibet religiosus de maiori gradu (quia constat
ex his iam aliquos per bonam actionem esse venerandos) nouem: si minimi fuerint, qui
leui corde sint, minimaque ad huc persona, quinquagenis flagellis iussione feriantur Epi-
scopi: quod si laicus quamuis ingenuus, in domo Ecclesiæ tamen nutritus, & ab Ecclesiæ
rebus, dignitatis gratia præditus, iuxta quod dignitas eius exegerit, pro tali excessu excom-
municationis sententia feriendus erit. si verò de familia Ecclesiæ fuerit quisque (quia & in
his discretionis est gradus) si maior fuerit qui dignitate polleat, sex mensibus ab Episcopo
suo excommunicatus maneat: inferior tamen, aut minima persona disciplinam mereatur,
iuxta quod Episcopi processerit sententia. Dignum est enim, vt cui in vita honor fuit im-
pensus, post mortem detractionis subtrahatur stimulus.] hæc Patres, & dignè quidem,
secundum illud vulgatum: Ne quid in mortuum, neque si fuerit ipse Nero: prout alibi
meminimus, nos ex Luciano norasse.

Statuit & illud sanctum Concilium, vt cui ob paupertatem ipsarum plures creditæ es-
sent ecclesiæ, in illis singulis singula sacrificia Dominicis diebus offerre deberet. extat de
his canon decimus nonus. Reliqua prætermittimus quamuis obseruatione dignissima,
ne longè nimis ab instituto digrediamur. Tu maiori orio ipsa consulas.

THEODO-
RVS EPISC.
CONSTAN-
TINOP.

CONCILI-
VM EMERI-
TENSE.

SACRIFI-
CIVM QVO-
TIDIANVM
PRO REGE
DECERNI-
TVR.

NON DE-
TRAHEN-
DVM DE-
FUNCTIS
EPISCOPIB.

ANNVS

667.

ANNVS

13.

ANNVS

26.

A.

Annus agitur sexcentessimus sexagesimus septimus, Indictione decima: quo Saporius Armeniæ Praefectus rebellans aduersus Imperatorem, à Rege Sarracenorum auxilium petiturus, legat ad eum Damasci degentem Sergium magistrum militum: quo & legatio Constantis Imperatoris aduenit, eo fungente munere Andrea cubiculario: auditiq; ambo simul fuere à Mahuua Sarracenorum Principe. Insultante verò & contumeliosè multa in Andream iactante Sergio illo à tyranno legato, ei potius fauit Princeps Sarracenorum, multa pollicitus; dimisitq; Andream contestantem, spretum Romanorum Imperatorem à Deo auxilium petere, & in ipso haud frustra sperare. Quod haud inane cessisse, paulo post declarauit euentus: nam Sergius ille rediens, in manus Andreae nesciens venit, & poenas dignas dedit suspensus in ligno. Tunc & missus est ab Imperatore Nicephorus Patricius aduersus tyrannum: sed quomodo absque armis, Deo pugnante, superatus sit, audi: Erat (inquit Theophanes) Sapor tyrannus Hadrianopoli degens, & cum Nicephorum ad se venire comperisset, exercebat se ipsum ad proelium. Verùm die quadam contigit, hunc secundum consuetudinem de ciuitate super equum sedentem exire: cumq; portæ ciuitatis appropinquasset, equum flagello percussit: qui iactanter saltans, & huius caput in portam allidens, hunc vita male priuauit, & sic Deus victoriam Imperatori contulit.] **I**sta meruit fides, quam animosè de diuino auxilio legatus ante conceperat.

SAPORIUS
PRAEFECTVS
ARMENIAE
TYRANNVS

Hoc eodem anno, inchoata mense Septembri vndecima Indictione, Ioannes Episcopus Lappæ in Creta iniustitiam passus ab Archiepiscopo Cretenfi, appellans ad Romanum Pontificem, cum detineretur ne Romam veniret, radem elapsus venit ad Vitalianum Pontificem. Sunt de his litteræ eiusdem Vitaliani Papæ ad Paulum Cretensem Archiepiscopum, quarum est exordium: Decimonono die mensis Decembris præsentis vndecimæ Indictionis Ioannes Episcopus Lappæ vrbis intra basilicam venerabilem beati principis Apostolorum Petri nobis intulit petitionem, per quam nos obnixè postulauit, atque coniuuauit, per terribilem, inquiens, aduentum magni Dei atque Saluatoris nostri Iesu Christi, vt secundum sacratissimos canones, institutaq; sanctorum Patrum, eius causæ meritum requiremus, & sententiam promulgaremus, &c.] Non despexit iustam Vitalianus petitionem, sed annuit, atque Synodum Episcoporum collegit, in qua eius causa cognosceretur. Cum autem innotuisset Patribus in Synodo confidentibus, iniustitiam passum ipsum fuisse, communi eum absoluunt calculo. Ipse verò Vitalianus scribens ad Paulum Cretensem Archiepiscopum, qui appellansem Episcopum cohibuerat, cum redarguens, habet hæc inter alia:

DE CAUSA
IO. LAPPEN-
SIS EPISCO-
PI.
Vitalian. epif.
I tom. 2. epif.
Rom. Pont.

Oportebat tuam fraternitatem secundum canonum vigorem, tempore quo se petiit ad nos venire, cum absoluere tuis litteris: quem non solum noluit canonicè absoluere ad principis Apostolorum limina, sed magis respondiisti ei indecenter, inquiens: Quia non competenter quæris. Quæ ergo sancti sanxerunt Patres, indecentia sunt? An placencia tibi, decentia sunt? Igitur præfatum Ioannem Antistitem æquè inculpabilem reperientes iuxta textum sententiæ à te nobis directæ, fecimus nobiscum cum Episcopis ad Missarum solemnia in ecclesias Dei præcedere. Itaque statuimus atque firmamus per huius nostræ præceptionis auctoritatem, omnia quæ à te, tuaque Synodo contra canonum instituta, contra legum decreta gesta confectæ sunt, vel sententiam promulgatam aduersus eum, inania & vacua esse: sed quicquid claruerit eum damnificatum, eiusdemque Ecclesiam à quoquam, ei tua dilectio faciat reddi, per omnia conseruans eum absque damno, &c.] multa reprehendit & comminatur in eum Vitalianus. Porro data est epistola mense Augusto anni sequentis. tantum planè temporis est interlapsum, donec Acta in Ioannem confecta Romam mitterentur, & Synodus Romæ colligeretur Episcoporum. Sic igitur vidisti, quantopere in Archiepiscopum commotus sit Vitalianus, quod appellanti ad Apostolicam sedem non detulisset, sed contempsisset Apostolicæ sedis auctoritatem. Sed & irritauit etiam idem Pontifex sententiam latam ab Episcopis Orientalibus, cum hæreticus Patriarcha Theodorus (vt dicemus) eius nomen à Diprychis abradere conatus est. Porro & aliæ quoque litteræ eadem ex causa datæ à Vitaliano leguntur.

ABSOLVTVS
IOANNES.

Hoc

CHRISTI

667.

VITALIANI PAP.

13.

CONSTANTIS IMP.

26.

A Hoc eodem anno, mense Ianuario, magnus ille meritis sanctus Ildefonsus Toletanus Archiepiscopus ex hac vita migrat, vbi magna cum laude Ecclesiam illam rexisset annos nouem & menses duos: de quo instar epitaphij sepulchralis hic elogium appositum velur appendicem ad libellum eius de viris illustribus ex Vaticano codice describemus. Quis autem eius sit auctor, ignoratur, sed eum fuisse constat, qui hoc viuebat tempore, & hæc de sancto scripsit, antequam eius crearetur successor Episcopus: siquidem dum de Ildefonso ea scribit, nouissimum eum appellat Toletanum Episcopum. Sed audi illum, qui hæc habet:

OBITVS S.
ILDEFON-
SI EPISC.
TOLET.

B Ildefonsus memoria sui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ fluminibus exornans Ecclesiam, ætatis nostræ nouissimus Toletanæ sedis adscitus in cathedram, Præsul post secundum Eugenium in sacerdotium consecratur, vir tanta laude dignissimus, quanta & virtutum gratia numerosus fuit. Denique timoris Dei instantiæ plenus, præditus virtutibus, religione comptus, compunctione probus, incessu grauis, honestate laudabilis, patientia singularis, secreti tacitus, sapientia summus, differendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copiosus, tantoque eloquentiæ cothurno celebris habitus, vt disputationum eius profusa oratio dum per recta dirigitur, merito non homo, sed Deus per hominem affatim eloqui crederetur. Hic igitur sub rudimentis adhuc infantia degens, diuino tactus spiritu, vita delectatus est monachorum, contemptisque parentum reumq; affectibus, Agaliense monasterium petiit, monachumque se in eo multis annis decenter exhibuit: cœnobium quoque virginum in Deilsensu villula construxit, ac propriis opibus dedicauit: rector deinde effectus Agaliensis cœnobij, monachorum mores exercuit, rem discreuit, vitamque seruauit: Principali post hæc violentia Toletum reducit, atque ibi post decessoris sui obitum Pontifex subrogatur.

LAVDVS S.
ILDEFON-
SI.

ædificauit

C Scripsit sanè quamplurimos libros luculentiori sermone purissimos, quos idem in tot partibus censuit diuidendos, id est, librum prosopopeiæ imbecillitatis propriæ, libellum de virginitate sanctæ Mariæ contra tres infideles, opusculum de proprietate personarum Patris & Filij & Spiritus sancti, opusculum de viris illustribus, opusculum Annotationis in sacramentis, librum in cognitione baptismi vnum, & de progressu spiritualis deserti alium: quod totum partis primæ voluit volumini connectendum: partis quoque secundæ liber epistolarum est, in quo diuersis scribens, ænigmaticis formulis egit, personarumque interdum induxit: in quo etiam à quibusdam luculentiora scriptorum responsa promeruit. partem sanè tertiam Missarum esse voluit, hymnorum, atque sermonum: altioris denique partis liber est quartus versibus prosaque concretus, in quo epitaphia & quædam sunt epigrammata annotata. Scripsit alia multa, quamuis variis molestiarum occupationibus impeditus: aliqua cœpta, aliqua semiplena reliquit. Adscitus autem in pontificatum nono gloriosi Reccesuinthi Principis anno, nouem annis & duobus ferè mensibus clarus habitus fuit, vitæque meritis & retentione regiminis: expletoque decimo octauo prædicti Principis anno, sequenti die Kalendarum Februariarum domicilio carnis exiit, atque in ecclesia beatæ Leocadiæ tumulatur, ad pedes sui conditus decessoris, cum quo creditur æterno frui receptaculo claritatis.] hucusque auctor. Dolemus magnopere, iniuria temporum, grassationibusque Sarracenorum, tot nobilissimi ingenij monumenta per paucis exceptis, magna iactura Ecclesiasticæ Hispaniarum antiquitatis, esse deperdita. Successit autem Ildefonso Cyriacus, post quem sedit sanctus Iulianus eius nominis secundus. Sed de his inferius suis locis dicendum erit.

SCRIPTA
S. ILDEFON-
SI.

IESV CHRISTI VITALIANI PAP. CONSTANTIS IMP.

ANNVS

668.

ANNVS

14.

ANNVS

27.

Sexcentesimo sexagesimo octauo Christi anno, Indictione vndecima, Constans Imperator cum in Sicilia degeret, Syraculis in balneo occiditur à quodam Andrea Troili filio. Ita Anastasius Paulus autem diaconus id factum tradit Indictione duodecima: consentit Anastasio Theophanes, qui viginti septem tantum annos numerat Constantis Imperatoris: cōsentiant pariter Acta Sextæ Synodi. Occiso Costante, rebelles Merium, siue Mezeritium Armenum, Imperatorē crearūt. Quo audito Constantinus Constantis filius in Siciliam veniens,

CONSTANS
IMP. OCCI-
DITVR.
Paul. diacon.
lib. 5. in. fin.
& edit. non.
c. 11.
MEZERITIUS
TYRANNVS

veniens, nouum aggressus Imperatorem, immo tyrannum, occidit vna cum iis qui aduersus patrem coniurarant. hæc Annales Græcorum. Porro suppetias ministrasse Vitalianum Pontificem Constantino Catholico Imperatori aduersus tyrannos, idem ipse Imperator in litteris postea à se scriptis ad Donum Papam proficitur. Ipse verò Constantinus, bene dispositis rebus Occidentalis Imperij, regressus est Constantinopolim, atque allectis fratribus Tiberio & Heraclio in collegas, vna cum eis imperat. Fuit (vt dictum sæpe est) Catholica religionis professor, idemque ob barbam dictus Pogonatus, quod scilicet Byzantio soluens tenera adhuc languine fuerat, & à Sicilia promissam barbam (vt Zonaras ait) retulisset. Quod verò furēs populus nimis importunè ab eo coronationem fratrum expeteret, ipsius in eos inuidiam & iram accendit, quos suspendi patibulo atque naribus præcidi iussit, Iustinianumque patricium Germani postea Patriarchæ parentem capite truncari mandauit, Germanumque ipsum euirauit. Verum hæc longè postea acciderunt; licet errore facta hoc anno exordio eius Imperij, Annales prodant, qui & addunt lugubrem hunc extitisse annum miseris Africanis: siquidem irrumpentes in eam prouinciam iterum Sarraceni, octoginta millia ipsorum duxere captiuos.

Quod ad res Catholicæ fidei bene disponendas, studium Orthodoxi Imperatoris non defuit: perfecissetque quod conceperat animo, vt simul cum Occidentali Orientalis Ecclesia viretur, quod in primis erat in votis, nisi bellorum ingruentium motibus impeditus fuisset: illud tamen præstitit, vt res interea silentio sopiretur, quousque congregandi Concilij tempus opportunum adesset. Testatur id ipse quidem in epistola quam postea dedit ad Donum Romanum Pontificem, de qua suo loco agemus. Vitalianus enim Pontifex id ab eo exigebat, vt qui vicisset tyrannos, iam superaret hæreticos Dei Ecclesiam infestantes. Idem quoque Vitalianus hoc tempore datis litteris ad Paulum Cretensem Episcopum scribit de Ioanne Episcopo, qui sedem Apostolicam appellauerat, eumque absolutum significat, & restituendum in suam Ecclesiam præcipit.

Porro qui super eminentem speculam inspector & curator totius à Deo constitutus est orbis Vitalianus, dum ad Orientem ad subleuandos oppressos intendit, ad extremam quoque toto nostro hoc orbe diuisam Britanniam respiciens, in Anglicanam nouam illic coalescentem Ecclesiam ministrorum inopia laborantem figens obrutum, mittit ad eam magnum illum Theodorum Tarsensem operè quidem atque sermone pollentem, de cuius electione Beda huiusmodi scribit historiam:

Apostolicus Papa, habito de his consilio, quæsiuit sedulus, quem Ecclesiis Anglorum Archiepiscopum mitteret. Erat autem in monasterio Nirdano, quod est non longè à Neapoli Campaniæ, Abbas Hadrianus, vir natione Afer, sacris litteris diligenter imbutus, monasterialibus simul & Ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcæ pariter & Latinæ linguæ peritissimus. Hunc ad se accitum Papa iussit, Episcopatu accepto, in Britanniam venire. Qui indignum se tanto gradu respondens, ostendere posse se dixit alium, cuius magis ad suscipiendum Episcopatum & eruditio conueniret & ætas. Cumque monachum quemdam de vicino virginum monasterio, nomine Andream, Pontifici offerret: hic ab omnibus, qui eum nouere, dignus Episcopatu iudicatus est; verum pondus corporeæ infirmitatis, ne Episcopus fieri posset, obstitit.

Et rursus Hadrianus ad suscipiendum Episcopatum actus est: qui petiit inducias, si forte alium, qui Episcopus ordinaretur, ex tempore posset inuenire. Erat ipso tempore Romæ monachus Hadriano notus, nomine Theodorus, natus ex Tarso Ciliciæ, vir & saculari & diuina litteratura Græcè & Latinè instructus, probus moribus, & ætate venerandus, id est, annos habens ætatis sexagesex. Hunc offerens Hadrianus Pontifici, vt Episcopus ordinaretur, obtinuit: his tamen conditionibus interpositis, vt ipse eum perduceret in Britanniam, eo quod iam bis partes Galliarum diuersis ex causis adisset, & ob id maiorem huius itineris peragendi notitiam haberet, sufficiensque esset in possessione hominum propriorum: & vt ei doctrinæ cooperatore existens, diligenter attenderet, ne quid ille contrarium veritati fidei, Græcorum more, in Ecclesiam, cui præset, introduceret. Qui subdiaconus ordinatus, quatuor expectauit menses, donec illi coma cresceret, quo in coronam tonderi posset: habuerat enim tonsuram more Orientalium sancti Pauli Apostoli. Qui ordinatus est à Vitaliano Papa anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimo octauo, sub die septimo Kalendarum Aprilium, Dominica: & ita vna cum Hadriano, sexto Kalendas Iunias in Britanniam missus est. Qui cum pariter per mare ad Massi-

^aTheophan. & Cedren. hoc an.

CONSTANTINVS, TIBERIVS, ET HERACLIVS IMPER.

AFRICANORVM DIRACLADES.

^bBeda lib. 4. c. 1.

VITALIANVS QVAERIT QVEM MITTAT IN ANGLIAM.

THEODORVS ET HADRIANVS MITTVN- TVR IN ANGLIAM.

Massiliam, & inde per terram Arelatem peruenissent, & tradidissent Ioanni Archiepiscopo ciuitatis illius scripta commendaticia Vitaliani Pontificis; reteni sunt ab eo, quousque Ebroinus Maior domus regis copiam pergendi quoquo vellent, tribuit eis. Quæ accepta, Theodorus profectus est ad Agilbertum Parisiorum Episcopum, de quo superius diximus, & ab eo benignè susceptus, & multo tempore habitus est. Hadrianus verò perrexit primo ad Emefenonum, & postea ad Faronem Meldonum Episcopum, & bene cum eis diutius fuit: coegerat enim eos imminens hiems, vt vbiicumque potuissent, quieti manerent.

Quod cum nunciij certi narraissent Regi Ecgero, adesse scilicet Episcopum, quem petierant à Romano Antistite, in regno Francorum: misit illò continuo Redfridum Præfectum suum ad adducendum eum. Quò cum peruenisset, assumpsit Theodorum cum Ebroini licentia, & perduxit eum ad portum, cui nomen est Quentauiic; vbi fatigatus infirmitate, aliquantisper moratus est: & cum conualescere cœpiisset, nauigauit in Britanniam. Hadrianum autem Ebroinus retinuit: quoniam suspicabatur eum habere aliquam legationem Imperatoris ad Britannia Reges aduersus regnum, cuius tunc ipse maximam curam gerebat. Sed cum tale nihil illum habere, vel habuisse, veraciter comperisset, absoluit eum, & post Theodorum ire permisit. Qui statim vt ad illum peruenit, dedit ei monasterium beati Petri Apostoli, vbi Archiepiscopi Cantia sepeliri (vt præfatus sum) solent. Præceperat enim Theodoro abeunti dominus Papa Apostolicus, vt in diocesi sua prouideret & daret ei locum, in quo cum suis aptè degere potuisset. Quia autem accessus ipsius Theodori in Britanniam contigit (vt idem testatur auctor) anno sequenti: quæ tunc per Theodorum gesta sint, suo loco dicemus.

Hoc eodem anno Clotharius Rex Francorum, vbi regnasset annos quatuor, ex hac vita migravit: tor namque cum regnasse annos, auctor appendicis ad Gregorium Turonensem affirmat, & alij consentiunt. Successerunt in regnum fratres Theodoricus & Chilpericus: sed illo redacto in ordinem, Chilpericus tenuit annos tres, vt patet ex iis quæ in eius obitu inferius dicentur. tradunt autem ipsum coegisse Ebroinum Maiorem domus regis fieri monachum in Luxouienfi cœnobio, cum faueret Theodorico: quod & in Actis sancti Philiberti Abbatis expressum habetur. Verum sponte ipsum secessisse, rerum spectator Vrsinus, qui exposcente Audolpho Abbate monasterij sancti Maxentij scripsit res gestas sancti Leodegarij Episcopi Augustodunensis & martyris, tradit, pauloque diuersa ita narrat, incipiens à Clothario filio Clodouci maiore natu, regni que successore, his verbis:

Per idem tempus minor Clotharius Rex cum Bathilde* matre regni Francorū habenas moderabatur. Qui cum Leodegarij prudentiam auditione accepissent, cuperentque eum in palatio apud se habere petierunt ab Episcopo Pictauiense eius auunculo & educatore, vt ei faceret copiam apud ipsos in palatio manendi. Episcopus statim iussa complens, magnis rebus instructum & sapientiæ floribus redimitum eum misit ad illos, qui cum sanè honorificè acceperunt. Ille verò intra paucos dies virtute & integritate sua, sermonisque comitate id consecutus est, vt Rex & Regina & plerique Pontifices eum præcipuè carum haberent, consensuque omnium, maxime Francorum, Episcopi functione dignus proclamarentur. Itaque ab omnibus electum Augustoduni (quæ est Heduorum ciuitas) Episcopum curarunt ordinandum: quo munere cum annis tribus strenuè functus esset, Rex Clotharius, qui eum promouerat, excessit è viuis.

Tum verò beatus Leodegarius Episcopus id audiens, celeriter ad palatium profectus est, & cum aliis de Rege constituendo tractare cœpit: cumque comperissent Childericum Austrasiorum Regem adolescentem pro sua ætate regnum optimè administrasse, quædam Francorum pars eum voluit habere Regem. Porro Ebroinus, qui sub Clothario Rege Maior domus fuerat, Theodoricum fratrem Childerici nitebatur Clothario subrogare. eius autem nomen tum erat odiosum apud Francos, vt qui illo rursus iugo premendos se viderentur, quod sub Clothario per eam experti essent. Itaque Ebroini consilio posthabito, Childericum Francorum Regem elegerunt. Cernens ergo Ebroinus se destitutum, consiliumque suum prorsus negligi, multo timore correptus, petiit à Rege, vt rebus omnibus derelictis, permitteret ipsi, vita incolumi degere in monasterio. Illo sic rogante, & Leodegario quoque pro eo intercedente, Rex assensit, & illico eum ad Luxouienfi monasterium ablegauit, vt illic monasticum institutum complecteretur. Deinde in regno confirmatus Childericus Rex, germanum suum Theodoricum cuidam seruo Dei conseruandum

THEODORVS IN ANGLIAM NAVIGAT, ET POST EVM HADRIANVS.

Apud Svr. die 2. Octob. Blitilde CLOTHARI REGIS ORIVS.

Alj decem, sed malè.

CHILDERICVS FRANCORVM REX HABETVR.

dum ad nutriendum commisit. Porro Leodegarium Episcopum omni domui suæ præfecit, & in omnibus Maiorem domus esse voluit.

Is ergo, ea accepta potestate, quicquid aduersus præcorum Regum & magnorum procerum leges comperit ineptè introductum, cum esset vita & moribus inculpatis, ad pristinum redaxit statum. Vsq̄ue ad eò verò totum Francorum regnum vsquequaque restituit, vt omnes se gratularentur Regem habere Childericū, & palatij Præfectum. Leodegarium,] at non intelligas vt ipse fuerit Magister domus, cum tunc temporis eiusdem Leodegarij consilio conflet creatum fuisse Leudesium filium Erchonaldi sub Clothario eodem munere perfuncti ante Ebroinum. Sed pergit auctor: Cum hæc annis ferè tribus cum multo decore agerentur, malus dæmon, qui pro insita sibi inuidia bona destruere solet, administris suis, quos idem Antistes sibi focios adhibuerat rerum gerendarum, inuidiæ faces admouere cœpit, & per illos inter Episcopum & Regem discordiæ zizaniam seminare. B

Imminente igitur tum Paschatis celeberrimo die, Episcopus à Rege petiit, vt Augustoduni Hedunorum ciuitate diem sanctissimum celebraret. Non abnuuit Rex, sed Episcopi precibus studet obsequi. In ipsis igitur vigiliis Paschæ pro antiquo more illis pariter cunctibus ad Missarum solemnia celebranda, odij seminario adhuc latitante, is qui malorum incentor erat, accedens ad Episcopum, ait: Caucas tibi, sancte Pontifex: Missarum enim celebritate peracta, iussu Regis interficiendus es: nam semen nequam ab hostibus tuis in eius fatum pectore, hac nocte exeret sese. His auditis, dissimulat interim Episcopus, neque eam rem magni pendens, lætum & serenum vultum exhibet, inchoataque Missarum solemnia honestissimè consummat. Postquam autem ipse & Rex Eucharistiam sumpserunt, Rex ad palatium pransurus abscessit: Episcopus verò, peracto ministerio, haustoque cum suis mero (vt sese habet humana fragilitas) Regis animos metuens, cum illis tractare cœpit, quid hac in re agendum videretur. Vbi autem ad Dominum preces fudit, consultius ei visum est, posthabitis omnibus, Christum sequi, quam cædi locum dare, ne manus Regis tam festo die sacerdotis sanguine inquinarentur, atque inde in Francorum odium & contemptum incideret, vniusque hominis causa totius populi concertatio & conflictus oriretur.

Relicto igitur Rege, cunctisque regni proceribus, pro nihilo ducens quod in mundo haberetur, eadè nocte cum paucis iter suscipit, eo profecturus, vbi pauper Christi effici posset. Id vbi Rex cognouit, valde contristatus ac animo mærens, quendam è fidelibus suis cum magno exercitu post illum misit; qui eum tota nocte insecutus, diluculo assecutus est. Deprecante autem humiliter Pontifice, vt liceret ipsi quoque, relicto sæculo, vacare Deo in Luxouienti cœnobio, mox * id ei permissum est. Itaque celeriter ad monasterium perueniens, Ebroinum iam clericum inuenit, eumque rogauit, vt si quid in ipsum peccasset, veniam inuicem peterent, & animorum inter se concordia iungerentur. A tramen ab Abbate sciuncti, aliquo temporis spatio pœnitentiam agentes, inter monachorum contubernia tam strenuè se gesserunt, vt perpetuo illic in monastico instituto mansuri viderentur.] hæc genus de his vsque ad obitum Childerici, qui triennio in regno vixit ab obitu Clotharij Regis. quæ autem post hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus: quæ quidem etsi diuersa ab iis quæ ab aliis narrantur non nihil reperiantur, non spernenda dixerim, vt auctoris sui temporis res scribentis.

IESV CHRISTI ADEODATI PAP. CONSTAN. POGON. IMP.

ANNVS
669.

ANNVS
1.

ANNVS
2.

E

Annus sequitur Domini sexcentésimus vnde septuagesimus, Indictione duodecima inchoata: quo, sexto Kalendas Februarias Vitalianus Papa, vbi sedisset annos quatuordecim & menses quinque minus diebus quatuor, ex hac vita ad Deum migrat: cuius probitas ita refulsit, vt inter sanctos Pontifices adscriberetur, eiusque natalis dies anniuersaria memoria perpetuo celebrandus sanciretur. Dolemus tanti Pontificis tum scripta tum acta maxima ex parte calamitate temporis deperisse penitus obliuione sepulta.

Præter illa autem quæ de ipso singulis certis annis sunt superius enarrata, alia quædam reperiuntur, quæ cum certo anno definita minimè habeantur, hic ea describere, ex more, volumus. Habet hæc enim Anastasius: Fecit autem Vitalianus ordinationes quatuor, creauit presbyteros vigintiduos, diaconum vnum, Episcopos per diuersa loca

PRODIGOR
AVELLIT
LEODEGARIVM A RE-
GE.

TIMET RE-
GEM LEO-
DEGARIVS.

LEODEGARIVS SE
CONFERT
IN LVXO-
VIENSE
CœNO-
BIVM.
* VIX

VITALIANI
PAPAE
OBIVS.

A loca decem & octo *. Inter Episcopos recens creatos, datum tradunt Episcopum primum Ferrariensibus, vel (vt Rubeo * placet) Vicohabentiæ Episcopatum Ferrariam translatum: qui autem primus Ferrariensibus Episcopus datus dicitur, Marinus nomine dictus habetur. Prodit idem auctor ex Rauennatis Ecclesiæ monumentis, à Vitaliano Papa excommunicatum fuisse Maurum Episcopum Rauennatem, quod ab ipso Romam vocatus causam dicturus, adesse contempserit. A t ille tantum absuit vt percussus anathemate respicerit, vt etiam frater Exarchi potentia, quem sibi intimum conciliauerat amicum, eo vesaniæ progressus sit, vt in Vitalianum eandem anathematis sententiam reciperet: quo portento facinore percussus omnes Italiæ Episcopi, vna cum Vitaliano coeuntes, eundem Maurum vt indignum penitus sacerdotio exuerunt. puto id factum in Romano Concilio anno superiori in causa Cretensis Episcopi Ioannis collecto.

B Ceterum quo cœpit mentis delirio Maurus perseuerans, nec mutans Ethiops pellem suam, ad finem vitæ perductus, contestatus est omnes Rauennatis Ecclesiæ clericos, ne vniquam subiicerent se Romano Pontifici: in qua obstinatione vita functus miser, ab omni prorsus Ecclesiastica communione, suffragiis scilicet pro defunctis exhiberi solitis & commemoratione è sacris Diptychis interdictus est à successore Vitaliani Adeodato, de quo proximè dicturi sumus. Porro in locum Mauri subrogatus est Reparatus, qui & ipse refractarius laborauit perficere per Imperatoris rescriptum, ne subiaceret Ecclesia illa Romana, licet in fine vitæ facti pœnitens obiisse dicatur: cui successit Theodorus Ecclesiæ Romanæ obsequentissimus, qui & tenax fuit Christianæ humilitatis, cuius Maurus penitus expers fuerat: is enim in Synodo Romana sub Agathone ira subscribere voluit: Theodorus exiguus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Rauennatis. Hæc de Episcopis Rauennatibus simul strinximus occasione Vitaliani Papæ Maurum corripientis.

C Ad postremum autem hæc de Vitaliani sepultura Anastasius: Sepultus est, inquit, ad beatum Petrum Apostolum sub die sexto Kalend. Februarij. Cessauit Episcopatus eius menses duos & dies tredecim.] hæc ipse. Qua ratione temporis inira, dicendum est successorem subrogatum fuisse die nona mensis Aprilis. Fuit is Adeodatus natione Romanus, filius Iouiniani, ex monacho, gratissimus omnibus; de quo ista Anastasius: In tanta magnitudine fuit mitissimus ac benignissimus, vt omnem hominem à maiore vsque ad minimum libenter susciperet: peregrinis compassionem exhibuit, vt etiam vnusquisque quod postulauit, sine dubio impetraret: sed & rogam omnibus ampliavit.] erat roga (vt dictum est) donatiuum solitum erogari, ita dictum ab erogando. Quod autem idem subdit, huius tempore motum ab Italia exercitum ad debellandum exortum in Sicilia tyrannum: operam ad id faciendum egregiam nauasse Vitalianum, constare diximus ex Imperatoris epistola.

D Ceterum sub eodem Adeodato Romano Pontifice, vbi Constantinopolim profectus est Constantinus, inuasam fuisse insulam illam à Sarracenis, direque vastatam, Anastasius habet his verbis: Postmodum venientes Sarraceni in Siciliam, obtinuerunt prædictâ ciuitatem, nempe Syracusas, & multam occisionem in populo fecerunt, qui in castra seu montana confugerant: similiter autem & prædam nimiam fecerunt; & æs quod illuc de ciuitate Romana delatum fuerat, secum tollentes, Alexandriam reuersi sunt.] hæc Anastasius in successore Vitaliani: eadem habet Paulus * diaconus. Verum cladem istam Siciliæ insulæ factam esse sub Vitaliano potius dicendum esset, si quæ extant litteræ nomine Vitaliani Papæ ad monachos Siculos, verè Vitaliani essent: ponimus eas, ne inuidiosè prætermisisse videamur. Exrant apud Leonem Ostiensem in Chronico Cassinate, vbi eusæ in fine leguntur, his præmissis eorundem monachorum litteris ad suos Romam datis, quæ sic se habent:

Sanctæ ac Deo dignæ congregationi Cassinensi Lateranis degenti, serui & filij eorum in Sicilia commorantes. Sic huius vitæ pelagum currere, vt portum quietis valeant apprehendere.

Diuersis attriti miseris, & innumeris calamitatibus oppressi, de profundis ad vestrâ paternitatem clamamus, rogantes illam misereri afflictæ & desolatæ Siciliæ. Tot enim ac tantis tribulationum pressuris deprimimur, vt iam nulla spes vitæ relinquatur. Sarraceni namque ab Alexandria cum immenso exercitu ad Siciliam venientes, omnem ferè insulam igne & gladio delcuerunt; & monachos in sancti Christi martyris Placidi commorantes cœnobio, diuersis suppliciis affectos, morti tradiderunt. Redacta est terra in solitudinem, & ablatis

* al. XCVII.
FERRARI-
ENSIS PRI-
MVS EPISC.
* Hieron. Rub.
hystor. Rauenn.
lib. 4.

MAVRVS
EPISCOPVS
RAVENNAS
CONTVMAX
ET PROTER-
VVS.

ADEODA-
TVS PAPA.

SARRACENI
SICILIAM
VASTA-
STANT.

* Paul. diacon.
lib. 5. c. 13.

LITTERÆ
NOMINE
SICVLO-
RVM MO-
NACHO-
RVM.

ablatis ab illa hominibus,ferarum saltus effecta est: & nonaginta & octo ciuitates & villa A vobis in Sicilia subditæ incensæ, subuersæ, & desolatæ sunt. Sanctorum quoque domicilia destruentes, altaria Domini suffoderunt, & clericos cuiuscumque ordinis & dignitatis diuersis suppliciis affectos occiderunt. Facta sum in derisum (clamat Sicilia) omnibus gentibus, canticum eorum tota die: in tristitia sedeo, clamo, non est qui consoletur me. Iam enim pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Misere mini mei, misere mini mei saltem vos amici mei, domini mei, vnica spes salutis meæ, quia manus Domini tetigit me.

Quapropter opportunè importunè vos per patrem Benedictum & martyrem Christi Placidum adiuramus, vt super nos afflictos misericordiæ brachium extendatis, & ad monasterium instaurandum, & ciuitates, castra, possessiones, & villas reparandas dirigere cum B supplemento pecuniæ studeatis; periclitantiq;ue insulæ, iam iamq;ue nutanti Benedicti de xteram porrigatis. Iam enim Placidus in sibi commillis ouibus rursus occiditur, & Euty chius, Victorinus, & Flauia virgo in sibi adherentibus rursus capite truncantur. Effudere namque Sarraceni sanguinem monachorum Cassinensium, & Christianorum cum illis habitantium, velut aquam in circuitu possessionum suarum, & non erat qui iret & sepeliret. Vnde vestram sanctitatem iterum iterumq;ue rogamus, vt nobis afflictis consolationis iuuamen impendere studeatis. Valete.] his subditæ leguntur litteræ Vitaliani Papæ nomine inscriptæ his verbis:

Vitalianus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filiis sub patris Benedicti & Placidi dominio in Sicilia constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

VITALIANI PAPA ENOMINE DATAE LITTERAE AD SICVL. MONACHOS.

Ad hoc nos superna clementia in orbe terrarum præfecit rectores atque custodes, vt C dispersa congregare, & congregata conseruare, & destructa restituere summopere procure mus. Quapropter quia ciuitates, castra, monasteria, possessiones, & villas beato Benedicto in Sicilia subditas Paganorum incursionibus desolatas esse audivimus, supra modum dolemus, omnipotentique Deo super hoc gratias agimus, qui ideo temporaliter hic flagella irrogat, ne in æternum puniat. Vnde vos, carissimi filij, à fletu & mærore cessare monemus, & his nostris filiis, quos de Cassinensi congregatione ad monasteria restauranda, & ciuitates, castra, possessiones, & villas recuperandas in Siciliam dirigere studuimus, vt specialibus dominis deseruire curetis; ex parte beati Benedicti & nostra præcipientes, vt in restauratione monasterij & possessionum illos adiuuare studeatis, coeptumq;ue laborem ad effectum perducere summopere procuretis. Nos enim & vos, & ciuitates, castra, possessiones, & villas, quas Tertullus Patricius beato patri Benedicto in Sicilia dedit, defendere, adiuuare, & manu tenere parati sumus. Omnipotens Deus sua vos gratia benedicat, atque D à cunctis aduersis eripiat. Valete.] hæc nobis parum arident ob id potissimum, quod ciuitates plures in Sicilia hoc tempore possedisse monachi dicerentur, quando nec ipsa Romana Ecclesia vel vnus oppiduli domina esset, vt ipsum possideret, immo nec Imperator ipse insulæ dominus tot illic ciuitates haberet.

Missis his, de profectu Anglicanæ Ecclesiæ per Theodorum & Hadrianum à Vitaliano Pontifice anno superiori missos (vt vidimus) iam agamus: non enim eodem quo iussi sunt anno in Britanniam appulerunt, sed sequenti, hoc ipso scilicet: quod etiam Beda testatur his verbis: Peruenit autem Theodorus ad Ecclesiam suam secundo postquam consecratus est anno sub sexto Kalen. Ianuarum Dominica, & fecit in ea annos viginti & vnum, menses tres, dies vigintifex. Moxq;ue peragrata insula tota, quaquaersum Anglorum gentes morabantur (nam & libentissimè ab omnibus suscipiebatur atque audiebatur) re E ctum viuendi ordinem, ritum celebrandi Pascha canonicum, per omnia comitante & cooperante Hadriano, disseminabat. Isq;ue primus erat Archiepiscopus, cui omnis Anglorum Ecclesia manus dare consentiret. Et quia litteris sacris simul & sæcularibus (vt diximus) abundanter ambo erant instructi: congregata discipulorum carerua, scientiæ salutaris quotidie flumina in rigandis eorum cordibus emanabant; ita vt etiam metricæ artis, astronomicæ, & arithmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contraderent. Indicio est, quod vsque hodie supersunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamq;ue linguam æquè vt propriam, in qua nati sunt, norant.

Neque vmquam profus, ex quo Britanniam petierunt Angli, feliciora fuere tempora, dum & fortissimos Christianosq;ue habentes Reges, cunctis barbaris nationibus essent ter rori,

* Bed. de gest. Angl. lib. 4. c. 2. PROGRES SVS THEODORI EPIS. IN ANGLIA

A rori, & omnium vota ad nuper audita cælestis regni gaudia penderent; & quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu magistrōs, qui docerent: & sonos cantandi in Ecclesia, quos eatenus in Cantia tantum nouerant, ab hoc tempore per omnes Anglorum Ecclesias discere cœperunt: primusq;ue, excepto Iacobo, de quo supra diximus, cantandi magister Nordhumbrorum Ecclesiis Eddi cognomento Stephanus fuit inuitatus de Cantia à reuerendissimo viro Vuilfrido, qui primus inter Episcopos, qui de Anglorum gente essent, Catholicum viuendi morem Ecclesiis Anglorum tradere didicit.

Itaque Theodorus perlustrans vniuersa, ordinabat locis opportunis Episcopos, & ea quæ minus perfecta reperit, his quoque iuuantibus corrigebat. In quibus & Ceaddam Episcopum cum argueret non fuisse ritè consecratum, respondens ipse voce humillima B dixit: Si me, inquit, nosti Episcopatum non ritè suscepisse, libenter ab officio discedo: quippe qui neque me vmquam hoc esse dignum arbitrabar, sed obedientiæ causa iussus subire hoc, quamuis indignus, consensi. At ille audiens humilitatem responsionis eius, dixit, non eum Episcopatum dimittere debere: sed ipse ordinationem eius denuò Catholica ratione consummauit.] At de his modo hæcenus: habes quem consulas, si scire cupis Theodori res gestas: nobis ad institutum fati, eius primordia hic posuisse, quo intelligas quantos germen istud ex vinea illa, quæ extendit vsque ad mare & trans mare propagines suas, Romana inquam Ecclesia, fructus attulerit.

THEODORVS CONFIRMAT CEADDE EPISC. ORDINATIONEM.

C Hristi annus sexcentus septuagesimus sequitur decimatertiam Indictione, in quo quid bonum Annales exhibere valeant, non reperimus, nisi fruges ex fertili agro Ecclesiæ Anglicanæ, excolentibus eam (vt diximus) Theodoro atque Hadriano illuc à Romano Pontifice Vitaliano missis. Etsi enim olim vomere exulta Apostolicorum virorum, quos S. Gregorius miserat, vberes primitiarum fructus Deo dedisset; siluescente illa nonnihil Scororum cultu diuersa semina rituum ferentium, nouorum cultorum ex Romana Ecclesia missorum laboribus, diuina iuuante gratia, vbique læta, vbique foecunda apparuit, erga Romanam Ecclesiam redditus propensioribus Anglorum animis, cuius ope rite D sancteque colere religionem iterum didicissent. Audi ista ex eorum gentili Beda*, pauca hæc in medium afferente, ex quibus reliqua intelligere quisque possit. ait enim:

* Beda lib. 4. c. 5.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo, qui est annus secundus ex quo in Britanniam venit Theodorus, tertio verò ex quo à Vitaliano fuit ab Vrbe dimissus, Osiui Rex Nordhumbrorum pressus est infirmitate, qua & mortuus est, anno ætatis suæ quinquagesimo octauo. Qui in tantum eo tempore tenebatur amore Romanæ & Apostolicæ institutionis, vt si ab infirmitate saluaretur, etiam Romam venire, ibique ad loca sancta vitam finire disponderet, Vuilfridumq;ue Episcopum ducem sibi itineris fieri, promissa non parua pecuniarum donatione, rogaret. Qui defunctus die decimaquinta Kalendarum Martiarum, Ecgridum filium regni heredem reliquit, &c.] quæ enim sequuntur de Synodo Anglicana, suo loco dicemus.

OBITU OSVI REGIS ANGLORVM.

E In Belgio autem in pago Cameracensi hoc anno clarissima virgo radiis castitatis enitens, fulgore martyrij addito, longè lateq; resplenduit, vespertilionibus Nouatoribus tantum inuisa. Maxellendis ista nomine dicta est, quæ cum virginitatem Christo desponsam omni virtutum genere exornasset, ab eo qui eam cuperet in vxorem ducere, Arduino nomine, militari manu domi comprehensa, cum eidem consentire omnino renueret, gladio perita, ab eodem occisa est. Cuius virginitatē martyrio consecratam Dei Ecclesia venerata, accedentibus diuinis suffragiis per miracula declaratis, ipsam inter sanctas martyres retulit, anniuersariaq;ue memoria colit. Agit de eadem hoc itidem anno Sigebertus in Chronico: cuius etiam testificatione liquet, eodem tempore subisse martyrium sanctum Proiectum Aruernensem Episcopum, cuius martyrij causam illam afferunt, quod conuictus ipso apud Childericum Regem aduersus Hectorem Massiliensem Patricium ob plurima ab eo illata damna Aruernensi Ecclesiæ, cum Rex facinosum hominem gla-

* Molan in Natal SS. Belg. die 13. Nouemb. MAXELLEN DIS VIRGO ET MARTYR.

PROIECTVS EPISC. ARVERNENSIS MARTYR.

CHRISTI

ADEODATI PAP.

CONSTAN. POGON. IMP.

671.

3.

4.

dio cædi iussisset, ipse sanctus Antistes ab eiusdem urbis primoribus Hectoris pernecessariis appetitus armis, crudeliter necatus est. Sufficiens quidem ad martyrium existimata est causa, cum ob defensionem suæ Ecclesiæ id sit passus.

IESV CHRISTI ADEODATI PAP. CONSTAN. POGON. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

671.

3.

4.

OBITVS
CHILDERICI
THEODORICI
REGENVM.
^aIn Append.
apud Gregor.
Thronen.
apud Aimoin.
lib. 4. c. 44.

Sexcentismus septuagesimus primus agitur Redemptoris annus, decimaquarta Indictione, eodemque tertius absoluitur Childerici Francorum Regis, quo ipse priuatus est regno secundum S. Eligij vaticinium, de quo superius dictum est. De priuatione autem ipsius & morte causam illam afferunt^a, quod cum ob nimiam sauitiam in Francorum nobilibus exhibitam eorumdem Francorum in se animos concitasset, à Bobilone, quem seruili supplicio ad stipitem tentum verberare fecisset, occisus fuit: in locum verò eius subrogatur germanus ipsius Theodoricus. Quo audito Ebroinus, qui illi antea studiuisset, & eius causa in monasterium detrusus esset, vel timore malorum sponte adiiisset, ex monacho mutatus in militem, aduersus eos, quos passus esset aduersarios, gladium strinxit, nobilesque complures obruncauit, summo magistratu Maioris domus eidem Regi Theodorico inherens. Inter ipsos fuit sanctus Leodegarius Augustodunensis Episcopus, de quo suo loco dicendum erit.

Hic autem lectorem monitum velim, in horum Regum successione diuersos diuersa scribere, nempe post obitum Clotharij eleuatum in regnum Theodoricum, eoque sublato, Childericum successisse: aliqui autem aiunt Theodoricum successisse Childerico. Verùm de his sentienda puro, quæ scribit sanctus Audoenus ex oraculo S. Eligij, qui ea scriberet sicut expleta vidit. Repetenda hic sunt verba eius, quo de his certior veritas percipi possit; ait enim hæc: Defuncto Clodoueo Rege, qui sine dubio breui desinet esse in humanis, aliquandiu Regina coniux eius cum tribus filiis regnum obtinebit. Illa autem sublata, & filii in regno relictis, vnus ex eis cadet: fuit hic, ut dictum est, Clotharius. nec diu post alter quoque è duobus regno priuabitur. quem ex his qua sequuntur, Childericum fuisse, dicere opus est. nam pergit: Tertius verò solus obtinebit monarchiam, eritque eius magna gloria atque potentia. Hucusque Eligius.] subdit Audoenus:

Nos verò dubitare non debemus ita fore vt prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus. nam & Clodoueus Rex intra breue tempus in pace obiit, & Regina coniux cum tribus paruulis ad paucos annos regnans, filiis postea reliquit principatum: paucis interim labentibus annis, maior natus, Clotharius videlicet, dum pacifice regnat, excedit è vita, duobus relictis fratribus, de quibus quid futurum sit, Deus solus nouit.] hæc scribebat (vt apparet) Audoenus, cum post obitum Clotharij ambo fratres regnare cœperunt. Sed non diu post reicitur Theodoricus, & erigitur Childericus, quem secundum vaticinium S. Eligij haud diutius regnasse oportuit: nam (vt dicebat) alter cito cecidit ex duobus, & tertius diu monarchiam obtinuit, qui fuit Theodoricus. Ex his ergo corrigas, qui Childerico annos tribuunt duodecim, quem non excessisse putamus annum tertium, ad quem peruenisse vidimus. Quem verò diutius tenuisse regnum ex eodem diuino constat oraculo, fuit Theodoricus: nam apud Aimoinum reperies regnasse annos vndeuginti, siue (vt alia lectio habet) viginti & vnum. Quod autem apud Gregorium legitur regnasse annos quatuordecim, à tempore restitutionis certum est auctorem numerare: ait enim Sigebertus, eum restitutum anno Domini sexcentesimo septuagesimo nono, defunctum verò anno sexcentesimo nonagesimo tertio.

Reddunt Græcorum Annales, hoc anno quarto Imperatoris Constantini cælesti signo perterrefactum orbem, ita vt videretur eius interitus imminere; inuasamque à Sarracenis Lyciam atque Ciliciam, comparatumque ab eisdem apparatus ad expugnandam Constantinopolitanam ciuitatem. Ita turbatus est Oriens, cum hæreticus Patriarcha eandem gubernaret Ecclesiam; qui nec cessauit diuersis moribus quati, quousque fides Catholica firmata est.

IESV

IESV CHRISTI ADEODATI PAP. CONSTAN. POGON. IMP.

A

ANNVS

ANNVS

ANNVS

672.

4.

5.

Annus Domini sequitur sexcentismus septuagesimus secundus, Indictione decimaquinta, idemque quartus Adeodati Romani Pontificis, quo contigit sanctissimi viri Audoeni Rothomagensis Episcopi peregrinatio ad limina Apostolorum, digna quidem quæ intextatur Annalibus in exemplum fidelium, vt discant quanta pietate consueuerint viri sancti eiusmodi religiosum munus obire. de ea enim hæc in rebus ab eo præclare gestis^a: Post fundatam in fide Ecclesiam, post doctrinæ fluentia, post tot ædificata monasteria, post tranquillatum totius Franciæ regnum, urbem Romam caput orbis & Christianæ religionis, quam Apostolorum Principes suis corporibus ornant, ac martyrum cateruæ sacris ossibus decorant, Pontificatum eius urbis tunc in annum quartum obtinente Adeodato Papa, adire tandem constituit. Cumque hoc longè lateque fama vulgaret, vndique conueniunt ad virum Dei homines religiosi, auri argenti que pondera multa ei afferentes, simulque obsecrantes, vt ad corpus sanctorum Apostolorum & martyrum pro redemptione animarum suarum ea deferri iubeat, partem etiam pauperibus illic suis sacris manibus distribuatur, ipsosque suis precibus Christo commendet.

Multi ergo venerabiles viri & Deo deuoti vna cum illo proficisci sibi licere gratulantur, in quibus erat sanctus Sidonius genere Scotus, extractor monasterij, quod nunc per metonymiam, sanctum Sidonium appellant. Stipatus ergo vir Deo dilectus sanctorum comitum turba, eleemosynarumque benedictionibus onustus, ad limina sanctorum Apostolorum hilaris, vt quondam Vas electionis, cum diuersarum Ecclesiarum benedictiones in ministerium sanctorum Hierosolymam apportaret, peruenit. Ad singulas autem Apostolorum & martyrum Memorias se prosternens, vota & supplicationes tam pro se, quam pro totius Ecclesiæ Catholice pace obtulit, lacrymas tamen vberius quam verba fundens: vbicumque enim in oratione prostratus iacebat, flumina lacrymarum pauimenta irrigabant. Denique cum ad Petri Confessionem hunc versum inciperet: Exultabunt sancti in gloria: diuinitus responsum est: Lætabuntur in cubilibus suis.

Sed quis commemorare sufficiat, quanta liberalitate & munificentiâ per Romanas ecclesias & sanctorum Memorias traditam sibi pecuniam distribueret? Cumulabantur altaria sanctorum auro & argento, itemque pauperum manus implebantur: gaudebat urbs tota, cum & beneficiis gratulabatur, ac si fidei suæ fundatores coram oculis corporeis irueretur. Absolutis verò apud loca sanctorum diu optatis precibus, diuinis acceptis responsis, cum multarum reliquiarum suffragiis tandem venerabilis senex, altissimis Alpium iugis transmissis, in Gallias reuertit.] hucusque auctor.

Hoc eodem anno, mense Septembri, quo prima Indictio inchoatur, & quinto Kalendas Martij numerari incipit annus tertius Ecgfridi Regis Anglorum, à Theodoro Archiepiscopo Dorouernensi, Apostolica quaungebatur auctoritate, congregata est in Anglia Synodus, de qua Beda^b his verbis meminit: Eiusdem Regis Ecgfridi anno tertio Theodorus cogit Concilium Episcoporum vna cum eis, qui canonica Patrum statuta diligenter nosserent, magistris Ecclesiæ pluribus. Quibus pariter congregatis, diligenter ea quæ vnitatis pacis Ecclesiasticæ congruerent, eo quo Pontificem decebat animo, cœpit obseruanda docere: cuius Synodice Actionis huiusmodi textus est:

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, regnante in perpetuum ac gubernante Ecclesiam eodem Domino nostro Iesu Christo, placuit conuenire nos iuxta morem canonum venerabilium tractaturos de necessariis Ecclesiæ negotiis. Conuenimus autem die vigesima quarta mensis Septembris, Indictione prima, in loco qui dicitur Herudford: Ego quidem Theodorus quamuis indignus ab Apostolica sede destinatus Dorouernensis Ecclesiæ Episcopus, & confacerdos ac frater noster reuerendissimus Bisi Orientalium Anglorum Episcopus: quibus etiam frater & confacerdos noster Vuilfridus Nordumbrorum gentis Episcopus per proprios legatarios affuit. Affuerunt & fratres ac confacerdos nostri Putta Episcopus castelli Cantuariorum quod dicitur Rotschester, Leutharius Episcopus Occidentalium Saxonum, Vuinfridus Episcopus prouinciæ Merciorum. Cumque in vnum conuenientes, iuxta ordinem quique suum resedissemus: Rogo, in-

Annal. Eccl. Tom. 8.

V u 2

quam;

^aExtant. apud
Syn. die 24.
Aug. c. 23.
PEREGRINATIO S.
AUDOENI
AD LIMINA
APOST.

CULTVS
SANCTO-
RVM MIRI-
FICVS.

OBLATIO-
NES FIDE-
LIVM AD
SS. MARTY-
RES.

SYNODVS
ANGLICANA.
^b Bed. de gest.
Angl. lib. 4.
c. 5.

CORRIGITVR
ERROR
DE TEMPO-
RE REGVM
FRANCO-
RVM.

quam, dilectissimi fratres, propter timorem & amorem Redemptoris nostri, ut in commune omnes pro nostra fide tractemus: ut quæque decreta ac definita sunt à sanctis ac probabilibus Patribus, incorruptè ab omnibus nobis seruentur.

Hæc & alia quamplura, quæ ad charitatem pertinebant, vnitatemque Ecclesiæ conseruandam, prosecutus sum. Cumque explessem prolocutionem, interrogavi vnumquemque eorum per ordinem, si consentirent, ea quæ à Patribus canonicè sunt antiquitus decreta, custodire. Ad quod omnes confacerdotes nostri respondentes dixerunt: Optimè omnibus placet, quæque definierunt sanctorum canones Patrum, nos quoque alacri animo libentissimè seruare. Quibus statim protuli eundem librum canonum, & ex eodem libro decem capitula, quæ per loca notaueram, quia maximè nobis necessaria sciebam, illis coram ostendi, & ut hæc diligentius ab omnibus susciperentur, rogavi.

SANCITI CANONES. Primum capitulum, ut sanctum diem Paschæ in commune omnes seruemus Dominica B post decimam quartam Lunam primi mensis.

Secundum, ut nullus Episcoporum parochiam alterius inuadat, sed contentus sit gubernatione creditæ sibi plebis.

Tertium, ut quæque monasteria Deo consecrata nulli Episcoporum liceat ea in aliquo inquietare, nec quicquam de eorum rebus violenter abstrahere.

Quartum, ut monachi non migrent de loco ad locum, hoc est, de monasterio ad monasterium, nisi per dimissionem proprii Abbatis, sed in ea permaneant obedientia, quam tempore suæ conuersionis promiserunt.

Quintum, ut nullus clericorum relinquit proprium Episcopum passim quolibet discurrat, neque alicubi veniens absque commendaticiis litteris sui Præsulis suscipiatur. Quod si semel susceptus est, & noluerit inuitatus redire: & susceptor, & is qui susceptus est, C excommunicationi subiacet.

Sextum, ut Episcopi atque clerici peregrini contenti sint hospitalitatis munere oblato, nullique eorum liceat vllum officium sacerdotale absque permissu Episcopi, in cuius parochia esse cognoscitur, agere.

Septimum, ut bis in anno Synodus cõgregetur: sed quia diuersæ causæ impediunt, placuit omnibus in commune, ut Kalendis Augusti, in loco qui appellatur Clofeshooh, semel in anno congregetur.

Octauum, ut nullus Episcoporum se præferat alteri per ambitionem, sed omnes agnoscant tempus & ordinem consecrationis suæ.

Nonum capitulum in commune tractatum est, ut plures Episcopi, crescente numero fidelium, auerentur. Sed de hac re ad præsens silemus. D

Decimum pro coniugijs, ut nulli liceat nisi legitimum habere connubium: nullus incestum faciat: nullus coniugem propriam, nisi ut sanctum Euangelium docet, fornicationis causa relinquat. Quod si quisquam propriam expulerit coniugem legitimo sibi matrimonio coniunctam: si Christianus esse rectè voluerit, nulli alteri copuletur, sed ita permaneat, aut propriæ reconcilietur coniugi.

His itaque capitulis in commune tractatis ac definitis, ut nullum deinceps ab aliquo nostrum oriatur contentions scandalum, aut alia præ aliis divulgarentur: placuit, ut quæque definita sunt, vnusquisque nostrum manus nostræ subscriptione confirmaret. Quam sententiam definitionis nostræ Titillo notario scribendam dictaui. Atum in mense & Indictione superscriptis. Quisquis igitur contra hanc sententiam iuxta decreta canonum, nostra etiam consensione ac subscriptione manus nostræ confirmatam, quoquo modo venire, eamque infringere tentauerit, nouerit se ab omni officio sacerdotali & nostra societate separatam. Diuina nos gratia in vnitatem sanctæ Ecclesiæ suæ viuentes custodiat incolumes. Facta autem est hæc Synodus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo septuagesimo tertio.] hæcenus in Synodo Beda: sed corrigendum puto annum Domini, cum facta Synodus dicitur anno septuagesimo tertio supra sexcentimum; nisi tunc vna cum Indictionis principio, hoc ipso quoque anno, mense Septembri sequens annus Domini fuerit numerari coepit.

Beda lib. 4. Hoc eodem anno è vita ereptus est lue sanctissimus Episcopus Ceadda, ut idè asserit Beda, qui de peste, quæ hoc anno Angliam depasta est, pluribus agit: terrius namque hic est annus sedis eius, de quo ipse Beda hæc ait: Cum in illa prouincia (Merciorum scilicet, cui dictus Ceadda Episcopus datus erat) duobus annis ac dimidio Ecclesiam gloriosissimè rexisset

A rexisset, affuit, superno dispensante iudicio, tempus, de quo loquitur Ecclesiastes: Quia^a Ecclef. 3. tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Superuenit namque clades diuinitus missa, quæ per mortem carnis viuos Ecclesiæ lapides de terrenis sedibus ad ædificium cælestè transferret.] pergit dicere de vita & ad Deum transitu eiusdem Episcopi, qui hoc anno contigit sexto Nonas Martias: deique magni meriti viro, Oauino monacho multa habet, pluraque etiam de nonnullis sanctis virginibus monasticam vitam agentibus sub sancta Eldiburga Abbatisa tunc ex hac vita ad Deum receptis, ipsiusque Eldiburgæ ex hac vita migratione, signis cælestibus eorumdem sanctitate omnibus testata: quæ tu consulas.

At non silentio prætereundus, sed Annalibus merito intendus felix ad Deum transitus Orientalium Saxonum Regis Sebbi, de quo superius mentio^b facta est, quem sanctarum virginum læto funeri idem Beda subiicit istis verbis: Eo tempore præerat regno Orientalium Saxonum (vt idem etiam libellus docet) vir multum Deo deuotus, nomine Sebbi, cuius supra meminimus. Erat enim religiosus actibus, crebris precibus, pijs elemosinarum fructibus plurimum intentus, vitam priuatam & monachicam cunctis diuitijs & honoribus præferens: quam & olim iam, si non obstinatus coniugis animus diuortium negaret, relicto regno, subiisset. Vnde & multis visum (vt sæpe dictum est) quia talis animi virum, Episcopum magis, quam Regem ordinari deceret. Cumque annos triginta in regno miles regni cælestis exegisset, correptus corporis infirmitate peumaxima, qua & mortuus est, admonuitque coniugem, vt vel tunc diuino se seruitio pariter manciparent, cum amplius pariter mundum amplecti, vel potius mundo seruire non possent.

Quod dum ægè impetraret ab ea, venit ad Antislitem Londoniæ ciuitatis vocabulo Valdiere, qui Eiconualdo successerat, & per eius benedictionem habitum religionis, quem diu desiderarat, accepit. Attulit autem eidem & summam pecuniæ non paruam pauperibus erogandam, nil omnimodis sibi reseruans, sed pauper spiritu magis propter regnum cælorum manere desiderans. Qui cum ingrauescente præfata ægitudine diem sibi mortis imminere sensisset, timere coepit nomen regalis, ne ad mortem veniens tanto affectus dolore aliquid indignum suæ personæ vel ore proferret, vel aliorum motu gereret membrorum. Vnde accito ad se præfata urbis Londoniæ, in qua tunc ipse manebat, Episcopo, rogauit, ne plures eo moriente, quam ipse Episcopus & duo sui ministri adessent. Quod dum Episcopus libentissimè se facturum promitteret, non multo post idem vir Dei cum membra sopori dedisset, vidit visionem consolatoriam, quæ omnem ei anxietatem memoratæ sollicitudinis auferret, in super & qua die esset hanc vitam terminaturus, ostenderet.

D Vidit enim (vt post ipse referebat) tres ad se venisse viros claro indutos habitu: quorum vnus residens ante lectulum eius, stantibus nis qui secum aduenerunt comitibus, & interrogantibus de statu eius quem languentem visitare venerunt, dixit quod anima eius & sine villo dolore & cum magno lucis splendore esset egressura de corpore: sed & tertium exinde diem, quo esset moriturus, insinuauit. Quod ita vtrumque, vt ex visione didicist, completum est. Nam die dehinc tertio, completa hora nona, subito quasi leuiter obdormiens, sine villo sensu doloris emisit spiritum. Cuius corpori tumulando præparauerunt sarcophagum lapideum: sed cum hic corpus imponere coepissent, inuenerunt hoc mensura palmi longius esse sarcophago. Dolantes ergo lapidem in quantum valebant, addiderunt longitudini sarcophagi quasi duorum mensuram digitorum; sed nec sic quidem corpus capiebat. Vnde facta difficultate tumulandi, cogitabant aut alium quærere loculum, aut ipsum corpus, si possent, in genibus inflectendo breuiare, donec ipso loculo caperetur.

E Sed mira res, nec nisi cælitus facta, ne aliquid horum fieri deberet, prohibuit. Nam subito astante Episcopo & filio Regis eiusdem ac monacho Sighardo, qui post illum cum fratre suo Fredo regnauit, & turba hominum non modica, inuentum est sarcophagum illud congruæ longitudinis ad mensuram corporis, adeo vt à parte capitis etiam cervical posset interponi, à parte verò pedum mensura quatuor digitorum in sarcophago corpus excederet. Conditus est autem in Ecclesia beati Doctoris Gentium, cuius edoctus monitis, cælestia spirare didicerat.] hucusque Beda. Porò omnes istos tunc, ea peste defunctos, in sanctorum catalogum religiosè, calculo accedente diuino, receptos, annis singulis, singulis diebus quibus ex hac vita migrarunt, Ecclesia Dei pia memoria repræsentat.

Hoc pariter anno, qui numeratur quintus Constantini Imperatoris, Sarraceni ingenti numero

numero traicientes in Thraciam, appropinquantes Constantinopolim, assiduis proeliis à mensè Aprili vsque ad Septembrem eam expugnare tentarunt: quod cum facere minimè à Deo concessum fuerit, hiemare statuerunt Cyzici, vt ad proximum ver copias ad aggrediendam ciuitatem paratas haberent. quod non semel tantum factum est, sed id ipsum per septem annorum spatia iteratum annis singulis, ex Theophane Græcorum produnt Annales: aiunt enim: Per septem annos eisdem gestis, diuina, Deique genitricis ope, multi-

Theophan. Cedren. an. Constantin. Imp. OBSIDIO CONSTAN. TINOP. COEPTA.

rudine virorum bellicosorum amissa, & vulneratione maxima in eis effecta, confusi ac reuersi cum ingenti mæore sunt. Cum autem discessisset idem demergendus à Deo stotus, ab hiemali æstu ac spiritu procellarum circa partes Scyllæ comprehenditur, & contritus totus omnino disperit.] hæc de classe Sarracenorum & rebus ab eis in obsidione Constantinopolis gestis.

Quo etiam anno, pugnante alio Sarracenorum Duce aduersus copias Romanorum sub B Floro, Petronio, & Cypriano Ducibus constitutas, ex ipsius exercitu triginta millia desiderata esse, iidem docent Annales; adduntque de nouo adiuuento igne, quem marinum dicebant, eo quod in mari arderet, quo & naues Arabum combusserunt. Verum quod ad obsidionis tempus spectat, errorem esse in annorum numero certum est: nequaquam enim potuit ad septennium perdurasse: nam anno abhinc quarto constat inter Romanos & Arabes pacem esse sancitam, vt iidem produnt Annales. Est mentio in decimatertia Actione Sextæ Synodi de obsidione Constantinopolis, quæ facta est per spatium duorum annorum, sed sub Vitaliano Romano Pontifice, ac proinde diuerso ab isto tempore. Ceterum tot tantaque præter spem atque opinionem concessit Deus Imperatori Catholico de fide Catholica benemereti satagenti, quotidie versanti animo, quomodo pacem inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam sancire posset: nec destitit, donec tandem perfect, vt suo loco dicitur.

ERROR CORRIGITVR DE TEMPORÈ OBSIDIONIS.

Eodem anno Reccesuinthus Rex Hispaniarum, vbi ab obitu patris regnasset annos duodecim & menses sex, moritur, desiderium sui relinquens, vrpote Regis optimi, Ecclesiæ valde proficui. de eo enim hæc Tudensis habet: Hic fidem Catholicam in tantum dilexit, vt semper perquireret viros litteratos, qui frequenter coram ipso conferrent de articulis fidei: delectabatur enim in diuinis Scripturis, & altare Christi auro, argento, gemmis, & sericis summo studio decorabat: ter Synodum cum Episcopis Toleti peregit, & leges apud decessores suos editas firmavit, atque quasdam addidit omnino honestati conuenientes. Cunctos mirè dilexit, & ab omnibus valde dilectus fuit. Erat enim adeo mitis & humilis, vt inter subditos quasi vnus ex illis videretur. In pace regnum sibi subiectum rexit; & in villa nomine Gerticos, quæ in monte Laurienti sita est, propria morte decessit sub Impetatore Constantino.] hucusque Tudensis.

RECESSVINTHI REGIS OBITVS.

Meruit à Deo Reccesuinthus successorem haud imparem pietate, sed mundi contemptu præclariorem: dictus est iste Bamba, siue Vuamba, vel Vuambanus, de quo hæc idem auctor habet: Hic Toleti eadem hora qua vnctus est in Regem, quadam apparitione visa est apud cunctis qui aderant ex capite eius exire, & ad caelos volare. Hoc signum factum est, non vt futuras victorias nunciaret de inimicis pereum, sed dulcedinem pacis, quam habuit erga suos.] hæc ipse summam, qui & inferius fusius perpetua digna memoria habet ista de eius electione:

VVAMBA REX HISPANIARVM.

Bamba Princeps clarissimus de regali Gothico sanguine ortus est, quem dignè principari Dominus voluit, quem sacra vnctio decoraret: quem, Rege mortuo, totius gentis & patriæ communitio elegit: quem populorum amabilitas exquisiuit: qui ante regni fastigia multorum relationibus præconio celebrabatur & prædicabatur, antequam regnaret. Dum decedentis Reccesuinthi Regis morti exequiale funus solueret, inter ipsa lamenta, in vnam omnes concordiam versi, vno affectu pariter prouocati, illum se desiderio habere Principem clamant: illum, nec alium posse esse Principem, vnitis vocibus intonant: & cateruatim eius pedibus obuoluti, nostri regimen regni suscipiat instant, cum lacrymis postulantes. At ille, quem mirificè fortitudo firmauerat, nec lacrymis cedit, nec precibus vincitur, nec voto flectitur populorum, modo se non suscepturum tot ruinis imminentibus clamans, modo senio confectum se esse pronuncians. Tam acriter reluctanti vnus ex officio Ducum audacter in medium prostruit, & irato contra eum vultu, educto gladio, prospiciens dixit: Nisi consensurum te nobis promittas, gladij huius mucrone modo cruentandum te scias nece: Hic tamdiu sumus, quamdiu aut expectatio nostra te Re-

VVAMBAE ELECTIO

A te Regem accipiat, aut contradicteorem cruentus hic hodie casus mortis absorbeat. Quorum tam precibus superatus, quam minis, tandem cessit, regnumque suscipiens, ad suam omnes pacem recepit. Et tamen ne citra locum sacræ sedis Toleranæ regni sacratam susciperet vnctionem, distulit vsque ad nonamdecimam diem, ne videretur vel ambitione vsurpasse, vel paratam esse regni gloriam, sed potius signum tanti culminis à Domino percepisse.

Gerebantur enim ista in villa cui antiquitus Gerticos nomen dedit, quæ ferè centum viginti milliaria ab vrbe regia distans, in Salmanticensi territorio sita est: ibi enim vno eodemque die, scilicet Kalendis Septembris, & decedentis Regis vitalis exitus fuit, & dicti viri electio subsequuta. Postquam autem Toleranam urbem ingreditur, & ventum est quo sanctæ vnctionis susciperet signum, regio iam vultu conspicuus ante altare diuinum consistens, ex more Catholicam fidem professus, cum sacramento iurandi fidem populis dedit, & mores bonos prædecessorum Regum atque leges firmavit. Deinde curuatis genibus oleum vnctionis per sacras Primatis & Pontificis Quiriaci manus vertici eius infunditur, & vnctionis copia exhibetur. Vbi hoc statim emicuit mirabile signum: nam mox è vertice ipso, vbi oleum sanctum perfusum fuerat, euaporatio quædam fumo similis in modum columnæ sese crexit, & ex capite ipso apis visa est profiliisse, & aeris alta petiisse; quæ vtrique signa fuerunt securitæ felicitatis.] hæc & alia Tudensis: sed de eodem Rege inferius rursus agetur annis sequentibus, cum ipsum aduersus rebelles pugnantem diuina gratia comitata cum triumpho reduxit Toletum. Licet enim nullus filius defuncti Regis, qui succedere regno posset, extaret, & fratres eius ob nimiam imbecillitatem extra aleam esse viderentur, qui eligi possent in Regem: alij tamen affines robore validi non deerant, C nobilesq; alij viribus æquè pollentes, qui se Vuambæ defuisse præferri putarunt, quorum causa & intra fines regni ipsius fuerunt res admodum turbulentæ. sed de his suo loco vberius dicendum erit.

SExcentesimo septuagesimo tertio Christi anno, Indictione prima, Grimoaldus Longobardorum Rex moritur, cum regnasset annos nouem. hæc ex Paulo, quod ad tempus regni eius: quod verò ad annum obitus, non ex ipso, sed (vt diximus) ex ipsius Regis constitutione edita ponitur. Redditum autem ipsum ex Ariano fuisse Catholicum, monumenta ab eo constructa testantur: ita vt si quis id negaret, lapides clamantes audiret, dum videlicet constet (quod dictum est) acerrimo Arianorum hosti & expugnatori S. Ambrosio ipsum Ticini crexisse basilicam, in eaque sepeliri potius, quam in aliis à se erectis deligisse. Successit verò in regnum filius eius, quem puerum nouem annorum reliquerat, Garibaldus, sed non diu tenuit: etenim cælesti nuncio repente accitus venit ab interuentione antea elapsus Bertaridus Ariperti Regis filius, cui debebatur regnum: cum enim iam extorris annos nouem apud Francos egisset, & in Britanniam apud Saxonum Regem degeret, diuinitus redire in patriam iussus, vbi adfuit, regnum cepit. magna diuinæ prouidentia vis in eo, tunc quidem enituit, cum magno est declaratum exemplo, quod eius arbitrio dentur ac pariter auferantur regna. Sed quomodo id acciderit, ex Paulo diacono audi rem gestam, quam ita recenset:

OBITVS GRIMOALDI REG. LONGOB.

E Igitur (vt dicere coeperamus) Bertaridus egressus de Gallia, nauem ascendit, vt ad Britanniam insulam ad regnum Saxonum transiret. Cum aliquantulum per pelagus nauigasset, vox à littore audita est inquirentis vtrum Bertaridus in eadem naue consisteret. Cui cum responsum esset, quod Bertaridus ibi esset: ille qui clamabat, subiunxit, Quia tertia dies est hodie, quod Grimoaldus ex hac subtractus est luce. Quo audito Bertaridus statim post se reuersus est, venientique ad littus, inuenire personam non potuit, quæ ei de Grimoaldi nece nunciaret. Vnde arbitratus est, non hunc hominem, sed diuinum nuncium fuisse. Exindeque ad patriam rediens, cum ad claustra Italiæ venisset, iam ibi omnia obsequia palatina, omnemque regiam dignitatem cum magna Longobardorum multitudine paratam esse reperit. Exinde itaque Bertaridus Ticinum reuersus, exturbato Garibaldo puerulo à regno, ab vniuersis Longobardis mense tertio post mortem Grimoaldi in regnum

Paul. diacon. lib. 5. c. 33.

BERTARIDVS REX LONGOB.

gnum leuatus est. Erat autem vir pius, fide Catholicus, iustitiæ tenax, pauperumque largissimus nutritor. Qui statim Beneuentum misit, exindeque Rodelindam suam coniugem & Cunibertum filium suum reuocauit.]derinebantur enim ibi in custodia. Sed & pergit Paulus de eodem Bertarido, cum ex insperato regnum recuperasset:

Vt, inquit, regni iura suscepit, in loco illo, qui à parte fluminis Ticini est, vnde ipse olim fugerat, monasterium, quod Nouum appellatur, Domino & liberatori suo in honorem sanctæ virginis & martyris Agathæ construxit, in quo multas virgines aggregauit, rebusque diuersis, pariterque ornamentis eundem locum ditauit. Regina verò vxor eius Rodelinda basilicam sanctæ Dei genitricis extra muros eiusdem ciuitatis Ticinensis, quæ ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisque mirificè decorauit.] hæc Paulus, qui & cur ad Perticas locus ille dictus esset declarat: quod scilicet cœmeterium illic esset Longobardorum, à quibus poni ibi solerent perticæ desuper columbam ligneam habentes illuc versam vbi illorum carus quisquam obiisset, atque vt sciri posset vbi defuncti corpus quiesceret.

Eodem anno, cum à nobilibus nonnullis Hispaniarum regni hominibus indigno animo ferretur electio Vuambæ Regis, populi fauore in tantum euecti regni fastigium: nouarum rerum molendi fomite in animis eorundem incenso; primus omnium, qui præerat Galliæ Narbonensi adhuc sub Gothorum regno existenti, Ildericus in tyrannum erupit, secumque etiam Episcopos aliquos traxit. Post hunc autem qui aduersus eum missus est Paulus Dux, vir domi forisque spectatus, in Regem ipsam, à quo missus fuit, arma conuertens, plebasque Hispaniæ ciuitates suæ subdidit potestati, Regisque nomen vsurpans, coronam auream, quam gemmis ornata dono dederat Reccaredus S. Felici Gerunden si martyri, sacrilegus suo imponere capiti est ausus: sed quomodo vix emenso integro anni curriculo poenas dedit anno sequenti, suo loco dicendum erit. hic enim annus ad comparandum exercitum, quem Paulus duceret aduersus Ildericum, insumptus est, & in defectione ipsius Pauli, aduersus quem Rex nonnisi anno sequenti potuit proficisci.

SACRÆ
AEDES BR
CTAE A
LONGOB.
REG.

TYRANNI
IN HISPA
NIA ET
GALLIA
NARBO
NEN.

IESV CHRISTI ADEODATI PAP. CONSTAN. POGON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
674. 6. 7.

ANNO Redemptoris sexcentesimo septuagesimo quarto, Indictione secunda, Vuamba Rex Hispaniarum aduersus tyrannos, qui Galliam Narbonensem & alia loca regni sui proditione subegerant, comparato exercitu progrediens, diuino munitus auxilio, sexmensium spatio eisdem feliciter debellauit, penitusque deleuit. Victoriæ tantam haud humanis viribus partam, sed diuinitus comparatam perpetuis consignatam monumentis tradidit posteris Iulianus, qui successit Quiriaco huius temporis Archiepiscopo Toletano: is enim, scripto commentariolo, eiusmodi belli historiam profecutus est; quem totidem fermè verbis maiori ex parte Tudenis in suum Chronicon retulit.

Qui autem tyrannidem aduersus Regem exercuerunt, etiam aduersus Deum impietate pugnarunt. Etenim inter alia nefanda scelera impius Ildericus persecutionem haud leuam in Gallia Narbonensi aduersus Ecclesiasticos excitauit, qui ipsi in omnibus parere recusarent. Cuius rei gratia tunc accidit, vt Nemaufensis Ecclesiæ Episcopum vita sanctissima commendatum, Aregium nomine, eidem constanti animo repugnantem, vinculis mancipatum tradiderit illudendum, in eiusque sedem suæ perfidiæ socium Ramirum Abbatem intruderit. Addidit alia nefanda, quæ recensere longum esset. Sed & qui aduersus eum missus est Paulus natione Græcus, in tyrannum æquè conuersus, nequiora patrauit, vbique perfidus, vbique sacrilegus, expolians cunctas suis thesauris ecclesias.

Ad hos igitur debellandos tyrannos expeditionem parans Rex maximè pius, primum omnium studuit exercitum communire iustitia: quamobrem in ipso procinctu, quos sciuit milites adulteria perpetrasse, iussit amputari virilibus, hanc tanto Principe dignam sententiam promens: Ecce iam iudicium imminet belli, & licet fornicari, vt Deus ad iracundiam prouocetur?] & post alia hæc quoque perpetuæ mandanda memoriæ verba addidit: Frustra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum.]

Qui verò primum sceleribus militū eo modo purgauit exercitum, à Deo accepit, vt Angelos

PERSECUTIO IN GAL
LIA NARBONEN.

PIVS RE X
PVRGATEX
ERCITVM.

Angelos haberet commilitones. Ita quidem testatur dignus cui credatur auctor, nempe visum esse Angelis vallatum exercitum. sed reddamus hic eius verba: Manifestè, inquit, diuina protectio adfuit; quod caelestibus indiis patuit euidenter. Visus est enim Angelorum excubiis protectus noiler exercitus, & ipsos Angelos super castra corusca volitatione protectionis suæ signa protendere.] quod & rerum declararunt euenta: siquidem difficillimum bellum aduersus duos tyrannos Vasconum Francorumque roboratos auxilio, ciuitatibus munitissimis tutatos, breuissimo temporis spatio summa felicitate confecit: insuper & post deuictos tyrannos, Lupum Ducem pollentem Francorum viribus nullo negotio superauit, deque omnibus triumphum gloriosissimum egit. Inter alia autem diuini iudicij æqua lance librata sententia patuit, cum rerum desperatione Paulus tyrannus penitus superatus, hoc anno sua sponte, antequam ab aduersariis caperetur, ipsis Kalendis Septembris regalibus se exuit vestimentis, ac priuatis indutus regnum deposuit, qua die à Deo electus Rex Vuamba illud acceperat.

Sed non prætermittendum, quod propheticè ipsius Pauli tyranni epistola significatum est. Quod enim ipse Paulus scisset Regem exercitum comparasse; vt in officio contineret virum venerabilem Amatorem Gerundensem Episcopum, hanc ad eum perbreuem scripsit epistolam:

Audisti quod Vuamba Rex cum exercitu aduersum nos venire disponat: sed cor tuum non turbetur: nec enim fieri puto. Sed tamen quem primum de nobis ambobus ibi tua sanctitas cum exercitu viderit accedentem, ipsum se credat habere dominum, vt in eius debeat persistere charitate.] ita ipse, nesciens quid diceret, prophetauit. Nouit id postea Vuamba Rex, cum Gerundam peruenit, gauisus etiam hostis sententia de diuino se patrocinio esse securum, regnoque pariter potiturum.

Sed ne in bellicis amplius immoremur, finem audi dignum meritis, quem sacrilegus tyrannus accepit. Qui S. Felicis martyris Gerunden sis donatam à S. Recaredo Rege coronam sacrilegè suo capiti regnaturus imposuit, idem in triumphum catenis vinctus deductus, Toletum ingressus est vna cum sociis perduellibus iisdem poenis affectis, capite decalutato. rafa barba (erat id apud Gothos perinfame supplicium) nudatis pedibus, indutus sordidis vestibus, camelo impositus, corona ex corio facta redimitus: post hæc verò iidem omnes pariter sancitum legibus in tyrannos supplicium nouissimum subiere. Porro Vuamba Rex Dei beneficii accepti memor, eidem gratus existens, sacra vasa & alia ornamenta, quæ ablata ex ecclesiis ab hostibus comperit, vna cum aliis manubiis vendicatis iussit iisdem reddi: addidit & alia, pia vbique suæ à Deo cõcessæ victoriæ monumenta relinquens: loco autem triumphalis fornicis, ea quæ omnibus essent proficua ciuibus Toletanis construenda curauit ædificia, noua erigens moenia ciuitatis, in quorum nonnullis turribus cuiusmodi inscriptionem iussit incidi:

EREXIT FAVTORE DEO REX INCLYTVS VRBEM
VVAMBA SVÆ CELEBREM PROTENDENS GENTIS HONOREM:]
Sed & secundum illud propheticum: Super muros tuos Hierusalem constitui eustodes] *Isai. 62.*
supra cacumina turrium statuas erexit Sanctorum, quorum custodia ciuitas salua foret, eiusmodi inscriptione notatas:

VOS DOMINI SANCTI, QVORVM HIC PRAESENTIA FVLGET,
HANC VRBEM ET PLEBEM SOLITO SERVATE FAVORE.]
Hæc quidem religiosissimus Rex, de quo rursus inferius suis locis sæpe dicendum erit.
E Quomodo autem idem Rex vbi muros ciuitatis extruxit, instar Zorobabelis sanctua- *Esdr. 1. 6. 2. 3.*
rium pariter expurgare & exædificare aggressus est, anno sequenti dicturi sumus.

IESV CHRISTI ADEODATI PAP. CONSTAN. POGON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
675. 7. 8.

CHRISTI annus sexcentessimus septuagesimus quintus, Indictione tertia, adest: quo septimo Idus Septembris in Hispania celebrata fuit Synodus Toletana vndecima, ita dicta, Era nimirum septingentesima decimatertia, anno quarto Vuambæ Regis, decem & nouem Episcoporum præsentia, quorum duo tantum per visarios interfuerunt. Hæc-

VVAMBA
REX OPB
DIVINA
TYRANNOS
SVPERAT.

EPIST. PAV-
LI TYRAN-
NI.

PAVLVS AC
SOCII FOR-
NIS AFFE-
CTI.

MONVMEN
TARIETA-
TIS VVAM-
BÆ REGIS.

CONC. TO-
LET. XI. DI-
CTVM.

CHRISTI
675.ADEODATI PAP.
7.CONSTAN. POGON. IMP.
8.

Hactenus Rex ipse religiosissimus & que ac fortissimus bellicis expeditionibus detentus, A
haud rebus Ecclesie componendis curam impendere valuit: deletis autem diuersis hosti-
bus, atque in primis tyrannis, nihil antiquius habuit, quam ut res Ecclesiasticae per Episco-
pos benedicerentur, quae sacerdotum negligentia videbantur omni ex parte collapsae.
De his vero summatim habet ista Tudenſis: Astures enim & Vascones in finibus Canta-
briae crebro rebellantes edomuit, & suo imperio ciuitatem subiugauit, quae Carta vocaba-
tur, ampliavit, & eam Babelonam, quasi Bambae Lunam vocauit. prouinciam quoque
Galliae, quae Hispania citerior dicitur, sibi rebellantem, multis agminibus Francorum in-
teremptis, subiugauit, & Paulum perfidum tyrannum cepit, & ei oculos euellere praecipit.
Et ad urbem Toletanam cum triumpho magno reuersus, discordantes Pontifices, eo quod
alij aliorum parochias inuadebant, ad concordiam studuit reuocare.] Sic igitur hoc anno
quarto regni eius inchoato a mense Septembri, Concilium prouinciale Toleti conuocan- B
dum curauit. In eius praefatione, haec quae praecesserant impedimenta congregandi Episco-
porum conuentus, significantur his verbis:

PRAELOCV
TIO PA-
TRVM.
* VuambaSTATVS EG-
CL. HISPAN-
IAR.
* Hierc. 2.
* Apoc. 17.

* Luc. 13.

QVAE IN
CONCILIO
FVERINT
STATVTA.

In nomine sanctae Trinitatis. Collectis in vnum Carthaginis prouinciae sacerdotibus
in Toletana vrbe, in beatae matris Domini Mariae Virginis sede, anno quarto excellentissi-
mi & religiosi Vuambani* Principis, sub die septimo Idus Nouembus, res votiuu gaudij, &
dies nimium optatae gratulationis occurrit, in quo nobis datum est conspiciere pariter &
desistere, quid lacrymarum de praeteritis Domino deberemus. Eramus hucusque prolaben-
tis saeculi colluione instabiles: quia annosa series temporum, subtrahente luce Concilio-
rum, non tam vitia auxerat, quam matrem omnium errorum ignorantiam otiosis menti-
bus ingerebat. Cernebamus enim, quomodo Babylonicae confusionis *olla succensa,
nunc tempora Conciliorum auerteret, nunc sacerdotes Domini dissolutis moribus irreti- C
ret: purpuratae enim^b meretricis sequebantur inuitamenta, quia Ecclesiastici conuentus
non aderat disciplina; nec erat qui errantium corrigeret partes, cum sermo diuinus habe-
retur extorris. Et quia non erat adunandorum Pontificum vlla praecipio, crescebat in ma-
ius vita deterior. Cum tandem diuina nos clementia ex alto respiciens, & temporis a-
tatis nostrae se occursum praebuit & salutem, praeparans nostris saeculis religiosi Principis
mentem deuotam pariter & instructam, cuius feruida sollicitudinis voto & lux Concilio-
rum reuocata resplenduit, & alterna charitas se mutuo in corrigendis vel instruendis mo-
ribus excitauit, dum & aggregandi nobis hortatu Principis religiosi facultas est data, &
opportuna corrigendis praeparata est disciplina: ut qui decursis longe ante temporibus,
post decem & octo scilicet labentium annorum excursu, in vnum meruimus aggregari
conuentum, mederi possemus spirituali gratia sanitarum. Nec enim numerus iste alienus D
est a salute: sic quippe mulier illa in Euangelio^c ter senis annorum excursibus curua, quae
figuram totius generis humani gestabat, sub sacramento huius numeri salutem pristinae a
Saluatore donatur, &c.] haec ex multis volumus reddidisse, ut sciretur quam damnosa
esse consueuisset in Ecclesia frequentis Conciliorum celebrationis intermissio, quamque
utilis eius usus; utque ex eorumdem Patrum verbis intelligi posset, quod cum Reges ad
Episcopos de conueniendo in vnum scriberent, non id iubendo facerent, sed hortando:
hortatu namque Regis se conuenisse, iidem (ut dictum est) testati sunt. sicque cum audis
sive ab eis sive ab aliis dictum, iussu Principis conuocatos Episcopos ad Concilium con-
uenisse, eius exhortatione id factum intelligas.

Quod vero ad exactam fidei professionem primo loco in Concilio editam pertinet, ex
ea intelligi potest, necdum nomen Orientalis haereticis Monothelitarum illic peruenisse, E
cum nequicquam de ea mentio habeatur, vel aduersus eam assertio proponatur. Post fidei
vero prolixam valde professionem editi sunt a Patribus canones sexdecim, quorum pri-
mo corrigitur in ipso met Concilio, quicquid alienum a sacerdotali maiestate siue indeco-
rum verborum strepitu, risu, ac iocis proferretur ineptum. Secundo loco illud magnopere
inculcatur, ut vacent doctrinae Episcopi, nec villo curarum obice a diuina lectione
reuocentur, vel a doctrina, verbi scilicet praedicatione cessent. Illud praeterea additum, ut
idem custodiretur in psallendo ac Missis celebrandis ab omnibus ordo, qui in Metropoli-
tana Ecclesia vsu receptus esset. Sic & qui sequuntur canones, ad ipsos sacerdotes respicere,
duobus exceptis, noscuntur; probe scientibus Patribus, inde prouenire ut subditorum quo-
que mores rectissime disponantur, si qui praesunt rectores populis, dignè praesint. Nouissi-
me vero fatetur Patres, eiusdem Regis Vuambae fuisse voluntatem, ut praetermissa Conci-
liorum

CHRISTI
675.ADEODATI PAP.
7.CONSTAN. POGON. IMP.
8.

Aliorum celebratio restitueretur, annisque singulis ab Episcopis secundum Ecclesiasticos
canones frequentaretur. Vnde satis potest intelligi, complura Toletana Concilia esse de-
perdita, vel ipsa saltem quae reliquis annis eiusdem Regis maxime pij celebrari contige-
runt, ut inter alia generale Concilium, de quo dicemus.

Quod vero aliqui, temporum haud adeo veram rationem habentes, collocant eandem
Synodum sub Agathone Romano Pontifice, errare certum est; cum ex constitutione Im-
peratoris, de qua inferius agemus, certum sit, non ante sextam Indictionem ipsum sedere
coepisse. Porro haec Synodus sub quarta Indictione inchoata, hoc anno, septimo Idus No-
uembri celebrata reperitur. Sed quod ab omnibus assertur, in eodem Concilio omnium
Hispanarum Ecclesiarum factam esse sedium Episcopaliu diuisionem: secus senserim:
nam Tudenſis assertionem constat id factum in Concilio generali sub eodem Rege celebra-
to, cui omnes Hispaniarum Episcopi interfuerunt & subscripserunt, huic vero decem &
nouem dumtaxat Episcopi interfuerunt.

Quod enim essent inter Episcopos ob dioecesium fines oborta discordia, ad has compo-
nendas indicendum fuit generale Concilium, quod quidem non extat; sed celebratum
esse, eiusdem auctoris testificatione liquet. In eo potissimum ad dirimendas discordias, &
perpetuam inter Episcopos faciendam pacem, idem Rex diuidi & terminis distingui vo-
luit vniuscuiusque Episcopi parocchias, immo quomodo antiquitus diuisae fuerint innotescere,
aliquibus recens additis: cuius rei gratia idem Tudenſis ait priorum Regum voluisse
legi historias: nam subdit: Fecit Chronica Regum priorum coram se legere, ut facilius
posset terminos parocchiarum diuidere, sicut antiquitas denotaret, & exigeret iuris censura,
& iura propria quilibet etiam possideret, sicut subiecta demonstrat scriptura, &c.] Post
verò multa de earumdem distinctione haec habet ex verbis Regis: Fiunt sedes harum dua-
rum Hispaniarum octoginta sub dominio Gothorum tam Archiepiscopales, quam
Episcopales, per quas nobis ministratur verbum Dei, quae a Romano Pontifice commu-
nionem Catholicae veritatis habent, ut ex fide Christi secundum traditionem sanctorum
Patrum animas tibi commissas valeant gubernare. Haec igitur nostra diuisio de assensu
omnium Archiepiscoporum & Episcoporum dictarum sedium in Toletano facta firma per-
maneat in aeternum.

Haec omnia supra scripta legit gloriosus Rex Vuamba in Concilio Toletano, vbi omnes
Episcopi & Archiepiscopi Hispaniarum conuenerant; quae subscriptione omnium firmata
sunt, Quiriaci Toletano Archiepiscopo in primaria dignitate & fide Catholica confi-
stente. Statutum est praeterea a iudicio Concilij, ut omnes clerici viuerent secundum regu-
lam sanctissimi patris Isidori, &c.] haec de Concilio generali sub eodem Rege habito, sed
incerto anno Tudenſis, quem praeter ceteris citare consueuimus, quod praestet fide & an-
tiquitate, non quod reiciamus reliquos nobiles rerum Hispanicarum historicos tam ve-
teres, inter quos eminent Rodericus, quam recentiores viros doctissimos.

Rursum vero hoc ipso anno ex Episcopis prouinciae Lusitaniae celebratum est Conci-
lium Bracarense, quod ponitur ordine tertium; cui interfuerunt Episcopi octo, sancie-
runtque canones totidem, quibus correcti sunt prauis erroribus, qui in ritus sacros & bene
institutam Ecclesiasticam disciplinam irreperant: ut inter alios, ne procedentes in solem-
nitatibus martyrum Episcopi, diaconorum humeris sella gestatoria veherentur suspensas
collo sacras reliquias portantes. etenim sella gestatoria vehi, Romani Pontificis tantum
fuit insigne, vel si cui Patriarchatum ipse concessit, sed quae laicorum humeris vesteretur,
diaconorum namquam, neque infimi ordinis clericorum. Porro inter alios dignos Praesu-
les, qui Synodo huic interfuisse leguntur, fuit Isidorus Asturicensis, qui tum moribus, di-
gnitati congruis, tum doctrina enituit, relinquens sui ingenij posteris monumenta: quo
tempore etiam eius aequalis claruit Valerius Abbas aequae doctrina & pietate insignis. Re-
liqua Synodi tu consulas; haec satis ad institutum. At de Conciliis in Hispania hoc anno
celebratis haec tenus.

Qui igitur Dei Ecclesiae bene instituendae totus intentus fuit, accepit ipse Vuamba Rex
insigne beneficium, quod idem Tudenſis paucis enarrat, nempe ut Sarraceni, qui Oriente
magna ex parte potiti essent, insulasque plurimas deuastassent, ingenti comparata classe
navium ducentarum & septuaginta cum Hispanias inuassent, victi iidem fuerint ab ipso
Rege maritimo bello, quo & eorum classis incensa funditus deperierit; sicque quam cui-
dentissime ostensum fuerit, aduersus fideles tunc tantum perfidos infidelesque barba-
ros

DE TOLETA
NO CON-
CIL. GENE-
RALI.CONCIL.
BRACA-
REN. TER-
TIUM.CLASSIS
SARRACE-
NORVM IN
GENSA.

ros prualere, cum in illis peccata insunt, quæ Dei iusta sententia puniantur: vbi autem A pietas viget & saluta sancta religio bonis operibus floret, tunc barbaricas omnes vires summo licet studio comparatas, imbecilles penitus reddi & impotentes, sit necesse.

IESV CHRISTI

DONI PAP.

CONSTAN. POGON. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

676.

I.

9.

ADEODATVS PP. MOXITVR.

A Nno Redemptoris sexcentesimo septuagesimo sexto, Indictione quarta, sexto Kalendas Julias moritur Adeodatus Papa, cum sedisset annos septem, menses duos, dies B decem & septem. ita apud Anastasium, sed in aliquibus codicibus quatuor tantum ipsi anni tribuuntur: veriore tamen lectionem putamus, quæ ei septem annos tribuit, cui & Sigebertus subscribit, cum totidem ipse Adeodati annos numeret. Accidit planè infelicitè, vt tanti Pontificis res gestæ temporis iniuria alto sint sepultæ silentio, quas fuisse præclaras nemini dubium esse debet: vix autem reperitur vna eius epistola ex Turonensi archiuo in lucem vindicata per Papium Massonum disertum virum, qua continetur priuilegium Abbati monasterij sancti Martini concessum: quam cum absque nota temporis positam inuenerimus, hic in fine Pontificatus eius putauimus collocandam. sic enim se habet ipsa data pro eodem monasterio ad omnes Galliarum Episcopos:

Dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis in Gallia partibus commorantibus Adeodatus

PRIVILEGIUM CONCESSVM ECCL. S. MARTINI.

Aequitatis nos admonet norma, quam apprimè custodire præcipimus, vt canonica sanctorum Patrum consulta, præsertim à beatissimis Apostolicæ sedis Præsulibus, prædecessoribus scilicet nostris, qui auctoritatem successionis & vicem sacratissimi Apostolorum principis Petri per diligentem solertiam nacti sunt, quemadmodum statuta reperimus, intemerata atque illibata custodita conseruamus. Sed vt sunt quæque à fratribus nostris Ecclesiarum Episcopis pedissequa dumtaxat imitatione consulta & salubriter fuerunt ordinata, vt pote functi Apostolorum principis licet impares ministerio, conseruanda simili ratione decernimus.

Qua ex re dum Aegiricus religiosus presbyter & Abbas monasterij sancti Martini, in quo venerabile corpus eius est situm, visendas ex desiderio veniens Apostolicas Confessiones & atria, nostris se repræsentaret obrutibus, commendationemque fratris nostri D Cutperti Turonicæ Ecclesiæ Præsulis obiuisset: supplici voce precatus est, vt priuilegium Apostolica auctoritate subnixum ob munitionem venerabilis monasterij, quod beatæ recordationis confessor Christi Martinus Turonensis Ecclesiæ Episcopus in Gallicanis partibus ad conuerforum salutem sui sacratissimi corporis consecratione decorauit, cui nunc præesse se perhibens, scriptis ostenderat, ei concedere deberemus.

Parumper autem ambigimus, idcirco quod mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat, à regimine Episcopatus prouidentia religiosa loca secernere. Verùm vbi & prædicti fratris nostri Cutperti Turonensis Ecclesiæ Præsulis monasticam libertatem, hoc est, liberam dispensandi licentiam scripto concessam religiositatem eius exemplaris proferente cõperimus, in cuius volumine & aliorum per Gallicanam videlicet prouinciam constitutorum Antistitum ad id consensum præbètiũ subscriptiones subter annexas in E speximus: nullatenus iam exortem rationis, ac canonicæ regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus. Propterea & nos erga quos iidem fratres nostri reuerendissimi præsentis conferre prouiderunt, simili cõsura ex auctoritate profecto Apostolorum principis, cui clauis ligandi atque soluendi Conditor atque Redemptor omnium tribuit, identidem confirmare concessimus: vt Apostolica fulti auctoritate per priuilegij seriem grauedines à quolibet Episcoporum sub prætextu discussionis religiosus Abbas vel monachi ibi degentes ne sustineant: neque rursus sibi disputandi apud eos licentiam vendicantes, dispendia his atque insolentias angariatum imponant: neque per occasionem regularis disciplinæ rimandæ atque seruandæ quaslibet eis intentent iniurias, sed liberam licentiam habere statuimus, salua profecto monachicarum regularum custodia, religioso Abbate (quicumque pro tempore præerit) præfato venerabili monasterio id procu-

A procurante, vt erga quos pristina recordationis eius articulus continet, & ipse conseruare nitatur, & quicumque sub eius reguntur dispensatione, solerter custodire commoncat, districteque compellat.

Reuerendissimus verò Episcopus, in cuius parœcia est memoratum venerabile monasterium, vel res ac possessiones constiterint, faciendæ tantum ordinationis ac promotionis sacerdotum atque leuitarum, vel conficiendi christiatis sit tantum concessa licentia. Dispensationem autem venerabilis loci gerere, & conuersationem monachicam exquirere, religioso Abbati, eiusque Præposito, vel qui probatissimi fuerint in eodem monasterio (quod etiam præfati Præsules consona sententia detinuerunt) decernimus.

B Quisquis igitur quolibet tempore (quod nullatenus credimus) huius decretum priuilegij, quod auctoritate Apostolica subnixi consentiendo firmauimus, in totum vel in partem temerare tentauerit, hancque præsumptionis audaciam digna emendatione minus correxerit: in perpetuum percellendum vel anathematizandum se nouerit, non solum tantorum sententia sacerdotum, sed etiam æquissimo condemnationis aculeo: quoniam violare pertinaciter visus est, quod salubriter seruari debebat. Et ita quoque huius priuilegij sanctio firma & rata indiminuraque persistat atque permaneat. Erga quod & præ excellentissimi rotius Gallia Reges (vt scripto comperimus) ad reprimendas laicorum infestationes, edicto præmunire idem venerabile monasterium regali pietate dignati sunt. Bene valete, dilectissimi fratres.] hætenus Adeodatus.

C Ex cuius scripto illud sit manifestum, iam cessasse Romanos Pontifices eiusmodi immunitates concedere monasterijs, cum dicat: Mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat à regimine Episcopalis prouidentia religiosa loca secernere.] id fortasse, quod experimento didicissent, eiusmodi immunitates obfuisse potius, quam profuisse monasticæ obseruantia. Certè quidem numquam placuit S. Bernardo (quod ex pluribus locis epistolarum eius apparet) vt monachi ab Episcopali obedientia huiuscemodi priuilegijs se subtraherent: nec gratum fuit S. Francisco, sed fratris Elia hominis non diuino spiritu, sed carnis prudentia nitentis, fuit opus. At de his modo hætenus. Redeamus ad obitum sanctissimi Præsulis, quem visa sunt ipsa etiam elementa luxisse, cum post eius transitum portentosa fuerint continuò exorta pluuia, prout in ipso Anastasius refert, vbi primum hæc habet:

D Hic ecclesiam beati Petri, quæ est in Portuensi iuxta campam Meruli, reparauit atque dedicauit. Sed & monasterium S. Erasmi situm in Cælio monte, in quo conuenisse visus est prædictus sanctissimus vir, multa noua ædificia coagmentauit, sed & casalia conquisiuit, sed & in vita sua Abbatem & congregationem ibi constituit.

Post cuius transitum tantæ pluuia & tonitrua fuerunt, qualia nulla ætas hominum meminisset: adeo vt etiam homines & pecudes fulgure interirent; & nisi per litanias, quæ quoridie fiebāt, Dominus propitiatus esset, non potuissent homines triturare, & in horreis frumenta reponere. In tantum enim creuere hæc mala, vt ex ipsis pluuiis denuò legumina nascerentur, & ad maturitatem præuenirent, pro quo capti homines mirarentur. Fecit autem Adeodatus ordinationem vnã per mensem Decembrem, creauit presbyteros quatuordecim, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca quadragintatres: qui etiam sepultus est ad beatum Petrum.] hæc ipse, qui & addit post obitum Adeodati sedem vacasse mensibus quatuor & diebus sex.

E Hac igitur ratione dicendum est, hoc eodẽ anno Kalen. Nouembris Donum, siue Donnum, vel Domnionem, quæ alij Conum, siue Cunonem appellant, creatum esse Rom. Pontificem, alij addunt quarto Nonas eiusdem mensis consecratum fuisse. Romanus iste fuit, Mauritij filius. Vbi autem Constantinopoli innotuit Donum Romæ creatum esse Pontificem, Theodorus Constantinopolitanus Patriarcha nequaquã ex more Synodalem ad eum epistolam dedit, cū probè sciret minimè ab eo fore recipiendam, quod hæresis nomine à Romanæ sedis Pontificibus à cõmunionem Catholica haberetur extorris: verùm hortatoriam ad eum epistolam misit, vt aliquando tandẽ inter Orientalẽ & Occidentalẽ Ecclesiã concordia sanciretur. Quid ad hæc Donus Papa rescripserit, ignoratur: de litteris autem Theodori ad ipsum testis est epistola à Constantino Imp. ad eum scripta, quam suo loco reddemus.

Hoc eodem anno, qui nonus Constantini Imp. numeratur, habent Græcorum Annales, Sarracenos, composita cum Romanis pace spatio triginta annorũ, consensisse annuũ pendere ipsis tributũ. Quanam occasione tumẽtes animo barbari in eiusmodi coniecti fuerint t

EXEMPTIONES MONACHORVM A SANCTIS IMPROBATAE.

RELIQVAE RES GESTAE ADEODATI.

PLUVIAE INDESTITENTES.

DONVS PAPA CREATVR.

PARASARRACENIS EXPEDITA.

CHRISTI
676.DONI PAP.
I.CONSTAN. POGON. IMP.
9.

necessitatem, ex Theophane ita accipe: Anno nono Imperij Constantini ingressi sunt **A** Mardaitæ * Libanum, & tenuerunt à Mauro monte vsque ad sanctam ciuitatem, & ceperunt cacumina Libani, & multi captiui & serui & liberi fugerunt ad eos, ita vt multa millia in breui tempore fierent. Quibus compertis Mahuuias & consiliarij eius timuerunt valde, colligentes quod Imperium Romanorum diutius muniretur; & dirigit legatos ad Principem Constantinum, postulans pacem, & pollicitus annualia se Imperatori pacta laturum. Ast Imperator huiusmodi susceptis, eorumque petitione audita, destinauit cum eis in Syriam Ioannem Patricium cognomento Pitzigaudin, tamquam antiquæ profapæ virum Reipublicæ & multorum negotiorum expertum, atque magnam consecutum prudentiam ad disputandum aptissimè cū Arabibus, & quæ pacis sunt, consonè præstiuendum.

Qui cum venisset in Syriam, coaceruatione Mahuuias tam Amireorum quàm Gerassianorum * effecta, suscepit eum cum honore magno. Multis ergo inter eos verbis pacificis **B** edictis, conuenit inter vtrumque, in scriptis fieri pacis cum iureiurando sermonem super consonantia annui pacti, præbendi videlicet Romanæ Reipublicæ ab Agatenis auti librarum tria millia, viros captiuos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta. His ex communi placito inter vtramque partem firmatis, & in triginta seruandis annis mutuo re promissis, amplissima pax inter Romanos & Arabes est effecta: sicque generalibus duobus in scriptis verbis ad alterutrum cum iureiurando patris & inuicem traditis, sæpedictus famosus vir ad Imperatorem cum muneribus quoque multis reuersus est. Cùm hæc autem didicissent qui Hesperias partes inhabitant, tam videlicet Caianus Auarus, quàm Exarchi & Castaldi, necnon & principes nationum ad Occidentem sitarum, per legatos muneribus Imperatori transmissis, pacificam erga se dilectionem poposcere firmandam. Annuës itaque Imperator postulationibus eorum, confirmauit etiam circa illos donatoriã pacem, **C** & facta est securitas magna in Oriente, necnon & in Occidente.] hæc Theophanes. Admiratione quidem dignum fuit, quod qui vniuersum orbem terrore concusserant, magnaque ex parte vastarant, eo humilitatis consternati deuenerint, vt pacem sponte enixè rogarent, muneribus redimerent, & persolutione tributi firmarent. Præstira sunt tanta hæc Catholico Principi, sub cuius antecessoribus hæreticis Imperatoribus Imperium florentissimum in vltimum discrimen perductum fuerat, iam iam penitus collapsurum.

Eodem anno Anglorum Ecclesia in Cantia bellorum incursionibus dirè vexatur. Cùm enim anno superiori (vt Beda * auctor est) mortuus esset Vulfhere Rex Merciorum; qui in locum eius successit Edilredus, comparato exercitu, ingressus Cantiam, absque delectu rerum sacrarum ac profanarum cuncta vastauit. Regnabat eo tempore Cantuariorum Rex Lothari, qui successerat fratri Ecgberto defuncto ante annos tres, nempe (vt idè testatur) **D** anno Domini sexcentesimo septuagesimotertio. Ex his autem maiores creuere sancto Theodoro labores, cui non solum Dorouernensis Ecclesiæ, sed totius Angliæ à Romano Pontifice veluti Apostolicæ sedis legato cura credita erat; adeò vt eius penderet arbitrio, quem vellet Episcopum sedere, vel sede moueri. de ipso enim ita Beda * : Non multo post hæc elapso tempore offensus à Vuinfrido Merciorum Episcopo per demeritum cuiusdam inobedienciæ Theodorus Archiepiscopus deposuit eum ab Episcopatu post annos accepti Episcopatus non multos, & in locum ipsius ordinauit Episcopum Sexuulfum.] ita quidem secundum illud Apostoli * : In promptu habentes vlcisci omnem inobedienciam.] subdit autem Beda de Erconualdo eodem tempore ab eodem Theodoro ordinato Episcopo Londoniensi viro sanctissimo, necnon de eius sorore sancta virgine Edilburga, cui idem frater ante Episcopatum extruxerat monasterium, in quo tum ipsa mater omnium, **E** tum aliæ eius subditæ discipulæ egregia hoc tempore floruerunt sanctitate; de quarum felici ad Deum transitu idem Beda æquè historiam scripsit.

Florebat siquidem his temporibus Ecclesia Anglicana veluti paradysus Domini, abundans liliis sanctarum virginum, atque violis coctuum sanctorum monachorum humiliori loco latentium: sed & sanctissimis quoque abundauit Episcopis, inter quos pariter idem, de quo mentio est, Erconualdus egregia claruit sanctitate, vt idem auctor paucis his docet: Huius viri & in Episcopatu & ante Episcopatum vita & conuersatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam nunc cælestium signa virtutum indicio sunt: etenim vsque hodie ferretur eius caballarium, quo infirmus vehi solebat, seruatum à discipulis eius, multos febricitantes, vel alio quolibet incommodo fessos sanare non destitit: non solum autem **F** superpositi * eidem feretro vel appositi curantur ægroti, sed & assulæ de illo abscissæ atque ad in-

* Maronitæ
REX SAR-
RACENO-
RYM PA-
CEM PETIT
AB IMP.* Consi-
no-
rumFACTIS
CON-
TIS PAX
STATUTA.* Beda in epit.
hif. Anglo.PERSEC-
TIO IN AN-
GLICANA
ECCLESIA.* Beda lib. 4.
6.6.

* 2. Cor. 10.

ANGLICA-
NA ECCLE-
SIA FLO-
RENTISSI-
MA.

* suppositi

CHRISTI
677.DONI PAP.
2.CONSTAN. POGON. IMP.
10.

A ad infirmos allatæ citam illis solent afferre medelam.] hæc de eo Beda, quem inter sanctos repercetum vniuersa Catholica Dei Ecclesia colit, anniuersaria die recolens eius memoriam trigesima mensis Aprilis *.

* Martyrolog.
Rom. ea die

IESV CHRISTI DONI PAP. CONSTAN. POGON. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
677. 2. 10.

Annus Redemptoris sexcentessimus septuagesimus septimus, Indictione quinta inchoatur, quo Imperator Constantinus solutus bellicis curis, pace composita cum Saracenis, ad pacem Ecclesiæ restituendam totum adiecit animum: sed obices mox passus **B** est Theodorum Constantinopolitanum Episcopum, & Macarium Patriarcham Antiochenum signiferos hæresis Monothelitarum, eisdemque acerrimos aduersarios Pontificum Romanorum. Nam vnus excepto Honorij nomine, quem ab ipsorum partibus sterifese mentiebantur, aliorum neminem recitandum putarunt in sacris Ecclesiæ diptychis: egeruntque apud Imperatorem, vt relatum in easdem sacras tabulas nomen Vitaliani Pontificis deleretur: quod Imperator faciendum omnino negauit, eo quod animo concepisset pacem inter Orientalem atque Occidentalem Ecclesiam, vbi primum licuisset, omnino componere: cuius rei gerendæ anno sequenti (vt dicemus) coepit iacere fundamenta: quod & feliciter ex sententia consecutus est, inuitis licet hæreticis, ac discordiarum subiicientibus sæpe fomitem.

CONATVS
THEODORI
ET MACA-
RII HAERE-
TIC. ADVER-
SVS ROM.
PONTIFI-
CES.

C Egit itaque Imperator, vt omnino Vitaliani nomen in sacris tabulis retineretur, reliquorum verò Romanorum Pontificum nomina, qui in hunc vsque annum Romanæ Ecclesiæ præfuisent, ex decreto futuri Concilij postea reciperentur in diptycha. Hæc quidem omnia ita transacta esse inter duos illos Patriarchas hæreticos & Imperatorem, epistola ipsius ad Donum Papam anno sequenti scripta testatur. Verùm licet ita illi polliciti essent Imperatori, vt nomen Vitaliani Papæ retineretur in diptychis: postea tamen iidem, vel inuito, vel inscio ipso Imperatore, minimè steterè promissis, sed dicti Pontificis nomen è diptychis amouere, eiecereque penitus. Id quidem ita ab ipsis factum esse, declarant Acta Sextæ Synodi in octaua Collatione, vbi actum est vt nomen Vitaliani in sacra diptycha restitueretur, è quibus fuerat iniuste sublatum.

NOMEN VI-
TALIANI
PAPAE RE-
TENTVM
IN DIPTY-
CHIS.

D Quod igitur reliquis abiectis, vnum sibi honorandum hæretici vendicarent Honorium, haud modicam illi, defuncto licet, conflauit inuidiam, in suspicionemque falso adductus est conuenticæ cum hæreticis, à quibus ipse Honorius, exclusis ceteris, recipi & honorari sciretur. ex quo factum est, vt qui inter damnatos Monothelitas in diptychis reperiretur adscriptus, postea vna cum ipsis fuerit pariter relictus eadem aspersus infamia: sed calumniosè cuncta peracta esse, dicitur inferius. hæc autem dicta sunt, vt causa pateat, cur apud Orthodoxos nonnullos Honorius Papa male reperiatu audisse, arte nimirum dolosa hæreticorum, qui, licet calumniosè, eiusdem cum ipsis sententiæ Honorium fuisse scriptis dictisque iactarent, vt & superius est demonstratum in Pyrrho disputante cum Maximo.

CVR HONO-
RIVS IN-
TER IMPRO-
BOS NUME-
RATVS.

E Eodem anno, qui & secundus numeratur coeptæ persecutionis, quæ grauitè exagitauit Ecclesiam Anglicanã in Cantia, de ea ita Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ *: Anno Domini sexcentesimo septuagesimo septimo, cum Edilred Rex Merciorum adducto maligno exercitu Cantiam vastaret, & ecclesias ac monasteria sine respectu pietatis vel diuini timoris fœdaret, ciuitatem quoque Rhofi, in qua erat Putta Episcopus, quamuis eo tempore absens, communi clade absumpsit. quod ille vbi comperit, ecclesiam videlicet suam rebus ablatis omnibus depopulatam, diuertit ad Sexuulfum Merciorum Antistitem, & accepta ab eo possessione ecclesiæ cuiusdam & agelli non grandis, ibidem in pace vitam finiuit, nil omnino de restaurando Episcopatu suo agens: quia (sicut & supra diximus) magis in Ecclesiasticis, quàm in mundanis rebus erat industrius; sed in illa solum ecclesia Deo seruiens, & vbicumque rogabatur, ad docenda Ecclesiastica carmina diuertens. Pro quo Theodorus in ciuitate Rhofi Vuilhelmum consecrauit Episcopum: sed illo post non multum temporis præ inopia rerum ab Episcopatu decedente, atque ad alia loca secedente, Gebmundum pro eo substituit Antistitem.] hæc Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ.

* Beda hif. An-
glo. lib. 4. c. 12.
ANGLICA
NA ECCLE-
SIA EXAGITA-
TA BELLIS.

24. August. S. Audoen. N. EPISC. ROTHOMAGENSIS TRANSITVS.

Eodem anno Audoenus ille admirandus Rothomagensis Episcopus ex hac vita migravit, ut eius Acta testantur, in quibus hac scripta leguntur: Anno igitur sexto (ita restitutum est pro decimo sexto) Theodorici Regis & Crotildis Reginae, res palatii administrante Vuarratone subregulo, apud villam Clypiacum, ubi tum vir beatus de pace inter Francorum populos constituta nuncium attulerat, iam longae aetatis senio confectus in morbum incidit. Appropinquabat enim dies optatus, quo cupiebat dissolui & esse cum Christo, terraque relicta, penetrare caelos, & videre iam faciem, quod in aenigmate iam pridem vidisset. Cumque febribus corpus attenuaretur, & obitum suum iam imminere cerneret, obsecrabat Dominum, ut suas oves idoneo pastori committeret. Denique hortabatur Regem, ut Abbatem Ansbertum sibi faceret successorem: quod & factum est. Postremo fatis ad Dominum precibus, gregem sibi creditum illi deuote commendauit, atque ita spiritum reddidit in manus Creatoris caelestibus choris sociandum, & gloria sempiterna paradisi fruiturum.] haec tenus ibi de tempore obitus: de funere autem & pluribus ex eius corpore editis miraculis, idem auctor inferius narrat, qui eius vitam egregius factis cumularam scriptis tradidit.

27. 28. FRANCO-RVM CVM AVSTRASIS PAX INITA.

Quod igitur pace confecta inter Francos populos, cum obiisse auctor affirmet: quoniam ante praecessisset discordia, ex eodem sic accipe: Orta, inquit, erat discordia inter Francos & Austrasios. Vir beatus componendae pacis causa Coloniam venit. Vbi cum martyrum monumenta perlustrasset, atque suo more reliquias ex eorum monumentis ablatas secum magno cum honore asportaret, obuium habuit mutum quemdam, qui iam annis undecim nullum cuiquam verbum fudisset. Permisit autem Dominus tot annis illum sic permanere in famuli sui Audoeni honorem, ut per eum facultas ei loquendi restitueretur, & diu tacens lingua in Christi laudes erumperet. Illi autem muto vir Dei signum Crucis impressit, caput eius consignans, moxque locuta est lingua diu tacens. Tum vero inter discordes populos instaurato pacis foedere, inde discedens in Austriam, Virdunum peruenit. Cum autem in eius urbis ecclesiam ingrederetur, mulier quaedam daemona vexari coepit miserabiliter: frendensque dentibus in virum Dei, rapido cursu inuehebatur. At vir beatus manu caput eius stringens, illico daemodium eiecit, sanamque illam parentibus reddidit.] haec sunt quae proximè eius praecessisse obitum Deus voluit post alia multa antea miracula edita, quibus eiusdem transitus veluti diuinis sanctitatis testibus illustraretur: sicque factum est, ut praecedente vitae sanctitate per istiusmodi signa Deo loquente, idem inter sanctos ab Ecclesia Catholica fuerit adnumeratus, & annis singulis repetendus ipsius natalis dies referretur in tabulas Ecclesiasticas.

Martyrolog. Rom. die 24. August.

IESV CHRISTI AGATHONIS PAP. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 678. I. ANNVS II.

DONVS PAPA MORITVR.

Sexcentisimus septuagesimus octauus annus Redemptoris sexta Indictione numeratur, quo tertio Idus Aprilis moritur Donus Papa, cum sedisset annum vnum, menses quinque, dies decem. Porro eius reliquias res gestas Anastasius ita narrat: Hic atrium beati Petri Apostoli superius, quod est ante ecclesiam, in quadriporticum magnis marmoribus stravit: sed & ecclesiam Apostolorum sitam via Ostiensi (ut decuit) restaurauit atque dedicauit, itemque ecclesiam sanctae Euphemiae positam via Appia similiter dedicauit: clerum diuersis ordinibus & honoribus ampliauit. Hic reperit in vrbe Roma, in monasterio quod appellatur Boetianum, Nestorianos monachos Syros, quos per diuersa monasteria diuisit, ad penitentiam scilicet. In praedicto monasterio monachos Romanos instituit.

EPISC. RAVEN. SVB DIDIT SE ROM. PON.

Huius temporibus Ecclesia Rauennas, quae se ab Ecclesia Romana segregauerat causa primatus, denuo se pristinae sedi Apostolicae subiugauit; cuius Ecclesiae Praesul nomine Reparatus euestigio, ut Deo placuit, vitam finiuit.] subdit de cometa, quae eius tempore apparuit per menses tres, quam pestilentia subsequuta est, de qua inferius dicturi sumus. Ad postremum haec de eodem: Fecit ordinationem vnam, creauit presbyteros decem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero sex. Cessauit Episcopatus eius menses duos, dies quindecim.] hucusque Anastasius. Verum ad aliquot menses amplius propagasse sedem Donum Pontificem, epistola Constantini Imperatoris ad ipsum scripta existimare

A mare suader, cum data reperiat hoc eodem anno pridie Idus Augustas, Indictione sexta. quae enim ratio patitur, ut post menses quatuor adhuc latuerit Imperatorem obitus Romani Pontificis? At de eiusdem Imperatoris epistola ad Donum Pontificem data agamus.

CONSTANTINVS IMP. AGIT DE PAGE ECCLIES.

Haud enim Deo ingratus existens Constantinus Catholicus Imperator, de acceptis ab eo beneficiis has immolandas hostias ipsi gratissimas existimauit, ut Monothelitarum ingruentem haeresim condemnare penitusque sepelire curaret, & Orientalem Ecclesiam ea ex causa a Romana diuisam, Catholicae fidei compagine eidem Catholicae communioni coniungeret, barbaris omnibus, qui haec tenus post longissimi temporis spatium Romanum deuastarant Imperium, iam pace firmatis, & Sarracenis redditis tributariis; quae tanta quis prudens neque animo concipere valuisset. Tot igitur tantisque acceptis a Deo Imperator Catholicus beneficiis, quae nec sperari posse videbantur, nihil antiquius habuit, quam bene uti concessa diuinitus pace, ad comprimendum nimirum exortum inter Christianos ciuile bellum, intestinamque discordiam effugandam: cuius rei gratia litteris compellandum Pontificem Romanum existimauit, ipsum inquam, quem adhuc putabat superstitem esse Donum. Exant ipsae integrae ante ingressum Sextae Synodi collocatae, utpote ad eam Synodum praebulatae, quas hic tibi reddendas necessitas postulat argumenti, ac primum qui eis inscriptus est titulus verbis istis:

In nomine Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, Flavius Constantinus Fidelis, Magnus, Imperator, Dono sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo antiquae nostrae Romae & vniuersali Papae. Sacra data prid. Idus Augustas Constantinopoli, Indictione sexta.

EPISC. CONSTANT. IMP. AD DE NVM PAMPAM.

Per omnia nouit vestra paterna beatitudo & plures vestrae sanctae Ecclesiae antiquae Romae, quia ex quo iussit Deus principaliter nos imperare, dum voluissent quidam motionem facere de verbis, de quibus est contentio pro dogmate pietatis inter partes tam sanctae vestrae Ecclesiae, quamque huius sanctae magnae Ecclesiae, ut ambigerent: & hoc prohibuimus fieri, tempore non admittente, cognoscentes quod ex particulari contentione non solum vnitas fieri non posset, sed magis malum accresceret. Et licet animo doleremus ultra omnem dolorem tam pro exprobratione quae nobis ob hoc ab inimicis inferebatur, & propter ipsam veritatem, quod Pontifices secundum nos & Orthodoxus noster populus propter quasdam nouitates vocum in schisma incidissent, exultatioque ex hoc fieret impiis haereticis: attamen Deo nostro commissimus, ipso pro nobis potiora prouidente, & dum eius benignitas iusserit, correctionem huius rei fieri, tunc nobis donante opportunitate temporis ad generalem collectionem faciendam vtrarumque sedium: quatenus considerantibus eis definitiones sanctarum quinque Synodorum, & editiones sanctorum probabilium Patrum, satisfacerent semetipsis, & conuenirent in vno ore, vnoque corde ad glorificandum honorificum nomen Dei nostri.

Sed quoniam sicut homines cogitamus, sicut autem iubet Deus, omnia perfecit; ipse enim nouit futura & quaeque nobis expediunt: sic ei placitum est, ut ad effectum perducantur: cognoscere facimus vestram paternam beatitudinem, quod dum ordinatus esset Theodorus sanctissimus & beatissimus Patriarcha a Deo conseruandae huius nostrae regiae urbis, suggestit nostrae serenitati, suspectum se esse dirigere consueta Synodica ad vestram paternam beatitudinem, ne forte non recipiantur, sicut & sub praedecessoribus eius Patriarchis factum est. Sed quia magis prauidit adhortatoriam epistolam facere ad vestram paternam beatitudinem, quam & direxit, cuius per omnia scientiam habet vestra paterna beatitudo, & non prauidimus per praesentem nostram piam Sacram de huiusmodi epistola uti multiloquio.

CVR NON SCRIPSERIT THEODORVS FIDELI PRO-FESSIO-NEM.

Sed postquam directa est eadem epistola ad vestram paternam beatitudinem, interrogauimus eundem sanctissimum & beatissimum Patriarcham, & Macarium sanctissimum Patriarcham ciuitatis Theopolitanae, quoniam esset difficultas, quae prouenerat inter vestram paternam beatitudinem, seu vestram Apostolicam sedem & ipsos, olim omnibus expletis quaecumque sunt de immaculata nostra & incommutabili Christianorum fide, tam per doctrinam sanctorum Apostolorum, quam per definitionem sanctorum quinque Synodorum, & doctrinam sanctorum ac probabilium Patrum, & omnibus haereticis iam manifestatis atque condemnatis, & nullo deinceps remanente modo, quo possit diuisio aut schisma sanctae & immaculae nostrae fidei inferri: satisfecerunt nobis iidem ipsi sanctissimi Patriarchae, quod verba quaedam nouitatis intromissa sunt, aliquibus quidem ex imperitia haec introducentibus, aliquibus vero incongrue scrutantibus

EXPLORAT IMP. DISSIDII CAUSAM.

CHRISTI
678.AGATHONIS PAP.
I.CONSTAN. POGON. IMP.
II.

tibus incomprehensibilia opera Dei; & quia ex quo hæc verba moueri coeperunt & vsque A
hactenus vtraque sedes inter se minimè conuenerunt, vt inquirentes sibimet satisfacerent
pro veritate.

QVID OR-
THODOXI
AGERE DE-
BEANT.

Propter viles igitur inquisitiones non sit infinita contentio; ne nobis insultent Pagani
& hæretici, neque in nobis vsquequaque locum accipiant semina aduersarij: cadens nam-
que ab humano genere, quod ei seruebat, & confusus per apparitionem Domini nostri
Iesu Christi veri Dei nostri, etiam in his cõfunderetur per studium vestræ paternæ beatitudi-
nis. Et secundum quod scriptum est, deponentibus nobis omnem zelum, & omnem con-
tentionem, omnemque inuidiam, veritati concurramus. Veritas enim Deo cara est, & se-
cundum Domini vocem: Quicumque voluerit omnium primus esse, sit omnium mini-
ster. Et iterum dictum est: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectio-
nem habueritis adinuicem.

1. Pet. 2.
Matth. 2.
& Marc. 9.
10.
Ioan. 13.

IMPERATO-
RIS EXHOR-
TATIO.

Postquam igitur tempus recipit perfectam congregationem fieri, hortamur vestram
paternam beatitudinem per præsentem nostram piam Sacram dirigere viros vtilis, mode-
stos, notitiam habentes totius à Deo inspiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehensibilem ha-
bentes dogmatum, indutos personam vestræ Apostolicæ sedis, eiusque Concilij, deferen-
tes & libros, quos oportet proferri, & omnem auctoritatem habentes: quatenus conue-
nientes cum hic posito sanctissimo ac beatissimo Patriarcha, & Macario sanctissimo Pa-
triarcha Theopolitanae ciuitatis, perseruentur cum omni mansuetudine & modestia, &
per gratiam sancti Spiritus veritati insistere & consentire, munitionem habentibus eis,
qui huc aduenerint ex parte sedis vestræ per præsentem nostram piam Sacram. Per Deum
enim omnipotentem non est apud nos partis cuiuslibet fauor, sed æqualitatem vtriusque
partibus conseruabimus, nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitulo eis qui C
à vobis diriguntur quoquo modo, sed & omni honore cum competenti munificentia &
susceptione dignos eos habebimus. Et si quidem vtrique conuenerint, ecce & bene: sin au-
tem minimè conuenerint, iterum cum omni humanitate eos ad vos dirigemus; de cetero
nos excusantes in iudicio Dei imminente nobis, iuxta quod constituti sumus seruare fi-
dem sanctam & immaculatam, quam percepimus (vnoquoque proprio sensu abundante)
rationem reddituri ante sanctum & terribile tribunal Dei nostri. Inuitare enim & rogare
possumus ad omnem commendationem & vnitatem omnium Christianorum, necessita-
tem verò inferre nullatenus volumus.

QVI CAU-
SAM COGNI-
TVRI ES-
SENT.

Per personas verò quæ diriguntur à paterna vestra beatitudine, ita decernat: Ex vestra
quidem sancta Ecclesia (si vique videtur ei) tres personas; quod si plures, quantæ ei pla-
cuerint, dirigat; de Concilio verò vsque ad duodecim Metropolitanas Episcopos; de qua D
tuor verò monasteriis Byzacenis, ab vnoquoque monasterio monachos quatuor. Nam si
receperit tempus, vt dictum est, perfectam congregationem studuissemus facere: sed quo-
niam tempus non admisit, Deus autem noster proprio consilio protulit quod nos differe-
bamus, in hoc tempore per omnia iubemus vestram paternam beatitudinem minimè effi-
ci impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere. Sic enim speramus in eius benignitate,
quoniam qui voluerit huiusmodi capitulum moueri in præsentem, per Spiritum sanctum
concedere habet, vt veritas clareat, & instruantur omnes sine schismate & contentione
veritatem profiteri, & vno ore, vnoque corde glorificare nos omnes eius bonitatē. Tacere
quippe hoc, terribile æstimamus: vt ne plebs, quæ vt sanctificetur, accedit ad sanctas Dei
Catholicas & Apostolicas Ecclesias, contrariis congregationibus occupetur, considerans
Antistitum adinuicem dissonantiam.

QVID CO-
NATI SINT
HÆRETICI
PATRIAR-
CHÆ.

Multam nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus Patriarcha, quamque Macarius
sanctissimus Patriarcha Theopolcos, vt eiceretur Vitalianus beatissimus è diptychis, af-
ferentes Honorium memorari in diptychis propter honorem Apostolicæ sedis antiquæ
nostræ Romæ. Nam non acquievere, vt memorentur Patriarchæ qui postmodum fuerunt
in prædicta sancta Romana Ecclesia, donec conquisitio & satisfactio proueniat verborum,
de quibus contenditur inter vtrasque sedes, & ita vestra beatitudo consequenter memore-
tur. Sed hoc non acquieuimus, id est, vt eiceretur idem Vitalianus è diptychis: hoc qui-
dem, vt pote omnem æqualitatem seruantes, & vtrofque Orthodoxos habentes: hoc au-
tem & propter collatam nobis charitatem ab eodem Vitaliano, dum superesset, in morio-
ne tyrānorum nostrorum. Sed sic polliciti sumus prædictis sanctissimis Patriarchis, quod
per omnia diriget vestra paterna beatitudo homines, qui debeant conquirere cum ipsis
& tunc

CHRISTI
678.AGATHONIS PAP.
I.CONSTAN. POGON. IMP.
II.

A & tunc secundum quod claruerit, perfecta dispositio fiet: nam hoc nullo modo nos ac-
quiescere, vt idem beatissimus Vitalianus eiceretur.

Hoc cognoscens vestra paterna beatitudo, studeat sequi voluntatem Dei: sicut enim
prædictum est, spem habemus in coronatore Deo nostro, quia dum præuiderit super hoc
feruentem nostrum affectum, eius benignitas etiam ingruentes nobis perturbationes gen-
tium sedabit. Omnem verò concursum venientibus iuissimus præbere Theodorum glorio-
sum Patricium & Exarchum Christo amabilis nostræ Italiæ prouinciæ, tam in nauis, quam
in expensis & omni vtilitate eorum; & si necessitas exegerit, etiam castellatos dromones
præbere ad eorum munimen: vt ex omnibus illæsi & sine periculo, Deo cooperante, iidem
ad nos perducantur. Et subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac
beatissime Pater.] hactenus Imperatoris ad Donum Papam epistola scripta, reddita verò

B (vt dictum est) successori eius Agathonis, illo iam vita functo.

Quod autem in hac epistola Imperator queritur de perturbationibus ex tumultu bello-
rum rursus exortis, cum ait: Eius benignitas ingruentes nobis perturbationes gentium
sedabit.] sciendam est, hos fuisse Bulgaros, hoc anno vndecimo Constantini Imperatoris
in Romani Imperij prouincias irrumpentes. Hoc quidem anno id accidisse, testatur Theo-
phanes, apud quem hæc anno vndecimo eiusdem Imperatoris leguntur: Hoc quoque
anno Bulgarorum gens superuenit in Thraciam, &c.] pergit dicere de origine Bulgaro-
rum, quos duplicis fuisse generis tradit, Onogundurenses scilicet, & Contragenes, ex
Septentrionalibus Euxini ponti partibus oriundos: dictosque à Bulga flumine, testatur
Cedrenus.

Quomodo verò iniqua conditione eum eiusmodi barbaris transegerit Imperator, vt
C quies daretur & pacatum tempus celebrandi Concilij, ita Theophanes subdit: Vi coactus
Imperator pacem fecit cum eis, annua illis præbere pacta pollicitus in confusionem Ro-
manorum ob multitudinem delictorum. Mirabile quippe ipso audito erat, vt is qui omnes
tributarios sibi statuerat, tam videlicet eos qui ad Eoum & Occasum, quam qui ad Arctum
& Mesembriam commorabantur, ab ista detestabili gente fuerit superatus. Verum Impe-
rator ita quidem ex prouidentia Dei hoc Christianis contigisse credens, pacem fecit, & fuit
vsque ad obitum suum quietus à cunctis hostibus, studium habens præcipuum vniendi
vniuersas Ecclesias Dei, quæ vbique diuisæ fuerant à temporibus Heraclij proauis sui, &c.]
Vt igitur indictam Synodum prosequi Imperator posset, pacem indignis licet conditioni-
bus transigit cum Bulgaris.

Hoc cum factum, peccatis exigentibus, Theophanes dixerit: nullum grauius & magis
D euidens peccatum extitit, quam quod Catholicus Imperator passus hactenus fuerit sedere
Constantinopolitanae Ecclesiæ Præsulem Theodorum Monothelitam hæreticum, qui &
eo temeritatis progressus fuit, vt post Honorium neminem Romanorum Pontificem pas-
sus sit in sacris diptychis reperiri, nuperque contra expressam ipsius Imperatoris iussione
Vitalianum Papam ex eisdem eraserit. Non ferens verò tantam viri procaciam Imperator,
eum cessare protinus voluit atque in locum eius Georgium subrogauit, qui præfens postea
fuit Sextæ œcumenicæ Synodo. Tu verò corrigas, quod apud Nicephorum legitur, sedisse
Theodorum annos duos & menses tres, vt loco duorum ponas duodecim: ad hoc nam-
que tempus vsque peruenisse, litteræ eiusdem Imperatoris ad Donum Pontificem datæ (vt
diximus) docent.

Hoc eodem anno vndecimo Iustiniani Imperatoris moritur Mahuuias Princeps Sarrā-
E cenorum, relinquens regni successorem Gizid filium suum. Huius autem Mahuuiæ tem-
pore inuentum fuisse sacrosanctum sudarium capitis Redemptoris, Beda testatur in libel-
lo de locis sanctis scripto relatione Archulphi Episcopi, quem his ferme diebus loca sancta
visitasse testatur. Porro rem gestam ita describit: Sudarium capitis Domini post resurre-
ctionem eius mox Christianissimus quidam Iudeus furatus, vsq; ad obitum, diuitiis sibi af-
fluentibus, habuit. Qui morituros interrogat filios, qui Domini sudarium, qui ceteras pa-
tris velit accipere diuitias. Maior thesauros rerum, minor elegit sudarium. Et mox illi de-
creuerunt opes vsque ad paupertatem, fratri autem cum fide crescunt & opes, quod vsque
ad quintam generationem fideles tenuere. Hinc ad impios perueniens, diuitias tantum
auxit vt Iudæis, & hoc multo tempore: donec post longa litigia, quibus Christiani Iudæi se
Christi, infideles verò se patrum suorum affirmabant heredes, Mahuuias Sarracenorum Rex,
qui nostra ætate fuit, iudex postulatur. Qui accensa grandi pyra, Christum iudicem pre-
cauit,

BVLGARO-
RVM IRRU-
PTIO PRE-
MA.PAX SANCTI
TA CVM
BVLGARIS.THEODO-
RVS HIERO-
TYMUS, GEOR-
GIVS SVB-
ROGATVS.SACRVM
SVDARIVM
CAPITIS
CHRISTI
INVENTVM
Bed. de locis
sanctis. cap. 4.

catur, qui hoc pro suorum salute super caput habere dignatus est. Missum ergo in ignem A sudarium veloci rapru effugiens euolat, & summo in aere diutissime quasi ludendo volucritans, ad vltimum cunctis vtrinque intuentibus, sese leuiter in cuiusdam de Christiana plebe sinum deposuit: quod manè mox totus populus summa veneratione salutabat & osculabatur. habet autem longitudinis pedes octo. Aliud quoque aliquanto maius linteum in ecclesia illa veneratur, quod fertur à sancta Maria contextum, duodecim Apostolorum & ipsius Domini continens imagines, vno latere rubro, & altero viridi.] hucusque Beda, qui de rebus patriis historiam cum profequitur, hæc habet de iis quæ hoc anno con-

LINTEVM CVM SACRIS IMAGINIBVS.

Beda lib. 4. c. 12.

SICCITAS INGENB.

Beda lib. 4. c. 13 in epitom. hoc anno. VUILFRIDVS PRAEDICAT FRISIIS.

Beda lib. 5. c. 20.

Isai. 60.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo octauo, qui est annus Imperij Regis Ecgfridi octauus, apparuit mense Augusto stella quæ dicitur cometa, & tribus mensibus permanens marutinis horis oriebatur excelsa radiantis flammæ quasi colum- B nam præferens.] hæc Beda, qui hanc secutam esse post siccitatem ingentem pestem tradit, eademque Anastasius Bibliothecarius docet; siccitatem verò perdurasse triennio, ita vt numquam imbribus terra maduerit. Quæ autem digna memoria postea acciderint pestis tempore, suo loco dicturi sumus: modo huius anni res gestas eodem auctore profequamur.

Eodem enim anno (vt idem subdit^b) exorta inter Vuilfridum Episcopum Eboracensem & Regem Ecgfridum dissensione, à sua sede ille deiicitur, alio in eius locum subrogato. Verùm ista iniuste passus Vuilfridus, Romanum Pontificem appellauit; ad quem profectus, detentus in via prædicatione Euangelica apud Frisios, non ante sequentem annum peruenit, vt idem testatus est Beda. Quid verò cum Agathone in Vrbe gesserit, & quomodo cum aliis Episcopis in Romano Concilio federit, suo loco dicturi sumus. hic autem de C eo, cum discedens ex Anglia, conscendens nauim est delatus ad Frisios, profequamur historiam, quam idem auctor ita breuiter profectus est: Romam, inquit, iturus Vuilfridus, & coram Apostolico Papa causam dicturus, vbi nauem conscendit, flante Fauonio, pulsus est in Frisiam; & honorificè susceptus à barbaris, ac Rege illorum Aldgislo, prædicabat eis Christum; & multa eorum millia verbo veritatis instituens, à peccatorum suorum sordibus fonte Saluatoris abluit: & quod postmodum Vuilbrordus reuerendissimus Christi Ponifex in magna deuotione compleuit, ipse primus ibi opus Euangelij coepit. Ibi ergo hiemem cum noua Dei plebe feliciter exigens, sic Romam veniendi iter repetiit, &c.] Eadem totidem fermè verbis Marcellinus ante Bedam scriptis mandauit, dum sui temporis res gestas sancti Suitberti Episcopi scripsit: in quo tamen corrigas mendum in numeri notam illapsam, vt dum præfenti anno appulsum ad Frisios Vuilfridi contrigisse tradiderit, numeri inuersa nota, loco anni Domini sexcentissimi septuagesimo octauo, legatur octogesimiseptimi. Magna sanè enituit Dei prouidentia, vt sanctissimum Episcopum permiserit à Christiano Rege sede turbari, quo ad sitientes Gentes Euangelij fluentia portaret: vt & ipsi ob Apostolicum munus æquè propheticum dictum aptari possit^d: Qui sunt isti qui volant sicut nubes? &c.] vt pote qui flante vento delatus in terram aridam, eandem mox caelestibus imbribus irrigauit.

IESV CHRISTI AGATHONIS PAP. CONSTAN. POGON. IMP.

ANNVS 679. ANNVS 2. ANNVS 12.

SExcentesimo septuagesimonono anno salutis, Indictione septima, cum innotuissent Episcopis Occidentalibus per Agathonem Romanum Pontificem ea quæ ad Donum Papam à Constantino Imperatore scripta ipse accepisset de legatione mittenda, eiusdem pariter Agathonis Pontificis iussu, ea de causa iidem Synodos congregarunt, quibus vbi- que condemnata est hæresis Monothelitarum hæreticorum. Id quidem factum esse in Italia, in Galliis, & in Anglia, eiusdem Agathonis litteræ sequenti anno ad eundem Imperatorem datæ declarant. Porrò omnium Italiæ Episcoporum conuentuum superest tantum memoria de Synodo Mediolanensi: Gallicanorum verò Conciliorum Acta penitus exciderunt: sed Anglicanæ Synodi aliqua adhuc fragmenta supersunt. Mediolanensis autem Concilij extat Synodalis epistola, cuius hæc est inscriptio:

SYNODI PLVRES CONTRA MONOTHELITAS.

Domino serenissimo atque tranquillissimo & à Deo coronato religiosissimo Constantino

E

A tino Imperatori Mansuetus Mediolanensis Metropolitanæ Ecclesiæ indignus Episcopus, vel vniuersa sancta Episcoporum fraternitas, quæ in hac magna regia vrbe conuenit, æternam in Domino salutem.

Si apicè Imperialis fastigij, &c.] laudatur in primis eius exordio pietas Imperatoris, quem cõparat religiosis, qui ante cum in Ecclesia claruerunt, Imperatoribus, per quos generalibus Synodis congregatis, curatū est, vt ortæ hæreses damnarentur. quibus fusiùs explicatis, & Catholica fide ex præscripto sacrorum Conciliorum asserta, hæc subiiciuntur: Ecce, præstantissime Princeps, antiquorum Parrum statuta vna cum consensu piissimorum Imperatorum definita, quæ conuelli vel infirmari nulla ratione pietas, vestra permittat. Nam si sunt qui audacia dialecticæ artis inflati, cothurnata ceruice, buccis tumescentibus, sinuosis circuitionibus, & flexuosis ambagibus, phaleris verborum, pompitque sermonum sua ferali calliditate simplicem fidei rationem conuellere, & delegatas à Patribus regulas conculcare vel temerare voluerint: eorum inflationibus tranquillitas vestra non acquiescat, sed recordamini qualiter propheta dicit^a: Verbum breuiatum facit Dominus super terram. quod per sanctos Apostolos vidimus impletum. Quid enim breuius, quàm simplex fidei symbolum ab Apostolis institutum, in quo mysticum sacramenti continetur arcanum?

MONEY IMPERATORUM MANSVETVS EPISCOPVS

Isai. 10.

SIMPLICITAS DOCTRINAE CHRISTIANAE.

Nam si recolas, insignissime Imperator, non cum dialecticis, non cum rhetoricis, non cum grammaticis, sed cum rucolis & piscatoribus Dominus posuit rationem, & his tradidit sui secreta consilij, quos & principes ordinauit, quibus ligandi atque soluendi tribuit potestatem. Nonne vobis videtur, optime Imperator, dementissimæ mentis esse, qui Apostolicas traditiones & venerabilium Patrum instituta deprauare festinant? Nos autem omnes, &c.] quibus docet Mansuetus vna cum eadem sancta Synodo, sequi se quæ sunt ab

C Apostolis tradita, à sacris Conciliis instituta, atque à sanctis Patribus confirmata. His coniungit rectæ fidei confessionem, ad cuius finem contra Monothelitas duæ in Christo afferuntur voluntates & operationes totidem: nam dum duas naturas diuinam & humanam in vna eademque persona ipse vna cum eadem sancta Synodo recognoscit, mox ex vniuscuiusque naturæ præscripto duas infert voluntates atque operationes.

MANSVETVS SANCTITATE CLARVS.

Ista quidem sanctus Mansuetus vna cum collegis Episcopis, magnæ verò existimationis erat eo tempore apud omnes ipse Mansuetus, vt pote qui egregia claruit sanctitate, dignusque est habitus, vt qui viuens sanctissimos prædecessores Episcopos moribus atque doctrina sectatus esset, cum eisdem post mortem in sacris Ecclesiæ tabulis adscriberetur, quo sicut illorum, ita & ipsius anniuersaria natali die memoria in Ecclesia publicè coleretur, nempe decimanona mensis Februarij.

D At nec satis ipsi fuit ista de Catholica fide in Synodo statuiffe, scriptisque mandasse, atque ad Imperatorem in Orientem misisse, sed etiam sequenti anno Romam se contulit, vt vna cum aliis vniuersali conuocato Concilio interesset. Verùm quod ad dictam epistolam Synodalem pertinet, eam non à Mansueto, sed à Damiano Ticinensi Episcopo scriptam, testatur Paulus diaconus his verbis^b:

Paul. diacon. lib. 6. cap. 4. DAMIANVS EPISC. TICINENSIS.

Eo tempore Damianus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus sub nomine Mansueti Mediolanensis Archiepiscopi hac de causa satis vtilem rectæque fidei epistolam composuit, quæ in præfata Synodo non mediocre suffragium tulit.] Ceterum & ipse Damianus magni nominis his temporibus claruit, vitæ quoque probitate insignis: adeo vt æquè ac Mansuetus inter sanctos post transitum ex hac vita adnumerari meruerit, vt sacra testantur tabulæ, in quibus idem Damianus duodecima mensis Aprilis inscriptus legitur anniuersaria memoria in Ecclesia repetendus.

E Sed iam profequamur quæ ad Concilium Anglicanū spectat: meminit ipsius Beda, scriptamque in eo Synodalē epistolam de fide Catholica ex parte recitar, quā hic tibi subiiciendam putamus. sic enim in primis idem Beda præfatur^c: His temporibus audiens Theodoris fidem Ecclesiæ Constantinopolitanæ per hæresim Eutychetis multum esse turbatam; & Ecclesias Anglorum, quibus præerat, ab huiusmodi labe immunes perdurare desiderans; collecto venerabilium sacerdotum, doctorumque plurimorum coetu, cuius essent fidei singuli, sedulus inquirebat; omniumque vnanimem in fide Catholica reperit consensum, & hunc Synodalibus litteris ad instructionem memoriamque sequentium commendare curauit.] ista præfatur Beda: cui incomperta fuisse videntur, quæ sequenti anno tum ab Agathone, tum à Synodo Romæ collecta in Synodalibus litteris ad Imperatores datis reperiuntur de eodem Theodoro conscripta, nempe vocatum & expectatum ad Concilium

CONCILIVM ANGLICANVM. Beda lib. 4. c. 17.

CHRISTI
679.AGATHONIS PAP.
2.CONSTAN. POGON. IMP.
12.

lium Romæ celebrandum, idque ob egregiam tanti viri peritiam; utpote quia hoc sæculo A valde rudi scientia, ipse ferme solus vel ceteris eminentior peritia scientiarum, præsertim verò sacrarum, celebris haberetur. Sed cum non licuerit ipsi coalescentem Ecclesiam, atque lacte adhuc opus habentem relinquere, placuit fidem Catholicam conuentu publico cognitam & confirmatam conscribere, quæ sic se habet à Beda recitata:

In nomine Domini Iesu Christi Saluatoris, imperantibus dominis piissimis nostris Ecgfrido Rege Humbronensium, anno decimo regni eius, sub die quintodecimo Kalendas Octobris, Indictione octaua, & Edilredo Mercinensium, anno sexto regni eius, & Aldulfo Rege Estranglorum, anno decimosextimo regni eius, & Lodthario Rege Cantuariorum, regni eius anno septimo, præsidente ipso Theodoro gratia Dei Archiepiscopo Britannæ insulæ & ciuitatis Dorouernensis, vna cum eo sedentibus ceteris Episcopis Britannæ insulæ viris venerabilibus, præpositis sacrosanctis Euangeliis, in loco qui Saxonicis vocabulo Hedfeld nominatur, pariter tractantes, fidem rectam & Orthodoxam exposuimus, sicut Dominus noster Iesus incarnatus tradidit discipulis suis, qui præsentialiter viderunt & audierunt sermones eius, atque sanctorum Patrum tradidit symbolum, & generaliter omnes sanctæ & vniuersales Synodi, & omnis probabiliū Catholicæ Ecclesiæ doctorum chorus.

Hos itaque sequentes nos piè atque orthodoxè, iuxta diuinitus inspiratam doctrinam eorum professi, credimus consonanter & confitemur secundum sanctos Patres propriè & veraciter Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitatem consubstantialem, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentiis vel personis consubstantialibus, æqualis gloriæ & honoris. Et post multa huiusmodi, quæ ad rectæ fidei confessionem pertinebant, hæc quoque sancta Synodus suis litteris addidit: Suscipimus sanctas & vniuersales quinque Synodos beatorum & Deo acceptabilium Patrum, id est, qui in Nicæa congregati fuerunt, trecentorum decem & octo contra Arium impiissimum & eiusdem dogmata: & in Constantinopoli centum quinquaginta contra vesaniam Macedonij & Eudoxij & eorum dogmata: & in Epheso primo ducentorum contra nequissimum Nestorium & eiusdem dogmata: & in Chalcedone sexcentorum & triginta contra Eutychem & Nestorium & eorum dogmata: & iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt Concilio in tempore Iustiniani minoris contra Theodorum & Theodoretum & Ibae epistolas & eorum dogmata contra Cyrillum. paulo post: Et Synodum quæ facta est in vrbe Roma in tempore Martini Papæ beatissimi, Indictione octaua, imperante Constantino piissimo anno nono. Suscipimus & glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum, sicut isti glorificauerunt, nihil addentes vel subtrahentes: & anathematizamus corde & ore, quos anathematizauerunt; & quos susceperunt, suscipimus, glorificantes Deum Patrem sine initio, & Filium eius vnigenitum ex Patre generatum ante sæcula, & Spiritum sanctum procedentem ex Patre & Filio inenarrabiliter, sicut prædicauerunt hi, quos memorauimus, supradicti sancti Apostoli & prophetæ & doctores.] hætenus ex Synodali epistola Beda: in qua illud considerandum, sanctum Theodorum virum natione quidem Græcum, meritis insignem, sanctis quibuslibet veteribus comparandum, atque doctrina clarissimum, æquè cum vniuersa Catholica Ecclesia asserere Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, sicuti non à Latinis tantum, sed & à sanctis Orientalibus doctoribus affirmari certò sciebat. Vnde erubescant magis recentiores Græci, cum à suis ipsis, qui doctiores ac sanctiores fuere, erroris redarguantur. Subdit verò his hæc Beda:

Intererat huic Synodo, pariterque Catholicæ fidei decreta firmabat vir venerabilis Ioannes archicantor ecclesiæ S. Petri & Abbas monasterij beati Martini, qui nuper venerat à Roma per iussionem Papæ Agathonis, duce reuerendissimo Abbate Biscopo, cognomine Benedicto, cuius supra meminimus. Cum autem idem Benedictus construxisset monasterium Britannæ in honorem beatissimi Apostolorum Principis iuxta ostium fluminis Vuyri, venit Romam cum cooperatore suo ac socio eiusdem operis Ceolfrido, qui post ipsum eiusdem monasterij Abbas fuit (quod & ante sapius facere consueuerat) atque honorificè à beatæ memoriæ Agathone susceptus est, petiitque & accepit ab eo in munimentum libertatis monasterij quod fecerat, epistolam priuilegij ex auctoritate Apostolica firmatam, iuxta quod Ecgfridum Regem voluisse, ac licentiam dedisse nouerat; quo procedente & possessionem terræ largiente, ipsum monasteriū fecerat. Accepit & præfatū Ioan-

CHRISTI
679.AGATHONIS PAP.
2.CONSTAN. POGON. IMP.
12.

A nem Abbatem in Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annum, sicut ad sanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret. Egit itaque Abbas Ioannes, ut iussionem acceperat Pontificis, & ordinem videlicet ritumque canendi ac legendi vna voce præfati monasterij cantores edocendo, & ea quæ totius anni circulus in celebratione dierum festorum poscebat, etiam litteris mandando, quæ hætenus in eodem monasterio seruata & à multis iam sunt circumquaque transcripta.

Non solum autem idem Ioannes ipsius monasterij fratres docebat, verum de omnibus penè eiusdem prouinciæ monasteriis ad audiendum eum, qui cantandi erant periti, confluabant; sed & ipsum per loca, in quibus doceret, multi inuitare curabant. Ipse autem, excepto cantandi vel legendi munere, & aliud in mandatis ab Apostolico Papa acceperat, ut cuius esset fidei Anglorum Ecclesia, diligenter edisceret, Romamque rediens referret. Nam & Synodum beati Papæ Martini centum quinque Episcoporum cōsensu * non multo ante Romæ celebratam, contra eos maximè qui vnam in Christo operationem & voluntatem prædicabant, secum veniens attulit, atque in præfato religiosissimi Abbatis Benedicti monasterio transcribendam commodauit *. Tales namque eo tempore Constantinopolitanæ Ecclesiæ fidem multum turbauerant; sed Domino donante, proditi iam tunc & victi sunt. Vnde volens Agatho Papa, sicut in aliis prouinciis, ita etiam in Britannia, qualis esset status Ecclesiæ, quomodo ab hæreticorum contagiis castus, ediscere, hoc negotium reuerendissimo Abbati Ioanni in Britanniam destinato iniunxit. Quamobrem collecta pro hoc in Britannia Synodo, quam diximus, inuenta est in omnibus fides Catholica inuiolata, datumque illi exemplar eius Romam perferendum.] hætenus Beda, in quo desideratur & alia causa profectiois Ioannis in Britanniam, ut scilicet (quod dictum est) Theodorum ad Romanam Synodum cōuocaret, ut Synodales epistolæ à Romana Synodo Constantinopolim scriptæ docent. Verum quod scisset Theodorus Romam abiisse S. Vuilfridum, hocque anno ab Agathone Pontifice auditum & absolutum, eidem legationem credidit, ut nomine totius Ecclesiæ Anglicanæ Synodo interesset: quod ipsum ostendent, quæ anno sequenti dicturi sumus. De absoluteione Vuilfridi facta ab Agathone Beda * testatur.

Hoc ipso anno qui præcedit sexcentisimū octogesimū (ut auctor est Beda *) per Theodorum Archiepiscopum componitur pax inter Ecgfridum & Edilredum Reges graui proelio mutuo configentes. Quid verò valde mirandum tunc acciderit, Beda ipse ita describit: In præfato autem proelio, quo occisus est Rex Elbuini, memorabile quoddam factum esse constat, quod nequaquam silentio prætereundum arbitror, sed multorum salutis (si referatur) fore proficuum. Occisus est ibi inter alios de militia eius iuuenis vocabulo Imma: qui cum die illo & nocte sequente inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret, tandem recepto spiritu reuixit, ac residens, sua vulnera (prout potuit) ipse alligauit: deinde modicum requiescens leuauit se, & cepit abire sic, vbi amicos, qui sui curam agerent, posset inuenire. Quod dum faceret, inuentus est & captus à viris hostilis exercitus, & ad dominum ipsorum, Comitem videlicet Edilredi Regis adductus: à quo interrogatus quis esset, timuit se militem fuisse confiteri: rusticum se potius & pauperem, atque vxorio vinculo colligatum fuisse respondit, & propter victum militibus afferendum, in expeditionem se cum suis similibus venisse, testatus est. At ille suscipiens eum, curam vulneribus egit; & vbi sanari cepit, noctu eum, ne aufugeret, vinciri præcepit, nec tamen vinciri potuit: nam mox ut abire qui vincierant, eadem sunt eius vincula soluta.

E Habebat enim germanum fratrem, cui nomen erat Tunna, presbyterum & Abbatem monasterij in ciuitate quæ hætenus ab eius nomine Tunnacestir cognominatur: qui cum eum in pugna peremptū audiret, venit quærere, si fortè corpus eius inuenire posset: inuentumque alium illi per omnia simillimum, putauit ipsum esse; quem ad monasterium suum deferens, honorificè sepeliuit, & pro absoluteione animæ eius sapius Missas facere curauit; quarum celebratione factum est, quod dixi, ut nullus eum posset vincire, quin continuo solueretur. Interea Comes, qui eum tenebat, mirari & interrogare cepit quare ligari non posset, an fortè litteras solutorias, de quibus fabulæ ferunt, apud se haberet, propter quas ligari non posset. At ille respondit, nihil se talium artium nosse: sed habeo fratrem, inquit, presbyterum in mea prouincia, & scio quia ille me interfectum putans, pro me Missas crebras facit; & si nunc in alia vita essem, ibi anima mea per intercessionem eius solueretur à poenis. Dumque aliquanto tempore apud Comitem teneretur,

FIDEI CATHOLICÆ
PROFESSIOSPIRITVS
SANCTVS
A PATRE ET
FILIO PRO
CEDIT.* Beda lib. 4.
c. 18.CANTVS EC
CLESIASTI
CVS TRADI
TVS AR EC
CLES. ROM.
ANGLIS.* confessu
EXPLORA
TA FIDES
ECCLESIAE
ANGLICA
NAE.
* commen
dauitLEGATIO
S. VVILFRIDI
DO CRISTI
TA.* Beda lib. 5.
c. 20.* Beda lib. 4.
c. 23. Or su
pra c. 21. &
22.DE PACE
INTER RE
GES ANGLI
RVM PER
THEODO
RVM FA
CTA.SACRIFI
CIUM MIS
SARUM PRO
CVVM VI
VIS ATQVE
DEFVN
CTIS.

an:maduenterunt qui cum diligentius considerabant, ex vultu & habitu & sermonibus A eius, quia non erat de paupere vulgo, vt dixerat, sed de nobilibus.

Tum secretè aduocans eum Comes, interrogauit intentius, vnde esset, promittens se nihil ei mali facturum, si simpliciter sibi, quis esset, proderet. Quod dum ille faceret, mini-
strum se Regis fuisse manifestans, respondit: Et ego per singula respōsa cognoueram, quod rusticus non eras: & nunc quidē dignus es morte, quia omnes fratres & cognati mei in illa sunt pugna interempti: nec te tamen occidam, ne fidem mei promissi prauaricem. Vt ergo conualuit, vendidit eum Londoniam Fresoni cuidam. sed nec ab illo, nec cum illuc duccretur, vllatenus potuit alligari: verum cum alia atque alia vinculorum genera ei hostes imponerent, dissoluta sunt. Cumque videret qui emerat, cum vinculis non posse cohiberi, donauit ei facultatem sese redimendi, si posset. A tertia enim hora, quando Missæ fieri solebant, sspissimè vincula soluebantur. At ille dato iureiurando, vt rediret, vel pecuniam B illi pro se mitteret, venit Cantiam ad Regem Lodhere, qui erat filius sororis Edildridæ Reginae (de qua supra dictum est, qui & ipse quondam eiusdem Reginae minister fuerat) petiitque & accepit ab eo pretium suæ redemptionis, ac suo domino pro se, vt promiserat, misit.

Qui post hæc in patriam reuersus, atque ad suum fratrem perueniens, replicauit ex ordine cuncta quæ sibi aduersa, quæve in aduersis solatia prouenissent: cognouitque referente eo, illis maximè temporibus sua fuisse vincula soluta, quibus pro se Missarum fuerant celebrata solemnias; sed & alia quæ periclitanti ei commoda contigissent & prospera, per intercessionem fraternam & oblationem hostiæ salutaris cælitus fuisse sibi donata, intellexit. Multique hæc à præfato viro audientes, accensi sunt in fide ac deuotione pietatis ad orandum, vel ad eleemosynas faciendas, vel ad offerendas Domino victimas sacræ oblationis pro ereptione suorum, qui de sæculo migrauerunt. Intellexerunt enim, quod sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam. Hanc mihi historiam etiam quidam eorum, qui ab ipso viro, in quo facta est, audiēte, narrarunt: vnde cam, quam liquido comperi, indubitanter historiæ nostræ Ecclesiasticæ inferendam credidi.] hætenus Beda.

Hoc eodem anno, tertio decimo Kalendas Iulij sanctus Adeodatus Episcopus Niuernensis, idemque eremi cultor, ex hac vita migravit. Eius res præclare gestas vidimus typis excusas, in quibus non ipsius tantum, sed & aliorum eiusdem temporis illustrium virorum facta narrantur. Scriptæ fuerunt tempore Leonis Noni Romani Pontificis, cui oblata, ab eodemque probata leguntur.

IESV CHRISTI AGATHONIS PAP. CONSTAN. POGON. IMP. D

ANNVS
680.

ANNVS
3.

ANNVS
13.

ANNUS qui sequitur Redemptoris sexcentēsimus octogēsimus, Indictione octaua inscribitur: quo ab Agathone Pontifice Romæ generalis Synodus veris tempore (puro post Pascha) aduersus Monothelitas coacta est, cui interfuerunt centum viginti quinque Episcopi, qui omnes Synodalibus litteris subscripti leguntur in quarta Actione Sextæ Synodi, vbi eadem recitantur, & nomina singulorum subscribentium Episcoporum: inter quos legati leguntur missi à Synodo in Galliis habita, nempe Felix Arelatensis, Adeodatus Leucorum Episcopus, & Taurinus diaconus Ecclesiæ Tolonensis. Sed & ex Britannia S. Vuilfridus interfuit Episcopus Eboracensis: ipse enim titulo legationis inter alios sub-
scriptus Synodo reperitur, licet primum non legationis, sed appellationis causa cum anno superiori Romam diuina prouidentia perduxisset.

Missus namque fuerat in Britanniam (vt testatur Beda*) Ioannes archicantor ecclesiæ sancti Petri & Abbas monasterij sancti Martini, & quidem (vt ex epistola ipsius Agathonis Papæ ad Imperatores colligitur) vt Theodorum ipsum Angliæ Primatem vocaret ad Synodum: ait enim^b: Sperabamus de Britannia Theodorum confamilium atque coepiscopum nostrum, magnæ insulæ Britanniæ Archiepiscopum & philosophum, cum aliis qui ibidem vsque hætenus demorantur, exinde ad nostram humilitatem coniungere.] hæc & alia ad excusationem tarditatis Agatho scribit ad Constantinum & fratres Augustos. Quod autem Theodorus occupatione illius tunc coalescentis magnæ Ecclesiæ minimè venire potuisset, Synodum ipse ea de causâ aduersus eiusmodi hæreticos celebrauit

NULLVS VA
LVITTEN-
RI VINCV-
LIS.

SYNODVS
ROMANA
SVB AGA-
THONIS PA-
PA.

* Beda lib. 4.
c. 18.
VOCATVS
FRVSTRÀ
THEODO-
RVS.
^b Extat in Sex.
Synodo Act. 4.

A celebrauit in Anglia (vt dictum est) ex qua legationem videretur decreuisse Vuilfrido, quem alia causa ante annum Romam perduxerat; licet nihil de legatione Beda, qui de eodem Romano Concilio his verbis meminit*: Eo tempore idem Papa Agatho cum Synodum congregaret Romæ centum viginti quinque Episcoporum aduersus eos qui vnam in Domino Salvatore voluntatem atque operationem dogmatizabant, vocari iussit & Vuilfridum, atque inter Episcopos confidentem dicere fidem suam simul & prouinciæ, siue insulæ, de qua venerat. Cumque Catholicus fide cum suis esset inuētus, placuit hoc inter cetera eiusdem Synodi gestis inseri, scriptumque est hoc modo: Vuilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, A postolicam sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certis incertisque rebus absolutus, & cum aliis centum viginti coepiscopis in Synodo in iudicij sede constitutus, & pro omni Aquilonari parte Britannia & Hibernia insulis, quæ ab Anglorum & Britonum, necnon Scotorum & Pictorum gentibus incoluntur, veram & Catholicam fidem confessus est, & conscriptione sua corroborauit.] hæc de his Beda: iamque satis de legationibus à Gallia atque Britannia & aliis Borealibus insulis.

De reliquis modo agamus Episcopis, qui ex Italia diuersis Ecclesiis Synodo interfuerunt, de illis inquam, qui celebriori sanctitatis nomine claruerunt. Præter enim Mansuetum Mediolanensis Ecclesiæ spectatæ sanctitatis Aristitem, interfuit etiam Barbatus Beneuentanus in Album sanctorum relictus: itemque Ioannes Episcopus Bergomas æquæ sanctitate celebris eidem interfuisse Synodo reperitur, de quo & superius dictum est. celebrat etiam eum Paulus diaconus, de quo ista habet^b: Per idē quoque tempus Ioannes Episcopus Bergomatis Ecclesiæ vir miræ sanctitatis extitit: qui cum Regem Cunibertū in conuiuio, dum sermocinaretur, offendisset. Rex ei ad hospitium reuertenti, equum ferocem & indomitum, qui immenso fremitu super se sedentes terræ allidere solebat, præparari fecit: cui cum Episcopus supersedisset, ita mantuetus extitit, vt eum blando incessu vsque ad domum propriam deportaret. Quod Rex audiens, & Episcopum ex eo die honore debito coluit, & ei suam equum, quem sua sessione dedicauerat, dono largitus est.] hæc Paulus de Ioanne qui (vt diximus) eundem sacrum Patrum conuentum præsens ornavit: insuper & Decorosus Episcopus Capuanus, qui in numerum sanctorum reperitur adscriptus decima quinta die mensis Februarij. His adde Felicem Spoletinum Episcopum, cuius diem natalem Ecclesia Catholica celebrat decimo octaua Maij. Sanctus Anastasius præterea Ticinensis Episcopus æquæ sanctitate conspicuus præsens fuit, cuius memoria in Ecclesia colitur trigesima die eiusdem mensis. Interfuerunt & alij præclari virtute Episcopi, adeo vt tanta corona Patrum eiusmodi Synodus magno fuerit honore digna. Corrigen dum verò (quod obiter dicendum occurrit) vbi post Saturninum Alatrina Ecclesiæ Episcopum legitur in cuso codice Valerianus Episcopus Rosanæ Ecclesiæ: sed pro Rosanæ restituere ex codice scripto, Soranæ: nam etsi cetera deessent testimonia codicum; cū ipsa subscriptio posita legatur secundum ordinem prouinciarum, nulla ratio persuadet vt post Alatrinum & ante Signinum Rosanus, siue Rosanensis ponatur Episcopus ex Calabria prouincia, sed restituendum, Soranus, iuxta nomina: unum locum ciuitatis Alatrinae, itemque Signinae. Erat præterea Valerianus, siue Valerius, nomen commune satis Soranis ciuibus: nam & ipsa ciuitas dicta à Iuuenale reperitur Domus Valeriorum, eo quod cum colonia illuc est Romanorum deducta, Valeriorum familia plurimi migrauerunt. At hæc de nominibus satis.

De rebus autem in hac Synodo gestis, nihil præterea reperitur, nisi epistola Agathonis ad Constantinum Imperatorem & fratres eius de fide Catholica contra Monothelitas, sed & alia epistola ad eodem nomine totius Synodi de fide Catholica conseruanda. Ca non nullus in ea sancitus legitur; quod non ob aliam causam fuerit conuocata, quam ad fidem Catholicam confirmandam, & legationem Constantinopolim ad Synodum œcumenicam decernendam: & cum vtrumque quam diligentissimè reperiatum impletum, nihil est quod ab ea amplius fuerit requisitum. Delecti sunt autem in eodem Concilio legati Constantinopolim profecturi, Ioannes Episcopus Portuensis; Abundantius Episcopus Paternensis, & Ioannes Episcopus Regitanus, siue Regiensis: hi tres à Concilio Rom. missi fuerunt; sed & ab Episcopo Rauennate Theodoro missus est Theodorus presbyter, hæc quidem ex Actis ipsius Sextæ Synodi constant. Quod verò Anastasius Bibliothecarius vniuersos qui cum iisdem profecti sunt legatis recensens, post tres ex dicto Concilio legatos missos, hos addit, dicens: Misit Agatho & Theodorum & Georgium presbyteros, Ioannem diaconum, & Constantinum subdiaconum, Theodorum presbyterum Rauennatem

* Beda lib. 5.
c. 20.
VUILFRIDVS SYNO-
DO INTER-
FUIT.

EPISCOPI
SANCTITA-
TE CLARI
QVI SYNO-
DO INTER-
FVERVNT.

^b Paul. diacon.
lib. 6. cap. 8.

VALERIA-
NVS SORA-
NVS EPI-
SCOPVS.

DE REBUS
GESTIS IN
SYNODO.

nam, atque reliquos seruos Dei monachos iisdem etiam in litteris Agathonis nominati reperiuntur. Sed est sciendum, duas missas esse legationes, ab Agathone Pontifice vnam, alteram vero ab ipso Romano Concilio seorsum, licet easdem simul contigerit proficisci. Testantur id quidem eiusdem Imperatoris littera ad Georgium Constantinopolitanum Episcopum, in quibus & ista leguntur:

DUPLEX LEGATIO. *Extra in preambulis Synodi.

Iam enim super hoc adhortari sumus per pios nostros apices adhuc inter viuos existentem & Donum sanctissimum Apostolicæ sedis antiquæ Romæ Præsulem: & illo ex hoc sæculo migrante, Agatho sanctissimus nuper ordinatus Papa in Apostolica sede prædictæ antiquæ Romæ huiusmodi nostros pios suscipiens apices, destinavit in præsentem propriam eius indutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum; ex persona vero totius eius Concilij Ioannem & Abundantium & Ioannem venerabiles Episcopos cum ceteris clericis & monachis, &c.] Sicut ergo discretæ duæ missæ sunt eodem tempore legationes ad Constantinum ac fratres Imperatores; ita duæ ad eosdem missæ sunt epistolæ, altera priuatim Agathonis Papæ, altera vero eiusdem Agathonis ac Synodi Romæ habitæ, ut earumdem præferunt inscriptiones, quarum prioris sic se habet:

Domini piissimis & serenissimis victoribus ac triumphatoribus, carissimis filiis, amatoribus Dei & Domini nostri Iesu Christi, Constantino maiori Imperatori, Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho Episcopus seruus seruorum Dei.

Consideranti mihi humanæ vitæ diuersos angores, & ante Deum, qui vnus & verus est, cum vehementia steruum ingementi, ut consolationem animæ fluctuanti diuinæ miserationis imperiet instinctus, & de profundo maroris & angustiae potentia suæ dexteræ subleuaret: magnam atque mirabilem cum indefinenti gratiarum actione, serenissimi domini filij, confiteor consolationis opportunitatem exhibere dignatus est piissimum tranquillæ mansuetudinis vestræ propositum, quod ad stabilitatem diuinitus commissæ Reipublicæ Christianæ eius concessit dignatio, ut Imperialis virtus atque clementia de Deo, per quem Reges regnant, & qui Rex regum & Dominus dominantium est, & curet & quærat immaculatæ fidei veritatem, ut ab Apostolis atque Apostolicis est Patribus tradita, inquirere vigilanter; atque ut vera traditio continet, instantissimè desideret in omnibus Ecclesiis obtinere.

AGATHONIS EPISTOLA AD IMP.

*Proner. 8.

Et ne quemquam tam pia lateret intentio audientium, humanæ suspicio perterret, æstimantium potestate nos esse compulsos, & non plena serenitate ad satisfaciendum super Euangelicæ & Apostolicæ nostræ fidei prædicatione communitos: diuales apices ad Apostolicæ memoriæ Donum Pontificem nostræ pusillitatis prædecessorem, cunctis populis ac gentibus per nostrum ministerium patefecerunt ac patefaciunt, quos gratia sancti Spiritus Imperialis linguæ calamo de puro cordis thausuro distulit, commonentis, non opprimentis, satisfaciens, non perterrentis; non affligentis, sed exhortantis, & ad ea quæ Dei sunt, secundum Deum inuitantis. Quia & ipse conditor omnium ac Redemptor cum posset in suæ diuinitatis maiestate in sæculum veniendo mortales pertertere, humanitate magis inæstimabilis clementiæ humiliter ad nostra descendens, quos creauit, dignatus est & redimere. Qui & spontaneam de nobis veræ de fidei confessionem expectat: quod & beatus Petrus Apostolorum princeps commonet: Pascite, qui in vobis est, gregem Christi non coactè, sed sponte, secundum Deum exhortantes.

*satisfaciunt

*1. Pet. 5.

His itaque, mansuetissimi rerum domini, diualibus apicibus animatus, & ad spem consolationis de profundis angoribus alleuiatus, sum meliori relictus confidentia paulatim & his quæ per mansuetissimæ fortitudinis vestræ Sacram dudum præcepta sunt, efficaciter promptam obsequentiam exhibere; ut personas, quales secundum temporis huius defectum ac seruilis prouinciæ qualitatem poterant inueniri, pro obedientiæ satisfactione inquirerem, & cum consilio cõfamulorum meorum Episcoporum tam de propinqua huius Apostolicæ sedis Synodo, quamque de familiari clero, amatores Christiani Imperij, & sequenter de religiosi seruis Dei, ut ad piissimæ tranquillitatis vestræ vestigia properarent, hortarer. Et nisi longos prouinciarum ambitus, in quibus humilitatis nostræ Concilium constitutum est, tanti temporis protelationem ingereret; olim hoc, quod vix tandem nunc fieri potuit, studiosa obedientia noster famulatus impleisset. Sed dum de diuersis prouinciis familiare nobiscum Concilium congregatur, & dum personas quasdam quidem de

LEGATI HAVD AD BO IMBVTI SCIENTIIS.

*eleuatus

A de hac seruili vestri serenissimi principatus Romana vrbe vel proxima dirigere procuramus, quasdam de longè positis prouinciis, in quibus verbum Christianæ fidei ab Apostolicis exiguitatis meæ prædecessoribus missi prædicabant, remeare præstolamur, non paruus temporum cursus elapsus est: ut corporales ægritudines mei famulatus silentio transcam, quibus nec viuere licet, nec liber assiduis ægritudinis laborantem. Quem audis, lector, expectatum è lōginquis regionibus, hūc fuisse scias Theodorum in Angliā antea missum, qui aliis litteris à Synodo Romana datis nominatim explicatur. Sed pergit de legatis missis:

Ideoque, Christianissimi domini filij, secundum piissimam iussionem à Deo protegēdæ mansuetudinis vestræ, pro obedientia quam debuimus, non pro confidentia eorum scientiæ quos dirigimus, præsentis famulos nostros Abundantium & Ioannem reuerendissimos fratres nostros Episcopos, Theodorum & Georgium dilectissimos filios nostros presbyteros cum dilectissimo filio nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctæ huius spiritalis matris Apostolicæ sedis, necnon & Theodorum presbyterum legatum sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, & religiosos seruos Dei monachos cum scripturarum cordis deuotione curauimus demandare: nam apud homines in medio gentium positos, & de labore corporis quotidianum victum cum summa hæsitacione conquirentes, quomodo ad plenum poterit inueniri scripturarum scientia, nisi quæ regulariter à sanctis atque Apostolicis prædecessoribus & venerabilibus quinque Conciliis definita sunt, cum simplicitate cordis & sine ambiguitate à Patribus traditæ fidei cõseruamus, vnum ac præcipuū bonum habere semper optantes atque studētes, ut nihil de eis quæ regulariter definita sunt, minuat, nihil mutetur vel augeatur, sed eadem & verbis & sensibus illibata à nobis custodiantur.]

VRBE SACCVLVM DEFLORATVR: vel exccitatione

Intelligis probè, lector, quantum deploret Agatho Pontifex temporis huius bonarum litterarum sterilitatem, cum ob assiduos Longobardorum motus, exulta Latinitas & ipsa Italia fœcunda scientiis, fuerint omnino iisdem incultæ & steriles redditæ: ut opus fuerit è Britannia Theodorum accersire Theologum, quem nec habere licuit. Habes præterea ex iisdem Agathonis Pontificis verbis, in quātam Ecclesiæ redactæ essent paupertatem, ut necessarium fuerit earum ministris corporali exercitatione sibi victum comparare. Sed & illud pariter obseruatione dignum cõsidera, quod cum in Ecclesia desunt homines sacris litteris summè eruditi, tunc pro securitate ad tutum portum esse confugiendum, nimirum ad prædecessorum & sanctorum scripta Patrum in omnibus semper & ante omnia antiquis traditionibus firmiter inhaerendo. Sed audi reliqua Agathonis epistolæ id ipsum præstantis, dum collectas in vnum sanctorum Patrum sententias, & quæ à prædecessoribus definita fuissent, dedit iisdem legatis Constantinopolim perferenda: nam subdit:

QVVD AGENDVM, CVM DEEST LITTERARVM PERITIA.

Quibus portitoribus & testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæc Apostolica Christi Ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus: ut facultatem suggerēdi à benignissimo vestræ Christianitatis Imperio consecuti, ex his dumtaxat satisfacere studeant, dum Imperialis mansuetudo percipiat quid hæc spiritalis mater eorum ac à Deo propagati Imperij Apostolica Christi Ecclesia credat & prædicet, non per eloquentiam secularem, quæ nec suppetit idiotis hominibus, sed per sinceritatem Apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti vsque in finem propagatori vestri Christiani Imperij cæli Domino omnes nobiscum deprecantur seruire & obedire. Licentiam proinde eis siue auctoritatem dedimus apud tranquillissimum vestrum Imperium, dum iusserit eius clementia, simpliciter satisfaciendi, in quantum eis dumtaxat iniunctum est, ut nihil profecto præsumant augere, minuere, vel mutare, sed traditionem huius Apostolicæ sedis, ut à prædecessoribus

QVVD COMCESSVM LEGATIS.

Apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare. Pro quibus flexo mentis poplite suppliciter vestram ad mansuetudinem semper intentam clementiam deprecamur, ut iuxta benignissimam atque augustissimam Imperialis Sacræ promissionem, acceptione eos dignos efficiat Christi imitabilis vestra tranquillitas, atque placabiles auditus eorum humillimis suggestionibus ad commodare dignetur: sic aures Dei omnipotentis suis precibus ad exaudiendum inueniat vestra mansuetissima pieras referatas: illæ solique tam in rectitudine nostræ Apostolicæ fidei, quamque corporu sospitate in propriis restituere iubeat: sic restituat superna maiestas per fortissimos atque inuictissimos labores vestræ à Deo corroboratæ clementiæ sub benigni vestri principatus regimine totam Christianam Rempublicam, & fortissimis vestris sceptris aduersas subigat nationes, ut ex hoc omni animæ atque omnibus gentibus satisfiat: quia quod per augustissimos apices de immunitate atque illæ sione eütium, Deo sibi aspirante, polliceri dignata est, adimpleat in omnibus. Non enim nobis eorum scientia confidentiam dedit, ut ad

COMMENTAT LEBATOS.

CHRISTI
680.AGATHONIS PAP.
13.CONSTAN. POGON. IMP.
13.

pia vestra vestigia eos auferemus dirigere, sed hoc Imperialis vestra benignitas clementer iubens hortata est, & nostra pusillitas, quod iustum est, obsequenter impleuit.] hæc prælocutus, subiicit Catholicæ fidei regulam ab omnibus custodiendam, verbis istis:

Vt autem vestra diuinitus instructæ pietati, quid Apostolicæ nostræ fidei vigor contineat, breuiter intuemur, quam percepimus per Apostolicam Apostolicorumq; Pontificum traditionem, & sanctarum quinque vniuersalium Synodorum, per quas fundamenta Catholicæ Christi Ecclesiæ firmata atque stabilita sunt. Hic igitur status est Euangelicæ & Apostolicæ fidei, regularisq; traditio, vt consentientes sanctam & inseparabilem Trinitatem, id est, Patrem & Filium & sanctum Spiritum, vnius esse Deitatis, vnius naturæ & substantiæ siue essentiæ, vnius eam prædicemus & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis, maiestatis, potestatis, & gloriæ. Et quicquid de eadem sancta Trinitate essentialiter dicitur singulari numero, tamquam de vna natura trium consubstantialium personarum, comprehendamus, regulari ratione instituti. Cum verò de vno eorumdem trium personarum ipsius sanctæ Trinitatis, Filio Dei, Deo Verbo, & de mysterio admirandæ eius secundum carnem dispensationis confitemur, omnia duplicia vnius eiusdemque Domini Saluatoris nostri Iesu Christi secundum Euangelicam traditionem asserimus, id est, duas eius naturas prædicamus, diuinam scilicet & humanam, ex quibus & in quibus etiam post admirabilem atque inseparabilem vnitionem subsistit: & vnamquamque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia quæ diuina sunt, & humanam omnia quæ humana sunt, absque vilo peccato: & vtrasque vnius eiusdem Dei Verbi incarnati, id est humanati, inconfuse, inseparabiliter, immutabiliter esse cognoscimus, sola intelligentia quæ vnita sunt discernentes, propter cõfusionis dumtaxat errorem: æqualiter enim & diuisionis & commixtionis detestamur blasphemiam. Cum duas autem naturas, duasque naturales voluntates, & duas naturales operationes confitemur in vno Domino nostro Iesu Christo, non contrarias eas, nec aduersas ad alterutrum dicimus (sicut à via veritatis errantes Apostolicam traditionem accusant: absit hæc impietas à fidelium cordibus) nec tamquam separatas in duabus personis vel subsistentiis, sed duas dicimus vnum eundemque Dominum nostrum Iesum Christum, sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere, diuinam scilicet & humanam: diuinam quidem voluntatem & operationem habere ex æterno cum coessentiali Patre communem, humanam temporaliter ex nobis cum nostra natura susceptam.

Hæc est Apostolica atque Euangelica traditio, quæ tenet spiritalis vestri felicissimi Imperij mater Apostolica Christi Ecclesia: hæc est meræ confessio pietatis: hæc est Christianæ religionis vera atque immaculata confessio, quam non humana adinuenit versutia, sed Spiritus sanctus per Apostolorum Principes docuit. hæc est firma & irreprehensibilis sanctorum Apostolorum doctrina, cuius sinceræ pietatis integritas quoad usque liberè prædicatur in Republica Christiana, vestra tranquillitatis Imperium tuebitur stabilitum, & exultans & felix (vt perfectè & confidimus) demonstrabit. Credite humillimo mihi, Christianissimi domini filij, quia pro stabilitate & exultatione eius has cum fletibus preces effundo. Et hæc, (licet indignus & exiguus) sinceriter diligendo, præsumo consulere: quia vestra à Deo concedenda victoria, nostra salus est: vestra tranquillitatis felicitas, nostra lætitia est: vestra mansuetudinis sospitas, nostræ paruitatis securitas est.

Et ideo cum corde contrito & profuentibus lacrymis, mente prostratus exoro, porrigere dignemini clementissimam dexteram Apostolicæ doctrinæ, quam cooperato priorum laborum vestrorum beatus Petrus Apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clarius in toto orbe prædicetur: quia eius vera confessio à Patre de cælis est reuelata, pro qua à Domino omnium beatus esse pronunciatum est Petrus, qui & spirituales oues Ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium teina commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia numquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est: cuius auctoritatem, vt pote Apostolorum omnium Principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia & vniuersales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis securæ sunt, omnesque venerabiles Patres Apostolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatissima Ecclesiæ Christi luminaria claruerunt, & sancti quidem doctores Orthodoxi venerati atque secuti sunt, hæretici autem falsis criminationibus ac derogationum odiis infecuti.

Hæc est Apostolorum Christi viua traditio, quam vbique eius tenet Ecclesia, quæ præcipuè diligenda atque fouenda & fiducialiter prædicanda est: quæ per veridicam confessionem

FIDES CATHOLICAE
REGULA.

*libenter

*profecto

*Matt. 16.

ROMANAE
ECCLESIAE
PRAECONIA-CHRISTI
680.AGATHONIS PAP.
13.CONSTAN. POGON. IMP.
13.

A nem Deo conciliat, quæ & Christo Domino commendabilem facit: quæ clementiæ vestrae Christianum conseruat Imperium: quæ à cæli Domino largas victorias vestrae piissimæ fortitudinis confirmat: quæ comitatur in præliis, & expugnat aduersos: quæ vestrum à Deo propagatum Imperium vbique vt murus inexpugnabilis proregat: quæ terrorem in contrarias nationes immittat, & ira diuina percellat: quæ & in bellis triumphales palmas de hostium deiectione atque subiectione cælitus tribuat, & in pace securum & hilarem vestrum fidelissimum principatum semper custodiat.

Hæc est enim vera fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis viuaciter tenuit ac defendit: hæc spiritalis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit; sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata finetenus permanet secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris Euangelis fatus est: Petre, Petre, inquit, ecce Satan expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogam, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio pedisse qua cupit existeret. Væ enim mihi erit, si veritatem Domini mei, quam illi sinceriter prædicarunt, prædicare neglexero.]

C Audisti, lector, quam liberè asserat, ac fortiter inculcet, firmiterque asseueret sanctissimus Agatho Papa, nulla hæreticæ prauitatis suspicionis labe hæcenus aspersam fuisse Apostolicam sedem, nullum prædecessorem defecisse à Catholicæ pietatis assertionem atque defensione. At quomodo ista tam liberè potuisset tantus Pontifex contestari, si in eadem hæresi, quam sua epistola ipse Agatho ad eum valde infectatur, Honorius, cuius recens adhuc memoria erat, iisdem hæreticis ignominiose manus dedisset, & eundem cum illis errorem confouisset? Sed quæ Agatho, hæc ante ipsum sanctus Martinus Papa & martyr, & successores qui post hæc fuerunt summi Pontifices, vt Nicolaus & alij, eadem pariter libertate atque securitate professi sunt: id ipsum (ne longius recedamus) & ipsa Romana Synodus centum viginti quinque Episcoporum hoc anno Romæ celebrata in sua ad eosdem Imperatores scripta Synodali epistola profiteretur. Videas ergo, quam inconsideratè agant, qui hæresis accusant Honorium Papam. Sed de his satis superius diximus in Honorio, in Ioanne eius successore, necnon in Theodoro Romanis Pontificibus, sed & inferius dicturi sumus. Pergit verò Agatho:

Væ mihi erit, si silentio texero veritatem, quam erogare nummulariis iussus sum, id est, Christianum populum imbueret & doceret. Quid dicam in ipsius Christi futuro examine, si hic (quod absit) prædicare eius sermonum veritatem confundor? Quid de me ipso, quid de commissis animabus satisfaciam, dum de officio suscepto rationem districtam exegerit? Quis igitur, clementissimi atque piissimi domini filij (quod tremens & consternatus spiritu dico) non prouocetur illa admirabili pollicitatione, qua fidelibus repromittit: Qui me confessus fuerit coram hominibus, inquit, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est? Et que in infidelium saltem non perterreat illa seuerissima comminatio, qua indignaturum se protestatur & asserit, inquit: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est? &c.] Post hæc rursus prædecessorum diligentiam commendans in admonendis Episcopis Constantinopolitanis, & horum condemnans improbitatem in assertionem vnius voluntatis & operationis in Christo, doctrinam Catholicam rursus inculcans, eandem tum diuinæ Scripturæ, tum sanctorum Patrum assertionibus testatam reddit; addens, hæreticorum dumtaxat esse vnam voluntatem & operationem in Christo fateri, quos ista delirantes nominatim recenset: nos autem ea cuncta referre prolixitatis nimiae vitandæ causâ desinimus.

Quorum omnium recensitis ineptiis, huiusmodi argumento idem Agatho compellat eosdem Imperatores: Attendat igitur, inquit, à Deo institutum vestra clementiæ fastidium interno discretionis illius oculo, quem ad dispensandum populos Christianos, diuina gratia illustrante, percipere meruit, quemnam talium doctorum sequendum cenfeat

OMNES ROMANI PONTIFICES IMMUNES AB HÆRESI.

HONORII FIDES CATHOLICA COGNITA.

ROM. PONTIFICIS ESSE IMP. MONERE.

Matt. 10. Marc. 8. Luc. 12.

HAERETI-
CORVM
SEMPER
INCON-
STANS SEN-
TENTIA.

populus Christianus, cuius horum doctrinam debeat amplecti, ut possit saluari, qui & omnes & alterutrum vnusquisque eorum condemnat, sicut variae eorum & instabiles definitiones in scriptis asseruerant, modò vnã voluntatem & vnã operationem, modò nec vnã nec duas operationes, modò & vnã voluntatem & operationem, & rursus duas voluntates & duas operationes, itemque vnã voluntatem & vnã operationem, & denuò nec vnã nec duas, & aliàs vnã & duas] secundum asseriones recensitas diuersorum hæreticorum. Digna planè tanto Pontifice Romano sententia, qua vnã quis possit omnes hæreses confutare, dum nemo inueniet alicuius hæresis sectatores in vna eademque sententia fuisse persistentes, sed mobiles & quoquouersum volubiles: contra verò (quod vnã sit veritas) Catholicorum vnã eademque fuit & erit in omnibus, de quibus est dubitatum, asseritio. At eosdem rursus Imperatores hortans, hæc subdit:

* exarsuans Quis existimans*, piissimi domini, tantæ cæcitatæ errores non abominetur & caueat, si vtique saluari desiderat, & immaculatam suæ fidei rectitudinem venienti Domino cupit offerre? Eximenda proinde ac summis conatibus cum Dei præsidio liberanda est sancta Dei Ecclesia Christianissimi vestri Imperij de talium doctorum erroribus, ut Euangelicam atque Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super firmam petram huius beati Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ, quæ eius gratia atque præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum numerus ac sacerdotum, cleri, ac populo- rum vnanimiter ad placendum Deo, animamque saluandam, veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscum confiteatur & prædicet.

Hæc autem nostræ humillimæ suggestioni innectere curauimus, afflicti atque incessabiliter ingementes de tantis Ecclesiæ sacerdotum erroribus propria magis quærentiū, quàm veritatem fidei statuere, & fraternæ admonitionis sinceritatem ad proprium contemptum pertinere censentium, non inuido (sicut Deus testis est) animo, neque per elationem iactantia, neque per contentionis aduersitatem, neque inaniter eorum doctrinam cupientes reprehendere, neque quamlibet quis suspicetur humanæ delectationis arrogantiam, sed pro ipsius veritatis, in qua saluari nos confidimus, rectitudine, & pro ipsius puræ Euangelicæ confessionis regula, pro salute videlicet animarum, ac Reipublicæ Christianæ stabilitate, pro sospitate Romani Imperij gubernacula dispensantium meæ humilitatis Apostolicos prædecessores commonuisse, rogasse, increpasse, obsecrassè, arguisse, & omnem modum exhortationis exercuisse, quatenus medelam posset recens vulnus accipere.

Nec post inoliti erroris diuturnitatem à cōmonitione siluerunt, sed semper hortati sunt ac contestari, & hoc ex fraterna charitate, non per malitiam vel pertinaciam odiosam (Absit, absit à corde Christiano, ut in alterius lapsum grassetur, cum Dominus omnium doceat*: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat: qui gaudet^b super vnum poenitentem magis, quàm supra nonagintanouem iustos: qui ad liberandam ouem perditam, suæ maiestatis inclinans potentiam, de cælis ad terras descendit) sed expansis spiritualibus vlnis optantes atque exhortantes eos in Orthodoxæ fidei vnanimitate remeantes amplecti, eorumque conuersionem ad integram Orthodoxæ fidei rectitudinem præstolantes: quatenus nostro consortio, immò beati Petri Apostoli, cuius licet indigni ministerio fungimur, & traditionis formulam prædicamus, se ipsos non facerent alienos, sed concorditer nobiscum immaculatam hostiam pro stabilitate fortissimi ac serenissimi Imperij indefinenter Christum Dominum exorent.

Credimus, piissimi rerum domini, nullam ambiguitatis caliginem remansisse, quæ ad discernendum possit obistere, quod secuti sunt noui dogmatis inuētores. Nam & suauitas spiritalis intelligentiæ, quam Patrum redolent dicta, coram oculis constituta, & hæreticorum abominabilis fœtor ab omnibus fidelibus aspernandus innotuit. Et quia noui dogmatis inuētores, hæreticorum sectatores ostensi sunt, & non sanctorum Patrum pedissequi, nec hoc remansit incognitum. Igitur quantumcumque suum colorare velit quisquam errorem, à luce veritatis arguitur, sicut & Apostolus Gentium docet*: Omne quod reuelatur, lumen est: quia veritas constans semper & eadem permanet, semper autem falsitas variatur, & sibi ipsi, variando, approbatur ac redarguitur esse contraria. Ex hoc enim & sibi ipsis aduersa docuisse noui dogmatis inuētores ostensi sunt, quia Euangelicæ atque Apostolicæ fidei sectatores esse noluerunt.

Quapropter quia & veritas claruit à Deo inspiratis vestræ pietatis obtutibus, & falsitas denotata, & qua digna est, abominationem consecuta: restat vt à Deo coronatæ vestræ clementiæ

VT PELLAN-
TVR HÆ-
RETICI, MO-
NET AGA-
THO.

A clemētis piis fauoribus victoriæ coronam redimita veritas fulgeat, & nouitatis error cum suis inuētoribus, & his quorum doctrinam secuti sunt, propriæ præsumptionis poenam exoluant, & de medio Orthodoxorum Antistitum pro suæ nouitatis hæretica prauitate pellantur, quam intra vnã sanctam Catholicam atque Apostolicam Christi Ecclesiam conati sunt introducere, & indiuiduum atque illibatum corpus Ecclesiæ contagione prauitatis hæreticæ maculare. Nec enim æquum est, vt nocentes innocentibus nocent, aut immunes aliorum delicta percillant; cum & si in hoc sæculo condemnatis parcat, sicut ipsi quibus parcitur, nullum in Dei iudicio sentiunt parcendo beneficium, ita parcentibus non minimum ingerunt pro illicita compassione periculum.

Hæc autem ideo Deum omnipotentem felicibus vestræ mansuetudinis ad emendandum credimus reseruasse temporibus, vt locum & zelum ipsius Domini nostri Iesu Christi, qui vestrum Imperium coronare dignatus est, facientes in terris, pro eius Euangelica atque Apostolica veritate iustum iudicium proferatis: quia dum humani generis Redemptor atque Saluator sit iniuriam passus, nuncusque sustinuit, vestræque fortitudinis aspirauit Imperio, vt eius fidei causam, sicut æquitas exigit, & sanctorum Patrum, sacrarumque generalium quinque Synodorum decreuit instructio, exequi dignemini, & Redemptoris ac conregnatoris iniuriam de suæ fidei contemptoribus per eius præsidium vlciscamini, propheticum illud vaticinium cum Imperiali clementia magnanimiter adimplentes, quo Rex & propheta Dauid ad Deum loquitur*: Zelus domus tuæ, inquiens, comedit me. Vnde de pro tali Deo placito zelo collaudatus, illam beatam vocem audire à Creatore omnium meruit*: Inueni Dauid virum secundum cor meum, qui faciat omnes voluntates meas. Cui & in Psalmis pollicetur*: Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo unxi eum: manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum. vt cuius causam conflagranti studio elaborat Christianæ clementiæ vestræ piissimus principatus efficere, remunerationis gratia omnes actus fortissimi eorum Imperij felices & prosperos faciat, qui in suis sacris Euangelis repromittit, inquiens*: Querite primum regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.

Omnes enim, ad quos factorum apicum peruenit notitia, & quia sic benigniter augustæ magnanimitatis vestræ mansuetudinis est demonstratus intentus, innumeras gratiarum actiones & incessabiles laudes, admirati de tanta clementiæ magnitudine, propagatori vestri fortissimi Imperij persoluerunt: quia verè vt piissimi & æquissimi Principes, quæ Dei sunt, cum Dei timore dignati estis peragere, omnem immunitatem à nostra paruitate dirigendis personis polliciti. Et confidimus, quia quæ promissit vestra pia clementia, potens est efficere: quatenus quod Deo à vestræ Christianitatis Imperio religiosa humanitate deuorum est, & promissum, nihilominus eius auxiliante omnipotentia impleatur. Vnde & laus ab omnibus nationibus Christianis, & perennis memoria, & frequens oratio pro sospitate triumphalibus ac perfectis victoriis concedendis, ante Christum Dominum, cuius causa est, effundatur: quatenus supernæ maiestatis terrore percussæ gentium nationes, sub sceptris vestri robustissimi principatus humiliter colla prosternant, vt piissimi vestri regni continetur potentia, dum temporali Imperio æterni regni succedit perennis felicitas.

Nec enim poterit aliud simillimum inueniri, quod vestræ inuictissimæ fortitudinis diuinæ maiestati commendet clementiam, quam vt repulsis à regula veritatis erroribus, Euangelicæ atque Apostolicæ nostræ fidei vbique illustretur & prædicetur integritas. Propterea, piissimi & à Deo instructi domini filij, si hanc sacrarum Scripturarum, venerabilium Synodorum, spiritualium Patrum irreprehensibilem Apostolici dogmatis regulam, iuxta Euangelicam eorum intelligentiam, per quam veritatis nobis formula, Spiritu referant, monstrata est, Constantinopolitanæ Præsul Ecclesiæ tenere nobiscum ac prædicare delegerit, pax multa erit diligentibus nomen Dei, & vllum non remanebit dissensio- nis scandalum, & fiet quod est in Actibus* Apostolorum, dum per gratiam sancti Spiritus populus ad cognitionem Christianitatis accesserit, omnibus nobis cor vnũ & anima vnã.

Sin autem (quod porro longè sit) nouitatem nuper ab aliis introductam amplecti maluerit, & alienis à regula veritatis Orthodoxæ atque Apostolicæ nostræ fidei sese irretire doctrinis, quam vt pote animabus noxiam declinare indefinenter ab Apostolicis meæ humilitatis prædecessoribus exhortati atque commoniti vsque hæcenus distulerunt: ipse no-

terit, quod de tali contemptu in diuino Christi examine satisfaciet apud Iudicem omnium, qui in cælis est, cui & nos ipsi pro suscepto veræ prædicationis ministerio, vel præsumptione Christianæ religioni contraria, dum ad iudicandum aduenerit, reddituri sumus rationem: nobisque (quod suppliciter exoro) liceat Apostolicam atque Euangelicam rectæ fidei regulam, vt ab exordio percepimus, inconcussè & liberè cum simplici puritate integram atque illibatam seruare.

Proinde vestræ augustissimæ serenitati pro affectu ac reuerentia Catholicæ atque Apostolicæ rectæ fidei ab ipso conregnatore Christiani Imperij à Domino nostro Iesu Christo, cuius veram confessionem intemeratam cupitis conseruare, perfecta piorum laborum re-
*reputabitur portabitur *merces: quia nihil in aliquo neglectum est, vel ommissum à vestra à Deo coronata clementia, quod non possit salua integritate vestræ fidei ad Ecclesiarum concordiam pertinere. quia Iudex omnium Deus propositum mentis exquirat, & studium pietatis ac-
ceptat, qui causarum exitus, sicut expedire iudicat, & dispensat.

Obsecro itaque, piissimi ac clementissimi Augusti, atque vna cum mea exiguitate omnis anima Christiana flexo genu suppliciter deprecatur, vt omnibus Deo placitis bonis, atque admirandis Imperialibus beneficiis, quæ per eorum Deo acceptabile studium superna dignatio humano generi concedere dignata est, etiam hoc ad reintegrationem perfectæ pietatis conregnatori Christo Domino hostiam acceptabilem offerre iubeatis, verbum impunitatis concedentes, & liberam loquendi facultatem vnicuique loqui volenti, & verbum impendere pro fide quam credit & tenet: quatenus ab omnibus manifestissimè cognoscatur, quod nullo terrore, nulla potestate, nulla comminatione vel auersione quicquam pro veritate Catholicæ & Apostolicæ fidei loqui volens, prohibitus aut repulsus est: quatenus omnes vnanimiter pro tanto & tam inestimabili bono per cunctum suæ vitæ spatium diuinam maiestatem glorificent, & pro incolumitate atque exaltatione fortissimi vestri Imperij vnanimiter incessabiles Christo Domino preces effundant. *Et subscriptio.* Piissimorum dominorum Imperium gratia superna custodiat, eisque omnium gentium colla subternat.] hætenus epistola Agathonis Papæ: qui cum statum Ecclesiæ Orientalis deploratissimum esse sciret, ad consarcinandam scissam penitus communionem Catholicam magnis opus esse remediis intelligens, enixius (vt vidisti) Imperatores precibus interpellat, veritus ne quid accideret aduersus legatos Apostolicos, cum non ignoraret quid alias aduersus eosdem, immo & aduersus Romanos Pontifices S. Siluerium, Vigilium, atque sanctum Martinum ab Imperatoribus sacrilegè factum esset. Ita igitur ea animi summissione, non deiectione humiliat se adeò Imperatori Agatho Pontifex, vt iacentem prostratam penitus Orientalem Ecclesiam erigat.

Sicut autem (vt dictum est) duæ legationes Roma missæ sunt ad Imperatorem Constantinopolim, altera ab Agathone Pontifice, à Synodo altera: ita & duæ epistolæ ad ipsum & fratres eius consortes Imperij eisdem legatis datæ fuere, altera ab eodem Agathone Papa, altera verò ab ipsa Synodo centum viginti quinque Episcoporum: ita tamen, vt ipse qui præerat Synodo Agatho, idem primo loco in eadem epistola sit inscriptus in hunc modum:

Piissimis dominis & serenissimis victoribus ac triumphatoribus dilectis filiis Dei & Domini nostri Iesu Christi Constantino magno Imperatori, Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho Episcopus seruus seruorum Dei, cum vniuersis Synodis subiacentibus Concilio Apostolicæ sedis.] hæc idcirco de Synodis, quod scilicet contigisset (vt diximus) ea de re monitos ab ipso Agathone Ecclesiæ Occidentalis Episcopos in diuersis prouincijs Synodos celebrasse. Quanam prouincia expertis Synodi esse potuit, si in Britannia in Anglicana Ecclesia fuit etiam celebrata? Et post multa, ista subiungentes aiunt: Credimus autem, quia quod paucis raroque concessum est, à Deo coronato vestro Imperio diuinitus concedetur, & per ipsum Catholicæ & Apostolicæ veræ nostræ fidei splendidissimū in omnium mentibus emicet lumen, quod ex veri luminis fonte, tamquam de radio viuifici fulgoris, per ministros beatos Petrum & Paulum Apostolorum principes, eorumque discipulos & Apostolicos successores gradatim vsque ad nostram paruitatem, Dei opitulatione seruatum est, nulla hæretici erroris tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confœdaturum, nec intermixtis hæreticis prauitatibus velut caliginosis nebulis perumbratum, immune atque sincerum & suis radiis perlustratum, piissimis conatibus conseruare cupit vestrum à Deo coronatum fastigium.

In

A In hoc enim tam Apostolicæ sedis quamque nostri exigui famulatus prædecessores vsque hætenus non sine periculis defudarunt, nunc decretali commonitione cum Apostolicis Pontificibus consulentes, nunc Synodali definitione, quæ veritatis regula continebat, omnibus innotescens; & terminos, quos transgredi nefas est, vsque ad animæ ipsius exitum constanter defendentes, non seducti blanditiis, non periculis terri, vt illam in Euangelis Domini nostri sententiam operibus demonstrarent, qua sententialiter præcipit, dicens: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cælis est. & subsequenti pœna deterret, quia seuerè comminatur: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Execratur enim vera confessio pietatis iuxta diuersitates temporum variari, sicut nec ipse varietatem admittit, de quo est ipsa vera confessio, qui dicit: Ego sum, & non sum mutatus.*

B Igitur quia tranquillissimæ fortitudinis vestræ clementia personas de Episcopali numero dirigi iussit vita atque scientia omnium scripturarum præditas: de vitæ quidem puritate, quamuis quisquam munditer vixerit, confidere tamen non præsumit: perfecta verò scientia si ad veræ pietatis scientiam redigatur, solius * est veritatis cognitio: si ad eloquentiam sæcularem, non æstimamus quemquam temporibus nostris reperiri posse, qui de summitate scientiæ gloriatur: quandoquidem in nostris regionibus diuersarum gentium quotidie æstuat furor, nunc confligendo, nunc discurrendo ac rapiendo. Vnde tota vita nostra solitudinibus plena est, quos gentium manus circumdat, & de labore corporis victus est, eo quod pristina Ecclesiarum sustentatio paulatim per diuersas calamitates deficiendo succubuit: & sola est nostra substantia fides nostra, cum qua nobis viuere, summa est gloria: pro qua etiam mori, lucrum æternum est. Hæc est perfecta nostra scientia, vt terminos Catholicæ atque Apostolicæ fidei, quosque hætenus Apostolica sedes nobiscum & tenet & tradit, tota mentis custodia conseruemus, credentes in Deum, &c.] integram enim subiiciunt fidei Catholicæ confessionem.

Porro in ea, quæ à sancta Synodo in eadem Synodali epistola scribitur, Catholicæ fidei sincera confessione stylus scribarum mendax operatus est falsitatem: dum enim ibi legeretur: Credimus & in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, ex Patre Filioque procedentem] abraço nomine, Filioque, à Patre procedentem tantum, relictum est. Detecta fuit eiusmodi impostura Græcorum in Concilio Florentino à Iuliano S.R.E. Cardinale in disputatione quam habuit contra Græcos: quod ipsum longè ante Iulianum aduertit & sugillauit Emmanuel Caleca Græcus auctor in commentariis aduersus Græcorum errores conscriptis. Hæc ingerimus, & consideranda tibi lector veritatis cultor ob oculos ponimus, ne mirum adeò tibi sit, cum in nonnullis aliis, in iisque præsertim quæ de Honorio Romano Pontifice tradunt, à Græcis esse deprauata dicemus. Descripta verò integra Catholicæ fidei regula, hæc ad finem ipsius habent:

Hanc igitur meræ Catholicæ atque Apostolicæ confessionis regulam & sanctum Concilium, quod in hanc Romanam urbem scruiem vestri Christianissimi Imperij sub Apostolicæ memoriæ Martino Papa conuenit, prædicasse synodicè, constanter defendisse, omnes nos (quisquis vbique est) humillimi Ecclesiarum Christi Antistites cognoscimus: in qua & nostræ paruitatis prædecessores conuenientes, Apostolicam confessionem, quam à principio ceperunt, etiam Synodali præconio prædicarunt, & absque cuiuspiam nouitatis errore citra ambiguitatem determinarunt, &c.] multa addunt, quæ & in superiori æquè reperiuntur epistola Agathonis.

E Denique verò, quid auctoritatis traditum sit legatis Constantinopolim profecturis, ita declarant: Personas autem de nostræ humilitatis ordine prauidimus dirigere ad vestram à Deo protegendæ fortitudinis vestigia, quæ omnium nostrum, id est, vniuersorum per Septentrionales vel Occiduas regiones Episcoporum suggestionem, in qua & Apostolicæ nostræ fidei confessionem prælibauimus, offerre debeant, non tamen tamquam de incertis contendere, sed vt certa atque immutabilia compendiosa definitione proferre: suppliciter obsecrantes, vt à Deo coronato vestro Imperio fauente, hæc eadem omnibus prædicari, atque apud omnes obtinere iubeatis, &c.] plura subdunt in commendatione legatorum. Sed vel hac ex parte etiã de Honorij cõdemnatione, quæ in Actis Sextæ Synodi reperitur, tu lector detegas imposturam. Quoniam pacto, rogo te, legari, quibus vetitum est disputare, sed solū bene sancita in Romana Synodo proferre, iidē tantū sibi sumpserint auctoritatis, vt de causâ Honorij Papæ differerēt, immo incõsulta Romana Synodo, ipsoque Romano Pontifice

PRECES
ENIXAE
PONTIFICIS.SYNODALIS
EPISTOLA
EX CONCILIO
ROMANO.*Matt. 10.
*Marc. 8.
*Luc. 12.

*Malac. 3.

*sola
STATVS MI
SERANDVS
ECCLESIA
RVM OCCI
DENTALI
VM.*RACI
CORRPTO
RES SEX.
SYNODI.QVID LEGA
TIS CON
CESSVM
AGERE.IMPOSTU
RA DETE
GITVR.

CHRISTI
680.AGATHONIS PAP.
3.CONSTAN. POGON. IMP.
13.

ratore ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum post aduentum legatorum, data habetur quarto Idus Septembris: certè ante illud tempus oportuit peruenisse legatos Constantinopolim. Vbi enim Constantinopolim peruenierunt Apostolicæ sedis legati, confestim Imperator Constantinus epistolam dedit, seu edictum inscripsit ad ipsum Patriarcham Constantinopolitanum, quo significauit, vt quantocyus Metropolitanus Episcopi iuberentur se conferre Constantinopolim. est autem eius ista inscriptio:

In nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperator pius pacificus Fl. Constantinus, fidelis in Iesu Christo Deo, Georgio sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo Constantinopolos & vniuersali Patriarchæ. Data quarto Idus Septembris Constantinopoli, imperante domino piissimo perpetuo Augusto Constantino Imperatore anno vigesimo octavo*, & post Consulatum eius anno duodecimo*.] sed corrigas vt in margine ex Actis ipsis Sextæ Synodi. Epistola verò est huiusmodi:

Quamquam sollicitudinibus tam militaribus quamque ciuilibus indefinenter nostrâ serenitas coarctetur: attamen omnes Christo amabilis nostræ Reipublicæ causas insequendo ob Christianam nostram fidem ponentes, quam & in bellis propugnatricem tam nostri quamque Christo dilectorum nostrorum exercituum habemus, necessarium iudicauimus præsentis nostræ pia Sacra ad vestram paternam beatitudinem vti, per quam adhortantes eam, sancimus congregare vestram paternam beatitudinem omnes qui ad eius sanctissimam sedem pertinent, sanctissimos Metropolitanos & Episcopos in hanc à Deo conseruandam nostram regiam urbem. quatenus, cooperante omnipotente & misericorde Deo nostro, diligentissima inquisitio dogmatis fiat, quod olim ante multum tempus exortum est de voluntate & operatione in d. f. ensatione incarnationis vnus de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri; quod & dissidium non minimum per quasdam personas sanctæ Dei Ecclesiæ intulit. Innotescere quoque saper hoc & Macario venerabili Archiepiscopo Antiochenæ magnæ ciuitatis, quatenus & ipse de propria Synodo Deo amabiles Metropolitanos & Episcopos præparatos faciat pro hoc ipso huc congregari.

Iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter viuos existentem & Donum sanctulimum Apostolicæ sedis antiquæ Romæ Præsulem: & illo de hoc sæculo migrante, Agatho sanctus nuper ordinatus Papa in Apostolica sede prædictæ antiquæ Romæ huiusmodi nostros pios suscipiens apices, destinauit in præsentis propriam eius adutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum, ex persona verò totius eius Concilij Ioannem & Abundantium & Ioannem venerabiles Episcopos cum ceteris clericis & monachis, qui debeant inuenire in prædicto capitulo quæstionem: qui & nunc ad nostra conuenerunt vestigia, porrigentes nobis etiam duas suggestiones, vnam quidem eiusdem sanctissimi Agathonis Papæ, aliam verò Concilij eius. Sciens igitur vestra paternam beatitudo, quia primum nobis & præcipuum (vt prædiximus) hoc Orthodoxiæ existit capitulum, festinet prædictos venerabiles Metropolitanos Episcopos celeriter aduenire in hanc à Deo conseruandam nostram regiam urbem, quatenus prædictum tractetur capitulum, & maiorum donorum datore atque coronatore nostro Deo cooperante, cauta atque Orthodoxa definitio huiusmodi dogmati imponatur. Et subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater.] hætenus Constantinus ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum.

His scriptis ab Imperatore litteris, omni adhibita diligentia curatum est negotium, vt quam citissimè iidem vocati Episcopi Constantinopolim properarēt; factumque est, vt antequam menses duo integri implerentur, nempe septima die Nouembris coeptæ iam Indictionis nonæ, Synodus œcumenica inchoari potuerit. Numerus autem Episcoporum, qui Synodo interfuisse dicuntur, diuersus à diuersis auctoribus ponitur: ducetos octogintanovem habent Annales Græcorum tam apud Cedrenum, quam apud Theophanem: Photius in epistola siue libello de Synodis numerat centum septuaginta, centum verò quinquaginta Paulus^b diaconus: Theodorus Balsamo ponit centum septuaginta & vnum. In vltima autem Actione eiusdem Synodi numerantur subscripti omnes Episcopi cum legatis presbyteris & diaconis centum sexaginta sex: verum ipso Synodi exordio longè minor numerus habetur, quod Episcopi omnes tanta breuitate temporis minimè peruenire potuerint Constantinopolim.

Locus autem vbi celebrata est Synodus, fuit (vt habent Acta) Secretarium sacri palatii, quod cognominatum est Trullus. Sed quid Trullus propriè sit, petenda est istius vocis

QUI REC-
PIENDI
SUNT AB
APOSTOLI-
CA SEDE,
ET QUI SE-
CVS.

DE ECCLIE-
SIA RAVEN-
NATE RO-
MANÆ
SVBIECTA.

LEGATI
PERVENI-
VNT CON-
STANTINO
POLIM.

QUI HO-
NOR LEGA-
TIS EXHI-
BITVS.

CHRISTI
680.AGATHONIS PAP.
3.CONSTAN. POGON. IMP.
13.

ratore ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum post aduentum legatorum, data habetur quarto Idus Septembris: certè ante illud tempus oportuit peruenisse legatos Constantinopolim. Vbi enim Constantinopolim peruenierunt Apostolicæ sedis legati, confestim Imperator Constantinus epistolam dedit, seu edictum inscripsit ad ipsum Patriarcham Constantinopolitanum, quo significauit, vt quantocyus Metropolitanus Episcopi iuberentur se conferre Constantinopolim. est autem eius ista inscriptio:

In nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperator pius pacificus Fl. Constantinus, fidelis in Iesu Christo Deo, Georgio sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo Constantinopolos & vniuersali Patriarchæ. Data quarto Idus Septembris Constantinopoli, imperante domino piissimo perpetuo Augusto Constantino Imperatore anno vigesimo octavo*, & post Consulatum eius anno duodecimo*.] sed corrigas vt in margine ex Actis ipsis Sextæ Synodi. Epistola verò est huiusmodi:

Quamquam sollicitudinibus tam militaribus quamque ciuilibus indefinenter nostrâ serenitas coarctetur: attamen omnes Christo amabilis nostræ Reipublicæ causas insequendo ob Christianam nostram fidem ponentes, quam & in bellis propugnatricem tam nostri quamque Christo dilectorum nostrorum exercituum habemus, necessarium iudicauimus præsentis nostræ pia Sacra ad vestram paternam beatitudinem vti, per quam adhortantes eam, sancimus congregare vestram paternam beatitudinem omnes qui ad eius sanctissimam sedem pertinent, sanctissimos Metropolitanos & Episcopos in hanc à Deo conseruandam nostram regiam urbem. quatenus, cooperante omnipotente & misericorde Deo nostro, diligentissima inquisitio dogmatis fiat, quod olim ante multum tempus exortum est de voluntate & operatione in d. f. ensatione incarnationis vnus de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri; quod & dissidium non minimum per quasdam personas sanctæ Dei Ecclesiæ intulit. Innotescere quoque saper hoc & Macario venerabili Archiepiscopo Antiochenæ magnæ ciuitatis, quatenus & ipse de propria Synodo Deo amabiles Metropolitanos & Episcopos præparatos faciat pro hoc ipso huc congregari.

Iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter viuos existentem & Donum sanctulimum Apostolicæ sedis antiquæ Romæ Præsulem: & illo de hoc sæculo migrante, Agatho sanctus nuper ordinatus Papa in Apostolica sede prædictæ antiquæ Romæ huiusmodi nostros pios suscipiens apices, destinauit in præsentis propriam eius adutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum, ex persona verò totius eius Concilij Ioannem & Abundantium & Ioannem venerabiles Episcopos cum ceteris clericis & monachis, qui debeant inuenire in prædicto capitulo quæstionem: qui & nunc ad nostra conuenerunt vestigia, porrigentes nobis etiam duas suggestiones, vnam quidem eiusdem sanctissimi Agathonis Papæ, aliam verò Concilij eius. Sciens igitur vestra paternam beatitudo, quia primum nobis & præcipuum (vt prædiximus) hoc Orthodoxiæ existit capitulum, festinet prædictos venerabiles Metropolitanos Episcopos celeriter aduenire in hanc à Deo conseruandam nostram regiam urbem, quatenus prædictum tractetur capitulum, & maiorum donorum datore atque coronatore nostro Deo cooperante, cauta atque Orthodoxa definitio huiusmodi dogmati imponatur. Et subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater.] hætenus Constantinus ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum.

His scriptis ab Imperatore litteris, omni adhibita diligentia curatum est negotium, vt quam citissimè iidem vocati Episcopi Constantinopolim properarēt; factumque est, vt antequam menses duo integri implerentur, nempe septima die Nouembris coeptæ iam Indictionis nonæ, Synodus œcumenica inchoari potuerit. Numerus autem Episcoporum, qui Synodo interfuisse dicuntur, diuersus à diuersis auctoribus ponitur: ducetos octogintanovem habent Annales Græcorum tam apud Cedrenum, quam apud Theophanem: Photius in epistola siue libello de Synodis numerat centum septuaginta, centum verò quinquaginta Paulus^b diaconus: Theodorus Balsamo ponit centum septuaginta & vnum. In vltima autem Actione eiusdem Synodi numerantur subscripti omnes Episcopi cum legatis presbyteris & diaconis centum sexaginta sex: verum ipso Synodi exordio longè minor numerus habetur, quod Episcopi omnes tanta breuitate temporis minimè peruenire potuerint Constantinopolim.

Locus autem vbi celebrata est Synodus, fuit (vt habent Acta) Secretarium sacri palatii, quod cognominatum est Trullus. Sed quid Trullus propriè sit, petenda est istius vocis

* Exant in præ-
ambulis Sextæ
Synodi.

* XIII.
* XIII.

EPIST. IMP.
AD GEOR-
GIUM EPIS-
CONSTAN-
TINOP.

SEXTA SYN-
ODVS QVAN-
DO CON-
STITA.

^b Paul. diacon.
de gest. Longo.
lib. 6. c. 4.

DE LOCO
SYNODI
TRULLI
DICTO.

VOCIS

vocis interpretatio ab iis qui scripserunt de ædificiis, præsertim verò ipsius Constantino-
politanae ciuitatis. Omittimus dicere de Trulla, quod est genus vasis, siue quod significat
cæmentariorum instrumentum. In eo autem quod vox ista ad ædificium aliquod pertinet,
dictam eam reperimus tam in feminino genere, quàm masculino, significareque subli-
mem fornitem desuper in altum porrectum & in rotundum concameratum, quem Itali-
cè dicimus, Cuppula: in quo sensu hæc apud Anastasium in Sergio Papa: Trullum verò
eius ecclesiæ, scilicet SS. Cosmæ & Damiani apud templum Pacis Roma, fuis chartis
plumbeis cooperuit.] extat adhuc locus, & ex his quæ videntur etiam hodie, intelligi pro-
bè potest, quid Trullus significet. In Chronico etiam de rebus patriis Constantinopolita-
nis à Godino edito, vbi agitur de admirabili templo à Iustiniano Imp. erecto, frequentissi-
ma mentio est de Trulla in feminino genere, eodem sensu accepta. Sic igitur locus Syno-
di fuit palatij Secretarium, quod eiusmodi Trullo seu Trulla fastigiatum, restudine sursum B
erecta sui rotunditate conficiens emisphærium, ab ipso ædificii genere, Trullus fuerit no-
minatum.

Quod verò spectat ad tempus Synodi, cœpta prima Sessio fuit (vbi dictum est) septima
die mensis Nouembris, Indictione nona, hoc ipso videlicet Redemptoris anno sexcentesi-
mo octogesimo, decimotertio anno Imperij, eodemque numero notato post Consulatum
Constantini, ex quo ab obitu patris solus cum fratribus imperare cœpit, ex quo verò im-
perare cœpit viuo parente, anno vigesimo secundo. hæc quæ ex ipsis Actis.

Sessio autem ita disposita est, sicut & in Concilio Chalcedonensi, nempe vt digniori lo-
co, à sinistris scilicet sederent Apostolicæ sedis legati, à dextris verò Constantinopolitanus
Episcopus, necnon Antiochenus, atque legatus sedis Alexandrinæ. Quod verò in eo con-
fessu digniorem locum legati Apostolicæ sedis obtinuerint, nulli dubium esse potest, si
Acta Synodi Chalcedonensis perlegerit, vbi & de his egimus. Sed præter exempla alia, id
quisque intelliget ex rebus in hac Synodo gestis, si quis eas consideret, videlicet, quomodo
iidem primo loco sententiam dicant, primoque subscribant, & alia huiusmodi, quibus
primarius illis delatus honor in omnibus intelligatur more maiorum. Eminentiori loco
Constantinus Imperator cum suis magistratibus positus erat, locus verò medius Synodi
ex more datus sacrosanctis Dei Euangelis super sedem ornatam positus, Christum ipsum
repræsentantibus. Patriarcharum autem præsentibus tantum fuere Georgius Constantino-
polititanus, & Macarius Antiochenus; duo reliqui, nempe Alexandrinus, atque Hieroso-
lymitanus, per legatos: nimirum ex parte Theodori Hierosolymorum Episcopi, qui pri-
mus legitur postquam à Sarracenis ciuitas illa capta est, eius ciuitatis nominatus Episco-
pus, missus ponitur Georgius monachus, & Petrus iridem monachus pro sede Alexandri-
na pastore vacante. D

His ita dispositis, qui primum in Synodo locum tenebant Apostolicæ sedis legati ag-
gressi sunt loqui, sui ipsorum aduentus causam edocentes, quærentes pariter, quod quatuor
Constantinopolitanæ sedis Patriarchæ, nempe Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, & cum
eis Cyrus Alexandrinus Episcopus vna cum Theodoro Episcopo Pharan, nouam inuexis-
sent hæresim in Ecclesiam de vna in Christo voluntate atque operatione: petieruntque
dicere erroris causam & originem nouitatis. Iubente ergo Imperatore causam ab aduersa
parte reddi Apostolicæ sedis legatis, coryphæus eius scētæ Macarius Episcopus Antio-
chenus respondit, & cum eo alij pro Constantinopolitana sede causam agentes, nullam à
se nouitatem esse in Ecclesiam introductam, sed quæ à sacris Synodis & sanctis Patribus
essent accepta, ea in medium protulisse: quæ enim à dictis Episcopis Constantinopolitanæ
ciuitatis, siue ab Honorio Papa, vel Cyro Alexandrino dicta essent, se credere & prædicare
professi sunt. ita quidem illi calumniosè (vt sæpe superius perspicuè est demonstratum)
cum damnatis hæreticis admiscens Honorium Romanum Pontificem.

His auditis Imperator, non passurum se in Synodo residere Macarium, dixit, nisi quæ
proposuisset, omnino probaret. Id verò pollicitus est Macarius, rogans proferri codices ex
Patriarchio, in quibus quinque Synodi œcumenicæ scriptæ essent: quod & factum est.
Allatisque in Synodum codicibus, lecta est à Macarij discipulo Stephano tertia Synodus,
Ephesina prima dicta: vbi cum ventum esset ad locum Cyrilli, quo ait: Est enim eius om-
nipotens voluntas: Macarius de vna voluntate testimonium esse locum illum non erubuit
affirmare. Sed demonstratum est ab Apostolicæ sedis legatis & aliis, necnon à Iudicibus
cognitoribus, ineptè admodum locum Cyrilli in suam ipsius sententiā à Macario deror-
queri,

A queri, cum manifestè appareret de diuina natura, quam communem cum Patre & Spiritu
sancto Filius habet, intellexisse, dum eius omnipotentem dixit voluntatem, singulari nume-
ro minime pluralitatem excludens. Cum verò post hæc quæ reliqua essent voluminis
Concilij Ephesini lecta in Synodo fuissent, pluribus in his impenfis horis, reliquorum
œcumenicorum Conciliorum lectio iussu Imperatoris in sequentem Sessionem dilata est,
sicque primæ Sessionis periodus finem accepit.

Secunda verò Actio habita est eodem in loco, eodemque anno, die decima eiusdem
mensis Nouembris, iisdemque qui supra præsentibus Imperatore, magistratibus, & Epi-
scopis, vbi (vt in superiori Actione decretum fuit) lectum est sacrosanctum Chalcedonen-
se Concilium, ad cognoscendum num verum esset, quod impudens Macarius Episcopus An-
tiochenus magna iactantia effudisset, in vniuersalibus Conciliis Monothelitarum hæresis
asserat sententias reperiri. Quoniam autem prolixum satis Chalcedonense Concilium est,
consumpta in ea lectione Actio ista fuit; sed nihil inueniri potuit, quod contra fidem Ca-
tholicam de vna asserta voluntate à Macario obiici potuisset. Contra verò dum ventum
esset ad lectionem epistolæ S. Leonis, qua expressè duæ in Christo operationes, sicut duæ
naturæ prædicantur: legati Apostolicæ sedis Monothelitis exprobrauerunt, quod ad eò
turpiter mentiti essent, in Actis Synodalibus illis vnam in Christo asseri operationem ac
voluntatem. His confusus Macarius, confugit ad illud Dionysij Arcopagitæ, vt Deuiri-
lem tantum, non numero duas operationes dici debere, assereret. Lecto verò quod reli-
quam erat Chalcedonensis Concilij, clausa est Actio eius diei; reliquis Synodalibus Actis
Quintæ, quæ sequebatur ordine, Synodi, in sequentem Sessionem dilatis.

Eodem anno & mense Nouembri, decimatertia eius die, rursus in Trullum iidem qui
supra ad Synodum conuenere Episcopi, Imperator, & magistratus: eodemque ordine dis-
posita sessione, iussu sunt (vt decretum antè fuerat) legi Quintæ Synodi Actiones. In cuius
exordio vbi lecta esset epistola Mennæ Constantinopolitani Episcopi ad Vigilium Papam,
lectum est ex ea, quod vna sit in Christo voluntas. Tunc exurgentes legati Apostolicæ se-
dis, viriatum esse codicem à Monothelitis exclamarunt, additamque illam esse Mennæ
nomine ad Vigilium epistolam, siue libellum, eo quod Acta ipsa germana id non habe-
rent: eiusque rei certum illud attulerant argumentum, quod Mennas diem obierit vigesi-
moprimum anno Iustiniani Imperatoris, Quinta verò Synodus anno eiusdem Imperatoris
vigesimo sexto coacta sit. Sed & quomodo ad eò patens tunc detecta sit impostura, ex
Actis ipsis sic accipere, vbi hæc habentur:

Et insipientes tam piissimus Imperator, quam gloriosissimi Iudices vna cum quibus-
dam ex sancta Synodo Deo amabilibus Episcopis, & aperientes ac discernentes, inue-
nerunt tres quaterniones in principio libri additos non habentes subnotationem nume-
ri, qui secundum consuetudinem affigitur in quaternionibus, sed in quarto quaternione
habente primum numerum, & in sequenti quaternione secundum, & tertium atque quar-
tum subsequenter: alias verò & dissimiles esse litteras eorundem in exordiis submissorum
quaternionum, in quibus continebatur sermo, qui dicitur Mennæ ad Vigilium, ex litteris
quæ prius scriptæ erant in eodem codice.] quod cum dilucidè ad eò declaratum esset, ius-
sum est ab Imperatore præteriri quod reliquum erat lectionis eiusdem epistolæ, sed ipsam
Quintam Synodum legi: quod & factum est. Cum verò ventum esset ad septimam Actio-
nem, vbi contigit percurri scripta Vigilij in anathematismo aduersus Theodorum Mo-
puestenum, quod non confiteretur vnam in Christo personam, lectum fuit ex addita-
mento Monothelitarum, Et vnam operationem.

E At legati audientes imposturam, restiterunt, & exclamarunt, nihil huiusmodi esse Vi-
gilij, sed falsos illos esse libellos, partusque suppositos nomine Vigilij. Si enim cum vnus
operationis assertionem Vigilij receptus esset à Synodo, oportuisset & Synodum eiusdem
errorem esse professam: quod cum non possit dici, vtique neque de Vigilio id sentiendum.
His disputatis, probeque cognitis, interlocuti sunt Patres & ipsi Iudices cognitores, nihil
inuentum esse (vt vaniloquus iactabat Macarius Antiochenus) in Synodis œcumenicis,
quod faueret Monothelitis: tantum reliquum esse, vt (quod Macarius pollicitus erat) id, si
posset, probaret ex Patribus. Interlocutus verò Georgius Constantinopolitanus Episco-
pus, & reliqui Episcopi qui sub ipso erant, petierunt ante omnia legi in Synodo debere,
quæ Roma ab Agathone Pontifice, necnon quæ à Synodo Romæ coacta ad Imperatorem
scripta fuissent: quod & obtentum est, verum dilatum in Actionem sequentem.

PRIMA
ACTIO SE-
XTAE SYN-
ODI.CONSES-
SVS QVO-
MODO DIS-
POSITVS.QUAE IN
PRIMA
ACTIONE
GESTA.IN ANIS
MACARII
TESTIFICA-
TIO EX
CONC.
EPHESINO.SECUNDA
ACTIO.TERTIA
ACTIO.QUOMODO
IMPOSTU-
RA DETE-
CTA.

ACTIO
QUARTA.

Vno interlapso die, decima quinta Nouembris cum in Trullum conuenissent omnes qui supra nominati sunt Episcopi & magistratus, facta est editio litterarum tum Agathonis Pontificis, tum etiam Romani Concilij, eademque in Græcum conuersæ sunt lectæ: in quibus cum constans esset assertio de Romanæ Ecclesiæ in fide Catholica integritate, in qua nullus hætenus extitisset Pontifex, qui vel leuiter Catholicam fidem labefactasset, nihil penitus ab aduersariis ex aduerso stantibus Monothelitis in Honorium Romanum Pontificem aut alios obiectum est. Quod verò litteræ proluxæ admodum fuerint, nihil præterea in Actione tractatum est, sed claudi Synodum oportuit, & in sequentem Actionem referri, quæ à Macario suggesta erant de Patribus, quos dicebat assertores esse vnius in Christo voluntatis & operationis.

ACTIO
QUINTA.

Quintò rursus conueniunt ibidem Patres vnà cum Imperatore & magistratibus, iisdem ludicibus cognitoribus, eodem anno, septima die mensis Decembris: vbi facta est à Macario editio duorum codicum, quibus (vt asserbat) testimonia continebantur de vnica in Christo voluntate atque operatione: quibus lectis in sequentem Sessionem reliquorum de eadem sententia testimoniorum dilata est editio.

SEXTA
ACTIO.

Sexta verò quæ sequitur Actio, habita est eodem in loco, iisdemque præsentibus, duodecima die eiusdem mensis Decembris: facta que est ab eodem Macario Antiocheno Episcopo editio codicilli, in quo quæ supererant testimonia Patrum (vt aiebat) de vnica voluntate in Christo Domino, scripta erant. Quibus lectis, iussa sunt ab Imperatore tam quæ à legatis Apostolicæ sedis, quam quæ à Macario & aliis eius sectæ sunt edita, sigillo consignari, ac custodiri. Porro ad tantam nubem testimoniorum penitus dissipandam, ista tunc ab Apostolicæ sedis legatis dicta sunt: Ipsa testimonia, quæ protulerunt coram vestra pietate ac sancta Synodo, detruncauerunt: & quæ ad Trinitatis quidem pertinent rationem de vna voluntate, pro incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi protulerunt: quæ verò conueniunt, & quæ propriè pro eiusmodi incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi posita sunt, tam sensum quam verba detruncauerunt. Vnde petimus vestram piissimam fortitudinem, authenticos codices prolatorum ab eis paternorum testimoniorum proferri ex venerabili Patriarchio huius almæ ciuitatis, & conferri cum codicibus ab eis oblati; & demonstramus quæ ab eis in his facta est cælatio, &c.] Iussu igitur Imperatoris in sequentem conuentum dilata est collatio codicum. Porro sequens Actio in sequentem annum producta reperitur, nempe in diem decimam tertiam mensis Februarii anni Redemptoris sexcentissimi octogesimo primi, agemus nos de ea sequenti anno suo loco, modo autem quæ reliqua sunt anni huius digna memoria percurramus.

LEGATI DE
TEGUNTIM
POSTVRAM.Pauli diaconi.
lib. 6. c. 50.
DE PESTE
QUAE IN
ITALIA
GRASSATA
EST.

Hoc anno mense Iulio post Lunæ eclipsim pestis ingens vastauit Urbem & alias nonnullas Italiæ ciuitates; de qua ista habet Paulus diaconus: His temporibus per Indictionem octauam Luna eclipsim passa est. Solis quoque eclipsis eodem penè tempore hora diei quasi decima, quinto Nonas Maias, effecta est; moxque secuta est grauissima pestis tribus mensibus, hoc est, Iulio, Augusto, & Septembrio. Tantaque fuit multitudo morientium, vt etiam parentes cum filiis, atque fratres cum fororibus, bini per feretra positi apud urbem Romam in sepulchra deducerentur. Pari etiam modo hæc pestilentia Ticinum quoque depopulata est: ita vt cunctis ciuibus per iuga montium, seu per diuersa loca fugientibus, in foro & per plateas ciuitatis herbarum & fructuosa nascerentur.

QUAE VISIO
SIBI AP-
PARVERE.

Tuncque visibiliter multis apparuit, quia bonus & malus Angelus noctu per ciuitatem pergerent, & ex iussu boni Angeli malus Angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quoricens de venabulo ostium cuiuscumque domus percussisset, tot de eadem domo die sequenti homines interirent. Tunc per reuelationem cuidam dictum est, quod pestis ipsa prius non quiesceret, quam in basilica, quæ beati Petri ad Vincula dicitur, S. Sebastiani martyris altarium poneretur. Factumque est, & delatis ab vrbe Roma beati Sebastiani martyris reliquiis, mox vt in iam dicta basilica altarium constitutum est, pestis ipsa quieuit. hucusque Paulus. Extat adhuc integrum ipsum altare, necnon eiusdem sancti martyris imago mæliuo opere expressa. Sed ex hoc propagata ad posteros religio est, vt pestis tempore voti causa imago eiusdem S. Sebastiani diuersis in locis pingi soleret, sed & in eius memoriam altaria erigi, immo etiam & ecclesias fabricari. Eadem de tempore & peste habet Anastasius in Agathone Pontifice.

*ad urbem
Romam

Eodem

A Eodem anno (vt auctor est Beda*) magni nominis femina regalis stemmatis religiosissima sancta Hilda Abbatissa quintodecimo Kalendas Decembris ex hac vita in cælum migravit, vbi trigintatres annos in monastica vita transegerat. Eius vitæ periodum breui compendio complexus est idem Beda; at nobis sat erit ipsius felicissimum ad Deum transitum ex eodem auctore referre, qui ait: Septimo suæ infirmitatis anno, conuerso ad intra nea dolore, ad diem peruenit vltimum, & circa galli cantum percepto viatico sacrosanctæ communionis, cum accersitis ancillis Christi quæ erant in eodem monasterio, de seruanda inter eas inuicem, immò cum omnibus pace Euangelica admoneret, inter verba exhortationis læta mortem vidit, immò (vt verbis Domini loquar) de morte transiit ad vitam. Quæ videlicet nocte Dominus omnipotens obitum ipsius in alio longius posito monasterio, quod ipsa eodem anno construxerat, & appellatur Hacanes, manifesta visione reuelare dignatus est.

* Beda lib. 4.
c. 23. Omnis
epit.
DE OBITU
S. HILDAE
ABBATIS-
SAR.

B Erat in eodem monasterio quædam sanctimonialis femina, nomine Bega, quæ triginta & amplius annos, dedicata Domino virginitate, in monachica conuersatione seruiebat. Hæc tunc in dormitorio fororum pausans, audiuit subito in aëre notum campanæ sonum, quo ad orationes excitari vel cõuocari solebant, cum quis eorum de sæculo fuisset euocatus: aperitque (vt sibi videbatur) oculis aspexit, detecto domus culmine, fusam desuper lucem omnia repleuisse: cui videlicet luci cum sollicita intenderet, vidit animam præfatæ Dei famulæ in ipsa luce, comitantibus ac ducentibus eam Angelis, ad cælum ferri. Cumque somno excussa videret ceteras pausantes circa se forores, intellexit vel in somnio vel in visione mentis ostensum sibi esse quod viderat. Statimque exurgens nimio timore præterrita, cucurrit ad virginem quæ tunc monasterio Abbatissæ vice præfuit, cui nomen erat Frigit: stetitque ac lacrymis multum perfusa, ac suspiria longa trahens, nunciauit matrem illarum omnium Hildam Abbatissam iam migrasse de sæculo, & se aspectante, cum luce immensa, ducibus Angelis, ad æternæ limina lucis & supernorum consortia ciuium ascendisse. Quod cum illa audisset, suscitauit cunctas forores, & in ecclesiam conuocatas orationibus ac psalmis pro anima matris operam dare monuit.

VISIO DIVI
NITVS O-
STENSA DE
ANIMA S.
HILDAE AB
BASSAR.

C Quod cum residuo noctis tempore diligenter agerent, venerunt primo diluculo fratres, qui eius obitum nunciarent, à loco vbi defuncta est. At illæ respondentes dixerunt, se prius eadem cognouisse: & cum exponerent per ordinem quomodo hæc vel quando didicissent, inuentum est, eadem hora transitum eius illis ostensum esse per visionem, qua illam referebant exisse de mundo: pulchraque rerum concordia procuratum est diuinitus, vt cum illi exitum eius de hac vita viderent, tunc istæ introitum eius in perpetuam animarum vitam cognoscerent. [Distant autem inter se monasteria hæc tredecim ferme millibus passuum.] Idem subiicit de alia visione alteri virgini ostensa: sed hæc modo satis ad indicandam magnam diuinæ benignitatis clementiam, qua nouellam Ecclesiam Deus istiusmodi de æternæ vitæ præmij certitudine veluti lacte quodam alere voluit, quo plantata semel ibi fides altas figeret in operatione radices. plurima enim id genus à Beda referuntur, quæ nos vel ex parte saltem, certis annis quibus facta noscuntur, referemus.

D Eodem anno, nouo exemplo, Vuamba Hispaniarum Rex, cum regnasset annos octo & mensem vnum, abdicans se, monasticum amplexus est institutum; in cuius locum subrogatur Ervigius pridie Idus Octobris. Quomodo autem ista se habuerint, reddam totum quod scribitur à Iuliano Toletano, relatum à Luca Tudensi his verbis: Quia malignitatis auctor per bonorum discordiam semper tendit: tempore bonæ memoriæ Cindasvindi Regis ex Græcia venit vir quidam nomine Andabastus, Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus in Hispaniam est, quem Reccesuinthus Rex magnificè suscepit, & ei in coniugium consobrinam suam dedit, ex quo coniugio natus est ei filius nomine Ervigius. Qui cum esset in palatio regio nutritus & honore Comitum sublimatus, elatus superbia, callidè aduersus Regem Bambanem excogitauit, & potionem letiferam dedit ei, ex qua Rex officium memoriæ perdidit. Cumque Episcopus ciuitatis, & optimates palatii, qui erant fideles Regis, quos potionis causa latebat, vidissent Regem iacentem absque memoria, causa pietatis commoti, poenitentiam volentes illi perficere, vntionem sancti olei, & communionem Christi corporis obtulerunt. Sed factum est, vt Rex à potione liberatus, cum præsensisset, quod ille extrema vntionem Episcopus peregerit sacramentum, ad monasterium perrexit, ibique in Christiana religione permansit.] hæc ibi. Additur his ex primo canone Concilij Toletani anno sequenti celebrati, eundem Vuambam

VVAMBAE
REGIS AB-
DICATIO,
ET ERVIGII
SUBSTITV-
TIO.*Concil. Tolet.
12. c. 1.

CHRISTI
680.AGATHONIS PAP.
3.CONSTAN. POGON. IMP.
13.

Regem scriptis suis pronunciaſſe regni ſucceſſorem eundem Eruigium, præceptionemque A ab eo factam Iuliano Toletano Epifcopo, vt cum in Regem vngere deberet: quo etiam canone declaratur quod dictum eſt de ſuſcepta ab Vuamba Rege poenitentia, nempe ipſam fuiſſe monaſtico indutum habitu, atque conſura initiatum in ſignum monaſticae profeſſionis: ſequenti verò canone * ſignificatur eam tuac in Hiſpaniarum Eccleſiis viguiſſe conſuetudinem, vt vrgente ægritudine, cum ſe quis proximè moriturum putaret, eiufmodi poenitentiam peteret: quam ſi etiam extra mentis integrum ſenſum conſtitutus ab Antiftite miniſtrata accepiffet, haud vltèrius ad ſeculū reuerti ipſi liceret, ſed teneretur monachus permanere, etiam ſi eam minimè petuiſſet, ſed neſciens accepiffet; licet poena dignus cenſeretur ſacerdos, qui eam non petenti vel aliquo ſaltem ſigno ſe id cupere ſignificanti tribuiſſet ac miniſtraſſet: ſicuti Vuambæ Regi contigiffet apparet, cui, cum ea poenitentia iam ſenſibus eſſet alienatus, proximèque moriturus crederetur, ab Epifcopo eiufmodi poenitentia collata eſt.

Reſtitutus verò ipſe ſenſibus, cum ſe repente monachum ex Rege factum perſenſiſſet, bene vſus ea occasione (quod ſummæ religionis indicium fuit) collatum eo modo monaſticum habitum numquam amplius abiicere voluit, ſed ad vitæ finem monachus permanere delegit, ſucceſſorem ſcripto ſubſtituens: in quo vitæ inſtituto tranſegiffet vſque ad obitum annos ſeptem atque tres menſes, tradunt; in nuper verò citato codice ex Iuliano anni duodecim ponuntur. Sic igitur Vuamba Dei iudicio aſſumptus in regnum, hominis fraude, magis verò ſua religione illo ſe abdicauit: cuius ſicut in electione & regni adminiſtratione laudatur ſapientia & fortitudo, ita in abdicando ſummæ ſpecimen edidit pietatis, magis deligens regno cedere, quam collatum per imaginem neſcienti ſibi monaſticum habitum exuere, ſponte ſcripto ſignificans (quod Synodalia Acta teſtantur) quem velle ſibi ſuccedere Regem, iniuriæ immemor, regni magis paci conſulens, quam quicquam affectui priuato concedens.

Inter alia verò eiufdem Regis maximè pij egregia monumenta, poſteris diu integra manſit illa, quam diximus, eius opera in generali Toletano Concilio cuiuſque Epifcopatus facta diſtinctio, ſiniumque cuiuſque dioceſis certa partitiō, quam idem qui ſuprà recitat Iulianus. Reuicimus autem longè longiùs, quæ eodem argumento ſcripta feruntur nomine cuiuſdam Raſis Arabis, dum tribuit Constantino Magno diuiſionem, immò & inſtitutionem ſedium Epifcopalium in Hiſpania. Mirati ſumus creditum id à prudentibus, & veluti quoddam nobile antiquitatis monumentum in medium allatam huiuſmodi partitiōnem, quam auctor ille aſſerit à Constantino Magno factam. At quid de rebus antiquis Eccleſiarum Hiſpaniæ Arabes noſſe potuerūt? Quæ rerum cognitio, niſi eum ipſi venientes in Africam poſt hæc tempora inde Hiſpanias occuparunt? Sed in pluribus mendax auctor eſſe conuincitur, vt cum inter alia Hiſpaniarum Eccleſias tradit eundem Imp. Narbonæ dediſſe Epifcopum, eidemque ſubieciſſe alias ſeptem Eccleſias, Biterrenſem, Tolofanam, Magalonēſem, Nemaufenſem, Carcaſonēſem, Lutebanēſem, & Helanēſem. At quis ignoret eiufmodi Eccleſias Galliarum Narbonēſis nō priùs numeratas eſſe inter Hiſpaniarum Eccleſias, quàm vbi ea regione potiti ſunt Gothi, qui poſtea regnum in Hiſpanias propagarunt? Sed & quis neſciat, longè ante tempora Constantini, ipſorū ſermè Apoſtolorum tempore, Narbonæ Paulum datum Epifcopum? Et quis dubitet complures Hiſpaniæ Eccleſias ab eodem auctore nominatas, eodem ſerè Apoſtolorum tempore, ſive ab Apoſtolis ipſis, ſive ab Apoſtolorum diſcipulis eſſe conſecratas Epifcopos? Sed Arabis & infidelis eſt ſomnium, vt ab Imperatore darentur Epifcopi ciuitatibus atque prouinciis. Faceſſat igitur hominis Sarraceni rerum noſtrarum ignari leuiſſimum ex ſua coniectura excogitatum commentum antiquioribus penitus inauditum.

IESV CHRISTI AGATHONIS PAP. CONSTAN. POGON. IMP.

ANNVS
681.ANNVS
4.ANNVS
14.ACTIO SEPTIMA
SEXTAE SYNODI.

Anno qui ſequitur Domini ſexcentefimo octogefimo primo, Indiſtione nona, quod reliquum fuit Sextæ œcumenicæ Synodi expletū eſt: cum enim duodecima die mēſis Decēbris Actio ſexta fuerit habita, ceſſatū eſt à comitiis ſacris per duos menſes, vſque ſcilicet ad decimātertiam Februarij diem, quando iidē qui ſuprà Epifcopi & Imperator cum magi-

CHRISTI
681.AGATHONIS PAP.
4.CONSTAN. POGON. IMP.
14.

A magiſtratibus conuenientes in Trullum, quæ iam cœpta erant proſecuti ſunt, nempe vt (ſicut decretum fuerat in proxima ſexta Actione) editio fieret ab Apoſtolicæ ſedis legatis locorum ſanctorum Patrum, quibus de Filio Dei Domino noſtro Ieſu Chriſto duæ aſſerentur voluntates ac totidem operationes: rursūque loca hæreticorum, quibus vna in Chriſto voluntas cum operatione aſſeretur. quod & factum eſt, edituſque à legatis codex hac inſcriptione notatus: Teſtimonia ſanctorum ac probabilium Patrum demonſtrantia duas voluntates & duas operationes in Domino Deo & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto.] quo integrè lecto in Synodo, item lecta eſt ſeries hæreticorum aſſerentium ſcriptis ſuis vnicam voluntatem atque operationem in Chriſto. Quibus auditis, petitione Georgij Epifcopi Conſtantinopolitani, & Macarij Antiocheni, iuſſum eſt, vt loca citata conferrentur cum codicibus Patriarchij, vt ſciretur num conſona eſſent Latina exemplaria cum Græcis: ſignatiſque ſcriptis, iuſſa eſt collatio quàm exactiſſima fieri ab eiſdem Georgio atque Macario, præſentibus alijs Epifcopis: huncque ſinem præſens Actio habuit.

Hic te monuiſſe, lector, oportet, reperiri apud Anaſtaſium Bibliothecarium compendium ſeu epitomen Sextæ Synodi, in qua complura inueniantur quæ in ipſa Sexta Synodo deſiderantur, contra verò deſin: complura, quæ in eiufdem Synodi Actis, quæ extant, ſcripta reperiuntur. Poſt Actiōnem enim diei decimātertix Februarij, rursū ſequenti die decimaquarta eiufdem menſis ibidem loci conuentum eſt, Anaſtaſius haber.

Quæ autem in ea Actiōne facta ſint, quæ deſiderantur in editis Synodalibus Actis, hæc ſunt: Protulit, inquit, piſſimus & ſereniſſimus Princeps tomum ad relegendum, in quo vanum hæreticum dogma Macarij erat conſcriptum & eius manu ſubſcriptum, apertiſſimè vnam voluntatem in Domino aſſerentem. Sub ipſius ſubſcriptione & Theodori Patriarchæ vtique iuxta eum tenorem ibi ſubſcriptio erat. Et interrogatus Georgius Patriarcha, ſi eam fidem, quam docet ſedes Apoſtolica, amplectitur iuxta ſcripta venerandi Agathonis Papæ, ſeu ſanctorum ac venerabiliū Patrum? Qui reſpondens petiit, vt accepta licentia, in ſcriptis, quæ opportuna eſſent, reſponderet.

Et in his recedentes, die decimaſeptima mēſis Februarij die Dominico intra oraculum ſancti Petri intra palatium conuenere, & aſtante Synclero * ſimul cum Patriarcha legatus Apoſtolicæ ſedis ſuſcepit relegens ſuggeſtionem pro eorum condemnatione à ſanctiſſimo Papa Agathone directam. Qui Georgius ſanctiſſimus Patriarcha profeſſus eſt eo die in ſcriptis duas naturas, duas voluntates, & operationes credere & prædicare, ſicut ſedes Apoſtolica, anathematizans eos, qui vnam naturam, voluntatem, & operationem in Domino Ieſu Chriſto dicant.] hæc ibi. Pergit inſuper Anaſtaſius: Die vigefimaquinta mēſis Februarij, reſidente Synodo vna cum pio Principe ſimul & legatis ſedis Apoſtolicæ, Macarium aſſeſſe iuſſerunt. Et data à Principe licentia, vt ſe in eas partes, in quas quis veller, diuideret, Georgius Patriarcha regiæ ciuitatis cum ſuis in partibus Orthodoxorum ſterit, Macarius verò cum ſuis à parte hæreticorum. Et adducentes in medium profeſſionem Georgij Patriarchæ, quam fecerat, porrecta eſt Principi, & relecta eſt.] hæc apud Anaſtaſium, quæ deſiderantur in Actiōnibus Sextæ Synodi, Theodori Epifcopi Conſtantinopolitani mutilatione, quod ex illis ipſe oſtenderetur hæreticus, vt ſuo loco dicemus.

Eodem anno, ſeptima die mēſis Martij iterum conuentum eſt ab iſdem in Trullum: vbi primum Georgius Epifcopus Conſtantinopolitans retulit à ſe cognita loca ſingula ſanctorum Patrum de duabus in Chriſto voluntatibus & operationibus citata in codice à legatis Apoſtolicæ ſedis in Synodo edito, & inueniſſe ea omnia in omnibus eſſe illis cōſentientia: quapropter & ſe profiteri teſtati ſunt cum ſanctis Patribus duas in Chriſto voluntates & operationes: reliqui etiam Epifcopi, qui interfuert cum facta collatio fuit, id ipſum ſinguli profeſſi ſunt, & quidem non ſine præconio Agathonis Romani Pontificis, vt cum Domitius Epifcopus Pruſiados ita dixit: Directas ſuggeſtiones à patre noſtro Agathone ſanctiſſimo Archiepiſcopo Apoſtolicæ & principalis ſedis antiquæ Romæ ad à Deo coronatum & manſuetiſſimum noſtrum dominum & magnum victorem Imperatorem, tamquam ex Spiritu ſancto dictatas per os ſancti ac beatiſſimi Principis Apoſtolorū Petri, & digito ter beatiſſimi Papæ Agathonis ſcriptas, ſuſcipio & amplector, & ita credo, &c.]

Post omnes autem Theodorus Epifcopus Melitinæ præſtans ruficitatem in dicenda ſententia, libellum obtulit legendum in Synodo, quo continebatur, nihil in fide decernendum, præter quàm in ſanctis œcumenicis Synodis decretum eſſet, ac proinde tacendum de duabus in Chriſto voluntatibus, ſed ſatis eſſe vnum operatorem conſiteri in duabus

QUAE DESIDERANTUR
IN SEXTAE
SYNODI
ACTIONIBUS.* oratorium
* SyncleroGEORGIUS
FIDEM CATHOLICAM
PROFITE-
TUR.DIVISI GEORGIUS ET
MACARIUS

ACTIO OCTAVA.

bus naturis. Interrogatus autem ab Imperatore, quis ea dedisset, dixit se ab hæretico Monothelita socio Macarij Antiocheni Stephano Abbate accepisse. His cognitiss, reliqui Episcopi contulere suffragia de duabus voluntatibus ex Agathonis Pontificis scriptis editis, ita & reliqui omnes, Macario tantum cum suis excepto. Cum autem quæreretur à sancta Synodo de eo quod dixerat, se à Stephano Abbate ea accepisse, quæ obtulerat pro Monothelitis: exurgentes Macarij discipuli contestati sunt, Theodorum Melitenum Episcopum esse mentitum, paratos autem se esse Catholicam fidem profiteri. Sed iussi sunt, scripto libello, fidem quam tenebant, sequenti Actione in Synodo edere.

NOMEN VI
TALIANI
RESTITV-
TVM IN DI-
PTYCHA.

Inter hæc autem interlocutus Georgius Constantinopolitanus Episcopus suggestit Imperatori, vt redderetur nomen Vitaliani Pontificis in diptycha, eo quod ea de causa complures se ab Ecclesia Catholica separassent: quod si restitueretur, fieret vt plurimi Ecclesiæ Catholicæ se coniungerent. Annuit Imperator: cuius rei gratia honorificæ dictæ sunt à sancta Synodo acclamationes eidem Constantino Imperatori. Postea percontata est Synodus Macarium Antiochenum Episcopum, an consentiret litteris ab Agathone conscriptis. Refragatus est ipse, seque in Christo duas voluntates omnino negare; sed Episcopi Syria illi subiecti, se omnes fidei Catholicæ assentire, publicè professi sunt.

Post hæc iussa sunt legi loca Patrum à Macario collecta, in quibus falsò affirmabat vnicam in Christo positam fuisse voluntatem: sed inter legendum detectæ sunt veterosi hæretici technæ; siue quia cum de vnica voluntate diuina Patres dixerunt, attribuerat ipse dictum de Christi persona; siue quod intercisas recitasset sententias, quibus sensus deprauaretur auctoris. Sic itaque manifesta luce detectus, iussus est idem Macarius edere fidei professionem, quam quidem contrariam fidei Catholicæ inuentam noluit retractare; & cum rogaretur ab Imperatore duas in Christo confiteri voluntates, resiliens ipse obstinatus ista respondit: Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi, nec si membratim incidat, & mittat in mare. Tanta procacis hominis animi duritie patefacta, Constantinus Imp. iussit cum Synodo, vt libelli de Patrum sententiis à Macario oblatis fieret cum aliis codicibus à Patriarchio sumptis collatio: sed & (vt in aliis accidit) compertæ sunt Macarij sententiæ intercisæ positæ esse, demptis ab ipso illis, quibus sensus Catholicus auctoris cognosci integrè potuisset.

MACARIUS
ANTIOCH.
PALLIO NV
DATVS.

Quibus omnibus probè perspectis, hæc sancta Synodus dixit: Non congruit Orthodoxis ita circumtruncatas sanctorum Patrum voces deflorare: hæreticorum potius proprium hoc est. Macarius venerabilis Archiepiscopus dixit: Etiam dixi, quia quærens stabilire intentionem meam, hoc modo deflorauit. Sancta Synodus exclamauit: Hæreticum se ipsum manifestè demonstrat: Nouo Discoro anathema: Huiusmodi deponatur: Nouum Dioscorum foras mitte: Nouo Apollinatio malos annos: Merito ab Episcopatu alienetur: Nudetur circumposito ei pallio. Et denudato eo, atque in medio astante vna cū Stephano eius discipulo, Theophanes venerabilis presbyter & Abbas monasterij Baias (*veneras hic cum legatis Apostolicæ sedis*) interrogauit eosdem, Macarium & Stephanum scilicet: Habuit voluntatem humanam Dominus noster, &c. Sed antequam disputatio longiùs traheretur, visum est Imperatori finem imperare illius diei Actioni.

DE TELIS
ARANEARVM
DECIDENTIBVS
PORTENTVM.

His verò addenda sunt quæ habet Anastasius Bibliothecarius in Agathone hisce verbis: Ea hora sancta Synodus vna cum Principe eius oraria auferri iussit. Et exiliens Basilius Cretensis Episcopus, eius orarium abstulit. Anathematizantes eum, dicebant: Foras Synodum procedat, simulque & thronum eius. Stephanum autem discipulum eius ceruicibus à sancta Synodo clerici Romani eijcientes, expulerunt. Ea hora tantæ telæ araneæ nigræ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, eo quod sordes hæreseos expulsa essent, & Deo auxiliante vnita sunt sanctæ Dei Ecclesiæ. Hæc Anastasius.

NONA
ACTIO.

Conuenit verò rursus sancta Synodus octaua die mensis Martij eodem anno: vbi reliquis sanctorum Patrum locis à Macario citatis cum aliis exemplaribus collatis, cognitisque dolo malo ab eo detruncatis, corruptisque eorundem sanctorum Patrum sententijs, in ipsum atque Stephanum sententia damnationis lata est his verbis:

Sancta Synodus dixit: Tu Stephane, & tuus magister Macarius non ostendistis vnam in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, per codicillum à vobis oblatum; sed & duas voluntates in testimonijs in eodem Concilio positiss inuenimus aperte, clamante Athanasio laudabili, quamuis detruncata & obcelata sint, iuxta quod soliti

A soliti estis, eadem testimonia, quæ peruersè interpretantes protulistis. Definimus igitur, postquam aperte probati estis ad subuersionem diuinorum dogmatum festinare, & sanctorum ac probabilium Patrum doctrinas corrumpere, & hæreticorum magis sensum assumere, & quæque ab eis dogmatizata sunt sectari ad contagium Orthodoxæ plebis, ab omni vos sacerdotali dignitate & ministerio alienos existere. Eos autem qui iam poenitentiam egerunt, & superius nominatos tam Episcopos, quam clericos, & nunc in medio assistunt, & rectè vna nobiscum consentunt, præuidimus quidem in proprijs locis residere: libellos autem quos promiserunt propriæ eorum fidei cum iureiurando, in subsequenti nobis offerent. Hac lara sententia, dictæ sunt acclamationes Imperatori, & declamatum à Patribus: Hæreticum foras mitte: Nouo Eutychi malos annos: Nouo Apollinari malos annos: Hæreticum foras mitte. Et impulsus est Stephanus discipulus Macarij, & foras missus est. Impositusque est finis eius diei Collationi, in sequentem verò dilata oblatio libellorum eorum qui detestati sunt errorem, simulque collatio locorum, quæ de duabus voluntatibus in litteris Apostolicæ sedis citata inuenirentur.

SENTENTIA IN MACARIUM ET STEPHANUM.

Decima Actio Synodi decimo octaua die eiusdem mensis Martij habita est, qua primum facta est collatio locorum, quæ citata fuerunt ex sanctis Patribus in litteris Apostolicæ sedis & Romani Concilij sub Agathone, cum codicibus Patriarchij, omniaque inuenta sunt in omnibus esse certa fide constantia & conuenientia Græcis codicibus, prorsusque eidem consentientia. Quibus cognitiss, lecta est fidei confessio Petri Episcopi Nicomedie, qui palinodiam recantarat, quæ inuenta est in omnibus Catholicæ fidei consentire. Demum verò à legato Hierosolymorum Ecclesiæ Theodoro petitum est, vt legeretur Synodalis epistola Sophronij olim eiusdem Ecclesiæ Episcopi ad Sergium tunc Constantinopolitanum Antistitem data, sed ab eo minimè suscepta, cuius lectio in sequentem dilata est Actionem.

ACTIO DECIMA.

Vndecima sequitur Actio eodem in loco à sancta Synodo celebrata die vigesima mensis Martij: ibique primum omnium edita & lecta est epistola Sophronij Hierosolymorum Episcopi: qua consentire Catholicis dogmatibus reperta, suggestum est ab Apostolicæ sedis legatis, vt scripta Macarij Antiocheni olim Episcopi & Stephani eius discipuli legerentur in Synodo, quo eorum hæresis magis perspecta omnibus fieret. Editi itaque sunt libelli eiusdem Macarij, quorum vnus erat titulus, Sermo acclamatorius piissimo & pacifico magno Imperatori Constantino: quem contra morem antea vulgarat ille Romæ & in Sardinia, aliisque in locis, Imperatori verò, cui inscriptus erat, nequaquam obtulerat. Lectus itaque in Synodo liber, inuentus est totus confertus blasphemis de vna voluntate & operatione hæresim firmans & roborans: itemque lectus liber eiusdem ad Lucam presbyterum & monachum in Africa, quem scripserat de noua hæresi Maximinianorum, & pariter repertus est hæreticas continere blasphemias: adeò vt iterum à Synodo iussa sit lectio interrumpi, penitusque cessari, eo quod noxia admodum animabus esset ob hæresum portentosos errores, iudicatumque easdem simul iungi cum alijs blasphemis hæreticorum, qui recensiti essent in litteris Agathonis ab Apostolicæ sedis legatis in detestationem hæresis Monothelitarum.

ACTIO VNDECIMA.

Quod cum fieri iussum esset, collectæ sunt ex recitatis scriptis Macarij blasphemie in illis inferre, & inter alia excerptus locus, quo Honorius hæresis crimine accusatur, dum eadem Macarij blasphemie recitantur his verbis: Macarij hæretici de sermone qui dicitur acclamatorius ad piissimum Imperatorem, cuius est initium: Mirum quid, inuidissime domine: Eos qui contraria eis astruxerunt, sanctos Patres nostros condemnauerunt, & anathematizauerunt absolute omnes qui vnam voluntatem Domini astruxerunt, quorum vnus exitit Honorius Romanus, qui vnam voluntatem manifestissime prædicauit.]

Vetus est ista calumnia Monothelitarum hæreticorum, qua Honorium in suas attrahere partes (vt sæpè dictum est) conati sunt: verum tum à Ioanne Pontifice Honorij successore, tum à Maximo disputante cum Pyrrho conuicta est. Sed amabo te, quid sibi vult adeò tenax in Apostolicæ sedis legatis silentium, vt ne verbum quidem fecerint pro Honorij defensione? Omittimus dicere, quantum hæc aduersentur iis quæ scripta sunt in litteris Agathonis & Concilij Romani superius Actione quarta recitatis, in quibus de prædecessoribus Romanis Pontificibus publica facta est attestatio, neminem in errorem hæresis lapsum aliquando fuisse: vt istæ à legatis Apostolicæ sedis absque leui saltem defensione audita in Synodo fuerint, cum viderimus etiam de quibuscumque minimis in reliquis

HONORIUS FALSO ACCUSATUS AB HÆRETICIS.

superioribus Sessionibus altercatum fuisse, atque accuratissime disputatum.

MANIFE-
STAM CA-
LUMNIAM
PASSVS
HONORIVS
PAP.

Hæc dixerimus, quod haud ista careant imposturae vehementi suspitione: nempe hæc & omnia quæ sequuntur de Honorio in duabus sequentibus Sessionibus, manifestum fuisse additamentum Græcorum hæreticorum: apposuisse inquam eos ad germanam Sextam Synodum toridem quaterniones, quot fuisse ab iisdem additos ad Quintam Synodum est demonstratum in huius Synodi tertia Actione. In qua & cum viderimus eisdem Apostolica sedis legatos constanti animo assurrexisse pro Vigilio calumniam passio, in crimenque hæresis itidem Monothelitarum vocato, nec cessasse, quousque ipsum ab eadem calumnia penitus vindicarent, atque à quavis erroris suspitione immunem ostenderent: quomodo, rogo, iidem pro iusta atque legitima Honorij defensione redditi penitus reperiuntur elingues, & cessasse perditissimi hæretici testificationi de Honorio nota hæresis sigillato, cum ad eius defensionem (vt dictum est) plura suppeterent argumenta superius inculcata? & quomodo credi potest, quod adeo ignauius fuerint sententia vnus hæretici exauctorari relinqui in Synodalibus Actis Honorium tanta affectum ignominia? At impostura huius auctorem Theodorum depositum hæreticum Constantinopolitanum Episcopum suo loco aperiemus inferius Actione sequenti: modò prosequamur quod est reliquum Sessionis huius Actorum. Recitatis post hæc aliis locis ex Macarij hæretici scriptis, imponi finem Actioni eius diei Imperator iussit: quodque negotiis Reipublicæ occuparetur, residere in Synodo pro se voluit Constantium & Anastasium Patricios, necnon Polyuctum & Petrum Exconsules. Augent hæc de Imperatoris absentia in quinque sequentibus Sessionibus de impostura suspitionem: etenim siluisse bellicos tumultus vsque ad obitum eius, Theophanes tradit.

ACTIO DV-
DECIMA.

Duodecima quæ sequitur Actio mendum in die continet, vt pote quæ celebrata dicatur die itidem vigesima Martij, qua præcedentem Actionem habitam esse, eadem Acta Synodalia continent. Congregatis autem ex more in vnum Patribus, missæ sunt ab Imperatore ad Synodum chartæ, quas se à Macario accepisse in superiori Actione testatus fuerat: quarum aliqua cum inuenta essent nihil præterea continere, quam sermonem illum acclamatorium, qui lectus antea fuerat, eius est lectio prætermissa. Quod verò inter alias chartas ab Imperatore missas, inuenta est epistola Sergij olim Constantinopolitani Episcopi ad Cyrum Episcopum Alexandrinum; ea in Synodo lecta est: sed quæ simul in ea intexta erant Mennæ & Vigiliij Papæ nomine scripta de vnica voluntate, commenticia esse, in superioribus Synodalibus Actis fuerant iudicata. Post hæc in eadem Actione ex edito codice à Ioanne Patricio, nomine Imperatoris, lecta est Sergij Episcopi Constantinopolitani ad Honorium Romanum Pontificem epistola, necnon alia ipsius Honorij ad eundem Sergium reddita, quas nos suo loco superius eodem quo sunt anno scriptæ retulimus, atque exactè discussimus. Quibus collatis cum codicibus Patriarchij, inuentisque simul consentientibus, in Macarium rursus declamatum est à sancta Synodo, vt pote indignum qui amplius inueniretur cum Orthodoxis in Synodo sedens. Tunc Syriæ Episcopi & clerici reliqui petiere, vt in locum eius alius subrogaretur Antiochenus Episcopus Orthodoxus. Quæ omnia in sequentem relata sunt Actionem.

ACTIO DE-
CIMA TER-
TIA.

Deinde verò vigesima octaua mensis Martij rursus conuenere Patres, à quibus statim sententia lata reperitur aduersus hæreticos Monothelitas, sed quæ (vt ostendemus inferius suo loco) manu impij Theodori appareat deprauata, apposito Honorij nomine, ac suo sublato: ipsa verò vt legitur, ita hic redditur verbis istis:

SENTEN-
TIA SYNO-
DI IN MO-
NOTHELLI-
TAS EPI-
SCOPOS.

Sanctum Concilium dixit: Secundum promissionem quæ à nobis ad vestram gloriam facta est, retractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio quondam Patriarcha huius à Deo conseruandæ regis vrbis scriptæ sunt tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ; similiter autem & epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptam ad eundem Sergium: hasque inuenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum & cunctorum probabiliū Patrum, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum: eas omnimodo abiicimus, & tamquam animæ noxias execramur. Quorum autem (id est, eorumdem) impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta Dei Ecclesia proiici iudicauimus, id est, Sergij quondam Præfulis huius à Deo conseruandæ regis vrbis, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, qui & ipsi præsulatu functi sunt in sede huius à Deo conseruandæ ciuitatis, & similia eis senferunt;

A runt; ad hæc & Theodori quondam Episcopi Pharan: quarum omnium superscriptarum personarum mentionem fecit Agatho sanctissimus ac ter beatissimus Papa antiquæ Romæ in suggestionem quam fecit ad piissimum & à Deo confirmatum dominum nostrum & magnum Imperatorem, eosque abiicit, vt pote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his verò simul proiici à sancta Dei Catholica Ecclesia, simulque anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ; eo quod inuenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus eius mentem secutus est, & impia dogmata confirmauit.] hæcenus quæ fertur sententia aduersus hæreticos in Synodo condemnatos.

Hic rogo, lector, siste mecum ista considerans, quo in tantæ rei historia nullus sit locus mendacio & falsitati, sed ipsa pura sinceraque veritas fraudibus omnibus & imposturis superior semper appareat. Si in recitata sententia in condemnatione hæreticorum Patriarcharum & aliorum, Agathonis Romani Pontificis se exemplum & auctoritatem securam Synodus profiteretur, dum quos prædamnatos ait ab Agathone Pontifice in epistola ad Imperatorem, eosdem condemnatos confirmat: quare contra eandem Agathonis epistolam ab eadem Synodo additur Honorij condemnatio? Si non latuere Synodum quæ in ea essent epistola de condemnatione dictorum Episcoporum hæreticorum: vtique neque poterunt latuisse quæ pro Honorio in eadem legerentur in contestatione validissima illa iterum atque iterum repetita, qua firmissimè astrueret, neminem suorum prædecessorum Romanorum Pontificum quid minimum in Catholicam fidem peccasse.

AGATHO
DEFENSOR
HONORII.

Sed accipe hic rursus recitata magna ex parte superius (quod id exigat necessitas argumenti) Agathonis in ea epistola verba: Hæc, inquit, Apostolica Ecclesia numquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est.] & rursus inferius de eadem Romana Ecclesia: Hæc est veræ fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis viuaciter tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata finctenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Euangelis fatus est: Petre, Petre (inquiens) ecce Satan expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogati, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.] Habes igitur ex recitatis Agathonis verbis, non solum prædecessores omnes Romanos Pontifices procul fuisse ab omni suspitione hæreticæ prauitatis, sed omnes pariter aduersus hæreses insurrexisse; insuper (quod maius his omnibus æstimari debet) Agathonem ipsum hæc sibi vindicare ex Domini (vt ait) pollicitatione, qua dixit: Ego rogavi pro te, Petre, vt non deficiat fides tua.] quæ irrita nullo modo reddi possit, ipso testante, qui ait: Cælum & terram transibunt, verba autem mea non præteribunt.] Vnde intelligas quàm solido nitatur fundamento assertio illa de Romanorum Pontificum fide Catholica nullo fermento hæresis aliquando labefactata.

Luc. 22.

Marc. 13.

Vides igitur quantum ista pro Honorio Papa stent inconcussa. Sed & quod idem Agatho Pōtīfex eadem epistola texens catalogum omnium hæreticorum, qui assertores vnus fuerint voluntatis, nec inter eos Honorium nominat, qui primus omnium nominandus fuisset pariter & execrandus: planè haud dubium reliquit, extra eiusmodi nefandorum consortium Honorium collocatum; nam & subdit: Eximenda proinde, ac summis conatibus cum Dei præsidio liberanda est sancta Dei Ecclesia Christianissimi vestri Imperij de talium doctorum erroribus; vt Euangelicam atque Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super petram huius B. Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ, quæ eius gratia atque præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præfulum numerus ac sacerdotum, cleri ac populorum vnanimiter ad placendum Deo, animamque saluandam, veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscū confiteatur & prædicet.] & paulo post rursus de prædecessoribus verba faciens, hæc inculcat: Meæ humilitatis prædecessores commonuisse, rogasse, increpasse, obsecrassè, arguisse, & omnem modum exhortationis

rationis exercuisse, quatenus medelam posset recens vulnus accipere, &c.] Quis ex his non intelligat, haberi debere pro monstro, ut cum ex præscripto Agathonis epistolæ dicat Synodus nominatos se hæreticos condemnare, eadem ipsa illis coniungat Honorium ex dicta epistola tot argumentis probatissimum redditum Orthodoxum?

Insuper quod ad eam sententiam in Honorium latam spectat, dum eius damnationis illa vna causa exprimitur, quod (ut ibi dicitur) rescribens ad Sergium, mentem eius secutus est, & impia dogmata confirmavit: quàm id longè procul sit à veritate, quæ diffusè superius dicta sunt, dum suo loco & tempore eandem epistolam recitauimus, dilucidè satis ostendunt, ut tu ipse eadem reperendo poteris intelligere. Sed esto, demus eandem Honorij epistolam conuictam fuisse (quod dici non potest) hæreticam esse: numquid ex ea continuo damnandus à Synodo erat ipse Honorius, & non more maiorum disquirendum, an inueniri posset ipsum recantasse palinodiam, vel potius in eodem errore esse defunctum? Sed & quod sciretur extare posterior eiusdem Honorij epistola ad eundem Sergium reddita: cur non expectata est eius editio atque lectio, quæ in sequenti Sessione postea secuta est, ex qua certo argumento demonstraretur idem Pontifex assertor esse duarum operationum & toridem in Christo voluntatum, ut superius, cum de ea egimus, perspicuè est demonstratum? Quem non de impostura suspectum reddat præcox ista atque præpostera, immò veloci imperu præcipitata de Romanæ sedis Pontificis condemnatione sententia?

Insuper qui præsidebant Synodo Apostolicæ sedis legati, si hæc verè facta fuissent, quomodo potuerunt omnino ea præterisse silentio? Repete lectione superiores cunctas hætenus habitas Synodales Actiones, & vide si est reperiri aliquam, in qua etiam in leuioribus causis non fuerint legati sedis Apostolicæ interlocuti. Et quomodo in re tam graui, vbi damnatio tractaretur Summi Pontificis, in re tam aperta, vbi intercessisset de ea epistola Honorij Papæ præcedens iudicium Ioannis Romani Pontificis missum Constantinopolim, itemque germana interpretatio Maximi martyris in publico conuentu toto orbi notissimo promulgata: quoniam modo tam profundo letargo potuerunt non vnus vel alter, sed simul omnes iidem esse sepulti legati, ut ista non senserint, ac nullus ex ipsis vindex insurrexerit saltem pro litteris Agathonis, quas ipsi detulerant Constantinopolim, cum præsertim ex iisdem acceperint, nihil ab ipsis decernendum, præterquam illa tantum ipsa quæ iisdem litteris continerentur?

Sed mandatum ipsum Agathonis eisdem litteris præscriptum legatis hic inspiciendum reddamus: Portitoribus, inquit, & testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæc Apostolica Christi Ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus, ut facultatem suggerendi à benignissimo vestra Christianitatis Imperio consecuti, ex iis dumtaxat satisfacere studeant.] & paulo post: Licentiam proinde eis siue auctoritatem dedimus apud tranquillissimum vestrum Imperium (dum iusserit eius clementia) simpliciter satisfaciendi, in quantum eis dumtaxat iniunctum est, ut nihil profecto præsumant augere, minuere, vel mutare; sed traditionem huius Apostolicæ sedis, ut à prædecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare] nimirum ea tantum, quæ eadem proluxa dogmatica epistola continentur, qua nihil magis quàm prædecessorum fides integra commendatur: ut planè nihil adeò alienum fuerit à mente verbisque Agathonis Pontificis, quàm ut Honorius Papa in Synodo damnaretur.

Quod quidem si à Synodo factum esset, ut Acta quæ extant, edocent: nihil iniquius, nihil imprudentius vel ineptius potest excogitari. Si enim ob damnationem muscæ mortuæ (ita dixerim Theodorum Mopsuestenum) & condemnationem scriptorum Theodori & Iba Orientalium sub aliis sedibus constitutorum Episcoporum, totum orbem terrarum oportuit commoueri, Synodumque œcumenicam congregari, & non sine maximo labore id vix tandem obtineri valuit: quomodo accidere potuit, ut vnus dumtaxat lectione epistolæ, tamquam cælo sereno repente fulmine missò, condemnatus fuerit primariæ sedis Antistes, de qua illa esse consuevit omnium vox in Synodis, Prima sedes omnes iudicat, & à nemine iudicatur? Quomodo lecta epistola antea cum auctore damnata fuit, quàm examinata? Sed & si examinata fuisset, & hæretica inuenta esset: nonne antequam cum ea damnaretur ipse auctor, oportuisset exactè disquiri, num vsque ad obitum in eadem sententia perstitisset? quem certè non perstitisse, illud necessario demonstrabat, quod semper Romæ Catholicus habitus in Catholica pariter communicatione diem clausisset extremum (id enim toto Christiano orbi notissimum erat) quodque

DE IMPOSTURA
ARGUMENTA.

MANDATUM
AGATHONIS
DATUM LEGATIS.

A quodque vsque in hanc diem tot Romani Pontifices eius successores, & inter alios sanctissimus Papa martyrque Martinus eius memoriam sicut aliorum Pontificum honorificè in Synodo fuerint profecuti?

An non decebat (ut in rebus minoris momenti in aliis Synodis factum legimus) ut antea de his Agatho Papa consulere, quàm de eo damnationis sententia proferretur? Sic in causa tanti momenti absque defensore, absque perendina vlla dilatione, absque aliqua alia facta de Honorij fide peruestigatione, vno eodemque contextu, non rogatis sententiis singulorum, præcipitata est potius quàm prolata de eius damnatione sententia? Non sic vel clericulus quispiam consuevit aliquando damnari, non laicus homo, defunctus præsertim, ab Ecclesia eiici; dixerim amplius, non famosus hæreticus, immo nec hæresiarcha (ut est exemplum de Theodoro Mopsuesteno) ita vno impetu, ductu vno calami condemnari, nisi multo temporis spatio antea iudicio ventilato, iterum repetito, discusso sapius, & quæ obici contra potuissent, diligentius examinatis atque solutis. Nihil huiusmodi in Honorio, non secus ac si agendum fuisset de homine in aliis sæpe Synodis prædamnato, atque ab omnibus & vbique execrationibus impetito.

Abstulit, abstulit ut tantam ignominiam indelebilem notam subeat œcumenica Synodus, ut ita damnasse credatur non dico Romanum Pontificem, sed minimum quemlibet Episcoporum. Abstulit ut tantum dedecus tot tantosque tum ab Agathone tum à Romano Concilio legatos missos perpetuò subsequatur, ut passi fuerint absque vlla non inquam defensione, sed nec iudiciali cognitione, post damnationem hæreticorum veluti corollarium adiaci condemnationem Honorij, quæ nullius esset momenti causa, in qua periclitaretur & fama tum ipsius Agathonis, tum eius prædecessorum Romanorum Pontificum, ut potè qui mendacij arguendi essent & nugacitatis, quod Romanam Ecclesiam in prædecessoribus Romanis Pontificibus ab omni labe puram perseuerasse, ore plenissimo prædicarint, quæ (si hæc vera essent) reperta esset in Honorio adeò conspurcata.

Verum cum contra ipsa littera Constantinensi hoc anno, absoluta Synodo, Romam scripta ad Concilium ibidem congregatum, commendent dictam Agathonis epistolam, ut quæ sit omnino consentiens veritati, quàm (ut testatur) in omnibus tum ipse tum sancta Synodus suscepisset: manifestè Honorij innocentia probata redditur: nam audi: Suscepimus enim non tantum ex beatitudine eius, nempe Agathonis, veram etiam à sanctitudine vestra directas nobis litteras; quæ prolata, lecta sunt, & veritatis stylum declarauerunt, Orthodoxamque fidem depinxerunt. Totæ enim conuenienter & non differenter posita sunt ad imitationem, & tam Synodicis quàm paternis doctrinis consentiunt: neque enim negleximus, sed diligentius eas comparauimus. Idcirco omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus; & tamquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirari sumus.] hæc de Agathonis litteris Imperator, in quibus (ut dictum est) iterum atque iterum fides sincera prædecessorum omnium Romanorum Pontificum commendatur, & nec aliquando vel leuem erroris maculam in sedem Apostolicam irrepisse, idem Pontifex (ut vidimus) testatus fuit.

Sed quod condemnatio Honorij manifestæ ex multis arguatur impostura: Quomodo, dices, in Acta Synodalia pluribus in locis ista de Honorio potuerunt irrepisse? Attente rogo, audi lector, & ostendam tibi furem, qui aliunde ad hoc tantum in ouile descendit ouium, ut fureretur & mactet; lupumque in vestimentis ouium demonstrabo, subdole ad gremium aditum sibi parasse, atque ita ea quæ sibi sunt visa à Synodo subtraxisse, & alia ex animi sententia addidisse, quorum si primum quàm apertissime aperuero, puto de secundo nullus tibi reliquus erit dubitandi locus. Reuoca in memoriam Theodorum illum Constantinopolitanum Episcopum prædecessorem Georgij huius qui huic interfuit œcumenicæ Synodo: ac pariter mente repete quæ de ipso superius narrata sunt, ipsum scilicet Monothelitarum hæresis fuisse audacissimum defensorem (ut potè qui contra ipsius Constantini Imperatoris mandatum è sacris diptychis abstulerit nomen Vitaliani Romani Pontificis, quique Macario Antiocheno impietate non impar manus cum eo iunxerat ad expugnandam, si licuisset, Catholicam fidem, ut superius dictum est ex epistola Imperatoris ad Donum Pontificem) huncque ipsum è throno depositum, inque locum eius subrogatum ipsum quem diximus Georgium: hæc inquam omnia superius suis locis sunt certis assertionibus enarrata atque probata, ut nulla de his dubitatio esse possit.

Cum igitur ista sic se habuisse, haud dubium aliquod sit: modò appello te, quid in causa, quod

CONVIN-
CITUR MANI-
FESTA
IMPOSTU-
RA.

QUAM MVR-
TAS SEQVAM-
TUR ABV-
DA.

ALIUD AR-
GUMENTUM
DE INNOCENTIA
HONORII.

THEODORVS
ACTORVM
SYNODI
CORRUPTOR.

NO-
MEN
THEODORI
DAMNATI
DEMP-
TVM
EX
ACTIS.

quòd cum in hac sancta œcumenica Synodo omnes Constantinopolitanae ciuitatis Episcopi Monothelita nominati singuli damnati esse reperiantur, vt Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, ipse tamen Theodorus eiusdem hæresis causa è gradu iam dimotus, & in ordinem redactus, nequaquam inter alios damnatos Patriarchas hæreticos nominetur? in quorum classẽ ipsũ fuisse reiiciendum, vel ex eo præter alia que superius sunt dicta percipies, dum de omnibus eiusdem Ecclesiæ Patriarchis, qui à tempore exortæ hæresis eidem præfuerunt, eadem Synodus iudicium habens, aliquos ex eis condemnasse reperitur, quos diximus, Sergium, Pyrrhum, Petrum, & Paulum, alios verò vt Orthodoxos nulla hæreseos labe pollutos significasse, nempe Thomam, Ioannem, & Constantinum, vt habet eiusdem Synodi hæc ipsa Actio decimatertia inferior. Quid est igitur, quòd qui nominati minimè potuit inter Catholicos, nec recensitus inuenitur inter hæreticos, qui vt hæreticus eiectus è sede fuit? Certè quidem cum sancta Synodus catalogum sæpe texuit omnium Episcoporum Monothelitarum, qui eidem hæresi patrocinati sunt, haud potuit prætermisisse Theodorum, quin ipsũ vna cum illis toties adnumerarit, quoties contigit de eisdem fieri mentionem.

THEODO-
RVS ANQVE
AC MACA-
RIVS DAM-
NATI.

Quòd autem re vera in Actis Synodi Theodorus Patriarcha inter hæreticos fuerit nominatus, & ex iisdem Synodalibus Actis postea ab ipso deprauatis expunctus, accipe testificationem Anastasij Bibliothecarij, qui Actiones eiusdem Sextæ Synodi in compendium redigens, ista habet: Deinde, inquit, protulit piissimus & serenissimus Princeps totum ad relegendum, in quo vno hæreticum dogma Macarij erat conscriptum, & eius manu subscriptum, apertissime vnam voluntatem in Domino affirmatam: sub ipsius subscriptione & Theodori Patriarchæ vtrique iuxta eum tenorem ibi subscriptio erat. Vidisti Anastasij testificatione id ex Actis Synodalibus proferentis, eiusdem in Synodo fuisse criminis reos Theodorum Patriarcham & Anastasium Antiochenum? & tamen nihil huiusmodi est reperiri in Actis Synodi, quæ præ manibus habentur, vt nihil dubites Synodum passam esse concisionem, demptaque omnino fuisse, quæ infamiam videbantur irrogare Theodoro. Sed quomodo, dices, accidit vt ipse fecerit ne vsquam reperiat cum illis in Synodi Actionibus nominatus? Rem gestam sic accipe.

QUOMODO
THEODO-
RVS SYNO-
DI ACTA
CORRUP-
SIT.

Nicephorus & ipse Constantinopolitanus Episcopus testatur in Chronico, Georgium hunc ipsũ, qui Synodo interfuit, Patriarcham, vbi sedisset annos tres ac menses totidem, esse defunctum, in locumque ipsius subrogatum fuisse, qui antè fuerat redactus in ordinem, hunc de quo agimus Theodorum, Catholicæ fidei emissã professionem, cum ipsi aliter ad thronum, è quo ob hæresim antea eiectus fuerat, aditus nõ pateret: quod fieri contigit anno sequenti. Hunc igitur restitutum in thronum, summa rerum potitum, Synodi prototypum nactum, nomen suum è damnatorum numero deleuisse (quòd inter eos non legatur) affirmare necesse esse, neminem, qui hæc quæ sunt dicta consideret, inficias iturum puto. Cum igitur detectum tibi ostenderimus impostorem, habes planè cui inuentam tribuas imposturam: vt nullatenus dubites, quòd cuius fuit ex Synodalibus Actis sui damnationem auferre, eiusdem quoque fuerit alia pro arbitrio addere; ac proinde qui è damnatorum numero suum subduxit nomen, idem inter damnatos adèò inconcinne apposuerit nomen Honorij ob odium quod conceperat aduersus Apostolicam sedem: quod tunc potissimum declarauit, quando repugnante etiam Imperatore, abstulit (vt dictum est) è diptychis nomen Vitaliani Romani Pontificis, sic etiam leuiorem conatus reddere culpam suam suorumque prædecessorum Monothelitarum, quòd exemplo Romani Pontificis, quem sequi deberent, ipsi peccassent. Sic igitur nihil est quòd dubites Sextam Synodum in his quæ dicta sunt, passam esse naufragium, in eo autem integram remansisse damnationem hæresis Monothelitarum, cuius causa fuerat congregata; de Honorio autem quæ in ea scripta leguntur, omnino apparere Theodori esse inuidia superaddita.

HONORIVS
NECESSA-
RIO COM-
PROBATVR
CATHOLI-
CVS.

Ista si receperis, veritatis studiosissime lector, probè quidem, gratulabor tibi mihi que, quòd haud frustra in his meum ingenium defudarit: sin minus, sed adhuc animo resiliens refractario, haud putes ob id Honorium ipsũ Romanum Pontificem causa cadere, vt iacere sepultus debeat inter hæreticos. Tantum enim possibile erit, vt ipse, qui Catholicus semper fuit, dici possit hæreticus, quantum vt verè Catholica ab eo asserta doctrina, ex qua ponitur damnatus hæreticus, eadem dici possit hæretica. Etenim si non aliunde (vt demus Acta Synodi incorrupta seruata) Honorius est condemnatus hereticus, quàm quòd eius prior epistola ad Sergium scripta hæretica fuerit existimata: cum è contra eadem

MULTIPLI-
CITER HO-
NORIVS VR-
THODOXVS
OSTENSVS.

dem in omnibus Orthodoxa probetur, euanesceat penitus illa de eius damnatione sententia. Certè quidem iudicio Maximi in disputatione cum Pyrrho, eam esse probatam Catholicam, & ex interpretatione germana facta ab auctore qui scripserat, æquè ostensam in omnibus Orthodoxam à Ioanne Romano Pontifice, superius demonstratum est; & cum de eadem epistola suo loco sermo est habitus, pariter palam factum, ipsam in omnibus esse Catholicam, neque vlla ex parte periclitari posse: quæ quidem etiam communis est sententia recentiorum Orthodoxorum scriptorum, qui eam exactè disquirunt, quod egregiè inter alios præstitit doctissimus Robertus Bellarminus. Quibus si nec standum quis obstinatè contenderit: in promptu est, vt de eo integrari iudicium possit, & afferantur in medium eadem ab Honorio scriptæ epistolæ: vt iisdem inspectis, an mereatur ex eis Honorius condemnari, quisque arbiter æquus accedens, sententiam ferre possit. Extant illæ ipsæ integræ iisdem Actis intextæ, & Dei magno beneficio conseruatæ, vt qualis Honorius fuerit, ex iisdem probè intelligi possit.

Sed dicat aliquis: Si verè assentimus, ita de Honorio esse decretum à sancta œcumenica Synodo, haud fas erit in controuersiam rem deducere, & aliter quàm statutum est à Synodo, velle decernere. Id ipsũ dixerim in iis quæ ad fidem spectant: vt planè religio sit vel latum vnguem ab iis quæ in sancta Synodo sunt statuta recedere; at in iis quæ ad personas pertinent & scripta ipsarum, non ita rigidè reperitur custodita censura: nam patens exemplum est de Quinta Synodo, quæ Tria capitula condemnauit, de quibus à sacrosancto Chalcedonensi Concilio videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro, Theodoreto, & Iba. In his enim quæ facti sunt, vnumquemque contingere posse falli, nemini dubium est: & tunc illud Pauli ad Corinthios vsurpari possit: Non enim possu-
mus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate.]

DE SYNO-
DIS QVÆ
REVOCATA
SINT IN IV-
DICIVM.

2. Cor. 13.

At ista dixerimus, vt quaquauersum ostenderemus Honorium omni ex parte ab hæresis vindicatum errore: cum tamen numquam profus rem talem Synodo maximè indignam, tot refragantibus testimoniis, eidem adscripserimus, vt tam properè atque præposterè, tamque inconsultè, ac demum iniuste facta ab ea fuerit condemnatio Romani Pontificis; cum præsertim qui antiquior ceteris atque fidelior huius temporis res gestas scriptis mandauit Theophanes, nullum penitus de Honorij condemnatione verbum habuerit, quæ velut portentum magnum fuerat ostendenda, quod numquam hætenus accidisset, vt à Catholicis in Synodo Romanus Pontifex damnaretur. Ex quibus omnibus corrigendi sint, qui post promulgatas Synodi Actiones à Theodoro (vt diximus) deprauatas, id de Honorio affirmarunt, secundum quod in eis repererint esse scriptum, nulla aliori de veritate facta indagine, siue hi fuerint Græci, siue Latini, & inter hos recentior auctor, què voluissent sensibus potius canum, quàm nomine, totus præceps in ferenda de re tanta sententia, dum leuiter admodum fuisse Honorium hæreticum (nondum inspecta & diiudicata eius epistola, cuius causa ponitur esse damnatus) affirmat. Sed & quòd in epistolis quibusdam successoris Agathonis S. Leonis Papæ, siue aliis, æquè vt in Synodo adnumeratus habetur Honorius inter hæreticos damnatos: eas ex pluribus argumentis spurias esse conuinci, suo loco dicturi sumus; tu de illis interim tuum suspende iudicium.

CORRIGEN-
DAR CALVM-
NIAS DE
HONORIO.

Melchior CA-
nuti de loc. lib.
4. c. 11.

Vt demum frenum orationi imponam magna veritatis fiducia longius excurrenti, hoc vnum tantum iis quæ dicta sunt adiiciam veluti corollarium ad eius fidem Catholicam comprobendam. Si cuncta, quæ in iustissimam Honorij defensionem sunt allata, cessarent: satis esse debet illud, quod fuit semper de Honorio Ecclesiæ Romanæ iudicium; ipsũ videlicet in Ecclesiæ Catholicæ cõmunionem, dum vixit, etiam post scriptas dictas epistolas fuisse retentum, in eademque communicatione clausisse diem extremum, & post mortem sepultum cum Orthodoxis Pontificibus in basilica sancti Petri, eodemque nomine in posterum perseuerasse, numquam abasum ex albo Orthodoxorum Pontificum, eiusque imaginem musuo contextam in apside quam instaurauit sanctæ Agnetis ecclesiæ, via Numentana positæ, hætenus cerni publicè venerationi Christianorum expositam: cum tamen auctore Anastasio sciamus, Synodo absoluta, omnium damnatorum Patriarcharum nomina fuisse deleta, ipsorumque imagines de Ecclesiis fuisse sublatas.

HONORIVS
COGNITVS
SEMPER CA-
THOLICVS.

Sed iam quæ huius Actionis decimatertiæ sunt reliqua videamus. Recitata sententia de damnatione Monothelitarum Episcoporum, commendataque fide Catholica Sophronij olim defuncti Patriarchæ Hierosolymitani, dilataque in sequentem Sessionem electione noui Episcopi Antiocheni in locum damnati Macarij subrogandi, iussa est editio fieri reliquarum epistolarum, aliorumque scriptorum in Patriarchio asseruatorum,

corum scilicet hæreticorum, quos Agatho Pontifex in suis litteris missis Constanti-
nopolim fugillasset. Sic igitur lecta est primùm epistola Cyri Episcopi Alexandrini ad
Sergium Episcopum Constantinopolitanum, indeque alia scripta eiusdem, & inter alia
nouem capitula, quibus latenter hæresim promulgauit: lectus est & liber dogmati-
cus Pyrrhi Episcopi Constantinopolitani, necnon Pauli eiusdem sedis Episcopi alia scri-
pta, alia Petri eiusdem ciuitatis Antistitis item hæretici, necnon Thomæ, Ioannis, &
Constantini eiusdem Ecclesiæ Episcoporum, ex quibus tres hi nouissimi probati dicun-
tur Orthodoxi.

ACTA EX
MULTIS DE
PRAVATA
CONVIN-
CVNTVR.

Demum verò facta est editio posterioris Honorij Papæ epistolæ ad Sergium Patriar-
cham, eademque recitata: nihil verò de ea reperitur in Actis interlocutum esse Concilium:
vt non dubites ea esse passa concisionem: siquidem (vt suo loco fusiùs dictum est, cum de
ea epistola egimus tempore quo scripta fuit) si quid erratum dici potuisset in priori, vel
ambiguè dictum, in posteriori ista planè inuenitur elucidatum, nimirum Honorium vnà
cum Ecclesia Catholica esse professum in Christo in eo quod respicit vnā personam, esse
vnum volentem, quod verò ad duas naturas spectat, pro naturarum distinctione duas esse
operationes: vt planè turpe valde fuisset (si ea Acta vera essent) antè scriptorum plenam
editionem damnare hominem, qui ex eis venisset penitus absolendus. Post hæc verò le-
cta est epistola Pyrrhi Constantinopolitani Episcopi ad Ioannem Romanum Pontificem:
quæ omnia volumina edita, à Synodo impietatis condemnata, iussa sunt igne cremari.
huncque finem accepisse præsentem Actionem, ex iis quæ in ea scripta extant, apparet.

Ceterum sicut verisimile satis est, cõplura addita & derruncata à Theodoro Patriarcha
Constantinopolitano, vt superius est demonstratum; ita desiderari Acta illa, quæ fieri con-
tingerunt in electione successoris Macarij Episcopi Antiocheni, certum est. Etenim constar
in locum eius esse subrogatum Theophanem hac ipsa Actione: siquidem idem Theophanes
in singulis sequentibus Actionibus reperitur titulo Episcopi Antiocheni nominatus:
adeò vt planè nulla de nis dubitatio esse possit; sicque intelligas, lector, non esse inanem
assertionem de Actis Sextæ Synodi deprauatis.

ACTIO DE
CIMAQUAR-
TA.

Rursus die secunda mensis Aprilis Synodus in Trulli secretario conuenit, vbi lecta
sunt Menæ & Vigilij Papæ scripta de vnica voluntate, eademque esse supposita redargu-
ta, atque anathemati tradita. Post hæc autem Cypri insulæ Episcopi tomum sancti Atha-
nasij protulerunt, ex quo de duabus voluntatibus & operationibus ex inductione è longè
petita proditur argumentum. Cuius occasione hic appello te, lector, si cognitus Patribus
fuisse sermo qui Athanasij dicitur de sanctissima Deipara, quam opportunum fuisset, il-
lam citare sententiam ibi positam verbis istis: Ita fit vt Christus duo pariter sit, & vnum
singulare, vnusque item sit, & non duo: & rursus duo, & nequaquam vnum est secun-
dum rationem duarum naturarum; & vnus, non duo secundum vnitatem subsistendi.
Ideoque duas voluntates prædicamus, sed nequaquam duos volentes, aut duos operâtes,
sed vnum volentem secundum vnitatem personæ: contra, duas voluntates & duas opera-
tiones secundum peculiarem vtriusque naturæ rationem. Hoc igitur modo diuinum incar-
nationis mysterium deprædicantes, hæreticorum blasphemias repudiamus; in quibus &
eos inter se diuersos relinquentes, transeamus ad ea, &c.] Si Athanasij ista fuissent, quo-
modo latuere Catholicos singulas Athanasij syllabas persecutatos. At recentiorum vi-
deas auctorem egregiè perstringere Monothelitas iisdem ipsis vocibus, quibus Ecclesia
Catholica aduersus eos vti consuevit. Sed ad decimam quintam transeamus Actionem.

ACTIO DE
CIMAQUIN-
TA.

Die vigesima sexta mensis Aprilis eiusdem nonæ Indictionis, decima quinta Actio ha-
bita est, in qua Polychronij cuiusdam presbyteri & monachi Monothelitæ causa pertracta-
ta est ex suggestione Donati Episcopi Prusados, eo quòd homo insanus suis stultiloquijs,
falsis dæmonum illusionibus deceptus, magnam populi multitudinē decipiens per erroris
deuia traduxisset, cum ad corroborandam perfidiam, quā prædicaret, se diuinitus per An-
gelos admonitū diceret, pollicereturque se conomine miracula editurum. Describemus hic
inter seria ludum, quem vanus homo velut in scena non in Synodo tantum corā Patribus,
sed vniuersa spectante ciuitate, hac ipsa die exhibuit: sic enim ista se habent: Cum ad-
uenissent Patres, nunciatum est pro foribus astare Polychronium expectatē audiri. Iussus
ingredi, & quid de fide sentiret rogatus à Iudicibus cognitoribus, ita respondit: Ego ex-
positionem fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo Filium Dei, vt suscitaret eum. Sin-
autem non resurrexerit, ecce Concilium & Imperator, quæ eis placuerint, in me faciant.
Sanctum Concilium dixit: Qualem expositionem fidei vis supra mortuum ponere, vt re-
surgat

POLYCHRO-
NII CAUSA
TRACTA-
TVR.

A surgat, agnoscere volumus. Polychronius religiosus presbyter & monachus dixit: Ego
pono expositionem meam supra mortuum, & tunc eam relegetis. Sanctum Concilium
dixit: Ecce mortuus preparatus est. Expositionem ergo fidei tuæ profer, quæ debeat su-
perponi mortuo, vt suscitaret eum, sicut dixisti.

Et protulit idem religiosus Polychronius chartulam bullatam, bulla exprimente mo-
nogrammm Polychronij confessoris, quæ habebat hanc superscriptionem: Constantino CHARTVLA
POLYCHRO-
NII. à Deo coronato & sapientissimo magno Principi Polychronius. Et dixit: In hoc est fides
mea, & ita mihi ostendit Deus, vt ponam eam super mortuum: & si non surrexerit vt
prædixi, ecce qui Imperator est & Concilium, & quomodo iusserint, iudicent. Sanctum
Concilium dixit: Chartula, quæ prolata est à Polychronio religioso monacho, disbulletur
& ac relegatur. Et disbullata est huiusmodi chartula; quam accipiens Antiochus religiosus
B lector & notarius sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos, relegit prædictam chartulam
habentem his verbis ita:

Constantino à Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi. Ego Polychronius
tamquam præfens saluto & adoro. Et quia vidi multitudinem virorum & candidatorum,
& in medio virum, cuius virtutem narrare non valeo, dicentem mihi: Quia nouam fidem
componis, festina, & dic Imperatori Constantino: Non facias nouam, idem, neque ac-
quiescas. Et veniente me ab Heraclæa Chrysolim, & stante me in solario (hora erat
quasi septima diei) vidi virum terribilem, candidatum valde, & stetit coram me, dicens:
Quia qui non confitetur vnā voluntatem & Deiuirilem operationem, non est Christia-
nus. Ego autem dixi: Hoc & Constantinus sapientissimus Imperator præfinit, vnā vo-
luntatem & Deiuirilem operationem. Ille autem dixit: Multum bene, & Deo placitè. His
C lectis, interlocutum est Concilium verbis istis:

Edicat Polychronius religiosus monachus, si litteræ quæ in præfenti continentur char-
tula, propriæ eius manus existunt, & si ipsa est chartula quæ debeat super mortuum poni,
& resuscitare eum. Polychronius religiosus monachus dixit: Ita est, domini: propriæ meæ
manus existunt, & ista est chartula, quæ debeat à me superponi mortuo, eumque resusci-
tare. Gloriosissimi Iudices & sanctum Concilium dixerunt: Præuidimus, vt chartula quæ
relecta est, super mortuum poni debeat ab eodem Polychronio iuxta propositionem,
quæ ab eo facta est, extra hoc sacrum palatium, in loco publico, in præfentia nostra & ple-
bis, quæque inuenta fuerit, ad satisfactionem Christo amabilis populi, qualiter Deus ve-
ritatem demonstret.

PERFIDIA
POLYCHRO-
NII INNO-
TESCIT.

CONCEDIT
SYNODVS
PERICVLVM
FIERI.

Et egredientibus tam gloriosissimis Iudicibus & sancto Concilio & plurimo populo
D congregato in atrio publici lauacri, quod dicitur Zeuxippus, appositus est ei in argenteo
exequiali feretro mortuus. similiter coram gloriosissimis Iudicibus, & iis qui erant ex
sancto Concilio, & plurimo Christo amabili populo ibidem inuento superassitens idem
Polychronius, posuit supra ipsum mortuum eiusmodi fidei suæ chartulam: perque plures
horas perseverans & infuscans ei, nihil horum quæ ab eo stolidè ac blasphemè promif-
sa fuerant, valens peragere, idem Polychronius dixit, nullatenus se posse mortuum susci-
tare. Populus itaque, qui ibidem aderat, exclamauit dicens: Nouo Simoni anathema:
Polychronio seductori populi anathema. Et iterum ingredienti & gloriosissimi Iudices
& sanctum ac vniuersale Concilium in secretario sacri palatij, quod appellatur Trullus,
præfente eodem religioso presbytero & monacho, dixerunt: Edicat iterum Polychro-
nius monachus, si confitetur duas naturales voluntates & duas naturales operationes in
E incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, qui vnus est de
sancta Trinitate. Polychronius religiosus monachus dixit: Sicut continet chartula,
quam obtuli & posui supra mortuum, ita credo vnā voluntatem & Deiuirilem opera-
tionem, & alterum quid non dico. Gloriosissimi Iudices & sanctum Concilium dixerunt:
Chartam, quam obrulisti, quis scripsit? Polychronius dixit: Propria mea manus existit.
Sanctum Concilium dixit:

Postquam Polychronius monachus in proprio errore vsque in senium perseverauit; nunc
autem etiam à nobis commonitus, quomodo sentiat de humanatione Domini nostri Ie-
su Christi veri Dei nostri, conatus est tentare Spiritum sanctum, & blasphemam compo-
nens chartulam, obstinanter affatus est ponere eam super mortuum. & ad firmitatem bla-
sphemæ, quæ in ea fuerat scripta (vt non dicamus fidei) huiusmodi mortuum resurre-
cturū: nos (iuxta quod dictum est à sancto Paulo Apostolo) anathemati iam hunc secun-
dum

SENTEN-
TIA IN PO-
LYCHRO-
NIVM.

1. Cor. 5.

dum animam (*interitum carnis scilicet*) submisimus: sed ad satisfactionem Christo amabilium populorum, quorum plurimos prateritis temporibus tam ipse quam eius consentanei deceperant, permisimus talem eius presumptionem, demoniacamque ac temerariam propositionem publice fieri, & mortuum quem quaesierat, in medium deduci in praesentia nostra & gloriosissimorum Iudicum, & multitudinis Christo amabilis populi. Ille proposuit, tale eius impium scriptum superponens, & plurimam horam, quantum ipse voluit, superassistens eidem mortuo, & superlufurrans intra semetipsum quaeque putauit, donec dixit, non se posse facere. Quomodo namque esset possibile, blasphemantem in Deum virtutes operari: Vnde prauidimus, hunc tanquam seductorem populi & deceptorem & manifestum haereticum, omni sacerdotali ordine & officio denudari. Et deposito eo, sanctum Concilium exclamauit: Polychronio haeretico & consentaneis eius anathema: Macario & Stephano similibus Polychronio anathema: Trinitas istos tres deposuit.] haec tunc spectaculum de Polychronio.

QVAE VIT-
LITAS EX
REPRAE-
SENTATO
SPECTACV-
LO.

^a Psal. 29.

^b Galat. 1.

In quo quidem, sicut enenire solet, vt in iis quae exhibentur populo, compositis iocis plurima contineantur seria, ipsique populoque maximè utilia: ita planè accidit in Polychronij factio. Etenim euenit secundum illud Dauidicum: Mentita est iniquitas sibi.] siquidem etsi permittit Deus deludi hominem inanibus phantasmatis, falsis stultisque visionibus ac reuelationibus; vbi tamen causa fidei in examen venit, haud fuit diuina sapientia praestigiis decipi homines: experimentoque probatum est, quod Apostolus Galatis ingerit: Etsi Angelus de caelo annunciauerit vobis praeter id quod annunciatum est, anathema sit.]

^c 3. Reg. 18.

^a Hierem. 8.

^c 3. Reg. 22.

Ceterum eam indignam licet sancta Synodus coacta est conditionem subire, ne fidei sacramentum, leuissimi hominis petulantia, in discrimen adduceretur, ex eo quod nefandus impostor falsorum miraculorum promissione populum deceperat, & secum in errorem pariter induxisset: quo casu scimus Eliam prophetam eiusmodi de miraculis non oblatam subiisse, sed obtulisse conditionem Baal prophetis, ne videlicet populus Dei persuasionibus ipsorum deceptus, contineretur in impietatis errore. Illud praeterea de iis quae accidisse Polychronio dicta sunt, consideratione dignum esse videtur, simulac quis auersione contentiosa (vt propheta ait) à Deo recedit, eundem mox tradi nequissimis spiritibus illudendum, secundum illud quod aduersus apostatam Achab à Domino dictum scimus: Quis decipiet Achab Regem Israel? &c.]

ACTIO DE
CIMSSEX-
TA.

Quae autem sequitur ordine Actio decimasexta, habita reperitur die nona Augusti: in qua procax haereticus Monothelita, licentia accepta dicendi, ita locutus est: Constantinus dicor: presbyter sum sanctissimae Dei Apameensis Ecclesiae secundae Syrorum provinciae, ordinatus ab Abrahamio Episcopo Aethusio. Veni ad sanctum Dei nutu congregatum vestrum Concilium, vt instruam vos. Quia si auditus essem hoc anno, non habuissemus perpeti hoc quod passi sumus in proelio.] ita arrogans iste sui exultatione tumidus, ad docendam sacrosanctam Synodum se aduenisse professus.

Quod verò ad tam longam moram pertinet, qua Actio ista post superiorem vltra tres menses est celebrata: Annales Graecorum licet nullum hoc anno referant bellum, quo fuerit Romanum Imperium lacessitum, tamen hoc anno, cum videlicet nondum adhuc decimus tertius Imperatoris Constantini annus absolutus esset, domesticis suspicionibus laboratum ostendunt, ob quas Imperator fratres suos & collegas Heraclium & Tiberium in suspicionem rerum nouadarum adductos amouit, solusque ipse cum Iustiniano filio imperauit. Verum non id factum apparet ante diem decimasextam mensis Septembris: siquidem in reliquis huius Synodi Actionibus ad dictam vsque diem cum Constantino nominati reperiuntur iidem qui supra fratres Imperatores Heraclius atque Tiberius. Quamobrem cum in eius sine dictae sint laudes & acclamationes tantummodo Constantino, eo quidem tempore id de fratribus accidisse credendum est. Docet id etiam quod reperitur eius Imperatoris edictum ad finem Synodi positum, vbi nullius fratrum nomen habetur, sed ipsius tantummodo Constantini, sicut etiam in datis ab eo ad Synodum litteris.

Sed res gestas in Synodo hac Actione videamus, & prosequamur quae dici coepta sunt de Constantino presbytero aequè ac Polychronio fatuo. Hic (vt dictum est) ad docendam Synodum se venisse professus, putauit se modum inuenisse ac temperamentum quoddam, quo concordari possent atque vniti simul Monothelitae atque Catholici, hac scilicet ratione, vt dicerentur in Christo duae operationes, voluntas verò vna. Interrogatus autem

A autem à Synodo dixit, humanam voluntatem deseruisse Christum cum carne & sanguine Crucis tempore. Sed explosa atque damnata est ista assertio tanquam Manichaeorum, ipseque cum ea parem damnationis sententiam accepit, forasque eiectus est. His peractis, secutae sunt ex more acclamationes Imperatori, Agathonis Papae, & vniuerso Concilio, dictumque anathema singulis nominatis haereticis: sicque praesens Actio finem accepit.

Decimasextima Actio sequitur, habita vndecima mensis Septembris, iam inchoata decima Indictione, in qua Orthodoxae fidei decretum confirmatum à Patribus publicè lectum est, quo Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, & Quintum vniuersalia Concilia confirmata sunt, eorundemque symbola recitata, ac demum apposita est damnatio Monothelitarum haereticorum, ex praescripto epistolae Agathonis Romani Pontificis, atque Synodi Romae ab eodem coactae. In quibus etiam de impostura augeatur illa suspicio, cum videlicet sibi ipsi aduersari decretum fidei sentias, dum primum in eo inter damnatorum nomina recensetur verbis expressis Honorius Romanus Pontifex, & paulo inferius secundum epistolam Agathonis cuncta esse definita, & nominatim damnatos in ea fuisse haereticos eius haeresis siue inuectores, siue defensores, asseritur: cum tamen certum sit, non solum in ea non esse nominatum inter damnatos Honorium, immo cum aliis Catholicae veritatis defensoribus collaudatum, dum (quod dictum & repetitum saepe superius est) omnium praedecessorum suorum Agatho Catholicam fidem commendat, quam sequi se profitetur, haud vanè gloriatus numquam haec tunc esse reperit, vt Romana Ecclesia vel minimam quidem à fide Catholica aberrarit. Sunt inquam planè sibi inuicem aduersantia, ista asseri, & in eodem fidei decreto inter haereticos Honorium Romanum Pontificem nominari. Sed reddamus hic eiusdem verba decreti, quo ista manifestiora reddantur. Vbi enim primum damnatorum recitata sunt nomina haereticorum, haec subiiciuntur:

ACTIO XVII.

DE EPISCO-
PORVM DE-
CRETO FI-
DEI.

Præsentis sanctae & vniuersalis Synodus fideliter suscipiens & expansis manibus amplectens tam suggestionem, quae à sanctissimo atque beatissimo Agathone Papa antiquae Romae facta est ad Constantinum piissimum atque fidelissimum nostrum Imperatorem, quae nominatim abiecit eos qui docuerunt vel praedicauerunt (sicut superius dictum est) vnam voluntatem & vnam operationem in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, adaeque amplexa est & alteram Synodalem suggestionem, quae missa est à sacro Concilio, quod sub eodem sanctissimo Papa centum vigintiquinque Deo amabilium Episcoporum, &c.] Repugnant igitur, vt in eadem fidei definitione Honorius legatur inter haereticos, & quod epistolae Roma missae in omnibus comprobatae dicantur, ipsaque Synodus in damnatis personis se Agathonis epistolam profiteatur esse secutam, qua omnium Romanorum Pontificum fides Catholica commendatur. Haec saepe meminisse, rursusque obiter noua occasione ingessisse, haud superfluum puto, quo tu eandem Synodum lancinam opera Theodori Monothelitae deplores, hominis (vt diximus) in Romanam Ecclesiam insensibilissimi. Demum verò (quod reliquum est huius Actionis) de vno volente & operante in duabus operationibus & voluntatibus doctrina ex sanctorum Patrum sententiis approbata, finem Patres imposuerunt Actioni, quae omnium qui aderant Episcoporum chirographo consignata est.

DE IMPO-
STURA IN-
GENS AR-
GUMENTVM.

Vltima verò Sessio eiusdem sanctae Synodi celebrata est decimasexta die eiusdem mensis Septembris, inchoata nuper decima Indictione: in qua interfuit Imperator Constantinus, cui fausta, honorificaeque & Orthodoxo dignae Imperatore acclamationes dictae sunt; cum & ipse Imperator sui instituti in cogenda Synodo, vt Catholicae Ecclesiae bene consultum esset, attulit rationem: lectusque est acclamatorius sermo eiusdem sanctae Synodi ad ipsum Imperatorem, quo iterum sancta Synodus in definitione Catholici dogmatis professi est sequi Agathonis epistolam & Synodales litteras Romani Concilij, his verbis: Proinde inspiratione sancti Spiritus conspirantes, & ad inuicem omnes consonantes atque consentientes, & Agathonis sanctissimi Patris nostri & summi Papae dogmaticis litteris ad vestram fortitudinem missis consentientes, &c.] rursusque inferius de eodem Agathone ita magnificè: Summus autem nobiscum concerrabat Apostolorum princeps: illius enim imitatorum & sedis successorem habuimus fauorem, & diuini sacramenti mysterium illustrantem per litteras, confessionem tibi à Deo inscriptam illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & dogmatum diem à vespertinis partibus extulit. charta & atramentum videbatur, sed per Agathonem Petrus loquebatur; & cum omnipotenti conregnato-

ACTIO
XVIII. ET
VLTIMA.
DE SERMO-
NE ACCLAM-
MATORIO
A SYNODO
DATO IM-
PERATORI.

re pius Imperator simul decernebas tu, qui à Deo decoratus es. Et Simon quidem resupinus volutatus corruerat, & stat ruinæ eius statua: fides verò resurgit, plebisque concordia in proprium restituitur decus, & c.] sequitur post hæc edictum eiusdem Imperatoris Constantini de fide Catholica.

Reperitur ad finem eiusdem Actionis decimæ septimæ epistola ipsius Constantini apposita, data illa tamen non eodem die quo ipsa celebrata est Actio, sed longè postea, nempe decimo Kalendas Ianuarias eadem Indictione decima: qua commendans illorum qui conuenerunt studium in defendenda vnà cum Romano Pontifice fide Catholica, hæc inter alia habet: Interfuisse namque & vos cum vniuersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus loquentestam in spiritu, quàm littera. Suscepimus enim non tantum ex beatitudine eius, verum etiam à sanctitate vestra directas nobis litteras: quæ prolata, lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, Orthodoxamque fidem depinxerunt.] & paulo post de iisdem: Tamquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus, & c.] pergit dicere de impio Macario Antiocheno Episcopo, qui resiliuit, eiusque discipulis cum secutis, de quibus in fine: Vniuersalis conuentionis communi sententia de sacerdotali dignitate repulsi sunt, & probationi sanctissimi Papæ traditi sunt.]

Cur autem damnati in Synodo Episcopi missi sint Romam, cum nulla afferatur in dicta epistola causa, ex alia Imperatoris epistola scripta ad Leonem Papam Agathonis successorem accipere licet, nempe quod ipsi damnati id petierint, appellantes Romanum Pontificem, à quo audiri petierant: licet Anastasius opinatus sit eos in exilium Romam missos: hæc enim habet in fine: Macarius verò cum suis amatoribus, id est, Stephano, Anastasio ex presbytero, Leontio ex diacono, Polychronio, Epiphanio, & Anastasio alio ex presbyteris & inclusis, in exilio in Romanam directi sunt ciuitatem.] hæc de his ipse. Ceterum appellationem præcessisse, litteræ eiusdem Constantini Imp. ad Leonem docent his verbis, dum agit de Macario & aliis damnatis hæreticis: Ipsi autem scriptis precibus serenitatem nostram communiter omnes deprecari sunt, vt se ad vestram beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus, eosque ad vos misimus, vestro paterno iudicio omnem ipsorum causam permittentes.] hæc Imperator: quibus cum iudicio Rom. Pontificis omnem ipsorum causam remittere se testetur, pendere eorum iudicium obice appellationis ostendit. Certè quidem si id non fuisset, in Oasenam solitudinem potius, vt Nestorius, hi deportandi fuissent, non autem Romam ad delicias: nam nullum antehac extare recordamur exemplum, vt exilio relegandis damnatis improbis hæreticis, pro loco exilij decreta fuerit Vrbs. Hactenus de Actionibus Sextæ Synodi, quæ reperiuntur tum in Græcis, tum etiam Latinis codicibus, in quibus cum multa inuidiosè deprauata inuenerimus atque calumniosè corrupta, illud quidem certum atque inregum indubitatumque relictum scimus, damnationem videlicet Monothelitarum hæreticorum: quam Patrum sententiam vt sacrosanctam Ecclesia Catholica custodiuit, hactenusque custodit.

Desideratur inter Acta Synodalia huius nouissimæ Sessionis epistola Synodalis ab eodem Concilio scripta ad Agathonem Romanum Pontificem, quæ inter epistolas eius successoris Leonis Papæ prima ordine ponitur; quam hic restituendam necessariò duximus, eo quod sancta Synodus potissimum perat ab ipso Romano Pontifice confirmari, quæ in eadem Synodo fuerunt constituta. sic enim se habet:

Sanctum & vniuersale Concilium, quod per Dei gratiam & piam sanctionem piissimæ ac fidelissimi magni Imperatoris Constantini congregatum est in hac à Deo conseruanda & regia Constantinopoli noua Roma in secreto palatii dicto Trullo, sanctissimo ac beatissimo Papæ senioris Romæ Agathoni in Domino salutem.

Maximi morbi maioribus indigent auxiliis, vt scitis, beatissimi: atque idcirco Christus verus Deus noster, virtus verè rerum omnium cõditrix & gubernatrix, sapientem dedit medicum, vestram à Deo honoratam sanctitatem, contra hæreticæ luis fortiter propulsantem remediis Orthodoxiæ, ac valetudinis robur membris Ecclesiæ largientem. Iraque tibi, vt primæ sedis Antistiti vniuersalis Ecclesiæ, quid gerendum sit permittimus stanti supra firmam fidei petram, acquiescentes veræ confessionis litteris à vestra paterna beatitudine ad piissimum Imperatorem missis, quas vt à summo Apostolorum vertice diuinitus scriptas agnoscimus: per quas exortâ nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus, Constantino nobis ad decertandum hortatore, qui diuinè imperat, sceptraque

A clementissimè regit, quo adiutore, impietatis errorem euertimus, hæreticorum nefariam doctrinam quasi obsidione adorti.

Inde fundamenta execrandæ eorum hæreseos prorsus conuellentes, eosque armis spiritualibus paternisque aggredientes, & linguas eorum, ne inter se accommodatè loquerentur, confundentes, extructam ab iis impiissimæ hæresis turrim subruimus, ac ipsos vt lapsos circa fidem ac peccatores extra castra atriorum Dei (vt Dauidicè loquamur) anathematibus interfecimus ex sententia per sacras vestras litteras de eis lata, videlicet Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Honbrium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum, Petrum.] hæc dum Patres habent, & profitentur (vt sæpe dictum est) se ex litteris ipsius Agathonis nominatos homines condemnasse, certè de nomine Honorij superaddito vehemens est de impostura suspicio: si quidem in litteris Agathonis nulla penitus de Honorio ignominiosa mentio facta est, sed honorifica potius, dum eum non excipit à laude omnium prædecessorum, quorum prædicat illibatam Catholicam fidem. Sed pergit Synodus:

B Ad hos autem & post eos anathematibus hæreticorum iuste subiecimus & eos qui viuunt suscepta illorum impietate, vel (vt apertius dicatur) Apollinarij, & Seueri, & The mistij exoforum Deo: Macarium, qui fuit Antiochenum magnæ vrbis Episcopus, quem & pastoritia pelle meritò ipsius denudauimus propter impoenitentiam eius circa Orthodoxam fidem, & obstinatam peruicaciam: & Stephanum eius ad amentiam discipulum, & ad impietatem doctorem: item Polychronium, qui in dogmatibus hæreticis nomini suo respondens, inueterauit, & fuit πολυχρόνιος: eos demum qui similia atque hi impoenitenter docuerunt, aut docent, aut sentiunt, aut senserunt. Hactenus igitur mæror nobis & tristitia & multæ lacrymæ fuere: non enim adiutauimus proximorum ruinas, aut eos præcipitantes impulimus, nec effrenato eorum furoris læti exultauimus, nec idcirco sumus elati, vt eam ob rem grauius caderemus.

Non sic in his, o venerabile & factum caput, edocti sumus, qui vniuersitatis Dominum Christum humanum ac summè bonum & benignum habemus, qui & hortatur nos, vt sicut bonus decet, sacerdotalium ipsius legum simus imitatores, formamque obtineamus pastoralis eius & conciliatricis gubernationis. Sed & ad poenitentiam conuersionem tum serenissimus Imperator, tum nos eos variè adhortati sumus, omniaque gestimus religione & diligentia singulari, non commoti gratia, non odio: quemadmodum ex iis cognoscere potestis, quæ in vnoquoque negotio sunt pertractata, & relata in commentarios, & in præsentia ad vestram beatitudinem mittuntur: ac intelligetis à Vicariis sanctitatis vestræ Theodoro ac Gregorio dilectis Deo presbyteris, & Ioanne religiosissimo diacono, & Constantino venerabili hypodiatcono, vestris spiritualibus filiis, nostrisque dilectis fratribus, tum ab iis, qui à sancta vestra Synodo missi sunt, sanctis Episcopis, qui rectè ac probè ex vestra disciplina in primo fidei capitulo vnà nobiscum decertarunt.

Sic nos sancto Spiritu illustrati, vestraque instituti doctrina, infesta dogmata impietatis depulimus, rectissimam Orthodoxiæ semitam complanantes, piissimo ac serenissimo nostro Imperatore Constantino sapienter & diuinitus confouente nos ac tuente, deinde vno ex nobis regnantis huius Constantinopoleos sanctissimo Præsule assentiente in primis missio à vobis ad piissimum Imperatorem Orthodoxiæ scripto, vt in omnibus conuenienti probabilibus à Deo institutis Patribus, ac sanctis & vniuersalibus quinque Conciliis. Et quidem nos omnes, Christo Deo continente & adiuuante, quod studebamus, facile confecimus: Deus enim mouebat, Deus coronabat confessum. Istinc igitur in nos sancti Spiritus gratia illuxit, potestatem largiens per assiduas vestras preces cuncta zizania & omnem arborem non facientem fructum bonum excidendi, & in igne consumendi. Et corde nos & lingua & manu conuenientes, omnis erroris expertem, certamque nec fallentem definitionem, viuifici Spiritus ope, edidimus, non transferentes (sicut scriptum est) terminos antiquos, absit, sed in sanctorum probabilitium Patrum testimoniis & auctoritatibus permanentes, ac definites, vt sicut ex duabus & in duabus naturis, diuinitate atque humanitate, ex quibus compositus est & ex quibus existit, Christus verus Deus noster prædicatur à nobis & glorificatur inseparabiliter, inconuertibiliter, inconfusè, & indiuisè, ita duas naturales operationes indiuisè, inconuertibiliter, inconfusè, impartibiliter prædicemus: quemadmodum in iis quæ à nobis synodaliter definita sunt, declaratum est: quibus & Deum imitantis Imperatoris nostri potestas annuens, propria manu subsignauit: abiicientesque (vt dictum est) impiissimam & imagi-

CHRISTI
681.AGATHONIS PAP.
4.CONSTANT. POGON. IMP.
14.

nariam de vna voluntate, vnaque operatione in dispensatione incarnationis Christi veri Dei nostri, & condemnantes hæresim, ex eo confundentium ac diuidentium turbas compressimus, inflammataque procellam ceterarum hæreseon extinximus, Orthodoxæ autem fidei splendidam lucem vobiscum clarè prædicauimus: quam etiam vt per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternam sanctitatem: per quam bona spe in Christum freri, confidimus, misericordem eius benignitatem largituram Romanæ Reipublicæ clementissimo Imperatori nostro commissæ perennem stabilitatem, exornaturamque diuturnis iugibusque victoriis serenam eius mansuetudinem: vestram autem Dei imitatricem sanctitatem, quæ rebus nostris affuerit, ac defenderit tremendam eius voluntatem, sincereque ac verè fidem confessâ sit, tueatur incolumentem, & conseruantem creditos ipsi à Deo Orthodoxos greges. Vniuersam quæ cum vestra est beatitudine in Christo fraternitatem nos, & qui nobiscum sunt, plurimum salutamus.] hucusque epistola Synodalis.

CONFIRMATIO FIDEI CATHOLICÆ SANCITATIS PETITUR A ROMAN. PONTIFICI.

DE ANASTASII SYNODI COMPENDIO.

His recensitis, quæ de eadem Synodo extrâ posita, reperiuntur, hîc addenda putamus. Anastasius Bibliothecarius de ipsa agens in Agathone, plura cum addat, quæ non reperiuntur in Actis quæ extant; longè plura præmittit, dum sex tantum in ea habitas refert Actiones, ipsamque penitus absolutam ante Paschale tempus, & nihil prorsus de Actionibus, in quibus habetur condemnatus Honorius, neque de aliis sequentibus. Ad postremum verò post damnationem hæreticorum ibidem factam, hæc addit: Deinde, inquit, abstulerunt de diptychis ecclesiarum nomina Patriarcharum, vel eorum picturas de ecclesia, aut de foribus eius, aut vbi esse poterant, auferentes, id est, Cyri, Sergij, Pyrrhi, necnon Petri, per quos error iste Orthodoxæ fidei vsque nunc pullulauit.] Vides, lector, nullam hic haberi de Honorio Pontifice mentionem, quem in eorum diptychis inscriptum vidimus. sed pergit auctor: Tanta autem gratia Dei omnipotentis concessa est Missis sedis Apostolicæ, vt ad lætitiâ populî vel sancti Concilij, qui in regia vrbe erat Ioannes Episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in ecclesia sanctæ Sophiæ publicas Missas coram Principe & Patriarcha Latine celebraret, & omnes vnanimis in laudes & victorias piissimorum Imperatorum idem Latinis verbis exclamarent.]

ECCL. ROM. LIBERATUR A SOLVTIONE PECUNIAE PRO ORDINATIONE ROMAN. PONTIFICIS.

Addit his præterea Anastasius, per eodem legatos scriptam ab eodem Constantino Imperatore epistolam, quam Sacram vocant, ad Agathonem Romanum Pontificem, qua significauit, liberare se Romanam Ecclesiam à pensatione illa pecuniæ, quam primum impj Gothorum Reges Arriani persoluendam recens creatis Romanis Pontificibus indixerant, quæque post illos extinctos ab Orientalibus Imperatoribus exigî solita erat, vt superius sæpius dictum est, præsertim verò cum de ea querelas sancti Gregorij Papæ recensimus. Eiusmodi igitur iniquissimam exactiõnem cum Constantinus Imperator penitus abrogandam censuisset, retinere tamen voluit ius confirmationis antiquitus (vt superius dictum est) tyrannicè vsurpatum. Habet autem hæc verbis istis Anastasius de Agathone Pontifice: Hic suscepit diualem iussionem secundum suam postulationem, vt suggessit: per quam releuata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis faciendâ (quod scilicet non sineretur electus ordinari, nisi ea quantitate soluta pecuniæ) sic tamen, vt si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, nisi decretum generale introducatur in regiam vrbe secundum antiquam consuetudinem, vt cum eorum iussione & scientia deberet ordinatio prouenire.] hæc Anastasius, quando autem & ab hac etiam tyrannica seruitute penitus Ecclesia Romana fuerit liberata, suo loco dicturi sumus.

SATIS ESSE SCIRI EX HAC SYNODO DAMNATAM HÆRESIM MONOTH.

Quod verò pertinet ad canones, qui nomine Sextæ Synodi à Græcis tempore Iustiniani iunioris conscripti sunt, suo loco pluribus acturi sumus. Hic iam tibi finis, lector, Synodaliũ re. um gestarum, quas inuenisti vndique fraudulentia hæreticorum deprauatas, corruptas, atque vitiatas: cum tamen illud vnum saltem certum indubitatumque ex cis colligas, hæc sacrosancta œcumenica Synodo esse Monothelitarum hæresim condemnatam: quod satis esse potest ad pietatē fidemque Catholicam insinuandam, cum ad hoc tantum & nullius alterius rei causa ipsa œcumenica Synodus fuerit cōuocata, nimirum vt noua hæresis, totius Catholicæ Ecclesiæ communicato cōsilio, & vnito consensu, penitus damnaretur. Fuit planè res haud mediocris momenti, cui nisi diuino auxilio citò decessum esset, cuniculis ad inuadendum perdendumque; prorsus sacrosanctum Chalcedonense Cōcilium ab impijs Eutylianis effossis, vtique ab iisdem conspirantibus vna simul conclamata fuisset

CHRISTI
681.AGATHONIS PAP.
4.CONSTANT. POGON. IMP.
14.

A fuisset eiusdem Chalcedonensis Concilij condemnatio, licet nihil se minus cogitare significarent, dum ex eius præscripto duas & ipsi in Christo naturas asserere profiterentur.

Vidisti, lector, in tanta Orientalis Ecclesiæ clade, cum si qua vix pertenuis scintilla veritatis superesset, densis nubium globis obducta lateret, Patriarchalibus in errorem collapsis Ecclesiis, cum nec sibi tantum virum vt resurgerent, neque voluntas esset, obnitentibus potiùs in aduersum qui ipsis præerant Ecclesiis, non aliunde quam ab Ecclesia Romana sperare salutem licuisse? Vidisti, inquam, in tanto discrimine laboranti Ecclesiæ non aliunde subuentum, quàm ab ea, in qua Petrus sedere in successoribus comprobatur, ipsa Romana Ecclesia; quæ longè antequam ab excitatis longo somno stertentibus Orientalibus rogaretur adesse, iam ipso fermè eiusdem nascentis erroris exordio hæresim condemnarat, & Catholicam etiam Pontificis Romani martyrio sanciuerat disciplinam, quam litteris demum Agathonis Pontificis consignatam, respicientes, factique tandem sui compotes Orientales quàm religiosissimè susceperunt: quibus & reliquis Catholicis orbis adgauius est, Deo gratias agens, quod quâ à maioribus fidem acceperat, illibatamque seruauerat, eadem œcumenicæ Synodi decreto firmatam cognosceret, & ab errore reuocatos esse fratres, quos vt mortuos deploraret. At de Orientalibus rebus hæcenus: quæ interim hoc eodem anno gesta sint in Occidente, videamus.

CVIVS BENE FICTIO RE-VIXIT FICTA IN ORIENTE.

Hoc pariter anno, quarto Idus Ianuarij, celebratum est in Hispania Concilium Toletanum ordine duodecimum numeratum, Era septingentesima vndeuigesima, anno primo Eruigij Regis, ipsis fermè eius regni primordiis, ad hoc (vt apparet) eiusdem Regis voluntate collectum, vt ipsi regnum Hispaniarum confirmaretur ab Episcopis, quibus his temporibus in Hispania tantum tribuit Christiana religio, vt absque ipsorum consensu non liceret regnare cuiquam, quamuis heres esse defuncti Principis videretur. Collecti sunt Episcopi trigintaquinque præter tres alios, qui per vicarios interfuerunt, & Abbates quatuor, sanciti que canones tredecim. Consummatum verò est Concilium (vt vltimus canon habet) octauo Kalendas Februarias eiusdem anni primi Eruigij Regis, dicta Era septingentesima decimanona. Sed audi, quàm sapienter de vtilitate Conciliorum primo loco præfatus sit Rex verbis istis: Non dubium est, sanctissimi Patres, quod optima Conciliorum adiutoria ruenti mundo subueniant, si officiosis que corrigenda sunt, studiis peragantur, &c.] Ita præfatus, obtulit legendum in Synodo scriptum, quo de nuper suscepto regno reddens rationem, petiit, vt quod eorumdem assensu acceperat, ipsorum precibus & consiliis muniretur, pariter rogans per eos corrigi prauos mores, ludæosque inualescentes nimis comprimere, insuper & alia emendari. His auditis, Patres primum omnium fide Catholica cognita & stabilita, eiusdem Regis confirmarunt electionem, quam suo scripto iam Vuamba significauerat, consensuque probauerat.

CONCIL. TOLET. XII.

Sequenti verò decreto de iis egerunt Patres, qui consentientes acciperent in extremis (vt dictum est) poenitentiam, mutatione habitus facta, tonsuraque & veste religiosa suscepta, ne eiusmodi possit violari vtcumque facta professio. Hæc autem idcirco Synodus, ne Regis Eruigij posset labefactari creatio, esset spe vlla, vt Vuamba iterum repeteret regnum, poenam tamen vnus anni excommunicationis statuerunt sacerdoti, qui cuilibet non petenti neque sententi huiuscemodi tribueret poenitentiam.

QUAE STATUTA IN CONCILIO TOLET. XII.

Quarto deinde canone nouæ sedes Episcopales iussu Vuambæ Regis erectæ in diuersis Hispaniarum locis sublatae sunt. Redarguti post hæc fuere in Synodo, qui plures vno die Missas celebrantes, in vltima tantum, non in singulis communicarent.

Can. 5.

Actum præterea in eodem Concilio, vt Toletanus Antistes ordinaret, quem Rex nominaret Episcopum, qui ordinatus suo deberet se præsentare Metropolitanis. Hæc vt euidentiùs pateant, illud non ignorandum, Gothorum Reges in Hispania nominationem sibi vendicasse creandorum Episcoporum, quorum nominatio referebatur ad Cōcilium, vt de persona, qualis esset, inquireret, digna ne sede haberetur Episcopali. Constant hæc ex veterum scriptorum monumentis. Quoniam autem longæ moræ solerent intercedere in his omnibus curandis atque perficiendis, ob idque contingere vacantes sedes diutiùs absque Episcopo permanere; id sancitum est in hoc Concilio, vt quem Rex nominaret, vnus Toletanus Episcopus posset, de persona habita inuestigatione solita, ordinare.

NOMINATIONE A REGE FACTA A SYNODO EXAMINATUR. Episc. Brantion. ad s. I. d. Concil. Tolet. & aliq.

Hoc licet in hac fuerit decretum Synodo: tamè quod res admodum inuidiosa esset, cum in præiudicium reliquarum Archiepiscopaliũ sedium videretur id esse statutum, aduersus eiusmodi decretum constat fuisse ab Hispaniarum reliquis Episcopis tumultuatum, ab eisque

eisque in contrariam partem flexum Regem sibi timentem, ne reliqui Hispaniarum Episcopi rebellarent. Etenim Episcopi ipsi egere cum Romano Pontifice, ut omnes à primæ sedis eximerentur obedientia: hæc enim ita se habuisse, ostendunt quæ his verbis apud Lucam Tudensem scripta leguntur: Multa cum Episcopis apud Toletum egit; leges, quæ à prædecessoribus suis conditæ fuerant, ex parte corrupit, & ex parte correxit, & ab Isidoro Hispalensi Episcopo Hispaniarum Primatè traditas ex nomine suo adnotare præcepit, vel antiquas vocavit, ne nomine Ecelesiæ forum iudiciale agi videretur. Et Romani Pontificis assensu statuit, ut nullus Archiepiscopus Hispaniarum subderetur alicui Primati, nisi Romano.] hæc ibi: quibus intelligis, arbitrio Romanorum Pontificum pro temporis & personarum ratione dari & demum consuevisse Ecclesiis privilegia, neque quicquam consistere quod Rex de his statuatur, nisi Pontifex Romanus annuerit.

EPISCOPUS
HISPAN-
ROM. PON-
TIFICITAN-
TVM SVB-
ESSE VOLV-
RVNT.

Insuper præter alia, reperiuntur in eodem Concilio nono canone aduersus Iudæos plurima cumalata, & inter cetera, ne Iudæi libros legere audeant, quos fides Christiana repudiat: insuper & ne sæculares Iudices de Iudæorum excessibus abique sacerdotum consensu iudicare præsumerent. Indulsi pariter sancta Synodus statium triginta passuum foras progrediendi confugientibus ad ecclesiam. Hæc & alia in Synodo sunt statuta, quæ tu consulas.

Tolet. Synod.
12. c. 10.

Hoc eodem anno graui fame ac peste laboratum in Anglia, testatur Beda, cum id contigisse tradat tres post annos ab apparitione comete illius, quæ mensibus tribus perdurauit, ut ex eodem auctore colligitur. Tunc accidit, ut S. Vuilfridus Eboracensis Episcopus, qui pulsus sede, Romam profectus, Romanæ (ut vidimus) interfuit Synodo sub Agathone Pontifice; reuersus in Angliam, cum recipere sedem suam tyrannicè occupatam non valeret, ad prædicandum Australibus Saxonibus Euangelium conuersus, eosdem adhuc

Beda lib. 4.
c. 13.

Gentiles reddiderit Christianos. De his agens Beda, hæc habet post alia quæ ad famem spectant: Euangelizans autem genti Episcopus Vuilfridus, non solum eam ab ærumna perpetuæ damnationis, verum & à clade infanda temporalis interitus eripuit: siquidem tribus annis ante aduentum eius in prouinciam, nulla illis in locis pluuia ceciderat: vnde & fames acerbissima plebem innadens, impia nece prostrauit. Denique fertur, quia sæpe quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia macerati procederent ad præcipitium aliquod, siue ripam maris, & iunctis miserè manibus pariter omnes aut ruina perituri aut fluctibus absorbendi deciderent. Verum ipso die quo baptisma fidei gens suscepit illa, descendit pluuia serena & copiosa, refluuit terra, rediitque viridantibus aruis annus lætus & frugifer.] & inferius narrat, eosdem Saxones alienatos esse fame arte piscandi, quam vir sanctus Vuilfridus eos ad omnes pisces capiendos edocuit. subdit & de monasterio ibidem ab eodem Vuilfrido fundato.

Beda lib. 4.
c. 13.
FAMES IN-
GENS IN
ANGLIA.

CONVERSO
SAXONVM
AVSTRALIVM.

Quod verò ad lucem pertinet, quæ ex more famem secuta est, idem Beda quomodo ab ea liberati sint serui Dei, narrat verbis istis: Eodem fermè tempore, quo ipsa prouincia nomen Christi suscepit, multas Britannæ prouincias mortalitas læua corripiebat: quæ cum præfatum quoque monasterium, cui tunc regendo reuerendissimus ac religiosissimus Christi sacerdos vocabulo Eappa præfuit, notu diuinæ dispensationis attingeret, multi que siue de his qui cum Antistite illo venerant, siue de illis qui de eadem prouincia Saxonum nuper ad fidem fuerant vocati, passim de hac vira raperentur, visum est fratribus triduanum ieiunium agere, & diuinam suppliciter obsecrare clementiam, ut misericordiam sibi dignaretur impendere, siue periclitantes hoc morbo à præfenti morte liberaret, seu raptos è mundo à perpetua animæ damnatione seruaret. Erat tunc temporis in eodem monasterio puerulus quidam de natione Saxonum nuper vocatus ad fidem, qui eadem tactus infirmitate, non pauco tempore recubans in lectulo iacebat. Cum ergo secunda memorati ieiunij ac supplicationum dies ageretur, contigit fortè ipsum puerum hora fermè secunda diei, in loco in quo æger iacebat, solum inueniri. Cui diuina dispensatione subito beatissimi Apostolorum Principes dignati sunt apparere. Erat enim puer multum simplicis ac mansueti animi, sinceraque deuotione sacramenta fidei, quæ susceperat, seruans.

Beda lib. 4.
c. 14.
PESTIS IN
ANGLIA.

Salutantes ergo illum verbis piissimis Apostoli dicebant: Noli timere, fili, mortem, pro qua sollicitus es: non enim te hodierna die ad cælestia regna sumus perducturi: sed primum expectare habes, donec Missæ celebrentur, ac viatico Dominici corporis ac sanguinis accepto, sic infirmitate simul & morte absolutus ad æterna in cælis gaudia subleueris.

Clama

Clama ergo ad te presbyterum Eappam, & dicit illi, quia Dominus exaudiuit preces vestras, & deuotionem ac ieiunia propitius aspexit: neque aliquis de hoc monasterio, siue de adiacentibus ei possessiunculis, hac clade ultra moriturus est: sed omnes qui alicubi de vestris hac ægritudine laborant, resurrecturi à languore ad pristinam sunt sospitatem recuperandi, præter te solum, qui hodierna es die liberandus à morte, & ad visionem Domini Christi, cui fideliter seruisti, perducendus in cælum: quod diuina vobis misericordia per intercessionem religiosi ac Deo dilecti Regis Osuualdi, qui quondam genti Nordanhumborum, & regni temporalis auctoritate, & Christianæ pietatis, quæ ad regnum perenne ducit, deuotione sublimer præfuit, conferre dignata est: hac enim die idem Rex ab infidelibus in bello corporaliter extinctus, mox ad sempiterna animarum gaudia assumptus in cælum, & electorum est sociatus agminibus. Querant in suis codicibus, in quibus defunctorum est adnotata depositio, & inuenient illum hac (ut diximus) die raptum esse de sæculo. Celebrent ergo Missas per cuncta monasterij oratoria huius siue pro gratiarum actione exaudiri suæ deprecationis, siue etiam in memoriam præfati Regis Osuualdi, qui quondam ipsorum genti præerat, ideoque pro eis quasi pro suæ gentis aduenis supplex orabat ad Dominum: & cunctis conuenientibus ad ecclesiam fratribus, communent omnes sacrificiis cælestibus, & ita soluto ieiunio, corpus quoque suis reficiant alimentis.

ANNUNCIUM
DIVINUM
DE SALUTE
MONACHO
RVM.

Quæ verba cum omnia vocato ad se presbytero puer narraisset, interrogauit eum sollicitus, quales essent habitu vel specie viri, qui sibi apparuissent. Respondit: Præclari omnino habitu & vultu erant lætissimi ac pulcherrimi, quales numquam antè videram, neque aliquos hominum tanti decoris ac venustatis esse posse credebam. Vnus quidem attonsus erat ut clericus, alius barbam habebat prolixam, dicebantque quod vnus eorum Petrus, alius vocaretur Paulus, & ipsi essent ministri Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi ad tuitionem nostri monasterij missi ab ipso de cælis. Credidit ergo verbis pueri presbyter, & statim egressus requisit in Annali suo, & inuenit eadem ipsa die Osuualdum Regem fuisse peremptum. Vocatisque fratribus, parare prandium, Missas fieri, atque omnes communicare more solito præcepit: simul & infirmanti puero de eodem sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus iræ gestis, non multo post, eadem ipsa die puer defunctus est, suæque morte probauit, vera fuisse verba quæ ab Apostolis Christi audierat. Sed & hoc verbis eius testimonium perhibuit, quod nemo præter ipsum tempore illo ex eodem est monasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum visione multi qui hæc audire potuerunt, & ad exorandam in aduersis diuinam clementiam, & ad salutaria ieiuniorum remedia subeunda sunt mirabiliter accensi. Et ex eo tempore non solum in eodem monasterio, sed & in plerisque locis aliis coepit annuatim eiusdem Regis ac militis Christi natalitius dies Missarum celebratione venerari.] hæc de his Beda.

PETRVS ET
PAVLVS IN
VISIONE
COGNITI.

Fuerunt eodem pestis tempore aliæ complures emissæ cælitus visiones ostensæ corde puris Dei seruis: quæ cuncta quasi imbrem super plantatam recens Ecclesiam ad eam multiplicandam Deus concedere voluit, quæ & scriptis fideliter posteris tradi ad excitandam fidelium tepescens pietatem æquè concessit: ex quibus Beda ipse descripsit, nosque ex multis hic ea ex ipso reddamus, quæ eodem libro, cum agit de sanctissima Abbatisa Edilburga, de ipsius & aliarum ad Deum transitu habet his verbis: In hoc etenim monasterio plura virtutum sunt signa patrata, quæ & ad memoriam, ædificationemque sequentium ab iis qui nouere, descripta habentur à multis, è quibus & nos aliqua historiarum nostrarum Ecclesiasticarum inserere curauimus. Cum tempestas sæpe dictæ cladis latè cuncta depopulans, etiam partem monasterij huius illam, qua viri tenebantur, inuasisset, & passim quotidie raperentur ad Dominum; sollicita mater congregationis, qua hora etiam monasterij partem, qua ancillarum Dei caterua à virorum erat secreta contubernio, eadem plaga tangeret, crebrius in conuentu sororum perquirere coepit, quo loco in monasterio corpora sua poni & cœmeterium fieri vellent, cum eas eodem quo ceteros exterminio rapturè è mundo contingeret.

Beda lib. 4.
c. 7.
CHARISMA
TA NOVA
ECCLESIAE
ANGLICANAE.

Cumque nihil certi responsi, tametsi sæpius inquirens, à fororibus accepisset: accepit ipsa cum omnibus certissimum supernæ prouisionis responsum. Cum enim nocte quadam, expletis matutinæ laudis psalmodiis, egressa de oratorio famulæ Christi ad sepulchra fratrum, qui eas ex hac luce præcesserant, solitas Domino laudes decantarent: ecce subito lux emissæ cælitus, veluti linteam magnum venit super omnes; tantoque eas stupore

DE LOCO
CŒMETE-
RII DIVI-
NITVS DE-
MONSTRATO.

pore perculit, vt etiam canticum, quod canebant, tremefactæ intermitterent. Ipse autem A splendor emissæ lucis, in cuius comparatione Sol meridianus videri posset obscurus, non multo post illo eleuatus de loco, in meridianam monasterij partem, hoc est, ad Occidentem oratorij secessit, ibique aliquandiu remoratus, & ea loca operiens, sic videntibus cunctis, ad cæli se alta subduxit, vt nulli esset dubium, quin ipsa lux, quæ animas famularum Christi esset ductura vel susceptura in cælis, etiam corporibus earum locum, in quo requietura & diem resurrectionis essent expectatura, monstraret. Cuius radius lucis tantus extitit, vt quidam de fratribus senior, qui in ipsa hora in oratorio eorum cum alio iuniore positus fuerat, referret quod manè ingressi per rimas ostiorum vel fenestrarum radij lucis omnem diurni luminis viderentur superare fulgorem.] hæc de visione indicante locum cœmeterij construendi: quibus significatum diuinitus fuit, quod etsi Domini* est terra & plenitudo eius, & in manu eius omnes fines terræ, & vbicumq; sepulti fideles sint, in B manu Dei sunt ossa eorum: peculiari tamen ipsum membra sui corporis prosequi cura ac prouidentia, monereque proinde mortales, eosdem pio cultu venerari debere sacros cineres, quorum locum desuper tanto fulgore ipsa dignata est Diuinitas illustrare. Subiicit his Beda alia de sanctis virginibus è moralibus erutis, ac demum de ipsa Aldiburga ex eadem lue perempta, atque in cælum vnà cum illis ad Deum perducta: quæ cuncta nos breuitatis gratia prætermittimus; tu ipse velim consulas ipsum, qui præ manibus ferè omnium habetur auctor.

* Psa. 23.

Ast postremum verò quod spectat ad regnum Longobardorum, hoc anno Cunipertus à patre Bertarido, regni eius octauo, in regni consortium adsciscitur, regnavitque cum parente annis decem. ita Paulus diaconus habet^b.

^b Paul. diacon. lib. 5. c. 25.

IESV CHRISTI SEDES VACAT. CONSTANT. POGON. IMP. ANNVS 682. ANNVS 15.

AGATHONIS PAPAE OBITU.

S Equitur annus Redemptoris sexcentismus octogismus secundus, Indictione decima, quo Agatho Papa quarto Idus Ianuarij ex hac vita migravit, ita Anastasius, ita & Romanum Martyrologium, vbi inter sanctos ea die reperitur adscriptus. Nec est quod eius obitus ad annum superiorem dicta die possit referri, quem post illud tempus superstitem fuisse, Synodi Sextæ Acta declarant. Porro de Agathone, præter illa quæ superius sunt enarrata, Anastasius ista habet: Hic diuisit omni clero rogam vnã, & ad luminaria Apostolorum & sanctæ Mariæ ad Præsepe solidos mille centum sexaginta. Fecit autem ordinationem vnã, creauit Episcopos decem, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero octodecim: qui sepultus est ad beatum Petrum sub die quarto Idus Ianuarij, & celsauit Episcopatus eius annum vnum, menses septem, dies quinque.] hæc Anastasius.

TEMPVS VACATIONIS SEDIS.

Porro de causa tam longæ vacationis verbum nullum: verum tamdiu sedem vacasse Pontificiam, Acta decimæquaræ Synodi Toletanæ æquè significat. Etenim cum constet eam Synodum celebratam anno Domini sexcentesimo octogesimo quarto fuisse, in eaque asseri canone secundo, tunc S. Leonem Papam fuisse superstitem: cumq; omnium testificatione certum sit Leonem non amplius quàm menses decem & dies octo sedisse: vtique affirmare necesse est, Leonis electionem non ante annum sequentem contingere potuisse.

MORTVO GEORGIO SVBROGATVR THEODORVS DAMNATVS HÆRETICVS.

Tanta solitudo, vt tanto tempore viduata pastore Romana Ecclesia perseuerarit, aliquid turbarum intercessisse, argumento haud dubiè demonstrat; sed vnde emerferint illæ, nihil inuenimus declaratum. Verum nouus rerum status Constantinopolitanæ Ecclesiæ de eiusmodi nouitate suspicionem haud leuem affert. Hoc namque anno (vt ex Nicephoro eiusdem Ecclesiæ Episcopo habetur expressum) Georgius Constantinopolitanus Episcopus, cum sedisset annos tres ac totidem menses, moritur; inq; locum eius subrogatur Theodorus Syncellus, quem ante Georgium fuisse ex eodem throno depositum, superius diximus. Hunc verò Monothelitarum hæreticorum fuisse patronum, & in impietate collegam Macarij Antiocheni, infensissimumque hostem Romanorum Pontificum, quæ dicta sunt superius, satis docent, cum & pariter demonstratum est, huius artibus Acta Sextæ Synodi passa esse iacturam haud leuem. Vt enim iste versipellis, formas mutare doctus, Catholicam fidem ceu laruam suscipiens, eam ad exhibendum se foris Catholice

A cum aggressus est proficere, ad Patriarchatum sibi reditum preparauit: quem nactus, par est credere, quod omnia, per quæ in Actis eiusdem œcumenicæ Synodi nouit sibi infamiam ob hæresim irrogatam, prorsus abstulit, atque alia pro animi sententia adiecit. cuius perfidi hominis imposturas argumentis haud dubiis anno superiori, cum de Honorio Papa egimus, aperte satis significauimus.

Quisnam præter ipsum Imperatori potuit ingessisse, vt legatos Roma ad Synodum missos tam diu post ipsam absolutam Constantinopoli detineret, donec nouus Romæ Pontifex crearetur interim verò ea Synodalia Acta Constantinopoli dimoueri non sinerentur: & procurasse vt tardius ordinaretur Romæ Pontifex, ne esset qui interea suis molitionibus posset obistere? adhuc enim apud ipsum Imperatorem repositum erat, quem clerus Romanus eligeret, confirmare. Magna fuit ista tentatio, vt tunc in rebus summis Romana Ecclesia vexaretur, cum careret ipsa pastore: quo, nemine contradicente, Acta Synodalia (saluo tamen fidei confirmato decreto, quod conuellere non liceret) pro arbitrio Theodori penitentiam simulantis, hæretici bis impij, mutarentur. Quibus ipse arietibus credendus est quatiisse mentem solidam Catholici Imperatoris, non vt à fide Orthodoxa diuelleret (quod nec sibi frustra tentandum putauit, quod sciret absque sedis nuper recuperatæ dispendio non licere) sed vt Synodalia Acta, antequam ederentur, ne quid esset quod iisdem posset obici, apparentur? (nisi magis illo inconsulto, pro animi sententia id aggressus) illud prætexens haud absurdum debere existimari, sed pernecessarium duci, si præterita scandala reuocarentur in mentem; nimirum cum ob Tria capitula inemendata in Concilio Chalcedonensi, tanta essent in Ecclesia Catholica oborta dissidia, ad quæ componenda, & perperam facta emendanda, opus fuerit tandem post tot Ecclesiæ damna aliam conuocare Synodum œcumenicam, Quintam dictam, quæ corrigeret, quæ inemendata edita reperirentur in Quarta. Quanto verò maiori suffundendi pudore Catholici essent, si bis in idipsum (vt est in prouerbio) relabi conringeret?

DETEGVN- TVR THEODORI MACHINAMEN TA.

B In memoriam reuoca (dixisse putatur ille nequissimus ad Imperatorem) quanto turbarum motu vniuersus Christianus agitur est orbis, quod homo diu antè defunctus licet, cum de ipso haberi mentionem in Chalcedonensi Concilio contigit, non inter hæreticos adnumeratus, neq; cum illis sententiã damnationis acceperit Theodorus Mopsuestenus (vt modò dicere omittamus de Iba atque Theodoreto & scriptis ipsorum) adeo vt opus fuerit rursus Concilium œcumenicum ad hoc potissimum cogi, vt idem Theodorus (quod non fecerat Synodus Chalcedonensis) damnaretur hæreticus? At quomodo existimas, Imperator, posteros fore passuros, præsertim verò Orientales, cum lecturi sunt in ipsis Sextæ huius Synodi Actis Synodalibus, tot Constantinopolitanæ Ecclesiæ, necnon Alexandrinæ & Antiochenæ Patriarchas scientia sublimes viros vno simul ictos anathematis fulmine cum dedecore iacere prostratos, totius orbis ignominia expositos, & ad omnem locum, quo ipsa Acta contigerit peruenire, veluti vno tractos ostentari damnatos, Honorium verò Romanum Pontificem prætermisum, qui à nostris collega reperitur eiusdem esse assertus erroris? Quid igitur sedis prerogatiua & aliis ad lapsum causa fuit, vtique inter illos primus fuerat adnumerandus, fortasse & solus.

QVO PRÆTEXTV AGREDIATVR SYNODALIA ACTA CORRVM- PERE.

C Quis enim non se bene de fide Catholica credere, vel leuiter poterit dubitare, si quem sequatur, nactus sit Romanum Pontificem? Vnde veniam merentur Constantinopolitanæ Ecclesiæ prædecessores Patriarchæ (vt dicere modò prætermittamus de reliquis) si secuti sunt in credendo, quem errare non posse, hætenus constantissimè creditum & assertum firmissimè in Ecclesia sæpe fuit. Venia dignus & ego ipse, qui Honorij non vt hominis alicuius, sed velut Petri, immo & Dei me putavi, ipsum in dogmatibus sequens, securi vestigia consecrari: siquidem sententia Domini, non est discipulus super magistrum, & sat erit discipulo, si sit iicut magister eius. Vt merito à veritatis linea eos tunc existimauerim aberrare, qui cum Honorio minimè consensissent; iureq; extorres putauerim fidei Orthodoxæ eius successores, qui prædecessoris fidem minimè conseruassent. Hinc mihi orta, Imperator, illa animi firma constantia, vt præter Honorium neminem successorum Pontificum in sacris legi diptychis passus fuerim, neq; Vitalianum ipsum de Imperio Occidentali adeo bene meritum, tuo licet iussu compelleret; vt potius passus sim carere throno, quam à fide Catholica cadere, quam putabam, sequens Honorium, conseruare. Eiusdem quoque animi & consilij fuisse prædecessores meos, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Pe-

FALSVS PRÆTEXTV EXHONORIO SVMPTVS.

D Existimas, Imperator, posteros fore passuros, præsertim verò Orientales, cum lecturi sunt in ipsis Sextæ huius Synodi Actis Synodalibus, tot Constantinopolitanæ Ecclesiæ, necnon Alexandrinæ & Antiochenæ Patriarchas scientia sublimes viros vno simul ictos anathematis fulmine cum dedecore iacere prostratos, totius orbis ignominia expositos, & ad omnem locum, quo ipsa Acta contigerit peruenire, veluti vno tractos ostentari damnatos, Honorium verò Romanum Pontificem prætermisum, qui à nostris collega reperitur eiusdem esse assertus erroris? Quid igitur sedis prerogatiua & aliis ad lapsum causa fuit, vtique inter illos primus fuerat adnumerandus, fortasse & solus.

E Quis enim non se bene de fide Catholica credere, vel leuiter poterit dubitare, si quem sequatur, nactus sit Romanum Pontificem? Vnde veniam merentur Constantinopolitanæ Ecclesiæ prædecessores Patriarchæ (vt dicere modò prætermittamus de reliquis) si secuti sunt in credendo, quem errare non posse, hætenus constantissimè creditum & assertum firmissimè in Ecclesia sæpe fuit. Venia dignus & ego ipse, qui Honorij non vt hominis alicuius, sed velut Petri, immo & Dei me putavi, ipsum in dogmatibus sequens, securi vestigia consecrari: siquidem sententia Domini, non est discipulus super magistrum, & sat erit discipulo, si sit iicut magister eius. Vt merito à veritatis linea eos tunc existimauerim aberrare, qui cum Honorio minimè consensissent; iureq; extorres putauerim fidei Orthodoxæ eius successores, qui prædecessoris fidem minimè conseruassent. Hinc mihi orta, Imperator, illa animi firma constantia, vt præter Honorium neminem successorum Pontificum in sacris legi diptychis passus fuerim, neq; Vitalianum ipsum de Imperio Occidentali adeo bene meritum, tuo licet iussu compelleret; vt potius passus sim carere throno, quam à fide Catholica cadere, quam putabam, sequens Honorium, conseruare. Eiusdem quoque animi & consilij fuisse prædecessores meos, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Pe-

trum, ipsorum quæ adhuc extant scripta significant, sicut & Macarij Patriarchæ Antiocheni, quibus gloriabantur omnes se vnum instar omnium habere Honorium Romanum Pontificem, quem sequerentur dogmatis assertorem.

At cum magno Dei beneficio veritas diu exulans œcumenici Concilij sententia fuit nobis postliminio restituta, prodirumque luce clara, serò licet, nos omnes secutos Honorium, hæcenus errauisse; æquo animo passi sumus (Macario cum suis excepto) vna cum hæresi iure damnari. Sed respicientes, mirati sumus inter nos & ante nos Honorium non numeratum, quem vnum omnes in primis sectæ prædicabamus Antislitem. Num quia mortuus, damnari non debuit? Sed hac ratione nec tot prædecessores mei, quos diximus, damnari debuerunt antè defuncti. Verùm soluit Quinta Synodus nodum istum, damnans hæreticos, qui ante plura sæcula vixerant, hæcenus indemnos. Acquæ ergo omnes errantes vel teneat vna sententia, vel æquæ absoluat indulgentia: nulla sit acceptio personarum. Si eximitur è numero damnatorum Honorius, cur ego cum prædecessoribus meis perpetua infamiae nota cum illis adnumeror? At si non requirant hæc mortui, possum ego superstes tanto inflicto vulnere non dolere? Sed licet sileam, meum marorem deuorans patientia: putas ne posteros ista adeò inæqualia præterituros esse silentio, cum tot viderint in sacris diptychis expunctorum Patriarcharum nominum patere opprobrio sempiterno Ecclesiæ nostræ lacunas, cõtra verò tot Romanos Pontifices in eadem postea restitutos. Sed de his utpote Orthodoxis faceffet inuidia: de Honorio certè iustæ numquam erunt cessaturæ querelæ aduersus Synodum, atque te ipsum, Imperator, qui Synodalibus Actis præfens fueris, & tacueris, cum tale vulnus inflictum est Synodo, dum acceptione personarum, humano fauore potiùs quàm iustitia actum esse intelligetur, quòd inter hæreticos condemnatos non inueniatur numeratus Honorius.

Ut demum perorans meam causam absoluam: Quia abs te dignus sum existimatus, vt in pristinam amplissimæ dignitatis sedem rectæ fidei confessione restituar; idem ipse non relinquar in Synodalibus Actis numeratus inter hæreticos. Si ad honores reuocor, cur infamia sugillatum chartæ indelebili nota me retinent? quæ & hac ex parte te quoque afficiant contumelia, quòd talem ad sedem Patriarchalem prouehendum curaueris, quem œcumenicæ Synodi Acta hæreticum esse conclament, & vt hæreticum damnent. Quem Patriarcham facis, hæreticum scriptum manere ne patiaris: sit integra restitutio, vt sit integrum beneficium, atque meæ omni ex parte consultum sit dignitati, ne & tui iudicii æstimatio de mea restitutione testimonio Actorum Synodalium apud posteros malè audiat.

Exigit & id abs te Ecclesia Constantinopolitana, quæ non sine lacrymis iugiter te interpellat vocibus istis: Post tot funera meorum Antislitem, tua benignitate deposui vestem viduitatis meæ, reduce sponso: Sed numquid non iste torris est erutus de igne? Si est sponsus, cur adhuc indutus sordibus astat? cur inquam inter damnatos hæreticos comparatur? Iubeas auferri eiusmodi vestimenta sordida, atque indui candidis indumentis, & splendentem super caput eius imponi cydarim. Sic mihi placeat sponsus meus, vt nec nomine tenus damnatis iungatur hæreticis. Ista inquam & alia his maiora Theodorum omnium malorum opificem adhibuisse machinamenta ad perficiendum quod cuperet, quisque prudens facillè existimare poterit, cum ad persuadendum Imperatori vinceretur non eloquentia tantum, sed comparatis ad decipiendum summa arte vndique fraudibus: quousque tandem voti compos factus, in suum arbitrium acceptis Synodalibus Actis, eadem (vt dictum est superius) vitiauit atque corrupit, suum nomen è numero subtrahens damnatorum, adiungens eis Honorium Romanum Pontificem, prædecessores verò Patriarchas hæreticos Thomam & alios collocans inter pios.

Ista quidem cum audis, haud puto, prudens lector, dices excogitatum à nobis esse figmentum, sed firmissimum argumentum, si in memoriam renoces, quæ anno superiori, cum de Honorio ipsoque Theodoro & aliis egimus, dicta sunt. Si itaque veritatis adeò amator es, vt latentem etiam studeas eam consequi coniecturis, vti que te eam natum esse gaudebis, cum istud ipsa Acta Synodalia clament, lugeantque sua vulnera, atque esse manu scorpionum deprauata, pluribus additis, atque itidem pluribus mutilatis, non ab alio, quàm ab eo qui comprehensus est fur, pessimo Theodoro, deplorent. Neque enim in aliis, quàm in his dices insumptum esse Constantinopoli annum vnum ac septem menses vsque ad successoris Agathonis ordinationem, quando tandem dimissi sunt

LABORAT
VT HONO-
RIVS INTER
DAMNATOS
RECENSER-
TVR.

SVAM CAU-
SAM THEO-
DORVS A-
GIT.

QVID FRAY
DVLENTER
ACTVM PER
THEODO-
RVM.

^a Zach. 3.

A sunt ab Imperatore legati redire Romam ad nouum Pontificem. Quæ autem post hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus. Interea verò quæ reliqua sunt anni huius rerum gestarum, ordine temporis prosequamur.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ spectat, nihil præterea memoria dignum Annales exhibent, nisi quòd hoc anno celebratum fuisse reperitur in Gallia Concilium generale Rothomagensis sub sancto Ansberto eiusdem ciuitatis Episcopo, cuius Acta desiderantur: tantum enim mentio de ipso est apud Angradum monachum, dum eius sancti res gestas est profecutus, agensque de rebus monasterij Fontanellensis, hæc habet: Facta est autem hæc priuilegij auctoritas sub anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimo secundo, Indictione decima, qui est annus præfati gloriosi Regis Theodorici tertiusdecimus, & præfati venerandi præfatis Pontificatus annus quintus, in Synodo generali Rothomago vrbe habita, vbi plurima Deo accepta & sanctæ Ecclesiæ vtilitatibus profutura disputata sunt. Affuerunt quoque & sancti Pontifices, alijque venerabiles viri ab ipso præcipuo Præsule euocati, quorum subter tenentur nomina adscripta.

Ansbertus Archiepiscopus vrbis Rothomagensis huic Concilio præfuit & subscripsit. Radbertus Episcopus, Regulus Episcopus, Airadus Episcopus Carnotens vrbis, Ausoldus Episcopus Pictauiensis vrbis, Aquilinus Episcopus Ebroicins vrbis, Cadoenus Episcopus, Arnonius Episcopus, Saluius Episcopus, Desiderius Episcopus, Fulcrannus Episcopus, Ioannes Episcopus, Vuillebertus Episcopus, Gerebaldus Episcopus Baiocassinæ vrbis, Taurinus Episcopus, Annobertus Episcopus Sagienensis vrbis. Celsus Abba, Audomarus Abba, Scadio Abba, Bosochindus Abba, Genardus Vicedominus gloriosus antefati magni Pontificis. Ermentrannus, Ferrocinctus, & Fortianus Archidiaconi venerandi. C Aderat quoque presbyterorum residentium & diaconorum circumstantium magnus numerus. Ragnominus lector, huius sancti Concilij gesta, & hanc priuilegij auctoritatem, ipso sancto Pontifice iubente, recognouit & subscripsit. Quodnam autem eiusmodi priuilegium esset, idem auctor paulo superius his verbis significat:

Priuilegij sui auctoritatem eidem edidit, vt per succedentia tempora (secundum sancti Patris Benedicti regulam, & vt præcedentium Regum, Clodouei videlicet & Clotharij, simulque Childerici & Theodorici priuilegiorum auctoritates docent) ex semetipsis sibi perennibus temporibus Abbatem eligerent. In qua etiam iustæ alligationis verbo præsentibus futurosque qui ibidem Domino militaturi erant, constringit, vt sicuti sub eius regimine, ita & deinceps & ipsi & posterorum secundum regulam sancti Patris Benedicti fideliter Christo deseruirent. Quòd si aliquando, peccatis exigentibus, aut negligentia pastoralia à via rectitudinis & obseruatione regulæ sancti Benedicti in futuro deuiare conarentur, aut cogentur: tunc conuocatio sanctorum sacerdotum, reliquorumque militum Christi vnanimiter fieret, eorumque per consilium in pristinum reducerentur statum. Si verò hac Pontificali auctoritate postposita, qualibet cauillatione sinistram elegissent vitam ac conuersionem tenere: sub vinculo anathematis æternaliter se damnandos scirent. Hæcenus ex Actis Rothomagensis Concilij Angradus.

Quem autem legisti Audomarum Abbatem eidem Synodo interfuisse, hunc fuisse putamus mirandæ sanctitatis virum, qui alumnus fuit monasterij Luxouienensis, & his temporibus monasterio præerat; postea verò electus Morinensis Episcopus, Apostolico munere in conuertendis ad fidem Gentilibus claruit, licet in Actis eius de monastica præfectura verbum nullum. De Aquilino verò Ebroicensi Episcopo, qui eidem Synodo interfuit, certum est ipsum egregia claruisse sanctitate, & inter sanctos relatum anniuersaria memoria coli decimanona mensis Octobris. extant eius vitæ præclaræ Acta.

IESV CHRISTI LEONIS PAP. II. CONSTANT. POGON. IMP.

A N N V S

A N N V S

A N N V S

683.

1.

16.

Annus Christi sequitur sexcentessimus octogessimustertius, Indictione vndecima: quo, vbi Ecclesia Romana pastore vacasset (vt diximus ex Anastasio) anno vno, mensi-

CONCILIVM
ROTHOMAGENSE.

^a Extant apud
Str. die 9. Feb.
10m. I.

EPISC. CON-
CILII RO-
THOMAG.

DE PRIVI-
LEGIO MO-
NASTERII
FONTANEL-
LEN.

S. AVDOMA-
RVS ABBAS.

S. AQUILI-
NVS EPISC.
EBROICEN.
^b Apud Str. die
19. Octob. 16. 5

CHRISTI
683.LEONIS PAP. II.
1.CONSTANT. POGON. IMP.
16.LEO II. PA-
PA CREA-
TUR.

* plebique

ACTA MV-
TATA RO-
MAM MIS-
SA.HONORII
FIDES CA-
THOLICA
NON PO-
TEST LABE-
FACTARI.

mensibus septem, ac diebus quinque, tandem accepit Leonem Pontificem huius no-
minis secundum, creatum, siue potius ordinatum decimaquinta mensis Augusti. De cu-
jus ordinatione hæc apud eundem Anastasium: superscriptus sanctissimus vir ordina-
tus est à tribus Episcopis, id est, Andrea Ostiensi, Ioanne Portuensi, & Placentino Ve-
lirernensi, pro eo quòd Ecclesia Albanensis Episcopum minimè habuit.] hæc ipse, qui
& de eius doctrina atque moribus ista scribit: Leo natione Siculus, ex patre Paulo, vir
eloquentissimus, in diuinis Scripturis sufficienter instructus, Græca, Latinaque lingua
eruditus, cantilena & psalmodia præcipuus, & in earum sensibus subtilissima exercita-
tione limatus, lingua quoque scholasticus, eloquendi maiori lectione polita, exhorta-
tor omnium bonorum operum, plerisque * florentissimam ingerens scientiam, pauper-
tatis amator, & erga inopum prouisionem non solum mentis pietate, sed & studij sui
labore sollicitus.] hæc de eius moribus atque scientia Anastasius. Iam verò reliqua pro-
sequamur.

Vbi autem arbitrio Imperatoris confirmantis electionem Romani Pontificis Leo Pa-
pa Pontificatum administrandum accepit, idem Imperator detentos hætenus legatos
Apostolicæ sedis Romam redire permisit, quibus & Synodalia Acta à Theodoro (vt di-
ximus) deprauata, non (vt præserulit) castigata, eademque Græcè scripta, Romam ad Pon-
tificem perferenda tradidit; quæ accepta Leo Latinitate donauit. Fuisse in eis nomen
Honorij inter damnatos hæreticos numeratum inuentum, prout eadem quæ præ mani-
bus habentur Acta præferunt, æquè Anastasius assentitur, qui tamen in Agathone (vt
vidimus) dum agit de eadem Synodo, numeratque singulas Actiones, atque res gestas in
eis, recensetque damnatos hæreticos singillatim, nullam de Honorio habuit mentionem:
vt intelligas, in legitima Synodo, Actisque eius temporibus Agathonis nihil penitus
(vt anno superiori demonstratum est) aduersus Honorium Papam fuisse à Patribus defini-
tum, immo neque tentatum; secus verò postea, vbi ex hac vita subductus est Agatho. Quas
enim inuenit à maioribus scriptas collegit Anastasius ipse res gestas Romanorum Pon-
tificum, & quæ de singulis Sextæ Synodi Actis reperit narrata in Agathone, ea in lucem
prodidit, & quæ in Leone pariter; sed quæ in Agathone, eadem fuisse germana Syno-
di Acta summam præstricte liquet, quæ verò in Leone, eadem ex corruptis (vt vidi-
mus) eiusdem Sextæ Synodi Actis Romam missis, cum damnatione Honorij recepta esse
à Leone Pontifice, credita sunt à pluribus testificatione litterarum ipsius Leonis, existi-
mantes nimirum eas illius esse: nulla de illis habita exacta in re tanta (vt opus fuisset) in-
uestigatione.

Quæ si germanæ probari possent, tunc alterum de duobus oportuit euenisse: vel quòd
eam iniquissimam conditionem necessitas temporis Leonem subire cogerit, vt si id
non fecisset, damnata hæresis iterum reuixisset, Actaque Synodalia aduersus eam ab-
olenda fuissent: vel quòd Leo præteritarum rerum ignarus nescisset, ipsa Acta legiti-
ma Sextæ Synodi, atque ipsum præterisset, quæ de scriptis Honorij epistolis vel per
Ioannem Pontificem, vel per Maximum Abbatem declaratio, siue defensio præcessis-
set. Sed horum neutrum in Pontifice culpa caruisset. Ceterum versamur in profunda
rerum obscuritate, vt non nisi manu tentantes dubiè incedere fas sit, cum præsertim
quæ reperiuntur Leonis epistolæ omnino fide careant, vt quæ dicuntur inferius demon-
strabunt. Quicquid sit, illud vnum assertum sæpe superius & multipliciter demonstra-
tum, quod verum certumque existat, firmissimum semper erit, & omni ex parte inconcus-
sum atque solidum permanebit, nempe Honorium nequaquam fuisse hæreticum, neque
in legitima Synodo esse damnatum, vel potuisse iure damnari: adeò vt quæcumque ad-
uersus hæc, & à quocumque dicta fuerint, necesse sit penitus euanescere. quamobrem ma-
gis ipse Leo, si quæ feruntur, verè ipsius essent epistolæ, indigerent apologia quòd cedere
visus esset Græcorum imposturæ de Honorij asserta falsa damnatione. at ipsæ esse adule-
rinæ, penitus conuincuntur.

Sed antequam de fide Leonis epistolarum exacta discussio fiat; quæ acciderint con-
demnatis hæreticis Romam Constantinopoli missis, cum legati redire in Urbem, ex Ana-
stasij verbis hic describamus. sic enim se habent: Verumtamen superscriptos defensores
malorum hæreticos, Macarium, Stephanum, Polychronium, & Anastasium, dum nolent
à suo recedere proposito, per diuersa monasteria Leo retrusit. Qui prædictus sanctissimus
Leo

CHRISTI
683.LEONIS PAP. II.
1.CONSTANT. POGON. IMP.
16.

A Leo absoluit duos viros in percipienda communione, qui de regia vrbe cum prædicto
Macario & ceteris in Romanam directi sunt ciuitatem, necdum à Synodo anathematiza-
tos, id est, Anastasium presbyterum, ac Leontium diaconum Ecclesiæ Constantinopoli-
tanæ in die sancto Theophaniæ, exponentes videlicet per propria scripta fidem suam, iuxta
quod & sancta Synodus determinauit, anathematizantes videlicet omnes hæreticos, sed
& superscriptos viros complices, quos sancta Synodus, vel sedes Apostolica anathemati-
zauit.] hæc de restitutione lapsorum ex veterrimo Ecclesiæ more, vt alicuius nominis hæ-
retici palinodiarè recantaturi ad Romanam Ecclesiam mitterentur.

Iam verò maximi momenti rem aggrediamur, disquirere scilicet de fide epistolarum
Leonis Pontificis; vt pote quibus cum magnopere infametur nomen Honorij, tamen
magis ipsius Leonis fama labefactatur: etenim prophetis improbis à Domino exprobra-
tum est*, quòd occiderent qui non morerentur, & viuificarent eos qui non viuerent,
dum scilicet damnarent eos quos Deus saluaret, absoluerent verò illos quos diuina
iustitia condemnaret. Antequam autem Leonis Papæ epistolarum lectio subiiciatur, hic
reddendæ erunt litteræ Constantini Imperatoris ad eundem Pontificem datæ, quibus
dum de rebus in Synodo gestis eundem reddidit certiore, se eiusdem Synodi Acta ad
ipsum misisse significat, rogatque demum, vt quàm citius possit Apocrisarium Constans-
tinopolim mittat. Est autem eiusmodi Imperatoris epistolæ titulus:

Leoni sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo veteris & clarissimæ vrbis Romæ, &
œcumenico Papæ.] & post hæc ista habet adiecta: Missa est mense Decembri, Indictio-
ne decima.] Hic iam insurgunt difficultates, quæ de impostura suspicionem saltem non
leuem ingerant. Etenim cum primæ ad Leonem missæ hæc litteræ censentur, quibus de
rebus in Synodo gestis certior redditur: quomodo accidisse potuit, vt cum Leonem
Pontificem mense Augusto (vt vidimus ex Anastasio) creati contigerit, non nisi post
quattuor menses ad eum scripserit Imperator? Sed & quomodo decima Indictione scri-
pta ab eo epistola dicitur data hoc anno mense Decembri, quo tempore duodecima esset
Indictio, quæ iam à mense Septembri fuerat inchoata? Sed demum mendum in codicem
irrepsisse, vt decima pro duodecima fuerit errore descripta: non enim adeò rigidi cen-
sores sumus, vt pro vno vel altero, qui in numero reperitur error, si alia concordent, mox
arguamus epistolam esse spuriam, ac proinde reiciendam; secus verò, si quæ in ea legun-
tur, ex multis argui possint erroris. Vt autem in Græcorum scriptis haud ita securè abs-
que trepidatione libereque incedere liceat, ipsamet Sextæ Synodi Acta demonstrant (vt
alia ad hæc testimonia adducere non sit opus) vbi de ternionibus ad Quintam Synodum
additis publicam inspectionem fieri contigit. Sed iam ipsam Imperatoris videamus epi-
stolam, quæ Latine reddita sic se habet*:

Cælorum æternum regnum & beatitudinem expetentes, & ad spiritualem adoptionem
pia nostra consilia dirigentes, ea meditamur ac gerimus, quibus studia nostra bene euenire
possint. Quid igitur Dominus in Euangeliis pollicitus est? Beati pacifici, quoniam filij
Dei vocabuntur. Ad hoc autem promissum, quo ad diuinam cognationem extollimur, &
adoptionis nobilitatem assequimur, peruenire cupientes, ipsumque Christum imitantes,
à quo sumus corona redimiti, quique in se ipso omnia Deo reconciliauit; ad pacem &
concordiam adducere studemus nostram Christi amantissimi Rempublicam. Præcipue
verò nobis curæ est sanctarum Dei Ecclesiarum ordo; assidueque hoc prospicimus, vt vni-
tatem fidei conciliemus. Quamobrem valde succensuimus, nec modicè potuimus ferre
tantum hoc, quod diuturnitate temporis corroboratum est dissidium, vt ab infidelibus ij
qui Christum diligunt irriderentur, illisque lætitiæ fuerint odia inter se Christianorū. Nam
illorum oppugnationem omittentes, alij in alios linguas quasi nouaculam acutam male-
dictis & conuiciis atabant, fidemque dissensionibus discindebant.

Hæc ante ætatem nostram cœpta, & ad tantam progressā malitiam, vt insanabile illud
malum esse videretur, comprimere, difficile ac molestum erat, molestius verò prætermi-
tere. Irritabant Deum, nostram quoque mansuetudinem irritabant. Non aliter igitur mor-
bum Ecclesias opprimentem curare in animum induximus, quàm vt Dei sacerdotes &
cultores, taliumque curatores malorum ad deliberationem & consilia habenda hortare-
mur. Compluries enim Ecclesia impressionibus hæresum periculose ægotauit: at non ali-
ter orthodoxiæ accepit medicinam, quàm piorum & Christi amantium Imperatorum ad-
hortatione, sacerdotum verò à Deo institutorum consiliis ac cœtibus.

* Exech. 13

* Exat tom. 2.
epist. Roman.
Pont. in Leone
2.
* Matth. 5.

Quapropter sancti Papæ Agathonis beatitudinem piis apicibus nostris sumus horrtati, **A** vt aliquor mitteret, qui eius personam obtinerent.] Hic siste gradum, quod offendiculum haud facile superandum occurrit. A pertum siquidem conuincitur esse mendacium, quod his litteris dicitur, de Synodo cogenda scriptas esse litteras Imperatoris ad Agathonem: siquidem nullæ ea de re ad Agathonem sed ad prædecessorem eius Donum Pontificem eo argumento datæ fuerunt litteræ, id testante ipso Imperatore in litteris ad Georgium, idq; pariter asserente Agathone in epistola ad Imperatores scripta, id etiam Actibus Synodalibus, id denique Anastasio Bibliothecario & aliis affirmantibus. Sed reliqua prosequamur.

Ceterisque sanctissimis Præsulibus denunciauimus, vt sibi quisque subditos venerabiles sacerdotes conuocantes, omnes simul in nostram à Deo conseruandam & regiam vrbem conuenirent, vt putrefacti & scandalizantis membri inutilitatem excinderent, cum maximè noller curam recipere, ceterumque Christi corroborarent corpus doctrina & **B** captafmatibus pietatis. Expedi enim (vt euangelicè dicatur) vt vnum membrum pereat, & conseruetur totius Ecclesiæ plenitudo. Et quidem ex nostra aduocatione & iussione, cum & ij qui à parte sunt vestra beatitudinis, & qui cum ipsa post ipsam solium obtinent sanctissimi Patriarchæ, ceterique omnes almi Episcopi conuenissent, & consedissent vnà cum nostra pietatis studiosa tranquillitate, de fide tractatus est habitus.

Cumque protinus suggestionem sancti Papæ Agathonis ad potestatem nostram ij qui vice eiusungebantur obtulissent, nempe Abundantius, & Ioannes sanctissimi Episcopi, Theodorus & Georgius Deo amabilissimi presbyteri, & Ioannes Deo amabilis Archidiaconus, & Constantinus venerabilis hypodiaconus, & Theodorus Deo amabilis presbyter Ecclesiæ Rauennæ, quiq; cum ipsis eam serenitati nostræ porrexerunt: quam cum iussissemus omnibus audientibus recitari, sanè nec adulterata: fidei caracte- **C** rem in ea perspeximus.

Perpenlis enim Euangelicis & Apostolicis vocibus, comparatisque cum ipsa iis quæ à sanctis & vniuersalibus Conciliis statuta ac definita sunt; collatis præterea testimoniis, quæ afferebat, cum paternis libris: nihil non concinens inuentum est, ac nihilum immutata veræ confessionis ratio in ea perspecta. Ac veluti principem Apostolici chori, primi que loci Antistitem Petrum contuiti sumus mentium nostrarum oculis, totius dispensationis **Matt. 16.** mysterium diuinitus eloquentem, verbaque hæc per eas litteras Christo facientem: Tu es Christus Filius Dei viui. Nam ipsum totum Christum nobis sacra eius litteræ differendo exprimebant: quod omnes libentibus animis sincereque accepimus.

Solus autem cum iis, quibuscum abreptus est, defecit à nobis Macarius, qui pro suo nomine felix non est, is qui Antiochiensium vrbs Præsul fuit: ab iugo Christi se subduxit, **D** & à sacerdotali conuentu exiliit, ac renuit sanctissimis Agathonis litteris assentiri, veluti in ipsum coryphæum ac principem Petrum insanians. Non defuere monita, crebra hortatio adhibita est ei: omnes enim conuersionis vias monstrauimus, quid non dicentes? quid non molientes atque intentantes? eorum maximè quæ à sacerdotali collegio separant. Abeuntem sequebamur ac retinebamus: ob commiserationem viscera nostra dilacerabantur, cum ille disungeretur à Domini grege. Sed facies meretricis facta est ei, ac inuerecundiæ induit personam, vnaque exhortationem & pietatem depulsi: non enim intellexit, vt intelligeret, & verbum sanctum abominatus est. Cur autem in hac narratione longiores sumus, cum ea in Actis subtilius & accuratius explicentur? Quæ cum ad vos missa sint; omnium quæ mota & tractata sunt, cognitionem inuestigate. Quoniam verò ita obduruit, ac in neruum ferreum ceruicem intendit, faciemque suam **E** fecit ferream, aures aggrauauit, ne audiret, & cor statuit perucax, ne exaudiret legem: Lex enim de Sion exit, ab Apostolico montis cacumine doctrina: propterea sanctum & vniuersale Concilium eundem insanum Macarium cum eius hæreseos fociis pontificali habitu nudauit.

Ipsi verò scriptis precibus serenitatem nostram communiter omnes precati sunt, vt se ad vestram beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus, eosque ad vos misimus, vestro paterno iudicio omnem ipsorum causam permittentes. Sacram autem ac venerabilem definitionem sacrum Concilium edidit, cui & subscripsimus, ac piis nostris edictis eam sanciuimus, adhortati omnem Christi amantem populum nostrum, vt fidei ibi perscriptæ obsequeretur, nec vllam prorsus hæreticam sectam comminisceretur.

Gloria Deo, qui gloriosa facit, ac fidem apud nos integram conseruauit. Quomodo enim

A enim id facturus non erat in ea petra, super quam ipse Ecclesiam fundauit, ac prædixit **Matt. 16.** numquam fore vt portæ inferi hæreticis insidiis aduersus eam præualerent? à qua tamquam è cælorum conuexis veræ confessionis sermo effulsit, animas diligentium Christum illustrauit, suscitauitque refrigeratam orthodoxiam. Hæc, respiciente nos & adiuuante Deo, confecimus, Christi que oues in vnum gregem adduximus, quæ à mercenariis pastoribus, qui nec pastores sunt, amplius nõ decipiuntur, nec luponum præda sunt, sed ab vno & solo pastore bono pascuntur, quicum & vos pascere ac pro ouibus animam ponere iussi estis.

Quamobrem viriliter age, & confortare, & verbi gladio accingere, cumque exacue zelo diuino: sta firmus propugnator pietatis, omnemque hæreticum auditum & introductionem præcidere stude, quemadmodum & primitus Iudaici auditus sensum gladio percuciens Petrus abstulit, legalis & seruilis Synagogæ præsignificans surditatem. **B** Extende securim spiritus, & omnem arborem ferentem fructus hæreseos aut immuta erudiendo, aut canonicis pœnis excinde, & igni futura gehennæ trans mitte: vt præcisus iis omnibus quæ fidem labefactant, valens sit atque integrum Ecclesiæ corpus pace spiritus connexum & coagmentatum: qua stante & immota, conquassatur inimicorum factio atque impugnatione. Per petram fidei confirmatur solium nostræ serenitatis, consilia & conatus potestatis nostræ ad communem vtilitatem diriguntur, ac totius Romanæ Reipublicæ status cum tranquillitate fidei tranquillatur.

Hortamur porro vestrum sacratissimum verticem, vt quamprimum mittat designatum ab ea Apocriarium, vt is in regia & à Deo conseruanda nostra vrbe degat, & in emergentibus siue dogmaticis siue canonicis, ac prorsus in omnibus Ecclesiasticis negotiis vestrae sanctitatis exprimat ac gerat personam. Vale in Domino beatissime, & pro potestate **C** nostra quammaximo studio orare intende. *Subscriptio piissimi Imperatoris.* Deus te in multa tempora custodiat, sanctissime & beatissime Pater.] hæcenus ad Leonem Papam Imperatoris litteræ.

Quæ verò ad Constantinum reddita habetur Leonis epistola, arguitur in multis impostura esse: etenim ipsa in fine data scribitur Nonis Maii, Indictione decima. Verum in textu hæc his contraria habet: Denique legatos huius Apostolicæ sedis matris vestra Romanæ Ecclesiæ, pietatis vestrae famulos, id est, Theodorum & Georgium presbyteros, & Ioannem diaconum filios nostros, atque Constantinum subdiaconum Regionarium sanctæ nostræ Ecclesiæ, vnà cum perionis quæ cum eis profectæ fuerat, quæ à prædecessore meo Apostolicæ memoriæ Agathone Papa per octauam Indictionem pro causa fidei, vestra pietate iubente, illuc directæ fuerat, per nuper elapsam decimam Indictionem, **D** mense Iulio, cum diuilibus clementiæ vestrae apicibus & Synodalibus gestis cum magno iucunditatis gaudio in Domino exultantes suscepimus.] hæc inquam cum in ea scripta reperiantur, manifesti erroris arguuntur. Etenim quomodo per elapsam decimam Indictionem, mense Iulio scribit se accepisse litteras & alia Synodi monumenta, si reddita ipsa litteræ habentur mense Maio, decima Indictione? Sed quomodo mense Iulio potuit Leo suscepisse legatos vnà cum litteris, si cum decem tantum mensibus sedisse ipse Pontifex reperiat, ad dictum Iulium mensem minimè potuerit peruenisse, quem creatum constat (vt dictum est) Augusto mense?

Quæ præterea ratio temporis, vt scriptas litteras ab Imperatore ad Leonem mense Decembri, inchoata iam duodecima Indictione, eas ipse dicat se accepisse decimam Indictione? Vides, lector, vndique nutare, quæ solido veritatis fundamento carent. Sed leuia dixeris **E** planè hæc, cum audieris quæ in quatuor reliquis epistolis eiusdem Leonis nomine scriptis reperiantur absurda, & non nisi manu impostoris formata portenta. Oportasset quidem omnes has hic tibi ob oculos descriptas proponere epistolas, nisi veritus essem te earum fuisse nimiam prolixitatis peræsum, & penitus fastidio superatum: at præstitissem hoc nihilominus, nisi ipsæ cux secundo tomo epistolarum Romanorum Pontificum extarent, vbi quisque pro animi arbitrio legere valeat. Sed ne videamur præterisse ob id eas, quod nomen Honorij infametur; accipe quæ de eo cum aliis damnatis hæreticis habeantur in prima epistola ad Constantinum:

Pariter anathematizamus noui erroris inuentores, id est, Theodorum Pharanitanum Episcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Constantinopolitanæ Ecclesiæ successores magis quam Præsules, necnõ & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam non Apostolicæ traditionis doctrina illustrauit, sed profana prodicione **imma-**

DE EPIST.
LEONIS AD
CONSTAN-
TINVM IMP.

LEONIS PA-
PÆ NOMI-
NE PICTAS
EPISTOLAS.

immaculatam fidem subuerrere conatus est. Et omnes qui in suo errore defuncti sunt, si-
militer anathematizamus. hæc ibi. At quantum sunt ista indigna Leone: compello au-
ctorem, qui scripsit: Quomodo tua sententia inter damnatos Honorium numeras, si tua-
met assertione eos tantum defunctos condemnare te dicis, qui in suo errore defuncti sunt?
Quid ais? In communicatione Catholica Honorius est defunctus, an non? Vtique necesse
habet asserere, in communicatione esse defunctum, quem publico funere Romana Eccle-
sia sepeliuit inter sanctos Pontifices in ecclesia sancti Petri, & vt Catholico Pontifici ei-
dem in omnibus parentauit. Ergo etiam si daremus Honorium in errorem aliquando la-
psum, oportuit ab errore desuisse ante obitum suum, cum cum post obitum vt Catholi-
cum Ecclesia Romana coluerit; ob idque etiam tua sententia vendicari idem Honorius &
numero damnatorum debuisset.

Sed videamus cuius sint fidei reliquæ quatuor quæ eiusdem Leonis nomine datæ ex-
tant epistolæ in Hispaniam, quarum prima inscripta legiuntur ad omnes Hispaniæ Episco-
pos, secunda ad Quiricum Episcopum, tertia ad Simplicium Comitem, quarta verò
ad Eruigium Regem, omnesque eiusdem argumenti, nimirum quod absoluta œcumeni-
ca Synodo, ipse in Hispaniam mittat per Petrum Notarium Regionarium eius fidei defi-
nitionem, acclamatoriam insuper sermonem Synodi ad Imperatorem, necnon eiusdem
Imperatoris edictum; quo ipsorum omnium subscriptionibus munirentur, quæ in œcu-
menico Concilio statuta fuissent. Parcimus, inquam, hic eas omnes describere, ne nimia
prolixitate (vt diximus) te obrui conqueraris. habes vbi legas in tomo secundo epistola-
rum Romanorum Pontificum. hic tibi tantum ex eis ea loca reddemus, quibus eadem
possint argui imposturæ.

Atque illud primum, quod ad tempus spectat, dum in singulis istis epistolis asseritur
ipsam œcumenicam Synodum absolutam fuisse nona Indictione; posset indulgendo eius-
modi dissimulari error, si semel id dictum, in vnâve ipsarum tantum reperiretur as-
sertum, inculando librarij ositantiam, qui loco decimæ nonam posuerit. Verum cum
id in singulis haud obiter positum, sed asseritum & inculcatum sapientius habeatur; non eas
Leonis epistolas, quem ea quæ sunt temporis minimè prætermisere potuerunt, sed potius
Leonis nomine suppositas esse, quilibet poterit facile existimare. Porro œcumenicam
Synodum decima iam inchoata Indictione absolutam fuisse, nouissima eiusdem Acta
declariant; vt de his iure dubitari non possit. Hæc igitur cum in singulis inueniantur epi-
stolis illis, singulas arguunt falsitatis. Iam verò grauiora, quæ priuatim reperiantur in sin-
gulis, videamus.

In epistola, quæ ad Hispaniarum Præsules scripta est, hæc habentur: De diuersis autem
Conciliis huic sanctæ Apostolicæ sedi, cuius ministerio fungimur, subiacentibus, Archi-
episcopi sunt à nobis destinati, qui cum pio Principe, simul & omnibus qui eius mandato
conuenerunt Ecclesiarum Præsulibus præfidentes ac confidentes, primum quidem sancta
quinque vniuersalia Concilia, & c.] Renouantur Synodalia Acta eius Sextæ œcumenicæ
Synodi, an inueniri possit vel vnus Archiepiscopus, qui Roma missus Synodo interfuerit.
Cum autem id minimè sit reperiri, valde hæc de impostura roborant argumentum. Sed &
quod à se eos esse destinatos Archiepiscopos dicat, seorsum hos ponens ab eis quos ab
Agathone refert missos esse legatos: planè significare videtur, temporibus ipsius Leonis
etiam Synodum perdurasse, quam quidem ante Agathonis obitum fuisse absolutam, eius
Acta significant. Videntur ne ista tibi quæ dissimulari vt leuia queant, vel quæ possint ad-
scribi librariis dormitantibus? minime gentium puto. Sed reliqua disquiramus.

Quæ sequitur ordine epistola Leonis nomine, data legitur ad Quiricum fratrem, Epi-
scopum vtiq; in Hispania positum. Quod autem post generales litteras ad omnes Hi-
spaniarum Episcopos datas, alias seorsum ad Quiricum scripserit; primum hunc ipsum
Hispaniarum par est existimare. Sed quid hoc est? In generali Hispaniarum Concilio,
quod hoc anno Toleti celebratum est quadraginta octo Episcoporum, præter vigintise-
ptem, qui per vicarios interfuerunt; & in alio itidem Toleti anno sequenti habito, in-
ter Episcopos decem & septem, qui præfentes fuerunt, nullus eius nominis Quiricus re-
peritur subscriptus alicuius ciuitatis Episcopus. Quis fuit ergo iste Quiricus? Erit planè,
lector, vt ex his etiam quam perspicuè coarguit imposturâ. Quod enim scisset qui eas lit-
teras scripsit, eius nominis Antistitem præfuisse Ecclesiæ Toletanæ, existimauit eundem
adhuc his temporibus fuisse superstitem, ob idque ad ipsum Quiricum vt Primatem seor-
sum

DE EPIST.
AD HISP.
EPISCOP.DE EPIST.
AD QUIR-
ICUM.

A sum ab aliis honoris causa eodem argumento illas priuatim dedisse litteras; sed falsa ex-
istimatione deceptus: siquidem iam ante annos septem (vt vidimus) vita functo Quirico,
subrogatus illi fuerat Iulianus, qui Conciliis Toletanis, tam præfenti, quam sequenti an-
no celebratis, primo loco reperitur esse subscriptus, sicut & superius duodecimo Tole-
tano, Quiricus autem vndecimo Toletano celebrato anno Domini sexcentesimo septua-
gesimo quinto. Potuisset ne præterire Leonem Pontificem, iam longè antè esse defun-
ctum Quiricum, & in locum eius fuisse subrogatum Iulianum? minimè quidem, cum Me-
tropolitani recens creati suæ professionis statim solerent ad Romanum Pontificem litte-
ras dare, palliumque ab ipso petere. Vides igitur, lector, quam perspicuè, toto (vt aiunt) cæ-
lo, detegi callidas imposturas, ira veritate exigente, vindice Deo, vt mendacia non queant
adeò colorari, quin aliqua ex parte, quæ sint, possint intelligi.

B Ad Simplicium verò Comitem quæ sequitur Leonis nomine inscripta habetur epistola.
Eius nominis nullus certè legitur in serie illa numerosa Comitū, qui hoc anno interfuisse
tertiodecimo Toletano Concilio in eius Actis leguntur, omnes numero vigintiduo. Sed
non adeò seueri censores sumus, vt ob id vnū reiciendam esse eam putaremus epistolam.

DE EPIST.
AD SIMPLI-
CIUM CO-
MITEM.

Verum audi quæ non ferenda sint in alia epistola, quæ data ab eodem Leone ponitur
ad Eruigium Hispaniarum Regem, dum in ea ista leguntur: Per nonam nuper elapsam In-
dictionem piissimus atque Christianissimus noster, immo Dei Ecclesiæ filius Imperator ad
Apostolicæ memoriæ nostrum decessorem Agathonem Papam atque Pontificem scripta
Imperialia dirigens, affatim hortatus est, vt ab sancta Apostolicæ sedis Ecclesiâ de omni-
bus adiacentibus ei reuerendis Conciliis legatos, tam de Ecclesiarum Præsulibus, quamq;
de aliis ordinibus Ecclesiasticis, cum dogmaticis litteris, venerabiliumque Patrum libris
ac testimoniis instructos, in regiam Constantinopolitanam vibem dirigeret, & c.] quæ
omnia falsitatis multipliciter arguuntur.

DE EPIST.
AD ERUI-
GIUM.

Primum enim omnium in his patens mēdacium redarguitur, quod eiusmodi argumēti
litteras nō ad Agathonē Imperator scripsit, sed ad eius prædecessorē Donum Pontificem,
quod & superius ostēdimus ex ipsis litteris Agathonis, & aliis ab Imperatore ad Georgiū
datis, necnon ex ipsis Actis Sextæ Synodi. Quod insuper eas esse scriptas tradit ab Impera-
tore nona Indictione, æquè falsissimum deprehēditur, eo quod illæ ad Donū litteræ Impe-
ratoris datæ reperiuntur Indictione sexta, prid. Id. Augusti. Sicq; omni ex parte eadē litteræ
conuincuntur fuisse mēdaces, atq; planè quæ Leoni adscribatur indignæ. At hæc non tam
pro defensione Honorij, quam Leonis, à nobis dicta sint: siquidē Honorius his nō indiget,
qui iisdem suis litteris, quibus videtur condemnatus, absoluitur; Leo autem condemnan-
do Honorium (si fecisset) graui se crimini obligans, in se ipsum potius sententiam dixisset.

Quod rursus spectat ad easdem litteras à Leone in Hispanias missas, haud inficias imus
aliquas scriptas esse de his epistolas ab eodem Pontifice in Hispanias: id enim Acta Syn-
odalia decimæ quartæ Synodi Toletanæ demonstrant: sed diuersas has ab illis fuisse, quæ
sunt superius dicta, declarant. Quibus & ad euentiorem demonstrationem adicias, quod
cum in litteris illis dicantur mitti in Hispaniam non ipsa Synodalia Acta, sed tantum defi-
nitio Synodi, edictum Imperatoris, & Synodi sermo acclamatorius ad eundem, minima
quidem Actorum pars; in Synodi verò Toletanæ decimæ quartæ canone secundo testen-
tur Episcopi, se accepisse cum Leonis Pontificis litteris ipsa integra gesta Synodalia, Per
quæ (quod ipsi aiunt) omnis ordo gestorum, gestaque ordinum dilucidè, vt acta sunt, no-
stris sensibus patuerunt] vtiq; eas litteras diuersas esse ab illis quas verè Leo Pontifex
scripsit, apparet. Sed iam agamus de ipso Concilio Toletano.

DESIDE-
RANTVR
GERMANÆ
LEONIS
LITTERÆ.

Hoc igitur anno pridie Nonas Nouembris habita est Synodus Toletana, decimatertia
ordine posita, ipsius Eruijij Regis anno quarto inchoato mense Octobri, quo (vt dictum
est superius) creati contigit. In sequenti Synodo Toletana nominatur istud Concilium
generale, eo quod ex omnibus Hispaniæ prouinciis vnâ simul conuenissent Episcopi om-
nes quadraginta octo, Vicarij verò Episcoporum vigintiseptem.

TOLET. CON-
CILIVM DE-
CIMVMBE-
TIVM.

Interfuit huic Toletano Concilio ipse Eruijij Rex, prælocutusque in Synodo, Patres
hortatus est ad Ecclesiasticam disciplinam optimè disponendam; tomumque offerens le-
gendum, inde è Patrum confessa discellit, liberam illis relinquens de omnibus agendi fa-
cultatem. Lectum deinde est volumen Regis, quo indulgentia continebatur concessa illis
qui tempore prædecessoris Regis Vuambæ tyrannum fuerant consecrati, insuper relaxatio
tributorum vsque ad regni sui annum primum debitorum.

RES GESTÆ
IN SYNODO.

His & alijs auditis, ac recitatis quæ ad firmandam Catholicam fidem spectare videren-
tur

MODESTIA
ANTIQUO-
RVM RE-
GVM HI-
SPAN.

tur, tredecim à Patribus sanciti sunt canones, tum de his que Rex ab eis decerni petierat, A
tum de aliis causis Ecclesiasticis: in quibus planè eluxit modestia Regis, cum per Episco-
pos sanciti vellet, quæ Regis videntur esse iuris, nempe de restituendis in pristinos hono-
res & bona, qui sectati tyrannum fuissent, & alia huiusmodi: vt nihil magis cupere viderentur ipsi Reges, quàm ciuilia etiam quæque negotia ad Episcopale forum referre. Vnde magis, lector, deploras nostra miserima tempora, quibus nihil sollicitius, vigilantius, ac vehementius Præsides prouinciarum agant, quàm vt Ecclesiasticum tribunal solitarium reddentes, causas Ecclesiasticas in sæculare iudicium quibusuis prætexibus trahant.

DE HIS QUI
VINDI-
CTAM A
SANCTIS
EXPTERE
SOLENT.

Multa alia sunt eiusdem Concilij obseruatione digna, quæ breuitatis causa præterimus. Illud fat erit referre, quod habetur in canone septimo verbis istis: Illos dicimus, qui obstinata mentis doloitate confusi, cum aliqua eos molestia fratrum iurgiorum pupugerit, insana illico temeritate abrepti, altaria nudantes, sacratis vestibus exuunt, lumina B
ria subtrahunt, ac diuinorum sacrificiorum cultum, malitia intercedente, subducunt: & quod in hominibus se vindicare non possunt, iniuriam Deo (quod peius est) inferunt, &c.] Prodiisse sciendum est eiusmodi prauum vsu ex sanctorum exemplis malè acceptis: quod enim illi diuini Spiritus impulsu interdum zelo diuino æstuantes fecisse leguntur, isti amaritudine animi in vindictam fratrum perperam vsurpabant. Dicitur est namq; superiori tomo ex Gregorio Turonensi de sanctis Episcopis, quod aduersus potentiores bona Ecclesiæ inuadentes eo modo solerent excitare sanctos illos, quorum essent ablata bona, post alia remedia frustra tentata: accidebarque vt propediem vindicta diuinitus immissa pertingeret delinquentem. Quod verò semel aut iterum sancti viri fecissent magna ex causa, nec nisi diuino impellente Spiritu, isti passim ad priuatam iniuriam vindicandam impie vsurpabant: quod ne amplius quis tentare aliquando præsumeret, Patres sancito canone C
veruerunt. Sed missis his, reliqua in eodem Concilio constituta tu leges: nos rerum gestarum seriem temporis ordine prosequamur.

ACTA SYN-
ODALIA
MISSA AD
EPISCOPOS

Celebrato Concilio, cum iam reuersi essent ad suas Ecclesias qui interfuerant sacerdotes, allata sunt in Hispaniam litteræ Leonis Romani Pontificis, simulque Sextæ Synodi œcumenicæ Synodalia Acta ab ipso missa: cum verò nec tempus opportunum esset, ingruente sæua hieme, eos iterum conuocandi, visum est in sequentem annum differre eiusmodi rei tractationem. Ne autem istiusmodi mora aliquam inobedienciæ suspicionem posset afferre, consultum fuit, vt interim ea per Ecclesias ad Episcopos mitterentur, vt confirmatio rerum in œcumenico conuentu gestarum fieret, quæ vnà cum apologia de dilato negotio ad Romanum Pontificem daretur. Testantur hæc canones decimæ quartæ Synodi Toletanæ anno sequenti habitæ, quorum secundus de missis à S. Leone Papa D
Synodalibus Actis hæc primùm habet:

DE ACTIS
SYNODA-
LIBVS RO-
MA MISSIS.

Clara omnes notio populos Hispaniæ implet, quod decurrentis euoluti temporis serie per Romani Præsulis baiulum gesta Synodalia societati nostræ aduecta sunt; quibus Constantinopoli, Constantino pio & religioso Principe mediante, magna & sublimes copia aggregata Põtificum, A pollinaris dogma cõperimus fuisse destructum. Cum quibus etiam gestis, Leonis quoq; antiquæ Romæ Pontificis inuitatoria epistolæ gratiæ cõsulta suscepimus, per quæ omnis ordo gestorum, gesta q; ordinè dilucidè, vt acta sunt, nostris sensibus paruerunt. In cuius etiam gratiosæ epistolæ tractu ad hoc omnes Præsules Hispaniæ inuitati sunt, vt prædicta Synodalia instituta, quæ miserat, nostri etiam vigoris manerent auctoritate suffulta, omnibusq; per nos sub regno Hispaniæ consistentibus patefcerent diuulganda.] hæc de missis Synodalibus Actis vnà cū litteris Leonis Papæ tunc viuentis. Excusationem autem, quod nõ licuerit eis statim conuenire, simul cõtinent sequentes canones tertius & quartus; quos hic tibi pariter reddere, ratio exigit argumèti. sic enim se habent:

DE LEGA-
TIONE MIS-
SA AB HI-
SPANIA AD
ROM. PON-
TIFIC.

Et hæc si quidem totius allegationis illatio exhibita nobis est, temporis infesti vrgente pressura, quo non solum tellus omnis hiemali stricta gelu, glaciali niuium immensitate duruerat; sed & tunc, quando ex generali Concilio nos absolutos iam esse constabat. Quo gemino obstitentis causæ obice præpediti, generaliter iterato tunc non quiuimus aggregari, quos & vicina Concilij absolutio propriis sedibus reddiderat imminutos, & procellosi temporis aduersitas non sinebat iterum adunari dispersos.] Quodnam autem remedium adhibendum sit, vt absque mora Romano Pontifici satisfacerent Hispaniarum Episcopi, ita ibidem ipsi dicere pergunt: Sed licet in vnum generaliter colligi per idem tempus Hispanorum omnium Præsulum societas nequiuisset, sparsis tamen sedibus atque locis præfatas gestorum regulas pertractandas suscepimus, susceptas perlegimus, appro-

A approbantes in his de vtrarumque Iesu Christi Filij Dei differentia naturarum, quo gemina in eo voluntas & operatio prædicatur, recti dogmatis sensum, inculpandæ disputationis edictum, A postolicæ traditionis stylum. Placuit proinde illo tunc tempore, apologetiæ defensionis nostræ responsis satisfaciens Romano Pontifici, ea ipsa gesta firmare, nostræque fidei assensum purissima verborum enodatione depromere.] At non ista tantum Hispaniarum Episcopi ad Romanum Pontificem nudo ministerio tabellarij profecuti sunt, sed honorificam ad eundem legationem ornauere, de qua hæc ibidem:

Can. 3. eius-
dem Concil. 14
Tolet.

Et quia illic de hac gemina voluntate & operatione Iesu Christi Filij Dei copiosè & dilucidè insigniuntur quæ vera sunt, quæ iam vtique Romanis partibus per legatos Hispaniæ destinata sunt: nunc nobis id operis restat, &c.] hæc ab Hispaniarum Episcopis facta sunt, vbi litteræ Leonis & Acta Sextæ Synodi ad anni huius finem in Hispaniam perlatæ fuere. Quæ verò præter hæc in his iidem Episcopi alia sequenti anno præstiterint, suo loco dicturi sumus. de his hæc modò satis.

IESV CHRISTI BENEDICTI PAP. II. CONSTANT. POGON. IMP.

ANNVS

ANNVS

ANNVS

684.

I.

17.

Sextentesimus octogesimo tertius Redemptoris annus incipit Indictione duodecima: quo Leo Papa, vbi sedisset menses decem & dies octo, moritur quarto Kalendas Iulij, qua die in Ecclesiasticis tabulis inter sanctos annumeratus habetur, anniuersario cultu celebrandus. De quo præter illa quæ anno superiori dicta sunt, hæc apud Anastasium leguntur: Huius temporibus per currentes diuales iussiones clementissimi Principis restituta est Ecclesia Rauennas sub ordinatione sedis Apostolicæ, vt defuncto Archiepiscopo, qui electus fuerit, iuxta antiquam consuetudinem in ciuitatem Romanam veniat ordinandus. Hic fecit constitutum, quod Archiue Ecclesiæ continetur, vt qui ordinatus fuerit Archiepiscopus, nulla consuetudine pro vsu pallij, aut diuersis officiis Ecclesiæ quicquam quis perfoluere debeat. Sed ne Mauri quondam Episcopi, Rauennatis scilicet, anniuersitas, aut agenda celebraretur, vetuit.] fuit hic Archiepiscopus Ecclesiæ Rauennatis in schismate vita functus. pergit Anastasius: Hic fecit ecclesiam in vrbe Roma iuxta sanctam Bibianam, vbi & corpora sanctorum Simplicij, Faustini, & Beatrix, atque aliorum martyrum recondidit, & ad nomen beati Pauli Apostoli dedicauit sub die vigesima secunda mensis Februarij, vbi & dona obtulit.] & paulo post: Hic fecit ordinationem vnã per mensem Maium * die vigesima septima, creans presbyteros nouem, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero vigintitres. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum, sub die quinto Nonas Iulij (aliàs & melius, quarto Kalendas Iulij.) & cessauit Episcopatus eius mensem vnum, & dies vigintiduos.] hucusque Anastasius.

LEONIS PA-
PAE OBITU.

* Iunium.

Sicque hoc eodem anno die vigesima Augusti Benedictus creatur, de quo ista idem Anastasius: Fuit iste natione Romanus, ex patre Ioanne. Hic ab ineunte ætate sua Ecclesiæ militauit, atque se sic in diuinis Scripturis & cantilena à puerili ætate & in presbyterij dignitate exhibuit, vt decet virum suo nomine dignum, in quo verè supernæ benedictionis gratia redundauit, vt nomine pariter & operibus dignus ad Pontificij regimen perueniret, paupertatis amator, humilis, mansuetus, patientiam habens, atque manu largissimus.] & paulo inferius: Hic suscepit diuales iussiones clementissimi Constantini magni Principis ad venerabilem clerum & populum, atque felicissimum exercitum Romanæ ciuitatis, per quas concessit, vt persona quæ electa fuerit in sedem Apostolicam, euestigio absque tarditate Pontifex ordinaretur.] hucusque Anastasius.

BENEDI-
CTVS PAPA
CREATVR.

Quòd enim nuper post Agathonem, & aliàs sepe antè longissimi temporis vacationes sedis Apostolicæ contigissent; experiisse non clerum tantum, sed & Senatus populusque Romanus ab Imperatore videtur obnixè, vt liberè tandem sineretur Romana Ecclesia electum à se Pontificem consecrare, nulla expectata confirmatione Imperatoris, quam (vt vidimus) vsurpatam primùm à Gothorum Regibus, illis expulsis, Orientales sibi vendicauerant Imperatores. Meruit itaque Benedictus Pontifex obtinere, quæ nullus sanctissimorum prædecessorum Pontificum consequi potuerat, restituta Romana Ecclesia in pristinam libertatem.

ROMANA
ECCLESIA
IN LIBER-
TATEM PRI-
STINAM
RESTITV-
TA.

Feruntur

DE EPISTO- LIS BENE- DICTI IN HISPANI- AM MISSIS.

Feruntur eiusdem Benedicti nomine adhuc presbyteri electi in Romanum Pontificem, A nondum tamen consecrati, duæ epistolæ: quarum altera data habetur ad Petrum Nota- rium Regionarium, vt susceptum munus à Leone Pontifice proficiscendi in Hispanias, vt Synodalia decreta Sextæ Synodi ab Hispaniarum Episcopis subscribenda deferret, pro- sequeretur: Altera verò ad Eruigium Regem inscripta, qua significat, se Petrum Nota- rium Regionarium mittere, qui secum ferret Sextæ Synodi definitionem, simulque Con- stantini Imperatoris edictum, atque Synodi ad eundem libellum acclamatorium. Ve- rum haud has litteras esse germanas, sed nomine Benedicti fuisse suppositas, Acta Syn- odalia decimiquarti Toletani Concilij, de quo diximus anno superiori, aperta luce testan- tur, dum se per eum, qui à Leone Pontifice missus est in Hispanias, iam accepisse ipsa ab eo data Synodalia Acta Constantinopolitani Concilij profiterentur. Si ergo id Leo Pontifex iam antea præstitisset, illique eadem accepissent: quid opus fuit Benedicto iterum mitte- re? Sed & si casus euenisset, quo eadem rursus mittere opus esset: vtique iisdem litteris ex- primendum fuisset, nempe à Leone prædecessore antea missa Acta Synodalia se iterum mittere, cum contra se ea primum mittere, litteris ad Eruigium haud obscure significet. Sed & cum ipsæ esse reperiantur eadem, quæ titulo Leonis ipsius ad eundem Regem ha- bentur inscriptæ; de eiusdem impostura censuram consulas, quæ superius posita habetur. Quæ autem veræ legitimæque fuerint litteræ Benedicti Pontificis ad Hispaniarum Epi- scopos, dicturi sumus anno sequenti.

CONC. TO- LETANVM XIII.

Hoc eodem anno, qui & quintus Eruigij Hispaniarum Regis numeratur, Era septingen- tesima vigesima secunda, celebrata est in Hispania Synodus Toletana, posita numeri or- dine decima quarta, cæpta decimo octavo Kalendas Decembris, atque absoluta duodeci- mo Kalendas eiusdem, prout in ipsius Actis ponitur, cum de obitu sancti Leonis Pa- pæ nondum nuncium accepisse visi sunt: siquidem de eo, vt adhuc viuente, mentionem faciunt; non sic cum de Benedicto agunt in decimo quinto Concilio Toletano, quem cum scissent esse defunctum, his verbis eius meminerunt: Ante hoc biennium beatæ me- moriæ Romanus Papa Benedictus, &c.] secus verò, cum in secundo canone de Leone egerunt Patres in hoc Concilio congregati, vt in dicto canone secundo videre potes anno superiori recitato.

Porro huic Concilio interfuerunt Episcopi decem & septem, atque alij per vicarios de- cem, sexque Abbates. Huius autem celebrandæ Synodi (vt dictum est anno superiori) ea causa præcessit, quod cum ad finem anni nuper elapsi missa essent à Leone Romano Pon- tifice Synodalia Acta Sextæ Synodi, quibus deberent omnes Hispaniarum Episcopi sub- scribere, missis interea illis ad singulos Episcopos, qui ea cognoscere: hoc anno dicto D mense iulli sunt Episcopi prouinciæ Carthaginensis conuenire Toletum, vbi ea de re Concilium cogeretur. Cum autem conuenissent Patres, illud in primis præfati sunt, quod cum in re tanta iussu Regis, id expetente Romano Pontifice Leone, celebrandum foret generale Concilium, sed minimè licuisset propter diuersas in regnum ingruentes turbas; factum illud esset, vt saltem in vnum conuenirent Toleti Episcopi prouinciæ Car- thaginensis, & quicquid ibi decretum fuisset, idem reliquarum prouinciarum Synodales conuentus eadem ex causa celebrandi æquè probarent.

QVINTA PRO SEXTA SYNODVS NOMINA- TA.

Post hæc, causa Concilij huius cogendi tribus capitibus patefacta est: additum insuper, vt quæ hæcenus ab ipsis facta fuissent, satisfaciendo (prout ferebat opportunitas tæporis) Romano Pontifici, per legatos missos & litteras excusatorias, si haud tam citò vt iusse- rat conuenissent, significarent. Placuit & vt in hoc eodem conuentu rursus ad publicum E examen Synodalia Acta reuocarentur, vt rursus eadem comprobarent. Sicque primum omnium illud fuit in Synodo constitutum, vt post quatuor sacrosancta Concilia œcume- nica, nempe Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense, hæc quæ Sexta dicitur, quinto loco ordine poneretur, decreto isto appposito:

Conc. Tolet. 14. c. 7.

Post Chalcedonense igitur Concilium hæc debito honore, loco, & ordine collocanda sunt: vt cuius glorioso themate fulgent, ei & loci & ordinis coaptetur honore. Hæc idcir- co Patres, non vt abiicerent Quintam Synodum: sed cum in illa nihil de fide (vt sepe supe- rius dictum est) sed de personis tantummodo actum esset, prætereunda vt nõ necessaria ad dogmata visa est. nam de fidei definitionibus cū ageretur, illæ dumtaxat visæ sunt suo or- dine numerandæ, in quibus quæ ad fidem Catholicam pertinere, essent penitus definita. His decretis, de proposita de Verbo incarnato doctrina actum est, atque secundum ea quæ defi-

A definita fuissent, de duabus in Christo voluntatibus, & totidem operationibus secundum duarum in ipso naturarum proprietates, confirmata est sententia, atque dogma firmatum. Sicq; his constitutis, duodecimo Kalendas Decembris sacro cõuentui finis impositus est.

Hoc pariter anno, qui præcedit obitum Constantini Imperatoris, dum Benedictus Pa- pa sederet, contigisse liquet, quæ Anastasius narrat his verbis: Hic, Benedictus scilicet, vnà cum clero & exercitu suscepit mallones capillorum dominorum Iustiniani & Heraclij fi- liorum clementissimi Principis, simul & eius iussionem, per quam significabat eosdem capillos direxisse. hæc Anastasius, per mallones cirros intelligens capillorum: μαλλες enim Græcè, idem quòd Latinè vellus. Quid autem hoc significaretur symbolo, ex Pauli diaconi loco possumus intelligere, qui hæc ait: Circa hæc tempora Carolus princeps Francorum Pipinum filium suum ad Liudprandum direxit, vt eius (iuxta morem) capil- lum susciperet. Qui eius cæsariem incidens, ei pater effectus est, multisque cum ditatum regis muneribus genitori remisit. hæc ipse: ex quibus eam his temporibus videas con- suetudinem viguisse, vt per eiusmodi exhibitionem capillorum quis alicui offerretur in fi- lium, & qui eos acciperet, patris nomen consequeretur. Sic igitur pius Imperator voluit, vt filij sui scirent, se Romanum Pontificem peculiarem habere parentem, cuius monitis impensius parere deberent, eundemque vt patrem diligere, ac reuereri.

FILII IMP. DATI IN EL- LIOS BENE- DICTO PA- PAE.

Paul. diacon. lib. 6. c. 15. vet. edit. & non. 53

Hoc eodem anno Theodorus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus moritur, cum sedisset annum & menses decem: ita Nicephorus eiusdem sedis Episcopus. Haud diutiùs à Deo permissus est viuere omnium fabricator malorum ter impius Theodorus, ad super- num vocatus tribunal reddere de omnibus rationem. In eius locum subrogatus est Paulus ex laico. Quis verò iste fuerit, & quomodo hæc se habuerint, scriptorum inopia latent.

THEODO- RVS EPISC. CONSTAN- TINOP. MO- RITVR.

C Sed iam longè positos inuisamus Hibernos, de quibus hæc Beda: Anno Dominicæ in- carnationis sexcentesimo octogesimo quarto, Egfridus Nordhumborum Rex, misso in Hiberniam cum exercitu duce Berto, vastauit miserè gentem innoxiam, & nationi Anglo- rum semper amicissimam, ita vt nec ecclesiis quidem aut monasterijs manus parceret ho- stilibus. At insulani & quantum valere armis arma repellebant, & inuocantes diuinæ auxi- lium pietatis, cælitus se vindicari continuis diu imprecationibus postulabant. Et quamuis maledici regnum Dei possidere non possint; creditum tamen est, quòd hi qui merito im- pietatis suæ maledicebantur, ocyùs Domino vindice pœnas sui reatus lucent.

Beda lib 4. c. 26. HIBERNI AB ANGLIS VASTAN- TVR.

Siquidem anno post hunc proximo idem Rex cum temerè exercitum ad vastandam Pi- ctorum prouinciam duxisset, multum prohibentibus amicis; & maxime beatæ memoriæ Cudberto, qui nuper fuerat ordinatus Episcopus, introductus est (simulantibus fugam ho- stibus) in angustias inaccessorum montium, & cum maxima parte copiarum, quas secum adduxerat, extinctus, anno ætatis suæ quadragesimo, regni autem quindecimo, die de- cimotertio Kalend. Iuniarum. Et quidem (vt dixi) prohibuerunt amici, ne hoc bellum in- iret: sed quomodo anno præcedente noluerat audire reuerendissimum patrem Egber- tum, ne Scotiam nil se lædentè impugnaret (vocat auctor Scotiam Hiberniam) datū est illi ex pœna peccati illius, ne nunc eos, qui ipsum ab interitu reuocare cupiebant, audirer. Ex quo tempore spes coepit & virtus regni Anglorum fluere, ac retro sublapsa referri. Nam & Picti terram possessionis suæ, quam tenuerunt Angli, & Scoti, qui erant in Britannia, & Britonum quoque pars nonnulla, libertatem receperunt, quam & hæcenus habent per annos circiter quadraginta sex. hæc Beda, qui hæc scribens, tempus pariter suæ scriptio- nis ostendit: reliqua autem sequenti anno.

ANGLI BANT POC- NAS DEVA- STATIS HI- BERNIS.

E IESV CHRISTI IOANNIS PAP. V. IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS ANNVS ANNVS 685. I. I.

A No Redemptoris sexcentesimo octogesimo quinto, Indictione decimatertia, Con- stantinus Imperator, vbi imperasset annos decem & septem, moritur, relicto Iusti- niano filio Imperij herede, quem Anastasius in Ioanne tradit hoc anno, inchoante de- cima quarta Indictione, mēse Septembri imperare coepisse: quando diuino veluti miracu- lo factum esse cognitum est, vt cum ipse Imperator penè puer esset & leuis, nulliusq; cõsi- lij, & iam crederetur Oriëntale Imperium nullo innixum fundamēto penitus collapsurum, Deus sua potentia non solum contineret barbaros, ne aduersus eum mouerent exercitus, sed sponte ipsi venerint instaurare sancitam cum patre concordiam, aucto quod persol-

CONSTAN- TIN. IMP. MORITVR. REGNATV STINIAN.

SARRACE- NI PACEM PETVNT AB IMP.

CHRISTI
685.IOANNIS PAP. V.
I.IVSTINIANI IVN. IMP.
I.

^oCedren in In
stinian. an. 1.

uendum esset Imperatori, tributo. de his enim hæc in Annalibus Græcorum: Primo eius anno Abimelechus ad eum nuncios mittit confirmandæ pacis causa, conuenitque ut Imperator Mardiatarum agmen in Libano, eiusque impressiones compesceret, eoque nomine Arabes Romanis penderent in singulos dies nummos mille, equum, & seruum.] & Theophanes: Hoc primo anno, inquit, Iustinianus Imperator misit Leontium Prætozem in Armeniam cum Romano potentatu: & Sarracenis illic existentibus interemptis, subiicit hanc Romanis, similiter & Iberiam, Albaniam, Hircaniam quoque, atque Mediam; & sub tributo regionibus actis plurimas pecunias Imperatori transmisit.] hæc de rebus prosperis anni huius, cum ipsam testamentum relictam pietatem nondum prodegisset Imperator: ea enim postea amissa, vnà cum ipsa omnia simul à se bona reiecit.

PROVIN-
CIAE RECV-
PERATAS
IMPERIO
ROM.M A N I -
CHARIVS-
SI COMBVS-
RI.PAVLVS, A
QVO PAV-
LIANI MA-
NICHARI.ERRORES
ARMENIO-
RVM.Cant. 32. 33.
46. 100.DE SCRIP-
TIS BENE-
DICTI PA-
PÆ ADHI-
SPANOS.

Idem Princeps aggressus est pariter inuentos in Armenia exagitare Manichæos, de quibus Lucas Siculus verus historicus inchoatam historiam ita profecit: Gliscen- te igitur inter Iustum & Simeonem Manichæorum duces contentione, proficiscitur Iustus ad Episcopum Coloniam Armeniæ: atque ut de Apostoli sensu, quod cupiebat, audiret, omnia mox de se locisque, & quam inter se disciplinam tenerent, liquidò exposuit. Re comperta, Episcopus nihil in his sibi cunctandum ratus, de singulis euestigio refert ad Imperatorem Iustinianum Augustum, qui post Heraclium Constantinum Imperij sceptrum gubernauit. Qui quidem ut audiuit, omnes statim in vnum cogi Manichæos, seorsumque interrogari iussit, atque flammis tradi, quotquot essent in errore pertinaces. Itaque extructo ad aceruum ingenti rogo, incensi & cremati omnes fuerunt, præter Paulum quemdam genere Arabem, cui duo filij erant Genesis & Theodorus, quibuscum fuga se proripuit pater, & Episcopum abiit iamdudum à nobis in prolixiori opere commemoratum, cum de Paulo & Ioanne Samosatensis Callinices filijs ageremus, de illo inquam Paulo, à quo Pauliani pro Manichæis, mutato nomine, appellari cœperunt. Producit ergo alter hic Paulus ad impietatis scholam filium Genesium, cui Timothei nomen imposuit. Sed breui secuta est inter vtrumque fratrem Genesium & Theodorum altercatio, cum iste diuinam Spiritus gratiam accepisse se assereret, ille contra de se ipso idem affirmaret.] Quomodo autem inter se dissidentes sic animis odiisq; inuicem exarserunt impietatis incentores, ut ad mortem vsque ipsam perstiterit discordia, idem subiicit auctor abundè satis: sed quòd non tempore huius Imperatoris, sed Leonis Isaurici contigisse dicat, nos suo loco de illis acturi sumus.

At non his tantum malis hoc tempore laborauit Armenia, sed ut quæ hæcenus sub Sarracenis fuerat, Ecclesia posita ibi siluesceret, oppleta fuit multis erroribus: videlicet in primis, quòd vino tantum in sacrosancto incruento sacrificio vterentur, nulla admixta aqua: quòdque ad sacerdotium nullum admitterent Iudæorum, nisi qui ex sacerdotali genere orti essent: in super Quadragesimæ tempore diebus sabbati atque Dominicis cascum & oua comederent: sed & quòd more Iudaico carnes intra altare allarent, easque populo comedendas distribuerent. Hæc quidem ita se habuisse, docent canones Sextæ Synodi postea sanciti. At de rebus Orientalibus hæcenus.

Hoc eodem anno Benedictus Papa, vbi sedisset menses octo, & dies decem & septem, moritur septima die Maij, qua relatus inter sanctos reperitur in tabulis Ecclesiasticis. Antequam autem ex hac vita migraret, contigit eum scribere ad Hispaniarum Episcopos, monens eos, ut corrigerent nonnulla quæ legisset in scriptis ab ipsis litteris, & Romanam missis cum subscriptionibus Episcoporum, quibus quæ decreta essent de fide Catholica in Constantinopolitana Synodo, probarentur. Dicturi de his, primum omnium quæ ad temporis rationem spectare noscuntur, elucidemus. Est de his certa testificatio in Actis decimæ quintæ Synodi Toletanæ celebratæ Era septingentesima vigesima sexta, anno Domini scilicet sexcentesimo octogesimo octauo, vbi asseruntur ante biennium ex fuisse à Benedicto Pontifice litteræ scriptæ: habentur enim ibi hæc verba: Post huius igitur piæ confessionis prolata de uotis regulam, ad illa nos illico conuertimus contuenda capitula, pro quibus muniendis ante hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedictus nos litterarum suarum significatione monuerat, &c.] Quæ igitur ante biennium datæ dicuntur Benedicti litteræ, hoc anno ipsas esse scriptas oportuit, nempe post duos expletos, anno inchoato iam tertio, quo episcopi conuenerunt. hæc de his quæ ad tempus pertinent.

Quod verò dicunt Patres in eodem Concilio congregati, à Benedicto Pontifice litteris

CHRISTI
685.IOANNIS PAP. V.
I.IVSTINIANI IVN. IMP.
I.

At teris commonitos Hispaniarum Episcopos: apparet rem Christiana charitate esse transactam, nempe nequaquam ab ipso Romano Pontifice statim esse reprobara atque damnata, quæ inuenisset in ipsorum scriptis: sed potius quæ ipsi subduriuscula visa essent, admonuisse voluit, ut vel corrigerent, vel declararent. Hæc autem dixisse volumus, quòd Rodericus inconsultè nimis affirmet, imprudenter id factum à Benedicto de libro à Iuliano Episcopo Tolerano conscripto. sunt hæc Roderici verba: Eius tempore librum de tribus substantiis, quem dudum Romam miserat sanctissimus Iulianus, & minus cautè tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id quòd, Voluntas genuit voluntatem, sanctus Iulianus veridicis testimoniis in hoc Concilio ad exactiorem præfati Principis per oracula eorum quæ Romam transmiserat, verum esse firmavit, & apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyteros, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos.] hæc cum ipse dicat, sanè quidem ex iisdem Toletani decimiquinti Concilij Actis correctione dignus ostenditur.

Quæ enim Benedicto visa sunt corrigenda, vel saltem declaranda, non sunt reperta in nouissimis litteris ab Episcopis Hispaniarum datis, vel in libro Iuliani de tribus substantiis, sed in illis quas antea eisdem rescripserunt, dedissentque Petro Regionario, qui illuc à prædecessore (ut vidimus) missus fuerat. Testantur enim id ipsum Patres, qui eidem decimoquinto Tolerano Concilio interfuerunt. Benedictus igitur quatuor illa notata capitula haud suis voluit inseruisse litteris, utpote quòd sciret cum Catholicis se rem agere, qui nihil contentiosè acturi essent, vel pertinaciter asserturi; sed (ut iisdem testantur Patres) cuidam ipsorum homini credidit, non scriptis, sed verbis ore tenus, ex quibus omnibus manifesti erroris eundem redarguas Rodericum.

At quam ista essent à Benedicto notata, videamus. Quòd igitur Romanus Pontifex custos Catholicæ fidei esse semper vigilantissimus consuevit: nihil quod vel in verbis vel in sententiis dubium posset mouere, despexit, & indiscussum præteriri aliquando permisit, sed ambiguitates omnes solui, ambages elucidari, dubia in lucem prodi, & detegi velata curauit. Sic ergo ipse Benedictus legens in Hispanorum Episcoporum litteris tres in Christo affirmari inesse substantias, subdiuidendo humanam in corpus & animam; veritus ne secundum numerum substantiarum tres etiam statuerent in Domino voluntates, diuinam, rationalem, & sensualem, ne quid noui vel in verbis assereretur, citò occurrendum putauit. Rursum verò quòd itidem ipsi in suis litteris dixissent, Voluntas genuit voluntatem, sicut & sapientia sapientiam: ne eodem modo duæ dici à Catholicis voluntates ab aliquo vel suspicari posset, hoc elucidatione indigere significauit. Quòd autem pio id sensu d'asseruissent Hispani ex sententia Augustini, diffusius in scholis ista inuenies disputata. Excusauerunt id quidem postea in dicto Concilio post biennium celebrato ipsi Hispani Episcopi, id scilicet non à se dictum secundum relationem, sed secundum substantiam. Quænam autem duo alia capita fuerint, quæ viderentur eidem Benedicto indigere exactiori elucidatione, nescimus: ea tamen ex sententia sanctorum Patrum Ambrosij atque Fulgentij posse defendi, iisdem Patres, qui dicto Concilio interfuere, testati sunt. Hæc de his quæ ad Benedictum & ad litteras in Hispaniam hoc anno ab ipso datas pertinent, satis sunt.

Rursum verò quæ de eodem Benedicto Pontifice habent Acta Nicæni secundi Concilij, hic in medium adducamus. Quòd enim hoc anno contigisset mori Theophanem Antiochenum Episcopum, vbi sedisset (ut tradit Nicephorus) annos quinque: optauit idem Pontifex Benedictus, ut Macarius olim Antiochenus Episcopus in ordinem redactus Romæ degens exul, damnata hæresi, restitueretur in Antiochenam Ecclesiam: sed ceruicosus homo contempsit. At reddamus hæc ex Synodalibus Actis, quæ sic se habent: Petrus studiosissimus presbyter & Apostolicæ sedis Hadriani Papæ Vicarius dixit: Et Romæ quoque extorris erat Macarius à sancta Synodo Sexta damnatus: verum piæ memoratiōis pater noster Benedictus deliberandi spatium per triginta dies illi concessit: & quodam tempore Bonifacium consiliarium ad eum misit, quo verbis admonitione plenis ex sacra scriptura illum instrueret: verum ad meliorem mentem haudquaquam perducere potuit. Id autem pater beatus ob id egit, quo illum rursus in pristinum statum reciperet.] hæc Acta.

De eodem quoque Benedicto, præter hæc omnia, Anastasius ista habet: Hic Ecclesiam beati Petri Apostoli, sed & beati Laurentij martyris, quæ appellatur Lucinæ, restaurauit. Itemque in ecclesia beati Valentini via Flaminia fecit coopertorium super altare cum clauis & fastellis, & in circuitu palerium chrysolauum pretiosissimum: similiter & in ecclesia

BENE-
DICTVS DE-
FENDITVR
A CALVM-
NIA RODE-
RICI.QVÆ AM-
BIGVÆ DI-
CTA DECLA-
RATIONE
INDIGE-
RENT.Vide Mag. lib
1. dif. 27. S.
Tho. 1. p. q. 39.
art. 5. 6. &
alios.THEOPHA-
NES EPISC.
ANTIOCH.
MORITVR.Concil. Ni-
can. 2. Act. 1.RELIQVÆ
RES GETAR
BENE-
DICTI.

CHRISTI
685.IOANNIS PAP. V.
I.IVSTINIANI IVN. IMP.
I.

clesia B. Mariæ ad Martyres aliud coopertorium porphyreticum fecit cum Cruce ex gemmulis, quatuor chrysoclaus, & in circuitu palerium holosericum pulcherrimum: necnon & in Titulo supra scripto Lucinæ aliud coopertorium ornatu holosericum. Fecit autem calices aureos ministeriales duos pensantes singulos libras singulas.] & inferius: Clerum diuersis ordinibus in die sancto Paschæ honoribus ampliauit.] & paulo post: Hic dimisit omni clero, monasteriis, diaconis, & mansionariis auri libras triginta. Fecit autem Episcopos per diuersa loca numero duodecim, qui etiam sepultus est ad beatu Petrum Apostolum octauo Idus Maij: & cessauit Episcopatus eius menses duos & dies quindecim.] hæc Anastasius, ex cuius sententia vigesima secunda mensis Iulij subrogatus est in locum eius Ioannes huius nominis quintus, de quo ista habet:

Ioannes natione Syrus, ex prouincia Antiochia, ex patre Cyriaco, vir fuit valde strenuus, ac scientia præditus, & in omnibus modis moderatus. Hic post multorum Pontificum tempora, vel annorum, iuxta priscam consuetudinem, à generalitate in ecclesia Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, electus est, atque exinde in Episcopium introductus. Hic dum esset diaconus, missus est à sanctæ memoriæ Agathone Papa in regiam urbem, cum aliis sacerdotibus repræsentans locum Apostolicæ sedis in sancta Sexta Synodo, & c.] paulo post verò: Secum, inquit, detulit præter alia etiam diuina iussiones, releuantes annonæ capita patrimoniorum Siciliæ & Calabriæ non pauca, sed & præceptum frumentum similiter, vel alia diuersa, quæ Ecclesia Romana annuè minimè exurgebat * persoluere. Hic consecratus est à tribus Episcopis, Ostiense, Portuense, Veliter-nense, sicut prædecessor eius Leo Papa.] hucusque Anastasius: reliqua de eodem Pontifice inferius.

Hoc eodem anno Domini sexcentesimo octogesimo quinto Synodus in Galliis cogitur à Rege Theodorico, opera Ebroini Magistri domus, quæ verè tyrannica dicenda fuit: etenim ad hoc coacta est, vt de Episcopis tyrannus pœnas sumeret. Sigebertus enim hoc ipso anno Domini sexcentesimo octogesimo quinto hæc de his habet in Chronico: Theodoricus Rex Ebroinum in gratiam recipit, eius consilio Synodum Episcoporum cogit, & in hac multos eorum ex sententia Ebroini Episcopatu priuat, aliquos etiam eorum irreuocabili exilio damnat sub tam procelloso domesticæ persecutionis tumultu. Sanctus etiam Lambertus à Traiectensi amicus Episcopatu, in cœnobio Stabulensi monachicæ quietis experit portum, ibique per septem annos habitauit secum. Sanctus Leodegarius diu ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorum euulsionem, post plantarum concisionem, post linguæ & labiorum excisionem, tandem consummauit martyrium per capitis abscissionem. Ansegisus pater Pipini à Gunduino D perimitur, quem inuentum & nutritum de sacro fonte suscepit.] hæc Sigebertus.

At hæc de sancti Episcopi exilio atque cæde per Ebroinum curata paulo fusio rem fermonem postulant: sunt enim digna memoratu, non solum ob gloriam tanti martyris, sed vt Dei iustitia ad vlciscendum vigilans demonstraretur. Extant eius res præclare gestæ memoriæ commendatæ quàm fidelissimè ab Ursino iussu Archoaldi Episcopi Pictauiensis, eiusdem sancti Leodegarij æqualis; qui diram Ebroini tyrannidem, & in sanctum Leodegarium effusam sæuitiam ira describit: Ebroinus à Theodorico Rege in pristinum statum restitutus, & Maior domus effectus, cogitare cœpit de vlciscendis inimicis, qui eum nolissent habere Subregulum (vt auctor loquitur) id est, Maiorem domus, vel palatij principem. Itaque instar leonis rugientis, per Francorum terras rugitus eius insonuit; cunctique, qui olim aduersus eum egerant, qui tamen eadem effugere potuere, fugæ præsidia captarunt.

Porrò vir Dei Leodegarius instaurandæ plebi suæ intra urbem suam Heduum, siue Augustodunum intentus erat. Reminiscens autem Ebroinus malorum omnium, quæ cum Childerico Rege illum suspicabatur sibi intulisse, adhibitis in consilium hominibus nequissimis, cum eis tractare cœpit, qua ratione illum Episcopum perdere posset. Ex iis vero duo, Diddo & Guaimerus caput malitiæ effecti, aiunt se illum rapere posse ex urbe eius, in eumque exercere vindictam, quæ Ebroini malitiam exatiet. Illorum promissis exhilaratus Ebroinus, copiosum valde exercitum eis tradidit, cum quo illi festini abire Heduum, & urbem circa moenia vastare cœperunt. Id cernens vir Dei Leodegarius, zelo magno accensus erga plebem sibi commissam, & Domini exemplo malens animam suam ponere pro ouibus suis, easque lucrificare potius, quàm vni suæ temporariæ salu-

PERSECUTIO IN S. LEODEGARIUM.

EXIANT APUD SVR DIE 2. OCTOB. 10M. 5. EBBROINI TYRANNIS.

IOANNES PAPA QVINTVS CREATVR.

* Sufficiebat

CONC. TYRANNICVM GALLICANVM. Sigebert. in Chron. hoc anno.

CHRISTI
685.IOANNIS PAP. V.
I.IVSTINIANI IVN. IMP.
I.

ti consulere, collecto totius ciuitatis clero, cum Reliquiis, Crucibus, & psallentium choris, Deique laudibus obuiam processit hostibus suis, sponteque se obtulit ad obeundum martyrium, si voluntas percussori non defuisset. At illi qui eius capiendi causa venerant, nulla erga sacras reliquias moti reuerentia, eum comprehenderunt. Fertur tunc exclamans dixisse: Gratiarum ago omnipotenti Deo Redemptori meo, quòd me hodie dignatus est glorificare. Ductus est autem ab illis extra urbem, atque illic, vt Ebroinus iusserat, eruti sunt oculi eius. Et humano quidem illum orbarunt lumine extrinsecus, at intus mansit illi diuinum lumen. Cumque eum custodibus tradidissent, in quoddam cœnobium perduxerunt, vbi biennium ferè latuit, & magnum reliquit patientiæ & humilitatis exemplum.

Eodem tempore Gairinus * frater eius, qui ob metum Ebroini cum aliis ab eo profugatis Francorum Proceribus aliis in locis degebat, iussu Regis Theodorici & Principis Ebroini ad palatium reuerti compulsus est. Simul etiam beatus Leodegarius ex monasterio, in quo tenebatur absconditus, in Regis Theodorici præsentiam adduci iussus est. Cumque ambo fratres in Principum conspectum venissent, multis contumeliis & opprobriis affecti ab Ebroino, illi sic respondisse feruntur: Nos quidem dignè hæc patimur, quia peccauimus Domino: sed maior tamen eius clementia est, qui nos dignatus est ad tantam gloriam vocare. Tu verò miser Ebroine, qui tantam iniuriam irrogas Francorum genti, te ipsum potius vlcisceris, dum aliis vitam auferre cupis. Multos quidem decepisti, & à paterno solo exulare compulisti: at tu ipse magis etiam exuleris, quandoquidem & temporalem & æternam gloriam citò perdes: dum enim totius Franciæ homines excellere meditaris, tuam, qua indignus præditus es, gloriam amittis.

Hæc vt audiuit Ebroinus, furore magno correptus, iussit ministris, vt Gairinum à Leodegario separarent, vti separatim punirentur, nec possent coniunctim eiusmodi sermones proferre. Cum ergo abduceretur Gairinus, beatus Leodegarius dixit ei: A quo feras animo, frater carissime, quòd nos istæc pati oporteat. Non enim sunt condignæ passionum huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Peccata quidem nostra multa sunt, sed supereminet magna Dei omnipotentis misericordia, qui ad ablucenda se laudantium delicta semper paratus est. Et nos ad breue tempus hæc patimur, quia mortis debitores sumus: sed si patienter tulerimus, illa nos expectat vita, vbi sine fine lætābimur in cælesti gloria. Deinde ministri ad palum alligatum Gairinum lapidibus obruerunt. At ille deprecabatur Dominum, ita dicens: Domine Iesu Christe, qui non venisti vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam, suscipe spiritum serui tui: & qui me ea gratia dignatus es, vt instar martyrum lapidibus vitam istam mortalem amitterem, mihi quoque clementissime des veniam scelerum meorum. Hæc dicens, inter verba orationis supremum efflauit spiritum.

Et beatus quidem Leodegarius cupiebat cum fratre sanguinem fundere, vt simul mererentur coronari: sed Ebroinus eius obitum differre volens, vt per pœnas diu productas ei æternas quoque conciliaret, & ne corona frueretur martyrij, immo verò etiam præmiis gloriæ sempiternæ priuaretur, iussit eum nudis pedibus per quamdam piscinam traduci, in qua erant petrae instar clauorum acutæ: Deinde euulsis iam oculis, humi eum prosterne, linguamque ac labia incidi: vt ablatis oculis, pedibus contritis & concaussis, lingua & labiis incisis, membrorum vsu crepto, corporis viribus omni ex parte eneruatis, nec oculis posset terram cernere, nec pedibus ingredi, nec linguæ officio laudare Creatorem, tandem in blasphemiam rueret, atque ita salute omni priuaretur, quam, laudando Deum, sibi ingentem cælitus obtinuisset. At verò qui sine voce corda audit Deus, magisque rogatur corde contrito, quàm elatione superborum, vocem tacentis propensius audiuit, quàm elatè loquentis. Ille enim vir sanctus diuinum implorabat auxilium, non sono vocis, sed cordis humilitate: nam cum se omni humano præsidio destitutum cerneret, totis viribus diuinum sibi adesse poposcit. Itaque quantum humana impietas cum à supernis abstrahere moliebatur, tantum pietas diuina erigebat ad cælestia.

Porrò Ebroinus Vuaningum quemdam ad se vocans: Tu accipe Leodegarium, inquit, quem aliquando vidisti virum superbum, & tuta eum custodia serua. Aderit enim quandoque tempus, vt ab inimicis suis recipiat quod meretur. Vuaningus verò eum ad suum perduxit monasterium, quod Fiscanum vocant, in quo erat sanctimonialium cætus, quibus præerat Childomara Christi ancilla. In eo monasterio B. Leodegarius

S. LEODEGARIUS CAPTUR AB HOSTIBVS.

PRÆDICTIO DE EBBROINO.

* Rom. 8.

GAIRINVS LAPIDATVR.

S. LEODEGARIUS DIARRA PATITVR.

CHRISTI
685.IOANNIS PAP. V.
I.IVSTINIANI IVN. IMP.
I.

multis diebus mansit, adhibitis ei custodibus. At verò lingua eius præcisa suum recepit officium, & magnum doctrinæ semen sparsit in populo. Quando autem ad virgines accedebat, tanta (vt fertur) ab eius ore sermonis suavitas manabat, vt mirarentur quicumque audirent, tanta per illum efficere clementissimum Deum; & morum suorum prauitate damnata, quamprimum ad poenitentia fructus & remedia aduolarent. Ille enim vir beatus die noctuque in Dei laudibus peruigil astabat, vt vix parumper ab ecclesia ad corporis res necessarias interdum recederet, aut quippiam vel cibi, vel somni perciperet. hucusque auctor de rebus gestis ante præsentem annum: quæ verò subiicit, ad hunc annum pertinent, quo (vt diximus) Synodus Episcoporum collecta est, de qua ista habet:

Ea tempestate Theodoricus Rex & Ebroinus Synodum multorum Episcoporum ad quamdam villam conuocarunt. Et ecce inter ceteros euocatum Diddonem, qui sanctum virum Leodegarium cum Guaimero ab eius sede abstraxerat, poenis subdiderunt, & condemnatum ac decalatum expulerunt à sancta congregatione: deinde actus in exilium, & tandem capite damnatus, poenas eorum luit, quæ in sanctum Episcopum dolosè perpetrarat. Alij quoque Episcopi à Rege per Ebroinum simili ferè poena multati, in perpetuum exilium deportati sunt. Porrò Guaimerus, qui Diddoni socius fuerat ad exequenda in sanctum virum Ebroini iussa, cum ab eodem Ebroino, quòd eius tyrannidi assensisset, per fraudem esset in Episcopum promotus, in eius indignationem, Dei (vt putatur) nutu, incurrit, multis flagellis cæsus, turpissimeque (vt decebat iusti proditorem) condemnatus, laqueo suspensus est, & transmissus in tartarum. Morabatur eo tempore beatus Leodegarius in virginum supradicto monasterio: iussus est autem etiam ipse accersiri ad Synodum: non tamen (vt aiunt) Concilio interfuit, sed seorsum Rex & Ebroinus cum eo sermonem contulisse feruntur, multaque ab eo futura illis prædicta fuisse, quæ euenisse manifestum est.

Ebroinus verò in sua malignitate perseuerans: Multum te (ait ad virum Dei) grandiloquentia tua ad dicendum extimulat: martyrem te fore suspicaris, idcirco hac temeritate vteris: multum verò te extendis, sed frustra tale præmium expetis: vt enim commertus es, ita martyrio potieris.] quasi non esset passurus vt martyr innocens, sed vt criminis reus, sicq. haud promeriturus esset martyrij coronam. Sed pergit auctor: Cupiebat Ebroinus sanctum virum in anima & corpore perdere, & cui iam omnem sæculi gloriam ereptam cernebat, à sanctorum quoque meritis excludere. Sed quibus rebus ille sibi videbatur cum à Christo auellere, iis ipsis id efficiebat, vt Christo, quem desiderabat, magis adhereret: quantum enim crescebat eius poena, tantum etiam præmia augebantur.

Tradidit autem illum cuidam Chrodoberto, iubens, vt eum multa cura custodiret: Veniet enim quandoque (ait) tempus, quo tollatur è medio. Ille acceptum eum duxit ad domum suam. Cernens verò eum ex itinere & morbo defessum, iussit refocillandi eius causa potum ei præberi. Sed priusquam ad eum pincerna veniret, ingens lux instar circuli è cælo descendens, super caput eius resplenduit. Tum illi qui aderant: Quid sibi vult, aiunt, domine, quòd super caput tuum spherica figura apparet cælitus lapsum lumen splendidissimum, cuius nos antehac numquam simile vidimus? Ille verò in terram prostratus: Gratias ago tibi, inquit, omnipotens Deus omnium consolator, qui super me seruum tuum tale dignatus es ostendere miraculum. Porrò reliqui omnes, conspecto eo lumine, tamquam extra se in ecstasim rapti, tandem collectis viribus simul laudauerunt Deum, & ad se mutuo conuersi, dixerunt: Re vera hic homo seruus Dei est. Simulque promiserunt, se toto corde velle ad Deum conuerti: atque ita eius sermonibus penè omnes qui in illa domo erant, paterfamilias, eius coniunx, & familia tota conuersi sunt ad Dei cultum. Quorquot autem eius famam perceperunt in locis adiacentibus, ad eum concurrebant, verba salutis audiri. Ille verò non cessabat sua prædicatione docere omnes, quemadmodum ad regna cælorum possent peruenire:

Sed non multo euoluto tempore, cum iam præpotens Deus pro tam insigni patientia decreuisset remunerare fidelem seruum suum: Ebroinus iam obstinatus, volens suam in eum crudelitatem perficere, velocissimos post eum equites misit, qui eum neci darent. Illi ergo acceptum eum è domo viri illius, cui custodiendus datus erat, abduxerunt per loca ignota. Cumque ad certum locum ventum esset, illic cõstitit, ita dicens: Non opus est, filij, vt diutiùs vos fatigetis. Cuius causa huc venistis, id ocyùs perpetrare, vt satisfiat voto vestro. Ad eius autem cædem quattuor missi erant, è quibus tres prouoluti ad pedes eius

DISYNODO
TYRANNI-
GA.SYMMA NE
QVITIA E-
BROINIIN
S. LEODE-
GARIUM.S. LEODE-
GARIUM
TYRIVM.CHRISTI
687.IOANNIS PAP. V.
I.IVSTINIANI IVN. IMP.
I.

A eius rogabant, vt ipsis veniam daret, & suam benedictionem impertiret: quartus verò superbe erectus, districto gladio paratus erat ad perpetranda cædem. Postquam autem data benedictione, percussoribus suis bene precatus est vir Dei, & verbum Dei eis ministravit, in preces incumbens ait:

Domine Deus omnipotens, Pater Domini nostri Iesu Christi, te benedico, te glorifico, qui me dignatus es ad hunc certaminis perducere diem: oro & obsecro te Domine, vt tuæ pietatis misericordiam mihi impertias, & sanctorum tuorum meritis dignum me facias, & eorum participem, vitæque æternæ confortem. Ignosce illis qui affligunt me: quandoquidem ego, clementissime Pater, per eos credo me in conspectu tuo glorificandum. Dum hæc diceret, percussor sublato gladio amputauit caput eius. Ferunt tum crexisse sese corpus eius, & quasi horæ vnus spatio stitisse. Id conspicius percussor eius, pede eum trisit, vt citius in terram corrueret: sed miser ille non diu post arreptus à demonibus & mente captus, diuina in eum ultione animaduertente, in ignem se coniecit, & mortuus est. Iussu autem coniugis viri huius Chrodoberti in villam Sarcingensem magno omnium luctu deportatus à ministris, & cum vestibus in quibus trucidatus fuerat, in exiguo oratorio beatus martyr sepultus est sexto Nonas Octobris, &c.] subdit verò auctor de miraculis ad eius corpus exhibitis, deque miserando exitu Ebroini, & translatione eiusdem martyris, atque aliis miraculis tunc repetitis. Exarsit pariter odium eiusdem Ebroini aduersus Philibertum Abbatem eius monitorem: sanctus quoque Amatus Episcopus Senonensis ab eodem mittitur in exilium. Hæc & alia à truculenta bestia aduersus Dei seruos perpetrata sunt: sed quas poenas ipse dederit, suo loco dicturi sumus.

ORATIO S.
LEODEGA-
RII.S. AMATVS
EVLAT.

C IESV CHRISTI CONONIS PAP. IVSTINIANI IVN. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
686. I. 2.

S Equitur ordine temporis annus Domini sexcentismus octogesimus sextus, Indictio-
ne decimaquarta: quo Ioannes Papa, vbi sedisset annum vnū & dies vndecim (vt Anastasius habet) moritur die secunda Augusti. de quo, præter illa quæ certo sunt tempore consignata, hæc scribit Anastasius: Hic post multorum annorum curricula propter transgressionem ordinationis Ecclesiæ Turitanæ in Sardinia, quam sine auctoritate Pontificis fecerat Citonatus Archiepiscopus Calaritanus, pro eo quòd antiquitus ordinatio fuit sedis Apostolicæ, & ad tempus concessa fuerat ipsius ordinatio eidem Ecclesiæ, postmodum proteruia faciente Archiepiscoporum, præcepto Pontificum ab eadem ordinatione suspensi sunt iuxta determinationem sanctæ memoriæ Martini Papæ; & factò Concilio sacerdotum, nouellum Episcopum, qui ab eodem Archiepiscopo ordinatus fuerat, sub ditione sedis Apostolicæ redintegravit atque firmavit: quorum chirographus archiuo Ecclesiæ retinetur. Qui sanctissimus vir diutina infirmitate derentus est, vt etiam vix ordinationem sacerdotum explere potuisset. Hic dimisit omni clero, monasteriis, diaconis, & mansionariis solidos mille nongentos. Fecit autem Episcopos per diuersa loca numero tredecim: qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum sub die secunda mensis Augusti. Cessauit Episcopatus eius menses duos, dies decem & octo.] hætenus de Ioanne Anastasius: cuius sententia die vigesima Octobris successor eius Conon creatus est Pontifex, cum schisma conflatum esset inter Theodorum presbyterum atque Petrum Archipresbyterum, de quo hæc scribit idem Anastasius:

E In Cononis electione, dum ad Episcopatum quæreretur, non minima contentio facta est, eo quòd clerus in Petrum Archipresbyterum intenderet, exercitu insequente eius presbyterum Theodorum. Et clerus quidem adunatus ante fores basilicæ Constantinianæ sustinebat, eo quòd qui missi fuerant de exercitu ad custodiendas regie basilicæ valuas, obseruabant, & neminem ingredi permittebant. Exercitus autem omnes in basilica sancti Stephani protomartyris similiter fuerant adunati: & neque illi clero consentiebant, neque clerus exercitui acquiescebat pro supradictis presbyterorum personis. Sed dum missa ab vtrisque partibus responsa irent diutiùs & redirent, & nihil proficerent ad concordiam: cõtinuò electi sacerdotes & clerus vnanimiter ingrediuntur in Episcopium Lateranense, & elegerunt & demonstraerunt tertiam personam suprafati Pontificis Cononis, in quò verè aspectus Angelicus, veneranda canicies, sermo verus, prouecta ætas, simplex

IOANNIS
PAPAE OB-
ITVS.

* diaconibus

CONON PA-
PA.* consilio du-
cti

CONONIS
PROBATA
ELECTIO.

simplex animus, quieti mores, religiosa vita, qui numquam se in causis actibusque saecularibus immiscuerat. Euestigio autem omnes Iudices vna cum primatibus exercitus pariter ad eius salutationem venientes, in eius laudem simul omnes acclamauerunt. Videns autem exercitus vnanimitatem cleri populi que in decreto eius subscribentium, post aliquot dies & ipsi flexi sunt, & consentire in personam praedicti sanctissimi viri, atque in eius decreto deuota mente subscripserunt; & Missos (nuncios videlicet) pariter vna cum clericis & ex populo ad excellentissimum Theodorum Exarchum (vt mos est) direxerunt. Hae Anastasius, qui Cononem fuisse genere Thracem, educatum in Sicilia, inde vero in Ecclesia Romana inter presbyteros meruisse tradit.

EXARCHI
CONSENSUS
IN ELECTIONE
PONT.

Cum autem se amplius immiscendi in confirmatione electionis Romanorum Pontificum nullam sibi reliquam esse facultatem, illa remissa, & in pristinam libertatem Romana Ecclesia vendicata, Iustinianus Imperator aspiceret, alia eam sibi via usurpare quaesivit, nimirum vt non crearetur Pontifex absque Exarchi consensu, dum scilicet per militares copias ipse faceret, vt non alius, quam qui sibi cordi esset, Romanus Pontifex crearetur: ex quo & illud obortum est malum, vt ambientes Pontificatum, per Exarchi ministerium illum consequi conarentur, siue muneribus, siue aliis officiis hominem demerentes. Factumque est, vt clero Romano in contrarium adnidente, saepe schismata constarentur, prout hic contigisse vidimus, & in eius successoris electione, vt proxime dicturi sumus.

IUSTINIANVS
FIDEI
CATHOLICAE
PRODIGATOR.

Quod rursus ad Iustinianum Imperatorem spectat, haec de eo Anastasius: Hic, Conon Pontifex scilicet, suscepit diualem iussionem domini Iustiniani Principis, per quam significat reperisse Acta Sextae Synodi, & apud se habere, quam pia memoriae domnus Constantinus pater eius fecerat, & promisit eius pietas illibaram & inconcussam perenniter custodire & conseruare. Hae cum dicat Anastasius, ex litteris tamen Nicolai Pontificis ad Michaellem Imperatorem constat, haud sanae fidei extitisse, sed & aduersatum fuisse eundem Imperatorem ipsi Cononi, cum legatos eius Constantinopolim missos prauariari coegisset. Sed Nicolai verba accipe, dum inuehitur in improbos Imperatores de Ecclesia Romana male merentes: Tantae, inquit, salutis oblatae ministros duplici modo interemistis: quoniam aut participes illos sui erroris effectos spiritualiter occiderunt, sicut tempore reuerendae memoriae Cononis contigit, & c. Arguunt quidem ista diuersae fidei esse coepisse Iustinianum a Romano Pontifice, ob idque constat sensisse numen iratum, omniaque in deteriora labi coepisse: siquidem hoc anno ingentem famem vexasse Syros, & rupram fuisse pacem sanciram cum Bulgaris, Theophanes docet. Quod autem Cedrenus hoc anno tradat, formam a Constantino patre conscriptam, per Iustinianum perturbaram, nihil aliud quam firmatam fidem Catholicam aduersus haereticos per Iustinianum emorant, intelligere voluisse, eiusdem Imperatoris exitus declarauit.

RELAXATA
TRIVITA
ECCLESIAE
ROMANAE.

In reliquis scimus, eodem Anastasio auctore, ipsum Iustinianum voluisse videri de Ecclesia Romana bene mereri, dum ex parte minuit tributum illud (quod capitatio dicebatur) patrimonij quod Romana Ecclesia apud Brutios possidebat; releuasque etiam ea pensitatione tradidit alia patrimonija, quae habebat eadem Romana Ecclesia in Sicilia.

CONSULEN-
DVS A PON-
TIFICE CLE-
RVS IN RE-
BUS AGEN-
DIS.

Quod rursus ad Cononis res gestas pertinet, illud perperam factum ab eo Anastasius tradit, quod cum morte Theophanis vacaret Ecclesia Antiochena pastore, quorundam Ecclesiasticorum persuasione, inconsulto Romanae Ecclesiae clero, ordinari Constantinum diaconum Ecclesiae Syracusanae, rectorem tunc patrimonij Romanae Ecclesiae in Sicilia, ei que pallium ex more concesserit. Sed factum est, vt cum qualis ille esset, detectus fuisset, nempe factiosus homo, & ad constandas discordias natus; eius rei gratia arcta custodia idem asseruari iussus fuerit ab Imperatoris magistratibus, qui Siciliam administrabant. Hae quidem notam tunc inusserunt Cononi, quod praeter morem (vt ait Anastasius) in his agendis clerum Romanum minime consulisset.

1. Cor. 12.
DE S. KILIA-
NI APOSTO-
LATV.

Illustrat vero contra Cononis nomen Apostolatus S. Kiliani martyris, qui ab ipso Episcopus est ordinatus. Accidit enim temporibus istis, vt in Hibernia, vbi vigeat monastica disciplina, cum nonnulli ex monachis exoluissent numeros omnes Ecclesiasticae institutionis, ad maiora anhelarent, secundum illud Apostoli: Aemulamini charismata meliora, magis autem vt prophetetis] cuperentque Euangelium annunciarer gentibus, quae illius reperirentur expertes; sed ita vt consulto precibus numine, ad opus assurgerent, diuini Spiritus instinctu. Eminebat inter eos, quem diximus, Kilianus nobilibus paren-

A parentibus natus, sacris litteris probe imbutus, virtutibusque pariter exornatus, qui quod mente conceperat propositum, sociis communicans, inuenit omnes non tantum consentientes, sed diuini Spiritus calore succensos, ipsum qui hortabatur ad opus impellentes.

Inito igitur vna consilio, ea fuit vna sententia, vt primum regiones, quibus Christum praedicaturi essent, inuicerent, agrumque considerarent, in quem verbi semen sparsuri essent, atque inde ad excolendum eum a domino acciperent, eo scilicet quem scirent vice Christi vniuersae Catholicae Ecclesiae esse praepositum, ipso inquam Romano Pontifice, ne (quod de se dicit Apostolus) in vacuum cucurrissent; nefas esse scientes, tantum ministerium sibi sumere, & non ab eo, cuius esset hoc impertire, suscipere, secundum illud eiusdem Apostoli: Quomodo praedicabunt, nisi mittantur? Sed quomodo haec se habuerint, audi qui Kiliani res gestas, sicut breuiter, ita & fideliter profecutus est: vbi enim eius vitae sanctae primordia percurrit, ista subiicit: Inde, inquit, profectus est in Germaniae prouinciam, quae ab incolis terrae illius, Orientalis Francia vocitatur; ibique in oppido, quod lingua illorum Vuirzburg dicitur, morari constituit, non veritus incredulae gentis feritatem; quippe qui animo in repido coronam martyrij appeteret. Interim tamen a verbo praedicationis abstinuit, donec se Romano Pontifici praesentaret, vt apud Romanam sedem & integrum Christianae religionis dogma, & licentiam acciperet praedicandi. Hibernia siquidem olim Pelagiana foedata fuerat haeresi, Apostolicaque censura damnata, quae nisi Romano iudicio solui non poterat. Itaque vir sanctissimus coram Primatice Apostolicae sedis, eiusdemque ministris, vt ipsi semina diuini verbi Gentilibus erogare liceret, studio diuini amoris experit.

Galat. 2.

Rom. 10.
Apud Sur.
die 8. Iul. 10 4.

B Tunc autem praerat Romanae Ecclesiae Conon Pontifex, humanis diuinisque litteris pollens, Pontificali officio congruus, in ordinandis Ecclesiasticis rebus discretor idoneus. Is, audita fide iam dicti viri charitatis nexibus alligata, Deo quidem gratias egit, illi vero sese charitatis beneuolentia impertiuit, exultans, semina diuini eloquij ab insularibus & longè positis doctoribus propagari. Erat inquam apud egregium Pontificem non modica exultatio, quod cernebat paulatim euacuari fraudes antiqui hostis, crescentibus ministris diuinae operationis. Itaque consensu totius Urbis beatissimum virum in praesulatus officio constituit, quo & chrisma conficere, & ecclesias dedicare, & sacros ordines conferre irreprehensibiliter valeret. Atque his ita peractis, dimisit eum, monens vt coepto operi insisteret, a Domino parato sibi praemio aeternae retributionis. Beatus igitur Kilianus Vrbe egressus, emenso itinere longissimo cum Colomanno presbytero & Tctnanno Leuita, ad locum sibi destinatum peruenit. Hae de ordinatione ipsius. Quomodo autem Franconiam gentem vna cum Duce ad Christi fidem conuertit, ita idem describit auctor, sic pergens:

KILIANVS
ROMANVM
PROFICIS-
CITVR.

CONON PA-
PA ORDI-
NAT KILIA-
NVM EPI-
SCOPVM.

Veniens autem ad praedictum oppidum Orientalis Franciae Vuirzburg, non cum quem prius in ea prouincia Ducem inuenit, sed alium, Gosbertum nomine. Coepit ergo venerabilis vir paulatim diuini verbi pabula incredulis populis ministrare. Tantam enim gratiam Dominus ei contulerat, vt breui tempore & gentis idioma perdisceret, & eis ipsorum lingua veritatis semina iactaret. Mirabantur autem omnes non solum doctrinae nouitatem, sed magnam quoque eloquentiae vim & copiam. Porro sermonis facundiam virtutis efficacia comitabatur. Implerumque est in illo, quod Veritas Apostolis promisit: Ego, inquit, dabo vobis os & sapientiam. Et item: Opera quae ego facio, & vos facietis. Sed cum iam diuini eloquij semina succrescerent, & in plebe sensim minuerentur errores gentilitatis, vsque ad principes populi sancti viri fama perlata est: adeo vt ipsum quoque Ducem prouinciae non lateret, qui sanctum virum sibi praesentari iussit, experiri cupiens, quanam esset haec doctrina, quam praedicaret, haec tamen ipsi incognita. Erat vero is princeps magno ingenio praeditus, licet gentilitatis erroribus foedatus. Vt autem ad eum peruenit vir beatus, constanter verae dogma religionis ei coepit proponere, docens vnum Deum esse in personarum trinitate, visibillum & inuisibillum creatorem & auctorem, per quem rationalis creatura, inuidi hostis fraude decepta, sit misericorditer reparata.

VE-
PRAE DICA-
TIO KILIA-
NI ADFRAN-
CONIOS.

Luc. 21.

Ioan. 14.

Princeps admirans tanti viri constantiam & sermonum insuperabilem veritatem, quia (vt diximus) naturali pollebat ingenio, veris se sententiis superatum videns, ad tempus eius distulit auditionem, volens crebra apud se tractare inquisitione, vtrum eius quem Kilianus praedicabat, vel Dianae potius cultus praefereendus esset: Diana namque apud illum

CONVERSIO
FRANCO-
NIORVM.

CHRISTI
686.CONONIS PAP.
I.IVSTINIANI IVN. IMP.
2.

illum in summa veneratione habebatur. Interim egregius vir iugi instantia conuerebatur A Domino lucrari animas, quas diabolus perdere volebat. Ita lucerna super candelabrum posita omnibus resplendebat, & ciuitas in monte constituta ab omnibus videbatur. Porro Dux cernens egregij viri perseverantiam, secretò venit ad eum, cupiens doctrina eius institui, vt cognito veritatis tramite, declinare posset anfractus erroris. Sic igitur à beatissimo viro Catholicæ fidei documentis diligenter instructus, proximo Dominicæ resurrectionis die cum multis aliis dato nomine, aqua lotus baptismatis, absolutionem pristini promeruit erroris: atque ita factum est, vt tota penè Orientalis Franciæ prouincia, relicto dæmonum cultu, diuinæ religioni operam daret.] hucusque de conuersione Gentilium: reliqua verò, quæ ad eius martyrium pertinet, suo loco dicenda erunt. Hic autem monendum, diuersum ab isto esse illum alium Kiliannum item Hibernum, qui gloria confessionis illustris claruit in territorio A trebatensi, cuius natalis in Belgio agitur decimatertia mensis Nouembris, de quo Molanum consulte. B

Vexabantur id temporis Hispaniarum Ecclesiæ multitudine Iudæorum ibi degentium, & in Christianos etiam insultantium: haud enim valuerunt Regum legibus, Synodalibusque decretis coerceri, aliisve remedijs sæpe tentatis in officio contineri, quin suam perfidiam retinerent, quam & tueri non desisterent. Inter alia autem exprobrare solebant his temporibus Christianis falsam annorum supputationem ab origine mundi, ob idque eos falli, quòd ante tempus Messiam receperint, cuius aduentus nondum tempus adesset. Ad horum petulantiam atque procaciam retundendam, Eruigius Rex Hispaniarum rogauit S. Iulianum Episcopum, vt suis scriptis eosdem redargueret. Præstitit id ipse quàm fidelissimè, tres eo argumento aduersus Iudæos libros edens, qui extant; quos se absoluisse hoc anno, verbis istis significat * : C

Nunc, inquit, acclamatur Era septingentesima vigesimaquarta. Emensis igitur triginta & octo annis, ex quo Era inuenta est, vsque ad natiuitatem Christi, residui sunt sexcenti octoginta sex anni.] & paulo inferius: Ab initio mundi vsque ad Christum computatos diximus quinque mille trecentos vigintiquinque annos: quibus si addantur anni ab incarnatione Domini sexcenti octoginta sex, vsque ad præsentem diem, id est, quando serenissimus Princeps Eruigius Imperij sui videtur habere annum septimum, computati sunt sex mille & vndecim anni.] hæc de tempore ipse, quibus & inuenis chronologiam per Eram in Hispania receptam nostræ huic supputationi in omnibus adstipulari.

Sed hic obiter refellimus (quod & aliàs pluribus discernimus) manifesto errore inscribi in commentarijs à Iuliano Episcopo Toletano editis, Iulianum Pomerium: siquidem qui Pomerij nomine recensetur inter scriptores Ecclesiasticos, ante ducentos ferme annos vixit, tempore videlicet Gelasij Romani Pontificis, vt auctore Gennadio, qui scribit de ipso, comperies. cum alioqui nihil commune cum Iuliano hoc Pomerius ille habeat: etenim ille natione Maurus, & presbyter tantum fuit, atque vixit in Gallijs, necnon fide Catholica haud integer, Tertulliani hæresi inquinatus: quæ quidem nequaquam de Iuliano, de quo agitur, dici possunt. Sed vt ambo hi vnus idemque crederentur, inde fluxisse videtur erroris occasio, quòd vterque eodem titulo commentarios edidit, nempe Prognosticon, quos tamen ab inuicem discriminant qui in eis citati reperiuntur auctores: siquidem cum in libris Prognosticon Iuliani Episcopi Toletani citati legantur auctores qui post Pomerij ætatem vixerunt, non illius esse posse eos commentarios, quisque cognoscit.

Sed & quòd Iulianus diaconus Ecclesiæ Toletanæ, cuius est præfatio illa superius recitata in libris S. Ildelfonsi de laudibus S. Mariæ, æquè cognomine inscriptus Pomerius reperitur: ne quis existimet illum esse eundem cum Iuliano Episcopo Toletano, de quo agitur, quasi qui ibi diaconus nominatur, idem postea fuerit eiusdem Ecclesiæ creatus Episcopus: etenim cum in ea præfatione meminerit Sisberti Archiepiscopi Toletani, qui post Iulianum defunctum eandem Ecclesiam rexit, vti que se diuersum ab isto omnino constituit. Nec rursus est quòd commentarij Iuliani aduersus Iudæos Iuliano diacono cognomento Pomerio adscribi iure possint, cum auctor se fuisse Episcopum illis verbis manifestè indicet, quibus ait: Periculosum est pastori, si taceat, &c.] Idem dixerimus de libris Prognosticon, dum præfando ad Idalium Episcopum Barcinonensem, fratrem eum appellat, vti que coepiscopum. Sed de his hæc tenus.

IESV CHRISTI CONONIS PAP. IVSTINIANI IVN. IMP.

A ANNVS
687.A ANNVS
item I.A ANNVS
3.

ANNO Redemptoris sexcentesimo octogesimo septimo, Indictione decimaquinta, Conon sanctissimus Papa moritur decimatertia mensis Octobris, cum sedisset mensibus vndecim, & dies vigintitres, vt Anastasius tradit, quem potius sequimur, quàm alios, qui Anastasio antiquiorem non habent aliquem, cui inhæreant & sequantur De eodem ipse testatur, fuisse relictam ab ipso tum clero, tum monasterijs eam auri quantitatem, quam Papa Benedictus reliquerat: idemque asserit, creatos ab eo Episcopos per diuersa loca numero sexdecim, sepultumque in basilica sancti Petri vigesima secunda * mensis Octobris, cessasseque Episcopatum ipsius mensis duos & dies tredecim: quo tempore dirum constat esse schisma inter Theodorum Archipresbyterum & Paschalem Archidiaconum, qui malis artibus sibi ad Pontificatum viam parauit: de eo enim hæc Anastasius in Conone: Huius Archidiaconus videns eundem Cononem Pontificem infirmitate constrictum, & cupiditate ductus prædicti legati relicti clero & monasterijs ab ipso Pontifice, cum nondum esset persolutum, scripsit Rauennam glorioso nouo Exarcho, atque promisit eius dationem, si ad Pontificatum eligeretur.] hæc de Archidiacono Anastasio in Conone.

Post cuius obitum quomodo Ecclesia Romana diuisa sit schismate, idem Anastasius in Sergio ita narrat: Post septem verò dies à defuncto beatæ memoriæ Conone Apostolica sedis Præsule (vt fieri assolet) Romanus populus in duas partes diuisus est: & vna quidem elegit Theodorum Archipresbyterum, alia verò pars Paschalem Archidiaconum. Et quidem Theodorus Archipresbyter cum populo, qui ei fauebat, præueniens, interiorem partem Patriarchij tenuit: Paschalis verò exteriorem partem ab Oratorio sancti Syluestri & basilica domus Iulianæ, quæ super campum respicit, occupauit. Cumque vnus alteri locum non cederet, sed vtrique immaniter perdurarent, vt vnus alium superaret: inito consilio primates Iudicum, & exercitus Romanæ militiæ, & cleri plurima pars, & præsertim sacerdotum atque ciuium multitudo ad factum Palatium perrexerunt, & diu pertractantes, quid fieri deberet, qualiterve duorum altercantium electorum sopiretur contentio: Deo annuente, in personam denominati Sergij venerabilis tunc presbyteri concordantes se contulere, eumque de medio populi tollentes, in Oraculum beati Cæsarij martyris Christi, quod est intra sacrosanctum supra scriptum Palatium, introduxerunt, & exinde in Lateranense Episcopium cum laudum acclamatione deduxerunt.]

Sed antequam ulterius progrediatur oratio, de ipso loco Oratorij S. Cæsarij dicendum est: quod cum intra sacrum Palatium fuisse dicatur, aliud planè à Lateranensi Patriarchio illud fuisse, ex eodem verborum contextu perspicuum redditur, dum illud à schismaticis occupatum fuisse ponitur, altero nempe ipsorum occupante partem exteriorem, interiorem verò altero: vnde liquet sacrum Palatium diuersum fuisse à Patriarchio, & quod ibi erat (vt ait) Oraculum, siue dixerimus Oratorium, dictum fuisse sanctum Cæsarium intra Palatium, siue in Palatio, de quo mentionem habitam à S. Gregorio, superius vidimus, egimusque de eo pluribus, cum de imaginibus Augustorum Romam delatis, & in eodem Oratorio à sancto Gregorio collocatis sermonem habuimus. Sed redeamus ad Sergium.

Quidnam ipse iam faceret, cum etiam electus, cathedræ tamen Pontificiæ expertus esset, schismaticis eam occupatam vallantibus armis? Idem diuinus Spiritus, qui ad eius electionem populum clerumque permouerat, vt olim Samsonem in Philisthæos, eosdem aduersus schismaticos ad eorum cuneos irrumpendos excitans, fortes reddidit & intrepidos. Proficiscentibus enim ipsis vnà simul ad Patriarchium Lateranense, ipso aspectu, qui ipsum foris obsidebant, statim sponte cessare, resistere non valentes: sed & ij qui intus erant, & Patriarchium in munitionem conuerterant, inuiti licet atque nolentes, dedere locum; sicque vnus ab omnibus, explosis reliquis, acceptus est Pontifex Sergius. Sed quæ habeat Anastasius de Sergio ad Patriarchium accedente, audi:

Quamuis fores Palatij intrinsecus essent munitæ & clausæ; tamen pars quæ supra dictum venerabilem virum elegerat, quia validior erat, præualuit, & ingressa est. Quo ingressu, vnus de duobus electis, id est, Theodorus Archipresbyter, illico quieuit, & humiliauit

KILIANI
DVO.IULIANI
TOLET. LV.
CVBRTIO-
NES ADVER-
SUS IUD-
ÆOS.*Iulian. aduers.
Ind. lib. 3. in
fin.*Notat in Ro-
man. Martyro-
log. die 8. Mar-
ti.
IULIANVS
EPISC. TO-
LET. DIVER-
SUS A PO-
MERIO.IULIANVS
DIACONVS
TOLETAN.CONONIS
PAPAE OB-
ITVS.

* XXI.

CONATVS
IMPROBI
PASCHA-
LIS.SCHISMA
INTER THE-
ODORVM
ET PASCHA-
LEM.SERGIVS
PAPA CRE-
TVR.SERGIO ES-
DVNT SCHIS-
MATICI.

liauit se: Paschalem verò nullo modo cordis duritia id facere sinebat, donec coactus & confusus, volens, nolens, suum dominum & electum ingressus salutaret. Qui etiam Paschalis clanculo non cessauit Rauennam suos mittere Missos, promissaque pecunia, vel aliis diuersis donis, Ioannem Patricium & Exarchum cognomento Platyn, cum suis Iudicibus, nemine sciente Romam venire persuadere. Qui sic abditè venit, vt nec signa, nec banda cum militia Romani exercitus occurrissent ei iuxta consuetudinem in competenti loco, nisi è propinquo Romanæ ciuitatis. Qui dum venisset, & omnes in personam Sergij sanctissimi inuenisset consensisse, illi quidem suffragari non valuit: ecclesiæ tamen beati Petri Apostoli idem Exarchus per eiusdem Paschalis miseriam dispendium & damnum intulit, quod ab eodem Paschale supra scripto Exarcho promissum fuerat, id est, centum auri libras à parte Ecclesiæ expetente, Sergio sanctissimo electo proclamante, quod neque promississet dare, neque possibilitas suppeteret: & vt ad compunctionem animos videntium commoueret, cantharos & coronas, quæ ante sacrum altare & Confessionem beati Petri Apostoli ex antiquo pendebant, deponi fecit, & pignori tradi: sed nec in hoc flexa est eiusdem Exarchi duritia, donec centum (vt dictum est) auri libras accepit.

DAMNATA ROM. ECCLESIAE PER EXARCHVM PASCHALIS OPERA.

PASCHALIS MISERRIMVS FINIS.

SERGII PAPE PRIMORDIA ET VITAE INSTITVTIO.

EBROINI INTERITVS.

DE ANIMA EBROINI.

Psal. 57. Ibidem.

DE OBITU S. CUDBERTI EPISCOPI.

At licet (vt prædictum est) Ecclesiæ Christi adeò miserimus Paschalis dispendium & damnum inflixerit: tamen, Christo fauente, Sergius presbyter & electus in sede beati Petri Apostoli Pontifex ordinatus est: prædictus verò Paschalis non post multum tempus ab officio Archidiaconatus pro aliquibus incantationibus, & lucis, quos colebat, vel sortibus, quas cum aliis inspectoribus tractabat, Dei, beatiq; Apostolorum principis Petri interueniente iudicio, priuatus est, & in monasterium reclusus, & post quinquennium præcordis duritia impoenitens defunctus est. Hucusque Anastasius de ingressu Sergij, atque dissidentium eiectione: quibus planè apparuit, haud leuem esse eam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Apostolicæq; sedis persecutionem, quam à domesticis pati consuevit; vt pote quod qui semel coepit ipsius Redemptoris adhuc tempore cribrare discipulos Satanas, numquam dimiserit amplius cribrum, quo simul collidens iustos cum improbis, magna agitatione ipsam conuulsit Ecclesiam, sed malorum damno, lucro verò iustorum: etenim eiusmodi ministerio, qui probati sunt, manifesti fiunt, reprobis seorsum vt purgamentis eiectis. De persona verò Sergij hæc idem Anastasius habet:

Sergius natione Syrus, Antiochiæ ortus ex Patre Tiberio, Panormi in Sicilia vixit: inde veniens Romam, à sanctæ memoriæ Adeodato Pontifice inter clericum Romanæ Ecclesiæ connumeratus est. Et quia studiosus erat & capax in officio cætilenæ piorum cætorum pro doctrina traditus est, & acolythus factus, per ordinem ascendens, à sanctæ memoriæ Leone Pontifice in titulo sanctæ Susannæ, quæ ad duas domos vocatur, presbyter ordinatus est. Hic tempore presbyteratus sui impigrè per cœmeteria diuersa Missarum solemnia celebrabat. Hæc Anastasius de Sergio, quem hoc anno vigesima sexta mensis Decembris creatum esse Romanum Pontificem, eiusdem assertionem redditur manifestum.

Quod ad res Francorum pertinet, eodem anno, maximo malo purgantur Gallia, cum truculentus carnifex, sanctorum sanguine ebrius, Ebroinus occiditur: tertio namque anno à sancti Leodegarij martyrio trucidatur ab Ermenfrido. Sed quomodo & eius animam excepit locus infernus, Adonem Viennensem ista narantem audi: Erat, inquit, tunc temporis vir oculis cæcatus, vnus de illis quibus Ebroinus effoderat lumina in insula Lugdunensis prouinciæ, quæ Barbara dicitur: qui cum nocturno tempore super ripam Sicannæ fluminis orandi gratia resideret, audiuit nauigantium impetum, & magna vi brachiorum contra impetum fluminis insurgentium. Cumq; interrogaret, quo nauigium illud tenderet, vox in auribus eius percubuit: Ebroinus est, quem ad Vulcaniam ollam deferimus: ibi enim facti sui poenas luet. Hoc vir audiuit ad consolationem sui, vt sciret quam poenam persecutores iustorum sentirent. secundum illud Dauidicum: Lætabitur iustus, cum viderit vindictam. vt dicant omnes: Si vtiq; est fructus iusto, vtiq; est Deus iudicans eos in terra. Ceterum neminem adeò obtusæ mentis esse putamus, vt ignoret animas migrantes è corpore haud egere vectura nautica, vt ad supplicium perducantur; sed hæc esse per visum ostensa secundum mentis humanæ captum eiusmodi formulis & speciebus interdum ad rem cognoscendam egentis. At inuisamus res Ecclesiæ Anglicanæ.

Hoc eodem anno, decimotertio Kalendas Aprilis moritur ille sanctitate celebris, Anglorum decus, Cudbertus Episcopus Lindisfarnensis, cuius vita ab infantia ad senectutem virtutibus micans, nec obitu potuit obscurari, illustrata diuinitus eius sanctitate miraculis,

A raculis, quæ Beda recenset in rebus gestis Anglorum, copiosius autem, cum eiusdem vitam prosecutus est carmine atque soluta oratione. Suffectus est ipsi Aedilualdus, tanti prædecessoris haud indignus successor. Tu de his ipsum consulas Bedam.

Bed. de gest. Angl. lib. 4. c. 27. 28. 29. 30. 31.

Contigit eodem tempore mori Eruigium Regem Hispaniarum, cum ageret sui regni annum octauum inchoatum: inque locum eius subrogari Egicam, siue Egicanem, cui (vt Tudenis est auctor) filiam suam nomine Cixilonem, Eruigius in matrimonium collocarat. fuisse autem hunc consobrinum Bambæ, idem auctor affirmat. Ceterum ipsum Egicanem consobrinum Bambæ, Eruigij Regis fuisse generum, liquet: eius enim meminit Concilium Toleranum decimumquintum celebratum anno sequenti, vbi in tomo Synodo ab ipso oblato, in quo eumdem & patrem appellat pietatis ergo, hæc leguntur: Illud mihi primò dicendum erit, quod diu patris nostri & soceri regale sortientes fastigium, &c.]

ERVIGII REGIS OBITU, ET EGICANIS SVCCESIO

B Minus autem iuste administrasse regnum Eruigium, ea quæ eodem tomo leguntur ostendunt his verbis: Additur super hoc (vt fertur) pressurarum eius in plerosque acerbitas, quos indebitè rebus & honore priuauit, quos de nobili statu in seruitutem sui iuris implicuit, quos tormentis subegit, quos etiam violentis iudiciis pressit, &c.]

Horum igitur gratia cum tam ipse Eruigius, quam filij eius odio haberentur, & omnium oculi conicerentur in Vuambæ consobrinum, siue (vt alij tradunt) filium, quem prodicione exutum regno omnes miserentur, expectareturque auidè vt in eius regnum vocaretur: id probè sciens ipse Eruigius, nempe post obitum suum posthabendos suos filios Egicani, ipsum sibi iungere voluit federe nuptiarum, tradens ei (vt dictum est) suam filiam Cixilonem in vxorem. At non his tantum studuit eum vinculis obligare, sed & stringere arctius voluit iuramento, quo eum polliceri fecit pro defensione filiorum ipsius cuncta peragere, nihilque contra eos moliri, vel ab aliis tentari permittere, & alia huiusmodi, quo suis filiis in omnibus esset tutò consultum. His igitur ritè peractis, contigit ipsum Eruigium (vt dictum est) mori, exaltari verò tum ab Episcopis, tum à magistratibus in regnum, què diximus, Egicanem: qui more patrio, antequam regni capefferet administrandas habenas, populo præstitit iuramentum, iustitiam illi sincerissimè se administraturum. Hæc omnia expressa habentur in dicto Concilio Toletano anno sequenti habito, de quo mox dicturi sumus.

ERVIGIVS GENERVM OBLIGAT IVRAMENTO.

IESV CHRISTI ANNVVS 688. SERGII PAP. ANNVVS I. IUSTINIANI IVN. IMP. ANNVVS 4.

Sequitur annus Domini sexcentessimus octogesimo octauus, Indictione prima, quo celebratum est in Hispania Concilium Toletanum numeratum ordine decimumquintum. conuenerunt Episcopi numero sexaginta & vnus, per vicarios verò quinque, Abbates vndecim, & Comites decem & septem: quod enim Regis causa tractanda esset, frequens conuentus adfuit. Cum igitur Rex maximè pius & religionis tenacissimus custos ante susceptum regnum duplici se obligatum intelligeret iuramento, altero dato Eruigio de filiorum atque vxoris eius defensione, nec in eos quicquam damni inferri ab aliquo se passurum; altero, quod populo ex debito præstitisset de ministranda illi iustitia absque aliqua personarum acceptione: cum vtrumque simul implere impossibile existimaret, neque alteri absque alterius dispendio satisfacere posse: consulendam Synodum statuit, quid esset sibi faciendum. Sic igitur hoc anno, qui & primus eiusdem Regis numeratur, Era septingentesima vigesima sexta, quinto Idus Maias, cum in vnum dicti conuenissent Episcopi in Ecclesia Apostolorum Petri & Pauli, ipse Rex ingressus est in Synodum, petitionemque suam scriptis conceptam legendam tradidit. Sed antequam de ipsa agamus, qualis fuerit religiosissimi Regis ingressus in locum vbi confessus aderat sanctorum Patrum, ex eiusdem Synodi Actis hinc describamus in exemplum Orthodoxorum Principum: hæc enim ibi leguntur:

CONC. TOLET. XV. SVB EGICANIS RECA.

Adfuit idè serenissimus Egica Princeps placida deuotionis arce sublimis, & strenua culminis reclinacione laudabilis; quiq; in medio Pontificum positus, humoq; prostratus, sacerdotum Dei se comendat orationibus. Deinde surgens, & sufficienti exhortatione Concilium

DIGNVM EXEMPLVM CATHOLICI PRINCIPIS.

cilium allocutus, in nexa tomo sui culminis vota Dei sacerdotibus tradidit relegenda.] **A** erat eius exordium: Ecce beatissimi Patres, &c.] habetur integer ipse tomos Actorum primordiis positus. His acceptis, ex more Patres de iis quæ ad fidem Catholicam spectant, agere aggressi sunt, præmissaque ex sacrosanctis œcumenicis Conciliis Catholica confessione, ea quæ ante biennium à Benedicto Romano Pontifice fuerant in suis ipsorum litteris adnotata examinantes, rectè pieque atque ex Patrum sententia esse prolata docuerunt.

IULIANVS TOLITANVS CORRECTIO NE DIGNVS.
Præter illa autem quæ de his sub Benedicto Pontifice de eadem controuersia dicta sunt, hic non omittendum, in ista Synodo ipsum Iulianum Episcopum Tolertanum, cui eadem omnia eiusdem Concilij scripta tribuuntur, paulo licentiùs insultasse in Romanum Pontificem. Sensit hoc atque sigillauit veritatis amator & pietatis optimus cultor, qui erudito stylo postremam manum apposuit rerum Hispanicarum historiæ, Hispanus & ipse, sed affectu priuato carens. Ioannes Marianæ dignus professor Societatis Iesu, cuius sunt hic mihi reddenda verba, sed priùs illa ponenda, quæ in Synodo scripta leguntur, quibus Iulianus ipsorum auctor æstinatus fuerit correctione dignus. sunt hæc ipsa, dum de vltimis capitibus à Benedicto Papa notatis agitur: Tertium sanè, quartumque capitulum contuentes, non solum sensum, sed & ipsa penè verba ex libris beatorum Ambrosij atque Fulgentij nos prælibasse monstrauimus, quibus ea prædictos viros dogmatizasse scimus: quos quia celebres in toto orbe doctores feriatæ Ecclesiarum Dei vota percenseant, non illis est succensendum, sed potiùs succumbendum: quia omne quod contra illos sapitur, à recta fidei regula abhorreere sentitur.] & paulo post: Iam verò si post hæc & ab ipsis dogmatibus Patrum, quibus hæc prolata sunt, in quocumque dissentiant: non iam est cum illis ampliùs contendendum; sed maiorum, directo calle, inhærentes vestigiis, crit per diuinum iudicium amatoribus veritatis responsio nostra sublimis, etiam si ab ignorantibus æmulis censeatur indocilis.] ista quidem ibi, sed vtrum dulcedine charitatis, an amaro zelo, ex gustu ipso facile est iudicium facere: sed & vtrum ex spiritu veritatis, an erroris, pro uoco lectorem ad ea quæ sæpe superioribus tomis dicta sunt, nimirum, omnium scriptorum Ecclesiasticorum doctorum arbitrum esse Romanum Antistitem, atque de his singulis esse iudicem Apostolicam sedem.

PROBATV SENTENTIA IOAN. MAR.
Sed audi modò Ioannis de eiusmodi Iuliani sententia iudicium graui lance perpensum, atque ita prolatum: Nobis, inquit, aliquanto liberior visa est, quàm vt Iuliani modestiam erga Romanum Pontificem, summum Ecclesiæ doctorem deceret. Et nimirum de ingenij laude cui quicquam concedat, rarus est, & in ardore disputandi modum tenere difficile. Erat enim Iulianus eruditionis laude ea ætate celebris, vt eius libri testantur, ac præsertim opus quod Prognosticon sæculi venturi nominauit, liberque de sex ætatibus, qui libri ad nostram ætatem conseruati sunt, alij iniuria temporum desiderantur. fuit ex Iudæorum sanguine propagatus, Eugenij tertij discipulus, &c.] ista quidem ipse. Ex Iudæis (vt vidimus) Iulianus ad Ecclesiam veniens, doctrina fulgens, nomine celebris ad primariæ in Hispania Ecclesiæ Episcopatum ex neophyto euectus est, quod **1. Tim. 3.** in primitiua Ecclesia non nisi Apostolica indulgentia licuisset, prohibente Apostolo ordinari neophytum, ne (vt ait) in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Nos reliqua prosequamur historiæ.

PROBAT SERGII FACTAM DECLARATIONEM. Ioan. 2.
Cum autem quæ elucidata sunt in hoc Concilio de obiectionibus factis à Benedicto Pontifice innotuissent Sergio Papæ, ab eodem magnis sunt laudibus celebrata. Constat id quidem Roderici Tolertani Episcopi testificatione. Sicque cognitum patefactumque fuit, Romanam Ecclesiam haud ferere lites dissentionesque curare, sed rectam sententiam de fide Catholica ab omnibus exigere, exactamque recipere, gaudereque de filiorum in fide integra sanitate. vt illud Ioannis Apostoli in ore habeat, cordeque retineat: Gaudium sum valde, quoniam inueni de filiis tuis ambulantes in veritate.] Addit idem Rodericus, misisse post Synodum Iulianum Episcopum Tolertanum legatos Romam ad Pontificem. ait enim: Sanctus Iulianus veridicis testimoniis in hoc Concilio decimoquinto ad exactiorem præfari Principis per oracula eorum, quæ Romam transmiserat, verum esse affirmavit, & Apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyterum, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos, & in omnibus Dei seruos, & in diuinis scripturis imbutos, cum versibus etiam acclamatoriis, secundum quod & olim transmiserat de laude Romani.

A Romani Imperij. Quod Roma dignè & piè recipiens, cunctis legendum indixit; atque Imperator acclamando, Laus tua Deus in fines terræ, lectum sapiùs notum fecit.] Hic aduerte, lector, loco Pontificis, in codicem irrepsisse nomen Imperatoris; ne fallaris: alioqui mendacij arguendus ipse Rodericus esset, cum constet Imperatorem non Romæ, sed Constantinopoli habitasse, nec Urbem vquam visisse. Pergit verò de ipso Romano Pontifice ista dicere, ad quæ referenda sunt superiora: Qui & rescriptum domino Iuliano per suprafatos legatos cum gratiarum actione & cum honore remisit; & omnia quæcumque scripsit, iusta & pia esse deprompsit.] fuit iste, qui tunc Romanæ Ecclesiæ præerat, Sergius Papa.

B His verò pertractatis, de duobus sibi inuicem aduersantibus Regis iuramentis facta est quàm exactissima disputatio. Itaque ad exactam rei cognitionem iussa sunt legi verba, quibus primum præstitum Eruigio Regi conceptum tunc fuit iuramentum; quæ hic describenda putamus: sic enim se habent: Circa cognatos meos, filios vestros, quos de gloriosa coniuge vestra, domina mea Leubigitone Regina progenitos habere videmini, tam carum me amicum in sincera mentis dilectione sine fraudulenta calliditate exhibere & esse polliceor, & ita cum eis in effectu dulcedinis & charitatis omnibus diebus vitæ meæ viuere spondeo, vt nec ipsos, nec partem eorum pro quibuslibet capitulis, aut ordinibus, vel occasionibus quoquolibet tempore inquietare aut stimulare debeam: nec vllum dolorem, vllamque malitiam in corde vel animo meo contra eos amodo & deinceps quandoque retinebo, aut excogitabo: neque aliquam occasionem aut argumētum enutribo, per quod aut præfata ancilla vestra, sponsa mea, siue iam nominati filij vestri, qui de rotiens dicta clementissima coniuge vestra domina mea Leubigitone Regina progeniti sunt, aut in maximum, aut in modicum conturbentur vel stimulentur, excepto propter iustissimas causas, vnde legalis mihi veritas patuerit, quas vt cum charitatis affectu ad eosdem cognatos meos querere debeam, mihi licentiam reseruo, & tam de promptissima dilectione & charitate eorum numquam recedam. Nam & pro causis eorum, quas aut ipsi contra quaslibet personas habuerint, aut si quicumque contra eos pro quibusdam rebus intenderint, ita vsque quoad vixero, in eorumdem filiorum vestrorum adiutorium cum omni mentis meæ intentione, in quantum valuero & Deus mihi dederit posse, exurgebo * & intendebo *, veluti si pro causa propria mea, vt nec illi damnum aut perditionem quamcumque sustineant, & negotia eorum cum Dei auxilio, me intendente, agente, & proficiente, celerem ad effectum perueniant.] hætenus promissio ab Egicane Eruigio facta, ac iuramento firmata.

D His auditis, cognita post hæc sunt quæ idem Rex itidem iuramento populo ex more promisit, nempe iustitiam se illi integrè redditurum, neque contra iustitiam quemquam esse læsurum. Cum res deducta esset ad Synodale iudicium, iudicatum est ea ex parte promissionem vel iuramentum subsistere, qua filiis eius est pollicitus aduersus omnes protectionem atque defensionem: ea verò ex parte qua consultum fuit iustitiæ, & obstructus aditus iniquitati, suo robore debere consistere, vtpote congrua iis quæ ipse populo iuramento pariter promississet. His itaque in hunc modum sententia Synodi definitis, optatus finis impositus est.

Sunt rerum Hispaniæ scriptores, qui eundem Egicanem Regem odio plus æquo indulsisse tradant, vt qui filiam Eruigij in coniugem acceptam repudiasse dicunt, vindictamque sumpsisse de nobilibus compluribus, quorum arte fuisset Vuamba Rex priuatus regno. **E** Quod autem ad repudium pertinet; si factum est, non nisi ex causa sacris legibus approbata factum oportuit. Quæ enim vigeat Hispanorum Episcoporum vigilantia in custodia sacrorum canonum, & in Regem præscripta auctoritas id existimare nos cogit: quod verò ad reliqua, etiam testificatio Synodalis cum liberum immunemque reddit. Accipe rogo, quæ de ipso Patres habent in Concilio Tolertano decimosexto *:

Gloriosissimus etenim ac serenissimus dominus noster Egica Rex, seruentissimi amoris Christi igne succensus, & sanctæ actionis ope perfunctus, inimicorum Christi perfidiam, illud prophetale vaticinium sequens: Nonne qui oderant te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? vtpote verus Christicola, obnoxios proterere decernit, Ecclesiæ Dei statum vigilantia instantia roborare disponit, sanctis Dei basilicis se munificum exhibet, tributorum impensiones populis moderamine discreto remittit, maligna contra se obstinatione agentibus animi liberalitate gratissima ac piæ miserationis in-

CHRISTI
689.SERGII PAP.
2.IVSTINIANI IVN. IMP.
5.

^a *Isai. 58.* stantia ignoscere consuevit; multos quoque qui contracti sunt, liberos (secundum prophetam) omne onus dirumpendo, in ingenuitatis statu reformat, atque in diuersis sanctæ Ecclesiæ studiis exercendo præpoller. hæc Patres, quos absit credere turpiter adulatos. At de Concilio Tolerano decimoquinto hætenus.

Quod pertinet ad regnum Francorum: mortuo Theodorico, quem regnasse tradunt annos decem & nouem, subrogatus est eius filius Clodoueus huius nominis tertius, tenuitque regnum annos quatuor. Reiciunt verò alij obitum Theodorici in annum superioriorum: sed magis huic chronologiæ assentiri videtur Angradus^b monachus, dum annum decimumtertium eiusdem iungit anno Domini sexcentesimo octogesimo secundo: quæ ratione, cum eum regnasse tradant annos (vt dictum est) decem & nouem, vltimus hic annus numerabitur Theodorici, post quem incipiunt numerari anni quatuor Clodouei eius filij. Porro iam ipsi Francorum Reges, siue quod puerili ætate regnum caperent, siue B socordia, vel voluptuosæ vitæ cupidine, iam imbelles penitus redditi, procul aberant ab administratione curaque regni: adeo vt in ducibus exercituum, quos Maiores domus vocare consueuerunt, totum esset regni regimen collocatum. Ira quidem res vsque ad annum Redemptoris septingentesimum quinquagesimum transierunt.

OBITVS
THEODORICI
REGIS.
^b Angr. in vi-
S Ansberti E-
piscopi Rothom.
apud Sur. die
9. Febr.
CLODOVEVS
TERTIVS
REX FRAN-
CORVM.

IESV CHRISTI SERGII PAP. IVSTINIANI IVN. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
689. 2. 5.

C Christi annus sexcentessimus octogessimus nonus secunda inchoatur Indictione, quo & secundum sui Pontificatus annum Papa Sergius inchoauit: cum sanctus Ceadual- la Rex Occidentalium Saxonum pietatis ergo peregrinatus Romam ad limina Apostolorum, illic exoptatum diem clausit extremum. Hæc Beda his verbis: Anno autem regni Alfridi tertio Ceadualla Rex Occidentalium Saxonum, cum genti suæ duobus annis strenuissimè præflet, relicto Imperio propter Dominum regnumque perpetuum, venit Romam.] sed antè in itinere in minorem Britanniam nauigio veniens, inuilit S. Vulmarum Abbatem, à quo de rebus diuinis abundè eruditus est: habent enim hæc pluribus eiusdem sanctissimi viri Acta^d. Insuper auctor est Paulus^e diaconus, eundem Regem Romam venientem in itinere exceptum hospitio fuisse à Cuniberto Longobardorum Rege, atque honorificè habitum.

^c Bed. lib. 5.
c. 7.
CEADVAL-
LAE REGIS
ANGL. PERE-
GRINATI-
O. BAPTIS-
MVS.
ET OBITVS.
^d Apud Sur. die
20. Julij.
^e Paul. diacon.
lib. 6. c. 15.

Pergit verò Beda cœptam narrationem: Venit Romam, hoc sibi gloriæ singularis desiderans adipisci, vt ad limina beatorum Apostolorum fonte baptismatis ablueretur, in quo solo didicerat generi humano patere vitæ cælestis introitum; simul etiam sperans, quia mox baptizatus, carne solutus, ad æterna gaudia iam mundus transiret: quod vtrumque vt mente disposuerat, Domino adiuuante, completum est. Etenim illò perueniens, Pontificatum agente Sergio, baptizatus est die sancto sabbati Paschalis, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo octogesimo nono; & in albis adhuc positus, languore correptus, duodecimo Kalendarum Maiarum die solutus est à carne, & beatorum est consortio sociatus in cælis. Cui etiam tempore baptismatis Papa memoratus Petri nomen imposuerat, vt beatissimi Apostolorum Principis, ad cuius sacratissimum corpus per longa locorum interualla pio ductus amore venerat, etiam sanctissimum nomen referret: qui in eius quoque ecclesia sepultus est.

Et iubente Pontifice, epitaphium in eius monumento scriptum est, vt & memoria deuotionis ipsius fixa per sæcula maneret, & legentes quoque vel audientes exemplum facti ad studium religionis accenderet. Scriptum est ergo hoc modo:

*Culmen, opes, sobolem, pollentia regna, triumphos,
Exuuias, proceres, mænia, castra, lares,
Quæq; patrum virtus, & qua congesserat ipse,
Ceadual armipotens liquit amore Dei:
Vt Petrum, sedemq; Petri Rex cerneret hospes,
Cuius fonte meras sumeret almus aquas,
Slendificumq; inbar radianti carperet haustu,
Ex quo vinificus fulgor ubique fuit.*

EPITAPHI-
VM SEPVL-
CHRI CEAD-
VALLAE
REGIS.

Perci-

CHRISTI
689.SERGII PAP.
2.IVSTINIANI IVN. IMP.
5.

A

*Percipiensq; alacer rediuiue præmia vite,
Barbaricam rabiem, nomen & inde suum
Conuersus conuertit ouans, Petrumq; vocari
Sergius Antistes iussit vt ipse pater
Fonte renascentis, quem Christi gratia purgans,
Protinus ablatum * vexit in arce poli.
Mira fides Regis, clementia maxima Christi,
Cuius consilium nullus adire potest.
Sospes enim veniens supremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, perq; vias,
Vrbem Romuleam vidit, templumq; verendum
Aspexit Petri, mystica dona gerens.
Candidus inter oues Christi sociabilis ibit:
Corpore nam tumulum, mente superna tenet.
Commutasse magis sceptrorum insignia credas,
Quem regnum Christi promeruisse vides.]*

* albatum

B

Post versus hæc sequebatur inscriptio, qua & nota temporis ponebatur his verbis:

HIC DEPOSITVS EST CEADVALLA QVI ET PETRVS REX SAXONVM SVB DIE DVODECIMO KALENDARVM MAIARVM INDICIONE SECVNDA. QVI VIXIT ANNOS PLVS MINVS TRIGINTA. IMPERANTE DOMINO IVSTINIANO PISSIMO AVGVSTO, ANNO EIVS CONSVLTVS QVARTO. PONTIFICANTE APOSTOLICO VIRO DOMINO SERGIO PAPA ANNO SECVNDO.] est enim hic ipse annus, quo Sergius Papa agit in Pontificatu annum secundum.

C

Quod verò ad recitatum soluta oratione scriptum epitaphium pertinet, errorem irrepsisse putarunt aliqui; siue quòd ita deprauatum illud acceperit Beda; siue quòd qui ab eo postea excrispsit, gentiliū suorum affectui plus satis indulgens, verba mutauerit, vt quem sciret Regem esse Britannorum, fecerit esse Saxonum, id ipsumque in textu Bedæ mutarit. Absit enim de adeo venerabili sacerdote id vel leuiter suspicari, vt amore gentis suæ, detraxerit alienæ, arripens quod suum non erat, suæque tribuens, quod sciret alterius esse. Sanè quidem, quòd in epitaphio legitur, REX SAXONVM, legendum esse, REX BRITANNORVM, historici complures, qui res Britannorum sunt profecuti, testantur. Nouissimè verò doctissimus Sanderus, parcens Bedæ, modestiæ causa, in Paulum diaconum conuersus, ait: Paulus diaconus de gestis Longobardorum: Ceadualdus, inquit, Rex Anglo:um Saxonum (melius dixisset, Rex Britonum, vt est apud Gaufridum libro nono de gestis Britannorum) ad Christum conuersus, Romam properauit, vbi à Sergio baptizatus, ad cælum transit.] hæc ipse, nihil in Bedam. Verum potuit (vt superius dictum est) ob deuictos Saxones homo Britannus dici Rex Saxonum.

QVOD CEAD-
VALLA
FVERIT REX
BRITANN-
ORVM.

D

Porro à Beda tres eiusdem nominis positi inueniuntur Reges Britanni: primus quidem sub anno Domini sexcentesimo trigesimalotertio, quem interfectorem fuisse tradit Eduini Anglorum Regis, eumque Britonum fuisse Regem affirmat: secundum verò Ceaduallam fuisse illum reperias, de quo idem meminit Beda^a anno (vt colligitur ex scriptis eius) sexcentesimo septuagesimo octauo, quem dum tradit fuisse ætate iuuenem, planè diuersum à seniore esse demonstrat: sed & cum ipsum successorem habuisse alium Ceadual-

DE ALIIS
CEADVAL-
LIS.
^a Bed. lib. 4.
c. 15.

E

lam tradat, diuersum ab eo qui venit Romam, de quo est sermo, fuisse docet. de primo dum agit, Britonum Regem appellat; & licet Christianum, tamen vehementem fuisse persecutorem Christianorum Anglorum affirmat: nam de eo ista subiicit: Ceadualla quamuis nomen & professionem haberet Christiani, adeo tamen erat animo ac moribus barbarus, vt nec sexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum parceret ætati, quin vniuersos atrocitate ferina morti per tormenta cōtraderet, multo tempore totas eorum provincias debacchando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britannicæ finibus erasurum se esse deliberans: sed nec religioni Christianæ, quæ apud eos exorta erat, aliquid impendebat honoris, &c.] in quibus tamen corruptè scias legi Carduella, pro Ceadualla, sine Ceadualla, prout ex eodem auctore conspicitur, vbi ait inferius sequenti capite: Nec mora, vtrumque, nempe Osrichum Regem Deirorum, & Eanfridum Regem Berniorum, Rex Britonum Ceadualla impia manu, sed iusta vltione peremit.] quæ cum acta

^b Bed. lib. 2.
c. 20.

^c Bed. lib. 3.

^d 1.

CHRISTI
689.SERGII PAP.
2.IVSTINIANI IVN. IMP.
5.

PLURES CEADVALLAE. esse testetur anno Domini sexcentesimo sexagesimo tertio, nihil est quod dici possit hunc eundem esse cum Ceadualla, qui Romæ defunctus est, quem ipsa sepulchralis inscriptio fuisse ætate iuuenem docet. Hæc de primo Ceadualla Britannorum Rege; at de secundo hæc libro quarto: Interea superueniens cum exercitu Ceadualla iuuenis strenuissimus de regio genere Geuissorum, &c.] De tertio autem mox ista eodem capite subdit: Sed is qui post Ceaduallam regnavit, simili prouinciam illam afflictione plurimo annorum tempore mancipauit. Quare factum est, ut toto illo tempore Episcopum proprium habere nequiverit, sed reuocato domum Vuilfrido primo suo Antistite, ipsi Episcopo Geuissorum, id est, Occidentalium Saxonum, qui essent inuenti in ciuitate, subiacerent.] ista quidem ipse Beda de tertio Ceadualla, quem hoc eodem dictum esse nomine, mox ista subiiciens, satis docet:

DE TERTIO CEADVALLA QUID BEDA. Postquam ergo Ceadualla regno potitus est Geuissorum, cepit & insulam Vectam, quæ catenus erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ homines pro his substituere contendit, voto se obligans, quamuis nondum regeneratus (ut fertur) in Christo: quia si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita soluit, ut hanc Vuilfrido Episcopo, qui tunc fortè de gente sua superueniens aderat, utendam pro Domino offerret.] hæc Beda, quæ omnia optimè conuenire tertio Ceaduallæ, nemo non videt.

Hæc cum ita se habeant, in inscriptione nihil immutatum vel deprauatum dicere iure possumus: ut cum ibi dicatur Rex Saxonum, non ob id positum hoc sit, quasi Britannus non fuerit, sed ob deuictos Saxones ita potius dici voluerit ob maiorem gloriæ titulum, quod hostes vicerit, à quibus Britanni victi fuissent: Geuissorum enim regni Rex ipse erat; Geuissos autem eosdem dictos esse Saxones Occidentales, idem Beda testatur: qui ea ratione fuerit excusandus, quod quem legerit in epitaphio dictum Saxonum Regem, ipse verè putauerit esse genere Saxonem. Hæc autem ad Bedæ excusationem à nobis dicta sunt, aduersus quem pari consensu, qui post ipsum persecuti sunt Angloium & Britannorum historiam, tradunt, ipsum Ceaduallam Regem Britannorum fuisse, eundemque eius gentis nouissimum; quorum subiiciam nomina. Est inter alios Riccardus monachus Cluniacensis Gallus, id affirmans in libro, cuius titulus est, Series Romanorum Pontificum: id ipsum Rodolphus monachus Anglus in libro, cuius est titulus, Polychronicon; id etiam Caufridus A saphensis: tradit hoc ipsum Matthæus Vuestmonasteriensis Anglus, insuper & liber scriptus antiquus, cuius est titulus, Summarium Chronicorum Angliæ; qui tamen omnes non Ceaduallam, sed Cedualdradum appellant, filiumque Ceaduallæ Regis Britannorum, eundemque vltimum eius gentis affirmant, aliterque legunt versum illum inditum sepulturæ:

Ceadual armipotens liquit amore Dei.] ut ita legi debeat:

Rex Cedualdradus liquit amore Dei.] Quod igitur non fuerit Anglus, sed Britannus, illud præterea afferunt, quod à Britannis, non ab Anglis ei semper exhibitum cultum affirmant; insuper & consueuisse Britannos eiusmodi nomen Cedualdradum suis frequentissimè imponere filiis: adduntque eius nomine multas esse ecclesias nuncupatas in ipsius memoriam à Britannis extructas, non ita ab Anglis, penes quos neque eius nomine sacellum reperiri tradunt erectum.

MAGNUM DE MVNDI CONTEMPV EXEMPLVM. Magnum planè tunc datum est vniuerso generi humano de contèptu mundi huius exemplum, dum Rex armiger, natura sæuus, hostium victor existens, quem si nõ aliud, æmulatio saltem ipsa externorum sibi Britanniam vendicantium retinere debuisset in armis, ut eos è patrio solo pelleret: horum nullam rationem ducens, lucrum maximum existimauit, facere de iis omnibus pro caelesti regno iacturam. Fuisse tantæ rei aggrediendæ ipsi adiumento sanctum Vuilfridum Archiepiscopum Eboracensem, licet Beda expressè non dicat, coniectura quidem vehementi adduci possumus, ut credamus: etenim cum ipso auctore constet, magnam inter eos necessitudinem intercessisse, cum Vectam insulam expugnatam Vuilfrido utendam Rex ipse tradiderit; ab eo pariter ipsum recepisse spiritualia dona, quis poterit dubitare? Sed & quod eodè auctore Beda liqueat, iam tertio Vuilfridum Romam concessisse; par est credere, ipsum de eadem sæpe illi sermonem habentem, eam adeundi ipsi desiderium inieciisse. Subdit verò de eius successore Beda, eiusdem confectatum esse vestigia; quod scilicet vbi ad annos triginta septem regni gubernacula propagasset, illud ipsum posteris relinquens, ad limina itidem Apostolorum peregrinationem suscepit: at de

CHRISTI
689.SERGII PAP.
2.IVSTINIANI IVN. IMP.
5.

A at de eo dicendum suo loco erit. Porrò & complures alios idem esse imitatos exemplum, idem auctor ita testatur: Quod factum scilicet his temporibus plures de gente Angloium nobiles, ignobilesque, laici & clerici, viri ac feminae certatim facere consueuerunt; nimirum abdicato sæculo, conuolare ad limina Apostolorum, ad vbera matris, à qua se scirent esse progenitos. Sed de his satis.

Hoc eodem anno tribus martyribus felix Germania illustratur. Qui enim à Sergio Papa acceperant Euangelium ad prædicandum gentibus Borealibus, vix sparso verbi semine, illud fuso sanguine irrigarunt: Kilianus nempe Episcopus, Colomannus presbyter, & Tornanus diaconus hoc anno coronam sunt martyrij consecuti. Quod autem ad tempus spectat, erroris arguitur Sigebertus ex veteri inscriptione eorum sepulchro indita, quam posuit in suis Notis ad horum martyrum Acta vir probitate & doctrina notus Nicolaus Serarius Societatis Iesu dignus professor: nos eam paulo inferius redditori sumus.

B Quod igitur ad hos martyres pertinet: in Franconiam ipsos diximus profectos esse, illicque iis qui adhuc Gentiles essent, Euangelium prædicasse, Ducemque Gosbertum vnà cum aliis ad fidem Christianam conuertisse: ibique demum pro laboribus exantlatis coronam martyrij consecuti sunt eadem ex causa, qua præcursor Domini S. Ioannes Baptista ab Herode amputari capite iussus est. Cum enim eundem Gosbertum Ducem iam Christianum redditum admoneret sanctus Episcopus, quod non liceret sibi coniugio frui vxoris fratris sui, quam ante baptismum sibi coniunxerat, eiusdem feminae in se odium acerbissimum concitauit, cuius & molitione idem cum sociis clanculo occisus est. Quomodo autem hæc gesta sint, & detestandum facinus detectum diuinitus fuerit, ex Actis antiquis fideliter scriptis hic enarremus: sic enim se habent:

C Nefanda mulier, de qua nobis est sermo (*Geila nomen illi erat*) callida meditatione perquirebat, quemadmodum sine populari strepitu & vulgi cognitione sanctos viros posset tollere è medio. Armabatur enim iræ impatientia, & libidinis furore: & quia diabolus iniqua cupientibus fomèta malitiæ subministrat, inuenti sunt duo administri crudelitatis eius, qui promitterent se satisfacturos Geilæ desideriis, si munera darentur ipsis pro tanti perpetracione sceleris. Ita factum est, ut accepto nefandi operis præmio, voto responderint feminae crudelitatis. Solebat beatissimus martyr Kilianus post paruam dormitionem necessitatis, vigilare ad studium propensæ orationis.

D Quadam verò nocte, cum leues carperet somnos, ita ut nec dormiret integrè, nec vigilaret apertè, apparuit ei vir habitu formaque pulcherrimus, qui diceret: Amice Kiliane, surge: nolo te diutius laborare: dumtaxat certamine tangeris, & sic victor iugiter mecum eris. His dictis, abscessit. Euigilans autem egregius vir, intelligens diuinam eam esse visitationem, conuocatis fratribus, inquit: Fratres, vigilemus: citò aderit Dominus, & pulsabit ianuam. Cauendum nobis est, ne nos somno torpentes inueniat. Addamus oleum lampadibus, dum tempus est; ne si fortè defecerit, tunc incipiamus quærere, quando non poterimus inuenire. Illis itaque circa medium noctis orationi vacantibus, carnifices strictis gladiis locum, in quo orabant, penetrarunt. Quos cum sacer vir intuitus esset, ait: Amici, ad quid venistis? Vos implebitis præceptum: nos cursum consummabimus. His dictis, interfecti sunt, ibique terræ mandati, ne quis rem gestam scire posset. Vestimenta quoque, cum quibus diuina peragebant officia, sacrique libri, cum illis defossa sunt, ne quod indicium necis eorum extaret, sed clam discessisse putarentur causa solitæ peregrinationis.

E Erat tamen nobilis quædam matrona, Burgunda nomine, quæ à principio prædicationis eorum sanctis viris adhæserat, habens cellulam iuxta oratorium sanctorum, quo facilius diuinis laudibus interesse valeret. Hæc intenta vigiliis, quæ facta fuerant, diligenti studio inuestigauit, recedentibusque carnificibus, lintcolo mundo fufum sanctorum sanguinem collegit, ac terræ diligeret infodit, vigiliis & orationibus iugiter vacans, vbi sanctorum corpora obruta nouerat, excolebatque locum veneratione qua poterat, sed occultè, ne (sicut postea factum est) Geilæ iussu remouerentur. Ea enim sceleratissima mulier stratis plancis stabulum equorum in loco, vbi sancti martyres humati fuerant, fieri iussit, ne quo indicio sacra corpora proderentur. Ferunt autem, ab iis qui tunc fuere, posteris relatum, iumenta eo in stabulo manentia super sepulchra martyrum nec sterus, nec vrinam reddidisse, honorem martyribus exhibentia: ut quod de capite propheta vaticinatus

KILIANI ET SOCIORVM MARTYRIVM.

* Extant apud Sur. die 8. Iul. 1094. GEILA IN-SIDIATVR SANCTIS.

VISTO OSENTENSA S. KILIANO.

SANCTIN-CANTVR.

GEILA FACINVS OCCVLTARE CONATVR.

CHRISTI
689.SERGII PAP.
2.IVSTINIANI IVN. IMP.
5.

^aIsai. 1. natus est, id in eius membris quoque cerneretur: Cognouit (inquit Isaias *) bos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui: Israel autem me non cognouit. Tali ergo modo sanctorum corpora hominibus propemodum ignota mansissent, nisi Burgunda, quam diximus, in extremo vitae posita, quibusdam fidelibus, ubi condita essent, reuelasset.

Contigit autem, ut Dux à bello reuertetur ad locum, in quo sanctos viros reliquerat: cumque eos non inueniret, studiosè perquisiuit, quando, & qua causa recessissent, quove profecti essent. Tum vxor eius, veneno malignitatis deprauata, modò rubore perfusa, modò pallore affecta, aliàs confidentia animata, multos anfractus suæ nequitiae & fraudi praeterebat, dicens non se eos custodiendos suscepisse, neque iis custodes adhibuisse: pro sua voluntate illos & venisse & recessisse, ut peregrinationis suæ institutum sequerentur. Sed quem femineæ voces non emolliunt? quem à statu rectitudinis non retrahunt? Credulus ira que verbis suæ coniugis princeps, non nihil à cœpta inquisitione remisit.

^bMatth 10. Sed iuxta Dominicam vocem, Nihil opertum, quod non reuelatur, & occultum, quod non sciatur. Cum ea quæ facta fuerant, paulatim obliuioni darentur, vnus eorum, qui sanctos viros gladio peremerat, subito à dæmone arreptus, ingenti voce clamare cœpit: Kiliane, acriter me persequeris. Igne enim consumor. Quod feci, celare non possum. Video imminere mihi gladium tuo sanguine respersum. Talia diu vociferans, & propriis se dentibus lanians, à præsentis migravit ad pœnas æternas. De talibus quippe scriptum est: Duplici contritione conterere eos, Domine.

Alter verò cædis sanctorum conscius, in rabiem versus, gladio se petiit, effusisque visceribus, per tormenta præsentis temporis ad æterna peruenit. Quisnam, Geila, tibi cernenti talia sensus tunc erat infelix? cruciatibus aucta furebas. Non multo post & ipsa bellua, de qua loquimur, à dæmonibus arrepta, quanta poterat voce clamabat: Iustè torqueor, quæ sanctis viris tortores adhibui. Rectè crucior, quæ cruciatus illis parauit. Acriter infas, Kiliane: ignem accendis, Colomane: fomenta ministras, Totnane. Sufficiat vobis vicisse: nimis vestras vlciscimini iniurias. A calice Kiliane diceris: sed valde amara mihi pocula infundis. His dictis, miserabiliter vexabatur, ita ut à multis teneri vix posset. Tandem cum magno cruciatu ad cruciatu diabolo paratos migravit. Cernimus impletum, quod Veritas in Euangelio dicit: Dominus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Amen dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum.

His ita gestis, aiunt Gosbertum à suis seruis interemptum, filiumque eius principatu deiectionem, cognatos affinesque eorum à contribulibus tanta perpeffos, ut vix aliqua eis Reipublicæ dignitas in ea prouincia relicta sit. Quæ autem horum causa fuerit, vtrum quòd fidem rectam colerent, ab iis, qui ab ea deuiant, talia passi sint: an quòd post eadem sanctorum martyrum à veritatis tramite recesserint, vindictam hanc diuinitus illatam perulerint: videt ille, quem nullum latet secretum: modò nos nihil eiusmodi asseramus, quod incertum habemus.] hucusque auctor veritatis tenacissimus pariter & modestissimus. Porro hos ipsos, quos Romana Ecclesia Apostolico munere decorauit, eisdem corona martyrii insignitos triumphatores excepit, retulitque in Album purpuratorum martyrum, annua (quousque mundus erit) memoria celebrandos ea qua passi sunt die, octauo Idus Iulij cunctis fidelibus exhibens.

Verùm & idem Serarius noster, qui notationes ad Acta horum martyrum (ut diximus) scripsit, eiusmodi antiquitus scriptum recitat epitaphium, rudi licet Minerua, ut ferebat illorum temporum ætas, incisum (ut ait) lapideæ tabulæ positæ in sepulchrali crypta iuxta puteum ad Occidentem:

Annus sexcentis octogenisq; nouenis

Istic Kyllenam scimus fontis prope venam,

Et Colonatum, necnon Tothnamq; beatum

Ob Saluatorem proprium fuisse cruorem.

Hinc fuit, est, & erit salus illi qui piè quatit,

Est cæcus, mutus, claudus, surdusq; solutus.]

Qui autem sequuntur versus, ad ipsorum eleuationem pertinent, factam per Bonifacium successorem, qui & recondidit Burkardum Episcopum Herbipolensem:

Septingentesimo quinquagesimoq; secundo

A Bonifacio, Burkardo consociato,

EPITAPHIUM DE SS. KILIANO ET SOCIIS.

GEILA MISERRIME PERIT.

GOSBERTI INTERITVS.

VLTIOR DIVINA IN SACRILEGOS HOMICIDAS.

SVASVGEI LAE SANCTI NON REQVRSITI.

CHRISTI
690.SERGII PAP.
3.IVSTINIANI IVN. IMP.
6.

^A Hi sunt sublatis, ritè quoque canonizati. Hos pete deuotè, qui sint t oramine pro te.] Qui verò quatuor sequuntur versus, Burkardi epitaphium continent, nomenque eius qui posuit, ita conscriptum:

Septingentesimo nonagesimo quoque primo

Burkardus moritur, corpusq; suum sepelitur

Iuxta sanctorum tumulum, ceu scribitur, horum

Per Megengaudum successorem reuerendum.] Quod his subditur hexasticon de iisdem sanctis martyribus conscriptum, extat in vestibulo capitularis loci, qui Noui monasterij templo cohæret, in ædificiorum parte superiore, ad Septemtrionale cryptæ latus, quod excultiorem poeticæ artis præferret auctorem:

Hi sunt, Herbipolis, qui te docuere, magistri,

Qua verum coleres religione Deum.

Impia quos tandem iussit Geilana necari,

Celauitq; sub hunc corpora casa locum.

Ne turpi sine laude situ defossa iacerent

Corpora, Burkardus sub monumentalocato.] hætenus de sanctis martyribus, eorumdemque memoriis: quorum precibus factum non dubitamus, ut fides Catholica in eadem Ecclesia adhuc integra perseueret in tanto naufragio fidei Germanarum prouinciarum, bene culta laboribus & bene custodita vigiliis Iulij eius Episcopi, digni sanctorum Præsulum successoris.

IESV CHRISTI SERGII PAP. IVSTINIANI IVN. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
690. 3. 6.

^S Equens sexcentis nonagesimus Christi annus tertia Indictione inchoatur, quo Deus novos Apostolos decernit ad Germanorum conuersionem, eosdemque numero duodecim. Etenim etsi olim in illis Borealibus regionibus aliquando (ut dictum est superius) Euangelium illuxisset, postea tamen barbarorum motibus sæpius agitata prouincia, atque bellorum assiduis cladibus desolata, in solitudinem propè redacta sunt, cum excoli verbi Dei prædicatione desuisissent: cum & adhuc aliæ essent prouinciæ, quibus tenebræ impietatis ex ignorantia veri Dei in cultu dæmonum perseuerarent. Sed haud oblitus misereri Deus, qui ex femine illo purissimo in Anglia à S. Gregorio Romano Pontifice satò pauca grana delegit, quæ mundo præmortua magnum prouentum frugum afferrent. Quomodo autem hæc cœpta sint, & nomina eorum qui missi fuerant, ex Marcelino, qui interfuit, vnusq; ex iis fuit, describamus; similiter & ea quæ in eadem sententiam Beda & ipse rerum sui tēporis scriptor posteris commendauit, in medium afferamus.

Fuit autem tantæ molis præcipuus architectus numquam satis laudatus S. Ecgbertus natione Anglus, qui monasticam disciplinam propensissimo studio excoluit in Hibernia, ubi & sacris litteris est imbutus, de quo ex Beda superius mentionem fieri contigit. optasset & ipse inter eosdem Apostolos numerari, primusque in Apostolico opere inueniri; verum diuina voluntate alij fuit operi mancipatus. Sed audi quæ de eius instituto tradit Beda: Eo tempore, inquit, nempe ab incarnatione Domini (ut paulo superius numerat) sexcentesimo nonagesimo anno, sicut & Marcellinus pariter computat, venerabilis & cum

omni honorificentia nominandus famulus Christi & sacerdos Ecgbertus, quem in Hibernia insula peregrinam ducere vitam pro adipiscenda in cælis patria retulimus, proposuit animo pluribus prodesse, id est, inito opere Apostolico, verbum Dei aliquibus earum, quæ nondum audierant, gentibus euangelizando committere, quarum in Germania plurimas nouerat esse nationes, à quibus Angli, vel Saxones, qui nunc Britanniam incolunt, genus & originem duxisse noscuntur: vnde hætenus à vicina gente Britonum, corruptè, Germani nuncupantur. sunt autem Fresones, Rugini, Dani, Hunni, antiqui Saxones, Borchtuarij: sunt etiam alij per plures iisdem in partibus populi Paganis adhuc ritibus seruietes, ad quos venire præfatus Christi miles circumnavigata Britannia disposuit, si quos fortè ex illis ereptos Satanæ ad Christum transferre valeret: vel si hoc fieri non posset, Romam venire ad videnda atque adoranda beatorum Apostolorum ac martyrum Christi limina cogitauit.

NOVI APOSTOLI DECERNUNTUR AD EUANGELII PRAEDICATIONEM IN GERMANIA.

^a Bed. lib. 3. c. 27.

^b Bed. lib. 5. c. 10.

S. ECGBERTVS CVPIIT PROFICISCI AD CONVERSIONEM GENTI- LIV M.

Erat ipsi in mente, tentare si quod pateret ostium Euangelio, ac Romam inde migrare ad accipiendum à sede Apostolica apostolatum, ut postea factum dicemus ab iis, qui ab eodem missi sunt: quod si nullus pateret aditus verbo Dei, lucrum saltem id peregrinatione caperet, ut inuiseret & veneretur sanctorum sepulcha Apostolorum. Hunc planè fuisse eius verborum sensum, quæ sunt secuta declarant: sed quibus ipse fuerit retentus nuntio diuino impedimentis, Beda ibidem sic pergit dicere: Sed ne aliquid horum perficeret, superna illi oracula, simul & opera resisterunt. Siquidem electis sociis strenuissimis, & ad prædicandum verbum idoneis, utpote actione simul & eruditione præclaris, præparatisque omnibus quæ nauigantibus esse necessaria videbantur, venit die quadam mane primo ad eum vnus de fratribus, discipulus quondam in Britannia & minister Deo dilecti sacerdotis Boisili, cum esset idem Boisil præpositus monasterij Mailrosensis sub Abbate Eata, ut supra narrauimus, referens ei visionem quæ sibi eadem nocte apparuisset:

Cum expletis, inquit, hymnis matutinalibus, in lecto membra deposuissem, ac leuis mihi somnus obrepisset: apparuit magister quondam meus & nutritor amantissimus Boisil, interrogauitque me, an eum cognoscere possem. Aio: Etiam: tu es enim Boisil. At ille: Ad hoc, inquit, veni, ut responsum Domini Saluatoris Ecgberto afferam, quod te tamen referente oportet ad illum venire. Dic ergo illi, quia non valet iter, quod proposuit, implere: Dei enim voluntas est, ut ad Columbæ monasteria magis docenda pergat. Erat autem Columba primus doctor fidei Christianæ Transmontanis Pictis ad Aquilonem, primusque fundator monasterij, quod in Hu insula multis diu Scotorum Pictorumque populis venerabile mansit: qui videlicet Columba nunc à nonnullis, composito à cella & Columba nomine, Columcelli vocatur. Audiens autem verba visionis Ecgbertus, præcepit fratri qui retulerat, ne cuiquam hæc alteri referret, ne forte illu foria esset visio: ipse autem tacitus rem considerans, veracem esse timebat, nec tamen à parando itinere, quo ad gentes docendas iret, cessare volebat. At post paucos dies rursum venit ad eum præfatus frater, dicens, quia & ea nocte sibi post expletas matutinas Boisil per visum apparuerit, dicens: Quare tam negligenter ac tepidè dixisti Ecgberto, quæ tibi dicenda præcepi? At nunc vade, & dic illi, quia velit, nolit, debet ad monasteria Columbæ venire: quia aratra eorum non rectè incedunt; oportet autem cum ad rectum hæc tramitem reuocare.

Qui hæc audiens, denuò præcepit fratri, ne hæc cuiquam patefaceret. Ipse verò tamen certus est factus de visione, nihilominus tentauit iter dispositum cum fratribus memoratis incipere. Cumque iam nauis imposuissent, quæ tanti itineris necessitas poscebat, atque opportunos aliquot diebus ventos expectarent, facta est nocte quadam tam sæua tempestas, quæ perditis nonnulla ex parte iis quæ in nauis erant rebus, ipsam in latus iacentem inter undas relinqueret. Saluata sunt tamen omnia quæ erant Ecgberti & sociorum eius. Tum ille quasi propheticum illud dicens: Quia propter me est tempestas hæc: subtraxit se illi profectio, & remanere domi passus est. At verò vnus de sociis eius, vocabulo Vuitbertus, cum esset & ipse contemptu mundi ac doctrinæ scientia insignis (nam multos annos in Hibernia peregrinus anachoreticam in magna perfectione vitam egerat) ascendit nauim, & in Fresiam* perueniens, duobus annis continuis genti illi ac Regi illius Radbedo* verbum salutis prædicabat, neque aliquem tanti laboris fructum apud barbaros inuenit auditores. Tunc reuersus ad dilectæ locum peregrinationis, solito in silentio Domino vacare cœpit: & quoniam externis prodesse ad fidem non poterat, suis amplius ex virtutum exemplis prodesse curabat.]

Videre est ex ipso rerum exitu rem mirandam, sanctos viros à tanto opere sæpius reuocatos, quousque eorum legitimus efficeretur apostolatus: Etenim quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? inquit Apostolus*. Quousque enim à Romano Pontifice prædicandi Euangelium apostolatum non accipere, ipsorum labor minimè optatum finem consecutus est, ut scilicet ad fidem Christi barbaros aliquando conuerterent. Sed audi ex eodem auctore eorundem, antequam Romam ad Pontificem se conferrent, inanes progressus, pergit enim Beda: Ut autem vidit vir Domini Ecgbertus, quia nec ipse ad prædicandum gentibus venire permittebatur, retentus ob aliam sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, de qua oraculo fuerat præmonitus, nec Vuitbertus illas deueniens in partes quicquam proficiebat: tentauit adhuc in opus verbi mittere viros sanctos & industrios, in quibus eximius Vuilbrordus presbyterij gradu & merito præfulgebat.

DIVINO MO
NITV ECG-
BERTVS IM-
PEDITVR
AB INSTI-
TVTO.

QVID AGE-
RE DEBEAT
ADMONE-
TVR.

MARISTEM
PESTATE
REICITVR
EGBERTVS.

*Frisiam
*Radbedo

*Rom. 10.

* Bed. lib. 5.
c. 12.
DVODECIM
DELIGN-
TVR VERBI
PRAEDICA-
TORES.

bat. Qui cum illò aduenissent (erant autem numero duodecim) diuertentes ad Pipinum Ducem Francorum, gratanter ab illo suscepti sunt: & quia nuper citeriorem Fresiam*, ex. *Frisiam pulso inde Radbedo* Rege, ceperat, illò eos ad prædicandum misit, ipse quoque imperia* Radbodo li auctoritate iuuans, ne quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret, multisque eos qui fidem suscipere vellent, beneficiis attollens. Vnde factum est, opitulante gratia diuina, ut multos in breui ab idololatria ad fidem conuerterent Christi.] sed hæc postea, ut dicemus, pergit verò de duobus aliis idem institutum sectantibus dicere, de quibus nos suo loco acturi sumus.

Ad quid postea? ne in vacuum (ut dicit Apostolus*) currerent, ubi ad verbi prædicationem iam patefactam viderent, decernunt mox ad eum quem vice Petri scirent vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ præesse Romanum Pontificem legationem, qua apostolatum acciperent ad gentes, licentiam scilicet atque auctoritatem Euangelij prædicandi. Quisnam autem fuerit qui ad hoc Romam profectus est, idem Beda docet, dum rem gestam describit his verbis: Primis sanè temporibus aduentus eorum in Fresiam*, mox ut conperit Vuilbrordus datam sibi à Principe licentiam ibidem prædicandi, acceleravit venire Romam, cuius sedi Apostolicæ tunc Sergius Papa præerat, ut cum eius licentia & benedictione desideratum euangelizandi gentibus opus iniret: simul & reliquias beatorum Apostolorum ac martyrum Christi ab eo se speras accipere: ut dum in gente cui prædicaret, destructis idolis, ecclesias institueret, haberet in promptu reliquias sanctorum, quas ibi introduceret, quibusque ibidem depositis, consequenter in eorum honorem, quorum essent illa singula, quæque loca dedicaret. Sed & alia perplura, quæ tanti operis negotium quærebat, vel ibi discere, vel inde accipere cupiebat.] hæc de legatione ad Romanum Pontificem Sergium missa: quæ autem post hæc secuta sunt, suis locis pro ratione temporis dicturi sumus.

Quoniam verò de perfectò Apostolicorum virorum numero duodenario trium dumtaxat hæcenus ea descriptione nomina innotuerunt, audiamus Marcellinum vnum ex iis, qui omni fide ipsorum res gestas tradidit posteris scriptas. Breuiter enim ea cuncta de apostolatu ipsorum pertingens scribit, & de S. Ecgberto horum omnium (ut dictum est) bonorum auctore: in quo illud, quod aliunde irreplet, puto corrigendum, dum nominatur Archiepiscopus Eboracensis: nam non nisi presbyterum fuisse, apud Bedam & Martyrologia cuncta reperies. Ait igitur Marcellinus: Magnificus Præsul S. Ecgbertus* sitiens & affectans salutem omnium hominum, & præcipuè Paganorum Frisonum, & Saxonum, eo quòd Angli ab eis & ex eis propagati sunt, non desistens à bonæ voluntatis inchoato proposito, tentauit adhuc in opus verbi Dei mittere illos sanctos & industrios, & ad prædicandum verbum vitæ strenuos & idoneos viros, utpote actione & eruditione præclaros. Elegit ergo & congregauit, instar duodecim Apostolorum, duodecim Apostolicos viros in fide constantes ex diuersis monasteriis ad prædicandum Germanis Catholicam fidem. Fuerunt autem hi missi, Vuillebrordus, Suuibertus, Acca, Vuigbertus, Vuillibaldus, Vuinibaldus, Lebuinus, duo Euualdi, Vuerefridus, & ego minimus omnium Marcellinus, qui hanc historiam, sicut & sancti Vuillebrordi conscripsi. Omnes præfati presbyteri & sacerdotes fuerunt, ac sanctissimus Adelbertus Leuita filius Regis Deiorum, qui pro Christo dimittens regale patrimonium, cum prædictis sanctis presbyteris electus à sancto Ecgberto, amore Christi, peregrinum non recusauit exilium.

Et quoniam hi sancti doctores propagati fuerunt in Anglia de stirpe Frisonica & Saxonica, ideo conuenienter prædicare potuerunt Euangelium Christi in lingua Germanica. Quorum aliqui postmodum palma martyrij coronati fuerunt, alij prædicationibus cõtinuis inter barbaros vsque ad obitum insisterunt, alij vacantibus Episcopis subrogati fuerunt, ut infra patebit. Igitur præparatis omnibus quæ tantis viris necessaria videbantur, mox præfati duodecim egregij Dominici gregis arietes, salutatis amicis & parentibus, accepta benedictione tam eximij Archiepiscopi, superna comitante clementia, prospero vento celeriter in Vuiltemberg, siue Traiectum aduehuntur, anno scilicet ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo, pontificante Romæ Apostolico viro sancto Sergio Papa anno suo tertio, imperante piissimo Imperatore Iustiniano, ac regnante in Anglia glorioso Alfrido Rege Nordhumborum, qui Catholicas Ecclesiæ regulas sequi semper & amare desiderabat.] hucusque Marcellinus, qui cum se testetur scripsisse pariter vitam Vuillebrordi, siue Vuilbrordi, non extat illa quidem; sed quæ habetur præ manibus, Albini

* Galat. 2.
A PONTIFICI
CEROMANO
APO-
STOLATVM
ACCIPIVNT.
*Frisiam
* Bed lib. 5.
c. 12.

*Marcel. in S. Ecgberto, apud S. Martij.

* Egbertus

QUI FUERINT DVODECIM ILLI IN GERMANIAM MISSI.

DE TEMPORE PRÆDICATIONIS.

CHRISTI
690.SERGII PAP.
3.IVSTINIANI IVN. IMP.
6.

Albini Flacci habet titulum, in qua multa desiderantur, ut inter alia primus accessus ipfius in Urbem ad Romanum Pontificem, de secundo tantum quando factus est Episcopus mentione facta. Ceterum bis ipsum Romam ad Sergium Papam profectum esse, Beda est etiam fidelissimus testis. Quod ad Adelbertum, cuius mentio facta est, pertinet, scias eius vitam extare Acta, iis quæ dicta sunt consentientia: sed de his aliis inferius.

^a Extant apud
Siv. die 25. In-
nij.

^b Bed. lib. 5.
cap. 8.
S. THEODO-
RI EPISC.
DOROVER-
NEN. OB-
ITVS.

Hoc quoque anno magnus ille Theodorus Roma missus in Angliam Dorouernensis Archiepiscopus, legatusque Apostolicæ sedis, sanctitate clarus, doctrina eximius moritur, de quo ista Beda: Anno autem post hunc, quo Ceadualla Romæ defunctus est, proximo, id est, sexcentesimo nonagesimo incarnationis Dominicæ, Theodorus beatæ memoriæ Archiepiscopus senex & plenus dierum, id est, annorum octoginta & octo, defunctus est: quem se numerum annorum fuisse habiturum, ipse iam dudum somnij reuelatione edoctus, suis prædicere solebat. Mansit autem in Episcopatu annis viginti duobus, sepultusque est in ecclesia sancti Petri, in qua omnium Episcoporum Dorouernensium sunt corpora deposita. De quo vna cum consortibus eiusdem sui gradus rectè & veraciter dici potest, quia corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum viuet in generatione & generationes. Ut enim breuiter dicam, tantum profectus spiritales tempore præfulatus illius Anglorum Ecclesiæ, quantum numquam antea potuere, ceperunt. Cuius personam, vitam, ætatem, & obitum, epitaphium quoque monumenti ipsius versibus heroicis triginta & quatuor palam ac lucidè cunctis illò venientibus pandit: quorum primi sunt hi:

THEODORI
SEPVLCHRA
LIS EPITA-
PHII VER-
SVS.

*Hic sacer in tumba pausat cum corpore Præful,
Quem Theodorum nunc lingua Pelasga vocat.
Princeps Pontificum, felix, summusq; sacerdos,
Limpida discipulis dogmata disseruit.*

Vltimi autem hi:

*Namque diem nonam decimam September habebat,
Cum carnis claustra spiritus egreditur:
Alma noua scandens felix consortia vita,
Ciuibus Angelicis iunctus in arce poli.]*

^c Martyrolog.
Rom. die 19.
Septemb.
^d Bed. lib. 5.
cap. 9.

hæc tantum Beda, nec nos aliquid amplius accepimus. Porro ipsius Theodori in sanctorum numerum relati celebritas anniuersaria die recurrit. Successisse autem in eius locum Berectualdum virum doctissimum, auctor est idem Beda; quem Romam esse profectum, & accepisse ordinationem à Sergio Papa, Anastasius Bibliothecarius in Sergio testatur.

HADRIANI
ABBATIS
OBITVS.
^e Bed. lib. 5.
cap. 21.

Sed & Hadrianus Abbas pariter, qui cum eodem Theodoro à Vitaliano Papa missus fuerat, diem obiit. ita quidem Beda, dum ait, post annum à transitu Vuilfridi ipsum esse defunctum.

Moritur item hoc anno, octauo Idus Martij, S. Iulianus Episcopus Toletanus, vbi sedisset annos decem, mensem vnum, ac dies septem: relatusque inter sanctos, annua memoria in Ecclesia celebratur. Subrogatus est in locum eius Sisibertus, quem alij Sigebertum, Sisbertum verò alij nominant, de quo anno sequenti dicturi sumus.

^f Theophan. &
Cedren. hoc an-
no 6. Imp.
PAX SOLVI-
TVR AB IM-
PERATORE.
^g Eccl. 10.

CYPRII MI-
GRATIO
ACTI.

Quod autem pertinet ad res Orientalis Imperij, Annales hæc referunt, pacè cum Sarracenis pactam leui causa ab Imperatore esse solutam, quod scilicet pecunia ab illis tributum loco pendi solita, haud ex more causa esset ipsius Imperatoris imagine; sicq; nec oblatum in massa aurum accipere voluisse. Vnde planè expertus tunc Oriens fuit, quod habet Ecclesiastes: Væ tibi terra, cuius Rex est puer. Adiecit aliud malum ad hæc Imperator: nam cum Cyprios omnes Sarracenorum patentes incursionibus ab insula transmigrare coegerit, horum haud modica pars naufragio periit & languore perempta est, in Cyprum verò pars reuersa est, reliqua autem pars habitauit in Helleponto: ad hos namque spectat canon tricesimus nonus Sextæ Synodi conscriptus his verbis: Cum frater & comminister noster Ioannes insulæ Cypri Præful vna cum suo populo in Helleponticam prouinciam, & propter barbaricas incursiones, & ut à Gentilium seruitute liberarentur, & Christianissimæ potentia sceptris purè subiicerentur, à prædicta insula emigrauerit, clementis Dei prouidentia, & pij Dei que amantis Imperatoris nostri labore: constituimus, ut citra ullam inuouationem seruentur, quæ à diuinis Patribus, qui Ephesi conuenerunt, prædicti viri throno priuilegia concessa sunt, ut noua Iustinianopolis (ita appellata ab ipso Imperatore ciuitas ipsis tradita incolenda) Constantinopolis ius habeat, & qui in ea constituitur in pri-

CHRISTI
690.SERGII PAP.
3.IVSTINIANI IVN. IMP.
6.

A in primis pius ac religiosissimus Episcopus, præsit omnibus Hellepontiæ prouinciæ Episcopis, & à suis Episcopis eligatur ex antiqua consuetudine. Mores enim, qui sunt in vnaquaque Ecclesia, diuini etiam nostri patres seruandos censuerunt. Cyzicenorū ciuitatis Episcopo prædictæ Iustiniani ciuitatis subiecto existente ad imitationem reliquorum omnium Episcoporum, qui subsunt prædicto Dei amantissimo Præfuli Ioanni; à quo, cum vsus postulauerit, etiam ipsius Cyzicenorū ciuitatis Episcopus ordinabitur.] hæc Sexta Synodus. Canon verò generalis de aliis omnibus Episcopis eadem ex causa transmissis ita sancitus est:

a Sext Synod.
c. 37.

B Quoniam diuersis temporibus barbaricæ incursiones fuere, & ex eo plurimæ ciuitates ab iniquis & exlegibus subiugatae fuere, ut ideo non possit eius ciuitatis Præful, postquam ordinatus fuerit, suum thronum apprehendere, & in eo sacerdotali constitutione collocari, & sic pro ea quæ inualuit consuetudine ordinationes & omnia quæ ad Episcopum pertinent agere & tractare: Nos honorem ac venerationem sacerdotio seruantes, & gentilem iniuriam nequaquam ad Ecclesiasticorum iurium perniciem posse quicquam agere volentes, eis qui sic ordinati sunt, & propter prædictam causam in suis thronis non sunt constituti, ut absque vilo ex ea re præiudicio conferentur, decreuimus ut & diuersorum clericorum ordinationes canonicè faciant, & Pontificatus auctoritate in proprio termino vtantur, & sit firma ac legitima quæcumque sub eo procedit administratio. Non enim à tempore necessitatis exacta iuris obseruatione circumscripta, dispensationis terminus circumscriberetur.] hæc ibi.

DE EPISC.
AB HOSTI-
BUS EVGA-
TIS.

C Porro quod ad Iustinianum Imperatorem pertinet, quàm citissimè rupti fœderis damnum sensit: etenim hoc ipso anno expertus est Abimelech (ita pro Habdimelech) Sarracenorum tyrannum infestum, de quo hæc ex Theophane Annales Græcorum habent: Misit Habdimelech ad ædificandum templum Mucham, & voluit auferre columnas sanctæ Gethsemanis. Et rogauerunt eum Sergius quidam vir Christianissimus, qui erat generalis Mansur Logothera, & valde familiaris eidem Habdimelech, atque Patricius socius eius, Christianis qui erant in Palæstina præpositus, qui cognominabatur Clausus, postulantes ne hoc fieret, sed per supplicationes suas persuaderet Iustiniano mittendi sibi alias pro eis: quod & factum est.] hæc Annales. Quod spectat ad vocem Mansur, nomen id erat familiæ, & non dignitas, siue magistratus: ut sit verborum sensus, Sergius Mansur generalis Logothera, &c.] cum autem & sanctus Ioannes Damascenus cognomento dictus fuerit Mansur, teste Suida & aliis antiquioribus, opinari licet fuisse hunc Sergium eiusdem Ioannis parentem: tali namque pio, nobili, ac libero progenitore ipsum natum, eius Acta testantur.

b Relat. in Mi-
scel. hoc. anno.
COLUMNAR
GETHSEMA-
NIS SERVA-
TAR.

IESV CHRISTI
ANNVS
691.SERGII PAP.
ANNVS
4.IVSTINIANI IVN. IMP.
ANNVS
7.

A Nnus sequitur nonagesimus primus post sexcentimum, Indictione quarta inchoatus, quo Kalendis Nouembris celebratum habetur in Hispania Concilium Cæsaraugustanum, Era nimirum septingentesima vndetrigesima, tertium ordine positum, in quo canones sanciti dumtaxat quinque reperiuntur. Inter alia autem, quod etiam Toletanum decimum tertium Concilium statuerat de vxoribus Regum, ne post eorum obitum ad secunda vota pertranscant, ne videlicet occasio daretur alicui inuadendæ tyrannidis: additum est præsentī Concilio, ut relicta Regis post eius obitum vestem regiam mutet, religiosam induat, atque inter moniales in monasterio vitam transigat. Ut autem in hanc sollicitudinem Rex Egica conuiceretur, fortè accidit ob suspicionem rerum nouandarum per Sisbertum Episcopum Toletanum; qui mox ut se super omnes in sublimem cathedram eleuatum sensit, elatus animo, mente improba de inferenda nece religiosissimo Regi cogitare coepit: sed quomodo detectus poenas dederit, post sequentem annum dicturi sumus.

c Concil. Toles.
13. c. 5.

d Concil. Cæs.
august. c. 5.
SISBERTVS
EPISC. TOLE-
TANI SV-
PERBIA.

Moritur hoc anno Bertharidus Rex Longobardorū, cum regnasset solus annos septem,
Annal. Eccl. Tom. 8. Ecc decem

^a Paul. diacon. lib. 5. c. 33. 34. 35 & 37. ^b Paul. lib. 6. c. 17. ^c BERTHARIDI REGIS LONGOB. OBITU.

decem autem cum filio Cuniperto. hæc ex sententia Pauli diaconi. post quem idem A Cunipertus eius filius vsque ad duodecimum annum regnum tenuit. Porro de Bertharid^o laude digna hæc habet idem auctor: Erat vir pius, fide Catholicus, iustitiæ tenax, pauperumque largissimus nutritor. & paulo post: Vt regni iura suscepit, in loco illo, qui a parte fluminis Ticini est vnde ipse olim fugerat, monasterium, quod Nouum appellatur, Domino & liberatori suo in honorem sanctæ virginis & martyris Agathæ construxit, in quo multas virgines aggregauit, rebusque diuersis pariterq. ornamentis eundem locum ditauit. Regina verò eius Rodelinda basilicam sanctæ Dei genitricis extra muros eiusdem ciuitatis Ticinensis, quæ ad Peticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisque mirificis decorauit.]

^a Paul. diacon. lib. 5. c. 28. 29. ^b ALACHIM TYRANNVM PATIVR CUNIPERTVS.

Regnum autem Cuniperti, vbi solus remansit, haud pacificum fuit, sed ipso eius exordio aduersarium passus est tyrannum Alachim ducem Tridentinum subditum suum, qui B contra patrem Bertharidum iam insurrexisset, hominem saeuum, clericis omnibus perinfensum, contemptorem præcipuè sanctorum Episcoporum, contumeliosum in omnes ministros Ecclesiæ: cuius rei gratia in maximum sunt timorem coniecti. Post multa ab eo damna illata, Zeno diaconus Ecclesiæ Ticinensis nouo exemplo haud probato, cum diuino ministerio altaris mancipatus esset, accinxit se gladio aduersus eum, obsequium putans præstare Deo, dum ob salutem aliorum se deuouit. Sed iustissimum licet bellum aggressus fuerit, aduersus nimirum religionis perduellem atque tyrannum: nihilominus exitus declarauit, non placere Deo, vt sacri altaris ministri pugnent armis, sed vt potius agant apud ipsum precibus: etenim absque aliquo emolumento idem pugnans, miserè interficitur. narrat hæc pluribus ipse Paulus.

^a Eod. lib. 5. c. 40. ^b Eod. lib. 5. c. 41. ^c ALACHIS CONTYMELIOSVS TYRANNVS DAT POENAS.

Ceterum nefarius tyrannus eo magis aduersus clericos exasperatus, eiusmodi (quod C idem ait Paulus) votum nefarium nuncupauit: Tale iraque nunc facio vorum, quod si mihi Deus iterum victoriam dederit, vnum puteum de testiculis impleam clericorum.] ita barbarus animo ferus, religionis expers, immanitate proteruus. Verum obstitit Deus, qui eum in visione perterritus. nam ait Paulus: Cum prope essent exercitus ipsi inuicem sibi contrarij, & se vtræque acies ad pugnandum contingerent, Cunipertus Rex ad Alachim iterato hæc verba mandauit: Ecce quantus populus ex vtraque parte consistit: quid opus est, vt tanta multitudo pereat? Coniungamus nos, ego & ille singulari certamine: & cui voluerit Dominus de nobis dare victoriam, omnem populum saluum & incolumem possideat. Cumq. Alachim sui hortarentur, vt faceret quod Cunipertus illi mandauit, ipse respondit: Hoc facere ego non possum, quia inter contos suos sancti Archangeli Michaelis, vbi ego illi iuravi, imaginem conspicio. Tunc vnus ex illis: Præ timore, inquit ceinis D quod non est, & tibi iam tardè est modo ista meditari. Conferunt iraque acies, perstreptibus buccinis; & neutra parte locum dante, maxima populorum facta est strages. Tandem crudelis tyrannus Alachis interiit; & Cunipertus, adiuuante Domino, victoriam cepit.] hæc Paulus diaconus.

Hoc pariter anno, vbi Paulus Constantinopolitanus Episcopus sedisset annis septem, moritur, & in locum eius successus est Callinicus, homo nouandarum rerum studiosissimus, de quo sequenti anno & aliis dicturi sumus. fuerat iste presbyter vasorum eiusdem Ecclesiæ custos.

IESV CHRISTI ANNVS 692. SERGII PAP. ANNVS 5. IUSTINIANI IVN. IMP. E ANNVS 8.

^a CONC. CONSTANTIN. APPENDIX AD SEXTVM.

Q Vi sequens est annus Domini sexcentus nonagesimus secundus, Indictione quinta notatur: quo celebratum est Constantinopoli Concilium, seu potius Conciliabulum, in quo nomine Sextæ Synodi centum & tres canones (quod numquam hætenus in aliquo factum Concilio legitur) sanciti sunt. Antequam autem de eo agamus, primum omnium de tempore habenda est discussio, quod sciamus ab aliis errore poni habitum anno Domini sexcentis octogesimo sexto: verum non ante præsentem annu habitum ex eiusdem

A eiusdem Synodi canonibus certo affirmare possumus, nempe iam nuper transacta quarta Indictione: id enim ex tertio ipsius canone liquido demonstratur, dum in eo bis posita est Indictio, arque inter alia ista leguntur: Omnes simul decernimus, vt qui duobus quidem matrimoniis implicati fuere, & vsque ad decimum quintum præteriti mensis Ianuarij præteritæ quartæ Indictionis, anni a mundo sex millesimi centesimi nonagesiminoni peccato seruierunt, & non ab eo resipiscere voluerunt, depositioni canonicæ subiacere, &c.] Sic igitur perspicuè apparet, non ante quintam Indictionem potuisse eam Synodum celebrari.

Hæc autem cum ex ipsis canonibus habeantur qui Sextæ Synodi nomine nuncupantur, plus apud me valent, quam quæ à Tharasio Constantinopolitano Episcopo absque aliqua certa auctoritate narrantur, cum scilicet pro corroboratione eiusmodi canonum ista ait: Quæ hic ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones? scandalum est enim dubitare, num sint Sextæ Synodi. Cognoscant igitur tales, Sextam Synodum temporibus Constantinij fuisse congregatam, nimirum contra eos, qui tantummodo vnam actionem & voluntatem in Christo collocant. Illi igitur hæreticos anathemate verberantes, Orthodoxamque fidem confirmantes, sub annum decimum quartum Constantinij domum redierunt. Post annos igitur quatuor, vel quinque, iidem illi Patres sub Iustiano Constantinij filio congregati prædictos canones ediderunt: neque de hac re quisquam dubitet.] hæc Tharasio, quem redarguunt ipsimet (vt diximus) canones Sextæ Synodi nuncupati.

Redarguit etiam eundem Tharasio Theophanes: sed redarguendus & ipse, dum non decem exactos, sed vigintiseptem annos enumerat à Sexta Synodo sub Constantino vsque ad horum canonum sanctionem sub Iustiano; cuius hæc sunt verba ex Græco Latine reddita à Turriano: Illud oportet non ignorare cassum & nugatorium esse, quod quidam dictitant, eos qui Sexti esse Concilij canones apud ipsos falso feruntur, post quatuor annos editos fuisse. Vt enim in ceteris omnibus falsitatis arguuntur, ita in hac re quoque mentiuntur: sic enim est vera temporis notatio. Habitum est Sextum Concilium maximum contra Monothelitas duodecimo anno Imperij Constantinij, qui fuit Heraclij nepos, mundo condito sex millesimo centesimo septuagesimo secundo. Imperauit autem postea idem Constantinus aliis quinque annis: eo vero defuncto, vita, imperauit eius filius Iustinianus annis decem: quo eiecto, Leontius tenuit Imperium triennio. Leontio successit Tiberius, qui Absimarus etiam est nominatus, factusque is in Imperio annis septem. Deinde Iustinianus is, qui fuerat expulsus, in Imperium reductus est, imperauitque rursus sex annis: vt iam secundo anno huius posterioris Imperij Iustiniani descriptos fuisse canones, vel ex ipso tertio canone euidenter sit, in quo ita cõsum est: Decernimus de Concilij sententia, vt qui bis uxorem duxerint, & ante hanc diem, quæ decima quinta mensis Ianuarij numeratur quartæ Indictionis, anni sex millesimi centesimi nonagesiminoni, in hac culpa fuerint atque eam maculam eluere noluerint, vt gradu moucantur.] hucusque Theophanes.

Verum cum Sexta Synodus absoluta habeatur (vt constat ex Anastasio) Indictione decima inchoante, planè vsque ad hunc annum, quo quinta Indictio ponitur inchoata, anni dumtaxat intercedunt decem. Sed & quod nec Theophanis sententia subsistere possit, vt quinta Indictio in sequentem periodum Indictionum referatur, in annum videlicet secundum (vt ait) eiusdem Iustiniani in Imperium restituti: euidenter illud quoque est argumentum, quod Sergius Papa, sub quo isti sanciti canones reperiuntur, nequaquam ad illud peruenit tempus, sed longè ante decessit. Errandi verò occasio data est Theophani ex deprauata supputatione annorum ab origine mundi: sed certior ipsa quæ sit per Indictiones supputatio est. Quod autem eiusmodi conuentus Episcoporum collectus fuerit Sergij Papæ tempore, qui sancita ab ipsis recipere noluit, quæ hoc eodem anno inferius dicturi sumus, manifestissimè declarabunt.

Ceterum quod ad pseudosynodum ipsam pertinet, nemo prudens dixerit eam in Spiritu sancto legitime congregatam: tuque ipse de his, lector, sapiens iudex eris, cum quæ dicenda erunt, æqua lance perpenderit. Primum quidem in ea, explosa veneranda antiquitate, cuius præscripto cuncta bene geri in Ecclesia Catholica consueuerunt, omnia sibi improba nouitas arrogauit. Etenim vbi in primis audirum est, vt post decem annos a soluto Concilio œcumenico atq. perfecto, dimissisque omnino Patribus, eiusdem Synodi nomine ab

DE TEMPORE PSEVDOSYNODI CELEBRATAE.

Apud Septimam Synod. Act. 2. THARASII SENTENTIA ERRORIS ARGVITVR.

THEOPHANIS SENTENTIA.

NON PROBATAVR THEOPHANIS SENTENTIA.

PSEVDOSYNODVS INTENTATA AVSA EST.

alio coacto conuentu conones sanciantur? & non dico hoc inueniri posse post decennium A
præterlapsum, sed nec post mensem, immo nec diem, vbi Synodus dimissa fuerit, vt ap-
paret in Concilio Chalcedonensi. Si verò sancienti aliqua occasione fuerunt canones:
quæ necessitas exigebat, vt nomine Synodi ante decennium habitæ censerentur?

Sed maiorem his vide insolentiam atque fatuitatem, vt non nomine tantum Sextæ,
sed & Quintæ Synodi iidem reperiantur sanciti canones. Audi, quæso, quæ in ea ad Imper-
ratorem Iustinianum præfati sint, qui conuenerunt Episcopi. sunt hæc verba ipsorum:
Quoniam autem sanctæ & vniuersales duæ Synodi in hac imperante & Dei obseruatrice
ciuitate congregata, vna quidem temporibus diuinæ recordationis Iustiniani, altera ve-
ro sub piæ memoriæ Imperatore Constantino tuæ mansuetudinis patre, ad paternæ de-
clarandum fidei mysterium sacros canones nequaquam conscripserunt, sicut reliquæ san-
ctæ quatuor vniuersales Synodi, per quos populi quidem à deteriore & abiectiore viuendi B
ratione recedant, ad meliorem autem & altiore vitam se traducant, &c.] stultè insinuan-
tes se necessitate coactos esse veluti appendicem ad dictas Synodos ponere novos canones.

Scias tu autem, antequam ulterius progrediamur iustè rectèq. à maioribus eiusmodi con-
uenticulum non œcumenicæ Synodi partem esse nominatam, sed erraticam Synodum,
omni penitus auctoritate carentem. Si enim ratione res agatur: quæ necessitas, vt in œcu-
menicis Synodis fidei causâ tantummodo congregatis alia quam de fide inter Patres tra-
ctentur? Immo dictum neminimus, accepisse in mandatis ab Agathone Pontifice A postol-
licos legatos ad Sextam Synodum missos, vt nihil in ea, præter quam de fidei quæstionibus,
quarum causa missi fuissent, penitus agerent. Non enim alia ratione, quam de causis ad fi-
dem spectantibus consueuerit Synodi œcumenicæ congregati. Verum et si appendix ista
ad Synodum Quintam & Sextam faciendâ erat; nonne eosdem Episcopos eosdemque C
legatos vel alios ab Apostolica sede mittendos vocari oportuisset? Quæ sunt ista velamen-
ta, & perficiendarum Synodorum vâsre quæsi prætextus?

Sed apertè impolluram, detegamus commentum. Vetus æmulatio Græcorum ad-
uersus Latinos fuit huius artifex technæ, atque textrina callida concinnatrix. Quod enim
aduersus Latinorum ritus haud esset eorum facultatis statuere, nomen vsurpare vtrum-
que Synodi œcumenicæ statuerunt, cuius auctoritate quæ facerent fulcirentur. Quin & ad
corroboranda quæ inaniter statuissent, auctoritatem & confirmationem Apostolicam sub-
ripere tentauerunt: quod facile demonstrabunt, quæ paulo post per singula dicturi sumus.

Fuit autem tam insolentis conspirationis antesignanus, & eiusmodi confusionis erectæ
turris architectus Callinicus Constantinopolitanus Episcopus; quem Deus noluit inul-
tum in aliorum exemplum ex hac vita discessisse: nam (vt suo loco dicitur inferius) ab eo D
dem Iustiniano Imperatore oculis orbatus est, atque Romam in exilium missus. Sed au-
diamus Theodorum Balsamonem schismaticum hominem, atque schismaticorum pa-
tronum ficus folia instar præuaricatorum primorum parentum ad tegendam turpitu-
dinem consuentem, dum in Photij Nomocanone, in defensionem horum canonum
ista garrit:

Cum, inquit, duæ vniuersales Synodi, Quinta scilicet, quæ fuit regnante magno
Iustiniano, & Sexta, quæ fuit regnante Constantino Pogonato, non fecerint canones ad
Ecclesiarum constitutionem: hæc facta est ad supplementum duarum. Propterea enim
nec Sexta propriè nominatur, sed *πενδέκτη*, id est, Quinifexta: nam quod Quintæ & Sex-
tæ Synodo dederat, repleuit. est autem etiam vniuersalis. Et si enim Occidentales Episcopi,
Itali scilicet & Latini ab huius Synodi canonibus opportunè icti, eam non esse vniuersa-
lem insisterunt, nec Romani Papæ legatos in ea adfuisse, eo quod sit alia Sexta Synodus,
quæ regnante Constantino Pogonato facta est, vt diximus; hanc autem longo post tem-
pore factam fuisse iussu Iustiniani *Προμήτης*, id est, Trunco naso: ego tamen eos audire non
patiens, & huius allocutionis contextum potius respiciens, & canones qui sequuntur, di-
centes: Definit hæc sancta & vniuersalis Synodus hæc & hæc. Ac recens quidem scripta
Nomocanona, vt quæ eorum Imperatorum & Patrum qui Synodos exposuerunt, subscrip-
tiones non haberent, prætercurri: antiquius autem Nomocanonum versari, & ex subscrip-
tionibus inueni, quod in hac Synodo, quæ in Trullo magni Palatii congregata est, ade-
rant Basilius Gortynæ Cretæ in insulâ Metropolis Episcopus, & quidam Rauennæ Episco-
pus, totius Synodi Romanæ Ecclesiæ vicem gerentes.]

Hic, amabo te, siste gradum, lector: attēde quomodo (quod canit Psalmus) in operibus
manuum

A manuum suarū comprehensus est peccator. Fatetur in recentiori Nomocanone non inesse
subscriptionem Episcoporum qui interfuerunt, in antiquo autem (vt ait) eam se reperisse.
Sed cur non apposuit post eosdem, quos recenser verbatim singulos & interpretatur, cen-
tum tres canones? Vtique in re tanta, cui præsertim ab omnibus Occidentalibus sciret
contradici Episcopis, omnino id præstare debuisset. Esto, negligens fuerit, & pertæsus pro-
lixam seriem nominum prætermisit: cur vel saltem numerum eorum non posuit? Sed &
cur Basilius Gortynæ Episcopum nominatim refert, Rauennatem non ita, quem vicem
gessisse tradit totius Romani Concilij? Non facile id fuit ipsi, vel fingere nomen, ne à La-
tinis redargui posset erroris, quod alius ab illo in serie Rauennatum Episcoporum hoc
tempore eidem Ecclesiæ reperiri posset Episcopus præfuisse. At non oscitantia factum, sed
astutia, vt nomen tanti legati prætermiserit: non enim oscitantia, vel incuria, sed in vaser-
rimo Græco summa id excogitauit nequitia, ne mendacij argui posset.

B Sed & redarguitur eius pariter imperitia: Quando nam aliquando accidit, vt cum ab
aliquo Romano Pontifice legatio Constantinopolim ad magnam Synodum mitteretur,
vnus dumtaxat legatus sit missus, & non semper ex Romano clero plures numero presby-
teri atque diaconi, & aliquis ex Italia bene notus Episcopus? numquam sanè id reperies
factum, quod finxit & mentitus est, à Romano Concilio ad œcumenicam quam dicit Syn-
odum, esse missum vnum, & sine nomine Rauennatem Episcopum absque presbyteris at-
que diaconis Romanæ Ecclesiæ.

Rursum verò quod se sciret causa cadere ob legatorum Apostolicorum absentiam, vt
dici non possit ea Synodus œcumenica: eos loco legatorum ponit & aggregat Græcos Epi-
scopos, quos Vicarios constituere solebant Romani Pontifices in Oriēte, quos ita enume-
rat, dicens: Et non solum ipsis, Cretensi scilicet atque Rauennate Episcopo, sed qui tum
erant Papæ legati, *Vicarij scilicet*, Thessalonicensis, Sardanensis, Herackanus in Thracia,
& Corinthius Episcopi. sunt autem legati qui à facie dicuntur, qui etiam particularem
habent iurisdictionem, vt hoc ostenditur ex secundo titulo quinti libri Imperialis. Quod
autem Papa Romanus ius ordinationis in nostris regionibus non habet, vt nonnulli hallu-
cinantur, dicentes Thessalonicenses & alios ab eo ordinari, sed eos quos habet legatos à fa-
cie, qui interesse, quando opus erat, debebant: probatur quidem certè & ex aliis, & quod
aliquando quidem vt Papæ legati adessent Athenarum & Corinthi Episcopi, aliquando
verò Cretæ, Parrarum, Rauennæ, & ceteri, nonnumquam verò & alij. Vt manifestum sit
eos esse Papæ legatos, quos sigillatim elegit, non tamen eum sub se habere tot extra suos fi-
nes Episcopos. Vt autem Papa ex nostris etiam regionibus legatos haberet, excogitatum
D est propter viæ longitudinem.] hucusque de his Theodorus.

Vides planè schismaticum hominem hæsitantem in salcebris, altera ex parte timere pro-
fiteri habere Romanum Pontificem Vicarios in Oriente, quibus ostendi possit ius sibi esse
in Orientale Episcopos, sicuti re vera semper fuit. Constituebantur enim Vicarij, qui no-
mine Apostolicæ sedis audirent, si qui essent qui indigerent Apostolicæ sedis auxilio, vt ex
compluribus superius recitatis epistolis demonstratur. Ceterum Theodorus quod eiusmodi
vicem gerentibus Apostolicæ sedis egeret, quos vult ponit eidem Synodo interfuisse ex
eiusmodi Vicariis constitui solitis in diuersis locis Orientalis Ecclesiæ. Verum dicat ipse,
quando aliquem ex eiusmodi Vicariis absque alia speciali ad hoc decreta legatione trium
saltem Latinarum collegatorum à Romano clero electorum, mitti ad œcumenicam Syno-
dam moris fuit?

E Sed quid? Etiam si speciale mandatum iidem Græci Episcopi Romani Pontificis Vica-
rij ad hoc habuissent: quin insuper, etiam si à latere & ex Romano clero delecti missi fuif-
sent, & Synodo interfuisse, atque etiam subscripsissent: neque sic haberent Græci, quod
firmum, validum, probatumque ostendere possent. Nisi enim quæ in Synodis à legatis sunt
gesta, ea confirmantur à Romano Pontifice, subscriptioneque roborantur, nullius esse ro-
boris conuincuntur. id quidem semper in Ecclesia Dei seruatum custoditumque esse, in-
numera ferme superius diuersis locis exempla recitata declarant. Omnia igitur quæ velit,
& plus quam velit si Theodoro concedamus de legatis missis, si hoc probare non potest,
canones illos probatos à Romano Pontifice (cum potius expressum contrarium euincatur,
refragatum scilicet penitus fuisse Sergium Romanum Pontificem) nihil est quod frustra
ipse Theodorus labore de probanda præsentia legatorum.

Vides antiquiores scriptores Græcorum Annalium puidisse eiusmodi Synodi ad Sex-
tam

PREVDOSY-
NODYSAP.
TENDIXAD
DVAS SY-
NODOS.

SYNODVS
ERRATICA
DICTA.

FRAVS
GRABCO-
RYM APERI-
TVR.

CALLINI-
CVS PERFI-
DVS ARCHI-
TECTVS.

BALSAMO-
NIS DE QVI-
NISEXTA
SYNODO
COMMENT-
VYM.

Psal. 9.

RFFELVN-
TVR FALSA
THEODORI
INVENTA.

DELEGATIO
NEMISSA
DETEGITVR
IMPOSTY-
RA.

DELEGATIS
DIVERSA-
RYM ECCLIE
SIARVM
FALSVS
PRATEX-
TVS.

REDARGVI
TVR IMPO-
STVRA THE-
ODORI.

STROPHAE
THEODORI
PENITVS VN-
DIQVE EVA-
NESCVNT.

PSEVDOSY-
NODVS SE-
PVLTIA SI-
LENTIO.

tam positæ appendicis, eamque silentio damnare ac penitus sepelire voluisse, nullam penitus de ea mentionem habendo: neque enim Theophanes, neque Cedrenus, vel Zonaras de ea vel verbum quidem, sed neque Constantinus Manassès, item & ipse Græcorum scriptor Annalium, neque denique ipse Glicas, vel alij. Sed quomodo sanctissimus Romanæ Ecclesiæ Pontif. x Sergius constanti animo eiusmodi nefariæ nouitati restiterit, fregeritque sacerdotali robore conatus omnes Iustiniani Imperatoris confirmationem ascribentium canonum ab ipso extorquere conantis, dicemus postea, vbi quæ enormia iisdem contineantur sancitis pro animi sententia regulis, manifesta fecerimus; de quibus aggredimur agere.

APOST. CA-
NONVM NV-
MERVS ET
AVCTORI-
TAS INCÖ-
GNITA PA-
TRIBVS.

Sed omittimus dicere (quod sæpè superius declaratum est) de damnatione Honorij Pontificis vnâ cum hæreticis Monothelitis in primo canone decantata, cum satis de his superius: sed & præterimus confirmationem factam in secundo canone octogintaquinque canonum Apostolorum nomine conscriptorum, quod numquam antea Synodus aliqua spatium sexcentorum & amplius annorum facere ausa est, vt probaret eos omnes, quos Apostolica sedis auctoritas publico toto orbe decreto inter apocrypha sciens prudensque coniecerat censura Gelasij: cum contra mendaciorum confarcinatores non erubuerint eos asserere à sanctis Patribus confirmatos, ista dicentes: Qui à sanctis Patribus, qui nos præcesserunt, suscepti & confirmati sunt sanctorum & gloriosorum Apostolorum nomine octogintaquinque canones. At vbi, & à quibus, quæue auctoritate is canonum Apostolorum numerus cognitus atque probatus reperitur? Sed hæc ausi in contemptum Apostolicæ sedis nequissimi operarij, perennis schismatis architecti, sicut & quæ in fine eiusdem canonis istis verbis apposuerunt:

ABOLITAM
ANTIQUI-
TVS HAERE-
SIM RESTI-
TVRE NI-
SISVNT.

Præterea verò & à Cypriano, qui Afrorum regionis fuit Archiepiscopus & martyr, & Synodo quæ sub eo fuit, emissum canonem, qui in prædictorum Præsulum locis & solum secundum traditam eis consuetudinem seruatus est] confirmatus scilicet. Sed quisnam est vnicus iste canon tum à S. Cypriano, tum à Synodo tunc congregata sancitus? non alius quidem, quam qui totis viribus ab illis defensus de rebaptizandis, qui fuissent ab hæreticis baptizati. Vides monstrum, quomodo in odium Romanæ Ecclesiæ, quæ tunc per Stephanum Papam restitit Cypriano & vniuersis vbique constitutis Episcopis, probare conati sunt isti, quod ab vniuersa Ecclesia Catholica certum est improbatum fuisse? Intellegis, quam egregiè etiam mentiti sint, à successoribus Episcopis, quod tunc sancitum fuit, probatum esse secundum consuetudinem; cum & consuetudo pro Stephano Papa esset, & successores omnes etiam Africani Episcopi contra Cyprianum in sententiam Romani Pontificis abierint, vt de his omnibus locupletissimus testis est Augustinus, qui ob id maritus sæpè confert cum aduersariis Donatistis. Omittimus imperitiam fogillare eorundem ista decernentium Episcoporum, dum Cyprianum nominant Archiepiscopum, execrabili nempe nomine Africani Episcopis, qui canone sancito vetuerant, ne quis diceretur in Africa Archiepiscopus. Intelligis puto, lector, quanto periculo idem hæc statuentes, damnatam, penitusque obliuione sepultam hæresim restituerent in Ecclesia rediuuiam.

Concil. Car-
thag. 3. c. 26.

Sed audi quam ad finem eiusdem canonis apponant pro confirmatione, poenæ appositione, custodiam verbis istis: Nulli licere prius declaratos canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propositos canones admittere, à quibusdani falsa adiecta inscriptione compositos, qui veritatem cauponari conati sunt. Si quis autem, &c.] Considerasti ne, lector, quomodo cum vetant nullos alios admittendos esse canones præter eos qui ibidem sunt recensiti, vno ductu calami deleantur omnes, qui in Ecclesia Occidentali, siue Romæ, siue in aliis Italiae locis, aut in Galliis, vel in Hispaniis, vbique locorum in hanc vsque diem sanciti fuere in tot vbique celebratis Conciliis sacri canones? Quinam isti, qui vno ictu falcis, veluti agri scenum, tot tantaque celebrata tot sæculis vbique Concilia secando prosterunt, & prætextu falsæ adiectæ inscriptionis, omnes damnant canones, qui nominibus Conciliorum atque sanctorum Patrum ab eis recitatis non continentur? Sed disquiramus alia quæ sequuntur, atque præcipue ea exactè consideranda ob oculos proponamus, quibus isti ter miseri clericorum calibatum canone sancitum proscribunt.

VNIERSA-
LIS ABRO-
GATIO CA-
NONVM.

Genes. 3.

Cogimur, lector, in his paululum immorari, quod maximi momenti res sint: etenim vbi de calibatu prostrato inter alia redarguuntur à Latinis Græci, mox ad perizomata ista ficum foliis ab Episcopis, qui ad hanc eiraticam Synodum (sic enim eam Beda nomina) conuenerunt, consuta, suam erubescens nuditatem, confugiunt. Cum autem prætexant

isti

CAELIBA-
TVS SACRO-
RVN MINI-
STRORVM
ABROGA-
TIO.

A isti Apostolorum canonem de vxoribus non abiiciendis sancitum, planè coarguuntur ad septingentos ferme annos alto fuisse sopore sepultri omnes sanctissimi prædecessores Episcopi Orientalis Ecclesiæ, qui ad hanc vsque diem continuerunt omnes diaconos atque presbyteros solitarios ac singulares absque coniugibus.

Sed in hos primum intorquenda sunt iacula in Vigilantium olim eiusque, affeclas hæreticos à S. Hieronymo vibrata, dum ait: Proh nefas! Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius vxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, immo ostendentes, quam sanctè viuunt, qui male de omnibus suspicantur: & nisi prægnantes vxores viderint clericorum, infantisque de vlnis matrum vagientes, Christi sacramenta non tribuunt. At si fortasse hæc ad se pertinere negabunt: audiant quæ de vsu Orientalis etiam Ecclesiæ, degens ipse in Oriente, idem auctor dicitis subiiciat: Quid, inquit, facient Orientis Ecclesiæ? quid Ægypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt? hæc ipse de vsu atque traditione totius Catholice Ecclesiæ, præsertim verò Orientalis, quam nominat primo loco. At de his pluribus sæpeque superius actum est.

CAELIBA-
TVS CLERI-
CORVM O-
RIENTALIS
ECCLESIAE.

Quomodo ergo, quod per tot sæcula, & tunc præsertim, cum tot tantisque Patribus doctrina & sanctitate mirandis Orientalis floreret Ecclesia, in ipsa Ecclesia Catholica fuit seruatum & custoditum, isti nullius nominis, obscuri penitus, nullius sanctitatis, neque doctrinæ, nulla auctoritate fulti Apostolicæ sedis ausi sunt demoliri, aduersus Romanam Ecclesiam huiusmodi canonem statuente conceptum his verbis?

Quoniam à Romanæ Ecclesiæ pro canone traditum esse cognouimus, vt diaconi, vel presbyteri, qui digni qui ordinentur existimandi sunt, profiteantur se non amplius suis vxoribus coniungendos: Nos antiquum canonem Apostolicæ perfectionis ordinisque seruantes, hominum qui sunt in sacris coniugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus, nequaquam eorum cum vxoribus coniunctionem dissoluentes, vel eos mutua, tempore conuenienti, consuetudine priuantes, &c.]

Sex. Synod.
C. 13.
PROFANVS
CANON.

Ad huius autem confirmationem decreti, præter citatum Apostolicum canonem, Domini sententiam illam adducunt: Quod Deus coniunxit, homo non separet. & illud Pauli: Alligatus es vxori: noli quærere solutionem. citantes pariter Concilij Carthaginensis canonem, quo (vt aiunt) asseritur, vt subdiaconi, diaconi, atque presbyteri propriis terminis ab vxoribus abstineant. Hæc cum statuerint, in eodem ipso canone pugnantia primum inter se coniunxerunt, vbi quasi nouum quid statuentes, istis vsi sunt verbis: Coniugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus. & inferius, id iure antiquo firmum & vsu seruatum tradunt, vbi aiunt: Quod per Apostolos traditum est, & ab ipsa vsque antiquitate seruatum, nos quoque similiter seruemus, &c.] Si inquam veteri iure & consuetudine recepta erant eiusmodi coniugia clericorum: quomodo ex hoc puncto temporis ea firma esse volunt, quæ iam antea ex lege & vsu tradunt fuisse recepta? verum de vsu pristino egregiè esse mentiti, ex his quæ sunt recitata ex sancto Hieronymo arguuntur.

Matt. 19.
Marc. 10.
1. Cor. 17
VIA SPON-
TE CORRUIT
PROFANVS
CANON.

Sed & pugnant quæ canone isto statuta sunt cum iis quæ iidem canone superiori sanxerunt, vbi iure decernunt, non permittendum, vt Episcopi in coniugio ordinati cum suis vxoribus habitent. Si enim ex præscripto Apostolici canonis id concedendum putant aliis clericis in sacris ordinibus constitutis: cur negant Episcopis, quibus idem Apostolicus canon concedit? Præterea si ista sanciant (vt dicunt) ex Domini sententia illa, qua ait: Quos Deus coniunxit, homo non separet] vel ex Pauli doctrina, qua monet: Si alligatus es vxori, noli quærere solutionem. cur contra Domini & Apostoli asseritionem separare volunt coniuges ab Episcopis, quas ante clericatum legitime duxerant? Si Dei lex est & mandatum Apostolicum, vt indiuiduum etiam quo ad mutuam consuetudinem permaneat matrimonium semper: quomodo possunt prohibere Episcopis, ne cum vxoribus habitent?

Sex. Synod.
C. 12.
INTER SE
PUGNAN-
TIA, STA-
TYVNT.

Sed dum de Episcopis eiusmodi canonem statuunt, vnâ hanc differentiarum rationem afferunt his verbis: Hoc autem dicimus, non ad abolenda, & euertenda quæ Apostolicè antea constituta sunt, sed populorum salutis & ad meliora progressionis curam gerentes; ne status Ecclesiasticus villo probro afficiatur. Sed quomodo probum id appellat, quod sanxisse Apostolos perhibent, immo & Christum statuisse dicunt? Si insuper, ipsorum sententia

INANIRA-
TIONE NE-
TVNTVR.

tia

GRÆCO-
RVM FAL-
SIS PRÆ-
TEXTVS
ARGVITVR.

^aDem. 23.

INGENSIM
POSTVRA
GRÆCO-
RVM DETE-
GITVR.

VETVS CA-
NON AFRI-
CANÆ EC-
CLIS. DE
CONTINEN-
TIA CLERI-
CORVM.

^bTheod. Bals.
in c. 4. Concil.
Carthag.
APERITVR
CERTA SEN-
TENTIA
PATRV.
^cConcil. Car-
thag. 3. c. 17.
^dConcil. 6.
Carthag. c. 3.
^eConcil. Car-
thag. 3. c. 19.

608
A
tia probrosum iudicatis habitare Episcopos cum coniugibus, cur non æquè probrosum A
presbyteris erit, cum in excellentiori illo ministerio, quo sublimius esse non potest, vbi
sacrofanctum incruentum sacrificium offertur, nihil minus habeant presbyteri ab Episco-
pis? Ad hoc enim potissimum omnis mundities & sanctitas in sacerdote requiruntur, quæ
& sacris legibus præcipi consueverunt, ne scilicet vel per somnium pollutus ingrediatur
in sancta. Quem autem citant Apostolicum canonem, cuiusnam fuerit in Ecclesia aucto-
ritatis, & quam germanam interpretationem recipiat, satis superque suo loco superius
dictum est: quæ si consulueris, nequaquam planè censuris eundem vndique auctoritate
nutantem eiusmodi esse, quo possit conuelli tam altis fixa radicibus, tot sæculis stabi-
lita, atque Conciliorum ac sanctorum Patrum assertionibus munita sacrorum continentia
ministeriorum.

B
C
Sed & (quod pudet referre) canonem Carthaginensis Concilij cum citant pro sua ipso-
rum sententia roboranda, eundem additamento verborum & diminutione deprauatum
recitant verbis istis: Simus autem, sicut & qui Carthagine conuenerunt, & ministeriorum
grauitatis honestatisque curam gerentes dixerunt: Vt subdiaconi, qui sacramenta con-
trestant, & diaconi, & presbyteri propriis terminis à consortibus abstineant.] hæc ipsi ex
canone tertio quinti Concilij Carthaginensis, relato in Concilium Africanum canone
trigesimo septimo, vbi hæc est ipsius germana lectio: Placuit Episcopos, & presbyteros, &
diaconos secundum priora statuta etiam ab vxoribus continere.] hæc sunt verba canonis
antiquitus Latinè conscripti, à quo isti primum demunt nomen Episcopi, ne arguantur
erroris, eo quod ipsi non vna lege definiant continentiam Episcoporum & reliquorum
sacrorum ministeriorum, vt superius dictum est. Addunt verò verba illa, Propriis terminis.]
siue iidem ita perperam vertūt ex Latino, quod ibi legitur, Secundum priora statuta.] qui-
bus corruptentes canonem, ad tempus redigunt continentiam clericalem, quæ à sanctis
Patribus illis perpetua iussa est canone illo. Vidisti stropham, attendisti callidam impostu-
ram, vt canonem, quo suus ipsorum destruitur error, ipsi, quibusdam demptis, additis, &
mutatis, in suam ipsorum sententiam torqueant?

D
Quod verò in eodem canone tertio quinti Concilij Carthaginensis seruandam indi-
cunt sancti Patres illi ab vxoribus continentiam, secundum priora (vt aiunt) siue priorum
statuta: quænam illa fuerint, vel quando sancita, accipe ex canone secundo secundi Con-
cilij Carthaginensis, vbi hæc leguntur: Aurelius Episcopus dixit: Cum in præterito Con-
cilio de continentia & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres conscriptione
quadam castitati per consecrationes annexi sunt: Episcopus inquam, presbyteros, & dia-
conos. Ita placuit, vt conceder sacrosanctos Antistites & Dei sacerdotes, necnon &
Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quo possint
simpliciter quod à Deo postulant, impetrare: vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit
antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet.]
vel vt alij textus habent, & Græci legunt: Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentinæ pro-
uincia Piceni, legatus Ecclesiæ Romanæ dixit: Placet vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, vel
qui sacramenta cōtrestant, pudicitia custodes, etiam ab vxoribus se abstineant.] hucusque
varia lectio, reliqua sic se habent: Ab omnibus dictum est: Placet vt in omnibus & ab
omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.] hæc ibi.

E
Sed audi perperam factam interpretationem Græcorū, immo destructionem verborum:
Quod iubet (inquiunt) canon, vt à propriis vxoribus abstineant: exigi tempore contrecta-
tionis sanctorū mysteriorum] cum ministrant scilicet, reliquo tempore vti licere coniugio.
Ita quidem interpretatum hunc canonem à Sexta Synodo, Theodorus Balsamo docet.
Quod quam procul sit ab ipso manifesto verborum sensu, ipsaque germana Patrum sen-
tentia cum pateat, nihilominus satis ostenditur ex iis qui ordine sequuntur tertio & sexto
Conciliis Carthaginensibus, dum decernunt quæ feminæ possint habitare cum clericis:
cum enim non numerent inter eas vxores, planè segregandas esse significant, quæ primo
loco fuerant nominandæ. Sed & cum ijdem Episcopi Africani ita decernūt in tertio Con-
cilio Carthaginensi: Placuit, vt lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur
aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.] cum inquam ista decernunt Episcopi,
planè absque vlla dubitatione significant, haud se recipere in maioribus ordinibus cleri-
cos coniugatos cum coniugibus commorantes: alioqui quæ necessitas, vt cogent eos
profiteri continentiam in minoribus ordinibus constitutos? Vides igitur, quam verbe-
rentur

A
rentur iidem boni viri decretis Conciliorum Carthaginensium, qui deprauato textu ca-
nonem cogebant suo decreto turpiter adstipulari, atque foedæ libidini inseruire. Intelligis
fatis, puto, qualia sint, quæ decernantur in Conciliis non legitime in Spiritu sancto colle-
ctis, in omnibus inconstantia, sibi ipsis aduersantia, veteratoria constructione nutantia, at-
que sponte ruentia.

B
C
D
E
Adhuc insuper attende quo præcipites isti ruant: Vt planè alterum de duobus esse ne-
cesse sit: vel vt si velimus manere integras coniugij sacras leges ab Apostolo in Ecclesia
constitutas, canon iste penitus euanescat: vel si canonem saluum custoditumque volumus,
eadem de coniugio leges non subsistant. Canon siquidem iubet vt tempore ministerij à
coniugibus abstineant sacri ministri; Paulus verò clamat ex aduerso, id alteri coniugum
non licere, nisi alterius accedente consensu. Finge tibi, adesse tempus, quo ministri per
vices suas constituta hebdomada sint sacrosanctum sacrificium peracturi, & vxorem tunc
à viro suo debitum postulare. Si renuit ille, in Apostolum peccat: si consentit, delinquit
in canonem, cum contra prohibitionem eius vxori permixtus sacro ministrat altari. Ad eò
enim volunt ab vxoribus abstinerere eos qui ministrant, vt etiam facti tantum suspicione
laborantes poenæ esse dicant obnoxios: nam Theodorus ait: Quod si quis sacerdos etiam
ab vxore continens quotidie sacrificium peragat impollutus: vt pollutus damnandus sit,
quod præsumatur vxori commixtus sacrificium celebrare.] Sic igitur alterum de duobus
erit: vel vt pollutus coniugali consortio iste ministrans peccet in canonem ab ipsis san-
ctum, vt dictum est: vel parens legibus Apostolicis, reddens debitum, ministrare non
possit dic ad sacrificium constituta. Qua si ministrare recusat, tunc fiet vt arbitrio mu-
lierulæ sacrificium cessare debeat, ad quod populus fuerat conuocatus; qui etiam si
nolit, scire cogatur, quod scitu turpe est & indecorum, suum ipsorum scilicet sacerdotem
permixtum ea nocte fuisse vxori, vt sacra agere ipsi non liceat: sicque eum insectentur risu,
desudant fannis, diceriis proscindant, lacerentque scommatibus. Proh pudor! quanto
dedecore exuentes calibatum, affecerunt ignominia, prostitueruntque eo canone sapien-
tes isti Orientalem Ecclesiam iam sua canitie venerandam, dum inconsultè nimis aduersus
totius Ecclesiæ Catholicæ receptam antiquitus disciplinam malis artibus ista quæ audiui-
mus statuerunt. Sed iam reliqua prosequamur.

Quomodo stabit & quod dicunt canone decimo sexto, diaconos ab Apostolis ordina-
tos non nisi profanis ministrasse mensis, sacris neuiquam? Quam grauis hic error, suo loco
supra disserimus, falsamque ipsorum sententiam refutauimus: quamque mendaciter
asserant, tunc temporis non fuisse in Ecclesia Episcopos, neque presbyteros, neque diaco-
nos, tu consulas dicta superius primo Annalium tomo.

Quoniam autem contra Latinam Ecclesiam stylum in hac pseudo synodo conuersum
esse Græcorum, satis superius demonstratum est: iidem nec illud à temporibus Apostolo-
rum (vt superius vidimus) Romæ seruatum, vt die sabbati ieiunarent fideles, reliquerunt
intactum. quamobrem hoc aduersus vsum Romanæ Ecclesiæ decreuere: Quoniam in-
telleximus in Romanorum ciuitate in sanctis Quadragesimæ ieiuniis in eius sabbatis iei-
unare præter Ecclesiasticam traditum consequentiam: Sanctæ Synodo visum est, vt in
Romanorum quoque Ecclesia inconcussè vires habeat canon, qui dicit: Si quis clericus
inuentus fuerit in sancto Dominico vel sabbato ieiunans, præter vnum & solum, depo-
natur; sin autem laicus, segregetur.] hæc ipsi ex præscripto vnus ex canonibus Aposto-
lorum. At quomodo iure riteque ieiunium sabbati Romana Ecclesia receperit, superius
longa tractatione est demonstratum; vt opus non sit hic ista repetere.

Ceterum dum sibi Græci sapientes videri voluerunt in his corrigendis, oscitantia pro-
culdubio condemnant omnes quinque œcumenicas Synodos, quæ ista corrigere neglexe-
runt. Sed redarguantur ipsi ex præcis Græcis auctoribus, quorum vna est omnium senten-
tia, vt de his quæ ad fidem bonosque mores non pertinent, tolerandæ sint diuersitates
diuersarum Ecclesiarum rituum longa consuetudine receptorum. Porro quo insolentio-
rem in his tollendis conspicio Græcorum licentiam, eo magis certior reddor, neminem
Latinorum huic interfuisse conuenticulo: haud enim quisquam, quamuis ignauus, tantam
Romanæ Ecclesiæ irrogari iniuriam passus esset, vt quod à Petri & Pauli temporibus fuisse
in ecclesia Romana receptum, adeo temere aboleretur.

Sed quid præterea? canonem statuerunt de suffocatis non comedendis, vel hac ex
parte Iudaizantes, dum quod in primitiua illa Ecclesia ad coniungendos simul credentes
Gentiles

^a1. Cor. 7.
CANONEM
GRÆCO-
RVM REPET-
GNARE LE-
GIBVS APO-
STOLORVM.

^bTheodor. in
c. 73. Concil.
Carthag.

DE DIACO-
NIS CANON
ERRONEVS.

DE Ieiunio
SABBATI
ABOLENDO
CANON
GRÆCO-
RVM.
Can. 55.

SICVT CAS-
LIDI, ITA
ET RVDES
CONVIN-
CVITVR.

CANON DE SVFFOCATIS DERIDETVR.

Rom. 14.

Sex. Synod. c. 69.

PRAVA NOBITATE VERITATE IVRA SVFFOSSA.

QUANTVM GRAECI SINT ADVLATI IMPERATORI BVS.

2 Par. 26. FATVITAS THEODORI ARGVITVR.

Gentiles cum Iudæis iam Christianis Apostoli præceperunt, isti in perpetuum servandum esse sanxerunt, non secus ac si quis virum quemlibet semper lacte esse nutriendum ea ratione contenteret, quod eidem infanti sugendum fuerit propinatum. Quod si dicant id ipsum reuerentia Apostolorum servandum esse: certè vniuersam Catholicam Ecclesiam iam senescentem iis vinculis modo obligare, quis non censcat esse dementia? cum præstet Apostolico spiritu libertatem indictam sequi, vt manducans non manducantem non spernat, & non manducans minimè spernere debeat manducantem. Sed & de his satis superque superius.

Sed audi quid sancire adulatio cogat: Nulli omnium, inquit, liceat, qui quidem sit in laicorum numero, intra sacrum altare ingredi: ab eo tamen nequaquam prohibita potestate & auctoritate Imperatoris, quando quidem voluerit Creatori dona offerre ex antiquissima traditione. hæc ipsi. Vides quantum petulans procaque nouitas sibi sumat, vt sanctorum facta dictaque Patrum, eadem omnium ore, tum Græcorum, tum Latinorum laudata, pedibus proterat atque cõculcet. An quod factum est in Theodosium Imperatorem a S. Ambrosio, iure factum vniuersa non comprobauit Ecclesia, & Patres tam Latini quam Græci non laudarunt, turpis adulationis sugillantes etiam Græci eos, qui secus siue adulatione, siue timore victi fecissent? Pronoco lectorem ad ea quæ suo loco superius dicta sunt, cum eiusmodi de Ambrosio atque Theodosio historiam Annalibus inteximus.

At Theodorus vaniloquus, cum male sancita tuetur, non erubuit cuncta referre, quæ in Oriente sicut Antistites facere solent Imperatores: sic enim ait: Orthodoxi Imperatores, qui per sanctæ Trinitatis inuocationem Patriarchas prouehunt, & sunt Christi Domini, sine vilo impedimento, quando voluerint, ad sacrum altare accedunt & suffiunt, & cum cetera characterem imprimunt, sicut & Antistites: sed etiam populum ad eum instituentium docent, quod solis illius regionis Antistitibus concessum est. hæc ipse. Rationem verò reddens, addit id iure fieri, eo quod Gentiles Imperatores dicti fuerint Pontifices maximi, atque ait: Quoniam autem Domini quoque Christus est, qui hoc tempore Imperator est, propter christum, id est, vñtionem regni: Christus autem & Deus noster cum aliis Pontifex quoque prædicatur: iure & ipse quoque Pontificalibus gratiis exornatur. Intellegis quo processerit apud Græcos erga Imperatorem adulatio, vt etiam Pontificalia eidem munia credenda putarint? vt non mirum sit si diu stare non potuerit apud eos ipsum Imperium, vel sacerdotium liberum.

An non vnebantur etiam Reges Iudæi? num verò ob id quæ erant sacerdotum illis concessit Deus? Ad sit, qui suo id executus est damno, restis Ozias, qui ingressus templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis: statimque ingressus est post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi, resisteruntque Regi, atque dixerunt: Non est tui officij, Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium. Egredere de sanctuario: ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. Iratusque Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum: sed & ipse perterritus acceleravit egredi, &c.] Quis igitur aliud querat iudicium, cum tantum à Domino præcesserit præiudicium? Si vltus est Deus in Regem, quod sanctuarium ausus sit ingredi, & incensum offerre: quomodo patietur Regem quemlibet vel Imperatorem perfectius sanctuarium temere ingredi, & quæ sunt Pontificum vsurpare? Sententia enim Apostoli, per amplius atque perfectius est sacerdotium Christi, adeò vt laico homini quamuis Imperatori, quæ sacerdotum sunt, minimè sint communicanda. At hæc alias quoque tractata videas sæpe superius. Sed ista Græcorum leuissimi, secus verò statuerunt Orientalis Ecclesiæ Patres sanctissimi.

Ceterum haud profitemur hic cuncta quæ in eisdem canonibus absurda sunt collegisse, cum & alia pleraque in eisdem reperiri contingat, quæ corrigantur. Hæc satis visa norasse, ad redarguendam dementia Patriarchæ Callinici ista conantis, & alios Episcopos ad id inducentis: vt planè secundum illud à Domino dictum euenerit: Si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadent. At verò accidit quasi prodigium, vt iste cæcus mente, occæcetur & corporis oculis, fauiente in eum diuina vindicta per ipsum Imperatorem crudeliter

A deliter ministrata. at de his suo loco dicendum. Iam prosequamur reliqua, quæ ad historiam pertinent.

His Constantinopoli sancitis canonibus, quod scirent Episcopi, nullius eos esse roboris, nisi à Romano Pontifice probarentur; apud Iustinianum Imperatorem egerunt, vt hos confirmandos mitterent Romam ad Sergium Papam. Verum sanctus Pontifex, quod eos contra veritatem temeraria plura habere comperisset, ipsos nequaquam confirmandos, sed reiciendos esse decreuit. At non destitit Imperator, vbi eum scriptis suis persuadere non posse cognosceret, rem vi agere, mittereque legatum pollentem armis, qui eundem Pontificem Sergium Constantinopolim vinctum perduceret. sed adfuit diuinum auxilium, vt Italica militia aduersus Imperatorem pro Sergio Papa staret, sicque à periculo liber esset. Hæc quidem huius temporis scriptores, tum Paulus diaconus, tum Beda testantur:

B ille nempe his verbis, cum de Iustiniano Imperatore agit:

Hic Imperator Sergium Pontificem, quia in erroris illius Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluit, misso Zacharia Protospatario suo, iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennæ vrbs, vicinarumque partium, iussa Principis nefanda cõtemnens, & eundem Zachariam cum contumeliis ab vrbe Roma & iniuriis pepulit. hæc Paulus. Sed quod in re graui omnes eius temporis auctores audire deceat, eiusdem contestem veritatis audi Bedam, itidem in Iustiniano iunior totidem ferme verbis: Hic beatæ memoriæ Pontificem Romanæ Ecclesiæ Sergium, quia erratica suæ Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluisse, misso & Zacharia Protospatario suo iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennatis vrbs, vicinarumque partium iussa Principis nefanda, & eundem Zachariam contumeliis & iniuriis ab vrbe Roma repulit. Ita Beda: cui veritati subscripserunt reliqui, qui postea historias conscripserunt, vt Ado Viennensis, Marianus Scotus, & alij.

Sed rem gestam paulo fassius enarratam ab Anastasio Bibliothecario audiamus, qui hæc ait: Huius itaque temporibus Iustinianus Imperator Concilium in regia vrbe iussit fieri, in quo & legati sedis Apostolicæ cõuenerant, & decepti subscriperant. de illis hæc intellegit, quos Theodorus recenset Græcos Episcopos Romani Pontificis cõstitutos in Oriente Vicarios. sed pergit: Compellebatur autem & ipse Sergius subscribere, sed nullatenus acquieuit, pro eo quod quædam capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerant in eo adnexa. Quæ & quasi synodaliter definita, & in sex tomis conscripta, à tribus Patriarchis, id est, Alexandrino, Constantinopolitano, & Antiocheno, vel ceteris Consulibus*, qui eo tempore illic conuenerant, subscripserunt, manique Imperiali firmata, missis in lucellum quod fcebrum* chartale vocatur in hac Romana vrbe ad confirmandum, vel in superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, vt pote capiti omnium sacerdotum, direxit. Qui beatissimus Pontifex (vt dictum est) penitus eidem Iustiniano Augusto nõ acquieuit, nec eosdem tomos suscipere, vel lectione pandere passus est: porro eos vt inualidos respuit atque abiicit, eligens antè mori, quam nouitarum erroribus consentire.

Qui Imperator Sergium Magistrianum in spretum prænominati Pontificis Romam mittens, Ioannem Deo amabilem Portuensem Episcopum, siue Bonifacium consiliarium Apostolicæ sedis in regiam abstulit vrben). Deinde Zachariam immanem suum Protospatarium cum iussione direxit, vt prædictum Pontificem similiter in regiam deportaret vrben). Sed misericordia Dei præueniente, beatoque Petro Apostolo & Apostolorum principe suffragante, suamque Ecclesiam immutiatam seruante, excitatum est cor Rauennatis militiæ, Ducatus etiam Pentapolitani & circumquaque partium, qui non permisere Pontificem Apostolicæ sedis in regiam ascendere* vrben). Cumque ex omni parte multitudine militiæ conueniret, Zacharias Protospatarius perterritus & trepidans, ne à turba militiæ occideretur, portas quidem ciuitatis claudi, & teneri Pontificem postulabat: ipse verò in cubiculum Pontificis tremebundus refugit, deprecans lacrymabiliter, vt sui Pontifex misereretur, nec permitteret quempiam eius animæ infestari. Exercitus autem Rauennatis vrbs ingressus est per portam beati Petri Apostoli, & cum armis & turba in Lateranensem Episcopium venit, Pontificem videre æstuans, quem, fama vulgante, per noctem sublatum & in nauigium missum fuisse cognouerat.

Dumque fores Patriarchij tam inferiores quam superiores essent clausæ, has in terram, nisi velocius aperirenter, mittere minabantur. Præ nimia timoris angustia & vitæ desperatione Zacharias Protospatarius sub lectum Pontificis ingressus, se abscondit, ita vt mentes ex-

SERGIVS PAPA DAMNAT CANONES ERRATICAE SYNODI.

Paul. diac. de gest. Longob. lib 6 cap. 11. SERGIVS LIBERATVR A FVRORE IMPERATORIS.

Beda de sexatibus in Iustiniano minore.

RESISTIT IMPERATORI SERGIVS PAPA. Præsulibus

locus depra-natus.

A MILITIA RAVENNA-TE PONTIFEX LIBERATVR. accedere

SERGIVS LIBERAT PER SECVTORIUM SVVM A NECS.

te excideret, & perderet sensum. Quem beatissimus Papa est confortatus, dicens, ut nullo modo timeret. Egressus vero idem beatissimus Pontifex foris basilicam domni Theodori Papæ, apertis ianuis, in sedem, quæ vulgo appellatur, sub Apostolis, generalitatem militiæ & populi, qui pro eo occurrebat, honorificè suscepit: datoque apto & suavi responso, eorum corda leniuit: quamquam illi zelo ducti pro amore & reuerentia tam Ecclesiæ Dei, quam sanctissimi Pontificis, iam à Patriarchij custodia non recesserunt, quousque denominatum Protospatarium cum iniuriis & contumeliis à ciuitate Romana foras depellerent, Nam & is qui illum miserat, ipso etiam tempore à Domino retribuente regno priuatur. Sicque Ecclesia Dei imperturbata cum suo Præsule, Christo fauente, seruata est.] hucusque Anastasius, cuius sententia, hæc cœpta hoc anno, propagata esse noscuntur vsque post sequentem annum, eiusdem Imperatoris decimum, quo contigit ipsum ab Imperio exturbari: quomodo autem id acciderit iusto Dei iudicio, suo loco dicturi sumus.

Vides, lector, quantum absit ut recepti probatiq; fuerint canones illi à Romano Pontifice, qui ne reciperentur, stetit intrepidus contra Imperatorem ista præcipientem, aduersus quem ipsius quoque milites insurrexerunt. Sed & ira persequeretur eodem odio in præsumptum scelus de sanctis canonibus illis reliquos successores Romanos Pontifices, quæ dicturi sumus magis ostendent. Quæ licet aliis postea temporibus acciderint, & suis sint locis collocanda; tamen ut hæc magis explorata modo habeas, accipe quæ de iisdem canonibus post obitum Papæ Sergij contigerunt. Atque in primis scias, eundem Iustinianum Imperatorem, ubi expulsus Imperio, sui criminis conscius, probè nouit ob scelus in Romanam Ecclesiam præsumptum se fuisse ab Imperio eiec-tum, postquam rediit, liberafque administrationis est factus habenas, detestatum esse pristinum facinus, atque eiga Romanam Ecclesiam factum æquiores, non amplius misisse aliquem violentum magistratum ad abstrahendum inde Romanum Pontificem, captiuumque ducendum Constantinopolim, sed duos legasse Metropolitanos Antistites Romanos rogaturos cum qui tunc sedebat, Ioannem eius nominis septimum, eundemque secundum post Sergium Romanum Pontificem, ut eosdem canones confirmaret, vel emendaret. Porro ea legatione nihil factum est; eo quod idem qui præsidebat tunc Ioannes Papa, nequaquam eos probare voluit in dispendium Ecclesiasticæ iam olim præscriptæ ab Apostolorum temporibus disciplinæ; neque emendare, vel (ut fecerat Sergius) ausus est improbare, veritus iras Imperatoris. Sicque re infecta, qui fuerant missi, duo Metropolitanos sunt reuersi Constantinopolim.

Sed audi quæ de his habet ipse Anastasius Bibliothecarius in Ioanne Septimo verbis istis, ubi agit de reditu eiusdem Iustiniani Imperatoris Constantinopolim: Pro tomis, inquit, quos ante sub domno Sergio Apostolicæ memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus diuersa capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per duos Metropolitanos Episcopos demandauit, dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem, Ioannem scilicet, obsecrauit & exhortatus est, ut Apostolicæ Ecclesiæ Concilium aggregaret, & quæ ei visa essent stabiliret, & quæ aduersa, renuendo excluderet. Sed hic humana fragilitate timidus, hos nequaquam emendans, per suprafatos Metropolitanos direxit ad Principem.] hucusque de his Anastasius.

At neque hic finem accepit eiusmodi susceptum semel ab Imperatore negotium. nam Ioanne paulo post defuncto, & eius successore Sisinnio post dies viginti ex hac vita sublato, cum Apostolicum thronum regeret Constantinus, vocatus est ipse ab eodem Iustiniano Constantinopolim; quo cum peruenisset, susceptus est ab eo honorificentissime: nihil enim prætermisum esse venerationis & obsequij erga eum ab Imperatore, idè Anastasius pluribus scribit: sed causam cur Constantinopolim vocatus sit, licet minimè referat, ex his tamen quæ idem scribit in Gregorio Secundo, propter eosdem canones siue capitula esse vocatum, intelligi potest, altercatumque diu inter Græcos atque Latinos, hosque tulisse superiores, cum pro Ecclesia Romana Gregorius defensor atque propugnator extiterit, qui eidem Constantino Papæ successit: ait enim hæc de eo Anastasius in ipso Gregorio: Cui viro sancto Constantino Pontifice in regiam profectus est urbem, atque à Iustiniano Principe requisitus de quibusdam capitulis, optima responsione vnquamque soluit quæstionem. Erat enim vir castus, diuinæ Scripturæ eruditus, facundus loquela, & constans animo; Ecclesiasticarum rerum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator.] hæc de his Anastasius. Ex quibus satis possumus intelligere, diu multumque pugnatum inter Græcos atque Latinos horum canonum causa, illis conantibus eos comprobari à Romano Pon-

LEGATIO AB IMP. MISSA AD IOAN. PAP. PRO CONFIRMATIONE CANONVM.

SVB IOANNE PAPA SEPTIMO FRVSTRA PETITA CANONVM CONFIRMATIO.

SVB CONSTANTINO PAPA PVGNATVM ADVERSVS EOSDEM CANONES.

A

B

C

D

E

Ano Pontifice, istis eiusdem auctoritate Pontificis penitus reluctantibus: verum nec Imperatoria quidem vi potuisse vnumquam Latinos adigi, ut quæ ab ipsis aduersus traditionem sanctorum Patrum, eorumdemque doctrinam statuta fuissent, vllatenus firmarentur; præter ea quæ dicta sunt, etiam quæ dicturi sumus, ostendent.

Sed primum obiectioni illi fortissimæ satisfaciendum est, quonam modo scilicet negari possit receptos hos esse canones ab Ecclesia, cum reperiatur canon ille numero positus octogesimustertius citatus ab Ecclesiæ Romanæ Pontificibus, nimirum ab ipso in primis Gregorio Secundo, necnon ab Hadriano, cum aduersus impios Iconoclastas agentes, inter alia in eos inducta, eundem citarunt canonem, quo asseritur pingendum esse Saluatorem Dominum nostrum Iesum Christum non in imagine agni, uti ostensus est Parribus in figura, sed in imagine hominis, qua demum omnes sunt adimpletæ figuræ & expressa prophetarum varicinia. Si igitur eo vsi sunt Romani Pontifices ex Sexta Synodo accepto canone, argumento est eos non improbatos, vel saltem ex parte receptos: cum præsertim & ipsa œcumenica Septima Synodus ex eodem canone æquè testimonium petiisse inueniatur. ut planè nemo dixerit, penitus improbatos esse atque reiectos canones Sextæ Synodi, ex quibus tum Romani Pontifices, tum etiam sacrosancta œcumenica Nicæna Synodus mutuari sint aduersus hæreticos fidem atque auctoritatem. At ista, quæ adeo fortia foris apparent, inania prorsus esse intelliges, si rerum penetralia cuncta scruteris, & singula quàm exactissimè disquisieris.

In primis igitur quod pertinet ad citatum Sextæ Synodi de sacris imaginibus canonem ab ipsis Romanis Pontificibus, potissimum verò à Gregorio Papa, qui (ut dictum est) aduersus eosdem canones quàm fortissimè Constantinopoli decertauit: considerare illud ante omnia debes, rem gestam esse aduersus Græcos & Iconoclastas, qui eo velamento occultabant illud quod propinabant venenum populis, quo se professores atque assertores esse profiterentur sex aliarum præcedentium Synodorum vniuersalium: ita quidem, ut apparet ex eorum fidei definitione, quam ediderunt in suo ipsorum conciliabulo, septimo ab ipsis nuncupato.

Ex his igitur opportunè oblatam anam arripientes iidem Romani Pontifices, bene vsi occasione, ex canone ab ipsis lato nomine Sextæ Synodi eorum putarunt esse conuincendum errorem, tamquam suis ipsorum armis eosdem penitus superantes. ex quo alterum de duobus essent consecuturi: vel ut sua ipsorum assertionem confutati illi atque conuicti iure cederent, æquiescentes canoni eius Synodi, quam se probare profiterentur: vel si respuerent eiusdem Sextæ Synodi canonem, à Græcis omnibus, qui ipsum cum reliquis recipiebant, reiicerentur, omniq; execratione digni à suis contribulibus haberentur, vel æquè eum eo detestaretur omnes canones illos. Sic igitur ut David gladio Goliath ipsius caput abscidit, eodemq; postea est vsus in prælio; eodem modo sancti Pontifices aduersus Iconoclastas vsi sunt canone illo, quo probaretur Saluatoris in ecclesiis imaginem debere pingi instar hominis factam. Quidni enim ea ex parte vterentur eo canone, cum neque à Gentiliis, neque (quod maius est) ab hæreticorum scriptis illis, in quibus veritas assera inueniretur, Ecclesia Catholica abstinere consueuerit, ut ex Gelasio Papa superius est demonstratum?

Ceterum cum inter Latinos acta res est, nequaquam reperies cum canonem ab Ecclesia Romana esse receptum, immo vsu contrario penitus improbatum, quo prohibetur Christus Redemptor noster instar agni immaculati depingi; cum numquam ipsa destiterit agni imagine Christum representare, & id ipsum facere hæcenus perseueret, bene conscientia licitè pingi, quicquid sacris litteris scribitur; eo quod nihil sit aliud (quod sæpè dictum est) pictura, quàm scriptura simplicium. Quod igitur non in veteri Testamento tantum, sed & in nouo Christus Redemptor noster per agnum exprimat, ad insinuandam eius immensam cum humilitate mansuetudinem, eadem ex causa eodem quoque modo etiam ipsum Christum esse pingendum Romana Ecclesia iudicauit, vsu retinens, quem à maioribus accepisset: in antiquis enim cœmeterijs agnum Christum reddentem, siue expressum coloribus, siue sculptum in marmoreis loculis, est frequentius reperire, & in veteribus ecclesiis musuo opere pictum: sed & ex sacra cera solitas confici agnorum imagines, in Ordine Romano à Gelasio collecto (ut constantior opinio est) ex antiquo eius Ecclesiæ vsu hæc habentur: In eadem Dominica post Albas, id est, in octauis Paschæ, infra ciuitatem Romanam dantur agni cerei ab Archidiacono in ecclesia post Missam & communionem populo, &c.] hæc quidem antiquitus in Ecclesia Romana seruata, numquam

RESPONDE- TYR OBJECTIONI DE CITATO CANONE LXXXIII.

Cœcil. Nicæn. 2. Añ. 2. & 3.

PRVDENTER ACTVM A LATINIS ADVERSVS GRAECOS.

Exat in Cœcil. Nicæn. 2. Añ 6.

QVOMODO LATINI VSI SINT CANONE ILLO.

1. Reg. 17. 4. 1. Reg. 21.

VETVS VSVS AB ECCL. ROM. RE-TENTVS DE IMAGINE AGNI.

postea intermissa, haecenus persecerant. Ex quibus intelligas, quam procul ab sit, ut iuxta canonem Sextae Synodi nominata Romana & vniuersa Occidentalis Ecclesia pingendi agni Redemptoris typum gerentis consuetudinem praetermiserit: ut & plane scias atque intelligas, quae fuerit Romanorum Pontificum ratio citandi eius canonis aduersus improbos Iconoclastas.

Sed quid amplius? restificatione quidem Anastasij Bibliothecarij liquet, tantum abesse ut Romana Ecclesia eos receperit Sextae Synodi nomine promulgatos canones, ut nec etiam aliqua trium sedium Patriarchalium Orientalium eos ut reciperet, induci potuerit. Etenim eorumdem Ecclesiarum Patriarchae, cum nec se vocatos ad illud conciliabulum scirent, neque per se vel suos legatos eidem interfuerint, procul absuerunt ut ab eo sancita receperint. Ita quidem usque ad sua tempora eos in detestatione illorum canonum persecerasse, idem auctor fidem facit: adeo enim ipsos dignos execratione iudicauerunt, ut indignos existimarint qui exscribi deberent, & in suis ipsorum archiuis inter alios canones asseruari. Sed expedit hic ipsa verba Anastasij per singula reddere: ipse enim cum e Graeco in Latinum Septimam Synodum Nicenae celebratam Latinitati reddidisset, epistolam nuncupatoriam ad Ioannem Octauum Romanum Pontificem scripsit, qua etiam & legentes admonuit, ne putarent, si interdum eorumdem canonum Sextae Synodi in ipsa Septima Synodo mentio haberetur, eos ab Ecclesia Romana esse receptos aliquando. sunt haec verba ipsius:

Sanè notandum est, quaedam in hac Synodo ex Apostolorum & Sextae vniuersalis Synodi canonibus & sententiis inueniri, quae penes nos interpretata nec habentur, nec admittuntur. & inferius: Regulas quas Graeci a Sexta Synodo perhibent edidas, ita in hac Synodo, Nicæna scilicet, principalis sedes admittit, ut nullatenus ex his illae recipiantur, quae prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduersae. Quamuis omnes haecenus ex toto maneat apud Latinos incognitae, quia nec interpretatae. Sed nec in ceterarum Patriarchalium sedium (licet Graeca utantur lingua) reperiuntur archiuis: nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem praefens inuenta est: quamquam eosdem Patres illas Graeci promulgasse perhibeant, qui in Sexta Synodo sunt inuenti; sed hoc nullis probare certis possunt indiciis.] haecenus Anastasius ad Ioannem Romanum Pontificem.

Verum idem tradit, tam de his canonibus Sextae Synodi nominatis, quam de illis qui nomine feruntur Apostolorum, sanctam Romanam Ecclesiam eam consueuisse seruare regulam, ut quos sciret esse secundum decreta Romanae Ecclesiae atque sanctorum Conciliorum sancita, non respueret, sed ut veritati consentientes amplecteretur, non quod ex Sexta Synodo haberent aliquid auctoritatis, sed quod veritas vbicumque reperiatur, & a quocumque dicta sit, sui firmitate subsistit, & robore suo permanet. reliques verò canones his decretis aduersos, ut execrabiles, detestata semper fuit sancta Romana Ecclesia, contrarioque vsu se procul abesse iugiter est professsa, ut sanctis huiusmodi ab illis regulis quoquo modo consenserit: tolerauit tamen in eis ea quae antiquae Ecclesiasticae disciplinae essent aduersa, ut connubia clericorum, dummodo per viam Orthodoxae doctrinae, Catholicaeque fidei graderentur.

Sed qui tanta procacia inter alia mala confregere iugum a Patribus custoditum Ecclesiastici calibatus, sunt & in reliquis in deterius aequè prolapsi: ut vix breuia sint reperiri interstitia temporum, quibus vel haeresi, vel schismate non fuerint ab Ecclesia Orthodoxa diuisi: adeo ut tandem in vltionem scelerum a Deo vindice post longam tolerantiam meruerint virga furoris Assur conteri, comminui, atque penitus arteri: quod non nisi magno animi dolore aspicere possumus, & cum gemitibus illud Threnorum lugubre clamare: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? Filij Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli? eademque ferrea virga contracta.

Ceterum pia mater Ecclesia Catholica & Apostolica hos ita delinquentes (ut diximus) tolerandos esse putauit, quamdiu esset consultum Catholicæ fidei; nec destitit eosdem iugiter admonitionibus excitare: licet posteriores Graecorum ex mala sua conscientia putauerint ab ipso tempore Sextae Synodi intermissam esse Catholicam communicationem Graecorum Imperatorum cum Romana Ecclesia. Mentitus est id quidem Michael Imperator scribens ad Nicolaum Romanum Pontificem; sed eum ipse Nicolaus redarguit istis verbis: Dixistis enim, quod nullus antecessorum nostrorum a Sexta Synodo, ex quo scili-

AN NVLLA SE
DVM PA-
TRIARCHA
LIVM RE-
CEPTICA-
NONES.

AN VRSATI
SVNT TRES
PATRIAR-
CHAE CA-
NONES SEX-
TAE SYNO-
DI.

NIHIL RE-
SPVIT EC-
CLESIA,
QVOD CON-
SENTIENS
SIT VERI-
TATI.

EX QVO
TEMPORE
GRAECI IN
DETERIVS
LAPSI.

Thren. 4.

Psal. 2.

A cet ipsam consigit celebrari, meruerit a vobis, Imperatoribus scilicet Constantinopolitanis, quod nos meruisse dignoscimur. Quid autem meruerimus, euidenter nullatenus indicastis: nisi forasse litteras praedicatorias hoc dicto velitis intelligi nos a vobis tunc tantum meruisse suscipere a Sexta Synodo propter aliquod dogma, vel disciplinam quamlibet Ecclesiasticam: & hoc dicitis, quasi nostrum fuerit opprobrium, eo quod sedem Apostolicam in nullo quaerere antecessores vestri dignati sint, cum eorum magis sit dedecus, quia per tot annorum curricula diuersarum haeresum morbis languentes medicinale remedium non quaesierint: quin potius medicinam sponte a nobis sibi porrectam, quasi desperati, vel quasi cor impoenitens gerentes, ab ipsis faucibus proiecerint, dum tantae salutis oblatos ministros duplici morbo interemerint.] ita quidem aberrantes Graecos numquam destitisse moneri Apostolicae sedis litteris atque legationibus docet, ut resipiscerent.

B At vero ipsos, instar malorum operationum vineae Dominicae, aliquando in eos qui a domino vineae missi sunt, insiliisse, pergens docet exemplo, dum ait: Quoniam aut participes illos sui erroris effectos spiritualiter occiderunt, sicut tempore reuerendae memoriae Cononnis Papae contigit, qui post Sextam Synodum extitit; aut certe corporaliter illos non consentientes sibi necauerunt, sicuti sub venerabili Papa Gregorio factum est, qui post Sextam Synodum fuit, quando pro zelo fidei & sanctarum imaginum reuerentia religiosi viri ac Dei famuli directi, in exilium missi sunt, & bona confessione huiusmodi finierunt vitam.] ita de illis; pergit vero de reliquis dicere:

Denique a Sexta Synodo Imperatores aut fuerunt haeretici, aut (licet perpauci) Catholici fuerunt. Et haeretici quidem si mittere ad nos dedignati sunt, non est mirum: non uerunt enim per gratiam Dei, se nos numquam penitus sibi sociaturos. Fuit autem, quando nos sibi saepe sociari tentantes, cum magno sunt dedecore & opprobrio repulsi, & digna constantia a nobis, & non a Constantinopolitana Ecclesia crebro retusi. Quando vero Catholici fuerunt, & pium dogma & Ecclesiasticam correctionem defendere voluerunt, nostrum praesidium quaesierunt, sicut Synodus sub Constantino & Irene facta indicat, in cuius initio, id est, in epistola beatae memoriae Praesulis Hadriani, quantum idem Pontifex illam praesumptionem, qua ex laicis quidam subito tonsurantur, & in Episcoporum numerum exacerbate prosiliunt, damnauerit, si diligenter inquisieritis, profecto inuenietis; si tamen non falsata, Graecorum more, sed sicut a sede missa est Apostolica, penes Ecclesiam Constantinopolitanam haecenus persecerata: & epistolae diuersae sanctissimis Pontificibus, Leoni scilicet, & Benedicto, decessoribus nostris missae restantur. Ergo cum ita sint haec, quae de multis partim commemorauimus: non iam verum est illud quod dicitur a Sexta Synodo nos non meruisse suscipere, quae nunc a vobis ipsi meruimus.] haec Nicolaus, satisque ad redarguendum mendacij Michaellem, licet in eum multo plura inducenda fuissent exempla Orthodoxorum Imperatorum, qui Romanos Pontifices summo sunt persecuti post haec honore ac reuerentia. Porro quod Michael dixit, A tempore Sextae Synodi, vtrique ad haec tempora est referendum, quibus sanciti sunt canones nomine Sextae Synodi, quorum causa adeo diu tumultuatum est ac disputatum inter Latinos & Graecos.

Sed quam poenam tulit Iustinianus Imperator hoc anno, quo ista moliri coepit aduersus Romanum Pontificem? Iusto Dei iudicio per suos duces prodita & expoliata Armenia robore militari, per amplius patefactus est aditus barbaris Sarracenis ad inuadendum Romanum Imperium: sicque dum proditionem parat Ecclesiae Imperator, proditionem a suis ipse perpeffus est. Haec Theophanes atque Cedrenus in Annalibus habent hoc anno octauo Iustiniani Imperatoris.

Quod ad statum rerum Occidentalium pertinet, vltimus numeratur hic annus Clodouei tertij eius nominis Regis Francorum, qui post obitum Theodorici parentis regnavit annos quatuor. Successit in eius locum Childebertus frater ipsius, quem tenuisse regnum annos decem & septem, habet auctor apud Aimoinum, cui praeter ceteris inhaerendum putamus, cum res sui temporis scripsisse noscatur: etenim ubi agit de Thodorico filio Dagoberti in Regem assumpto, ita de ipso ait: Qui nunc anno sexto in regno subsistit] eo se anno illa scripsisse demonstrans.

QVAE MI-
CHAEL IMP.
IN ROM. EC-
CLESIAM.

QVAE GRAE-
CISCISMA-
TICI IN LE-
GATOS SE-
DIS APOST.

REDARGVI-
TVR MI-
CHAEL A
NICOLAO
ROM. PONT

PRODITIO
NEM PATI-
TVR IMP.
A SVIS.

CHILDE-
BERTVS SVC
CREDIT CLO-
DOVEO.
Aimoin. lib. 4
c. 49.
Aimoin. lib. 4
c. 52.

Sexcentesimus nonagesimustertius sequitur annus. Indictione sexta, quo mense Maio Nabira est Synodus Toletana ordine posita decimasexta: generale id Concilium dictum, ut pote quod in causa graui conuocatum fuit, interfueruntq. Episcopi quinquaginta-nouem, per vicarios vero tres, praeter Abbates quinque & viros illustres. Quod enim Archiepiscopus Toletanus Sisbertus e cathedra deponendus & in ordinem redigendus esset, deligendusq. successor, qui in locum ipsius subrogandus foret: oportuit omnes Hispaniarum Episcopos congregari. Defuerunt tamen Episcopi Galliae Narbonensis illi, qui parebant Hispanis Regibus: idque ob ingruentem morbum, prout Patres ipsi, qui huic Synodo interfuerunt, canone decimotertio testati sunt.

Accidit autem, vt Sisbertus haud pridem creatus Archiepiscopus Toletanus, oblitus praecipue, quoungebatur, muneris sacerdotalis, oblitusque pariter iuramenti, quod dicitur fidelitatis, Regi praestari soliti, nequam spiritus incensus facibus, aduersus Catholicum maximeque pium ac iustum Regem coniurationem fuerit machinatus homo proteruus, sacrorum contemptor, diuinorum humanorumque iurium spretor. Sed Dei beneficio detecta perfida aduersus Regem molitione, ipse Rex Egica non nisi sacris legibus aduersus eum agendum putauit, sacra sacris ministranda relinquens; immo tantae modestiae atque religionis specimen dedit, vt duobus oblati ab ipso Rege libellis Patribus in Synodo confidentibus: nulla in eis aduersus auctorem coniurationis Sisbertum Archiepiscopum fuerit ingesta querela: piaculum enim esse putauit, si etiam facinorosum delinquentem accusaret Episcopum: adeo vt nec per ipsum sciretur Toletanus Archiepiscopus eius fuisse criminis reus, vel quoquo modo suspectus, nisi id sententia eorumdem expressisset Episcoporum, dum nono canone de his agentes, haec post alia de eodem Sisberto maiestatis reo constituto significarunt his verbis:

Est enim quorundam saecularium, & (quod peius est) sacerdotum improbanda satis obstinatio animorum; & fidem suis Principibus sub iuramento promissam obseruare contemnunt, & verborum furore iuramenti obnubilant promissionem, dum in arcano pectoris retentent infidelitatis peruersitatem.] & post alia aduersus periuros ingesta, illa subiiciunt: Vnde Sisbertus Toletanae sedis Episcopus talibus machinationibus denotatus reperitus est, pro eo quod serenissimum dominum nostrum Egicanem Regem non tantum regno priuare, sed & morte cum Flogello, Theodomiro, Liubilane, Liubigitone quoque, Tecla, & ceteris interimere definiuit, atque genti eius vel patriae inferre conturbium & excidium cogitauit: qui etiam per decreti nostri definitionem iam & loco & honore priuatus existit. Ideo nostrum in commune per huius canonicae sanctionis decernit collegium, vt hoc ipsum vnionis nostrae decretum, quod etiam his Synodicis definitionibus innectendum decreuimus, omni substat valore subnixum, atque in perpetuum obtineat inconuulsibile robur.

Ipsa vero Sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorosisque tanti machinatione, secundum antiquorum canonum institutionem, qua praecipitur, vt quisquis inuentus fuerit talia fecisse, & viuentis Principe in alium attendisse pro futura regni spe, a conuentu Catholicorum excommunicationis sententia repellatur, honore simul & loco depulsus, omnibusque rebus exutus, quibusque in potestate praedicti Principis redactis, perpetui exilii ergastulo maneat relegatus: ita nempe, vt secundum eorumdem antiquorum canonum decreta, in fine vitae suae tantum communionem accipiat, excepto si regia cum pietate ante absoluendum crediderit.] haec de Sisberto Patres dicto canone nono: duodecimus autem postea de alio in locum ipsius subrogando sancitus est canon, cum & Regis nominatione in Archiepiscopum Toletanum propositus est Felix Episcopus ex Hispanensi sede translatus, vbi primum tamen coram Synodo positus Sisbertus crimen confessus, & in publico conuentu priuatus est: nam ibi haec leguntur:

Idcirco nobis omnibus in vnum collectis, idem Sisbertus Episcopus nostro coetui praesentatus, atque infidelitatis suae machinationem patuli oris est affatu professus. Vnde nos per huius decreti nostri formulam saepedictum Sisbertum secundum edictum priscum Synodicae

CONC. TOLETAN. XVI. GENERALE DICTYM.

SISBERTVS ARCHIEP. TOLETANVS REVS LAESAE MAIESTATIS.

Concil. Tolet. 16. c. 9.

QVOD IN SISBERTVM T. TOLETANVM ARCHIEP.

LATA SENTENTIA DAMNATIONIS IN SISBERTVM.

Concil. Tolet. 16. c. 12.

A Synodicae sanctionis decretum de talibus promulgatae legis, ab Episcopali ordine & honore deiciamus, a perceptione corporis & sanguinis Christi excommunicatum in exilio perpetuo manere censemus, & c.] subdunt autem post haec de subrogatione Felicis. Statuta sunt & ab eisdem Patribus etiam aduersus laicos aliae poenae, si quis eiusdem criminis reus inueniretur: praeterea & aduersus Iudaeos pariter canonem edidit, necnon aduersus idolorum cultores, priuantes presbyteros atque Episcopos sua dignitate, si in his corrigendis inuenti sint negligentes.

Prastiterunt & hoc tunc Patres suo Regi laude dignum, vt praeeperint octauo canone, pro ipso Rege eiusq. filiis quotidie Missas vbique locorum Hispaniarum a sacerdotibus celebrari, ista inter alia sancientes: Vt tam per omnes ciuitates, vel loca, in quibus sedes Episcoporum esse noscuntur ad regni eius ditionem pertinentes, quam etiam per eorumdem Episcoporum dioceses, excepto passionis Dominicae die, quando altaria denudata persistunt, nec cuiquam in eodem die Missarum licet solemnia celebrare, cunctis aliis diebus, quibus idem dominus noster in hac vita superstes extiterit, pro eo, vel pro cunctis eius filiis, vel filiabus, aut pro his qui iam matrimoniali sunt iure coniuncti, adhucque sunt coniungendi, seu pro nepotibus vel suis omnibus sacrificiorum Domino libamina dedificentur, & c.] sunt & alia ibidem statuta, tanta Synodo digna, quae tu leges: haec satis ad rerum gestarum historiam. Sed hic obserua veterem Ecclesiarum ritum, vt passionis Dominicae die, ipsa sexta feria hebdomadae sanctae, sacrificium Missae minimè offerretur.

Hoc eodem anno Iustinianus Imperator, qui (vt dictum est anno superiori) misit Romanam Zachariam Protospatarium, vt vincum Sergium Papam perduceret Constantinopolim, iusto Dei iudicio offensam odiumque incurrit totius populi, vt eundem imperantem parentem inuiti, optarentque aliquem alium eleuari, quem acclamarent Imperatorem, quod tandem anno sequenti (vt dicemus) perfectum est. Quibus autem ex causis ciuium odia in se concitarit, apud Graecorum Annales ista leguntur: Iustinianus aedificiis intentus condidit triclinium ab ipso denominatum & moenia Palatii: operi huic praefecit Stephanum Persam cum plena potestate Sacellarium & eunuchorum principem, hominem plus quam sanguinarium & crudelem, qui absque vlla misericordia operarios verberabat atque lapidabat, vsque adeo, vt Imperatore peregre profecto, matrem eius Anastasiam Augustam loris flagellari. Item & Theodotus monachus, pridem in claustris vitam degens, tum generalis Logotheta constitutus, multos procerum, nulla ipsorum culpa, suppliciiis affecit, bona eorum publicauit, funibusque ita suspensos, vt capita deorsum verterent, palearum fumo vexauit. Sed & vobis Praefectus plurimos mandato Imperatoris in carcerem coniecit. Quibus omnibus odia populi aduersus Imperatorem creuerunt.] & his haec adduntur:

Erat vicina Palatio aedes Deiparae Virginis, Metropolitana dicta: eam demoliri Iustinianus, locoque eius gradus Venetorum & phialam aedificare volebat, vt ibi *σαξιδιοδωμιον* ageretur. Ideo a Callinico Patriarcha postulabat, vt eius aedis destruendae causa Deum oraret: quibusdam enim praemissis precibus, iuxta sacros ritus, id fieri consuevit. Respondit Patriarcha, vobis sibi esse quod templi erigendi causa faceret, nullum deiciendi gratia receptum esse. Sed vi adductus, tandem lacrymabundus ita ait: Gloria Deo, qui omnia perfert nunc & semper & in aeternum His auditis, destructa est aedes, & phiala condita.] haec apud Cedrenum atque Theophanem, Zonaras quoque eadem refert. At haec impia & alia in Rom. Ecclesiae Pontificem ausus infelix Augustus haud leui dato supplicio luit, sed Imperij iactura atque narium obtruncatione persoluit, vt dicemus anno sequenti.

Eodem quoque anno duobus sanctis martyribus est aucta Saxonia, quorum agonem atque triumphum Beda, profecurus historiam eorum qui ex Hibernia praedicationis causa profecti sunt ad Saxones, ita describit:

Horum secuti exempla duo quidam presbyteri de natione Anglorum, qui in Hibernia multo tempore pro aeterna patria exulauerant, venerunt ad prouinciam antiquorum Saxonum, si forte aliquos ibidem praedicatione Christo acquirere possent. Erant autem vnus ambo sicut deuotionis, sic etiam vocabuli: nam vterque eorum appellabatur Euualdus*, ea tamen distinctione, vt pro diuersa capillorum specie vnus niger, alter albus Euualdus diceretur: quorum vterque pietate religionis imbutus, sed niger Euualdus magis sacrarum litterarum erat scientia instructus. Qui venientes in prouinciam, intrauerunt hospitium cuiusdam villici, petieruntque ab eo, vt trans-

Concil. Tolet. 16. c. 10.

PRO REGIBVS QVOTIDIS MISSA CELEBRATA.

SARVITA MINISTRO RVN IMP.

DEICIT ECCLSIAM DEIPARAE IMP.

Sisbert. in Chron. haec an. Beda lib. 5. c. 11.

DVO EVVALDI MARTYRES IN SAXONIA.

*Euualdus

CHRISTI
693.

SERGII PAP.
6.

IUSTINIANI IVN. IMP.
9.

mitterentur ad Satrapam qui super eos erat, eo quod haberent aliquid legationis & causa utilitatis, quod deberent ad illum perferre. Non enim habent Regem iidem antiqui Saxones, sed Satrapas plurimos suae genti praepositos; qui, ingruente belli articulo, mittunt aequaliter fortes, & quemcumque fors ostenderit, hunc tempore belli ducem omnes sequuntur, & huic obtemperant: peracto autem bello, rursus aequalis potentiae omnes fiunt Satrapae.

DVO SVVAL
DI MARTY-
RIVM OB-
SVNT.

Suscepit ergo eos villicus, & promittens se mittere eos ad Satrapam qui super se erat, ut petebant, aliquot diebus secum retinuit. Qui cum cogniti essent a barbaris, quod essent alterius religionis (nam hymnis & psalmis semper & orationibus vacabant, & quotidie sacrificium Deo victimae salutaris offerebant, habentes secum vascula sacra, & tabulam altaris vice dedicatam, quod altare portatile dici consuevit) suspecti sunt habiti, quia si peruenirent ad Satrapam, & loquerentur cum illo, auerterent illum a diis suis, & ad novam Christianae fidei religionem transferrent, sicque paulatim omnis eorum provincia veterem coegeretur in novam mutare culturam. Itaque rapuerunt eos subito & interemerunt, album quidem Euualdum veloci occisione gladij, nigellum autem longo suppliciorum cruciatu, & horrenda membrorum omnium discerpione: quos interemptos in Rhenum proiecerunt. Quod cum Satrapa ille, quem videre volebant, audisset, iratus est valde, quod ad se venire volentes peregrini non permitterentur: & mittens occidit vicinos illos omnes, vicumque incendio consumpsit.

MIRACVLA
SS. MAR-
TYRVM.

Passi sunt autem praefati sacerdotes & famuli Christi quinto Nonarum Octobrium die. Nec martyrio eorum caelestia defuere miracula: nam cum perempta eorum corpora anni (ut diximus) a Paganis essent iniecta, contigit ut haec contra impetum fluvij decurrentis per quadraginta ferme millia passuum ad ea usque loca, ubi illorum essent socij, transferrentur. Sed & radius lucis permaximus, atque ad caelum usque altus omni nocte supra locum fulgebat illum, vbi cumque ea peruenisse contingeret, & hoc etiam Paganis, qui eos occiderant, intuentibus. Sed & vnus ex eis in visione nocturna apparuit cuidam de sociis suis, cui nomen erat Tilmon, viro illustri & ad saeculum quoque nobili, qui de milite factus fuerat monachus, indicans quod eo loci corpora eorum posset inuenire, vbi lucem de caelo terris radiasse conspiceret. quod ita completum est. Inuenta namque eorum corpora iuxta honorem martyribus condignum recondita sunt: & dies passionis, vel inuentionis eorum congrua illis in locis veneratione celebratur. sed & honore martyribus debito eodem Ecclesia Catholica profecuta, in Album martyrum retulit annua memoria celebrandos. Denique (pergit auctor) gloriosissimus Dux Francorum Pipinus, vbi haec comperit, adducta ad se eorum corpora condidit cum multa gloria in ecclesia Coloniae ciuitatis iuxta Rhenum. Fertur autem, quia in loco, in quo occisi sunt, fons bullierit, qui in eodem loco usque hodie copiosa fluenti sui dona perfundat.] hucusque de duobus martyribus sermo.

IESV CHRISTI
ANNVS
694.

SERGII PAP.
ANNVS
7.

IUSTINIANI IVN. IMP.
ANNVS
10.

IUSTINIA-
NVS IMP.
BIGITV.

Nonagesimus quartus post sexcentimum vertitur Domini annus, septima Indictione inchoatus, quo Leontius Praefectus a Graecis Imperium accipiens, Iustinianum praecidit naribus, atque ita facie deturpatum Chersonam in exilium relegat. Haec autem quomodo se habuerint, sunt pluribus prosequenda. Passus est Deus in ira sua regnare Principem quamuis auersum sinceris dogmatibus. Ceterum tunc a tanta miserum videmus excidere felicitate, vbi Callinici Patriarchae suasiu nouorum sanctione canonum Romanam Ecclesiam infecutus, Orientalem Ecclesiam suo decore nudans, penitus deformauit, cum & eadem turpitudine Romanam Ecclesiam afficere laborasset. Sed & cum ad id perficiendum in Christum Domini, ipsum summum Pontificem, violentas iniiciendas manus suo Protospatario praecipisset, violentas ipse passus est manus, quibus est ignominiose truncatus naribus, & in exilium pulsus.

DM.4.

Horum omnium inspector vindex, Vigil & Sanctus de caelo descendit; & ut olim in Nabuchodonosor, clamauit fortiter: Succidite arborem, & praecidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fugiant bestiae quae subter eam sunt, & volucres de ramis

CHRISTI
694.

SERGII PAP.
7.

IUSTINIANI IVN. IMP.
10.

mis eius: verumtamen germen radicum eius in terra finite.] ita quidem, dum in eum tyrannum excitar, a quo truncatus naribus pellatur Imperio, sicque maneat ad decem annorum spatia relegatus: sed haud voluit euelli Deus radicem, quae iterum germinaret, dum scilicet duorum iustorum tempore euoluto, in regnum iterum remeare permisit: ut probe conscius ipse vnde sibi malum tam grande prouenerit, non cessaret, quoad viueret, de Romanis Pontificibus bene mereri: usque adeo, ut corona, qua redimitus erat, in terra dimissa, summi Pontificis pedes fuerit exoscularus, regnum sibi hac via propagaturus, nisi aliis criminibus rursus in se ipse Deum vindicem concitasset.

Sed narrationem ipsam aggrediamur. Graecorum Annales ista habent: Eodem anno decimo Iustiniani Imperatoris, Iustinianus Imperio pulsus est hoc pacto. Mandauit Stephano Patricio, & Rusio Duci, ut noctu populum Constantinopolitanum necarent, caedis initio a Patriarchis facto. Sub hoc ipsum tempus Leontius Patricius, qui cum Dux Orientalium fuisset, re bello praecclare gesta, per calumniam delatus, trienniumque in carcere detentus erat, subito euocatus inde fuit, ac Dux Graeciae factus, iussusque suis in tres celoces impositis, eo ipso die vrbe auehi. Ea nocte in Sophiae portu nauigandi tempus praestolans, cum amicis suis negotia sua componebat. Inter eos qui ipsum vere amabant, summa vaticinabantur ipsi, Paulus praesertim monachus claustrici Callistratici, astronomiae peritus, & Gregorius Cappadox claustrici Floriani princeps. Quibus cum diceret Leontius, captiuo sibi Imperium ab ipsis promitti, vitaeque dubio, ac mortem singulis horis expectanti: ij gnauiter eum rem aggredi iusserunt, iam nunc implendam. Ergo Leontius, suis armatis secum sumptis, tacitus ad praetorium venit; pulsatisque foribus, simulat eo Imperatorem venire, ut de quibusdam qui ibi erant statueret. Cum Praefecto id indicatum esset, actutum prodiit: portaque cum aperuisset, est a Leontio vinctus. Tum Leontius, carceribus reclusis, milites diu in iis detentos eduxit atque armavit, cumque iis in forum prodiit vociferans: Quicumque Christiani sunt, in aede sanctae Sophiae praesto sint. Dimisit etiam qui idem per omnes regiones proclamarent. Turbata multitudo conestim ad lauacrum magnae ecclesiae coiuit: praesensque vna Pontifex summus, hunc esse diem illum a Domino factum, clamauit, & populus sublato clamore vociferabatur: Refodiantur ossa Iustiniani.

LEONTIVS
IMPERAT.

Hoc modo vniuersus populus in circo discurrebat. Prima luce Iustinianum per Fundam in circum producunt, nasoque truncatum Chersonam relegant: Theodotum vero monachum, & Stephanum Sacellarium, funibus ad pedes ligatis, per viam publicam ad Bouem pertractos comburunt, atque ita faustis acclamationibus Leontium Imperatorem salutant, Callinico solium Patriarchae occupante.] haec totidem verbis Cedrenus, eisdemque contentientia habentur in Theophane, Zonara, atque aliis Graecis auctoribus. Error tamen esse putatur, quod habet Theophanes, ipsum Imperatorem non naribus tantum, sed & lingua fuisse praecisum: id enim non probatur: nam constat postea ipsum esse locutum, ut suo loco dicemus. Porro Leontij Imperij anno primo cuncta pacata fuisse tradunt.

IUSTINIA-
NVS TRVN-
CATO NASO
MITTITVR
IN EXILIVM

Haec quidem in Oriente. In Occidente autem Hispaniae, motu Iudaeorum illic habitantium, exagitatae sunt: conspirauerunt ipsi aduersus Regem, regnumque atque vniuersos Christianos, in societatem adhibentes Iudaeos illos qui habitabant in Africa. Cognita vero eorumdem coniuratione, Rex Egica omnium Hispaniarum Ecclesiarum Episcopos, necnon Hispanis subditos Galliae Narbonensis Antistites Toletum ad Concilium conuocauit hoc anno celebrandum, quinto Idus Nouembris, eiusdem Regis anno septimo, Era septingentesima trigesima secunda.

MOTVS IVD-
DAEORVM
IN HISPANIA.

Cum igitur in vnum conuenissent Episcopi, aduersus Iudaeos illud in primis statuerunt, ut redigerentur in seruitutem, ipsorum bonis omnibus a fisco vendicatis. Quoniam vero iidem Christianae religioni nomen dederant, atque abluti fuerant sacri vnda baptismatis: illud de eorum huius pariter statuerunt, ut cum septem annorum aetatis essent, diuellerentur ab eorum parentibus, & inter Christianos alerentur: atque coniugio veterum Christianorum nuptiarum foedere iungerentur. Sed audi ex eadem Synodo detecta ipsorum facinora: octauo enim canone post exordium ista habentur:

CONCIL.
TOLET. XVII.

Et ideo quia plebs Iudaeorum nequissima sacrilegij nota respersa & effusione sanguinis Christi cruenta, ac multoties iurisiurandi profanatione noscitur maculosa: ut copiosa sunt eorum scelera, sic necesse est ut grauem sese incurrisse lugeant animaduersionis iacturam, qui per alia sua scelera non solum statum Ecclesiae perturbare maluerunt, verum etiam ausu tyrannico inferre conati sunt ruinam patriae ac populo vniuerso: ita nempe, ut suum quasi

Concil. Tolet.
17. c. 8.
QVID IN IVD-
DAEOS DE-
CRETVM.

praeter

quasi

quasi tempus inuenisse gaudentes, diuersas in Catholicis exercerent strages. Vnde crudelis & stupenda præsumptio crudeliori debet extirpari supplicio: & ita in eis ordinatum debet seruire iudicium, quatenus vsquequaque puniatur, quod nequiter definitum prænoſcitur. Qua de causa, dum in hac sancta Synodo per aliarum causarum semitas dirigemus cautissimè gressus, extemplo eorundem infidorum conspiratio ad vnionis nostræ peruenit auditus; eo quòd non solum contra suam pollicitationem, suorum rituum obseruatione tunicam fidei, qua eos per vnam sacri baptismatis induit sancta mater Ecclesia, maculauerint, sed & regni fastigium sibi (vt præmissum est) per conspirationem vsurpare, maluerint.

REDIGN-
TVR IN SER
VITVTIEM
IYDAEI.

Quod infaustum facinus dum ex ipsorum professionibus noster plenissimè nosset conuentus, huius decreti nostri sententia eos decernimus irreuocabili ferri censura: scilicet, vt ex iussione piissimi & religiosissimi Principis nostri Egicani, qui zelo Domini accensus, & sanctæ fidei ardore compulsus, non solum iniuriam Crucis Christi vindicare vult, sed & gentis suæ ac patriæ exitium, quod fore illi inferendum sæuius decreuere, acrius extirpare intendit, suis omnibus rebus nudati, & ipsæ resculari fisci viribus sociatæ, tam eorundem perfidorum, vel reliquæ posteritatis, à locis propriis exolutæ, per cunctas Hispaniæ prouincias perpetuæ subiectæ seruituti, his quibus eos iusserit seruituros, largitæ, maneat vsquequaque dispersæ, &c.] in fine verò ita de eorum filiis: Sed & filios eorum vtriusque sexus decernimus, vt à septimo anno eorum nullam cum parentibus suis habitationem aut societatem habentes, ipsi eorum domini, qui eos acceperint, per fidelissimos Christianos eos nutriendos contradant: ea scilicet ratione, vt & masculos Christianis feminis in coniugio copulent, & feminas Christianis similiter viris maritali societate adiungant. Et neque parentibus (sicut diximus) neque filiis sit penitus licentia quoque pacto Iudaicæ superstitionis carimonias custodire, neque infidelitatis suæ semitas quibuslibet occasionibus iterare.] hucusque in tumultuantes Iudæos contra Christianos Episcopi.

DE FILIIS
IYDASO-
RVM QV-
ID
SYNODVS.

NE MISSAS
PRO DEFVN-
CTIS CELE-
BRENTVR
PRO VIVIS.

Succisa est pariter in eodem Concilio abusus illa, quæ in sacrosanctum Missæ sacrificium irrepsisset cum superstitione coniuncta: dum scilicet aliquis aduersus inimicum suum odio flagrans, vt ille quam citius ex humanis subduceretur, pro ipso offerret vel offerendum curaret sacrificium pro defunctis offerri solitum. Erant enim olim, sicut & hodie, peculiæ res ritus & preces, quæ pro defunctis in pœnis purgatorij detentis in Missæ sacrificio dicebantur. Præcesserat de his, sicut & de Iudæis, quærela Regis in libello ab ipso oblato Synodo, quæ aduersus istiusmodi impiè factitantes decernit ista, vbi est immane facinus detestata: Missam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro viujs student celebrare hominibus, non ob aliud, nisi vt is pro quo id ipsum offertur sacrificium, ipsius sacrosancti libaminis interuentu, mortis ac perditionis incurrat periculum; & quod cunctis datum est in salutis remedium, illi hoc peruerso instinctu quibusdam esse expetunt in interitum. Obinde nostræ elegit vnanimitatis conuentus, vt si quis sacerdotum deinceps talia perpetrassè fuerit detectus, à proprio deponatur gradu; & tam ipse sacerdos, quam etiam ille qui ad talia peragenda incitassè perpetratur, exilij perpetui ergastulo relegati, excepto in supremo vitæ curriculo, cunctis vitæ suæ diebus sacræ communionis eis denegetur perceptio, quam Deo se crediderunt fraudulentò delibassè studio.] hæc Patres & alia ad sacros ritus pertinentia prouidè statuerunt, quæ tu consulas.

Concil. Tolet.
17. c. 5.

Sexcentessimus nonagesimus quintus Domini annus octaua Indictione notatur, quo Ecclesia Frisiorum feliciter propagatur, sanguine sanctorum martyrum irrigata: nam præter duorum fratrum martyrium superius enarratum, contigit & S. Vuigbertum, vnum ex duodecim illuc missis, martyrio coronari. Hæc omnia narrat Marcellinus in Actis sancti Suuiberti, vbi primum de duodecim sanctissimis monachis illuc ad prædicandù Euangelium missis sermonem habuit, ista subiiciens: Morabatur perfidus Radbodus Rex Frisæ illo tempore expulsus à Traiecto per illustrem & Christianissimum principem Pipinum de Herstallo, Maiorè domus Franciæ, apud insulam Fostelandiæ, quæ à quodam deo suo

FRISIORVM
ECCLESIA
EX MARTY-
RVM SAN-
GVINE PRO-
PAGATVR.
Apud Shr 10.
2. die I. Mar-
tij c. 7.

A suo, dicto Foste, tunc Fostelandia appellabatur, quæ valde solemnitas erat propter superstiosam sectam idololatriæ. In qua insula sacerdotes Dei, suggestione sancti Vuigberti conuenientes, profana statim delubra Iouis & Fostæ destruxerunt, & constanter prædicando, tres solummodo homines, Satanæ pompis abrenunciantes, Orthodoxæ iunxerunt fidei. Radbodus verò Rex, strenuissimus idololatra, odio habens Christianos, audiens idola sua destructa à Christianis, iratus valde, atque iniuriam deorum suorum vlcisci disponens, S. Vuigbertum, quem dudum nouerat Christianum, vnum ex consocijs sanctorum, diro tormento iugulari iussit, qui continua prece Deum exorare solebat pro consequenda palma martyrij: ceterosque eliminavit ab insula prædicta.

MARTY-
RIVM S. VVI-
GBERTI.

Sacerdotes verò perpendentes quoniam Radbodus Rex nequaquam ab idolorum cultura desisteret, & quod in lucrandis animabus parum proficerent propter tyrannidem Regis, diuerterunt ad præfatum principem Pipinum: à quo gratanter sunt suscepti. Et quia nuper citeriorem Frisiam, expulso Radbodo Rege, ceperat, illo eos denuo ad prædicandum misit, præcipiens Paganis sibi subditis auctoritate regia, ne quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret. Vnde factum est, opitulante diuina gratia, vt multos quotidie in breui, prædicatione sua ab idololatria ad fidem conuerterent Christi. Atque conuenientes ad castrum Traiectense, quod pridem Vultenburg dicebatur, quod in potestate Orientalium Francorum eo tempore fuit & permansit, vbi dudum imperante Heraclio Cæsare inclytus Dagobertus sanctus Rex Franciæ construi fecit ecclesiam in honore sancti Thomæ Apostoli, quam non multo post præduræ ceruicis Frisones solotenus destruxerunt: In quo loco prope ruinam illius prioris Ecclesiæ sancti Thomæ, anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimo quinto, superædificauerunt in honore sanctæ Crucis oratorium, in quo renatiui fontis consecrarunt baptisterium: vt Christi fideles ob defensionem castellani Traiectensis securum illic haberent accessum ad suscipiendum facti baptismatis sacramentum.]

OPERA PI-
PINI PRIN-
CIPIS FRI-
SII ACCI-
PIUNT EV-
ANGELIVM.

Subdit idem Marcellinus, hoc eodem anno S. Suuibertum reuersum in Hiberniam ad eos à quibus fuerat cum socijs missus, fuisse ordinatum Episcopum. Sed quæ ante hæc ipse cum socijs passus fuerit, idem auctor sic tradit: Deinde præfati sacerdotes attendentes messem quidem multam, operarios verò paucos, iuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi bini & bini, trini & trini, adiunctis sibi aliquot neophytis, in diuersis Germaniæ prouincijs fidem Christi gentibus denunciaturi. Inter quos S. Suuibertus gloriosus sacerdos Christi, diuini amoris igne feruidus, venit eodem tempore cum Vuerenfrido & necum in grandem vicum dictum Duerstat: qui vicus refertus fuit carimonijs, ornatuq. diuersis idolorum templis, duobus distans milliarijs à Traiecto ad Orientem. Vbi dum prædicaret Christum verum Deum, qui vitam æternam in se credentibus daret, admonens vt simulacrorum vanos & inanes contemnerent cultus, eo quòd idola quæ pro dijs colebant, repleta essent dæmonijs, & nihil salutis habere, nec suis cultoribus auxilium conferre posse adfirmaret: statim à Paganis & idolorum sacerdotibus capitur, & grauitè verberatur, clamantibus & dicentibus: Blasphemator iste nostram profanat legem, deos nostros omnipotentes dæmonia affirmat, populum seducit, Crucifixum solum Deum verum audacter prædicat: & nisi occidatur, aut effugetur, cultus deorum nostrorum euacuabitur, & paternæ traditiones exterminabuntur.

Marcellinus
ibid. c. 8. 9. 10.

S. SVVIBER-
TVS PRÆ-
DICAT EV-
ANGELIVM.

His dictis, clamore omnium tenetur, & in carcerem mittitur, vt altera die occultè trucidaretur: non enim palam audebant ipsum occidere, quoniam vicus erat sub ditione Christianorum Francorum. Nos verò, Vuerenfridus & ego Marcellinus, dolentes & flentes sequebamur eum vsque ad carcerem: quod cernens S. Suibertus, læto ore consolando hortabatur nos constanter stare pro fide Christi, nec mortem timere pati pro Christo. Eadem verò nocte circa galli cantum S. Suuiberto orante, nobis autem dolētibus, ecce venit Angelus Domini cum magna claritate in carcerem, dicens ei: Noli timere, serue Dei, quia Dominus tecum est. Et videntibus & stupentibus custodibus carceris, liberauit ipsum, præcipiens, vt constanter Christum Paganis vbique euangelizaret. Quo facto, Angelus Domini æthera petiit: ipse verò ad nos veniens, gaudenter flectens genua, & nos secū gratias deuotissimè Deo retulimus de angelica visitatione & consolatione. Pagani verò, & præcipuè sacerdotes idolorum altera die audientes liberationem illius, vacillare coeperunt de impotentia idolorum, laudantes virtutem Christi. Ipse verò altera die constanter prædicans, multos in stuporem vertit, & ad Christum conuertit, & nemo in

S. SVVIBER-
TVS DETRV-
SVS IN CAR-
CEREM LI-
BERATVR.

CHRISTI
695.SERGII PAP.
8.LEONTII IMP.
2.

manus in eum. Quo ministerio peracto, cum Traiectum nobilem peruenisset, omnia per Angelum patrata secum in Duerstar confratribus enarravit: qui vnanimi voce, fientes præ gaudio, benedixerunt Deum. Secessit deinde in diuersos vicos & villas per Frisiam & Hollandiam ac Teisterbandiam, cunctis palam constanter Christum euangelizans: & quamuis multa contraria inter ipsos Gentiles in diuersis locis perpessus fuisset & æquanimitè tollerasset; tamen diuino semper fultus auxilio, salutifera sua exhortatione populum multum ad agnitionem fidei Christi perduxit.

Eodem anno demum peruenit nobiscum, scilicet cum Vuerenfrido & me Marcellino, in Orientalem partem principatus Hollandiæ, in qua erat villa distans à Traiecto ad Austrum per vnum milliarc, dicta, Hagenstein. Vbi cum insigni die quodam solemnitate Gentilium venisset, in quo multitudo copiosa Gentilium, deorum suorum cærimonias colens, funesta sacrificia thurificando idolis immolare, accessit in medio illorum, clamans & dicens: O viri sapientissimi, accedite, & audite: Nuncius enim sum Dei excelsi, &c. Recenset concionem idem qui aderat Marcellinus. Porro prædicationem subsequutum est signum, nempe cuiusdam Gisilberti cæci nati illuminatio, hominis cunctis notissimi: post quod adeo inigne miraculum facta est Gentilium, qui eum nouerant, optata conuersio.

PRAEDICA
TIONE ET
MIRACULO
GENTILES
CONVERSI.SUIBERTVS
CONSECRATVS
EPISCOPVS.

Cuius rei causa visum est cunctis fratribus duos ex omnibus deligere, qui ordinari in Episcopos deberent, Suibertum scilicet atque Vuillebrordum: quorum primum miserunt in Angliam ad S. Vuilfridum Merciorum Antistitem, à quo est Episcopus consecratus hoc ipso anno (vt testatur auctor) qui numeratur ab incarnatione Domini sexcentis nonagesimo quinto. Quem enim diximus Vuilfridum interfuisse Romano Concilio sub Agathone, idem accepisse pariter ab Apostolica sede plenam auctoritatem Apostolicæ sedis legati putatur, qua nifus eundem consecravit Episcopum. Sequenti verò anno (vt ait) Vuillebrordus Romam profectus consecratur à Sergio Papa, vt suo loco dicturi sumus anno sequenti.

SUIBERTVS
APOSTOLATUS.

Accidit autem, vt licet Suibertus hoc anno fuerit in Anglia consecratus Episcopus, Vuillebrordus verò sequenti, nihilominus iste Archiepiscopus creatus sit, Suibertus autem appellatus Traiectensis Episcopus, siue alicuius alterius loci, sed coepiscopus sancti Vuillebrordi, specialiter tamen nominatus Apostolus Teisterbandiæ, Vuessphaliæ, & Boruætuariorum, prout etiam idem docet consocius in laboribus Marcellinus. Felices populi, terque felices, quousque secuti sunt vocem tanti pastoris, qui Apostolo dignis miraculis testatam ipsis reliquit fidem Christianam integram atque sinceram: miserum verò redditi sunt omnium hominum, vbi relicto antiquo tanti patris sacrosancto deposito, secuti voces alienorum, per prærupta hæresum in profunda corruerunt inferni.

S. ANSBERTVS
PIROTHOMAG.
OBIITVS.Apud Sur die
9. Febr. eadem
die Martyrol.

Hoc eodem anno sexcentesimo nonagesimo quinto, die nona Februarij S. Ansbertus Episcopus Rothomagensis vir sanctitate clarissimus ex hac vita in cælum feliciter migrat, cum antè calumniam passus, solum vertere missus in exilium cogeretur iussu Pipini supremo fungentis magistratu, de quo Angradus monachus ita scribit: Cum inter principes Francorum sæua esset exorta discordia ob multiformem regni diuisionem, callidus humani generis hostis malignorum contra Dei famulum sære fœdit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter suggererent, præfatum virum sanctum aduersus eum contraria tractasse consilia. Decedente enim de ordine principatus Vuarratone illustri, & eius filio ac supplantatore nefando Gislemaro, Pipinus præfectoriæ administrationem, Domino largiente, adeptus est: quo tempore inculatus apud ipsum principem præfatus Pontifex sanctus, iussu eiusdem exilio deportatur in Altunmontem monasterium, quod est situm in territorio Hannonienti super Sambre fluuio, cui tempore illo præerat venerabilis Halidulphus Abbas. Nullo extante crimine, humiliter exilij subiit ærumnam. Quomodo autem inde liberatus reuersus in patriam, responsum mortis accipiens, sacrificio Missæ præuio se parauit, & sic feliciter Deo spiritum reddidit, ipse auctor testatur, simulque subsequuta post obitum miracula narrat, & in fine præsentem annum eius migrationis signat, quem tum consulas.

S. AUDOMARI
EPISCOPVS
OBIITVS.
Fulchard &
Malann die 9.
Septembr.

Eodem quoque anno ex hac vita migrasse S. Audomarum Morinorum Episcopum, certum est. Prædicatur iste Apostolus Taruanensium, & iure quidem: nam licet diu ante populus ille Euangelij prædicatione imbutus esset, tamen negligentia Præfulum in detestabili lapsus, iterum idolorum cultum, quem reliquerat, est sectatus; sed tanti viri prædicatione

CHRISTI
696.SERGII PAP.
9.LEONTII IMP.
3.

A tione exultus est, atque perfectè redditus Christianus, operante diuinitus: vna cum prædicatione, miraculorum quoque virtute. Exant res ab eo præclare gestæ, à Fulchardo conscriptæ. Hic vel obiter mentio facienda est de sancta Aultrebertha virgine, quæ ab eodem sancto Audomaro Deo consecrata egregia claruit sanctitate; cuius vitæ Acta scriptis mandata habentur.

Apud Sur die
9. Septembr.Apud Sur die
10. Febr. 10. 1.IE SV CHRISTI
ANNVS
696.SERGII PAP.
ANNVS
9.LEONTII IMP.
ANNVS
3.

B Sequitur Christi annus sexcentis nonagesimus sextus, indictione nona, quo vir Apostolicus Vuillebrordus, siue Vuillebrordus, qui ante annos sex Romam veniens auctoritatem prædicandi Euangelium (vt dictum est pluribus) acceperat, cum magnum iam ex prædicatione prouentum in conuersione infidelium collegisset, iterum Romam veniens ad eundem Sergium Papam, ab eodem Episcopus ordinatur. Opus planè diuinum in his recognoscitur: accidit enim secundum illud mysticum Domini in Iob: Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, Adsumus? Non tantum est Apostolicæ sedis mittere tonitruum filios in Euangelij prædicationem ad Gentiles, sed & eosdem portantes manipulos suos recipere reuertentes, nouasque ipsis erigere sedes Episcopales. Vbi enim Frisij siue Frisones Euangelium acceperant, vt eis daretur Episcopus, laborauit qui eos bello perdomuit Pipinus princeps. Non deerant in Galliarum proximis regionibus nobilissimarum Ecclesiarum Episcopi: sed quod nouas erigere sedes, sciretur etiam ab exercituum ducibus, solius esse Romani Pontificis; idcirco curæ illi fuit, vt idem Romam missus, vbi acceperat ad prædicandum Euangelium apostolarum, nouus rediret sacris ritibus ordinatus Episcopus. Porro rem gestam perbreuiter Beda sic narrat:

VUILBRORDVS
AD SERGIUM
PAPAM
ITERUM
PROFECTVS
ET
ORDINATVS
EPISCOPVS.

Job. 38.

Bed. lib. 5.

c. 12.

Eritia

Postquam verò (inquit) per annos aliquot in Fresia*, qui aduenerant, docuerunt, misit Pipinus, fauente omnium consensu, virum venerabilem Vuillebrordum Romam, cuius adhuc Pontificatum Sergius habebat, postulans vt eidem Frisonum genti Archiepiscopus ordinaretur: quod ita vt petierat impletum est anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo sexto. Ordinatus est autem in ecclesia sanctæ martyris Cæciliæ, die natalis eius, imposito sibi à Papa memorato nomine Clementis, ac mox remissus ad sedem Episcopatus sui, id est, post dies quatuordecim, ex quo in Urbem venerat. Donauit autem ei Pipinus locum cathedræ Episcopalis in castello suo illustri, quod antiquo gentium illarum vocabulo Vuilburg*, id est, oppidum Vuilorum, lingua autem Gallica Traiectum vocatur: in quo ædificata ecclesia, reuerendissimus Pontifex longè lateque verbum fidei prædicans, multosque ab errore reuocans, plures per illas regiones ecclesias & monasteria nonnulla construxit. Nam non multo post, alios quoque illis in regionibus constituit ipse Antistites ex eorum numero fratrum, qui vel secum, vel post se illo ad prædicandum venerant: ex quibus aliquanti iam dormierunt in Domino: ipse autem Vuillebrordus, cognomento Clemens, adhuc superest, longa iam venerabilis ætate, vt pote trigessimus & sextum in Episcopatu habens annum, & post multiplices militiae cælestis agones ad præmia remunerationis supernæ tota mente suspirans. hæc Beda, declarans his pariter tempus quo ista scribebat, anno videlicet Domini septingentesimo trigesimo secundo.

VUILBRORDVS
ORDINATVS
EPISCOPVS
ET
CLEMENTIS
DICTVS.
Vuilburg

Hæc eadem de ordinatione per S. Sergium facta Romæ Vuillebrordi siue Vuillebrordi, & in Clementem mutatione, meminit etiam Marcellinus in rebus gestis sancti Suibertus, vnus ex eius in Euangelij prædicatione consocij. Eius verò acta, quæ pluribus persecutus est Albinus Flaccus, discrepant à Bedæ historia, dum iste tradit fuisse consecratum in ecclesia sanctæ Cæciliæ, ibi autem legitur id factum in basilica sancti Petri: idemque Albinus tradit, eandem ordinationem haud sine præcedenti prophetia, diuina inquam manifestatione, fieri contigisse. Audi ergo, quæ ipse referat his verbis: Et sic cum honorifica legatione, & muneribus auctoritati Apostolicæ condignis, Romam directus est. Sed die quarta, priusquam illo veniret, beatissimus Apostolicus Angelica in somnis responsione admonitus est, vt illum cum summo honore susciperet, & quod multarum animarum esset illuminator futurus, à Deoque electus, & ad hoc venisset, vt summi ab eo sacerdotij

Extant apud
Sur die 7. No-
uemb. 10m. 6.
S. SERGIUM
PAPAM
QVOD
OSTENSVM
PER VISVM.

CHRISTI
696.SERGII PAP.
9.LEONTII IMP.
3.

facertotij honorem suscipere; nihilque ei negandum esse, quicquid petisset. Quia factus A
Apostolicus admonitione certus, cum magno gaudio & summo eum suscepit honore: &
vt in eo fidei agnouit feruorem, religionis deuotionem, sapientia plenitudinem, die com-
petenti populo adueniente, aduocatis venerabilibus ad societatem ministerij sacerdoti-
bus, publice in ecclesia beati Petri principis Apostolorum cum magna dignitate
more Apostolico eum ordinauit Archiepiscopum, ac ordinato nomē imposuit Clemens,
vestimentisque suis sacerdotalibus induit eum, & sancto quasi superhumerali Aaron,
pallio dignitatis & indumenti confirmauit gloria: & quicquid voluit, vel petiuit, aut in
patrociniis sanctorum, aut in rebus Ecclesiasticis, cum tota mentis alacritate tradidit illi;
firmatumque benedictione, donis ditatum, cum salutaribus preceptis iterum cum in opus
Euangelij remisit. Porro reditum eius in Germaniam contigisse anno sequenti, testatur
Marcellinus. Sanè quidem quod consecratus fuerit (vt testatur Beda) die natali sanctæ
Cæcilie, non potuit nisi anno sequenti in Frisiam rediisse. quæ igitur post hæc contige-
runt, suo loco dicturi sumus. B

Sed quid interim memoratu dignum coapostolus Suuibertus (quem anno superiori
ordinatum diximus a sancto Vuilfrido Episcopo) operatus sit, Marcellinus, qui comes pe-
grinationis ipsius & Actorum scriptor ei adhæsit, vt Lucas Paulo, hæc ait de eius redi-
tu, & in verbi Dei prædicatione profectu: Igitur sanctissimus Suuibertus, Euangelicus
Præsul, pontificali fultus auctoritate & honore, ac corroboratus cõfirmatione sancti Vuil-
fridi, salutatis parentibus & amicis, cum Christi famulis qui cum eo erant, rediit in opus
Euangelij & verbi Dei, peruenitq; Vuiltenburg, siue Traiectum, per annum & multo am-
plius, antequam sanctus Vuillebrordus Roma rediret Traiectum: ibique à fratribus & neo-
phytis honorificè multo cum gaudio susceptus, gradum Episcopatus condignis ornans C
virtutibus, vixit deinceps in maiori humilitatis, mansuetudinis, simplicitatis, & iustitiæ
perfectiõne; ceptumque Euangelicum opus constanter explens, oppida, rura, casas, vicos,
castella, propter euangelizandum, non equitando, sed Apostolorum more pedibus ince-
dendo peragrans, etiam longè lateque Frisiam, Hollandiam, & præcipuè comitatum Tei-
sterbandiæ peruagatus, multum populum ad Christum doctrinis & prædicationibus redu-
xit, ybique solerter idololatriam extirpauit: ita quod multitudo Paganorum, maximè iam
profanam sectam refutantes, Catholicæ fidei documentis salutaribus adhæserunt. Con-
uertebat verò sua dulcissima prædicatione ferè totum comitatum Teisterbandiæ, in quo
construebantur ecclesiæ multis in locis, aut templa idolorum consecrabantur in ecclesias
Dei & sanctorum, vt pote ecclesiam sancti Vincetij martyris in Zanduuick prope Tielam:
in Arkel, in honorem sanctæ Dei genitricis Virginis Mariæ: in Hoernaer, in honorem san-
cti Dionysij Arcopagitæ] & alias in aliis locis, quas idem auctor numerat. D

Quomodo autem, dum vnam ex illis Deo idem Pontifex dedicaret hoc ipso anno, sub-
mersum in Rheno adolescentem mortuum ad vitam, spectante populo, reuocari, idem
Marcellinus exactè recenset. Cui tanto spectaculo te quoque nobiscum præsentem lector
cupimus, tanta horum apostolatus signa conspici simul. Rem gestam, præsens qui in-
terfuit Marcellinus ita describit: Diuina namque prouidente clementia, dum sanctus
Suuibertus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo sexto, octauo Kalen-
das Octobris dedicaret ecclesiam in Malsen, in comitatu Teisterbandiæ, super amnem
Linghen dictum, contigit vt eodem die quidam generosus adolescens, dictus Splinterus
de Andengyn, filius Primicerij de grandi vico Duerstat, volens curiosè experiri myste-
rium fidei Christi, & præcipuè actus sancti Suuiberti, de quo mira audierat, licet ipse in-
credulus & fidei ignarus esset, scapham cum tribus clientibus mane hora ferè septima
intraret, volens videre dedicationem ecclesiæ in Malsen, eo quod villa Malsen distet à
Duerstat ad Austrum paruo milliari. Cumque in medio fluminis Rheni siue Leccæ esset, &
lasciuè ioculando & nauigando sederet super latus nauiculæ, incumbens super mucronem
suum, lapsu pedum suorum ex lubricitate nauiculæ retrorsum cadens, cecidit in aquam:
quem statim vorax vnda absorbit, & in profundum quasi lapis descendit, & submersus
fuit. Quod cernentes socij & serui in eadem nauicula positi, ipsum iuuare & ei subuenire
non valentes, dolore maximo consternati, vtraque litora clamoribus & fletibus reple-
uerunt. De cuius casu & submersione non solum parentes & cognati dolebant, sed & lu-
ctus erat omnibus, & marore incredibili confundebantur vniuersi. Serui verò concito
cursu fugerunt præ timore parentum & amicorum. Tandem eadem die, hora ferè duode-
cima,

CHRISTI
696SERGII PAP.
9LEONTII IMP.
3.

A cima, à piscatoribus in sagena cum multo dolore inuentus, lamentabiliter portatus fuit in
domum parentum; & licet inflexibilis esset artibus & membris, tamen consilio flaminum
idolorum, calido impositus lecto, defertur ad phanum siue templum Martis. Audierant
enim, quod Christiani aliquot submersos, siue subito defunctos, in ecclesias ipsorum por-
tantes, vitæ pristinae, sacrificiis & precibus Episcoporum, restitissent. Guntherus verò
egregius miles & dominus de Andengyn, pater Splinteri submersi, properans cum fami-
lia & amicis ad templum Martis, libauit funestum sacrificium, mactando diuersa animalia
magno deo Marti, vt pietate diuinæ potentia suæ vnicus filius suus reuiuiscens suscitaretur.
Cumque lugubriter mæsto & tribulato corde vsque in horam ferè secundam precibus
& sacrificiis incubuissent, & nihil salutis inuenissent, desperauit de vita ipsius, eo quod
numquam audisset prisca temporibus deos ipsorum talia peregisse.

B Erant autem eodem die multi Christiani in ea ciuitate; qui vt viderent finem, seque-
bantur funus vsque in atrium phani Martis. Qui videntes inenarrabilem dolorem Gun-
theri & aliorum amicorum, gaudentes de impotentia deorum, vocauerunt Guntherum
seorsum, vt Christus ibi magnificaretur, suadentes & consulentes ei, vt celeriter pro san-
cto Suuiberto Christianorum Episcopo existente in Malsen, ad quem filius suus equitare
proposuerat, mitteret: ipse proculdubio precibus suis resuscitaret eum virtute Domini
Iesu Christi, dummodo abrenunciatis idolis, toto corde crederet in ipsum. Guntherus
verò, his auditis, memor qualiter idem sanctus Suuibertus in eadem ciuitate captus, libe-
ratus per Angelum fuit, & qualiter in Hagenstein cæco nato in nomine Iesu præstitisset
visum: statim animatus & allectus verbis Christianorum, adiunctis sibi aliquot honestis
amicis, sine dilatione Malsen vsque celerrimè properauit: vidensq; sanctum Suuibertum,

C mox de equo desiliens, prouolutus pedibus sancti, osculando manus eius, per ægra lacry-
marum suspiria aperuit ei tristissimam mortem & submersionem vnigeniti sui, deprecans
vt secum dignaretur proficisci Duerstat, & in virtute salutiferi nominis Iesu veri Dei om-
nipotentis resuscitare filium suum, pollicens se cum omni familia sua & cognatis creditu-
rum, & sacrum baptisma percepturum.

Sanctus verò Suuibertus ipsum humaniter eleuans, & honorificè suscipiens, benignè
consolabatur: & licet condoluit lamentabilibus vocibus & gemitibus ipsius, tamen Deum
tentare super huiuscemodi facto grandi formidans, se piè excusauit. Miles verò denuo am-
plectens pedes eius, importunè precabatur, vt secum pergere dignaretur amore Iesu Chri-
sti Dei viui. Sicque victus eiulatu eius, & præcipuè precibus Vuerenfridi, & meis, aliorum-
que neophytorum ibidem præsentium, celeriter vectus curru, & nos cum eo, venit circa se-
xtam horam post completorium in vicum Duerstat. Erat autem turba magna congregata
ad litus Rheni, siue Leccæ, præstolantes aduentum sancti Suuiberti, dolentibus prophanis
sacerdotibus phanorum. Igitur transmissa amne Lecca, cum iret ad defunctum cum disci-
pulis suis, sequenti ipsum grandi turba Paganorum, occurrit ei domina Melchtildis, mater
Splinteri submersi, vt insana mulier: prouolutaq; pedibus eius in publica platea, clamauit,
dicens: Serue Dei viui, succurre mihi, & resuscita filium meum in nomine Dei tui, credam-
que cum tota familia mea in eum: quia dii nostri impotentes sunt ad resuscitandum eum.
Quam S. Suuibertus eleuans & consolans, parum ingemuit.

Erat autem Splinterus submersus, denuo ex templo Martis portatus in domum patris
sui. Veniensque ad præsentiam defuncti, petiit vt flamines siue sacerdotes idolorum digna-
rentur sibi adesse, vt viderent virtutem Domini nostri Iesu Christi Dei omnipotentis. Inte-
rim præcepit nobis, deuotè orationibus vacare, Deique misericordiam implorare, vt defun-
ctus resuscitaretur, & ipse drauit. Vniuersa igitur multitudo stente, cum aliqui phana-
tici sacerdotes pauidi, vocati per dominum Guntherum, aduenissent; S. Suuibertus sonora
voce, flexis genibus, lacrymarum imbre perfusus, clamauit ad Dominum, dicens: Domi-
ne Iesu Christe, qui refugium factus es nobis, inclina aurem tuam ad preces nostras, vt re-
ueletur hominibus istis gloria tua, & prædicetur & glorificetur ab incredulis nomen san-
ctum tuum: vt sciant, quia non est vana fides nostra, nec alius Deus præter te, cuius pietas
non habet finem, nec dona mensuram: & resuscita ad gloriam & honorè nōminis tui hunc
seruum tuum, diabolica fraude delusum: vt sciant quod omnia idola, quæ pro diis colunt,
statuæ sunt dæmonibus plene; & videntes virtutē pietatis tuæ, credentes in te, saluentur.
His dictis, surgens ab oratione, fiduciam magnam habens in Christum, dixit: Domine Iesu
Christe, mæstorum consolator, qui dixisti: Omnis qui credit in me, opera quæ ego facio, Ioan. 14.

FRUSTRA
LABO-
RANT SA-
CERDOTES
IDOLORVMINTERPRE-
LAT GUN-
THERVS &
SUIBERTVSEMOLLIT-
TVR SVVI-
BERTVS LA-
CRYMIS
GYNTHA-
RI.ORAT SVVI-
BERTVS
PRO RESVS-
CITATIO-
NE DEFVN-
CTI.Marcellin.
vit. Suuibert.
c. 11. 12.
DE APOSTO-
LATVS SVVI-
BERTI
PROFECTVSDI MORTVO
AS SVVIBER-
TO AD VI-
TAM REVO-
CATO.

A & ipse faciet, & maiora horum faciet: Domine piissime Deus, qui resuscitasti ad fletum A
sanctarum sororum Mariæ Magdalene & Marthæ Lazarum quatruiduanum mortuum, re-
suscita & hunc in nomine tuo, ostendendo potentiam diuinitatis tuæ.

Et accipiens dexteram submersi, dixit: In nomine Domini Iesu Christi crucifixi, Dei
omnipotentis, dico tibi, vt surgas & viuas, & confitearis Creatorem tuum. Statim verò
defunctus aperiens oculos suos, & quasi de graui somno suspirans surrexit: amplectensque
pedes sancti, cum magnis suspiriis clamauit: Non est alius Deus in celo & in terra, quam
Dominus Iesus Christus crucifixus, quem prædicat sanctus seruus eius Suuibertus: qui
me sua benigna misericordia ad preces eius ab inferis & à morte resuscitauit. O vita lau-
dabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum spoliauit, spem ma-
gnam habens in Christo: proculdubio mors ibi iura non tenuit, vbi sanctus Suuibertus
vim orationis ingessit. Statimque omnes mirati & stupefacti, qui viderant & audierant no-
uitatem tacti miraculi, diuinam pietatem per Dominum nostrum Iesum Christum dignis
extulere præconiis, qui sanctum Suuibertum seruum suum tam insigni clarificare miraculo
dignabatur. Prouolutique pedibus sancti Episcopi cum sacerdotibus idolorum, credentes
in Christum, baptizari petierunt, spretis vanis cultibus idolorum.

Denique lætissimè accurrentes parentes & cognati, infinitas retulerunt Deo & sancto
eius gratias, deuotè ipsum amplectentes & osculantes cum discipulis suis. Sed & ipse san-
ctus Suuibertus cum ceteris Christianis humiliter in terram prostratus, benedixit Deum,
qui magna fecit in populo suo. Tantus verò in platea erat clamor Paganorum, resuscita-
tum videre cupientium, vt S. Suuibertus necessitate compulsus, resuscitatum vestibis in-
dutum per manus duceret cum magna deuotione ad honorem Dei, vt à cunctis videretur.
Quem viuum & ambulanti cernentes, clamaucrunt: Verè magnus est Deus Christia-
norum, qui talia per seruum suum operatus est. Factum est ergo gaudium magnum coram
omnibus hæc videntibus, & magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi. Eodem
tempore baptizatus est Splinterus resuscitatus, cum parentibus & cognatis & aliis nume-
ro centum vigintifex, demptis pueris & virginibus.

Altera denique die congregata infinita turba hominum Paganorum, S. Suuibertus,
præmissa oratione ad Spiritum sanctum cum discipulis suis, vt Deus aperiret corda illo-
rum ad spernendum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declara-
uit eis transgressionem protoparentis nostri Adæ, incarnationem Verbi Dei, diabolicam
idolorum inuentionem, atque infinitam misericordiam Dei: Insuper quòd æternaliter
dámabuntur, qui spreto vero Deo, adorant idola & sculprilia, & gloriantur in simulacris
suis: ita quòd ferè pars magna ciuitatis credidit in Christum.

Erat autem ciuitas, licet Pagana, sub potestate Christianorum Principum, scilicet Regis
Franciæ & Pipini Ducis, & tota ferè vicinitas & prouincia Christianæ fidei subdita, vt po-
te Brabantia, Flandria, & pars Hollandiæ: sic quòd Pagani de Duerstat sæpe cū Christia-
nis conuersati, pridem multoties multa de Christo audierant. Mansit autem multis diebus
in eadē ciuitate, vigilanti instantia prædicando fiducialiter Christum Paganis, confirman-
do neophytos: ita vt non solum Pagani, verum etiam multi idolorum sacerdotes, videntes
cælestem gratiam & miraculi magnitudinem in S. Suuiberto, abiecto perfidiæ velamine,
baptisimi gratiā ab ipso deuotè susciperent.] hæc tenus Marcellinus de rebus gestis S. Suui-
berti hoc anno vsque ad reditum Vuillebrordi, imitatus Euangelistam Ioannem, qui re-
suscitationem Lazari adeò exactè descripsit, signatam posteris relinquens ita Catholi-
cam fidem Dei digito subscriptam, dum miraculis subsequenti bus eam adeò firmiter con-
firmatam ostendit, vt durissimus atque durissimus quisque magis quam malefici Pharao-
nis inueniatur, qui sicut ille, dicere non compellatur: Digitus Dei est hic.] Vnde magis lu-
geant infelices illi, qui pro veris Apostolis adeò facillè receperunt pseudoapostolos lōgè di-
uersam à Suuiberto prædicationem fidei annunciātes, non signis aliquibus eā confirman-
tes, sed blasphemijs, sacrilegijs, & maledictionibus eandem infamantes. Sed de his satis.

Non prætermittimus dicere, iisdem quoque temporibus, quibus peregrinatio accidit
Vuillebrordi in Urbem, contigisse in Anglia in prouincia Nordanhumborum aliam re-
suscitationem diuinitus factam Drithelmi viri nobilissimi, ad hoc, vt quæ vidisset in
purgatorio vel in inferno cruciamenta peccatorum, ad supera reuersus referret; quæ
de beatorum gaudiis conspexisset, pariter hominibus in vita degentibus significaret: quæ
cuncta narrauit Alfredo Regi & alijs, qui ex eis accepturi essent ad emendationem mo-
rum

DE ALIO
DEFUNCTO
AD VITAM
REVOGATO

SVVIBER-
TVS RESVS-
CITAT DE-
FVNCTVM.

CREDVNT
PAGANIE ET
BAPTIZAN-
TVR.

MIRA EV-
ANGELII
PRAEDI-
CATIO.

SACERDO-
TES IDO-
LORVM
CREDVNT.

Exod. 8.

A rum emolumentum. Quòd verò haud fuerit inanis visio, vel impostura, fidem fecit ipse,
cum sæculo primùm se abdicans, arctissimum humanis viribus penitus impar vitæ institu-
tum arripuit. Describit sui temporis historiam satis fideliter Beda*, ad quem lectorem,
ne nimia eum retineamus prolixitate, reieimus. Ista quidem non semel Deus, sed cunctis
penè sæcularis voluit reddi mortalibus manifesta; quòd mens ignaua, obuoluta terrenis, vo-
luptatum nexibus arctissimè vincta, excitata resipisceret, & suum Creatorem culpa libera
sanctis operibus sequeretur. Subdit* & alia, quæ ibidem his temporibus contigere his si-
milia de futuro iudicio, cui moriens vnusquisque est obnoxius, idem auctor exempla, quæ
tu leges.

Iam verò conuertamus orationem ad res Orientalis Imperij. Fuit planè status eius ad-
modum perturbatus: etenim eiicitur Leontius Imperator, & Absimarus inuadit Imperiū.

B Sed tanta hæc breuiter in Græcorum Annalibus notata potius quam descripta reperimus
istis verbis: Tertio anno Leontij, Arabes expeditione facta, Africam ceperunt. Eò Leon-
tius Ioannem Patricium virum strenuum mittit cum vniuersa Romanorum classe: qui fu-
sis pulsissq. hostibus, omnia Africæ castra cepit; relictoque suo ibi legato, de re gesta Impe-
ratorem certiores fecit, atque in Africa ipse hiemauit. At Arabum Princeps, qui Proto-
symbolus, quasi Consul, vel consilij particeps ab iis vsurpatur, re cognita, multo maiore,
quam fuerat prior, & validiore classe missa, Ioannē inde profligat, castraq. fossa munita lo-
cat. Cum Romanus exercitus mora seditione Absimarum* Imperatorem creat, Drungar-
ium Cibioretorum (de magistratu plura Cuiuspalata) statimq. Tiberium nominat. At in vr-
be Constantinopolitana lues bubonum grassata quatuor mēsiū spatio magnam vim ho-
minum sustulit. Absimarus interim cum sua classe ad Sycus seu Ficus appellit, & in vr-
bem per prodicionem admissus, Leontium, præcisō naso, in Dalmatiæ monasterio asser-
uari iubet; amicisq. eius, publicatis eorum bonis, relegat. Tum germanum suum fratrem
Heraclium omnibus pedestribus & equestribus copijs præfecit solum, vt rei gerendæ ma-
ximè idoneum: mittitq. vt partes Cappadociæ & claustra percurrat, ac quid hostis molia-
tur obseruet.] hæc Annales. Causa autem conflatur inter milites discordiæ a Theophane ea
refertur, quòd ob deperditam rursus Africam erubescerent atque timerent redire Con-
stantinopolim cum Ioanne.

C Quod ad Africam pertinet: tentatam sæpius, deprædatamque antea vidimus superiùs à
Sarracenis, Romanis iterum in eos pugnantibus, atque inde ipsos abiicientibus: at verò
ab hoc tempore Sarraceni absque obice eandem possederunt. Quomodo autem se ha-
beret his temporibus Ecclesia Africana quod ad fidem Catholicam, vt tanta mala pati
meruerit: hic in memoriam reuocandum, quod ait S. Gregorius* in epistola ad Ioannem
Episcopum Squillacinum: Afros passim, vel incognitos peregrinos ad Ecclesiasticos or-
dines tendentes, nulla ratione suscipias: quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebap-
tizati, nempe Donatistæ sunt.] sed & quòd habeat eadem de ipsis Gregorius Papa Secun-
dus in epistola ad Thuringios, apparet eos neque tot fuisse flagellis emendatos, & sic tan-
tam iure meruisse subire vindictam.

Quod verò ad eorundem Africanorum mores spectat: ex canone haud pridem sancito
in Sexta Synodo, admodum labefactatam Ecclesiasticam disciplinam corruptamq. mori-
bus fuisse, satis potest intelligi: leguntur enim hæc ibi: Porro hoc quoque ad nostram co-
gnitionem peruenit, quòd in Africa, & Libya, & alijs locis, quidam ex ijs qui illic sunt re-
ligiosissimi Præsules, cum proprijs vxoribus, etiam postquam ad eos processit ordinatio,
vnà habitare non recusant, ex eo potissimùm offendiculum & scandalum afferentes, &c.]
Si hæc ipsi populorum duces Episcopi perpetrarent, quid cæcus cæcos populus sequens?
Ex his inquam reliqua, quæ ista sequuntur, facillè possumus meditari; quorum causa (quem
admodum olim eisdem ex causis, vt vidimus ex Saluiano, Deus ad eos puniendos immi-
sit Vuandalos) modò eosdem penitus perdendos tradidit immanibus Sarracenis.

D IESV CHRISTI ANNVS 697. SERGII PAP. ANNVS 10. TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 1.

R Edemptoris annus sequitur sexcentessimus nonagesimus septimus, Indictione deci-
ma, quo Germania à nouo Apostolo Roma à Sergio Pontifice missa summa indu-
stria excolitur, atque ad fructum vberimum restituitur: ita enim dixerimus, restituitur,
Annal. Eccl. Tom. 8. Ggg 2 quòd

*Bed. lib. 5. c. 13.
DE FVTYRO
IVDICIO
PLVRA EX-
EMPLA
MONSTRA-
TA.
*Idem lib. 5. c. 14. 15.

*Cedren. in
Annal. hoc an-
LEONTIVS
EICITVR,
ABSIMA-
RVS IMPE-
RAT.

*al. Apfima-
rum

*Theophan.
hoc anno.

AFRICA PE-
NITVS A
SARRACE-
NIS POS-
SESSA.
*Greg. lib. 2.
epist. 25.

*Sexta Synod.
c. 12.
QVALES
MORES
AFRICA-
NORVM.

GERMA-
NIA EVAN-
GELIVM RE-
CIPIT.

quod diu antè ab ipso fermè Ecclesiæ nascentis exordio (vt suis locis superius dictum est) Germania iam cœpit suscipere Euangelium , illudq; diutius summa religione possedit: verum exundantibus præliis , iam spiritualibus destituta cultoribus, conuersa erat (vt dicam cum propheta) terra fructifera in falsuginem. Sed eius tandem misertus Deus, è longè cultores milit, qui nouale nouarent.

1. Cor. 14. Verum hi diuino afflati Spiritu , scientes spiritum prophetarum subiectum esse debere prophetis, & quod quæ à Deo sunt, ordinata sunt: primùm omnium, vt dictum est (sicut **Rom. 15.** Paulus ad Petrum Hierosolymam, vt conferret Euangelium, venit) Romam se contulerunt ad summum Pontificem, quem Ecclesiæ vniuersæ præfisse Hierarcham scirent: à quo accipientes apostolatam, conuersi ad gentes, eas vndique Euangelio imbuerunt, magnaq; operantes, nobis suppeditauere argumentum, vt nostros Annales ex frugibus Borealiū regionum locupletaremus, qui iam magna præscorum monumentorum inopia sterilitate deficerent.

Ex eiusmodi namque Apostolicorum virorum cultura, superueniente copiosa Domini benedictione, illam sunt benedictionem consecutæ regiones illæ deserte propheticam, qua dicitur: Lætabitur deserta & inuia, & exultrabit solitudo, & florebit quasi lilium: germinas germinabit & exultabit lætabunda & laudans. Gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron: ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri. Ieo quod acciderit ipsis, quod subditur de prædicatione sanctorum: Quia scissæ sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine; & quæ erat arida, erit in stagnum, & sitiens in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur vitor calami & iunci.]

Ita quidem Germaniæ multæ prouinciæ, deficiente Euangelij cultura, factæ siluosa: verbi Dei iterum vomere cœpitæ excoli, sunt redditæ his temporibus quasi Domini paradisi: vt nihil minus habuerint ab alijs Ecclesijs, accipientes Apostolos, eosdemq; legitime missos, à Petri sede profectos, iridemque martyres, signis, innumerisque miraculis, aliisque dotibus affluentibus, quibus Ecclesia Catholica insignitur. Diximus de nonnullis ex ijs, dicturi & de reliquis inferius pro temporis ratione. Hoc verò anno quod dicamus, dat abundè copiam is quem Sergius Papa Romæ consecrans Episcopum, mutans nomen barbarum in Latinum, ex Vuillebrordo nominauit Clementem, quem & pallio exornauit in signum collatæ plenitudinis potestatis; de quo ista Marcellinus coapostolus fideliter tradidit in Suuiberto:

Itaque anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimo septimo sanctus Vuillebrordus, adepta iam Apostolicæ benedictionis auctoritate, consecratusque Archiepiscopus à sancto Sergio Papa, rediit ad Germaniam. Cui occurrens sanctus Suuibertus cum clericis & discipulis & multis Christianis vsque Embricam, recepit eum cum magna honorificentia, & gauisi sunt in Domino. Audiensque sanctum Suuibertum Episcopum consecratum, & comitatum Teisterbandiæ cum tota ferè Batua, ac magnam partem inferioris Frisiæ prædicatione ipsius conuersam, & Ecclesiam Traiectentem numero fidelium valde multiplicatam, immensas deuotè Deo retulit laudes. Deinde pariter Traiectum pergentes, statim in fundo basilicæ sancti Thomæ Apostoli prope castrum Traiectense, canonicorum cœnobarum construxerunt ecclesiam in honorem sancti Martini Episcopi Turonensis: in qua sanctus Vuillebrordus Archiepiscopus Frisonum cathedralem ecclesiam sibi stabiliri iussit; quam per primitiuam benedictionem SS. Vuillebrordus & Suuibertus Episcopi cum ceteris confratribus proprijs manibus benedicendo consecrauerunt.

Deinde mortuo Radbodo Rege Frisonum (quod multo post accidit) Christiani liberè permisi sunt vbique per Frisiam publicè Euangelium Christi prædicare. Quapropter præfati sancti Episcopi cum sacerdotibus & clericis Hollandiam & Frisiam vbique peruagantes, rudem populum documentis Euangelicis informauerunt, docentes profanum idololatriæ cultum abolendo relinquere: catechumenos baptizauerunt, neophytos confirmauerunt, sacros ordines celebrauerunt, ac in pagis singulis Euangelium pacis constant er & deuotè prædicauerunt, & per loca singula presbyteros & diaconos ordinauerunt, qui eos in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuaerent, maximè in magno vico Duerstat: in quo per biennium prædicantes, totum populum ad fidem perduxerunt Christi, ac phana idolorum commurantes in ecclesias Christi, quinquagintaduas dedicaerunt ecclesias parochiales in eo, adiutorio Guntheri militis, & aliorum amicorum.

Et non solùm per Frisiam prædicauerunt & Thuringiam siue Heruingiam, sed & vsque in

Isai. 35.
FLORENTIA
REDDITVR
GERMANO-
RVM ECCLIE
SIA.

**GERMANO-
RVM ECCLIE
SIA FLO-
RENT.**

**Erant apud
Sur. die 1.
Martij c. 13.
tom. 2.
VUILLE-
BRORDI ET
SUIBERTI
LABORES.**

**HOLLAN-
DIA ET FRI-
SIA REDDI-
TAE CHRIS-
TIANAE.**

A in Daciam prædicando, populum multum purgatum à barbarica Gentilitatis idololatriâ, Orthodoxæ iunxerunt fidei. Cumq; sic per aliquot annos feruenter Euangelici Pontifices & verbi Dei præcones pariter & continuè in diuersis prouincijs Christum annunciaissent, redierunt & venerunt cum exultatione Traiectum ad cõfratres & cooperatores verbi Dei, enarrantes illis, quanta Dominus per illos fecisset. Et licet sanctus Suuibertus egregiè Pontifex præcesserit sanctum Vuillebrordum tempore, tamen sanctus Vuillebrordus præcedit sanctum Suuibertum dignitate, & primus Archiepiscopus Traiectensis repuratur, eo quod à sancto Sergio Papa Archiepiscopus Frisonum specialiter consecratus, & à sede Apostolica ad eundem populum missus fuerit.] hæc Marcellinus.

B His consentientia tradit Albinus Flaccus, qui & de prædicatione eiusdem Clementis ad Danos ista habet: Cum ergo apud eum, *Radbodum scilicet, cum adhuc viueret, vitæ Dei fructificare se non posse sentiret, ad ferocissimos Danorum populos iter euangelizandi conuertit. Ibi tum (vt fertur) regnabat Ongendus, homo omni fera crudelior, & omni lapide durior; qui tamen, iubente Deo, veritatis præconem honorificè tractabat. Quem dum obduratum moribus, & idololatriæ deditum, & nullam melioris vitæ spem habentem offendit: acceptis tunc triginta eiusdem patriæ pueris, ad electos à Deo populos regni Francorum reuertit festinauit: sed in eo ipso itinere catechizatos eosdem pueros vitæ fonte abluit, ne aliquod propter pericula longissimi nauigij, vel ex insidijs ferocissimorum terræ illius habitatorum, damnum pateretur in illis, volens antiqui hostis præuenire astutias, & Domini sacramentis animas munire acquisitas.] His enarratis, quid eidem sancto contigerit, cum viuente adhuc Radbodo perfido Rege, rediens è Dania, Fostelandiæ populis prædicauit, ita refert:*

C Dum pius verbi Dei prædicator iter agebat, peruenit in confinio Frisonum & Danorum ad quamdam insulâ, quæ à quodam deo suo Fosite, ab accolis terræ Fositesland* dicebatur, quia in ea eius dei sana fuere cõstructa. Qui locus à Paganis tanta veneratione habebatur, vt nihil in ea, vel animalium ibi pascentium, vel aliarum quarumlibet rerū quisquam Gentilium tangere auderet, nec etiam à fonte, qui ibi ebulliebat, aquam haurire nisi tacens præsumeret. Quò cum vir Dei tempestate iactatus esset, mansit ibi aliquot dies, quousque sepositis tempestatibus, opportunum nauigandi tempus adueniret. Sed paruipendens stultam loci illius religionem, vel ferocissimum Regis animum, qui violatores sacrorum illius atrocissima morte damnare solebat, tres homines in eo fonte cum inuocatione sanctæ Trinitatis baptizauit, sed & animalia in ea terra pascentia in cibaria suis mactare præcepit. Quod Paganis intuentes, arbitrabantur eos vel in furorem verri, vel etiam veloci morte perire. Quos cum nihil mali cernebant pati, furore perciti Regi tunc Radbodo, quod viderant factum, retulerunt. Qui nimio furore succensus, in sacerdotem Dei viui suorum iniurias deorum vlcisci cogitabat; & per dies semper tribus vicibus, suo more, mittebat fortes, & numquam damnatorum sors, Deo vero defendente suos, super seruum Dei vel aliquem ex suis cadere potuit, nec nisi vnus tantum ex sociis sorte monstratus, & martyrio coronatus est.] Quod dicit de forte auctor, scias in more fuisse apud eos, neminem neci tradere, nisi prius cum sors indicasset, vt quæ dicturi sumus ostendent. Hæc de rebus gestis in ea insula: vbi cognita Regis Radbodi duritia animi, inde in eum (secundum illud Euangelij) excusso è pede puluere recedens, ad Pipinum (vt idem testatur auctor) reuersus est. reliqua autem quæ de eodem sancto viro narrantur, post Pipini obitum contigerunt.

D Post reditum Clementis collectam fuisse Synodum Traiectensem, & ex ea alios in diuersas regiones missos Euangelij prædicatores, Marcellinus testatur, qui simul relegens in vnum omnes qui antea & postea missi sunt, ista habet memoria digna: Deinde animaduertentes præfati sancti Pontifices *Vuillebrordus & Suuibertus*, & egregij prædicatores, qui cum eis ex Anglia venerunt Traiectum, quod multus populus, Deo prosperrante, ab infidelitatis errore ad Christum conuersus esset, conuocata Synodo in nouella Ecclesia Traiectensi, decreuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi in diuersas circumiacentes barbaricas nationes præstantiores prædicatores dimittere ad prædicandum ipsis fidem Christi.] qui verò eidem Synodo interfuerint, ita idem auctor narrat: Erant autem eo tempore in eadem primitiuâ Ecclesia Traiectensi Apostolici Pontifices & canonici egregij prædicatores, qui sanctum Suuibertum Episcopum cum sanctis Euualdis sequentes, constanter Christum gentibus prædicauerunt: vt pore S. Vuinfridus sacerdos,

**Erant apud
Sur. die 7. No-
uembr. tom. 6.
REX DANO
RVM CLE-
MENTEM
HONORIFI-
CERAT.**

Fostelandia

**RADBODVS
REX QVID
IN CLEMEN-
TEM.**

**SYNODVS
TRAI-
ECTENSIS.
Marcellin. in
Suuibert. c. 14**

CHRISTI
697.SERGII PAP.
10.TIBERII ABSIMARI IMP.
1.

qui postquam tredecim annos in Ecclesia Traiectensi vt canonicus degisset, Archiepiscopus Moguntinensis consecratur, & Bonifacius appellatur: qui post obitum sancti Vuillebrordi Traiectensis Episcopi rediens, secundus Archiepiscopus Traiectensis ordinatur. Qui postquam decem & sex annis per Frisiam prædicasset, martyrio in Frisia coronatur cum suis, similiter sanctus Vuuro Episcopus Deirorum, sanctus Plechelmus Episcopus de Massa candida, vel secundum Bedam, Candida casa, sanctus Orhgerus Leuita cum plerisque aliis gloriosis sacerdotibus & prædicatoribus.

Cui sanctæ Synodo præfuerunt sancti Vuillebrordus & Suuibertus Antistites constantiores. In qua conclusum & definitum fuit, vt omnes primi prædicatores in exteris prouincias prædicarent verbum Dei. Quem vero omnes, qui ex Anglia profecti olim & modò ex Synodo missi sunt, fuerint finem consecuti, idem auctor summam perstringens sic narrat: Igitur sanctus Acca (vt est antè dictum) cum sancto Suuiberto in Angliam rediens à sancto Vuilfrido Episcopo Augustaldensis Ecclesiæ Episcopus consecratus, post sanctissimam vitam ibidem in Domino quieuit. Sanctus Vuigbertus in Fostelant martyrio coronatus fuit, vt prædictum est. Sanctus Vuilibaldus Orientalem Franciam adiens, Aureatensis siue Eiltatensis Episcopus effectus est. Sanctus Vuinibaldus, frater eius, Heyndelamentis Abbas est ordinatus: Quorum germana fuit Vualburgis virgo. Leuinus, siue Leuinus, Pontificatum adeptus, martyrio prope Gandauum coronatur. Duo quidem sancti Euualdi Nabiam introeuntes, Christum prædicando confessi sunt: qui abinde ascendentes in Saxoniam, glorioso martyrio coronati sunt. Sanctus Vueneridus presbyter & egregius prædicator, versus Batuam missus, nouellum Christi populum in Elst, & Vuesteruoir, & in finibus illis feliciter rexit: & infinitis clarificatus miraculis tam in vita, quam in morte, Idibus Septembris apud Vuesteruoir spiritum Creatori reddens, miraculosè in Elst tumulatur. Sanctus Adelbertus Leuita, filius Edibaldi Regis Deirorum, filij sancti Osuualdi Regis & martyris, in Egmonda in Hollandia oratorium construens, post multorum Paganorum conuersionem, & laudabilem sanctæ vitæ consummationem, multis miraculis clarus, septimo Kalend. Iulij felici fine requieuit in Christo, sepultus in Egmonda, vbi vsque in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is eximius confessor, primus Archidiaconus Ecclesiæ Traiectensis fuit.] hæc de his auctor, qui de se ipso subdit:

Et ego Marcellinus presbyter inutilis, à præfatis Pontificibus missus ad partes Transsylvanas, locum Aldenfel, Trentam, & Tuuentam, & Couordiam, ac Dauentriam rego, & Dei prouidentia totum ferme populum Christo prædicando lucratus sum, & purgavi à cultu idololatriæ. Permanit que sanctus Vuillebrordus in diocesi sua Traiectensi, feruenter prædicando Euang. lium Christi cunctis gentibus: ceteri verò hac illacque dispersi propter verbum Dei, post conuersionem multorum Paganorum, salubri fine in Christo quieuerunt.] hucusque Marcellinus, in vnum breuiter iungens sanctos illos omnes, qui velut ex aluicari vno in diuersas prouincias profecti, multiplices Ecclesias fundauere: sed de aliquibus ex his inferius suis locis fusius dicendum erit.

IESV CHRISTI
ANNVS
698.SERGII PAP.
ANNVS
11.TIBERII ABSIMARI IMP.
ANNVS
2.

SEcentesimus ac nonagesimus octauus Redemptoris annus adest vndecima Indictione notatus, idemque illustratus martyrio viri sanctissimi Lamberti Tungrensis Episcopi, Taxandriæ Apostoli nuncupati, cum in Episcopatu annum ageret quadragesimum. Exstant eius Acta à Stephano Episcopo Leodiensi scripta ad Hermannum Archiepiscopum Coloniensem; in quibus tamen multa desiderantur, vt (quæ in primis ponenda erat) quæ præcessit ab eo facta obiurgatio Pipino de Herstallo ob pellicem introductam; quod absque controuersia omnes tum veteres, tum recentiores historici affirmarunt: ex quibus melius eiusdem sancti vita atque martyrium simul in vnum collecta scribantur. Tantum potuit adulatio, vt ne tanta Pipinus ignominia notaretur, qui egregiis factis adeò celebris haberetur, fuerit prætermissa Lamberti causa martyrij. Non sic nos docuit sancta diuinitus inspirata Scriptura, quæ nec sanctorum peccata tacuit, cum eorum virtutes egregiè prædicarit: vt inter alia in libris Regum de Dauide factum legimus, cuius non solum

virtu-

VIRI APOSTOLICI
QUEM FINEM
CONSECUTI
SICUTI.MARCELLINI
APOSTOLI
LATVS.*Sic in Chron.
ho. in Molan.
in Natal SS.
E. g. de 17.
Septemb.
S. LAMBERTI
MARTYRIUM.CHRISTI
698.SERGII PAP.
11.TIBERII ABSIMARI IMP.
2.

A virtutes, sed & adulterium & homicidium satis exactè descripta leguntur.

Quod in primis ad titulum Apostolatus spectat, Taxandriæ idem Lambertus Apostolus nominatur, eo quòd populum illum ad idola colenda conuersum vir sanctissimus sua prædicatione post plurimos labores & angustias ad Christianam religionem suscipiendam tandem perduxit: ex quo euenit vt Taxandriæ populi vsque ad novos erectos Episcopatus fuerint subiecti Ecclesiæ Leodiensi. His igitur de Apostolatus titulo præmissis, de eius martyrio, quod hoc anno accidit, modò dicendum ex antiquioribus monumentis, quibus ista narrantur: Pipinus princeps, cetera egregius, vno malo tam multa bona corrumpebat, contempta legitima vxore, Alpaidi pellici nimium addictus. De eo sanè hic auctor restatur, cum nihil ad gloriam, nihil ad potentiam vel felicitatem ei deesset, numquam eius industria fortunam fuisse superiorem. Et tamen cum multis esset auctus victoriis, se

B ipsam vincere non potuit, molli libidinis telo prostratus. Id verò ceteris ferè Episcopis dissimulantibus, Lambertus præ zelo domus Dei ferè non sustinens, opportunè & importunè arguebat principem: qui si vt in ceteris, ita & in hoc libenter audisset recta momentem Episcopum, rectius consulisset sibi.

At illa maligna mulier moleste ferens Pipinum à sui amore renocari, Dodonem fratrem suum Pipino familiarem, genere & opibus præstantem, hortatur, vt ne sinat Lambertum tantum posse apud Pipinum, vt cogatur ipsa ab eo recedere in dedecus natalium suorum. Ille verò agit cum suis, datque operam, vt Episcopi conatus impediatur. Sed videns eum perflare in sententia, nec contra iustitiam cuiusquam faciem vereri, amicis quibusdam fororis vltionem permittit. Ex iis Gallus & Rioldus cum omnibus suis valde cœperunt vexare Episcopi familiam, nullum calumniæ aut molestiæ genus prætermittentes, vt vel sic Episcopus suorum causa cessaret molestus esse Pipino propter Alpaidem. Sed vir iustus, vt ledè confidens, iustitiæ patrocinium nulla ratione deseruit. Tandem improbi illi ab Episcopi cognatis cæsi sunt, molestissimè id ferente Dodone, & causam cædis in sanctum conferente.

Per id tempus Pipinus princeps in Iopiliam villam aduenit. Venit etiam eò vir sanctus, ab eo tamquam pro regni tractandis negotijs euocatus. Ibi tum & Pipinus & pellex animos iratos vultu sereno tegunt, alij iram dissimulant, alij lætitiæ simulant, plerique pro suo quisque arbitratu in varias se formas transmutant. Valde autem pellex in id incumberebat, vt per aliquem posset Episcopi animum sibi conciliare, vt vel in præsentiarum abstineret à principis reprehensione. Apparatur conuiuium, Episcopus inuitatur, lætantur aulici omnes. Princeps oblatum tibi a pincerna poculum innuit Episcopo offerendum, benedictionis loco habiturus, si à consecrata manu ipse poculum acciperet, quod Maximum Imperatorem olim nouerat expectare à beatissimo Martino Episcopo. Et Episcopus illud quidem Pipino tradidit. Cuius principis reliqui proceres secuti exemplum, optabant à sancta Episcopi manu sibi poculum porrigi.

Cunctis igitur certatim id experientibus, & confusè sese ingerentibus, vt alij alios auertant, ipsa quoque pellex clam suam inserit manum, vt vel sic possit ex sancti viri manu poculum accipere. Sed ille femine insidias deuirans, & ad principem conuersus, de mulieris temeritate conqueritur, quòd calliditate quadam conetur notà ipsi intubere inuisæ Deo communionis. Surgensq. a mensa, ab aula vult recedere, & omnis illa conuiuij iucunditas perturbatur. Nec sic tamen quiescit versutia mulieris: sed vesperi volenti recedere Episcopo mandat princeps, illa suggerente, ne in salutata sua coniuge recedat. At Episcopus magna animi constantia: Ego verò, inquit, o princeps, testor Iesum spem vitæ meæ, me numquam adulteræ communicaturum, prohibente Apostolo, ne commisceamur fornicariis. Te verò illi communicare valde doleo, te nolle resipiscere moleste fero, & timeo sanè impendere tibi iram Dei.

Cernens ergo pellex, si diutiùs viuat Lambertus, timendum sibi esse, ne à Pipino separetur, omnia Dodoni significat, & oleum camino addens, obtestatur eum, vt oculus cum tollat è medio. Ita ergo & cognatorum cædem & fororis discrimen vlturus Dodo, totum se accingit ad perdendum sanctum Episcopum, qui iam præsciebat necem suam. Deinde perpetratum est illud immane parricidium, quemadmodum superior historia continet] nimirum quòd a seitis sibi Dodo viris scelestissimis & audacissimis, in villa Legia adortus est sanctissimum virum orantem, & per modum crucis manibus in cælum expansis ante sacrosanctum altare beatorum martyrum Cosmæ & Damiani manentem; quem impiè atque crudeliter lancea perforantes interemerunt, atque cum ipso simul cognatos eius

Petrum

LAMBERTVS
TAXANDRIÆ
APOSTOLVS.*Exstant apud
Syr velut Appendix
ad vitam à Stephano
no scriptam die
17 Septembr.QVID MOLTI
IVR PELLEX
IN S. LAMBERTVM.LAMBERTVS
PRÆCETERIS
HONORATVS.EXECRATUR
PELLICEM
PIPINI
LAMBERTVS.

1. Cor. 5.

S. LAMBERTVS
CVM SVIS
OCCIDITVR.

A Petrum & Adoletium : quod fieri contigit hoc anno, decimasextima die mensis Septembris. Sed quæ præterea sit secuta ultio diuina Dodonem ac socios nefandi sceleris, accipe: Apparuit Lambertus nocte Amalgisilo thesaurario, & blandè eum compellans: Romanam, inquit, iuimus: Roma redimus, uisitaturi Dodonem & complices eius. Sanguis enim innocentum, qui mecum pro Christo effusus est, à Deo vindictam expetit. His dictis, euanuit. Veram autem fuisse visionem, res ipsa declarauit: Dodonis enim viscera omnia statim computruere, eaque mirè fœtentia per os reiecit: ac tandem propter nimiam fœtoris intolerantiam corpus eius in Mosam proiectum est, vermibus & tabe corruptum. Qui autem sanctum Episcopum interfecerat telo suo, cum fratre suo congressus, illum occidit, & pariter ab illo peremptus est. Denique intra anni spatium vix quisquam euasit ex iis, qui eius cædis participes fuerant: si qui verò superfuere, illi adeò aut sensibus, aut censu & rebus destituti sunt, vt illos felices ducerent, qui celeri morte absumpti fuerant.] **B** sequenti anno contigisse Dodonis & sociorum vindictam, Sigebertus affirmat. Addit his Molanus: Sacrilegus verò Dodo æternæ damnationis incurrit interitum, tum etiam posteritati suæ tanti facinoris iugem pœnam & indeficiens opprobrium vsque hodie reliquit. Vnde Vuandalbertus scribit:

Factio quem casum semper tremebunda pauescit.]

Quæ autem vindicta secuta sit impiam Alpaidem, haud scriptis proditum est: sed non illasam præterisse, vel ex eo æstimare licet, quòd etiam ea de causa in pellices omnes offensa sit martyris accensa vindicta: nam vbi supra hæc leguntur: Interim mirum quiddam cerne- re licebat (quemadmodum à maioribus accepimus) cunctis sine repulsa ad osculandū martyris corpus admissis, si qua pellex accederet, quasi turbine quodam exagitatam retrocedere compelli. Apparebat inde, quàm inuisa Deo & sancto martyri esset illa pellex detestabilis.] hæc ibi. Quæ autem sint ad sepulchrum eius facta miracula, idem qui supra enarrant. Quod verò ad Pipinum pertinet, vehementi fuit exagitatus ob viri sanctissimi necem dolore, nec eo liber vsque ad obitum, vt Marcellinus est auctor, quo etiam auctore constat miserum cum pellice ad obitum vsque perseuerasse: genuerat enim illa Carolum Martellum, quem & successorem reliquit heredem. sed de his suo loco dicendum.

Hoc eodem anno Beggam matrem Pipini sanctitate claram ad Dominum transisse, auctor est Sigebertus in Chronico: sequenti verò anno eodem auctore liquet ipsum Pipinum orbatum fuisse filio Drogone Duce Campaniensium: verum ipsum superuixisse Pipino parenti, Marcellinus affirmat, vt suo loco dicitur. Sanctum quoque Bertinum Abbatem hoc pariter anno constat ex hac vita migrasse: extant præclaræ eius res gestæ à Folchardo conscriptæ, de quo etiam plura leguntur in vita S. Audomari Episcopi. Sed inuisa- mus tandem res Italiæ.

E Eodem anno celebrata reperitur Synodus Aquileiensis, de qua Paulus diaconus: Hoc tempore, inquit, Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei Quintum vniuersale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus beati Sergij Papæ monitis instructa & ipsa cum cæteris Christi Ecclesiis annuere consensit.] hæc Paulus. Ceterum longè ante hoc tempus resipuisse liquet Ecclesiam Aquileiensem ab antiquo schismate causa quintæ Synodi otto ob Tria illa capitula: etenim eiusdem Aquileiensis Ecclesiæ Episcopus, Agatho nomine, interfuisse & subscripsisse reperitur Synodo Romæ factæ ab Agathone Romano Pontifice, vt eiusdem Synodi Acta testantur. Quamobrem eandem Ecclesiam iterum in errorem lapsam, dicere opus est, perfecte verò à Sergio Romano Pontifice esse curatam. Longus morbus olim sancti Gregorij Papæ medicina impertita curatus, iterum erupit in vlcus ipso viuente; sed rursus sanatus languor, rursus inualuit, donec diuina gratia per sanctissimum Pontificem Sergium penitus est curatus.

Quod spectat ad res Orientalis Imperij, Græcorum id habent Annales: Anno secundo Imperij Absimari, Romani Syriam peragrantes, & venientes vsque Samosatam, & deprædantes circumquaque regionem, multa occiderunt millia barbarorū: tradunt nonnulli, ducenta millia cæsa esse: onustiq. spoliis, magno relicto hostibus timore, ad propria sunt reuersi.] Mirum auditu, quantum gens Sarracenorum fuerit his temporibus numerosa, vt pote, quæ Armeniam, Persidem, Palæstinam, Ægyptum impleret, & Libyam, Africamq. vniuersam penitus occuparet, insulasq. complures, atque iam iam in Europam sese infundere præpararet. Sic quidem quantumlibet eorundem multiplices cædes fierent, nullam visi sunt diminutionem sensisse, nec contineri potuisse quin illaberentur in exteras regiones.

ANNVS	ANNVS	ANNVS
699.	12.	3.

Qui sequitur annus sexcentessimus nonagesimus nonus, Indictione vñdecima numeratur: quo Sergius Papa, diuina præuia admonitione, consecrauit sanctum Hubertum Leodiensem Episcopum, dignum sancti Lamberti martyris successorem: fuit ipse quidem nobilis genere, vt pote filius Bertrandi Aquitanie Ducis, qui propter Ebroini tyrannidem confugerat ad Pipinum. Hic igitur inter alia monumenta, quibus suam Ecclesiam illustrauit, illud quidem edidit haud mediocri gloriæ & vtilitatis, quo posteris omnibus bene voluit esse consultum, ne fidem Catholicam, quam purissimo è latice haustam bibissent, aliquando, nouatoribus suadentibus, permutarent. Quò igitur sibi subditos in Catholicæ fidei obseruantia, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia, à qua sanctum Euangeliū accepissent, cultu perpetuo firmiter contineret, & posteros eodem vinculo obligaret, tradidit publicum sigillum vbi sancti Lamberti martyris imagine sculptum, atque huiusmodi inscriptione notatum: SANCTA LEGIA ROMANÆ ECCLESIAE FILIA. ita ex Placentio Molanus reddit. Extant sancti huius vitæ Acta, quibus insignes ipsius virtutes & in edendis miraculis immensa gratia prædicantur. Contulit ipse his quoque temporibus in aream Dominicam de prædicatione ad gentes manipulos vberes, ex Brabantie populo tunc infideli collectos.

C Quibus etiam temporibus contigit ex frequenti commercio venientium ex Anglia Romanam ad limina Apostolorum, innotuisse sancto Sergio Papæ sanctum Althelmum Schireburgensem, quem eius virtutibus captus in Urbem vocauerit: de quo legitur, liberasse diuina virtute ipsum Sergium Papam magna calumnia circumuentum: verum quòd nūquā alibi de re tanta mentio habeatur, haud satis tuta est fides auctoris. Tu, lector, audies, & pro animi sententia ea accipe. Quomodo autem id acciderit, breuiter in eius vitæ Actis ita de cribitur: Interim creuit fama eius multis præconiis illustrata, vltraque mare se transferens, & ipsas etiam Alpes excedens, Romam vsque perlata est. Ea verò incitatus Sergius Romanus Pontifex, scriptis eum ad se acciuit, venientemque honorificè suscepit.] & paulo inferius: Per idem tempus puer quidam ex incestu genitus, Romani Pontificis famam non nihil contaminauit, quòd vulgus (vt fieri solet) sparso rumore vano, malè persuasus, eum Pontificem habere patrem existimaret. Anxius igitur Althelmus, multumque dolens Pontificem, haud vulgari amicitia sibi deuinctum, eiusmodi infamia fœdari, puerum non nisi nouem habentem dies exhiberi iubet, eique in virtute & nomine Iesu Christi imperat, vt edicat, num Sergius Pontifex eo se scelere obstrinxerit. Respondit infans absolutissimo sermone, Pontificem nequaquam illi crimini affinem esse, nihil illum cum femineo sexu commercij habere. Atque ita Althelmus & ab amico Pontifice depulit infamiam, & sibi gratiam cumulauit.] Porro recedentem ab Urbe donatum eum dimissum esse à sancto Sergio Papa, & inter alia altari portatili, idem auctor affirmat, atque de eodem altari hæc narrat:

Iam ad Alpes peruenerat, & iumentum illud ferens altare ob itineris prærupta loca cecidit, contritumque est iumentum, & altare in duas scissum partes. Id vt vidit vir sanctus, ad Deum preces fudit, & cum benedictionem impertisset, salus iumento reddita est, & marmor non directa linea, sed flexuoso anfractu diruptum, redintegratum est: sed ita tamen, vt in miraculi memoriam, etiamnum rupturæ eius vestigia appareant curiosius insipienti.] hæc auctor. Porro de eodem sancto constantiora sunt quæ Beda de ipso habet, qui cum præclaram de eo mentionem faciat, eiusque Episcopatum referat anno Domini septingentesimo quinto contigisse, planè significatur, non Episcopum, sed presbyterum, siue diaconum eum Romam ad Sergium se conferre potuisse. Quomodo autem idem claruerit inter scriptores Ecclesiasticos egregia sui ingenij relinquens posteris monumenta, idem Beda sic ait:

Denique Althelmus cum esset adhuc presbyter & Abbas monasterij, quod Maildui urbem nominant, scripsit iubente Synodo suæ gentis librum egregium aduersus errorem Britonum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia per plura Ecclesiasticæ castitati & paci contraria gerunt: multosq. eorum, qui Occidentalibus Saxonibus subditi erant

^aIn Appendic apud Sur. die 17. Septemb. VLTIO DI- VINA IN SACRILE- GOS.

QUAE PA- TIAN TVR PELICES OMNES A S. LAMBER- TO.

^bMarcellin. in Sunibert. c. 23.

S. BEGGAE ET S. BERTI NITRANS- TVS.

^cApud Sur. die 5. Septemb.

^dSigeb. hoca- no & Bed. de fecr. at. hoc tempore. ^ePaul. diac. lib. 5. c. 14. SYNODVS AQVILEI- ENSIS.

^fTheophan. & Cedre. hoc an- INGENS SARRACE- NORVM CAEDES.

^aMolan. in th- dic. SS. Belg. et in Natal. eb- rumdem die 31. Nouemb. SERGIVS PAPA CON- SECRATHV BERVVM B- PISC.

^aAldhelmū

^bApud Sur. die 25. Maij. SERGIVS PAPA CAL- LVNIAM PASSVS DI- VINITVS LE- BERATVR.

ALTARIS TABVLA FRACTA INTEGRA REDDITA.

^cBeda de gest. Angl lib 5. c. 19.

^aAldhelmus ALTHELMI SCRIPTO- RVN MONV- MENTA.

erant Britones, ad Catholicam Dominici Paschæ celebrationem huius lectione perduxit. Scripsit & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere & versibus hexametris & prosa composuit. Scripsit & alia nonnulla, utpote vir vndecumque doctissimus: nam & sermone nitidus, & scripturarum (ut dixi) tam liberalium quam Ecclesiasticarum erat eruditione mirandus.] hucusque Beda.

PRO CANO NICO PASCHATERE STITVENDO LABORATVM. Bed. lib. 5. c. 16.

Extat eiusdem auctoris de virginitate soluta oratione tractatio. Quod verò ad librum spectat de Paschate scriptum aduersus Britonum errorem, tempus hoc id postulabat, ut qui in iis regionibus pollerent ingenio, illud exercerent in euellendis pro cultura agri Dominici vepribus inolitæ in eo errore consuetudinis. Cuius rei causa, eo tempore (inquit Beda) plurima pars Scotorum in Hibernia, & nonnulla etiam de Britonibus in Britannia, rationabile & Ecclesiasticum Paschalis obseruantia tempus, Domino donante, suscepit. Siquidem Adamnanus presbyter & Abbas monachorum qui erant in insula Hij, cum legationis gratia missus à sua gente venisset ad Alfridum Regem Anglorum, & aliquandiu in ea prouincia moratus videret ritus Ecclesiæ canonicos, & à pluribus qui erant eruditiores, esset solerter admonitus, ne contra vniuersalem Ecclesiæ morem, vel in obseruantia Paschali, vel in aliis quibusque decretis cum suis paucissimis & in extremo mundi angulo positis viuere præsumeret, mutatus mēte est: ita ut ea quæ viderat & audierat in Ecclesijs Anglorum, suæ suorumque consuetudini libentissimè præferret. Erat enim vir bonus & sapiens, & scientia scripturarum nobilissimè instructus. Qui cum domum rediisset, curauit suos qui erant in Hij, qui eidem erant subditi monasterio, ad eum quem cognouerat, quemque ipse ex toto corde susceperat, veritatis callem perducere, nec valuit. Nauigauit itaque in Hiberniam, & prædicans eis ac modesta exhortatione declarans legitimum Paschæ tempus, plurimos eorum, & penè omnes qui ab Hijensium erant dominio liberi, ab errore correctos, ad vnitatem reduxit Catholicam, ac legitimum Paschæ tempus obseruare perdociuit.] Verum Hijensium conuersionem ad obseruationem legitimi Paschatis factam esse per sanctum Ecgbertum post annos decem ac septem, nempe septingentesimo decimo sexto, idem auctor est Beda, nosque de ea suo loco dicemus.

Bed. lib. 5. c. 23.

Porro hoc & sequenti anno Pictos populos eodem errore detētos, per Ceolfridum Abbatem eo esse liberatos, idem affirmat Beda, qui rem gestam memoria dignam ita describit: Eo tempore Naitanus Rex Pictorum, qui Septentrionales Britannia plagas inhabitant, admonitus Ecclesiasticarum frequenti meditatione scripturarum, abrenunciavit errori quo eatenus in obseruatione Paschæ cum sua gente tenebatur: & se suosque omnes ad Catholicam obseruantiam Dominicæ resurrectionis tempus celebrandi perduxit. Quod ut facilius & maiori auctoritate perficeret, quæsiuit auxilium de gente Anglorum, quos iam dudum ad exemplum sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ suam religionem instituisse cognouit. Siquidem misit legatarios ad virum venerabilem Ceolfridum Abbatem monasterij beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quod est ad ostium Vuyri amnis, & iuxta amnem Tinam, in loco qui vocatur Ingriuum, cui ipse post Benedictum (de quo supra diximus) gloriosissimè præfuit, postulans ut exhortatorias sibi litteras mitteret, quibus potentius confutare posset eos, qui Pascha non suo tempore obseruare præsumerent: simul & de tonsuræ modo, vel ratione, qua clericos insigniri deceret: excepto quòd etiam ipse in his non parua ex parte esset imbutus.

Bed. lib. 5. c. 22. NAITANVS REX PICTORVM CORRIGIT ERROREM DE PASCHATE ATQVE TONSURÆ. legatos

ROMANO MORE REX CVPIVIT CVNCTA PERAGI.

CEOLFRIDI ABBATIS EPISTOLA.

Et architectos sibi mitti petiit, qui iuxta morem Romanorum ecclesiam de lapide in gente ipsius facerent, promittens hanc in honorem beati Apostolorum Principis dedicandam: se quoque ipsum cum suis omnibus morem sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ semper imitaturum, in quantum dumtaxat tam longè à Romanorum loquela & natione segregati hunc ediscere possent. Cuius religiosi votis ac precibus fauens reuerendissimus Abbas Ceolfridus, misit architectos quos petebat, & litteras scriptas in hunc modum:

Domino excellentissimo & gloriosissimo Regi Naitano, Ceolfridus Abbas in Domino salutem. Catholicam sancti Paschæ obseruantiam, &c.] proluxa satis epistola est, de his omnibus quæ cum Rex interrogauerat exactam doctrinam habens, in fine verò huiusmodi admonitionem continens: Sed & nunc tuam prudentiam, Rex, admoneo, ut ea quæ vnitati Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ concinunt, vnà cum gente, cui te Rex Regum & Dominus dominorum præfecit, in omnibus seruare contendas. Sic enim fit, ut post acceptam temporalis regni potentiam ipse beatissimus Apostolorum Princeps cælestis quoque regni tibi tuisque cum ceteris electis libens pandat introitum. Gratia te Regis æterni

Æterni longiori tempore regnantem ad nostram omniumque pacem custodiat incolumem, dilectissime in Christo fili.]

Quæ autem post hæc, ipsa accepta epistola, secuta sint, idem Beda narrat his verbis: Hæc epistola cum præsentem Rege Naitano, multisque viris doctioribus esset lecta, ac diligenter ab his qui intelligere poterant, in linguam eius propriam interpretata, multum de eius exhortatione gaudius esse perhibetur: ita ut surgens de medio optimatum suorum confessu, genua flecteret in terram, Deo gratias agens, quòd tale munusculum de terra Angelorum mereretur accipere. Et quidem & antea noui, inquit, quia hæc erat vera Paschæ celebratio, sed in tantum modò rationem huius temporis obseruandam cognosco, ut parum mihi omnino videar de his antea intellexisse. Vnde palam profiteor, vobisque qui assidetis præsentibus protestor, quia hoc obseruare tempus Paschæ cū vniuersa mea gente perpetuò volo; & hanc accipere debere tonsuram, quam plenam esse rationis audiuimus, omnes qui in meo regno sunt, clericos, decerno. Nec mora, quæ dixerat, regia auctoritate perfecit. Statim namque iussu publico mitebantur ad transcribendum, discendum, obseruandum per vniuersas Pictorum prouincias circuli Paschæ decemnouennales, oblitteratis per omnia erroneis octoginta & quatuor annorum circulis. Attondebantur omnes in coronam ministri altaris ac monachi: & quasi nouo se discipularum beatissimi Apostolorum principis Petri subditam, eiusque tutandam patrocinio, gens correctæ gaudebat.] hæc tenus de his Beda.

REX BENE CORRIGIT PRAVOS VSVS EX PRÆSCRIPTO APOSTOLICÆ SEDIS.

Sed reuertamur ad Adamnanum, quem diximus plurimum laborasse, ut suos ad Pascha Catholicum celebrandum adduceret. Accidit opportuna oblata occasione, ut ipse de locis sanctis, qui colantur in Palaestina, proficuum valde scripsisset commentarium, de quo

ista Beda: Scripsit idem vir de locis sanctis librum legentibus multum vtilissimum, cuius auctor erat docendo ac distando Galliarum Episcopus Arculfus, qui locorum gratia sanctorum venerat Hierosolymam; & lustrata omni terra reponitionis, Damascum quoque, Constantinopolim, Alexandriam, multasque maris insulas adierat, in patriamque nauigio reuertens, vi tempestatis in Occidentalia Britannia littora delatus est: ac post multa ad memoratum Christi famulum Adamnanum perueniens, ubi doctus in scripturis, sanctorumque locorum gnarus esse compertus est, libentissimè est ab illo susceptus, libentius auditus: adeò ut quæque ille se in locis sanctis memoratu digna vidisse testabatur, cuncta mox ille litteris mandare curauerit.

Bed. lib. 5. c. 16. ARCULFVS EPISC. P. REGRINATIO AD LOCA SANCTA.

Fecitque opus (ut dixi) multis vtile, & maximè illis qui longius ab eis locis, in quibus Patriarchæ & Apostoli erant, secreti, ea tantum de his quæ lectione didicerint, norunt. Porrexit autem librum hunc Adamnanus Alfrido Regi, ac per eius est largitionem etiam minoribus ad legendum contraditus. Scriptor quoque ipse multis ab eo muneribus donatus, in patriam remissus est.] hæc Beda, qui eundem commentarium in compendium redactum viginti distinctum capitibus postea edidit, extratque hodie: id enim ipse perorando testatur, & in historia Anglorum, ubi ista habet: Plura voluminis illius, si quem scire delectat, vel in ipso illo volumine, vel in eo, quod de illo dudum strictim excerpimus, epitomate requirat.] Accidit namque Dei beneficio, ut Ecclesia Anglicana, sicut reum, ita & locorum sanctorum scientia pariter imbueretur

COMMENTARIVS DE LOCIS SANCTIS.

Sed & in his omnibus fidelium cognosce vehementem ardorem in peregrinando ad loca sancta: non enim timore Sarracenorum eandem incolentium terram deterreri poterunt, quin adeò periculosam peregrinationem animo læto susceperent, eaque suscepta singula veluti summa pace loca quæ sita lastrarent. Sed & admirare nihil negotij accolis factum à Sarracenis, quamuis loca illa omni ipsis debita pietate colerent, multiplicitate luminum, sacrificiis, atque reliquo omni cultu, quo antea summo orio maiores ea profecti consueuerant. Sed de his satis.

FREQVENS ET FERVENS PEREGRINATIO AD LOCA SANCTA.

IESV CHRISTI ANNVS 700. SERGII PAP. ANNVS 13. TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 4.

Septingentesimus à Domini natali adest annus, decimatertia Indictione inchoatus, exordium noui sæculi, cuius antequam ostium patens ingrediaris, ad emensi itineris decursu hoc tomo sæculi conuerte oculos: attende animo, ac lustra memoria, si quid inuen-

OMNI TEM
PORE VNA
EADEMQ.
PERSEVE-
RAVIT EC-
CLESTIA.

neris in Ecclesia Catholica diminutum eorum, quæ in reliquis omnibus superioribus vi-
deris sæculis: positos namquæ ob oculos habeas singulos annos veluti totidem in pagina
versus, alios aliis coherentes, in quibus inspicias non alias, sed planè easdem quas in supe-
rioribus sæculis Ecclesiæ dotes & sacramenta, eandem super vniuersam Ecclesiam Roma-
ni Pontificis potestatem, ipsdemque in omnibus affluentem Ecclesiam charismatibus, qui-
bus primum, secundum, tertium, & sic deinceps reliqua vsque in præsens visa sunt sæ-
cula abundasse. Res ipsa id testatur, facta clamant, & mira consensione scripta san-
ctorum omnium prædicant, à regia numquam deflexisse sanctam Dei Catholicam Ec-
clesiam via, quæ sanctorum omnium martyrum & confessorum fuit attrita vestigiis; sa-
tisque edocent errasse, qui ab ea recedentes, in deua declinarunt. Hæc autem dixisse vo-
luimus, quod ter miseri nouatores iactent, descivisse hoc sæculo Romanam Ecclesiam
à pristino instituto maiorum, licet alij id in alia reiiciant tempora, pro mentis arbitrio
blaterantes: cum in his quæ ad fidem spectant, vnam eandemque sit in omnibus sem-
per intueri Ecclesiam à Christi tempore vsque in præsentem diem, prout non solum con-
nexi simul annis anni singuli docent, sed & dies ipsi, secundum propheticum illud:
Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.] Sed ad anni præsentis res ge-
stas veniamus.

psalm. 18.

Exant apud
Syr die 20.
Marty tom. 2.
DES. VVL-
FRANNI
A D FRI-
SIOS APO-
STOLATV.

Qui posteris tradidit vitam sanctissimi viri Vulfranni Archiepiscopi Senonensis, Jonas
monachus huius sæculi scriptor, qui quæ à Frisæ monacho fide digno eam accepit, de eius-
dem sancti ad Frisios pariter conuertendos Apostolatus tempore ista habet: Venerabilis
autem Præsul Vulfrannus, cum tenuisset Pontificatum Senonensis vrbs, cum licentia Re-
gis Childeberti & Pipini principis ad prædicandum præfata Frisonum genti (sicut diui-
nitas sibi fuerat reuelatum) animum conuertit, qui erat annus Dominicæ incarnationis
septingentesimus, Pipini quoque principis annus decimustertius.] hæc de tempore. Sed
quod de licentia Regis ac principis habet, id sic accipias secundum ea quæ haud pridem
dicta sunt, opus fuisse huiuscemodi litteris ad barbaros, quibus inuitis Euangelium præ-
dicabat, compescendos & in officio continendos. Quod verò ad eius pertinet apostola-
tum: cum ex Hibernia & Anglia (quos narrauimus) ad eiusdem gentis Frisæ conuer-
sionem properassent complures Apostolici viri, non leui videbantur affici probro Episcopi
Gallicani, quod proximæ gentis neglexissent habere sollicitudinem, quò abiecta idolola-
triæ impietate, veræ religionis particeps fieret. Ceterum etsi alios Galliarum Episcopos
eiusmodi de Frisiorum conuersione cura non terigit, nec stimulus excitauit: Senonensem
tamen Episcopum Vulfrannum magnopere exagitauit, qui ex Fontanellæ claro cœnobio
assumptis ad munus Apostolicum sociis, in Frisiam profectus est. de quibus iter arripien-
tibus ista Jonas:

IN NAVI
MISSAE SA-
CRIFICIUM
CELEBRA-
TVM.

Nec, inquit, silentio est prætereundum, quod diuina pietas per eundem sanctum Pon-
tificem operari dignata est. Plurima enim virtutum miracula in itinere, dum ad eam iret,
& in eadem gente per eundem fiebant: ex quibus vnum memoriæ tradere & posteris in-
timare, commodum duximus. Denique fratres, qui eum familiariter nouerunt, & coram
quibus patratum est, dicere solent, & maxime vir reuerendissimus Vuando, tunc tempo-
ris diaconus & cooperatore in verbo Dei eiusdem Præsulis, postea autem presbyter, & suc-
cedenti tempore eiusdem monasterij Fontanellensis Abbas, in quo educatus fuerat. Dum
enim nauigaremus, inquit, in Frisiam, positus nobis in medio mari, quod adiacet regioni
Morinorum, affuit hora, in qua sacrificium Deo victimæ salutaris immolandum erat. Tunc
positis anchoris, naus immobilis permanebat. Et celebrante eodem sancto Pontifice Mis-
sæ sollemniam, ventum est ad locum, vbi minister patenam Præsuli porrigere debuit: ex-
tensaque manu, expectabat horam, qua susciperet eam. Sed dum minister eam abluere
vellet, in mare cecidit: prostratusque pedibus sancti Pontificis, humiliter veniam preca-
batur, dicens, quia dum eam abluere voluisset suis manibus, in maris elapsa profunda,
ima perisset. Moxque idem vir Dei flectens genua sua ad Patrem Domini nostri Iesu Chri-
sti, precabatur eius clementiam, vt qui quondam coram patribus in mari rubro fecerat
mirabilia, propitius suis adesset precibus. Finita verò oratione, imperat diacono, vt in eum
in quem patena ceciderat locum mitteret manum. Quo facto, mox ab imo maris eadem
patena diuinitus reuecta, eiusdem ministri manui inhæsit. Quod videntes nauæ, ceterique
naus comites, Dominum cunctipotentem totis viscerum præcordiis collaudauerunt, qui
per seruum suum tale dignatus est operari miraculum. Sicque commixtionem corporis &
sanguini-

A sanguinis idem sanctus Præsul faciens, nomenque Saluatoris glorificans, sacrosancta Missæ
rum sollemniam compleuit.] hæc Vuando Abbas ad Ionam de his quæ ipse vidisset. ex qui-
bus, præter insignis miraculi virtutem, intelligis, lector, non destitisse sanctos viros in ma-
ri etiam, cum tranquillitas esset, religata anchoris naui, celebrare ibi sacrosanctum sacrifi-
cium Missæ Deo maxime gratum, quod ipse tanti editione miraculi patefecit. Sed quæ his
memoria perenni digna idem subiiciat Ionas, audiamus:

Aliud quoque eiusdem patris memorabile miraculum, sicut ab eis didicimus, coram
quibus factum est, ob ædificationem posterorum narrare cur pigeat? Prædicante enim il-
lo & docente prædictum populum Frisonum, contigit quadam die puerum quemdam ex
ipsa gente Frisonum ortum, diis immolandum duci ad laqueum. Orabat autem sanctus
Pontifex incredulam Duce, vt huius pueri sibi vitam donaret, nec hominem ad imagi-
nem Dei factum, sacrificium execrabile dæmonibus immolaret. Vocabatur autem idem
puer Ouo. Respondebat autem Dux patrio sermone, decretum esse lege perenni olim à
prædecessoribus suis, omni que Frisonum gente, vt quemcumque fors elegisset, in eorum
solemniis diis offerendum sine mora. At verò sanctus Præsul dum persisteret in precibus,
& præfatus populi princeps eius dignæ petitioni satisfacere vellet, animosi Gentiles, zelo
vani erroris deuicti, sicut scriptum est: Zelus apprehendit populum ineruditum: vna-
nimes frustrabant eius precem, dicentes: Si tuus Christus de tormento mortis eum eripue-
rit, sit tuus, eiusque æuo perenni seruus. Ad hæc sanctus Pontifex: Non hominum, in-
quit, in hoc facto, sed Domini Christi fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo,
aspicientibus Christianorum simulque Gentilium turmis, per duarum ferè spatium hora-
rum. Extemploque sacerdos Domini pro salute & vita non solum illius, qui in tormento
erat mortis constitutus, verum etiam pro obcecato populo, qui Satanae vinculis irreti-
tus erat, flectens genua, hanc ad Dominum fudit orationem: Deus inuisibilis, immor-
talis & æterne, exorabilis tuis esto supplicibus: & sicut quondam Daniele liberasti de
lacu leonum, ita hunc puerum de faucibus eripe illius ferè leonis, qui circumiens quærit
quem deuoret: vt de illius duplici saluatione populus hic incredulus, deposita sordè ido-
lolarriæ, ad veritatis conuertatur agnitionem, & per cunctas generationes nomen tuum
benedicatur in sæcula.

Hac completa oratione, illico disrupta sunt vincula, quibus semiuiui pueri guttur illi-
gatum fuerat: sicque illæsus in terram ruit. Videbatur autem illi (vt post ipse narrabat)
quasi sopore graui teneretur oppressus, sanctique Pontificis zona pectore circumligatus,
subleuaretur omnis eius corporis status. Apprehensaque eius manu, Pontifex sanctus ait:
D In nomine Domini Iesu Christi exurge concite sanus. Quo dicto, illico incolumis surrexit,
nullum illatæ sibi pœnæ sentiens dolorem: atque ex hoc facto plurima Frisonum multitu-
do conuersa est ad Dominum: credebantque & baptizabantur, quotquot præordinati erant
ad vitam æternam. Prædictus autem Ouo, lauacri salutaris vnda perfusus, atque à præfato
Pontifice Fontanellam perductus, litterisque sacris eruditus, postea diaconus consecratus,
deinde sequenti tempore à venerando Pontifice Reginaldo vrbs Rothomagensis presby-
ter ordinatur. Et quia erat in arte scriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto scripsit
monasterio, sed & testamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipsi loco felici mu-
nere conferebant. Ibi que magno confectus senio, sub Ostrulphi Abbatis tempore vitam
Deo digna conuersatione terminauit, magistri & domini sui Vulfranni sacerdotis eximij
imitatio vestigia.] hæc Jonas, qui in præfatione eius lucubrationis, ab eodem Ouo, quæ scri-
bit, se etiam accepisse testatur: qui & subiicit de aliis miseris æquæ sorte delectis, & dæmo-
num sacrificio condemnatis, à sancto Pontifice pariter virtute signorum creptis, & redditis
Christianis, tu ea leges apud eundem (si liber) auctorem.

His & aliis admirandis, Apostolisque dignis miraculis adeo veritas Christianæ religio-
nis innotuit, vt liberè prædicandi, & qui vellent esse, Christianos fieri licentiam Dux ille
Radbodus impenderit: adeo vt & filius eius id petens fuerit à sancto Pontifice consecutus:
ipse verò Dux quomodo cum ad limen fuerit, ac penè ingressus Ecclesiam daturus Chri-
sto nomen resiliit, misereque diem clausit extremum, suo loco dicturi sumus.

DE PVRO
DIVINITVS
LIBERATO.

FRISONVM
PLVRIMO-
RVM CON-
VERSIO.

SERGII PA-
PAE OBI-
TVS.

Sequitur annus Redemptoris septingentesimus primus, Indictione decimaquarta: quo (vt Romanum habet Martyrologium) quinto Idus Septembris, inchoata iam eodem mense Indictione decimaquinta, sanctus Sergius Papa moritur, cum sedisset annos tredecim, menses octo, & dies quatuordecim. hæc ex Anastasio & Romano Martyrologio: De cuius rebus gestis, præter illa quæ dicta sunt, his adiiciamus ea, quæ cum ad eundem Sergium spectent, tamen quod nulla temporis nota signata reperiantur, certo eiusdem Pontificis anno minimè consignare licuit: quamobrem hic in fine vitæ eius, ex more, ponamus. Extat eiusdem Pontificis epistola ad Ceolfriudum seu Celfridum Abbatem in Anglia eius monasterij, in quo à teneris annis Beda coaluerat, creueratque in virum perfectum sanctitate & doctrina insignem: qua idem Pontifex ipsum Bedam ad se mitti postulat. epistola autem ipsa sic se habet:

Sergius Episcopus seruus seruorum Dei Ceolfriudo religioso Abbati salutem.

SERGII PA-
PAE EPISTO-
LA AD CEOL-
FRIDVM.

Quibus verbis ac modis clementiam Dei nostri atque inenarrabilem prouidentiam possumus affari, vt dignas gratiarum actiones pro immensis circa nos eius beneficiis persoluerem, qui in tenebris & umbra mortis positos ad lumen scientiæ perducit. & infra: Benedictionis interea gratiã, quam nobis per præsentem portitorẽ tuam misit deuota religio, libenti & hilari animo, sicut ab ea directa est, nos suscepisse, cognosce. Opportunis ergo ac diuinis amplectendæ sollicitudinis tuæ petitionibus arctissima deuotione fauentes, hortamur Deo dilectam religiositatis tuæ bonitatem, vt quia exortis quibusdam Ecclesiasticarum causarum capitulis non sui examinatione longius innotescendis, opus nobis sunt ad conferendum arte litteraturæ imbuti: sicut decet deuorum auxilium sanctæ matris vniuersalis Ecclesiæ, obediens deuotionem huic nostræ exhortationi non desistas accommodare: sed absque aliqua immoratione religiosum Dei famulum Bedam venerabilis monasterij tui presbyterum ad limina Apostolorum principum dominorum meorum Petri & Pauli, amorum tuorum ac protectorum, ad nostræ mediocritatis conspectum non moreris dirigere: quem, fauente Domino sanctis tuis precibus, non diffidas prosperè ad te redire, præsertim præmissorum capitulorum cum auxilio Dei desiderata solemnitate. Erit enim (vt confidimus) etiam cunctis tibi creditis profuturum, quicquid Ecclesiæ generali claruerit per eius præstantiam impertitum.] hucusque ex epistola Sergij auctor, qui post Bedam profecutus est res gestas Anglorum.

BEDA COM-
MENDA-
TYR MODE-
STIA.

In quo quidem habes quod commendes ipsius Bedæ modestiam, qui cum sæpè eisdem Sergij Papæ meminerit, numquam se ab eo vocatum litteris tradidit, silentio pressa relinquens, quæ ad laudẽ suam spectare posse viderentur. Missus ne fuerit Romam Beda, vt Sergius Papa petiit, & hoc ignoratur: sed potius non iuisse putamus: nam ea quæ ad historiam Anglicanam texendam ipsi opus erant ex Ecclesiæ Romanæ archiuis petere, non à se inde allata, sed opera Northelmi, qui sub Gregorio Papa Secundo Romam venit, se accepisse testatur in epistola nuncupatoria ad Ceolulphum Regem, posita in fronte eiusdem à se conscriptæ historiæ.

Albin. Flac.
de diuin. offi.
LITANIAE
IN FESTA
DIE PVRI-
CATIONIS.

Pertinet ad res gestas eiusdem Sergij Papæ, quod Albinus Flaccus habet his verbis, cum agit de Purificatione S. Mariæ: De hac festiuitate & festiuitatibus sanctæ Mariæ in gestis Pontificalibus legitur, quod Sergius Papa præcepit litanias fieri in die Præsentationis Domini in templo: ita enim scriptum est: vt in die Annunciationis Domini, Dormitionis, ac Natiuitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ, & S. Simeonis, quæ ὑπάρτη dicitur Græcè, cum litaniis exeant à S. Hadriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat, &c.]

MONIMEN-
TA PLVRI-
MA PAPAE
SERGII.

Rursum verò quod ad eiusdem Sergij res gestas attinet, ex Anastasio ista depromimus: Hic beatissimus vir in sacrario beati Petri Apostoli capsam argenteam in angulo obscurissimo iacentem, & ex nigredine transactæ annositatis nec si argentea esset apparentem, Deo ei reuelante, reperit. Oratione itaque facta, sigillum expressum abstulit, locellum aperuit: in quo interius plumacium ex holoserico superpositum (quod stauracis dicitur) inuenit; eoquẽ ablato, inferius Crucem diuersis ac pretiosis lapidibus perornatam in specit: de qua tractis quatuor petalis, in quibus gemmæ clausæ erant miræ magnitudinis & inf-

A & ineffabilis pulchritudinis, portionem salutiferi ligni Dominicæ Crucis inuenit: quæ etiam ex illo die pro salute humani generis ab omni populo Christiano die exaltationis sanctæ Crucis in basilica Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, osculatur & adoratur.] hæc de inuentione Crucis Anastasius, qui mox subdit: Hic fecit imaginem beati Petri Apostoli, quæ est in parte mulierum.] cesserat porticus dextra vsui mulierum, cum seorsum à viris illæ olim orare consueuere, vt & aliàs superius nos dixisse meminimus. Pergit vero idem auctor:

Hic fecit thymiamaterium aureum maius cum columnis & cooperulo, quod suspendit ante imagines tres aureas beati Petri Apostoli, in quo incensum & odor suauitatis festis diebus, dum Missarum solemnias celebrantur, omnipotenti Deo opulentiùs mittitur. Hic posuit in apsidem basilicæ superscriptæ super sedem apollaream argenteam pensantem libras centum viginti. Hic fecit in basilica superscripta pharos argenteos sex pensantes singulos libras triginta, quæ sunt super trabes ad ingressum Confessionis. Hic fecit in circuitu altaris basilicæ superscriptæ tetraula octo, quatuor ex albis, & quatuor ex coccino. Hic rectorum, & cubicula quæ circumquaque eiusdem basilicæ sunt, quæ per longa tempora stolidiis & ruderibus fuerant dirupta, studiosius innouauit & reparauit. Hic musium, quod ex parte in fronte atrij eiusdem basilicæ fuerat dirutum, innouauit: similiter & specula eiusdem Ecclesiæ, quæ super sedem ac regios arcus maiores sunt, renouauit. Hic corpus beati Leonis probatissimi patris atque Pontificis, quod in abdito inferioris secretarij prædictæ basilicæ positum fuerat, facta diligentius tomba in denominata basilica, publico loco (vt sibi fuerat reuelatũ) reposuit, ac locum ipsum ornauit. Hic fecit patenam aureã maiorem habentem gemmas ex albis & in medio ex hyacintho & smaragdo Crucem pensantem libras viginti.] hæc de his quæ spectant ad S. Petri basilicam. pergit modò dicere de iis quæ pertinent ab basilicam S. Pauli his verbis:

Hic rectorum & cubicula vniuersa in circuitu basilicæ beati Pauli Apostoli, quæ longa per tempora vetustate confecta fuerant, studiosius innouauit ac reparauit: similiter & trabes fecit de Calabria adduci, & quas in eadem basilica verustissimas inuenit, renouauit. Hic imaginem Apostolorum verustissimam, quæ erat super fores eiusdem basilicæ, mutauit. Hic fecit ambonem & ciborium in basilica sanctorum Cosmæ & Damiani, vbi & multa dona obtulit: Trullum verò eiusdem ecclesiæ fufis chartis plumbeis cooperuit atque muniuit. Hic ciborium basilicæ sanctæ Susannæ, quod antè ligneum fuerat, ex marmore fecit diuersaque cymilia, hoc est, vensilia, aurea & argentea, vel immobilia loca illi condonauit. Hic basilicam sanctæ Euphemie, quæ per multa tempora fuerat detecta, cooperuit ac renouauit. Hic basilicam sanctæ Aureæ in Ostiis Tiberinis, quæ similiter fuerat detecta vel dirupta, cooperuit, suoque studio renouauit. Hic oratorium sancti Andree Apostoli, quod est positum in Lauicana, à solo refecit.

Hic statuit, vt tempore confectionis Domini corporis, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis, à clero & populo decantaretur. Constituit etiam, vt diebus Annunciationis, Domini Natiuitatis, & dormitionis sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, ac sancti Simeonis, quam Hypapantem Græci appellant, litania exeat à sancto Hadriano, & ad sanctam Mariam occurrat populus. Hic fecit in Basilica sancti Laurentij martyris, quæ appellatur Titulus Lucinæ, arcus argenteos quatuor.] & inferius: Hic fecit coopertoria & vasa aurea & argentea plura per diuersas ecclesias ad vsum & ornatum ecclesiarum Christi. Hic ordinauit Damianum Archiepiscopum sanctæ Ecclesiæ Rauennatis, atque Clementem Frisonum. Hic ordinauit Berecualdum Dorouernensem Britannia Archiepiscopum S. Theodori successorem. Hic ordinauit per diuersas prouincias Episcopos nonagintaseptem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Martium, ordinauitque presbyteros decem & octo, diaconos quatuor. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum quinto Idus Septembris, Indictione decimaquinta, Tiberio Augusto. Et cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies viginti.] hucusque Anastasius.

Præter hæc autem in antiquis monumentis diaconie sanctæ Mariæ in Via lata me legisse memini, ab eodem Pontifice eam ecclesiam fuisse dedicatam, locum sanè insignem, quem tradunt fuisse olim hospitium Apostoli Pauli & aliorum sanctorum. Porro Sergij memoriam posteris annis singulis rediuuiam, celebrans eius natalem dicta die nona Septembris, sancta Ecclesia Catholica in Ecclesiasticis tabulis religiosè conseruat.

^a Theodorici
Abb. lib. 2. c. 7
in fine. apud
syn. die 23. No
uemb.

Antequam autem ad Sergij successorē veniamus, non omitramus (quod habet Theodorici Abbas) obitum sanctissimi viri Trudonis contigisse sedente Romæ Sergio Papa. Porro eius Acta, & post obitum ingentia patrata miracula, ab eodem auctore fideliter scripta leges. Quod verò Hasbanis concionatus est Euangelium Christi, Hasbaniorum meruit Apostolus appellari: cuius dies natalis tabulis sacris adscriptus reperitur annis singulis in Ecclesia memoria consuetæ die vigesimatertia mensis Nouembris. Hactenus de rebus & temporibus Sergij.

IOANNES
VI. PAPA.

Cum ergo vacasset sedes eiusdem Sergij mensem vnum, & dies (vt dictum est) viginti, hoc eodem anno die vigesimanona Octobris creatur Ioannes eius nominis sextus: fuit iste natione Græcus. Quo ipso anno (vt Anastasius auctor est) Tiberius Imperator, vbi accepit post Sergium defunctum subrogatum esse in Apostolicam sedem Ioannem Pontificem, misit Theophylactum cubicularium Patricium & Exarchum Romam, aliquid moliturum aduersus Romanum Pontificem: quam verò causâ nouæ intercesserint, ignoramus. Sed quid tunc actum? veluti à Deo miraculum accidit (sicut in prædecessore ipsius Sergio factum fuit) vt vniversa Italiæ militia ad tuendum Pontificem Romam vna conueniret. Quomodo autem id acciderit, audi ipsum Bibliothecarium: Huius, inquit, aduentum cognoscens militia totius Italiæ, tumultuose conuenit ad hanc Romanam ciuitatem, volens præfatum Exarchum tribulari: pro cuius Pontifex, ne affligeretur, persona, sese medium dedit, portas ciuitatis clausit: sacerdotes apud Fossatum, id est, castramilitum, in quo in vnum conuenerant, misit; & monitis salutaribus tumultuosam eorum seditionem sedauit. Dum verò infames quædam personæ capitulare aduersus quosdam Romanæ vrbis habitatores fecissent, & prænominato Exarcho, vt propriis substantiis denudarentur, tribuissent: hi iusta sui operis poena multati sunt.] hucusque Anastasius.

EXARCHVS
MISSVS IN
IOANNEM
PONT. RE-
PRIMITVR
& MILITI-
BVS.

Ex his omnibus plane cõspicitur, consilio Dei factum, vt cum insurgerent in Romanos Pontifices Imperatores, Italiæ milites in eos rebellarent, malentes pro salute Pontificum in discrimen adduci, quam Græcorum manibus ipsos relinquere indefensos. Ex hoc tempore Exarchorum vires admodum tenues reddi cœperunt; contra verò Romanis Pontificibus, pro quibus milites starent, auctæ sunt: & (quod in libris Regum est) tunc accidit, vt post longam concertationē decrederet in dies domus Saul, cum Dauid magis proficeret: adeo vt post hæc supplices, non insultantes in Italiam mittere Imperatores solerent Exarchos. Porro his fauoribus militumque præsidis nequaquam sese Pontifices extulere, arripientes (quod facile factu erat) tyrannidem, sed semper (vt vidisti tum in Sergio, tum in Ioanne) pro Exarchis ipsis apud milites intercessere. Verum quas poenas dederit Imperator, cum in Romanum Pontificem impiè ista tentauit, dicemus anno sequenti.

CVR RES
IMP. IN
ITALIAM
MINVTAS.

2. Reg. 3.

Hoc eodem anno defuncto Hispaniarum Rege Egica, siue Egicane, filius eius Vuitiza, qui eū patre annos quinque hactenus regnauit, solus regni habenas moderandas suscepit: qui penitus hostis iustitiæ, seruus factus peccati, omnibus scatenus vitiiis, maximè verò impietate, se ipsum vnâ cum suis præcipitem dedit, ianuamque late pandidit, qua post eius obitum Sarraceni infesto numerofoque agmine, torrentis instar, influerent in Hispanias. Veluti enim ingentis erectæ molis ædificium, quodlibet se habet regnum: cuius cum aperiri murorum compages videris, & proximè ruiturum intelligis; eius vtique defecisse fundamentum, baseque cessisse, locumque patienti ruinæ dedisse, prudenter affirmes. Id quidem in regnis sapius accidisse, innumeris exemplis ex iis quæ singulis sunt enarrata sæculis, est superius demonstratum: nimirum vbi ab vnione Catholica, ab ipsa petra fidei, Apostolica inquam Ecclesiæ communionem, primarique Antistitis obedientiam populi deseriuerunt, eosdem barbaris esse datos gentibus puniendos. Accidit hoc quidem (proh dolor!) florentissimo Hispaniarum regno, cum impius nefandusque Vuitiza eo vsque est prolapsus erroris, vt non veritus sit publico edicto cauere, apposita vltimi poena supplicij, ne quis obediret Romano Pontifici. Sed quod nec adeo delirantem furiosum Regem cohibere conati sint ex more surgentes ex aduerso Hispaniarum Episcopi, simul congregato Concilio, neque priuatim eum, instar Ioannis redarguentis Herodem, obiurgarint: factum est, vt defecerit regnum, ac ipsi ducti simul fuerint in captiuitatem Episcopi, ecclesiæ diruta, monasteria desolata, atque omnia denique pessumdada, passique id multis sæculis fuerint. Aperuimus tantorum causam malorum: iam verò ex iis qui antiquius res Hispaniæ sunt prosecuti, præcipue verò ex Luca Tudensi, eiusdem impij Regis, siue potius dixerimus

CVR SIT COL
LAPSUM HI
SPANIA-
RVM REG-
NUM.

VUITIZAE
REG. APO-
STASIA AB
ECCLES. ROM.

monstri, deformitates spectandas cunctis in medium afferamus: sunt hæc eius verba, ne quid putes à nobis amplificatione exaggeratum:

Iste quidem, inquit, probrosus & flagitiosus fuit, & multa nefanda & horribilia flagitia per Hispanias seminavit: & ad voluptates carnis soluto impudicitæ freno, se fornicationibus multis dedit, & gentem Gothorum ad lasciuiam, luxuriam & superbiam inclinavit. Nec tantum postposita omni religione diuina, spretisq. animarum medicamentis, cupiditas, aliena ars inuadendi, rapiendi, & luxuriandi exercitum Gothorum inuasit; sed & Episcopi & Ecclesiæ ministri aspernantur Ecclesiarum officia, despiciuntur Ecclesiastica sacramenta. Despiciuntur sancti patris Isidori instituta, despiciuntur Concilia, sacri canones dissoluntur; & quicquid honestatis est, extirpatur. Et ne aduersus eum insurgeret sancta Ecclesia, Episcopis, presbyteris, diaconis, & ceteris Ecclesiæ Christi ministris carnales vxores habere præcepit, & ne obedirent Romano Pontifici, sub mortis interminatione prohibuit. Istud quidem pereundi causa Hispaniæ fuit: sicut scriptum est: Abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum.

FLAGITIA
VUITIZAE
REGIS.
* contulit

Habuit præterea nefandus Vuitiza simul plures vxores & contubinas, atque Ducibus suis vt similiter agerent imperauit. Tota Gothorum vnitas in conuiujs, libidinibus, & vitijs versa, Dominum ad iracundiam prouocauit: ita vt in illis impleretur, quod dicitur: Impius cum venerit in profundum malorum, contemnit. Et quia Reges & sacerdotes Dominum dereliquerunt, cuncta agmina Hispaniarum derelicta à Domino perierunt. Itaque Vuitiza datus in reprobum est sensum, & muros cunctarum vrbium sui regni subuertit, ne possent sibi resistere ciues, cum eos ob sua scelera facilius irritaret: muri tamen Tolera- næ vrbis & Legionensis & Asturicensis integri remanserunt propter earum reuerentiam

* Matth. 24

LEGVM OM
NIVM SVB-
VERSIO.
* Prom. 18.

ciuitatum. Succensus etiam malitiæ zelo Theofridum Cordubensem Ducem dolo cepit, priuatumque vtroque frontis lumine, miserabiliter palpitare fecit. Fuit etiam Theofridus ex Gothorum regali stirpe progenitus, scilicet filius Ciuda- stinthe Regis, quem pater in ætate reliquerat puerili: cumque ad ætatem venisset virilem, videns eum in regno; & veniens Cordubam, sortitus est vxorem ex regali genere, nomine Rocilonem, & ex ea natus est ei filius nomine Rodericus, qui cum ad ætatem perfectam peruenit, vir bellator extitit, & Cordubæ palatium fortissimum fecit. Ne igitur Theofridus Vuitizæ posset resistere, eum (vt dictum est) orbauit oculis. Occidit & Fauilam Ducem Cantabriæ eius germanum, vt eius potiretur vxore. Præterea Pelagium filium supradicti Ducis Fauilæ Vuitiza capere voluit, & similiter ipsum occidere: sed Pelagius fugit, quia voluit Deus Hispaniæ subuenire per ipsum. Exulato etiam Iuliano Toletano Episcopo, crexit filium suum Oppam, vt esset Archiepiscopus Hispalensis similiter & Tolernus contra sacrorum canonum instituta.] At quod ad Iulianum spectat, Rodericus & alij recentiores non Iulianum, qui tertius eius nominis esset dicendus Toletanus Episcopus, sed Gundericum sub Vuitiza ponunt: sed antiquiorum potior fides. Pergit verò Tudenis: Addidit etiam Vuitiza iniquitatem super iniquitatem, vt Iudæos ad Hispaniam euocaret; atque fractis Ecclesiæ priuilegijs, Iudæis immunitatum priuilegia dedit.] hucusque Tudenis.

* incitaret

* Theodefridum

Hæc autem omnia totius decennij sui regni tempore sunt ab eodem Vuitiza nefarie perpetrata, qui ipsius exordio, vt specimen optimi Principis præferret, tum pium parentem, tum reliquos prædecessores optimos Principes imitatus, ad optimum regimen institutum, ex omnibus Hispaniarum Episcopis Concilium generale collegit, quod habitum est in suburbijs Toleti in ecclesia sancti Petri: quod quidem cur nequaquam, vt cetera, posteris scriptis traditum reperiatur, ea fere omnium sententia est, quod cum in eo complura sancita fuerint piæ institutioni & Ecclesiasticæ disciplinæ contraria, placuerit æterno sepeliri silentio. Verum si (quod omnes tradunt) initia Vuitizæ fuere optima, præsentis se ipsum dignum successorem parentis, immo & patre in eo clementiorem, quod ab ipso multatos exilio atque bonis priuatos restituit; vtique in eo Concilio non nisi pia sanctaque oportuit fuisse statuta, præsertim si habitum est sub Gunderico (sicut volunt) Episcopo Toletano, qui (teste Roderico) insignis fuit vir probitatis. Quamobrem in eam potius sententiam pedibus imus, vt quæ fuerunt bene in Concilio gesta, postea eodem ipso Rege, à quo cuncta oportuit fuisse probata, in tyrannum erumpente, & aduersus omnem sanctam legibus disciplinam vitam probrosam instituyente, suisque eadem flagitia

DE CONCILIO
TOLETANO
XVIII.

Annal. Eccl. Tom. 8. H h h ;

communicante, ab eodem, quæ tunc erant piæ sanctæque sancta, penitus fuerint abrogata, **A** ipsaque Concilij Acta concessa.

DE CAUSA DEFECTIO- NIS AB EC- CLESIA ROMANA. Sed causam apostasiæ tam insolentis & monstruosæ defectionis ab Ecclesia Romana cum nemo (quod nouerimus) vel antiquorum vel recentiorum historicorum enarrat; nos quænam ipsa fuerit, ex certis antiquitatis monumentis, fidelibusque testificationibus in medium adducemus. Extrat in Vaticana bibliotheca liber epistolarum Gregorij eius nominis Septimi Romani Pontificis, antiquitus scriptus eiusdem Pontificis tempore, idemque haud pridem cusus, in quo epistola eiusdem hac inscriptione notata legitur:

Gregorius in Romanum Pontificem electus omnibus Principibus in terram Hispaniæ proficisci uolentibus perpetuam salutem in Domino Iesu Christo.] Data uero eadem habetur epistola pridie Kal. Maij, Indictione vndecima, anno Domini millesimo septuagesimo tertio, post electionem ipsius die sexto, antequam Pontifex consecraretur. qua quidem **B** significat, Hispaniarum regnum, antequam inuaderetur à Sarracenis, fuisse Romanæ Ecclesiæ traditum à possidentibus ipsum Gothorum Regibus maximè piis; non ita quidem, ut illo ipsi caruisse uoluerint, sed ut illud, aliquo annuo persoluto tributo, Ecclesiæ Romanæ nomine possiderent. Horum uero indignissimus successor impius Vuitiza, eiusmodi donationem irritam penitus reddere conatus, illud de non parendo Romano Pontifici uisus est sanxisse decretum. Hæc autem licet à nemine Hispaniarum rerum historiam prosequente memoriæ prodita sciam, ex litteris tamen ipsius Gregorij Septimi affirmare necesse uideatur: quæ ut facilius assequaris, ipsas iam cum aliis cusas hic tibi reddendas curauimus: sic enim se habent* post ipsarum titulum superius recitatum:

Greg. VII. lib. 1. epist. 7. Exstant tom. 3 epist. Rom. Pör in Vat. m. f. GREGORII PAPAE SEPTIMI EPISTOLA. Non latere uos credimus, regnum Hispaniæ ab antiquo proprii iuris sancti Petri fuisse, & adhuc (licet diu à Paganis sit occupatum) lege tamen iustitiæ non euacuata, nulli mortalium, sed soli Apostolicæ sedi ex æquo pertinere. Quod enim auctore Deo semel in proprietates Ecclesiarum iuste peruenerit, manente* eo ab usu quidem, sed ab earum iure, occasione transeuntis temporis, sine legitima concessione diuelli non poterit. Itaque Comes Euulus de Roceo, cuius famam apud uos haud obscuram esse putamus, terram illam ad honorem sancti Petri ingredi, & à Paganorum manibus eripere cupiens, hanc concessionem ab Apostolica sede obtinuit, ut partem illam, unde Paganos suo studio & adiuncto sibi aliorum auxilio, expellere posset, sub conditione inter nos factæ pactionis, ex parte sancti Petri possideret.

Qua in re & labore quicumque uestrum sibi adherere uoluerit, omni charitatis affectu commonitus, erga honorem sancti Petri talem animum gerat, ut ab eo & munitionis auxilia in periculis, & merita fidelitatis præmia securus accipiat. Si autem aliqui ex uobis **D** seorsum ab illo propriis copiis eandem terram aliqua in parte intrare parauerint: decet ut militiæ causam ex animi deuotione quàm iustissimam sibi proponant, iam nunc omni voto concipientes, & ex corde statuentes, ne capta terra, easdem quas illi qui nunc Deum ignorantes eam occupant, iniurias sancto Petro faciant. Hoc enim neminem uestrum ignorare uolumus, quoniam nisi æqua pactione persoluendi iuris sancti Petri in regnum illud animaduertere statueritis, potius uobis Apostolica auctoritate, ne illuc tendatis, interdicens, contra feremur, quam sancta & uniuersalis mater Ecclesia, idem à filiis suis quod ab hostibus patiendo, non iam proprietatis suæ, sed filiorum detrimento saucietur. Quamobrem hunc dilectum filium Hugonem & Cardinalem sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyterum in partes illas misimus, in cuius ore nostra ad uos consilia & decreta plenius apertiusque differenda ac uice nostra disponenda posuimus. Data Romæ secundo Kalendas Maij, Indictione vndecima.] hæc Gregorius (ut dictum est) sui Pontificatus exordio.

Rursum uero post annos quatuor, nempe Indictione decimaquinta, ad Reges & Principes in Hispaniis regnantes scribens, de iisdem meminit: re enim bene gesta, & vindicata magna ex parte Hispania à Sarracenis, iura Petri sedis exigit ab iisdem Principibus. Porro dicta epistola notatur eiusmodi titulo^b:

Gregor. VII. li. 4. epist. ult. to 3. epist. Rom. Pontif. EIVSDEM GREGORII ALIA EPISTOLA. Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Regibus, Comitibus, ceterisque Principibus Hispaniæ salutem & Apostolicam benedictionem. Non ignorare credimus.] & post multa salutaria monita impertita, hæc de regimine populorum ipsis subiectorum: **Arma uestra, opes, potentiam non ad sæcularem pompam tantum, sed ad honorem & seruitium æterni Regis uertite: commissa uobis regni gubernacula ita gerite, sic administrate, ut uestræ**

A uestræ uirtutis & rectitudinis studium omnipotenti Deo gratum iustitiæ possit esse sacrificium, quatenus & uos in ipso sperare possitis, qui dat salutem Regibus, & potens est eripere de manu mortis, ut superinduat uos eminentiori claritate & gaudiis uitæ perennis, & de caducis honoribus, quos nunc habetis, transferat uos in regnum gloriæ suæ æternæ, ubi nec beatitudo finem, nec gloria corruptionem, nec dignitas habet comparationem.

Præterea uobis fieri uolumus, quod nobis quidem tacere non est liberum, uobis autem non solum ad futuram, sed etiam ad præsentem gloriam ualde necessarium, uidelicet, regnum Hispaniæ ex antiquis constitutionibus beato Petro & sanctæ Romanæ Ecclesiæ in ius & proprietatem esse traditum. Quod nimirum hæcenus & præteritorum temporum incommoda, & aliqua antecessorum nostrorum occultauit negligentia. Nam postquam regnum illud à Sarracenis & Paganis persuasum est, & seruitium quod beato **B** Petro inde solebat fieri, propter infidelitatem eorum & tyrannidem detentum, ab usu nostrorum tot annis interceptum est, pariter etiam rerum & proprietatis memoria dilabi cœpit. Verum quia diuina clementia concessa uobis in hostes illos semperque concedenda victoria terras in manus uestras tradidit, ulterius uos causam hanc ignorare nolumus: ne quod supernus arbiter & legum ac iustitiæ conditor de recuperanda & restituenda iustitia & honore sancti Petri, eiusque sanctæ & Apostolicæ sedis, uestræ gloriæ ad benemerendum contulit, aut nobis ex taciturnitate in negligentia culpam, aut uobis ex ignorantia (quod absit) ad detrimentum propositæ & diuinitus oblatae retributionis obueniat.

Confidimus enim in misericordia Dei, qui uirtutem uobis dedit & uictoriam, ut hanc etiam uoluntatem uobis tribuat, qua cognita ueritate, potius statuta Christianorum Principum & exempla sequamini, quàm eorum impietatem, qui Christianum nomen magis cupiunt persequi, quàm uenerari. Misimus autem ad uos cōstatrem nostrum Amatam **C** uenerabilem Ellorensem* Episcopum, cui & uicem nostrā ad partes illas dedimus, adiungentes sibi hunc Abbatem sancti Pötij, uirum uenerabilem, fide & morum honestate probatum; ut quod nos de insinuatione huius causæ uestræ celsitudini succinctè scripsimus, ipsi uobis (si necesse sit) latius apertiusque manifestent, & quantum ratio postulauerit, notitiam ueritatis præsentis denunciatione & certa assertionem demonstrent, &c.] plura enim alia addit ad hoc suadendum. Data uero habetur epistola Carpinetæ quarto Kalendas Iulij, Indictione decimaquinta.

Vidisti, lector, duabus epistolis diuersis temporibus ab eodem Pontifice datis (Pontifice inquam sanctitate celebri, ac renacissimo ueritatis) eadem de donatis Apostolicæ sedi ante Sarracenorum incursum Hispaniis? Vidisti, ut in re seria & magni momenti, decretas ab eodem eadem ex causa duas à latere legationes? Quibus omnibus causam ipsam **D** perspicias, cur Rex perfidus publico per uniuersas Hispanias promulgato decreto sancit, ne quis obediret Romano Pontifici. Cum ergo ista à Rege, qui Catholicus habebatur, intelligis promulgata; utique non fidei, sed temporariæ utilitatis causa id ab eo factum agnosce. Ex quibus perspicue intelligas, quàm male consulant regno Principes, qui Ecclesiæ iura penitus tollere vel minuere conantur. Etenim uictor exurgens Deus* in uirga

ferrea tamquam uas figuli confringit eos, qui astiterunt aduersus Dominum & aduersus Christum eius, dicentes: Dirumpamus uincula eorum, & proiciamus à nobis iugum ipsorum.] ut merito ad omnes Principes illud quod in psalmo sequitur, sit inclamandum: Et nunc Reges intelligite, & erudimini, qui iudicatis terram.] Paruisse quidem in omnibus Hispaniæ Reges ipsi Gregorio Romano Pontifici, plures litteræ eiusdem Pontificis tum ad **E** Sancium tum ad Alphonsum tunc in Hispania regnantes satis ostendunt, cum de ipsorum erga Romanam Ecclesiam obedientia & obseruantia gratulatur: ut planè fuerit luce apertissima declaratum, sicut inobedientia Principum & defectione ab Apostolica sede iactura totius facta est regni, ita ipsum obedientia & cultu ergo eandem fuisse à barbaris vindicatum & stabilitum. Videant cæcutientes ministri Regum, Præsides prouinciarum, quàm malè consulant Regum regnorumque saluti, dum nihil magis satagunt, quàm iura Ecclesiastica impugnare, nescientes se aduersus Deum habere certamen, qui contra huiusmodi sacrilegia uindex exurgens (secundum illud propheticum*) adducit consiliarios in stultum finem, & Iudices in stuporem; baltheum Regum dissoluit, & præcingit funes renes eorum.]

Septingentesimus secundus sequitur annus decimaquinta Indictione, quo Tiberius Imperator, qui anno superiori miserat Theophylactum Exarchum ad deturbandum Ioannem Romanum Pontificem, passus est ipse diuino iudicio dirum aduersarium, a quo postea pelleretur Imperio. Sicut enim perpeffum vidisti Iustinianum obtruncationem narium & Imperij iacturam, cum in Sergium Papam violentus insurrexit; ita grauiori hunc poena intelliges esse mulctatum, cum item in Romanum Pontificem insurrexisset. Siquidem (vt habent Græcorum Annales) hoc ipso anno Iustinianus, qui exul degebat (vt vidimus) in Chersona, magnis sumptis spiritibus, amissum inuadit Imperium, nomenque reassumens Imperatoris, & Chacanam Lazorum Regem adies, sumpta ipsius sorore conjugis, eius ope ad reditum arma parat, tali incensus furore, vt cum maris tempestate esset in summo vitæ discrimine constitutus, dixissetque ei vnus ex caris eius: Ecce morimur, domine: Voue Deo pro salute tua, vt si Deus Imperium tuum tibi reddiderit, in nullum tuorum vlciscaris inimicum: ille furore repletus respondens, dixerit: Si peperero cuiquam eorum, in hoc loco me Deus demergat. sicque Dei iudicio, qui in perfidos vltionem ita parabat, euadens, legationemque mittens ad Trebellium Bulgarorum Regem, vt eius auxilio posset restitui in Imperium, eo libenter annuente factum est, vt anno sequenti per Bulgaros Imperium recuperarit: quomodo autem id acciderit, suo loco dicturi sumus.

Perturbatur & in Occidente Romanum Imperium eodem ferme tempore: siquidem dum ista geruntur in Oriente, Dux Beneuentanus Gifulphus Romanorum ditionem prædabundus incurfat, multamque inde prædam colligens, domum reuertitur. Anastasius enim hæc de his habet in Ioanne Pontifice: Gifulphus Dux gentis Longobardorum Beneuenti, cum in omni sua virtute in Campaniam veniret, incendia, & deprædationes multas exercet: cumque captiuos non paucos cepisset, & vsque ad locum qui Horrea dicitur, fossatum fecisset, nempe castra posuisset, nullusque extitisset qui ei potuisset resistere: denominatus Pontifex, missis sacerdotibus cum Apostolicis donariis, vniuersos captiuos de eorum manibus redemit, & illum cum suo stolo, hoc est, exercitu, ad propria repedare fecit. hæc Anastasius: eadem habet Paulus diaconus, cuius tamen deprauatus corrigendus est textus, qui sic habet:

Hæc denique ætate Gifulphus Beneuentanorum ductor Suram Romanorum ciuitatem, Hirpinos, atque Arcon pari modo oppida cepit. Tu vero restitue, pro Suram Soram, pro Hirpinos Arpinum, loco Arcon Arcanon. sunt hæc quidem loca parum inter se distantia, in quæ potissimum grassatum Ducem Beneuentanum, alij quoque tradunt historici, redemptosque populos captiuos largitate Ioannis Romani Pontificis, optimi pastoris in omnibus specimen edentis.

Ad præsens tempus referri posse videtur (licet annus haud satis exploratus haberi possit) martyrium Heimerammii Episcopi Ratisponensis sub Theodone Bauariæ Principe hoc tempore illis populis dominante, qui & quintus huius nominis numeratur. Extant eius Acta scripta à Cyrino Episcopo item Ratisponensi, qui eodem ferme tempore vixit. Causa autem ea martyrij intercessit, quæ & ipsum Redemptorem humani generis impulit Crucis subire supplicium, dum videlicet aliena innocens super se peccata suscepit libens volensque, quousque liberaret à morte qui scelus admisit; licet postea suæ extirerit innocentiae defensor. Etenim dum Theodonis Principis filia Ora virgo Sigibaldo cuidam commixta ex stupro concipiens, foetu grauida cognita, in vitæ discrimen vna cum iuuenè adduceretur, ipse vt eos à nece eriperet, sibi passus est crimen adscribi, cuius causa crudelissime à fratre eiusdem feminæ cæsus est. Sed audi eiusdem martyrij Acta:

Vt autem comperit Lantbertus Ducis Theodonis filius, adesse illic venerabilem Episcopum, desiliit ab equo. Erat enim in medio vestibulo petra posita, in quam (vt solent equum ascendentes, & ab eo descendentes) sese transferens, virgæ innixus, Episcopum ad se inber adduci, adductumque sæculari fastu elatus, ex oblatæ rei occasione ita cõpellar. Sane Episcopo, affinis noster. At sanctus Episcopus Deum testem adhibens, ait se ex carnalium commercio nullum nosse affinem. Sed Princeps eius verba contemnens, multis cum affectu iniuriis, multaque conuicia in conspectu astantium illi in faciem dixit, creberrimeque illi ex-

Theophan. Cedren. Zonar. & alij. Gaianum IUSTINIANVS VIRIBVS EXTERIORVM MNITVR AD IMPERIVM RECIPIENDVM.

GISVLPHI DVCIS GRASATIO IN CAMPANIA

IOANNES PAPA CAPTIVOS REDIMIT.

Paul. diacon. lib. 6. c. 27. non. octo.

al. Emme-tami S. HEIMERAMMI EPISCOPI MARTYRIUM. Extant apud Str. die 22. Septembris. tom. 5.

LANTBERTVS IN HEIMERAMMVM INBERGIT.

A probrauit, quod tam honorificè tam longo tempore in Ducis ditione habitus, tanta contumelia cum affecisset, & tanti viri summi que principis filiam pessimo ad alios exemplo constuprasset.

Contra autem sanctissimus vir Dei, hilari vultu, modestis & sedatis sermonibus excusabat sese, dicebatque: Romam me iturum promisi, vt supplex inuisam Petri Apostolorum principis limina, cuius Ecclesia Euangelica auctoritate fundata esse dignoscitur; cuius sub mundi thalamo censorem adesse, dubium non est, qui, Deo auctore, Petri successit in honorem Apostolicus vir, & sanctissimus tenet primatum in sacris constitutus ordinibus. Mitte ergo quem vis prudentem aliquem virum, vt mecum præsentetur in conspectu tanti Pontificis hac de re me accusaturus, vt illic canonicam excipiam sententiam, ne huius criminis reus existimer. Quod equidem charitate permorus tibi consulo, tamen si non ignoro te mihi non obtemperaturum: non quod timeam cruciatus tuos, sed quod doleat mihi tui condemnatio, cum certum sit, te animæ tuæ magnam perniciem & detrimentum afferre. At contumax tyrannus, veritatis verbis colla supponere detrectans, mentis lumine orbatus, clausis oculis cordis, arreptum baculum, cui incumberebat, nihil reformidans, in tanti Pontificis pectus adegit, moxque suis præcepit, vt in eum manus iniicerent. Id eius clerici conspicati, immenso correpti timore, in ædium latebras sese abdidit: vt in eos etiam quadraret illud, quod de Christo iam olim propheta prædixerat: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Milites verò non pauci acriter in sanctum Episcopum manus iniicientes, vt furentes domini animum mitigarent, eius iussu spoliatum chlamyde & stola, in hospitis horreum, vbi condebantur frumenta, abduxerunt, ibique ad scalam funibus alligarunt.

Tum ille attentissime Dominum orans: Domine Iesu Christe, inquit, qui manus ad crucem extendisti, & tuo me sanguine redemisti, tibi ingentes gratias ago, quod me ex tot regionibus ad hunc locum deducere dignatus es, & ab hoc crimine alienum, pro tui amore me vis sanguinem profundere. Eo sic orante, quinque electi sunt, qui eius membra amputarent. E quibus duo tremefacti, pallida facie, ab imo pectore istæ verba proferebant: Domine Iesu Christe, de nostris manibus huius sanguinem non requiras: tu enim scis, non sponte, sed imperio coactos nos facere id, quod facturi sumus. Audiens hoc vir sanctissimus, ait ad Dominum: Domine, da tu illis secundum corda illorum. At reliqui tres carnifices pectoris sui impietatem apertis iudiciis declarabant, ita dicentes: Quidni crudeliter eum attractemus, qui impudenter libidinem suam in tanti principis filia expleuit, ita vt ille omnibus exemplum statuatur, ex eoque discant omnes, si quis præter

fas in feminam manus iniiciat, illi manus amputari debere? His dictis, digitos eius articulatim præciderunt. Deinde furentis principis vigente imperio, oculos radicitus enulserunt, nares amputarunt & aures. In iis verò cruciamentis sanctus Dei martyr instar fontis perspicui manans, non intermisit cursum suum, hymnos & psalmos offerens Deo: factus est enim in tam immani agone ex superna virtute robustus, vt ne gemitus quidem vllus ab eo ad astantium aures perferretur, sed hilari vultu sinceraque mente Deo (vt diximus) indefinenter preces funderet. Necdum verò tot poenis exatiati carnifices, pedes utrosque cum palmis, quarum iam digitos absceiderant, detruncarunt, atque ipsa etiam verenda impudenter abstraxerunt.

Interim pergebat sanctus martyr, licet exili iam voce, in laudibus Dei & psalmis Davidicis. Cernentes verò carnifices eum poenis afflictum & membris iam destitutum, ipsius linguæ ministerio inuidentes, eam ferro in os iniecto præciderunt, atque ita corporis truncato relicto, abierunt. Remansit autem in certaminis campo, sanguine suo inuolutus, victor triumphalis exultans. Postquam autem hostes abiere, è suis latibulis ad venerabilem Christi martyrem clerici cum vicinis mulieribus aduolarunt, à quibus vir sanctus pro sui refrigerio aquam petebat. Dixit autem ad eum Vitalis presbyter & interpretis eius, vir pius & religiosus, cuius antea meminimus: dixit verò non sine lacrymis, quas ab eius oculis exprimebant tanti sui magistri cruciatus: Quid vis refocillari, cum sis membris corporis destitutus? Meo quidem iudicio rectius tibi mortem optaris, quam tot affectus iniuriis vitam producere velis.

Cernens autem Dei martyr presbyteri sui animum secus affectum, quam expediret, collecto spiritu, abscissa lingua verba, vt potuit, explicans, ita ait ad eum: Non tibi inmentem venit, sæpe me dixisse, neminem ad mortem festinare debere, sed potius optare, vt

APPELLAT ROMANAS ECCLESIAS IUDICIUM S. EPISCOPIVS.

Zach. 13. Matt. 26.

DIXVM MARTYRIUMS. HEIMERAMMI.

VITALIS NEGAT POTVM SANCTO MARTYRI.

re vt differatur, vt possit piis intercessionibus faciem Domini praeoccupare, vt detur spatium infirmis ad agendam poenitentiam propter ea quae humana infirmitas perperrauit? An vero pigritiae tuae molestum videretur, cruentum refrigerare pectus? Pergens vero, non tam imprecatus est ei malum, quam quod ob peccatum esset passurus, Deo vindice, ita praedixit: Quoties, inquit, potum ori tuo applicueris, mentis inops fias, nec tamen cuiquam noceas, sed inobedientiae exemplum de te praebes. Dixit hoc vir sanctissimus, & vt dixit, ita factum est.) haec & alia, praesertim vero miracula quae ad eius sacras reliquias operatus est Deus, idem auctor pluribus narrat, qui & terribilem Dei ultionem in facinorosos illos delinquentes describit, & de ecclesia in eius memoriam condita meminit. Porro natalem eius, quo martyrij corona redimitus triumphans ascendit in caelum, decimo Kalendas Octobris in sacras martyrum relatum tabulas anniuersaria die Catholica Ecclesia pie sancteque celebrat eiusmodi elogio tanto viro digno: Ratisponae in Bauaria sancti Emmerami Episcopi & martyris, qui vt alios liberaret, mortem saeuissimam Christi causa patienter subiit. Illustrauit plane prouinciam illam tanti martyris fulgor, quo nesciuit impiae haereseos densam caliginem, fide lucens sub Principibus Orthodoxis Catholicae fidei verè cultoribus.

QVAE VLTIO SECVTA EST VITALEM.

Heimé rammi

Annus sequitur septingentesimus tertius Indictione prima, quo pulso Tiberio Absimaro Imperatore, Iustinianus in Imperium restituitur per Trebellium Bulgarorum Regem, clanculo per aqueductum ingressus Constantinopolim. Cum Tiberius fuga sibi consuluit, necnon eius frater Heraclius, & alij primores ciuitatis: sed eos Iustinianus victos in potestatem accipiens & nobiles omnes illos Senatores atque Patricios in muro ciuitatis supplicio affecit: Absimarum vero, atque Leontium, qui primus occuparat Imperium, victos per urbem in pompa duxit, ludisque circensibus representauit: cumque ipse Iustinianus eorum ceruices calcans, vsq. ad solutionem primi brauij cos sub pedibus haberet, vniuersus populus illud Dauidicum acclamauit: Super aspidem & basiliscum ambulasti, & conculcasti leonem & draconem. Inde eos in Cynegium missos, capite truncari iussit. Innumerabilem quoque multitudinem, tam ex ciuibus, quam ex foris positis militibus perdidit, pluresque in saccos missos in mare necari fecit: alios autem, cum ad prandium vel ad coenam accubarent, mox vt surgebant, ceruicem incisione perdebat, adeo vt vehementer omnes timor inuaserit. haec ex Graecorum Annalibus, Theophane, & aliis.

TIBERIVS PRIVATVR IMPERIO ATQVE VITATA.

Psalm. 90.

CALLINICVS EPISC. CONST. DI. GNAS POENAS ACCIPIT. Theophan. hoc an. Cedren.

Sed quid praeterca? Iusto Dei iudicio factum est, vt ille Callinicus Patriarcha, qui polens numero Episcoporum Orientalem foedauit Ecclesiam, & in Romanam insurrexit, ab eodem Iustiniano Imperatore victus, oculis orbatus fuerit, & Romam in exilium missus: vt qui adeo superbe in Romanum Pontificem caput extulerat, ab eodem vitae stipem humiliatus acciperet. Habent haec omnia idem Theophanes atque Graecorum Annales. Haec dignè perpeffus, qui primus ausus est absque consensu Romani Pontificis vniuersale congregare Concilium, centurias edere canonum, soluere Ecclesiasticam disciplinam, traditiones acceptas à maioribus proculcare. Ista quidem quo magis considero, eo magis admirati non desino, quam iusta vindicta sit diuinitus factum, vt qui aduersus Romanam Ecclesiam adeo ardenti animo pellexerat Iustinianum Augustum, & excitarat eundem aduersus Romanum Pontificem, ab eodem talia tantaque passus sit, qualia nemo ante Constantinopolitanorum Antistitem à Christiano perpeffus reperitur Imperatore.

CYRVS II. EPISC. CONSTANTINOP.

IUSTINIANVS ITERVM IMPERATOR VNA CVM FILIO. Paul. diacon. lib. 6. c. 12.

Sublato igitur è medio nouatore Callinico Patriarcha, in locum ipsius subrogandum Iustinianus curauit Cyrum quemdam in Amastride insula monachum, eo quod ipsi recuperationem Imperij praedixisset. His peractis, rebusque penitus stabilitis, idem Imperator Trebellium Bulgarorum Regem, per quem fuerat restitutus, muneribus dignè donatum dimisit ad propria. Tunc & filium suum Tiberium, Theodoramque coniugem Imperiali corona pariter insigniuit. At haec coepta hoc anno, in sequentem propagata noscuntur. Sicque absque obice, deletis penitus aduersariis, possedit pacifice Imperium.

Eodem anno Cunipertus Rex Longobardorum, vbi annos duodecim regnasset solus post patris obitum, ex hac vita migravit: de quo Paulus: Hic, inquit, in Campo Coronatae vbi

ubi bellum contra Alachin gessit, in honorem beati Georgij martyris monasterium construxit. Fuit autem vir elegans, & omni bonitate conspicuus, audaxque bellator. Hic multis Longobardorum lacrymis iuxta basilicam Domini Saluatoris, quam quondam auus eiusdem Aripertus construxerat, sepultus est, regnumque Longobardorum Luitberto filio adhuc puerilis aetatis reliquit, cui tutorem A sprandum virum sapientem & illustrem contulit. haec Paulus, qui subdit, infra octo menses, superato A sprando, regnum delatum ad Ragenbertum Ducem Taurinorum, sed eodem anno ipso extincto, delatum esse regnum A sprandi filio; quod contigit anno sequenti, quo & de ipso plura alia dicturi sumus. Quod ad dictum monasterium pertinet, creditur quod est vetustissimum atque nobile admodum in suburbijs Ferrariæ ciuitatis, quae & sub eiusdem S. Georgij protectione dicata permanet.

Eodem anno defunctus est sanctus Benedictus Abbas in Anglia, mirae sanctitatis vir, cuius diem natalem pridie Idus Ianuarij consecratum Ecclesia Catholica anniuersaria memoria celebrandum suscepit. Fuit hic Romanae alumnus Ecclesiae, ibique monachismum amplexus, ex Bisepo vocatus est Benedictus. Extat Bedae homilia in eiusdem die natali dicta, in qua inter alia haec historicè habet: Derelictis enim omnibus, secutus est Christum, quando spretis eis quae in ministerio regali acquirerat, vel acquirere valebat, cum esset nobilis natu, ad beatorum Apostolorum limina peregrinaturus aduolauit: vt quia rudis adhuc in gente Anglorum fides & Ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam viuendi formam sumeret, vbi per summos Christi Apostolos totius Ecclesiae caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, illis in partibus attonsus, ibi est monasterialibus imbutus institutis: ibidem totum vitae tempus erat exacturus, si non Apostolica domini Papae prohiberet auctoritas, qui eum propter ducendum in Britanniam sanctae recordationis Archiepiscopum Theodorum in patriam redire praecipit.]

Sigeb. hoc an. DE SANCTO BENEDICTO ABBATE IN ANGLIA. Beda hom. de sanct. tom. 7.

Sed quomodo postquam extruxit monasterium sicuti Romae viderat, Romam iterum eius disciplinae causa rediit, atque rursus in Angliam reuersus est, idem paulo inferius narrat, atque haec ait: A deo vt ipse Papa Apostolicus ad profectum monasterij huius, quod illum nuper fundasse gaudebat, Ioannem illi Abbatem atque Archicantorem Romanae Ecclesiae (sicut charitas vestra bene meminit) in Britanniam Roma deducendum praestaret, per quem idem monasterium morem canendi ac ministrandi canonicum iuxta ritus sanctae Romanae atque Apostolicae Ecclesiae perciperet.] erat viro sancto abire è Britannia Romanam, Romaque illuc remeare instar auis facile admodum. vnde inferius de eodem ista Beda:

ITERVM ROMAM BENEDICTVS REDIIT.

Quamdiu sospes erat corpore, pro gloria sanctae Dei Ecclesiae, & maxime pro huius monasterij pace, honore, & quiete semper laborare perstabat. Toties mare transiit: numquam (vt est consuetudinis quibusdam) vacuus & inutilis rediit: sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Christi munus venerabile detulit: nunc architectos ecclesiae fabricandae, nunc vitrificatores ad fenestras eius decorandas ac muniendas, nunc cantandi & in ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit: nunc epistolam priuilegij à domino Papa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incurfione tutaretur, apportauit: nunc picturas sanctarum historiarum, quae non ad ornatum solummodo ecclesiae, verum etiam ad instructionem intuentium proponerentur, aduexit: videlicet, vt qui litterarum lectione non possent scire opera Domini & Saluatoris nostri, per ipsarum contutum discerent imaginem, &c.] habet plura in eiusdem laudatione viro sanctissimo digna. Porro eiusmodi fundatore propagatus est in Anglia mirifice monachismus: vt plane insula illa, ita diuini Spiritus imbribus irrigata, Dei esset paradysus effecta; apud quam dum monastica viguit integra in nullo laesa aliquando disciplina, nulla ad eam haereseos accessum habere potuit: illa vero laxata atque soluta, redacta est terra fructifera in saluginem à malitia inhabitantium in ea.

FREQVENS PEREGRINATIO ROMAM.

Psalm. 106.

Annus saluatoris septingentesimus quartus Indictione secunda incipit, quo exagitata est Italia bellis Longobardorum inter se ipsos dimicantium. Conflictabant enim inter se Longobardorum Duces hoc anno pro regno, donec Aripertus victor, è medio

LONGOBARDI INTER SE DIMICANT.

dio sublatis Rotharit Duce Bergomensis, & Luithberto filio Cuniperti, solus pacificè regnauit; de quo ista summa laude digna Paulus diaconus habet: Hoc tempore Aripertus Rex Longobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quæ quondam ad ius pertinuerant Apostolicæ sedis, sed à Longobardis multo tempore fuerant ablata, restituit, & hanc donationem aureis exarata litteris Romam direxit.] hæc Paulus diaconus: quæ quidem sub hoc ipso Ioanne Sexto facta esse, Anastasius Bibliothecarius docet, eandemque prouinciam primum à Romana Ecclesia esse possessam affirmat. tradit & hoc ipsum Ado Episcopus Viennensis in Chronico, Beda, & alij denique omnes in eiusdem scriptiois genere versati. Quod verò spectat ad victoriam de hostibus obtentam, cuius gratia consecutus est regnum: sancti Boniti Aruernensis id precibus impetratum, auctor, qui eiusdem sancti æqualis res ab eo gestas scripsit, expetentibus id ab eo Adolpho & Eucherio eiusdem temporis Episcopis, tradit. Quomodo autem id acciderit, idem auctor pluribus narrat, atque in primis, quomodo se abdicans Episcopatu, idoneo nato successore, peregrinationem Romam ad limina Apostolorum instituit: ubi cum plurima ab eo in itinere edita refert miracula, hæc, cum apud eum hospitatus est, habet:

Denique in Italiam ingressus, à Rege Longobardorum & deuotè & amanter acceptus est: qui cum viri Dei colloquiis fruere, audiuit ad se referri, urbem ab exercitu obsideri. At ille mox exiliens, iubet suos arma capessere, secumque contra hostes dimicatuos, esse paratos ad pugnam. Conuersus autem humiliter ad virum Dei: *Quæso te, pater, inquit, ut pro me Domino preces offeras. Nam mihi res est cum hostibus meis. Liceat mihi tua intercessione ex illis palmam referre.* Mox inde urbem egressus, prælium cum hostibus inuit. Adeo verò partibus Ariperti (ita enim ille Rex Longobardorum vocabatur) fuit victoria, ut multis caesis atque prostratis, Rege quoque in inguine vulnerato & capto, cum magno tripudio ad virum Dei redierit, eique pro precum illius suffragiis gratias agens, deuotè se eius orationibus commendat multa cum humilitate, & in regno suo res necessarias illi præberi curauerit.] hæc de victoria: quæ præterierunt Paulum, qui de eiusdem Regis rebus gestis annis quibus regnauit (ut ait) duodecim, vix paucissima attigit: ut non miretur, si non eadem apud eum inuenies esse narrata. Sed prosequamur sanctum ad Apostolorum limina nauigantem, pergit auctor, hæc dicens:

Inde autem profectus vir Dei, ubi ad maris littora accessit, nauim conscendit. Feruente autem mari, cum fluctus tumescerent quibusdam comitibus mortis terrorem incuterent, maxime quod alia naues iam dissecta essent, ita ut vix pauci mortales litus possint attingere: blandè suos consolari cœpit. At illi nihilominus partim mortis metu in nauem se pronos prosternebant; partim res quas intulerant, pro exoneranda nauem, in mare iactabant. Sed opposuit se vir Dei: *Nolite, inquiens, istuc facere: præstat has res vel vobis egentibus, vel pauperibus conseruare.* Simul autem ad cælum attollens oculos, & tacitus imbrem lacrymarum effundens, pro salute omnium Dominum obsecrauit. Eodem autem temporis puncto, vndarum impulsu nauis à litore longius protracta est. Ita ergo Romam tandem perueniens, & sanctorum Apostolorum martyrumque loca circumquaque perlustrans, eorum sibi patrocinium atque suffragium supplicis & inæstimabili deuotione poposcit. Ad extremum non paucos captiuos redimens, secum reduxit.] hæc de his auctor, qui & plures alias res præclare gestas, diuinitusque edita signa de eodem viro sanctissimo narrat. Sed hæc satis.

Hoc eodem anno septingentesimo quarto Edilredus, postquam triginta & vnum annos Regenti Merciorum præfuit, monachus factus, Coenredo regnum dedit.] hæc in epitome Beda. Ita plane primitiua illius Ecclesiæ Anglicanæ fuit erga sacram religionem vigens feruensque cultus, ut ob frequentiam Deo philosophantium monachorum fuerit insula referta vndique monasteriis, in quibus & reges ipsi, qui fuerant leones in prælio, mox in sacris septis, cælestibus caulibus inclusi redderentur agni mitissimi. Fauebat planè Dominus coalescenti tunc Ecclesiæ Anglicanæ, ut omnibus eam charismatibus redderet affluentem, in virtutum & signorum præsertim ostensione, quibus quisque licet inuitus trahi posse videretur ad mundi contemptum. Nam quid acciderit his ferme diebus, cum in locum Edilredi successit Coenredus, audi Bedam rem gestam sui temporis ita accuratè describentem:

Fuit

A Fuit autem, inquit, quidam temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori Regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulo, ut confiteretur & emendaret ac relinqueret scelera sua, priusquam subito mortis superuentu tempus omne poenitendi & emendandi perderet. Verum ille, licet frequenter admonitus, spernebat verba salutis, seseque tempore sequenti poenitentiam acturum esse promittebat. Inter hæc ractus infirmitate decidit in lectum, atque acti cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus Rex (diligebat enim eum) multum hortabatur, ut vel tunc, antequam moreretur, poenitentiam ageret commissorum. At ille respondebat, non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cum ab infirmitate resurgeret; ne fortè exprobrarent sibi sodales, quod timore mortis faceret ea quæ sospes facere noluerat: fortiter quidem (ut sibi videbatur) locutus, sed miserabiliter, ut postea patuit, dæmoniaca fraude seductus est.

Cumque morbo ingrauescente, denuò ad eum visitandum ac docendum Rex intraret, clamauit statim miserabili voce: *Quid vis modo? Quid huc venisti? non enim mihi aliquid utilitatis aut salutis potes vltra conferre.* At ille: *Noli, inquit, ita loqui: vide ut sanum sapias.* Non, inquit, insanio, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est? Paulò ante, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & resederunt circa me, vnus ad caput, & vnus ad pedes: protulitque vnus libellum perpulchrum, sed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia quæ vniquam bona fecerim intuens scripta reperi, & hæc erant nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tunc subito superuenit exercitus malignorum & horrendorum vultu spirituum, domumque hanc & exterius obsedit, & intus maxima ex parte residens impleuit. Tunc ille qui & obscuritate tenebrorum faciei, & primatu sedis maior esse videbatur eorum, proferens codicem horrendæ visionis, & magnitudinis enormis, & ponderis penè importabilis, iussit vni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferri. Quem cum legissem, inueni omnia scelera, non solum quæ opere, vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissime in eo tetris esse descripta litteris. Dicebatque ad illos, qui mihi assederant, viros albatos & præclaros: *Quid hic sedetis, scientes certissime, quia noster est iste? Responderunt: Verum dicis: accipite, & in cumulum damnationis vestræ ducite.* Quo dicto, statim disparuerunt.

Surgentesque duo nequissimi spiritus, habentes in manibus furcas, percusserunt me, vnus in capite, alius in pede. qui videlicet modo cum magno tormento irrepunt mea viscera in interiora corporis mei; moxque ut ad inuicem peruenient, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus in interni claustra pertrahar. Sic loquebatur miser desperans, & non multo post defunctus, poenitentiam, quam ad breue tempus cum fructu veniæ facere superseuerat, in æternum sine fructu poenitentis subditus facit.] hæc de horribili visu Beda, singula interpretatione declarans, & in testimonium sancti Gregorij Papæ auctoritatem adducit, atque ad finem hæc habet: Hanc historiam sicut à venerabili Antistite Pechtelmo didici, simpliciter ad salutem legentium, siue audientium, narrandam esse putavi.] hæc ipse, tantam rem tanti viri planè sanctissimi, de quo superius diximus, testimonio firmatam reliquens.

Sed quid habet, quòd fidem excedat, vel sit incongruum veritatè? Nónne hæc omnia antea in diuinis litteris sunt prædicta? nempe: *Opera illorum sequuntur illos] vel: Quæ fecerit homo, hæc recipiet.] Nónne & prædixit Dominus, quod in die illa de omni verbo otioso rationem homines reddituri sint? Nónne & peccata scripta stylo ferreo in vngue adamantino propheta testatus est? Nónne codices esse scriptos siue bonis, siue malis operibus, æquè Deus Ioanni olim ostendit? Nónne tradi tortoribus fontes pariter Dominus dixit in Euangelio? Nónne hæc omnia euentura esse die obitus de aduersariis spiritibus exactoribus sanctus Cyrillus Alexandrinus in tractatione illa de egressu animæ toridem ferè verbis testatum reliquit? Audiant, qui sibi nimis prudentes, male sibi conscij ista derident, Dominum comminantem: Ego quoque in interitu vestro ridebo & subfannabo.] Profecit idem Rex eadem visione plurimum; quippe qui etsi vita innocens ac moribus sincerus extiterit, pro consequenda nihilominus*

Annal Eccl. Tom. 8.

Iii

delicto-

DONATIO
FACTA ROM.
ECCLESIAE
A REGE
LONGO-
BARD.S. BONITI
PERAGRI-
NATI.SIBATTEM
PSTATEM
MARIS.EDILRE-
DVS REX
MONACHVS
FACTVS.Beda. lib. 5.
c. 14.PECCATOR
DESPICI-
ENS POENI-
TENTIAM.HORRIBI-
LIS VISIO
IM POENI-
TENTIS.MISERAN-
DVS INTERIUS
IM POENITEN-
TIS.OMNIA
CONGRVA
VERITATI.
Apoc. 14.
Ephes. 6.
Matt. 12.
Hier. 17.
Apoc. 20.
Matt. 18.

Prouer. 1.

delictorum suorum pleniori indulgentia, exemplo piorum Regum, Romam (vt idem Beda in epitome tradit) anno sui regni sexto, abdicans se, peregrinatus est ad sancta limina Apostolorum.

Sed vbi audita à sanctissimo viro idem Beda retulit visionem, aliam quam ipse se no- uisse testatur, mox subiicit istis verbis: Noni autem ipse fratrem, quem vti- nam non nossem, cuius etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulo à fratribus ac maioribus loci, atque ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et quamuis eos audire nolisset, tolerabatur tamen ab eis longanimitè ob necessitatem operum ipsius exteriorum: erat enim fabrilis arte singularis. Seruiebat autem multum ebrietati, & ceteris vitæ remissionis illecebris: magisque in officina sua die noctuque residere, quam ad psallendum atque orandum in ecclesia, audiendumque cum fratribus verbum vitæ concurrere con- sueuerat. Vnde accidit illi (quod solent dicere quidam) quia qui non vult ecclesiæ ianuam sponte humiliatus ingredi, necesse habet in ianuam inferni non sponte damna- tus introduci.

Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocauit fratres, & multum mærens ac damnato similis cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & Satanam immer- sum in profundum tartari: Caiapham quoque, cum ceteris qui occiderunt Dominum, iuxta eum flammis vlticibus contraditum: in quorum vicinia, inquit, heu, misero mihi locum aspicio æternæ perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres, cœperunt di- ligenter exhortari, vt vel tunc positus adhuc in corpore pœnitentiam ageret. Responde- bat ille desperans: Non est mihi modò tēpus vitam mutandi, cum ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens, sine viatico salutis obiit, & corpus eius in vlti- mis est monasterij locis humatum: neque aliquis pro eo vel Missas facere, vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat.] hætenus rei gestæ series, de qua iure subdit idem Beda:

O quã grandi distantia diuisit Dominus lucē & tenebras. Beatus protomartyr Step- hanus passurus mortem pro veritate, vidit cælos apertos, & vidit gloriam Dei, & Iesum stā- tem à dextris Dei; & vbi erat futurus ipse post mortem, ibi oculos mentis ante mortem; quo lætior occumberet, misit. At contra faber ille tenebrôsâ mentis & actionis, immi- nente morte, vidit aperta tartara, vidit damnationem diaboli & sequacium eius: vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quo miserabilius ipse desperata salute periret, sed viuentibus, qui hæc cognouissent, causam salutis sua perditione relinqueret. Factum est hoc nuper in prouincia Berniciorum, ac longè lateque diffamatum, multosq. ad agendam & non differendam scelerum suorum pœnitentiam prouocauit. Quod vti- nam ex hinc etiam nostrarum fiat lectio litterarum.] hucusque Beda, quæ planè consentientia esse noscuntur iis quæ à sancto Gregorio in dialogis scripta reperiuntur.

Septingentesimus quintus Indictione tertia adest annus, quo Ioannes Sextus Romanus Pontifex, vbi sedisset annos tres, menses duos, atque dies duodecim, moritur die deci- ma Ianuarij. De quo, præter alia suis certis temporibus consignata, hæc Anastasius habet: Hic fecit in basilica beati Andreæ Apostoli, quæ ponitur infra ecclesiam beati Petri prin- cipis Apostolorum, ambonem nouiter. Hic super altare ecclesiæ sancti Marci cooperto- rium fecit, & in basilica beati Pauli Apostoli inter columnas altaris dextra læuaque vela alba. Hic fecit ordinationem presbyterorū & diaconorū vnam, id est, presbyteros nouem, diaconos duos: fecit autem per diuersa loca Episcopos quindecim. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum. Et cessauit Episcopatus mensem vnum, dies decem & octo.] hucusque Anastasius. Ex cuius sententia pariter liquet, eius successorem creatum esse hoc eodem anno die prima Martij. Fuit iste Ioannes, eius nominis septimus nume- ratus, natione Græcus, ex patre Platone genitus.

Incre-

Incredibiles perspicias fuisse Græcorum artes, quibus nisi sunt sibi subiicere (si licuis- set) Romanam Ecclesiam. Quod enim confirmationi Romani Pontificis sibi tyrannicè usurpatæ tandem renunciaissent Imperatores, studuerunt alia viâ eidem Romanæ Eccle- siæ dominari, agentes nimirum, vt in collegium S. Rom. Eccl. Cardinalium allegarentur Orientales, qui etiam, opera Exarchorum adnitente, crearentur Romani Pontifices. Hinc videas, post Benedictum Pontificem, Ioannem Quintum Syrum natione creatum suc- cessorem, deinde Cononem Thracem, postea Sergium Syrum, Ioannem deinde Græ- cum pariter ordine Sextum dictum, inde hunc de quo agimus, Ioannem Septimum iti- dem Græcum, postea Sisinnium Syrum, & post eum Constantinum pariter Syrum, iti- demque Gregorium Tertium Syrum etiam, necnon post eum Zachariam Græcum: vt ap- pareat inter hos omnes vix vnum Gregorium Secundum intercalatum Romanum natio- ne Pontificem.

Sed quid accidit? vti que tamquam miraculum à Deo, vt in collegium iidem coop- ta sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & creati Pontifices Apostolicæ sedis, spiri- tum pariter hereditarint Apostolicum, steterintque aduersus omnes conatus Imperato- rum & Orientalium Episcoporum, restiterintque ac ne minimum quidem cesserint. Vi- deas pariter hac de causa, ad eludendum eundem conatum Imperatorum, fuisse ordi- nationes Cardinalium Romanæ Ecclesiæ infrequentes, quo necessitatem vitarent iidem Romani Pontifices Imperatorum obsequendi voluntati. Sic igitur semper ipsi elusi re- manserunt Imperatores, cum suos Græcos, siue alios Orientales creatos Romanos Pon- tifices, suis ipsorum petitionibus acerrimos aduersarios reperirent, quos putabant in om- nibus gentilibus suis fore concordēs, vt de ipso (de quo est sermo) Ioanne Septimo acci- disse probatur.

Vbi enim Iustinianus Imperator accepit Ioannem Græcum natione creatum esse Ro- manum Episcopum, honorificentissimam ad eum ornauit legationem, mittens nimirum ad ipsum duos Metropolitanos Episcopos, ad componendam diu agitatum de nouis canonibus editis nomine Sextæ Synodi controuersiam. Cuius rei causa idem Pontifex hoc anno collegit Episcoporum Romæ Concilium, ex quo eosdem auditos legatos re- infecta dimisit. Sed quid de his primum Anastasius habeat, videamus, ait enim: Idem Iustinianus Imperator pro romis, quos ante sub domno Sergio Apostolicæ memoriæ Pon- tifice Romam direxerat, in quibus diuersa capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripra inerant; duos Metropolitanos Episcopos demandauit, dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem coniurauit & adhortatus est, vt Apostolicæ Eccl. siæ Concilium congregaret, & quæcumque ei visa essent, stabiliret, & quæ aduersa, renuci- do excluderet.] hæc Anastasius.

Videntur namque eius argumenti litteræ & legatio fuisse Imperatoris, vt sanctos Con- stantinopoli in Synodo canones Ioannes Papa congregato Concilio examinaret, & quos consentientes reperisset Catholicæ disciplinæ probaret, confirmaretque; ceteros verò pro arbitrio refutaret. Verum etsi iusta hæc esse petitio videretur: tamen quod non deceret maiestatem Apostolicæ sedis, vel quid minimum comprobare, quod nō in legitima Syno- do sancitum esset, eos Ioannes nec ex parte voluit comprobasse: ceterum (quod ab eo fieri expectabatur) neque voluit condemnasse, ne commoueret animum Imperatoris. Hinc est enim quod idem Anastasius subdit: Sed Ioannes humana fragilitate timidus, hos nequa- quam emendans, per suprafatos Metropolitanos direxit ad Principem.] hæc ipse. Verum eos non recepisse, videri poterat condemnasse. Non fuisse illos quidem receptos, sed vti scripti erant (vt Anastasius ait) remissos ad Imperatorem, alia sunt quæ demonstrant: et- enim si recepti fuissent, haud opus fuisset Iustiniano Imperatori vocare ob eam causam Constantinopolim (vt dicemus) Constantinum Pontificem.

Quod insuper ad hanc Synodum spectat, interfuit ipsi mirificus ille sanctus Vuilfridus, Archiepiscopus Eboracensis, de quo sæpè superius: interfuit inquam, sed reus: iterum namque accusatus, iterum Romanum Pontificem appellans, Romam se contulit ad suam prosequendam causam. Quem enim antea sub Agathone Papa eadem ex causa Roman oportuerat se conferre, cum absolutus est & innocens declaratus: iterum passus calum- nias, iterum idem iter suscipere coactus est. At quod Beda non dicat, quinā trium eiusdem nominis Pontificum Ioannes fuerit, qui in Synodo S. Vuilfridi causam cognouit: et- enim ab eo tempore Agathonis, tres eiusdem nominis intercessere Pontifices Ioannes dicti,

ARTES GRAECO- RVM ADVER- SVS ROM- ECCLES.

VNVS SPI- RITVS OM- NIVM ROM- PONTIF.

LEGATIS MISSA AD IOANNEM PAP.

IOANNES PP. AVERA TVS EST CA- NONES SEXTAE SYNODI.

S. VUILFRY- DVS RVR- SVS ROMAM VENIT.

Quintus, Sextus, & Septimus: vt nonnisi sub hoc Septimo id contigisse dicamus, certum inde deducimus argumentum, quod cum testetur Beda eundem sanctum post hanc Synodum quadriennio dūtaxat vixisse, constatque eodem auctore ipsum obiisse diem anno Redemptoris septingentesimo nono, nihil est quod de his dubitari possit. Cum insuper in eius epitaphio idem Beda testetur vixisse Episcopum annos quadragintaquinque, idemque affirmet sedere cœpisse anno Domini sexcentesimo sexagesimo quarto, planè ad dictum tempus ipsum oportuit peruenisse. Sed & inde etiam idem eius obitus tempus colliges: cum enim eundem mortuum esse dicat Beda anno quarto, exacto scilicet, Ofredi, quem anno superiori cœpisse regnare tradidimus; planè ad dictum nonum annum post septingentesimum reperies peruenisse. Cum igitur (vt dictum est) annis quatuor ante obitum ipsum Romæ in Concilio sub Ioanne Pontifice absolutum iterum fuisse testetur Beda; iam planè constat, non ad Quintum vel Sextum Ioannem, sed ad Septimum referri debere. Sed de ipso in Synodo reo constituto & absoluto audiamus Bedam:

TEMPORIS
RATIO AD-
VENTVS S.
VULFRIDI.
Beda lib. 5.
c. 20.
Beda lib. 3.
c. 26.

Beda lib. 5.
c. 20.

CAUSA VVIL-
FRIDIEPIS-
EBORACEN-
SIS TRA-
CTATUR IN
SYNODO.

Post quinque annos, inquit, denuo accusatus ab eodem ipso Rege, Aldfrido scilicet, & plurimis Episcopis, Præsulatu pulsus est: veniensq. Romam, cū præsens accusatoribus acciperet locum se defendendi, confidentibus Episcopis pluribus cum Apostolico Papa Ioanne, omnium iudicio probatum est, accusatores eius nonnulla in parte falsas contra eum esse machinatos calumnias. Scriptumq. est à præfato Papa Regibus Anglorum Edilredo & Aldfrido, vt cum in Episcopatum suum (eo quod iniuste fuerit condemnatus) facerent recipi. Iuuit autem causam absolutionis eius lectio Synodi beatæ memoriæ Papæ Agathonis, quæ quondam ipso præfente in Vrbe atque in eodem Concilio inter Episcopos residente (vt prædiximus) acta est. Cum ergo, causa exigente, Synodus eadem coram nobilibus & frequentia populi, iubente Apostolico Papa, diebus aliquot legeretur, ventum est ad locum, vbi scriptum erat: Vuilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, Apostolicam sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certis incertisque rebus absolutus, &c. quæ supra posuimus. Quod vbi lectum est, stupor apprehendit audientes: & silente lectore, cœperunt alterutrum requirere, quis esset ille Vuilfridus Episcopus. Tum Bonifacius consiliarius Apostolici Papæ, & alij per plures, qui eum temporibus Agathonis Papæ ibi viderunt, dicebant ipsum esse Episcopum, qui nuper Romam accusatus à suis, atque ab Apostolica sede indicandus, aduenerat.

ABSOLVT-
TUR VVIL-
FRIDVS.

Qui iam dudum, inquit, æquè accusatus huc adueniens, mox audita ac adiudicata causa & controuersia vtriusque partis, à beatæ memoriæ Papa Agathone probatus est, contra fas à suo Episcopatu repulsus: & tanto apud eum habitus est honore, vt ipsum in Concilio quod congregarat Episcoporum, quasi virum incorruptæ fidei & animi probi, residere præciperet. Quibus auditis, dicebant omnes vna cum ipso Pontifice, virum tantæ auctoritatis, qui per quadraginta propè annos Episcopatu fangebatur, nequaquam damnari debere, sed ad integrum culpis accusationum absolutum in patriam cum honore reuerti. Hæc de Synodo: vbi cum integram Romanam sub Agathone Synodum recitaram fuisse audisti, planè conici potest (quod eiusdem esset argumenti) causam ibi canonum ad Sextam Synodum additorum esse tractaram, & proculdubio esse reiecta omnia, quæ in Sextæ Synodi Actis minimè reperta fuissent, sed à Græcis addita: erat enim in textum sub Actis Sextæ Synodi dictum sub Agathone Romanum Concilium.

VVILFRIDVS
AEGRO-
TAT AD
MORTEM,
SED LIBE-
RATUR.

Verùm remeantem absolutum S. Vuilfridum ad propria profsequamur: de ipso enim hæc ibidem Beda: Cum in Britanniam remeans, in Galliarum partes deuenisset, tactus est infirmitate repentina, & ea crescente ad eum pressus, vt neque equo vehi posset, sed manibus ministrorum portaretur in grabato. Sic delatus in ciuitatem Meldum Galliarum, quatuor diebus ac noctibus quasi mortuus iacebat, halitu tantum pertenui quia viueret demonstrans. Cumque ita sine cibo & potu, sine voce & auditu quatrinduo perseveraret, quinta demum illucescente die, quasi de graui experrectus somno, exurgens resedit, apertisque oculis, vidit circa se choros psallentium simul & flentium fratrum: ac modicum suspirans, interrogauit vbi esset Acca presbyter: qui statim vocatus intrauit, & videns eum melius habentem ac loqui iam valentem, flexis genibus gratias egit Deo cum omnibus qui aderant fratribus. Et cum parum confedissent, ac de supernis iudiciis trepidi aliquantum fabulari cœpissent, iussit Pontifex ceteros ad horam egredi, & ad Accam presbyterum ita loqui exorsus est: Visio mihi modo tremenda apparuit, quam te

audire

A audire ac silentio regere volo, donec sciam, quid de me fieri velit Deus. Assit mihi quidam candido præclarus habitu, dicens se Michaelem esse Archangelum: Et ob hoc, inquit, missus sum, vt te à morte reuocem. Donauit enim tibi Dominus vitam per orationes ac lacrymas discipulorum & fratrum tuorum, & per intercessionem suæ beatæ genitricis semperque virginis Mariæ. Quapropter dico tibi, quia modò quidem ab infirmitate hæc seruaberis: sed paratus esto, quia post quadriennium reuertens visitabo te. In patriam vero perueniens, maximam possessionum tuarum, quæ tibi ablata sunt, portionem recipies, atque in pace tranquilla vitam terminabis.

Conualuit igitur Episcopus, cunctis gaudentibus, & Deo gratias agentibus: ceptoque itinere in Britanniam venit. Lectis autem epistolis, quas ab Apostolico Papa aduexerat, Bertuualdus Archiepiscopus, & Edilredus quondam Rex, tunc autem Abbas, libentissimè fauerunt: Qui videlicet Edilredus accitum ad se Conredum, quem pro se Regem fecerat, amicum Episcopo fieri petiit, & impetrauit: sed Aldfridus Nordanhumborum Rex eum suscipere contempsit, nec longo tempore superfuit. hoc namque anno cum idem Beda defunctum esse testatur: Vnde, inquit, factum est, vt regnante Ofredo filio eius, mox Synodo facta iuxta fluuium Nidd, post aliquantum vtriusque partis conflictum, tandem cunctis fauentibus, in præsulatum sit suæ receptus Ecclesiæ. Sicque quatuor annis, id est, usque ad diem obitus sui vitam duxit in pace. hæc tunc Beda.

Sed ne recedamus à fertili sanctorum agro Britannia Anglorum laboribus bene culta: hoc eodem anno, ipso exordio regni Ofredi, vita sanctissimus Heddi Episcopus Occidentali Saxonum moritur, de quo ista habet idem auctor Beda: Huius Ofredi regni principio Antistes Occidentali Saxonum Heddi caelestem migravit ad vitam. Bonus quippe erat vir ac iustus, & Episcopalem vitam siue doctrinam magis inuito sibi virtutum amore, quàm lectionibus institutus, exercebat. Denique reuerendissimus Antistes Pæthelmus (de quo in sequentibus suo loco dicendum est, qui cum successore eius Aldhelmo multo tempore adhuc diaconus siue monachus fuit) referre est solitus, quod in loco in quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eius, multa sanitarum sint patrata miracula: hominesque provinciarum illius solitos ablatum inde puluerem propter languentes in aquam mittere, atque huius gustum siue asperisionem multis sanitarum ægrotis & hominibus & pecoribus conferre: propter quod, frequenti ablatione pulueris sacri, fossa sit ibidem facta non minima. hæc de sanctitate Episcopi Beda. Vnde merito inter sanctos in Martyrologium relatum ipsum sancta Ecclesia æque colit, annuaque die, nempe Nonis Iulij, eius vnà cum aliis eiusdem diei sanctis commemorationem piè agere consuevit.

D Ex Anglia verò in Germaniam migrantes, manipulos ex apostolatu sanctissimi viri Suuiberti Episcopi colligemus, qui post prædicationem Brunsvicenses & aliis finitimis populis ministraram, quos Euangelio imbuens & virtute miraculorum confirmans reddidit Christianos, ad Boructuariorum iterum se culturam conuertit; de quibus Marcellinus hæc habet: Cumque ad Boructuarios venisset, scilicet anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinto, statim salutifera verbi diuini præcepta stolidis ipsorum cordibus euangelizando tradidit; ferasque eorum mentes, tetrus ignorantie caliginibus cæcitas, Euangelicæ prædicationis lumine perlustrauit, gloriosus apparens in verbis, & sanctus in operibus suis: ita vt à prophanis idolorum superstitionibus ad fidem Christi multos conuertendo, in radice veræ fidei miraculorum prodigiis solidando confirmarit. Sed cum vbique prædicatione sanctissimi Suuiberti multi conuersi baptizati que Christo seruirent, & quotidie plures ad Orthodoxam fidem conuolarent; nefandissimus hortator scelerum, animarum prædo gaudens in peius abire omne genus hominum, & non posse celos adire, sategit per suæ malignitatis fautores ipsum aut interimere, aut expellere. Cum ergo quadam die prædicaret coram multis Gentilibus, sacrilegi sacerdotes Paganorum, calice Babylonis inebriati, insurrexerunt aduersus eum: qui ipsum verberatum pugnis, retortis baculis & lapidibus, à finibus ipsorum eliminare & expellere conabantur: sed ereptus industria quorundam fortium Christianorum, aliquot diebus secretè latuit (non enim palam ipsum trucidare audebant timore Sarrapæ ipsorum) non tamen cessauit à prædicatione: quin sparsit semina vitæ per agros multorum cordium, ita vt in dies multos, despectis idolis, publicè Christum confitentem baptizaret. Quomodo autem Deo cogente, ad prædicationem publicè incundam ipse etiam hostis humanæ nature

SYNODVS
IN ANGLIA
IN RESTI-
TUTIONES.
VVILFRIDI.
Beda epit. hoc
anno, & lib. 5.

c. 19.
Beda lib. 5.
c. 20.
Beda lib. 5.
c. 19.
HEDDIEPI-
OBITVS.

VVIBERTI
EPIS. PRÆ-
DICATIO
AD BORY-
CTVARIOS.
Marcellin in
vita S. Suuib.
c. 19.

CHRISTI IOANNIS PAP. VII. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP.
705. 1. 2.

turæ diabolus licet inuitus & nolens viam ei amplam aperuerit, idem Marcellinus ita A
describit:

* Marcellin in
vita S. Suuib.
c. 20. 21.
OCCASIO.
NEDAEMO
NIACIGEN
TILES CON
VERSI AD
VIDEM.

Erat, inquit, eodem tempore in quadam Boructuariorum villa, Velfenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelhere dictus, obsessus à dæmonio, ferro & catenis adstrictus, eo quòd omnes morsu arriperet, & vestes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelhere incirator aliorum, & primus qui sanctum Suuibertum baculo impetere non formidabat. Qui eum quotidie dirè vexaretur, & à multis visiraretur, tandem quadam die, præsentibus nonnullis idolorum sacerdotibus & aliis Paganis ipsi condolentibus, dæmon clamare cœpit: Nisi haec veniat seruus Dei viui Suuibertus Christianorum Episcopus, hinc non egrediar. Cumque magis ac magis hæc iterando clamaret, confusi abscesserunt idololatræ & amici dæmoniaci, perplexi & dubij, quidnam facerent. Demum communi omnium deliberatione ab ipsis sanctus Suuibertus quæritur, & inuentus obnixè rogatur & inuitatur ad visitandum dæmoniacum præfatum. Igitur sanctus Suuibertus, fraterno tactus dolore, dæmoniacum compatiens, cum iret cum suis presbyteris & clericis, essetque in via ad visitandum eum, mox cœpit dæmoniacus spumare, dentibusque dirè stridere, & horribiliter vociferando clamare plus solito: de quo præsentibus valde gementes mirabantur. Sed sancto Suuiberto appropinquante domui, cessauit dæmoniacus iacens in lecto, ac si somno dulciter pressus esset.

Quem sanctus cernens, præcepit suis, vt omnes orationibus deuotè vacarent: & ipse orationi incumbens, Deum deuotissimè precabatur, vt ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui, & ad conuersionem incredulorum, dæmoniacum expulso dæmone liberaret. Surgensque cum suis ab oratione, signauit dæmoniacum signo salutiferæ Crucis, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi præcipio tibi immunde spiritus, vt ex eas ab hac Dei creatura, vt agnoscat suum verum Creatorem & Saluatorem. Statim cum fœtore spiritus malignus exiens, clamare cœpit: Non diu in ista permanebis prouincia, serue magni Dei: nam sicut me ab hac mea habitatione expulisti, ita expelli te faciam ex ista terra & prouincia Ethelhere verò à dæmonio liberatus, surgens palàm, inhærens pedibus sancti Suuiberti, veniam petens de commissis in eum, baptizari in nomine Iesu Christi instantissimè poposcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi Pagani cum duobus idolorum sacerdotibus, qui præsentibus fuerant, pedibus sancti Episcopi prouoluti, mysterium fidei Christianæ discere & scire expeterunt. Quos sanctus eleuans, docebat diuinam Sapientiam descendisse de cælo ad terram, vt hominem, qui mortuus fuerat peccato, suo sanguine & benedicta morte in ara Crucis viuificaret. Itaque per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis solummodo quadragintaduos, exceptis paruulis vtriusque sexus & mulieribus.

PROPAGATIO FIDEI IN BORYCTVARIIS.

Et licet Boructuarij essent gens barba, sæua, & inculta, & plures deos adorarent, prophanis & sacrilegis sacrificijs responsa à dæmonibus exquirentes, augurijs & diuinationibus seruientes: tamen sanctus Suuibertus, condolens ipsorum miseriam, sedula prædicatione, crebris deuotionibus, & mirabili sanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionem veri perduxit luminis: ita vt relictis idolorum fordibus, in Christum credentes, phana, in quibus idola antea adorare consueuerant, proprijs manibus destruentes, ecclesias construerent, in quibus presbyteros & diaconos sibi in adiutorium per diuersa Ecclesiarum loca ordinauit. Qui postquam præfatum errorem in magna parte, diuina præcedente gratia, miraculis & sermonibus extirpasset, frequentabatur à populis circumquaque positis, cateruatim ad eum confluentibus: qui eximie conuersationis & miraculi præfati fama excitati, videre & audire eum sitiebant. Quibus libera voce documenta insinuans Euangelica, multo ex eis conuertit, quos sacro baptismatis fonte abluit & purgauit: sicq; per biennium inter eos moratus, vitæ meritis & virtutum clarens exemplis, omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fraternali denique amore plenus, cunctis ad salutem prodesse satagebat. Ipse verò, vt omnibus omnia fieret, cunctos egenos in necessitatibus & infirmitatibus ipsorum visitauit, non solum Christianos, quos in fide visitando & exhortando confirmauit, sed & feroces Paganos errore idololatræ irretitos, vt eos à vano cultu dæmonum ereptos, ad fidem perduceret Christi.] hæc ibi de iis quæ præsentibus & sequenti anno sunt facta: adiicit auctor alia miracula hoc eodem tempore ab eodem Christi Apostolo diuinitus edita, ex quibus maior facta fuit ad fidem accessio. Sed quas idem

BORCTVARI AD FIDEM CONVERSI.

CHRISTI IOANN. PAP. VII. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP.
706. 707. 2. 3. 3. 4.

A idem sanctus (vt comminatus fuerat dæmon) passus sit postea insidias, suo loco dicturi sumus.

De Orientalibus rebus illud hoc anno secundo Iustiniani Annales produunt, Sarracenos Damasci abstulisse à Christianis primariam ecclesiam, excitatos æmulatione ob eminentem pulchritudinem templi. hæc ex Theophane. Putamus hanc illam fuisse sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam, cuius meminit Beda, vbi in epitome de locis sanctis de Damasco agit.

IE SV CHRISTI IOANNIS PAP. VII. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS

B 706. 2. 3.

Sequitur Christi annus septingentesimus sextus Indictione quarta, quo nihil præterea Annales reddunt, nisi (quod ad res spectat Orientales) non sine magna ingratitude nota Iustinianum Imperatorem, qui armis Bulgaricis fuerat in Imperium restitutus, pactam pacem cum Trebellio ipsorum Rege frangentem, aduersus eum duxisse exercitum, sed dignas tulisse pœnas, vrpote qui posteriores in bello ferens, fuga elapsus, vix Constantinopolim cum paucis redire valuit. Hæbent ista latius enarrata Græcorum Annales.

* Ex Theoph. & Cedren.

Hoc eodem anno septingentesimo sexto consignantur res gestæ sancti Guthlaci anchorætæ in Anglia ab iis qui eius vitæ scriptis sunt persecuti. Vixit hic in horrida insula solitarius, multique virtutibus illustratus, prophetiæ dono imbutus, & miraculorum gratia insignis extitit. Hæbentur ex parte res præclare ab eo gestæ, quas tu consulas.

* Apud Sw. die 11. April. 10. 2.

IE SV CHRISTI IOANNIS. PAP. VII. IVSTIN. RHINOT. ITERVM. IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS

707. 3. 4.

Septingentesimus septimus Redemptoris annus Indictione quinta inchoatur, quo decimoquinto Kalendas Nouembris Ioannes Papa, vbi sedisset annos duos, menses septem, dies decem & septem, moritur. de quo ista Anastasius: Hic fecit oratorium sanctæ Dei genitricis intra ecclesiam beati Petri Apostoli, cuius parietes musuo depinxit: illicque auri & argenti quantitatem multam expendit, & venerabilium Patrum dextra læuaque vultus erexit. Hic restaurauit basilicam sanctæ Eugeniæ, quæ longo tempore derelicta atque diruta fuerat. Laborauit autem & in cœmeterijs beatorum martyrum Marcelliani & Marci, Damascique sancti Pontificis. fecit verò & imagines per diuersas ecclesias, quas quicumque nosse desiderat, in eis vultum ipsius depictum reperiet.

IOANNIS VII. PAP. OBITVS.

Basilicam itaque sanctæ Dei genitricis, quæ antiqua vocatur, pictura decorauit, illicque ambonem nouiter fecit; & super eandem ecclesiam, quantum ad se, Episcopium constituere maluit, illicq; Pontificatus sui tempus expleuit.] Puto basilicam hanc Dei genitricis, quæ vocabatur antiqua, fuisse ecclesiam sanctæ Mariæ trans Tiberim positam, a Calixto Papa erectam, qua antiquior nulla, illicque sibi Ioannem habitationem delegisse. Sed pergunt Anastasius: Hic fecit aureum calicem præcipuum pensantem libras viginti, quem & gemmis pretiosis decorauit.] & in fine: Hic fecit Episcopos per diuersa loca numero decem & octo. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum ante altare oratorij sanctæ Dei genitricis, quod ipse construxit, sub die decimoquinto Kalend. Nouembris, Indictione sexta, Iustiniano Romanorum Rempubliam gubernante. Et cessauit Episcopatus eius mensibus tribus.] Sicque decimoquinto Kalendas Februarij creatus est Sisinnius, de quo mox dicturi sumus anno sequenti.

BASILICA ANTIQVA DEI GENITRICIS.

IESV CHRISTI SISINNIUS PAP. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP.

ANNVS

CONSTANTIN. PAP.

ANNVS

708.

5.

EXordio anni Redemptoris septingentesimi octavi, sexta Indictione, decimoquinto Kalend. Februarij (vt diximus) creatur Papa Sisinnius natione Syrus, qui (inquit Anastasius) podagrico humore ita tenebatur constrictus, vt sibi cibum propriis manibus exhibere non valeret: erat tamen constans animo, & curam agens pro habitatoribus huius ciuitatis: qui & calcarias pro restauratione murorum iussit decoquere, vixitque in Pontificatu dies dumtaxat viginti, sicque septima die Februarij moritur, morte repentina: qui fecit in insula Corsica Episcopum vnum, sepultusque est ad beatum Petrum d. ca die & Indictione sexta: cessauitque Episcopatus eius mensē vnū, seu dies vigintinouem.] Postea verò die septima Martij creatur Pontifex Constantinus natione Syrus, vir (inquit idem Anastasius) valde mitissimus.

Huius Pontificatus exordio contigit creati Rauennatem Archiepiscopum Felicem, Romanamque se conferre ex more, vt consecrationem acciperet ab ipso Pontifice, professione fidei edita & obedientiæ sponcione, licet inuitus, cogentibus magistratibus. sed rediens Rauennam, poenitens facti, resiliit, Rauennatum instigatione permotus, seque schismate ab Apostolica sede diuisit: cuius rei causa animum etiam Iustiniani Imperatoris maximè in se concitauit, vt ab eo vincus iuberetur perduci Constantinopolim, & exilio, atque etiam oculorum priuatione damnari; vixque tandem suis pressuris excoctus ad meliores conuersus sit sensus, didiceritque supremæ sedi Pontificiæ obedire. Hæc autem adeo luctuosa à nobis summam perstricta sunt; Anastasius verò plura addit his verbis:

Hic, inquit, ordinauit Felicem Archiepiscopum Rauennatem, qui secundū vsu priorum suorum solitas in serinio noluit facere cautiones, sed per potētiam Iudicum exposuit, vt maluit*. Cuius cautio à Pontifice in sacratissima Confessione beati Petri Apostoli posita, post multos dies, terra & quasi igne combusta reperta est.] quod quidem haud accidit casu, sed ad significandum veluti certis notis, haud Leo & Apostolo Petro esse gratam eam confessionem atque professionem, quæ non prodit ex animo, sed ex timore. Quid autem Rauennates sint passi, cum Felicem suum ipsorum Episcopum à promissione recedere suaserunt, & Iudicibus ac magistratibus Imperatoris contradixerunt, atque ob id etiam rebelles maiestati fuerunt, & ab Imperio desciuerunt, ita pergit dicere Anastasius:

Rauennates ciues elati superbia, digna vltionis poena multati sunt. Mittens quippe Iustinianus Imperator Theodorum Patricium & primū exercitus insulæ Siciliæ cum classe nauium, Rauennam ciuitatem cepit; & omnes rebelles, quos ibi reperit, compedibus strinxit, diuitias eorum abstulit, & Constantinopolim misit. Dei autem iudicio & Apostolorum principis Petri sententia, qui inobedientes fuere Apostolicæ sedi, amara morte perempti sunt, & idem Archiepiscopus limine priuatus, dignam factis recipiens poenam, exul in Ponticam transmissus est regionem.] hucusque de poena rebellium Anastasius. Sed quomodo demum exilio liberatus Felix permissus est redire Rauennam, inferius suo loco dicturi sumus.

Ita planè iusta lance appenso diuino iudicio oportuit punire magna seueritate homines refractarios, qui toties contra Ecclesiam Romanam cornua erexere, sæpe delinquentes, sæpe veniam obrinentes ab ipso Romano Pontifice: vt per Imperatorem ira æstuantem acerbissime punirentur. Sic igitur tamquam in conflatario Ecclesia illa purgata, & vexationibus excocta, didicit ex iis quæ passa est obedientiam: vt factum sit illi à Domino secundum illud vaticinium Isaïæ*: Conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriā tuam, & auferam omne stannum tuum, & restituum Iudices tuos vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. Ita planè: ex hoc enim tempore quiescerunt factiosæ illæ in Romanam Ecclesiam contentiones, eidem in omnibus (vt par erat) semper Episcopis Rauennatibus obedientibus. Meruerunt ab Imperatore Orientis ita Rauennates affligi, qui Exarchatus consili potētia aduersus matrem adeo fuere proterui. At quo tempore Felix ira oculorum vsu Constantinopoli ignominiosè priuatus est, & miseri Rauennates occisi, eodem planè Romanus Pontifex ad maiorem ipsorum inuidiam ab eodem Imperatore itidem Constantinopoli summis est affectus honoribus, de quibus inferius dicturi sumus.

Hoc

SISINNII
PAP. CREA-
TIO ET ORI-
TVS.CONSTAN-
TINVS PAP.FELICIS RA-
VENNATIS
ORDINA-
TIO ET SCI-
SMA.
* ValuitFELIX ET
RAVENNA-
TES PUNITIECCLESIA
RAVENNA-
TVM IN ME-
LIOREM
STATVM
REDVCTA.
* Isai. 1.CHRISTI
708.CONSTAN. PAP.
1.IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP.
5.

A Hoc eodem anno Ecclesia Boructuariorum in Germania, ipso sui ortu, inuidia diaboli dissipatur, Christianis qui in ea erant aliò migrare coacti. Duobus enim elapsis iam annis, ex quo ad Euangelium prædicandum reserata ianua fuerat Apostolo illarum gentium Suuiberto, inter eos & vicinos Saxones immane conflatum est bellum, id planè Sarana moliēte, quod iam ante sanctissimo viro fuerat comminatus. Rei gestæ narrationem idem sibi præsentium rerum scriptor sic aggreditur Marcellinus*: Quamuis autem diabolus sit mendax & pater mendacij, verum tamen sancto prædixit Suuiberto, cum per eum expulsus esset ab obfesso, nimirum operaturum, vt ex ea prouincia eum pelleret. Nam post biennium veniens illustris Bruno magnus Sarrapa Saxonum cum nobili comitatu in prouinciam Boructuariorum, pernoctansque in vico Ratingen, ex nimia ebrietate orta dissensione magna inter ipsum & Primicerium eiusdem vici de Ratingen, ex instigatione & suggestione diabolica ipsum occidit cum duobus famulis: quibus per vicum dolenter patefactis, amici & affines occisorum ad arma conuolantes, eundem nobilem Sarrapam ferè cum omnibus suis in vindictam trucidauerunt.

Fama verò per Saxoniam increbescēte veridica, Saxones irati nimis, intrantes potenter Boructuariorum fines, multos in ore gladij occidentes, maxima damna ipsis intulerunt, vicumque Ratingen funditus liuore pertinaci destruxerunt. Econtra Boructuarij, & præcipuè amici occisorum, aggregata magna potentia armigerorum, multas villas & munitiones Saxonum igne & ferro demoliti sunt. Sicque vicissim dum diu committerent magnæ depopulationis excidium, Boructuarij & præcipuè Christiani, qui à sancto Suuiberto verbum Dei receperunt, perpendentes quod Saxonum potētiæ & insolentiæ resistere non possent, vale dicto sancto Suuiberto, & accepta ab eo benedictione, coacti migrauerunt in exteras prouincias, vt liberiùs ibidem Christo seruiant. Interea attendens sanctus Suuibertus gloriosus Pontifex gregem suum hac illacque dispersum, & quod nullum fructum nullasque inducias inter vtrasque partes cum suis propter saxea saxonum corda facere posset, exorauit assidue Dominum, vt ei iam seni locum ostenderet, vbi habitare deberet. Tandem angelica reuelatione admonitus, præcipitur ire Coloniam Agrippinam ad Pipinum Ducem & Plestrudem eius coniugem, qui ei aptum locum permanendi cum suis condonarent.] Quomodo autem Coloniam perueniens, exceptus à Plestrude coniuge Pipini complura Apostolo digna operatus est, & à Pipino vicum Vuerdam in insula Rheni impetrans, nobile illic condidit monasterium, idem Marcellinus pluribus narrat. Fuit erectio fortis munitio ad expugnandam peradiam Saxonum: sicque accidit, vt vbicumque vir Apostolicus fuerit, semper profuerit, illaque Christianorum dispersio conuersa fuerit ad maiorem fidei profectum: sicut contigit ipso exordio nascentis Ecclesiæ, cum Hierosolymis oborta persecutione, facta est proficua discipulorum circumquaque dispersio.

IESV CHRISTI CONSTAN. PAP. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP.

ANNVS
709.ANNVS
2.ANNVS
6.

Sequitur Redemptoris annus septingentesimus nonus, Indictione septima: quo, mense Octobri, iam inchoata à mense Septembri indictione octaua, Iustinianus Imperator poenitentiam agens (vt ait Marianus Scotus huius temporis auctor) accersit ab Vrbe Constantinopolim Constantinum Papam; quod hoc anno Indictione octaua inchoata factum esse, Anastasius tradit, licet Scotus nona Indictione id accidisse scribat. Verum Anastasio potius assentimur, cui reliqua bene consentiunt, vt quæ dicentur ostendent. Iustinianus igitur, non minis, sed precibus adhibitis, omni que securitate præstita, scriptis litteris Constantinum accersit Constantinopolim, vt finis aliquis controuersæ ob canones ad Quintam & Sextam Synodum superadditos poneretur: quod ex iis quæ Anastasius in Gregorio Secundo Constantini successore narrat, intelligere satis possumus. Cum autem soluisset à Romano Portu dicto mense Octobri, hiemandum sibi fuit Hydrunt. Sed audiamus quæ de his Anastasius dicat:

His, inquit, temporibus, quibus scilicet hæc agerentur cum Rauennatibus, misit præfatus Imperator ad Constantinum Pontificem Sacram, per quam iussit eum ad regiam ascendere urbem. Qui sanctissimus vir iussis Imperialibus obtemperans, illico nauigia fecit parari, quatenus iter aggrediretur marinum.] Quod autem audisti Imperatorem iussisse

CONATVS
DIABOLI
ADVERSVS
S. SVVIBER-
TVM.* Marcell. in
Suuibert. c. 22SAXONES
IN SVR-
GVNT AD-
VERSVS BO-
RVCTVA-
RIOS.

* Ab. 3.

IVSTITIA-
NVS IMP.
ACCERSIT
CONSTAN-
TINUM PAPAM.

CHRISTI 709. CONSTAN. PAP. 2. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. 6.

iussisse, & Pontificem obtempersse: quo sensu hæc accipienda sint verba, ex rerum gestarum progressu intelliges, cum videris quibus humillimis obsequiis idem Imperator ipsum Pontificem suscepit: cognosces enim planè, eum non fastu Imperatorio præcepisse, sed precibus exorasse. Pergit verò Anastasius: Et egressus est à Portu Romano die quinta mensis Octobris, Indictione octava: & secuti sunt eum Nicetas Episcopus Siluæcandidæ, Georgius Episcopus Portuensis, Michaelius, Paulus, Georgius presbyteri, Gregorius diaconus, Georgius Secundicerius, Ioannes primus Defensor, Cosmas Sacellarius, Sifinnius Nomenclator, Sergius Scriuarius, Dorotheus & Iulianus subdiaconi, & de reliquis gradibus Ecclesiæ non pauci clerici. Ceterum cum præsentia Pontificis Vrbs destituta videretur, Ioannes Exarchus, qui ad Rauennates missus erat, Romam petens, claram afflixit, illa nimirum absentia Pontificis occasione arrepta, prout idem auctor sic pergit dicere:

CONSTAN-
TINVS PAP.
PROFICI-
SCITVR
CONST.

IOAN. EX-
ARCHIS
LESA.

Veniens igitur Neapolim Constantinus Papa, illic eum reperit Ioannes Patricius & Exarchus, cognomento Rizocopus: qui veniens Romam, iugulauit Paulum diaconum & Vicedominum, Petrum Arcarium, Sergium Abbatem presbyterum, & Sergium ordinatorem: pergensque Rauennam, pro suis nefandissimis factis iudicio Dei illic turpissimam mortem occubuit. Georgius verò presbyter Neapoli relictus est, & Pontifex cum suis in Siciliam perrexit: vbi Theodorus Patricius extranicus* languore detentus, occurrens Pontifici, magna eum veneratione salutans atque suscipiens, medelam adeptus est celerem. Atque inde egrediens per Rhegium & Cortonam, transfretauit Gallipolim, vbi mortuus est Nicetas Episcopus. Dum verò Hydrunti moras faceret, eo quòd hiems erat, illic suscepit sigillum Imperiale per Theophanum Regionarium, continens ita, vt vbi denominatum contingeret adesse Pontificem, omnes Iudices ita eum honorificè susciperent, quasi ipsum præsentialiter Imperatorem viderent.] hucusque res gestæ Constantini Papæ anni huius, reliqua anno sequenti.

S. VVILFRIDI
DIOBITVS.

* Bed. lib. 3.
cap. 26.
* Bed. lib. 5.
c. 20.

Vt verò iam res Anglicanæ Ecclesiæ attingamus, hoc item anno, vt diuinitus ab Angelo prædictum ipsi fuerat, ex hac vita recedit S. Vuilfridus Archiepiscopus Eboracensis (quem sub Agathone & sub Ioanne Septimo Romanis Pontificibus ad Romanam sedem appellantem confugisse diximus, & semper ab eadem absolutum) vbi sedisset annos quadragintaquinque, creatus (vt ex Beda* diximus) anno Domini sexcentesimo sexagesimo-quarto. Idem verò Beda, vbi de eius transitu egit, vitam ipsius pariter scribit*, atque in fine eiusmodi habet ad sepulchrum eius appositum epitaphium his versibus:

EPITAPHI-
VM S. VVIL-
FRIDI EPI-
SCOPI.

*Vuilfridus hic magnus requiescit corpore Prasul,
Hanc Domino qui aulam ductus pietatis amore
Fecit, & eximio sacrauit nomine Petri,
Cui Clauis cali Christus dedit arbiter orbis:
Atque auro ac Tyrio denotus vestigi ostro.
Quin etiam sublime Crucis radiante metallo
Hic posuit trophaum, necnon & quatuor auro
Scribi Euangely præcepit in ordine libros:
Ac thecam è rutilo his condignam condidit auro.
Paschalis qui etiam solemnia tempora cursus
Catholici ad iustum correxit dogma canonis,
Quem statuere Patres, dubioq; errore remoto
Certa sua genti ostendit moderamina ritus:
Inq; locis istis monachorum examina crebra
Colligit, ac monitis, cauit que regula Patrum,
Sedulius instituit, multisq; domiq; forisq;
Iactatus nimium per tempora longa periculis:
Quindecies ternos postquam egit Episcopus annos,
Transiit, & gaudens caelestia regna petiuit.*

Dona Iesu, vt grex pastoris calle sequatur.] Porro quo die cælum scandit, quarto Idus Octobris, eodem colitur ab Ecclesia anniuersario cultu, inter sanctos confessores relatus in tabulis Ecclesiasticis.

*Habet Suv. die
26. Maij. 10. 3.

Eodem quoque anno moritur sanctus Althelmus Episcopus Schireburgensis in Anglia, de quo superius, vt eius vitæ Acta* declarant. His lucidissimis astris hoc anno Ecclesia

CHRISTI 709. CONSTAN. PAP. 2. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. 6.

A clesia Anglicana cælum ornauit, vbique sancta, in monachis, Episcopis, atque Regibus.

Hoc namque anno Coenredus Rex Merciorum, vbi sex annorum regni periodum absoluit, Romam venit, vt Beda in epitome scribit. Immo de duobus Regibus Anastasius testatur in Constantino, cuius hæc sunt verba: Huius temporibus duo Reges Saxonum ad orationes Apostolorum cum aliis pluribus venientes, velociter (vt optabant) vitam suam finiuerunt.] hoc enim erat illis in voris, vt Romam pergerent ad limina Apostolorum, ibique peccatis expiatis, spiritum Deo redderent. Eadem de his scribens Paulus diaconus, post multa hæc addit: His temporibus multi Anglorum gentis nobiles & ignobiles, viri & femina, diuini amoris instinctu, Romam venire cõsueuerunt.] Sic igitur qui *erant longè, facti sunt propè in sanguine Christi; & qui in diuisa (vt aiebant) à toto orbe Britannia habitabant Angli, iidem communionem fidei proximi & charitate coniuncti facti fuerunt, B matris vberibus iugiter inhærentes.

FREQVENS
PEREGRINA-
TIO AN-
GLORVM
AD LIMINA
APVST.

* Ephes. 2.

Eodem anno Childbertus, tertius eius nominis Rex Francorum, vbi regnasset annis decem & septem, moritur iuxta initam superius rationem annorum ex huius temporis petitam scriptoribus: inque locum eius subrogatur Dagobertus secundus, qui regnum tenuit annis quinque. Porro hoc eodem anno factam diuinitus apparitionem Autberto Episcopo de erigenda basilica in honorem sancti Michaelis Archangeli, habet Sigebertus in Chronico. Eius generis apparitiones plures tum in Oriente, tum in Occidente, Græcorum atque Latinorum scriptores produunt: porro ex miraculorum frequentia haud rem fuisse inanem, iidem auctores ostendunt. Fuit item Autbertus Cameracensis Episcopus, idemque sanctitate insignis, cuius res gestas scripsit Fulbertus clarissimus sui temporis scriptor.

DAGOBER-
TVS II. REX
FRANCO-
RVM.

C IE SV CHRISTI CONSTAN. PAP. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP.

ANNVS 710. ANNVS 3. ANNVS 7.

Septingentesimus decimus sequitur annus, Indictione octava, qua soluens Hydrunto Constantinus Papa, peruenit Constantinopolim: sed quo præuio honore, quibus occurribus & obsequiis, cum id ipsum complures scribant, verba hic in primis reddamus Anastasij Bibliothecarij, qui sic ait: Egressi, è portu scilicet Hydruntino, partes Græciæ contingentes, in insula quæ dicitur Coea, occurrit Theophilus Patricius & Strategus, id est, Dux, curauisianorum, & cum summo honore eum suscepit, & amplectens vt iussio continebat, iter absoluit peragere cœptum. A quo loco nauigantes, venerunt à septimo milliaro Constantinopolim. Vbi egressus Tiberius Imperator filius Iustiniani Augusti cum Patriciis & omni Synclero, nempe Senatu, & Cyrus Patriarcha cum clero & populi multitudine, omnes lætantes & diem festum agentes. Pontifex autem & eius primates cum sellaribus Imperialibus, sellis & frenis inauratis, simul & mappulis, ingressi sunt ciuitatem. Apostolicus Pontifex cum caumelaucis, vt est solutus Romæ procedere, à palatio Septimi egressus in Placidias vsque, vbi hospitaturus* erat, properauit.

CONSTAN-
TINVS PA-
PA VENIT
CONSTAN-
TINOP.

* placitus

Dominus autem Iustinianus Imperator audiens eius aduentum, magno repletus gaudio, à Nicæa Bithyniæ misit Sacram gratiarum actione plenam, & vt debuisset Pontifex occurrere Nicomediam, & ipse veniret à Nicæa: quod & factum est. In die autem qua se inuicem viderunt, Augustus Christianissimus cum regno in capite sese prostravit, pedes osculans Pontificis: deinde in amplexum mutuum corruerunt. Et facta est lætitia magna in populo, omnibus aspicientibus tantam humilitatem boni principis. Die verò Dominico Missas Imperatori fecit, & communicans Princeps ab eius manibus, proque suis delictis vt deprecaretur, Pontificem postulans, omnia priuilegia Ecclesiæ renouauit, atque sanctissimum Papam ad propria reuerti absoluit.] hucusque de his Anastasius: pergit verò dicere de eius in Urbem reditu, quæ contigisse ait mense Octobri, Indictione decima: adeò vt eum ibi commoratum esse oportuerit vsque ad annum sequentem, quo mense Septembris decima Indictio inchoatur. Porro de eodem occurso Imperatoris meminit Anselmus Lucensis, vbi agit de potestate & primatu Romani Pontificis, ac longè antè eum Beda & Marianus Scorus summatim eadem perstringentes, & alij.

IUSTINIA-
NVS IMP.
PROSTRATVS
PEDIBVS
OSCVLATVR
PAPAE CON-
STANTIN.

Quid verò Constantinopoli per Constantinum Pontificem actum sit, scriptorum inopia latet quidem: tantummodo autem veluti per transennam ex iis quæ idem Anastasius scribit

scribit in Gregorio Secundo (vt dictum est) Constantini successore, licet aspicere, cum vide-

Theophan. Cedren. in Iustiano Rbinot. DIRA VL TIO IN CHERSONENSIS.

Quod autem ad Iustinianum Imperatorem pertinet, liquet ipsum hoc anno variis esse concussum motibus, rebellantibus populis Chersonesi: qui de iisdem crudelissimam vindictam exercuit.

RUDERICVS REX HISP.

Eodem anno defuncto Vuitiza nefario Hispaniarum Rege, postquam annos nouem regnasset, successit in locum eius Rudericus, siue Rodericus, filius Theofredi.

IESV CHRISTI CONSTANTINI PAP. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 711. ANNVS 4. ANNVS 8.

CONSTANTINVS PA ROMAM REDIT.

Septingentesimus vndecimus Domini adest annus Indictione nona; quo, mense Octobri, iam inchoata decima Indictione, Constantinus Papa Romam ex Oriente rediit.

ECCLESIA SAXONVM ERIGICOEPTA.

Marcellin. in Suuibert. c. 24.

Hoc enim anno Ecclesie Saxonum iaci coeperunt fundamenta per sanctissimum virum Apostolicum Suuibertum venientem ad eos in abundantia benedictionis, insignis & virtutibus, excitando etiam defunctum a morte, potentem in omnibus opere & sermone.

Alium Christi: contigit quadam die Martis, vt ipse extra Vuerdam diuina celebraturus, iret cum venerabili presbytero suo Vuilleico in villam vicinam, & quidam diues Gentilis, Hungerus nomine, postea conuersus & baptizatus in festo Apostolorum Petri & Pauli, & a sancto Suuiberto appellatus Petrus, ex feruore fidei & nimia humilitate & deuotione curru aduehi curaret arenam & lapides, reliquaque tali edificio congrua & opportuna ad monasterium S. Suuiberti.

PETRVS RB VOCATVR AD VITAM

Quod cum factum fuisset, ipse astante magna turba populorum, rei exitum prestolante, largiter cum multis suspiriis lacrymas fundens, flexis genibus deuotissime orauit ad Dominum pro resurrectione Petri famuli monasterij.

NOVACON VERSIO GENTILI VM AD FIDEM.

At licet verbum Dei in terram illam minimè vacuum absque fructu ceciderit: haud tamen sterilis terra illum reddidit, quem par erat, ex tanta cultura fructum: nam id inferius idem auctor de eodem Suuiberto: Licet gentibus in vicino habitantibus predicando, primo parum vel nihil profecit in conuersione earum, eo quod essent homines duræ ceruicis & barbaræ mentis, non tamen propter hoc destitit, quin indefinenter cum feruore predicans, multos nobilium & ignobilium conuerteret ex eis: qui repudiatis fordibus idolorum, fidei fonte abluti.

Marcellinus cap. 25. SA XONVM PLVRES CRB DVNT CHRSTO.

Ex his quidem nostri temporis Saxones infelices compellare liceat verbis Apostoli: Sic stulti estis, vt cum spiritu coeperitis, nunc carne consummemini? Quis ergo tribuit vobis spiritum, & operatus est virtutes in vobis? nonne vir Apostolicus Suuibertus? Quis in tanta signorum & benedictionis abundantia superuenit ad vos, vt posthabeatis vestrum primum Apostolum Suuibertum? In vos igitur conuertantur indefinenter lacrymæ Hieremias: vos concutiat tonitrus ille, cum ex precordiis intimis lugubre illud exclamat: Obstupefcite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.] Sed spero fore aliquando, vt excitentur voce Domini eadem interpellatione, qua Angelum monuit Ecclesie Ephesi dicens: Memor esto itaque, vnde excideris, & age poenitentiam, & prima opera fac, &c.] Sed iam (quod polliciti sumus) ad res Orientales conuertamus orationem.

Gal. 3. IN SAXONIS AVCTO RIS APOSTROPHE.

Hierem. 3.

Apo. 3.

Cum igitur Anastasius tradat, post tres menses a reditu Constantini Pontificis in Vuerdam, qui contigit (vt ait) vigesimaquarta mensis Octobris, allatum ad ipsum nuncium de nece Iustiniani Imperatoris, vtique circa anni huius finem, eam accidisse possumus intelligere. Quomodo autem id factum sit, ex Græcorum Annalibus est promendum. Vbi enim Theophanes dira illa superius memorata, quæ aduersus Chersonenses iussu eiusdem Imperatoris sunt perpetrata, narravit: haud Imperatorem quieuisse tradit, sed maiore exardescens ira ad interitum omnium hoc anno denuo parasse classem affirmat, quo solo æquaret omnia, solumque aratro profcinderet. Hoc autem cum illi intel-

IUSTINIANVS IMMITE TIT CLASSEM IN CHERSONENSIB.

xissent, se manerunt, parati Imperatori resistere, petentes auxilium à Chaiano Principe Gazarorum. Ne autem miseri pati cogentur quæ ira æstuans Imperator præceperat, obstitit Deus, excitans aduersus eum nobiles viros Eliam Spatharium atque Bardanem Philippicum ex insula Cephalenia, vbi relegati fuerant, reuocatos, qui eidem essent clausi præficiendi. Hos autem cum Imperator comperisset apud Chersonam esse tumultuatos, alios loco ipsorum duces misit: qui dolose admissi intra Chersonam, à ciuibus trucidati sunt, apertam aduersus Iustinianum defectionem iam conclamantibus, & acclamantibus Bardanem Philippicum Imperatorem.

ACCLAMATOR PHILIPPICVS IMPERATOR.

His cognitis Iustinianus, in Eliam veluti facti auctorem commotus, quod non possit in ipsum, in eius domesticos furorem conuertens, filium eius in matris sinu peremit: ipsam verò eius coniugem coquo natione Indo ignominie causa collocauit in matrimonium. Misitque aliam classem aduersus rebelles: Sed cum qui missi erant, ob nimias difficultates haud præstare possent, quod Imperator faciendum præcepisset, metuentes, re infecta redire ad eum vindicare paratum, & ipsi Philippicum Imperatorem acclamare cœperunt absentem, petentes à Gaiano, ad quem confugerat, ipsum reddi. Quod cum factum esset, omnes simul cum nouo sunt reuersi Imperatore. Qui appropinquans Constantinopoli, aduersus Iustinianum immittit Eliam, & contra Tiberium eius filium Maurum Patricium & Ioannem Spatharium proficisci iubet.

*sacrarium

TIBERII CAES. CAES. DII.

Quid vero isti fecerint, audi terribilem dignam commiseratione tragœdiam: Vbi autem (inquit Theophanes) Maurus cum Ioanne ad Blachernas peruenisset (templum illic erat Dei genitricis Mariæ) inuenit Tiberium altera tenentem manu columellam sanctæ mensæ Dei & Dei genitricis altaris, & altera pretiosa ligna, & in collo phylacteria (erant hæc sacrosanctæ reliquiæ) extra tribunal * autem residentem Anastasiam patris eius matrem: quæ Mauri prouoluta pedibus, flagitabat ne suus occideretur nepos Tiberius, utpote qui nihil gessisset prauum. Cumque ille pedes huius teneret, & cum lacrymis supplicaret, ingressus est Strutus (id erat cognomen Ioanni Spathario) & vi arripuit illum, & pretiosa quidem ligna ab eo sublata supra mensam posuit, phylacteria verò in collo suo suspendit. Puero autem foras educto, & spoliato, supra limen expanso, guttur eius instar ouis secarunt, & hunc in templo sanctorum Anargirorum, Cosma scilicet & Damiani, quod Paulinæ vocatur, sepeliri mandarunt. Comprehensus præterea & Bari: bacurius primus Patricius & Comes obsequij, & interemptus est.

IUSTINIANVS IMP. OCCIDITVR

Porro Elias vnâ cum eo qui secum erat descendente in Damassim, & ad sermones cum eo qui illic erat exercitu veniente, verbumque impunitatis populo qui erat cum Iustiniano præbente; sequestrati sunt vniuersi, & discesserunt à Iustiniano, solum hunc deferentes, & ad partes Philippici confluentes. Tunc prædictus Elias furore repletus, currens, collo eius comprehenso, pugione quo erat accinctus, caput eius amputauit, & per Romanum Spatharium ad Philippicum misit. At verò Philippicus per eundem Spatharium hoc ad Occidentales partes vsque Romam transmisit. hucusque de nece Iustiniani & Tiberij eius filij Theophanes. Qui igitur tamquam fera bestia humanum sanguinem sitiens, adeo in sibi subditos populos fuerat debacchatus, suo suorumque sanguine supplicium luit, posteris relinquens exemplum, in seipos suosque sæuam à Deo expectare debere vindictam, cum in populum sibi creditum immanes Principes sæuiunt. Factumque, secundum verbum Domini ad Hieremiam: Adducam inimicos tuos de terra quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit. dum exilem Philippicum & postea latentem inter barbaros accinxit vindice gladio, hominem alioqui Deo multipliciter inimicum, nimirum ob deprauatos vitæ mores, & (quod deterius est) hæresi labefactatum Monothelitarum hæreticorum, quos eo vehementius factus iam Imperator aggressus est propugnare simul & eorum hæresim, eoque ardentius propagare, quod vni ipsorum acceptum ferebat Imperium, qui fore ipsum Imperatorem prædixisset, cum & eidem præmij loco pollicitus esset Sextæ Synodi abolitionem. Porro rem gestam Theophanes ita narrat:

*Hier. 15.

PSYDOMO NACHVS SEXTAM SYNODVM ABROGANDAM PETIT

Priusquam imperaret, erat quidam Inclusus in monasterio Callistrati præuisor (qui scilicet astronomicis inspectionibus futura prædicere consueuerat hæreticus Monothelita) qui ad se venienti Philippico dixit: Imperium tibi est repositum. At ille turbatus est. Et ait Inclusus: Si iubet Deus, tu quamobrem contradicis? Hoc autem dico, quia Sexta Synodus male facta est: Si ergo imperaueris, hanc proiice, & Imperium fiet tibi forte atque longæuum. Qui cum iuramento spondet ei, se hoc facturum. Cum autem Leontius Iustiniano

Astiniano successisset, ascendit Philippicus ad Inclusum. Qui dicit ei: Ne festines. fiet tibi. Cumque Absimarum imperasset, rursus ascendit ad eum. Cui iterum ille ait: Ne acceleres: illud enim te præstolatur.

Porro cum Philippicus hoc quibusdam amicis suis fuisset confessus confidenter, ab eis Absimaro nunciatum est. Qui cæsum, & tonsum, arque ferreis vinculis alligatum hunc in Cephaleniam exilem misit. Cum autem Iustinianus Imperium suscepisset, reuocauit eum. Et cum regnaret, fecit pseudosynodum Episcoporum iuxta pseudomonachi & Inclusi sermonem, & abiecit sanctam & vniuersalem Sextam Synodum. sed de Synodo sequenti anno agendum erit. Pergit verò Theophanes: Eodem anno ille vanus oculorum cæcitatem incurrit. subdit Cedrenus: Cyro quoque Patriarcha exturbato, Ioannem suæ impietatis socium ei solio præfecit. Fuit hic Philippicus cognomento Bardanes, in colloquio facundus, atque prudens habitus, sed in actionibus suis absque grauitate & industria vlla versans, turpiterque viuens, extremam sibi infamiam parauit. Ira quidem, vbi grauiter deliquerunt Orientales, pseudosynodum colligentes, aduersus veterem Ecclesiasticam disciplinam, ipsamque Romanam Ecclesiam tot tantosque sunt coacti pati tyrannos, non dicam Imperatores, sed monstra, Leontium, Absimarum, Iustinianum in furorem actum, Philippicum, Leonem Isauricum, & alios nefandissimos.

SVARVM CVLPARVM POENAS DANT ORIENTALES.

Sed de Philippico modò agendum, qui vbi est creatus Imperator, dum ex more professionem Catholicæ fidei mittere deberet ad Romanum Pontificem, misit hæreticam excommunicatione dignam: quam ipse Constantinus Pontifex respuit. Nam de his hæc Anastasius Bibliothecarius: Eius & Sacram cum prauo dogmatis exaratione Constantinus suscepit, sed cum Apostolicæ sedis consilio respuit. Huius rei causa zelo fidei accensus omnis cœtus Romanæ vrbs, imaginem quam Græci votaream* vocant, sex continentem sanctas ac vniuersales Synodos, in ecclesia beati Petri erexere. Etenim inter alia nefanda idem Philippicus Imperator sanctas sex Synodos œcumenicas pictura effigiatas è pariete abradi præcepit: contra quod Imperatoris facinus Pontifex nitens, quas ille destruxit, ipse eodem modo quo erant ante, restituit. Sed paulo inferius hæc idem Anastasius:

CONSTANTINVS PAP. RESPVIT HÆRETICAM PROFESSIONEM IMPERATORIS. *pancarcam

Iisdem temporibus, cum statuisset populus Romanus nequaquam hæretici Imperatoris nomen, aut chartam, vel figuram solidi suscipere, vnde nec eius effigies in ecclesiam introducta est, nec eius nomen ad Missarum solemnias proferebatur: contigit vt Petrus quidam pro ducatu Romanæ vrbs Rauennam dirigeret præceptum, & pro eiusmodi causa acciperet. Dumque innotuisset, quod nomine hæretici sua promotione idem Petrus fuisset potitus: zelo fidei accensa magna pars populi Romani statuerunt nullo modo hunc Ducem suscipere. Et factum est, vt dum Christophorus, qui erat Dux, ob hanc causam cum Agathone & suis hominibus concertarent, bellum ciuile exortum sit, ita vt in via Sacra ante Palatium sese committerent, & ex vtrisque partibus amplius quàm viginti quinque viri plagarentur atque interirent, donec Pontifex mitteret sacerdotes cum Euangelis & Crucibus Domini, sicque partes sedarent: nam pars Petri ita angustiata, vt nulla illi esset spes viuendi. Verum ad Pontificis iussum pars alia (quæ & Christiana vocabatur) recessit, sicque defensoris hæretici pars valuit Petri, ac si illa attuta recederet. hæc Anastasius. Eadem de nomine hæretici Imperatoris exoso & execrabili facto tradunt Beda, Paulus diaconus, atque Ado Viennensis. Habes ex iisdem, Romanam Rempublicam gubernari his temporibus solitam esse per duces, qui mitterentur ab Imperatore. hinc & Romæ Ducatus dici consuevit, de quo dicendum erit inferius. Porro has alterationes Romæ vsque ad obitum Philippici perdurasse, quæ post hæc subiicit Anastasius docent.

CONFLICTATIONES IN VRBE INTER DVCE

* Paul. diacon. lib. 6. c. 33. Ado in Chr.

Eodem quoque anno accidit, vt qui Iustiniani voluntate teneretur relegatus in Ponto Felix Archiepiscopus Rauennas cæcus redditus, idem ea occasione fuerit exilio liberatus: nam & de hoc ipso idem Anastasius hæc habet: Eodem tempore Felix Archiepiscopus Rauennæ ab exilio reductus, poenitentia motus, licet oculorum lumine priuatus, ad propriam tamen rediit sedem, & solita, quæ ab vniuersis in scrinio Episcoporum fiunt indicula & fidei expositiones, & hic confessus est, sicque reconciliationis promeruit absolutionem. hæc Anastasius, quibus indicatur, ad meliorem mentem ex diuturna vexatione redditum esse Felicem & ex præscripto constitutionum superiorum Romanorū Pontificum

FELIX EPIS. RAVENNAS RESTITVTOR.

CHRISTI
711. 712.

CONSTANTINI PAP.
4. 5.

PHILIPPICI IMP.
1. 2.

ficum cuncta plenissime præstitisse, quæ præstanda erant; ob idque Catholicæ communio- nis ab eodem Pontifice Constantino participem factum esse.

Qui verò copiose prosecutus est res Rauennates, Hieronymus Rubeus, hunc tradit egregia claruisse sanctitate, coruscasse etiam miraculis, redeuntemque ab Oriente secum sacras reliquias sanctorum plurimum detulisse: refertque eiusmodi inscriptionem eius venerando sepulchro inditam:

HIC TVMVLVS CLAVSVM SERVAT CORPVS DOMINI FELICIS SANCTISSIMI AC TER BEATISSIMI ARCHIEPISCOPI.]

Profuit quidem Felici ista vexatio, vt illud Dauidicum^a lætus occineret: Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas.]

Constat eiusdem Anastasij testificatione, venisse hoc tempore Romam Benedictum Archiepiscopum Mediolanensem, causam prosecutum aduersus Episcopum Ticinensem, B cum cum sibi vindicare conatus est sub sua iurisdictione Episcopum suffraganeum. hæc enim de eo Anastasius: Venit autè & Benedictus Archiepiscopus Mediolanensis Romam orationis voto, & suo se Pontifici præsentare: altercatus verò est pro Ecclesia Ticinensi, sed victus est, eo quod à præscis temporibus sedi Apostolicæ eiusdem Ticinensis Ecclesiæ Antistes ad consecrandum pertinebat atque pertinet.] hæc ipse. Habet eadem Paulus diaconus, qui & hic subdit: Fuit autem idem venerabilis Benedictus Archiepiscopus vir egregiæ sanctitatis, de quo per vniuersam Italiam bonæ opinionis fama fragrauit.] hæc Paulus. Relatus quidem reperitur Benedictus hic inter sanctos, eiusque memoria adscripta sacris tabulis die vndecima Martij, annis singulis in Ecclesia iteratur. Ceterum fuit eadem controuersia iterum atque iterum diuersis temporibus excitata, multaque hinc inde allata. sed de his modò hæcenus ad institutum: iam ad anni sequentis res gestas transcamus. C

IESV CHRISTI
ANNVS
712.

CONSTANTINI PAP.
ANNVS
5.

PHILIPPICI IMP.
ANNVS
2.

Septingentesimus duodecimus annus agitur Redemptoris decima Indictione, quo Philippicus Imperator, vbi stabilisse sibi Imperium visus est, occisis omnibus qui Iustiano fauissent, mox, quod diu federat in animo, perficere est aggressus, cum præsertim ad id præstandum sua promissione teneretur, nimirum vt Sextam Synodum condemnaret, in qua hæresis Monothelitarum hæreticorum damnata fuerat, faceretque vt proscripta D hæresis rediens postliminio ob omnibus reciperetur. Ad quod implendum eo maiori studio mouebatur, quod qui ipsi Imperium prædixisset, hoc etiam veluti diuinum oraculum adiecisset, fore & ipsi Imperium diuturnum, ad annos plurimos propagandum, si quod Deo placitum esse sciret, absque mora impleret, nempe si eandem (vt aiebat) Deo iniuissam Sextam Synodum è medio penitus tolleret. Qui igitur nihil magis optabat, quam potiri longa ætate Imperio, nihil impensius sibi agendum putauit, quam vt eandem sanctam Synodum aduersaria Synodo per Episcopos aboleret.

At currentem licet, ad id agendum pseudoprophetæ sui calcaria addita perurgebant, & aliorum Monothelitarum stimuli excitabant. Qui enim sub Orthodoxis Principibus, fulgente Catholica fide, veluti vesperiliones latebāt in antris, iam ad occasum declinante die, denso agmine emergentes, vna cum faustis acclamationibus Imperatoris, damnatio- E nem Sextæ Synodi conclamabant: sequebatur hos insanum vulgus, & alij, qui omnia Imperatoris gratiæ posthabebant.

Imperator igitur, vt quod conabatur, faciliorem consequi posset effectum, primum omnium Cyrum Constantinopolitanum Episcopum è sede dimouet, & in exilium mittit: ad quod agendum dignus ille pretextus, causaque ea quam iustissima videbatur, quod in thronum alterius nefariè conscendisset pro arbitrio crudelissimi Imperatoris, qui Callinicum Patriarcham in ordinem redegisset, oculisque orbarum in exilium eiecisset, ipsum verò Cyrum in eam cathedram contra omnia iura Ecclesiastica subleuasset: iam verò adesse tempus, vt perperam facta irrita redderentur, virescerent concisa iura, & extincta iustitia reuiuisceret. Sic igitur gradu deposito Cyro, in locum eius (quem vidimus) delectus est Monothelitarum antesignanus Ioannes. Qui enim

FELIX CLAVSVM SANCTITATE.

Psal. 118.

BENEDICTVS MEDIOLANENSIS EPISCOPI ROMAM VENIT.

PHILIPPICI SYNODI.

CONCLAMATIO SYNODI.

DEPONI TVR CYRVS, ELEVATVR IOANNES.

CHRISTI
712.

CONSTANTINI PAP.
5.

PHILIPPICI IMP.
2.

A enim in eam sedem prouehendus erat monachus ille qui Imperium Philippico prædixisset, eodem supplicio quo Elimas^a magus, à Deo percussus est cecitate, magus & ipse: vt eadem poena teneret, quem eadem culpa damnaret.

Euecto igitur in solium Patriarcha Monothelita, cum ipso & in ipso tamquam in cardine vniuersa Orientalis mouetur Ecclesia: nam inprimis quæ tunc sunt reperræ Ecclesiæ carere pastoribus, ad eas non nisi impierate bene noti hæretici Monothelita promouebantur Episcopi; sed & horum immensus cito auctus est numerus ex eis, qui, licet Catholici, tamen iacturam cathedræ, quam passus fuit Cyrus Patriarcha, sibi timentes, eandem perfidiam, quam Imperator, euestigio aggressi sunt profiteri; ita stabiliri sibi sedem Episcopalem putantes, si quam fidem asserent Imperator & Patriarcha, æquè & ipsi profiterentur, nutare verò sedem eorum, qui Sextæ Synodi agerent defensores, vel resistere, aut dissentire re-

B perirentur Imperatori, & contradicere Patriarchæ. Ita planè successi omnes nerui erant Orientalis Ecclesiæ, vt non sit inuentus aliquis, qui surgeret^b ex aduerso, & staret promuro domus Israel, sed dispersi essent tantà ruina lapides sanctuarij^c, nimirum quod non fundamento solidæ petræ firmiter inhæsisset, super quam ædificati erant^d in templum sanctum in Domino, sed voluntaria sæpè auersione resiliens, resolutio glutino, quo iuncti arctissime tenebantur, facti essent mobiles, leues, & inconstantes.

Indicatur Synodus, statuitur certa dies, accersuntur Orientis Episcopi: quot verò numero fuerint, & num inter eos vnà cū Patriarcha Constantinopolitano reliqui resederint Patriarchæ, nescitur: eius enim Acta, veluti quippiam execrandum, cum quot versus, tot in Deum blasphemias continerent, vnà cum ipso Imperatore fuerunt sepulta, perpetuo tradita anathemati. Ceterum opinari licet, numerosissimam ab Imperatore fuisse Synodum comparatam, quam ad euerrendam Synodum œcumenicam opus esse conspiceret, vt numero saltem polleret Episcoporum, quæ reliquis destitueretur auxiliis; cum eam non fulciri viderent legatione Apostolicæ sedis, non roborari asseritionibus sanctorum Patrum, de quibus iam suo ipsorum damno sæpè periculum factum esset, non deniq; aliis posse sustentari subsidiis, sed pluribus euertri contrariis intelligerent. Quo igitur quæ in Synodo statuerentur, firmiora consisterent, nihil prætermisum esse studij atque laboris, par est existimare.

C Conuenit Synodus, non in Spiritu sancto legitime congregata, sed Satanæ instigatione collecta, quæ ob id dici meruerit Synagoga Satanæ potius & Conciliū malignantium, quam Synodus sancta, cui cōueniret illud elogium Domini^e: Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum sum.] cuncta rectè disponens, sed steterit Dominus non probans, sed oburgans, secundum illud Dauidicum^f: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos diiudicat. Vsq; quo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?] Ita collectis Episcopis, præfuit eis Ioannes nuper electus Constantinopolitanus Antistes insidens cathedræ pestilentiæ, loco primario se caput ostentans, quod reliqui Episcopi veluti annexa membra se quantur. Non hic defuisse putes, quæ in aliis conciliabulis ab aliis Imperatoribus hæreticis congregatis præsto fuere, nimirum astans apparitura, parata vincula, scriptæ antequam ferrentur in eos qui putarentur resiliere sententiæ, iactatæ insuper haud incerta fide de carceribus atque exiliis irrogandis ore omnium minæ, successores ostentati contradicentium Episcoporum iam Imperatoris nutu decreti: hoc eos famelicos expectare, hoc auide cupere, vt aliqui inuenirentur, qui mandato Imperatoris de Sexta Synodo condemnanda resisterent, quo ipsi eorum Ecclesiis potirentur.

D Quid plura? Ad nutum Imperatoris, ad libitum Patriarchæ Monothelitæ sancta Sexta Synodus condemnatur, deletur sancita de duabus in Christo voluntatibus & duplici operatione sententia. Scribitur de vnica voluntate & operatione decretum, acclamatur damnatio veritatis, conclamatur hæresis confirmatio, cui & subscribitur ab omnibus illis Episcopis, ex Catholicis vno momento conflatis in Monothelitas: ita namque probati in conflatorio, qui videbantur esse aurum vel argentū, conuersi inuerti sunt omnes in scoriam reiectaneam: adeo vt nec vel vnus legatur, qui resisterit, qui renuerit, atque ea de re exciderit ab Episcopatu, & carcerem, vincula, vel exilium passus sit. Non præterissent scriptores, qui & exilium Cyri & alia eiusdem perperam facta scripserunt, narrare pariter, si accidissent, exilia confessorum Episcoporum illis dumtaxat saluis à tantæ fornacis incendio, quos abesse contigit.

E Siccine prodita est (proh pudor) Catholica fides & ab illis, qui se acerrimos defensores

Act. 17.

MAGNA CLADES ORIENTALIS ECCLESIAE EXECH. 13. Thren. 4. Ephef. 2.

NUMEROSA PSEVDOSYNODVS HÆRETICORVM.

Matt. 18.

Psal. 81. CONCILIA BVLM COLLECTVM AD PERDITIONEM SEX-TAE SYN.

SEXTA SYNODVS IMPIE DAMNATA.

CHRISTI
712.

CONSTANTINI PAP.
5.

PHILIPPICI IMP.
2.

res Sextæ Synodi esse iactabant, qui ad illam (vt dicebant) implendam addiderant centurias canonum subuertentium Ecclesiasticam disciplinam, pro quibus & confirmandis validandisque adeò prolixum aduersus Romanum Pontificem bellum gessissent? Si non stat Synodus quam damnatis, infirmior & adiectitia pars illius quomodo stabit? Sic miseri suo ipsorum calculo, vno fermè momento destruunt, quod male absque temperamento ædificare conati sunt. Ita quidem ipsi in pace leones, in proelio cerui, quibus illud Dauidicum appositè aptari possit: Filij Ephræm intendentes & mittentes arcum conuersi sunt in die belli manus dantes Assyriis. Verùm sic prodita atque damnata fide Catholica in Oriente, integra, illa:sa penitus & intacta conseruata est in Occidente, resistente impio Imperatori Romano Pontifice, populoque Romano, vt quæ anno superiori ex Anastasio dicta sunt, docent. Gloria hæc est Romanorum, quod adeò sint execrati hæreticum Imperatorem, vt non solum eum recipere, sed nec ipsius imaginem intueri voluerint, non modò coloribus pictam, sed nec cusam in nummis. At iam quæ sunt reliqua anni huius prosequamur.

Hoc eodem anno esse defunctum Aripertum Regem Longobardorum, habet Francorum Chronicon ad leges Salicas antiquitus scriptas additum: ex quo dicendum est, non annos duodecim regnasse (vt Paulus diaconus tradit) sed tantum octo; porò idem hæc de ipso ait: Fuit Aripertus quoque vir pius, eleemosynis deditus, ac iustitiæ amator.] & paulo inferius: Post Ariperti funus Ansprandus Longobardorum regno potitus, tres menses solùmmodo regnauit, vir per omnia egregius, & cuius sapientiæ rari æquandi sunt. Certantes Longobardi huius interitum, Luithprandum eius filiũ, in regali constituunt solio.] quod factum tradit adhuc in humanis superstite parente, qui vbi id accepit, defunctus est.

Post Aripertum igitur, & defunctum eodem (vt dictum est) anno Ansprandum, cum regnasset tantum tres menses, eius filius Luithprandus regnare cœpit, tenuitque regnum annos (vt idem testatur auctor) triginta vnum & septem menses. ita Paulus: qui autem eius regno tantum annos tribuunt vigintiquinque, post annos quinque eius collocant regnum, sed erroris arguuntur: Error autem inde manasse conspicitur, quod Ariperto tribuunt duodecim annos, quem tantum octo regnasse diximus: Cum enim conueniant omnes eum propagasse regnum vsque ad annum Domini septingentesimum quadragesimum tertium Indictione vndecima, planè dicendum erit ipsum auspiciatum esse regnum hoc anno, defuncto patre Idibus Iunij. Ad redarguendum enim errorem eorum, qui post annos quinque ponunt ingressum Luithprandi, satis superque erit ex eiusdem Regis edicto de legibus Longobardorum lato anno sequenti, vndecima Indictione, id asserere: hæc enim in fine ibi leguntur: Ob hoc ego in Dei omnipotentis nomine Luitprandus excellentissimus, Christianus & Catholicus Deo dilectæ gentis Longobardorum Rex, anno (Deo propitio) primo, pridie Kalendas Martias, Indictione vndecima, vna cum omnibus Iudicibus, &c.] hæc ibi: satisque ad certam temporis rationem elucidandã, qua si caret historia, necesse sit multiplicibus erroribus abundare, & difficultatibus præpediri. Vnde & corrigas quod habet Oldradus in epistola ad Carolum Magnum, inchoasse regnum Luitprandi anno septingentesimo decimo: nam & in eam numeri notam errorem oportuit irrepsisse.

Constat etiam ipsum hoc primo regni sui anno confirmasse donationem Alpium Cottiarum ab Ariperto factam Ecclesiæ Romanæ, habet idem Oldradus Episcopus Mediolanensis in epistola ad Carolum Magnum Imperatorem his verbis: Primo regni sui anno donationem, quam beato Petro Aripertus Rex donauerat, confirmauit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quicquid ab ea Alpes vsque ad Galliarum fines continent.

Mortuo igitur (vt dictum est) Ariperto hoc anno, qui trusus in exilium fuerat Petrus Regis consanguineus, qui postea creatus fuit Episcopus Ticinensis, postliminio rediit: de quo illa Paulus subdit: Eo quoque tempore floruit vita vel actibus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus Petrus, qui quia Regis erat consanguineus, ab Ariperto quondam Rege apud Spoletum exilio fuerat reuersus. Huic beati martyris Sabini ecclesiam frequentanti, idem venerabilis martyr prænuuntiauit, quòd Episcopus apud Ticinum futurus esset. Qui postea, cum id fuisset factum, basilicam eidem martyri Sabino, in solo proprio apud eandem ciuitatem construxit. Hic inter reliquas optimæ vitæ quas habuit virtutes, etiam virginitatis flore decoratus enituit: cuius nos aliquod miraculum, quod posteriori tempore gestum est, in loco proprio ponemus.] hæc Paulus de Petro.

QVIBVS IN
AVCTOR IN
GRAECOS
EPISCOPOS

Psal. 77.

Paul. diac.
lib. 6. c. 35.
OBITVS ARI
PERTI REG.
LONGOB.

LVITH-
FRANDVS
LONGOB.
REX.

DE TEMPO-
RE REGNI
LVITPRAN-
ARGVNN-
TVR ALIO-
RVN ERRO-
RES.

CONFIR-
MATA DO-
NATIO FA-
CTA ROMA-
NÆ ECCL.

PETRVS EPI-
SCOPVS TI-
CINENSIS
PRAENVN-
CIATVR A
MARTYRE.
Paul. diac.
lib. 6. c. 35.

IESV CHRISTI CONSTANTINI PAP. ANASTASII IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
713. 6. 1.

Sequitur annus Domini septingentesimus decimustertius, Indictione vndecima, quo Philippicus Imperator, vbi annum & sex menses in Imperio habuisset, tentus & excaecatus eicitur in exilium. Hæc quidem de tempore Imperatoris Philippici, nempe quod vno tantũ anno & mensibus sex regnarit, testatur Paulus diaconus, res sui temporis scribens: ex quo corrigas eos, qui ipsum annos duos & menses aliquot exegisse in Imperio tradiderunt, vt inter alios Theophanes atque Zonaras. Porò quod habet Paulus, confirmat Acta publica, quæ paulo post recitaturi sumus. Quod autem ad rerum gestarum seriem pertinet: quomodo hæc se habuerint, ex Græcorum Annalibus referemus. Qui enim factus Imperator in diuina ausus est manus iniicere, sibi que etiam Ecclesiæ imperium arrogauit, vt pro animi arbitrio fidei Orthodoxæ decreta mutaret, ex insperato sensit in se immisam desuper ultionem. Quando enim, abrogata penitus Sexta Synodo, longæuæ ab impostore promissæ in Imperio vitæ securum se esse possessorem existimauit, ab Imperio miser continuo se excidisse cognouit, ipso Imperio luceque priuatus. Sed quomodo id acciderit, ex Theophane hic reddamus.

Biennio, inquit, Imperij Philippici transacto, circoque natalitio cum Prasini vicissent, visum est Imperatori, sabbato Pentecostes equitem cum susceptione ac organis ingredi & lauari in publico balneo Zeuxippi, & cum ciuibus profapix antiquæ prandere. Cum autem meridie quiesceret, repente ad Auream portam introiuit Rufus primus stratorum obsequij, cognomento Buramphi, & Theodorus Patricius Myancij cum taxatis, quos habebat in Thracia thematis sui; & festinans in Palatium, inuenit Philippicum meridie quiescentem, & comprehensum eum duxit sursum in oratorium Prasinarum, & illic eius oculos eruit, nullo sciente. In crastinum autem, id est, Pentecoste, coaceruato in magna ecclesia populo, coronatus est Artemius à secretis, dictus, mutato nomine, Anastasius. Sabbato verò post Pentecosten oculis priuatus est Theodorus Myancij, & secundo sabbato id ipsum pertulit Gregorius Buramphus, & in exilium missi sunt apud Thessalonicem,] hucusque Theophanes, & alij tum Græci, tum Latini eidem consentientes.

Sublato igitur hæretico Imperatore, qui Orthodoxæ fidei cultor in locum eius subrogatus est, nihil antiquius habuit, quàm se fidei Catholicæ professorem esse, publicis scriptis editis declarare, deque his reddere certiore Romanum Pontificem, ad quem suæ professionis fidei litteras scripsit, mittens eas per Scholasticum cubicularium Patricium, quem in Italiam misit Exarchum. De his enim habet ista Anastasius in Constantino his verbis: Non post multos autem dies scripta venere à Siciliensi insula, quæ nunciauerunt, quod Philippicus hæreticus à principali vertice depulsus esset, & Anastasius Orthodoxus Augustus scepra regalia gubernanda suscepisset. Tunc Orthodoxis exultatio magna, renebrarum autem dies cunctis hæreticis superflua est. Post aliquod verò tempus Scholasticus cubicularius Patricius & Exarchus Italiae veniens Romam, detulit secum Sacram Anastasij Principis, per quam verè se Orthodoxæ fidei prædicatorem & sancti Sexti Concilij confessorem esse omnibus declarauit; quam & Pontifici obtulit, & ita perrexit Rauennam. Dum autem hæc agerentur, obtinuit Petrus supradictus ducatum Vibis, promittens quòd nequaquam vltra Romanis aduersari niteretur. [hucusque Anastasius.

Inter hæc autem Constantinus Papa cum audisset Catholicum in Oriente regnare Imperatorem, à quo & Orthodoxam professionem fidei per Exarchum missam accepisset: eundem in Catholicam communicationem acceptum, in Album Orthodoxorum Imperatorum, quo pro eo vniuersa Ecclesia exoraret, referri voluit: ad quem etiam ex more misit pro responsis Ecclesiasticis Michaellem presbyterum Cardinalem Apocrisarium. Constant hæc omnia ex Theophane. Per necessaria eiusmodi esse videbatur legatio, vt Constantinopoli esset, qui auctoritate Apostolicæ sedis lapsos Episcopos poenitentes Catholicæ conciliaret Ecclesiæ; quorum maximum fuisse numerum, quæ anno superiori sunt dicta, significant. Quod enim fermè omnes non nisi timore concussi consenserant in Sextæ Synodi damnationem, perfacilis fuit eorum resipiscentia, gaudentibus cunctis sublato esse tyrannum, qui ipsos coegisset turpiter adeò à Catholica fide desciscere. His

PHILIPPICI
VS IMP.
IIICITVR.
Paul diacon.
hist. Longob. lib.
6. c. 11. c. 34.

ANASTASII
VS IMP.
SCRIBIT
AD ROM.
PONTIF.

ANASTASII
VS IMP.
SCRIBIT
AD ROM.
PONTIF.

APOCRISA-
RIVS MIT-
TITVR CON-
STANTINO
POLIM.

omnibus naufragis per suum Apocrisarium manum porrigens Constantinus, quam citius **A** subuenire curauit.

Iam autem (quod polliciti sumus) intexenda sunt hic Acta publica per Ecclesie notarium conscripta de curatione virginis arreptiæ Romæ in ecclesia S. Ioannis Baptistæ ad Aquas Saluias: ex quibus cum multa alia, tum illud potissimum consequaris, ut certum tempus discas, quo Philippicus excidit ab Imperio, & in locum eius subrogatus est Artemius, qui & Anastasius. Contigerunt autem ista de virgine arreptitia hoc anno, mense **O**ctobri, inchoata iam à mense Seprembri duodecima Indictione. Est sanè mentio in Actione quarta Nicænæ posterioris Synodi (ut superius dictum est) de capite & imagine S. Anastasij martyris Romam delatis & ad Aquas Saluias collocatis, testante pariter ibi Ioanne Episcopo Tauromeniæ in Sicilia; ex ea insula mitti solitos Romam arreptos à dæmone ad eius martyris venerandas reliquias, ut curarentur. Magnam enim à Deo recens **B** martyr virtutem acceperat aduersus dæmones, adeò ut eius nomen non in Oriente solum, sed & in Occidente celeberrimum esset. Quod itaque in more esset, ut publicæ curationes à sanctis in ecclesia fieri solitæ ab Ecclesie notariis scriberentur, conficerentque libelli, qui publicè in ecclesia legerentur (prout sæpè superius ex sancto Augustino & aliis contingit demonstrari) iidemque inter alia Acta publica in earumdem ecclesiarum archiuis asseruarentur: quem ex iis vnum hætenus conseruatum inuenimus in bibliotheca Vallicellana, positum velut appendicem ad vitam eiusdem sancti martyris Anastasij, hic tibi putauimus describendum, ea potissimum (ut diximus) ratione, ut temporis Philippici Imperatoris certa ratio habeatur, ad redarguendum illos, qui non duos tantum annos, sed & aliquot etiam menses post duos annos eum vixisse in Imperio tradiderunt; cum ex iisdem **C** Actis, secundum quod Paulus diaconus habet, reperitur, non excessisse annum vnum & menses sex. Acta autem ipsa ita se habent:

Imperante domino nostro piissimo perpetuo Augusto Anastasio Magno Imperatore anno primo, & post Consulatum eiusdem serenitatis anno primo, temporibus sanctissimi & beatissimi & Apostolici summi que Pontificis Constantini Papæ vrbis Romæ, Episcopus Theopentus nomine, natione Syrus, de ciuitate quæ appellatur Constantia, ante hos modicos annos veniens in hanc ciuitatem Romanam, filiam vnicam, quam secum duxit, misit in monasterio ad discendas sacras litteras. Quæ cum erudita esset in canticis & hymnis & lectionibus, vultu decora à multis in matrimonium petebatur: erat enim & diues valde. Quod considerans venerabilis Episcopus pater eius, eam Deo offerens, consecrauit in monasterio sancti Cassiani inter ancillas Dei, & reliquam substantiam eius erogauit pauperibus in diuersa loca pia. **D**

Accidit autem, ut postquam impleisset puella in monasterio menses decem & octo, ille inuidus hostis antiquus humani generis immiserit se in puellam, & coepit eam vexare & stimulare. Et cum multi opus suum offerrent ut facerent filacteria ad eiiciendū dæmonem, ipse nullo pacto acquieuit; sed precibus & lacrymis ad Deum conuersus, in ipso habebat fiduciam, & ab ipso petebat auxilium, dicens: Surgam, & ibo ad Dominum nostrum Iesum Christum, & ad sanctum martyrem eius Anastasium, qui potest curare meam filiam à dæmonis vexatione. Accipiens itaque filiam suam habentem spiritum immundum, venit in mansionem sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, vbi sanctus ac beatus Paulus decollatus fuit, in loco, qui appellatur, Ad aquas Saluias, vbi requiescunt venerabiles reliquiæ martyris Anastasij. Et quia in ipsum monasterium mulier non ingreditur, intrauit **E** Episcopus in aliam ecclesiam iuxta monasterium, dictam basilicam beati Ioannis Baptistæ præcursoris, & vnà cum eo presbyter & diaconus, postulans ab Abbate eius monasterij, ut reliquiæ sancti martyris Anastasij adducerentur in basilicam sancti Ioannis, & ut omnis congregatio pro ipsa puella genua flecteret, & peteret à Domino nostro Iesu Christo & à beato martyre Anastasio virginis liberationem.

Et dum hæc fierent die Kalendarum Octobris istius duodecimæ Indictionis, tunc sunt reliquiæ venerabilis martyris Anastasij (id est caput eius) posite super altare. Perit in super Episcopus ab ipso Abbate, ut ex eo aliquam modicam portiunculam acciperet, & appenderet ad cervicem filie suæ. Fecit Abbas, & vnum dentem acceptum appendit ad collum eius. Ad conspectum autem & positionem dictarum sacrarum reliquiarum coepit dæmon eam vehementius conturbare, iactareque blasphemias in Christi martyrem & seruos Dei, dicens: Quid me adduxistis ad Anastasium cynophagum istum? monachus enim **erat**

ACTA PV-
BLICA DE
MIRACVLIS
CONFIC-
SOLITA.

DE THEO-
PENTO EPI-
SCOPO.

DE VIRGI-
NE SACRA
ARREPTI-
TIA.

ADHIBITAE
SACRAE
RELIQVIAE
AD ABICI-
ENDVM
DAEMO-
NEM.

A erat, sed dedit corpus suum ad cruciandum pro Nazareno. Non potestis me eiicere: quia Imperator sum, habens phalngas atque patricios. Non est qui me possit eiicere de corpore isto. Non me eiiciet Nazareus: quia illius est celum, meus autem est mundus.

Interrogantibus autem inter alia, quomodo ausus esset ingredi in vas Deo consecratum, vbi & corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi introiuit? Respondit: Quidam me coniurauit ut ingrederer in istud corpus, & introiui. Inter hæc elicientes caput beati martyris de paropsiæ argentea, imposuerunt super caput puellæ. Tunc clamabat dæmon: Non potest me eiicere cynophagus iste, quia monachus erat, & ego coniurationem accipi per coronam meam, nō egressurum de hoc corpore. Cum autem thymiamia adoleretur, exullabat fumum dæmon, eo quod sibi male oleret: cumque ab vno ex altantibus lutum eius naribus odorandus offerretur, tibi odorem illam placere dicebat.

B Cum autem interrogaretur, quis eum coniurasset, ut in puellam ingrederetur; dicere noluit nomen eius, sed quomodo id accidisset, id professus est, dicens: Ille adolescens, qui eam in matrimonium postulauit, abiit in Siciliam ad quemdam locum, qui dicitur Marathionius, & ibi fecit coniurationem in nomine meo, & ligauit in folia ficus, & tulit secum: & dum ambularet ista ad balneum, iactauit eam ante ipsam viam, ut eam calcaret ligaturam. Illa hora ingressus sum in eam; sed die illa non eam læsi, neque volurai. fuit id die secunda mensis Augusti, Indictione vndecima. Die autem secunda Septembris coepi cum ea ludere, atque exagitare & stimulare.

Sic namque ad publica balnea feminae accedebant, ut tamen seorsum lauarentur à viris. Verum neque id probatur à sanctis in virginibus, eo quod ut puritas & candor virginalis aliquo modo inficeretur, magnum periculum immineret: nam sanctus Hieronymus in epistola ad Latam: Mihi omnino in adulta virgine lauacra displicent, quæ se ipsam debet erubescere, & nudam videre non posse.] & ad Rusticum: Balnearum fomenta non quarat, qui calorem corporis ieiuniorum frigore cupit extinguere.] laudat hinc ipse Paulam, quod cum aliis monialibus degens, balneis numquam sit vsa, nisi periclitans, ac necessitate coacta. Sicut enim theatra (quod ait Textullianus de Spectaculis) loca esse solent, vbi prauus dæmon insideret, ita & balnea. Vnde hic meminisse oportet, quæ de alia virgine itidem in balneis arrepta à dæmone nariat sanctus Prosper Aquitanus, de qua suo loco superius. Hæc idcirco volumus obiter in memoriam reuocasse, ut non mireris, si in sacram virginem aduentem balnea permissus est dæmon ingredi.

Pergunt Acta plura dicere de diabolo exorcistas irridente, & martyrem Anastasium blasphemante, quod esset impotens ipsum eiicere, & de opprobriis & contumeliis iactatis ab eo in monachos, Episcopos, atque presbyteros, aliosque sacros Dei ministros: ex quibus potest intelligi, quo sint afflati spiritu homines, qui eadem in easdem personas coniciunt probra: ut dici illis iure possit: Vos ex parte diabolo estis, qui eius opera & facitis & dicitis. His subiiciuntur, quæ exultans & insultans dæmon diceret de malis quæ operatus esset his diebus: nam inter alia mala ista se fecisse iactabat: Modo, inquit, venio de Hispania, & feci ibi homicidia multa, & multam effusionem sanguinis.] hæc quidem vera fuisse, quæ paulo post dicturi sumus, significabant. Subduntur hæc istis:

Dicentibus nobis: Ecce Apostoli Domini nostri Iesu Christi Petrus & Paulus, ipsi te eiicient de isto corpore. Dæmon respondit: O iste senex malus Petrus quid est operatus? Ego feceram ut regnaret Philippicus, quia amicus noster erat: & iste abiit in die Pentecostes, & ordinauit ibi alium. Sed de isto corpore eiicere non me potest.] Audisti, lector, quisnam sit promotor Principum hæreticorum, quis verò Orthodoxorum? Cum autem tunc propter blasphemiam in Apostolū vnus ex fratribus impigisset alapam puellæ, quasi in ipsa dæmonem verberaret: Cædite (inquit dæmon) quid ad me de corpore isto?

Tandem verò cum compleissent in exorcismis in basilica sancti Ioannis dies viginti-quinque, ipsa vltima nocte, hora quasi secunda venit nequissimus, & per os puellæ hæc exclamare coepit, dicens: Ecce dico vobis: quia Maria & Paulus & Andreas obtulerunt istius mali senis Episcopi & monachorum lacrymas ante Nazarenum: qui dedit potestatem Anastasio, ut veniat & eiiciat me de corpore isto in Kalendis Nouembris. Ipse enim Episcopus vna cum monachis die noctuque non cessabant preces cum lacrymis ad Deum fundere: qui simul & tertio Kalendas Nouembris celebrarunt ea de causa vigilias. Post preces vero exhibitas, candela, quæ ante ipsas venerabiles reliquias assidue ardens erat die noctuque, ab eodem maligno dæmone extincta est (erat hora diei tertia.) Quod videns **vir**

DIABOLO
MALE O-
LENT SAC-
CRA THY-
MIAMATA.

HYMODO
INGRESSVS
DIABOLVS
IN PVEL-
LAM.

VSVS BAL-
NEORVM
HABD PRO-
BATVS IN
VIRGINE
VVSACRIS.
Hier. epist. 7.
Hier. epist. 4.
Hier. epist. 27.

HÆRETICI
SICVT DIA-
BOLVS BLA-
SPHEMI.

PROMOTOR
PRINCI-
PVM HÆ-
RETICORVM
DIABOLVS
CATHOLI-
CORVM PE-
TRVS.

INTERCES-
SIONES
SANCTO-
RYM PRO-
FICVAB.

vir venerabilis Episcopus, contristatus est nimis, & præcepit puero monasterij, vt afferret lumen. Sed ecce, absque alio lumine è monasterio allato, candela sponte à se ipsa absque alicuius ibi existentium ministerio accendi visa est, magno splendore elucens. Hoc factum est tertio Kalendas Nouembris.

VERA SIGNA ARREPTAE A DÆMONE PVELLAE.

Tertia verò deinde die, ipsis scilicet Kalendis Nouembris, ducta est puella vt prius ante altare, & venit omnis congregatio monachorum: & dum omnes fleterent genua, & dicerent, Kyrie eleison, & cum tunc cœpisset sæuius dæmon agitare puellam, confessus est se vehementissime torqueri ab Anastasio, qui præsens esset: adeoque fuit violentus motus pessimi dæmonis in puellam, vt eam in aëra eleuaret, suspensamq. teneret pedibus sursum, capite deorsum verso. Ex quo violèto motu & naturæ humanæ impossibili potuit ab vnoquoque licet incredulo cerro sciri, à dæmone verè arreptam esse virginem illam, ne fingere putaretur.] Hic memoria repetas velim, quæ superius quarto tomo dicta sunt ex S. Hieronymo de spiritibus nequam obsidentibus feminas, & ita sublimes in aere suspendentibus, vt defluerent in faciem vestes, & quod retulimus de iisdem arreptitiis ex S. Hilario, S. Paulino, atque Seucro, aliquando accidisse, vt licet sublimes, pedibus sursum, capite deorsum versis, suspensæ feminæ essent, tamen Deus non permisit ludibrio exponi pudorem, sed maiori miraculo fecerit vestes inhærere pedibus, non secus ac si iisdem essent funiculo colligatæ.

Hier. epist. 27.
Hilar. lib. de Synodis
Paulin. in Natali S. Fel. c. 7.
Seuer. dialog. lib. 3.

Pergit libellus Actoru: Et nobis dicentibus illi: Exi & recede maledicte de creatura Dei & sponsa Christi. Tunc dæmon dixit: Ligatum me habet Anastasius, quia vsque in vesperum in me poenas exercere vult. Acciderat autem, vt dens ille è capite S. Anastasij euulsus, ad collum suspensus arreptitiæ, amplius inueniri non posset. Nobis autem dicentibus ei: Quid factum est de dente illo? Dæmon respondit: Quando venit Anastasius, tunc ipse eduxit eum de collo, & posuit in loco suo, vbi ante manebat. Et nos diximus ei: Et quando venit sanctus Anastasius? Dæmon dixit: Quando accensa est candela à semetipsa, tunc ingressus est Anastasius, & reuocauit dentem in locum suum. Quærite in arca, vbi sunt reliquiæ eius, & cognoscetis. Tunc igitur accedentes nos ad arcam reliquiarum eiusdem sancti, aperta ea, inuenimus dentem inter eas, vt prius fuerat, collocatum. Tunc rememorati sumus, quòd fidelis Dominus in verbis suis, quæ locutus fuerat per prophetam suum: Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex iis non conteretur. Et quod Dominus ait in Euangelio: Non peribit capillus de capite vestro.

DE ADVENTU S. ANASTASII AD CVRAN DAM PVELLAM.

Factum est post hæc silentium, dum esset puella ante altare. Tunc abeuntibus monachis ad refectionem, remanserunt Episcopus pater, & cum eo presbyter, & diaconus, atque tres monachi: sicque manserunt vsque ad horam vndecimam. Cum iam appropinquaret hora egrediendi, tunc cœpit dæmon clamare: Quid me crucias, Anastasi? Scio quia sanctus es.] ista extorsit ab inuito Deus, vt idem pessimus dæmon, qui multa iactasset in opprobrium martyris eum deridens atque subsannans, ab ipso cruciatibus affectus fateri cogere id quod esset sanctus Deo acceptus: nam & clamabat rursus cum eiulatu: Væ, væ mihi, sancte Anastasi, quid in te peccaui? Crucia illum, per quem ingressus sum in istud corpus.

Psalm. 33.
Luc. 21.

Tunc iterum fletebat se puella læua atque dextera, vt solent qui flagellatur propter imensum dolorem facere: atque clamat, vt parceret, eo quòd exire se velle promitteret. & rursus post modicum interuallum clamans: Exeo, & iuro per eum què tu veneris & adoras, quod non periuro. Et rursus interposita mora, cum eiulatu clamās dicebat: Per quod portas iuro, quod exeo, & numquam in hoc corpus reuertar: Heu me, heu me, quia veni in derisionem coram hominibus. Et iterum clamans dicebat: Sancte Anastasi, exeo, & numquam in presbyteros tuos & diaconos tuos & monachos tuos iniuriam facio. Et ecce dico atque confiteor, quod nihil sum, spiritus nequam & immundus sum, ventus sum: Vbi inuenero verum Christianum, effugio ab ipso, nec aliquid illi mali facere possum.

COGITVR DIABOLVS LAVDARE SANCTVM ANASTASII.

Et flentibus nobis, dæmon dicebat: Nolite flere: quia cum videt sanctus Anastasius vos flentes, maiora in me tormenta exercet. Sed ecce sicut intraui, egredior, & numquam reuertar amplius in hoc corpus. Dicentibus quibusdam de fratribus: Ne facias quippiam mali, cum egrederis. Ille respondit: Sic mihi præcepit sanctus Anastasius, vt sine aliqua læsione relinquam corpus istud. Sic cruciatus est dæmon ab ipso sancto Anastasio vsque ad horam tertiam noctis, confitente dæmone ad suum cruciatum non permissum antea exire. Tunc puella inclinans se ante altare, sic stetit per spatium dimidiæ horæ; & eleuans se sa-

SVAM IN RECILLITATEM COGITVR DIABOLVS CONFITERI.

LIBERATVR PVELLA A MALO DÆMONE PER S. ANASTASII.

se sa-

A se, sanæ mentis & libera stans ante ipsum altare, suscepit corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi. & sic salua puella cum patre reuersa est, dantes omnes laudes Deo.] hucusq. libellus de energumena virginis liberatione. Quo quidè infelicissimi coarguantur hæretici negantes martyrum cultum, quem inuiti licet inuisibilibus flagris compelluntur etiam dæmones profiteri; ob idque duplo quàm illi afficiendi ipsi tormentis In quos miseros ista negantes opportunè hic S. Hieronymi in Vigilantium repetimus interpellationem illam, qua ait: Responde, quomodo in vilissimo puluere, & fauilla nescio qua, tanta sit signorum & virtutum præsentia? Sentio, sentio, infelicissime mortalium, quid doleas, quid timeas: Spiritus iste immundus, qui hæc te cogit scribere, sæpe hoc vilissimo tortus est puluere, immo hodieque torquetur; & qui in te plagas dissimulat, in ceteris confitetur. Nisi forte in morem Gentilium, impiorumq. Porphyrii & Eunomij, has præstigias dæmonum esse confingas, & non verè clamare dæmones, sed sua simulare tormenta. Do consilium: ingredi in basilicas martyrum, & aliquando purgaberis: inuenies ibi multos socios tuos; & nequaquam cercis martyrum, qui tibi displicent, sed flammis inuisibilibus combureris: & tunc fateberis quod nunc negas; & tuum nomen, qui in Vigilantio loqueris, liberè proclamabis, &c.] ita plane S. Hieronymus, significans hæreticos esse pariter arreptitios, sed de his modò hæctenus.

IN IMPIOS HAERETICOS DETESTANTES MARTYRVM CVLTVM.

Iam verò lugubrem aggrediamur tragœdiam enarrare multis sæculis deploratam, vniuerso orbi suæ calamitatis immensitate nouissimam, ingressum inquam Sarracenorum in Hispaniam diabolicis machinamentis effectum, vt ipse scelestissimus dæmon Romæ in arreptitia (vt audisti) est gloriatus, vt pote de scelere, quo immanius nequicquam aliud excogitari potuerit, ministris illis vsus, quos sciret suos esse omnium fidelissimos, perfidis Sarracenis. Gloriabatur planè dæ non, eo quòd aduenisse tempus videret, vt quod diu cupiisset, implet. Ante tot sæcula de ipso hæc ad Iob Dominus locutus erat: Absorbabit fluium, & non mirabitur, fiduciam habens vt influat in os eius Iordanis.] Etenim siue per Iordanem ipsam accipias Palæstinam, quam alluit idem flumen, ea iam potiri fuerant Sarraceni, ipsamque sanctam Hierosolymam ciuitatem tyrannicè possidebant: Siue per Iordanem, interpretatione Gregorij, ipsum populum intelliges Christianum baptisimatis aqua perfusum; iam iidem ipsum populum Christianum habitantem Asiam magna ex parte suæ subegerant potestati, sed & omnes qui incolunt Africam suæ ditioni subingarant: cum & vt Europam pariter debellarent, & omnes qui sunt in ea fideles suæ subiceret potestati, prodicione fidelium facilem aditum idè fabricator malorum omnium dæmon in Hispania præparauit, aperiens ostium, per quod immittat in reliquam Christiani orbis partem turmas Sarracenorum vt planè liberè dici possit, numquam maiori nec diuturniori vexatam esse Ecclesiam persecutione, quàm cum imperferabili Dei iudicio permixta est concuti à perfidis Sarracenis. Sed iam ipsam prosequamur historiam.

DE SARRACENIS INVADENTIBVS HISPA NIAS.

Quod ad ipsum ingressum eorumdem Sarracenorum in Hispaniam pertinet, primum omnium quæ sunt temporis dilquiramus. Est Roderici Tolerani Episcopi atque recentiorum rerum Hispanicarum scriptorum constans assertio, id factum hoc ipso anno: cui veritati recitata nuper Acta ad stipulati videntur. vnus Tudensis eorundem in Hispaniam aduentum in sequentem reiecit annum, quem numerat Era septingentesima quinquagesima secunda: collocat verò hoc anno ipsas proditorum patriæ & gentis suæ molitiones. sed potuit apud ipsum in notam Era error facilè irrepsisse.

Iob 40.

Haud igitur inanem fuisse diaboli illam superbam iactationem, qua se Hispaniam cadibus cruentasse professus est, declararunt euenta. Sed quæ hæc omnia eiusdem malorum omnium architecti arte præcesserint, suo ordine enarremus: petamus autem ipsam rerum gestarum seriem à Tudensi vt antiquiore, ipsiusque verbis, quæ contigisse asserit, describamus. Cum tamen plura his quæ ab aliis recentioribus scripta reperiuntur, haud reiicienda dixerimus. Non enim sic prodimus vetera, vt noua reiicienda putemus, in quibus veritas non esse læsa noscatur: tunc enim neque antiquioribus assentimur. Sed ipsum modò audiamus Tudensem, qui hæc ait:

DE TEMPORIBVS INCRESCENTIBVS SARRACENIS IN HISPANIA.

Hoc anno regni sui tertio Rudericus iniuriam patris sui vlcisci festinans, duos filios Vuitizæ Furmalum & Erpulsionem de Hispania cum summo dedecore expulit. Qui ad Tingitanam prouinciam transfretantes (tenebatur enim illa pars à Gothis) Iuliano Comiti illius regionis adhæserunt, quem Vuitiza Rex inter suos secretarios familiarem habuerat carissimum. Qui condolens de expulsionem eorum & dedecore, consilium inuit cum eis, qua-

PRODITIO IN REGNUM HISPANIA RVMDITVR.

quatenus Sarracenos euocarent, & cum eis illatas sibi iniurias vindicarent. Ad hoc facinus peragendum incitat Iulianum, quod Rudericus Rex filiam ipsius Cauam nomine, non pro vxore, sed potius utebatur pro concubina, quam tamen pro vxore à patre petierat & acceperat.

PRODIGIO-
NE IULIA-
NY ARMIS
NY DATA
HISPANIA.

Erat hic Iulianus vir sagax & astutus, qui & callidè excitauit Francos, vt expugnarent Hispaniam citeriorem. Fingens tamen esse se amicum Regi Ruderico, callidè consuluit, vt equos & arma ad Gallias mitteret & in Africam; quia in interiori Hispania ipse regnabat securus, & non erat necesse vt haberent arma Hispani in patria, quibus se mutuo interficerent.] prætextus præterea poterat esse ille, ne populus pro filiis Vuitizæ arma sumeret, & in ipsum insurgeret, vt illos restitueret, & in regnum prouheret. Pergit verò Tudenfis: Tale tunc ad hunc Rudericus dedit edictum, vt vbicumque arma inuenirentur, velequi fortissimi, violenter à dominis auferrentur. Fauebat huic prodictioni* Oppinus Hispalensis & Toleranus Archiepiscopus, quem pater eius Vuitiza duabus regalibus præfecerat ciuitatibus, vt per eum posset Catholicæ fidei statum euincere.] hæc de conatibus Ruderici aduersus filios Vuitizæ, quibus illis profuit, & sibi ruinam parauit.

*ad. Oppa

*Psal. 36.
*Psal. 9
SIBI IPSIS
MALA PAR-
RIVNT IM-
PIIS.
*Isai. 19.

Ita planè mentem primum Deus auferre solet eorum, in quos parat vlcisci, vt suis ipsorum feriantur armis, secundum illud Dauidicum*: Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur.] & iuxta illud*: In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.] dum putans obesse aliis, in se ipsum mala conuertit, instar fatui contra propria commoda propriis studiis laborantis. Vt planè ipsi secundum illud acciderit vaticinium*, quo dicitur: Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Ægyptum angulum populorum eius: Dominus misit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius.]

Sed antequam reliqua prosequamur, rursus hic, amabo te, mecum considera lector, quodnam tam grande potuit præcessisse peccatum, vt magna ira Dei traderetur Hispania Sarracenis, & regis insulæ ex Gothorum gente omnino defecerint. Scimus ab omnibus ostentari tamquam omnium malorum causam Ruderici incontinentiam, cum ausus sit iniicere manus in filiam Iuliani, quam sub titulo coniugis à patre accepisset, & in pellicem conuertisset. sed decipi penitus istos puto: haud enim tunc primum accidit, vt istiusmodi commiserint scelus principes incontinentes. Verum altius est petenda horum omnium causa malorum, qua nulla maior ac verior mea sententia afferri potest, quam quòd descisisset voluntaria auersione ab Ecclesia Romana regnum Hispaniæ sub Vuitiza huius prædecessore, vt suo loco superius ex Hispanicarum rerum scriptoribus dictum est. Vt acciderit illis quidem secundum illud quod comminatus est Dominus*, cum Hieremias, eo quòd Iudæi confregissent catenas ligneas, iussus est facere eas ferreas, quæ frangi non possent: cum videlicet qui iugum Christi respuerant, cogentur subire iugum ferreum Pharaonis: qui inquam ab obedientia se subduxerunt Apostolicæ sedis, iuxta Dei sententia factum sit, vt subderentur impiis Sarracenis. Pluribus sanè veritas hæc demonstrata est exemplis etiam sæculo isto, nullum posse diu subsistere regnum, quod non innititur super petram. Hinc vides eodem ferme tempore magno fragore maxima ex parte esse collapsum Imperium Orientis, dum Heraclius descisuit ob hæresim à communicatione Apostolicæ sedis. Id ipsum eadem ex causa Africam esse passam, itidem superius est demonstratum. Vnde veluti ab alta specula illud Dauidicum sit crebrius repetendum*: Et nunc Reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram.] Sed iam coeptam semel historiam prosequamur ex eodem auctore Tudenfi, qui vbi proditorum molitiones recensuit, ista subiungit:

QUAE CAU-
SA VT HIS-
PANIAE
SINT TRA-
DITAE SAR-
RACENIS.
*Hæc. 28.

Igitur Era septingentesima quinquagesima secunda, Vlt fortissimus Rex barbarorum totius Africæ, ducatu Iuliani & filiorum Vuitizæ fretus auxilio, vt cognouit quod arma & equi non erant in Hispania, & ciuitates essent absque muris, Tanssum Strabonem vnum ex ducibus exercitus sui cum viginti & quinque millibus fortium pugnatorum ad Hispaniam præmisit, vt cognita Iuliani dubia fide, bellum cum Hispaniæ Rege inciperet: teriebant namque barbarorum Regem laquei dolosi Teleptensis Comititis, si fortè adessent, quippe qui ipsum habuerat semper infestum, ac fortem viribus & consilio sapientem expertus. Ceperunt tunc Sarraceni Hispaniam & circumiacentes vrbes, quia eas absque murorum ambitu inuenerat. Rex autem Rudericus dum vidit dolos Iuliani Comititis Tingitani, & labores sensit, collecto Gothorum exercitu, armatus vt potuit, acer, & fortis primo

*Psal. 2.

CLADES HI-
SPANIA-
RVM PER
SARRACE-
NOS ILLA-
TAE.

A primo subiit pugnam: adeo vt per quinquaginta continuos dies infatigabiliter dimicans, sexdecim millia hostium exercitus interficeret. Iulianus & duo filii Vuitizæ Regem Rudericum in prima acie certantem cum cernunt, Christianos milites pro mortuis Sarracenis & sauciis alios commorando, barbaros viribus roborant. Sed postquam Iuliani fides per totam Africam declaratur, Muza exercitus Africanus Princeps cum infinita multitudine equitum peditumque ad Hispaniam dirigitur. Deinde renouato bello turmas vnas post alias ad proelium adducere coepit. Porro Rex Rudericus*, more solito, proelio incensus coepit acrius instare, ac propensius in hostes præire. Tandem verò instantibus barbaris, Hispaniam milites capiunt difficiliter, atque per longitudinem belli defatigati quique nostrorum locum dant, & terribiliter Gothi qui erant à parte Comititis Iuliani irruerant.

HISPANIA
POTITI
SARRACE-
NI.
*Rodericus

Rudericus autem vbi se à suis destitui vidit, per aliquot dies terga præbens paulatim, B pugnando (vt credimus) occubuit, sed non cuius certus interitus eius. Regnavit annis tribus. Index tamen postea in ciuitate Lusitanæ Visco inuenta est lapidea sepultura, in qua epitaphium desuper est scriptum, scilicet: HIC REQUIESCIT RODERICVS REX GOTHORVM.] alia quæ plura his leguntur apud Rodericum Toletanum, ab ipso addita esse noscuntur. Verum post annos plurimos eam esse positam inscriptionem oportuit, cum regni Gothorum nulla penitus reliqua esset spes successionis, quod minimè accidit superstitibus Pelagio, Iulianoque ipso Gothorum adhuc viribus pollente, & aliis qui ad loca tutiora confugerant. Pergit verò Tudenfis:

OBITVS ET
SEPVLCRVM
RVDERICI
REGIS.

C Reccesserat manus Domini ab Hispania ob inueteratam Regum malitiam, ne in tempore huius ruinæ eam protegeret. Omnes deinceps Gothorum milites fusi, fugatique fuere, & vsque ad interemptionem gladio & inedia perierunt, & non solum contra se communibus & barbarorum, sed etiam Francorum armis ex parte Galliarum consumpti sunt.] haec Tudenfis de clade illata Hispaniis temporibus Ruderici. Profecuti sunt tantam cladem lacrymis atque suspiriis posteri omnes scriptores haud ignobiles in præsentem ferme diem. Etenim etsi vulnus sanatum, haud tamen tutum, ne male obducta cicatrix (vt sæpe accidit) iterum recrudescat. Sed quos modo auersio ab Ecclesia Romana (vt vidimus) Hispanos tradidit Sarracenis, postea obedientia & obseruantia erga eandem ipsos ab hostibus conseruauit immunes, adeo vt etiam in exteris gentes eis dominium propagarit.

HISPANIA-
RVM EXTRA
MA CLADES

D Ceterum quod ad res Ecclesiæ Toleranæ spectat, Rodericus hæc habet*: Synderedum Episcopum Toletanum aduentum Arabum expauescentem, Vuitizæ insuper insolentiis fatigatum solum vertisse, Romanque profectum esse, inuadentem verò sedem intrusum fuisse Oppam, de quo superius: Sed viri, inquit, longæui Vrbani virum sanctimoniam in Episcopum elegerunt, intrusione Oppæ, qui iam nihil poterat, non obstante.]

*Roderic. de
reb. Hisp. lib. 3.
c. 18.
SYNDERE-
DVS OPPA-
ET VRBA-
NVS EPISC.
TOLETANVS.

IESV CHRISTI CONSTANTINI PAP. ANASTASII IMP.
ANNVS ANNVS ANNVS
714. 7. 2.

ANnus incipit Redemptoris septingentesimus decimusquartus Indictione duodecima, quo die nona mensis Aprilis Constantinus Papa, vbi sedisset annos sex, mens vnum & diem, ex hac vita discessit, magna ex Pontificatu bene perfuncto sibi gloria comparata: quippe qui cum throno ceteris eminens esset (vt Anastasius ait) omnium humillimus spiritu erat atque mitissimus, cunctis sibi subditis charitate pater amantissimus, quippe qui penuriæ tempore nihil prætermisit officij in pauperibus subleuandis. De ipso autem, præter illa quæ dicta sunt superius, idem Anastasius hæc habet in fine: Fecit ordinationem vnã, in qua creauit presbyteros decem, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero sexagintaquatuor. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum quinto Idus Aprilis Indictione duodecima*. cessauit Episcopatus eius dies quadraginta.] In cuius locum postea subrogatus est Gregorius Secundus, de quo dicturi sumus sequenti tomo. Quod verò ad rationem temporis spectat, non potuit ad sequentem annum idem Constantinus peruenisse, cum eo tempore reperiat sedisse eius successor Gregorius, vt quæ dicenda erunt, significabunt.

CONSTAN-
TINI PA-
PÆ OBI-
TVS, EIVS-
QVE VIRTU-
TES.

Sub hoc anno recentiores chronographi recensent Synodum Londinensem de imaginibus habitam: sed alij in annum vndecimum vel duodecimum, alij in decimum supra septingente-

DE SYNODO
LONDINEN
SI FALSA
ASSERTIO.

gentesimum referunt: cum tamen antiquiores scriptores, qui & res ipsas Anglorum sunt A profecti, de huiusmodi Synodo nec verbum quidem. Sane haud crediderim hæc prætere potuisse Bedam, si re vera fieri contigissent. Sed nec ipsum argumentum subsistit, vel causa probatur tanta fuisse, quæ debuisset in controuersiam deduci, ut & de his consulere- tur summus Pontifex Constantinus. Dicunt enim, Eguuinum monachum designatum Episcopum Vuiceis, diuinitus admonitum ut Dei genitricis imaginem in sua ecclesia collocaret: rem autem in controuersiam deductam, fuisse delatam ad Apostolicam sedem: iustumque Eguuinum sisti coram Pontifice, & iuratum de visione, quam viderat, & aliis testatum esse. Tunc verò Constantinum legatum misisse Bonifacium in Britanniam, qui Londini Synodum celebraret. Celebrataque Synodo, fuisse in ea probatas visiones Eguuini, & de cultu sacrarum imaginum promulgatum esse decretum. Hæc quidem cum careant testificatione maiorum, & aduersentur iis quæ sunt à Beda conscripta, facile induci- B mur ut commentum esse putemus.

CVLTVS SA
CRARVM
IMAGINVM
IN ANGLIA
A PRINCI-
PIO VIGVIT.
² Bed. hist. An-
glic. lib. 1. c. 25.

Quid enim oportuit ut de re iam diu ante recepta visio ostenderetur, ut induceretur in usum fidei populo? Nonne auctoritate Bedæ (quod suo loco superius dictum est) liquet vna cum sancto Euangelio suscepisse Anglos usum sacrarum imaginum, Augustino ex antiquo Ecclesiæ Catholice vsu illuc Saluatoris imaginem introducete: Sed sunt hic iterum eiusdem Bedæ verba repetenda, cum de Augustino in Angliam veniente agens hæc ait: At illi, Augustinus videlicet & socij, non dæmoniaca, sed diuina virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Saluatoris in tabula depictam, litaniasque canentes, pro sua simul, & eorum propter quos & ad quos venerant, salute æterna Domino supplicabant.] & inferius: Fertur autem, quod appropinquantes ciuitati, more suo, cum Cruce sancta & imagine magni Regis Domini nostri Iesu Christi, hanc litaniam consona voce modularentur: Deprecamur te Domine in omni misericordia tua, ut auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam peccauimus, Alleluia.] hæc ibi. At quisnam est qui docere possit vel minimum quidem hoc seculo recessisse Anglos ab his quæ docuerat Augustinus? Sed & quis iste quem dicunt, Bonifacium legatum in Angliam missum à Constantino Pontifice? Puto voluisse auctores significare Bonifacium illum magnum Anglum, Germanorum Apostolum à Gregorio Secundo Romano Pontifice designatum: verum ille non nisi sub eodem Gregorio Secundo Romam venisse reperitur. A beat igitur de Synodo Londinense commentum.

² Marcellin. in
Suuiberto. c. 25.
apud Syr. die
1. Martij.
PIPINI DE
HERSTAL-
LO ORITVS.

Hoc eodem anno magnus ille Pipinus regni Francorum administrator moritur, relicto sibi in magistratu successore filio ex pellice Carolo cognomento Martello. Hæc autem quomodo se habuerint, à nullo fidelius, quam à Marcellino, qui hæc præ oculis habuit, D sumenda putamus. ait enim in Suuiberto: Contigit anno ab incarnatione Domini septingentesimo decimoquarto Pipinum de Herstallo strenuum Principem & Maiorem domus Francorum, dolentem super innocente morte sanctissimi Lamberti Tungrensis Episcopi, ad mortem ægrotare.] licet enim ante annos sexdecim S. Lambertus martyrio occubisset, iamque facinus oblivione sepultum videri potuisset: tamen semel inflatum Pipini conscientie vulnus numquam curatum est, immo magis recruduit ex translatione eiusdem martyris ante annos quatuor renouata memoria. Translatum est enim corpus eius in Legiam, quæ ex vico creuit in nobilem ciuitatem ex eiusdem martyris gloria atque miraculis ibidem iugiter edi solitis. Pergit verò Marcellinus:

SVVIBER-
TI CVM PI-
PINO CON-
GRESSVS.

Accersitusque sanctus Suuibertus egregius Pontifex ad visitandum eum per nobiles viros, perrexit prius cum Vuilleico & Theodorico discipulis suis Coloniam ad Plestrudem illustrem Ducissam Lotharingæ, siue Austrasiorum, consilium ab ea expetens, quidnam facere deberet. Quæ cum religiosè suscipiens & tractans, tandem retento Colonia pio Vuilleico presbytero sancti Suuiberti apud se causa deuotionis & consolationis (erat enim felix Vuilleicus Euangelicus sacerdos) misit sanctum Suuibertum & Agilolphum Coloniensem Archiepiscopum cum plerisque aliis prælatis ad Pipinum Principem coniugem eius, ad informandum eum, si obiret, ne illustres legitimos suos filios, Drogonem Ducem Campaniæ, Grimoaldum Maiorem domus Childeberti Regis Franciæ exheredaret, heredem scribendo Carolum Martellum illegitimum ex Alpaide pellice genitum in detrimentum & damnationem animæ suæ, & in confusionem sui & totius Ecclesiæ, atque in scandalum suorum primatum & subditorum. Et quia sanctus Lambertus Episcopus eundem Pipinum de illicito connubio Alpaidis increpauerat, martyrium subiit.

Venien-

A Venientes igitur præfati Pontifices Ioppiliam ad ægrotantem Principem Pipinum, benignè ab eo suscepti sunt. Qui ipsum consolantes, & ad tolerantiam aduersitatum temporalium & infirmitatem corporalium confortantes, aiebant, quod Deus electis suis iter asperum facit, ne dum delectarentur in via; obliuiscerentur eorum quæ sunt in patria. Tandem nacto opportuno tempore & congruo, inter cetera pro salute & remedio animæ suæ causam, pro qua venerant, ei deuotè & salubriter Pontifices exponentes, & de illicito matrimonio increpantes, statim cum indignatione repulsam patiebantur. A lpaïs verò legationem sanctorum Pontificum sciscitans & comperiens, irata valde, Pontifices abire celeriter præcepit; & ipsa interpellans importunè pro Carolo Martello filio suo apud Pipinum, impetrauit cuncta pro eodem filio suo, quæ petierat. Pipinus verò eodem anno moriens, eundem Carolum Martellum suorum principatum reliquit heredem. Quod B cernentes præfati Pontifices, in glorij & tristes Coloniam redierunt, enarrantes præclaræ Plestrudi omnia quæ gesta erant in Ioppilia à Pipino, consolantes eam, & ad tolerantiam patientiæ animantes.] hæcenus de his Marcellinus.

CAROLVS
MARTELLVS
PRINCEPS.

Sic igitur cum præfecturam illam primariam annis vigintiseptem administrasset, hoc anno mortuus est. Ita etiam colliges ex Iona monacho eius temporis scriptore, dum anno Domini septingentesimo numerat Pipini magistratus decimum tertium, consentientia his quæ apud Amorem leguntur, præfuisse nimirum rebus Francorum annos vigintiseptem. Fuisset Pipinus inter Principes maximè pios adnumerandus, nisi ista de pellice cum valde denigrasset. Constat quidem ipsum Pipinum multa ecclesiis contulisse, monasteria erexisse, sanctos viros coluisse, hæc & alia id genus crebrius opera factitasse. Regnabat hoc tempore in Galliis Dagobertus secundus, qui sequenti anno, vbi tenuisset regnum annos C quinque, moritur, in que locum eius Franci eleuant Danielem clericum in regnum, quem nominant Chilpericum eius nominis secundum. Reliqua sequenti tomo dicenda erunt, vbi & Gregorij eius nominis secundi Romani Pontificis res insigniter gestas aggrediemur.

PIPINI G-
RITVS.
² Ion. in vita
S. Vulfranni
Episc. Senonens.
apud Syr. die
20 Martij.
³ Apud Aimoin.
lib. 4. c. 5.

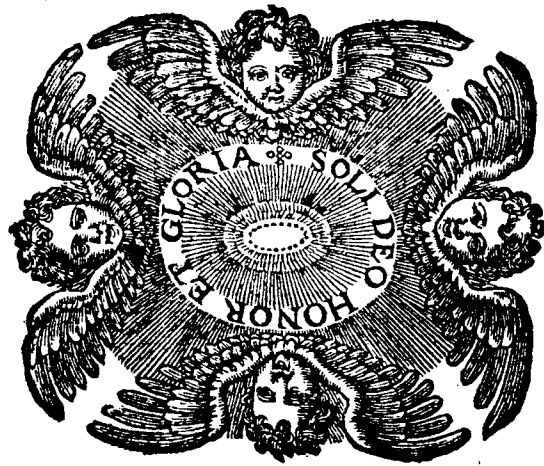
Sistendum hic modò, statuto termino, à Gregorio ad Gregorium. Etenim à primo egres- si, veluti hospitali accepta tessera, apud secundum ad quem peruenimus hospitalitatis PERORA-
D iure quiescimus, & quidè itinere fatigati; cum interdum per vastam, rerum gestarum igno- TIO CVM
rantia, solitudinem, fuerit in inuio via laboriosè quærenda; aliquando veluti per ardua GRATIA-
montium, instar Ionathæ, fuerit manibus pedibusque reptandum, ut oppositas immensas RVM ACTIO-
vbique difficultates superare possemus: cum inter hæc omnia quàm sæpissime densarum NE.
spinarum obicibus præpediti, à multiplicibus scilicet diuersisque ingruentibus vndique negotiis violenter abrepti ab itinere instituto, ad aliena curanda oportuerit ad passus ferme singulos diueris- ¹ 1. Reg. 14.
se. Hæc autem omnia superasse, & ad opratum viæ exitum peruenisse, opus fuit eius, quam in ipso exordio itineris quæsiuimus ducè Dei genitricem MARIAM, necnon eorū quos experiuimus in via comites sanctos Martyres. Quibus omnibus quan- ² Tob. 12.
tum pro acceptis beneficiis debeamus, Tobie nos sententia docet, cum iudicauit dimidiū bonorum, quæ filius vexerat, fidei comiti tribuendum, quem hominem esse putauit; sed si cognouisset esse Angelum, omnia sua, suosque seque ipsum libenter exhibuisset. Iure ergo nos iisdem, quos nacti sumus ducem & comites, omnia ista pro gratiarum actione rependimus, impendimusque nos ipsos simul. Ipsi verò offerant quod accipiunt Deo bonorum omnium largitori, à quo nobis imperrent solutionem istorum compedum aurorum, simulque veniam peccatorum, felicemque ex hac vita migrationem ad Deum ipsum: cui sit honor & gloria in sæcula. Amen.

ANNALIVM TOMI OCTAVI

FINIS.

APPENDIX. A V C T O R P I O L E C T O R I.

Quod hoc octavo tomo Annalium inter scribendum res præclarè gestas S. Maximi martyris aduersus Pyrrhum Constantinopolitanum Episcopum Monothelitam, omisimus dedita opera prolixam illam disputationem eiusdem cum eodem Pyrrho in Africa publicè habitam, ne nimia eius prolixitate lectorem fastidio afficeremus, pollicitique sumus hinc eam apponere per appendicem, quò rerum antiquarum studiosi eadem nondum edita frui possint: promissi memores, hinc tibi eam tum Græcè, tum Latinè reddimus ex interpretatione Francisci Turriani Societatis I E S V Theologi. Sed quoniam is unico duntaxat, quamuis antiquo, exemplari usus esse videbatur, in bibliotheca autem Vaticana plures erant eiusdem Disputationis Codices manu scripti, omnes inter se diligenter conferendos, variasque lectiones iisdem quibus Vaticani Codices recensentur numeris, habito earum delectu, partim ad marginem, partim ad libri calcem annotandas curauimus. Utere, lector, & boni consule.

ΠΑΡΑΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ
γρομδύς ζητήσεως χάριν τῆς κεινημένων
πρὸς ἐκκλησιαστικῶν δογματῶν, παρυσία
Γρηγορίου τῆς ὀσβεσάτου πατριχίς, καὶ
τῆς σωδρεθέντων αὐτῶν ὀσιωτάτων ὀπισθό-
πων, καὶ λοιπῶν θεοφιλῶν, καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν,
ὡς Πύρρος, τῆς γρομδύς πατριάρχου Κωνσταν-
τινουπόλεως, καὶ Μαξίμου τῆς ὀσβεσάτου
μοσαχῆ, μὲν Ἰαλίῳ, Ἰνδικπᾶνος γ'. Πύρρος
μὲν συμμαχοῦτος τῆ παρεισαχθεΐση παρ'
αὐτῆς, καὶ τῆς πρὸς αὐτῆς, ἐν τῷ Βυζαντίῳ και-
νοτομία τρεῖσι, τ' ἐνδὸς θρημάσε, Μαξίμου δὲ
σωμηροεῶτος τῆ ἀνωθεν εἰς ἡμᾶς ἐλθούση
πατριχί τε, καὶ ὀπισθολικῆ διδασκαλίᾳ ὄξε
τῆς ρηθέντος ἰσφρυῶς ἀνδρός, φημι δὲ Γρηγο-
ρίου τῆς ἰσφρυῶς πατριχίς, τ' λεχθέντων ἀνδρῶν
τρεῖσι, Πύρρος καὶ Μαξίμου, ἀλλήλοις πρὸς-
μαδέντων. πρὸς κατῆρξατο δὲ τ' πρὸς Μαξι-
μον ὄξελέξιος ὁ Πύρρος, ἔτιως εἰπῶν.

QVAESTIO ECCLESIASTICI
dogmatis disputata coram Grego-
rio Patricio piissimo in conuentu, &
confessu sanctissimorum Episcopo-
rum, & reliquorum nobilium viro-
rum, à Pyrrho Patriarcha Constanti-
nopolitano, & à Maximo Reueren-
dissimo monacho, mense Iulio, Indi-
ctione III. Pyrrho quidem nouum
dogma de vna Christi voluntate à
se, & à suo antecessore Sergio prauè
introductum, defendente, Maximo
autem doctrinam Apostolorum &
Patrum à principio nobis traditam.

FRANCISCO TURRIANO
Societatis I E S V Theologo
interprete.

ΠΥΡΡΟΣ. Τί σοι κακὸν ἐποίησα μὲν, κύ-
ει ἀββά Μαξίμου, ἐγὼ τε, καὶ ὁ πρὸς ἐμὸν,
ὅτι οὕτω πανταχοῦ ὄξεσῶν ἡμᾶς, ἀιρητικῶ
ἰσπλη ἰσπλη πᾶσι διδούς ἡμῖν; τίς δὲ οὕτω
ποτέ, καίτοι τῆ κατὰ πρὸς ὀπισθολικὸν θέα,
ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθη σε, ὡς ἡμεῖς; ΜΑΞ.
Ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἀπεσᾶται, ἔδεις ἔπας, ἵνα ταῖς
σαῖς χησῶμα λέξωσιν, ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθη με,
ὡς ὑμεῖς; ἀλλ' ἀθετησάντων ὑμῶν νυνὶ τὸ Χρι-
στιανῶν δόγμα, φοβερὸν ἡγήσάμην τῆς ἀληθείας
τῶ πρὸς ἐμὲ πρὸς πῆσαι χάριν. ΠΥΡ. Τί γδ'
Annal. Eccl. Tom. 8. δόξά-

PYRRHVS: Qua in re domine Abba
Maxime, ego & is cui successi, tibi no-
cuius, qui vbiq; nobis detrahis, & nos
omnibus in suspicionem de hæresi venire fa-
cis? Quis vniquam te, ne de facie quidem
notum, sic honorauit & coluit, vt nos?
MAX. Quandoquidem audit Deus, nemo,
vt verbis tuis vtar, sic me honorauit & co-
luit vt vos: sed cum vos aspernati sitis nunc
dogma Christianorum, existimaui pertime-
scendum mihi esse, si gratiam vestram veri-
tati anteponerem. PYRRH. Qua opinione
LII asper-

aspernati sumus quod Christiani sentiunt? **MAX.** Opinione de vna voluntate diuinitatis Christi & humanitatis eius, & non solum opinione, sed etiam proposita eius noua expositione ad perniciem totius corporis sanctae Ecclesiae. **PYR.** Quid igitur, qui vnam Christi voluntatem esse sentit, videtur tibi a Christiana doctrina traduci? **MAX.** Maximè. Quidem magis impium, quam dicere, eundem vna & eadem voluntate, ante incarnationem quidem omnia ex nihilo fecisse, continere & procurare ac salubriter dirigere; post incarnationem verò, cibum & potionem appetere, loca locis mutare, & omnia alia facere, quae omni culpa & reprehensione vacabant; quibus etiam dispensationem liberam ab omni fictione esse demonstrauit? **PYR.** Est ne vnus Christus, an non? **MAX.** Vnus sanè. **PYR.** Si igitur vnus Christus, tamquam vnus omnino etiam volebat. quod si tamquam vnus volebat, vna prorsus est & eius voluntas, non duæ. **MAX.** Dicere quippiam, & non distinguere prius significata in eo quod dicitur, nihil aliud est, quam omnia confundere, & ea studio relinquere operata, de quibus quaeritur: quod est alienum a viro differendi perito. Dic igitur mihi hoc: Christus cum sit vnus, est ne Deus solum, an etiam solum homo, an vtrumque, Deus simul, & homo? **PYR.** Planè, Deus simul & homo. **MAX.** Deus igitur natura & homo cum esset Christus, volebat tamquam Deus & idem homo, an vt Christus tantum? ac si quidem principaliter vt Deus, & homo volebat Christus, liquet, quod dupliciter, & non vno modo, vnus cum idem esset, volebat. Etenim si nihil aliud est Christus præter naturas suas, ex quibus, & in quibus est, perspicuum est, quod conuenienter naturis suis Christus, id est, vt vnaquæque apta nata erat, vnus existens & idem, & volebat, & operabatur: Si quidem neutra earum voluntatis, aut operationis expertus est. Quod si conuenienter naturis suis Christus, id est, vnaquæque apta nata erat, volebat & operabatur; erant autem duæ naturæ eius: duæ igitur voluntates eius naturales, & quæ cum ipsis numero totidem sunt, substantiarum operationes. Sicut enim numerus naturarum vnus & eiusdem Christi, si piè intelligatur & dicatur, non diuidit Christum, sed differentiam naturarum etiam in vnione custodiri demonstrat: sic numerus voluntatum & operationum, quæ secundum substantiam in eius naturis insunt (ambabus enim naturis suis, vt dictum est, idem salutem nostram & volebat & operabatur) non diuisionem inducit, absit; sed earum etiam in vnione custodiam tantum & incolunitatem declarat. **PYR.** Non potest fieri, quin voluntates secum inferant ipsos volentes. **MAX.** Hoc quidem absurdum, in vestris etiam litteris; non ratione, sed licentia protulistis, naesti Heraclium

A δοξάσαντες, το Χριστιανῶν ἡδετήσα μὲν φρόνησιν; **ΜΑΞ.** Ἐν θείῳ τῆς θεότητος τῆ χειρὸς καὶ τῆς ἀνθρώπου φύσεως αὐτῆ δόξασαντες, καὶ μὴ μόνον δοξάσαντες, ἀλλὰ ἐπὶ λυμῆ τῶν πάντων τῆς ἀγίας ἐκκλησίας σώματος, διὰ κωνῆς ἐκθέσεως τὸ πορευθῆναι. **ΠΥΡ.** Τί οὖν, ὃ ἐν θείῳ τῆ χειρὸς δόξασαν, δοκεῖ σοι ὡς ἀκινῆσαι τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας; **ΜΑΞ.** Πάνυ μὲν οὖν. τί γὰρ ἀνοσιώτερον τὸ λέγειν, τὸν αὐτὸν ἐν καὶ τῶν αὐτῶν θελήματι, πορὶ ἑνὸς τῆς σαρκώσεως τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων συστήσασθαι, σιωχῆν τε, καὶ πορευθῆναι, καὶ σωτικῶς διεξάγειν, καὶ δὲ τὸ ἐνανθρωπῆσιν τρυφῆς ἐφίεσθαι καὶ πορὶ, τόπως τε ἐκ τούτων ἀμελεῖν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ποιῆν, τὰ θεολογικῆς ἀπάσης, καὶ μομφῆς ἐκ τῆς τυχεύοντα δι' αὐτὴν καὶ πάσης κατὰ τὴν ἐδειξε τὴν οἰκονομίαν φαντασίας; **ΠΥΡ.** Εἰς ὃ Χριστὸς, ἢ ἐ; **ΜΑΞ.** Ναί, εἰς πορὸν ἡλως. **ΠΥΡ.** Εἰ οὖν εἰς ὃ Χριστὸς, ὡς εἰς πάντας καὶ ἡθελον εἰδὲ, ὡς εἰς, ἡθελον, ἐν πάντως αὐτῆ καὶ τὸ θελήμα, καὶ ἐ δύο. **ΜΑΞ.** Τὸ λέγειν τι, καὶ μὴ πορὸν διεξάγειν τῆ λεγόμενα τὰ σημαυόμενα, ἐδὲν ἑτέρον ἔστιν, εἰ μὴ πάντα συγχεῖν, καὶ ἀσαφῆ ἀποδέειν ἐάν τὰ, ἀπὸ ἀνὴν ἡ ζήτησις ὅπερ ἀλλότριον ἀνδρὸς ἢ λογικῆ καὶ θέσεως. τὸ οὖν εἰπέ μοι. ὁ Χριστὸς εἰς ὅν, θεὸς μόνον ἔστιν, ἢ καὶ ἀνθρώπος μόνον, ἢ τὸ σημαυόμενον, θεὸς ὁ μὲ καὶ ἀνθρώπος; **ΠΥΡ.** Πορὸν ἡλως θεὸς ὁ μὲ καὶ ἀνθρώπος. **ΜΑΞ.** Θεὸς οὖν φύσις καὶ ἀνθρώπος ὑπάρχων ὁ Χριστὸς, ὡς θεὸς καὶ ἀνθρώπος ὁ αὐτὸς ἡθελον, ἢ ὡς Χριστὸς μόνον; ἀλλ' εἰ μὲν πορὸν ζουμένους, ὡς θεὸς καὶ ἀνθρώπος, ἢ ἡλως ὁ Χριστὸς, δηλορὸν διούκως, καὶ ἐ μομφικῶς, εἰς ὅν ὁ αὐτὸς, ἡθελον. εἰ γὰρ οὐδ' ἐν ἑτέρον ἔστιν ὁ Χριστὸς ὡς τὰς αὐτῆ φύσεις, ἐξ ὅν, καὶ ἐν αἰς ὑπάρχει, πορὸν ἡλως, ὡς καταλλήλως τὰς ἐαυτῆ φύσεων, ἡζου, ὡς ἐκάστη πέφυκεν, εἰς ὅν καὶ ὁ αὐτὸς, ἡθελον, καὶ ἐν ἐργῆ εἰ περ ἐδέτερον αὐτῶν ἀθελητός ἔστιν, ἢ ἀνεργητός. εἰ δὲ καταλλήλως τὰς ἐαυτῆ φύσεων ὁ Χριστὸς, ἡζου, ὡς ἐκάστη πέφυκεν, ἡθελον, καὶ ἐν ἐργῆ, δύο δὲ αὐτῆ αἰ φύσεις, δύο αὐτῆ πάντως καὶ τὰ φυσικὰ θελήματῶν, καὶ αἰ τέταν ἰσάριθμοι, καὶ ἐσιώδεις ἐν ἐργῆ. ὡς περ γὰρ ὁ ἡθελον αὐτῆ καὶ ἐνὸς Χριστὸς φύσεων ἀρεθμὸς, δισηβῶς νοσημῶς τε, καὶ λεγόμενος, ὁ δὲ αἰρεῖ τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ σωζόμενος καὶ τῆ ἐνώσει, παρῆσθαι τὴ φύσεων τὴν ἀρεθμὸν, ἔτω καὶ ὁ ἀρεθμὸς ἡθελον ἐπιδοῦς πορὸν τῶν αὐτῆ φύσεων θελήματων, καὶ ἐν ἐργῆ κατ' ἀμφω γὰρ, ὡς ἐρηται, τὰς αὐτῆ φύσεις ἡθελον καὶ ὁ αὐτὸς, καὶ ἐν ἐργῆ τῆς ἡθελον σωτηρίας, ἐ διαίρεσιν εἰσάγει μὴ γυροῖτο ἀλλὰ τὴ αὐτῶν δηλοῖ καὶ μόνον καὶ τῆ ἐνώσει φυλακῆ, καὶ σωτηρίας. **ΠΥΡ.** Αδιδάτων, τοῖς θελήμασι μὴ σιωπῆσαι τὰς θελήμασι. **ΜΑΞ.** Τὸ μὲν καὶ ἐν τῶν ὑμετέροις γραμμασι τοῖς ὡς λογῶν, ἐ λόγῳ, ἀλλ' ἐξασία κινῆμενοι, ἀπεφῆκαδὲ, ὡς συνημῶν ἡμῶν ὑμῖν εἰς τὸ λαβόντες τὸν Ηρακλειον, ἐξ

B **C** **D** **E**

A vestrum ad hoc adiutorem, quia vos eius nefariae & sceleratae mixtionis assensu estis, & benedictione *eam confirmastis. Si enim concedatur inferri cum voluntatibus volentes, omnino consentanea reciprocatione cum volentibus inferentur voluntates: reperiturque etiam vobis auctoribus in superessentiali, plusquam bona & beata Deitate, vna quidem hypostasis, sicut sensit Sabellius, quia vna est in ea voluntas; tres verò voluntates, quia sunt tres personae, ac proinde tres naturae, ex opinione Arii; si quidem secundum definitiones, & regulas Patrum, differentia voluntatum differentiam etiam naturarum secum infert. **PYR.** Impossibile est, in vna persona duas simul esse non contrarias voluntates. **MAXIM.** Si non est possibile esse simul in vna & eadem persona duas non contrarias voluntates; igitur, opinio tua, possibile est esse, si contrariae sint. si sic est; confessus es hactenus duas esse, & non diffides a numero, sed tantum a pugna: restat igitur vt quaeramus causam huius pugnae effectricem. quam igitur esse hanc ais? voluntatemne naturalem, an peccatum? si naturalem dicis, huius autem auctorem non alium esse scimus, nisi Deum; igitur, vt tua est opinio, Deus est auctor pugnae. Si peccatum dicas; peccatum autem non fecit; neque Deus incarnatus vllam quamquam pugnam in voluntatibus naturalibus habuit. cum enim causa non est planè nec effectus causa erit. **PYR.** Natura igitur est velle? **MAXIM.** Sanè quidem simpliciter velle natura est. **PYR.** Si natura est velle, illustrati autem patres dixerunt vnam esse Dei & sanctorum voluntatem; ita fiet vt sanctorum & Dei vna sit natura. **MAX.** Superius dictum est, eum qui de veritate differit, debere distinguere quæ vocibus significantur, propter errorem qui ex homonymia proficitur. Rursus enim percontabor te: cum sancti vnam Dei & sanctorum voluntatem esse dixerunt, dixeruntne hoc intuentes in voluntatem substantialem Dei, & effectricem, an in id quod volunt? non enim idem est voluntas volentis, & id, quod vult; sicut non est idem videntis vis cernendi, & quod cernitur. illa enim inest ei substantialiter; hoc autem extra est. Quod si ad substantialem respicientes dixerunt, reperientur non solum eiusdem naturæ cum Deo sanctos inducere, & cum eo effectores, sed etiam sibi ipsis repugnantes; qui dixerunt non posse diuersas substantias communem habere voluntatem. Sin verò ad id, quod volunt, respexerunt; igitur secundum causam, siue vt quibusdam loqui placet, per abusivonem voluntatem appellauerunt Patres eam rem, quam quis vult; nihilque absurdum sequetur ex eo, quod definirunt naturæ esse simpliciter velle. **PYR.** Si voluntatibus a nobis ipsis, & alij ab aliis diffidemus, qui nunc quidem hoc volumus, nunc verò idem nolimus; naturæ autem est hoc, & rationem eius

A **B** **C** **D** **E**

δὲ τὸ καὶ ἡμῶν σιωπῆσαι τῆ αὐτῆ ἀθεμίτω, καὶ ἀνομιῶν μίξει, καὶ ταύτω δι' ὁμολογίας κυράται· εἰ γὰρ δοθῆ, τοῖς θελήμασι σιωπῆσαι τὰς θελήμασι, πάντως καὶ τοῖς θελήμασι θελήματα καὶ τῆν ὁμολογῶν ἀντιπροσῶπῳ σιωπῆσαι καὶ ὑπερθεσῆται κατ' ἡμῶν, τῆς ὑπερθεσῆ, καὶ μακαρίας θεότητος, διὰ μὲν τὸ ἐν αὐτῆ; θελήμα, μία καὶ ἡ ὑπερθεσῆ, κατὰ Σαβελλιον, διὰ δὲ τὰ ἑία πορὸν τῶν, τετα καὶ θελήματα, καὶ διὰ τὸ ἑία φύσεις, κατὰ τὸν Ἀριον εἰπερ καὶ τὰς παρῆσθαι ὁμοιοῦ, καὶ ἡ ὑπερθεσῆ τῆ θελήματων καὶ φύσεων εἰσάγει ἀρεθμὸν. **ΠΥΡ.** Αδιδάτων ἔστιν, ἐν ἐν πορὸν ὡς δύο ἀλλήλοισι σιωπῆσαι θελήματα, ἀνὸ ἐναντιώσεως. **ΜΑΞ.** Εἰ ἀνὸ ἐναντιώσεως δύο θελήματα ἐν ἐν, καὶ τὸ αὐτῆ πορὸν ὡς ἐν, ἐ δυνατὸν, ἀρεθμὸν τὰ ἐναντιώσεως, κατὰ σὲ δυνατὸν· εἰ δὲ τὸ, τίως τὰ δύο εἶναι ἀρεθμὸν, καὶ πορὸν τὸν ἀρεθμὸν οὐ· ἀρεθμὸν, ἀλλ' ἢ μόνον πορὸν τὴν ἐναντιότητῶν· ἐκοῦ λείπειται, ζήτην τὴν ποιητικῆ τῆς μάχης αἰτίας. ποῖαν οὖν ταύτω· φησὶ ἀρεθμὸν; τὴν κατὰ φύσιν θελήμα, ἢ τὴν ἀρεθμὸν; ἀλλ' εἰ μὲν τὴν κατὰ φύσιν εἶπη; θελήμα, ταύτης δὲ ἐκ ἄλλον, ἢ τὸν θεὸν, γινώσκουμῶν αἶπον, ἀρεθμὸν κατὰ σὲ τῆς μάχης ἀρεθμὸς ὁ θεὸς· εἰ δὲ τὴν ἀρεθμὸν, ἀμαρτῆαν δὲ ἐκ ἐπίθετον, οὐ δὲ τὴν οἰανῶν ἐναντιώσιν ἐν τῶν κατὰ φύσιν αὐτῆ ὁ σαρκωθεῖς θεὸς εἶχε θελήμασι· τὰ αἰτίε γὰρ ἐκ ὄντων, οὐδὲ τὸ αἰπατῶν πορὸν ἡλως ἔσαι. **ΠΥΡ.** Φύσεως οὖν τὸ θελεῖν; **ΜΑΞ.** Ναί, τὸ αἰπατῶν θελεῖν φύσεως. **ΠΥΡ.** Εἰ φύσεως τὸ θελεῖν· οἱ ἐμφανῆστεροι δὲ ἡθελον πατέρον ἐν θελήμα τῆ θεοῦ καὶ ἡθελον ἀγίων εἶπον, καὶ μία φύσις ἔσαι ἔτω γὰρ ἡθελον ἀγίων, καὶ τῆ θεοῦ. **ΜΑΞ.** Καὶ ἀνωτέροισι ἐθέτη ὅτι δὲ, τὸν ἀρεθμὸν ἀληθείας λόγον ποιηόμενον, διὰ ἐλλεῖσθαι ἡθελον λεγομένων τὰ σημαυόμενα, ἐξ τὴν ἐν τῆς ὁμοθυμίας πλάνῳ. ἀντιρησασθαι γὰρ σὲ καὶ αὐτὸς· ὅτι οἱ ἐν θελήμα τῆ θεοῦ καὶ ἡθελον ἀγίων εἰπόντες ἀγιοι, πορὸν τὸ ἐσιώδεις τῆ θεοῦ, καὶ ἡθελον ἀρεθμὸν θελήμα ἀποβλέποντες, τὸ εἶπον, ἢ πορὸν τὸ θελητόν; ἐ ταυτῆ γὰρ τὸ τῆ θελοῦ θελήμα, καὶ τὸ θελητόν· ὡς περ ἐ δὲ τὸ τῆ ὁρῶν τῶ ὁπτικόν, καὶ τὸ ὁρατῶν. τὸ μὲν γὰρ οὐσιωδῶς αὐτῆ πορὸν τῆ, τὸ δὲ ἐκ τῆς τυχεύοντα. ἀλλ' εἰ μὲν πορὸν τὸ ἐσιώδεις ἀπιδόντες, εἶπον, ἐ μόνον ὁμοφύεις, καὶ σιωπῆσαι εἰσάγειτε; ἀρεθμὸν τῶν κατὰ θεοῦ τὰς ἀγιοι, ἀλλὰ καὶ ἐαυτοῖς ἐναντιώσεως, φησάντες, μὴ διώδεις τὰ ἐπερῆσαι κοινὸν ἔχον θελήμα· εἰ δὲ πορὸν τὸ θελητόν, ἀρεθμὸν ἀπολογικῶς, ἢ, ὡς πιστὸν φιλόν λέγειν, κατὰ χρῆστικῶς τὸ θεληθῆναι, θελήμα πορὸν τῶν ὁρῶν οἱ πατέρες· καὶ ἐδὲν ἐφέτα κατὰ τὸν ἡθελον ὅς οὖς εἶναι τὸ ἀπλῶς θελεῖν ὁρεθμὸν. **ΠΥΡ.** Εἰ τοῖς θελήμασι πορὸν τῆ ἐαυτῆς, καὶ ἀλλήλοισι ἀρεθμὸν, καὶ μὲν τὸ τῆ θελόντες, καὶ τὸ αὐτὸ οὐ θελόντες, φύσεως δὲ τῆ, καὶ τῆ αὐτῆς· καρακτηριστικὸν

Annal. Eccl. Tom. 8. λόγος

* for. confirmations

aures offendere quæ dicitur naturalis voluntas? M A X. Excepta diuina vita, quot species vitæ in rebus esse dicis? P Y R R H. Dic ipse. M A X. Tres species vitæ sunt. P Y R. Quæ istæ? M A X. Vita plantæ, sentiens, intelligens. P Y R. Sic est. M A X. Quandoquidem vnacuatque ratione quadam creationis ab aliis distincta est, quæ ratio vnus cuiusque speciei propria est & eam ab aliis distinguens? P Y R. Et hoc vt dicas, rogo. M A X. Vita quidem plantæ proprius est motus alendi, augendi, & gignendi: vitæ verò sentientis, motus appetitionis: intelligentis autem, motus liberæ voluntatis. P Y R. Valde distinctè & articulatè cuiusque speciei vitæ proprietatem explicasti. M A X. Si ostensa est valde distinctè & articulatè cuiusque proprietatem, rursus quero: an inest vitæ plantæ secundum naturam motus alendi, crescendi, & generandi, & vitæ sentienti motus appetitionis? P Y R R. Haud dubiè secundum naturam. M A X. Igitur vitæ intelligenti, vt consentaneum est, secundum naturam inest motus liberæ potestatis. P Y R. Et hoc etiam dabit omnino, qui propriis principiis consentanea tradit. M A X. Si igitur natura inest intelligentibus motus liberæ potestatis; sequitur omne intelligens natura habere vt possit velle. liberam enim potestatem definiuit beatus Diadochus Episcopus Photices, esse voluntatem. Si autem omne intelligens natura habet vim volendi, factum est autem Verbum Dei verè caro animata anima ratiocinante & intelligente; igitur etiam quatenus homo erat, secundum substantiam idem erat facultate volendi præditus. quod si sic est, igitur non offendit aures piorum naturalis voluntas quæ dicitur, sed aures hæreticorum. P Y R. Equidem iam superius persuasum est mihi, voluntates in Christo esse naturales; & de hoc aliam probationem non requiro. non minus enim quam quæ sunt diuinitus patefacta, ipsam naturam rerum testari docuisti, quod conuenienter suis naturis idem volebat, approbans quidem tamquam Deus, obediens autem tamquam homo; & quod omnino voluntates naturales naturis conueniebant; voluntas quidem sine principio, natura sine principio; voluntas cæpta & orta, naturæ item cæptæ & orta. quodque fieri non potest, vt in vnâ voluntatem vnquam inter se recidant, quamuis vnus & eiusdem sint, sicut & naturæ: quod principio caret & quod cæptum est, non creatum & creatum, quod fecit & quod factum est; infinitum & terminatum; quod deificauit & quod deificatum est. Qui autem Constantinopoli adhuc contra voluntates naturales pugnant, aiunt dixisse patres, secundum attributionem habere Christum voluntatem humanam. M A X. Quandoquidè ipse huiusmodi admirabilis & splendide istorum disciplinæ dux fuisti, per quam attributionem aiunt? an illam ex substantia, qua illa quæ natura insunt, vnusquisque cū habet

Α σοι τὰς τῶν πολλῶν • πλῆττειν ἀκοῆς τὸ φυσικὸν *καὶ πλῆττειν 339, 270.
 Διέλμα λεγόμενον; M A X. Τπεξαρουμῆς τῆς θείας, ὡσα εἶδη ζωῆς ἐν τοῖς οὐσιν εἶνα λέγει; Π Τ Ρ. Αὐτὸς εἶπέ. M A X. Τεία εἶδη ζωῆς εἶσιν. Π Τ Ρ. Ποῖα ταῦτα; M A X. Η φυτική, ἡ αἰσθητική, ἡ νοερά. Π Τ Ρ. Οὕτως ἔχει. M A X. Επειδὴ δὲ * ἔκαστον λόγῳ πνὶ δημιουργίας τῶν ἄλλων διακρίεται, τίς ὁ διακριτικός, καὶ ἰδιόζων ἑκάστου εἶδους λόγος; Π Τ Ρ. Καὶ τὸτο εἶπεν σε, ἀξιά. M A X. Τῆς μὲν φυτικῆς ἰδιον ἡ θρεπτική, καὶ αὐξητική, καὶ γρηπτική κίνησης, τῆς δὲ αἰσθητικῆς ἡ καὶ ὀρμυ κίνησης, τῆς δὲ νοεράς ἡ ἀντεξούσιος. Π Τ Ρ Ρ. Πάνυ δὲ κενῆ, καὶ ἀσύγχυτον, τὴν τῆς ἑκάστου εἶδους ζωῆς παρέσσης ἰδιότητα. M A X. Εἰ δὲ κενῆς, καὶ ἀσύγχυτος ἡ ἑκάστου * ἐδείχθη ἰδιότης, πάλιν ζητῶ εἰ κατὰ φύσιν ἀντιτίθεται τῇ φυτικῇ ἡ θρεπτική, καὶ αὐξητική, καὶ γρηπτική κίνησης, καὶ τῇ αἰσθητικῇ ἡ καὶ ὀρμυ; Π Τ Ρ. Κατὰ φύσιν ἀναμφιβόλως. M A X. Οὐκ οὐ καὶ τῇ νοερά ἀκολούθως ἡ ἀντεξούσιος κίνησης. Π Τ Ρ. Καὶ τὸτο πάντως * δώσει, ὁ ἀκόλουθα ταῖς οὐκ αἰσθητικῆς ἀφ' αἰσθητικῆς. M A X. Εἰ οὐ κατὰ φύσιν ἀντιτίθεται τοῖς νοεραῖς ἡ ἀντεξούσιος κίνησης, ἀρα πᾶν νοερόν καὶ φύσει θελητικόν. Δέλησι γὰρ τὸ ἀντεξούσιον ὁ μακάριος Διάδοχος ὁ Φωτικῆς ὠρίσατο εἶνα. εἰ δὲ πᾶν νοερόν καὶ φύσει θελητικόν, γέρονε δὲ ὁ θεὸς λόγος σὰρξ, ἀληθῶς λογικῶς τε, καὶ νοεράς ἐψυχολογῆ, ἀρα καὶ κατ' ὁ ἀνθρώπος, οὐσιωδῶς ὁ αὐτὸς ἡ θελητικός. εἰ δὲ τὸτο, ἐκ ἀρα τὰς τῶν ὀυσεβῶν ἀκοῆς πλῆττει λεγόμενον τὸ φυσικὸν Διέλμα, ἀλλὰ τὰς τῶν ἀρεπτόνων. Π Τ Ρ Ρ. Εγὼ μὲν ἤδη ἐν τοῖς φάσασιν ἐπέδλω, φυσικὰ εἶνα τὰ ὅπῃ Χριστοῦ Διέλματα. καὶ πῶ τῆτο ἑτέραν οὐκ ὅπῃ ζητῶ ἀπόδειξιν. ἐχ ἡ τὸν γὰρ τῶν θειωδῶς ἐκπερασμένων, αὐτῶ τῶν ὄντων τὴν φύσιν ὁ λόγος μαρτυροῦσαν ἐδείξεν. ὡς καὶ ἀλλήλως ταῖς ἐαυτῶ φύσεσιν * ὁ αὐτὸς ἡ θελε, διδοκῶν * καὶ ἀπὸ 98. 270.
 μὲν, ὡς θεός, ὑπακούων δὲ, ὡς ἀνθρώπος καὶ ὅπῃ κατὰλληλα πᾶντως τὰ φυσικὰ Διέλματα ταῖς φύσεσιν. ἀναρχον μὲν τῆς ἀνάρχου, καὶ τῆς ἡργμῆς ἡργμῶν καὶ ὅπῃ οὐ διωπατόν, * ὡρὸς ἐν Διέλμα ποτὲ * συμπεσεῖν * ἀλλήλοισ. κᾶν ἐνός, καὶ τοῦ αὐτῶ εἶσιν, ὡς περ καὶ αἰ φύσῆς τὸ ἀναρχον, καὶ τὸ ἡργμῶν τὸ ἀκτιστον, ὅ τὸ κτιστόν τὸ ποιῆσαν, καὶ τὸ ποιηθέν τὸ ἀπειρον, καὶ τὸ πεπερασμένον τὸ θεῶσαν, καὶ τὸ θεωθέν. οἱ δὲ ἐν τῶ Βυζαντίῳ, ἐπ ὡρὸς τὰ φυσικὰ Διέλματα ἀντιπαύωτες, κατ' οὐκ αἰσθητικῶν φασιν εἰρηκέναι τοὺς πατέρας ἔχειν τὸν κύριον τὸ ἀνθρώπινον Διέλμα. M A X I M. Επειδὴ αὐτὸς τῆς τριαύτης αὐτῶ θουμασῆς, καὶ λαμβραῖς καθηγήσω παιδύσεως, κατὰ ποῖον οὐκ αἰσθητικῶν τῶτο φασιν, ἀρα τὴν οὐσιωδῆ, κατ' ἡ τὰ φυσικὰς ὡρὸς ὄντα ἑκάστος ἔχων, δὲ τὴν φύσιν οὐκ αἰσθητικῶν

* καὶ πλῆττειν 339, 270.
 * ἐκαστῶ 602. 270.
 * εἰδῶ 602. 270.
 * δόσεις ἀπὸ 270.
 * καὶ ἀπὸ 98. 270.
 * εἰς 602. 270.
 * ἐκαστῶ 270.
 * ἀλλήλοισ 602.

διειοῦται, ἢ τὴν σχετικὴν, κατ' ἡ φιλικὰς τὰ ἀλλήλων οὐκ αἰσθητικῶν καὶ ἡ ἐργολογῶν, μηδὲν πύτων αὐτῶ ἢ παχοντες, ἢ ἐργολογῶτες; Π Τ Ρ. Τὴν σχετικὴν δηλοῖοπι. M A X. Οὐκ οὐκ ὡρὸν τῆτο δειξάτω ἀτοπον, διακρίοτερον ἀν' εἶν, * ἀκρίβετερον ὄξετάστω, εἰ τε φύσει θελητικός ὄξιν ὁ ἀνθρώπος, εἰ τε καὶ μή. τῆτα γὰρ δεικνυμῶν, σαφέστερον γρηπεται τῆς τριαύτης αἰρέσεως τὸ βλάσφημον. Π Τ Ρ. Εἰ δὲ καὶ, τὸ ὄξετάστω μὲν. M A X. Αδιδάκτα εἶνα τὰ φυσικὰ, οὐ μόνον οἱ λόγοι τὴν φύσιν διασκεψάμενοι, καὶ τῶ πολλὰν διαφέροτες ἔρασαν, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶ γρηπτικῶτερον σωνήσια. εἰ δὲ τὰ φυσικὰ ἀδιδάκτα, ἀδιδάκτον δὲ ἔχον τὸ Διέλμα. οὐδεὶς γὰρ ποτε θέλειν διδάσκειται. ἀρα φύσει θελητικός ὁ ἀνθρώπος. καὶ πάλιν εἰ φύσει λογικός ὁ ἀνθρώπος, τὸ δὲ φύσει λογικὸν καὶ φύσει ἀντεξούσιον, τὸ δὲ ἀντεξούσιον, κατὰ τῆς πατέρας, * Διέλμα ὄξιν. ἀρα φύσει θελητικός ὁ ἀνθρώπος. καὶ πάλιν εἰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ἀρα μὲν ἡ φύσις, ἀρα καὶ ἐν τῶ ἀνθρώπῳ ὄξιν οὐσιωδῶς κατὰ θελησιν κινουμῶν, ἀρα φύσει θελητικός ὁ ἀνθρώπος. καὶ πάλιν εἰ κατ' εἰκόνα τῆς μακαρίας, καὶ ὡρὸς οὐκ αἰσθητικῶν ὁ ἀνθρώπος γρηπεται, ἀντεξούσιος δὲ εἶσει ἡ τεία φύσις, ἀρα καὶ ὁ ἀνθρώπος, ὡς * ὄντως εἰκόν, ἀντεξούσιος τυγχάνει εἶσει. εἰ δὲ ἀντεξούσιος φύσις, θελητικός ἀρα φύσει ὁ ἀνθρώπος. εἰρηται γὰρ ἡδη, ὡς τὸ ἀντεξούσιον Διέλμα ὡρίσαν ὁ πατέρας. ἐπ τε εἰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐνυπαρχεῖ τὸ Διέλμα, καὶ οὐ τῶ μὲν ἐνυπαρχεῖ, τῶ δὲ οὐκ ἐνυπαρχεῖ, τὸ δὲ κοινὰς πᾶσιν ἐνυπαρχεῖ μὲν, φύσιν χερακτικῆς ἐν τοῖς ὄπῃ αὐτὸ ἀτόμοις, ἀρα φύσει θελητικός ὁ ἀνθρώπος. Π Τ Ρ. Δέδεικται δὲ πλείονων φύσει θελητικός ὁ ἀνθρώπος. M A X. Τῆτο οὐκ ὡρὸς δειχθέντος, διασκεψάμεθα, ὡς ἀνωτέρω ὑπεδέμεθα, καὶ τῆς αὐτῶ ὡρὸς τῆς τῆτο ἀτόμων. Π Τ Ρ Ρ. Διασκεψάμεθα. M A X. Εἰ φύσει θελητικός ὁ ἀνθρώπος, ὡς δέδεικται, κατ' αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν ἐν φιλή σχεσει οὐκ αἰσθητικῶν τὸ ἀνθρώπινον εἶχε Διέλμα ὁ * κύριος, ἀνάγκη, αὐτῶς, εἰ περ ταῖς οὐκ αἰσθητικῶν ἀρχαῖς σοιχοῦσι, καὶ τὰ ἄλλα ἡμῶν φυσικὰ μετ' αὐτῶ, φημὶ δὲ, τὸ κατὰ φύσιν Διέλματος, κατ' οὐκ αἰσθητικῶν φιλή λέγειν. καὶ ὡρὸς θεπεται αὐτῶ ἢ τῆς ὅλης οὐκ αἰσθητικῶν θεπεται, καὶ μύησης, κατὰ φαντασίαν λαμβανομένη. ἐπειτα εἰ ἡ ψῆφος Σεργίε οὐ πύς πύς, ἀλλὰ πύς ἀπλῶς δύο Διέλματα εἰπόντες, ἀνεθεματίστω λέγουσι δὲ εἶποι δύο, κᾶν εἰ ἐσφαλμένως, δὲ τὴν οὐκ αἰσθητικῶν, ἀρα * ταύτης ὡρὸς ἀμνοῖ, τὸ κατ' αὐτῶ σωνηροῦσιν ἀναδέματι. καὶ πάλιν εἰ κατὰ τὴν ὄπῃ αὐτῶν διεδιμεμένως ὡρὸς τῶσιν, τοῖς Διέλμασι ὡρὸς ὡρὸς σωνηροῦσιν, ἀρα δύο Διέλματα λέγοντες, καὶ εἰ ἐσφαλ-

A propter naturam sibi vindicat & attribuit; an illam ex habitudine attributionem, qua amicè quæ aliorum sunt vicissim nobis attribuimus & amplectimur, nihil eorum ipsi aut patientes aut agentes? P Y R. Illam videlicet; quæ est ex habitudine. M A X. Igitur priusquam hoc absurdum demonstretur, præstiterit diligentius excutere: sit ne natura homo facultate volendi præditus an non. hoc enim demonstrato, manifestior erit huius hæresis blasphemia. P Y R. Si videtur excutiamus hoc. M A X. Naturalia non doceri, non solum qui naturam ratione pertractarunt, & vulgo antecelluerunt, dixere, sed etiam confusio vulgarium. Quod si quæ naturalia sunt non docentur; vt autem velimus, nulla doctrina comparatum est; nullus enim vnquam velle docetur: natura igitur homo volendi facultatem habet. Rursus; si natura homo est rationis particeps; quod autem est natura rationis particeps, natura etiam liberæ potestatis est; libera autem potestatis, vt patres sentiunt, voluntas est: est igitur homo natura voluntate præditus. Præterea si in ratione carentibus ducit quidem natura, ducitur verò in homine, qui libera potestate secundum voluntatem mouetur: est igitur natura hominis insitum velle. Item. si homo factus est ad imaginem beatæ & super substantialis Deitatis; est autem diuina natura liberæ potestatis, homo ergo & ipse, vt verè eius imago, natura est liberæ potestatis. si autem natura liberæ potestatis est; ergo natura compos voluntatis. Iam enim dictum est, definiuisse patres τὸ ἀντεξούσιον, id est, liberatam potestatem, voluntatem. Deinde; si omnibus hominibus inest velle, & non his inest, illis non inest; quod autem communiter in omnibus spectatur, naturam signat in indiuiduis, quæ sub ipso sunt: ergo homo natura voluntatem habet. P Y R R H. Demonstratum est pluribus habere hominem natura voluntatem. M A X. Hoc igitur perspicue demonstrato, age, consideremus, vt superius propositum fuit, absurdum propositionis ipsorum. P Y R. Consideremus. M A X. Si homo, vt demonstratum est, naturaliter habet voluntatem; vt verò ipsi sentiunt, secundum attributionem in sola habitudine humanam habebat Dominus voluntatem: necesse est ipsos, modò velint principia sua sequi, alia etiam nostra naturalia cum ipsa illa voluntate naturali secundum solam attributionem dicere. ita fiet vt contemplationem & doctrinam de tota dispensatione fictam esse reperiant. Præterea, si sententia Sergij non eos qui aliquo modo, sed qui simpliciter duas voluntates dixerunt, anathemate affect; dicunt autem hi duas voluntates, quamuis falsò, propter attributionem; igitur qui hanc attributionem defendunt, anathemati contra se patrocinantur. Rursus, si secundum propositionem quam defendunt, voluntates secum inferunt personas; igitur qui duas voluntates dicunt, quamuis errantes; prop-

* ἀκρίβετερον 602. 270.
 * εἰδῶ 602. 270.
 * δόσεις ἀπὸ 270.
 * καὶ ἀπὸ 98. 270.
 * εἰς 602. 270.
 * ἐκαστῶ 270.
 * ἀλλήλοισ 602.
 * οὐκ αἰσθητικῶν 602. 270.

enim hæc ; per iussum inquam , & tactum , A
 diuina operatio in ipsis rebus apparebat ,
 nequaquam naturalem operationem carnis
 naturæ nostræ humanae , & patientem , læ-
 dens , sed contrâ potius carni conferuans ad
 propriam manifestationem . sicut & anima
 tamquam per instrumentum proprii corporis
 & per naturalem operationem eius , ea quæ
 sibi propria sunt , & suam operationem natu-
 ralem profert . extensio enim manus , &
 tactus , & comprehensio , & mixtio luti ma-
 nu facta ; ac fractio panis , & denique id o-
 mne , quod manu , vel alio membro , vel par-
 te corporis fiebat , naturalis operationis hu-
 manitatis Christi erat ; quæ tamquam ho-
 mo ipse natura Deus operator erat , & di-
 uina naturaliter operabatur , vt per vtraque
 (diuina scilicet & humana) vtraque secun-
 dum naturam probaret , perfectum Deum ,
 & perfectum hominem , absque solo pec-
 cato , iè verè esse ostendens . Non igitur ig-
 norauit pater Cyrillus proprietatem præci-
 puam vniuscuiusque naturæ , & eam , quæ
 alias naturales proprietates comprehendit ;
 operationem dico creatricem , & viuifica-
 tricem ex anima corpori eius impartitam ,
 quas Verbum incarnatum seruans in seipso ,
 sinceræ , & non confusas demonstrauit , o-
 perationem creatricem in creanda substan-
 tia , & qualitate , ac quantitate , ex quibus &
 in quibus . & quæ rerum essentia est & specta-
 tur . & si enim philosophi Gentiles in de-
 cem rationes res omnes distribuunt , histam-
 en tribus vniuersum continentur , & con-
 cluditur . Substantiam quidem creauit , re-
 stituendis oculis cæci , qui deerant ; quali-
 tatem verò , mutata aqua in vinum ; at quan-
 titatem , auctis panibus ; operationem ve-
 rò viuificatricem ostendit respirando , lo-
 quendo , videndo , audiendo , tangendo . ol-
 faciendo , comedendo , bibendo , manus mo-
 uendo , ambulando , dormiendo , & reliqua ;
 quæcumque in indiuiduis eiusdem naturæ
 operationem naturalem sine vlla variatio-
 ne demonstrant . P Y R R . Piè & non violen-
 ter sententiam Patris non repugnare mon-
 strasti , sed potius per omnia cum duabus
 operationibus conuenire . Quid præterea
 dicemus de sancto Dionysio , qui in epistola
 ad Caium cultorem de Christo dixit , exer-
 cuisse nouam quandam operationem thean-
 dricam (id est , Deiuirilem) ? M A X . Noui-
 tas ista estne qualitas , an quantitas ? P Y R .
 Quantitas . M A X I M . Igitur etiam naturam
 simul secum talem inducet . siquidem ratio
 operationis suæ substantialis est definitio o-
 mnis naturæ . Et non solum hoc , sed cum
 ait Apostolus : Ecce facta sunt omnia noua ,
 nihil aliud dicit , quam : Ecce omnia facta
 sunt vnvm ; naturane , an operatione dicere
 velitis , vestra hoc potestatis fit . Si verò no-
 uitas qualitas est , non vnã operationem
 declarat , sed nouum & arcanum modum
 demonstrationis operationum naturalium
 Christi , conuenienter modo arcano mutæ
 circum-

γάρ τούτων , θεωρηματὸς φημι , καὶ ἀφῆς , ἢ
 θεία ἐνέργεια δι' αὐτῶν ἐγνωρίζεται τῶν θεωρη-
 ματῶν , μηδὲ ὡς τὴν κατ' ἡμᾶς ἀνθρώπων ἰσὺν ,
 καὶ πάχυσαν , φυσικῶς τῆς σαρκὸς ἐνεργεῖαν
 ἀφραβλάπτουσα . τὸναντίον δὲ σιωπήσουσα αὐ-
 τῶν εἰς οὐκείαν ἐκφανσιν . ὡς προοῦν καὶ ψυχῆ ,
 ὡς δὲ ὄργανα τῆς οὐκείης σώματος , καὶ τῆς αὐτῆς
 φυσικῆς ἐνεργείας τὰ οὐκεία , καὶ τῶν αὐτῆς
 θεωρημάτων κατὰ φύσιν ἐνεργεῖαν ἤτε ἄλλοις
 τῆ χειρὸς , καὶ ἡ ἀφῆ , καὶ ἡ κρηπίσις , καὶ ἡ κατ'
 αὐτῶν τῆ πηλῆς μίξις ; καὶ ἡ τῆ ἀρῆς κλάσις ,
 καὶ ἀπλῶς , ὡς ἂν , ὅθεν τῆ χειρὸς , ἢ ἑτέρου μέλους , ἢ
 μέρους τῆ σώματος ἐτελείτο , τῆς φυσικῆς ἐνεργείας
 τῆ ἀνθρώπου φύσεως καὶ χειρὸς ἢ ὡς ἄλλοις κατ'
 ἰσὺν , ὡς ἀνθρώπου , ἐνεργείας αὐτῶν , ὅ φησι θεός ,
 καὶ τὰ θεία φυσικῶς ἐνεργεῖαν ὡς ἀνδρῶν ἐκτέλεσον ,
 ἐκάτερα καὶ φύσιν πιστώσεται , διὸν τέλειον , καὶ ἀν-
 θρώπου τέλειον , διχα μόνος τῆς ἀμαρτίας , ἐαυ-
 τὸν ὄντα καὶ ἀλήθειαν δεκτικὸς ὅτι ἠγόησεν οὐδὲ
 ὁ πατὴρ τῶν ἐκείνης φύσεως κατ' ἐξαιρέτην ἰδιω-
 τητά , καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων ἀφελ-
 πτικῶν , τῶν τε δημιουργικῶν φημι , & τῶν ἐκ τῆς
 ψυχῆς ἐκδηλωθῆναι τῶ σώματι αὐτῶ ζωτικῶν
 ἐνεργεῖαν ὡς σώζων ἐν ἑαυτῶ ὁ σαρκωθεὶς θεός
 λόγος , ὁ κρημνίς , καὶ ἀσπὴ χύτης ἐδείξε τῶν μὲν
 δημιουργικῶν ἐν τῶ ὀυσίαν , καὶ ποιότητα , καὶ
 ποσότητα δημιουργήσαν ὡς ὄν , καὶ ἐν οἷς , καὶ ἀπρ ,
 ἢ τῶ ὄντων ὑπαρξίς ἐστὶ τε , καὶ θεωρεῖται εἰ γὰρ
 καὶ οἱ παρ' Ἑλλήσι φιλοσοφῶσαντες εἰς δέκα κα-
 τατάξιμα λόγους τὰ ὄντα , ἀλλ' οὐδὲ τούτοις τὸ πᾶν
 συνήχθη , καὶ ἀφελκείται ὀυσίαν μὲν , πύς λεί-
 ποντας πῦ πυφλοῦ ὀφθαλμῶς ἀναπληρώσας .
 ποιότητα δὲ , τὸ ὕδαρ εἰς οἶον μετὰ βαλῶν . πο-
 σότητα δὲ , τὸς ἐρῶς ἐν ἡμέρας . τῶν δὲ ζωτικῶν
 ἐνεργεῖαν ἐδείξε ἐν τῶ ἀνασπῆν ; λαλεῖν , ὄραν ,
 ἀκνεῖν , ἀπτεδναι , ὀστραίνεσθαι , ἐδῆν , καὶ πῖναι ,
 χεῖρας κνεῖν , βαδίσειν , ὑπνοῦν , καὶ τὰ λοιπὰ , ὅσα
 ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῶν φύσιν τῶν ἀπαεραλλαγίαν
 τῶ καὶ φύσιν ἐνδείκνυται ἐνεργείας Π Υ Ρ Ρ . Ευ-
 σεβῶς , καὶ ἀβιάσις , τῶν τε πατρὸς παρῆσσις
 ἔννοιαν , ὅν μαχομῆν , ἀλλὰ σαβαίνουσαν δὲ
 πάντων ταῖς δύο ἐνεργείας . τί δὲ ὡς τῆ ἀγίης
 Διονυσίου φαμῶν , ἐν τῆ ὡς Γαίον τὸν θεοσώ-
 τῶν ὀπισθῶν φησαντα , καὶ τῶν πᾶν τῶν θεανδρι-
 κῶν ἐνεργεῖαν , ὡς τῆ χειρὸς ; • πεπολιτευμῆρον ;
 M A X . Ἡ καὶ ὀντος ποιότης ἐστὶν , ἢ ποσότης ; Π Υ Ρ .
 Ποσότης . M A X . Οὐκ ἔστιν καὶ φύσιν αὐτῆς σιωπῶσα
 ζῶντα ἔπειτα ὡς φύσεως θεός ὁ τῶ ἐπὶ ὄ-
 οδὸς αὐτῆς ἐνεργείας καθῆσθαι λόγος . ὅν μόνον δὲ ,
 ἀλλὰ καὶ ὄν λέγει ὁ ὀπισθῶν ἰδεῖν ὄντα τὰ πάν-
 τα καὶ αὐτῶν ἐν ἑτέρω λέγει , ἢ ὄν , ἰδῆ , ἰεργονε τὰ πάν-
 τα ἐν εἰ τε δὲ φύσει , εἰ τε ἐνεργεία , τῶ καλεῖν ἐκλε-
 οδ , τῶ τῶ ὄν ἔσω ὄξασίας . εἰ δὲ ποιότης ἐστὶν ἢ
 καὶ ὀντος , ἢ μίαν θεολογῶν ἐνεργεῖαν , ἀλλὰ τῶ καὶ ὄν , καὶ
 ὀπισθῶν ὄντων τῆς τῶ φυσικῶν τῶ χειρὸς ἐνεργεῖαν
 ἐμφανίσεως , τῶ ὀπισθῶν τῶ τῶ εἰς ἀλλήλας
 τῶ

* φησιν τῶ al.
 * ὄν ἢ μῖν πῶ
 τολιτ . 270 .
 602 .
 * ἰαυτῆ al.

τῶ Χειρὸς φύσιν ἀφελκίσεως θεωρηματῶν , καὶ
 τῶν κατὰ ἀνθρώπον αὐτῶ πολιτείαν , ἐν ἑν ὄντων ,
 καὶ ὡς ὄντων , καὶ τῶ φύσει τῶ ὄντων ἀγνοῶν ,
 καὶ ἐν ὄντων τῆς κατὰ τῶ ὀπισθῶν ἑνώσιν ἀν-
 ὀπισθῶν . Π Υ Ρ . Οὐτὲ ἢ θεανδρικῆ μίαν θε-
 ολογῶν ; M A X . Οὐχί τὸναντίον γὰρ ἀφελκίσεως
 καὶ ἡ φωνὴ δὲ τῶ ἀφελκίσεως φύσιν τὰς
 αὐτῶν ἐνεργείας ἀφραβλάπτουσα . εἰπερ ὀπισθῶ-
 σει τῶ ἀφελκίσεως ὄντων ἐπὶ Χειρὸς . εἰ
 δὲ μίαν θεολογῶν , ἀλλῶν ὡς τῶ τῶ πατρὸς ,
 ὡς θεός , ὁ Χειρὸς ἐξεί τῶ ἐνεργεῖαν . ἀλλῶν οὐδὲ
 ὡς τῶ τῶ πατρὸς ἐνεργείας ἔσαι ὁ ὄδ . εἰπερ
 ἢ τῶ πατρὸς ὄντων ἐπὶ θεανδρικῆ , καὶ τῶ θεαν-
 δρικῶν θεωρηματῶν φύσιν , καὶ σιωπῶσαν ἢ
 γὰρ ἐνεργεῖαν φυσικῶν ὄντων , φύσεως ὑπαρξίς • συ-
 σαπτικός , καὶ ἐμφυτος θεωρηματῶν . καὶ οἱ τὰ ὡς
 τῶ τῶν δὲ • σκέμματα ἀφελκίσεως , ἔπειτα
 ἡ ὄντων εἶναι τῆς ποσότητος , καὶ ἔπειτα τῆς ποι-
 ὀντος εἶπεν . Π Υ Ρ Ρ . Οὐτὲ ποσότης , ὄντων ποι-
 ὀντος ἐστὶν ἢ καὶ ὄντος . ἀλλ' ὄντων . M A X . Θεω-
 ματῶν , ὡς τῶ εἰπερ ἐξαιρέσειας τῶ ὄυσία
 τί ἀνδρῶν ἀλλῶν ; Π Υ Ρ Ρ . Τὸ μὴ ὄν . M A X .
 Τί δὲ τῶ καὶ ὄντων ; Π Υ Ρ . Ἡ παλαιότης . M A X .
 Ὄντων οὐδὲ ὄντων ἢ καὶ ὄντων , ἀλλὰ ποιότης .
 ὡς δὲ , εἰ ὡς μίαν ἐνεργεῖαν ἀφελκίσεως
 τῶ φωνῶν , ὄντων ὄντων ὄντων , καὶ τοῖς λοι-
 ποῖς πατρῶν , ἐνεργεῖαν εἰσαφελκίσεως τῶν θεο-
 φάντων τῶν διὰ τῶν ὄντων ; ὡς τῶν γὰρ δια-
 ρήδων κοινῆ καὶ εἰπεν , καὶ ἐδῆσθαι , τὰ τῆς αὐ-
 τῆς ὄντων ὄυσίας , καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας ; καὶ
 τὰ τῆς αὐτῆς ὄντων ἐνεργείας , τῆς αὐτῆς εἶναι ὄ-
 σίας ; καὶ ὄντων τῶ ὄυσία ἀφελκίσεως , καὶ τῆ ἐνεργείας
 ἀφελκίσεως ; καὶ τὰ τῶ ἐνεργείας ἀφελκίσεως καὶ
 τῶ ὄντων ἀφελκίσεως . Π Υ Ρ . Τοῦτο ὄντων τῶ θεολο-
 γίας τοῖς πατρῶν , ἢ μὲν δὲ καὶ ὄντων ὄντων ὄντων
 εἰρηται . ὄντων δὲ φιλοσοφῶν ἀφελκίσεως κα-
 θέσθαι , τὰ ὄντων τῶ θεολογίας αὐτῶν εἰρηματῶν ,
 μεταφῶν ὄντων τῆς ὄντων , καὶ τῶ τῶ τῶ
 • σιωπῶσαν ἀφελκίσεως . M A X . Εἰ ὄντων τῆς θεολο-
 γίας μόνον εἰρηται τοῖς πατρῶν , ὄντων ὄντων καὶ
 τῶ σαρκῶν κατ' ὄντων σιωπῶσαν εἶναι ὁ ὄδ
 τῶ πατρὸς . εἰ δὲ ὄντων σιωπῶσαν εἶναι , ὄντων δὲ
 σιωπῶσαν καὶ τῶ ὄντων τῶ βαπτί-
 σματος ; καὶ ὄντων εἶναι ἢ ὄντων , καὶ τὸ
 κήρυγμα . καὶ ὄντων . εἰ ὄντων σιωπῶσαν εἶναι
 μετὰ τῶ σαρκῶν ὄντων τῶ πατρὸς , ὄντων τῆς
 αὐτῆς εἶναι ὄντων ; τὰ γὰρ τῶ λόγῶ ἀφελκίσεως
 τα , καὶ τῶ φύσει διόσει ὄντων . καὶ ὄντων εἰ
 ὄντων σιωπῶσαν εἶναι ὁ ὄδ τῶ πατρὸς μετὰ τῶ
 σαρκῶν , τῶν σαρκῶν τῶν τῶ , ὄντων μῶν
 ἀπὲρ ἐργάζεσθαι , καὶ ὄντων ἐργάζεσθαι ; καὶ ὄντων
 βλεπῶν τῶν πατρῶν ποιῶντα , καὶ ὄντων ὄντων
 ὡς ποιεῖ ; καὶ ὄντων ὄντων πιστεύετε , τῶ ἐργῶν
 με πιστεύετε ; καὶ ὄντων τὰ ὄντων , ὄντων ποιῶν ,
 μαρτυρεῖ ὄντων ἐμοῦ ; καὶ ὄντων ὄντων πατῆρ ἐγε-
 ρει τοῖς νεκροῖς , καὶ ζωοποιεῖ , ὄντων καὶ ὄντων , ὄντων
 Annual. Eccl. Tom. 8. θελγ,

* τῶ , 602 .
 270 .
 * συσπτικῆ
 602 . 270 .
 * σκέμματα
 602 . 270 .
 * ἰσῶσαν γῶ
 270 .
 * ἰσῶσαν
 * ἰσῶσαν καὶ
 270 .

A circummeationis naturarum Christi inter se
 ipsas , & nouam , atque admirabilem , ac na-
 turæ rerum ignotam conuersionem eius
 secundum humanitatem , ac modum reci-
 proca communicationis secundum vni-
 onem inexplicabilem & arcanam . P Y R . Nec
 Deiuirilis operatio vnã operationem de-
 clarat ? M A X . Minimè . Immo contrâ vox
 ipsa quadam circuitione per numeratas na-
 turas earum operationes tradidit . negatis
 enim extremis nihil est medium in Chri-
 sto . Si autem vnã operationem declarat ,
 aliam operationem præter operationem Pa-
 tris habebit Christus , vt Deus ; alius in-
 quam operationis erit filius , quàm Pater . si-
 quidem operatio Patris non est theandrica
 (id est , Deiuirilis) quæ nimirum naturam
 Deiuirilem signat & constituit , operatio e-
 nim quæ naturalis est , naturam testatur ,
 & character naturalis eius est . Et qui hæc
 differunt & commentantur , aliud genus es-
 se qualitatis , aliud quantitatis dixerunt .
 P Y R . Neque quantitas , neque quali-
 tas est nouitas , sed essentia . M A X . Miror ,
 quomodo ausus es hoc dicere . quid distin-
 guendo essentia opponitur ? P Y R . Quod
 non est . M A X . Quid vero nouitas ? P Y R .
 Vetustas . M A X I M . Igitur non est substan-
 tia nouitas , sed qualitas . Quomodo au-
 tem si de vna operatione vocem accipiamus ,
 non hunc diuinarum rerum doctorem hac
 ratione sibi & reliquis patribus repugnan-
 tem introducimus ? Omnes enim commu-
 niter planè & dixerunt & docuerunt ; quæ
 sunt eiusdem substantiæ , eiusdem esse o-
 perationis ; & quæ sunt eiusdem operatio-
 nis eiusdem substantiæ esse ; & quæ substan-
 tia differunt , differre etiam operatione ; &
 rursus quæ differunt operatione , substantia
 quoque differre . P Y R . Hoc in theolo-
 gia dictum est à patribus , non autem in
 æconomia . Vnde non fuit mentis veracis ,
 ea , quæ in theologia dicta erant ab ipsis , ad
 æconomiam transferre , & huiusmodi ab-
 surdum inducere . M A X I M V S : Si in theo-
 logia tantum dicta sunt ista à patribus , igitur
 opinione vestra post incarnationem non est
 coniuncta theologia de Filio cum
 paterna . quod si non est coniuncta theo-
 logia ipsius , neque connumeratur Filius
 cum Patre in inuocatione baptisimi , &
 reperietur fides vana , & prædicatio . Et
 rursus : Si non est coniuncta theologia de
 Filio cum Patre , nec erit eiusdem substan-
 tiæ . quæ enim ratione differunt , natu-
 ra etiam omnino different . Ac rursus : Si
 post incarnationem non simul de Filio cum
 Patre prædicatur diuinitas , cui tribuemus il-
 lud : Pater meus vsque modò operator , &
 ego operor ? item illud : Quæ viderit Pa-
 trem facientem , hæc Filius similiter facit ? &
 illud : Et : Si mihi non creditis , operibus meis
 credite ? Et : Opera , quæ ego facio , testimo-
 nium perhibent de me ? Et : Sicut Pater sus-
 citat mortuos , & viuificat , sic Filius , quos
 N n n 2 vult

tradam libellum eorum, quæ abiurdè facta sunt. Maximus & Gregorius patricius dixerunt : Quandoquidem tua propositio bona est, & Ecclesiæ utilis, sic fiat.

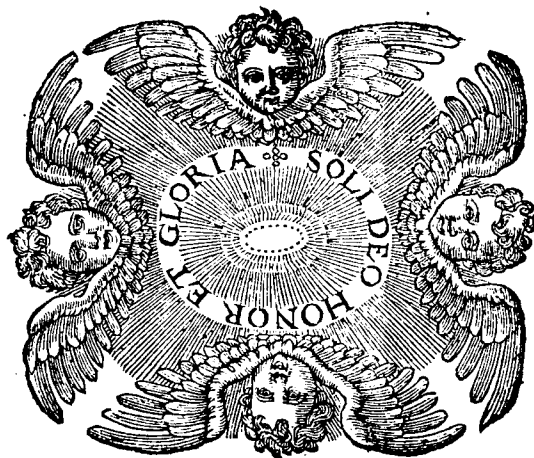
In hac ergo celeberrima vrbe Roma cum adesset nobiscum, promissum præstitit, damnauitque dogmata impiæ expositionis; seque per rectam professionem cum sancta Catholica & Apostolica Ecclesia coniunxit, gratia & cooperatione magni Dei, & Saluatoris nostri, Iesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Α ὁπὸ ἐναὶ τ' ἀτόπως γεγενημένων λίβελλον. • Μάξιμος καὶ Γρηγόριος ὁ πατριάρχης εἶπαν· Ἐπειδὴ ἡ • ἀσπίς σου ἀγαθὴ τῆς χάριτος, ἐ τῆ ἐκκλησίᾳ συμβαλλομένη, ἔτω ἐ γίνῃται. * περὶ αὐτῆς εἰρηκότως, Μαξ. 270. * πρὸς τὸν 270.

Εν ταύτῃ οὖν τῇ μεγαλονύμῳ σου ἡμῶν γενόμενος Ρωμαίων πόλις, τὴν ὑπόθεσιν ἐπλήρωσε, καταλείπει μὲν τὰ τῆς ἀσεβείας ἐκθέσεως δόγματα, ἐνώσας δὲ ἑαυτὸν ἰσχυρῶς ὁρθοδόξῳ ὁμολογίας τῆς ἀγίας, καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, χάριτι, καὶ συνεργείᾳ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

FINIS.

ΤΕΛΟΣ.

VARIETAS LECTIIONVM.

Pag. 677. supra A 602. habet hanc inscriptionem, Η γλυκομένη ἐν Αφρικῇ δὲ λέγει τὰ ὀνόματα Μαξίμου πατρὸς Πυρρόν.

678. A linea 5. ὁρθοδοξοί, 336. habet ὁρθοδοξοί.

10 συστήματα, 602. 270. ὑποστήματα.

B 2 ἀμείβειν 336. ὑπαμείβειν.

4 μομφῆς 336. μέμφεως.

679. C 1 γνωστικοί, alia præter 270. 336. γινώσκοντες.

E 9 ἀλλήλων, 270. ἄλλως.

680. B 10 φέλει, καὶ ὁρᾷν χηρίσεως, μόνη 602. 270. φέλοντος ὁρᾷν χηρίσεως, ἀς ὑδῶν.

in columna Lat. & est eorum effectrix secundum substantiam, simul, &c. potest è Græca lectione marginali sic verti, essentialis ipsius, & effectrix, simul.

B 10 ὁρθοδοξοί, 602. 339. ὁρθοδοξοί.

681. B 9 θεολογία, al. θεολογίας.

682. A 6 κοινὸν λέγει, 270. κοινὸν ἔχει λέγει. 602. pro ἔχει, ἔχει habet.

B 4 ὁππερ, 270. 602. ὡς.

6 ἡθέλον, 602. 270. ἡθέλησεν.

8 γλυκομένη, 270. γινώσκοντες.

683. E 2 ἐπερὶ, al. τὸ ἐπερὶ.

684. B 3 602. non habet τῆς, nec paulo post ζωῆς.

685. C 10 αὐτὸ, 602. 270. αὐτὰ.

E 8 αὐτῶν 602. 270. αὐτὸ.

E 11 καὶ εἰ, 602. καὶ εἰ.

686. A 5 Ναι, ἡμέτερον, 602. Οὕτως ἔχει.

688. A 5 μόνον, al. μόνον.

B 6 ἐστὶ βελτίος, al. ὁππερ βελτίος.

689. E 5 τῶν, 270. τὰς.

691. D 6 πῶν, al. præter 270. non habent.

E 6 καὶ, 270. non habet.

692. A 9 τὸ πᾶν, 602. 270. τὸ πᾶν, al. τὸ πᾶν.

E 5 Θεός, τῆς. 602. 270. Θεὸς ἦν τῆς.

693. B 4 ἐν ἑαυτῷ ψαλμῷ, 602. 270. 339. ἐν ἑαυτῷ ἄδει ψαλμῷ, nec habent paulo post φησὶ.

694. B 1 τὸ μὴ, 336. τὸ μὴ.

C 6 πρὸς 602. 270. παρὰ.

8 ἐν τοῖς, 270. 602. non habent.

696. B 7 ἔχει δόγματα, 339. ἔχουσιν, οἱ χαρτῆς δηλονότι, δόγματα.

E 8 αὐτῶν, 339. αὐτῶν.

697. A 8 αἰρετικῶν, 339. αἰρετικῶν.

B 7 γέγονε 270. γέγονε.

C 8 Εἴ πᾶν 270. 602. Εἴ παρὰ.

698. D 4 Νεσόριος λέγει, ἐνώσιν. al. Νεσόριος, λέγει ἐνώσιν.

D 5 ἡ ἐνώσις, 270. 602. non habent.

Νεσόριος, al. non habent.

E 3 τῶν, 339. δὲ.

699. A 3 τὸ, al. non habent.

D 3 ἡμεῖς, 270. non habet.

700. D 2 ἐδείχθη, al. ἀπεδείχθη.

10 μόνον, 339. 270. μόνον.

Pag. 702. B 7 ἡγνόησαν ἕν, 602. 270. ἡγνόησε δὲ!

E 8 πῆτο, 270. 602. non habent.

703. A 9 ἄλλω ἐν ᾧ δὲ τὸν πατέρα, &c. omiſſis his, quæ hac linea, & ferè tota ſequenti habentur. 270. 602. habent ἄλλης ᾧ δὲ, &c. vt infra.

10 δεῖς, al. δεῖ.

704. A 8. ἐνεργεία, al. præter 270. 602. ἐνεργείας.

C κοινῆ. 602. 270. non habent.

705. B 3. καὶ γὰρ, 602. non habet.

D 8. ἐπιστολαί, al. præter 602. ἐπιστολῆ.

E 2. πάντων, al. præter 336. 339. πάντας.

9 ἀγιωτάτης, al. præter 270. 602. μεγαλειότης.

706. A εἶπαν, al. εἶπον.

Quod

A FRAGMENTA DIVERSA SVIS LOCIS REDDENDA.

QVOD his diebus acceperimus librum cusum Parisiis, apud Ambrosium Drouart, Anno Domini M. D. XCVIII. hoc titulo prenotatum, B. HILARII PICTAVIENSIS Prouincia Aquitania Episcopi, ex opere Historico Fragmenta numquã antea edita.] Opportuna occasio à nobis exigit importunè, & extorquet etiam, vt nouam hic affigamus appendicem, qua tum nonnullas epistolas ibi positas diu desideratas, ad ampliorem elucidationem historicae veritatis, suis singulis reddendas locis aptemus; tum etiam vt (quod maioris momenti est) quedam fragmenta, non suis auctoribus adscripta, quibus, ingenti veritatis prauidicio, Liberius Papa maximam calumniam patitur, in lucem apertissimam vendicemus. Porro hac etiam bene vsi occasione adiecimus alia, tum ad Tertium, tum ad Quartum tomum spectantia, satius existimantes hic non suo loco edere, quàm non edita deperire. Curet Typographus, vt hic saltim cusa, lector, hac habeat, quousque in recentiori editione, ipse suis singula locis in textu restituat.

Tom. 3. Annal. Rom. edit. posterioris pag. 566. B vers. 3. vel Plantinianæ nouissimæ ead. pag. & vers. ibi reliqua desunt in exemplari. quibus hæc addas: accidit verò tandem his diebus, vt eam diu expectatam numquam acceptam, cusam viderimus in nuper edito Parisiis libello, sub titulo Hilarij Fragmentorum, depromptam ex bibliotheca Petri Pithoci, editamque studio Nicolai Fabri viri ornatissimi ac disertissimi, quæ sic se habet:

Incipit exemplum epistolæ factæ ad Iulium Urbis Romæ Episcopum: Iulio Episcopo à Hilarij frag. à lib. 1. pag. 15. 16. 17.

C Synodo directa.

Quod semper credidimus, etiam nunc sentimus: experientia enim probat & confirmat quæ quisque auditione audiuit. Verum est enim quod beatissimus magister Gentium Paulus Apostolus de se locutus est: quamquam utique quia in ipso Dominus Christus habitauit, dubitari non possit Spiritum sanctum per animam eius locutum & organum corporis personasse. Et tu itaque, dilectissime frater, corpore separatus, mente concordia ac voluntate adfuiti. & honesta fuit & necessaria excusatio absentia, ne aut lupi schismatici furtum facerent & raperent per insidias, aut canes hæretici rabido furore exciti infani oblatarent, aut certè serpens diabolus blasphemiorum venenum effunderet. Hoc enim optimum & valdè congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibuscumque prouinciis Domini referant sacerdotes.

D Quoniam ergo vniuersa quæ gesta sunt, quæ acta, quæ constituta, & chartæ continent, & viuæ voces charissimorum fratrum & presbyterorum nostrorum Arcydamii & Filoxeni, & charissimi filij nostri Leonis diaconi verissimè & fideliter exponere potuerunt, penè superuacuum videatur eadem his inserere litteris. Patuit apud omnes qui conuenerunt ex partibus Orientis, qui se appellant Episcopos (quamquam sint ex his certi auctores quorum sacrilegas mentes Ariana hæresis pestiferos tinxit veneno) diu tergiuersatos propter diffidentiam ad Iudicium venire noluisse, tuamque & nostram reprehendere communionem, quæ nullam habebat culpam, quia non solum octoginta Episcopis testantibus de innocentia Athanasij pariter credidimus, sed & conuenti per presbyteros tuos & per epistolam à Synodo quæ futura erat in vrbe Roma, venire noluerunt: & satis erat iniquum, illis contemnentibus, tot sacerdotibus testimonium perhibentibus, Marcello & Athanasio denegare societatem.

E Tria fuerunt quæ tractanda erant. Nam & ipsi religiosissimi Imperatores permiserunt, vt de integro vniuersa discussa disputarentur, & ante omnia de sancta fide & de integritate veritatis quam violauerunt. Secunda de personis, quos dicebant esse deiectos de iniquo iudicio, vt si potuissent probare iusta fieret confirmatio. Tertia verò quæstio, quæ verè quæstio appellanda est, quod graues & acerbis iniurias, intolerabiles etiam & nepharias contumelias Ecclesiis fecissent, cum raperent Episcopos, presbyteros, diacones & omnes clericos in exilium mitterent, ad deserta loca traducerent, fame, siti, nuditate, & omni egestate necarent: alios clausos carcere, & squalore & putore conficerent: nonnullos ferreis vinculis ita, vt ceruices eis arctissimis circulis strangularentur: denique ex ipsis quidam vinciti in eadem iniusta defecerunt poena: quorum ambigi non potest martyrio gloriosam mortem extitisse. adhuc quoque audent quosdam retinere: nec vlli causa fuit

crimini, nisi quod repugnarent & clamarent quod execrarentur Arianam & Eusebij hæ- A
resim, & nolent habere cum talibus communionem, qui autem saculo seruire noluerunt,
* prodesse, & qui ante fuerant deiectioni non solum recepti sunt, sed etiam ad clericam di-
gnitatem promoti, & receperunt præmium falsitatis.

Quid autem de impiis & de imperitis adolescentibus Ursacio & Valente statutum sit,
accipe, beatissime frater: Quia manifestum erat hos non cessare adulterinæ doctrinæ lethala
semina spargere, & quod Valens relicta Ecclesia aliam inuadere voluisset eo tempore
quo seditionem commouit, vnus ex fratribus nostris, qui fugere non potuit Viator obru-
tus & conculcatus in eadem Aquileiensium ciuitate die tertia defecit. Causa vtique mor-
tis Valens qui perturbauit, qui sollicitauit. Sed ea quæ beatissimis Augustis significauimus,
cum legeritis, facile peruidebitis nihil nos prætermisisse, quantum ratio patiebatur: &
ne molesta esset longa narratio, qui fecissent & commisissent, insinuauimus. B

Tua autem excellens prudentia disponere debet vt per tua scripta qui in Sicilia, qui in
Sardinia, qui in Italia sunt fratres nostri, quæ acta sunt & quæ definita cognoscant, & ne
ignorantes eorum accipiant litteras communicatorias, id est, epistolia, quos iusta senten-
tia redarguit. Perseuerent autem Marcellus, Athanasius & Aclepius nostra communio-
ne, quia obesse eis non poterat iniquum iudicium, & fuga, & tergiuersatio eorum, qui ad
iudicium omnium Episcoporum qui conuenimus, venire noluerunt. Cetera, sicuti superius
commemorauimus, plena relatio fratrum quos sincera charitas tua misit, vnanimitatem
tuam perdocebit. Eorum autem nomina qui pro facinoribus deiectioni sunt, subiicere
curauimus, vt sciret eximia grauitas tua qui essent communionem priuati, vt ante prælocu-
ti sumus. Omnes fratres & Coepiscopos nostros litteris tuis admonere digneris, ne epi-
stolia, id est, litteras communicatorias eorum accipiant. C

NOMINA HAERETICORVM.

Ursacius à Singidano

Valens à Murfa

Narcissus ab Ieropoli

Stephanus ab Antiochia

Acacius à Cæsarea

Menofantus ab Efeso

Georgius à Laodicia. Sequitur in libro edito series Episcoporum Orthodoxo-

rum, in qua vnde sexaginta tantum recensiti numerantur, cum tamen longè numerosio-
rem fuisse eum Conuenium, superius haud dubiis assertionibus sit demonstratum.

Addiderunt his Patres -

Tom. 3. *Annal. edit. Rom. secunda pag. 581. A 2 ibi adsciscere satagebant his hæc adde:*
Sed opportunè accidit, vt ex antiquitatum prompruario Petri Pithoci reperta sit ipsa inte-
gra epistola Pseudosynodi Sardicensis, cuius sæpe meminit (vt vidisti) S. Augustinus: inest
posteriori libro, velut appendix ad scripturam à S. Hilario librum de Synodo Ariminensi,
quem fidelissimus eius contubernalis Nicolaus Faber, nuper edidit. Quod igitur eius epi-
stolæ, quam vt ab hæreticis factam S. Augustinus damnat, Ecclesiasticæ antiquitatis stu-
diosius plenius cognoscendæ semper fuerit desiderium: hic tibi eam describendam curauimus.
At licet vel ex translatione facta ab inerudito homine Latinarum litterarum, vel à
describentibus eam librariis dormitantibus, atque etiam ex nimia vetustate ipsa mendis
obsita videatur: erit planè vt ex ipsa vel eam capias vtilitatem, vt consuetum morem co-
gnoscas hæreticorum, qui quo minus veritate pollent, eo amplius calumniis atque men-
daciis nituntur, vt non miretis si tantas in Romanos Pontifices coaceruant calumnias
Nouatores, cum videris hos in magnum Athanasium, S. Prothogenem, S. Iulium Roma-
num Pontificem, S. Paulum Constantinopolitanum Episcopum, Osum tum temporis
probatissimum, & sanctum Maximum Episcopum Treuerensem calumniarum plaustra
vexisse, & mendaciorum sarcinis onerasse nauigia, adeò vt & quæ ipsi fecissent, adscribere

Catholicis non sint veriti. Sed accipe eam, cuius sic se habet inscriptio:

Incipit Decretum Synodi Orientalium apud Serdicam Episcoporum à patre Ariano-
rum, quod miserunt ad Africam.

Gregorio Alexandria Episcopo, Ansoni Nicomedia Episcopo, Donato Carthagi-
nis Episcopo, Desiderio Campania Episcopo, Fortunato Neapolis Campania Episco-
po, Eutichio Arimini adeno Campania Episcopo, Maximo Salonarum Dalmatiae Epi-
scopo

A scopo, Siferunti, & omnibus per orbem terrarum confacerdotibus nostris, presbyteris &
diaconibus, & omnibus qui sub cælo sunt in Ecclesia sancta Catholica Episcopis, qui à di-
uersis Orientalium prouinciis, id est, prouincia Thebaida, & prouincia Palæstina, Arabia,
Fenice, Syria, Mesopotamia, Cilicia, Isauria, Cappadocia, Gallacia, Ponto, Bithinia, Pam-
philia, Paflagonia, Caria, Frigia, Pisidia, & ex insulis Cycladum, Lydia, Asia, Europæ, He-
lesponto, Thraciæ, Hæmimontu, ad ciuitatem Serdicam congregati Concilium celebraui-
mus, in Domino æterna salus.

Est quidem nobis omnibus indeficiens oratio, dilectissimi fratres, primo vt sancta Do-
mini & Catholica Ecclesia dissensionibus omnibus & scismatibus carens, vnitatem spiri-
tus & vinculum charitatis vbique conseruet per fidem rectam: sed & vitam immacula-
tam quoque tenere, amplecti, custodire, seruire omnibus iuuocantibus Dominum est qui-
dem iustum, præcipuè Episcopis, qui Ecclesiis sanctis præsumus. Secundum, vt Ecclesiæ
regula sanctaque parentum traditio atque iudicia in perpetuum firma solidaque perma-
neant, nec nobis semper * gentibus, sectis, traditionibusque peruersis, maximè in consti-
tuendis Episcopis, vel in exponendis, aliquando turbetur, quominus teneat Euangelica
sanctaque præcepta: & quæ sanctis & beatissimis Apostolis iussa sunt & à maioribus no-
stris atque à nobis ipsis in hodiernum vsque seruata sunt, & seruantur.

Exitit namque temporibus nostris Marcellus quidam Gallaciæ hæreticorum omnium
execrabilior pestis, qui que sacrilega mente, ore profano perditoque argumèto velit Chri-
sti Domini regnum perpetuum, æternum & sine tempore determinasse, initium regnandi
accepisse Dominum dicens ante quadringentos annos, finemque ei venturum simul cum
mundi occasu. Etiam hoc asserere cœpti temeritate conatur, quod in corporis conceptio-
ne tunc factus sit imago inuisibilis Dei, tuncque & panis, & ianua, & vita effectus. eadem
hæc non solum verbis nec loquacitatis assertionem confirmat, sed totum quicquid fuerat sa-
crilega mente conceptum blasphemique ore prolatum, concupiscentia * nitenti, libro bla-
sphemis & execrationibus pleno indens, etiam alia multa peiora, calumniam in ipsis sa-
ciens diuinis scripturis cum sua interpretatione & scelerata mente, quæ contra illis ex suo
pestifero sensu applicabat. quibus ex rebus aperte manifesteque constitit hæreticus: qui-
que assertiones suas quibusdam squaloribus miscens nunc falsitatibus Sabellij, nunc ma-
litiæ Pauli Samosatensis, nunc blasphemis Montani hæreticorum omnium ducis aperte
permiscens, vnamque confusionem de supradictis faciens, vt impudens Galata in aliud
Euangelium declinauit, quod non est aliud, secundum quod beatus Paulus tales condem-
nans ait: Et si Angelus de cælo aliter annunciauerit vobis, quàm quod accepistis, ana-
thema sit. D

Magna autem fuit parentibus atque maioribus nostris sollicitudo de supradicta prædi-
catione sacrilega. Conditur namque in Constantinopolim ciuitatem sub præsentia bea-
tissimæ memoriæ Constantini Imperatoris, Concilium Episcoporum qui ex multis Orien-
talium prouinciis aduenerunt, vt hominem malis rebus imbutum salubri consilio refor-
marent, & ille admonitione sanctissima correptus à prædicatione sacrilega discederet:
quique increpantes illum & exprobrantes, necnon charitatis affectu postulantes multo
tempore nec quicquam proficiebant. Namque post vnam & secundam multasque corre-
ptiones, cum nihil proficere potuissent (perdurabat enim & contradicebat rectæ fidei, &
contentione maligna Ecclesiæ Catholice resistebat) exinde illum omnes horrere ac vitare
cœperunt: & videntes quoniam subuersus est à peccato, & est à semetipso damnatus, a
eis eum Ecclesiasticis damnauerunt, ne vterius oues Christi pestiferis contactibus magis ma-
cularer. Tunc namque etiam eius aliquos prauissimos sensus contra fidem rectam Eccle-
siamque sanctissimam, propter memoriam posterorum cautelamque, suis sanctissimis scri-
pturis in archiuo Ecclesiæ condiderunt.

Sed hæc quidem secundum impietatem Marcelli hæretici prima fuerunt. peiora sunt
deinde subsecuta. Nam quis fidelium credat aut patiat eam, quæ ab ipso male gesta at-
que conscripta sunt, quæque dignè anathematizata sunt? Nam cum ipso Marcello à
parentibus nostris in Constantinopolim ciuitatem. * Namque liber sententiarum extat *
in ipsum ab Episcopis conscriptus, in quo libro etiam isti, qui nunc cum ipso sunt Mar-
cello atque illi fauent, id est Prothogenes Sardicæ ciuitatis Episcopus & * Siracusanus *
in ipsa sententia manu propria conscripserunt, quorum manus valens testatur fidem san-
ctissimam nullo genere mutandam, nec Ecclesiam sanctam prædicatione falsa subuertenda

dam, ne hoc modo pestes ac lues animalium omnibus grauissima importetur, Paulo dicen-
te: Siue nos, siue Angelus de caelo aliter annunciauerit vobis, quam quod accepistis,
anathema sit. Vehementer autem admirati sumus, quatenus eum qui aliter quam in vero
est, audeat Euangelium predicare, quidam qui se Ecclesiasticos esse volunt, facile ad com-
munionem recipiunt, nec blasphemias eius quae in ipsius libro signatae sunt, inquirentes,
nec illis qui sollicitè cuncta inuestigauerunt, & inuenientes iuste damnauerunt, consen-
sum accommodare voluerunt. Etenim Marcellus cum apud suos haereticus haberetur,
peregrinationis auxilia requisit, scilicet ut & illos falleret qui & ipsum & eius scripta
pestifera ignorarent. Sed quicquid apud illos agit, impia sua scripta sensusque profanos
occultat, falsa pro veris opponens, quae sibi de simplicibus atque innocentibus
fecit.

Quique sub praetextu Ecclesiasticae regulae multos Ecclesiae pastores induxit, eosque in
suam redigens potestatem, Sabellij haeretici sectam inducens callida fraude decepit, restau-
rans Pauli Samosatensis & artes & dolos. Mixta enim est omnium haereticorum sectis
Marcelli extranea traditio, sicut supra memoratum est. Vnde conuenerat omnes Ecclesiae
sanctae praepositos memores dictorum Domini Christi dicentis: Cauete vos a pseudopro-
phetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructi-
bus eorum agnosceris eos, vitare ab huiusmodi & horrere, nec illis facile communicare,
agnoscere illos ex actibus suis, atque ex eorum scriptis sacrilegis praedamare. Nunc vero
vehementer metuemus, ne nostris temporibus compleatur quod scriptum est: cum dor-
miunt homines, venit inimicus & spargit zizania inter frumentum. Cum enim non vigi-
lant hi, quos vigilare oportet in custodia Ecclesiae, falsa verba nutantia, funditus id quod
rectum est, vertunt.

Quapropter nos qui plene ex libro Marcelli, eius sectam sceleraque cognouimus, scri-
psimus vobis, dilectissimi fratres, ut neque Marcellum, neque eos qui illi iunguntur ad
communione sanctae Ecclesiae admittatis. memores quoque sitis Prophetae David di-
centis: Dixi eis qui faciunt facinus, ne feceritis facinus, & delinquentibus, ne exaltaueritis
cornu. Nolite in altum tollere cornu vestrum: ne loquamini aduersus Dominum iniqua.
Et credite Salomoni dicenti: Nolite transferre terminos aeternos, quos constituerunt pa-
tres vestri. Quae cum ita sint, nolite supradicti Marcelli prauissimi sequi errores, & ea quae
ab ipso iniusta praedicatione contra Dominum Christum inuenta traditaque sunt, praedam-
nate, ne blasphemias sceleribusque etiam ipsi participes sitis. Sed propter compendium, &
hactenus de Marcello.

Verum de Athanasio quondam Alexandriae Episcopo accipite, quae gesta sunt. Accusa-
tus & grauius iuxta Deum sacrilegus, & iuxta mysteria Ecclesiae sanctae prophanus, qui-
que propriis manibus comminuit poculum Deo & Christo dicatum, ipsumque altare ve-
nerandum confregit, sedemque sacerdotalem subuertit ipse, atque ipsam basilicam, Dei
domum, Ecclesiam Christi demolitus usque ad solum est. Presbyterum vero ipsam virum
grauem & iustum, nomine Narchen tradidit custodiae militari. Accusatus praeterea est de
iniuriis, violentia, caede, atque ipsa Episcopi internecione, qui que etiam diebus sacratissimis
Paschae tyrannico more saeuens, Ducibus atque Comitibus iunctus: qui que propter ip-
sum aliquos in custodiam recludebant, aliquos vero verberibus flagellisque vexabant, ce-
teros diuersis tormentis ad communionem eius sacrilegam adigebant (nec actus commissi
vquam ab innocentibus fuerant) sperans hoc modo suos suamque praualecere posse fa-
ctionem, ut per Duces & Iudices, perque carceres ipsos, verbera diuersaque tormenta in-
uitos ad communionem suam cogeret, nolentes adigeret, repugnantes atque resistentes
sibi tyrannico more terreret. Erant quidem illa graua & acerba ab accusatoribus
obiecta.

Nam propter haec necessario Concilium apud Caesaream Palaestinam primo videtur esse
condictum: & cum minime ab ipso vel ab satellitibus ad supradictum Concilium occur-
reretur, post alterum annum in Tyro, propter eius facinora necessario iterum celebra-
tur. Aduenerunt Episcopi de Macedonia, & de Pannonia, Bithynia, & omnibus parti-
bus Orientis, Imperatoris iussione constricti, qui que a Actis Athanasij flagitia criminaque
cognoscentes, non passim nec temere accusatoribus credunt, sed suo de Concilio illustres
& laudabiles Episcopos eligunt, atque in rem praesentem vbi res gestae erant, de quibus
arguebatur Athanasius, mittunt: qui que oculata fide cuncta aspicientes atque ve-
riaco-

Ara cognoscentes ad Concilium redeunt, eiusque crimina, quae ab accusatoribus obicieban-
tur, suo testimonio vera confirmant. Vnde in praesentem Athanasium dignam pro crimi-
nibus sententiam dicunt. Propter quod Tyro fugiens, Imperatorem appellat. Audit etiam
Imperator, qui que interrogatione habita, omnia eius flagitia recognoscens, sua illum sen-
tentia in exilium deportauit. His ergo ita cedentibus rebus, cum Athanasius damnatus
digne, in exilio haberetur ob meritum facinorum suorum, sacrilegus in Deum, in mysteria
sacra prophanus, in basilicae demolitione violentus, in Episcoporum exitiis innocentium-
que fratrum persecutor horrendus, ab omnibus Episcopis in reciciendis malis seruator
auctoritas legis, canon Ecclesiae, & Apostolorum sancta traditio.

Sed dum Athanasius post damnationem suam reditum sibi de exilio compararet, de
Gallia ad Alexandriam post plurimum tempus aduenit: qui que praeterita in nihilum du-
cens, acrius in nequitia praualebat. Nam comparatione sequentium, leuia sunt quae ab ip-
so prima commissa sunt. Etenim per omnem viam reditus sui Ecclesiam subuertebat, dam-
natos Episcopos aliquos restaurabat, aliquibus spem ad Episcopatus reditum promittebat:
aliquos ex infidelibus constituebat Episcopos, saluis & permanentibus integris sacerdoti-
bus per pugnas & caedes Gentilium nihil respiciens leges, desperationi tribuens totum:
vnde per vim, per caedem, per bellum, Alexandrinorum basilicas depradatur. Constituto
iam in eius locum ex iudicio Concilij sancto & integro sacerdote, ut barbarus hostis, ut
pestis sacrilega, adductis Gentilium populis Dei templum incendit, altare comminuit, &
clam exit de ciuitate, occulteque profugit.

Sed de Paulo Constantinopolitanae ciuitatis quondam Episcopo post reditum exilij sui
si quis audierit, perhorrescet. Fuere namque & in Ancyra prouincia Gallaciae post reditum
Marcelli haeretici, domorum incendia & genera diuersa bellorum: nudi ab ipso ad forum
trahebantur presbyteri, & (quod cum lachrymis luctuque est dicendum) consecratum Do-
mini corpus ad sacerdotum colla suspensum palam publiceque prophanabat, virginesque
sanctissimas Deo Christoque dicatas publice in foro, mediaque in ciuitate, concurrentibus
populis, abstractis vestibus, horrenda foeditate nudabat. Sed in ciuitate Gaza prouinciae
Palaestinae, post reditum suum. A sclepas altare comminuit, multasque seditiones effecit.
Praeterea Adrianopoli Lucius post reditum suum sacrificium a sanctis & integris sacerdo-
tibus confectum (si fas est dicere) canibus proiciendum iubebat. Igitur cum haec ita sint,
numquidnam lupis tantis ac talibus oues Christi adhucque credimus, & membra Chri-
sti, membra fornicatoriae faciemus? ablit.

Nam postea Athanasius peragrans per diuersas partes orbis terrarum, scilicet seducens
aliquos, per suam fallaciam adulationemque pestiferam decipiens innocentes Episcopos
qui eius facinora ignorabant, vel Aegyptios aliquos eius actus ignorantes, scripta a sin-
gulis emendicando, Ecclesias pacificas perturbabat, aut ipse sibi nouas pro sua volunta-
te * Nihil tamen hoc valere potuit ad iudicium iam dudum a sanctissimis & illustribus
Episcopis consecratum. Non enim commendatio eorum, qui nec in Concilio Iudices fue-
runt, nec Concilij iudicium habuerunt aliquando, nec praesentes cum supradictus Atha-
nasius audiretur, fuisse noscuntur, aut valere illi potuit, aut prodesse. Denique cum sibi
haec incassum prouenisse cognosceret, ad Iulium Romam perrexit, sed & ad Italiae quos-
dam ipsius partis Episcopos, quos seducens per epistolarum falsitatem, ab eisdem perfaci-
le in communionem receptus est. Deinde coepere illi non tam pro ipso, quam pro suis acti-
bus laborare, quod illi pertemere credendo communicauerant. Etenim si fuerant illae litte-
rae aliquorum, non tamen eorum qui Iudices fuerant, aut in Concilio adfuerant: quae
quidem etiam si essent aliquorum, temere illi fidem * proferunt credere noluerunt: Ideo
quia & alij qui que * in praetorium pro suis facinoribus detecti sunt, nunc cum Mar-
cello & Athanasio coniuncti sunt.

Decimus autem A sclepas ante decem & septem annos Episcopatus honore discinctus,
est. deinde Paulum & Lucium & quotquot talibus coniuncti sunt, circumeuntes simul
exteris regionibus, persuadebant Iudicibus non esse credendum illis qui in eos digne senten-
tiam protulerunt, ut hoc genere commercij sibi quendam ad Episcopatus reditum pro-
curarent. Nec in ipsis locis in quibus peccauerant, nec in proximis, vel vbi accusatores
habebant, se defendebant, sed iuxta peregrinos & longe a regionibus suis positos, igno-
rantes gestorum fidem, iustam sententiam conabantur perfringere, ad illos referen-
tes actus suos qui illos per omnia nesciebant. Astute hoc faciunt. Scientes enim de Iu-
dicibus

dicibus, de accusatoribus, de testibus multos decessisse, post tot tantasque sententias, pu-
 tauerunt aliud restaurare Iudicium, volentes apud nos causam dicere, qui neque illos ex-
 cusauius, neque iudicauimus. Qui enim iudicauerunt, iam ad Dominum perrexere. Vo-
 luerunt autem etiam Orientalibus Episcopis * & veniunt pro Iudicibus defensores, pro
 defensoribus rei, eo tempore cum eorum defensio non valebat: maximè cum tunc defendi
 minimè potuerunt, quando illos accusatores sui faciem ad faciem arguebant, nouam le-
 gem introducere putauerunt, vt Orientales Episcopi ab Occidentalibus iudicarentur. Et
 volebant Ecclesiæ iudicium per eos posse constare, qui non tam illorum miserebantur,
 quàm actibus suis *.

Hoc itaque nephas quoniam numquam recepit Ecclesiastica disciplina, quæsumus, di-
 lectissimi fratres, vt sceleratam perniciem conatusque mortiferos perditorum, nobiscum
 etiam ipsi damnetis. Etenim cum adhuc esset Episcopus Athanasius, A sclepam depositum B
 sua sententia ipse damnauit: sed & Marcellus similiter illi numquam communicauit: Pau-
 lus verò Athanasij expositioni interfuit, manuque propria sententiam scribens, cum ceteris
 eum etiam ipse damnauit: & quamdiu quisque eorum Episcopus fuit, sua iudicia con-
 firmavit, sed cum diuersis ex causis diuersisque temporibus singuli eorum dignè de Eccle-
 sia, suis pro meritis pellerentur, maiorem concordiam vna conspiratione fecerunt, donan-
 tes sibi quisque delicta quæ cum Episcopi essent, pro auctoritate diuina damnarunt. Nam-
 que quando Athanasius in Italiam & Galliam pergens sibi iudicium comparauit, post
 mortem aliquorum accusatorum, testium, iudicumque, & credidit posse se denuò tempore
 audiri quod eius flagitia vetustas temporis obscuraret, cui consensum commodantes, non
 rectè, Iulius vrbis Romæ Episcopus, Maximus, & Ossius ceterique complures ipsorum
 Concilium apud Serdicam fieri ex Imperatoris benignitate sumpserunt, occurrimus ad
 Serdicam litteris Imperatoris conuenti, quo cum venissemus, didicimus in media Ecclesia
 Athanasium, Marcellum omnes sceleratos Concilij sententia pulsos, & merito singu-
 los pro suis facinoribus prædamnatos, cum Ossio & Prothogene sedere simul & disputa-
 re, & quod est deterius, diuina mysteria celebrare. Nec confundebatur Prothogenes Ser-
 dicæ Episcopus communicare Marcello hæretico, cuius & sectam & reprobum sensum in
 Concilio quater sententiis Episcoporum subscribens, propria voce ipse damnauerat. Vn-
 de manifestum est quia sese ipse sua sententia condemnauit, cum se illi communicando
 participem fecit.

Verum nos tenentes Ecclesiasticæ regulæ disciplinam, & volentes miseros in aliquan-
 tulum viuere, mandauimus illis qui cum Prothogene & Ossio fuerunt, vt de suo coetu
 damnatos excluderent, neque peccatoribus communicarent: deinde vna nobiscum au-
 dirent ea quæ à patribus nostris contra ipsos in præteritum fuerant iudicata; (nam liber
 Marcelli non expectabat accusationem, per se enim apertè hæreticus noscebatur: & ne
 falsis suggestionibus crederent, * non eorum quisquam prauissimam mentem propter lo-
 cum Episcopatus obscurant. * At illi contra hæc resistebant, qua ratione, nescimus: nec se
 voluerunt ab ipsorum communione secernere, confirmantes Marcelli hæretici sectam, &
 facinora Athanasij ceterorumque scelera fidei Ecclesiasticæ paci que præponebant.

His itaque cognitis nos octoginta Episcopi, qui propter pacem confirmandam Eccle-
 siæ ex diuersis longinquisque prouinciis cum ingenti exitu & labore ad Serdicam venera-
 mus, videntes hæc non sine lachrymis ferebamus. Leue enim non erat quod à se eos di-
 mittere omnino negabant quos Patres nostri merito suis pro criminibus ante damnarunt.
 His itaque communicare nephas duximus, neque cum prophanis volumus sancta Domini
 sacramenta miscere, seruantes & tenentes regulam Ecclesiasticæ disciplinæ. Nam vt
 supradictos Ossium à se Prothogenemque non dimitterent, conscientia fortè mala quam
 sibi eorum vnusquisque debebat * nudari aliquo quam ad palam fieri magnopere perti-
 mescebant: nec sic in eis audebat eorum aliquis sententiam dicere, ne & se ipse damnaret
 quod illis contra interdictum communicassent, quibus communicare nullo genere
 oporteret. Verum nos iterum illos atque iterum rogabamus, ne firma solidaque concute-
 rent, ne subuerterent legem, nec iura diuina turbarent, ne cuncta confunderent, atque
 traditionem Ecclesiæ, ne quidem modica pace, frustrarent: sed nec nouam sectam induce-
 rent, aut Orientalibus Episcopis Conciliisque sanctissimis de Occidente venientes aliqua
 in parte præponerent. At illi contra despicientes hæc, nobis minabantur, & se Atha-
 nasium & ceteros sceleratos vindicatuos pollicebantur. quasi verò aliud facere aut di-
 cere

A cere possint, qui sceleratos omnes ac perditos in suum consortium reciperent. Præterea in-
 gente hoc rumore proponunt, audacia potius ac temeritate quàm legitima ratione pos-
 sessi. Videntes enim quod ij qui damnatos recipiunt, in offensam crimenque occurrunt, vt
 violatores cœlestium legum, tali auctoritate iudicium constituere conabantur, vt sese Iu-
 dices iudicium dicere vellent, atque eorum qui iam cum Deo sunt, si fas est sententiam re-
 fricare. Nos verò rogabamus illos per plurimos dies, vt à se damnatos abiicerent, & se
 Ecclesiæ sanctæ coniungerent, atque Patribus vera dicentibus consensum accommoda-
 rent. Sed illi se hoc facturos omnino negabant.

Altercantibus igitur nobis, emerferunt quinque Episcopi ex partibus nostris, qui super-
 stites de sexto numero eorum qui ad Marcotam directi fuerant, remanserant, & talem illis
 optionem proponunt: mittendos esse ex vtroque Concilio Episcopos aliquos ad loca in
 quibus Athanasius scelera flagitiaque commisit, vt sub testificatione Dei, cuncta fideliter
 scriberent: & si falsa inuenta fuerint quæ Concilio nunciauimus, ipsi damnemur, nec Im-
 peratoribus, nec Concilio, nec cuiquam Episcopo conqueramur. Quod si verum constite-
 rit, quod ante diximus, ad numerum nostrum ex vobis quod delegistis, id est, qui Athana-
 sio post damnationem communicauerunt, sed & eos qui Athanasio & Marcello fauto-
 res defensoresque sunt exponamus, nec Imperatoribus, nec Concilio, nec cuiquam Epi-
 scopo aliqui vestrum conquerantur. Hanc optionem à nostris propositam Ossius & Pro-
 thogenes omnesque eorum socij suscipere timuerunt. Immenfa autem confluxerat ad Sar-
 dicam multitudo sceleratorum omnium ac perditorum aduentantium de Constantino-
 poli, de Alexandria, qui rei homicidiorum, rei sanguinis, rei cadis, rei latrociniorum, rei
 prædarum, rei spoliatorum nefandorumque omnium sacrilegiorum, criminum rei, qui al-
 taria confregerunt, ecclesias incendierunt, domosque priuatorum compilauerunt, prophana-
 tores mysteriorum Dei proditorisque sacramentorum Christi, qui impiam sceleratam-
 que hæreticorum doctrinam contra Ecclesiæ fidem adferentes, sapientissimos presbyteros
 Dei, diacones, sacerdotes atrociter demastauerunt: & eos omnes secum collectos in
 suo conuenticulo habuerunt Ossius & Prothogenes, eosque honorantes, nos omnes
 diacones & sacerdotes Dei despiciebant, quia nec ipsi volebamus talibus aliquando con-
 iungi, iique vulgò omnibusque gentibus, id quod inter nos fuerat, referebant, pro veris
 falsa fingentes, nec discordiam inter nos ex causa Dei ortam, sed ex humana præsumptione
 narrabant, diuinis humana miscentes & Ecclesiasticis rebus priuatas adiungentes, eiuitatis
 nobis concentum seditionemque constarunt, dicentes nos grauem schismate ciuitati
 importasse iniuriam, nisi illis (quod nephas erat) communicarem: & hæc frequenter
 D acclamabant. Nos enim omnino illis communicare noluimus, nisi eos quos damnauimus,
 proiecissent, & dignum honorem Concilio Orientis tribuerent.

Quæ verò ipsi egerint, vel quale Concilium habuerint, hinc addiscere poteritis. Nam
 Prothogenes (sicut supra diximus) apud Acta anathematizans Marcellum & Paulum,
 postea eos in communionem suscepit. Dionysium verò ab Edica prouinciæ Achaïæ quem
 ipsi exposuerunt, in Concilio habuerunt simul secum & exponentes & expositi, Iudices
 & rei communicantes mysteria diuina pertractant. Bassum autem de Dioeletiana ciuitate
 in flagitiis sceleribusque detectum, & merito de Syria deportatum, ordinauerunt Episco-
 pum, qui que apud ipsos sceleratius viuens detectus & ab ipsis damnatus, cum ipsis ho-
 die videretur esse coniunctus. Et quia Ioan. Thessalonicensis Prothogeni frequenter probra
 multa criminaque obiecit, quod diceret illum concubas & habuisse & habere, cui com-
 municare numquam voluit, nunc verò in amicitiam receptus quasi peiorum consortio
 expurgatus, apud ipsos habetur vt iustus. A sclepa autem cum ad Constantinopolim ci-
 uiratem propter Paulum venisset, post immanitatem rerum atrocitatemque, commisit
 quæ media in Ecclesia Constantinopolitana gesta sunt, post mille homicidia quæ altaria
 ipsa humano sanguine coinquinauerunt, post interfectiones fratrum extinctionesque Gen-
 tilium, hodiè que cum Paulo, cuius causa hæc gesta sunt, communicare non cessat: sed &
 illi qui per A sclepa Paulo communicant, accipientes ab eodem scripta atque ad illum
 mittentes.

Ex hac igitur coagulatione atque ex perditorum congregatione quale potuerit celebra-
 ri Concilium, in quo flagitia sua non tam puniebant, quàm agnoscebant? Non enim se-
 cundum nos qui Ecclesiis sanctissimis præsidemus populisque rectores sumus, donantes
 & dimittentes quæ ab ipsis nec dimitti vnquam possunt, nec donari: qui que etiam Mar-
 cello

cello & Athanasio cæterisque sceleratis flagitia, blasphemia, quæ nephas fuerit dimittere, A
condonarunt, cum scriptum sit: Si peccauerit homo in hominem, orabunt pro eo ad
Dominum: Si autem in Deum peccauerit homo, quis orabit pro eo? Nos autem talem
consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei. Sed nec hoc docere aliquos patimur, nec
nouas traditiones inducere, ne proditores fidei traditoresque scripturarum diuinarum
(quod nephas est) dicamur, ne à Domino & ab hominibus condemnemur. Verùm illi su-
pradicti etiam hæc aduersus nos machinabantur; & quoniam sciebant nos non posse sibi
sceleratorum beneficio communicare: ex scriptis nos Imperatorum terrere putabant, vt
inuitos ad suam communionem traherent, & * spectabant diuidi totius mundi profundum
Ecclesiæ, æternamque pacem propter Athanasium & Marcellum, propter quos nomen
Domini blasphematur in Gentibus, quos oportebat, si in se aliquid timoris Dei habuissent,
ne turbo iste qui per ipsos natus est, permaneret, à sua prauissima præsumptione vel sero B
discedere, ne ipsorum causa contra sese scinderetur Ecclesia: aut si in iis qui pro ipsis cer-
tant, metus Dei esset, etiam si nihil esse damnabile apud ipsos inueniretur, tamen quod pro-
pter ipsos vnitas Ecclesiæ scinditur, & propter insaniam, rabiem, cupiditatemque honoris
pax profunda subuertitur, execrari eos ac perhorrere deberent.

Cum ita res currere videremus, ad suam patriam regredi nostrum vnusquisque decre-
uit: placuitque nobis de Serdica scribere, & ea quæ gesta sunt, nunciare, nostramque sen-
tentiam declarare. Nos enim Athanasium & Marcellum, qui in Dominum impiè blasphe-
mantes scelerati vixerunt, expositos olim atque damnatos, non possumus iterum in Epi-
scopatus honorem suscipere, quique crucifigentes verum filium Dei, atque illum denuò
publicantes, acerbis ictibus confixerunt. Alter enim ipsorum blasphemando in filium Dei
atque in eius regno, æterna morte mortuus est semel: Alter in corpus Domini mysteria C
eius prophano more atrociter peccans, cæteraque flagitia immaniter gerens, Episcoporum
sententia eiectus est atque damnatus. Quamobrem quoniam à parentum traditione dis-
cedere non possumus, quia nec talem auctoritatem sumpsit Ecclesia, nec talem potestatem
à Deo accepit, supradictos ad honorem dignitatemque Ecclesiæ, nec ipsi suscipimus, & sus-
cipientes, dignè damnamus. Sed nec alios qui aut olim, aut postea merito damnati sunt,
in Ecclesia recipimus, adhærentes legibus Dei traditionibusque paternis atque Ecclesiasti-
cis disciplinis, credentes Prophetæ dicenti: Noli transgredi terminos æternos quos posue-
runt patres tui. Quare nos numquam fixa solidaque concutimus, sed magis ea quæ sunt à
parentibus constituta seruamus.

Post multa igitur, dilectissimi fratres, hæc vobis ex aperto mandamus, ne quis vestrum
ab aliquo circumuentus aliquando communicet, id est Ossio, Prothogeni, Athanasio, D
Marcello, Asclepæ, Paulo, Iulio: sed ne cuiquam damnatorum de Ecclesia sancta reiectis,
neque sociis ipsorum qui illis siue per se, siue per scripta communicant. Quare nec vos ad
illos scribere vniquam debetis, nec ab ipsis scripta suscipere.

Iam quod superest, oramus vos, dilectissimi fratres, vt vnitati Ecclesiæ consulatis &
paci perpetuæ, sanctos Episcopos eligatis, in quibus & fides integra & sancta sit vita, ab-
horrentes eos qui pro criminibus suis ab Episcopatus honore distincti sunt, voluntque ite-
rum recipere locum, quem dignè pro suis facinoribus amiserunt, magisque hos execramini
quos post facinus videtis peiora committere, nec Dominum audire dicentem: Peccasti,
quiesce: Inhibere nesciunt enim & fortiores de sceleribus efficiuntur, & quâto plus in gur-
gitem vitiorum mergunt, tanto plus Orbem subuertunt, seditionibus vacantes, bella per-
secutionesque acerrimas sanctis Ecclesiis ingerunt, & tyrannico more populos Domini E
in suum dominium captiuare contendunt. Namque ex his rebus pessimos eorum conatus
agnoscite, quando talem mundo tempestatis procellam induxerunt, vt Orientem prope
totum, Occidentemque turbarent, vt relinquentes singuli Ecclesiasticas curas, populosque
Dei deserentes, atque ipsam Euangelij doctrinam postponentes, de longinquo aduenire-
mus senes ætate graues, corpore debiles, ægritudine infirmi, trahebamurque per diuersa,
nostrosque ægrotantes in itineribus deserebamur propter perpauos scelestos olim dignè
* damnatos, primatus Ecclesiæ contra fas appetentes. * geratque curam de nobis Imperium
atque religiosi Imperatores, Tribuni & Duces dirissima república de Episcoporum vita
statuque exercerentur. Sed nec populi silent. Omnis enim fraternitas omnibus in prouin-
ciis suspensa ac sollicita expectat, in quem finem hæc malorum procella succedat, cursusque
ipse publicus attritus, ad nihilum deducitur. Et quid pluribus? Ortus, Occasusque mundi
propter

A propter vnum vel duos paucosque sceleratos, impiè sentientes & turpiter viuentes fundi-
tus subuertitur, & dura seuaque tempestate turbatur, in quibus nulla religionis femina re-
föderunt, quæ si habuissent, imitarentur Prophetam dicentem: Tollite & mittite me in
mare, & tranquillabit mare à vobis, quando hæc tempestas propter me facta. Sed ideo hæc
non imitantur, quia nec iustos sequitur, ita autem sceleratorum omnium duces quærunt
Ecclesiæ Principatum, quasi aliquod tyrannidis regnum. nec hoc propter bonum quoque
iustitiæ inquirunt. Non enim Ecclesiis consulunt, qui leges iuraque diuina, ceterorum de-
creta dissoluere perconantur. Propterea hanc nouitatem moliebantur inducere, quam hor-
ret verus consuetudo Ecclesiæ, vt in Concilio Orientales Episcopi quicquid forte statuif-
sent, ab Episcopis Occidentalibus refricaretur: similiter quicquid Occidentalium partium
Episcopi ab Orientalibus solueretur. Sed hoc ex illo suo prauissimo sensu tractabant. Ve-
rùm omnium Conciliorum iustè legitimeque actorum decreta firmanda, maiorum nõ-
strorum gesta consignant. Nam in Vrbe Roma sub Nouato & Sabellio & Valentino hæ-
reticis factum Concilium, ab Orientalibus confirmatum est: & iterum in Oriente sub
Paulo * Asonus ait quod statutum est, ab omnibus est signatum.

Ob quam rem hortamur vos, dilectissimi fratres, considerantes ordinem Ecclesiasticæ
disciplinæ & paci totius orbis consulentes, corripatis eos qui sceleratis communicant, &
malos de Ecclesiis radicibus amputetis, vt tempestate ruente ipsorum causa innatans Chri-
stus Dominus omnibus imperet ventis, procellisque maritimis discedere, & tribuat Eccle-
siæ sanctæ pacem perpetuam & quietem. Nos verò nulli iniuriam facimus, sed legis præce-
pta seruamus. Nam iniuriati grauius & male tractati sumus, ab iis qui volebant Ecclesiæ
Catholicæ regulam sua prauitate turbare: sed ante oculos habentes timorem Dei, iudi-
cium Christi, verum & iustum considerantes, nullius personam accepimus, neque alicui
pepercimus quominus Ecclesiasticam disciplinam seruaremus. Vnde Iulium Urbis Romæ,
Ossium & Prothogenem, & Gaudetium & Maximinum à Treuiris damnauit omne Con-
ciliū secundum antiquissimam legem, vt auctores communionis Marcelli & Athanasij
ceterorumque sceleratorum, quique etiam homicidiis Pauli Constantinopolitani & cruen-
tis actibus eius communicauerunt. Prothogenem namque esse anathematizatum vna cum
Marcello, subscribendo frequenter sententiæ in ipsum, vel in eius librum inlatæ, quique
etiam in Paulum Constantinopolitanum sententiam dederunt, & illi postea communica-
uerunt. Gaudetium autem vt immemorem decessoris sui Cyriaci subscribentis senten-
tiis in sceleratos dignè inlatis, commixtumque criminibus Pauli, quem etiam impudenter
defendebat. Iulium verò Urbis Romæ vt principem & ducem malorum, qui primus ia-
nuam communionis sceleratis atque damnatis aperuit, ceterisque aditum fecit ad solu-
enda iura diuina, defendebatque Athanasium præsumenter atque audaciter, hominem, cuius
nec testes nouerat, nec accusatores. Sed Ossium propter supradictam causam & propter
beatissimæ memoriæ Marcum, qui graues semper iniurias irrogauit: sed & quod malos
omnes pro criminibus suis dignè damnatos totis viribus defendebat, & quod conuixerit
in Oriente cum sceleratis ac perditis. Turpiter namque Paulino quondam Episcopo Da-
ciæ indiuiduus amicus fuit homini, qui primo maleficus fuerit accusatus, & de Ecclesia
pulsus, vsque in hodiernum diem in apostasia permanens cum concubinis publicè & me-
retricibus fornicetur, cuius maleficiorum libros Macedonius Episcopus atque confessor
à Mopso, combussit: sed & Eustasio & Quimassio adhærebat pessimè & charus fuit, de
quorum vitæ infamia turpi dicendum nihil est: Exitus enim illorum eos omnibus decla-
rauit.

His itaque ac talibus iunctus ab initio Ossius sceleratis semper fauens, contra Ecclesiam
veniebat & inimicis Dei semper ferebat auxilium. Maximinum verò à Treuiris propter
quod collegas nostros Episcopos, quos ad Gallias miseramus, noluerit suscipere, & quo-
niam Paulo Constantino * nephario homini ac perditio primus ipse communicauit, &
quod ipse tantæ cladis causa fuit, vt Paulus ad Constantinopolim ciuitatem reuocaretur,
propter quod homicidia multa facta sunt. Causa igitur homicidiorum tantorum ipse fuit,
qui Paulum olim damnatum ad Constantinopolim reuocauit. Propter has igitur causas
iustum duxit Concilium, vt Iulium Urbis Romæ & Ossium ceterosque supra memoratos
discingeret atque damnaret.

Quæ cum ita sint, custodire vos ab ipsis & abstinere debetis, dilectissimi fratres, nec
eos aliquando ad communionem admittite: sed nec ipsorum litteras accipere, nec ad il-
los lit-

* Samofate-
no* Constanti-
nopolitand

Ios litteras dominicas dare. Et quoniam Catholicam & Apostolicam fidem voluerunt in-
A
fringere ij, qui cum Ossio erant, inducentesque nouam sectam * inde croniti Marcelli mi-
xtra Sabellio & Paulo, Inde * artem necessario ordinauimus Catholicæ Ecclesiæ fidem,
quam negauerunt supradicti qui cum Ossio sunt & Marcello hæretici induxerunt, conse-
quens est, vt acceptis litteris nostris singuli consensum huic sententiæ commodantes, de-
creta nostra propria subscriptione signentis. Est autem fides nostra talis.

Credimus vnum Deum Patrem omnipotentem, institutorem & creatorem omnium,
ex quo omnis creatura in cælo & in terra nominatur. Et in vnum genitum filium eius Do-
minum nostrum Iesum Christum, qui ante æuum ex patre generatus est, & ex Deo Deus,
ex luce lux, per quem facta sunt omnia, quæ in cælis & quæ in terra visibilia & inuisibilia,
sermo qui sit & sapientia, virtus, & vita, & lux vera, qui in nouissimis temporibus
propter nos induerit hominem & natus sit de sancta virgine Maria, & crucifixus, & mor-
B
tuus, & sepultus sit: tertia die resurrexit à mortuis, & adsumptus in cælum, sedet in de-
xtra Patris, venturus in fine mundi iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique secun-
dum opera sua. cuius regnum incessabile permanet in æterna sæcula. Est enim sedens in
dextra Patris non solum in isto sæculo, sed & in futuro. Credimus in Spiritum sanctum,
hoc est in paracletum, quem mittens Apostolis post assumptionem suam in cælum, misit
docens illos & instruens de omnibus, per quem sanctificantur animæ in ipsum fideliter
credentes. Credimus & in sanctam Ecclesiam, in remissionem peccatorum, in carnis re-
surrectionem, in vitam æternam. Illos verò qui dicunt * ex id quod non fuit filius Dei:
aut ex alia substantia & non ex Deo: aut qui dicunt, fuisse aliquando tempus vel sæcu-
lum quando non fuit filius, hæreticos damnat sancta & Catholica Ecclesia. Similiter &
illos qui dicunt tres esse Deos, aut Christum non esse Deum, aut ante ea vnum non fuisse
Christum, neque Filium Dei, aut ipsum Patrem & Filium & Spiritum sanctum, aut non
natum Filium, aut non sententia neque voluntate Deum Patrem genuisse Filium, hos
omnes anathematizat & execratur sancta & Catholica Ecclesia. Opto vos in Domino
bene valere.

Stephanus Episcopus Antiochiæ prouinciæ Sprecilæ opto vos in Domino bene valere.

Olimpius Episcopus Doliceus opto vos in Domino bene valere.

Gerontius Episcopus Lamphanæ.

Menophantus Episcopus ab Efeso opto vos in Domino bene valere.

Paulus Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Eulalius Episcopus ab Amantias opto vos in Domino bene valere.

Macedonius Episcopus ab Amarquetias opto vos in Domino bene valere.

Thelaphius Episcopus à Chalcedonia opto vos in Domino bene valere.

Acacius Episcopus à Cæsarea opto vos in Domino bene valere.

Theodorus Episcopus ab Heraclia opto vos in Domino bene valere.

Quintianus Episcopus à Taxe opto vos in Domino bene valere.

Marcus Episcopus ab Arethiis * opto vos in Domino bene valere.

Cyrotus Episcopus à Roco opto vos in Domino bene valere.

Eugeus Episcopus à Lisicia opto vos in Domino bene valere.

Antonius Episcopus à Zeumate opto vos in Domino bene valere.

Antonius Episcopus à Docimo opto vos in Domino bene valere.

Dion Episcopus à Cæsarea opto vos in Domino bene valere.

Vitalis Episcopus à Tyro opto vos in Domino bene valere.

Eudocius Episcopus à Germania * opto vos in Domino bene valere.

Dionysius Episcopus ab Alexandria * prouinciæ opto vos in Domino bene valere.

Macedonius Episcopus à Iurito opto vos in Domino bene valere.

Eufenius Episcopus ab Dorlani opto vos in Domino bene valere.

Basilius Episcopus ab Anquira opto vos in Domino bene valere.

Proxeresius Episcopus à Sinopa opto vos in Domino bene valere.

Eustacius Episcopus ab Epiphania opto vos in Domino bene valere.

Pancratius Episcopus à Pernafo opto vos in Domino bene valere.

Eusemius Episcopus à Pergamo opto vos in Domino bene valere.

Sabinianus Episcopus à Chatimera opto vos in Domino bene valere.

Bitinicus Episcopus à Zelon opto vos in Domino bene valere.

Domi-

A Dominus Episcopus à Palladiano opto vos in Domino bene valere.

Pison Episcopus à Troada opto vos in Domino bene valere.

Cartherius Episcopus ab A spona opto vos in Domino bene valere.

Filetus Episcopus à Iuliopoli opto vos in Domino bene valere.

Quius Episcopus à Mærota opto vos in Domino bene valere.

Filetus Episcopus à Cratia opto vos in Domino bene valere.

Thimasaricus Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Eusemius Episcopus à Mignenia opto vos in Domino bene valere.

Quius Episcopus à Philadelphia opto vos in Domino bene valere.

Pison Episcopus à Vanis opto vos in Domino bene valere.

Timotheus Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

B Euthemon Episcopus à Thaneos opto vos in Domino bene valere.

Callenicus Episcopus à Pelusio opto vos in Domino bene valere.

Eusebius Episcopus à Pergamo opto vos in Domino bene valere.

Leucadas Episcopus ab Ilio opto vos in Domino bene valere.

Noconius Episcopus à Troade opto vos in Domino bene valere.

Adamantius Episcopus à Cio opto vos in Domino bene valere.

Eddesius Episcopus à Coo opto vos in Domino bene valere.

Theodolus Episcopus à Neocæsaria opto vos in Domino bene valere.

Sion Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Theogenes Episcopus à Lizia opto vos in Domino bene valere.

Florentius Episcopus ab Anchara opto vos in Domino bene valere.

C Isaac Episcopus à Lucto opto vos in Domino bene valere.

Eudens Episcopus * subscripsi pro ipso, opto vos in Domino bene valere.

Agapius Episcopus à Therico opto vos in Domino bene valere.

Bassus Episcopus à Car opto vos in Domino bene valere.

Narcissus Episcopus ab Anapoli opto vos in Domino bene valere.

Embracius Episcopus à Nisilesto opto vos in Domino bene valere.

Lucius Episcopus à Baptino opto vos in Domino bene valere.

Nonnius Episcopus à Laudocia opto vos in Domino bene valere.

Pantagatus Episcopus à Gallia opto vos in Domino bene valere.

Flaccus Episcopus ab Ieropoli opto vos in Domino bene valere.

Sysimius Episcopus à Perge opto vos in Domino bene valere.

D Diogenes Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Cresconius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Nestorius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Emmonius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Eugenius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.

Antonius Episcopus à Gusia opto vos in Domino bene valere.

Demofilus Episcopus ab Coo opto vos in Domino bene valere.

Euticius Episcopus à Philopopoli opto vos in Domino bene valere.

Seuerus Episcopus à Cabula opto vos in Domino bene valere.

Timotheus Episcopus ab Anquilo opto vos in Domino bene valere.

Valens Episcopus à Murfa opto vos in Domino bene valere.

E Explicit decretum Synodi Orientalium apud Serdicam Episcoporum à parte Arianorum,
quod miserunt ad Africam. Quo accepto Donatistæ, gloriabantur Concilium Sardicen-
se cum Donato Carthaginensi eorum Episcopo communicasse, ad quod refellendum (vt
vidisti superius) laborarunt Catholici, quod nescirent legitimum quodnam fuerit Con-
cilium Sardicense. quasi nonnisi illud spurium in Africam peruenisset, cum germani Sar-
dicensis nulla ad posteros memoria dimanarit. Istud ipsum-

Tom. 3. edit. Rom. posterioris pag. 625. B 7. post verba ista in eadem epistola Liberij Papæ
ad Constantium postea scripta. his hac addas quæ sequuntur.

Quoniam autem post secundam Romæ cusam Annalium editionem, editus est Parisiis
liber sub titulo S. Hilarij De rebus gestis in Concilio Ariminensi, à doctissimo Nicolao Fa-
bro (de quo etiam superius mentio facta est) in quo diuersa fragmenta collecta leguntur,
& inter alia epistola Liberij Papæ nomine, ipso fermè suæ sedis ingressu conscripta, qua
signi-

significat, Athanasium à sua communione, quod Romam vocatus venire nolisset, redditum alienum, quæ planè contraria sunt iis, quæ modò sunt dicta: reddenda hic eadem est epistola & de veritate quàm exactissima erit habenda discussio. Sic enim ipsa se habet: *

* Hilar. frag.
lib. 1. pag. 36.

Incipit exemplum epistolæ Liberij, Episcopi Urbis Romæ ad Orientales Episcopos. Dilectissimis fratribus & Coepiscopis nostris vniuersis per Orientem constitutis, Liberius Urbis Romæ Episcopus Salutem.

Studens paci & concordie Ecclesiarum, postea quam litteras charitatis vestræ de nomine Athanasij & ceterorum factas ad nomen Iulij bonæ memoriæ Episcopi accepi, secutus traditionem maiorum, presbyteros Urbis Romæ Lucium, Paulum, & Helianum, è latere meo ad Alexandriam ad supradictum Athanasium direxi, vt ad urbem Romam veniret, vt in præsentia, id quod Ecclesiæ disciplina exigit, in eum statueretur. Litteras etiam ad eundem per supradictos presbyteros dedi, quibus continebatur, quod si non veniret, sciret se alienum esse ab Ecclesiæ Romanæ communione. Reuertè ergo presbyteri nunciauerunt eum venire noluisse. Secutus denique litteras charitatis vestræ, quas de nomine dicti Athanasij ad nos dedistis, sciatis his litteris quas ad vniuersitatem nostram * me cum omnibus vobis & cum vniuersis Episcopis Ecclesiæ Catholicæ pacem habere: supradictum autem Athanasium alienum esse à communione mea siue Ecclesiæ Romanæ, & consortio litterarum Ecclesiasticarum.] hætenus Liberij Papæ nomine scripta epistola, cui mox ista subiiciuntur in edito codice, ex eodem volumine titulo Hilarij inscripto.

Quid in his litteris non sanctitatis, quid non ex metu Dei eueniens est? & c.] ex his certè intelligas non esse Hilarij verba ista, quibus probatur Athanasij condemnatio per Liberium facta, sed potius Ariani alicuius, Athanasij damnationem præ ceteris omnibus aliis rebus optantis. Ne tu igitur cum audis hanc contineri epistolam sub sancti Hilarij libello scripto de Synodo Ariminensi, putes ab Hilario in exta in commentario illo: audi Fabrum, de eodem libro vndique decurtato, quid scribat, dum in eundem quàm doctissimam præfationem præmisit, cum inter iteratas sæpe querelas de mutilato sæpe inuento volumine, ista habet: *

* Eodem volu.
in præfat. pag.
4-5.

Idem etiam perspicere est pagina trigesima quinta, in qua cum B. Hilarius lucem narrationi suæ allaturam dixisset illam orationem, quam eadem Sardicensis Synodus per Vincentium Capuæ, & Euphratem Colonia Agrippinæ Episcopos, Antiochiam vsque ad Constantium missos habuit, magno tamen historiæ detrimento nulla hic extat, sed eius loco quædam Liberij Papæ Romani, & aliorum epistolæ nullo temporis, vel rerum ordine seruato velut in fasciculum congestæ leguntur.] Quod igitur nullam cum superioribus, quæ ex Hilario sunt recitata coherentiam cum his habere vides, neque ea quæ post eam sequuntur, Hilarij esse possint, quam procul abest, vt nomen Hilarij, ex libro illo Hilarij aliquam ei tribuere quis possit auctoritatem?

Sed idem noster Faber quasi eadem epistola esset Liberij, ista mox subiicit. Nam quæ prima occurrit, à Liberio circa sui Pontificatus initium, quod in annum salutis trecentessimum quinquagesimum tertium incidit, scripta videtur. Par est enim ipsum accusationem coram Iulio præcessore suo inchoatam non diu protraxisse, sed statim vt Pontifex renunciatus est, legatos illos suos ad Athanasium misisse Alexandriam, detrectantemque iudicium condemnasse.] hæc ipse. Qui quod sciret multa his aduersari, meum hac in re appellat iudicium, & laudibus plus satis ornans ista subiicit: In quo tamen nodus, Deo vindice, id est, ornatissimo illo doctissimoque Annaliū Ecclesiasticorū scriptore dignus subest. Cum enim auctorum omnium scriptis constet, Athanasium iam olim ante Liberium aduersariorum artes versuatisque detexisse, manifestoque mendacio traduxisse: quis potuit esse tot Synodis confixorum accusationi, aut tormententis absoluti condemnationi locus? Aut quomodo communione sua potuit Athanasio Liberius interdiceri, cuius condemnationem ab Orientalibus aliquot Episcopis factam, & à te Pontificatus sui initio missam, si ratam eam haberet, quemadmodum idem ipse Liberius in epistola ad Constantium, quæ hic edita habetur, testis est, accepta eodem tempore septuagintaquinque Episcoporum Aegyptiorum Athanasij innocentiam testante sententia, comprobare noluit? Omitto quod huiusce condemnationis nec Athanasius ipse, qui res suas diligentissimè non vno libro complexus est, nec quisquam alius, quod sciam veterum

A rum vsquam meminit.] hæc ipse, quam disertissimè disputans, tandem epistolam reddit omni auctoritate vacuam & inanem. Sed subdit de falsitate subdubitans: Falsam autem aut subdititiam esse stylus negat. & præterea cui bono? Adeo verum est illud Tragicæ:

Απανθ' ὁ μακροῦ καὶ ἀναείσμητος χεῖρος

Φύζ' ἡ ἀδύλα, καὶ φανέντα κρύπτειται.]

hæc ipse quidem & modestè admodum, cum nobis relinquit nodum soluendum, quem ipse ex his quæ præmisit, & aliis addendis soluere facile potuisset, etsi non aliter, eo certè modo, quo Alexander Gordiani nodum præcidendo dissoluit, nimirum negando omnino necessariis argumentis eam epistolam esse posse Liberij, & ostendere imposturam. Quod cum nos certis demonstrationibus reddiderimus manifestum, erit vt nodus iste insita falsitate patefcens, sponte soluatur, vt nec indigeat gladio Alexandri.

B Atque in primis ad id quod noster Faber ait: Falsam autem aut subdititiam esse, stylus negat.] id significare volens ipsum stylum redolere antiquitatem, vt longè abesse videatur de impostura suspicio. Sentio id ipsum, contendoque (si quis & hoc velit) Liberij tempore scriptam, sed quod Liberij sit, nihil est quod affirmare cogat, & plurima sunt quæ omnino negare compellant. Atque illud primum, quod qui eam illis scriptis inseruit, non solum Hilarius non fuisse (vti diximus) demonstratur, sed planè ex Ariani aliquis esse necessario conuincatur; vrpote qui post recitatam ipsam epistolam eam laudet, quæ plurima execratione digna esset, ea enim significat ipse Liberius, se habere pacem cum omnibus Orientalibus, nempe Ariani, Athanasium verò pronunciaffe ab omni communicatione alienum. Ista quidem de Liberio, neque ab Hilario, neque ab aliquo quouis Catholico potuerunt vllatenus commendari. Nam Hilarius, cum hæc reuera postea contigisse nouit, non ita locutus est: Sed quid tunc ipse in Constantium scribens? Vertisti, inquit, vsque ad Romam bellum tuum, eripuisti illinc Episcopum. O te miserum, qui nescio vtrum maiore impietate relegaueris, quam remiseras, cum videlicet compulit Liberium communicare cum Ariani, & Athanasium condemnare.] hæc Hilarius adeo facinora ista detestatus, vt plane non nisi Arianus esse potuisset demonstratur, qui in Liberio ista laudat. Si ergo esse Arianus, qui recitat eam epistolam perspicuè auctor ostenditur, quid non falsitatis & imposturæ inesse posse negarit? Moris fuisse Ariani, falsas in causa eiusdem Athanasij scribere, immo & nomine ipsius Athanasij ad Imperatorem fictas litteras dare, iusta querela est eiusdem Athanasij in Apologia ad Constantium scripta.

Sed de falsitate manifesta eiusdem epistolæ, illa erit adhuc perspicua demonstratio, si ostendatur fieri non potuisse, vt ista hoc tempore à Liberio scriberentur; idque in primis ipsius Athanasij assertionem, qui in Apologia secunda, vbi agit de Liberio Papa & Osio Cordubensi, antequam in exilium mitteretur, hæc ait: Hi cum viderent ea quæ contra nos agerentur, omnia pati maluerunt, quam aut veritatem, aut causam nostram prodere: idque bono & sancto consilio fecerunt.] ac rursus de eodem Liberio, de his quæ post exilium acciderunt, hæc ait idem Athanasius in epistola ad Solitarios: Liberius deinde post exatum in exilio biennium inflexus est, minisque mortis ad subscriptionem inductus est: verum id ipsum quoque & eorum violentiam, & Liberij in hæresim odium, & suum pro Athanasio suffragium, cum liberos affectus habebat, satis coarguit: Quæ enim per tormenta contra priorem sententiam extorta sunt, ea iam non metuentium, sed cogentium voluntates habendæ sunt.] Intelligis qualis semper vsque ad finem exilij Liberius perseverarit? tantum abesse demonstrans vt ipso suæ sedis initio de damnatione Athanasij & communione cum Ariani litteras, ad Orientales dederit. Quin etiam teste eodem Athanasio liquet Liberium pro Athanasio aduersus Arianos antea fortissimas ad Constantium Imp. dedisse litteras, per Eutropium presbyterum, & Hilarium diaconum, quarum causa perturbatus ipse Constantius, presbyterum in exilium misit, diaconum flagellis caesum fecit extorrem. Hæc quidem & alia ex Athanasio sumpta planè declarant, numquam esse potuisse, vt ipso sedis suæ exordio Liberius communicaret cum Orientalibus Ariani, & Athanasium anathemate condemnarit.

Equidem sufficere ista possent ad redarguendam tam euidenti demonstratione eandem epistolam falsitatis. Sed & pro sua causa ipse Liberius defensionem parat. Extat ipsius epistola, post annū sequentem ad Constantiū scripta, tam in defensionem Athanasij, quàm in detestationem Ariani cōmunionis, leges eā inferius suo loco. Quomodo, rogo, potuit ista tam

liberè Liberius profiteri ad Constantium scribens, si suis litteris iisdemque publicis ad A Orientales omnes scriptis, redargui potuisset, & Athanasium damnasse, & pacem cum Orientalibus iniussit? Sed & audi quæ de ipsius testificatione Liberij, ingerat Athanasius in epistola ad solitarios: Profectus igitur Romam Spado, primum incitabat Liberium, vt contra Athanasium subscriberet & cum Arianis communicaret: id enim Imperatorem velle & pro imperio iubere. Deinde munera ostentans, verbis instabat, manuque Liberij apprehensa, ira locutus est: Obtempera Regi & ista accipe. Episcopus contra verbis quærebat, quomodo hoc contra Athanasium posset fieri: Quem enim (inquiens) non vna, sed iam altera Synodus probè ab omni crimine liberum pronunciauit, & Romana Ecclesia cum pace dimisit, quomodo poterimus condemnare? Aut quis nos probaret, si quem præsentem dileximus, & habuimus in nostra communione, eundem absentem auersemur? Non sic se habet Ecclesiasticus canon, neque vnumquam accepimus talem à Patribus B traditionem, quam ipsi à beato & magno Apostolo Petro acceperunt, &c.] Potuissent ne, rogo, ista à Liberio dici, si iam suæ sedis initio absentem Athanasium condemnasset? At tantum abest, vt vel fingi posset, ipsum aduersus Athanasium scripsisse, vt ibidem paulo post testetur, pro Athanasio se scripsisse, vbi ait: Si scripta à nobis pro Athanasio deleri iubet, deleantur quoque ea, quæ contra illum scripta sunt, fiatque deinde Ecclesiastica Synodus longè à Palatio.] Porro hæc eadem, & his potiora idem Liberius coram Imperatore Constantio locutus est, quæ ipse lector si vult aspiciat, vbi etiam Constantij ipsius testificationem, haud dubiam leget de Liberij pro Athanasio perseuerante iugiter in illud tempus defensione, vt etiam hostium habeat testimonio demonstratum, mendacem, atque falsam omnino esse dictam Liberij nomine scriptam epistolam: nec omnino fingi quomodolibet posse, vt vera sit, & Liberio adscribi aliquo modo valeat. C

Sed audi rursus eiusdem Liberij assertionem de Athanasij semper post obitum Iulij, vsque ad vltimum exilij annum à se habita defensione; ea enim quam tunc verè scripsit ad Orientales de ipsius Athanasij damnatione, hæc habet ipso exordio: Ego Athanasium non defendo, sed quia suscepit illi bonæ memoriæ Iulij decessor meus: verebar ne forte in aliquo præuaricator iudicaret. At vbi cognoui quando placuit Deo, iuste vos illum condemnasse, mox consensum commodavi sententiis vestris, &c.] Sed quando hoc? sexto anno ipsius Liberij Pontificatus, qui & secundus fuit annus eius exilij, ad quod vsque tempus (vt ipse testatur) de Athanasij absolutione secutum se tradit Iulij Papæ sui prædecessoris iudicium. vt planè nullus locus sit, vt fingi possit veram eam esse Liberij epistolam, qua ipsius suæ sedis initio Athanasius communionem Ecclesiæ Romanæ priuatur. Qui D bus his omnibus & aliis nuper ex Athanasio ipso, Liberio, & Constantio dictis, redarguas pariter epistolam eiusdem nomine scriptam ad Ursacium, Valentem, & Germinium, qua dicitur Athanasius Romæ damnatus antequam ad Comitatum traheretur ipse Liberius, cum non ob aliam causam abductus ipse fuerit Roma & ad Constantium ductus, & in exilium inde missus, nisi quod Athanasium damnare noluisset. Vna planè eademque fuit manus Scorpij, quæ vtramque scripsit epistolam nomine Liberij, ea nimirum occasione, quod diceretur Liberius vi coactus contra Athanasium scripsisse, atque eum damnasse, ne id igitur dici posset, factæ sunt epistolæ, quibus assereretur iam ipso suæ sedis exordio damnatum fuisse Athanasium à Liberio, & Romæ id factum coram Romanæ Ecclesiæ Presbyterio. hæc de his satis sunt. Sed erit vt & inferius quoque aperta luce monstratur, alia adhuc esse, quæ in eodem volumine Hilarij esse dicantur, quæ E eius esse non possint.

Sed iam -

Tom. 3. *Annal. edit. Rom. pag. 706.* E 3 post hæc verba quasi miraculo est emendatum. adde: tum per Concilium Ancyranum, tum per tertiam Sirmiensem professionem, cuius & si hoc anno fecimus mentionem, quod id exigeret argumentum; haud tamen existimes hoc anno elaboratam vel editam, quam constat eodem anno, quo Ariminense Concilium est celebratum, sub Consulatu Eusebij & Hypatij (vt inferius suo loco dicitur) Sirmij esse conscriptam. Constat quidem Epiphano auctore, post promulgatam Sirmij Osij & Petamij perfidiæ professionem, qua dicebatur inter alia Filius Dei à Patre dissimilis secundum essentiam, recessisse inde Orientales Episcopos, & rediisse in Orientem, & aduersus

A aduersus tantam impietatem Ancyrae celebrasse Concilium, vbi quæ valde impiè statuta fuerant Sirmij condemnarent, assertis omnibus quæ piè sancteque de Filio dici possunt, Consubstantiali dumtaxat voce sublata, esse eum nimirum etiam secundum substantiam per omnia Patri similem. Inde verò accidisse, vt cum Orientales Episcopi rursus in Occidentem venirent, Sirmijque vbi Constantius Imperator erat confisterent, nouam illam & tertio ordine ederent fidei confessionem, in qua dempto in Filio substantiæ nomine, eum per omnia Patri similem esse conscriberent, occasione inde haud dubium oborta, quod cum Orientales Episcopi, qui post & Semiariani sunt dicti, iterum atque iterum nomen substantiæ in Filio professi fuerint, offensi nonnihil Ariani ea professione, quæ in omnibus esse Catholica videri posset, iis contradicentes, diuque disputantes, acquieuerunt tandem, vt ita inter vtramque partem transigeretur, nimirum vt Semiariani relinquerent B nomen substantiæ, Ariani verò admitterent, vt Filius diceretur Patri per omnia similis, licet Valens id profiteri refugeret, & nisi Constantio iubente, non faceret. Sic igitur tunc Sirmij composita & ornata fidei professio est, quam deferrent Ariminum, ibidem promulgandam, refragante Basilio Ancyrano, qui (vt ait Epiphanius) in sua subscriptione substantiæ nomen apposuit. Acta sunt hæc Sirmij (vt S. Epiphanius tradit) nocte illucescentis sacri dici Pentecostes, vndecimo Kalendas Iunias, sicuti habet Athanasius in libro de Synodis, nec non Socrates.

Quis autem scripserit hanc tertiam formulam Sirmianam, hæc tunc incognitum fuit, patefactum autem, vbi editus est à viro disertissimo nostroque amicissimo Fabro liber fragmentorum de Synodo Ariminensi, S. Hilarij Episcopi Pictauiensis titulo insignitus, in quo inter alia vetera monumenta recens edita, est epistola Germinij ad alios Arianos Episcopos, qua ipse testatur eiusmodi fidei professionem fuisse à Marco dictatam: hic ille Marcus Aretus Episcopus, qui primo loco subscripsisse ab Epiphano ponitur. Tribuit Socrates eidem Marco scriptionem primæ Sirmienis: non enim repugnant ista, cum nihil prohibeat scripsisse primam qui tertiã dictauit, dum idem cum Basilio qui aduersus Photinum disputauit, esset tunc eiusdem de Diuinitate Filij Dei sententiæ, in qua & postea perseuerarunt ambo, vt apparet ex professione Seleuciensi, cui vterque primo loco subscripsit, cum & professi sunt eandem æquipollentem esse primæ confessioni Sirmianæ. sed præstat hic ipsam Germinij integram epistolam reddere, qua etiam cognoscatur, qualis fuerit tertia Sirmiana professio, quam Valens (vt Epiphanius affirmat) Ariminum detulit: sic enim se habet ^a:
^a Hilarij frag. lib. 1. pag. 41. 42. 43.

Dominis fratribus religiosissimis Rufiano, Palladio, Seucrino, Nichæ, Heliodoro, Romano, Muciano & Stercorio, Germinius in Domino, Salutem.
Vitalis nunc militantis in officio sublimis Præfecturæ relatione comperimus, desiderare sanctitatem vestram significari vobis aperte, quid est quod de fide nostra Valenti, Ursacio, Gaio & Paulo displiceat. Necessarium duxi his litteris patefaciendum sanctitati vestræ, & id quod in vobis ipsis ab initio esse confido, dicere, nos hoc quod & à Patribus traditum accepimus, & diuinis Scripturis, quod semel didicimus & quotidie docemus, Christum Dei Filium Dominum nostrum per omnia Patri similem, excepta in natiuitate, Deum de Deo, lumen de lumine, virtutem de virtute, integrum de integro, perfectum de perfecto, ante sæcula & ante vniuersa, quæ intelligi vel dici possunt, genitum, cuius natiuitatem nemo scit nisi solus Pater, ipso Filio adserente: Quia nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare: per quem facta sunt E omnia, sine quo factum est nihil, secundum diuinas voces ipsius Saluatoris nostri Filij dicentis: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Et iterum: Quæcumque enim Pater facit, hæc & similiter Filius facit. Et iterum: Ego & Pater vnum sumus. Et iterum: Qui me vidit, vidit & Patrem. Et iterum: Quomodo Pater vitam habet à semetipso, ita dedit & Filio vitam habere in semetipso. Et iterum: Sicut Pater suscitatur mortuos & viuificat, ita & Filius quod vult, viuificat. Et iterum: Creditis in Deum, & in me credite. Et iterum: Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Et iterum cui Pater dixit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: nec dixit, ad imaginem tuam, vel ad imaginem meam, ne aliquam dissimilitudinem in Filij sui Diuinitate demonstraret, sed propterea coniunxit ad imaginem & similitudinem nostram, vt Filium suum sibi similem per omnia Deum manifestaret. Iterum Euangelista:

Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre plenum gratia & veritate. Et Ap^o A
stolus ad Corinthios: Inquit us Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium, vt non
refulgerent in lumen Euangelij gloriæ Christi, quæ est imago Dei. Et iterum idem
Apostolus: Et transfudit in regno Filij charitatis, in quo habemus redemptionem & re-
missionem peccatorum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ. Et
iterum idem Apostolus: Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in
forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinan-
iuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus. Quis non intelligat, quia
quemadmodum secundum serui formam reuera fuit caro nostra in Christo, ita & in Dei
forma vera sit diuinitas Patris in Filio? Et iterum: Videte ne quis vos seducat per philoso-
phiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa hu-
ius mundi, & non secundum Christum, quia in ipso habitat omnis plenitudo Diuinitatis B
corporaliter. Si ergo omnis plenitudo Diuinitatis inhabitat in Christo, iam non ex parte
similis & ex parte dissimilis, sicut nunc asserunt qui propter contentionem suæ libidinis
retrosum abeuntes, semetipsos à nobis auertunt.

Nam quod putant se pro magno de diuinis Scripturis proferre, vt dicant, Christum fa-
cturam & creaturam: è contrario nos secundum Scripturas dicimus, & viam, & ianuam,
& lapidem offensionis & petram scandali, & fundamentum, & brachium, & manum, &
sapientiam, & verbum, & agnum, & ouem, & pastorem, & sacerdotem, & vitem, & diem,
& alia: Sed hæc omnia sic intelligimus & dicimus, vt virtutes & operationes Filij Dei
intelligamus, non vt diuinam eius ex Patre natiuitatem huiuscemodi nominibus compa-
remus, quia ex nihilo omnia per Filium facta sunt, Filius autem non ex nihilo, sed ex Deo
Patre est genitus. C

Miror autem prædictum Valentem aut oblitum esse, aut certè subdolè dissimulare, quid
in præteritum gestum definitumque sit. Nam sub bonæ memoriæ Constantio Imperatore,
quando inter quosdam coeperat esse de fide dissensio, in conspectu eiusdem Imperatoris
præsentibus Georgio Episcopo Alexandrinorum Ecclesiæ... * Pelusinarum, Basilio Epi-
scopo tunc Anquiritano, præsentem etiam ipso Valente & Ursacio, & in ea prauitate post
habitam vsque in noctem de fide disputationem & ad certam regulam perductam, Marcum
ab omnibus nobis eiectum fidem dictast, in qua fide sic conscriptum est: Filium similem
Patri per omnia, vt sanctæ dicunt & docent Scripturæ: cuius integræ professioni consen-
simus omnes & manu nostra subscripsimus. Si autem nunc aliquid spiritus huius mundi
suggerit, ex aperto adhuc scire non possumus. Nam, vt nos professi sumus de Scripturis,
per omnia Filium similem Patri excepta innatiuitate, exponant & illi de Scripturis, quem D
admodum parte similis sit, parte dissimilis. Et ideo, fratres dilectissimi, hæc intrepidanter
& sine mora vestra dilectionis ad conscientiam, per Cyriacum officialem, cuius prima in-
uenta occasio est post Carinium diaconum quem ad vos misi, professionem destinaui, vt
per vestram quoque vigilantissimam deuotionem apud Deum, vniuersæ fraternitatis in-
timetur, ne quis fallacia Diaboli laqueis ignorans implicetur. Iam vestra est vnanimitatis
rescribere mihi, quid vobis sanctus Spiritus suggerat. Sane intimo charitati vestrae, me
huic epistulae, propterea quod manus dolerem, subscribere non potuisse: subscribendum
autem mandasse fratribus & presbyteris nostris Innocentio, Octauio, & Catulo.]
hucusque Germinij epistola. Ex quibus pariter cognoscas eundem Germinium non in-
ter Arianos, sed Semiarianos militasse. Hactenus de Sirmiana tertia confessione, qua emen-
datus est deformis error secundæ Sirmianæ professionis per Osum & Potamium editæ, E
sive subscriptæ.

Sed qualem -

Tom. 3. edit. Rom. secunda pag. 708. B 11 ibi exprobare Parmenianus? minimè gen-
tium. his hæc adde: At quæ dicta sunt de impostura Marcellini ab Ildoro descripta de por-
tentoso Osi obitu, falsa omnino esse, eruta à Pithoco & nuper edita cum Hilarij Fra-
gmentis à viro insignis doctrinæ & integræ probitatis Nicolao Fabio epistola Eusebij Ver-
cellensis in exilio constituti, ad Gregorium in Hispania Episcopum, nempe Eliberitanum,
planè demonstrat, dum Osum non statim defunctum post Sirmiense Concilium, cum rediit
in Hispaniam, sed superuixisse etiam Concilio Ariminensi apertè significat. epistola autem

* Hilarij frag. sic se habet:
lib. 2. pag. 4. 5.

A Eusebius ad Gregorium Episcopum Span.
Domino sanctissimo Fratri Gregorio Episcopo, Eusebius in Domino, Salutem.

Litteras sinceritatis tuæ accepi, quibus, vt decet Episcopum & Dei sacerdotem, trans-
gressori te Ossio didici restitisse, & plurimis cadentibus Arimino communicatione Valen-
tis & Ursacij & ceterorum, quos ipsi agnito blasphemiae crimine ante damnauerunt, as-
sensum tuum denegasse, fidem scilicet seruans quam Patres Nicæni scripserunt. Gratu-
lamur tibi in hoc, gratulamur & nobis: quia hoc * cuius proposito & hac fide pollens
nostri dignatus es meminisse. Permanenti autem tibi in eadem confessione, & nullam
cum hypocritis retinenti societatem, nostram tibi communicationem promitte. quibus
pores tractabis quanto labore prauales, transgressores: obiurga infideles, increpa, nihil
metuens de regno seculari, vt fecisti: quia potior est qui in nobis est, quam qui in hoc
B mundo.

Nos verò tui confacerdotes tertio laborantes exilio, hoc dicimus quod manifestum esse
putauimus: quoniam omnis spes Ariomanitarum non in * sua aut limitato consensu,
sed in protectione pendet regni secularis, ignorantes scripta, quia maledicti sunt qui spem
habent in hominem: nostrum autem adiutorium in nomine Domini, qui fecit cælum &
terram. In passionibus perdurare cupimus, vt, secundum quod dictum est, in regno glori-
ficari possimus. Dignare nobis scribere quid malos corrigendo profeceris, vel quantos
fratres aut stantes agnoueris, aut ipse monendo correxeris. Salutant te omnes qui me-
cum sunt, maximè diaconus, simulque petunt vt cunctos lateri tuo fideliter adherentes
nostro digneris obsequio salutare.] hucusque Eusebius ad Gregorium, vt apparet post
Concilium Ariminense, adhuc viuentem Constantio, cuius nonnisi post obitum solutus est

C ab eo quo in Oriente detinebatur exilio, & tunc planè temporis cum post lapsum Arimi-
nensem, Episcopi poenitentes ad suas Ecclesias redire, quibus Gregorius non communi-
cauit aliquando Luciferi defendens errorem, cum alioqui ipse Eusebius (vt suo loco plu-
ribus dicitur) non solum eos poenitentes recepit, sed ad eos reuocandos in Ecclesiam le-
gationem suscepit in Orientem. Rursum verò ex dicta epistola elicere potes dilucidam sen-
tentiam verborum sancti Augustini, quæ sunt superius recitata, quibus ait: si ab Hispanis
Osius est damnatus, ab Hispanis est absolutus.] nimirum quod in Hispania vbi fa-
uente Gregorio vigeat error Luciferianus, Osius non receptus est, in Gallis verò rece-
ptus, cum defendente Hilario lapsi Episcopi in errorem, poenitentes in Ecclesiam admit-
terentur, vt suo loco diffusius ista patebunt. Sicque ex his certum redditur quod Episcopi
post lapsum, poenitentia præuia, à Galliarum Episcopis reciperentur. Sed quæ sunt facti igno-
rans S. Augustinus, aliis rationibus Osum excusare atque defendere aduersus Donatistas
D conatus est. Quando autem obierit -

Tom. 3. edit. Rom. secunda, pag. 708. C 2 Sirmiensem corrige Ariminensem
Eadem pag. C 6 ibi clausisset extremum. hæc adde: Porrò obitum Osi contigisse eo-
dem ipso anno, quo moritur Constantius, anno scilicet Domini trecentesimo sexagesimo,
inde certum deducitur argumentum, quod cum probetur vixisse post Concilium Arimi-
nense, & Athanasius (vt dictum est) de ipso cum meminit, vt defuncti in oratione prima
contra Arianos, numeretque à tempore Concilij Nicæni vsque ad illud tempus annos tri-
ginta sex, qui est annus Domini trecentessimus sexagesimus primus, necesse est dicere tem-
pus illud non excessisse, obiisseque anno sequenti à Concilio Ariminensi, qui numeratur
annus Redemptoris trecentessimus sexagesimus. At de Osi -

E Tom. 3. pag. 712. E 4 ibi ceteris rebus omnibus similem asseuerarent. his hæc adde:
Ex quibus planè intelliges non esse sancti Hilarij, quæ in recitata nuper epistola Liberij ad
Orientales in textu leguntur, apud Hilarium de Synodo Ariminensi in libro Parisijs nuper
edito, de quo sæpè superius dictum est: vbi enim profitetur Liberius ipse se recepisse con-
fessionem Sirmiensem à Demophilo sibi oblatam, ista intexuit mira audacia qui exscripsit: * Hilarij frag.
Hæc est perfidia Ariana, hoc ego notavi, non Apostata.] & paulò post rursus: Anathema tibi lib. 1. pag. 47.
à me dictum Liberij & sociis eius.] ac rursus quæ inferius in eadem intexuntur: Iterum tibi 48.
anathema, & tertio præuaricator Liberij.] Quomodo inquam quis fingere potest, ista esse
Hilarij, qui eam non Demophili, vel alterius alicuius superius nominatorum, sed Osi &
Potamij fuisse Sirmiensem illam detestandam perfidiam affirmat libro de Synodis, quam
ipse Demophilus cum aliis suis Semiarianis est magnopere detestatus, tantum abest, vt
obtulerit eam ipse Liberio, & non potius suam ipsorum Semiarianorum, quæ fuit prima
Annal. Eccl. Tom. 8.

Sirmiensis nominata. Et quis nesciat testificatione eiusdem Hilarij, Epiphaniij & aliorum, **A** eos, qui scripsisse ponuntur primam professionem fidei, fuisse Semiarianos, Basilium, Marcum, Demophilum, Eleusium & Eustathium, quos hæc procurasse à Constantio, vt Liberius suæ ipsorum professioni subscriberet, tradit Sozomenus, hosque omnes eiusdem farinae homines fuisse professores eiusdem Filij cum Patre substantiæ & perfectæ similitudinis: quam primam Sirmiensis, idem Hilarius cognouit esse Catholicam, cum eam est interpretatus?

Nullò quidem modo potuit nisi primam Sirmianā approbasse Liberius, dum eam epistolam scribens ad Orientales, se cum illis hoc facto pacem habere testatur: at per Orientales dici Semiarianos, omnia huius temporis scripta, Hilarij, Epiphaniij & aliorum testantur, atque ea ipsa etiam quæ eodem libello clauduntur, quibus cum certè Liberius pacem habere minimè potuisset, si Photiniana blasphemia subscripsisset, aduersus quam, iidem **B** ipsi Orientales, teste Hilario, primam professionem Sirmianam, damnando illam hæresim, edidissent. Procul igitur absit, vt Hilarij esse dicamus, quæ aduersus ea, quæ in germanis Hilarij scriptis reperiuntur, pugnare noscuntur, prout ea quæ nuper sunt dicta, tum ex ipso Hilario, tum Sozomeno aperte demonstrant.

Procul etiam absit, vt quæ incerto auctore prodita sunt fragmenta, præferamus germanis scriptis certorum auctorum, & ipsiusmet Hilarij iam de falso sibi obiecta calumnia reclamantis. Habet Cresconiana collectio eandem Liberij epistolam cum iisdem aduersus eum interpositis additamentis anathematis, & execrationis non tamen Hilarij nomine, sed incerto auctore proditis. Oportet ista à Fabro nostro fuisse paulo accuratius considerata, antequam sententiam ferret, & affirmaret eiusmodi execrationes in Liberium esse **C** ab Hilario eidem epistolæ additas; nec rem tantam adeo facillè iudicasset sub incerta fide mutilati omni ex parte voluminis, in quo (vt ipse testatur) vix per paucæ paginæ sibi coherent, vt bene ipse dicat, totum volumen illud instar fasciculi, se habere, in quem res diuersæ congestæ legantur, vt non vacet periculo, si absque delectu, & exacta rerum cognitione, cuncta quæ in eo sunt sub nomine Hilarij admittantur.

Nihil est igitur, quod vel fingi possit, vel aliquo modo dici esse Hilarij execrationes illas in Liberium dictas, dum non nisi primæ Sirmianæ Liberius subscripsisse probetur, quam (vt sæpe dictum est) Hilarius non improbat: Nec est quod dici possit, secundæ Sirmianæ professioni omni impietate refertæ ab Osio & Potamio scriptæ, siue subscriptæ, Liberium subscripsisse, siquidem non potuisset illa oblata esse (vt ibi legitur) à Demophilo, neque facta opera Eleusij & Eustratij & aliorum, qui communicantes cum Basilio Ancyrano, Marco Arethasio, & aliis Semiarianis eandem secundam Sirmiensis sunt execrati, tum **D** ibi, tum in Concilio Ancyrano aduersus eam postea celebrato, tum etiam apud Sirmium in edita tertia Sirmiensis, nec non Seleuciensi, vt apud Epiphanium legitur hæresi septuagesimaterria.

Nec rursus dici vllatenus potest subscripsisse Liberius tertiæ Sirmianæ, quæ longè post eius lapsum scripta est, Eusebio & Hypatio Consulibus, vt ex iis quæ dicenda erunt, manifestissimè apparebit. Sed & si Liberius illi subscripsisset, nequaquã hæresi ad stipulatus esset, cum in illa prædicaretur Filij Dei vna cum Patre omnimodo (vt aiunt) & in omnibus perfecta similitudo. Aliquis enim (vt existimo) in illa incidens qui eiusmodi delectum habere nesciens, vbi illa legit: mox in Liberium percitus zelo sine scientia ea scriptis ipsius Liberij litteris interfecit.

At licet ex -

E Tom. 3. edit. Rom. pag. 731. D 11 ibi egerint pro Catholica fide, adde que sequuntur. Vt autem pro ratione temporis cuncta Acta reddantur, ista subiucimus: Antequam quicquam Catholici statuerent contra Arianos, sex post dies à promulgata ab aduersariis professione Sirmiensis, contigit Constantium Imperatorem alias ad Synodum scribere litteras sexto Kalendas Iunias, quibus Synodum monuit, ne quid de Orientalibus qui seorsum conuenirent, præsumerent definire. depromptam igitur hanc epistolam ex eodem libro de

* Hilar. frag. lib. 2. pag. 44.

* Constantinus * Maximus triumphator semper Augustus, Episcopis.

Continent priora instituta, Venerabiles, sanctimoniam legis rebus Ecclesiasticis niti: satis superque perspeximus litteris ad nostram prudentiam datis iisdem oportere operam dare: cum profecto & Episcoporum id officio congruat, & salus omnium longè lateq; populorum

A pulorum hoc fundamine roboretur. Sed res admonuit instituta rursus existere. * Non enim aliquis definita geminari superfluum iudicabit, cum rebus consueuerit admonitio augere cumulum diligentia. His ita se habentibus, de fide atque vnitatem tractari debere cognoscat sinceritas vestra, & operam dari vt Ecclesiasticis rebus ordo competens præbeatur. Discurret namque cunctorum posteritas vbiq; populorum, & concordia fida seruetur, cum penitus amputatis nec * huiusmodi quæstionibus cunctis sectando commouerit, res ista non debet ita intentionem animi propagare. Non enim de Orientalibus Episcopis in Concilio vestro patitur ratio aliquid definiri. Proinde super his tantum quæ ad vos pertinere cognoscat grauitas vestra, tractare debebitis, & completis celeriter vniuersis, consentiente consensu, decem mittere ad comitatum meum, vt prudentia vestra prioribus litteris intimauimus. Prædicti enim poterunt omnibus, quæ eisdem Orientalibus proposuerint, respondere, vel tractare de fide, vt exitu competenti omnis quæstio terminetur & ambiguitas sopiatur. Quæ cum ita sint, aduersus Orientales nihil statuere vos oportet, aut si aliquid volueritis contra eosdem prædictis absentibus definire, id quod fuerit vsurpatum inuito euanesceat effectu. Non enim illa vires habere poterit definitio, cui nostra statuta testantur iam nunc robur & * cupiam denegari. Quæ cum ita sint, moderatione religionis venerabilibus Antistitibus consentanea debetis veneranda perficere, vt id quod religio postulat, explicetur, & quod audiri prohibet ratio, nullus vsurpet. Diuinitas vos seruet per multos annos, Parentes K. DAT. VI. KAL. IUNIAS EUSEBIO ET HYPATIO COSS.]

Parauerunt ipsi quidem nihil de Orientalibus decernentes, nisi quod isti diuersa ab illis statuerunt, licet nullam de illis habuerint mentionem. Orthodoxi verò promulgata ab **C** Arianis in Concilio sua ipsorum perfidia, qua conuellebatur professio Nicæna, qua & condemnatus est Osius, pro viribus obniti coeperunt, nihil antiquius habentes, quam vt bene statutum fidei symbolum confirmarent, Arianamque hæresim iterum condemnarent, eamque sectantes anathemate profligarent, nam audi Athanasium *:

* copiam

* Athan. lib. de Synod.

Omnibus ergo Episcopis -

Tom. 3. Annal. edit. Rom. posterioris, pag. 90. E 8 adde: Contigit inferius in Annalibus de Aniciorum, Olybriorum & Paulinorum Christianitate sæpe fieri mentionem; de Bassorum verò ex sepulchro Iunij Bassi Præfecti Urbis nuper inuento prope Confessionem Petri Apostoli veterima docet inscriptio, quam leges inferius ad finem anni trecentissimi quinquagesimi octauis, vbi agitur de eius obitu.

Porro quæ hic -

D Eodem Tom. 3. pag. 94. E 10 MAGNALIORVM corrige MAGNARIORVM Eodem versu SALAIARIORVM corrige SOLAIARIORVM in fine pagina eiusdem E I V S adde quæ sequuntur. Ita posuimus fidem describentis securi: sed cum eodem lapide diligenter inspecto, inuenta sit à latere ipsius alia notata his verbis inscriptio.

DEDIC. KAL. IAN. DD. NN. DIOCLETIANO III. ET MAXIMIANO CONSS. Planè repertum est, non esse Constantini, eam primam inscriptionem, sed Diocletiani, cuius abraço nomine (vt apparet) in odium persecutoris Ecclesiæ fuerit superinductum Constantini nomen, & derurbato eiusdem Diocletiani simulachro fuerit superposita statua Constantini, cum ageret tertium Consulatum.

Quoniam verò -

E Eodem Tom. 3. pag. 257. D 4 Auentini corrige Palatini Eodem Tom. 3. pag. 327. A 9 certum est. adde: Testatur Felix Papa Tertius in epistola quarta, quæ est Synodalis, ipsum Concilium Nicænum, tunc temporis accepisse confirmationem ab Apostolica sede: sunt hæc enim verba ipsius: Domino ad beatum Petrum Apostolum dicente: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: eam vocem sequentes trecenti decem & octo sancti Patres apud Nicæam congregati, confirmationem rerum atque auctoritatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ detulerunt. hæc Felix Papa cum Romana Synodo, cui præerat. Ceterum quod -

Eodem Tom. 3. pag. 678. E 11 sexagintatium corrige sexagintaquinque Eodem Tom. 3. pag. 728. B occisus esse. adde: Ceterum quod pertinet ad Bassi obitum tempus, corrigendus est Ammianus, dum cum hoc anno esse defunctum tradit, cum

cum eius sepulchri inscriptio potius anno sequenti sub Consularu Eusebij & Hypatij mortuum esse doceat. Siquidem anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, mense Septembris, dū apud Confessionem S. Petri terræ aliquantulū, ad ornatum loci opus fuisset effodi, detectus est sarcophagus fabre factus, & exculptis sacris imaginibus ornatus, longitudinis decem pedum, latitudinis sex, ad cuius summitatem, in eius crepidine, vno versu exarata hæc legebatur inscriptio.

IVN. BASSVS. V. C. QVI VIXIT ANNIS XLII. MENSES II. IN IPSA PRAEFECTVRA VRBI NEOFITVS IIT AD DEVM VIII. KAL. SEPTEMB. EVSEBIO ET YPATIO COSS. extat adhuc ipsam sepulchrum apud eandem Confessionem decentius collocatum. Omnibus ergo -

Tom. 3. Rom. edit. secunda pag. 732. B 4 *ibi* sed alia plane translatione. *adde*: Sed accipe quæ habentur apud S. Hilarij libro de Synodo Ariminenſi posteriori, his verbis: **B** Incipit Definitio Catholica habita ab omnibus Catholicis Episcopis, priusquam per terrenam potestatem territi, hæreticorum consortio sociarentur in Concilio Ariminenſi.

Sic credimus placere omnibus posse Catholicis à symbolo accepto nos recedere non oportere, quod in collatione apud omnes integrum recognouimus: nec à fide recessuros, quam per Prophetas à Deo Patre per Christum Dominum nostrum, docente Spiritu sancto, & in Euangeliis & in Apostolis omnibus suscepimus, ut per traditionem Patrum secundum successionem Apostolorum vsque ad tractatum, apud Nicæam habitum contra hæresim, quæ tunc temporis exsurrexerat, positum nunc vsque permanet. Quibus omnibus nec addendum aliquid credimus, nec minui posse manifestum est. Placet ergo nihil nouum fieri: substantiæ quoque nomen & rem à multis sanctis Scripturis insinuatam mentibus nostris, obtinere debere sui firmitatem. Quam rem cum suo nomine Ecclesia Catholica, cum doctrina Deifica semper confiteri & profiteri consuevit. Subdit auctor. Huic definitioni omnes in vnum Catholici conspirantes subscripserunt.

Eodem in Concilio postquam statutum est nihil debere paternam minui traditionem, etiam qui contra hanc veniebant, omnium in vnum conspirantium spiritali voce sunt damnati. Cuius tractatus hoc est exemplum.

Eusebio & Hypatio Coss. duodecimo Kal. Augusti.

Cum apud locum Ariminenſem Episcoporum Synodus fuisset collecta, & tractatum fuisset de fide, & sedisset animo quid agi deberet, Grecianus Episcopus à Calle dixit: Quantum dicunt, FF. CC. Catholica Synodus patientiam habuit & piam Ecclesiam totiens exhibuit iuxta Ursacium & Valentem, Germinium, Caium, qui totiens mutando quod crediderant, omnes Ecclesias turbauerunt, & nunc conantur hæreticum animum suum inferere animis Christianis: subuertere enim volunt tractatum habitum apud Nicæam qui positus est contra Arianam hæresim & ceteras. Atulerunt nobis præterea conscriptam à se fidem quam recipere nos non licebat. Iam quidem hæretici antehac nobis pronuntiatii sunt, & multis diebus est comprobatum: quos & ad nostram communionem non admisimus, voce nostra damnantes eos præsentis. Nunc iterum quid vobis placet, iterum dicite, ut singulorum subscriptione firmetur. Vniuersi Episcopi dixerunt. Placet ut hæretici SS. damnentur, quo possit Ecclesia fide inconcussa quæ verè Catholica est, in pace perpetua permanere. At non solum hoc præstiterunt Catholici, sed firmata fide Nicæana, & damnatis eius aduersariis, damnationem eiusdem hæresis & aliarum apposuerunt, cui huiusmodi habetur præfixus titulus:

Damnatio blasphemiae Arii & expositio integræ & Catholice fidei, quam Catholici in tractatu Ariminenſi firmauerunt & manu sua subscripserunt.

Blasphemiae Arii, licet antehac fuerint damnata, latebant tamen occultæ, quia eum blasphemasse ignorabatur. Verum fauente Deo, procuratum est, ut constitutis nobis apud Ariminum, eius pestifera hæresis repeteretur. Et ideo simul cum eius blasphemis omnes quoque hæreses, quæ ante hac exsurrexerunt contra Catholicam & Apostolicam traditionem, sicut iam dudum damnatae sunt præteritis Conciliis & diuersis in locis nos quoque damnamus, & anathematizamus eos, qui dicunt Filium Dei nullis extantibus, & de alia substantia, & non de Deo Patre natum Deum verum de Deo vero.

Et si quis Patrem & Filium duos Deos, hoc est, non nota duo principia dixerit, & non Patris & Filij vnam Deitatem profiteatur, anathema sit.

Si quis Filium Dei creaturam vel facturam dixerit, anathema sit.

Si quis

A Si quis Deum Patrem ipsum de Maria virgine natum, eundemque Patrem & Filium dixerit, anathema sit.

Si quis Filium Dei de Maria initium sumpsisse dixerit, vel fuisse tempus quando non erat Filius, anathema sit.

Si quis Filium Dei non verè inenarrabiliter de Deo Patre natum, sed adoptiuum Filium dixerit, anathema sit.

Si quis Filium Dei aut temporalem, aut hominem solum, & non ante omnia sæcula de Deo Patre natum profiteatur, anathema sit.

Si quis Patris & Filij & Spiritus sancti vnam personam, aut tres substantias diuisas dixerit, & non perfectæ Trinitatis vnam Deitatem profiteatur, anathema sit.

B Si quis Filium Dei esse ante omnia quidem sæcula, & non ante omne omnino tempus, vt ei tempus assignet, anathema sit.

Si quis creata omnia non per Verbum, sed sine eo vel ante eum facta dixerit, anathema sit.

Si quæ autem aliæ blasphemiae Arii, vel cuiuslibet repertæ fuerint, similiter anathematizamus.] hætenus ibi. His autem à Synodo Catholica definitis, visum est omnibus Orthodoxis de his certiore reddere Imperatorem, ad ipsumque Synodalem epistolam scribere, quod & nauiter præstiterunt. Exemplum autem -

Tom. 3. edit. Rom. secunda, pag. 734. E 1 *ibi* sed (quod maioris procacitæ est) scriptis suis, Non est Christus Deus. *his hæc adde*: Quod non solum Orthodoxis visum est execrandum, sed hæreticis ipsis Orientalibus, qui Semiariani dicebantur, quorum Germinius præsens aduersatus, diu. sam ab illis scripsit fidei professionem, quæ extat apud librum

C S. Hilarij Fragmentorum, eiusmodi inscriptione præposita: *Hilar. frag. lib. 2. pag. 5. 6.* incipit epistola Germinij aduersus Arianos, qui iam subscripserant in Concilio Ariminenſi, scientes quod malè fecerant.

Ego Germinius Episcopus credo & profiteor esse vnum verum Deum Patrem æternum omnipotentem: & Christum Filium eius vnicum & Dominum Deum nostrum, de vero Deo Patre verum Dei Filium ante omnia genitum, Diuinitate, charitate, maiestate, virtute, claritate, vita, sapientia, scientia Patri per omnia similem, vt pote perfectum de perfecto genitum. Susceptionem etiam hominis ex virgine Maria, sicut Propheta futuram prædixerant, & Euangelicæ atque Apostolicæ voces completem docent. Passiones quoque eius & mortem & resurrectionem & in cælis ascensionem suscipimus, credimus, profiteamur: & quod in fine mundi de cælis descensurus sit iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique secundum opera eius. Et in Spiritum sanctum, id est, Paraclitum, qui nobis à Deo Patre per Filium datus est. **D** Explicit.]

Sed & qui in Oriente erant Semiariani Episcopi, vbi audierunt decem legatos ad Constantium missos, pro confirmatione perfidia ab ipsis Arimini cõstitutæ, statim his pro viribus resistere laborarunt, quorum in hanc sententiam, hoc tempore, data reperitur epistola, cum notis exhibita ab edito volumine Hilarij Fragmentorum, quam hic tibi describimus, sic enim se habet:

Dilectissimis fratribus Ursacio, Valenti, Magdonio *, Megasio, Gaio, Iustino, Oprato, Marciali & ceteris Ariminenſis Synodi legatis, Syluanus, Sophronius, Neo, Herodianus, ⁵² Migdonio, ⁵³ Patricius, ⁵⁴ Helpidius, ⁵⁵ Theophilus, ⁵⁶ Theodorus, ⁵⁷ Eumacius, ⁵⁸ Didimion, ⁵⁹ Eedicius, ⁶⁰ Arsenius, ⁶¹ Eumachius, ⁶² Passumicus, ⁶³ Valentinus, ⁶⁴ Eucarpus, ⁶⁵ Leontius, ⁶⁶ Eortasius, & ⁶⁷ Macarius in Domino, salutem.

E Vnitati & veræ paci studentes, & ex Synodi mandato hæresi renitentes, manifesta fieri vobis ea quæ circa Ecclesiam aguntur, iustum putauimus, ne ignoratio vos socios tantæ impietatis efficeret. Et quamquam non cessare vos arbitremur, non sine totius Synodi legatis, Episcoporum scilicet numero ferè multo amplius centum nunc vsque ingressu huius Ecclesiæ nosmet ipsos abstinere: ob quod instructos etiam vos esse volumus, ne penitus dominans iam intra Ecclesiam hæresis inualeſcat, quæ Dominum nostrum Iesum Christum verè Filium Dei vngenitum, Deum de Deo Patri similem ausa est denegare: ita quæ prædicationes blasphemiae de vngenito * Deo essentialiter ab his prædicetur, cognitum haberetis. Nam & piissimo Imperatori Constantio hoc ipsum probauimus, & anathematizari hæc omnia commotus religiosissime voluit. Dolus autem hic præparatur, vt Acrius auctor huius hæresis ipse potius, quam hæc impiè dicta damnentur, magisque in hominem quam in doctrinam sententia lata esse videatur. Monemus ergo vos, fratres, vt hæc

^a Hilar. frag. lib. 2. pag. 45. 46.

^b Hilar. frag. lib. 2. pag. 5. 6.

^c Apud eundem lib. posteriori de Synod. Arim. ex Cod. Darnunt. prodita.

^d Hilar. frag. lib. 1. pag. 51.

^e Migdonio * Eumachius * Procadius.

vt hæc diligenter retractetis, detisq̄ue operam vt fides Catholica maneat. Ceterum non A ambigit charitas vestra, vniuersa ita vt geruntur, Occidentalibus esse Ecclesiis nuncianda. Optamus vos fratres, in Domino bene valere.] hæcenus Semiariani ad legatos ab Ari- nis ex Ariminensi Concilio ad Constantium missos. Sed tantum abest vt quicquam isti profecerint, vt hæresim confirmare etiam mentito nomine laborarent. Quod enim scirent apud omnes Orthodoxos Nicænam fidem magno haberi pretio, altisq̄ue fixam radicibus manere apud eos penitus inconuulsam, hoc quod dictum est addiderunt, vt suam ipsorum professionem hæreticam, Nicænam fidem aliquo saltem, vel mentito colore appellare pos- sent, eiusmodi extemporaneum coegerunt Nicææ Thraciæ Conuenticulum, vt superius est demonstratum.

De eorum quoque -

Tom. 3. edit. Rom. secunda pag. 735. B 2 ibi suscipiendas &c.] adde qua sequuntur. extant in nuper edito volumine S. Hilarij fragmentorum, in posteriori libro hæc, ex Actis B Conuentus Nicææ Thraciæ, de præuaricatione legatorum, qui missi sunt ab Orthodoxis, quibus eiusmodi inscriptio præposita legitur^a.

^a Hilar. frag. lib. 2 pag. 36. 37.

Gesta vbi præuaricati sunt Episcopi legati à fide vera, incipiunt.

Eusebio & Hypatio Coss. sexto Idus Octobris.

Dum confedissent Episcopi mansionis Nicææ, quæ ante hac Vstodizo vocabatur in prouincia Thracia, Restitutus, Gregorius, Honoratus, Athenius, Iginus, Iustinus, Priscus, Primus, Taurinus, Lucius, Mustacius, Urbanus, Honoratus, Solutor. Restitutus Epi- scopus Carthaginis dixit: Scit prudentia vestra, confacerdotes sanctissimi, quod cum apud Ariminum de fide tractatus haberetur, contentio sic dissidium fecerat, vt de sacer- dotibus Dei, immittente diabolo, discordia fieret, atque exinde factum fuerit, vt in fratres nostros ego Restitutus & pars Episcoporum, quæ sequebatur Vrsacium, Valentem, Ger- minium & Gaium quasi in auctores mali intellectus sententiam promeremus, id est, vt à nostra communione segregarentur: Sed quia in cominus positi vniuersa tractauimus, & vniuersa discussimus; inuenimusque quod nulli displicere debeat, id est, fidem in his Catholicam, iuxta professionem suam, cui & nos subscripsimus omnes, neque vnquam hæreticos fuisse. Et ideo quia pacis concordia apud Deum res est maxima, placuit vt com- muni consensu nostro omnia quæ apud Ariminum tractata sunt, in irritum deducantur, & communio eorum, Deo fauente, integra conueniret, nec quisquam in dissidium rema- neat, quod eos aut maculare possit aut debeat. Et ideo, vt dixi, quia præsentem sumus, vnusquisque debet dicere, an dictum sit, quod persecutus sum, & manu sua subscri- bere. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet: & subscriperunt.] pergit auctor collectionis.

Quæ sit autem fidei confessio, cui postea subscriperunt, quam etiam Valens secum in Ariminum pertulit, ex infra scripto recognoscis.

Incipit exemplum fidei epistolæ missæ ad Constantium Imperatorem à perfidis Episcopis.

Domino meritò gloriosissimo, victoriosissimo Augusto Constantio, Synodus Arimi- nensis Orientalibus consentiens, id est. *Migdonius, Megafus, Valens, Episcetus & ce- teri qui hæresi consenserunt.*

Inlustrati pietatis tuæ scriptis, maximas Deo retulimus & referimus gratias, quod nos beaueris, intimans nobis illa, quæ cum discursione pietatis tuæ facere deberemus, Ne quis Vsiæ, vel Omousij nomina Ecclesiæ Dei ignota aliquando nominet, quod scandalum inter fratres facere solet, plurimum gratulati sumus, quia id quod tenebamus, recogno- uimus. O nos beatos quibus occurrit tanta felicitas, vt cognitione tuæ pietatis ceteris qui hæc nomina pro Deo, & Dei Filio assumere solent, modum acceperint reuicti! Nos igitur reddentes obsequium clementiæ tuæ, quod coram veritatis status eluxit, quæ quod nesciat vinci, & obtinuit victoriam, vt indignum Deo nomen, quod nusquam in legibus sanctis scriptum est, iam à nullo dicatur. Vnde oramus pietatem tuam, quoniam in eo loco, vbi Synodus gesta est, vnde responsum per nostros legatos dedimus, adhuc detinemur: iubeat nos qui integram in Orientalibus doctrinam retinemus, iam ad no- stras plebes dimitti, vt ex hac parte appareant amatores veritatis, qui Deo non mutant no- men, nec cum eis qui peruersa doctrina infecti sunt, diutius nos qui veritatem Catholi- cam tenemus, detineamur.

Vnde impensè oramus, domine, pietatem tuam ante Deum Patrem & Dominum no- strum

A strum Iesum Christum Deum & Dei filium, facias nos qui subscripsimus sanæ doctrinæ, recedentes ab Vsiæ nomine, te imperante, & iubeas nos ad nostras plebes dimitti, vt late- tur Ecclesia, quæ immutare nomina Dei & Filij eius non admittit, in totum imperio tuæ virtutis & gloriæ, cui tantum Diuinitas contulit, vt apparet * dicationis sacrilegis iam Vsiæ & Omousij nomina recedant, quæ in diuinis Scripturis de Deo & Dei filio non in- ueniuntur scripta: Subueni, pie Imperator, Dei summi cultoribus: Subueni eis qui per Christum Dei Filium, Deum Patrem omnipotentem orant: Subueni eis, qui iudicio tuo deuotus * offerunt omnes, qui nesciunt colere nisi Deum Patrem, per Dominum nostrum Iesum Christum gloriæ eius Filium. Et præcipue, Domine Imperator, ad nostras nos ple- bes remeare, datis litteris ad hunc Præfectum Prætorij Tauri, quia & nos in prædicatione nominis Dei, Orientalibus & tuæ dispositioni plenum reddidimus obsequium * inhere in qua semper tenuimus, iam ad nostras plebes redire debemus. De hac autem re ad Ar- chiepiscopos nostros Orientales, litteras dedimus, vt sciant hoc semper tenuisse, & in fide Catholica cum ipsis permanere. Domini pietas gloriosissimum te semper & vbique per omnia faciat vindicem, Domine piissime Imperator. Explicir.] Sed quæ post hæc se- cuta sunt, audi ex Seuero, qui res tunc gestas Arimini fidelissimè persecutus est in hæc verba. Ita dimissis legatis -

Tom. 3. pag. 738. D 11 ibi nullus de his iure dubitandi locus videtur esse relictus. his hæc adde: In fragmentis S. Hilarij de Synodo Ariminensi à Pithoco repertis, & à Fa- bro vna cum eius vita editis, de damnato Liberio Papa ab Arianis in eodem Conciliabu- lo Ariminensi, haud est obscura mentio. Traditur enim, minimè contineri potuisse illos ab eius condemnatione, licet lectæ essent litteræ eiusdem Liberij nomine, quibus olim Athanasium condemnasset, & pacem cum Orientalibus iniisset. Hæc enim ibi leguntur: Potamius & Episcetus, dum damnare Urbis Romæ Episcopum gaudent (sicut in Arimi- nensi Synodo continetur) audire hæc noluerunt. Quineriam Fortunatianus Episcopus epistolam eandem rursum diuersis Episcopis mittens, nihil profecit.] vt manifestum sit argumentum postquam solutus ab exilio Liberius fuit, ipsum ab eorum communione penitus recessisse. Quod rursum -

Eodem Tom. 3. pag. 740. C 7 ibi de Liberio ea de causa ab Vrbe expulso; de quo nos nuper egimus. his hæc adde: Est locus inter Ariminum atque Pisaurum, idemque Vi- cus, cui, Catholica, nomen est, ad litus maris positus, cuius nominis ratio illa redditur, ex traditione à maioribus ad posteros propagata, quod post naufragium quod passa est fides Catholica in Ariminensi conuentu, per pauci Orthodoxi Episcopi simul conuenientes, il- lic seorsum ab Arianis sacra facerent, & Catholica communicatione Catholicos imper- tirent. Quod igitur illuc pergentes, se ire ad Catholicam, vsitato more veteri loquendi, dicerent; inde factum est, vt semper idem nomen retinuerit locus ille, vt Catholica dice- retur. Ceterum haud diu id facere, concessum fuit, persecutione saeuente.

Etenim Arimini, vbi -

Quæ pertinent ad Quartum Tomum.

Tom. 4. edit. Rom. pag. 76. B 2 ibi inuito consilio, consulere possent. his hæc adde: Porro horum omnium primum auctorem & architectum fuisse Liberium Romanum Pon- tificem, paulo inferius hoc eodem anno aperietur. Ipse enim primus Ariminense nau- fragium reparare sollicitus, indulgentiæ vexillum erexit, ne qui decepti & Ariatorum fraudibus circumuenti fuerant, & timore perterriti, minis cesserant Imperatoris, Nicææ confessionem visi fuerant deseruisse, in magnum Ecclesiæ detrimentum, extra Ecclesiam diutius vagarentur, fierentque interea lupis præda, si quæ inuiti fecissent, volentes iam ob- stinate defenderent. His inquam bene consulturus Liberius Pontifex, primum omnium iis qui in Italia lapsi erant, Episcopis erroris poenitentibus, subueniendum putauit, & in Orien- tem respiciens, bene vsus occasione illos ipsos, qui erant illic fidei causa exules Occidenta- les Episcopi magni nominis, Eusebium Vercellensem Episcopum, & Luciferum Calarita- num Episcopum, in Sardinia legatos Apostolicæ sedis creat, quorum alteri, nempe Lucife- ro, Ecclesiæ Antiochenæ, ab Arianis diu possessæ curam delegat. Dicturi de his singulis, primum omnium hic eiusdem Liberij litteras recitemus, quas eodem argumento dedit ad Italiæ Episcopos, nati sumus eas ex Petri Pithoci antiquitatum promptuario, eademque nuper à viro sincerissimæ fidei Nicolao Fabro editas accipe, vt se habent iam nimia vetu- state corrosas.

^a Hilar. frag. lib. 1. pag. 37. Liberius 38.

Liberius Episcopis Catholicis in Italia consistentibus, in Domino æternam S.

A

Imperitiæ culpam obliterat respiciens. Hoc autem & de Scripturis sanctis aduertere est. Pietatem ad omnia vtilem esse, legimus, cui cedit corporalis exercitatio, quamuis & ipsa utilitatis retineat fructus: quam sectandam nobis etiam ratio temporis præsentis exposcit. Non enim si aliqui fortè qui hoc studij gerunt, ratione prouisam destruere imprudenter sæuiori censura hoc æstimauerint, & non à re, quod iam ex Apostolica auctoritate munitum est * de pietate cum dictum est, non esse parcendum his qui apud Arianum ignorantes egerunt, quibus nescire illicitum fuit captum errori incidere *, idcirco veritas rependa est. Sed mihi cui conuenit, omnia moderatè perpendere, maximè cum & Aegyptij omnes & Achiui accusati sententiam receperunt, multis parcendum quidem his, de quibus supra tractauimus: auctores verò esse damnandos, qui obliqua & maligna subtilitate & caligine offenderunt innocentium sensus, per quæ velamen obducerent veritati, tenebras lucem, & lucem tenebras venditantes.

Igitur si quis ignorationis captum * respiciens sermonis nostræ aduocationis breuissima, illud virus in se pestiferum Ariani dogmatis subdolum ac tenebrosum fuerat expertus, reparatus exhauriat, condemnet, vehementiusque in auctores eius insæuiat, quos in se violentos expertus est, totumque se fidei Apostolicæ & Catholicæ vsque ad Nicænæ Synodi conuentum de integro manciperet. Per quam professionem, etiam si quibusdam leue & remissum videretur, recuperet id quod per astutiam rectitatis amiserat. Verum si aliquis tam stolidæ mentis (quod haud credo) fuerit inuentus, qui non solum nolit conuertere, antidotum recipiens sanitatis, venenum virusque noxius sese * vindicare crediderat, & ratione vincetur, & auctori perfidiæ perditè deputatus, Ecclesiæ Catholicæ spiritali vigore plectetur.] Hactenus Liberij ad Italiæ Episcopos litteræ, qui dicto obaudiens Saluatoris, cum Petro dixit: Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.] non tam præsentibus in Italia existentes, sed etiam in Oriente longè positos colligere studuit, curans de his vna cum Athanasio haberi Synodum Alexandriæ: quod feliciter per Eusebium Vercellensem Episcopum Apostolicæ sedis legatum, & Athanasium præstitum est.

Quid verò ab eis gestum sit -

Tom. 4. pag. 91. Rom. edit. E 11. ibi martyrij exules diem extremum clausisse his hac adde: Quod igitur tum Fortunati testificatione (vt superius dictum est) tum Scueri, vt modò audisti, opera S. Hilarij plura sunt in Galliis Concilia congregata, quibus Orientalium error aduersus Nicænæ fidei professionem in diuersis Synodis comprobatus penitus damnaretur, vna cum suis auctoribus, qui proscripserunt nomen consubstantialitatis in Filio Dei: Quid in vno ex iis Conciliis in Gallia congregatis factum sit, vt & quæ in reliquis pariter acta sunt possumus intelligere, reddimus hic eam, quæ nunc extat Synodalem epistolam missam ex Parisiensi tunc celebrato Concilio ad Orientales, cum illi litteris suis, conarentur Gallicanos Episcopos reddere in omnibus, suæ ipsorum perfidiæ professores; habetur in Pithoei Ecclesiasticarum antiquitatum officina, edita verò nuper diligentia doctissimi viri Nicolai Fabri, eius autem sic se habet inscriptio^a.

^a Hilarij frag.
lib. 2. pag. 1. 2.
3.

Incipit fides Catholica exposita apud Farisicam ciuitatem ab Episcopis Gallicanis ad Orientales Episcopos.] pro Farisica autem, restituendam in mendoso Codice Parisiam, probè admonuit idem Faber.

Dilectissimis, & beatissimis consacerdotibus Episcopis Orientalibus omnibus, per diuersas prouincias in Christo manentibus, Gallicani Episcopi, salutem.

Omni quidem vitæ nostræ, fideique sensu gratias Deo Patri, per Dominum nostrum Iesum Christum confitemur, quod nos in lumine scientiæ confessionis suæ, doctrinis & prophetis & Apostolicis conlocavit, ne sæcularis imperitiæ tenebris detenti iudicio sæculi teneremur: Cum sola spes sit plenissima ad salutem, Deum Patrem omnipotentem per vnigenitum eius Dominum Iesum Christum in sancto Spiritu confiteri. Sed planè non minor quotidie gratulationis nostræ causa cumulatur, quod liberans nos ab errore mundi, nunc etiam inexpiabili hæreticorum admisceri non patitur societati.

Ex litteris enim vestris, quas dilecto fratri & consacerdoti nostro Hilario direxistis, fraudem diaboli, & conspirantia aduersus Ecclesiam Domini hæreticorum ingenia cognouimus, vt diuisi in partibus Orientis, atque Occidentis, diuersis inuicem opinionibus falleremur. Nam plures numero, qui aut Arimini, aut Nicææ adfuerunt, sub auctoritate vestri nominis ad Vsiæ silentium sunt coacti: Quod verbum à vobis quondam contra

Arioma-

Ariomanitarum hæresim inuentum; nobis semper sanctè, fideliterque susceptum est. Nam Homouisu sermonem ad veram & legitimam ex Deo Patre vnigeniti Dei natiuitatem sumus amplexi, detestantes secundum Sabellij blasphemias ipsam vnionem, neque aliquam patrem Patris esse Filium intelligentes, sed ex toto atque perfectò innascibili Deo, totum atque perfectum vnigenitum Deum natum, vnus à nobis idcirco, vel Vsiæ, vel substantiæ cum Deo Patre confessum, ne creatura potius, aut adoptio, aut adpellatio videretur. Et quia ex ipso esset, vt ex Patre Filius, vt ex Deo Deus, vt ex virtute virtus, vt ex spiritu spiritus, vt lumen ex lumine, similitudinem quoque eius ad Deum Patrem non inuiti audientes, quippe cum imago inuisibilis Dei sit, sed eam solam similitudinem dignam ad Patrem intelligentes, quæ veri Dei sit ad Deum verum, ita vt non vnio diuinitatis, sed vnitas intelligatur: quia vnio sit singularis, vnitas verò secundum natiuitatis veritatem plenitudo nascentis sit, maximè cum Dominus ipse Iesus Christus ad discipulos suos sit professus, dicens: Ego & Pater vnum sumus, quo non solum charitatem quæ ad Patrem est, sed & diuinitatem quæ Dei ex Deo est, significat, secundum illud: Qui me vidit, vidit & Patrem: & Si mihi non vultis credere, vel operibus meis credite, quia Pater in me est, & ego in Patre.

Hanc igitur fidem semper tenentes, & tenebimus, detestantes quoque eos qui dicunt: Non erat antequam nasceretur: non quod vnigenitum Deum innascibilem prædicemus, sed quod impium sit, maximè Deo temporum, tempus aliquod anteferre, cum ipsum illud, antequam nasceretur, non fuerit, sit temporis. Sed & obedientem quoque Patri Filium etiam vsque ad mortem Crucis, secundum infirmitatem assumpti hominis, non negamus: cum ipse de ascensu suo ad cælos locutus sit: Si diligereis me, gauderis, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est; per cuius carnis susceptionem nos sibi fratres connuncupare dignatus est, cum in forma Dei manens, forma serui esse voluit.

Itaque, carissimi, cum ex litteris vestris in Vsiæ silentio fraudem se passam simplicitas nostra cognoscat, etiam pietatem eorum qui Arimino Constantinopolim reuerterunt, conuentos sicut epistola nostra contenta testatur, neque eos ad tantam rem blasphemiarum damnationem potuisse compellere; fidelis Dominici nominis prædicator frater noster Hilarius nunciauerit. Nos quoque ab his omnibus, quæ per ignorantiam perperam gesta sunt, referimus, Auxentium & Ursatium ac Valentem, Gaium, Megasium, & Iustinum excommunicatos habemus secundum litteras vestras, & certè vt diximus, iuxta fratris nostri Hilarij professionem, qui se pacem cum his, qui horum sectarentur errores, habiturum negauit, blasphemiasque omnes, quas litteri vestris subiicistis, damnamus, maximeque eorum sacerdotes apostatas respicientes, qui in loca fratrum indignissimè exulantium quorundam, aut ignoratione, aut impietate sunt substituti; pollicentes hoc coram Deo, atque etiam confitentes, vt quisque his quæ statuimus, intra Gallias putauerit renitendum, à communionem ac sede sit sacerdotij abiiciendus. Neque enim vt alias, aut occasionem prædicandi non damnando permittens, aut contra Deum & Christi vnigeniti Dei maiestatem aliter, quam nos de Homouisu significatione sentimus, obnitens, dignus erit sanctitate sacerdotij nominis iudicandus: à quo etiam Saturninum, qui statutis salubribus impiissimè contradixit, secundum fratrum nostrorum geminas iam litteras excommunicatum ab omnibus Gallicanis Episcopis, charitas vestra cognoscat: quem & vetera dissimulata, iam diu licet, crimina, & cætera edita epistolis suis, nouæ temeritatis inreligiositas indignum Episcopi nomine esse fecerunt.

Explicit fides Catholica exposita apud Farisicam ciuitatem ab Episcopis Gallicanis, ad Orientales Episcopos.] hactenus ibi. Ex his planè commendatur sincera fides atque constantia Ecclesiæ Gallicanæ, cum in tanto numero Episcoporum vnus duntaxat sit repperus Saturninus, qui inhæserit Arianis, reliquis omnibus sequentibus sanctum Hilarium, ex cuius litteris omnes tamquam leuculi post leonem aduersus lupos ingruentes insilierint: Gloria hæc est sancti Hilarij, qui scriptis suis eosdem Galliarum Episcopos in Arianos commouerit, & iugiter aduersus eos in officio continerit.

At quid Ruffinus-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 181. B 6 & Plantin. pag. 157. vers. 10 ibi dicturi sumus anno sequenti, quo id ipsum fieri contigit his hac adde: Illyricis igitur Nicænæ fidem recipientibus congratulati sunt Italiæ Episcopi, eiusmodi litteras ad eos dantes, quas liber S. Hilarij fragmentorum Synodi Ariminensis, nuper editus, tibi exhibet istis verbis.

Annal. Eccl. Tom. 8.

Q99

Dilecti. li. 1. pa. 38. 39.

Dilectissimis Fratribus per Illyricum fidem paternam retinentibus, Episcopi Italiae, in Domino æternam salutem.

Diuini muneris gratia, ut secundum Apostolum omnes vnum sapere, omnes vnum confiteri coeperimus, & quantum ad Italiam quidem pertinet, cum fidei paternæ, hoc est apud Nicæam scriptæ se reddidit, fraudem quam passa est apud Ariminum recognoscens, Illyricum etiam Deum clementi nutu respexisse, gaudemus, & consortio infidelitatis, quo grauabatur, abiecto, ea quæ sunt rectæ sententiæ probare coepisse, gratulamur. Nostram igitur, dilectissimi fratres, vnam eandemque accipite firmam subscriptione sententiam. Nicæni tractatus aduersus Arium, Sabelliumque cuius Photinus partiaria hæreditate damnatur, decreta seruamus. Ariminensis Concilij statuta quorundam tergiuersatione corrupta, consensu omnium prouinciarum iure rescindimus, quorum etiam exemplaria transmittenda censuimus, ut nec in fide retinenda, nec in confutando Ariminensi Concilio aliqua videretur condissensio.

Quicumque igitur nostræ vnanimitatis optat habere consortium, quicumque indiuiduam pacem nobiscum habere desiderat, quæ sunt nostræ sententiæ comprobare festinet, & fidei nobis memoratæ subscriptionem, & rescissionem Ariminensis Concilij sine ambiguitate mittendo. Id certè petimus, quod complurium harum prouinciarum porrigimus ipsi consensum. Auctores autem hæresis Arianae, vel Actianæ Valentem & Vrsacium cæterosque eorumdem consortes, non nunc esse, quod manifestari apud Illyricum coeperunt, sed olim condemnasse manifestum est. Explicit.] Ita quidem Episcopi Italiae, vtique Liberij auctoritate isthæc omnia pertractantis, in vnum collecto Concilio.

His itaque in Occidente-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 194. E 2 vel in edit. Plantin. pag. 168. vers. 47 ibi & hæreticos C ab ipsorum dogmate discrepantes, his hæc adde.

Eodem anno fæces Arianorum Valens & Vrsacius vnà cum eiusdem perfidiæ collegis, Singeduni in Mysia conciliabulum habuere, non tamen aduersus Catholicos, sed Semiarianos hæreticos, ægreferentes, si quis errans non continuò in eiusdem qua ipsi profundum foueæ mergeretur, ex quo quidem conuentu istam ad Germinium conscripserunt epistolam, quam liber fragmentorum sancti Hilarij de Synodo Ariminensi, nuper editus, exhibet istis verbis.

*Hilar. frag. lib. 1. pag. 42.

Domino religiosissimo fratri Germinio, Valens, Vrsacius, Gaius & Paulus, S.

Cum de spe & salute sollicitudo incumbit, magis laudandi esse debent qui solliciti sunt, quam reprehensionem aliquam sustinere. Salus autem ac spes principaliter in fide Catholica consistit. & ideò quamuis conuentione ad omnes nostros fratres & Coepiscopos nostros * Valente & Paulo admonita noluerit, ad id quod rumor latitat de te respondere, domine religiosissime, tamen quia litteris tuis restitutus es, te in eadem charitate perseuerare, & paratum esse inlibatam dilectionem habere erga nos ostendere: propterea in vnum apud Singedunum congregati, iterum his commonefacimus sanctitatem tuam, ut omni occasione ambigui exclusa, digneris rursus rescribere nobis, si à fide Catholica, quæ Arimini à sancto Concilio exposita confirmataque est, cui etiam vniuersi Orientis Episcopi consenserunt, sicut iam professus es te non recessurum, apertus * quæritur significes. Est autem hoc, sicut in ea cautum est: Similem dicimus Filium Patri secundum scripturas, non secundum substantiam, aut per omnia, sed absolutè. Si enim hæc expositio immutata fuerit, manifeste quondam Basilij perfida adseritio, propter quam Synodus facta est, qua etiam meritò damnata est, reparabitur. Dignare igitur hoc, quod quæritur, euidenter litteris tuis declarare: non dixisse, aut dicere, vel dicturum, similem esse per omnia Filium Patri, excepta innatiuitate, ne quod perlatores litterarum Iouianus diaconus & Martyrius subdiaconus verbo deprecationis suæ, ante prædictos dominos meos fratres & Coepiscopos nostros Valentem & Paulum adseriebant, magis credibile esse videatur, quia per omnia similem esse Filium Patri profitearis. Si enim sic te, sicut optauimus, sentire scriptis tuis manifestaueris, querelam pro iniuria à quibusdam clericis tuis Palladio & Gaio fratribus & Coepiscopis nostris factam, licet nolueris, sicut prima conuentione admonitus es, exquirere, ad æstimationem tuam pertinet, illis scilicet præstantibus pro sua temeritate rationem. Hæc per Secundianum presbyterum, Pullentium lectorem, & Candidianum exorcistam transmisimus charitati tuæ X V. Kal. Ianuarias, Gratiano nobilissimo P. & Dagalaifo Cofs. exemplum penes nos retinentes.

Quid

A Quid autem Germinius? num his consensit? minime gentium, nam accipe ab eo scriptam eo argumento epistolam:

Dominis fratribus religiosissimis Rufiano, Palladio, Seuerino, Nichæ, Heliodoro, Romulo, Muciano & Sreerorio, Germinius in Domino Salutem.

* Exat apud Hilar. frag. lib. 1. pag. 42. 43.

Vitalis nunc militantis in officio sublimis Præfecturæ relatione comperimus, desiderare sanctitatem vestram significari vobis apertè, quid est quod de fide nostra Valenti, Vrsacio, Gaio & Paulo displiceat. Necessarium duxi his litteris patefaciendum sanctitati vestræ, & id quod in vobis ipsis ab initio esse confido, dicere, nos hoc quod & à Patribus traditum accepimus, & diuinis Scripturis, quod semel didicimus & quotidie docemus, Christum Dei Filium Dominum nostrum per omnia Patri similem, excepta innatiuitate, Deum de Deo, lumen de lumine, virtutem de virtute, integrum de integro, perfectum

B de perfecto, ante sæcula & ante vniuersa, quæ intelligi vel dici possunt, genitum, cuius natiuitatem nemo scit nisi solus Pater, ipso Filio adserente: Quia nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare: per quem facta sunt omnia, sine quo factum est nihil, secundum diuinas voces ipsius Saluatoris nostri Filij dicentis: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Et iterum: Quæcumque enim Pater facit, hæc & similiter Filius facit. Et iterum: Ego & Pater vnum sumus. Et iterum: Qui me vidit, vidit & Patrem. Et iterum: Quomodo Pater vitam habet à semetipso, ita dedit & Filio vitam habere in semetipso. Et iterum: Sicut Pater suscitatur mortuos & viuificat, ita & Filius quod vult, viuificat. Et iterum: Creditis in Deum, & in me credite. Et iterum: Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Et iterum cui Pater dixit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: nec dixit, ad imaginem tuam, vel ad imaginem meam, ne aliquam dissimilitudinem in Filij sui diuinitate demonstraret, sed propterea coniunxit ad imaginem & similitudinem nostram, ut Filium suum sibi similem per omnia Deum manifestaret. Iterum Euangelista: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre plenum gratia & veritate. Et Apostolus ad Corinthios: In quibus Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium, ut non resplenderent in illuminatione Euangelij gloriæ Christi, quæ est imago Dei. Et iterum idem Apostolus: Et transfudit in regno Filij charitatis, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ. Et iterum idem Apostolus: Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinanuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus. Quis non intelligat, quia quemadmodum secundum serui formam vera fuit caro nostra in Christo, ita & in Dei forma vera sit diuinitas Patris in Filio? Et iterum: Videte ne quis vos seducat, per philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi, & non secundum Christum, quia in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Si ergo omnis plenitudo diuinitatis inhabitat in Christo, iam non ex parte similis & ex parte dissimilis, sicut nunc asserunt, qui propter contentionem suæ libidinis retrorsum abeuntes, semetipsos à nobis auertunt.

Nam quod putant se pro magno de diuinis Scripturis proferre, ut dicant, Christum facturam & creaturam: è contrario nos secundum Scripturas dicimus & viam, & ianuam, & lapidem offensionis, & petram scandali, & fundamentum, & brachium, & manum, & sapientiam, & verbum, & agnum, & ouem, & pastorem, & sacerdotem, & vitem, & diem, & alia: Sed hæc omnia sic intelligimus & dicimus, ut virtutes & operationes Filij Dei intelligamus, non ut diuinam eius ex Patre natiuitatem huiusmodi nominibus comparemus, quia ex nihilo omnia per Filium facta sunt, Filius autem non ex nihilo, sed ex Deo Patre est genitus.

Miror autem prædictum Valentem aut oblitum esse, aut certè subdolè dissimulare, quid in præteritum gestum definitumque sit. Nam sub bonæ memoriæ Constantio Imperatore, quando inter quosdam coeperat esse de fide dissensio, in conspectu eiusdem Imperatoris præsentibus Georgio Episcopo Alexandrinorum Ecclesiæ, * Pelusinarum, Basilio Episcopo tunc Anquiritano, præsentem etiam ipso Valente & Vrsacio, & in ea prauitate post habitam vsque in noctem de fide disputationem & ad certam regulam perductam, Marcum ab omnibus nobis eiectum fidem dictasse, in qua fide sic conscriptum est: Filium similem

Patri per omnia, vt sanctæ dicunt & docent Scripturæ: cuius integræ professioni consensimus omnes, & manu nostra subscripsimus. Si autem nunc aliquid spiritus huius mundi suggerit, ex aperto adhuc scire non possumus. Nam, vt nos professi sumus de Scripturis, per omnia similem Filium Patri excepta innatiuitate, exponant & illi de Scripturis, quemadmodum parte similis sit, parte dissimilis. Et ideo, fratres dilectissimi, hæc intrepidanter & sine mora vestræ dilectionis ad conscientiam, per Cyriacum officialem, cuius prima inuenta occasio est post Carinium diaconum, quem ad vos misi, professionem destinavi, vt per vestram quoque vigilantissimam deuotionem apud Deum, vniuersa fraternitati intimetur, ne quis fallacia diaboli laqueis ignorans implicetur. Iam vestræ est vnanimis rescribere mihi, quid vobis sanctus Spiritus suggerat. Sanè intimo charitati vestræ, me huic epistolæ, propterea quod manus dolorem, subscribere non potuisse: subscribendum autem mandasse fratribus & presbyteris nostris Innocentio, Octauio, & Catulo.] Hactenus Germinius aduersatus Arianis, militans tamen inter Semiarianos.

Quo tempore -

Tom. 4. edit. Rom. pag. 115. D 10 & Plantin. pag. 100. vers. 42 ibi omni acceptatione dignissima. his hæc adde: Ad postremum post alias recensitas ineptias insulsi legislatoris, vani philosophi, & impij Imperatoris à Gentilibus scriptoribus etiam condemnati, addamus his vanitatem illam, quam etiam lege sancire nõ puduit, cum statuit, vt liberum esset vxoribus maritos dimittere. Est de his mentio apud sanctum Augustinum, vbi auctor ait: Ante Iuliani edictum, mulieres viros suos dimittere nequibant, accepta autem potestate, cœperunt facere, quod prius facere non poterant: cœperunt enim viros suos libenter dimittere.] & inferius: Hic enim in Vrbe Roma & finibus eius (quæ sacratissima appellatur) licet mulieribus viros suos dimittere, cum cautum sit lege diuina, vt ne viri quidem hæc potestate vterentur, excepta fornicationis causa. Ecce hac in re meliores sunt Barbari, &c.] Hæc auctor: & si non Augustinus, certè Iuliani æqualis, vt qui ibi numeret annos trecentos & circiter (vt ait) à tempore cladis Hierosolymitanæ in illum diem. Audisti portentum, quo vna illa lege infans homo, ea indulgens mulierum leuitati, vniuersos homines sub Romano Imperio constitutos illis subiecit.

Hoc insuper anno -

Eodem Tom. 4. edit. Rom. pag. 166. A 8 vel in edit. Plantin. pag. 144. vers. 2. ibi ad locum Dadastanam dictum, his hæc adde: Est locus (inquit Socrates) inter Galatiam & Bithyniam medius interiectus, ibi Themistius philosophus, cum aliis ordinis Senatorij viris obuiam factus, orationem suam consularem coram illo recitauit, quam quidem postea etiam Constantinopoli recitauit, coram populi multitudine.] Hæc Socrates, qui & superius de eadem oratione verba faciens, hæc habet: Imperator verò qui apud animum suum proposuerat blanditiis & persuasionibus dissentientium lites dirimere, respondit, se nemini quidem qualemcumque fidem amplexanti, molestiam exhibiturum, sed eos præter ceteros beneuolentia & honore profecturum, qui Ecclesiæ ad concordiam adducendæ auctores se ostenderent. Hæcque ab eo ad hunc modum gesta esse, Themistius philosophus commemorat: nam in ea oratione, quæ Consularis inscribitur, quam de eo conscripsit, eum propterea magnis ornat laudibus, quod potestate cuique pro arbitratu hanc vel illam religionem profitendi permittit, assentatorum mores prorsus refutasset: quod genus hominum admodum facete perstringens, dixit, nemini obscurum esse, eos non Deum, sed purpuram coluisse.] Nacti sumus eandem nos orationem, sed mutilatam magna ex parte, quod illis careat, quæ spectabant ad Consulatum, nuper per Imperatorem initum, sed satis hic ea, quæ ad argumentum propositum spectant. Cum igitur Imperator ad dictum locum peruenisset Dadastanam, qui Bithyniam -

Eodem Tom. 4. edit. Rom. pag. 263. A 11 vel Plantinian. pag. 226. vers. 51 ibi de quibus anno sequenti agemus. his hæc adde: Quoniam autem hæc quæ dicta sunt de Valente, Ioannes Chrysostomus (vt vidimus) testatur contigisse, cum ipse adolescentior esset; his hæc pro ratione temporis adiicienda putamus, quæ eadem sua ipsius ætate accidisse tradit Antiochiæ memoria digna, de conuersione famosissimæ meretricis: homilia enim in Matthæum sexagesima octaua habet ista: At non audistis quomodo illa meretrix, quæ omnes impudicitia superauit, vniuersos rursus continentia & virtute à tergo reliquit? Non dico illam de qua in Euangelio scribitur, sed hanc quæ nostra memoria ex Phœnice omnium ciuitatum iniquissima fuit. Hæc enim pueris nobis apud nos erat, & cum

Apud Aug. in
quæst. ex uero-
que mixt. q.
113. & 144.

Socrat. lib. 3.
6. 21. 22.

Exeat in titulo
Equitij, nunc
dicto S. Martij-
ni in Montibus.

Socrat. lib. 5.
cap. 12.
Socrat. lib. 7.
cap. 6.
Theodoret.
lib. 5. cap. 9.
Paninus. de
Rom. Prin. li. 3.

cum prima in theatro esset, nomen eius vbique ferebatur; non in vrbe nostra solummodo, sed ad Cilicias vsque & Cappadocas. Hæc multorum patrimonia exhaustit, hæc multos parentum orbos tenebat, hæc maleficis quoque vti artibus dicebatur, quasi non elegantiori corporis forma solùm, verum etiam magicis cantibus & herbis reuera tenderet: hæc Regiæ quoque fratrem attraxit: tanta cupidinis tyrannide pollebat. Sed subito nescio qua re, immo verò certissime scio: voluntate namque commutata, & Dei gratia hoc modo impetrata, omnia illa spreuit & calcauit: ita diaboli officina proiecta, facile ad cœlum ascendit: & quamuis nihil erat ea petulantius, dum in sceria versaretur, postea tamen continentia magnitudine multas antecelluit. Cilicium enim induta per totam reliquam vitam hoc se pacto exercebat. Huius gratia & Præfectus à scenicis perturbatus armatos milites misit, qui non potuerunt eam rapere, nec à numero virginum, quæ ipsam receperunt, abducere. Hæc cum ineffabili sacramento communicasset, & condigne suscepta gratia vixisset, vniuersis per gratiam maculis deterfis, naturæ demum concessit. Mirabilem enim philosophiam post baptismum ostendit, nec vnquam amantibus antea, eamque sequentibus, ac diligenter querentibus visa est: sed postea quam semel se ipsam inclusit, multos annos quasi vincita in carceribus peregit.] hæc de ea Chrysostomus. Iam reliqua prosequamur. Interea verò -

Eodem Tom. 4. Rom. edit. pag. 481. B 6 vel in edit. Plantin. 413. vers. 46 ibi Gratiani decimus sextus absoluitur; his hæc addas: Horum Consulum nota, consignatum habetur epitaphium à S. Damaso Papa conscriptum versibus istis, hoc anno:

Quid loquar, aut sileam? prohibet dolor ipse fateri.

Hic tumulus lachrymas retinet, cognosce, parentum

Proiecta, fuerat primo qua iuncta marito

Pulchra decore, suo solo contenta pudore.

Heu dilecta satis misera genitricis amore.

Accipe, quid multis, thalami post fœdera prima

Erepta, ex oculis Flori genitricis abiit

Aetheriam cupiens cæli conscendere lucem.

Hæc Damasus præstat cunctis solatia fletus.

Vix. an. XVI. M. X. dies XXV. Dep. III. Kal. Ian. FL. MEROBAVDE ET FL. SATURNINI. COSS.] Hæc Damasus, qui licet summus Pontifex, tamen & in his quoque se seruorum Dei seruum exhibuit, vt parentes de filia obitu moerentes, ita (vt legisti) scripto epitaphio consolaretur. His occasione nouorum Consulum positus, iam quæ sub iisdem hoc anno gesta sunt, videamus. Hoc anno Maximus -

Tom. 4. Rom. edit. pag. 515. C 4 vel in edit. Plantin. pagina. 442. vers. 49 ibi diximus ex sententia Athanasij. quibus hæc adde: Ad postremum autem corrigendus hic error, in quem nos secuti Græcos auctores, incurrisse fateamur in nomine Placillæ, de cuius obitu agimus, ita quidem Græci omnes appellant Placillam, Gregorius Nyssenus in inscriptione funebris orationis, eodem modo Socrates, Zozomenus, Theodoretus, Suidas, Zonaras & alij; ita etiam inemendato errore reddiderunt Latini interpretes, & alij eodem reperiuntur errore decepti, vt Paninus: Quos secuti æquè nos Placillam nominauimus, quæ reuera, Flaccilla dicenda est. Prodidit id in primis vetus numisma, cuius hic tibi formam cudendam curauimus, quæ sic se habet.

Neque dubitari potest, quin sit ipsa imago coniugis Theodosij, cum præter hanc Flaccillam nulla legatur Christiana eius nominis Augusta. Docet hoc ipsum præterea Claudius

dianus in carmine de laude Serenæ, vt ibi: Flaccillam, Mariamque, &c.] & inferius: Com-
 morum Flaccilla virum.] Fuisse illi quoque cognomen Aelia, vt in numismate habes ex-
 pressum, idem docet auctor, vbi ait: His fontibus Aelia fluxit.] Ducebat & ipsa genus ab
 Hispania, vbi Aelia familia clarissima erat, ex qua pariter Aelius Hadrianus, quem æquè
 ex Hispania traxisse originem, Spartianus affirmat. Rursum verò in emendationibus volu-
 minibus S. Ambrosij in funeris Theodosij oratione, Flaccillam & non Placillam inuenies
 appellatam, quem & secutus est Paulus diaconus in Appendice ad Eutropium. Confert
 ad hæc, quod huius neptem, Arcadij filiam, Prosper & Marcellinus in Chronicis, sub Con-
 sultatu Cæsarij & Attici, Flaccillam rectè nominant. Idem & constat de pronepte, Theo-
 dosij minoris filia, quæ Flaccilla item dicitur à Marcellino, sub Consultatu Antiochi atque
 Bassi. At quod in corrigendis erratis hic simus, emendamus insuper, quod tres tantum
 diximus fuisse ex Flaccilla Theodosio filios, duos superstites, vnâ defunctam Pulcheriam: B
 addimus & quartam prolem ad superos æquè transmissam, nempe Gratianum infantem,
 eundemque cito ex hac vita subductum. De his namque omnibus ista habet S. Ambro-
 sius in oratione habita in funere Theodosij: Nunc te Augustæ memoriæ Theodosius
 regnare cognoscit, quando in regno Domini Iesu Christi est, & considerat templum eius:
 Nunc tibi Rex est, quando recipit etiam filium Gratianum & Pulcheriam iam dulcissima
 sibi pignora, quæ hic amiserat.] hæc Ambrosius. At de Flaccilla hætenus, eiusque ex
 Theodosio prole suscepta. Ex quibus non solum quæ sunt dicta corrigas, sed & auctores
 emendes, siue Latinos, siue Græcos, qui Placillam loco Flaccillæ nominant, & tres tan-
 tum tribuunt filios Theodosio Imp. Hoc eodem anno-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 592. A 3 vel in edit. Plantiniana pag. 508. ver. 58 ibi careat ap-
 pellatione sententiam. post hac ponas testamentum S. Gregorij Nazianzeni, quod habetur in C
 Appendice ad Quintum Tomum Annalium.

At iam ad-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 197. A 7 vel edit. Plantin. pag. 170. ver. 41 ibi merito splendescit
 honore.] his hæc adde: Ad hæc omnia de Liberio posita, addenda est inscriptio nuper
 reperta Spoleti in tumulo, exarata totidem verbis ac versibus, vt hic legitur.

D. P.

PICENTIAE
 LEGITIMAE
 NEOPHYTAE
 DIE V. KAL. SEP.
 CONSIGNATAE
 A LIBERIO PAPA
 FL. HOSPITVS
 MARITVS
 VXORI

BENEMERENTI
 DVPLICEM
 SARCOFACVM
 CVM TITVLO
 HOC LOCO
 . . . OE . . . I
 POSVIT

. . . . M A R T O
 ET]

fracta tabula & fragmentis deperditis, defunt reliqua.

Quod autem audis, consignatam fuisse defunctam à Liberio Papa, per consignationem
 intelligere debes collatum sacramentum, quod dicimus Confirmationis seu Chrismatis,
 vti vetus loquendi vsus obtinuit, quod accipi consuevit ab Episcopo suo: cum verò illud
 ipsa acceperit à Liberio Papa, placuit marito eiusmodi exhibitum ipsi munus à tanto Pon-
 tifice, relinquere perpetua memoria sepulcrali lapide consignatum.

Post obitum Liberij-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 465. A 5. & Plantin. pag. 399. ver. 59 ibi & Spiritui san-
 cto, &c. adde: At hic opportunè admonendus est lector, nequaquam fluxisse ab Oriente
 (quod multi putarunt) vt in sine cuiusque Psalmi caneretur Gloria Patri. Licet enim istius-
 modi

A modi glorificatio Trinitatis, quæ & à maioribus appellata est, Hymnus glorificationis
 (vt superius dictum est) ab exordio nascentis Ecclesiæ, ipsis Apostolorum temporibus, in
 Ecclesia à Christianis cani solebat, non dum tamen vsu receptum erat in Oriente, vt caneretur
 in fine Psalmi, sed in fine hymnorum recens conscriptorum, vt in Ecclesia Mediola-
 nensi fecit S. Ambrosius more Orientalium, vt S. Augustinus affirmat: vel in fine Anti-
 phonarum, sicuti Cassianus docet. Vt autem in fine cuiuslibet Psalmi, Gloria Patri, dicatur,
 vt moris est, peculiaris fuit Occidentalis Ecclesiæ vsus, nam audi Cassianum: Illud etiam
 quod in hac prouincia vidimus, vt vno cantante, in clausula Psalmi omnes astantes conci-
 nant cum clamore: Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto: nusquam per omnem Orien-
 tem audiimus. Sed cum omni silentio, ab eo qui cantat, finito Psalmo, orationem suc-
 cedere. Hac verò glorificatione Trinitatis, tantummodo solere Antiphonam terminari.]
 B hæc ipse.

Quod autem spectat-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 486. B 8 & Plantiniana, pag. 417. vers. ult. ibi amicitia coniun-
 gimur. adde: His opportunè subiiciendum existimauimus epitaphium S. Marcellinæ
 sororis eiusdem S. Ambrosij, quæ iuxta sanctos fratres maluit sepeliri, quam sepulcris
 patriis condi. Accepimus illud ex Codice bibliothecæ Basilicæ S. Petri, vbi post vitam
 eiusdem S. Marcellinæ, hæc habetur inscriptio.

Incipit epitaphium S. Marcellinæ Virginis.

Marcellina, tuos cum vita resolveret artus,
 Spreuisti patrijs corpus sociare sepulcris,
 Cum pia fraterni speras consortia somni,
 Sanctorumque cupis cara requiescere terra.
 Nil longinqua domus casto decerpit amori,
 Affectus nec morte perit. nam munere leti
 Rursus tacta soror, fraterna redderis aula.
 Quamuis magna pio suspiret Roma dolore,
 Tertia quod sacris patitur iam damna sepulcris,
 Nec tamen augustæ sedem quis dixerit aula.
 Corporis hac domus est. nam te, pia virgo, supernum
 Accipit Imperium, placidaque ad munera vite
 Aeterna Christus pretium tibi destinat aula.
 Premia dans castis intacta matris honore.
 Te Iuli medius transcendit feruide cursus,
 Et te, virgo tuus transuexit ad athera sponsus.]

Apparet ex his S. Marcellinam
 Romæ cum virginibus sacris degentem, noluisse paterno sepulcro condi, sed Mediolanum
 transferri corpus suum, ponique apud sanctos Satyrum & Ambrosium fratres, ambos
 æquè iuxta sanctos martyres tumulatos. Quanti fecerit-

Tom. 4. Rom. edit. pag. 498. D 6 & Plantin. pag. 428. vers. 33. perpauca integra.
 his hæc adde: Ex quibus (vt aliquid degustes) hic tibi reddimus vnum, quod integrum
 habetur in titulo Equitij.

Martyris hic tumulus, magno sub vertice montis
 Gorgonium retinet, seruat qui altaria Christi.
 Hic quicumque venit, sanctorum limina querat,
 Inueniet vicina in sede habitare beatos,
 Ad cælum pariter pietas quos vexit euntes.
 Damasi Episcopi.]

Quæ verò fertur-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 500. B 5 & edit. Plantin. pagina. 429. vers. 55 ibi Roma sus-
 cepit. his adde: Acceptis hisce S. Hieronymi lucubrationibus in Psalterium Davidis
 Damascus, laudem tanti Regis atque Prophetæ his cecinit versibus, quos reperimus in
 bibliotheca Basilicæ S. Petri, Codice primo S. Hieronymi, qui continet expositionem eius
 in Psalmos. Habet eisdem Codex Vaticanæ Bibliothecæ, licet vtrobique admodum
 deprauati legantur.

Versus

Versus Damasi in laudem Daudis.

*Nunc Damasi monitu aures prabete benignas,
Sordibus depositis purgant penetralia cordis,
Curia * cum renouant Christo seruire parati.
Prophetam Christi sanctum cognoscere debes.
Pastorem puerum multis e fratribus vnum,
Angelus ex ouibus rapuit, regemq; dicauit.
Organa qui sciret manibus componere solus.
Psallere per citharam populo caelestia regna.
Ingentem, clypeoq; graui frustra q; minantem
Impium, maledicum, phaleras ac tela gerentem,
Surdorum demens coleret qui templa Deorum,
Mactauit saxo tereti, truncumq; reliquit.
Iudicioq; Dei ingenti mox cade peracta
Monstrauit populis, tulerat que ex hoste trophaea.*

Nam Damasus scit sancte tuos Deus, ipse triumphos.] His subiiciuntur sancti Hieronymi versus, quos recinens, ad S. Damasum misit, habent eos iidem Codices, cuiusmodi inscriptione.

Versus Domni Hieronymi presbyteri.

*Psallere qui docuit dulci modulamine sanctos,
Nouerat iste, decem legis qui verba dedisset.
Quot digitis citharam chordis totidemq; dicauit,
Nomina vel signum numerum Crux ipsa notaret.
Credere quid dubitas? virtus regit omnia Christi.
Qui varias iunxit vno sub carmine linguas,
Vt pecudes volucresq; Deum cognoscere possint.
Hic sonus est fidei, mentes qui mulcet amaras.
Sic creatura prior tanto de munere gaudet,
Offerat ut Domino, saluet quos gratia vocis.
Qui sique sitit, veniat cupiens haurire fluentia.
Inueniet latices, seruant qui dulcia mella.*

Oret pro nobis beatitudo tua Beatissime Papa.

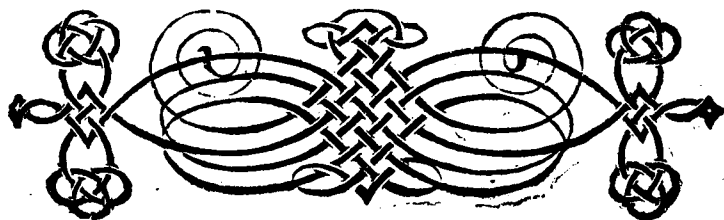
Hic etiam quod ad Damasum spectat.

Tom. 4. edit. Rom. pag. 500. E 11 & Plantiniana pag. 430. vers. 30 ibi de ea suo loco his hac adde: Ad postremum autem hic subiicimus tibi eiusdem Damasi epitaphium, quod ipse viuens sibi conscripsit, pium valde: acceptum est ipsum ex peruetusto Codice D bibliothecae Treuericae Ecclesiae S. Petri. Exscripsit illud Christophorus Brouuerus, Societatis I E S V professor, Romam vero ad nos misit Nicolaus Serarius eiusdem Societatis professor, hac inscriptione prenotatum.

Epitaphium Papae Damasi, quod sibi edidit ipse.

*Qui gradiens, pelagi fluctus compressit amaros,
Viuere qui praestat, morientia semina terra,
Soluere qui potuit Lazaro sua vincula, mortis
Post tenebras, fratrem post tertia lumina solus
Ad superos iterum Maria donare sorori,
Post cineres Damasum faciet quia surgere, credo.*

Hoc eodem anno.

A.
BBAS non assumendus ex clero. 55.d
Abbat in Concilijs consulendi tantum facultatem habent. 391.c
Abbatibus custodiant, detrusis ad poenitentiam in monasterium. 122.d

Abbatibus sepe admonet S. Gregorius. 37.e
Abimelech Rex Sarracenorum. 601.b.c
Absq; milites recusant progredi cum Heraclio. 263.d.e.
264.v
Absimarus imperat, pulso Leontio, creatus ab exercitu Imperator. 627.b.c. Persequitur Ioannem Papam Sextum. 640.b
Absimarus insurgens in Romanam Ecclesiam Imperio priuatur. 644.a. 646.c.d
Abundantius Episcopus Paternensis legatus missus a Romano Pontifice ad Sextam Synodum. 529.e
Acca unus ex duodecim in Germaniam missis ad predicandum Euangelium. 599.d
Arca presbyter minister S. Vulfredi. 652.e
Acclamatorum sermo a Synodo datus Imperatori. 557.e
Accusationis Orientalium Orthodoxorum delata ad Apostolicam sedem. 389.d.e
Accusationes obiectae in S. Maximum. 425.d.e. 464.e.
465.a.b. 706.
Accusationes in sanctum Martinum Papam. 419.d.e. 420.
Acephalorum error confutatus. 253.b.c
Acha soror Regis Eduini. 335.b
Anarius Viromandorum Episcopus. 243.b
Achilles Statius Lusitanus Latinitati tradidit homilias Anastasy Sinaitae de sacra Synaxi. 128.d.e
Acoluthus non leuet reliquias sanctorum sed presbyter. 271.d
Acta Concilij Romani sub Martino Papa. 391.d.e. 392. 393.
Acta Conciliorum in his quae pertinent ad personas saepe in iudicium reuocata. 553.b
Acta Concilij Sexti. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 549. 550.
Acta Concilij Sexti corrupta a Theodoro Monotheleta. 551.d.e. 552. 553. 554. 465.d.e. 506. 507.
Acta Concilij Sexti Romam missa corrupta. 568.a.b.c
Acta Concilij Sexti in damnatione Honorij deprauata. 550.a.b. 554.a. 557.c.d
Acta Concilij Sexti missa in Hispaniam. 574.c.d
Acta Concilij Sexti mutilata. 545.b.c
Acta legatorum Imperatoris Constantij cum Maximo exule. 451.b. 452. 453. 454. 455. 456. 457.
Acta Pyrrhi cum Theodoro Papa. 371.a.b
Acta Pyrrhi cum Maximo. Vide Maximus Abbas.
Acta publica de arreptiua Roma liberata in Ecclesia S. Ioan-

nis Baptista ad Aquas Saluas. 668.a.b. 669. 670. 671. 672.
Adamnanus Abbas Scotus recipit cum suis Catholicum Pascha. 634.b.c
Adda presbyter Angli. 441.e
Ada anima an in peccato mortua. 91.a
Adonaldus filius Theodolindae Reginae Longobardorum baptizatus a Secundino Abb. 129.e. 271.d.e
Adalualdus Rex Longob. 195.e. Idem mente motus e regno pellitur. 278.e. Successit patri in Regno. 243.d
Adelualdus Rex Anglorum Christianus factus renocat exules Episcopos. 228.c
Adebertus diaconus filius Edilbaldi Regis clarus miraculis. 630.c
Adamnari commentarius de locis sanctis qua occasione conscriptus. 635.b.c
Adeodatus Papa creatur. 503.e.
Adeodati Papa privilegium concessum ecclesiae S. Marini. 516.c.d.e
Adeodatus Papa moritur. 516.b. Reliqua res ab eo gesta. 517.c.d
Adeodatus Episc. in Africa. 117.d
Adeodatus Episc. in Numidia. 50.a
Adeodatus Episcopus Niuernensis sanctitate clarus. 528.c
Adefer occisor Regis Persarum. 292.e
Adeberga non Berta dicta Regina Anglorum. 113.b
Adoletus cognatus S. Lambert occisus una cum eo. 632.a
Adolphus Episcopus in Gallia fuit Arriperto Regi Longobardorum. 648.a.b
Adoptiuum filium Dei Christum quis impie primo asseruit. 341.b
Adregin villa regia in Anglia. 290.c
Aegericus Abbas in Gallia. 516.e
Aegyptum Cosroes inuadit. 240.b
Aegyptum inuadunt Sarraceni. 331.a.b.c.d.e
Aemilianus Episcopus Germanorum. 120.d.e
Aemilianus monachus sanctitate clarus. 343.b
Aemiliani vita scripta a Braulione. ibid.c
Aetherius Episcopus Lugdunensis. 103.d
Aetherius Episcopus Lugdunensis promotor S. Austregisili. 218.a
Aetherius Episc. interfuit cum alijs Concilio Pictunensi. 58.c
Africa potitur Cosroes Rex Persarum. 244.a
Africa subiugata a Sarracenis. 383.a. 627.c.d
Africa peste laborat. 135.b
Africana Ecclesia adhuc infestata a Donatistis. 69.a.b
Africana Ecclesia valde collapsa. 25.b
Africana Ecclesia caelibus clericorum custos. 608.b.c.d
Africana Ecclesia a Romana sumpsit exordium. 117.e
Africana Ecclesia intendit S. Gregorius Papa. 110.d
Africana Ecclesia penitus moribus deprauata. 627.d.e
Africana Ecclesia penitus prostrata. 627.c.d.e
Eadem iunc plena Donatistis & Manichaeis. d.e
Africa

Africanos non ordinandos sanxerunt Gregorius Primus & Secundus Romani Pontifices. 627.d
Africani Episcopi eueriores discipline cum vxoribus permanent. 627.d.e
Africani in captiuitatem ducti à Sarracenis. 500.b
Africani à S. Maximo in fide Catholica aduersus Monothelitas stabiliti. 355.e.356.a
Africani Episcopi Concilia congregant aduersus Monothelitas. 374.a.b.c
Africani Episcopi scribunt ad Paulum Episc. Constantinopolitanum Monothelitam. 375.e
Africani Episcopi damnant Ethein Heraclij Imp. 354.b.c
Agaliense monasterium celebre in Hispania. 499.b.c
Agapes in dedicationibus ecclesiarum in usu. 22.e
S. Agatha in Suburra ecclesia bonis locupletata. 73.b
Dedicata à S. Gregorio Papa. 29.e. Eius bona. 30.c
S. Agatha virginis & martyri extructum monasterium à Rege Bertharido. 602.a
Agatho Episc. Liparitani priuatus. 55.a
Agatho Papa epistolam scribit ad Imp. Orientis. 530.c.d
Agatho Papa mittit legatos in Orientem. 531.d
Agatho Papa dat mandatum legatis missis in Orientem. 531.d. 537.e.550.d
Agatho Papa descendit Honorium predecessorem. 549.b.c. 550.a.b
Agathonis Papa testificatio de fide Catholica seruata à predecessoribus. 324.a.b
Agathonis Papa sedis tempus incertum. 520.e.521.a
Agathonis Papa operam magnum beneficium illatum est Orbi. 561.a.b
Agatho Papa monet Imperatorem ut expellat hereticos 535.a
Agathonis Papa obitus, & reliquias ab eo gesta. 564.d
Agathonis sedes diu vacat. 564.d.e.565.
Agilbertus Episcopus in Anglia. 487.b
Agilei martyris reliquia missa ad S. Gregorium Papam Carthagine. 157.a
Agilolphus Archiepisc. Colonienfis monet Pipinum. 674.e
Agilolphus Rex Longobardorum, idem Paulus dictus. 13.c
Nominatus & Ago. 29.b.c
Agilolphus propensus ad pacem visus. 82.a
Agilolphus rupta pace irruit in Frbem. 76.e.d. Obfedit eam. ibid.
Agilolphus sanxit in Romanos. 83.a
Agilolphus pacem concedit S. Gregorio ad breue tempus. 116.a
Agilolphus rursum pacem componit ad duos annos. 124.c.d
Agilolphus curare satagit electionem Episc. Mediolanensis. 137.e.138.a
Agilolphus iterum pacem inijt cum Romanis. 171.d
Agilolphus sanxit Ecclesia Aquileiensis. 196.a.b
Agilolphus patronus factus schismaticorum. 197.b.c
Agilolphus excipit hospitio S. Columbanum. 226.e
Agilolphus Regis obitus. 243.c
Agilolphus Comes Hasbanie pater S. Bauonis. 304.e
Agnellus Episc. Tridentinus missus in Gallias pro redemptione captiuorum. 13.d
Agnellus Episcopus in Istria. 197.a
Agnellus Episc. Ferentinus. 144.c
S. Agnetis ecclesia ab Honorio Papa restituta & ornata. 344.c
Agni imago Christum representans à Gracis abolita, à Latinis secuta. 613.a.b.614.a
Agni veneranda imago ex cera benedicta. 613.e.614.a
Agni Dei ut in Missa dicatur decretum fuit à Sergio Papa. 639.d
Agnosta heretici à S. Eulogio confutati. 137.c.d
Agobertus Abbas Diablenfis adificat ecclesiam S. Ma-

ria. 438.d
Agrestinus pseudomonachus sibi arrogat Apostolatam ad Gentes. 246.c.d
Agrestinus schismaticus insurgit in Eustasium Abbatem. 246.a.b
Agrestinus multorum malorum auctor. 245.e.246.a
Agrestini epistola schismatica. 246.c.d
Agrestinus inhaeret Aquileiensibus schismaticis. 246.c
Agrestinus fugatur ab Eustasio Abbate. 246.d
Agrestinus in Concilio insurgit contra regulas S. Columba- ni. 247.a. easdemque superstitiosa scrupulositate lacerat. b.6
Agrestinus citatur ab Eustasio ad diuinum iudicium. 247.e
Agrestinus seducit Amatium monachum. 248.c.d
Agrestinus pacem simulat cum Eustasio. 248.a
Agrestinus frustra tentat S. Burgundophoram. 248.c.d
Agrestinus iterum turbas monet. 248.b.c
Agrestini miserandus interitus. 249.a
Agricola Episcopus in Gallia. 58.e.59.a
Agrigentina Ecclesia alteri commissa Episcopo. 72.e
Agrippinus Episcopus in Gallia. 123.d
Agrippinus Patricius ad quem scribit S. Gregorius Papa. 103.d
Aidani Episcopi res gesta cum Osuino Rege. 434.d.e. 435.a.b
Aidannus Scotus Episc. errans in Paschatis ritu cur non censendus inter schismaticos. 333.c.d.e.334.a.b.e
Aigulphi martyrium. 492.c.d
Airadius Episc. Carnotensis interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Alachis tyranni votum execrabile. 602.b
Alachis tyrannus dat poenas suorum scelerum. 602.b.c.d
Albanensis Ecclesia orbata pastore vacans. 37.d
Albinus Episcopus Briximonensis. 347.c
Alchstenda Regina Anglorum. 441.d.e
Alchfridus filius Regis Osui. 441.d
Alfionus Episcopus altercatur cum Episcopo Epidauri. 174.c
Aldagisus sanctitate clarus. 447.b
Aldegondis virgo sancta. 481.e
Althelmus successor S. Heddi Episcopi. 653.c
Aldfridus Rex accusator S. Vulfriidi. 652.a.b.c.653.
Aldiberga Regina Anglorum. 149.a
Aldibertus Rex Anglorum accipit litteras S. Gregorij. 148.a.b
Alexandrino Episcopo subiecta Ecclesia Constantinopolitana. 84.b.c
Alexandri heretici ab Eulogio conuersi ad fidem Catholicam. 114.b
Alexandrina Ecclesia purgatur haeresibus à S. Joanne Eleemosynario. 212.e. 213. a. b. Ab eodem purgata etiam à Symonia. 213.a.b
Alexandrine Ecclesia numerus pauperum. 213.e
Alexandrina Ecclesia rursum vexata à Simoniacis. 167.d. 240.d
Alexandrinum Concilium à Cyro Monothelita coactum. 308.e
Alexandri martyris ecclesia incensa à Chaiano Rege Barbaro. 136.e. Eius reliquia iniuria affecta. ibid.a
Alfridus Rex Nordhumbrorum. 599.e
Alimenta praestanda Episcopis sede priuatis. 55.a
Allouinus aliter dictus Bauo sanctitate clarus. 304.e
Allouini res praclarè gesta. 305.a
Alpais concubina Pipini eiecit Episcopos Pipino iusta sua- dentes. 675.a
Alpais pellex Pipini Principis. 631.a.b. Molitur necem S. Lamberto Episc. Tungrensi. c. d. Qua passa ob scelus commissum. 632.b.c
Alpes

Alpes Cottiae donatae Rom. Ecclesia. 648.a.b.666.d.e
Alphonius Rex Hispan. paret Gregorio Papa Septimo. 643.e
Althelmus Episc. Schireburgensis moritur. 658.e.659.a
Altare Romanorum Constantinopoli existens ab heretico Imp. euersum. 389.c.d
Altaria plura in una ecclesia. 104.e
Altaria nudare ad impetrandam vindictam vetitum. 574.a.b
Amalgisilo thesaurario S. Lamberti apparuit. 632.a
Amandus Tungrensis Episcopus sanctitate clarus. 305.a.b
Amandus reprehendit Dagobertum Regem. 306.a.b
Amandus predicat Sclauis. 307.c
Amandus expulsus à Dagoberto Rege. 305.e.306.a.b
Amandus reuocat defunctum ad vitam. 307.a.b
Amandus acersitur à Dagoberto Rege ut baptizet filium suum. 353.e
Amandus baptizat Sigebertum filium Dagoberti Regis. 354.a
Amandus vacationem obtinet ab Episcopatu à Martino Papa. 403.e
Amandus accipit reliquias sanctorum à Martino Papa. 405.a
Amandus Romam venit ad Martinum Papam & ab eo munus praedicationis accepit ad Gentes. 418.d
Amandi legatio ad Martinum Papam. 403.b.c
Amandi obitus. 481.a.b
Amantius Diaconus socius S. Landolini. 418.d
Amator Episcopus Gerundensis quid cum Paulo Tyranno. 513.b.c
Amatuntis ciuitas in Cypro sepulchrum continet S. Joannis Eleemosynarij. 256.b
Amatus monachus seducitur ab Agrestino Schismatico. 248.c.d
Amatus monachus reuocatur ad poenitentiam. 249.a.b
Amati monachi confessio Catholica. 249.b.c
Amatus monachus inter sanctos adnumeratus. 249.d
Amati monachi poenitentis sanctitas & epitaphium. 249.c.d
Amatus Episc. Senonensis exulat. 583.b
Ameria ciuitas à Longobardis capta. 76.e
Amiras nomen dignitatis primariae apud Sarracenos. 307.e
Ammonius Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Amos Episcopus Hierosolymorum electus. 93.c
Amos Episcopus Hierosol. defunctus. 145.d
Anastasiopolis sub Ancyra Galatia. 14.e
Anastasia Augusta toris verberata à Theodoro monacho. 617.c
Anastasia Aug. mater Iustiniani frustra laborat eripere Tiberium nepotem à nece. 662.b.c.d
Anastasia affinis Iustiniani Imp. 90.a
Anastasia Abbas legatus ad redimendos captiuos. 232.c
Anastasia Abbas magister Anastasij Persa Martyris. 260.a.b
Anastasia Apocrisarius discipulus S. Maximi. 427.b.c
Anastasia excerpior Actorum S. Maximi. 451.a
Anastasia discip. S. Maximi pellitur in exilium. 427.c.d
Anastasia discipulus sancti Maximi subijcitur questioni. 467.a.b
Anastasia discip. S. Maximi inducitur contra eum. 426.b.c
Anastasio discip. S. Maximi lingua praeciditur, & manus dextera. 470.c.d
Anastasi duo ydemque simul discipuli Sancti Maximi. 427.b.c
Anastasi discipuli S. Maximi flagellantur, & relegantur exilio. 470.b.c.d.e
Anastasia Antiochenus Sinaita exul. 10.a.11.a.b

Anastasia Episcopus Antiochenus Senior Synaita dictus redit ad sedem Antiochenam. 75.c.d
Anastasia Antioch. Synaita restitutum in suam Ecclesiam. 93.c.d
Anastasia Antioch. Synaita assertor veritatis Catholicae de processione Spiritus sancti à Patre & Filio. 54.a
Anastasia Antiochenus Synaita dictus scribit ad S. Gregorium. 107.e. Paruifacit causam tituli Uniuersalis. 107.e. 108.a
Anastasia Antiochenus Synaita monetur à S. Gregorio de causa Joannis Constantinop. Episcopi. 89.a
Anastasia Antiochenus transtulit in Graecum librum pastoralis S. Gregorij. 158.d
Anastasi Antiochen. Episc. dicti Synaita obitus. 127.b.c.d
Anastasi Synaita scripta. 127.c.d.128.a.b.c
Anastasia iunior mittit fidei professionem ad S. Gregorium Papam. 128.d
Anastasia iunior Episcopus Antiochenus successor Synaitae grauis passus ab hereticis. 110.b.c
Anastasia iunior occisus à Iudaeis. 209.e.210.a
Anastasia iunior relatus inter martyres. 211.a
Anastasi Episcopi probata depositio. 85.e
Anastasia Monothelita Romam missus detrusus in monasterium. 568.c
Anastasia prodit coniurationem contra Phocam factam. 210.c
Anastasia Episcopus Ticinensis ex Arianismo ad fidem Catholicam conuersus. 347.b
Anastasia Episc. Ticinensis sanctitate clarus interfuit Concilio Ticinensi. 529.c
Anastasia Imp. cognomento Artemius creatur. 667.c
Mittit fidei Catholicae professionem ad Constantinum Papam. 667.d
Anastasia Persa miles tyro sub Cosrohoe. 238.c
Anastasia Persa ex Mago Christianus effectus. 273.c
Anastasi Persa patria. 274.b
Anastasi Persa conuersio quando contigit. 238.b.c.d. 239.a
Anastasia Persa quando transijt ad Christianos transfuga. 257.e
Anastasia Persa Hierosolymam proficiscitur & baptizatur. 259.c.d.e
Anastasia Persa instituitur vita monastica. 260.a. 273.a
Anastasi Persa libera fidei confessio. 272.c.273.a.469.b.c
Anastasia Persa redarguit Magos Persarum. 273.e
Anastasia Persa martyrij cupidus pergit Casaream. 273.b.c
Anastasia Persa detruditur in carcerem. 273.d.e
Anastasi Persa iterata confessio. 273.e.274.a
Anastasia Persa attritus laboribus non succumbit. 274.d.e
Anastasia Persa subijcitur questionibus. 274.c.d.e. 275.a
Anastasia celebrat Casarea festum diem sancta Crucis. 275.a
Anastasia Persa visitatur ab Angelo in carcere. 275.a
Anastasia Persa mittitur ad Cosrohen Regem Persarum. 282.c.d.e
Anastasia Persa mirifice Christi Crucem illustrat, à qua illustratur. 282.d
Anastasia Persa denuo subijcitur questionibus in Perside. 283.c.d
Anastasia Persa qua passus tormenta. 283.d.e. 284.c
Anastasia Persa martyrium consummanit. 284.d.e
Anastasi

Anastasijs Perse martyrium quo anno contigit. 282. c. d. e
 Anastasijs Perse corpori canes parant. 285. a
 Anastasijs Perse occisus pugnat pro Romanis. ibid. b. c
 Anastasijs Perse rerum gestarum scriptor quis fuerit. 285. a. b
 Anastasijs Perse triumphus post mortem. 286. d. e
 Anastasijs Perse occisus vincit Cosroem Regem. 286. b. c
 Anastasijs Perse corpus translatum Casarem. 286. d. e
 Anastasijs Perse imago Casarea posita. 286. e
 Anastasijs Perse imago Romam translata. 287. c
 Anastasijs Perse caput Romam translatum. 287. b. c. d
 Anastasijs Perse precibus curatur femina à Deo percussa. 287. a. b
 Anastasijs Perse eicit Roma demonem ab arreptitia virgine. 668. a. 669. 670. 671. 672.
 Anastasijs Senioris martyris reliquie à Ioanne Papa ex Dalmatia Romam translata. 358. e
 Anathematisimi Romani Concilij sub Martino Papa. 395. a. 396.
 Anatolius Primatum malis artibus arripit. 84. c
 Anatolius Apocryphus mittitur à S. Gregorio Constanti-
 nopolim. 107. e
 Anatolij antiqui Theologi sententia de Paschate. 488. c
 Ancyra in Galatia ciuitas capta à Persis. 253. e
 Andabastus nobilis Græcus venit in Hispanias. 543. e
 Andreas educator filiorum Maurij Imp. 309. b. c
 Andreas mittit Romam pecuniam ad S. Gregorium pro re-
 demptione captiuorum. 102. c. d
 Andreas Notarius accusator sancti Martini Papa. 429. a
 Andreas monetur à S. Gregorio tranquillam vitam agere. 109. e
 S. Andrea ecclesia & monasterium in Urbe sacrosanctum. 142. c. d
 S. Andreas ipse custos sui monasterij. 142. e. 143. 144. a
 S. Andrea ecclesia ornata ab Honorio Papa. 344. c.
 A Sergio Papa restituta. 639. d. Aucta ambone à Ioanne
 Papa. 650. e
 Andreas legatus missus ad Regem Sarracenorum. 498. a. b
 Andreas pseudomonachus nomine S. Gregorij scripta fingit. 153. e. 154. a. b
 Andreas Colossensis Episcopus, vir doctus interfuit Concilio
 Ferrariensi. 54. b
 Andreas Nicopolitanus Episcopus. 48. b. 86. a
 Andreas Tarentinus Episcopus suspensus à Gregorio Papa. 49. d. Ab eodem redarguit. 54. c
 Andreas Sanctocrobes inuisus Phocæ occisus. 202. a
 Angelus Dei visus pugnare pro Francis. 154. d
 Angelus super molem Hadriani visus tempore pestis. 6. b. c. d
 Angeli visionem fingit Mahometus. 296. b. c
 Angelus malus pestis annuntiator. 542. e
 Angelus liberat S. Sumbertum de carcere. 621. e
 Angelorum superstitiosi cultores qui vetiti. 56. a
 Angelus Notarius Ecclesie Carthag. 33. c
 Agilbertus Episcopus Parisiensis. 501. a
 Anglia fide Christiana augetur sub Osualdo Rege. 333. a. b
 Anglie virgines mittuntur in Galliam ad S. Faram Abb. 231. e
 Anglia quæ acceperit ab Ecclesia Romana. 647. b. c. d
 Angli accipiunt architecturam fabricandarum ecclesiarum
 à Romana. 647. d
 Angli Angeli dicti à S. Gregorio Papa. 95. e
 Angli captiui instituti fide Christiana à S. Gregorio. 94. e
 Anglorum conuersio per S. Gregorium quando cepta. 102. e
 103. a
 Anglorum Borealiu conuersio ad fidem Christi. 268. b. c
 290. d

Angli Deirorum pronincia ad fidem conuersi. 290. e
 Angli Mediterranei ad fidem conuersi. 441. d. e
 Angli Norahumbri ad fidem conuersi à S. Paulino. 290. c
 Angli Orientales ad fidem conuersi. 449. a
 Anglis concessum mutare templa idolorum in Ecclesias. 201. c
 Anglorum Ecclesia propagata sub Eadbaldo Rege. 357. d. e
 Angli Nonatores heretici ab auctore redarguuntur. 112. b. c
 Angli inuadunt suo damno Hibernos. 577. c. d
 Anglorum Reges impij expellunt Episcopos. 227. e
 Angli Reges persecutores in bello corruunt. 227. e. 228. a
 Angli Reges ad limina Apostolorum. 659. a
 Anglorum Ecclesia bellorum incurfionibus vexata. 518. c. 519. d. e
 Anglorum Regum consultatio missa ad Vitalianum Pa-
 pam. 493. b. c
 Anglicana Ecclesia notitiam locorum sanctorum quomodo
 consecuta. 635. d
 Anglicana Ecclesia cunabula diuinis charismatibus abun-
 dantia. 112. c. d. 278. b. c. 563. d. e. Refers Dei para-
 disum. 647. d. e. 648. e
 Anglicana temporis nostri Ecclesia status miserandus. 278. d
 Anglicana Ecclesia nouis plantationibus aucta. 192. c. d
 Anglicana Ecclesia floret catu sanctorum virginum. 518. e
 Anglicana Ecclesia tempora felicissima. 504. d. e
 505. a. b
 Anglicana Ecclesia cantum Ecclesiasticum accipit ab Ecce-
 sia Romana. 527. a
 Anglicana Ecclesia collapsa resurgit. 228. e
 Anglicana Ecclesia per sanctum Fursem excolta. 365. b. c
 Anglicana Synodus sub Theodoro Archiepisc. habita. 507. d. e. 508. a. b
 Anglicana Synodi canones. 508. a. b. e
 Anglicana Synodus contra Monothelitas. 525. d. e
 Anglicana Synodus decernit legationem ad Romam. Pon-
 tificem. 527. e
 Anglicana Ecclesia ab exordio recepit imaginum sacra-
 rum cultum. 674. a. b. e
 Anglicana Synodus in causa S. Vuilfridi. 653. b
 Animas fidelium defunctorum ex loco sepulture non liberari
 à panis inferni. 189. c. d. e
 Anna Rex Orientalium Anglorum. 450. b
 Annales vbi elaborati & recitati. 1. d
 Annales ope Dei genitricis partii. ibid.
 Annobertus Episcopus Sagiensis. 567. b
 Ansbertus Abbas successor S. Andoeni. 520. a. b
 Ansbertus Archiepiscopus Ruthomagensis. 567. a. b.
 Persecutionem patitur à Pipino Principe, moritur sancti-
 tate clarus. 622. d. e
 Ansegisus filius S. Arnulphi postea Metensis Episcopi. 302. c. d
 Ansegisus pater Pipini perimitur. 580. d
 Anfoaldus Episcopus Pictaniensis. 567. b
 Antarith Rex Longobardorum idem Aptacharius dictus. 13. c
 Antarith Rex Longob. clauem auream mittit Romam ad
 S. Petrum. 109. d. e
 Antarith Rex Longob. fauet Arianis. 12. b
 Antarith Rex Longob. edictum promulgat ut Longo-
 bardis baptizentur ab Arianis. 12. b. e
 Antarith dat penas impietatis. ibid. e
 Antheimus Episcopus Schireburgensis Romam vocatur à
 Sergio

Sergio Papa 633. c. d. Liberat eum ab illata calumnia. d.
 Alare fractum restaurat. Eiusdem scriptorum monu-
 menta. 634. a
 Antheimus subdiaconus curat patrimonium S. Ecclesie. 16. a
 Antichristi aduentus qualis. 169. a
 Antichristi tempora visa proxima. 420. d. e. 421. a
 Antiochia capta à Sarracenis. 343. d. e
 Antiochia translata reliquie sanctorum Romam. 343. e
 Antiochia seditio iudeorum in Christianos. 209. c.
 210. a
 Antiochenorum Episcoporum adhiberi solita in litteris sa-
 lutatio. 93. d
 Antiochena Ecclesia ab hereticis infestata. 110. b. c
 Antiochus Abbas Laure in Palaestina. 114. a
 Antiochus monachus profugus elaborauit homilias. 235. b
 Antiochi epistola ad Eustachium Abbatem. 235. c
 Antiochi lamentationes de capta Hierosolyma à Cosroeo
 Rege. 232. c. d. 233. a. b
 Antiochi preces sine exomologesis pro capta Hierosolyma.
 232. e. 233. a
 Antiochus scriptor rerum Anastasijs Perse. 282. d
 Antiochi anachoreta legatio ad Maurisium Imperatorem.
 113. c. d
 Antiochodorense Concilium Diocesanicum. 14. b
 Antonia femina clarissima neptis Rusticiana. 153. b
 Eadem S. Gregorio conuicta. 134. d
 Antonius Episcopus Bacathorum penitens ad Ecclesiam
 redit. 412. e
 Anus Galata mira sanctitatis. 203. a
 Apamea Syria capta à Persis. c
 Apocryphij Apostolica sedis saepe electi Pontifices.
 198. d
 Apocryphij Apostolica sedis à Paulo Episc. Thessalonice de-
 cepti. 414. a
 Apocryphij Apostolica sedis à Theodoro Papa missi qua sint
 passi à Constante Imp. 389. c. d
 Apocryphiorum sedis Apost. simulatus aduentus & com-
 munitio ab hereticis. 467. d. e
 Apocryphij Constantinopolim missi à Theodoro Papa 380. e
 Apocryphus sedis Apost. nullus repertus est à Phoca. 164. a
 S. Apollinaris Ecclesia restituta ab Honorio Papa. 344. e
 Apollinaris Episc. Bituricensis. 100. c. 218. a
 Apollinarista heretici fauent Monothelitis. 293. a. b
 Apollonius insectator prophetarum Montani. 61. d
 Apostasia Vuirzæ Regis ab Ecclesia Romana. 642. a. b. c
 Apostata miserè perit. 237. a. b. c
 Apostolorum canones qui probati sint ab Ecclesia Romana.
 614. c. d
 Apostolici noui in Germaniam missi. 597. d. 598. a. Eorum
 nomina. 599. d. Quem sinem singuli sint consecuti.
 630. b. c
 Apostolatus ad Gentes decerni à Rom. Pontifice. 598. e.
 599. a. 628. a. b
 Apostolatus accipiunt duodecim in Germaniam. 598. e.
 599. a
 Apostolatus qui verus ac legitimus dicendus. 598. e
 Apostolica sedes quos recipit penitentes. 538. a. b
 Apostolica sedes tantum recipit hereticos penitentes.
 456. b
 Apostolica sedes confugium omnibus Orthodoxis. 364. c. d
 Apostolica sedis auctoritas semper vigena. 364. e.
 365. a
 Apostolica sedis decus non in regio apparatu tantum sulge-
 re. 57. a. b
 Apostolorum canonum falsus sumptus à Græcis pretextus.
 606. b. c
 Apostolorum limina osculis petunt peregrini. 303. e

Apostolorum imagines à Sergio Papa renouate. 839. e
 Apostolorum limina frequentata à Regibus. 592. c. d. e.
 594. e. 595. a
 Apostolorum reliquie delate ab Vrbe in Gallias. 13. b
 Appellatio ad sedem Apostolicam facta à condemnatis à Se-
 xta Synodo. 538. b. c
 Appellatio ad sedem Apostolicam Hadriani Episc. The-
 bani. 35. a. b
 Appellatio ad sedem Apostolicam Hispanorum Episcopo-
 rum. 169. d
 Appellare ad Rom. Pontificem concessum etiam ab Ariano
 Rege. 281. c. d. e
 Appellatio ad sedem Apostolicam ab Isidoro facta. 36. b
 Appellatio S. Heimerammi ad Rom. Ecclesiam. 645. a
 Appellationes frequentes ad Apostolicam sedem ex omni lo-
 co & omni tempore. 157. a
 Appellationes frequentes ad S. Gregorium Papam. 36. d. e
 Appellinus Episcopus Genuensis. 246. e
 Appendix ad Quintam & Sextam Synodum 602. e. 603. e.
 604.
 Aptacharius Rex Longobardorum idem dictus Antarith.
 13. e
 Aqua salua locus martyrii S. Pauli. 175. e. 176. a.
 Nobilitata Ecclesia & reliquijs S. Anastasijs martyris, &
 ibi curata arreptitia. 668. a. b. 669.
 Aquam benedictam in Ecclesia ad Purificationem populi
 solutam esse. 127. e
 Aquileia incensa à Longobardis sub Senero schismatico eo-
 rum Episcopo. 316. 32. a. b
 Aquileiensi Ecclesia fixet Rex Longobardorum. 196. a. b
 Aquileiensis Ecclesie sedis translatio Gradum. 156. a. b.
 196. c. d
 Aquileiensis Ecclesie iura integrata in Concilio Man-
 tuano. 196. c. d
 Aquileiensis Ecclesie thesaurus translatus Gradum.
 300. a
 Aquileiensis Ecclesia perfecte curata à Sergio Papa. 632. d. e
 Aquileiensis Eccles. impugnari solita ab Exarchis. 300. a. b
 Aquileiense Concilium sub Sergio Papa. 632. d
 Aquileiensis Patriarcha Senerus. 195. e
 Aquileiensis Ecclesia Patriarcha Ioannes. 195. e
 Aquileiensis Ecclesia Patriarcha Paulus. 196. d
 Aquileiensis Ecclesia Patriarcha Probinus & alij. 196. d
 Aquileiensis Patriarcha transtulit sedem ad Forum Iulij.
 197. c
 Aquileiensis Patriarcha dictus etiam Patriarcha Fori Iu-
 lij. 195. e
 Aquileiensis Patriarcha Cormone habitat. 481. d
 Aquileienses Patriarcha diu fuere propugnatores schismati-
 corum. 196. a. b
 Aquileienses Patriarcha quamdiu schismatici. 246. c
 Aquilinus Episc. Ebroicensis sanctitate clarus. 567. b. c. d
 Arabes Sarraceni Romanum Imperium inuadunt. 301. a. b.
 Vid. Sarraceni.
 Arabes potui sunt Africa. 627. b
 Araneorum tela delapsa in locum Synodi. 546. e
 Arcadius Archiepiscopus Cypri agit contra Paulum Sen-
 rianum. 295. e
 Arcadius pseudomonachus carnifex sanctorum martyrum.
 492. c. d
 Arcanum captum à Gisulpho Duce Beneuentano. 644. d
 Archimus idem quod Cartophylacium. 26. d
 Architectura fabricandarum Ecclesiarum Romana Ecclesia
 communicauit Ecclesia Anglicana. 647. d
 Arcula reliquiarum sanctorum in classe Heraclij Impera-
 toris. 211. b
 Arculfus Episcopus Gallicanus peregrinatus Hierosolymam
 in reditu delatus in Angliam. 635. e
 Ardag-

Ardagastus Dux Sclavorum victus à Prisco Duce. 117. a
Ardamius occidit S. Maxellendem. 505. c
Aredius in Gallia sanctitate floret. 98. e
Aredo morituro apparent martyres. 99. e
Aregius Episcopus Nemanensis dira passus ab Hildericoy Tyranno. 512. d
Areie femina impia dat pœnas impietatis. 286. e. 287. a. b
Argimundus cubicularius parat insidias Reccaredo Regi. 29. a. b
Argentius Lamigenis Episcopus. 25. e. 26. a
Ariana heresis oriet Mediolani sub Longobardis. 226. e
Ariana heresis à Rege Longobardorum vim accipit. 12. b
Ariano Regi salutantur Catholici monachi non respondet. 279. d. e
Arianus Rex Longobardorum arguitur à presbytero Catholico. 279. d. e
Arianus Rex veneratus Romana Ecclesia privilegium. 281. c. d
Arianus percussor arreptus à demone. 280. b. c
Arianorum baptisma sub trina mersione. 27. b. c
Arianorum Ecclesia Catholico cultu mancipata. 29. e. 30. a. b
Arianus Episcopus in vnaquaque ciuitate Longobardorum constitutus. 347. b
Aribertus frater Dagoberti Regis. 305. e
Ariminenses redarguntur à S. Gregorio. 55. e
Ariminensis Ecclesia vacans. 22. d
Arioualdus Rex Longobardorum creatur. 278. c
Arioualdus Rex Longob. insequitur Catholicos. d. e
Arioualdo fauent Episcopi Cisa. pini. 279. a. b
Arioualdus Rex Longob. sibi timens postulat veniam delicti. 280. c
Arioualdus Rex Longobard. reuertetur Romanam Ecclesiam. 281. c. d
Arioualdus Rex Longobard. frustra commotus aduersus monachos Bobienses. 281. a. b
Arioualdus Rex Longob. quid in S. Blidulphum. 279. e. 280. a
Arioualdus Rex Longob. ad meliorem frugem conuersus. 281. a
Arioualdus Rex Longob. moritur. 347. b
Aripertus Rex Longobardorum. 479. e. recipit regnum. 647. e. 648. a. donat Alpes Cottias Romana Ecclesie. 648. a
Aripertus Rex Longob. moritur. 666. b. eius regni temporis ratio. c
Aristobolus conciliator exercitus Imp. 30. e
Ariulphus Dux Spoleti vincit Romanos. 154. e
Ariulphus Dux Spoleti rogat S. Sabinum martyrem à quo exauditus. 155. b
Ariulphi Ducis Spoleti obitus. ibid.
Armazon legatus à Mauritio Imp. ad Gaianum missus. 137. c
Armenia à Manichæis polluta. 578. b. c. d
Armenia à Sarracenis deuastata. 442. d
Arnulphus Episcopus Metensis claret sanctitate. 231. a. b
Arnulphum Episc. Metens. Pipinus coluit. 303. c
Arnulphus Episc. Metensis educator Dagoberti Regis. 278. d
Arnulphus Metensis Episc. distribuit vasa sacra in cibos pauperum. 242. b. c
Arnulphus Episcopus Metensis intimus Clotharij Regis. 241. e. 242. a
Arnulphus patitur insidias in curia Regis. 242. b.
Missionem petit ab Episcopatu. ibid. d
Arnulphus Episcopus Metensis eremum petit. 304. b. c. d
Arnulphus Dux Longob. Urbem infestat. 31. a. b
Arnulphus Dux Longob. parat exercitum ad expugnandam Urbem. 170. b

Arnulphus Dux Longob. pacem intrat. 124. e. 125. a
Aroges Dux Beneuenti Longob. 51. e. 158. a. b
Aruernensis Ecclesia liberata à pensatione tributi. 14. e
Arpinum captum à Gisulpho Duce Beneuentano. 644. d
Arreptij occasione multi gentiles ad fidem conuersi. 654. a. b. c
Arreptitia Roma curata Acta publica. 668. a. 669
Arreptitio: um que sint certa signa. 670. a. b
Artemius Imperator dictus Anastasius. Vide Anastasius Imp. 667. e
Asina missa ex Sicilia ad S. Gregorium Papam. 57. a
Astafius custos Ecclesie. 221. d
Astrandus tutor Regis Luitberti in bello superatur. 647. a.
Succedens Ariperto cito moritur. 666. b. c
Asterius Episc. Genuensis. 338. a. b
Asturius Episcopus Toletanus. 341. d
Athanasius Patriarcha Jacobitarum decipit Heraclium Imperatorem. 293. e. 294. a. b. c
Athanasius simulans se Catholicum efficitur Patriarcha Antiochenus. 294. c. d
Athanasij presbyteri causa. 90. b
Attala Abbas monasterij Bobiensis. 279. d. e
Attala Abbas successor S. Columbani sanctitate claret. 243. a. b
Attala Abbas respuit dona Ariani Regis. 280. c. d
Auares Barbari deuastant Europam. 167. a
Auares inuadunt Italiam. 135. d. e
Auares superant Romanos. 15. c
Auares inuadunt Constantinopolim. 267. d. e
Auares vocati aduersus Lupum Ducem Longobardorum. 485. b
Auaritia in sacerdotibus detestanda. 146. a. b
Auaritiam in Mariniano Episcopo Rauennate redarguit S. Gregorius. 96. b
Audentius Episcopus Toletanus pradecessor Austurij. 341. c
Audobaldi Regis conuersio. 269. d. e. 270. d
Audoenus Episc. Parisiensis. 483. c
Audoenus idem & Dado dictus Episcopus Rothomagensis. 146. d. e. 494. e
Audoenus clarus in curia Dagoberti Regis. 383. 384. d
Audoenus & Eligius decernuntur legati ad Martinum Papam. 390. e
Audoenus cum Eligio damnat hereticum. 423. e. 424. a
Audoenus scripsit vitam S. Eligy. 494. d
Audoeni peregrinatio ad limina Apostolorum. 507. a. b
Audoeni obitus. 520. a. b
Audoenus inter sanctos relatus. 520. b
Audomarus Abbas interfuit Concilio Rothomagensi. 567. d.
Episcopus factus Morinorum, dictus Apostolus Tarnanensium moritur. 622. e. 623. a
Audomarus Episc. Danouiensis alumnus Luxoniensis cenobij. 243. b
Augustinus monachus mittitur à S. Gregorio in Angliam. 103. c. Reuertitur ad eundem Gregorium. 103. c
Augustinus cum socijs venit in Britanniam. 111. b
Augustinus cum Cruce & imagine Saluatoris ingreditur in Angliam. ibid. e. 112. a
Augustinus cum suis quomodo exceptus ab Edilberto Rege. 111. c. d. e
Augustini & sociorum in Anglia vita institutum. 112. e
Augustinus mittit Romam Petrum aque Laurentium. 147. c
Augustinus ordinatur Episcopus iussu S. Gregorij ab Episcopo Arelatensi. 147. b
Augustinus de multis consulit S. Gregorium. 150. b
Augustinus accipit pallium à S. Gregorio. 150. b. c. d
Augustinus ecclesias restaurat & monasterium adificat. 150. e. 151. a
Augusti-

Augustinus habet Synodum in Anglia. 190. d. 191. a. b
Augustinus viuens ordinat sibi successorem Laurentium. 193. a. b
Augustinus in Anglia multa operatus miracula. 147. e
Augustinus illuminat cæcum. 191. a
Augustinus Episc. obitus. 192. a
Augustini Episc. epitaphium. 193. a
Augustini Doctoris Ecclesia scripta legenda suadet S. Gregorius. 138. e
Auicenna quo anno floruit. 341. b
Auitus Episcopus soluit captiuos vinclos. 13. e. 14. a
Aunacharius Episc. presuit Concilio Antisiodorensi. 14. b. 58. c. 59. a
Aunarius Episc. Antisid. ordinat Subdiaconum S. Austregisilum. 218. a
S. Aurea ecclesia apud Ostia Tiberina à Sergio Papa renouata. 639. d
Auradius Episcopus Toletanus. 342. a
Aurelianense Concilium. 423. e. 424. a
Aurelianus pro Massiliense monasterio privilegium petit. 103. e
Aurelia petit scripta S. Gregorij. 110. d
Aurelius Episcopus Bellouacensis. 98. c
Aurum cur aliquando seruet Ecclesia. 345. d. e
Aurum ex melle redditum. 254. e
Aurum & gemma missa ab Heraclio ad Sergium Patriarcham in mare mersa. 288. c
Austrebertha virgo sanctitate clara. 623. a
Austregisilus Episcopus Bituricensis sanctus. 100. b. c
Austregisili Episc. Bituricensis res gesta aduersus Guarnarium Regum ministrum. 218. b. c. Claudis portus eidem. c. d. Et post mortem in eum ulciscitur. d. e
Austregisili obitus. 217. e. 218. a. Eius memoria. 219. a
Auswaldus Defensor Ecclesie Pictauiensis. 383. d. 384. c
Auubertus Episcopus Cameracensis. 447. b. Monetur edificare Ecclesiam S. Michaelis. 659. b
Auctoritas fiducia in sanctis. 1. a. b. c. Eiusdem iugis occupatio. 53. d

B.

Bahanes Dux Romani exercitus sub Heraclio Imp. 308. a
Bahanes ab exercitu acclamatus Imperator. 331. b. c
Balnea non adeunda, sumpta Eucharistia. 207. a
Balnearum usus in monasterijs. 61. c. Haud probatur. 669. e
Βαλὼν ὑστάνουαν quid proprie significet. 453. e. 454. a
Balsamum, & alias odoris species offerri solitas sanctis martyribus. 130. c
Baptismus Anastasij Perse Hierosolymis. 273. c. d
Baptismus Anglorum Berniciorum. 290. d
Baptismus Anglorum Deirorum. ibid. e
Baptismus Anglorum Northumbrorum. 290. b. c
Baptismus Ceadualle Regis Angl. 592. c. d
Baptismus Sigeberti Regis. 354. a
Baptismus cum trina mersione. 27. c. d
Barabanes filius Cosrthois Rex creatur. 292. c
Barames Dux Persarum exercitus. 41. b. 42. c
Barbara uxor Rusticiana nobilis femina. 153. e. eadem S. Gregorio coniuncta sanguine. 134. d
Barbari insidi. 81. e
Barbari cur praualeant in Romanos. 80. a. b
Barbari praualent cum hereses ab Imp. fouentur. 293. c. d
Barbari urgentibus Litaniis indixit sanctus Gregorius. 151. d. e
Barbaricini populi in Sardinia qui fuerint. 70. a. b
Barbaricinarum conuersio curanda etiam eorum afflictionibus. 70. b. c. 71. a

Barbaricinarum Dux factus Christianus. 70. c. d
Barbaricinarum conuersio. 71. b
Barbarus Episcopus Beneuentanus interfuit Rom. Concilio sub Agathone Papa. 529. b
Barcinonense Concilium contra Symoniacos. 133. b. c
Barthanas Philippicus acclamatur Imperator. 662. a
Eius promotio per diabolum facta. 669. d. e. Rebellans contra Iustinianum Imp. potitur Imperio. 662. d. e.
pugnat contra Sextam Synodum. 662. e. Eius prauis mores. 662. e. 664. a. Mitti hereticam fidei professionem ad Constantinum Papam. 663. b. c. Cogit Synodum hereticorum contra Sextam Synodum. 664. c. d. e. 665. c. d. e. Mitti in exilium Cyrum Episc. Constantinopolitanum. 664. e. Subrogat Ioannem hereticum Monothelitam. e. Delusus à Mago priuatur Imperio 667. a. b. Excacatur. c.
Barrazar Rex Persarum post Syroen. 292. c
Basilus Episcopus Capuanus reprehensus à S. Gregorio. 138. b. c
Basilus Gortyne in Creta Episcopus. 604. e
Basilus U. C. minister Imperatoris. 125. b
Basina filia Chilperici Regis Francorum monialis, & res ab ea gesta. 57. e. 58. a. 59. d. 60. a
Basina profuga & contumax veniam petens redit in monasterium. 75. a
Bassus Dux Eduni Regis. 328. e
Bathano Episc. Scoto scribit Ioannes electus Papa. 349. a
Bathildis Regina. 495. a. b. c
Bathildis monetur dimittere ornamentum Regium. 496. a
Bathildis profitetur vitam monasticam. 496. b
Basuidem Alouinus dictus sanctitate clarus. 304. e
Bauonis preclara res gesta. 305. a. b
Baudolfus missus à Theodorico Rege ad S. Columbanum. 221. b. Expellit eum è monasterio. 222. b
Beclam villa Cosrthois Regis Persarum. 285. c
Beda in compendium rededit librum de locis sanctis. 635. d
Bede commendatur modestia. 638. b. Habuit magistrum & institutorem Ceolfridum Abbatem. 638. b. An Romam uenerit. ibid. d
Bede error corrigitur ex S. Gregorio. 113. a. b
Begga filia Pipini Principis. 302. c. d
Begga filia Pipini vitam arctiorem sectatur. 305. a
Begga matris Pipini de Herstallo ad Deum transitus. 632. c
Beibal villa Cosrthois Regis Persarum. 285. e
Bellum in Africa aduersus Phocam ab Heraclio paratur. 210. e
Bellum ciuile Antiochenum. 209. e. 210. a
Bellum Boruennariorum cum Saxonibus. 657. a. b. c
Bellum Francorum aduersus Longobardos. 13. d
Bellum inter Francorum Reges. 154. d
Bellum Longobardorum. Vide Longobardi.
Bellum Mauritio Imp. illatum ab Auaribus. 64. e
Bellum nauale Constantis Imp. cum Sarracenis. 446. b
Bellum Persicum ceptum post necem Mauritij Imp. 167. a
Belli Persici ab Heraclio illati annus primus. 257. a. b
Belli Persici annus secundus. 261. b. c. d
Belli Persici annus tertius. 263. d. e
Belli Persici annus quartus. 265. b
Belli Persici annus quintus. 266. d. e
Belli Persici annus sextus. 272. a. b
Belli Persici causa pecunia ab Ecclesia mutuo accepta. 254. b. a. d
Bellum Persicum sacrum & sanctum omniumq. iustissimum. 258. d. e. 259. a
Bellum Sarracenorum aduersus Romanos quando captum. 301. b
Bellum Theodorici cum Theoberto Rege Franc. 226. a. b
Bellum Venetorum aduersus Longobardos. 300. b
Bellorum causa populi non grauari. 80. b. c
in Bello

in Bello facta cedes aliqua penitentia expianda.	212.a
in Bello occisus frustra inter martyres collocare studium Pbo- cas.	211.e.212.a
Bellorum occasione monachismus dissolutus.	19.c.d
Bellica virtus tempore Paschatis custodita.	136.d.e
Bellica virtus cum iustitia & pietate elucet.	258.c.d
Benedicti cera imaginem Agni mystici praeseferentis.	613.e. 614.a
S. Benedicti Abb. Cassinens. corporis translatio an facta in Gallias.	492.a.b
S. Benedicti regula probata à S. Gregorio Papa.	91.e
S. Benedicti de Urbis Rom. excidio praedictio.	8.b
S. Benedictus Abbas ex Anglia saepe Roman. venit.	647.
b.c.d. Profusus mirum in modum Anglicana Ecclesia. b.c. S. Iulianus clarus sanctitate.	647.a.b
Benedictus Episc. Mediolanensis venit Romam pro iuribus sibi abbitis ab Ecclesia Ticinensi sanctitate clarus.	664.b
Benedictus Papa creatur.	575.d
Benedictus Papa liberavit Rom. Ecclesiam à tyrannide Orientalium Principum de confirmando Pontifice	575.e
Benedicti Papa epistola in Hispaniam missa.	576.a.b.
578.c.d. 579.a	
Benedictus Papa recipit in suos filios natos Constantini Pogo- nati Imp.	577.a
Benedictus Papa parat restituere sedem Macario haeretico si respiciat.	579.d.e
Benedictus Papa exigit ab Hispanis Episcopis declarationem suorum scriptorum.	579.c.d
Benedicti Papa reliqua res gesta.	579.e
Benedicti Papa obitus.	578.d
Benedictus Papa defenditur à calumnia Roderici Episc. To- letani.	579.a.b.c
Benedictus Papa temere sugillatus à Iuliano Episcopo To- letano.	590.b
Beniamin. Hebraeus baptizatus monente Heraclio Imp.	291.e
Bereftualdus Episcopus successor S. Theodori.	600.c.d
S. Bernardus admiratus S. Gregorium.	77.a.b
Berniciorum provincia Angli ad fidem conversi.	290.d
Bertha dicta Adilburga Anglorum Regina.	110.d. Eius sepultura.
227.b	
Bertaridus Rex Longobard. regnare capit.	511.d. Erecta ab eo ecclesia.
512.a	
Bertaridus Rex Longob. ascivit in regnum filium Cun- bertum.	564.b
Bertaridus Rex Longob. moritur.	601.e.602.a
Bertaridus Regis laudes.	602.a.b
Bertharius Comes missus ad S. Columbanum à Rege Theo- doro.	222.b
Bertherannus Episc. in Gallia.	58.e.59.b
Bertichramnus Episc. Cenomannensis.	438.c
Bertini Abbas obitus & res ab eo gesta scripta à Folcardo.	632.c
Bertolfus Abbas Bobiensis.	281.a
Bertolfus Abbas proficiscitur ad Honorium Papam.	281.c.d.e
Bertolfus abbas curatur à S. Petro.	282.a.b
Bereftualdus Episc. Dorouernensis ordinatus à Sergio Pa- pa.	639.e
Berthelem occupata à Sarracenis.	337.a.b.c.d
Bersaloe locus carceris in Perside.	282.e.284.d
Betti presbyter in anglia cooperatus Evangelio S. Finano Episcopo.	441.e
Bibiana martyris ecclesia.	575.c.d
Biclarensis Abbas historicus.	2.b
Biclarense Chronicon usque ad annum octauum. Mau- ritij.	29.a
Bindois nobilis Persa.	41.a
Bis Episcopus Orientalium Anglorum.	507.e
Bisantium castrum.	282.a
Bituricensis Ecclesia plures Sulpitios habuit.	100.b.c
Byrinus Episcopus conuersus Occidentales Saxones.	337.a
Byrini Episcopi ingens miraculum.	338.d
Byzacena provincia & Ecclesia.	125.d
Byzaceni Primatus causa ad S. Gregorium delata.	125.d
Byzacenum Concilium in causa Primatus.	156.c
Byzaceni Concilij epistola ad Constantin. Imperatorem.	375.d
Byzaceni Concilij epistola ad Paulum Episcop. Constant.	375.e
Byzantenus pro Byzaceno errore positus.	125.d
Byzacenum Concilium aduersus Monothelitas.	374.a
Byzacium ciuitas in Africa.	125.d
Byza ciuitas in Thracia.	431.d. Locus exilij S. Maximi Abbat. 427.b
37.d	
Bianderana Ecclesia uacans pastore.	37.d
Bianus Episcopus Hortensis.	17.e
Blecca Lindocolina ciuitatis Praefectus ad fidem conuersus.	291.b
Blidulfus presbyter Catholicus redarguit Regem Arianum.	279.d.e
Blidulfus quae passus à ministro Regis Ariani.	280.a.b
Blidulfus penè extinctus diuina uirtute sanatur.	280.b
Bobiensis Abbas appellat ad Rom. Pontificem.	281.d.e
Bobienfes monachi persecutionem passi à Cleronensi Episco- po.	281.a.b
Bobienfes monachi uiri sancti.	279.d. Eorum constantia aduersus Arianos. e
226.e	
Bobij monasterium adificatum à S. Columbano.	226.e
Bobion occisor Childerici Regis.	506.b
Boisil Abbas in anglia praepositus monasterij Mailrosen- sis.	598.a.b
Bonifacius consiliarius Benedicti Papa.	579.e
Bonifacius consiliarius Sedis Apostolicae Constantinopolim ductus.	611.d
Bonifacius Defensor Rom. Eccles. sub Gregorio Papa.	97.b
Bonifacius diaconus Rom. Eccles. sub Gregorio Papa.	51.e
Bonifacius diaconus S. R. E. mittitur Apocriarius Constan- tinopolim.	164.b.c
Bonifacius Episcopus Herbipolensis eleuat corpora sancto- rum martyrum.	596.c
Bonifacius Episcopus Regiensis reprehensus à S. Gregorio.	36.e.37.a.b.55.a De eodem.
138.e	
Bonifacius Archiepisc. Moguntinus antea Unifridus ap- pellatus.	630.a
Bonifacius Papa Tertius creatur.	198.d.e
Bonifacius Papa Tertius quae obtinuit à Phoca Imp. aduer- sus Patriarcham Constant.	198.e.199.a
Bonifacij Papa Tertij de electione Rom. Pontif. decretum.	200.d.e
Bonifacij Papa Tertij obitus.	200.e
Bonifacij Papa Quartij creatio.	201.b
Bonifacius Papa Quartus suam domum in monasterium commutauit.	201.b
Bonifacius Papa Quartus obinet à Phoca Imp. Pantheon. templum.	201.b
Bonifacius Papa Quartus moritur.	228.b
Bonifacius Papa Quintus creatur.	245.d.e
Bonifacius Papa Quintus scribit ad Iustum Archiepisc. in Anglia.	250.b.c.d.e
Bonifacius Papa Quintus mittit pallium Iusto Archiepi- scopo Rossensi.	250.c.d
Bonifacius Papa Quintus scribit ad Eduinum Regem An- gl. 469.b.c. Mittit munera ad eundem.	270.e
Bonifacius Papa Quintus scribit ad Edelburgam Reginam Angl. 270.c.d.e. Mittit munera eidem.	271.c
Bonifacij Papa Quinti uirtutes.	271.d
Bonifa-	

Bonifacius Papa Quintus moritur. ibid. Eius sedis tempus & reliqua res gesta. d. e.	653.b
Bonitus Armenensis Episcopus fauet Ariperto Regi Longob. 648.a.b. Peregrinatur ad limina Apostolorum ibid. Se- dat maris tempestatem. ibid. Loca sancta inuisit & redi- mit captiuos. d	596.e.597.a 167.b 595.b
Bona Ecclesia curanda fideliter non auarè.	23.b.c
Bona Romana Ecclesia in Gallia.	56.d
Bonorum Ecclesie ministri quales esse debeant.	23.b.c.d
Bonorum Ecclesie distributio quomodo fieri solita.	139.b.c
Bonosus Comes Orientis. 209.a. Eiusdem cum S. Theodoro congressus. b.c. Corruptus ab eo. c.d	290.b
Bonosus Comes ob civile bellum detinetur Antiochia. 209.e. 210.a.b	
Bonus Abbas monasterij Lirinensis.	154.b
Bonus Episcopus Mediolanensis.	479.e.480.a
Bonus presbyter testis miraculi S. Amandi.	306.e
Boruatuarj populi adhuc Pagani.	597.e
Boruatuarj predicat S. Suisbertus. 653.d.654.a. Bellum gerunt aduersus Saxones.	657.a.b.c
Boson Dux Francorum uictus ab Hispanis.	28.d.e
Bosochindus Abbas interfuit Concilio Rothomag.	567.b
Bostrensis ciuitas capta à Sarracenis.	307.e
Bothelmus monachus Hagustaldensis Ecclesia.	332.e
Brabantia accepit Euangelium per sanctum. Sunibertum. 626.d	
Bracarense Concilium Tertium.	515.d
Brandem quid significet.	74.a
Braulio Episcopus Casaraugustanus.	343.a.b
Breue, matricula, inuentarium idem.	54.e
Breniarium Hispanum à S. Isidoro collectum.	330.e
Brigitta de anima Traiani reuelatio dicta qualis. 188.a	187.e
Britanni Schismatici quae conditiones proposuit. 191.d.e. De ysdem.	193.b.c
Britanni Schismatici quomodo à Deo puniti.	193.c.d
Britannorum ultimus Rex dictus Ceadualla.	594.c.d
Britanni iure ab Anglis superati.	191.e.192.a.b
Britannia in quattuor nationes & linguas diuisa.	344.e
Brocoriacus uilla in Gallia habitatio Brunichildis Regina. 220.b	
Brunichildem Reginam Francorum monet S. Gregorius. 94.b.111.a.b.146.c.d.e.147.a.b	
Brunichildis nimio amore regnandi tenetur.	106.b
Brunichildis persequitur S. Columbanum.	106.b.209.e
220.a.221.a	
Brunichildis legationem ad S. Gregorium mittit.	167.e.
168.a	
Brunichildis multa religiosa loca adificauit.	167.e.168.a
Brunichildis consilium pessimum.	220.a.b
Brunichildis redarguitur à S. Columbano.	220.b
Brunichildis commouet Regem & Episcopos in S. Colum- banum.	220.e
Brunichildis quae impie in S. Desiderium Episcop. Viennen- sem perpetravit.	224.c.d
Brunichildis iubet sanctum Columbanum in exilium duci. 222.a.b	
Brunichildis multipliciter sacrilega.	228.e.229.a
Brunichildis frustra excusatur.	229.b
Brunichildis dirus & infamis interitus.	230.d
Brunichildis decem Regum interfectrix.	230.e
Brunichildis scelera diu tolerata, punita uero cum in Dei fernos sauit.	230.e
Bruno Sarrapa Saxonum.	657.a
Brutium corrige in S. Gregorio pro Britannia.	157.e
Brutia uina grata.	18.e
Bulgari in Romanos à Cosrohoe immitti.	266.d.e.267.a
Bulgari pacem inueniunt cum Imperatore.	523.e
Bulgarorum irruptio prima.	523.b
Bulgari uincunt Iustinianum Imp.	653.b
Burkardus Episcopus Herbipolensis.	596.e.597.a
Burgaldus legatus Brunichildis Regina.	167.b
Burgunda mairona prius colit sanctos martyres.	595.b
Burgundofora eadem q. Fara. 357.e. Sanctitate celebris ma- ter sanctarum virginum.	357.d
Burgundofora tentata frustra ab Agrestino pseudomonacho. 248.c.d	
Busifrea filium Eduni baptizatus à S. Paulino.	290.b
C.	
Aballarij qui milites apud Persas.	42.d.e.273.d
Cabilonense Concilium sub Clodoueo.	482.e
Cadoenus Episcopus interfuit Concilio Rothomag.	567.a.b
Cacus illuminatur à S. Aug. Episc. Anglorum.	191.a
Calibatus sacrorum ministrorum saepe sanctus.	21.c.d
Calibatus clericorum abrogatus in pseudosynodo Constan- tinop. 607.a.b. Collapsus etiam in Ecclesia Africana. 627.d.e	
Calibatu clericorum abiecto, collapsa est Ecclesia Orienta- lis.	614.e
Casaraugustanum Concilium.	40.e
Casara Regina Persarum Christiana.	44.c.d
S. Casarij oratorium ubi. 162.e. 163.a. De eodem. 187.c.d.	
Caianus, siue Chaianus, uel Gaianus, aut Gaganus dictus Rex Auarum, idemq. in Romanos immittitur à Cosrohoe Rege Persarum.	266.d.e.267.a
Caianus occidit captiuos omnes redimi neglectos.	137.b
Caianus inuadit Istriam & Forum Iulium.	135.e
Caianus pacem inuit cum Heraclio.	253.e.254.a
Caianus sedes, agus Suburbia Constantinopolis depradatus. 251.b	
Caianus quando inuasi Thraciam.	64.d
Caianus uastat Pannoniam.	136.d
Caianus uolat reliquias S. Alexandri martyris.	136.e
137.a	
Caiani septem filij, ueliscente martyre. peste extincti simul. 137.a.b	
Caiani opere Iustinianus constituitur in Imperio.	644.b
Caietam translatus corpus S. Erasmi martyris.	11.c
Calcei compaginati inter insignia numerati Romanorum clericorum.	122.a.179.e
Calligraphus Alexandrinus obitus Mauritiij ex prodigio nouit.	161.b
Callimicus Patriarcha excacatus corpore sicut & mente. 604.a.606.d.e	
Callimicus Exarchus Rauenna sub Gregorio Papa.	126.d
Callimicus creatur Episc. Constantinopolitanus.	601.d
Callimicus Patriarcha restituit Imperatori demolienti Ec- clesiam.	617.d
Callimicus ingens odium aduersus Occidentales.	604.d
Calliopa Exarchus. Vide Theodorus Calliopa.	
Calumnia iactata in S. Gregorium.	177.d.e
Calumnia strueta contra S. Martinum Papam.	419.d.e.
420.b.c.d	
Calumnia in S. Maximum martyrem composita.	425.d.e.
Alia superaddita.	464.e.465.466.
Calumnia in Romanam Ecclesiam de Pyrrho uim passo. 371.a.b.c	
Calumnia Schismaticorum in Catholicos de Concilio Chal- cedonenfi damnato.	95.e
Calumniosos à Deo puniti.	242.a.b
Camisia missa à Bonifacio Papa ad Eduinum Regem Angl. 270.c	
Campana vsus in Ecclesia.	242.e
Campana Senonensis Parisios translata. 242.e. Miranda de ea.	243.a
Campania uastata à Longobardis.	102.b.b
Campus	

I N D E X.

Campus caelestis in Anglia locus dictus. 332. c. d.
Candidianus Gradenfis Episcopus calumnijs Schismaticorum exagitatus. 196. d. e. 197. a. b. *Primus ipse Gradenfis Patriarcha.* 196. b. c.
Candidus Abbas ex Arabia missus Romam ad reliquias sanctorum accipiendas. 141. c. d.
Candidus presbyter à sancto Gregorio in Gallias missus. 94. c. d. e.
Canes parant corpori S. Anastasij martyris. 285. a.
Canes depasti corpus Mahometis pseudopropheta. 298. e.
Canones Anglicani Concilij sub Theodoro. 508. a. b. c.
Canones Antiochenfis Concilij. 14. b. c. d.
Canones Apostolorum nomine plures additi. 606. b. *Qui probati sint ex illis ab Ecclesia Romana.* 614.
Canones Narbonensfis Concilij. 122. a. b. c. 123. a.
Canones Romani Concilij sub Gregorio Papa. 91. c. d. e.
Canones Concilij Romani sub Martino Papa. 395. b. c. d. 396. a.
Canon Sexta Synodi de coniugio sacrorum ministrorum erroneus. 607. a. b. c.
Canon Sexta Synodi de diaconis erroneus. 609. c. d.
Canon Sexta Synodi de imagine agni. 613. d. e. 614. a.
Canon Sexta Synodi de ieiunio sabbati abrogando erroneus. 609. c. d.
Canon Sexta Synodi de suffocatis non manducandis erroneus. 610. a.
Canone Sexta Synodi cur vsi Romani Pontifices. 613. a. b. c. 614. a.
Canones Sexta Synodi repugnant doctrina Apostolorum. 609. a. b. *Idemque reuerti ab Ecclesia Romana.* 610. 611. 612. 613.
Canonum omnium Conciliorum abrogatio facta per Canonem Sexta Synodi. 606. e.
Canones Sexta Synodi damnati à Sergio Papa. 611. a. b.
Canon Sexta Synodi cur citatus reperitur à Romanis Pontificibus. 613. a. b. c. d.
Canon Sexta Synodi de imagine Agni numquam receptus ab Ecclesia Romana. 613. d. e. 614. a.
Canones Sexta Synodi à nulla trium sedium Patriarchalium recepti. 614. a. b.
Canones omnes qui sunt secundum decreta Romanorum Pontificum & sacra Concilia probantur. 614. c. d.
Canones Sexta Synodi ut confirmantur à Ioanne Papa Septimo frustra laborat Imp. Iustinianus. 651. d. e. *Qui recepti sint ex eis.* 614. b. c.
Canones Sexta Synodi confutati Constantinopoli à Gregorio diacono postea Romano Pontifice. 612. c. d. e. 660. a.
Canones Concilij Toletani Vndecimi. 514. e.
Canonum custodes, & defensores esse debent Romani Pontifices. 411. b.
Cantum Ecclesiasticum Romanum accepit Ecclesia Anglicana. 327. a. *Idem per Stephanum eidem traditus.* 505. a.
Cantus psalmodum in translatione reliquiarum. 13. b.
Capilli S. Ioannis Baptista in Hispaniam missi. 134. b.
Capillorum cirri mitti soliti in signum filiationis adoptiua. 577. a. b.
Capita tria Chalced. Concilij rursum deducta in controuersiam. 33. d. e. 34. a. b. 50. c. d. e. 67. d. e.
Caprarie in Campania insula monachi. 19. d.
Capra caput solitum immolari à Longobardis. 111. b.
Capricana insula monasterium visitatur in honore S. Gregorii. 169. e.
Captiui uincti uirtute Dei soluuntur. 13. a. 14. a.
Captiui redempti à S. Gregorio. 32. a.
Captiui redempti à Ioanne Papa Sexto. 644. d.
Captiui nec uili precio à Mauritio Imp. redempti. 137. b.
Capuana Ecclesia Episcopo vacans. 72. e.
Carcer aperitur uinctis opera S. Columbani. 221. c. d.

Carcer S. Anastasij Persa Martyris. 283. e. 284. a. b.
Carcer Constantinopolis unicus, & angustus usque ad Phoca tempora. 203. e.
Carcer S. Martini Papa. 432. b. c. d.
Cardariga Dux Persarum contra Heraclium Imp. 285. e.
Cardinalium S. R. E. constantia. 349. c. d.
Cardinales ut plurimum ex Orientalibus allekti. 651. a. b.
Cardinales diuersarum licet nationum, omnes eiusdem spiritus. 651. a. b.
Cardinales omnes in exilium missi sub Senerino Papa. 346. a. b.
Carduella idem quod Ceadualla. 329. b. c. 593. e. *Rex Christianissimus.* 328. e.
Carrellus uindex calumnia illata Regina Longob. 479. c. d.
Carlomanus senior pater Pipini primi. 302. d. *Idemque frater Agilulphi.* 304. e.
Caroli Martelli Pipini secundi filij genus. 302. c. d.
Carolus Martellus succedit Pipino patri. 674. d. c. 675. a.
Carolus princeps Francorum dat Pipinum filium Liudprando Regi Longob. in filium. 577. a. b.
Carpetania regio sub Carthagenensi prouincia Hispan. 216. d. e. 217. b. c.
Carpualdus Rex Christianissimus. 290. e. *Suum regnum reddidit Christianum.* 291. a.
Carthago à Cosroes Persarum Rege inuasa. 240. b. *Ab eodem capta.* 244. a.
Carthagine missa legatio ad S. Gregorium Papam. 33. e.
Carthaginense Concilium à Gracis labefactatum. 608. b. c. d.
Carthaginense Concilium aduersus Monothelitas. 374. a.
Carthaginensis Concilij epistola ad Paulum Patriarcham. 376. b.
Carthaginensis prouincia subiecta Toletane Eccles. 215. d. 216. d. e. 217. b. c.
Cassiope castrum recipit corpus S. Donati martyris. 136. d.
Castorius Magister militum. 83. b.
Castorius Responsalis libello perstrictus. 101. e.
Castus Exarchus tempore S. Gregorii Papa. 129. e.
Castus uir religiosus commendatur Prisco à S. Gregorio. 65. c.
Catena S. Pauli Roma custodita. 74. d. e.
Catena S. Petri limatura missa à S. Gregorio ad Columbanum Episc. Numidia. 50. a.
Catenarum SS. Petri & Pauli limatura missa à S. Gregorio ad Eulogium Episc. Alex. 167. e.
Catholicum nomen antiquitus debitum Hispaniarum Regibus. 346. d. e. 347. a.
Catholicum idem quod Vniuersale. 90. a.
Catholici per antonomasiam dicti Christiani. 663. d.
Catholicam ueritatem lacerant qui Romana Ecclesia iura uolant. 3. b. c.
Catholicis esse recedendum à ritibus hereticorum. 27. d. e.
Ceadda Episcopi ordinatio confirmata à Theodoro Apost. Sedis legato. 505. b.
Ceadde Episcopi obitus. 508. e.
Ceadualla Rex Britannus potius quam Anglus. 593. c. d. e. 594. a. b. *Cur dictus Rex Saxonum.* 594. c. d.
Ceadualla Rex Romae peregrinatus & baptizatus moritur in Albis. 592. c. d. *Eius sepulchri epitaphium.* 592. e. 593. a.
Ceadualla Rex idem quod Carduella. 329. b. c. 593. b. 594. c. *Eius successor in Regno.* 594. e. 595. a.
Ceadualla Rex appellatus Petrus in baptismo. 593. b.
Ceadualle Reges plures. 593. d. 594. a.
Cedda Episcopus predicator Euangelij in Anglia. 449. b.
Cedda presbyter in Anglia. 441. e.
Celsus Abbas interfuit Concilio Rothomag. 567. b.
Celsus Episc. Carthagenensis. 341. d.
Ceolfredi Abbatis epistola de obseruatione Catholici Pascha- 634. e. 635. a. b. c. *Idem magister Beda.* 638. b.
Cera

I N D E X.

Cera uinculis martyris admota. 284. a.
Cera imagine agni impressa solita benedici. 613. e. 614. a.
Certamen singulare Heraclij Imp. cum gigante in bello Persico. 265. b. c. d.
Chaganus Rex idem Caianus dictus. Vide Caianus.
Chagnoaldus Episc. Lugdunensis alumnus monasterij Luxouienfis. 243. b.
Chalcedo infestata à Persis. 257. e.
Chalcedo obfessa à Persis. 264. d. *Liberata ab obsidione.* 285. d.
Chalcedonense Concilium deprauatum fuisse à Catholicis calumniati sunt heretici. 95. e.
Chalcedonense Concilium nullum passum est dispendium. 34. e. 35. a.
Chalcedonensis Concilij sanctus Gregorius propugnator. 34. e.
Chalcedonense Concilium nullam passum iacturam per Quintam Synodum. 50. d. 52. a. b. 67. 68. a. b. c.
Chalcedonense Concilium obtulit Rom. Pontifici titulum Vniuersalis. 85. b.
Chalcedone templum S. Euphemia martyris. 66. e. 67. a.
Chalcedonensis Concilij non Acta sed fidei decretum probatum. 68. d. e. 69. a.
Charismatibus caelestibus abundat Ecclesia Anglicana. 563. d. e.
Chartophylax idem quod Chartularius. 26. b.
Chartophylacium idem quod Archiuus. 26. d.
Chartularij Ecclesie Constantinopolitanae dignitas. 26. b. c. d.
Chartularius praecebat Episcopis. 26. c. d. *Eius insignia.* 26. b. c.
Chersonam deportatus S. Martinus Papa. 435. c. d.
Chersonenses rebellantes grauiam passi sunt à Iustiniano Imp. 660. b. 661. e. 662. a. *Bardanem Philippicum acclamant Imperatorem.* 662. a. b.
Childeberti Regis Franc. munificencia erga ecclesias. 14. a.
Childebertus Rex laborat pro pace monialium. 60. d.
Childebertus Rex inquit de criminibus illatis Abbatisse. 63. b. c.
Childebertus Francorum Rex laudatus à S. Gregorio. 14. e.
Childeberti Regis obitus quando contigit. 124. b.
Childeberti Regis heredes. 106. a.
Childeberti filij Brunichildis auia consilio reguntur. 220. a.
Childebertus Rex Franc. succedit Clodoueo tertio. 615. e.
Childebertus tertius Rex Francorum moritur. 659. b.
Childericus Rex Austrasiorum. 501. e.
Childerici Francorum Regis obitus. 506. a. b.
Childericus filius Sigeberti regnat. 477. d. e.
Childericus Rex Franc. aduersatur Theodoro. 477. e. 478. a. b.
Childericus filius Clodouei cum fratribus regnat. 491. e.
Chindauiundus Rex Hispan. Tacionem Romam mittit pro libris S. Gregorii. 416. d. e.
Chindauiundi Regis Hispan. praclara gesta. 417. e.
Chindauiundi Regis Hispan. obitus & epitaphium. 418. b.
S. Chrysanthi martyris delata reliquia ab Vrbe in Gallias. 13. e.
Chrysmate ungere fronte baptizatos aliquando indultum presbyteris. 71. c.
Chrysolocae dicti milites Persae. 266. e.
Christus apparuit tamquam leprosus. 39. b. c.
Christus descendens ad inferos, quos liberauit. 101. d.
Christum non esse naturalem Dei filium sed adoptiuum, impia assertio. 341. b.
Christi imago per agnum representata per Gracos improbat. 613. a. b. c.
Christi imago praecedens Heraclij exercitum. 258. b. *Vide Imago.*

Christi negationem Cosroes ab Heraclio petit si pacem uelit consequi. 250. a.
Christiana fides in Britannia propagata. 289. e. 290. a. 333. a. b. 334. c.
Christiani à Iudaeis occisi. 231. e. 232. a.
Christianorum iniquorum defectio ad Iudaeos, ubi Christi Crucem captam à Persis uiderunt. 236. e.
Christiani captiui presso uili uenundati Iudaeis à Cosroes. 231. e.
Christianorum nonaginta millia occisa à Iudaeis. 232. a.
Christianus nullus absque poenitentia Sacramento decedat. 11. c. d.
Christophorus Abbas imaginem S. Theodori pingi fecit. 207. b. c.
Christophorus Dux Urbis pugnat contra Petrum Ducentem. 663. c. d.
Chrodeldis filia Chariperti Regis monialis. 57. e. 58. a.
Chrodaldus affinis Regis Theodorici. 223. b.
Chromanus presbyter Scotus. 349. a.
Chromanus alius Episcopus Scotus. 349. a.
Chronicon Biclarense usque ad octauum annum Maurij Imp. 29. a.
Chuldericus Saxo à Deo punitus ob sacrilegium. 75. a.
Chunibertus Archiep. Coloniensis carus Pipino. 303.
Chunibertus Archiepisc. Coloniens. profuit Dagoberto Regi. 304. d.
Ciborium factum à S. Gregorio. 181. d.
Ciceronis in historia scribenda ratio. 53. d.
Cimburga filia Pende Regis. 441. e.
Cimbilanus Rex Hispan. 340. c. d.
Cimbilani Regis pietas insignis. 346. d. e.
Circumcisi homines Imperij Romani destructores praedicti. 239. e. 240. a.
Cygnus locus appellatus. 646. e.
Cyclus Victoris mendax inuentus. 75. b.
Cynigilfus Rex Genissorum in Anglia. 337. e. *Factus Christianus.* 338. a. b.
Cyprianus diaconus curator patrimonij Rom. Eccles. 69. d. *Idem inquit iubet maleficos.* 174. b.
Cyprianus Episc. Arelatensis monet Sigebertum Regem. 230. a.
Cyprium Concilium sub Theodoro Papa. 363. b. c.
Cyprius Episcopus priuilegium concessum. 600. e. 601. a.
Cyprius ob ingruentes Sarracenos migrare coacti. 600. e. 601. a.
Cyriacus Abbas in Gallias missus à S. Gregorio pro reformanda Ecclesia Gallicana. 132. e. *Missus & in Hispanias.* 132. c. 133. a.
Cyriacus Abb. mittitur à S. Gregorio ad conuersionem Barbaricorum. 70. b. c.
S. Cyriaci Ecclesia facta ab Honorio Papa. 344. e.
Cyriacus Patriarcha Constantinopol. legatos Romam mittit ad S. Gregorium Papam. 101. a. b.
Cyriacus Constantinopol. professionem fidei mittit ad S. Gregorium Papam. 106. c. d.
Cyriaci Episc. Constant. laudes. 101. b. c.
Cyriacus Episc. Constant. accipit litteras à S. Greg. 165. c.
Cyriacus Episc. Const. exigit à Phoca Imp. fidei Catholica professionem. 160. d.
Cyriacus mouetur relinquere nomen Occumenici. 101. c. d.
Cyriacus Episc. Const. in sensu redditus Phoca Imp. 198. e. 199. a. b. c.
Cyriaci Episc. Constant. obitus. 200. a.
Cyrus monachus creatur Episc. Constantinopolitanus post Callinicum. 646. e.
Cyrus Patriarcha Constantinopol. cum clero occurrit Constantino Papa ueniens Constantinopolim. 659. d. *eycitur à Philippico Imp. haeretico.* 664. e.
Cyrus

Cyrus Lazarum Episc. factus amicus Heraclio Imp. 265. a
Cyrus dum dubitare se simulat, in errorem pertrahit Sergium. 294. d. 295. b. c
Cyrus epistola ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum. 295. e
Cyrus creatus Patriarcha Alexandrinus. 299. c
Cyrus sub nomine Catholico seducit multos. 299. c. Sub nomine pacis decipit Orthodoxos. 308. a
Cyrus decretum de unica voluntate in Christo predicanda. 308. e
Cyrus celebrat Concilium Alex. ubi satisfacit per novem capitula. 308. e
Cyrus epistola alia ad Sergium Constant. Episc. 309. a. b
Cyrus aduersus S. Sophronium Episc. Hieros. 309. c. 310. a. 320. c. d. e
Cyrus spondet tributum Sarracenis. 331. d
Cyrus tempore capta Aegyptus a Sarracenis. 331. d
Cyrus confirmat Eusebium Heraclij Imp. 352. d
Cyrus obitus. 357. b
Cyrus scripta cognita, & confutata in Concilio Romano. 394. a. b
Citonatus Episc. Calaritanus ordinat Episcopum Turritanum sine licentia Rom. Pontificis. 583. c
Cixilon filia Ervigij Regis nupta Egicani Regi. 589. a
Clades Hierosolymitana valde funesta sub Cosrobo. 231. e. 232. a. 236. e. 237. a
Clades per Sarracenos illata Rom. Imperio. 434. b. e
Classense monasterium exemptum. 119. a
Classi Justiniani Imp. submersa. 660. b
Classis Sarracenorum incensa a Vuamba Rege. 515. e
Clandius Abbas missus ad redimendos captiuos. 32. a. 158. b
Clandius Hispanus vir insignis ad quem S. Gregorius scribit. 132. d. e
Clandius vicit Francorum ingentem exercitum. 28. d. e
Clausus S. Petri mittit S. Gregor. ad Childebertum Regem. 94. b. De clauis sancti Petri miraculum. 109. c. d. e
Clausus missa a Rege Longob. Romae ad S. Petri basilicam. 109. d
Clausus S. Petri cum limatura catenarum eius missa ad Columbum Episc. in Numidia. 50. a
Clausus S. Petri missa ad Theodorum. 110. a
Clemens Papa viii. restituit titulum S. Casarij. 163. a
Clemens Episcopus ex Vaulbrordo nominatus a Sergio Papa cum ordinaretur. 623. c. d. 628. c
Clemetia Clarissima foemina Neapoli. 36. c
Clementina odio indulgens corripuit a S. Gregorio. 151. a
Clementinus Patricius accusatus. 156. d
Cleri Romani erga suum Pontificem amor. 422. a. b
Clerus Rom. restitit Eugenio Papa ne acciperet Synodalem heretici Patriarcha. 439. d
Cleri Rom. epistola ad Scotos. 349. a
Cleri Rom. constans defenso S. Martini Papa. 419. e. 420. a
Clero Rom. inconsulto nihil facere consueuisse Pontificem. 584. e
Clerus a S. Gregorio reformatur. 19. e
Cleri Romani constantia. 349. d. 354. d. e
Cleri Rom. Ecclesie insignia. 179. e
Clerici discolori detruduntur in monasterium. 22. c
Clerici ne abutantur patrocini laicorum. 122. c
Clerici vel monachi agere iubentur vigiliis in custodia mutorum ciuitatis. 116. b
Clerici meruiti nullo modo ordinentur, & ordinati discere compellantur. 122. e
Clerici inobedientes a suo Episcopo puniantur. 122. e
Clerici in plateis non morentur. 122. b
Clerici ne sua crimina publice prodant. 465. d. e.
Clerici omnium Ecclesiarum sub ditione Rom. Pont. 86. a
Clerici ne cohabitent cum feminis suspectis. 20. e
Clerici saeculares ne assumantur in Abbates. 55. d

Clericorum calibatus abrogatus a pseudosynodo. 607. a. b
Clericorum numerus Eccl. Constantinop. ab Heraclio Imp. praescriptus. 251. b. c. d
Clericorum auaritia cohibetur. 146. a. b
Clericorum Scotorum siles disciplina. 489. d. e
Clericum illicitatum erudendum tradit S. Greg. 105. e
Clodoneus filius Dagoberti Regis regnum accipit cum fratre. 384. e. Eius obitus. 490. e
Clodoneus spoliatus argento a psidem S. Dionysij & dat penas. 480. b. c. d. e.
Clodoneus tertius Rex Francorum. 592. a. b
Clodonei Regis Francorum obitus. 615. e
Clotharius filius Childerici Rex Franc. victus in bello 154. d
Clotharius Rex benignè excipit S. Columbanum. 223. c. d
Clotharius consilio S. Columbanij abstinet a bello. 223. d
Clothario praedicta monarchia Franc. a S. Columbano. 1b. d. a
Clotharius vincit Sigebertum Regem. 230. d
Clotharius Regum filios spirituos perimit. 230. c. d
Clotharius dicitur pennis Brunichildem Reginam. 230. d
Clotharius fructuosissimus seruorum Dei. 231. a. b
Clotharius legationem mittit ad S. Columbanum. 230. e. 231. a
Clotharius obtinet monarchiam Galliarum. 7bid.
Clotharius proficit monitis S. Columbanij. 231. a. Maxime cultor pietatis. 241. e
Clotharius coluit S. Gaudericum Episc. Cameracen. 242. d
Clotharij epistola fragmentum. 242. d
Clotharius aduersus Burgundos bellum gerit, cui S. Lupus Episcopus Senonensis resistit. 242. d. e
Clotharius transfert Campanam Senonensem Parisios. 242. e
Clotharius familiariter usus Eustasio Abbate. 243. b
Clotharius tentatur agere in regulas S. Columbanij. 246. e
Clotharius celebrari curat Concilium Matisconense. 246. a. b. 247. a
Clotharius filium Dagobertum consortem Regni facit. 278. d. e
Clotharius in exilium mittit S. Lupum Episc. Senonens. 301. c. d. e. Quem reuocatum recipit multa reuerentia. 301. e. 302. a
Clotharij Regis obitus. 301. c. Eius laudes. 1bid. d
Clotharius filius Clodonei cum fratribus regnat. 490. e. 492. a
Clotharius Rex egrotat. 495. a. b. Eius obitus. 501. d
Clypiacense Concilium sub Clodoneo Rege. 482. a. b
Coarctator cui Episcopi dandus. 168. b
Camererium S. N. codemi. 271. d
Cemeterij locus diuinitus designatus. 563. e. 564. a
Camereria SS. Martyrum a Ioanne Papa Septimo bene culta. 655. d
Cemeterium Marci & Marcelliani a Ioanne Papa Septimo cultum. 655. d
Coenredus succedit Edibredo Regi Anglorum. 648. e. 653. b
Veni Romam ad limina Apostolorum. 699. a
Cognitionis spiritualis iura seruanda illata. 245. b
Cofsi Pontificis Gentilitatis scitum responsum ad Regem suum. 277. d. e. 278. a. b. Demoluit templum & aras deorum efficiturq. Christianus. 278. b. c. d
Colanohabita in Anglia de celebratione Paschatis 486. c. d. 487. 488. 489.
Colman defensor Scotorum in errore de Paschate. 487. b. c. 488. 489.
Colomanus presbiter socius S. Kiliani. 585. c. d
Colomanni martyrium. 595. e. d. e. 596. a. b. c
Colossus Rhodius a Sarracenis confractus. 442. c
Columba ad auem S. Gregorij. 177. d. e
Columba monachus sanctus predicator Euangelij apud Pictos Anglos. 598. b
Columbanus Abbas Scotus. 194. a
Columbanus comparandus Eliae propheta. 219. d. e
Columbanus ex Hibernia in Gallias venit. 219. e. Columba-

Columbanus perfectionem patitur sub Theodorico Rege. 219. d. 220. a
Columbanus reprehendit Theodoricum Regem ob concubinatum. 220. a. b
Columbanus redarguit Brunichildem Reginam. 220. b. c. d
Columbanus comminatur excommunicationem Theodorico Regi. 220. d. e
Columbanus detestatur munera Theodorici Regis. 220. c
Columbanus noluit benedicere filijs Theodorici Regis ex adulterio natis. 220. b
Columbani uaticinium de Regibus Francorum. 223. a. b. Et de filijs Theodorici & monarchia Clotharij. 223. d
Columbanus de quibus redarguitur a Theodorico Rege. 220. c. 221. a
Columbani congressus cum Theodorico Rege. 221. a
Columbanus non parerit Regi iubenti ut egrediatur ex monasterio. 221. b
Columbanus expellitur tandem e monasterio. 221. b. c
Columbanus liberat uinctos in carcere. 221. c. d. e
Columbanus sponte reuertitur ab exilio. 221. e
Columbanus factus militibus inuisibilis. 221. e. 222. a
Columbani res gestae cum Berthario & Baudolpho ministris regijs. 222. b. c
Columbanus rursus exulat. 222. e
Columbanus Theodoricum Regem canem appellat. 223. a
Columbanus uenit ad Theodobertum Regem. 223. e
Columbanus expulsus uenit ad Clotharium Regem. 223. c
Columbanus idololatrias ad fidem Christi conuertit. 224. a
Columbanus cogitat conuertere Sclauos. 226. d
Columbanus iuadet Theodoberto Regi clericatum. 226. a. b
Columbanus per uisum absens uidit bellum inter Reges Francorum. 226. b
Columbanus bene excipitur ab Agilulpho Rege Longob. 226. e
Columbanus in Bobio sedem firmat. 226. d. e
Columbanus frustra rogatur redire in Gallias. 231. a
Columbanus litteris monet Clotharium Regem. 1bid.
Columbani obitus. 243. a. b. Clarus miraculis. 1bid.
Columbani regulas monasticas impugnat Agrestinus schismaticus. 246. a
Columbanus Episc. Scotus. 349. a
Columbus Episcopus Primas in Numid. 32. c. 33. b. 50. a
Donatus a S. Gregorio clauis cum reliquijs sacris. 50. a
Columbus Primas Episc. prouinciae Bizacena. 374. a
Columbus pseudomonachus. 492. c. d
Columba ignea detegit S. Gregorium fugientem. 7. b
Columba Gethsemani seruata. 601. c
Colinduch martyr in Perside. 67. b. c
Cometa gladij formam habens praenunciat futuras clades. 305. d
Cometa mensibus tribus durauit. 562. b
Comentiolum Dux occisus a Phoca. 161. b
Comentiolum Praetor Thracia occisus a Phoca. 205. a. b
Comitiolum vsu illustri persecutor Episcoporum. 169. d
Commatres facere ueritum monachis a S. Gregorio. 72. c
Conantius Episcopus Palentinus. 343. c
Concilium Africanum S. Gregorius indicit. 25. e
Concilium Alexandrinum pro Monothelitis. 308. c. d
Concilia Anglicana duo habita ab Augustino. 190. d. e. 191.
Concilium Anglicanum sub Theodoro Episcopo Doronernen. 507. d. e. 508. a. b
Concilium Anglicanum contra Monothelitas. 524. e. 525. e. 527. b. c
Concilium Anglicanum in causa S. Vuilfridi Episc. 633. b
Concilium Aquileiense sub Sergio Papa. 632. d
Concilium Aurelianense. 423. e. 424. a
Concilium Barcinonense contra Simoniacos. 133. d
Concilium Bizacenum in Africa in causa Primatis Episc. Bizaceni. 156. d

Concilium Bizacenum aduersus Monothelitas. 374. a
Concilij Bizaceni Synodalis ad Constantem Imp. 375. d
Concilij Byzaceni Synodalis ad Paulum Episc. Const. 375. e
Concilium Bracharense tertium. 515. d
Concilium Cabilonense sub Clodoneo Rege. 482. e
Concilium Casarangustanum secundum. 40. e
Concilium Chalcedonense cur S. Gregorius saepe commemorat. 16. a
Concilium Chalcedonense nullam esse passum iacturam a Quinta Synodo. 34. e. 35. a
Concilium Carthaginense aduersus Monothelitas. 374. a
Concilium Clypiacense in Gallia sub Clodoneo Rege. 482. a. b
Concilium Constantinop. hereticum pro confirmada Eusebii Imp. Heraclij. 351. e. 352. a. Non meruit dici Concilium. 352. e
Concilium Constantinop. Erraticum dictum. 602. e. 603. 604.
Concilium Constantinop. oecumenicum Quintum a S. Gregorio probatum. 16. 17. Non necessaria eius professio eo quod de personis, & non de dogmatibus tractant. 68. c. d
Concilium Constantin. oecumenicum Sextum ubi & quando celebratum. 539. d. e
Concilium Constantinop. oecumenicum Sextum celebratum ex petitione & auctoritate Agathonis Papa. 560. a
Concilij Constantinop. oecumenici Sexti Actiones. 540. b. c. 541. 542. 543.
Concilij Constantinop. oecumen. Sexti canones quales. Vide Sexta Synodus. & supra Canones. Damnatur sub Philippico Imp. 664. d. e
Concilium Cyprium contra Monothelitas. 163. a. b. e
Concilium Emerstense in Hisp. 497. b. c
Concilium Francorum Regum petitione congregatum in Gallijs. 168. e. d
Concilium Gallicanum tyrannicum. 580. e. 581. 582.
Concilium Hispalense sub S. Sebuto Rege. 252. e
Concilium Londinense an reuera habitum. 673. e. 674. a. b
Concilium Mantuanum sub Eugenio Papa. 196. a. b. e
Concilium Matisconense sub Clothario Rege. 246. a. b. c. d. 247. a
Concilium Mauritanum aduersus Monothelitas. 374. a
Concilium Mediolanense contra Monothelitas. 524. c
Concilium Metense in Gallia. 74. e. 75. a
Concilium Narbonense in Gallia. 121. d. e. 122. a
Concilium in Numidia sub S. Gregorio generale. 25. d. 26. a. 32. c. Aliud. 156. e
Concilium in Numidia aduersus Monothelitas. 374. a. b. c
Concilium Osenense in Hispania. 121. e
Concilium Pictanense. 57. e. 58. a
Concilium Quintum oecumenicum. Vide Quinta Synodus.
Concilium Romanum sub Agathone Papa. 528. d. e. 529. 530. Eius Auctoritatem in Concilio Romano sub Ioanne Pap. Septimo. 652. c. d
Concilium Romanum sub Bonifacio Papa Tertio. 200. d. e
Concilium Romanum sub Bonifacio Papa Quarto. 214. b
Concilium Romanum sub Gregorio Papa in causa Schismaticorum. 12. a. b
Concilium Romanum Secundum sub Gregorio Papa. 91. c. d. e. 92.
Concilium Romanum Tertium sub Gregorio. 143. c. d. e
Concilium Romanum aliud sub Gregorio. 153. d. e
Concilium Romanum sub Ioanne Papa Quarto. 354. b. e
Concilium Romanum sub Martino Papa contra Monothelitas. 387. c. d. 390. b. c. d. 391. a. b
Concilium Romanum sub Martino Generale dictum. 391. e
Concilium Romanum sub Martino magna fuit affirmatio. 405. b. c. d
Concilium Romanum sub Martino allatum in Angliam. 526. e. d. 527. b

Concilium Romanum sub Vitaliano Papa. 498.d.e
Concilia Romana quomodo saepe celebrata. 16.c
Concilia Romana cognouerunt semper Honorium Papam Orthodoxum. 323.e.324.a
Concilium Romanum sub Iohanne Papa septimo. 651.c.d
Concilium Rothomagensis. 567.a.b
Concilium Toletanum aliud sub Reccaredo Rege. 113.b
Concilium Toletanum tertium. 215.e
Concilium Toletanum quartum. 329.e
Concilium Toletanum quintum. 340.b
Concilium Toletanum sextum. 346.d
Concilium Toletanum septimum. 382.e
Concilium Toletanum octauum. 439.e
Concilium Toletanum nonum. 450.c
Concilium Toletanum decimum. 462.d
Concilium Toletanum undecimum. 513.e.514.a
Concilium Toletanum duodecimum. 515.b
Concilium Toletanum decimumtertium, idemque generale dictum. 573.d.e.574
Concilium Toletanum decimumquartum. 576.b.c.d
Concilium Toletanum decimumquintum. 589.d.e
Concilium Toletanum decimumsextum generale. 616.a. Deponitur in eo Sifbertus Archiepiscopus Toletanus. Ibid.
Concilium decimumseptimum Toletanum. 619.d.e.620.a. Contra rebellantes Iudaeos qua statuta in eo. Ibid.
Concilium Toletanum decimumoctauum cur non extet. 641.d.e
Concilium Traiectense à Vuillebrordo Episcopo habitum. 620.e
Conciliabulum Monothelitarum aduersus Sextam Synodum. 665.b.c.d
Conciliorum Vniuersalium imago expressa Roma in Ecclesia S. Petri. 663.c
Conciliorum Vniuersalium imago depicta Constantinopoli à Philippico haeretico Imp. abscisa. Ibid.
Concilia ab Imperatoribus facta absque auctoritate sedis Apostolicae non recipienda. 454.b
Concilij cogendi auctoritatem petunt Reges à Romano Pontifice. 168.c
Concilia probantur & improbantur à Romano Pontifice. 50.a
Concilia cogi non debere absque auctoritate Romani Pontificis. 125.e.126.a
Concilia diuersarum prouinciarum aduersus Monothelitas. 373.e.374.a
Conciliorum celebrandorum formula ab Isidoro conscripta. 330.e
Conciliorum oecumenicorum Acta quae sint reuocata in iudicium. 553.b
Concilia quae in Ecclesia probentur. 454.e
Concilio S. Gregorij Papa tempore pestis. 4.e.5.a.b
Concubinitus causa redarguit Theodoricus Rex à S. Columbano. 220.a.b.e
Confessio fidei aperta non sub inuolucris faciendae. 460.a
Confessio locus sub altare ad S. Mariam ad Praesepe. 40.d
Confessio peccatorum faciendae. 127.e
Confirmationem Pontificum Romana Ecclesia sibi vindicauerunt tyranni. 2.e.3.a.b
Confirmationi Romanorum Pontificum usurpatae renunciat Constantinus Pogonatus Imp. 575.e
Coniectura probatissima de impostura Sextae Synodi appositae de condemnatione Honorij Papa. 550.d.e.551.a.554.a.b.557.c.d
Coniurationes plures in Reccaredum Regem. 28.c.d.29.a.b
Coniuratio in Phocam Imp. proditur & coniuurati ab ipso occiduntur vna cum proditore. 210.d
Conon Papa creatus. 583.e
Cononius Papa probata electio. 584.a
Conon Papa accipit litteras à Iustiniano Imp. 584.b
Conon Papa legatos mittit Constantinop. 584.b.615.b

Cononis Papa legati sunt coacti prauaricari. 584.e
Conon Papa ordinar S. Kilianum Episcopum. 585.e
Conon Papa creat Constantinum Episcopus Antiochenum. 584.e
Cononis Papa obitus. 587.a
Consecratio Ecclesiae ubi diuinitus facta. 214.d.e. Eademque probata. Ibid.
Consiliarius S. Gregorij dictauit aliquas epistolas nomine ipsius S. Gregorij. 96.c.d
Constantinopolis obsessa à Dei genitrice liberatur. 267.d.e.268.a
Constantinopolis septemnalis obsidio. 510.a.b
Constantinopolis à peste bubonum afflicta. 627.e
Constantinopolis quando posita ligno sanctae Crucis. 308.b.e
Constantinopolim transferre bellum Cosi hoes curat. 207.a
Constantinopolitana urbis suburbia à Cauano Rege Auarum pradata. 251.b
Constantinopolitana Ecclesia multos habet Patriarchas haereticos. 108.a
Constantinopolitana Ecclesia quomodo creuit honoribus. 84.b.c.d
Constantinopolitanum Concilium appendix ad Sextum. 602.e.603.604. Vide Concilium.
Constantinopolitanus Episcopus subiectus Alexandrino. 84.b.c
Constantinopolitani Episcopi nimis gloria cupidi. 84.b.e
Constantinopolitani Episcopi sicut patrum nomen Vniuersalis retinuerunt. 89.d
Constantinopolitani deficiunt ad Bardanum tyrannum ob seueritatem Imp. 662.a
Constans ab alijs Constantinus, vel Constantinus dictus nepos Heraclij Imp. 358.e
Constans Imp. commotus in Theodorum Papam, ob damnatum ab eo Paulum Episcopum Constantinop. 388.e.389.a
Constans Imp. haereticus promulgatur Typi pseudofidei. 384.e
Constans Imp. commotus aduersus S. Maximum. 424.c.d.e.455.456.
Constans Imp. contra S. Martinum Patrem Theodorum Gallioptam Romanum misit. 419.d
Constans Imp. naualis proelio à Sarracenis superatur. 446.b. Eiusdem turpis fuga. d.
Constans Imp. sin ulans se Catholicum mittit dona ad basilicam S. Petri Romam. 447.e.448.a.b
Constans Imp. satagit ut S. Maximus transeat ad Monothelitas. 450.d.e.451.452.453
Constans Imp. fratrem occidit. 478.c
Constans Imp. fratricida exagitur ultione diuina. 478.d.e.479.a
Constans Imp. timore correptus cogitat Siciliam. 479.a
Constans Imp. Romam venit bene exceptus à Vitaliano Papa. 483.a.b.c.d
Constans Imp. abstulit regulas areas à Pantheon. 483.c.d
Constans Imp. bellum gessit aduersus Grimoaldum Regem Longob. 484.c.d.e.485.a
Constans Imp. occiditur. 499.e.450.a
Constantiae clarissima feminae sponsa obitus. 109.e
Constantina Augusta petit à S. Gregorio caput S. Pauli. 73.c.d. Petit & Sudarium eiusdem. 74.d
Constantina Aug. mouetur suasionem Iohannis Episcopi Constantinop. 84.d.e
Constantina Aug. rogatur à S. Greg. cohibere Iohannem. 88.e.89.a
Constantina Aug. cum Germano consuetudo. 201.e
Constantina Aug. torquetur inssu Phoca. 202.a. Confugit ad Ecclesiam. 199.b
Constantina Aug. vna cum filiabus occiditur. 202.a

Constantij

Constantij Episcopi Mediol. electio. 48.b.51.b.c.d
Constantinus Episcopus Mediolan. in crimen vocatur ob Triacapita à schismaticis defensa. 50.d.51.d.e. Damnat Triacapitula cum Catholicis. 51.d.e
Constantinus Episcopus Mediolan. multa patitur à Schismaticis. 67.e
Constantinus Episcopus Mediolanen. à S. Gregorio reprehensus. 72.e
Constantinus Episcopus Mediolanen. moritur. 137.e
Constantinus diaconus Pudentiana Ecclesia in Numidia. 32.d
Constantinus Patricius occisus à Phoca Imp. 158.e
Constantinus subdiaconus missus cum alijs ad Sextam Synodum ab Imp. 529.e
Constantinus creatus Episcopus Antiochenus. 584.d.e
Constantinus Episcopus Constantinop. 485.c. Eius obitus. 497.a
Constantinus filius Martini Augusti. 244.b
Constantinus Heraclius filius Heraclij Imp. 217.e
Constantinus Heraclius Consul creatus. 244.b
Constantinus Heraclius imperat. 358.b
Constantini imago lapidata. 162.e
Constantinus Magnus laudatus à S. Gregorio. 148.b
Constantini Manichaei subdola artes. 443.a.b. Idem occiditur. e
Constantinus Papa creatus. 656.b
Constantinus Papa noluit probare canones editos à Graecis nomine Sextae Synodi. 612.d.e
Constantinus Papa vocatus Constantinopolim à Iustiniano Imp. magno cum honore ductus atque susceptus. 657.d.e.658.a.b.c.659.c.d. Eius pedes osculatus Imperator. 659.d.e. Missus celebrat Constantinopoli. 659.e. Redit Romam. 660.e. Diuersis in locis ordinauit Episcopos. 660.d. Consecrat Romae Felicem Episcopum Rauennatem. 656.b
Constantinus Papa absentia Romana Ecclesia diu vexata à Iohanne Rizocopo Exarcho. 658.b. Non recipit professionem fidei haeretici Philippi Imp. 663.b.c. Sedat bellum ciuile Roma inter Duces constatum. 663.d.e
Constantinus Pogon. imperat. 500.a
Constantinus Pogonatus Imp. agit de pace Ecclesia. 521.a
Constantinus Pogon. Imp. scribit ad Donum Papam. 521.b
Constantini Pogon. epistola ad Georgium Patriarcham. 539.b
Constantinus Pogon. fratres suos ab Imperio amonet. 556.d.e
Constantini Pogon. epistola ad Romanum Concilium. 558.a.b
Constantinus Pogon. remisit pecunias Imp. duri solitas pro confirmatione Rom. Pontif. 560.c.d. Renuntiatque confirmationi ipsius Romani Pontificis. 575.e
Constantini Pogon. epistola ad Leonem Papam Secundum. 569.b.c.d.e.570.
Constantinus Pogon. dat suos filios Benedicto Papa in filios. 577.a
Constantinus Pogon. Imp. moritur. 577.e
Constitutio Gundemari de Primatu Ecclesia Toletana. 216.b.c.217.a
Consularis honoris emptio sub Mauritio. 194.d
Conterplationis studium non remittit Episcopus. 175.b
Consultatio Regum Anglorum ad Romanum Pontif. 493.a.b
Consultatio Augustini ad S. Gregorium Papam. 150.b
Controuersia inter Aquileiensem & Gradensem Ecclesiam. 195.e.196.a.197.a.b
Conuersio Andobaldi Regis. 269.d.e.270.d.e
Conuersio Anglorum Borealinum. 268.b.c
Conuersio Barbaricorum. 71.b
Conuersio Iudaorum tentanda blanditijs. 69.d.e
Conuersio populorum per feminas facta. 29.d

Conuersiones non oburgatione, sed blanditijs tentanda. 69.e
Conuicia in dedicationibus Ecclesiarum. 220
Corbeia monasterium à Bathilde Regina constructum. 496.b
Corcyra Ecclesia causa ad S. Gregorium delata. 174.c
Cormox apud Forum Iulij locus, ubi habitabat Patriarcha Aquileiensis. 481.d
Corona cum delphinis ad usum luminum. 226
Corpora defunctorum Pontificum ne deferantur cum dalmatica. 91.d
Correctio seuera non proficit. 69.b.c
Corfica insula sacerdotes S. Gregorius monet. 200
Corfica insula valde affluata ob tributorum solutionem. 80.a
Corfica insula monasterium. 150
Cosma femina à creditoribus oppressa S. Gregorius subuenit. 56.a
Cosmas Sacellarius comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. 658.a
Cosmas Persa cognomento Margarita. 265.d.e
SS. Cosma & Damiani martyrum cultus. 203.a.639.c
SS. Cosma & Damiani Ecclesia à Sergio Papa renouata. 639.c
Cosroes Rex Persarum creatus. 41.a.b
Cosroes Rex Persarum confugit ad Christianos. 41.c.d.
Cosroes restituitur in regnum. 42.b.c.d
Cosroes votum vomit S. Sergio. 41.d. Donatq. ei crucem auream. 42.c. Alteram ablatam eidem martyri restituit. ibid.
Cosroes multa beneficia accepit à S. Sergio martyre. 42.d.e.43.a.b.44.a. Eiusdem sancti cultor. 285.b
Cosrois in multis elucet pietas. 43.b.c.d
Cosroes creditus à multis Christianis. 44.b.c
Cosroes ob necem Mauritij Imp. rumpit foedus in initum cum Romanis. 166.e.167.a
Cosroes aduersus Phocam Imp. expeditionem parat. 194.e
Cosroes vincit exercitum Phocae. 198.e
Cosroes expugnat Hierosolimam. 231.e.232.a.b
Cosroes subactis aegypto & Lybia Carthaginem peruenit. 240.b
Cosroes occupat Carthaginem. 244.a
Cosroes peritur Africa. Ibid.
Cosroes respuens pacem ab Heraclio, improbam conditionem adiecit. 245.a.272.e
Cosroes Rex omnium potentissimus ac bellicosissimus. 258.a
Cosroes parumpendit Heraclium Imp. 261.c.d
Cosrois simulacrum diuinum quid representat. 262.e
Cosroes diuinitatem affectat. 262.d.e
Cosroes fugatur ab Heraclio. 262.d
Cosroes irerum fugam cepit. 262.d.e. Fugit rursum. 271.d.e.285.d
Cosroes suis redditur infestus. 263.e
Cosroes expoliat Ecclesias Christianorum. 265.e
Cosroes cogit omnes profiteri haesim Nestorianam. 265.e
Cosroes monet Bulgarios & Sclauos, & Auares aduersus Rom. Imperium. 266.d.e.267.a
Cosroes agrè fert suos effici Christianos. 272.e. Quam S. Anastasium. 283.a
Cosroes dum studet Mardazani filio minori, maiorem contra se prouocat. 285.e
Cosroes occiso S. Anastasio miseranda patitur. 285.b.c.d
Cosrois interitus miserandus. 266.a.b
Cosrois milites sub duce Sarabla in bello Heracliano. 263.d
Cressi Lydorum Regis thesaurus. 262.d.e
Cresciturus Notarius Ecclesia Carthaginen. 377.a

Crispian gener Phoca Imp. conspirat in necem eius. 211.d.
Præf. Cappadocia factus, insidians Heraclio Imp. puni-
tur. 211.d.e
Chrodieldis monialis procacitas. 59.e. Extra monasterium
vitam agit. 75.a
Crotonensis ciuitas à Longobardis capta. 102.e
Crotonensis Ecclesia vacans. 37.d
Crucis lignum asseruatum in monasterio S. Radegundis.
59.c.d. 60.a. Inuiriampassum. 60.e. 62.e
Cruce à Theodora Augusta dicata S. Sergio. 42.c.d
Cruce cum limatura catenarum missa in Gallias ad Dina-
mum. 56.d
Crucis lignum à S. Gregorio Papa ad Reccardum Regem
missum. 134.b
Cruce dat oleum. 119.d.e
Crucis signo sanantur infirmi. 99.e
Cruce præuia Augustinus ingreditur in Angliam. 111.e
Crucis in Ecclesia poni solita. 127.e
Cruce missa à S. Gregorio ad Eulogium Episc. Alex. 167.d
Cruce pectoralis S. Gregorii Pape. 181.c
Crucis lignum donatum à Thoma Episc. Constant. S. Theo-
doro. 203.d.e
Crucis magno miraculo inter se collise. 203.d. 204.
a.b
Cruce capta Hierosolymis à Cosroho Rege Persarum & ducta
in Persidem. 232.a
Cruce superat Persas dum captiua tenetur. 260.d.e
de Cruce capta à Cosroho lamentatio Antiochi monachi.
232.d. 233.b.c. 534.d.e
Crucis festum S. Anastasius Cesare celebrat. 275.a.b
Crucis lignum illasum redditum Romanis. 287.c.d.e
Crucis Christi summa potentia. 237.d.c. 238.a.b.c
Cruce captiua terrorem incutit Persis. 237.e.
238.a.b
Crucis gloriam predicat Anastasius. 282.d.e
Cruce aurea cum ligno Crucis donata à Domitio S. Theo-
doro. 203.d
Cruce omnia vincit cum uisa est uinci. 237.d.e. 238.a
Cruce delata in Persidem nec minimum lesa. 237.c.b
Crucis Exaltationis dies festus. 292.b
Crucis uis magna in Perside demonstrata. 260.e. 262.a.
263.a
Cruce in Persis capta scandalum passi sunt pusilli. 236.e.
237.a
Crucis triumphus longius ductus. 287.c.d.e
Crucis uirtus teneri & uinci non potest. 238.a.b
Crucis signum frequenter repeti à schismatico reprehendi-
tur. sed defenditur ab Eufasio. 247.a.b.c
Crucis gloria illustrata per S. Anastasium martyrem.
282.e
Cruce magno cum honore reportatur Hierosolymam. 291.e.
292.a.b
Cruce reposita in loco Caluaria. 292.b
Crucis signum in omnibus Heraclij numismatibus. 289.
c.d.e
Cruce transfertur ab Heraclio Constantinopolim. 308.a.b
Crucis cultus Constantinopoli celebris. 308.b.c
Crucis Hierosolymis à Sarracenis iussu deponi. 361.a.c
Crucis oratorium Traiecti. 621.c
Cruce & calix Ecclesie Cantij. 328.e
Cruce erecta ab Osualdo Rege in Anglia miraculis corn-
fecit. 332.d.e
Cruce que reperta à Sergio Papa. 638.e
Cruce in basilica Saluatoris adorari solita. 639.a
Cresiphon ciuitas Cosroho infausta. 285.c
Cuthelmus Rex Occidentaliū Saxonum. 275.b.c
Cultus sacrarum imaginum. 130.d.c. 131.a. Vide
Imago.
Cumana Ecclesia iuncta Misena. 37.d

Cunipertus regnat cum patre Bertarido. 564.b
Cuniperti Regnum. 602.a.b
Cunipertus Rex Longob. patitur Alachim tyrannum.
602.b
Cunipertus Rex Longob. recipit hospitio Ceaduallam Re-
gem. 592.c
Cunipertus superat Alachim tyrannum. 602.c. Eius obitus
& relique res geste. 646.e. 647.a
Cursatus locus prope Damascum. 224.e. 225.a
Cuthbertus Episcopus in Anglia monet Ecgfridum Regem.
577.c.d
Cuthbertus Episcopus Turonensis. 516.d.e
Cuthberti Lindisfarnensis Episcopi obitus. 588.e

D.

Dado uir illustris apud Regem Dagobertum. 353.c
Dadoidem Audouenus Episcopus Rothomagensis.
494.e
Demones nuncij rerum gestarum longè positarum.
161.b
Demoniacus Arianus curatur à Catholicis. 280.a. Eius obi-
tus & epitaphium. ibid.c
Demones horrent reliquias martyrum. 669.a. 670.671
Demones balneis insident. 669.c
Demones sunt promotores impiorum Principum. 669.d.e
Demones coguntur laudare martyres. 670.d
Demoniaca sanata Rome ad aquas Saluias. 668.a. 669.
670.
Demoniaci occasione multi Gentiles ad fidem conuersi. 654.
a.b
Demoniaci certa signa. 668.a. 670.a.b
Dagobertus filius Clotharij Regis à patre regni consors fa-
ctus. 278.d.e
Dagobertus Rex à S. Arnulfo educatur. 278.d
Dagobertus solus regnat post patris obitum. 301.c
Dagobertus rel. Eius Pipino Principi in custodiam. 302.e
Dagobertus legationem mittit ad Heraclium Imperatorem.
292.d
Dagobertus sub Pipini cura optimus, ea solutus sit pessimus.
302.e. 303.a.b
Dagobertus commotus in S. Arnulfum placatus ueniam pe-
tit. 304.b.c.d
Dagobertus studiosus S. Eligij Episcopi Nouiomens. 304.e
Dagobertus repudiat coniugem ob sterilitatem, & ducit
Nantildem. 305.e. 306.a.b
Dagobertus ad meliorem frugem conuersus. 353.b.c
Dagobertus legationem mittit ad Sclauos. 357.c
Dagoberti munificentia in Ecclesiis. 365.c.d.e. 366.a.b
Dagoberti concio ad suos pro Ecclesiis. 365.d.e
Dagoberti testamentum. 366.a.b.e
Dagoberti donatio facta monasterio S. Benedicti. 366.
a.e
Dagoberti obitus & sepultura. 383.e
Dagoberti anima cruciata pœnis liberata ob dona collata ec-
clesiis. 383.e. 384.a.b.c
Dagoberti Regis successores. 384.d
Dagobertus minor Rex adificat Ecclesiam S. Thome Tra-
iecti. 621.b. Eius regnum. 659.b
Dalmatica uestis peculiaris est Ecclesie Romane diacono-
rum. 122.a. 179.d.e
Dalmatica tegi uetita corpora Pontificum defunctorum.
91.d
Dalmatia Episcopi reprehensi à S. Gregorio Papa. 55.a
Damascus capta à Persis. 224.e
Damascus capta à Sarracenis. 331.b
Damasceni cultores S. Ioannis Baptistæ. 331.d
Damasceni assertio de liberatione anima Traiani ab inferis
qualis. 185.d.e. 186.a
Damasi

Damasi cœmeterium. 655.d
Damiana soror Mauritiij Imp. 202.e. 203.b
Damianus Episcopus Ticinensis sanctitate clarus. 525.
d.e
Damianus Episcopus Rauennas ordinatus Roma à Sergio
Papa. 639.e
Damnati in infernum non liberati à Christo cum descendit
ad inferos. 101.d
Damnati à Sexta Synodo appellant sedem Apostolicam.
558.b.c
Dani ad fidem conuersi per S. Suiibertum & Uaillebror-
dum. 629.a.b. Danorum Princeps predicatores Evan-
gely bene tractat. 629.b
Dania populi adhuc Pagani. 597.e
Daria martyris reliquia delata Roma in Gallias. 13.c
David Carthophylax occisus iussu Phoca Imperatoris.
202.a
Decorus Episcopus Capuaus sanctitate clarus interfuit
Romano Concilio sub Agathone Papa. 529.c
Decretum de electione Romani Pontificis. 200.d.e
Decretum de spiritali cognatione. 245.b.c.d
Decretum de Metropoli Ecclesie Toletane. 215.e
Deda Abbas monasterij Peartan. 291.b
Dedicam Ecclesie ius & potestas apud summum Pontifi-
cem. 119.c. Ne fiat inconsulto Rom. Pontifice. 22.e
Defensores Romana Ecclesia dignitas. 118.a.b.c.d
Defensores Ecclesie ne aliena iura inuadant. 23.b.c
Definitio de dogmatibus non precipianda sed magnopere
consideranda. 317.d.e
Defunctis non detrahendum. 497.d
Defunctus renocatus ad uitam. 307.a.b. Alius per S. Sui-
ibertum idem consecutus. 626.a.b. Alius in Anglia.
626.e
Defunctus renocatus ad uitam per S. Suiibertum. 661.a.b
Dei uocatio Angli ad fidem conuersi. 290.d
Dei uirtus operatio in Christo quomodo accipienda. 322.e
Dagamus Scotus Episc. non communicat cum Catholicis.
193.e. 194.a
Delinquentem in persona & non in bonis puniri uult S. Gre-
gorius. 23.d.e
Delfinus Episcopus Lugdunensis occiditur iussu Brun-
childis. 229.a
Demarchi Prasine & Venete factionis necantur à Phoca
Imp. 201.d
Demetrius creatus Episc. Neapolitanus. 12.a. S. Grego-
rio priuatur. 20.b
Demosthenes curialis questionem habet de S. Martino Papa.
431.d.e
Desiderius Episc. interfuit Concilio Rothomag. 567.b
Desiderius Episc. Vienn. reprehenditur à S. Gregorio quod
Grammaticam doceat. 146.b
Desiderius Episcopus Viennensis tyrannicè iussu deponi in
Concilio Cabilonensi. 22.c.d
Desiderius Episc. Viennensis exulat & necatur studio Brun-
childis. 224.c.d
Deus & Dei genitrix in castris militant Romanis. 272.e
Deus fauet rebus Heraclij Imp. 262.a.b
Deus quando castris præsit & præsto sit. 264.b
Deus pugnat pro barbaris quando Imp. fauet hereticis.
332.b
Deus dedit Papa creatur. 228.b
Deus dedit Papa suscipit Eleutherium Exarchum. 241.c.d
Deus dedit osculo sanat leprosum. ib.d.d.e
Deus dedit Papa epistola ad Gordianum. 245.b.c
Deus dedit decretum de cognatione spiritali. 245.
b.c.d
Deus dedit Papa obitus & res ab eo geste. 245.a.b
Deus dedit Papa adnumeratus inter Sanctos. 245.b
Deus dedit Dorouernensis Archiep. 442.a

Dezeridan uilla in Perside Cosrohois Regis. 285.e
Diabolus in specie porci fugatur à loco sancto. 30.a
Diabolus emulatur gloria sanctorum. 100.a
Diabolus incendit Arianum percussorem. 280.b.c. Qui en-
ratur à Catholicis. 280.d
Diaconia S. Marie in Uia lata insignis memoria Pauli
Apostoli à Sergio Papa dedicata. 639.e
Diaconus Gregory Turonensis accipit & transfert sacras re-
liquias. 13.b.c
Diaconi ne cantent cum ministrant. 91.d
Diaconi sunt oculi Episcoporum: iustrant omnia ut referant
Episcopo. 37.c
Dialogi S. Gregorij quando scripti. 52.e. 53.a
Dialogos ut scribat S. Gregorius fecerit à tumultu. 52.e.
53.a
Dialogorum scribendi occasio unde orta S. Gregorio. 52.b.c
Dialogi S. Gregorij à Latino in Græcum translati. 53.e
Dialogi S. Gregorij à Græcis dep. uati. 53.e. 54.a
Dialogus dictus Gregorius Secundus. 185.e. 187.c
Dido minister Ebromi ad necem S. Leudegarij martyris.
582.b
Didymoticum ciuitas capta à Barbaris. 64.e
Dies festa Exaltationis S. Crucis. 292.b
Dies iudicij proxima semper à Sanctis credita. 148.d.e
Dij Gentium falsi redarguti ab eorum sacerdotibus. 277.d.e.
278.a
Dinamus Patricius Massiliensis petit à S. Gregorio pri-
uilegium monasterij. 105.e. 150.e
Dinamus petit scripta S. Gregorij. 111.d
Dinamus curat gratis res eccles. Rom. in Gallias. 56.d
Dinamus accipit successorem Candauum. 54.c
Dio Cassius fidelissimus historicus. 182.e. 184.d.e
Diomedes carcer ita d. Eius Constantinopoli. 40.e
S. Dionysij scripta semper cognita nec de eis dubitatum. 39.
b.c
S. Dionysij martyris violator Clodoueus dat pœnas. 480.c
Discartha locus in Perside. 282.e
Discus aureus donatus S. Sergio à Cosroho Rege Pers. 43.
b.c
Dispensatio quando & cum quibus adhibenda. 411.c.
484.a.b
Dispensatio in matrimonio quam aucta censura contracta.
172.e. 172.a.d.e. 173
Dispensare de sacris dogmatibus non esse secularium Prin-
cipum. 294.b.c. 295.d
Disputare de diuinis dogmatibus non esse Imperatorum sed
sacerdotum. 426.b
Disputatio S. Maximi martyris cum Pyrrho Aetono in-
lita. 367.c.d. 368.a.b.c
Disputatio de tempore Paschatis in Anglia. 486.b. 487.
488
Diurna presbyter. 441.c
Doctrinam uirorum hoc seculo ingens inopia 530.e. 531.c.d.
537.b
Dodo interfectus S. Lamberti Episcopi à Deo punitus. 632.
a.b
Dogmata magno cum consilio & mora tractanda. 317.d.e
Domitius solus frater Phoca fugam inijt. 211.b
Dominicam diem semper præcedebant uigilia publica. 14.
c.d
Dominica diei cultus qualis. 169.a
Dominica dies feriat. omnibus. 122.b
Dominicalis mappa que. 14.d.e
Dominicalis oratio in Missa. 131.d.e. 132.a
Dominica illustris femina. 57.c
Dominicus Episcopus Carthag. legationem mittit ad S. Gre-
gorium. 33.c
Dominicus Episc. Carthage seuerus in exigendis pœnis inji-
litis ab Episcopis. 69.b.c
Domi-

Dominicus Episc. Carth. contra Donatistas laborat. 69. b. c. d.
 Dominicus Episc. Carthag. observat plurimum S. Gregorium. 117. c.
 Dominicus Episc. Carthag. consolatur S. Gregorius de lue ingruente. 135. b. c.
 Domitia filia Phoca Imp. nupta Prisco Patricio. 201. d.
 Domitianus Episc. Meisina civitatis mittitur in Persidem. 41. d. e.
 Domitianus Episc. nihil proficit in conversione Persarum. 45. b. c.
 Dominus Patricius crucem auream cum ligno S. Crucis donat S. Theodoro. 203. d.
 Dominus Patricius liberat obtinet precibus S. Theodori. 207. c. d.
 Dominus Magister militum Phoca incolomis evadit precibus S. Theodori. 194. e. 195. a.
 Domnolus Episc. subrogatus Desiderio Episcopo Viennensi. 224. c. d.
 Dona Cosrhois missa S. Sergio martyri. 42. d. e. 43. 44.
 Donatio Alpium Coctiarum facta Romana Ecclesia. 648. a. b. 666. d.
 Donatus Archidiaconus electus Episcopus Ravennas. 95. d.
 S. Donati corpus translatus in Corcyram insulam. 136. d. 174. e.
 Donatus Episcopus Africanus unus ex legatis missus ad S. Gregorium Papam. 33. c.
 Donatistarum heresis dilatata. 32. e.
 Donatista inualescunt in Africa. 24. d. e. 104. e. 105. a.
 Donatista perdunt Africanam Ecclesiam. 69. b. c. 627. d.
 Donatista in Numidia potentes. 32. b. c.
 Donatista Episcopus Primatum Numidia affectat. 24. d. e.
 Donatista dato premio praeficiuntur Catholicis. 25. b. e. 26. a.
 Donatista legibus Mauris Imp. perstr. 105. a. b.
 Donus Papa, siue Domnio. 517. d. e.
 Donus Papa creatur. 517. d. e.
 Donus Papa a Constantino Pogon. Imp. accipit litteras de pace Ecclesie. 521. b. c.
 Donus Papa moritur. 520. e.
 Donus Papa Nestorianos in Vrbe reperit. 520. e.
 Donus Magister militum in Italia. 361. d. e.
 Dorotheus Patricius contra S. Martinum Papam testimonium perhibet. 429. b.
 Dorotheus subdiaconus sequitur Constantinum Papam Constantinopolim. 658. a.
 Dorovernensis Metropolis in Anglia. 112. e.
 Doro Comes non consentit S. Amando. 306. e. 307. a.
 Drizipara civitas a Chanaan capta. 136. e.
 Drogonis Pipinij obitus. 632. c. 674. e.
 Ducatus Romana civitatis loco Praefecturae successit. 663. d. e.
 Duces praeficiebantur Romana civitatis loco Praefectorum. 663. d. e.
 Duces Romana civitatis inter se pugnant. 663. c. d.
 Dumnolus aedificator Basilica S. Vincentij Cenomanni. 438. d.

E.

Eadualdus Rex in Anglia 328. e. Scribit ad Bonifacium Papam Quintum. 250. e.
 Eadualdus Rex in Ang. obitus. 357. d.
 Eadualdus Rex successor Edilberti. 227. c. Eius impietas & turpitud. c. d. Divina ultio in eum. d.
 Eadfridus filius Eduini Regis baptizatus a S. Paulino. 290. b.
 Ealredus Abbas scriptor historiarum. 214. e.
 Eanfred Regis Eduini filia baptizata a S. Paulino. 275. d.
 Eappa sanctus Episcopus in Anglia. 562. d.

Eanfreda filia Eduini Regis. 328. e.
 Eanfridus Rex Berniciorum occisus a Carduella. 329. b. c. d.
 Earcombertus Rex Cantuarie defunctus. 489. e.
 Eartongatha filia Regis Anglorum sanctitate celebris. 357. d.
 Eboracensis Ecclesia primaria. 150. d. e.
 Ebreghis Episc. Agrippinensis. 60. e.
 Ebroinus cogendum curat Concilium tyrannicum. 580. c. d.
 Ebroini summa tyrannis. 581. e. Quid in S. Leodegarium. 582. c.
 Ebroinus nequissimus ex milite factus monachus. 501. e.
 Idem ex monacho factus miles. 506. b.
 Ebroini interitus. 588. d. e. De eius damnatione visio. e.
 De eo predictio S. Leodegarii. 581. b.
 Eububezer successor Mahometis. 297. a.
 Ecclesia Africana collapsa. 25. b. Vide Africana.
 Ecclesie Anglicane primitiva vita redditur. 112. c. d.
 Ecclesia S. Agathe dedicatio. 29. e. 30. e.
 Ecclesia Aruernensis a tributo liberata. 14. a.
 Ecclesia consecratio in Anglia diuinitus facta. 214. d. e.
 Ecclesia dedicandi facultas apud Rom. Pont. 22. e. 119. e.
 Ecclesia bona quomodo d. distribuenda. 139. b. c. Quatuor partes ex eis faciendae. 97. e.
 Ecclesia peccuniam accipere non esse nisi tyrannorum Principum. 480. c. d.
 Ecclesie bona qualiter custodienda. 56. b. e.
 Ecclesia an & quando conservantur peccuniam. 345. d.
 Ecclesia Catholica qua sit dicenda. 426. e.
 Ecclesia Catholica semper eadem perseveravit. 636. e.
 Ecclesie Hierosolymitana restaurata. 244. d. e.
 Ecclesiarum Hispaniarum facta divisio. 544. c. d. e.
 Ecclesia Hispana status sub Vnamba Rege. 514. b. e.
 Ecclesia Italia vastata a Longobardis. 11. c.
 Ecclesie Occidentalis status miserandus. 537. b.
 Ecclesie Orientalis bonorum sterilitas. 121. b.
 Ecclesie Orientis sanctissima facies. 359. d. e. 360. e.
 Ecclesia Romana libera & domina. 3. a. b. e.
 Ecclesia Romana ingentem passam cladem sub Isacio Exarcho. 345. d. e. 346. a. b.
 Ecclesia Romana erga pauperes munificentia. 371. b. c. 431. e.
 Ecclesia Romana reconciliat hereticos poenitentes. 456. b. c.
 Ipsa semper eadem & nunquam immutata. 636. e.
 Ecclesia Romana numquam probavit canone. Sexte Synodi. 611. d. e. 612. c. d.
 Ecclesia Romana praconia. 532. e.
 Ecclesia Romana Primatum predicatus a S. Hieronymo martyre. 645. e.
 Ecclesia Syria a S. Martino Papa subleuata. 410. b.
 Ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum. 266. e.
 Ecclesia Desuper petram aedificata. 426. e. 427. e.
 Ecclesiarum ornatus Deo gratus. 384. a. b.
 Ecclesia habebant loca separata virorum & mulierum. 639. a.
 Ecclesiarum architectura accepta a Romana Ecclesia. 647. d.
 Ecclesia aliena non possideat. 23. a. b.
 Ecclesiarum privilegia dantur & auferuntur arbitrio Romani Pontificis. 562. a. b.
 Ecclesia censura non admittit supplicium sistinum. 49. a. b. e.
 Ecclesie pecunia reddenda in mare versa. 288. e.
 Ecclesie vasa in alimoniam pauperum distracta. 242. b. e.
 Ecclesie persecutor dicitur qui eius iura perturbat. 3. e.
 Ecclesia Vniuersalis qua & cur dicta. 85. b. e.
 Ecclesiastica immunitatis violatores nostri temporis arguuntur. 281. b. e.
 Ecclesiasticum regimen non nisi prudentia carnis. 241. e.
 Ecclesiastica causa non discutenda a Regibus. 281. b. e.
 Ecclesiastica immunitas a Phoca Imp. violata. 199. b.
 Ecclesia-

Ecclesiastica bona suo damno Principes inuadunt. 643. d. e.
 Ecclesia non abstinet a scriptis Gentilium vel hereticorum, si quando in illis aliqua reperta est veritas. 613. d.
 Ecgfridus magno suo damno affligit Hybernos. 577. c. d.
 Ecgfridus Rex inimicus Edilberti Regis. 527. c.
 Ecgfridus Rex Angl. curat cogi Concilium Anglicanum. 507. d. e.
 Ecgbertus sanctus cupidus conuersionis Germanorum. 597. d. e. Diuinitus reuocatur ab instituto. 598. a.
 Ecgbertus Rex Cantuariorum mittit legationem ad Vitalianum Papam. 489. e.
 Ecgbertus diuinitus seruatus a morte. 490. a.
 Eclibesis Heraclij Imp. 349. e. 350. a.
 Eclibesis Heraclij promulgata. 347. d. e.
 Eclibesis Heraclij a Senerino Papa reiecta. 348. a. b.
 Edelunad filius Regis Osuualdi. 450. b.
 Eddi idemque dictus Stephanus magister cantus in Anglia. 505. a.
 Edelburga Regina cum Paulino Episc. missa ad Eduinum. 268. e.
 Edelburga Regina nupta Eduino Regi. 268. d.
 Edelburga Regina accipit litteras a Bonifacio Papa Quinto. 270. c. d. e.
 Edelburga Regina dona accipit a Bonifacio Papa Quinto. 270. c.
 Edelburga Regina recedit cum Paulino Episc. 328. d. e.
 Edelfridus Rex victus ab Eduino. 277. a. b.
 Edessa ciuitas capta a Persis. 212. c.
 Edilburga virgo soror Erconuualdi Episc. 518. d. e.
 Edilredus Rex relinquens regnum fit monachus. 648. e.
 Peregrinatur ad limina Apostolorum. 649. e. 650. a.
 Recipit S. Vulfredum absolutum Roma. 653. b.
 Edilum Anharit de baptizandis ab Arianis. 12. b. e.
 Edilum Mauris aduersus Schismaticos. 12. a.
 Edilbertus Rex Anglia quomodo excepit S. Augustinum. 111. c. d. e.
 Edilberthi Regis Anglorum obitus. 227. b.
 Edilberthi Regis leges proficua. 227. c.
 Ediltridis filia Eduini baptizata a S. Paulino. 290. b.
 Edilfridus persequitur Eduinum. 276. a.
 Edilhare frater Ama Regis Oriental. Angl. 450. b.
 Edilredus Rex Merciorum persecutor. 518. c. 519. e.
 Eduinus Rex ducit uxorem Edelburgam. 268. d.
 Eduinus Rex accipit litteras cum muneribus a Bonifacio Papa. 269. b. c. d. e. 270. a. b. c.
 Eduinus Rex natam sibi filiam Christo vomit. 275. c. d.
 Eduinus Rex magno liberatus periculo Christianus efficitur. 275. e. 276. a. b. c.
 Eduinus Rex vincit aduersarios. 275. d. e.
 Eduinus Rex uulneratus a sicario. 275. e.
 Eduino Regi visio facta diuinitus de sua liberatione. 276. d. e.
 Eduinus Rex consulit Gentiles sacerdotes. 277. c. d.
 Eduinus Rex quaesitus ad necem ab Edelfrido Rege. 276. a. b.
 Eduinus Rex vincit Edelfridum Regem. 277. a. b.
 Eduinus Rex instruitur a S. Paulino in fide Christiana. 275. b. c.
 Eduinus Rex a S. Paulino secretam audit. 277. b. c.
 Eduinus Rex Christianus efficitur. 290. a. b.
 Eduinus Rex donat sedem Episcopalem S. Paulino. 290. a. b.
 Eduinus Rex legatos Romanos mittit ad Honorium Papam. 326. d. e.
 Eduinus Rex occiditur. 328. b. c. d. Eius caput allatum Eboracum. 328. d.
 Eduini Regis successores. 329. b.
 Eduini Regis filij baptizati a S. Paulino. 290. b. c.

Educatio filiorum Regum qualis esse debeat. 109. e.
 Educatores filiorum Mauris Imp. monet S. Gregorius. 109. b.
 Egicanus Regis successio. 289. a.
 Egicanus Rex iuramentum praestat Ervigio. 589. b. c. 591. b. c.
 Egicanus Rex defenditur a calumnia. 591. e.
 Egicanus Rex consobrini Bamba Regis. 589. a.
 Egicanus Regis virtutes. 591. e.
 Egicanus Rex humi stratus veneratur sacerdotes. 589. e. 590. a.
 Egicanus Rex patitur insidias a Sifberto Archiepiscopo Toletano. 616. c. d. Cogit Concilium generale aduersus Iudeos rebellantes. 619. d. e. Eius obitus. 640. d.
 Egidius Rhemensis Episcopus. 74. e.
 Eguinus monachus cultor sacrarum imaginum. 674. a.
 Elbunus Rex Angl. occisus. 527. c. d.
 Eldburga Abbatisa sanctitate clara. 509. a.
 Electio Romani Pontificis per Bonifacium Papam reformata. 200. d.
 Electio Romani Cleri facit Pontificem non confirmatio Imperatoris. 2. c.
 Electio Rom. Pontificis non ante triduum post mortem Pontificis tractanda. 200. d. e.
 Electus in Pontificem Rom. ante confirmationem habet administrationem. 4. b.
 Elephantis quatuor uetus Heraclius in triumphum. 288. b. c.
 Elephantis morbus infestat Italiam. 241. d.
 Eleemosyna hostibus Ecclesie quando faciendae. 31. e.
 Eleutherius curat S. Gregorium a morbo. 191. a.
 Eleutherius Exarchus suscipitur a Demededit Papa. 241. d.
 Missus in Italiam post Ioannem. 241. b.
 Eleutherius Exarchus tyrannidem parat. 241. b.
 Eleutherius Exarchus occidit Ioannem Compsum. 241. c. d.
 Eleutherius Exarchus tyrannus occisus. 245. e.
 Eleusius qui & Georgius discipulus S. Theodori. 14. e.
 Eleusius scriptor uita S. Theodori. 225. d. e.
 Elias Abbas magni nominis. 83. d. 86. a.
 Elias Abbas in Isauria accipit a S. Gregorio manerem. 97. d. e.
 Elias Episcopus Agileiense successor Probinus. 196. d.
 Elias Episc. sedem Aquileia Grados transfert. 156. b. c.
 Elias propheta altare cur erigi vetitum. 55. e.
 Elias presbyter Hierosolymitanus. 259. e.
 Elias Spatharius rebellat contra Iustinianum Imp. 662. a. b.
 Occidit eum. d.
 Eligius uir illustris in Palatio Dagoberti Regis. 353. e.
 Eligius Episc. Nouomenensis charus Dagoberto Regi. 304. e.
 Eligius Episc. reliquias S. Bauonis eleuat. 305. b.
 Eligius Episc. cum Andoeno eligitur legatus ad S. Martinum Papam. 390. e.
 Eligij Episc. visio de Franc. Regibus. 491. a. b.
 Eligius Episc. insequitur & damnat hereticum. 423. e. 424. a.
 Eligij Episc. obitus. 494. d. e. Miracula. 495. a. 496. b.
 Eloquius uir sanctitate clarus. 447. b.
 Enchonus Episc. Maurianensis inuenit corpus S. Victoris mart. 208. d.
 Ephesina pseudosynodus loco germane accepta a Ioanne Episc. Conf. 90. e. 91. a. b.
 Ephesina legitima Synodus ignorata a Ioanne Episc. Constantinop. 90. e. 91. a. b.
 Epiphania mater Heraclij Imp. 211. b.
 Epiphania filia Heraclij Augusta dicta. 219. e.
 Epiphanius Gradensis Patriarcha. 195. e.
 Epiphanius Patricius quid in S. Maximum. 459. d. e. 460. a. b. c. d.
 Episco-

I N D E X.

Episcopatus dimissionem querit S. Amandus à S. Mar-
ino, sed non accipit. 403. c. d
Episcopatum nolentem suscipere non coegit S. Gregorius.
 97. b
Episcopatum diuisio facta in Hispania. 515. b. c
Episcopus electus homo simplex reijcitur à S. Gregorio.
 139. a
Episcopus electus habens filiam paruulam reijcitur à S. Gre-
gorio. 139. a
Episcopus qualis eligendus. 51. c
Episcopi Cisalprini fauente Arioualdo Regi Ariano. 279. a. b
Episcopi Dalmatiae reprehensi à S. Gregorio. 55. a
Episcopi curiales reprehensi. 138. c
Episcopi Hispaniarum in exilium trusi per S. Gregorium re-
uocati. 169. e
Episcopi Hispani Romano tantum Pontifici subesse volue-
runt. 562. a. b
Episcopi Hispani Regem maxime deligant. 440. b. c
Episcopi Narbonensis Concilij. 121. e
Episcoporum Numidia Concilium à S. Gregorio improba-
tum. 50. a
Episcopi Lateranensis Concilij sub Martino. 391. a
Episcopi Orientales a Sarracenis fugati. 601. a. b
Episcopi Orientis exploratores. 18. d. e
Episcopi Orientales dani poenas de admissis aduersus Roma-
nam Ecclesiam. 663. a. fides in praelio cerui, in pace
leonis. b. c. Dant manus omnes Monothelitis. 665. a. b.
666. a. b
Episcopi Palaestini iuncti Monothelitis. 540. a
Episcopi Rothomagensis Concilij. 567. b. c
Episcopus quomodo esse debeat bonis socius, malis aduersa-
rius. 20. a
Episcopi quibus sint imbuti moribus inquiri S. Gregorius.
 37. b. c
Episcopi vltimo loco post laicos adorant Crucem Constantino-
poli. 308. b. c
Episcopi felicius cedit ira quam gratia Principum. 302. b
Episcopi pestis tempore quid agere debeant. 135. b. c
Episcopi agrotantes non priuandi redditibus, sed iuuandi.
 168. b
Episcopi agant mutuam commemorationem in Missis. 68. a. b
Episcopi incedant pluribus stipati. 169. b
Episcopi contemplationis studium non remittant. 175. b
Episcopi quibus se pares, quibus ut superiores se agnoscant.
 114. d 115. a. b
Episcopi assurgere debent pro defensione pauperum. 138. d
Episcopi non litigent cum Praefectis. 138. e
Episcopos seueros non patiuntur libenter Principes. 4. a
Episcopi quomodo se gerant cum Magistratibus. 104. c. d. e
Episcopi duo in ciuitatibus Longobardorum erant, vnus Ca-
tholicus, Arianus alter. 347. b
Episcopi animi robur praeserant cum pro iustitia certant-
cum Principibus. 302. a. b
Episcopi ministros laicos non habeant. 252. e. 253. a
Episcopi non debent occurrere Principibus saeculi. 301. d. e
Episcopi causam per Rom. Pontificem iudicari mandat
Mauritius Imp. 125. d
Episcopi fornicatores ab altari repulsi. 439. e
Episcopi non immisceant se monasterijs. 143. e. 144. a. b
Episcopi praecipui ministri Sacramenti Chriftatis. 71. e.
 77. a
Episcopi ciuitatibus non dentur ab Imperatoribus. 269. c.
 544. d. e
Episcopo algorem patienti subuenit S. Gregorius. 157. c
Episcopi Catholici pressuram passi ab Arianis Longobardis.
 347. b. c
Episcopi sede priuatis alimenta praestanda. 55. a
Episcopi inuentur, non pressuram patientur à ministris
Rom. Pontifici. 118. e

Episcopum neminem eligere voluit S. Gregorius. 51. b. c
Episcopi quomodo aequales & quomodo subditi dicti sint Ro-
mano Pontifici. 115. d
in Episcopos culpa redundat ex delictis suorum affinium.
 54. e
Episcopi sancti qui interfuerunt Concilio Rom. sub Agatho-
ne. 529. b. c. d
Episcopis tuis subijciuntur monachi. 517. b. c
Episcopis defunctis non detrahendum. 497. e
Episcopium Lateranense a militibus inuasum & depreda-
tum. 345. d. e
Epistola Africanorum Episcoporum ad Theodorum Pa-
pam. 374. c. d
Epistola Agrestini schismatici. 246. c. d
Epistola Antiochi monachi ad Eustathium. 235. c. d.
 336. a
Epistola Benedicti Papa ad Episcopos Hispania. 576. a. b
Epistola Byzaceni Concilij ad Constantem Imp. 375. d
Epistola Byzaceni Concilij ad Paulum Episc. Const. 375. e
Epistola Bonifacij Papa Quinti ad Eduinum Regem anglo-
rum. 269. b
Epistola Bonifacij Papa Quinti ad Edelburgam Reginam.
 270. c. d
Epistola Bonifacij Papa Quinti ad Iustum Episc. in An-
glia. 250. c. d
Epistola Cleri Romani ad Scotos. 349. a
Epistola Cyri Episc. Alexandrini ad Sergium Episc. Con-
stantinop. 294. e. 295. a. alia ad eandem. 309. a. b
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad Donum Papam. 521.
 b. c
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad Georgium Constantin.
Episc. 530. a
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad eundem Georg. 539. b
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad Romanum Concilium.
 558. a. b
Epistola Constantini Pogon. ad Leonem Papam Secundum.
 569. b. c. 570
Epistola Dewedit Papa ad Gordianum. 245. b. c
Epistola S. Gregorij ad Aldibergam Reginam Anglia. 149.
 a. b. c
Epistola S. Gregorij ad Aldibertum Regem Anglia. 148.
 a. b. c
Epistola S. Gregorij Papa ad Agilulphum Regem de pace.
 124. d. e
Epistola S. Gregorij ad Augustinum de perseverantia. 103. e.
 104. a
Epistola S. Gregorij ad Augustinum in Anglia predicantem.
 147. d. e
Epistola S. Gregorij ad Barbaricorum Ducem. 70. d
Epistola S. Gregorij ad Cysiacum Episc. Constantinopolitan.
 165. c
Epistola S. Gregorij ad Constantinam Augustam. 88. e. 89. a
Epistola S. Gregorij ad Leontiam Augustam. 164. d. e.
 165. a
Epistola S. Gregorij ad Phocam Imp. 163. c. d. Alia ad
 eundem. 164. b. c
Epistola S. Gregorij ad Columbū Numidia Episc. 32. d. 33. a
Epistola S. Gregorij ad Orientales. 16. b
Epistola S. Gregorij ad Priscum Ducem exercitus. 65. a. b
Epistola S. Gregorij ad Theodistam. 9. e. 10. a. b. c
Epistola S. Gregorij graues. 15. d
Epistolarum S. Gregorij quae ab ipso dictata, quae verò ab
eius Consiliario. 96. c. d
Epistola S. Gregorij nonnulla loco non suo posita. 172. c. d
Epistola S. Gregorij ad diuersos data de suo Pontificatu. 9. e.
 10. a. b
Epistola Honorij Papa ad Sergium. 316. d. e. 317. a. 318
Epistola Honorij alia ad Sergium. 321. e. 322. a. b. Quae
 obijciuntur. 322. d. e
Epistola

I N D E X.

Epistola Honorij Papa ad Sergium cur à Monothelitis se-
pe citata. 324. d. e
Epistola Honorij Papa ad Eduinum Regem Anglorum.
 326. e. 327. a. b
Epistola Honorij Papa ad Honorium Episc. Doronernensem.
 327. b
Epistola Honorij Papa aduersus Cisalpinos Episcopos. 279.
 b. c
Epistola Honorij Papa ad Episcopos Venetia & Istria. 279.
 d. e
Epistola Ioannis Patriarchae Aquileiensis. 196. e. 197. a
Epistola Ioannis Eleemonarij ad Nicetam. 254. e.
 255. a
Epistola Laurentij Episc. ad Scotos Schismaticos. 193. e.
 194. a
Epistola Leonis Papa Magni ad Eulogio defensa. 208. b. c
Epistola Leonis Secundi ad Constantem Pogon. Imp. ficta
probatum. 571. c. d
Epistola Leonis Secundi nomine ad Hispanos resellitur. 572.
 d. e
Epistola Leonis Secundi nomine ad Quiricum ficta conuen-
titur. 573. d. e
Epistola Leonis Secundi nomine ad Simplicium Comitem
non probatur esse germana. 573. b. c
Epistola Leonis Secundi haud certa fidei. 568. e. 569. 570.
 571. 572
Epistola S. Martini Papa & Romani Concilij. 398. b. 399.
 400. 401. 402.
Epistola S. Martini Papa ad S. Amandum Episcopum.
 403. c. d
Epistola S. Martini Papa ad Constantem Imp. 406. e.
 407. 408.
Epistola S. Martini Papa ad Paulum Episc. Thessalonica.
 413. d. e. 414
Epistola S. Martini Papa ad Theodorum. 419. c. 420. a
Epistola vnus ex comitibus S. Martini de rebis gestis in
via cum Constantinopolim duceretur. 422. e. 423. a
Epistola S. Martini Papa ad Thessalonicensis de condemna-
tione Pauli corum Episcopi. 415. d. e
Epistola S. Martini Papa ad Joannem Episc. Phyladelphie.
 409. e
Epistola S. Martini ad Theodorum Episc. 412. c. d
Epistola S. Martini Papa scripta ab eo in carcere de rebus
 suis. 428. c. d
Epistola S. Martini Papa de suo exilio prior. 435. c. d. e
Epistola S. Martini Papa posterior de suo exilio. 436. a. b. c
Epistola Pauli Episcopi Constantinop. ad Theodorum Pa-
pam. 380. c. d
Epistola Pauli tyranni ad Amatorem Episc. 513. b. c
Epistola Romani Pontificis deprauata à Paulo Episc. Thes-
salonic. 414. c
Epistola Sergij Episc. Constantinop. ad Honorium Papam.
 313. b. c
Epistola Siculorum monachorum nomine scripta. 503. e. 504. a
Epistola Synodalis ex Concilio Cypro ad Theodorum Pa-
pam. 563. b. c. d
Epistola Synodalis S. Gregorij Papa ad Orientis Episc. 16. b
Epistola Synodalis Sextae Synodi ad Agathonem Papam
missa. 558. e. 559. a. 560
Epistola Synodalis Concilij Pictauiensis ad Episc. 58. d. e. 59
Epistola Synodalis Concilij Pictauiensis ad Reges Franco-
rum data. 61. a
Epistola Synodalis ex Romano Concilio sub Agathone ad
Constantinum Pogon. Imp. 536. e. 537. a
Epistola Synodalis ex Concilio Romano sub Martino Pa-
pa. 403. a. 404. d. e
Epistola Theodistae ad S. Gregorium Papam. 144. d
Epistola Victoris Episc. Carthaginens. ad Theodorum Pa-
pam. 378. a

Epistola Vitaliani Papa ad Osuni Regem Angli. 493. d.
 494
Epistola Vitaliani ad Paulum Archiep. Creten. 498. d. e
Epitaphium Ariani hominis. 280. d
Epitaphium Ceadualla Regis Anol. 592. e. 593. a
Epitaphium S. Augustini Episcopi Doronernens. 193. a
Epitaphium S. Eugenij Episc. Teletani. 474. a. b
Epitaphium SS. Kiltiani & sociorum martyrum. 596. e. 597
Epitaphium Maurij Imp. coniugis & filiorum. 201. c. d
Epitaphium Reuerge Regine Hispan. 418. a. b
Epitaphium S. Theodori Episc. Doronernens. 600. c
Epitaphium S. Vincentij martyris. 300. c. d. e
Epitaphium ad sepulchrum S. Vulfredi Episc. Eboracensis.
 658. c. d. e
Epitaphium ad sepulchrum S. Felicis Episc. Rauennatis.
 664. a
Equus strigosus missus ad S. Gregorium ex Sicilia. 57. a
S. Erasmi mart. corpus ubi erat & quò translatum. 11. c
S. Erasmi monasterium in monte Caelio aedificatum. 517. c
Erconuualdus Episc. Londini sanctitate clarus. 518. d. e
Erimus accusator S. Martini Papa. 429. b
Ermenfidus occisor Ebricini. 588. d. e
Ermentranus Archidiacon. Rothomagensis. 567. b
Erpulion filius Vuitiza Regis eijcitur à Ruderico. 671. e
Erratica Synodus quae dicta. 602. e. 603. 604
Errores Armenorum. 578. d
Error communis in Era correctus. 27. d. e. 28. a. b
Eruigius Rex succedit Vuambe. 543. d. e
Eruigius Rex interfuit Concilio Tolet. decimo. 573. d. e
Eruigius Rex generum obligat iuramento. 589. b. 561. b
Eruigij Regis obitus. 589. a
Ethebertus Rex Cantiae patrum S. berti Regis. 214. d
Etton Hibernus predicator sanctitate clarus. 447. b
Euagrij historia ratio. 75. d. e
Euagrij historici Praefectura. ibid. Post Euagrium quis
scripserit. 75. e. 76. a
Euangelij inspectione Heraclius occulta noscere consuevit.
 263. a. b
Euanus Toletanus Ecclesiae Archidiaconus. 475. e
Eububer successor Mahometis. 707. e
Eucharistiam ad collum suspensam ferre solitus S. Birinus.
 338. c. d
Eucharistiam in Domicali sumere vetus usus. 14. d
Eucharistiam sumit Theodosius mox capite truncandus. 166. a
Eucharistiam manu sumere in usu fuit. 14. d
Eucharistiam sumendi vetus ritus ex Anastasio Synaita.
 127. d. e. 128
Eucharistia negata impijs Regibus. 227. d
Eucharistia in mari confecta. 636. e. 637. a
Eucherius Episcopus in Gallia furec Ariperto Regi Lon-
gob. 648. a
Eudocia Augusta uxor Heraclij. 211. b. Moritur. 217. e
Eudoxius superflue damnatus à Cyrino. 107. b
Eufredius diaconus quid auisus in S. Eugenio Episc. Tolet.
 474. e. Pœnus dedit. ibid.
S. Eugenia martyris Ecclesia restituta à Ioanne Papa Septi-
mio. 655. d
Eugenij Papa electio non legitima. 437. c. d
Eugenius Papa prohibuit dicere Missas nisi ante promitte-
ret non recipere epistola haeretici hominis. 439. d
Eugenij Papa legitimus Pontificatus quando cepit. 446. a
Eugenij Papa tempore Concilium Mantuanum. 196. a. b
Eugenius Papa moritur. 447. d
Eugenius Toletanus Episc. successor Iusti. 341. c. 342. e.
 343. a
Eugenius Toletan. Episcop. quae passus ab Eufredio diacono.
 474. e
Eugenius Episc. Toletanus praest nono Concilio Toletano.
 450. e

Eugenius Episc. Toletanus moritur. 473. d. Eius mores & lucubraciones. e. Sepulchri epitaphium. 474. a. b.
Eulalius Comes vinetos custodit. 13. e.
Eulogius Episc. Alexan. mittit munuscula ad S. Gregorium. 108. d. e.
Eulogius Episc. Alexan. defensor epistola S. Leonis. 208. b.
Eulogius Episc. Alexan. laborat adversus hereticos. 108. e.
 Eos conuertit. 114. b.
Eulogius Episc. Alexan. agit de prerogativa sedis Patriarchalium. 108. b.
Eulogius Episc. Alexand. mittit librum suum probandum à S. Gregorio. 137. c.
Eulogius Episc. Alexand. monetur de causa Ioannis Episc. Constantinop. 89. a.
Eulogij Episc. Alexand. obitus & eius scripta. 207. e. 208. a.
 Inter sanctos receptus. 208. e.
Eulogius martyr quae de Mahomete habet. 298. a.
Eumerus sicarius quid in Eduinum Regem. 275. b. c.
S. Euphemia martyris ecclesia Roma à Sergio Papa lecta. 639. c.
S. Euphemia martyris templum Casarea. 273. c.
S. Euphemia martyris corpus manat unguentum mixtum sanguine. 66. d. e.
Euphemius Episc. Toletanus interfuit Concilio tertio Toletano. 215. d.
S. Eupli martyris oratorium via Hostiensis. 390. b.
Europa barbarica clade afflictata. 88. e.
Eusebiam claram feminam consolatur sanctus Gregorius. 167. b. c.
Eusebium Abbatem monet S. Gregorius. 37. d. e.
Eusebij Pamphili Liber de martyribus non inuentus. 115. e.
Eusebius Episc. Thessalonicensis. 48. b. 117. c. d.
Eustasius discipulus S. Columbani & scriptor rerum ab ege-starum. 222. e.
Eustasius à S. Columbano iubetur redire Luxonium. 226. e.
Eustasius factus Abbas Luxoniensis mittitur à Clothario Rege ad S. Columbannum. 230. e. 232. a. 243. b.
Eustasius Abbas Luxoniensis vexatur ab Agrestino schismatico. 246. a. b.
Eustasius Abbas defendit regulas S. Columbani. 247. a. b.
Eustasius Abbas Luxoniensis. citat agrestinum schismaticum ad diuinum iudicium. 247. e.
Eustasius Abbas Luxoniensis fugat impium Agrestinum. 246. d. e. 247.
Eustathius Abbas in Palestina fecit ut Antiochus monachus suas scriberet homilias. 235. b.
Eustolia Mauritij filia sancta. 202. e.
Eutychius Episc. Hierosolymorum creatus fidei professionem ad S. Gregorium mittit. 145. d.
Eutychiani auctores haresis Monothelitarum. 293. a. b.
Eutychiani heretici conuerso. 253. b. c.
Euualdi duo fratres in Germaniam missi cum alijs decem ad predicandum. 599. d. Idem passi martyrium in Saxonia. 617. e. 618. a. Eorundem corporum inuentio & translatio. 618. d. Sepulta Colonia. 618. d. 630. b.
Euuulus Comes de Rocio recuperare cepit Hispanias à Saracenenorum manibus. 642. c.
Exactiones imperialis fisci durissima. 80. a. b. c.
Exarchi infideles. 81. e.
Exarchus Italia fauet Ecclesie Gradensi. 196. a. b.
Exarchi Rauennates impugnare soliti Ecclesiam Aquileiensem. 300. a. b.
Exarchorum vires quando diminuta. 640. c.
Excommunicatio non festina esse debet. 174. e.
Excommunicacione punitur maledicens Regi. 340. e.
Excommunicacionem non tollit necessitas. 145. b.
Excommunicatis non communicandum. 449. d.
Excommunicatio in eum qui libellum famosum affixit. 101. e. 102. a.

Excommunicationem contemnentis ab Ecclesia eiciendi. 145. b.
Excommunicato communicans Rex punitur à Deo. 449. d.
Excommunicationem contemnentis Christiani non sunt habendi. 145. b.
Excubia S. Martini Papa in Ecclesia. 421. e. 422. a.
Exemptio monachorum ab obedientia Episcoporum haud facta probata. 517. e.
Exercitus ab Imperatore deficiens per Aristobolum reconciliatur. 30. e.
Exercitus Heraclij Imp. in discrimen adductus dum parere recusat. 263. d. e.
Exercitus Romanus quando soleret vincere & quando vinci. 264. c.
Exercitus Romanus reficitur adueniente pluuia. 262. b.
Exercitus Romanus in tres partes diuisus. 267. a. b.
Exilium primum S. Columbani & secundum. 221. d. 222. c.
Exilium S. Martini Papa. 419. a. b.
Exilium S. Maximi Abbatis. 470. d. e.
Exomologesis antiochi monachi de capta Hierosolyma. 232. e. 233.
Exorcismus relatus in Acta publica. 668. a. b. 669. 670. 671. 672.
Expeditio militaris prima Heraclij Imp. in Persas. 257. a. b.
Expeditio secunda Heraclij in Persas. 261. b. c.
Expositio fidei perperam facta ab Heraclio Imp. 349. e. 350. a.

F.

Fabula de uersis infantibus in piscinam inanis offenditur. 21. a. b. c.
Fames ingens in Anglia. 562. b.
Fames valida vexat Italiam. 195. d. e.
Fames infestat Urbem. 2. e. 8. b. c.
Fara Abbatissa mater sanctissimarum virginum. 357. e.
Fara Abbatissa soror S. Faronis Episc. 231. d. Fratri suasse abdicare se a saeculo. ibid.
Fara Abbatissa educat Anglicanas virgines. 231. d.
Fara eadem Burgundofara. 231. e.
Faro Episcopus Meldensis sanctus. 231. b.
Faro hospes Hadriani Abbas missus in Angliam à Vitaliano Papa. 231. d. e.
Faroaldus Dux Spoleti. 155. b.
Farusus Clotharij Regis minister. 301. d. e.
Faula Dux Cantabriae occisus à Uuitiza Rege. 641. c. d.
 Eius filius Pelagius fuga saluus. ibid.
Faustinus defensor Ecclesie missus à S. Gregorio ad conuertendos Iudaeos. 117. d.
Faustus monachus scriptor uita S. Mauri Abb. quam obtulit Bonifacio Papa. 201. a.
Federicus Metius transtulit in Latinum epistolam Antiochi. 235. b. c.
Felix Episcopus Sirmij redargutus. 72. c.
Felix Episcopus Histalensis translatus in Ecclesiam Toletanam loco Siberti depositus. 61. b. e. 617. a.
Felix Episcopus Spoletinus sanctitate clarus. 529. c.
S. Felicitas martyris corona à tyranno sublata. 512. b. c.
Felix Papa restituit Acacio Constantinopolitano Episc. 84. d.
Felix Episc. Orientales Anglos baptizat. 291. a.
Felix missus à S. Gregorio ad conuertendos populos. 70. b. c.
Felix Episcopus Messanensis agit de gradibus in matrimonio contrahendo uetitis. 172. e. 173. a.
Felix Episcopus Rauenna consecratur Rome à Constantino Papa. 656. b. Eius cautio supra corpus S. Petri posita repta est terra in signum duplicis animi. ibid. c. d. Recedens à promissione à Deo punitur, luminibus priuatur. ibid. d. Renocatus ab exilio claruit sanctitate. 663. e. Eius obitus & epitaphium. 664. a.
Felix

Felix Episcopus Sipontinus redarguitur ob peccatum nepotum. 54. e.
Felix Episcopus Gallicanus. 58. c. 59. a. Interfuit Concilio Pictauiensi, alter Felix Belicensis Episc. 76. d.
Felicissimus diaconus Lamigenis Eccl. in Africa. 25. e.
Felicula martyris reliquia. 95. b. c. Eius epitaphium. ibid.
Feriam quintam obseruantes puniuntur. 123. c.
Ferraria Episcopus quando erectus. 503. a.
Ferrochanes Dux Hormisdæ Persarum Regis. 41. a.
Ferrocinctus Archidiaconus. 567. b.
Festus Episcopus Capuanus. 72. e.
Ficus nauale apud Constantinopolim. 627. c.
Fide Catholica Imperium bene disponitur. 409. b. 293. c. d.
Fide Catholica laesa Imperium corrumpit. 409. b.
Fidei Catholica professio aperte facienda. 460. a.
Fidei professio S. Gregorij. 16. d. e.
Fidei expositio perperam ab Heraclio facta. 349. e. 350. a.
Fidei professio reuerentis ad Ecclesiam unstatem. 155. d.
Fides in Anglia propagata per S. Furseum. 365. b. c. Item per S. Laurentium. 193. e.
Fidei esse, Vniuersitatis tituli assertionem. 8. e.
Filacteria mittit S. Gregorius ad Aduloualdum infantem filium Theodolindæ. 172. a.
Filacteria quæ reperta cum corpore S. Gregorij. 181. b.
Filius Mauritij Imp. ante patris oculos necati. 160. e.
Finanus Episcopus baptizat Anglos Mediterraneos. 441. d. e. Idem defensor ritus Paschatis Scotorum. 486. b. c. d. 488. 489.
Fiscus Ecclesia nullum sentiat ex delicto commodum. 23. c. d.
Flandria accipit Euangelium. 626. d.
Flora Abbatissa domum suam recipit opera S. Gregorij. 55. e.
Florentius Anconitanus Episcopus electus non admittitur ob auariam. 172. e.
Florentij Epidauritana Ecclesia Episc. causam iterum cognosci S. Gregorius noluit. 36. d.
Fœdus cum Longobardis initum ad breue tempus. 116. a.
Femina dua in carcere posita S. Martino opem ferunt Pape. 431. a. b.
Femina seorsum à uiris in Ecclesia. 639. a.
Follianus uenit Romanus ut à S. Martino Pape predicationis munus acciperet. 418. e. 419. a.
Folliani & sociorum martyrium. 447. a.
Folchardus scriptor rerum S. Bertini Abb. 632. c.
Forouiliensis cur dictus Patriarcha Aquileiensis. 195. e.
Forum Iulij obsides Chaiansus. 135. e.
Forum Iulij translata sedes Aquileiensis. 197. c.
Forum Traiani quale tempore S. Gregorij. 184. e. 185. a.
Fontanella monasterij priuilegium. 567. c.
Formiana Ecclesia possidebat corpus S. Erasmi martyris. 11. c.
de Fornicatione redarguitur Theodoricus Rex Francorum à S. Columbano. 220. a. b.
Fortianus Archidiaconus interfuit Concilio Rothomag. 567. b.
Fortunatus Carthaginensis Episc. communicauit cum Monothelitis. 377. d.
Fortunatus Episc. Gradensis ab Honorio Papa deicitur. 299. d.
Fortunatus Episc. Neapolitanus eligitur. 55. c. Moritur. 139. a.
Fortunatus Episc. Fanensis obtinet à S. Gregorio distractionem sacrorum uasorum pro redemptione captiuorum. 162. b.
Fossore inueniunt corpus S. Laurentij. 73. e.
Fostelandia insula unde dicta. 620. e. 621. a. Liberata à cultu idolorum. 621. a.
Franci aduersus Longobardos bellum gerunt. 13. d.
Francorum exercitus re infecta redijt in Gallias. ibid.
Francorum exercitus uictus à Claudio Duce. 28. d. e.

Francorum exercitus deuastat Galliam Cisalpinam. 51. e.
Franciscum Austrasias pacem ineunt. 520. b. c.
Franci fœdus ineunt cum Mauritio Imp. 13. d.
Francorum Regum laudes ex fide Catholica. 94. b.
Francorum Regum filia moniales. 57. e. 58. a.
Francorum Reges ex stipe Clodouei quomodo imbelles rediti. 92. a. b. Cur à Deo reiecti. 480. d. e.
Francorum Principes coadiutores uerbi Dei in Frisia. 636. b. c.
Francorum Regum uentura quæ uidi S. Eligius. 493. a. b. c.
Francorum Reges pacem petunt à Phoca per S. Gregorium. 168. a.
Francorij predicat S. Kilianus & ad fidem conuertit. 585. e. 586. a.
Franciscus Fuardentius illustrator scriptorum S. Ildesonsi Episc. Toletani. 475. b.
Franciscus Turrianus d. sputationem S. Maximi cum Tyrrho in Latium uenit. 367. e.
Fridburga à S. Gallo à demone liberata respuit nuptias regias. 229. d. 230. a.
Fridburga desponsata Regi Sigeberto confugiens ad altare liberatur & monasticam uiam amplectitur. 229. c. d. e. 230. a.
Fridburga proficitur monasterio Meienfi. 230. b. c.
Frisij sine Frisones adhuc Pagani. 597. e.
Frisij audiunt Euangelium à S. Vulfredo Episcopo. 524. b. c. d.
Frisiorum Ecclesia ex sanguine martyrum coalescit. 620. e. 621. a.
Frisycoperane Pipino Principe accipiunt Euangelium. 621. b. 628. e.
Frisij sanctum pœnam capitis forte. 629. d. 637. b. c. d.
Frisij per S. Vulfstrannum conuersi 636. c. 637. d. e. multo uolunt homines dijs. 63. a.
Fruibaldus Rex in Anglia. 442. b.
Fruibaldus in locum Petranij subrogatur in Ecclesia Damienense. 463. c. Eius laudes. 464. a.
Fruuentum ex Sicilia Alexandriam aduectum. 241. a.
Fuza Carthoris Regis Persarum. 262. c. d. Sapeinita. Vide Colthoes.
Fuga S. Gregorij cum electus est Pape. 6. e. 7. a.
Fugientes ad Ecclesiam quomodo redendi sint. 138. e.
Fugiuus Episc. Hippalensis interfuit Concilio Toletano nono. 464. a.
Fulcranus Episc. interfuit Concilio Rothomagensi. 57. b.
Fulmen schismaticos terret. 238. e.
Fulmina prodigiosa in Urbe. 517. d.
Furmalus filius Uuitizæ Regis à Roderico eicitur. 671. e.
Furseus monachus sanctus & celebris. 447. b.
Furseus magnus in Anglia predicator. 365. b.
Fustium supplicium alienum à censura Ecclesie. 49. a. b.
Futura prouiscere per Euangelij apertionem in more habuit Heraclius Imp. 263. a. b.

G.

Gabasta genus poculi quo utebatur Phocas Imperator. 210. b.
Gabrielis Archangeli uisionem simulat Mahometus. 296. b. c.
Gaianus, sine Gaianus. Vide Caianus.
Gairinus frater S. Leodegarij ab Ebroino lapidari iussus. 581. b. c. d.
Galatia à Persis occupata. 253. e.
Gallia infestata bello ciuili. 210. e.
Gallia laborat peste inguinaria. 12. d.
Gallia infici capta errore de Tribus capitulis. 110. e.
Gallia laborat simoniaca haresi. Vide Simoniaca haresis.

Gallicane Ecclesie disciplina codicis. 94.a.b
Galli complures seducti a pseudopropheta. 98.a.b
Gandense monasterium constructum a S. Amando. 305.a
Garfias illustrator Conciliorum Hispaniarum. 239 b c
Garibaldus Dux Baiuvariorum. 29 b
Gaudericus Episc. Cameracensis. 242.d
Gazari ydem Turca. 267.b.c
Gazacotes ciuitas in Perside capta ab Heraclio. 262.a.b
Gazenses incurfionem patiuntur Sarracenorum. 305.c.d
Geila execrabilis femina. 595.d.e. 596.a. Eius miserandum interitum. ibid. c d
Gelafius Papa restitit Acacio Episcopo Constantinopolitano. 84.d
Gelafius auctor libri, qui inscribitur Ordo Romanus. 613 e
Gelofius Episc. africanus vna cum alijs scribis ad Paulum Episc. Constantinop. 376.b
Gemelli oratorum in Oriente. 209 a
Genardus Episc. Rothomagensis. 567.b
Genesius filius Pauli Manichaei, idem Timotheus dicitur. 578. b.c
Gennadius Exarchus in Africa vincit hostes. 24.c.d. De Ecclesia Romana benemeritum. ibid b c d
Gennadius in Africam missus. 17.e. 50.b. 105 c
Genuid excitatur aduersus Donatistas. 25.6.d
Gentiles quomodo compellendi ad conuersionem. 71 a
Gentilicij rursus ad pietatem conuertendi. 149.d.e
Gentiles etiam colunt martyres. 44.b
Gentiles per S. Sumbertum miracula operantem conuertuntur ad Christum. 626.b.c
Genuinus Episc. Sabionen. exilium passus a Longobardis. 347.c
Georgius Archimandrita ad quem S. Martinus Papa scripsit. 413.a
Georgius Arsan Paulinianista. 325.c
Georgius creatus Episc. Constant' non 523 d. Eadem Catholicam proficitur. 545.e. Ad eum scribit Imperator de Synodo facienda. 539 b.e
Georgius Cappadox quaesitus ad necem inuisit S. Theodorum. 166.c
Georgius Episc. Constantinop. moritur. 564.e
Georgius consobrinius Joannis Eleemosynarij contumelia affectus. 256.c.d.e. Idem Episcop. Alexandr. successor Ioannis moritur. 299 c
Georgius qui & Eleusius scriptor rerum S. Theodori. 14 e
S. Georgij martyris reliquia accepta a S. Theodoro Siceota. 14.c.d
Georgius martyr militum Patronus. 195.b 647.a
Georgij monasterium in campo Coronata a Cuniberto Rege Longob. erectum. 646.e. 647.a
Georgius Poriensis Episc. comitatus Constantinum Papam Constantinopolim proficiscentem. 658.a
Georgius presbyter Card. comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinop. ibid.
Georgius Secundicerius comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. ibid. b
Georgius Notarius occisus a Phoca Imp. 158.e
Georgius presbyter legatus a Cyriaco Episc. Constantinop. ad Gregorium Papam. 101.b
Georgius presbyter legatus ad Concilium Constantinop. missus ab Agathone Papa. 529.a.b
Georgius Philippi filius occisus a Phoca. 161.b
Georgij Pifida vaticinium de Persis debellandis. 257.d
Georgius Pifida laudator Sergij Patriarcha. 206.c.d
Georgius Pifida laudator Anestasiij martyris. 285.b
Georgij Pifida preces pro Heraclio Imp. scripta Iambis. 288 e
Georgij Pifida preces ad Deum pro filijs Heraclij Imp. 289. a. b.
Georgius Pifida scripsit historiam de rebus Persicis & de bello Abarico. 288.0

Gerebaldus Episc. Baiocassina urbis interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Germania regones Euangelij adhuc expertes. 597.0
Germania decernuntur noni Apostoli. 597.c.d.e. 598.a
Germania Euangelium recipit. 627.e. 628.a. 629
Germanorum Ecclesia florens. 628.a.b.0
Germanus Patricius affectat Imperium 199 b
Germanus Patricius confugit ad Ecclesiam. 160.d
Germanus Praefectus Urbis laborat pro confirmatione electionis S. Gregorij. 3.0
Germanus Prator aduersus Narsetem missus occiditur. 194. e
Gerontius presbyter quid in Iustinum Episcop. Toletanum. 474 e
Geruasius & Prothasius martyres patroni ciuitatis Cenomaniensium. 438.b
Gertrudis filia Pipini primi. 302.c.d
Gertrudis vitam austeriorem amplectitur. 305.a.
Eius obitus. 492.d.e.
Gerundensis Ecclesia facta Metropolis. 156.a.b
Gethsemani columna seruate. 601.a.b
Gessi populi in Anglia facti Christiani. 337.e. 338.0
Gigas occurrit Heraclio & ab eo singulari certamine vincitur. 265.b.c.d
Gisulphus Dux Beneuentanus inuadit res Occidentalis Imperij. 644.c. Qua oppida cepit. 644.d
Gistemus filius Unarratonis Magistri domus Regis Franc. 622. d
Gisibertus caecus natus illuminatur. 622.b
Gladus Sarracenorum euaginat us aduersus Christianos visus. 305.d.0
S. Glyceria martyris sepulchru in Thracia. 66.a.b
Inguentum ex eius sepulchro manans. ibid.
Glorie hymnus ad finem cuiusque Psalmi. 122 b
Gloria visitanda in omnibus. 36.e. 37. a
Godoberta virgo sancta Clotario Regi chara. 242.d
Godobertus Episcopus in Hispania. 245.b
Gordians pater S. Gregorij imago. 178.e. 180
Gordians pater S. Gregorij habitus ipsum monstrat diaconum. 179.d. 180.a
Gorgonia insula monachi. 19.d
Gortiscus Episcopus Metensis sanctitate mirandus successor S. Arnulfi. 304.d
Gosbertus polluitur coniugio uxoris fratris sui. 595.b. Eius interitum. 596.d
Goswintha Regina insidiatur Reccaredo. 28.d
Gothorum Reges oppresserunt Romanam Ecclesiam. 2.e
Gothorum Regnum in Hispania cur collapsum. 672.d.e. 673.a.b.c. A Sarracenis inuasum. 672.e. 673
Gradensis Ecclesia ex Aquileiensi aucta. 156.a.b. Eius Patriarchatus quando ceptus. 195.e. 196.a.b
Gradensi Ecclesia fauent Exarchi Italia. 196 a
Gradensis Ecclesia iisdem potitur privilegijs, quibus Aquileiensi Ecclesia. 299.0
Gradensis Ecclesia semper impugnata a Longobardis. 300. a. b
Gradensis Eccl. Exarcho semper paruit. 197.b
Gradensis Patriarchatus privilegia. 299.0
Gradus sine Grados insula a Longobardis nunquam capta. 197.b
Gradus affinitatis in matrimonio contrahendo vetiti. 172.e. 173.a
Graci aduantes Imperatori tribuunt ei, que sunt sacerdotum. 610.b.c.d
Graci monachi reliquia martyrum Roma quaerunt. 74.b
Graci antiquius subripere conati corpora Apostolorum. 74.b.c
Graci dubitantes de reliquijs martyrum, miraculo sunt instructi. 74. a
Graci

Graci iuste gemunt sub Turca. 54.b
Graci amuli Lat. norum gloria. 84.d e
Graci suis ipsorum armis a Latinis conuicti. 613.a.b.c
Graci corrumpunt locum in Dialogis S. Greg. 53.e. 54.a
Graci corrumpunt locum Concilij Carthaginensis. 608.b.c
Graeca lingua cultus collapsus. 57.c.d
Gracorum fraudes in compingendis Canonibus nomine Sextae Synodi. 604.b.c.d 605.606.
Gracorum redarguitur leuitas. 187.b.c
Gracorum nouitas deturpat Ecclesiam Orientalem. 610 a.b
Gracorum odium in Romanam Ecclesiam. 346.e
Gracorum supplicatio diuersa a Latinis inita. 211.a
Gracorum stultitia in abrogando calibatu clericorum. 607. a b c 608.
Graci ex quo tempore in deterius lapsi, vt subijci mererentur tyranno. 614.d e
Graci abiecto calibatu in deterius lapsi. 614.e
Gracorum sacerdotum coniugia quomodo ab Ecclesia Romana tolerata. ibid.
Graci errantes saepe moniti a Romanis Pont. 615.a
Graci Schismatici quid in Legatos Apostolicos. 615 b
Gracorum Imperatorum artes compositae ad subijciendam Ecclesiam Romanam. 651.a
Grammaticam docere Episcopum indecens. 146.b
Grando diuinitus immissa contriuit Persas. 267.b
Gratiarum actio Romanorum pro victoria aduersus Persas. 259.e
Gratiola Abbatisa Roma. 55.c
Gregoria cubicularia Augusta consulit S. Gregorium de certitudine sua salutis. 109.a
Gregorius Episcop. Agrigentinus Romam vocatus. 361.e. Accusatus venit causam dicere apud S. Gregorium Papam. 72.e. 73.a
Gregorij Agrigentini vita Acta confusa. 72.e. 73.a
Gregorius Episc. Antiochenus legatur ad Persas. 41.d
Gregorius Episc. Antiochenus affert Cruces donatas a Cestrho ad S. Sergium martyrem. 43.a
Gregorius Episc. Antiochenus visitat monasteria. 45.a
Gregorius Episc. Antiochenus transfert tunicam Domini. 48.e
Gregorius Episc. Antiochenus moritur. 75 b.c
Gregorius diaconus Card. comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. 658 a
Gregorius monachus Astronomus quid de Leontij Imperio. 619.e
Gregorius Papa ante Pontificatum qualis. 2.c
Gregorij Papa ordinationis dies. 2.e
Gregorij Papa electio qualis. 2. In quem annum Imperij Mauritiij inciderit. ibid. b. Et in que mala tempora. 2.d.e
Gregorius Papa deplorat miserandum statum Ecclesia Romana. 2.d.e. 3.a b. 8.c.d.e
Gregorij Papa germanus. 3.e
Gregorius studet litteris irritam reddere suam electionem. 3.d.e
Gregorius tolerat interdum quod non potest auferre malum. 3.d
Gregorij summa prudentia in regimine Pastoralis. 3.d
Gregorij littera ad Mauritiuum de Ecclesia Romana a tyrannide oppressa. 3.e. 4 a
Gregorius pestem precibus auertere curat. 4.e. 5.e. 6 a
Gregorius quando habuit concionem tempore pestis. 5.e
Gregorij edictum de litania Maiori. 6 e
Gregorius electus Pontifex parat fugam. 6.e. 7.a b
Gregorius fugiens diuinitus manifestatur. 7.b.c.d
Gregorij Apologia de fuga sua. 8.e. Imitatus Gregorium Nazianzenum. 8.c
Gregorius librum de Cura Pastoralis quando & qua occasione scripserit. 8.c.d Translatum in Graecum ab Anastasio Episcopo Antiocheno. 158.d

Gregorio adgratulantur multi de Pontificatu suo. 9.c.d.e. 10.a.b.c
Gregorij expositulatio cum amicis ob gratulationem praemissam de Pontificatu. 9.d.e
Gregorij querela de sua electione. 9.d.e. 10.a.b
Gregorij arumna ex cura pastoralis. 10.b.c
Gregorius scribit ad Theodistam sororem Imp. 10.a.b.c
Gregorij Papa scripta qualia. 9.b
Gregorius iudicat Synodum causa schismatis. 12.a
Gregorius vocat Senerum Aquileia Episcopum schismaticum. 12.a.b
Gregorius laborat pro Anastasio Episc. Antiocheno. 11.a. Cupit eum venire Romam. ibid b.c
Gregorius comparatur aquila & Angelo. 15.d e
Gregorij cura etiam erga minima. 15 e 105.a
Gregorius diuersis elemosynam impertit. 15.e. 16.e
Gregorius Synodalem epistolam mittit in Orientem. 16.b c
Gregorius subleuat Episcopos oppressos. 17.e
Gregorius ad diuersos amicos mittit clauem cum reliquijs. 17.c.d
Gregorius professionē fidei sua Catholica mittit ad Patriarchas. 16.e
Gregorij epistola quales. 15 d
Gregorius inuigilat super Episcopos. 18.b.c
Gregorius missum ab Episcopo sibi vinum vendidit & pretium remisit. ibid.
Gregorius vult Episcopos Episcopis prestare beneficia. 18 d
Gregorius sollicitè curat salutem Venantij ex monachi. 19. b c 153 b.e
Gregorius priuat Laurentium Archidiaconum. 19.e. 20.a
Gregorius priuat Demetrium Episcop. Neapolitanum. 20 b
Gregorius curat reuocare desertores monachos. 19 a.b
Gregorius clericum studeo reformare. 19.e
Gregorius admonet Corsica insula sacerdotes. 20.c
Gregorius semper assertor calibatus sacrorum ministrorum. 21.c.d.e
Gregorius indicit Synodum in Africa conuocandam. 25.e
Gregorius corripit Argentium Episcopum de collusionem cum Donatistis. 25.e. 26.a
Gregorius hortatur Gennadium Patricium in Africa agere contra Donatistas. 25.c d
Gregorius quales esse voluit ministros bonorum Ecclesia. 23. b.c.d
Gregorius agit cum Exarcho Africa aduersus Donatistas. 24.d.e
Gregorius coerces Episcopos ne Iudeo cogant ad fidem. 26. d.e. 27.a.b
Gregorius scribit ad Leandrum de Rege Reccaredo. 27. d.e
Gregorius mittit libros Moralium ad Leandrum. 29 b
Gregorius dedicat Ecclesiam S. Agathe. 29.e
Gregorius sui Pontificatus exordio agrotat. 31.a
Gregorius pacem cupit cum Longobardis. 31.b.c
Gregorius redimit captiuos. 32.a
Gregorius excipit legatos ab Ecclesia Carthaginensi. 33.c
Gregorius Numidia Ecclesiam purgare curat. 32.b.c. Scribit ad Numidia Episcopos. 32 d 33.a.b
Gregorius studet reuocare Hibernos schismaticos ad unitatem. 33.d.e
Gregorius scribit ad Ioannem de schismaticis. 34.c d
Gregorius cognoscit causam Natalis Episc. Saloniiani. 35. d.e. 36.a
Gregorius paratus corrigi ab omnibus. 36.a
Gregorij sententia pro Hadriano Episcopo Thebano. 35.e

Gregorius pro causa Neapolitani Episcopi laborat. 36.
c. d.
Gregorius propugnator acerrimus Concilij Chalcedonenfis. 34.e.35.a
Gregorius quem redarguit dono demulcet. 37.e
Gregorius accusat auaritia Marinianum Raenna Episcopum. 37.b
Gregorius renocat monachos ad obseruantiam regularem. 37.d.e
Gregorius etiam de leuibus corrigit Episcopos. 36.e.37.a
Gregorius suos iubet ministros wigilate super mores Episcoporum. 37.a.b.c
Gregorius hortatur ad peregrinationem locorum sanctorum. 38.a
Gregorius monet saepe Abbates. 37.e
Gregorius praesto est pauperibus aduersus potentes. 38.b
Gregorius monet Rusticianam Patriam. 38.a.b
Gregorij homilia in Euangelium quando habita & quando absoluta. 38.d.e.39.a.b.c
Gregorius pro concione exempli sanctorum recolbat. 39.d.e.40.a.b
Gregorius consolatur Domitianum Episcopum. 45.b.c
Gregorius quid in Maurium legem iniustam ferentem. 45.b.c.d.46. Eius legem abrogat. 48.b.c
Gregorius humilitate uisit Maurium Imp. 45.b.c.46.a.b
Gregorius mittit Sabinianum diaconum Constantinopolim. 48.c
Gregorius ad tempus dissimulare consuevit. 48.a
Gregorius redarguit Ioannem Episc. Constantinop. ob causam monachorum Isaurorum. 49.b.c.d
Gregorius necessitatis tempore uult monachos custodire muros ciuitatis. 48.a.b
Gregorius defenditur a calumnia Nouatorum de lege Maurij. 46.e.47.a.48
Gregorij ratio tractandi cum Imperatore. 46.e.47
Gregorius assertor Ecclesiasticae libertatis & defensor maiestatis. 48.a.b.49.a.b
Gregorius scribit ad Mellitum in Angliae praedicationem. 49.d.e
Gregorius res geste in causa Isaurorum monachorum. 49.b.c
Gregorius legatos mittit ad Theodolindam Reginam Longobardorum. 50.d.e
Gregorius irritum reddit generale Concilium in Numidia celebratum. 50.a
Gregorius laborat pro Constantio Episcopo Mediolanensi. 50.d.e
Gregorius nemini fauere uoluit in Episcopatu adipiscendo. 51.b
Gregorius etiam ex quo laicus erat, professus est Quintam Synodum. 51.e. Eius contestatio de fide illibata seruata. 52.b
Gregorij ratio ac studium in scribendis Dialogis. 52.e.53.a
Gregorius bene habuit schismaticos ad Ecclesiam renocatos. 52.e.105.d.e
Gregorius scribit ad Priscum Ducem exercitus. 65.a.b
Gregorius redarguit Ioannem Episc. Raennatem ob usum pallij. 54.c.d
Gregorius redarguit Episcopos ob diuersa peccata. 54.e.72.a.b
Gregorius improbat electionem Maximi Salonitani. 55.b
Gregorius equum mitti petit sibi a Sicilia. 56.e
Gregorius comminatur Regipriuationem regni. 63.e.64.a
Gregorius recusat titulum Vniuersalis. 63.d.85.b.114.e.115.a
Gregorius insectatur Donatistas. 69.a.b
Gregorius redarguit Ianuarium Episcopum Calarit. ob Barbaricos adhuc non conuersos ad fidem. 70.e

Gregorius suos mittit ad conuertendos Barbaricos. 70.
b.c
Gregorius indulget ut presbyter Chrysmate signare possit. 71.
d.e.72.a
Gregorius Ecclesias Urbis lustrat. 73.b
Gregorius petisum caput S. Pauli denegat Augusti. 73.d.e.74.a.b
Gregorij natrix adhuc superstes. 74.e
Gregorius egro animo tulit obitum Maximiani Episc. Syracusani. 76.a.b
Gregorius quando scripsit super Ezechielem. 76.d.o
Gregorius tumultu bellico renocatur a scribendo super Ezechielem. 76.e.77.e
Gregorius admirandus contemplatione inter turbas quietus. 76.d.e.77.b
Gregorius in quo antecellit S. Hieronymum. 77.b.c.d
Gregorius solitus conferre cum fratribus de diuinis Scripturis. 78.d.e
Gregorij humilitas immensa de scriptis suis. ibid.
Gregorius se peccatorem cognouit. 82.e.83.a.88.e.89.a.115.c.d.142.a
Gregorius custos lingua tenacissimus. 78.c
Gregorius luctus de clade Urbis & totius Italiae. 78.e.79.a.82.d.e.83.a.88.c
Gregorius Papa monet Imp. ut corrigat nimiam tributorum exactionem. 80.a
Gregorius quot simul laboraret angustijs. 81.e.82
Gregorius abstinentes a fundendo sanguine. 81.d.93.a.b
Gregorius pecunia redimit Urbis excidium. 81.a.b
Gregorius pro pace cum Longobardis habenda sollicitus. 82.a
Gregorius a Mauritio simplex appellatur. 82.c.d
Gregorius quanta mala passus a Longob. 83.a.b
Gregorius contra Ioan Constantinop. agit ob titulum Vniuersalis. 83.e.84.a.85
Gregorij insignis patientia. 83.a.b
Gregorius res Urbis curat ut Dominus. 83.b.c
Gregorij desiderium ex hac uita migrandi. 83.d.167.e
Gregorius dicit in super eos qui se nominant Vniuersales. 86.c
Gregorius semper se Vniuersalem Episcopum exhibuit. 85.d.e.86.a.b
Gregorius uaticinatus obitum Ioannis Episcopi Constantinopol. 86.c
Gregorius mittit pallium ad Virgilium Episc. Arelatensem. 86.a. Et ad Nicopolitanum Episc. ibid.
Gregorius uetat suum Apocrysum communicare cum Ioanne. 86.c
Gregorius sibi iure uendicat clericos aliarum Ecclesiarum. 86.a
Gregorius rursus agit cum Ioanne in spiritu lenitatis. 87.a.b.c
Gregorius agit cum Mauritio Imp. de Ioannis arrogancia reprimenda. 88.c.d. Item de eodem agit cum Constantina Augusta, & de titulo Vniuersalis. 88.e.89.a
Gregorius quid est, quod se negat Vniuersalem. 89.c. Et quomodo etiam neget se sacerdotem. 89.c.d
Gregorius absolutus damnatum ab Episcopo Constantinopolitano. 90.c.d.e. Et aliam indicat causam iudicatam ab eodem. 91.a
Gregorius cito occurrit ne Pelagiana haeresis reuiuiscat. 91.c
Gregorius Papa confirmat regulas S. Benedicti. 91.e
Gregorius monet Orientales Patriarchas de Concil. Ephesino falso. 91.a.b
Gregorius celebrat Concilium Roma. 91.c.d.92.a.b
Gregorius laborat in causa Maximi Episc. Salonitani. 92.a.b.93. Pallium ei mittit. ibid.c
Gregorij magna tolerantia. 92.e.93.a. Eius erumna. d
Gregorius

Gregorius calumniam passus de Episcopo in carcere mortuo. 93.a
Gregorius abstinet a cade Longobardorum. 93.a.b
Gregorius iubet emi captiuos Anglos. 94.e.95.a
Gregorius mittit ad Leandrum petisum librum Regule Pastralis. 94.c
Gregorius a Dominico Episc. Carthaginiensi communionem expetit Sanctorum. 94.d
Gregorius laborat pro restituenda Ecclesia Gallicana in antiquam disciplinam & mores. 94.a.b.132.c.d
Gregorius mittit Ioanni Episc. Raennati reliquias SS. martyrum 95.b.c. Eundemq. corripuit. Ibid.
Gregorius arguit Martinianum Episcopum Raenna auaritia. 96.b.c.137.b.c
Gregorius explorat uitam Episcoporum. 96.a.b.c
Gregorius quas ipse solebat dictare litteras, quas uero Consularius eius. 96.c.d
Gregorij nomine scriptum priuilegium Eccles. Raennatis. 96.d.e.97
Gregorius neminem coegit accipere Episcopatum. 97.b
Gregorius studiosus Elia Abbatis in Isauria, cui & munera mittit. 97.d.e
Gregorius iterum corrigit monachos desertores. 110.d
Gregorius luget interitum Ioan. Episc. Constant. 101.a
Gregorius probat electionem Cyriaci Episc. Constant. 101.b. Non communicat in omnibus ipsi, nisi relinquat nomen Vniuersalis. 101.c
Gregorius prohibet Apocrysum suum interesse sacris Cyriaci Episc. Constantinop. 101.d
Gregorius infligit anathema affigentibus libellum famosum. 101.e.102.a
Gregorius laborat pro redemptione captiuorum. 102.b.c.d
Gregorius prohibet sua scripta publice in mensa legi. 102.c
Gregorius gerit curam propensionem monialium in Urbe degentium. 102.d
Gregorius adicit animum ad conuersionem Anglorum. 102.e. Quibus permotus. 102.d
Gregorius mittit in Angliam Augustinum & socios, quos commendat Gallicanis Episcopis. 103.c.d. Nec non Regibus Francorum. 103.e
Gregorius litteris roborat Augustinum & socios ad persecutionem. 103.c.104.a
Gregorius non tantum dicendus Magnus, sed Maximus. 103.c
Gregorius mittit reliquias martyrum Palladio Episcopo Sintonen. 104.e
Gregorius rursus languore corripitur & sanatur. ibid.
Gregorius admonet Episcopos quomodo se gerant cum Magistratibus. 104.c.d.e
Gregorius uocat Paulum Episc. Africanum Romam ad dicendam causam. 104.e.105.a
Gregorius quid de Sotomemo historico. 107.b. Defenditur ab Auctore contra obliuionem. 107.b.c
Gregorius renocat Romam Sabinianum diaconum, & mittit Anatolium Apocrysum. 107.e
Gregorius de Eudoxij nomine suspectus. 107.b
Gregorius recipit ad communionem Responsales Cyriaci. 106.c.d. Quid de his ad Anastasium Antioch. Episc. e
Gregorius redarguit Gregoriam feminam curiositatis, scire cupientem, an esset praedestinata. 109.a
Gregorius mittit clauem de sepulchro S. Petri ad Theodorum. 110.a
Gregorius consolatur Narsetem Patricium. ibid.
Gregorius curat res Ecclesia Africana. 110.d
Gregorius mittit sua scripta ad Dinamium in Gallia. ibid.
Gregorius accipit a multis pecuniam erogandam in pauperes. 109.e.110.a.b
Gregorius cur non miserit pallium ad Syagrium Episc. Augustodunensem. ibid.d

Gregorius contulit priuilegium Classensi monasterio. 119.a
Gregorius cito occurrit haeresi in Gallia serpenti. 110.e.111.a
Gregorius admonet Brunichildem de corrigendis prauis moribus in Gallis. 111.a.b.132.c.d
Gregorius de conuersis Anglis ad fidem scribit ad Eulogium. 113.a.114.c.d. Ad eundem munuscula mittit. 108.e
Gregorius quod alios docuit, primus ipse perfecit. 114.e.115.a.b
Gregorius humi prostratus ad pedes Anachoreta. 115.c.d
Gregorius cur ea curet qua sunt Praefectorum provinciarum 116.b.c. Sollicitus de custodia ciuitatum. 116.b
Gregorius reprehendit Ianuarium Episc. Calaritanum de segete exarata & alijs. 119.b.c
Gregorius scribit ad Agilulphum de pace facta. 124.d
Gregorius egrotat rursus podagra. 129.d.e.134.c.d.e.135.a. Grauius laborat. 141.d.e.171.e
Gregorius dat ad Secundinum munuscula. 130.b
Gregorius agrotans non parcat negotijs Ecclesiasticis. 134.e. Missasque diebus festis celebrat. 135.a
Gregorius mittit reliquias sanctorum ad Reccardum Regem. 134.b
Gregorius mittit pallium ad Leandrum Episc. Hispanensem. 134.b.c
Gregorius sequester emptionis Exconsalatu. 194.d
Gregorius consolatur Dominicum Episc. Carthaginiensem de peste ingrante. 135.b.c
Gregorius praedicit maxima mala futura. 136.b.c.204.e
Gregorius probat scripta Eulogij Episc. Alexandrini aduersus haereticos. 137.c.d
Gregorius reprehendit Episcopum Curialem. 138.c
Gregorius intercedit pro Libertino Expraefecto, quem & consolatur. 139.e.140.d.o
Gregorius monet Leontium Praefectum mitius agere in iudicandis reis. 139.e.140.a.b
Gregorius corripit Guidiscalum Ducem sauientem in monasterium. 141.a
Gregorius consolatur Rusticianam Patriciam podagra laborantem. 141.e
Gregorius corripit Clementinam Patriciam odio indulgentem. 141.a
Gregorius se uere seruum seruorum esse sentit & haberi uult. 142.a
Gregorius licet agrotans colligit Synodum. 143.c.d.e
Gregorius Reges Francorum rursus admonet de extirpanda Simonia. 146.b.c
Gregorius quos secunda uice misit in Angliam. 147.c
Gregorius scribit ad Augustinum praedicationem in Anglia de humilitate seruanda. 147.d.e.148.a. Respondet ad consultationes eius. 150.b
Gregorius scribit ad Aldibertum Regem Anglorum. 148.a. Aliam epistolam ad Aldibergam Reginam. 149.a.b
Gregorius mittit pallium S. Augustino in Angliam. 150.b.c
Mittit & dona ad Ecclesiam Anglicanam. 150.c.
Gregorius respondet ad consultationem Hibernorum. 151.b
Gregorius precibus resistit Barbaris. 151.die
Gregorij impensa cura de Maximiano Episc. Raennate agrotante. 152.b.c.d
Gregorij Papa nomine scripta ab impostore nonnulla. 153.d.e.154.a
Gregorius priuat Hilarium subdiaconum & in exilium mittit. 154.b
Gregorius Gracarum litterarum ignarus. 154.a
Gregorius rursus urgetur bellis Longobardorum. 155.a
Gregorius quem corripit consolatur. 157.b.c
Gregorij sermones ab alijs excepti. 158.c
Gregorius

Gregorius non vult legi publicè libros suos. 158.c.d
 Gregorius vestit Episcopum frigore afflictum. 157.c
 Gregorius ad Cyrillum Episc. Constantinop. rursus scribit. 165.c
 Gregorius scribit ad Leontiam Augustam. 164.d.e. 165.a
 Gregorius cur laudet Phocam Augustum. 162.e. 163.e.
 Epistola ad eundem. 163.c.d. 164.b.c
 Gregorius prohibet cultum sabbati. 168.e. 169.a
 Gregorius ad Eulogium crucem cum limatura catenarum SS. Petri & Pauli mittit. 167.e. Eundem monet de Simonia eradicanda. 167.d.e
 Gregorius sollicitus in curis bellicis cohortatur milites ad pugnam. 170.b.c.d.e
 Gregorius tribunum mittit pro custodia Neapolitana civitatis. 170.e
 Gregorius gratulatur Theodolinda de nato filio. 171.d.e.
 Munera mittit ad eundem. 172.b
 Gregorius epistola non suis locis semper posita in rege. 172.c.d
 Gregorius dispensando in matrimonio cum Anglis infert nonnullis scandalum. 172.e. 173
 Gregorius Dei sermos litteris & numeribus frequentare solitus. 175.d.e
 Gregorius insequitur maleficos. 174.b
 Gregorius ex consorcio aliorum & collatione cum ipsis habita & lectione profecit in sacris litteris. 175.c.d
 Gregorius donatio facta Ecclesia S. Petri pro luminariis. 176.b.c
 Gregorius obitus tempus. 176.a. 177.a
 Gregorius sedis tempus. 176.e
 Gregorius epitaphium. 176.e. 177.a
 Gregorius laudes. 177.c.d
 Gregorius mira sanctitas testata. 177.a
 Gregorius ad aurem visa columba. 177.d.e
 Gregorius ordinationes. 181.e
 Gregorius post obitum calumniis aspersus. 177.d.e
 Gregorius scripta combusta an fuerint. 178.a.b.c
 Gregorius imago. 179.a.b. 180. Eius corporis habitudo. 141.e
 Gregorius quando pingi fecit miraculum sancti Eleutherij. 181.a
 Gregorius pingi fecit Ecclesiam S. Agathe. 181.a
 Gregorius corpus trasulatum. 181.b
 Gregorius oratorium ubi. 181.d
 Gregorius fecit ciborum preciosum. 181.d
 Gregorius Papa reliquia à populo honore habita. 181.b
 Gregorius Papa obitum elementa sensere. 195.d.e
 Gregorius historia de liberatione anime Traiani ab inferni pœnis ut falsa rejicienda. 184.b.c. 185.
 Gregorius nec Christum aliquem liberasse ab inferis cum illuc descendit concedit. 185.b
 Gregorius librorum Moralium pars desiderata inuenta Roma. 417.a.b
 Gregorius scriptorum locu depravatus corrigitur. 4.e
 Gregorius constitutio de non vendendo locum sepulchri per contrarium visum abrogata. 252.c.d
 Gregorius post obitum redarguit per visum Sabinianum. Papam. 197.d.e
 Gregorius Papa Secundus cum esset diaconus confutavit canones Sexte Synodi nomine editos. 612.c.d.e. 660.a
 Gregorius Papa Septimi epistola de recuperatione Regni Hispania. 642.a.b. 643.a
 Gregorius Papa Secundus successor Constantini. 673.e
 Gregorius Papa Secundus misit Constantinopolim legatos contra Iconoclastas. 615.b
 Gregorius Papa Septimus duas legationes in Hispaniam misit pro recuperandis Romana Ecclesia iuribus. 643.c.d
 Gregorius Cappadox Archimandrita. 619.b
 Gregorius cognomento Buramphus exulatus. 667.e

Gregorius Patricius Praefes in Africa. 367. a. b. 368.c.d.
 Idemq. tyrannus. b. 379. c. d. 383. a. 465
 Gregorius Photini filius testis contra S. Max. 465. e. 466. a
 Gregorius Praefes scriptor belli Heracliani. 211. b
 Gregorius Praefes citat Martinum. 431. b
 Gregorius Renocurorum Episcopus legatus ad redimendos captivos. 232. c
 Gregorius Turonensis assistit Ingoberge Regina testanti. 64. b
 Gregorius Turonensis diaconus reliquias Sanctorum Roma transfudit in Gallias. 13. b
 Gregorius Turonensis ubi finem imposuit sua historia. 100. a. b
 Grimoaldus filius Pipini primi. 302. c. d. 674. e
 Grimoaldus Rex Longobardorum. 484. c. d. Fuit fide Catholicus. 485. a
 Grimoaldus Gracos superat. 485. a. b
 Grimoaldi Regis obitus. 511. d. e
 Guaimerus quae egerit in S. Leodegariam. 582. b. c
 Guarnery minister Theodoricus Regis quid in S. Austregisilum. 218. a. b. c
 Guarnery cum Sulpicio Episcopos gesta. 218. e. d
 Guarnery visio de ira Dei in se conuersa. ibid. e. 219. a
 Guarnery percutitur à S. Austregisilo Episc. 218. e
 Guarnery infelix obitus. 218. e. 219. a
 Guadoinus Dux redarguitur ob inultum sacrilegium. 174. d. e
 Guidiscalcus Dux saniens in monasterium corripitur à S. Gregorio. 141. a
 Gulsarus Magister militum ad quem scribit S. Gregorius. 126. d
 Gundegisilus Episc. Burdegalsis. 58. b. c. d
 Gundemarus Rex tertius Hisp. à Reccaredo. 215. c
 Gundemari Regis constitutio de Ecclesia Toletana. 216. b. 217. a
 Gundericus Episc. Toletanus sub Unuitza Rege. 641. d
 Guntherannus Rex cultu religionis pestem auertit. 12. d. e
 Eiusdem predicata pietas & miracula. 12. e. 13. a
 Guntherannus Rex Franc. incantè iniustum bellum mouit aduersus Reccaredum Regem Hisp. 28. d. e
 Guntherannus Rex laborat pro pace monialium. 60. e
 Guntheranni Regis obitus. 123. d. e
 Guntheranni Regis predicata pietas. 124. a
 Guntherus Ethnicus frustra offert sacrificium pro filio excitando. 625. a. b
 Guntherus rogat S. Sunibertum pro filio. 625. b. Laborat in Euangelio. 628. e

H

Abdimelech Rex Sarracenorum. 601. e
 Hadoinus Episc. Cenomannensis testamentum. 437. e. 438. 439
 Hadriani Episc. in Achaia causam Gregorius Papa cognoscit. 53. d
 Hadriani Episc. in Anglia. 500. d. A Vitaliano missus. 494. c. 500. d. e. 501. b. c. 504. d. e. 600. d
 Hadriani Abbatis in Anglia obitus. 600. d
 S. Hadriani ecclesia ab Honorio Papa erecta. 345. b
 Hadrianus Episc. Thebanus appellat ad S. Gregorium. 35. a. b
 Hadriani moles illustrata memoria S. Angeli. 6. c. d
 Hareses unde oborta. 376. e
 Haresis Ariana in Italia Longobardorum Regis auxilio pollet. 12. b
 Haresis Monothelitarum difficilis captu. 367. e. 368. a
 Haresis simoniaca prima in Ecclesiam insurrexit. 3. a
 Hareses cum dominantur Romanum Imp. decrescit. 293. c. d

Haresum

Haresum causa Christiani dati Sarracenis. 336. e
 Haresis accusatus satisfacere tenetur. 145. c. d
 Haresis Alexandrini conuersi per sanctum Eulogium. 114. b
 Haresis Angli ab auctore perstringuntur. 112. b. c
 Haresis Monophysita ad Ecclesiam reuersi. 156. b. c
 Haresis Samaritani in Sicilia. 105. d
 Haresis infestant Ecclesiam Thessalonicensem. 117. b. c
 Haresis in hereticos declamare soluit. 381. d
 Haresis ab Imp. plectendos esse. 535. a
 Haresis Iureconsultorum stoliditas & ineptia. 200. b
 Haresis soliti falsa scripta supponere. 454. d. e
 Haresis penitentes quid facere debeant ut à sede Apostolica recipiantur. 538. a. b
 Haresis mos in decipiendis Catholicis. 294. e
 Haresis dubitare se simulant, ut alios ad dubitationem inducant. 294. d
 Haresis affectant scissionem ab Ecclesia, ut liberè uiuant. 110. e
 Haresis haud pollicitationibus inuitandi. 294. e. Pollicitationibus conuersi raro proficiunt. ibid.
 Haresis non communicandum nec in bonis. 27. d
 Haresis scripta qualia esse soleant. 349. d
 Haresis Imperatores cur honesto titulo nominati reperuntur. 357. a
 Haresis volunt videri Catholici. 382. a
 Haresis turbant Ecclesiam Antiochenam. 110. b. c
 Haresis magno periculo se insinuant Principum auribus. 294. a
 Haresis de Primatu Romana Ecclesia à Phoca accepto garrunt. 199. c. d
 Haresis recentiores quam deteriores antiquioribus. 280. a
 Haresis & hareses quomodo conuinci soleant. 377. c. 379. c
 Haresis semper inconstans sententia. 534. a
 Haresis mellita eloquia. 380. b. c. d
 Haresis scripta quando citata ab Orthodoxis. 613. d
 Haresis damnati à Sexta Synodo appellant ad sedem Apostolicam. 558. b. c
 Haresis confutatus ab Heraclio Imperatore. 260. e. 261. a
 Haresis deceperunt Heraclium Imp. sub spe concordia. 293. a
 Haresis aequè ac daemones blasphemis in martyres. 669. d. 670. a
 Haresis damnatus in Concilio Aureliensi. 423. e. 424. a
 Hali pater Mahometis. 296. a
 Halidulphus Abbas monasterij Altimontis. 622. e
 Hasbany populi ad fidem conuersi per S. Trudonem. 640. a
 Haumar Princeps Sarracenorum. 307. e. 335. e
 Haumar Princeps Sarracenorum Hierosolymam capit. 339. b. c
 Haumar Princeps Sarracenorum templum edificat. 339. d. e
 Haumar Cruces aduersarias deponi iussit. 361. a. b. c
 Haumar Princeps Sarracenorum occiditur à Persa. 373. d
 Heanfieda filia Regis Eduini baptizata à S. Paulino. 328. e
 Hebba Regina Anglia. 335. b
 Hector Patricius Massiliensis à Rege Francorum iussus occidi. 505. c
 Hedi Episc. Occidentium Saxonum moritur sanctitate clarus. 653. b. c
 Heimerannus Episc. Ratisponensis. 644. d. e. Persecutio-

nem passus appellat iudicium Romana Ecclesia. 645. a
 Eius martyrium. Ibid.
 Helladius Episcopus monet S. Gregorium. 86. a
 Helladio Episcopo insultans diaconus à Deo punitus. 474. d. e
 Helladius Episcopus Toletanus successor Aurasij, magister Eugenij. 342. b. c
 Helpidius contra Phocam conspirans proditus occiditur. 210. e
 Heraclius Praetor in Africa excitatur aduersus Phocam. 205. b. c
 Heraclius ducit uxorem in Africa Eudociam filiam Regati. 211. b
 Heraclius acclamatus Imperator in Africa. Ibid.
 Heraclius Imp. classe comparata Constantinopolim venit aduersus Phocam. 211. e
 Heraclius recipit omnes exules à Phoca expulsos. 211. b
 Heraclius vincit Phocam, quem & necauit. 211. c. d
 Heraclius auctus filio. 217. e
 Heraclij statua & effigies. 212. b
 Heraclius barbaram radit cum imperare cepit. Ibid.
 Heraclius coronatur Imp. à Patriarcha. 211. b
 Heraclius creat filium suum Imperatorem. 119. c
 Heraclius parare incipit expeditionem in Persas. 219. c. 254. a
 Heraclius nefarie ducit neptem suam in coniugem. 225. b. c
 Heraclius destructionem Iudeorum meditatatur. 239. e
 Heraclius Astronomia studiosus, quid in Iudeos. 239. e. Eos coegit baptizari. Ibid.
 Heraclius ad Dagobertum scribit aduersus Iudeos. Ibid.
 Heraclij sugillatur ignauia. 244. b
 Heraclius legatos mittit ad Cosroem Regem Persarum. 249. e
 Heraclij sanctio de numero clericorum. 251. b. c. d
 Heraclius pacem componit cum Rege Auarum. 253. e. 254.
 Heraclius pro bello parando ab Ecclesiis mutuam pecuniam accipit. 254. b
 Heraclius exercet milites ad proelium. 257. b
 Heraclij expeditio in Persas. 257. a. b. 258. 259.
 Heraclius in bellum proficiscens secum vexit Christi imaginem. 257. d. Ad eam iuramentum factum. 257. b
 Heraclius in prociutu monet milites seruare iustitiam. 257. c
 Heraclij verba ad Sergium Patriarcham. Ibid.
 Heraclius fugat Persas Chalcedonem vsque. 257. e
 Heraclij magna in Deo fiducia. 258. b. c. d. Religione vititur magis, quam armis. d. e. 261. d. e
 Heraclius longè imparibus copijs aggreditur Cosroem. 258. b. Idem rursus patitur à Cosroe. 261. c
 Heraclius in Armenia vincit hostes. 259. a. Persidem innadit. b. Vincit Sarbarum Ducem. b. c
 Heraclius Bizantium sedit biematurus. 259. b
 Heraclius obitum hereticum confutauit. 260. e. 261. a
 Heraclij secunda expeditio in Persas. 261. b. c
 Heraclius interiore Persidem innadere tentat. 261. d. e. 262. a
 Heraclius concionem habet ad milites. 261. d. e
 Heraclio Deus mirifice fauit. 262. a. b
 Heraclij exercitus recreatur pluuia. 262. a. b
 Heraclio vni datum penitus vincere Persas. 262. a
 Heraclius comburit Ignis templum in Perside. 262. e
 Heraclius fugat Cosroem. 262. b
 Heraclius in ambiguis diuinum numen quomodo solitus consulere. 263. a. b
 Heraclius captiuos Persas dimittit. 263. b
 Heraclij exercitus id discrimen adductus. 263. d. e
 Heraclius hiemat in Albania. 263. b

Heraclius hortatur milites timore confirmatos. 263. d. e. 264. b. c.
Heraclium reuertentem in Armeniam insequitur Persa. 264. c. d.
Heraclij noua victoria aduersus Persas. 264. a. b. c. d.
Heraclius nocte irruit in Sarbarum Ducem Persarum & fugat eum. 264. d. e.
Heraclius litteris suis consolatur Constantinopolitanos. 265. b.
Heraclius inicit amicitiam cum Cyro Lazorum Episcopo. 265. a.
Heraclium peruenit ad Eufratem. 265. c.
Heraclium pugnantem admirati sunt hostes. 265. d. e.
Heraclius subuenit exercitui periclitanti. 265. d.
Heraclius compulsus cum gigante certare. 265. b. c. d.
Heraclius hiemat apud Sebasteam. 265. d. e.
Heraclius mittitur Dei auxilio. 272. b.
Heraclius victor contra Cosrohem properat. 272. d.
Heraclij exercitus deseritur à Turcis. ibid. c.
Heraclius aduersus Razatem pugnat ante aciem. 272. c. d.
Heraclio aucla vires per martyrium S. Anastasij. 285. b. c.
Heraclius potitur diuitiis Cosrohis. 285. c. d.
Heraclius fauet Syro filio Cosrohis. 285. e.
Heraclius redit Constantinopolim. 287. d. e. 288. a. b. Eius filiorum occursum. 288. b.
Heraclius pecuniam ab Ecclesiis acceptam restituere parat. 288. c.
Heraclij triumphus de bello Persico. 277. e. 278. a.
Heraclij praclara merita. 287. e. 288. a. b.
Heraclij & eius filij numismata. 289. c. d. e.
Heraclius pellit Nestorianos ab ecclesiis Catholicorum. 288. a.
Heraclius duxit quatuor elephantes è Perside. 288. b.
Heraclium victorem Reges legationibus frequentant. 292. d.
Heraclius reportat humili habitu Crucem Christi Hierosolymam. 292. b.
Heraclius susadit Indeo praedixit fieri Christianum. 291. e.
Heraclij ruina unde caepa. 292. d. e.
Heraclius visitans Syriam de fide disputat suo damno. 292. e. 293. a.
Heraclius consulit Sergium Patriarcham de dogmatibus. 292. e.
Heraclius spe pacis decipitur ab hereticis. 292. e. 293. a.
Heraclius declinans in haesim pessundat Imperium. 293. e. d.
Heraclius triplici vinculo hereticorum captiuus ductus. 294. b.
Heraclius captus ab hereticis lenitatis arguitur. 294. b.
Heraclius deceptus ab Athanasio Iacobita. 293. e. 294. 295.
Heraclius magno suo damno se immiscet disputationibus dogmatum. 294. a. b. 295. d.
Heraclius obuiam habuit Mahometanum Principem & pseudopphetam. 296. e.
Heraclius sugillatur inertia dum non insurgit in Mahometanos statim, sed intentus totus fuit questionibus dogmarum. 299. b.
Heraclius licet hereticus persuerat Catholico nomine. 301. b.
Heraclius urgetur à Sarracenis, & relicta Syria pergit Constantinopolim. 307. e. 308. a.
Heraclius perinfectus Romana Ecclesia. 346. c.
Heraclius promulgat nouam fidei expositionem hereticam. 347. d. e. 349. e. 350. a. Ethesin eam nominauit. ibid.
Heraclij expositio fidei reijcitur à Seuerino Papa. 348. b. c. d.

Heraclius ruina factus Romani Imperij. 335. c. d.
Heraclius recantans palinodiam in exemplum adducitur à S. Maximo. 468. e. 469. a.
Heraclius de fidei expositione confusus negauit eam esse suam. 356. b. c. Eius penitentia imperfecta. 356. e. 357. a.
Heraclij Imp. obitus. 358. a. b.
Heraclius inuitor imperat, 500. a. Eius natalis. 217. e. Idem filius spiritalis Ioannis Episcopi Alexandrini. 219. c. Quando coronatus Imp. à patre puer. ibidem. Idem Constantinus dictus Consul creatus & Caesar. 244. b.
Heraclius frater Pogon. ab Imperio dimouetur. 556. d. e.
Heraclius frater Abimari Imp. copus Praefectus. 627. c.
Heraclionis imperat. 358. b.
Herbolenensis Ecclesia illustrata sanguine martyrum. 596. e. 597. a. b.
Hermannus presbyter Scotus ad quem littera Apostolica facta. 349. a.
Hermannus Episcopus Coloniensis. 630. e. Scriptor vitae S. Lamberti. ibid. e.
Herodianus praedicit M. iuritu interitum. 159. d.
Herundo sancta femina in montibus Transistinis eremiticam vitam excoluit. 39. e.
Hesychius Episcopus in Gallia Synodo Pictauiensi interfuit. 58. c. 59. a.
Hesychius Episcopus Hierosolymorum moritur. 210. d.
Hiems aspera infecta arboribus. 195. d.
Hierosolyma capta à Cosrohe Rege Persarum. 231. c. 232. a. Deploratur Threnus Antiochi monachi. d. e. 233. a. b.
Hierosolymitanis captiuus subuenit Ioannes Eleemosynarius. 232. b. Eius clades praenunciata. 204. d.
Hierosolyma restauratio facta à Modesto. 244. b. c. d.
Hierosolyma capta à Sarracenis. 335. d. e. 336. a. b. 339. c. d.
Hierosolymitana Ecclesia inuasa à Sergio heretico vendicata à Theodoro Papa. 364. c. d.
Hierosolymorum Episcoporum post Sophronium successio interrupta. 339. e.
Hieronymus reuocatur ab interpretatione Ezechielis. 77. b. c.
Hiberni Episcopi scribunt ad S. Gregorium. 33. d. e.
Hiberni schismatici redeunt ad Ecclesiam. 34. b. c.
Hiberni consulunt S. Gregorium Papam. 34. c.
Hiberni Catholico ritu celebrant Pascha. 334. a.
Hiberni grauis ab Anglis passi. 577. c. d.
Hilarus Archipresbyter Rom. Ecclesie. 4. c. 349. a.
Hilarus Carthularius missus in Africam eam curat Ecclesiam. 25. e. 26. b. 32. d. 156. e. 157. a.
Hilarus subdiaconus subiectus verberibus damnatur exilio. 154. a. b.
Hilda abbatisa quid de Paschate. 487. a.
Hilda Abbatisa obitus. 543. a. De eius anima visio. ibid.
Hypollitus Notarius à S. Gregorio missus ad Theodolindam Reginam. 50. d.
Hispania laborat peste inguinaria. 12. d. e.
Hispania Ecclesie felix status sub Chindasuindo Rege. 417. e.
Hispania Episcopi cupiunt Romano tantum subesse Pontifici. 562. a. b.
Hispania Episcopi à Benedicto Papa mouentur. 578. d. 579. a. b. c.
Hispania Episcopi legationem mittunt ad Leonem Secundum Rom. Pont. 574. e. 575. a.
Hispani Episcopi cur se ignorare profitetur Quintam Synodum. 576. e.
Hispania Episcopatum facta distinctio. 515. b. c.
Hispania Reges unde sint dicti Catholici. 346. d. e. 347. a.
Hispania à Iudais pressuram passa. 619. d.
Hispania

Hispania regnum cum deficit ab obedientia sedis Apostolica penitus corrumpit. 642. a. b. 643. a. Traditum Sarracenis. 640. e. 641. a.
Hispania ciuitatum muros destruit Vuitiza Rex Longob. 641. b.
Hispania Regnum oblatum Ecclesie Romanae. 642. a. b. c. Ablatum à Vuitiza. ibid. Vendicatum à Gregorio Septimo. 642. e. 643. a. b.
Hispania Regnum sicut inobedientia Romana Ecclesie perditum, ita obedientia restitutum. 643. d. e.
Hispanias inuadunt Sarraceni, eisq. sunt potiti. 671. b. c. 672. a. b.
Hispania prodicione Iuliani Comitis nudata armis. 672. a.
Hispaniarum perditionis causa qua uerior extitit. 672. d. e.
Hispanense sine Spalense Concilium. 252. e.
Historia Gregorij Turonensis quosque producta. 100. a. b.
Historia scriptio postulat solitudinem. 53. c. d.
Histria schismatici. 52. c. d. Reuocati ad Ecclesiam. 126. c. d. e. 127. a.
Hoamen Rex Sarracenorum. 373. d.
Hollandia pars accipit Euangelium predicatione S. Suuiberti. 626. d. 628. e.
Homelia ab Antiocho monacho cur scripta. 235. b.
Homelia in Euangelia quando à sancto Gregorio habita. 38. d.
Homelia per Notarium recitata. 38. e.
Homelia S. Gregorij super Ezechielem quando scripta, & quando intermissa. 76. d. e. 77. a. b. c.
Homur discipulus Mahometis. 297. c. d.
Honoratus Episcopus Hispanensis. 341. d.
Honorius Papa creatus. 272. a.
Honorius Papa commotus aduersus Episcopos Cisalpin. 279. b. Eius ad ipsos epistola. c.
Honorius Papa laborat pro restituendo Adualdo Rege. 279. a. b.
Honorius Papa commouet Isacium Exarchum aduersus Transalpinos Episcopos. 279. a. b. c.
Honorius Papa concedit priuilegium monasterio Bobiensis. 281. e.
Honorij Papa laudes per scriptorem eius temporis. 281. e.
Honorius Papa deiecit Fortunatum Gradensem Episcopum. 299. d.
Honorij Papa epistola ad Episcopos Venetiarum & Histriae. 299. d. e.
Honorius Papa creat Primogenium Episcopum Gradensem. 299. e.
Honorius Papa ordinat Scotos Episcopos. 304. a. b.
Honorij Papa consuetudo cum Sergio & communitio in crimen deduci non potest. 313. a.
Honorij Papa arbitrio se subijcit Sergio. 315. e. 316. a.
Honorius Papa non potuit improbare Sergij epistolam. 316. a. b.
Honorius Papa inter Catholicos Pontifices adnumerandus. 316. c.
Honorij epistola prior ad Sergium lapsa offensionis. 316. d. e. 317. 318.
Honorius quomodo asserat voluntatem unam in Christo. 317. a. b. 322. d. e.
Honorius cur silentium indixit de vna vel duabus voluntatibus in Christo. 318. a. b. c. 319. b. c. 320. a. b. 323. d. e. 326. a. 386. e. 387. a.
Honorium damnantes in quo decepti sint. 318. e. 319. a. b. c. d. e.
Honorij Papa atque Sophronij Episc. Hierosol. eadem sententia. 319. e. 320. a. b.
Honorius magis excusabilis quam Sophronius si communicauit cum Sergio. 319. e. 320. a. b.
Honorius scribit ad Cyrum, & ei silentium imponit. 321. c. d.

Honorij ad Sergium epistola posterior. 321. e. 222. a.
Honorij epistola ad Sergium que obiecta. 322. d. e.
Honorius defenditur à S. Maximo. 323. a. 368. d. e.
Honorij Catholica fidei firmitas. 323. d. e.
Honorius Orthodoxus à Synodis & Romanis Pontificibus comprobatur. 323. e. 324. a.
Honorius inuidiam passus ab laudes ipsi à Monothelitis illatas. 324. d. e.
Honorius Papa corrigit Scotos deniantes. 329. d. e.
Honorij Epistola percare Monothelitis. 324. d. e.
Honorij nomen inuidiose retentum in Diptychis à Monothelitis. 324. e. Cur ita. 519. a. b. c. d.
Honorius à Sophronio in honore habitus. 325. a.
Honorius ab Agathone & Martino successoribus cultus. 325. a.
Honorij epistola ad Sergium probata Catholica à Ioanne Papa. 355. a. b.
Honorius defendit Agatho Papa. 549. a. b. c. 550. 551.
Honorius manifestam calumniam passus. 548. a. b.
Honorij damnatio Actis Sextae Synodi inserta à Theodoro impostore. 537. e. 550. a. 551. a. b. 565. d. e. 566.
Honorij fides Catholica bene cognita à successoribus. 533. c. d.
Honorius in Sexta Synodo falso accusatus à Monothelitis. 547. e.
Honorij epistola lecta in Synodo. 548. d. e.
Honorij innocentia fidesque Catholica, perspicue demonstrata atque plus satis probata. 550. d. e. 551. 552. 553. c. d. 554. 559. a. b. 568. b. c. d. e.
Honorij Papa opera propagatur Euangelium in Geuissis. 317. e. 338. 339.
Honorij Papa epistola ad Edinum Regem Angl. 326. e. 327.
Honorij Papa epistola ad Honorium episc. Dorouernensem. 327. d.
Honorius Papa pecuniam coegit in Patriarchium. 345. d.
Honorij Papa versus in basilica S. Agnetis. 344. c. d. 345.
Eam ecclesiam restituit & ornauit. 344. c. 345.
Honorij Papa obitus, ordinationes, & reliqua res ostia in cultu Ecclesiarum. 344. b. c. 345.
Honorius Episcopus Dorouernensis accipit palium ab Honorio Papa. 326. e. 327.
Hormisdas Papa qui tituli oblatus. 90. b.
Hormisdas Rex Persarum pulsus à Sarracenis. 292. c. d.
Hormisdas ultimus Rex Persarum se abdicat. 353. b.
Hormisdas Rex Persarum occisus. 40. e.
Horta ciuitas à Longobardis capta. 76. c.
Hortana Ecclesia Episcopo vacans. 72. e.
Hospitalia ab Episcopis curanda. 170. a.
Hostibus Ecclesie quando danda Eleemosyna. 31. e.
Hubertus Episcopus Leodienensis successor S. Lamberti martyris Romanae Ecclesie obseruantissimus. 633. a. b. Qui sigillo munire uoluit suam Ecclesiam. ibid. b.
Hugaldus monachus scriptor. 305. e.
Hugo Card. legatus in Hispanias à Gregorio Papa Septimo. 642. d. e.
Humilis Episcopus Belitrensis. 144. c.
Humilitatem insinuat & custodit S. Gregorius. 114. e. 115. a. b.
Humilitas custodienda in operatione signorum. 147. e. 148. a.
Hunni qui adhuc Pagani. 597. e.

Iacobus diaconus Paulini Episcopi in Anglia. 291. c.
 Iacobus diaconus Eboracensis uir sanctus. 329. a.
 Ianuarius episc. Calaritanus reprehenditur à S. Gregorio quod non defendat pauperes. 138. d. Et ob Barbaricos non con-

non conuersos. 70. e. 71. a. Item propter hospitalium neglectam curam. 170. a. Et ob iniuste excommunicatum Iudorum. 36. b. c. Et ob exaratum segetem & alia indigna Episcopo perpetrata. 119. b. c.
 Ianuarij Episc. Malacitani causa Romam perlata. 169. d
 Iarumannus Episcopus in Anglia. 490. e
 Iconoclasta suis ipsorum armis confectus à Latinis. 613. b. c
 Idolorum destructa ara ab idolorum pontifice. 278. b. c
 Idolorum templa non destructa, sed in diuinum cultum mutanda. 149. d. e
 Idolorum templum incensum à Moroneo monacho. 280. d. e
 Idolorum templa conuersa in Ecclesias per S. Sunibertum Episc. 624. c
 Idololatria pullulat diuersis in locis. 111. b
 Idololatria rusticorum, quam sint passi diuinam ultionem. 280. e
 Iesdin Persa filij curant corpus S. Anastasij martyris. 284. e. 285. a. b
 Iffi Regis Eduini nepos filium Osfridi baptizatur à S. Paulino. 290. c. 328. e
 Ignatij martyris reliquia quando translata Romam. 343. e
 Ignatij martyris signum in epistolis. 93. d
 Ignis marinus inuentus quo naves Sarracenorum saepe combusta. 510. b
 Ignis templum in Perside. 262. d. Ab Heraclio Imp. combustum. 262. e
 Ildesius Abbas postea Episc. Toletanus. 441. c
 Ildesius creatus Episc. Toletanus. 473. d. 474. c
 Ildesius apparet S. Leocadia. 475. c. d
 Ildesius veste sacra datus à Dei genitrice Maria. 475. a. b. 476. a. b
 Ildesij Episcopi Toletani obitus, laudes & scripta. 499. a. b. c. d
 Ilderis tyrannus in Gallia Narbonensi, auferens coronam S. Felicis martyris, & suo capiti imponens male periit. 512. b. c. Eius nefanda scelera. d. e
 Imago agni Christum representantis à Grecis uerita, à Latinis reiecta. 613. a. b. c. d. 614. a. b. In cera & alijs exprimi solita. 514. a
 Imago Anastasij martyris Casarea posita. 286. e. Romam translata. 287. c
 Imagine Apostolorum à Sergio Papa renouata. 639. c
 Imagine Christi praua Augustinus ingreditur in Angliam. 111. c
 Imagines sacre Roma allata in Angliam. 647. d
 Imagine Christi praua Heraclius pugnat contra Phocam Imp. 211. c
 Imagine Christi praua Heraclius proficiscitur ad bellum Persicum. 257. b. c. d
 Imagine Christi praua victor semper extitit exercitus Romanorum. 260. e
 Imago Christi area in porta Palatii Constantini. 159. c
 Imago Gordiani patris S. Gregorij. 179. d. e
 Imago Heraclij Imp. & filij. 289. c. d. e
 Imagines Imperatorum deferri solita in prouincias. 162. e
 Imago Mariae Virginis propulsatrix pestis Roma. 6. c. d
 Imago Mariae Virginis allata ad Heraclium à Stephano Episc. 211. b
 Imago Mariae Virginis in classe Heraclij Imp. ibid.
 Imago Mariae Virginis cum Cruce allata in Synagogam. 118. a
 Imago Synodorum Vniuersalium depicta Constantinopoli, abrafa à Philippico haeretico Imp. 663. c
 Imago Synodorum Vniuersalium depicta Roma in Ecclesia S. Petri. 663. c
 Imago S. Petri à Sergio Papa facta. 639. a
 Imaginum sacrarum usus ab exordio Ecclesiae Anglicanae. 674. a. b. c

Imagines in sacro linteo intexi solita. 524. a
 Imagines Sanctorum erecta super turres à Ouamba Rege Hisp. 513. d. e
 Imagines Christi & Dei genitricis Mariae salutata S. Maximus. 456. d. e
 Imagines sacrae missae ad Secundinum à S. Gregorio Papa. 130. b. c
 Imaginum sacrarum cultus qualis esse debeat. 130. b. c. d. e. 131.
 Imagines Sanctorum in Ecclesia. 127. e
 Imago S. Sebastiani in basilica sancti Petri ad Vincula. 542. e
 Imago S. Siluae matris S. Gregorij. 178. e. 180
 Imago Theodori Sicoeta adhuc uiuentis depicta. 207. b
 Imerites & Erinus accusatores S. Martini Papa. 429. b
 Immunitas Ecclesiastica illa seruata ab Ariano Rege. 281. b. c
 Immunitas Ecclesiastica violata à Phoca. 199. b
 Imperium proficit & deficit prouisione fidei Catholica custodita, uel laesa. 293. c. d. 305. d. e. 409. b. 434
 Imperium Orientale cur maioribus affectum cladibus. 305. d. 434. b. c
 Imperatorum non esse dare Episcopos ciuitatibus. 544. d
 Imperatorum esse seruare Ecclesiam ab erroribus immunem. 535. d. e
 Imperatores moneri debent à Rom. Pontifice. 533. d. e
 Imperatorem esse etiam sacerdotem dicebant Monothelita haeretici. 466. c. d. e. Quos redarguit S. Maximus. ibid. d. 610. b. c. d
 Imperatores haeretici defuncti, cur titulo pietatis nominati. 357. a
 Imperatores Orientales desistunt confirmare electionem Romani Pont. 575. e
 Imperatorum imaginum cultus. 162. e. 163. a
 Imperatorum non esse, sed sacerdotum de dogmatibus definire. 292. e. 293. 426. b
 Imperatores unde sibi usurparunt auctoritatem condendarum legum Ecclesiasticarum. 469. a. b
 Imperatores uenerentur non persequantur sacerdotes. 82. e. 88. a
 Imperatores curare debent concordiam sacerdotum. 80. d. e
 Imperatores non pati libenter rigidos sacerdotes. 4. a
 Imperatores subiecti sunt sacerdotibus. 466. e
 Imperatorum Orient. consensu requirebatur pro confirmatione Romani Pont. 2. e. 3. a. b. c. 4. a
 Imperatores Orientis hostes Romana Ecclesia. 2. e. 3. a. b
 Imperatores Orientales quibus sint usi artibus, ut subiciantur sibi Romanam Ecclesiam. 651. a. Studuerunt ut crearentur Orientales Romani Pontifices. ibid. b. Omnes eorum conatus elusi. ibid.
 Imperatores Orientales, qui profecti sunt honore Ecclesiam Romanam. 615. d
 Imperatores indigni Imperio, qui persequuntur Rom. Ecclesiam. 3. a. b
 Imperatores non sibi usurpent qua sunt sacerdotum. 610. b. c. d
 Imperatores haeretici promouentur à demone. 669. e
 Imperitia Ecclesiarum huius saeculi. 530. e. 531. c. d. 537. b
 Impositura de Honorio Papa facta in Sexta Synodo. 550. a. b. c. 151. a. b. 554. a. b. 557. a. b. Vide Honorius.
 Impositura de cemeterio S. Gregorij Papa. 189. b. c. d
 Indeberga mater Gertrudis Ista dicta. 492. d. e
 India Regis legatio ad Heraclium Imp. 292. d
 Infantes baptizandi. 11. c. d
 Inferni poene ostensa monacho impoenitenti. 650. c. d
 Ingeniuus Episc. Sabionensis exilium passus à Longobardis Arianis. 347. c
 Ingoberga

Ingoberga Regina pietas & obitus. 64. b
 Inguinaria pestis Roma. 5. a. b. In Italia uniuersa. 12. c. Et in Hispania & Gallia. 12. c. d. e
 Iniuriarum remissio aditum ad gloriam parat. 128. a
 Innocentius Consul interpres in causa S. Martini Papa. 429. e
 Innocentius Episcopus Emeritenis subscripsit Concilio Toletano sub Gundemaro Rege. 217. b
 Innocentius Praefectus in Africa cupidus librorum S. Gregorij Papa. 138. d. e
 Inscriptio sepulchri Ceadualla Regis. 592. e. 593. a
 Inscriptio in Cruce posita donata à Cosrthoe S. Sergio martyri. 42. d. e. 43. a
 Inscriptio in Ecclesia S. Ioannis Bapt. à Rege Reccesuindo erecta. 481. e
 Inscriptio in Ecclesia S. Pancratij posita. 345
 Inscriptio in sepulchro S. Eugenij Episcopi Toletani. 474. a. b
 Inscriptio in sepulchro posita SS. Kiliani, & sociorum martyrum. 596. e. 597. a
 Inscriptio sepulchri Recinerga Reginae. 418. a. b
 Inscriptio sepulchri S. Theodori Episcopi. 600. c
 Inscriptio sepulchri Theodori. 252. b
 Inscriptio Vuamba Regis super mœnia Toletana ciuitatis. 513. d. e
 Inscriptio posita in sepulchro S. Vulfriidi. 658. d. e
 Inscriptio ad sepulchrum S. Felicis Episc. Rauennatis posita. 664. a
 Insignia clericorum Romana Ecclesia, qua fuerint. 122. a. 179. e
 Insulani monachi relaxati occasione bellorum. 19. d
 Intercessionem Sanctorum proficua. 669. e
 Inuentio corporis S. Laurentij martyris. 73. e
 Inuentarium de rebus Ecclesiasticis. 54. e
 Ioannes Abbas Biclarensis historicus. 2. b
 Ioannes Abbas indicat de tunica S. Ioannis reperta S. Gregorio. 39. e
 Ioannes Abbas à S. Gregorio ad Theodolindam Reginam missus. 50. d
 Ioannes Abbas Persa quomodo exceptus à S. Gregorio. 115. c. d
 Ioannes Archicantor S. Petri interfuit Concilio Anglicano. 520. e. 647. c
 S. Ioannis Baptiste capilli in Hispaniam missi. 134. b
 S. Ioannis Baptiste Ecclesia in Madoctia à Theodolinda constructa. 243. e
 S. Ioannis Baptiste Ecclesia erecta à Reccesuindo Rege. 481. d
 S. Ioannes Baptista electus patronus Gentis Longobardorum. 243. d. e. 284. e
 S. Ioannes Bapt. redarguit violatorem sepulchri Rotharis Regis Longobardorum. 446. e
 S. Ioannis Bapt. Ecclesia ad aquas Saluinae. 668. a. b. De miraculis in ea. ibid. c. d. e. 669
 Ioannes diaconus scriptor uita sancti Gregorij quo tempore. 186. d
 Ioannis Emang. tunica reperta & Romam missa. 38. c
 Ioannis Damasceni assertio de liberata Traiani anima cuius ponderis. 185. d. e. 186. a
 Ioannis Damasceni parentes liberi permanserunt. 331. b. c
 Ioannes diaconus Card. legatus ad Sextam Synodum ab Agathone Papa. 520. e
 Ioannes Eleemosynarius Alexandrinus Episc. creatur. 212. c. d. e
 Ioannes Eleemosynarius Alex. Episc. singulos pauperes describit & alit. 213. b. c
 Ioannes Alexand. Episc. extirpat Simoniam ab Ecclesia Alexandr. 213. a. b. Alia res ab eo gesta in istis Episcopatus. 212. c. 213. a. b. Haereses enellit. ibid. e

Ioannes Alex. Episc. duobus diebus hebdomadis publice ornatus andebat. 213. d
 Ioannes Alexan. Episc. subuenit Hierosolymitanis à Cosrthoe captis. 232. b. c. Recipitq. profugos Syros. ibid.
 Ioannes Alex. Episc. respuit oblationem Symoniaci Episcopi. 240. c. d. e. 241. a
 Ioannes Alexan. Episc. non uult dare pecunias Ecclesia ad bellum Persicum. 254. c. d
 Ioannis Episcopi Alexand. res gesta cum Georgio Arsa. 325. c
 Ioannes Episc. Alexandr. res gesta cum Niceta Patricio. 254. c. d. Eiusdem ad Nicetam epistola. 255. a. b
 Ioannes Episc. Alexand. quam uindictam exercuit pro suo nepote contumelia affecto. 256. d. e.
 Ioannis Episc. Alex. testamentum. ibid. a. b. c
 Ioannes Episc. Alex. moritur in Cypro. 255. e. 256. a. b. Inter sanctos relatus. ibid. c
 Ioannes Aquileiensis Episc. creatus. 195. e. Idemque schismaticus. 196. b. c. Eius epistola ad Agilaphum Regem Longob. 196. e. 197
 Ioannes Arelatenis Episc. 501. a
 Ioannes Bergomensis Episc. interfuit Concilio Romano sub Agathone. 529. c
 Ioannes Bergomensis Episc. conuertit Grimoaldum Regem ad fidem Catholicam. 485. a
 Ioannes Bergomensis Episc. resistens Arianis martyrium est consecutus. 479. e. 480. a
 Ioannes Casar Augustanus Episc. 342. b. 343. a
 Ioannes Cypri Episc. extorris in Helleponto ob Sarracenos. 600. e
 Ioannis Cytri Episc. responsa edita. 26. d
 Ioannes Consiliarius Romana Ecclesia. 4. b. c
 Ioannes Constantinop. Episc. redarguitur à S. Gregorio ob iniquum iudicium monachorum Iusaurorum. 49. a. b. c
 Ioannes Constantinop. Episc. conatus pro usurpando Primatu. 84. c. d. e
 Ioannes Constantinop. Episc. Vniuersalis titulum usurpat. 83. e. 84. a
 Ioannes Constantinop. Episc. caput S. Pauli caput transferri Constantinopolim. 84. d
 Ioannes Constantinop. Episc. subditum se fatetur Romano Pontifici. 85. e
 Ioannes Constantinop. Episc. dolis agit aduersus Gregorium. 86. d. Inuitus parit eidem. ibid. b. c
 Ioannes Constantinop. Episc. corripitur à S. Gregorio ob titulum Vniuersalis usurpatum. 87. a. b. 88. a
 Ioannes Constantinop. Episc. superbia depressa. 89. d
 Ioannes Constantinop. Episc. falsam Ephesinam Synodum pro uera supponit. 90. e. 91. a
 Ioannes Const. Episc. ieiunator dictus. 100. d. e
 Ioannes Constantinop. Episc. moritur, & à Grecis pro Sancto cultus. 100. d. e. 101. a
 Ioannes alius Constantinop. Episc. post Thomam. 476. e. An probatus Catholicus. 477. a. b
 Ioannes Corinthi Episc. sub Gregorio. 48. b. 85. e. 86. a
 Ioannes Cretensis Episc. sub Gregorio. 48. b
 Ioannes Defensor sequitur Constantinum Papam Constantinopolim. 658. a
 Ioannes Eremita quid in visu uidit de anima Dagoberti Regis. 383. e
 Ioannes Exarchus occisus. 241. b
 Ioannes Exarchus Italia studet parti Paschalis Schismatici. 588. a. b
 Ioannes in Gallia Episc. interfuit Concilio Rothomagensi. 567. b
 Ioannis Episc. Lappa causa per appellationem delata ad Vitalianum Papam. 498. c. d. e
 Ioannes Larissaeus Episcopus sub Gregorio. 35. c. 48. a
 Ioan. Mariana Historicus laudatus. 590. b. c. d
 Ioannes

Ioannes monachus S. Theodosij legatus a S. Martino Pa-
pa. 411.c
Ioannes Neapoli Prefectus arripit tyrannidem, & occidi-
tur. 241.b.c.d
SS. Joannis & Pauli martyrum reliquia delata in Gallias.
13.c
Ioannes Papa Quartus creatur. 348 d.e. 349.a
Ioannes Papa Quartus transfert martyres e Dalmatia Ro-
mam. 358.d.e
Ioannes Papa Quartus collecta Synodo damnat Eccliesin
Heracly Imp. 354.b.c
Ioannes Papa Quartus redimit captiuos 358.c.d
Ioannes Papa Quartus quid ad Scoros. 349.a.b.c
Ioannes Papa Quartus de Honory Papa epistola suspicio-
nem purgat. 354.c. 355.a
Ioannes Papa Quartus constantia. 354.d
Ioannis Papa Quartus obitus, & sepultura. 358.c.d
Ioannis Papa Quartus oratorum in Laterano. 358 d.e.
359.a
Ioannes Papa Quintus creatur. 580.b. Olim diaconus
legatione functus Constantinopoli sub Agathone.
580.b
Ioannis Papa Quintus obitus & res gestae. 583.c.d
Ioannes Papa Sextus quando creatus 640.a.b. Persecutio-
nem passus ab Absimaro Imp. 640.b. Defensio ab Italia
militibus aduersus Exarchum. 640.b.c. Sedat milites
contra Exarchum permotos b. Redimit captiuos. a. Gi-
sulpho Duce Beneuentano detentos. 644.c
Ioannes Papa Sextus moritur. 650.e. Res ab eo gesta ordina-
rio, & sepultura. ibid.
Ioannes Papa Septimus creatur. 650.e. Accipit legationem a
Iustiniانو Imp. 651.c. Concilium Roma cogit. c.d. Non
approbat nec reprobat canones Sextae Synodi. 651.d.e.
652. Timiditatis arguitur. 651.d. Absoluit in Concilio
Rom. S. Vulfriidum Episc. 652.c. Ioannis eiusdem obitus,
res gestae & sepultura. 655.d
Ioannes Papa Septimus noluit probare canones nomine Se-
xtae Synodi editos. 612.c.d
Ioannes Exconsul Patricius & Questor, ad quem S. Grego-
rius clauem cum reliquijs mittit. 17.c
Ioannes Patricius occidit iussus a Phoca. 202.a
Ioannes Patricius missus in Africam aduersus Sarrace-
nos. 627.b.c
Ioannes Platyn Exarchus pecuniam exigit ab Ecclesia Ro-
mana. 588.a
Ioannes Philadelphia Episcopus Vicarius Apostolicus in
Oriente a S. Martino Papa creatus. 409.e
Ioannes Portuensis Episc. Legatus missus a Romano Pont.
ad Sextam Synodum. 529.e
Ioannes Portuensis Episc. Constantinopolim ductus. 611.d
Ioannes Episc. Prima Justiniana a S. Gregorio monetur. 72.
c. De eodem. 48.b. 157.a
Ioannes Spatharius cognomento Strutus in Tiberium filium
Justiniani Imp. immisus. 662.b.c. Occidit ipsum. d
Ioannes Episc. Syracusanus. 76.b. Mittit pecuniam ad fan-
ctum Gregorium pro redimendis captiuis. 102.b.c. Ad-
monetur a S. Gregorio. 104.c.d
Ioannes Exarchus cognomento Rizotopus qua refanda in
Romanam Ecclesiam commisit. 658.b. Obitus eius.
ibidem.
Ioannes monachus astronomus & magus praedicit Impe-
rium Philippico. 662.e. Caecus effectus. 663.a. Bellum
gerit aduersus Sextam Synodum. 662.e. 663. 664. Crea-
tus Episcopus Constantinopolitanus electo Cyro. 664.e.
665.a
Ioannis presbyteri causa a Gregorio Papa cognita contra
Orientale iudicium. 90.b.c.d
Ioannes Primicerius Rom. Ecclesia sub Gregorio. 4.c
Ioannis Primicerij Rom. Ecclesia constantia. 349.a.b

Ioannes Rauennas Episc. qua ad Gregorium de figa. 8.e
Ioannes Rauennas Episc. laborat aduersus schismaticos.
34.c.d. Acerrimus defensor Quinta Synodi. 67.e. 68.e
Ioannes Rauennas Episc. sequester pacis cum Longobardis. 31.
b.c
Ioannes Rauennas Episc. arguitur a S. Gregorio de abusu
pallij. 54. Et ob prauos mores. 72.b
Ioannes Rauennatis Episc. obitus. 99.b.o
Ioannes electus Rauennas Episc. reijcitur ob Psalmorum
imperitiam. 95.d
Ioannes Rauennatis Eccles. subdiaconus. 158.b
Ioannes Regitanus Episc. legatus ad Sextam Synodum.
529.e
Ioannes Sacellarius Petri. 464.e
Ioannes Scylacenus Episc. sub Gregorio Papa. 33.b
Ioannes scripta ad Honorium Papam mittit. 281.e
Iobinus Praefectus Illyrici. 18.e
Ionas Abbas accuratus scriptor rerum sui temporis. 279.
c.d
Ionas scriptor rerum gestarum S. Columbani & Attala eius
successoris. 243.b
Jonas monachus scriptor vitae S. Vulfranni Episc. Senonen-
sis. 636.b
Irenes uxor Domitij Patricij reddita facunda precibus
Theodori. 207.c.d.e
Irenes scripta que sita & non inuenta. 146.b
Isacius Exarchus ab Honorio Papa excitatus aduersus
schismaticos Transpadanos. 279.b.c
Isacius Exarchus aduersus Mauritium tyrannum moue-
tur. 361.d.e
Isacij Exarchi obitus & sepultura. 362.a.b.c
Isaurorum monachorum causa per appellationem cogita a
S. Gregorio Papa. 49.a.b.c. 91.a.b
Isidorus appellat Romanum Pontificem. 36.b
Isidorus creatus Episcopus Hispalensis praesuit Synodo Hi-
spalensi. 252.e. 253.a
Isidorus interfuit Concilio Toletano quarto. 330.c
Isidorus sacros ritus & preces Ecclesiasticas in Hispania ad
meliozem formam redegit. 330.c
Isidori obitus & vita tempus. 340.c.d.e. Eiusdem scripta.
340.e. 341.a
Istria Episcopi petunt iter tutum ad Urbem. 91.e. 92.a
Istria Episcopi per Exarchum compulsi inherere Gradensi
Episcopo. 196.c.d. 197.a
Istria Episcopi reducti sub Gradensi Patriarcha. 196.e
Italia Arianorum peste inficitur per Longobardos. 12.b.c
Italia laborat peste uingularia. 12.c.d
Italia status luctuosus sub Longobardis. 51.c. 97.a.b.c. 82.
d.e. 647.e. 648.a
Italiam inuadunt Sclani siue Sclauini dicti. 135.d
Italia liberata ab Eleutherio Exarcho. 241.d
Italica Patricia femina insignis. 56.b.o
Itta religiosissima femina uxor Pipini Principis. 302.d
Iudei ne cogantur inuiti ad fidem. 26.e. 27.a. 69.d.e. 117.e.
118.a. 169.b
Iudei a Gallis coguntur ad fidem. 26.e. 27.a.b. 239.d.e
Iudei in Hispania coguntur ad fidem. 239.c.d.e
Iudeorum ancilla & serui confugiens ad Ecclesiam ne red-
dantur. 56.a
Iudei ne ducant funera psallendo. 122.d
Iudei quo prauo catechismo debeant baptizari. 117.d.e
Iudei qua a neophyto passi fuerint. 117.e. 118.a
Iudei emunt Christianos captiuos in Palestina & occidunt
eos. 231.e. 232.a
Iudeis conuersis necessaria suppeditanda. 117.e
Iudei ab Heraclio Imp. ad baptismum compulsi. 239.e
Iudei in Christianos grassantur Antiochia. 209.e
Iudei occidunt Anastasium Patriarcham Antiochenum.
210.a

Iudeorum neophytorum iuramentum Regi praestitum. 441.
a.b
Iudei apostatae quibus conditionibus recepti. 440.e
Iudei vexant Hispanias. 586.b
Iudei rebellant in Hispanijs aduersus Regem Egicanem.
619.d
Iudei reducti in feruitutem in Hispania. 619.e. 620.a.b
Iudeorum filij septennas a parentibus ablati. 620.b.c
Iudei reuocati in Hispaniam per Vuitizam & aucti priui-
legijs. 641.d
Iudicandum neminem de occultis. 128.a
Iudices cohibeant iram in iudicando. 140.b.c
Iudices mali magis quam Barbari obfunt. 80.e
Iudicium durum faciendum impoenitentibus. 649.e
Iudicij magni dies proxima semper credita. 148.d
Iudicij futuri & infernarum poenarum testes non pauci.
627.a
Iudocus filius Regis Britannia. 442.b
Iulianus Apostata fugulat Traianum. 183.c.d
Iulianus nimis incaute res Persarum tentauit. 262.a
Iulianus diaconus Toletanus scriptor rerum S. Ildefonsi.
475.a.b. 586.e
S. Iuliani martyr nomine signa edita. 99.d
Iulianus Pomerius longe diuersus a Toletano. 586.d.e
Iulianus Scribon dat poenas. 136.b.c.d
Iulianus subdiaconus sequitur Constantinum Papam pro-
fiscientem Constantinopolim. 658.a
Iulianus Toletanus Episc. natus ex Iudeis. 590.d.e
Iulianus Toletanus Episc. aduersus Iudeos laborat. 586.d
Iulianus Toletanus Episc. legatos Romam mittit. 590.e.
591.a
Iulianus Tolet. Episcopus insultans Rom. Pontifici corripit-
ur. 590.a.b.c
Iuliani Toletani Episc. obitus. 600.d
Iulianus tertius huius nominis Episcopus Toletanus exulat
sub Vuitiza Rege impio. 641.d
Iulianus Comes Provincia Tingitana proditor regni Hispani-
ci. 671.e. 672.a. Fauet Sarracenis. 673.a
Iulienis Patriarcha cur dictus Aquileiensis. 197.c
Iulius Episcopus Herbiopolensis. 597.b
Iuramentum supra corpus S. Petri. 168.a
Iuramentum super corpus S. Apollinaris. 93.c
Iuramentum ab Egicane praestitum Eruiugio Regi. 589.b.c.
591.b.c
Iuramentum militibus praestitum ab Heraclio Imp. 257.b
Iuramentum de non acceptando Episcopatum, Gregorius
haud irritari uoluit. 172.e
Iuramentum Neophytorum Iudeorum. 441.a.b
Iurisdictionum haereticorum stoliditas. 200.b
Iurisdictione Ecclesiastica proculcata tempore auctoris. 171.b
Iustinus Abbas monasterij S. Anastasij laudatus. 260.b.c
Idem institutor S. Anastasij Persae. ibid.
Iustinianus Imperator insequitur Manichaeos. 578.b
Iustinianus Imp. oppressor Rom. Ecclesiae. 2.e. 3.a
Iustinianus filius Mauritiij Imp. 158.e
Iustinianus iunior imperat. 577.e. 578.a
Iustinianus Imp. in haesim lapsus. 584.c.d
Iustinianus Imp. scribit ad Cononem Papam. 584.b
Iustinianus Imp. insequitur Sergium Papam. 611.b.c.d
Iustinianus Imperator legationem mittit ad Ioannem Pa-
pam pro confirmatione Canonum sextae Synodi. 612.b.c
Iustinianus Imp. dum persequitur Sergium Romanum
Pontificem, iussu ipse persecutionem passus. 615.d.
Odium incurrit ciuium ob sauitiam ministrorum. 617.
c.d. Ob publica aedificia construenda diruit templum Des-
para. 617.d. Captus a Leontio truncatis naribus eijcitur
in exilium Chersonam. 618.e. 619. Causa malorum
ipsius. ibid. Quum non ignorans seposita corona pedes ex-
osculatur Rom. Pontificis. 619.a

Iustinianus naso praefectus iterum imperat. 644.a.b. Caiani
ope nititur. ibid. b. Item & Trebellij Regis Bulgarorum.
ibid. b. Sororem Caiani accipit in uxorem. 644.b. Eius im-
placabile odium aduersus inimicos suos. 644.b. 646.c.d.
Eius legatio ad Ioannem Papam Septimum 651.c. Iusti-
nianus laborat apud Ioannem Septimum pro confirmatio-
ne Canonum Sextae Synod. 651.d.e
Iustinianus Imp. praefectus naribus mittitur in exilium. 619.
b.c.d. Quid in Sergium Papam. 617.b.c
Iustinianus Imp. prodicionem parans aduersus Ecclesiam,
prodicionem passus ipse. 615.d. 617.e. 618.e. 619.a.b.c
Iustinianus Imp. ingratus in Bulgaros ab illis vincitur.
655.b. Accersit Constantinum Papam. 657.d.e. 658.a.
Exceptit eum honorifice, prostratus osculatur pedes eius.
659.d.e. Accipit Eucharistiam de manu Pontificis. e. Re-
nouat Ecclesiae priuilegia. ibid. e
Iustinianus uiscitur in Chersonenses. 660.b. 661.e. Eius
classis naufragium. ibid. b.c. Seuit in propinquos Bar-
danis. 662.a.b. Occiditur. 662.d. Caput eius delatum
Romam. 662.d
Iustus cum socijs a S. Gregorio missus in Angliam. 147.c.d
Iustus creatus Episcopus in Anglia. 192.c.d
Iustus Episcopus praecessor Honorij. 327.c
Iustus Roffensis Episcopus. 228.d. Accipit pallium a Bo-
nifacio Papa V. 250.c.d.e
Iustus Manichaeus detegit Manichaeos. 444.c.d
Iustus diaconus Toletanus ob superbiam dat poenas. 474.
d.e
Iustus Episcopus Toletanus. 341.b. 342.d.e. Que passus a
Gerontio presbytero. 474.e

K.

Kilianus monachus Romam profectus pro licentia pra-
dicandi Euangelium Gentibus. 585.b
Kilianus Apostolatus officium a Conone Papa accepit. 384.
e. 585.a
Kilianus Franconijs praedicat. 585.d
Kiliano ostensa uisio. 595.d
Kilianus & sociorum martyrium. 595.a.b.c. Eorundem epi-
taphium sepulchrale. 596.e. 597.a
Kilianus & sociorum Acta illustrata a Nicolao Serario.
595.b. 596.d.e
Kilianus duo. 586.a.b

L.

Laicos ministros Episcopus non habeat, sed clericos. 252.
e. 253.a
Laici uetus seruire cubiculo Pontificis. 91.d
Laici ne clericos afflicterent S. Gregorius curauit. 17.e
Laici ne assumantur ad Episcopatum. 92.a
Laico habitu probandi antea, qui profiteri uolunt mona-
chismum. 91.e
Laici Principes magno periculo se immiscerent sacris dogma-
tibus disquirendis. 292.e. 293.a
Lambertus Tungrensis Episcopus martyrio coronatus. 630.
e. Scripta res ab eo gesta a Stephano Episcopo Leodien-
si. 630.e. Arguit Pipinum ob pellicem. 631.a.b. Propri-
nat Pipino & non pellici. 631.c.d
Lambertus Episcopus Traiectensis successor S. Theodardi.
478.c
Lamberti Episcopi Traiectensis secessio. 580.c. Eius mar-
tyrium. 631. Pellices non admittit ad sepulchrum suum.
632.b.c
Lamberti martyris translatio. 674.d
Lamentationes Antiochi de Hierosolyma capta. 232.c.d.e.
233.
Lampades defrui solita in occursum insignum latitia. 288.b
Landeri-

<i>Landericus Episcopus Parisiensis.</i>	482.e
<i>Landoaldus Archiepiscopus minister S. Amandi in predicatione.</i>	481.b
<i>Landolinus Episcopus Cameracen. à S. Martino Papa munus predicationis accepit.</i>	418.d
<i>Lambertus filius Theodoni Principis trucidat S. Heimerammum Episc.</i>	644.e 645
<i>Lapsi quo pacto restituendi in Ecclesiam.</i>	410.e
<i>Lateranense Concilium generale sub Martino Papa.</i>	390.c. 391. 392 393. Vide Concilium.
<i>Lateranense Episcopium depradatum ab Isacio.</i>	345.d.e. 346.a
<i>Latina lingua cultus collapsus penitus.</i>	57.c.d
<i>Laura S. Sabæ monachi occisa Sarracenis.</i>	236.b.c.d.e
<i>Laurata imagines Imperatorum.</i>	162.e
<i>Laurentius Archidiaconus Romana Ecclesia depositus à S. Gregorio.</i>	19.e. 20.a
<i>Laurentius & Petrus ab Augustino Romam missi.</i>	147.c
<i>Laurentius Episcopus Dorouerniensis successor Augustini.</i>	193. a. b. Propagator fidei in Anglia. ibid. b. c
<i>Laurentius recessurus ab Anglia verbera patitur à S. Petro.</i>	228.c.d
<i>Laurentius Episcopus scribit ad Scotos de Paschate.</i>	293.e. 194
<i>Laurentius Mediolanensis Episcopus assertor damnationis trium capitulorum.</i>	51.e
<i>Laurentij martyris corpus sub Pelagio inuentum.</i>	73.e
<i>Laurentij martyris corpus effodientes pereunt.</i>	73.d.e
<i>Laurentij martyris reliquiæ missæ in Angliam & in Gallias à Vitaliano Papa.</i>	13.c. 49. b. 496.e
<i>Laurentij in Lucina Ecclesia restaurata à Benedicto Papa.</i>	579.e
<i>Laustranus presbyter Scotos.</i>	349.a
<i>Lazi milites recusant procedere cum Heraclio.</i>	263.d.e. 264.a
<i>Leander Episcopus Hispanensis accipit à S. Gregorio pallium.</i>	134. b. c. Nec non librum Cura Pastoralis. 94.c
<i>Leander Episcopus Hispanensis consulit S. Gregorium.</i>	27.b.c
<i>Leander Episcopus Hispan. nris podagra laborat.</i>	134. b. c
<i>Lebwinus unus ex duodecim in Germaniam ad predicandum missis. 599. a. Martyr prope Gandauum factus.</i>	630. b
<i>Legatio Agathonis Papa ad Sextam Synodum.</i>	529.e
<i>Legatio S. Amandi ad S. Martinum Papam.</i>	403. b. c
<i>Legatio Anglicani Concilij Vulfredo Episcopo credita ad Romanum Concilium.</i>	527.c
<i>Legatio Antiochi anachoreta ad Mauritium Imperatorem.</i>	113. b. c. d. e. 114. a
<i>Legatio à Cyriaco Episc. Constantinopolitano ad S. Gregorium Papam.</i>	101. a. b. Alia ab eodem. 106. c
<i>Legatio à Clothario Rege ad S. Columbanum.</i>	230. e. 231. a
<i>Legatio à Conone Papa Constantinopolim missa prauaricata est.</i>	584. c
<i>Legatio Carthaginensis Episc. ad S. Gregorium.</i>	33. c
<i>Legatio à Constante Imp. ad S. Maximum exulem.</i>	450. e. 451. 452.
<i>Legatio Constantis Imp. ad Regem Sarracenorum.</i>	498. a. b
<i>Legatio Dagoberti Regis ad Heraclium Imp.</i>	292. d
<i>Legatio Dagoberti Regis ad Sclauos.</i>	357. c
<i>Legatio Eduini Regis ad Honorium Papam.</i>	326. d. e
<i>Legatio à Conone Papa missa Constantinopolim coacta prauaricari.</i>	615. a
<i>Legatio Elborensis Episc. in Hispania missa à Gregorio Papa Septimo.</i>	643. c
<i>Legatio missa à Gregorio Secundo Papa Constantinopolim aduersus Iconoclastas.</i>	615. b
<i>Legatio Francorum Regum ad S. Gregorium Papam.</i>	167. 6168. a
<i>Legatio à Gregorio Papa missa ad Theodolindam.</i>	50. e
<i>Legatio Heraclij Imp. ad Cosroem Regem.</i>	249. e
<i>Legationes ad Heraclium à diuersis Regibus missæ.</i>	292. d. e
<i>Legatio Hispanorum Episcoporum ad Leonem Secundum.</i>	574. e. 575. a
<i>Legatio Indorum Regis ad Heraclium Imp.</i>	292. d
<i>Legatio à Iuliano Episc. Toletano missa Romam.</i>	590. e. 591. a
<i>Legatio à Iustiniano Imp. ad Ioannem Papam Septimum.</i>	612. b. c
<i>Legatio à Iusto Episcopo Angl. ad Honorium Papam.</i>	328. e
<i>Legatio Martini Papa ad Regem Francorum.</i>	390. d. e
<i>Legatio Mauritiij Imperatoris ad Caianum Regem Auarum.</i>	137. b
<i>Legatio à Numidia Episcopis ad S. Gregorium.</i>	32. b
<i>Legatio ab Osium Angliæ Rege ad Vitalianum Papam.</i>	495. a
<i>Legatio à Rauennate Episcopo.</i>	392. d. e
<i>Legatio Reccaredi Regis ad S. Gregorium Papam.</i>	133. e
<i>Legatio à Romano Concilio ad Sextam Synodum.</i>	529. e
<i>Legatio à Romana Ecclesia falso asserta à Grecis.</i>	615. b. e
<i>Legatio à Saxonum Rege ad Clotharium Regem.</i>	231. b
<i>Legatio à Saporio tyranno ad Regem Sarracenorum.</i>	498. a
<i>Legatio à Scotis missa ad Seuerinum Papam.</i>	348. e
<i>Legatio à Sophronio Episc. Hierosol.</i>	312. c. d. 320. d. e
<i>Legatio Taronis Episcopi Romam.</i>	416. d. e
<i>Legatio Hugonis Card. ad Hispaniam missa à S. Gregorio Papa Septimo.</i>	642. c. d. e. 643. a
<i>Legatio Iustiniani Imp. ad Ioannem Papam Septimum.</i>	651. c
<i>Legatio Victoris Episcopi Carthag. ad Theodorum Papam.</i>	377. e. 378. a
<i>Legati Apostolice sedis qua passi sint Constantinopoli.</i>	615. b
<i>Legati Apostolice sedis haud adeo docti esse excusantur.</i>	530. e. 531. a. Quidem ab Agathone preceptum. 531. d. 537. e. 550. d
<i>Legati Apost. sedis quo honore excepti Constantinopoli.</i>	538. e
<i>Legati Cyriaci admoniti à S. Gregorio.</i>	101. d
<i>Legati à Constante Imp. ad S. Maximum quid cum eo.</i>	450. c. 451. 452. 453. 459. ad 458
<i>Legati ab Heraclio Imp. ad colligendam pecuniam.</i>	254. b. c
<i>Legati à Ioanne Eleemosynario missi ad redimendos captiuos.</i>	232. b
<i>Legati Saxonum in discrimen positi liberantur opera S. Faronis.</i>	231. b. c
<i>Legati qui à Sophronio Episc. Hierosolymit. missi.</i>	312. c. d
<i>Legati qui missi à Victore Episcopo Carthag. ad Theodorum Papam.</i>	377. e
<i>Legati à Conone Papa missi Constantinopolim prauaricati sunt.</i>	615. b
<i>Legati missi à Gregorio Papa Secundo Constantinopolim ab Imp. in exilium missi.</i>	615. b
<i>Lena Ancyrana missa à Bonifacio Papa ad Regem Eduinum.</i>	270. c
<i>Leocadia martyr apparet S. Ildelfonso.</i>	475. c. d
<i>Leocadia martyr Ecclesia fundata à Sisebuto Rege.</i>	253. e
<i>Leodegarius Praefectus domus Regiæ. 502. a. Patitur persecutores, & efficitur martyr. 580. e. 581. a. b. Signum super caput eius. 582. d. e. 583. a</i>	
<i>Leodensis Ecclesia peculiaris filia Ecclesia Romana.</i>	633. b
<i>Leo Catanensis Episcopus à S. Gregorio reprehensus Romam vocatus.</i>	36. e. 138. c
<i>Leo</i>	

<i>Leo Magnus gratias agit per visum Sancto Eulogio.</i>	208. b
<i>Leo Magnus Concilij Chalcedonenfis tantummodo probauit Decretum fidei.</i>	68. d. e. 69. a
<i>Leo Magnus miraculo sanat incredulos.</i>	74. a
<i>Leo Magnus de manuum impositione iudicio obnoxius.</i>	93. e
<i>Leo Magnus vsus titulo Vniuersalis.</i>	89. e 90. a
<i>Leo Magnus restitit Anatolio Episc. Constantinop.</i>	84. c
<i>Leonis Magni Epistola defensa ab Eulogio.</i>	208. b. c
<i>Leo Papa Secundus creatur.</i>	568. a
<i>Leonis Papa Secundi Epistola ad Constantinum Pogonatum ficta conuincitur. 571. c. d. Sic & alia eius Epistola. 568. e. 569. a. 570. 571.</i>	
<i>Leonis Papa Secundi epistola ad Hispanos ficta.</i>	572. d. e.
<i>Item epistola ad Quiricum Toletanum Episcopum. d. e.</i>	
<i>Item ea ad Simplicium Comitem data.</i>	573. b. c.
<i>Item ea ad Ernigium Regem data.</i>	573. d. e
<i>Leo Papa Secundus mittit acta Sextæ Synodi in Hispanias.</i>	574. c. d
<i>Leo Papa prohibuit commemorationem agi Mauri Episc. Rauennatis schismatici.</i>	575. c
<i>Leonis Papa Secundi obitus & sepultura.</i>	575. b. c
<i>Leontia Augusta coronatur.</i>	160. d. e
<i>Leontia Augusta uxor Phocæ.</i>	158. e
<i>Leontia Augusta accipit litteras à sancto Gregorio Papa.</i>	165. a
<i>Leontius ex Praefecto hereticus, tyrannus inuadit Imperium expulso Iustiniano. 618. e. 619. a. Ejicitur ab Absimaro. 627. b. c. d. Atque præciso naso in monasterium detruditur. ibid. Quibus poenitentiæ affectus à Iustiniano Imperatore. 646. c. d</i>	
<i>Leontius diaconus Ecclesie Hierosolym.</i>	312. c
<i>Leontius Episc. Constantia Cypri scripsit Historias post Euarium.</i>	76. a. 212. c. 254. c. 255. c
<i>Leontius monachus monasterij S. Theodosij.</i>	411. e
<i>Leontius contra Nestorem missus.</i>	194. e
<i>Leontius Exconsul mittit ad S. Gregorium munuscula. 119. d. Missus in Italiam ab Imp.</i>	139. d
<i>Leontius Exconsul seuit in Libertinum virum clarissimum. 139. d. e. Corripit eum S. Gregorius.</i>	140. a. b. c
<i>Leontius Prator missus in Armeniam à Iustiniano imp. recuperat prouinciam ablatam à Sarracenis.</i>	578. a
<i>S. Leonis Papa corpus à Sergio Papa eleuatum & honorificentius conditum.</i>	639. b
<i>Leprosi firmam Christus accipit.</i>	39. b. c
<i>Lethe uia uocatus carcer Persarum.</i>	238. e
<i>Leubouera Abbatisa monasterij Pictauiensis S. Radegundis.</i>	57. e. 58. a. 59. d. e. 60
<i>Leudesius Maiordomus Childerici Regis.</i>	502. a
<i>Leuparius Episcopus Turonensis excepit mensa S. Columbanum.</i>	223. a
<i>Leges Edilberthi Regis Franc.</i>	227. b. c
<i>Lex Heraclij de numero clericorum.</i>	251. c. d. e
<i>Lex Mauritiij de militibus in quæ lata.</i>	45. e. d
<i>Lex Mauritiij ne miles possit ingredi in monasterium.</i>	42. a
<i>Lex Mauritiij aduersus Donatistas.</i>	105. b
<i>Lex Sisebuti Regis de Iudæis ad fidem conuertendis.</i>	239. c. d
<i>Legis Ecclesiastica sancienda rationem quomodo sibi vindicauerunt Imperatores.</i>	469. a. b
<i>Libellus affixus contra Castorium Responsalem.</i>	101. e
<i>Libellus confici solitus de miraculis sanctorum per Notarios Ecclesie.</i>	668. a
<i>Libyam Cosroes inuadit.</i>	240. b
<i>Librum de celo lapsum finxit Mahometus.</i>	296. b
<i>Liber qui inscribitur Ordo Romanus à Gelasio Papa scriptus.</i>	613. e
<i>Liber uita in Ecclesia asseruari solitus quis.</i>	365. e
<i>Libri Moralium S. Gregorij missi ad S. Leandrum.</i>	29. b.
<i>Qui desiderabantur inuenti Roma.</i>	417. a. b. c
<i>Libros scriptos aduersus hereticos probat Romana Ecclesia.</i>	137. c. d
<i>Liberatus diaconus Calaritanus cohibetur à S. Gregorio.</i>	22. c
<i>Libertinus Expressus qua passus à Leontio.</i>	139. e
<i>Ligna probatilis Apostolorum ex Calabria allata Romam.</i>	157. e. 639. c
<i>Lilia genus lampadum in Ecclesia.</i>	22. c
<i>Lilius familiaris Phocæ Imp. occisor Mauritiij Imp.</i>	166. e
<i>Lilla fidelis minister sua morte Regem Eduinum liberat.</i>	275. c
<i>Limina Apostolorum frequentata à Regibus.</i>	592. c. d. e. 594. e. 595. a. Ea exosculantur peregrini. 303. e
<i>Lindocolini populi in Anglia ad fidem conuersi.</i>	291. b
<i>Lineatores qui fuerunt.</i>	201. d
<i>Lingua Latine & Græcæ cultus deperditus.</i>	57. c. d
<i>Lingua quatuor in Britannia.</i>	334. e
<i>Lintum cum sacris imaginibus à Dei genitrice contextum.</i>	524. a
<i>Lipartana Ecclesia vacans pastore.</i>	37. c
<i>Lirinenses sine Lerinense monasterium per Bonum Abbatem restitutum.</i>	154. b
<i>Litania ab Honorio Papa instituta.</i>	344. e
<i>Litania Maior à S. Gregorio indicta.</i>	6. e
<i>Litania septiformis qualis fuerit.</i>	5. d. e. 6. a. b
<i>Litania instituta à Sergio Papa in Purificatione S. Mariae.</i>	638. e
<i>Litaniae indicenda tempore belli.</i>	151. d. e
<i>Littera tam Græca quam Latina collapsa.</i>	57. c. d
<i>Liuius Flandrorum Episcopus sanctus.</i>	305. b
<i>Liuba Rex Hispania post Reccaredum.</i>	215. c
<i>Lixica Episc. Toletanus successor Urbani.</i>	476. d
<i>Londoniensis Ecclesia in Anglia nulli subiecta.</i>	150. d. e
<i>Londoniense Concilium an reuera sit habitum.</i>	673. e. 674. a
<i>Longinus Strator Imp. Mauritiij.</i>	45. c
<i>Longobardi Urbem vexant. 2. d. 3. a. 76. c. 77. e. 79. a. b. 102. a. b. 164. c</i>	
<i>Longobardi Ariani.</i>	12. b
<i>Longobardi vexati à Francis.</i>	13. d. e
<i>Longobardorum in Italia Regnum quantum.</i>	29. c
<i>Longobardi conuersi ad fidem Catholicam per Theodolindam.</i>	29. c. d
<i>Longobardi uenturi à S. Petro Urbem capere.</i>	81. d. e
<i>Longobardi clementia S. Gregorij seruati in uita.</i>	93. a. b
<i>Longobardi Gentiles immolabant caput capre.</i>	111. b
<i>Longobardi pacem Romanis comedunt ab breue tempus.</i>	116. a
<i>Longobardi soliti impugnare Ecclesiam Gradensem.</i>	300. a. b
<i>Longobardi sub protectione S. Ioannis Baptista.</i>	484. e
<i>Longobardorum Rex quando eligendus ab Episcopo Mediolanensi.</i>	138. a. b
<i>Longobardos quanto tempore passa est Roma.</i>	164. e
<i>Longobardi rursum turbant Italiam.</i>	167. c. 647. e. 648. a
<i>Longobardorum ciuile bellum in Italia.</i>	647. e. 648. a
<i>Lotharius Rex Cantuariorum.</i>	518. d
<i>S. Lucia Ecclesia in Vrbe ab Honorio erecta.</i>	345. b
<i>Luciferi stella cultor Mahometus & Sarraceni.</i>	297. a. b
<i>Lucoli ciuitas à Longobardis capta.</i>	76. c
<i>Ludere tabulis indecorum religiosi.</i>	61. d
<i>Luidhardus Episc. comes Bertha Regina.</i>	111. e
<i>Luitbertus filius Cuniperti Rex Longob. pupillus.</i>	647. a.
<i>E Regno sublatus.</i>	647. e. 648. a.
<i>Luidprandus Rex Longobard. Pipinum oblatum à patre recepit in filium. 577. a. b. Regnat post Ansprandum. 666. c. d. Confirmat donationem Alpium Cottiarum factam Romana Ecclesia.</i>	ibid. d
<i>Lumina</i>	

Luminaria in Ecclesia frequentia. 175.e.176.a.b
Luminaria d. unitis accensa. 30.b.c
Luna cultores Mahometani. 297.a.b
Luna profuit Romano exercitui. 259.a.262.b
Lupi insurgunt in Schismaticos. 248.e
Lupus Dux Foroiulensis Grados depradatus 300.a.481.c.
Occiditur à Barbaris. 485.d.e
Lupus Episc. Senonensis non vult occurrere ministro Clo-
tharij Regis. 301.d.e
Lupus Episc. Senonensis mittitur in exilium. 301.d.e
Renocatur ab exilio. 301.e
Lupus Episc. Senonensis fugat exercitum Clotbarij. 242.e
Luxoniense Cœnobium erectum à Sancto Columbano.
 219.e
ex Luxoniensi Cœnobio progressi multi Episcopi. 243.b
Luxuria inquinatus non amplius ad altare accedat. 71.c

M.
Macarius Episc. Antiochen. impugnat fidem Catho-
licam. 519.a.b
Macarij Episc. Antioch. causa cognita. 540.e. Eius impo-
stura detecta à Patribus. 542.b.c
Macarius Episc. Antioch. in Concilio pallio nudatur. 546.
d.e. Sententia in eum lata. 547.a
Macarius Episc. Antiochen. missus Romam retrudatur in
monasterium. 568.e
Macarius damnare heresim noluit, ut restitueretur.
 579.d.e.
Macco comes. 60.e
Macedonius intrusus Episc. Antiochenus. 409.e
Eius causam iudicat Martinus Papa. 411.d
Macrobius Scriba à Phoca Imp. sagittari iussus. 210.b.c
Madagascellus Abbas aduersatur S. Lupo. 301.e
Mafors quid significet. 61.e.62.a
Magi Persarum redarguantur à S. Anastasio. 273.c
Magistri militum laborant pro conuersione Schismaticorum.
 126.e.127.a
Magistratus in Oriente venales. 194.c.d
Magundat vocatus Sanctus Anastasius ante baptismum.
 238.b
Mahometane secta mala antea prænunciata. 204.d.e
Mahometus præcurfor Antichristi. 295.e. Typam gerit An-
 tichristi. 420.e.421.a
Mahometus creditur à suis propheta. 296.a. Eius origo. b.c.
Fingit de calo accepisse librum. ibid.c.d
Mahometus occurrat Heraclio Imp. è Perside redempti.
 296.c.d
Mahometus armorum potentia propagat Imperium. 297.
 d.e
Mahometis secta nefanda. 296.c.d.e. 297.a.b.298.a.b
Mahometis obitus. 295.e.296.a
Mahometis sepulchri impostura. 297.c.d.e
Mahunias Rex Sarracenorum capit Rhodum. 442.c
Mahunias superat Constantem Imp. nauali prælio. 446.
 b.e
Mahunias aduersus Romanos erigitur. 479.b.c
Mahunias moritur. 523.c
Mala ventura à S. Gregorio prædicta. 167.b
Malchus Episcopus in Dalmatia. 17.e. In carcere falso as-
 fertur necatus. 93.a
Malefici puniti à Mauritio Imp. 66.d. Eos insectus S. Gre-
 gorius Papa. 174.b
Maliones à Ethi cirri capillorum mitti soliti in signum adop-
tionis. 577.a
Mancipia Christiana Indeis vendita vendicentur in li-
bertatem. 55.e
Manicheorum heresis in Armenia renouiscit. 442.d.e.
 443.444.c.d

Manichæi iusti comburi. 578.b
Manichæi abundant in Africa. 627.d.e
Mansuetus Episc. Mediolanensis interfuit Concilio Roma-
no sub Agathone Papa. 529.b
Mansuetus Episc. Mediolanensis suis scriptis monet Impera-
tores. 525.a
Mansur cognomentum familie Damascena. 601.c.d
Manuel Augustalis. 331.d
Mantuanum Concilium sub Eugenio Papa. 196.a
Mappulis vti solitos tantum clericos Rom. Ecclesia. 122.a
Mardesan filius Cosibois minor natus. 285.e
Marchionis nomen incognitum tempore S. Gregorij Papa.
 97.a
Marci sedes Eccles. Aquileiensis translata Gradum. 196.e.d
Marci corpus quando translatus Venetus ex Aegypto. 344.a.
Eius Ecclesia Rome aucta coopertorio per Ioannem Pa-
pam Sextum. 650.e
Marci & Marcelliani martyrum reliquia missa Raen-
num. 95.b.c. Eorundem cœmeterium. 655.d
Marcellinus vnus ex duodecim in Germaniam missis. 599.d
Marcellinus comes S. Suiberti in predicatione. 621.d.e.
 622.a.b
Marcellinus presbyter & predicator Euangelij in Germa-
nia & scriptor rerum S. Suiberti, quid de se ipso. 630.c
Maria Virgo inuocata ab auctore. 1.d
Maria Virgo liberat Constantinopolim ab obsidione. 267.e.
 268.a. Iterum. 310.a
Maria Virgo apparet S. Ildensio 476.a.b
Maria Virgini dicatum Pantheon à Bonifacio Papa. 201.b.
A Benedicto Papa ornatur. 580.a
Maria Virginis imagine delata solemniter ritu fugata pestis.
 6.c.d
Maria Virginis in Via lata Ecclesia dicata à Sergio Papa.
 639.e
Maria Virginis antiqua basilica Roma que fuerit appella-
ta. 655.d
Maria Virg. imago delata in classe ab Heracl. Imp. 211.c
Maria Virginis imago ab Episc. Cyzici delata ad Heraclium
Imp. 211.b.c
Maria Virginis veli particula donata à Thoma Episc. Cor-
stantinop. S. Theodoro Siceota. 203.d.e
Maria Virg. ope vincitur Persa. 267.b.272.b.c.d
Maria Virgini dicata basilica Ticinensis. 602.a
Maria Virginis basilica Constantinopoli destructa ob publica
edificia. 617.d
Maria Virg. Ecclesia ex templo idolorum facta. 624.d
Maria Virg. intercessione S. Vulfriidus sanatur. 653.a
Maria Virg. oratorium in Ecclesia S. Petri à Ioanne Papa
Septimo factum. 655.e
Marinianus electus Episc. Raenna. 95.d.e. Laudatus an-
tea, reprehenditur à S. Gregorio. 138.b.c.152.b.c. Laborat
 spūto sanguinis. 152.c.d.e. Epitaphium. 152.e.153.a
Martinus amicus S. Maximi ab ipso laudatus. 372.d.e.
 373.a.b
Martinus primus Episc. Ferrariensis. 503.a
Martinus Scriba minister Isaci Exarchi. 362.a
Martina Augusta coronata à Sergio Patriarcha. 225.b.c
Martina Aug. veneno necat Constantinum Imp. 358.b.
Dat penas scelerum. ibid.c
S. Martini Episc. Turon. vetus Ecclesia in Anglia. 112.d.
Eius Ecclesia dedicata à SS. Uuilebrordo & Suiberto
Episcopis. 628.d
S. Martinus Papa creatur. 390.b.e. Synodum statim indicit
 contra Monothelitas. ibid. b.c
Martinus Papa laudat fidem Catholicam prædecessorum
omnium. 324.c.d
Martinus Papa tentatur ab Imp. de confirmatione Typi.
 390.d
Martinus Papa Legatos mittit ad Regem Francorum. 390.e
 Martini

Martini Papa ad Synodum oratio. 392.b.c
Martinus Papa quid de Ecclesijs Sardinie. 583.d
Martini Papa epistola ex Concilio Romano. 398.b.c.399.
 340.341.342
Martini Papa epistola ad S. Amandum. 403.d.e.404.a
Martini Papa mira constantia pro fide Catholica. 405.c
Martinus Papa tentatus occidi diuinitus ereptus de manu
Spatharij. 406.c.d
Martini epistola ad Constantem Imp. 406.e.407.a
Martinus Papa scribit ad Africanos Episcopos. 409.c
Martinus Papa scribit ad Ioannem Episcopum Philadel-
phia, quem creat Vicarium in Oriente. 409.e
Martinus subuenit Ecclesijs Syria ab hereticis occupatis.
 410.b
Martinus Papa de lapsis restituendis quid decernat.
 410.e
Martini Papa sepe laudata virtus. 412.a.b.416.a.b
Martinus Papa scribit ad Theodorum Episcopum. 412.c.d.
 419.e.420.a
Martinus Papa deponit Paulum Episc. Thessalonicensem.
 413.c.d.e
Martinus Papa scribit ad diuersos Orientis Episcopos.
 413.a.b
Martinus scribit ad Thessalonicenses de damnatione Pauli
eorum Episcopi. 415.d.e
Martinus Papam conuenit Taio Episc. Cesar Augustanus pro
libris Moralium S. Gregorij. 416.e.417.a
Martinus Papa S. Amando munus predicationis im-
perit. 418.d
Martinus Papa Foliano munus predicationis impertit.
 418.e.419.a
Martinus Papa Landolino munus predicationis imperit.
 418.d
Martinus Papa à Theodoro Calliopa Exarcho abstrahi-
tur à sede. 418.c. Quo tempore accidit. 419.a.b.421.
 b.c.d
Martinus Papa quibus accusationibus impetitus. 419.
 d.e.420.b.c.d. Eius excubie in Ecclesia. 421.e.
 422.a
Martinus Papa dat se persecutoribus & abducitur ab Urbe
ad Portum Romanum. 422.a.b.c.423.a.b
Martinus Papa nauigio impositus ducitur Constantinopo-
lim. 422.c.d. Que contigerunt in via. 422.e
Martinus Papa perducitur in Naxum insulam. 422.d.
 423.c
Martinus Papa ductus Constantinopolim qua passus ibi.
 427.e.428.a.b.429.430.
Martinus Papa scribit è carcere ad Eliterum de rebus suis.
 428.d.e.429.
Martinus Papa subiicitur questionibus. 428.d.e.429
Martinus Papa prohibet periurantes à iuramento. 429.
 a.b
Martinus Papa sistitur publico iudicio. 430.a.b.c
Martinus Papa exiit insignibus Pontificijs & derisus ex-
ponitur. 430.c.d.e
Martini Papa constantia hostibus admiranda. 432.a.b
Martinus Papa damnatus in exilium consolatur suos. 432.
 b.c.d. Chersonam ducitur. 433.c.d
Martini Papa gloria ex martyrio. 432.e.433.a
Martinus Papa scribit ad suos de his qua passus est exul.
 435.c.d.e.436.a.b.c
Martino Papa exuli adhuc viuenti quomodo successor da-
rus. 436.d.e
Martinus Papa in exilio extrema consumitur inedia. 436.
 b.c
Martinus Papa decoratus corona martyrij moritur. 444.e.
 445.a.b.c
Martinus Papa miraculis post obitum illustratus. 445.
 a.b.c.446.a

Martinus Papa defensus à S. Maximo contra hereticos.
 470.a
Martyres assistunt S. Aredio morienti. 99.0
Martyres septuaginta cum Anastasio Persa. 284.c.d
Martyres haberi milites in bello casus Phocas optauit.
 211.e.212.a
Martyrum reliquias colit Guntheramius Rex. 122.e.
 124.a
Martyrum reliquia à Martino Papa S. Amando missa.
 405.a
Martyrum corpora è cœmeterijs translata in Pantheon.
 201.c
Martyrum reliquijs offerebantur balsama & alia odorum
Species. 130.c
Martyrum cultus etiam apud infideles. 44.b
Martyrium S. Anastasij & sociorum. 284.d.0
Martyrium sancti Eimerammi Episcopi Ratissponensis. 644.
 d.e.645.a.b
Martyrium S. Kiliani & sociorum. 595.a.b
Martyrium S. Leodegarij. 582.e.583.a
Martyrium S. Maximi Abbatis & sociorum. 464.b.465.
 466
Martyrium Palaestinarum monachorum à Sarracenis occi-
forum. 235.e.236.a.b.c
Martyrius monachus sanctus leprosi ferma Christum exce-
pit. 335.c
Martyrologium Romana Ecclesia. 115.0
Martyropolis ciuitas expugnata. 30.0
Massiliense monasterium munitum priuilegio S. Gregorij.
 105.e
Massilienses peste infecti. 12.0
Mastralonus vir illustris sub Mauritio. 126.d
Mathildis de anima Traiani reuelatio cuius ponderis.
 183.e.184.187.e.188.a
Matrimonium quo gradu concessum Anglis. 172.e.173.a.
 174.a
Matrimonium Heraclij cum nepte detestabile habitum.
 225.b.c
Matisonense Concilium sub Clotario. 246.a.b.
 247.a
Mauulanes Episc. Palentinus. 343.c
Mauritius Episc. in Africa. 117.d
Mauritius Magister militum sub Mauritio Imperatore.
 158.a
Mauritius Chartularius. 8.b
Maurus Abbas sub Gregorio Papa S. Pancratij Roma.
 73.b
Mauri Abbatis vita scripta à Fausto & oblata Bonifacio
Papa. 201.a
Maurus Episcopus Casenas legatus à Mauro Episcopo Ra-
uenate sanctitate clarus. 392.d.e
Maurus Episc. Raennas aduersus Vitalicum contumel-
iosus Episcopatu priuatus. 503.a.b. Eius anniuersaria
 memoria vetita. 575.c.d
Mauri martyris reliquia ex Dalmatia Romam translata.
 358.c.d.e.359
Maurus loco Mauritij positum. 159.d
Mauritanum Concilium aduersus Monothelitas. 374.a
Maurius Chartularius inuadit Episcopium Lateranense.
 345.d.e
Mauritius Chartularius euadens tyrannus male perijt.
 361.d.e
Mauritio Dux Longobardorum. 76.d. Ad Romanos trans-
fuga perijt. ibid.
Mauritius quibus saltibus peruenit ad Imperium. 45.c
Mauritij Imp. amorum ratio. 2.b
Mauritius Imp. quid in confirmatione electionis S. Grego-
rij Papa. 4.a
Mauritius Imp. edictis urget Schismaticos. 12.a
 Mauri-

Mauritius Imp. deficit Francis. 13. d.
Mauritius Imp. pugnat contra Auares. 15. c. 64. c.
Mauritius Imp. bellum gerit aduersus Persas. 15. c. Unus eos. 30. e.
Mauritius extorres Episcopos nutriti iubet. 18. e.
Mauritius creat Theodosium filium Imp. 28. c.
Mauritius facit Cosiboi Regi Persarum. 41. c. d. e. Restituit eum in Regnum. 40. d. e. 42. b. e.
Mauritius iniqua lex ne milites monasterium ingrediantur. 42. a.
Mauritius insequitur maleficos. 66. d.
Mauritius firmitur de miraculo fluentis vnguenti de corpore S. Euphemie. 66. e. 67. a.
Mauritius deridet sanctum Gregorium simplicem nominans. 82. c. 83. a.
Mauritij Imp. peccata qua. 80. d. e. Dat pœnas ob irrisum à se S. Gregorium. 83. c.
Mauritius sequenter pacis inter Joannem & Gregorium. 86. d. e.
Mauritius intrudit Maximum in Ecclesiam Salonitanam. 92. a. b.
Mauritius colmit Ioannem Episc. Constantinopolitanum defunctum. 100. e.
Mauritius sancit leges aduersus Donatistas. 105. a. b.
Mauritius filios suos pie educandos curauit. 109. b.
Mauritius Imp. vincit Sciauos. 116. e.
Mauritius lex de schismatibus non cogendis ad unitatem perperam lata. 117. b.
Mauritij Imp. filius lepra laborans curatur à S. Theodoro Siceota. 110. b. c.
Mauritius Imp. Episcoporum causas indicari vult à Rom. Pontifice. 125. d. e.
Mauritij Imp. laudata fides Catholica. 128. e. 129. a. 162. b.
Mauritius Imp. elemosynam Romam mittit. 129. b. c. d.
Mauritius Imp. sibi parat interitum ex contemptu sacerdotum. 129. a.
Mauritius legationem mittit ad Regem Auarum. 137. b.
Mauritius negligit redimere captiuos. 137. b.
Mauritij affines pij satis. 145. d. 202. e.
Mauritius hic pœnas dare pro peccatis delegit. 159. e. 160. a.
Mauritius preces seruorum Dei quaesuit. 159. d. e.
Mauritij Imp. de Phoca somnium. 160. b.
Mauritij Imp. necem, qua visiones praecefferunt. 159. b. c. d.
Mauritium à Mauro homine delusus. 159. d.
Mauritius cur van Dei promeruit. 159. a.
Mauritius Imp. occisus à Phoca. 158. e. Eius quoque filij ab eodem necati. 159. e.
Mauritij constantia in cade filiorum. 160. e.
Mauritij iudicium de Phoca. 160. b.
Mauritius probet matrem suam filium dare neci pro filio ipsius. 160. c.
Mauritij Imp. anni. 161. c. d.
Mauritij malorum cause plures. 162. c. d. Eiusdem facta probata. ibid. b. c.
Mauritij Imp. tempore qua mala urgebant. 163. e.
Mauritij vxor & filie confugiunt ad Ecclesiam. 199. b.
Mauritij & coniugis & filiorum epitaphium. 202. c. d.
Mauritius Chastularius frustra confugit ad Ecclesiam. 361. e.
Maurus Patricius contra Tiberium filium Iustiniani Imperatoris immisus, sacra violat occidens eum. 662. b. c. d.
Maxellendis virgo & martyr. 505. e.
Maximilianus Abb. S. Andreae monasterij S. Gregorij. 53. a.

Maximiani Syracusani Episc. obitus. 76. a.
Maximianus Arabia Episc. mittit Romam pro sacris reliquijs. 141. e.
Maximianus Episc. in Numidia. 32. d. Corruptus pramio à Donatistis. ibid.
Maximius Abbas & martyr defendit Honorium Papam contra Monothelitas. 322. e. 323. a. b. 368. d. e.
Maximius abbas aefensor Sophronij. 325. b.
Maximius triumphus de Pyrrho. 370. c. d.
Maximius cur se à Sergio alienauit. 325. d. e.
Maximi disputatio cum Cyro in Africa. 367. a. b. c. d.
Maximi & sociorum exitum. 427. b. c.
Maximius agi cum S. Martino Papa de Synodo cogenda. 351. a. b.
Maximius tentatur à Constante Imp. transire ad Monothelitas. 450. d. e. 451. 452. 453.
Maximius renuit communicare cum hereticis. 452. b.
Maximus detegit blasphemias Monothelitarum. 451. c.
Maximus conuertit ad se missos ab Imperatore. 450. e. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457.
Maximus impugnat psend. synodum hereticorum sub Sergio. 552. e.
Maximus quibus agitur calumnijs. 425. d. e.
Maximi acta scripta ab Anastasio. 451. a. b. A Ferro Morino & Latinum & a. slata. ibid. a. b.
Maximi primordia. 355. e. Eius in Africam aduentus. ibid. d. e.
Maximus vincus adducitur Roma Constantinopolim. 425. a. 426. a.
Maximi prudens consilium datum Imperatori. 556. d. e.
Maximi ugentes Lib. re. pro fide Catholica. 356. a. b.
Maximus saluat sanctam Crucem, & imaginem Saluatoris, & Dei genitricis. 456. d. e.
Maximus rursus per Paulum Consulem tentatur ab Imperatore. 453. e.
Maximus apud milites inuenit misericordiam. 461. a.
Maximus iubetur reduci Constantinopolim. 459. e. 460. a. b. c.
Maximus poll. cetur ire Romam cum Theodiso. 458. d. e.
Maximus liberaliter & crudeliter tractatur. 459. e.
Maximus causam dicit eorum iudicibus. 425. a. b.
Maximus magni nominis in Oriente & Occidente. 459. c.
Maximus calumnia exagitur de blasphemia in Desparam. 460. d. e. 461. a.
Maximus Thoma Patriarcha numquam voluit communicare. 462. a. b. c.
Maximus se purgat ab illatis calumnijs. 464. e. 465. 466.
Maximus causa prodit cur non communicet cum Monothelitis. 467. c. d.
Maximo obijciunt amor quo proferebatur Romanam Ecclesiam. 469. e.
Maximus defendit Martinum Papam. 470. a.
Maximus druffine verberatur. 470. b.
Maximus se excusat de laudato antea Pyrrho. 371. d. e. 372. a. b.
Maximus pro fide Catholica caluniam passus. 372. c. d. e. 375. c. d.
Maximi scripta. 471. e. 472. 473. d.
Maximi martyrij consummati tempus. 480. a. b. Et Acta. 464. b. c. 465. 466.
Maximus reuocatur ad quaestiones. 464. e. 465. a. 466.
Maximus iterum relegatur exilio. 470. d. e.
Maximus lingua ac manu preciditur. 470. c. d.
Maximi obitus & corona martyrij. 471. a. b. Interpellatur ab auctore vite eius. ibid. b. c.
Maximus Episc. Aquileiensis interfuit Concilio Rom. sub Martino. 391. d. 3. 4. e.
Maximi Episc. Salonitani electio illegitima. 55. b. c. d. 72. a.

Maximus intrusus in Ecclesiam Salonitanam. 92. a. Eius facinora. 92. b. c. d. e. Delegata eius causa Episcopo Rauennati. 93. b. Absolutus per iuramentum. 93. b. c.
Mecha locus in Arabia ubi defunctus est Mahometus. 297. c.
S. Medardi monasterium primum omnium monasteriorum Galliarum ex privilegio S. Gregorij. 63. c. d.
Mediolanense Concilium contra Monothelitas. 524. e.
Eius Epistola Synodalis. 524. e. 525. a.
Mediolanensibus Episcopis concessa electio Regum Longobard. 138. a. b.
Mediolanenses bello vexati confugiunt Genuam. 51. d.
Mediolanensium regio destituta habitatoribus. 51. c.
Melin aurum verum. 254. e.
Melchitidis mater Splinteri ad vitam reuocati. 625. d.
Melchior Canus erroris arguitur. 553. c. d.
Mellitus monachus mittitur in Angliam à S. Gregorio. 103. c.
Mellitus & socij à S. Gregorio in Angliam missi. 147. c. d.
Mellitus creatus Episcopus Dorouernensis in Anglia. 192. c. d.
Melliti Episc. tempore Ecclesia diuinitus consecrata. 214. d. e. 215. a. b.
Mellitus Romam venit ad Bonifacium Papam. 214. b.
Mellitus interfuit Romano Concilio. 214. b.
Melliti Romam aduentus causa. 215. b.
Mellitus & Iustus recedunt ab Anglia. 227. e. 228. a.
Mellitus & Iustus reuocantur in Angliam. 228. c. d. e.
Mellitus non recipitur à suis. 228. e.
Melliti Episcopi obitus, & miracula. 265. e. 266. a. b.
Mellosus Gippensis Episc. in Africa Legatus Romam. 377. e.
de Menna scriptis impostura hereticorum. 541. d. e. Eadem quaesita ab Heraclio. 292. e.
Mennas Episc. Romam missus iudicandus à S. Gregorio. 168. a.
Menna Tolosanus Episcopus. 147. d.
Mensores qui fuerint. 201. d. e.
Merulana domus in regione tertia. 90. e.
Mersio trina in baptismo. 27. c. d.
Mesembria ciuitas Thracia locus exilij Anastasij. 427. b.
Metense Concilium. 74. e. 75. a.
Mezentius tyrannus in Sicilia. 499. e. 500. a.
Michaelis Archangeli Ecclesia in monte Gargano. 485. a. b.
Michaelis Archangeli imago visa in exercitu. 602. b. c.
Michaelis Archangeli Ecclesiam edificare monetur sanctus Aubertus Episc. Cameracensis. 659. b.
Michael Archangelus apparuit S. Vuilfrido morituro. 653. a.
Michael Imp. qua in Nicolaum Pontificem de scriptura Graecorum ab Ecclesia Romana 614. e. 615. a. Redarguitur mendacij à Nicolao Papa. ibid. c.
Michael Cardinalis missus Apocrius Constantinopolim à Constantino Papa. 667. e.
Migetius Episc. Narbonensis. 123. c.
Milites vincunt cum alij orant. 46. b.
Milites vetiti à Mauritio ingredi monasterium. 45. c. d. e. 46. a. b. c.
Milites caesi in bello ut martyres colerentur Phocas conatus institueret. 211. e. 212. a.
Milites Exarchi innadunt Palatium Lateranense. 345. d. e.
Milites Italiae insurgunt pro Ioanne Pontifice Rom. aduersus Exarchum. 640. b. c.
Militis impenitentis horribilis visio. 649. a. b.

Milites compassi Maximo martyri. 461. a. b.
Milites Rauennates liberant Sergium Papam ab Imperatore. 611. d. e. 612. a. b.
Militum in Urbe discordia. 8. b.
Milites deficiunt à Mauritio. 15. c.
Ministri bonorum Ecclesiarum quales esse debeant. 23. c. d. e.
Ministri quatuor curabant res Romanae Ecclesiae sede vacante. 4. b.
Minutrensis Ecclesia clero & populo destituta. 11. c.
Minulphus Longobardus pius valde. 109. e.
Miracula ex vestimentis Apostolorum. 38. d.
Miracula multa Augustinus operatus in Anglia. 147. e.
Miracula in Ecclesia S. Agatha Roma facta. 29. e. 30. a.
Miracula ex ligno Crucis in Anglia. 332. c. d. e.
Miracula de captiuis à vinculis solutis. 13. e. 14. a. 221. b. c.
Miracula S. Columbani. 221. c. 224. a. b.
Miracula de Crucibus se inuicem collidentibus. 204. d. 204. b. c. d.
Miraculum de oleo ex Cruce fluente. 119. d. e.
Miraculum de clauis S. Petri à Longobardo direpta. 109. d. e.
Miraculum de edulij in lapidem conuersis. 198. a.
Miraculum de mortuo ad vitam reuocato. 307. a. b.
Miracula ex puluere S. Osualdi. 360. e.
Miraculum Guntheranni Regis Francorum. 12. e. 13. a.
Miraculum de campana Senonensi. 242. e. 243. a.
Miraculum de sanguine ex imagine S. Theodori fluente. 224. e. 225. a. b.
Miracula S. Theodori Siceota. 120. a.
Miracula ad sepulchrum S. Victoris martyris. 208. e.
Miraculorum operatione fides in inferiori Germania coalescit. 626. d. e.
Miracula ex reliquijs Sanctorum martyrum Ewaldorum. 618. b. c.
Miraculum de patena in mare demersa supernatante. 636. e.
Misena Ecclesia unita Cumana. 37. e.
Missae quotidiana pro Rege decernitur. 497. c.
Missae sacrificium proficuum vinis atque defunctis. 527. e. 528. a.
Missarum pluralitas quando damnata. 561. d. Vel quando concessa. 497. e.
Missae celebratae pro gratiarum actione. 563. a. b.
Missae quando dici coepta apud Anglos. 112. d.
Missae in domo priuata dici solita. 104. d.
Missae non deferenda antequam compleatur. 123. a.
Missam non celebret agrotans. 170. b.
Missae pro defunctis celebratae, viuentibus prodest. 239. a.
Missae quotidie in Hispania pro salute Regis celebranda ex decreto Concilij Toletani. 617. a. b.
Missae non celebratur in Parasceue Maioris hebdomadae. 617. b.
Missae dicenda pro defunctis, non celebretur superstitiosè pro viujs. 620. c. d.
Missae in mari celebratae à S. Vulfranno Episcopo Senonensi. 636. d. e. 637. a.
in Missa ut dicatur Agnus Dei decretum à Sergio Papa fuit. 639. d.
Missae celebratae à Constantino Papa Constantinopoli. 659. e.
Missale Hispanum à S. Isidoro conscriptum. 330. d. e.
Mixtarabes Christiani in Hispania dicti. 330. d. e.
Modestus loco Zachariae curat Hierosolymitanam Ecclesiam. 236. b. c. Non Episcopus sed administrator eius Ecclesia. 244. e.

Modestus restaurat Ecclesias Hierosolymorum. 244.
c. d. e
Modestus baptizat Anastasium Per sam. 259. e
Modoaldus Archiepiscopus Treuerensis. 302. c. d.
Moduenna Abbatisa in Anglia sanctitate clara. 442. b
in Moduetia Ecclesia S. Ioannis Baptiste. 243. d. e
*Monachi Insularum Caprarie, Gorgonia, Palmaria, Or-
fiane.* 19. d
*Monachi desertores à S. Gregorio renocantur in monaste-
rium.* 19. a. b. 110. d
Monachi fugitivi diuinitus renocati. 142. c. d. 143. a
Monachi antiquam suam in laico habitu probandi.
91. e
Monachorum quieti consulit S. Gregorius. 97. e. 143. d. e
Monachus studens peculiaritati non deligendus Abbas.
158. d
Monachus non indicans, non indicatur. 128. a
Monachi & clerici teneantur custodire muros ciuitatis.
116. b
Monachus non cendat testamentum. 119. a
Monachi ante biennium non inittentur tonsura. 138. d
*Monachi in claustro sancti, aliquando in Episcopatu defi-
ciunt.* 96. c. d.
*Monachismus in Anglia propagatus per S. Benedictum iu-
niorem.* 647. d
Monacho impenitenti terribilis ostensa visio. 650. a. b
Monachorum Siculorum littera ad Rom. Pont. 503. e.
504. a
Monachus Sinaita lapsus ad Iudaismum miserè perit.
237. a. b. c
Monachos à quibus S. Gregorius voluit abstinere. 72. c
*Monachos ad obseruantiam regularem renocat S. Grego-
rius.* 37. d. e
Monachi vetiti comitates facere. 72. e
Monachorum Isanorum iudicium Roma. 49. b. c
Monachorum Sitorum vigena disciplina. 489. d. e
Monachorum exemptiones ab Episcopis hand probata.
517. b. c
*Monachi nullum ad Sacras virgines debent accessum habe-
re.* 253. a
Monachi Laura S. Sabæ necati à Sarracenis. 235. d. e.
236. a
*Monastico habitu atque tonsura suscepta amplius dimitti
non debet.* 544. a. b
Monastico habitui quantum detulerit Anastasius martyr.
274. e. 275. a
Monasterium S. Anastasij prope Hierusalem. 260. a. b
Monasterium S. Andrea in Urbe. 142. c. d.
Monasterium S. Arcey. 99. b
Monasterium S. Benedicti apud Argentinam. 366. d
Monasterium S. Cassiani. 105. e. aliud. 668. c
Monasterium Cassiodori Castellense dictum. 119. a
Monasterium Classense exemptum. 119. a
Monasterij S. Dionysij priuilegium. 482. c
Monasterium S. Georgij in Campo Coronata. 646. e.
647. a
Monasterium S. Medardi auctum priuilegiis. 63. c. d. e
Monasterium S. Radegundis qua passum. 57. e. 58. a. b.
59. b. c
*Monasteria erigere non licere absque licentia sedis Aposto-
lica.* 119. c
Monasteriorum priuilegia vnde. 19. a
Monasteriorum monialium mala vnde proueniant. 57. e. 58.
60. b. c. d
Moniales monasterij Radegundis excommunicata. 62. e.
Regem adeunt. 63. b. c
Moniales nobiles turbas ciunt. 57. e. 58. a
Monialium cura ab Episcopis propensius agenda. 72. d
Monialium precibus Roma ab hostibus seruata. 102. d. e

*Earum numerus. ibid. Gerit curam earum S. Grego-
rius.* d
Monomachia detestatio. 479. c. d
Monophysita heretici ad fidem perducti. 156. b. c
Monothetarum heresis quando capta. 308. c. 293. a. b. c
Monothetarum heresis perdifficilis intellectus. 367. e.
368. a
Monothelita dici nolunt heretici. 459. d. e
*Monothetarum impostura de scriptis Menne ad Uigi-
lium.* 541. d. e
Monothelita contra Maximum mendacis agunt. 467.
d. e
Monothetarum heresis quot absurda contineat. 457.
b. c. d
Monothelita damnati in pluribus Conciliis. 524. e
Monothelita introducunt quaternitatem. 455. c
Monothetarum heresis mala prænuntiata. 204. d. e
Monothetarum Concilium de vnica voluntate. 326. b
Monothelita dolose Honorium Papam sibi vendicant.
324. d. e
Monothetarum fraus in asserenda vnica voluntate. 309.
e. 310. a
*Monothelita profitentur se defensores esse Concilij Chal-
cedonsis.* 301. b
Monothetarum heresis qui heretici fauerint. 293. a. b
Monothetarum heresis triplex. 326. b
Monothetarum heresis auctores Eutychiani. 293. a. b
*Monothetarum Patriarcharum odiu contra Vitalia-
num Papam.* 522. e
Monothetarum heresis non tetigit Hispanias. 514. e
Monothelita inualescunt sub Philippico Imp. heretico.
664. c. d. e
*Monothetarum conciliabulum aduersus Sextum Syn-
odum.* 665. b. c. d. e
Montanus Episcopus Toletanus. 341. d
Moralium libri S. Gregorij ad S. Leandrum missi. 29. b. 94.
c. d. *Questi Romæ inuenti.* 417. a. b
Mores Episcoporum inuestigandi à Summo Pontifice. 37.
a. b. c
Moroueus Episc. Pictariensis. 58. b
Moroueus monachus incendij sanum idolorum. 280. d
Moroueus que à rusticis passus. 280. d. e
*Morouingorum Regum genus cur Deus extingui permi-
sit.* 480. d. e
Mortui suscitatiouem promittit stultè Polychronium.
555. d. e
*Mozarabe Sacrum officium quando ceptum & à quo &
cur sic dictum.* 330. d. e
*Mulieris confugientes ad Ecclesiam à Cyriaco Episcopo
defensa.* 199. b
Munera missa à Bonifacio Papa ad Edinum. 270. c.
Alia ad Reginam. 271. e
Munera Eulogy ad S. Gregorium. 108. d. e
Munera missa à S. Gregorio ad Reccaredum Regem. 134.
b. *Reccaredi ad S. Gregorium.* 133. e
Munera missa ab Osuni Rege ad ecclesiam S. Petri Romam.
494. a. b
*Murorum ciuitatum custodia S. Gregorius noluit monachos
esse immunes.* 116. a. b
Muxa Dux Sarracenorum mittitur in Hispanias.
673. a

N

N Aamanes Sarracenorum Princeps. 44. e. 45. a
*Naitanus Rex Pictorum corrigendum curat errore
de Pascale & de tonsura.* 634. d. e. 635. a. b. *Idem studio-
sissimus Romana Ecclesia.* 634. e
Narbonensis Ecclesia antiquitas. 544. d
Narbonen-

Narbonense Concilium. 121. d. e. 122. a
Narbonensis prouincia infestata ab Ilderico tyranno. 512.
b. c. d
Narnia praesidium contra Longobardos. 31. b. 83. a
Narses Patricius amicus S. Gregorij. 10. e. 49. e. 57. b.
110. a
*Narses Patricius consolatorias litteras accipit à S. Grego-
rio.* 110. a
Narses nomen Persis tremendum. 198. b
Narses Patricius aduersus Phocam Cosroem incitat. *ibid.*
149. e
Narses iuramento deceptus excuritur à Phoca Imperatore.
198. b. c
Nasares Iudens cultum Elia introducere conatus. 55. e
Natalis Episcopi Salonitani causa. 35. c
Natalis Episc. reprehensus à S. Gregorio emendatur. 36. a.
Eiusdem obitus. 55. a. b
*Natildem virginem è monasterio tractam Dagobertus sibi
inngit uxorem.* 306. a. b
Naues ex Sicilia Alexandriam missæ. 241. a
Navale bellum Vide Bellum.
Naues ex Hispania desert pestem in Gallias. 12. d
Naufragium vitatur beneficio sacrarum reliquiarum.
13. b. c
Naufragium classis Iustiniani Imp. 660. b. c
*Neapolis ciuitas custodia ab impetu Longobardorum dili-
gentia S. Gregorij.* 170. d. e. 171. a
Neapolitanus Episc. priuatur à S. Gregorio. 20. b
Nepesina Ecclesia Pastore vacans. 37. c. d
Nestorio fauent Monothelita. 326. c. d. *Et Nestoriani fa-
uent Monothelitis. ibid.* 393. a. b
Nestoriani pulsi ab Heraclio Imp. 288. a
Nestoriani in Urbe inuenti à Dono Papa. 520. e
*Nicaner Episcopus de sacris dogmatibus admonetur à
S. Maximo.* 373. d
Nicasius Episc. Engolismensis. 58. b
Nicenam fidem ex obliquo damnant Monothelita.
466. b. c
Nicephori historici error de Anastasio Antiocheno.
210. a
Nicetas Patricius missus aduersus Phocam. 205. b.
211. b
*Nicetas Patricius Quaestor missus ab Heraclio Imp. collige-
re pecuniam pro bello Persico.* 254. b. c
Niceta Patricij res gestæ cum Ioan. Elcemofynario. 212. d.
254. c. d. *Curat mittere eundem ad Imp.* 255. d
Nicetas restituit ablatas pecunias Ecclesia Alexandrina.
255. a. b
*Nicetas Episc. Syluacandide comitatus Constantinum
Papam proficiscens Constantinopolim moritur in
uia.* 658. a
Nicetus Episc. Treuerensis sanctus conuertit Arcadium.
98. e
Nicetus Episc. Lingonensis auunculus Eustasij. 222. e
*Nicolaus Serarius illustrator rerum gestarum S. Kiliani &
sociorum martyrum.* 595. b. 596. d
Nicolaus Papa arguit mendacij Michaelem Imper.
615. b
Nobilitas vera ex virtute. 256. d. e
Nolanum monasterium monialium. 15. e
Nominatio Episcoporum fieri solita à Regibus Hisp. 561. e
Nomina Episcoporum recenseri solita in Missa. 68. a. b
Nordanhumbri Angli fidem suscipiunt. 268. d. *Baptizan-
tur à S. Paulino.* 290. c
*Notarij Ecclesia recitare soliti homilias Pontificum Roma-
norum.* 38. e
*Nothelmus Anglus sub Gregorio Papa Secundo Romam
venit.* 638. d
Notitas in Ecclesia semper suspecta. 319. b

Numidum Concilium iussu S. Gregorij factum. 156. e.
157. a
Numidum Concilium contra Monothelitas. 374. a
Numidia Episcopus hortatur S. Gregorius. 24. e. 25. a. b
Numidia Episc. legationem mittunt ad S. Gregorium. 32.
c. d. e
Numismata Heraclij Imp. & filij. 289. c. d. e
Nuptia incestuose Heraclij cum nepte. 225. b. c
Nuptia Edini Regis cum Edelburga. 268. d
Nutritij filiorum Maurity Imp. 109. b. c
*Nutrix filij Maurity subtrahere studet filium à nece, dans
suum pro illo.* 160. e
Nutrix S. Gregorij Papa. 74. e

O

O Blatio Ariani hominis respuitur ab Attala Abbate.
280. c
Oblatio simoniaci respuitur à Ioanne Elcemofynario. 240.
d. e. 241. a
Obsidio Chalcedonis soluitur. 285. d. *Vide Chalcedo.*
Obsidio ciuitatis Constantinopolitana. 267. b. c. d. 510. a. b
Obsidio ciuitatis Hierosolymitana sub Zacharia Episc. 231.
e. 232. a
Obsidio ciuitatis Hieros. sub Sophronio Episc. 335. e
Oecumenicum quid importet. 85. a. b
Oecumeneci titulo solum dignum esse Romanum Pontificem.
198. c. 199. a. b
Olenm crucis quod dictum. 119. d. e
Oliuaram in signum victorie ferris soliti. 288. b
Olympius Exarchus Rauennas successor Platonis. 387. e.
388.
Olympius Exarchus seducit Pyrrhum. 587. e
Olympius Exarchus aduersatur S. Martino Papa. 405. a. b. c.
Consentit eidem. 406. d
*Olympius Exarchus Spatharium mittit ad occidentum
S. Martinum Papam.* 406. c. d. *Frustra nititur schismate
diuidere Ecclesiam Romanam.* 406. b. c
*Olympius Exarchus profectus contra Sarracenos morbo in-
teryt.* 406. d
*Ongendus Danorum Priueps predicatores Euangelij bene
habet.* 619. a. b
*Opilio Rom. Patricius patruus Venantij tempore S. Grego-
rij.* 194. c
Operatio in Christo vna, Deinirilis dicta quomodo accepta.
322. e
*Operationum duarum, vel vnius in Christo silentium com-
mendatum.* 315. a
*Operatio vna & voluntas vna in Christo quo sensu predica-
ta ab Honorio Papa.* 322. d. e
*Oppa filius Vuitæ Regis Episc. Toletanus & Hispanen-
sis.* 641. d
Oppa Episcopus Toletanus intruditur. 673. e
Oratio Antiochi monachi de capta Hierosolym. 232. e. 233.
234.
Orationis Dominicalis in Missa vsus. 131. d. e. 132. a
Oratorium S. Casary in Palatio. 163. a. 587. c. d
Oratorium Ioannis Papa Quarti. 358. e. 359. a
Oratorium S. Gregorij Papa. 181. d
Oratorium S. Crucis Traiecti. 621. c
Oratorium S. Mariae in ecclesia S. Petri. 655. c. d
Oratorium S. Siluestri in basilica Iulij. 587. c
Ordinatio S. Gregorij quando accidit. 7. c. d
*Ordo Romanus sic dictus liber Ritualis à Gelasio Papa col-
lectus.* 613. e
*Ordo Ecclesiastici officij & precum in Hisp. à S. Isidoro emen-
datus & auctus.* 330. e
Orentius Episc. Emeritensis. 382. e
Orfiana insula monachi. 19. d
Orien-

Orientalis Ecclesie & Imperij turpissima facies. 359. d. e.
 360. a
Orientalis Orthodoxi Romam confugiunt. 363. a
Orientalis Imperij mala sub Phoca. 205. a
Ornatus Ecclesiarum Deo gratias. 384. a. b
Orosius Abbas reformator monachorum. 19. d. e
Orthodoxi commoti in Honorium Papam. 324. e
Ofense Concilium in Hispania. 121. c
Osfridus filius Eduini Regis baptizatus à S. Paulino. 290. b.
 328. e
Osirha Regina martyrium. 442. a. b
Osredus Rex recipit sanctum Unifridum Roma absolutum.
 653. b
Osrichus Rex Deirorum occisus. 329. b. c. d
Ostrulphus Abbas monasterij Fontanella. 637. d
**Osualdus Rex fungitur munere interpretis in predicatione
 Aidami.** 334. b. Einsdem Regis laudes. 335. a
Osualdus Rex religione superat aduersarios. 332. a. b. c
Osualdus Rex occisus. 360. b. c. d
Osui Rex Nordhumbrorum. 441. d.
**Osui Rex Anglorum legationem mittit ad Vitalianum
 Papam.** 493. a. b. Regem Pendam superat. 449. e. Eius vo-
 tum pro victoria. 450. a
Osui Regis pietas insignis. 449. e. 450. a. Mittit munera
 Romam ad Ecclesiam S. Petri. 493. a
Osui Rex studet sedare de Paschate controuersias. 486. c. d.
 487. a
Osui Regis Nordhumbrorum pietas. 505. d. e
Osuius Rex successor Osualdi. 360. c
Osuius Regis obitus & laudes. 434. d. e. 435. a. b
Ogerius diaconus comes sancti Vuironis in Vibem venit.
 303. e. Interfuit Concilio Traiectensi cum sancto Vuirone.
 630. a
Ota filia Theodoni Principis Bauaria ex stupro concepta.
 644. e
Ouo puer ab immolatione liberatus & baptizatus. 637.
 a. b
Ouo presbyter scriptor egregium. 637. d
Ouinus monachus magna virtutis. 509. a

P.

Pagani. Vide Gentiles.
Palatii Trullis locus qui dicitur. 539. e. 540. a
Palastinorum Episcoporum legatio ad Theodorum Papam.
 364. c. d
Palladius Episcopus Santonenfis. 104. e
Pallium missum à S. Gregorio ad Augustinum in Anglia.
 150. b. c
Pallium S. Gregorij ex bysso candenti. 181. c
Pallium ad Honorium Episcopum in Anglia missum. 326. e.
 327. a
Pallium missum ad Iustum Episcopum Rossensem.
 250. e
Pallium missum ad S. Leandrum Hispanens. Episcopum.
 134. b. c
Pallium datum Maximo Episcopo Salonitano. 93. c
Pallium missum ad Episc. Nicopolitanum. 86. a
**Pallium missum ad SS. Paulinum & Honorium Episcopos
 in Anglia.** 326. d. e. 327. a
Pallium missum ad Virgilium Episcopum Arelatensem.
 86. a
Pallium petendum aliter non dandum. 110. d
Pallium absque pecunia dandum. 91. e
Pallij usus illegitimus. 54. c. d. 251. a
Palmaria insula monachi. 19. d
Palmaria sic dicta porticus S. Petri. 344. e
Palmatianum vinum quid sit. 18. b. c
Pamphilus Demarchus. 201. d

S. Pancratij Ecclesia edificata ab Honorio Papa. 345. a
S. Pancratij Ecclesia à sancto Gregorio monachis tradita.
 73. b
**S. Pancratij martyris reliquia missa in Gallias & in An-
 gliam.** 13. c. 494. b. 496. e
**Panis purissimus ab Ecclesia Romana exhiberi solitus pere-
 grinis.** 371. b. e
Pannonia à Caiano Rege Auarum deuastata. 136. d
Pantaleo Episcop. in Africa ad quem scribit S. Gregorius.
 69. a
Panttheon Dei genitricis ac SS. Martyribus dedicatum.
 201. b. Largitum à Phoca Bonifacio. 201. a
Panttheon à Constantio Imp. areis regulis demudatum. 483.
 c. d
Papa ex subdiacono semel reperitur creatus. 228. b
Papa confirmat Concilia oecumenica. 560. a. b
Papa solius est mittere ad Gentes Apostolos. 598. e.
 599. a
Papa summa potestas. 558. d. e
**Papa tantum dicitur vniuersalis Ecclesia Episcopus & quo-
 modo.** 85. b. c. d
Papa summus & super omnes & auctoritate & honore.
 558. d. e
Papa tantum penitentes absoluit hereticos. 456. b. e
Papa. Vide Pontifex.
Papirij Masonis historici diligentia in quo commendata.
 516. b
Pascha à Scoris alio tempore quam ab Ecclesia celebrata.
 193. b. c. 486. b. c. 487. e. 488. 489. Quando abiecto errore
 sedati est controuersia. 634. d. e
de Paschate error Scotorum aliquando toleratus. 333. a. b.
 Quis iste fuerit. 348. e. 349. a. b
**Paschalis Cycli Victoris occasione erratum in celebratione
 Paschatis.** 75. b
Paschales feria custodita etiam à Barbaris. 136. e
Paschalis Schismaticus nititur fauore Exarchi. 587. a. b.
 588. a. b. Eius finis miserimus. 588. b. e
Paschalis Episc. Neapol. electus. 139. a. b. Redarguitur à
 S. Gregorio. 169. b
Pastor pastorum Romanus Pontifex. 9. a
Pastorale S. Gregorij quando scriptum. 8. d. e. Ex Latino in
 Gracum translatum. 158. d. Missum ad S. Leandrum.
 94. c. d
Patena merfa in mare supernata. 636. e
**Paterius Notarius S. Gregorij recensuit scripta ipsius S. Gre-
 gorij.** 178. a. b
Paterichia clarissima femina. 16. a
Paternus Legatus Dagoberti Regis ad Heraclium Imper.
 292. d
Patriarcha Oecumenicus quid. 85. a. b
Patriarcha quatuor numerati à sancto Gregorio.
 89. c
**Patriarcha Aquileiensis & Gradensis quando ita nominari
 ceperunt.** 195. e. 196. a. b
**Patriarchales sedes tres cum Romana Ecclesia non receperunt
 Canones Sexte Synodi.** 614. a. b
Patriarchaeum sedium prerogativa. 108. b
Patricius Episcopus. 208. d
Patrum fides tenenda. 377. c. 379. e
Patrimonium S. Petri in Gallia. 56. d
Patrimonium S. Petri in Sicilia. 56. e
Patrimonia Romana Ecclesia in diuersis Prouincijs. 24.
 a. b
Pauliani heretici ydem & Manichei. 578. b. e
Paulinus cum socijs à sancto Gregorio in Angliam missus.
 147. c. d
Paulinus quando creatus Episcopus Eboracensis. 268. e. d. e
Paulinus Episc. conuertit Anglos Boreales ad fidem. 268.
 b. c. d. 290. a. b. Eius studium in propaganda fide. 269. a
 Paulinus

Paulinus Episc. missus cum Edelburga ad Eduinum.
 268. e Cum Edelburga recedit. 328. d. e
Paulinus baptizat filium Regis quam Deo offert. 275. d.
 Nuntiat Eduino secretum. 277. b. c
Paulinus conuertit Lindocolinos populos. 291. b. Accipit
 pallium ab Honorio Papa. 326. e. 327.
Paulinus Episc. baptizat Eduinum Regem. 290. a. b.
 Consecrat Honorium Episcopum. 291. b
Paulinus Eboracensis Episc. obitus. 365. a. b
Paulini effigies qualis. 291. c
**Paulinus Aquileiensis Episc. transfert Grados thesaurum
 Ecclesia Aquileiensis.** 300. a
Paulinus Impostor quid tentauit. 66. a. b
Paulus idemq. Agilolphus Rex Longobardorum. 15. e.
 29. c
S. Pauli Apostoli basilica qua Sanctus Gregorius donauit.
 171. e
**S. Pauli basilica communes habet reditus cum basilica san-
 cti Petri.** 175. e
Pauli basilica ornata à Sergio Papa. 639. e
Pauli Apostoli reliquia missa in Gallias. 13. c
**Pauli Apostoli Caput & Sudarium peitum à Constantina
 Augusta.** 73. c. d. 74. d
Pauli Apostoli hospitium Roma in ecclesiam conuersum.
 639. e
SS. Pauli & Ioannis reliquia ab Vrbe delata in Gallias.
 13. c
Pauli diaconi hystor error de Tribus capitulis. 34. d. 196. d
Pauli diaconi incuria. 76. d
**Paulus diaconus Rom. Ecclesia Vicedominus iugulatus à
 Joanne Exarcho.** 658. b
Paulus Consul idemq. Monothelita quid cum S. Maximo.
 458. e. 459. a
**Paulus Aquileiensis Episc. tempore irruentium Longobar-
 dorum.** 196. c. d
**Paulus Episcopus Constantinopolitanus Monothelita susti-
 nitur in locum Pyrrhi.** 359. d. e. Ex laico factus Episco-
 pus Constantinop.
Paulus Episc. Const. quid cum Heraclio Imper. molitus.
 313. c. Eius fraudes. 385. c. 434. a. Redarguitur. 376.
 d. e. Cur silentium procurat ab Imp. 385. b. c
**Paulus Episc. Constantinopolitanus scribit ad Theodorum
 Papam.** 380. c. d. Condemnatus à Theodoro Papa. 182. d
**Paulus Episcop. Constantinopolitanus quid de S. Martino
 ad Imp.** 413. d. e. 434. a
**Paulus Episc. Constantinopolitanus agrotans rogat dimitti
 S. Martinum.** 431. c. d
Paulus Episc. Constantinopolitanus diem obiit. 431. c. d.
 602. d
Paulus Cretensis Episc. redarguitur à Vitaliano Papa.
 498. c. d. 500. b. c
**Paulus Africanus Episc. vocatus Romam ad dicendam
 causam.** 104. e. Idemq. innocens iudicatus. 117. d
Paulus Ancyra Episcopus. 15. b
Paulus Episc. Diocletinus. 157. a. b
Paulus loco Episcopi Neapolitane Ecclesia administrator.
 36. c. 55. c
Paulus Manichaeus à quo Pauliani nominati. 578. b. c
Paulus Maurij Imp. filius. 158. e
Paulus Narbonensis Episcopus primus. 544. d. e
Paulus Patricius Monothelita missus ad Marcum.
 410. e
**Paulus monachus Callistratici monast. hereticus & astro-
 nomus predicat Imperium Leontio.** 619. b
Paulus Seuerianus monoculus. 325. c. In Armenia con-
 uent Heraclium imp. 295. b. c. Impugnatur ab Arca-
 dio Episc. Cypri. 295. a
**Paulus Episc. Thessalonicensis Monothelita decipit Apo-
 cristarios Apostolica sedis.** 414. a. b. Depennat litteras

**Rom. Pontificis. ibid. e. Recusat esse Vicarius Apo-
 stolica sedis.** 415. c. d. Deponitur à Martino Papa
 413. c. d. e. 414. a
Paulus tyrannus in Hispania natione Graecus. 512. e. a
Eius epistola ad Amatorem Episcopum. 513. b. c.
Dat poena scelerum. 513. e
Pauperis imprecatione edulia conuersa in lapides. 198. a
Pauperes numerati à Ioanne Episcopo Alex. 213. c
Pauperum cura propensior S. Gregorij. 15. e. 16. a. Eorun-
 dem Canonica portio bonorum Ecclesie. 56. e
**Pauperum curam gerant ministri bonorum Ecclesiastico-
 rum.** 23. e
**Pax inter Anglorum Reges per Theodorum Episcopum
 composita.** 527. e
Pax summa in Britannia. 291. c
Pax cum Bulgis facta. 523. e
Pax cum Chagano Rege Auarum composita. 65. e
**Pax cum Cosrohoe Persarum Rege facta post necem Mau-
 ritij Imp.** 186. e. 167. a
Pax inter Dagobertum Regem & Heraclium Imper.
 292. d
Pax Francorum cum Aestris. 520. b. e
Pacem cum infidelibus in reuefandum. 357. e
Pax cum Longobardis à S. Gregorio tractatur. 82. a. b.
Eadem sepe rupta. 83. a. Iterum frustra tentata. 101. e.
Impedita ab Exarcho. 110. e. Iterum ad breue tempus
 sancita. 116. a. Rursum ad duos annos statuta. 124. c. d.
Eadem simulata. ibid. e. 125. a. b. Iterum facta. 171.
 b. c. d
**Pax cum Rege Longobardorum Ariano cur inita à Roma-
 nis.** 279. e
Pax inter Sarbarum & Constantinum filium Heraclij Imp.
 285. e
Pax cum Sarracenis ab Imperatore Constantino expetita.
 517. e. 518. a. b
Pax cum Sarracenis à Iustiniano Imperatore facta.
 600. d. e
Peccatores contra se ipsos laborant. 672. b
Peccatorum confessione abluuntur peccata. 127. e
Peccatori impoententi qua ostensa. 649. a. b
**Pectinem iburneum donat Bonifacius Papa V. Regine An-
 glorum.** 271. c
**Pecunia mutuo accepta per Heraclium Imperatorem ab
 Ecclesia pro bello Persico.** 254. a. b
**Pecunia ablata ab Ecclesia Alexandrina pro expeditione
 Persica.** 254. b. c
Pecunia Ecclesie debita à fisco soluitur. 288. c. d. In mari
 pecunia reddenda mergitur. 288. c
**Pecunia solui solita à Romana Ecclesia Imperatori pro con-
 firmatione Romani Pontificis remissa.** 550. c. d
**Pecunia missa Constanti. nopol. ad S. Gregorium eroganda
 pauperibus.** 109. e. 110. a
Pecunia missa ad S. Gregorium pro redimendis captiuis.
 102. c. d
Pelagiana heresis instaurata in conciliabulo Ephesino.
 91. a. b. 107. b. c
**Pelagianismum instaurat Ioannes Episcopus Constanti-
 nopolitanus auctoritate Concilij Ephesini.** 91. b. c
Pelagiana heresis in Scotia reuulsa. 349. b
**Pelagius Episcopus Nemanusensis interfuit Concilio Nar-
 bonensi.** 123. d
Pelagius Papa quid de nomine vniuersalis. 89. e. e
**Pelagius Papa aduersus Ioannem Episcopum Constantinop.
 primus insurrexit.** 84. e
Pelagius Papa uenit subdiaconos uxorem ducere. 21. e
**Pelagij Papa tempore corpus S. Laurentij furto inuen-
 tum.** 73. e
Pelagius Taurinensis Episc. tempore sancti Gregorij.
 103. d

I N D E X.

<i>Pelagius Vuitiza manus effugit.</i>	641.c.d	<i>Perfarum Regnum licet fortissimum, tamen excisum.</i>	264.e
<i>Pellices non admittuntur ad sepulchrum S. Lamberti.</i>	632.b.c	<i>Perfarum Regnum simile arbori, cuius est mentio in Daniele.</i>	264.e
<i>Penda Rex Merciorum Gentilis.</i>	328.c.d.	<i>Perfarum Regnum penitus collapsum.</i>	392.b.c
<i>Occidit Sigebertum Regem.</i>	365.b.c	<i>Persecutores Ecclesie dicti, qui inuadunt iurisdictionem eius.</i>	2.e.3.a.b.c
<i>Penda Regis insignis superbia.</i>	449.e.	<i>Personae unius in Christo unus volens, non vna voluntas.</i>	317.a
<i>Vincitur ab Osiui Rege.</i>	450.a	<i>Pertica locus basilica S. Mariae dicta.</i>	602.a
<i>Penda Reges duo pater & filius.</i>	441.e	<i>Pesuntium ciuitas liberata a siccitate per Theodorum Siceotam.</i>	120.e
<i>Penda iunior factus Christianus ostium aperit Euangelio.</i>	441.d.e	<i>Pestis in Anglia.</i>	508.e.509.562.d.e.
<i>Penuria ingens vexat Orientem.</i>	205.a.	<i>Ad eam propulsum dam remedia.</i>	ibid.
<i>Peregrinationes frequentes in Urbem.</i>	37.a	<i>Pestis depascit Auares ob violatum sepulchrum martyris.</i>	136.e.137.a
<i>Peregrinatio S. Boniti ad limina Apostolorum.</i>	648.b	<i>Pestis in Italia Gallia & Hispania.</i>	12.d
<i>Peregrinatio ad loca sancta.</i>	38.a.b	<i>Pestis in diuersis locis Italiae.</i>	494.c.d.542.d.e
<i>Peregrinatio frequens Hierosolymam etiam cum a Sarracenis possideretur.</i>	635.e	<i>Pestis vexat Orientem.</i>	134.c.d.205.a
<i>Peregrinatio ad sepulchrum S. Martini.</i>	99.d.e	<i>Pestis Roma tempore S. Gregorij.</i>	2.d.e.6.b
<i>Peregrinatio ad limina Apostolorum frequens.</i>	37.a.	<i>Pestis Roma alio tempore.</i>	134.c.d.542.d
<i>507.a.b.592.c.d.e.594.e.595.a.659.a</i>		<i>Pestis tenore concio S. Gregorij.</i>	4.e.5.a.b
<i>Peregrinantes in Urbem panem purissimum accipere soliti a Romano Pontifice.</i>	371.c	<i>Pestis curata precibus, vigilijs & ieiunijs.</i>	12.e
<i>Peregrinatio ad sepulchrum impij Mahometis.</i>	297.c.d	<i>Pestis post siccitatem.</i>	524.b
<i>Periculum imminens ex cura animarum.</i>	10.d.e	<i>Pestis tempore quid agere debeat Episcopus.</i>	135.b.c
<i>Perinthus ciuitas inuasa a Barbaris.</i>	64.e	<i>Pestis bubonum dicta inuadit Constantinopolim.</i>	627.e
<i>Perozita milites Persa.</i>	263.d	<i>Petronia internuncia Constantine Auguste.</i>	201.e
<i>Perusium praesidium.</i>	31.b.83.a.	<i>S. Petri Apostoli fides tenenda in successoribus.</i>	489.a.b.c
<i>A Longobardis ademptum.</i>	76.c	<i>Petrus apostolus quomodo dictus fundamentum Ecclesiae.</i>	426.e.427.a
<i>Perusina Ecclesia vacans tempore S. Gregorij.</i>	22.d	<i>Petrus Apost. custodit Urbem.</i>	81.d.e
<i>Persa victi a Romanis sub Mauritio Imp.</i>	30.e	<i>Petri Apostoli tres peculiare sedes.</i>	108.b.c
<i>Persarum Rex Hormisdas occisus.</i>	40.e	<i>Petri & Pauli Apostolorum imagines a Sergio Papa facta.</i>	639.a
<i>Persarum Rex creditus Christianus.</i>	44.b	<i>Petrus Episcopus Ticini S. Sabini liberatus precibus, ei erigit Ecclesiam.</i>	666.e
<i>Persarum Regina Christiana.</i>	44.c.d	<i>Petri Apostoli Ecclesia aucta columnis per Ioannem Papam Sextum.</i>	650.e
<i>Persarum bellum coeptum post necem Mauritij.</i>	167.a	<i>Petrus defunctus renouatus ad vitam.</i>	661.a.b
<i>Persarum grassatio vsque Chalcedonem.</i>	205.a.b.c	<i>Petrus Apostolus apparet piscatori.</i>	214.d
<i>Persa nece Narsetis exultant.</i>	198.b.c	<i>Petrus Apost. sanat S. Bertolfum Abbatem.</i>	282.a.b
<i>Persa superant Romanos sub Phoca.</i>	212.c.	<i>Petri Apostoli basilica tecta arcis tegulis ab Honorio Papa.</i>	344.c.
<i>Perueniunt vsque Antiochiam.</i>	212.c	<i>Trabes longissima ex Calabria quasita.</i>	639.b.
<i>Persa inuadunt Caesarem Cappadociae.</i>	217.d.e	<i>157.e. A Sergio Papae renouata.</i>	639.a
<i>Persa grassantur in Armenia.</i>	217.d	<i>Petri Apostoli Ecclesia ornata a Sergio Papa.</i>	639.a
<i>Persa capiunt Damascum.</i>	224.e	<i>Petri & Pauli Apostolorum apparitio tempore pestis in Anglia.</i>	562.e
<i>Persa capiunt Hierosolymam & Crucem auferunt, a qua vincuntur.</i>	237.d.238.a.b.c	<i>Petri & Pauli corpora a Graecis sublata.</i>	74.b.8
<i>Persarum carcer Lethe dictus.</i>	238.e	<i>Petri & Pauli reliquia missa in Angliam & in Gallias.</i>	494.b.496.e
<i>Persa inuadunt Africam, & occupant Carthaginem.</i>	244.a	<i>Petrus & Paulus promotores Imperatoris Orthodoxi.</i>	669.d.e
<i>Persa capiunt Ancyrum in Galatia.</i>	253.e	<i>Petri & Marcellini caemeterium renouatum ab Honorio Papa.</i>	345.a
<i>Persarum ingentes vires.</i>	258.a.b.c	<i>Petrus Arcarius Romanae Ecclesiae occisus a Joanne Exarcho.</i>	658.b
<i>Persarum bellum sub Mauritio Imp.</i>	15.c	<i>Petrus diaconus interlocutor in Dialogis sancti Gregorij.</i>	53.c
<i>Persici belli per Heraclium mosi annus primus.</i>	257.a.b.	<i>Petri diaconi testimonium de columba ad aurem S. Gregorij visa.</i>	177.c
<i>Annus secundus.</i>	261.b.c.d	<i>Petrus Episcopus Alexandrinus Monothelita creatus.</i>	357.b
<i>Annus tertius.</i>	263.d.e	<i>Petrus Episcopus Constantinopolitanus Monothelita creatur.</i>	439.e
<i>Annus quartus.</i>	265.b	<i>Petrus Episcopus Constantinopolitanus scribit Synodicam epistolam Romam.</i>	439.d.
<i>Annus quintus.</i>	266.d	<i>Non recepta a Vitaliano Papa.</i>	ibid.
<i>Annus sextus.</i>	272.a	<i>Petri Episcopi Constantinop. obitus.</i>	461.d
<i>Persa prima victi a Romanis sub Heraclio.</i>	259.b.c.	<i>Petrus</i>	
<i>Secundo vincuntur ab eodem.</i>	262.c.d.		
<i>Iterum victi.</i>	264.a.b.c.d.		
<i>Iterum superati & ingenti clade prostrati ope Dei genitricis Mariae.</i>	272.c.d		
<i>Persarum superstitio dissipata ab Heraclio.</i>	262.e		
<i>Persarum Duces in discrimen adducti.</i>	263.a.b		
<i>Persa captini dimissi.</i>	263.b.c		
<i>Persa militantes sub Duce Sain terrorem incutiunt Romanis.</i>	264.a.b.c.		
<i>Incidunt in loca palustris.</i>	264.c		
<i>Persarum milites Chrysolocae dicti.</i>	266.e		
<i>Persa frustra obsident Chalcedonem.</i>	267.d		
<i>Persa ingenti clade prostrati.</i>	264.c.d		
<i>Persarum Reges post Cosroem.</i>	292.c.d		
<i>Persarum Regnum penitus deficit occupatum a Sarracenis.</i>	292.c.d		

I N D E X.

<i>Petrus monachus missus in Angliam cum Laurentio.</i>	147.b.c	<i>Pileus auratus gestari solitus a Chartularijs.</i>	268
<i>Petrus Dux Urbis pugnat contra Christophorum Ducem.</i>	663.c.d	<i>Pipini primi genus & propagatio.</i>	302.c.d
<i>Petrus S. Lamberti cognatus occisus.</i>	632.a	<i>Pipinus primus moderator Regni Dagoberti, & Sigeberti.</i>	302.c.d.e. Eiusdem laudes.
<i>Petrus Morinus vertit in Latinum Acta Maximi.</i>	451.a	<i>ibid.</i>	ibid.e
<i>Petrus Mauritij Imperatoris frater.</i>	158.e	<i>Pipini tres.</i>	302.c
<i>Petrus Mauritij Imperatoris filius.</i>	158.e	<i>Pipinus secundus filius Begga & Ansgisfi.</i>	302.c.d
<i>Petrus Notarius Regionarius in Hispaniam missus.</i>	576.a	<i>Pipini tertij genus.</i>	302.c.d
<i>Petrus Numidia Praetor.</i>	464.e	<i>Pipini magna religio in consistendis peccatis suis.</i>	303.d
<i>Petrus Siculus antiquus historicus.</i>	442.d.e	<i>Pipinus a Carolo patre datus in filium Luidprando.</i>	577.b
<i>Petrus subdiaconus curator patrimonij S. Petri in Sicilia.</i>	56.e	<i>Pipinus cooperatur S. Snuiberto in conuersione Gentium.</i>	621.b
<i>Petrus subdiaconus curator rerum Romanae Ecclesiae in Campania.</i>	38.b	<i>Pipinus transfert corpora SS. martyrum Ewaldorum Coloniā.</i>	618.d
<i>Petrus Tarracinenfis Episcopus a S. Gregorio monitus de conuersione Iudaorum.</i>	27.b	<i>Pipinus fugat a Frisia Radbodum Regem.</i>	620.e
<i>Petrus Tracolitanus Episcopus Visitator constitutus a sancto Gregorio.</i>	72.e	<i>Pipini Praefectura quando conigit.</i>	622.d
<i>Philippicus in suspicionem adductus apud Mauritium Imperatorem.</i>	160.a.b.	<i>Pipini opera Frisij accipiunt Euangelium.</i>	621.b
<i>Detrusus in monasterium.</i>	161.a	<i>Pipinus deceptus persequitur S. Anserium Episcopum Rothomagensem.</i>	622.d.e
<i>Philippicus Imperator cognomento Bardanes. Vide Bardanes.</i>		<i>Pipinus donat sedem Episcopalem Vuillebrordo a Sergio Papa ordinato.</i>	623.d.
<i>Phocas miles legatus ab exercitu ad Imperatorem.</i>	137.c.	<i>Eius pellex molitur necem sancto Lamberto.</i>	631.a.b
<i>Miles timidus.</i>	160.b	<i>Pipinus moritur relicto herede Carolo Martello.</i>	674.d.e
<i>Phocas occiso Mauritio imperat.</i>	158.e.159.a.160.d.	<i>Pipini mortis tempus & Praefectura ipsius anni.</i>	675.b
<i>Phocas proficitur Catholicam fidem.</i>	180.d.e.165.e	<i>Pyrrhus Episcopus Constantinopolitanus calumniator Sophronij Episcopi Hierosolymorum.</i>	325.b
<i>Phoca Imperatoris & Leontiae Aug. imagines delatae Romam.</i>	162.e.	<i>Pyrrhus quando creatus Episcopus Constantinopolitanus.</i>	353.a.b
<i>Mittit ad Gregorium Papam fidei professionem.</i>	163.a.b	<i>Pyrrhus frustra tentat inducere in errorem Ioannem Romanum Pontificem.</i>	354.c
<i>Phocas Imperator accipit litteras a sancto Gregorio.</i>	154.b.c	<i>Pyrrhus fugit Constantinopoli in Africam priuatus ab Imperatore.</i>	359.c.d.e
<i>Phoca mores & aspectus qualis.</i>	165.e	<i>Pyrrhus in Africa disputans cum Maximo saepiter, & efficitur Catholicus.</i>	367.a.b.c.368.a.369.b.c. Cur cessarit Maximo.
<i>Phocas qua scripsit ad Cosroem Regem Persarum.</i>	166.e	<i>Pyrrhus cupit admitti ad limina Apostolorum.</i>	369.e.370.
<i>Phocas rogatur acquiescere iudicio Episcoporum.</i>	174.c	<i>Pyrrhi poenitentia.</i>	369.d.e.370.a.b
<i>Phocas studiosissimus Bonifacij Papae.</i>	198.d.e	<i>Pyrrhus Romam ueniens quomodo exceptus a Theodoro Papa.</i>	370.a.b.c
<i>Phocas repressit temeritatem Cyriaci Episcopi Constantinop. de titulo Uniuersalis.</i>	198.e.199.a	<i>Pyrrhus a Theodoro Papa in pristinam dignitatem restitutus & auctus.</i>	370.d.e
<i>Phocas qua vere contulerit Romanae Ecclesiae.</i>	198.e	<i>Pyrrhum passum violentiam a Romano Pontifice calumniati sunt haeretici.</i>	370.e.371.a.b.c
<i>Phocas periturus in Narsesem, quem exuri iubet.</i>	198.b.c.	<i>Pyrrhus quando & cur laudatus a sancto Maximo.</i>	371.e.372.b.c
<i>199.a.b.c.d.200.a.b</i>		<i>Pyrrhus illicitus ab Exarcho relapsus in haesim.</i>	387.e.388.a
<i>Phocas tyrannus potius quam Imperator habitus.</i>	198.c	<i>Pyrrhus damnatur iterum a Theodoro Papa.</i>	387.e.388.b.c.d
<i>Phocas violat immunitatem Ecclesiae.</i>	199.b	<i>Pyrrhus post obitum Pauli restitui nisus est in Patriarchatum Constantinopolitanum.</i>	431.d.e
<i>Phoca parantur insidiae.</i>	210.b.c	<i>Pyrrhi obitus.</i>	437.d
<i>Phocas donat Pantheon Romanae Ecclesiae.</i>	201.b	<i>Placidus Patricius occisus a Phoca.</i>	158.e
<i>Phocas sanxit in nobiles ciues.</i>	202.a.b.	<i>Plato Exarchus post Isacium.</i>	362.b.371.d
<i>Curat occidi Comentiolum Praetorem Thraciae.</i>	205.a	<i>Pleres schismaticus laqueo se suspendit.</i>	248.e
<i>Phoca tempore carcer dilatatus.</i>	205.b.c	<i>Plechelmus Scotus Romam ueniens ordinatur Episcopus.</i>	303.e.304.b
<i>Phocas agrotans sanatur a Theodoro Siceota.</i>	205.c.d.	<i>Plechelmus Episcopus Candida casa interfuit Concilio Traiectensi.</i>	630.a
<i>204.a</i>		<i>Plechelmus Episcopus in Anglia tempore Bedae.</i>	653.c
<i>Phocas inuiste Thomam Patriarcham orientem.</i>	205.e	<i>Plectrudis Pipini uxor pia femina excipit sanctum Snuibertum.</i>	657.c. Curat viri salutem per Episcopos.
<i>Phocas imperante multa mala occupant Orientem.</i>	205.a	<i>674.e</i>	
<i>Phocas in coniuatos ulciscitur.</i>	210.a.b.c	<i>Plinius in scribenda historia ratio.</i>	53.d. Rerum Traiani excelsus scriptor.
<i>Phocas tyrannice imperat vsque ad necem.</i>	210.d	<i>184.e</i>	
<i>Phocas Macrobius Scribonem sagittari iubet.</i>	210.b	<i>Plinius</i>	
<i>Phoca conatus ut ceteri in bello, inter martyres scriberentur.</i>	211.e.212.a		
<i>Phocas uxorem & matrem Heraclij in carcerem trudit.</i>	211.b		
<i>Phocas qua passus a Photino interfectore.</i>	211.d		
<i>Phocas occiditur.</i>	210.e.211.b.		
<i>Eius fratres & affines cum conecati.</i>	212.a		
<i>Photij de epistola Honorij iudicium.</i>	312.e		
<i>Pictauense Concilium.</i>	57.e.58.a		
<i>Pictauense monasterium S. Radegundis turbatum valde.</i>	57.e.58.a.b		
<i>Picti populi in Angliam recipiunt legitimum Pascha.</i>	634.c.d		

I N D E X.

Pluvia recreat Romanum exercitum. 262.b
Podagra morbus vexavit etiam sanctos viros. 134.e
Pœna ab Episcopis statuta & applicata Comitibus. 123.b
Pœnam exilij in iustitiam subdiacono curat S. Gregorius. 154.b
Pœnam fustium ab Episcopo non infligendam. 49.b.c
Pœnitentiam suscipere eidem est, quod monasticam vitam profiteri. 544.a
Pœnitentia Sacramentum omnibus impertiendum fidelibus. 11.d
Pœnitentia Pyrrhi Monothelita. 369.e.370.a
Pœnitentes detrusus in monasterium recipere coguntur Abba-tes. 122.e
Polimatiium oppidum à Longobardis captum. 76.c
Politici sic affectant religionem, ut decipiant. 168.c.d.e
Polychronij impostoris causa. 554.e.555.a.b.c
Polychronij vana promissio de excitatione mortui. 554.d.e
Polychronius à Sexta Synodo damnatus. 555.e
Polychronius missus Romam detrusus est in monasterium. 568.e
Polyeuctus legatus à Sophronio missus. 312.e
Pomerius quis Iulianus dictus. 586.d.e
Pompeius cognatus Iustiniani Imp. 90.a
Pontifex Romanus electus, ante confirmationem quomodo se gerebat. 4.b
Pontificem facit electio, non confirmatio Imp. 7.d
Pontifex non ordinatur absque consensu Imperatoris. 2.e.
3.a.b.4.a.b. Redimebat pecunia executionem Pontificatus. 7.d
Pontifex Romanus pastor pastorum. 9.a
Pontificis Romani confirmatio usurpata ab Imperatoribus. 2.e.3.a.b.c
Pontificis Romani summa potestas. 320.c. Eius Primatus predicatus à S. Heimeranno. 645.a.b
Pontificis Romani apparatus regius haud adeo necessarius. 57.a.b
Pontifici Romano cura imminet totius Orbis. 26.e
Pontificis Romani potentia. 81.d
Pontifex Romanus supplet quod ab electoribus omittitur. 22.d
Pontificis Romani familiares non sint laici. 91.d
Pontificum Romanorum corpora deferbantur cum dalmatica. 91.d
Pontifices Romani custodes & defensores canonum sint. 411.b
Pontifices Romani necquicquam agit inconsulto Clero. 584.d.e
Pontificum Romanorum est, mittere ad Gentes Apostolos. 598.e.599.a
Pontificum Romanorum est, confirmare Synodos œcumenicas. 560.a.b
Pontifices Romani temporalia & spiritualia curant. 116.c.d
Pontificum Romanorum est, monere Imperatores. 533.d.e
Pontificum Romanorum est, ferre leges in Reges transgressores. 168.d.e
Pontificum Romanorum quando vires aucta. 640.c.d
Pontifices Romani cur tam sepe ex Græcis sine Orientalibus. 651.a.b
Pontifices Romani licet diversarum & aduersarum essent nationum, omnes tamen unius spiritus. 651.a.b
Pontifex Romanus summus auctoritate & honore. 558.d.e
Pontificis Romani ministri custodire debent iura Episcoporum. 118.e
Pontifices Romani qui erasi è diptychis Constantinopoli-ana Ecclesia à Monothelitis. 519.a

Pontifices Romani aduersarij sunt canones Sexta Synodi. 610.a.611.612.613.a.b.c
Pontifex idolorum contra suos deos disputat, & diruit templa eorum. 277.e.278.a.b. Efficiturque Christianus. ibid.d
Populus Constantinopolitanus occurrit Heraclio Imp. victori redeunti. 288.a.b
Populi Romani studium erga defunctos Romanos Pontifices. 91.d
Populi diversarum nationum conuersi ad fidem à feminis. 29.d
Populonenfis Ecclesia in Tuscia multa passa à Longobardis. 11.c
Porte S. Petri basilica vestita argento. 344.b
Portentum de Crucibus sese mutuo collidentibus à S. Theodoro interpretatum. 203.d.204.a.b.c
Porticus S. Petri ad Palmaria dictus. 344.e
Potamijs Episc. Bracarenfis causa tractata in Concilio Toletano decimo. 462.d.e
Potamius publicè sua confessio in Synodo peccata. 462.d.e.463.a.b
Prasini insecuntur Phocam Imperatorem, dantque pœnas. 210.b
Prasini incendunt Prætorium. 210.a.b
Predicatio illegitima sepe impedita. 598.d.e
Predicatio ad Gentes conceditur à Romano Pontifice. 418.d.e
Prædicator austerus non accipitur. 333.b.c
Prædicatores qui verè dicendi legitimi. 598.e.599.a
Prædicatores duodecim in Germaniam missi. 598.e.599.d.
Quem sinem singuli sint consecuti & quibus in locis. 630.b.c
Prædictio malorum futurorum facta à S. Theodoro Siceota. 204.b.c
Prædictio S. Columbani de Regibus Francorum. 223.a.b
Prædictio S. Gregorij de malis venturis. 136.b.c
Premio digni pro Ecclesia laborantes. 56.d
Prædicti montis habitatio Sanctorum. 39.a
Præsides prouinciarum maliquantum obsint Imperio. 80.c.d.e
Idem sub Mauritio Imperatore veluti tyranni habitati. ibid.
Præsides prouinciarum malè consulunt suis Principibus, cum inuadunt iura Ecclesia. 643.d.e
Præcibus ad Deum factis auertendi hostes. 151.d.e
Præbytera eicitur ab Vrino præbytero cum moritur. 20.d.e
Præbytero iniungitur munus Chrismatum à S. Gregorio. 71.c
Præbyteri ad pœnitentes recipiendos, & ad baptismum infantium semper parati sint. 22.d.e
Præmatem alium quam Romanum Pontificem cognoscere nolant Hispaniarum Episcopi. 562.a.b
Præmatum Constantinopol. Ecclesia malis artibus questiu. 84.d.e
Præmatum Romana Ecclesia non à Phoca acceptus, ut garriunt Nouatores. 199.c.d.e.200.a.b.c. A Deo datum omnes profitentur. ibid.
Præmatum Romana Ecclesia Patriarche Constantinopolitani semper sunt professi. 200.a.b.c.d. Vide Romana Ecclesia.
Primi & Feliciani martyrum translatio. 390.a
Primogenius Gradensis Episcopus creatus ab Honorio Papa. 299.d.e
Principes magno suo damno delinquant in seruos Dei. 223.e
Principes magno periculo disputant de sacris dogmatibus. 292.e.293.295.
Principes mali velamento religionis tegunt scelera sua. 480.c.d

Principes

I N D E X.

Principes magno periculo audiunt hereticos. 293.a.294.a.b.295.643.d.e
Principes nullum sibi ius in Ecclesijs vindicent. 480.c.d
Principum hereticorum demones sunt promotores. 669.e
Principes ad sacerdotes accedere debent, non sacerdotes ad ipsos. 351.d.e
Priscus Dux exercitus Maurij Imp. 64.e. Idem amicus S. Gregorij. 65.a.b
Priscus Dux aduersus Caianum Regem Auarum ducit exercitum. 136.d
Priscus Patricius Constantinopolitanus. 49.e
Priscus Dux irruit in Sclauinos Barbaros. 116.e.117.a
Priscus Patricius gener Phocæ Imp. 201.d. Redditur in sensu eidem. ibid. e. Excitat Heraclium Prætozem in Africa aduersus Phocam. 205.b
Præuilegium concessum Cypri Episcopis extorribus. 600.e.601.a
Præuilegium concessum à S. Gregorio monasterijs. 143.e.144.a.b
Præuilegia monasteriorum petit Brunichildis Regina à S. Gregorio. 164.e.165.a
Præuilegium monasterij Fontanelle. 567.c
Præuilegium monasterij S. Medardi à S. Gregorio datum. 63.c.d
Præuilegium datum à Clodoueo monasterio S. Dionysij. 482.c
Præuilegium datum Ecclesie S. Martini à Deodato Papa. 516.c.d.e.517.a
Præuilegium vetus Ecclesie Rauennatis cuius sit fidei. 96.d.e.97.a.
Præuilegia Ecclesiarum dantur & auferuntur arbitrio Romanorum Pontificum. 562.a.b
Præuilegia Romana Ecclesia confirmata à Iustiniano Imp. 659.e
Probinus successor Pauli in Patriarchatu Aquileiensi. 196.d
Probus Abbas sequester pacis cum Longobardis. 116.c.d.e
Probus Abbas accipit à S. Gregorio testandi facultatem. 154.c
Probus Episcopus in Africa scribit vna cum alijs ad Paulum Episcopum Constantinopolitanum. 376.b
Proclus Episcopus Cleronensis improbus aduersarius monachorum Bobiensium. 281.a.b.c
Processio Spiritus Sancti à Patre & Filio à S. Gregorio testata. 54.a.b.c
Processio ad S. Petrum cum imagine Dei genitricis Mariæ. 6.e.d
Professio fidei Schismatici reuertentis ad Ecclesiam. 155.d.e
Professio monastica per susceptionem habitus & tonsuræ. 544.a.b
Professio monastica in extremo vita articulo suscipi solita. 544.b
Prophetia spiritus non semper datur prophetis. 206.b
Prophetia S. Columbani de Regibus Francorum. 220.b.223.a.b.c.d
Prophetia S. Gregorij de malis venturis. 136.b.c
Proiectus martyr Episcopus Aruernensis. 505.e.506.a
Protasius Episcopus Aquensis. 103.d
Protocursor qui fuerit. 201.d
Prouincia Romano Imperio restituta. 578.a.b
Protosymbolus magistratus apud Sarracenos. 627.b
Prouidentius seu Agnellus Episcopus in Istria. 197.a
Prudentia carnis male consultur rebus Ecclesia. 241.a
Prudentia S. Gregorij in regimine pastorali. 3.d
Psalmion quid significet. 430.b
Psalmorum imperitus indignus Episcopatus. 95.d
Psalmi omnes gloria hymno finiuntur. 122.b

Q

Quadragesima obseruatio ex Concilio Toletano. 440.a
Quadragesima Homilia S. Gregorij quando habita ab eo. 38.d.e.39.a.b. quando absoluta. ibid.d
Quaternitatem introducunt Monothelita. 455.c
Quatuor Coronatorum martyrum ecclesia facta ab Honorio Papa. 344.e
Quatuor administratores Romane Ecclesie ante confirmationem Romani Pontificis. 4.b
Quæstio de anima Trauani ventilata. 181.e.182
Quæstio de nomine Vniuersalis Episcopi ad fidem pertinet. 86.e.87.a
Quæstiones de S. Martino Papa Constantinopoli. 428.d.e.429.
Quæstio d S. Maximo habita. 425.b.c.d.e.426.c.d.e
Quæstio de S. Anastasio Persa. 283.c.d.284.b.c.d
Quæstiones missi ad colligendam pecuniam ab Ecclesijs pro bello Persico. 254.b.c
Quinta Synodus non recipitur à Longobardis. 129.c.d.130.a.131.a.b
Quinta Synodus cur à schismaticis improbata. 67.d.e
Quinta Synodi professio cur omitti potuit absque iactura fidei Catholica. 68.c.d
Quinta Synodus ignota Hispanis. 576.e
Quinta Synodus à S. Gregorio missa ad Theodolindam. 172.a. Pugnatur pro ea S. Gregorius. 16.e.17.a
Quinta Synodus nihil statuit contra Concilium Chalcedonense. 50.d.e.68.d.e.69.a.b
Quinisexta Synodus, eademque erratica dicta. 602.e.603.604.
Quiricus Episcopus Toletanus quando vixit. 572.e.573.a
Quod uult deus Episcopus in Africa legatus ad S. Gregorium. 33.c.

R

Racknarius Episcopus Augustoduni & Basilicae alumnus canolij Bobiensis. 243.b
Radbertus Episc. interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Radbodus Rex Frisie per Ipinum Principem expulsus. 620.e. Occidit S. Vugbertum martyrem. 621.a. Quid in S. Uuilebrordum Episcopum. 629.c.d
S. Radegundis monasterium quid passum ab ipsis monialibus. 57.e.58
S. Radegundis sepulchrum profanatum. 60.a.
Ragamundus missus à Theodorico Rege ad S. Columbanum. 223.a.b
Ragnegisilus Archidiaconus agit pro S. Lupo Senouunsi. 301.e
Ragnomirus lector Ecclesia Rothomagensis. 567.e
Ragenbertus Dux Taurinorum occupans regnum Longobardorum moritur. 647.a
Rami oliua in signum victoria. 288.b
Raminus abbas tyranni socius intraditur in Episcopatum Nemausensem. 512.d.e
Raptor

I N D E X

Raptor impunitus non relinquatur. 174.d
Rafis Arabis historia De rebus Christianorum haud fidelis. 544.c.d
Raennas Ecclesia se subijcit Romana. 520.c
Ratisponensis Ecclesia illustrata martyre. 644.d.e. 645. 646
Raennas Ecclesia sepe resiliens, ut subijciatur Romana Ecclesia, actum in Synodo Romana. 538.b.c
Raennatis Ecclesia privilegium quale. 96.e. 97.a
Raennates milites liberant Sergium Papam ab Imperatore Orientis. 611.c.d.e
Raennates deficientes ab Imperatore graua passi. 656.d.e
Raennas Ecclesia in meliorem statum reducta. 656.d.e
Razates Dux Persarum ingenti pralio victus. 272.b.c
Razech regio in Perside. 238.b.c
Rebaptizationis haeresis restituta per canones Sexta Synodi. 606.c.d
Reccaredus Rex quando regnare capit, & eius conuersio quando contigerit. 27.d. 28.a
Reccaredo Regi insidiat Segga Episcopus Arianus. 28.c
Reccaredus Rex patitur inuidiam conuicatorum. 28.c.d. 29.a.b
Reccaredus Rex sollicitus pro religione & Ecclesiastica disciplina propaganda. 121.c.d
Reccaredi Regis legatio ad Romanum Pontificem. 133.e
Reccaredus Rex donatur muneribus à S. Gregorio Papa. 134.b
Reccaredus Rex minor filius Sisebuti & eius obitus. 253.e
Recceswinthus Rex Hispaniarum quando regnare capit. 418.b
Recceswinthus Rex Hispaniarum. 439.e. **Adificat ecclesiam S. Ioannis Baptistae.** 481.d.e
Recceswinthi Regis obitus & laudes. 510.c.d
Recimerga Regina Hispaniarum obitus & epitaphium. 418.b
Redempta sancta femina. 39.e
Redemptus diaconus Ecclesia Carthaginensis. 377.e. 378.a
Redituum Ecclesiarum quatuor partes faciende. 97.e
Reduadus proditor Eduini. 276.a.b
Reduadus Regis conuersio, & lapsus, 290. b. Deos vna cum Christo coluit. ibid. e. Occisus à Richberto. 290.e
Regentruan mater Sigeberti Regis. 453.c
Rex Arrianus cognoscit & reueretur immunitatem Ecclesiarum. 281.b.c
Reges Francorum bello civili inter se pugnant. 154.d
Reges Francorum ex genere Clodoues quando, & quam ob causam defecerunt. 480.d.e
Reges Hispaniarum quando appellati Catholici. 3.d. 6.d.e. 357.a
Reges Hispaniarum ab Episcopis eligendi. 440.c
Reges Hispaniarum iurare soliti de fide Catholica seruanda. 346.d.e
Reges Hispani defunctis uxoribus prohibiti transire ad secunda uora. 601.e
Reges Longobardorum in Italia potentes. 29.c.d
Regimaledicens excommunicandus. 340.e
Reges indigni nomine Regum, qui insurgunt in Romanam Ecclesiam. 3.a.b.c
Regibus comminatus S. Gregorius Regni priuationem. 63.e. 64.a
Regum laus potissima ex Catholico nomine. 94.a.b
Regum decreta de Episcopatibus inualida, nisi confirmentur auctoritate Romani Pontificis. 562.a. b
Regum non esse causam sacerdotum cognoscere. 281.e

Regibus leges prescribunt Romani Pontifices. 168.d.g
Regina moniales destrunt obseruantiam monasticam. 60.e
Regina Anglia Bebbia. 335.b
Regnum quodlibet adificio comparatum. 640.d
Regnum cum deficit ab Ecclesia Romana, corrumpit. 640.d.e
Regnum Hispania cur traditum Sarracenis. 640.e. 641.a.b.c
Regnum Hispanie à Regibus pijs oblatum Romana Ecclesia. 642.a.b.c. 643.
Reginaldus Episcopus Rothomagensis. 637.d
Regionary diaconi qui dicti sint. 118.a.b.c
Regionary Defensores qui dicti sint. 118.e. Eorum privilegium. ibid.c.d
Regule monastica S. Caesarij Episcopi Arelatenfis. 57.e
Regule monastica S. Columbani a Schismatico labefactata. 246.a.b.c.d
Regulus Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Religione lesa collabitur Imperium. 293.c.d
Religio exercitus Romani sub Heraclio Imperatore. 258.d.e
Reliquia S. Agilei martyris missa Carthagine Romam. 157.a
Reliquia S. Anastasij pie curata. 284.e. 285.a.b
Reliquia SS. Apostolorum missa in Gallias. 104.e
Reliquia S. Georgij martyris accepta à Theodoro Siccota. 120.c.d
Reliquia S. Gregorij Papa à populo magno honore habita. 181.b
Reliquia petita à S. Gregorio Papa per Candidum Abbatem ab Episcopo Arabia. 141.c.d
Reliquia à S. Gregorio missa in Angliam. 150.e
Reliquia à S. Gregorio missa ad Reccaredum Regem. 134.b
Reliquia concessa à S. Martino Papa S. Amando. 405.a
Reliquia S. Laurentij missa in Gallias. 104.e
Reliquia S. Seuerini quaesita à S. Gregorio. 30.d.e
Reliquia qua dari solita à Romano Pontifice. 73.e. 74
Reliquia martyrum missa à Vitaliano Papa ad Regem Anglorum. 494.b. **Alia ab eodem missa ad Uuandregisillum.** 496.d.e
Reliquia S. Pancratij missa in Gallias. 104.e
Reliquia quomodo probata. 40.e
Reliquiarum Apostolorum causa non adeptus Primatus Ecclesie. 84.e
Reliquis S. Anastasij martyris abiecti demones. 668.a. 669. 670. 671. 672. **Uide, Anastasius Persa.**
Reliquis martyrum demones abiguntur. 668.a. 669.
Reliquias martyris aque heretici ac demones exhorrent. 671.a
Reliquiarum beneficio vitatur naufragium. 13.a.b.c
Reliquiarum cultus miraculis comprobatus. 74.a.b
Reliquias sanctorum non lenet acoluthus, sed presbyter. 271.d
Reliquia sanctorum liberant à naufragio. 124.a.b
Reliquia Orientalis Ecclesie translata in Occidentem. 343.e. 344.a
Reparatus Primas prouincia Mauritanica. 374.a
Reparatus Episc. Raennas. 503. b. Impetrat ab Imp. rescriptum contra Rom. Ecclesiam. ibid.c
Responsales Cyriaci Episcopi Constantinop. ad S. Gregorium missi. 106.c. Ab eodem in communionem accepti. 106.d.e
Respublica Veneta Christianissima nuncupata. 299.e
Reuelationes de anima Traiani ab inferis renocata, penitus inanes conuincuntur. 183.e. 184.a. 187.e. 188. Rhodus

I N D E X

Rhodus à Sarracenis capta. 442.
Rhotaris Rex Longobardorum. 347.b. **Eius obitus.** c
Ruharius legatus ad Sclanos sanctitate clarus. 304.a. 357.c
Richbertus occidit Reduadum. 290.c
Richtrudis res gesta scripta ab Hugbaldo. 306.b
Riolus persecutor S. Lamberti Episcopi Leodiensis. 631.b
Ritus Ecclesiasticos quos mutata est Ecclesia Romana ab Orientali. 131.c.d.e
Rixa monialium Pictauiensium turbant Episcopos & Reges. 58.b.c
Rizocopus Exarchus quanta mala intulit Romana Ecclesia. 658.b. **Eius obitus.** ibid.
Rocilo uxor Theofridi Ducis Cordubensis. 641.c
Rodelinda Regina Longobardorum. 512.a. Adificat ecclesiam S. Mariae. ibid.b
Rodericus Episcopus Toletanus erroris arguitur. 417.d.e
Rodericus siue Rudericus Rex Hispaniarum succedit Vnitiza 660.c. Expellit eius filios. 671.e. Proditione Iuliani decipitur. 671.e. 672.a. Pugnat contra Sarracenos. 672.e. 673. a. Eius obitus & sepulchrum. 673.b
Rodericus siue Rudericus Toletanus iniquè carpit Benedictum Papam. 579.a.b
Rodoaldus Rex Longobardorum moritur. 479.b.c
Roma a ventis diruta. 7.e. 9. a. b. Eius predictio. 8.b
Roma filius pecunias redempta à Longobardis. 81.c.d
Roma diu passa à Longobardis. 2. d. e. 3. b. c. 77.e. 78. 79
Roma relicta absque presidio militum. 83.a
Roma commissa cura S. Gregorij. 83.c
Roma custos S. Petrus. 81.d.e
Roma excidium cui comparatur a S. Gregorio. 79. a. b. c. **Eius interitus deploratus ab eodem.** 78.b. 79. a. b
Roma cur non expugnata fuerit à Longobardis. 81.a.b
Roma fame dire vexata. 8.b.c. Roma ab Arnulpho infestata. 31.a.b
Romanum Concilium sub Agathone Papa. 528. 529. 530. Eius acta recitata in Concilio Rom. sub Ioanne Papa Septimo. 652.c.d
Romanum Concilium sub Bonifacio Papa Tertio. 200.d
Romanum Concilium sub Bonifacio Papa Quarto. 214.b
Romanum Concilium sub Gregorio Papa. 91.c.d.e
Romanum Concilium sub Gregorio Papa. 143.c.d.e
Romanum Concilium sub Gregorio Papa. 153.d.e
Romanum Concilium sub Ioanne Papa Quarto. 354.b.c
Romanum Concilium sub Martino Papa, idemq. Generale dictum. 390.b.c. 391.d.e. 392. 393. Eius Canones. 395.b.c
Romanum Concilium sub Theodoro Papa, in quo Paulus Episcopus Constantinopolitanus damnatus est. 387.c.d
Romanum Concilium sub Vitaliano Papa. 494.d.e
Romanum Concilium sub Ioanne Papa Septimo. 651.c.d
Romana Ecclesia ab Arianis Regibus sub tributofacta. 2.e. 3.a
Romana Ecclesia qualiter custodienda. 56.b.e
Romana Ecclesia ab Imperatoribus Orientis oppressa. 2.e. 3.a.b
Romana Ecclesia status deploratus exordio Pontificatus S. Gregorij. 8.b.c.d
Romana Ecclesia libera ac domina. 3.a.b.c
Romana Ecclesia impugnans inra, extra veritatem Catholicam ducitur. 3.c
Romana Ecclesia summa auctoritas. 374.d
Romana Ecclesia Primatus. 88.c.d

Romana Ecclesia praconia. 532.e
Romana Ecclesia quid consecuta à Phoca Imperatore. 198.e. 199.a.b. Redarguuntur heretici dicentes ab eo ipsam Primatum affectam. 199.c.d. 206.b.c.d
Romana Ecclesia sola conciliat hereticos penitentes. 456.b.c.d
Romana Ecclesia liberata à pensatione pecunie, dari solita Imperatoribus Orientis. 584.d. 560.c.d. 575.e. 584.d
Romana Ecclesia non dedignata alias Ecclesias imitari. 132.b. **Quae sit mutata ab Orientalibus.** 131.c.d
Romana Ecclesia patrimonium in diuersis prouincijs. 24.a.b
Romana Ecclesia oblatum Regnum Hispaniarum. 642.b.c.d. 643
Romana Ecclesia oblate Alpes Cottiae. 648.a.b
Romana Ecclesia grauius afflicta a Ioanne Rizocopo Exarcho. 658.b
Romana Ecclesia consuetudo in dandis reliquijs. 73.e. 74.a
Romana Ecclesia semper immota. 636.a
Romana Ecclesia erga pauperes munificentia. 431.e
Romana Ecclesia legitimos mittit ad Gentes & Apostolos. 628.b.c
Romana Ecclesia relictus usus purpura. 122.a
Romana Ecclesia splendor non in regio apparatu tantum fulget. 57.a.b
Romana Ecclesia continuus usus de imagine Agni. 613.d.e. 614.a
Romana Ecclesia vires quando auela. 640.c.d
Romana Ecclesia usus in benedicendis ceris imagine Agni impressis. 613.e. 614.a
Romana Ecclesia quos recipit Canones Sexta Synodi. 614.g.b.c.d
Romana Ecclesia clericorum insignia. 122.a
Romanus exercitus superatus à Persis. 212.b.c
Romanus exercitus victor aduersus Persas Deo gratias agit. 259.b.c. Olim semper solitus succumbere eisdem Persis. 260.d.e
Romanus exercitus ob temeritatem in discrimen adductus sub Heraclio Imperatore. 265.c.d. Idem diuisus in tres partes. 267.a.b. Idem vincit Dei genitricis ope. 267.b
Romanus exercitus superatus à Sarracenis. 406.d
Romanus populus quanta passus à Longobardis. 83.a.b. 102.a.b. 154.e
Romanus populus fidei Catholica studiosissimus execratus Imperatorem hereticum. 663.c.d. 666.a.b
Romana urbs per Duces administrata. 663.d.e
Romana femine nobiles extorres ob mala à Longobardis illata. 16.a
Romani captini venditi Francis. 83.a
Romani captiui liberati. 644.c
Romanus populus ad Gregorium conuersus. 2.c.d
Romanus populus aduersatus hereticos. 439.d. Quid in Romanum Pontificem ne reciperet Synodalem heretici hominis. ibid.
Romanum Imperium tunc stat, cum fides Catholica custoditur. 293.c.d
Romanum Imperium cur à Barbaris excisum. 80.a
Romani Imperij prouincia sub Heraclio restituta à Persis debellatis. 578.a.b
Romani Imperij destructores Sarraceni. 239.e. 240.a
Romanus ordo sic dictus liber ritualis creditus collectus à Gelasio Papa. 613.e
Romani Pontificis futuri electio non tractanda uinente Pontifice. 200.d.e
Romani Pontificis confirmatio usurpata ab Arianis Principibus. 62

I N D E X.

pibus, & Orientis Imperatoribus. i. e. 3. a. Remissa à Constantino Imperatore. 575. e
Romanus Pontifex confirmat Concilia œcumenica. 50. a. b
Romanus Pontifex adeundus ab hæreticis pœnitentibus. 456. b. c. d
Romani Pontificis esse monere Imperatorem. 533. d. e
Romani Pontificis auctoritas & potentia. 81. d
Romanum Pontificem errare in fide non posse. 71. d
Romanus Pontifex abrogat aliarum Ecclesiarum consuetudines. 22. e
Romani Pontificis auctoritas etiam in politicis administrandis. 171. a. b
Romani Pontificis auctoritatis est dare & auferre pro arbitrio concessa privilegia. 562. a. b
Romanus Pontifex abhorrens à fastu imitatur interdum minores Ecclesias. 132. b
Romani Pontifices resistere Episcopis Constantinop. Primatum sibi usurpantibus. 84. c
Romani Pontifices qui sint usi titulo Vniuersalis. 89. e. 90. a
Romani Pontificis opera Sexta Synodus habita. 561. a. b
Romani Pontificis auctoritati regius apparatus non necessarius. 57. a. b
Romani Pontificis summa auctoritas. 558. e. Ipsicuratortius Orbis. 26. e. Ipse pastor pastorum. 9. a
Romani Pontificis esse probare & reicere celebrata Concilia. 50. a. b. c
Romani Pontificis tantum esse delegare usum Sacramenti Chrismatismatis presbyteris. 71. c
Romani Pontificis auctoritate priuari Reges transgressores. 168. d. e
Romani Pontificis tituli insignes. 363. c
Romani Pontifices ab hæresi semper immunes. 533. b. c
Romani Pontificis esse probare aliorum scripta aduersus hæreticos. 137. c. d
Romani Pontifices fauerunt Venetis. 300. b. c
Romanus Pontifex adiri permittitur ab Ariano Rege. 281. c. d
Romani Pontificis Primatus predicatus à S. Heimeranno Episcopo & martyre. 645. a. b
Romani Pontifices numquam receperunt Canones Sexta Synodi de imagine Agni. 613. d. e.
Romana quæ & Enstolia, filia Mauritiij Imp. sancta. 202. e
Romanus Episcopus Legatus missus ad Honorium Papam. 328. e
Romanus Exarchus Rauenna. 51. d. Quid in Longobardos. 76. c. d
Romanus Defensor Ecclesie sub Gregorio. 118. e
Romanus Patricius Constantinopolitanus in usu Phocaturquetur & decollatur. 201. e. 202. a
Romanus Spatharius defert caput Iustiniani Imperatoris Romam. 662. d
Romanicus monachus seducitur ab Agrestino. 248. b. c.
Renocatur ad pœnitentiam. 249. b. Adnumeratus inter sanctos. 249. d
Romilda Regina proditio & libido punita. 135. e. Eius filie virgines honestissime. 135. e. 136. a
Romoaldus Dux Beneuentanus. 484. b
Romula virgo sancta. 39. e
Ronan Scotus Pascha Catholici defensor. 486. b. c. 588. 589.
Rosellana Ecclesia in Thuscia. 11. c
Rotharidus Dux Bergomi. 648. a
Rothomagensis Concilium. 567. a. b
Rudericus Vide Rodericus.
Ruffianus cum sociis à S. Gregorio in Angliam missus. 147. c. d

Ruffus primus Strator quid in Philippicum Imp. eussus. 667. c
Rugini populi adhuc Gentiles. 597. e
Rufius Patricius minister scelerum Iustiniani Imperatoris. 619. a. b
Rustici idololatra quæ sint passi ex diuina ultione. 280. e
Rusticana Patricia peregrinata in montem Sion. 74. e.
Admonita à S. Gregorio. 38. b. Laborat podagra. 141. e.
Mittit vela & eleemosynam Romam ad basilicam Apostolorum. 142. a. b. c. d
Rusticus Episcopus. 208. d

S.

S *Abbati cultus à S. Gregorio prohibitus. 168. e. 169. a*
Sabercthi Regis Saxonum Orientalium obitus. 227. d.
Eius filij idololatra. ibid. e
Sabercthus nepos Edilberthi Regis. 192. d
Sabinianus diaconus Apocryphus missus Constantinopolim à S. Gregorio. 48. e. Prohibetur communicare cum Ioanne Episcopo Constantinopolitano. 86. c. Renocatur Constantinopoli Romam. 107. e
Sabinianus Papa creatur. 190. b
Sabiniani Papa obitus. 197. d. Quid in eum per visum S. Gregorius d. e. Funus eius ignobile e. Reliqua eius gesta. ibid. e
S. Sabinus Episcopus Spoletinus prædicit Petro Episcopatum Ticinensem. 666. e
Sabinus martyr exaudit Ducem Spoletanum etiam Gentilem. 155. b. c
Sabinus subdiaconus Romane ecclesie. 157. e
Sabinus subdiaconus in schisma adductus. 34. e
Sabinum vinum. 18. c
Sacellis quid. 81. b. c
Saccellarius quis fuerit. 81. a. b. c
Saccellarius idem quod sacellarius. 81. a. b
Sacerdoti felicius cedit ira, quam fauor Principum. 302. b
Sacerdotes idolorum frustra laborant in excitando defuncto. 625. a
Sacerdotibus occurrere debent Principes, non Principibus sacerdotibus. 301. d. e.
Sacerdotes idolorum conuersi ad fidem Christi. 626. d. e
Sacerdotum concordia proficua Imperio. 80. d. e
Sacerdotes nihil remittere debent sacerdotalis vigoris in gratiam Principum. 302. a. b
Sacerdotes ab Imperatoribus honorandi. 82. e. 83. a
Sacerdotum que sint officia erga Principes seculi. 301. d. e
Sacramentum pœnitentia impertiendum omnibus. 11. c. d
Sacrosanctum Missæ proficuum viuus atque defunctis. 527. e. 528. a. b. Vide Missa.
Saffarius Episcopus Petragoricensis. 58. b
Sagolema Sacellarius procurator Fiscalis contra S. Martinum Papam. 428. c. 429. d. e
Sagonensis Ecclesia in Corsica. 22. d
Salamonis templi ruinam luget Rex Sarracenus. 339. d. e
Salamonis anima an salua sit, curiosa inuestigatio. 187. e. 188. a. b. c
Salonitanis Episcopi causa coram S. Gregorio. 35. d. Vide Maximus.
Saluus in Gallia Episcopus doctissimus. 424. a
Saluus Episc. interfuit Concilio Rothomagensi. 567. b
Salutatio Episcoporum Antiochenorum in litteris qualis fuerit. 93. d
Saluatoris imago area in porta Palatii. 159. e. Vide Imago.

Sain

I N D E X.

Sain Dux Persarum vsque Chalcedonem venit. 257. e
Sain Dux Persarum missus aduersus Heraclium. 264. a. b
Uictus à Theodoro Duce Romanorum. 267. b. c
Auctis viribus procedit in Heraclium. 266. e
Mœrore consumptus interiit. 267. b
Samaria Neapolis dicta. 291. e
Samaritanos hæreticos S. Gregorius exagitat. 105. d
Sampsonis anima an salua sit, curiosa inuestigatio. 188. a. b. c
Sancti ubique mirabiles. 266. b. c
Sanctorum reliquia quomodo probata. 40. e
Vide Reliquia.
Sanctorum intercessio petita in mutua communicatione. 94. d
Sanctio Heraclij Imperatoris de numero clericorum Constantinopolitana Ecclesia. 251. b. c. d
Sanctuli presbyteri admirandi obitus. 64. c. d
Sancius Rex Hisp. paret Gregorio Papa Septimo. 643. e
Sanguis fuit ex velo, quo inuoluta erant reliquia. 74. a
Sanguis fluens è corpore sanctæ Euphemie. 66. e. 67. a
Sanguis Christi in atramentum destillatio symbolum eterna damnationis. 388. d. e
Sanguis ex percussa imagine fluens. 225. a
Sanctorum intercessionem proficua. 669. e
Saporius Armenia Præfectus euadit tyrannus. 498. a. b
Eius interiit. ibid. c. d
Sarano Abbati Scoto scribit sedes Apostolica. 349. a
Sarbarus Dux Persarum aduersus Romanos missus. 258. a
Vincitur ab Heraclio. 259. b. Nudus aufugit. 264. d. e.
Occiditur. 264. a. d
Sarbarus alius in Heraclium pergit. 265. b. c. Aduersus urbem Constantinopolitanam missus. 267. a
Obsidet Chalcedonem. 267. d. e. Occidit Syroen Regem Persarum. 292. c
Sardorum querela ad Phocam Imperatorem per Vitalem Defensorem missa. 169. e. 170. a
Sardiniam incolunt Barbaricini populi ex Africa extorres. 70. a. b. c
Sardinia Ecclesiarum dispositio varia. 583. c. d
Sarmanazaris Dux exercitus Persarum. 261. b. c
Sarracenorum Princeps conuersus ad fidem. 44. e. 45. a
Sarraceni grassantur in Syriam. 219. c.
Sarraceni infideles profanantes ecclesiam dant pœnas. 225. a. b
Sarraceni occidunt monachos Laure S. Saba. 235. e. 236. a. b. c
Sarraceni deuastatores Romani Imperij predicti. 239. e. 240. a
Sarraceni cultores astri luciferi. 297. a
Sarraceni occupant Regnum Persarum. 292. c. d. Potiuntur illo. 353. b
Sarraceni inuadunt Romanum Imperium. 301. a. b
Sarraceni Arabes irruunt in regionem Gazensem. 305. c.
Vincunt fratrem Heraclij Imp. 307. e. 308. a. Capiunt Bostras. 307. e
Sarracenus percutit suo damno sagitta imaginem sancti Theodori. 225. a. b
Sarracenis ingruentibus Sophronius Episcopus Hierosolymitanus precibus aduersatur. 312. b
Sarraceni potiuntur Aegypto. 331. b. c. d. e
Sarraceni deuastant Armeniam. 442. d
Sarraceni obsident Hierosolymam. 335. d. e. 336. a. b.
Capiunt eam. 339. b. c
Sarraceni Cyprum inuadunt. 389. e
Sarraceni capiunt Antiochiam. 343. d. e
Sarraceni capiunt Rhodum, & Colossum arenam in frustra diuidunt. 442. c

Sarraceni iusto iudicio Dei præualent in Romanos. 434. b. c
Aduersus eosdem insurgunt in Sicilia. 406. d. Eam insulam deuastant. 503. d. 506. e
Sarraceni superant Constantem Imp. in bello nauali. 446. b.
Sarraceni inuadunt Thraciam & urgent Constantinopolim. 510. a
Sarraceni petunt pacem à Constantino Pogonato Imperatore. 517. e. 518. a. b. Tributum pendunt eidem. 518. b
Sarraceni classe tentant Hispaniam. 515. e. Iidem uicti à Ouamba Rege. ibid.
Sarraceni pacem petunt à Iustiniano Imperatore. 577. e. 578. a
Sarraceni potiti sunt Africa. 627. b
Sarracenorum ingens clades sub Absimaro Imp. 632. e
Sarracenorum numerosa multitudo toto Orbe diffusa. 632. e
Sarraceni non sunt molesti peregrinantibus ad loca sancta. 635. e
Sarraceni inuadunt Hispaniam. 671. b. c. Quando id conuicti. 672. Præualent contra Gothos. 673. b
Saturninus Episcopus lapsus. 72. c
Saturninus Episcopus Alatinus. 529. e
Saturninus monachus pictor. 179. e
Saxones Australes in Anglia ad fidem conuersi per Vniuersidum Episcopum. 562. b. c
Saxones in Germania adhuc Pagani. 597. c. 599. e
Saxonia aucta martyribus. 617. e. 618. a
Saxones bellum gerunt aduersus Boructuaros populos. 657. a. b. c
Saxonum ecclesia erigi cœpta per S. Suibertum. 660. e. 661. a
Saxones hæretici redarguuntur ab auctore. 661. d
Saxonum Rex legationem ignominiosam mittit ad Clotharium Regem Francorum. 231. b. c
Scandalum passi complures ob captam sanctam Crucem à Cosrthoe. 236. e. 237
Schisma inter Theodorum & Paschalem in Romana Ecclesia. 587. a. b
Schisma inter monachos ab Agrestino suscitatum. 245. e. 246. a
Schisma ob Tria capitula obortum validatur per Longobardos. 50. c. d. 51. e. 197. b. c
Schisma quam maxime uitandum. 87. d
Schismaticos ob Tria capitula Mauritius Imp. urget Edictis. 12. a. Vigent in Italia. 11. d. e. Et in Hibernia. 33. c. d
34. c. d. e. Laborat valde S. Gregorius ut tollatur schisma. 11. e. 12. a
Schismaticum tutum reddit S. Gregorius. 11. e. 12. a
Schismatici ad Ecclesiam reuertentes bene habiti à S. Gregorio. 52. c
Schismatici non omnes hæretici. 52. c
Schismaticorum prætextus de laeso Concilio Chalcedonensi. 67. d. e
Schismatici vexant Catholicos. 67. d. 95. e
Schismatici Istrici petunt accessum securum ad Vibem. 91. e. 92. Reuersi ad Ecclesiam. 126. c. d. 127. a. 155. c. d
Schismatici reuersi ad Ecclesiam fidei professio. 155. d. e
Schismatici in Britannia à Deo saepe puniunt. 192. a. b. 193. b. e
Schismatici conuincuntur deos colere alienos. 193. d
Schismaticorum conuersio difficilis. 194. a. b
Schismatici & hæretici raro uerè pœnitentes. 249. d
Schismaticus homo diabolicis furis agitur. 248. e
Schismatici patiuntur lupos internos. 248. e
Schismatici cedunt Sergij Papa electioni. 587. c. d
Schismatici diuisionem affectant ne subiaceant censuræ Romana Ecclesia. 110. e
Scho-

I N D E X.

Scholasticus eunuchus sub Phoca Imp. 199.b
 Scholasticus Patricius Exarchus missus in Italiam ab Anastasio Imp. 667.d
 Scholastica sancte corpus assertum translatum in Gallias. 491.d
 Scladio Abbas interfuit Concilio Rothomag. 567.b
 Sclani barbari Mauribus iuncti. 64.e
 Sclani uicti à Mauris Imp. 116.e
 Sclani inuadunt Italiam. 135.d. 151.d.e
 Sclauos conuertere cogitat S. Columbanus. 226.d
 Sclani in Romanum Imperium per Cosroem mouentur. 266.d. e. 267.a
 Sclanis predicat S. Amandus. 307.c.d
 Sclani vincuntur à Longobardis sub Duce Vuetari. 485.e. 486.a
 Sclani quid in Francos. 357.a
 Scotia uocata Hibernia. 577.d
 Scoti moniti litteris Laurentij Episcopi. 193.e. 194.a
 Diuersum ab Ecclesia Romana celebrant Pascha. 333.d
 Non tamen Schismatici uerè habiti. 333.d.e. Quamdiu error ille uenialis. 486.b.c.d. 487.a
 Scoti Episcopi electi Romam mittuntur consecrandi. 303.d
 Scoti denigrantes corriguntur ab Honorio Papa. 329.d.e
 Scoti predicant Anglis uocati ab Osualdo Rege. 333.b.c
 Scoti scribunt ad Severinum Papam. 348.e
 Scotus predicator rigidus nihil proficit. 333.b.c
 Scotorum monachorum & clericorum disciplina exactissima. 489.d.e
 Scoti recipiunt legitimum Pascha. 634.a.b
 Scripta S. Gregorij qualia. 9.b
 Scripta appensa in ecclesia sublata. 386.a.b
 Scriptura diuina scrutanda. 455.a.b
 Scriptura diuina uerba in laudes hominum non torquenda. 101.c
 Sebastianus Episcopus Episcopatus à Barbavis priuatus solitariam uitam agit. 97.b.c. Eximia sanctitatis uir. 83.d
 Sebastiani martyris uetus imago in ecclesia S. Petri ad Uincula. 542.e. Eiusdem frequentes imagines ad propulsandam luem. 542.e
 Sebastiani martyris oratorium in Episcopo Lateranensi. 390.b
 Sebbertus Rex Orientalium Anglorum 214.d.e. Fabricat monasterium sancti Petri & ecclesiam sancti Pauli. ibid.d.e
 Senni Rex Orientalium Saxonum conuersio. 490.d.e
 Eius laudes & obitus. 509.b.c. Eius conuersio & monasterij habitus. ibid.c. Eius uisio & miracula ad sepulchrum. ibid.d.
 Secundinus Abbas accipit à S. Gregorio homilias in Euangelia. 38.e
 Secundinus Abbas baptizat filium Theodulinde Reginae. 129.e. Haud in omnibus acquieuit Gregorio monenti. 131.a.b. De Quinta Synodo uacillat. 130.a. Eius scripta corrigenda. 171.e. 172.a
 Secretarium Palatii Constantinop. Trullus dictus, curia. 539.e. 540.a.b
 Secta Mahometana nefanda. 297.a.b
 Seculi huius homines rudes litterarum ualde. 551.b. 557.b
 Seculum Septimum à Christo nato quomodo inchoatur. 635.e. 636.a
 Sedatius Episcopus Biterrensis. 123.e
 Sedis Apostolica summa auctoritas. 374.d. Vide Romana Ecclesia.
 Sedium Patriarchalium prerogatiua. 108.b

Sedeleuba Regina Burgundionum. 208.d
 Sellarius custos carceris. 283.e. 284.a.e
 Sellary qui sine apud Persas. 273.d
 Sententia Sexta Synodi lata in Macarium Antiochenum. 547.a
 Sententia Sexta Synodi lata in Polychronium. 555.e. 556.a
 Sententia Sexta Synodi lata in omnes Monothelitas. 548.e. 549
 Sententia Toletani Concilij in Sisbertum Archiepiscopum Toletanum. 616.e
 Septiformis Litania qua fuerit. 5.d.e. 6.a
 Septima Synodus uisa canone Sexta Synodi de imagine Saluatoris. 613.a.b.c.d
 Septuaginta martyres cum sancto Anastasio passi. 284.c.d.
 Sepulchrum aureum & argenteum S. Austregisili contemnitur à Gna. nerio, qui dat panas. 218.e
 Sepulchrum argenteum S. Victoris. 208.d
 Sepulture locus ut ematur, abusus contra decretum S. Gregorij Papa. 352.b.6
 Sepultura tantum non liberat quemquam à pœnis inferis. 189.d.e. 190.a
 Sepultura Mahometi impostura. 297.c.d.e
 Sereno Episcopo Massiliensi commendat S. Gregorius missos à se in Angliam. 103.d
 Sergius Abbas Roma occisus à Ioanne Exarcho. 658.b
 Sergius creatus Episcopus Constantinopolitanus. 205.e. 206.a
 Uisit Theodorum. 206.a. Laudatus ab eodem Theodoro. 206.b.c. Laudatus etiam à Georgio Pysida. c.d. Eius egregie uirtutes. 206.c.d.e
 Sergius Episcopus Constantinop. coronat Epiphaniam Augustam. 219.c. Occurrit Heraclio triumphanti. 288.b
 Sergij priora laudabilia, posteriora pessima. 206.b.c.d.e
 Sergius Episc. Const. genere Iacobi assertor unius uoluntatis in Christo. 297.d. Occultè fuit heticus. 261.a.b. Quid de dogmatibus ad Heraclium. 292.e. Cum esset heticus uult uideri Catholicus. 301.b.c. Quousque perseuerauit Catholicus. 294.d. 313.a. 316.b. 318.e. 319.a. Firmat numerum clericorum sanctione Heraclij presinitum. 251.b.c.d
 Sergius Episcopus Constantinop. scribit de dogmatibus ad Honorium Papam. 313.b.c.d. 315.e. 316.a. Eius epistola non potuit reijci. 316.a.b. Prima eius scripta ex posterioribus damnata sunt. 319.d.e. Malorum omnium auctor. 325.c.d
 Sergius Episcopus Constantinop. abusus est silentij Honorij Papa. 326.a. Quod ipse ante suasisit. 314.e. 315.a. Homo naturalis simus. 325.d.e. 326.a
 Sergij Episcopi Constantinop. opera promulgata est ab Heraclio Imp. Ethebis. 347.d.e. Eius oscitantia redarguitur. 369.b.c
 Sergij Episcopi Constantinop. obitus. 352.c
 Sergij duo heretici: alius Syrus, Armenus alter. 311.c
 Sergius Episcopus Arsenus. 325.b
 Sergius Episcopus Carcasomensis. 123.d
 Sergij Episcopi in Cypro Orthodoxi epistola. 263.b.c.d.e
 Sergius Episcopus Ioppenis heticus inuadit Ecclesiam Hierosolymitanam. 339.e. 340.a. 364.c
 Sergius Euphrata Praefectus mensa regia quid in Maximum. 467.b
 Sergius Magister militum legatus ad Regem Sarracorum. 498.a.b
 Sergius martyr fauet Cosroei. 41.e. 42.a.b. 43.a
 Sergio martyri uota persoluit Cosroes offerens Cruces & uasa pretiosa. 42.d.e
 Sergij martyris nomine monasterium in Perside. 285.b
 Sergius

I N D E X.

Sergius Mansur cognomento uir pius pater Ioannis Damasceni. 601.c.d
 Sergius Magudas falsus testis contra S. Maximum martyrem. 465.b
 Sergius Magistratus missus à Iustiano Imperatore. 611.d.e
 Sergius Ordinator occisus à Ioanne Exarcho. 658.b
 Sergius Dux Romani exercitus occiditur. 335.e
 Sergij Patricij meritis. 195.a
 Sergius Papa creatur. 587.c.d. 588.a.b. Eius uita primordia & institutio. 588.c.d
 Sergius Papa probat Acta Concilij Toletani. 590.e. Iudicatque de scriptis Iuliani Episcopi Toletani. 591.a
 Sergius Papa baptizat Ceaduallam Regem. 592.d.e. 593.a.b
 Sergius Papa concedit munus predicandi Euangelium Vuillebrordo & sociis. 599.b.c
 Sergius Papa damnat Canones Sexta Synodi nuncupatos. 611.a.b. Et restituit Iustiano Imperatori. 611.d.e. 612.a.b
 Sergius Papa liberatur per milites à Zacharia Protospathario missi à Iustiano Imperatore ad perducendum eum Constantinopolim. 611.c.d. Ipse uero liberat à nece persecutorem suum. 612.a
 Sergius Papa per uisum admonitus ordinat S. Vuillebrordum Episcopum & nominat eum Clementem. 623.e. 624.a. 628.c.d. Curat Aquileiensem Ecclesiam in errore relapsam. 632.d.e. Consecrat S. Hubertum Episcopum Leodiensem. 633.a
 Sergius Papa calumniam passus liberatur. 633.c.d
 Sergij Papa epistola ad Ceolfridum Abbatem. 683.b
 Sergius Papa uenit Bedam uenire Romam. 638.b.c
 Sergius Papa auctor Litaniarum in die Purificationis Domini. 638.e
 Sergius Papa diuersa ornamenta donat Ecclesis. 639.a.b. Fecit imaginem S. Petri. 639.a. Eleuauit & recondidit corpus S. Leonis Papa. 639.b
 Sergius Papa moritur. 638.a.b
 Sergij Papa decretum, ut in Missa dicatur Agnus Dei. 639.d
 Sergij Papa ordinationes & sepultura. 639.c
 Sergius Scribarius sequitur Constantinum Papam Constantinopolim. 638.a
 Sermo acclamatorius à Sexta Synodo oblatu Imperatori. 357.e
 Sermo S. Gregorij tempore pestis. 5.a.b
 Seruatius legatus missus à Dagoberto Rege ad Heraclium Imperatorem. 292.d
 Serui facti monachi libertate donati. 97.e
 Sesostris Rex Aegypti quo dicto prudentior factus. 65.c.d
 Severianus heticus ab Heraclio Imperatore confutatus. 260.e. 261.a
 Seuerus Episcopus Aquileiense iterum lapsus uocatus ad Synodum. 12.a.b. Indigens elemosyna. 31.e. 32.a
 Non uult parere S. Gregorio Papa. ibid.a.b. Eius obitus. 195.e
 Seuerus Scholasticus. 82.a
 Seuerini Confessoris Ecclesia reddita Catholico usui. 30.d.e
 Seuerus Gradenis Episcopus schismaticus. 156.a
 Seuerini ecclesia iuxta Tibur. 345.a
 Seuerini Confessorii reliquia petita à S. Gregorio. 30.d.e
 Seuerinus Papa creatur. 345.c.d. Nequaquam confirmatur ab Imperatore. 345.c.d. 348.c.d
 Seuerinus Papa damnat Ethebin Imperatoris Heraclij. 348.b.c
 Seuerini Papa obitus & res gesta. 348.c.d.e

Sexta Synodi tempus & locus. 539.d.e
 Sexta Synodi Actiones singulae. 540.b. 541. 542. 544.e. 545. 546. 547. 548. 549. 550
 Sexta Synodi Actiones mutilatae. 545.b. Et deprauata per Theodorem Monothelitam. 462.a.b.c. 550.a.b. 551.d. 552.a.b.c. 553.a.b. 554.a.b. 564.e. 565. 566. 567. 568.b.c
 Sexta Synodi sententia aduersus Monothelitas. 548.e. 549. Eiusdem sermo acclamatorius datus Imperatori. 557.e
 Sexta Synodi epistola ad Agathonem Papam. 558.d.e. 559.a.b. 560.
 Sexta Synodus cur audiuit Polychronium spondentem miracula. 556.b.c.d.e
 Sexta Synodi Acta Synodalia missa in Hispaniam. 574.c.d
 Sexta Synodus cur ab Hispanis dicta est Quinta. 576.e
 Sexta Synodi iudicium auctoris. 560.e. 561.a
 Sexta Synodi compendium per Anastasium. 560.b.c
 Sextam Synodum confirmat Romanus Pontifex. 560.a.b
 Sexta Synodi Appendix. 602.e. 603. 604. Eadem dicta Erratica Synodus. 604.b. Sepulta silentio. 606.a. Damnata à Romanis Pontificibus. 606.e. 607. Eius Canones improbat penitus. 603.d.e. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 651.d.e. 600.a
 Sexta Synodi Canones à nullis trium sedium Patriarchis recepti. 814.a.b. Qui ex eis dicantur esse recepti Canones & quare. ibid.c.d.
 Sexta Synodus damnatur Constantinopoli à Monothelitis sub Philippico Imp. 664.e
 Siccitas triennalis. 524.b
 Sicilia deuastata à Sarracenis. 503.d
 Siculi Episcopi plures depositi à S. Gregorio. 22.e
 Sidonius Scotus peregrinatus ad limina Apostolorum. 507.b.c
 Sigbertus filius Theodoricus Rex Francorū creatur. 229.e. Eius exordia laudabilia. 230.a.b.c. Simi coniugem sibi desponsatam profiteri uitam monasticam. 229.e. 230.a. Captus à Clothario. 230.d
 Sigbertus Rex in Anglia factus monachus. 365.b.c
 Sigbertus filius Dagoberti infans cum baptizatur a sancto Amando respondit Amen. 354.a. Post mortem patris regnat cum fratre. 384.e. Eius obitus atque uirtutes. 476.d.e. 477.c
 Sigbertus Rex Anglorum occiditur à suis. 449.a.c.d
 Sigwardus monachus Regis filius. 509.e
 Sighere Rex Apostata. 490.d
 Sigillum Sancte Crucis in Persidem translata seruatum & inuentum illatum. 287.d
 Sigillum S. Huberti Episcopi Leodiensis. 633.b
 Signum ignis diuinitus ostensum manifestat S. Gregorium fugientem. 7.b.c
 Signum de uera doctrina falsum, datum à Scotis. 191.e
 Silentium de duabus in Christo uoluntatibus permissum. 308.d. Suadet illud subdole Sergius. 314.e. Item illud Paulus cur proceuet. 385.b.c
 Silentium de quaestione obortae quamdiu iudici potuit, ut in culpam non uerteretur. 319.c.d. Silentium quando idem sit quod negatio. 466.a.b.c.d
 Silentium de una, uel duabus uoluntatibus inditum à Constante Imperatore. 385.e. 386.a.b
 Silentium Honorij Papa de una, uel de duabus uoluntatibus in Christo. 318.a.b. 319.b.c. 320.a. Longè diuersum à silentio ab Imperatore indito. 386.e. 387.a
 Silentium Honorij laude dignum. 326.a. Idem est proclamatio assertionis Catholicae. 323.d.e
 Siluanum Pauli discipulum, Manichaeum se esse iactat. 443.c.d. Idem occiditur. ibid.e
 Siluestri Papa oratorium. 587.c.d
 Siluina

I N D E X.

Silvia matris S. Gregorij imago. 178.e.180
Simon Manichaeus se Titum nominat. 444.a
Simon Indaeus tunicam Domini Iesu Christi propalat. 48.d.e
Simon missus ab Imperatore aduersus Manichaeos & ipse Manichaeus efficitur. 443.d.e.444.a
Simoniaci haeresis viget in Ecclesia Orientali. 128.e.
Potissimum in Palestina. 145.e. *Magis verò in Galiliis.* 132.133.a.b.146.a. *Inualefcit quoque in Ecclesia Alexand.* 167.d.213.a.b
Simoniacus occasione inopia parat sibi aditum ad Ecclesiam. 240.c.d. *Reijcitur à S. Io. Eleemosinario.* 240.d.e
Simplex aliquando pro fatuo accipitur. 82.c
Simplicij Faustini & Beatrixis martyrum corpora recondita. 575.c.d
Simplicij Conzes, ad quem Leo Papa scripsisse dicitur non inuentus. 573.b.c
Sinaita monachus diabolica illusionem delusus. 237.a.b.c
Sirmundus Parisiensis Societatis Iesu in Latinum vertit Petrum Siculum auctorem historicum. 442.d.e
Sisbertus, vel Sisbertus Episcopus Toletanus rerum nouarum inuentor. 600.d. *Conspirat in Regem.* 601.e. *A sede deponitur.* 616.b.c.d.e
Sisinnius Papa creatur. 655.e. 656.a. *Podagra laborans cito obiit.* ibid.a
Sisinnius Nomenclator sequitur Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. 658.a
Sisebutus Rex Hisp. quando regnare cepit. 239.b.c. *Iudeos conuertit ad fidem violentia adhibita.* 239.c.d. *Eius lex de iisdem d.e. Relaxat captiuos sua pecunia redemptos.* 253.e. *Romani Imperij Vrbes capit.* 239.b.c. *Fundat ecclesiam S. Leocadiae Toleti.* 253.e. *Eius obitus.* 253.e
Sisenandus Rex Hisp. procumbit ante pedes sacerdotum. 330.a.b
Sitas Dux Persarum male perit. 42.c
Syagria religiosa femina quid passa. 133.d
Syagrius Episcopus Augustodunensis. 103.c. *Cur pallium à S. Gregorio non accepit.* 110.d
Symmachus Defensor Eccles. 20.c
Symmachus missus Romam à Rusticana Patricia. 142.b
Synaxes pro defuncto celebrata. 239.a
Synaxes conferendo de diuinis Scripturis agi solita. 175.c.d
Synderedus Episcopus Toletanus Romam profectus ingrumentibus Sarracenis. 674.c
Synodus. Vide Concilium.
Synodalis epistola trium Africanorum Conciliorum. 374.c.d.e
Synodalis epistola ex Concilio Cyprio. 363.c.d
Synodalis epistola Petri Constantinopolitani Episcopi non recipitur Roma. 439.d
Synodalis epistola ex Romano Concilio ad Imperatorem. 536.e. 537.a
Synodalis epistola ex Concilio Romano sub Martino Papa. 403.a
Syri ob grassationem Cosrhois fugiunt Alexandriam. 232.a.b
Syria à Sarracenis capta. 331.a.b
Syria Ecclesia à S. Martino Papa subleuantur. 410.b.c
Syriacus diaconus. 321.e
Syra coniux Cosrhois. 285.e
Syroes filius Cosrhois maior natus. 285.e. *Patrem conijcit in vincula.* 286.a.b. *In eundemq; diuissime sauijt.* ibid.c
Quanta praestitit Romanis. 287.c.d. *Eiusdē obitus.* 292.c
Smaragdus Exarchus. 156.a
Sodomitici criminis rei dati in reprobum sensum. 183.b
Solis templum in Perside. 262.e
Sopatra filia Maurij Imperatoris sancta. 202.e

Sophronius Episcopus Hierosolymitanus creditur scriptor Actorum S. Anastasij Persa. 282.d
Sophronius quando factus est Episcopus Hierosol. 310.b.
Luētus eius de amissa quiete. ibid. d.e. Aduersatus est Cyro Episcopo Alexand. Monopelita. 309.e. 310.a.b
Sophronij Episcopi epistola ad Honorium & ad Sergium & alios Patriarchas. 310.c.d.e. 311.a.b. *Scribit ad Sergium contra Decretum Cyri.* 313.b. 314.b.c. 320.c.d.e
Sophronius Epif. Hieros. aduersus Sarracenos Deum precatur. 312.b. *Eiusdem labores pro fide Catholica.* 320.e
Sophronius Episcopus Hierosol. legationem mittit ad Honorium Papam. 320.c.d.e. 321.b. *Contestatur Stephanum legatum ut Romam veniat.* 320.d. *Coluit Honorium Papam mirifice.* 325.a. *Sophronio consentit Honorius Papa.* 319.e. 220.a. 321.c.d
Sophronius vindicatur à calumnia haereticorum. 325.b
Sophronius Episcopus Hierosol. quibus conditionibus dari sinu tandem Hierosolymam Sarracenis. 339.c. *Familiaris S. Ioannis Eleemosinarij.* 213.e
Sophronij lamentatio de obsequio ciuitate Hierosol. 336.a.b.c
Sophronij Epif. Hierosol. obitus & laudes. 339.d.e. *Inier sanctos relatus.* 340.b. *Eius scripta deperdita.* 340.a.b
Sora domus Valerij dicitur. 529.e
Sora capta à Gislepho Duce Beneuentano. 644.c.d
Sorte sancitur poena capitis apud Frisios. 629.d. 637.b
Sozomenus male audit apud S. Gregorium. 107.d
Spaiense siue Hispalense Concilium sub Sisebuto. 252.e
Spatharius immittitur ab Olympio Exarcho ad occidendum S. Martinum Papam. 406.b.c
Spectaculum ingens edidit de se Pyrrhus Episcopus Constantinopolitanus in Africa. 370.a.b
Speculum missum à Bonifacio Papa V. ad Edelburgam Reginam. 271.c
Spiritu sanctum à Patre Filioq; procedere, iam Latini, quam Graeci professi sunt. 53.e. 54.a. *Hoc ipsum & confessio Anglicana fatetur.* 526.d
Splinterus defunctus reuocatus ad vitam per S. Sunibertum. 625.d.e. 626.a
Statue sanctorum super turres à Vuamba Rege erecta. 513.d.e
Statua aurea Veneris destructa & in pauperes erogata. 44.e. 45.a
Stellanus & Segianus presbyteri Scoti, ad quos scripta litterae Apostolica. 349.a
Stephania femina iniuste oppressa. 55.e
Stephanus Abbas scriptor Ecclesiasticus. 302.c
Stephanus Episcopus legatus à Sophronio Episcopo Hierosol. ad Honorium Papam. 321.a.b. *Acquiescit Honorio Papa de silentio indicendo.* 321.d
Stephanus Dorensis Episcopus Romam missus ad Theodorum Papam pro Ecclesia Hierosol. 364.c.d. *Interfuit Concilio Romano sub Martino.* 393.b.c. *Bis eadem fundus legatione.* 413.a
Stephanus Dorensis Episcopi libellus ad Martinum Papam. 364.c.d. *Factus Vicarius Apostolicus à Theodoro Papa.* 364.d.e
Stephanus Episcopus impeditus exequi iussa Pontificis. 410.d.e
Stephanus Episcopus Cyzici defert imaginem Dei genitricis Mariae ad Heraclium Imperatorem. 211.c
Stephanus Episcopus Hierapolis scriptor vitae S. Colinduch martyris. 67.b.c
Stephanus Primas prouincia Byzacena. 374.e
Stephanus Episcopus Leodiensis scriptor vitae S. Lamberti Episcopi Tungrensis. 630.e
Stephanus haereticus damnatus in Sexta Synodo. 546.e. 547.a. *Detrusus Roma in monasterium.* 568.e
Stephanus Neapolitanus schismaticus à S. Gregorio curatur. 11.e. 12.a
Stephanus

I N D E X

Stephanus Chantularius malus minister arguitur a S. Gregorio. 80.a.b
S. Stephanioratorium in Palatio. 212.b
Stephanus monachus S. Theodosij una cum alijs, missus à S. Martino Papa in Asiam. 411.e
Stephanus Persa Sacellarius, eunuchorum Princeps Anastasiam Augustam loris cadit. 617.c
Stephanus Patricius minister scelerum Iustiniani Imp. 619.a.b
Stephanus Romanus cantor, primus post Iacobum docet in Anglia. 505.a
Strategus Patricius maritus Eusebiae. 167.b
Sualna fluminis loco Baptistery inferuinit. 290.d
Subdiaconus prohibitus uxorem ducere. 21.a
Subura regio in Vrbe. 29.e
Sudarium capitis Domini quando, & ubi repertum. 523.e. 524.a
Sudarium S. Pauli petium à Constantina Augusta. 74.d
Sueri conuersi ad fidem per S. Columbanum. 224.a.b
Suintilla Rex Hispanie. 253.e
Sulpitij Episcopi Bituricensis plures. 100.b.c
Sulpitius Episcopus Bituricensis successor S. Austregisili. 218.c.d. *Restitit Guarnerio, ibid. d. Liberat Clotharium Regem à morbo.* 301. *Eius obitus.* 110.b
Sunna Episcopus Arianus insidiator Reccarredi Regis. 28.c
Superbia magis detestabilis tempore humilitatis. 88.e
Superstitio cohibenda. 123.b
Supplicatio publica praeniam Cruce fieri solita. 286.d.e
Supplicatio annorum Domini admodum diuersa Graecorum à Latinis. 211.a
S. Susanna ecclesia à Sergio Papa ornata. 639.c
Susanna coniux Isacy Exarchi. 362.c
Suscitatio mortui proposita Sextae Synodo à Polychronio Monobelita. 555.d.e
Suibertus unus ex duodecim missis in Germaniam ad praedicandum Euangelium. 599.d
Suibertus predicans Euangelium Barbaris multa miracula edidit. 622.b.c.d
Suibertus reuersus in Hiberniam ordinatur Episcopus à Vuilfrido Episcopo. 621.c. 622.b.c. *Reuersus in Frisiam deuisusq; in carcerem ab Angelo liberatur.* 621.e. *Idem Episcopus Traiectensis dicitur Apostolus Theisterbandiae Vuesphaliae & Borucluariorum.* 622.c. *Eius predicatio & profectus ingens.* 624.b.c. *Renocatus ad vitam adolescentem defunctum.* 624.d.e. 625.c.d. 626. *Occurrit S. Vuillebrordo.* 628.d. *Dedicant simul ecclesiam S. Martini.* 628.d. *Celebrat Concilium Traiectense.* 629.e. 630.a
Suiberti Episcopi predicatio ad Boruclarios. 653.d. 654.a.b.c. *A Saxonibus impedita.* 657.a.b. *Venit Colonia Agrippina.* ibid.c. *Aedificat Uerdense monasterium.* 657.c. *Facit fundamenta Ecclesiae Saxonum.* 660.e. 661.a. *Suscitat Petrum defunctum.* 661.a.b. *Suiberti cum Pipino morituro congressus.* 674.e

T

Tabulis ludere indecorum religiosis. 61.d
Taio Episcopus Casaraugustanus venit Romam pro libris Moralium S. Gregorij perscrutandis, qui desiderantur. 416.d.e. 417.a
Tarasij sententia de tempore Erratica Synodi refellitur. 603.a.b
Tarifus Dux Sarracenorum inuadit Hispanias. 672.e
Tarracensis Ecclesia destituta pastore. 37.d
Tarnanensem Apostolum S. Audomarum. 622.e
Tatto vir illustris curatur à S. Aredio. 99.d
Taurinus Episcopus interfuit Concilio Rothomag. 567.b
Tegulas areas Pantheonis abstulit Constans Imp. 483.c.d

Tegulis areas tectum ab Honorio Papa templum S. Petri. 344.e
Tela araneorum dilapsa in medium Conuentus Parrum Sextae Synodi. 546.e
Templa idolorum antea indigna existimata, qua in Christianorum ecclesias mutarentur. 201.c. *Secus postea visum.* 249.d.e
Templa idolorum conuersa in Ecclesias per S. Sunibertum Episcopum. 624.c.d.
Templa Hierosolymitana intacta à Sarracenis. 361.c
Templum Deiparae Casarea. 273.b
Templum Deiparae Constantinopoli destructum ob publica adificia ab Imperatore Iustiniano. 617.d
Templum S. Euphemiae Casarea. 275.o
Templi Salomonis ruina luget Rex Sarracenorum. 339.d.e
Templum Ignis in Perside incensum ab Heraclio Imperatore. 262.d
Templum Solis in Perside. 262.e
Templum Hierosolymis frustra à Principe Sarracenorum erigi tentatur, subsistentibus Crucibus. 361.a.b.c
Tempora sancti Gregorij Pontificatus exordio qualia. 7.d.e
Tergestinus Episcopus ad Ecclesiam Catholicam ex schismate redijt. 155.c.d
Terrae motus frequentes vexant Italiam. 241.d
Terrae motus concutit Regiam Theodorici egressu S. Columbanus. 220.b.c
Testamentum Dagoberti Regis Francorum. 366.a.b.c
Testamentum Hadouini Episcopi Cenomanensis. 437.e. 438.439.a
Testamentum Ingoberge Reginae. 64.b.c
Testandi facultas à S. Gregorio Probo Abbati concessa. 154.c
Testes falsi contra S. Martinum producti. 429.a
Testes falsi in S. Maximum producti. 464.e. 465.466
Theandrica voluntas & operatio in Christo. 322.e
Thebatmactitas in Perside. 262.d
Theodardus Episcopus Traiectensis martyr. 477.c.d.e. 478.a.b
Theodiscus Pseudoepiscopus Hispalensis degradatur. 341.a.b. *In exilium missus à Chindasunno Rege.* 417.e
Theodobertus Rex Franc. successor Childeberti quando regnare cepit. 124.b
Theodobertus & Theodoricus fratres pugnant contra Clotharium. 154.d
Theodobertus Rex Austrasiorum. 220.a
Theodobertus & Theodoricus inter se ipsos pugnant. 223.d
Theodobertus bene habuit S. Columbanum. 223.e. 224.a
Theodoberti clericatus violentus. 226.b.c. *Idem occisus à Theodorico fratre.* 226.b.c
Theodolinda nubit Agilulpho Regi Longobar. 29.b. *Ornamentum Basoariatum feminarum.* 29.d. *Conuertit Longobardos ad fidem Catholicam.* 29.c.d.e
Theodolinda in partes defensorum Trium capitulorum perducitur. 50.c.d
Theodolinda pariens filium, in fide Catholica eum vult baptizari. 171.d. *Eiusdem pietas.* 243. *Construit ecclesiam S. Ioannis Bapt. Modocia.* 243.c.d.e. *Eiusdem oblatio facta eidem.* 243.e
Theodolinda obitus quando accidit. 278.e. 279.a
Theodolinda filia Regina erigit basilicam Ticini S. Ioannis Baptista. 479.e
Theodora uxor Iustiniani Imperatoris coronatur. 646.e
Theodoricus Abbas scriptor Ecclesiasticus. 304.e
Theodoruus Rex Francorum successor Childeberti Regis quando regnare cepit. 106.a. 124.b. *Amicus fuit aliquando S. Colum-*

I N D E X.

S. Columbanus Abbatis. 106.a. Pugnatur contra Clotharium Regem. 154.e. Interfuit inuentioni corporis S. Victoris martyris. 208.d. Auaritia eius. 218.a. Dat poenas ob perfectionem fratris. 219.a.b
Theodoricus Rex Francorum persequitur S. Columbanum. 219.c.d.e. A quo arguebatur ob concubinatum. 220.a.b.c. Idem potitur Regno Burgundionum. 220.a. Grauiam passus ob persecutionem S. Columbanus. 223.e. Luxuriam venit ad S. Columbanum. 220.e. Eius munera respuit S. Columbanus. 220.d. Canis nominatur ab eodem S. Columbanus. 223.a
Theodoricus cum Brunichilde quid in Desiderium Episcopum Viennensem. 224.c.d. Eiusdem sacrilegia. 228.e. 229.a. Occidit fratrem Childebertum. 225.e. 226.a. Eius interitus. 229.b.c
Theodoricus minor Francorum Rex regnat. 506.a.b. Contemnitur à Francis. 501.e. Suasum Ebroini dominatur tyrannice. 580.c.d. Eiusdem obitus. 592.a.b. Eius regni anni. 615.e
Theodora Augusta donat S. Sergio martyri Crucem auream. 42.c.d
Theodorus Abbas Apocryphus Martini Papa. 411.e
Theodorus Archiepiscopus aduersus Paschalem in schismate creatur Papa, sed cessit Sergio. 587.a.b. 588.a
Theodorus Episcopus Alexandrinus moritur. 213.e
Theodorus Episcopus, Amathuntis legatus ad redimendos captiuos. 232.c
Theodorus Balsamon schismaticus defensor Pseudosynodi Erraticae Quinifextae. 604.d.e. Erroris redarguitur multipliciter. 605. 606. 610.d.e
Theodorus Caesariensis Episcopus missus ad peruertendum S. Maximum. 450.e
Theodorus Calliopa Exarchus quando missus in Italiam. 362.b
Theodori Calliopa aduentus in Urbem contra S. Maximum. 419.d.e. 420.a.b.c. 421.b.c
Theodorus Chilan falsus testis contra S. Maximum. 465.d.e
Theodorus Comes quid cum Heraclio. 211.b
Theodorus Dorouernensis Episcopus quando à Vitaliano Papa missus in Angliam. 494.c. 500.d. 501.b.c. Quando peruenit. 504.d.e. Confirmat ordinationem Ceaddae Episcopi, & alios ordinat Episcopos. 505.b. Agens legatum sedis Apostolicae deponit Vinifridum Episcopum. 518.d
Theodorus Episcopus Dorouernensis vocatur Romam ab Agathone Papa ad Concilium Romanum. 525.e. 526.a. 528.e. 529.a. Ipse cogit Concilium in Anglia contra Monothelitas. 525.d.e. Pacem componit cum Regibus Angliae. 527.c.d
Theodori Episcopi Dorouernensis obitus & res gestae. 600.a.b. Eius sepulchrum & epitaphium. ibid.c
Theodorus legatus à Cyriaco Romam missus. 101.a.b
Theodorus Massiliensis Episcopus accipit litteras à S. Gregorio Papa, de Iudaeis non cogendis ad fidem. 26.e
Theodorus contra Rauennates missus ab Imperatore. 656.d
Theodorus Patricius quid ausus in Philippicum Imperatorem. 667.c
Theodorus Manichaeus Pauli filius. 578.b
Theodorus Monothelita creatur Patriarcha Constantinopolitanus. 497.a. Hortatoriam epistolam mittit ad Donum Papam. 517.e. Impugnat fidem Catholicam. 519.a.b. Deponitur ab Episcopatu. 523.d
Theodorus Monothelita cur non scripserit Synodicam ad Romanum Pontificem. 521.d. Idem erasit nomen Vitaliani Papa. 523.d
Theodorus Monothelita factus Catholicus per speciem tantum, restituitur in Episcopatum. 564.d. 565.a.

Aetorum Sexta Synodi corruptor. 551.d. 552.d.e. 553.a.b. Euidenter probatur deprauator Aetorum Sextae Synodi. 564. 565.a. b. 566. Laborat ut Honorius recenseatur inter haereticos. 560.a.b. Moritur. 577.b.c
Theodorus monachus generalis Logobeta homo senissimus. 617.d
Theodorus Myancij, quid passus cum Philippico Imperatore. 667.c
Theodori Episcopi Pharanita Monothelita scriptorum damnatio. 393.e
Theodorus Esbuntiorum Episcopus poenitens reuertitur ad Ecclesiam, ad quem S. Martinus Papa scripsit. 412.c.d. 419.e. 420.a.b.
Theodorus frater Heraclij Imperatoris Praefectus exercituum contra Sarracenos. 267.a.b. Ope Dei gemtricis vincit hostes. 267.b.c. Vincitur à Sarracenis. 308.a
Theodorus medicus pius, valde carus Mauritio Imperatori. 46.c. Eius cum Chagano Rege Auarum sermo. 65.c.d. Mittit Romam pecunias erogandas in pauperes. 109.e. 110.a
Theodorus Papa eligitur. 359.b. Consurgit pro Ecclesia Hierosolymitana ab haereticis conculcata. 364.d.e. Eius erga pauperes clementia commendata. 370.d.e
Theodorus Papa quomodo Pyrrhum poenitentem redeuntem ad Ecclesiam excepit. 370.d. Restituit ei Patriarchatum Constantinopolitanum, & honoribus cumulauit. d.e. Eundem verò relapsum condemnat. 387.e
Theodorus Papa condemnat Paulum Constantinopolitanum Episcopum. 382.d
Theodorus Papa mittit Apocryphos Constantinopolim. 363.e. 380.a
Theodorus Praefectus Cappadox coniuurat contra Phocam Imp. 210.c. Preditus occiditur. ibid.d
Theodorus Praefectus Orientis capitur in Phoca. Imp. 202.a
Theodorus presbyter Cardinalis legatus ad Sextam Synodum missus ab Agathone Papa. 529.e
Theodorus presbyter legatus ad Sextam Synodum missus ab Episcopo Rauennate. 529.e
Theodorus Curator Rauenna à sancto Gregorio Papa de rebus Longobardorum monitus. 125.a
Theodorus Rauennas Episcopus obsequentissimus Romanae Ecclesiae. 503.b. Mittit legatum ad Sextam Synodum. 529.e
Theodorus Siceota Archimandrita sanctus. 14.e. 15.a. Creatur Episcopus Anastasiopolis. 14.e. 15.a. Sese abdicat ab Episcopatu. 119.e. 120.a
Theodorus Siceota miraculis claret. 120.a. Eius cum Anathocho anachoreta congressus. 113.d.e. Admonet Georgium Cappadocem. 166.c. Quid cum Bonoso Praefecto Orientis. 209. Comprimit viri fastum. ibid.c. Salubres admonitiones impertit. ibid.e. Praecognouit interitum Mauritiij Imperatoris. 159.b.c
Theodorus Siceota p'iuuam à Deo impetrat. 121.a.b. Accersitur Constantinopolim ab Imperatore & Cyriaco Patriarcha. 120.a.b
Theodorus Siceota petit Constantinopolim. 203.e. 204.a. Inuisti Thomam Constantinopolitanum Episcopum proxime moriturum. 205.d.e. Quos cum eo sermones habuit. 204.a.b. Curat demoniacos. 207.b.d. Eius ibi imago depicta. 207.b.c
Theodorus que Domitio Patricio & eius familia bona contulerit. 207.c.d. Degens Constantinopoli proficiunt multis. 207.a
Theodori Siceota praedictio de futuris malis. 204.b.c. Quid cum Sergio Constantinopolitano Episcopo. 206.a.b. Sanat Phocam Imperatorem. 203.e. 204.a. Domitius Theodori

I N D E X.

Theodori precibus liberatus. 194.e. 195.a.b. Eius obitus. & memoria celebris. 225.c.d.e
Theodora femina iniusta passa ab Episcopo Calaritano. 55.e
Theodosiani milites dicti custodes Urbis. 31.d
Theodosius Mauritiij filius creatur Imperator. 28.c. Coronatur. 67.b. Occisus à Phoca tyranno. 161.a. Creditus uimere. 202.b. Eius obitus. 166.a
Theodosius frater Constantis Imperatoris ab ipso occiditur. 478.c. d.e
Theodosius Patricius missus ad peruertendum S. Maximum. 450.e
Theodosius Subadiuua à Phoca Imperatore in suis occidit. 202.a
Theodorus Dux Cordubensis, qua passus à Vuitiza Rege Hispaniarum. 641.c
Theophanes Demarchus. 201.d
Theophanis historici de tempore Sextae Synodi Appendicis sententia rejicitur. 603.c.d.e
Theopentus Episcopus Syrus extorris Romam venit cum suis. 668.c. Eius filia à demone obsessa liberatur. 669. 670. 671. 672.
Theophanus Regionarius missus ab Imperatore, occurrit Constantino Papa Hydruntis. 658.b
Theophylactus Exarchus contra Ioannem Papam VI. venit. 640.b. Aduersus eum milites Italiae insurgunt. 640.b.c
Theophilus Patricius ab Imperatore missus in occursum Constantini Papa. 659.c
Theoclyta Patricia soror Mauritiij Imperatoris, scribit ad S. Gregorium creatum Pontificem. 9.e. 10.a.b. Haeresis accusata, monetur à S. Gregorio, ut satisficiat. 144.d.e. 145.a.b.c.d
Theotistus Patricius in aula Mauritiij Imperatoris pius valde. 109.b. Pecunias mittit ad S. Gregorium Papam pro redimendis captiuis. 102.c.d
Theotimus medicus Mauritiij Imperatoris. 49.e
Theofanus Aquileiensis Ecclesiae translatus Grados. 300.a
Theofauros non consuevit Ecclesia congregare. 345.d.e. 346.a.b
Theofaurarius idem quod Saccellarius. 81.b.c
Theffalonicensis Ecclesia immediate subiecta Romanae Ecclesiae. 415.c
Theffalonicensis à S. Martino Papa monentur. 415.d.e
Theni Antiochi monachi, de capti à Cosrobo Hierosolyma. 232.d.e. 233.a.b
Thomas creatus Episcopus Constantinopolitanus. 200.d. Benigne excipit Theodorum Siceotam. 203.e. 204.a. Donat ei particulam ueli S. Mariae. 203.d.e. Necnon lignum S. Crucis. ibid.e. Qua ab eo petterit. 204.b.c. Eius obitus. 205.d.e
Thomas minor Episcopus Constantinopolitanus Monothelita. 461.d.e. Sedet Index contra Maximum. 469.b. Perperam nominatus Catholicus. 461.e. 462.a.b. Moritur. 476.e
Thomas Episcopus Hierosolymorum transfert tunicam Domini Hierosolymam. 48.e
S. Thome ecclesia adificata à Dagoberto Rege Traiecti. 621.b
Thomianus Episcopus Scotus, ad quem data littera à sede Apostolica. 349.a
Tiberius filius Mauritiij Imperatoris. 158.e
Tiberius filius Iustiniani Imperatoris coronatur. 646.e
Tiberius filius Iustiniani Imp. missus à patre obuiam Constantino Papa. 659.d. Confugit ad sacram aram ob insequentes tyrannos, munitus sacris reliquijs crudeliter occiditur. 662.b.c.d
Tiberius imperat cum Constantino. 500.a. A fratre priuatus. 556.d.e

Tiberius Absimarius. Vide Absimarius.
Ticinensis Ecclesia subiecta tantum sedi Apostolica. 664.b
Tigradius Episcopus Agathensis interfuit Concilio Narbonensi. 123.e
Tilmon ex milite monachus. 618.c
Tilmon socius Ewaldorum martyrum, inuenit eorum corpora. 618.e
Timotheus Episcopus Anastasiopolis, praedecessor Theodori Siceota. 154
Titus Manichaeus vendicat sibi nomen Apostoli. 444.a.b
Turuli qu. oblati reperiuntur Romano Pontifici. 90.a
Titulus S. Casij in Palatio. 163.a.b
Tullus Vmuerfalis Episcopi. 83.e. 84. Dupliciter accipi potest. 85.a.b. S. Gregorius reuera illud non respuit. 85.b.c. Cur autem recusasse uisus sit. 63.d.e. 114.d.e. Idem à multis usurpatus Romanis Pontificibus. 89.e. 90.a
Typum fidei promulgat Constantinus Imp. 384.e. 385.d. Quale fuerit de Typo iudicium. 386.d. Damna- tus fuit ab Orthodoxis. ibid.d.e. Uipote multa fraude plenus. 387.a.b. Idemque improbat ab ipfis etiam Monothelitis. 453.a.b
Tyranni qui oppresserunt Romanam Ecclesiam. 2.e. 3.a
Toletanum Concilium sub Reccaredo Rege. 113.b
Toletanum Concilium sub Gundemaro Rege. 215.c
Toletanum Concilium quartum. 329.e
Toletanum Concilium quintum. 340.b
Toletanum Concilium sextum. 346.d
Toletanum Concilium septimum. 382.e
Toletanum Concilium octauum. 439.e
Toletanum Concilium nonum. 450.c
Toletanum Concilium decimum. 462.d
Toletanum Concilium undecimum. 513.e. 514.a
Toletanum Concilium duodecimum. 515.b.c
Toletanum Concilium decimumtertium, idemq. generale dictum. 573.d.e. 574.
Toletanum Concilium decimumquartum. 576.b.c
Toletanum Concilium decimumquintum. 589.d.e
Toletanum Concilium decimumsextum generale, pro damnatione Sisberti Archiepiscopi Toletani collectum. 616.a
Toletanum Concilium decimumseptimum aduersus rebel- lantes Iudaos collectum. 619.d.e. 620.a
Toletanum Concilium decimumoctauum sub Vuitiza Rege habitum, cur non extet. 641.d.e
Toletana ecclesia Metropolis prouincia Carthaginensis. 215. d. 216.b.c. Celebris Ecclesia, eademq. terribilis cur dicta 474.c.d. Quomodo consecuta est Primatum totius Hispaniae. 217.b.c. Quid à Romano Pontifice est consecuta. 417.e
Toletana Ecclesia tempore Sarracenorum status. 673.e
Toletanorum Episcoporum series ex S. Ildespho. 341.c
Toletanus Episcopus ordinatur nominatus à Rege. 561.e
Tonjura monastica & habitus susceptione, professio monasti- ca agebatur. 544.a.b
Toimanus diaconus, socius sancti Kiliani. 585.c.d. Eius martyrium. 595.d.e. Ultio diuina in sacrilegos. 596.b.c
Trabes pro basilicis Apostolorum ex Calabria petita. 639.b.
Tractatio de successore uetita, uiuente Pontifice. 200.d
Traditio Patrum tenenda. 377.c. 379.c
Traditiones male sibi arrogant haeretici. 381.a.b
Traiani anima falso asseritur reuocata ab inferis, precibus S. Gregorij. 181.e. 182. 183. b.c. d. 184. 185. b.c. 186. 187. 188.
Traiani sugillatur turpitudine. 183.a.b.c.d. De filio uidua historia Traiani antiquis incognita. 186.c. 187.d
Traiectum cinitas antea Quiltenburg dicta. 621.b
Traiectense Concilium. 629.e
Trans-

I N D E X.

Translatio corporis S. Benedicti in Gallias, an probetur. 491. d. e. 492.
 Translatio facta Dalmatia sanctorum martyrum Romam. 358. d. e.
 Translatio Dominicae tunicae. 48. e.
 Translatio Primi & Feliciani martyrum in Urbem. 390. a.
 Translatio S. Scholasticae in Gallias asserta. 491. d. e.
 Translatio reliquiarum sanctorum cum psalmodia. 13. b.
 Trebellij Regis Bulgarorum ope, Iustinianus in Imperium restitutus. 644. b. Donatus muneribus à Justiniano Imperatore. 646. e. Vincit Iustinianum Imperatorem foedus aium. 655. b.
 Tributorum dira exactio, quam damnosa Reip. 80. a. b. c. d.
 Tributum remittitur Ecclesiae à Childeberto Rege. 14. a.
 Trichelmus vir nobilis defunctus, reuocatur ad vitam. 626. e.
 Triam capitulorum controuersia inutilis. 68. e. Idem error serpit in Gallia. 110. e.
 Trium tabernarum Ecclesia vacans. 37. d.
 Triumphus Anastasij martyri. 286. e. 287. a.
 Triumphus S. Crucis de Persis debellatis. 287. c. d. e.
 Triumphus Heraclij Imperatoris de Cosrohoe. 286. c. 272. e. 288. a.
 Triumphus S. Maximi de Pyrrho deuicto. 370. c. d.
 Tryphon aduersus Manichaeos assumptus à Simone. 443. e. 444. a.
 Troilus Quaestionarius, quid in S. Maximum. 464. e. 465. 466. Stultè Maximum interpellat. 459. b. c. d. 460. a. b. c.
 Troilus Praefectus Iudex in causa S. Martini Pape tyrannice agit. 429. c. d.
 S. Trudonis Apostoli Hasbaniorum obitus, quando contigit. 640. a.
 Trullus idem quod Trulla. 540. a. b. Locus in Palatio dictus Secretarium. 539. e. 540. a.
 Trullus ecclesia SS. Cosmae & Damiani. 540. a. b.
 Trumbere Episcopus in Anglia laudatus. 490. e.
 Tuda Episcopus Nordhumbroium. 489. c. d.
 Tuderium à Longobardis adeptum. 76. e.
 Tunica Domini inuenta, & translata Romam. 48. e.
 Tunica S. Ioannis Euangelista inuenta. 38. e.
 Tunna presbyter, ex quo Tunacestr ciuitas dicta est. 527. e.
 Turca à Deo vocatus in vindictam Graecorum. 54. b. Dominatur Patriarchis Constantinopolitanis. 89. e.
 Turca venient in auxilium Heraclio Imp. 267. b. c.
 Atergo inuadunt Persas. ibid. c. d. Venerantur Heraclium Imp. ibid.
 Turca idem & Gazari. 267. b. c. d. Transportas Caspias habitant. ibid. Deserunt castra Romanorum. 272. b.
 Turibij Episcopi Asturicensis scripta. 341. e.
 Turitana Ecclesia vacans. 37. d.

V

Valentini martyris ecclesia instaurata à Benedicto Papa. 579. e. Alia facta à Theodoro Papa. 390. b.
 Valentinus Episcopus Potanionis Noricorum à Romano Pontifice, accipit praedicandi licentiam. 418. e.
 Valerianus Episcopus Soranus interfuit Concilio Romano, sub Agathone Papa. 529. c.
 Varnefidus Dux Forouiliensis occisus. 485. d.
 Vas ad usum magicum inferni detestabile. 66. a. b.
 Vasa erca in Anglia publico vsui mancipata, intacta à furibus. 291. d.
 Vasa sacra erogata in cibos pauperum à sancto Arnulfo Episcopo. 242. b. c.
 Vasa sacra constata in pecuniam pro Persico bello aduersus Cosrohoe. 254. b. c.

Vasa sacra S. Petri oppignorata ad soluendum, quod Exarchus male exigebat. 588. a.
 Vasconia S. Amandi predicatione culta. 306. b. c. d.
 Vaticinium sancti Gregorij de venturis malis. 204. e.
 Vaticinia S. Theodori de venturis malis. 204. b. c.
 Vaticinium Georgij Piside de Persis debellandis. 257. d.
 Vaticinium de regno Longobardorum. 484. e.
 Vela missa Constantinopoli à Rusticana Patricia pro ornamento ecclesiae S. Petri. 142. a.
 Veli sancta Dei genitricis particula donata S. Theodoro. 203. d. e.
 Velina Ecclesia vacans. 37. d.
 Velox Magister militum. 170. b. Scribit ad eum S. Gregorius. ibid. b. c.
 Venasiane Ecclesiae utensilia furto sublata. 22. c.
 Venantius Episcopus Perusinus. 157. b.
 Venantius nepos Opulonis Patricij emptor Exconsulatus. 194. c. d.
 Venantius Praefectus in Sicilia. 104. d.
 Venantius illustris exmonachus à S. Gregorio monetur. 19. b. Eius obitus. 153. b. c. d.
 Venantij martyris reliquia Romam translata. 358. e.
 Veneris simulachrum aureum in pauperes distractum. 44. e.
 Venetiariae prouincia inuasa à Chaiano Auarum Rege. 135. e.
 Veneta respublica Christianissima dicta à Romanis Pontificibus. 299. e. Eadem aucta auxiliis Romanorum Pontificum. 300. a. b. e.
 Veneti pro Romanis Pontificibus aduersus Longobardos insurgunt. 300. a. b.
 Veni prosternunt Urbem. 7. e. 8. a. b.
 Veranus Episcopus Cabelicensis in Gallia. 59. a. b.
 Verba otiosa vitanda Pontifici. 78. c. d.
 Vexatio redempta per Romanos Pontifices ab Imperatoribus, exigere pecuniam pro confirmatione eorumdem, consuevit. 7. d.
 Vibiana honesta femina. 16. a.
 Victor diaconus Africanus. 33. c.
 Victor Episcopus Carthaginis quando creatus. 377. e. 378. c. Scribit ad Theodorum Papam. 378. a. Eius legatio ad eundem. ibid. d. e. Laudatur. 379. d.
 Victoris Cyclus Paschalis mendax inuentus. 75. b.
 Victor Episcopus Numidia iniuste deponit Donadium diaconum. 156. e. 157. a.
 Victoris martyris corpus inuentum. 208. c. d.
 Victor Episcopus Panormitanus à S. Gregorio reprehensus ob neglectam curam monialium. 72. d.
 Victoria Eduini Regis aduersus Edelfridum. 277. a. b.
 Victoria Heraclij Imp. aduersus Cosrohoe. 259. b. 262. c. d. Aliam adeptus. 264. d. Rursus aliam consecutus. 272. c. d.
 Victoria ingens Hispanorum sub Duce Claudio. 28. d. e.
 Victoria Longobardorum aduersus Sclanos sub Duce Uenerari. 485. e. 486. a.
 Victoria Osuui Regis contra Pendam. 450. a. b.
 Victoria Pogonati Imp. aduersus Sarracenos. 510. a. b.
 Victoria precibus à Deo concedi solita. 46. b.
 Victoria obtenta in Perside ope Dei genitricis Mariae. 267. b. 272. c. d. Vide Maria Virgo.
 Victoria signum oliuae rami. 288. b.
 Vicarius Romani Pontificis in Oriente, esse consuevit Episcopus Thessalonicensis. 415. b. c.
 Vicissitudine rerum edocemur. 65. d.
 Vicoabensis Episcopatus translatus Ferrariam. 503. a.
 Vigiles Cosrohois caduntur à militibus Heraclij Imp. 262. c. d.
 Vigilia Ecclesiae custodita. 14. b. c. Earum frequens usus in ecclesia. 14. c. d.
 Vigilia

I N D E X.

Vigilia profane abrogata. 14. b. c.
 Vigiliae caepae scripta à Monothelitis deprauata. 541. d. e.
 Vide Cosrohoe Regis in Perside. 285. d. e.
 Vincentius abbas martyr in Hispania. 300. c. d. e.
 Vincentius Comes Hannoniae sanctitate praclarus. 447. b.
 Vincentius & Felicissimus diaconi Ecclesiae Lamigenis in Africa. 25. e.
 S. Vincentij Ecclesia ex templo idolorum facta. 624. e.
 Vincentius uinculis liberatur, per sacram oblationem Missae. 239. a.
 Vincula captiuorum Dei virtute soluta. 13. e. 14. a.
 Vindicta diuina in Romanum Imperatorem. 434. b. c.
 Vindictam à sanctis petere uentum. 574. a. b.
 Vina Brutia qualia. 18. c.
 Vina Palmatiana qua fuerint. 18. b. c.
 Vina à palma fructibus. 18. b. c.
 Vin Sabina. 18. c.
 Virgilius, non Aetherius Arelatensis Episcopus dictus. 103. d. Ordinatur Augustinum Episcopum Anglia. 147. b. Idem accipit à S. Gregorio pallium. 10. a.
 Virgines ex Anglia mittuntur in Gallias instituenda, ad S. Faram Abbatissam. 231. e.
 Virgines Anglicanae sub Eldiburgi Abbatissa. 509. a.
 Virgibus sanctissimis floret Ecclesia Anglicana. 357. d. e.
 Virorum doctorum ingens penuria huius saeculi. 531. c. d. 537. b.
 Visio Apostolorum apparet Ursino presbytero morienti. 20. e.
 Visio Apostolorum, qua annunciat liberatio à peste. 562. e. 563. a. b.
 Visio demonstratus est locus caemeterij construendi. 563. e. 564. a.
 Visio horribilis Constanti Imp. fratricida ostensa. 478. e. 479. a.
 Visio de damnatione nefarii Ebroini. 588. d. e.
 Visio de Ecoberti predicatione. 598. b.
 Visio Eduino Regi ostensa. 276. c. d. e.
 Visio S. Elgij de Reubus Francorum. 491. a. b.
 Visio de anima S. Hilde abbatissa. 543. b.
 Visio ostensa Ioanni emissa de anima Dagoberti Regis. 383. c. d. e.
 Visio ostensa S. Kiliano. 595. d.
 Visio signi super S. Le. degarium. 582. d.
 Visiones ostensa de nice Maurij Imp. 159. b. c. d.
 Visione Sinaita monachus delinquit, à Iudaeis, & male perijt. 237. a. b. c.
 Visio ostensa piscatori de Ecclesia dedicatione in Anglia. 214. d. e.
 Visiones ostensa ante pestem. 542. d. e.
 Visio ostensa morienti. 40. b. c.
 Visio S. Auiberio Episcopo Cameracensi ostensa, de edificanda Ecclesia S. Michaelis Archangeli. 649. a.
 Visio terribilis ostensa monacho impoenitenti. 650. a. b.
 Visio ostensa S. Vulfrido morituro. 652. e. 653. a.
 Vitalianus Papa creatur. 447. e. Agrocarios mittit Constantinopolim. 447. e. Hortatur Petrum Patriarcham Constantinopolitanum ad fidem Catholicam. 448. d.
 Vitalianus Papa honorifice excipit Constantem Imp. Romanam uenientem. 483. b. c. d. Cur ad id benigne exceptus non fuerit hominem. 485. e. 484. a.
 Vitalianus Papa legationem accipit à Rege Anglorum Osuino. 493. a. b. Ad eundem Regem scribit epistolam. 493. e. 494. a.
 Vitalianus Papa mittit reliquias martyrum ad S. Uuandregisilum. 496. d. e. Alias ad Regem Anglia. 494. b.
 Vitaliani Papa epistola ad Paulum Cretensem Episcopum. 498. d. e. 500. c.
 Vitalianus Papa dat primum Episc. Ferrariensibus. 503. a.
 Vitalianus Papa excommunicat Manrum Episcopum Rauennatem, & priuat sacerdotio. 503. a. b.

Vitaliani Papa nomine littera ad Siculos monachos. 504. b. c. d.
 Vitaliani Papa obitus. 502. e. 503. a. Quid passus post mortem à Monothelitis hereticis. 522. e. 523. a. Eius nomen erasum è Diptychis Ecclesiae Constantinopolitanae. 519. e. Postea restitutum. 546. a. b.
 Vitalis diaconus negans potum S. Heimerammi dat panem. 645. e. 646. a.
 Vitalis Defensor Romanae Ecclesiae. 118. d. Mittitur ad Phocam Imp. 169. e.
 Vita praesentis saeculi descriptio. 277. e.
 Vitaricus S. Augustinus Episcopus, quando vixit. 21. b. c. Eius nomine falsa euulgata epistola. 21. b. c. d. 22. a.
 Vldila Episcopus Arianus conuincit contra Reccaredum Regem. 28. c. d.
 Vlti Rex Sarracenorum in Africa, inuadit per suos Duces Hispania. 672. e.
 Vltio diuina in schismaticos. 248. e.
 Vltio diuina in Cosrohoe Regem Persarum. 286. a. b.
 Vltio. Vide Vindicta.
 Vniuersalis non en dupliciter sumitur. 85. a. b.
 Vniuersalis titulus in vsu Romanis Pontificibus. 88. b. 89. e. 90. Esse fides de his agere. 86. e. 87. a.
 Vniuersalis Episcopus dici uult Ioannes Episcopus Constantinopolitanus. 83. e. 84. a. Nomen impugnatum, & denegatum male retentum ab Episcopo Constantinopol. 89. d.
 Volens unus Christus dicitur, & non una uoluntas in Christo. 317. a. b.
 Voluntas una & operatio una in Christo, quo sensu dicta ab Honorio Papa. 322. d. e. Vide Honorio Papa.
 Voluntatem unam vel duas non afferendas, vel negandas Sergius proponebat. 314. e. 315. a.
 Voluntates duae in Christo quomodo predicanda. 309. d. e. 310. a. b.
 Voluntas Dei uiriliter in Christo, quomodo à Dionysio dicta. 322. e.
 Voluntas in Diuinis an generet uoluntatem. 179. b. e.
 Voluntates tres in Christo cur non ponenda, cum tres sint in eo substantia. 379. e.
 Votum continentiae non soluendum. 133. e.
 Votum S. Sergio martyri à Cosrohoe Rege Persarum nuncupatum. 41. e. 42. a. b.
 Vrbani Episcopus Toletanus. 475. e.
 Vrbani alius Episcopus Toletanus. 673. e.
 Urbis obsidio ab Agulpho Rege Longobardorum. 83. a. b. c.
 Urbis excidium à S. Benedicto praedictum quale. 8. b. Vide Roma.
 Urbicus Episcopus in Gallia. 58. e. 59. a.
 Ursinus presbyter eicit a se presbyter à tempore obitus. 20. d. e.
 Utensilia Ecclesiae ad usum luminum. 22. e.
 Utan Abbas. 441. e.
 Uualtergij soror SS. Vualbaldi, & Vuinibaldi. 630. b.
 Uualtergij Abbas Luxouienis monasterij sanctitate clarus. 226. e. Propagator monasterij iustitiae. 227. a.
 Vuamba Rex Hispaniae electus. 510. d. e. 511. a.
 Vuambus Rex pugnatu aduersus tyrannos, adulteros priuat milites. 512. e. Superat tyrannum ope diuina. 513. a. b.
 Ablata à tyranno restituit. 513. c. d. Muros Toletanos sanctorum statum munuit, & ornauit. 513. d. e.
 Vuamba Rex quomodo nesciens professus est monachismum. 543. e. 544. a. b. Eius abdicatio à Regno. 543. d. e. Eiusdem Regis ludes. 544. b. c.
 Vuando diaconus, & cooperatur S. Vulfranni in predicatione. 636. d.
 S. Vuandregisili obitus. 496. c. d.
 Vuarmaricarius legatus Brunichildis Reginae Francorum ad S. Gregorium Papam. 167. e.
 Vuarrato Magister domus Regis Francorum. 623. d.
 Uuectaris Dux Longobard. Sclanos superat. 485. e. 486. a. f. Uuerdenf

<i>Vuerdenſe monaſterium erigitur à S. Suiiberto.</i>	657.e	<i>Uniro Scotus Episcopus, Conſiſſarius Pipini Principis.</i>	303.c.d.
<i>Vuerenſis ſocius S. Suiiberti in pradiatione Euangeliy.</i>	621.e.622.a.	<i>Quomodo ad Episcopatum prouectus.</i>	303.d.
<i>Prædicator in Elſt.</i>	630.b	<i>Eius Romam aduentus. ibid.e.</i>	Interſuit Concilio Traie-
<i>Vuerenſis unus ex duodecim Apoſtoliſ in Germaniam miſſus.</i>	599.d	<i>Etienſi.</i>	630.a
<i>Vuſſi Rex Orientalium Anglorum.</i>	290.e	<i>Vuitbertus nihil proficit prædicando Gentilibus.</i>	598.e
<i>Vuſſi & dicti Angli Orientales.</i>	ibid.	<i>Vuitiza Rex Hiſpaniarum ſuccedit patri.</i>	640.d.e.
<i>Vuighardus præſbyter Anglus Romanæ miſſus ad Vitalianum Papam a Rege Anglorum.</i>	493.c.	<i>Eius ſcætera. 640.d.e. 641.a.b.c.</i>	Eius impium edictum, ne quis Romana Eccleſiæ obediat.
<i>Diem obiit.</i>	494.c		640.e
<i>Vuighertus unus ex duodecim in Germaniam miſſis Apoſtoliſ.</i>	599.d	<i>Vuitiza primordia ſatis bona.</i>	641.e.
<i>Vuinebandus agit pro S. Lupo.</i>	301.e	<i>Congregat Concilium Toletanum decimumoctauum.</i>	641.d.e.
<i>Vuilfridus Episcopus Nordhumbrorum interſuit legatus Concilio Anglicano.</i>	507.e.	<i>Deiicit mania ciuitatum.</i>	641.b
<i>Idem prædicat Friſijs.</i>	524.b.c.	<i>Vuitiza Rex expellit Iulianum Episcopum Toletanum, & filium Oppam creat Toletanum Episcopum.</i>	641.d
<i>Legatus interſuit Romano Concilio ſub Agathone Papa.</i>	527.c.529.a.	<i>Renocat Iudeos in Hiſpaniâ & priuilegijs punnit.</i>	641.d
<i>Defenſor aduerſus Scotos Catholici Paſchatiſ.</i>	487.b.c.d.488.489.	<i>Vuitiza Rex moritur.</i>	660.c
<i>Conuertit ad fidem Saxones Auſtrales.</i>	562.b	<i>Vuitericus Rex Hiſpaniæ.</i>	215.c
<i>Vuilfridus Episcopus Merciorum legatus Apoſtolicus conſecrat ſanctum Suiibertum Episcopum.</i>	622.b.c.	<i>Vulofrea filius Edumi Regis.</i>	328.e
<i>Interſuit Romano Concilio ſub Ioanne Papa Septimo, vbi abſolutus.</i>	527.e.529.a.	<i>Vulfanrus Senonenſis Episcopus Friſijs prædicat.</i>	636.c.
<i>Aegrotans ad mortem Dei virtute ſanatur.</i>	652.d.e.653.a	<i>Miſſum celebrat in nau. ibid.d.e.</i>	Eius miraculum de patena. 636.e.
<i>Vuilfridus Episcopus Eboracenſis inſtitutor Ceadualla Regis.</i>	594.e	<i>Liberat præterum ne idolis immoletur.</i>	637.a.b.c
<i>Vuilibaldus unus ex duodecim Apoſtoliſ in Germaniam miſſis.</i>	599.d.	<i>Vulmarus Abbas.</i>	592.c
<i>Episcopus Eſtatenſis.</i>	630.b	<i>Vulphere Rex in Anglia laborat pro fide Catholica.</i>	490.d.
<i>Vuillebertus Episc. interſuit Concilio Rothomagenſi.</i>	567.b	<i>Eius obitus.</i>	518.d
<i>Vuillebrordus in Germania Apoſtolus ad Sergium Papam iterum proficiſcitur.</i>	623.b.	<i>Vultannus ſanctitate clarus.</i>	447.b
<i>Præcedenti prophætia ordinatur Episcopus ab eodem Sergio Papa, nominatus Clemens in ordinatione.</i>	622.b.c.623.b.c.d.628.c.629.a.	<i>Vxentina Eccleſia vacans.</i>	37.d
<i>Vnâ cum ſancto Suiiberto dedicant Eccleſiam ſancti Martini.</i>	628.d.	<i>Vxorati aſcru in clericos conſueti.</i>	20.c
<i>Prædicat Friſijs Euangelium.</i>	628.e.		
<i>Celebrat Concilium Traiectenſe.</i>	629.e.630.a		
<i>Vuilenburg Traiectum appellatum.</i>	621.b.		
<i>Facta ſedes Episcopaliſ.</i>	623.d		
<i>Vuitreburga filia Penda Regis Merciorum.</i>	442.b		
<i>Vuilenburgenſis Episcopatus quando erectus.</i>	623.d		
<i>Vuinibaldus unus ex duodecim Apoſtoliſ in Germaniam miſſus.</i>	599.d.		
<i>Abbas Heyndelamenſis.</i>	630.b		
<i>Vuilfridus Episcopus Merciorum.</i>	507.e.		
<i>Depoſitus à Theodoro.</i>	518.d		
<i>Vuinfridus ex Canonico Traiectenſi factus Episcopus Moguntinus & Bonifacius appellatus.</i>	630.a		

Z.

<i>Zacharias Episcopus Hieroſolymoram creatus.</i>	210.d.
<i>Captiuus ducitur in Perſidem.</i>	232.a.
<i>Absque ſucceſſore uſque ad obitum.</i>	244.e.
<i>Liberatur ab Heraclio Imperatore.</i>	287.c.d.
<i>In ſuam Eccleſiam reſtituitur.</i>	292.a.
<i>Monet Heraclium reportantem Crucem.</i>	292.a.b.
<i>De tempore obitus eius varia ſententiæ.</i>	287.d.e
<i>Zacharias Papa in Græcum vertit Dialogos S. Gregorij.</i>	53.e
<i>Zacharias Protoſpatharius miſſus Romanæ ab Imperatore contra Sergium Papam.</i>	617.b.c
<i>Zadeſtra Dux Perſarum.</i>	42.a
<i>Zeno Ticinenſis Eccleſiæ diaconus bellicoſus.</i>	602.b
<i>Ziebil Turcarum Princeps obtulit filium ſuum Heraclio Imperatori.</i>	267.b.c.d
<i>Ziza Patricius occidi iuſſus à Phoca Imperatore.</i>	202.a

